

ગુજરાત વિદ્યાપીઠ ગ્રંથાલય

[ગણગતી કોપીરાખિત વિમાન]

અનુક્રમાંક ૧૦૫૨ યમૈક

પુસ્તકનું નામ ગદ્યભાષાની ઇતિહાસ

વિષય ૨૩૨૩

શ્રી

મહાભારતની કથા.

અઢારે પર્વ સાથે.

અનાવનાર,
વ્યાસજી વલ્લભરામ સુરજરામ.

છપાવી પ્રસિદ્ધ કરનાર.

શા. ફકીરચંદ કીલાચંદ.

આવૃત્તિ ૩ છ.

પ્રત ૨૦૦૦.

(સર્વ હક્ક છપાવી પ્રસિદ્ધ કરતાએ સ્વાધિન રાખ્યા છે.)

અમદાવાદ.

ધી પ્રયમંદ જ્યુગલી પ્રીન્ટીંગ પ્રેસ. ડે. સલાપોસ દરવાજે

પરીખ. દવીદાસ જગનલાલે છાપ્યો.

તથા પાછલો ભાગ વૈરાટ પર્વથી બુ. હરગોવિનદાસ

હરજીવનદાસે પોતાના અંથોદય પ્રેસમાં છાપ્યો.

સંવત ૧૯૬૦

સને ૧૯૦૪

ગુજરાત વિદ્યાપીઠ ગ્રંથાલય
અમદાવાદ
ગુજરાતી ડૉપીસાઈટ-મંગ્રહ
૧૦૫૨

સન ૧૮૬૭ રૂપ મા આકટ પ્રમાણે પ્રસિદ્ધ કર્તાએ સર્વ લક્ષ સદંતર
પોતાને સ્વાધિન રાખ્યા છે માટે અમારી પરવાનગીની શીવાય
છાપવું અથવા છપાવવું નહીં.

આ શિવાય બીજાં ઘણી જાતનાં પુસ્તકો નીચેને ઠેકાણેથી મળશે.

બુકસેલર. ત્રીભોવનદાસ રણછોડદાસ. મુ. ડાકરોડ.

મોતીલાલ મગનલાલ શાહ.

તમામ જાતના પુસ્તકો વેચનાર,

ઠ. રીચીરોડ—અમદાવાદ તથા

કાલબાદેવી રોડ નંબર. ૩૭૩—મુંબાઈ.

બુકસેલર લલુભાઈ અમુલખદાસ.

ઠ. માણેકચોક—અમદાવાદ.

અનુક્રમણિકા.

ક્રી.પં.

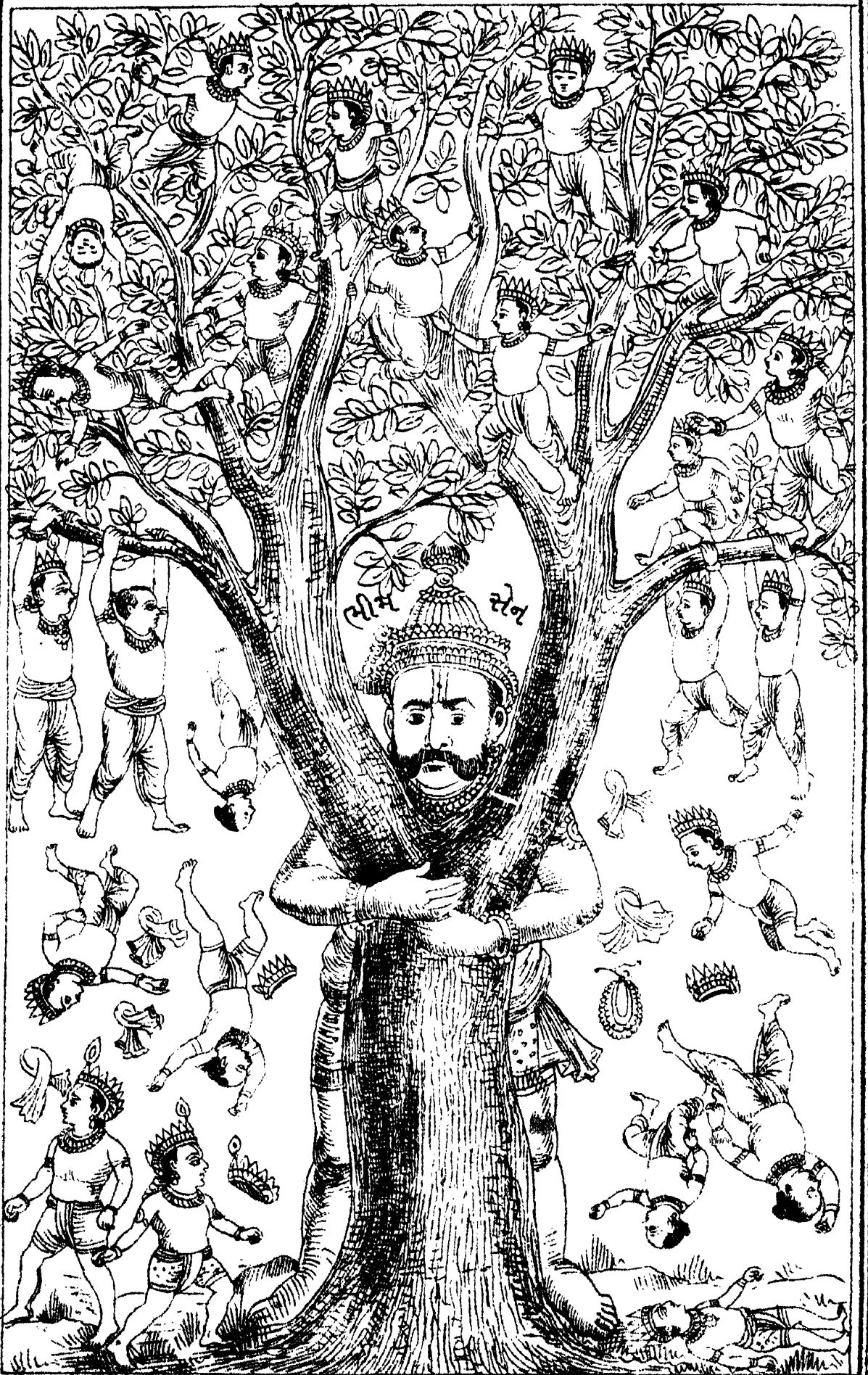
પૃષ્ઠ.

૧	આદ્ય પર્વ.	...	...	...	...	...	૧
	વડવેધન.	...	...	...	...	...	૮૮
	નીર્જાએકાદશી.	...	...	...	...	...	૧૦૮
	લાખાભોવન.	...	...	...	...	...	૧૩૬
	હૃડઆખ્યાન.	...	...	...	...	...	૧૫૬
	મચ્છવેધ.	...	...	...	...	...	૨૦૪
	સુભદ્રાહર્ષિ.	...	...	...	...	...	૨૮૮
૨	સભા પર્વ	...	...	...	...	...	૩૨૧
	ડાંગોવાખ્યાન	...	...	...	...	...	૩૭૭
	દુત વિદ્યા	...	...	...	...	...	૩૯૮
૩	વન પર્વ	...	...	...	...	...	૪૧૭
	સુરેખા હર્ષિ	...	...	...	...	...	૪૪૭
૪	વૈરાટ પર્વ	...	...	...	...	...	૫૩૮
૫	ઉદ્યોગ પર્વ	...	...	...	...	...	૬૦૦
૬	ભીસ્મ પર્વ	...	...	...	...	...	૬૩૦
૭	દ્રોણ પર્વ	...	...	...	...	...	૬૬૦
	અક્રાવો	...	...	...	...	...	૬૬૫
૮	કર્ણ પર્વ	...	...	...	...	...	૭૫૭
૯	શલ્ય પર્વ.	...	...	...	...	...	૭૬૭
૧૦	ગદા પર્વ.	...	...	...	...	...	૭૭૩
૧૧	સ્ત્રી પર્વ.	...	...	...	...	...	૭૮૩
૧૨	અનુશાસન પર્વ.	...	...	...	...	...	૭૮૯
૧૩	શાન્તી પર્વ.	...	...	...	...	...	૭૯૨
૧૪	અશ્વમેધ પર્વ.	...	...	...	...	...	૮૧૨
	મુધન્વાખ્યાન.	...	...	...	...	...	૮૩૨
	અંદ્રાસઆખ્યાન.	...	...	...	...	...	૮૩૦
૧૫	વ્યાસાશ્રમ પર્વ.	...	...	...	...	...	૮૪૯
૧૬	મુશળ પર્વ.	...	...	...	...	...	૮૫૬
૧૭	માન પર્વ.	...	...	...	...	...	૮૬૨
૧૮	સ્વર્ગારોહણી પર્વ.	...	...	...	...	...	૮૮૯

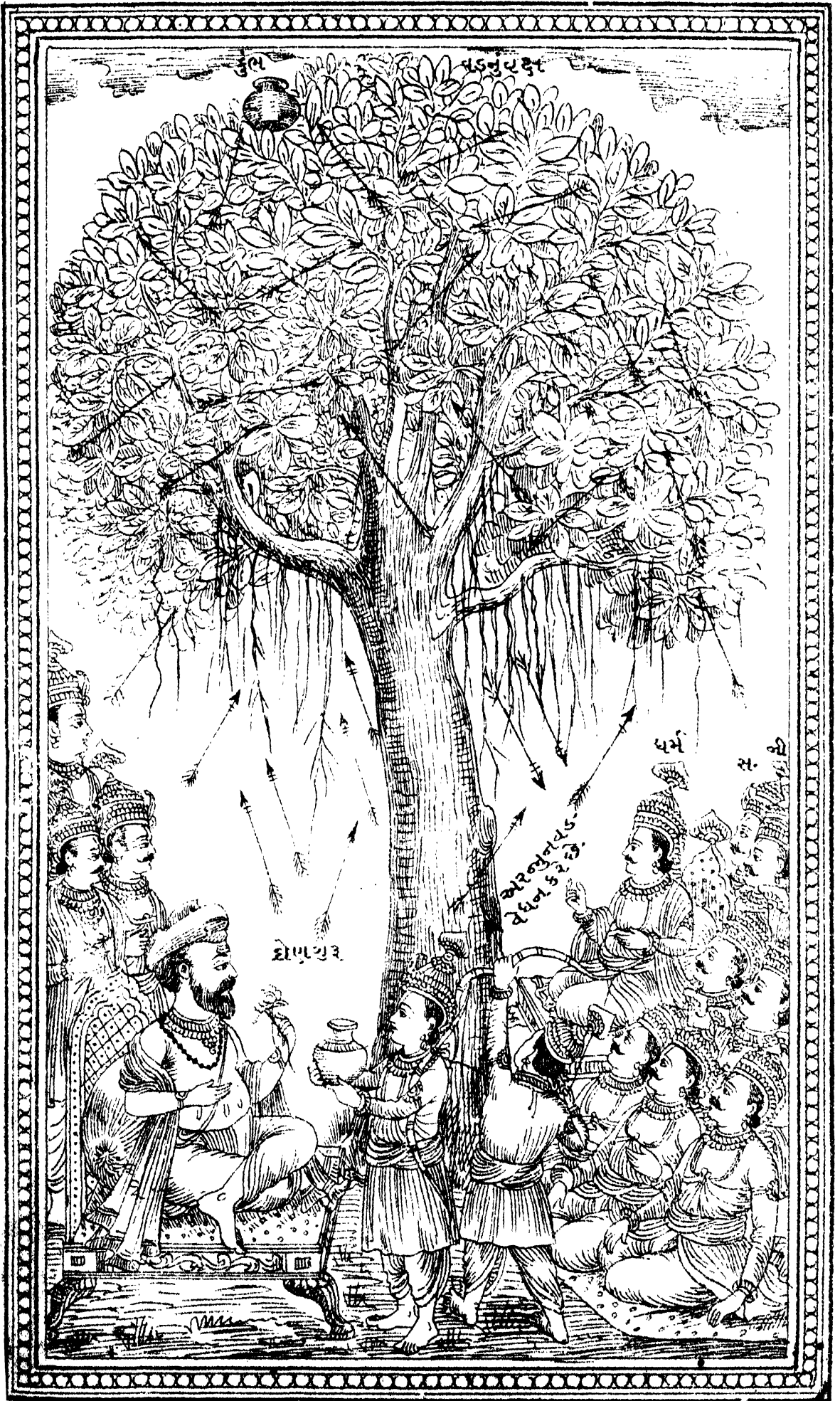
આસન વલ્લભરામ સુરજરામ.

आंधणीपीपणीनुंयिन्न.

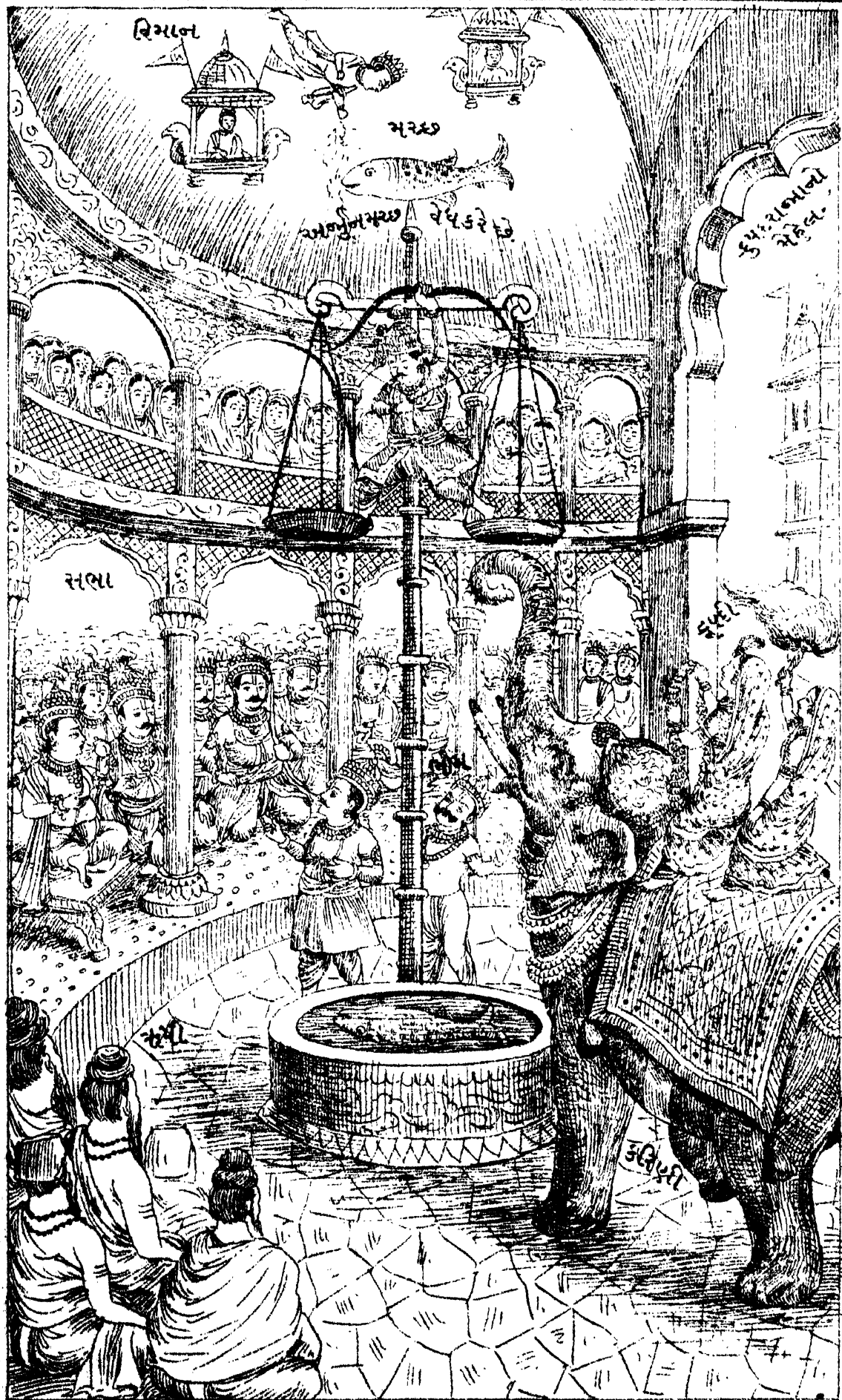

वडबेंधननुं गिन्न.

मृच्छवेधनुं मित्र.

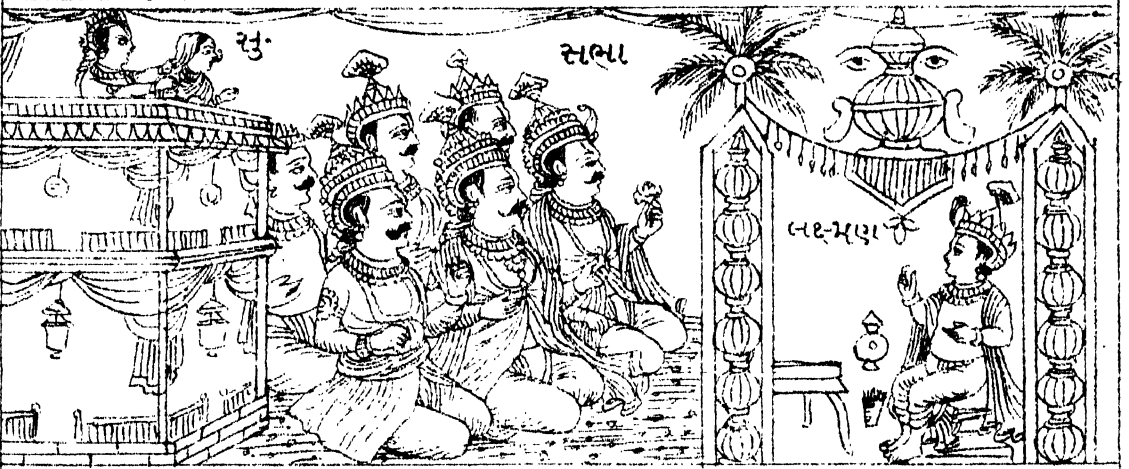

हेडं व्याना वन नुं यित्र.

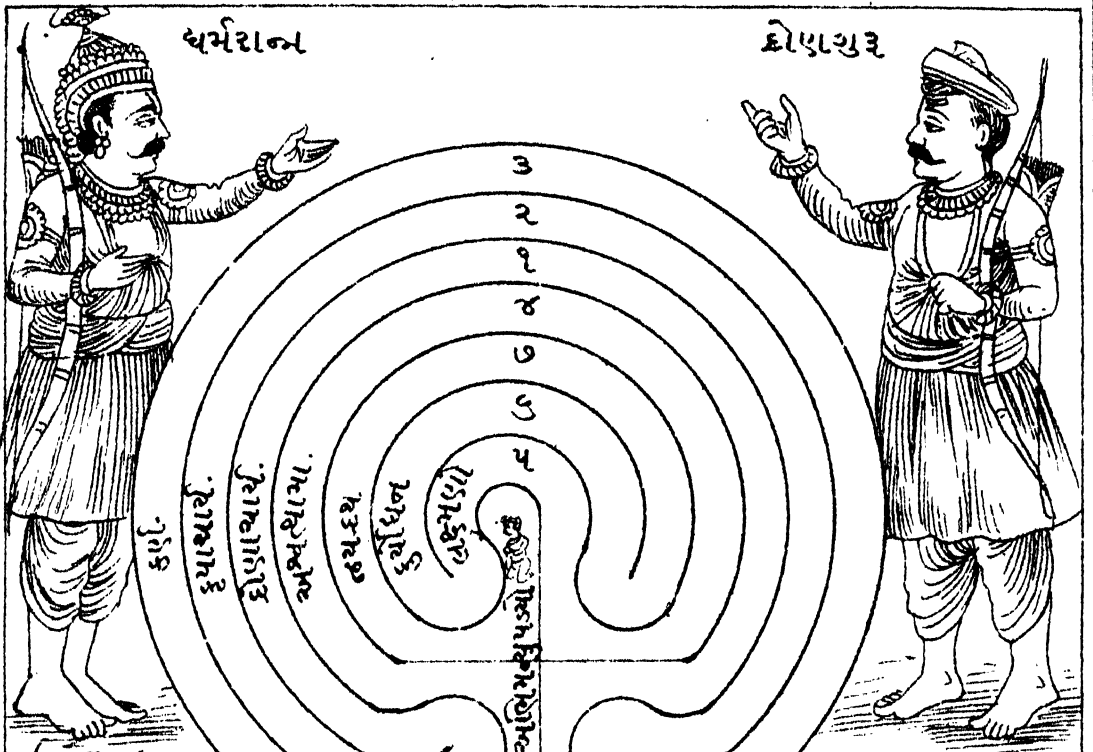

सुरेष्वाहर्षानुं यिन्न.

ધર્મરાજ

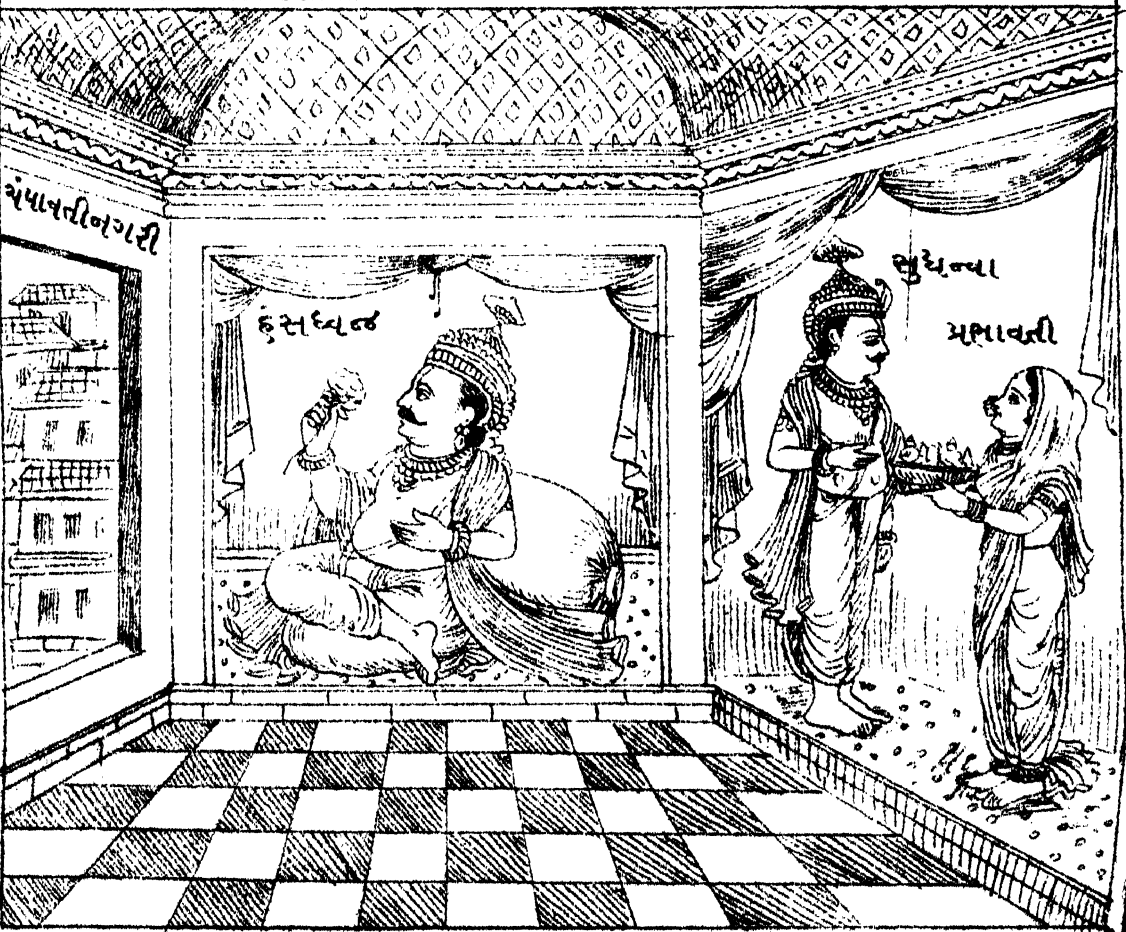
દ્રોણાચાર્ય

ભીમ

કૌરવોનું સેન

ભારતની કથા.

આઘ પર્વ.

રાગ. સામેરી. ગણેશ ગીરજનનંદનને હું, પ્રથમ લાગું પાય; સર-
સ્વતી મા વસો જીવ્યાયે, પુર્ણ કરો કપાય. ॥૧૧॥ ભારત કથા પાંચ પ્રકારે,
તે સહુનો આ સાર; ભારત ચંપુ બાળ ભારત, મહાભારત વીસ્તાર ॥૨૧॥
ભારતસાર સાવંત્રી ભારત, તે સહુનું આતત્વ, નીર સંશય કાવ્ય ક-
ર્તું છે, જેમ દધી ગ્રત સત્વ. ॥૩૧॥ પાન્ડવ ચરીત્ર સ્વણ કરે, પરીક્ષત કેરો
તન, જનમેજયની અરાઠ હત્યા, ગદ્ય થયો પાવન ॥૪૧॥ તેવો મહીમા આ ક-
થાનો, વાંચે સાંભળે જો; વૈરાગ્ય ભક્તિ પુરણ પામે. જ્ઞાન મહે જન તેહ.
॥૫૧॥ વૈશમપાયે એણી પેરે બોલ્યા, સુણ જનમેજયરાય; વીસ્તારીતું જને સં-
ભળાવું, આઘ પર્વ મહીમાય. ॥૬૧॥ યમુનાની તીરે ગામ અયોધ્યા, હસ્તસે-
ન્ય ત્યાં રાય; તે રાજને તેર રાણી. પેટ નહો પ્રજય. ॥૭૧॥ રાજની થઈ પ્ર-
ધાવસ્તા, તવ કર્યો વીચાર; મારે પેટ પ્રજનહી તો, શું કરવો સંસાર. ॥૮૧॥
એમ જાણીને ઉડ્યો રાજ, મન ધર્યો વૈરાગ; પોપટ લીધો અસ્વે બેઠો, ધ-
રખાર કીધું ત્યામ. ॥૯૧॥ પ્રભુ પુત્ર આપશે મુને, ત્યારેજ આવીશ ઘેર; એવું
ધારી નીકળ્યો રાજ, અરન્ય આનંદ ભેર. ॥૧૦૧॥ સપ્ત દીવસે ગયો મહાવ-
નમાં, દીઠું વડપ્રક્ષ એક, અશ્વ પોપટને ચરવા મુકી, તપ ધારયું ધરી રેક.
॥૧૧૧॥ આસનવાળી માળાઝાલી, ધરતો પ્રભુનું ધ્યાન; વડની નીચે જાપ જ-
પતો, રીઝવવા લગવાન. ॥૧૨૧॥ એ વડ ઉપર ધુઅડ પક્ષી, માળો બાંધી વ-
સેવાસ; ધુઅડ નરકરવા ગયો છે, પક્ષણી છે ઉદાસ. ॥૧૩૧॥ એવામાં આંચો
ધુઅડ પક્ષી, પક્ષણી પુછે પેર; આટલી વેળા ક્યાં ગયાતા, મુને ગમ્યું નહી
ઘેર. ॥૧૪૧॥ એટલે પક્ષી પક્ષણી પ્રત્યે, કહે છે બધું વર્તમાન; નીચે રાજ ત-
પ કરે છે, તે સાંભળે છે કાન. ॥૧૫૧॥ સાંભળ સુંદરી સુરસલામાં ગયો હતો
હું. આજ; ત્યાં દેવ સલામાં એવું બોલ્યા, વિશ્વામિત્ર મહારાજ. ॥૧૬૧॥ આ
જનો દિવસ એવો છે કે, વંશ પામે પુત્ર; સાપી માંણી પણ પ્રજા પામે,
વાધે ભલું ધર મુત્ર. ॥૧૭૧॥ એમ કહી કીડા આરંભો, પક્ષીએ તે વાર; સાં-
ભળી રાજ રડવા લાગ્યો. હું નીરભાગી અપાર. ॥૧૮૧॥ આજ હોત ઘેર, મા-

હરે તો, પુત્રની પ્રાપ્તી થાત; હું નીરભાગી હાંધ આળ્યો, કર માહરીદેહ-
 ઘાત. ॥૧૬॥ એટલે આળ્યો પાળેલો પોપટ, રાય તણું રૂદન; દેખી પાંખોથી
 આંખો લુછી, પછી વધો વચન, ॥૨૦॥ અરે મહારાજ રાજધીરાજ. વન આ-
 ળ્યા ધરી પ્રેમ; જપ તપ કરતાં શું સાંભળ્યું છે, રૂદન કરોકેમ. ॥ ૨૧॥ રા-
 ય કહે ધુઅડ પક્ષીનાં, સાંભળીયાં વચન; આજ ઘેર હોત માહરે તો, ની-
 રચે પામત તંત. ॥૨૨॥ તવ પોપટ કહે માહારાજ, મનમાં શીદ અદાપો;
 કામજ્વર ઉત્પન્ન કરીને, વીર્ય મુજને આપો. ॥૨૩॥ તે તમ રાણીને જઘને
 આપુ, આજને આજ મહારાજ: તવ રાજ એ વડનું પાદુ, લીધું ધારી
 શુભ કાજ. ॥૨૪॥ પડીઓ બનાળ્યો કામ ઉપજાળ્યો, વીર્ય કર્યું બળીત;
 પછી દડીયો દોઘો પોપટને, લીધો પક્ષીધરી પ્રીત. ॥૨૫॥ ચંચુમાં ધાલી
 ઉડયો ચાલી, જળપંથ બહેલું જવાય; તેથી સિંધુપર ઉડતો ચાલ્યો,
 મારગમાં શું થાય. ॥૨૬॥ સુર સપાટ જોર ઝપાટે, પોપટ પંથે પળીયો; રા-
 જને ભવીશે જતાં જતાં, બાજ શકશે મળીયો. ॥૨૭॥ એતો અતિ જોરાં
 વર પક્ષી, પોપટ દીઠો ચક્ષ; જણ્યું ચંચુમાં છે દડીયો; તેમાં હશે કાંઈ
 ભક્ષ. ॥૨૮॥ એમ સમજી પોપટ ઉપર, કરવા લાગ્યો પ્રહાર; આંચ તણો-
 ને પાંખ તણો ત્યાં; પ્રૌઢ માર્યો માર. ॥૨૯॥ રૂંધીર વરણો પોપટ થયો, ભાગી
 મનની હામ; પ્રાણ જશેને પડીયો જશે, બેઉ બગડશે કામ. ॥૩૦॥ તે કરતાં
 હું એક બચાવું, મનસુબો એમ કીધો; પોતાનો પ્રાણ ઉગારવા માટે,
 પડીયો ફેંકી દીધો. ॥૩૧॥ તે પડીયો પડ્યો જળ વિશે, બાજ થયો નિરા-
 શ, સૌંધુમાંથી લેઈ ન શકે, પોપટ મુકી આશ. ॥૩૨॥ મનવીચાર્યું રાજ
 કરું, હુંથી ન ભાગ્યું દુખ; હવે જલું નગ્રમાં, શું દેખાડુ જઘને મુ-
 ખ. ॥૩૩॥ કારજ કથક્યું કેમ કરવું, રાજથશે નિરાશ; માટે ત્યાં જલું ન-
 વ ઘટે, જાણી પુર્યો વનવાસ. ॥૩૪॥ એવે વનમાં તપ સ્થળેથી, ઉડ્યો
 રાજય કુઆર; અસ્તસેન અશ્વે બીરાજ્યો, હરશબેર અપાર. ॥૩૫॥ સપ્ત
 દીવસે પૃથ્વી પંથે, આળ્યો પોતાને ઘેર; જોયું તો પોપટ કાંઈ ન દીઠો,
 પુછી રાણીને પેર. ॥૩૬॥ પોપટ મારો ક્યાં ગયો તવ, રાણી કીધો ઉ-
 ચ્ચાર; આપ લઈ ગયા તે દનથી તો, દીઠો નથી કોવાર. ॥૩૭॥ રાજ એલે-
 લાટ હાથ મેલ્યો, મીથ્યા મરૂં મથી, ઉદ્દેગ આણું અવરથાહું; પુત્ર
 ભવિષમાં નથી. ॥ ૩૮॥ વલણુ ॥ એમ મન વાળી બેઠો રાજ રહ્યો આ-
 પને ઘેર; વલણુ કહે દડીઓ પડ્યો, તેના શી થઈ પેર.

કડવું ૨ રાગ ધનાસરી.

વૈશમપાયે બોલીયા છે, સાંભળને તું રાય; દડીયો પડયો દરિયા
 વિશે, તેની શું ગત થાય. ॥૧॥ સમુદ્ર જળમાંથી એકમચ્છા, નિકળી આ
 વી બહાર; ભક્ષ જાણી દરીયામાંથી વીર્યના, ઘુટ ભર્યા બેવાર. ॥૨॥ રાતે દી-
 વશના યોગે કરીને, ગર્ભ રહ્યો બેઉ કુખ; દીવશે દીવશે ગર્ભ વધેછે, પ્ર
 ભુ લીલા કહુ મુખ. ॥૩॥ એમ કરતા દશ માસ થયા, મચ્છથી ન ગર્ભ
 ખમાય; હલાય ચલાય નહી મન ધાર્યું, તણાઈ જમુનામાં જાય. ॥૪॥ ત-
 ણાતી આવી અયોધા નગ્રે, ઢીમરે નાંખી જાળ; તેમાં તેતો ભરાઈ ગઈ,
 ઢીમરે કાઢી તે કાળ. ॥૫॥ જાણ્યું કે આ મચ્છછે બહુભારે, નીકળશે કાંઈ
 ધન; એમ જાણીને ઉચ્ચકી લાગ્યો, પોતાને બેાવન. ॥૬॥ પોતાની નારીને
 પાસે બોલાવી, ખડગ લીધું હાથ; મછ તણા બે ભાગ કીધા, નરનારી
 રહી સાથ. ॥૭॥ ઉભાં ચીતાળોયાં માછલી કેરાં, કીધાં છે જેકાળ, મનુષ
 જતી સુંદીરરૂપે, બે કુખમાં બે બાળ. ॥૮॥ જીવતાં જીવ તે રડવા લાગ્યાં,
 ઢીમ્મર વિસ્મય થાય; આ મચ્છને પેટ મનુષ જતી, પ્રભુ લીલા શું
 કળાય. ॥૯॥ એટલે બોલી માંછીની નારો, લેઈલ્યો બેઉ કુઆર; આપણે પે-
 ટે પ્રજા નહોતી તે, કપા કરી કીરતાર. ॥૧૦॥ ઢીમરકહે આપણો રાજ તપ
 કરવા ગયો વન; થાકીનેછેવટ પાછો આગ્યો, પણ પામ્યો નહી તન. ॥૧૧॥
 જેને જોઈએ તેને ન થયાં ને, મછને મનુષ દેહ; આપણ રાખીએ
 બંને બાળક, આનંદએછવ એહ. ॥૧૨॥ પણ આવારતા જાણશે જગત,
 જાણીજશે ભુપાળ; આપણને બોલાવી ડંડદેશે, કેહેશે આકોના બાળ. ॥૧૩॥
 માટે પ્રથમ જાહેર કરીએ, પછી નહી ચિંતાય; એમ જાણી મછનાં ચિતાળાં,
 લેઈ ગયો સભામાં. ॥૧૪॥ હસ્તસેન્યની પ્રત્યે ઢીમર, મુખ વધ્યો વચન;
 માહારાજ એક કહતક થયું છે, મછનું મુજબોવન. ॥૧૫॥ રાજ પ્રધાનને
 સકળ સભા, જોઈને વિસ્મય થાય; મછને પેટછે મનુષ જતી, આતે શું
 કહેવાય. ॥૧૬॥ નથી બનાવટ ઇશ્વર કતી, તેમાં નહી સંદેહ; વિદ્વાન બ્રાહ્મણ
 ને બોલાવો, નીશ્ચય કરીએ એહ. ॥૧૭॥ રાજ એ તેડયા શાસ્ત્રી વેદાન્તી, જો-
 શી પુરાણી પુરા; ગણીત શાસ્ત્રના કુશળ જ્ઞાની, અનુભવીન અધુરા. ॥૧૮॥
 સભા મહી સરવેને બેસાડયા; રાય વદ્યો વચન, મછને પેટ આ મનુષ
 જતી ઢમથયાં ઉત્પન્ન. ॥૧૯॥ જ્ઞાનેનિહાળો સંદેહ ટાળો, એમ કયો ઉચાર
 સકળ બ્રાહ્મણે વિધાવડેલાં, પુરણ કયો વિચાર. ॥૨૦॥ સરવના સમજમાં-
 આગ્યું, રાય તણાં ફરજન; પણ ભુપને કહી શુંતોઠાધાતુર; થઈ કરે વિધન.

॥૨૧॥ એમ જાણી કેઈ મોઢેન બોલ્યા, સમજી રહ્યા સહુ સાર; મુગાથઈ બે-
 શી રહ્યા તવ, વાર થઈ બડી ચાર. ॥૨૨॥ એટલે રાજ અતિ અકળાયો, પુ-
 રણ પેઠો વેહેમ; ઉભા થઈ વિપ્રોને પુછ્યું, ઉત્તરન દો કેમ. ॥૨૩॥ અભણ
 આવી શું ભેગા થયા છે, રાખ શરીરે રાખો; લંગોટીવાળી વન સધારો,
 પોતાં પાણીમાં બોળો. ॥૨૪॥ નીકળો માહારા નયમાંથી, એમ અતિરાય
 રૂઝ્યો; એટલામાં એક તમોગુણી, બ્રાહ્મણ બોલી ઉઠ્યો. ॥૨૫॥ લેરે રાજ
 ઉત્તર આપુ, ધરીશ નહી દલ દુખ, બંને બાળક તાહરાં છે જો, તુજ
 સરખાં મુખ. ॥૨૬॥ એવું વચન વીપ્રનું સુણી; ભુપને બ્યાપીરીસ, મી-
 થ્યા મુજને આળ મુક્યું, છેદી નાંખું શીશ. ॥૨૭॥ વીપ્ર વિક્યાહીન અસત્ય
 બોલ્યા, કર્યો નહી વીચાર, છતી નારીએ માછલી સાથે, મેં કયાં માંડ્યું
 ધરખાર. ॥૨૮॥ એમ કહીને ખડગ લીધું, ક્રોધમાં કાંઈ ન સુજો; સકળ સભા-
 માં બ્રાહ્મણ સઘળા, થરથરથરથર ધ્રુજો. ॥૨૯॥ વીનાશ થાશેને જીવ જશે,
 આ સ્થળ ઠાનું ચાલે, ક્રોધી બ્રાહ્મણ બોલ્યો તો તેને, બીજા ગોદા ધાલે.
 ॥૩૦॥ બોલીને બોલ્યું માન્યજ રાજ્યું, શું રેથાસે ભગવાન, જ્ઞાની બ્રાહ્મણો
 એ તે સમે ત્યાં, ધર્યું નારદનું ધ્યાન. ॥૩૧॥ નારદ આંખ્યા વિપ્ર બચાવા,
 નીહાળે સભાનો સાથ; હાંહાંકહીને નારદ મુનીએ, ગ્રહા રાજના હાથ. ॥૩૨॥
 કેમ વપ્ર પર હાથ ઉપાડે, પાપ લેવા ભુપાળ; રાજ કહે મેં પ્રશ્ન પુછ્યું
 તો મુજને મુક્યું આળ. ॥૩૩॥ નારદ કહે ન હોય જુદું, વિપ્ર તણુ વચન;
 પુત્રને માટે તું તપ કરવા, ગયો હતો મહાવન. ॥૩૪॥ ત્યાં ધુડ પક્ષીની વાત
 સુણી, તે તો કલ્પાંત કીધું; પોપટના કેહેવા થકી તે, દહીઆમાં વિર્ય દીધું.
 ॥૩૫॥ તે લેઈને પોપટ જતો તો, સીંધુને પંથે સાર; મારગે બાજે પહીંચો
 પડાંબો સમુદ્રમાં તે વાર. ॥૩૬॥ પોપટની રાસથઈને ગયો, વનવાસ પુર્યો
 નેટ; દહીઆનું વીર્ય માંછલીએ પીધું, ગર્ભ રહ્યો તવ પેટ. ॥૩૭॥ તે માંછ-
 લી હાંધ આવી તણાતી, સાંભળરે ભુપાળ; બે ભાગમાં છે મનુષ દેહી,
 બોલ્ય એ દાનાં બાળ. ॥૩૮॥ એટલે રાજ થયો જાંખવાણો, ઉતરી મનની
 રીસ; અપરાધ મારોક્ષમા કરો સહુ, વીપ્રોને ન માંખું શીશ. ॥૩૯॥ આજીજી
 કરી દક્ષણા આપી, વીપ્ર થયા વિદાય; પછી પેલા ઢીમર પ્રત્યે, બોલ્યો હ-
 સ્તસેન રાય. ॥૪૦॥ જો ઢીમર બેઉ બાળ માહરાં, તું જ તારે ઘેર; માછી કહે
 વાવા માહરાજ કંગાલ પર શોઢર. ॥૪૧॥ હતાં તમારાં તો જીમનામાંથી,
 કાઢવા ન આંખ્યા કેમ; અધર્મ કરી લેવાં હોય તો, લેઈલો એમને એમ.
 ॥૪૨॥ રાજ કહે તારૂં દીલદુલાવી, મારે ન જોઈએ પુત્ર; તારે નીસાસે સુખી
 ન થાઉં, વાધે નહીં ધરસુત્ર. ॥૪૩॥ મારે પટ પ્રજનથી તે, મોહ ધર મન

એવો; ઢીમર કહે અરે માહારાજ, હું પણ છું તમ જેવો. ॥૪૪॥ તમ પેઠે મારે પેઠે પણ, નથી તનયા કે તન; ગરીબને છોકરાં શું કરવાં, લે તુજને દેહ ધન. ॥૪૫॥ ઢીમર કહે સુણો માહારાજ, નથી અમે કાંઈ કાલાં; અસ્થહો કે ગરીબ હો પણ, છોકરાં સૌને વાહાલાં. ॥૪૬॥ દ્રવ્ય મારે નથી જોઈતું ને, પુત્રને કાજ અદા પુ; બે બાજક મને મારાં દો, લ્યો જુ પડી મારી આપું. ॥૪૭॥ રાજ કહે ગભરાતો નહીં તું, તેડયા પ્રમાણીક જન; પંચ થાપી તે પંચ પ્રત્યે, રાય વદ્યો વચન. ॥૪૮॥ આ મછને પેટ છે, બે બાળક, માહારાવીર્યના સાર; ઢીમર હુડી લાવ્યો જળમાંથી, એ પણ છે હકદાર. ॥૪૯॥ રૂડી રીતે પ્રભુ પ્રીતે, કષ્ટ બેઉનાં કાપો; તમારા પંચની ધ્યાનમાં આવે, ઈનસાફ એવો આપો. ॥૫૦॥ તવ પંચે મળી ન્યાય કીધો, દીધો રાજને તન; રાજને કહ્યું પુત્રી ઢીમરની, ઉપર આપો ધન. ॥૫૧॥ તવ રાજ એ પુત્ર લીધો, પંચ તણું વેણ થાપ્યું; દીકરી આપી ઢીમરને ને, દ્રવ્ય ઘણે રૂં આપ્યું. ॥૫૨॥ ઢીમર પણ પ્રસન થયો ગયો, લેઈ પોતાને ઘેર; ઉલ્લુખ નામજ પુત્રનું પાડ્યું, રાજ એ રૂડી પેર. ॥૫૩॥ માંછીને પુત્રી મળી તે, રૂપ રૂપની ધામ; નરનારી એ વીપ્રને પુછી. મછગંધા ધર્યું નામ ॥૫૪॥ દીવશે દીવશે થાય મ્હોટી, થઈ ગુણવંત અપાર; પણ પીતા પરણાવતો નથી, વર્ષ થઈ ગયાં બાર. ॥૫૫॥ નીચ જતી માછી શું જણે, કન્યાદાનની રીત; વાહાણવટીનો બેપાર કરે પણ, પરણાવવા નહીં પ્રીત. ॥૫૬॥ વલણા પરણાવવા પ્રીતી નહીં, થઈ ગયો કન્યાકાળ; વ્યાસ વક્ષભ એમ ઓચરે, શું કતવ્ય ગોપાળ.

કડવું ૩ જું રાગ સામેરીની ચાલ.

વૈશમપાયે બોલીયા તું, સુણ પરીક્ષત તન; મછગંધાને માત પીતા સૌ, સુતાં પોતાને ભોવન. ॥૧॥ સયન કીધું છે સુખ સાડ, નીંદ્રા થઈ ભરપુર; તેવે સમે મધ્ય રાત્રીએ આવ્યાં ત્યાં પારાસુર. ॥૨॥ ઢીમરને દ્વાર પોકાર કીધા, સાંભળી ઢીમર રૂંઠ્યો; કોણ છે સાચો સત્રુ અત્યારે, એમ બરબડતો ઉઠ્યો. ॥૩॥ બારણે આવ્યો મ્હો ક્રોધ લાવ્યો, ત્રીછકારે જેમ તેમ; બોલ્યો બામણા બુમો પાડી, મને જગાડ્યો કેમ. ॥૪॥ તવ પારાસુર એમ બોલ્યા, સાંભળ મારા વીર; તપ કરવા જલુ છે મ્હારે, જીમનાની સામી તીર. ॥૫॥ નાવ વીના ન જવાય માટે, વહુ આશીસ વાણ; નાવ વડે મુકી આવે મને તો, પ્રભુ કરે કદયાણ. ॥૬॥ તવ ઢીમર કહે મધરાત્રીએ, મુકવા આવુ તને; નોક છોડી જળવાટ આવું, શું આપે છે મને. ॥૭॥ પારાસુર કહે ધન માલ લેવા, આશા રાખે તે બોટી; પૈસો પુણ પાસે નથી, તે લે આપુ લંગોટી.

૧૮૧ ॥ હીમર કહેવાળીને માગી ખા, કષ્ટ તાર નહી કાપુ; તવ રૂપીકહે રેવા
 દે લંગોટી, તુમડુ માર આપુ. ૧૮૨ ॥ તવ હીમર કહે ફેડ લેલાટ, વીખો-
 ત પુછી રહી; એવા હોકારા સાંભળીને, મછમંધા ત્યાં ઉઠી. ૧૮૩ ॥ શું છે
 આ તાજાન કરતી કરતી, આવી મંદીર ખાહાર; રૂશીને નજરે જોયા તવ,
 કીધો નમસ્કાર. ૧૮૪ ॥ પોતે પીતાને વારવા લાગી, હવે કરોક્ષમાય; બ્રહ્મ-
 વેત્તા બ્રાહ્મણ એ છે, કટુ કાંઈ ન કહેવાય. ૧૮૫ ॥ હીમર કહે છે સામી તીરે,
 ક્યાં મુકવા હું જઈ; મછગંધા કહે આગના દો તો, હું જઈને મુકા આવું.
 ૧૮૬ ॥ એમ કહીને આજ્ઞાલીધી, વાંસડો ઝાલ્યો હાથ; આવો રૂપીજી મુક-
 વા આવું, આવો તમે મુજ સાથ. ૧૮૭ ॥ એમ કહી સંગે લેઈ ચાલી, આ-
 વ્યાં એ જ મુનાતીર; નૌકુ ઓડી બેસાડ્યા રૂશીને, પોતે બેઠી ધરી ધીર. ૧૮૮ ॥
 નઉકુ હકાર્યું જળ પંથ જતા, શું નીપજ્યું તે ઠામ; પુર્વતણા પ્રારબ્ધ યોગે,
 રૂશીને પ્રગટ્યો કામ. ૧૮૯ ॥ મછગંધા પર થઈ કુદ્રુટી, ગ્રહ્યો કન્યાનો હાથ;
 તવ કન્યા કહે અરે માહારાજ, વાચાર કરો દલસાથ. ૧૯૦ ॥ રૂશી કહે ઇચ્છા
 કર પુરણ, પ્રગટ્યો તનમાં તાપ; હા ના કહીશને કાંઈ બોલીસ તો, દર્શન તુ
 જને સ્થાપ, ૧૯૧ ॥ એમ કહીને કામ આરંભ્યો, કામ નીવ્રત થયો નેટ; પ્રભુ
 ઇચ્છાએ મછગંધાને, ગર્ભ રહ્યો તવ પેટ. ૧૯૨ ॥ એટલામાં સાંમી તીર પો
 હોઆં, પસ્તાયા રૂશી મન; અરેરે મને આ ક્યાં સુજ્યું, વ્રત થયું છેદન.
 ૧૯૩ ॥ એમ કહી ઉતરીતે આલ્યા, કન્યા કહે એ નાથ; હવે મને મુકી ક્યાં
 જશે, કહીને ઝાલ્યો હાથ. ૧૯૪ ॥ રૂશી કહે હું ભુલ્યોચુક્યો, નથી તાલરો
 ખપ; અરન્યમાં મારે જવું છે, કરવા પ્રભુનું તપ. ૧૯૫ ॥ કન્યા કહે હું સા
 થે આવું, ન જવું બાપને ઘેર; ગર્ભ રહ્યો તે વાત જાણે તાત, મારે મુજને
 ઠેર. ૧૯૬ ॥ રૂશી કહે મારો આશીરવાદ છે, નહીં મારે તને કાય; ગર્ભ રહ્યો
 તેનો વીજળુ નારાયણ. પુત્ર તાર પેટ હોય. ૧૯૭ ॥ તે સમે તારા અંગમાંથી
 ઉડશે કરતુરી વાસ; એમ કહીને નાઠા રૂશી, કન્યા ગઈ નાવ પાસ. ૧૯૮ ॥
 નૌકામાં બેસી ઘેર આવી, ન કહી કોઈને વાત; એમ કરતાં પંચ માસ થ
 યા તવ, ગર્ભ થયો પ્રખ્યાત. ૧૯૯ ॥ માત પીતાએ પેર પુછી કન્યા કહે ધાર્યું
 ધર્મ; રૂશીને ગઈ મુકવા નડ્યું, ધર્મ કરતાં કર્મ. ૨૦૦ ॥ કોધન કરશે તાત
 મારા, મુકા આવો મને વન; ભવીશમાં હશે તેમ થાશે, નથી હું તમારી
 તન. ૨૦૧ ॥ તવ હીમર વનમાં મુકી આવ્યો, રહી અખળા એક ચીત; પછી
 કુટીકાખાંધીને વશી, ધરી પ્રભુ પરપ્રીત. ૨૦૨ ॥ વનફળ ખાઈને દીવશ કાઢાઢે,
 એવે થયા દસ માસ; એટલે પેટ પ્રશવ થયા, વિજળુ વેદ મ વ્યાસ. ૨૦૩ ॥
 અવતર્યા તેવા ઔર ભરેલા, નાઠા તેણી વાર; મછગંધાએ પુત્રને જતા.

દેખી કર્યો પોકાર. ॥૩૧॥ હે પુત્ર હે પુત્ર પાછપધારે, સાંભળોમાતાની
વાણુ; મળ્યા વિનાતમે આદ્યા જાઓતો, પારાસ્વરનીઆણુ. ॥૩૨॥ તવ-
વેદમળ્યાસ પાછા આળ્યા, માતા વહી વચન; જનેતાને જંગલ મુકી. શી-
દ શીધારે તન. ॥૩૩॥ વ્યાસજી વદા સાંભળ માતા, હું નહીંતુજ કુઆ-
ર; જગતના જીવોના કદ્યાણુ કારણ, મેંતો લીધો અવતાર. ॥૩૪॥ પુસ્તક
રચું વિવિધના તે, વાંચે સાંભળે કોય; તો કળયુગમાં કુબુદ્ધિના,
ભગવંતને વશ હોય. ॥૩૫॥ માટે માતા જવાદે મુને, હવેસજે નહીં તારી;
મછગંધા કહે આશું બોલો, કોણુ ગતી થશે મારી. ॥૩૬॥ વ્યાસજી કહેથો
ડે દહાડે, દુઃખની શાન્તી થારો; ક્ષત્રી નંદનરાજ વંશી, તમેને વરીજ-
શે. ॥૩૭॥ જાત્યાં તમને દુઃખ પડે કો બેળા, તવધરજે મમ ધ્યાન; આવીને કષ્ટ-
જૈશ ભાગી, વચન સત્યસમાન્ય. ॥૩૮॥ એમકહાને વ્યાસજી આદ્યા, ઓ-
ર ભર્યાં જે ઠામ; એ ઓરમાંથીગંગા નીકળી, ઓરગંગાપડયું નામ. ॥૩૯॥
વ્યાસજી ગયાનર્મદાજીમાં, જળવચ્ચ પુર્યો વાસ; મછગંધા રહી એકલી ઉ-
ડી, કસ્તુરી વાસ ચોપાસ. ॥૪૦॥ તેને વરી ગયો દ્વાણુ રાજ, તેની કહું
કથાય; સમુદ્રનો અવતાર સંતનું, હસ્તીના પુરનોરાય. ॥૪૧॥ પ્રથમ ગં-
ગાનેસંગ વાર્યોતો, ગાંડેવ તેના તંન; શી રીતે ગંગાસંતનું ને વર્યો, તેનું
કર વિવેચન. ॥૪૨॥ વળણુ વીવેચન કરીકહું કથા, સુણોસહુ શ્રોતાય
વ્યાસ વદલલ એમ ઓચરે. ગંગા લગ્ન મહિમાય. ॥

કડવું ૪ રાગ ઓપાદ્ય.

બોદ્યાવૈશમપાયે વચન, સાંભળ જનમેજય રાજન. એકવારસ્વ-
રગથી સુર, આળ્યોઅવનીવીશે આતુર. ॥૧॥ સંગ લાળ્યો પોતાનીનારી,
નામ વિશ્વાવસુ સુખકારી. જઈ ઉતર્યો ગોરને ગેર, ગોરાણીએ તેડ્યા
માન્યભેર. ॥૨॥ કહું યજમાન આજ્ઞા દીજે, તમ કારણ ભોજન કીજે.
તવ વિશ્વાવસુ વદ્યો એમ, વિપ્રનું અન ખાધએ કેમ. ॥૩॥ અમારી
બ્રહ્મ કરશેામાં બુધ, ગોરાણી કહે પીઓ દુધ, એમ કહી ગાય દોહી
આપ્યું, પીતાં પીતાં અતી હેતવાપ્યું. ॥૪॥ ત્રૈણે લોકમાં નહીં દુધ એવું
સુધસ્વાદમાં અમરીત જેવું. વિશ્વાવસુતણીજે નાર, લાળ્યો દુધથીગા-
ય પર પ્યાર. ॥૫॥ પછી રાત્રીએ કીધું સયન, ગોરાણીસુતાંભુદેભોવન. તવ
વીશ્વાવસુની નારી, કંથપ્રત્યેબોલી હઠ ધારી ॥૬॥ આજ દુધવાળીજેગાય,
તેવી નથી ત્રીલોકની માંય. માટે ચોરી કરી લેજેએ, ગોરજોખીજીહસ ધ-

છી દેએ ॥ જાવીશ્વાવસુએમાનીતે વાત, રાત્રીએ ઉઠ્યાંનરનારીસાથ, બે-
 ઠાં વૈમાનમાં ગાયલીધી, ગયાં સ્વર્ગ છાની ચોરીકીધી. ॥ ૮ ॥ એવેથયોછે પ્રાત-
 સદાળ, ગોર ગયા હતા પાતાળ, તેતો આઠ્યા પોતાને ભોવન. નાહી કરવા
 બેઠા પુજન. ॥ ૯ ॥ માગ્યું ગોરાણી પાસેદુધ, શીવનેસ્નાન કરવાસુધ; ગોરાણી
 દોવાનેગયાંગાય. નદીઠીનેવીસ્મયમનથાય ૧૦ જણ્યું કેયજમાનગયાછાના
 ચોરી ગાય થયા મસ્તાના. જઈ કહી સ્વામીને વાત, આઠ્યો તો વિશ્વાવ-
 સુની પાતા ॥ ૧૧ ॥ આપણુ ઘેરરાત્રીએ રહ્યા, નરનારીતેગાયચોરી ગયા. સુણી
 રૂશીનેમન થયોતાપ. ક્રોધ કરીનેદીધો ત્યાંસાપ. ॥ ૧૨ ॥ વસુ લોઠા તમેપાપ
 ભરજો, ભોમીમાંહીઆવીઅવતરજો. ॥ ૧૩ ॥ એવાઅષ્ટે ભાધનેસાપ્યા, જઈ
 નારદે સમાચાર આપ્યા; વીશ્વાવસુ તણા બંધુ સાત, તેનેનારદે જઈકહી
 વાત. ॥ ૧૪ ॥ તમ બ્રાત લાઠ્યોગાયચોરી, ગોરેસૌને દીધો સાપધોરી, પ્રથવી
 જનમધરીનેપડશે, મુનસાદેહમાંરડવડશે. ॥ ૧૫ ॥ દુધનો ખાનાર દુધખાય
 તેમ છતાં તમેને સાપ થાય; તવ સાતે બંધુઓ ચડીયા. આવી ગોર ક-
 ને રડી પડીયા. ॥ ૧૬ ॥ માહારાજ અમારાં શાંપાપ, વીના આપદદીધોસાપ,
 તવ ગોરતણો ક્રોધભાગે, પાપછાંટાપાડોશીનેલાગે. ॥ ૧૭ ॥ તમે વીનાઅપ-
 રાધીછો જ્યારે, શ્રાપ અનુએ કરજું ત્યારે, અવતરજો પ્રથવીમાંએકદન
 તરતપામજોસ્વર્ગસુદન. ॥ ૧૮ ॥ તમવીર વીશ્વાવસુ જોહ, ઘણાદનરેજો પ્રથ-
 વીમાંતેહએમગોરમાહારાજઢળીયાતવસાતેબંધુપાછાવળીયા. ॥ ૧૯ ॥ જઈ
 કહ્યા ભાધને સમાચાર, સુણી પસ્તાયો અપરંપાર, નારીનેધીકારીઅપાર,
 લીધી ગોરની ગાય તે વાર, ॥ ૨૦ ॥ જઈ લાગ્યોછેગોરનેચરણ; સ્વામીઆ-
 ઠ્યોતમારેસરણુમારોઅપરાધક્ષમાકીજે, કાંકઆશીસ્વાદુમુનેદીજે. ॥ ૨૧ ॥
 નારીની બુદ્ધિ માની મેં જતે, પામ્યો શ્રાપતમારો પ્રભાતે, તવરીજ્યાછે
 ગોરમહારાજ, શ્રાપમીથ્યાનહીથાયઆજ. ॥ ૨૨ ॥ જતું ભોમીમાંહીઅવતર
 જો, પણ સુકીત સદાકાળ કરજો, તને નહીલાગેકાંઈ દોશ, નહીરહેહરીનો
 રોશ. ॥ ૨૩ ॥ સુણીવિશ્વાવસુ ખુશીથાયગાયઆપીનેસ્વરગેજય, પછીઅ-
 ષ્ટે ભાધઓ મળીયા, કયાં અવતરશું વીચારેવળીયા. ॥ ૨૪ ॥ મનુશપેટ
 દેહ ન ધરાય, દેવ થઈ કમ એમ પળાય, માટે ચાલો મંગાનેકરગરીએ
 પરણેતો પેટઅવતરીએ. ॥ ૨૫ ॥ એમધારીગયા મંગાપાસ, કહ્યુંકરગરી.
 ને થઈ દાસ, તમેવરો કોઈનેનેટ, અમોઅવતરીએતમપેટ. ॥ ૨૬ ॥ તવમંગા
 કહે તે કરીશું, થોડે દિવસે કાઢને વરીશું; સુણી વસુથયાવીદાય, મં-
 ગાએ વીચારું મન માય. ॥ ૨૭ ॥ મારે વરણુકોઈનરસાથ, મહુસમુદ્રકેરો-

જ હાથ, સંતનુ છે સીંધુ અવતાર, હસ્તીના પુરરાજ્ય કુંવાર. રટ એમ જાણી-
 પુરણ માને દન, થયું નર વરવાનુ મન, લીધું સોળ વરસનુ સ્વરૂપ, વસ
 કરવાને સંતનુ ભુપ. ॥ ૨૯ ॥ વેણા લીધી પોતે કરમાંય, ગયાં હસ્તીના પુર છે
 જ્યાંય; બાગમાં બેઠાં આપ, કરે ગાયનના અળાપ. ૩૦ ઘેર સાંભળ્યું
 રાજાએ કાન, ઉઠ્યો ઝખકી થઈ ગુલતાન; ગયો બાગ ઉલટ મન સાથ,
 જઈ ગ્રહ્યો ગંગાજનો હાથ ॥ ૩૧ ॥ તમો કોણુ છે દેહ રૂપાળી, મોહ પા-
 મ્યો હું તમને નિહાવી; ગંગા કહે મનુશની જતી, કર મુકો સુશના
 સાથી ॥ ૩૨ ॥ કહે સંતનુ છે કોણુ જાત, કોણુ કંથ અને કોણુ તાત; કહે
 ગંગાજી મુસ્તક નામી, નથી માત તાત કે સ્વામી ॥ ૩૩ ॥ એવી રા-
 જાએ જાણી પેર, કહ્યું ચાલો અમારે ઘેર; નથી લગ્નની નારી મેં આણી,
 માટે વરી કરૂં પટરાણી ॥ ૩૪ ॥ કહે ગંગાજી હું કર સાહાણું, પાળો વ-
 ચન તો હું આણું; કહે રાજા દયો વચન આણું, તમો કહો તે રીતીએ
 ચાલુ ॥ ૩૫ ॥ તવ ગંગા ગયા થઈ મજા, રાયે કર્યું બીજે દીન લગ્ન; માં-
 દ્યો ગ્રહસ્થાશ્રમ સુખ રેટ, પેલો વસુ રહ્યો ગર્ભ પેટ ॥ ૩૬ ॥ ગાય ચોર્યા
 વિનાના જે સાત, તેમાંથી જનમ્યો એક બ્રાત; ગંગા જાણે છે સ્વાપની
 પેર, બોલ્યાં દાશી પ્રત્યે સુખ ભેર ॥ ૩૭ ॥ લે આ પુત્રને વસ્ત્રમાં રાખી,
 આવ્ય ગંગાના જળમાં નાંખી; ચાલી પુત્ર લેઈને દાસ, ગઈ સંતનુ રા-
 જાની પાસ ॥ ૩૮ ॥ કરજોડી રાજાને કહે છે, પુત્રને રાણી નાંખાવી દે છે;
 તવ રાય વહ્યો મુખ એમ, કરો રાણીજી કહે તેમ ॥ ૩૯ ॥ એવો ઉતર
 રાજાએ દીધો, દાસીએ જઈ ફેંકી દીધો; પછી પુત્ર બીજે થયો જ્યારે,
 તેને નાંખાધી દીધો તે વારે ॥ ૪૦ ॥ એમ નાંખાવ્યા પુત્રો સાત, ચાલ્યો
 નમ્ર અતી ઉત્પાત; ગોજરી રાણી લાવ્યો રાય, પાપી નમ્રમાં કેમ રહેવાય
 ॥ ૪૧ ॥ ચાલો ઉચાળા ભરો સૌ સાથ, તવ રાજાએ જાણી એ વાત; સર્વ
 રૈયતને કહ્યું રાયે, રહો પ્રજા આ નમ્રની માંયે ॥ ૪૨ ॥ હવે એક સુત
 નારીને થાય, તવ એને કરૂં વિદાય; તવ સર્વે રાજ્યાં ધર સુત એવે
 ગંગાજીને થયો પુત્ર ॥ ૪૩ ॥ ગોરની ગાય ચોરનાર જેહ, વીસ્વાવસુ
 જનમીઓ તેહ; તેવે રાજાએ શું બેલ કીધો, ગંગા પાસેથી પુત્રજ લી-
 ધો ॥ ૪૪ ॥ તવ ગંગાજી બોલ્યાં એમ, રાય પુત્ર લેઈ લીધો કેમ; રાજા
 કહે તું નારી હત્યારી, સપ્ત સુત નાંખ્યા મારા મારી ॥ ૪૫ ॥ છતે છોકરે
 વાંઝીઓ કીધો, માટે આ સુત મેં લેઈ લીધો; ગંગા કહે ઓ મારા પત્ની
 હવે તમ ઘેર રહેવું નથી ॥ ૪૬ ॥ થયા વચન વીલા કંથ, રાજા કહે આ
 તમારો પંથ; ગંગા કહે આપો સુત અમને, પંથ વરશનો કરી દેશ તમને

॥ ૪૭ ॥ મારે સ્થાનકે હું લેઈ જાવું, મહોટો કરીને આપવા આવું; રાજ
કહે એ મિથ્યા ફેરા, મુજ ઘેર રહીને ઉછેરો ॥ ૪૮ ॥ ગંગા કહે મીથ્યા
મરો મથી, થયા વચને વીલા રહેવું નથી; માટે પુત્ર આપો હુપાળ, માત
વિના ન ઉછરે જાળ ॥ ૪૯ ॥ કહું કપટ કુંવરને કાવાર, તોતો મમ સીસ
હત્યા ચાર; એવો પણ ગંગાજીએ કીધો, તવ પુત્ર રાજાએ દીધો ॥ ૫૦ ॥
ગંગા ચાટ્યાં લઈને તન, જળમાં વાસ કીધો તે દન; રમાડે ને જમાડે
નિત્ય, રાખે પુરણ પુત્ર શું પ્રીત ॥ ૫૧ ॥ ઉછેરે રાખી પોતાને ઠામ, ધર્યું
ગાંગેવ એવું નામ; વાળે લગોટી લે હથીઆર, નીસરે રમવા જળ-
ની બહાર ॥ ૫૨ ॥ રમે જમે ધરીને હર્ષ, એમ કરતાં થયાં પંચ વર્ષ;
॥ ૫૩ ॥ પુત્ર થયો પંચ વર્ષનો; એવે સમે શું થાય, ગંગા તટ રમવા
ગયો, હસ્તીના પુરનો રાય.

કડવું ૫ રાગ રામગ્રા.

વૈશમપાયને એણીપેર બોલ્યા, સુણ જનમેજય રાય; વીસ્તારી તુ-
જને સંભળાવું, આદ્યપરવ મહિમાય ॥ ૧ ॥ પાંચ વરસનો પુત્રજ થયો,
ગાંગેવ ગંગા તન; તેવે સમે રમવાને આવ્યો, ગંગા તટ રાજન ॥ ૨ ॥
ચાર ક્ષોણી સૈન્ય સાથે, સાથે બે પ્રવાન; નદી કીનારે રમત રમવા, ધારણ
કર્યો અભીમાન ॥ ૩ ॥ પ્રથવી વિશે મોભ દટાવ્યો, સતગજ ઉંચો સાર;
તે પર નવગજ નિશાન ઘાટ્યું, રાયે કર્યો ઉચ્ચાર ॥ ૪ ॥ એક બાણથી
નિશાન કેરા, કટકા કરે જે તરણ; સરપાવ આપુ તેહને સારો, રીજે અંતસ
કરણ ॥ ૫ ॥ એટલે ઉડ્યો સૈન્યાપતિ ત્યાં, પોતે કર્યો મનસુબો; તે સ-
મે ગાંગેવ જળમાંથી નીકળી, જોવાને અળગો ઉભો ॥ ૬ ॥ તવ સૈન્યા
પતિએ બાણ ફેંક્યું, વાયુવડે ગયું આડું; એટલે ઉઠી પ્રવાન બોલ્યો, પ્રા-
ક્રમ માઈ દેખાડું ॥ ૭ ॥ એમ કહી એણે શર માર્યો, તે પણ આડા જય;
એટલે ઉડ્યો સંતનું રાજ, ભરી સભાની માંય ॥ ૮ ॥ બોલ્યો ખુંખારી
અહંકાર ધારી, બેઉ કર નાંખ્યા મુછે; તમ સરખાથી કામ થાય તો, કા-
ણ મારો ભાવ પુછે ॥ ૯ ॥ એમ કહીને આયુધ લીધાં, પ્રાક્રમ માઈ
દેખાડું; બળ કરીને બાણ નાંખ્યું, વાયુ વેગે ગયું આડું ॥ ૧૦ ॥ અળ-
ગેથી ગાંગેવ જોઈ વિચાર્યું, ન તુટ્યો નીશાન દાંડો; મીથ્યા નામ ધરાવ્યું
મરદનું, પણ સહુ રાંડીરાંડો ॥ ૧૧ ॥ પ્રાક્રમ બતાવું માહરું હું, વીચાર્યું
અંતસકરણ; તાકીને બાણ મારી કીધો, કટકા નિશાનના તરણ ॥ ૧૨ ॥

તે જોઈ રાજ વીરમય પામ્યો, એછે કેનું બાળ; સંચરો સેવક ઝાલી લા-
 વો, રાખી કરૂં પ્રતીપાળ ॥૧૩૦॥ તે સાંભળીને શેવક આલ્યા, કરતા દો-
 ટા હડીઓ, ગાંગેવે જાણ્યું ઝાલશે મુને, જઈને જળમાં પડીઓ ॥૧૪૦॥
 ગંગા કને જઈ કહ્યું ગંગાને, મેં એક તોડયું નિશાન; માટે મુજને ઝાલવા
 મોકલ્યો, સેન્ય તણો રાજન ॥૧૫૦॥ ગંગા કહે કોઈ નહી હોય બીજું,
 આવ્યો હશે તુજ તાત; ઝાલવા ગએલા શેવકે આવી, કહી રાજને વાત
 ॥૧૬૦॥ તરત રાજ બહુ પસ્તાયો, ગયો પોતાને ઘેર; એવે ગંગાએ ગાંગે
 વજનાં, વરસ ગણ્યાં ભલી પેર ॥૧૭૦॥ જાણ્યું કે પુત્ર પાંચ વરસનો,
 થયો છે મુજ પાસ; એના પીતાને આપી આવું, નહી તો થશે વિનાશ
 ॥૧૮૦॥ એમ જાણી વસ્ત્ર પેહેર્યો, સણગાર્યો ગાંગેવ તન, આંગળીએ
 વળગાડીને આવ્યાં, સંતનુને ભોવનન ॥૧૯૦॥ પીતાસામે સુત ઉભો કી-
 ઘો, બોલ્યા મુખગંગાય; દયો પતી પુત્ર તમ તણો, આ, થાવું છું હું વી-
 દાય ॥૨૦૦॥ સંતનું કહે સુત ઉછેરો, આવી વસો મુજ વાસ; ગંગા કહે
 મને રાખવી હોય તો, સુત તણો કરો નાસ ॥૨૧૦॥ સંતનુ કહે સંચરો
 પાછાં, ગંગા થયાં વિદાય, ગાંગેવજને ઉછંગે લીધો, વેમ પડ્યો મનમાં
 ॥૨૨૦॥ બોલો બેટા આજ ગંગાને ત્રટે; તું હતો કે નહી વાર; ગાંગેવ કહે
 નીશાન તોડ્યું, પીતા એ પ્રાક્રમ મ્હારૂં ॥૨૩૦॥ સાંભળી સંતનું પ્રસન
 થયો, આ સુત રાખશે નામ; એવે સમે ત્યાં આવી ઉભા, બળવંત ફરસ-
 રામ, ॥૨૪૦॥ રાજએ ઉઠી આદર દીધાં, આવો અસરણ સરણ; એટલે
 ઉઠી ગંગાનંદન, પુર્ણ પ્રેમે પડ્યો ચરણ ॥૨૫૦॥ જોઈ ફરસરામ આનંદ
 પામ્યા, પુત્ર વણો હોંશીયાર; સંતનુ રાજ સોંપી દે મુને, ભણાવું વિદ્યા
 અપાર ॥૨૬૦॥ સંતનું કહે સુત તમારો, લઈ જાઓ સુખ રૂપ; ગાંગેવજ-
 ને તેડીને આલ્યા, ગુરૂ આપ અનૂપ ॥૨૭૦॥ પોતાના મઠમાં લાવીને
 રાખ્યો, ભણાવી પુર્ણ વિદાય; બહુ બાણાવળી બનાવી, સોંપ્યો સંનનું
 રાજને ત્યાં ॥૨૮૦॥ પછી રહ્યા પુત્ર પીતા, જુજવા રહેવાના મહેલ;
 ખાયપીએ અતી આનંદ કરે, ભોગવેછે સુખ સહેલ ॥૨૯૦॥ એવામાં એક
 દિવસ સંતનું, અશ્વ બેશી ગયો વન; જ્યાં મછગંધા વાસ વસે છે, ત્યાં
 આવ્યો રાજન ॥૩૦૦॥ એવે કસ્તુરીની વાસના આવી, કસ્તુરીઓ મગ જા-
 ણ્યો; અશ્વ દોડાવ્યો ઝુપડી ઉપર, શર રાજએ તાણ્યો ॥૩૧૦॥ એટલા-
 માં મછગંધા દીડી, અહો આ તો કોઈ નાર; રાજએ એને પુછવા માંડ્યું
 તું છે કેની કુંઆર ॥૩૨૦॥ મછગંધા કહે મનુષ્ય જતી. 'હોમરની' તની
 આય; અયોધ્યા નગરો વહાણવટી છે, તે માહારો પીતાય ॥૩૩૦॥ માંહરે

માતા સાથે બન્યું નહીં, કાઠી મુઠી વનવાસ; સાંભળી રાજા આનંદ
 પામ્યો, બોલ્યો થઈ ઉદ્ધાસ. ॥ ૩૪ ॥ આસ સુંદરી ઘેર મ્હારે, તુને કઈ
 પટરાણી; એવું સાંભળી રાજાની પ્રત્યે, મછગંધા વદી વાણી. ॥ ૩૫ ॥
 ભલે મને પણ છે એમ ઇચ્છા, વચન શીશ ચડાવું; મમ તાત તમ સંગ
 પરણાવે તો, તમ-સંગે વરી આવું ॥ ૩૬ ॥ તવ રાજા ત્યાંથી નીકળીઓ
 ગયો અયોધ્યા ગામ; ઢીમરનું ઘર પુછીને આવ્યો, ઢીમરે કર્યો પ્રણામ ॥
 ૩૭ ॥ સંતનું કહે તાહરી તનીયા, વન વસી છે વાસ; મુજ સાથે તે પરણા-
 વે તો, પુછું કઈ તારી આશ ॥ ૩૮ ॥ ઢીમર કહે ભલે મહારાજા, વિચાર
 હું વરણાવું; તમ સુત ગાંગેવ આવીને વીવા, કરે તો પરણાવું ॥ ૩૯ ॥
 સાંભળી રાજા પાછો ફરીઓ; પંથે કર્યો વિચાર; એ કન્યા માહરે વરવી
 પણ, ઘાંટી આવી અપાર ॥ ૪૦ ॥ પુત્ર પિતાને પરણાવો કહે, પીતાથી
 કેમ કહેવાય; કદાપી કહું કુંવરને તો, નીર નેવનાં મોલ જાય ॥ ૪૧ ॥
 કહું નહીં તો કામ ન થાએ, એમ વિચારે ચડીઓ; ઘેર આવીને ઉદ્ધાશી
 પામી, મંચક વિશે પડીઓ, ॥ ૪૨ ॥ પ્રધાને આવીને પેર પુછી, કેમ પ-
 ડ્યા છો નાથ; સંતનું કહે પ્રધાન મ્હારા, શું કહું દુઃખની વાત ॥ ૪૩ ॥
 એક કન્યા આજ દીડી, ઢીમરની તનીયાય; તે વરવાની ઇચ્છા થઈ છે,
 તેથી જીવ ધુનવાય ॥ ૪૪ ॥ કન્યાએ કબુલ કર્યું પણ, બતાવી તાતની
 આડી; તેથી તેના તાત કને જઈ, વરવાની વાત કહાડી, ॥ ૪૫ ॥ ત-
 વ તે ઢીમર એમ બોલ્યો, ભલે આવ્યા રાજાન; પણ તમ નંદન વીવા
 કરી જાય, તો દઉં કન્યાદાન ॥ ૪૬ ॥ મુજથી કેમ કહેવાય કુંવરને, પુત્ર
 મને પરણાવો; કહું તો કેહેશે હુંજ કુંઆરો, મુજ કાજ શોધી લાવો ॥ ૪૭ ॥
 પ્રધાન કહે ગભરાશો નહીં, કઈ છું પુરણ પેર; ગાંગેવજીને સમજાવીને,
 મોકલું છું તમ ઘેર ॥ ૪૮ ॥ એમ કહીને પ્રધાન ગયો, ગાંગેવને કહ્યું
 મુખ; તમારા તાતને જઈને પુછો, શું પ્રગટ્યું છે દુઃખ ॥ ૪૯ ॥ વળણ.
 સુણી ગાંગેવ સંચર્યો, પિતા કને કરજોડ; બ્યાસ વલ્લભ વદે આવીયો,
 પુરણ કરવા કોડ;

કડવું ૬ રાગ રૂપણાવળ

વૈશમપાએ એણીપેરે બોલ્યા સુણ જનમેજે રાય, વીસ્તારી તુજને
 સંભળાવું, કહું આથ પર્વ મહિમાય. અહોરાયજી સુણીએ ॥ ૧ ॥ ગાંગે-
 વ આવ્યો તાતને ધામે, પાસે બેસી વદ્યો મુખ; કહે પિતાજી કેમ સુતા

છો, શું પ્રગટયું મનદુઃખ. અહો. ॥ ૨ ॥ સંતનું કહે સુણો સુત સાણા; શું
 પુછો પુરણ મથી; હું તાત તુજને કછી કહું પણ; જલ ઉપડતી નથી.
 અહો. ॥ ૩ ॥ પ્રવાવસ્થામાં વૃત્તી ફરી છે, જન્યાયે નવ કહેવાય; એક ક-
 ન્યા મેં જોઈ છે વનમાં, તે વરવવા ઇછાય. અહો. ॥ ૪ ॥ અયોધ્યા નગ્રના
 ઢોંમર કેરી, કુંવરી છે રૂપવાન, અંગ ઉડે વાસ કસ્તુરીની, તેણે ચોરૂં મ-
 મ ભાન. અહો. ॥ ૫ ॥ તેના તાતને મેં જોઈ પુછયું; તેણે પણ કહી હાય;
 પણ કહ્યું ગાંગેવ આવી, કરી જય વીવાય અ. ॥ ૬ ॥ તવ ગાંગેવ કહે
 તાત મારા, પુણું કરૂં ઇછાય; ઢોંમર પાસે સંચરૂંને, કરી આવું વીવાય, આ
 ॥ ૭ ॥ એમ કહીને અશ્વે બેઠો, ગયો અયોધ્યા ગામ, પુછતો પુછતો આ-
 દ્યો આબ્યો, ઢોંમર કરે ધામ. અ. ॥ ૮ ॥ તવ ઢોંમરે માન્યજ દીધું, પધા-
 રો ધરી પ્રેમ, ગાંગેવ કહે મારા તાતને, પાછા કાઢ્યાકેમ અ. ॥ ૯ ॥ ઢોં-
 મર કહે સુણો માહારાજ, મુજને તમારો વેહેમ; નીચ અમોને ઉંચ તમો,
 તમને પુછ્યા વણ દેઉકેમ. આ ॥ ૧૦ ॥ ગાંગેવ કહે જ્ઞાતી બહાર રહીશું
 થનારૂં હોયતે થાય; પણ પીતા જે માહરા તેની, પુરણ કર ઇચ્છાય.
 આ ॥ ૧૧ ॥ ઢોંમર કહે ભલે મારાજ, ભલે ન જુઓ જાત; પરણાવું પ-
 લ એક આંટીની, છે પુછવાની વાત. આ ॥ ૧૨ ॥ મારી દીકરીના દીકરા
 થાયે, તે તમને ઉપાદી; તેને તમો બેઉ બંધુ થયા તેમાં, કાણ ભોગવે ગા-
 દી. આ ॥ ૧૩ ॥ ગાંગેવ કહે પાકો પુરૂષ તું, જણ્યો તારો પરીતાપ, હું રાજ
 ગાદી ભોગવું તો, બ્રહ્મ હત્યાનું પાપ. આ ॥ ૧૪ ॥ ઢોંમર કહે બીજું પુછું
 છું, આ વેળા મારો લાગ; તમારે પેટ પ્રજ થાય તે, પાછા માગે રાજ્યમાં
 ભાગ. આ ॥ ૧૫ ॥ ગાંગેવજને ધુસો ચડીઓ, દે દેતે હોય તો કન્યાય;
 પરણ્યા વીના પ્રજ કથાંથી થારો, નારી માત્ર મારી જનેતાય; આ ॥ ૧૬ ॥
 તવ ઢોંમર કહે જવો મારાજ, ધન્ય સંતનું સંતાન; મોકલી દો તમ તાત
 ને હું, દેઈશ કન્યાદાન. આ ॥ ૧૭ ॥ એવું સાંભળી ગાંગેવ ઉઠ્યા, ગયો
 પોતાને ઘેર; જવો પિતાજી પરણી આવો, બીજી કહી નહીં પેર. આ ॥ ૧૮ ॥
 તવ સંતનું રાય રાજજ થયો, લીધો પ્રધાનને સાથ; અયોધ્યા નગરમાં
 આવીઓ એ, હસ્તીના પુરનો નાથ. આ ॥ ૧૯ ॥ તવ ઢોંમરે આવકારદી-
 ઘો, આપ્યો ઉતારો ત્યાંય; વન વિશેથી તેડીને લાવ્યો, મછગંધા કન્યાય
 આ ॥ ૨૦ ॥ પુરણ પ્રેમે પરણાવી કન્યા, વળાવી રાજની સાથ; ક્ષત્રીન-
 દન પરણ્યો માંછણને, ચાલી દેશે દેશ વાત. આ ॥ ૨૧ ॥ સૌ ક્ષત્રીએ પત્રો
 લખીને, અન્યો અન્ય કર્યા વિચાર; આજ થકી હસ્તીના પુરનું, કુટુંબ
 જ્ઞાતીની બહાર. આ ॥ ૨૨ ॥ સંતનું પરણી પોતાને ઘેર આબ્યો, જણી

જ્ઞાતીની વાત; ગાંગેવને બોલાવીને કહ્યું બેટા, હું તારો મુશ્ખ તાત. આ
 ॥ ૨૩ ॥ હું લાગ્યો કન્યા તે થયો અન્યા, આપણુ રહ્યા નાત બાહાર; હવે
 તને કાઈ કન્યા નહીં દે, એ દુઃખ અપરમપાર. આ ॥ ૨૪ ॥ ગાંગેવ કહે
 તાત મારા, મેં પણ કયું ઢોંઢર સાથ, વિશ્વ વિશે જે પ્રેમદા તે, સકળ મા-
 હરી માત. આ ॥ ૨૪ ॥ માટે મારો ચીંતા ન કરશો, સુખે રહો મમ તાત;
 મછગંધાને કહ્યું તમે સુખે રહો, સતવંતી મુજ માત. આ ॥ ૨૬ ॥ પછી
 સંતતું સુખે રહ્યો ત્યાં, વાંધું ભટું વરસુત્ર; પ્રભુ કપાએ મછગંધાને,
 પેટ થયા બે પુત્ર. આ ॥ ૨૬ ॥ મોટો પુત્ર વિચિત્રવિર્ય, નાનો ચિત્રાગંદ
 નામ; તે બંને ગાંગેવના હોરમન ભાઈ, ઉછરે છે તે ઠામ, આ ॥ ૨૭ ॥
 તે બેઉ થયા પાંચ વરસના, તવ આવી પહોંચો શોક; સતતું રાજ્યે
 દેહ મુક્યો, પામી ગયો દેવલોક. આ ॥ ૨૮ ॥ એટલે ઉપાદી થઈ ગાંગેવને,
 પોતે પુરૂષ સત્યવાદી; રાજ્ય ચલાવે સભામાં બેસીને, પણ નવ ભોગવે
 ગાદી. આ ॥ ૨૯ ॥ બેઉ બંધુને આપ ઉછેરે, ભણાવે છે વિદ્યાય; મછગં-
 ધાની શેવા કરે નિત્ય, જાણે સગી જનેતાય. આ ॥ ૩૦ ॥ એમ કરતાંચ;
 ગીયાર વરસના, થયા બંને બ્રાત; ગાંગેવજીએ ઉપવીત દીધાં, રાજ્ય
 સોંપ્યું તેને હાથ આ ॥ ૩૧ ॥ પછી ગાંગેવે નીમ કીધો, થાય પ્રાતસકાળ;
 એકાંત ભોંયરામાં નાહી ઘોઘ, બેસી જપવા શ્રીગોપાળ. આ ॥ ૩૨ ॥
 સાંજ પડે તવ બહાર નીસરવું, ભોજન કરવું તે વાર, પછી માતાના
 બેહેલમાં જવું, ચરણ ચાંપવા સાર. આ ॥ ૩૩ ॥ એ રીતે વરતે છે ગાંગેવ,
 પણ જે થયો અન્યાય, નાત બાહાર છે તે કારણ કાઈ, દેતું નથી
 કન્યાય. આ ॥ ૩૪ ॥ વળણુ. કન્યા કાઈ દે નહી, તેથી દગ્ધ શરીર;
 વદ્ધભ કહે પરણ્યા વિના, ગાંગેવના બે વીર,

કડવું ૭ રાગ દોહરા.

વધશમપાયે એણી પેરે બોલ્યા, સુણ જનમેજે રાય; વિસ્તારી
 તુજને સંભળાવું, કહુ આદ્યપરવ મહિમાય. ॥ ૧ ॥ ગાંગેવના બે બંધુ કું-
 વારા, તેને મળીકાણુ નાર; કાશીદેશમાં કાશી રાજા, કુળવંતો અપાર.
 ॥ ૨ ॥ તે રાજને ત્રણ પુત્રી, અંબે અંબાળીકા નામ; અંબીકા ત્રીજી છે
 પુત્રી, સૌ રૂપરૂપનિધામ. ॥ ૩ ॥ તે ત્રણ પુત્રીને બોળે બેસાડી, પુછી પિતા-
 એવાંત; કહો દિકરી તમારે ત્રણને, પરણવું કાણ સાથ. ॥ ૪ ॥ એટલે બોલી
 ત્રણ કન્યા, મન ધારણા કરીશું; સૌ ક્ષત્રી તેડી કરોસ્વયંવર, ઇચ્છાવરવરી-

શું. ॥ ૫ ॥ તવ રાજ્યે તેડયા વિશ્વકરમા, રચાવી સરસ સભાય; પછી
પત્ર લખ્યા દેશદેશે, કુંમ કુંમ છાંટા માંય. ॥ ૬ ॥ વૈશાખ સુદી પુરણમ
નું લગ્ન લખ્યું ભલી પેર; સધળે લખ્યું પણ ન લખ્યો પત્ર, ગાંગેવજીને
ઘેર. ॥ ૭ ॥ અંબાળીકાએ છાંનો પત્ર, મોકલ્યો મારવાડ માંય; એને ઈ-
ચ્છા સલને વરવાની, તેથી લખ્યું કન્યાય, ॥ ૮ ॥ એમ સકળ દેશ પત્રો
પોહોઝ્યા, રાજ થયા સહુ ભુપ; ભાયગ ભળશે તેને મળશે, કન્યાઓ
બહુ રૂપ ॥ ૯ ॥ સુરવ રાજ પાંચ દીવશ, પેહેલા થયા તૈયાર; વાજતેગાજ
તે કાશી દેશે, આઠ્યા સૌ રાજ્ય કુંઆર ॥ ૧૦ ॥ રૂપાળા થૈ થૈને આઠ્યા,
પુરણ હરખે ભરીયા; નથ્ર ખારણે મેદાનમાં સૌ, તંબુ તાંણી ઉતરીઆ
॥ ૧૧ ॥ સરવ દેશનાનરેશ આઠ્યા, નહી હસ્તીપુર વાળો; એવામાંનાર-
દે જાણ્યો સ્વયંવર, થયો લડાઈનો આળો ॥ ૧૨ ॥ જેને જનમ ટેવલડાઈ
લડાવા, જોયા ત્યાંક્ષત્રીનાતન; જાણ્યું કે હામાં લડાઈ કરાવું, ત્રપ્તથાયેમુજ
મન ॥ ૧૩ ॥ એમ જાણીને સહુને નીહાળ્યા, ન જોયા સંતનું તન; એટલે
જાણ્યું લોગ લડાઈનો, જાણું એને ભોવન ॥ ૧૪ ॥ એમ જાણીને આવી
આએ, હસ્તીનાપુર માંય; ભોંયરા વિશે જઈને ઉભા, ગાંગેવ બેઠો જ્યાં
ય ॥ ૧૫ ॥ તવ ગાંગેવે નારદ દીઠ, ઉઠી આપ્યું આસન; પધારે માહારા
જ કેમ પધાર્યા, મુને કર્યો પાવન ॥ ૧૬ ॥ એટલે નારદ બેશીને બોલ્યા,
કેમ નથી તને પુઢી; તારા બે ભાઈ સાવડા તે, કુંઆરા રહે કયાં સુધી.
॥ ૧૭ ॥ ગાંગેવ કહે અરે માહારાજ, મુજ તાતેકીધો અન્યાય; જ્ઞાતીખાર-
ણે ધર અમારું, તે કાણ દે કન્યાય ॥ ૧૮ ॥ નારદ કહે મર્મ ક્ષત્રીનો, જાણે
અષ્ટાદસ વર્ણ; કાશીરાજને ત્રણ છે પુત્રી, તેનું કરી લાઠ્ય હર્ણ ॥ ૧૯ ॥
એ રાજને ઘેર સ્વયંવર છે, તેડયો છે ક્ષત્રીનો સાથ; લખ્યો નથી પત્ર
ઘેર તારે, માટે જઈ દે બાધ ॥ ૨૦ ॥ ગાંગેવ કહે અરે માહારાજ, મીથ્યાહું
ન મરૂમથી; અનેકની આશા ભંગ કરીને, કન્યાયો લાવવી નથી ॥ ૨૧ ॥
તમે લડાઈનો વાત લાઠ્યા, એમ વદ્યોવચન; એટલે નારદ ઉઠીને ચા-
લ્યા, મછગંધાને ભોવન ॥ ૨૨ ॥ મછગંધાએ માન્ય દીધું, બોલાવ્યા
ધરી પ્રેમ; અહો મહારાજ કૃપા કરીને, મમ ધર આઠ્યા કેમ ॥ ૨૩ ॥ એ-
ટલે નારદ ત્યાં બીરાજ્યા, દુખ ધર્યું મન સાથ; મોહું ઉતાર્યું આંસુડા લા-
ઠ્યા, લેલાટ દીધો હાથ ॥ ૨૪ ॥ એટલે અખળા લાગી કરગરવા, કેમ ઉ-
તાર્યું મુખ; અરે મારાજ કલેશ કરોછો, શું એવું દલમાં દુઃખ ॥ ૨૫ ॥
તવ નારદ કહે તારાજ ધરની, ચીતા નથી જરાતને; બે પુત્ર તોધરાછે
કુંઆરા, એ દુખ છે બહુ મને ॥ ૨૬ ॥ ખાણું ન ભાવે નીંદ્રાન આવે, તા-

હરા પુત્રાને માટે; મછગંધા તવ રડવા લાગી, વાંકા લેખ લેલાટા ॥ ૧૭ ॥
 હું નાચી આવી ઉંચને તે, થયો છે બહુ અન્યાય; ક્ષત્રીની નાત બહાર
 અમો તે, કોણજ દે કન્યાય ॥ ૧૮ ॥ નારદ કહે રડીશ નહીં તું, થઈશ
 નહીં તું કોંધી; તારે માટે ફરી ફરીને કન્યાયો લાવ્યો છું સોધી ॥ ૧૯ ॥
 મછગંધા કહે ક્યાં છે માહારાજ, કાંઈ કરો કૃપાય; નારદ કહે કાશી દે-
 શમાં રૂપવંત ત્રણ કન્યાયા ॥ ૨૦ ॥ કાશીરાજ એ સકળ દેશના તેડયા છે ત્યાં
 નરેશ; પણ કંકાતરી નથી લખી, એકલે તારે દેશ ॥ ૨૧ ॥ તેથી મુને
 બહુ ઝેર આવ્યું છે, કોપ્યું છે અંતસકર્ણ; મોકલ્ય તારા ગાંગેવને લા-
 વે, કરી કન્યાનું હર્ણ. ॥ ૨૨ ॥ મછગંધા કહે પેટના પુત્રો, કરે નહીં એ તેમ;
 તો એ હોરમન દીકરો છે, તે કહ્યું માને કેમ; નારદ કહે રડીશ નહીં તું,
 ભાગુ તારી ચીંતાય, ગાંગેવ કહ્યું કરે તાહરું, એવો ખતાવું ઉપાય, ॥ ૨૩ ॥
 ઉઘાડું ખડગ હાથમાં લે, જ તું ગાંગેવ પાસ; રક્તલોચને રડતી રડતી, ખ-
 તાવજે બહુ તાસ, ॥ ૨૪ ॥ કેહેજે કાશીદેશમાંથી, ત્રણ કન્યા લાવી આપ, ન-
 હીતો આ ખડગ હાથમાં લે, મુસ્તક મારું તું કાપ. ॥ ૨૫ ॥ આ બે માંથી
 એક કામજ કરો, ટાળો બધો સંતાપ; જે એમાંથી એક કરે નહીં તો, બ્રહ્મ
 હત્યાનું પાપ. ॥ ૨૬ ॥ એટલે સોગનના ભયથકી, કરશે તારું કામ; જે ક-
 દીતને પુછે તો પણ, ન લેશ મારું નામ. ॥ ૨૭ ॥ એમ કહીને નારદ રૂશી,
 થયા છે અંતર ધ્યાન; મછગંધાએ ખડગ લાવું. નીકળી ધરી અલીમાન
 ॥ ૨૮ ॥ માહા ક્રોધ લાવી ભોંયરે આવી, ગાંગેવ દીડી માત; હાંહાં માજી
 શી માંડી બાજી, એમ કહી જોડયા હાથ. ॥ ૨૯ ॥ મછગંધા કહે સગી જ-
 નેતા, તુલ્ય ગણે છે તું મને; ઘણી ગભરાઈ છું માટે હું, આવા છું તુજ કને.
 ॥ ૩૦ ॥ કાશીની ત્રણ કન્યાઓ લી આવ્ય, નહીં તો મસ્તક કાપ; બે માં-
 થી એક કામ કરે નહિ તો. બ્રહ્મ હત્યાનું પાપ, ॥ ૩૧ ॥ બે બંધુ છે તારા
 કુઆરા, નથી રહેતું મન ઝાલ્યું; ગાંગેવ કહે સમજ્યો માતા, નારદીએ
 ધર ઘાલ્યું. ॥ ૩૨ ॥ મછગંધા કહે ગમે તેમ ધારો, ઓરે મારા તન; ગાંગેવ
 કહે લાવીશ કન્યા, કાંક થશે વિધન ॥ ૩૩ ॥ સૌની આશા ભાગીને લાવવી,
 નીરાસે કન્યાય; આપણા ઘરમાં નુકશાન લાગશે, ઓરે મહારી માંચ.
 ॥ ૩૪ ॥ મછગંધા કહે છે લાગે નુકશાન, પણ કન્યાં લઈ આવો; ગાંગેવ
 કહે જૈશ સવારે, સ્થળ તમારે જવો; ॥ ૩૫ ॥ વળણ તમ સ્થળ જવો
 માવડી, મછગંધા તવ જય; શ્રોતાજન સૌ સાંભળો, વૃદ્ધલ વદે કથાય

કડવું ૮ મું રાગ સાળીનો ઢાળ.

વૈશમપાએ એણીપેરે બોલ્યા, સુણ જનમે જે રાય; વીસ્તારી તુજને
 સંભળાવુ, કહુ આધ પરવ મહિમાય. ॥૧॥ મછગંધાગધ ધામમાં એવે,
 રૂજની થઈએ જ્યારે, ભોજન કરીને ગાંગેવણ ગયો, મછગંધા પાસ ત્યા-
 રે. ॥૨॥ સગી જનેતા સમાન્ય જણે, સુદ્ધ છે અંતઃકરણ; માતાને દોલી
 એ આવીને બેઠો, ચાંપવા લાગ્યો ચરણ. ॥૩॥ જોડેના મેહલમાં હોર-
 મન બે ભાઈ, કરે છે સયન; તેમાંથી નાહાનો મધ્ય રાત્રીએ, જગી ઉઠ-
 ચો ભોવન ॥૪॥ માત ભાતને વાત કરતાં જણ્યા, થયો વીખીત વીચાર;
 જળીથી જોયું ગાંગેવનેદીઠો, ડાપ્યો તે અપરમપાર ॥૫॥ ગયો મોટા
 બંધુનીપાસે, મનમાંધરીનેરોશ; કહ્યુંકે આપણા માત બ્રાતમાંછે, કુબુધ
 નો દોશ ॥૬॥ વીચીત્રવીર્ય વિવેકી છે તે, સાંભળી ડાપ્યો છેક; અરેરે
 મુરખ આશું બોલ્યો, માર્યો તમારો એક ॥૭॥ એટલે ચીત્રાંગદ કંઈ
 બોલ્યો નહિ, ધરની બહારનીકળીયો; ઘોડે બેસી મરણ ધારી, અધોરવ-
 નમાં પળીયો ॥૮॥ અધોર વનમાં જૈ ચીતા ખડકી, જળી મુઓ આપ-
 ઘાત, તેવાત કોઈએ જણી નહી ત્યા, એવે થયો પરભાત ॥૯॥ તવ મ-
 છગંધા કહુ ગાંગેવને, સીધારો મારા તન; કાશી દેશે સંચરો મારૂ, મન
 થાયે પરસન ॥૧૦॥ તવ ગાંગેવે આયુધ લીધાં, અશ્વ જોડાવ્યા સાર,
 માતાને ચરણે લાગી ચાલ્યો, ગંગા તણો કુંઆર ॥૧૧॥ રથે બેઠો સુ-
 રો પુરો; સોભિત અપરમ પાર; સારથીએ રથ ત્યાં હંકાર્યો, પુરુષીને
 દન સાર ॥૧૨॥ તે દન કાશી દેશ માંહી, ક્ષત્રી લોક થયા ત્યાર; સ-
 વારે રૂપાળા બની બનીને, સંચર્યા સભામાં સાર ॥૧૩॥ આસનો
 ઉપર ઓળખંધ બેઠો, દેશ દેશોના ભુપ; સકળ સભા શોભવા લાગી,
 જળહળ જોત અનુપ ॥૧૪॥ એવે ગાંગેવ આવ્યો નચની, લગભગ
 હરખે ભરીયો; મૈદાનમાં એણે રથ રખાવ્યો, કટી બાંધી ઉતરી-
 ઓ ॥૧૫॥ સારથીને કહ્યું અશ્વ ન છોડીશ, કન્યા લાવું ઘરી ટક, એ
 મ કહીને ગુપ્ત ચાલ્યો, વસ્ત્ર ઓઢીલીધું એક ॥૧૬॥ કોઈનજાળખેએવું
 કીધું, પારપાડવા મનસુબો; સભામાં સૌની પાછળ આવી, લોઢાના ભેગો
 ઉભો ॥૧૭॥ નારદજી તવ અંત્રીક્ષ ઉભા, તમાસો જોવા કાળ; કાશી રા-
 જાએ શેવક મોકલ્યા, કન્યાયો કને મહારાજ ॥૧૮॥ જવો જઈને કહોક-
 ન્યાને, બેટીઓ આવો બહાર; તેસાંભળીને સેવક સંચર્યા; જૈ કહ્યાં સંમા-
 ચાર ॥૧૯॥ એટલે ત્રણે કન્યાઓનીકળી, હાથ ગ્રહી મોતી હાર; હંસંચા-

લે એ આવી સભામાં, રૂપરૂપનો અંખાર ॥૨૦॥ આવીને ઉભી સૌજન્યે
 ખુખી, નીહાળે જુજવા રાય; અંખાળીકા સોધે સદ્સ રાજને, હર્ષ રૂદે ન
 વ માય ॥ ૨૧ ॥ એવામાં ગાંગેવે મન વિચારયું, હાર આરોપે કન્યાય;
 તો તે વરની તે થઈ કન્યા, તો પછી કેમ લેવાય ॥ ૨૨ ॥ એવું જાણીને
 વસ્ત્ર હોઢેલું, કાઠો નાંખ્યું ચડી ચોટ; કમ્મર કશી દંતડસી, મુકી સભામાં
 દોટ ॥ ૨૩ ॥ કન્યા કને આવ્યો ક્રોધ ભરેલો, સામ્રથ હીધુ દાખી; બાથ
 લીડાવી ત્રણ કન્યાને, ખાંધ ઉપર ત્યાં નાંખી ॥ ૨૪ ॥ હીંમતવાળો ગંગા
 નો બાળો, જુએ સભાનો સાથ; ગરજના કરી બોલીઓ વળી, મુછે નાં-
 ખ્યો હાથ ॥ ૨૫ ॥ ગાંગેવ કહે સાંભળો ક્ષત્રી, કર્યું હરણ મેં આ ઠામ;
 હું નાત બારીયાનો દીકરો છું, ગાંગેવ માહારં નામ ॥ ૨૬ ॥ સૌના નેત્રમાં
 ધ્રુજ નાંખી, લેઈ જાઉં છું કન્યાય; વઢવું હોયતો આવજો સૌ, ઉભો છું મેં-
 દાન માંય ॥ ૨૭ ॥ એક ગાઉપર મેદાનમાં છું, લાવજો સંગ સેન્યાય;
 નોતરીયા તમે જાઓ પાછા, ઘોડેઓ જમી જાય ॥ ૨૮ ॥ એમ ક-
 હીને દોટ મુકી, ગયો એ દેવત દાખી; જ્યાં રથ રાખ્યો મેદાનમાં ત્યાં,
 કન્યાઓ રથમાં નાંખી ॥ ૨૯ ॥ તવ ત્રણે કન્યા રડવા લાગી, ઠીક જમ્યો
 તો રંગ; આ રડયે નાતબાહારીયે આવીને, રંગમાં પાડ્યો ભંગ ॥ ૩૦ ॥
 ગાંગેવ કહે ન બોલીએ બહુ, લૈજવાં છે ઘેર ઠેઠ; લજ્યા માહારીતાણીને
 બેસો, થાવું તમારો જોડ ॥ ૩૧ ॥ એમ કહી એ રથે બેઠો, કન્યાની થઈ
 મતા માઠી; રથમાંથી પડતાં મુકીને, વીખરાતી ત્રેણે નાહી ॥ ૩૨ ॥ ગાંગે-
 વે જોયું રણીને ખોયું, હવે ગતી શી થાય; એકને જાણું ઝાલવા તો, ખીજ
 બે નાશી જાય ॥ ૩૩ ॥ એમ જાણીને બાણ માર્યું નાગ પાસ મંત્રજ
 સાધી; તરત ત્યાં નાગ પ્રગટ થયા, ત્રણે કન્યાને ખાંધી ॥ ૩૪ ॥ હાથે પ-
 ગે બાંધન થઈઠ, ગાંગેવે જઈ લેઈ લીધી; ઉચ્છીલાવ્યો મહા બળવંતો,
 રથમાં મુકી દીધી ॥ ૩૫ ॥ તવ કન્યાઓ સમજી મનમાં, હવે ન બોલો કાં
 ઠ પેર; છે મારો પીટયો મહા બળીયો, તે મારી નાંખશે ઠેર ॥ ૩૬ ॥ એવું
 સમજી કન્યાઓ બેઠી, રથે ઉભો ગંગા તન; પણે સભામાં સરવ રાજ, ઘેર
 જવા કર્યું મન ॥ ૩૭ ॥ તવ નારદ મન વિચાર્યું, સરવ જશે ઘેર; મા-
 હારી મેહેનત મીથ્યા થાશે, કંઈ લડાઈની પેર ॥ ૩૮ ॥ નારદ અંતરીક્ષથી
 ઉતરીયા, ઉભા સભા વચમાંય; સરવે બેસો કહીને નારદ, કેહેવા લાગ્યા
 ત્યાંય ॥ ૩૯ ॥ ॥ વલણ ॥ નારદ સભામાં બોલીયા, કટુ વચન અપાર;
 કહે વલ્લભ સહુ સાંભળો, નારદના ઉચ્ચાર ॥

કડવું ૯ રાગ ઝુલણાના આલ.

અરે કોઈ ઉઠો ઉઠો રાય, જઈને લાવો ત્રણ કન્યાય; જઈ લાવો ત્રણ કન્યાય, નહીતો વરો તમારી માંય, ॥ ૧ ॥ તમે દુર દેશથી સરવે આવ્યા, રૂપે બનીને રૂડા; કન્યા વીના તમે પાછા જાઓતો, હાથે પેહેરો ચુડા ॥ અરે કોઈ ॥ ૧ ॥ નાત બાહારીઓ લેધ ગયો કન્યા, છુટી પડી તમ વેધ; નીચું જોઈ લેધ જવા દીધો, પથર પડીઆ પેટ ॥ અરે ॥ ૨ ॥ હીંમત નહોતી તો હાંઈ શોદ આવ્યા, ન થયું ધાર્યું કામ, ક્ષત્રી થઈને બેશી રહ્યા છો, બાળ્યાં બાપના નામ ॥ અરે ॥ ૩ ॥ આછી હોરણી હોડી ને નાચો, આંખે આંખે મેંશ; ખાઈ ખાઈ ખાલી દીલ વધાર્યો, ભાદરવાની ભેંશ ॥ અરે ॥ ૪ ॥ નાત બારીઆને નાને છોકરે, હર્ણ કરીને લખવ્યા, ક્ષત્રાણીનું દુધ નથી તમે, સૌ લુંડીઓને ધાવ્યા ॥ અરે ॥ ૫ ॥ ધીક ધીક શુરાતણ તમારું, શું તેજ છે રૂપાણું, કન્યા વીના જવો પાછા, મોહું લેધને કાણ ॥ અરે ॥ ૬ ॥ હું જોઈને વીરમે પામ્યો, અતીશે મન અકળાવું; તમારે વઢવાની શક્તી ન હોય તો, હું પણ સાથે આવું ॥ અરે ॥ ૭ ॥ વળણ; એવાં વચન અતીશે કહ્યાં, દાન્યું ક્ષત્રી ઉર; વલ્લભ વઢે એમ સાંભળી, ચઢ્યું સભાને શુર.

કડવું ૧૦ રાગ જકરી.

વૈશમપાયન એણી પેરે બોલ્યા, સુણ જનમે જે રાયજ; વીસ્તારી તુજને સંભળાવું કહું, આવ પરવ મહીમાયજ. ॥ ૧ ॥ સરવ ક્ષત્રી થયા કોપાતુર, ચાલો જઈ મારીએ ઠેરજ; આજ તો હાંઈ છે ને કાલે તો કંઈ છે, તોફાન કરે ઘેરે ઘેરજ ॥ ૨ ॥ એમ કહીને સકળ ક્ષત્રી, હાથ ગ્રહ્યાં હથીઆરજ; સરવે સરવનું સેન્ય લીધું, નીકળ્યા યુધ વીચારજ ॥ ૩ ॥ સદ્ગત શીશુપાળ કંસ જરાસન, મારથી મોટા જેહજ; વાજતે ગાજતે નીકળ્યા સહુ, ગાંગેવ જણ્યું તેહજ ॥ ૪ ॥ ત્રણ કન્યાએ મન વીચાર્યું, હવે થાશે કાળો કેહેરજ; હાંઈ આવીને નાત બારીઆને, મારી નાંખશે કેરજ ॥ ૫ ॥ એવામાં સરવે ક્ષત્રીઓ આવ્યા, મન ધારી મનસુખાજ; નારદ રૂશી ધણાક ખુશી, અંત્રીક્ષ જોવા ઉભાજ ॥ ૬ ॥ એટલે સહુ રાજ સેન્ય સાથે, લગભગ થયા ચડી ચોટજ; ગાંગેવનો રથ વચમાં ઘેરી, ફરતો વળીયો કોટજ ॥ ૭ ॥ એવે શલ્ય રાય એવું બોલ્યો, લાવ્ય નાત બારીયા કન્યાયજ; ગાંગેવ કહે નહીં મળેએ, જઈ વરો તમારી માયજ

॥ ૮ ॥ એટલે સઘળા ક્ષત્રીઓ કોપ્યા, આયુદ્ધ લીધાં હાથજી; એટલે
 ગાંગેવનો સારથી બોલ્યો, અરજ સુણો મમ નાથજી ॥ ૯ ॥ પાડા પાડા
 લડો કડો ઝડોનો ખોડો, મુને થાવા દો વીદાયજી; ગાંગેવ કહે પેહેલો
 તુજને માર, થનાઈ હોય તે થાયજી ॥ ૧૦ ॥ સુરાનો સારથી ન હોય
 કાઢ્યર, સારથીના ધુજ્યા ચર્ણજી; હાંઈ રહીશું કે નાસી જઈશું, તોપણ
 થાવાનું મર્ણજી ॥ ૧૧ ॥ એમ જાણી એ બેઠો રહ્યો તવ, ગાંગેવે કર્યો વી-
 ચારજી; યુધમાં લડતાં રખે કન્યાઓને, વાગે કાઢનું હથીઆરજી ॥ ૧૨ ॥
 એમ જાણી એક બાણજ લીધું, બ્રહ્માસ્ત્ર મંત્રનું સારજી; કન્યાનુ રક્ષણ
 કરવા મુકયું, કન્યાયો ઉપર ત્યારજી ॥ ૧૩ ॥ તે આડુ અવળુ ને ઉંચું ની-
 ચું, ફરે કન્યાની આગેજી; ચાલ્ય તેટલાં ત્યાં આયુધ આવે, તેને તેણું તે
 બાણ ભાગેજી ॥ ૧૪ ॥ પછે ગાંગેવજીએ ધનુશ લીધું, તરત કર્યો ટંકાર-
 જી; એટલે સઘળા ક્ષત્રી લોકોએ, દેવા માંડ્યો મારજી ॥ ૧૫ ॥ ગુપ્તી ગે-
 ડીને ગદાઓ ફેંકે, તરકસતીર તરવારજી; ખેંપવા ખંજર સાંજ્યને ત્રીશુ-
 જ, જમઈઓને કટારજી ॥ ૧૬ ॥ ગલોલ ગોળી ગોફણ મારે, આયુધ ર-
 હ્યાં વરશોજી; ભેરી માળને નાંખે કાતરીયાં; ભાલા બાણને ફરશીજી
 ॥ ૧૭ ॥ દશે દીશાથી આયુધ આવે, ગાંગેવને વીંધી નાંખેજી; સામા
 અનેકને વચમાં એકલા, કયાં કયાં દ્રષ્ટી રાખેજી ॥ ૧૮ ॥ એવામાં ગા-
 ગેવે સહ રાજનો, રથ ભાગ્યો મારી બાણજી; એટલે શલે શર ફેંકીને,
 લીધો સારથીનો પ્રાણજી ॥ ૧૯ ॥ તવ ગાંગેવે અછોડા ઘોડાના, પગને
 અંગુઠે ઝાલ્યાજી; એવામાં ગાંગેવના શરીરમાં સૌએ, બાણધણેરાં ઘાલ્યા
 જી ॥ ૨૦ ॥ તવ ગાંગેવજી કાહ્યર થયો, રૂધીર ધાર અંગ છુટેજી; માહા
 અધોર યુધ મચી રહ્યું જોઈ, નારદ કાખલીઓ કુટેજી ॥ ૨૧ ॥ એવામાં
 ગાંગેવે મરણ ધારી, અગણીતું બાણ લીધું એકજી; ઉપર મોહાસ્તર મં-
 ત્રીથ મારયું, બાણ થયાં અનેકજી ॥ ૨૨ ॥ તે બાણ વાગ્યાં સરવ જીવ-
 ને, પ્રાણજ ઉંચા ચડીયાજી; હાથી ઘોડાને ઉંટ સુધાં, સકળ ક્ષત્રી પડીયા
 જી ॥ ૨૩ ॥ તવ ગાંગેવે જાણ્યું હઠથી જઈને, જીત્યા એણું કહેશેજી; પણ
 આજ મુજથી લડતાં હાર્યા, નીશાની શી રહેશેજી ॥ ૨૪ ॥ એમ જાણી
 એક દ્વારસ્તર મેલી, સહુને નીશાની ઓપીજી; સરવ ક્ષત્રીની ડાલી મ-
 ગની, મુછ અકકી કાપીજી ॥ ૨૫ ॥ પછે મુછે હાથ નાખીને ઉભો, રાખી
 રૂદેમાં હામજી; ત્રણે કન્યાયો સજડ થઈ ગઈ, નથી બોલ્યાનું કામજી ॥
 ૨૬ ॥ એમ કરતાં ચાર ઘટ્ટી થઈ, વળવા માંડી મુરંજાયજી; જે રાજ ઉઠે
 તે રાજ ત્રાશીને, જીવ લેઈ નાશી જાયજી ॥ ૨૭ ॥ એવી રીતે સહુ નાઠા

ત્યાંથી, ગણાયો ગાંગેવ બળીયોજ; પછી ગંગા સુત ત્રણે કન્યાને, લેધને
 ધર ભણી વળીયોજ ॥૨૮॥ જતાં જતાં મારવાડ દેશની, ભાગોળ આ
 વી ન્યારેજ; અંબાળીકા કન્યા ગાંગેવ પ્રત્યે, બોલી ઉઠી ત્યારેજ ॥
 ૨૯॥ ગાંગેવ શીઠ મુને લધ જવો છો, હું સદ્લને વરી ચુકી-
 જ; તવ ગાંગેવે પરદારા જણી, રથથી ઉતારી મુકીજ ॥ ૩૦ ॥
 જરે બાપા આ ગામ છે સદ્ગતું, કહી રથ રાખ્યો ત્યાંયજ; કન્યાને
 ગામમાં જવા દીધી, રહ્યો જોવા ચરચાયજ ॥ ૩૧ ॥ એટલે અં-
 બાળીકા સલની સભામાં, જઈ કયો જુહારજ; જુઓ હું કેવી આ-
 વી ગાંગેવને મુકી, એરે મારા ભરથારજ ॥ ૩૨ ॥ સદ્લ કહે તું થઈ વશ
 કન્યા, ગાંગેવજની સારજ; માટે તુજને હું નહીં રાખું, જ નહીં તો મા-
 રું મારજ ॥ ૩૩ ॥ કન્યા કહે હું તો નહીં જવાની પ્રાણ, મારો તજ-
 શજ; સદ્લ કહે છે જય છે કે નહીં, છેદું તારું શીશજ ॥ ૩૪ ॥ કન્યાએ
 જણ્યું આ નહીં રાખે, માલરી શી ગત થારોજ, લાવ્ય દોડી પોહોચું
 ગાંગેવજને, નહીં તો એ પણ જશેજ ॥ ૩૫ ॥ એમ જણીને દોડતી આ
 વી, દીઠી ગાંગેવે નારજ; એટલે રથ માંડ્યો હાંકવાતવ, કન્યા આવી બા-
 જ સારજ ॥ ૩૬ ॥ ગાંગેવ કહે તું અળગી રહેજે, નહીં તો કહાડું પ્રાણ-
 જ; એટલે અંબેને અંબીકા કન્યા, કરગરી વદી વાણજ ॥ ૩૭ ॥ એરે
 જેઠજ ક્ષમા કરીને, દ્યો એને આપણી સાથજ; ગાંગેવ કહે નહીં
 કામનીએ, સલરાય એનો નાથજ ॥ ૩૮ ॥ એમ કહીને અળગી કહાડી,
 રથ દોડાવ્યો ભલી પેરજ; બે કન્યાને લેધને આવ્યો, હસ્તીનાપુર આ-
 પ ઘેરજ ॥ ૩૯ ॥ મછગંધાને કન્યા સોંપી ગાંગેવ લાગ્યો પાયજ; મછ-
 ગંધા કહે ધન છે નંદન, ભવ ભવ તુજ જય થાયજ ॥ ૪૦ ॥ એમ કહી
 ને ત્યાંજ રહ્યાં સહુ, રણ રહી કન્યા જેહજ; આસુડાં પાડી આકંદ કરતી,
 પીયર જવા લાગી તેહજ ॥ ૪૧ ॥ એવામાં નારદે નજરે દીઠી, વીચાર
 કીધો મનજ; જણ્યું કે ઠીક થયું કન્યાને મુકી, કરું લલાઈ ઉતપનજ
 ॥ ૪૨ ॥ એમ જણીને નારદ આવ્યા, અંબાળીકાની પાસજ; અરે બાઈ
 તુને મુકી રઝળતી, હું જોઈ પામ્યો ત્રાસજ ॥ ૪૩ ॥ ફીકર નહીં તને ગાં-
 ગેવને ઘેર, મોહલવાની કરૂં પેરજ; સદ્લ તણુ તુ નામ ન દેતી, જ રડતી
 તુજ ઘેરજ ॥ ૪૪ ॥ વળણ ॥ હું આવીને પુરીશ સાક્ષી, કહી થયા વી-
 દાય; વલ્લભ મુખ એમ આવરે, હવે કન્યા રડતી જય ॥ ૪૫ ॥

કડવું ૧૧ રાગ વૈદ્રભીનો.

અંબાળીકા આંસુ ભરે, કરે વિવિધ વિલાપ; હવે વલેશી માધરી,
 કીયા જનમના પાપ. અંબાળીકા આંસુ ભરે; દેકઃ અરેરે હું વશ કન્યા
 થઇ, મુને નહી વરે કાય; પીયર સદા નબ્બ શોભીએ, મારી શી દશાહો
 ય. અં ૦ ॥ ૧ ॥ એમ રહતી આવી કાશી દેશમાં, જ્યાં બેઠાં માત તાત;
 પીતાજી હું ઘણી પાપણી, મારી વાંઠી ગઇ વાત. અં ૦ ॥ ૨ ॥ વણુવાંકે
 નાત બહારીએ, મુને મુકી ઉતારી; મુખ થકી કાંઇ બોલી નથી, તોયે સ-
 મજ ધારી. અંબાડા તવ પીતા કહે એઠીકરી, તારા ભવીશની ટાંક; ગાં-
 ગેવ અધ્રમી છે નહી, હશે તારો કાંઇ વાંક. અં ૦ ॥ ૪ ॥ એવે નારદજી
 ત્યાં આવીઆ, બોલ્યા ધરી શોક ઉર; આ પુત્રીનું મોહું નવ ગમ્યું, વાં-
 ક નથી રતી પુર. અં ૦ ॥ ૫ ॥ તવ કાશી રાજ કહે નાથજી, હવે ટળ્યો
 મારો વેમ; કુંવારી પુત્રી નવ વેઠીએ, હવે કહો કહું કેમ. અં ૦ ॥ ૬ ॥
 નારદ કહે ચીંતા નહી, તમો તતખર થાઓ; માત તાતને એ દીકરી, ફ-
 રશુને મઠ જવો. અં ૦ ॥ ૭ ॥ ગાંગેવના ગુરૂ એહછે, તેને કહેજો અન્યાય;
 એટલે ગાંગેવને તેડાવીને, સોંપી દેશે કન્યાય. અં ૦ ॥ ૮ ॥ તવ ત્રૈલોક્યે ત્યાંથી
 નીકળ્યાં, ગયાં ગુરૂને મઠ; પ્રથવી પડી રૂદન માંડીયું, આંખ્યા વિદ્યાર્થી
 ઠઠ. અં ૦ ॥ ૯ ॥ ત્રણે જણાંને ઉઠાડીયાં, લેઈ ગયા ગુરૂ પાસ; ફરશુરામે પુછી
 વારતા, કેમ પામ્યાછે ત્રાસ. અંબા ૧૦ ॥ તારે કાશીરાજ મુખ બોલીયો, ધન
 તમારી વિધાય; ગાંગેવ વીધારથી તમ તણો, જસ કર્યો જગસાંય. અંબા
 ૧૧ ॥ મારી ત્રણ પુત્રીઓનું હરણ કર્યું, તે તો ક્ષત્રીનો ધર્મ, પણ બે ક-
 ન્યાઓ લેઈ ગયો, એક આ નીચ કર્મ. અં ૧૨ ॥ આ મારી દીકરી રાં-
 કડી; મુકી રખડતી રાન્ય; તે તમને લાંછન અતી, કર્યું કસાઈ સમાન્ય. અં
 ૧૩ ॥ તવ ગરૂજ એમ બોલીયા; ચુક પડી હશે કાંક; ગાંગેવ અસત્ય
 ચાલે નહી, હશે કન્યાનો વાંક. અંબા ૧૪ ॥ કન્યા કહે કસુર નથી, સમ-
 જ સત્ય પેર, તવ ગુરૂ કહે રહશે નહી, મોકલું એને ઘેર. અં ૦ ॥ ૧૫ ॥
 છાંના રહો ને ભોજન કરો, ટાણુ તમારો તાપ; કન્યા એ ઘેર મોકલું ન-
 હી, તોતો બ્રહ્મ હત્યા પાપ અં ૧૬ ॥ વળણ, તવ ત્રૈલોક્યે છાંનાં રહ્યાં, ભો-
 જન કર્યું ભલી પેર, વલ્લભ વહે તવ ફરશુએ, રાખ્યાં પોતાને ઘેર. ॥

કડવું ૧૨ રાગ સામેર.

વૈશમવાયન એણીપેર બોલ્યા, સુણ જનમેજય રાચી; વીસ્તાર

તુજને સંભળાવું કહું, આઘ પરવ મહીમાયા ॥ ૧૧ ॥ ગુરુ એવીધારથી મોકલ્યા,
 ગાંગેવને તેડી આવો; હજારો કામ પડતાં મુકાવી, હાલને હાલજ લાવો
 ॥ ૧૨ ॥ તવ વિક્યારથીયો ત્યાં ચાલ્યા, ઉલટ છે અતી ઊર; ગાંગેવજીને ઘેર
 આબ્યા, જ્યાં છે હસ્તીનાપુર ॥ ૩ ॥ ગાંગેવ કહે પધારો મહારાજ, કમ
 તસ્દી લીધો આજ; વીધ્યારથી કહે હાલને હાલજ, તેડે ગુરુ મહારાજ ॥ ૪ ॥
 મછગંધા કહે જવો દીકરા, ગુરુને કામે પેહેલાં; તવ ગાંગેવે રથ જોડ્યો,
 નીજ્યા વેહેલા વેહેવા ॥ ૫ ॥ વીધ્યારથીઓને સાથે લીધા, આબ્યા ગુ-
 રુને કામ; ચરણમાં જઈ શીશ મુકયું, મુને તેડ્યો શા કામ ॥ ૬ ॥ ફરશું
 રામ કહે તન મારા, તું ગયો કાશી દેશ; ત્રણ કન્યાનાં હરણ કીધાં,
 જીતીયો સર્વ નરેછ ॥ ૭ ॥ જગતમાં મુજને શોભા આપી, લેઈ ગયો ક-
 ન્યાય; પણ એક કન્યા મુંઠી રઝળી, તે તેં કર્યો અન્યાય ॥ ૮ ॥ એટ-
 લું મુજને લાંછન આપ્યું, ઓરે ઓ મારા તન; ગાંગેવ કહે આવી હશે
 કન્યા, તમ તણે ભોવન ॥ ૯ ॥ ફરશુરામ કહે હા આવી છે, નથી મારે
 તારી ચોરી; આવો કાશીરાજ હાંધ્યાં બેસો, બોલાવો તમારી છા-
 રી ॥ ૧૦ ॥ તવ કાશીરાયને એની રાણી, ત્રીજી કન્યા જહ; ત્રણે જણાં
 ખાર આવીને બેઠાં, પણ ધુજે છે દેહ ॥ ૧૧ ॥ તે પછી ગુરુ બોલીયા તું
 કન્યાને લેઈ જાવે, ગાંગેવ કહે કસુર કન્યાની, તે સાલજો મમ પેર;
 ॥ ૧૨ ॥ હું કન્યાને લેઈ જાતો તો, પંથ જતાં વઢી એમ, હું સત્તરામ-
 ને વરી ચુકી છું, લઈ જાય મુજને કમ ॥ ૧૩ ॥ એટલે મેં પરકન્યા
 જણી, ઉતારી મુકી તરત; હવે એ કન્યા નહી કામની; ભાગે ક્ષત્રાનું વ-
 રત ॥ ૧૪ ॥ ગુરુ કહે ગમે તેમ હોય પણ, અણુધટ મેં કીધું છે, તુજ વે-
 ર કન્યા મોકલવા મેં, પાપ માથે લીધું છે ॥ ૧૫ ॥ ગાંગેવ કહે ભલેજ
 લીધું, ઓ મારા માખાપ; એ કન્યા હું લેઈ જાવું તો, બ્રહ્મ હત્યાદીક પા-
 પ ॥ ૧૬ ॥ ફરશુરામ કહે આ શું બોલ્યો, થઈ જાશે કાજો ડર; મહારાજ
 કહ્યું માને નહી તો, મારી નાંખુ ડેર ॥ ૧૭ ॥ ગાંગેવ કહે લો શીશ બો-
 જામાં, મારતાં ન કરો વાર; ગુરુ કહે એમને એમ માઈ, તે મુજને ધીક્કા-
 ર ॥ ૧૮ ॥ યુધ કરી મારીશ તુને, મુસ્તક તાઈ કાપું; ગાંગેવ કહે યુધ ક-
 ર તો, વીધ્યાની પરીક્ષા આપુ ॥ ૧૯ ॥ એટલે ગુરુ અતીશે કાપ્યા, રથ
 કર્યો તૈયાર; રકત લોચને યુધ ચડીયા, હાથ લીધાં હથીઆર ॥ ૨૦ ॥
 ગાંગેવજીએ તાને રથ બેઠો, નીકળીયા મઠ બહાર; સામાસામી ક્રોધમાં ઉ-
 ભા, ગુરુ બોલ્યા તેણીવાર ॥ ૨૧ ॥ સમજ દીકરા લેઈ જા કન્યા; વચન
 અમારું માને; ગાંગેવ કહે યુધ આરંભો, વીમ લાડુ ખાઈ જાણો ॥ ૨૨ ॥

એટલે ગુરૂ વીશેશ કાપ્યા, કીધો ધનુષ ટંકાર, ગાંગેવે પણ ધનુશ ચડા.
બુધ, કાણુ ન લાગી વાર ॥૨૩॥ વળણુ. ગુરૂ એલા ગાળ્યા, યુધે અપ-
રમપાર; નારદ અંતરીક્ષ આવીયા, વલ્લભ કરે વીસ્તાર.

કડવું ૧૩ રાગ સાખીની ચાલ.

વૈશમપાયન એણીપેર બોલ્યા, સુણુ જનમેજયરાય; વીસ્તારી તુજને
સંભળાવું, આદ્ય પરવ મહીમાય ॥ ૧ ॥ બંને બળીયા બહુ કળ કળી
આ, માહા વીમીત થઈ બૂધ; બાણાવળીઓએ બાણ લીધાં, આરંભકી
ધું યુધ ॥ ૨ ॥ ગુરૂએ નાગપાસ માર્યું બાંધવા, તવ નાગ પેંદા થાય, ગાં-
ગેવે ગરૂડાસ્તર માર્યું તે, નાગને વીણી ખાય. ॥ ૩ ॥ તવ ગુરૂએ માર્યું અ-
ગ્નાસ્તર, અગ્ની બાળવા જાય, ગાંગેવળએ મારૂ મેઘાસ્તર, અગ્ની બધો
હસવાય ॥ ૪ ॥ તવ ગુરૂએ મારૂ પર્વતાસ્તર, ચાલ્યું પર્વતનું પુર, ગાંગેવે
માર્યું બાણ વજરનું, પર્વત કર્યા ચક્રચુર ॥ ૫ ॥ એવે સમે બાણ મારે અગ-
ણિ તાં, જણાવે ઝાઝુ જોર; મધમાંજ્યો પેઠે બાણ લમે તેવી, થયું અં-
ધારૂં ઘોર ॥ ૬ ॥ લડતા વડતા પાછા ન પડતા, કાંઈ નથી થતું જોર, એમ
કરતાં સાંજ પડી ને, સુરજ બેઠો મેર ॥ ૭ ॥ એટલે યુધ બંધજ રાખ્યું,
બેગા થઈને મઠ ગયા, ગુરૂએલા ભેળું ભોજન કીધું, સયન સમે સુઈ રહ્યા
॥ ૮ ॥ એવે સમે ત્યાં પ્રભાત થયો, બે બળીયા શુભ સુખા; રથે બેસીને
બહાર નીસરીયા, યુધ કરવાને ઊભા ॥ ૯ ॥ તે દન પણ અતી યુવ આરં-
ભ્યું, દીવસ વીતી થઈ રાત; વળી પાછા યુધે બાળ્યા, થયો ત્રીજો પ્રભા-
ત ॥ ૧૦ ॥ એમને એમ નવદન લગી વઢીયા, એવે દસમો દન થાય;
તે દન ગુરૂએ મરણું આદર્યું, યુધે બાળ્યા ત્યાંય ॥ ૧૧ ॥ ફરશુરામે મા-
રૂ વજરાસ્તર, રથ ગાંગેવનો ભંગ; પછી અતિ બાણ મારી ગાંગેવનું, વીં-
ધી નાંખ્યું અંગ ॥ ૧૨ ॥ પછી બે બાણ બળમાં માર્યાં, દાણુ દૈવત
દાખ્યાં; ગાંગેવળના કરનાં કાંડાં, આરપાર વીંધી નાંખ્યાં ॥ ૧૩ ॥ તવ
આયુધ હાથથી પડ્યાં હેઠાં, ગુરૂએ મુકી દોટ; બળ કરીને ગાંગેવળની.
ઝડપ ઝાલી દોટ ॥ ૧૪ ॥ ઉચકી મુસ્તક ફેરવીને, તરત નાંખ્યો, ધરણુ;
ફીયા ઉપર ક્રોધથી બેઠા, આણું તાં મરણુ ॥ ૧૫ ॥ તવ નારદજી મ-
ન વિચાર્યું ગાંગેવ મરણુ જશે; જીવતો હશે તો કાક સ્થળે પણ, લડાવ
વાર્ન થશે ॥ ૧૬ ॥ દસ દીવસ યુધ સાડ જામ્યું, પામ્યું મન ઉત્ત્રાસ; હવે
તો એને ઉગારવો એમ; ધારી ગયા ગંગાપાસ ॥ ૧૭ ॥ ગંગા કહેકેમ

પધાર્યા, ઓ બાઈ કાળો કહેર; તારા નંદન ગાંગેવળને, ફરશુ મારે છે ઠેર
 ॥ ૧૮ ॥ રૂદ્રીયા ઉપર ચઢી બેઠા છે, પુત્ર કરે આંસુ પાત; કેહે છે કે
 આ વેળા નથીજ બેલી, માહરી ગંગા માત ॥૧૯॥ તેણું સાંભળી મને
 રડવું આવ્યું, કેહેવા આવ્યો તુજ પાસ; જરેજ જઈ ઉગાર પુત્રને, ન-
 હી તો થાશે નાશ ॥૨૦॥ તવ ગંગાજી સ્વરૂપ ધરીને, ગયાં ઉદાશ મન
 સાથ; હાંહાં કહીને ફરશુરામના, ગંગાએ ઝાલ્યા હાથ ॥ ૨૧ ॥ રખેને મા-
 રો માહરા પુત્રને, પાતાળ જઈશ આપ; પછી જગ જીવનાં પાપ ધોવા-
 શે નહીં, તે તમ અંગે પાપ ॥ ૨૨ ॥ સુણી શુરજી ઉઠીને ઉભા, બોલ્યા
 આપની વાણ; જ જેની જોડે દશ દીન લડતાં, જાણે તારો પ્રાણ ॥ ૨૩ ॥
 ગાંગેવ કહે ભલે મહારાજ, પણ કન્યા લીધી ન આપ; ગુરૂ કહે હવે ક્ષ-
 ત્રી ભણાવું તો, બ્રહ્મદત્યાનું પાપ ॥ ૨૪ ॥ એમ કહીને ગયા એ મઠમાં,
 ગંગા થયાં વિદાય; ગાંગેવજી પણ ઘેર આવ્યો, પછી શું મઠમાં થાય ॥
 ૨૫ ॥ ફરશુરામે ફરશી લીધી, પુરણ પ્રગટી છે રીસ; બહાલામાં બહેર ક-
 રાવ્યું કન્યાયે, છેદું એવું શીશ ॥ ૨૬ ॥ તવ કન્યાને કન્યાના માખાપ,
 નાઠાં તેણી વાર; આધે જઈને ઉભાં રહીને, કર્યો રાજ એ ઉચ્ચારા ॥૨૭॥
 જ દીકરી તું રાજ્ય ભોગવ્ય, અમે તારાં માત તાત; કુંઆરીકા મુખ કેમ
 જોઈએ, કરીશું પ્રાણધાત ॥ ૨૮ ॥ તવ કન્યા કહે પીતાજી મારા, તમે
 એવું નવ ધારો; વનમાં જઈને ત્યાગ કરે છું હું પડે દેહ મારો ॥ ૨૯ ॥
 એમ કહી કન્યા વનમાં ચાલી, ઘેર ગયો કાશીરાય; અંબાળીકા કન્યાત-
 પ લેઈ બેઠી, અઘોર વનની માંય ॥ ૩૦ ॥ શીવ તણું એણે તપ આરં-
 ભ્યું, શીવ થયા પરસન; માગ્ય માગ્ય જે માગે તે આપું, શંભુ વદા વ-
 ચન ॥૩૧॥ કન્યા કહે હું માગુ મહારાજ, લાગી તમારે ચરણ; ગંગા નં-
 દન ગાંગેવજી મહારે, હાથે પામે મરણ ॥ ૩૨ ॥ માહાદેવ કહે આ યુગમાં
 તો, સ્ત્રી હાથે નવ મરે; પણ જ હવેને અવતાર તારે, હાથે તું નાશ
 જ કરે ॥ ૩૩ ॥ તવ કન્યાયે ચીતા ખડકી, દેહજ કીધો નાશ; પેલો
 ગાંગેવજી ઘેર ગયો ત્યાં, કીધો ભાઈઓનો તપાસ ॥ ૩૪ ॥ લાવો મારો મ-
 જાંઘા મા, વિવેક વાત વરણાવું; બે ભાઈને ને બે કન્યાને, આનંદથી
 પરણાવું ॥ ૩૫ ॥ તવ બે પુત્રની સોય કહાડી, આવ્યો મોટો સુત જેહ;
 નાનાની વાત સાંભળી કે, ત્યાગ કર્યો એણે દેહ ॥ ૩૬ ॥ વિચીત્ર વિર્ય
 કહે મોટા બંધુ, એને પડ્યો તો બેઠમ; મા સંગ વીભળતા બંણી
 માટે, એણે કીધું એમ ॥ ૩૭ ॥ ગાંગેવે જણ્યું છું પુરૂષ માટે, એવું

આવ્યું એને મન, એમ જાણી ભીસ્મ કરમ કીધું, ઇંદ્રિ કરી છેદના ॥ ૩૮ ॥
 તે દનથી તો નામજ ફરીયું, કેહેવાયા ભીસ્મ પિતાય; પછી કીયા વીતા-
 ડીને આપી, એકને બે કન્યાય ॥ ૩૯ ॥ વિચીત્રવીર્ય બેઉને પરણ્યો,
 સાંભળને તું રાય; અંબાળીકા કન્યા બળી મુઠ તે, અવતરી પંચાળ
 માંય ॥ ૪૦ ॥ પંચાળ દેશનો ધરૂપત રાજ, તેને દસ છે નારી; તેમાં અજ-
 ખામણીને પેટે, અવતરી એ કુંઆરી ॥ ૪૧ ॥ ગર્ભ રહ્યાથી તે થઈતી
 બહાલી, પણ પુત્રી અવતરી જ્યારે; એટલે પડદામાં ગભરાઈ રાણી, પણ
 મન વિચાર્યું ત્યારે ॥ ૪૨ ॥ ॥ વળણ ॥ રાણી મન વિચારીયું, પુત્રી
 અવતરી કહીશ; તોતો મારા કંથને, હું અજખામણી થઈશ ॥

કડવું ૧૪ રાગ ચોપાઈની ચાલ.

બોલ્યા વૈશમ પાયે વચન, સાંભળ જનમેજય રાજન; રાણીએ કી
 ઘો એમ વિચાર, પુત્રીનો પુત્ર ઠરાવવો સાર ॥ ૧ ॥ એમ જાણી પોતાની
 જે દાસ, તે ચારેને બોલાવી પાસ; સુણો દાશી તમો મારી સલાય, વાત
 જોને કોઈને ન જાય ॥ ૨ ॥ પુત્રીનો પુત્ર ઠરાવવો સહી, દાશી કહે છાંતુ
 રેહેશે નહી; રાણી કહે જણો તમે ચાર, દ્યો આપુછું મોતીનો હાર ॥ ૩ ॥
 હાર દીધા દાશી રાજ થઈ, ચાર રાણીની સલામાં રહી; રાણી કહે સભા
 માં જવો, દીકરાની વધામણી ખાવો ॥ ૪ ॥ તવ દાશી ગઈ ત્યાં ચાર,
 જઈ રાયને કીધો જીહાર; ભાગ્યશાળી વાઙ્યું ધર સુત, તમને પ્રભુએ
 આપ્યો પુત્ર ॥ ૫ ॥ રાયે પુન્ય કર્યું તે ઠામ, ધર્યું સીખંડી એવું નામ;
 ત્યાંતો વરત્યો બહુ જેજેકાર, રાજ ધ્રુપત હરખ્યો અપાર ॥ ૬ ॥ જણે
 ચાર દાશીને રાણી, પુત્રી છે તેવું નિશ્ચય માની; દેખાડે નહીં કાઈની આં
 બે, નાંનાં વસ્ત્ર પેહેરાવી રાખે ॥ ૭ ॥ એમ કરતાં થયા ખટ માસ, રાજ
 આવ્યો રાણીને અવાસ; રાણી ફેડો માઈ મન દુખ, દેખડાવો કુંઅરનું
 મુખ ॥ ૮ ॥ રાણી કહે ન આવશે આગે, રખે દ્રષ્ટી કુંઅરને લાગે; તવ
 રાજ પાછો વળી જાય, ભલે હોજલમાં મ્હોટો થાય ॥ ૯ ॥ એમ કરતાં
 ગયું વર્ષ એક, રાયને જોવા થયો મોહ છેક; ગયો રાણી તણે ભોવન,
 ખાહાર રહીને વદ્યો વચન ॥ ૧૦ ॥ આજ પુત્રને ખારણે લાવો, મને મુ
 ખ એનું દેખડાવો; રાણી કહે સભામાં આજ, જવો મોકલી દૈશ માહા-
 રાજ ॥ ૧૧ ॥ તવ રાજ સભામાં જાય, કહે દાશી હવે શો ઉપાય; રાણી
 કહે જુઓ અતુરાઈ, ચોરણી પેહેરાવી કન્યાને ત્યાંહી ॥ ૧૨ ॥ કબજા ટો

ખી અને રમાલ, વસ્ત્રે વીંટાળીને કર્યો તાલ; દયો દાશી દીકરી લેઈ જ-
 વો, રાયને મુખ આઘેથી બતાવો ॥ ૧૩ ॥ રાજ ભાગે તો રાજને દેજે,
 દેતા ગુપ્ત ચુંટી એક લેજે; એટલે રડવા ભાગે પામી કષ્ટી, કહીયે લાગી
 કાઠકની દ્રષ્ટી ॥ ૧૪ ॥ એમ કહી છીનવી લેજે સાર, રાજ નહી કરે દે-
 તાં વાર; એમ કહી પુત્રી દાશીને આલી, દાશીઓ ત્યાં રમાડતી આલી
 ॥ ૧૫ ॥ આવી રાજ્ય સભાની માંય, રાજ કહે લાવો એને હાંય; તવ
 દાશીએ ઉછંગમાં દીધી, દેતાં જંગામાં ચુંટી લીધી ॥ ૧૬ ॥ તવ કન્યા-
 એ નાખી ચીસ, બોલી દાશીઓ કરીને રીસ; રાજ ઘેલા લીધો સુત મા-
 ગી, જુઓ નજર કાઠની લાગી ॥ ૧૭ ॥ રાજ કહે લેઈ જાઓ દાશી, લ-
 ઈ દાશીયો ગઈ ઘેર નાશી; જઈ કહ્યું રાણીને દયો બાઈ, ધન ધન તમા-
 રી ચતુરાઈ ॥ ૧૮ ॥ ભારે હલકી નથી દીઠી રાયે, પાછી આપી દીધી કર
 માંયે; એમ કરી રહ્યાં સહુ સાર, થયો પંચ વરસનો કુંઆર ॥ ૧૯ ॥ ત-
 વ નિશાળે ભણવા જાય, સાથે દાશી રહે છે સદાય; એવે વરસ થયાં
 અગીયાર, રાયે દીધું જનોઈ ત વાર ॥ ૨૦ ॥ પાસે કમળ દેશ છ એક
 રાજ કમળસેન વિવેક; તેને કમળીતા પુત્રી છે સારી, આવ્યો પંચાળ
 વીવાહધારી ॥ ૨૧ ॥ સીખંડીનો વિવાહ કર્યો સાર, કમળીતા સંગે તે-
 ણી વાર; ગયો કમળસેન આપ ઘેર, એવે થઈ લગનની પેર ॥ ૨૨ ॥ રા-
 જ ધ્રુપતે ધાર્યું લગ્ન, કાઢ્યો વરઘોડો થઈ મન મગ્ન; વાજતે ગાજતે એ
 નરેશ, જન લાવ્યો છે કમળ દેશ ॥ ૨૩ ॥ દીધું કમળસેન્યે માન્ય, લગ્ન
 જોઈ આપ્યું કન્યા દાન; વર કન્યા કર્યાં વીદાય, આપી પેહેરામણી અ-
 તી ત્યાંય ॥ ૨૪ ॥ જન આવી છે પંચાળ ગામ, કન્યા રહી ચાર દાડા તે
 ઠામ; પાછી પાયેર ગઈ થઈ રાજ, સીખંડી સમજ્યો જગ બાજ ॥ ૨૫
 ॥ મારી માયે કીધો અન્યાય, પરણાવી કન્યા ને કન્યાય; જાણ્યું પણ ર-
 હ્યો સમજીને મન, એવે વીતી ગયા બહુ દન ॥ ૨૬ ॥ તવ ધ્રુપતે મોકલ્યું
 આણું, આવી કમળીતા સાસર શાણું; રાયે આપ્યું જુદું ભોવન, નર
 નારીને કરવા સયન ॥ ૨૭ ॥ સીખંડી સમજ્યો મન સાથ, ન કરે નારી-
 ની સંગ વાત; બોલાવે કમળીતા અતીશે, પણ બોલે નહીં કે દીશે ॥ ૨૮
 ॥ તેથી કમળીતા પસ્તાય મન, નાવે નીંદ્રા ન કરે સયન; એવે સીખંડી
 નીંદ્રાયે ભરીયો, વસ્ત્ર છોડા નારે દુર કરીયો ॥ ૨૯ ॥ દીઠો નાથને નારી
 સ્વરૂપ, અરેરે હવે સોધું હું કુપ; લખ્યો પત્ર છાનો બધી પેર, મોકલ્યો
 પોતાના તાત ઘેર ॥ ૩૦ ॥ તાતજી જીવતી શીદ રાખી, મને જનમ કુ-
 વામાં નાંખી; પરણાવી નારી સંગ નારી, તમે કાંઈ ન જોયું વિચારી ॥ ૩૧

॥ એવો પત્ર લખીને મોકલીયો, એક પોતાનો સેવક પળીયો; આઘો
 પત્ર કમળસેન્ય હાથ, વાંચી કળકળીયો મન સાથ ॥ ૩૨ ॥ થયો ક્રોધાતુ-
 ર અપાર, કર્યું સેન્ય પોતાનું તૈયાર; એવે પાસે આવ્યો પરધાન, કરો
 છો ક્યાં તૈયારી રાજન ॥ ૩૩ ॥ બોલ્યો કમળ સેન્યશું જયો, હ્યો આ પ-
 ત્ર પુત્રી તણો વાંચો; વાંચી પ્રમાન બોલ્યો તે ઠામ, કશું સાહસા ન કરી-
 એ કામ ॥ ૩૪ ॥ ચાલો હું ને તમે બેઉ જોએ, સાથે સેવક સો બસે લેએ
 એકાએક ન કરવી શિક્ષા, કરીએ જમાત્ર તણી પરીક્ષા ॥ ૩૪ ॥ પુત્રીનું
 લખેલું હોય સાચું, પછી કાંઈ ન રાખવું કાચું; એમ શાન્ત કર્યો છે રાય
 લોધા બસે સેવક સંગ માંય ॥ ૩૫ ॥ આવ્યો પંચાળ રાય પરધાન, તા-
 હ્યા તંબુ મોટે મેદાન; નય બારણે એ ઉતરીઆ, રાજ પ્રધાને વિચાર
 કરીઆ ॥ ૩૬ ॥ ચાલો જમૈને જમવાનું કહીએ, એવે બાને હું બોલત્તી
 લઈએ; કરીશું એની હાંઈ પરીક્ષા, હોય અપરાધ તો દેવી શીક્ષા ॥ ૩૭ ॥
 એમ કહી બેઉ ઉભા થાય, ધ્રુપતરાયની સભામાં જય; દીડા ધ્રુપતે વેવા
 ઇ જ્યારે, ઉઠી મળી દીધું માન્ય ત્યારે ॥ ૩૮ ॥ બોલ્યો ધ્રુપત પધાર્યા
 ક્યાંથી, વેવાઈ કહે કે જત્રામાંથી; બોલાવો અમ જમાત્ર હાંય, લેઈ
 જવા છે જમવાને ત્યાંય ॥ ૩૯ ॥ તેડાવ્યો ત્યાં ધ્રુપતે કુમાર, આવ્યો સ-
 ભામાં શીખંડી સાર; દીડો સસરોને પ્રગટ્યું દુખ, તવ ઉતરી ગયું એનું
 મુખ ॥ ૪૦ ॥ નિશ્ચે માહારી જહેર પડી વાત, હવે થાશે અતી ઉતપા-
 ત; એવે સમજ્યો કમળસેન્ય ભુપ, બદલાયું જમાત્રનું ૩૫ ॥ ૪૧ ॥ બો-
 લ્યો કમળસેન્ય વચન, આવજો તંબુએ કરવા ભોજન; નીચું જોઈ બો-
 લ્યો કે વાર, મોડું આવવું થાશે ત્યાં માહાર ॥ ૪૨ ॥ વલણ ॥ એમ
 કહીને ચાલ્યો ગયો, પોતાના મેહેલ માંય; કમળસેન્ય વલ્લભ વદે, ગયો
 તંબુ સ્થળ ત્યાંય ॥

કડવું ૧૫ રાગ રોમરીના ચાલ.

વૈશમ પાયે એણીપેરે બોલ્યા, સુણ જનમે જે રાય; વિસ્તારી તુજ
 ને સાંભળાવું, આઘ પરવ મહીમાય ॥ ૧ ॥ સીખંડી ગયો જનેતા પાસે,
 સાંભળો માહરી માત; હું દીકરીને દીકરો ઠરવ્યો, શા કારણે ઉતપાત ॥
 ૨ ॥ માત કહે હું હતી અણુગમતી, તુજ તાતને મુજ તન; વહાલી થવા
 આ બંગ ઉઠાવ્યો, એ માહાર સત્ય વચન ॥ ૩ ॥ સીખંડી કહે ઠીકજ તે
 તો, મરણાવી પર કન્યાય; મારો ને તેનો અવતાર બાળ્યો, એ કર્યો બહુ

અન્યાય ॥૩॥ તે વાત જાણી માહારો સસરો, આઁયો પરીક્ષા લેવા; નમ્ર
 ખારણે ઉતર્યો છે, આઁયો તો નોતરું દેવા ॥ ૫ ॥ જાઉં જમવા તો જોઈ
 લે મુને, પછી કરે કાળો કેહેર; મુજ તાતને ને તુજને પણ, મારી નાંખશે
 ઠેર ॥ ૬ ॥ વળી બધું નમ્ર હુંટી લેશે, ઉજડ કરશે દેશ; કહો હવે તેનું
 કેમ કરું મા, થવાનો મ્હોટો કલેશ ॥ ૭ ॥ કહો તો હું દેહ ત્યાગજ કરું,
 પછી શું લેશે પરીક્ષા; નિશ્ચે થયા વીણ સસરો મ્હારો, કેને નહીં કરે
 શીક્ષા ॥ ૮ ॥ માત કહે એ વિચાર સારો, મરણ કરો કુંમાર; સીખંડીક-
 હે ધન્ય જનેતા, તુજ જીવવું ધિકાર ॥ ૯ ॥ અનેક જીવની ઉપાધી ટાળ-
 વા, હું કરવાનો એમ; એવું કહીને નિકળ્યો તે, અશ્વ બેઠો ધરી પ્રેમ ॥
 ૧૦ ॥ અઘોર વનમા આપ આલ્યો, સપ્ત ગાઉ સંચરીયો; ત્યાં એક મોહો-
 ટો કુઓ દીઠો, અશ્વ થકી ઉતરીઓ ॥ ૧૧ ॥ અશ્વને બાંધ્યો વૃક્ષને ડા-
 જે, મન થકી ધારયું મરણ; કુવા ઉપર આવીને બેઠો, લખડાવી બે ચરણ
 ॥ ૧૨ ॥ ચોધાર આંસુ રડવા લાગ્યો, કરે કલેશી શબ્દ મીઠો, તે સામો
 ગફામાં જક્ષ શીવનો, તેણે કુંચરને દીઠો ॥ ૧૩ ॥ જાણ્યું કે કોઈ પડે છે
 કુઆમાં, કુઓ ઘોળશે થારો; એમ જાણીને આવીઓએ, સીખંડીની જ
 પાસે ॥ ૧૪ ॥ કહે ભાઈ તું કેમ મરે છે; કુપ મ્હારો રદ થાય; સીખંડીક
 હે કીંમત આપું, પણ પડીશ હું માય ॥ ૧૫ ॥ જક્ષ કહે શા કુખે પડે છે,
 જાણવા ઉલટ જાગે; સીખંડી કહે વાત કહેવામાં, કાંઈ ન કપી ભાગે ॥
 ૧૬ ॥ વાત કર્યામાં થાય વગોણું, તેથી કુખ ન રડીએ; કુખરડે કુખ કો-
 ઈ ન ભાગ, મીથ્યા ચાકજ ચડીએ ॥ ૧૭ ॥ અંગળ જક્ષ કહે શુણ ભા-
 ઇ, ન કર આંસુ પાત; માણસ સપુત જોઈએ તો, સુખે ત્યાં કરવી વાત ॥
 ૧૮ ॥ તેનાથી કદી કુખ ન ભાગે, તો કાંક રસ્તો ખતાવે; પણ
 વારતા કરયા વિના તો, નિવેડો કયાંથી આવે ॥ ૧૯ ॥ માટે મુ-
 ને કર વારતા તું, મુજથી ભાંગશે કુખ; એવાં વચન સાંભળીને, સી-
 ખંડી બોલ્યો મુખ ॥ ૨૦ ॥ ઓ ભાઈ હું છું પ્રેમદા મુને, પુત્ર ઠરાવ્યો
 માત; તાત ન જાણે તેણે તો મુજને, પરણાવ્યો પ્રેમદા સાથ ॥ ૨૧ ॥ હ-
 વે તે પ્રેમદા બેર આવી, તેણે જાણી મમ રીત; સસરો મારો પરીક્ષા લે-
 વા, આઁયો ધારી વીપરીત ॥ ૨૨ ॥ જો મુજને એ અખળા જાણે, તો તે
 કરે ઉતપાત; પ્રજને મારે માતને મારે, મારી નાંખે મમ તાત ॥ ૨૩ ॥
 મુજ માટે થાય નાશ ઘણાનો, તે કરતાં મરું એક; જક્ષે જાણ્યું છે આ
 દયાળુ, માટે ધાર્યો વીવેક ॥ ૨૪ ॥ એમ જાણી અંગળ બોલ્યો, હું કષ્ટ
 તાર કાપું; છ માસે મુજને દે જય પાછું તો, પુરશાતણ મારું આપું ॥

૨૫ ॥ સીખંડી કહે હઈ જાઉં પાછું, સુર્ય દેવની સાખ; વચન ચુકુ તો ન-
 ઈ ભોગવું, મુજ જનમ સત લાખ ॥ ૨૬ ॥ એવા નીરમજ વચન સુણી,
 હઠાડ્યો ગ્રહી હાથ; અંગળ જક્ષે સીખંડીને; ચાંપ્યો ત્યાં રૂદીઆ સાથ
 ॥ ૨૭ ॥ કહ્યું એ શંભુ હું શેવક તારો, મમ વેણુ સફળ થાજે; સ્ત્રી પ-
 ણું એનું આવજો મુને, પુરૂષ પણુ એને જાજો ॥ ૨૮ ॥ અંતઃકરણનો દી-
 ઘો આશીરવાદ, તરત ટળીયો કલેશ; અંગળ જક્ષ તે નારી થયો, સી-
 ખંડી નર વેશ ॥ ૨૯ ॥ અંગળ જક્ષે કહ્યું જ ભાઈ, તવ બેઠો તો ખાર;
 કમળ સેન્યના તંબુમાં રસોઈ, થયે થઈ બહુ વાર ॥ ૩૦ ॥ બે વાર શેવક
 તેડવા મોકલ્યા, સીખંડી નહી ઠા ઠામ; એટલે રાજ પડે આવ્યો,
 ધ્રુપતરાજને ધામ ॥ ૩૧ ॥ ક્યાં છે તમારો દીકરો, અમે ક્યાં લગી રહી,
 એ બેશી; હું જાણુ છું તમે સુત સંતાડ્યો, શું ગયો પ્રથવીમાં પેસી
 ॥ ૩૨ ॥ સાંભળી ગભરાયો ધ્રુપતરાજ, ક્યાં ગયો હશે એ તન; એટલા-
 માં ત્યાં આવ્યો સીખંડી, તાત તણે ભોવન ॥ ૩૩ ॥ કમળ સેન્યે કહ્યું
 ક્યાં ગયાતા, કેમ કરો બહુ વાર; સીખંડી કહે બંધન તારે, અમે નથી લ-
 ગાર ॥ ૩૪ ॥ જ જમવાને નથી આવતા, એમ કર્યો બહુ સૌર, સસરાએ
 જણ્યું હીલો હતો પણ, કેમ આવ્યું આ જોર ॥ ૩૫ ॥ કહ્યું કે ક્ષમા કરી
 ને પધારો, અમારે જન્મું છે ઘેર; સખંડી તવ મીત્રોને લેને, જમવા આ-
 લ્યો ભલી પેર ॥ ૩૬ ॥ રાજને તંબુએ ઓવીયોએ, ધ્રુપતનો સંતાન,
 કમળસેન્ય કહે હવે ઉઠો, લ્યો જળને કરો સ્નાન ॥ ૩૭ ॥ પલાળવા જી-
 ણુ વસ્ત્ર દીધું, પેહેર્યું સીખંડીએ સાર, રાજને પ્રધાન ચરચા જોવા, બે-
 ઠારહી હોસીઆર ॥ ૩૮ ॥ સીખંડીએ સ્નાન કીધું, કરી પરીક્ષા પ્રધાન;
 દીકરી ભુલી કાગળ લખતાં, પુરૂષ ધ્રુપત સંતાન ॥ ૩૯ ॥ ભોજન કરા-
 વ્યાં ભાવતાંને, કર્યા જમાત્ર વીદાય; રાત્રી પડી તવ સીખંડી સુવા, ગ-
 યો પોતે મેહલમાં ॥ ૪૦ ॥ ત્યાં જઈ મળ્યો કમળીતાને, સુંદરીએ કરી
 શેવા; સત્વ કહો સ્વામી નર થયા ક્યાંથી, કાલ હતા મુજ જેવા ॥ ૪૧ ॥
 સીખંડી કહે જરે રંડા, તું તો વીશય ભરી નારી; નર ન થયો હોત તો
 તાત તારો, નાંખત સરવને મારી ॥ ૪૨ ॥ અનેક જીવને થાત ઉપાદી, મર-
 વા ગયો હું વન; છ માસ સુધી લાવ્યો પુરૂષાતણુ, દેઈને સત્ય વચન
 ॥ ૪૩ ॥ તવ નારી કહે કંથ મારા, ન જોઈએ સુખ લ્હાવો; તમ શેવાન
 પ્રભુ શેવા કરૂ, પુરૂષાતણુ આપી આવો ॥ ૪૪ ॥ સીખંડી કહે છ માસે
 વાયદો, પુરણ થાશે નાર; તે વારે જઈને આપી આવું, ત્યાં સુધી નર અ-
 વતાર ॥ ૪૫ ॥ એમ કહીને રહ્યા રાત્રીએ, એવે પ્રભાત થાય; કમળ

રાજાએ કુંવરી તેડાવી, લાગેળે તંબુ માંચ ॥ ૪૬ ॥ ગઈ કમળીતા તંબુ વિશે, પ્રધાને બોલાવી પાસ; કહો બેટી કેમ પત્ર લખ્યોતો, અમે થયા ઉદારા ॥ ૪૭ ॥ કમળીતા કેહે શું પુછો કાકા, લખ્યો હશે મુખ કથી પણ તે પત્ર નહી હોય સાચો, શું લખ્યું તે સુંદ્ર નથી ॥ ૪૮ ॥ તસ્તપ રધાન મનમાં સમજ્યો, દીકરી કાંઈ દુખે દુલી; લખતાં લખ્યો પણ નોહવાત સાચી; કાંતો જાણી જોઈ ભુલી ॥ ૪૯ ॥ પછી પુત્રીને વીદાય કીધી, રાજા પ્રધાન ગયા દેશ; શીવનું વચન સત્ય થવાને, કેવો ઉપજ્યો કળેશ ॥ ૫૦ ॥ વળણે ॥ શીવ વચન સત્યજ થવા, મરવા ગંગા તન; અંગળ જક્ષને શું થયું. વલ્લભ વદે વચન.

કડવું ૧૬ રાગ દોહરાની ચાલ.

વૈશમપાયે એણીપેર બોલ્યા, મુણ જનમેજે રાય, વીસ્તારી તુજને સાંભળાવું કહું, આદ્ય પરવ મહીમાય ॥ ૧ ॥ વરદાન આપી રહ્યો અંગળ જક્ષ, પરણ કુટીકા માંચ; એવામાં એક જક્ષજ આવ્યો, પેરોણા ગતે વસ્યો ત્યાંચ ॥ ૨ ॥ એમ કરતાં એ બંને જણને, ભાગી ગયો મન ભેદ; એક એકને બહુ સ્નેહ વાળ્યો, મરીયાદા થઈ ખેદ ॥ ૩ ॥ એવે બે ઉએ માંડયો અસ્થાસ્રમ, લીધું શુભ મુખ નેટ; કરમ દશાએ અંગળ જક્ષને, ગર્ભ રહ્યો ત્યાં પેટ ॥ ૪ ॥ એવે આવેલો જક્ષ હતો તે, થઈ ગયો વીદાય; એકલો અંગળ રહ્યો એના, ગર્ભને ખટ માસ થાય ॥ ૫ ॥ એટલે બીજા જક્ષાએ જાણ્યું, જઈ કહી શીવજીને વાત; એ માહારાજ અંગળજક્ષે, એક કર્યો ઉતપાત ॥ ૬ ॥ એણે કાઠને વરદાન આપી, પુરશાતણ દેઈ દીધું; સામાનુ જે સ્ત્રીપણુ તે, પોતે માગીને લીધું ॥ ૭ ॥ તેથી તેને મળ્યો કોઈ જક્ષબીજે, લીધો લહાવો મુખરેટ; અહસ્થાસ્રમ બે ઉ માંડવાથી, ગરભ રહ્યો છે પેટ ॥ ૮ ॥ હવે હેવા લોકો વરદાન દેશે, માગી લેશે સહુ અપ્ટી; પછી તમારૂં તપ કરીને, શું કામ ભોગવે કષ્ટી ॥ ૯ ॥ એવું સાંભળી શીવજી બોલ્યો, દશ બાર શેવક જવો અંગળજક્ષને સ્થળે જઈને, હાલ હાંઈ તેડી લાવો ॥ ૧૦ ॥ એટલે દસ બાર જક્ષો આવ્યા, અંગળ સ્થળ તતક્ષેવ; પોકાર કીધા દ્વાર તું ઉઘેડ, તને તેડે માહાદેવ ॥ ૧૧ ॥ અંગળ કહે નથી ઉઠાતુ, મારા ભવિશના ભોગ; જવો જઈને શીવને કેહેજે, થયો જલંદર રોગ ॥ ૧૨ ॥ જક્ષો કહે જોવા દે અમને, ઉઘેડ તારાં દ્વાર; અંગળ કહે નહીં ઉઘેડું, મુણી સૌ કાપ્યાં અ-

પાર ॥૧૩॥ ઝુપડીનાં દ્વાર ઉતારી નાંખ્યાં, ખેંચી ઉભો કર્યો મથી; અ-
 ગળ કહે ગમે તે કરો પણ, ત્યાં આવવાનો નથી ॥ ૧૪ ॥ એટલે જક્ષો
 એ ઉચકીને ત્યાં, અંગળ જક્ષને લીધો; શીવ પારવતી બેઠાં છે ત્યાં,
 લાવીને મુકી દીધો ॥ ૧૫ ॥ માહાદેવ જોઈને હસવા લાગ્યા, ઠીક કર્યું પુ-
 ન્ય કામ; જ તને વરદાન હું દેઉછું, સદા રો આમને આમ ॥ ૧૬ ॥
 તથા અંગળે કપાળ કુટ્યું, હું કરવા ગયો ધર્મ; ધર્મ કરતાં ધાડ આવી
 ધર્મમાં નડીયું કર્મ ॥ ૧૭ ॥ રડતો રડતો વીશ્રામ આવ્યો, અતી થયો
 ઉદાસ; એવે શીખંડીને વરદાન આપ્યે, પુણ્ય થયા ખટ માસ ॥ ૧૮ ॥
 એટલે શીખંડી અસ્વે ખીરાજ્યો, ગયો અંગળને કામ, લેરે ભાઈ પુર-
 શાતણ તારું, સાર્યું તેં મારું કામ ॥ ૧૯ ॥ અંગળ કહે એ તારા કરમ
 તું, મને થયો શીવ શ્રાપ; તેં તો પુરવે પુન્ય કરેલાં, મેં તો કરેલાં
 પાપ ॥ ૨૦ ॥ જરે ભાઈ તું ધેર તારે, એટલે શીખંડી ઉઠ્યો; જો ભા-
 ઈ હવે હું જઉં ને, સમ સોગનથી છુટ્યો ॥ ૨૧ ॥ એમ કહીને અરવે
 જ બેઠો, આવ્યો પોતાને ધેર; સદા નર રૂપ રેહેવાનું થયું, કહી નારી
 ને ધેર ॥ ૨૨ ॥ અતી આનંદ પામ્યા નરનારી, રીજ્યા શ્રી ભ્રાજા-
 નાથ; ગંગા નંદન ગાંગેવજી તે, મરશે શીખંડી હાથ ॥ ૨૩ ॥
 એ કથા રહી એટલે તું, સાંભળ પરીક્ષત તન; અંબે અંબીકાનાં લીગ્ન
 કર્યો છે, વિચીત્ર સંગ પાવન ॥ ૨૪ ॥ વિચીત્રવીર્ય પરણ્યા પછી, આવી
 મળ્યો પાપ યોગ; પુર્વના પાપથી ઉત્પન્ન થયો, માહા ભારે ક્ષય રોગ ॥
 ૨૫ ॥ ઉઘાય બેસાય ખવાય નહી તે, સર્વ કરે સંતાપ; મછગંધા ને ગાંગેવ-
 જી તે, નિત્ય કરે અદાપ ॥ ૨૬ ॥ મછગંધા તો એમ વિચારે ક્ષય રોગે
 મરી જશે; બે કન્યાયો અપાયમાં નાંખી, વંશ પ્રદ્ધિ કેમ થાશે ॥ ૨૭ ॥
 એવામાં વાત યાદ આવી, મુજ સુત વેદમ વ્યાસ, જનમી ગયા ત્યારે કહે
 તા ગયા છે, તમ દુખ કરીશ નાશ ॥ ૨૮ ॥ એમ જાણી કીધું આરાધ-
 ન, વ્યાસજી આવ્યા સાર; કહો માતા મને કેમ સંભાર્યો, કહે મછગંધા
 નાર ॥ ૨૯ ॥ અરે દીકરા દુખ ભાગો, પાળો વહેલું વેણ; વ્યાસજી કહે શું
 દુખ માતા, સત્ય કહો મને કેહેણ ॥ ૩૦ ॥ મછગંધા કહે આ વીર તારો,
 એને થયો રોગ ધાડો; ક્ષય થયો છે તેથી વંશ જશે, માટે એ દુખ મટાડો
 ॥ ૩૧ ॥ વ્યાસજી કહે માવડી મારી, ચાલ્યો તેટલું મરો મથી; એના પુરવ-
 ના પાપનો રોગ છે, તે મટવાનો નથી ॥ ૩૨ ॥ મછગંધા કહે દુખ મટે ન
 હી, તો તમે શું બોલ્યું પાળ્યું; હાંઈ આવીને નહી મટે કહી, ઉલટું કા-
 જણું પાળ્યું ॥ ૩૩ ॥ વંશની પ્રદ્ધિ થાય નહી ને, ભાંગી પડે ધર સુત;

વ્યાસજી કહે ઇચ્છા હોય તો, નેત્રથી આપુ પુત્ર ॥ ૩૪ ॥ વીચીત્ર વી-
ર્યની જેટલી નારી, તેટલી કરે સ્નાન; એકાન્ત સ્થળ મને બેસવા
આપો, ત્યાં આવે નગન નીધાન ॥ ૩૫ ॥ મમ સ્થળ બેસવા ગાયને
ગોબરે, લીંપીને કુંભ ત્યાં થાપો; ત્રણસેને સાઠ અતના દીપક, પ્રગટ કરી
ને આપો ॥ ૩૬ ॥ ત્યાં બેસુ આરાધન કરવા, વરદાન આપવું ફાવે; એકે
એક સ્નાન કરીને, માલ્હરી પાસે આવે ॥ ૩૭ ॥ એટલે હું નેન ગર્ભ આ-
પીશ, દુખના દીવસ જશે; વરદાન પામશે પુત્ર મળશે, વંશની પ્રધી થા-
શે ॥ ૩૮ ॥ તવ મછગંધા થઈ ઘણી ખુશી, એકાન્ત સ્થળ લીંપી આપ્યું;
અત દીપક પુજપો મુક્યો, ત્યાં વ્યાસે આસન થાપ્યું ॥ ૩૯ ॥ પ્રથમ અંબેયે
સ્નાન કીધું, પાશે નહીં શુન્ન તાર; નજ સ્વરૂપ વ્યાસજી પાસે, જતાંકર્યો
વિચાર ॥ ૪૦ ॥ વળણ ॥ પરનર પાસે પરવર, વસ્ત્ર વિના હું કેમ; વ્યાસ
વલ્લભ મુખ ઓચરે, વામાને પડયા બહેમ.

કડવું ૧૦ રાગ માડની દેશી.

વૈશમપાય બોલીયા તું. સુણ જનમજે રાય; વિસ્તારી તુજને સંભ-
ળાવું, અધ્યપરવ માહમાય ॥ ૧ ॥ અંબાળીકા સરમાઈ ધણેરૂં, નગન
કેમ જવાય; ગયા વીનાતો કાજ ન થાયે, કાલ્યા થૈ કોશખવાયા ॥ રાએ-
મ જાણી નગન ચાલી, ડોકી રાખીને નીચી; સરમ સહુને બે ચક્ષુની, લો-
ચન દીધાં મીચી ॥ ૩ ॥ નેત્ર મીચી વ્યાસજી પાસે, સનમુખ આવી ઉ-
ભી; વેદમ વ્યાસે નખ શીખ સુધી, નીરખી એની ખુબી ॥ ૪ ॥ નીર-
ખીને નેન ગર્ભ આપ્યો, જ બાઈ દુખડું જશે; પણ નેત્ર મીચીને આવી
માટે, અંધ દીકરો થાશે ॥ ૫ ॥ અંબે કહેલ્યો નેત્ર ઉઘાડું, તવ વ્યાસજી-
એ કહ્યું; હવે મીથ્યા મારે ફાંફાં, થનાર હતું તે થયું ॥ ૬ ॥ તવ અંબા-
એ વસ્ત્રો પહેર્યાં, સાસુની પાસે ઓવી; ઓ સાસુજી ક્ષમા કરો હું, અંધ
દીકરો લાવી ॥ ૭ ॥ સાસુએ લેલાટ હાથ મુક્યો, અંબીકાને કહ્યું જ-
વો; આતો લાવી આંધળો પણ, તમે સારો લઈ આવો ॥ ૮ ॥ તવ અંબી
કાએ સ્નાન કીધું, ડાહ્યાપણુ ડાહ્યાળ્યું બોળી; સુતસારો લાવવાને અંગે, ચંદ-
ન લીધું ચોળી ॥ ૯ ॥ વ્યાસ પાસે જઈને ઉભી, વ્યાસે કહ્યું દુખ જ-
શે; પણ ચંદન ચોળીને આવી તે, પીન્ડ રોગીયો થાશે ॥ ૧૦ ॥ અંબીકા
કહેલ્યો ઘોઠ નાખું, વ્યાસજીએ તવ કહ્યું; હવે મીથ્યા મારે ફાંફાં, થ-
નારૂં તે થઈ ગયું ॥ ૧૧ ॥ તવ અંબીકાએ વસ્ત્ર પહેર્યાં, સાસુની પાસે

આવી; ઓરે સાસુજી ઓરે સાસુજી, હું પીન્ડ રોગીઓ લાવી ॥ ૧૨ ॥
 મછગંધા કહે ભવિશ મહાર્, બેઠ રૂડા લાવિ તન; વીચીત્ર વીર્યનિ રા-
 ખ્ય દાશી, તે પ્રત્યે વદી વચન ॥ ૧૩ ॥ જરે બાઈ તું રાખ્ય દાશીછે, વી-
 દુરા તારું નામ; લૈ આવો પુત્ર વ્યાસજી પાસે, પ્રભુ રાખે કાંઈ નામ
 ॥ ૧૪ ॥ તવ વીદુરા સ્નાન કરીને, કરવા લાગી ખુબી; જલ્દયું સારો સુ-
 ત મળે માટે, ભજન કરતી ઉભી ॥ ૧૫ ॥ વ્યાસજીએ તખ શીખ લ-
 ગી નરખી, જ બાઈ દુખ તારું જશે; ભજન કરતી આવે માટે, ભક્ત દી-
 કરો થાશે ॥ ૧૬ ॥ વીદુરા વસ્ત્ર પેહેરીને ચાલી, સાસુજી પાસે આવી;
 સુણો સાસુજી સુણો સાસુજી, ભક્ત દીકરો લાવી ॥ ૧૭ ॥ મછગંધા કહે
 શું સારો લાવી, હવે મારું ઘર બેઠું; જગત તણું કહેવતછે ઘર, વંડયું
 ભગતડું પેઠું ॥ ૧૮ ॥ એટલામાં વેદમ વ્યાસ આવ્યા, મછગંધાની પાસ;
 કમ માતા થઈ સુખ સાતા, તવ બોલાયે ઉદાસ ॥ ૧૯ ॥ એકને આપ્યું
 આંધળું ને, બીજને આપ્યું રોગી; ત્રીજને આપ્યું ભગતડું મહાર્, કોણ
 રાજ્યનું ભોગી ॥ ૨૦ ॥ રોગીયું તે રોગમાં મરવાનું, ભગતડું ભગતાઈ ક-
 કરશે; ત્રીજ પીટયું આંધળું ભીંતે, ભીંતે ભયકાઈ મરશે ॥ ૨૧ ॥ એવા
 દીકરા દીધા મુને, કેમ ચાલે ઘરબાર; વ્યાસજી કહે માતા મહારી કલેશ
 ન કરો લગાર ॥ ૨૨ ॥ મોહોટો નંદન અંધ થશે તે, ચલાવશે ઘર શુત્ર;
 દત્રાષ્ટર નામ પાડજે એનું, તેને થાશે સો પુત્ર ॥ ૨૩ ॥ પીન્ડ રોગીઓ પુ-
 ત્ર તમારો, વશ કરશે ગામો ગામ; પાંચ પુત્રનો પીતા થાશે, પાન્દુરાજ
 એનું નામ ॥ ૨૪ ॥ ત્રીજે તમારો ભક્ત દીકરો, ઇશ્વર શેવા કરશે; એની
 ભક્તીથી માતા તમારી, સાતે પેહેડી તરશે ॥ ૨૫ ॥ એને પેટે નહીં થા-
 ચ પ્રજા, ધરજે વીદુરજી નામ; એવાં વચન સાંભળીને, પ્રસન્ન થયા ત-
 મામ ॥ ૨૬ ॥ ધન મહારાજ દુખ ફેડયું, તવ થયા વીદાય; વ્યાસને વચ-
 ને ગર્ભવંતિ, થઈ ત્રણ કન્યાય ॥ ૨૭ ॥ દસે માસે પુત્ર પ્રગટીયા,
 પરભવનો સબંધ; અંબે નારીને ઉપજ્યો તે, બેઠ નેત્રથી અંધ ॥ ૨૮ ॥
 દત્રાષ્ટર નામ તેનું પાડયું, અંબીકાને બીજે શાય; પીન્ડ રોગીઓ પણ પ્રાક
 મી, નામ ધર્યું પાડુ રાય ॥ ૨૯ ॥ પછી થયો વીદુરા દાશીને, વીદુરજી ધર્યું
 નામ; ત્રણે પુત્રો પ્રગટ થયા, હરખ્યું આપું ગામ ॥ ૩૦ ॥ ભીસ્મ પી-
 તા અતી આનંદ પામ્યા, ઘણાં કર્યા પુન્ય દાન; દીવશે દીવશે થાયછે
 મહોટા, વીચીત્રના સંતાન ॥ ૩૧ ॥ પાંચ પાંચ વરસના થયા પુત્રો, કરે
 વીંધ્યાભ્યાસ; તે સમે વીચીત્ર વીર્યનો, દેહ થયો ત્યાં નાસ ॥ ૩૨ ॥
 પછી પાછા ભીસ્મ પીતાએ, ચલાવવા માંડયું રાજ; અંધને અભ્યાસ

મોઢે કરાવે,રાજ્યનીતીનું કાજ ॥૩૩॥ પાન્ડુ રાજને બાણ વીધા,ભણાવે
લીરમ પીતાય;વદુરજ વીધ્યા ભણે નહી, ગોંવીદના ગુણ ગાય ॥૩૪॥
એવે થયા અગીઆર વરસના,ઉપવીત દીધા ત્યાંય;રાજ્યાસન અધને
બેસાડ્યો,જેષ્ટ શોભે જ્યાંય ॥૩૫॥ પછી ચલાવે રાજ્ય રૂડી પેર,પણ
કન્યા ન દેઢાય; પ્રથમ મોહોટો પરણવો જોઈએ,વીવાહ તેનો કયાં હો-
ય ॥ ૩૬ ॥ ગાંધાર દેશનો ગાન્ધાર રાજ, તને છે ત્રણ નાર; પણ
પેટ કાંઈ ફરજન નથી,તેથી ઉદાશ અપાર ॥૩૭॥વળણ ॥ પેટ પ્રજા તેને
નહી,તેથી ગભરાય મન;વલ્લભ કહે એ રાજ્યો,ચાલ્યો તપ કરવા વન.

કડવું ૧૮ રાગ સોરઠની ચાલ.

વૈશમપાયે એણીપેરે બોલ્યા,સુણ જનમેજય રાય;વીસ્તારી તુજને
સંભળાવું,આધપરવ મહીમાય ॥ ૧ ॥ ગાન્ધાર રાજ તપ કરવાને,ની-
કળી ચાલ્યો વન;આધે જતાં એક શીવાલય દીઠું,ત્યાં બેઠો રાજનારા
જપજપતો તપતપતો,ધરતો શીવનું ધ્યાન;સાવણ માસે ને સોમવારે,
શીવ રીજ્યા નીધાન ॥ ૩ ॥ ગાન્ધારને શીર કર મુક્યો આવી,કષ્ટી હું
તારી કાપુ; માગ્ય માગ્યરે પ્રસન છું હું,જે માગે તે આપુ ॥૪॥ ગાન્ધા-
ર કહે છે એરે મહારાજ,આપો મને એક તન;શીવ કહે જા પુત્ર થાશે,
છે માહારૂં વચન ॥ ૫ ॥ સાવણ માસે ને સોમવારે,પુર્ણ કર્યું મન કામ;
માટે તારા પુત્રનું ધરજે,શ અક્ષર પર નામ ॥૬ ॥ ગાન્ધાર કહે શકુની
એવું, પાડીશ પુત્રનું નામ;એમ કહીને ઘેર ચાલ્યો, શું બન્યું તે ઠામ.
॥ ૭ ॥ મહાદેવજનો નંદીઓ તેણે,મન કર્યો વીચાર;મુને પારવતી કુંવા-
રો કુંવારો,કહે છે હરનીશ સાર ॥ ૮ ॥ તે માટે મ્મારૂં મેહેણું ટાણું,જા
ણી ગાન્ધાર કને જાય; લે ગાન્ધાર જે જોઈતી હોયતો,હું આપુ કન્યાય
॥ ૯ ॥ ગાન્ધાર કહે ધન્ય ભાગ્ય મારૂં,દહી ને દુધ બે મળે;નંદી કહે કહું
તેમ કરે તો, ભાયગ તારૂં ભળે ॥ ૧૦ ॥ પાંચ વરસની થાય પુત્રી,પર-
ણાવવી મુજ સંગ;એવું કબુલ કરે તો વરદાન, આપુ ધરી ઉમંગ ॥૧૧॥
ગાન્ધાર રાજ્યે મન વીચાર્યું, હાલ જાણું હા પાડી; નંદી પરણવા આ-
વશે તવ,મારીને મુકીશ કહાડી ॥૧૨॥ એમ વીચારી કબુલ કીધું,નં-
દી કહે દુખ જાણે; શીવ સવારી કરે મુજ પર તે, પુન્યે પુત્રી તુને
થાણે ॥ ૧૩ ॥ બે વરદન લેઈ રાજ ચાલ્યો, ગયો પોતાને ઘેર;બે પ્રેમ
દાને ગર્ભ રહ્યો,પુર્ણ પ્રભુની મેહેર ॥ ૧૪ ॥ દસમાસે બે બાળક થયા,

એક તનયા એક તન; આનંદ ઓચ્છવ થયો ઘણેરો, રાય તણે ભોવન.
 ॥ ૧૫ ॥ બંને બાળક ઉછરે છે, દીનદીન દેહજ દાખે; વરદાન આપી નં-
 દી ગએલો, તે દીવશ ગણી રાખે ॥ ૧૬ ॥ એવે કન્યા પાંચ વરસની, થ
 ઇ બરોબર જ્યારે; પારવતીની પ્રત્યે નંદીયો, હશીને બોલ્યો ત્યારે.
 ॥ ૧૭ ॥ એરે મારી પારવતી માતા, હવે મેહેણું નવ ખાણું; આજ મુ-
 જને શણગારો તો, પરણવાને જાણું ॥ ૧૮ ॥ પારવતી કહે ભલે ભલે
 ભાઈ, વારણાં તારાં લેવું, પણ પરણ્યા વીના પાછો આવે તો; હેં પેસ
 વા નહીં દેવું ॥ ૧૯ ॥ એમ કહીને શીંગ રંગ્યાં, રંગ્યું પુછ સુવર્ણ; લેના
 ઠ કીધો આંદલોને, ઝાંઝર પહેરાવ્યાં ચર્ણ ॥ ૨૦ ॥ પછી નંદીયો ત્યાંથી
 નીકળીઓ, આવ્યો એ ગાન્ધાર દેશ; રાજ્ય સભામાં, બેઠો છે જ્યાં, ગાં-
 ન્ધાર રાય નરેશ ॥ ૨૧ ॥ ત્યાં આવ્યાને બોલ્યો સભામાં, ગાન્ધાર રાજ
 લાવો; વાયદા પ્રમાણે આવ્યો છું, હવે મુને પરણાવો ॥ ૨૨ ॥ ગાન્ધાર ક
 હે ગાય પરણાવું, નંદી બોલ્યો ખુંખારી; વરદાન દઈ દીકરી તને આપી,
 પરણાવ્ય તે ગાન્ધારી ॥ ૨૩ ॥ તવ ગાન્ધાર રાય કળકળીયોને, બોલ્યો
 ઘણો ક્રોધ ભેર; શુ જુઓછો શેવક માહારા નંદીને મારો હેર ॥ ૨૪ ॥
 શેવક ઉઠ્યા મારવા ટુટ્યા, માહાર કયો માહા માઠો; ઉંચું પુંછડું લેઈને
 નંદી, બરાડા પાડતો નાઠો ॥ ૨૫ ॥ છાનો માનો જઈ શીવને મળીયો,
 માહારાજ જુઠી આ સ્ત્રી; ગાન્ધારને મેં દીકરી આપી, ભાંગી એની
 કષ્ટી ॥ ૨૬ ॥ મુજ સંગ પરણાવવાનું કહ્યું, માટે આપ્યું વરદાન; ગયો
 પરણવા ત્યારે મુને, મારી કયો હેરાન ॥ ૨૭ ॥ પરણ્યા વિના હું ઘરમાં
 આવું તો; પાર્વતી મા મુકે કહાડી; તમે ભોળાનું વાહન ભોળું, દુ-
 નીયાં થઈ અનાડી ॥ ૨૮ ॥ તવ માહાદેવે ભરમજ ચોળી, જ તુજને ન-
 હી વાગે; કદાપી કાંઈ વાગે તો પણ, જ તુજને નહીં લાગે ॥ ૨૯ ॥ સાંભ-
 ણી નંદીયો સુરે ભરાયો, ગયો ગાન્ધારને ઘેર; લાવ્ય લ્યા તાહ્યારી દીકરી
 તું, નહીં તો થાશે કેહેર ॥ ૩૦ ॥ સાંભળી ગાન્ધાર કળકળ્યોને, શેવકે દી
 ધો માર; ડાંગ લાકડીયોથી કુટ્યો પણ, વાગ્યું નહીં લગાર ॥ ૩૧ ॥ પ-
 છી નંદીએ શીંગડાં વાલ્યાં, નમ્રની ભોમી માય; બળ થકી પ્રથવી ઉંચી
 કરી, નમ્ર ધુજ્યું તવ ત્યાંય ॥ ૩૨ ॥ ગાન્ધારે જાણ્યું ગજબ થાશે, નગ-
 રી ઉંધી કરી દેશે; એમ જાણીને ગાન્ધાર બોલ્યો, આવીને કંગાલ વેશે
 ॥ ૩૩ ॥ ઓ નંદીયાજ ક્ષમા કરોને, કરશે નહીં હેરાન; કાંઈને જાણે
 આવો ઘરમાં, દેઉં હું કન્યાદાન ॥ ૩૪ ॥ નંદી કહે હું એમ ન પર-
 છું, ચોરી ખાંધો ઘર બહાર; પ્રાણણ આવે ને પરણાવે, ગાય ગીતાં સહુ ના.

૨ ॥ ૩૫ ॥ ગાન્ધાર કહે તેમ કરુંછું, હવે કરો ક્ષમાય; તવ નંદીચે શીંગડાં
કાઠાઢયાં, મંડપ રચાવ્યો રાય ॥ ૩૬ ॥ લોટા મુકીને ચોરી બાંધી, વીંધ
બોલોવ્યો શાર; પરાણે પુત્રી પરણાવા માંડી, નંદી બોલ્યો તે વાર ॥ ૩૭ ॥
પુરણ પરણત નથી પરણવું, નહીં મારે કન્યાનું કામ; આતો કુંવારા મે-
હેણુ ટાણુંછું, પરણ્યો એવું એક નામ ॥ ૩૮ ॥ તવ ગોરે ત્યાં મીંઢળ
બાંધ્યું, નંદીને ચરણે સાર; લેલાટ કીધો કંકુનો ચાંદલો, કીધો લગ્ન આ-
ચાર ॥ ૩૯ ॥ નંદી કહે નથી પરણવું, એમ કહી થયો વિદાય; કહેવાયુ
દુનિયામાં નંદી પરણ્યો, ગાન્ધારની તનીઆય ॥ ૪૦ ॥ ગાન્ધારે પ્રધાન-
ને કહ્યું, આ વાત જાણર હોય; તોપછી આપણી દીકરીને, પરણુસે નહીં
હાય ॥ ૪૧ ॥ માટે તમે સંચરો વેહેલા, ગમે તે ક્ષત્રી લાવો; વાત જાહ
ર પડતાં પેહેલાં, લાવીને પરણાવો ॥ ૪૨ ॥ એટલે પ્રધાન વર સોંપવા-
ને, નીકળ્યો તેણી વાર; જ્યાં જઈને પુછે ત્યાં સઘળે, ગયેલા સમાચાર.
॥ ૪૩ ॥ જેને તે રાજ એમ બોલે, આખલાની કન્યાય; તે વશ કન્યા
અમારાથી, કદી નવ્ય વરાય ॥ ૪૪ ॥ પ્રધાન સઘળેથી વળ્યો પાછો. ગા-
ન્ધાર પાસે જાય; સઘળે વારતા ગઈ ફેલાઈ, કા નથી કહેતું હાય ॥ ૪૫ ॥
ગાન્ધાર કહે પ્રધાન મહારા, વાત થઈ બન્યુ તેમ; દીકરો કુંવારો રાખી-
એ પણ, કન્યા રખાય કેમ ॥ ૪૬ ॥ પ્રધાન કહે વર બતાવું, પણ તમને
લાગે દુખ; માટે મનમાં સમજી રહ્યોછું, કહેવાતુ નથી મુખ ॥ ૪૭ ॥ રા-
જ કહે એમાં દુખ શાનું, નહીં ધરું મન ક્વેશ, પ્રધાન કહે હસ્તીનાપુર,
નાત બહારીયાનો દેશ ॥ ૪૮ ॥ તેનો તન અંધ ગાદી પતી છે, કન્યા ન-
થી કા દેનાર; તેમ આપણી ગાન્ધારીને, કોઈ નથી લેનાર ॥ ૪૯ ॥ કોહાતો
જુગતે જોડું મેળવીએ, તવ બોલ્યો રાજન; સુખે જઈ વીવા કરી અવો
સત્ય છે તુજ વચન ॥ ૫૦ ॥ વળણુ ॥ સત્ય વચન છે તુજ તણું, દે-
શું કન્યાદાન; વલ્લભ કહે ત્યાં મોકલ્યો, રાજાએ પ્રધન.

કડવું ૧૯ રાગ ચૌપાછ.

આલ્યો પ્રધાન હસ્તીનાપુર, વીવા કરવા ઉલટ અતી ઉર; આલ્યો
નગ્રમાં પ્રેમથી પળીયો, જઈ ભીસ્મ પીતાને મળીયો ॥ ૧ ॥ ભીસ્મે પુ-
છી ત્યાં કુશળક્ષેમ, પછી કહ્યુ પધાર્યા કેમ; કહે પ્રધાન સુણો પેર, વી-
વા કરવા આલ્યો તમ ઘેર ॥ ૨ ॥ રાજ ગાન્ધારની ગાન્ધારી, તેવી તે છે
કન્યા કુઆરી; તમે તન અંધ છે તેની સાથે, કન્યાદાન દીજો અમ હાથે

॥ ૩ ॥ સુણી ભીસ્મ કહે સુણો વાત, એતો પરણી નંદીયા સાથ; વ-
 શ કન્યા તે કેમ લેવાય, લેતાં અતિશે અધર્મ થાય ॥ ૪ ॥ નાત બાહાર
 અમો સર્વથી, પણ જાત બહાર ગયા નથી; કહે ગાન્ધારનો પરધાન, સુણો
 ગંગા તણા સંતાન ॥ ૫ ॥ કન્યાનું કુળ જોઈ થાઓ મજા, નથી થયેલું
 આખું લગ્ન; અડધા લગ્નની કન્યા લેવાય, પુછો વિપ્રને સૌ સંદે
 જાય; ॥ ૬ ॥ નથી એ કન્યા કોઈ લેતાર, તેમ આ વરને કોણ દેનાર; નાત
 બહાર વળી આંખે અંધ, માટે સમજ કરોને સમંધ ॥ ૭ ॥ તવ ભીસ્મે
 ત્યાં વેળા વીચારી, તેડ્યા વીખો મ્હોટા આચારી; તેમને પુછ્યું પડીને
 પાય, કહો આ કન્યા કેમ લેવાય ॥ ૮ ॥ બોલ્યા બાહણો બાધજ ના-
 વે, જો એ કન્યા જાત્રા કરી આવે; સંગે જાય કન્યાદાન દેનાર, પણ બાધ
 રહે ન લગાર ॥ ૯ ॥ સુણી ભીસ્મ કહે આ પ્રધાન, કરાવો જાત્રા તીરથ
 સ્નાન; પીતા પુત્રી ખંને જણુ જાય, પછી અમારે લેવી કન્યાય ॥ ૧૦ ॥
 તવ પ્રધાને સીક્ષણ દીધું, ભીરમજીએ કબુલ કરી લીધું; ગયો પ્રધાન ગાં-
 ન્ધાર દેશ કીધો ગાન્ધાર ગ્રહ પ્રવેશ ॥ ૧૧ ॥ કહી વીવા તણી બધી પેર,
 કીવા નાત બારીઆને ઘેર; તે પણ પ્રથમ કહેતો તો નાય, દોશ મુકી
 આવો તો એની હાય ॥ ૧૨ ॥ માટે પીતા પુત્રી ત્યાર થાવો, અડસઠ તીર-
 થ યાત્રાએ જવો; તવ ગાન્ધરને ગાન્ધારી; કરી યાત્રા જવાની તૈયારી
 ॥ ૧૩ ॥ દ્રવ્ય લેઈને બેઠે નીકળીયાં, પીતા પુત્રી યાત્રાએ પળીયાં;
 જાય તીરથે તીરથ કરો સ્નાન, કરે વીધી પ્રમાણે દાન ॥ ૧૪ ॥ જાત્રા ક-
 રોને પાછાં ફરીયાં, રસ્તે કુંતલ પુર ઉતરીયાં; કુંતલ પુરનો કુંતી ભો-
 જ રાય, તેડી ગયો નગરની માંય ॥ ૧૫ ॥ રાખ્યાં લે જો પોતાને ઘેર,
 કીધી પરોણાગત બહુ પેર; કુંતી ભોજને દીકરી રૂપ ધામ, જેનું કુંતાજી
 એવું છે નામ ॥ ૧૬ ॥ તે પણ ગાન્ધરી જવડી કન્યાય, એ બેને થયાં બે-
 નપણું ત્યાય; રમી જમીને રાજ હુતાં, રાત્રીએ બેઠે ભેળાં સુતાં
 ॥ ૧૭ ॥ બોલી કુંતા ગાન્ધારી શું એમ, બાધ યાત્રાએ નીકળી કેમ; ના-
 રી નાની હોય સરવથી, તેને જાત્રા જવું કહ્યું નથી ॥ ૧૮ ॥ સુણી ગાંધ-
 રી કહે સુણુ બેની, અડચણ વિના કે નીકળે શેની; તને શું કહું વારતા વ-
 રણી, મને આખલો ગયો છે પરણી ॥ ૧૯ ॥ મારો તાત થાક્યો માહા મ-
 થી, તો મુને કાપરણતું નથી; છેવટ પરણાવવા કરી પેર, પેલા નાત બા-
 હારીઆને ઘેર ॥ ૨૦ ॥ તેણે પણ કહ્યું હા નવ કહીએ, કરી આવે યાત્રા
 તો લેઈએ; માટે યાત્રા નીકળીયાં બાધ, યાત્રા કરી આંખ્યાં અમે હાંધ
 ॥ ૨૧ ॥ કુંતા કહે ભવીષ્યની વાત, કરો સયન ગઈ બહુ રાત; મારે ઉઠ-

હું છે બહુ વેરલી, જલુ છે નદીએ સાહેલી ॥ ૨૨ ॥ નદી કીનારે છે એક
 રૂશી, મમ તાતે રાખ્યા થૈ ખુશી; મઠ બાંધી આપીને વસાવ્યા, છ
 મહીનાથી દુર્વાસા આવ્યા ॥ ૨૩ ॥ નથી કો રૂશી તપસ્વી એવા, હું
 હમેશાં કરું છું શેવા; આજ જવાના છે એ રૂશી, મુજ ઉપર થયા છે ખુશી
 ॥ ૨૪ ॥ કહ્યું છે વહેલી આવજો બાળ, જોજો ન થાય પ્રાતસકાળ; આ-
 વજો વહેલી રાખીને નેક, કહ્યું છે દૈશ મંત્રજ એક ॥ ૨૫ ॥ તે મંત્રથી
 દુખ તારું જશે, તને એક સો દીકરા થાશે; માટે મહારે જલુ છે ત્યાંય,
 એમ કહી સુતાં સજ્યામાંય ॥ ૨૬ ॥ નીંદ્રા વશ થઈ કુન્તાય, જાગે ગાં-
 ન્ધારી વીચાર થાય; મારું ભવિષ્ય છે બહુ વાંકુ, મળશે કંથ નેત્રે અંધ રાંકુ
 ॥ ૨૭ ॥ માટે પરોઢે ઉઠીને હું જલુ, રૂશીને છેતરી મંત્ર લાવું; આવા વી-
 ચારની ધારે વાત, એમ કરતાં જૈ ત્રણ પોહોર રાત ॥ ૨૮ ॥ કુન્તા ભ-
 ર નીંદ્રામાં પોઢી, ઉઠી ગાંન્ધારી વસ્ત્ર ઓઢી; છાનીમાની ચાલી
 નદી તીર, આવી રૂશીને મઠ ધીર ॥ ૨૯ ॥ આધું ઓઢી મઠમાં પેઢી,
 વસ્ત્ર વાસણ વીછળવા બેઢી; કુન્તાએ કહ્યું જેમ જેમ, કર્યું કામ બધું
 તેમ તેમ ॥ ૩૦ ॥ પછી ચરણ ચાંપવા લાગી, આપો મંત્ર લીધો મુખ મા-
 ગી; રૂશી ભોળીયા તે પ્રેમ વાપ્યો, જાણી કુન્તાને મંત્રજ આપ્યો ॥ ૩૧ ॥
 મંત્ર શીખી ઉઠી તેણી વાર, આવું છું કહી નીકળી બહાર; નાઠી ગઈ કુ-
 ન્તાને ભોવન, જઈ ભેળુ કર્યું સયન ॥ ૩૨ ॥ એવે કુન્તાજી જાગીને ગઈ
 આવી દુરવાસાના મઠ મહી; દીઠું સઘળું કરેલું કામ, કમ માહારાજ કી
 ધું છે આમ ॥ ૩૩ ॥ સહુ કામ કીધું કેમ હાથે, હું આવી છું થતે પરભા-
 તે; કહે રૂશી બેટા તેં કીધું, મારે હાથે નથી કરી લીધું ॥ ૩૪ ॥ કહે કુ-
 ન્તા હું હમણાંજ આવી, પુછ્યું તમોને શીશ નમાવી; તેમ છતાં જુઠું
 બોલો અતી, એમ કરી મંત્ર આપવો નથી ॥ ૩૫ ॥ તવ રૂશીએ સમાધી
 કીધી, જ્ઞાનથી વાત વીચારી લીધી; ઉતારી સમાધી રૂશી રાય, કોણ,
 બેનપણી થઈ કુન્તાય ॥ ૩૬ ॥ કહે કુન્તાજી એક ગાંન્ધારી, આજ બેન
 પણી થઈ માહારી; કહે રૂશી તેને વાત કહી, તુજ બદલે તે મંત્ર લે ગઈ
 ॥ ૩૭ ॥ સુણી કુન્તાજી બોલી વચન, એક દીન માં લીધા સો તન;
 મારી બહુ શેવાથી કષ્ટ કાપો, મને પાંચ સાતલાખ સુત આપો ॥ ૩૮ ॥ બા-
 ળક બુદ્ધિથી બોલી એમ, રૂશી કહે ગાંડી થઈ કેમ; હવે નથી મંત્ર મુ-
 જ પાસ, કુન્તા કહે કરું દેહ નાશ ॥ ૩૯ ॥ રૂશી બોલ્યા તારું કષ્ટ કા-
 પુ, પાંચ પુત્રના પાંચ મંત્ર આપુ; કહે કુન્તા મંત્રો ફેંકી દેવું, પેલીને સોહું પાં-
 ચ ન લેવું ॥ ૪૦ ॥ કહે રૂશી તું સુણ વચન, આપું તેથી તું લે પાંચ તન;

તારા પુત્રો પ્રાકમ બહુ કરશે, એના સો તારા પુત્રથી મરશે ॥ ૪૧ ॥
 એવું સુણી કુન્તા થઈ રાજ, પાંચ મંત્ર લીધા પગે બહાજ; મંત્ર સુર્યનો
 પેહેલો એક, બીજો ચમરાયનો વીવેક ॥ ૪૨ ॥ ત્રીજો વાયુ તણો મંત્ર લીધો,
 ચોથો ઈંદ્ર તણો સુખ કીધો; પાંચમો છે અશ્વની કુમાર, ક્રીધા જીવ્યાએ
 બહુ તૈયાર ॥ ૪૩ ॥ પછી રૂશીજ થયા વિદાય, આવી કુન્તાજ નગ્નની
 માંચ; દીઠી ગાંધારીને રીસ લાવી, રૂશી કને મંત્ર લેઈ આવી ॥ ૪૪ ॥
 તારા સો થઈને શું કરશે, મારા એકતનહાથે સો મરશે; ગાંધારીએ વાળી
 ગાંઠ હેયે, કહ્યું તાતજને ચાલો જૈએ ॥ ૪૫ ॥ તવ ગાંધારને ગાંધારી, ત્યાં-
 થી નીકળ્યાં ઘેર તૈયારી; આઠ્યાં આપઘેર થઈ મજ, કાઢાવી મોકલ્યું
 લીસ્મને લગ્ન ॥ ૪૬ ॥ આવજો વરરાજને લેઈ, થાશું ખુશી કન્યાદા-
 ન દેઈ; પોહોંચ્યા લીસ્મને સમાચાર, કીધો વરરાજને તૈયાર ॥ ૪૭ ॥
 ગયા વાજતે ગાજતે લઈ જન, આઠ્યા ગાંધાર દેશ નીધાન; આપ્યું
 ગાંધાર રાજએ માન, દીધું પ્રેમ થકી કન્યા દાન ॥ ૪૮ ॥ વર પરણીને
 આલ્યો ઘેર, આઠ્યા હસ્તીના પુર સુખ ભેર; રહી ગાંધારિ થઈને રાણી,
 રાજ્ય ભોગવે બહુ સુખમાણી ॥ ૪૯ ॥ વળણ ॥ નરનારિ સુખ ભોગવે,
 સાંભળને તું રાય, કુન્તા કુન્તલ પુર રહી, તેની કહું કથાય.

કડવું ૨૦ રાગ ભેરવના ચાલ.

વૈશમપાયે એણી પેર બોલ્યા, સુણ જનમેજય રાય; વિસ્તારી તુજને
 સંભળાવું, આઠ્ય પરવ મહિમાય ॥ ૧ ॥ કુન્તાજ રહી છે કુન્તલપુર, મંત્ર
 લીધાછે પાંચ; પણ છે બાળક બુદ્ધિ માટે, નથી લાગતા સાચ ॥ ૨ ॥ તેથી
 મંત્રની અજમાશ કરવા, એક દન ગઈ નહીતીર; સ્નાન કરીને મંત્ર રવી
 નો, જપી રાખી મન સ્થીર ॥ ૩ ॥ એટલે મંત્રને આધીન દેવતા, ભાણુ દેવ
 ન ચુક્યો; અશ્વના કાનમાંથી પુત્ર કહાડી, કુન્તાને બોળે મુક્યો ॥ ૪ ॥ કુન્તા
 જ તવ વિસ્મય પામી, હું જાણતીતી કાચું; પણ રૂશીના મંત્ર તણું મેં,
 પ્રમાણુ જોયું સાચું ॥ ૫ ॥ પછી વીચાર્યું હું છું કુંઆરિ, પુત્રને કેમ રખા-
 ય; પીતા જણે તો ઠેર મારે, હવે વલે શી થાય ॥ ૬ ॥ ઓ રવીદેવતા હ્યો
 સુત પાછો, હાલ નજોઈએ તન; પણ રવી ક્યાં આવે લેવા, તવ ગભરાયું
 મન ॥ ૭ ॥ વચ્ચે વીંટાળયો પુત્રને ને, મુક્યો જોઈ ઝાડ જાણુ; દોડતી આવી
 ઘેર પોતાને, કીધું કામ રૂપાણું ॥ ૮ ॥ કંચનની એક પેટી લીધી, જાળી
 વાળી રૂપાળી, જ્યાં પુત્ર મુક્યો ત્યાં એ આવી, કુન્તી ભોજની બાળી.

॥૬॥ પછી પુત્ર લીધો જળામાંથી, સુઆડયો પેટીની માંય; તે પેટી બંધ
કરી લેઈ ચાલી, જમનાનું જળ જ્યાંય ॥ ૧૦ ॥ તે જળ વિશે તરતી મુ-
કી, જમુનાજીને સરણુ; કહ્યું જમુનાને મુજ સુત મરે, તુજ માં ન મુકુ ચર-
ણ ॥ ૧૧ ॥ એમ કહીને ઘેર ચાલી, બાળી બોળી કુંતાય; જમુના જળ.
માં પેટી તણાતી, હસ્તીના પુરમાં જાય ॥ ૧૨ ॥ ત્યાં જળ ભરવાને આવી
છે, દત્તાષ્ટારની દાશી; રાધે એવું નામ એનું, દીઠી પેટી ખુબ ખાશી ॥ ૧૩
॥ તવ કછ ભીડીને પડી જળમાં, પેટી કાઢાડી લાવી બાહાર; સોડીઆમાં
સંતાડીને ચાલી, કરતી મન વિચાર ॥ ૧૪ ॥ આ પેટીમાં દ્રવ્યજ હશે, દુ-
ખ દળદર માઈ જશે; પોતાના ઘરમાં લઈને આવી, દ્વાર દીધાં ચોપાસે ॥
૧૫ ॥ પેટી ઉઘેડીને જોયું તો, દીઠો રૂપાળો બાળ; કાનમાં કુંડળ કુંમ કુંમ
તુલ્ય કર, કાંતી રૂડી રશાળ ॥ ૧૬ ॥ દાશીએ વીચાર્યું ધન નથી ને, આતો
નીકળીયો તન, રાજ્ય સભામાં જલ્લર કઈ, નહીતો થશે વિધન ॥ ૧૭ ॥ એવું
જણીહતી તેમ દીધી, ચતુરાઈ નવ ચુકી; રાજ સભામાં સૌ જન બેઠા, ત્યાં
જઈ પેટી મુકી ॥ ૧૮ ॥ દેવો માહારાજ જડી જળમાંથી, કનક પેટી આ-
જ; માંહી શું હશે તે નથી જણતી, સોંપી દીધી માહારાજ ॥ ૧૯ ॥ એ-
ટલે આવ્યા ભીસ્મ પીતા, ઉઘેડ્યું પેટીનું દ્વાર, જોયું તો માંહી પુત્ર દીઠો,
રૂપ રૂપનો અંબાર ॥ ૨૦ ॥ ભીસ્મ પીતાએ બ્રાહ્મણ તેડયા, પુત્ર બતા-
વ્યો સાર; આ સુત કેવો નીકળવાનો, કયા કરી કીરતાર ॥ ૨૧ ॥ બ્રાહ્મ-
ણ કહે એ પુત્રના, લાલકારી છે ચરણુ; રાખો તમે ઘેર બળીઓ નીકળ-
શે, નામ ધરો રાજ કરણુ ॥ ૨૨ ॥ તવ ભીસ્મે સુત લઈ લીધો, બોલીયા
મુખ વચન; લે રાધે દાશી ઉછેર હાને, જણજે તારો તન ॥ ૨૩ ॥
બેઠી બાળે સદા સુખી થાજ, કહીને સોંપ્યો બાળ; એવે સમે દશ દિવસ
વિત્યા, વીચાર્યું પાન્ડુ ભુપાળ ॥ ૨૪ ॥ પછી પાન્ડુ રાય ભીસ્મ પ્રત્યે,
દાદા હું તતખર થાવું; આપો મુજને આગના તો, દેશ જીતવા જવું ॥ ૨૫ ॥
ભીસ્મ કહે એ ધર્મ આપણો, સુખે પધારો તન; શેન્યા સાથે લેઈ જવો,
દેવો જોઈએ તેમ ધન ॥ ૨૬ ॥ તવ પાન્ડુ રાયે સેન્ય લીધું, ચાર ક્ષોણી આપ
સંગ; ડંકા નીશાન આયુધ સઘળાં, રાખ્યાં ધરી ઉમંગ ॥ ૨૭ ॥ વાજતે
ગાજતે છત્ર છાજતે, નીકળીઓ રાજન; ચાલતાં સનમુખ ગાય આવી,
ભલા મળ્યા સુકન ॥ ૨૮ ॥ પ્રથમ ગયો અંક દેશમાં, પડાવ કર્યો ગામ
બહાર; અંક દેશના રાજને ત્યાં, મોકલીઆ સમાચાર ॥ ૨૯ ॥ માંગેવના
મત્રીજ આવ્યા છે, માંગે છે યુદ્ધ નરેશ; યુધ કરવાની ન હોય હીમત,
તો લખી આપો દેશ ॥ ૩૦ ॥ એવો સમાચાર પોહોર્યો રાજને રાયે ક-

યો વિચાર; સહુ ક્ષત્રીને જીત્યા હતા, ગંગા તણા કુંઆર ॥ ૩૧ ॥ તેનો ભત્રીજો તેવોજ હશે, એમ ભયમાં મન વાપ્યું; હાથ જોડી મળવા આ-
વ્યો, રાજ્ય પોતે લખી આપ્યું ॥ ૩૨ ॥ એટલે પાન્ડુ રાજ ત્યાંથી, ઉપડી
ગયો વંક દેશ, તેણે પણ આવી રાજ્ય લખી આપ્યું વશ થયો એ નરે-
શ ॥ ૩૩ ॥ એ રીતે જ્યાંને ત્યાં થવા લાગ્યું ભાગ્ય કરે બહુ જોર; કોઈ
રાજ સામો નથી થાતો, પુન્ય ઉદય અઘોર ॥ ૩૪ ॥ જો હેશનો રાજ બ-
ળીઓ, ત્યાં પોતે નવ જય; બીજો બધો દેશ જીતીને, ગયો કુન્તાલપુ-
ર માંય ॥ ૩૫ ॥ તેને સમાચાર કાઢાવી મોકલ્યા, આવ્યો કુન્તી ભોજ-
રાય; પાન્ડુને કહ્યું ઘર ગામ તમારું, પરણાવું કન્યાય ॥ ૩૬ ॥ એમ કહી
ગામમાં ગયો તેડી, ઘણું કર્યું સનમાન, પાળક પુત્રી કુન્તાજીનું, દીધું ત્યાં
કન્યાદાન ॥ ૩૭ ॥ પેટપુર પેહેરામણી આપી, પછી કર્યા વિદાય; કુન્તાને
તેડી પાન્ડુરાય આલ્યો, ગયો મારવાડ માંય ॥ ૩૮ ॥ ભાગોળે આવી પડાવ
નાંખ્યો, સદ્ભ રાજને કહાવ્યું; હસ્તીના પુરના પાન્ડુ રાજનું, શેન્ય વઢ-
વા આવ્યું ॥ ૩૯ ॥ રાજ આપો કે યુદ્ધ આપો, બેમાંથી કરો એક; તવ
સદ્ભ રાજ આવ્યો ભાગોળે, વાત લાવ્યો વીવેક ॥ ૪૦ ॥ કહો પાન્ડુરાય
શી છે મરજી, કોહો તો કરું અન્યાય; નહીતો મારી બેન માદરી, તેદેઉ
કન્યાય ॥ ૪૧ ॥ પાન્ડુએ તવ વેળા વીચારી, કહ્યું કે કન્યા લાવો; જાણ્યું
કે નાતમાં ભળીએ છીએ, ભલે મને પરણાવો ॥ ૪૨ ॥ તવ શદ્ભ રાજ
લે ગયો નગ્રમાં; અંતર ઉલટ લાવી; પોતાની બેન માદરી તે, પાન્ડુને પ-
રણાવી ॥ ૪૩ ॥ કુન્તાને માદરી બે થઈ કન્યા, પરણી આલ્યો ઘેર; ભીસ્મ
પીતાજી વીદુરજી સૌ, સામાં આવ્યાં સુખ ભેર ॥ ૪૪ ॥ નાતમાં ભળીયા
રાજ્ય મળીયાં, બળીયા લાવ્યા બે રાણી; ગાન્ધારીને કુન્તાજી તે, થયાં
દેરાણી જોડાણી ॥ ૪૫ ॥ ગાન્ધારીએ તવ મન વિચાર્યું, આવ્યું આ ઘર-
માં સાલ; પણ તે મનમાં સમજી રહેવું, બોલવું નહિ કંઈ હાલ ॥ ૪૬ ॥
કુન્તાને માદરી બે સોકયો, સંપી રહે સારી રીત; પુરણ પતીની ચાકરી
કરે, વરને ચોખે ચીત ॥ ૪૭ ॥ વળલ: ॥ એમ કરતાં બહુ દન ગયા, ત-
વ પાંડુ રાજન; વહે વલ્લભ એ સંચર્યો, મૃગીયા રમવા વન ॥

કડવું ૨૧ રાગ ધવળ ધનાશરી.

વૈશમ્પાયે એણી પેરે બોલ્યા, સુણ જનમેજે રાય; વીસતારી તુ-
જને સંભળાવું, આઘ્ય પરવ મહિમાય ॥ ૧ ॥ મગયા રમવા પાંડુ રા-

જ, અશ્વ બેસી ગયો વન; જતાં જતાં જાય છે ત્યાં, કેલું થયું વીધન
 ॥ ૨ ॥ એક ગામનો વીમ હતો, બાર વર્ષે પરણ્યો નારી; પછી ગયો
 વનમાં તપ કરવા, બાર વરસ નીમ ધારી ॥ ૩ ॥ તેને આઠ દસ વરસ થયાં
 તવ, તેની નારી જોઈ; માખાપ વીનાની હતી કાકા ઘેર, સાસરે આવી તે-
 હ ॥ ૪ ॥ પુત્ર વિના શું કરે વહુને, સાસુએ મરડયું મુખ, આવી તેથી
 ઘેર રાખવી પડી, પણ દેવા માંડયું દુખાપાનીત્ય મોકલે કાષ્ટ વીણવા,
 એ અખળા વન જાય; સ્વામી ગયો છે તપ કરવાને, તેથી દુખી બહુ
 થાય ॥ ૬ ॥ એવામાં પાન્દુરાય નીકળ્યો, તે દન વનમાં નાર; કાષ્ટ વીણે
 એવે તપ કરીને, ઘેર આવે ભરતાર ॥ ૭ ॥ તે નરનારી થઈ ગયાં ભેગાં,
 બ્રાહ્મણીએ ગ્રહ્યો હાથ; અરેરે તમ વિના ઘણી દુખી, ભલે આવ્યા મમ
 નાથ ॥ ૮ ॥ બ્રાહ્મણ કહે આલો ઘેર જાયે, બ્રાહ્મણી વહી વચન; રતુ
 આપો આ વન વિશે, પછી જશું ભોવન ॥ ૯ ॥ બ્રાહ્મણ કહે સાંભળ ના-
 રી, નહીં મનુષ્યનો ધર્મ; ધોળે હીવસે કીડા કરવી, પશુ પક્ષીનું કર્મ ॥ ૧૦ ॥
 બ્રાહ્મણી કહે હઠ ન મુકું, એરે મારા નાથ; તવ બ્રાહ્મણે તુમડીમાંથી, જ
 બ લીધું છે હાથ ॥ ૧૧ ॥ એક વરસનું તપ મુકી, કામ કીધું અનુપ;
 બ્રાહ્મણ બ્રાહ્મણી બેઠે જણે ત્યાં, ધારણ કર્યું મગ રૂપ ॥ ૧૨ ॥ પશુ શરી
 રે કીડા આરંભી, વાંકી છે કર્મ દશાય; મગ સોધતો ત્યાં આવી પહો
 ચ્યો, બળવેંત પાન્દુરાય ॥ ૧૩ ॥ પાન્દુ રાજાએ મગ મગલીને, દુરથા દી
 ઠાં જ્યારે; ખાંધવાના હેતુથી એણે, બાણ ફેંકયું ત્યારે ॥ ૧૪ ॥ વાંકા ભ
 વીશે બાણ ચાલ્યું, વાગ્યું મગને અંગ; ઉછળીને હેઠો પડ્યો ને, દેહ જ થ
 યો ભંગ ॥ ૧૫ ॥ તવ મગ મગલી ટળી જઈને, થયા બે મનુશ દેહ; પા-
 ન્દુ રાજાએ લગભગ જતાં. દ્રષ્ટીએ દીઠાં તેહ ॥ ૧૬ ॥ પુરણ એ પસ્તા
 વા લાગ્યો, આશું થયું એા ખાપ; એટલે બ્રાહ્મણીએ કંથકને, બેશી કર્યો
 વિલાપ ॥ ૧૭ ॥ અરેરે આશું કર્મ કઠોરું, કંથ પાગ્યો મરણ; એટલે પા-
 ન્દુરાય આવી, બ્રાહ્મણીને લાગ્યો ચરણ ॥ ૧૮ ॥ અરે એા બાઈ કાણ ત-
 મે છો, કરશે નહીં વિલાપ; બ્રાહ્મણી કહે તુજને લાગ્યું; બ્રહ્મ હત્યાનું
 પાપ ॥ ૧૯ ॥ પાન્દુ કહે પુટયું ભવીશ માહરું, તમે સુણો સત્ય વાત; મા
 રે ઘેર હું પાળીશ તમને, હું સુતને તમે માત ॥ ૨૦ ॥ બ્રાહ્મણી કહે કં-
 થ ગયોને, મારે જીવી શું કરવું; ચીતા ખડકી કંથને ઉછંગ, લેઈને બ-
 ણી મરવું ॥ ૨૧ ॥ માટે રાજા ચીતા ખડકે, તેણે તારું ભલું થાય; તવ
 પાન્દુરાય કાષ્ટ લાગ્યો, ખડકી મહોટી ચીતાય ॥ ૨૨ ॥ બ્રાહ્મણી બેઠી શ-
 બ લઈને, બોલીયો પાન્દુરાય; માતા મુજને શ્રાપ દો દે, તો પાપ ઓછું

થાય ॥ ૨૩ ॥ બ્રાહ્મણી કહે છે જરે જ ગાંડા, શીદ માગે છે સ્નાપ; પાન્ડુ
 કહે સ્નાપ વેઠાશે, પણ નહીં વેઠાય પાપ ॥ ૨૪ ॥ એટલે બ્રાહ્મણી ક્રોધમાં
 બોલી, મહારા જેવું તારું થાશે; તુજ નારીને રતુ આપતાં, જીવ તારો જ-
 શો ॥ ૨૫ ॥ પાન્ડુ રાજા કહે ભલે માતાજી, કહી મુકયું અગનીનું બાણ;
 તેમાં નરનારી બેઠિ બળીયાં, નીકળી ગયા પ્રાણ ॥ ૨૬ ॥ પછી પાન્ડુરાય
 ઘેર આવીયો, સકળ દેશનો ભુખ; બ્રહ્મહત્યા લાગી તે કારણ, થઈ ગયું શા
 મ ૩૫ ॥ ૨૭ ॥ સ્ત્રીજ્ઞ પીતાને અંબીકા આવી, માદરીને કુન્તાય; અરેરે
 દમ ૩૫ બદલાયું, પાન્ડુ કહે છે ત્યાંય ॥ ૨૮ ॥ મગીયા રમવા વન ગયો
 તો, ભવીશ રેખા જાગી; વાંકો દીવસ આજનો મહારો, બ્રહ્મહત્યા ત્યાંલા
 ગી ॥ ૨૯ ॥ તવ ત્યા સ્ત્રીશ્મે વીમ્બ તેડાવ્યા, પ્રશ્ન પુછ્યું ધરી પ્રેમ; અ-
 ચાનક હત્યા લાગી તે, થાયે નિવારણ દમ ॥ ૩૦ ॥ બ્રાહ્મણ કહે તેર
 વરસ લગી, તીરથે તીરથે ફરે; વીધી પ્રમાણે દાન આપે, ત્યાં પાતક નિ-
 સ્તરે ॥ ૩૧ ॥ પાન્ડુ સાંભળી થયો ખુશી; મુકાય માહરું પાપ; વળી
 દાદા મુજને થયો, બ્રાહ્મણી કેરો શ્રાપ ॥ ૩૨ ॥ નારીને રતુ આપતામાં, જી-
 વ મહારો જાય; સુણી દ્રત્રાષ્ટર મનમાં હરખ્યો, હવે પ્રજા નહીં થાય ॥ ૩૩ ॥
 પછી પાન્ડુરાયે તૈયારી કીધી, લીધું ધણેરું મન; ચાર દોણી શેન્યા લીધી,
 સાથે વીમ્બના તન ॥ ૩૪ ॥ તવ કુન્તાને માદરી બોલ્યાં, સાંભળો મારા
 નાથ; અડસટ તારથ યાત્રા કરવા, આવશું તમારી સાથ ॥ ૩૫ ॥ પાન્ડુ
 કહે નહીં કામ નારીનું, મુજ મન વિભળ થાય; સ્નાપ મુને છે બ્રાહ્મણી-
 નો, જીવ મહારો જાય ॥ ૩૬ ॥ કુન્તા માદરી એમ બોલ્યાં, નથી અમ જી-
 વ એવા, સંસારનું મુખ જોઈતું નથી, કરશું તમારી શેવા ॥ ૩૭ ॥ તવ
 પાન્ડુ કહે ચાલો સુખે, મહારી નથી કાંઈ નાય; એટલે બેઠિ નારી સંગ
 ચાલી, બીજા વળાવવા જાય ॥ ૩૮ ॥ દરવાજેથી સહુ વળ્યાં પાછાં,
 જત્રા ચાલ્યો રાજન; તીરથે તીરથે સ્નાન કરે છે, દાન દેછે પાવના ॥ ૩૯ ॥
 એમ કરતાં ખટ માસ વીત્યા, તેવે સમે શું થાય; ગાન્ધારીને દ્રત્રાષ્ટર બે-
 ઠ, બેઠાં છે એકાન્તમાંય ॥ ૪૦ ॥ તેવે સમે દ્રત્રાષ્ટર બોલ્યો, મમ ભાઈને
 થયો સ્નાપ; નારીને રતુ દેતાં જાએ જીવ, એ મળ્યાં એના પાપ ॥ ૪૧ ॥
 હવે પ્રજા એને નહીં થવાની, ચાલ તેવું મરે મથી; ત્રીજો બંધુ વિદુર એ
 ના, ભવીશમા બાળક નથી ॥ ૪૨ ॥ હાવામાં થાય પુત્ર આપણે, તો
 સરે સહુ શુભ કાજ; આપણા દીકરા એકલા આ, ભોગવે સવળું રાજ
 ॥ ૪૩ ॥ તવ ગાન્ધારી એમ બોલી, સાંભળો મારા નાથ; જોઈએ તેટલા
 આયું દીકરા, કહુ મુજે માંડી વાત ॥ ૪૪ ॥ તમને પરણવા કારણે, દાશ

મુકવા ગઈ જત્રાય; સહુ તીરથ ફરીને વળ્યાં પાછાં, ગયા કુન્તલપુરમાં
 ય ॥ ૪૫ ॥ ત્યાં મારી દેરાણી કુન્તાજીને, હું તો છેતરી આવી; એ
 ની વતી દુરવાસા કનેથી, સો સુતનો મંત્ર લાવી ॥ ૪૬ ॥ તે પછી એ
 ગઈ દુરવાસા પાસે, મંત્ર લે આવી પાંચ; તેથી એને પાંચ પુત્ર થવાના,
 એટલી છે એક ધાંચ ॥ ૪૭ ॥ દત્રાષ્ટર કહે પુત્ર એને થાય, તેતો ધુમાડી
 ના મુઠા; શ્રાપ થયો છે ને પુત્ર લાવે, તો તે ડરાવીએ જુઠા ॥ ૪૮ ॥ જે
 તું સો સુત ઉત્પન્ન કરે, તોતો હું ભાગ્યશાળી; એટલે મંત્ર આરાધન
 માંડયું, ગાન્ધાર રાજની બાળી ॥ ૪૯ ॥ વળણ ॥ મંત્ર આરાધન આ-
 દ્યું, સુખને સાર નેટ; વલ્લભ વદે ગાન્ધારીને, ગભ રહયો તવ પેટ ॥

કડવું ૨૨ રાગ ચોપાઈની ચાલ.

બોલ્યા વૈશમપાયે વચન, સુણ જનમેજે રાજન, રહયો ગભ ગાન્ધા-
 રીને સાર; દશ માસ થયા જેણીવાર ॥ ૧ ॥ પેટ પ્રગટયું તું મહું એક, જે
 ઇને થઈ વીસ્મય છેક; તેડ્યા વીપ્રોને પુછ્યું એમ; કરું આ તું મહાનેકે-
 મ; કહે વીપ્ર કરો કુંડ એક, તેમાં અત ભરો છેકાછેક; તેમાં તુમહું મુકો
 સાર, ધી પી પુત્રો નીકળશે બહાર ॥ ૩ ॥ તવ કુંડ કરી અત ભરીયું, તે-
 ના મધ્યે તે તુમહું ધરીયું; અત સોશી લીધું તું મહાએ, એક વરશે ફાટયું
 કુંડ માંયે ॥ ૪ ॥ તેમાંથી સુત સો નીકળીયા, રમતા જમતા મહા બળી
 યા; બેઠી ગાન્ધારી તે ઠામ, ધરવા પુત્રો તણાં નામ ॥ ૫ ॥ પેહલો જે ની-
 કળે કુંડ બહાર, તેને ગણવો મ્હોટો નીરધાર; તેથી પાછળ નીકળેજેહ,
 ગણે ઉતરતો ન્હાનો તેહ ॥ ૬ ॥ એવે બહાર નીકળ્યો એક તન, નામ ધ-
 રીયું દુર્યોધન; બીજો નીકળ્યો તે ઠામ, પાડયું દુસ્યાસન એવું નામ ॥ ૭ ॥
 દુરદમન દંતું દવાલ, દાત્રુ દેવક દુર્ધ દત્રાલ; સર્યુ દુરવાસા રૂશીથી કામ;
 માટે દદા ઉપર ધર્યાં નામ ॥ ૮ ॥ એવા સો સુત નીકળ્યા બહાર, વરત્યો
 બહુ જય જયકાર; વાગે વાજાંત્ર નાયકા નાયે; આવી અન્યારથી અતી
 જાયે ॥ ૯ ॥ ધત્રાષ્ટર પ્રત્યે દાદાય, બોલીયા છે ભીસ્મ પીતાય, કરો આ
 વેળા પુન્યદાન, તારા ઉછરશે સંતાન ॥ ૧૦ ॥ બોલ્યો ધત્રાષ્ટર મુખ એમ,
 હવે તો દ્રૌપ વાવરૂ કમ; મારે વાવરનારા થયા, માટે એવી ન રાખીએ
 દયા ॥ ૧૧ ॥ જેને ન હોય વાવરનાર, તેણે કરવું પુન્ય અપાર; એવી
 ટુંકી દ્રષ્ટી થઈ જ્યારે; બોલ્યા ભીસ્મ પીતા મુખ ત્યારે ॥ ૧૨ ॥ અલ્યા
 અવળી મતી તને સૂણ, તારી વ્યર્થ જશે સહુ પુંજ; પણ ધ્યાન ન બેઠી

લગાર; દુકં થવાને દુકા વીચાર ॥ ૧૩ ॥ નીકળ્યા સો પુત્રો જ્યારે; લ-
ખ્યો પત્ર પાંડુને ત્યારે, લખાવ્યું કે વાધ્યું ધર સુત્ર, ભાઈ અમને થયા
સો પુત્ર ॥ ૧૪ ॥ જ્યાં ઝાડખંડી વૈજનાથ, ત્યાં પત્ર પહોંચાડયો હાથ;
લાગ્યા વાંચવા પાંડુરાય, કનેછે માદરી કુન્તાય ॥ ૧૫ ॥ વાંચીને પાંડુરાય
રીજ્યા, ભલે થયા મારે ભત્રીજા, મ્હારે એ તો સૌ સુત તુલ્ય, હવે નહી
ભવોશમાં ભુલ્ય ॥ ૧૬ ॥ એવાં મનડા એનાં વળીયાં, તવ કુન્તાને આં-
સુ નીકળીયાં; ત્યારે બોલ્યા પાંડુરાય એમ, કહે પ્રેમદા તું રડે કેમ ॥ ૧૭ ॥
બોલી કુન્તા સુણો સ્વામી આપ, થયા સૌ સુત મુજ પરતાપ; કહી કંથ-
ને માંડીને પેર, માટે મુજને આવીયું ઝેર ॥ ૧૮ ॥ મને છેતરીને મંત્ર
લીધો, તેનો વસ્તાર એણે કીધો, તેવા પાંચજ મંત્ર હું લાવી, તેમાં એક
જેયો અજમાવી ॥ ૧૯ ॥ તેનો પુત્ર થયો શુભ વર્ણ, રાધે દાસી ઉછેરે
કર્ણ; હવે ચાર મંત્ર મુજ કને, કરું પુત્ર દો આગતા મને ॥ ૨૦ ॥ યમરાજ-
નો મંત્ર છે પેહેલો, અશ્વત્થી કુમારનો છેલો, વાયુ ઈંદ્ર તણા વચમાંય,
સુણી બ્રાહ્મણો બોલ્યા ત્યાંય ॥ ૨૧ ॥ જરે બાઈ તારું દુખ જશે, છેલ્લા
મંત્રના બે સુત થાશે; બે અશ્વત્થી કુંવાર, માટે બે સુત થાશે સાર ॥ ૨૨ ॥
તવ પાંડુ રાંજ બોલ્યો એમ, કરો પુત્ર ધરીને પ્રેમ; મુજ પાપીને ક્યાંથી-
એ સુખ, મને દેખાડો પુત્રના મુખ ॥ ૨૩ ॥ તવ કુંતા કહે મમ કંથ, કે-
મ આવશે નહી મુજ પંથ; એમ કહી જવામન કીધું, બીજું વસ્ત્ર જુ-
દું હાથ લીધું ॥ ૨૪ ॥ ચાલી ગઈ ગંગાને તીર, માદરીને રહી નહી ધીર,
એણે જાણ્યું કે જોવાને રાયું, કરે કુન્તા તે જુદું કે સાચું ॥ ૨૫ ॥ એમ
જાણી જોવા ગઈ ઠડે, જઈ પ્રક્ષે બેઠી નદી તેડે; કુંતા જાણતી નથી લગાર,
કીધું સ્નાન ગંગામાં તે વાર ॥ ૨૬ ॥ ભીંને વસ્ત્રે આવી ત્રટે, ધર્યું ધ્યાન નાર
દનું વટે, તવ નારદ રૂપી આવ્યા, કહે બાઈ તે કેમ બોલાવ્યા ॥ ૨૭ ॥
કહે કુન્તા સૂણો મહારાજ, બેસો તસ્દી લેઈ હાંઈ આંજ; હુ તો પ્રગટ કરું
સંતાન, મને દુરવાસાનું વરદાન ॥ ૨૮ ॥ તમો સાક્ષીમાં રહો આ ઠામ,
પુત્રો તણાં તમો ધરો નામ. હોય શુણ લક્ષણ જેના જેવાં, કહી બતાવજો
તેનાં તેવાં ॥ ૨૯ ॥ વળણ એમ કહી નારદ બેસાડીયા, માદરી જુએ ચ-
રચાય; વ્યાસ વક્ષલ મુખ ઓચરે, પાંડવ જન્મ મહીમાય ॥

કડવું ૨૩ રાગ સાખીના ચાલ

વૈશમપાયે એણીપેરે બોલ્યા, સુણ જનમેજે રાય, વીસ્તારી તુજને

સંભળાવું, આધ પરવ મહીમાય ॥ ૧ ॥ કુન્તાજી પેહેલો મંત્ર જપતાં,
 ચમરાજનો સાર; તવ ચમરાયે આવીને મુકયો, ઉછંગમાં કુચાર
 ॥ ૨ ॥ રૂપાળો શીળો સુતજ દીઠો, હરખી કુન્તા અપાર; નાર
 દજી હાંતું નામ પાડો. ગુણનો કરે વીસ્તાર ॥ ૩ ॥ નારદ કહે છે સુ
 ત એ તારો, બહુ કરશે શુભ કર્મ, દયાળુ દાતા નીકળવાનો, નામયુધી-
 પટર ધર્મ ॥ ૪ ॥ સત્રુ મીત્રને સરખા ગણશે, વરતશે પુન્ય પેર, મુઉ મ-
 ડકું પડયું હશે પણ, તેને નહી કહે મેર ॥ ૫ ॥ ગૌ બ્રાહ્મણનો થાશે પ્ર
 તીપાળ, રહેશે સાચો નો સત્યવાદી, જગતમાં એની જય વંચાશે, એતો
 ભોગવશે ગાદી ॥ ૬ ॥ તવ કુન્તા કહે શત્રુ મીત્રના, સરખા ગણશે પ્રેમ;
 ત્યારે તે મહારા સો શત્રુમાં, રહીજ શકશે કેમ ॥ ૭ ॥ માટે આ પુત્ર તો
 ઠીકજ છે, તે માટે મુકી દેવું, પેલીના સો સુતને મારે, તેવો હું માગી લે-
 વું ॥ ૮ ॥ એમ કહીને ધરણ મુકયો, ધરમ રાય સંતાન, પછી ખીજે મં-
 ત્ર જપવા લાગી, ધર્યું વાયુનું ધ્યાન ॥ ૯ ॥ મંત્રને વશ છે દેવતા તે, વા
 યુ દેવ ન ચુકયો, લાંબો પોહોળો ને પોચતો ત્યાં, પુત્ર ખોળામાં મુકયો.
 ॥ ૧૦ ॥ ભુજ છે ભારે ચરણ લાંબા, હલમસ્ત એનું કાઠું; બહુ બળી-
 ચોને ખીહામણો એનું, ગાગેર જેવડું માથું ॥ ૧૧ ॥ ધોકરણા જેવી આં-
 ગળીયો છે, ઉદર દસ વીશ ગોળા, બત્રીસ દંત લેને આવ્યો, તપેલા જે-
 વડા ડોળા ॥ ૧૨ ॥ કુન્તાજી જોઈને ભય પામ્યાં, આ સુત કેવોક થાશે
 એ નારદજી સુને લાગે છે; માખાપને ખાઈ જશે ॥ ૧૩ ॥ નારદ કહે જ
 રા ન ખીશો, એ બહુ બળીઓ થાશે; તમે કહોશો જ ઉત્તરમાં તો, એ
 દક્ષીણમાં જશે ॥ ૧૪ ॥ એક ભુજે ગદા ઝાલવાનો, ખીજે ઝાલશે ફરશી;
 વીવાહનું કામ થતું હશે ત્યાં, જૈને કરાવશે વરશી ॥ ૧૫ ॥ ગૌ બ્રાહ્મણનો
 પ્રતીપાળ એતો, શેવક શીવનો થાશે, વરદાન મળશે મહાદેવજીનું, દે-
 ખશે એટલું ખાશે ॥ ૧૬ ॥ મન મોજીને મુમતી થાશે, અધર્મની હાણ
 કરશે; તારી જેઠાણીના સો નંદન, આનેજ હાથે મરસે ॥ ૧૭ ॥ પુલાંચે
 કામ કરશે ધાર્યું, રહેવાનો કુશળ ખેમ; જગતમાં જય વરતાવવાનો, ના
 મ બળીયો ભેમ ॥ ૧૮ ॥ કુન્તા કહે એક એવો હોયે, ધરણ મુકી દેવું,
 ડાહયો દામણો બત્રીસ લક્ષણો, કુંવર માગી લેવું ॥ ૧૯ ॥ એમ ધારીને
 ભીમશેનને, ઉચકવાને જય; બે ભુજ ધાલી ઉંચો કરે તો, તલપુર ઉંચો
 ન થાય ॥ ૨૦ ॥ તવ કુન્તાએ ગબડાવી મુકયો, ભોમી પડયો નભ લાળે;
 ખડ ખડ ખડ ખડ દંત કાહોડે, ચરણે રણું ઉછાળે ॥ ૨૧ ॥ પછી કુન્તા-
 એ ધ્યાન ઈંદ્રનું, ધર્યું ધારી ઉમંગ, તવ ઈંદ્રે લાખી પુત્ર મુકયો, કુન્તાજીને

ઉછંગ ॥૨૨॥ તવ કુન્તા કહે નારદ રૂશી; ખુશી થયું મુજ મન; નામ પાડે
 ગુણ દેખાડે, કેવો થશે આ તન ॥૨૩॥ એવાં એનાં વચન સુણી, બોલીયા
 નારદ મુન્ય; ખત્રીસ લક્ષણો આ સુત તારો, નામ એનું અરજીન ॥૨૪॥
 બહુ બળીયો બાણાવળી થારો, સૌ શત્રુ એથી થાકે; આગળ જતાં અં-
 તર યામી, રથથજ એનો હાકે ॥ ૨૫ ॥ એટલે કુન્તા થઇ ઘણી રાજ, ધ-
 રણ મુકયો હેત લાવી; એટલે માદરી પ્રક્ષથી ઉતરી, કુન્તાજી પાસે; આ-
 વી ॥ ૨૬ ॥ ધનધન બેહેની મુજ મન રેની, દયાથા સામુ ભાળો; એક છે
 મંત્ર તે મુજને આપો, વંજ મેહેણું મારું ટાળો ॥ ૧૭ ॥ કુન્તા કહે આ
 છે સુત તારા, કેમ બોલે બોલ આવો; માદરી કહે મંત્ર આપો, હું પણ લે
 ઉં દહાવો ॥ ૨૮ ॥ તવ કુન્તાએ મંત્ર લણાવ્યો, અશ્વની કુઆર કેરો;
 સ્નાન કરી ધ્યાન ધરવા બેઠી, નાંખી પલાંઠીનો ઘેરો ॥ ૨૯ ॥ તવ ત્યાં
 આવ્યા અશ્વની કુઆર, બે સુત મુકયા ઉછંગે; તવ માદરીએ કુન્તા
 ને આપ્યા, ઉભી થઇ ઉમંગે ॥ ૩૦ ॥ ઓ બાઈ જવું છું ડરા તંબુએ, વ
 ધામણી જઈ ખાણું; બે રથને દસવીસ સેવક, તમ કાળે મોકલાણું ॥ ૩૧ ॥
 એમ કહીને માદરી ચાલી, કુન્તા વદી તે ડામ; કહે નારદ કાણ નહા
 નો મ્હોટો, ગુણ ગાઈ ધરો નામ ॥ ૩૨ ॥ તવ નારદ કહે જમણે ઉછંગે,
 સુત તમારો જોહ; આ બેમાં એને મ્હોટો ગણજો, વિદ્વાન થારો એહ
 ॥ ૩૩ ॥ ત્રીકાળજ્ઞાની એ તન થારો, ફરશે ટીપણું ખોશી; એમાંને પ્રભુ
 માં અંતર નહી રે, નામજ શેદેવ જોશી ॥ ૩૪ ॥ બીજો સુત તે ડામે
 ઉછંગે, રૂપરૂપનો અંખાર; નીકુળજી ધરો નામ એનું, વરણાગીયો અ-
 ખાર ॥ ૩૫ ॥ એ રીતે પાંચે પુત્રાનાં, નામ નારદે ધરીયાં; પછી રૂશી
 કહે આજ્ઞા દેખાઇ, તવ કુન્તા ઓચરીયા ॥ ૩૬ ॥ પધારો માહારજ ક-
 રજો ક્ષમા, કહી કરયા વિદાય; તે પછી ડરા તંબુએ જવા, ઉભી થઈ
 કુન્તાય ॥ ૩૭ ॥ ધરમને ને અરજીનજો, બેસાડયા બેઉ ખાંધે; વસ્ત્ર
 ફાડીને ખંતે સુતને, શીશ સરસા ખાંધે ॥ ૩૮ ॥ પછી શેદેવજી નીકુ-
 જજી, કટીએ બેસાડી લીધા, અડધે વસ્ત્રે તે બેઉ તનને; કટીશું ખાંધી
 હીધા ॥ ૩૯ ॥ ભીમને ઉચકવાની હીંમત, મળે નહી લગાર; જણ્યું કે
 એને લઉં ઘસડતો, જાણ્યું પાંગોડું સાર ॥ ૪૦ ॥ ઘસડવા ગઇ કર ગ્રહી
 ને, ભીમ હરથો ખડખડી, ભુજ ભીમે તો પાછો ખેંચ્યો; કુન્તાજી ધરણ
 પડી ॥ ૪૧ ॥ તવ ચારે સુત રડવા લાગ્યા, કુન્તાએ રાખ્યા છાતાં; વાટ
 જુવે છે રથથ સેવકની, શોક તણાં આ વાંના ॥ ૪૨ ॥ હજી લગી રથ
 મોકલીયા નહો, હવે હું અકળાણું; આ ચારને તો ઉચકું પણ, જાહને

કયાં લેઈ જવું ॥ ૪૩ ॥ જો જવું એને મુકીને, તો જીવ જંતુ મારે; એવે
માદરી તંબુએ આવી, કંથ કને તે વારે ॥ ૪૪ ॥ ઓરે સ્વામી ઓરે
સ્વામી, વાંધ્યું લલું ધરસુત્ર, આપણે લવીશે ઇશ્વર રીજ્યો, પ્રગટીયા
પાંચ પુત્ર ॥ ૪૫ ॥ પાન્ડુ રાજએ વારતા જાણી, હરખ અતીશે ચડીઓ;
માંડા ઘેલા જેવો બનીને, મુરછાંગદ થઈ પડીઓ ॥ ૪૬ ॥ તવ માદરીએ
શેવક મોકલ્યા, બે રથ મોકલ્યા સાથ; કુન્તા ચાર તન લે બેઠી રથમાં,
હૈયું નથી રેહેતું હાથ ॥ ૪૭ ॥ સૌ શેવકે મળી ભીમને, નાંખ્યો એક
રથ માંય; ડેરા તંબુએ ચાલી આવ્યાં, પાન્ડુ પડ્યો છે ત્યાંય ॥ ૪૮ ॥
॥ વળણ ॥ પાન્ડુ રાજ જ્યાં પડ્યા, ત્યાં આવી કુન્તાય; વક્ષભ કહે
ઓતા મુણો, પાન્ડવ ચરીત્ર કથાય ॥

કડવું ૨૪ રાગ સામેરો.

વૈશમપાયે એણી પેર બોલ્યા, સુણ જનમેજે રાય; વિસ્તારી તુજને
સંભળાવું, આઘ પરવ મહીમાંય ॥ કુન્તાએ આવી કંથ ઉઠાડ્યા,
જુઓ પતી પાવન; એમ કહીને ઉછંગ મુક્યા, નાનુગ ચારે તન ૧૨ ॥
ભીમને લાવી ઉછંગ આગળ, સુવાડ્યો છે ભોમ; એતો હાથ પગ
ઉછાળે ને, જોયા કરેછે બ્યોમ ॥ ૩ ॥ પાન્ડુ રાજ ચાર પુત્રને, ચાંપે રૂદિયા
સાથ; ભીમને અંગે પોહ્યે નહિ તે, ફેરવે પેટે હાથ ॥ ૪ ॥ હરખના
આંમુડા છુટે, પાન્ડુ રાયને ચક્ષ; ખાવું પીવું સહુ ભુલી ગયો ને, પુત્રમાં
લાગ્યો લક્ષ ॥ ૫ ॥ કુન્તાને સ્થાન પય ભરાયું, ઇશ્વરની ઇચ્છાય; ધવરાવે
નવરાવે કુન્તા માતા, જય જગમાં વરતાય ॥ ૬ ॥ પાન્ડુ રાજએ બહુ
પુન્ય કીધું, દીધું ધણું ગૌદાન; કરાવ્યાં બ્રહ્મ ભોજન ભાવે, છે શુભ
શ્રદ્ધવાન ॥ ૭ ॥ પત્ર લખ્યો પછી હસ્તીનાપુર, બંધુ ધત્રાષ્ટર રાય; વીદુર
વીરા ભીસ્મ પીતા, પ્રથ અંબીકા માય ॥ ૮ ॥ અમો છીએ વૈજનાથ
માંહે, પ્રભુએ દુખ દન કાપ્યા; દુરવાસાના મંત્રથી અમને, દેવોએ પાંચ
સુત આપ્યા ॥ ૯ ॥ જે રીતે થયા ગાન્ધારીને, દુરવાસા થકી સાર; તે રીતે
થયા પ્રાપ્ત અમોને, વરત્યો જેજેકાર ॥ ૧૦ ॥ એવો પત્ર લખી મોકલીયો,
શેવક કેરી સાથ; હસ્તીનાપુર જૈ પત્ર દીધો, ધત્રાષ્ટરને હાથ ॥ ૧૧ ॥
તે સમે એના શકુનીસાળો, રહ્યો છે એને ઘેર; તેને ધત્રાષ્ટરે એકાંત
લાવી, વંચાવ્યો રૂડી પેર ॥ ૧૨ ॥ તે વેળા ગાન્ધારી ધત્રાષ્ટર, ઉદાશ થયાં
મન; પત્ર કોઈને વંચાવ્યો નહિ, નાશ કર્યો તદન ॥ ૧૩ ॥ ત્રૈલોક્યે જાણે

મળી મનમાં ધાર્યું; ગુપ્ત રાખવી વાત; આગળ થનાર હશે તે થાશે, કરવું નહીં પ્રખ્યાત ॥ ૧૪ ॥ જુઠા કરાવવા નંદન એના, અંધે વિચાર્યું એમ; પ્રથમ જેરતું ઝાડ ઉગ્યું, પ્રભુ રાજ રહે કેમ ॥ ૧૫ ॥ પાન્ડવ ઉછરે છે વન વીશે, લક્ષણ છે વીચીત્ર; દીવશે દીવશે થાય મ્હોટા, કરે છે બાળ ચરીત્ર ॥ ૧૬ ॥ ચાર ભાઈ ચાલતા શીખ્યા, ઘુંટણીએ સુંસોટ; ત્યારે ભીમસેન ઉભો થઈને, શીખ્યો મુકતાં દોટ ॥ ૧૭ ॥ કાલું કાલું કુંવર બોલે; તાતને લાગે સારું; પુત્રોની પુઠળ પુઠળ ભમે, આતે શું ભાયગ મ્હારું ॥ ૧૮ ॥ સવારે કુન્તા પુત્રોને તેડી, નવરાવે તો ન્હાય; અડધો કોરો અડધો ભીનો, ભીમ નાશી જય ॥ ૧૯ ॥ સારૂસારૂ ચોરી ખાય છાનું, પુછે તો ન દહે સાચું; માને રાંધતા વાર લાગે, અન ઉતરાવે કાચુ ॥ ૨૦ ॥ પીતાના ભેળા ભોજન કરે, પાંડે ઘણો એંઠવાડ; તેમ તેમ ગમે પાન્ડુ રાજને, લડાવે બહુ લાડ ॥ ૨૧ ॥ ફેડે દોળે તોયે ન બોલે, અણુ દીઠાનું દીઠું; છોકરાં છાશમાં ખાંડ માગે, દુધમાં માંગે મીઠું ॥ ૨૨ ॥ કુન્તાજી કદી પુત્રને વઢે, પાન્ડુને માઠું લાગે; ખખડદાર તું કાંઈ ન કહેતી, છો ફેડે દોળે ને ભાગે ॥ ૨૩ ॥ વસ્તુ આવે કાંઈ ખાવા સરખી, માતાને ઉલટ વ્યાપે; પાંચે પુત્રોને પાસે બેસાડી, સરખે ભાગે બહેંચી આપે ॥ ૨૪ ॥ ભીમ પોતાના ભાગનું તે, અકજ કોળીયે ખાય; ચારે ભાઈઓ અંચવાળતા હોય, તેનું ઝુંટાવી જય ॥ ૨૫ ॥ તવ કુન્તાજી ઝાલવા દોડે, દોડે દાસના ટાળાં; ખાઈજઈ ભીમ થાય સામો, દેખાડે મોટા ડોળા ॥ ૨૬ ॥ કાંઈ વેળા પાન્ડુ બેઠા હોય, હૈયે ધરી કિમંગ; ધરમ અરજીન આવીને બેસે, તાત તણે ઉછંગ ॥ ૨૭ ॥ શેદેવ આવી પડે વચમાં, અન્યો અન્યજ લડે; નીકુળ આવે તોફાન કરતો, તાતની ખાંધે ચડે ॥ ૨૮ ॥ તાત તણી તે મુછો તાણે, કાલું કાલું મુખ ભાંખે; ભીમ આઘેથી આવી તાતને, હડસેલી હેઠાં નાંખે ॥ ૨૯ ॥ ચારે ભાઈઓ રડવા લાગે, વઢવા ઉઠે કુંતાય; વાયુ નંદન વરકોદર ભીમ, સટક સટકી જય ॥ ૩૦ ॥ એમ કરતાં થયા પાંચ વરના, ભણાવે પાન્ડુરાય વિદ્યા ભણાવે તો ચાર ભણે છે, ભીમ ઉભો ન રે ત્યાંય ॥ ૩૧ ॥ એમ કરતાં થયા સુત મોટા, પાન્ડુએ ઉપવીત દીધાં, એકાદશ વરશે છોકરાંને, શટ કર્મ કરતાં કીધાં ॥ ૩૨ ॥ એટલે ઉઠે પ્રાતસકાળે, કરે પીતા સંગ સ્નાન; શંક્યા શેવા પુજ કરેછે, ધરે હરીનું ધ્યાન ॥ ૩૩ ॥ મધ્યાને ભોજન તાતની સાથે, કરી કરે સયન નીંદ્રા લેઈ ને જાગત થાએ, ખટધડી હોય દન ॥ ૩૪ ॥ તે વેળા પાંચે આયુધ લઈને રમવાને જાય વન; પોત પોતાને ગમઈ રમે, તેનું કરું વરણન ॥ ૩૫ ॥

જી ॥ વરણુન કરું તેહનું, સુણો સહુ કર જોડ; વ્યાસ વલ્લભ મુખ
ઓચરે, બોલો જેને શ્રી રણછોડ ॥

કડવું ૨૫ રાગ ધનાસરા.

વૈશમપાયે એણીપેરે બોલ્યા, સુણુ જનમેજે રાય; વીસ્તારી તુજને
સંભળાવું, આધ્યપરવ મહીમાય ॥ ૧ ॥ વન વીશે જઈ રમત રમતાં,
રમે ધર્મ શત્યવાદી; રણુને આળી કરે રૂપાળી, બેસવાની રાજ્ય ગાદી
॥ ૨ ॥ મન થકી માને રાજ્યાસન; શેદેવ છુટા કરે; અરજીનજીતો બાણ
ચઢાવે, પાંદડાં વીધે શરે ॥ ૩ ॥ ઝાડ તાડ તાકીને વીધે, શેદેવ સાખાશી
ભાંખે; પુરુષ વીણીને હાર કરીને, નીકુળ ગળામાં નાંખે ॥ ૪ ॥ જીઓ
હું કેવો દેખાવું, ભાઈઓને દેખાડે; નહાનાં પ્રક્ષેને બાથ ભીડાવી, ભી-
મ ખેંચી કાઢાડે ॥ ૫ ॥ ઉછળે કુદે તોફાન કરે, મસ્તાનો થઈ મહાલે;
વાઘ વરૂ જીવ જંતુને જીએ, ઝડપ જઈને ઝાલે ॥ ૬ ॥ એ રીતે નીત્ય
રમત રમે, સાંભળ તું રાજન; હસ્તીનાપુરમાં ગાદીએ બેઠો, રાજ દુરી-
યોધન ॥ ૭ ॥ આંધળે ગાદી એને આપી, જાણી મહોટા સંતાન; રાધે દા-
સીનો કુંવર કરણ, તેને કર્યો પરધાન ॥ ૮ ॥ દુરીયોધનને બેન એક છે, તે-
નો સ્વામી જેહ, જેદ્રથ એવું નામ એનું, થયો કારભારી તેહ ॥ ૯ ॥ તે-
માં મહોટો કારભારી ણીધો, શકુની મામાને સાર; ભગદત ભુરી શેવા સુ-
સરમા, તે સૌ કરે કારભાર ॥ ૧૦ ॥ એ રીતે એ રાજ્ય ચલાવે, દુરીયો-
ધન દુરમતી; પાન્ડુ રાજને જત્રા વીશે, પત્ર લખતો નથી ॥ ૧૧ ॥ પાન્ડ-
વ વન વીશે ઉછરેછે, એવામાં શું થાય મધ્ય રાત્રે ગયો પાંડુ રાજ, કર-
વા લઘુ શંકાય ॥ ૧૨ ॥ જઈ બેઠો એક વૃક્ષ નીચે, પાન્ડવનો જે તાત;
એ વૃક્ષ ઉપર ધુઅડ બોલ્યો, સાંભળ પક્ષણીવાત ॥ ૧૩ ॥ આ વૃક્ષ ની-
ચે જે બેઠો છે, તેનું જે કાળજી ખાય; તે પ્રાણીને ઘેર બેઠો, ત્રીલોકનું
જ્ઞાન થાય ॥ ૧૪ ॥ તે વાત સાંભળી પાન્ડુ રાજએ, જ્યારે હું મરવા
થૈશ; તે વેળા મારા પાંચે પુત્રને, આ વારતા હું કૈશ ॥ ૧૫ ॥ એવું મન-
માં દ્રઢ કરીને, જઈ કર્યું સયન; એવામાં એક દન પાંચ ભાઈ, રમવા ગયા
છે વન ॥ ૧૬ ॥ કુન્તા ગયાં છે ગંગાએ નહાવા, માદરી તંબુને ઠામ;
તે વેળા પાન્ડુનો આયુશ ખુટયો, પ્રગટયો એને કામ ॥ ૧૭ ॥ તેથી કામ
નીનો કર ઝાલ્યો, માદરીયે કર્યો સૌર; તોપણ પાન્ડુરાયેન મુકી, શું અ-
ખળાનુ જોર ॥ ૧૮ ॥ માદરી કહે કંથ મારા, છે પ્રાણીનો જાપ; જરૂર

જશે જીવ તમારો, સમાવો પરીતાપ ॥ ૧૯ ॥ છોકરાંને રઝાળાવશે. રણ
માં, આવે મુને અપવાદ; તોપણ પાન્ડુએ નવ માન્યું, મરવાને ચઢ્યો
નાદ ॥ ૨૦ ॥ કામ વાળ્યો કામ આપ્યો, બ્રાહ્મણીનો સ્ત્રાપ નડીયો; પા-
ન્ડુ રાજ ઉછળીને, મરણ તુલ્ય થઈ પડીયો ॥ ૨૧ ॥ એટલે માદરી બહા
ર નીકળી, ઉપજ્યો સંતાપ શોક; આંસુડાં પાડી રડવા લાગી,
કારમી મુકી પોક ॥ ૨૨ ॥ એટલે શેન્યનુ લોક ભરાયુ, રડવા લાગ્યું સહુ
કોય; કુન્તા ગઈ છે ગંગાજયે, ત્યાં એને ખખર હોય ॥ ૨૩ ॥ તેવીજ તે
ત્યાં દોડતી આવી, કાળજી કયાં બાળ્યું; માદરી તું બેન તુલ્ય હતી પણ,
શોકનું સાઠું વાળ્યું ॥ ૨૪ ॥ છોકરાં તેં રણમાં રઝાળાવ્યાં, નથી દીડું ધર
ગામ; અરેરે સાચી સોક તું શત્રુ, વશ રહ્યો નહી કામ ॥ ૨૫ ॥ માદરી
કહે વાંક નથી બે, મીથ્યા ન ધરશે રોશ; ઘણુ કયુ પણ કંથે ન માન્યુ,
આવ્યો મારે શીશ દોશ ॥ ૨૬ ॥ એમ કહી સહુ રડવા લાગ્યાં, પુત્ર ગયા
છે વન; તે કોઈ કાંઈ જણતા નથી, ત્યાં શું થયું વીચન ॥ ૨૭ ॥ ભીમ
જરા રમવા ગયો આઘો, વાઘ ત્યાંથી એક ચાલ્યો; વરકોદરે દેખી દોટ
મુકી, બગલમાં ગ્રહી વાલ્યો ॥ ૨૮ ॥ પકડી લાવ્યો બ્રાતોની પાશે, આ-
જ મુછો મરડાવું; ચારે આવ્યા છો લાગમાં તે, આ વાઘડું કરડાવું
॥ ૨૯ ॥ એટલે અરજુન રોદેવ નીકળ, રડે છે ધરમ રાંક; એ ભીમ ભાઈ
એમ ન કરશે, શું છે અમારો વાંક ॥ ૩૦ ॥ ભીમ કહે ખાવાનુ આપે છે,
વેહેચીને કુન્તા સતી; તમારા ભાગમાંથી તમે મુને, કેમ આપતા નથી
॥ ૩૧ ॥ ચારે ભાઈ કહે સાંભળો વીરા, માતા આપે તે લેંશું; પણ અમા
રા ભાગનું હવે, તમેને આપી દેશું ॥ ૩૨ ॥ ભીમ કહે જા નથી આપતા,
આજ ભલો છે લાગ; હવે ન મુંક કોઈ કાળે, કરડાવી દો વાઘ ॥ ૩૩ ॥
સાંભળા ચારે બંધુઓ નાઠા, પુઠે વ્રકોદર જય; રડતા ચારે આગળ આ-
વ્યા, તંબુની લગભગ થાય ॥ ૩૪ ॥ એટલે તંબુમાં તોફાન જણ્યું, લુ-
છી નાંખ્યાં લોચન; તંબુમાં જઈ તાત પાસે, બેઠા ચારે તન ॥ ૩૫ ॥ એટ-
લામાં ત્યાં ભીમ આવ્યો, રડતાં સુણ્યાં સૌ કોય, વાઘ વનમાં ફેંકી દીધો,
તરત ડાહ્યો હોય ॥ ૩૬ ॥ છાનો માનો શાણો થઈને, ડેરા તંબુમાં પે-
ઠો; પીતા પોતાના જ્યાં છે પડેલા, ત્યાં આવીને બેઠો ॥ ૩૭ ॥ ભીમ કહે
મા તાત મારા; સુધ રહ્યા શું કરવા; કુન્તા કહેક કરમ પુટયું, એતો પડ્યા
છે મરવા ॥ ૩૮ ॥ ભીમ કહે ભલે મરણ પામો, ચારે મારા તાત; એ-
ટલે પાન્ડુ રાજયે ત્યાં, ઉંચોજ કીધો હાથ ॥ ૩૯ ॥ ભીમ કહે સરવે રહો
છાનાં, મમ તાત કાંઈક કહે છે; એટલે સરવ રહી ગયાં છાનાં, તવ ત્યાં

પાન્ડુ વદે છે ॥ ૪૦ ॥ પાંચે પુત્રો સ્તવણ કરજે, કહુ તેમાં દેજે લક્ષ; મા-
રા મુઆ પછી કાળજી મ્હાર, ગમે તે કરજે ભક્ષ ॥ ૪૧ ॥ તેથી ત્રીકાળ
જ્ઞાન થવાનું, એટલી પાળજે વાણ; પુત્રાએ કહ્યું વાર પીતાજી, એટ-
લે છુટયો પ્રાણ ॥ ૪૨ ॥ પછી સરવ રડવા લાગ્યાં, એટલે બોલ્યો ભેમ;
કહો માતા આ મહદાને, હવે તે કરશું કેમ ॥ ૪૩ ॥ કુન્તાજી કહે એક
નંદન, અગતી હાથમા ઝાલો; શબ્દ ઉચકીને ચાર ભાઈ, ગંગા ત્રટે લે આ-
લો ॥ ૪૪ ॥ ભીમે જાણ્યું સહુને દુખદેણું, તેથી શું વાશેશ વાધે; એવું
જાણી કટી કશીને, મહદુ લીધું ખાંધે ॥ ૪૫ ॥ દોટ મુકીને બાહાર નીક-
ળીયો, પુંડળ સરવે જાય, ગંગા ત્રટે શબ્દ લે આવ્યો, સ્નાન કરાવ્યું માં
ય ॥ ૪૬ ॥ પછી વઠોદર કાષ્ટ લાવ્યો, ચીતા ખડકી મ્હોટી; તાતને કાળ-
જે કર દેધને, કાળજી કાઢાડ્યું ખસોટી ॥ ૪૭ ॥ તે એક પાત્રમાં મુકી રા-
ખ્યું; એવે વદ્યા કુન્તાય; કંથ ભેગી હું બળુ છું, બીરાજી ચીતા માંચ
॥ ૪૮ ॥ માદરી કહે હું બળવાની, આપણા સ્વામીની સાથ; કારણ કે
પામ્યા મર્ણુ મારાથી, માટે માણું બેઠી હાથ ॥ ૪૯ ॥ કુન્તા કહે જોજો
કરાંને, હું મરું કુળવર; તારાથી છું મ્હોટી માટે માદરે મરવું ઘટે
॥ ૫૦ ॥ ભીમ કહે શીદ વઢી મરો છો, આ શું લેવાનો છે દહાવો, તે
કરતા ભેંચો સંપીને રહીશું, બંને માતાજી આવો ॥ ૫૧ ॥ એટલે શેદે-
વ નીકુળ ધરમ, અરજીનજી તરફડીયા; ઘણી માયા કુન્તાજીની, માટે
તેને જહાજી પડીયા ॥ ૫૨ ॥ તવ માદરી કહે મુને રજા દો, તમારી પુત્રો
ન માયા; તમ વીના તો સોસાઈ જશ, ગાળી નાખશે કાયા ॥ ૫૩ ॥
તવ કુન્તાએ આગના આપી. કાષ્ટ ચીતામાં પેઠી; પોતાના પતિનું મુસ્તક
ખોળે, લેધને બળવા બેઠી ॥ ૫૪ ॥ એટલે ધરમે અગંતી મુક્યો, સળ-
ગી ચીતા ચોપાસ; ભીમે ડાઘલી કાળજી કેરી, ઉપર મુકી કરી કયાસ
॥ ૫૫ ॥ કાળજી તાતનું ભક્ષણ કરવું, અભક્ષા ભક્ષ કેહેવાય; પણ બાફી-
ને વાસના લેવી, ભક્ષ કર્યા તુલ્ય થાય ॥ ૫૬ ॥ એમ જાણીને બાફવા મુ-
ક્યું, જ્ઞાન થવા સાક્ષાત; દ્વારીકામાં શ્રી કૃષ્ણજીએ; તે સહુ જાણી વા-
ત ॥ ૫૭ ॥ જાણ્યું કે કાળજીની વાસ લેશે, ત્રીકાળનું જ્ઞાન થાશે; પછી
મારો ભાવ કો નહીં પુછે, મમ તુલ્યા તે તો ગણાશે ॥ ૫૮ ॥ તે માટે ત્યાં
સંચરે, ચરીત્ર મ્હાર લડાવું; બ્રાહ્મણ વેશે પક્ષમાં પેશી, જો કાળજી
પડાવું ॥ ૫૯ ॥ વળણુઃ કાળજી પડાવવા કૃષ્ણજી, આવ્યા શામ શ-
રીર; વક્ષભ વદે ચીતા બળે, તેની સાંભી તીર.

કડવું ૨૬ રાગ ઉછળતી ચોપાઇ

આવ્યા સામી તીર વીચના ભુપ, ભગવાને ધર્યું બ્રાહ્મણ રૂપ;
 માથે બાંધી ઘોળી પાવડી, એક ભુજમાં ઝાલીલાકડી ॥ ૧ ॥ ચાર છેડે પેહ-
 રી છેરે ઘોતી, બગલમાં મારી છેજ પોથી; લેલાટે તો ભસ્મજ ચોળી,
 ડાભી ખાંધે ભરાવી છે ઝાળો ॥ ૨ ॥ એક ભુજે ત્રણું તુંબીનું પાત્ર,
 ગોવાંદે ધરીયું ધરડેરૂં ગાત્ર; પ્રથમ માટે નેત્રે નવ સુજે, ચામડી લટકેને થ-
 રથર ધુજે ॥ ૩ ॥ દાંત પડયા ને ડાચાંજ મળીયા, મ્હોડે ને માથે ઉગ્યાં
 છે પળીયાં; કટીમાંથી વાંકાજાવળીયા, શરીરે તો છેકજ ગળીયા ॥ ૪ ॥
 નીચી ડોકીથી મારગ જુએ, નાશીકામાંથી પાણીજ ચુએ; આંસુડાં છુટે
 ને નેત્રજ ગળે, ઠેસ વાગે ને ધરણ દળે ॥ ૫ ॥ એવે રૂપે આવ્યા પુન્ય
 સ્ત્રોક, પાંડુ રાજ કહી મુકીજ પોક, ઓ મારા પાંડુ રાય જજમાન,
 તે શબ્દ કુન્તાએ સાંભળ્યો કાન ॥ ૬ ॥ જુઓ બેટા દાક વીપ્ર રડે છે,
 પ્રહ્લ વપુએ દળી પડે છે; દે છે તમારા તાતનું નામ, ચાલો જઈ લાવીએ
 આ ઠામ ॥ ૬ ॥ વળણુ. ॥ ચાર સુતને માવડી, ચાલ્યાં સામી તીર, વદે
 વલ્લભ એ આવીયાં, જ્યાં છે શામ શરીર.

કડવું ૨૭ રાગ સામેરી.

વૈશમપાયે એણીપેર બોલ્યા, સુણ જનમેજય રાય, વીસ્તારી તુજ-
 ને સંભળાવું, આધ્ય પરવ મહિમાય ॥ ૧ ॥ ચારે પુત્રને લેધને આવ્યાં-
 પ્રભુ કને કુન્તાય; ઓ મહારાજ કોને રડો છો, કહો કરીને કપાય ॥ ૨ ॥
 પ્રભુ કહે રડું છું કરમને, પ્રથમણમાં મરૂ મથી, મુજ મીત્ર પાન્ડુને સોધુ
 છું, પણ કાંઈ મળતો નથી ॥ ૩ ॥ તવ કુન્તા કહે ઓ માહારાજ, જેનો
 તમારે સ્નેહ; તે પાન્ડુ રાજએ આજે, મુકી દીધો દેહ ॥ ૪ ॥ ઓ બળે
 ચીતા એમની હું, કુન્તાએ નરની નાર, પ્રભુ કહે એને સ્નાપ હુતો, ગ-
 ચો વાંજ્યો અવતાર ॥ ૫ ॥ બીજી નારી હતી માદરી તે, પણ થઈ વી-
 ધવાય; કુન્તા કહે તે માદરીએ તો, કંથ ભેળી પાડી કાય ॥ ૬ ॥ સ્નાપ
 હુતો બ્રહ્મણી કરો, પણ વાંધ્યું વર સુત્ર; મંત્ર થકી દેવતા લોકોએ, પાં-
 ચ દીધા છે પુત્ર ॥ ૭ ॥ ઓ રહ્યા તમારા ચાર દીકરા, પાંચમો સામી તી-
 ર; એટલે ગરગર આંસુ પાડી, રડયા શામ શરીર ॥ ૮ ॥ ભલે થયા એને
 દીકરા પણ, મીત્ર વીના હું શું કરું; જીવતર મહારૂં ધીકાર છે હું, ધાત

કરીને મરૂં ॥ ૯ ॥ એમ કરીને પડતું નાંખ્યું, પોતે દીનાનાથ; તવ કુ-
 ન્તાએ ને ધરમ રાયે, ઝડપ ઝાલ્યા હાથ ॥ ૧૦ ॥ તેડીને સામી તીર લા-
 બ્યા, નેત્રોમાં આંસુ છુટે; ચરીત્ર ભરેલા ચતુભુજજી, છાતી ને શીશ કુટે
 ॥ ૧૧ ॥ કુન્તાજી તેમ તેમ કરગરતી, માહાજ ક્ષમા ધરીએ; અમારૂં
 બધું ધુળ મળીયું, પણ તેનું કેમ કરીએ ॥ ૧૨ ॥ એટલે રડતા રડતા
 બોલ્યા, પોતે પુરૂશ પુરાણ; હું જઈ પડું ચીતા વિશે, કાહાડુ મારો પ્રાણ
 ॥ ૧૩ ॥ એમ કહી કાળજી પાડવા ચાલ્યા, મરૂં મરૂં મુખ ભાંખે; અર-
 જુન શેદેવ ધરમ સુદ્ધાં, ખેંચી ખેંચીને રાખે ॥ ૧૪ ॥ એટલે ભીમસેન
 બોલીયો મા, શું છે આ તોફાન, કુન્તા કહે તુજ તાત તણા, આ મીત્ર છે
 પ્રધવાન ॥ ૧૫ ॥ તે પડવા આવે છે ચીતામાં, માટે રાખીએ ખાળી; ભી-
 મ કહે ભેળો આલણ બળે, મમ તાત ભાયગશાળી ॥ ૧૬ ॥ આવવા દો-
 રે આવવા દો, હું તો ન રોકી રાખું; કાહોતો મારાજ હું આવીને, ઉચકી
 ને મહી નાખું ॥ ૧૭ ॥ પ્રભુએ જાણ્યું છે મસ્તાનો, નાંખતાં નહીં કરે વાર;
 એવું જાણીને ખમચાયા, પોતે જુગદાધાર ॥ ૧૮ ॥ એવે ભીમસેન કા-
 ષ્ટ લેવા, અળગો ગયો લગાર; એટલે દીઠો લાગ ભલેરો, દોટ મુકી મોરા-
 ર ॥ ૧૯ ॥ જો દાઘલીને લાત મારી, ફેડી નાંખી તતકાળ; કાળજી પડ્યું
 અગની વીશે, જોઈ રહ્યા ચાર બાળ ॥ ૨૦ ॥ શેદેવે જાણ્યું તાતજી તણું,
 વેણ વહેલું જશે; લીવ્ય હું જૈને કાળજી કાહાડું, થનારૂં હશે તે થાશે
 ॥ ૨૧ ॥ એવું જાણી દોટ મુકી, પ્રાઠ પ્રાક્રમ માંડ્યું; અગની વીશે હાથ
 ઘાલી, ઝડપ કાળજી કાહાડ્યું ॥ ૨૨ ॥ એટલે પ્રભુ પડાવવા દોડ્યા, શે-
 દેવ નાશી જાય; તેની પુંઠળ દોડવા લાગ્યા, પોતે શ્રી વૈકુંઠ રાય ॥ ૨૩ ॥
 આગળ શેદેવ ડટે સામળીયો, જાય દોડ્યા વન વાસે; હું તુ કાળજી ઉછાળ
 તો ત્યાં, શેદેવ સુરો નાસે ॥ ૨૪ ॥ એવે દોડતાં શેદેવજીએ, પાજ્યો પી-
 તા વેણ ટક; કાળજીની વરાળ તણો ત્યાં, સ્વાસજ લીધો એક ॥ ૨૫ ॥
 તેથી થયું જ્ઞાન સ્વરગ કેરૂં, શેદેવને તે વાર; ખીજે સ્વાસનો ધુંટડો ભરી
 ચો, ઓળખ્યા દેવ મોરાર ॥ ૨૬ ॥ અવની તણુ જ્ઞાન થયું ને, ત્રીજે ભ-
 ર્યો જે કાળ; તેથી જ્ઞાન થયું છે અતીશે, જાણી લીધું પાતાળ ॥ ૨૭ ॥
 પછી કાળજી નાંખી દીધું, ઉભો જોડી બેઠો હાથ; હું શેવક પરશે છે જુ-
 લમ, ઓરે દીના નાથ ॥ ૨૮ ॥ આવું કરવું ન ઘટે તમને, દયાળુ વીશ્વના-
 ભુપ, ભગવાન કહે શેદેવ આપણ, બેઠો થયા એક રૂપ ॥ ૨૯ ॥ અમમાં
 ને તમમાં ભેદ ન રહ્યો, માટે કલપના કાપો, બેઠો થયા એક વચન માગુ,
 તેટલું મુજને આપો ॥ ૩૦ ॥ શેદેવ કહે ભલે મહારાજ, ઓરે જુગદાધાર

ર;જેવું આપવું તેવું લેવું,જગતમાં તે જોવાર ॥ ૩૧ ॥ તમે માગો તે હું
 આપુને,હું માગુ તે આપો;પ્રભુ કહેછે દ્યો વેણ મહારં,તમે તમારં થા-
 પો ॥ ૩૨ ॥ એમ કહીને સામા સામી,વચન આપ્યાં સાર;શેદેવને કહ્યું
 માગી દ્યો તમે, બોલીયા જુગદાધાર ॥ ૩૩ ॥ શેદેવ કહે સાભળો સ્વા-
 મી, ચરણ તમારે લાગુ; પ્રથમ પેહેલું આપ માગો, પાછળથી હું માગુ
 ॥ ૩૪ ॥ પ્રભુ કહે જ્ઞાન થયું ત્રીકાળી,પણ મન સમજ રેહેલું, પુછ્યા-
 વીના કોઈ પ્રાણીને,તમારે નવ કેહેલું ॥ ૩૫ ॥ પાંચ ભાઈ જતા હો પંથે,
 તે પંથ તમારે ચડવું;કુઆમાં ભાઈઓ પડતા હોયતો,ભેળા તમારે પડ
 વું ॥ ૩૬ ॥ પણ કેહેલું નહી કે કુઓછે, વેણ પાળે પ્રીય લાગો;શેદેવ ક-
 હે સાડ માહારાજ. પ્રભુ કહે તમે માગો ॥ ૩૭ ॥ તવ વીચારી શેદેવ બો
 લ્યા,રક્ષણ અમારં કરવું;અમારા પાંચમાંથી એક મરીએ,જોડે તમારે
 મરવું ॥ ૩૮ ॥ શામળીયો કહે સાખાશા શેદેવ,કેમ કુપેપડવા દેવાય;મા
 રં માગેલું મારે ગળે આવ્યું, સદા સંભાળ લેવાય ॥ ૩૯ ॥ શેદેવ કહે
 પાળો પાલવતું, નહીતો રેહેવા દેએ;કળણજી કહે પાળવું પુર,વચન વી-
 લા કેમ થેએ ॥ ૪૦ ॥ એમ કહી અંતર ધ્યાન થયા,પોતે શ્રી જુગદા ધા
 ર; એવે ચીતા કને ભીમ આવ્યો, લાવ્યો કાષ્ટ અપાર ॥ ૪૧ ॥ ડોઘલી
 ચોતામાં નવ દીડી,કાળજી ઠરી જ્યારે; લાગ્યો ભીમશેન પુછવાને,અર-
 જુન પ્રત્યે ત્યારે ॥ ૪૨ ॥ કહે ભાઈ ક્યાં ગઈ ડોઘલી, અરજુને વાત ભાં-
 ખી; આવેલા પેલા ધરડા વીમે, ડોઘલી ફેડી નાંખી ॥ ૪૩ ॥ ભીમ કહે
 ગયું વચન તાતનું, આપણને ધીક્કાર;અરજુન કહે શેદેવ વીરે, કાળજી
 કાઢ્યું છે જહાર ॥ ૪૪ ॥ હું નુ ઉછાળતો લેઈ નાઠોછે,વીમ પડ્યો છે પું-
 ઠે; એવું સાંભળી કાષ્ટ બળતું, લેઈ ત્રદાદર ઉઠે ॥ ૪૫ ॥ બોળવા ચા-
 લ્યો વીમને એ, વાયુ નંદન બળીયો; એટલામાં તો શેદેવ જોશી,ભીમને
 સામે મળીયો ॥ ૪૬ ॥ ભીમ કહે ભાઈ આહ્વાણ ક્યાં છે, જોશી કહે કોણ
 જણે;ગભરાશે નહી તાતજી તણું વેણ, પાળ્યું છે આ ટાણે ॥ ૪૭ ॥ એ.
 મ બેઠે જણ વાતો કરતાં,આવીઆ ચીતા કને;ભીમ કહે કે ત્રીકાળ કેર,
 જ્ઞાન થયું હશે તને ॥ ૪૮ ॥ શેદેવ કહે કાંઈ ન થયું, ક્યાં હતી તાતને સુ-
 દ્ધી; પણ વણ વીચાર્યું બોલી ગયાએ, મરણે બગડી બુદ્ધી ॥ ૪૯ ॥ વળણા
 મરણ શમે બુદ્ધી ગઈ, માટે કહ્યું પીતાય, વલ્લભ કહેછે તે પછી, ભરમ
 થઈ ચીતાય ॥

કડવું ૨૮ રાગ ઓપાઈની કાફી.

બોલ્યા વૈશમપાયે વચન, સાંભળ જનમેજે રાજન, હસ્ત ભસ્મ નાં-
ખી જળમાંય, ચાલ્યાં સ્નાન કરી તંબુ જ્યાંય ॥ ૧ ॥ રડી કકળા કર્યું
રે સયન, થયું મધ્ય રાત્રીએ વીધન; આઁયો અગની થયો આહાકાર, ક-
ર્યું સહુ સેન્ય પ્રલેકાર ॥ ૨ ॥ રહ્યો એક રથ ચાર તોખાર, સતી કુન્તા-
ને પાંચ કુવાર; વીતી રૂજની થયો પરભાત, મુકયો કુન્તાએ લેલાટ હા-
થ ॥ ૩ ॥ પત્ર લખ્યો હસ્તીનાપુર, થઈ કરમ તણી કસુર; દેહ મુકયો છે
પાન્ડુ રાય, બળી દહન થઈ સેન્યાય ॥ ૪ ॥ લખી મોકલીને એ બેઠાં,
માત પુત્ર ચીંતામાં પેઠા; અરેરે ગયો ભાગ્યશાળી. પુઠે લેઈ ગયો સર્વ વા-
ળી ॥ ૫ ॥ તવ ભીમ વઘો વચન, માજી શાને કરો છો રૂદન; તમો ક-
હેતાં હતાં બહુ વાર; આપણે છે ઘણું ધરખાર ॥ ૬ ॥ કેહેતાં હતાં કે છી-
એ નરેશ, આપણે છે ગાદીને દેશ ॥ ૭ ॥ છે કાકા દાદા ને કાકી, રાજ્ય
કાજ નથી કાંઈ બાકી; તે બધું છે કહો કીયે ઠામ, ચાલો જઈએ આપણે
ગામ ॥ ૮ ॥ કહે કુન્તા છે શાભખી ઘણી, થઈ બેઠો દુર્યોધન ઘણી, તા-
રા અંધ કાકાનો તન, પચાવી પડ્યો રાજ્યાસન ॥ ૯ ॥ જીતીને લાવે-
લા તુજ તાત, હવે પડ્યું એ દુષ્ટને હાથ; પેહેલા હતાં આપણે નાત બ-
હાર, કર્યો તુજ તાતે જય જયકાર ॥ ૧૦ ॥ રહ્યા યાત્રાઓ કરવા વન,
થયા માલીક અંધના તન, જીવતા હોત જે તમ તાત, તો તો રાજ્ય આ-
વત તમ હાથ ॥ ૧૧ ॥ તેમ છતાં જે ગામમાં જઈએ, થૈએ ગરીબ તો
ત્યાં રૈએ; કહે ભીમ ચાલો મારી માત, ત્યાં ગયા પછી બીજી વાત
॥ ૧૨ ॥ કહે કુન્તા તું છં મસ્તાન, કરે ત્યાં જઈને તોફાન, તેથી ભં-
ગાવી નાંખીએ વાંસા, પડે ગામમાં પેઠાના સાંસા ॥ ૧૩ ॥ ભીમ કહે હ-
તો શીશ તાત, ત્યાં લગી કર્યું તોફાન માત, કર્યો થઈને મસ્ત હરાયો,
હવે આજથી જાણુજે ડાહયો ॥ ૧૪ ॥ તવ કુન્તા કહે થાઓ ત્યાર, જો-
ડા રથને ચાર તોખાર, તવ અરજીને રથ જોતરીયો, દેશ જવાનો વી-
ચાર કરીઓ ॥ ૧૫ ॥ સમર્યા શ્રીદેવાધીદેવા, લીધી ધરમે ઠાઠાર શેવા;
બેઠાં રથમાં માતને જાત, ભીમ ચાલ્યો ઉભી વાટ ॥ ૧૬ ॥ કહે
કુન્તા સુણો સુતભેમ, તુજ થકી ચલાશે કેમ, ભીમ કહે ચાલીશું ચરણ,
બેસું તો ઘોડા પામે મરણ ॥ ૧૭ ॥ અધવચ રસ્તામાં રહીએ, પછી ઘેર-
શી રીતે જઈએ, એમ કહીને ચાલ્યાં વાટ, કરે વીત્રામ જ્યાં પડે રાત
॥ ૧૮ ॥ એમ નીત્યાન પંથ કપાય, ઘણે દીવશે લગભગ થાય, નમ્રથી

જુમના જોજન, ત્યાં તો આવ્યા પાન્ડુના તન ॥ ૧૯ ॥ ઉતર્યા જમુના વ-
હાણું બહાતે, છોડ્યો રથ ચતે પરભાતે, કહે કુન્તા સુણો સંતાન, કરો જુ-
મનાજીમાં સ્નાન ॥ ૨૦ ॥ માળા પુજી કરી પરવારો, પછી નથ વીશે સી-
ધારો, કોટ કાંગરાવાળુ ગામ, હસ્તીનાપુર એનું નામ ॥ ૨૧ ॥ તવ ઘો-
ડા છોડ્યા કીનારે, કીમાં સ્નાન જમુનાને આરે, ત્રણ બંધુને ચોથી માત,
બેઠાં માળા ગ્રહીને હાથ ॥ ૨૨ ॥ એતો સમર દેવાધીદેવા, કરે ધરમ ઠા-
કાર શેવા, ભીમ પડ્યો નહાવા બહુ બળમાં, કરે તોફાન જુમુનાના જળ-
માં ॥ ૨૩ ॥ મારે કુબકી ફરે ને તરે, મછ મધરથી નવ ડરે, બોલ્યા
ધરમ સાંભળો માડી, આજ પુષ્પ વીના પડે બહાડી ॥ ૨૪ ॥ પુલ વીના
નથી થઈ શેવા, આજ થાય તે દીવસ કેવા; તવ બોલીયાં કુન્તા ડોશી,
તમે હો શેદેવ જોશી ॥ ૨૫ ॥ જુઓ બાગ પેલો દેખાય, અતી ફળપુ-
લ છે તેની માંય; તુજ તાત તણો એ બાગ, હશે માળી પીળે પોશાગ
॥ ૨૬ ॥ તેને જઈ કહેજે વચન, કહીએ હું પાન્ડુનો તન; આપો પુષ્પજ
શેવા સાડ, તેમાં ભલેડ થાશે તમાડ ॥ ૨૭ ॥ કહે શેદેવ ભકતી અધુરી,
નથી થઈ માળા મહારી પુરી; કહે કુન્તા તુટેછે નીમ, બોલ્યા શેદેવ ઓ
રહ્યો ભીમ ॥ ૨૮ ॥ વળણ ॥ નવરો દીઠા માવડી, તવ કીધો પો-
કાર; વહે વહવભ સોર સાંભળી, ભીમસેન આવ્યો બહાર ॥ ૨૯ ॥

કડવું ૨૯ રાગ સાખીના ચાલ

વૈશમપાયે એણીપેરે બોલ્યા, સુણ જનમેજે રાય; વીસ્તારી તુજને
સંભળાતું આઘ્ય પરવ મહિમાય. ॥ ૧ ॥ ભીમસેન આવ્યો માતાની પા-
સે, પુછ્યું ધરીને પ્રેમ; કહો માતા સુખની સાતા, મને બોલાવ્યો ઠમ
॥ ૨ ॥ કુન્તાજી કહે તોફાન મુકી, કામમાં તંતબર થાવો; પેલા બાગમાં
ઠાકાર સાડ, પુરુષ લેવા જવો ॥ ૩ ॥ ભીમ કહે હું નહીં જવું મા, અ-
મો થાક્યા પગપાળા; કુન્તા કહે તું છે નવરોને, બીજા જપે છે માળા
॥ ૪ ॥ ભીમ કહે મા મોકલો મુને, મેં શાં કરેલાં પાપ; નથી નવરો જમુ-
નાજીમાં, હું પણ જપુછું જપ ॥ ૫ ॥ કુન્તા કહે તું મેલ ચાળા, જા દી-
કરા મુકય દોટ; લૈ આવ્ય પુરુષ એક બપોટે, ઓ દીસે બાગનો કોટા ॥ ૫ ॥
ત્યાં જઈને માળીને કહેજે, પાન્ડુરાયનો તન; પુરુષ જોઈએ શેવા સાડ, ક-
રવું દેવ પુજન ॥ ૬ ॥ એમ કહીને લાવજે મામી, રાખજે મન વશ્ય પ-
જો; અનેક તરેના મેવા હશે પણ, હાથે ન લેઈશ ફળ ॥ ૭ ॥ ભીમે જણ્યું

ત્યાંછે ખાવાનું, તરત થયો તઈઆર; વધારે એક વસ્ત્ર લેઈને, ચાલ્યો વા
 યુ કુવાર ॥ ૮ ॥ ફળમાં ચીતછે ફુલમાં પ્રીતછે, ચાલ્યો આવ્યો ચડીચો-
 ટ; જાણું કયાં હશે દરવાજે, આતો ફરતો કોટ ॥ ૯ ॥ દરવાજે સોધવા
 કયાં જાણું, કીધી દોટા હડીઓ; આવે જઈને છલંગ મારી, કોટ કુદીને પ-
 ડીઓ ॥ ૧૦ ॥ બાગમાં પડ્યો સુત સતીનો, નીરખી દીશા ચાર; પુસ્પ
 તણી ધણી પીમળ આવે, વનસ્પતી દસભાર ॥ ૧૧ ॥ કમળકેતકી કુશુ
 મ કેવડો, જઈ જુઈ ચંબેલી; મોઢરો મરેડી આક અરેડી, બોરસલી પડ-
 વેડી ॥ ૧૨ ॥ સોભાગ સુદરી સુરજ વંશી, ચંપક ચાંપાને ચંપો; બટ
 મોઢરોને વેલ મોઢરો, કાંટા શળી વિશંપો ॥ ૧૩ ॥ ગુલાબ ગુલ ચંપો
 ગુલ દાવડી, ગુલબાસ ગોટા હજારી; પારસ ઘોળીઓ જસુદ શાળી, ક-
 રેણો હાતરો ચારી ॥ ૧૪ ॥ વીવીધ વ્રક્ષો ચોર ચારોળી, ચંદન ચંપુ ચં
 ક; વેલ વાલોળને વેલશરો છે, આશાળ વાળયો વંક ॥ ૧૫ ॥ આંખા
 આંખળાં આંખલી અરણી, અગથોયોને અનાર; પોંપળા પીંપળી પારસ
 જાંબુ, બોર બપેઆની હાર ॥ ૧૬ ॥ શીમળા શેતુરી શીફળી ફાફળી,
 તાડ તાડીને ખજૂરી; શેકટી શીમડી શેલડી લાંખી; અનુસડી પણ પુરી
 ॥ ૧૭ ॥ કમળખી પપનસ ફનસ, મીઠાં લીંબુ નારંગી; જલદાર આ-
 જી અંજીર બદામ, કેરી કેળાં ઝાડ જંગી ॥ ૧૮ ॥ દ્રાક્ષની વેલી દ્રાખલ-
 જેલી, અખોડને ગેરાણી; પાકાં ફળનો સોડમે ભરાયું, ભીમના મ્હોમાં
 પાણી ॥ ૧૯ ॥ મન વશ રહ્યું નહીં ત્યારે, વીચાર કીધો એમ, માતાએ
 ફળ હાથે તોડવાનું; ના કહ્યું કર કેમ ॥ ૨૦ ॥ સાચા સોગન ખાતા છુટી-
 એ, વીચાર્યું દલ સાથ; બે ચાર વ્રક્ષનું બુદ્ધ્ય હોયે ત્યાં, ભીમ ભીડાવે
 બાથ ॥ ૨૧ ॥ હય હયાવી બે ચી કાહોડે, પછાડે પ્રથવી માંચ; પાકાં પા-
 કાં ફળ ગરીને, ભોમીએ ઢગલો થાય ॥ ૨૨ ॥ વ્રક્ષો કાહોડે ભોમી પછાડે
 પડે તે ફળ લેં ખાય; રમેછે ધુમે છે બાગમાં જળીયો, ભય નહીં જરાય
 ॥ ૨૩ ॥ તે બાગના દરવાજા ઉપર, રહેછે માળી રખવાળ; તેણે કડાકા
 ઝાડના સુણ્યા, પેટમાં પડી ફાળ ॥ ૨૪ ॥ આવ્યો અગાશીમાં જોવાને
 સાફ, દીઠી ભીમની પુંક; કોણ સુઓછે હરામ ખાનાર, અક્કલ વીનાનો
 ઉંટ ॥ ૨૫ ॥ આવી રહ્યું છે આયુરો તાઈ, ફળ ખાવા મન મ્હોયું; એ-
 ટલે ભીમે આડી આંખ, અગાશી સામું જોયું ॥ ૨૬ ॥ માળીને દીઠો મ-
 ન વીચાર્યું, શુકન માઠા થારો; ગાળો સાંખીને ગામમાં જશું તો જન્મ
 ગાળોમાં જશે ॥ ૨૭ ॥ એવો અવળો અરથ લીધો, ક્રોધ હળાંહળ ચડી-

ઓ; છલંગ મારી ઉછળ્યો તે, જૈંધાખામાં પડીયો, ધમ ધમ ધમ ધમ ધા-
 ખુ ધુન્નયું, માળીશું જેરવે તાપ; થર થર ધુન્નયો હાથ જોડ્યા, નહીં બોલું
 મા ખાપ ॥ ૨૮ ॥ ભીમ કહે ભલો ગાળો દેનારો, ઝડપ લેઈને ઝાલ્યો; મુ-
 સ્તક ઉપર ફેરવીને, તરત બગલમાં બાલ્યો ॥ ૨૯ ॥ ભીમ કહે ગામની-
 ને વનની, દેવ્યા કાહાડજે રોગ; પેહેલ વેહેલો ગામમાં જતાં, તુજને આ-
 પું ભોગ ॥ ૩૦ ॥ માની લેજે ભક્ષ માળીનું, એમ વદ્યો મુખ વાણ, બ-
 ગલમાં બળ કરીને દાખ્યો, કાહાડી નાંખ્યો પ્રાણ ॥ ૩૧ ॥ પછી મડદુ
 મુકયું ધાખામાં, માળીના મોહોલમાં વાધ્યો; સોધીને લાવ્યો દોરડું લાંબુ,
 માળીને ચણીથી બાંધ્યો ॥ ૩૨ ॥ મોહોલમાં મડદુ લેઈને ચાલ્યો, હસવા-
 નો ખેલ કીધો; દરવાજાની કમાન વચ્ચે, ઉંઘોજ ટાંગી દીધો ॥ ૩૩ ॥
 પછી પાછો બાગમાં પડીઓ, કીધું સરોવર સ્નાન, પુલ વીણેને ફળજ
 ખાયે, નફકરો મસ્તાન ॥ ૩૪ ॥ એવામાં આવી માળીની પુત્રી, ખાવા-
 નું ભાતુ લેઈ; દરવાજામાં પેસવા માંડયું, થર થર કંપી દેહી ॥ ૩૫ ॥ શ-
 બ દીઠું તવ લાગી સોસાવા, આ કલ્પ કોણે કીધું; એવે ભીમની પુઠ દી-
 ઠી, ભાતુ ત્યાં ફેંકી દીધું ॥ ૩૬ ॥ દડબડ નાહી નગ્રમાં આવી, રાજ સ-
 ભાની માંય; આંસુ ઘાં છુટે શીશ કુટે, છે દુરીયોધન ત્યાંય ॥ ૩૭ ॥ છત્ર-
 પતી કહે કમ છોકરી, તવ વદી પુત્રી વચન; મારા તાતને મારી નાંખ્યો
 છેકાઠ હલમરત જન ॥ ૩૮ ॥ બગીચો બધો ભાગી નાંખ્યો, સાંભળ્યું
 દુરીયોધન; એક દમે સો મલ બોલાવ્યા, કોય કરી રાજન ॥ ૩૯ ॥ એક
 સો મલ ત્યાં આવી ઉભા, છત્રપતી કહે જવો; બાગનો ભાગનાર માળી-
 નો મારનાર, તેને બાધીને લાવો ॥ ૪૦ ॥ મલ કહે વાર માહારાજ, કહી
 ચાલ્યો ચડીચોટ; ગેડીઓ લીધી તૈઆરી દીધી, દડબડ મુકી દોટ ॥ ૪૧ ॥
 ધમ ધમે ધરતી મલ્લોને ચરણે, જેર ઝપાટે ગયા; સાંભળ્યું ભીમે મન
 વીચાર્યું, ધબડકા કાંક થયા ॥ ૪૨ ॥ એવું જાણી ફળ મુકી ઉઠ્યો, જ્યાં
 પ્રક્ષ ઘેરો હુતો; તે ઝાડના જળામાં પેશી, ઉંઘો થઈને સુતો ॥ ૪૩ ॥ એ-
 ટલામાં મલ્લ લોકો આવ્યા, પાકા કર્યા મનસુખા; નેવું જણા મહી સોધ-
 વા પેઠા, દરવાજે દશ ઉભા ॥ ૪૪ ॥ બીજ સરવ સોધવા લાગ્યા, ભી-
 મે કર્યો વિચાર; આવ્યા છે તો હોંશ એમની, પુરણ કરવી સાર ॥ ૪૫ ॥
 ॥ વળણ ॥ હોંશો પુરણ પાડવી, એજ કર્યો વીચાર; વ્યાસ વલ્લભ
 એમ ઓચરે, ભીમ સુરે સરદાર ॥

કંડુ ૨૧ રાગ રેકતા ઓપાઈ.

બોલ્યા વૈશમપાયે વચન, સાંભળ જનમેજય રાજન; ભીમે કાળજાં
 મલનાં બોલાવ્યાં, સુતાં સુતાં નાશકોરાં બોલાવ્યાં ॥ ૧ ॥ તવ મલ્લો-
 એ દીઠો ચોર, સોએ ભેગા થઈ કર્યો સોર, ટોળેમળી ચાલ્યા સહુ સુ-
 ખા, ભીમને સુતો ઘેરી સૌ ઉભા ॥ ૨ ॥ તોએ સુતો રહ્યો વાયુ તન,
 એટલે મલ લોક બોલ્યા વચન; અલ્યાકાણુ જાત કાણુ ઘર ગામ, કાણુ
 માત તાત કાણુ તુજ નામ ॥ ૩ ॥ ભીમ કહે શીદ પુછો શબ્દ ઝાઝા, અ-
 મો સરવના રાજવીરાજ; મલ્લ કહે તારો દન વાંકો જાગ્યો, છત્રપતી બ-
 ણીઆનો બાગ ભાગ્યો, ॥ ૪ ॥ ભીમ કહે વાંકો દહાડા તમારા, આવી
 જવાબ માગો છો અમારા; તવ મલ લોક બોલ્યા વચન, ઉઠ તેડાવે છે
 દુરીયોધન ॥ ૫ ॥ વાયુ સુત કહે કહો સભામાં, કહીએ તેડે છે ભીમશેન
 ભાઈ; મલ્લ કહે ભવીશ તારૂં પુટયું, જાણજે હવે આયુશ તુટયું ॥ ૬ ॥
 સુણી ભીમ કહે લાગો ચરણ, નહીં તો આવ્યું તમારું મરણ; કહે મલ
 ઉભો થા મુંઠ મતી, ભીમ કહે અમે ઉઠવાના નથી ॥ ૭ ॥ તવ મલે
 મનસુબો કર્યો જુદો, એના ઉપર ચઢીને કુદો, ચઢ્યા શરીર ઉપર સોએ
 સુરા, નાચે કુદે પ્રબળ પ્રાદ પુરા ॥ ૮ ॥ ભીમ ધરતો નથી મન ધાક, જ-
 ઇયું ઠીક ઉતરે છે થાક; ભીમ કહે શેવા થઈ પાકી, પણ બોચી ગદડવા-
 ની બાકી ॥ ૯ ॥ સુણી સહુ મલ કકળ્યા તે ઝામ, આણે સરવને ગણ્યા
 ગુલામ; કોધે ભરાયા એવું ધારી, ભીમને શીશ મલ્લે ગેડી મારી ॥ ૧૦ ॥
 તવ પ્રકોદર રોશમાં રૂઝ્યો, પાસુ મરડી ઝડપ લેઈ ઉઠ્યો ॥ ૧૧ ॥ પ્રક્ષ
 ગજામાંથી બહાર નીકળીયો, જઈ કુઆપર ઉભો એ બળીઓ; મલ લો-
 ક ઝાલવાને જાય, દીઠો કુપપર ખમચાયા ત્યાંય ॥ ૧૨ ॥ એજગારહીને
 બોલ્યા સહુ એમ, અલ્યા બળીઆ તું કરે આમ કેમ; તને નથી રાજ
 દંડ દેનાર, નથી કાઠ તુને કાંઈ કહેનાર ॥ ૧૩ ॥ ચાલ અમ સંગ સભા
 માંય, નથી કેદ કરવો તને ત્યાંય, જો તું નહીં આવે અમારે હાથ, અમ
 પર કોપે નમ્રનો નાથ ॥ ૧૪ ॥ તેથી અમ પેટપર પડે પાય, તેણે લાભ
 તને શો થાય; મીથ્યા બાંધવા દેને હાથ, તેથી પ્રસન થશે નમ્રનાથ
 ॥ ૧૫ ॥ કહે ભીમ ભલે લેઈ જવો, મુને બાંધવા કુપ પર આવો; મલ્લ
 જાણ્યું કપટ એ કરશે, જરૂર જીવ સરવના હરશે ॥ ૧૬ ॥ નહીં ઝાલીએ
 તો પણ ખોટું, થાશે વીશ્વમાં મેહેણું મ્હેટું; ચાલો થનાર હશે તે થાશે;
 કાં ઝલાશે કે કાં જીવ જશે ॥ ૧૭ ॥ એમ જાણી ચાલ્યા સહુ સાર; ભી-

મે મુખથી કયોં ઉચાર;આવો સનમુખ નહી પડે વાંધો,લાવો દોરડાં બે
 ભુજ બાંધો ॥ દોહારાની ઉતાવળી ચાલ ॥ તવ ત્યાં સોએ મલ્લો ચાલ્યા
 મરવાના મનમુખા;પચાસ પચાસની બે ઓળ્યો થઇ,ભીમની સામા ઉ
 ભા ॥ ૧ ॥ મલ કહે કે ડરતો નહી તું,લાવ્ય તારા હાથ;તવ લાંબા ભુ
 જ ભીમે કીધા,ભલી ભીડાવી બાથ ॥ ૨ ॥ શોએ મલ લાગ્યા તરફડ-
 વા, છે કોઇ મસ્તાન માંદો; એવામાં તો એક મલ ત્યાં, વચકળીને ના-
 ઠો ॥ ૩ ॥ ભીમે તેને જતાં દીઠો, વીચાર્યું તે વાર; છોને એ જય જીવ-
 તો જૈ, કેહશે સમાચાર ॥ ૪ ॥ એવું જાણી જવા દીધો, બીજને ગ્રહી
 રાખ્યા, ઉપાડીને હીલોળીને, તરત કુવામાં નાંખ્યા ॥ ૫ ॥ તે નવાણું
 તરવા લાગ્યા ફરવા લાગ્યા માંય;કંઈક કુવાપર ચડવા લાગ્યા,ભીમેજે
 યું ત્યાંય ॥ ૬ ॥ જાણ્યું,મેહેનત છુટી પડી,એવે દેવત દાખ્યો, ઝાડ બી-
 ઠ પડેલા લાવી, કુઓ પુરી નાંખ્યો ॥ ૭ ॥ કેં તરતાતા કેં ફરતાતા, તે
 સહુ બેઠા હેઠ; પ્રાણ પલકમાં નીકળી ગયા, પોદ્દાચી ચુકયા ઠેઠ ॥ ૮ ॥
 પછી પોતે ગયો બાગમાં;પુરણ કીધો ટેક,બાંધ્યો ફળનો ગાંસડો વળી,
 પુલનો બાંધ્યો એક ॥ ૯ ॥ બેડિ ગાંસડા લેને ચાલ્યો, વાયુનો કુંઆર;
 દોટ મુકીને કોટ કુદીને, પડ્યો બાગની બહાર ॥ ૧૦ ॥ માત બ્રાત જ્યાં
 છે પોતાનાં, ત્યાં આગળ એ આવ્યો;કુન્તાજીએ મન વીચાર્યું, બાગ ઉ-
 જડ કરી લાવ્યો ॥ ૧૧ ॥ એવે ભીમે મુકયાં ગાંસડા, નહી ચતુરાઈમાં ભુ-
 લ; ધરમરાયના દેવ માટે,આખ્યાં ચપટી પુલ ॥ ૧૨ ॥ બીજ પુલ જમ-
 ના ત્રટ વેર્યા, ભીમ કહે લ્યો લહાવો;ગામમાં પેસતાં શુકન છે ભૈ,પુલ
 માં સુવા આવો ॥ ૧૩ ॥ લો ફળ ખાવો માતા મહારી, કુન્તા વધાં વેણુ;
 ઓરે શત્રુ દીકરા આ, કીયા ભવતું લહેણુ ॥ ૧૪ ॥ બાગ બગાડ્યો દુર
 જોધનનો,જીવ્યાની શી આશા; મુજમાં તો ગામમાં પેઠાના, પુરણ હતા
 સાંસા ॥ ૧૫ ॥ મારે પેટ તું શત્રુ સાચો, નડવાતેડી લાવ્યો, પેલા ભવ
 ના પાપ માલ્યરાં; તું મુજ પેટે આવ્યો ॥ ૧૬ ॥ દેવને દુભી દીકરા મા-
 ય્યા, નીકળીઓ આ સાર, એમ ગાળો દેવા લાગ્યાં, માતા અપરમપાર
 ॥ ૧૭ ॥ સાંભળો ભીમે મન વીચાર્યું, હવે શી કઈં પેર; ગાળો દીધી
 માળીએ તો મારી નાંખ્યો ઠેર ॥ ૧૮ ॥ શુકનમાં શી ગાળો ખાવી,
 છે મહા મનમાં વેમ;પણ આ તો જે જનેતા તે,હાને કઈં કેમ ॥ ૧૯ ॥
 ફીકર નહી દેવા દો ગાળો, બહુ દુઃખે દુલોણું; કોઇ ઝાલવા આવે તો તે-
 ને,હાથે ખો ભુલાણું ॥ ૨૦ ॥ એવું જાણી સુતો પુલમાં, ફળ લે લેને
 ખાતો; દોમા દેવી હોય તેમ ગાળો; એમ કહી મકલાતો ॥ ૨૧ ॥ એવા-

માં જે મલ નાહેલો, તે ગયો ગામ માંય, દુર્યોધનની સભામાં આવી, બ્રુ-
હાર કીધો ત્યાંય ॥ ૨૨ ॥ દુર્યોધન કહે કેમ થયું ત્યાં, કયાં છે આપણો
ચોર, મલ કહે મહા મસ્તાનો છે, જખડું એનું જોર ॥ ૨૩ ॥ હું
મુજ કરમે જીવતો આવ્યો, નહીં તો પામત મરણ; મારી જોડે નવાણું તે,
થયા વિજળુ સરણ ॥ ૨૪ ॥ સાંભળી રાજ વીષ્ણુ પામ્યો, એક સહસ્ર
મલ જાઓ, ટંક મણુ દુધ પીનારા; જૈને બાંધી લાવો ॥ ૨૫ ॥ મલ કહે
ઓરે માહારાજ, છે અમને બહુ હામ; બે જણા જૈ બાંધી લાવીએ, શું
છે સૌનું કામ ॥ ૨૬ ॥ તવ જે મલ જીવતો આવ્યો તો, તે તો બોલ્યો
આપ; હોંશ હૈએ થોડી રાખો, બળીઓ તમારો બાપ ॥ ૨૭ ॥ દુરીયો-
ધન કહે સરવે જવો, થનાર હોય તે થાય; એટલે મલ હજારે ચાલ્યા, ગ-
યા બાગની માંય ॥ ૨૮ ॥ એક સો મલ ઉભા દરવાજે, નવસેં કરતા સો
ધ, ખુણે ખોચરે ખોળ કરે, મહા જોરાવર જોધ ॥ ૨૯ ॥ કોઈ સ્થળ ભીમ-
ને ન દીઠો, કીણું જોવા માંડયું; જોતાં જોતાં ભીમસેનનું, પગલું સોધીક
હાડયું ॥ ૩૦ ॥ તે પગલું ગયું કોટ પાસે, તવ જોઈ કાહાડયું બાહાર; પ-
છી પગલે પગલે ચાલ્યા, બળીયા મલ હજાર ॥ ૩૧ ॥ દોટા દોટે પગલે
મોટે, જતા બહુ બળવાન, વાગે પગની પડધીઓ તે, ભીમે સાંભળ્યું
કાન ॥ ૩૨ ॥ તવ વાયુ સુતે વિચાર્યું, માયે મન કર્યું બાટું, મલો પાસે
માર મરાવી, વાળુ ગાળનું સાટું ॥ ૩૩ ॥ એવું જાણી ભીમ ઉઠ્યો, ઓ-
રે મારી માત; કેવારનાં ગાળો દો છો તે, કરૂ જળ જંપાપાત ॥ ૩૪ ॥
એમ કહી જૈ જમનાજતા; જળમાં પડ્યો સાર; હંડા નીરમાં તરતો ર-
હ્યો, રાખ્યું કોડું બહાર ॥ ૩૫ ॥ એવામાં પેલા મલ આવ્યો, જુમના-
ની કીનાર; ફળને ફુલ પડેલાં દીઠાં, કોપ્યા અપરમપાર ॥ ૩૬ ॥ વળણુ.
ફળ ફુલ દેખી કોપીઆ, નેત્ર થયાં બહુ લાલ; વલ્લભ વદે મલ બોલીયા,
મળ્યો મુદ્દાનો માલ.

કડવું ૩૧ રાગ સાખાના ચાલ.

વૈશમપાયે એણીપેરે બોલ્યા, સુણ જનમેજે રાય; વીસ્તારી તુજને
સંભળાવું, આઘ્ય પરવ મહીમાય ॥ ૧ ॥ મલે ભાલ દીઠો મુદ્દાનો, તવ
પગમાં આવ્યું જોર, જણ્યું કે આ પાંચ જણાં છે, આપણા બાગનાં ચોર
॥ ૨ ॥ એમ કહીને ઝાલ્યા ધરમને, બીજ અરજીન ભુપ; ત્રીજ શેઠેવ
ચોથો નીકળ, કુન્તાણ પ્રથમ ॥ ૩ ॥ પાંચે જણ ત્યાં લાગ્યાં . ૮૫-

વળવા, વીચાર કરો દલ સાથ; એમનું બોલ્યું મલ્લ માને નહી, અવળા
 બાંધ્યા હાથ ॥ ૪૧ ॥ તવ કુન્તા કહે મુકી દો અમને, સત્ય કહું મુખ ભાં-
 ખી; કોઈક ગાંડો ફળને પુલ લાવી, હાંધ ગયો છે નાંખી ॥ ૪૨ ॥ મલ્લ
 કહે તમે પુલ લાવ્યાં, દેવ શેવા કરવા પાકી; કુન્તા કહે હાથ છોડો
 હું, દુરીયોધનની કાકી ॥ ૪૩ ॥ મલ્લ કહે તારું મ્હો નથી કેહેતું, મુક્ય
 મુમતનો સોર; જો તમારે જીવવું હોય તો, બતાવો બાગનો ચોર ॥ ૪૪ ॥
 ॥ એમ કહીને માર મારે, પાંચેન આંસુ છુટે; ભીમ જળમાંથી જોયા કરે,
 જોઈ કાળજીઓ કુટે ॥ ૪૫ ॥ મલ માર મારે દયાન ધારે, સયન કરે કુખ
 ખ અતી; દેખેછે દુરથી ભીમને પણ, કોઈ બતાવતાં નથી ॥ ૪૬ ॥ મન-
 માં એમ કે મારશે ભીમને, કુખ કરે છે સહન; ઘણી વારે દયા ઉપની ભી-
 મને, વીચાર કીધો મન ॥ ૪૭ ॥ હવે મા ભાઈનાં મરી જવામાં, જ-
 ણીને નીકળ્યો જહાર; એ છે અનેકને હું એકલો વળી, હાથ નથી હથી-
 આર ॥ ૪૮ ॥ એવામાં એક ડુંગર દીઠો, ચાલ્યો ત્યાં સુરભર્યો સુખો; ઉ-
 પર ચઢીને કીધો હોકારો, મુછ મરડતો ઉભો ॥ ૪૯ ॥ કરી જરજના બા-
 યુને સુતે, સાલજો હરામખોર; ગરીબડાંને શું મારો છો, હુંજુ તમારો
 ચોર ॥ ૫૦ ॥ મેં બાગ ભાળ્યો મેં માળી માંચો, મલ્લ નાંખ્યા કુપમાંચ;
 તમારી માયે સુંઠ ખાધી હોય, તો આવો વઢવા હાંચ ॥ ૫૧ ॥ એટલે મ-
 લ્લોએ જોયું ડુંગરપર, જણાવું કે એ ચોર સાચો; પાંચને બાંધી પાંચ ઉભા
 રહો, ન રાખશો ખેલ કાચો ॥ ૫૨ ॥ ચાલો નવસેને પંચાણું જઈએ, પ-
 કડીએ કરી પેર; છેવટ હાથમાં આવે નહીતો, મારી નાંખવો ઠેક ॥ ૫૩ ॥
 એમ કહીને નવસે પંચાણું, ચાલ્યા મુકીને દોર; આખો ડુંગર વચમાં ઘે-
 રીને, ફરતો વળીઓ કોટ ॥ ૫૪ ॥ પાંચની પાસે પાંચ રહ્યા છે, કરગરે
 કુન્તા તે ઠામ, હું પાન્ડુરાયની પ્રેમદા છું, કુન્તાજી મ્હારું નામ ॥ ૫૫ ॥
 મુકો અમને ડખકો તમને, દેશે દુરીયોધન; ડુંગરપર છે તેને આ ચાર, થા-
 ચ છે માહારા તન ॥ ૫૬ ॥ તોપણ મલ્લ લોકો માનતા નથી, બાંધી ઉભા-
 છે સાર; પેલા નવસે પંચાણું મલ્લોએ, કીધો મુખ પોકાર ॥ ૫૭ ॥ બા-
 ગના ભાગનારા ઉતર હેઠો, જરજીવ તારો જમ; ભીમ કહે જો જીવવું
 હોયતો, પ્રથમ લાગો પાય ॥ ૫૮ ॥ મલ્લ કહે હવે છે મરવાનો, બચ્યા-
 જ મળીયાં પાપ, ભીમ કહે તમે સરવ બચ્યા, હું તો તમારો બાપ ॥ ૫૯ ॥
 એવું સાંભળી સહુ મલ કોપ્યા, હેઠો ઉતર મુંઢ મતી; ભીમ કહે ફાવે
 તેમ કરો અમે, ઉતરવાના નથી ॥ ૬૦ ॥ તવ મલ્લોએ એમ વીચાર્યું, હ-
 વે દયા નવ ધારો; છુટાં આયુધે હાથ ઉપાડો, મન મુકીને મારો ॥ ૬૧ ॥

એમ કહીને આયુધ લીધાં, પ્રાક્રમી પ્રોઢ પોકારે; ગુપતી ગેડી સાગ્ય કા-
તરીયાં, લેધને છુટાં મારે ॥ ૨૫ ॥ દેછે કષ્ટી કરે છે પ્રષ્ટી, મુમત ભીમનો
મુકાવે; આડો અવળો ખરી જઈને, આયુધ ભીમ ચુકાવે ॥ ૨૬ ॥ એવે
સરવ મારી મારીને થાક્યા, તવ ભીમ કોપે ચડીઓ; સો ખસેના ટોળા-
માં બળીયો, નેત્ર મીચીને પડીઓ ॥ ૨૭ ॥ અવની ઉપર આલ પડે તે-
મ, પડ્યો બહુ બળવાન; પાંચ પચાસો તમે આવ્યા તેનો, વળીઓ ક-
ચ્ચર ઘાણુ ॥ ૨૮ ॥ ઉભા રહેલાના ચરણુ ઝાલે, ડરે ન કોઈની બીકે;
ઉભો થઈને ઘોષીની પેઠે, ડુંગર ઉપર ઝીકે ॥ ૨૯ ॥ એકજ ઝીઠ થાય
ખરેખર, તેને તો ફેંકી દેછે; દસ દસ જણને એક એક ભુજે, ઝાલી ઝાલી
ઝીઠ છે ॥ ૩૦ ॥ એ રીતે સહુને ઠેર માર્યા, હાથ ખતાવ્યા માઠા; પાંચને
ખાંધી પાંચ ઉભેલા તે, જીવ લઈને નાડા ॥ ૩૧ ॥ તે પાંચને જતા જો-
યા ભીમે, ધારણા ધારી સાર; છો જાય એતો જીવતા જઈ, કેહશે સમા-
ચાર ॥ ૩૨ ॥ એમ જણીને જવા દીધા, હીમત મનમાં લાવ્યો; માત
જાત પાસે હસ્તો હસ્તો, મુછ મરડતો આવ્યો ॥ ૩૩ ॥ કુન્તાજી તો જો-
ઈ રહ્યાં સામું, ગજબ એણે કીધો; બાગમાં ને મેદાનમાં થઈ, જીવ ઘણા
નો લીધો ॥ ૩૪ ॥ આતે કેવો કઠીણ નીકળ્યો, બહુ વઢવાનો ચાળો;
ભીમ કહે છે ઠમ માતા, હવે દેવી છે ગાળો ॥ ૩૫ ॥ ગાળોએ ફળ કેવું
અપાવ્યું, તવ બોલ્યા ચાર જાત; એ ભાઈ પછી બીજી વાત કરજે, છો
ડ અમારા હાથ ॥ ૩૬ ॥ એટલે ભીમે ભાઈઓ છોડ્યા, છોડી મુક્યાં પ્ર-
ધ માય; તવ કુન્તા કહે દીકરા ગાંડા, વડા શું વેર ન થાય ॥ ૩૭ ॥ તે વે-
હેરતો તે પાડું બાંધ્યું, જીવ્યાની આશા ફેંક; ભીમ કહે મા ભલે સૌ
આવે, પોહોચાડી દઉ જમ લોક ॥ ૩૮ ॥ ઘર ગામ છે મુજ તાત તણું તે,
ઓશીયાળો શીદ થાવું; વાજતે ગાજતે તેડવા આવે, તોજ નગરમાં જ-
વું ॥ ૩૯ ॥ હાથી ઉપર કરૂં સ્વારી, કરપ પ્રથમ પાડું; જો માત મારી
ધમ્મ્યા હોયે તો, સોનાને રથ બેસાડુ ॥ ૪૦ ॥ કુન્તા કહે મારે રથ નવ
જોઈએ; જેમ તેમ જીવતાં રહીયે; માટે માનો વચન માહરૂં, વનમાં ના-
શી જઈએ ॥ ૪૧ ॥ તવ ધરમ કહે માતા માહરી, થનાર હોય તેમ થા-
ય; ભીમને મુમત ભરાયો છે, શાન્તી રાખો મુજ માય ॥ ૪૨ ॥ આયુશ
દારી ખુટ્યા વિનાતો, નથી કોઈ મારનાર; એમ કહીને નીશ્ચય કીધો, ક-
રતો હરતો કીરતાર ॥ ૪૩ ॥ ભીમ કહે સહુ હીમત રાખો; કરશે સામ-
ળાયો સાહાય; કરો પ્રાર્થના પરમેશ્વરનો, શત્રુ થકી શું થાય ॥ ૪૪ ॥
એમ કહીને બેડા મેદાનમાં, પાંચ મલો જ ગયા; ફરીયો ધનના સભામાં

આવી, કર્નેડી ઉભા રહ્યા ॥ ૪૫ ॥ દુરીયોધન કહે ક્યાં છે તસ્કર, તવ
મલ લાગ્યા ચરણ; માહારાજ નવસે પંચાણું, મોકલ્યા વિષ્ણુ સરણ.
॥ ૪૬ ॥ આમ જરા એકાન્ત આવો, કેહેવાની છે વાત; એટલે દુરીયો
ધન ગયો અળગો, જ્યાં પોતાનો તાત ॥ ૪૭ ॥ ત્યાં મલને બોલાવી ક-
હ્યું, કહો શી કહોછો વાત; મલ્લ કહે પાંચ છોકરા છે ને, એક છે એમની
માત ॥ ૪૮ ॥ તે પાંચમાં એક છે જોરાવર, બાહુબળમાં નહીં બાકી; ડો-
શી કહેતી હતી કે હું કુન્તા, દુરીયોધનની કાકી ॥ ૪૯ ॥ આ પાંચ મા-
હારા દીકરા છે, એમ કહ્યુંતું એણે; ધત્રાષ્ટર કહે મલ બળીયા, તે જણ્યું
છણે કેણે ॥ ૫૦ ॥ મલ કહે છે અમેજ જણ્યું, નથી જણ્યું કોય; આંધ-
જો કહ છે એ દુરીયોધન, એ સત્ય શત્રુ હોય ॥ ૫૧ ॥ રાજ્ય તણા એ
માલીક આવ્યા, ભરેલા ભંડાર હરશે; ઘર ગામ છાંનવી લઇને તમને,
ભીક્ષા માગતા કરશે ॥ ૫૨ ॥ પાન્ડુ રાજને સ્થાપહતો પણ, દેવે દીધા સ-
રવથી; પુત્ર થયાનો પત્ર આવ્યો તો, કોઇને દેખાડ્યો નથી ॥ ૫૩ ॥ ભી-
સ્મ વિદુરના અજણમાં છે, શેન્ય લેઈ તમે જવો; પાંચે પુત્રોને મારી નાં-
ખી, એકલી કુન્તાને લાવો ॥ ૫૪ ॥ વણજ ॥ એવી કીધી આગના,
આલ્યો દુરીયોધન; વ્યાસ વદ્ધલ મુખ એચરે, તતખર કીધુ સન્ય ॥ ૫૫ ॥

કડવું ૩૨ રાગ સોખારીની ચાલ.

વૈશમપાયે એણીપેરે બોલ્યા, સુણ જનમેજય રાયજ; વાસ્તારી તુ-
જને સંભળાવું આધ્યપરવ મહીમાયજ ॥ ૧ ॥ અગીયાર ક્ષોણી સૈન્ય લીધું,
વાજંતર નવ વાગેજ; વાગે તો જણે ભીષ્મ પીતા, જવાબ એનો માગ
જ ॥ ૨ ॥ તે કારણથી ગુપ્ત ચાલ્યા, સો ભાઈને રાય કરણજ; જેદ્રથ ભ-
ગદત ભુરીસ્યેવા છે, સુસરમા શામ વરણજ ॥ ૩ ॥ શકુની મામો મ્હા-
ખટપટાંચો, ચાલ્યો કરવા યુધજ; છાંના નીકળ્યા નગ્રની બારણે, વીપ્રી-
ત થઇ છે બુધજ ॥ ૪ ॥ બાહાર જઇને ડંકા દીધા, જોર ઝપાટે જયજ;
કુન્તાએ કાને અવાજ સુણ્યો, થરથર કંપી કાયજ ॥ ૫ ॥ ભીમ કહે મા-
તા ભય ન ધરશે, સમરો નંદ કીશેરજ; તે પુન્યે પુરો પડીશ સહુને, આ
વશે મુજમાં જોરજ ॥ ૬ ॥ એટલામાં સહુ સૈન્ય આવ્યું, કરતું દોટા દો-
ટજ; છયે જણાંને વચમાં ઘેરી ફરતો, વળીયો કોટજ ॥ ૭ ॥ એટલે છયે
ચે ગયા ઉભા, કુન્તા કહે સુણો તનજ; છત્રપત્રીને સમજાવું છું,
કાલો દુરીયોધનજ ॥ ૮ ॥ એટલામાં બોલ્યો દુષ્ટ દુરીયોધન, કોય ભ-

ચો માહાભારીજી;કોણ તમે છો બાગ ભાગ્યો,મલ માળી નાંખ્યા મારીજી
 ॥૬॥ તવ કુન્તા કહે સાંભળો દીકરા,હું થાવું કાકી તારીજી;આ પાં-
 ચ માહારા દીકરા હું,પાન્ડુ રાજની નારીજી ॥૧૦॥ દુરીયોધન કહે ખ-
 રાં છો કાકી,લ્યો ચાલો અમ ઘેરજી;પણ બનાવટના દીકરા લાવ્યાં,
 તેને તો મારીશું ઠેરજી ॥૧૧॥ કુન્તા કહે દીધા દીકરા દેવે,તેને મારે તો
 મારે મરવુંજી;સુત વીના તું તેડે છે ગામમાં,માહારે આવી શું કરવુંજી
 ॥૧૨॥ દુરીયોધન કહે ખુશી તમારી,છે રાજ્ય લેવાના ખટકાજી;તમને
 જીવતા રાખશું પણ, કરીશું પાંચના કટકાજી ॥૧૩॥ એટલે ભીમ
 કહે સાંભળો માતા, જીવ આપુ કે જીવ લેવુંજી; તમારે સમજાવ્યે સમ-
 જ્યો નહી જુઓ, સપાટે સમજવી દેવુંજી ॥૧૪॥ એમ કહીને આગળ
 થયો, અતી સુરાનો સાથીજી;મુછ મરડતો સનમુખ ઉભો,જ્યાં દુષ્ટ જ
 નનો હાથીજી ॥૧૫॥ ભીમ કહે કે કાણ છે તું,મુજ માતને પુછનારજી;
 આયુશ તારું આવી રહ્યું છે,મુરખના સરદારજી ॥૧૬॥ તવ દુરીયોધ-
 ને સાન કીધી, મામા તતખર થાવોજી; પાછળથી પેલી ડોશીને લઇને,
 છાના સટકી જવોજી ॥૧૭॥ એટલે શકુની છાનો ચાલ્યો, ઝડપકેવી
 કીધીજી;કુન્તા ડોશીને ઓચીંતી ઉચકી,પોતાના રથમાં લીધીજી ॥૧૮॥
 લેઇને નાઠો મતીનો માઠો, અશ્વને મુઠાવી દોટજી; ઘેરી રાખવા વાયુ
 નંદનને,સેન્ય વળી ગયું કોટજી ॥૧૯॥ એટલે ધરમેં જુમ પાડી,જુઓ
 જીલમ અતી થયોજી; ભીમસેનભાઈ આપણી માને,પેલો પાપી લેઇ ગ-
 યોજી ॥૨૦॥ સાંભળી ભીમશેન મ્હા ભય પામ્યો, કાહાડુ એ દુષ્ટના
 પ્રાણજી;કોટ વળેલી શેન્યમાં પડીયો,વાજ્યા દશ વાસનો વાણજી ॥૨૧॥
 ક્રોધનો ભરીયો ભીમ સંચરીયો,સુરો સપાટે ચડીઓજી;શકુનીકેરો રથ
 જોયો તવ,યુક્તીએ રથ પર પડીઓજી ॥૨૨॥ તવ રથ ભાગ્યે ને મર-
 ણ પામા, જોડેલા તોખારજી; શકુની કેરો કાન ઝાલી, ચોહોડ્યા તમા-
 ચા ચારજી ॥૨૩॥ જમણુ લમણુ સુજ્યુ શકુનીનું, કટી કરા ભીમ
 ખાંધેજી; પોતાના માતાને ભીમે ઉપાડ્યાં, ઉચકી લીધાં ખાંધેજી ॥૨૪॥
 દડબડ દોડ્યો ગયો એ આડો,પુરણ પ્રાકમી કાહાવ્યોજી;એક પ્રક્ષની-
 એ માતાને મુકી,શેન્યમાં દોડ્યો આવ્યોજી ॥૨૫॥ દુરીયોધન જોઇ વી-
 રમય પામ્યો, ભીમ ભાઈઓ કને વાધેજી; શેદેવ નીકુળ કટીએ લીધા,
 બે ભાઈ લીધા ખાંધેજી ॥૨૬॥ ચારેને ઉચકી ત્યાંથી નાઠો, શેન્ય ત-
 ણુ કોટ ભાગીજી; માત કને જૈ ભ્રાત મુક્યા, વઢવાની ૨૬ લાગીજી
 ॥૨૭॥ સુરોપુરો એ શેન્યમાં આવ્યો, રક્ત થયાં લોચનજી; એવામાં

આવ્યો શકુની મામો, બોલ્યો દુરીયોધનજી ॥ ૨૮ ॥ કેમ થયું મામા તવ
 મામો બોલ્યો, વૈતર પડીયું બમણુજી; જડો એની માને લઇ ગયોને, બે
 મ્હારું જમણુ લમણુજી ॥ ૨૯ ॥ દુરીયોધન કહે આયુધ ઝાલો, ફરી નહી
 મળે લાગજી; મામો કહે તમે યુધ મડિ, લીધો છે મેં મ્હારો લાગજી
 ॥ ૩૦ ॥ એમ કહીને પુંડળ ઉભો, તવ બોલ્યો નર નાથજી; શુરે બુઝ્યો
 છો બેઢા મારા, કહી ઉંચો કીધો હાથજી ॥ ૩૧ ॥ એટલે કોપ્યા શેન્યના
 યોદ્ધા, કુંડલી નાદ ગડગડીઆજી; આયુધ સરવે હાથમાં લીધાં, ભીમપર
 તુટી પડીઆજી ॥ ૩૨ ॥ ચારે દીશાથી યુધ ચલાવ્યું, ક્રોધ રહ્યો છે વ
 રશીજી; ભીમના ઉપર ગોળા ફેંકે, ભાત્રા બાણને ફરશીજી ॥ ૩૩ ॥ ગુ-
 પતી ગેડીને ગદાયો નાંખે, મેઘ ધારા જેમ વેહેછેજી; આડો અવળો કુદે
 વ્રકોદર, આયુધ ચુકાવી દેછેજી ॥ ૩૪ ॥ બને તેટલુ બળજ કરતો, કયાં
 કયાં દ્રષ્ટી રાખેજી; એક તરફની ચોટ ચુકાવે; પણ બીજી વીંધી નાંખેજી
 ॥ ૩૫ ॥ આયુધ વાગે અંગ વીશે, માર પડ્યો માંહા માઠોજી; એટલે ત્યાં
 થી જીવ લેઈને, વાયુનો નંદન નાઠોજી ॥ ૩૬ ॥ દુરીયોધન કહે પુંડળ
 પડો, નાશીન કયાં જાયજી; દયા ન ધારો ને ઠેર મારો, થનાઈ હોય ત
 થાયજી ॥ ૩૭ ॥ તવ પુંડે પડ્યા સેન્યના યોધા, દોડે દેતા મારજી; ભીમે
 જણ્યું કે શું કરે હવે, હાથ નથી હેથીઆરજી ॥ ૩૮ ॥ ચોરે વીશ્વંભર
 આયુધ આપો તો, માનુ તમારો પાડજી; એટલામાં ભીમે દ્રષ્ટીએ દીઠાં,
 આંખલીનાં બે ઝાડજી ॥ ૩૯ ॥ તે બે વ્રક્ષન બાથ ભીડાવી, પુરણ પ્રા-
 કમ માંડ્યાંજી; બળ કરીને હચહચાવી, સમુળાં ખેંચી કાઢાડ્યાંજી ॥ ૪૦ ॥
 પછી બે ભુજમાં બે વ્રક્ષ ઝાલ્યાં, મેઘ નાદે ગડગડીયોજી; મરણુ ધારી
 નેત્ર મીચીને, શેન્યમાં સપાટે પડીયોજી ॥ ૪૧ ॥ પાછો ન પડતો યોદ્ધાને
 નડતો, નામ રૂડે કે ભુટેજી; રાતો તાતો મ્હા મદમાતો, ઝાડેને ઝાડે બુડે
 જી ॥ ૪૨ ॥ કઈને ઢીંચણ કઈને કોણી, કૈંના લે પાટુથી પ્રાણજી; જ્યાં
 ભીમશેનનું ઝાડ પડે ત્યાં, સૌ બશેનો ધાણજી ॥ ૪૩ ॥ કૈંક થાકેલા ને કૈં
 અદકચરા; પડેલા પાડે પોકજી; માર દેખીને ત્રાસ પામી, નાહું શેન્યનું
 લાકજી ॥ ૪૪ ॥ કુટાયા કાઠા કારભારી નાઠા, નાઠો રાજ કરણજી; એકલો
 દુરીયોધન રહ્યો એના, હાથીના ઝાલ્યા ચરણજી ॥ ૪૫ ॥ વ્રકોદરે વ્રક્ષ
 ફેંકી દીધાં, મજ ઉપર બળ દાખ્યોજી; બે ભુજે બે પગ પોહોળા કીધા,
 હાથીને ચીરી નાંખ્યોજી ॥ ૪૬ ॥ તવ દુર્યોધન હાથી ઉપરથી, ઢળીને
 પડીયો હેઠોજી; વાયુનો નંદન દંત પીશીને, રૂદીયા ઉપર બેઠોજી ॥ ૪૭ ॥
 તવ દુર્યોધને હાથ બેડ્યા, આપોને જીવત દાનજી; ક્ષમા કરો તમે સાચા

છો ખંધુ, પાન્ડુ તણા સંતાનજી ॥ ૪૮ ॥ પધારો ગામમાં ક્યાં છે કાકી,
ચાલો તેડી ઘેર જૈએજી; ભીમે જાણ્યું કે મુરખ જન છે, આજતો જવા
દેએજી ॥ ૪૯ ॥ વળણુ: એમ કરી ઉભો થયો, ધરી દયા મન સાથ; વ-
લ્લભ વદે દુર્યોધને, ઉડી ઝાલ્યો હાથ ॥

કડવું ૩૩ રાગ ધવળ ધનાસારી.

બોલ્યા વૈશમપાયે વચનજી, સૂણુ જનમેજે રાજનજી; ઉડી દુરીયો-
ધને કર ઝાલ્યોજી; પછી ભીમની સાથે ચાલ્યોજી. ઢાળ:ભીમની સાથે
પાપી ચાલ્યો; મુકી મનનો ટેક; એવામાં સૈન્યાનો યોધો, દીઠો દ્રષ્ટીએ
એક ॥ ૧ ॥ તે પ્રત્યે દુરીયોધન બોલ્યો, સહુ સૈન્યને આંહી લાવો; કહીએક
કારભારી સુદ્ધાં, નગ્રમાં તેડવા આવો ॥ ૨ ॥ સાંભળી શેવક નગ્રમાં ચા-
લ્યો; ભીમ સાથ પાપી જય; જ્યાં ચાર ખંધુને માતા ખીરાજ્યાં, ત્યાં આ-
વી લાગ્યો પાય ॥ ૩ ॥ દુરીયોધન કુન્તાને નમીએ, ભલે પધાર્યાં કાકી,
આ પાંચે ભાઈ માહરા છે, મદદ મળી મને પાકી ॥ ૪ ॥ કુન્તા જોઈને
વીરમય પામ્યાં, ભીમે પાંશરો કીધો; એવે ભીમ કહે કેમ માતા. કેવો
સમજવી દીધો ॥ ૫ ॥ એટલામાં તો શેન્ય આવ્યું, વાજતે ગાજતે સ-
ર્વ; પાન્ડવને તેડુ કરવાને, મુકી દીધો ગર્વ ॥ ૬ ॥ તવ ચારે ભાઈએને
માતા, બેઠાં રથની માંચ, તવ ભીમ પ્રત્યે પાપી બોલ્યો, કહો તમ ઇ-
ચ્છા ક્યાંય ॥ ૭ ॥ ભીમ કહે મંગાવો હાથી, તે પર બેશી જશું; દુરી-
યોધને હાથી બોલાવ્યો, ચાલો ઘણા ખુશી થાશું ॥ ૮ ॥ માવતે હાથીને
હેઠો બેસાડ્યો, ચઢવા નીસરણી સોડે; તવ ભીમને દુરીયોધન બંને, બે-
ઠા હાથીપર જોડે ॥ ૯ ॥ માવતને કહ્યું ઉઠાડ હાથી, નગ્રમાં જૈએ પેશી;
તેવોજ હાથીને ઉઠાડ્યો પણ, ઉડીને ગયો બેશી ॥ ૧૦ ॥ ભીમ તણો ભા-
ર નવ ઉચાકાયો. પાપીને પડ્યો વીચાર; હાથીની વલે તે આપણી વલે,
થાવાની કોઈ વાર ॥ ૧૧ ॥ પછી પાપી કહે કેમ કરીશું; ભીમ ક-
હે ઉતરીએ, હાથી, ખીચારાનું શું ગળું, ચાલો ચરણે સંચરીએ
॥ ૧૨ ॥ એમ કહીને ઉતર્યા નીચે, એક એકના ભુજ ઝાલ્યા; આગળ
છડીદાર નેકી પોકારે, છત્ર છાજતે ચાલ્યા ॥ ૧૩ ॥ એટલે ગામમાં
વાત ચાલી, આવીયા પાન્ડુના તન; દગો કરીને મારી નાંખવા, ગયો તો
દુરીયોધન ॥ ૧૪ ॥ ભીસ્મ પીતાએ ને વીદુર ભકતે- જેવે જાણ્યા સમા-
ચાર; નગ્ર તણા સદગ્રસ્થાને લેઈ, દરવાજે આવ્યા સારાં ॥ ૧૫ ॥ ખીછાના

નંખાવી સભા કરીને, ખીરાજ્યાં ભીસ્મ પીતાય; વીદુરજીને ધત્રાષ્ટર તે,
 આવીને બેઠા ત્યાંય ॥ ૧૬ ॥ એટલામાં સહુ સેન્ય આવ્યું, પાપી નગર-
 માં પેઠો; ભીસ્મને દેખી ભીમને મુકી, જઈ સભામાં બેઠો ॥ ૧૭ ॥ એ-
 ટલે કુન્તાએ દાદાને દીડા, દીડી સભાની ખુબી; પોતાના પુત્રોને બોલા-
 વ્યા પાસે, અળગી જઈને ઉભી ॥ ૧૮ ॥ ભીમ કહે મા તોફાન શું છે,
 કહે તો લંગાણુ પાડુ; આપો મુજને આગના તો, પ્રાક્રમ પ્રાઢ દેખાડું
 ॥ ૧૯ ॥ કુન્તા કહે કાંઈ તોફાન નથી, બેઠા જે વ્રજ પીતાય; તીલક તા-
 લી વીદુર બેઠા, તે સહુ આપણી સ્થાય ॥ ૨૦ ॥ એમ કહીને ઉભાં ર-
 હ્યાં એ, બેઠી છે સર્વ સભાય; ત્યાં દુરીયોધન પ્રત્યે બોલ્યા, ભકતને ભી-
 સ્મપીતાય ॥ ૨૦ ॥ એા દુરીયોધન કયાં તું ગયો તો, સેન્ય સાથે ગામ
 બાહાર; કરી આવ્યો યુધ કોની સાથે; ઉત્તર દે આ વાર ॥ ૨૧ ॥ દુરી-
 યોધન કહે દાદા બુઝ્યો, કુન્તા કાઢી મ્હારી આવ્યાં, મારા કાકાને શ્રાપ
 હતો પણ, પુત્ર બનાવટી લાવ્યાં ॥ ૨૨ ॥ તેમાં છે એકજ બહુ બળીયો,
 બાગ ભાગી માળી માર્યો; તેથી મેં ઝાલવાને મોકલ્યા; તે મલ સાથ સં-
 હાર્યો ॥ ૨૩ ॥ એ રીતે તોફાન કરતા, થૈ આવ્યા કાકાના તન; રાજ્ય મા
 રૂ લેઈ લેવાનું, છે કુન્તાને મન ॥ ૨૪ ॥ મારા કાકાને સ્થાપજ હતો, પુત્રો
 ક્યાંથી હોય; પુત્ર થયા તો પુત્ર ન લખ્યો, કેમ ન જાણે કોય ॥ ૨૫ ॥
 મારા કાકાની કાયા પડી, પત્ર તે વાતના આવ્યા, તેમના મરણ પછી, પે
 લા, જંગલીયોને લાવ્યાં ॥ ૨૬ ॥ ભીસ્મપિતા કહે તપાસું છું; તે પછી
 છીદ્ર બતાવો; એમ કહીને પોકાર કીધો, કુન્તા વહુજ આવો ॥ ૨૭ ॥
 કુન્તા કહે સુત આંહીજ રહેજે, જોયા કરજે ખુબી; દાંતમાં છેડો ઘાલીને
 ચાલી, આવી સભામાં ઉભી ॥ ૨૮ ॥ ૨૮ ॥ બેઉ કરે નમસ્કાર કીધો, દાદાને
 આંસુ છુટ્યાં; એરે વહુઆરૂ વીધવા થૈ, ભવીશ અમારાં પુટ્યાં ॥ ૨૯ ॥
 એ દુખને તો કયાં આજ રડીએ, થયું કઠોર કર્મ, તારી સાથે વાત ક-
 ધાનો, નથી હું વ્રજનો ધર્મ ॥ ૩૦ ॥ પણ મુજને તું તાત જાણજે, ધ-
 રીશ નહી મન રીશ; કુન્તાજી કહે સુખરૂપે પુછો, કહી નમાવ્યું શીશ
 ॥ ૩૧ ॥ ભીસ્મ પીતા કહે ભલે તું આવી; બહુ વરશે જોઈ હોણું; તુજ
 ને અમે ઓળખી પણ, પેલા પાંચ છે કોણ ॥ ૩૨ ॥ કુન્તાજી કહે એરે
 દાદાજી, માનજે સત્ય વચન; તમારા દીકરે દેહ મુક્યો, તે નરના એ તન
 ॥ ૩૩ ॥ ભીસ્મજી કહે ભલે વહુવારૂ, ઉત્તર દીધો તેં આપ; પણ મમ
 સુત પાન્ડુ રાજને; બ્રાહ્મણીનો હતો શ્રાપ ॥ ૩૪ ॥ ૨૯ ॥ આપતાં જવ

જાએ, તો ઠમ થાયે પુત્ર; તારું કેહેવું નથી સંભવતું, ક્યાંથી થયું ધરસુ-
ત્ર ॥ ૩૪ ॥ કુન્તાજી કહે સંસાર માંડો, સુત નથી મેં લીધા; તમારા દી-
કરા જીવતાંએ, દીકરા દેવોએ દીધા ॥ ૩૫ ॥ એટલે અંધ ધત્રાષ્ટર
બોલ્યો, ક્યાં આવ્યા દેવતા દેવા; કુન્તા કહે તમારી નારીને, મંત્રથી થ-
યા ઠવા ॥ ૩૬ ॥ તેવાજ મંત્રથી દેવોએ દીધા, વેણુ ન જાણેશો યાચું;
અંધ કહે દેવ સાક્ષી પુરે, ત્યારે તો માનીએ સાચું ॥ ૩૭ ॥ તવ કુન્તા
કહે દેવ તેડાવું, સાક્ષી પુરાવું સાચી; એમ કહી એક ચરણે ઉ-
ભી, નહી સદ્ગાળું કાચી ॥ ૩૮ ॥ સમરણ કીધું દેવતણું તવ, દેવ થયા
પરસન; અંતરીક્ષ આવી સત્યવાદીને, દેવે દીધાં દરશન ॥ ૩૯ ॥ આ-
કાશથી એ વાણીવદા, સાંભળજે સહુજન; અમે પાન્ડુ રાય જીવતાં, આ-
ખ્યા છે પાંચ તન ॥ ૪૦ ॥ એમ કહી અંતરધ્યાન થયા, બોલ્યા ભીસ્મ
પીતાય; ઓ ધત્રાષ્ટર સાંભળ્યું તેં, હવે શી શંકાય ॥ ૪૧ ॥ અંધ કહેછે
ઓ દુરીયોધન, વાણી સુણી સત્ય મેવ, પણ તેં તારી ઘટ્ટીએથી, જોયા
ઠ ન જોયા દેવ ॥ ૪૨ ॥ દુરીયોધન કહે નજરે ન જોયા, તેથી લાગેછે તુ-
ત; અંધ કહે ઓ ભીસ્મ દાદા, બોલ્યાં સાધેલાં ભુત ॥ ૪૩ ॥ તવ
દાદા કહે અમે તો દીડા, સાચી સતીની શેવા, દુષ્ટ જનોને દરસન ન દે,
અંધ તણા અંધ જોવા ॥ ૪૪ ॥ કુન્તાજી કહે ધીરજ ધરો, કરું તમોને ખુ-
શી; તે વેળા નામ પાડતા હુતા, બોલાવું નારદ રૂશી ॥ ૪૫ ॥ એમ ક-
હીને નારદ સમર્યા, આવ્યા સભામા સાર; રકતલોચને ક્રોધ કરીને, નાર-
દે કર્યો ઉચાર ॥ ૪૬ ॥ સાંભળજે ધત્રાષ્ટર તમો, સાંભળો કૌરવ લોક;
પાન્ડવને નડવાથી તમને, થાશે સંતાપ શોક ॥ ૪૭ ॥ પાન્ડુ રાજના જી-
વતાંએ, પુત્ર દેવોએ દીધા; ત્રૈણુ નંદન કુન્તાજીએ, માદરીએ બે લીધા
॥ ૪૮ ॥ પાંચેનાં મેં નામ ધર્યાં છે, સુરજ દેવતા સાખી; જો એમના પર
ઝેર કરશો, રૂઠશે દુનીઆ આખી ॥ ૪૯ ॥ એમ કહી અંતરધ્યાન થયા,
પોતે નારદ રૂશી, અંધ પેટમાં પાપ રાખી, સભાને બતાવી ખુશી ॥ ૫૦ ॥
પેહેલા માહારે એ પાંચ પુત્રો, તે પછી સો તન; બોલાવો કુન્તા કુંવરોને,
આલો અમ ભોવન ॥ ૫૧ ॥ એમ કહી પાંચેને તેડાવ્યા, અંધે રૂઠે શું
ધાલ્યા; હેત અતીશે બતાવીને, ઘેર સાથે લેઈ આલ્યા ॥ ૫૨ ॥ વળણા
લાવ્યા આપ ઘેર તેડીને, પેટમાં ઝાઝું ઝેર; ખવરાવ્યાં પીવરાવીયા,
વલ્લભ વદે બહુ પેર.

કડવું ૩૪ રાગ ઓપાઘની દશેા.

બોદ્યા વશમ પાવે વચનરે, સુણુ જનમેજે રાજનરે; ખાધ પીને પા-
ન્ડવ થયા રાજરે, ધારી દુષ્ટોએ દગલખાજરે ॥ ૧ ॥ ધત્રાષ્ટરે તેડયો જેષ્ટ
તનરે, તવ આવીઓ દુરીયોધનરે; અંધ કહે સુણો સુત પેરરે, આવી દુ-
શમન બેઠા ધેરરે ॥ ૨ ॥ હવે બગડ્યું તમારૂં કાજરે, થોડે દીવશે લેશે રા-
જરે; તવ બોદ્યો દુરીયોધન રાયરે, કહો શો કરીએ ઉપાયરે ॥ ૩ ॥ બો-
દ્યો ધત્રાષ્ટર તે વારરે, એક ઉપાય છે કુંવારરે; આપણી જુની હવેલી
જેહરે; વેદા પીક બાલીકની તેહરે ॥ ૪ ॥ હતા તેઓને એકવી તનરે, અતી
અવળ અંદા સૌ જનરે; જતા જુમના ત્રે દીશાયરે, તપ કરતા હતા
રૂશી ત્યાંયરે ॥ ૫ ॥ તે રૂશીને પાખંડી ધારેરે, નીત્ય કાંકરા લે લેને મારેરે;
તવ રૂશીને પ્રગટયા તાપરે, દીવ્યા એકવીસે જણુને શ્રાપરે ॥ ૬ ॥ અ-
લ્યા રાજ્યવંશીના સુતરે, રેહેજે તમ ધેર થઇને ભુતરે; તવ એકવીસે
પુત્રો રહીયારે, જઈ રૂશીને નમી પડીયારે ॥ ૭ ॥ ત્યારે રૂશીની થઈ શુભ
મતીરે, જવો વાયુ સુતે થારો ગતીરે; પછી તે સહુ પ્રેતજ થયારે,
આપણી જુની હવેલી રહ્યારે ॥ ૮ ॥ તેમાં રાખો પાન્ડવને યૈ ખુશીરે,
ભુત લેશે આજને આજ ચુશીરે; બોદ્યો દુરીયોધન ધન્ય તાતરે, ભલી
બતાવી ખુંચની વાતરે ॥ ૯ ॥ ઉઠ્યો પાપી શેવક લેઇ સંગરે, વળાવી જુ
ડાવી કર્યો રંગરે; દીવાખત્તીની કરી સોઠરે, જોઇને મનડું જય મોહીરે
॥ ૧૦ ॥ મુકયાં ગોદડાં ઉશીકાં તળાઈરે, ભરાવ્યાં જળ માટલાં માંહીરે;
રૂડું કરાવીને ધેર ગયો રે, જઈ કુંતાના ભેગો થયોરે ॥ ૧૧ ॥ માતા
તમોન અતડું લાગેરે, આજને આજ શરમ ન લાગેરે; તમારે માત
પુત્રને વાતરે, કરવી હોય છાંની કે પ્રખ્યાતરે ॥ ૧૨ ॥ તેથી અકળામણુ
આવેરે, એકાન્ત વિના નવ ફાવેરે; માટે કષ્ટી તમારી કાપુરે, ચાલો મેહે-
લ કિધેડી આપુરે ॥ ૧૩ ॥ તવ કુંતા કહે એમ સારૂરે, ગભરાયછે મન અ-
મારૂરે; કહે દુષ્ટ ચાલો તેડી જાવું રે, તમ લાયક ધામ બતાવું રે ॥ ૧૪ ॥
એમ કહી તેડી ચાલ્યો સંગરે, પાંચ ભાઈ થયો ઉમંગરે; ચાલ્યા માત બ્રા-
ત રૂડી પેરરે, આવ્યા ઉત્તરે જુને ધેરરે ॥ ૧૫ ॥ જાકઝમાળ દીઠું ધામરે,
ગમ્યો પાંચે બ્રાતોને મુકામરે; દુરીયોધન કહે કાઢી કેમરે, કહે કુંતા થયો
બહુ પ્રેમરે ॥ ૧૬ ॥ જવો ભાઈ અમે આંહી રહીશુરે, મળ્યું ધર ગમતું
સુખી થઈશુરે; તવ ગયો દુરીયોધન ધેરરે, બેઠાં માત બ્રાત આનંદ ભેર-
રે ॥ ૧૭ ॥ કુંતા કહે શુણો શબ્દ મ્હારોરે, હીતે દુષ્ટ દુર્યોધન સારારે; ધવું

ધરનું તો કષ્ટ કાપ્યુરે, ભીમ કહે મારા હાથને આપ્યુરે ॥ ૧૮ ॥ કુન્તા
કહે તુતો અવ જશીયોરે, જ્યાં ત્યાં લઢયા વઢયાનો રશીયોરે; ચાલો હવેતો
કરીએ સહનરે, તવ ભીમ વધ્યો વચનરે ॥ ૧૯ ॥ માતા અજણ્યું સ્થળ
હોય જ્યાંયરે, પેહેલા ચેતતા રહેવું ત્યાંયરે; આજનો દીન ચરચા જીઓરે
આપણુ સરવે છુટા છુટા સુઓરે ॥ ૨૦ ॥ માતા તમે સુઓ પરસાળરે, સુ-
વે ધરમ ખીજે માળરે; ત્રીજે અરજીન ચોથે શેદેવરે, પાંચમે સુએ નીકુળ
એવરે ॥ ૨૧ ॥ અમે ગમે ત્યાં સુધ રહીશુ રે, કાલે તમારી હાથે હા કહીશુ રે;
બોલ્યા કુન્તા પુત્રના પ્રેમીરે, બેટા જનમ તું રહ્યો વેંમીરે ॥ ૨૨ ॥ તવ
બોલ્યા ધરમ મોહારાજરે, માતા એતું કહ્યું કરો આજરે; કહી ધર્મ ગયા
પેહેલે માળરે, તવ માતા સુતાં પરસાળરે ॥ ૨૩ ॥ અરજીન ત્રીજે માળ
મયોરે, શેદેવ ચોથે સુધ રહ્યોરે; ગયો પાંચમે માળ નીકુળરે, ભીમ ચે
તીને રહ્યો મુળરે ॥ ૨૪ ॥ દ્વાર દેધ ગયો છેલ્લે માળરે, બેઠો જૈ ધાખામાં
વાયુ બાળરે; ॥ વળણુ ॥ વાયુ સુત ખીરાજીઓ, જૈ ધાખાની માંય; બ્યા-
સ વક્ષભ એમ ઓચરે, ભીમ વીચારે ત્યાંય ॥

કડવું ૩૫ રાગ રેકતાનો ઢાળ.

વૈશમપાયે એણીપેરે બોલ્યા, સુણ જનમેજે રાય; વીસ્તારી તુજ-
ને સંભળાણું, આધ્ય પરવ મહીમાય ॥ ૧ ॥ વરકોદર બેઠો ધાખામાં,
જણ્યું હરી ધ્યાન ધરણું; કાલે દાહાડે હુંગણું પણ, આજે તો જાણુ ક-
રણું ॥ ૨ ॥ એમ ધારીને જાણત બેઠો, વાયુ તણો કુંવાર; એવે મધ્ય રા-
ત્રી થઈકે, પ્રેત નીકળ્યાં જહાર ॥ ૩ ॥ પાંચમે માળે ટોણુ નીકળ્યું, શામ
વરણુ ગોળ ચક્ષ; કેશ પીળા ચરણુ અવળા, નજરે દીઠું ભક્ષ ॥ ૨૪ ॥
તવ તે પ્રેતો રાજી થઈને, નીકુળ પાસે ફરતાં; નીકુળજી છે ભર નીંદ્રામાં,
ખાઈ ખાઈ શબ્દજ કરતાં ॥ ૫ ॥ લેક્ષજ ચોટ્યું ભક્ષ જોઈને, બકવા કરે
મસ્તાન; અમાશીમાં ભીમ બેઠો, તેણે તો સાંભળ્યું કાન ॥ ૬ ॥ એટ-
લે તો વીચારમાં પડીયો, કાણુ બોલે મેહેલ માંય, સર્વને ખાણું તેવો હું
બેઠોને, ખાઈ ખાઈ તે શું થાય ॥ ૭ ॥ એમ જાણી છાનો માનો, ભીમજ
ઉઠ્યો થયો; પાંચમા માળની નીસરણીમાં, આવીને જોઈ રહ્યો ॥ ૮ ॥
દમ દમ પ્રણીએ જોવા લાગ્યો, કુન્તા કરો સુત; જણ્યું કે નીકુળને નડશે,
છે પ્રેત જતી જીત ॥ ૯ ॥ એમ વીચારી ભીમ બોલ્યો, મુજ સામાં માંડો
ચક્ષ; હું છું જડા જોઈએ તેવો, આવો કરો મારું ભક્ષ ॥ ૧૦ ॥ એ સુક-

લામાં શું તમે ખાશો, મને મરવા ઇચ્છાય; તવ ભુત કહે આવ્ય હેઠા,
 ભીમ કહે ધાખા માંય ॥ ૧૧ ॥ ચાલો અગાશીમાં ઠીક ક્ષવશે, ન માનશે
 તમે તુત; ભીમને કહ્યે ભોળવાઈ ગયાં, ઉપર ચાલ્યાં ભુત ॥ ૧૨ ॥ ભી-
 મ તેડીને ગયો ધાખામાં, પછી વધો વચન; હું મારી માને ગમતો નથી
 માટે, મરવાનું મને મન ॥ ૧૩ ॥ પણ મારી કાયા કઠણ છે તે, સુધ રહુ
 હું ઉધો; ખાતા ક્ષવે તેથી નરમ કરવા, મુજ પર ચઢીને કુદો ॥ ૧૪ ॥ ભુત
 કહે આ ભલો માણસ છે, એવે સુતો ભીમ સાર; ઉપર ચઢી કુદવા લા-
 ગ્યાં, ભુતાવળ તે વાર ॥ ૧૫ ॥ હાથ ચરણ અંગને ગદડે, યુકતીથી આ-
 ડો આંક; ભીમે જણ્યું યુદ્ધ કર્યું તું, તે ઉતરે છે થાક ॥ ૧૬ ॥ શરીરને
 મુખ સારૂ થયું તવ, ભીમ કહે નીચે આવો; હવે કાયા નરમ થઈ છે, સન-
 મુખ બેસીને ખાવો ॥ ૧૭ ॥ છત ભોળીયાં ભોળવ્યાં ભીમે, તરત ઉત-
 ર્યાં હેઠાં; ઉઠીને ભીમ બેઠો થયો તેના, સનમુખ સરવે બેઠાં ॥ ૧૮ ॥ પ-
 છી ભીમ કહે ભક્ષ કરો, પ્રથમ ચુસો હાથ; ભુતાવળ ગયાં વળગવા
 તવ, ભીમે ભીડાવી ખાથ ॥ ૧૯ ॥ વાયુના સુતથી મુક્ત થવાનાં, એવી
 છે રૂશી વાણ; પ્રકોદરે જ્યાં દબાવ્યાં કે, નીકળી ગયા પ્રાણ ॥ ૨૦ ॥ ચૈ
 ગયા ચોખાં રહી ગયાં ખોખાં, ભીમે ટાળી બધી બ્યાધી; દોરડું લાવી
 ભુતાવળની, ચોટલીઓ બધી ખાંધી ॥ ૨૧ ॥ ચોળ બંધ બંધન કરીને,
 ટીંખળ જેવું કીધું; સાંદેખે એમ અગાશી આગળ, તોરણ ટાંગી દીધું
 ॥ ૨૨ ॥ પછી નીરભય ભોમી ભાશી, નીર વરતી વંત હું તો; છેક નીચે
 કુન્તાજી પાસે, પરસાળમાં જઈ સુતો ॥ ૨૩ ॥ એટલે પાછલી પોહોર રાત્રી-
 એ, ઉઠ્યો દુરીયોધન; ભાઈ ભોજઈઓને ઉઠાડ્યાં, બોલીયો મુખ વચન
 ॥ ૨૪ ॥ રશેાઈ કરી જમી પરવારો, હમણા દીવશ ચડશે; પાન્ડવ ભુતથી
 મુઆ હશે ત્યાં, રડવું કુટવું પડશે ॥ ૨૫ ॥ એટલે સર્વે કીધી સતાપી, પાપી કહે
 ત્યારથેએ; ચાલો મામા ઘોડે બેસીને, ચરચા જોવા જૈએ ॥ ૨૬ ॥ એવે રસોઈ
 ત્યાર થઈ ત્યાં, ભોજન લીધાં કરી; પછી અસ્વે બેસીને ચાલ્યા, ચાલ્યા
 જોવા ચીત ધરી ॥ ૨૭ ॥ મોઢે મ્હો સુજે તેવી વેળા, ચાલ્યા પાન્ડવને
 ધામ; મેહલ આગળ આંટા મારે, ઉંચુ જોયું તે ઠામ ॥ ૨૮ ॥ તોરણ જેવું
 જરા દેખાયું, તવ બોલ્યો અંધ સુત; જુઓ મામા પેલાં લટકે, મુને ભા-
 સે છે છત ॥ ૨૯ ॥ નીરચે પાન્ડવે મારી નાંખ્યા, મામો કહે ભાઈ ભલે;
 કોઈ દહાડો ભુતાવળના, જેવીજ આપણી વહલે ॥ ૩૦ ॥ મનમાં સમજ-
 ને વળ્યા પાછા, એવામાં બહાણું વાય; આવતા જતાં લોકોએ દીધું, જો-
 વા ભરાયું ત્યાંય ॥ ૩૧ ॥ જુઓરે ભાઈ ભુતઠાં મુઆં, ઠીક ઠેકાણું પાડ્યું-

તે આખા ગામનું પાપ હટું, કુન્તી સુતોએ કાઢાડયું ॥ ૩૨ ॥ એવામાં
 ઉઠ્યા ચાર ભાઈ, ઉઠ્યા કુન્તા માત, લોકને દેખીને ખહાર આવ્યાં, જોવા
 લાગ્યા સહુ સાથે ॥ ૩૩ ॥ દીઠાં ભુતાવળને ભય ભાસ્યો, છે ધરમાં
 ભીમ સુત; કુન્તાજીએ જૈને ઉઠાડ્યો, હો દીકરા અંહી ભુત ॥ ૩૪ ॥ આં-
 ખ્યો ચોળતો ભીમ ઉઠ્યો, ખહાર આવ્યો થઈ ઠીક; ઉંચું જોઈને બોલીયો
 મા, મુને લાગે છે ખીક ॥ ૩૫ ॥ તવ કુન્તાજી કહે કેમ કરવું, આપણને
 ભય વ્યાપ્યો; ભીમ કહે તમારે ભત્રીજે, મેહેલ ભલેરો આવ્યો ॥ ૩૬ ॥
 દુષ્ટ જને તો દગોજ કરવા, દીધું આ ભોવન; મરણ પામત નીકુળ ભાઈ
 કરત ભુત વીધન ॥ ૩૭ ॥ પણ મેં તો કરી ભૈખધી ભુતની, પોહોચા-
 ડ્યા વીજણને સરણ; એમ કહીને તોરણ તોડી, ફેંકી દીધું ધરણ ॥ ૩૮ ॥
 નીરવરતીથી રહ્યા પાન્ડવ, શુકરે દરીયોધન; લોકની લાજે પાન્ડવ કાળે,
 મોકલે વસને અન ॥ ૩૯ ॥ ખાય પીએને ફરતા ફરે, પાન્ડુરાયના તન;
 ભીમ ભમે નીત્ય અખાડામાં, એમ કાઢે છે દન ॥ ૪૦ ॥ એવામાં એક
 દીવશ આવ્યા, પાન્ડવ ઘેર વીદુર, કુન્તા કહે દીયરજી પધારો, આજે તો
 હરખ્યું ઉર ॥ ૪૦ ॥ એમ કહીને આસન આપી, બેસાડ્યા ભોવન, અરે
 રે દીયર દુખીયાં અમે, કહી ભર્યા લોચન ॥ ૪૧ ॥ તમારા બધું મરણ
 પામ્યા, મુકીને નાના બાળ; એટલે અમે ઓશીઆળાં, કોણજ લે સં-
 ભાળ ॥ ૪૨ ॥ ન બાપાં છે છોકરાં તે, તમારે લેવો તપાસ; છા તમે એ
 મના તાત ઠેકાણે, કરો દીયરજી ક્યાસ ॥ ૪૩ ॥ રમતાં ફરે ને ભમતાં ફરે,
 નહીં વિદ્યા અભ્યાસ; કોણ આપે કેળવણીને, કોણ રાખે ત્રાસ ॥ ૪૪ ॥
 તે વીના નવ પડે ઠેકાણુ, વીચારો દલ સાથ; તમ બંધુ રળી રાજ્ય લા-
 વ્યા, તે પડ્યું દુષ્ટને હાથ ॥ ૪૫ ॥ પોતાના પીતાનું સંભાળે તેવા, સુત
 કરે તૈયાર; વીદુર કહે લક્ષણ જોવું, તે પછી સૌ વીચાર ॥ ૪૬ ॥ વળણ
 ॥ જોવું પરીક્ષા સુતની, તે પછી વિચાર; વજ્રલ વઢે બોલાવીઆ, કુ-
 ન્તાએ કુવાર. ॥

કડવું ૩૬ રાગ બીલાવરની છાયાનો

વેશમપાયે એણીપેરે બોલ્યા, સુણ જનમેજે રાય; વીસ્તારો તુજને
 સંભળાવું આઘ પરવ મહીમાય ॥ ૧ ॥ પાંચે પાન્ડવ આવીયાને, કાકાને પ-
 ળ્યા પાય; વીદુર કહે કેમજ કરશે, દીકરા ધરમરાયારા તમારે માંથેતાત
 નથીને, નથી પેસો કે પુંછ; ખાઈ પીને ફરતા ફરો છો, એવી શું અક્ષત.

સુજી ॥ ૩ ॥ ધરમ કહે સાંભળો કાકા, શું કરવા ધન માલ, પેટમાંથી ક-
 હાડી પુન્ય કરીશું, જેથી રીઝે નંદલાલ ॥ ૪ ॥ અન વસ સહુને આપેછે,
 વીશ્વંસર દીનનાથ; રાજ્યપાટને પૈસો પુજી, કાણુ લેધ ગયું સાથ ॥ ૫ ॥
 માટે શું ધનને કરવું છે, ખાધ પી બેશી રહીશું, દુરીયોધન બધું મોકલે
 છે, ગોવિંદના ગુણ ગઈશું ॥ ૬ ॥ નીરવરતી વંત વીદુરે જાણ્યો, પુછ્યું
 શેદેવને એમ; કહો દીકરા દાહાડા તમારા, કાહાડશે કરીને કેમ ॥ ૭ ॥
 શેદેવ કહે સાંભળો કાકા, સુખમાં દીવશ જશે; ચીતમાં જરાએ ચીંતા
 નથી, ધણી છે આપણી પાસે ॥ ૮ ॥ વીદુરે જાણ્યું વીઠલ સાથે, સાચી
 ગોઠડી એની, માટે બોલે નીરવરતીનું, સોશના એને શેની ॥ ૯ ॥ પછી
 પુછ્યું નીકુળજીને, તમારી શું ગત થાશે; નીકુળ કહે અન મોકલે છે, તે
 તો નીત્ય ખવાસે ॥ ૧૦ ॥ પણ વસો મોકલે ઉતરેલાં, દુરીયોધન દુરમતી
 સારા પોશાગ પેહેરવાના, મુજને મળતા નથી ॥ ૧૧ ॥ વીદુરે જાણ્યું વ-
 ણીગીયો છે, પછી બોલાવ્યો ભેમ; દીકરા તમે રાજ્ય વિનાના, દિવસ
 કાઢશે કેમ. ॥ ૧૨ ॥ ભીમ કહેછે કાકા મહારા, ખાધ પી કરતા કરીએ;
 બાગ બગીચાની હવા ખાધ, અખાટે કુસ્તાઈ કરીએ ॥ ૧૩ ॥ માત બ્રા-
 તને ઈછા થશે, રાજ્ય લેવાની જ્યારે; દુરીયોધનનું ડોકું ઝાલી, રાજ્ય
 લેધ લઉં ત્યારે ॥ ૧૪ ॥ વીદુરે જાણ્યું છે મસ્તાનો; રેહેછે કુશળ ખેમ;
 અરજીનજીને પુછ્યું બેટા, તમે કરશે કેમ ॥ ૧૫ ॥ તવ અરજીનને આં-
 સુ આવ્યાં, તમે અમારા હીત; જુઓ મારા ચારે ભાઈની, તમોએ જાણી
 રીત ॥ ૧૬ ॥ એમને કોઈને ચીંતા નથી, દીવશ તે કેમ જસે; કાકા કાં-
 ઇક નાંખો ઠેકાણે, જય તમારી થાશે ॥ ૧૭ ॥ વીદુરે જાણ્યું આ છોકરું
 તો, છે ધણું ચીંતાતુર; એમ જાણી અરજીન પ્રત્યે, બોલ્યા બકત વીદુર
 ॥ ૧૮ ॥ આજથી બેટા આવજે તું, રાજ્ય સભાની માંય; માન્ય દેધને હું
 બોલાવીશ, સોંપણ કરીશ ત્યાંય ॥ ૧૯ ॥ રાજના કાજની અફલ આવે,
 શીખો લેજો ચતુરાઈ; અરજીન કહે વાર કાકા, આવીશ સભા માંહી
 ॥ ૨૦ ॥ પછી વીદુર ઘેર ગયા, જમી ચાલ્યા સભામાંય; જઈ બીરાજ્યા
 એવામાં અરજીન, જમીને ગયો ત્યાંય ॥ ૨૧ ॥ વીદુરજીએ પોકાર કીધો,
 આવો અરજીન તન; દેખીને ત્યાં દગ્ધ થયો, દુષ્ટ દુરીયોધન ॥ ૨૨ ॥ એવે વી-
 દુર બોલીયા તું, સુણ દુરીયોધન રાય; રાજ્ય કાજ કાંઈ સોપો આને,
 પુરો પ્રવીણ એ થાય ॥ ૨૩ ॥ દુરીયોધન કહે કેમ મામા, શીખી જશે
 રાજ રીત; મામો કહે એમ શું શીખે છે, ન રાખો; વીપરીત ॥ ૨૪ ॥ દુ-
 રીયોધન કહે કરણ વીરા, તમારી પાસે રાખો; રાજકાજનું હોય લેખવા-

નું, તેવા કામમાં નાંખો ॥૨૫॥ તવ કરણે બોલાવ્યો પાશે, સોંપણ કીધું
કામ; દુરીયોધન કહે મામા એનું, અરજીનજી છે નામ ॥૨૬॥ તેણું મ્હોટું
નામ દેધને, બોલાવતાં લાજ મરીએ; એનો માયે કહ્યું મંત્રથી થયા, મં
ત્ર પુત્ર નામ ધરીએ ॥૨૭॥ મામો કહેકે વ્યાજખી છે, મંત્ર પુત્ર કહે
નામ; સકળ સલાને નામ બતાવ્યું, કુડીલાનું કુડુ કામ ॥૨૮॥ પછી મંત્ર
પુત્ર કહે સૌ, અરજીનને દલ દુખ; પણ પરાધ વિદ્યા લેવા, રાખે છે હસ્ત મુખ
॥૨૯॥ બોલાવતામાં ઝડપ ઉઠે, ઝડપથી કરે કામ; સાંજે શીખીને ઘેર
જાયે, લખી લે છે તમામ ॥૩૦॥ રાત્રીએ દીવસે અભ્યાસ કરે, ભણવા-
ની ચીંતાય; વળી મેહેણું સાંભળે તે, મનમાં ઘણો મુઝાય. ॥૩૧॥ ઘે-
ર કોઇને કહેતો નથી, મનમાં બળાપો થાય; દીવશે દીવશે જય સુકાતો,
બે પાસની ચીંતાય ॥૩૨॥ એમ ઘણા દન વીતી ગયા, અરજીનની ગળી
જાત; એવામાં એક દીવસ જોડે, જમવા બેઠા સહુ બ્રાત ॥૩૩॥ પીરસે
માતા બંધુઓ ખાતા, ભીમ તણુ મન મ્હોયું; સૈજ સ્વભાવે વરકોદરે,
શરીરો સામું જોયું ॥૩૪॥ ધરમ શેદેવ નીકુળજીને, દીઠા જેવા હતા તે
વા; પોતાનું શરીર જોઈ વીચાર્યું, છીએ એવાને એવા ॥૩૫॥ એકલો
અરજીન સુકાયો દીઠા, ભીમે કયો વીચાર; કોહો ના ઠાહો પણ અરજીન-
જીને, છે દલે દુખ અપાર ॥૩૬॥ મનમાં સમજ્યો કાંઈ ન બોલ્યો, એવે
જમી રહ્યા સર્વ; ઓરડામાં માને ભીમે બોલાવ્યાં, પાય પડ્યો મુકી ગર્વ
॥૩૭॥ ઓ મારી માતા સુખની દાતા, સૌ અમે કુશળ ખેમ; શું અર-
જીન અળખામણો છે, સુકાઈ ગયો કેમ ॥૩૮॥ કુન્તાજી કહે તમે ન ક-
કરા, એતો ભણે છે વીધાય; રાત્રીને દીવસ જાપતો નથી, તે દુખથી સુ-
કાય ॥૩૯॥ ભીમ કહે છે આટલો બધો, તેથી સુકાય કેમ; જનેતા એને
છે દુખ ઉંડું. મને પડ્યો છે વહેમ ॥૪૦॥ કુન્તા કહે શું જાણીએ આ-
પણ, કહ્યા વીના એનું દુખ; ભીમ કહે અમને બહાર ઠાઠી, વાતલ્યો એ
ને મુખ ॥૪૧॥ અમારા ચારેના દેખતાંએ, નહી કહે વાત તમને; ભી-
સ્મ પીતા બોલાવે છે કહી, બાગમાં મોકલો અમને ॥૪૨॥ અમે જઈએ
એઠલે તમે, પુછી જો જો માત; પછી હું ઘેર આવું ત્યારે, મુજને કેહેજો
વાત ॥૪૩॥ જા કુન્તાજી કહે વાર બેટા, સમજી નીકળ્યાં બહાર, પછી મા-
તા બોલીયાં તમે, સાંભળો કુંવર ચાર ॥૪૪॥ અરજીન વીના ચારે ન
દન, મ્હોટા બાગમાં જવો; ભીસ્મ પીતાએ તેડાવ્યા છે, માટે જઈ મળી
આવો ॥૪૫॥ એટલે ઉઠ્યા ચારે બંધુ, જવાને નીકળ્યા બહાર; એવા
માં અરજીન સલામાં જવા, થઈ ગયો તૈયાર ॥૪૬॥ કુન્તાજી કહે, અર-

જુન બેટા, છે હજુ જવાની વાર; ટાડી મીઠી વાત કરીએ, સુખ દુખની
લગાર ॥ ૪૬ ॥ વળણુ ॥ એમ કહી બેસાડીયો, દીધાં ધરના દ્વાર; વલ્લ-
ભ વડે પંથે જતાં; ભામે કયો વીચાર.

કડવું ૩૭ રાગ અહો રાયજનો.

વેશમપાયે એણીપેરે બોલ્યા, સુણ જનમેજે રાય; વીસ્તારી તુજને
સંભળાણુ, આથ પરવ મહીમાય, અહો રાયજ સુણીએ ॥ ૧ ॥ ભીમે
વીચાર્યું અરજુનજને, પુછી લેશે મુજ માત; પણ અરજુન સોગન દેશે
તો, નહી કહે મુજને વાત. આહો ॥ ૨ ॥ તો મ્હારી મેહેનત કરેલી જશે
ધાર્યું વાયુ સંતાન; તે માટે હું પાછો વળુને, સાંભળુ કાનો કાન. અહો
॥ ૩ ॥ એવું જણી ભીમ બોલ્યો, ધરમ ભાઈ હું જવું; તમે આલ્યા જ-
વો રમાલ મારો, ઘેર ભુલ્યો લઈ આવું. આ ॥ ૪ ॥ એમ કહીને પાછાજ
વળીયો, બળીયો અપરમ પાર; બોવન આવી જવાને લાગ્યો, દીઠાં દી-
ધેઠાં દ્વાર. આ ॥ ૫ ॥ તવ ભીમ ગજરાયો કેમ કરીશું, ફેરો ફેગટનો પ-
ડીઓ; માળની ખારી દીઠી હથાડી, છલંગ મારીને ચડીયો. આ ॥ ૬ ॥
કોઈ ન જણે તેવીજ રીતે, બોવન વીશે પેઠો; ચોકના દાદરમાં કરી ડોકું,
સાલળવા ભીમ બેઠો, આ ॥ ૭ ॥ તે ચોકમાં અરજુનને કુન્તા, બીરાજ્યાં
સાક્ષાત; અરજુન કહે શું કોહો છો માતા, શી પુછવીછે વાત. આ ॥ ૮ ॥
તવ માતા કહે દીકરા મ્હારા, મને પડ્યો છે ઝહેમ; શરીર સામુ નથી બે
વાતું, સુકાતો જાયછે કેમ. આ ॥ ૯ ॥ અરજુન કહે માવડી મ્હારી, બણ-
વાની ચાંતાય; મેહેનત પડે રાતને દાહાડો, તેણે શરીર સુકાય. આ ॥ ૧૦ ॥
તવ કુન્તા કહે દીકરા મારા, આવડો નવ સુકાય; તુજ દલમાં કાંઈ દુખછે
મ્હોટું, એવું મુને જણાય. આ ॥ ૧૧ ॥ અરજુન કહે નથી માતા, કુ-
ન્તા વધાં મુખ વાણુ; સાચુ મુજને કહે નહી તો, પરમેશ્વરની આણુ. આ
॥ ૧૨ ॥ અરજુન કહે સોગન દીધા, વણુ વીચારે માત; દુખ મારું તમને
કહું પણ તમે, કહી દો ભીમને વાત. આ ॥ ૧૩ ॥ એટલે કુન્તાજ એમ
બોલ્યાં, હાથ દીકરા મહારા; એ ગાંડીઆને વાત કરતો, મુજને સોગન
તારા, આ ॥ ૧૪ ॥ તે વાત ભીમે સાંભળી કાને, વીચાર મનમાં લાગ્યો;
સોગન ખાઈને માતાજ બેઠાં, બહુ થયું હું આગ્યો. આ ॥ ૧૫ ॥ એવે
અરજુન માતાની પ્રત્યે, રડીને બોલ્યો મુખ; રાજ્ય સભામાં કટ્ટ વચન-
નું, મુજને દારણુ દુખ. આ ॥ ૧૬ ॥ જયારે સભામાં જવું છું ત્યારે, કો-

રવો મ્હેણું દે છે; અરજુનજી કાઠ કહેતું નથીને, મંત્ર પુત્ર સહુ કહે છે.
આ ॥ ૧૭ ॥ તે દુષ્ટે હું દુષ્ટજો પડ્યો, એરે મારી માત; કુન્તાજી કહે
છાનો રહે તું, સાંભળ કહુ એક વાત. આ ॥ ૧૮ ॥ દુર્યોધન તને એવું ક-
હેતો, તું પણ મ્હેણું દેજે; દુર્યોધન કહી બોલાવીશ નહી, આખલાનો સુત
કહે જે. આ ૧૯ ॥ એના માતા ગાન્ધારીનો, દીવસ વાંકો થયો; ના-
હાની હતી ત્યારે માહાદેવજીનો, નંદીયો પરણી ગયો. આ ॥ ૨૦ ॥ અરજુન
જી કહે મ્હેણુ દેવામાં, ન ચાલે મ્હારી હામ; ભીમમેડેથી બોલી ઉઠ્યો, એતો
મ્હારૂજ કામ. આ ॥ ૨૧ ॥ એમ કહીને ચોકમાં આવ્યો, કહીશ કરમની કર-
ણી; દુર્યોધનને કહુકે તારી, મા આખલાને પરણી. આ ॥ ૨૨ ॥ તવ ત્યાં અર-
જુન લાગ્યો ધ્રુજવા, હવે ગતી શી થાશે; ભીમ જઈ મ્હેણુ દેશેકે, બણવાનું
મારૂં જશે આ ॥ ૨૩ ॥ એટલે કુન્તાએ કલેશમાંડ્યો, શત્રુ આવ્યો ક્યાંથી,
ભીમ કહે એ માતા મારી, આવ્યો હું ખારીમાંથી. આ ॥ ૨૪ ॥ કુન્તા
કહે તને જીવ આપુ, થનાર હોય તે થાય; ભીમે વીચાર્યું કંકાસ થાશે,
તરત લાગ્યો પાય. આ ॥ ૨૫ ॥ ભીમ કહેછે ક્ષમા કરો મા, નહીં કરું દુર-
મતી; દુષ્ટની સલામાં આગ મુકવા, મારે તો જીવું નથી. આ ॥ ૨૬ ॥
તવ કુન્તા કહે અરજુન બેટા, રોકી રાખું છું ઘેર; સલામાં એને નહીં
આવવા દેઉં, મરૂં કે મારૂં ઠેર. આ ॥ ૨૭ ॥ ઉઠો સલામાં સુષે સીધારો,
અરજુન તતખર થાય; મારગ જતા ભીમના ભયથી, પાછું જોતો જાય.
આ ॥ ૨૮ ॥ એ રીતે એ ગયો સલામાં, ભીમે કયો વિચાર; હમણાં ટાઢું
પડવા દેવું, દીવસ બેત્રણ ચાર. આ ॥ ૨૯ ॥ એમ ધારી ચાર દીવશ કા
હ્યા, પછી પાંચમે દન; અરજુન સલામાં જવા નીકળીયો, તવ ચાલ્યો
વાયુ તન. આ ॥ ૩૦ ॥ વસ્ત્ર પેહેરીને છાનો ચાલ્યો, પણ અરજુનનો નીમ;
પાછું વાળીને નીત્ય જોવું તે, જોતામાં દાઢો ભીમ. આ ॥ ૩૧ ॥ એ
ટલે અરજુન ઉભો રહ્યો ત્યાં, મારગ વચે અડીયો; એટલે ભી-
મસેન જણી જોઈને, બીજે મારગે ચડીયો. આ ॥ ૩૨ ॥ એટલે અ-
રજુનને જ્ઞાન્ત ભાગી, પોતાને પંથે પળીયો; બે રસ્તા થાય આજ-
ળ ભેગા, ત્યાં પાછો ભીમ મળીયો. આ ॥ ૩૩ ॥ અરજુનજી ક-
હે વીરા મ્હારા, શી ધારી છે પેર; જો તમે સલામાં આવતા હો તો, હું
જીવું પાછો ઘેર. આ ॥ ૩૪ ॥ ભીમ કહે કોણ આવે સલામાં, કહી ખજર-
માં પેઠો; એક તંબોળીની દુકાન ઉપર, મુખવાસ ખાવા બેઠો. આ ॥ ૩૫ ॥
તવ તંબોળી થર થર ધ્રુજ્યો, કેમ પધાર્યા હાંય; ભીમ કહે દે તંબોળ
મુને, ડરીશ નહીં મનમાં. આ ॥ ૩૬ ॥ એમ કહીને મુખવાસ લીધો, ત-

રત ઉભો થયો; અરબુનનો પંથ રહેવા દધને, અવર પંથે ગયો. આ
 ॥ ૩૦ ॥ બીજે મારગ સભાની પુંઠે, આંચો વાયુનો તન; મજબુત કી-
 લ્લો રાજ્ય સભાનો, ભીમે વીચાર્યું મન. આ ॥ ૩૮ ॥ કાને ન સાંભળું
 નેત્રે ન દેખું, ફેરો ફોગટ પડીયો; પછી પાછી ચુકતી વીચારી, કીલ્લાને
 કાંઠરે ચડીયો. આ ॥ ૩૯ ॥ કોટની કીનારી ઉપર બાજ્યો, રૂડો મચાવ્યો
 રંગ; કોટ પર મુઠ્ઠી મુઠ્ઠી પર ડાચું, રાખ્યું લખડતું અંગ આ. ॥ ૪૦ ॥ એ
 વી રીતે રહ્યો સભાની પુંઠે, ઘટ્ટીએ સર્વ દેખાય, એવે અરબુન આંચો.
 સભામાં, ભય ભયો મન માંય. આ ૪૧ ॥ એટલામાં દુરીયોધને દીઠો,
 ક્રોધ ધણો ઉપજાવ્યો; ગર્જના કરી કહ્યું કેમ મોડો, મંત્ર પુત્ર તું આંચો.
 આ ॥ ૪૨ ॥ એ વેણ પ્રકોદરે સાંભળીયું, ધણો ક્રોધે ભરીયો; ક્રોધ ન
 બળે એ રીતે પાછો. સભા પુંઠે ઉતરીયો. આ ॥ ૪૩ ॥ નીચે ઉતરી અ-
 ળગો ચાલ્યો, મેઘનાદે ગડ ગડીયો; દોટ મુકીને કોટ કુદીને, રાજ્ય સ-
 ભામાં પડીયો. આ ॥ ૪૪ ॥ એવામાં લાંબો હાથ કરીને, જાલ્યો રાજ
 કરણ; શકુની ગયો નાસવા તવ, ભીમે જાલ્યો ચરણ. આ ॥ ૪૫ ॥ ત્રી-
 ને જાલ્યો દુર્યાશનને, ચોથો દુરીયોધન; ચારેને નીચે નાખીને ઉપર,
 બેઠો વાયુનો તંન. આ ॥ ૪૬ ॥ બોજ બહુ બળીઆનો આંચો, ત્રાણ
 ત્રાણ પોકારે; રીસ ભરેલો દંત પીસીને, ગડદા કોહોણી મારે. આ ॥ ૪૭ ॥
 બહુ માર માર્યો ચારે જણાને, નેત્રામાં વહે નીર; પેટ પાસામાં પ્રહાર પ-
 ડ્યો તે, નાકે વહ્યું રૂધીર. આ ॥ ૪૮ ॥ કોણ વારી શકે વરકોદરને, જુએ
 સભાનો સાથ; એટલે ઉઠ્યા વીદુર કાકા, જૈ જાલ્યા ભીમના હાથ. આ
 ॥ ૪૯ ॥ હાહાં દીકરા આ શું કરે છે, ભીમ વધો વચન; જુઆ કાકા મે-
 હેણું દીધું, કેહે છે મંત્રના તંન. આ ॥ ૫૦ ॥ ભલે અમે તો મંત્રના પુ-
 ત્રો, કહું એની વાત વરણી; એની માતા ગાન્ધારી તે, આખલા સાથે પ-
 રણી. આ ॥ ૫૧ ॥ જુઓ કાકા કહીને કેહેવરાવ્યું, ભાગું એનું ડાચું;
 બોલ્યરે દુરીયોધન પાપી, છે જુહું કે સાચું. આ ॥ ૫૨ ॥ દુરીયોધન કહે
 મેં નથી જોયું; કાંને તો સાંભળી વાત, શકુની મામા જણતા હશે, તેને
 પુછો ભીમ જાતા. આ ॥ ૫૩ ॥ ભીમ કહે છે કેમ શકુની, મારી નાંખું
 ઠેર; નહીં તો સાથે સાચું કહેજે, તો જીવતો જૈશ ઘેર. આ ॥ ૫૪ ॥ શકુની
 કહે શું પુછો છો, બળે છે આખી ધરણી; ગાન્ધારી બેન માલરીને, આ-
 ખલો ગયેલો પરણી. આ ॥ ૫૫ ॥ દુરીયોધન કહે સાચું છે ભાઈ, મુઠ્ઠી
 દો મા બાપ; મંત્ર પુત્ર હવે કહીયે તો, બ્રહ્મ હત્યાનું પાપ. આ ॥ ૫૬ ॥
 એટલે ઉઠી ગયો ભીમ બળીયો, ગયો પોતાને ઘેર; કાલો થઈ ડાસી કને

બેઠા, કાંઈ કહી નહીં પેર. આ ॥ ૫૭ ॥ ચાર જણાને માર પડેલો, તેનાથી નબ્બ ઉઠાય; ડાળી કરીને મેહેલમાં લીધા, સુવાડયા મંચક માંચ. આ ॥ ૫૭ ॥ વલણુ ॥ મંચકમાં ચારે પડયા, અરજીન ગયો ઘેર; બ્યાસ વ-
શલ મુખ ઓચરે, કહી કુન્તાને પેર ॥

કડવું ૩૮ રાગ ચોપાદ

બોલ્યા વૈશમ પાયે વચન, સુણ પરીક્ષત રાયના તન; જાણી કુન્તાએ સલાની પેર, ભીમ પર કરવા માંડ્યો ઢહેર ॥ ૧ ॥ કેમ ગયો તું સલામાં આજ, તને કહ્યા છતાં નથી લાજ; ભીમ કહે મા જુઠી છે વાત, શીદ મીથ્યા માંડ્યો ઉતપાત ॥ ૨ ॥ સલાના દરવાજામાં ચરણ, મેં મુ-કયો હોયતો થાજે મરણ; કહે કુન્તા આ બોલેછે એમ, બેટા અરજીન આ વાત કેમ ॥ ૩ ॥ કહે અરજીન સાંભળો સતિ, દરવાજામાં પેઠો ન-થી; બાહારથી ઠાટ કુદીને પડીયો, પછી ચારે જણાને નડીયો ॥ ૪ ॥ ભીમ કહે ખરી વાત માડી, માફ સત્ય દેવું દેખાડી; સલાની પુઠેથી હું જતો-તો, તેવે સોર બકોર થતોતો ॥ ૫ ॥ મંત્ર પુત્ર કહેતા હતા સર્વ, તેથી થયો મને ઘણો ગર્વ; મેં જણ્યું કે મને સૌ કહેછે, મંત્ર પુત્ર તણું મેણું દે છે. ॥ ૬ ॥ માટે પડ્યો સલામાં ધારી, આબ્યો ચાર જણાને મારી; તવ કુન્તાએ દીવી ગાળો, તને છે વઢવાનોજ આળો ॥ ૭ ॥ તું ગયો એ પાસે શું કરવા, હવે તુજ પર આદર મરવા; ભીમ કહે હવે ક્ષમા કરો, કહી નહીં જાણું અરો પરો ॥ ૮ ॥ એમ સમાવીઓ કંકાસ, ગયો અરજીન દુષ્ટોને વા-સ; જ્યાં સુતા કાયલી થઈ ચાર, ત્યાં આવી કીધો નમસ્કાર ॥ ૯ ॥ બો-લ્યો દુરીયોધન મુખ એમ, અમારે ઘેર તું આબ્યો કેમ; તારા ભાઈએ મા-યી મુને, માટે ન પેસવા દઉં તુને ॥ ૧૦ ॥ બોલ્યો અરજીન જોડીને હાથ, તમો સાંભળો માલરી વાત; અમને સહુને મારે માર, મરેતો સુખ થાય અપાર ॥ ૧૧ ॥ હૈયામાંતો બહાલો છે અતી, પણ કહ્યા વણુ આ-લતું નથી; લેવીછે પરની વીધ્યાય, માટે કેહેવી પડે હાયે હાય ॥ ૧૨ ॥ બોલ્યા શકુની ગરીબ આતો, હશે ભીમ તણું માર ખાતો; આવવા દેવો એને તો નિત્ય, લાગી આપણી સંગાથે પ્રીત ॥ ૧૩ ॥ દુર્યોધન કહે કરી બાધા, મંત્ર પુત્ર તણું સમ ખાધા; એને અરજીનજી કેમ કહીએ, બોલા-બ્યા વીના શી રીતે રહીયે ॥ ૧૪ ॥ મામો કહે આવી કરે કામ, એનું ગ-રીબડો ધરો નામ; એમ કરીને આવતો કીધો, જાણે સેવક માની લીધો

॥૧૫॥ કરે ઓસડ વાસડ આવી, ઘાલ્યો ચણુ પાત્રીને રીજવી; મટયુ
 દુષ્ટાને દુખ એક માસે, ચાલ્યા રમવાને મન ઉઠાસે ॥૧૬॥ અશ્વે બે-
 શી ગયા એ વન; થયો ત્રશાતુર રાજન, કયાં હશે જળનો ભાગ મીઠા,
 એવે કુપ ભલેરો દીઠા ॥ ૧૭ ॥ ઘોડેથી ઉતર્યો હેત આણી, પાત્ર વી-
 ના શાણે પીયે પાણી; બેઠો કુપમાં ઘાલીને પાય, પડી પગ મોજડી જળ
 માંય ॥૧૮॥ લાગ્યો રડવા મોજડી માટે; અતી દ્રવ્ય તો પણ જીવ સાટે;
 એવે એ પંથ દ્રોણાચાર, જતાં જોયા ત્યાં રાજકુંવાર ॥ ૧૯ ॥ આવી પુ-
 છયું રડે છે દયા કેમ, બોલ્યો દુર્યોધન મુખ એમ; જળ માટે નથી બે-
 ઠો રડી, મારી મોજડી કુઆમાં પડી ॥ ૨૦ ॥ દ્રોણે દર્ભ શળી એક લીધી,
 મંત્રી કુપમાં ફેંકી દીધી; તવ જળ ઉભરાયું તે વાર, આવ્યું મોજડી સ-
 હીત જહાર ॥ ૨૧ ॥ લીધી મોજડી જળ પીધું, આ માહારાજે સાફ કા-
 મ કીધું; બોલ્યો છત્રપતી શીશ નામી, તમોછો વીધ્યાવંત સ્વામી ॥ ૨૨ ॥
 માટે ચાલો તમો અમ ઘેર, શીખવો બાણ વીધ્યાની પેર; મુજ ઘેર
 બધી રાજધાની, તેનો ભાગ લેજો એક આનો ॥ ૨૩ ॥ અમો સો ભાઈ,
 ઓ શીખનારા, થાશું વોધારથી સા તમારા; દ્રોણ કહે ચાલો ભલે ભાઈ,
 આવ્યા હસ્તીના પુરમાં ॥ ૨૪ ॥ દોઢો દ્રોણને એક મુકામ, ભાગ લ-
 ખાવી વસ્યા તે ઠામ; ગોર કૌરવના કપાચાર, તેની ભગની હતી એ સાર
 ॥ ૨૫ ॥ તેતો પરણાવી દ્રોણની સંગ, થયા ત્રસ્થી ધરી ઉમંગ; એવે એક
 દિવસ શુભ જોઈ, ધાર્યું ભણવા કૌરવ સહુ કોઈ ॥ ૨૬ ॥ સત બંધુને શટ
 કારભારી, બેઠા અશ્વે કરીને ત્યારી; ઉભા રડી જુએછે શુકન, એવે આ-
 વ્યો ત્યાં ઇંદ્રનો તન ॥ ૨૭ ॥ બોલ્યો અરજુન શીદ સધારો, અશ્વ બે-
 સા કયાં આપ પધારો; બોલ્યો દુર્યોધન દુરમતી, અમે જઈએ ત્યા તુજ
 ખપ નથા ॥ ૨૮ ॥ કેમ મામા એ સંગ લેવાય, આવી બાણ વીધ્યા
 શીખી જાય; મામો કહે શું શીખે લગાર, એને બેસાડશું ઘર જહાર ॥ ૨૯ ॥
 અલ્યા ગરીબડા આવ્ય ચાલી, બેસજો ત્યાં મોજડીયો ઝાલી; અરજુને
 જણ્યું ભણવાનું, કાંક ફરે કરમનું પાનું ॥ ૩૦ ॥ એમ જણી કહ્યુ ભાઈ
 વાર, તમ સંગ પડ્યું પાનું મહાર; થયો આગળ કુન્તીનો તન, એવે શુ-
 ભ મળ્યા શુકન ॥ ૩૧ ॥ ગયા દ્રોણ ગુરુને ધામ, કર્યો અરજુને જહાર મુ-
 કામ; બીજ અશ્વ થકી ઉતરીયા, ગુરુના ઘરમાં પરવરીયા ॥ ૩૨ ॥
 ॥ વસણ ॥ અશ્વ ઉપરથી ઉતરી, ચાલ્યા અંધ કુવાર; બ્યાસ વલ્લભ એમ
 ઓચરે, કુન્તી કુંવર જહાર ॥

કડવું ૩૯ રાગ સાખાની ચાલ.

વૈશમપાયે એણી પેરે બોલ્યા, સુણજનમેજે રાય; વીસ્તારી તુજને
 સાંભળાવું, આધ્ય પરવ મહીમાય; ॥૧૧॥ અરજુન બેઠો ઓટલા ઉપર, પો-
 હોળી પલાઠી રાખી; દુરીયોધને ધામમાં જતાં, મોજડી ખોળામાં નાંખી
 ॥૧૨॥ તે મોજડી ગ્રહીને રહ્યા બેસી, કુન્તાજનો તન; ગયા સહુ દુષ્ટો માળ
 ઉપર, ગુરૂ તણે ભોવન ॥૩૧॥ તવ ગુરૂજ આનંદ પામ્યા, બેસાડ્યા વીવે-
 ક; પેહેલે દાહાડે મંત્ર આપ્યો, લખીને અઢક ॥૪૧॥ હ્યો આ મંત્રને મુખ
 પાઠ કરો, તે પછી ઉભા થાવો; પાટીમાં જોયા વીના; જળ્યાગ્રે બોલી જ
 વો ॥ ૫ ॥ કૌરવ કહે વારૂ મહારાજ, મંત્ર ગોખે ચીત ધરી; પછી સરવ
 બોલીયા છે, મંત્ર લીધો મુખ કરી ॥ ૬ ॥ ગુરૂ કહે મુકો પાટી હેઠી, સ-
 રવ ઉભા થાવો; લખેલો મંત્ર જોયા વીના, મોઢેથી બોલી જવો ॥ ૭ ॥
 તવ ઉભા થઈ બોલવા લાગ્યા, વીધા તણા શાહુકાર; જેમાં લખેલું તે-
 માં મુકેલું, ન નીકળ્યો ઉચાર ॥ ૮ ॥ એટલે ગુરૂ ક્રોધે ભરાયા, સાંભળી
 હ્યો સંતાન; ગાજીને ગુરૂ મંત્ર બોલ્યા, અરજુને સાંભળ્યો કાન ॥ ૯ ॥
 કૌરવ કહે આવડ્યો માહારાજ કાલે લઈશું જોર; એમ કહી શાહુકાર
 ઉઠ્યા, અરજુન એકલો ચોર ॥ ૧૦ ॥ ઉતરીયો દુરીયોધન આગળ, પુંઠે
 રહ્યા સૌ આવી; અરજુને ઉઠી છત્રપતીને, મોજડીઓ પેઢેરાવી ॥૧૧॥
 પછી અધરમી અશ્વે ખીરાજ્યા, ચાલોને તતખર થૈએ; દોડ ગરીબડા
 આગળ તુંતો, બાગમાં રમવા જૈએ ॥ ૧૨ ॥ અરજુન આમળ ચાલ્યો
 દોડતો, મંત્ર ગોખતો જય; કાકાના સુતને શેવક રીતે, દોડાવે નથી દયા-
 ય ॥ ૧૩ ॥ જેના તાતનું રાજ્ય ભોગવે તેને નહી વીચાર; એ લક્ષણ છે
 ભુંડુ થવાનું, રૂઠવાને કીરતાર ॥૧૪॥ ઘોડા ખેલાવતા બાગમાં આવ્યા,
 રમતનો કર્યો ધંધ; ભીમ તણા ભય થકી કીધા, બે દરવાજા બંધ ॥૧૫॥
 પછી કરણે પુરુષ તણો ત્યાં, દોડ બનાવ્યો એક; સાંભળજે સહુ રીતી
 રમતની, ઉછાળુ છું દોડો છેક ॥ ૧૬ ॥ તે ઝીલી લેજે હાથ આવેતો, પછી
 ગમે તેને મારો; જેને વાગે તે થાય ઘોડી, સ્વાર બને મારનારો ॥૧૭॥ તે
 ચછી બીજા બાકી રહ્યા તે, તમામ દોળે થાય; ઘોડીની પીઠે થાયટો મારી
 બે પ્રક્ષે ચઢી જાય ॥ ૧૮ ॥ સ્વાર થયેલો હોય ત પણ, ગમે ત્યાં નાસવું
 ધારે; ઘોડી થયેલો દોડ પડેલો, લેઈને ચ્હાય ત્યાં મારે ॥ ૧૯ ॥ ન મારે
 બે પ્રક્ષ ઉપર, આંખ ઢી પીંપળી જેહ; તે પર ચઢેલાને મારે, તો દાવ ન
 દ તેહ ॥૨૦॥ બાકીનાને દોડ મારે, તો તે ઘોડી થાય; ઘોડી થંએલો કરે સ-

વારી, એ રીતે રાખવો ન્યાય ॥ ૨૧ ॥ દીવસમાં ત્રણ દાવ લેવા, ચોથો
 પડે જોને શીશ; તેને માથે રહેવા દેવો, લેવો બીજે દીશ ॥ ૨૨ ॥ એવી
 રીતે ઠરાવ ધીધો, સાંભળાવ્યો ચીત ચોખે; અરજીનજી હાથે હા કરે, મંત્ર
 ગુરૂનો ગોખે ॥ ૨૩ ॥ પછી કરણે દડો ઉછાળ્યો, ઝીલ્યો દુરીયોધન; સા
 નાઠા પણ મંત્ર ગોખ્યામાં, રહી ગયો કુન્તા તન ॥ ૨૪ ॥ તેને દુષ્ટે દ-
 ડો માર્યો, આવ્ય અલ્યા કરજોડી; ગરીબડા તારે દાવ આવ્યો, થાને તું
 મહારી ઘોડી ॥ ૨૫ ॥ તવ કીકાને હાથ ઘડને ઘોડી થયો સતી તન; એ-
 ટલે ઉપર કરી સવારી, દુષ્ટ દુરીયોધન ॥ ૨૬ ॥ એટલે બીજા બાકી ર-
 હેલા, ધ્વેશ બુદ્ધિ મન ધારી; અરજીનજીની પીઠ ઉપર, જોરમાં થાપટ
 મારી ॥ ૨૭ ॥ એકસોને પાંચ થાપટો વાગી, રૂધીર તસરો છુટી; મારીને
 સહુ વ્રક્ષે ચઢીયા, ગયો દુરીયોધન ઉડી ॥ ૨૮ ॥ ઉતરી નાઠો તવ અર-
 જીને, પડેલો દડો લીધો; તાકીને દુરીયોધન ઉપર, દડો મારી દાધો ॥ ૨૯ ॥
 એટલે સરવ વ્રક્ષથી આવ્યા, શકુની બોલ્યો એમ; છત્રપતીને દડો મા
 ર્યો, તે દાવ બકાય કેમ ॥ ૩૦ ॥ અરજીન કહે આ શું બોલો, કેવી રીતે
 ન્યાય માપુ; શકુની કહે થાવુ છું ઘોડી, દાવ હું એનો આપુ ॥ ૩૧ ॥
 એમ કહીને એ થયો ઘોડી, અરજીને કરી સવારી; એટલે એકસો પાંચ
 નાઠા, લગાર થાપટ મારી ॥ ૩૨ ॥ પછી અરજીન ઉતરી નાઠો, દ્વેશ મામાએ
 ધાર્યો; કુન્તી સુતની પુઠે પડીને, એનેજ દડો માર્યો ॥ ૩૩ ॥ આવ્ય ગ
 રીબડા થા તું ઘોડી, તવ થયો બીજા વાર; મનમાંને મનમાં મંત્ર ગોખે
 થયો શકુની સ્વાર ॥ ૩૪ ॥ એટલે સરવે થાપટો મારી નહી દયા લગાર
 એ રીતે અરજીન પાસે, દાવ લીધો ત્રણ વાર ॥ ૩૫ ॥ ચોથી વારનો દા
 વ આવ્યો, અરજીનજીને માંથે; એટલે રમત બંધ કરીને, ઘેર ગયા સા
 સાથે ॥ ૩૬ ॥ બીજે દીવસે દ્રોણને ધામે, ભણવા ગયા સાર; અરજીન
 મોજડીયો ઉચકીને, જોડા છે દ્વાર બહાર ॥ ૩૭ ॥ બે મંત્ર દીધા બીજે
 દહાડે, તે ગોખ્યા ઘણી વાર; ઉભા થઈને બોલવા ગયા, બાપ તણા
 બુધવાર, ॥ ૩૮ ॥ ગુરૂએ ગર્જના કીધી, અરજીન સાંભળ્યા કાન;
 તરત રૂદેમાં ચોટી ગયા, પ્રસન શ્રી ભગવાન ॥ ૩૯ ॥ કૌરવ કહેકાલે શીખી
 શું, એમ કહી ઉતરીયા; અરજીન પાસે દાવ લેવા, બાગ વીશે પરવરીયા
 ॥ ૪૦ ॥ અરજીનને શીશ દાવ રહેલો, લીધો બીજે દન; એ રીતે નીત્ય
 રમેને ભણે, કુન્તી તણા જે તન ॥ ૪૧ ॥ મંત્ર શીખે તે ઘેર આવીને,
 લખા લે છે નીત નીત્ય; રમતાં રોજ માર ખાતાં, રોગ થયો વીપરીત
 ॥ ૪૨ ॥ પીઠના ઉપર નારાં પડીયાં, રૂધીરને પર જાય; બાંધી પેહે-

રે અંગરખુ, ન જાણે બંધુ કે માય ॥ ૪૩ ॥ એવી રીતે દુઃખ વેડીને, વી
ધા ભણ્યો ખટમાસ; જેવો જોઈએ તેવો એને, થઈ ગયો અભ્યાસ ॥ ૪૪ ॥
ઘેર કાંઈ જાણે નહીં તે, સ્નાન કરે નીત્ય છાનું; એવામાં એક દહાડો નહા-
વા, બેઠો સૌને અજણ્યું ॥ ૪૫ ॥ એવે પ્રકોદર ઓચીંતાનો, જઈ ચઢ્યો
એક માય; અરજુનજીની પીઠ ઉપર, નારાં દીઠાં ત્યાંય ॥ ૪૬ ॥ એટલે
અરજુનને જણવ્યા વણ, નીકળી ગયો બહાર; એકાન્ત બેસી વાયુને સુ-
તે, મન કર્યો વીચાર ॥ ૪૭ ॥ અરજુનને દુખ ઉપજ્યું છે, રૂધીર પર ભ-
રેલું; થયું હોયતો વાત કરે પણ, છે ઉત્પન કરેલું ॥ ૪૮ ॥ તે માટે નથી
કહેતો કેને, હું મ્હારો સંદેહ ખોલું; શું કરવાથી ઉત્પન થયું, આજ અ-
કીક્ષા જોવું ॥ ૪૯ ॥ એવું સમજી કાંઈ ન બોલ્યો, નર ઝીઠ્યો કરી સ્નાન
વસ્ત્ર પેહેરીને વીધ્યા ભણવા, ચાલો થઈ સાવધાન ॥ ૫૦ ॥ ॥ વક્ષણ ॥
અરજુન ભણવા આજીયો, ભીમસેન પુંઠે જય; વક્ષભ કહે કૌરવ તણી,
કરણી કેવી થાય ॥

કડવું ૪૦ રાગ દુહાની સાખી.

વૈશમપાયે એણીપેરે બોલ્યા, સુણ જનમેજય રાય; વિસ્તારી તુજને
સંભળાવું, આથ પર્વ મહીમાય ॥ ૧ ॥ ચાલ્યો પ્રકોદર છાનોમાનો, વી-
ચારી મન પેર; હું બીજે સ્થળ શાને ભટકું, જવું દ્રોણને ઘેર ॥ ૨ ॥
એવું જાણી દ્રોણને ત્યાં, ગયો સતીનો સુત; સામું ધર એક બ્રાહ્મણું,
ત્યાં, પેઠો ભમતો ભુત ॥ ૩ ॥ બ્રાહ્મણ થરથર ધ્રુજવા લાગ્યો, થઈ ગયો
તદ રૂપ; ધરમાં બેચાર છોકરાં તે, થઈ ગયાં ચુપા ચુપ ॥ ૪ ॥ ભીમ ક-
હે કાંઈ ભય ન ધરશે, ન માંડશે બાળ રોવા; અરજુન ગુરૂને ઘેર ભણે છે,
આવ્યો તે ચરચા જોવા ॥ ૫ ॥ તવ બ્રાહ્મણ કહે ભલે પધાર્યો, બેસાડ્યા
દે આસન; અરજુન કૌરવ બેળા થૈ આવ્યા, દ્રોણ તણે ભોવન ॥ ૬ ॥
ઓટલે બેઠો સુત સતીનો, અશ્વથી દુષ્ટ ઉતરીયા; અરજુનને ખોળે મો-
જડી મુકી, ધામ વિષે સંચરીયા ॥ ૭ ॥ સામા ધરમાંથી ભીમ જુએ, વ-
હી આંસુની ધાર; અરેરે અરજુનનો આ દહાડો, થયો ઉદાશ અપાર ॥ ૮ ॥
એવે સરવ ભણીને ઉડ્યા, ઉતર્યા માળથી દેઠા; અરજુને આપી મો-
જડી પછી, અશ્વ ઉપર સૌ બેઠા ॥ ૯ ॥ અરજુન એકલો ચરણ ચાલ
ધોડા ઘણા છે ઘેર; પણ પાપી એને ન બેસાડે, વણ ઝેરનું છે ઝેર ॥ ૧૦ ॥
પુંઠળ ભીમસેન જોવા ચાલ્યો, જોવું હવે કયાં જય; રમત રમવા આવી-

યા સૌ, પેઠા બાગની માંચ ॥ ૧૨ ॥ દરવાજા તો બંધ કીધા, ભીમ રહ્યો
 એક બહાર; એણે જાણ્યું મહીં શું કરે છે, તે જોઉં સારોધાર ॥ ૧૨ ॥
 એમ જાણીને બાગને કીલ્લે, કરતી દીડી વ્રજ ગટા; તવ તે કીલ્લાપર ચ-
 ડી બેઠો, સંતાયો જ્યાં લાંબી લટા ॥ ૧૩ ॥ એવામાં દુરીયોધન બોલ્યો,
 થા તું ગરીબડા ઘોડી, મંત્ર ગોખતો અરજીન આવ્યો ઘોડી થયો કરજો
 ડી ॥ ૧૪ ॥ એટલે ઉપર પાપી બેઠો, આવ્યા છે દાહાડા માઠા; બીજા ઘો-
 ડીને થાપટા મારી, વ્રજ ઉપર નાઠા ॥ ૧૫ ॥ આંખલી પીંપળીએ ચઢી
 ગયા, તે જોયું ભીમે દ્રષ્ટી; અરેરે મારા કગાલ ભઠને, વણીજ દે છે કષ્ટી
 ॥ ૧૬ ॥ વાગ્યા ઉપર વાગ્યા કરે ત, નારાં પડે શી નવાઈ; એવે ઘોડીથી
 ઉતરી નાઠો, દુર્યોધન બાગ માંધ ॥ ૧૭ ॥ અરજીને તવ દડો માર્યો, વા-
 ગ્યો દુરીયોધન; એના વતીનો દાવ લીધો, દુષ્ટ દુસ્થાસન ॥ ૧૮ ॥ અર-
 જીને તવ કીધી સ્વારી, જીએ છે સકળ સાથ, દુશ્યાશનને કોઈ ન મારે,
 નાઠા અરાડી હાથ ॥ ૧૯ ॥ તે પછી ઉતરી અરજીન નાઠો, દુશ્યાસને દાવ
 ધાર્યો; પુંઠળદોડી કુન્તા કુંવરને દડીમ દડો માર્યો ॥ ૨૦ ॥ એટલે અરજી-
 ન રડવા લાગ્યો નથી રમ્યાનો ભાવ; દુર્યોધન કહે કેમ રડે છે, થા
 ગોડી લાવ્ય દાવ ॥ ૨૧ ॥ અરજીનજી કહે નથી રમણું માર મને બહુ દો
 છે, તમો તમારે એક એકનો, દાવજ માંથે દ્યો છે ॥ ૨૨ ॥ પોતાનાને
 મારતા નથી, પક્ષ કરોછો અપાર, માટે મ્હારે નથી રમણું, નથી ખમાતો
 માર ॥ ૨૩ ॥ દુર્યોધન કહે ભોગ તારા, દાવ દેવા હૈ આવ્ય તારાવતી
 દાવ લેનાર હોય તો, સુખ રૂપે બોલાવ્ય ॥ ૨૪ ॥ તવ ભીમે જાણ્યું ભ-
 લું થયું, ઠીક વધો વચન; કાટ ઉપરથી ઉછળી પડ્યો, બાગમા વાયુ તન
 ॥ ૨૫ ॥ દુષ્ટ જનોએ ભીમને દીડો, દીવશ વાંકા થયા; આંખલીએને પીં
 પળીએ સૌ, કૈરવ ચઢી ગયા ॥ ૨૬ ॥ એટલે અરજીને એમ વીચાર્યું,
 ભલે આવ્યો ભીમ ભાઈ, નીત્ય આ રીતે રમતાં રમતાં મરત હું માર
 ખાઈ ॥ ૨૭ ॥ ભવીશમાં હતું તેટલું ભણ્યો, નીરવતીમાં પેઠો; ઓશી-
 આળો થઈ આવો જઈને, એક દારાણે બેઠો ॥ ૨૮ ॥ એટલે બોલ્યો વા-
 યુનો નંદન, ભાઈ રમ્યાનો ભાવ; ઉતરો હેઠા કૈરવ લોકો, હું આપું છું
 દાવ ॥ ૨૯ ॥ દુરીયોધન કહે ભુલ્યા ચુક્યા, શું કહું મુખ કથી, ક્ષમા ક-
 રીને જવો પાછા, દાવ જોઈતો નથી ॥ ૩૦ ॥ ભીમ કહે બહેવારે દેવો, હું
 નીત્ય રમવા આવું; દ્યો દાવ અરજીનની વતીનો, ઘોડી તમારી થાવું
 ॥ ૩૧ ॥ કૈરવ કહે કરો કણ્ણા, કરગરીએ કરજોડી; કાળજી કંપવા લા-
 ગ્યું અમારું, નથી જોઈતી ઘોડી ॥ ૩૨ ॥ ભીમ કહે કે બાળક ફરું, કેહે-

વત છે ઓ જુગે; અરજુનને શીશ દાવ રહે તો, ઘંટી પીંપજો હો ॥૩૩॥
 કૈરવ કહે કેહેવત ખોટું, શીદ મરો છો મથી; તમારા ગયા વીના અમેતો;
 ઉતરવાના નથી ॥ ૩૪ ॥ એવું સાંભળી લીમ કોપ્યો, કળકળીયો મન
 સાથ; કટી કશીને દંત ડશીને, પ્રક્ષોને દીધો ખાથ ॥ ૩૫ ॥ જે આંખલા
 ને પીંપજો છે, તે પર પ્રાક્રમ માંડ્યાં; હય હયાવી બળ કરીને, બે પ્રક્ષ
 ખેંચી કાઢાડ્યાં ॥૩૬॥ બે ઘટીકા લગી બાગમાં નાચ્યો, પછી વઘો વચ
 ન; હજી ઉતરો કહ્યું માનીને, ઉંધ બૂઝી અંધ તન ॥૩૭॥ કૈરવ કહે ઉ-
 તરીએ નહી, તો પણ કરશે કેર; ઉતરશું હેઠાતોએ પણ, નથી જવાના
 ઘેર ॥૩૮॥ માટે દયા લાવી દો મુકી, બાગમાંથી સંચરો; નહીતો અમા-
 રો ઉપાય નથી, કરવું હોય તે કરો ॥ ૩૯ ॥ લીમે જાણ્યું કે ભરાયો મુ-
 મત, ઉતરશે નહી સીધા; આંખ ત્રીપીંપજો બે ભુજ વિશે, ભુજવાં ભુજ-
 વાં લીધાં ॥ ૪૦ ॥ રાતો તાતો બહુ મદ માતો, ભાઈ તણી દાઝ કાઢાડે;
 બે ભુજના પ્રક્ષ આઘાં કરીને, માંહી ઓમાંહી પછાડે ॥ ૪૧ ॥ ડાળેડાળું
 પાંખડેપાંખડું, જે એક એકને અડે; થાય સપાટો, વાગે ઝપાટો અરબડી
 હેઠા પડે ॥ ૪૨ ॥ વાગે લાગેને હાડ ભાગે, ખંખેરી ખોડો કાઢાડ્યો; ઝુડી
 ઝુડી નીચે નાંખે જણે, આંખો વેડવા માંડ્યો ॥ ૪૩ ॥ એક સોછએ ધરણ
 ઢળ્યા, પ્રક્ષતણો માર દીધો; પછી પડેલાને વીણી લાવી, ઢગલો ભેગો
 કીધો ॥ ૪૪ ॥ પછી ગયો અરજુનની પાસે, કટી કશીને ખાંધે, જે નરનું
 પાંગોટું ઝાલી, બેસાડી લીધો ખાંધે ॥ ૪૫ ॥ કોટ કુદી બાગ બહાર પડીઓ,
 બે પંથ આબ્યા છેક; અરજુનને ખાંધેથી ઉતારી, માર્યો તમાચો એક
 ॥ ૪૬ ॥ આ પંથે જ ઘેર આપણે, હું કાકા ધર જતું; દીકરા એના મરવા
 પડ્યા છે, વધામણી ખાઈ આવું ॥ ૪૭ ॥ એમ કહીને ઘેર મોકલ્યો, આપ
 ગયો રાજ મહેલ; દત્રાષ્ટરને કહ્યું જઈને; તમ સુતની જુઓ સહેલ ॥ ૪૮ ॥
 બાગને વિશે સોએ ભાઈ, પ્રક્ષો ઊપર ચઢીયા; ઊતારે ઊતર્યા નહી હેઠા,
 વા વાચો ને પડીઆ ॥ ૪૯ ॥ ઝડપ જવો નહીં તો મરશે, જશે તમાર
 નામ; અંધ કહે હું સમજ્યો બેટા, તારું કરેલું કામ ॥ ૫૦ ॥ એવું સાંભ
 લી લીમ આલ્યો, ગયો પોતાને ઘેર, અરજુન જેને ઘેર બેઠો છે, કહી
 નહી કાંઈ પેર ॥ ૫૧ ॥ એટલે લીમે કહ્યું માતાને, ક્ષમા કરો હું રાંક, ભુ-
 લ્યો ચુક્યો માફ કરજો, આજ પડ્યો મમ વાંક ॥ ૫૨ ॥ કુન્તા કહે કે
 વાંક પડ્યા વણ, કેમ કહુ કુવાર; લીમ કહે કેમ અરજુનજીએ, નથી ક
 હ્યા સમાચાર ॥ ૫૩ ॥ એમ કહી અરજુનને ઝાલ્યો, ઘાલ્યો બગલની
 માંચ; અંજરખો ઊંચો કરીને, પીઠ બતાવી ત્યાંય ॥ ૫૪ ॥ કુન્તા ધરમ

વીસ્મય પામ્યાં, આને શું કહેવાય; ભીમ કહે મા ડાહ્યો, દીકરો ભણી
આવ્યો વિધ્યાય ॥ ૫૪ ॥ ગુરુને ઘેર ભણીને પાછા બાગમાં ખાતાતા
માર; ત્યાં જઈ મેં કૌરવોને કુટ્યા, ખામી ના રાખી લગાર ॥ ૫૫ ॥ કું-
તાજી કહે ભલે કુટ્યા, ખુશી થયું મુજ મન, તુજ પ્રતાપે જીવતો રહ્યો,
અરજુન મ્હારો તન ॥ ૫૬ ॥ ॥ વળણ ॥ તુજ વડે એ જિગર્યો, ઓરે
મ્હારો તન; વ્યાસ વક્ષસ મુખ ઓયરે, સુણો આતાજન. ॥

કડવું ૪૧ રાગ ચૌપાઇની ચાલ.

બોલ્યા વૈશમપાયે વચન, સુણુ જનમેજે રાજન; બોલ્યો અરજુન
જેડીને હાથ, તમો સાંભળજો માત બ્રાત ॥ ૧ ॥ વેઠ્યા દુખના દીવશ એ
વા, પર પેટની વિધ્યા લેવા; ભણ્યો ભવીશમાં હતું જેહ, હવે ન કર દુ-
ષ્ટનો સ્નેહ ॥ ૨ ॥ એમ કહી રહ્યાં સહુ છાનાં, પડ્યા બાગમાં સૂત આં-
ધળાના, તેથી અંધે કરી આગનાય, શહસ્ત શેવક મોકલ્યા ત્યાંય ॥ ૩ ॥
દીધેલા દરવાજે અડીયા, મુકી નીસરણી કોટે ચડીઆ; પછી બાગ વિ-
શે ઉતરીયા, દરવાજા ઉઘાડા કરીયા ॥ ૪ ॥ ગયા સેવકો કૌરવ પાસ,
ઠેક માંદાને ઠેકને શ્વાસ, હતા ભેગા તે છુટા કીચા, નાંખી ડોળીયો ખાંધે-
લીધા ॥ ૫ ॥ સૌને સુવાડ્યા એક મુકામ; ઢાળી ખાટલો સુતા તમામ;
કર્યા ઔશદ અપરમપાર, થયો બે માસે સૌને કરાર ॥ ૬ ॥ હરેકરે એ
વા ઠીક થયા, પાછા ભણવા ગુરુ ઘેર ગયા; ત્યારે બોલીઆ દ્રોણાચાર. હ-
વે નહીં ભણાવું લગાર ॥ ૭ ॥ ખટમાસ ભણાવ્યા તમને, તેની આપો
પરીક્ષા અમને, બોલ્યો દુરીયોધન મુખ એવું. માગો તેવી પરીક્ષા દેવું
॥ ૮ ॥ દ્રોણ કહે નથી લેવી હાલ, આપો પરીક્ષા આવતે કાલ; આપણા
નમ્રથી ગાંઝિ બેય, ત્યાં તો જોજનીયો વહ છેય ॥ ૯ ॥ લાંબો પોહોજોછે
ગાંઝિ ચાર; તેની નીચે જવું નીરધાર; વડથડ સરસું સિંહાસન, મુજ મા-
ટે કરો આસન ॥ ૧૦ ॥ આશપાસ બીછાનાં નાંખો, બીજને બેસવાનું ત્યાં
રાખો; પડો વગડાવો ગામની માંય, કાલે જોવા આવે સહુ ત્યાંય ॥ ૧૧ ॥
બહાણુ વાતામાં તતખર થાવું, વાજતે ગાજતે ત્યાં જવું; જેમ શોભા વ-
ઘેરે તમારી તેવી ઉપમા કરજો અમારી ॥ ૧૨ ॥ કહે દુરીયોધન મ્હારાજ,
છીએ શીશ્ય તમારા ઝાઝા, પૈસા પુંજથી પણ તાજ, વધારીશું
તમારી માઝા ॥ ૧૩ ॥ કહી કૌરવો ચાલ્યા ઘેર, કરી પરીક્ષા દેવાની પેર;
હંડેરો ગામમાં વગડાવ્યો, સૌને સમાચાર કેવરાવ્યો ॥ ૧૪ ॥ દ્રોણે દીધે-

લી વૃષ્યાની દીક્ષા, તેની રાય આપે છે પરીક્ષા; જેને જેવાની હોયછ-
મ્છાય, જને જેજનીયો વડ જ્યાંય ॥ ૧૫ ॥ એમ કરતાં રૂજની જય;
ખીજે દીન પરીક્ષાનો થાય; કરો આજ્ઞા દુરજેધન, સોનાનું મોકલ્યું સી-
હાસન ॥ ૧૬ ॥ વડ થડે જઘને મેલ્યું, કર્યું સાફસુફ સૌ પાથરેલું; પછી
કૌરવ થયા તૈયાર, પેહેર્યા પોશાગ શુભ શણગાર ॥ ૧૭ ॥ લાવ્યા વાજ-
ત્ર અપરમ પાર, સાથે શેન્ય ક્ષોણી અગીયાર; ભીસ્થ વીદુરને કપાચાર,
વળી ગામના શેઠ શાહુકાર ॥ ૧૮ ॥ ઊભા ગુરૂ તણે ઘેર આવિ, એકસુ-
ખપાલ ત્યાં મંગાવી; તેમાં બેસાડ્યા ગુરૂને સાર, ખાંધે લીધી તે કૌરવચાર
॥ ૧૯ ॥ તવ જેવાને શરવ ભરાય, કૈંક પેહેલેથી વડ કને જાય; જેવા
માટે જગો રાખી પડીયા, કૈંક અવર ત્રક્ષોએ ચડીયા ॥ ૨૦ ॥ એવી રી-
તે મચ્યું ધમશાન, વાગ્યાં ગુરૂને ઘેર નીશાન; વાગે વાજત્ર અપરમપાર,
કાને સંભળાય નહીં લગાર ॥ ૨૧ ॥ વલણ ॥ વાગે વાજત્રો વણાં, કાને
નવ સંભળાય; વ્યાસ વલ્લભ મુખ ઓચરે, સાંભળજે જ્ઞાતાય ॥

કુડવું ૪૨ રાગ ધમાસની ચાલ.

કુડલી ગડગડેરોટકા બોલ્યા વૈશમ પાયેવચન, સાંભળજન મેજેરા
જન; થયા ગુરૂ વણા પરસન, કે કુડલી ગડગડેરે ॥ ૧ ॥ વાગ દોલ મરદંગને
તાલ, આગળ ચાલે શાણા ધીમી ચાલ; વણાઉંડે અખીત ગુલાલ. કે કુડલી
ગડગડેરે ॥ ૨ ॥ વાગે રામદોલ પરધમ કાંશી, સરોદ સરણાઈને ઢાંશી; જુ-
એ નારીયો રહીને ત્રાંશી, કે કુડલી ગડગડેરો ॥ ૩ ॥ વણા અનુચર ચંમર ઢોળે,
આગળ છડીદાર નેકી બોલે; બની શોભા ત્યાં સુરપતી તોલે, કે કુડલી
ગડ ગડરે ॥ ૪ ॥ ધીમે ધીમે ગયા નત્ર જહાર, કીધી ઉતાવળ અપાર;
આવ્યો જેજનીયો વડ શાર. કે કુડલી ગડ ગડરે ॥ ૫ ॥ વલણા જે
જનીયો વડ આવીયા, આનંદ ઉપજ્યો મન, દ્રોણાચાર વલ્લભ વહે, જે
બેઠાં આસન ॥

કુડવું ૪૩ રાગ ધનાસરીની ચાલ.

વૈશમપાયે એણીપેરે બોલ્યા, શુણ જન મેજે રાય; વિસ્તારી તુજને
સંભળાવું, આધપરવ મહીમાય ॥ ૧ ॥ આસન ઉપર ગુરૂ ખીરાજ્યા, વ
ડને થડે હુક્કાસ; એટલે સરવ નત્રના લોકો, બેશી ગયા ચોપાસ ॥ ૨ ॥
એક જથે રાજ્ય વંસીઓ બેઠા, દેખાય શોભા અપાર; એટલે કુન્તા મા-

તા પ્રત્યે, બોલ્યો ધર્મ કુંવાર ॥ ૩ ॥ સાંભળો માતા છે સુખ દાતા, ઘો
આગના ત્યાર થયે; જોજનીએ વડ જોવાને માટે, આપ કહો તો જોએ ॥
૪ ॥ કુન્તાજી કહે કુંવર મહારાં, સુખ રૂપે ત્યાર થાવો; એકલા ભીમને ઘે-
ર મુકી, જોવાને સાર જવો ॥ ૫ ॥ ભીમ કહે એ માવડી મહારી, દયા
ધરે કાંઈ ઉર; શા સાર મને ના કહો છો, શી છે મહારી કસુર ॥ ૬ ॥ કુ-
ન્તા કહે કાંઈ કસુર નથી, પણ નહીં સ્થીર ચીત; સભામાં દેખેદુરીયો ધ-
નને, થાય મતી વિપરીત ॥ ૭ ॥ ભીમ કહે કાંઈ નહીં બોલું, બ્રાત મુને
લે ચાલો, ન હોય વિશ્વાસ માલશે તો, બે ભુજ બે ભાઈ જાલો ॥ ૮ ॥
ધરમ કહે આવવા દો, ઓરે મહારી માત; કુન્તાજી કહે જાઓ બેટા, રે
હેજો સરવ સાથ ॥ ૯ ॥ એવી આપી આગના કે, નિકળી સંગે ચાલ્યા
ધરમેને અરજુનજીએ બે ભુજ ભીમના જાલ્યા ॥ ૧૦ ॥ આગળશે દેવ પાછ
ળની નીકળ, ચાલ્યા શોભા ફરી એવી; ભીમ કહે છે જુઓ માતા, શાય-
બી મહારી કેવી ॥ ૧૧ ॥ ચાર ચાર ચાકર જોડે ચાલે, વચ્ચમાં રાજ તુ-
લ્ય ડોલું; એટલે ધરમે આંખ કહાડી, ભીમ કહે નહીં બોલું ॥ ૧૨ ॥
એમ કરીને ગયા સભામાં, વીંદુરે દીઠા તન; માન્ય દધને બોલાવીયાને,
બેસાડ્યા દેધ આસન ॥ ૧૩ ॥ ભીસ્મ પીતા પણ થયા રાજ, બેઠા સભા
સહુ જન; એટલે દ્રોણે તેડ્યો સભામાં, રાજ દુરીયોધન ॥ ૧૪ ॥ તવ સ
ભામાં આવી ઉભો, એટલે બોલ્યા દ્રોણ; બાણ વિદ્યા મેં ભણાવી તેની,
દેખે પરીક્ષા કોણ ॥ ૧૫ ॥ છત્રપતી કહે આપુ પરીક્ષા, જેવી માગશે તે
વી; ગુરુ કહે કે કરીં બતાવો, એવી પરીક્ષા લેવી ॥ ૧૬ ॥ છત્રપતી કહે
ભલે મહારાજ, જે જોઈએ તે મંગાવો; ગુરુ કહે ઘડો અતીકાનો, કાચોને
કાચો લાવો ॥ ૧૭ ॥ દુરીયોધને સ્વાર મોકલીયો, કુંભ કાચો જઈ લા-
વ્યો; હવે મહારાજ શી આગના છે, મંગાવ્યો તે આવ્યો ॥ ૧૮ ॥ ગુરુ
કહે સહુ સભા સુણો, કુંભનું રક્ષણ કરવું; ભાગે નહીં તેવી યુક્તી કરી-
ને, જુજમાં લે જળ ભરવું ॥ ૧૯ ॥ પછી એ ઘડાને ઉછાળી દેવો, ગગ-
ન ચાલ્યો જય; તે પછી ખાંધેથી મનુષ લેવું ચઢાવવું સભામાંય ॥ ૨૦
॥ તેના ઉપર બાણ લેવું, મંત્ર ભણીને એક; તે બાણ ઉંચું જતામાં તે-
ના, બાણ બને અનેક ॥ ૨૧ ॥ વડ વિશે તેનો થાય ફેલાવો, મંત્રથી દેવ
ત દાખે; નાહાનું મ્હોટું કુંપળ સુધાં, પત્ર વીંધી નાંખે ॥ ૨૨ ॥ પછીજે
રીતે બાણ વધેલાં, તે રીતે ઘટતાં જય; છેવટ બાણ બને એકનું એક,
આવે સભાની માંય ॥ ૨૩ ॥ સકળ સભાના દેખતાં તે, બાણ ભાથામાં

પેસે; એટલે મગન ગયેલો થડો, હાથમાં આવીને બેસે ॥૨૪॥ તે થડો
 મારી આગળ મુકી, મુજને પડે પાય; તે વિધારથી માલ્યરો ઠરે, આશીશ
 દો સભા માંય ॥૨૫॥ સાંભળી રાજ વીસ્મય પામ્યો, આ કેમ માનીયે
 સાચું; પાણી કેમ કરીને ભરીયે, કુંભનું ઠીકરું કાચું ॥૨૬॥ એમ જા-
 હી મામાને બોલાવ્યો, આ વાત કેવા કીધેલી; મામો કહે એ ગુરનું ગ-
 ધ્યું; છે કાંકભાંગ પીધેલી ॥૨૭॥ કરણે કહ્યું એમજ દીસે, ગુર તણું
 ચિત કાલ્યું; દ્રોણે એવું સાંભળ્યું તવ, તરત નીચું ઘાલ્યું ॥૨૮॥ અ-
 રેરે આ દુષ્ટા શું બોલ્યા, સભા મેં શીદ ભરાવી; અનેકમાં મહારી
 આખર લીધી, ભાંગ પીધેલી ઠરાવી ॥૨૯॥ એટલે આવ્યો દુષ્ટ
 દુસ્યાસન. બોલીયો મર્મ વચન; ગુર મહારાજ ધેર ચાલો, રાતા થ-
 યાં લોચન ॥૩૦॥ તેમ તેમ ગુરને મહા માહું લાગ્યું, વીપ હોયે તો ખા-
 લું; ઓ પ્રથવી મા માગ દે તો, તારામાં સમાઈ જવું ॥૩૧॥ કબતીને
 વિધ્યા ન દેવી, દેવો નહી શુભ બોધ; પ્રથમ તો શીખે કે સુણે, પુઠે કરે
 વીરોધ ॥૩૨॥ કુપાત્રોને વિધ્યા લણાવી, મારે જીવી શું કરવું; મરકરી
 મહારી થઈ સભામાં, સાગરમાં પડી મરવું ॥૩૩॥ વલણ ॥ સાગરમાં જ-
 ઘને પડું, એમ કરે રૂદન; વ્યાસ વલ્લભ મુખ ઓચરે, આંસુ વહે લોચન ॥

કડવું ૪૪શીક્ષા શાણને. એ રાગ.

જઈ પડુ તે સાગર માંયરે, હવે હું તો શું કરું ॥૩૪॥ દ્રોણ ગુરુએ
 કલ્યાંત માંડ્યું, દુષ્ટોને દીધી વીધ્યાજી; સભામાં લાવ્યો લાવી બનાવ્યો,
 કરાવી જગ નીંદાયરે ॥૩૫॥ ૧ ॥ મેં જાણ્યું મારા સારા નીવડશે,
 વીધ્યા લણાવેલા પ્રાણીજી; છેવટ મહેનત છુટી પડીને, સત્રજી થયું ધુળ
 ધાણીરે ॥૩૬॥ ૨ ॥ શુકતી મતો રૂપ ભાસે, પણ તેતો મીથ્યાયજી; તેવા
 મુજને કૌરવ ભાસ્યા, તેણે શું રૂળ થાયરે ॥૩૭॥ ૩ ॥ આંખવાના જળ દુર-
 થી દેખી, ત્રશાવંત જન જાયજી; તેણે તરસ કદી ન છીપે, તેવી ગતી મા-
 રી થાયરે ॥૩૮॥ ૪ ॥ ખોટું નાણું ચળકે આજુ, તેથી લાગે મોહજી; ભર્યા
 બજારમાં વટાવવાથી, નીપજે મ્હોટો દ્રોહરે ॥૩૯॥ ૫ ॥ લંગી ઠ-
 રાવ્યો ભરી સભામાં, પાડું મારી કાયજી; એવું બેઠને ઉદાશી પામ્યા,
 વોદુર ભીસ્મ પીતાયરે ॥૪૦॥ ૬ ॥ દુઃખ ગુરનું દેખીને અરજુન, નેત્રમાં
 લાવ્યો નીરજી; મહારા ગુરની લજ્યા જાય છે, સાંભળો ધરમ વીરરે
 ॥૪૧॥ ૭ ॥ એ ગુરની હું ભણ્યો વીધ્યા, દુઃખવેળા મહારે જાણજી; વડ

વીંધવા મુને આજ્ઞા દોતો, સભામાં ઉભો થાવું રે ॥ ૬. ॥ ૮ ॥ ભીમ કહે
એ મુસ્કળ કામ છે, કોહોતો દૈવત દાખુંજ; પાંદડા વિંધવાની પંચાત ન-
હી બધો, વડ ઉપાડી નાંખું રે ॥ ૬. ॥ ૯ ॥ તવ ધરમ કહે બેસોને વીરા,
ગુણ ગોવીંદના ગાવોજ; અરજીન વીરા કુળના હીરા, ઉઠો તમે ઉભા
થાવો રે ॥ ૬. ॥ ૧૦ ॥ પાપના કામમાં પાછા પડવું, ધર્મમાં આગળ ધા-
વુંજ; કાંઈક કરતાં પ્રાણજી ઉગરે, તેથી કપુલ હુ થાવું રે ॥ ૬ ॥ ૧૧ ॥
વળજી ॥ કપુલ થાવું વીરલા, જોઈ પ્રાણજીનું દુખ, વ્યાસ વલ્લભ વાણી
વદે, થઈ આગના સત્ય મુખ.

કડવું ૪૫ રાગ સાખીની ચાલ.

વૈશમપાયે એણીપેરે બોલ્યા સુણ જનમેજેરાય; વીસ્તારી તુજને
સંભળાવું, આદરવ મહીમાય ॥ ૧ ॥ અરજીનજીને આગના હીધી, ધ-
રમે જેણી વાર; એટલે ઉઠ્યો સભાન વીરો, ઇન્દ્ર તણો કુંવાર ॥ ૨ ॥
ગુરને નમસ્કાર કીધો, આગના ઘો માહારાજ; તમારે એટલે બેસી ભ-
ણ્યો છું, પ્રભુ કરાવશે કાજ ॥ ૩ ॥ એટલે જોયું અરજીન સામું, મન કર્યો
વીચાર; પાસેના નાહા તો આ અળગાનો, શું વળે શુક્રવાર. ॥ ૪ ॥ ન-
જક બેસી વીંધા ભણેલા, તેથી ન થયું કામ; તો આ એટલે બેસીને
શીખ્યો, તેની શું આવે હામ ॥ ૫ ॥ એવું સમજી નીચું જોયું, આખી
નહી આગનાય; એટલે અરજીન પ્રત્યે બોલ્યો, જે દુરીયોધન રાય ॥ ૬ ॥
કદી નહીને તે દન બોલ્યો, કેમ ઉઠ્યા અરજીન; અરજીને જાણ્યું અરજીન
કહ્યો, તે ભીમભાઈનું પુન્ય. ॥ ૭ ॥ ભીમના ભયથી માન્ય દેધને, પુછ-
વા લાગ્યો એમ; સભામાં આવી દ્રોણ ગુરની, આગના માગો કેમ ॥ ૮ ॥
અરજીનજી કહે હું વડ વીંધું, જે આપે આગનાય; ગુરજે નથી બતાવ્યું
ખોટું, સાચી છે વીંધાય ॥ ૯ ॥ પાપી કહે તમે બહુ ડાહ્યા, કામ કરો તો
સાચા; છોટે બેઠેલાથી કામ થવાનું, કને બેઠેલા કાચા ॥ ૧૦ ॥ તે કરતાં
આગના અપાવું, તે પછી આયુદ્ધ ધરવું; તે છતાં કારજ થાય નહીં તો,
તમારે શું કરવું ॥ ૧૧ ॥ અરજીન કહે આગના ગુરની, અપાવો ધરી
હું શી; બાણ અપાવો કરણ ઠરાં, તેની સંગ ધનુશ ॥ ૧૨ ॥ એટલું અ-
પાવો મુજને તો, કારજ મ્હારે કરવું; તેમ છતાં કામ થાય નહીં તો, જે
કહો તે શીશ ધરવું ॥ ૧૩ ॥ દુરીયોધન કહે અપાવું આગના, આયુધ
કર્ણના આપું, તેમ છતાં કામ થાય નહીં તો, બે કાનને નાક કાપું ॥ ૧૪ ॥

અરજુનજી કહે કબુલ મારે, બે કાનને નાક કાપો; દુરીયોધન કહે ધર્મની
પાસે, એટલું લખાવી આપો ॥ ૧૫ ॥ એટલે અરજુન ધરમ પ્રત્યે, ન-
માને બોલ્યો એમ; તાંબાને પત્રે લખીને આપો, છત્રપતી કહે તેમ ॥ ૧૬ ॥
ધરમ કહે વીરા મારા, કયાં મુમતે ચઢી મતી; સરત કરાને કામ ન કર-
વું, સરપાવ લેવો નથી ॥ ૧૭ ॥ આપણુ તો બ્રાહ્મણને માટે ઉભા થયા
કામ કરવા; અરજુન કે નહીં લખો આપો તો, પ્રાણ મારે પરહરવા ॥ ૧૮ ॥
લીમ કહે લખી આપો બંધુ, સૌ પ્રભુ કરશે સાફ; નહીં કામ થાય ને નાક
કાપે, તો સોચેને મારું ॥ ૧૯ ॥ ધરમ કહે કાંઈ ન થાયે, મહારી વદેલી
વાણ; તે લેખથી ઉલટો તું ચાલે, કાઢું મારા પ્રાણ ॥ ૨૦ ॥ અરજુન ક-
હે મારાં કપાશે, તમારે શા સંતાપો; ઉઠેલો હવે હેઠો ન બેસુ, દસ્તાવેજ
લખી આપો ॥ ૨૧ ॥ એટલે ધરમે પત્ર લીધું, લખી આપ્યું તે ઠામ;
અરજુન કહે ગુરૂ પ્રતાપે, ધર્મ કરશે કામ ॥ ૨૨ ॥ એમ રાજા થઈ દીધો
દસ્તાવેજ, જીવે સભાનો સાથ; સત્યવાદીએ સોંપી દાધો, દુરીયોધનને
હાથ ॥ ૨૩ ॥ દુરીયોધન કહે મામા મહારા, પત્ર ઠેકાણે કરો, અરજુનના
નાક કાન કાપવા, ઘશી મુકજે છરો ॥ ૨૪ ॥ એમ કહીને પત્ર આપ્યું,
વીપ્રીત એની બુધ; કરણની કનેથી અપાવ્યાં, અરજુનને આયુધારણ
એટલે અરજુન રાજા થયો, કટી કશીને બાધે; બાણનો લાથો ધનુષ મહો-
ટું, ભેરવ્યું ડાલી બાધે ॥ ૨૫ ॥ કરણ કહે એ દુરીયોધન, બનવાના
ગુરૂ દ્રોણ; ધનુશ મહારૂં ત્રેણુ લોકમાં, ચઢાવે એવું કોણ ॥ ૨૬ ॥ દુષ્ટ કહે
મુજને પણ નીચ્યે, મીથ્યા ચઢ્યો છે છાક; ભરી સભામાં બેઠો છે બોવા,
બે કાનને એક નાક ॥ ૨૭ ॥ એવી વાતા કરતા ચાલ્યા, ચાર જણા ચં-
ન્ડાળ; આગના અપાવવાને આવ્યા, ગુરૂ કને ત્રતકાળ ॥ ૨૮ ॥ ઓરે
મહારાજ આગના આપો, અરજુનજી કરે કામ; દ્રોણ ગુરૂ ઉંચું નવ જી-
એ, બોલે નહીં તે ઠામ ॥ ૨૯ ॥ દુર્યોધન કહે નહીં બોલે, તો પગ પાછા
ભરીએ; મામો કહે પરાણુ બોલાવો, ગોદમગોદા કરીયે ॥ ૩૦ ॥ કરણ
કહે આગના આપો, ઓરે એ દ્રોણાચાર; એટલે ગોદા મારીને બોલ્યો,
અંધ તણો કુંવાર ॥ ૩૧ ॥ એટલે ગોદો બોલ્યો મામાએ, વચન રાયનું
થાપો, થશે તો થશે નહીં તો રેહેશે, આગના તમે આપો ॥ ૩૨ ॥ એટ-
લે હલાવ્યા દુશ્યાસને, આપી દો આગનાય; તવ ગુરૂ ગભરાયા ધણા,
વીચાર્યું મનમાં ॥ ૩૩ ॥ અરજુનથી કહી કામ ન બને, તો વેણ મહારૂં
જાય; એમ જાણી આગના ન આપુ તો, વણી ગોદાગોદ થાય ॥ ૩૪ ॥

એવું વીચારી દ્રોણ બોલ્યા, પુત્ર્ય મહાર્જન હારે ધાન્યે; અરજુનજી આમ-
ના આયું છું, કામ તારાથી થાન્યે ॥ ૩૬ ॥ અરજુનજી કહે શીશ ચઢા-
વું, કુળને વેણ તમારું; હાથ જોડીને ઉભો સભામાં, પ્રભુજીને પોકારૂ.
॥ ૩૭ ॥ વળણુઃ ॥ પ્રભુને પોકારવા, ઉભો જોડી હાથ; વ્યાસ વલ્લભ મુ-
ખ ઓચરે, સમરે દીનાનાથ.

કડવું ૪૬ રાગ ખમાચાથી છાયા.

ઓ સત્યના સંગાથી રે રે રે હો, ઈશ્વર લજ્યા રાખજેરે. ॥ ૧ ॥
બોલ્યા બોલ્યા વૈશમપાયે વચન, સાંભળ સાંભળ જનમેજે રાજન; અર-
જુનજી તો કરે છે પ્રભુતું સ્તવન ॥ ઓ સત્યના. ॥ ૧ ॥ પ્રભુ લજ્યા રા-
ખવા શેવરીના જમ્યા બોર, કુખજ કેરું ચંદન લીધું શીશોર; વડ વીંધ્યા
તું નથી મહારામાં જરા જોર ॥ ઓ સત્યના. ॥ ૨ ॥ શીવની લજ્યા સાડ
મોહની રૂપ ધરીયું, દેવની લજ્યા સાડ જાળધર રૂપ કરીયું; સદ્યાની
તો અહલ્યા ખનાવી મહેણું હરીયું ॥ ઓ સત્યના. ॥ ૩ ॥ પ્રભુ એવી લ-
જ્યા સૌ શેવકોની રાખી, આ વેળાએ દેવત દો દયા રાખી; કરજે કાર-
જ શોભા તમારી છે આખી ॥ ઓ સત્યના. ॥ ૪ ॥ પ્રભુ નથી ઉઠ્યો હું
જસ લેવા કાજ, દેહ ત્યાગ કરતાતા ગુરૂ મહારાજ; માટે મારા દલડામાં ઉ-
પની છે દાજ ॥ ઓ સત્યના. ॥ ૫ ॥ જોવા સાડ ભરાયાં જન સારાં સારાં,
દુષ્ટ લખી લીધાં છે નાક કાન મહારાં; મહારાં જશે તો હું જાણીશગયાં
તારાં ॥ ઓ સત્યના. ॥ ૬ ॥ પ્રભુ દીન બંધુ છો દયાળુ ગોપાળ, લાગ્યો
ટેક જોઈ સંસારી ગટમાળ; નાક જશે તો હું કરીશ માહરો કાળ ॥ ઓ
સત્યના. ॥ ૭ ॥ ॥ વળણુ ॥ એવી ત્યાં સ્તુતી કરી, ત્યાગ કર્યો અ-
ભીમાન; વ્યાસ વલ્લભ વાણી વદે, રીજ્યા શ્રી ભગવાન.

કડવું ૪૭ રાગ ઓપાઇની ચાલ.

બોલ્યા વૈશમપાયે વચન, સાંભળ જનમેજે રાજન; સ્તુતી કીધી
પ્રભુની અપાર, કર્યો ગુરૂને નમસ્કાર ॥ ૧ ॥ પછી લીરમ વીહરને નમી
યો, દેખી વીવેકી જનોને ગમીયો; કર્યો સર્વ સભાન જુહાર, દીધી આ
શીશ સહુએ અપાર ॥ ૨ ॥ દેખી બોલ્યો દુર્યોધન રાય, મામા કામ થશે
દ નહી થાય; સુણી મામો બોલ્યો મુખ વાણી કાયા કુંભમાં કેમ રહે
પાણી ॥ ૩ ॥ જળ રડતામાં ભાગી જશે, કુંભ ટળીને કાદવ થાશે; સુણી

છત્રપતી થયો ખુશી, કુંભ લીધો કુન્તી સુત હુંશી ॥ ૪ ॥ વજ્રમંત્ર લ-
 ઘ્યો મુખ એવો, તવ કુંભ થયો વજ્ર જેવો; પછી અરજીન વદ્યો વચન,
 જળ લાવી રેડો રાજન ॥ ૫ ॥ એમ કહી ભજ્યો દીનાનાથ, ઘડોગ્રહણ
 કર્યો બે હાથ ॥ ૬ ॥ બોલ્યો મામો ઉઠો રાય મહારા, કરો ઉંચેથી જે જ-
 ણધારા; વાગે ધાર કાચો કુંભ ભાગે, જોઈ મુજને આનંદ ભાગે ॥ ૭ ॥
 ઉઠ્યો ગાગેર લૈ રાજન, કરી જળધારા દુરીયોધન; ભરાયો ઘડો નેપડ્યો
 જહેમ, મામા કુંભ ન ભાગ્યો ઢેમ ॥ ૮ ॥ મામો કહે ધીરજ ધર ભાઈ,
 એની ઝાલવાની ચતુરાઈ; હવે પલળીને ઓગળી જશે, ગગનનાં ખતાંકા-
 દવ થાશે ॥ ૯ ॥ છત્રપતીએ માન્યું સાચું, આખું નહી રહે પાત્ર છેકાચું;
 અરજીને ગરવ મન હણીયો, કુંભ કાળે વાયુમંત્ર લણીયો ॥ ૧૦ ॥ મંત્ર
 ને વશ વાયુ બળીયો, આવા ઘડાને વીંટાઈવળીયો; તવ કુંભ ફેંક્યો કુ-
 ન્તી તન, વાયુ લેઈ ગયો ગગન ॥ ૧૧ ॥ બોલ્યો દુરીયોધન મુખ એમ,
 મામા કુંભ ન ભાગ્યો ઢેમ; મામો કહે કાંઈક વિધાય, પણ ધનુસ નહી ચ-
 ઢાવાય ॥ ૧૨ ॥ એવે અરજીને કામ શું કીધું, પોતે ધનુશ ખાંધેથી લીધું;
 છેડો ભોમી મુકી દોધો ભાર, દોરી ચઢાવી કીધો ટંકાર ॥ ૧૩ ॥ દેખી
 બોલ્યો દુરીયોધન એમ, કહે મામા ધનુશ ચઢ્યું કેમ; તવ બોલ્યો મામો
 ને કરણ, ચઢે ધનુશ મુકેલું ધરણ ॥ ૧૪ ॥ પણ રાખ્ય ધીરજ મનમાંય,
 જોવાનું છે છોડે બાણ ત્યાંય; વડ વીંધવા જેટલાં કયાંથી થાશે, શું એ
 બાણનાં બાણ વીયાશે ॥ ૧૫ ॥ બોલ્યો છત્રપતી ઠીક બાપુ, પછી નાક
 કાન એનાં કાપુ; એવે અરજીને શુભ કામ કીધું, એક બાણ ધનુશ પર
 લીધું ॥ ૧૬ ॥ કામ કરવા ઉભો રણે રાણીયે, બાણ પર મંત્ર અગણીતો
 ભણીયો; એની સદ્ગામાં નહી નુન્ય, ઉપર મેલ્યું ધરમનું પુન્ય ॥ ૧૭ ॥
 પછી રાખ્યો પ્રભુ પર ટેક, એણે બાણ જ છોડ્યું એક; પછી પ્રભુ ભજ્યા-
 નો મનસુબો, હાથ જોડી સભામાં ઉભો ॥ ૧૮ ॥ એની ઇશ્વર કરે જેય,
 બાણ જતામાં બનીયાં બેય, સામું જોઈ રહ્યો રાજ કરણ, એવે બાણ થ-
 યાં છે તરણ ॥ ૧૯ ॥ જાહે જપે છે જુગદાધાર, એનાં બાણ થયાં છે આ-
 ર; વીંધાવંત ને નાવે ધાંચ, પછી બાણ થયાં છે પાંચ ॥ ૨૦ ॥ નથી
 વડ વીંધવા મન જય, એનાં બાણ થયાં છે છય; ટગ ટગ જોઈ રહ્યા આ-
 ર જાત, એવે બાણ થયાં છે સાત ॥ ૨૧ ॥ સોલ્યો સભામાં રૂડેરો વાટ
 પછી બાણ થયાં છે આઠ, દેખી દુષ્ટો મન બળ્યો દવ, એનાં બાણ થયાં
 છે નવ ॥ ૨૨ ॥ એનો વ્રધારે જુગધિસ જસ, એવે બાણ થયાં છે દસ, બાણ
 ફાલવા લાગ્યાં બધે, પછી દસકે દસકે વધે ॥ ૨૩ ॥ કુન્તી સુતનો સાચો

ઇંશિ, એનાં બાણ થયાં વાસ ત્રીસ; જીભે જપ્યા કરે વનમાળી, એવે બાણ
 થયાં છે ચાળી ॥ ૨૪ ॥ એની વીધ્યામાં નહીં કચાસ, પછી બાણ થયાં
 પચાસ ॥ રાગ ઉતાવળી ચાલનો હાળ ॥ સાઠ સીતેરને એંશી નેત્રું,
 સો બસે નીરધાર; ત્રણસે ચારસે પાંચસે છસે, એમ થયાં હજાર ॥ ૧૧ ॥
 અયુત લક્ષને કોટીક થયાં, સર્વ જીએ તે સમે, મધધુડાની મક્ષીકા પેઠે, વ-
 ડ મહી બાણ ભમે ॥ ૨ ॥ નાહાતું ને મ્હોટું પાતરું વીધે, કુંપળ ન રહે
 બાકી; બાણ પછીથી ઘટવા લાગ્યાં, સૌ પત્ર વાંધી નાંખી ॥ ૩ ॥ જેવી
 રીતે વધ્યાં તેવી, રીતે ઓછાં થાય; છેવટ એકજ બાણ બનીને, પેકું
 ભાથા માંય ॥ ૪ ॥ એટલે અરજીને હાથ ધર્યાં, કુંભ લેવા જીવ પેઠે, એ-
 ટલે ગગનમાંથી ઘડો, આવીને હાથમાં બેઠો ॥ ૫ ॥ તે ઘડો ગુરૂની આગ
 જ મુકી, લાંબો થઈ પડ્યો પાય; એટલે દ્રોણે ઉંચું જોયું, જય જય શ-
 બ્દો થાય ॥ ૬ ॥ ગુરૂ કહે છે અરજીન બેટા, તુજ સરીખુ કોણ, તારા
 સમ્રથથી જીતાળે; મુજ સરખા સો દ્રોણ ॥ ૬ ॥ મરણ મ્હારું તેં ઊગાં
 થું, જય જય તારી થાળે; મ્હારા કોઠાની સઘળી વીધા, તારા કોઠામ-
 જળે ॥ ૮ ॥ એટલે સહુ સભા જય બોલી, ઉઠ્યો વાયુ સંતાન; કયાં ગયો
 દુરીયોધન પાપી, કાપુ નાકને કાન ॥ ૯ ॥ એટલે ઉઠ્યો શકુની મામો,
 બીજે કાળ કરણ; દુસ્યાસન કહે સહુ નાસો, નહીં તો આવ્યું મરણ
 ॥ ૧૦ ॥ કાળે મ્હોટે કૈરવ લોકો, તરત નાશી જય; બીજ બધા તો બે-
 શી રહ્યા, નાશી ગઈ સેન્યાય ॥ ૧૧ ॥ એવામાં ભીમનો હાથ ઝાલ્યો,
 પોતે ધરમરાય; ભીમ કહે બાવરાતું છું વીરા, કરવાનો નથી કાંચ
 ॥ ૧૨ ॥ એટલે બોલ્યા ભીસ્મ પીતા, ભીમ કરી તેં ઓભા; ગુરૂને ગેર
 લેઈ જવાતે, સેન્ય વીનાશી શોભા ॥ ૧૩ ॥ એટલે વાયુ નંદન દોડ્યો
 પ્રાક્રમી પુરૂષ કાહાવ્યો અગીયાર ક્ષોણીસેન્યને ઘેરી, બીક બતાવી લા-
 વ્યો ॥ ૧૪ ॥ પછી પાલખીમાં પધરાવ્યા, હેત ઘણેરુ વાધે; ધરમ અરજી-
 ન શેઠેવ નીકળ, તેમણે લીધી ખાંધે ॥ ૧૫ ॥ ભીમ છડી લેઈ આગળ
 ચાલ્યો, શોભાતણે નહીં પાર; વાજતે ગાજતે ગામમાં લાવ્યા, સરમાયા
 અંધ કુવાર ॥ ૧૬ ॥ ગુરૂજીને ઘેર ઉતાર્યા, સર્વ થયા વીદાય; અરજીનજી
 કુન્તા માતાને, પ્રેમથી લાગ્યો પાય ॥ ૧૭ ॥ કુન્તાએ કહ્યું કેમ બેટા,
 એટલે બોલ્યા ધર્મ; દુખ વેઠેતું પ્રમાણ પડીયું, ઉધડ્યું એનું કર્મ ॥ ૧૮ ॥
 ઓ મા તારા અરજીનજીએ, કીધું વડ વેધન; પાસે ભણેલો પાછો પડીયો,
 રાજ દુરજોદન ॥ ૧૯ ॥ દ્રોણ તણે આશીરવાદ મળીયો, વળી મળી
 વિદાય; અરજીનને કોઈ ઝીતે તેવો, હવે નથી જગમાંય ॥ ૨૦ ॥ એટલે

ભીમને માહ લાગ્યું, માન્ય માઈં ઉતરીયું; ઉપમા વધી અરજુન કરી,
 આતો ઠીક ન ઠરીયું ॥૨૧॥ એમ જાણીને ભીમે પુછ્યું, મહારાથી જ-
 ખરો કેવો; ધરમ કહે તારા સરીખા, પચીસ જીતે એવો ॥૨૨॥ ભીમકહે
 અરજુનજી હો, આપણ બે યુધ કરીયે; અરજુનજીકહે તમે તોખળીયા,
 અમોતમોથી ઠરીએ ॥૨૩॥ ભીમકહે મ્હોટાભાઈસુણો, વીચાર મનમાં ધ-
 રીએ; હું ને અરજુનસામાથધને, યુધઆરંભકરીયે ॥૨૪॥ હું ને અરજુન
 સામાંયેયે, એ જાલે હથિઆર; ધનુશયડાવે બાણ ચઢાવે, મંત્ર ભણેથાય
 વાર ॥૨૫॥ એટલી વેળા વીતે એને, હું તો દેવત દાખું; ડાટમુકીને ડોકી
 મહીને. ધરણ દાળી નાખું ॥૨૬॥ કહો વીરા કોણ જીતે ને હારે; અર-
 જુન બોલ્યો એમ; ધરમ ભાઈગમેતેમ બોલે, તે સત્ય માનું કેમ ॥૨૭॥
 એણું ભીમનું માન્ય રાખ્યું, સરવ ખુશીથયા; કૌરવ લોકો વિચાર માટે,
 એકાન્ત સ્થળે ગયા ॥ ૨૮ ॥ છત્રપતી કહે સાંભળો સરવે, મીથ્યા હલ્લા-
 વ્યા હોડ; અરજુન વીધ્યા ભણિ ગયોને, આપણ ઠોડના ઠોડ ॥ ૨૯ ॥
 એકલો ભીમજ હોતો જોરાવર, કશી ન હારતો હોડ; એનાથી ખળીયો
 અરજુન થયો, બે ભાઈની મળી જોડ ॥ ૩૦ ॥ એકને આપણ પોહોચ-
 તા નહોતા, બેને કેમે પોહોચાય; હવે સહેજ રાજ્ય લઈલેવાના, આપણી
 શી ગત થાય ॥૩૧॥ એકલો અરજુન જીતી શકે, દ્રોણ જેવા સો દ્રોણ;
 તો એક હજાર દ્રોણને જીતે, એવો હશે નર કોણ ॥ ૩૨ ॥ શકુની કહે ક-
 શ્વરામ છે, અતી જોરાવર કાહાવે; છત્રપતી કહે તેમની વીધ્યા, કોણજઈ
 ભણી આવે ॥ ૩૩ ॥ શકુની કહે ઘણાક ભણે, છે ઇછાતુર અતી; પણ
 એમને તો પ્રતીગના છે, ક્ષત્રી ભણાવતા નથી ॥ ૩૪ ॥ ભીસ્મદાદા એ-
 મની પાસે, ભણ્યા હતા વિધ્યાય; ભણીને થયા ગુરૂના સામા, તવકરી
 પ્રતીગનાય ॥ ૩૫ ॥ તે દનથી ક્ષત્રી લોનોને વીધ્યા નવ્ય ભણાવે; બ્રાહ્મ-
 ણુ કેરો વેશ ધરીને, જે જાયતો ભણી આવે ॥ ૩૬ ॥ કરણ કહે હું જાઉં
 ભણવા, પણ કેરો એકકામ; હુંડીયો મોકલો; કરશુરામની, આશપાશ ગા-
 મોગામ ॥ ૩૭ ॥ માહારા શરીરની લખો નીશાની, ઉલટ મુજપર વાપે;
 હું માગવા જઈને ત્યાં માગુ, જે જોઈએ તેઆપે ॥ ૩૮ ॥ છત્રપતી કહે
 કબુલ વીરા, સુખેથી તતખર થાવો; જે જોઈશે તે તમોને દેશે, ભણવા
 માટે જવો ॥૩૯॥ એટલે કરણ ઉલટ આણી, ઉઠ્યો તેણીવાર; બ્રાહ્મણ
 કેરો વેશ ધરીને, નીકળ્યો નગની બાહાર ॥૪૦॥ છત્રપતી વળાવવાગ-
 યો, આવજો બહેલા કર્યું; ભણીગણીને લાવજો તમે, અરજુનજીનું મર્ણ
 ॥ ૪૧ ॥ વળણ ॥ એમ કહી પાછો વળ્યો, જે દુરીયોધન રાય; વ્યાસ

વલ્લભ એમ ઓચરે, સાંભળેજે શ્રોતાય.

કડવું ૪૮ રાગ સાખીની ચાલ.

બોલ્યા વૈશમપાયે વચન, સાંભળ જનમેજે રાજન; રાજ કરણુમઠ
કને આવ્યો, એતો આંસુડાં આંખમાં લાવ્યો ॥૧॥ ચોમાસા તુલ્યઆંસુ
ભરતો, પેઠા મઠમા આઠંધ કરતો; જઈ લાગ્યો ગુરને ચરણ, સ્વામી
આવ્યો તમારે સરણ ॥૨॥ હવે ગૌ બ્રાહ્મણ પ્રતીપાળ, નથીતમવીનાકો-
ઈ દયાળ; ક્ષત્રીનંદને જીલમ કીધો, રાંધ્યું અભડાવીને માર દીધો ॥૩॥
કાશીદેશ જનમ ભોમા મહારી, ભણતો હસ્તીનાપુર ભારી; માગી
જમતો રાંધી ભીક્ષાય, લેઈ જતો હતો નેળમાંય ॥૪॥ સામે મળ્યોત્યાં
કુન્તીનો તન, કહ્યું રહો આઘા અભડારો અન; એવું કેહેતામાંરીસ થઈ
ભારી, મુને ચાર પાંચ ચાખક મારી ॥૫॥ મેંતો નાંખી દીધી રસોઈ,
પક્ષ કરનાર ન મળ્યું કોઈ; એતો ગરવીષ્ઠ અરજુન નામ, હુતો આવ્યો
મુખ્યો તમ ઠામ ॥૬॥ માહારી રૂદે વસ્યું છે ઝેર, એને માર પછી જાઉં
ઘેર ॥૭॥ મને ભણાવો વિધ્યા તો જીવું, નહીતો વીશ ઘોળીને પીવું;
મુને શીખવો બાણ વીધાય, ગુર માહારાજ પડુ પાય ॥૮॥ બોલ્યા ફર-
શુ રામજી એવું, એને મારે એવી વિધા દેવું ॥૯॥ એમ કહી રાખ્યો
આપ ઘેર, ભણાવે વીધ્યા બહુ પેર; એવે પાંચ દસ દહાડા જાય, લખી
હુંડી દુરજોદન રાય ॥૧૦॥ ॥ વળણ ॥ લખી મોકલી દુરીયોધને,
ગુરની આશપાશ ગામ; વ્યાસ વલ્લભ વાણી વદે, શું કર્યું કરણે કામ

કડવું ૪૯ રાગ સુંહાવળનો.

વૈશમપાયે એણી પેરે બોલ્યા, મુણ જનમેજે રાય; વિસ્તારીતુજને
સંભળાવું, આંધ્ય પરવ મહીમાય ॥૧॥ સરવ વીધ્યારથીયો સવારે, ભીં
ક્ષા માગવા જાય; તેની સાથે માગવા આવ્યો, પોતે કરણ રાય ॥૨॥
એટલે ગુર એમ બોલ્યા, તારે રેવું થોડા દન; મારે માગવા ન જરોબેટા
છે મઠમાં બહુ અન ॥૩॥ કરણ કહે મુજને ઇચ્છા, એમ કહીને જાય;
સો બસે વીધ્યારથી સાથે, સંચરીયો ગામમાંય ॥૪॥ ગ્રહસ્થ તણું ઘર
જેઘને ગયા, વીમ્પ કરણની સાથ; પત્રથી ગ્રહસ્થે કર્ણને દેખી, બોલ્યા-
વ્યા જોડી હાથ ॥૫॥ કહેા મહારાજ જેઘએ શું, માગીલ્યો સરવ કોઈ;
કરણ કહે સર્વ જમે તેમ. મોલીકની દો રસોઈ ॥૬॥ તરત ગ્રહસ્થે સી-

ધા દીધાં, લીધાં વીખજન તન; માગવું મુકી મઠમાં આળ્યા, હરખ્યું સરવ-
 નું મન ॥ ૭ ॥ સૈ બ્રાહ્મણે વીચાર કીધો, આ ભાગ્યશાળી કેવો; નીત્યા-
 ન મીષ્ટાન મળે માટે, આને માગવા લેવો ॥ ૮ ॥ કરણ કહે નારે મહારા-
 જ, કલથી માગવું મુક; થોડા દાહાડામાં ભણવી વીધ્યા, તે ભણવાનું
 ચુક ॥ ૯ ॥ વીધ્યારથીઓ એમ બોલ્યા, છો પડે મહેનત અમને; અમા-
 રું ભણવાનું મુકી, ભણાવીશું તમને ॥ ૧૦ ॥ આવતા જતા ખાતાં પીતાં,
 ભણાવશું વીધ્યાય; કરણ કહે કામ એટલું, ખીજ નહીં ઘણાય ॥ ૧૧ ॥
 એમ કહીને માગવા માટે, કરણ કહે જય; બ્રાહ્મણ ભોજન ભાવતાં પાં-
 મે, કર્ણ ભણે વિધ્યાય ॥ ૧૨ ॥ એવી રીતે રીઝવી રીઝવો, કયો ઘણો
 અભ્યાસ; બાણાવળી થયો વીધ્યા ભણીને, એવે થયા ખટ માસ ॥ ૧૩ ॥
 પછી કરણે કહ્યું ગુરૂને, પ્રથમ છે મુજ માંખાપો; અરજીનને હણી ઘેર જ-
 વું, આગના મુજને આપો ॥ ૧૪ ॥ ગુરૂ કહે અરજીનના સામો, શું યુદ્ધ
 કરે કુંવાર; એ ક્ષત્રીને તુતો બ્રાહ્મણ, જેરવી ન શકે માર ॥ ૧૫ ॥ માટે
 આજની રૂજની રહો, કાંઈ કરૂં ઉપાય; કાલે સવારે બહાણું બહાતાં, બેટા
 થળે વીદાય ॥ ૧૬ ॥ એમ કહી તે દીવશ રાખ્યો, થૈ રૂજની જે વારે; એ-
 કાન્ત જગે ગુરૂજીએ, કર્ણ તેડ્યો તે વારે ॥ ૧૭ ॥ બોલાવીને સામો બે-
 સાડ્યો, જળ અંજળી ભરી હાથ; મંત્ર ભણીતે કર્ણને છાંટે, ગુરૂ પ્રસન્ન
 મન સાથ ॥ ૧૮ ॥ નવાણું કવચ કર્ણને અંગે, મંત્ર વડે પેહેરાવ્યાં; તે
 થકી એને કાંઈ ન વાગે, બાગવંત કાજ બનાવ્યાં ॥ ૧૯ ॥ પછી ગુરૂએ
 બે બાણ લીધાં, જીએ છે રાજ કર્ણ; મંત્રીને એક બાણ આપ્યું, આ અ-
 રજીનનું મર્ણ ॥ ૨૦ ॥ કરણ કહે વારૂ મહારાજ, કૃપા કરી પ્રત્યક્ષ; પણ
 મુજને મારવાને આવે, કૃષ્ણ કરીને પક્ષ ॥ ૨૧ ॥ તવ ખીજુ બાણ મંત્ર-
 રી આપ્યું, પક્ષ પ્રભુ એની કરશે; તો તું આ બાણ મારજે એને, દેવકી
 નંદન મરશે ॥ ૨૨ ॥ એમ કહી બે બાણ આપ્યાં, ગુરૂ નીંદ્રાતુર હુતા;
 કરણ રાજના ચરણ ઊપર, મુસ્તક મુકી સુતા ॥ ૨૩ ॥ તવ રવી સુત
 મન વીચારે, ભાચગ મારું ભળીયું; હવે બહાણું બહાય કેવારે, જે જોઈએ
 તે મળીયું ॥ ૨૩ ॥ પ્રભાત થાય તો વીદાય થાવું, મન ચોર ચીંતા ધર-
 તો; લાંબે જીજે ગુરૂજીની, ચરણ ચંપી કરતો ॥ ૨૪ ॥ અંતરયામી
 ગરૂડા ગામી, કૃષ્ણ પ્રભુ સાક્ષાત; જણી કરણના કપટ કરી, દ્વારીકાં-
 ધીસે વાત ॥ ૨૫ ॥ કરશુંને ફાસનાવીને ભણ્યો, બાણ તણી વીધાય;
 મહારૂં ને નરના મ્રત્યુનું, બે બાણ લેઈને જાય ॥ ૨૬ ॥ એણું જણી પ્રેરક
 પ્રભુએ, પુરૂ કરી પ્રેરણાય; નારદજીન સુદ્ધી દીધી, ગયા તે સ્વરગમાય

॥ ૨૭ ॥ સુરપતી પાસે નારદ આવ્યા, ઇન્દ્ર લાગ્યો પાય, કેમ મહારાજ
 કવેળાએ, આપ કરી કહ્યાય ॥ ૨૮ ॥ નારદજી કહે ઇન્દ્ર રાજ, અરજીન
 છે તુજ તન; તેને હણવા વીધા ભણવા, રહ્યો છે કૃશ ભોવન ॥ ૨૯ ॥ સુ-
 ર્યનો નંદન કરણ રાજ, તુજ તનના લે પ્રાણ; ભોળપણમાં ગુરૂએ આ-
 પ્યું, તુજ સુત મરણનું ખાણ ॥ ૩૦ ॥ બહાણુ બહાતે એ છે જવાનો, કર-
 ã કપટ કરી; જ જઈને ચેતાવ્ય ગુરૂને, કાંક કરો કાળીગરી ॥ ૩૧ ॥ સુ-
 રપતી કહે જલુ મહારાજ, ઉઠ્યો ઇન્દ્ર અમ્મર; ભોમીમાં આવ્યો સ્વરૂપ
 લીધું, થયો કાળો ભમ્મર ॥ ૩૨ ॥ ભમરા કેરૂં રૂપ ધરીને, ગણગણ-
 તો મઠે પેઠો; કરણ રાજની જંગા ઉપર, કરડવાને પેઠો ॥ ૩૩ ॥ કરણ
 રાજએ મન વિચાર્યું, એનાથી નહીં જય પ્રાણ; એવાના ડંશથી ડરીશ
 તો પછી, કેમ ખમાશે ખાણ ॥ ૩૪ ॥ માટે કરડવું હોય તેટલું, છોને ક-
 રડી જય; એમ જાણીને ડિરાડ્યો નહીં, થયો નકાળજે રાય ॥ ૩૫ ॥ એ-
 ટલે ભમરો ન થાય ભુડો, કોચી નાંખ્યું શરીર; ખણી ખોતરીને એણે
 કાઢાડ્યું રેલે રેલા રૂરી ॥ ૩૬ ॥ તે રેલો ગયો ગુરૂની નીચે, લોખ્યું ઉ-
 ખણ અપાર; ઝખડીને તવ જગી ઉઠ્યા, કૃશુરામ તે વાર ॥ ૩૭ ॥ ગુરૂ
 બોલ્યા શું તજે આવ્યું, જણે હું નીર; કરણ કહે ભમરો કરડ્યો, કા-
 ઢાડ્યું મુને રૂધીર ॥ ૩૮ ॥ તેતો તમારી તજે આવ્યું, ગુરૂએ કયો વી-
 ચાર; રૂધીર દેખી દોહ ગાડિ નાસે, બ્રાહ્મણનો કુંવાર ॥ ૩૯ ॥ આ કાળ-
 જી નહોય બ્રાહ્મણ કેરૂં, છે કોઈ કઠીણ જત; ક્ષત્રી સરખું કાળજી એનું,
 એમ આવી મન વાત ॥ ૪૦ ॥ કરણ પ્રત્યે કેહેવા લાગ્યા, સાંભળ મારી
 વાત; બોલજે સાચું તું નથી બ્રાહ્મણ, છે કાંઈ બીજી જત ॥ ૪૧ ॥ કરણ
 કહે એમ શું બોલો સંગ કયો બહુ દન; આપને અનુભવ છે મહારો, હું
 બ્રાહ્મણનો તન ॥ ૪૨ ॥ સાંભળી ગુરૂએ વાચાર કીધો, સ્થાસા ન કરવું
 કામ; સમાધીમાં જોઈને સત્ય સમજી, તે પછી ચલવું હામ ॥ ૪૩ ॥ એમ
 જાણીને માંડી સમાધી, કરણે વીચારી પેર; હવે ગુરૂ મને ઓળખવાના,
 નહીં જલુ જીવતો ઘેર ॥ ૪૪ ॥ એમ જાણી રથ જોડ્યો ગુરૂનો, ગુરૂ ત-
 ã હથીઆર; ખાણનો ભાથો ધનુશ લીધું, રથે બેસી ચાલ્યો બહાર
 ॥ ૪૫ ॥ મન મુકીને ઘોડા હકાર્યા, જોર ઝપાટ જય; સમાધીથી ગુરૂએ
 જણ્યો, કપટી કરણરાય ॥ ૪૬ ॥ સુત સતીનો અરજીન કાઢાવે, તેનો
 નથી કાંઈ દોશ; ગૌબ્રાહ્મણનો પ્રતીપાળક, તે પર દુષ્ટનો રોશ ॥ ૪૭ ॥
 કપટથી મહારી વિદ્યા ભણીયો, સાચો કયો સંતાપ; એણે મહારે માંથે લ-
 ગાડ્યું, બ્રહ્મ હત્યાનું પાપ ॥ ૪૮ ॥ એમ જાણીને ક્રોધમાં ઉઠ્યા, આણ

એનું મરણ;વિધ્યારથીને પુછવા લાગ્યા,કયાં ગયો કપટી કરણ ॥૪૯॥
 વિધ્યારથી કહે નાશી ગયો એ,લણી થઈ ગઈ વાર;ગુરુ કહે કે ઘોડા જો-
 ડો, રથ કરો તૈયાર ॥ ૫૦ ॥ વીધ્યારથી કહે ઓરે મહારાજ,કરણ કપટી
 થયો; વિધા તમારી ભણ્યો તેમાં, રથ ભેગો ભણી ગયો ॥ ૫૧ ॥ ગુરુ
 કહે ખીજે રથ કાઢાડો,તવ ત્યાં કર્યો તૈયાર;આયુધ લાગ્યા સોધવાતો,
 નવ દીઠાં હથીઆર ॥ ૫૨ ॥ વીધ્યારથી કહે સોધશે માં, એ આયુધ લે
 પળીયો;ફરશુરામ કહે એ ખરો,ગુરુનો ગુરુ મળીયો ॥૫૩॥ એવે આયુધ
 ખીજાં લીધાં, વિદ્વાન જન નવ ચુક્યા; અશ્વ મંત્ર ભણી ગુરુએ, કાન
 ઘોડાના પુંક્યા ॥ ૫૪ ॥ વાયુવેધી ઘોડા ઉડ્યા,ગુરુ બેઠા રથમાંય;કરણ
 રાજને જઈ પોહોઝ્યા,રોકાણ કીધું ત્યાંય ॥ ૫૫ ॥ ફરશુરામ કહે કયાં
 નાસે, પાપ લગાડ્યું શીશ;સત્યવાદી કુન્તા સુતને શું,તું જઈને હણી
 શ ॥ ૫૬ ॥ કરણ કહે થનાર વસ્તુ,હતી તે થઈ ગઈ;હવે મીથ્યા મુજ-
 ને રોકો,કે વળવાનું નહી ॥ ૫૭ ॥ ફરશુરામ કહે ન વળે શું,તુજને માફ
 ઠેર; કરણ કહે તમ વિધા ભણ્યો છું,જવો આખરે ॥૫૮॥ વળણ; ॥
 આખરે જવો મહે, તેમાં છે શોભાય; વ્યાસ વલ્લભ મુખ ઓચરે,સુ-
 ણને સૌ શ્રોતાય.

કડવું ૫૦ રાગ રાજન રાચેજી.

વૈશમપાયે એણીપેરે બોલ્યા, સુણજનમેજે રાય;બળવંત બાજેજી
 વીસ્તારી નુજને સંભળાવું,યુદ્ધ તણે મહીમાય; ॥બળવંત ॥૧॥ કરણ
 નાં વચન સુણ્યાં ગુરુએ, કાપ્યા અપરમ પાર ॥બળવંત ॥ સામા સા-
 મી ધનુશ ચઢાવ્યાં,કારમા કીધા ટંકાર ॥ બળવંત. ॥ ૩ ॥ પછી બળ-
 વંતોએ બાણજ લીધાં,મંત્ર ભણીને મારે ॥ બળ. ॥ અગણીત છુટે બ-
 ક્તર ટુટે,મુખથી પ્રોઠ પોકરે ॥ બળ ॥ ૪ ॥ થાય બહુ વ્રણી કાયાને કપી,
 પડેછે પુરણ પેર ॥ બળ, ॥ લેડતા વઢતા પાછા ન પડતા,થાયછે કારમો
 કેહેર ॥ બળ. ॥ ૫ ॥ એક દીવશ તો એમજ આલ્યુ,એવે ખીજે દન થા
 ય ॥બળ. ॥ તે દન બાહજ્યા ઘણાક ગાજ્યા, લાજ્યા નહી મનમાંય ॥બ-
 ણ ॥ ૬ ॥ ફરશું નેએ ફાંફા મરાવે, આવી કવચની સર્ત ॥બળ ॥
 નવાણુ મંત્રથી કવચ નવાણું, બાણ મારી તોડ્યાં તર્ત ॥ બળ. ॥ ૬ ॥
 કવચ વીનાનો કરણ બનીયો, પછી વાગવા માંડ્યો માર ॥બળ ॥ ભોં
 કયાં ભાલોડાં ગાજીને ગુરુએ,સરીરમાં અપાર ॥ બળ. ॥ ૭ ॥ એટલે ક-

રણ કાલર થયો, તરફડીઓ તે વાર ॥ બળ ॥ પછી ગુરૂએ રથ એનો
 ભાગ્યો, માર્યા ચાર તો ખાર ॥ બળ. ॥ ૮ ॥ તે પછી રૂંવાડે રૂંવાડે વીંધ્યો,
 જીભ કચે છેકાછેક ॥ બળ. ॥ તો પણ બળીયો બહાજ્યો રહ્યો છે, ગુરૂએ
 બાણ ગ્રહ્યું એક ॥ બળ. ॥ ૯ ॥ બાણ માર્યું વજ્ર સરીખું, વીંધ્યો ક-
 રણનો ભુજ ॥ બળ ॥ તવ આયુધ હેઠાં પડ્યાં કરણનાં, થઇ શરીરે ધ્રુ-
 જ ॥ બળ. ॥ ૧૦ ॥ પછી ગુરૂએ કીધી ગરજના, પુરણ કોધે ભરીયા
 ॥ બળ ॥ ફરશી લીધી ફરશારામે, રથેથી ઉતરીયા ॥ બળ ॥ ૧૧ ॥ કો-
 ટ મુકીને કોટજ ઝાલી, નાંખ્યો કરણને ધણ ॥ બળ. ॥ રોશ ભરેલા રૂ-
 દીયે બેઠા, આણું તહાર મણું ॥ બળ ॥ ૧૨ ॥ બે દન લગી યુદ્ધનેયું ના-
 રદે, જાણ્યું કરણ મરી જશે ॥ બળ ॥ જીવતો હશેતો કોક જગોએ, લ-
 ડાવવાને થાશે ॥ બળ. ॥ ૧૩ ॥ એમ જાણી ગયા સુર્યની પાસે, બોલ્યા
 મુખ વચન ॥ બળ. ॥ જવો મુકાવો ફરશું મારે છે, મરે કરણ તમ તન
 ॥ બળ. ॥ ૧૪ ॥ એટલે બીજે રૂપ રવી આગ્યા, બોલ્યા મુખથી એમ
 ॥ બળ. ॥ એરે મહારાજ વગર વાંકે, મુજ સુત મારો કેમ ॥ બળ. ॥
 ॥ ૧૫ ॥ ફરશું કહે મુને પાપ લગાડ્યું, માટે કરું એનો કાળ ॥ બળ ॥
 સુર્ય કહે તમે એને મારોતો, હું પરવડ પાતાળ. ॥ બળ ॥ ૧૬ ॥ એટલે
 અવનીમાં અધકાર રેહેશે, અટવાશે સહુ આપ ॥ બળ. ॥ અનજનની
 આવદાની અટકશે તે સહુ તમને પાપ ॥ બળ. ॥ ૧૭ ॥ તવ ફ-
 રશુએ એમ વીચાર્યું, ક્યાં લેઉ વિશ્વનું પાપ ॥ બળ. ॥ રોશમાં રૂઝ્યા ઉ-
 પરથી ઉડ્યા, દીધો કરણને સાપ ॥ બળ ॥ ૧૮ ॥ જ્યાં બે દન યુધ ક-
 રે ત્યાં તારાં, રથ ચક્ર ભોમી ગળજે ॥ બળ ॥ બીજે દીવશે ત્રીજે પો-
 હારે, માણજ તારો ટળજે ॥ બળ ॥ ૧૯ ॥ એમ કહી જઇ રથે બીરાજ્યા,
 ભુલ્યા લેવાનાં બે બાણ ॥ બળ ॥ સુતને છોડાવીને સુર્ય નારાયણ, થ-
 યા અંતર ધ્યાન ॥ બળ ॥ ૨૦ ॥ વળણ ॥ પછી કરણરાય આલીયો, જ-
 ય હસ્તીના પુર, જતાં જતાં વલ્લભ વદે, ઇચ્છા ઉપની ઉર.

કડવું ૫૧ રાગ સામેરીના લટક.

વૈશમપાયે એણીપેરે બોલ્યા, મુણજનમેજે રાય; વીસ્તારી તુજને
 સંભળાવું, આધ્યપરવ મહીમાય ॥ ૧ ॥ જતાં જતાં કરણ રાયને, ઉલ-
 ટ આવી ઉર; વન વીશે તપ ઈંદ્રનું માંડ્યું, આગ્યો સ્વરગનો મુરારા
 કહ્યું કરણને શું માગે છે, બોલ્યો રાજ કરણ; હું માગુ છું અરજન કેરું,

મહારે હાથે થાય મરણુ ॥૩૧॥ ઈંદ્ર રાજ કહે ખરો તું તપશી, વીધન એ-
નું હરજો; વરદાન દેઉછું કરણુ રાજ, અરજુન હાથે તું મરજો ॥૪॥ ક-
રણુ કહે અવજી બોલ્યા, હું સવજી બોલાવું; માગ્યા પ્રમાણે આપો નહી
તો, ઈંદ્રાસન ડોલાવું ॥૫॥ ઈંદ્ર કહે કેમ મુમત ઝાલે, થઈને કરજી કા-
લો, તારા બાપે તુને ઉગાર્યો, તેવો મુને મહારો બહાલો ॥૬॥ વીરેશ કે-
ડા દેવનો લેવો, તેમાં ન નીકળે સાર; તે કરતાં તને સાંજ્ય આપુ, કામ
કરે એક વાર ॥૭॥ કેહેતો મેઘાડમર આપુ, છત્ર તારે શીશ; તે કરતા
કલ્વીક રથ આપુ, તુ તેમાં બેશીશ ॥૮॥ હોય બેઠેલો ત્યાં લગી તારૂ;
કદી ન થાયે મર્ણુ; એટલે ત્રણ વસ્તુ માગી, પોતે રાજ કર્ણુ ॥૯॥ ઈંદ્ર
રાજએ સાંજ્ય આપી, આ એક વાર કાજ કરશે; મેઘાડમર અપાય નહી
મારો, ગંધર્વ તુજને ધરશે ॥૧૦॥ કલ્વીક નામનો રથ આપ્યો, કરણુ
બેઠો માંય; હસ્તીનાપુર લણી આલ્યો, જાણ્યું દુર્યોધન રાય. ॥૧૧॥
બોલાવ્યા પાંચે કારભારી; ચાલો તતખર થૈએ, અરજુનનું મોત કરણુ
લાવ્યો, માટે સામા જૈએ ॥૧૨॥ એમ કહીને ઉડ્યા સરવે, કર્ણને લેવા
જાય; મોતી પુરુષ વધાવવાં લીધાં, દરવાજે આવ્યો રાય ॥૧૩॥ એવે
કરણુનો રથ આવ્યો, છત્ર પતી કહે આવો; કુશળ ખેંમ ખખર ન પુછી,
અરજુનનું મોત લાવો ॥૧૪॥ તેથી ખોટું લાગ્યું કરણુને, છે સ્વાર-
થીયો પુરો; કરણુ કહે મત્યુ તારૂં, લે આવ્યો હું સુરો ॥૧૫॥ દુર્યોધન
કહે એમ કમ બોલે, જગડી ગઈ તુજમતી; કરણુ કહે સ્વારથ પુછ્યો,
ખખર પુછતો નથી ॥૧૬॥ દુર્યોધન કહે હુતો રાજ, પુછુ કે ના પુછુ;
કેમ માહારા સામુ બોલ્યો, ગુલામ ધરનો તુછું ॥૧૭॥ કર્ણુ કહે કેમ ગુલામ
કહ્યો, અંધ તણા કુંવાર; દુર્યોધન કહે મેણું દીધુ, જ મુજ ગામની
બહાર ॥૧૮॥ કરણુ કહે જ નહી આવું, આ રહ્યો ગામની બહાર; મો-
કલી દે તું મારી માતા, મોકલ મારી નાર ॥૧૯॥ એમ કહીને એ પાછો
વળીયો, નમ્રની ખારણે રહ્યો; દુષ્ટ બુધિ દુરજેધન એને, તરછોડીને ગ-
યો ॥૨૦॥ જઈ કરણુની નારીને મોકલી, મોકલી એની માય; બને જણી-
ચાલીને આવી, જ્યાં છે કરણુ રાય ॥૨૧॥ કરણુ બેઠેને રથમાં લીધાં,
વનવાસ આલ્યો જાય; જતાં જતાં તપ આરંભ્યું, સુર્ય તણુ વનમાંય ॥૨૨॥
એટલે આવ્યા દીનમણી ત્યાં, મુસ્તક મુક્યો હાથ; કેમ બેઠા મુજને તેડા-
વ્યો; શું દુખ છે દલ સાથ ॥૨૩॥ કરણુ કહે પીતા મારા, મુજને મુ-
ક્યો ભોમ; કીયા તાતને ઘેર રહુ, તમેતો વશ્યા બ્યોમ ॥૨૪॥ પ્રથવી-
માં પીતા કોણ મહારો, કોણ મહારી માત; આતો મહારી પાળક માતા

ઓરે મારા તાત ॥ ૨૫ ॥ રવી કહે તુજ તાત નથી, જીવતો અવની વી-
 શે; જનેતા જીવે છે તારી, દેખાશે કાઠ દીશે ॥ ૨૬ ॥ લે તુજને આ ચું-
 દડી આપુ, તે તું સંગરી રહેજે; તારી જનેતા થતી કાઠ આવે, તેને હોરા
 ડી દેજે. ॥ એટલે તેના સ્થાનમાંથી, નીકળશે પયધાર; તે પડશે તારા મુ-
 ખ વીશે, ઓ મારા કુંવાર ॥ ૨૮ ॥ તેને તું જાણજે જનેતા, ઓરે મારા
 તન; કરણ કહે ઠીક તેતો, સાંભળો એક વચન ॥ ૨૯ ॥ દુરીયોધને ઠાઠાડી
 મુકયો, વચનમાં થયું બેર; તમેતો રહ્યા બ્યોમના વાશી, જીવું કીયા તાત
 ઘેર ॥ ૩૦ ॥ એટલે બાણુએ મણી ધરીને, નમ્ર બનાવ્યું એક; ચાર બ-
 જરને રાજ્ય હવેલી, શોભા ભરેલું છેક ॥ ૩૧ ॥ પછી કહ્યું આ નમ્ર ત-
 માઈ, દીન દીન વસ્તી વસાશે; દ્યો આ મણીની શેવા કરજે, સોનું સ-
 વાભાર થાશે ॥ ૩૨ ॥ ત્રીસમણ સોનું નીત્ય નીકળશે, ઓ મારા સંતા-
 ન; કરણ ખુશી થયો વ્યારે, થયા અંતર ધ્યાન ॥ ૩૩ ॥ કરણ ચાલ્યો ન-
 મ્ર વીશે, લેઈ માતાને નારી, વીશ્રામ કીધો રાજ્ય મહેલમાં, સભાની શો-
 ભા ભારી ॥ ૩૪ ॥ પછી કરણ વસ્તી લેવા, ગામઠે ગયો ચોપાસ; મદત
 ધર આપવાના કહ્યાં, લોકોએ પુર્યો વાસ ॥ ૩૫ ॥ ખચ ખચીને વસ્તી
 વશી ત્યાં; શોભી રહ્યું એ ગામ, કરણ રાજ્યે નમ્રતાણું ત્યાં, કર્ણપુરી ધ-
 યુ નામ ॥ ૩૬ ॥ રહીયત રૂડી રાજ રૂડો, નહી કો જનને દુઃખ વેઠ વેરો
 નહી કોઈને માંથે, સહુ જીવને બહુ સુખ ॥ ૩૭ ॥ નિત્યાન મણીની પુ-
 જા કરે, ઝરે ત્રીસમણ સોનું; કરણે જાણ્યું કર ભેગું, ભાયગ ભળેકોનું
 ॥ ૩૮ ॥ તે કરતાં હું હાથે વાવર, કર કાંઈ પુન્ય દાન; ધરમ ધન ધેર
 બાંધી, રીઝે શ્રી ભગવાન ॥ ૩૯ ॥ એ વાત ચાલી દેશ પ્રદેશે, આવે યાચક
 જન, મોઢે માગ્યું દાન આપે, થતે સવા ખેર દન ॥ ૪૦ ॥ યાચક
 લોકો આશીશ દે છે, ધન્ય કરણની કેમાણી; કરણ દાતાર કેહેવા-
 યો સવળે, દુર્યોધને વાત જણી ॥ ૪૧ ॥ મામાની પ્રત્યે પાપી બોલ્યો,
 બુઝ્યો કરણ ચડીયો; દાન દેઈને ડંઢા કીધો, હું તો જાંખો પડીયો ॥ ૪૨ ॥
 મામો કહે આજ રાજ સંપાડ્યું, પૈસાનો પડશે વાંધો; છેવટ છુટશે ધન
 એની, આપણ ધન બાંધો ॥ ૪૩ ॥ એના કરતાં કેહેવાયું દાતા, એને
 શું યસ મળ્યો છે; આપણે ઘેર કયાં ખોટ છે ભૈ, બહુ પૈસો બળ્યો છે
 ॥ ૪૪ ॥ એમ વીચારી ધન બાંધી, કરવાને દાતારી; પુન્ય સમજી બાંધી
 નથી, જસ લેવાનો ધારી ॥ ૪૫ ॥ જસ લેવાનું નામ રહેવાનું, ધારીને
 કરે દાન; તેને પુન્ય કહી નવ થાયે, થાય નહી કલ્યાણ ॥ ૪૬ ॥ વાઢાવાઢે
 ધન બાંધી, લીધુંકનું કષ્ટ કાપે; કેમ મહારાજ કવો હું છું, જસ લેઈ દા-

ન આપે. ॥૪૭॥ કરણ દીનતા દેખાડે સૌને, માગે નહી જસ જરા; પરા-
ણે વાહવા કેવરાવે, અંધ તણા દીકરા ॥૪૮॥ જસ ગાળે એમ યાચક
જનને, કહે દુરીયોધનરાય; કરણના કહ્યા વીના સૌ, યાચક જન જસગા-
ય. ॥૪૯॥ કીર્તી કરાવવા ઇચ્છા રાખે, તે પર પ્રભુને રોશ; યાચક આપે
કિરતી કરે, તેનો નહી કાંઈ દાશ. ॥૫૦॥ બેઉજણાએ ધનયોબાંધી, ધર્મ
મારમ નહી કાયો; પ્રભુએ જણ્યુ બે થયા દાતા, તેમાંથી કોણુસાયો. ॥૫૧॥
સાચા જુઠાની જોડ પરીક્ષા, વિચાર્યું વિશ્વને ભુપ; પ્રથમ હસ્તીનાપુર
આવ્યા, બ્રાહ્મણનું લઈ રૂપ. ॥૫૨॥ વળણુ ॥ રૂપ ધર્યું બ્રાહ્મણ તણું,
આવ્યા જોવા હોડ; વ્યાસ વલ્લભ કહે બોલજે, જે જે શ્રી રણુછોડ.

કડવુ પર રાગ સાખા.

વેશમપાયે એણીપેરે બોલ્યા, સુણુજનમેજરાય; વીસ્તારીતુજને સં-
ભળાવું, આઘપરવ મહોમાય ॥ ૧ ॥ વીખને વેશે આવ્યા વિશ્વંભર, ધા-
રણુ કર્યું પ્રથ ગાત્ર; ચામડી લટકે કાયાથી કપે, કર ગ્રહ્યુ તુંબીપાત્ર. ॥૨॥
જેટીકા જાલી આવ્યા ચાલી, રાજસભામાં પેઠા; ડાચાંમળીયાં ઉગેલાં પ
ળીયાં, બળાતકારે બેઠા ॥૩॥ દુર્યોધન કહે આવો મહારાજ, પ્રથ વાડવ
છો જ્ઞાતા; સાચું કહેજે જગતમાં કોણુ, છે મુજ જેવો દાતા ॥૪॥ કરણ
રાયનું દાન લેધને, યાચકતો જસ બોલે; ગમે તેટલુ વાવરે તોપણ, ના-
વે મહારી તોલે ॥ ૫ ॥ હું રાજ્યવાળો હું દ્રવ્યવાળો, હું સહુનુ કળ્પ કા-
પું; હુંતો દયાળુ હુંતો દાતા, મુખ માગ્યા દાન આપુ ॥૬॥ કરણનુ કયાંછે
નભવાનુ, રાજ વસાવ્યું હોણું; કેમ મહારાજ બોલતા નથી, મુજ સરીખુ
કાણુ ॥ ૭ ॥ પ્રભુ કહે સાખાશ તુને, નીરમળ વચન બોલે; ઇંદ્રરાય કે
ઇન્દ્ર સરખા, આવે નહી તુજ તોલે ॥ ૮ ॥ દુર્યોધન કહે સાંભળો મામા,
ધરડા જણે ગાળા; કીમત આપણી ખરી કરી, છે વૃદ્ધ વીવેક વાળા ॥
૯ ॥ એમ કહીને બોલીયોએ, કષ્ટ તમારું કાપુ; માગો મહારાજ પ્રથ તમે
છો, જે માગો તે આપુ ॥ ૧૦ ॥ તવ પ્રથ વેશે વિકૃલ બોલ્યા, દાનદેવું
છે તારે; જે ભાઈ વૃધાવસ્તામાં છે, યાત્રાની ઇચ્છા મહારે ॥ ૧૧ ॥ અડ-
સટ તીરથ કરવા જવું, એવું છે અંતસકરણુ, પણ શરીરમાં શકતીન-
થી, ચાલતા નથી ચરણુ ॥ ૧૨ ॥ દુર્યોધન કહે હાથી આપુ, આપુ મેના
મુખપાલ; અંધ આપુ રથ આપુ, દયો આપુ ધનમાલ ॥ ૧૩ ॥ પ્રભુ કહે
મહારે કાંઈ ન જોઈએ, સકળ યાત્રા ફરવી, વાહન પર નવ બેસવુંને,

ચરણે ચાલી કરવી ॥ ૧૪ ॥ એવો નીમ કરીને આવ્યો છુ, ઓઢૂરીયોધ-
 ન રાય; છત્રપતી કહે ઓ મારાજ, ત્યારે તો શો ઉપાય ॥ ૧૫ ॥ પ્રભુ
 કહે જત્રા કરી આવું, વ્રધપણુ તુ લેને; યાત્રા કરી રહો આપીશપાછુ, ચો
 બન તારૂ દેને ॥ ૧૬ ॥ કરીએ બદલો શરીર કેરો, ત્યારે તો યાત્રા થાય;
 એવું સાંભળી પડ્યો વીચારે, જે ઢૂરીયોધન રાય ॥ ૧૭ ॥ એરે મહારા-
 જ ચોબન માગો, મુજ મનનો બહેમ ખોવું; મારી તો મરજી નથીપણ, રા-
 ણીને પુછી જેવું ॥ ૧૮ ॥ પ્રભુ કહે પુછી જે નારીને, ઉઠ્યો ઢૂરીયોધન;
 ભાણુમતીની પાસે આવ્યો, બોલ્યો મુખ વચન ॥ ૧૯ ॥ એરે રાણી
 સાંભળો વાણી, વિપ્ર આવ્યો ધર આગે; વ્રધપણુ એનુ આપે છે મુને,
 જવાની મહારી માગો ॥ ૨૦ ॥ જત્રા કરી આવે એટલા દહાડા, શરીર એનુ
 લેવું; જે આપતાં હો આગતાતો, દેહ મહારી દેધ દેવુ ॥ ૨૧ ॥ ભાણુમતી
 કહે એવો કેવો, શરોરનો માગનાર; એમ કરીને જેવા આવી, સભામાં
 મેહેલ બહાર ॥ ૨૨ ॥ આવીને વ્રધ બ્રહ્મણુ જોયા, નીતરે નાકથી પાણી;
 કાયા કંપે લોળ નીકળે, તે જોઇ બોલી રાણી ॥ ૨૩ ॥ એરે રાજ મુંઠ
 મતીના, આ ધંધો કેમ ફાવે; મારા રડ્યા નવરા નાગા, એવાતો હજાર
 આવે ॥ ૨૪ ॥ મક્તનુ માગી ખાનારા, શત્રુ થઈ નીત્ય લાગે; બુધ્ધીતમા-
 રી બળી ગઈ છે, કેવું કેવું એ માગે ॥ ૨૫ ॥ કાત્ર વળી કોઈ બીજે આ-
 વે, ભંડાર માગે સમુજો; ધરમ ધજ છોડી નાંખો, પુન્યમાં મુકો પુજો
 ॥ ૨૬ ॥ તવ ઢૂરીયોધન બોલીઓ કે, બહુ બહુ ઠપકો દે છે; સરીર નથી
 બદલવાનું, રાણીજી ના કેહે છે ॥ ૨૭ ॥ પ્રભુ કહે છોડ ધરમ ધજ, ત-
 વ માત્રો ઓચરીયો; ભલુ થયુ ભાઈ આજથી આપણે, પૈસો બધોઉગ-
 રીયો ॥ ૨૮ ॥ બંધાવ્યે સુરો છોડાવ્યે સુરો, શકુની મંદમતી; છત્રપતીએ
 છોડાવી મજ, લજ્યા જરાએ નથી ॥ ૨૯ ॥ પ્રભુ બોલ્યા ધીકાર તુને,
 નથી ધરમનો ટક; રાંડ ને રંડવો બેઉ છો સરખાં, ધર બગડયું છેએક
 ॥ ૩૦ ॥ દુષ્ટ કહે વાર મહારાજ, તમ જેવા બહુ આવે, તમારે કહે શું
 છે થવાનું, ન મળ્યું તેથી ન ફાવે ॥ ૩૧ ॥ આ સાર સાંભળીને શ્રોતા
 જન, કરજે મનમાં તોલ; દુર્યોધન જેવા જીવ તેના, આવા નીકળે બોલ
 ॥ ૩૨ ॥ પછી પ્રભુ અંતરધ્યાન થયા, ગયા કરણપુરી; સભામાં આવ્યા
 વ્રધ વપુએ, વદે વાણી મધુરી ॥ ૩૩ ॥ કરણે ઉઠી આસન આપ્યું, પ-
 ધારો માહારાજ, તસ્દી લીધી દરસણ દીધાં, ઘણી કપા કરી આજ ॥ ૩૪ ॥
 પ્રભુ કહે ભાઈ શાખાશ તુને, બહુ કર્યાં પુન્યદાન; કરણ કહે એમ ન કે-
 હેશો, હું તમ દાસ સમાન ॥ ૩૫ ॥ હું કયાથી લાવીને પુન્ય કરું; લક્ષ્મી

નથી મહારી; લક્ષ્મીના માલીક પ્રભુ છે, તે કંથની એ નારી ॥ ૩૬ ॥
 જેની છે તેની તેને આપુ, તેમાં મ્હોટાઈ શાની; આપણુ તો ચીડીના ચા-
 કર, મુરખ લે મન માની ॥ ૩૭ ॥ પ્રભુએ જાણ્યું દીનતાવાળો, કરણ રા-
 જ કાઢાવ્યો; એમ જાણી બોલ્યા વિપ્રવેશે, હું ચાચવાને આવ્યો ॥ ૩૮ ॥
 કરણ કહે માગો મહારાજ, દેશે દીન દયાળ, હું આપવાને સમર્થ નથી,
 હાથ જોડ્યા ભુપાળ ॥ ૩૯ ॥ પ્રભુ કહે મારે યાત્રા કરવી, અડસટ તીર્થ
 પાવન; ચરણ ચાલીને બધે જવું, ન જોઈએ વાહન ॥ ૪૦ ॥ કરણ કહે
 એ મહારાજ; ત્યારે શો ઉપાય; પ્રભુ કહે મહારૂં પ્રદ્ધપણું લે, જીવાન રે
 તારી કાય ॥ ૪૧ ॥ કરણ કહે ભલે મહારાજ, એ કહ્યું તે નહી ખોટું;
 આ પાપના દેહ યાત્રા કરશે, ભાયગ મહારૂં મ્હોટું ॥ ૪૨ ॥ ઉઠો મહારા-
 જ બદલો કરો; જીવાની મહારી દેવું; પ્રભુ કહે પુછ તારી નારીને, હા
 કહે તો હું લેવું ॥ ૪૩ ॥ કરણ કહે નારીને પુછું, તેથી ભલી પ્રાણધાત;
 પુન્યમાં પુછવું નહી પ્રેમદાને, પુછવી બ્યવહાર વાત ॥ ૪૪ ॥ પ્રભુ કહે પ્રે-
 મદાને ન પુછે, તો ન લેવી તુજ કાય; કરણ કહે તમારે પુછાવ્યે, પુછ
 છું જગરાય ॥ ૪૫ ॥ એમ કહીને મ્હેલમાં ગયો, પ્રેમદા પાચે લાગે; કર્ણ
 કહે એક પ્રદ્ધ વાડવ, જીવાની મહારી લાગે ॥ ૪૬ ॥ પ્રેમદા કહે શું પુછો
 છો, એરે મહારા નાથ; પુન્યમાં પાછા શું પડે પીડિ, શા કામની છે જ-
 ત ॥ ૪૭ ॥ એવું સાંભળી કરણ આવ્યો, મહારાજ દયો કાય; પ્રભુ કહે
 ઠવરાવો મોઢે, આવે સભાની માંય ॥ ૪૮ ॥ કરણ બોલાવી કામની તે,
 આવીને લાગી ચરણ; પ્રભુએ જાણી જોઈને કીધું, ગંદુ ગોખરૂ વરણ
 ॥ ૪૯ ॥ કામની બોલી દલડુ બોલી, કલ્પના મનની કાપો; ચોખન દયો
 મુજ કંથ તણું ને, પ્રદ્ધપણુ તમે આપો ॥ ૫૦ ॥ તે પ્રદ્ધ શરીરને હું શે-
 વું, પાતક મહારાં પળાય; સ્વચ્છ શરીરની શું કરું શેવા, ગોખરૂ ગંદુ
 ઘોવાય ॥ ૫૧ ॥ એવાં વચન સાંભળીને, ખુશી થયા જગ ભુપ; ઉભા
 થઈને દરસણ દીધાં, ધર્યું ચતુર્ભુજ રૂપ ॥ ૫૨ ॥ લીલામ્બર પીતાંબર
 અંગે, મુગટ શોભા સારી; કોટીક સુર્ય તણું તેજ જેમાં, હાશ્ય વદન મોરા-
 રી ॥ ૫૩ ॥ છે જળહળ જેત આકૃતી ઉજવળ, દયા કરી દીનાનાથ; નર
 નારી નમ્યાં તવ પ્રભુએ, મુસ્તક મુકયા હાથ ॥ ૫૪ ॥ શાખાશ નારી
 કરણ તારી, મળી છે બેઉની જોડ; કરણ રાજ માગે તે આપુ, રીજ્યો હું
 રણછોડ ॥ ૫૫ ॥ કરણ કહે માયા ન માગુ; સદાય રૂઢેમાં રહેજે; મહારા
 મરણ સમે સ્વામી, આવીને દરસણ દેજે ॥ ૫૬ ॥ પ્રભુએ તવ કબુલ
 કીધું, મર્ણ સમે થશું ભેળા; વળી કેવાશે સવા પ્હોર સુધી; કરણરાયની

વેળા ॥ ૫૭ ॥ એમ કહી અંતરધ્યાન થયા; જોયો ગુપત માળો; રૂડીરી-
તી બોલ્યાની નીતી, તે પુન્યશાળીનો આળો ॥ ૫૮ ॥ નમ્રતાવાળો દા-
તાર માળો, કદુ વચન નવ બોલે; સયન કરે વચન વિમનું, તે કાંક કર-
ણ તોલે ॥ ૫૯ ॥ ॥ વળણ, ॥ ધર્મ ધન રહી કરણની, દુષ્ટજન હા-
ર્યો હોડ; વ્યાસવલ્લભ વદે બોલજે, જે જે શ્રીરણછોડ.

કડવું ૫૩ રાગ ચૌપાઇની ચાલ.

બોલ્યા વૈશમપાયે વચન, સાંભળ જનમેજ રાજન; રહી કરણની
ધન આખી, દુષ્ટજને ઉતારો નાંખી ॥૧॥ કરે પોતપોતાનું રાજ, એવા-
માં શું નીપજ્યું કાજ; જેવો હોય નર તેવી નારી, ભાણુમતીએ વાત
વીચારી ॥ ૨ ॥ મુજ સ્વામી જે દુરજોદન, એનું નથી રહેતું સ્થીર મન;
દેત ધ્રાણજને એની કાયા, હું હતીતો એ ન છેતરાયા. ॥ ૩ ॥ વળી કો-
ઈ દીન મન ભમી જાય, માટે વશ કરી લેઉ રાય; છે કુન્તા સુત શેદેવ
જેહ, જણે જહુની વીધા તેહ ॥ ૪ ॥ માટે એમ ની પાસે જણું, જઈધુ-
પેત્ર મંત્રાવી લાવું; ઘાણુ મહારા સ્વામીને શીશ, મુને વશ રહે હરનીશ.
॥૫॥ એમ જણી લીધું ધુપેલ, કરવા વશીકરણ ખેલ; જઈદીધું શેદે-
વને હાથ, વશ કરી આપો મુજ નાથ ॥૬॥ તવ શેદેવજી માપ માપ્યું, એ-
ને ધુપેલ મંત્રી આપ્યું, કહ્યું ભોજઈ છે એક આંટો, જોજો ન પડે ભો-
મીમાં છાંટો ॥૭॥ ભોમી પડે ભુંડુ થઈ જશે, વશ કરતાં કવશ થારો;
કહે રાણી નહીં પાડુ ભોમ, મુને એ ચીંતા રોમરોમ ॥૮॥ એમ કહીને
ચાલી ત્યાંય, ગઈ પોતાના મહેલમાંય; આવી મહેલમાં માળે ચડી, તવ
આખો પ્યાલો ગયો પડી ॥૯॥ હજ્યું ધુપેત્ર ત્યાં તતકાજ, તેતો ઉતરી-
યું પાતાળ ॥૧૦॥ એક અત્રીક નાગ છે નામ, તેને શીશ અડ્યું થયે
કામ; મંત્રથી કામ દેવતા જગ્યો, ભાણુમતી ઉપર મોહ લાગ્યો
॥ ૧૦ ॥ એવે રૂજની થે ગયો દન, કરે દુર્યોધન જ્યાં સહન; તેની
પાસે ભાણુમતી નારી, હસે રમે બેઉ સુખકારી ॥૧૧॥ એવે પાતાળનો
નાગ બળીયો, દુષ્ટના મહેલમાં નીકળીયો; છત્રપતીને બંધન કીધો, ઉપે
શીશ ઉચો ટાંગી દીધો ॥૧૨॥ એતો વશી કરણનો રોગ, રમ્યો રાણી
સાથે રગભોગ; બહાણુ બહાતે થયો વિદાય, તવ છોડ્યો રાણીએ અથ
॥૧૩॥ કહે દુરીયોધન સુણ નારી, કેમ આમ થયું દુખ ભારી; ભાણુમતી
કહે હું રૂપાળી, મને મોહી જયે વનમાળી ॥૧૪॥ દીડી હશે મુને કો-

ઇ વાર, તેથી આવી ચઢ્યો ગુમાર; લીધુ કુર્યોધને વીચારી, નથી ત્રીલો
 ક હાવી નારી ॥ ૧૫ ॥ એમ મુરખજન મન માંને. એશું ચરીત્ર નારીનું
 જણે; બીજે દાહાડે ગયાં બીજે મ્હેલ, ત્યાં થયું તેનું તે ફેલ ॥ ૧૬ ॥ ત્રી
 જે દન તાત્ર ધરતી કીધી, તો હેત્યાં આળ્યો બોમી વીંધી; ઉંધો ટંગાઈ ર-
 હે રોજ રાત, અની ગળવા માંડી જત ॥ ૧૭ ॥ કથામાત્ર જણો દ્રષ્ટાન્ત
 તેનાં સર્વ લેવાં સીધાન્ત; જેને નારી ભાણુમતી જેવી, તેની દુરદશા થાય
 એવી ॥ ૨૮ ॥ તેવી નારીને વિશ્વાશે જેહ, રહેતો દુખ પામે તેહ; દુષ્ટ
 દુષ્ટી થયો ખટમાસ, હરનીશ રહે ઉદાશ ॥ ૧૯ ॥ એની સોસાઈ ચાલી
 જત, જણ્યું ઓઢાને કડું વાત; દુખ હરે એવો મીત્ર કર્ણ, ટક મુકી થા-
 વું એને સર્ણ. ॥ ૨૦ ॥ એને એકલાને કેહેવાય, બીજે કેહેવાથી ઇજ્જત
 જાય; એમ જણી ચાલ્યો એકદન, ગયો કર્ણપુરી રાજન ॥ ૨૧ ॥ નમ્ર
 માં ભુજ જોડીને પેઠો, ગયો સભામાં કરણ બેઠો, ઉઠી કરણે છોડ્યા
 હાથ, ચાંપ્યો પોતાની રૂદીયા સાથ ॥ ૨૨ ॥ પેહેલી પુછી કુશળક્ષેમ, ઓ
 રે ભાઈ સુકાચો તુ કેમ; બોલ્યો દુરીયોધન એમ મુખ, તુજવીના મ્હારે
 દલ દુખ ॥ ૨૩ ॥ ટાઢી માઠી કેને કડું વાત, મમ ઘેર ચાલો મુજ જાત;
 હોય રાજતાણી ઇછાય, કરજે હસ્તીના પુરમાંય ॥ ૨૪ ॥ બોલ્યો કરણરા-
 ય વચન, થયો મ્હોટો ખાઈ તુજ અન; નથી લુણ હરામી હુતો, મ્હારે
 રાજ ભોગવજે તુતો ॥ ૨૫ ॥ કાહાડી મુક્યો ત્યારે જુદો રહ્યો, આળ્યો
 તેડવા તો ત્યાર થયો; એમ કહી લખી દીધુ રાજ, ચાલ આવું છું આજ-
 ને આજ ॥ ૨૬ ॥ લીધી માતાને લીધી નારી, ચાલ્યો કરણ વણ વીકારી;
 દીનમણીને દીધો મણી, ગયો હસ્તીના પુર ભણી ॥ ૨૭ ॥ જઈ રહ્યો
 જુનુ જ્યાં ધામ, સુખમાની કર્યો વિસરામ; એવે એકાન્તમાં એકદન, છ
 ત્ર પતીએ ભર્યા લોચન ॥ ૨૮ ॥ જોઈ પડ્યો કરણને વેમ, ભાઈ તુતો રડે
 છે કેમ; તવ બોલીયો છત્રપતી, કેહેતાં જીભ ઉપડતી નથી ॥ ૨૯ ॥ બો-
 લ્યો કરણ કહે દુખ તારું, મુજથી ખનેતો હું નીવાર; સાંભળી દુષ્ટ પાપ
 પડેછે, મુને નીત્યાન નાગ નડેછે ॥ ૩૦ ॥ હુંને રાણી કર આરામ, નાગ
 નીત્ય આવે તે ઠામ; અમારા સુખને અટકાવે, મને ઉંચે ઉંધો લટકાવે
 ॥ ૩૧ ॥ ખટમાસથી દે એમ દુખ, પોતે રાણી સાથે લે સુખ; એવી વાત
 કેને નવ થાય, કરીએતો ઇજ્જત જાય ॥ ૩૨ ॥ સુણી કરણે કર્યો વીચા
 ર, કાંઈ કપટ કીધેલું નાર; તે વીના નાગને મોહ શાનો, સમજ મનને
 રહ્યો છાનો ॥ ૩૩ ॥ કહ્યું કરણે કરીશું પેર, આજ આવશું તારે ઘેર; રે-
 હવાનો છાનો હું સંતાઈ, આવશે તવ લેઈશ સાહી ॥ ૩૪ ॥ એમ કહી

છાનો રાખ્યો રાખ, એવે દોવસ વીતી જાય; પડી રૂઝની દરણુ ધાયો,
 દુષ્ટના મહેલમાં સંતાયો ॥૩૫॥ એવે પાતાળથી નાગ આવ્યો, દુષ્ટે કરણ
 ને બોલાવ્યો; ધાયો કરણ કરીને રીસ, લાત મારી એ નાગને શીશ ॥૩૬॥
 હતું નાગને વરદાન એણું, કોઈનો માર ન વાગે તેણું; વાગેતો ન લાગે લ-
 ગાર, લાગે સુર્યના સુતનો સાર ॥ ૩૭ ॥ લાત વાગી તે લાગી જ્યારે
 જાણ્યો સુર્યનો નંદન ત્યારે; તવ અત્રીક લાગ્યો પાય, કરોક્ષમા ઓ કરણ
 રાય ॥ ૩૮ ॥ તમને ઓળખ્યા પાવન, તમે કરણ રવીના તન; બોલ્યો
 કર્ણ આવ્યો પરધેર, તેથી તુજને મારું ઠેર ॥ ૩૯ ॥ બોલ્યો અત્રીક મુકો
 મા બાપ, હવે આવુંતો વિશ્વનું પાપ; બોલ્યું વચન સત્યજ થાપુ, મુ-
 કો મનવેગો ઘોડો આપુ ॥ ૪૦ ॥ ઘોડે બેસા કરો ઇચ્છાય, કરો કદપના
 ત્યાંતો જવાય; તવ કરણે ઘોડો લીધો. અત્રી નાગને મુકી દીધો ॥ ૪૧ ॥
 દુખ ગયું પાપીનું જ્યારે, રહ્યાં નીરવરતીથી ત્યારે; એવે દોવસ વીત્યા
 ચાર, મળ્યા એકાંતમાં એક વાર ॥ ૪૨ ॥ દુરીયોધન દુર્યાશન, શકુની-
 ને કરણ રાજન; બોલ્યો દુરીયોધન મુખ એમ, કહો ભાઈઓ કરશું ક-
 મ, ॥ ૪૩ ॥ રહ્યા પાન્ડવ સુખે પાંચ, એમને ન આવી કાંઈ આંચ; લે-
 શે કોઈક દન એ રાજ, માટે શોધો કાંઈ ઇલાજ ॥ ૪૪ ॥ પાંચમાંથી જો એ-
 ક બે ઘટે, થોડી થોડી ચીંતા તવ મટે; એવે બોલ્યો શકુની એમ, પેહેલો
 નાશ પમાડીએ ભેમ ॥ ૪૫ ॥ જુઓ આવ્યો ઓ જોઠ માસ, એમને એ-
 કાદશી અભ્યાસ; આવી નીરજળા એકાદશી, કરે વ્રત પાન્ડવ હશી
 હશી ॥ ૪૬ ॥ જમે દશમીને દન એક વાર, એકાદશીએ કરે ફળાર; તેતો
 ભીમશેનને તવ ગમે, દ્વાદશીએ એક વાર જમે ॥ ૪૭ ॥ છેક મધ્યાન
 કરે ભોજન, ભીમ ભુખાળવો માગે અન; નવ્ય ખવરાવે એની માય, દન
 ષ્ટરને ત્યાં જમી જાય ॥ ૪૮ ॥ બારશે ને બારશે જમે. પેઘો પડ્યો
 તે નીત્ય દમે; માટે આ દ્વાદશીને દન, કરે તુજ તાત ઘેર ભોજન ॥ ૪૯ ॥
 આપણે વીશના લાડુ કરીએ, દત્રાષ્ટરના ધામમાં ભરીયે; તેનું ભોજન
 ભીમશેન કરશે; વીખવાપશે ને એ મરશે ॥ ૫૦ ॥ બોલ્યો દુર્યોધન મુખ
 ખુંખારી, મામા તુજ બુદ્ધિ બલીહારી; પાંચમાંથી ઓછો એક થાશે,
 એમ સર્વને ઓછા કરાશે ॥ વળણુ ॥ એમ કરતાં ઓછા થશે, કુન્તી કે-
 રા તન; વ્યાસ વક્ત્રલ મુખ ઓચરે, હરખ્યા દુષ્ટોજન.

કડવું ૫૪ સા.ખી.

વૈશમપાયે એણીપેર બોલ્યા, સુણ જણમેજે રાય; વિસ્તારી તુજને

સંભળાવું આથ પરવ મહીમાય ॥ ૧ ॥ દુષ્ટજનોએ દગો ધાર્યો, થયો
દશમીનો દન; ચાર ચન્દાળો ભેળા થઈ ગયા, અંધ તણે ભોવન ॥૨॥
ધત્રાષ્ટરને બીના કહી તવ, આંધળો ખુશી થાય; પછી પચીસ મણુલોટ
મંગાવ્યો, પચીસ મણુ ધત માંય ॥ ૩ ॥ પચીસ મણુ સાકર મંગાવી,
લાડુ કર્યો ભલા પર, ચુરમુ ભેળતાં ભેળું નાખ્યું, પચીસ મણુ મહીજે-
ર ॥ ૪ ॥ પછી તેના લાડુ વાળ્યા, પાપના મારગ ધાર્યા, મહેલના સાત
મા માળ ઉપર, પવનમાં તે ઠાર્યા ॥૫॥ પછી સમજાવ્યો ધત્રાષ્ટરને, સા
અવળે બહુ પેર; દુર્યોધન કહે રાંધશેા માં, જમળે મારે ઘેર ॥ ૬ ॥ એમ
કહીને વિદાય થયા, જ્યેષ્ઠની દશમીને દન; તે દન કુન્તાએ ભેળા કીધા,
પાંચ પોતાના તન ॥૭॥ સાંભળો નંદન આવતી કાલે, નિર્જળા એકા-
દશી, પુન્યનો દહાડો હરીજનોને, ઉપાદી કરવી ન કશી ॥૮॥ એવું
ભીમે સાંભળ્યું ને, બોલ્યો છે કલેશ લાવી; અરેરે મારે કરમે ક્યાં, વળી
એકાદશી આવી ॥૯॥ કુન્તાજી કહે જરે ગાંડા, એક દન શુન્તનેનડશે;
ગમે તેમ તું કકળે તો પણ, અપવાસ કરવો પડશે ॥૧૦॥ ભીમ કહે હું
તો નહીં કંઈ, ઓરે મારી માય; કુન્તાજી કહે ખાવા ન આપુ, થનારહોય
તે થાય ॥૧૧॥ ભીમ કહે અપવાસ ન થાયે, અન વિના હું મરું; તે ક-
રતાં આજ લાડુ જમાડો, તો એકાદશી કરું ॥ ૧૧ ॥ કુન્તાજી કહે
ભલે બેઠા, રાંધુ દાળ ભાત લાડુ; આનંદ પામે જીવ તારો, તેમ તુને જ-
માડુ ॥ ૧૨ ॥ જવો જઈ બેસો સભામાં, રસોઈ રૂડી બનાવું; ત્યાર ક-
રીને કુંવર મારા, તમને તેડવા આવું ॥ ૧૩ ॥ એવી આજ્ઞા માતાએ
કીધી, ઉડ્યા પાંચે ભાત; પોતાના ઘરથી થોડે છેટે, સભા રચી અકા-
ન્ત ॥૧૪॥ રાજ્ય વિના રાજ્ય સભા ન હોયે, કરેછે બ્રહ્મ સભાય; ધર્મ સં-
બંધો સંવાદ ચાલે, વેદના વાખ્યાન થાય ॥ ૧૫ ॥ તે સભામાં નીત્ય
પાન્ડવ બેસે, થાય અતી ઉપદેશ; ત્યાં જઈને બીરાજ્યા પાંચે, નહીં ઉ-
પાદી કલેશ ॥૧૬॥ કુન્તાએ રસોઈ કરવા માડી, ભીમ તણી ઘણી બી-
ક; રખે અપવાસ ન કરે કાલે, રાંધું ઠીકા ઠીક ॥ ૧૭ ॥ ત્યાર કરીને ર-
સોઈ ઢાંકી, નહાવા હુંનું જળ કીધું; પછી ચાલ્યાં તેડવાને, નામ પ્રભુનું
લીધું ॥ ૧૮ ॥ જ્યેષ્ઠીકા બાલી માતા ચાલી, ધીરે ધીરે જય; આઘેથી ભી-
મે આવતાં દીઠાં, પોતાની વ્રંધ માય ॥૧૯॥ ભીમે જણ્યું કે છ જણ
જમે, તેટલું રાંધું હશે; અપવાસ કાલે છે કરવાનો, મહાર પુરું કેમ થશે
॥ ૨૦ ॥ ધીમે ધીમે માતા આવે, તે પેહેલાં હું જવું; છાંનો માનો જમી
લઈને, માતા પેહેલો આવું ॥ ૨૧ ॥ એમ જણીને ભીમ ઉઠ્યો, ઘેર

પોતે પરવરવા; ધરમને કહ્યું કે જલું છું, લધુશંકા કરવા ॥૨૨॥ એમ ક-
 હીને બહાર નીકળીયો, બીજે પંથે પળીયો; આંચો પોતાને મુકામે, સુ-
 ત સતીનો બળીયો ॥ ૨૩ ॥ હવેલી ઉઘેડી ઉલટ આણી, પડયો લાડુના
 બ્યાનમાં; જણ્યું કે નહાતાં વાર લાગે, નહાવા ધોવાનું કાનમાં; ॥ ૨૪ ॥
 હાથ ન ધોયા પગ ન ધોયા, રસોડું ઉઘેડી પેઠા; ઢાંકેલી રસોઈ ઉઘેડીને,
 ભોજન કરવા બેઠો ॥ ૨૫ ॥ દાળ ભાતને શાક ચોળી પીધાં, વાળી
 નાંખ્યો છેક; આખા લાડુ લેઈ મુખમાં મુકયા, રાખ્યો ન કટકો એક ॥ ૨૬ ॥
 હવે તેણે ઢાંકી દીધું, દ્વાર હતાં તેમ દીધાં; કુન્તા પહેલો આંચો સભા-
 માં, કામજ ધાર્યા કીધાં ॥ ૨૭ ॥ એટલે આંચાં કુન્તા માતા, ઉઠો મહારા
 તન; તેડવાને આવવું પડ્યું, ચાલા કરવા ભોજન ॥ ૨૮ ॥ રાંધેલું થઈ
 જશે તાડું, એમજ બોલ્યાં માડી; ભીમે વીચાર્યું મારા પેટમાં, કે વારની થ-
 ઇ ટાડી ॥ ૨૯ ॥ પણ પોતે શહુકાર થાવા, ઉતારો નાંખ્યું મુખ; ઉઠો વી-
 રા વાર ન કરો, પેટમાં લાગી ભુખ ॥ ૩૦ ॥ એટલે ઉઠ્યા પાંચે બંધુ,
 માતાના કરજાલ્યા; ભોજન કરવા ઉતાવળા થૈ, વાતો કરતા ચાલ્યા ॥ ૩૧ ॥
 ઘેર પોતાને ચાલી આંચા, અંતર ઉલટ આણી; કુન્તાજીએ નહાવાને મા-
 ટે, આપ્યાં હુનાં પાણી ॥ ૩૨ ॥ પ્રથમ ચારે બંધુ નાહ્યા, દેવશેવામાં પે-
 ઠા, પોત પોતાનું શટ કર્મ કરવા, આસનવાળી બેઠા ॥ ૩૩ ॥ સૌથી છે-
 વટ ભીમ નાહ્યો, દેવશેવામાં પેઠો, કદી નહીને તે દહાડેએ, માળાલ-
 ધને બેઠો ॥ ૩૪ ॥ કુન્તાજી જોઈ રાજી થયાં, આજ આવી શુભ સુદ્ધી;
 ધન ધન મહારા દીકરા હવે, સુધરી તારી બુદ્ધિ ॥ ૩૫ ॥ ભીમ કહે મા-
 વરસ થયાં, કાંઈ કરવું શુભ કર્મ; તે સાંભળીને આનંદ પામ્યા, પોતેરા-
 ન ધર્મ ॥ ૩૬ ॥ એવે ચારે ભાઈઓ ઉઠ્યા; ભોજનમાં ગઈ મતી; પેટભરીને
 બેઠેલો છે, ભીમ ઉઠતો નથી ॥ ૩૭ ॥ કુન્તાજી કહે ઉઠ બેટા, એવો માળા
 કેવી; ભીમ કહે ભાઈઓની પેઠે, ન કરું જેવી તેવી ॥ ૩૮ ॥ કુન્તાજી કહે કાલે
 કરજો, તવ ઉઠ્યો ભીમ કોડે; ખાજઠ ઢાળી પાંચે બંધુ, બેઠા જોડે જોડે ॥
 ૩૯ ॥ માતાએ મુકયા વાટકાને, કનક કેરા થાળા; ભીમે જણ્યું થાળામાં શું,
 મુકશે મા ઇટાળા ॥ ૪૦ ॥ માતા પેઠા રસોડામાં, પીરસવા પ્રેમ જાગે, લાડુ-
 ની કથરોટ ઉઘેડી, તેમાં ઘંટા વાગે ॥ ૪૧ ॥ જોયું તો દાળ ભાત નહીં આ,
 ઢાણે કીધું ભક્ષ; માયે જાણ્યું કામ ભીમનું, ડોશીએ કાઢ્યાં ચક્ષ ॥ ૪૨ ॥
 ભીમ કહે કેશું છે માતા, કમ થયો જોઈ માઠો, મોઢું ચાટતો ચાટતો મા-
 તા, એક બીલાડો નાઠો ॥ ૪૩ ॥ કુન્તાજી કહે તુજ બીલાડો, નહીં બીજા-
 નું કામ; ભીમ કહે મોટા ભાઈ બુચો, લેછે માઈ નામ ॥ ૪૪ ॥ તમા-

રી પાસે હતો સભામાં, તેમ છતાં મુકે આળ; ધર્મ કહે મા બોલો વિચારી,
 જુઠે તો લાગે ઝાળ ॥૪૪॥ લેધુ શંકા કરવાને ગયો હતો, તે નતી લા-
 ગી વાર; તે વીનાનો ઉઠ્યો ન્હોતો, ન્હોતો નીકળ્યો ખહાર ॥૪૫॥ કુ-
 ન્તાજી કહે તું શું જાણે, ઓ મારા કુમાર; એને આવતા જતા ખાતાં,
 જરા ન જાણવી વાર ॥૪૬॥ એના વીના નહીં ધા બીજનો, ભીમ વધો
 વચન; રાંધ્યા ધાનની ચોરી ચઢાવી, મ્હારે ન લેવું અંન ॥૪૭॥ એમ
 કહીને ઉભો થયો, કોધાતુર બહુ હુતો; પેટની ચીંતા પા રતી નથી, ઓ-
 ટલે જૈને સુતો ॥૪૮॥ માતા ગાળો દેવા લાગ્યાં, ઉતપાત માંડ્યો અતી;
 ભીમે જાણ્યું છોદે ગાળો, પચી જવાનું નથી ॥૪૯॥ ધર્મ કહે મા કલેશ
 ન કરશો, ખાધુ નથી પર કોઈ; શેદેવ નીકુળ રસોડામાં, કરવા પેઠા ર-
 સોઈ ॥૫૦॥ ફરીથી રસોઈ બનાવી, બોલ્યા મુખ વચન; ઉઠો સરવે કંકા-
 સ મુકી, કરી દ્યો ભોજન ॥૫૧॥ એટલે ધરમ અરજીન ઉઠ્યા, ઉઠ્યાં
 કુન્તા સતી; ભીમને કહ્યું તવ ભીમ બોલ્યો, મ્હારે તો જમવું નથી
 ॥ પર ॥ કુન્તાજી કહે રહેવાદો એને, ચાલો બીજ તન; ધર્મ કહે એને
 મુકીને, હું ન કરું ભોજન ॥ ૫૩ ॥ એ છે ન્હાનો ને હું મ્હોટો, હું
 જમું તે ધીકાર; તમે તમારે ભોજન કરો, કહી બેઠા તે વાર ॥૫૪॥ તવ
 કુન્તાજી ભીમ પાસે, આવીને બોલ્યાં એમ; ઉઠ બેઠા તારા વીના, ધર્મ
 જમે કેમ ॥૫૫॥ ભીમ કહે મારું નામ ન લેશો, મ્હારે જીવીને શું કરવું;
 આજથીતો અપવાસ કરીને, અન ઉદક વણ મરવું ॥૫૬॥ કુન્તાજી કહે
 પાચે લાગુ, ઉઠો દીકરા ઘોરી; ભીમ કહે મ્હારા માંથે મુકી, રાંધ્યા ધાન-
 ની ચોરો ॥ ૫૭ ॥ તે માટે ઉઠવાનો નથી, ચાલતે કરો ઉપાય; એટલે
 શેદેવે ઘરમાં બોલાવ્યાં, પોતાની વ્રધમાંય; ॥૫૮॥ માતા મુમત ભીમ
 ન મુકે, હડીલો તમ બાળ; ભીમના સાંભળતા કહાડો ઘાંટો, મુજ માંથે
 મુકો આળ ॥૫૯॥ એટલે એનો ઉઠશે ખાવા, એ એનો ઉપાય; તવ ઘ-
 રમાંથી ઘાંટો કહાડી, બોલ્યા કુન્તા માય ॥૬૦॥ અલ્યા શેદેવ પેટ તારું,
 જમેલા જેવું લાગે; હું જાણું છું તેજ ખાધું, તવ જોશી મારું માગે ॥૬૧॥
 માતા અપરાધ ક્ષમા કરજે, હવે નહીં કરું એમ; એટલે ઓટલેથી ઉઠી-
 ને, ઘરમાં ગયો ભેમ; ॥ ૬૨ ॥ જોરે માતા બીજના ઉપર; તું કરતી-
 તી જોર; કુન્તાજી કહે ભુત મ્હારી, હવે ઝડાચો ચોર ॥ ૬૩ ॥ તવ ભી-
 મ કહે કટેવ એતો, શું લક્ષણ એ સારું; ખો એની ભુલાવી નાખું,
 હાથ ખાંધીને મારું ॥ ૬૪ ॥ એમ કહી ઝાલ્યું પાંગોહ, ચોરડામાં લેઈ
 ગયો; શેદેવ કહે જાણું છું વીરા, કોનો અપરાધ થયો ॥૬૫॥ નાહ્યા વીના

કાણે ખાધું, એરે મ્હારા ભ્રાત; ભીમ કહે મ્હારો ભાઇ હોય તો, ઠાને ન કરીશ વાત ॥૬૬॥ એમ કહીને બહાર લાવ્યો, જવા દેજું છું માત; પછી બેઠા ભોજન કરવા, ખાજઠ પાંચે ભ્રાત ॥ ૬૭ ॥ વળણ બેઠા પાંચે બંધવો, પીરરયું કુન્તા માય; વ્યાસ વદ્ધભ મુખ ઓચરે, ભીમથી નવ્ય ખવાય.

કડવું ૫૫ રાગ સાળંગની છાંયાનો.

વેશમપાયે એણીપેરે બોલ્યા, સુણ જનમેજે રાય; વીસ્તારી તુજને સંભળાવું, આઘ પરવ મહીમાય ॥ ૧ ॥ ભીમ થકા ખવાઈ ન શકયું, કુન્તા બોલ્યા એમ; હવે સાચું બોલજે, તુજથી ન ખવાયું કેમ ॥ ૨ ॥ ભીમ કહે અપવાસ કરવા, જમ્યો છાતું માનું; પાણુ મેં મીથ્યા માયું કુટાવ્યું, જમેલો જમું શાનું ॥૩॥ કુન્તા કહે ભાઇ ભવે ખાધું, ખાધાનો ટક ધરજે; આવતી કાલે એકાદશી છે, તેથી અપવાસ કરજે ॥૪॥ ભીમ કહે કે વાર માતા, જમી ઉડ્યા સહુ જન; એવામાં રાત્રી પડી કે, સર્વે કર્યું સહન ॥૫॥ એવે ત્રણ પહોર રાત ગઈને, રહીછે એક પહોર; એટલે જમુનાએ સ્નાન કરવા, જગ્યાં સહુ તે ઠોર ॥ ૬ ॥ ચાર ભ્રાતને માત જગ્યાં, બોલ્યાં કુન્તા એમ; ન્હાવા જવા ભીમ ઉઠાડો, સુધ રહ્યો છે કેમ ॥ ૭ ॥ ધર્મ કહે એને ઉઠાડશે માં, આખો દહાડો બડબડશે; હું ગાળવાની હુંગ બગડે, ઘરમાં કંકાશ કરશે ॥૮॥ આપણુ નાહીને આવ્યા પછી, ઉઠાડીશું એને; એમ કહીને ન્હાવા આલ્યાં ધ્યાન પ્રભુનું જોને ॥૯॥ આવ્યાં ઉઘોરે વીપ્રને આસન, વસ્ત્ર મુક્યાં સાર; જઈ જુમતામાં સ્નાન કીધું, સમર્યા દેવ મોરાર ॥૧૦॥ નમસ્કાર કર્યા ભાણુને ભાવે ભજ્યાં ભગવાન; શક્તી પ્રમાણે બ્રાહ્મણોને, દીનતાથી દીધું દાન ॥૧૧॥ પછી ગોવીંદ ગુણ ગાતાં ગાતાં, ગયાં પોતાને ઘેર; દેવનાં દરશણુ શેવા પુજ, કીધી પુરણ પેર ॥૧૨॥ એમ કરતાં બહાણું વાહ્યું, બોલ્યાં કુન્તા માય; ઉઠાડ ભીમને નીકુળબેટા, નદીએ ન્હાવા જય ॥૧૩॥ મેદાનમાં ભીમ સુધ રહેલો, જગત રહ્યો છે પડી, નીકુળજી ઉઠાડવાને; આવીઆ તે ઘડી ॥ ૧૪ ॥ જગતો જોઈને નીકુળ બોલ્યા, ઉઠો મ્હોટા વીર; સ્નાન કરવા સંચરો ને, સમરો શામ શરીર ॥૧૫॥ માયે મોકલ્યો ઉઠાડવાને, ભીમ બોલ્યો તવ હશી; જ જઈ કહેજે ભીમ ભાઇએ કરી છે એકાદશી ॥૧૬॥ નીકુળે જૈ કહ્યું માને, ભીમશેન જગત રહે,

છે; ઉઠવાનું કહ્યું ત્યારે એકાદશી, કરી એવું કહે છે ॥ ૧૭ ॥ માતાજી
 ઉઠ્યાં રોશમાં રૂઠ્યાં, આવ્યાં ભીમની પાસ; ઉઠો બેટા તવ ભીમ બો-
 દ્યો, આજ તો છે અપવાસ ॥ ૧૮ ॥ સુતેલો મને શીદ ઉઠડો, એકા-
 દશી કરી લેવી; કુન્તાજી કહે સુતાં સુતાં, એકાદશી તો કેવી ॥ ૧૯ ॥
 ન્હાવાં ધોવા ભજન કરવાં, કરવાં દેવ દરસન; ત્યારે વળે એકાદશી, થા-
 ય પ્રભુ પરસન ॥ ૨૦ ॥ ભીમ કહે છે સાંભળો માતા, બોધજ તમને દેવું,
 જે દીવસે ખાવું નહી, તે દન ન્હાવું કેવું ॥ ૨૧ ॥ એટલે આવ્યા ધરમ-
 રાજ, ઉઠો ભીમસેન ભાઈ; તો પણ હઠીલો નવ ઉઠ્યો, માતા કોપ્યાં
 મન માંધ ॥ ૨૨ ॥ ઉઠ પીટયા જ ન્હાવાને, થાય તારી શુભ મતી; ભી-
 મ કહે મા અપવાસ છે તે, હું ઉઠવાનો નથી ॥ ૨૩ ॥ ધરમ કહે
 આડે દાહાડે; ન્હાવાનો રાખીએ પ્રેમ; તો આજ એકાદશીને દાહાડે, મ-
 લીઅંત રહેવાય કેમ ॥ ૨૪ ॥ ભીમ કહે ન્હાવાને જવું, તો અપરાસ
 ન થાય; જતાં આવતાં કાલના લાડુ, ખાધેલા પચી જાય ॥ ૨૫ ॥ ઉઠવું
 બેસવું પચે ખાધેલું, તો પછી ભુખ્યો થાવું; તે માટે ખીચડી ઓરો તો,
 ન્હાવાને માટે જવું ॥ ૨૬ ॥ કુન્તાજી કહે લાકડીએથી, માઈ તને મુંઢ
 મતી; ભીમ કહે ખીચડી ઓર્યા વણ, હું ઉઠવાનો નથી ॥ ૨૭ ॥ ધર્મ ક
 હે શું પુન્ય પુરાણે, માતા મુરખ મકલાનો, ઓરો ખીચડી ન્હાવા મોક-
 લો, આવીને છો ખાતો ॥ ૨૮ ॥ કુન્તાજી કહે જ ભાઈ ન્હાવા, ખાવા કર
 તુજ સાર; ભીમ કહે ચુલો સળગાવો, તો મન માને મ્હાઈ ॥ ૨૯ ॥ કુ-
 ન્તાએ જણ્યું ખવરાવવું નહી; કરાવવો અપવાસ; પટાવવા ચુલો સળ-
 ગાવ્યો, દેખતાં ભીમની પાસ ॥ ૩૦ ॥ કુન્તાજી કહે હવે ઉઠ બેઠા, કહ્યું તે
 નથી કાચું; ભીમ કહે મા આધણ મુકો, ત્યારે લાગે સાચુ ॥ ૩૧ ॥ કુ-
 ન્તાએ તવ પટાવવાને; આધણ મુક્યું ચુલે; કુન્તાજી કહે ઉઠ બેટા, ભી-
 મ ભલો કેમ ભુલે ॥ ૩૨ ॥ ઓરે માતા જણીશ નહીં તું, કાચો છે તજ
 ઓરો; ન્હાવા જવું ને કાંઈ ન કરો, દેખતાં ખીચડી ઓરો ॥ ૩૩ ॥ કુ-
 ન્તાએ જણ્યું નથી કાચો, ખીચડી ભેળી કીધી; ભીમની નજરે દેખાડી-
 ને, આધણમાં ઓરી દીધી ॥ ૩૪ ॥ એટલે ઉઠ્યો વાયુનો નંદન, ન્હા-
 વાને માટે જઈશું; ભત્રી મળી એકાદશી ફળી, ઘેર આવીને ખઈશું
 ॥ ૩૫ ॥ સ્વચ્છ ધોયેલું વસ્ત્રજ લીધું, મનથી આનંદ કરતો; ખુશી થ-
 ઈ ન્હાવાને ચાલ્યો, ખીચડીનું ધ્યાન ધરતો ॥ ૩૬ ॥ નદીએ નહીશું
 ખીચડી ખઈશું, ખાધાના ફંદમાં પુલ્યો; અવળે મારગ ચઢી ગયો ને,
 જુમનાનો પંથ ભુલ્યો ॥ ૩૭ ॥ પુરણતાનમાં ખાધાના ધ્યાનમાં, પંથનો

ધડો ન રહ્યો; વીચારમાં ને વીચારમાં એ, દ્વાદસ જોજન ગયો ॥ ૩૮ ॥
 એટલે મ્હોટું મેદાન આવ્યું, રળીઆમણી ભોમી મીઠી; એવામાં જોયું
 શીવાળય, ન્હાની નદી ત્યાં દીઠી ॥ ૩૯ ॥ ભીમે જાણ્યું ન્હોય જુ-
 મના, ખીચડીમાં ગયો પુટી; આવી પોદાચ્યો અધોરણમાં, મારગ ગ-
 યો ભુટી ॥ ૪૦ ॥ હશે જ્યાં ત્યાં નાહી લેવું છે, વસ્ર મુકયાં કોરાણે, પ-
 છી પેઠો ન્હાવા નદીમાં, પલંગી પાની પરાણે ॥ ૪૧ ॥ ભીમે જાણ્યું ન-
 વારો નહી, જો આ જળ રોકાય; પ્રથમ પાણી ભેળું કરીએ, ત્યારે તો
 નવાય ॥ ૪૨ ॥ એમ ભણી સુતો નદીમાં, આવતું પાણી રોકું; એક કી-
 નારે ચરણ મુકયા, ખીજ કીનારે ડોકું ॥ ૪૩ ॥ આગળનું જળ જવા દી-
 ધું, પાછળ જળ રોકાય; નીરભયપણે સૂઠ રહ્યો છે, નદીની વચમાંય
 ॥ ૪૪ ॥ પ્રચંડ પુઠે પાણી ભરાયું, વધ્યું બેઠું ને બેઠું; નદી કીનારે શી-
 વનું ડેરું, તેમાં પાણી પેઠું ॥ ૪૫ ॥ પારવતી જોઈને ગભરાયાં, આ જળ
 તે કોણ લાવ્યું; કોતક કારમુ કાળે ઉનાળે, પાણી ક્યાંથી આવ્યું ॥ ૪૬ ॥
 ઓરે શંભુ ઓરે શંભુ, આ જળ તે કોણ લાવ્યો; મહાદેવ કહે ભકત
 મ્હારો, નદીમાં ન્હાવા આવ્યો ॥ ૪૭ ॥ તેણે નીર નદીમાં રોક્યું, તેમાં
 શી જુમ પાડો; પારવતી કહે ભય ભાસે છે, જવો જઈ ઉઠાડો ॥ ૪૮ ॥
 મહાદેવજી કહે છે એ હઠીલો, ઉઠાડે નવ ઉઠે, ઝાઝી જીકર જો કરે તો,
 જટા ઝાલીને કુટે ॥ ૪૯ ॥ પારવતી કહે ભકત ભલોએ, ભલા તમે મા-
 હાદેવ; એવા ગાંધાને ભકત કહો છો, આ શી તમારી ટેવ ॥ ૫૦ ॥ વ-
 ણણ. આતે શી ટેવ તમ તણી, ઉઠાડો શીવરાય; વ્યાસ વલ્લભ વાણી
 વદે, સુણજો સર્વ કથાય;

કડવું પદ રાગ સાખીની ચાલ.

વૈશમપાયે એણીપેયે બોલ્યા, સુણ જનમેજેરાય; વિસ્તારી તુજને
 સંભળાંતું આઘ્યપરવ મહીમાય ॥ ૧ ॥ મહાદેવજી કહે ગભરાશો નહી,
 બતાવું એક ઉપાય; હું લેઉં સ્વરૂપ વાધનું ને, તમે બનો ગાય ॥ ૨ ॥
 આગળ નાસો ખરાડો ત્રાસો, ભીમ કને થઈ જવો; તે તમોને જવા દેશે,
 આધે જઈ સ્વાસ આવે ॥ ૩ ॥ પાછળથી હું વાધ રૂપે, આવીશ ભીમ-
 ની કને; એટલે તમારી દયા લાવી, ઝાલી લેવાનો મને ॥ ૪ ॥ એટલે હું
 તોફાન કરીને, ઉઠાડુ બળ આણું; મને મારવા ઉભો થશે, તવ વહી જ-
 શે પાણી ॥ ૫ ॥ પારવતી કહે વારૂ મહારાજ, આવજો દેલાશ ભુપ;

એમ કહીને ઉમીયાજીએ, હીધું ગાયનું રૂપ. ૥૬૥ નાહાની શીંગોટી પું-
છડી મ્હોટી, દોટ ઘણેરી કાહાડે; ઉછળે ચાર ચરણથોને, ઉંચે પુંછ બ-
રાડે ૥૭૥ પુરણ ત્રાસે આગળ નાસે, વહે વાયુ સુંસવાટા; માહાદેવ પું-
ઠે ગાજીને કરે, વાઘરૂપે ધુધવાટા ૥૮૥ સુતાં ભીમે સાંભળ્યું કાને, ચી-
તમાં ચીંતા થાય; અરેરે આજ એકદશીએ, વાઘ મારેછે ગાય ૥૯૥ પા-
ણીમાંથી ચીત ખસ્યુને, ગાય દુખ મન પ્રોયું; સુતાં સુતા ઉંચુ ડોકું, ક-
રીને વનમાં જોયું ૥૧૦૥ તો ગાય દીકીને વાઘ દીઠા, વીચાર્યું મન આ-
પ; મ્હારા દેખતાં ગાય મરેતો, મુજને લોગે પાપ ૥ ૧૧ ૥ ઉઠીને જલુ
છોડાવવ તો; પાણી બધુ વહી જાય; છોડાવું નહીતો પાપ લોગે, હવે શો
ઉપાય ૥૧૨૥ ઓ ગાય માતા આમ આવો, બચકારી બોલાવી; એટ-
લે ઉમીયા ગાય રૂપે, ભીમની પાસે આવી ૥ ૧૩ ૥ ભીમે પેહેલી જ-
વા દીધી, તે ગઈ સામી તીર; એટલેતો વાઘ આવ્યો, તવ કોપ્યો બળ
વીર ૥ ૧૪ ૥ ધુધવતો વાઘ જોર ઝપાટ, ભીમ કને થઈ ચાલ્યો; એટલે
લાંબો ભુજ કરીને, પાછળનો પગ ઝાલ્યો ૥ ૧૫ ૥ એટલેતો વાઘ અ-
વળો ફર્યો, દારૂણ દેવત દાખ્યું, ભીમનું ડાણુ પાસુ પંજે, મારીને ચીરી
નાખ્યું ૥ ૧૬ ૥ રૂધીરની તવ ધારા છુટી, દેખીને ભીમ રડ્યો; બળીરે
રમત બળીરે ગમત, બરબડતો એ ઉઠ્યો ૥ ૧૭ ૥ જળ ભરેલું જવા
દીધું, જખખર વાઘને ઝાલ્યો; માંથા ઉપર ફેરવતો એ, નદી કીનારે ચા-
લ્યો ૥ ૧૮ ૥ દાજે બળેલો લાવ્યો કીનારે, એક દીઠા પાશાણુ જાણ્યું
તે પર પછાડીને, કાહાવું વાઘનો પ્રાણ ૥ ૧૯ ૥ એવું જાણી પછાડવા આ-
વ્યો, વાયુ તણો સંતાન; માહાદેવે જાણ્યું ભોગ ગળ્યા, ચૈં ગયા અંતર
ધ્યાન ૥ ૨૦ ૥ એટલે બાવરો બની ગયો, કુન્તાજીનો બાળ; શું ઉડી આ-
કાશ ગયો શું, પેશી ગયો પાતાળ ૥ ૨૧ ૥ ઉંચુ નીચુ ભીમ જુએ છે,
કૌતક આતો અનુપ; ભીમની પુંઠળ આવીને ઉભા, શીવ જોગેશ્વર રૂપ
૥ ૨૨ ૥ વાઘને ભીમ બોળવા લાગ્યો, આડો એવળો ચાલી; એવામાં તો
જોગી દીઠા, ઝડપ જટા ઝાલી ૥ ૨૩ ૥ ઓરે જોગીડા ઓરે ધુતારા, ભલો
આવ્યો આજ લાગ; તુજને મારી નાખું નહી તો, બતાવ્ય મ્હારો વાઘ
૥ ૨૪ ૥ મ્હાદેવ કહે મેં નથી દીઠા, સત્ય વદુ છું મુખ; તે કરતાં એ વા-
ઘ થકી શું, તુજને થયું દુખ ૥ ૨૫ ૥ ભીમ કહે જો પાસુ ચીર્યું, રીજ્યા
ભોળાનાથ; ભીમ તણુ દુખ મટાડી દીધું, શંભુ એ ફેરવ્યો હાથ ૥ ૨૬ ૥
હતું તેવું શરીર બન્યું, શીવે શબ્દજ કહ્યો; જ કુન્તીસુત ડાભે પાસે, વ-
જૂતણો તુ થયો ૥ ૨૭ ૥ ડાભુ પાસુ વજૂનું બન્યું, ત્યાં તુજને નહીવા-

ગે; કદાપી વાગે તોહે પણ, તુને જરા નહીં લાગે ॥ ૨૮ ॥ અડધા અંગ-
 નો રંગજ ર્યો, ભીમે જાણ્યું નોલ કાચું, ઉભારો જોગી જોવાદોમુને, છે
 જુહુ કે સાચું ॥ ૨૯ ॥ એમ કહીને પાશાણ ઉપર, પાસુ પછડાયું પોતે; જ-
 રા ન વાગ્યું અંગે ન લાગ્યું, બદલોયો ભીમ હતોતે ॥ ૩૦ ॥ દીઠો ચમ-
 તકાર જોગીનો, પ્રેમથી લાગ્યો પાય; એ મહારાજ કોણ તમો છો, જાણ-
 વાની ઇછાય ॥ ૩૧ ॥ કહો સત્ય વાચા છો કોઈ સાચા, કરૂં તમારી શેવ;
 શંકર કહે હું કૈલાસપતી, ભોળો નાથ મહાદેવ. ॥ ૩૨ ॥ ભીમ કહે ભલે
 ભોગા થયા, કષ્ટી મહારી કાપો, સૌને વરદાન આપોછો તેવું, હું માગુ તે
 આપો ॥ ૩૩ ॥ મહાદેવ કહે એરે ગાંડા, મરવું પડેછે મથી; કષ્ટી વેઠીને
 તપ કર્યા વણ; વરદાન મળતું નથી ॥ ૩૪ ॥ ભીમ કહે તમે પન્ડે મળ્યા
 છો, તપ હવે શીઃ ધારું; વરદાન આપો નહીં તો તમને, જટા ઝાલીને
 મારૂં ॥ ૩૫ ॥ ભોળા શંભુ સાંભળી હશ્યા, કષ્ટી તારી કાપુ; માગ માગ
 રે પ્રસન છુ હું, જે માગે તે આપુ ॥ ૩૬ ॥ ભીમ કહે ઉભા રહેને, કર-
 વાદો વિચાર; પછી વીચારી ભીમ બોલ્યો, સાંભળો ત્રીપુરાર ॥ ૩૭ ॥
 વરદાન આપો મુજને હું, ઝાળે જોરાવર થાવું; મહારી નજરે જેટલું દેખું
 તેટલું અન હું ખાવું ॥ ૩૮ ॥ મહાદેવજી કહે તથાસ્તુ છે, સુરજ દેવતા
 સાખી; ભીમ કહે કે ઉભારહો, બીજું રહ્યું છે ખાટી ॥ ૩૯ ॥ કાચુ ખા-
 વું પાકુ ખાવું, રોગ જરા નવ થાય; મહારાવતીનો શકુનિ મામો, ઝાડે ફ-
 રવા જાય ॥ ૪૦ ॥ તથાસ્તુ કહ્યું શીવજીએ, મુજ વેણ મુસ્તક ધરજે;
 થાય ન થાયે તોપણ આજે, એકાદશી તું કરજે ॥ ૪૧ ॥ ભીમે જાણ્યું
 એકાદશીતો, ચોટી મારે કરમે; વારૂં મહારાજ અપવાસ કરશું, કાંધરમે
 કા સરમ ॥ ૪૨ ॥ વરદાન આપી ભોળાશંભુ, થયા અંતર ધ્યાન; પછી
 ભીમે થોડા જળમાં, કરી લીધું સ્નાન ॥ ૪૩ ॥ શીવ તણુ ત્યાં પુજન શ્રી-
 ધું, પોતે આનેંદ ભેર; વસ્ત્ર પેહેરીને શીવ સમરતો, ગયો પોતાને ઘેર
 ॥ ૪૪ ॥ કુન્તા માતા વાટ જુએ છે, આવ્યો વાયુ કુમાર; કુન્તાજી કહે
 આટલી બધી, ક્યાં થઈ તુજને વાર ॥ ૪૫ ॥ ખીચડી ટાઢી થઈ ગઈશું,
 ટાઢું ખાધાની દેવ; ભીમ કહે હું ભુલો પડ્યો ત્યાં, મળ્યા શ્રી મહાદેવ.
 ॥ ૪૬ ॥ કુન્તા કહે તને મહાદેવ મળે, તે વાત કેમ મનાય; ભીમ કહે અં-
 ગનો રંગ જુઓ, એરે મારી માય ॥ ૪૭ ॥ હાલુ પાસુ વજ્રનું થયું, ત્યાં
 મુજને નવ વાગે, લાકડીઓ મારીને તપાસો, વાગે પણ નવ લાગે ॥ ૪૮ ॥
 કુન્તાજી કહે અંગતણો રંગ, જેતાં લાગે સાચું, વરદાન કાંઈ ન માગી
 લીધું, કેમ મુકયું કાચું ॥ ૪૯ ॥ ભીમ કહે કાચું નથી મુકયું, બહુ જોરાવ-

ર થાવું; વરદાન મેં માગી લીધું છે, દેખુ તેટલું ખાવું ॥૫૦॥ કુન્તા-
કહે એમાં શું માગ્યું, ભીમ કહે ઓ માય; માગ્યું છે ખીજુ મહારાવતી-
નો, શકુની દીશાએ જાય ॥૫૧॥ કુન્તાજી કહે નીરમાગીનો, ખાધા પી-
ધાનો ઠાઠ; માગવાનું મહાદેવે કહ્યું તો, માગવુંતુ રાજ્ય પાઠ ॥૫૨॥ ભી-
મ કહે માતા મેં માગ્યું, તેમાંથી સહુ થાય; બહુ ખાઉં તો બહુ બળ આ-
વે, ધાર્યાં રાજ્ય લેવાય ॥૫૩॥ કુન્તાજી કહે જરે ગાંડા, ખીચડી ખાઈ-
લે તુતો; ભીમે કહ્યું શીવે ના કહ્યું છે, ખાવાનો નહીં હુતો ॥૫૪॥ સાં-
ભળી હરખ્યાં કુન્તા સતી, એકાદશીતો કીધી; રાંધેલી જે ખીચડી તે,
મરીબને દધ દીધી ॥૫૫॥ એમ કરતાં સાંજ પડી, ભીમે કંથું સહન;
ચાર બ્રાતને માત પાંચમી, કરે છે ભજન ॥ ૫૬ ॥ વળણ ॥ ભજન કર-
વા લાગીયાં, લૈ કાંશી કીડતાલ; વ્યાસ વલ્લભ મુખ ઓચરે, સમરે
શ્રી નંદલાલ ॥

કડવું ૫૭ રાગ કનડાની ત્રીજી છાંયા.

ઓ રામરે રામ રામ રામા, સોભીત ધનશામા; અખંડ સુખ ધામા,
કરો પુરણ મન કામા ॥ ઓ રામ ॥૧॥ ઓ રામરે, ગોવીંદજી ગોપાળા,
છો હીન જનના દયાળા, તમે કીંકરના કૃપાળા, મોહનજી મોરલીવાળા
॥ ઓ. ॥૨॥ ઓ રામરે, ગૌરક્ષક ગીરધારી, મુકંદવર મોરારી; છો ભક્ત
જનોના બહારી, તમે દુષ્ટ તણા સંહારી ॥ ઓ. ॥૩॥ ઓ રામરે, શીતા-
જીના સ્વામી, ગોવીંદ ગરૂડા ગામી; અલક અંતર યામી, અખંડ પદ
ધામી, ॥ ઓ. ॥૪॥ ઓ રામરે, અદ્વૈત પદ એકીલા, આ ત્રિશ્વ તમારી
લીલા રણછોડો છો રંગીલા, જુગ જુગના રશીલા ॥ ઓ ॥ ૫ ॥ ઓ
રામરે, તાર્યા દાસોદાસી, તમે સા તીરથ કાશી; વીઠલવૈકુંઠવાસી, અચ-
ળ અવીનાશી ॥ ઓ ॥ ૬ ॥ ઓ રામરે, જુગજીવન જગરાયા, આ અ-
રપણુ આતમ કાયા; બહુ લોગી તમારી માયા, છાગાળા છેડા સ્હાયા
॥ ઓ ॥ ૭ ॥ વળણ ॥ એવી રીતે ભજન કરતાં, થઇ ગઇ છે મધરાત;
વદે વલ્લભ ભીમ જગીયો, ગયો જ્યાં છે માત બ્રાત.

કડવું ૫૮ રાગ ધવળ ધનાસરી.

બોલ્યા વૈશમપાયે વચનજી, મુણ જનમેજે રાજનજી, ભીમ ગયો
જ્યાં બેઠા માતજી, પુણ્યું કેટલી મઈ છે રાતજી ॥ ૬૧ ॥ ભીમ કહે ઓ

માતા મહારી, કેટલી ગદ્ય છે રાત; કેમ હજી રાંધવા નથી માંડયું, ઓરે
 મહારી માતા ॥ ૧ ॥ કુન્તાજી કહે કુંવર મહારા, પુણી ગદ્ય મધ્યરાત; રાં-
 ધીસ રસોઈ જમવા તારે, થતે મહોટે પરભાત ॥ ૨ ॥ સુઈ રહે તું ની-
 રવરતીથી, શીવે દીધી શુભ મતા; ભીમ કહે મા જુખ લાગી, હવે રે-
 હેવાતું નથી ॥ ૩ ॥ સમજવીને સુવાડયો માએ, નીંદ્રા ન આવી લગા-
 ર; ખેર રાત્રી ગદ્ય એટલે એ, ઉઠ્યો બીજવાર ॥ ૪ ॥ ઓરે માતા વાર
 કેટલી, ભુખે જીવડો જાય; કુન્તાજી કહે સુઈ રહે બેટા, હજી તો બહાણુ
 બહાય ॥ ૫ ॥ ભીમ કહે મહારો પ્રાણ જશે, સાચી માનજે વાણી; માતા
 કહે સજગાવું ચુલો, કરી લે દાતણ પાણી ॥ ૬ ॥ તવ ભીમ દાતણ ક-
 રવા બેઠો, ઉતાવળથી છેક; એવામાં કાછીઆનું ત્યાંથી, શખ લેઈ જાય
 છે એક ॥ ૭ ॥ એટલે ભીમે પુછી જોયું, શખ કોનું કોણ વણું, સ્મશા-
 નીયા એમ બોલીયા એક, કાછીઓ પામ્યો મણું ॥ ૮ ॥ એવું જણી ભીમ
 ઉઠ્યો, કેહેવાને ધામમાં ધરીયો; ઓ મા આવીને પુછો એક, મુવો એ-
 કાદશીયો ॥ ૯ ॥ કુન્તાજી કહે જરે ગાંડા, પુછવા આવ્યાં માત; સ્મશાની
 એ કહ્યું સતીને, છે કાછીઆની જાત ॥ ૧૦ ॥ કુન્તાજી કહે સાંભળ ગાં-
 ડા, સમજણ ન પડી કશી; ભીમ કહે એ મરનારાએ, કીધીતી એકાદ-
 શી ॥ ૧૧ ॥ માટે માતા કરો ઉતાવળ. ભુખે જીવડો ફરશે; જો માતા
 ખવરાવીશ નહીં તો, પાંચે દીકરા મરશે ॥ ૧૨ ॥ કુન્તાજી કહે દાતણ ક-
 રીને, કરી આવ્ય જુમના સ્નાન, મનમાં તો એવો છે નીસ્યે, ખવરાવવું
 મધ્યાન ॥ ૧૩ ॥ એવે પ્રકોદર દાતણ કરી, જઈ કરી આવ્યો સ્નાન; ધ-
 રમાં જોયું તો કાંઈ ન મળે, રસોઈ કેરે સ્થાન ॥ ૧૪ ॥ નીરાશ થઈને ઓ-
 ટલે બેઠો, જીવ લાગ્યો ગભરાવા; ભીમે જાણ્યું કે કરણને ત્યાં, થયેલું
 હશે ખાવા ॥ ૧૫ ॥ એવું જણી ઉઠ્યો ત્યાંથી, કરવા પેટની પેર; શા-
 ભો થઈને આવીઓ એ, કરણ રાયને ઘેર ॥ ૧૬ ॥ કરણ કૌરવને ત્યાં
 ગયો છે, કરવા દુષ્ટ વીચાર; ભીમે એના દ્વાર હલાવ્યાં, બોલી કરણની
 નાર ॥ ૧૭ ॥ કોણ આવ્યું છે કોણ આવ્યું છે, કોણ તમારું નામ; ભી-
 મ કહે ભાભી દ્વાર ઉઘેડો, સેજ પડ્યું છે કામ ॥ ૧૮ ॥ કરણની નારીએ દ્વાર
 ઉઘેડ્યાં, ભીમ ભોવનમાં પેઠો; નારી રસોડે કરે રસોઈ; ત્યાં સનમુખ
 જઈ બેઠો ॥ ૧૯ ॥ કરણની નારી કહે કેમ આવ્યા, ઓ કુન્તાના તન; ભી-
 મ કહે મારી માતાએ, કરાવ્યું નહીં ભોજન ॥ ૨૦ ॥ ગદ્ય કાલનો હું છું
 અમવાણી; છુંમાંએ જીવ ગભરાયો, મેં જાણ્યું ભોજન સારું છે, ખાવા

માટે આઠ્યો. ॥ ૨૧ ॥ કર્ણની નારીને દયા આવી, બેસો કુન્તી તન; ત-
મારા ભાધ આવે ત્યારે, બેઠી કરજે ભોજન ॥ ૨૨ ॥ ભીમ કહે તમે છે
દયાળુ, ડાહ્યો થઈ રહ્યો ત્યાંય; એવે કરણની કામની તે, ઓરડા વિ-
શે જય. ॥ ૨૩ ॥ એટલે ઉઠ્યો વાયુનો નંદન, કપટનું કામ કીધું; દાળ ભાત
શાક ભેગાં ચોળી, મોઢે માંડીને પીધું. ॥ ૨૪ ॥ પુરણ પોળીનું પુરણ
ખાધું, ખાનારો નહી પોચો; હોતો ત્યાં બેઠો મોઢામાં ઘાલી, કણેક કેરો
લોચો. ॥ ૨૫ ॥ એવે આવી કર્ણની નારી, રસોઈ જોવા જય; જોયું તો અ-
નનો નહી દાણો, ક્રોધ હજા હજ થાય. ॥ ૨૬ ॥ ધાનતા ધનેર કુન્તાના
કુંવર, છે તુજને ધીક્કાર; ભુખ્યો ભીખારવો ભીમડા તુતો, શાને આઠ્યો
મુજદ્દાર. ॥ ૨૭ ॥ ભીમ કહે ખીલાડુ નાહું, કેમ મુકે મને આળ; જ તારે
ઘેર નથી ખાવું, કહી ઉઠ્યો વાયુ ખાળ. ॥ ૨૮ ॥ ઘર બહાર જઈને ઉદર
વીશે, ખોશી જોઈ આંગળીઓ; ખાધેલું કાંઈ નથી જણાતું, ત્યાંથી આ-
લ્યો બળીયો. ॥ ૨૯ ॥ ગયો સો ભાઈને રસોડે, રાંધે કૈરવની નારી; દા-
ળ ભાત સામગ્રી ત્યાર થઈ છે, લાડુ વાળ્યાની તૈયારી. ॥ ૩૦ ॥ તવ ભી-
મ આઠ્યો ઉલટ લાઠ્યો, જીવ આનંદમાં પેઠો; રસોડા પાસે રાણી ભાણુ
મતી, તે કને આવીને બેઠો. ॥ ૩૧ ॥ ભાણુ મતી કહે કેમ પધાર્યા, વીલે
મોડે બની આઠ્યા; ભીમ કહે કાલનો છુ ભુખ્યો, તમ ઘેર આઠ્યો ખાવા
॥ ૩૨ ॥ નાદાર છે મારી માતાજી, કાલે દીધો અપવાસ; આજ હજી લગી
ખાવા ન દીધું, ત્યારે આઠ્યો તમ પાસ. ॥ ૩૩ ॥ ભાણુ મતી કહે ભાઈ
તમારા, આવે એટલી વાર; જુઓ લાડુ વાળવાનો છે, ધીરજ ખમો લ-
માર ॥ ૩૪ ॥ ભીમ કહે સૌ મેહેનત લોછો, લાવો હું શણીયું માગુ; ન-
વરો હાઈ બેશી રહુ ત્યારે, લાડુ વાળવા લાગુ ॥ ૩૫ ॥ ભાણુ મતી કહે
તમે બેશીરો, શણીયું નથી જોયેલું; ભીમ કહે કાંઈ કામ નથી, છે ઘોતી-
યું ઘોએલું ॥ ૩૬ ॥ નારીઓ નાના કહેવા લાગી; ઉઠી રસોડામાં પેઠો;
ધી જોળ ભેજેલા ચુરમામાં, મોઢું ઘાલીને બેઠો ॥ ૩૭ ॥ સરવ નારી હો-
કારા કરતી, મારવા માંડ્યો ત્યાંય; ભીમ જરાએ જુએ ન ઉંચું, ખુશી-
થી ખાધે જય ॥ ૩૮ ॥ ચુરમુ ચડી ચોટ ઉડાવ્યું, જમી ગયો ભાત દા-
ળ; પછી હાથને મોઢું ઘોયું, કુન્તાજીને ખાળ ॥ ૩૯ ॥ સરવ સુંદરી ગા-
જો દેતી, ઠાપ્યો ત્રકોદર માંઠો; સર્વને બળે ટપલા મારી, વાયુનો નંદન
નાઠો ॥ ૪૦ ॥ મારગ જતા ઉદર જોયું, કામ નથી થયું કાચું; ખા-
ધુ તોપણ પેટ છે ખાલી, વચન શીવનું સાચું ॥ ૪૧ ॥ ત્રદાન વડે જઠરા
જળ્યો, જમેલું બળી જય; તેથી શકુની મામાને દીશા, જવાનું નવ થા-

ય. ॥ ૪૨ ॥ આ ઠેકાણે સદે નીવારણ, સાંભળ તું રાજન; ભીમે જાણ્યું
 ભુખ ન ભાગી, જો કાકાને ભોવન. ॥ ૪૩ ॥ એમ જાણીને અંધને ઘેર
 આવ્યો, ખાવાને હાલી ચાલી; ત્યાં અંધ ઓટલે બેસી રહ્યો છે, કરજે-
 છીકા ઝાલી. ॥ ૪૪ ॥ ભીમે આવી કહ્યું કાકાને, કાકા પડ્યો મને વેંમ;
 દાદશીએ હું ખાવા આવું છું, જહાર બેઠા આજ કેમ. ॥ ૪૫ ॥ અંધ કહે
 આજ રંધાવ્યું નથી, સાંભળ મહારી પેર; તણુ દહાડાથી જાણું ખાવા,
 દુરીયાધનને ઘર. ॥ ૪૬ ॥ ખોરાકીનો લાડુ કરીને, રોક્યું છે ઘર મહાર;
 મશાલાને તેજના નાખ્યા છે, સૌ છોકરાને સાર. ॥ ૪૭ ॥ તે માટે તું જ
 આજ પાછો, નહીં મળે ભોજન; ભીમ કહે એ સોખરાને, શું એમે નહીં
 તન. ॥ ૪૮ ॥ ધત્રાષ્ટર કહે ખરા તમોએ, છેક નીરાશ ન કહાડુ; તમારા
 પાંચ ભાઈઓ માટે, મોકલશું પાંચ લાડુ ॥ ૪૯ ॥ ભીમ કહે મહારા ભા-
 ગનો મને, આપી દો અત્યારે; અંધ કહે નહીં મળે હમણાં, ભીમે જાણ્યું
 દેખે ક્યારે ॥ ૫૦ ॥ છો જહાર બેઠો છાનો માનો, હું મહી પેશી જાણું;
 ખરેખરી ખાવાની ખોરાકી, પેટ ભરીને ખાવું. ॥ ૫૧ ॥ એમ જાણીને
 છાનો માનો, ધામમાં પેસવા જાય; જાણી જોઈને ધત્રાષ્ટરે, ધરી જેછીકા
 ય. ॥ ૫૨ ॥ ઓટલે ભીમને ક્રોધ વાધ્યો, કાકાને ઉચકી લીધો; જેછીકા
 સૈત ઉપાડીને, અજગો ફેંકી દીધો ॥ ૫૨ ॥ પછી પોતે ધામમાં પેઠો,
 ગયો સાતમે માળ; મોદીક જેવા ઠારેલા ત્યાં, ખુશી થયો સતીખાળ
 ॥ ૫૪ ॥ ઓ વિશ્વંભર વિશ્વનાપતી, વિશ્વનુ કષ્ટ કાપો છો; કીડીને કણ
 હાથીને મણ, જોઈએ તેમ આપો છો. ॥ ૫૫ ॥ એવી સ્તુતી કરી ઉલટ ધરી,
 ખીરાજ્યો તે ઠામ; હીલુ ધોતીયુ પેટનું કીધું, લીધું શીવનું નામ ॥ ૫૬ ॥
 ॥ વ્રજણ ॥ નામ લીધું શીવજી તણું, થઈ જમવા ઈછાય; વ્યાસ વલ્લભ
 વાણી વહે, સાંભળજે શ્રેતાય ॥

કડવું ૫૯ રાગ ધ્રાવડા દોહરાના ચાલ.

વૈશમપાયે એણીપેરે બોલ્યા, સુણ જનમેજે રાય; વિસ્તારી તુજને
 સાંભળાવું, આથ પરવ મહીમાય. ॥ ૧ ॥ ખાવા બેઠો સુત સતીનો, શીવ
 શીવ શબ્દો ભાંખે; એકક ભુજમાં વીસ વીસ લાડુ, લેઈને મુખમાં નાં-
 ખે ॥ ૨ ॥ નવાણુ મણુ મોદીક ખાધો, રૂંવે રૂંવે ચઢ્યું ઝેર; લોચન થયાં
 લીલાં પીળાં, આવી વીશની લહેર. ॥ ૩ ॥ ફેણફોસોટા ગોઠે આવ્યાં, પ્રા-
 ણુ ભ્રમાન્ડે ચઢીયો; સુદ્ધી ખુદ્ધી કાંઈ રહી નહીં, ઢળીને હેઠો પડીયો. ॥ ૪ ॥

મુખમાં લાડુ હાથમાં લાડુ, ફાટી ગયેલી આંખો; કાષ્ટ સરીખું શરીર
 થયું, બમણે મ્હોંપર માંખો. ॥ ૫ ॥ આંધળાને નાંખી દીધેલો, ખેઠો છે
 એટલે જઈ; ફરી રસોઈ કરવા માંડી, કૌરવોને તહી ॥ ૬ ॥ કૌરવ આ-
 વ્યા ભોજન કરવા, કેપે ચઢ્યા અપાર; દુરીયોદન કહે એરે નારી, કેમ
 લગાડો વાર ॥ ૭ ॥ ભાણુમતી કહે સાંભળો સ્વામી, રંધાઈ રહ્યું પા-
 ધુ; આવ્યો ભીમસેન ગાંડીયો એણે, પડતું નાંખીને ખાધુ ॥ ૮ ॥ આતો
 ફરીથી રંધવા માંડ્યું, અમારો શો વાંક; ખાધને ટપલા મારી ગયો, શું
 કરીએ અમે રાંક ॥ ૯ ॥ દુર્યોધન કહે કરો ઉતાવળ, નહીં તો લોકાચાર
 નડશે; ખાઈ પીને સૌ પરવારો, રડવું કુટવું પડશે ॥ ૧૦ ॥ એમ કહી ઉતાવ-
 લ કીધી; ભોજન કીધું સાર; પછી ભીમની તપાસ કરવા, નીકળીયા જણ
 ચાર ॥ ૧૧ ॥ દુર્યાસન શકુની કરણ, ચોથો દુરીયોધન; ચાલ્યા ચાલ્યા ચારે
 આવ્યા, તાત તણે ભોવન ॥ ૧૨ ॥ જેઠીકાઠાં જાલી અંધ ખેઠો. તેને પુછ્યું
 કર્ણ; ધત્રાષ્ટર કહે પેઠો છે ઘરમાં, પામ્યો હશે એ મર્ણ ॥ ૧૩ ॥ દુરીયો-
 ધન કહે જાઓ પીતાજી, તમે તો મ્હારે ઘેર; ખાઈ પીને પરવારી લેજો,
 ફરીએ શખની પેર ॥ ૧૪ ॥ ધત્રાષ્ટર કહે શખ ભીમ કેર, સંતાડજો કરી
 ઠીક; જો કદી જગત જણશે તો, કેહેવાશે ધીક ધીક ॥ ૧૫ ॥ એમ કહીને
 એતો ચાલ્યો, રહ્યા ચાન્ડાળ ચાર; ધીરે રહીને મ્હેલ તણુ ત્યાં, હડશેલી
 જ્યું દ્વાર ॥ ૧૬ ॥ તો મહીલી દીઠી સાંકળો, ઉતાર્યા ચણીઆરાં; નીચે-
 નો ભાગ તપાશી જોયો, કુકતના કરનારા ॥ ૧૭ ॥ મામો કહે માળપર
 ચાલો, એરે દુરીયોધન; છત્રપતી કહે આગળ થા તું, દીનમણીના તન
 ॥ ૧૮ ॥ કરણ કહે નહીં કામ મ્હાર, મામા મ્હોટા તે શોભે; મામો કહે
 કામ દુર્યાસનનું, અમ ચારે જણ થાભે. ॥ ૧૯ ॥ પછા મામાયે મારગ
 કાઢ્યો, એક એકના કર જાલો; જોડે મરવું વીવા તુલ્ય ગણવું, નીસરણી
 પર ચાલો ॥ ૨૦ ॥ એમ કહીને જોડે ચાલ્યા, મન તણા વેમ ખુએ; દા-
 દરમાં હજા રહીને, ચારે દીશા જુએ ॥ ૨૧ ॥ તે પછી એ ઉપર ચઢે,
 જેતા જેતા જય; ભીમ તણો ભય છે બહુ મનમાં, થરથર કેપે કાય ॥ ૨૨ ॥
 એવા ચાલે કાંઈ ન હાલે, મનમાં કરે મનસુખા; સાતમા માળની નીસર-
 ણીમાં, છેવટ જઈને હજા ॥ ૨૩ ॥ ભીમ પ્રચંડ પડેલો દીઠો, રહ્યા અ-
 ન્યોઅન્ય જાલી; એવે વાયુ જહારીનો આવ્યો ભીમતણી મુછ હાલી
 ॥ ૨૪ ॥ એટલે જણ્યું જીવતો છે, હૈઆમાં હડખડીયા; નાસવા ગયા ની
 સરણીમાં, એક એક ઉપર પડીયા ॥ ૨૫ ॥ ભાગ્યા ઠાઠા કુટાયાં કાઠાં,
 બોલ્યો રાજ કરણ; મરો મુરખો મુજને પાડ્યો, પામ્યો છે ભીમ મરણ

॥ ૨૬ ॥ એમ કહીને આગળ થયો, સાતમા માળમાં પેઠો; વાયુનંદન વ-
 રકોદરની, પાસે જઈને બેઠો ॥ ૨૭ ॥ ભીમને દેખી આંસુ આવ્યાં, આ
 શું ભુંડું કીધું; દયા ઉપની ઉર વીશે, ક્યાં વીશ આને દીધું. ॥ ૨૮ ॥
 છે દયાળુ ને સત્યવાદી, સુર્ય તણો એ બાળ; આન્ડાળોના સંગે કરીને,
 કેહેવાયો આન્ડાળ ॥ ૨૯ ॥ પણ પુરણ પસ્તાયો મનમાં, એવે ગયો શકુ-
 ની; પછી દરજ્જેદન દુરયાસન, પાસે ગયા બેઠ ખુની ॥ ૩૦ ॥ ભીમને
 જોયો મર્ણ ગયેલા, દુષ્ટ ધણી દાજ ધારે; મુએલના રૂદીઆપર બેશી, ગા-
 લમાં બોદા મારે ॥ ૩૧ ॥ ઓ ભીમડા તેં બહુ માર્યા છે, તેનું વળ્યું હવે
 બહેર; કણ કહે મુઆને શું મારે, કરો સંતાડવા પેર. ॥ ૩૨ ॥ આવાત જો
 કોઈ જાણશે તો, વરતારો હાહાકાર; કાળુ મોઢું થાશે સહુનું, હવે તો ન
 કરો વાર, ॥ ૩૩ ॥ દુરયાસન કહે શપ્ત ઉતારો, નહીતો થશે જીવ ખાટો;
 છેકજ નીચે શપ્ત લેઈને, ઓરડાની મહી દાટો. ॥ ૩૪ ॥ કરણ કહે ગુપ્ત
 ગાડામાં, ઘાલી દ્યો ગામ જહાર; ગમે તેવો તોણે બંધુ માટે, કરો અ-
 ગતી સંસકાર. ॥ ૩૫ ॥ શકુની કહે સૌ મુરખાંછો, કામ બતાવુ સેલ;
 જુમનાજના કીનારા ઉપર, છે આપણો આ મ્હેલ. ॥ ૩૬ ॥ જુમનાજ-
 વાળો ધોરોપાડો, તે પછી મડદુ લેવું; કોઈના જાણ્યામાં નવ આવે, પાણી-
 માં ફેંકી દેવું. ॥ ૩૭ ॥ મધ્વર માંછલાં ખાઈ જવાનાં, બતાવું તે કરી જુ-
 ઓ; કદાપી મડદુ જડશે તો, કેહેશે કે દુખી મુઓ ॥ ૩૮ ॥ નાહાવાની
 બહુ ટેવ હતી તે, દુખી મુએલો ભેમ; જો દુરજેદન, ઉપાય મ્હારા,
 જો જો બતાવુ તે કેમ ॥ ૩૯ ॥ જો મ્હારે ઉપાયે મરણ પામ્યો, કેવો નાખ્યો છે
 મારી; દુરીયોદન કહે મામા તારી, બુદ્ધીની બલીહારી ॥ ૪૦ ॥ જુમના-
 જ ભણી ભીંતકુ પાડ્યું, નાંખવા થયા ત્યાર; ભીમની ભુંડી દશા બેઠી,
 જાણ્યું જુગદાધાર ॥ ૪૧ ॥ કણ પ્રભુએ એમ વિચાર્યું, શેદેવનું વેણ ન-
 ડશે; ભ્રમાન્ડ જીવ છે ભીમ મરે તો, મારે મરણું પડશે ॥ ૪૨ ॥ એમ
 જાણી પુરૂષ પુરાણી, ચીંતાતુર થયા એવ; પ્રેરણા કીધી પ્રેરક પ્રભુ, બો-
 લાવ્યો વાયુ દેવ ॥ ૪૩ ॥ એટલે વાયુ દેવતા આવ્યો, બોલીયા જુગજી-
 વન; જ વણ મ્હોતે મરણ પામે, ભીમસેન તારો તન ॥ ૪૪ ॥ જુમના-
 જ પર જૈ રહે ઉભો, હોંશીઆરી ધણી રાખી; દુષ્ટા ફેંકે તવ ડાભે પાસે,
 જુમનામાં દેજો નાંખી ॥ ૪૫ ॥ તો તારો સુત ઉગરવાનો, કહી કર્યો વી-
 દાય; આવી વાયુ દેવ ઉભો રહ્યો, છે અંધનો મ્હેલ ત્યાંય ॥ ૪૬ ॥ એ
 વામાં તો ચાર ચંડાળે, મડદુ ગબડાગી લીધું; કીનારે લાવી બળ કરીને,
 તર્તજ ફેંકી દીધું ॥ ૪૭ ॥ વાયુ દેવનો દીકરો તે, વાયુએ ઉચકી લીધો,

અવળ સવળ કરીને ડાભે, પાસે ફેંકી દીધો. ॥ ૪૦ ॥ વજ્ર પાસુ પ્રથવી
પર પડ્યું, પ્રથવી ફાટી તતકાળ; પ્રથવીમાં ઉતરીયો તે, જઈ પડ્યો પા-
તાળ. ॥ ૪૯ ॥ પાતાળમાં વજ્રેશ્વર મહાદેવ, વજ્રને ડેરે અડીયો, ડેરા ઉ-
પર અથડાઈને એ, ઓટલા ઉપર પડીઓ. ॥ ૫૦ ॥ જો વચમાં વજ્ર ન
આવે તો, ઉતરે સાત પાતાળ; પણ વજ્ર વચમાં આવીયું તે, અચકયો સ-
તીનો બાળ. ॥ ૫૧ ॥ વળણુઃ ॥ અચકયો બાળ સતી તણો, સાંભળને તું
રાય; બ્યાસ વલ્લભ મુખ ઓચરે, મહાદેવમાં શું થાય.

કડવું ૬૦ રાગ ઓપાઈની છાયા.

બોબા વૈશમપાયે વચન, સુણુ જનમજે રાજન; છે પાતાળમાં એ
ક નાગ, તેને દીકરી શુભ સોહાગ. ॥ ૧ ॥ હતી પાંચ વરસનીએ
તન, ત્યારથી કરે શીવ પુજન; પુજે વજ્રેશ્વરને એવા, માગે સ્વામી ક-
રીને શેવા. ॥ ૨ ॥ થઈ એકાદશ વર્ષની જ્યારે, ધારી પીતાએ પરણાવા
ત્યારે; કન્યાએ કહ્યું ન મરો મથી, શીવના વર વીના વરવાની નથી. ॥ ૩ ॥
દેશે મહાદેવજી વર જ્યારે, વર તે વરને હું ત્યારે; એમ કહી નહી વરી
નાથ. તેથી કળકળે માત તાત. ॥ ૪ ॥ થઈ સોળ વરસની નાર, માત પીતા
લડ્યા તે વાર, દીકરી વગોવી અમ કુખ, કુંવારીનું ન જોઈએ મુખ. ॥ ૫ ॥
પડ્યો ભીમ જે દાડે તે દાડે, થયો કલેશ ઘણો આંક આડે; કન્યા કોઈ
ભરેલી ચાલી, શેવા સામગ્રીની છાખ ઝાલી. ॥ ૬ ॥ વજ્રેશ્વર મહાદેવમાં
પેઠી, પુજન કરવાને રડતી બેઠી, શેવા કરી બોલી એમ નારી, થાવો પ્ર-
સન ત્રીપુરારી. ॥ ૭ ॥ નહી તો જીભ દંતથી કાપું, હું તો સ્ત્રી હત્યા ત-
મોને આપું; તવ શીવજીએ કરી દયા, કલેશ જોઈને પ્રગટ થયા. ॥ ૮ ॥
શીવે કહ્યું માગી લે તું નાર, કન્યા બાલી આપો ભરથાર; તવ શંભુ
મેલ્યો શીશ હાથ, દેરા પુઠે પડ્યો તારો નાથ. ॥ ૯ ॥ વેણુ સાંભળતાં
મન મોહ્યું, દેરા પુઠે કન્યાએ જઈ જાયું; દીડો મરણ પામેલો નાથ, એ-
ણે મનમાં વીચારી વાત. ॥ ૧૦ ॥ આતો પ્રથવીનો છે નર કોય, દીસે મ-
રણ પામેલો હોય; પ્રાણ બ્રહ્માડ હોય કદાપે, શંભુ મરણ પામેલો ન
આપે. ॥ ૧૧ ॥ મારા મન તણો સદેહ ખોલું, જીવતો કે મુએલો જોવું.
લોવી ઠરેલું ધન તે દીશ, મુકી જોયું ત્યાં ભીમને શીશ. ॥ ૧૨ ॥ થયું
ઉજળુ કન્યા વહીવાણુ, એના ખોળીઆમાં હજી પ્રાણ, કોક શત્રુએ કીધો
છે કેહર; આને ખવરાવી દીધું છે ઝેર. ॥ ૧૩ ॥ મઘ દોડતી તાણની કને

શીવે સ્વામી આપ્યો આજ મને, પડ્યો છે શય તુલ્ય શીવ દેરે, નથી
 સુખસાન ચઢેલે ઝેરે ॥ ૧૪ ॥ તમે આવીને વીસ ઉતારો, આપ્યો શીવે
 તે તો સ્વામી મ્હારો, તવ વાસુકીને એનો ભાઈ, આળ્યા શીવને દેહેરે
 ધાઈ. ॥ ૧૫ ॥ રખાળ્યા ભીમના પગ સીધા, પછી બે અંગુઠે ડંશ દીધા;
 ડંશ દઢવીશ ચુર્યુ તમામ, પછા નાગ બોલ્યા તે ઠામ. ॥ ૧૬ ॥ હાઈ
 બેશો રહેજે તું બેહેની, હવે જાગતી થવાની એનો; અમો આગળ જ-
 ઇએ ઘેર, કરીએ સહુ વીવાની પેર. ॥ ૧૭ ॥ બે ઘટીકાએ બેઠો એ થા-
 શે, તેડી લાવજે આપણે અવાસે; એમ કહી થયા વીદાય, ભીમ પાસે ર-
 હી કન્યાય ॥ ૧૮ ॥ સત્યકંથ માન્યો તે દાહાડે, વસ્ત્ર વતી મક્ષીકા ઉરાડે;
 બે ઘટીકાએ પ્રાણ ઉતરીયો; નસો નાડી રવાડે પસરીયો. ॥ ૧૯ ॥ આ-
 વી સુદ્ધી ઉતર્યો જીવ હેઠો, મરડી આળસ ભીમ થયો બેઠો; જોવા લા-
 ગ્યો એ આર દીશાય, અરે હું હાઈ આળ્યો છું કયાંય. ॥ ૨૦ ॥ હવે ગામ-
 ની સોધ કયાં કાઢાડુ, કયાં ગયું ઘર કયાં ગયા લાડુ; કયાં ગયું કાકાનુ ઘ-
 રખાર, શાનુ દેહેરું ને આ કોણુ નાર ॥ ૨૧ ॥ તવ નારીએ જોડયા બે
 હાથ, તમે શું જુઓ સ્વામી નાથ; નથી પ્રથવી આ તો પાતાળ, હાઈ
 નાંખ્યા કોઈ અંડાળ ॥ ૨૨ ॥ કોઈ શત્રુએ કીધો કેહેર, દીધું હતું તમેને
 ઝેર; તે તો મુજ ગરજે કાજ કીધું, મારા તાતે આવી ચુશી લીધું ॥ ૨૩ ॥
 હું તો શીવનું વરદાન પામી, તમેને આપ્યા મુજ સ્વામી, ભીમે કન્યા
 રૂપાળી ભાળી, જણ્યું મનમાં હું ભાગ્યશાળી ॥ ૨૪ ॥ કહે કન્યા ચાલો
 મુજ ઘેર, કરે મુજ તાત પરણાવા પેર; એવું સુણી ઉભો ભીમ થાય, પે-
 ર તેડી લાવી કન્યાય ॥ ૨૫ ॥ વાસુકી નામે આપ્યું આસન, કરો જમાત્ર
 ઘર પાવન; ભીમ કહે બોલો વીચારી, મ્હારે નથી પરણવી નારી ॥ ૨૬ ॥
 તવ નામે નીસાસા મુકયા, તમે જમાત્ર તો થઈ મુકયા; પુત્રી વગર વર્યે
 વરી મુકી, હવે કયાં જશો એને મુકી ॥ ૨૭ ॥ ભીમ કહે દયા આવી
 વણી, પણ શું આપશે પેહેશમણી; નાગ કહે કહો તે હા કહીએ, પણ
 પાછા જવા નહી દેએ. ॥ ૨૮ ॥ ભીમ કહે દ્યો પુજ્યાના લ્હાવા, માત્ર
 પેહેશમણીમાં ખાવા, એમ સુણી સહુ નાગ હશીયા, એવું કેટલું ખા-
 ધાના રશીયા. ॥ ૨૯ ॥ તમે ખાવાના શું ખઈ ખઈને, કહ્યું ત્રણસે મણ
 બે વાર થઈને; સુણી ભાગી વાસુકીની હામ, આ તો વેચવું પડે ઘર
 ગામ. ॥ ૩૦ ॥ ત્યારે બોલીયા નાગ તમામ, પુંજ પાતાળની શું કામ
 કરો કબુલ ખાવા દેવું, ત્યારે કબુલ કીધું એવું. ॥ ૩૧ ॥ વણુજ ॥
 કબુલ કીધું ભીમને, તવ સતી સુત હરખાય; વ્યાસ વક્ત્ર ભુખ ઓચ-

રે, પ્રશ્વીમાં શું થાય. ॥

કડવું ૬૧ રાગ સામેરી દોહરાના ચાલ.

વૈશમપાયે એણીપેર બોલ્યા, સુણ જનમેજેરાય; વિસ્તારી તુજને
સંભળાવું, આથ પર્વ મહીમાય. ॥ ૧ ॥ હસ્તીનાપુરમાં મધ્યાન થયા,
કુન્તાએ કીધી રસોઈ; ધરમને કહ્યું ચાલો બેટા, જમવાને સહુ કોઈ ॥૨॥
ધરમ કહે સવારનો મા, ભીમ નથી દેખાતો; એના વીના હું જમવા ન
બેસુ, હરનીશનો નીમ આતો ॥ ૩ ॥ કુન્તાજી કહે સોધી કાઢાડો, તવ
આલ્યા ત્રણ વીર; બાગ બગીચાને અખાડા બેયા, બેયું જમુના તીર
॥ ૪ ॥ જ્યાં જ્યાં જવાના ઠેકાણા એના, ત્યાં કીધો તપાસ; કોઈ જગે
ભીમને નવ દીઠો, સર્વે થયા ઉદાસ. ॥ ૫ ॥ કુન્તાજી કહે જવો બેટા, દુ-
રીયોધનને અવાસ; એટલે એના સેવક મોકલી, કરાવશે તપાસ ॥ ૬ ॥
એટલે ધરમ અરજીન આલ્યા, ગયા સભાની માંય; દુરીયોધન કહે આ-
વો ભાઈ, કેમ પધાર્યા હાંય. ॥ ૭ ॥ કદી નહીને તે દાડેતો, માન્યે દીધું
આસન; કેમ પધાર્યા કેમ પધાર્યા, કહો મમ બંધુ જન. ॥ ૮ ॥ ધર્મ
કહે કે મોહોટા બંધુ, ભીમ ગયો છે ખોવાઈ; સવારનો દેખાતો નથી ખો
જીને આવ્યા હાંઈ. ॥ ૯ ॥ ગૈકાલનો એ છે અપવાશી, સવારે ભુજ્યો
થયો; માતા એ મધ્યાને ખવરાવું માર્યું, માટે એ રીસાઈ ગયો. ॥ ૧૦ ॥
દુર્યોધન કહે શા માટે એને, ખાવા ન આપ્યું તમે; શી ખોટ તમારે આ-
વતીતી, મોકલીએ સૌ અમે. ॥ ૧૧ ॥ કુન્તા ડોશી છે બહુ ડાહ્યાં, બોલે-
લાં મશે મશે; રીસનો ભર્યો દેહ તજે તો, મોહું કાળુ મેશ થશે ॥ ૧૨ ॥ એમ
કહીને દોડતો આવ્યો, લાવ્યો શકુની સાથ; ઘાંટા કાઢતો ને બરબડતો,
ગયો જ્યાં કુન્તા માત. ॥ ૧૩ ॥ ઓરે કાકી તમે ન મુઆં, કીધો સોરખ-
ઝર; ભીમને બહેલું ખવરાવવામાં, શું પડ્યું તમને જોર. ॥ ૧૪ ॥ પરાણે
એકાદશી કરાવી, નકર કષ્ટ તમેતો; આજે સવારે ખાવા ન આપ્યું, શું
કરીએ અમે તો. ૧૫ ॥ ભીમ ભુખાળવો રીસનો માર્યો, રખે કરે આ-
પક્ષત; તો શું બતાવીએ મોહું જગતમાં, વિચાર કરી દ્યો માત ॥ ૧૬ ॥
ઓથ અમારી ભાગી પડે સૌ, વધો એવાં વચન; કુન્તાજી ઠપકો સાંભ-
ળીને, કરવા માંડ્યું રૂદન. ॥ ૧૭ ॥ શાહુકાર થવા કુન્તાજી ઉપર, ક્રોધ કરે
બહુ પાપી; ઘાંટો કાઢીને શકુની બોલાવ્યો, દુષ્ટ રખ એમ આપી. ॥ ૧૮ ॥
બોલાવો સસ સવાર ઘોડાના, વન સોધે ઠેરઠેર; નથમાં હજાર સેવક છો-

ડો, જડતી લો ધેર. ॥ ૧૯ ॥ એકસો ઢીમ્મરલોક બોલાવો, જુમના-
માં નાંખે જળ;ન્હાવાની એને દેવ વણી તે, બુડી મરે કોઇ કાળ. ॥ ૧૦ ॥
એવી રીતે સોધ કરવા ઠાઠાડયા, જ્યાંને ત્યાં ગાલરો કરે; કુન્તાએ જ
હયું સપુત સગા વણુ, આટલુ તે કોણુ કરે. ॥ ૨૧ ॥ જગતમાં ભલાઇ દેખાડ
વાને; કરે દોડાદોડ જાજ; આંસુડાં કાઢાડે દુઃખ દેખાડે, છે મનમાં બહુરા-
જ. ॥ ૨૨ ॥ એમ કરતાં તો રૂજની પડી, તેમ તેમ હાહાકાર; ભીશમજી આવ્યા
વીહુર આવ્યા, આવી કૈરવની નાર. ॥ ૨૩ ॥ ધત્રાષ્ટર ગાંધારી આવ્યાં, સર્વ
બેઠાં મળીરાજે; ગામમાં ધેરેધેર શેવઢા, ખુણાખોચરા ખોળો. ॥ ૨૪ ॥ ઢીમ્મર
સોધે જમુનાજીમાં, વનમાં સોધે સ્વાર; કુન્તાજી કને સર્વ બેસીને, કંઈ કંઈ
કરે વીચાર ॥ ૨૫ ॥ એવે સમે પાતાળ વીશે, મંડપ રચના કીધી; ભી-
મને બેસાડયો બાજઠ ઉપર, કન્યા પધરાવી દીધી. ॥ ૨૬ ॥ પાતાળના
નાગ પાસે બેઠા, ગોર બીરાજ્યા માંય; નાગ કેરી નાગણીઓ તે, ગુણી-
અલ ગીતાં ગાય, ॥ ૨૭ ॥ વળણુ. ગુણીઅલ ગીતા ગાય છે, પરણે
સતી સંતાન; વ્યાસ વદ્ધલ વહે વાસુકી, દે છે કન્યાદાન.

કડવું ૬૨ રાગ રેણીનો.

ત્યાં તો સમે વરતે સાવધાન, સોભાગ્ય રેણી રે; દે છે વાસુકી કન્ય
દાન. ॥ સોભાગ્ય, ॥ ૧ ॥ પેહેલો હસ્ત મેળાપક થાય ॥ સો ॥ તેમાં વે-
દના મંત્ર ભણાય. ॥ સો ૨ ॥ ત્યાં તો પાડી પટોળે ગંઠ. ॥ સો ॥ વરમા-
ળા આરોપી કંઠ. ॥ સો ૩ ॥ પછી પેહેલું મંગળ વરતાય. ॥ સો ॥ તેમાં
ગાયોનાં દાન અપાય. ॥ ૪ ॥ ચોરી બીજું મંગળ વરતાય ॥ સો ॥ તેમાં
દાશીઓ અરપણુ થાય ॥ સો ૫ ॥ ત્યાં તો ત્રીજું મંગળ વરતાય ॥ સો ॥
તેમાં ભોમીના દાન દેવાય ॥ સો ૬ ॥ ચોરી ચોથું મંગળ વરતાય ॥ સો ॥
તેમાં ભંડાર સહીત અપાય. ॥ સો ૭ ॥ પછી રૂપેઆ વીટીઓરમાય
॥ સો ॥ બેઉ લાગ્યાં ગોત્રજને પાય ॥ સો ૮ ॥ સઘળી વીધીથી વરી
કન્યાય ॥ સો ॥ પછી નરનારી ગયાં મ્હેલમાંંય. ॥ સો ૯ ॥ વળણુ.
નરનારી મ્હેલમાંં ગયાં, બોલ્યો કુંતી તન, વ્યાસ વદ્ધલ એમ ઓચરે
માગ્યું ભીમ ભોજન.

કડવું ૬૩ રાગ સાખાનો દોહરો.

વેશમ પાયે એણીપેર બોલ્યા, સુણ જનમેજે રાય; વિસ્તારી તુજને

સંભળાવું, આઘ પરવ મહીમાય. ॥ ૧ ॥ ભીમે માગ્યું ભોજન કરવા,
 નારી રહી નહી જોઈ; ઘણી છે આતુર એતો આતુર, કરવા લાગી રસો-
 ધ. ॥ ૧ ॥ શીખંડ પુરીનું જમણ કીધું, સાથે સામગ્રી ઝાઝી; મેથીની
 ચોખાઈની કંજરીની, તાંજરજની ભાજ. ॥ ૩ ॥ દોડીની કુખીની
 પુંઆડનીને, ગજજીભીની વધારી; ચીલની ને પોઈની ભાજ, સવાની
 છમકારી ॥ ૪ ॥ અણુના પત્રના વાટા વળેલા, છે લાંબા અદગજ્યાં; કો-
 જાનાં કેળાનાં રાતા રતાણુના, દુધીના ભાવતાં ભજ્યાં. ॥ ૫ ॥ રાણુનું
 રાઈતું રાઈ ચઢાવી, ત્યાર કર્યું તતકાળ; બાજઠ ધાળી વાટકા મુકયા, મુ-
 ક્યો કનકનો થાળ ॥ ૬ ॥ જળની ઝારી આપી નારી, પતી માન્યો ભગવા-
 ન; ઉશ્ણોદકથી વરકોદરને, પ્રેમે કરાવ્યાં સ્નાન. ॥ ૭ ॥ પછી બેઠો ભીમ
 બાજઠ પર, પ્રેમદા પીરશ્યો થાળ; સામગ્રી સહુ જોડને રોજ્યો, શુભ
 સતીનો બાળ ॥ ૮ ॥ ક્ષુધા લાગી છે અતી ઉદરમાં, નારીએ આગના
 દીધી; ભીમે જાણ્યું ક્યાં કોળીયા ભર, સામગ્રી ભેગી કીધી ॥ ૯ ॥ થા-
 ળ મોઢે માંડી પી ગયો, માગ્યું બીજવાર; પાત્ર લાવીને ડાલવી દીધાં,
 રાખ્યું નહી લગાર. ॥ ૧૦ ॥ તે પણ ચોળવા લાગ્યોને નારી, બોલો શું
 સ્વાદ જણાશે; ભીમ કહે મહારા મોઢામાં, જુદે જુદું થઈ જશે ॥ ૧૧ ॥
 એમ કહીને આરોગી ગયો, ભીમ વધ્યો વચન; અરેરે હું જમી ગયોતું,
 કરીશ શું ભોજન. ॥ ૧૨ ॥ નારી કહે તમે જીવ ન બાળો, રાંધીશ બી-
 જવાર; ભીમ કહે કરો ભેગા ભેગી, ભુખ રહી છે લગાર ॥ ૧૩ ॥ એમ
 કહીને ફરી રંધાવ્યું, જમ્યો બીજવાર; ખાધુ પીધું આનંદ થયો, માં-
 ડો રહ્યો સંસાર ॥ ૧૪ ॥ ભામનો મગી ભોજન મળ્યું, આનંદ ફંદમાં
 પુલ્યો; માત બ્રાત કુટુંબ કખીલો, વરગામ સંધળુ ભુલ્યો ॥ ૧૫ ॥ ઇ-
 શ્વર કૃપા એવી બની કે, નારીને ગર્ભજ રહ્યો; પ્રથવીમાં રૂજની ગઈ પ-
 ણ, ભીમ ભેગો નવ થયો ॥ ૧૬ ॥ તેરશનું વહાણું વહાયું તવ, સર્વ
 થયા નીરાશ; વસ્તીમાં વનમાં જંગમાં જડ્યો નહી, સરવે મુકી આશ
 ॥ ૧૭ ॥ તવ શેદેવને પ્રશ્ન પુછ્યું, પોતે કુન્તા સતી; ભીમસેન પ્રથવી-
 માં છે કે નહી, શેદેવ કહ્યું મા નથી. ॥ ૧૮ ॥ જેવું પ્રશ્ન તેવો ઉતર,
 આપ્યો શેદેવ જોશી; વીપ્રોત વચન સાંભળીને, રડવા લાગ્યાં ડોશી ॥ ૧૯ ॥
 ॥ વળણ ॥ ડોશી રડવા લાગીયાં, ધરમે નાંખી ચીસ; વ્યાસ વલ્લભ
 વાંણી વદે, કુટે છાતી શીશ.

કડવં ૬૪ વૈરાગી ખીલાવરી છાયાનો રાગ.

કુન્તાજી વલવલેહો, રૂએ ભોળી ભામની; પ્રથવીમાં પડતો હો,
 પાન્ડુ કેરી કામની ॥ ૧ ॥ ઓ લાડકવાયા હો, દીકરા તેં દગો દીધો;
 ઓ જબરા જબા હો, આજ કાળો કેહેર કીધો ॥ ૨ ॥ પીખાવ્યાં તેં પ-
 ણીયાં હો, કીધાં ઘર ધુળધાણી; ચાર તારા બંધુ હો, તેની દયા નવ
 આણી. ॥ ૩ ॥ ભીમ ભુખાળના હો, ભવીશ માઈ ભુસાયું; ફાળ પાડી
 પેટમાંહો, રૂધીર બધુચુસાયું ॥ ૪ ॥ શીશ બહુ કુટે હો, છુટે ધાર રૂધીર તણી;
 હરખ હૈયાનાહો, ખેટા તેં નાંખ્યો હણી ॥ ૫ ॥ ઓ દુશ્મન દૈવડાહો, ખરંરત્ન
 ક્યાં ખોયું; હું નિરભાગણીનાહો, સામું કેમ નવ જોયું. ॥ ૬ ॥ હીરો હડતા-
 ચો હો, સરવનો પાળનારો; ખરો દીવો બુજ્યો હો, સકળ કષ્ટ ટાળ-
 નારો ॥ ૭ ॥ હતું મહારં રમકડું હો, રોસાઈને ક્યારે ગયું; નડી કેઈ કરણી
 હો, કરમ વીજેગી થયું. ॥ ૮ ॥ ક્યાં ક્યાં તુને સોધું હો, સોધું તોલે
 ક્યાં તું મળે; લઈ ગયા જમડા હો, મહારં પેટ પાસુ બળે. ॥ ૯ ॥ ઘણી
 ખેપ રાખીનેહો, નહોતી દેતી કૈ જવા; નીત્યે રડી રડીને હો, ખાઉધરા
 તું માગતો ખાવા ॥ ૧૦ ॥ માને ગયો મુકી હો, કેમ દયા નવ આવી;
 રજાખાવ્યું ઘડપણ હો, નાઠો તું ક્યાં રીસાવી ॥ ૧૧ ॥ ક્યાં ક્યાં પોકાર
 હો, જ્યા ત્યાં જર જોડાવું; બાંધ્યો હોય કોઈએ હો, તોલે તને છોડાવું
 ॥ ૧૨ ॥ આતો ક્યાં છોડાવું હો, દીકરાજી દન રૂંચ્યો; જન્મ્યો માને ખા-
 ણવા હો, સુત થઈ શત્રુ ઉઠ્યો. ॥ ૧૩ ॥ સદા રાખી બળતી હો, ઉઠે
 છે હૈએ હોળી; શું જણું થશે આવું હો, ભટકતી થઈ ભોળી
 ॥ ૧૪ ॥ જે કંઈ હો સંતાએજ્ઞા હો, દેખા દોતો વીજેગ ભાગે; જણે તુ-
 નજર કને હો, ભોવનમાં ભણકારા વાગે ॥ ૧૫ ॥ ત્રાંખા પોહોળા પો-
 ચતા હો, કલેવર ક્યાં પાડ્યું; મહોટા ધરમ રાયે હો, અતી કલ્પાંત માં-
 ડ્યું, કાહોડે કેશ શીશના હો, આમડી ચુંટી નાંખે; ચક્ષુ ચુવે ચોધારે હો,
 ભાઈ ભાઈ મુખ ભાખે ॥ ૧૬ ॥ વીરા વીપત વેળાના હો, બંધવા તું બહાર
 ગયો; લગ્ન તુને ગમશે હો, કઠોર કાળજનો થયો ॥ ૧૭ ॥ એમ બહુ રૂએ
 હો, શરીરને પગડે; જીભ દંત લેછે હો, શીશ ફેડી રૂધીર કાંડે ॥ ૧૮ ॥
 રડે અરજી ૧૭ હો, રડે છે શેરવ જોશી, રડે ઘણો નીકળ હો, થઈ છે ખા-
 વરી ડોશી ॥ ૨૦ ॥ છાતી છોજ્યો છુટે હો, કુટે પાન્ડુની કામની; એ-
 ને રડતી દેખી હો, રૂવે પ્રજા ગામની ॥ ૨૧ ॥ રૂવે પ્રથ જોખન હો, રૂવે
 બાળક બાળવા; વાવલીયો ન વાયે હો, સ્થંભી ગયાં ગ્રાડુવા ॥ ૨૨ ॥

ઘોડા ઘાસ ખાય નહી હો, એવું રૂદન આરંભ્યું; ભયંકર કલેશથી હો, જીમનાનું જળ થંભ્યું. ॥૨૩॥ રડે સ્વાન ગામના હો, સ્મશાન સરીખુ ભાસે; વાદળાં છવાયાં હો, ગગનમાં ચોપાસે. ॥ ૨૪ ॥ વળણુ. ગગન છવાયાં વાદળાં, થઈ ભોમી ભયંકાર; વ્યાસ વલ્લભ એમ ઓચરે, કલેશ થયો અપાર.

કડવું ૬૫ રાગ સોભાગ્યનો.

વૈશમ પાયે એણીપેર બોલ્યા, સુણ જનમેજે રાય; વિસ્તારી તુજને સંભળાવું, આઘ્ય પરવ મહીમાંય. ॥ ૧ ॥ હાહાકાર ઘણો વરતાયો, રડેછે ભીરમ વિદુર; આંધળો અતીશે આઠંધ કરે, હર્ષ ઘણો છે ઉર ॥ ૨ ॥ ગાન્ધારી ઘણું કુટવા લાગી, કુટે કૌરવ નાર; સારૂદેખાડવા જગત વિશે, રડે સૌ અંધ કુંવાર. ॥ ૩ ॥ ૩ ॥ દુરીયોધને જીલમ માંડયો, કુટી ભાગેશરી ર; મોઢે ખરાડે શીશ પછાડે, કુટીને કાઢ્યું રૂધીર. ॥ ૪ ॥ સૌ કરતાં એણે જીલમ માંડયો, જીએ મનુશનો સાથ; શકુનીને સુશરમાતે; ઝાલી રાખે છે હાથ ॥ ૫ ॥ તેમ તેમ પાપીને તાન આવે, દુનીયા દોરંગી જીએ; લોકો વાતો કરવા લાગ્યા, અરેરે રાય બહુ રૂએ ॥ ૬ ॥ છત્રપતી પર ભીમ કરતો તો, જ્યારે ત્યારે બહુ કહેર; પણ તે વાતનું દુરીયોધનમાં, નથી દેખાતું જે-ર ॥ ૭ ॥ એમ ઘણા જન કેહેવા લાગ્યા, હરખે પાપી મનમાંય; દુર્યોધન કહે ગમે તેવો તોએ, બંધુ પોતાની બાંધ. ॥ ૮ ॥ ઘણું આઠંધ તે દનચાલ્યું સાંજે કીધું સ્નાન; ત્રણ દનના અપવાસ થયા, થયાં મણિ સમાન. ॥ ૯ ॥ બળાત્કારે ભીરમ વીડુરે, સમજાવ્યા કુન્તી તન; કુન્તા સહીતને બોધકરી-ને, ખવરાવ્યું તવ અન. ॥ ૧૦ ॥ ચૈદશે ચોથો દીવસ થયો, એકલાં કુન્તા જે વાર; દુરીયોધનને પેર પુછવા, બોલાવ્યો તે વાર. ॥ ૧૧ ॥ પછી પુછ્યું ઓર બેટા, મરણ પામ્યો ભેમ; એનો ક્રિયા ખરચ જોઈએ, કહો કરીશું કેમ ॥ ૧૨ ॥ અમ પાસે નથી પૈસો પુંજ, તું મોકલે છે તે ખઈએ, અમે તો નીરધન પડ્યાં ભાઈ, તારે આશરે છૈએ. ॥ ૧૩ ॥ દુરીયોધન કહે એ-મ શું બોલો, કહો તેવું વાવરવું; એની પુરણ કીયા કરીને, મહારેતોની-રૂએ મરવું. ॥ ૧૪ ॥ કુન્તાજી કહે નારે બેટા, તુજથી ઉજળાં છૈએ, પ્રભુ કે-પ્યો ત્યાં ઉપાય શો છે, શાન્તી રાખી રહીયે ॥ ૧૫ ॥ છત્રપતી કહે સાંભ-ળો માતા, પત્ર લખું દેશેદેશ, મહારા ભાઈને રડવા માટ, આવે સર્વ નરેશ ॥ ૧૬ ॥ વાવરૂ ખરચું ને ખવરાવું, શાન્તી વળે મને ત્યારે; ભાઈની પુઠે

વરે નહીં તો, શુ કરવું ધન મ્હારે. ॥૧૭॥ એમ કહી મામાને બોલાવ્યો,
 લખી તેડા સરવત્ર; કુન્તાજી કહે પ્રથમ પેહેલા, ત્રૈલુલખી દો પત્ર ॥૧૮॥
 કુન્તલપુરમાં મ્હારા પીતાને, બીજે મારવાડ દેશ; શલરાજ મ્હારીસૌકનો
 બંધુ, માને છે ભગની હમેશા ॥૧૯॥ ત્રીજે લખો દવારકામાં, કૃષ્ણને બ-
 ણદેવ જેહ, મ્હારા ભાઈના દીકરા છે, મમલત્રીજી તેહ ॥૨૦॥ શકુની-
 એ તવ પત્ર લખીને, મોકલીયા તતકાળ; પછી બીજે મોકલવાને, લખા
 વે અંધબાળ ॥૨૧॥ સર્વ ક્ષત્રીને પત્ર પોહોચેથી, આવવું અમારે દેશ;
 ભીમનો કુટવો કરવા માટે, નહીં આવેજો નરેશ ॥ ૨૨ ॥ તેનું ધરગામ
 લુટી લેઈશું, એમ લખાવ્યું રાય; પછી શેવક લોકને આપી, કરી દીધા
 વીઘાય ॥૨૩॥ દેશદેશાન્તર પત્રપોચાડયા, દ્વારીકા પોચ્યો જ્યારે; બળ-
 દેવજીએ સર્વ કુટુંબને, વાંચી બતાવ્યો ત્યારે ॥ ૨૪ ॥ એટલે સરવ ર-
 ડવા લાગ્યાં; ત્રાહ્ય ત્રાહ્ય કરતાં મુખ; કૃષ્ણ પ્રભુ કહે કુન્તા ક્રોધને, ત્રવ-
 પણમાં પડ્યું દુઃખ ॥૨૫॥ જગત જહેવારે જુગજીવને, ઘણું કર્યું કલ્પા-
 ન્ત; પછી સરવે સ્નાન કીધું, રહ્યા રડીને શાન્ત ॥ ૨૬ ॥ તે રીતે થયું
 કુન્તલપુરમાં, ત્રીજું મારવાડ દેશ; હસ્તીનાપુર જવા નીકળ્યો, કુન્તી
 ભોજ નરેશ. ॥૨૭॥ મારવાડથી શલ રાજ આવ્યો, દ્વારીકાંથી જદુરાય;
 કૃષ્ણને બળદેવ બે બંધુઓ, હસ્તીનાપુર પળાય. ॥ ૨૮ ॥ ભીમના ન-
 વમાને દાહાડે આવ્યા, નેત્ર તળે દરવાજે; ત્યાં તે ચારે ભેગા થયા, રૂએ
 મ્હોટે અવાજે ॥ ૨૯ ॥ મ્હોટે માથે વસ્ત્ર ઓઢીને, દુરીયોધનને કાહાવે;
 શલ કુન્તીભોજ કૃષ્ણને બળદેવ, રડવા માટે આવે ॥ ૩૦ ॥ તવ પથા-
 ણા પાથરીયાને, બોલ્યો શકુની એમ; ઓ દુરીયોધન કુટજે તું, રૂપીર
 નીકળે તેમ ॥૩૧॥ ત્રાહ્ય ત્રાહ્ય કરજે રડજે પડજે, વાગશે તો મટાડાશે;
 એમ નહીં કરે તો કૃષ્ણ કપટી, નિરચે દગો જાણી જશે. ॥ ૩૨ ॥ એમ
 કરીને એ બેઠા પથાણે, રૂએ છે હૈયા ફાટ, રડવા આવેજા તે ચારે
 જણા, ચાલી આવ્યા પુરપાટ. ॥ ૩૩ ॥ પથાણે પેઠા સનમુખ બેઠા, નેત્ર
 વહે નીરધારા; દુરીયોધને કુટવા માંડ્યું, મુખ કરે હોકારા. ॥ ૩૪ ॥ અરે
 રે બંધુ ક્યાં ગયો તું, ભીડ વેળાનો ભાઈ; થોડીવારે રડતા રહ્યા, પ્રભુ
 પથાણા માંઈ. ॥૩૫॥ આંસુ લુછતા ઉઠ્યા પ્રભુજી, પોતે દીનાનાથ; દુ-
 રીયોધન શીશ છાતી કુટે, તેના ઝાલ્યા જઈ હાથ. ॥૩૬॥ ઓ છત્રપતી
 આ શું કરો છો, જનમે તેટલું જાય; કોઈ ઘણું ને કોઈ થોડું, તેમાં શો
 ઊપાય. ॥૩૭॥ ગયેલાને નથી લવાતું, લવાય તો સહુ લાવે; મુઆની
 પુઠે નથી મરાતું, મરે તોહયે નવ આવે. ॥૩૮॥ માટે મીથ્યા કલ્પાંતમુ-

કો, બોલ્યા જુગજીવન; એટલે રડતો રડતો કેહેછે, રાજ દુરીયોધન. ॥ ૩૯ ॥
 એરે મહારાજ એ બંધુનો, વિજેગ ક્યારે ટળશે; ભગવાન કહે ભાવ હ-
 શે તો, ભીમ તમોને મળશે. ॥ ૪૦ ॥ સાંભળી પાપી વીરમય પામ્યો,
 મામાને સાન કરે છે; મામાએ સાન કરી કુટ તું તો, મન વળાવવા કે-
 હે છે. ॥ ૪૧ ॥ એટલે પાપી કુટવા લાગ્યો, પાખંડમાં નહી મણા; પ્રભુ
 કહે શીઘ્ર કુટી ભાગો છો, હજી કુટારો ધણા. ॥ ૪૨ ॥ એમ મરમમાં મો-
 હન બોલ્યા; પાપી ન ચેત્યો લગાર; બળાત્કારે રોતો રહ્યો એ, અધ
 તણો કુંવાર. ॥ ૪૩ ॥ એમ કરતાં થયો દશમો દાહાડો, બોલ્યા સુંદીર
 શ્યામ, પરદેશી લોક આવશે આજે, માટે સોંપી દેઉ કામ. ॥ ૪૪ ॥ ધર-
 મરાજ ભીમની કીયા, કરવાની છે તમારે; અરજીન આવેલાને માન્ય
 દેવું, વિશ્વ તણા બેવારે. ૪૫ ॥ નીકુળજી જેહ ખરચ થાયે, તે તમા-
 રે લખી લેવું; ધર્મની પાસે શેદેવ જોશી, તમારે બેશી રહેવું. ॥ ૪૬ ॥
 દાનને દક્ષણાજે જે માગે, તે તે તમારે દેવું; છત્રપતી ખીરાજે પથાણે,
 તે કામ તમારા જેવું. ॥ ૪૭ ॥ એવી રીતે સહુને કામ સોંપ્યાં, પોતે દીન
 દયાળ; એવે સમે આવવા લાગ્યા, પરદેશી ભુપાળ. ॥ ૪૮ ॥ નગની બા-
 રણે તંબુ તાણી, ઉતર્યા ક્ષત્રી લોક; શીશ ઉપર સ્વેત મુગટ પેહેરે, શ-
 વ્વ બતાવે શોક. ॥ ૪૯ ॥ ધરમરાયે દશા સરાવી, એકાદશા શ્રાધ કીધું;
 એવે થયો દન દ્વાદશાનો, કીયા કારજ ત્યાં લીધું. ॥ ૫૦ ॥ બેઠો છે પા-
 પી પથાણામાં, રોતા આવે ત્યાં રાય; કૈંક આવેલા કૈંક આવે છે, બેસે પ-
 થાણા માંય. ॥ ૫૧ ॥ ધરમ રાજ કીયા કરે છે, ખારમાને દન પોતે; સર્વ
 વસ્તુ મથ લેઈ બેઠો, શેદેવ બંધુ હતો તે. ॥ ૫૨ ॥ શ્રાધ કરાવે ગોર ક-
 પાચાર, બ્રાહ્મણ થયા છે ભેળા; સોના રૂપાની શળીથી પીંડ, વેહેરવાની
 થઈવેળા. ॥ ૫૩ ॥ પીંડ કરીને ગોરે કહ્યું આ, વાતુ શળીથી કાપો; ધર-
 મે અવળો હાથ ધરીયો, શેદેવજી શળી આપો. ॥ ૫૪ ॥ શેદેવજીએ મન
 વીચાર્યું, અણુઘટતું આ થાશે; શળી લઈ પીંડ વેહેરશે તો, સગપણ ઉ-
 તરી જશે. ॥ ૫૫ ॥ આપું ન આપું તો પણ ખોટું, વીચારમાં જીવ પેઠો
 ધરમે ઘાંટો કાઢીને માગી, શેદેવ અવળો બેઠો. ॥ ૫૬ ॥ ધર્મ કહે શું
 સાંભળે નહી, કેમ કરે છે વાર; એટલે વિશેષ આડું બેયું, કોપ્યા ધર્મ
 અપાર. ॥ ૫૭ ॥ કળકળી કુખમાં કોહોણી મારી, કેમ તું માથું કુટાવે;
 તે સમે સેજ સ્વભાવ પ્રભુજી, ધામમાંથી બહાર આવે. ॥ ૫૮ ॥ જોયો
 તમાસો જુગજીવને, ધરમ કોપે ચડીયા; શેદેવ શામની દ્રષ્ટી મળી કે, ખ-
 ડખડ હશી પડીઆ. ॥ ૫૯ ॥ ધરમે બેઠોનો જોયો તમાસો, પેટમાં પડ્યો

ઠહેમ; કહો ના કહો પણ જીવે છે, બળવતો ભાઈ ભેમ. ॥ ૬૦ ॥
 ॥ વળણ ॥ બળીયો બંધુ માલરો, છે જીવતો જગમાંય; વ્યાસ વક્ષભ
 મુખ ઓચરે, સાંભળજે ઓતાય,

કુલ્લું ૬૬ રાગ ખેડાગનો દોહરો.

વૈશમપાયે એણીપેર બોલ્યા, સુણજનમેજે રાય; વીસ્તારી તુજને સંભ-
 જાણું, આઘપરવ નહીંમાય. ॥ ૧ ॥ ધરમ રાજને ઠહેમ પડીયો જીવે છે
 ભીમશેન જાત; શેદેવ મ્હારો ત્રીકાળ જ્ઞાની, કળણ પ્રભુ સાક્ષાત. ॥ ૨ ॥
 બેઉ જણા નથી જેવા તેવા, જે હોય મુએલો ભેમ; જવાન જોધનો શો-
 ક ઘણેરો, હસે ડાહ્યા જન કેમ. ॥ ૩ ॥ એમ જાણીને ગોરને કહ્યું, ઘેર
 પધારો આજ; આટલેથી કીયા બંધ રાખો, છે મ્હારે ખીજી કાજ ॥ ૪ ॥
 એટલે કીયા અધુરી રાખી, ગોર થયા વીદાય; શેદેવ કહે કેમ બંધ રાખી
 ઓરે ધરમરાય. ॥ ૫ ॥ એટલે ધરમે હાથ ઝાલ્યો, થયું મ્હારું મન કા-
 ચું; ભીમસેન જીવે છે કે મુએ છે, બોલજે સાચે સાચુ. ॥ ૬ ॥ તુને ત્રીલોક
 નાથ હસ્યા, માટે વેમ પડ્યો મુને; એમ ભાસ્યું કે ભીમ જીવે છે, ન-
 હીતો હસુ નાવે તુને. ॥ ૭ ॥ શેદેવજી કહે સેજ હસ્યો તો, તેમાં શું કીધું
 આમ; જીવ્યા ન જીવ્યાનું ભીમતણું તે, જાણે સુંદર શામ. ॥ ૮ ॥ એ-
 ટલે ગયા પ્રભુની પાસે, સાચી કહો મને વાત; તમે હસ્યા તેથી ઠહેમ
 પડ્યો, જીવે મ્હારો ભીમ જાત. ॥ ૯ ॥ કળણ કહે તેતો તમે જાણો; ખી-
 જી ન જાણે કેય; ભીમ મુએ એમ, મુને ન લાગે, જીવતો કયાંથી હોય
 ॥ ૧૦ ॥ હાની હાને નાની ના એમ, વચન બોલ્યા નાથ; ધરમે
 જાણ્યું ગમે તેમ બોલે, પણ જીવે મુજ જાત. ॥ ૧૧ ॥ ઠહેમ પાડીને કી-
 યા મુકાવી, સાંજ લગી ધ્યાન ધરવું; જે ભીમ ભાઈને દેખુ નહીતો, વી-
 શ ઘોળીને મરવું. ॥ ૧૨ ॥ એમ ધારીને ધરમ બેઠા, વિકૂલ ત્યાંથી વ-
 જીયા; શેદેવજીને સામળીયો બે, એકાંતમાં જઈ મળીયા. ॥ ૧૩ ॥ પછી
 બોલ્યા શેદેવ જોશી, સુણો અસરણા સરણુ; સાંજે ભીમને નહીં દેખેતો,
 ધરમ પામે મરણુ. ॥ ૧૪ ॥ આપણે કામ કથાજયું હસીન, ઓજની કીયા
 ઝુલ્હી; પાતાળમાં ભીમ જાણતો નથી, ગયો છે ઘર ગામ ભુલ્હી. ॥ ૧૫ ॥
 વામા વરીને વશ બન્યો છે, બંધન એની બુદ્ધી; ભુલ્યો જાતને માત
 પોતાની, મુકો સામળીયા સુદ્ધી. ॥ ૧૬ ॥ કળણ કહે કાંઈ ચીંતા ન રાખો
 આપણું પથારું પેસો; ચાર ચંડાળોમાં બબે જણાના, વચમાં આપણું

બેસો. ॥૧૭॥ કરણનાને શકુનીના, બેસને ઝાલો હાથ; દુસ્યાસનને હું
જઈ જાણું, ખીને ઝાણું નરનાથ. ॥૧૮॥ એમ કહી બેઠે ચાલ્યા પથારી
પ્રભુજી કેમ જાય ચુકી; પવન પુત્રને પાતળ વિશે, પ્રભુએ સુદ્ધી મુકી
॥ ૧૯ ॥ એટલે લીમને સાંભરી આવ્યાં, પોતાનાં માત ખાત; અરે રે
હું ધરગામ ભુલ્યો, થતો હશે આંસુ પાત. ॥ ૨૦ ॥ નાગ કન્યાને કેહેવા
લાગ્યો, તેં વશ કીધો નારી; મહારા બંધુ નહી ખાતા હોયે, રાઈ મરશે
મા મહારી. ॥૨૧॥ હાંઈ આવે બાર દીવશ થયા, સગપણે મહારં જશે;
સગું બહાણું રડવા આવેલું, બારમુ થતું હશે. ॥૨૨॥ માટે પ્રેમદા જલું
મહારે, કરી દે મુને વીદાય; બળ્યું તારં ધરને બધું, મરીજશે મહારીમા-
ય. ॥૨૩॥ એટલે આવ્યો નાગ વાસુકી, તેણે તો ચુટકો ચાલ્યો, કહ્યું
આંખો મીચી ધારો ત્યાં પડશે, તવ લીમે મુખ ધાલ્યો. ॥ ૨૪ ॥ નેત્ર
મીચીને ધારણા કીધી, વાયુને વેગે ચડીઓ; હસ્તીનાપુરથી એકજેજ-
ન, છોટે જઈને પડીયો, ॥૨૫॥ નેત્ર ઉઘાડી નયના સામુ, જોયું જોણીવાર;
જ્યાં ત્યાં દીડા દેરા તંબુ, મનુશ અપરમપાર. ॥૨૬॥ લીમે જાણ્યું મ-
ને ઓળખશે સૌ, માટે કરું નવો બંગ; તળાવડામાં પડી આગાટયો, કા-
દવ ચોપડયો અંગ. ॥૨૭॥ મોઢું બીહામણું શરીર તેવું, કરીને ચાલ્યો
જાય; એવામાં રાજનો તંબુ હતો, લીમ ગયો તેની માંય ॥૨૮॥ રાજ કહે
તુંડોણુ છેલ્યા, કેમ આવ્યો મુકી માઝા; લીમ કહે મને માન્ય આપો, હું સ-
ર્વ રાજનો રાજ ॥૨૯॥ રાજએ જાણ્યું છેકાઈ ગાંડો, જલાઈ દેવું છું જવા;
લીમ કહે દુરજેધન કેરું, આવ્યો છું બારમું ખાવા ॥ ૩૦ ॥ માટે જોઈયે
પોશાગ મહારે, આપો તો લેઈને જવું; રાયે જાણ્યું દુરીયોધન જાણે તો,
કેશે બોલાવ્યું હાણું ॥૩૧॥ એમ જાણીને વસ્ત્ર જરીનાં, આખ્યાં ત લીમે
લીધાં; માથાઉપર ફેરવીને, પાછાં ફેંકી દીધાં ॥૩૨॥ લીમ કહે મહારેકામન
આવે, માટે હું ફેંકી દેવું; આપો તમારો દેરા તંબુ, તોતે હોઢી લેવું ॥૩૩॥ રા-
જએ જાણ્યું બકવા કરશે, કેરા તંબુ દેઈ દીધો; લીમે ઉપાડીને મુસ્તક પર
થી, પગ લગી હોઢી લીધો. ॥૩૪॥ આંખ્યો આગળ બે બાકાં પાડ્યાં, સર્વ
ની સ્વરસા જુએ; જોને તે રાજ ગામમાં પેસે, લીમના નામને રૂએ; ॥૩૫॥
એવે પ્રકોદર દરવાજે આવ્યો, ભીડ ભરાઈ અથોક, લીમે જાણ્યું સહુ મને
રહેછે, હું મુકુ દુષ્ટની પોક. ॥૩૬॥ એમ જાણીને ભીડમાં ચાલ્યો, ટોળાં દેખી
મંહી ધસે; લોકોએ જાણ્યું આ કોણુ કારમુ, આધા પાછા સૌ ખશે. ॥૩૭॥
જહેતેર દરવાજા બાસઠ બારા, હસ્તીનાપુર ગામ; તે સઘળે સ્થળ ક્ષ-
ત્રીયો રહે, લે લીમસેનતું નામ. ॥ ૩૮ ॥ એક દરવાજામાં લીમ પેઠા,

વાંટો કાઢ્યો સતી તન; વચમાં ઉભો રહી પોક મુકી, ઓ મ્હારા દુરી-
 ચોધન. ॥૩૯॥ સર્વના વાંટા ઢાંકી નાખ્યા, શેવકો સાંભળી રૂઠ્યા; ત્રી-
 સ દરવાન દરવાજના, લાકડીઓ લેઈ ઉઠ્યા. ॥૪૦॥ તડાતડ તંબુ પર
 દીધી, ભીમે કર્યો વિચાર; ખારે દાહાડે ગામમાં જતાં, સુકનમાં ખાઈ
 માર. ॥ ૪૧ ॥ જનમ જશે માર ખાધામાં, કુદીને ઉંચો ચડીયો; તંબુ
 પોહાળો કરી સુત વાયુનો, ત્રીસના ટોળામાં પડીયો. ॥૪૨॥ તવ ત્રીસે
 તંબુમાં આવ્યા, પુરણ મળીયાં પાપ; ભયંકર ભીમને જોઈ બોલ્યા, મુ-
 કી દો માખાપ. ॥ ૪૩ ॥ ભીમ કહે લાઈ ભલે પધાર્યા, કહી ટપોટપ
 જાલ્યા; પંદર પંદરને પકડીને, બેઉ બગલમાં વાલ્યા. ॥૪૪॥ ભીમ કહે
 ઓ ગામની દેવ્યા, કાઢજે મ્હારો રોગ; ખારે દાહાડે ગામમાં જતાં તુજ
 ને આપુ ભોગ. ॥૪૫॥ માનિ લેજે તું નયની દેવી, એમ વચો મુખ વા-
 જુ; બળ કરી બે બગલ દાખી, કાહાડી નાંખ્યા પ્રાણ. ॥૪૬॥ ત્રીસ મ-
 ડદાં રાખ્યાં બગલમાં, ભીમે જાણ્યું જવું ડેડ; છત્રપતી દુરીચોધન પાસે,
 મુકવી મ્હારે ઓ ભેડ. ॥૪૭॥ એમ કહીને ચાલ્યો ત્રકોદર, મડદાં સાથે
 લાવ્યો; ધુમતો ધુમતો રૂમતો રૂમતો, ડેડ પથાણે આવ્યો. ॥૪૮॥ એટલે
 શેદેવજીને શામળીયો. જાણી પથાણામાં પેડા; ચાર ચંડાળોની વચમાં
 આવી, શીક્ષા અપાવવા બેડા ॥ ૪ ॥ કર્ણ શકુનીને શેદેવે જાલ્યા, પછી
 બે અંધના તન; તે બેઉના કર જાલીને બેડા પોતે શ્રી જીગજીવન. ॥
 ૫૦॥ શીદ કુટો છો, શીદ રટો છો, દુખવા આવે લોચન; તેમ તેમ જા-
 ઝાં પાખંડ કરે, દુષ્ટ દુરીચોધન ॥ ૫૧ ॥ ॥ વક્ષણ ॥ દુષ્ટે પાખંડ માંડી
 યાં, ભીમ જીએ ચરચાય; વ્યાસ વક્ષલ મુખે ઓચરે, કેવી કરણી થાય ॥

કડવું ૬૭ રાગ સાખી.

વૈશમપાયે એણીપેરે બોલ્યા, સૂણ જનમેજે રાય; વીસતારી તુજને
 સંભળાવું, આવ પરવ મહીમાય. ॥ ૧ ॥ પાપીએ બહુ પાખંડ માંડ્યાં,
 વારે અસરણ શરણ; એવું જોઈને વાયુનો નંદન, બેશી ગયો તવ ધરણ
 ॥ ૨ ॥ ડેરા તંબુ આધો નાંખ્યો, ન રહે કોઈનો જાલ્યો; ત્રીસે મડદાં લ-
 બડતાં લેઈ, બેઠો બેઠો ચાલ્યો. ॥ ૩ ॥ પથાણે બેઠેલા સૌ ખસે આધા,
 ન ખસે તા ભામ બબડે; બગલમાં મડદાનાં ડોકા, પાછળ ઢાંટીયા લબડ
 ॥ ૪ ॥ તેવું જોઈને સર્વ ખસે છે, ભીમ ભય મનમાં ન ધારે; જે કોઈ જ-
 વાનો માગ ન મુકે, તેને ઢીંચણ કાણી મારે. ॥ ૫ ॥ એમ કરી અડધે લ-

ગી ગયો, પોચવા આવ્યો ઠેઠ; ઉભો થઈને મડદાં ફેંક્યાં, લે દુરીયોધન
ભેડ. ॥ ૬ ॥ સભા સજડ થઈ જોઈને, આ કોણ પ્રાણી અતીચો; છલંગ
મારી સુત સતીનો, દુષ્ટોની પાસે પડીયો. ॥ ૭ ॥ એટલે સેત્રેવ સામળી
આયે, દુષ્ટોને ધરી દીધા; ભીમે ચારે ચંડાળોને, ટપોટપ લેઈ લીધા. ॥
૮ ॥ ધરણ ઢાળી ઉપર બેઠો, કુન્તી તણો કુંવાર; ગડદા પાટુ ઢીંચણ કો
ણી, દેવા માંડ્યો માર. ॥ ૯ ॥ ઉચકી પછાડે ચારે બરોડે, જુએ ભીસ્મ
ને દ્રોણ; સકળ સભા વિચાર કરે, આતે આવ્યું કોણ. ॥ ૧૦ ॥ એટલા-
માં પ્રકોદર બોલ્યો, સાંભળી લેજો તમામ; હું કુન્તાનો દીકરોને, ભીમ-
સેન મહારં નામ. ॥ ૧૧ ॥ બારશને દાહાડે ગયો ખાવા, હું અંધ કાકાને
ઘેર; કપટ કરી લાહુમાં નાંખી, મુને જમાડ્યું ઝેર. ॥ ૧૨ ॥ ઝેર જમાડી
કેહેર કરીને, નાંખી દીધો ચંડાળ; પણ મુજ પ્રધ્યોતા પુન્યે કરીને, હું
જઈ પડ્યો પાતાળ. ॥ ૧૩ ॥ ત્યાં જઈ વચ્ચે નાગની કન્યા, આયુશ મહા-
રં ખરું; આજ પાપીનેઠેર માર, બારમું એનું કર. ॥ ૧૪ ॥ કેવાં પાખંડ
કરતોતો એ રડતોતો મુજ માટે; ઓ રહ્યો દીકરો કાકા કેરો, મારી નાં-
ખુ ઝપાટે. ॥ ૧૫ ॥ સાંભળી સરવે પોંચા કરડ્યા, મુઓ એ નરનાથ;
એટલ વીહુર ભકતે ઉડીને, ઝાલ્યા ભીમના હાથ. ॥ ૧૬ ॥ હાં હાં બેટા
મુકી દે એને, માર્યામાં શું વળશે; કરણી તેવી પાર ઉતરણી, કર્મ તણાં
ફળ મળશે. ॥ ૧૭ ॥ એના જેવા તમે ન થાશો, એની તો ભુંડી કરણી;
ભીમ કહે આ દુરીયોધનની, મા આખલાને પરણી. ॥ ૧૮ ॥ તેનું ફરજ
ન તેના જેવું, માટે એનો જીવ લેવું, રાજ્ય સોંપે મુને મારા તાતનું, તો
જીવતો જવા દેવું. ॥ ૧૯ ॥ વીહુરજી કહે કેમ દુરીયોધન, સાંભળ ભીમ-
ની વાણ; રાજ્ય આપીશ તો રહીશ જીવતો, નહી તો લેશે પ્રાણ. ॥ ૨૦ ॥
દુરીયોધન કહે વગર મહેતે; શીદ મારે છે બાપુ; રાજ્ય બધું દેઈને શું બા-
વું, લ્યો અડધું રાજ્ય આપું. ॥ ૨૧ ॥ વીહુરજી કહે જવા દે બેટા; લે તું અ-
ડધનું રાજ; ભીમ કહે તાંબાને પત્રે, લખી આપે આજને આજ. ॥ ૨૨ ॥
વીહુર તાંબાનું પત્ર લાવ્યા, લ્યો દુષ્ટજન કર કાપો; બેતાળી હજાર દેશ
ક્ષત્રીના, પાન્ડવને લખી આપો. ॥ ૨૩ ॥ એમના બાપનું પેંદા કરેલું, ભો-
ગવતો હતો પાપી; એમણે કાંઈ નતુ માગ્યું લીધું, તોલે આ બુદ્ધીવ્યા-
પી. ॥ ૨૪ ॥ દુરીયોધન કહે ભવીશ મહાર, ઉઠવાદે હવ બાપુ; બેતાળી
હજાર દેશ ક્ષત્રીના, બેઠો થઈ લખો આપુ. ॥ ૨૫ ॥ ભીમ કહે ઓળખુ છું
તુને, નાશી જતો રહે ઘેર; સુતાંને સુતાં લખી આપ નહીને, મારી નાં-
ખુ ઠેર. ॥ ૨૬ ॥ એમ કહીને કોહોણી મારી, દુષ્ટ થયો બહુ ક્રમી; ઉભા

રહો મને મારશો નહીં, લાવો હું આપુછું લખી ॥૨૭॥ પત્ર લઈને લ-
ખી દીધા, બેતાળી હજાર દેશ; પાન્ડવના ભાગમાં જે ગયા તે, રાજ થયા
નરેશ. ॥૨૮॥ ઉભો થયો ભીમ પત્ર લેઈને, આપ્યું ધરમને હાથ; શેવ-
કાએ ડાળી કરીને, લીધા ચારને સાથ. ॥૨૯॥ ઘેર જઈ મંચકે નાંખ્યા,
ખુશી થયો ભીમ બળીયો; કુન્તા માતા રડે ને કુટે, ત્યાં જઈ માતાને મ-
ળીયો. ॥૩૦॥ તે દેખી કૌરવ કેરી નારી, નાઠી તેણી વાર; દુષ્ટને મંદીર
મોહાકણ મંડાઈ, ખીજે જય જયકાર. ॥૩૧॥ બારમાની રસોઈ કરીતી
વીવાની થઈ પડી; ખરી ખુશીથી સૌને જમાડ્યા, આવી આનંદની ઘડી
॥૩૨॥ પછી પ્રભુએ ધર્મને કહ્યું, વીચારો દલ સાથ; આવેલા સહુ રા-
જને કેમ, કાલ્ય હાલે હાથ. ॥ ૩૩ ॥ ધર્મ કહે એમે તીરધન છીએ, એ
રે જુગદામાર; ભીમ કહે લાવુછું મહારાજ, દુષ્ટ તણો ભંડાર ॥ ૩૪ ॥
એમ કહીને ભંડાર ખાને, વાયુનો નંદન આવ્યો; તાળાં તોડી બારણાં
ભાગી, દ્રવ્યજ સઘળું લાવ્યો. ॥ ૩૫ ॥ લાવીને આપ્યું કૃષ્ણ પ્રભુને,
લેવાને જસ લહાવ; વીવેક પ્રમાણે વેહેચીને આપ્યો, સામળીયે સરપાવ.
॥૩૬॥ સકળ રાજ રાજ થયા, માગી લીધી વીદાય; સરવના વેરાયા પછી,
દ્વારાકા પ્રભુ જાય. ॥ ૩૭ ॥ પાન્ડવ રહ્યા પુર વીશે, દીવશ દશ વીશ
જાય; ભીમ કહેછે સાંભળો ભાઈ, સાંભળો કુન્તામાય. ॥૩૮॥ પાણીનો
સમાળ સગાનો દકાળ, હોય તેવે સ્થળ રહીયે; આપણુ આપણુ રાજ્ય
કરીશુ, ચાલો ઇંદ્રપસ્ત જૈએ. ॥૩૯॥ તવ કુન્તાએ વીદુર ભીસ્મને, પુ-
છી જોયું મન રાચી; વ્રધ્ધોએ કહ્યું ભીમ કહેછે, તે વાત માનજે સાચી.
॥ ૪૦ ॥ એટલે પાન્ડવે આગતા લીધી, ત્યાંથી થયા વીદાય; પાંચ ભા-
ઈને છઠી માતા, આવ્યાં ઇંદ્રપસ્ત માંય ॥૪૧॥ શોભા ભરેલો મહેલ બ-
નાવ્યો, રચાવી રાજ્ય ગાદી; શુભ મહુરત જોઈને ગાદી, બેઠા ધરમ સ-
ત્યવાદી. ॥૪૨॥ બેતાળી હજાર દેશ વીશે, વરતાવી પોતાની આણુ;
જેવો રાજ તેવીજ પ્રજા, કોન બોલે જુઠ વાણુ. ॥ ૪૩ ॥ ચોર લોહાએ
ચોરી મુકી, ગુણકાએ ધરી સર્મ; નહી કોઈને રોગને વ્યાધી, સર્વ પાળે
શુભ ધર્મ. ॥૪૪॥ નહી વેરો ઠ વેઠ કોઈને, અકાળ મૃત્યુ ન થાય; એવી
રીતાનું રાજ્ય ચાલે, ધર્મધારી ધર્મ રાય. ॥ ૪૫ ॥ પેલા ચંડાળ ચાર
જણાને, મહીને થયો આરામ; એટલે પાન્ડવને નડવાનો, વિચાર કરે ત-
મામ. ॥૪૬॥ દુરીયોધન કહે ખેલ કર્યો પણ, એક કામ આડુ થયું; ભી-
મને જમુનામાં નંખાવ્યો તથી, ઝેરજ ઉતરી ગયું. ॥૪૭॥ શકુની કહે
ખેપજ હાર્યા, વશ હાર્યા નથી રાય; એક એ ચોટ ખાલી ગઈ તો, હજી છે

લાખો ઉપાય ॥ ૪૮ ॥ એતો એકલો ભીમ ધાર્યોતો, પણ આ વેળાને
 વાત;છયે જણાને શાન્તી કરવા, કુન્તાને પાંચ ભ્રાત. ॥ ૪૯ ॥ પુલોચન
 કરીને એક પ્રાણી, વનવગડે પડી રહે છે; ન્હાનપણનો એ મીત્ર મ્હા-
 રો, જહુની વીધા જાણે છે. ॥ ૫૦ ॥ ખવા પીવા એને મળતું નથી, વસ્ત્ર
 મળે નહીં અંગ; તેને તેણુ એટલે પછી, જે પાન્ડવનો રંગ. ॥ ૫૧ ॥
 દુરીયોધન કહે તે કરો પેહેલુ, તો તો રહે કાંઈટેક; શકુની મામાએ વ-
 ચન સુણી, પત્રજ લખીયો એક. ॥ ૫૨ ॥ મીત્ર પુલોચન બાળ સનેહી,
 આવજો હસ્તીના પુર; તમોને કષ્ટી ઘણી પડે છે જણું છું મુજ ઉર, ॥ ૫૩ ॥
 માટે મેં ઉપમા વધારી, છત્રપતીની કને, આવીને તેતુ કામ કરેતો, રાજ
 આની ભાગ તને. ॥ ૫૪ ॥ એક આનીનો ભાગ મળશે, ટળશે તારું દુખ;
 રાજધાની ભોગવતો થવાનો, ઘણુક પામીશ સુખ. ॥ ૫૫ ॥ એવો પત્ર
 લખીને પોચાડ્યો, વાંચા જોયો પુલોચન; નારીને કહ્યુ ભાગ્ય ઉઘડીયું,
 તેડે છે દુરીયોધન. ॥ ૫૬ ॥ નારી કહે તમે જવો વેહેલા, અંતર ઉલટ
 આણી; રાજ્ય લેઈ થાવો રાજ્યા હું, થાવું તમારી રાણી. ॥ ૫૭ ॥ તવ
 પુલોચન ત્યાંથી ચાલ્યો, વાળેલી છે લંગોટી; વસ્ત્ર બીજુ પાસે નવ મળે,
 નીચ વિધ્યા ઘણી ખોટી. ॥ ૫૮ ॥ ચાલીને આવ્યો હસ્તીના પુર, એવાને
 ઢાણ બોલાવે; હવેલી પાસે કાંકાં મારે, મામે જોયો એ આવે. ॥ ૫૯ ॥
 મામાએ કહ્યુ લંગોટી વાળીને, આવ્યો તે પુલોચન; જ માન્ય દેઈને લાવ્ય
 બોલાવી, તવ ગયો દુરીયોધન. ॥ ૬૦ ॥ પધારો મામા પધારો મામા, કેહેતો
 આવ્યો નરનાથ; છત્રપતીએ પુલોચનનો, હસીને ઝાલ્યો હાથ. ॥ ૬૧ ॥ લે
 ઇ ગયો પોતાના મ્હેલમાં, જરીના વસ્ત્ર પેહેરાવ્યાં; એકાન્ત ગાદીએ પાસે
 બેસાડ્યો, હેત ઘણું ઉપજાવ્યાં. ॥ ૬૨ ॥ દુરીયોધન દુસ્યાશન શકુની, ચો-
 થા રાજ કર્ણ; છત્રપતી કહે પુલોચનને, મામા તમારે સર્ણ. ॥ ૬૩ ॥
 મારા મામાના મીત્ર તમે તે, મ્હારે મામા તુલ્ય; કરો એક કામ બતાવુ તે
 જરાન રાખવી ભુલ. ॥ ૬૪ ॥ વળણ ॥ ભુલ જરા રહે નહી, એવું કરો
 એક કાજ; વ્યાસ વક્ષભ મુખ, એચરે, દેવાનું કહ્યુ રાજ. ॥

કડવું ૬૮ રાગ ચૌપાઈના ચાલ.

બોલ્યા વૈશમ પાથે વચન, સાંભળ જનમેજે રાજન; સુણો પુલોચન
 મામા વાત, મારે માથે શત્રુ પાંચ ભ્રાત. ॥ ૧ ॥ મ્હારા કાકાના સુતને કા-
 કી, દ્વેશમાં નથી રાખતાં બાકી; અમ ઉપર રાખે છે દાઝ, લીધું અડધ-

નું મહારાજ રાજ ॥૨૦॥ તેનો નાશ કરો વેણ થાપુ, રાજ્યમાંથી આની ભા
 ગ આપુ; મળે પા આનીનો ભાગ જેને, હાથી ઘોડા બુલે ઘેર તેને ॥૨૧॥
 બોલ્યો પુલોચન કહું કહેર, તારા શત્રુને મારું ઠેર; તારા મનનું ધાર્યું કા
 મ થાય, મોકલે તું ત્યાં જાય કે ન જાય. ॥૨૨॥ દુરીયોધન કહે મોકલું
 ત્યાં જશે, બ્રાજીયાં છે તેથી ભોળવાશે; તવ બોલીયો પુલોચન, એક
 રચું હું લાખાભોવન ॥ ૨૩ ॥ દીસે કાષ્ટ પાશાણ પણ લાખ, તેમાં બા-
 ણી કરી દેઉં ખાખ; જલું નયથી વીસ જોજન, ત્યાં જઈ વીધાથી રચું
 ભોવન, ॥ ૨૪ ॥ સસ શેવક આપો મને, બતાવ્યું કામ કરવા કને; એમ
 વાત કરી ઉરભાવ્યા, એવે વીહુરજી ત્યાં આવ્યા. ॥૨૫॥ દીક્ષા નીચ જ
 તી પુલોચન, તવ વીચાર કીધો મન; જણ્યું છોટાને આશી બડાઈ;
 કાંક પાન્ડવ પર છે ચડાઈ. ॥૨૬॥ જોલું કપટ કરે છે કેલું, પેટમાં પેશીને
 વાત લેલું; એમ જાણીને વદ્યા વચન, કેમ ઉઘે છે દુરીયોધન ॥ ૨૭ ॥
 પેલી કુન્તા કેદારાની આવી, ક્યાંથી રઝળતા તન લાવી; તેની નથી કાં-
 ઠ દાઝ; પણ લે ગયા અડધું રાજ. ॥ ૨૮ ॥ દુરીયોધન કહે શું કહીએ
 અમો, તે દાડે રાજ અપાવ્યું તમો; કહે વીહુર ઉર વીચારી, તે દાડે ભી-
 મ નાંખત મારી. ॥ ૨૯ ॥ મારે તે વેળા લખાવ્યું રાજ, તેની છે મુજ
 મનમાં દાઝ; દીધું ભીમને તમોએ ઝેર, પણ પુઠે ન આવડી પેર. ॥૩૦॥
 તમો છોકરવાદી છો ચારે, અનુભવ કરેલા ક્યારે; ઘરડા વીના વળે નહી
 ગાંડું, કરો સવળું તોએ થાય આડું. ॥૩૧॥ દુષ્ટ કહે ભલુ ઇછો કેનું, કા-
 કા હૈયાનું કહો છો કે મ્હોનું; કહે વીહુર હૈયાનું બોલું, ડોલાવે દલ તો
 નવ ડોલું. ॥ ૩૨ ॥ બોલ્યો રાય કાકા હાંઈ આવો, હોય સાચુ તો શોગ-
 ન ખાવો, તવ વીહુરે વીચાર્યું આપ, દુષ્ટના સમ ખાધે શું પાપ; એમ
 જણિ કહ્યું સુત મારા, તારી પક્ષમાં છું સમ તારા; જાય છે દાહાડા ઉપર
 દાહાડો, કાંઈ કપટ સોધિ કાહાડો. ॥૩૩॥ બોલ્યો હસ્તીનાપુરનો ધણિ
 તમને જણતાતા પાન્ડવ ભણિ; હવે મન મહારાજ રાજ થાય, કરિએ છીયે
 એજ ઉપાય. ॥ ૩૪ ॥ જુઓ તેડાવ્યા છે પુલોચન, તેતો રચેછે લાખા
 ભોવન; તેમાં શત્રુને મોકલી દેવા, બાળીને કરશે ખાખ જેવા. ॥૩૫॥
 શસ્ત્ર શેવક લેઇને જાય; રચે લાખા ભોવન વનમાંય, કાકા પ્રહ્લ તમો
 ત્યાર થાઓ, દેખરેખ રાખવા જોડે જાઓ. ॥૩૬॥ સાથે રહી લેજો શેવ-
 કથી કામ, ત્યાર કરીને આવો આ કામ; કહે વિહુર ઘેર જઈ
 આવું, હાના કે નાનો જવાબ લાવું. ॥ ૩૭ ॥ એવું કહી ગયા એ ઘેર,
 પોતે પુરણ વિચારી પેર; જો આવત પાન્ડવને કહીશું, તોલે અવજશ

ઝાંજે લઈશું. ॥૨૧॥ ભોળા પાન્ડવ તે ભોળવાશે, દુષ્ટ દુરીયોધન તેડી
જશે; મહારી કહેલી કેહેશે વાત, છે ભોળાં ડોશીને ચાર બ્રાત. ॥૨૨॥
માટે કહેવાનું નહીં કામ, જવું બંધાવવાને મુકામ; રચાવું લા-
ખાગ્રહ રચનાય, કરું ત્યાં ઉગર્યાનો ઉપાય. ॥૨૩॥ એમ જણિ ઉભા
થયા, ત્યાર થઈ દુષ્ટને ઘેર ગયા; શસ્ત્ર શેવક દીધા પાપી, પુલોચ-
નને રજ આપી. ॥૨૪॥ આલ્યા વીદુરને પુલોચન, શસ્ત્ર શેવક લઈ ગ-
યા વન; વીસ જોજન છેટે આવ્યા, પુલોચનને શેવક બોલાવ્યા ॥ ૨૫ ॥
કરો આ સ્થળમાં મેદાન, પછી ઋતીકામાં દો ધ્યાન; આઘે જઈને ખોદી
લાવો, મોહોટો ઢગલો હાંધ બનાવો. ॥૨૬॥ હું તો નદીના તટ પર જવું
સાધના સાધિ રાત્રીએ આવું; તમો સૌ રાંધી જમજો સાર, પેલા ત્રક્ષ ની-
ચે ઢાંકજો મહારૂં. ॥૨૭॥ રાતે આવી કરીશ ભોજન, એમ કહી ગયો પુ-
લોચન; બેઠો નદીએ સાધના લેઈ, મંત્ર સાધે છે બહુ ચીત દેઈ. ॥૨૮॥
કર્ણુ શેવકે અકામ કેવું, કીધું વનમાંથી મેદાન જેવું; લાખાગ્રહ રચવા-
નો ધાર્યો, લાવી ઋતિકાનો ઢગ માર્યો. ॥૨૯॥ સાંજ પડીને કીધું ભોજ-
ન, પછી સરવે કર્યું સહન; મધ્યરાત્રી થઈ જે વારે, આવ્યો પુલોચન
પાપા તે વારે. ॥ ૩૦ ॥ ત્રક્ષ નીચે ઢાંકેલી રસોઈ, કીધું ભોજન જણે
ન કોઈ; પછી મંત્ર ભણી જળ લીધું, ઋતીકા પર છાંટી દીધું. ॥૩૧॥
તેની લાખ બનિ તે દન, આપો આપ રચાયું ભોવન; થયો ઓરડાને
પરસાળ, તેના ઉપર બન્યો માળ. ॥૩૨॥ ખુટી ઋતીકા થયો વીદાય,
પાડો નદી-કીનારે જાય; વીતી રૂજનિને થયું બહાણું, જોઈ વીદુર ઉર પસ્તા
ણું. ॥૩૩॥ આતો કામજ ધાર્યું કરશે, મહારા પાન્ડવ પાંચે મરશે; એવું જણી
શેવકે પ્રત્યે, બોલ્યા વીદુરજી મુખ સત્યે ॥૩૪॥ સુણો શેવક લોકો આપ, કો
ઈ રાખશે નહીં પેટ પાપ; રચે લાખાભોવન ઘણે ઘાટે, આતો પાન્ડવ
મારવા માટે. ॥૩૫॥ મરે સુત સતીના તે કેવું, કેહેજો મનમાં હોય તેવું;
બોલ્યા સર્વ શેવક મુખ એમ, જીવે તેમાં તો અમોને પ્રેમ. ॥ ૩૬ ॥ બો-
લ્યા વીદુરજી સુણો બાપુ, ઘેર જે સૌને સરપાવ આપુ; આવે પાન્ડવ
તણી દયાય, કરીએ ઉગારવાનો ઉપાય ॥૩૭॥ કહ્યું શેવકે એ આણી ભા-
વ, અમે નહીં લઈએ સરપાવ; એવું લીધે શું ભાવટ ટળશે, જીવે પાન્ડ-
વ પુન્ય ભાગ મળશે. ॥૩૮॥ કહે વીદુર પુન્ય ભાગ ખરો, પરસાળમાં
ખોદાણ કરો; એક આડી સળંગ મહી પાડો, એમાંથી ઋતીકા બહાર કા-
ડો ॥૩૯॥ તવ શેવકે રાજ થાય, કીધું ખોદાણ પરસાળ માંય; ઉંડું ખો-
દીને ખોદ્યું આડું, એક ગાઉ લગી બાક પાડ્યું. ॥૪૦॥ સાંજ પડી મે-

હેનત બંધ કીધી, ખાડાપર સહ્યા ઢાંકી દીધી; રાતે રાંધી જ મી સુતાં સર્વ,
આવ્યો પુલોચન મન ગર્વ. ॥૪૧॥ જમી લીધી રસોઈ રાંધેલી, ભરી
જળ અંજળી મન મેલી; મંત્ર ભણી મત્તીકાને છાંટી, બની લાખ ટળી
ગઈ માટી ॥૪૨॥ ઉંચી ચઢી તે મંત્રને બળે, બીજે ત્રીજે થયો માળ કળે;
તેના ઉપર ચોથો થાય, ખુટી માટી પુલોચન જાય. ॥૪૩॥ એવે રાત વી-
તી થયો દન, જોઈ વીસ્મે પામે સહુ જન; પછી વીદુરજી વધા વાણુ, આ-
લોને ભાઈ કરો ખોદાણુ. ॥૪૪॥ તવ પરસાળમાં સહ્યાય, ઉઘેડી ઉંચી
સહુ માય; ખોદી ખોદાં મ્રાતકા કાઢે, લાખી સળંગ મ્હોટી પાડે. ॥૪૫॥
છેડા નિકળ્યો નદી કીનારે, પુલોચનનાથી બીજે ઉચારે; પીંપળાના વ્ર-
ક્ષની તળે, મોઢું સળંગ તણું નીકળે ॥૪૬॥ તેનાપર મ્હોટી સહ્યા મે-
લી, જણે નહી તેમ ધુળ પાથરેલી; પછી પરસાળમાં મોઢું જેઠ, સહ્યા મુ-
કી ઢાંકી દીધું તેઠ. ॥૪૭॥ કોઈ જણે નહી એમ કીધું, માર્યો ઢગ સહુ કા-
મ કરી લીધું; કર્યું રાંધી જમીને સહન, રાતે આવીયો પુલોચન ॥૪૮॥
ઢાંકી રસોઈ તે જમી લીધી; પછી મત્તીકાની લાખ કીધી; તેતો મંત્ર વડે ઉં-
ચી ચઢી, થયો પાંચમો માળ તે વડી ॥૪૯॥ છઠ્ઠો સાતમો થઈ અગાશી,
જણે કરી ગયા અવીનાશી; મેઢેલ તૈયાર થયો જ્યારે, બીજી અંજળી
છાંટી તેવારે. ॥૫૦॥ તેથી રંગ બધો બદલાય, કાષ્ટ પાશાણુ લોહ દેખા-
ય; ઇંટ ચુને ચણેલુ દીસે, જોઈ જોઈને મનડુ હીસે. ॥૫૧॥ લાલ લોલા
પીળા રંગ ભરીયા; તેમાં ચાત્ર વીચીત્ર ચીતરિયાં; એવું બનાત્રીને રહ્યો
ત્યાંય, વીતી રજનીને જહાણું વાય. ॥ ૫૨ ॥ જગ્યા શેવક વીદુર સર્વ,
જોઈ ઉતરિ જયો ગર્વ; આવી રચના શું રચે શીવે, ભાગ્ય હોયતો પાન્ક
વે. જવે. ॥૫૩॥ પછી પુછ્યું પુલોચને એમ, કહો વીદુર વીધા છે કેમ;
બોલ્યા વીદુરજી નથી ખામી, હું તો ગયો છું આશ્ચર્ય પામી. ॥ ૫૪ ॥
કહ્યું પુલોચને સહુ જવો, જઈ પાન્કવને મોકલાવો; સુણી સરવ થયા વી-
દાય, ગયા બે ગાઉ ઉભા ત્યાંય. ॥૫૫॥ બોલ્યા વીદુર શેવક પ્રત્યે, જ-
વો હસ્તીનાપુર શુભ મત્યે; જઈને કાંઈ ન કહેવું, સઉ સળંગનું સમજ
રેહેવું. ॥૫૬॥ આવું છું આ ગામમાં જઈને, પીંપળે રહેવાનું કોને કહીને;
એમ કહીને કર્યા વીદાય, પછી તે ગયા ગામ માંય. ॥૫૭॥ એક લીલ
ભગત શોધી કાઢાયો, તેને બોલાવી પાસે બેસાડ્યો; કહ્યું પીંપળો નદી
કીનારે, જઈ મુકામ કરવો ત્યાં તારે. ॥૫૮॥ સહ્યાનિચેથી કોઈ દન, નિ-
કળે ડોશીને પાંચ તન; બજ્યાં બજ્યાં તે નિકળે મ્હાર, તેને ધિર્યતા દેજો
અપાર. ॥ ૫૯ ॥ તેને દેજો આ વસ્ત્ર ખાદીના, જોઈ લેજો સૌ દુઃખની બી

ના; દયો આ વીંટી પાસે રાખી રેહેજે, હોય ડોશી તેને દેઘ દેજે. ॥૬૦॥
 ત્રાપામાં બેસાડી દેજે ધીર, ઉતારી મુકજે સામી તીર; પછી હસ્તીના પુ-
 રમાં મુને, મળજે દૈશ સરપાવ તુને. ॥૬૧॥ બોલ્યો ભીલ ભગત ધરી ભા-
 વ, મ્હારે જોઈએ નહી સરપાવ; લેવું સરપાવમાં દાગીના, તેણે બને બ
 હુ બુરી બીના. ॥૬૨॥ ચોર ચોરે તેનો ભય ભાસે, મારી માળાથી જ મદુત
 નાસે; માટે માયા ન જોઈએ મ્હારે, કામ કરીશ પુન્ય આધારે ॥ ૬૩ ॥
 વળણ ॥ પુન્ય તણા આધારથી, કરશું એટલું કામ; છ વસો લૈ ભી-
 લ ગયો, વહે વ્યાસ વહ્નભરામ ॥

કડવું ૬૯ રાગ કલ્યાણની છાયાનો દોહરો.

વૈરામપાયે એણીપેરે બોલ્યા, સુણ જનમેજે રાય; વીસ્તારી તુજને
 સાંભળાવું, આઘ્ય પરવ મહીમાય. ॥૧॥ ખાદીનાં છ વસ્ત્ર લેઈને, નહી કી-
 નારે ગયો; ભીલ ભગત ત્રાપો બાંધીને, પીંપળા નીચે રહ્યો ॥ ૨ ॥ હ-
 સ્તીના પુરમાં વીંદુર ગયા, દુરીયોધનને ઘેર; કહ્યું કે મોકલ પાન્ડવ-
 ને કહી, લાખાભોવનની પેર. ॥ ૩ ॥ દુરીયોધન કહે ચાલો મામા,
 થોડે લગી મુજ સાથ; ઈંદ્રપસ્તને દરવાજે જઈ, બાંધી જવો મુજ હાથ.
 ॥૪॥ કહું તેટલું કરી પાછા વળજે, એવું કહી બેઠે જય; દરવાજે આ-
 વ્યા ઈંદ્રપસ્તને, કહે દુરીયોધનરાય. ॥ ૫ ॥ દયો મામા અવળા હાથ
 બાંધો, બાંધાવ્યા તે વાર; મુસ્તક પર સઘડી મેલાવી, અંધ તણે કુંવાર. ॥૬॥
 પછી પાપી ગામમાં ચાલ્યો, મામો ગયો તવ ઘેર; રોતો રોતો રાજ આ-
 વ્યો; ધરમે જાણી પેર. ॥૬૧॥ ઉઠીને ધાયા દેસ ન રાખ્યો, કુન્તાજી આ-
 વ્યાં સાથ; દોટ કાહાડી સઘડી પાડી, છોડી નાંખ્યા બેઠે હાથ. ॥૬૨॥ ખ-
 મા ખંમા કરતા લાવ્યાં, પાપીને પોતાને ઘેર; દુરીયોધન બહુ રડવા લા-
 ગ્યો, કુન્તાજી પુછે પેર. ॥ ૬ ॥ શું છે બેટા શાને રડે છે; કેમ ગઈ તુજ
 ગતી; બાગમાં ગયો છે પુત્ર વાયુનો, તે વેળા ભીમ નથી. ॥૧૦॥ પાપી
 તો પોકેને પોકે રડે છે, આંસુ છુટે પુરપાટ; કુન્તાજી રૂદીયા શું ચાંપે, બે-
 ટા રડે શા માટે. ॥૧૧॥ દુષ્ટ કહેછે સાંભળો માતા, મેં બહુ ખોટું કીધું; કું-
 બુદ્ધી માલ્યરી થઈ મેં, ભીમ ભાઈને વીખ દીધું. ॥૧૨॥ જગતમાં શું મોટું
 બતાવું, કપાળ થયું કાળું; લાવો મુજને વીખ પાવો, કલ્પનું સાદુ વાળું.
 ॥૧૩॥ કુન્તાજી કહે આ શું બોલે, એરે મ્હારા તન; નીત્ય તને ભીમ
 મારતો માટે, એવું થયું તને મન. ॥ ૧૪ ॥ કેહેનારાનું છે મુખ

કાળુ, પરને નથી દીધું ઝેર; આજ વહીશું ને કાલ મળીશું બહા-
 લામાં ન હોય બહેર. ॥૧૬॥ દુરીયોધન કહે મહારેતો મરણું, ઓરે મહા-
 રી માય; જે મુજને ઉગારવો હોયતો, એક કરો ઉપાય. ॥૧૭॥ શીવ-
 રાત્રીની આવી છે યાત્રા, પત્ર લખ્યા સહુ દેશ; ઈંદ્રિને માહાદેવ તેડાવ્યા
 છે, ક્ષત્રી સુત નરેશ. ॥૧૮॥ મારગમાં એક, મહેલ કર્યો છે, આપણા ઉ-
 તારા સાર; જત્રામાં જઈ જોડે ફરીએ, ખતે ઉજવળ મુખ મહાર. ॥૧૯॥
 કુન્તાજી કહે વાર બેટા, જત્રાએ જોડે જશું; ધરમ કહે ધન્ય તુને, વ-
 ણાક ખુશી થાશું. ॥૨૦॥ દુરીયોધન કહે ધરમ વીરા, ક્યાં ગયો ભાઈ
 ભેમ; તમેતો આવો પણ ભીમ ભાઈ, આવવા દેસે કેમ. ॥૨૧॥ ધરમ
 કહે એ શુરોડે, માતાએ હા પાડી; એને ન આવવું હોયતો નાવે, હું
 તો થઈશ અગાડી. ॥૨૨॥ દુષ્ટ કહે મને આજ્ઞા આપો, ઘેર જઈ ત્યાર
 થાવું; તમે બહેલાં આવજો ત્યાં, સામાન સર્વ સજવું. ॥૨૩॥ કુન્તાજી
 કહે રસોઈ કર, જવો જમીને ઘેર; ઉઠો બેટા અરજીન તમે, કરો જવા-
 ની પેર. ॥૨૪॥ એમ કહીને રાંધવા માંડ્યું, આવ્યો વાયુ કુંવાર; દુરંતે-
 ધનને ધરમાં દીઠો; આંખ્યો થઈ ગઈ ચાર. ॥ ૨૫ ॥ અરેરે શત્રુને ધર-
 માં ઘાલ્યો, પાપીએ જોડ્યા હાથ; દુષ્ટ કહે પધારો પધારો, ઓરે ભીમ-
 શેન બ્રાત. ॥૨૬॥ ભીમ કહે તારો બ્રાત મુઓ, કેમ આવ્યો અન્ડાળ; કુ-
 ન્તા કહે તને વિખ દેઈને; પસ્તાયો ભુપાળ. ॥ ૨૭ ॥ ભીમ કહે એને
 બહાર કાઢો, વાળીશ કચ્ચરવાણુ; ધર્મ કહે તું કાંઈ કરેતો, કાઢું મહારો
 પ્રાણ. ॥૨૮॥ કુન્તાજી કહે જરે રડયાજી, શું મવડખીમાં મહાલે; જનમનો
 તું એકલસુરો, અમારે તો નહીં ચાલે. ॥૨૯॥ વીખ દઈને બહુ પસ્તાયો,
 લોક તણી ભાજ લાવ્યો; શીવરાત્રીની જત્રાએ જવા, તેડવા માટે આ-
 વ્યો. ॥ ૩૦ ॥ ભીમ કહે મા જત્રા ન જણો, સાથરા તમારા કરશે; કુ-
 ન્તાજી કહે જરે પીટયા, શું પાપે પેટ ભરશે. ॥૨૧॥ જ કરે તે છો કરે ભા-
 ઇ, જીવ જત્રામાં પેઠો; બે ભુજ ભીમે દીધા લેલાટે, ઓટલા ઉપર બેઠો
 ॥૩૨॥ કુન્તાજીયે રસોઈ રાંધી, ઉઠો મહારા તન; એટલે ઉઠ્યા ચાર ભા-
 ઇને, પાંચમે દુરીયોધન. ॥૩૩॥ ભીમને કહ્યું પણ નવ ઉઠ્યો, ધર્મ ચુકી ગ-
 યા સુદ્ધી; ભીમને મુક્યો વિનાશકાળે, વીપ્રીત થઈ છે બુદ્ધી. ॥ ૩૪ ॥ દુ-
 ષ્ટની જોડે જમવા બેઠા. બેશી રહ્યો બહાર ભીમ; મુકીને ધર્મ કદી નવ
 જમે, તોપણ તોડ્યો નીમ. ॥૩૫॥ પછી ભોજન કરીને ઉઠ્યા, બોલ્યો
 દુરીયોધન; હવે માગું આગના હું, ઓરે બંધવ જન. ॥૩૬॥ તમે વેહેલા
 પધારજોને, લાવજો ભીમને તેડી; હાથ ઝાલી જોડે ફરીને, મેહેણું નાંખી

દો ફેડી. ॥૩૭॥ કુન્તાજી કહે આવશે તો, સંગ તેડી લાવીશું; નહીતો એને
 ઘેર મુકીને, પાંચ અમે આવીશું ॥૩૮॥ એવું સાંભળીને ગયો પાપી,
 પાંઠવ તત્તમર થાય; જે જોઈએ તે સાથે ઝીધું, બીરાજ્યા રથ માંય. ॥૩૯॥
 ભીમ કહે મા મુકો જવાનું, હું તમને તેડી જાવું; પાંચને ઉચ્છ્રી
 માહારે પડે, જત્રા તમેને કરાવું. ॥ ૪૦॥ પણ પાપીની સાથે ન જશે,
 ઓરે મહારી માય, કુન્તા કહે એને માંથે મહેણું, રાખવા તુજ ઇછાય.
 ॥૪૧॥ અમેતો એની જોડે જવાનાં, ફરવાનાં કર સહાઈ; ભીમ કહે અર-
 જુન કે નીકુળ, ઘેર રહો કોઈ ભાઈ ॥૪૨॥ કોઈએ કહ્યું માન્યું નહિને,
 જવા થયા સાવધાન; ભીમ કહે જીવતા નહી આવો, કર તમારૂં સ. ॥૪૩॥
 તોપણ કોઈએ ક્યાન ન દીધું, નાકળ્યા નય ત્રી જહાર; હૈયું મગયું રડ-
 વા લાગ્યો, વાયુ તણો કુંવાર. ॥૪૪॥ અરેરે શો ઉપાય મહારો, ન રહ્યાં
 રોકી રાખ્યાં; હું આજ ગયો બાગમાં મારાં, ભોળીયાં ભોળવો નાંખ્યા
 ॥૪૫॥ કરમ ચંડાળ એ ક્યાંથી આવ્યો, સમજાવ્યાં શું મથી; જત્રામાં
 માત્ર થવાની, કા જીવવાના ન ત્રી. ॥૪૬॥ હું એકલો હાંઈ રાજ્ય ભોગ-
 વું, પેટજ પાપી ભરવું; માત ગયાને ભાન ગાયા તો, મહારે જીવી શું ક-
 રવું. ॥ ૪૭ ॥ હું પણ જવું એમની જોડે, તો કોઈ રિતે ઉગરશું; અયુશ
 આવી રહ્યું હશે તો, ભાઈઓ ભેળા મરશું, ॥૪૮॥ એમ જાણીને એ નીક-
 ળીઓ; મળીયા માતને દાડી; હું આવું જત્રા વીશે, ભીમ બોલ્યો કર
 જોડી. ॥૪૯॥ કુન્તા કહે નથી લેઈ જવો, મુરખ તું મસ્તા; દુરીયોધનને
 દષ્ટીને તું, ઘણું કરે તોફાન. ॥ ૫૦ ॥ ના કહેનોતો ને કમ આવ્યો, તને
 શું યાત્રામાં હિત, ભીમ કહે મા શીવતી યાત્રા, જાણીને ચોટયું ચીત.
 ॥ ૫૧ ॥ જ્ઞાન કર્યાનું મેં કહ્યું તું, તમ નીકળ્યા પછી નહાયો; એટલે
 આવા સૂઝી બુઝી, હવે થયો હું ડાહ્યો. ॥ ૫૨ ॥ વળણ ॥ ડાહ્યો થ-
 યો હું માવડી, બોલ્યાની બાધાય; વ્યાસ વહ્નિલ વાણી વહે, પુઠે પડ્યો
 પછી પાય. ॥

કંડવું ૮૦ રાગ ધવળ ધન્યાસરી.

બોલ્યા વૈશમ પાયે વચનજી, સુણ જનમેજે રાજનજી; પાય પડીને
 પુઠે ચાલ્યોજી, હસ્તીનાપુરનો પંથ જાલ્યોજી. ॥ ૬૧ ॥ હસ્તીનાપુરનો
 પંથ જાલ્યો, મનમાં ધણો મુઝવાય, એવામાં સું કપટ ઝીધું, જે દુરીયો-
 ધન રાખ. ॥૧૧॥ સીંચાંના સો રથ ભરાવ્યા, મોકલ્યા નયની જહાર; શકુ-

નીને ઘેર મુકી, દરવાજે આઠ્યા ચાર, ॥૨૧॥ દુરીયોધન દુસ્થાસન કરણ,
 વળી વીદુરજી જોડ; આવીને દરવાજે ઉભા, કોને ન પડે સંદેહ. ॥૨૩॥
 એવે આઠ્યાં કુન્તાને પાન્ડવ, આઘેથી જોયો રંગ; કુન્તાજી કહે જોવર
 કોદર, કેવો કાઢ્યો છે સંગ. ॥૨૪॥ ભીમ મોઢેથી કાંઈ ન બોલે, રાખે હ-
 સ્તુ મુખ; એવે દીકાં દુરીયોધને, ઉપજ્યું આનંદ મુખ. ॥૨૫॥ ભીમન
 દીકો લાગ્યો મીઠો, ઉતરશે હવે દાજ; એકે શત્રુ શીશ રહ્યો નહી, લ-
 ઇશ પાછું રાજ. ॥૨૬॥ આવો આવો કહી આવકાર દીધો, લાગી તમોને
 વાર; માટે સરવ ત્યાર થયેલા, નીકળ્યા નગની જહાર. ॥૨૭॥ ચાલો કહીને
 ચાલવા માંડ્યું, ત્રણ ગાઉ પંથ પળાય; શકુનીને શીખવી મુકેલું, દોડ-
 તો આઠ્યો ત્યાંય. ॥૨૮॥ ઓ દુરીયોધન ક્યાં જાય છે તું, વીધન થયું છે
 ભારી; મારા મારી વઢીને આઠ્યા છે, બ્રાહ્મણનાં નરનારી. ॥૨૯॥ ન્યાય
 કરીને જ જત્રાએ, સાથે દ્યો કરણ રાય; જય રાઠ ચુકાઠ્યા વીના તો, લાગ
 શો બ્રહ્મ હત્યાય. ॥૩૦॥ રાય કહે નહી આવું પાછો, થનારું હશે તે થા-
 શો; હાવો રૂઠો સંગાથ મેલુ, મનડુ પાછું નાસે. ॥૩૧॥ ધર્મ કહે ભાઈ
 બ્રાહ્મણ માટે, પાછા વળો રાજન; ન્યાય કરીને ટોટો ચુકાવી, આવજો એ-
 ક બે દન. ॥૩૨॥ એકલા અવતું મુને ન ગમે, એમ કહ્યું નરનાથે;
 ધર્મ કહે સરવે વળો પાછા, આવજો સાથે સાથે. ॥૩૩॥ દુરીયોધન કહે
 વારૂ વીરા, આવવાનું કાલે થાશે; કાલ કદાપી રહી ગયાતો, પરમ દાહા-
 ડે અવાશે. ॥૩૪॥ મારગમાં મેહલ છે આપણો, ત્યાં કરજો વીસરામ;
 શેવક આપણો છે મુકેલો, પુલત્યન એનું નામ, ॥૩૫॥ એમ કહીને કરણ
 દુસ્થાસન, ત્રાજો દુરીયોધન; પાછા વળ્યા પણ વીદુર રહ્યા, તે વેમ આઠ્યો
 મન. ॥૩૬॥ શકુનિને મુક્યો સાથે, ત્રણ ગયા ગામ માંય; વીદુરજીએ એ-
 મ વિચાર્યું, ચેતવણી દેઉ કાંય. ॥૩૭॥ એમ જાણી ગયા ધરમ પાસે,
 બેઠો શકુની સોડે; તવ ઉઠી ગયા અરજુન કને, ત્યાં પણ મામો જોડે
 ॥૩૮॥ થાકીને છેવટ ઉતર્યા હેઠા, ભીમ ચાલ્યો જય ચરણ; તેને વીદુ-
 રજીએ બોલાવ્યો, દાજ છે અંતસ કરણ. ॥૩૯॥ ઓ બેટા દલમાં ન દુભા
 શો, જવો નહી થાવો દુખી; તું છે ચેતેલો હું શું ચેતાવું, પણ ચેતતા ન-
 ર સુખી. ॥૪૦॥ જગે તે જીવે ઉઘે તે મરે, તે માટે નીંદ્રા બોજો; કો
 સ્થળ રોકાયા હોતો જોશીને, પંથજ પુછી જોજો. ॥૪૧॥ ભીમ કહે
 કે વારૂ કાકા, નમીને લાગ્યો પાય; વીદુરજી આશીશ દઈને, પાછા ચ-
 યા વીદાય. ॥૪૨॥ ચાલ્યા જય છે સુત સતીના, શીઘાં તણા રથ સંગ;
 લાખાભેવન આવીયા એ, ઉર અતી ઉમંગ. ॥૪૩॥ તવ પુલોચન સા-

મો આવ્યો, નમી કર્યો જુહાર; પધારો પધારો રાજ ધીરાજ, ખમ્મા છે
 અનદાતાર. ॥૨૪॥ એવાં એનાં વચન સુણી, લીમે વીચાર્યું તે ઠોર; ધ
 છાનમ્યો મારે લીમે જણ્યું, છે કોઈ દગાખોર. ॥ ૨૫ ॥ દગાખોર તે
 દોઢો નમે, ગાંઠ વાળી મનમાંય; પછી મ્હેલમાં તેડી લાવ્યો, કહ્યું કે ઉ-
 તરો હાંય. ॥૨૬॥ શીધાંના જે રથ લરેલા, તે ઠાસવ્યા ભોવન; ખીજ
 વાર ભરવાને જૈએ, કહી ચાલ્યા સહુજન. ॥૨૭॥ રહ્યા એકલા પાન્ડવ
 પોતે, સર્વ થયા વિદાય; લીમે વીચાર્યું આખા સંગમાં, અમે ને અમારી
 માય. ॥ ૨૭ ॥ પુલોચન કહે રસોઈ કરો, રમોને જમો સુખે; કામ પડે તે
 કેહેજો મુને, જોઈતું માગજો મુખે. ॥૨૮॥ એવું કહીને મ્હેલની બારણે,
 પાટ ઉપર જઈ બેઠો; ચાર ભાઈને કુન્તામાનો જીવ જોવામાં પેઠો. ॥૨૯॥
 સાતે માળ ચઢીને જોયું, ઠીક રચ્યો છે મ્હેલ; જેવા જેવા જોઈએ તેવા,
 કેવા કર્યા છે હોલ. ॥૩૦॥ ભીમ કોરાણે બેસી રહ્યો છે, બોલ્યા કુન્તા-
 માય; જો ભીમ કેવું ધામ બાંધ્યું છે, એ દુરીયોધન રાય. ॥૩૧॥ ભીમ ક-
 હે મા ઘણું છે સાઈ, ખીજુ ન બોલ્યો વચન; પછી માતાએ રસોઈ
 કીધી, સર્વે કર્યું ભોજન. ॥ ૩૨ ॥ પછી સુવાને સમો થયો, દીધાં ધરમે
 દ્વાર; પાપી પુલોચન પાટની ઉપર, સુઈ રહે છે જહાર. ॥ ૩૩ ॥ સુવું છે
 ધારી માતને બ્રાતો, બેઠાં છે પરસાળ; એટલે હાથ જોડીને બેઠો, વાયુ કે-
 રો બાળ, ॥ ૩૪ ॥ બોલવાની બાંધી છે મ્હારે, પણ મુજ સામું જુઓ:
 લ્યો વીનંતી ધ્યાનમાં ને, જુજવાં જુજવાં સુઓ. ॥૩૫॥ ધર્મ કહે એનું
 વચન પાળો, એરે મ્હારી માય; પરસાળમાં જનેતા સુતાં, પરમ માળે જ-
 ય. ॥ ૩૬ ॥ અરજીન ખીજે માળે મુતો, ત્રીજે શેઢેવ જોશી; ચેથે માળે
 નીકુળ સુતો, ભીમ થયો સંતોશી. ॥ ૩૭ ॥ કુન્તાને કહ્યું માન વીના,
 ઉઘાડશો નહીં દ્વાર; એમ કહીને અગાશીમાં, ગયો વાયુ કુંવાર. ॥૩૮॥
 નીમજ કીધો ભીમજ બળીયે, મ્હારે હરી ધ્યાન ધરવું; અહીં રહીને દી
 વશે ઉંધુ, રાત્રીએ જગણ કરવું. ॥ ૩૯ ॥ એવું આત્રી બેઠો ધામામાં,
 તવ મધ્યરાત્રી જય; તે સમે પુલોચન ઉડ્યો, ભીમ જુએ ચરચાય.
 ॥ ૪૦ ॥ શીતળ જળનો ઘડો ભરેલો, તેણેથી સ્નાન કીધું; એક ચરણે
 ઉભો રહ્યોને, બળતું છાણું મુખ લીધું. ॥ ૪૧ ॥ આકાશના મણકાની મા-
 ગાથી, મંત્ર જપ્યો તતખેવ; એટલે પ્રગટ થઈને આવ્યો, ઉજ્જવળ અગ્ની
 દેવ. ॥ ૪૨ ॥ તર્ત પુલોચન પાયે પડીયો, મંત્રનું મુક્યું લક્ષ; અગ્ની કહે મ-
 ને નોતર દીધું, લાવ્ય માહરું લક્ષ. ॥ ૪૩ ॥ પુલોચન કહે ભલે મ્હારાજ,
 જરાક ઉભા રોહોને; ભેગાં કે જુદાં સુતાં છે, જળીથી જોવાં દોને. ॥ ૪૪ ॥

એમ કહીને જઈ જળીયા વીશે, જોયું ડોકુ ખોશી; પાંચમાંથી એકે નવ દી
ઠો, એકલી દીઠી ડોશી ॥૪૬॥ પુલોચન કહે પાછા પધારો, આજ નથી
કાંઈ તાલ; જુદાં જુદાં સર્વે સુતાં છે, માટે આવજો કાલ ॥૪૭॥ તવ અ-
ગ્નીદેવ પાછો વળીયો, સુધ રહ્યો પુલોચન; એટલે ભીમસેન નીરભય થ
યો, જઈ કર્યું સહન. ॥ ૪૮ ॥ એવે બીજે દીવશ થયો, ભીમ સમજી મયો
મન; અગ્નીમાં બળવાના છીએ, એજ થશ વીધન ॥૪૯॥ રમ્યાં જમ્યાં
ને સાંજ પડી પણ, નાવ્યો દુરીયોધન; રાત્રીએ જુદાં જુદાં ત્યાં, સર્વે કર્યું
સહન. ॥ ૫૦ ॥ ભીમ અગાશીમાં જઈને બેઠો, ધરે હરીનું ધ્યાન; મધ
રાત્રી થઈ ઉઠ્યો પુલોચન, શીતળ જળ કર્યું સ્નાન ॥૫૧॥ બળતું છા-
ણું મુખમાં લીધું, અર્ક માળા ગ્રહી એવ; એકજ ચરણે ઉભો રહ્યો, આ
વ્યો અગ્નીદેવ. ॥૫૨॥ હોકારો કીધો પુલોચનન, કાહાડીને મોટાં ચક્ષ;
ગેકાલે પાછો વાળ્યોતો, લાવ્ય મહાર્ લક્ષ. ॥૫૩॥ પુલોચન કહે જરા
ઉભારો, સંદેહ મારો ખોલું; ભેગાં કે જુદાં સુતાં છે, તેતો તપાશી જોવું.
॥૫૪॥ એમ કહી જળીયામાં જોયું, દીઠી એકલી ડોશી; પુલોચન કહે
પાછા પધારો, રૂદેન રહેશે રોશી ॥૫૫॥ અગ્ની કહે હું નહીં જવું પાછો,
લક્ષ દે હાલને હાલ; પુલોચન કહે કપા કરીને, આપે પધારજો કાલ.
॥૫૬॥ કાલે તો જુદાં હશે પણ, આપીશ હું આગનાય; એમ કહ્યું તવ
અગ્નીકાકા, તરત થયા વીદાય. ॥૫૭॥ તે જોયા પછી ભીમશેન સુતો,
એવે ત્રીજે દન થાય; સર્વના મનમાં આવી ઉદાશી, ધરતીતો ખોવા-
ને ધાય ॥ ૫૮ ॥ રાંધ્યુ ખાધુ પણ કાંઈ ગમે નહી, મનકું તો ડગ ડગ
ડાલે; ભીમ કોરાણે ને કોરાણે રહે છે, કોઈ સાથે નવ બોલે. ॥૫૯॥ વાટ
જુએ છે દુરીયોધનની; પણ ત્યાં તે કોણ આવે; એવે સમે તો સાંજ પડી,
ખાતું પીતું નવ ભાવે. ॥૬૦॥ ભોમી ભારે લાગવા માંડી, શબ્દ કર્યા
શીઆળ; સાંજની વેળા વાયસ બોલ્યા, પડી પેટમાં ફાળ. ॥ ૬૧ ॥ કુ-
ન્તા ધરમે એમ જણ્યું, સત્ય દગો દેખાય; ભીમનું કહ્યું માન્યું નહીને,
હવે વલે શી થાય. ॥૬૨॥ આડો અવળો ભીમ ફરે છે, બોલાવ્યો કુન્તા
સતી; આવોને બેટા બેસો પાસે, કેમ તું બોલતો નથી. ॥૬૩॥ વલણ;
કેમ બેટા બોલતો નથી, શું લાગી મન રોસ; વ્યાસ વદલ વાણી વહે;
ભીમ ધુણાવ્યું શીશ. ॥

કડવું ૭૧ રાગ સાખાના ચાલ.

વૈશમપાયે એનીપેરે બોલ્યા, સુણ જનમેજે રાય; વીસ્તારી તુજને
 સંભળાવું, અથ પરવ મહીમાય ॥૧॥ શીશ ધુણાવી ભીમ બોલ્યો સાં
 ભળો ધરમ ભુમ; છત્રપતીનો મ્હેલ જોઈ હું, બની ગયો તદરૂપ. ॥૨॥ કુ-
 ન્તા કહે તું મર્મમાં બોલે, હવે જાણ્યો મેં દગો; ભીમ કહે એવું નવ હોયે,
 દગો કરે નહીં સગો. ॥૩॥ વેમીલાં તમે વેમ ધરોછો, એ છે સગા સુપા-
 ત્રા; ઘણો ઘણો ખરચ કરીને, કરાવે છે જત્રા. ॥૪॥ કુન્તાજી કહે ભડકા મુ-
 ક્યો, જત્રામાં નીરધાર, ભીમ કહે હમણાં નહીં ભડકા, મધરાત્રીની વાર.
 ॥૫॥ કુન્તાજી કહે કર્ય મરકરી, કેવારે બહાણુ બહાય; એટલે તમને સર્વને
 લેને, થઈ જવું વીદાય, ॥૬॥ ભીમે જાણ્યું વળે શીખામણ, માટે દાજ-
 વા દેવું; થવા કાળ હશે તે થાશે, જાણ્યું ભવીશમાં જેવું. ॥૭॥ એવે રૂ-
 જની પડી ત્યારે, સુધ રહ્યો પુલોચન; ખાતેને માટે છુટાં છુટાં, મ્હેલમાં
 કર્યું સહન, ॥ ૮ ॥ સૈજ સ્વભાવે ભીમ બેઠો, ધર્મ કને પેહેલે માળ;
 ખારોએ બેશી વાત કરે છે, મ્હા બળીયો વાયુ ખાળ, ॥૯॥ એવામાં ભી-
 મે પુલોચનને, કહ્યું સેવક જાણી; જરે જાણ્યા થોડો લેઈને, ભરી આવ
 નદીનું પાણી, ॥૧૦॥ પુલોચને મન વિચાર્યું, કહ્યું તારે તો જવું; આજ
 બીચારા છે મરવાના, મરતા ગંગાજળ પાવું. ॥૧૧॥ એમ કહી જળ ભ-
 રવા ચાલ્યો, એવામાં કેવું થાય; મ્હેલમાં દીવો દેખીને આવ્યાં, ભુલેલાં
 વનમાંય, ॥૧૨॥ પાંચ ભીલને એક ભીલડો, આવી દ્વાર ઠોકે છે; પોકાર
 કીધા ગરીબેથી, આ ઘરમાં કોણ રહે છે. ॥ ૧૩ ॥ શબ્દ સુણી ભીમ હે
 ઠો આવ્યો, ઉઘેડ્યાં બેઉ દ્વાર; ભીમે કહ્યું કે કોણ તમે છો, ભીલે કયો
 ઉચ્ચાર, ॥ ૧૪ ॥ ભાઈ અમે છીએ ભીલ જતી, મારગે ભુલાં પડીયાં;
 તમારા મ્હેલમાં દીવો દીઠો, માટે અમે આવી ચડીયાં. ॥૧૫॥ આજની
 રૂજની સુવા દોતો, પ્રભુ કરે કલ્યાણ; એટલે ભીમશેન માતાની પ્રત્યે, એ
 મ વધો મુખ વાણ. ॥૧૬॥ જવો માતા પેહેલ માળે, ધરમ બીજે માળ;
 એકેકે માળ બદલી સુઓ, ડોશી ઉઠ્યાં ત્રતકાળ. ॥ ૧૭ ॥ પછી ભીમે
 ભીલને કહ્યું, પરસાળમાં તમે સુઓ; તમેને શીખામણ દેવું, હું હુઓ
 કે તુઓ. ॥ ૧૮ ॥ તોપણ તમારે બોલવું નહીં, બોલાવે કદી કાય; તમે
 જાણશો માણસ છે પણ, દેત ઘણા અહીં ાય. ॥૧૯॥ ભીલ કહે મોઢેને
 માંથે, હાઠીને સુધ રેહેશું; ઉઘેડશું નહીં બોલશું નહીં, સહયનનું મુખ લે-
 શું. ॥૨૦॥ એમ કહીને છાએ ભીલડાં, સુધ રહ્યાં પરસાળ; ખારણાં સાંક

જ દેધનેગયો, ભીમશેન પેહેલે માળ. ॥૨૧॥ ખારીએ બેઠેલો ત્યાં બેઠો,
 એવે પુલોચન આવ્યો; ક્યાં ગયારે ભીમશેન ભાઈ, દ્યો ગંગાજળ લા
 વ્યો. ॥ ૨૨ ॥ ભીમ કહે કે પાણી લાવતાં, વાર તને ઘણી લાગી; હવેતો
 જળ નથી પીવું, ત્રશા ગઈ છે ભાગી ॥૨૩॥ એમ કહીને ખારીથી ઝિ-
 ઠયો, દાધા ખારીના દ્વાર; તવ પુલોચન ગાગર મુકા, પાટે સુતો તે વાર
 ॥૨૪॥ ભીમ જઈ બેઠો ધાખામાં, મધરાત્રી ગઈ જ્યારે; પાપી પુલોચન
 ઝિભો થયો, મંત્ર સાધવા ત્યારે. ॥૨૫॥ વસ્ત્ર બદલી કુંભ લીધો, શીતળ
 જળ સ્નાન કીધું; અર્કની માળા હાથમાં ઝાલી, બળતું છાણુ મુખ લીધું
 ॥ ૨૬ ॥ એક ચરણે ડિભો રહિને, મંત્ર જપ્યો તતખેવ; પુરણ માળા થ-
 ઇ રહી કે, આવ્યો અગ્ની દેવ. ॥૨૭॥ અગાશીમાં બેઠો બેઠો, ભીમ જી
 એ છે ચક્ષ; અગ્ની કહે શેવક મહારા, લાવ્ય મહારં ભક્ષ. ॥૨૮॥ પુલોચ-
 ન કહે આપુછું કાકા, જરાક ઝિભારોને; ભેગાં કે જુદાં સુતાં છે, બળીયે
 જોવા દોને. ॥૨૯॥ અગ્ની કહે શું જોવું છે, આગના દે થઈ ખુશી; ભે-
 ગાં હશે કે જુદાં હશે પણ, લૈશ સરવને ચુશી. ॥૩૦॥ પુલોચન કહે જ-
 રા ડિભારો, વચન વલો મીઠાં; બળીયામાં ટાકું કરચું તો, છ ભીલડાને
 દીઠાં. ॥૩૧॥ એણે જણ્યું પાન્ડવ સુતા છે, રાજ્ય લેવા લાગ્યો ભક્ષ; હા
 થ જોડી અગ્નીને કહ્યું, કાકા લેજો ભક્ષ. ॥ ૩૨ ॥ એવા આપી આગના
 તવ, જવાળા રૂપે થયો બળીયો; ભડકે ભડકા પ્રગટ થયા, મ્હેલને વિંટાઈ
 વળીયો. ॥ ૩૩ ॥ લોખાભોવન ભડભડ લાગ્યું, કોપ થયો મહા માઠો
 એક આનિ રાજ્ય લેવા પાપી, સળગાવીને નાઠો. ॥ ૩૪ ॥ ભીમે જણ્યું
 કે ભોગ મળાયા, પણ અણુઘટતું થાય; ગુલામ જતી પુલોચન શું, અમ
 ને બાળી જય. ॥૩૫॥ અમે મરીએને એ શું જીવે, મુમત મનમાં ચડી
 યો; વાયુનો નંદન ધાખામાંથી, ઉછળી જોડો પડીયો. ॥૩૬॥ કટી કશીને
 દંત ડશીને, દડબડ મેલી દોટ; પાપી પુલોચન જય છે તેનિ, ઝડપ ઝાલી
 કોટ. ॥૩૭॥ પુલોચન કહે ભુલ્યો ચુક્યો, ભીમ ભાઈ લોગું પાય; ભીમ
 કહે અમને બાળીને, તું જીવતો ક્યાં જય. ॥૩૮॥ એક આનીનો ભાગ
 દેવા, તુજને ઝાલી લાવ્યો; એમ કહી માંથે ફેરવતો, લોખાભોવને આ-
 વ્યો. ॥૩૯॥ અગ્ની ફરી સ્તુતી કીધી, કાકા કરો અમ રક્ષ; છ ભીલ-
 ડાં મહી આપ્યાં છે ને, દ્યો આ સાતમુ ભક્ષ. ॥૪૦॥ એમ કહી વાયુના
 સુતે, અગ્નીમાં ફેંકી દિધો; જેવો નાંખ્યો તેવો એને, અગ્નીએ ચુશી
 લીધો, ॥ ૪૧ ॥ વલણ ॥ ચુશી લીધો નાંખતાં, થયો બળીને ખાખ;
 વ્યાસ વલલલ વાણી વદે, ભડભડ લાગી લાખ. ॥

કડવું ૭૨ રાગ દોહરાની ચાલ.

વૈશમપાયે એણીપેરે બોલ્યા, સુણ જનમેજે રાય; વીસ્તારો તુજને
 સંભળાવું, આધપરવ મહીમાય, ॥ ૧ ॥ ચારે દીશાએ અગની લાગ્યો,
 ભડકા ભયંકર થાય; ભીમ જુએ છે બારણેથી, ઘણું કરે ત્રાહ્ય ત્રાહ્ય. ॥ ૨ ॥
 જળીમાંથી અગની પડો, લીલડાં ચુશી લીધાં; બળીને બધું ભસ્મ થયું,
 બળી ગયાં અન સીધાં. ॥ ૩ ॥ મેહેલમાં સળગ્યો લાખને વળગ્યો, જ્વા-
 ના ચઢે સુસોટ; તનખા ઉડે વાયુ વડેને, થાય ધુમાડીના ગોટ. ॥ ૪ ॥
 થી અતી અકળામણુ આવી, જગી ઉઠ્યાં માત બ્રાત; અંધારે કાંઈ સુજે
 નહિને, કરવા લાગ્યાં કલ્પાન્ત. ॥ ૫ ॥ સ્વાસ ન લેવાય મોઢે ન બોલોય,
 ધુમાડી બહુ અકળાવે; આંખોને ગળું જાય છે બળી, કૈં કરવું નવ ફાવે
 ॥ ૬ ॥ પોતપોતાની પથારીમાં, બેસી રહિને રૂવે; જીવ ગભરાય છે ઘણો
 ઘણોને. નાશીકા બહુ ચુવે. ॥ ૭ ॥ બહાર રહિને ભીમ જુએ છે. મેહેલમા
 શું થતું હશે; મ્હારી માત ને બ્રાત મારા; શેકાઈને બળી જશે. ॥ ૮ ॥ અ-
 રેરે હું શીદ બહાર આવ્યો, એમની જોડે મરવું; મરણ પામે માતને બ્રા-
 તતો, મ્હારે જીવી શું કરવું. ॥ ૯ ॥ એમ જાણીને આઘો ગયો એ, મેઘ
 નાદે ગડગડીઓ; છલંગ મારી કુદીયો તે, જૈ ધાખામાં પડીયો. ॥ ૧૦ ॥ સા-
 ચવીને ઉતર્યો માળ વીશે, ગભરાટ ઝાળે થયો; તોપણ હીંમત રાખીને
 એ, પાંચમે માળે ગયો. ॥ ૧૧ ॥ દશે દીશાથી તાપ લાગે, કયા થરથર ઢર-
 ને; ધુમાડો ધુંધવાઈ રહ્યો છે, નેત્ર થકી નવ સુજે. ॥ ૧૨ ॥ નીકુળજીને ખો-
 જવા લાગ્યો, હાથ જ ફેરવી જુએ; તો માદરીનો નંદન પોતે, પથારીમાં રહ્યો
 રૂવે. ॥ ૧૩ ॥ તે ભીમશેનને હાથ આવ્યો, તવ ઇશ્વર આરાધે; પાંગોહુ ઝાલી
 ભીમે લીધો, બેસાડી દીધો ખાંધે. ॥ ૧૪ ॥ પછી ફાંફાં મારવા લાગ્યો, સાચવીને
 સંચરીયો; હાથ ફેરવતાં દાદર જડ્યો, ચોથે માળે ઉતરીયા. ॥ ૧૫ ॥ ક્યાં છે તું
 શેદવ ક્યાં છે તું શેદવ, શેદવે હું કારો દીધો; એટલે અટકજો જૈને ઝાલ્યો,
 બાજી ખાંધે લેઈ લીધો. ॥ ૧૬ ॥ ત્યાંથી નિચે ઉતર્યોને, અરજીન શોધી
 કહાડ્યો; ભીમે એને ઉચકીને, ઢહેડ ઉપર બેસાડ્યો. ॥ ૧૭ ॥ ત્યાંથી
 બીજે માળે ગયોને, દુખ પડે છે પર્મ; સોધો બીજી ઢહેડે બેસાડ્યા, ચુ-
 ધીછર જે ધર્મ. ॥ ૧૮ ॥ ત્યાંથી ગયો પેહેલે માળે, માંડયા ભીમે ચાળા;
 આ જત્રાવાશી મુજ માડી, ફેરવી લેજો માળા, ॥ ૧૯ ॥ તવ કુન્તાજી
 બહાજ પડોયાં, ભીમને આવી દયાય; પાંગોહુ ઝાલી મુસ્તક ઉપર, બેસા-
 ડ્યા કુન્તા માય. ॥ ૨૦ ॥ પછી પંથ સોધે નાસવાનો, આંડોને અવજો

થાય; જ્યાં જુવે ત્યાં અગ્નિ સળગે; નાશીને ક્યાં જય. ૥૨૧ ॥ માળ ઉ-
 પર અથડાયા કરેછે, અગ્નિ ઉંચો ચડીયો; તાખનાં પીઢયોને પાટીયાં
 સળગ્યાં, તવ માળ તુટી પડીયો. ૥૨૨ ॥ તેની સાથે પડ્યો પ્રકોદર, જ્યાં-
 ને ત્યા અગ્નિ ભાસે; નાસરા જવાનું મન કરીને, વાયુનો નંદન નાસે
 ૥૨૩ ॥ મેહોડાની લાખ નીચે પડેલી, તેના તો ભડકા થાય; કેમ ભોમીપર
 ચરણ મુદ, જ્યાંને ત્યાં ખળો જય, ૥૨૪ ॥ આશવાસ ઉંચેને નીચે અગ્નિ-
 ની, ભડકાની શેડ્યો છુટે; ચરચર ચરચર ચાંમડી ખળેને, શરીરે ફેલ્યા
 ઉઠે. ૥૨૫ ॥ ફેલ્યા ઉઠે ઉડીને પુટે, છુટે ખડુ જળધાર; તેની વેદના થા
 ય અતીશે, પાંચે કરે પોકાર. ૥૨૬ ॥ ઉંચો નીચો પ્રકોદર કુદે. કાળજડાં ક
 બકળીયાં; જવાળાઓ લાગી શેડ્યો વાગી; વસ્ત્ર વપુનાં ખળીયાં. ૥૨૭ ॥
 તેથી શરીર પણ લાગ્યા સળગવા, ત્રાહ્ય ત્રાહ્ય મુખથી ભાંખે; અંગે આ-
 ભુશણ જિનાં થયાં તે, તોડીને કાઢાડી નાંખે. ૥૨૮ ॥ ચાંમડી દાણ વસ્ત્રો
 ખળીયાં, ખળ્યા રૂવાડાં કેશ; મરજદા કશી રહી નહીં સહુ, થયાં નગન વે
 શ. ૥૨૯ ॥ માંડિંશ શરીરનું લાગ્યું સળગવા, રડે છે ખાન્ડવ પોચા;
 જિંચેલી જિનાં જિનાં ઊકળીને, પડે છે લાખના લોચા. ૥૩૦ ॥ તે
 ચોટ અંગે રડે સૌ સંગે, ભીમશેન નાસવા જય; ઊજેશ દેખી પડતું
 મુકે, જૈ ભાંતમાં ભયકાય. ૥૩૧ ॥ ભયકાય ભાથી ખળે છે છાતી,
 તરત પાછો નાસે; જવાનો મારગ મળતો નથો તે, અથડાય છે ચોપાસે
 ૥૩૨ ॥ છે જોર જોટલું કાઢે છે તેટલું, કરે છે દોટા દોટ; બોલાય નહીંને
 સ્વાસ લેવાય નહીં, ધુમ્મના ગોટ ગોટ. ૥૩૩ ॥ શેદેવજીને પુછી જોવાનું, પ-
 લુ ભીમ દુખમાં દૂલ્યો; વીદૂરજીના કહ્યા છતાં, પંથજ પુછવો ભુલ્યો. ૥૩૪ ॥
 શેદેવજી પણ સાચો વચનનો, વેડ્યા કરે દુખ અતિ; પણ પોતે પુછ્યાવી-
 નાતો, ભીમને કહેતો નથી. ૥૩૫ ॥ છેવટ ભીમસેન થાક્યોને પાક્યો, પ્રા-
 નજ જિંચો ચડીયો; નસો નાડી ખેંચાવા લાગી, ઢળીને અગ્નિમાં પડીયો
 ૥૩૬ ॥ તેની સાથે પડ્યા છે પાંચે, ધુશકા મેલી રડે; હીપકમાં જોમ પુંદા
 પડે છે, તેમ પડી તરફડે. ૥૩૭ ॥ સરવણિ ગદ્ય સુદ્ધીને શક્તી, પાપજ પુ
 રણ મળીયાં; ચાર ભાઇને પાંચમી ડોશી, પાંચે ભીમપર ઢળીયાં. ૥૩૮ ॥
 અમનીમાં જોવાં કાષ્ટજ સળગે, તેવાં સળગે શરીર; પ્રજ્ઞ માતાયે પ્રભુ સં
 ભાર્યા, ધરી મનમાં ધીર, ૥૩૯ ॥ શખ સરોખા પડ્યા છે પાંચે, કાષ્ઠ
 ચડે તેની બહારે; ડોશીને જરા છે સુદ્ધિ તે, ઇશ્વરને પોકારે. ૥૪૦ ॥
 ૥ વળણ ॥ ઇશ્વરને પોકારતી, ભક્ત ભોળી કુન્તાય; બ્યાસ વદતી
 વાણી વદે, કંપ્ય કરે કંડલાય,

કડવું ૭૩ આવલાયાને દેખારે એ રાગ.

ઓ સામળા સનેહિરે રેરે હો, બહારે ચઢજે વિઠલારે ॥ ટેક ॥ બો-
લ્યા બોલ્યા વૈશમપાયે વચન, સાંભળ સાંભળ જનમેજે રાજન; કુન્તા-
જીએ કરવા માંડયુ છે રૂદન. ॥ ઓ સામળા ॥ ૧ ॥ પ્રભુ મેં શું ગંગામાં
ધોયા મળ તુત્ર, પ્રભુ તેવે પાપે શું ભાગે ધર સુત્ર; સુદ્ધી વીના થૈને
પોઢ્યા છે પાંચે પુત્ર. ॥ ઓ ॥ ૨ ॥ પ્રભુ મેં શું તોડી સરોવરની પાળ, પ્ર-
ભુ મેં શું ભાગી ફળતી પ્રક્ષ ડાળ; પ્રભુ મેં શું અભડાવી બ્રાહ્મણની
થાળ. ॥ ઓ ॥ ૩ ॥ પ્રભુ બ્રાહ્મણ મુકીશું શેઠ્યા વેસધારી, ઓખરી ગા
યોને શું મેં શેવતાં તીછકારી; શુ વીપ્રનાં છીદ્ર જોઈ મેં મુક્યા મારી
॥ ઓ ॥ ૪ ॥ પ્રભુ મેં શું રંક જાણી પુંજ્યા ચંડાળ, પ્રભુ મેં શું ધાવ
તાં વછોડેલાં બાળ; પ્રભુ મેં શું મળતાં ભાગ્યાં વેવીશાળ. ॥ ઓ ॥ ૫ ॥
પ્રભુ મેં શું પરને દુખ દેઢ ધર્યો ગર્વ, પ્રભુ મેં શું હુનાળે ઉઠાડી પર્વ;
તેવે પાપે મ્હારૂં જવા બેઠું સર્વ. ॥ ઓ ॥ ૬ ॥ પ્રભુ મેં શું વીશ્વાસે કોઈ
ને દગો દીધો, પ્રભુ મેં શું મારે સ્વારથે અધ્રમ કીધો; પ્રભુ પરનો પૈશો
શું લત્તયાવી લીધો. ॥ ઓ ॥ ૭ ॥ પ્રભુ મેં શું નીચ જાતિની કીધી
શેવા, પ્રભુ મેં શું ગુરૂ કર્યા પ્રસાદી લેવા, કુધ્રષ્ટી શું કીધી દેવાધી દેવા
॥ ઓ ॥ ૮ ॥ પ્રભુ કહ્યા તેવા અપરાધ હોય મ્હારા, પ્રભુ તોલે તમે છો
ક્ષમા કરનારા; હું હો પાપો તેમાં શું કરે સુત બીચારા. ॥ ઓ ॥ ૯ ॥
પ્રભુ તમે જગત લક્ષ્મીના રંગ રશીયી, મદ્દર મુખથી હાથી મુકાવવાને ધ
શીયા; પ્રભુ તમે પ્રલાદજીને સ્થંભે વશીયા. ॥ ઓ ॥ ૧૦ ॥ પ્રભુ તમે
ઉગાર્યા નીલામાં મંઝાર, આખો નીભો રાખ્યોને આંચ નહીં લગાર; તે-
વી રીતે અમને ઉગારો જુગદાધાર. ॥ ઓ ॥ ૧૧ ॥ પ્રભુ પુતના મારી
બચાવ્યાં બધાં બાળ, અજગર નાથી ગાયો ઉગારી ગોપાળ; તેવી રીતે
ઉગારો દીનના દયાળ. ॥ ઓ ॥ ૧૨ ॥ વળણુ ॥ દીન દયાળ ઉગારીયે,
તમ વણુ કોની બહાર; બ્યાસ, વૃક્ષલ, વાણી વદે, જણ્યું જુગદાધાર.

કડવું ૭૪ રાગ ભેરવની છાંયાનો દોહરો

વૈશમપાયે એણિપેરે બોલ્યા, સુણ જનમેજે રાય; વીસ્તારી તુજને
સંભળાવુ, આથપરવ મહીમાય. ॥ ૧ ॥ અંતરયામી ગરૂડા ગામી, ગો-
વીંદે જાણિ વાત; ભક્તને દુખે ભુદરાને; અતી થયો ઉતમાત. ॥ રાસા ॥

ખાશ શેદેવ સુત સતીનો, સડિનો જવા થયો અંત; પણ પુછ્યાવણ કેહે
 તો નથી, ખતાવતો નથી પંથ ॥૩૩॥ એણે એનું બોલ્યું પાળ્યું, મને
 મ્હારું વેણ નડશે; રખેને પાચમાંથી મરશેતો, મ્હારે મરણું પડશે ॥૩૪॥
 દવના દુખમાં મને સંભાર્યો, એમ અતિ હેત વાપ્યું; એક કળાનું સામ-
 ર્ય પાતાનું, ભીમને અગ આપ્યું. ॥ ૫ ॥ એટલે ઉઠ્યો સુત વાયુનો,
 સમરતો જુગદીશ; બે ભાઇ ખાંધે બે ભાઇ કેહેડે, કુન્તાને લીધાં શીશ
 ॥ ૬ ॥ પાછો ભટકવા લાગ્યો ભોવનમાં, ભીંતે ભીંતે ભચકાય; સુઢી
 ભુલ્યો છે પુછવા કેરી, તે જાણ્યું જદવરાય ॥૭॥ ભક્ત આધિન ભુદ-
 રોછે, તે કેમ જાયે ચુકી; વાયુ સુતના શરીર વીશે, સામળે સુઢી મુકી.
 ॥ ૮ ॥ એટલે ભીમને યાદ આવ્યું, વીંદુરજનું વચન; શેદેવજને પુછવા
 લાગ્યો, વાયુ કેરો તન, ॥૯॥ શેદેવ જોશી શેદેવ જોશી, શીદને દુખીયા
 થાવો; ખીજને દુખીયાં કરોછો, જવાનો પંથ ખતાવો ॥ ૧૦ ॥ એટલે
 બોલ્યા શેદેવ જોશી, શું જુઓ ભીમ ખાત; તમે તમારા ચરણ નિચે;
 જોરમાં મારો લાત ॥૧૧॥ એટલે ભીમે લાત મારીને, સહ્યાનો ચુરો ક-
 રીયો; તેમા મ્હોટી સળંગ દીઠી; વાયુસુત ઉતરીયો. ॥૧૨॥ એટલે
 વેદના વહનીની મટી, દાજ તણે દાવ કહાડ્યો; બોલ્યો શેદેવનો ટાંટીયો
 ને, પ્રથવીમાં પછાડ્યો. ॥ ૧૩ ॥ શેદેવજ કહે શો વાંક મ્હરો, પછાડ્યો
 એમને એમ, ભીમ કહે બહુ દુખી થયાં પણ, પંથ ન ખતાવ્યો કેમ.
 ॥૧૪॥ શેદેવજ કહે પુછવાનું, ભુલી ગયા તમે જેમ, તમોને મારગ ખ-
 તાવવાનો, હું પણ ભુલ્યો તેમ ॥ ૧૫ ॥ પાછો પોતાની ખાંધે લીધો,
 સળંગ પંથે પળીયો, એટલે હાથ ધસ્યા અગનીએ; સર્વને લે ગયો ખ-
 ણીયો. ॥ ૧૬ ॥ એવું જાણી રિસ આણી, સળંગમાં ઉતરીયો; પાન્ડવ
 ને જૈ જવાળા દીધિ, તવ ત્યાં ભીમ થરથરીયો. ॥ ૧૭ ॥ અવળો ફરી
 પુંક મારિ, વહનિ થયો વીદાય; દસ ડગલાં ભીમે ભર્યાંકે, પાછો આવ્યો
 ત્યાય, ॥૧૮॥ ભીમ કહે ઓ અગની કાકા, વેણ વહેલુ થાયુ; એક માના
 પાંચને મુકોતો, એક માના સો આયુ. ॥ ૧૯ ॥ એમ કહીને પુંક મારિ,
 અગની પાછો જાય; પાછાં દસ ડગલાં ભર્યાંકે, ઓવા પોહોચ્યો ત્યાય.
 ભીમ કહે કાકા વળો પાછા, પાંચને જવા દોન; પાંચ જણાને મુકી દેઇ,
 એક માના સો લ્યોને. ॥ ૨૦ ॥ એટલે અગની દેવતા બોલ્યો, જ તને
 જવા દેવું; પણ ત્રણ વેળા બોલ્યો માટે, ત્રણ માના ત્રણસે લેવું. ॥૨૧॥
 એવું સાંભળી વાયુ સુતે, વીચાર કીધો મન; હુંતો જગતમાં જાણુછું, કા
 કીના સો તન. ॥૨૨॥ એક માના સો ખીજ કોઇ, જણેલા નથી મેતો;

અત્યારે તો હાથે હા કહેવી, મરશે લે તો કે દેતો ॥૨૩॥ ગમતક બ્રાહ્મણ
વાંચતો નથી, દ્યો કાકા વેણુ થાપુ; બોલ્યું વચન પાળવાનો, ત્રૈલોક્ય ત્રૈલોક્ય
આપુ. ॥૨૪॥ એમ કહીને વચન આપ્યું, અગની પાછો વળીયો; એટલે દા
ટ મુકીને ચાલ્યો, પ્રકોદર માહા બળીયો. ॥૨૫॥ કુન્તાજી કહે દીકરા
મહારા, ત્રૈલોક્યે આપશે કયાથી; ભીમ કહે કે આપીશું મા, લાવીશું જ
ત્રામાંથી ॥૨૬॥ પીંપળાને થડ નદી કીનારે, જ્યાં ઢાંકી સહ્યા સાર; તે
આડી પાડીને ખહાર આવ્યો, કણુ ન લાગી વાર ॥૨૭॥ ભીલે ભગત
ત્યાં બેસી રહેલો, તેને લાગ્યો ભય ઉર; જણ્યું કે ગભરાયેલા મને મા-
રે, કહ્યું વિદુર વિદુર. ॥૨૮॥ અટલે ભીમ કહે કોણ છે તું, કોણે મુક્યો
હાંધ તુને; ભીલ કહે વીદુરજીએ, તમ કાજ મુક્યો મુને. ॥૨૯॥ દ્યો
છ જણ વસ ખાદીનાં, એમ કહીને દીધાં; એવ ઢાંકવા અતી દષ્ટે, વસ
વિંટાળી લીધાં. ॥૩૦॥ પછી કનક વીંટી આપી, વિદુરજીને જોડ; કુ-
ન્તાજીએ હાથમાં ઝાલી, ઓળખી લીધા તેહ. ॥૩૧॥ પછી ભીલ કહ્યું
કે બેસો, ત્રાપામાં પાંચે વીર; છઠ્ઠાં બેસો કુન્તા ડોશી, ઉતાર સામી તીર
॥૩૨॥ તવ તે બેઠાં ત્રાપા વિશે, નદીમાં બહુ નિર; તેમાં ભીલ ત્રાપો હં-
કાર્યો, લેઈ ગયો સામી તીર. ॥૩૩॥ ત્યાં જઈને જ્યેને ઉતાર્યો, ભીલ
પાછો વળીયો; તે વાતનો વિચાર કરે, દ્વારીકાં ધીસ શામળીયો. ३૪
જણ્યું કે ભીલ જઈને કહેશે, વીદુરજીને વાત; પણ મહારે કેવરાવું વિ-
શ્વમાં, પાન્ડવની થઈ વાત. ॥૩૫॥ કોઈ ન જણે એવું કરવું, તે અટકી
મન લાગી; અટકી નદીએ ભીલ આવ્યો; ત્રાપો નાંખ્યો ભાગી ॥૩૬॥
ભીલ ભગત પાણીમાં તણાયો, લાગ્યાં મા ત્રાહ્ય ઓચરવા, ભીમ કહે
શીદ ત્રાહ્ય કહોછા, જય છે જત્રા કરવા, ॥૩૭॥ કુન્તાજી તવ રડવા
લાગ્યાં, નથી બોલ્યાનો આરો; જત્રાનું મહેણું દે દેને, ભીમ લેશે જીવ
મહારો. ॥૩૮॥ પછી ધરમે પુછ્યું બેસીને, કહો કરીશું કેમ; શેદેવ કહે
પુર્વ દીશાએ, ચાલો એમને એમ. ॥૩૯॥ વનમાં જઈશું રાજી રહીશું,
થે શું નમ્રમાં દુખી; હાલ છે આપણી દશા નઠારી; તેથી નહી થાવો સુ-
ખી ॥૪૦॥ ધર્મ કહે વેણુ શીશ ચઢાવ્યું, વસ્તી વીના વન રહીએ; પ-
ણ ભોમી ચરણ મુકાતો નથી, કેમ કરીને જઈએ. ॥૪૧॥ તે કરતાં
ભીમ લેઈ જાયે તો, ધારીએ તેમ જવાય; ભીમ કહે વારો થે રહ્યા મહા-
રો, ઉંડે કે ધરમરાય. ॥૪૨॥ સજંગમાં ઉચકી ન લાવ્યો, કયાં લગી કી-
ધાં પાપ; ધર્મ કહે તું વીના કોણ તેડે, ઉગર્યા તુજ પ્રતાપ. ॥૪૩॥ એ-
ટલે ભીમને હોંશ આવી, ઉચકીયા માત ભાત; પ્રભુના બળથી પુર્વમાં

ચાલ્યો, ખેર રહી છે રાત. ॥ ૪૪ ॥ જય પ્રકોદર વાયુને વેગે, જોરમાં
 ન રહે જાલ્યો; કષ્ટપ્રભુના સામ્રથથી એ, સવાસો ગાઉ ચાલ્યો ॥ ૪૫ ॥
 એવે આવ્યું એક સરોવર, ત્યાંતો બહાણું બહાય; શેદેવજી કહે ઉતારો
 વિરા, વીશ્રામ કરવો હાંય. ॥ ૪૬ ॥ એટલે ભીમે હેડાં ઉતાર્યા, સ્વાસ
 ધણેશ ચડીયો, પ્રભુએ પોતાનું બળ લેઈ લીધું, તેથી ચટાપાટ પડીએ.
 ॥ ૪૭ ॥ ચાર ભેને મા પાસે બીરાજ્યા, દીવસ દેખી થયાં રાજ; રાતાં
 રતાણુ જેવાં શરીર છે, આવીને માંખ્યો બાજ. ॥ ૪૮ ॥ તે વેદનાથી
 બહુ અકળાયાં, કેમ કરી આધી કાહાડે, ભીમડાનાં ડાળાં ભાગી લા-
 વી, એક એકને ઉરાડે. ॥ ૪૯ ॥ ભીમને અંગ ઉરાડે માતા, સાતા ભીમ-
 ને થાય, એટલે ઉડ્યો સુત પવનનો, એક કર્યો ઉપાય ॥ ૫૦ ॥ પ્રક્ષનાં
 લાંબાં કાષ્ટ લાગ્યો, ભોમીમાં દીધાં વાણી; આડાં અવળાં બીજાં બાંધિને
 પશુકૃટી કરી ચાલી. ॥ ૫૧ ॥ સાગનાં પત્રનિ ભીત્યો બનાવી, મક્ષીકા
 પેસી ન જાય; તે મધે સહુ જઈને બેઠાં, મટી માંખ્યોની પીડાય. ॥ ૫૨ ॥
 પછી ધરમ કહે ભીમશેન વીરા, પેટ પાપી ખાવા માગે; તવ ભીમ બું-
 પડી બહાર ચાલ્યો, જઈ ઉભો જરા આવે. ॥ ૫૩ ॥ પોતાનું પેહેરેણું
 વસ્ત્ર કાહાડ્યું, વડો કર્યો વીવેક; અડધું ફાડીને કરી લંગોટીઓ, અડ-
 ધાની ઝોળી એક. ॥ ૫૪ ॥ પ્રથમ પોતે વાળી લંગોટી; આવ્યો સતી
 નો ખાળો; ભીમ કહે નમે વસ્ત્ર કાઢીને, ચારે લંગોટીયો વાળો. ॥ ૫૫ ॥
 માતા પેહેરે વસ્ત્રજ આણું, તમારાં મુકી છાંડો; આગળ લેવા એપર દા-
 હાડા, કહે હું ડાહ્યો કે ગાંડો. ॥ ૫૬ ॥ ધર્મ કહે ધન્ય ત્રેવડ તારી, કહી
 વસ્ત્ર નાંખ્યા ટાળી; ભીમના કહ્યાં પ્રમાણે ચારે; ત્રીધિ લંગોટીઓ વાળી
 ॥ ૫૭ ॥ ભીમે ઝોળી બાધે ભરાવી, બેસો વીરા વન જવું, સર્વને ખા-
 વા માટે વનના, વનફળ હું લઈ આવું. ॥ ૫૮ ॥ કહીને ચાલ્યો ઉત્તર દી-
 શા, ફળ તણો કહી પાર; લેઈ લેઈને ઝોળી ભરે ને, પોતે કરે છે આર
 ॥ ૫૯ ॥ વળણ ॥ આર કરે ઝોળી ભરે, કુન્તાનો કુંવાર; બ્યાસ વ-
 લ્લભ કહે કથા, સુણો સૌ સંસાર.

કડવું ૭૫ રાગ સાખીની ચાલ.

વૈશમપાયે એણિપેરે બોલ્યા, મુણ જનમેજે રાય; વીસ્તારી તુજને
 સંભળાવું, આધપરવ મહામાય ॥ ૧ ॥ બે ચાર લીધાં તુમડાંને, ફળ ઝે
 બી ભરી લાગ્યો; માત બ્રાત ભુખ્યા બેસી રહ્યાં છે, માટે ઉતાવળો

આવ્યો. ॥ ૨ ॥ તુમ ॥ ક્રીધાં જળ પીવાનાં, ભરી આવ્યા શેઠવ બેશી;
 ઝોળીના ફળનો ઢગલો કીધો, ફળ વેહેચી આપ્યાં ડોશી ॥ ૩ ॥ સરવે ખા
 ધુને જળ પાધું, પછી કાઢ્યું એક કામ; દર્ભની ગુંથે સાદડીયોને, સમરે
 સુંદીર શામ. ॥ ૪ ॥ માંખ્યોને દુખે ઝુપડી વીશે, બેશી રહે બધો દન;
 રાત્રીએ સરોવર પર બેસે, બે ઘડી ખાય પવન. ॥ ૫ ॥ પછી જઘને સ-
 હયન કરે, એમજ કાઢે દન; વનફળ લાવીને ખવરાવે, નીત્ય વાયુનો તન
 ॥ ૬ ॥ ખાય પીયેને ભગવત ભજે, જંજાળમાંથી છુટ્યાં; ફળ લાવે ભી-
 મ ઉત્તરમાંથી, ત દીશા ફળ ખુટ્યાં. ॥ ૭ ॥ છ માસ સુધી ત્યાં ફળ ચા-
 ઢ્યાં, હવે તે ક્યાંથી લાવું; ભીમે મનમાં એમ વીચાર્યું, પુર્વ દીશાએ જ-
 લું. ॥ ૮ ॥ એવું જાણી ઝોળી લેઈને, નીકળ્યો કુન્તા તન; ચાર ગાઉ આ-
 ઘો ગયો ત્યાં, આવ્યું હેડંબા વન. ॥ ૯ ॥ થોર તણી ઘણી વાડ દીઠી,
 કૌતક જોયું મેં હોણ; અઘોર વનમાં આવે ઠેકાણે, રેહેતું હશે કોણ. ૧૦
 તે ચરચા મ્હારે નજરે જોવી, જોવું જો બાગમાં થુ છે, ફળ લેતાંને ખા-
 તા મુજને, પુછે તેને પ્રભુ પુછે ॥ ૧૧ ॥ એવું જાણી હીંમત આણી, આઘે-
 થી દોટ ચડીયો; છલંગ મારીને બાગ ભણીએ, વાડ કુદી મહી પડીયો.
 ॥ ૧૨ ॥ બાગમાં જોયું મનડું મોહ્યું, હરખ્યો અપરમપાર; જોવી જોઈએ
 તેવી વનસ્પતી, ઉગી છે અરાડ ભાર. ॥ ૧૩ ॥ દશ વરસ લગી ખાતાં ન
 ખુટે, મળ્યું ઠેકાણુ ઠીક; પછી લાગ્યો ફળ તોડવા એને, નથી જરાયે બીક
 ॥ ૧૪ ॥ અનક જતીના ફળ ન ફુલ છે, વર્ણવી થુ શકે શેશ; રમણી રં
 ભા જડા સ્થંભા, અતિ ઉંચી છે ટેશ ॥ ૧૫ ॥ પ્રક્ષ ઘણું છે ચોર ચારોળી
 નાં, ચંદન ચંપો અંક; વેલ વાલોળને વૈલશડો છે, આશાળનો વળ્યો વંક
 ॥ ૧૬ ॥ મોઢરો મરડાઇ રહ્યો છે, હેરામણીને મરેડી; આંખા આંખલીને
 આવળ છે, એખરોને અરેડી. ॥ ૧૭ ॥ કોઠી કેવડી કાચકી છે, કદળીના કો-
 મળ સ્થંભ; સાગ શીશવને સર્ગવો સાદડ, આશાળ કેરા ખંભ. ॥ ૧૮ ॥
 જઘ જુઝને કમળ કેતકી, કુચ મ વનમાં ભોથાં; ફેફળ રામફળ જમફળ
 જયફળ, ભમરા મારે ગોથાં. ॥ ૧૯ ॥ લીંબુ કરમદા કરણિ કંથરી, કમર-
 ખ જાંબુ બોર; તાલ તમાલને રશાળ સમડી, રાએણ રાતાકાર. ॥ ૨૦ ॥
 ખડાકળીની વેલવળી છે, પીળી આંખા સાખ; ખાવચી બીજેરાં ચી-
 નીક માલા, ઝાડે ઝુલે છે દ્રાખ. ॥ ૨૧ ॥ પપનસ ફનસ અને નારંગી, શી-
 ફળ નીંચા નેત્ર; તાડ તાડી બદામ ખપૈયા, ખજુર ખારેકનાં ક્ષત્ર. ॥ ૨૨ ॥
 પીંપળા પીંપળીને વડચુંદા, ધમીણને પદ્માસ; ફાલશી શેલડીને શેતુરી,
 વરખડીને વાંસ. ॥ ૨૩ ॥ તજ જવંત્રી લવાંગ એલચી, સીકોતરાં જલદાર;

ગલખાસ ગુલસખો ગુલચંપો, બોરસત્રી સગધાર. ॥૨૪॥ ગટાયો જાડ
 ની લટાયો લાંબી, શીતળતા છે અતોલે; કાખર કોયલને ટાંકિકા, બપઘ-
 આ બહુ બોલે. ॥૨૫॥ તેતર ટઉકે વધયો બબડે, ચાત્રકને ચકોર;
 હીરામણ્ય મેંના કાકા કહ્યા, મોર કરે બહુ સોર. ॥૨૬॥ અનેક જતીનાં
 પક્ષી ઉડે, બોલે મધુરી વાણી; પાકાં ફળની પીમળે ભીમનાં, મ્હોમા ભ-
 રાયું પાણી. ॥૨૭॥ ફળ તોડી તોડી ખાવા લાગ્યો, જરા ન દીલમાં ડરતો;
 ભાવે તે ખાતો બહુ મલકાતો, વળી ઝોળીમાં ભરતો. ॥૨૮॥ હાલતો ચા-
 લતો મ્હાલતો મનથી, શુભ સતીનો સુત; માલીક વનની હેડંખા રાક્ષણી,
 શસ્ત્ર માયાવી દુત. ॥૨૯॥ કૈં કીર મુખા કૈં સ્વાન મુખા, ભુંડ મુખા
 મહી ભારે; અશ્વ મુખાને ગર્ધવ મુખા, કૈંનાં છે મુખ મંજરે. ॥૩૦॥ પ્ર-
 શભ મુખા મહિશી મુખા, ધુઅડ મુખા ઘણા; અન ઉદક જરા ન જોઈએ,
 આવે લોહાના ચણા. ॥૩૧॥ જુદા જુદા રંગ છે અંગના, લીલા પીળા
 રાતા ચોળ; કાળા ભુરાને કૈં પચરંગી, નેત્ર સરવતા ગોળ. ॥૩૨॥ નાકે-
 થી બુચા તાડપુર ઉંચા, ખાગમાં પેરા ભરે; પશુ પક્ષી મહી પેશી શક ન
 હી, હરનીશ ચોકી કરે. ॥૩૩॥ તેના ખાગમાં ભીમસેન ખાય છે, લા-
 ગે છે મેવો મીઠો; એવામાં એક ભુંડ મુખાએ. ભીમને ભમતો દીઠો. ૩૪
 તવ તેણે કારમી ચીરા નાંખી, હઠ્યાં અસુરો બળીયા; આસપાસથી સહુ
 દોડી આવ્યા, તરત ટોળે મળીયા. ॥૩૫॥ ભીમને જોયોને જોર આવ્યું,
 ચોરજ આપણો એછે; ભીમે જાણ્યું કે ભલે આવ્યા, આપણું એ શું લે
 છે. ॥૩૬॥ નથી ડરતો ફળ આર કરતો, દહિતોએ મુકી દોટ; પ્રકોદર
 ને વચમાં ઘેરી, ફરતો વળીયો કોટ. ॥૩૭॥ હોકારા કરતા માહુ આદરતા,
 ભીમ નથી જલિરાતો; સારાં સારાં ફળ દેખે તે, તોડી તોડીને ખાતો.
 ॥૩૮॥ દૈત કહે અલ્યા કોણ છે તું, હવે તે ક્યાં જયેશ; બળવંતના ખા-
 ગમાં પડ્યો છે, માર ઘણો ખાયેશ. ॥૩૯॥ મરણ તારૂં આવી પોહોચ્યું,
 શું સમજી ફળ ખાય; ભીમ કહે જો જીવવું હોયતો, લાગો મુજને પાય.
 ॥૪૦॥ દૈત કહે તું કોણ છે દયા, જાલવા આવ્યા જાઝા; ભીમ કહે મને
 કેમ પુછોછો, અમે પ્રથવીના રાજ. ॥૪૧॥ ભોમી અમારી ક્યાં છે
 તમારી, સર્વ ને મારી કાહાડુ; રજ લીધા વીના આંહા વસ્યા છો, લાવો
 ભોમીનું ભાડુ. ॥૪૨॥ સાંભળીને સહુ હસવા લાગ્યા, બચ્યા મળ્યાં
 તારાં પાપ; ભીમ કહે તમે સરવ બચ્યા, હું તો તમારો ખાપ. ॥૪૩॥ દ-
 હિતોએ કહ્યુ આ છે રમકડુ, રાણીને જૈ કહીએ; ખીજ કહે એમાં શું ક-
 હેવુંતું; રાણી કને લૈ જઈએ. ॥૪૪॥ એવું વીચારી અસુર બોલ્યા રે-

હેવાદે ફળ ખવાશે, આ બાગની માલીક છે રાણી, ચાલ તું તેની પાસે
 ॥૪૫॥ ભીમ કહે મહારે શું કામ એનું, નજરે કદી નથી ન્યાળી; તે કરતાં
 કદી આવું જોવાને, રૂપાળી છે કે કાળી. ॥ ૪૬ ॥ એટલે અસુરો હસીને
 બોલ્યા, ચાલે તું ત્યાંતો ખતાવું; ઘણી રૂપાળી રાણી અમારી, ભીમે કહ્યું ચા
 લો આવું. ॥ ૪૭ ॥ એમ કહીને ચાલવા લાગ્યો; મસ્તાનો મન મ્હાલે,
 અસુર લોકા આગળ પાછળ, ઘેરો કરીને ચાલે. ॥ ૪૮ ॥ વચમાં ચાલે
 વાયુનો નંદન, ધીરે ધીરે જય; મારગમાં મીઠું ફળ દેખે, તોડીને તે ખાય
 ॥ ૪૯ ॥ દહીત કહે દયા ચાલ સીધો, કેમ તોડે ફળ અતિ; ભીમ કહે મુમત
 કરોતો, જવો આવતા નથી. ॥ ૫૦ ॥ દહીતો અ જણ્યું દયો સમજાવી,
 ગાંડીયુ નાશી જશે; આજ્ઞા આપી ખાતો જજ તું, ચાલ રાણીની પાસે
 ॥ ૫૧ ॥ એવે દસ જણ આગળ દોડયા, જ કહી રાણીને વાત; હેડંબા ક-
 હે આવવા દો, કોણ એવો કબલ. ॥ ૫૨ ॥ વડની ડાંગે હીંદોળો છે, પાશા-
 ણુ કેરો ભારી; દાશી ખીંચે રાણી હીંચે, ઘણી જોરાવર નારી. ॥ ૫૩ ॥ ત્યાં
 ભીમને લેઈને આવ્યા, સૌના જુદા મનસુખા; હીંચકા સામે ભીમને રા-
 ખી. આસવે પાસવે ઉભા. ॥ ૫૪ ॥ જોઈ લીધો રાણીને ભીમે, ભય ભ-
 ણુકારો ભાગ્યો; નીચુ ઘાતી ઝોળીમાંથી, ફળ લે ખાવા લાગ્યો. ॥ ૫૫ ॥
 હેડંબા કહે ફળ ખાનારા, છે તું મુરખ જેવો; ઉમો રહે સામું જોઈને, પુ-
 છુ તે જવાખ દેવો. ॥ ૫૬ ॥ ભીમ કહે હું મુરખ જેવો, તું મહારી સરદાર;
 પુછે તેનો જવાખ આપુ, એ વનની રહેનાર. ॥ ૫૭ ॥ વલણ ॥ વનવ-
 મંડે રહેનાર તું, પુછવું હોય તે પુછ; વ્યાસ વલ્લભ એમ આવરે,
 ભીમે મરડી મુછ. ॥

કડવું ૭૬ રાગ ઢળકતી ચોપાઇના ચાલ.

બોલ્યા વૈશમપાયે વચન, સાંભળ જનમેજે રાજન; હેડંબા કહે તું
 આવ્યો ક્યાંથી, ભીમ કહે આવ્યો વાદળમાંથી. ॥ ૧ ॥ હેડંબા કહે કેમ
 ચઢ્યું બોલ, ભીમ કહે મારે સહુ તરણા તોલે; હેડંબા કહે કોણ તાર
 મામ, કોણ માત તાત કોણ નામ. ॥ ૨ ॥ ભીમ કહે તું કોણ નાત જાત,
 પેહેલી કર મુને તારી વાત; હેડંબા કે શી વાત પુછે મહારી, ભીમ કે પ-
 રણેલી છે કે કુંવારી. ॥ ૩ ॥ હેડંબા કહે કહુ વાત વરણી, હું છું કુંવારી
 હજી નથી પરણી; ભીમ કહે મળ્યો ઘાટ કેવો, અલી હું પણ તારા જેવો.
 ॥ ૪ ॥ હેડંબા કહે જામડી કર થોડી, ભીમ કહે મળી આપણી જોડી,

હેડંબા કહે દેર મારી નાંખુ, વાશીદુ વાળવા નવ રાખુ ॥ ૫ ॥ ભીમ ક-
હે મુજથી દેવ કાંપે, તારા જેવી હજારો પગ ચાંપે; હેડંબા કહે સુણ વ-
ચન, નાંખ હીંચોજો માને મુજ મન ॥ ૬ ॥ તો તો લલી તુજ લવીશની
પેર, રાખુ ખવરાવી ગુલામ ઘેર; ભીમ કહે ભુડી જોડ હાથ, કેહે કે આ-
વો બેસો સ્વામીનાથ ॥ ૭ ॥ હેડંબા કહે જંગલી જન, તને હાથક બે-
ડાનું મન; બેસ બેસાડુ ને દોર ઝાલું, જો ભુલે તેવો હીંચકો ધાલું ॥ ૮ ॥
કહી કહી ઉતરી નારી, ભીમ ત્યાર થયો ખુંખારી; જોળી લેઈ હીંચોજો
ગયો, ઉપર બેસવાને ત્યાર થયો ॥ ૯ ॥ હેડંબા કહે નહી જય ચુકી,
તારી જોળી નીચે દે મુકી; ભીમ કહે મુકુ નહી સરવથી, મને ગુરૂએ લ
ણાવ્યો નથી. ॥ ૧૦ ॥ ગર્થ ગાંઠેને વીધા પાઠે, અમે રેહેવાના અમારે
ધાટે; હેડંબા કહે બેશ બકવા મુકી, જોજો જાણવામાં જતો ચુકી ॥ ૧૧ ॥
અમ કરવા લામીએ સોર, તવ ભીમે ગ્રહયા બેદાર; દેઈ ચરણ ને ઉપર
ચડીઓ, તેવો હીંચકા તુટી પડીઓ. ॥ ૧૨ ॥ તેની સાથે વડ ડાળ ભાણું,
હેડંબાને તો આશ્ચર્ય લાણું; ભીમ ઉઠી આધો જઈ ઉભો, મુછ મરડે
સતી સુત સુબો. ॥ ૧૩ ॥ બોલી હેડંબા દહીત શું ભાળે, બાંધો હીંચકો
બીજ ડાળે; તવ બાંધી દીધો બીજ ડાળ, હેડંબા બોલી મુખ તતકાળ.
॥ ૧૪ ॥ અલ્યા બેશ જંગલી બીજ વાર, ભીમ કહે તુ સાંભળ નાર;
અલી મેં જોયું તારું પાણી, નહી બેસું બધુ ધુળધાણી. ॥ ૧૫ ॥ તવ હે;
ડંબા બોલી એમ, ત્યારે હું બેસું ધરી પ્રેમ; જોવું જુલાવે છે તું કેમ;
નાંખ હું પ્રસન થાઉં તેમ. ॥ ૧૬ ॥ એવું કહી બેઠી એ નારી, ભીમે ગ્ર-
હયો દોર ખુંખારી; મનમાં રામનું નામ ભાળે, ધીરે ધીરે હીંચોજો નાંખે
॥ ૧૭ ॥ તવ હેડંબાએ કયો સોર, રડયા કયાં ગયું તારું જોર; ભીમ કહે
શું બકે છે ડાલી, હવે બેસજો બે દોર ઝાલી. ॥ ૧૮ ॥ તુંતો જોઈ લેજો
હાથ મહારા, તુને દેખાડુ ગગન તારા; કહી ઢાપે ચઢયો સતિ સુત, ઘણો
થયો છે આકળો ભુત. ॥ ૧૯ ॥ વલણ ॥ ભીમ થયો અતી આક-
ળો, જખર ઝાલ્યો દોર; બ્યાસ વલ્લભ મુખ ઓચરે, ઠણું જણવે જોર.

કડવું ૭૭ રાગ કટાવની ચાલ.

વાયુ નંદન, કરે પ્રભુ વંદન, સીવ સમરતો, ધ્યાનજ ધરતો, બહુ
બળ કરતો; હરતો કરતો; જરા ન ડરનો, વાયુ દેવનું મરણ કરીયું;
બળ આદરીયું; મનહુ કરીયું, ડગલું ભરીયું; હીંચોજોને આક અડાવ્યો,

ખેલ લડાવ્યો, મુખત અડાવ્યો; ધીરે ચલાવી, ધણો હલાવી; દોર
ઝલાવી, ફેંક્યો બળમાં; કેવળ કળમાં, એકજ પળમાં, જેમ વા-
દળમાં વીજળી નાસે, તેવું ભાસે; ગયો આકાશે, ભય ચોપાસે;
ત્રીયા ત્રાસે, ગગન જઈને પાછો વળીઓ; અવળો પળીયો, અ-
ઢળક ઢળીઓ, ટગટગ જુવે ભીમસેન બળીયો; ભય ભરી નારી,
દુખમાં ભારી, મન વિચારી; મુખ પોકારી, કહ્યું ખુખારી; નારી તમારી
દ્યો હગારી, દયાજ ધારી, ઓ બળવંતા મહારા સ્વામી, કહુ શીશ
નામી; બહુ દુઃખ પામી, ન રહી ખામી; હુતો કરામી, ચાલ્ય તેમ બો-
લી, મન નવ્ય લાવો, મુને બચાવો; બહારે ધાવો, વેડલા આવો, હીંચ-
કો સહાવો; અંબુ ભીમે સાંભળ્યું કાને, સતી સંતાને; મનડુ માને, દુઃખ
દો શાને, બહુ તોફાને, પડશે નારી, જશે મહારી, છે બહુ સારી; પ્રાણની
ખ્યારી, અતિ સુખકારી; એવું ધારી; છલંગ મારી, બળીયો બોહોળો;
થઈને પેહોળો, ઝાલ્યો હીંદોળો, દૈવત દાખી; દિધો રાખી, સહુ જન સા-
ખી, ખમ્મા ભાંખી; નારી ઉતારી, જે ધુતારી; તે થઈ સારી, વશ બની
ભારી; બળવંત ધારી, નમી ખીચારી; ફરી પરદક્ષણા; છો સુલક્ષણા, બે
કરજોડી; કટી મરોડી; શીશ નમાવ્યું, ભીમને ભાવ્યું, રમકડું આવ્યું,
ડીકજ ફાવ્યું, કામળ રદે છે, ગણી ગદે છે, બેશ બદે છે, વલ્લભ દેહે;
પરણવાની કીધી ત્યારી, માંડી મંડપ રચના સારી. ॥ વળણ ॥ મંડપની
રચના રચી, શોભાનો નહી પાર; નારદૃશી આવિયા, પરણાવ્યા તે ઠાર;

કડવું ૭૮ રાગ ધન્યાસરી

વૈશમપાથે એણીપેરે બોલ્યા, સુણ જનમેજે રાય; વીસ્તારી તુજને
સાંભળાવું, આદ્યપરવ મહીમાય. ॥ ૧ ॥ નારદ આવ્યા ભીમે બોલાવ્યા,
કહો પધાર્યા કેમ; નારદજી કહે પરણાવવાને, આવ્યો ધરીને પ્રેમ, ॥ ૨ ॥
ભીમે કહ્યું ભલે મહારાજ, એતો મુને ગમી વાત; પણ તમો કોઈને નવ
કહેશો, ન જાણે મુજ માત, ॥ ૩ ॥ નારદજી કહે હું શાને જણવું, હેડંબીએ
જોડ્યા હાથ; મંડપમાં પધારો પરણવા, એરે મારા નાથ. ॥ ૪ ॥ તવ ભીમ
કહે સાંભળ નારી, હું વાત મહારી વરણુ; મહારૂ ખાધાનું પુરૂ કર્યાની, શ
કટી હોયેતો પરણું. ॥ ૫ ॥ હેડંબી કહે તન મન ને ધન, સરવે છે તમારું;
આજથી અરણ્ય આપને કીધું, કાંઈ નથી અમારું. ॥ ૬ ॥ એટલે ઉઠી
બેઠો મંડપમાં, હેડંબી સનમુખ આવે; સામા સામી નરનારી બેઠાં,

નારદજી પરણાવે. ॥ ૭૦ ॥ વળણ ॥ પરણાવે નારદશી, રાક્ષણીયો ગીત
ગાય; રાક્ષસ સહુ બીરાજ્યા, વહલ કહે કથાય.

કડવું ૭૯ રાગ ધોળ.

બોલ્યા બોલ્યા વૈશમપાયે વચનરે, સાંભળ સાંભળ પરીક્ષત રાયના
તન ॥ ૧ ॥ મંડપમાં તો હસ્ત મેળાપક થાયરે; માનુનીયો મળી મળી
ગીતાં ગાયરે. ॥ ૨ ॥ નારજીએ પાડી પટોળે ગંઠરે; મંત્ર લણી વરમાળા
આરોપી કંઠરે. ॥ ૩ ॥ મંડપ મધ્યે પેહેલું મંગળ વરતાયરે, પેહેલે
મંગળ ગાયોના દાન અપાયરે ॥ ૪ ॥ એવે બીજું મંગળ કૃયા નરનારીરે,
બીજે મંગળ આપી ભોમી ઘણી સારીરે. ॥ ૫ ॥ મંડપ વીશે ત્રીજું મંગ-
ળ વરતાયરે, ત્રીજે મંગળ શેવક દાન અપાયરે. ॥ ૬ ॥ ચોરીમાં તો ચોથું
મંગળ વરતાયરે; ચોથે મંગળ ભર્યા ભંડાર અપાયરે. ॥ ૭ ॥ પછી જમ્યાં
વરકન્યા કંસ રરે, હડંબાએ પેહેલવ્યો મોતીનો હારરે. ॥ ૮ ॥ પરણી ઉ-
ઠી રૂપેયા વીંટીઓ રમાયરે, પછી બને લાગ્યાં ગોત્રજને પાયરે. ॥ ૯ ॥
દીધિ દક્ષણા નારદ થયા વીદાયરે, પછી ખેડે ગયાં કનક મહેલ માંયરે. ॥ ૧૦ ॥
॥ વળણ. ॥ વરકન્યા ગયાં મહેલમાં, રસોધ કરી તવ દાસ; વહલલ વહે
સુત વાયુનો, અતી થયો ઉલ્લાસ.

કડવું ૮૦ રાગ સાખી.

વૈશમપાયે એણીપેરે બોલ્યા, સુણજનમેજે રાય; વીસ્તારી તુજને
સંભળાવું. આઘપરવ મહીમાય ॥ ૧ ॥ શેવક શેવકીયે રસોધ કીધિ, ભી-
મને કળ્યા ભગવાન, હેડંબા કહે ઉઠો સ્વામીજી, જમવા સાર કરો સ્નાન
॥ ૨ ॥ તવ ભીમ ઉઠી નહાવાને બેઠો, હેડંબી આવી સંગ; તેણે પુલેલ
લાવી શેવક પાસે, ચોળાવ્યું ભીમને અંગ. ॥ ૩ ॥ ઉણો દકથી સ્નાન ક-
રાવ્યું, દહીત લોકે અંગ ચોળી; વસ્ત્ર વતી તે સાચવી લુછ્યું, ઉતરી દા-
જેલી ખોળી. ॥ ૪ ॥ પછી ભીમે કહ્યું દહિતોને, દેતાતા કળના ટોટા; બા-
ગ વીશે જુઓ કહ્યું તું અમે, રાજ ખરા કે ખોટા. ॥ ૫ ॥ દહીત કહે કે
ખરા મહારાજ; બેસોને કરવા ભોજન; હેડંબીએ પીરસ્યું પીરસણું, તે
દન પામ્યો અન. ॥ ૬ ॥ વીવીધનું એણે જ એણે જમાડ્યું, પછી આપ્યો
મુખવાસ; તે સ્નેહ જઈને ઠાકીયે બેઠો, હેડંબી બેઠી પાસ. ॥ ૭ ॥ સુણો સ્વા

મીઠા પાણી પીને, ઘર પુછવું એ નહિ રીત; હું તો પુછ્યા વણ પેહેલી પ
 રણી, લાગી તમારી પ્રીત. ॥૮૮॥ અપરાધ મારો સૌ ક્ષમા કરજે, કોણ ત-
 મારું ઘર ગામ; કોણ માખાપના દીકરાને, કોણ તમારું નામ. ॥૮૯॥ કોણ નાત
 જાતને ભાત કોણ છે; વાત પુછ્યાનો થયો પ્રેમ, આવા જંગલમાં કોઈ ન
 આવે ને, તમે પધાયા કેમ. ॥૯૦॥ ભીમ કહે તું સાંભળ સુંદરી, હસ્તીના
 પુર મહારો દેશ; ક્ષત્રાણિનો દીકરો છું, સર્વ રાજનો નરેશ. ॥૯૧॥ ચાર ભા-
 ધને પાંચમી મા છે, સુખ રૂપ કરતાતા રાજ; અમારા કાકાના સો દિકરા
 છે, તેમને અમ પર દાઝ. ॥૯૨॥ દગો કરીને કાઢ્યાં જત્રાએ, ઘરખારમાંથી
 ટાળ્યા; વનમાં ભોવન કરેલુ લાખનું, તેમાં અમાને ખાળ્યાં. ॥૯૩॥ તે
 બળતામાંથી ઉગાર્યા હરીયે, આવ્યા છીએ આ વન; છમાસથી અમે રહિ
 એ છીએ, અહીંથી એક જોજન. ॥૯૪॥ પશ્ચીમ દીશાએ સરોવર છે,
 ત્યાં કયો છે વિસરામ; ઉત્તરમાંથી ફળ લાવતો તો, ખાતાંતાં મા ભૈ તમામ
 ॥૯૫॥ એ દીશામાં ફળ ખુટ્યાં ત્યારે, આવ્યો હું તારા ભણી. પુર્વના લેખ
 થી લગ્નજ થયું. તું ધણી આણી હું ધણી. ॥૯૬॥ હેડંબા કહે પધારો પીઉંજ,
 હવે થઈ સુખ દહેર; તમારાં માત્ર ભ્રાત્ર વશ્યાં છે વનમાં; તેડી લેઈ આવી
 એ ઘેર. ॥૯૭॥ એટલે ભીમ મન વીચાર્યું, મા ભાઈનું સાલ નડશે; હશાશે
 બોલાશે નહીં મારાથી, ખરા રંગમાં ભંગ પડશે. ॥૯૮॥ એત્રું જણી ભીમસે
 ન બોલ્યો, હું તો નહીં તેડી લાવું; તું તેડી આવે તે મને ન કાવે, હું વ-
 ન નાશી જવું. ॥ ૯૯ ॥ એતો ભગત છે અહીં નહીં આવે, જો લગ્ન થાય
 પ્રખ્યાત; તો તુજ કને આવવા નવ દે, મહારાં માતને ભ્રાત્ર. ॥૧૦૦॥ તવ
 હેડંબા એત્રું બોલી, રેહેવાદા એમને ઠામ; તમે જવો ત્યારે તમારાં મા
 ભાઈ, મહારે જોઈએ શું કામ. ॥ ૧૦૧ ॥ આપણા ખાગમાં ફળ ઘણું છે, જ
 ધને ત્યાં દેઈ આવે; તમે તમારે ખાઈ પીને, સંસારનો દયો દહાવો. ॥૧૦૨॥
 એવામાં તો સાંજ પડી કે, ભીમસેને ફળ મંગાવ્યાં; ઝોળી ભરીને ગાસ-
 ડી કીધી, દહીતન શીશ ચઢાવ્યાં. ॥૧૦૩॥ માત્ર ભ્રાત્રને આપવાને ચાલ્યો,
 હીનમણી હસ્ત થાતે; હેડંબાએ પુછ્યું કેવારે આવશે, ભીમે કહ્યું પોહો
 ર રાતે. ॥૧૦૪॥ ભીમ છે આગળ દહીત છે પાછળ, ત્રણ ગાઉ મજલ કીધી;
 ભીમે દહિતને પાછો વાળ્યો, ફળની ઝોળી લેઈ લીધી. ॥ ૧૦૫ ॥ ઝોળી
 લેઈને ચાલ્યો ભીમસેન, માતા જુવે છે વાટ; ભીમને આજ કેમ વાર લા-
 ગી, સર્વ કરે ઉચાટ. ॥૧૦૬॥ એવામાં આવ્યો બહુ ફળ લાવ્યો, મેઢ્યાં ખુ-
 પડીમાં સાર; કુન્તાજી કહે કુંવર મહારા, કેમ લાગી બહુ વાર. ॥૧૦૭॥ ભીમ
 કહે કાંઈ ફળ નથી મળતાં, આઘો ગયો હું વન; આખા દાહાડામાં આટલાં

વીણ્યાં,કુન્તા કહે ધન્ય તન. ॥૨૮॥ અમારે માટે કષ્ટ તું વેઠે, તવ બો-
 લ્યા શેદેવ શાણા; એરે મારી કુન્તા માતા, આજ વેહેયો ગોળ ધાણા
 ॥૨૯॥ભીમે વીચાર્યું જ્ઞેશીડો જાણે,કહીદેશે મુખ લાવી;કાઈ ન ચેતે
 એ રીતે ભીમે,જ્ઞેશીને આજ્ય ખતાવી. ॥૩૦॥એટલે શેદેવ રહ્યાં છાનાં,
 કુન્તાને પડયો વેમ;શાના ગોળને ધાણા કહ્યા,કહી છાનો રહ્યો કેમ. ॥૩૧॥
 શેદેવજી કહે સળંગ વીશ,મુને પછાડયો અંણે;તે કુખજેવું એનેકુખ પ-
 ડીયું, ખુશી થયો હું તેણે ॥૩૨॥કુન્તાજી કહે મારા પીટયા, એમાં શું
 ખુશી થાય;આપણે માટે આથડવાને,એજ બિચારો જય. ॥ ૩૩ ॥એમ
 કહીને ગાંસડી છોડી, ફળ ખાવા સૌ આવો;ભીમ બેટા કેમ બેશી રહ્યા
 છો,તમે પણ ફળ ખાવો. ॥૩૪॥ભીમ કહે રણમાં રજાજો ત્યાં,ફળનું ભોજ
 ન કીધું;અથડામણમાં વારેવારે, ઘણુક પાણી પીધું. ॥ ૩૫ ॥ તેથી પેટ
 ભરાઈ ગયું છે, ખાતું નથી લગાર;શેદેવે શાન કરી એક કોળીયો,લાવ-
 વોતો કંસાર. ॥૩૬॥ પછી સરવે ફળજ ખાધાં,કુન્તાજી બોલ્યાંકાંડે; ભી-
 મ બેટા કલ અરજીનજીને, લેઈ જજે તું જોડે. ॥૩૭॥ ભીમ કહે ઓ મા-
 તા મહારી, શું આલે બીજની હામ;એ વનમાં એક વાઘેણ મોટી,નહી
 અરજીનનું કામ. ॥૩૮॥શેદેવજી કહે વાતજ સાચી,ભીમભાઈએ વશ કી-
 ધી; તવ કુન્તા કહે ભીમસેન બેટા,તુજ વિના નહી સીઢી ॥૩૯॥ ભીમ
 કહે ઘણો ગભરાટ થાય છે;માટે બહોલો ઉઠી જઈશ;મારી ફીકર ચીંતા ન
 વ કરશો, હું ખારણે સુઈ રહોશ. ॥૪૦॥એવું કહીને ખારણે સુતો, બું-
 પડીમાં માત બ્રાત;સયન કીધું ને નીંદ્રા આવી,એવે ગઈ પોહોર રાત. ॥૪૧॥
 એટલે ઉઠ્યો વાયુનો નંદન,છાંનોમાનો સમશેર;ઝોળી લાવ્યો ચાલોને
 આવ્યો,હેડંબાને ઘેર. ॥૪૨॥તવ હેડંબા આનંદ પામી, કરાબ્યાં ખાન
 પાન,ખુશીમાં રહેતો સૌ સુખ લેતો,ખને થયાં ગુલતાન. ॥૪૩॥ એ રી-
 તે રાત્રીએ ત્યાં રહે છે,એક એકને મન ભાવે; અહમેશ સાંજે ઝુંપડીએ
 જઈ,ફળનિ ઝોળી આપો આવે. ॥૪૪॥ થોડે દહાડે ભીમનું વાન વળી-
 યું,સુખની વ્રતી નેટ;ઈશ્વર ઇચ્છાએ હેડંબાને,ગર્ભ રહ્યો છે પેટ. ॥૪૫॥
 મનુષ્ય જતીને દસે માસે,પુત્રનો પ્રસવ થાય;માયાવીને દસે દીવસે,પ્રસવે
 પેટ પ્રજય. ॥૪૬॥તેથી હેડંબાને દશે દીવસે,પુત્ર પ્રગટીયો સાર;ગરજ-
 ના કરી ઉજાજો ઉંચો;દારીએ ઝીલ્યો કુંવાર. ॥૪૭॥ બહુજ બળીયો
 જનમ્યો માયાવી,છે રૂપરૂપનો ધામ;હર્ષ થયો ભીમસેનને ભારે, પાડયું
 ગોડડગચ્છ નામ. ॥૪૮॥રમાડે જમાડે દીવશ કાઢાડે,પુત્રને જોઈ હરખા-
 ય;ગોડડગચ્છ ઘડીમાં નહાનોને, ઘડીમાં મહેરિ થાય. ॥૪૯॥ બોલે કાલુ

લાગે બહાણું, સુનોનમુકેલગાર; ક્ષણઆપવા ભીમને જુવું પડે, કંટાળો આવે
અપાર ॥ ૫૦ ॥ એવી રીતે દીવશ કહાડે, એવામાં શું થાય; હેડંબાને એક છે
ભાઈ, હેડંબાસુર રાય. ॥ ૫૧ ॥ હેડંબા વનથી દશ ગાઉ આધે, ઊતર દીશા
માંય; માંખણીયો પરવત સુંવાળો, મંક્ષીકા લેપશી જાય. ॥ ૫૨ ॥ ખાર
ગાઝિનો એછે ઉંચો, તેના ઉપર રહે છે; અયુતધરની તે પર વસ્તી, તે-
નું રાજ્ય કરે છે. ॥ ૫૩ ॥ તે પરવત પર દેવીનું ડેર, છત્રેશ્વરી મંમાય; તેનું
પુજન નીત્ય કરે છે, હેડંબાસુર રાય. ॥ ૫૪ ॥ ત્રણ પેહુડીથી પાપી લોકો,
દેવની પુઠે લાગે, શીવ વિષ્ણુને જીતવા માટે, અમર થવાનું માગે. ॥ ૫૫ ॥
તેણું પ્રદાન આપે ન દેવો, પાપી ન મુકે કેડો; દેવીએ જાણ્યું પાન્ડવ હૈં છે,
માટે લાલુ નવેડો. ॥ ૫૬ ॥ એવે હેડંબાસુર આળ્યો, પ્રેમે કર્યું પુજન;
એટલે દેવી પ્રગટ થયાં, દેઈ દીધાં દરસન. ॥ ૫૭ ॥ કહ્યું કે માગ્ય મા-
ગે તે આપું, શેવક છે તુ ખરો, હેડંબાસુર બોલીયો મા, અમર મુજને ક-
રો. ॥ ૫૮ ॥ એટલે હુતો જીતિ લાલુ પાતાળ સ્વર્ગને ભોમ; દેવી કહે
પાંચ ખત્રીશ લક્ષણા, પુરૂશનો કર હોમ. ॥ ૫૯ ॥ દૈત કહે તે કયાં હશે
મા, બોલી દેવી તેણી વાર; હેડંબા વનથી પશ્ચીમ દીશાયે, છે છેટે ગા-
ઉ ચાર. ॥ ૬૦ ॥ ત્યાં સરોવરના કીનારા ઉપર, ઝુંપડામાં પાંચ ભાત,
એક છે તેમાં છત્રીસ લક્ષણો, છઠ્ઠી એની માત. ॥ ૬૧ ॥ તે ઝુંપડી તું લા-
વેતો આવે, કામજ તારું થાય; પાપી કહે આજ રાતે લાલુ, ઓરે મારી
માય. ॥ ૬૨ ॥ વળણ. ॥ એમ કહીને એ રહ્યો, એવે થઈ મધરાત;
ન્યાસ વદનલ વાણી વદે, અસુર માંડે ઉતપાત;

કડવું ૮૧ રાગ રમણ રેકતાની ઓપાઈ.

બોલ્યા બોલ્યા, વૈશમપાયે વચનરે; સાંભળ સાંભળ, જનમેજે રાજ
નરે. ॥ ૧ ॥ હેડંબાસુર, ચોરી કરવાને ચડીયારે; કટી કશા, પરવત પર-
થી પડીયારે. ॥ ૨ ॥ ચાલ્યો ચાલ્યો, ગયો હેડંબા વનરે; ત્યાંથી ગયો, પ-
શ્ચીમ એક જોજનરે. ॥ ૩ ॥ આન્યું સરોવર, ઝુંપડી દીડી ત્યાંયરે; સ-
ત્ય લાગ્યું, દેવીનું કહેવું મનમાંયરે. ॥ ૪ ॥ પછી કીધી, ચોરી કરવાની
પેરરે; તે વેળાયે, ભીમ હેડંબાને ઘેરરે. ॥ ૫ ॥ પાપી બેઠો, ઝુંપડીએ કર-
વા તપાસરે; કાન માંડીને, ઉંઘતાનો ઓળખ્યો સ્વાસરે. ॥ ૬ ॥ પછી
સખી, ઝુંપડી છાતી સાથરે; આશપાશ ચાલ્યા, એવની વીશે બે હાથરે.
॥ ૭ ॥ બળવંતાયે, બહુજ પરાક્રમ માંડ્યું રે; જુપડી સુદ્ધાં, અશ્વનીનું ડગ

છુ કાહાડયુરે. ॥ ૮૧ ॥ ઉચકી લીધું, પોતાના એક કર માંય; ચોરી કરી
 ચાલ્યો તે તસ્કર ત્યાંયરે. ॥ ૮૨ ॥ આંચો પરવત. છલંગથી ઉંચો ચડી-
 ચોરે; ખાર ગૌ ઉંચો, કુદી પરવત પર પડીયો રે. ॥ ૮૩ ॥ જૈને જુપડી,
 મુકી વજ્રકોટ માંયરે; પછી ગયો, દેવીની પાસે ત્યાંયરે. ॥ ૮૪ ॥ માજી લા-
 ંચો, જુપડી પૃથ્વી કર ખોરી રે; દેવી કહે, છે ચાર નર એક ડોશીરે
 ॥ ૮૫ ॥ પાપી કહે, લાંચો છુ આખીન આખીરે; દેવિ કહે, છત્રી લક્ષ-
 ણો રહ્યો ખાટીરે. ॥ ૮૬ ॥ જ જૈને જો, તવ ચાલ્યો અસુર રે; બળતી
 મશાલે, જોવા ગયો ચે આતુરરે. ॥ ૮૭ ॥ કાટ ઉઘેડી, જુપડી ઉઘેડી ન્યા-
 રેરે; પ્રકાશ દીઠો, ચાર ભાઈ જગ્યા ત્યારેરે. ॥ ૮૮ ॥ પાંચમા કુંન્તા, જગ્યા
 તેતો દૈત જુએરે; ખડુ ભય પામ્યાં, ચોધાર આસુથી રૂવેરે. ॥ ૮૯ ॥ દ-
 હીતે દીઠાં, ચાર પુરૂષ એક ડોશીરે; પાછો કોટ, અડકાવી નીકળ્યો રો-
 શીરે. ॥ ૯૦ ॥ આંચો છત્રે, શ્વરી દેવીની પાસરે; સાચુ છે મા, કેમ કરું
 હવે કયાસરે. ॥ ૯૧ ॥ દેવી કહે, જ તુ ઉત્તર દીશાયરે; ંહાણું ંહાતાં
 સુધીમાં જો ભેગો થાયરે. ॥ ૯૨ ॥ તો તો લાવજો, નહીતો આવજો પાછો
 રે; કરશું ખીજ, પેરવી નહી રાખુ કાચોરે. ॥ ૯૩ ॥ એમ કહીને, કા-
 હ્યો અવળે પંથરે; દેવીને છે, દૈત મરાવવાનો તંતરે. ॥ ૯૪ ॥ રડે કોટ,
 વીશે માતને ભ્રાતરે; અસુરોનો, ભયપામી કરે કલ્પાંતરે. ॥ ૯૫ ॥ પછી ભીમ
 ને, સપનુ મુકયું મંમાયરે; જાણે મહારાં, મા ભૈના ચોરી થાયરે. ॥ ૯૬ ॥ હેડ
 ખાને, સ્વપ્ન થયું વણ ધાર્યુરે; મારા ભાઈનું, દુખ દેવીએ નીવાર્યુ રે.
 ॥ ૯૭ ॥ અમ્મર કરશ, જીતશે સઘળી ભોમરે; મારા દીયર, જોડોનો કર-
 વો છે હોમરે. ॥ ૯૮ ॥ માટે ચોરી, કરીને લેઈ ગયો ઘેરરે; એવું સપનું,
 આંચું, ને જાણી પેરરે. ॥ ૯૯ ॥ એવે પ્રભાત, થતામાં જગ્યો ભેમ
 રે; સપનું આંચું, તેથી પડ્યો છે વેમ રે. ॥ ૧૦૦ ॥ માંડી કહિ, હેડખા રા-
 જીને વાતરે; જાણે હાંઈ, ચોરાયા મારા મા ભ્રાતરે. ॥ ૧૦૧ ॥ હેડખાને,
 ડાખલો મળ્યો તતકાળ રે; મનમાં સમજી, ખોટી નહિ દૈત ખાળરે. ॥ ૧૦૨ ॥
 અધારામાં, ફળ મંગાવા ભીમ જાયરે; ખખર કાઢું, અમ લાગ્યું મનમાં
 યરે. ॥ ૧૦૩ ॥ ગયો ઝાળી, લેઈને સરોવર તીરરે; જુપડી નવ્ય, દીઠીને
 કંપ્યુ શરીરરે. ॥ ૧૦૪ ॥ બે ગૌ કરતો, સોધીને આંચો ઘેરરે; રડવા
 લાગ્યો, કયાં કરે સોધ્યાની પેરરે. ॥ ૧૦૫ ॥ હેડખા, ઘેલો કર્યો મને ગોરી
 રે; થઈછે મહારાં માતને ભ્રાતની ચોરીરે. ॥ ૧૦૬ ॥ તવ હેડખા, આવી
 મહેલની ખાહારરે; મેં કહ્યુ હતું, હઈલાવો ભરથારરે. ॥ ૧૦૭ ॥ તોલે
 નવ્ય, લાંચાં તે ભવીશ તમારે રે; થઈ ગઈ ચોરી, તેમાં શું જોર અમારે રે

૥૩૫૥ લેઈ ગયેલો, અસુર કોઈ ભક્ષ સાફ રે, હવેતો મન, વાળી બેસો
હું વારરે. ૥૩૬૥ ભીમસેન બોલ્યો; મ્હારે જીવાને શું કરવું રે; ખતાવ
મા ભઈ, નહીં તો બળી મરવું રે. ૥૩૭૥ બોલી હડ બા, એવું કર્યામાં શો સા
રે; નહોતાં મા ભાઈ, મનવાળો ભરથાર રે. ૥૩૮૥ ચાલો જઈએ, હસ્તીના
પુરતમ ઘેર રે; ત્યાં હું આવી, કઠિરવોને માફ ઠેર રે. ૥૩૯૥ ભોમ કહે
તુજ, કરતાં મુજમાં બળ જનું રે; મા ભાઈ વાના, રાજ્ય લેતાં હું લાભુ રે
૥૪૦૥ માટે મારા, માને ભાઈ સોધા આવ રે; તારે હઈયી, ગયાં માટે તુ
લાવ રે. ૥ ૪૧ ૥ બોલી નારી, મ્હારી ન કરશો વાત રે; હું શું જાણું,
જવો શોધી આવો બ્રાત રે. ૥ ૪૨ ૥ ભીમસેન બોલ્યો, જો તું આ-
વું ઓચરીય રે; તારે બારણે, ચાંતા ખડકીને મરીસ રે. ૥ ૪૩ ૥ કહે ના-
રી, તમારી ખુશી રજા ચાલી રે; ગટોરગછને, તેડીને ઘરમાં ચાલી રે;
૥ ૪૪ ૥ બેડી જઈને, જઈએ પુત્રજ લેઈ રે; ભીમે જાણ્યું, કામ્યની સગી
કેઈ રે. ૥ ૪૫ ૥ લાવ્યો કાષ્ટ, ચાંતા ખડકો તે વાર રે; પછી ધુંસ્કા, મુ-
કીને રડ્યો અપાર રે; ૥ ૪૬ ૥ માત બંધુ, સમાન્ય સગુ નહીં કોય રે; ક-
દી કાળે, નારી સગી નવ હોય રે. ૥ ૪૭ ૥ દેખે સુખડુ, ત્યાં સુધી તે સગી
થાય રે; માંને સગી, તે મુજ પેરે કુટાય રે. ૥ ૪૮ ૥ બને ગોરી, દેખીને મુ-
જ તુલ્ય ઘેલો રે, તેવા જનને, મુરખ માનવો પેહેલો રે. ૥ ૪૯ ૥ નારી કે
નિ. થઈ નથી ને ન થાય રે, દુખનાં બેલી, જાણવાં બ્રાત તાત માય રે.
૥ ૫૦ ૥ વનમાં મુકી, સુખી થવાને હું આવ્યો રે; તેથી મુને, દારાએ દુ-
ખમાં દુલાવ્યો રે. ૥ ૫૧ ૥ એવું બળું, રડીને બોલ્યો વચન રે; અગની
મુને, મુકી જ ગટોરગછ તન રે. ૥ ૫૨ ૥ વલણ. ૥ અગનિ મુજને મુકતું,
ઓરે મ્હારા તન; વ્યાસ વલ્લભ મુખ ઓચરે, સુણજો સ્નાતા જન.

કડવું ૮૨ રાગ સારાંગીના ચાલ

વધશમપાયે એણીપેરે બોલ્યા, સુણ જનમેજે રાય; વીસ્તારી તુજને સં
ભળાવું, આવપરવ મહીમાય. ૥ ૧ ૥ ગટોરગછને દયા આવી, મુખથી
બોલ્યો એમ; મારા પીતા અગની મુકાવે, કરું જનેતા કેમ. ૥ ૨ ૥ હે-
ડંબા કહે મુકી આવ જઈને, બોલ્યો ગટોરગછ વાત; કોણ લેઈ ગયું હશે
મ્હારા; તાત તણાં માત ભાત ૥ ૩ ૥ હેડંબા કહે કહીશ તુને, અગની જઈ
મુકી આવ્ય; ગટોરગછ કહે પછી મુકી, માતા તુ મને ખતાવ્ય. ૥ ૪ ૥ હે-
ડંબા કહે બાળક તું છે, ન ટકે પેટમાં વાત; ગટોરગછ કહે સમ તારા

કાઠને નહીં કહુ માત ॥૫॥ હોમ કરીને અમર લેવા, લેઈ ગયો તુજ મા-
 મો; ત્રીલોકનું એને રાજ્ય મળશે; તેમાંથી તમે પામો ॥૬॥ તે માટે હું
 નથી કેહેતી. તારા લાભને સાર; તુજ તાત કદી મરી જશે તો, શુ વળશે
 અધાર ॥૭॥ ગટોડગછ કહે વાર માતા, કહી માળથી ઉતરીયો; ઉઘાડી
 તરવાર લઈને આવ્યો, તાત કને ક્રોધ ભરીયો ॥૮॥ ઓરે પીતાજી ઓ-
 રે પીતાજી, તમે નથી જરા પાકા; આવો માહારી માને મારો, ખતાવુ દા-
 દીને કાકા ॥૯॥ એમ કહીને ખડગ આપ્યું, હેડંબા સાંભળી ત્રાસે; હાથ
 ઝાલી ભીમને ખેંચી લાવ્યો, હેડંબાની પાસે ॥૧૦॥ મુસ્તક છેદો મહા-
 રી માતાનું, શા સારુ ભય પામો, તમારા ભ્રાતને તમારી માતને, લેઈ જ-
 યો મુજ મામો ॥૧૧॥ એમ કહ્યું પણ ભીમ ન મારે, ગટોડગછ બાજ્યો
 ધાઈ; હેડંબા તવ રડવા લાગી, પેટ ઉઠ્યું પીતરાઈ ॥૧૨॥ છાની વાત
 તો ફાટી ગઈ, હવે શી રીતે સાંધું; અરેરે મહારૂં પેટજ ઠાહોયું, ત્યાં
 ક્યાં પાટો બાંધું ॥૧૩॥ પેટ ફુટ્યું તેનું કરમ ફુટ્યું, ગટોડગછ રીસ ધા-
 રે, ઝાલ્યો માનો ચોટલો ને, ગડદા પાટુ મારે ॥૧૪॥ શંખણી માતા દુઃ-
 ખની દાતા, છેક છકી ગઈ છાકે; સાસરીયાનું ભુકું કરીને, પીએરીયાનું
 તાકે ॥૧૫॥ તેથી બીજી શંખણી, કંઈ જે નાર પીઅરવાશી; તે તો ન-
 કંની ભોગવનારી, સાતે જનમ નીરાશી ॥૧૬॥ જે પ્રેમદાને પીઅર બહા-
 લું, તે તો ધર નવ માંડે; કાંતો તે રહે વાંજણી કે, કાંતો તે રાંડ રાંડે ॥૧૭॥
 પોતાના પતીને મરતાં લગી, તું તો હા કેહેનારી; માટે ન મુકું જીવતી હું,
 તુજને નાંખુ મારી ॥૧૮॥ એમ કહીને મારજ મારે, અતીશે આકળા
 થયો; એટલે ભીમે વછોડી નાંખી, એને આધો લઈ ગયો ॥૧૯॥ પુણે
 જઈ સમજવ્યો એને, ઓરે મારા સુત, તારા મામાનું ધર જણ્યા વણુ,
 શું થયો આકળો ભુત ॥૨૦॥ ક્યાં ધર એનું ક્યાં ગામ એનું, જ્યાણા
 વીના શું વળે; ક્યા જઈએ ને ક્યાંથી લાવીએ, માતને ભાત ક્યાં મળે
 ॥૨૧॥ ગટોડગછ કહે વાત સાચી, ભુત થઈ બહુ મહારી; એના પેટમાં
 પેશીને પાછો, વાત લેવું છું વીચારી ॥૨૨॥ એમ કહીને આવ્યો જરૂ-
 ખે, માને રોતી જોઈ રડીઓ; અરેરે મેં તુજને મારી, ખોળામાં આળોટી
 પડીઓ ॥૨૩॥ હેડંબા કહે તું નહીં દીકરો, હું નહીં તારી માય; ઉઠી
 જ મારા ખોળામાંથી, હડશેલો મુક્યો ત્યાં ॥૨૪॥ તો પણ પાછો પ-
 ડ્યો ખોળામાં, રોયો હૈંયા ફાટ; ઓ માતા હું ભુલ્યો મુક્યો, દારણ વા-
 જ્યો દાટ ॥૨૫॥ એમ કહીને ધુંશકા મુકે, હાથું રહે નહીં હાથ; એટલે
 માતાને હથ આવી, દાવ્યો રૂદ્યા સાથ ॥૨૬॥ જો બેઠા તે મુજને મા-

રી, રાખવા તાતનો ટેક; મેં તને કહ્યું તે કહી દીધું, બાપ બેટા થયા એ-
ક. ॥ ૨૭ ॥ એક થઈને જવો લઈ આવો, ત્યારે તો ભુક્તીના સાચા; જે
જઈને લઈ આવો નહીતો, બાપ બેટા બે કાચા. ॥ ૨૮ ॥ ભીમ કહે ભુ-
ડી એમ શું બોલે, હું ને તું તઈઆર થઈએ; માસરૂં મને જેવાનિ ઇછા,
છોકરા સુદ્ધાં જઈએ. ॥ ૨૯ ॥ ગટોડગછ કહે ચાલો માતા, મારે જવું છે મો-
સાળ; હેડંબા કહે તાત તારો, કરે મુજ આતનો કાળ. ॥ ૩૦ ॥ ભીમ કહે
મને સાળો બહાલો, તેનાથી કેમ વઢાય; ગટોડગછ કહે તોફાન કરેતો, મા-
રે જેયા જેવું થાય. ॥ ૩૧ ॥ મહારા બાપની સાથે બાબુ, કલેશ બને જેયા
જેવો; વળી મહારો મામો એમના કરતાં, નહી હોય હારે તેવો. ॥ ૩૨ ॥
હેડંબા કહે તારા પિતાને, કેઈ નથી જીતનારા; હીંચકા નાંખી મુને દે-
ખાડયા, દાહાડે ગગનના તારા. ॥ ૩૩ ॥ ગટોડગછ કહે મામાને ભાણેજ,
મળીને ચાલ્યે તે કરિએ; ભીમ કહે કહોતો સમ ખાવું, ઉઠો આપણે પ-
રવરીએ. ॥ ૩૪ ॥ ગટોડગછ કહે ઉભી થા માતા, કહીને કરી તઈઆર; તઈ-
ણે હળીમળી નિકળ્યાં તે, માંખણીએ ગયાં સાર. ॥ ૩૫ ॥ બાર ગાઉનો
પરવત ઉંચો; સુંવાળો માખણ જેવો; હેડંબા કહે આ પરવત પર, મા
ભાઈનો સોધ લેવો. ॥ ૩૬ ॥ ભીમ કહે ક્યાં થઈને ચડવું, હેડંબા બોલી
વાત; છત્રંગ મારીને ઉતરે ચઢે, બળવંત મારો આત. ॥ ૩૭ ॥ ચડવા ઉ-
તરવાનો મારગ નથી, એરે મહારા નાથ; ભીમ કહે કે ઉપર ચડવું, તે
તો તારે હાથ. ॥ ૩૮ ॥ તવ હેડંબાએ ચઢાવવાને, કરી માયા કળ કુંચી
શીશ ધુણાવી પાશાણ પછાડ્યું, થઈ દ્વાદશ ગાઉ ઉંચી. ॥ ૩૯ ॥ પગ
પાની લગી કેશ લાંબા, જડા વાંસડા જેવા; દસ ગજ લાંબા દંત એના,
પોહોળા પાવડા તેવા. ॥ ૪૦ ॥ દરવાજા જેવડું મુખ જેવું, ના-
સ્કોરાં ઘંડાળાં, શરીરનાં જે રૂવાડાં તે, જાણે જંગલનાં જાળાં. ॥ ૪૧ ॥
વ્રક્ષના થડ સરખી આંગળીઓ, દસ થડ જેવા ખંભો; ભીમે જણ્યું
નોહ્ય હેડંબા, આતો મ્હોટો હેડંબો. ॥ ૪૨ ॥ એવે ગટોડગછ કેશને વળ-
ગ્યો, ચઢી ગયો સુંસોટ; પરવત પર જઈને એ બેઠો, મ્હા બળીયો ચડી
ચાટ. ॥ ૪૩ ॥ પછી ભીમ પણ ચોટલો બાજ્યો, પરવત ઉપર ગયો; ગટોડગ
છ હેડંબાનો, ચોટલો બેકર સહો. ॥ ૪૪ ॥ બેચાર આંમટા હાથે નાંખ્યા;
પછી વઘો પેર; જવો પીતાજી મહારા મામાને, મારી નાંખજે ઠેર. ॥ ૪૫ ॥
હેડંબા સાંભળીને અકળાઈ, હંચી ને નીચી થાય; ગટોડગછે દબાવી દી-
ધી, ઉભીરે શંખણી માય. ॥ ૪૬ ॥ ભીમ કહે બોલશે નહી બેટા, પાછળ
પસ્તાઈ મરશું; રખે ન્હાની થઈ જશેતો, કેમ કરી ઉતરશું. ॥ ૪૭ ॥ ગ-
ટોડમછ કહે સુણો પીતાજી, હંચી નીચી છો થાય; એનાથી ચોટસો અ

હો ત્યાં લગી, નહાનિ નહિ થવાય. ॥૪૮॥ તે વાતની ચોંતા નવ કરશે,
 અસુરના પ્રાણ હરજે; મારા મામાને મારીને મ્હારું, મોસાળ ઉજડ
 કરજે. ॥ ૪૯ ॥ તમે ન જાઓ તો ચોટલો ઝાલો; હું જઈ મામાને મા-
 રું; ભીમ કહે હું જવું છું બેટા, એતો નહી કામ તારું. ॥૫૦॥ એમ કહી
 ચાલ્યો પ્રકોદર, વીચાર કરતો મન; એવે દેવીનું ડેરું દીઠું, જઈ ક્યાં
 દરશન. ॥૫૧॥ ખડખડ દેવી હસી પડીયાં, બોલ્યાં મુખ વચન; મેં તારા
 ભાઈની ચોરી કરાવી, તને તેડાવ્યો તન. ॥૫૨॥ તારો સાળા મને દુખ
 દેઈ, અમ્મર માગે આજ; અમ્મર આપું તો અધ્રમ કરે, ત્રીલોકનું લે રા
 જ. ॥ ૫૩ ॥ એવા અસુર જાતિને તો, અમ્મર કેમ અપાય; ભીમ કહે
 આપવું નવ જોઈએ, ચોરે મારી માય. ॥૫૪॥ દેવી કહે આપું નહીનો,
 કેડો લેઈ કરે કહેર; માટે તુજને તેડાવ્યો છે, પાપીને મારવા ઠેર. ॥ ૫૫ ॥
 સાંભી વાતો પછી તું કરજે, પેલા કોટમાં જાને; જઈને જોલો આવજે તું,
 મળી આવ તારી માને. ॥૫૬॥ એવું સાંભળી ભીમ ચાલ્યો, કરતો દોડા
 હડીઓ; વજૂકોટ દેખીને કુદ્યો, ઉછળીને મહી પડીયો. ॥૫૭॥ ચાર ભાઈ
 બાજ પડયાને, કુન્તા કહેતું ક્યાંથી; ભીમ કહે ઓ માતા મારી, આવ્યો
 જત્રામાંથી. ॥૫૮॥ કુન્તાજી કહે બળી જત્રા, નાશી જતું તંન; રાક્ષસ હમારું
 ભક્ષજ કરે, તને થશે વિધન. ॥૫૯॥ બેટા તું હઠશ જીવતોતો, કરોશ કીયા
 હમારી; માટે હઠથી તું ઝટ જ નાશી, કરે પ્રભુ સાલ તારી. ॥૬૦॥ ભીમ
 કહે મા ધીરજ રાખો, કડું જવાડવા પેર; ભક્તી કરી મને શક્તા અ-
 પાવો, દુષ્ટને મારું ઠેર. ॥ ૬૧ ॥ વળણ ॥ એમ કહીને ચાલીયો દેવીને દરબા-
 ર; વલ્લભ કહે મહી પેશીને, બંધ કર્યાં બે દ્વાર.

કડવુ ૮૩ રાગ રામગરીની છાયા

વૈશમપાયે એણીપેર બોલ્યા, મુણ જનમેજે રાય; વીસ્તારી તુજને
 સંભળાવું, આવપરવ મહીમાય. ॥ ૧ ॥ દેવીના દેરાનાં દ્વારજ દીધાં, સાં
 કળ ભોંગળ દેઈ; પછી પુછવા લાગ્યો શક્તિને, કહો તે કડું ખુસી લેઈ
 ॥૨॥ દેવી કહે બેટાં દઈત્યને મારો, એનાં કુકર્મ અધોર; ભીમ કહે આવ
 મળતું નથી મા, નથી શરીરમાં જોર. ॥૩॥ સવારનો મને ભુખ લાગી છે,
 શક્તી કહે સ્થીર રહેજે; તને સોંધી પાપી આવનો હશે, નઈવેદ માગી લે
 જો. ॥૪॥ ભીમ કહે હવે તુકની કીયા મા, નીરવરતી વંત થયો; આનંદ
 પામીને દેવીના ડેરામાં, લાખો થઈ સુઈ રહ્યો. ॥૫॥ એવે હેડ બાસુર આ

ઓ, ઠેલ્યાં દેવીનાં દ્વાર;ઉઘેડો માજી હું આવ્યો છું, કહું બધા સમાચાર.
 ૨.૥૬૥ જીણે શબ્દે ભીમશેન બોલ્યો, ઉઘડશે નહીં દ્વાર;તુજ કાજ અ
 મ્મર ભેયું કરું છું, એ મારા કુંવાર. ૥૭૥ હેડ બાસુર થયો રાજ, મા-
 જી પાછો વળીએ; છત્રીસ લક્ષણાને બહુ સોધ્યો, કે સ્થળે નવ મળીયો.
 ૥૮૥ જીણે શબ્દે પ્રકોદર બોલ્યો, એતો પડ્યો બહુ ભેદ; એના વતી
 નું માગું તેટલું, દે મુજને નૈવેદ. ૥૯૥ અસુર કહે માગી લ્યો માજી, કા-
 જજડું થાય ટાહાડું; ભીમ કહે ખરોખર ધીનો, સોમણનો લાવ્ય લાડું.
 ૥૧૦૥ મીઠા મશાલા નાંખેને માંહી, સો બેડાં જળ તણું; બાકળામા તો
 લાવને તું, પચીસ મણ જ ચણા. ૥૧૧૥ અસુર કહે વારમાજી, રાજ થઈ ગ-
 યો ઘેર; પચીસ મણ ચણાને લાડુ, કરાવ્યો ભલી પેર. ૥૧૨૥ વાજતે
 ગાજતે નૈવેદ લઈને, આવ્યા દેવીને ડેરે; એ માતાજી લાવ્યા સામગ્રી, દ્વા-
 ર ઉઘેડો આ ફેરે. ૥૧૩૥ જીણે શબ્દે ભીમશેન બોલ્યો, નથી ઉઘેડ્યાનું
 કામ; ખારથી આરતી પુજ કરીને, ધાખામાં જાઓ તમામ. ૥૧૪૥ એ ધા
 બાપર ચઢીને સરવે, અંબે અંબે ભાખે; ધાખામાં છે ગોખલો તે, નૈવેદ
 એમાં નાંખો. ૥૧૫૥ પાપેહેલો લાડુ પછી ચણા, તે પછી રેડો પાણી; મણ ચ
 ણા તમે રહેવા દેજે, અંબેના બાકળા જાણી. ૥૧૬૥ તે મુઠીઓ ભરીને ઉ-
 છાળા, કેહેજે કોણ બળવીર; એટલે અમર લેઈને આવું, રાખજે રૂદે ધી-
 ર. ૥૧૭૥ એવી આપી આગના તવ, દ્વારે કર્યું પુજન; આરતી ઉતારીને
 ચાલ્યા, ધાખા ઉપર સહુજન. ૥૧૮૥ ઘંટ વગાડે ચીચીયા પાડે, માતાજી
 અમર દેજે; નૈવેદ ગોખમાં નાંખીએ તે, છત્રેશ્વરી મા લેજે. ૥૧૯૥ ભીમે
 જણ્યું ભોમી પડશે, નો કચરાળા થાશે; હાથે લેઈ ખાતાં વાર લાગે, બ
 હુ વેળા વહી જશે. ૥૨૦૥ એવું જાણી ઉભો થયો, પ્રાક્રમ સોચી કહા
 ડયું; લગોટું ઢીલું મોટું જહીલું, કરીને ગોખલે માંડયું. ૥૨૧૥ તવ અસુ
 રે ટોપલા લીધા, અંબે અંબે ભાંખે; ભોગ લેજે મા ભોગ લેજે મા, કહી
 કહી લાડુ નાંખે. ૥૨૨૥ તેવાજ એના મુખમાં પડે, ભીમને ભલા ભાવે;
 ગળામાં પડે તેવા ગળે, દંત દેઈ નવ ચાવે. ૥૨૩૥ એમ જમ્યો સોમણ
 નો લાડુ, કાંઈ રહી નહીં મણા; પછી ટોપલે ટોપલા લેઈ, ગોખમાં નાંખ્યા
 ચણા. ૥૨૪૥ તે ચોવીસ મણ ખાઈ ગયો, નૈવેદ ભલે રૂ જાણી; પછી અસુર
 લોકે રેડયું, પીધું સો બેડાં પાણી. ૥૨૫૥ પછી જે મણ ચણા રહેલા, તે-
 ની મુઠીયો વાળે; કોણ બળવીર કોણ બળવીર, કહી કહીને ઉછાળે. ૥૨૬૥
 સુત સતીનો ખાઈ પી રહ્યો, દેવીને પડ્યો પાય; કહો હવે આજ્ઞા શીછે,
 એરે મહારી માય. ૥૨૭૥ દેવી કહે દીકરા યુવ કરી, મારો દુષ્ટને ડેર; ભીમ

કહે યુધ કરતાં હાઈ, ત્યારે શી કરવી પેર. ॥૨૮॥ દેવી કહે વઢતાં હારેતો,
 આવજે લૈ અનુકુળ; આવીને પાછો જૈ થજે શામો; આપીશ હું તરસુળ
 ॥૨૯॥ ભીમ કહે વાઝ મંભાયા, જૈ ઉઘેડયાં દ્વાર; હું છું બળવીર હું છું
 બળવીર, કહીને નીકળ્યો બહાર, ॥૩૦॥ આવો ધાખામાંથી ઉતરો હેઠા,
 લેવરાવું અમર ખાધા; હું છત્રી લક્ષણો નર આવ્યો; લાડુ ને ચણા ખાધા
 ॥૩૧॥ જોઈને અસુર વીરમય પામ્યા, આતે ખાનારો કેવો; અમરવાળી
 કયાં ગઈ દેવિ, આતો નીકળ્યો દેવો, ॥૩૨॥ રાક્ષસ રાક્ષસણીયો સહુ ખી
 ધાં, કાળજાં નથી કાઠાં; ધાખામાંથી પડતાં મુકી, જીવ લૈ લૈને નાઠાં. ॥૩૩॥
 એકલો હેડંખાસુર રહ્યો, એતો અંતી કોઢે ચડીયો; કમ્મર કશીને દંત
 ટશીને; ધાખા ઉપરથી પડીયો. ॥૩૪॥ ભીમના સનમુખ એતો ઉભો,
 કીધી કરાડી કેવી; કોણ છે તું કોણ છે તું. ભીમ કહે હું બનેવી. ॥૩૫॥
 અસુર કહે બોલ વીચારી, ખાધા તેં મહારા લાડુ, નથી માલ હરામનોતે,
 જોને સુંસરા કહાડુ. ॥ ૩૬ ॥ વળણુ ॥ લાડુ કહાડુ સુંસરા, જોતું મહા-
 હરા હાથ; વ્યાસ વહ્નલ વાણી વદે, ભીમ ભજ્યો ભીમનાથ. ॥

કડવું ૮૪ રાગ યોપાઇની ચાલ.

બોલ્યા વૈશંભપાથે વચન, સાંભળ જનમેજે રાજન; બંને યુધના ક
 યા મનસુખા, દંત પીશી સામા સામી ઉભા. ॥૧॥ શોભે બેજણ જુગલ
 જોડા, જણે ગડ લંકાના ટોડા; બેઉ બળીયા સુરાના સાથી, જેવા ઇંદ્રના
 ઘરના હાથી. ॥૨॥ જણે પાતાળના કાળા નાગ, જેવા વગડાના કેશરી
 વાઘ; રાતા તાતા બે મદના ભરેલા, જણે હાંડ ચોમાસુ ચરેલા, ॥૩॥ ધા
 યું યુદ્ધ કરવું આરંભ, સામાસામી ઠોકે બેઉ ખંભ; એક એક પર ખુન-
 સ કરતા, દાવ જોઈ જોઈ ડગલાં ભરતા. ॥૪॥ પછી મેઘની પેરે ગાળ્યા,
 દોટ મુકી લથથામથથી બાળ્યા; એક એકને મારે ધીક, કરકડે પાંસળાં
 આવે હીક. ॥૫॥ નાંખે મોઢાની કારમી ચીસ, લડાડે ખભા શીશેશી-
 શ; દયા દલમાં ન રાખે લેશ, એક એકના ઝાલે કેશ. ॥૬॥ કરે ગડદા
 પાટુના ભડાકા, ભાંગે હાડ તે થાય કડાકા; હેડંખાસુરની જે નારી, જુએ
 મેહલમાંથી બેઠી બારી. ॥૭॥ બેઉને પરશેવા ઉતરે દીલે, ભીમ ગડદા
 વજ્જર પાસે ઝીલે; ભીમ મારે તેમાં નહી ભુલ, પણ અસુરને મન
 અડયું ખુલ. ॥૮॥ બાળ્યા બંરાબર જેવા પાડા, પગે પડ્યા પરવતમાં
 ખાડા; તડતા વડતા ને પડતા ધરણ, આંટીધુડીથી ફેરવે ચરણ. ॥ ૯ ॥

એવે પાપીનું પ્રાકમ આલ્યું, ભીમના પગ વચ્ચે મુસ્તક વાલ્યું; ઉપાડી ફે-
 કી દેવા ખેલ કીધો, ભીમે કટી ગ્રહી ઉચકી લીધો ॥૧૦॥ ઉધો ઉચ-
 કયો આણી મ્હોટી ઘાંટી, પાપીયે ગળે નાંખી પગ આંટી, એટલે બેઉ
 જણા અડખડીયા, ગભરાયાને ધરણ પડીયા ॥૧૧॥ પડી ગડખડીને ઊ-
 ભા થયા, કોઇ પાછા પડી નવ જાય; એવે વઢતાં બેઠો દુષ્ટ ધરણ, દાવ
 બેઠ જાલ્યો ભીમનો ચરણ ॥૧૨॥ ઉચકી માંથે ફેરવી નાંખ્યો હેઠો, હે-
 ડંખાસુર રૂઢીયા પર બેઠો; દુષ્ટ દયા દલમાં નવ ધારે, મ્હોમાં ધુળ ભરી
 ગડદા મારે ॥૧૩॥ અલ્યા આ મોઢે ખાધા લાડુ, ચણા સહીત સુંસરા
 કાહાડુ; એમ કહી ગળે દીધો નક્ષ, ભીમનાં ઉંચાં ચડીયાં ચક્ષ ॥૧૪॥
 નસો તણાઈ દખાયા ટોટા, મ્હોડે આવીયા ફેંણ ફીસોટા; એનો જીવ ર-
 હયો નહી હાથ, તે તો જાણીયું દ્વારીકાં નાથ ॥૧૫॥ રાગ દોહરાની ચા-
 લનો ઢાળ* ॥ દીનાનાથે વાત જાણી, વેણ શેદેવનું નડશે; રખેને એ
 ભીમ મરે તો, મ્હારે મરવું પડશે ॥૧૬॥ એવું જાણી દયા આણી, પ્રભુ
 ન જાય ચુકી; પોતાના સામ્રથ તણી એક, કળા ભીમામાં મુકી ॥૧૭॥
 તવ ભીમશેનને જોર આળ્યું, મારો મારો ભાખ્યો, પગની આંટી દુષ્ટને
 દીધી, ગગન ઉછાળી નાંખ્યો ॥૧૮॥ પાપી ઉંચો ઊછળ્યો કે, ઉઠી ના-
 ઠો ભેમ; છત્રેશ્વરીને જૈને નમ્યો, માતાજી કર કેમ ॥૧૯॥ દેવી કહે ડ-
 રતો નહી બેટા, લે મ્હારું ત્રીસુળ; જ જૈને માર્ય પાપીની રહે, જશે સમુ-
 જી મુળ ॥૨૦॥ એવામાં ઉચેચી હેઠો, હેડંખાસુર પડીયો; ત્રીસુળ લૈ
 ભીમ નીકળ્યોએ, મેઘ નાદે ગડગડીયો ॥૨૧॥ પાપીયે દીઠો ત્રીસુળ સા-
 થ, અતા થયો ઉચાટ; જાણ્યું કે આ છત્રેશ્વરી દેવી, ઘડાવે મ્હારો ઘાટ ॥
 ૨૨॥ એમ જાણીને નાશી જવાનું, મન પાપીએ કીધું; એટલામાં ભી-
 મે દોટ મુકી, છાતીમાં ભોંકી દીધું ॥૨૩॥ ત્રીસુળ તરેહવાર ભોંકાયું,
 પ્રાણજ ઉંચો ચડીયો, સુદ્ધીને શક્તી ગઈ શરીરની, ઢળીને હેઠો પડીયો
 ॥૨૪॥ તેવો ભીમે પગ પાપીનો, પગ તળે દાખી રાખ્યો; ખીજે જાલ્યો
 હાથમાં ને, ઉભો ચીરી નાંખ્યો ॥૨૫॥ પછી પોતાની મટી ઊદાશી,
 જીવ નીરવરતીમાં પેઠો; હાથ હાથ જીભ્યા ખહાર નીકળે, સ્વાસ ખાવાને
 બેઠો ॥૨૬॥ એટલે હેડંખાસુરની નારી, ખારીથી ઉતરી ધરણ; જોજો
 જાડ મ્હારા સ્વામીનું, તે તો કર્યું છે મરણ ॥૨૭॥ પણ સો બંધવની
 બેન હું છુ. તારી ગતી કર માઠી; વહેરે વહેર લેઉ તો ખરી, અમ કહીને
 નાઠી ॥૨૮॥ ભીમને તો સ્વાસ માતો નથી, છોને બોલી ગઈ નાર; એવે
 પરવત પરથી પડીને, નાઠો અસુર પરીવાર ॥૨૯॥ પછી ભીમનો સ્વા-

સ વળીયો, ગયો દેવીની પાસ; દ્યોરે માતાજી ત્રીસુળ તમો, દુષ્ટનો
કીધો નાશ ॥૩॥ વળણું ॥ નાશ કર્યો મા દુષ્ટનો, લે આવું માત ભાત;
વ્યાસ વહ્નિ વાણી વદે, પ્રસન્ન થઈ જગ માત.

કડવું ૮૫ રાગ સાખાની ચાર.

વૈશમપાયે એણીપિરે બોલ્યા, સુણ જનમેજે રાય; વીસ્તારી તુજને
સંભળાવું, આવ પર્વ મહીમાય ॥૧॥ માતને ભ્રાત લેવાને ચાલ્યો,
મહા બળીયો ચડીચોટ; બળ કરીને ખંભ પછાડી, ચક્રચુર કીધો ઢાટ ॥૨॥
ચાર ભાઈને કુન્તા માતા, પાંચને કાહાડ્યા ખહાર; છયે ગયાં દેવીના ડે-
રામાં, જૈ કર્યો નમસ્કાર ॥૩॥ એટલે બોલ્યાં છત્રેશ્વરી, પોતે હસ્તે મુ-
ખ; ધન્ય છે તારા દીકરાને, ધન કુન્તા તુજ કુખ ॥૪॥ જણવો તો હ-
રીજન જણવો, કાં દાતા કાંસુર; ત્રણે લક્ષણ ના સુત તારા, આશીશ દે
મુજ ઉર ॥૫॥ તવ છયે જણ ચરણ લાગી, ત્યાંથી થયાં વીદાય; પરવત
પરથી ઉતરવું છે, હેડંબા ભણી જાય ॥૬॥ જતાં ભીમે મન વીચાર્યું,
સાથે છે માત ભ્રાત; આટલા દહાડા છાંની રાખી તે, ઉઘાડી પડશે વાત
॥૭॥ એમ ધણે મનમાં સરમાયો, થોડો આગળ ચાલ્યો; ગટોડગછને
ઉઠાડીને, ચોટલો ભીમે ઝાલ્યો ॥૮॥ જ બેટા તારા કાકાને તારી, દા-
દીને લાબ્ય તેડી; હેડંબા ઉભી ઉભી રહે મહારં, પીયર નાંખ્યું ફેડી ॥૯॥
એવે ગટોડગછ તેડવા ચાલ્યો, હર્ષ ધણેરો ચડીયો; કાકા કાકા એ પ્રથ
માતા, કહી જૈ ખહાજી પડીયો ॥૧૦॥ કુન્તાજી કહે કોણ છે આ, શેદેવ
બોલ્યા વચન; શેદેવ કહે માતા તમારા, ભીમસેન તનનો તન ॥૧૧॥ કુ-
ન્તાજી કહે ક્યારે પરણ્યો, કેમ જુઠું વેણ કાહાડે, એ મા ગોળ ધાણા
વેંચવાનું, કહ્યું હતું તે દોડે ॥૧૨॥ કુન્તાજી કહે બાર માસ થયા, કેમ
વધે ધર શુભ; દ્વાદસ માસમાં આવડો મ્હોટો, ક્યાંથી હોયે પુત્ર ॥૧૩॥
શેદેવજી કહે સુત માયાવી, નાહાનો ને મ્હોટો થાય; ગટોડગછ કહે સાચી
છે વારતા, એ મ્હારિ પ્રથ માય ॥૧૪॥ એવી રીતે વાતો કરતાં, સ-
રવે આવ્યાં ચાલી; બે ભુજે ભીમે ઢશ ગ્રહેલા, બેઠો છે નીચુ ઘાલી
॥૧૫॥ ચાર ભાઈને પાંચમી માનું, વહુ જોવા મન મોહ્યું; હેડંબા ઊ-
ભી શરીર તેનું, વાંકાં વળીને જોયું ॥૧૬॥ અરજુન કહે ભીમ વીરા,
કોણ ઊભી આ નારી; ભીમ કહે શું જણીન પુછે, લે એતો વહુ મ્હા-
રી ॥૧૭॥ સેજ કહે વાઘેણ કહીતી, તે આ વાઘેણ વનવશી; કુન્તા

કહે આ વહુકે વહુડો;કહી પડ્યાં સૌ હશી. ॥૧૭૥॥ કુન્તાજી કહે સાબશ બેટા, તુજ લાયક છે નારી; ભીમ કહે હવે ઉતરો હેડાં, મુકો મરકરી મહારી. ॥૧૭૭॥ ડોશી કહે શી રીતે ઉતરવું, ગટોડગછ કેહેડ ખાંધે; આ વો માતા હું ઉતારું, કહીને લીધાં ખાંધે. ॥૧૭૮॥ વાળને વળગી ઉતર્યો હેડો, હેડખાનો તન;નીચે મુકી પાછો ચઢીયો, ઉંચો ત્રણ જોજન. ॥૧૭૯॥ પછી ખાંધે લીધા ધરમને, બહુ જોરાવર કાહાવ્યો;નીચે ઉતરી કુન્તા પાસે, મુકીને ઉપર આવ્યો. ॥૧૮૦॥ શેદેવ નિકુળ અરજીનજી તે, ઉતર્યા પોતાને આપ; ભોમી ઉભા હેડખાને જુએ, ભય ભાસે ઓ ખાપ. ॥૧૮૧॥ રશા ગટોડગછે ચોટલો ઝાલ્યો, ઉતરી પડો તાત; તવ ભીમ બળીયો તર્ત ઉતર્યો, વરને જુએ માત બ્રાત. ॥૧૮૨॥ નિચું ઘાલી ભીમ ભોમી ખણે, કુન્તાતો વીશમય હોતી; હેડખાસામુ ને ભીમના સામું, વારમ-વાર એ જોતી. ॥૧૮૩॥ એવે ગટોડગછ હેડખાને, ગળે ખાજ વઘા વાણી;ઓ માતા કામ પુરણ થયું,હવે થઈ જ નહાની. ॥૧૮૪॥ તવ હેડખા સુક્ષમ બની, મહા રૂપવંતી રાણી; રડતી કુન્તાને ચરણે લાગી,લજ્યા જોડાને તાણી. ॥૧૮૫॥ કુન્તાજી કહે કેમ રડે છે, નેત્રે ભરેછે નીર; હેડખા કહે ઉજડ થયું, પીછર મુઓ વીર. ॥૧૮૬॥ તમારા પુત્રને પેહેલું કહ્યું તું,લાવો મા ભાઈ ઘેર; તો કહ્યું માન્યું નહીને મહારું,ઉજડ કર્યું પીછેર. ॥૧૮૭॥ કુન્તાજી કહે થવા કાળે, થઈ ગયું વહુવારું;હવે મીથ્યા સોરા કરીને,કાળજી ખાળે તહારું. ॥૧૮૮॥ હેડખા કહે કાણુ કુજતી, પીછરનું ભુંડુ ધારે;સત્તામાં રહીને ભાઈ મરાવ્યો, લાન્છન આવ્યું મહારે. ॥૧૮૯॥ જગતમાં શું મોહું બતાવું,ભીમ કહે સુણ ગોરી;તારો ભાઈ મુઓ તો ભલે, ઠમ કરી પર ચોરી. ॥૧૯૦॥ ગટોડગછ કહે ઠીક થયું, હવેતો ચાલો ઘેર;હેડખા કહે એને માર્યામાં,થયું વધારે ંહેર. ॥૧૯૧॥ માટે દીયર જોડને સાસુ,ચાલો મહારે મુકામ;મન ભમ્યુને ભીમ બોલ્યો,નહી આવે તુજ ઠામ. ॥૧૯૨॥ એ છે હરીજન રેહેશે વનમાં, ફળ ફળાદીક ખાશે;સંસાર સુખમાં એ નવ આવે,ગોવીંદના ગુણ ગાશે. ॥૧૯૩॥ હેડખા કહે ંહેર વક્યું છે,ફરીથી ચોરી થાશે;ભીમ કહે કાણુ ચોરી જનારું,ચોરાશે તો સોધાશે. ॥૧૯૪॥ એવા આંકા ભીમે વાળ્યા, બોલ્યા કુન્તા સતી;ઓ વહુ સાચા વારતા છે, અમે તો આવતાં નથી. ॥૧૯૫॥ મનમાં તો મહા માહુ લાગ્યું,જવા રહ્યાંતાં ટાંપી;ભીમ સરોવરપર તેડી ગયો, જુંડી ત્યાં ખાંધી આપી. ॥૧૯૬॥ જતું છું માતા ફળ મોકલુ છું, ઊઠર ક્રુધા તમારી;હું કદી નાતું ને દહીત આવે,ચીંતા ન કરશે મહારી. ॥૧૯૭॥ કુન્તાજી કહે જવો બેટા,આવજો પાલવે

ત્યારે;દયા કરી ફળ મોકલી દેજે,પેટ છે પાપો અમારે ॥૩૯॥ વારૂ વારૂ
કહીને ભીમ આલ્યો, ભય કુવામાં નાંખ્યો;હેડંબા વનમાં જઈ બેઠો,એક
અસુરને ભાંખ્યો ॥ ૪૦ ॥ જોડ્યા મહારાં માલાઈને ત્યાં, જલુ પડતુડું
મહારે;અહંમેશ ફળાનિ ઝોળી ભરીને,ત્યાં આપી આવવાં તારે. ॥૪૧॥
એવી આગના કરાને રહ્યો,વાયુ તણે સંતાન;પ્રથમ પસ્તાયો હતો પણ
ભુલી ગયો બધુ ભાન. ॥૪૨॥ ખાય છે પીયે છે ખુશી રહે છે,ચીંતા ધ
રે નહી રતી;દહીત સંગે ફળ મોકલે છે, પોતે તો જતો નથી. ॥૪૩॥ એ
વામાં જે નાઠેલી હતી,હેડંબાસુરની નારી;કબીરાપુર વિશે પરવરી,ર-
દન કરતી ભારી. ॥૪૪॥ દરવાજે ચુડી કરમ કીધું,રડતી ચાલો ગામ માં
ય;શેવક લોકોએ બેઠેન જણિ, હાથ ગ્રહી લઈ જય. ॥૪૫॥ તેડી લાંબ્યા
રાજ મહેલે,નેત્રે વહે છે નીર;વીંધવા દીડી બેનને તવ,આંબ્યા સોયે વીર
॥૪૬॥ ઓ મારી ભગની શો લાગ્યો અગ્ની,રંડાપો લઈ આવી; હેડં-
બાસુરની નારી કપીજા, બોલી અતી ક્રોધ લાવી. ॥ ૪૭ ॥ છત્રેશ્વરોએ
અમ્મર દેવા,પાય પુરૂષ મંગાવ્યા;તારા બનેવી હેડંબા વન જઈ, ચાર
જણાને લાંબ્યા ॥૪૮॥ તેનો પાંચમો ભાઈ હતો તે, છાનો આવી નય પે-
ઠો;કેન જણે એમ દેવાના ડેરામાં,દેવી થઈને બેઠો ॥૪૯॥ સોમણ લાડુ
ચણા ચોવીમણ, ખાઈને પીધું પાણી;નૈવેદ્ય માગ્યું તેવું દીધું, અમે તો
દેવી જણી. ॥૫૦॥ એટલું ભક્ષ કરો જઈને,દારૂણ દૈવત દાખ્યો;તમારા
બનેવીના પગ ઝાલી,ઉભો ચીરી નાંખ્યો ॥૫૧॥ તેને જોઈને હું નાશી આ
વીછું,સમ સોગન મેં ખાધા;વેહેરજ દ્યો તો વીરજા મહારા, નહી તો
મારે અન બાધા. ॥ ૫૨ ॥ સોયે કબીરા સાંભળી કોપ્યા,ક્રોધ થયો ભર-
પુર;મોહોટો બંધવ બોલી ઉઠ્યો,નામ કદંબાસુર. ॥ ૫૩ ॥ ઓ મહારી
બેની અનજળ લેની,આજ રાત્રીએ જલુ;બતાવો તેનું ઠેકાણું હું,ચો
રી કરી હાંધ લાવું. ॥૫૪॥ કપીજા કહે નણુંદ મહારી, એનું હેડંબા વ-
ન;તેનાથી પશ્ચીમ દીશામાં,છોટે એક જોજન. ॥૫૫॥ સરોવર પર જુ પડી
વીશે,હશે એનાં માતને ભ્રાત;તેને લાવશે એટલે આવશે, સોધતો એ
પરભ્રાત. ॥૫૬॥ કદંબાસુર કહે ઓરે બેની, આજ રાત્રીએ જલુ; કપી
લા કહે જુ પડી લાવો, ત્યાર પછી અન ખાવું. ॥ ૫૭ ॥ એમ કરતાં ર
જની પડી, એવે ગઈ મધરાત;કદંબાસુર તૈયાર થયો,ભાલો લીધો હાથ.
॥૫૮॥ વળણ ॥ ભુજ વીશે ભાલો ગ્રહ્યો, ચોરી કરવા જય; વ્યાસ વ
જીલ કહે કથા, સાંભળજે સ્નોતાય. ॥

કડવું ૮૬ રાગ રમણ રેકતાની ઓપાઈ.

બોલ્યા બોલ્યા, વૈશમપાયે વચનરે; સાંભળ સાંભળ, જનમેજે રા-
જનરે. ॥૧॥ ભાલો ઝાલ્યો, ચાલ્યો કદંબાસુરરે; વાયુવેગે, વહે છે વન
ભરપુરરે. ॥૨॥ કપીલાયે, જેવી નીશાનિ દીધીરે; તેવી રીતે, ઝુંપડી સોધી
લીધીરે. ॥૩॥ ઝુંપડી પાસે, બેઠો એ કરવા તપાસરે; કાન માંડીને, ઓળ
ખ્યો ડિંધતાનો સ્વાસરે. ॥૪॥ ઝુંપડી છાતિ, સરશી રાખી બેર માંડ્યું
રે; પર્યુકુટીકા, સહીત ભોમી ડગલુ કાઢાડ્યુંરે. ॥૫॥ હાલે નહીં કયા-
લે નહીં એમ લીધીરે, ડાભી મુછને, વાળે તે ટાંગી દીધીરે. ॥૬॥ પછી
ગયો, વાયુને વેગે ઘેરરે; કબજે કીધી, કોટ વીશે ભણી પેર રે. ॥૭॥
જૈને કહ્યું, કપીલા પ્રત્યે વચનરે; લાગ્યો ઝુંપડી, તવ ખાધું એણે અન-
રે. ॥૮॥ એવે રાત્રી, વીતીને બહાણું બહાયરે; ફળ આપવાને, ઝાળી લે
છ દહોત જાયરે. ॥૯॥ સરોવર આગ્યો, ઝુંપડીને સ્થળ દીકો ખાડરે;
જૈને ભીમને, કહ્યું પાછી પડી ધાડરે. ॥૧૦॥ ભીમશેન બોલ્યો, સાંભળ
હેડંબા ગોરીરે; પાછી થઈ, મહારાં મા ભાઈની ચારીરે. ॥૧૧॥ નારી બો-
લી, હવેતો ફરો અરાપરાંરે; આ વેળા જઈ, લૈ આવો ત્યારેતો ખરાંરે. ॥૧૨॥
ભીમ કહે તું, બતાવ્ય કોણ લેવા વાળારે; નારિ કહે, તમારા સાળાના
સાળારે. ૧૩ ॥ ઉત્તર દીશા, માંખણીયા પરવત પારરે; દસ ગો છેટે, સો
ભાઈ સુરા સરદારરે. ॥૧૪॥ મહારા રંક, બંધુને માર્યો ઠેરરે; મા ભૈ લા-
વો, જઈને એવાને ઘેરરે. ॥૧૫॥ એ સો ભાઈને, શીવ તણુ વરદાનરે;
અમ્મર કીધા, તેથી ઘણા બળવાનરે. ॥૧૬॥ વલ્લણ ॥ વરદાન એમને
શીવનું, તેથી છે બળવાન; વ્યાસ વલ્લભ એમ ઓચરે, પુછે સતિ સંતાન.

કડવું ૮૭ રાગ ધવળ ધન્યાસરી.

બોલ્યા વૈશમપાયે વચનજી, સાંભળ જનમેજે રાજનજી; ભીમ પુછ
વા લાગ્યો એમજી, શીવે અમ્મર કીધા કેમજી. ॥૧॥ શીવજીએ કેમ
અમ્મર કીધા, ન બેઠ અસુર જાત; હેડંબા કહે સુણો સ્વામી, કહુ માં
ડીને વાત. ॥ ૧ ॥ એક જનેતાના સો પુત્રો, નહાના હતા જ્યારે; ગામ
ભાગોળે શીવનું ડેર, નીત્ય જતા ત્યાં ત્યારે. ॥ ૧ ॥ નંદીપર જઈને બે-
સતાતા, નડાડ નડાડ ભાંખે; પાર્વતે ડેર ને શાંત ડેર, નિઝી વસ્તુઓ
નાંખે. ॥૩॥ ધણે હાહાડે માહાદેવ બોલ્યા, કેમ નડો છે તમે; કબીરા

કહે અમ્મર થાવા, આ કૃત્ય કરિયે અમો. ॥૪૫॥ માહાદેવ કહે અસુર
 તમે, માટે અમ્મર નવ થાય; અમ્મર જેવું વરદાન આપુ, જો હોય તમ
 ઇચ્છાય. ॥૫૫॥ કળીરા કહે વરદાન આપો, શંભુ કહે ચીત ધરો; ગામની
 હસ ગાઉ ફરતા તમે, કેના માર્યા નહીં મરો. ॥૬૫॥ બ્રહ્મા વીજ્યુ કે હું
 મારું, પણ મરો નહીં કાય; ભાગોળમાં આ વાવ્ય તમારિ, તેમાંજ અત્યુ
 હોય. ॥૭૫॥ તે વાવ્યમાં કાઝ નાંખી દેતો, જય તમારા પ્રાણ; તે વીના તમે
 અમ્મર જેવા, એમ વધા શીવ વાણ. ॥૮૫॥ ભીમ કહે ભલો ભેદ જ-
 હ્યો, શીવે રાખી મ્હોત જગો; એ વાવ્યમાં સોએને નાંખુ, દાવ જોઈ દેઉ
 દગો. ॥૯૫॥ હેડંબા કહે પાય પડુછુ, મુકીદા મુમત વાત; આ ફેરા જરો
 તા વીધત થાશે, નહીં મળે માત જાત. ॥૧૦૫॥ ભીમ કહે નહીં મળેતો
 મરશું, મ્હારે જીવી શું કરવું; પણ રહુ નહીં મા ભાઈ વીના, નિશ્ચે કામ
 આદરવું. ॥ ૧૧ ॥ પછી ભીમે મન વાચાર્યું, શીવ જોગેશ્વર ભુપ; તેથી
 કળીરા જોગીને માને, ઘરું જોગીનું રૂપ. ॥૧૨૫॥ એમ વીચારી ઉભો થ
 ચો, હેડંબાનો નાથ; ગટોડગછ કહે પીતાજી, આવું તમારી સાથ. ॥૧૩૫॥
 હેડંબા કહે નારે બેટા, ન રહે મુજને સાતા; ગટોડગછ કહે રહે છાની;
 એરે શંખજી માતા. ॥૧૪૫॥ એમ કહીને એ ત્યાર થયો, બાપ બેટે બેલ
 ક્રીધા; જોગીનો વેશ ધારણ કરવા, અડબંગ બાંધી દીધા. ॥૧૫૫॥ લંગોટ
 વાળ્યા કસકશાને; ભસ્મ શરીરે રોળી; ચંદન ચોપડયું મોઢેને માથે.
 બાંધે ભરાવી જોળી. ॥ ૧૬ ॥ જાલ્યા સોટા તુંમડાં મ્હોટાં, બાપ બેટા
 બેઉ જય; નીશાની બતાવી તે પરમાણે, ગયા ગામની માંય. ॥૧૭૫॥ ઢાંગ
 લગાવે અલક જગાવે, ભાવની ભીક્ષા માગે; આપવા આવેતો નથી લેતા,
 સહુ લોક ચરણે લાગે. ॥ ૧૮ ॥ ભીમને કામતુ નથી માટે, લેવાનો પ્રેમ
 ન વ્યાપે; અનાડી જગત ન લે તેને દે, લે તેને નવ આપે. ॥૧૯૫॥ લે નહીં
 તેમ વધારે માને, પરાણે જૈ જૈ આલે; પાકા પાખંડી થોકું ગ્રહે નહીં,
 તે સામટુ ઘર ધાલે. ॥૨૦૫॥ ઘર ધાલવા ભીમસેન આવ્યો છે, દરસણ-
 ને લોક જય; ચાલ્યા ચાલ્યા કળીરા કેરી, ગયા સભાની માંય. ॥૨૧૫॥
 સોયે ભાઈ ઉદાશ બેઠા છે, આવ્યા જોગી પાવન; ઉતરેલ મોઢે માન્ય દી
 ધું, ઉઠી આપ્યું આસન. ॥૨૨૫॥ પદમાસન વાળ્યું જોગીયે, નાશીકા ગ્રહી
 હાથ; જહ્યું કે જોગા શું કરે છે, જોઈ રહ્યો સહુ સાથ. ॥ ૨૩ ॥ થોડી
 વારે નાશીકા મુકી, બોલ્યો ત્રણદર મુખ; સુનો બચ્ચા સો બંધુકુ, હુઆ
 અંતર દુખ. ॥૨૪૫॥ સાંભળીને એક કળીરા બોલ્યો, શું દુખ હશે મ્હા-
 રજ; ભીમ કહે સખ સુનો બચ્ચા, સખ કેહે દેખા આજ. ॥૨૫ ॥ એમ

કહીને નાક ઝાલ્યું, મુક્યું ખીજવાર; ભેણ તુમારી વીધવો હુધ, કષ્ટી
એજ અપાર. ॥૨૬॥ તુમારા બનેવી ચોરી કરકે, પાંચ જીવોડું લાયા; છઠ્ઠા
જીવે છેતરપંડીસે, લડુ ચના ખુબ ખાયા. ॥૨૭॥ ખાયા પીયા ઓર યુદ્ધ મ
ચાયા, તુમારા બનેવિ મારા; કખીરા ઉઠી પગે લાગ્યા, આ કોઈ જોગી સા
રા. ॥૨૮॥ ભીમ કહે સખ બેઠો બચ્યા, સુનો દુસરી ખાત; હરામખોર
જે માર ગયા હે, ઉન્કે લાચે તુમ જાત. ॥૨૯॥ કખીરા કહે વાતજ સા
ચી, આતો કૈલાશ ભુપ; ભીડ વેળા ભોળો નાથ આબ્યા, ધરી જોગીનું
રૂપ. ॥૩૦॥ કખીરા કહે શંભુ ભાસોછા, સાચો જવાબ દીજે, ભીમ
કહે મુખસે નાહ કહેગા, આપસે ઓલખ લાજે, ॥૩૧॥ કખીરા કહે
કૈલાશ પતી, એજ સ્વયંભુ નાથ; પછી સૌ કહે કષ્ટી કાપો, શુ આવે
અમ હાથ. ॥૩૨॥ ભીમ કહે ફીકર મત રખો, કહાં તુમ કુલ દેવ્યાય; ક
ખીરા કહે ગામ ભાગોજે, કુળ દેવી વાવ્ય માંચ. ॥૩૩॥ જોગી કહે બા
વડા પર ચલો, દેખો દેખાવે રંગ; માજતે ગાજતે છત્ર છાજતે, હમકું લે
ચલો સંગ, ॥૩૪॥ વાં જકે એક મંત્ર દેવે, ઉસકા કરો અભ્યાસ; સવા
સો મંત્રકા જપ જપો જપ, શત્રુ આવેગા પાસ. ॥ ૩૫ ॥ કખીરા કહે
ખોળવો મટયો, થૈ જૈએ તૈઆર; હરખ ભરાયો અતિ ઘણો તે, વાજત્ર
લાવ્યા અપાર. ॥૩૬॥ જે જેને જેવી ઉત્તર આવિ, તેત્રું તેત્રું તેલાવ્યા;
વાવ્ય થકી તે સભા સુધિ, મારગ સાફ કરાવ્યો. ॥૩૭॥ અત્તરના છંટ
કાવ કીધા, ઉઠો હવે મહારાજ; બાપ બેટા બે ઉભા થયા, કરવા ધાર્યું
કાજ. ॥ ૩૮ ॥ અડધી આંખ્યો મીચેલી રાખે, ગુરૂ ચેલા બે બંકા; છત્રીસ
વાજાં વાગીયાં ને, દેવાયા ડુંડલી ડંકા. ॥૩૯॥ વલણાવાગ્યા ડંકા ડુંડ
લી, ગરગડીયાં નીશાન; વ્યાસ વલ્લભ મુખ ઓચરે, ઘો ઓતાજન ધ્યાન.

કડવું ૮૮ રાગ ધુમાસની આત્ર.

ડુંડલી ગરગડેરે; ટેક. બોલ્યા વૈશમપાચે વચન, સાંભળ જનમેજે
રાજનૃત્યાંથી આલ્યો કુતીનો તનકે. ડુંડલી ॥૧॥ ગુરૂ ચેલા જોડ જોડે
ચાલે, લોક આડુને અવળું ફાલે, જોગી મસ્તાનો મહીં મહાલે કે. ડુંડલી
॥૨॥ ધિરી ધિરી ચાલે સહુ ચાલ, ઉરાડે છે અખીલે ગુલાલ, વાગ ઢોલ
પીપુડીને તાલ, કે. ડુંડલી. ॥ ૩ ॥ કોઈ ન કરે તોફાન ટંટા, રસ્તે થાય
અત્તરના છંટા, વાગે પખાજ કાંશીને ઘંટા, કે ડુંડલી. ॥૪॥ વાગે સુમ
વાળુ જજત્રંગ, સરોદા સરલૈ મોર ચંગ, ડફ નગારાં નરવાં અઢંગ, કે. ડું-

ડભી. ॥ પાપાકરી જોગીયે વશ દુષ્ટ સષ્ટી, જેની દશે દીશા ફરે દ્રષ્ટી, કરે ક-
ખોરા પુશ્પનિ વ્રષ્ટી, કે. કુંડભી. ॥ ૬૬ ॥ સરવે જાણ્યું કે નહીં જોગી તોલે,
પંથ જાતાં જાતાં જસ બોલે; જોગી જડો ચાલતાં ડોલે, કે. કુંડભી. ॥ ૬૭ ॥
જેણે મોઢે ચંદન લીધું આળી, આખે અંગે ભભુત રગદોળી; ડાભી
ખાંધે લળી રહી જોળી, કે. કુંડભી. ॥ ૬૮ ॥ શોભે સુંદર શરીરની છટા,
જોગીની પીતવરણી છે જટા, ઉડી ભસ્મ ગુલાલની ગટા; કે. કુંડભી. ॥ ૬૯ ॥
કખીરાયે જાણ્યા જોગી મોટા, શોભે સુંદીર ભુજમાં સોટા; બાપ બે-
ટાના વ લંગોટા, કે. કુંડભી. ॥ ૭૦ ॥ જોગીનું ગોઝ ગોઝ છે માત્ર, ડા-
ભા ભુજમાં તુખી પાત્ર, નીરખે છખી કખીરા માત્ર, કે. કુંડભી. ॥ ૭૧ ॥
જોગીની જય બોલતા ચાલે, કંઈક ચરણની રજ ઝાલે; લેધ લેધ માથે
ધુળ ઘાલે, કે. કુંડભી. ॥ ૭૨ ॥ કંઈક આળોટ ચરણ હેઠા, નીર્જે નિર-
ખળ જન રહી છેટા; ભીમ કહે કયું ગટોડગછ બેટા, કે. કુંડભી. ॥ ૭૩ ॥
બેનાં ઉઘાડાં અંગને થાપા, કેહેડે પડ્યા કંદોરાના કાપા; ગટોડગછ કહે શા
ખાશ મારા બાપા, કે. કુંડભી. ॥ ૭૪ ॥ આવ્યા નગ્નની બારણે જ્યારે,
જેજેકાર ઘણો પોકારે, આવ્યા કુળ દેવ્યા વાવ્ય કીનારે, કે. કુંડભી. ॥ ૭૫ ॥
વળણા વાવ્ય કીનારે આવીયા, આનંદ ઓછવ હોય; વ્યાસ વલ્લભ
વાણી વદે, ત્યાં ઊભા સજી કોય.

કુંડવું ૮૯ રાગ સાખીની ચાલ.

વૈશમપાયે ઓણીપેરે બોલ્યા, સુણ જનમેજે રાય; વીસ્તારી તુજને
સંભળાવું, આધપરવ મહીમાય. ॥ ૭૬ ॥ પછી બોલ્યા સર્વ કખીરા, હવે
શી આગનાય; ભીમ કહે સો ભાઈવીના, સૌને કરો વીઢાય. ॥ ૭૭ ॥ તવ ક
ખીરાયે હુકમ કીધો, સર્વ જવો ગામમાંય, નથી રજ માહાનંત કેરી, કંઈ
ન રહેશો હાય. ॥ ૭૮ ॥ એટલ સૌ જન ગામમાં ગયા, જોગી બોલ્યા તે વાર;
સોયે બંધુ સાવધ રહેજે, આવાં મુકા હથીઆર. ॥ ૭૯ ॥ એટલે આયુધ આ
વાં મુક્યાં, ભીમ કહે ત્યાર થાવો; આ વાવડીના થાળા વીશે, કીનારા ઉ
પર જવો. ॥ ૮૦ ॥ આયુશ એમનો આવી રહ્યો; સુજ્યા નહીં મનસુખા;
જોગીયે કહ્યું તે ઇશ્વરે કહ્યું, જઈ કીનારે ઊભા. ॥ ૮૧ ॥ ભીમ કહે પચાસ પ-
ચાસની, બે ઓળ્યો તમે થાવો; ઉમા રહો હાથ પગ જોડીને, છેક કીનારે
જવો. ॥ ૮૨ ॥ એટલે ગયા છેક કીનારે, જોડ્યા હાથને ચરણ; બે ઓળે સહુ
ઊભા રહ્યા, આવી પોહોચ્યું મરણ. ॥ ૮૩ ॥ ભીમ કહે જુઓ જળના સા

સું,ડોઝી રાખો નીચી;ભીમનાથ ભીમનાથ જપો જીભે,નેત્રજ દેજે મી
 ચી. ॥૬॥ કરાવે તે રીતે કરે સરવે,જેમ જોગી કહે તેમ;જેમત નામનો
 એક કબીરો, તેને પડ્યો પેટ બહેમ. ॥૧૦॥ જેમત કહે આંખો મીચીને,
 શું પડ્યું છે માંધ;એમ કહીને પાછો ખસ્યો,ઉભા રહીયું હાંધ. ॥૧૧॥
 તવ જેમતને ડખઢા દેવા,લાગ્યા સરવ કાય; જેમત કહે જોગી જાણોછો,
 કદાપી કપટી હોય. ॥૧૨॥ વાટેલુ ઓશડ મુડેલો જતી,તેનો કોને પરી-
 ક્ષા,સાચો જુઠો કેમ જણિયે,માગી ખાનારો ભીક્ષા. ॥૧૩॥ કબીરા કહે
 આખરૂથી એ,બીહ સંત મહારાજ;જેમત કહે લંગોટી વાળી,તેને તે શી
 લાજ. ॥૧૪॥ લાજ હોયે તો કેમ મુકે,સગાં સહોદર ન્યાત લાજ વાળો
 કેમ બહેહાર મુકે, કેમ મુકે માત તાત. ॥૧૫॥ લાજવાળોને ભગવાં ન શો
 ભે, ન નાંખે નાર છોડી;લાજવાળો કેમ વેશજ બદલે,લાજમાં એને રા
 ખોડી. ॥૧૬॥ એની ક્યાં ન્યાતછે એની ક્યાં જાત છે,ક્યાંછે એનો બહે-
 વાર;કોનાથી છે સમરવાનું એને,ક્યાં એનું ધરખાર. ॥૧૭॥ નીચ હશે
 કે ઉચ હશે એ, અજાણે માનીયે મહોટો; તેવાની શેવાથી પાપજ લાગે,
 નીકળે નફો ખોટો. ॥૧૮॥ સંસારી હોય ગમે તેવો,તેથી પાડીયે કામ; દગો
 દેધને નાસે તોપણ, ક્યાં લે જાય વર ગામ. ॥૧૯॥ થેડે દહાડે પણ હા-
 થ આવે, મુડ્યાને ક્યાં જઈ ઝાલો;તમેતો ગરદન ઘલાવછો પણ, મને
 ક્યાં ગરદન ઘાલો. ॥૨૦॥ સર્વના મનને સાચુ લાગ્યું, મહારાજ હાં ઉભા
 રહીશું;ભીમ કહે શું પાખંડી જણ્યો,ચાલો ચેલો જઈશું. ॥૨૧॥ એમ
 કહિને બેઠ ચાલ્યા,ચીંતા કબીરાને થાય;હિરો હાથ આવેલો જશે,વળી
 જઈ પડ્યા પાય. ॥૨૨॥ એરે મહારાજ પાછા વળો,કરો ગરીબોનું કામ;
 અમારા મનમા અવળું આવ્યું,માફ કરો તમામ. ૨૩॥ ભીમ કહે હમ
 નહિ આવેગા, નહી કરેગા કાજ; ગટોડછ કહે કરનાં ચૈયે, ચલો ગુર
 મહારાજ. ॥૨૪॥ પાછો ભીમશેન વાળ્યે આવ્યો, ઉભા કર્યા હતા તેમ;
 આંખો મીચી ભીમનાથ ભજે,પુંડળ ઉભો ભેમ. ॥૨૫॥ સતી સુતે અ
 ગની આરાધ્યો,કાકા આશીશ દેજે; આ એકમાના સો આપછું, તે તું
 માની લેજે. ॥૨૬॥ જળમાં તુ અગની થજમાં તુ અગની, સઘળે ચૈતન
 તારું; એકમાના અણુધાર્યા મળીયા; વચન પળાયું મહારૂં. ॥૨૭॥ એમ
 કહીને પ્રકોદરે; લાખા કર્યા બે હાથ;વાયુ સુતે બળ કરીને; ભલી ભી-
 ડાવી બાથ. ॥૨૮॥ જેમત ચખીરો ચેતી રહેલો, જણ્યો જોગીને માડો;
 બગલમાંથી વચકળીને; જીવ લેધને નાડો. ॥૨૯॥ એટલે ભીમશેન ભ-
 ડક્યો ઝાજે; બાજને ઝાલી રાખ્યા; ઉંચા કરીને હીલોળીમે, તરત વા-

વ્યમા નાખ્યા ॥૩૦॥ પડ્યા જળમાં એકજ પળમાં, કંઈ પહીં લાગ્યા ત
રવા; કેં જણા ઉપર ચડવા લાગ્યા, કેં લાગ્યા મહિ ફરવા. ॥ ૩૧॥ ભીમે
જેયું કે છે જીવતા સૌ, પછી કેવી બુદ્ધ કીધી; કોટ કીનારાં વાવ્યના પાણી
વાવ્યજ પુરી દીધી. ॥૩૨॥ કેં તરતાતા કેં ફરતાતા, તે સહુ બેઠા હેઠ; અહ
કચરાને આપ્યા રહેલા, તે સહુ પોચ્યા હેઠ. ॥૩૩॥ એક કબીરો જીવતો
નાહો, હસ્તીના પુર ગયો; દુરીયો ધનને ત્યાં જઈને, મલ્લ થઈને રહ્યો. ॥૩૪॥
જે એ પોતાને નયે રહીને, કાઠે પોતાનું રૂધિર; તો પાછા થાય જીવતા-
યે, મુએલા નવાણુ વીર. ॥ ૩૫ ॥ પણ ભયનો માર્યો ગયો નાશી, ભી-
મે કયો વીચાર; અગનીનો એક બાકી રહ્યો તે, મળી જશે કોઈવાર, ॥૩૬॥
એમ ધારીને બાપને બેટા, ગયા ગામની માંય; રાજ મહેલ પાસે આવીયા
છે, કપીલા બેઠી ત્યાંય. ॥૩૭॥ કલેવરથી ભીમને વરત્યો, કારમી નાંખી ચી
સ; કયાં ગયા ભાઈઓ શત્રુ આવ્યો છે, છેદા એનું શીશ, ॥૩૮॥ ગટોડ-
ગછે દોટ મુકી, આવો મહારી મામી; કેશ ઝાલીને ભામી પછાડી, તેતો
જમલોડે પામી, ॥૩૯॥ બે બાપ બેટા નયમાં ફર્યા, ઉજડ કીધું ગામ; કેં-
કને માર્યા કેંક રહ્યા તે, નાશી ગયા તમામ. ॥૪૦॥ પછી જઈ વજૂકોટ
પાડ્યો, કાઠ્યાં માતને બ્રાત; તે દાડે ઘેર તેડીને ગયો, ભાશી ભયાનક
વાત. ॥૪૧॥ વળણુ ॥ ભય ભાર્યો બહુ ભીમને; આવ્યો હેડંબા ઘેર;
ભીમ કહે જે કામની, લાવ્યો છું ભલી પેર.

કડવું ૯૦ રાગ સામેરીની છાયા.

વૈશમપાયે એણીપેરે બોલ્યા, સુણ જનમેજે રાય; વીસ્તારિ તુજને સં
ભળાવું, આધપરવ મહીમાય. ॥૧॥ હેડંબા આખ્યાનની કહી કથા, સાંભ-
ળો સોતા જન; કેંક કહ ભારતમાં નથી, હેડંબાનું વન. ॥૨॥ કેંક કહ
કે છે ભારતમાં, એમ વઢે અજ્ઞાની; પાંચ પ્રકારનિ ભારત કથા, તેમાંથી
કંઈ લેવી માની. ॥૩॥ જુજવા જુજવા મત રૂશીના, તેનો ન આવે પાર;
તે બધુ જેવાનું મુરખ જનને, હરીજનને શુભ સાર. ॥૪॥ આ આખ્યા
નનો સાર એ છે, શું બહુ ભીમની શક્તી; જ્યાંને ત્યાં જય પામીયો તે,
સફળ પાન્ડવ ભક્તી. ॥૫॥ ભક્તીથી શક્તી બહુ પામ્યો, નહીં સુરાત-
ણમાં નુન્ય; દેવોને દુખ દેનારાને માર્યા, તે એક મહોદ્ધુ નુન્ય. ॥૬॥ અધ
રમીનો નાશ કરીને, ધર્મ કરે સ્થાપન; તેને અતી ફળ પ્રાપ્ત થાયે સુણ
જે સોતાજન. ॥૭॥ સરવે વારતા જાણવી સાચી, ન જાણે તે કહે ખોટા;

ભાસ્મ પરવમાં કહ્યું છે કે, શંકા ધર્યે પાપ મ્હોટું. ॥ જાભર્યો ઘડો છલ-
કાય નહિને, અધુરા છલકાય; ગુરૂથી શીખેલો ગુરૂનું કહેલું, મ્હોટો થાવા
કહે નાય. ॥ ૮ ॥ તેવાની વાણી પાપની જાણી, જાણવો ગુરૂ દ્રેહી; ગુરૂ
દ્રોહીનું અસત્ય હોયે, સત્ય ન માનવું કાઠ. ॥ ૯ ॥ ગુરૂ દ્રોહી કહે ગુરૂ
તણી હું, નથી ભણ્યો વીધાય; તો તો ગુરૂના જેવી વાણી, શું કરવા
મુંઠ ગાય. ॥ ૧૦ ॥ માટે સ્નાતાજન સંદે ન ધરવો, સાંભળો ભક્ત ચ-
રીત; હેડંબાને ઘેર આવ્યાં, કુન્તા પર્મ પવીત. ॥ ૧૧ ॥ હેડંબાએ ર-
સોધ કીધી, કરાવ્યું ભોજન; ચાર ભાઈને પાંચમી માયે, તે દનદાહ
અન. ॥ ૧૨ ॥ પછી ભીમે એમ વીચાર્યું, મ્હારે માથે મ્હોટા ધર્મ; વ-
ળી છે વ્રધ કુન્તા માતા, સહુનિ રાખતી સર્મ. ॥ ૧૩ ॥ હાંધ રહ્યાથી સ-
ર્મ નહીરે, રાખતી જોડ્યે બીક; તે કરતાં વીધાય થાવું, તે લાગે છે ઠીક
॥ ૧૪ ॥ એવું જાણી ભીમ બોલ્યો, સુણો જોશી વચન; આપણે હાંધ પડ્યા
રહેલું, હજી કેટલા દન. ॥ ૧૫ ॥ શેદેવજી કહે પુછોછો તો સંદેહ સવળા
ખોઈએ; હવે હાંધ રહેલું નથી, સાંજે ઉપડવું જોઈએ. ॥ ૧૬ ॥ ભીમ કહે
છે સાંભળો માતા, કુન્તાજી કહે જવું; હેડંબા કહે મુને ન ગમે, હું સંગા
થે આવું. ॥ ૧૭ ॥ ભીમ કહે સાથે નવ લેવું. તારાથી શો દન વળે; જ્યાં
જવું ત્યાં તારા જેવી, હજારો દાશી મળે. ॥ ૧૮ ॥ ગટોડગજી કહે હું આ
વું પીતા, ભીમ વધો વચન; ઘેર જઈ રાજ લેઈશું ત્યારે, તુને તેડાવી
શ તન. ॥ ૧૯ ॥ ગટોડગજી કહે વારૂ પીતાજી, હેડંબા બોલી એમ; સા-
સુજી કોઈ હોય સુખી દુખી, તે હું જાણુ ઈમ. ॥ ૨૦ ॥ કુન્તાજી કહે ગભ
રાતી નહી, પુરણ પ્રેમજી વાખ્યા; પાંચજ છોડવા ડાડમડીના, કુન્તા
એશપી આપ્યા ॥ ૨૧ ॥ ધરમ ભીમને અરજીન શેદેવ, પાંચમો નીકુળ
નામ; કહ્યું કે આ પાંચ પાન્ડવ જાણજે, જે રહે આમને આમ, ॥ ૨૨ ॥ તો જ
ણજે છે આવી સ્થીતીમાં, ખીલે છોડવો જોઈ; તો જાણજ આજ ઘણો ખુશી
માં, ખીલેલા નામનો તેહ ॥ ૨૩ ॥ જે છોડવો કરમાય તેને, તુતો જાણ
જે દુખી; આવી સ્થીતીમાં આવા જાણજ, ખીલે તો જાણજે સુખી,
॥ ૨૪ ॥ એટલે હેડંબા આનંદ પામો, સાસુનું પુજન કીધું; ચ-
રણ ઘોઈને ચરણા ત્રત એક; કુપ્પામાં ભરી લીધું ॥ ૨૫ ॥ એ-
વામાં તો સાંજ પડી; સર્વ થયાં તૈયાર; ભામે માને માથે બેસાડ્યાં, તેડી
લીધા ભઈ ચાર ॥ ૨૬ ॥ બે જણ કેહેડે બે જણ ખાંધે, તેડી લીધા ચાર
જાત; હેડંબા ગટોડગજી પાથે લાગ્યાં, એવામાં પડી રાત ॥ ૨૭ ॥ પછા ત્ર
કેદર ત્યાંથી આવ્યો, આડે વગડે જાય; ઈશ્વર પક્ષની રાત અંધારી, રજની

હમ હમ થાય. ૧૨૮ ॥ ન મળે મારગ જાડને ઝરડાં, વણી ઉગેલી વાસ;
 ખાડા ટેકરા પાહાડને પરવત, ભયંકર ચોપાસ. ૧૨૯ ॥ ખાવળીયા ખી
 હામણા, બોરડીના બહુ જાડ; એખરા ખાખરા સમડા પીલુડા, કાળીયા
 સરસને તાડ. ૧૩૦ ॥ સાદડ સાગ શીશવ સરગવા, સમડા હીંગોરી કાંટા
 ળા; અધડુસાને પીતપાપડા, જંગલી જાડનાં જળાં. ૧૩૧ ॥ ઉડાં કેતર
 ધરતીની ઘોઘો, તળાવ નદીના નાળાં; વેહેળા ખોચો ભુઆ ભોમીમાં, તે
 માં પડયાં વ્રક્ષ ડાળાં. ૧૩૨ ॥ રાફડા વીશે સાપ ધુફડે, અજગરને નાગ
 કાળા; ચાતળા તનછ આંધળી ચાકરણ, ભોરગ કેડીયો વાળા, ૧૩૩ ॥
 શસલાં શીઆળ સુવર સાખર, શીકારાં શાવડો; ચંદનઘોચો પાટલાઘોચો
 ધુંકાળવાં ફાવડા. ૧૩૪ ॥ વગડાઉ વણીયર વાઘને ચીત્તા, દીપડા રોજને
 ફરણાં; નાર જરખ ભુંડ રીંછને ગેંડી, સોઘે ભોમાપર તરણાં. ૧૩૫ ॥ ધુ-
 અડ વાગોલ આકાશ પક્ષી, આગીયા તારા તોલે, ચાંમાં ચીડીયાં ચીચી
 ભાંખે, ચાખડી ચરરાટ બોલે. ૧૩૬ ॥ નેત્રે ન સુઝે રાત અંધારી; ભીમશ
 ન પંથે ચડે; અડફેટમાં જાડ તાડ આવે, મુળથી ઉખડી પડે. ૧૩૭ ॥ કા
 તર ઉતરે ગીરી ચઢેછે, બળવંત વાયુ તન; હેડંબા વનથી ઉતર દીશા,
 ગયો સાડ જોજન. ૧૩૮ ॥ એવામાં પ્રાતસ્કાળ થયો, બોલતાં સાંભળ્યાં
 સ્વાન; સેદેવજી કહે હાંઈ ઊભારો, ઓ ભીમ ભેં બળવાન. ૧૩૯ ॥ સ્વા
 ન ભસે ત નથ આવ્યું, તેમાં પુરવો વાસ; આ ઠેકાણે સુખ પામીશું. સ-
 મર શું અવિનાશ. ૧૪૦ ॥ એટલે ભીમે સહુને ઊતાર્યા; કર્યું સરોવર સ્ના
 ન; ઊઘડતે દરવાજે ચાલ્યાં, સતીને પાંચ સંતાન. ૧૪૧ ॥ એકચક્રાન-
 ગરીમાં ગયાં, અંતર ઊત્તટ આણી; એક બ્રાહ્મણી એટલે બેસી, કરેછે
 દાતણ પાણી. ૧૪૨ ॥ તેને જઈને કહ્યું કુન્તાએ, બાઈ અમ કષ્ટ કાપો; જે
 લેશા તે ભાડું આપાશું, રેહેવાનું સ્થળ આપો. ૧૪૩ ॥ આ પાંચ મહા-
 રા દીકરા છે, ઊદયોગ માટે આવ્યા; દયાળું તે બ્રાહ્મણી છે, માન્ય દધ
 બોલાવ્યાં. ૧૪૪ ॥ આવોરે બાઈ હું તમ પેઠે, હતી પાંચની માડી;
 હાલ મારે એક દીકરો છે, ચાર મુઆ દુખ પાડી. ૧૪૫ ॥ પાંચ માટે પાં-
 ચધામ બાંધ્યાતાં, તેમા ખાલી પડીયા ચાર; વસો આ એક ધામ
 વીશે, ભાડુ ન લેવું લગાર. ૧૪૬ ॥ એમ કહીને ઊઘેડી આપ્યું, જે
 બેઠાં માત બ્રાત; પછી કુન્તાએ પુત્રોની પ્રત્યે, કરી ઉદયોગ વાત. ૧૪૭ ॥
 કહો બેટા શો ઉદયમ કરશો, બોલ્યા ધરમ રાય; વીહર કાકાની તમ કને
 વીંટો, તે જાવો મુજ માય. ૧૪૮ ॥ કે અડસ્થને ઘેર મુકી આવોને, ના-
 ળ્યાં વ્યાજે લેએ; તેનું કાપડ લાવશું ને, વેચીને નફો ખેંએ. ૧૪૯ ॥ તવ

કુન્તાએ વિંટી આપી,લે આલ્યા પાંચ વીર;ગ્રહસ્થને ઘેર જઈને આપી,
બોલ્યા ધરીને ધિર. ॥૪૯॥ સો રૂપઆ એ પર આપો,તે દૈશું બ્યાજ સા
થે; ગ્રહસ્થ કહે આ અમુલ્ય વીંટી,ક્યાંથી આવી તમ હાથે. ॥ ૫૦ ॥
ભીમ કહે નથી દગા ચોરીની,આપીએ ઇશ્વર સામે;એવાં નીરમળ વ
ચન સુષિ, ગ્રહસ્થ વીંટી તવ રાખે. ॥૫૧॥ સો રૂપઆ ધાર્યા ગ્રહસ્થે,
પાન્ડવે શું કીધું; એંશી રૂપયાનું રશમી કાપડ, વેચવા માટે લીધું.
॥૫૨॥ પંદર રૂપીઆનું એન લીધું,તેની ગાંસડીયો બાંધી; પાંચે જણા
ને પેહેરવાને,પાંચની લીધી ખાધી. ॥૫૩॥ તેના તંગીયા કુરતાં કરાવ્યાં,
શીશનાં ફળીયાં લીધાં;પછી પોતાને મુકામ ગયા, કાપડાના વેસ કીધા
॥૫૪॥ કુન્તાજીએ રસોઈ કીધી,જમાડ્યા પાંચ તન;પછી ધરમે કાપડ
છોડ્યું, બહેપારનું થયું મન. ॥૫૫॥ અડધો અડધ કાપડ કરી, બે ગાં-
સડીયો બાંધી, કાષ્ટ તથા ત્યાં ગજ બનાવ્યા,તવ બોલ્યો ભીમ આંધી
॥૫૬॥ ઓ મમ વીરા ઓ મમ વીરા, મને પડ્યો છે બહેમ; કાપડના
બે ભાગ પાડી,બાંધી બે ગાંસડી કેમ. ॥ ૫૭॥ ધર્મ કહે એક ગાંસડી
લેઈ,હુંને એરબુન જશું;શેઠવ નીકુળજી એક લેશે,નીતીનો નફો ખા-
શું. ॥૫૮॥ ભીમે કહ્યું અમે શું કરશું, હું શું બેઠા ખાનારો; લાવો અમે
પણ બહેપાર કરશું, મુકો ભાગ અમારો. ॥૫૯॥ ધર્મ કહે અનિતી ન ક
રશો, કહિ કાઢી આપ્યો ભાગ; પોત પોતાની બાંધી ગાંસડીયો,પેહેરી
લીધો પોશામ. ॥ ૬૦ ॥ વળણ ॥ પાંચે પોશાગ પેહેરીયા, લીધો કા-
પડી વેશ; બ્યાસ વલ્કલ વાણી વદે, ઉઠ્યાં સુત નરેશ.

કડવું ૯૧ રાગ સામેરી દોહરો.

૧રામપાયે એણીપેરે બોલ્યા, સુણ જનમેજે રાય; વીસ્તારી તુજને
સંભળાવું,આધપરવ મહીમાય. ॥ ૧ ॥ અર્જુ ધર્મે ગાંસડી લીધી, આ-
લ્યા વેચવા કાજ;શેઠવ નીકુળ તે બે આલ્યા, મુખ કરે અવાજ. ॥૨॥
લ્યો કોઈરેજ લ્યો કોઈ કાપડ,મુખ થકી પોકારે;ઉત્તર દક્ષણ ગયા એતો,
મકોદર વીચારે. ॥૩॥ ભીક્ષુત પેઠે પોકાર કરવા,કરવું ઘેરે ઘેર; આપણે
તા એવું નવ કરવું, કરવી જુદી પેર. ॥૪॥ એમ જાણી ગયો પુર્વદી-
શામાં, એક ચક્ર નમરિ માંય; એવામાં એક મ્હોલો દિઠો, ભીમસે-
ન મથો ત્યાંય. ॥ ૫ ॥ માંથાનું ફળીયું પાથર્યું ભોમી, ઉપર રેજ ઢા-
ળ્યા; પછી ભીમે પોકાર કીધો, લોકોએ નજરે ભાળ્યા. ॥૬॥ આવોરે

ભાઈ રેજ આપુ, સોંચાને સસ્તા કીધા; ભુલે તેના ભોગ જાણે. મક્ત લુ-
ટાવી દિધા. ॥૭૭॥ લોક લાલચું લેઈ લેઈને, ત્રકોદરને પુછે; બોલ જે કાપ
ડી સાચે સાચું, કીમત આની શું છે. ॥૮૮॥ ભીમ બીચારે ધરમરાયે,
પાંચનો કહ્યો છે છેક; તે રેજનો ભીમ ખતાવે, કીમત રૂપીયો એક. ॥૯૨॥
લોકોએ જાણ્યું લાભ ઘણો છે, સર્વે રેજ લેઈ લીધા; પોતપોતાને હીસાએ
આવ્યા, તે રૂપાયા દેઈ દિધા. ॥૧૦૦॥ ભીમે ગણીને ગાંઠે બાંધ્યા, કહ્યું કે
સંદેહ ખુઓ; ચોખું આપતું ચોખું લેવું, રેજ તપાશી જુઓ. ॥૧૧૦॥
દુર દેશથી કાપડ લાવ્યો છું, નથી મ્હારું જોયેલું; ઉકેલીને તપાસો સરવે,
કાણુ કેડયું કેલેલું. ॥૧૨૦॥ તવ સરવે લોક જોવા લાગ્યા, ઉકેલી પોળાં કી-
ધા; એટલે ભીમે ઝડપ મારી, રેજ ઝુટાવી લીધા. ॥૧૩૦॥ બગલમાં મારી
ને આલ્યો, પુઠે પડ્યા સૌ લોક; મારો મારો છે ધુતારો, પડી પોકાપોક
॥૧૪૦॥ જેથી કાચો ઝાલી દોડ્યા, મારવા લોકનાં ટોળા; ભીમે પાછળ પુઠે
ફેરવી, દેખાડ્યા મ્હોટા ટોળા. ॥૧૫૦॥ હકુડુ લેઈને લોકો નાઠા, ભીમ
ગયો દરવાજે; એકાંત છે ત્યાં એટલો તે, ઉપર જૈ ખીરાજે. ॥૧૬૦॥
રેજના નંગે નંગ મેળવ્યાં, પછીથી વીચાર કીધો; એક રૂપીયોને એક
ગજ રેજે, વિપ્રને આપી દીધો ॥૧૭૦॥ ગડીયો ગોઠવી ગાંસડી બાંધી, મ-
નમાં આનંદ થયો; ઉશોકે મુકી સુત વાયુનો, નીરાતે સુધ રહ્યો. ॥૧૮૦॥
એવે ચાર ઘટી દન રહ્યો, ઘેર ગયા ચાર વીર; તે સમે ત્રકોદર ગયો,
મ્હા બળીયો રણધીર. ॥૧૯૦॥ ગાંસડીયો જઈ ખીંટીયે મુકી, બેઠા પાંચે
જાત; એટલે હીસાખ કરવા માંડ્યો, પાસે છે કુન્તામાત. ॥૨૦૦॥ તે પ્રથ-
મ બોલ્યાં ગાંસડી દેખી, સુણા ધર્મ સુજાણુ; એવીને એવી ગાંસડી ભીમની
નથી થયું વેચાણુ. ॥૨૧૦॥ એવામાં ધર્મે હીસાખ કીધો, પોતાનો તે વાર;
મુડીએ મુડી બંધ બેસાડી, નફાના આના બાર ॥ ૨૨ ॥ સેદેવ નીકુ-
ળના નવ આના, પછી ભીમને પુછે; બોલો વીરા કેટલું વેચ્યું,
નફો તમાર શું છે. ॥ ૨૩ ॥ ભીમ કહે કે રાતો રેજે, એક ગજનું
શું થાય, ધર્મ કહે કે સવા રૂપેયો, ભીમે મુક્યો ત્યાંય. ॥ ૨૪ ॥ કુન્તાજી
કહે ઓછું વેચાયું, શું નફો લાવ્યા સાર. ભીમ કહે લ્યો આ નફો
લાવ્યો, મુક્યા રૂપઈયા ચાર. ॥ ૨૫ ॥ ધરમ રાજા તવ મય પામ્યા, શી રિતે
ચાર લાવ્યો; કહો ના કહો પણ દગો કરિને. કોકને ધ્રુતિ આવ્યો. ॥ ૨૬ ॥
એમ જાણીને પુછવા લાગ્યા, તેતો નફો કીક કીધો; પણ સાચું કહેજે કે-
ટલા જણુ, એક ગજ રેજે લીધો. ॥ ૨૭ ॥ ભીમ કહે કે દસવીસ જણુએ, જેમ
કહ્યો તેમ કાપ્યો; મુગજી મુકવાને લેઈ ગયા, તસુ તસુ ફાડી આપ્યો. ॥ ૨૮ ॥

ધર્મ કહે તારા નફા પ્રમાણે, નાણુ ન આપે કોય; શું માલ મળતો નથી
 જગતમાં, શું સર્વે આંધળા હોય. ॥૨૯॥ લીમ કહે છે મ્હોટા બંધુ, મીઠી
 બોલીયે વાણુ, આહક રીજવવાને કરીયે, માત્ર તણા વીખાણુ. ॥૩૦॥ ધર્મ
 કહે એ નથી સંભવતું, વીખાણે ભોળવાય કોક; લીમ કહે હું ગયો જે
 સ્થળે, ત્યાંના ભોળીયાં લોક. ॥૩૧॥ ધર્મ કહે ક્રીયે સ્થળ ગયો, ખતાવ
 કાલે જશું; કેવા છે ભોળીયા લોક ત્યાંના, તે જઈને તપાસુ. ॥૩૨॥ લી
 મ કહે કે પુર્વ દીશાયે, ફળીયું જમણે હાથ; ત્યાં જઈ કહેજે કાલે આવ્યો
 તો. તેના અમો ભાત. ॥૩૩॥ એટલે તમને આવકાર દેશે, સાચું માનજે
 ત્યારે; ધરમ કહે જરૂર જશું, હવે વાત સવારે. ॥૩૪॥ એમ કહી રાત્રી
 એ સુતા, એવે બહાણું વાય; જમી પરવારી લીધિ ગાંસડીયો, બહેપાર
 અરથે જાય. ॥૩૫॥ શેદેવ નીકુળ ઉતર દીશા, દક્ષીણ દિશા ભેમ; ધર્મને અર્જુ
 ન પુરવમાં ગયા, લીમે ખતાવ્યું તેમ. ॥૩૬॥ જમણે હાથે મ્હોલો દી
 ઠો, તેમાં પેસવા જાય; અરજુન કહે ધર્મ વીરા, એકદમ પેશો ન માંય.
 ॥૩૭॥ એટલે ઉભા રહીને પોકાર્યા, હ્યો ભાઈ રેજ લાવ્યા; લોક કહે
 કાલે ધુતી ગયો તેના, જેવા તેના ભાઈ આવ્યા. ॥૩૮॥ લાંડીયા લોકોયે
 લીધી લાકડીયો, ક્રોધ ખતાવ્યા માઠા; તેવું તોફાન જોઈને ધરમ, અરજુન
 ખંને નાઠા. ॥૩૯॥ ખીજે સ્થળ જઈને વેચ્યો, નીતી પુર્વક જેમ; દક્ષી
 ણ દિશાએ લીમ ગયો, ક્રીધું એમને એમ. ॥૪૦॥ લોકને લુટી ગયો
 દરવાજો, મજ રેજો વીખને દીધો; આગલે દીવસે કર્યુંતું તેવું, કરીને આ
 રામ કીધો. ॥૪૧॥ ચાર ઘટીકા દીવસ રહ્યા, ચાર ભાઈ ગયા ઘેર; ધરમ
 રાયે કુન્તામાને, કહિ બધી લીમની પેર. ॥૪૨॥ કુન્તાજી કહે કે બોલશે
 નહી, આવવાદો એને હાંય; એટલામાંતો ગાંસડી લેને, લીમસેન આવ્યો
 ભાંય. ॥૪૩॥ કુન્તાજી કહે શું નફો લાવ્યો; એરે મારા તન; લીમે પુછ્યું
 અરજુનજીને, કેમ છે બંધવ જન. ॥૪૪॥ મે કહ્યું ત્યાં ગયા હતા કે, ગયા
 હતા સ્થળ ખીજે; અરજુન કહે કે નહોતા ગયા, ગયાતા સ્થળ ત્રીજે. ॥૪૫॥
 લીમ કહે કે ભવીશ તમારું, એમ કર્યો ઉચાર; કાલના જેટલો નફો લા
 વ્યો, ભુલ નથી લગાર. ॥૪૬॥ એટલે ધરમ ઉકળી બોલ્યા; તુજને છે ધિ
 કાર, ગરીબોને મરદન મારવા, માંડ્યો તે બહેપાર, ॥૪૭॥ તે કહ્યું તે
 સ્થળે અમે ગયાતા, મ્હોત લેવાનું હતું માગી; અનેક લોકે લીધિ લાકડી
 યો, હાહકાં નાંખત ભાગી. ॥૪૮॥ અધર્મનો તું પૈસો લાવ્યો, તે નફો નબ
 બમામ; અસત્યનું અન જો ખાઈએતો અસત્ય બુઢી થાય. ॥૪૯॥ એમ
 કહીને એવા નફાનું; આહ રૂપીયા લેઈ લીધા; આહણેને ભોજાવિને,

દક્ષણામાં દેઈ દીધાં. ॥૫૧॥ પછી ભીમની ગાંસડી ફેંટી, વસો વેંચી લી-
 ધાં, કહ્યું કે માતાના કામમાં રહેજે, ધર્મે એવાં વેણ કીધાં. ॥૫૨॥ તે પછી
 નીત્યે ચારે બંધુ; બહેપાર માટે જય; કુન્તાજીનું કામ કાજ કરે, થોડે દને
 શું થાય. ॥૫૩॥ એ ગામ બારણે રાક્ષસ રહે છે, રાજાએ આપેલો ઠામ;
 આવેલો ત્યારે તોફાન કરેલું, બક રાક્ષસ છે નામ. ॥૫૪॥ પેહેલું બહેલો જે
 વો ગામમાં આવ્યો, તેવો કયો કાળો કેર; મનુશનું ભક્ષ કરવા લાગ્યો, સો
 બસે માયા ઠેર. ॥૫૫॥ સંતાયો રાજા ભોયરાવિશે, અજ જળીમાંથી કીધી;
 કેમ મહારી પ્રજાને હણોછો, કોણે આ બુધ દીધી. ॥૫૬॥ બક રાક્ષસ કહે સ-
 વને ખાવું; નહી રહેવા દેઉં ઠામ; ખોરાક મહારી નીત્ય કર પુરી, તો રાખુ તા
 રૂગામ. ॥૫૭॥ રાજા કહે શું ખોરાક જોઈએ, બીજું ન બોલશે આડું; રાક્ષસ
 કહે નીત્યાન જમુ, સોમણ લોટનો લાડું. ॥૫૮॥ પાંચ મણનો ખીચડો ખાવા
 નો, પીવા પચીસ મણ દુધ; મધપાનનાં પાચ માટલાં પીવા, તેણે રહે દહેર
 શુધ. ॥૫૯॥ પાંચ અજ નીત્ય શાકભાજીમાં, એટલો કર વિવેક; જમ્યા પછી
 સોપારીન બદલે, મનુશ જોઈએ એક. ॥૬૦॥ એટલું નીત્યાન ભક્ષ આપે,
 તો વસ્તી વસવા દેવું; રાજાએ કહ્યું કબુલ મહારે, જેવું તમે કહ્યું તેવું.
 ॥૬૧॥ એમ કહીને બહાર આવ્યો, પાપીનો બાંધ્યો નેક; નગ્રની બારણે રહે-
 વા માટે, બંગલો આપ્યો એક. ॥૬૨॥ કહ્યા પ્રમાણે ખોરાક આપે, નીત્યનો
 જે જે ધારો; માણસ મરવા મોકલવાનો, ધરો ધર બાંધ્યો વારો. ॥૬૩॥
 પાન્ડવ વિપ્રને ધેર રહ્યા છે, તેવીપ્રને પાંચ તન; તેમાંથી ચારનું ભક્ષ કરે
 લું, બક રાક્ષસ મુઠ જન. ॥૬૪॥ એકજ દીકરો રહ્યોતો એને, આવ્યો તેને
 ત્યાં વારો, તે વેળા ધરનાં રડવા લાગ્યાં, થઈ રહ્યો હોકારો. ॥૬૫॥ તે વે,
 જા જળ ભરવા ગયો છે, વાયુ તણે સંતાન; કુન્તાજી ધરમાં ફેરવે મા-
 જા, તેમણે સાંભળ્યું કાન. ॥૬૬॥ માજા લેઈને માતાજી ગયાં, બ્રાહ્મણના
 ધરમાંય; કેમ રડોછો સકળ ધરનાં, બ્રાહ્મણી બોલી ત્યાંય. ॥ ૬૬ ॥ એ
 બાઈ હું હતી તારા જેવી, પાંચજ પુત્રની માય; ચાર સુત મહારા દહીતે
 ખાધા, એક રહ્યો છે આંહી. ॥૬૭॥ આજ તેનો પણ આવ્યો છે વારો,
 મરવા જવાનો સાર; વાંઝણી થ. ઊછું છતે દીકરે, તેનો છે આહાકાર. ॥૬૮॥
 તવ કુન્તાજીને દયા ઉપનિ, વીચાર્યો નહી વિવેક; કહ્યું તારો તન નબ્ધ
 મોકલતી, મોકલીશ મારો એક. ॥૬૯॥ બ્રાહ્મણી કહે કોઈ ન મોકલે, કરવા
 માંડ્યો વિલાપ, કુન્તા કહે નવ મોકલુ તો, બ્રહ્મહત્યાનું પાપ. ॥૭૦॥ એટ-
 લે સરવે રહી ગયાં છાનાં, કુન્તા બોલી ગયાં ધેર; પછી આવ્યો વિચાર
 ઉરમાં; રડવા લાગ્યાં બહુ પેર, ॥૭૧॥ વળણ ॥ બહુ તરે રડવા લાગી-

યાં,શું બોલી હું બોલ;બ્યાસ વલ્લભ એમ આચરે,કુન્તા રહે અતોલ.॥

કડવુ દર રાગ સાળંગની છાયાનો

વૈશમપાયે એણીપેરે બોલ્યા,સુણુ જનમેજે રાય;વીસ્તારિ તુજને
સંભળાવું, આથ પર્વ મહીમાય. ॥૧૥ કુન્તાજી બહુ રડવા લાગ્યાં, શું
બોલીઆવી વચન;વધારાના શું વાડમાં નાંખીયે,મોકલું કીયો તન.॥૧૭॥
એવામાં આંબ્યા વસ્ત્ર વેચીને,ધરમ અરબુન સાર;શેઢેવ નીકુળ તે પણ
આંબ્યા,કલશ જોયો અપાર ॥૩૦॥એવામાં પ્રકોદર આંબ્યો, રડતાં દીઠાં
માત; પાસે બેસીને પુછવા લાગ્યો, કુન્તાના દુખની વાત. ॥૪૦॥ એરે
માતાજી કેમ રડોછો,કેમ ભયાં લોચન;કોણે તમને દુહ્યાં જનેતા; સત્ય
વદો વચન.॥૫૦॥ જો દાઢએ ગાળ દીધી હોયતો, જીભ્યા તેની તાણી કા
હાડું;જો દાઢએ હાથ ઉપાડ્યો હોયતો,કાંડાં તેનાં વાહાડું. ॥૬૦॥કુન્તાજી
કહે કોઈ નથી દુહ્યું,વાંકી કરણિ કાહાવી;બ્રાહ્મણ વતીનો એક દીક-
રો,મરવાનો કહી આવી. ॥૭૦॥ખકરાક્ષસનો વારો આંબ્યો છે, વીમ્ર મર
શે આપ;મેં કહ્યું મુજ સુત ના મોકલુંતો, બ્રહ્મહત્યાનું પાપ. ॥૮૦॥ભી
મ કહે ધન દયાળુ માતા, બોલી આંબ્યાં મુખવતી; ગમે તેને મોકલજો
મા, મ્હારેતો જવું નથી. ॥૯૦॥એમ કહી જઈએટલે સુતો,બોલ્યા ધર
મરાય;તમારું વચન હું પાળવાનો,હો મુજને ઓગનાય. ॥૧૦૦॥કુન્તા ક
હે કેમ મોકલું તુને,ઓ દીકરા સત્યવાદી;રાજપાટ મ્હારું પડે સુનુ,કો-
ણ ભોગવે રાજગાદી. ॥૧૧૦॥ અરબુન કહે હું જવું મરવા,એરે મ્હારી
માત;કુન્તાજી કહે તારા વીના, કેને પુછુ ડાહી વાત. ॥૧૨૦॥ શેઢેવ કહે
હું જવું મરવા,નથી જીવ્યાનિ ત્રસન;ડોશી કહે જોશી તુજ વીના,કેને
પુછીએ પ્રશ્ન. ॥૧૩૦॥નીકુળજી કહે હું જવું મરવા, મન મ્હારું નવ ડરે
કુન્તાજી કહે તારા વીના, વરણાગી કોણ કરે. ॥૧૪૦॥ એટલે ભીમે બા
રથી સુણી,જાણ્યું કે સદે બોધએ;બહાલોછું કે અજખામણો છું,મ્હારે
પુછવું જોઈએ. ॥૧૫૦॥ સહુ ભાઈએની રીત પ્રમાણે, પુછી જોવું સરવ-
થી;ના કહેશેતો ડીકજ છે હા, કેહેશેતો મરવું નથી. ॥૧૬૦॥ એમ ધારી-
પુછવા આંબ્યો, માતા હું તતપર થાવું;આપો મુજને અગનાતા, મર-
વાને માટે જવું. ॥૧૭૦॥કુન્તાજી કહે કુંવર મ્હારા, બહુ દુખ વેઠ્યું હો-
ણ;અગનિથી ને ચોરીયોથી,તું વણ ઉગારે કોણ. ॥૧૮૦॥ભીમે વીચાર્યું
બહાલો હુંછું, કહ્યું માતા ત્યાર થાવો; પાંચે બંધવ મુંધીને રહી

શું, પન્ડે મરવા જવો. ॥૧૯॥ ધરમ કહે એ શું બોલ્યો, અમે તતખર
 થાશું; સુધ રહે જઈ ઓટલે તું, ચારમાંથી કાઢ જશું, ॥૨૦॥ ભીમ કહે
 કાવે તે જાણે; મરવાનું મન ધારી; એવું કહીને ઓટલે ગયો, જઈ કરી
 પથારી. ॥૨૧॥ એવે શેદેવ છાનો બોલ્યો, માતા મને કહો જાણે; ખીચ-
 ડાને ધી દુધ કહેલું, સોમણ લાડુ ખાળે. ॥૨૨॥ ખાધાનું નામ સાંભળી
 ને, જશે વાયુનો બાળ; એની ચીત્તાં કાંઈ ન કરશે. નહીં થાય વાંઠા વાળ
 ॥૨૩॥ તવ કુન્તાએ ઘાંટા કાઢાડ્યો, ઓરે શેદેવ તન; તુજને આપુ આમ
 ના તે, જ રાક્ષસ ભોવન. ॥૨૪॥ ખાળે ખીચડો સો મણ લાડુ, પીળે પ-
 ચીસ મણ દુધ; પછી બકરાક્ષસની સાથે, કરજે જખર જુધ. ॥૨૫॥ શેદેવ
 જ કહે વાર માતા, તે ભાતને કાન જાય; ભીમે જણ્યું ધરને વીશે, લાડુ
 લાડુ શું થાય. ॥૨૬॥ ક્યાંછે દુધને ક્યાંછે લાડુ, તે વારતા લેઉ જાણી;
 ખાવાનું નામ સાંભળ્યું એને, મોહોમાં ભરાયું પાણી. ॥૨૭॥ ઉડીને આ-
 બ્યો ઉલટ લાબ્યો, પુછવા માંડી વાત; કેને મરવા મોકલો છો, ઓરે
 મહારી માત ॥૨૮॥ કુન્તાજી કહે શેદેવ જશે, ખાશે લાડુને દુધ; પાચ
 મણનો ખીચડો ખાઈને, કરશે પાપી સંગ યુધ. ॥૨૯॥ ભીમ કહે ઓ
 માતા મહારી, ન ચાલે એની હામ; દીકરો જોશી ખોશો ડોશી, એતો
 મહાર કામ. ॥૩૦॥ કુન્તાજી કહે શેદેવ જશે, પેહેલું એને કહ્યું હાય;
 ભીમ કહે છે પક્ષ કરે તું, ઓરે મહારી માય. ॥૩૧॥ બહાલા અળખામ-
 લી તું ધારે, બળી એ તારી ટેવ; ઉગારતી વેળા ભીમ બેસા, ખાતી વેળા
 શેદેવ. ॥૩૨॥ ધરમ કહે વાતજ સાચી, મોકલો ભીમને માય; કુન્તાજી
 કહે તુજને બેટા, શેદેવજી કહે નાય. ॥૩૩॥ ભીમ કહે ઓરે જોશીડા, મુ-
 મત મેલ અપાર; મારા સામો પડવામાં તું, નહીં કાઢે કાંઈ સાર. ॥૩૪॥
 તવ શેદેવ કહે તું જાણે; આ પાડ તુજને ચડશે; તવ ભીમ કહે દિવસ
 મોટો, રાત્રી કેવારે પડશે. ॥૩૫॥ કુન્તાજી કહે ધીરજ ધરો, ઓરે મારા તન;
 આડો અવળો ભીમ ફરે છે, જોયા કરે છે દન. ॥૩૬॥ એવે સુરજ મેર બેઠો
 ભીમ વઘો વચન; ઓરે માતા બોલાવી લાવો, મરનાર વિપ્રનો તન.
 ॥૩૭॥ કુન્તાજીએ વિપ્ર બોલાવ્યો, ભીમ વઘો વચન; ચાલો માહારા-
 જ મુને બતાવો, રાક્ષસનું ભોવન. ॥૩૮॥ પ્રાણજી કહે તમ તો ગાંડા,
 નાશીને પાછા આવો; ભીમ કહે નહીં નાશી આવું, ચાલો મુને બતાવો.
 ॥૩૯॥ એમ કહીને બેઠો જણ ચાલ્યા, ભીમે પુછ્યો ધારો; મરવાનું લે-
 ખાવવું કે નહીં, આજ તમારો વારો. ॥૪૦॥ વીપ્ર કહે પેલે દરવાજે,
 લખાવવું પડે નામ; ભીમ કહે તમે લખાવીને, આવજો વડ વીસરામ.

૥૪૧॥ આ દરવાજેથી હું જતું, વડને થડે બેશીશ;દગો દલમાં જાણુ-
 શો મહિ, સાક્ષી શ્રી જુગદીશ.૥૪૨॥ એમ કહી મોકલ્યો પ્રાણજન,લ-
 ખાય છે જ્યાં નામ;ભીમ બીજે દરવાજેથી ગયો,જે બેઠો વડ ઠામ,૥૪૩॥
 વીમે જઈને નામ લખાવ્યું,લખાતું હતું જ્યાંય;પછી ગયો વડનિ પાસે;
 ભીમને દીઠો ત્યાંય.૥૪૪॥ આંખજાને જેમ આંખજ આવે, તેતું લાગ્યું
 સાર;જાણ્યું કે જડો નથી જુઠો, મર્ણુ ઊગાર્યું મારું. ૥૪૫॥ પછી હળી
 મળી બે આલ્યા, રાક્ષસને ભોવન; થોડે છોટેથી ભીમને બતાવ્યું, જ-
 વો સતીના તન. ૥૪૬॥ રાક્ષસ ગયો હશે વન વીશે, દ્વાર ઉઘેડી જાણે;
 મહી ખારણું પુઠે બેશી રહેજે, મન સંતોસી થાણે.૥૪૭॥ પોહોર રા-
 ત્રીએ આવશે પાપી,તે લેજે તમે જાણી;ઑટલે બેશી માગશે તે, આપ-
 ને દાતણ પાણી. ૥ ૪૮ ॥ દાતણ કરી ધામમાં આવે, પછી ખોરાકો
 ખાશે; તે પછી સહુથી છલ્લો એ, આવશે તમારી પાસે. ૥૪૯॥ પછી
 તમારું ભક્ષ કરશે, કરવા દેજે વાર; ભીમ કહે હું કરીશ એનું, કાંતો
 એ કરશે મહાર.૥૫૦॥ પ્રાણજ કહે રાઠ ન કરશે,એતે સરવને બીક;
 ભીમ કહે પધારો પાછા,તમે કહ્યું તે ઠીક. ૥૫૧॥ ઑટલે પ્રાણજ પાછો
 વળીયો, બળીયો ગયો મેહેલ માંય; દ્વાર ઉઘેડી ધામમાં પેઠો, વૈભોગ
 જોયો ત્યાંય.૥૫૨॥ જમણે હાથે છે પાણીયાર,ડાભે હાથ રસોડુ; સનમ
 ખ સ્થળ સુવાનું પાપીનું,ચીનૈખાનું નહી થોડુ.૥૫૩॥ હાંડી તકતા ગ
 હાસ ઘડીઆળ, જુમ્મરનો નહી પાર; તખાઈ ગાદડાં અને ઉસીકાં ઢો-
 લીયો શોભાનો સાર. ૥૫૪॥ ભીમ જઈ તેની મહી સુતો;વીચારનો બ
 હુ પેર;ધરમીને ઘેર ધાડ વણેરી, કુશળ કસાઈ ઘેર. ૥૫૫॥ અરે પ્રભુ
 અમે તુજને ભજ્યે, તેમ છતાં અતી દુખ; આ અધમી રાક્ષસ ને શું,
 આપ્યું છે આવડું સુખ. ૥૫૬॥ એમ કરતાં એવો વીચાર આવ્યો,અં
 તે ધરમો જય; ચાર ઘડી સુખ પાપી જનને, છેવટ પાછો ક્ષય.૥૫૭॥
 ઑટલા દીવસ હત્યાઓ કીધી,પાપનો કુંલ ભરાવ્યો; એવાં પાપે પ્રભુ
 ઇછાએ,હું આજ હાંઈ આવ્યો. ૥૫૮॥ વળણ ॥ એમ કહી આજોટ-
 તો, કુન્તીનો કુંવાર; વ્યાસ વલ્લભ મુખ ઓચરે, ભીમે કર્યો વિચાર.

કડવું ૯૩ રાગ સાખીની ચાલ.

વૈશમપાયે એજીપેરે બોલ્યા,સુણ જનમેજે રાય;વીસ્તારી તુજને
 સંભળાવું, આવ પર્વ મહીમાય. ૥૧॥ ભીમે મનમાં એમૂ વીચાર્યું. હ-

વેતો આવશે પાપી; તે માટ પરવારીને બેસુ, ખાવાને ક્ષુધા બ્યાપી. ॥૨૦॥
 એમ જણિ સુતેલો ઉઠ્યો, રસોડામાં પેઠો; સો મણનો લાડુ ઠરેલો, ત્યાં જ
 ઇ જમવા બેઠો. ॥૨૧॥ તેજના સોડે લાડુ વિશે, ભીમશેન શીવ શીવ
 ભાંખે; એક એક ભુજમાં વીસ વીસ લઈને, ડબોડખ મુખમાં નાંખે.
 ॥૨૨॥ સો મણનો લાડુ ખાઈ ગયો, ખીચડુ ખાતી કીધું; છે પચીસ મણ
 દુધ કઢેલું, ઉભા ઉભાં તે પીધું. ॥૨૩॥ દારૂ પાનનાં પાંચ માટલાં તે, લાતે
 થી નાખ્યાં ફેડી; પાંચેના પાંચ બોકડા ને, ભામે મુકયા છોડી. ॥૨૪॥ તે
 પછી પ્રકોદરે વીચાર્યું, અસુર બહુ અકળાશે, ભુખ્યોને ભુખ્યો આવશે
 તે, આવીને શું ખાશે. ॥૨૫॥ એતું જણી કોટડું કુદી, ગયો મોહોલની
 બહાર; તળાવડાનો કાદવ કચરો, લાવ્યો અપરંમપાર. ॥૨૬॥ તેના લાડુ
 વાળીને ઠાર્યા, ધુગનું ખીચડુ કરીયું; દુધનું કાઢ્યું ખાતી હતું તે, લધુ-
 શંકા કરી ભરીયું. ॥૨૭॥ પછી પલંગમાં જઈ સુતો, આજોટયો ઘડીવાર;
 પછી જણ્યું આવશે પાપી, ઉઠ્યો સતી કુંવાર. ॥૨૮॥ ઢોલીયાનિ એણે
 ઇસ કાઢી, રીસ કરી ફર્યો દોડી; હાંડો તક્તા ગજાસ ઘડીઆળ, તમામ
 નાંખ્યાં ફેડી. ॥૨૯॥ ચીનાઈખાનું ચકચુર કીધું, ચાતુર નર નવ ચુ-
 ક્યો; તળાઈ ગોદડાં ભેગાં કરીને, તેમાં અમી મુક્યો. ॥૩૦॥ પાપીના સુ-
 ખમાં હોળી ઉઠાડી, રાખોડી કીધો સાર; પછી ઠાંત્રાં દ્વાર દેઈને, સુતો તે
 છીવાર. ॥૩૧॥ ખારણાને એક પગ દર્ઝ રાખ્યો, જુક્તી ભલેરી લાવ્યો;
 એવામાં બકરાક્ષસ મેળાવ્યો, વન વીશેથી આવ્યો. ॥૩૨॥ દ્વાર તણી
 સાંકળ ખખડાવી, પછી કચ્યો પોકાર; ઓરે સોપારીના કટકા, ઉઘેડ હવે
 દ્વાર. ॥૩૩॥ ઝીણે શબ્દે ભીમશેન બોલ્યો, ઊઘડાવવા મત મેલો; ઠાલી
 દ્વાર સપટાઈ ગયાં છે, જોર કરિને ઠેલો. ॥૩૪॥ એટલે ઠેલ્યાં બકરાક્ષસે,
 ભીમનું નહીં કામ કાચું; પગ લીધો દ્વાર ઉઘાડ્યા પાપી, પડ્યો ને કુ-
 ઠાયું ડાચું. ॥૩૫॥ ભીમ જઈને અંગગો બેઠો; દુષ્ટે કહ્યું મને વાગ્યું; ખી-
 મે કહ્યું જરા જાળવતા નથી, મુજને માહુ લાગ્યું. ॥૩૬॥ એવે અસુર
 એટલે બેઠો, બોલ્યો મુખથી વાણી; ઓરે સોપારીના કટકા, લાવ્ય દા-
 તણ પાણી. ॥૩૭॥ કોટડું કુદી ભીમ ગયો, મોહોલની ખારણે આવ્યો;
 કાંટા ભરેલું ખાવળીઆનું, પ્રક્ષ ખેંચી લાવ્યો. ॥૩૮॥ જળનો લોટાને
 ખાવળીઓ, મુકી દીધાં દૈત પાસ; પાછો પેશી ગયો મોહોલ વીશે, મન-
 માં અતિ ઉલ્લાસ. ॥૩૯॥ અસુરે પાછળ હાથ નાંખ્યો, કાંટા વાગ્યા
 અપાર; બકરાક્ષસ કહે ઠેલું દાતણ, લાવ્યો વણ વીચાર. ॥૪૦॥ ભી-
 મ કહે મોહોલ માટે, તમારા લાયક લાવ્યો; રાક્ષસે જણ્યું આજે કટકે,

માંડા જેવો કોઈ આળ્યો, ૧૨૩ ॥ ઠાણુ લાગી જતણ કીધું, ભુખે લાગ્યો
જીવ ભમવા; એકાએક ઉઠીને આલ્યો, દુધને લાડુ જમવા. ૧૨૪ ॥ મો-
હોલમાં બધે છે અંધારૂં, તે દુખે દારૂણ દુલ્યો; કાલે કરૂં રાજની વલે,
દીવા બત્તી ઢમ ભુલ્યો. ૧૨૫ ॥ આળ્ય અલ્યા ખાવું હોયતો કડકા, મ-
રતી વેળા લે લહાવો; ભીમ કહે મુને ભુખ નથી; તમે તમારે ખાવો.
॥ ૨૬ ॥ વળણુ ॥ ખાવો તમે ખાવું નથી, મ્હારે તો લગાર; વ્યાસ
વલ્લભ મુખ ઓચરે, સુણો સોતા સાર. ॥

કડવું ૯૪ રાગ અહો રાયજનો.

વૈશમપાયે એણીપેરે બોલ્યા, સુણ જનમેજે રાંચ; વીસ્તારી તુજને
સંભળાવુ. આથ પરવ મહીમાય. આહો રાયજ સુણિયે. ૧૧ ॥ આલ્યો
રાક્ષસ રસોડામાં, ખાવું ખાવું મુખ ભાંખે; લાડુ લઈ મુખમાં મુક્યા તવ,
મુથુ કરી કાઢી નાંખે. ॥ આહો ॥ ૨ ॥ બીજે લાડુ લેઈ ચાવવા લાગ્યો,
મુખમાં કાંકર ભાગે; પાપીએ કહ્યુ ઓરે કડકા, કાદવ કચરો લોગ. ॥ આ-
હો ॥ ૩ ॥ નહોય આ લાડુ કેમ થયેતુ, ભીમ કહુ વેમ ખુઓ; મોઢું તમા-
રું હશે એવું, પાણી લેઈને ધુઓ. ॥ આહો ॥ ૪ ॥ તવ પાપીએ મોઢું ઘો-
યું, પાછો ખાવા જાય; કાદવનો તે કાદવ લાગે, આતે શું કહેવાય. ॥
આહો ॥ ૫ ॥ ભીમ કહે રહેવાદો લાડુ, સંઢેહ મનના ખુઓ; મોઢુ તમારું
ચોખું થાશે. દુધ ઉંનું પી જુઓ. ॥ આહો ॥ ૬ ॥ તવ પાપી ગયો કઢાયા
પાસે, છે જરા ઉંનું સારું; મોઢે માંડી પીવા વળગ્યો, લાગ્યું ખારૂં ખારૂં
॥ આહો ॥ ૭ ॥ પાપીએ કહ્યું પેશાબ આતો, લાગ્યું ખારૂં ખારૂં; ભીમે ક-
હ્યુ કે ઓરે અધર્મી, તેં પીધુ મુતર મ્હારું. ॥ આહો ॥ ૮ ॥ પાપીએ જણ્યું
માંડીયો છે તે, બોલે ગમે તેમ; માટલાં બોકડા કાંઈ ન દીઠું, ત્યારે પ-
ડ્યો ખરો વેમ. ॥ આહો ॥ ૯ ॥ આળ્ય અલ્યા સોપારીના કડકા, તુને ખા-
ઈ લેજી લહાવો; ભીમ કહે મને ભય લાગે છે, તમે આ ખુણે આવો. ॥
આહો ॥ ૧૦ ॥ એટલે પાપી તરતજ આલ્યો, ખોળવા ખુણે પેઠો; ભીમશે-
ન ત્યાંથી ઉઠીને ગયો, બીજે ખુણે જઈ બેઠો. ॥ આહો ॥ ૧૧ ॥ રાક્ષસે જ-
ઈને ફાંફાં માર્યા, ક્યાં છે કટકા તુતો; ભીમે કહ્યુ શું આંધળા છો; હાંઈ
બેશી રહ્યો હુતો. ॥ આહો ॥ ૧૨ ॥ તવ દૈત દોડ્યો બીજે ખુણે, ભીમ ત્રા-
જે જાય; ત્રીજે ખુણે દુષ્ટ ગયો કે, ભીમ ગયો ચોથા માંચ. ॥ આહો ॥ ૧૩ ॥
જોઈ મહી મુખિ અથડાવ્યો, ભીમે કયો વીમાર; ક્યાં લગી ખમત કર્યા ક

રીશુ, ઉઠી થયો તૈયાર. ॥ આહો ॥ ૧૪ ॥ ભીમશેન ઉઠ્યો રોશમાં રૂઠ્યો,
 આપ સુરાનો સાથી; સામે ગયો તવ બેઠ જણાનિ, લચકાઈ છાતીએ
 છાતિ. ॥ આહો ॥ ૧૫ ॥ એવામાં એક એકના કર જાલ્યા, દુષ્ટનો વીચાર
 કેવો; ભીમના ભુજના પંજેથી જાણ્યું, છ કોઈ મ્હારા જેવો. ॥ આહો ॥
 ૧૬ ॥ એવામાં પ્રકોદર બોલ્યો; એરે હરામખોર; હરામનું ખાઈ હત્યા
 યો કરવી, ઇશ્વરનો તું ચોર. આહો ॥ ૧૭ ॥ નીત્યની પાંચ અજયો મારે,
 મારે મનુશ એક; અરર તુજને નહી દયા દલમાં, છુટી નાંખું છોક. ॥
 આહો ॥ ૧૮ ॥ લાડુ દુધને ખીચડો ખાતો, તોલે ન રહ્યા નેક; આ મો-
 ઢાને સ્વાદ વણો કહી, માર્યા તમારો એક. ॥ આહો ॥ ૧૯ ॥ જે મોઢે
 સારૂ તે મોઢે માફ, ખાવાનું મળીયું આજ; એમ કહેતામાં બેઠ જણ કો
 પ્યા, થઈ ગઈ બાજ બાજ. ॥ આહો ॥ ૨૦ ॥ બેઠ જણ બાજ્યા મેઘ તુલ્ય
 ગાજ્યા, પાડે મુખ પોકાર; કોપે ચઢીયા કેવા વઢીયા, તેનો કરૂ વીસ્તાર
 ॥ આહો ॥ ૨૧ ॥ વળણ ॥ વીસ્તાર સાથે વર્ણવું, અધ્રમથી લે સ્વાદ;
 વ્યાસ વલ્લભ મુખ ઓચરે, તેનો ઉતરે નાદ. ॥

કડવું ૯૫ રાગ ઓપાઈની છાંયા.

બોલ્યા વૈશમપાયે વચન, સાંભળ જનમેજે રાજન; બેઠ બળીયા તે
 બળથી બાજ્યા, વનના સોંહ પેરે ગાજ્યા. ॥ ૧ ॥ કરે મુખથી પ્રાદ પોકા
 ર, ગડદા પાટુનો મારે માર; એક એકને મારે ધિક. કરકડે પાંસળા આવે
 હીક. ॥ ૨ ॥ કેશ ઝાલી ઝાલીને તાણે, એક એકને દાવમાં આણે; કરે મ્હે
 લમાં દોટા હડીયો, ધક્કાથી મ્હોલ તુટી પડીયો. ॥ ૩ ॥ બેઠ જણ કરે પો
 કા પોક, જગી ઉડ્યું ત્યાં નયનું લોક; સહુ દુનીયા દુખે દુલી, રાજ
 કાંક ગયેલો ભુલી. ॥ ૪ ॥ તેથી અસુર કોપ્યો અપાર, સૌને મારશે થતે
 સવાર; તેથી કેં ભોયરામાં પેઠા, કેંક ટાંકામાં ઉતરી બેઠા. ॥ ૫ ॥ કેંક મા
 જ ઉપર સંચરીયા, કેંક કોઠીઓમાં ઉતરીયા; એમ સર્વને પડીયો ત્રા
 સ, પેલો વીપ્ર થયો ઉદાસ. ॥ ૬ ॥ જાણ્યું ગાંડીયો નાઠો હશે, મોઢે મુ-
 જને વીધન થશે; એવા વીચાર વીપ્રને થાય, માળા લઈ બેઠા કુન્તામા
 ય. ॥ ૭ ॥ ચાર ભાઈઓ કરતા ભકતી, મારા ભીમમાં આવળે શંકતી;
 એવી રીતે ગામમાં થાય, પેલા બેઠ વઢે મ્હેલ માંચ. ॥ ૮ ॥ લડતાં વડ-
 તાં બેઠો ભીમ ધણું, દાવ જોઈ જાલ્યો દૈતનો અણું; ખેંચી ભોમી પર
 આડો ફીધો, એક પગ પર પગ ભીમે દીધો. ॥ ૯ ॥ ખીજે હાથમાં ઝાલી

રાખ્યો, પછી પોહોળો કરી ચીરી નાંખ્યો;થયાં ચીતાળીયાં બે સાર,બે
ઠો સ્વાસ ખાવાને લગાર. ॥૧૦॥ સ્વાસ ખાઇને શો ખેલ કીધો,લાવી
દોરડાંને બાંધી લીધો;હતો તેવોજ એને બનાવ્યો, પછી વળીયો મહોટી
લાવ્યો. ॥૧૧॥તેતો વળીયો રાખી બેઉ સાથ, પછી મડદાનો ગ્રહો એક
હાથ;ચાલ્યો ગસડતો સતી તન,આવ્યો દરવાજે એ રાજન. ॥ ૧૨ ॥
॥ વળણુ ॥ દરવાજે એ આવીયો, લાવ્યો મડદુ સંગ; વ્યાસ વક્ષભ
મુખ ઓચરે; કીધો ઢવો રંગ. ॥

કડવું ૯૬ રાગ સાખીના ચાલ.

વૈશમપાયે એણીપેરે બોલ્યા, સુણજન મજેરાય;વીસ્તારી તુજને
સંભળાવું આદ્યપરવ મહીમાય. ॥૧॥ લીમશેન મડદુ લાવ્યો દરવાજે,
ઢવો કીધો મનસુબો; દરવાજના કમાડસરસો,કર્યો પાપીને ઉમો ॥૨॥
બગલમાં બે વળીયો ઘાલી, તેને ટેકે રાખી દીધો;પછી પાપીનાં નાશી-
કાને, કાન ચીમોળી લીધો. ॥૩॥ તેની વસ્ત્રમાં પોટલી બાંધી,કરયું સ-
રોવરે સ્નાન; નાક કાન લેધ કોટ કુદીને, ગયો વાયુ સંતાને. ॥ ૪ ॥
પોતાને વીસ્રામ આવ્યો, માને કર્યો પોકાર;તવ કુન્તાયે દોટ મુકીને,ત-
રત ઉઘેડ્યાં દ્વાર. ॥૫॥ લીમશેન જઇને ઘરમાં બેઠો,કહ્યું કે માતાજી જ-
વો; પાડોશમાંથી બ્રાહ્મણ કેરા, બાળકને બોલાવો. ॥૬॥ તવ કુન્તાએ
જૈને બોલાવ્યો, આવો જરા મુજ ઘેર;એમ કહીને બોલાવી આણ્યો,તે
આવ્યો ભયભેર. ॥૭॥ તેવોજ દીઠો વરકોદરને, વીમને પડી ફાળ; અ-
રેરે તું નાશી આવ્યો,થાશે સરવનો કાળ. ॥૮॥લીમ કહે શું કાળ ક-
રશે, મેં મારી નાંખ્યો ઠેર;દરવાજે મડદુ ગોડવાને,જીવતો આવ્યો ઘેર
॥૯॥ બ્રાહ્મણ કહે કપાળ મહારૂ,દુષ્ટ ઘણો મસ્તાન; લીમ કહે સત્ય મા-
નો નહીતો,જીવ્યો નાકને કાન. ॥૧૦॥ તવ બ્રાહ્મણને સાચુ લાગ્યું, દુ-
ષ્ટને હણીયો હોણુ; સાચુ કહો સોગન મહારા,ક્યાંના રેહેવાશીને કોણુ
॥૧૧॥ લીમ કહે કોઇને કહેતો, તમને સૌ સોગન; હસ્તીના પુરના
ક્ષત્રી જતી, પાન્ડવ કુન્તી તન. ॥૧૨॥ બ્રાહ્મણ કહે તે વાનાતો,બીજની
નહી હામ; તેમાં તમે મુને ભાસોછો, લીમ તમારૂં નામ. ॥૧૩॥લીમક-
હે ખરૂં મહારાજ,લ્યો દુષ્ટનાં નાક કાન;દરવાજમાં મડદુ પડશે,ઉઘડતાં
નીધાન. ॥૧૪॥ એટલે ગામમાં ત્રાસ પડશે, જણશે મડદુ જ્યારે;રાજ
તપાસ કરશે તેનો,સોંધશે તમને ત્યારે. ॥૧૫॥ બોલાવા મોકલે એટલે

જાને, આ નાકને કાન લેઈ, કેહેજે કે મેં માર્યો એને, નાક કાન દેજે દેઈ
 ૥૧૬૥ કદી તમારૂં પારખું જોવા, રાજ કેહેશે આવો; તમે માર્યો તો એ
 રાક્ષસને, આગળ ખેંચી લાવો. ૥૧૭૥ તવ તમે કેહેજે ઓરે રાજ, સાં-
 ભજો મહારી વાત; આ રાક્ષસે મારી નાંખ્યા, મહારા સગા ચાર બ્રાત
 ૥૧૮૥ માટે મેં કરી રૂશીના શેવા, માગી લીધું વરદાન; તે રૂશીયે કેવું
 વરદાન આપ્યું સાંભળી લ્યો રાજન. ૥૧૯૥ હોય મહારા વારો જોવારે,
 ત વારે મરવા જવું, પાપીને દેખી પાપી કરતાં, દસ ઘણો બળાયો થાવું
 ૥૨૦૥ તે બળ રહે સવા પહેર સુધી, એવું વરદાન દીધું, તે સવા પહે-
 રમાં પાપોને માર્યો, દરવાજે આ કામ કીધું. ૥૨૧૥ હવે મારામાં કાંઈ
 બળ નથી, ઓરે નગરના રાય; સાચુ માનોતો સરપાવ આપો, નહીંતો ત-
 મ ઇછાય. ૥૨૨૥ એવું કેહેશે એટલે તો, તમ પર થાશે ભાવ; સપુત હ-
 શે તો મન મુકી, તમને દેશે સરપાવ. ૥૨૩૥ એવું બ્રાહ્મણને કહીને, મા-
 તાને કહી વાત; આપણે હમથા ચાલ્યા જવું, રહેવું નહીં પરભાત. ૥૨૪૥
 રહીયું તો તો બાહ્યર થેયું, સત્ય કે મહારૂં કેહેવું; બ્રહ્મણ કહે ચાલ્યો કરો,
 હું તો જવા નહીં દેવું. ૥૨૫૥ ઐ બ્રાહ્મણ પ્રતીપ. જ આવ્યા, છો દેવાધી
 દેવા; સભાગ નથી લાગી તમારી, નથી કરી કાંઈ શેવા. ૥૨૬૥ ભીમ ક-
 હે કે ઓરે મહારાજ, એ શું બોલ્યા વચન; બ્રાહ્મણ પાસે શેવા કરાવે, તે
 થી કીયો દુષ્ટ જન. ૥૨૭૥ ગમે તેટલું દાન આપે, પણ કરાવે શેવાય; તે
 બ્રાહ્મીનું ધ્યાનને દાનતે, સવળું ધોવાઈ જાય. ૥૨૮૥ ધર્મ ધોવાયે પુન્ય
 બોવાયે, પાનક ચઢે શીશ; સફળ સુકોત અફળ થાયે, કાપે શ્રી જગધી-
 શ. ૥૨૯૥ અન્ય સ્થળે પણ બ્રાહ્મણને તો, જરા ન દેવું કામ; તીરથ જ-
 ત્રાયે કામજ દેતો, બાંધે પાપ તમામ. ૥૩૦૥ તે પાપ કદી કાળે ન છુટે;
 સાંભળજે મહારાજ; અમારા ઉપર કપા રાખો, અમે તો જશું આજ.
 ૥૩૧૥ એમ કહીને કીંચી ત્યારી, કટી કશીન બાંધે; ગાંસડીયો બાંધી કા-
 પડની. બે ભાઈ બેસાડ્યા બાંધે. ૥૩૨૥ બે ભાઈને કેહેડે બેસાડ્યા, કુ-
 ન્તા માને માંથે; મતીકાનો કુંભ લીધો, વીખને નમ્યો બે હાથે. ૥૩૩૥
 પછી પોતે ત્યાંથી ચાલ્યો, કરતો દોટા હડીયો; પાંચેને ઉચકી કોટ કુદી,
 નમ્રની બારણે પીયો. ૥૩૪૥ ચાલ્યો રાત્રીએ રાન્ય વીશે, સુત સતી-
 નો સભાગી; એવે સમે કુન્તાજીને, ઘણીક તરશા લાગી. ૥૩૫૥ કુન્તાજી
 કહે ભીમશેન બેટા, બેશી ગયા મુજ ઘાંટા; જળવીના મારો જીવ જશે,
 કંઠ પડ્યા છ કાંટા. ૥૩૬૥ ભીમ કહે ચાલવું નથી પડતું, તોણે તરશ
 ભલી લાગી; એમ કહીને નીચે ઉતાર્યો, બોલ્યા ધર્મ સોહામી. ૥૩૭૥ ઓ-

ભીમ વીરા જવો જઈને, જળ લાવો ગમે ત્યાંથી ભીમ કહે આ અન્ન-
 ધુ વગડો, જળ લે આવું ક્યાંથી. ॥૩૮॥ એવે કુન્તા ધરણી ઢાળ્યાં, તવ
 ભીમે કુલ ઝાલ્યો; માતાને માટે જળ લેવા, વાયુનો નંદન ચાલ્યો ॥૩૯॥
 ઉંચે ટેકરે ચઢીને ઉભો, પસુ પક્ષી બોલે કોય; કાન માડીને સાંભળે છે,
 તેવે સ્થળે જળ હોય. ॥૪૦॥ એવે પક્ષીના શબ્દ સુણ્યા, ચાલ્યો તે
 દીશાય; જતાં જતાં આવો ગયો, દીકું સરોવર ત્યાંય. ॥ ૪૧ ॥ પંચક
 સરોવર નામ એનું, તેમાં છે ગાંધર્વ સાર; સસ્ત્ર અવછરા લેને રમે છે
 જળકીડા ગુમાર ॥ ૪૨ ॥ તે સરોવરમાં ભીમે જઈને, કુંભ બોળ્યો
 જળમાંય; એટલે ઘડાના સ્વભાવે કરિ, ભગ ભગ શબ્દ જ થાય. ॥૪૩॥
 તે ગાંધર્વે કાને સુણ્યો, વીચાર્યું મનમાંય; કાંઈક સ્વર્ગનો દેવ માહારિ,
 જુવે છે ચરચાય. ॥૪૪॥ એમ જાણી એ જહાર નીકળ્યો, કીધો ધનુશ
 ટંકાર, ત્રીલોકમાં તેનો શબ્દ ગયો, ધ્રુજ ધરણ અપાર. ॥ ૪૫ ॥ ભીમે
 જાણ્યું રખવાળ કોઈ, ભય ભાસ્યો મન માઠો; ભરેલો ઘડો કીનારે
 મુકી, જીવ લેઈને નાઠો. ॥૪૬॥ માતને બ્રાતની પાસે આવ્યો, બોલ્યા ધર
 મરાય; કેમ તું આવ્યો નાઠો નાઠો, કુંભજ મુક્યો ક્યાંય. ॥૪૭॥ ભીમ કહે
 ટંકાર થયો તે, સાંભળ્યો હશે કાન; સરોવરનો રખવાળ હતો, કાઢત મારો
 પ્રાણ. ॥૪૮॥ માટે ઘડો મુકીને આવ્યો, સરોવરને કીનાર; ભરેલો ઘડો
 ઉચકી નાસું, દોડતાં લાગે વાર. ॥ ૪૯ ॥ માટે ત્યાં મુકીને આવ્યો છું, તે
 તો હું નહિ લાવું; અર્જુન કહે દેખાડ મુને, હું તુજ સાથે આવું. ॥૫૦॥
 ભીમ કહે શું મુજથી બળીયો, તે તું ધરે છે હામ; તેકરતાં જ ઉત્તર
 દીશા; શું છે મ્હારું કામ. ॥૫૧॥ અરજુન કહે દેખાડવાને, ચાલ મારી
 પુઠે; ભીમશેન કહે આગળ થાવો; એમ કહી બેઠો ઉઠે. ॥૫૨॥ ચાલીને
 સરોવરે ગયો, ભીમ વધો વચન; જ કુંભ રહ્યા કીનારા વીશે, બતાવ્યો
 વાયુને તન. ॥૫૩॥ બતાવીને વ્રક્ષની પુઠે, સંતાઈ ઉભો સાર; અરજુને
 જઈ ઘડો લીધો; કીધો મન વીચાર. ॥૫૪॥ કોણ છે રખવાળ સરોવર-
 નો, કાને ન પોવા દે પાણી; જોવું એની ચરચા હું તો, એવી ઉત્તર
 આણી. ॥૫૫॥ ભરેલો ઘડો જળમાં ઢોળ્યો, ઢોળીને પાછો ભરીયો; બે ચા
 ર કીધા ખુંખારાને, કોગળો જળનો કરીયો. ॥૫૬॥ એટલે ગાંધર્વે સાંભ-
 લ્યું કાને, નીકળ્યા જળની જહાર; બાણજ લીધું ભાથામાંથી, ધનુશ
 છે તૈયાર. ॥૫૭॥ જળ હાલવાથી અરજુને જાણ્યું, નીકળીયું કાંઈ જહાર;
 રખેને બાણ મારશે તો, વાગતાં નહીં થાય વાર. ॥ ૫૮ ॥ અધારે કાંઈ
 દેખાય નહીં, વામી બેસે બાણ; હવે હું શી રીતે કરું, જશે મ્હારો

પ્રાણ. ॥૫૯॥ એવું જાણી મંત્ર વાયુનો, ભણીયો ચડી ચોટ, શરીરના
રક્ષણને સાર; કીધો પવનનો કોટ. ॥૬૦॥ એવામાં અંગારક ગાંધર્વે, બા-
ણ ફેંક્યું ત્યાંય; અરજીનિ પાસે બાણ આવ્યું, ઝાલી લીધું કર માંય.
॥૬૧॥ પછી અરજીને વીચાર કીધો, છે કોઈ અધમ જાત; આ પરમાણે
મારી નાંખે, કરે જીવનિ ધાત. ॥૬૨॥ માટે એને શીક્ષા દેવા, એવી ધરી
મન હુંશ; હું બાણ શી રિતે માર એને, પાસે નથી ધનુશ. ॥૬૩॥ પણ
વીધાવંતને વાર શાનિ, રણ લડનારો રણીઓ, એ બાણ ઉપર મંત્ર
વાયુનો, બીજે નાગ પાસે ભણીયો. ॥૬૪॥ પછી બળમાં 'બાણ ફેંક્યું',
તવ વાયુ લેઈ જાય, અંગારક પાસે બાણ પડ્યું; નાગજ પેંદા થાય. ॥૬૫॥
તેવાજ ભુજ બાંધ્યા ગાંધર્વના, ગાંધર્વે જખરો કળીયો, કહ્યું પ્રેમદા બા-
હાર આવો, કોઈ મુજ માંયાનો મળીયો. ॥૬૬॥ બળીયા સાથે બાથ ન
દેવી, નમવા માટે જતું; તમે વૈમાન બેશી જવો, કરગરી કર છોડાવું.
॥૬૭॥ વીધ કરે તે નીરવાણ કરે, એમ કર્યો ઉચ્ચાર; એટલે એ ની અ
પછરાયો, તરત નિકળી બાહાર. ॥૬૮॥ વજ્ર પેહેરી વૈમાને બેડી, અંત્રીક્ષ
ઉભી જોવા; અંગારક કરગરતો ચાલ્યો, ધુંશકે માંડ્યું રોવા. ॥૬૯॥
વળણ. ॥ ધુંશકે રડવા લાગીયો, સાંભળને તું રાય; વ્યાસ વજ્રભ મુખ
ઓચરે, સુણજે સહુ સોતાય.

કડવું ૯૭ રાગ સોહાગની છાયાની ચોપાઈ.

બોલ્યા વૈશમપાયે વચનરે, સાંભળ જનમેજે રાજનરે. ॥૧॥ રડતો
રડતો ગાંધર્વ જાયરે, એના અવળા હાથ ચુસાયરે. ॥૨॥ બુમ પાડે બાં-
ધ્યો કાણે મનેરે, ક્યાં છો આવું તમારી કનેરે. ॥૩॥ હાથ છોડો થાવું
છું હેરાનરે, તેનો સાંભળ્યું ભીમે કાનરે. ॥૪॥ દોહરાની ઝડપનો રા-
ગ ॥ ભીમે કાન સાંભળ્યું કે, અરજીએ બાંધ્યો; વક્ષની ઓઢેથી નીક
ળીને, ગાંધર્વ સામે વાઢ્યો. ॥૫॥ મહા બળીઓ એનો કળ કળીયો, દ-
ડબડ મુકી દોટ; ગાંધર્વ સામે આવે તેની, જઈને ઝાલી કોટ. ॥૬॥ ગ-
ડદા પાટુ ઢીંચણ કોંચી, દેવા માંડ્યો માર; ઉંચો ઉછાળીને પછોડે, મૌઠ
કરે પોકાર. ॥૭॥ અરે રે મને શીદ મારોછો, ધુનો કરો મુજ માફ; ભુલ્યો
ચુક્યો ને જખ મારી, ઓ માહારા માખાપ. ॥૮॥ કરગરે તોંએ ભીમ
મારે, કરે છે ત્રાહ ત્રાહ; તેવું જોઈને અરજીનજીને, આવી ઊર દયાય.
॥ ૫ ॥ અરજીન કહે મહોટા બંધુ, મુકો ધમા ધમ; જો તમે એને હાથ

અરોડો,તો તો મહારા સમ. ॥૬॥ તવ હાથ લીમે બંધ કીધા, રાતો તા
 તો થાતો;સોગન સારૂ હાથ બંધ રાખી, મારે પગનિ લાતો. ॥૭॥ એવું
 દેખીને અરજીનજી, વધા મુખે વાણુ;મુદલે એને અડોતો, ધરમરાય ની
 આણુ. ॥૮॥ એટલે ભીમશેન આઘો ખસ્યો, ખેલજ ખોળી કહાડયો;નાહા
 નાં નાહાનાં ઝાડ ઉપાડી,ઝાડે જીડવા માંડયો. ॥૯॥ તવ અરજીને ત્રકોદ-
 રને, ત્રક્ષના સોગન દીધા; એટલે ભીમે ત્રક્ષ મુકી, ઢેપાં પથરા લીધા.
 ॥ ૧૦ ॥ તવ અરજીને એમ વીચાર્યું, મનમાં ધરિ શોક;ઓ ભાઈ ઘટે
 તેમ કરો,સોગન તમને ફોક. ॥૧૧॥ ભીમ કહે હવે નહીં મારૂં, આલો ત-
 તખર થઈએ;અરજીન કહે મોહોટા ભાઈ,મોહોટા કને લઈ જઈએ. ॥૧૨॥
 ગાંધર્વ મનમાં વીચાર્યું,હવે તો જીવ જશે; આ મોહોટા આવો નીરદય
 તો, તે તો કેવો હશે. ॥૧૩॥ એવું જણીને એ બોલ્યો,મુજને મુકો ખા
 પુ;મોહોટા પાસે લઈ ન જશો,અભંગ રથ હું આપું. ॥૧૪॥ તમે નહાના
 છો દયાળુ, નીરદય છે આ મોહોટા;તો તેમનાથી જે મોહોટા તે, હશે
 વણુ ખોટા. ॥ ૧૫॥ ભીમ કહે હું તો સારોછું,રાખુછું કે મેહર; એતો
 મોહોટા મહા ક્રોધિ છે,મારી નાંખશે ઠેર. ॥ ૧૬ ॥ ગાંધર્વ કહે મુકા મુ-
 જને,આપુ અક્ષય ભાથો;ગાંજવ નામા ધનુય આપુ, સુણી ભીમ મક-
 લાતો. ॥ ૧૭॥ એવે અરજીન કુંભ લીધો,આલ્યા સરવે સાથ; આવતા
 જોઈ ધરમ ઉઠ્યા, છોડ્યા ગાંધર્વના હાથ. ॥૧૮॥ અરેરે આને શીદ મા
 ચ્યો, કાંઈ દયા નવ આણી; એવે શેદેવે ઘડો લીધો,માતાને પાયું પાણી
 ॥૧૯॥ તવ કુન્તાને સુદ્ધી આવી, બોલ્યા ધરમરાય; ઓરે ગાંધર્વ જતું
 તારે, અપરાધ કરજે ક્ષમાય, ॥૨૦॥ એ સરોવરે આવીશ નહીં તું, જો
 હોએ સજત;અનેક જીવને પીવાનું પાણી,તેમાં તું કરે ઘાત. ॥૨૧॥ એ
 રિતી નહીં સપુત જનની,કહી મુક્યો તવ આલ્યો; એટલે ભીમે છલ
 ગ મારી,ઝડપ બોચીથી ઝાલ્યો. ॥૨૨॥ ભીમ કહે કયાં જય નાશી,જી
 વજ તારો લેવું;પેત્રી તણુ વસ્તુ કહિ તે,આપે તો જવા દેવું. ॥ ૨૩॥
 એટલે ગાંધર્વ એમ બોલ્યો,કહો જોઈએ કયારે;ભીમ કહે વેણુ દે અર-
 જીનને, આપજે માગે ત્યારે. ॥૨૪॥ તવ અરજીનને વચન દીધું, અંગા-
 રક મુજ નામ; જોઈએ ત્યારે સમરણ કરજે,આપી દઈશ તે ઠામ. ॥૨૫॥
 અરજીનજી કહે વારૂ વીરા,મુકીદો ભીમ બ્રાત;એટલે ભીમે મુકી દઈને,
 માંથે લીધાં માત. ॥૨૬॥ બે ભાઈ ખાંધે બે ભાઈ કેહેડે, ઉચકી આલ્યો
 જય; એવે બહાણું વાવા-આન્યું, રૂશીનો મઠ ત્યાંય. ॥૨૭॥ પ્રાહણીને
 ભણતા સુણ્યા,બોલ્યા શેદેવ સાર; ભીમશેન ભાઈ સહુને ઉતારાં,દે રે

હેવા વીચાર. ॥ ૨૮ ॥ વળણુ ॥ હૈયા રેહેવું આપણે, ઓરે મારા વી-
ર; તવ ભીમે ઉતારીયા; બોલ્યાં મા ગંભીર.

કડવું ૯૮ રાગ સાખીની ચાલ.

વૈશમપાયે એણીપેરે બોલ્યા, સુણુ જનમેજે રાય; વીસ્તારી તુજને
સંભળાવું, આથપરવ મહિમાય. ॥૧॥ કુન્તાજી કહે કુંવર મહારા, આસ્થ
જા રૂડુ કેવું; પ્રાણણી નિત્ય શેવા થારો; મુકામ ખાંધિને રેહેવું. ॥૨॥ પણ
પરોઢમાં મઠે ન જવું; જશું દનચઢે સાર; એવું ધારી બેઠાં અજગાં, જ
પતાં જુગદાધાર. ॥૩॥ એવામાં તે બહાણું વાહ્યું, એક ચઢામાં શું થાય;
રાસસ વાળો દરવાજો ઉઘડયો, મડદુ પડ્યું વચમાંય. ॥ ૪ ॥ તેવિજ
ગામમાં નાસાનાસ થૈ, સતાયા સરવે લોક; રાય સંતાયો ભોંયરા વીશે,
સર્વને પ્રગટયો શોક. ॥૫॥ દરવાન સંતાયો ઓરડી વીશે, ત્રાસ સરવને
કોય; આખુ ગામ જાણે ઉજડ પડ્યું, દીશે ન મનુશ્ય કોય. ॥૬॥ એવા
માં દરવાને જાળીથી જોયું, મુએલો દીઠો પાપી; જાણ્યું કે મેં માર્યો કે-
સવું, રાજા દે સરપાવ આપી. ॥૭॥ તરતારે પોથીનો રંગ ચઢાવ્યો, નીક
જ્યો ઓરડી બહાર; ગયો રાજના ભોંયરા પાસે, મુખ કયો ઉચ્ચારાટા.
કેમ રાજજી છુપા રહે હો, મેને કીયા ખુબ કહેર; બકરાક્ષસ જેસા આ-
યા એસા, મેને મારા ડેર. ॥૮॥ જાળીથી રાજએ કહ્યું શેવકને, કયાં આ-
વી બન્યું છે તારું; જમાદાર કહે સચા માનો, એસાતો સો દોસો મારું.
॥૯॥ તવ રાજએ સાચુ માન્યું, નીકજ્યો ભોંયરા બહાર; ઊઘાડે આયુષે
સાથે લીધા; શેવક એક હજર. ॥ ૧૦ ॥ દરવાજે આવ્યો બીછાના નાં-
ખ્યાં, બેસીને બોલ્યો એમ; બોલો જમાદાર બકરાક્ષસને, તમે માર્યો કેમ.
॥૧૧॥ જમાદાર કહે દરવાજે બોલતાં, આયા દુષ્ટએ ધાઈ; તખ હમને
તણવાર નોકાલકે, ડિનકે સીરમે લગાઈ. ॥૧૨॥ સીરમે લગાઈ પાઉં બી
ચ નીકાલી, ફીરમે આયા તુમ પાસ; એવું સાંભળી રાજ રીજ્યો. તમને
છે સાખાસ. ॥૧૩॥ સોનાના સાંકળાં સરપાવ આપ્યો; ખાંધી આપ્યો દ-
રખાયો; તમારે બેઠા બેઠા ખાવું, તવ જમાદાર હરખાયો. ॥૧૪॥ એવા
માં આવ્યો પ્રધાન રાયનો, બેઠો રાજની સંગ, પછો પુછ્યું કે કોણે મા-
ર્યો, બોલ્યો રાય હમંગ. ॥૧૫॥ આ દરવાજાના જમાદારે, પ્રાંઢજ પ્રાંઢમ
માંડ્યું; પાપીને પગવારમાં માર્યો, દળદર ગામનું કાઢાડ્યું. ॥૧૬॥ પ્રધાને
જેવું જમાદાર સાચું, વીચાર કીધો તે ઠામ; બકરાક્ષસને મારીધોતે, નહો-

ય આનુ કામ. ॥૧૮॥ એમ જણીને પ્રધાન બોલ્યો, આ દુષ્ટ ઠીક સંહા
 ર્યો; જમાદાર સાચે સાચુ કેહેજે, રાક્ષસ કોણે માર્યો. ॥૧૯॥ જમાદાર કહે
 મેને મારા, કેસા જીલમ કીયા; પ્રધાન કહે સાખાશ તમને, જવાબ અછા
 કીયા. ॥૨૦॥ પણ પુછુછુ સવાલ તમને, તરવારે ફાયરા કીધા; પણ તે-
 ના બે કાયરાને, કોણે બાંધી લીધા. ॥૨૧॥ જમાદાર કહે મેને બાંધા, પ્ર-
 ધાન કહે આવો; સરપાવ જદે અપાવું તમને, મડદું હૈં ખેંચી લાવો. ॥
 ૨૨॥ જમાદાર કહે અબી લા દૌ, એમ કહી લાગ્યો જવા; પાપીનું મો-
 દુ પોહોળું હીઠું, ઓરે મેરા બાવા. ॥૨૩॥ બુમ પાડીને પાછો પડીયો,
 ત્રાસ ધણો મન કીધો; તમાચો મારી પ્રધાને એનો, સરપાવ પાછો લીધો
 ॥૨૪॥ બોલેજે સાચુ કોણે માર્યો, જેથી મહાર મન માને; એટલે હાથ
 જોડીને બોલ્યો, સાહેબ બોદા જને. ॥૨૫॥ પ્રધાન પુરૂશ હોય ડાહ્યો,
 એણુ કયું એક કામ; કાલે કોણુ મર્યું મરવા, દરવાજે જુઓ નામ.
 ॥૨૬॥ દરવાજનું દક્તર જેયું, નીકળ્યું વીમનું નામ; શેવક મોકલ્યા
 સુખપાલ આપી, તેડી લાવો આ ઠામ. ॥૨૭॥ તવ અનુચર તેડવા ગયા,
 વીમ તણે ભોવન; કહ્યું મહારાજ ચાલો તમેને, તેડે છે રાજન. ॥૨૮॥
 બ્રાહ્મણ પરવારી ત્યાર થયોતો, અતી હરખમાં પેડો; નાક કાનની પોટલી
 લેને, સુખપાલે વીશે બેઠો. ॥૨૯॥ દરવાજે આવ્યો પોટલી લાવ્યો, પ્ર-
 ધાને આપ્યું આસન; ત્યાં બ્રાહ્મણનો પુત્ર ખીરાજ્યો, પ્રધાન વઘો વચન.
 ॥૩૦॥ કહો મહારાજ વારો તમારો, કાલે હતો મરવાનો; ત્યાં તમે ગયા
 હતા કે નહીં, વીચાર છે કરવાનો. ॥૩૧॥ બ્રાહ્મણ કહે ગયો હતો હું, દુ-
 ષ્ટ તણે દાવ ધાર્યો; એક રૂશીના વરદાન વડે, બકરાક્ષસ મેં માર્યો. ॥૩૨॥
 પ્રધાન કહે વરદાન શાનું, વીમ વઘો વચન; મારા ચાર ભાઈનું એતો,
 કરી ગયો ભોજન. ॥૩૩॥ માટે મેં એક રૂશી શેવ્યા; તેણે આપ્યું વર-
 દાન; કહ્યું કે તારો વારો આવે, ત્યારે જજે સંતાન. ॥૩૪॥ રાક્ષસને તું
 ભેગા થતાં, તુજમાં આવશે જોર; રાક્ષસ કરતાં બળ દસ ધણુ, રહેશે સવા
 પોહોર. ॥૩૫॥ એટલામાં તુજ હાથે મરશે, એમ કીધું વરદાન; તે વર-
 દાને કાલ મેં માર્યો, સાંભળો રાય પ્રધાન. ॥૩૬॥ મારીને લાવ્યો દરવાજે,
 ભયંકર અધોર; કોટ કુદી હું ઘેર આવ્યો, પછી જતુ રહ્યું જોર. ॥૩૭॥
 આ વાત સાચી માનો નહીંતો, લ્યો આપુ નીશાન; જુઓ એનાં તોડી
 લીધેલાં; એક નાકને બે કાન. ॥૩૮॥ એમ કહીને પોટલી છોડી; સત્ય સ-
 રવને લાચું; પ્રધાન કહે સાખાશ તમને, નચ તણું દુખ લાગ્યું. ॥ ૩૯॥
 પ્રધાને કહ્યું રાજ પ્રત્યે, નહીં મળે આવો ભેગ; એને આપતાં પાછો પ-

ડે,તોતો ભવીશના ભોગ ॥૩૯॥ દક્ષણાવંતિ શંખ છેને, દુધે ભરેલો જ
 હો;જતે બ્રાહ્મણ દુખ નીવાર્યા, તે ગુણ અંતર આણો. ॥૪૦॥રાજ કહે
 તમે કહો તે આપુ, તવ બોલ્યો પરધાન; આપણી કુંવરી કુંવારી છે,
 હા તેનું કન્યાદાન. ॥૪૧॥તવ રાયે પુત્રી પરણાવી, હેત અતી ઉર વા-
 પ્યું; અડધો અડધ રાજ્ય પોતાનું, બ્રાહ્મણને લખી આપ્યું. ॥૪૨॥ત-
 વ બ્રાહ્મણે નીમ કીધો,જ આવે રાજ્યનુ ધન; એક વરસ લગી તે નવ
 લેવું, કરવું બ્રહ્મ ભોજન. ॥૪૩॥ એ પુન્ય અરપણ છે પાન્ડવને,સંક
 લપ કીધો એમ;એવાં સુકીત પાન્ડવ લેછે, પ્રભુ રીઝે નહી કેમ. ॥૪૪॥
 આશીશ વીમ્બની બ્રાહ્મણ ભોજન,તે શું બહુ પુન્ય કીધું;પણ નીત્યના
 છ જીવ ઉગાર્યા,તે મહોદ્ધ પુન્ય લીધું. ॥૪૫॥એનું નામ તે સુરો જણ્યો,
 ધન્ય સતિ સંતાન;પછી પાન્ડવ બેઠેલા ત્યાંથી, મઠમાં થયા સાવધાન.
 ॥૪૬॥ વળણ ॥ ત્યાર થયા મઠમાં જવા. જપતા હરીનું નામ; વ્યાસ
 વક્ષભ મુખ ઓચરે, આબ્યાં શુભ વિસામ.

કડવું ૯૯ રાગ આશાવરીની છાંયા.

વૈશમપાયે એણીપેરે બોલ્યા,સુણ જનમેજે રાય; વીસ્તારી તુજને
 સંભળાવું, આઘ પર્વ મહીમાય. ॥૧॥ પાન્ડવ કુન્તો મઠમાં ચાલ્યા,
 વીમ્બો તણે મુકામ; એક હજાર વીધારથી ભણે, ધ્રુમ રૂશીનો ઠામ. ॥૨॥
 ત્યાં જઈ પાન્ડવ ચરણે લાગ્યા, તવ બોલ્યા રૂશી રાય; કોણ છે તમે
 ક્યાંના રહેનારા,ક્યાંથી આવ્યા હાંય ॥૩॥ ભીમ કહે કડવા કાપડીની,
 હાલ અમારી જાત;નથી ઘર ગામ વીશ્રામ કાંઈ,ફરતાદીવશ રાત. ॥૪॥
 ધ્રુમ કહે તમે નીચ જાતી, પુછ્યા વીના કેમ પેઠા; મઠ બધો અલડાવી
 માર્યો, આવીને હાંઈ બેઠા. ॥૫॥ બારણે જવો બારણે જવો, કોધે ભર્યા
 અપાર; પાન્ડવે જાણ્યું સાપ દેશે, તરત નીકલ્યા બહાર. ॥૬॥ થોડે છેટ
 જઈ ઝુંપડી બાંધી, ધરશું હરીનું ધ્યાન; અજગેથી વાણી વીમ્બનીસુણ
 શું, પવીત્ર થાશે કાન. ॥૭॥ આઘેથી દરસણ કરીશું, તોહયે થશું પાવન;
 એમ જાણીને વીશ્રામ કીધો, કરે ફળ ભોજન. ॥૮॥ એવે દસ વીસ દી
 વશ થયા, બોલ્યા ધરમ રાય; બ્રાહ્મણ આપણી સેવા ઇછે,એવો શો ઉ
 પાય. ॥૯॥ ભીમ કહે રૂશીને માફ, હા કેવરાવું મુખ; ધરમ કહે બ્રાહ્મણને
 તો, કદી ન દેવાય દુખ. ॥૧૦॥ બોલીને તું પાપમાં પડ્યો, વીચારી લે
 આપ; ભીમ કહે અવશુણી સાથે,એમ કરતાં શું પાપ. ॥૧૧॥ ધરમ ક

હે સાંભળ વીરા, ઓખર કરે ગાય;લાત મારે કે શીંગડુ મારે, પણ પુજન
એનું થાય. ॥૧૨॥ ગધેડી ઓખર નવ કરે, વળી ગંગાજળ ન્હાય;લાત ન
મારે બચકુ ન ભરે, પણ તે નબ્ય પુંખય. ॥૧૩॥ ડાઘડો ભરી તે દુધ દે પ
ણ. ગધેડી નબ્ય શેવાય;જરાયે દુધ દે નહીં પણ, પુજવા જોગ છે ગાય
॥૧૪॥ કોટીક અવગુણા બ્રાહ્મણ હોયે, તો પણ બ્રાહ્મણ તેહ; અવર જતી
શુભ શુભી પણ, તે નહિ બ્રાહ્મણ દેહ. ॥૧૫॥ જર કરમી હોય જનતા,
પણ તેને કહેવાય માય;સતી સાધવી હોય નારી પણ, માતા નબ્ય કેહે
વાય. ॥૧૬॥ ભીમ કહે એક પ્રસૂ પુછું, તેથી ન કરશે ક્રોધ; ઉપદેશ ત
મારો સારો લાગે, સાંભળવો છે બોધ ॥ ૧૭॥ ધરમ કહે પુછો વીરા,
એમાં નહિ રીસ આણુ;ભીમ કહે કોહો છો બ્રાહ્મણ મ્હોટા, તે હું શાથી
જાણું. ॥૧૮॥ બ્રાહ્મણની ને આપણી કાયા, છે પંચભુતનિ ભાઈ;અમને
આપણે અબ્યવ સરખા, શી છે બીજી નવાઈ. ॥ ૧૯ ॥ એમને કરણ
ચરણ ચક્ષુ, મુખ નાશીકા હસ્ત;ક્ષુધા પીપાશા આળસ નીંદ્રા, લધુ શં-
કાને દસ્ત. ॥૨૦॥ એમને ઉપવાત આપણુ ઉપવીત;સર્વ તણો એક ધ-
ર્મ;ધર્મર પદ મળવા સહુ ઇછે, સર્વ કરે નીત્ય કર્મ. ॥૨૧॥ માટે બ્રાહ્મ-
ણમાં ને આપણમાં, શો ફેર મ્હારા વિર;ધર્મ કહે તું સાંભળ બંધુ, ચી
ત્ત દેઈ રણ વિર. ॥૨૨॥ જનેતામાં ને નારીમાં, ફેર જરા નવ દીસે; સ્ત્રી
જતિના એકજ અબ્યવ, આખા વીશ્વને વીશે ॥૨૩॥ ચણીયો ચોળી
પેહેરે માતા, તેવાંજ પેહેરે નારી;મા માંને નારિમાં ફેર શોછે, વીરલાલ્યો
વીચારો. ॥૨૪॥ ભીમે કહ્યું માતા તે માતા, માની લેવો ફેર એવ;ધર્મ
કહે તેમ કેમ ને માને, ભુદેવ તે ભુદેવ. ॥૨૫॥ ભીમ કહે ભાઈ વાતજ
સાચી, ન્યાય નીતીની એતો. બ્રાહ્મણ મુગટ મુસ્તકના, આજથી માન્યા
મ્હેતો. ॥૨૬॥ આજથી બ્રાહ્મણને નહીં બીજવું, રીજવું મ્હારા વીર;શે
વા લેવાની આશ્રા કરાવું, જતું જીમના તીર ॥૨૭॥ એમ કહી મ્હોટાદ-
ર આલ્યો, જ્યાં નીત્ય બ્રાહ્મણ ન્હાય;ત્યાં જઈ કસરત કરવા લાગ્યો,
વીપ્ર જોઈ રાજ થાય. ॥ ૨૮ ॥ ચોરાશી જતીનાં આસન વાળે, ડંડ
પીલે છે ત્યાંય;વીધારથી કહે સાખાશ તુને, ડીક વળે તુજ કાય. ॥૨૯॥
અમે દેખીને ખુશી થયા, ભીમ વધો વચન; મ્હારાજ તમે ખુશી થયા
પણ, મ્હારૂં ન માન્યુ મન. ॥૩૦॥ માલરી ઇચ્છા મ્હારા મનમાં, રહી
જાય છે મ્હારાજ;મઠ કને બેસવા આશ્રા અમને, રૂશીની કરાવો આજ
॥૩૧॥ વીધારથી કહે આવજો તમે, અમે રૂશીને કેહેશું; ધીરે ધીરે સૌ
થે રહેશે, પેસવા બેસવા દેશું. ॥ ૩૨ ॥ એમ કહીને બ્રાહ્મણ ગયા,

રૂશીના મઠ માંય; રાજ કરીને ભીમ આવ્યો, પોતાની ઝુંપડી જ્યાંય
 ॥ ૩૩ ॥ માતને બ્રાતને ભીમે કહ્યું, ચાલો રૂશીને મઠ; આપણને આજ
 પેસવા દેશે, વીધારથી લેઈ હઠ; ॥ ૩૪ ॥ ત્યાંથી તે છયે જશુ આલ્યાં, મ-
 યાં ધર્મને દ્વાર; બહાર ઉભા રહી નીચા પડીને, ક્રીધો નમસ્કાર. ॥ ૩૫ ॥
 ધર્મ કહે કેમ આવ્યાં તમે, વીધારથી સહુ બોલે; મહારાજએ નીચ ન-
 થી, ઉત્તમ વરણુ તોલે. ॥ ૩૬ ॥ રીતીને નીતી છે બહુ સારિ, વીકારી નથી
 લગાર; એક કોરાણે બસવા દો, અમ કર્યા ઉચ્ચાર. ॥ ૩૭ ॥ ધર્મ કહે હાં
 ઇ બેસો કોરાણે, તવ તે મઠમાં પેઠાં; સહુ વીમોનાં દરસન કરી. એક
 કોરાણે બેઠાં. ॥ ૩૮ ॥ એમ કરતાં થોડા દન વીત્યા, ધર્મ વઘા વચન; એ
 ભીમ ભાઈ કરાવી આપો, કરવા પ્રમ પુજન. ॥ ૩૯ ॥ એવે સમે ભીમ
 બળીયે, કસરત ક્રીધી અપાર; વીધારથીયો રાજ થયા, ધન્ય સુરા સરદા
 ર. ॥ ૪૦ ॥ ભીમ કહે આથી કરૂં જાહે, માને તમારું મન; પણ ક્રીપા ક-
 રીને અમારા, હાથનું દ્યો પુજન. ॥ ૪૧ ॥ વીધારથી કહે ધીરે ધીરે, મ-
 ન ઇચ્છા પુરી થાશે; પછી તે દન મઠમાં ગયા, બેઠા જરા રૂશી પાસે. ॥ ૪૨ ॥
 પછી પરમે પ્રશ્ન પૂછ્યાં, સીધાંતનાં સીધાંત; ઉત્તમ પ્રણે સાંભળીને,
 રૂશીજી થયા શાન્ત ॥ ૪૩ ॥ ધર્મ કહે કોઈ જ્ઞાની દિસોછો, ઉંચ વરણુના
 જેવા; હવે તમેને આશ્રા છે, કરજો સર્વની શેવા. ॥ ૪૪ ॥ એટલે પાન્ડવ
 આનંદ પામ્યા, ઝુંપડીમાં ગયા સાર; નીત્યાન પુજન કરવાનો ત્યાં, સર્વ
 કર્યો વીચાર. ॥ ૪૫ ॥ અરજીન શેઠેવ નીકુળ તે તો, નીત્યાન લાવે પુલે;
 ભીમને માંથે કામ સોંપ્યું, ચંદન ઘસે અમુલ્ય. ॥ ૪૬ ॥ પછી નીત્યે ચંદ
 ન પુશ્પ, લેઈને મઠમાં જાય; ધર્મ રૂશીનું પુજન કરે, કુન્તાને ધરમરાય
 ॥ ૪૭ ॥ પછી ચારે ભાઈ ફરી વળે, સહુનું કરે પુજન; પ્રાણણોના ચરણ
 ચાંપે, ભાયગ એમનું ધન્ય. ॥ ૪૮ ॥ એ રીતે આનંદ કરે છે, સાંભળને
 તું રાય; એ કથા રહી એટલે કહું, મચ્છા વેધ કથાય. ॥ ૪૯ ॥ વળણ ॥
 મચ્છા વેધની કહું કથા, સાંભળજો કરજોડ; વક્ષભ વહે સહુ બોલજો,
 જે જે શ્રી રણછોડ.

કડવું ૧૦૦ રાગ સાખીની છાંયા

વૈશમ પાયે એણીપેરે બોલ્યા, સુણ જનમેજે રાય; વીસ્તારી તુજને
 સંભળાવું, મછ વેધનો મહીમાય. ॥ ૧ ॥ પંચાળ દેશ સોલ્લામણો છે, ત્યાં
 નો ધર્મપતરાય; તેને પેટ છે દીકરો પણ, પુત્રીની થઈ ઇચ્છાય. ॥ ૨ ॥

માટે પોતે યજ્ઞ આરંભ્યો, વરુણ વીમનાં કરીયાં; તે રાયને ઘેર દીકરો દી-
કરિ, કોણ ક્યાંથી અવતરીયાં. ॥૩૩॥ એક દાહાડો બ્રહ્મ પુરોમાં, વેદ ભણે
બ્રહ્માય; ત્યાં અચાનક મહાદેવ આવ્યા, સાંભળવા મન થાય. ॥૪૪॥ આ-
સનવાળી બેઠા સાંભળવા, અતી આનંદ મુખ; ચાર મુખે વેદ બ્રહ્મા ભ-
ણે, ભુંકે પાંચમુ મુખ. ॥૫૫॥ તથા જરા રંગમાં ભંગ પડે, મહાદેવને ચ-
ઢી રીસ; ત્રીસુળ મારી બ્રહ્માજીનું, છેદ્યું પાંચમુ શીશ. ॥ ૬૬॥ એટલે
લાગી બ્રહ્મહત્યા, શીવ સ્વરૂપ થયું શામ; તવ મહાદેવ પસ્તાવા લાગ્યા,
આ શું કર્યું મેં કામ. ॥૭૭॥ એમ જાણિને બ્રહ્માને નમ્યા, તામસ ગુણી હું
આપ; તમારું મેં મુસ્તક છેદ્યું, મુજને લાગ્યું પાપ. ॥૮૮॥ તે પાપમ્હા
રું કરો નીવારણ, ઓરે વીરંચી દેવ; બ્રહ્મા કહે આલો વીજ્ઞા પાસે,
એમની કરીએ શેવ. ॥૯૯॥ એમ કહીને બંને ચાલ્યા, વૈકુંઠ વીશે જય;
વીજ્ઞા નારાયણ બીરાજેલા, આવ્યા શીવ બ્રહ્માય. ॥૧૦૦॥ વીજ્ઞાએ ક-
હ્યું કૈલાશ પતી, કેમ થયાછો શામ; શીવ કહે શીશ છેદ્યું બ્રહ્માનું,
કીધું અવટતું કામ. ॥૧૧૧॥ તેથી મને બ્રહ્મહત્યા લાગી, તે નીવારો નાથ;
વીજ્ઞાએ હત્યાને કહ્યું, બેડીને બેઠે હાથ. ॥૧૨૨॥ ઓરે હત્યા મુકય મ-
હાદેવને, હું કષ્ટ તારું કાપુ; મહાદેવજીએ પાપ કર્યું તો, માગે તે ડંડ આ-
પુ. ॥૧૩૩॥ હત્યા બોલી ઓ મહારાજ, ડંડ લેવા મુજ લક્ષ; હરાડ ક્ષો-
ણી શેન્યા કેરું, આપો મુજને લક્ષ. ॥૧૪૪॥ વીજ્ઞાએ કહ્યું કબુલ્ય મ્હારે,
વચન માની લેવું; કૃષ્ણા અવતારે હરાડ ક્ષોણી, લક્ષ તમેને દેવું. ॥૧૫૫॥
એવું વિજ્ઞાએ વચન આપ્યું, ત્યારે હત્યા છુટી; તે પછી બ્રહ્માને શીવ-
જી, આશ્રા લેં ગયા ઉડી. ॥૧૬૬॥ તે પછી કૃષ્ણા અવતાર થયો, હત્યા-
ની શી થઈ પેર; દીકરી થઈ ન અવતરી, મેધાવીરશીને ઘેર. ॥૧૭૭॥ મેધાવી
નામના એક રૂશી, રેહેતા હતા અરન્ય; શાન્તા નામની નારી એમની, પ-
તીવ્રતા પાવન. ॥૧૮૮॥ તેને પેટે પુત્રી આવી, ગુણ સુંદરી ધર્યું નામ; ન્હા-
ની ઉમરમાં વિદ્યા ભણી ઘણી, છે રૂપ રૂપની ધામ. ॥૧૯૯॥ તે કન્યા થ-
ઈ નવ વરસની, જનેતા પામી મણિ; પોતે પીતાની આકરી કરે, નીત્યાન
ચાંપે ચણિ. ॥૨૦૦॥ એવામાં રૂશીએ એમ બીચાર્યું, મ્હારી થઈ પ્રથ કા-
ય; માટે પરણાવું દીકરીને, સાસરે કરૂં વીદાય. ॥૨૧૧॥ એમ જાણીને જ-
માત્ર સોધવા, ચાલ્યા રૂશીવર ચરણ; દૈવ ઇચ્છાયે જતા જતાં, મારગે
પામ્યા મરણ. ॥૨૨૨॥ તે વારતા ગઈ ગુણ સુંદરીને, ઘણું કર્યું કલ્પા-
ન્ત; દુરવાસા મુનીયે ત્યાં આવીને, પમાડી પુત્રીને શાન્ત. ॥૨૩૩॥ ગુણસું-
દરી તવ શાન્ત પામી, વૈરાગનાં મન કીધાં; પીતાના પાનાને, પુસ્તક,

વિમોને આપી દીધાં. ॥૨૪૥॥ વાસણ વસો સરવ આપ્યાં, હવે નથી મ્હા
 રે ખપ; વન વીશે શીવાલય દીઠું, ત્યાં જઈ માંડયું તપ. ॥૨૪૬॥ ડાભા
 ભુજના અંગુઠાપર, કાયા તોળી તપ કીધું; ખરા મનથી જપ જપી, બહુ
 કષ્ટ વેડી લીધું. ॥૨૪૭॥ ઘણે દીવશે મ્હાદેવ રીજ્યા, તપથી થયા પરસન
 ત્રીપુરારી જટા ધારિ, આવી દીધાં દરસન. ॥૨૪૮॥ તપ કરતા કુંવરી-
 ને ઉઠાડી, બાહ તારું કષ્ટ કાપુ; તારા તપથી પ્રસન થયો, જે માગે તે
 આપુ. ॥૨૪૯॥ ક્રોધ ભરેલી કુંવરી બોલી, મ્હારાજ કષ્ટી કાપો! ભરતાર
 આપો ભરતાર આપો, સ્વામી મુજને આપો. ॥૨૫૦॥ સ્વામી આપો સ્વા
 મી આપો, એમ બોલી પાંચ વાર; મ્હાદેવજી કહે પાંચવાર બોલા પાંચ
 હજાર ભરતાર. ॥૨૫૧॥ ગુણસુંદરી કહે ઓરે મ્હારાજ, કાને ન સાંભ-
 લ્યું કોય; એક નરને હોય નારી જાજી, નારીને બે નવ્ય હોય. ॥૨૫૨॥ તેને
 બદલે પાંચ આપ્યા, આતે શો અધર્મ; એમ કહિને શાશ પછાડ્યું, પુ-
 ટ્યું મ્હારું કર્મ. ॥૨૫૩॥ મ્હાદેવજી કહે રાખ્ય શાન્તી, દેહ તજી કે નાર;
 પાંચ પતી તું તો ભોગવજે, હવે ને અવતાર. ॥૨૫૪॥ તવ ગુણસુંદરી કા
 ષ્ટ લાવિ, ચીતા ખડકી તેહ; અગ્ની મુકીને મહી પડી, પ્રજાળી નાંખ્યો
 દેહ. ॥૨૫૫॥ બીજે અવતાર અવતરી એ, ગાય તણે અવતાર; મારગે જ
 તાં પાંચ નંદી, પુઠે પડ્યા એકવાર. ॥૨૫૬॥ એવામાં આવ્યું શીવાળય,
 ત્યાં આવી ગઈ ગાય; પાંચ નંદી પુઠે જોઈને, હસી પડ્યા ઉમીઆય. ॥૨૫૭॥
 ઓ ગાય એવા શા ગુણ તુજમાં, પુઠળ નંદી પાંચ; એટલે ગાયને વાચા
 આવી, બોલી ખરે ખરી પાંચ. ॥૨૫૮॥ ઓ ઉમીયા તું જનેતા જેવી, હશે
 કાઢ્યાં અમને; તે માટે હું શ્રાપ દેવું છું, પાંચ પતિ હજાર તમને. ॥૨૫૯॥
 એવો ગાયે શ્રાપ દીધો, તેવોજ પ્રાણ નીકળીયો; પારવતી ચેતી ગયાં તે,
 અંશજ એનો ગળીયો. ॥૨૬૦॥ અંશ ગળી ગયાં શીવજી પાસે, આજે હું તો
 સાપ પામી; શ્રાપ પ્રમાણે વર્તવું જોઈએ, કરવા મ્હારે પાંચ સ્વામી
 ॥૨૬૧॥ શંભુ કહે પાંચ રૂપ મ્હારાં, તે પાંચ સ્વામી જાણો; પાર્વતી ક-
 હે એમ ન ચાલે, વીવેક વીચાર આણો. ॥૨૬૨॥ શીવજી કહે ગાય તણે
 જે, અંશ તમોએ ગળીયો; તેની તમે કન્યા બનાવો, હું વીર બનાવું
 બળીયો. ॥૨૬૩॥ ભાઈને બેનનું જોડું બનશે, તે રથ વીસે ધરો; રૂપત-
 ને ઘેર થાય છે યજ્ઞ, તેમાંથી પ્રગટ કરો. ॥૨૬૪॥ તવ ઉમીઆયે અંશ
 કાઢાડ્યો, પુતળ બનાવ્યું સાર; થોડો અંશ પોતાનો મુક્યો, તેજસ્વી
 થયું અપાર. ॥૨૬૫॥ બહુ રૂપવંતી કન્યા બનાવી, પાંચ વરસની શોભે;
 વર્ણન કરતાં શેશ થાકે, વીરવ તણુ મન લોભે. ॥૨૬૬॥ સહુ દેવે અ-

વતાર ધર્યો તો, ઉતારવા ભુભાર; પણ અગની ન્હોતો અવતરીયો, તેડા-
વ્યો ત્રીપુરાર. ॥૪૬॥ મહાદેવજી કહે ઓરે અગની, લે તું હવે અવતાર;
આ કન્યાની સાથે જ તું, થા ધૃપત કુંવાર. ॥૪૭॥ તવ અગનીએ પાંચ
વરસનું, સ્વરૂપ લીધું ત્યાંય; મહાદેવજીએ રથ આપ્યો, કન્યાને બેસાડી
માંય. ॥૪૮॥ હાંકવા માટે કુંવર બેઠો, અદર્શ રૂપે જાય; એવે બ્રાહ્મણોએ
હોમ કીધો, છેલ્લું શીફળ હોમાય. ॥૪૯॥ તે વેળા રથ મહીથી નીક-
ળીયો, વરત્યો જે જે કાર; તેજેશ્વી કન્યાને જોઈને, કીધો નમસ્કાર
॥૫૦॥ બ્રામણોએ દ્રષ્ટ પ્રદુમાન, કરાવ્યો તે ડામ; મહા રૂપવાંતી કન્યા
કેર, ધર્યું ધૃપતી નામ. ॥૫૧॥ પછી અવર સહુ વીદાય થયા, રાય થયો
પરસન; બોળામાં બેસાડ્યા બેઠિને, એક તનીયા એક તન. ॥૫૨॥
રાજયે પુછ્યું તમારે બેઠિને, રહેવાની કયા ઇચ્છાય; દ્રષ્ટ પ્રદુમાન એમ
બોલ્યો, હું રહું તમ ઘર માંય. ॥૫૩॥ ધૃપતી કહે બાગ વીશે, દો મુજ-
ને મુકામ; રાજ બાગમાં તેડી ગયો, રહેવાનું દીધુ ધામ. ॥૫૪॥ એક
શહસ્ર દાશી આપી, ધૃપતીની કરે સેવા; પીતાને બહુ લાડકવાઈ, મોક-
લે મીઠા મેવા. ॥૫૫॥ એવામાં નારદજી આવ્યા, રાયને કહ્યું 'વચન;
તારી દીકરી જુગત અંબા, કરવાં છે દરસન. ॥૫૬॥ વળણુ ॥ દર-
સન કરવા મુજને, થઈ છે બહુ ઇચ્છાય; વ્યાસ વક્ષલ વાણી વદે, સાં-
ભળજે સ્નાતાય, ॥

—૦—

કડવું ૧૦૧ રાગ સોહાગી દોહરો.

વૈશમપાયે એણીપેરે બોલ્યા; સુણુ જનમેજે રાય; વીસ્તારી તુજને
સંભળાવું, મછ વેધનો મહીમાય. ॥૧॥ સાંભળી ધૃપતરાજ બોલ્યો,
આશું વધા વચન; તમો સાક્ષાત ઇશ્વર છો ને, તમારે શાં દરશન. ॥૨॥
પામ્મર પ્રાણી પુત્રી મહારી, તમથી તે મહોટી કેવી; નારદ કહે જુગત અં-
બા, અપ્પર જોગણિ દેવી. ॥૩॥ તવ રાજ્યે કન્યા તેડાવી, નારદ લાગ્યા
પાય; પછી અંતરધ્યાનજ થયા, કન્યા થઈ વીદાય. ॥૪॥ બીજે દીવશે
વેદમ વ્યાસજી, આવ્યા ધૃપત ઘેર; ધૃપતરાજ ચેરણે લાગ્યો, મુજ પર કી-
ધી મહેર. ॥૫॥ વ્યસજી કહે નીમીત માત્ર, ધૃપતિ પુત્રી તારી; તેનાં દ-
રસન કરવા માટે, આવ્યો છું પ્રેમ ધારી. ॥૬॥ ધૃપત કહે પામ્મર પુત્રી,
તેનાં શાં દરશન; વ્યાસજી કહે રખ તું બોલે, હવેથી એવું વચન. ॥૭॥
જે પુત્રી ભાવ ગણીશ એને, તો અપ્પરમાં ભસયો, જુગત અંબા જ-

છુજે એને; આજથી થાજે ડાહ્યો. ૥૮૮ ૥ પછી ધૃપતે ધૃપતીને, તેડાવી પો-
 તાને ઘેર; વ્યાસજીએ નમસ્કાર કીધો, સ્તુતી કરી બહુ પેર. ૥૮૯ ૥ ધૃપ-
 તી વ્યાસજીને નમી, પછી થઈ વીદાય; વ્યાસજીએ પેર પુછવા માંડી,
 સાંભળ ધૃપતરાય. ૥૯૦ ૥ આ કન્યાને પરણાવવાનો, ક્યાં તેં કર્યો વી-
 ચાર; ધૃપત કહે કેં નથી કાવા, વીચારમાં છું સાર. ૥૯૧ ૥ કોઈ કુળવં-
 તો ને રૂપવંતો, ધનવંતો મળી આવે; તેમની સાથે પરણાવું, કોહોત-
 મને કેમ કાવે. ૥૯૨ ૥ વ્યાસજી કહે કોણ કુળવંતો, કુળવંતની શી રીત;
 ધૃપત કહે તે નવ જણું, હું છું આંધળો ભીંત. ૥૯૩ ૥ વ્યાસજી કહે-
 વીધા હોએ, હોય વીવેક વિચાર; દીનતા હોએ દયા હોએ, જિ-
 ત્તમ મુખ ઉચ્ચાર. ૥ ૯૪ ૥ સીળતા સંતોશ સહન શક્તી, દે-
 શ બુદ્ધી નહીં જોને; સરવે સદગુણ સારા જેમાં, કુળવંત કેહેવો તેને
 ૥૯૫ ૥ એવો પુરૂષ જોયા વિના, દેશો કન્યાદાન; તો તો એના અપ્પર
 વીશે, ભરાશે રાજન. ૥ ૯૬ ૥ એવાં વચન સાંભળીને, રાજને પડ્યો
 વેમ; મહારાજ ઊપાય બતાવો, કરૂં તમો કહો તેમ. ૥૯૭ ૥ વ્યાસજી ક-
 હે મચ્છાવેધન, કરે પુરૂષ જોહ; તેને કુળવાન જાણજેતું કન્યાને લાયક
 તેહ. ૥૯૮ ૥ ધૃપત કહે મચ્છાવેધન, તે કેમ કરવું કામ; વ્યાસજી કહે
 વિશ્વકરમા, તેડાવ્ય તારે ડામ. ૥૯૯ ૥ તેમને કેહેજે મચ્છવેધ રચના, ર-
 ચી આપો માહારાજ; એટલે એ રચી આપશે તુને, કરજે પછી એક કાજ
 ૥૧૦ ૥ દેશ દેશાન્તર પત્ર લખીને, તેડાવજે સહુ રાય; રૂશી લોકોને જ-
 દવ લોઠા, તેડવવા સભામાંય. ૥૧૧ ૥ ઉત્તર પુરવ દક્ષીણ દીશા, બીરાજે
 સહુ રાય; પશ્ચીમ દીશામાં મહેલ હશે, ત્યાં બેસશે કન્યાય. ૥૧૨ ૥ સભા-
 ની વચમાં જળકુન્ડ હશે, તેમાં કાષ્ટનો સ્થંભ; દ્વાદશ ગાઉનો ઉંચોતે,
 ચઢી શકે નહીં દંભ. ૥૧૩ ૥ છેકજ છેડે સોય સરીખો, અગ્ર હશે એક
 સ્વછ; તેના ઉપર સુવ્રણ કેડું, સવા મણનું મછ. ૥ ૧૪ ૥ તે થાંભલાને
 અડધે ભાગે, આડા ખીલાને ત્રાંસ; સોનાની સાંકળે ત્રાજવાં બે, ધ્રુષ્ટી પડે
 ચોપાસ. ૥ ૧૫ ૥ જળકુન્ડાને સંથભે જવા, પાટીયાં મુકી દેવાં, ચઢનારો
 બાથ થંભને દે, તવ તે તાણા લેવાં. ૥ ૧૬ ૥ એ રીતની રચના હશે ત્યાં
 ભરાય સર્વ સભાય; તેવેળા તારે ઉભા થઈને, બોલવું સભા માંય. ૥ ૧૭ ૥
 કહીએ કે મહારી વાત સુણી, પછી ઉઠજે કોય; તે વીના જો ઉઠશે તો,
 નિશ્કુળ ફેરો હોય. ૥ ૧૮ ૥ એમ કહીને એવું કેહેવું, ઉભો થશે જે રાય;
 સભામાં વચ્ચાભુશણ કાઢાડો, કરવી ઉઘાડી કાય. ૥ ૧૯ ૥ જંગા કટીનો
 કચ્છ રાખવો, હેએ ધરવી હુંશ; બાણનો ભાથોને વણ ચઢાવ્યું, ખાંધે

લેવું ધનુશ. ॥૩૦૧॥ તે પછી કુન્ડને પાટીએ જાવું, સ્થંભને દેવી બાથ;
 શેવકે પાટીયાં તાણી લેશે, ચેતી રેહેજે નરનાથ. ॥ ૩૧૧ ॥ પછી સ્થંભે
 શટ ગાઉ જાવું, ત્રેણુ ઘટીકામાં ચડવું; આડા ખીલા ને ત્રાંસ છે તેનાં
 ત્રાજવાં વીશે પડવું. ॥૩૨૧॥ ચરણ બે ત્રાજવામાં, મુકી થવું તૈયાર; ખાં-
 ઘેથી ધનુશ લેઈને, ત્યાં કરવો ટંકાર, ॥૩૩૧॥ તે પછી એક બાણ લેવું ધ
 જાક સાવધ હોવું; મચ્છનો પરછાયો જળમાં પડે, માટે જળમાં જોવું.
 ॥૩૪૧॥ તે જળમાંથી મછા તાકી, મારવું બાણ ગગન; તે બાણ જઈને
 મછા કેરું, વીંધે એક લોચન. ॥૩૫૧॥ તેનું તે બાણ પુંછ વીંધે, પ્રાક્રમ
 કરે પળમાં; તેનું તે બાણ મચ્છ ઉપાડી, નાંખે કુન્ડના જળમાં. ॥૩૬૧॥
 એવી રીતે ત્રાજવામાંથી, કહેલું પ્રાક્રમ કરે; તે પુરૂષ કન્યાને લાયક, ધૃ-
 પતીને વરે. ॥૩૭૧॥ તેમાં જે કોઈ ચડતા પડે, પડે અધુરે કામ; તે જળ
 કુંડાળા ઉપર બેસે, જુએ શોભા તમામ. ॥૩૮૧॥ કાષ્ટનું આસન આપવું
 એને, બેસે ઉઘાડે શીરા; તે પણ પેહેલેથી કહી દેવું, પાછળથી નહી રી-
 સ. ॥૩૯૧॥ એ રીતે મછવેદ કરાવી, દેજે કન્યાદાન; એવું કહીને વ્યાસ-
 જી તો, થયા અંતરધ્યાન. ॥ ૩૯ ॥ એટલે રાજને ચટપટી પેઠી, કરવા
 લોગ્યો વીચાર; પોતાના બે પુત્ર બોલાવી, કહ્યો સૌ સમાચાર. ॥૪૦૧॥ ક-
 હો બેટા ઠમ કરીશું, વ્યાસે કહ્યો ખેલ હાવો; પુત્રો કહે કરો પિતાજી, લે-
 વરાવે પ્રભુ લહાવો. ॥૪૧૧॥ તવ ધૃપતે ધ્યાન ધરીને; તેડયા વીશ્વકર્મા-
 ય; કહ્યું કે મછવેદની સભા રચો, પુર્ણ કરો ઈછાય. ॥૪૨૧॥ વીશ્વકર્મા-
 કહે નત્ર બારણ, કરી આપો મેદાન; તવ રાજ્યે આગના કીધી, શેવક થ-
 યા સાવધાન. ॥૪૩૧॥ નત્ર બારણે પ્રક્ષો ખાડયાં, કર્યું મેદાન તે દન; પ્રથ-
 વી સાફ લાંબી ને પોહોળી, કીધી સોળ જોજન. ॥ ૪૪ ॥ ॥ વળણ ॥
 સોળ જોજન પ્રથવી કરી, સરખી શોભા માન; વ્યાસ વલ્લભ એમ
 ઓચરે, શ્રોતા દેજે ધ્યાન. ॥

કડવું ૧૦૨ રાગ સાખીનીઃચાલ.

વૈશમ્પાયે એણીપેર બોલ્યા, શુણુ જનમેજે રાય; વીસ્તારી તુજને
 સંભળાવું, આષ્ટપરવ મહીમાય, ॥૧॥ સોળ જોજન પ્રથવી વીશે, વીશ્વ
 કરમા ઉભા; મંત્ર લાણીને જળની અંજળી, છાંટે છે તે સુખા. ॥ ૨ ॥
 તેથી જોમી પવીત્ર બના; ખીજ અંજળી લીધી; ચોસઠ ગાઉની પવીત્ર
 જોમી, આરશપાણી કીધી. ॥ ૩ ॥ લીલા પીળાને રંગ રાતા, ચળકતા

ચડી ચોટ; વળી જળ છાંટીને બનાવ્યો, ફરતો કનકનો કોટ. ॥૪૮॥ તે-
 માં રૂપેરી કીનારી નાંખી, કાંગરા વાળા પડીયાં; જ્યાંજ્યાં જુએ ત્યાં ત્યાં
 શાભા, હીરા માણેક જડીયા. ॥૪૯॥ વાવ્ય નૈરત્ય અગની ખુણે, બારીઓ
 ત્રૈણ વિવેક; ઈશાન કુખે શોભાવતો, દરવાજો કર્યો એક. ॥૫૦॥ તેમાં અ-
 મુલ્ય શાભા બનાવી, મીનાકારા રઢીઆળ; હાડી તક્તા ઝુંમ્મર ટાંગ્યા,
 ગદ્દાસને ઘડીઆળ. ॥૫૧॥ પછી સભામાં પરચીમ દીશા, મહેલ કર્યો વિ-
 વેક; ગોખ ચોકને નોક ભલેરો, આગળ જરૂખો એક. ॥૫૨॥ જળી બારી
 અને અટારી, જોતાં લાભાય મન; જરૂખામાં ધરપતી માટે, માડયું સીંહા-
 સન. ॥૫૩॥ મુસ્તક ઉપર છત્ર સોનાનું, આસને ચીત્ર ચીતરીયાં; અનેક
 જતીના રગ ભર્યા, જરીનાં વસ્ત્ર પાથરીયાં. ॥૫૪॥ જડાવ જડેલાં ઝવેર
 મઢેલાં, સ્ફટીક મણી અમુલ્ય; હીરા ચળકે લીલમંલળકે, ફરતી મોતી-
 ની ખુલ્ય. ॥૫૫॥ એવી શોભા ત્યાં કરીને, દક્ષીણ દીશા જય; જળની
 અંજળી મંત્ર ભણીને, છાટી ભોમી માય. ॥૫૬॥ ચાર ચાર પગથી આ-
 ના આસન, કીધાં છપન કોડ; નવ પગથી આનું એક કીધું, બેસવા શ્રી
 રણુછોડ. ॥૫૭॥ પ્રભુની સાથે બળદેવ બેસે, જદવ સૌ આશપાશ; પ-
 છી પુર્વ દીશામાં ગયા, મનમાં અતી ઉલ્લાસ. ॥ ૫૮ ॥ મંત્ર ભણીને
 ચોરાશી શહસ્ત્ર, ઢાળ્યાં સીંહાસન; અમુલ્ય શોભા એની બનાવી, બીરાજો
 ક્ષત્રી તન. ॥૫૯॥ જેવો રાજ તેવું ઉંચું, માડયું છે આસન; એક એ-
 કાદસ પગથી આનું, બેસે દુરીયોધન. ॥૬૦॥ સર્વને આસન છત્ર સોનાનાં,
 કીધું કારીગરી કામ; ટંટો તકરાર થાય નહી તે, જુજવાં લખ્યાં નામ
 ॥૬૧॥ પછી ઉત્તર દીશાએ ગયા, વિદ્યાનો નહી પાર; મંત્ર ભણીને આ-
 સન કીધાં, અડયાશી હજાર. ॥૬૨॥ બંધે પગથી આનાં આસન, બ્રાહ્મણ
 માટે કરીયાં; મુસ્તકે છત્ર તામ્ર ધાતુના, મ્રગ ચંમ્મર પાથરીયા. ॥૬૩॥
 આચમનો પંચ પાત્રો મુક્યાં, ગૌમુખી માળા રૂંઢ; જે જે જોઈએ તે તે
 સામગ્રી, આગળ આગનીના કુન્ડ. ॥૬૪॥ એવી શોભા ત્યાં કરીને, સ-
 ભાની વચમાં જય; જળ છાંટીને કુન્ડ બનાવ્યો, સજવન જળ કર્યું માંય
 ॥૬૫॥ લાંબા પોહોળો અને ઉંદો, નીરમળ જળનો કીધો; મંત્ર વડે
 માંહી દ્વાદશ ગાઉનો, સ્થંભજ શેખી દીધો. ॥૬૬॥ તેને મધ્ય ભાગે એ-
 ક ખીલો, તેણે બાંધ્યો ત્રાંસ; ત્રાજવાં બે નાયાં જુલે, ખીલાથી એક વાં-
 સ. ॥ ૬૭ ॥ પછી સ્થંભને છેલે ભાગે, મંત્રથી મચ્છા મુકી; આવે વાયુ
 આકાશનો તે, ચાક ચઢે ફરકી. ॥ ૬૮ ॥ એવી અમુલ્ય શોભા બનાવી,
 બોલાવ્યો ધરપતરાય; ખામી હોય તો બોલજે તું, જોઈ રાજ રાય થાય

૧૨૫૫ આપની કીયામાં ન હોય ખામી, કહિને લાગ્યો પાય; આસા મા-
 ગી વિશ્વકર્મા, ત્યાંથી થયા વિદાય. ૧૨૬૫ પછી ધ્રુપતે પુત્રો તેડાવ્યા, કા-
 રભારીને પ્રધાન; કહ્યું દેશોદેશ પત્ર લેખો, તેડાવો રાજન. ૧૨૭૫ પ્રથમ
 લેખો છત્રપતિને, સહુના શીરોમણી રાય; શીખંડી સુત ધ્રુપત કરો, લ-
 ખવા લાગ્યો ત્યાંય. ૧૨૮૫ ધ્રુપતરાજ લખાવે છે, શ્રી હસ્તીનાપુર; સી
 ર છત્ર શીરોમણિ સહુના, યસ તણા આતુર. ૧૨૯૫ અતિ ઉત્તમ નામ
 દુર્યોધન, ધત્રાષ્ટરના તન; લખીતંગ પંચાળદેશનો, ધ્રુપત શેવકજન. ૧૩૦
 નમ્રતાપુર્વક વીનંતિ માહારી, ધ્યાનમાં લેજો રાય; મુજ ઘેર યજ્ઞમાંથી થ
 ઈ છે, મગટ એક કન્યાય. ૧૩૧૫ છે રૂપવંતી નામ ધ્રુપતી, તેના લેખને
 સાડ; મચ્છવેધ સ્વયંવર રચ્યો, થાય પાવન ઘર માહાર. ૧૩૨૫ આપ-
 ને આવે ઉત્તમ દીસે, જે હોય પાધરા પાશા; આ કન્યા તમ કુળમાં
 શોભે, મુને છે એવી આશા. ૧૩૩૫ વૈશાખ સુદી પંચમીએ, લેખનુ મ-
 હુરત સાર; માટે આવજો કુટુંબ લેઈ, વેહેલા દિવસ ચાર. ૧૩૪૫ એવો
 પત્ર લખીને આપ્યો, પોતાના શેવક હાથ; જ જઈ દેજો હસ્તીનાપુરમાં.
 છત્રપતી નરનાથ. ૧૩૫૫ પછી ખીજ દેશોમા લખ્યા, જેનું લાયગ લખ
 શે, જે ધણી મચ્છવેધ કરશે, તેને કન્યા મળશે. ૧૩૬૫ વૈશાખ સુદિ પં-
 ચમીનું, મહુરત છે નીરધાર; બે ચાર દિવસ વેહેલા આવો, સૌ ક્ષત્રી
 કુંવાર. ૧૩૭૫ એટલી ખીના ખીજને લખી, પછી કર્યો વીવેક; દ્વારીકાં
 વીશે કૃષ્ણ પ્રભુને, પત્રજ લખ્યો એક. ૧૩૮૫ હું ગરીબને ઘેર કન્યા,
 યજ્ઞમાંથી છે થએલી; તેને પરણાવવાને માટે, મચ્છવેધ સભા રચેલી. ૧૩૯૫
 તે ટાણે તમે વહેલા પધારો, મુને કરો પાવન; જદવકુળ કુટુંબ લાવજો,
 આરે જુગલવન. ૧૪૦૫ એટલી ખીના એમાં લખી, પછી અડયાશી હ
 જર; સર્વ રૂશીને વીનંતી પુર્વક, લખ્યો નમસ્કાર. ૧૪૧ ॥ માહારાજો
 મુજ ઘેર પધારવા; સરવે કરૂણા કરજો; ઘર ગામ મહારૂં પાવન થશે,
 દાસની દયા ધરજો. ૧૪૨ ॥ એ ખીનાના રૂશીને લખ્યા, મોકલી દીધા
 તત્ર; રાજના શેવક સંચર્યા તે, સહુને પોહોઆડયા પત્ર. ૧૪૩ ॥ દેશ
 દેશાન્તર વારતા ચાલી, શોભા થવાની સારી, ઉદ્યોગ અરથે ગરીબ
 ગરખાં, વળી ગયા ઠહેપારી. ૧૪૪ ॥ દસ દસ દિવસ પેહેલા ગયા,
 લોહા અપરંમપાર; નમ્રની જહાર ખજર નીકળીયાં, ઠહેપારી કરે ઠહેપા
 ર. ૧૪૫ ॥ ગામમાં ન મળે જરાએ જગો, લીડ ભરાણી ભારે; ધ્રુપતરા
 ચે આહાણુ સાડ, મુકામ ખાંધ્યો તે વાર. ૧૪૬ ॥ વૈશાખ સુદી પડવાને દા
 હાડે, ક્ષત્રી થયા તૈયાર; પોત પોતાનું શેન્ય લઈ, નીકળીયા ગામ ખા-

હાર. ૥૪૭૥૧૦૭૮૯ ગાજતે ક્ષત્રીઓ આલ્યા, મારગે માગણુ જાયે; ભાટ
ચારણુ બહુ જસ બોલે, રસ્તે અપછરા નાયે. ૥૪૮૦૥ એ રીતે સૌ ક્ષત્રી
આલ્યા, પંચાળમાં પરવરીયા, નગની બારણે દેરા તંબુ, તાણી તાણી ઉ
તરીયા. ૥૪૮૧૥ દ્વારીકામાંથી જદવ આલ્યા, બળવંત છપન કોડ; હજધા
રી હજ લેઈને આલ્યા, ચક્રધારી રણછોડ. ૥ ૫૦૦૥ તે પણ આવ્યા પં-
ચાળ દેશે, ધૂપતે આદર કરીયા; રાજ લોકના તંબુઓથી, જુદી જગે ઉ-
તરીયા. ૥૫૧૦૥ એટલે રૂશીઓ આવવા માંડ્યા, ધૂપત ઉલટ ધારે; આ-
લણુ માટે મઠ બાંધેલો, ત્યાં તેમને ઉતારે. ૥ ૫૨૦૥ અકેક આલણુની શે-
વામાં, એકેક શેવક મુકયો; જે જોઈએ તે હાજર કરે, ચાતુર કાંઈ ન ચુ-
કયો. ૥૫૩૦૥ આવ્યાને કે આવે છે, કે કં કરે છે ત્યારી; ધૂમ રૂશીને પ
ત્ર પોહોયો, તે વાંચ્યો ખુખારી. ૥૫૪૦૥ સાંભળ્યો સરવે વાંધારથીયે,
સાંભળ્યો કુન્તા તન; એક એકને સાન કરીને, ઉઠ્યા ધર્મ રાજન. ૥૫૫૦૥
વળણુ. ધરમ પેહેલા ઉઠીયા, પછી ઉઠ્યાં માત; વ્યાસ વક્ત્રલ વાણી
વદે, ઉઠ્યા ચારે બ્રાત.

કડવું ૧૦૩ રાગ આશાવરીની છાયાં

વૈશમપાયે એણીપેર બોલ્યા, સુણ જનમેજે રાય; વીસ્તારી તુજને
સંભળાવુ. આધ પર્વ મહીમાય. ૥૧૦૥ પાંચ ભાઈને છઠી માતા. જુપડી-
માં સંચરીયાં, પછી પાંચે પુત્રોની પ્રત્યે, કુન્તાજી ઓચરીયાં. ૥૨૦૥ પં-
ચાળ દેશમાં સ્વયંવરે છે, ત્યાં આવશે બહુ પ્રાણી; રાજ રૂશી જદવ કે
રી; હશે ભીડ ભરાણી, મનુશ મેદનીનો છે મેજો, બેટા કરીશું કેમ; એટ-
ટલે માતાની પ્રત્યે બોલ્યો, વાયુ નંદન ભેમ. ૥૩૦૥ ચાલો માતા જોવા
જાયે, ધૂમ રૂશી પણ જાય; જે હોય ભવીશ પાધર તો; વરીએ એ કન્યા
ય. ૥૪૦૥ કુન્તાજી કહે એરે રડયા, કેવું તું બોલ્યો હાલ; માટે જવાનું મ
ન પડે પાછું, છે તારૂં બહુ સાલ. ૥૫૦૥ માટે જલું નથી ગમતું, તોફાન કરે
તુ કાંક; ભીમ કહે હમણાંનો માતા, બતાવો મહારો વાંક. ૥૬૦૥ કુન્તા ક
હે હમણાં વાંક નથી, એરે મહારા તન; ત્યાં આંખ્યો તારી ફાટી જવા-
ની, દેખીને દુરીયોધન. ૥૭૦૥ ભીમ કહે મેં મન વાળ્યું છે, થયો કબુ-
દ્ધીથી કાલો; અરીશ્યાપણું મુકી દીધું, ઓજથી જાણુને ડાલ્યો. ૥૮૦૥ તવ
કુન્તા કહે કરો તૈયારી, આગળ ઉભાં રહીએ; ધૂમ રૂશીવર નીકળે કે,
પુંડળ પુંડળ જઈએ. ૥૯૦૦૥ એમ કહ્યું તવ કાપડ ઢરી, માંસડીઓ સ-

ઘણી લીધી;સાદડીએને તુમડાં લાધાં,તેઆરી ત્યાં કીધી. ॥૧૧॥ એવે
 રૂશીજી તેઆર થયા,સુખપાલમાં ખીરાજ્યા;તે ઉચકી ચાર વીધારથીયે,
 જય જય શબ્દે ગાજ્યા. ॥૧૨॥ અડધા આગળ અડધા પાછળ, વીધાર-
 થીયો ચાલે;પ્રજ્ઞોત્તર એક એકને કરે,મારગ વીદ્વાન માહાલે ॥૧૩॥
 ઝુંપડીએથી પાન્ડવ આવ્યા,રૂશીને પડયા પાય;ધૂમે કહ્યું કૈડવા કાપડી,
 તમે આવોછો ક્યાંય ॥૧૪॥ કુન્તાજી કહે તમારિ ઠેડે, આવીએ પંચાળ
 દેશ;ત્યાં સહુના દરશન પામીશું,જદવ રૂશી નરેશ. ॥૧૫॥ કેને આશ-
 રે હાંઈ રેહેવું,ઓ રૂશી મહારાજ;ધૂમ કહે તમે કાપડી જતી, મુજને
 ને આવે લાજ. ॥૧૬॥ ધર્મ કહે ઓરે મહારાજ, મારગમાં સંગ રહીશું;
 ચાર ગાઉ ગામ છોટે રેહેશે, ત્યાંથી ખીજ પંથ જઈશું. ॥૧૭॥ મારગ ન
 થી દીઠો માટે, આવવા દો તમ સાથ; ધૂમ કહે પછી છુટા પડજે, ધર્મે
 જોડયા તવ હાથ. ॥૧૮॥ આનંદ કરતાં સરવે ચાલ્યા, પંચાળ લગલગ
 થાય;ચાર ગાઉ ગામ બાકી રહ્યું, પાન્ડવ લાગ્યા પાય. ॥૧૯॥ પાય પ-
 ડાને છુટા પડીયા, અવર પંથ પળાય;નગ્ર તણા દરવાજે આવ્યા, ભીડ
 ઘણેરી ભરાય. ॥૨૦॥ કુન્તાજી કહે કેમ કરીશું;નથી જવાનો લાગ; હું
 તો કચરાઈને મરી જવું,ક્યાં પગ મુક્યાનો માગ. ॥૨૧॥ ભીમ કહે હું
 આગળ થાવું, માલ્યરી પુઠે આવો, ધર્મ કહે કેને દુખ ન દેતો, ચાલો
 આગળ થાવો. ॥૨૨॥ તવ પ્રકોદર આગળ થયો, પુડળ માતને ભ્રાત;
 જરાએ જગો જવાની નથી, તેથી ગભરાય માત. ॥૨૩॥ એવામાં ભી-
 મ વચ્ચે પડીયો, દેખીને લોક ત્રાસે; ભીમ ડોળા કાઢી દાંત પીશે, ગભ-
 રાતું સહુ ત્રાસે. ॥૨૪॥ એક એકના ઉપર પડે, કંઈ લોક કચરાઈ જ-
 ય;દરવાજામાં માગ થયો, ગયા ગામનિ માય. ॥૨૫॥ ગામ વીશે પણ છે
 ભીડ ભારે, કુન્તા કહે કેમ કરશું; ઉભા રેહેવાનિ જગો નથી, ક્યાં જઈ
 ને ઉતરશું. ॥૨૬॥ શેદેવ કહે ચાલો માતા, કાંઈ કરીશું પેર; બહોળી
 જગા જાણીને ગયા; પરજપતને ઘેર. ॥૨૭॥ ઓટલે એક કુંભાર બેઠો
 તો, તેને કહ્યું કષ્ટ કાપો; મુખ મેળો કરવા અમે આવ્યા, ઉતારો અમ-
 ને આપો. ॥૨૮॥ પ્રજપતને દયા આવી, હરિજન લીધાં માપી; ન્હાની સ
 રખી ઓરડી તે, રેહેવાને માટે આપી. ॥૨૯॥ તેમાં જઈ માત ભ્રાત બેઠાં,
 ભીમે કચો પકીતો; જણ્યું કે આ કુંભાર કાકો, છે ઠીક ખાછે પીતો. ॥૩૦॥
 એમ જાણીને પ્રકોદરે, ઉતારી નાંખ્યું મુખ; ઘાંટે ઠાહાડી કહ્યું ખાવા
 આપો, માતાજી લાગી ભુખ. ॥૩૧॥ કુન્તાજી કહે પેલા ભવનો, સાચો શ-
 નુ તું આવ્યો; અમોને વીતાડવું હતું તો, હાંઈ શીદ તેડી લાવ્યો. ॥૩૨॥

તે ઘાંટા સાંભળ્યાકુંભારે, ઉઠીને ગયો એમ; ઓરે ગાંડા ગરીબ માને, વીતાડે
 છેકેમ. ॥૩૩॥ ભીમ કહેકે ભુખ જ લાગી, જીવડો મારો જય; પેટ માં ખીલાડાં
 બોલે, ખાવાનું મન થાય. ॥૩૪॥ કુંભારને તવ દયા આવી, કહ્યું તું ડાહ્યો થાને;
 પેલી ખડકીમાં ખાણ ચણાની. એક મુઠી લેઈ ખાને. ॥૩૫॥ ગર્ભવ મારે
 ચણા ભર્યા છે, એક હજાર મણ પુરા; એક જ મુઠી લેઈને ખા તું, તેમાં
 શું થાય અધુરા. ॥૩૬॥ ભીમે જણ્યું કે ભાયગ લળીયું, હમણાં લેવા
 નહિ જવું; કાકો ખસે આધો પાછો, તો તો ચણા હું ખાવું. ॥૩૭॥ એ-
 મ જાણીને ત્રકોદર બોલ્યો, કાકા હું ડાહ્યો ચૈશ; હવે જીવને સખુરી વ-
 ળો, મોડેથી લૈને ખૈશ. ॥૩૮॥ કુંભાર કહે દુખ ન દેતો, ગાંડીયા ડાહ્યો થા
 ને; ખાણ ઉઘેડી ચણાં લેઈને, મને દેખાડી ખાને. ॥૩૯॥ ભીમશેન કહે
 વાર કાકા, પછી પ્રજપત ગયો; એટલે ભીમને લાગ ફાવ્યો, ઝડપ ઉભો
 થયો. ॥૪૦॥ ખડકીમાં જઈ ખાણ ઉઘેડી, દિઠા ચણા અપાર; એક મુઠી
 ભરી ભુજ ખાર રાખ્યો, મહી મ્હો ધાલ્યું તે વારે. ॥૪૧॥ દંતથી ચાવે
 ચણા ભાવે, ગરીબનું ધન ટાળ્યું; એકે દાણો રેહેવા ન દીધો, સાફ વા-
 શીફ વાળ્યું. ॥૪૨॥ હતી તેવી ખાણ ઢાંકી, ત્યાંથી ગયો ભીમ ઉઠી;
 પ્રજપતને જઈ ખતાવિ, બુઝો કાકા લીધા મુઠી. ॥૪૩॥ પ્રજપત કહે ફા
 કા ખાને, થાને ડાહ્યો લગાર; વાર કહીને ભીમ ચાલ્યો, ઓરડીમાં આ
 વ્યો સાર. ॥૪૪॥ શેદેવ નિકુળને જઈ કહ્યું, લ્યો ચણા ઉલટ ઓણી; ચ-
 પટી ચપટી ફાકશે તો, પીવા ચાલશે પાણી. ॥૪૫॥ કુન્તાજી કહે ફાકી
 ખા, દીકરા દૈવની વેઠ; ભીમ કહે હવે ભુખ નથી, ભરાયું મ્હારું પેટ.
 ॥૪૬॥ તવ કુન્તાને વેમ પડીયો, નહી રહ્યું હોય મન ઝાલ્યું; ખાણ ખ-
 ષિ કરિ હશે ખાલી, નક્કી તેં ધર ધાલ્યું. ॥૪૭॥ ભીમ કહે આ શું બો
 લોછો, સંદેહ મનનો ખુઓ; કાકાને દેખાડી મુઠી લીધા છે, જઈને પુછી
 બુઝો. ॥૪૮॥ તવ કુન્તાને વીશ્વાસ પડીયો, પછી બોલ્યાં માય; ઓરે
 ધરમ અરબુન બેટા, પેટનો કરો ઉપાયે. ॥૪૯॥ વળણ. ॥ પેટ પોશણનું
 કેં કરો, ઓરે મ્હારા તન; કાપડ વેચી નાંખીને, ખાવા લાવો અંન.

કડવું ૧૦૪ રાગ સોહાગનો દાહરો.

વૈશમપાયે એણિપેરે બોલ્યા, સુણ જનમેજે રાય; વીસ્તારી તુજને
 સંભળાવું, આલ પરવ મહિમાય. ॥૧॥ ધરમ અરબુને કાપડ લીધું, વે
 ચવા માટે જય; કાપડનો કોઈ ભાવ ન પુછે, ફરે છે બજારમાંય. ॥૨॥

હરી હરિને ખાવાનું ખપે,અન મોધું વેચાય;શાક ભાજીતો શાંના મળે,
 ઘાસ પાણી તોળાય.॥૩૩॥ એવી હજાહજ છે મોઢવારિ,ધરમે વીચાર કી
 ધા,નાંખી દેવાને ભાવ સઘળા,મલાજ આપી દીધો.॥૪૪॥ તે નાણાના દા
 ણા લીધા,ઓરડીએ ગયા એહ; કુન્તાજીએ રસોઈ કીધિ, ભોજન કીધુ
 તેહ. ॥૫૫॥ એક દીવસનું પોશણ થયું, રાત્રી પડી તે વાર; કુન્તાજી
 કહે કેમ કરીશું, કાલે અન ઉધાર. ॥૬૬॥ શેદેવ કહે આજ પરોઢે, અ-
 મને ઉઠાડજે માત; નહી ઉપર નહાવા જતું, આપણ પાંચે બ્રાત.ગંગા
 નાહી ઘોઈ નિત્ય કર્મ કરિને, જતું સામી તીર; હાથ જોડી ત્યાં ઉભા
 રેહેવું, ઓરે મહારા વીર. ॥૮૮॥ રાજ રૂશી રઘયત જદવ, નહાવા
 આવશે ત્યાંય;આપણે સહુનાં દરસન કરવાં, ખીજે નહિ ઉપાય. ॥૯૯॥
 ઇશ્વર વણ માગે અન દેશે, વગર બોલે નેટ; ભીમ કહે હાથ જોડજે
 તમે, હુ તો કુટીશ પેટ. ॥૧૦૦॥ બોલ્યા વીના કોઈ શું સમજે, માટે પે-
 ટ પછાડુ;શેદેવ કહે એમ કરજે, ખીજુ ન બોલવું આડુ. ॥૧૧૧॥ એમ
 કરીને સહન કીધું, થયો પ્રાતસકાળ; તત્ર કુન્તાજીએ જગાડ્યા, પોતા-
 ના પાંચ બાળ. ॥૧૨૨॥ તવ પાંચે ભાઈઓ ઉઠીને, ગયા ગંગા સ્નાન;ના-
 હી ઘોઈ નીત્ય કર્મ કીધું, ધર્યું હરીનું ધ્યાન. ॥૧૩૩॥ પછી સામી તીરે
 મયા, પેટ તણા મનસુખા;સુર્યના સામુ મુખ કરીને,હાથ જોડીને ઉભા
 ॥૧૪૪॥ એવામાં તો બહાણુ વાહ્યું, નહાવા આવ્યું લોક; રહીયત રાજ
 રૂશી જદવ, ભીડ ભરાઈ અથોક. ॥૧૫૫॥ ચારે વર્ગના ચાર જથ્થે, કરે
 ગંગા સ્નાન; જદવ જોડ્યા જળમાં ઝીલે,મદે ભર્યા મસ્તાન. ॥૧૬૬॥ બ્રા-
 હ્મણો નાહીને સંધ્યા કરે છે, રવીને અર્ગજ આપે; રાજ લોકો શરીર
 ચોળાવે,રૂપ વીશય પ્રેમ વ્યાપે. ॥૧૭૭॥ જ જેને જેવું ફાવે તેવું, કરે છે
 જળમાં સ્નાન;જદવમાં બળદેવ નાહ્યા,નાહ્યાશ્રી ભગવાન. ॥૧૮૮॥ તે સમે
 સામી તિરે ઉભા છે,જોઈ દયા મન ઊઠે;ચાર ભાઈએ હાથ જોડેલા.ત્ર-
 કોદર પેટ કુટ. ॥૧૯૯॥ તે સમે નાહીને બહાર નીકળીયા, પોતે જુગજીવ
 ન; પીતાબર પેહેરતાં ભક્ત દીડા, આવ્યાં આંસુ લોચન. ॥૨૦૦॥ અરે
 રે મારા દાસ છે દુખી, અન જળના ઉધારા; એક કણુકો ખાવા નથી,
 પેટ કુટે ખીચારા. ॥૨૧૧॥ તાપ ટાઢને વરસાદ વેડી,વનમાં ધર્યું મુજ ધ્યા
 ન;તોપણ સંભાળ હું નથી લેતો,છેા નુકરો ભગવાન. ॥૨૨૨॥ એમ ધા;
 રીને સંકલ્પકીધો,હવે કરૂં ધણી સહાય;મછવેધ એમનિ પાસે કરાવું, વરા-
 વું આ કંન્યાય. ॥૨૩૩॥ સૌ આવેલાને પાછા કાઢું,નીરચે કર્યું દીનાનાથ;એ
 કલા શેદેવને ચેતવવા, ઊંચો કીધો હાથ. ॥૨૪૪॥ એટલે શેદેવે ભીમને ક

હું, હવે ન કરો કહેર; પેટ ન કુટો મુકામે ચાલો, આવશે શીધાં ઘેર. ॥૨૫॥
 ભીમ કહે કોઈએ નથી કહ્યું, સાચુ જાગે કેમ; શેદેવ કહે મહારે માંથે, ચાલો
 એમને એમ. ॥૨૬॥ તવ પાંચે ભાઈ ત્યાંથી ચાલ્યા, ઓરડીએ ગયા બ્રા-
 ત, કોહો કેમ થયું કુંવર મહારા, પુછવા લાગ્યાં માત. ॥૨૭॥ શેદેવ કહે આ
 વશે શીધાં, ભીમ વધો વચન; એ મા કોઈએ કહ્યું નથી, કે મોકલાવીશું
 અન. ॥૨૮॥ કુંતાજી કહે ધીરજ રાખા, શેદેવનું વેણુ સાચું; ભીમ કહે
 જુદું પડશે તો, ભાગીશ એનું ડાચું. ॥૨૯॥ એમ કહીને સરવે બેઠા, સાભ
 બને તું રાય; રાજ રૂશી જદવ સરવે, સ્નાન કરી સ્થળ જાય. ॥૩૦॥ પ-
 છી પ્રભુ તંબુથી ચાલ્યા, ગયા ધૃપતને ઘેર; પંચાળ રાજ પાચે પડીયો,
 મુજ પર કીધી મહેર. ॥૩૧॥ કેમ પધાર્યા કેમ પધાર્યા, વણુ તેડયા શ્રી કૃષ્ણ;
 પ્રભુ કહે આજ ઉલટ આવી, તુને પુછુ છું પ્રણુ. ॥૩૨॥ કોઈ તારા ગામમાં
 આવ્યું હોય, જેવા સ્વયંવર કામ; ઉત્તમ જતી દુર દશાના, ન હોય પાસે
 દામ. ॥૩૩॥ ભીક્ષા માગવા નહિ અધિકારી, મજુરી નવ કરે; તેવા પ્રાણિ
 આવ્યા હોયે, તે શું ભુખે મરે. ॥૩૪॥ ધૃપત કહે નારે મહારાજ; તેવાનું
 કષ્ટ કપાવું; બતાવો તેને નીત્યાન શીધાં, જોઈએ તેમ અપાવું. ॥૩૫॥
 સામળીયો કહે કહો શેવકને, મોકલો મારી સાથ; ધૃપતે છડીદારને ક
 હ્યું, જ્યાં તેડે દીનાથ. ॥ ૩૬ ॥ જેને બતાવે તેને લેઈને, મોદીખાને
 તેડી જાણે; મોદીને જઈ કહુ તે કેહેજે, રીતીમાં પ્રવીણ થાજે. ॥૩૭॥
 જેટલું જોઈએ તેટલું ને, જેવું જોઈએ તેવું; જેટલા દન રહે તેટલા દ-
 ન, મોદીને કહિએ દેવું. ॥ ૩૮ ॥ એમ કહીને વીદાય કીધા, પ્રભુ તે-
 ડીને ગયા; કુંભારના ઘર પાસે આવી, થોડે છોટે રહ્યા. ॥ ૩૯ ॥ કૃષ્ણે કહ્યું
 ઓરડી પેલી; ત્યાંથી બોલાવી લેજે, જેવી રીતે રાજાએ કહ્યું, તેમ અપા-
 વી દેજે. ॥ ૪૦ ॥ એમ કહી પ્રભુ પાછા વળીયા, તવ ગયો છડીદાર;
 એટલે આવતો ભીમે દીઠો, દીધો અતિ આઉકાર. ॥૪૧॥ છડીદાર કહે તમે
 ચાલો, મોદીખાને લેઈ જાવું; જેટલું જોઈએ તેટલું શીધું, તમોને કેવરાણું
 ॥૪૨॥ એટલ ઉડ્યા ધરમરાજ, જોડે અરજુન જાય; તેમની સાથે સુત
 વાયુનો, તરત ઉભો થાય. ॥૪૩॥ ધરમ કહે નહી કામ તહાર, વાંધા ધણે-
 શ પાડે; વીવેક વીના મીઠા ઝાડનું, મુજ તુતો કહાડે. ॥૪૪॥ ભીમ ક-
 હે તમે તમારે ચાલો, કહી ગયા સૌ સંગ; મોદીખાને આવી ઉભા, બો-
 જનનો ઊમંગ. ॥૪૫॥ છડીદારે કહ્યું મોદીને, વચન રાયનું થાપા; આ
 લોક જ્યાં લગી રહે ત્યાં લગી, શીધાં એમને આપો. ॥ ૪૬ ॥ જેટલાં
 જોઈએ તેટલાંને, જેવાં જોઈએ તેવાં; હવેથી કેહેવા નહી આવું,

નીત્ય તમારે દેવાં. ॥૪૭॥ મોદીએ પુછ્યું કેટલું જોઈએ, જમનારાં કેટલા જ
 થું; ભીમે કહ્યું સાંભળો મોદી, લાવો લોટ સો મણ. ॥૪૮॥ સો મણ ધી
 ને સો મણ સાકર, પચીશ મણ મસાલો; પચાસ મણ દાદાળને ચોખા,
 પચીશ મણ શાક આલો. ॥૪૯॥ સાંભળીને છડીદાર બોલ્યો, હો કોઈ
 કપટીને પેચી; એટલું શીધું લેઈને શું, તમારે ખાવું છે વેચી. ॥૫૦॥
 ભીમ કહે ચાલો જોવાને, જમીએ ત્યાં પેટ ભરજો; વધે તો ફરી નવ દે
 શો, ઘટે તો પુર કરજો. ॥૫૧॥ શેવક કહે ઉપર બેશી, કરાવું રસોઈ;
 તવ મોદીએ શીધાં દીધાં, સાચુ ન માને કોઈ. ॥ ૫૨ ॥ વળણ. સાચું
 કોઈ નથી માનતું, પણ આપ્યો સામાન; વ્યાસ વલ્લભ એમ ઓચરે,
 લીધું સતી સંતાન.

કડવું ૧૦૫ રાગ સાખીની ચાલ.

વૈશમપાયે એણીપેરે બોલ્યા, સુણ જનમેજે રાય, વીસ્તારી તુજને
 સંભળાવું, આઘ પર્વ મહીમાય. ॥૧॥ સરવ સામાન લીધો ભીમે, ગયો
 કુંભારને ઘેર; સાથે છડીદાર આવીઓ એ, જોવાને બધી પેર. ॥૨॥ પ્ર
 જપતનિ ખડકી વીશ, ચુલા ચારી કરાવ્યાં; જે જે વાસણ જોઈએ તે,
 ભંડારમાંથી અપાવ્યા. ॥૩॥ પછી ભીમે સ્નાન કીધું, કરવા માડી રસો-
 ઈ; ધૂપતનો છડીદાર બેઠો, તે રહ્યો છે જોઈ. ॥ ૪ ॥ પ્રકોદરે દાળ ભાત
 કીધાં, લાડુ કર્યો તૈયાર; શાક વધારીને કાઠી નાંખ્યું, ક્ષણુ ન લાગી વાર
 ॥૫॥ પછી પોતાના ચાર ભાઈને, પાંચમી પોતાની માત; તે પાંચેને જ-
 મવા બેસાડ્યાં, પછી પેટનિ વાત. ॥ ૬ ॥ તે પાંચે જણ જમી ઉઠ્યાં, ચા-
 રશેરનો મોદીક; છડીદાર કહે આ કોણ ખાશે, હવે તો છે ઠીક. ॥૭॥ ઠ-
 ગારાને ઠેઠ પોહોચાડો, એવો વીચાર પેઠો; ભીમે કહ્યું રાયના દુત જો-
 જો, કહિને જમવા બેઠો. ॥૮॥ ઢીલો કીધો તંગીયાને, શીવ શીવ મુખે
 ભાંખે; એક એક ભુજમાં વીસ વીસ લાડુ, લેઈને મુખમાં નાંખે. ॥૯॥ એ
 મ સો મણનો લાડુ ખાધો, જમી ગનો દાળભાત; શાક સામગ્રી સવળું જ
 મ્યો, તે પછી ધોયા હાથ. ॥૧૦॥ છડીદાર જોઈને વીરમે પામ્યો, ભીમે ક
 હ્યું જોવા આવો; વધ્યું હોયતો શીક્ષા કરો, નહીતો પચીસ મણ લાવો
 ॥૧૧॥ છડીદારે નમસ્કાર કીધો, આ કેનિ ચાલે હામ; નિત્ય રાજ આ-
 મ ખવરાવે તો, વેચે ધરને ગામ. ॥૧૨॥ ઓ બળવંતા તમે તમારે, મો
 દીખાને નીત્ય જજો; આજ લીધું તે પ્રમાણે લેને, રહો ત્યાં સુધી ખા-

જો. ૧૧૩૩ ॥ એવું કહી છડીદાર ગયો, સાંભળ તું રાજન; ચતુર્થી થઈ પશ્ય
 નથી આવ્યો, રાજા દુરીયોધન. ૧૧૪૧ ॥ સર્વ આવ્યા છે પણ એ પાપી, ઘે-
 રથી નવ નીસરે; ધૃપતીને વરવા માટે, વીવા સામગ્રી કરે. ૧૧૪૨ ॥ ભાણુ-
 મતીને કહ્યું જઈને, જો હું પરણવા જાતું; તું તો છે છેક ભુતડી જેવી, વી
 જળી જેવી લાવું. ૧૧૪૩ ॥ સોક તણુ તને સાલ કરું; જોજો અભીમાન દા
 જ્યો; રાણીએ એવું સાંભળીને, શુકનનો છેઠો વાળ્યો. ૧૧૪૪ ॥ અછકલે
 ઘેર વીવા માંડ્યો, વાજત્રો વગડાવે; વડીઓ પાપડ કરાવેને, ઘેર ગાતાં
 ગવરાવે. ૧૧૪૫ ॥ એમ એતો વીવાની ત્યારીમાં, થઈ ચતુરથીની સાંજ;
 પંચાળ રાજા વાટ જુએ, આવ્યા ન મહોટા રાજ. ૧૧૪૬ ॥ આવતી કાલ
 તું મહુરત માહારે, કેને પુછુ સલાય; મહુરત કાલનું બંધ રાખુ, તો સ
 હુ ધુસ્સે થાય. ૧૧૪૭ ॥ જો કાલે મહુરત સાચવું ને, આવે દુરીયોધન; રાજ
 પાટ માહારૂં છીનવી લે, છીનવી લે ભોવન. ૧૧૪૮ ॥ એમ વીચારિ એણે
 તેડાવ્યા; બળવંત રાજ ચાર; જરાસંધને શસ્ત્ર શીશુપાલ, ચોથા દેવ
 મોરાર. ૧૧૪૯ ॥ શેવક સાથે તેડાવીને, આખ્યાં છે ઓસન; તે ચારેની પ્રત્યે
 બોલ્યો, ધૃપતરાય વચન. ૧૧૫૦ ॥ સુણો મહારાજ સુણો મહારાજ, મહારે
 આવી એક આંટી; છત્રપતી હજી સુધી ન આવ્યા; એજ ઘણેરી ઘાંટી.
 ૧૧૫૧ ॥ કાલનું મહુરત નીરવે કરીને, પત્ર લખેલા તમને; એ મહુરત હું
 ફેરવું તો, ફાવતું આવે અમને. ૧૧૫૨ ॥ માટે ફેરવવાની રજા, આપો તો
 ઠીક થાય; એટલે તરત બોલી ઉઠ્યા. પોતે જાદવરાય. ૧૧૫૩ ॥ શું તારો
 દુરીયોધન ખરો, બીજા બધા શું ખોટા; અમારે મન તરણા તોલે, તારે
 મન એ મોહોટા. ૧૧૫૪ ॥ કન્યા તારે પરણાવવી કેને, તે તારો કહે વી-
 ચાર; ધૃપત કહે મહાવેદ કરે, તે તો વરે નીરધાર. ૧૧૫૫ ॥ પ્રભુ કહેશું વાટ
 જુએ છે, જે જન મહાવેદ કરશે; નથી કન્યા દુર્યોધનની, જે કરશે તે વ
 રશે. ૧૧૫૬ ॥ માટે કાલની આશા આપે, નહિ તો રીસાઈ જશે; દુરીયો-
 ધન આવ્યો નહીં એને, ઘેર મુઝી કોઈ હશે. ૧૧૫૭ ॥ ધૃપત કહે આમ શું
 બોલો, ચોરે દીન દયાળ; સહ્ય કહે આશા નહિ દેતો, જશું સૌ ભુષાળ
 ૧૧૫૮ ॥ ધૃપત કહે આશા આપુ, પણ નથી રેહેતી હામ; માહારા પર દુરી-
 યોધન ઢાપે; ભુટી લે ઘર ગામ. ૧૧૫૯ ॥ પ્રભુ કહે એ તો સાચુ, તેનો મો-
 હોટો વીચાર; કહો શસ્ત્ર શો જવાબ દેવો, જય એનું ઘરખાર.
 ૧૧૬૦ ॥ એટલે શીશુપાળ જરાસંધ, બોલ્યા મુખે એમ; આનો બચાવ ક
 રવા ક'મુલ, કૃષ્ણ કહે જેમ તેમ. ૧૧૬૧ ॥ કૃષ્ણ કહે તમો વચન આપે, ત્રેણે
 વેણુજ હીંચાં; એટલે અંતર્યામીએ ત્યાં, ધૃપતને કહેણુ કીધાં. ૧૧૬૨ ॥

ઢૂપતરાજ આઝા આપો, ડરસો નહીં લગાર; અમે સરવે સામા થાશું,
 શું કરે અંધકુંવાર. ॥૩૬॥ તારી પક્ષમાં સરવ રેહેશે, ક્ષત્રી કેરા બાળ;
 રંગમાં ભંગ નથી પડવાનો, નહીં થાય વાંકો વાળ. ॥૩૭॥ એટલે ઢૂપત
 રાજ બોલ્યો, બહેલા પધારજે કાલ. ॥૩૮॥ ચારે જણાને વીદાય કીધા,
 બોલાવ્યા શેવક ચાર; જવો જઈને કુંડી વગાડી, કરજે મુખ પોકાર.
 ॥૩૯॥ એક જણો જાણ્યો રાજ્ય જથામાં, કેહેજે કે કાલે પધારો; આસન
 બેસજે નામ વાંચી, રાજનું કાજ સધારો. ॥ ૪૦ ॥ એક જણો જવો
 જદવમાં, કેહેજે કે કાલે આવો; દક્ષીણ દીશાએ જગો તમારી, બેશીને
 સભા શોભાવો. ॥ ૪૧ ॥ એક જણો જવો બ્રાહ્મણમાં, કેહેજે એમ વ-
 ચન; આસન ઉત્તર દીશા તમારાં, કરજે કાલ પાવન. ॥ ૪૨ ॥ એક
 જણ કહો રહીયતને જઈ, જોવા આવજે સર્વ; બેસવું સીંહાસનોની પું-
 ઠે, કોઈ ન કરવો ગર્વ. ॥૪૩॥ ટટો તોફાન કોઈ ન કરવું, કોઈ ન કરવું
 બંડ; જે જન ફીતુર કરશે તેને, ઢૂપતદેશે દંડ. ॥૪૪॥ એ રીતે ચાર જ
 ણુ કેહેજે, કહી કર્યા વીદાય; એટલે કુંડી વગાડતા ચાલ્યા, ચારે સ્થળે
 ચાર જાય. ॥૪૫॥ ઢૂપતના કેહેવા પરમાણે, કહ્યા સમાચાર; સઘળે જ
 હેર કરીને ગયા, હરખ્યા સર્વ અપાર. ॥૪૬॥ ક્ષત્રી લોકને ઊમંગ અતી;
 ચાલો ભાયગ ભળશે; વેહેલા જઈએ સભામાં તો, આસન સાડ મળશે
 ॥૪૭॥ કુંડી સાંભળી નહાતા ધોતા, કેં સજતા સણગાર; કંઈ રાજ જો-
 શીને તેડે, પ્રણય પુછે વારોવાર. ॥૪૮॥ કેં જન જનમોતરી દેખાડે, કન્યા
 મળે કે ન મળે; કેં દેખડાવે હસ્તરેખા, કહો કયારે ભાગ્ય ભળે. ॥૪૯॥
 કેં રાજતો સ્નાન કરે છે, સાબુ લેઈને નહાતા; અતર પુલેલ એંગે ચોળે, શ-
 રીરે ઉજવળ થાતા. ॥ ૫૦ ॥ દરપણ મોઢા આગળ રાખે, સજે રૂડા સ-
 ણુગાર; દીપે નહીં તે ઊતારી નાંખે, બીજ પેહેરે બીજ વાર. ॥૫૧॥ વારે
 વારે વસ્ત્રો બદલે, મુગટ બદલી જુએ; નથી શોભતા કે શોભે છે, તકતે
 જોઈ વેમ જુએ. ॥૫૨॥ વૃદ્ધ રાજને વરવાની વ્રત્તી, ડાચાં જેતાં મળીયાં;
 છોલાવી છોલાવી ક્ષાર કરાવે, ટુંપાવે ધોળાં પળીયાં. ॥૫૩॥ કુલપ ચ-
 ઢાવી કરે કેશ કાળા, હોઠ લુછી કરે લાલ; પાન સોપારીના કુચા મારી,
 રાખે છે ઊંચા ગાલ. ॥૫૪॥ દંત પડેલા તે દંત બંધાવે, એમ ઊજગ
 રા કરીયાં; સમરણ સૈને ઢૂપતીનું, પડ્યા નીંદ્રાએ ભરીઆ. ॥ ૫૫ ॥
 વળણ. નીંદ્રામાં સરવે પડ્યા, થતે મોહોટ પ્રભાત; બ્યાસ વજ્રભ મુખે
 ઓચરે, જાગ્યા આખી રાત.

કડવું ૧૦૬ રાગ બેહાગની ચોપાઈ.

બોલ્યારે વૈશમપાયે વચન, સાંભળ જનમેજે રાજન; રૂજની વીતીને
 બહાણુરે બહાય, નીંદ્રાથી આંખ ઊંચી નવ થાય. ॥૧૧॥ ઊઠાડવાને બચંછ
 ડીદાર, મહારાજ કહીને કરે પોકાર; ઊઠા કન્યા લેઈ જશેરે કોય, કન્યાને
 નામે જગત હોય. ॥૨૧॥ રાતાં નેત્રે તતખર થાય, વખત થઈ ગઈ કરતા
 બચ. ॥૩૧॥ કેં બેઠા રથને કેં સુખપાલ, કેંક ચાલે ચરણે ગજ ચાલ; કેં ગ-
 જ ઘોડે કેં ચાલે ચર્ણ, કન્યામાં સહુનું અંતસકર્ણ. ॥૪૧॥ મારગ ભીડ ભ-
 રાઈ અપાર, ઉડે છે રેણું થાય અધકાર; કરાવે છંટકાવ અત્તર તણા, ર-
 ક રાજ તે ગભરાય ઘણા. ॥૫૧॥ સાચવી સાચવી મારગે પળે, ધક્કાધક્કીમાં
 મુગટ ઢળે; ખંખેરી લેઈને મુકે શીશ, શેવકો ઉપર જણવે છે રીસ. ॥૬૧॥ દોડતા
 રથ માંહો માંહી ભરાય, તવ અશ્વ ભડકેને તમાસો થાય; હાથી કુદે તે વળી
 બચ ઘણુ, થાય મારગમાં બહુ બુખાણુ. ॥૭૧॥ જો મ તેમ કરી જાય છે સર્વ,
 કેં કુળવંતાને કુળનો ગર્વ; કેંને ધનનો ને કેંને રૂપ તણો, કેંને બળનો ગર્વ
 છે ધણો. ॥૮૧॥ ફાલ્યા પુલ્યા ચાલ્યા રાજન, સહુ સહુનાં મનમાં મસ્તા
 ન; દરવાજે ઊભા બે છડીદાર, તેતો સરવને કરે જુહાર. ॥૯૧॥ ઊઠા યે
 બચ સભામાં રાજન, નામ વાંચીને બેસે આસન; ટંટો તોફાન કોઈ નવ
 કરે, પોતપોતાની મઘરૂપીમાં ફરે. ॥૧૦૧॥ આવી રહ્યા સહુ ક્ષત્રીના તન,
 નથી આવ્યો એક દુરીયોધન; ખાલી પડ્યું છે એનું આસન, બાકી ર-
 હ્યા નહીં કો રાજન. ॥ ૧૧ ॥ એક એકને પુછે છેરે ભુપ, કેવું ઈશ્વરે મને
 આપ્યું છે રૂપ; તે રૂપ જોઈ વરશે કન્યાય, કેંક કહે એ વાત મીથ્યાય. ॥૧૨૧॥
 કેંક કહે હું કુળવંત રાય, તેથી મુજને વરે કન્યાય; કેંક કહે હું ધનવાન
 ધણો, દરપતીને મોહ લાગે ધન તણો. ॥૧૩૧॥ જો મ ફાવે તેમ ગર્વ મન ધરે, દ-
 રપણુ લેઈ મુખ જોયા કરે; સરવે ધરે દરપતીનું ધ્યાન, વરડા તો જણે બે-
 ઠા જવાન. ॥૧૪૧॥ એવે આવ્યા છપન કોડ, આગળ બળદેવને રણુછોડ;
 સદ્ગાળુ પ્રાણી દરસણુ કરે, નાસ્તીક જન નીંદા ઓચરે. ॥૧૫૧॥ પ્રભુ દ
 ક્ષીણ દીશામાં ગયા, ઉંચા આસને વીરાજમાન થયા; બળદેવજી વીરા-
 જ્યા જોડ, આશપાશ જદવ છપનકોડ. ॥૧૬૧॥ પછી પધાર્યા સહુ રૂશી-
 રાય, બ્રહ્મવેત્તા તેજશ્વી દેખાય; ઊભા થયા સભા સહુજન, પુરણુ મેમે ક-
 રે દરસન. ॥૧૭૧॥ બેઠા ઊત્તરમાં થઈને ઓળ, દીસે છે તેજ ઝાકમઝોળ;
 સુકીતનો શરીરે ચળકાટ, ચંદ્ર સરીખાં ચળકે લેલાટ. ॥૧૮૧॥ આવી રહ્યા
 સહુ રૂશીને રાય, જદવ જુગદીસ સૌ સભા માંય; પછી આવીયું

રહિયત લોક, ભરાઈ મેદની સભામાં અથોક. ॥૧૬॥ એવામાં પાન્ડવો થ
યા તઈઆર, માતાજી આગ્રા આપો આ વાર; જૈએ સભામાં જોવાને મા
ટ. કહે કુન્તા તમે જવો ચાર બ્રાત. ॥૨૦॥ રેહવાદો લીમને લેઈ નવ
જશે, લીમ કહે મહારો વાંક તે કહે; કુન્તા કહે તું સભામાં જય, કૌર-
વને દેખી કોપે ભરાય. ॥૨૧॥ લીમે કહ્યું રેહશે સર્વ ભાઈ સાથ, તે કરતાં
ધર્મ ઝાલશે હાથ; બોલ્યા ધરમ આવવા દો માત; સાચવી લેઈશું ચારે
બ્રાત. ॥૨૨॥ તવ કુન્તાએ કરી આગ્રા, બેસજો વીમ પુઠે સભા માંય;
વાર કહીને ઉઠ્યા પાંચ બ્રાત, વ્રકોદરના ઝાલ્યા બે હાથ. ॥૨૩॥ લીમ
કહે શાહબીનો નહી પાર, બબે શેવક ભુજ ઉચકનાર; સાંભળી કુન્તા
બોલ્યાં વચન, નહીં જપે એ મુરખ જન. ॥૨૪॥ મુકો ઘેર ને જવો ત-
મો, લીમે કહ્યું હવે નહી બોલુ અમો; પછી શુકન લેઈ થયા વીદાય,
ગયા બ્રહ્મ સભાની માંય. ॥ ૨૫॥ ધ્રુમ રૂશી બેઠાતા તહી, જૈ પુઠે બેઠા
લોઠાનિ મહી; દીઠા કાપડી ધ્રુમે તે વાર, બુઓ વિધારથી નીકળ્યો આ
સાર. ॥૨૬॥ અરેરે નીચ જતને શું કરું, ભરી સભામાં હું લાજ મરું;
પુઠે આવી બેઠા કીધાં ચરીત્ર, સૌ લોક જણશે માધરા મીત્ર. ॥૨૭॥ એ
ટલે મારી આખર જશે. આખા યગતમાં ફજતી થશે, બોલ્યા વીધારથી
બોલો શું કામ, ઉઘાડુ હાથેથી પાડોછો તમામ. ॥૨૮॥ જેવા સૌ બેઠા તે-
તેવા તે હોય, બુમો પાડેથી જણે સૌ કોય; એવું સગજ બ્યું રૂશીને સહિ,
પાન્ડવ બેશી રહ્યા તવ તહી. ॥૨૯॥ સહુને બેસવા સુગમ પડે, જગા
ને સાર કોઈ નવ વહે; સરવેથી સરખું દ્રષ્ટે દેખાય, આવ્યા વીનો દુરીયો
ધન રાય. ॥૩૦॥ જળ કુંડાળે શેવક વીસ, કાષ્ટના આસન ઢાળ્યાં છેત્રી
સ; ચઢતાંજ પડે તેમને કાજ, સકળ સોઈ કરી મહારાજ. ॥૩૧॥ કુન્ડે
આવી ઊભો પંચાળ ભુપ, જોડે દ્રૌણીક ગોર અનુપ; તે ગોરે કરી છે આ
ગ્રાય, તેડાવો કન્યાને સભાની માંય. ॥૩૨॥ એટલે શેવક સંચર્યા સાર,
દાસી સાથે કહ્યા સમાચાર; એટલે ધૃપતિ થઈ તઈઆર, સાથે દાશી એક
હજર. ॥૩૩॥ ઢોળે ચંમર વાગે વાજંત્ર, સજડ બે જણી પોતાની મી-
ત્ર; આવી સભામાં હોકારો હોય, ક્ષત્રીયો ઉંચા થઈને જોય. ॥૩૪॥ વળણ
ઉંચા થઈ થઈ નીરખે, પોતાને આસન; વજ્રભ વદે કન્યા તણું, શું
કરીયે વરણન.

કડવું ૧૦૭ રાગ ધુમાસની ચાલ.

ધૃપતી આવીયારે; ॥૮૬॥ બોલ્યા વંશમપાયે વચન, સાંજભ જ-

નમેજે રાજન, કરીયેકન્યાનું શું વરણન. કે ॥ધૃપતી॥૧॥ એને જોતામાં ઉ
પજે બહાલ, એની પગ પાની લાલ ગુલાલ, ચાલે ધીમી ધિમી હંસ ચા-
લ, કે ॥ધૃપતી॥૨॥ માને અવર પ્રાણી જગદંબા, જેના રૂપથી હરે રંભા,
એના ચરણ કદળી સ્થંભા. કે ॥ધૃપતી॥૩॥ એથી ચંદ્ર કળા જય ધ-
ટી, થાય યોગીને મન ચટપટી, એની સીંહ સરખી કટી, કે ॥ધૃપતી॥૪॥
જેનું પેટ પક્ષાસનું પાન, એની ચામડી કાચ સમાન, દેખી દુનીયાં બને
ગુલતાન, કે ॥ધૃપતી॥૫॥ એની કમળ સરીખી આથળીયો, શોભે ચંપા
જેવી આંગળીયો, એના દંત દાઢમની કળીયો, કે ॥ધૃપતી॥૬॥ અંગ રંગ
ગુલાબી બાગ, કીરચંચુ નાશીકા સોહાગ, શીશ કેશ કાળુડો નાચ. કે;
॥ધૃપતી॥૭॥ જાવાજ્યો અંબોડો છુટી બે વેણી, કાયા કોમળમાં નહી કેહે-
ણી, એતો માનુની મરગાનેણી. કે ॥ધૃપતી॥૮॥ દીસે લીલી નસો ઝીણી ખા
લ. એના હોઠ બે લાલમ લાલ, છુદ્યું છુદ્યું ગોરે ગાલ કે ॥ધૃપતી॥૯॥
હબચી પર હીરો ચળકે, બેઠો કાનમાં લીલમ લળકે, રૂપ આણુંદી મો-
હું મળકે, કે ॥ધૃપતી॥૧૦॥ ઘણા જોવાને આગળ અડીયા, દેખી સ્વરૂપને
મોહ અડીયા, લટટુ થૈ થૈ સીંહાસન પડીયા, કે ॥ધૃપતી॥૧૧॥ ગઈ સ-
ભામાંથી પંચાળી, ચઢી પરમીમ મહેલ અટાળી, બેઠી જરૂમે ધૃપત બા-
ળી કે ॥ધૃપતી॥૧૨॥ વળણુ ॥ ઝરૂમે બેઠી બાળકી, મહા તેજેશ્વી રૂપ; કહે
વલ્લભ એ રૂપથી, ઝાંખા પડીયા ભુપ.

કડવું ૧૦૮ રાગ સાખીની ચાલ.

વૈશમપાયે એણીપેરે બોલ્યા, સુણ જનમેજે રાય; વીસ્તારી તુજને
સંભળાવું, આધપરવ મહીમાય. ॥૧॥ સભા સરવે પડી છે જાંખી, વીચારે
ક્ષત્રી લોક; આ કંન્યા આપણે હાથ આવે, તેતો આશા ફાક. ॥૨॥ જે જેને
મન અહંકાર હતા, તે સહુના ઉતરીયા, પછી સહુને સમજીત દેવા, ધૃપ-
તરાય ઓચરીયા. ॥૩॥ સુણો સહુ સભા સમજીતિ, હકીકત કહી રહુ જયા
રે; તે પછી આગના હું આપુ, તો ઊઠજો તે વારે. ॥ ૪ ॥ એમ કહીને
એવું બોલ્યો, વરવાની જેને ઇચ્છાય; તેણે પેહેલા ઊભા થઈને, આ-
વવું કુંડાળે હાંચ. ॥૫॥ વસ્ત્ર આભુશણુ ઊતારી દેવાં, થાવું સભામાં સ્વ-
ચ્છ; જંગાથીકે કટી સુધી, ભીડાવી લેવો કચ્છ. ॥૬॥ વળ ચઢાવ્યું
ધનુશલેવું, ભાથામાં એક બાણુ; તેથી વીશેશ આયુધ રાખે, તેને પ્રભુની
આણુ. ॥ ૭ ॥ તે પણુ ખાંધે ભેરવી લેવાં, તે પછી તતખર થાવું;

સ્થાંભ જવા પાટીયું મુક્યુ છે, તે પાટીયાપર જવું. ॥૮૮॥ જનારને સમ-
જુત આપું છું, જે સ્થાંભે કર દેશે; એટલે મહારા શેવક લોકો, પાટીયું
તાણિ લેશે. ॥૮૯॥ માટે ચાતુર ચેતતા રહેજો, સ્થાંભે ચઢવું સપાટે; વચ-
માં કાંઈ સ્વાસ ન લેવો, જવું જોર ઝપાટે. ॥૯૦॥ છ ગાઉએ છે આડો
ખીલો, ત્યાં જરા વીશ્રામ કરવું; પછી કનકના ત્રાજવાં છે, તે ત્રાજવે ઉ-
તરવું. ॥૯૧॥ બે ત્રાજવે બે ચરણ દેઈ, ધનુશ લેવું સાર; ત્યાં પડપંચા
ચડાવીને, કરવો ધનુશ ટંકાર. ॥૯૨॥ તે પછી બાણ ભાથામાંથી, લવું
ધરિને ટેક; જળમાં જોઈ તાકવિ મચ્છા, બાણજ ફેંકવું એક. ॥૯૩॥ જો-
વું નીચું મારવું ઝિંચુ, સાંભળજો રાજન; છ ગાઉ છેટે માંછલીનું, જે
વીંધે લેચન. ॥૯૪॥ તેનું તે બાણ પુછ વિધે, એવું દૈવત દાખે; પછી
મછને ઉપાડીને, એ બાણ જળમાં નાંખે. ॥૯૫॥ એકજ બાણે ત્રણ કામ
કરવાં, એટલું પ્રાક્રમ કરે; તે પુરુશ પુજ્ય માલ્યરોને, મહારી પુત્રીને વરે.
॥૯૬॥ તેમાંથી કોઈ ચઢતાં પડે, કો પડે અધુરે કામે; તે ધણી ઉઘાડે માં
થે બેસે, સભામાં આ ડામે. ॥૯૭॥ જાતે વાતમાં જે મુમત ઝાલે, તેને બ્રહ્મ
ત્યાય; આ કામમાં છે આંટીયો તે, સમજજો સહુ રાય. ॥૯૮॥ સ્થાંભે ચઢવું
છાતિ વરાણે, એ પણ મહોટી ઘાંટી; ખીલેથી ત્રાજવે ઉતરવું, તે છે અવળી
આંટી. ॥૯૯॥ બે માંથોડાં ત્રાજવાં નીચાં, શી રીતે ઉતરાય; ઉતરે એક હાથે
ડાંડીઝાલી, તો ત્રાજવાં ભમી જાય, ૧૦૦ એક તરફને ત્રાજવે કરે, ઉતરવા
ઈચ્છાય; તો એક તરફ તોલ આવેથી, ખીજું ઉચું જાય. ॥૧૦૧॥ તો તેમાં
ચરણ નવ પોહાયે, થાંભે થોડો ઉતરે; બે હાથે બાહાજ રહીને, ત્રાજવે ચ-
રણ ધરે. ॥૧૦૨॥ તેથી ત્રાજવાં જાય આઘાં, ચરણ મહી લડથડે; લાગે ઝો-
લેલો ત્રાજવાને, ચઢનારો નર પડે. ॥૧૦૩॥ એ રીતે ત્રાજવે ઉતરતાં, આવવા
નિ બહુ આંટી; ત્રાજવામા ઉભા રહ્યા પછી, ધનુશ ચઢાવતાં ઘાંટી. ॥૧૦૪॥
ધનુશને વાંકુ વાળીને, ચઢાવવાનો દોર; એક છેડો નીચે મુકીને, કરવું
પડે ધણું જોર. ॥૧૦૫॥ એકજ ત્રાજવે મુકે છેડો, બળ કર્યે વાંકુ થાય; તો
એક તરફ તોલ આવે ને, ખીજું ઉચું જાય. ॥૧૦૬॥ તેથી ચરણ થાય
પોહાળા, એટલે ઢળે ધણું; સ્થાંભને ટેકો દેઈ ચઢાવે, તો પણ પામે
મણું. ॥૧૦૭॥ ધક્કાથી ત્રાજવાં જાય આઘાં, ઝિંધે મુસ્તક પડે; એ રીતે
એ મોહોટી ઘાંટી, ચાતુર હોય તે ચડે. ॥ ૧૦૮ ॥ ત્રીજી ઘાંટી નીચું જો-
ઈને, ઝિંચુ મારવું બાણ; તે બાણે ત્રણ કામ કરવાં, સમજજો મુજબ.
॥ ૧૦૯ ॥ આમલ કરી કેહેલો નથી; સ્થાંભે ચઢો નર કોય; સાત વેળા
પાલવે તે ચડજો, હીંમત જોને હોય. ॥ ૧૧૦ ॥ પાછળ મુને હેશ ન દે-

શેા, પ્રતી ન કરશેા વ્યાકુળી; એમ ન કેહેશેા રૂપાળી સારૂ. સૌને ચઢા-
વ્યા સુળી, ॥૩૧॥ એવી સભામાં સુચના આપી, છેવટ વધો વચન; હવે
ઉઠવું હોય તે ઉઠો, ક્ષત્રીનો કોઈ તન. ॥૩૨॥ વળણું ॥ ઉઠવું હોય તે
ઉઠો, ક્ષત્રીના કોઈ તન, વ્યાસ વક્ષભ વાણી વદે, ઉઠ્યો જરાસન.

કડવું ૧૦૯ રાગ દુભાસી દોહરાની ચાલ.

વૈશમપાયે એણીપેરે બોલ્યા, સુણ જનમેજે રાય; વીસ્તારી તુજને
સંભળાવું, મચ્છવેધન મહિમાય. ॥૧॥ મગજ દેશનો માલીક ઉઠ્યો, જ-
ખરો જરાસન; એટલે બીજા બેશી રહ્યા, જેને ઉઠ્યાનું મન. ॥૨॥ તેમ-
નિ હોંશેા રહી હૃદયામાં, આપણો નીસાસો નડ્ણે; આપડો ઉઠવાનો વા-
રો આવે, ચઢતા જરાસન પડ્ણે, ॥૩॥ સરવે એવો આશીશ દીધી, ધારી
ને મન મનસુબો; બે માતાનો જયો જરાસન, જઈ જળ કુંડાળે ઉભો
॥૪॥ હોઠ કરડતો મુછ મરડતો, થયો સભામાં સ્વચ્છ; વસ્ત્ર આલુશણ
ઉતારીને, ભીડાવી દીધો કચ્છ ॥૫॥ રાખ્યો તોડો વાજ્યો અંબોડો, ક-
ટી કશીને બાંધે; બાણનો ભાથો ને ધનુશ તે, ભેરવ્યાં ડાભી બાંધે. ॥૬॥
॥ કન્યાના રૂપમાં અંજયો, ઘેલો થઈ છે ગતી; અતી અહંકારનો ભરે-
લો, કોઈને નમતો નથી. ॥૭॥ જાભીમ કહે ઓ ધરમ વીરા, જુઓ જરાસ
ન ચડે; જે એ ચઢતામાં પડે તો, જેવાની ગમત પડે. ॥૮॥ ધરમ કહે મું-
ઢમતિના, કોઈનું તાકીયે ભુંડું; તો તેતું તાકનાર પ્રાણીનું, કદી ન થા-
યે રૂડું. ॥૯॥ એવે જરાસન સુર ભરેલો, ઝડપ તૈઆર થયો, લોચન રાતાં
બીણાંમણાં છ, પાટીયા ઉપર ગયો. ॥૧૦॥ દ્રુપતી જરાયે સામુ ન જુ-
એ, જેયા કરે સહુ સાથ; સ્થંભે જઈ જુહાર કરીને, દીધી બળમાં બા-
થ. ॥૧૧॥ એક પગ મુક્યો થંભ ઉપર, ચઢવાનું મન કીધું; તવ કૃપત
ના શેવકોએ, પાટીયું તાણી લીધું. ॥૧૨॥ તેવોજ બીજો ચર્ણુ ઉપાડ્યો,
સુર ભર્યો સુસોટ; છાતી વરાણે સ્થંભના ઉપર, દડબડ મુકી દોટ. ॥૧૩॥
જેર ઝપાટે સુર સપાટે, સુંસરોચાલ્યો જય; ચઢવાના એની ઝડપ જોઈ,
સૌ સભા વીસ્મે થાય. ॥૧૪॥ ઓ ગયોરે ઓ ગયો એ, મચ્છવેધન કર
શે; બીજા સરવનો ફેગટ ફેરો, રૂપાળી કન્યાને વરશે. ॥૧૫॥ એમજ સરવે
આશા મુકી; બેઠા ક્ષત્રી કુંવાર; જખરો જોધ જરાસન ચઢ્યો, ઉંચો ગયો
ગાહ ચાર. ॥૧૬॥ એટલે પ્રભુ એ સામું જોયું, જણ્યું કે મચ્છવેધ થારો,
દાસ દુખીયા પાન્ડવ માહારા, આવેલા પાછા જશે. ॥૧૭॥ કયાં

લગી વનમાં વેઠશે કટી, એમ જાણી કામ કીધું; જરાસનનું કળ્પ પ્રભુએ
બળ બધું હરી લીધું. ॥૧૮॥ શરિરમાંથી શક્તી નાઠી, શ્વાસ ઘણેરો
ચડીયો; એકાએક એનો જીવ ગલરાયો, સ્થંભને બહાજ પડીયો. ॥૧૯
॥ પરશેવાના જેબેબેલ છુટયા, કાયા થરથર ધૂળે; ઝિંચુને નીચુ જીએ
તો, આલ અવનિ નવ સુળે. ॥૨૦॥ લીલાં પીળાં દખાય આંખે, વાયો
વાયું સમશેર; મોળ વછુટીને ઊલટી થે જૈ, ચઢી ગયા બહુ ફેર. ॥૨૧॥
જરાસન મન એમ વીચાર્યું, દીવશ વાંકો મહારો; રૂપાળીના રૂપે રોળા
યો, હવે થયો મરનારો. ॥૨૨॥ એવે સુધબુધ રહી નહીને, પ્રાણજ ઉંચો
ચઢીયો; હાથ પગ સ્થંભથી છુટી ગયા, આવીને જળમાં પડીયો. ॥૨૩॥
સરવે સભા ખડખડ હશી, દીવશ એનો રૂઠયો; એટલે દીકરો દમઘોસ
કેરો; સુરો શીશુપાળ ઉઠયો. ॥૨૪॥ જેવો જરાસન જળમાં પડયો, તેવો
જળે તારી દિધો; જળને સ્વભાવે ઊપર આવ્યો, શેવકે ખેંચી લીધો.
॥૨૫॥ ઊંઘો કરી ઝોલ્યા ખવરાવ્યા, ઓકાવ્યું પીધેલું પાણી; એટલે દ્રો
ણીક ગોર આવ્યા. ક્રોધે વધા મુખ વાણી. ॥૨૬॥ આવો જરાસન કા-
ષ્ટને આસન, બહેવારમાં શી રીસ; એમ કહીને મુગટ લીધો, બેસો ઉઘાડે
શીશ. ॥૨૭॥ જરાસને જોયું નીચું, બહુ ચીંતામાં પેઠો; જળ કુંડાળે
કાષ્ટને આસન, ઉઘાડે માંથે બેઠો. ॥૨૮॥ નીચું ઘાલાને રડવા લાગ્યો,
સીખ મળે તો ખાતું; ઓ પ્રથવી મા માગ દે તો, તુજમાં સમાઈ જતું.
॥૨૯॥ એવે શીશુપાળ એમ બોલ્યો, સાંભળો જરાશન; તમે તો તા-
તનું નામ બોલ્યું, હું કરૂં મછવેધન. ॥૩૦॥ જરાશન કહે બળતાને ખા-
ળે, અહંકાર એને નડળે; આડે આવજો પુન્ય મહારૂં, એ શીશુપાળ
પડળે. ॥૩૧॥ વળણ ॥ પડળે શીશુપાળ એ, ધરીયો છે અહંકાર; વ્યા-
સ વલ્લભ વાણી વહે, સુણળે શ્રોતા સાર.

કડવું ૧૧૦ રાગ ચોપાઈનીચાલ.

બોલ્યા વૈશમપાયે વચન, સાંભળ જનમેળે રાજન; શીશુપાળ છે
બહુ હંકારી, એણે વસ્ત્ર દીધાં ઉતારી. ॥૧॥ એણે કચ્છ લીડાવી દિધો,
ખાંધે ધનુશ ભાથો લીધો; જણે સર્વ સભાને તુચ્છ, અભીમાનથી મરડે
મુચ્છ. ॥૨॥ મયો પાટીયે ધરીને હામ, જઈ સ્થંભે કીધી સલામ; ખાથ
લીડવા ને મન કીધું, તવ શેવકે પાટીયું લીધું. ॥૩॥ તેવો ચેતી ચા-
લ્યો ચડી ચોટ, દાખી દેવત મુકી દોટ; વાયુ વેધે ચાતુર નર ચડતો, જય

જેરમાં પાછો ન પડતો. ॥૪૮॥ એતો નેત્રની ચોટ ન ચુકે, જોઈ જોઈને પ
ગલુ મુકે; સહુ સભા કરે વીચાર, એને નહી આવે ભુલ લગાર. ॥૫૦॥ કા
મ કરશેને કન્યા વરશે, બીજ આવેલા પાછા ફરશે; એની ચઢવામાં છે ચ-
તુરાઈ, જરાસનથી ચઢે છે સવાઈ. ॥૫૧॥ એતો પંચાણુ ક્ષોણીનો ધણી,
તેમાં હીમ્મત હોયે ધણી; એમ બોલે સકળ સભાય, એવે ગાઉ સાઠા-
ચાર જાય. ॥૫૨॥ એનું મછ વીંધવા મન મ્હોયું, તવ જુગદીસે સામુ
જોયું; ભકતને કાજ કપટ કીધું, એનું બળ પળમાં હરી લીધું. ॥૫૩॥ રહ્યો
દાઢ ગાઉ ઉંચો ત્રાંસ, ગઈ શક્તીને ચઢીયો સ્વાસ; આંબ્યા મોઢે ફેંણુ
ફીસોટા, અધવચ વળ્યા ગરબડ ગોટા. ॥૫૪॥ ગભરાયોતે વીચાર લાંબો,
વાંકુ કર્મ તે હું હાંધ આંબ્યો; અરે ઓ રૂપાળી ધૃપતી, મ્હારે તુજને વ
રવું નથી. ॥૫૫॥ વરવા મોટે ચઢ્યો હું ધાઈ, હવે જીવતો જવા દે બા
ધ; એવા સંકટપ મનમાં કરતો; સ્થભે રહ્યો રહ્યો થરથરતો. ॥૫૬॥ વાયુ
બહાયો મેરસમેર, શીશુપાળને ચઢીયો ફેર; સુધ્યસાન ગઈ લડથડીયો, હાથ
પગ છુટયાને પડીયો. ॥૫૭॥ જળમાં કુંબી ઉપર આંબ્યો, તેવો રાયે ખેં-
ચી લેવરાંબ્યો; જોહા ખવરાવી ઓકાંબ્યું પાણી, થઈ ગઈ આખર ધુળ-
ધાણી. ॥૫૮॥ આવી ગોરે મુગટ લીધો લેઈ, સોપ્યું કાષ્ટાસન ગાળ દેઈ;
પડ્યો તેથી સૌનું મન મ્હોયું, પછી જરાસને ઉંચું જોયું. ॥૫૯॥ બોલ્યો
જરાસન તે વારે, કહો લગ્ન તમારું કે વારે; મ્હોટી પડતીતી મુજમાં ખો-
ડ, ભાઈ આવો બેસો મ્હારી જોડ. ॥ ૧૫ ॥ એકલો નહોતો શોભતો હું
તો, ભલે થયો મારા જેવો તુતો; શીશુપાળનું કાંઈ ન ચાલ્યું, જોડે
બેઠો ને નિયું ઘાલ્યું. ॥ ૨૬ ॥ અરેરે આ મેં શું કર્યું કામ, મારા બા-
પનું મેં બોલ્યું નામ; હાલું જીવ્યાથી ભલુ મરવું, જરાસન કહે મરી
શું કરવું. ॥ ૧૭ ॥ એમ બેઠા વાળીને મન, બેશી રહ્યા સભા સહુ જ
ન; હતી ઉડવા સહુને ઈચ્છાય, તેણે સમાવી, મનમાંય. ॥ ૨૮ ॥ આ-
વા આવા ચઢી પડ્યા રાય, ત્યારે બીજની શી ગતી થાય; એમ ભા-
ગો સરવની હામ, રઝળ્યું મછવેધન કામ. ॥ ૧૯ ॥ વળણુ. ॥ કામ
રઝળ્યું ધૃપત તણુ, મીથ્યા કરે સહુ સોર; કેં કહે દુરોચોધન તણુ,
કરમ કરે છે જોર. ॥

કડવું ૧૧૧ રાગ સાખીની ચાલ.

વૈશંપાયે એણીપેરે બોલ્યા, સુણ જનમેજે રાય; વીસ્તારી તુજને

સંભળાવું, આદ્યપરવ મહીમાય. ॥૧૧॥ એવે સમે શક્તિરાજ ઉડ્યો, પુષ્ટ શ
રીરનો ભારે; સકળ સભા શક્તિને જોઈ, હસવા લાગી ત્યારે. ॥૧૨॥ એવે શક્તિ
જઈ જળ કુન્ડ ઉભો, લોકો કહે કેમ ચડશે; થાંભલો એના અંગુઠા જે-
વો, ચઢતામાં ભાગી પડશે. ॥૧૩॥ લાખો પોહોળોને પોચતા છે, પાંચ પા-
ન્ડવનો મામો, ત્રણ મણનો સુરવાળ પહેરે છે, પાંચ મણનો પહેરે જમો
॥૧૪॥ મુછોના થોભા તણી બહુ શોભા, દેખીતો કેશરી વાઘ; મુસ્તક ઉપર
સદાય બાંધે, બાર મણ બોજનો પાઘ. ॥૧૫॥ મહાકુસ્તાઈ ગદા જુધ જણે,
બાણ યુધ ન જાય કળીયું; જમણે બાહુએ બાંધેલુ રેહે છે, ખેંહોતેર મણ
માદળીયું. ॥૧૬॥ વસ્ત્રાભુશણ એણે ઊતાર્યા, થયો સભામાં સ્વચ્છ; જંગા-
થી કે કટી સુધી, ભદલો ભીડાવ્યો કચ્છ. ॥૧૭॥ ચઢવાનો ચટકો લીધો
પટકો, કમ્મર કશીને બાંધે; બાણનો ભાથોને ધનુશ તે, ભેરવ્યાં ડાભી
બાંધે. ॥૧૮॥ વૃષ્ટ રાજના શેરકોએ કામજ કેવાં કીધાં; એ : પાટીયું બો-
જ ઝીલે નહી તે, દસ વીસ મુકી દીધાં. ॥૧૯॥ તવ શક્તિ પાટીયાં ઉપર
ગયો, ચઢવા પ્રતી કીધી; સરવ સભા ટગ ટગ જુએ, બળ કરી બાથ
દીધી. ॥૨૦॥ ભીમ કહે ભાઈ મામા ઊડ્યા, કામ થયે ખુશી ચૈશું, કો-
ઈક દાહાડો એ કન્યાના, હાથનો કંસાર ખેંશુ. ॥ ૧૧ ॥ ધર્મ કહે કાંઈ
બોલીયે નહી, ઈશ્વરની ઇચ્છાય; બેઠા બેઠા ચરચા જુઓ, જુએ છે
જેમ સભાય. ॥૨૨॥ એવે સમે સક્તિ રાજએ, સ્થંભ ઉપર ડગ દીધાં; એ
ટલે આડાં પાટીયાં તે, દાસોએ તાણી લીધાં. ॥૨૩॥ સક્તિ સપાટે ચઢવા
લાગ્યો, છલંગ મ્હોટી મારે; તલપ દે દસ દસ ડગલાંની, ભયજરા નવ
ધારે. ॥૨૪॥ સક્તિ રાજના ચણને ધડકે, સ્થંભ ચઢીયો ઝોલે; થે જાય વાં
કો ભોમી સરસો, કચડ કચડ બોલે. ॥ ૨૫ ॥ સકળ સભા ખડ ખડ
હસે, ઘણા વહે એમ વાણ; જે કદી સ્થંભ ભાગી જશે તો, વાળશે ક-
ચ્ચર ઘાણ. ॥૨૬॥ એમ કરે સરવે ચેષ્ટાળી, પણ મુખ એવું બોલે; બેજ
ણ ચઢીને પડ્યા પણ, કો નહી હાંની તોલે. ॥૨૭॥ એવે શક્તિ ગયો પાંચ
ગાઉ, જોયા કરે સહુ સ્ત્રી; ભકતને માટે ભુવરાયે, ઉચી કીધી દ્રષ્ટી. ॥૨૮
॥ આકરશણ બળ શદ્ધનું કીધું, એટલે એ તરફડીયો; સ્વાસ મોઢે મા-
તો નથી, સ્થંભને ખહાજ પડીયો. ॥૨૯॥ હથળ વથળ જીવજ થયો, ઉ
કાળો અતી આવ્યો; અરેરે હું કયાં ચઢ્યો થંભે, વાંકો દીવશ મને લા-
વ્યો. ॥૩૦॥ આંખે અતી અંધારાં આવ્યાં, ગભરાયું અંતઃકર્ણ; શરીરે પ
રશેવો વળીઓ, છુટી ગયા ભુજ ચર્ણ. ॥૩૧॥ ઓ પડ્યો ઓ પડ્યો સૌ
કેહેવા લાગ્યા, ધરણ આવ્યો પળમાં; આવીને કુન્ડમાં પડ્યો જેમ, મધ્વર

પડે જળમાં. ૥૨૨૥ સર્વ કહે બે પડયાતા તોહો, શું દેખી મન મોહ્યું; શક્તિ રાજ તો પડ્યો એટલે, ઉંચુ શીશુપાળે જોયું. ૥૨૩૥ સો બસે શેવક ભેગા થઈને, શક્તિને કાઢાઢ્યો બહાર; પીધેલુ પાણિ ઓકાવી નાખ્યું, કાણુ ન લાગી વાર. ૥૨૪૥ ધૃપતના દ્રોણીક ગોર આવ્યા, કહ્યું કંટ વચન; મારવાડ દેશના માલીક બેસો, કાષ્ટ તણે આસન. ૥૨૫૥ પાધ રેહે વા દેધને ખીરાળે, તવ દીલગીરીમાં પેઠો; અરેરે મને આ શું સુજ્યું, નીચું જોઈ જઈ બેઠો. ૥૨૬૥ શીશુપાળે કહ્યું કે પધારો, ઠીક થયો છે પધારો; નીચું જોઈ બોચી દુખતીતી, હવે તમારો વારો. ૥૨૭૥ શક્તિ કહે જંપવા દે મુને, તુને લાગુ પાય; તે પછી દંતવકત ઉઠ્યો, જીએ છે સૌ સભાય. ૥૨૮૥ દમધોસનો એ દીકરો છે, શીશુપાળનો બ્રાત; તેને દેખીને શીશુપાળે, બોલાવી પુછી વાત. ૥૨૯૥ કહો બંધુ તમે કેમ ઉઠ્યા, કીધો શું વીચાર; દંતવકત કહે મછ વીંધીને, હું વરવાનો નાર. ૥૩૦૥ તમો પડ્યા તેથી તાત તણુ, બોળાઈ ગયું નામ; માટે પાછો જસજ લેવા, મચ્છ વીંધુ આ ઠામ. ૥૩૧૥ શીશુપાળ કહે વીર મહારા, મીથ્યા ન મરશો મથી; આપણા બાપના બાપ પાસે, ત્યાં મચ્છ દીસતું નથી. ૥૩૨૥ માટે આખરબેર બેસો, શીદને આવ્યા ઉઠી; તમે નથી પડ્યા ત્યાં મુધી, છે કાંઈ બાંધી મુઠી. ૥૩૩૥ એક હાથતો ઉઘડી ગયો પણ, બીજે છે બાંધ્યો હાથ; ત્યાં મુધી કોઈ કરી ન શકે; આપણા ઘરની વાત. ૥૩૪૥ માટે જઈ સીંહાસન બેસો, ઓરે તાતના તન; એવું સાંભળી નીચું જોઈને, શક્તિ વધો વચન. ૥૩૫૥ ચઢીને પડે તો ફીકર નહી, ઊઠીને બેસે જોઈ; શું કાણુ મુખ લેને ઉઠ્યો, જીવતો મુઓ તેહ. ૥૩૬૥ ચઢ્યો ને પડ્યો તો ઇશ્વર ઇચ્છા, પણ ઉઠીને બેસે; શું જોઈને જકતમાં ફરે, કાં પ્રથ્વીમાં ન પેસે. ૥૩૭૥ ક્ષત્રીનો સુત પાછો પડે, તો તેની બગડી બુધ; ક્ષત્રાણીનો નહી જયેલો, ધાવેલો દારીનું દુધ. ૥૩૮૥ એવાં વચન શક્તિના સુણી, લાગ્યો તનમાં તાપ; સ્થંભ ચઢ્યા પણ હું બેસુ તો, બ્રહ્મહત્યાનું પાપ. ૥૩૯૥ શીશુપાળે કપાળ કુટ્યું, શક્તિ બેલ લડાવ્યો; પોતાને ઉંચું જોવાને સાર, બંધવ મહારો ચડાવ્યો. ૥૪૦૥ ચઢ્યો ચઢાવે પડ્યો પડાવે, વટલેલો વટલાવે; નાક કટ્ટો નાક કટ્ટા કરે, આબડે લો અલડાવે. ૥૪૧૥ એવામાં દંતવકતે સભામાં, ઉતાર્યા મણુગાર; વચન ઊતારી કચ્છ ભીડાવ્યો, બાંધે લીધાં હથીઆર. ૥૪૨૥ પાટીએ જોને થયે બહાજ્યો. ચઢવાનું ઠામ કીધું; ધૃપત રાજના શેવકોયે, પાટીયું તાણી લોધું. ૥૪૩૥ દોઢ ગાંઝી તે ઊંચો ગયો, પ્રભુએ વીચાર્યું એમ; આ દ

તવકત ભકત છે મ્હારો, ઊંચેથી પાડુ કેમ. ॥૪૪॥ એમ જાણી એનું બ-
ળ લીધું, એટલે એ ગભરાય; મચ્છના સાંભી દ્રષ્ટી કરે તો, માછલી નવ
દેખાય. ॥૪૫॥ અરેરે હું શીદને ચઢ્યો, મુજ બુદ્ધી થઈ કચી; ભાધનું
કહ્યું મેં નવ માન્યું, વારતા એની સાચી. ॥૪૬॥ હવે શો ઊપાય ઊત-
રવાનો; એવે સમે અડબડીયો; હાથ પગ એના છુટી ગયાને, આવીને
જળમાં પડીયા. ॥૪૭॥ શીશુપાળે હાથ ગર્યા, મ્હારું કાંઈ ન ચાલ્યું;
બન્ને બંધુ બન્યા સરખા, એમ કહી નીચું ઘાલ્યું. ॥૪૮॥ શેવકોએ દં-
તવકતને, જળથી કાઢાડ્યો બહાર; ઝાલ્લો દેધને પાણી ઓકાવ્યું, ગોર
આવ્યા તે વાર. ॥૪૯॥ ગોર કહ્યું ધન્ય દમઘોસ નંદન, ધાર્યું કર્યું તમે
કામ; એક બાપના બે દીકરા તે, બેઊંચે બોલ્યું નામ. ॥૫૦॥ એમ ક-
હીને મુગટ લીધો, કરે કોનાપર રીશ; શીશુપાળની જોડે જઈને, બેઠો ઉ-
ઘાડે શીશ. ॥૫૧॥ શીશુપાળે તવ ડબકો દીધો, મુમતમાં બોજ બોયું;
શલ્લે કહે ભાઈ ભલે પડીયો, પોતે ત્યાં ઊંચું જોયું. ॥૫૨॥ ચારે નામી-
યા ચઢીને પડ્યા, અતી આહાકાર હોય; પછી સહુની હીમ્મત ભાગી,
ઊભો ન થયો કોય. ॥૫૩॥ ધૃપત રાજાએ આશા મુકી, નહી ચાલે કોની
હામ; છત્રપતી જે આવ્યા હોત તો, થાત મ્હારું કામ. ॥૫૪॥ પવન ગ-
મની સાંડ આપી, મોકલોયો છડીદાર; દુરીયોધનને જૈ તેડી આવો, ક-
હીએ ન કરશે વાર. ॥૫૫॥ સાંઢણી લેઈ છડીદાર પોહોચ્યો, જૈને કહ્યા
સમાચાર; દુરીયોધન કહે પીઠી ચોળાવો, મામા ન કરશે વાર. ॥૫૬॥
મામાએ બોલાવી માનુનીયોને, ગીતાં મંગળ ગાય; દુરીયોધન બાજઠે
બેઠો, પીઠી સાડ વર રાય. ॥ ૫૭ ॥ વળણુ ॥ બેઠો પીઠી ચોળાવવા, જે
દુરીયોધન રાય; વ્યાસ વલ્લભ વાણી વદે, અછકલો એ રાય. ॥

કડવું ૧૧૨ રાગ ધોળનો.

પીઠી ચોળે, પીઠી ચોળે પ્રીત આણીરે; વરરાજને, ચઢાવે ગંગોદક
પાણીરે. ॥ ૧ ॥ અત્તર પુલેલ, તેલ શરીરે લોચેરે; ગીતાં ગાતી, સુંદરી
શરીયા ઘોચેરે. ॥૨॥ વરરાજથી, હોઠમાં હશી દેવાયરે; કરે અતી, ઉતા-
વળ મામાયરે. ॥૩॥ કાઠે ઘાંટા ચીકણાશ મુકી દોનેરે; ઘણું થયું વરને
નવરાવવા લ્યોનેરે. ॥૪॥ એટલે બીજે, બાજઠે કરાવ્યું સ્નાનરે; શરીર
લુછી, વરને કર્યા સાવધાનરે. ॥૫॥ વરરાય બોલ્યા, મામા મને દીપા-
વોરે; સહુથી શોભુ, તેવા સણગાર પેહેરાવોરે. ॥૬॥ મુજને દેખી, કન્યાને

મન થાય ચટકોરે, જમો પેરાવો, મને ચીરોને પટકોરે. ॥૭૬॥ આદ્રષ્ટી ન લાગે,
 હું ન બીહાનું કે ન ઝખકુરે; મામા માહારે, ગાલે કરો કાળુ ટખકુરે. ॥૮૦॥
 તવ મામાયે, પેહેરાવ્યાં વસ્ત્ર સણુગારરે; આગળ અછાબા, બાંધીને કર્યો
 તૈઆરરે. ॥૮૧॥ મામાયે તો મોઢે જરા ગશી મેંશરે; કહ્યું હવે, જ ભાઈ
 ઘોડે બેશરે ॥૮૨॥ વર રાય બોલ્યા, મામા લહાવો વીતાડોરે; તમે મુને
 તેડીને ઘોડે બેસાડોરે. ॥૮૩॥ એટલે મામે, વરને તેડ્યો તે વારરે; કરણ
 બોલ્યો કાહાડો વરરાજને ખહારરે. ॥૮૪॥ તવ મામાયે, વરરાયને ખહાર
 લીધોરે; સણુગારેલે, ઘોડે બેસાડી દીધોરે. ॥૮૫॥ વરરાય બેઠો, થઈને
 ડીકા ડીકરે, બેસતામાં, દસવીસ થઈ છે છીંકરે. ॥૮૬॥ વર રાય બોલ્યો
 મામા આ શુકન કેવારે; મામે કહ્યું, દસવીસ કન્યા મળે એવારે. ॥૮૭॥
 મામે લાવી વરને શીફળ આલ્યુરે; દુરીયોધને, હશીને ભુજમાં આલ્યુરે
 ॥૮૮॥ વરરાય બોલ્યો, શેવકથી મુને ન લખવોરે; એકેક લક્ષના, દા-
 બીના સહુને પેહેરાવોરે. ॥૮૯॥ અગીઆર ક્ષોણી, શેન્યાના જોડા જોડરે;
 દીધા દાગીના, પેહેરીને ત્યાર થયા તેહરે. ॥૯૦॥ આગળ ચાલે, શેન્ય
 ક્ષોણી અગીઆરરે; પુઝળ ગાતી, નવાણું ભાઈની નારરે. ॥૯૧॥ વાજતે
 ગાજતે, વરઘોડો લેઈ નીકળીયારે; ગયા દરવાજે, તેવા ત્યાં કાગ કળક-
 ળીયારે. ॥૯૨॥ ભીશ્મ વીદુર, દ્રોણને કીરપાચારરે; સરવે આવ્યા, ન-
 ગ્રના દરવાજા ખહારરે. ॥૯૩॥ પછી સરવે, સુંદરીને ત્યાંથી ખાળીરે; વ-
 રની રાણી, ઘેર બેઠી છેડો વાળીરે. ॥૯૪॥ પછી બેઠો, હાથી ઉપર વર
 રાયરે; પુઠે બેઠો, ચમ્મર ઢાળે મામાયરે. ॥૯૫॥ કરણ કહે ઉતાવળો પંથ
 જાલોરે; વારન કરશે, વર રાયને લેઈ ચાલોરે. ॥૯૬॥ વાગતેડ કે, સરવ
 આલ્યા જયરે; મારગમાંતો, અત્તરના છંટકાવ થાયરે. ॥૯૭॥ ભાટ ચાર-
 ણુ, આવીને યાચક યાઘરે; ચાલતે રથથે, ચૈ થૈ અપછરા નાચેરે. ॥૯૮॥
 સાંઢણી વાળો, આગળ ગયો છડીદારરે; જૈને કહ્યા, સભામાં સમાચારરે
 ॥૯૯॥ સરવે જણ્યું, આવીયો દુરીયોધનરે; કંડ્યત રાજ, ધણો થયો પ-
 રસનરે. ॥ ૧૦૦ ॥ એવે આવ્યો, છત્રપતી સભા પાસરે; એટલે ઊઠ્યો,
 કંડ્યત ધરી હુલાસરે. ॥ ૧૦૧ ॥ સામે આલ્યો, લેઈ સાકરનાં પાણીરે; એટલે
 સરવે, ક્ષત્રીની સભા વીખરાણીરે. ॥ ૧૦૨ ॥ સૌ ક્ષત્રીએ, મનમાં કર્યો વી-
 ચારરે; જૈએ સાંમાં, આવ્યો સૌનો સરદારરે. ॥ ૧૦૩ ॥ એવી રીતે સભા-
 માં હોકારો હોયરે; ભુજ જોડીને, સામા આવ્યા સહુ કોયરે. ॥ ૧૦૪ ॥ બેશી
 રહ્યા, પડેલા પુરૂષ ચારરે; બેશી રહ્યા, જદવ પ્રહલ કુંવારરે. ॥ ૧૦૫ ॥
 ॥ વળણ ॥ વિમ્બ જદવ બેશી રહ્યા, બેશી રહી પ્રજાય; વ્યાસ વલ્લભ કહે

કથા, સાંભળજે શ્રોતાય.

કડવું ૧૧૩ મુ

॥ હંશે માંડયો વીલ્લાપ, પાપી માણસરે. એ રાગ. ॥

થયો સ્વયંરમાં પોકાર, દુરીયોધન આવીયોરે; સાંભા ગયા સૌ ક્ષત્રી
કુંવાર, દુરીયાધન આવાયોરે. ॥૧॥ રાજ વૃપતે ઉલટ આણિ, દુરીયો-
ધન આવીયોરે; પાવા લાંચો સાકરનાં પાણી, દુરીયોધન આવીયોરે. ॥૨॥
ભલે પધાર્યા સર્વના સુખા, હું સાંભા આવી સૌ કરજેડી ઉભા. હું
॥૩॥ પાયાં પાયાં સાકરના પાણી; હું સરવેની ગતી ગભરાણી. હું
॥૪॥ કાઠથી ઘાંટો કાઢી ન બોલાય; હું કાઠથી છાની વાત ન થાય.
હું ॥૫॥ એવી છત્રપતીની બીક, હું નચ્ય ખવાય ઉદ્રસ છીંક હું
॥૬॥ પાપીની ધૃષ્ટી જે પર જાય, હું તે ક્ષત્રીની કંપે કાય. હું બાળા
અંધ સુત છે ગર્વનો ભરીયો, હું પછી હાથીથી ઉતરીયો. હું ॥૮॥
ચાલ્યો હાથમાં શીફળ ઝાલી, હું તેની પુંડળ સઉ જાય ચાલી. ॥૯॥
પેઠો સભામાં અંધ તન, હું જઈ બેઠો ઉંચે આસન. હું ॥૧૦॥
એના પેઠા પછી સહુ પેઠા. હું એના બેઠા પછી સહુ બેઠા. હું ॥૧૧॥
આંચો આંચો સરવનો ભુપ. હું સહુ સભા થઈ ચુપા ચુપ. ॥૧૨॥
॥૧૨॥ વળણ ॥ સભા સહુ સંજડ થઈ, કાથી નચ્ય બોલાય; બ્યા-
સ વલ્લભ વાણી વહે, અછકલો દેખાય.

—( )—

કડવું ૧૧૪ રાગ સાખીની ચાલ.

વૈશમપાયે એણીપેરે બોલ્યા, સુણ જનમેજે રાય; વિસ્તારી તુજને
સંભળાવું, મછાવેધનો મહીમાય. ॥૧॥ સકળ સભા સંજડ થૈને, બેઠી છે
ચુપાચુપ; સરવ સામી ધૃષ્ટી કીધી, હસ્તીના પુરને ભુપ. ॥૨॥ એવામાં
ધીરે રહી બોલ્યો, પ્રકોદર મુખ વાત; બુઝો ધરમ ભાઈ આંચો અછ
કલો, હુટ તમારો ભ્રાત. ॥૩॥ ધર્મ કહે તું બેશ છાનો, કેવો શોભે ર-
ણધીર; ગમે તો ગમે તેવો છે, તો પણ આપણો વીર. ॥૪॥ એ આંચો
ત્યારે સભા સોલી, નહીતો પડ્યુતુ જાંખુ; એના આંચાથી કેવું શોભ્યું,
સભાનું મંડળ આખુ. ॥૫॥ એમ એને સમજવી રાખ્યો, એવે ભીરમ
પીતાય; વીદુર પ્રત્યે કેહેવા લાગ્યા, અછકલું દેખાય. ॥૬॥ શીફળ ઝાલી

મુંઠ બેઠો છે, સર્વ કરે ચેષ્ટાળી; જવો જઈ મુકાવો હેઠું, લોક રહ્યું છે
 ભાળી. ॥૭૭॥ એટલે ઉઠ્યા વીહુર કાકા, જૈ કાનમાં કહિ વાત; શીફળ
 તારું મેલ હેઠું, દીસે અછકલી જાત. ॥૭૮॥ ભીરમ પીતા બહુ કળકળે છે,
 દેશે સભામાં ગાળ; તે વેળા નિયું જોવું પડશે, હસશે સહુ ભુપાળ ॥૭૯॥ દુરી
 યોધન કહે કેમ મામા, શું શીફળમાં પેઠું; કન્યા છે તારી તે નહીં ઢાની,
 નારીયળને બાળ હેઠું. ॥૮૦॥ તવ પાપીએ નીચુ મુકયું, કરી ગરજના
 ત્યાય; કયાં ગયોરે આબ્ય હાંધ, એરે એ ધૃપતરાય ॥૮૧॥ તવ ધૃપતરા-
 ય થરથર ધૂજ્યો, ગોરને જોડ્યા હાથ; છત્રપતી મને બોલાવે છે, ચાલો
 તમે મુજ સાથ. ॥૮૨॥ મુજને શું પુછશે શું કહેશે, માંડશે ઉધડો લેવા;
 માટે મારી સાથે પધારો, એમને ઉત્તર દેવા. ॥૮૩॥ મારાથી કાંઈ કેહે-
 વાશે નહીં. કાળજી રૂંડે મહારૂં, ગોર કહે ચાલ હું આવુ છું, શું કહે છે
 જોડે વારૂ. ॥૮૪॥ એમ કહિ ધૃપત નીચું ઘાલી, હાથ જોડી ને ઉભો;
 કાળજી કંપે કાયા ધરજે, છત્રપતિ છે સુબો. ॥૮૫॥ દુરીયોધન ઘાંટો કા
 હી બોલ્યો, મનમાં ધરી હંકાર; કન્યા લાવી પરણાવી દે મુને, કેમ કરે
 છે વાર. ॥૮૬॥ ધૃપત શું તેનો ઉત્તર આપે, બોલ્યા ગોર વચન; ધૃપત
 ને પુછશે નહીં કાંઈ, મને કહે રાજન. ॥૮૭॥ દુરીયોધન કહે શું ક-
 હેવું તું, કન્યાને ઝટપટ લાવો; વાર કર્યાનું કારણ શું છે, લાવી મને પ-
 રણાવો. ॥૮૮॥ ગોર કહે તમે સાંભળો જરા, છો કુળવંતા દીવા; એકા
 એક કન્યા માગો છો, નથી કયો કાંઈ બહીવા. ॥૮૯॥ આતો સ્વયંવર
 સભા છે, મચ્છાવેધન કરો; એટલે એ કન્યા તમારી, સુખરૂપે તમે વરો
 ॥૯૦॥ છત્રપતી કહે મછવેધ કેવો, શું કામ કીધું આરંભ; દ્રૌણીક કહે
 જુઓ જળ કુન્ડમાં, દ્વાદશ ગાઉનો સ્થંભ. ॥૯૧॥ તે સ્થંભે ચઢવા આ
 પ ઉઠો, છ ગાઉ ત્રાજવે જવો; બે ત્રાજવે બે ચરણ મુકી, ધનુશ પછી
 સ્હાવો. ॥૯૨॥ તેને ચઢાવી બાણ ચઢાવો, એ બળીયા રાજન, નીચું
 જોઈને ઉંચું મારી, વીંધો મચ્છ લોચન. ॥૯૩॥ તેને તે બાણે પુંછ વીં-
 ધો, એટલું દૈવત દાખો; તેને તે બાણે મછ ઉપાડી, આ જળ કુન્ડમાં
 નાંખો. ॥૯૪॥ સુરાપુરા છો પ્રાકમ એટલું, રાજ્ય સભામાં કરો; એટલે
 તમે પુન્ય અમારા, રૂપાળી કન્યા વરો. ॥૯૫॥ તેમાંથી જો ચઢતાં પ-
 ડ્યા, કાં પડો અધુરે કામે; તો તો બેસવું ઉઘાડે માંથે, પેલા બેઠા તે ઠ
 મે. ॥૯૬॥ તવ પાપીએ તે પાસ જોયું, પડેલાનું મન હાલ્યું; છત્રપતીથી
 સરમાયા તે, ચાર જણે નીચું ઘાલ્યું. ॥૯૭॥ તે જોઈને અતી આકળો
 થયો; બોલીયો છત્રપતી; શું કાંઈ અમે જેવા તેવા, સ્થંભે ચઢનાર નથી

૧૨૬૫ તાઈ પીંજરા ઘણાક ચઢે, કોણ અમારી તોલે; માટે અમેતો ન-
 હી ચઢવાના, ગર્વનાં વચન બોલે. ૧૩૦૫ બેળ્યો મછવેદ બળી સભા,
 પરણાવી દો કન્યા; અમે નહી બેશી રહેવાના, થાશે મ્હોટો અન્યા. ૧૩૧૫
 મરજના કરી ગોરે કહ્યું, બોલ ન બોલીશ ખોટા, મ્હોટાઈ મુકીદે મ્હારી
 પાસે, તું તારા ધરનો મ્હોટો. ૧૩૨૫ મછવેદને ને સભાને બાળે, બાળને
 મ્હોટું તારૂં; જેમ ફાવે તેમ કેમ બોલે છે, કેવું હીસે મુખ સારૂં. ૧૩૩૫
 વર બનીને વરવા આબ્યો, છેકજ ચઢયે ઘોડે; કામ કર્યા વણજળે પાછો,
 ઘેરજ કાળે મોટે ૧૩૪૫ મછવેદ કર્યા વીના તુને, નહિ મળે કન્યાય; એ-
 મને એમજ વરવી હોયતો, વરશે તારી માય ૧૩૫૫ એ કન્યા નહી ધ્રુ-
 પત કેરી, છે એ દીકરિ મ્હારી; હીંમત ન હોય કામ કર્યાની, તો મુક લવા
 રી તારિ. ૧૩૬૫ ધ્રુપત રાય તાબેદાર તારો, અમે તાબેદાર નથી; બ્રાહ્મણ
 કેરો કોણ મુરખી, સમજ છત્રપતી. ૧૩૭૫ ઉંચ દીસે પણ નિચ જતી
 છે, મેં તને લીધો જાણી; નીચા વીના મ્હોટામાંથીતો, ન નીકળે નીચ
 વાંણી. ૧૩૮૫ જનમે ઉત્તમ જનેતાને, પેટ કદી નીચ કોય; ઉત્તમ વર્ગમાં
 ગણાય તોપણ, તાત બીજે કોક હોય. ૧૩૯૫ તે વણ વેણ ન નીકળે નિ-
 ચાં, નીચાં કલ્ય ન ધારે; હવે લાંબી વાત ન કરતો, બેશી રહે તારે ભારે
 ૧૪૦૫ એમ કહી ધ્રુપતને લીધો, સકળ સભા ભાળે; ખેંચાટી તેડી લાવીને,
 ઉભા જળ કુંડાળે. ૧૪૧૫ દુરીયોધન કહે કેમ મામા, ગોરેતો વર ધા-
 લ્યું; રોક બધો બેસાડી દીધો, આપણું કાંઈ ન ચાલ્યું. ૧૪૨૫ ઉલટી બે
 ચાર ગાળો ખાધિ, કહો મામા કેમ કરવું; મામો કહે મછાવેદ કરિ, એ
 કન્યાને વરવું. ૧૪૩૫ છત્રપતિ કહે થાંભે ચઢશું, થનારૂં હોય તે થાય;
 પણ મુજ પેહેલા કેમ આબ્યા, સભામાં સહુ રાય. ૧૪૪૫ રાખી નહી મ્હા-
 રી મરજદા, નીત્યાન આવું ફાવે; ચઢયા પડયા માટે સપડાવું, ફરી પે-
 હેલા નવ આવે, ૧૪૫૫ મામો કહે એતો વાત સાચી, કેમ ન રાખે મા-
 પ; તારૂં કહ્યું સાંભળવું પડશે, તું સહુનો મા બાપ. ૧૪૬૫ વળણ ૧૧ સ-
 હુનો તું મા બાપ છે, સહુ તુજ તાબેદાર; સરવે રહેશે સાંભળી, કોણ
 સામો બોલનાર.

— (૦) —

કડવું ૧૧૫ રાગ થેકાવળી

કુદ્દ હઠયો સભાની માંય, હવે ઘણ ઉઠીયેર; એમ કહે દુરીયોધનરા

ય, હવે કોઈ ઉડીયેરે ॥૮૬॥ હું આવ્યો હવે કેમ ન ઉઠા, શું બેઠા થઈ
 ચુપરે; જોઈ જો કેવા ચઢાઈ થઈ, કેવા છે જખરા ભુપ. હવે ॥૧૧॥ આ-
 વ્યાછો મહુ આશા ભરેલા, રૂપે બનિને રૂડારે; મારા આવ્યા વીના કામ
 ન થયુ, હાથે પેહેરો તમે ચુડા. હવે ॥૧૨॥ આછી હોરણી ઓઢીને નાચો,
 આંખમાં આંજી મેશરે; ખાઈ ખાઈ ખાલી કાયા વધારી, થયા ભાધરવાની
 ભેંશ. હવે ॥૧૩॥ માહારા આવ્યા વણુ આવ્યા સભામાં, ન થયું કોઈથી કા
 મરે; ત્યારે શું સમજીને આવ્યા, બોલ્યાં બાપના નામ. હવે ॥૧૪॥ મ્હો-
 ઠાની મરીયાદા ન રાખી, કન્યા વરવા આવ્યારે, ક્ષત્રાણીનું દુધ લખવું,
 સૌ લુડીયોને ધાવ્યા. હવે ॥૧૫॥ ક્ષત્રાણીને ઉદર જનમ્યા, મીઠ્યા ક-
 રાવી વેઠરે; મનુશ થૈ શીદને અવતરીયા, પથ્થર પડીયા પેટ. હવે.
 ॥૧૬॥ છેવટ પડી જરૂર મહારી, તે પ્રગટે છે તાપરે, શું પેહેલા તમે જ
 ણતા નહોતા, નથી આવ્યો હજી બાપ. હવે ॥૧૭॥ વળણુ ॥ બાપ હ-
 જી આવ્યો નથી, જણ્યા વણુ ધરિ હામ; ઓછું પાત્ર છલકાઈ ગયો.
 કેહે છે વલ્લભરામ. ॥

—o—

કડવું ૧૧૬ રાગ સાખીની ચાલ.

વૈશમપાયે ઓણીપેર બોલ્યા, સુણ જનમેજેરાય; વીસ્તારી તુજને સં
 ભળાવું, મછાવેધ મહીમાય. ॥૧૧॥ ઓછું પાત્ર છલકાઈ ગયો, બોલ્યો ફા
 વે તેમ; કોણ બોલી શખે એના સામુ, કોણ કહે કહ્યું કેમ. ॥૧૨॥ કૃષ્ણ પ્ર
 ભુથી નવ્ય ખમાયુ, ગિડીને વચમાં આવ્યા; હાંહાં છત્રપતી આ શું
 બોલો, મહુ ક્ષત્રીને લખવ્યા ॥૧૩॥ મ્હોટાનું મ્હોટું મન જોઈએ, ગંભીરતા
 તે મ્હોટાઈ; છોટાં વચન બોલવાથી, દેખાય છે છોટાઈ. ॥૧૪॥ આવું બો
 લવું તમને ન ઘટે, નીચ નીચું વેણુ બોલે; તાખાના ક્ષત્રીના માત પીતા-
 છો, એ તમ પ્રજા તોલે. ॥૧૫॥ હવે ક્ષમા કરી આસન બેસો, ઇબકો દેશે
 ગુરૂ દ્રોણ; દુરીયોધન કહે ઓ ભરવાડા, તુ મને કેહનાર કોણ. ॥૧૬॥ તું
 ભરવાડો તું પીંડારો, ગાયો તણા ચારનારો, છાશ પીને મ્હોટો થયેલો,
 મામા માશી મારનારો. ॥૧૭॥ બ્રાહ્મણનું અન માગી ખાનારો, કેમ
 મહારા સામુ બોલે; કોણ મુને તુ સીખ દેનારો, શું તુછે મુજ તોલે. ॥૧૮॥
 કૃષ્ણ કહે હું નથી તમ તોલે, ઠીક મહારી વાતો વરણી, તુજ તોલે ક્યાં
 થી આવું તારી, મા આખલાને પરણી. ॥૧૯॥ ક્ષત્રીને ત્યાં અવતર્યો છે,
 તેમાં શું મ્હોટાઈ લાવે, પણ પેહેલો પીતા આખલો તે, તેનો અસર આ-

વે. ૥૧૦૥ ભેગ વના ઉંચ કુળનાની, બુદ્ધી આવી નવ ચાલે; આખલા-
 ની જાત અવળી હોયે, જ્યાંને ત્યાં શીંગડાં વાલે. ૥૧૧૥ પ્રભુ કહે સમ-
 ને સહુ શભા, નંદીનો થયેલો ભેગ; તેથી એની બુદ્ધી બુદ્ધી છે, હાંડી-
 યા જેવો વેગ. ૥૧૨૥ આ દ્રષ્ટાતથી સીધાન્ત લવું, શ્રોતાયે રાખવી સુ-
 દ્ધી; ઉંચ હોયે પણ ભેગ થયા વણ, નવ્ય બને નીચ બુદ્ધી. ૥૧૩૥ નીચ
 બુદ્ધી વણ નીચું ન બોલે, નીચાં કૃત્ય ન કરે; આખલે હસ્ત મેળાપક
 કીધો, એટલામાં ગુણ કરે. ૥૧૪૥ ઉંચ હોયે પણ નીચી વાણી, તેથી
 જાણવો નીચ; નીચાને ન હોય શીંગડાં પણ, બુદ્ધીનો કાદવ કીચ. ૥૧૫૥
 જ જન હોયે ખોટો તેને, ખરું કહે ખાર લાગે; ખરા જનને ખોટું કહે, કાળ
 જડામાં વાગે. ૥૧૬૥ એ છે રીતી અનાદીની, મ્હોટા જને કેહેણ કીધું; પ્ર-
 ભુએ સેજ કહ્યું તેમાં, દુષ્ટ ઘણું ખેચી લીધું. ૥૧૭૥ સેજ શીખામણે ના
 ચ જાતી, ખોટું ખેચી લે શીશ; બોધમાં કટુ વચન સુણતાં, નીચાને પ્રગટે
 રીસ. ૥૧૮૥ નીચ ઉંચ જાણવો તે ઉરપરથી, પ્રભુએ કહ્યું એમ; દુરીયોદન
 કહે બુદ્ધો મામા, આતો બોલે જેમ તેમા ૥૧૯૥ કર્ણ કહે બોલીને બોલાવ્યા,
 તે બહુ માંડયા છે એન; મામો કહે તારી મા ખતરાઈ, ખતરાઈ મ્હારી બેન
 ૥૨૦૥ એટલે દુરીયોદન એમ બોલ્યો, શામ સમાવો તાપ; મેં કાંઈ તમો
 ને નથી કહ્યું, આસન બેસો આપ. ૥૨૧૥ પ્રભુ કહે તુજ તાખાના તે,
 સાંભળી રહ્યા કાન; પણ પારકે ઘેર નહી કેળવાયે, શું કરવું છે તોફાન.
 ૥૨૨૥ દુષ્ટ કહે માહારે કેં નથી કરવું, જવો જુગ જવન; એમ કહી આ-
 સન પર ગયો, તવ ગયા દેવકી તન. ૥૨૩૥ સકળ સભા થઈ બહુ રાજ,
 પ્રભુએ કહ્યું ઠીક; અન્યા ભરેલું જેમ તેમ બોલે, નધરે કોના ખીક. ૥૨૪૥
 કાળું મોઢું લેઈ આસન બેઠો, દુષ્ટ દુરીયોદન; પછી મામાની ને કર્ણની
 પ્રત્યે, બોલ્યો દુષ્ટ વચન ૥૨૫૥ કહો આપણે કેમ કરવું, બહુ બોલેલું
 નડશે; મામો કહે બોલ્યા પરમાણે, સ્થંભેનો ચઢવું પડશે. ૥૨૬૥ દુરી-
 યોદન કહે માંછલુ ઊંચું, ત્રાજવામાં ઊપાદી; ચડતાં પડુ પડુને મરૂં, તો
 કાણ ભેગવે ગાદી ૥૨૭૥ મામો કહે શું માંછલુ જુએ, ત્રાજવાં થું જુ
 એ સાર; જો જરૂખામાં કન્યા બેઠી, વીજળીનો ચમકાર. ૥૨૮૥ તવ પા-
 પીએ કન્યા નીરખી, હરખ ચમક થાય; એરે મામા હારી કન્યા, નથી
 ત્રીલોક માંચ. ૥૨૯૥ સ્થંભે ચઢું મછવેદ કરું, ભાયમ મ્હાડું ભળીયું;
 સકળ જનમ થાશે માહારો, રત્નહું રંકને મળીયું. ૥૩૦૥ એના હાથનો
 મારા હાથની, સાથે મેળાપક થાશે; પરણતાં એના હાથ કેરો, કંસાર આ
 મ્હો ખાશે. ૥૩૧૥ બહુ પલકાયો મન મલકાયો, ગાજને વઘો વચન;

આવ્ય માહારી કને જવાબ દેવા, પંચાળના રાજન. ॥૩૨॥ ધૃપત કહે ગો
ર મહારાજ, બોલાવે મ્હોટા રાય; દ્રૌણીક કહે આવુ છું જોડે, જવાબ દે-
વા ત્યાંય. ॥૩૩॥ એમ કહીને બેઠે જણ આલ્યા, આવાને ઉભા સાથ;
ધૃપત ધૃજતો નીચું ધાલી, જોડી રહ્યો છે હાથ. ॥૩૪॥ છત્રપતી કહે ગો-
ર મહારાજ, ઉઠુ હું સર્વનો ધણી. મછવેધ કરીએ કન્યા વરીએ, પરઠો પે-
હેરામણી. ॥૩૫॥ ગોરે કહ્યું પાણી પેહેલાં, મોજડાં શીદ ઉતારે; કામ કરી-
ને ઘર ગામ સૌ લે, કાંઈ ન ખપે અમારે. ॥૩૬॥ દુરીયોધન કહે જવો ઠે-
કણે, હવે નથી કાંઈ વાર; એટલે ધૃપતને ગોર મયા, બોલ્યો અંધ કુમાર
॥૩૭॥ ઓ મામા કદી ચઢતાં પડુ, તે થાય છે મનસુખા; તમેને કરણ
ઝીલી લેવા, જળ કુંડ રેહેજે ઉભા. ॥૩૮॥ કરણ કહે શુકનમાં તો, શ-
બ્દ છે આગળ તારા; આવાં આવા વચન બોલી, કરે ફજેતા અમારા. ॥૩૯॥
લ્યો ત્યારે ઊઠુ છું સભામાં, બોલીયો છત્રપતી; પણ મામા રૂપાળી કન્યા,
સામુ જોતી નથી. ॥૪૦॥ મહારા સામુ કેમ ન જુએ, કોઈ સાથે ઢવરાવો;
છેવટ છુટકો મુજ વણ નથી, માટે સામુ જોવરાવો. ॥૪૧॥ મામો કહે એ
લું કેવરાવ્યે, ગણાઈએ શુમાર; દુર્યોધન કહે પરણ્યા પછી, ખાવાની મહારા
માર. ॥૪૨॥ મામો કહે પછી ચાલ્ય તે કરજે, તવ ઊઠ્યો અલીમાની; ક-
ન્યાના સામું જોયા કરે પણ, કન્યાતો જુએ શાની. ॥૪૩॥ એટલે ધૃપતી-
ની દાશીઓએ, ધૃપતીને કહ્યું એમ; અરે બાઈ છત્રપતી ઊઠ્યા, સામુ ન
જુઓ કેમ. ॥૪૪॥ એટલે ક્રોધ કરીને બોલી, દાસી પ્રત્યે ધૃપતી; એ અ-
લીમાની એ અહંકારી, મારા લાયક નથી. ॥૪૫॥ દાશી કહે મમે તેવો
પણ, એને ઘેર જવાનું; ધૃપતી કહે એ પીટયાથી, કામ નથી થવાનું. ॥૪૬॥
દાશી કહે કે જોઈએ છીયે, કોનું સાચુ વચન; એવે આવ્યા જળ કુંડાજે,
દુષ્ટ દુરીયોધન. ॥ ૪૭ ॥ વળણુ ॥ જળ કુંડાજે આવીયો, દુષ્ટજ દુરો-
યોધન; ચાળા ચટકા બહુ કરે, વલ્લ વડે વચન. ॥

કડવું ૧૧૭ રાગ ધન્યાસરોની ચાલ

વૈશમ પાયે એણીપેર બોલ્યા, સુણ જનમેજે રાય; વિસ્તારી તુજને
સંભળાવુ આથ પર્વ મહીમાય. ॥૧॥ ભરી સભામાં જળ કુંડાજે, ઊભો
દુરીયોધન; કન્યાના સાચું જોઈ રહ્યો છે, લબ્ધ થયું છે મન. ॥૨॥ એવે
સને તમા કકળેલી, દુષ્ટને પાતક નડજે; પુન્ય સરવનું આડે આવે, ચઢ-
તાં પાપી પડજે. ॥૩॥ પડેલા ચારે નીચું ધાલ્યું છે, તે મનમાં એમ ધા-

રે;સ્થભે ચઢતાં પાપી પડીને, હાથમાં આવે ક્યારે. ॥૪૮॥ એવે પ્રકાદર
ધરમ પ્રત્યે, બોલ્યો કે અહંકાર નડજે; તમારો દુરીયોધન ભાઈ, ચઢતાં
હેઠો પડજે. ॥૫૦॥ ધર્મ કહો ઓ મુંઢ મતીના, એ શું બોલ્યો વચન; એ
પડે તેમાં આખર ઘટે, આપણને લાન્છન. ॥૫૧॥ એમ કહીને છાનો રાખ્યો,
દુષ્ટ થયો તવ સ્વચ્છ; ભરી સભામાં વસ્ય ઊતાર્યો, ભીડાવી લીધો દુચ્છ
॥૫૨॥ પગમા તોડો માંથે અંબોડો, જુએ સકળ સભાય; જોઈ જોઈ સહુ
મસ્કરીઓ કરે, મોઢે નવ કહેવાય. ॥૫૩॥ રહ્યો છે અકડ દીસે છે ફકડ, દં-
ત વતી હોઠ કરડે; મનડું હીસે દાઢયો પીસે, મુછોના થોભા મરડે. ॥૫૪॥
આજો ચટકો જરીનો પટકો, લેઈને કમ્મર ખાંધે; બાણનો ભાથો અને
ધનુશ તે, ભેરવ્યાં ડાલી ખાંધે. ॥૫૫॥ મુખવાસ આવે સહુને ખતાવે, થું-
કેછે પચકારે; વારેવારે જુએ કન્યાના સામું, આંખો ઘણી મચકારે. ॥૫૬॥
એમ કુલક્ષણી કરતો આજા, અભીમાની સરવથી; સભાને નમવાનુ ઘેર
ગયું પણ, સામુએ જોતો નથી. ॥૫૭॥ કોને ન નમતો કોને ન ગમતો,
ભમતો કન્યામાં લક્ષ; પછી પાટીયા ઊપર ચાલ્યો, ચતુરા સાંમાં ચક્ષ
॥૫૮॥ ચાલે લટકમા વરવા ફટકમાં, કરવું ધાર્યું કામ; પાટીયે ચૈને થ ભે
આવ્યો, થંભને કરી સલામ ॥૫૯॥ ચઢ કે ન ચઢ ભય ભાસે છે, જુએ
છે સઘળો સાથ; જેહ થનાર હશે તે થાશે, થંભે ભીડાવી ખાથ. ॥૬૦॥
પછી પગ દિધો થંભનેઢ, શેવકોએ શું કીધું; આડુ પાટીયું મુકયું હતું તે,
ખર ખર ખેંચી લીધું. ॥૬૧॥ પાટીયું લેતામાં પુરણ પાપી, ચેતિ ગયો ચ
ડી ચોટ; મછવેધ કરૂં રૂપાળી વરૂં, કહિને મેલી દોટ. ॥૬૨॥ દડબડ દોડ્યો
વાયુને વેધે, જય છે જોર ઝપાટ; જરા ન ડરતો છલંગ ભરતો, ચઢે છે સુ
રસપાટ. ॥૬૩॥ બહુજ બળથી ચાલે છે કળથી, કાચા થકી નવ કાંપે; થેક-
કઠા મારે કુદે વધારે, વાંદર પેટે ટાંપે. ॥૬૪॥ નેત્ર ન ચુક ચરણ મુકે, જાણે
ન આવે જોર; કેવિ રીતે ચાલ્યો જેવી, પતંગ માગે દોર. ॥ ૨૦ ॥ વા
યુને વેધે મુસરો ચાલ્યો, સહિ સભા વીરમે થાય; આવી રીતે કોઈ નહો-
તુ ચડીયું, સર્વથી સવાયો જય. ॥ ૨૧ ॥ ગમે એટલું આપણ બધા,
બોલીયે એનું બોલું; તે બોલેલું મોઢામાં પેસે, મ્હોટાનું ભાયગ મ્હો-
ટું. ॥ ૨૨ ॥ એના ભવીશની એ કન્યા છે, તે ટકી આટલી વાર; ભાગ્ય
વીના ભામની લેવા ગયા, ચઢીને પડીયા ચાર. ॥ ૨૩ ॥ મછવેધ કરશે,
કન્યા વરશે, એમ હોકારો થયો; જતા જોતામાં અભીમાની, પોણા
છ ગાંઠિ ગયો, ॥ ૨૪ ॥ ઓ ગયો ઓ ગયો સૌ કેવા લાગ્યું, બોલવું
સહુનું નકામું; એટલામાં અંતરયામીયે, જોયું દુષ્ટના સામું. ॥ ૨૫ ॥

જણ્યું કે આ તો જઈ પોહોચ્યો, નિશ્ચે મછવેધ કરશે; મ્હારું ધાર્યું મા-
હારા મનમાં રહેશે, પાન્ડવ પાછા ફરશે. ॥૨૬॥ એવું જણી પુરૂષ પુરા
ણી, કપટ કૃષ્ણે કીધું; ઝિંચાને ઝિંચો જવા દેધ, બળ હરીને લીધું. ॥૨૭॥
શરીરમાંથી શક્તી ગઈ કે, સ્વાસ ઘણું ચડીઓ; ઓકુળ બ્યાકુળ જીવ-
જ થયો, થંભને બહાજ પડીઓ. ॥૨૮॥ જીવને મામા જીવને મામા,
પુણ્ય મળ્યાં છે પાપ; ડિંચેથી પોકાર કરે કોણ, સાંભળે એનો બાપ.
॥૨૯॥ પોણા છ ગાઉ ઝિંચો વાયુ, બહાયો મેરસ મેર, તેમ લાગ્યો
ઘણો ગભરાવા. ચઢી ગયા બહુ ફેર. ॥૩૦॥ અરેરે હુતો પડવાનો, મ-
રવાનો આજ હોણ; મ્હારો પૈસો પુંજ મારી; ગાદી ભોગવશે કાણ.
॥૩૧॥ રૂપાળી કન્યા દેખીને, લોભાઈ બુદ્ધિ મારી; ઓ કન્યા તેં ગજબ
કીધો, સોના જીવ લતારી. ॥૩૨॥ જીવતો મુને ઉતરવા દે, લાગુ તુજને
પાય; મારે તુને નથી પરણવું, તુંતો મારી માય. ॥૩૩॥ એ રીતે ટળવ-
ળવા લાગ્યો, કાયા થર થર ધૂળે; ઝિંચુ ન નીચુ જીએ તો, આલ અવ-
ની નવ સુજે. ॥૩૪॥ પરશેવાના જેલ વછુટયા, શરીર શીતળ થાય;
ફંવાડે ફંવાડાં થઈ ગયાં ઉભાં, લીલુ પીળુ દેખાય. ॥૩૫॥ આંખે અં-
ધારાં આવવા લાગ્યાં, ઝિંતટી થઈ અપાર; નસો નરમ થઈ ગઈ કે, ભુજ
છુટયા તે વાર. ॥૩૬॥ થંભેથી વછુટયો પાપી, જેવાં વચન એ ભાંજ્યો;
તેવા ફળ દેવા પ્રભુએ, ઝિંધો કરીને નાંજ્યો. ॥૩૭॥ ઝિંધો પડીયો થાં-
ભલો નડીયો, વાગ્યો ને લેલાટ પુટયુ; તેવાજ તમ્મર ચઢી ગયા, રૂધીર
ઝાંબુ છુટયું. ॥૩૮॥ જળ હેલારે ઉપર આવ્યો, શેવકે કાઢ્યો બહાર;
ઝોલ્યા દેઢને પાણી પીધેલું, ઓકાવ્યું તેણી વાર. ॥૩૯॥ સકળ શભા
ખડખડ હશી, કોપ પ્રભુએ કીધો; એટલે દ્રૌણીક ગોર આવ્યા, મુગટ ત્યાં
લેઈ લીધો. ॥૪૦॥ શકુની મામો આવ્યો સભામાં, કરે અતી ઉચ્ચાટ;
અમીલાવી શેક કરીને, પાટો ખાંચ્યો લેલાટ. ॥૪૧॥ દ્રૌણીક કહે ઝિંચા-
ડે માંથે, બેસો કાષ્ટ આસન; એટલે દ્રૌણીક પ્રત્યે બોલ્યો, ધૂત્રાષ્ટરનો ત
ન. ॥૪૨॥ મ્હારાજ અમે નહિ જવા તેવા, સર્વ તણા સરદાર; ચાર બેઠા
પણ હું કેમ બેસુ, બોનતાં કરો વિચાર. ॥૪૩॥ દ્રૌણીક કહે ધીકાર
તુને, થયું નહીં આ કાજ; ઝિંચુ જોઈને શું બોલે છે, નથી આવતી લા-
જ. ॥૪૪॥ પેહેલી બહુ પુલાશો મારી, શઝિને કર્યો તીછકાર; તાત તણું
તેં નામ બોલ્યું, ઓ અંધના કુવાર. ॥૪૫॥ મામો કહે શીઠ તકરાર ક-
રે, વીચાર કરી લે હૈએ; એવું જણજે ઉઘાડે માંથે; ઘરમાંજ બેઠા છૈએ.
॥૪૬॥ હુટે કહ્યું બરોબર મામા, શાવું પ્રયોજન બોયું; ચાર ચઢીને પ-

ડેલા હતા, તેમણે ઊંચું જોયું. ॥૪૬॥ અંધ તણો સુત બેસવા ગયો, કા
ષ્ટ તણે આસન; ચાર જણાએ વચમાં બેસાડ્યો, પધારો દુરીઓધન
॥૪૭॥ તવ ચારેનિ વચમાં બેઠો, બોલીઓ જરાસન; કેમ પેહેલી દીધિ
સર્વને ગાળો, ઓ આખલાના તન. ॥૪૮॥ શક્તિ કહે કે ઓ દરજેધન,
ધરમાં મછવેદ કરજે; તારી માને બે તેવો ત્રીજે, જઈ ગાંધારીને વરજે.
॥૪૯॥ દુરીઓધન કહે ચાલ્ય તેમ બોલો, ધારેલું કામ કરશું; રૂપાળી ક-
ન્યા ક્યાં છે જવાની, અમેજ એને વરશું. ॥૫૦॥ એમ માંહો માંહી ટં
ટો ચાલ્યો, જુએ ક્ષત્રી સંતાન; શકુનીન દ્રોણિક આવ્યા, કરી ગયા સ-
માધાન ॥૫૧॥ સકળ સભા બેશી રહી છે, ઊભુ થતુ નથી કોય; દુષ્ટનો
પ્રધાન કરણ રાજ, છેવટ ઊભો હોય ॥૫૨॥ એટલામાં ત્રકોદર બોલ્યો,
સાંભળો ધરમરાય; તમારા ભાઈએ અજવાળ્યું, ભરિ સભાની માંય.
॥ ૫૩ ॥ વળણ ॥ અજવાળ્યું સભાં મહી, એવે ઉઠ્યો કર્ણ; કામ
તેથી થાશે નહીં, એ પણ ઢળશે ધર્ણ.

કડવું ૧૧૮ રાગ મારની ચોપાઈ.

બોલ્યા વૈશંપાયે વચન, સાંભળ જનમેજે રાજન; બોલ્યા ધરમ
સાંભળ વીર, બેશી રહે થઈને સ્થીર. ॥૧॥ એવે કરણ સભાંમાં ઉઠ્યો,
એનો વાંકો દીવશ રૂઠ્યો; એને સકળ સભા ભાળ, જઈ ઊભા એ જળ
કુંડાળો. ॥૨॥ દીઠો દુરીઓધન ભુપાળ, એને પડી પેટમાં ફાળ; આતો
કરણ મછવેદ કરશે, એ તો રૂપાળી કન્યા વરશે. ॥૩॥ હું તો વર રાય
પાછો જાણું, વરે જનૈયો ખોટો દેખાણું; એણું સમજીને બોલ્યો એમ, ક-
હો કરણ ઉઠ્યા કેમ. ॥૪॥ બોલ્યો કરણ ખોવાઈ લાજ, કહી મછાવેધન
આજ. ॥૫॥ જન લાવ્યાને પાછા ફરીયે, તેથી વિશ્વમાં લાજ મરીયે; સુ-
ણી છત્રપતી બોલ્યો વાત, તમે બેશી રહો મુજ ભ્રાત. ॥૬॥ જવાદો લા-
જ છો જાય મહારી, જોણું કોણ વરેછે નારી; કહી મામાને બોલાવ્યો, તવ
શકુની ઉડીને આવ્યો. ॥૭॥ બોલ્યો દુરીઓધન મુખ એણું, ઉઠ્યો કરણ
તે દીસે કેણું; વરે જનૈયોને વર રહે, તેથી જગત કેણું કહે. ॥૮॥ માટે સાં-
ભળો કરણ વીર, તમે બેશી રહો રણ ધીર; કહી કામ કરવા હોય મન,
તો તો પાળો મહારૂ વચન. ॥૯॥ થંભે ચઢી કરો કામ તમે, પણ પર-
ણીયે કન્યા એમો; બોલ્યો કરણ સાંભળો રાય, નથી વરવાની મુજ ઇછા
ય. ॥૧૦॥ કામ કરી ઉતરશું એમો, પછી મેમદા પરણો તમે; એમ ક-

હીને દીધું વચન, દીધી આગના દુરીયોધન. ॥૧૧॥ મામા કામ એનાથી
 થાશે, હવે એ કન્યા ક્યાં જશે; લોકે મરકરી કીધી ભારી, પણ કન્યા થે
 મહારીને મહારી. ॥૧૨॥ બોલ્યો મામો વાત મરમની, મેતો જણી છે તા
 રા કરમની; બોલ્યો રાય મામા ચીત્ત ધરો, વીવા સામગ્રી ત્યાર કરો. ॥૧૩॥
 મામો જઈ બેઠો ઠેકાણે, વસ્ત્ર ઉતાર્યા કણ તે ટાણે; થયો ભરી સભામાં
 સ્વચ્છ, એણે લીડાવિ લીધો કચ્છ. ॥૧૪॥ લીધો બાણનો ભાથો ધનુ-
 શ, ગયો પાટીયે ધરીને હુંશ; જોડયા સર્વે સભાને હાથ, પછી થંભે લી-
 ડાવી બાથ. ॥૧૫॥ એણે ચડવાનું મન કીધું, તવ દાસોએ પાડીયું, લીધું;
 રાજ કરણ બહુ બળવાન, દોટ મુકી રવી સંતાન. ॥૧૬॥ એતો વાયુ-
 ને વેધે ચડીયો, જઈ ખીલોને ખહાણ પડીયો; છે છ ગાઉ ખીલોને ત્રાં-
 સ, તેણે લટકી ખાવા લાગ્યો સ્વાસ. ॥૧૭॥ તવ હરખાયો દુરીયોધન,
 મામા ચઢ્યો કરણ રાજન; હવે કન્યામાં પ્રતિ પેઠી, મામા નાશ મહારે
 ઘેર બેઠી. ॥૧૮॥ મામો કહે ન બોલીયે કશું, કામ થયા પછી શેર થશું;
 એવે કરણ રાયને જોઈ, આશા મુકી બેઠા સહુ કોઈ. ॥૧૯॥ એવે કષ્ણે
 વીચાર્યું એમ, હવે કરણનું કર કેમ; એ છે ભક્ત અને દાતાર, એને પી
 ડાય નહીં ભગાર. ॥૨૦॥ નહીં પાડુ તો કામ કરશે, દુષ્ટ દુરીયોધન કન્યા
 વરશે; મહારા પાન્ડવ પાછા જશે, માહારી ધારણા મીથ્યા થાશે. ॥૨૧॥ એ
 મ જણી નારદ સંભાર્યા, તેવા આવીને ઉભા ધાર્યા; પુછ્યું કૃષ્ણને નારદ
 રૂશી, કહો તમારી કેવી ખુશી. ॥૨૨॥ કહ્યું કષ્ણે કરણને ઉતારો; ધાર્યા
 થાય મનસુખો મહારો; તવ નારદજી કહે વાર, જુઓ જુક્તી કરી ઉતાર
 ॥૨૩॥ વળણ ॥ ઉતાર હું કરુંને, જેને જુક્તી આજ; વલ્લભ વદે એમ
 બોલીને; ગયા નારદ મહારાજ. ॥

કડવું ૧૧૯ રાગ સોભાગયનીદેશી.

વૈશમપાયે એણીપેર બોલ્યા, સુણ જનમેજે રાય; વીસ્તારી તુજને
 સંભળાવું, મછવેધનો મહીમાય. ॥૧॥ નારદ રૂશી થાતા ખુશી, ધૃપતિને
 ધામ ગયા; તવ સતીયે બે ભુજ જોડયા, કીંકર પર કરી દયા. ॥૨॥ પધારો
 મહારાજ પધારો મહારાજ, મુને કરી પાવન; એમ કહીને બેસવા માટે
 કન્યાયે આપ્યું આસન. ॥૩॥ તવ નારદજી આસન બેઠા, જણે અતી
 ઉચ્ચાટ; શીશ ધુણાવે હોઠ ફફડાવે, બે ભુજ દીધા લેલાટ. ॥૪॥ આંખો-
 માં ઝર ઝરીઆં લાગ્યા, ઉતારી નાંખ્યુ મુખ; કંપતો તવ પુછ્યા લાગી.

મહારાજ શું દલ દુખ, ॥૫૫॥ આ વેળા તો હરખવું જોઈએ, તેમ છતાં શી
 ઉદાશી: સાચુ કેહેજે સોગન મહારા, ઠમ થયા છે નીરાશી. ॥૬૧॥ નારદ
 કહે શું પુછે છે, તારી ચીંતા નથી તને; તારે માટે પેઠી ઉદાશી. ગભરાટ
 થયો મને. ॥૬૨॥ ધ્રુપતી કહે એરે મહારાજ, દલમાં ન ધરશે દુખ; શા
 સાર મનમાં મુજવાવો, કહી દો મહારે મુખ. ॥૬૩॥ નારદ કહે સ્થંભે
 ચઢ્યો છે, તેનિ તું ન જાણે વાત; પુછી જો તારી દાશીયોને, કોણ કરણ
 ની માત. ॥૬૪॥ નથી એનાં મા બાપ જગમાં, કુળહીન જતીમાં રાશી;
 વળી જગતમાં લાન્છન મહાદુઃ, એનિ જનેતા દાશી. ॥૬૫॥ ક્ષત્રીની પુ
 ત્રી દાશીના પુત્રને, પરણેતો આહાકાર; વળી નથી એ રાજ્યવંશી, કરી
 લે કાંઈ વીચાર. ॥૬૬॥ સહુ લોક વાતો કરવા લાગ્યું, અવળી ગંગા
 વેહેશે; નેવ તણાં નિર મોલ ચઢવાનાં, રાજ્યની કન્યા લેશે. ॥ ૬૭ ॥
 એવી વાતો ચાલી છે તારી, સાંભળી કાળજી બળીયું; તેથી તુજને કેહેવા
 આવ્યો, ભવીશ વાંકુ વળીયું. ॥૬૮॥ એ બાધ વર કાંઈ મળે નહીં તો,
 વીશ ઘોળીને મરજે; પણ આવાને કાઢજે પાછો, બીજો મળેતો વરજે.
 ॥૬૯॥ એવાં વચન સાંભળી બોલી, ધ્રુપતિ મુખ વચન; એ મહારાજ હે
 ઠો ઉતાર, નહીં વર દાશી તન. ॥૭૦॥ એમ કહીને આગના કીધી, જ-
 વો દાશી તમે ચાર; જળકુન્દ જઈને શંખ વગાડી, ઝાહેર કરો વીચાર.
 ॥૭૧॥ તવ ચાર દાશી શંખ લેઈ ચાલી, ઊતારવા તે કામ; નારદ કહે
 જવું છું હું તો, ન લેશ મહારં નામ. ॥૭૨॥ એમ કહિ અંતરધ્યાન થયા,
 સૌ સભા જુએછે ખુબી; ચાર દાશી સભામાં આવી, જળ કુંડાળે ઉભી
 ॥૭૩॥ શંખ વગાડી નાદજ કીધો, સાંભળ રાજ કરણ; જોજે તું મછ-
 વેદન કરતો, ઉતર પાછો ધરણ. ॥૭૪॥ રાજનિ કન્યા નહીં વરે તુને, તા-
 રીતો જાત છે રાશી, એકતો પ્રધાન બીજી છે લાન્છન, તારી જનેતા દા-
 શી. ॥૭૫॥ તે માટે તને નહીં વરે કન્યા, માટે કરીશ નહીં કામ; કામ
 કરીશ તોયે પાછો જવાનો, સાંભળે છે તમામ. ॥૭૬॥ એવું કહ્યું શંખ
 ને શબ્દે. સાંજળ્યું કરણે કાન; અરરર મુજને મેહેણું દીધું, કીધું મહારં અપ
 માન. ॥૭૭॥ એમજ જાણી થંભને વળગ્યો, ઘણોક કોધે ભરિયો; ભરી સ
 ભામાં લાજ લીધી, ખર ખર નીચે ઉતરીયો, ॥ ૭૮ ॥ દાશી શંખ વ-
 ગાડીને નાઠી, જતી રહી મહેલમાંય; કરણ ઉતરી ધરણ આવ્યો, મોહુ ઉ
 તરીયું ભાંય. ॥૭૯॥ દુરીયોધન કહે કરણ વીરા, કન્યાયે લીધી લાજ;
 વરવાની મેં આશા રાખીતી, પણ જૈશ પાછો આજ. ॥૮૦॥ કરણ કહે
 હવે જો ચરચા, જોડજો કોણ કામ કરે, કેની માયે સુંઠ આધીછે, મહેણુ

દેનારીને વરે. ॥૨૬॥ હવે કર અન્યા લેડી એ કન્યા, રીસ ઘણી છે મને; આભને અવની એક થશે પણ. પરણાવી લે જાઉં તને. ॥૨૭॥ ધીરજ ધરજે નીશ્ચય કરજે, જાણજે કન્યા તારી; દુરીયોધન કહે સાંભળો મા-મા, યે હવે મહારીને મારી. ॥૨૮॥ મામે કહ્યું કે કરણ બોલ્યો, તેમાં ન રાખીશ વેમ; દુરીયોધન કહે કોક કામ કરશે, ત્યારે કરીશું કેમ. ॥૨૯॥ કરણ કહે કોક ચઢીને, કામ કરે ભલી પેર; એટલે તેને ઉતરતામાં, એક બાણે માફ ઠેર ॥૩૦॥ કન્યા કોઈને વરવા ન દેવું, તુજને શી ચીંતા પેઠી; છત્રપતી કહે સદેહ ટળીયો, હવે મારે ઘેર બેઠી. ॥૩૧॥ પછી સૌ સભા બેસી રહિને, ઉભુ થતુ નથી કોય; ધૃપત રાજ ધણો ગભરાયો, હવે વલે શી હોય. ॥૩૨॥ કામ થતાં કન્યાયે કેહેર કીધો, કોધે ભરાયો કરણ; વીવેક વીવા નથી થવાનો, થાશે કન્યાનું હરણ. ॥૩૩॥ તે જોવું પડશે માહરી આંખે, તેથી ભલુ મહારે મરવું; ઘેર જઈને વીખડાં પીવું, માહારે જીવીશું કરવું. ॥૩૪॥ વળી જણ્યું કે કોઈ ઉઠે છે, જોવા લાગ્યો ચોપાસ; પણ સભામાંથી કોઈ ન ઉડ્યું, પુરણ પડીયો ત્રાસ. ॥૩૫॥ ધૃપતે કહ્યું દ્રોણીકજીને, જઈ આવું જરા ઘેર; એમ કહીને ત્યાંથી નીકળીયો, ધારી મરણનિ પેર. ॥ ૩૬ ॥ વળણ ॥ મરવું ધાર્યું મન થકી, સાંભળજે તું રાય; વ્યાસ વક્ત્રલ કથા કહે, સભામાં શું થાય.

કડવું ૧૨૦ રાગ સાખીની ચાલ.

વૈશમપાયે એણીપેર બોલ્યા, સુણ જનમેજે રાય; વીસ્તારી તુજને સંભળાવું, મછાવેધન મહિમાય ॥૧॥ સ્વયંવરમાં વાતો ચાલી, કેન ઉઠ્યું કામ કરવા; તેથી ધૃપત ધણો ગભરાયો, ઘેર ગયો એ મરવા. ॥૨॥ અરેરે આપઘાત એ કરશે, રહિ રૂપાળી ક્ષત્રાણી; બીચારાયે ખરચ કર્યો ત, સર્વ થયો ધુળધાણી. ॥૩॥ એવામા બળભદ્રજી બોલ્યા, સાંભળો શામ શરિર; ધૃપ નું ધાર્યું ધુળ મળીયું, આરે માહારા વીર. ॥૪॥ માટે જુજને દયા આવે છે, કહોતો ઊભો થાવું; મછવેધન કરવાને માટે, સભામાં પાટીયે જવું. ॥૫॥ તવ પ્રભુએ એમ વીચાર્યું, તરછટ કથલે ધાટ; જેટલા ચડ્યા તેટલા પાડ્યા, પાંચ પાન્ડવને માટ. ॥૬॥ વળી પાછા મોહોટા ભાઈ ઊઠે, એમ જાણી બોલ્યા મર્મ; હું નહાનોને તમે મોહોટા, કેમ ન રાખો સર્મ. ॥૭॥ ધડપણમાં શું ગતી ગઈ તે, થઈ વરવા ઈચ્છાય; એવાં પ્રભુનાં વચન સુણી, બળદેવજી સરમાય. ॥૮॥ હજધારી કહે આરે

વીરા, નથી કન્યાપર પ્રેમ; ધૃપતનું થાય છે ધુળધાણી, દયા આવે છે એ-
 મ. ॥૧૮૮॥ આ વેળા કુન્તા કોઈનો, હોય કોઈ કું આર; તો તો સવામણ સોના
 ની મચ્છા, ટકે ન આટલી વાર. ॥૧૮૯॥ કણ્ણ કહે કુન્તા કુંવરનું, કષ્ટ
 તમે શુ કાપો; પાંચમાનો એક દેખાડુ તો, તેને તમે શું આપો. ॥૧૯૦॥ બ-
 ણદેવ કહે બતાવો બધુ, બરોબર ઓળખી લેવું; તો તો આજ લગીનું
 સુકીત, તેને અરપી દેવું. ॥૧૯૧॥ વીકલ કહે વચન આપો, બળદેવ વચ
 ને ચડીયા; અંતરયામી વચન લેને, ખડખડ હશી પડીયા. ॥૧૯૨॥ પાન્ડ
 વ શાના વચન શાનું; મશ્કરી દરશે કોય; ત્રણ ત્રણ વરસ એમને થયાં.
 પાન્ડવ તે ક્યાં હોય; ॥૧૯૩॥ તવ બળદેવને ક્રોધ વાપ્યો, ક્રમ હશી કાઢે
 તું તો; મારી મશ્કરી તેં કરિ શું, તારા જેવડો હું તો. ॥૧૯૪॥ તવ પ્રભુ કાંઈ
 બોલ્યા નહીને, ઊઠી ગયા તે વાર; રાજ્ય સભામાં સંચરિયાયે, પોતે જુ-
 ગદાધાર. ॥ ૧૯૫ ॥ ભીશ્મ વીકરને બ્રાણ બેઠા, ચોથા કીરપાચાર; હસ્તે
 મોઢે આવીયા ત્યાં, પોતે દેવ મોરાર. ॥૧૯૬॥ તવ બોલાવ્યા ભીશ્મ પી-
 તાયે, પધારો પુરૂષ પુરાણી; જુઓ બીચારા ધૃપતે કેરું, ખરચ્યું થયું ધુ-
 ણધાણી. ॥૧૯૭॥ દુર્યોધન પડ્યો ચઢીને, બોલ્યું અમારું નામ, અત્યા
 રે આમારા પાન્ડવ હોયતો, તરતે કર્યું હોય કામ. ॥૧૯૮॥ અંગારો રહ્યો
 હીરા હડતોયા, ત્યાં શો અમારો ઊપાય; એટલે સત્ય પુરૂષાના પ્રત્યે,
 બોલીયા યાદવ રાય. ॥ ૨૦ ॥ પાન્ડવના તમે વીખાણ કીધા, શું તેમનું
 કષ્ટ કાપો; પાંચમાનો કહી એક બતાવું, તેને તમે શું આપો. ॥ ૨૧ ॥
 તવ ચારે સતીયા એમ બોલ્યા, બતાવો ઓળખી લેયે; અમારાં સુકીત
 આજ સુધીનાં, તેને અરપી દેયે. ॥ ૨૨ ॥ વનમાળી કહે વચન આપો, તવ
 દીધાં વચન; એટલે ખડખડ હશી પડીયા. પોતે જુગજીવન. ॥ ૨૩ ॥
 ભીશ્મ પીતા કહે કેમ હસોછો, હસવું આવ્યું શેમાંથી; પ્રભુ કહે તમે વ-
 ચન દીધાં, પાન્ડવ તે હોય ક્યાંથી. ॥ ૨૪ ॥ ભીશ્મ પીતા કહે સાખાશ
 તમને, ચોરે દેવાધી દેવ; મદ્દ થયા પણ મશ્કરીની, ન ગઈ તમારી ટેવ.
 ॥ ૨૫ ॥ ગોવીંદ કહે ગમ્મત ઘડી, કહી પ્રભુ સંચરીયા; જઈ પોતાને આ-
 સન બેઠા, વચન પોતે વરિયા. ॥ ૨૬ ॥ ભક્તને માટે ભુધરજીને, ઘણીક છે
 ચીંતાય; આગળથી પેરવી કરી મુકી, ભક્તીને વશ જગરાય. ॥ ૨૭ ॥ એ-
 વે ધૃપત ઘેર ગયોને, સંચર્યો સાતમે માળ; વીશનો પ્યાલો ઘોળીને ભ
 રીયો, વ્યાસજી ઊપર કાળ. ॥ ૨૮ ॥ ચોધારે આંસુ ચક્ષુમાં ચાલે, કરે એ
 તી પરીતાપ; વેદમ વ્યાસજી હું તો મરૂં તે, તમારે માંથે માપ. ॥ ૨૯ ॥
 એમ કહીને પ્યાલો પોતે, મોઢે માંડ્યો જે વારે; વેદમ વ્યાસજી આવીને

ઝિભા, પાડ્યો પ્યાલોતે વારે ॥૩૦॥ તમારો મારી ઢોળી નાંખી, મુખ વધા
વચન; શા સારૂ આપઘાત કરે છ, એરે મુરખ જન. ॥૩૧॥ કંપત કહે એ
રે મહારાજ, તમે તો શત્રુ માહારા; જગતમાં વગોણુ કરાવ્યું, બતાવ્યા
ઝિપાય સારા. ॥૩૨॥ કેહેણિ કરાવી વીશ્વમાં માંથે, પદ્મસામાં મુકી પુજી;
એક રૂપાળી દિકરી સારૂ, સાને ચઢાવ્યા મુળી. ॥૩૩॥ એવું લાન્છન માં
થે આવ્યું, હવે જીવી શું કર; તમારા કહેવા પ્રમાણે કર્યું તે, વીશ ઘો-
ળીને મર. ॥૩૪॥ તમેએ માઠી મતી મને દીધિ, કામ કાથી નવ થયું,
પાંચ પડ્યાને છઠો ઉતરીયો, માંછલું અદ્ધર રહ્યું. ॥૩૫॥ વળતું વેદમ
વ્યાસજી બોલ્યા, શું ગભરાયો છેક; તારી પુત્રીના લાયક નહોતો, એ-
માંનો વર એક. ॥૩૬॥ કંપત કહે પુત્રીના લાયક, કેમ જણાતો નથી;
વ્યાસ કહે આવ્યો છે સભામાં, કામ ઝિપર નહિ મતિ. ॥૩૭॥ કન્યાનિ
એને નથી ઇચ્છા, નહીં જસ લેવાનો પ્રેમ; ધૃપત કહે પ્રેમ વીનાને, ઉઠા
કરી કેમ. ॥૩૮॥ વ્યાસજી કહે જતું સભામાં, ગોરને લે પરવરજે; રા
જ રૂશી જદવ લોકો, ત્રેણે સભામાં ફરજે. ॥૩૯॥ હાથ જોડીને સ્તુતી
કરજે, ધરજે પુરણ પ્રેમ; ઉઘાડે છોગે કેહેજે સભામાં, જેમ તને કહુ તેમ.
॥૪૦॥ કહીએ રૂપ રંગનું કામ નથી. ક્ષત્રી જોઈએ આપ; જત છુપાવી
બેશી રહેતો, બ્રહ્મહત્યાનું પાપ ॥ ૪૧ ॥ એટલે ઉઠશે પાપના ભયથી,
ચાલશે એની હામ; તેનામાં રૂપ રંગ નહીં હોયે, પણ તે કરશે કામ.
॥૪૨॥ ધૃપત કહે વારૂ માહારાજ, પાણુછુ તમારી વાણુ; તેમ છતાં કામ
નહિ બનેતો. કાઢાશ માહારો પ્રાણુ. ॥૪૩॥ એમ કહીને રાજ ઉઠ્યો, વ્યા
સજી થયા વીદાય; ધૃપત રાજ આંસુ લુછીને, ચાલી આવ્યો સભામાય.
॥૪૪॥ દ્રૌણીકને કહ્યું એરે માહારાજ, ચાલો તમે મુજ સાથ; એમ કહી
સાથે લેઈ ગયો, જદવમાં જોડયા હાથ. ॥૪૫॥ વળણુ ॥ પ્રથમ ગયો જ
દવ મહી, છે દ્રૌણીક ગોર સાથ; વ્યાસ વક્ત્રલ કહે કરગરે, સહુને જોડી હાથ.

કડવું ૧૨૧ રાગ ઝુલણાની ચાલ.

અરે કોઈ ઉઠો ઉઠો રાય, મચ્છા વીંધી વરો કન્યાય; અરે મછ
વીંધી વરો કન્યાય; હું તો કહુછું લાગી પાય. ટેક. જદવ સભામાં કં-
પત કહે છે, કોઈ કરો માહારૂં કામ; નહીં તો માહારી મરકરી થારો, જશે
ક્ષત્રીનું નામ, અરે કોઈ ઉઠો. ॥૧॥ રૂપ રંગનું કામ નથી ને, ક્ષત્રી જો-
ઈએ આપ; જત છુપાવી બેશી રહે તેને, બ્રહ્મહત્યાનું પાપ. અરે ગારા

સર્વ જાદવ તવ પડયા વીચારમાં, કૃપત દેછે પોહોણુ; જાત છુપાવીને બે
 ઠેલો, છે આપણામાં કોણુ. અરે ૦ ૥ ૩ ૥ જહુ કુળમાંથી કોઈ ન ઉઠયું, રાજ
 ધણો જીભરાય, આઠંધ કરતો આંસુ ભરતો, રાજ્ય સભામાં જાય. અરે ૦
 ૥ ૪ ૥ તવ દુરિયોધને મામાને તેડયો, જીઓ ગોરને લાગ્યો; ઘેર જઈ વી-
 ચારીને માહારો, વીવા કરવા આગ્યો. અરે ૦ ૥ ૫ ૥ તવ વૃષ્ટ કહે રૂપ
 નવ જોઈએ, ક્ષત્રી જોઈએ આપ, જાણી જોઈને બેશી રહે તેને, બ્રહ્મ હત્યા
 નું પાપ. અરે ૦ ૥ ૬ ૥ દુરિયોધન કહે જીઓ મામા, મુરખો દે છે પાપ;
 જાત છુપાવીને બેઠેલો, કીયો છે એનો બાપ. અરે ૦ ૥ ૭ ૥ મામો કહે છે
 શંકાં મારે, મનમાં નીશ્યે મને; છેવટ એને આવવું પડશે, કન્યા લેઈ
 તુજ કને. અરે ૦ ૥ ૮ ૥ રાજ્ય સભામાંથી કોઈ ન ઉઠયું, કૃપત અતી
 અકળાય; આઠંધ કરતો ને કરગરતો, બ્રહ્મ સભામાં જાય. અરે ૦ ૥ ૯ ૥
 ત્યાં લાગ્યો ફરવાને કરગરવા, સહુ સભા જોઈ રહે છ; હાથ જોડીને નમ્ર
 તા પુર્વક, કેવું સભાને કહે છે. અરે ૦ ૥ ૧૦ ૥ રૂપ રંગનું કામ નથી
 મહારે, ક્ષત્રી જોઈએ આપ; જાણી જોઈ જાત છુપાવી ન ઉઠે, નેને બ્રહ્મ
 હત્યા પાપ. અરે ૦ ૥ ૧૧ ૥ તવ ધરમ કહે અરજીન વીરા, વીચાર
 કરો દલ સાથે; જાત છુપાવી આપણ બેઠા, પાપ આપણે માંથે અરે ૦ ૥ ૧૨ ૥
 ભીમ કહે સાચુ છે વીરા, કોહોતો દેવત દાણુ; નહી ચડવું પડવું કેં ક-
 રવું, થાંભ ઉપાડી નાંખુ. અરે ૦ ૥ ૧૩ ૥ ધર્મ કહે તમે બેઠા બેઠા, ગુણ
 ગોવીંદના ગાવો; અરજીન વીરા કુળના હીરા, ઉઠો ઉભા થાવો. અરે ૦
 ૥ ૧૪ ૥ ભીમ કહે ભલે અરજીન ઉઠો, હું બહુ રાજ થાવું; કામ કરીને
 નાંખજો પડતુ, તમને ઝીલવા આવું. અરે ૦ ૥ ૧૫ ૥ અરજીન કહે તમે
 બેશી રહોતો, ઉઠુ મહારા વીર; ભીમશેન ભાઈ ચીંતા તમારી, રહેશે
 મહારે શરીર. અરે ૦ ૥ ૧૬ ૥ વળણુ ૥ તવ ભીમ કહે ચીંતા તજે, ઓરે
 મહારા વીર; વક્ષલ વદે વાયુ તને, દીધિ ધારણુ ધીર.

કડવું ૧૨૨ રાગ સાખીની ચાલ.

વૈશમપાયે એણીપેરે બોલ્યા, સુણ જનમેજે રાય; વીસ્તારી તુજને
 સંભળાવું, મછવેધન મહીમાય. ૥ ૧ ૥ ધરમરાયની આગના લીધી, ઉઠ્યો
 ઇંદ્રનો તન; મોઢે ને માથે કેશ ઉગેલા, જોઈ રહ્યા સહુ જન. ૥ ૨ ૥
 તંગીઓ કુરતુ અંગ પેહેરેલું, શણીયું બાંધેલું શીશ; મારગ જોઈને સ-
 ભામાં પેઠો, જપતો શ્રી જીગદિશ. ૥ ૩ ૥ ધૃપતરાજ લાગ્યો નીરખવા, આ

કાણુ હલુ થાય; અહ સભામાં આગળ આવી, ઢંમને લાગ્યો પાય. ॥૪૥॥
 ઓ માહારાજ આપો, સ્થંભે ચઢુ હું આપ; મછવેધનનું કામ કરું,
 તમારે પુન્ય પરતાપ. ॥૪૭॥ તવ ઢંમરૂશી ગાભરા બન્યા, આણે તો આ
 બરૂ લીધી; જુઓ વીધારથી આપા માગે, કેવી ફળેતી કીધી. ॥૪૮॥ વિ-
 ધારથી સહુ વીરમય પામ્યા, આ તે શું કેહેવાય; મછવેધ કરવાની આ
 આ માગે, સાચુ કે જુહુ કળાય. ॥૪૯॥ એવે અંતરયામી ઉઠીને, આવ્યા
 અહ સભાય; એટલે એમને પુછવા ચાલ્યો, સામો ઢંપતરાય. ॥૫૦॥ ઓ મા-
 હારાજ આ કાણુ ઉઠ્યું છે, દીસેછે કુપાત્ર; પ્રભુ કહે કુપાત્ર એ નહોએ,
 જાણજે તારો જમાત્ર. ॥૫૧॥ ઢંપતને તવ માહુ લાગ્યું, માહારાજ બોલો
 વીચારી; ન કેહેવાનું વચન કોહોછો, ઘેહેલા થયા ગીરધારી. ॥૫૨॥ ડા-
 હાપણ તમારું હવે મેં જાણ્યું, કટુ વાણિ થઈ કેવી; પ્રભુ કહે તે ખોટું
 પડે તો, કરીશ માહારો બનેવી. ॥૫૩॥ તવ ઢંપત વીચારમાં પડીયો,
 આ શું બોલે અવીનાશ; પછી બેઉ આંગળીએ વળગી, ગયા ધૂમની
 પાસ. ॥ ૫૪ ॥ આવી ઢંમને કેહેવા લાગ્યા, કૃષ્ણે કર્યું ચરીત્ર; ઓ
 માહારાજ આગના માગે, શું એ તમારો મીત્ર. ॥ ૫૫ ॥ એટલ ઢંમને
 જવાળા ઉઠી, વીકટ વીચાર ધાર્યો; મોહન સરીખા મરકરી કરે, મુને
 લજવી માર્યો. ॥ ૫૬ ॥ ઢંમરૂશી કહે કૃષ્ણ પ્રભુજી, હું ઓળખું નહી
 એને; પ્રભુ કહે ઓળખો નહીતો, આવી નમ્યો છે શેને. ॥ ૫૭ ॥ એવું
 સાબળી અતી અકળાયા, રીસ હળાહળ લાગે; ગોવીંદ કહે નગભરાશો,
 શું તમ પાસે માગે. ॥ ૫૮ ॥ ઢંમરૂશી કહે કેડવો કાપડી, દીવશ એનો રૂ-
 ડ્યો; આગના માગે છે માહારી પાસે, મછવેધ કરવા ઊઠ્યો. ॥ ૫૯ ॥ પ્રભુ
 કહે ત્યારે આગના આપો, થવાનું હશે તે થાશે; થંભે ચડશે મેહેનત પ-
 ડશે, તેમાં તમારું શું જશે. ॥ ૬૦ ॥ ધૂમ કહે કેમ એવું બોલો, આગના
 કેમ અપાય; એનાથી કામ બને નહી તો, વચન મીથ્યા જાય. ॥ ૬૧ ॥
 પ્રભુ કહે કાંઈ નહી જાય મીથ્યા, શું કરવા મત તાણો; ધૂમરૂશી કહે હું
 ઓળખું છું, તમે તે વાત ન જાણો. ॥ ૬૨ ॥ માહારા મઠ પાસે રહેનારું, ગો-
 વીંદ ગુણ ગાતુ તું; અન તણા ઉધારા નીત્યે, કોઠાં બીલાં ખાતુ તું. ॥ ૬૩ ॥
 તેને રૂપાળી કન્યા દેખી, ચડવાનું થયું મન; એવાને આગના શુ અપા-
 વો, ઓરે જુગજીવને. ॥ ૬૪ ॥ પ્રભુ કહે ગમે તેમ હશે, તે ન કરો વીચા-
 ર; તમે તમારે આગના આપો, રીંદ કરો છો વાર. ॥ ૬૫ ॥ એટલે રીસ
 ભર્યો બોલ્યા રૂશી, સ કટ તારું જાણે; પ્રભુને વચને ને માહારે વચને, જ
 કામ તુજથી થાજે. ॥ ૬૬ ॥ પ્રભુએ આગના અપાવી માટે, તેજી તુને

મળજે; શીશ નમાવી અરજીન બોલ્યો, વચન તમારૂં જળજે ॥૨૫॥ એ
મ કહી નીચી દ્રષ્ટીએ, ચાલ્યો સતી સુત સુબો; સકળ સભા જોઈ રહી
છે, જે જળકુન્ડે ઊભો ॥૨૬॥ પછી પ્રભુએ કહ્યું ધૃપતને, એની કનેતું
રહેજે; હું મહારા આસન પર જતું, જે જોઈએ તે દેજે. ॥૨૭॥ એમ ક-
હી આસન જઈ બેઠા, છત્રપતી ઓચરે; જુઓ મામા દ્વારીકાંવાળો, કા-
ળો દોડાદોડ કરે. ॥૨૮॥ મામો કહે છો ફાંફાં મારે, છોને મરે સહુ મથી;
રૂપાળી તુને પરણાવ્યા વીના, છુટકો થવાનો નથી. ॥૨૯॥ એવે અરજીન
ઊભો રહ્યો છે, દલમાં નથી કાંઈ દુખ; દુર્યોધન વાંકો વળી વળી, જુએ
એનું મુખ ॥૩૦॥ નેત્ર નાશીકા ચેહરો જોઈને, મામાને કહ્યું આ કેવો;
મુજને તો આભાશ પડે છે, જાણે અરજીન જેવો. ॥૩૧॥ મામો કહે અર-
જીન હશે તો, થાશે કાળા કેહર; લીમ ગમે ત્યાં સંતાયો હશે, જવા ન-
પામીયે ઘેર. ॥૩૨॥ દુર્યોધન કહે તમે તપાસો, આતે અરજીન હોય; મા-
મે જોઈ વીચારીને કહ્યું, આતો અરજીન નહોય. ॥૩૩॥ ત્રણ ત્રણ વ-
ર્ષનાં બહાણાં બહાયાં, નથી થઈ વાર થોડી; હોય તો જરાયે ન રહે છોના
થઈ ગયા રાખોડી. ॥૩૪॥ દુર્યોધન કહે સાચુ મામા, હવે ટાળ્યો મહા-
રો બહેમ; મુએલા ક્યાંથી હાંઈ આવે, કાં અરજીન કાં ભેમ ॥૩૫॥ મન-
થી પરણે મનથી રાંડે, મુરખ કરે મનસુખા; એવે અરજીનની સામા, ધૃપત
દ્રોણીક ઊભા. ॥૩૬॥ ધૃપત કહે ઊભા થનારા, સ્વારથ ઓજ અમારે;
જે જોઈએ તે સામગ્રી માગો, શું જોઈએ તમારે. ॥ ૩૭ ॥ અરજીન કહે
ધૃપત રાજ, કષ્ટ અમારૂં કાપો; બાણ ધનુશન બાણનો ભાથો, એટલું
અમને આપો. ॥૩૮॥ તવ ધૃપતે આગના કીધી, શેવકને તે વાર; દા-
સોએ લાવીને આગળ મુક્યાં, દસ વીસ ત્રીસ હથીઆર. ॥ ૩૯ ॥ અર-
જીન આયુધ જોઈને બોલ્યો માપ મહારૂં તમે માપો, આ હથીઆર કા-
મનાં નહીં એકે, કર્ણના આયુધ આપો. ॥ ૪૦ ॥ તવ ધૃપત ગયો કરણ
કને, ઊઠ્યો આ કામ કરનાર; તેતો મહારી કને માગે, તમારાં હથીઆર
॥૪૧॥ માટે કીધા કરીને આપો, કામ હું રંકનું થાય; કર્ણ બોલ્યો દુ-
ર્યોધન કહે તો, આયુધ એ અપાય. ॥૪૨॥ ધૃપત દુર્યોધન કને આ-
વ્યો, માલ્યરૂં કષ્ટ કપાવો, તમારા કરણરાય કનેથી, ધનુષ બાણ અપાવો
॥૪૩॥ તવ દુર્યોધન ગાજીને બોલ્યો, આઘો જ દુરમતી; કોણ કુળ-
તી ઊભો કર્યો છે, આયુધ મળવાનાં નથી. ॥૪૪॥ તવ ધૃપતરાય અજ-
ગો ઊભો, ગભરાયુ ધણું મન; એટલે આસનથી ઊઠી આવ્યા, પાતે જુ-
ગજીવન. ॥ ૪૫ ॥ ધૃપતને કહ્યું કેમ ગભરાયો, કેમ વીમીત થઈ બુધ;

દેવપત કહે ઊભા થનારે, કર્ણનાં માગ્યાં આયુધ. ॥૪૬॥ તે દુરીયોધને ના-
 પાડી, હવે શો ઊપાય; પ્રભુ કહે હથીઆર અપાવું, કેહેજે હાયે હાય.
 ॥૪૭॥ એમ કહી ગયા પાપીની પાસે, ઓચર્યા હરજી એમ; છત્રપતીએ
 આયુધ માગે, આપતા નથી કેમ. ॥ ૪૮ ॥ આયુધ આપવા કબુલ
 કરો, રાયને પેચમાં લાવી; કામ ન થાય તો કન્યા દે તમને, એવું લ્યોને
 લખાવી. ॥૪૯॥ પછી દો આયુધ ઊઠનારાને, શું જંગલી થંભ ચડશે;
 ટાંટીયા એના અમળાઈ જાય છે, થરથરી હેઠા પડશે. ॥૫૦॥ એટલે ક-
 ન્યા તમોને દેશે, પેહેરામણી પુરપાટ; કેહેતા હો તો ઊપર રહીને, ઘડા-
 વું તમારો ઘાટ. ॥૫૧॥ દુરીયોધન કહે વાવા મહારાજ, દેવપતને ચડાવો,
 લખાવરાવી કબજે નાંખો, મહારો ઘાટ ઘડાવો. ॥૫૨॥ તવ પ્રભુએ રાયને
 તડયો, બોલ્યા મુખ વચન; જો દસ્તાવેજ કરી આપે તો, આયુધ દે રાજન
 ॥૫૩॥ ઊભો થનારો થંભે ચઢીને, કરે મછવેંધ કામ; તો તો તે કન્યાને વરે,
 ખુશી છે તમામ. ॥૫૪॥ પણ એનાથી થાય નહી તો, કન્યા તુ રાયને
 આપે; ઊભા થનારાનાં નાકને કાન તે, છત્રપતી હાંઈ કાપે. ॥૫૫॥ એ-
 વું લખો તાંખાને પત્રે, તો આપે હથીઆર; એમ કહીને સાન કીધી,
 લખવા જુગદાધાર. ॥૫૬॥ તવ દેવપતે લેખ લખીઓ, તાંખાને પત્રે સાર;
 મામાએ કહ્યું દુરીઓધનને, નથી કામ થનાર. ॥૫૭॥ ઊભા થનારાના
 ચરણ બેઠ, જાય છે ફરી ફરી, કન્યા તારા કરમની છે, ઠીક લીધો લેખ
 કરી. ॥૫૮॥ દુરીધન કહે પત્ર લ્યો આ, વીવા સામગ્રી કરો; ઊઠનારાનું
 નાક કાપવા, ઘરી મુકજો છરો. ॥૫૯॥ મામા હું એવું જાણુ તો, કૃષ્ણ
 છે આપણા દ્રોહી; પણ એમણે આપણુ ભલું કીધું, ગુણ ન ભુલવો કોઈ
 ॥૬૦॥ સાખાશ પ્રભુ શાખાશ પ્રભુ, તંસ્તી લીધી મુજ માટ; પ્રભુ કહે
 હજી ઊપર રહીને, કરીશ તમારો ઘાટ. ॥૬૧॥ તવ દુરીઓધન રાજ થ-
 યો, સમજ્યો ન અવળી વાણુ; કરણ કને માગીને આખ્યાં, ધનુશ લાથો
 બાણ. ॥૬૨॥ જઈ ધુપતે અરજુનજીને, આખ્યાં ઊલટ વાધે, કુન્તી સુતે
 આયુધ લઈને, ભેરવ્યાં ડાલી ખાંધે. ॥૬૩॥ પ્રભુ જઈ સીંહાસન બેઠા,
 કામ કર્યું ધરી પ્રેમ; એટલામાં દુરીઓધનને તો, પડ્યો પેટમાં બેઠમ
 ॥૬૪॥ અરજુને જ્યારે વડ વીંધ્યો તો, તે વારે થયું તું આમ; કરણનાં
 હથીઆર લઈને, અરજુને કર્યું તું કામ. ॥૬૫॥ માટે મામા અરજુન હો-
 એ, મુને પડે છે બેઠમ; મામા કહે અરજુન હોય તો, લીમ ઢાંક્યો રહે
 કેમ. ॥૬૬॥ એવી રીતે મન વાળીને બેઠા, સાંજળને રાજન; પછી અ-
 રજુન જળી કુંડાળે, કરે પ્રભુનું સ્તવન. ॥ ૬૭ ॥ વળણુ. સ્તવન કરે

પ્રભુ તણું, જોડીને બે હાથ; વ્યાસ વક્ષલ એમ ઓચરે, જપતો દીનાનાથ.

કડવું ૧૨૩ ખાવલીયાને દેખીરે એ રાગ.

રણછોડો રણછોડારે રે રે હો, તેમાં શોભા તમ તણીરે; ૥૧૮૬ ॥ બોલ્યા બોલ્યા વૈશમપાયે તયન, સાંભળ સાંભળ જનમેજે રાજન, અરજુનજીએ કરવા માંડયું છે સ્તવન. રણ. ૥૧૧ ॥ પ્રભુ મારે માંથે પાપનું રણ ચડીયું, બ્રહ્મહત્યાના લયથી અત્યારે ઉઠવું પડીયું, કેને કાળે કરેલું કામ રખડીઉં ॥ રણ. ૥૨૧ ॥ પ્રભુ નથી ઉઠયો કન્યાનું રૂપ જોઈ, નથી ઉઠયો વીરાય જળમાં મોહી, પ્રભુ નહી રાખે લજ્યા તુ વણ કોઈ. રણ. ૥૩૧ ॥ કુબુધીના કૈરવે કપટ કીધાં, નાક કાન કાપવા માહારા લખી લીધાં, ધૂપતરાયે લખીને પત્ર સોંપી દીધાં. રણ. ૥૪૧ ॥ નાક કાન જળવી લેજે ગીરધારી, નહી તો થાશે વિશ્વમાં ફળેતી અમારી, તે ફળેતી જણિશ પ્રભુ હું તમારી. રણ. ૥૫ ॥ મળે જસ તેના ભોક્તા તમે મોરારી, ઉભો થયો પાપનો વીવેક વીચારી, સઘળે શોભા રાખીને લીધા છે ઉગારી. રણ. ૥૬ ॥ વડવેધનમાં ગુરૂની લજ્યા રખાવી, વીશ મોદીકથી વ્રકોદર લીધો બચાવી, લાખાગ્રેના અગ્રીથી દિધા છોડાવી. રણ. ૥૭ ॥ હેડંબાસુર ચોરી કરી ગયો જે વારે, લીમને સામ્રથ આપ્યું સામળીઆ તે વારે, ધાતા ધાયા નથી તમે તો કેવારે. રણ. ૥૮ ॥ કખીરાને ત્યાંથી છોડાવ્યા શ્રી શામ, રાખી લજ્યા ઉગાર્યા સકળ મુકામ, તેવી માહારી લજ્યા રાખવાની આ કામ. રણ. ૥૯ ॥ નથી થંભે ચઢવાનું સામ્રથ માહારૂં, માહારે માથે સાચો ધણી હું તને ધારૂં, માટે મુને દેજે સામળીયા સામ્રથ તારૂં. રણ. ૧૦ ॥ વળણ. સામ્રથ દેજે તમ તણું, યસ લેવો તમ હાથ; વ્યાસ વક્ષલ કહે કથા, રીજ્યા દીનાનાથ.

કડવું ૧૨૩ રાગ આશાવરીની છાંયા.

વૈશમપાયે એણીપેર બોલ્યા, સુણ જનમેજે રાય; વીસ્તારી તુજને સંભળાવુ, મછાવેધન મહીમાય. ૥૧૧ ॥ અરજુને એમ સ્તુતિ કીધી, સમયો અસરણા સરણ; પછી સકળ સલા બેઠેલી, તેમને લાગ્યો ચરણ; ૥૨ ॥ વીમોને નમીઓ ગુરૂને નમીઓ, દાઢ ન ચેતે એમ; પછી નમ્યો નારાયણને, પુર્ણ ધરીને પ્રેમ. ૥૩ ॥ કન્યાના સામી ક્રપ્તી ન કીધી, મન

થી પ્રાર્થના કરતો, સર્વનિ પ્રાર્થના કરીને, જળ કુંડે પરવરતો. ॥૪૥॥ સ-
ભામાં ડાહ્યા ડાહ્યા હતા તે; કરવા લાગ્યા વીચાર; નોહ્યે નોહ્યે કોઈ નીચ
જાતિ, છે ઉંચનો કુંવાર. ॥૫૦॥ ઉંચ વીના બીજે નવ નમે, ગમે તેવો હો-
ય; નીચે કામ એનાથી થવાનું, એમ વદે સહુ કોય. ॥ ૬૦ ॥ ઉંટ ઊંચુ
તાડ ઊંચો, પણ નીચ તેથી ના નમે; સાલાનું પ્રક્ષ નમે નીચું, તે સ-
રવેને ગમે. ॥૭૦॥ એવી સભામાં ચરચા ચાલા, બોલે ફવે તેમ શ્રદ્ધી;
અરજીન સામી માંડી રહી છે, સતી ધૃપતી દ્રષ્ટી. ॥૮૦॥ એટલે એની દા-
શી બોલી, અમોને પડીયો વેમ; ગાભા ચુંથા પેહેરેલો પ્રાણી, તે સામુ
જીઓ કમ. ॥૯૦॥ ક્ષત્રીના સુત રૂપને રંગે, તેના સામુ નવ જોયું; જંગલ
નોએ જંગલી ઉઠ્યો, તે પર શું મન મોહ્યુ. ॥૧૦૦॥ કેવારનાં તેને જોયા
કરોછો, પુછવા કીધું યત્ન; ધૃપતી કહે મુરખ દાશી, એ છે ઢાંઢલું.
રત્ન. ॥૧૧૦॥ નહી અહંકારો નહી અભીમાનિ, નમ્રતા એની જણાતી;
નીચતું ફરજન જાણશે નહિ, છે કોઈ ઉત્તમ જાતી. ॥૧૨૦॥ એટલે એની
દાશીયો તે, વીચારમાં પડી સાર; જોઈએ જો હવે શું બને છે, વીશેરા
નથી વાર. ॥ ૧૩ ॥ એવે સમે દુષ્ટ બુદ્ધી, બોલ્યો દુરીયોધન; મામા
ઉઠનારો કોણ હશે, વીચાર કરો મન. ॥ ૧૪ ॥ મામો કહે કોઈ જંગ-
લી છે, રેહેનારો અધોર વન; રૂપાળી કન્યા દેખીને, ચઢવાનું થયું મ-
ન. ॥ ૧૫ ॥ ચરણ અમળાઈ જાય છે એના, એતે શું સ્થંભે ચડશે;
પાંચ પચા ડગલાં ચઢતામાં, પાણીમાં આવી પડશે. ॥ ૧૬ ॥ કર-
ણ કેરા આયુધ માગ્યાં, જાણીને મોહોટાનું નામ; માટે જરાએ ગભરા
તો નહી, થવાનું તારું કામ. ॥૧૭૦॥ દુરીયોધન કહે ધીરજ વળી, ચીંત્તા
હતિ બહુ પેર; પણ હવે એ રૂપાળી કન્યા, આવી ચુકી મુજ ઘેર. ॥૧૮૦॥
મામો કહે એક વીચાર લેતું, બતાવું તુજને આંટી; થંભે ચઢીને કામ ક
રવું, બહુ સ્થળ મ્હોતની ઘાટી. ॥૧૯૦॥ કદી કોઈ હોયે બળવતો, થંભે
ચઢતાં શું ચડે; પણ ત્રાજવાં નીચાં ને આવાં, તેમાં ઉતરતાં પડે. ॥૨૦૦॥
ખીલેથો ત્રાજવાંની ડાંડીએ, પોચી શકે નહી હાથ; પડતુ મુકીને ડાંડી
ગ્રહે તો, થાય અતી ઉતપાત. ॥૨૧૦॥ ઝાલેલો લાગે તેથી વાગે, ત્રાજવાં
ભમી જાય; એક તરફની સાંકળ ઝાલ, તો બીજું ઊંચુ થાય. ॥૨૨૦॥ ચ-
રણ મુકવો તેથી ન ફવે; આવે લથડી ધરણ; થાંભલે થોડો માહો આવી,
જો મુકવા જાય ચરણ. ॥૨૩૦॥ પ્રથમ એક પગ મુકવો પડે, એકજ ત્રા
જવા માંચ; એટલે પગના હેલકારાથી, ત્રાજવાં ખસી જાય. ॥૨૪૦॥ કોઈ
રીતે નથી ત્રાજવામાં, ઊતરવા ઊપાય; કદાપી ત્રાજવામાં પડે, તો પણ

કામ ન થાય. ૥૨૫૥ શી રીતે ધનુશ ચઢાવે, કેમ આવે નવેડો, વાંકુ વા-
ળના ધનુશ કેરા, કે જગે મુકે છેડો. ૥૨૬૥ એક તરફ મુકી બળ કરે, તો
તે નીચું જાય; બીજું ત્રાજવું ઉંચું ચડે, ચરણ પોહોળા થાય. ૥૨૭૥
લેડથડીને પડે પાણિમાં, પુરણ ચૈ રહે હુંશ; તે કરતાં કદી એમ માનો,
ચઢાવી શકે ધનુશ. ૥૨૮૥ પણ ત્યાંથી મછ છ ગાઉ ઉંચું, તાકવું જળ
ની માંય; લોચનને પુંછ વીંધવું તે, જળમાં કેમ દેખાય. ૥૨૯૥ એક બા-
ણે ત્રણ કામ કરવાં, તે કદી કાળ ન થાય; એવી આંટી ઘાંટી ઘણી છે,
ચાલે નહીં ઊપાય. ૥૩૦૥ દુરીયો ધનનું મન વળાવી, જૈ બેઠો આસન;
એવે અરજીન પ્રત્યે બોલ્યો, ધૃપતરાય વચન. ૥૩૧૥ ઉભા થનારા થં-
ભે જનારા, ચઢવાને થાઓ સ્વચ્છ; વસ્ત્ર તમારાં નીચે ઉતારો, લ્યો ભી
ડવી દો કચ્છ. ૥૩૨૥ એવું સાંભળી અરજીન બોલ્યો, ઉતરાવા વસ્ત્ર
આ ઠામ; તેવી તમારે જરૂર શી છે, કામ કર્યાંથી કામ. ૥૩૩૥ એમ ક-
હિને પાટીયે ગયો, સમરે સુદિર શામ; સકળ સભા જોઈ રહી છે, થંભને
કીધો પ્રણામ. ૥૩૪૥ તંબીયો મ્હોટો કુરતુ મોહોટું, માંથે ફાળીયું એક;
તે ભેર ચાલ્યો પ્રભુ સમરતો, ઈશ્વર સાથે નેક. ૥૩૫૥ પછી સ્થંભને બાથ
ભીડાવી, ચઢવાનું મન કીધું; એટલે ધૃપતના દાસોયે, પાટીયું તાણી
લીધું. ૥૩૬૥ વળણું ॥ પાટીયું તાણ્યું એટલે ધરીયો મન શું ટક;
વ્યાસ વક્ત્રલ મુખ ઓચરે, એણે પગલું ભરીયું એક.

કડવું ૧૨૪ રાગ ઓપાઈ.

બોલ્યા વૈશમપાયે વચન, માંભળ જનમેજે રાજન; ધર્યો અરજીને
મન ટેક, એણે પગલું ભર્યું છે એક. ૥૧૥ એની ઈશ્વર કરશે જોય, પ-
છી પગલાં ભર્યા છે બેય; પોતે સમરે અસરણા સરણ, એણે પગલાં ભ-
ર્યા છે તરણ. ૥૨૥ એને પ્રસન્ન દેવ મોરાર, પછી પગલા ભર્યા છ ચાર;
ચઢતાં ન આવે ઉની આંચ, એણે પગલાં ભર્યા છે પાંચ. ૥૩૥ નથી ચ-
ઢવામાં પડવાનો ભય, એણે પગલાં ભર્યા છે છય; એને જોઈ રહ્યા ચાર
બ્રાત, પછી પગલાં ભર્યાં છે સાત. ૥૪૥ એનો નથી ક્ષત્રી જેવો ઠાઠ, પ-
છી પગલાં ભર્યા છે આઠ; દેખી દુષ્ટોને મન બળે દવ; એણે પગલાં ભ-
ર્યા છે નવ. ૥૫૥ એને ઈશ્વર અપાવે જસ, એણે પગલાં ભર્યા છે દસ,
નથી પેહુર્યા શરીરે શણગાર, એણે પગલાં ભર્યા અગીઆર. ૥૬૥ જો
જપે છે ભુગદાધાર, પછી પગલાં ભર્યા છે બાર; એને ચઢતાં ન આવે ફેર,

એણે પગલાં ભર્યા છે તેર. ૥૧૭ ॥ ઘણી છે વીધાવંતમાં બાધ, પછી પગ-
લાં ભર્યા છે ચૌદ; એનો ચઢવાનો સાચો હંનર, એણે પગલાં ભર્યા પન્નર
૥૮ ॥ નથી ચાવીયાં મુખ તબોળ, એણે પગલાં ભર્યા છે સોસ; નથી
ચોખ્યાં શરીરે અત્તર; એણે પગલાં ભર્યા સત્તર. ૥૯ ॥ થંભ થાય છે કડ
કડાડ, એણે પગલાં ભર્યા અરાડ; બેઠું રહિ ધૃપતિ જોમણી, એણે પગલાં
ભર્યા ઓગણી ૥૧૦ ॥ એતો ચઢતાં જપે જુગધીસ, એણે પગલાં ભર્યા છે
વીસ; એતો ઇશ્વરને આરાધે, પછી દસ્કેને દસ્કે વાધે. ૥૧૧ ॥ એને માં
થે છે સાચો ઇસ, એણે પગલાં ભર્યા છે ત્રીસ; એને માંથે સાચો વન-
માળી, પછી પગલાં ભર્યા છે ચાળી. ૥૧૨ ॥ એની ચઢવામાં નહી કચા
સ, એણે પગલાં ભર્યા પચાસ; પછી જણવ્યું સુરાતન સાર, હવે તેનો ક
રૂં વીસ્તાર. ૥૧૩ ॥ ઝડપના દોહરાનો રાગ. ॥ શાઠ શીતેરને એંશી ને
તુ, સો બસે નીરધાર; પાંચસેને સાતસે પગ ભરીયા, ભરીયા છે હજાર
૥૧૪ ॥ જય ઝપાટે સુર સપાટે, કાયાથી નવ કાંપે; મોહોટી મોહોટી છલંગ
મારે, વાંદરપેરે ટાંપે. ૥૧૫ ॥ વાયુ વેધે પરવરે છે, ચઢતાં નાવે જોર; કેવી
રીતે ચાલીયો જોમ, પતંગ માગે દોર. ૥૧૬ ॥ ચોટ ન ચુકે પગલાં મુકે,
સભા વીરમે થાય; આવી રીતે કે નતો ચઢીયો, એમ કહે સૌ રાય. ૥૧૭ ॥
ધસતો ધાયો ચઢયો સવાયો, જ્યાં છે આડો ત્રાંસ; દડબડ દોડીને એ આ-
વ્યો, આડા ખોલા પાસ. ૥ ૧૮ ॥ વળણ. ॥ ખીલે જો બહાણ પડયો,
જુએ શ્રી અવીનાશ; શરીર લટકતું નાંખીને, ખાવા લાગ્યો શ્વાસ. ॥

— (૬૬૬૬) —

કડવું ૧૨૫ રાગ ધન્યાસરી.

વૈશમપાયે એણીપેરે બોલ્યા, સુણ જનમેજે રાય; વીસ્તારી તુજને
સંભળાવુ, મછાવેધન મહિમાય. ૥૧ ॥ એક ઘડીવાર સ્વાસ લીધો, પછી
વીચાર્યું એમ; બે ત્રાજવે બે ચરણ દેવા, ઉતરવા કરૂં કેમ. ૥૨ ॥ એવામાં
દુરીયોધન બોલ્યો, મામા આતો ન પડીયો; તમો કહેતા હતા કે એ પડ-
શે, પણ પુરપાટ ચડીયો. ૥ ૩ ॥ મામો કહે એ જંગલવાશી, ચઢવા
હીમ્મત આણે; તાડે ને ઝાડે ચડેલો માટે, ચઢવાની રીત જાણે. ૥ ૪ ॥
તે કારણથી ચઢી ગયો પણ, ઉતરવાની આંટી; ત્રાજવામાં આવવું તે,
છે મરવાની ધાંટી. ૥ ૫ ॥ માટે મનમાં રાખજો નીશ્યે, છે એ કન્યા તારી;
દુષ્ટ કહે હવે એમ લાગ્યું, રૂપાળી નારી મહારી. ૥ ૬ ॥ અરજીને ત્રા-
જવા ભણી જોયું, બરોબર નજર માંડી; ઘણો લાંબો હાથ કરૂં પણ, હા

થ ન આવે દાંડી. ॥૭૭॥ થાંભલે થોડો ઉતર પાછો, ત્રાજવે મુકુ પાય; તે
 મુકતામાં હેલકારાથી, ત્રાજવું આધે જાય. ॥૭૮॥ હું વચમાં ટટળી પડુ હે
 ઠો, શું થાશે શામ સરીર; પડતુ નાંખી પડુ ત્રાજવામાં, ત્રાજવા કેમ રે
 સ્થીર. ॥૭૯॥ પડતાં શરીર ધારણ રાખુ, તો મટે શોર બકેર; પણ તે ધા-
 રણ રાખવાનું, નથી મ્હારામાં જોર. ॥૮૦॥ અરેરે હવે કેમ થવાનું, વી-
 શ્વ તણા મ્હારાજ; તમે ઉઠાડી થંભે ચઢાવ્યો, હવે લેવા માંડી લાજ.
 ॥ ૧૧ ॥ ચઢાવી બનાવો તે નવ શોભે, એરે વિશ્વંભર નાથ; એવું આ-
 રાધન એણે કીધું, પ્રભુએ જાણી વાત. ॥ ૧૨ ॥ ભક્તને આધિન ભુધરો
 છે, પોતે નંદકીશોર; અરજીનજીને અરપણ કીધું. એક કળાનું જોર. ॥ ૧૩ ॥
 શરીરમાં તવ શક્તી આવી, વીચાર સુજ્યો મન; કો ના કહો પણ કામ
 કરાવે, પોતે જીગજીવન. ॥ ૧૪ ॥ ધણી છે સાચો નથી કાચો, જે કરે છે તે
 ઠીક; મીથ્યા મનમાં ભય રાખુ છું, હવે ન ધરવી બીક. ॥ ૧૫ ॥ ધણીનું
 ધ્યાન ધરી નાખ્યું પડતું, પોતે ગુણ ગંભીર; બે ત્રાજવે બે ચરણ પડ્યા, સ-
 રખે બોજે રહ્યાં સ્થીર. ॥ ૧૬ ॥ સકળ સભા ખડખડ હશી, ચઢનારને શાખા-
 શ; તેણું પ્રાકમ જોઈને પાપી, થઈ ગયો ઉદાસ. ॥ ૧૭ ॥ જીઓ મામા જીઓ
 મામા, જંગલા ઝપાટે ચડીયો; ત્રાજવે પડવાની ઘાંટી કહેતા હતા, પણ તે
 ત્રાજવે પડીયો. ॥ ૧૮ ॥ મામો કહે ભાઈ ભવીશ તારું, નિકળી ગૈ એનિ
 ઘાંટી; પણ ધનુશ ચઢવાનું નથી, એ છે મ્હોટી ઓંટી. ॥ ૧૯ ॥ તે ઓંટી-
 થી ધરણ ઢળશે, ભળશે ભાયગ તારું; દુષ્ટ કહે રૂપાળી કન્યા, થાશે રમ
 કડુ મ્હારું. ॥ ૨૦ ॥ એવે અરજીન ત્રાજવા માંહી, ઉભો રહ્યો છે સાર; તે
 સમે એના સામુ જોઈને, વીચાર્યું જીગદાધાર. ॥ ૨૧ ॥ સરવ સભા સુંદીર
 શોભે, બહુ શોભે ધૃપતી; ત્રાજવાં વિશે ભક્ત મારો, જરાએ શોભતો ન-
 થી. ॥ ૨૨ ॥ નહી વસ્ત્ર વાઘા પહેર્યા છે ધાગા, નથી કાંઈ સણગાર; એમાં
 ધજ્જત માલરી ઘટે, કેહશે શું ખુટયો ભંડાર. ॥ ૨૩ ॥ એમ જાણીને ભ-
 કતનિ ભીડે ભુધરે પ્રેરણા કીધી; નારદજીને બોલાવીને, શીખ સામળીયે
 દીધી. ॥ ૨૪ ॥ તવ નારદજી સ્વર્ગ સંચરીયા, ઇંદ્ર રાજની પાસ; ઇંદ્ર
 કહે પધારો મ્હારાજ, આવો મુજ એવાસ. ॥ ૨૫ ॥ નારદ કહે નંદન તા-
 રો, કુન્તાને આપ્યો જોહ; અરજીનજી છે નામ એનું, મછવેદ કરે તેહ. ॥ ૨૬ ॥
 પંચાળ દેશમાં ઇંદ્રપતને ત્યાં, કીધું છે કામ આરંભ; વસ્ત્ર વાઘા નથી ધાગા
 છે અંગે. એવો ચઢ્યો છે થંભ. ॥ ૨૭ ॥ જાદવ રહીયત રાજ રશી; શોભા
 વંત સભાય; તેમાં મેલો ઘેલો સુત તારો, થઈ તારી નીંદાય. ॥ ૨૮ ॥ ફોગટી
 યાયે પહેર્યું ઓઢ્યું છે, તુંજ તન ગરીબ ઉઠ્યું; લોક કહે છે એના પાપ

ના, ધરમાં ખાવા ખુટયું. ॥૨૯॥ તે મુજથી સાંભળી ન શકાયું, મટે હું
 આવ્યો કહેવા; જવો જમને વસ્ત્ર પેહેરાવો, સભામાં શોભા લેવા. ॥૩૦॥
 એમ કહીને નારદ રૂંધી, ત્યાંથી થયા વીદાય; એટલે ઇંદ્રે સર્વ દેવોને, એવી
 કરી આશ્રાય. ॥૩૧॥ તેત્રીસ કોટી વેમાન બેસો; ચંદન પુષ્પ ભરીને; કુડ-
 ભી ડંકા સાથે રાખો, અતી ઉલટ ધરિને. ॥૩૨॥ એમ કહ્યું તવ સ્વર્ગના
 સુરા, તરત થયા તૈયાર; ઇંદ્રની સાથે અંત્રીક્ષ આવ્યા, કરવા જેને કાર.
 ॥૩૩॥ સત્યવાદિ સભામાં બેઠેલા, તેને થયાં દરશન; તેત્રીસ કોટી દેવને
 દેખી. વીચાર કરતા મન. ॥૩૪॥ કેમ આવ્યા આ સુર સ્વર્ગના, હરી જ
 રેલા એવ; આ દેખી એમ વેમ પડે છે, સ્થંભે ચઢ્યો કોઈ દેવ. ॥૩૫॥ કોઈ
 કહે છે વેશ બદલી, ચઢ્યા છે વૈકુઠ રાય; કોઈ કહે કે બ્રહ્મા ચઢેલા, કો કહે શી
 વ દેખાય. ॥૩૬॥ જે જેને કાવે તે બોલે, દુષ્ટોને નહિ દરસન; તેતો જાણે જ
 ગલવાશી, એમ કરે સભા જન. ॥૩૭॥ એવામાં ઇંદ્રે અરજી ન દીધી, સ્થં
 ભે ત્રાજવા માંય; પુત્રને દેખી લજ્યા આવી, આયુધ લીધાં ત્યાંય. ॥૩૮॥
 ॥ વળણ ॥ આયુધ ઇંદ્રે કર બ્રહ્માં, પહેરાવવા સણુગાર; વ્યાસ વક્ષભ
 વાણી વદે, કરતા દેવ મોરાર. ॥

કડવું ૧૨૬ રાગ ભેરવના દોહરાની ચાલ.

વૈશમપાયે એણીપેરે બોલ્યા, સુણ જનમેજ રાય; વિસ્તારી તુજને
 સંભળાવું, મછાવેધન મહીમાય. ॥૧॥ ઇંદ્ર રાજએ ધનુષ લીધું, ઉપર
 લીધું બાણ; વસ્ત્રાભુષણ પેહેરાવા ધાર્યો, જીએ પુરૂષ પુરાણ. ॥૨॥ પ્રથ
 મ પેહેલું બાણ મારી, દૈવત દારૂણ દાખ્યું; અરજી નહીં પાઘડું તે, સ-
 ભામાં પાડી નાંખ્યું. ॥૩॥ સકળ સભા ખડખડ હરી, ઇંદ્રને અંગ ઉલ
 ટ; ખીજે બાણે ક્ષોર કરાવી, પેહેરાવ્યો મુગટ. ॥૪॥ ત્રીજે બાણે મુખ-
 વાસ આપી; મોહું કરાવ્યું લાલ; ચોથે બાણે તંગીયા ઉપર, પેહેરાવ્યો
 સુરવાલ. ॥૫॥ પાંચમે બાણે કવચ બકતર, પેહેરાવ્યાં રહી સામો; છઠે
 બાણે કમ્બર પટો, સાથે જરીનો જમો. ॥૬॥ પછી ગૌરાસ્તર બાણ મા-
 ર્યું, ગૌરવરણ થયો સાર; તે પછી ઇંદ્રે બાણ મુકીને, પેહેરાવ્યા સણુગાર
 ॥૭॥ રૂપે ગોરો કેહેડે કદોરો, તોરો મોતીનો માથે; કડાં સાંકળાં વેઠ વીં
 ટી, બાંધ્યા બાનુબંધ હાથે. ॥૮॥ કાનમાં કુંડળ હાર હીરાના, પેહેરાવી
 મોતિની માળા; અરજી નહીં તવ વિસ્મય પામ્યો, આશુ રયામ ઊગાળા
 ॥૯॥ સર્વ સભા પણ વિસ્મય પામી, ખુશી થયા જમપતી; પ્ર-

ભુએ જાણ્યું ગોરો થયો પણ, તેજ જરાએ નથી. ॥૧૦॥ સુકીત વિના તે
જ ન હોયે, મારે કષ્ટ કપાતું; પાંચ જણાને વચને બાંધ્યા છે, સુકીત તે
નાં અપાતું. ॥૧૧॥ એમ જાણીને પ્રેરણા કીધી, બળદેવને તે વાર; હજ-
ધારી તવ પુછવા લાગ્યા, ઓરે જુગદાધાર. ॥૧૨॥ આજનું કૌતક ક-
હી ન જોયું, આશ્ચર્ય દીઠું આણું; સ્થભે જઘને સ્વરૂપ બદલ્યું, એ પ્રાણી
છે કોણ. ॥૧૩॥ વીઠલ વધા વડા વીરા, વેણ વહેલું થાપો; કુન્તા કુંવર
એ અરજીનજ, સુકીત તમારું આપો. ॥૧૪॥ બળદેવજી કહે મરકરી મુ-
કો, અરજીન માનુ કેમ; ભગવાન કહે બ્રહ્મ સભાની, પુઠળ જુઓ ભેમ
॥૧૫॥ તવ બળદેવે જોઈને માન્યું, કહ્યું કે જયજય થાજે, મારું સુકીત
આજ સુધીનું, અરજીન અંગે જાજે. ॥૧૬॥ એમ કહીને સુકીત આપ્યું
તેજ વધ્યું તતકાળ, સહુ રાજના સરખો શોભ્યો, રીજ્યા નહી ગોપાળ.
॥૧૭॥ ઉઠીને ગયા રાજ સભામાં, સત્યવાદિ કને આવ્યા; એટલે ભી-
ષ્મને વીદુરજીએ, માન્ય દધ બોલાવ્યા. ॥૧૮॥ પાસે બેસાડી પુછવા લાગ્યા,
ભીષ્મ વીદુર ને દ્રોણ; આ માહારાજ સ્થભે ચડીયો, એતે પુરૂષ દ્રાણ
॥૧૯॥ પ્રભુ કહે તમે બોલ્યાતા, બોલ્યાનું માપ માપો; કુન્તા કુંવર અર-
જીનજ છે, તમારાં સુકીત આપો. ॥૨૦॥ સત્યવાદી કહે સાચુ ન ભાસે,
અરજીન કહીએ કેમ; પ્રભુ કહે જુઓ બ્રહ્મ સભાની, પુઠળ બેઠો ભેમ.
॥૨૧॥ કોઈ ન એતે તેમ જોજે, તવ જોવા મન મ્હોણું; એકે એકે ઉંચા થઈ-
ને, બ્રહ્મ સભામાં જોયું. ॥૨૨॥ લાંબો પેહોળો પોચતો દિઠો, બળવંત વા-
યુ તન; પાન્ડવન જીવતા જાણ્યા કે, ઘણા થયા પરસન. ॥૨૩॥ સત્ય પુરૂ-
ષોએ સંકલ્પ કીધો, અરજીનની જય થાજે; અમારાં સુકીત આજ સુધીનાં
અરજીનજને જાજે. ॥૨૪॥ તે ચાર સુકીત આવીયાં કે, તેજ વધ્યું અપાર;
સરવે સભા ઝાંખી પડી, શોભ્યો સતી કુંવાર. ॥૨૫॥ જેવી કન્યા તેવોજ
બનીયો, ભુલ નહી લગાર; વરકન્યાનું જોડુ મળીયું, રહ્યો નહી ફેરફાર. ॥૨૬॥
॥ પ્રભુ જોઈને આનંદ પામ્યા, વર શોભ્યો સરવથી, પણ કન્યાના સ-
રખો થયો તે, મુજ મન માનતું નથી. ॥૨૭॥ વૃષ્ટિને અભીમાન રહેશે,
કેહશે થયો મુજ જોડ; એનાથી વિશેષ શોભાતું ત્યારે; નામ મ્હારું રણછોડ
॥૨૮॥ એમ ધારી જઈ આસન બેઠા, વાત વીચારી લીધી; ભકતને મારે
પ્રેરક પ્રભુ, પ્રેરણા ધરમને કીધી. ॥૨૯॥ તવ ધૂમ રૂશીને વીચાર આવ્યો, હું
તો વિશ્વમય પામ્યું; અરજીનજને જોઈને જુએ, ચારે ભાઈના સામું. ॥૩૦॥
ઓ હતાં જેવા તેવાને તેવા, ઉપર મયો જોડ; વસ્ત્ર આભુષણથી અંગ શો-
ભ્યું, કોણ હશે નર તેહ. ॥૩૧॥ છતી વિદ્યાએ રહુ અજાણ્યો, એતો મ્હો-

ટી ઉપાધી;નિશ્ચય કરવા આસનવાળી,રૂશીએ માંડી સમાધી. ॥ ૩૨ ॥
જ્ઞાનદ્રષ્ટીએ જોવાથી જાણ્યું,છે કુન્તાના તન,સ્થંભ ઉપર અરજીન ચઢ્યો
છે,પ્રસન્ન જુગજીવન. ॥૩૩॥ એવું જાણી સમાધી ઉતારી, દલમાં લાગ્યું
હુઃખ; અરેરે પાન્ડવને તીછકાર્યા, શું દેખાડું મુખ. ॥૩૪॥ એમ કરી-
ને રડવા લાગ્યા,યોધારે આંસુ જાય;સમુદ્રમાં જ પાપાત કરૂં,કલ્પાન્ત માં
ડયું ત્યાંય. ॥૩૫॥ વળણુ ॥ કૃષ્ણે કલ્પાન્ત માંડીયું, નેત્રે ભરતા નીર;
વ્યાસ વલ્લભ વાણી વદે,છાંડવું ધાર્યું શરીર,

કડવું ૧૨૭ શીક્ષાશાળાને એ રાગ.

જઈ પડુ ત સાગરમાંયરે,હવે હુતો શું કરે; ॥૧॥ ધ્રુમ રૂશીએ આકં
ધ માંડયું,કરે વીવીધ વિલાપજી;છતી વિધાએ હું છેતરાયો, કીયા જ-
નમનાં પાપરે.હવે હુતો શું કરે. ॥૨॥ આજસુને ઘેર ગંગા પધારે પણ,
આજસુ ઊડી નવ ન્હાયજી;જ્યારે ગંગાજી જતાં રહેતેની, પુઠે પાપી પ
સ્તાયરે. હવે. ॥૩॥ કાગની ચંચુમાં રત્નજ આવે ને,મરકટને મોતીનો હા
રજી; તેવા પાન્ડવ મારે હાથ આવ્યાતા જેવી, કાહર હાથ તલવારરે.
હવે. ॥૪॥ અંધની નારી આલુપણુ ખેરે પણ, અવરથા અવતાર જાય-
જી; બેહેરાની આમળ શંખ પુકે તોહે, હાડકાં કરડયાં કહેવાયરે. હવે
॥૫॥ ચકલીને માળે મોટા પધારે, ગરૂડ ગુણુ ભંડારજી;તેવા મારે ત્યાં સે
જ પધાર્યા,કુન્તા સતીના કુંવારરે.હવે. ॥૬॥ કાપડી જાણી ટકવા ન દીધા,
મેં મારા મઠ માંયજી;હરીજન દાતા દીનતા વાળા,કરીથી મુજ ઘેર ક્યાંયરે.
હવે. ॥૭॥ એમ અતીશે આકંધ માંડયું, જોયું ધરમરાયજી; ભીમ વીરા હું
જે સમજવું, આ વેળા કલેશ ન થાયરે. હવે ॥ ૭ ॥ એ બ્રાહ્મણુ રડ-
વા માંડયું છે,અરજીન થંભે જતાનોજી;ભીમ કહે એને રડવા દો વીરા,
બ્રાહ્મણુ છે એ મતાનોરે. હવે. ॥ ૮ ॥ વળણુ ॥ એજ મતાનો વિપ્ર છે,
કર્યા હતા તિછકાર; વદે વલ્લભ ધરમે કહ્યું, ભીમ તુજને ધિક્કાર.

—(૦)—

કડવું ૧૨૮ રાગ આશાવરીનો દોહરો.

વૈશમપાયે એણીપેરે બોલ્યા, સુણ જનમેજે રાય;વિસ્તારી તુજને
સંભળાવું, મચ્છાવેધન મહીમાય. ॥૧॥ ધર્મ કહે ધીક્કાર તુને, હજી ન
આવ્યું જ્ઞાન; બ્રાહ્મણુની ને માતાની કરણી,જેવી બેઉ સમાન્ય. ॥૨॥ એ

મ કહીને ધરમ રાજ, છાના રાખવા ઉઠે; કોઈ ન ચેતે એમ આવી, ઉભા
 ધૂમના પુકે. ॥૩૩॥ ઓ માહારાજ આશુ કરોછો, ખોટા ચઢ્યો કમ નાદ;
 દેવો જોઈએ અરજી નહીને, આ વેળા આશીરવાદ. ॥૩૪॥ અમારૂં ભણુ ઇછ-
 તા હોતો, આંસુ ન ઢાળો લોચન; એવું સાંભળી ધ્રુમરૂંશી; મુખ વધા વ-
 ચન. ॥૩૫॥ ઓરે ધરમ મહારી આગળ, છુપાવિ રાખી જાત; શું હું શ-
 ત્રુ હતો તમારો, કરત કોઈને વાત. ॥૩૬॥ ધરમ કહે ભુલ અમારી; હવે
 ન દેવો દોશ; ખનનાર વસ્તુ ખનિ ગઈ, જળ વહી ગયે શો સોશ. ॥૩૭॥
 તવ ધ્રુમ રૂંશી રહી ગયા છના, કહ્યું પાન્ડવ જય થાજે; આજ દીન
 સુધિનું સુકોત મહારૂં, અરજી ન અંગે જાજે. ॥૩૮॥ અરજી નહીને સુકોત
 સોંપ્યું, વધ્યું તેજ અપાર; ધરમરાય ઠેકાણે બેઠા, જ્યુ જુગદાધાર. ॥૩૯॥
 ધરપતી કરતાં અરજી ન સોલ્યો, મહતા ઉતારિ નાંખી, તેજ તણો ખીં-
 ખકાર છુટ્યો, કન્યા પડી ગઈ ઝાંખી. ॥૪૦॥ પ્રભુ જોઈને આનંદ પામ્યા,
 વર સોલ્યો સર્વથી; રવીથી જાંખો દીસે છે માટે, મુજ મન માનતું નથી
 ॥૪૧॥ અઢળક ઢળીયો પોતે સામળીયો, કાંઈ ન રાખી નુન્ય; ભક્તને
 હરજીએ અરપણ કીધું, એક વરસનું પુન્ય. ॥૪૨॥ એટલે અંગમાંથી
 તેજ છુટ્યું, શોભા વધી ગઈ ઘણી; મુર્યનો તાપને એની શીતળતા, જા
 જે બીજો દિનમણી. ॥૪૩॥ ઉપર સુર્ય અરજી ન વચમાં, બેઠો તેજ પ્ર
 કાસ; તે તેજ પડ્યું કુન્ડના જળમાં, જળથી થયો ચીદાભાશ. ॥૪૪॥
 તે આભાશે સભા શોભી, તેજ તણો ખીંખકાર; ઝબુક ઝબુક ઝબકા-
 રા મારે, જુએ ધરપતી નાર. ॥૪૫॥ મોહું ઉતારી બોલી એ નારિ, સાં-
 ભળો સૈયર સહિ; આ વરસ્યંભે ચઢ્યો તે મુને, પરણશે કે નહી. ॥૪૬॥
 દાશીયો જોઈને વિશ્વમય પામી, થૈ ગયું કાળજી; કાચું; ઢાંક્યું રત્ન તમે કે
 હેતાંતાં, બૈ તમ બોલ્યું સાચું. ॥૪૭॥ ગાગલરાશો નહી એ વરવરશે, તવ મ
 ન ધીરજ આવી; ધરપતી સામુને સામુ જુવે છે, પ્રેમ પતિ ભાવ લાવી.
 ॥૪૮॥ એવે અરજી ને ધનુસ લીધું, ચઢાવવા વીચાર; જાણ્યું કે એક
 છોડા કયાં મુકુ, શા પર દેવું ભાર. ॥૪૯॥ એક જ ત્રાજવે ટેકા મુકીને, જો ક
 હી ભાર દેવાય; તો બીજી ત્રાજવું ઉંચું ચઢે, ચર્ણ પોહોળા થઈ જાય
 ॥૫૦॥ એટલે ટટળી પડુ પાણીમાં, થાય સભામાં હાંશી; થંભને ટેકો દે ભા
 ર દેવું, તો વણ ફાંશીએ ફાંશી. ॥૫૧॥ ધક્કાથી ત્રાજવાં જાય આઘાં, ઝો-
 લા ખાઈને પડું; કેમ કરી ધનુશ ચઢાવું, કયાં લગી હું રડવડ. ॥૫૨॥
 શરીરનો મધ્ય ભાગ નાલી, તે પર દૈ અણીઆરૂં; સામ્રથ કરતાં
 મુંસરૂં પેસે, તો થાય મંરણ મહારૂં. ॥૫૩॥ અણી મુકી જોતું સદે ખો-

વું, જાણી મુઠયો એક છેડો; જરા દબાવતાં પેસવા માંડયું, જાણ્યું કે આ-
 વ્યો નવેડો-પરજાતરત પાછું ઉપાડી લીધું, ગભરાયો અપરમપાર; અરે
 રે ચઢાવી ખનાવ્યો, આરે જુગદાર ॥૨૫॥ પાકી મશકરી મ્હારિ કરાવી,
 શું કરવાને ચડાવ્યો; વસ્ત્ર આલુશણ તેજ વધાર્યું, શું મરવા દીધાવ્યો.
 ॥૨૬॥ આટલી આંટી મ્હોતની ધાંટી, તેમાંથી તમે ઉગારો; પ્રથમ
 જેવી ખાંધ ઝાલી તેવી, ઝાલીને પાર ઉતારો. ॥૨૭॥ એવી સ્તુતી
 કરી પ્રભુની, પુરણ ધરીને પ્રેમ; તવ પ્રભુએ સામુ જોયું. શું ચવાય છે
 હજી કેમ. ॥૨૮॥ ભક્ત તણી લીડ ભુધરે જાણી, આપ ચીંતામાં પેઠા,
 ગોવીંદ વાયુનો ગોળો થઈને, નાલી ઉપર જઈ બેઠા. ॥૨૯॥ દુંટી ઉ-
 પર દડો વાગે, એમ લાગ્યું જે વાર; અરજીનજીને આસ્તા બેઠી. અણી
 મુકી તે વાર. ॥૩૦॥ જોર કરિને જોયું દબાવી, પેઠું નહીં અણીઆરું; અ-
 રજીને જાણ્યું ધણિ છે સાચો, શા સારૂ ભય ધારું. ॥૩૧॥ એવું જાણી
 ખીજે છેડા, ધનુશ કેરો જેહ; એકજ હાથે જોર કરિને, વાંકું વાળ્યું તેહ.
 ॥૩૨॥ ખીજે હાથે દોર ચઢાવી, તેવો થયો ટંકાર; ધનુશ ચઢ્યું એટલે
 તો, બોલ્યો અંધ કુ વાર. ॥૩૩॥ ઓ મામા તમે કેહેતાતા, ચાલ તેમ મ
 રશે મથી, પણ ધનુશ કરણ રાજનું, એનાથી ચઢવાનું નથી. ॥૩૪॥
 મામો કહે ભાઈ ભોગ મ્હરા, મેં તુને કહ્યું એવું; પણ નીચું જોઈ બાણ
 ઉંચું, મારી કરે કામ કેવું. ॥૩૫॥ એક બાણ શું ત્રણ કામ કરશે, જે મન
 માં વિચારી; દુરીયોધન કહે એ છે આંટી, કન્યા થવાની મ્હારી. ॥૩૬॥
 એમ પાછો મન વાળીને બેઠો, સાંભળને તુ રાય; આ ઠેકાણે સીધાન્ત લે
 વું, કેવું ગાંડુ દેખાય. ॥૩૭॥ દુરીયોધનની બોલી ચાલી, રીતી નીતિ
 જેહ; તે પ્રમાણે જે જન રાખે, દુરીયોધન તુલ્ય તેહ. ॥૩૮॥ પાન્ડવનો
 સંતોશ શીળતા, રીતી નીતિ સુદ્ધ વાણી; દીનતા દયા એવી રાખે, તે
 પાન્ડવ તુલ્ય પ્રાણી. ॥૩૯॥ કથાતો દ્રષ્ટાન્ત રૂપી, સીધાન્ત એનું કેવું;
 જેવી જેની રીતી તેવું, તેને જાણી લેવું. ॥૪૦॥ ઇતીહાસ કૌરવ પાન્ડવ
 કેરો, તે જાણવે નહીં મુક્તી; મુક્તીને માટે જાણી લેવી; નીતી અનિતીની
 યુક્તી. ॥૪૧॥ વળણ. ॥ યુક્તી મુક્તી કારણે, જાણવી શ્રોતા જન;
 વ્યાસ વક્ત્રલ એમ આચરે, શું કર્યું ઈંદ્રને તન.

—o—

કડવું ૧૨૯ રાગ સાખીની ચાલ.

વૈશમપાયે એણીપેર બોલ્યાં, સુણ જનમેજે સય; વિસ્તારીતુજને

સંભળાવુ, મછવેધન મહીમાય. ॥૧૧॥ અરજુનજીએ ટંકાર કીધો, ચઢા-
વીયું ધનુશ; વીચાર કીધો મછ વિધવાનો, હૈયામાં ધરી હુંશ. ॥૨૧॥ એ-
વામાં દુરીયોધન રાજાએ, બોલાવ્યો રાજ કરણ; કહ્યું કે આ મછવંધ કર
શે, વરશે ઉતરી ધરણ. ॥૩૧॥ કાળે મોઢે જતું પડશે, આપણને ધિક્કાર;
કરણ કહે જો દુરીયોધન, મુજ મનનો વીચાર. ॥૪૧॥ ચઢનારો મછવેધ ક-
રશે, તેણે મારીશ બાણ; ત્રાજવામાંથી નીચે નાખી, કાઢુ એના પ્રાણ.
॥૫૧॥ નીચે પડે તવ સરવે ભાઈએ, મારી પમાડવો મરણ; તે વેળા હું ધૃ-
પતીનું, કરી જવાનો હરણ. ॥૬૧॥ નીચે તુજને પરણાવવાની, ચીંતા
મુજને પેહી, દુષ્ટ કહે મુજને એમ લાગ્યું, હવે મ્હારે ઘેર બેઠી. ॥૭૧॥ આ-
શા આપી કરણ ગયો, જો બેઠો આસન; શકુની મામાએ સમજાવ્યા,
અંધ તણા સૌ તન. ॥૮૧॥ સાવચેતીથી સરવે બેસો, હાથ ગ્રહી હથીઆ
ર; તવ કૌરવો આયુધ લઈને, બેઠા થૈ તૈયાર. ॥૯૧॥ તે સહુ સભાએ નજ-
રે જોયું, કોપ્યા કૌરવ કરણ; કન્યા સુખે નથી વરવાની, થશે રૂપાળીનું હ-
રણ. ॥૧૦૧॥ ધૃપતનું ધુળ ધાણી કરશે, અંધ તણા કુંવાર; એવી ચરચા
ચાલી સભામાં, ભય ભર્યા સૌ સાર. ॥૧૧૧॥ ધૃમરૂશીએ કૌરવોને, દીઠાં
ગ્રહ્યાં હથીઆર; જણ્યું કે એ અરજુન ઉપર, છેવટ દેશે માર. ॥ ૧૨ ॥
એમ જણીને સર્વ રૂશીને, ચેતવણી કરી એમ; આપણી સભામાંથી વર
ઉઠ્યો, મારવા દેઘએ કમ. ॥૧૩૧॥ આપણે એ વરના જનૈયા, હાંધથી ઉ-
ઠ્યો માટ; લજ્યા ન ખોવી કૌરવ કેરો, આપણે ઘડવો ઘાટ. ॥ ૧૪૧ ॥ એ-
ણું સાંભળી સર્વ રૂશીને, ઉમંગ પ્રગટ્યો કેવો; એ વરના આપણે જનૈયા,
મોટે ન મારવા દેવો. ॥૧૫૧॥ થનાર વસ્તુ હશે તે થાશે, કરવો કાળો કહેર;
કૌરવ વરરાયને મારે તો, આપણે મારવા ઠેર. ॥૧૬૧॥ એમ ધારી સૌ તૈ-
યાર થયા, વઢવાને મન કીધાં; કૈક કહે હું મારીશ સરવો, કૈક તુમડાં લી-
ધાં. ॥૧૭૧॥ કૈં કહે આંખ્યો પુરવાને, મારવા લશ્મના ગોળા; કૈક કહે આ
છમનીયોને ગોદે, ફેડી નાખવા ડોળા. ॥૧૮૧॥ કૈક કહે તુમડાં ફેડીશું,
કૌરવને લેલાટ; પ્રાણણ કોપ્યા ભકતની ભીડે, બંઠો ખરોખર ઘાટ.
॥૧૯૧॥ એવામાં ધૃપત રાજાએ, ધૃપતીને એમ કાહાવ્યું; હાથણી બેશી
આવો સભામાં ભવીશ ભલેરૂં ભાવ્યું. ॥૨૦૧॥ સણગારી હાથણી મંગા-
વી, ધૃપતીએ તે વાર; સુંઢમાં સોનાનો કળસ આપ્યો, શોભા તણો નહી
પાર. ॥૨૧૧॥ ધૃપતી ઊઠી ઝરખેથી, ઉતરી મ્હેલથી હેઠી; વરમાળા બે
કરમાં લઈને, હાથણી ઝિપર બેઠી. ॥૨૨૧॥ પુંડળ નશી ચીમ્મર ઢાળે,
જેથા જેવી થઈ ખુખી; સભાની વચમાં જળ કુંડાળે, આવીને કન્યા ઉ

લી. ૧૨૩૥ હરખી ઉઠવા લીમસેન બળીયો, ઉચો નીચો થાય; પણ એ
નો ભુજ ઝાલી બેઠા છે, પોતે ધરમ રાય. ૧૨૩૭ અરબુનજીએ ધનુશ
ચઢેલું, ધર્યું દ્વીભુજ વિશે; તે વેળાએ અરબુનજીની, કાન્તી અલોકીક
દીસે. ૧૨૩૮ તે દેખીને શેદેવ જોશીને, ઉપજ્યો અતી પ્રેમ; હશો હશીને
ધરમ પ્રત્યે, કેહેવા લાગ્યા એમ. ૧૨૩૯ વળણ ॥ શેદેવ કેહેવા લાગીયા,
આતો વાત અનુપ; વહે વલ્લભ જોશી કહે, જુઓ ભુપનુ ૩૫ ॥

કડવું ૧૩૦ રાગ કનડાની સાખીયોનો.

જુઓ જુઓ ભુપનાં ૩૫, ધનુશ ધનંજય ધર્યુંરે; જુઓ જુઓ અરબુ
નજીનું ૩૫, ધનુશ ધનંજય ધર્યુંરે, ૧૨૩૬ શેદેવજી મુખ બોલીયા, સુણો ધ
ર્મ સુખણ; ત્રણ ત્રણ વરસ દુખ વેડીયું, તેતો આજ પડ્યું પરમાણુ. ધનુ-
શ. ૧૨૩૭ લાખાઝહેમાં બાળીયા, દુષ્ટે કરી અન્યાય; ત્યાંથી ઊગરી વન ર
હ્યા, લીમ પરણ્યો હેડંબા કન્યાય. ધ. ૧૨૩૮ હેડંબો ચોરી ગયો, દેનાર દે
વને દુખ; તેને લીમે મારીઓ, કર્યું છત્રેશ્વરીને સુખ. ધ, ૧૨૩૯ પછી કખી
રાલઈ ગયા; પોતાને અવાસ; યોગી વેશ લીમે ધરી, કીધો દુષ્ટજનોનો
નાશ. ધ. ૧૨૪૦ તે પછી એક ચઢા ગયા, સ્થીતી કરી બહુ દન; બકરાક્ષસ-
ને મારીયો, લીમે ઉગાર્યો વિપ્રનો તન; ધ. ૧૨૪૧ નીત્યના પાંચ અજહણે,
મનુશ મારે એક; નીત્યના છજીવ ઊગર્યા; કર્યો પુન્ય તણો વીવેક ધ. ૧૨૪૨
ત્યાંથી ધરમને મઠ ગયા, સમર્યા અસરણા સણું, વીપ્ર તણાં પુજન કર્યાં,
અને નીત્યાન આંખ્યાં ચણું. ધ. ૧૨૪૩ ઝાટાઢ તાપ વેઠ્યા વન વીશે, દુખમાં
ન રહી નુન્ય, દુખ વેઠી ભગવત ભજ્યા, તેતો આજ ઉગ્યું પુન્ય. ધ. ૧૨૪૪
વસ્ત્ર વપુપર કયાં હતાં, કયાં હતા સણુગાર, તેજ મોઢા પર કયાં હતું, ઢ-
ળ્યા અઢળક જુગદાધાર. ધ. ૧૨૪૫ સુર્ય સમ છખી અરબુનની, જુઓ
મહારા વીર; ધનુશ શોભે બે ભુજમાં, કેવો ઊભો છે ગુણ ગંભીર. ધ. ૧૨૪૬
વળણ. ગુણ ગંભીર વીર આપણો, ધર્યું ધનંજય નામ; વ્યાસ વલ્લભ
કહે કથા, ભકતને રીઝે રામ.

કડવું ૧૩૧ રાગ ધોળ.

બોલ્યા બોલ્યા વૈશમપાયે વચનરે; સાંભળ સાંભળ જનમેજે રાજન
રે, ૧૧૧ અરબુનજીએ, ધનુશ ધરીયું હાથરે; સદ્ગુ રાખી, સમરે શ્રી વૈકું-

ઠ નાથરે. ॥૨૧॥ જોયું એણે મછના સામુ ગગનરે;દીસે નહિ મછાનું પુછ
લોચનરે. ॥૩૧॥ આકાશ કેરા,વાયુથી મછા ચઢી ચાકરે;વાયુ વેધે ફરેછે
આડે આંકરે ॥૪૧॥ અરજુનજીએ,વીચાર કીધો મનરે; કેમ તકારો, મછા
તણું લોચનરે. ॥૫૧॥જળમાં જોઇ,તાકીને મારવું બાણરે;મછને જળને,
છેટુ છ ગાઉ પરમાણુરે. ॥૬૧॥મછા હોએ સ્થિર તો તાકી શકાયરે;હવે મુ
ને, ગુચવણ પડી જગરાયરે. ॥૭૧॥ સ્તુતી કીધી, તવ પ્રભુએ જણ્યુરે;
અંતરયામી,હેત અતિ મન આણ્યુરે. ॥૮૧॥ પ્રેરક પ્રભુ, પ્રેરણા કીધી તે
દનરે;મછ પાસેનો,બંધ કીધો પવનરે ॥૯૧॥ કરી કરૂણા પોતે શામ શ-
રીરે; સોવણ મછા તરત થઈ ગઈ સ્થીરરે. ॥૧૦૧॥ તે દેખીને,અરજુનનું
માન્યું મનરે; હશી હશીને, જપતો શ્રી જુગજીવનરે. ॥૧૧૧॥ પછી પોને
જળમાં જોયું સતી તનરે;તવ દેખાયું મછા તણું લોચનરે. ॥૧૨૧॥ પડે
મછનો, પરછાયો જળમાંયરે;સ્થીર રહ્યાથી,દરપણ તુલ્ય દેખાયરે. ॥૧૩
પછી પોતે, મછ વીંધવા મન કીધુરે; ભાથામાંથી, એક બાણ કરમાં
લીધુરે. ॥૧૪॥ તેના ઉપર, શક્તીનો મંત્ર લણ્યો સારરે; પછી તેના,
ત્રીભાગ ગણ્યા તે વારરે. ॥૧૫॥ પેહેલે ભાગે, બ્રહ્મા મુકયા તતખેવરે;
વચમાં વિષ્ણુ છેલ્લા મુકયા મહાદેવરે. ॥૧૬॥ વાયુ મંત્ર, લણ્યો ને નવ
રહી નુન્યરે;ઉપર મેલ્યું, ધરમરાયનું પુન્યરે. ॥૧૭॥ એવી રીતે, બાણ
કર્યું તઈઆરરે; પછી જોયું, જળમાં સતીને કુંવારરે. ॥ ૧૮॥ કેહેડયો
વાંકી, વાળી કરે મનસુખોરે; અરજુનજી તો, ત્રાંસમાં ચઢીને ઊભોરે.
વળણ ॥ અરજુન ઉભો ત્રાંસમાં, સાંભળને તું રાય; વ્યાસ વક્ત્રલ મુ-
ખ ઓચરે, મછવેધનો મહીમાય.

કડવું ૧૩૨ ટેક વીના કટાવની છાયા.

અરજુનજી તો ત્રાંસમાં ઉભો,ત્રાંસમાં ઊભો; શોભે સુખો, મછ વીં
ધવા કીધો મનસુખો,આપ રૂદેમાં ઉલટ આણી, સમજણ શાણી, મીઠી
વાણી,પ્રોઢજ પ્રાણી,કામ વિખાણી,સમર્થ પોતે પુરૂશ પુરાણી,જુગજી-
વનને સાચા જણી.મન ધાલીયુ,અંગ ફાલીયું,બાણ ઝાલીયું, કદમીશ
હણીયો,ગણીત ગણીયો,મંત્રજ લણીયો,વેલ્લો વણીયો,દલડું લડાવ્યું,
ધનુશ ચડાવ્યું;બાણ ચડાવ્યું, આપ પંડથી પાપજ ખોયું,મનડું મોહ્યું,
જળમાં જોયું,કેહેડયોને તો વાળી વાંકી,ન જય થાકી, બુદ્ધી પાકી, ન
રહે બાકી,જળમાં ઝાંખી,મછા તાકી, રંગે રેલીયું, બાણ મેલીયું,ખુબ

ઠેલીયું, ખરર લઇને ચપળે ચાલ્યું, ન રહે ઝાલ્યું; ફંદે ફાલ્યું, માતંગ
 માહાલ્યું, હળહળ હાલ્યું, સણ સણ સણ સણ, સરરર કરતું. થંભે કરતું
 ભટકગ ભરતું, પાર ઉતરતું, પાછું ન ખરતું, પવન વેગથી, બણે મેઘથી
 આભ ભેગથી. વિજળી છટકી, ન રહે લટકી, ખરિજ ખટકી; ઝાડે ઝટકી
 પાડે પટકી. એવી કટકી, કેમ રહે અટકી, આવી પોહોચ્યું મછની પાસે,
 તરકટી ત્રાસે, સાચુ ભાસે, અંધર વાસે; પુરરક પુરરક ફર ફર બોલે, પો-
 ચ્યું રામના બાણની તોલે, ચઢીથું ઝોલે; જરા ન ડોલે, બ્રહ્મા મંત્રે જ-
 ખર દોડ્યું; ન રહે ઓડ્યું, જુગતે જોડ્યું, એલું છોડ્યું, ફટાક દધને લો
 ચન ફાડ્યું, પછી તે કડકા હેઠો પડીઓ, વિજળુ કડકો ઉંચો ચડીઓ, નર
 દમ નડીઓ; જઈને અડીઓ, ઘાટજ ઘડીઓ. પુંછ ઉપર તો ઉલટ બ્યા-
 પી; માપે માપી, નીશાની આપી; તે પ્રમાણે ખચક દધને નાંખ્યું કાપી. તે
 પછી કડકો શંકર કેરો; મારે ફેરા ઘાલ્યો ઘેરો, કામજ કીધું, ચાલ્યું સીધું
 જરા ન બીધું; ઉઠાવી લીધું, શીવને મંત્રે; બહુજ બળમાં. કોટી કળમાં
 એકજ પળમાં; છરરરરર છબાક દધને ફેંક્યું જળમાં, દેખી દેવે કરી
 પુલ વ્રષ્ટી, કાપી કષ્ટી; જુએ દ્રષ્ટી. સરવે શ્રષ્ટી, કુંડલી ડંકા; દેવના વાગ્યા,
 સારા લાગ્યા, સૌ ભય ભાગ્યા; ભાંજ્યવંત પાન્ડવો જાગ્યા, વક્ષભ વદે
 મછાનિ હોડ; પુરણ થઇને પોહોચ્યા કોડ; બોલો જે જે શ્રી રણછોડ,
 વળણ. ॥ જય જય શ્રી રણછોડજી, કર્યું ભક્તનું કામ; શ્રોતા શ્રદ્ધા
 રાખીને, શમરો શીતારામ.

કડવું ૧૩૩ રાગ ઝડપનો દોહરો.

બાણ વડે જળમાં મછ નાંખ્યું, વરત્યો જેજેકાર; તે સમે કરણ રાય
 ઝિઠ્યો, ઉઠ્યા અંધકુવાર. ॥૧॥ આશુધ લીધાં ભુજ વીરો, જુએ સધળો સા
 થ; તે સમે લીમ ઉભો થયો, મરડી ધરમનો હાથ. ॥૨॥ છલંગ મારિ
 આબ્યો સભામાં, મનમાં ધરી મનસુબો; જળ કુંડાળાની કીનારે જૈને,
 વાયુનો નેંદન ઝિભો. ॥૩॥ ગરજના કરી ઘાટો કહાડ્યો, વીરા હું ધાર
 ણ દેવું; ઉતરવાનિ તરહિ ન લેશો, પડો હું બીલી લેવું. ॥૪॥ તવ દુરી-
 ચોધને ધ્રુમ પાડી, ઓ મામા આ ભેમ; મામાએ કહ્યુ મારગ બોલો, રૈયે
 કુશળખેમ. ॥૫॥ લીમને જોઇ મનમાં વીચાર્યું, પોતે રાજ કરણ; મહાર
 બોલેલું મીથ્યા બરો, કરૂં કન્યાનું હરણ. ॥૬॥ લીમની દ્રષ્ટી ઝિંચી દિ-

હી, કન્યા હરવા જય; એવે લીમે જતાં જોયો, ચીતમાં ચટપટી થાય.
 ૥૥૭૥ ભાઈનાં લાગ્યાં ભાઈ ભોગવશે, કન્યાનું હરણ થાશે; મેહેનત કરે-
 લી છુટી પડશે, ઇજાત અમારી જશે. ૥૮૥ એમ જાણીને દોટ મુકી,
 વામુને કુંવાર; કરણનો જઈ કાન ઝાલી, ચોઢયા તમાચા ચાર. ૥૯ ॥
 કરણરાજ ત્રાસ પામ્યો, આ મુજને કયાં નડીયો; એટલામાં લીમ છલંગ
 મારી, હાથણી ઉપર પડીયો. ૥૧૦ ॥ એટલે હાથણી થે ભોંય ભેગી, ત્રકો
 દર કેહેડ ખાંધે; ધૂપતીનું પાંગોડું ઝાલી, લીધી પોતાની ખાંધે. ૥૧૧ ॥ ક-
 ન્યા લઈને ત્યાંથી નાઠો સભાની ખારણે જય; કુભારના ઘર ભણી આ-
 વ્યો, જ્યાં પોતાની માય. ૥૧૨ ॥ ખારણેથી એણે ખુમ પાડી, આ ત્રધ-
 માં હું આવ્યો; જુઓરે જુઓ જનેતા, અમુલ્ય વસ્તુ લાવ્યો
 ૥૧૩ ॥ કુન્તાએ જણ્યું કાં ખાવાનું, કાં રમવાનું હશે; કાં મુજને મરાવ
 વા ફાંફા, બોલતો મશે મશે. ૥૧૪ ॥ એવું સમજી માતા બોલ્યાં, ભૈયોનું
 છે ભૈયાડ; જે લાવ્યો હોય તેમાં બેટા, પાંચેનું સૈયાડ. ૥૧૫ ॥ લીમે જઈ
 તવ કન્યા મુકી, શું બોલી તું માત; આજ સભામાં મહાવેધ કીધો, આ
 પણ અરજીન બ્રાત. ૥૧૬ ॥ કન્યાનું ત્યાં હણ થતુતુ, માટે ઉચકી લા-
 વ્યો; ન બોલવાનું તુતો બોલી, વીચાર કાંઈ ન આવ્યો. ૥૧૭ ॥ માતાને
 એમ ઇબકો દેછે, વાયુ દેવનો તન; તવ કુન્તાજી રડવા લાગ્યાં, આંસુ ભ-
 ર્યા લોચન. ૥૧૮ ॥ બળ્યું આ જીવણું ઘડપણનું, ફાવે તમ બોલાય; ક-
 ન્યા દેખી લીમ લલચાયો, ઠીક બોલી ગયા માય. ૥૧૯ ॥ એમ જાણીને
 લીમ બોલ્યો, શાને કરો વિદ્વાપ; તમાડું બોલ્યું પાળો નહીતો, બ્રહ્મ હ-
 ત્યાનું પાપ. ૥૨૦ ॥ એમ કહીને ત્યાં રહ્યા બેસી, સભા વિશે શું થાય; લી-
 મના તમાચા ખે વળ્યો પાછો, ક્રોધમાં કરણ રાય. ૥૨૧ ॥ જળ કુંડાળે
 ચાલીને આવ્યો, બાણ ધનુશ પર લીધું; ત્રાજવામાં અરજીનજને, બા-
 ણજ ભાંકી દિધું. ૥૨૨ ॥ અરજીનજને તે બાણ વાગ્યું; પ્રાણજ ઉંચો ચડી
 યો; બાણને ધક્કે ત્રાજવામાંથી, અરજીન હેઠો પડીયો. ૥૨૩ ॥ પડ્યો તેવો
 આવ્યો પાણીમાં, કૌરવે કાહાડ્યો બહાર; જળ કુંડાળાની કીનારે નાંખી, દે-
 વા માંડ્યો માર. ૥૨૪ ॥ સો ભાઈઓને છ કારભારી, ઘણાક કોપેચડીયા; તે દે-
 ખીને બ્રાહ્મણ ઉઠ્યા, મારવા તુટી પડીયા. ૥૨૫ ॥ કૌરવ મારે અરજીનજ-
 ને, છોડાબ્યા તવ છોડે; તુમડા લૈને બ્રાહ્મણ લોઠા, દુષ્ટોના કપાળફોડે.
 ૥૨૬ ॥ બહુતિના ઝોળા મારી, ડોળા પુરી નાખે; મડદા ઘાટનો માહાર
 કરી, મારો મારો ભાંખે. ૥૨૭ ॥ કૌરવ ઉપર દ્વીજ લોકોએ, ઘણું તોફાન
 મચાવ્યું; એવામાં પ્રજાપતને ત્યાં, લીમને સાંભરી આવ્યું. ૥ ૨૭ ॥

અરેરે એકલો છે ભાઈ મહારો, એમ જાણીને ઉઠ્યો; દાડતો આઠ્યો સુ
 રો સભામાં, રોશ ભરેલો રૂઠ્યો. ॥૨૮॥ ભાઈ રોળાતો દીઠો સભામાં, મે-
 વનાદે ગડગડીયો; વાયુ નંદન કોપ કરીને, જળકુન્ડ વીશે પડીયો. ॥૨૯॥
 થંભન બહાજ્યો ઘણાક ગાજ્યો, હસ્તીનિપેરે ત્રાડ્યો, ખાર ગાઉનો થાં-
 ભલો તે, હચ હચાવી કાઢાડ્યો. ॥૩૦॥ તવ કૌરવ ત્રાસ પામ્યા, થાશે
 ઠાળો કેહેર; મામો કહે ભાઈ સરવે નાસો, મરિ જઈશું ઠેર. ॥૩૧॥ એમ
 જાણી અરજીનને મુક્યો, મુંઢ મતીના માઠા; ભીમના ભયથી હરામખો
 રો, જીવ લેઈને નાઠા. ॥૩૨॥ એટલે આઠ્યા અંતરયામી, આઠ્યા ત્રેણે
 ભ્રાત; ભીરમ વીદુરને દ્રોણ આઠ્યા, વળી રોહણી કુંવાર. ॥૩૩॥ ખંમ્મા
 ખંમ્મા કરી ઉઠાડ્યો, અરજીનને તે વાર; સૌ સભાએ પાન્ડવ જાણ્યા,
 વરત્યો જેજેકાર. ॥૩૪॥ સ્વયંવરની રીતી એવી, જેની થઈ કન્યાય; તે
 એકલો રહે બાકી બીજા, સૌ સૌને ઘેર જાય. ॥ ૩૫ ॥ પણ તે દાડે
 પાન્ડવ જાણા, રેહેવા કયો વીચાર; પાન્ડવને પરણાવ્યા પછી, વેરાઈ
 જાતુ સાર. ॥ ૩૬ ॥ પાન્ડવ ઉપર પ્રેમ એવો કોઈ ધર્યો નહી ગર્વ; આ-
 ગળ ચાલ્યા અરજીનજીને, પુઠળ ચાલ્યા સર્વ. ॥ ૩૭ ॥ ચાલી આઠ્યા
 પ્રજાપતને ત્યાં, પુરણ હરખમાં પેઠા; ભોમી ઉપર આસન વીના, રાજ
 રૂશી સહુ બેઠા. ॥ ૩૮ ॥ જદવ રહીયત સવળા બેઠા, એટલે ધરમ
 રાય; અરજીનજી ધરમાં જઈને, માતાને પડીયો પાય. ॥ ૩૯ ॥ આશી-
 રવાદ મુને દો માતા, મેં કર્યું મછવેધન; શુભ વેળાએ જનુની મહારી, કે
 મ કરો રૂદન. ॥૪૦॥ કુન્તાજી કહે ભીમ ગાંડો, લે આઠ્યો કન્યાય; બહાર
 થી કહ્યું કાંઈ કાંઈ લાવ્યો, એરે મહારી માય. ॥૪૧॥ મેં જાણ્યું ખાવાનું
 કે રમવાનું, બાલી જવાયું એમ; કહ્યું કે પાંચેનું સહિયાઈ, એટલે બોલ્યો
 ભેમ. ॥૪૨॥ એણે કહ્યું કે આ શું બોલ્યાં, વીચાર વીના આપ; હવે એ
 બોલ્યું પાળો નહીતો, બ્રહ્મ હત્યાનું પાપ. ॥૪૩॥ તે કારણથી રડ્યા ક
 રૂઠું, એરે મહારા તન; એવું સાંભળી અરજીન બોલ્યો, મુકી દો મા રૂદન
 ॥૪૪॥ તમારૂં બોલ્યું પાળતુ મહારે, જે હોય પાન્ડુ બાપ; ભેંઓને મુકી
 એકલો પરણુ, તો બ્રહ્મ હત્યા પાપ. ॥૪૫॥ તવ કુન્તાજી રડતાં રહ્યાં, આ-
 શીરવાદ દીધો; પછી જઈને એટલે બેઠો, માનો ખુલાસો કીધો. ॥૪૬॥
 એવામાં પ્રજાપત આઠ્યો, જેવા ધરની બહાર; વ્રજાદરને બોલાવીને, પુ-
 છ્યો સમાચાર. ॥૪૭॥ કેમ આઠ્યા છે રાજ રૂશી, શો આ ખેલ મચાવ્યો;
 ભીમ કહે તમારા રાજની, પુત્રીને હરી લાવ્યો. ॥૪૮॥ તેથી સૌ લાંઘવા
 આઠ્યા છે, કળ કળીયો તમ રાય; તમોએ અમને રાખ્યા છે માટે, શીક્ષા

તમેને થાય. ॥૪૯॥ એવું સાંભળી કુંભાર બોલ્યો, ગાંડીયા ગાંડુ કીધું;
દયા જણિને તમેને રાખ્યા, તેનું આ કુંજ દીધું. ॥૫૦॥ એમ કહીને રડ
તો રડતો, ગયો ધરની માંય; નરને નારી રૂદન કરે, ધરમે સાંભળ્યું ત્યાંય.
॥૫૧॥ ઉઠીને યુત્તીષ્ટર ગયા, પ્રજપતના ધરમાં; કહો કાકા તમે કેમ રડો-
છો, શું એછું આંચુ ઉદરમાં. ॥૫૨॥ પ્રજપત કહે મારે કરમે, કયાંથી ત
મે આંચ્યા; ગરીબ જણી ધરમાં રાખ્યા, રાજની પુત્રી લાંચ્યા. ॥૫૩॥
તારા ગાંડીયે ગજબ કીધા, ધર મ્હારું લુંટારો; ધરમ કહે કોણે કહ્યું, રડ-
શો નહિ નીશાસે. ॥૫૪॥ કુંભારે કહ્યું ગાંડીયો તારો, કહી ગયો મને વા-
ત; ધરમ કહે સાંભળો કાકા, મુકો આંસુ પાત. ॥૫૫॥ અમે ક્ષત્રી નંદન
છીએ, કુન્તા સાતના તન; પાંચ ભાઈ પાંડવ અમતો, કીધો મછવેધન. ॥૫૬॥
તેથી કન્યા લાંચ્યા છીએ, કાકા તમારે ઘેર; હરણ કર્યું હોય તો કાકા, થયો
હોયે કાળો કેહેર. ॥૫૭॥ પ્રજપતને વીરવાસ પડીયો, જૈ બેડા ધર્મરાય; ધ્રુ-
પતરાયે ઘેર જઈને, મંડપ રચીયો ત્યાંય. ॥૫૮॥ મોકલ્યા બે પુત્રો પો-
તાના, કુંભારને ઘેર જવો; મછવેધ કરનારાને કહીને, ધ્રુપતિને લે આવો
॥૫૯॥ વળી કેહેજો વાજંત્ર અમે, મોકલીયે છીએ પેહેલા; એટલે તમે
વરવા માટે, આવજો અમ ઘેર વેહેલા. ॥ ૬૦ ॥ વળણ. ॥ વેહેલા અમ
ઘેર આવજો, એવું કેહેજો તન; વલ્લભ બદે રાયે કહ્યું, લોવો ભ
ગિ ભોવન.

કડવું ૧૩૪ રાગ ચૌપાઈ.

બોલ્યા વૈશમપાયે વચન, સુણ જનમેજ રાજન; ચાલ્યા ધ્રુપતના બે
તન, ગયા કુંભારને ભોવન. ॥૧॥ કહ્યું નરને ધ્રુપતી લાવો, વાજ મોકલી
યે તવ આવો; કહ્યું અરજીને તતપર થાવો, એરડીમાંથી તેડી જવો. ॥૨॥
॥ કેહેજો તમ તાતને સમાચાર, કહીયે પાંચછે કુન્તી કુવાર; કહિએ મ-
છવેધ કર્યો એક હાથે, પણ પાંચ પરણવાના સાથે. ॥૩॥ ધર્મ નીકુળ શેદ-
વ ભીમ, ચારને લેઈ વરવાનો નીમ; હોય મરજી તો તેડુ કાઢાવો, નહી
તો કાઢાવજો કે તમે જવો. ॥૪॥ એવું સાંભળી ક્રોધે થયા, પોતાની બેહેન-
ને લેઈ ગયા; જઈ તાતને કહ્યું કામ કરો, બાપ બેટી બેઉ જણ મરો. ॥૫॥
કાઢાંચું મછવેધના કરનારે, વરવાનું પાંચ અમારે; છીયે કુન્તા તણા પાં
ચ તન, વરશું સહુ બંધવ જન. ॥૬॥ એકલાને તો વરવાનું નથી. કહીને
આપી ધ્રુપતી; ધણી નારી વરે નર કોય, એક નારીને બે નવ હોય.

॥ જાઅમારી બેહેનને પાંચ પતી, તેતો અમોને ગમતું નથી; તવ ધ્રુપત-
 ને બોલું લાગ્યું, પાછુ આડુ ભવીશ કયાં જગ્યું. ॥૮॥ હવે માહારે ભવી
 ને શું કરવું, વ્યાસના પર વીશ ઘોળી મરવું; એવું ધારીને મેહેલમાં ગ
 યો, વીશ ઘોળી પીવા ત્યાર થયો. ॥૯॥ તવ વ્યાસજી આવ્યા દોડી,
 ખ્યાલો તમારે નાંખ્યો ફોડી; શાને મરેછે મુંઢમતી, એના નશીબમાં પાં
 ચ પતી. ॥૧૦॥ જઈ પુછી જો કન્યાને વાત, તે કહેતો મેળવજે હાથ; ત
 વ ધ્રુપત રાજ થયો, પુછવા પુત્રી કને ગયો. ॥૧૧॥ બેન મછવેદનો કર-
 નારો, કેવું કેહેછે તે વાત વીચારો, એમ કેહેછે કે પાંચભાઈ વરીયે, બોલો
 બેટી હવે કેમ કરીયે. ॥૧૨॥ બોલી પીતા પ્રત્યે ધ્રુપતિ, મહારા ભવીશમાં
 પાંચ પતી; તેમાં ડહાંપણ તમે ન કરશો, કરશોતો પાપે પેટ ભરશો.
 ॥૧૩॥ તવ લાગ્યું ધ્રુપતને સાચું, નથી વ્યાસજીનું કેહેવું કાચું; એમ જ
 બીને પાછુ પુછે, બેટા સતી સાધવી તુછે. ॥૧૪॥ વરે પાંચને તે શાની
 સતી, મને તે અકળામણ અતી; બોલી ધ્રુપતી સાંભળો તાત, તમે ધ્યા-
 નમાં લેજો વાત. ॥૧૫॥ તમે મંડપ જ્યાં રયો પીતા, ત્યાંતો કરજો અંદ-
 નની ચીતા; તેને રાખવી ત્યાં સળગાવી, પરણીશ પતી પ્રેમ લાવી. ॥૧૬
 ॥ એક પરણીને સત્યે ચડીશ, સળગેલી ચીતામાં પડીશ; પાછી સજી-
 વન નીકળીશ ખહાર, પછી વરૂ ખીજો ભરતાર. ॥૧૭॥ એવી રીતીએ
 પરણીશ પતી, માટે સદા હું સતિને સતી; તવ તાતને લાગ્યું સારૂ, બે-
 ટી જોઈશ પારખું તારૂં. ॥૧૮॥ પછી વીચાર્યું ધ્રુપતરાય, એછે પા-
 નડવ કેમ મનાય; એવો સંદેહ ટાળવા પળીયો, જઈ કળ્ણ પ્રભુને મળીયો
 ॥૧૯॥ પ્રભુ કુન્તા તણા આ તન, કેમ સાચુ લાગે મુજ મન; બોલ્યા પ્ર
 ભુ તું સાંભળ રાય, એતો લેક્ષણથી વરતાય. ॥૨૦॥ જેના જેના હશે ગુ
 ણ જેવા, તેના તુને દેખાડુ તેવા; હતા આરડા ધ્રુપત તણા, પાંચે સોભીત
 સોહામણા. ॥૨૦॥ તેમાં શું કર્યું જીગજીવન, ભર્યા એકમાં સીંહાસન;
 જુદી જુદી તરેના શોભે; રાજ્યવંશી તણુ મન લોભે. ॥૨૧॥ ખીજો એ
 રડાં તેઆર કરી, તેમાં ઘણી ગદાયો ભરી; ત્રીજામાં ભર્યા ધનુશ બાણ;
 એવું કરાવ્યું પુરૂષ પુરાણ. ॥૨૨॥ ચોથામાં પાના પુસ્તક ધરીયાં, વેદ
 શાસ્ત્ર પુરાણોના ભરીયાં; પાંચમામાં વસ્ત્ર સણગાર, એવું કરાવ્યું જી-
 ગદાધાર. ॥૨૩॥ પછી બોલ્યા શ્રી વનમાળી, જો આ સૌ આરડા પુઠે
 જળી; ત્યાં તું જેવા રહે સંતાઈ, હુતો મોકલુછું પાંચે ભાઈ. ॥૨૪॥ કહિ
 પ્રભુએ ભકત બોલાવ્યા, તવ પાનડવ પાંચે આવ્યા; પછી બોલ્યા પ્ર-
 ભુ સાક્ષાત, મહારે કરવી છે તમને વાત. ॥૨૫॥ એક સ્થળ જઈ આ-

કું સાર, જુઓ ઓરડા એટલી વાર; એક કહી ગયા ગોપાળ, પેડા ઓ-
 રડે સતીના બાળ. ॥૨૬॥ પ્રભુ ગયા ધ્રુપત ખાસ. જળીથી દેખાડે અવા-
 નાશ; જુએ ધ્રુપત શામ શરીર, પેહેલે ઓરડે પાંચે વીર. ॥૨૭॥ દીઠાં સ
 ઘળાં સીંહાસન, માન્યું એકલા ધર્મનું મન; માટે પોતે એકલા રહ્યા, બી-
 જ ચાર નીકળી ગયા. ॥૨૮॥ બીજે ઓરડે દીડી ગદાયો, બીજ નીકળ્યા
 ભીમ ભરાસા; ત્રીજે ઓરડે ધનુશ બાણ, રહ્યા એકલો ઇંદ્ર સંતાન. ॥
 ૨૯॥ ચોથે ઓરડે પુસ્તક પાનુ, ત્યાંતો શેદેવનું મન માન્યું; પાંચમે આ
 ભુણ પટકુળ, તે દેખીને પેડા નીકુળ. ॥ ૩૦ ॥ પેહેલે ઓરડે ધરમરાય,
 તેના જુએ ધ્રુપત ચરચાય; જુએ ધરમ સીંહાસન, જોઈ ખરખડી વીચા
 રે મન. ॥૩૦॥ ઇંદ્ર પ્રસ્ત જણું જે દન, કરાવું હાવું સીંહાસન; તેતો ધ્રુ-
 પતે સાંભળ્યું કાન, આતો ધર્મ ખરા ભગવાન. ॥૩૦॥ પછી બીજે જ-
 ણીયે જય, ભીમ ઉચકી જુએ ગદાય; એતો જુએ હજવી ભારે, એક
 આવી ગદા તે વારે. ॥૩૧॥ દસ હજાર મણ છે ભાર, ઉચકી વાયુને કું-
 વાર; એતો ધ્રુપતના દાદા તણી, ગમી પ્રકાદરને ઘણી. ॥૩૨॥ પછી ખર
 ખડી બોલ્યો આપ, ચાહ્ય આવે ધ્રુપતનો બાપ; પણ આ ગદા પાછી ન
 દેવું, લઠી વઢીને પણ લેવું. ॥૩૩॥ પ્રભુ બોલીયા સાંભળ રાય, પછી ત્યાં
 થી થયા વીદાય; ત્રીજે ઓરડે અરજીન જ્યાંય, બોલ્યો ધ્રુપત રાજ ત્યાંય
 ॥૩૪॥ એનું પારખું થંભે જોયું, પછી ચોથે જઈ ચીત પ્રોયું; વાય પાના
 પુસ્તક શેદેવ, તેથી જણીયા જોશી એવ. ॥૩૫॥ પછી પાંચમે ઓરડે
 ગયા, જળીયે ડોકું કરી રહ્યા; તેમાં નીકુળ છેલ તે વાર, પેહેરી જુએ ખ
 ધા સણુમાર. ॥૩૬॥ મોઢા આગળ દરપણુ રાખે, નવ્ય ગમે તે બદલા
 નાંખે; ટળ્યો ધ્રુપતનો સંદેહ; ખરો નીકુળ ફાંકડો એહ. ॥૩૭॥ પ્રભુ પા-
 નડવ પાંચે સાચા, હવે વીચાર નહી મુજ કાચા; તમે અંતરયામી જવા,
 વાજાં મોકલું વાગતે આવો. ॥૩૮॥ કહી રાજ થયો વીદાય, પછી બો
 લીયા જદવરાય; પાંચ પાનડોને બોલાવ્યા, સહુ ઓરડામાંથી આવ્યા
 ॥૩૯॥ સ્થળે લેઈ ગયા જુગદીસ, ક્ષૌર કરાવ્યું પાનડવ શીશ; ઉતરા-
 વ્યા શીશના કેશ, ધરાવ્યો રાજ્ય વંશી વેશ. ॥૪૦॥ પલા ધ્રુપતે ક્રીધી
 પેર, મોકલ્યું તેડું હરખભેર; વાજાં સાજ સહીત તે વાર, આવ્યા પ્ર-
 જપતને દ્વાર. ॥૪૧॥ કહી પાનડવને શુભ પેર; ચાલો વરવા ધ્રુપત ઘેર;
 તવ સર્વને આનંદ થાય, ગયા કુન્તા કને ધર્મરાય. ॥૪૨॥ માતા મોહોડ
 માંથે કોણુ ઘાલે, કોણુ વામને દીવો ઝાલે; બોલ્યા કુન્તાજી મુખ વચન,
 રહ્યાં આપણુ જેને ભોવન. ॥૪૩॥ તેને સમજવાં માત તાત, કહો જે પ્ર-

જપતન વાત; માંથે મોહોડ ઘાલે એની નારી, તેડે સૌ સગાંને ન્યાત સા-
રી. ॥૪૪॥ ગયા ધરમ તેણી વાર, કહ્યું કુંભારને થાવો ત્યાર; તમારી સહુ
જ્ઞાતી બોલાવો, અમને પરણાવવા આવો. ॥૪૫॥ મોહોડ ઘાલે એમારી
કાકી, પેહેર્યા હોઢયામાં ન રાખે બાકી; તવ બોલાવી કુંભારે નારી, તુ-
તો પેહેરી હોઢીને થા સારી. ॥૪૬॥ વણુ પૈસે ઉપમા લેવાઈ, થયા રાજ
તણુ વેહેવાઈ; તેડો સગાં બહાલાં ન્યાત સાથ, ઘાલો મોહોડ દીપક દ્યો
હાથ. ॥૪૭॥ તવ પ્રજપતની નારી, ચાલે ધરતી ધમ ધમે બારી; સહુ સગાં
ને ભેગાં કીધાં, બધી ન્યાતને નોહોતરાં દિધાં. ॥૪૮॥ તવ આબ્યાં સહુ
નરનારી, ગીત ગાવા લાગી શુભકારી; જણી ધ્રુપત રાજયે પેર, રચ્યો
મંડપ રૂડો ઘેર. ॥૪૯॥ પાસે ખડકાવી ચંદન ચીતા, કરયું પુત્રીનું ક
હેલું પીતા; પ્રજપતની નારી મોહોડ ઘાલ્યો, કર વામન દીવો ઝાલ્યો.
॥ ૫૦ ॥ ઉડયા પાન્ડવ જોડા જોડ, કરી ગોઠવણુ શ્રી રણછોડ; રાખ્યા
આગળ જહવ જોધ, વચમાં રૂશી કરનાર બોધ. ॥૫૧॥ તેની પુંડળ ક્ષત્રી
લાક, શોભાવી શોભા પુન્ય સ્ત્રોત; પછી વાજતે ગાજતે જય, કેડે કા
મનીયો ગીત ગાય. ॥ ૫૨ ॥ વળણુ ॥ ગીત ગાય છે ગુણનાં ભર્યાં, સાં-
ભળ તું રાજન; વ્યાસ વદ્ધભ વાણો વદે, ચાલ્યા કુન્તા તન.

કડવું ૧૩૫ રાગ લક્ષ્મણની ઘોડીનો.

આની આંરે પાન્ડવ પાંચે ચાલીયા. ॥૧૬૬॥ પાન્ડવ પાંચે ચાલી-
યારે, જય છે જોડાજોડ; વરઘોડામાં મહાલતારે, કરે કારભાર શ્રી રણછોડ.
પાન્ડવ. ॥ આની હારે ॥૧૭॥ રાજ રૂશીને ચાલવોરે, ચાલે સહુ સાજન; પ્ર
જપતની નાતનારે, ધરે હરખ અતીશે મન. ॥ પાન્ડવ ॥૨૦॥ પ્રજપતની
પ્રેમદારે, ગુણુ ભર્યા ગીત ગાય; મોહોડ કાકીએ ઘાલીઓરે, એને હૈયે હ
રખ નવ માય. ॥ પાન્ડવ ॥૩૦॥ વીવીધ વાજાં વાગતારે, કુંડલી ડંકા થા
ય; પોતાના પુત્રો જણીનેરે, ઘણા હરખે છે ભીરમ પીતાય. પાન્ડવ ॥૪૦॥
વીહુર ઊર આનંદછેરે. પ્રગટીયા પ્રભુદાસ; દ્રોણગુર કપાચારનેરે, ઊપ-
જોછે અતિ ઊક્ષાસ. ॥ પાન્ડવ ॥૫૦॥ ગામના લોક જોવા મળ્યારે, જોઈ-
ને બોલે બોલ; ભાયગ ધન્ય ધ્રુપતી તણુરે, સ્વામી મળીયા છે કન્યાને
તોલ. ॥ પાન્ડવ ॥૬૦॥ પાન્ડવ પર પ્રેમ સર્વનેરે, સાજન થઈ સહુ જય; જસ
મળ્યો શોભા તણોરે, આવી ઉભા તોરણુ વરરાય. ॥ પાન્ડવ પાંચે આવીયા
॥ ૭ ॥ તવ ધ્રુપતની તારણુરે, વર પોંચ્યાનો ડોર, આવી સાસુ થઈ

પોંખવારે, માથે બત્રીસ ભમરિનો મોહોડ. પાન્ડવ પાંચે આવીઆ. ॥૮૮॥
સૌ સાજન ખીરાજીયુરે, મન્ડપ કેરે ઠોર; પાસે રહી પોંખાવતારે, ધ્રુપતરા-
યના દ્રોણીક ગોર. પાન્ડવ ॥૮૯॥ ધુંશળ મુશળ રવેંઓરે, શરિઓ સંપુ-
ટ ત્રાક; એંડી પેંડી ઉતારિનેરે, તીલક તાણી આમળીઆ નાક. પાન્ડવ.
॥૯૦॥ પછી વર પધરાવીઆરે, મન્ડપ કેરી માંય; દ્રોણીક કપાચાર્ય છેરે.
બેડિના ગોર બે બેઠા ત્યાંય. પાન્ડવ, ॥૯૧॥ અંતરયામી બોલીયારે, મ-
ન્ડપ કેરી માંય; પ્રથમ પેહેલું લગ્ન કરોરે, મોહોટા માટે વરે ધર્મ રાય. પા-
ન્ડવ. ॥૯૨॥ તવ ધરમ ખીરાજીયારે, બાજઠ ઉપર ત્યાંય; સીખંડી ભાઈ
એ તેડીનેરે, પધરાવી ધ્રુપતી કન્યાય. પાન્ડવ. ॥૯૩॥ વળણ. ॥ કન્યા પધ-
રાવી તહીં, કન્યાદાન દેવાય, વ્યાસ વદ્ધભ વાણી વદે, સાંભળજે શ્રોતાય.

કડવું ૧૩૬ રાગ કન્યાદાનનો.

ત્યાંતો સમે વરેતે સાવધાન, સોભા ધણેરીરે; દેછે ધ્રુપત કન્યાનું દા-
ન; સોભા ધણેરીરે. ॥૧॥ પેહેલા ખીરાજ્યા ધરમરાય, સો. તેનો હસ્ત મે-
ળાયક થાય. સો. ॥૨॥ ત્યાંતો પાડી પટોળે ગંઠ, સો. વરમાળા આરોપી
કંઠ. સો. ॥૩॥ વદે વેદ વચન વપ્ર તન. સો. પાસે બેઠા છે ભુગજવન.
સો. ॥૪॥ ત્યાંતો પેહેલું મંગળ વરતાય, સો. તેમાં ગાયોનાં દાન અપાય.
સો. ॥૫॥ ત્યાંતો ખીજે મંગળ સાવધાન, સો. તેમાં દીધાં દાશીનાં દાન.
સો. ॥૬॥ ચોરી ત્રીજી મંગળ વરતાય; સો. તેમા ભોમીનાં દાન દેવાય.
સો. ॥૭॥ ચોરી ચોથું મંગળ વરતાય, સો. તેમાં ભંડાર સહીત અપાય.
સો. ॥૮॥ પછી વરકન્યા જમ્યાં કન્સાર, સો. ત્યાંતો આરોપ્યા મોતીડા
ના હાર. સો. ॥૯॥ પછી રૂપેયા વીંટીઓ રમાય. સો. લાગ્યાં વરકન્યા ગો-
ત્રજને પાય. સો. ॥૧૦॥ પછી કન્યા ઉઠી સતિ નાર, સો. પડી અંદન ચી-
તામાં સાર, સો. ॥૧૧॥ નાહિ નીકળી અમીથી બહાર. સો. તવ વરત્યો
જય જયકાર. સો. ॥૧૨॥ પછી વર્યો વાયુ સંતાન, સો. તેનાં ચારે મંગ-
ળે ચાર દાન. સો. ॥૧૩॥ પછી પરણ્યો અરબુનરાય, સો. એનાં ચારે
મંગળ વરતાય સો. ॥૧૪॥ તેના પછી વર્યો શેઢવ, સો. વરત્યાં ચારે મં-
ગળ તતખેવ, સો. ॥૧૫॥ વર્યો છેવટે નીકુળરાય. સો. ચારે મંગળે દાન
અપાય. સો. ॥૧૬॥ પછી કન્યા અમીમાં ન નહાય. સો. પોતે પરણેલી
રાખી તે કાય. સો. ॥૧૭॥ બેઠ પોહોચ્યા સહુ જનના ઢાડ. સો. સરવે
બોલ્યા જે જે શ્રી રણછોડ. ॥ ૧૮ ॥ વળણ. ॥ વરકન્યા પરણી ર-

દ્યાં, વરત્યો જોજોકાર; કંપત લાગ્યો પુછવા, ઓરે જુગદાધાર.

કડવુ ૧૩૭ રાગ સાખી.

વૈશમપાયે એણીપેરે બોલ્યા, સુણ જનમેજે રાય; વીસ્તારી તુજને સંજળાવું, આવ પરવ મહીમાય. ॥૧॥ ધ્રુપત કહે આશ્રા આપો, ઓરે જુગજીવન; મધવેધની સભામાં બેશી, સર્વ કરે ભોજન. ॥૨॥ પ્રભુએ ત વ આશ્રા આપી, સર્વ સભામાં બેસો; પોતપોતાની રીત પ્રમાણે, પંગતે જમવા બેસો. ॥૩॥ રાજ રૂશી જદવ લોકો, વળી પ્રજાપત સર્વ; અન્ના રથી પણ જમવા જવો, વેહેવારનો ધરી ગર્વ. ॥૪॥ એટલે સૌ જન ગયા સભામાં, બેઠા પોતાની રીતે; ધ્રુપતરાયે શેવકો પાસે, પીરસવા માંડ્યું પ્રીતે. ॥૫॥ રાગ કટાવનિ છાંયા ॥ મીનાકારી થાળી પુરી; મીનાકારી થાળી પુરી, નહિ અધુરી, ચીંજે મધુરિ, પ્યાલા રૂપાના, માંહી દુધડાં, દ્રાખ આરોળી, સાકર ઘોળી, કેસર ચોળી; મહી રમદોળી, મલાઈ કેરી બહાજી પોળી, કુર કમોદનો જયફળ વળી શેવ સરકરાં; પુરાં ઘેખર મગદળ ખરફી પેંડા; કળીના લાડુ ઠોર ખાજલી, દળ લાડુલા કણસાઈ મોતીચુર પુરીયાં, દુધપાક વંતાક શાક કેં રૈતુ રત્યોનું, ચાણ દાળ ત્યાં માહી કાકડી કારેલા વાલોળ વાંકડી, કંકોડા કુશમાન્ડ તુરીઆ પાપડીઓ પંડોળા વડીઓ, ગલકાં ફળ ટેંખરવાં નેયાં, ગવાર શીંગો ચોળા ફળીઓ, કંદમુળ ભીંડા; અળવી રતાળુ ગાજર ગીલોડુ, શકરીઆં સુરણ વલીઆરી, દહિ છમકાર કઢી વધારી; ભાત્ય ભાત્યની ભાજી સમારી. તાંજરનેને મેથી સાસી, કંજરી કુખી ભેગી સુધારી, ગલજીભીની પોષનાં પાના પતરવેલીયાં; હવે વરણવું મેવા કાચા, પસ્તાને લીલી ખારેકો અખોડ અંજીર રાજેરી સુનેરી કેળાં, તડપુચાંને કુટ ખીજેરાં અનુસરામ ફળ સેતુરાં, પાકાં કર મદ ફનસ ફાલસાં લીલાં શીફળ ખજૂર ફેસી કમરખ જમફળ કરણ કેરી મધુર લાંમડી, રાણ શીંગોડા થોડી થોડી, પાકાં ઉમર પારસ જાંબુ પાકી ચીકણ કેળાં કુંકણ દાઢમ કીડણ. હવે વરણવું ચટણી અથાણું; થોડુ થોડુ મુખથી ગાવું, દાળાં દોડાં આખળ કાકડ જીરા કેરી મેથીઓચીરી અજદર કેળાં આમ્ર ચીરીયાં રાધ સરશીઆં તેમાં કુખીઆં ખારી બીલી, મોળી આથેલી, આદારસ ચટણી લીંબુ પટની આદામુળી અજદરમુળી મધુરી મધુરી; મીનાકારી થાળી પુરી.

રાગ સાખી ॥ વૈશમપાયે એણીપેરે બોલ્યા, સુણ જનમેજે રાય, વી

સ્તારી તુમને સંભળાવું; આથ પર્વ મહિમાય; ॥૧૧॥ સરવેને ભોજન ક
રાવી, દીધાછે મુખવાસ; કૌરવ લોકે નાશી ગએલા, કન્યા થકી નીરાશ
॥૧૨॥ જતાં જતાં મારગે આવી, દ્વાદશ ગાઉની નેળ; પાપીએ સહુને ડા
બા રાખ્યા, આવી વનીતાની વેળ. ॥૩૩॥ દુરીયોધન મુખ એવું બોલ્યો.
રહી ગયો પરણ્યાનો પ્રેમ; મનના મનસુખા રહ્યા મનમાં, મામા કરીશું
કેમ. ॥૪૪॥ બોલ્યો શકુની ખારીલો ખુની, ખતાવું એક ઉપાય; પરણી
હશે તો શું થઈ ગયું, પણ લેવી કન્યાય. ॥૫૫॥ ખાર ગાઉની આ નેળ
લાંખી; ઉંચી બે વાંસ પુર; આ નેળમાં પાન્ડવને ઘેરી; હાડ કરો ચ-
કચુર. ॥૬૬॥ એક રથ હેથો જતો હોએતો, પરાણે બીજુ જાય; એવી સાં
કડી નેળ માંહી, થનાઈ હોય તે થાય. ॥૭૭॥ આગળથી ને પાછળથી હાંધ,
ઘેરીને કરીએ કેહેર; કુન્તાજીને ને પાન્ડવને, મોરી નાંખીએ કેર. ॥૮૮॥
તો રૂપાળી હાથમાં આવે, ભાગ્ય ભજે મજે નારી; દુરીયોધન કહે મામા
તારી, બુદ્ધીની બલીહારી. ॥૯૯॥ એમ કહી કહ્યું દુરીયાધને, સાંભળો વી
રા કરણ; છ ક્ષોણી તમ પાસે રાખો, કરવા પાન્ડવનું મરણ. ॥ ૧૦ ॥
ઓ મોઢે તમે સંતાઈ રહો; નેળની ઘોઘો માંહી; પાન્ડવ નેળમાં પેઠા
પછી, ઘેરો ઘાલજો હાંધ. ॥ ૧૧ ॥ પાંચ ક્ષોણી લેઈને સો ભાઈ, સા-
મે મોઢે જઈએ; જદ્રથ ભગદત ભુરીશ્યવા, સુસરમા સૈત રહીએ. ॥ ૧૨ ॥
કરણ કહે કબુલ વીરા, પડાવ સામે નાંખો; સંદેશા સારૂ નેળની ડિપર,
દસવીસ શેવક રાખો. ॥ ૧૩ ॥ દુરીઓધને વીસ જોદ્ધા; નેળ પર મુક્યા
સાર, પાન્ડવ પેસે નેળજમાં ત્યારે, આપે સમાચાર. ॥ ૧૪ ॥ પછી પોતે પાં
ચ ક્ષોણી લઈને, સુસરા નેળમાં ગયા, સામે મોઢે જઈ કોતરોમાં, સરવે
સંતાઈ રહ્યા. ॥ ૧૫ ॥ કર્ણ સંતાયો આગલ મોઢે, છ ક્ષોણી સંન્યાય; આવ
તું જતું કોઈ ન દખે, કરવો છે અન્યાય. ॥ ૧૬ ॥ ચોકી કરવા રાખેલાને,
સમજાવ્યા તે વાર; આપણા પ્રધ્યો પેહેલા જશે, તેનો કેહેજો સમાચાર.
॥ ૧૭ ॥ એ રીતે ગોઠવણ કરીને, સંતાયા છે પાપી; ધ્રુપતરાયે જમાડ્યા પ
છી, ભેગા થવા રજા આપી. ॥ ૧૮ ॥ એટલે રાજા રૂશી જાદવો, મળી કરી
સભાય; પાન્ડવો ત્યાં ખીરાજ્યા છે, કોરાણે કુન્તા માય. ॥ ૧૯ ॥ ધ્રુપત
ઓળ્યો સરપાવ લાળ્યો, વેહેયવા સારૂ સાર; પેહેરામણી પાન્ડવને દેવા,
હરજ્યો અપરમપાર. ॥ ૨૦ ॥ કારભારી થઈ કબળ ખીરાજ્યા, સભા શો-
ભે પુરખાટ; ધ્રુપતરાયે તીલક કીધાં, પાન્ડવને લેલાટ. ॥ ૨૧ ॥ બે રથ આ
પ્યા મોહોસે ભરીને, વળી દીધાં દસ ગામ; શહસ દાશી આપી શેવામા,
ધ્રુપતીને કામ. ॥ ૨૨ ॥ પાન્ડવને બે ક્ષોણી સેન્યા, દીધી ધ્રુપતરાય; આ-

વદાની એક ગામની આપી, કુન્તાને પડયો પાય. ॥૨૩॥ તમ જોગ મુ-
જથી નથી અપાયું, માગી લ્યો વૃધ સતી; કુન્તાજી કહે ભાવ જોઈએ,
ખીજી જોઈતું નથી. ॥૨૪॥ તવ ધરમને ચરણે લાગ્યો, છો ક્ષત્રી સુપાત્ર;
તમ જોગ કાંઈ નથી અપાયું, માટે માગી લો જમાત્ર. ॥૨૫॥ ધર્મ કહે
કાંઈ ખાંમી નથી, તવ ચરણનને પુછે; કાંઈક માગી લો મુજ પાસે, ત-
મારી મરજી શું છે. ॥૨૬॥ ચરણન કહે પ્રીતી રાખો, એટલું માગીયે
અમો; તવ શેઠેવને શીશ નમાવ્યું, જોશીજી માગો તમો. ॥૨૭॥ શેઠેવે ક
હ્યું સતોષ પામ્યા. આનંદ થયા અતી; ભીમે જણ્યું સૌને પુછે પણ.
મુજને પુછતો નથી. ॥૨૮॥ એટલામાં નીકુળને પુછ્યું, નીકુળે કહી ના-
ય; પછી ગયો ભીમની પાસે, પ્રેમે પડીઓ પાય. ॥૨૯॥ તમ જોગ મુજ
થી નથી અપાયું, માગો માગ્યા જોગ સદા; ભીમ કહે એટલું માગું છું,
નહી આપુ આ ગદા. ૩૦ ॥ ધ્રુપત કહે એમાં શું માગ્યું, બળવંતા છો
અતી, એને કોઈ ઊપાડી ન શકે, અમારે કામની નથી. ॥૩૧॥ પણ એ
ગદા ક્યારે આપું, જે જોરાવર થાવો, જેમંગળ નામનો એક હાથી,
બતાવું તે લઈ જવો. ॥૩૨॥ કીલ્લો ચણીને પુરી મુક્યો છે, દરવાજો
ન ઉઘેડાય; કીલ્લે ચઢી ધાસ નાંખે છે દાસો. કીલ્લે રહી જળ પાય. ॥૩૩॥
એવો મદ ભર્યો મસ્તાનો, તેને વશ કરી આવો; તો તે હાથીને આગદા,
બે વસ્તુ લેઈ જવો. ॥૩૪॥ ભીમ કહે બતાવો મુજને, કુંચી લીધી ત-
વ રાય; હાથીના કીલ્લાનું તાણ ઉઘેડ્યું, હાથી ચેત્યો તવ ત્યાંય. ॥૩૫॥ ભી
મશેને દરવાજો ઉઘેડ્યો, તેવોજ હાથી ધરીયો; દરવાજાની બહાર નિક-
ળીયો, ભીમ તેમ આઘો ખશીયો. ॥૩૬॥ આઘો ખશીને ધાયો ધરીને, બ-
યમાં જરા નવ પેઠો; ગદા સહીત બલંગ મારી, ઉપર ચઢી બેઠો. ॥૩૭॥
બોજ આવ્યો તેથી ગજ ત્રાશ્યો, ભીમ તણે ભય ધાર્યો; પ્રકોદર દડમાં
દોહાવ્યો, તવ જયમંગળ હાર્યો. ॥૩૮॥ નરમ થઈને ઊભો રહ્યો, ભીમે
ફેરવ્યો હાથ; નીચે ઉતરીને બોલાવ્યો. તવ ગજ આવ્યો સાથ. ॥ ૩૯ ॥
સભામાં આવ્યો હાથીને લાવ્યો, ખુશી થયા સહુ રાય; ધ્રુપત કહે ચર-
પણ તમને, જેમંગળને ગદાય. ॥૪૦॥ વીનોદમાં પ્રકોદર બોલ્યો, મેં ઠીક
કીધી કમાઈ; ધ્રુપત તુજને સોધ્યો ન મળે, મુજ સરખો જમાઈ. ॥૪૧॥
ધ્રુપત કહે ક્ષમા રાખો, બોલો નહી ખીજી ત્રીજી; તમ તણાં પ્રાક્રમ
જોઈને, આનંદ પામી રીજી. ॥૪૨॥ પછી સરપાવ આપ્યો સરવેને, જે-
વો રાજ તેવો દીધો; એકલા પ્રભુને કાંઈ ન આપ્યો, તવ ભીમે ક્રોધ કી-
ધો. ॥૪૩॥ ધ્રુપત કહે ક્રોધ ન કરશો, કળ્ય છે લક્ષ્મી પતી; તે લક્ષ્મી

શું એમને આપું, ખીજું દેવા ભેગ નથી. ॥૪૪॥ એટલે હરજી આનંદ પામ્યા, પોતે દીનાનાથ; સાખાશ તારી જ્ઞાન દ્રષ્ટી, કહી શીશ મુકયો હાથ. ॥૪૫॥ પછી સરવે વીદાય માગી, રાય વઘો વચન; ચાર દહાડા લગી પાન્ડવોને, રાખશું અમ ભોવન. ॥૪૬॥ એમ કહીને વીદાય આપી, સરવેને થઈ ખુશી; તવ પોત પોતાને પંથે ચાલ્યા, રાજ રહીયત રૂશી. ॥૪૭॥ છપન કોટી જાદવ બળદેવ, સાથે શ્રી મોરારી; સત્ય પુરૂષો પણ ઘેર ચાલ્યા, પાન્ડવના હેત ધારી. ॥૪૮॥ તે સત્યવાદી નેળમાં થઈને, ગયા હસ્તીનાપુર; દુષ્ટોને જૈ કહ્યું ચોકીદારોએ, ગયા ભીખુ વિદુર. ॥૪૯॥ એટલે દુરીયોધન થયો રાજ, હવે તો ભાયગ ભળશે; જેનો ભય હતો તે ગયા, હવે તો કન્યા મેળશે. ॥૫૦॥ એમ કરીને એ રહ્યા છે, પાપીઓ આશા ભેર; પાન્ડવ કુન્તા ચાર દહાડા, રહ્યા ધ્રુપતને ઘેર. ॥૫૧॥ તે પછી પોતે વીદાય માગી, અમને દો આશ્રાય; ધરગામ ઘણા દનથી સુનું, માટે કરો વીદાય. ॥૫૨॥ તવ ધ્રુપતે આશ્રા આપી, પધારો કુન્તીના તન, તવ પોતાનું શેન્ય લેઈને, નીકળીયા રાજન. ॥૫૩॥ વળણા પાન્ડવ પાંચે નીકળ્યા, વાજતે ગાજતે જય; ધનનારથને ધ્રુપતી, વળી સંગ સંન્યાય.

કડવું ૧૩૮ રાગ સૈયા છાયાનો.

વૈશમપાયે એણીપેરે બોલ્યા, સુણ જનમેજેરાય; વીસ્તારી તુજને સંભળાવું, આઘ પર્વ મહિમાય. ॥૧॥ સહુ સાથે લેઈ નિકળ્યા બળીયા, સગુ વળાવવા જય; ભાગોળ સુધી સરવે આવ્યો, આવ્યો ધ્રુપતરાય. ॥૨॥ એવામાં પેલા પ્રજાપતને, ચણાંની જરૂર પડી; ભીમની ખાધેલી ખાણ હતી, ઉઘેડી તેજ ઘડી. ॥૩॥ જોતામાં એનો જીવ ગભરાયો, હથળ થયો છેક; સાફ વાશીદુ વાળી મુકેલું, ન મળે દાણો એક. ॥૪॥ જાળણ્યું કે આ કામ ભીમનું, ભાગોળે દોડતો આવ્યો; એ ભીમ ભાઈ કરી ખાણ ખાલી, વાંકો દહાડો તું લાવ્યો. ॥૫॥ એટલે બોલ્યા ધરમરાજ, આશું કરમ ભીમ કરીયુ મરીબને મરદન ધાલીને, પેટ પોતાનું ભરીયું. ॥૬॥ નાણાં આપો કષ્ટી કાપો, તવ ભીમ બોલ્યો ત્યાંય; હીસાખ પ્રમાણે ગણીને નાણાં, દેજે ધ્રુપતરાય. ॥૭॥ આધર્મ કહે ધ્રુપતને શું છે, ભુંડા માંડી ભવાઈ; ભીમ કહે જમાતનું દેવું, દેશે તે શી નવાઈ. ॥૮॥ એમના ગામમાં રહીને ખાધુ છે, તે ખાધા ખરચ દેશે; ધ્રુપતિ આપણે ઘેર ખાશે, તેનું ખરચ કાણ લેશે. ॥૯॥ ધ્રુપત કહે ક્ષમા રાખો, માં બોલો માહું વચન; અમે અમારે પ્રજાપતનું, પુંછું મનાવીશું મન. ॥૧૦॥ એમ કહીને વીદાય કીધા, તવ પંથે પગાય; એક રથમાં કુન્તા ધ્રુપતિ, ત્રીજા ધરમરાય. ॥૧૧॥ આનંદ કરતા

મારગ આદ્યા, બેઠો હાથી પર ભેમ; દ્વાદશ ગાઉ ને જો આવ્યા, ભીમને
 આવ્યો બહેમ. ॥૧૨૥॥ સકળ સેન્યને રાકી રાખી, કહ્યું આયુધ સહુ જાલો;
 જે રીત ગોઠવણ કરે તે, રીતે નળમાં ચાલો. ॥૧૩૥॥ કુન્તાજી કહે મીથ્યા
 વેમીલો, ભય ભાળેછે અતી; ભીમ કહે મા તમારી પેઠે, જત્રા કરાવવિ
 નથી. ॥૧૪૥॥ ધર્મે કહ્યું કરે તે કરવાદો, વીચાર સારો કરે; જે જન જ-
 ગે તે જન જીવે, ઉઘે તે જન મરે. ॥૧૫૥॥ એવે ભીમે પોતાનો હાથી,
 સહુથી આગળ નાંખ્યો, તે પુઠે એક ક્ષોણી સેન્યા, તે પુઠે જોશી રા-
 ખ્યો. ॥૧૬૥॥ તે પુઠે ધર્મ ધ્રુપતી, કુન્તાનો રથ એક; તેની પુઠે રથ નિકુ
 જનો, એમ કર્યો વીવેક ॥૧૭૥॥ તેની પુઠે બીજી એક ક્ષોણી, તે પુઠે અર-
 જુન ભુપ; એવી કીધી ગોઠવણી તે; દીસે સોભા અનુપ. ॥૧૮૥॥ પછી પો
 તે ગદા લેઈને, જ્યમંગળ પર બેઠો; કહ્યું સહુ મુજ પુઠે આવો, કહિ ને-
 જ વીશે પેઠો. ॥૧૯૥॥ પુઠળ પોતાનું સેન્ય આવ્યું, નેળમાં પેઠા સાર;
 અરજુન સહીત પેશી ચુક્યા, તવ ગયા સમાચાર. ॥૨૦૥॥ દુરીયોધનના
 દાસ મુકેલા. તે બેઉ તરફ ગયા; કરણને ને કૌરવને જૈ, સર્વ સમાચાર
 કહ્યા. ॥૨૧૥॥ તવ સહુ નીકળ્યા કેતરમાંથી, માઠા કરી મનસુખા; ઉત્તર
 દક્ષીણ બેઉ મોઢે, પંથ ઘેરીને ઉભા. ॥૨૨૥॥ ઉત્તર દીશાએ સો બંધુ,
 પાંચ ક્ષોણી સેન્યાય; જેદ્રથ ભગદત ભુરીશેવા. શકુની સુસુરમાય.
 ॥૨૩૥॥ દક્ષીણ દીશા સુર્યનો નંદન, છ ક્ષોણી છે સાથ; ડંકા દેતા
 મોઢાં ઘેર્યા, આયુધ સહુને હાથ. ॥૨૪૥॥ સુરતણા વાજાં વગાડ્યાં, સાં-
 ભળ્યાં ભીમે કાન; એટલે પોતે બંધ કરાવ્યાં, પોતાના નીશાન. ॥૨૫૥॥
 પછી અરજુનજીને કાહાવ્યું, શેવક સાથે એમ; તમારા ભણી કાણુ આ-
 વ્યુંછે, ઘેરો ઘાદ્યોછે કેમ. ॥૨૬૥॥ તે સંદેસો મોકલો બહેલા, કહિ ગજથી
 ઉતરીયો; ગદા લેઈને આગલે મોડે, ક્રોધ ભર્યો પરવરીયો. ॥૨૭૥॥
 જઈ જોયું તો કૌરવ દીઠા, સેન્યાને કારભારી; અરજુનજીને કાહાવી મોક-
 લ્યો, સમાચાર વિસ્તારી. ॥૨૮૥॥ અરજુનને સંદેશો પોહોઁચ્યો. અરજુનને
 કાહાવ્યું એમ; મુજ ભણી કરણ સેન્ય સાથે, કહો કરીશું કેમ. ॥૨૯૥॥
 વળતું કાહાવ્યું પ્રકોદરે, જે હોય મારો વિર; તોતો પાછી પાહાની ન
 કરતો, રોળ વાળો રણધીર. ॥૩૦૥॥ તવ અરજુનને સામું કાહાવ્યું, હાડતો
 ડબકો દેજો; આણી પાની ચીંતા ન કરશો, તમારૂં સાચવી લેજો. ॥૩૧૥॥
 ભીમે કહાવ્યું મારી ચીંતા ન કરતો, કૌરવનું મ્હેત આવ્યું; તે પછી શે
 દેવ નીકુળજીને, પ્રકોદરે એમ કાહાવ્યું. ॥૩૨૥॥ તમારા બેની વચમાં
 સોંપ્યાં છે, કુન્તા ધર્મ ધ્રુપતી; તેમાંથી કાઢને હરકત થઈતો, તમે જીવવા
 ના નથી. ॥૩૩૥॥ રક્ષણ કરજો આલ્યો મરજો, પણ વાંઠા ન થાય વાળ;

કન્યાનું કોઈ હર્ષ ન કરે, રાખજો બહુ સંભાળ. ॥૩૪॥ શેદેવ નીકુળે એ
 વું કાઢાવું, ચીંતા ન ધરશે કાંય; દેહમાંથી પ્રાણ ગયા પછી, થનારું હો
 ય તે થાય. ॥૩૫॥ એવા સૈના સમાચાર સુણી, ક્રીધો લડત મનસુબો; ક-
 મ્મર બાધી ગદા ગ્રહીને, દુષ્ટ સામો જઈ ઉભો. ॥૩૬॥ કરણ સામું મો-
 હું કરીને, ઉભો ઇંદ્રનો તન; મરીયાદમાં બેઠે રહ્યા છે; કોઈ ન બોલે
 વચન. ॥૩૭॥ શેદેવ નીકુળ બે બંધુને, રક્ષણના મનસુબા; ધનુશ ચઢા
 વી બાણ લેઈ ન, આગળ પાછળ ઉભો. ॥૩૮॥ રાતો તાતો થઈ ભામ
 ઉભો છે, કૌરવને કહ્યું એમ; એ નીચ જતી નીચ બુદ્ધીના, મારગ ઘેર્યો
 કેમ. ॥૩૯॥ દુરીયોધન કહો બોલ્ય વાચારી, કહું તે સાંભળ કાન; પછી
 બોલજે બોલવું હોય તે, ઉતરશે અભીમાન. ॥૪૦॥ વળણ અભીમાન
 ઊતારશું, આરે કુન્તી તન; વદે વલ્લભ આતા સુણો, કેહેછે દુરિયોધન.

કડવું ૧૩૯ રાગ ઝુલણા સાખીયોનો.

તડોતડ બે જણારે, બરોબર બે જણારે. ॥ ૧ ॥ દુરીયોધન મુખ
 બોલીયો, કન્યા દેઈ પડ પાય; ભીમ કહે એ ધ્રુપતી, તેતો જણજે તા-
 રી માય. ॥ ૨ ॥ દુરીયોધન કહે ભીમડા, હાલ મળ્યા ધર શુંત્ર; ર-
 ખડતા રડવતા કુન્તા લાવી, તમે પાંચે છો મંત્રના પુત્ર. ॥ ૩ ॥
 ભીમ કહે અમેતો મંત્રના, દેવ નંદન શુભ કરણી; તુજ તાંત જનમ આં
 ધજો; તારી મા આખલાને પરણી. ૪ ॥ દુરીયોધન એમ બોલીયો,
 કેવું કપટ અમે ક્રીધું; પારશને દાહાડે લાડુ ખવરાવી, કેવું ઝેરજ તુજને
 દિધું. ૫ ॥ ભીમ કહે ઝેર દધને, ક્રીધો તેં અન્યાય; પણ પ્રભુએ
 બચાવીયો, પરણ્યો પાતાળમાં કન્યાય. ૬ ॥ જીવતો આવ્યો ભો
 મીમાં, આયુશ દન નવ ખુટયા; પારમાને દાહાડે સભા વીશે, કેવા ઝાલી
 ઝાલીને કુટયા. ૭ ॥ કચરી કચરી મારીયા, કેવું બળ મેં કીધું, આ-
 ડો રાખી તુજ કને, અડધુ રાજ્ય લખાવી લીધું. ૮ ॥ દુષ્ટ કહે રા
 જ્ય લેઈને, શા સુખ દાહાડા ભાળ્યા; વળી કૈતક ઊભુ કરી, કેવા લા-
 ખાભોવનમાં ખાળ્યા. ૯ ॥ ભીમ કહે ત્યાંથી ઉગર્યા, લાંબી આ
 યુશ દોરી; સુખ માણ્યું બહુ વનવીશે, હુંતો પરણ્યો હેડંબા ગારી;
 ૧૦ ॥ દુરીયોધન કહે રણ રહી, પંચાળમાં શીદ આવ્યા, ખાન પા
 ન વણ સુકાઈ ગયા, આવી અંમને સભામાં લજળ્યા. ૧૧ ॥ ભી
 મ કહે દુખ દાહાડો હતો, તું આવ્યો તો ચડી ઘોડે; કન્યાતો લેવાઈ ન-
 હી, કેવો પાછો વળ્યો કાળે મોહોડે. ૧૨ ॥ દુષ્ટ કહે ભીખારવા, મો-
 હો માંથે વધ્યા કેશ; સ્વયંવરમાં આવીયા, તમે લાઘો કાપડી વેશ. ૧૩ ॥
 ૧૪ ॥ ભીમ કહે થયા કાપડી, હતા દાહાડા દોહલા; વીવાવણ પોઠી

કરી,તેતો ચોળ્યા શરીરે કોહલા. તડો. ॥૧૩॥ ઝાઝુ અમે જોતા નથી.
કરમહીણુનું ઓહું; શ્રીફળ મોહોર દીધાવીના,તેતો હાથમાં ઝાલ્યું તુ ઢા
હું. તડો. ॥૧૪॥ વળી સભામાં સહુ રાયને. બોલ કહ્યા બહુ ખાટા; પર-
ણ્યા પેહેલી પેરામણી માગી,કેવા બાંધ્યા કપાળે પાટા. તડો. ॥૧૫॥ શ
કુની વાણી બોલીયો, સુણ દુરીયોધન રાય; મેહેણું દોહુ તું જથી દે છે,
મહાર પેટ પાસુ બળી જાય. તડો. ॥૧૬॥ દુરીયોધન કહે ભીમડા,સમજ
ને દે નારી; ભીમ કહે વરચું હોયતો, તને વરશે તારી ગાન્ધારી. તડો.
॥૧૭॥ વળણ ॥ ગાન્ધારી વરે તું તણી, સાંભળ અંધના તન; વદે
વક્ત્રલ વળી બોલીયો, રાજ દુરીયોધન.

કડવું ૧૪૦ રાગ મનહર છંદ દુરીયોધન કેહેછે.

કહત દુરીયોધન,સુન સુન મંત્ર તન, અબ મેરો મન સબ,કોધનપે
આચોહે;મેરી મન ગમતીસેં, બેઠે હો લગન કર, પન પ્યારી પીછી લેને
કુંદબ ચડાયોહે;પ્રથમસેં પાઉં પર,ઓરતકું આગે ધર,નૈતો માર માર-
નાએ,બીચાર જમાયો હે;હાવ લસ્કર મેરો પ્રાન નીકારેગો તેરો,છુંદ
છુંદ છોડાનેકો, હીંમત ધરાયોહે. ॥ ॥ છલંગી છંદ ભીમ કહે છે. ॥

ખેલતેમેં ધરા ધુજે,દેખતેમેં કેં ન સુજે,સુજેગો માનમેં મારમારમા-
રેગો;નાળ ગોળે બાણ છુટે, ગામ તેરો જકે લુ ટે,રૂઠેગી રાનીચોતો,દાવો
દેક છુટેગો;મેરા નીકુલજકું હક્કારે,તું ડરજાય ઉસકે હક્કારે,તોરે નગારે
સબ ફીટફાટ ફીટ ફીટ ભીમશેન ફારેગો;કહત હુ બેરબેર,આચોહુ અજીત
સેર, ઘેર લેગો કરી રીસ, સો બંધુકા સીસ મેતો, એઘ ગદાસેં તોરેગો.
રાગ સાખીની ચાલ.

વૈશમપાયે એણીપેરે બોલ્યા,સુણ જનમેજે રાય;વિસ્તારી તુંજને
સંભળાવું, અવપરવ મહીમાય. ॥૧॥ દુરીયોધન કહે બોલ એના, કરેછે
કાળો કેહેર; શું જુઓછો જોદ્ધા મારા,મારો ભીમને ઠેર. ॥૨॥ તવ સહુ
યોધે આયુધ, લીધાં મેઘનાડે ગડગડીયા;રાતા તાતા કૌરવ થાતા,માર-
વા તુટી પડીયા. ॥૩॥ ત્રકોદર પર વ્રષ્ટી કીધી,મન મુકી દે માર;ગુપતિ
ગડી ગદાયો મારે,તરકસતીર તરવાર. ॥૪॥ આયુધ ઉછાળે અતી ઘણું
ને,જણાવે ઝાઝુ જોર; વરસાવ્યો વરસાદ બાણ તણો ત્યાં, થયું અંધાર
ઘોર. ॥૫॥ ધશીને ધાતા બહુ મદ માતા, ભીમનો મુમત મુકાવે; આડો
અવળો ભીમ ખશીને, આવતાં આયુધ મુકાવે. ॥૬॥ એવામાંતો જોર
કરીને,જેદ્રથે બાણ લીધું;ભીમનો નજર મુકાવીને, રૂઢેમાં ભોંકી દીધું.
॥ ૭ ॥ તવ ભીમનો પ્રાણ ઉંચો ચડીયો, પડીયો ઢળીને ધરણ; દુરી-

યોધન કહે ધન્ય બનેવી, હરખ્યું અંતસકરણ. ૥૮૥ શુ. જુઓછો શકુની
મામા, ખડગ લેને જવો; લીમં તણા ભય નથી હવે, ભાણજ વહુ લે
આવો. ૥૯૥ તવ તરવાર લે આલ્યો શકુની, નેજ વીરો પરવરીયો; હાથી
મુઠીને આગળ ગયો, શેન્યામા કેહેર આદરીયો. ૥૧૦૥ સેન્યાના ચોધે
બુમો પાડી, શેદેવ આંચો શકુની; અમારા સહુનો ક્ષય કરેછે, માહા
ખુનીનો ખુનિ. ૥૧૧૥ શેદેવે જાણ્યું કન્યા હરશે, ધનુશપર બાણ લીધું;
પવનાસ્તરનો મંત્ર ભણીને, મામાને ભોંકી દિધું, ૥૧૨૥ છાતિ છેદાણી
રૂદે ભેદાણી, પ્રાણજ ઉંચો ચડીયો; વાયુ મંત્રથી ઉછાળ્યો તે, નેજની બા
રણે પડીયો. ૥૧૩૥ એક ધડીયે ઉભો થયો, ગયો રાયનિ કને, શકુની ક
હ કન્યા લેતા, શેદેવે કુટયો મને. ૥૧૪૥ એવામાં પ્રકોદર ઉડ્યો મુરછા વ
ળી સાર; પોતાનિ શેન્યમાં ભગરાણ દિડું, કોપ્યો અપરમપાર. ૥૧૫૥ એ
મ વીચાર્યું એવું ધાર્યું, મરવું છે એક વાર, કટી કશીને દંત ડશીને,
થયો પ્રકોદર ત્યાર. ૥૧૬૥ વળણ ॥ ત્યાર થયો સુત વાયુનો, લાયન રા
તાં ચોળ; વલ્લભ વદે ગદા ગ્રહી, વાળવો ધારયો રોળ.

કડવું ૧૪૧ રાગ રાજન રાચેજનો.

વૈશમપાયે એણીપેરે બોલ્યા, સુણ જનમેજે રાય; રાજન રમેજ, વી
સ્તારિ તુજને સંભળાવું, યુદ્ધ તણો મહીમાય. રાજ ૦ ૥૧૥ લીમ કળક-
ળીયો બીહામણો બળીયો, મેવનાદે ગડગડીયો, રા. ગદા ગ્રહીને નેત્ર
મીચીને, કૌરવ દળમાં પડીયો. રાજ ૦ ૥૨૥ ગદાને ઝપાટે સુર સપાટે, વા
ળે કચ્ચર ઘાણ. રાજ ૦ દીંચણ કોહોણી પ્રહાર પાટુનો, કરીને લેછે પ્રા-
ણ. રાજ ૦ ૥૩૥ ઘોડા ગખડાવે ઉંટ અટવાવે, પ્રકોદર વાયુ તન; રાજ.
રથ વાંકા વાળે હાથી ઉછાળે, પુંછ ગ્રહીને ગગન. રાજ ૦ ૥ ૪ ॥ એવા
ઉછાળ્યા ઠેધડૂલંક પડીયા, એમજ કીધો કેહેર; રાજ ૦ એક ધડી અ-
તી જુલમ કીધો, માર્યા છ હજાર ઠેર. રા ૦ ૥ ૫ ॥ તવ ત્રાશ્યા સહુ જોધ
સેન્યાના, માર પડ્યા માહા માઠા; રા ૦ લડવું ને વઢવું સરવે ભુલ્યા, જીવ
લેધ લેધને નાઠા. રા ૦ ૥ ૬ ॥ રહ્યા સો ભાઈને પાંચ કારભારી, જાણ્યું કે
જશે પ્રાણ; રા ૦ નાસોરે મામા થાશા ન સામા. વળશે કચ્ચર ઘાણ. રા ૦
૥ ૭ ॥ એવો એમનો વાંકો દાહડો, મુમત ભરેલા માઠા; રા ૦ આશપાશનો
કાંઈ રસ્તો ન સુજ્યો, સરવે નેજમાં નાઠા. રા ૦ ૥ ૮ ॥ લીમે જાણ્યું કે ભલુ
થયું, કર્યો મુખે પોકાર; રા ૦ શેદેવ શત્રુ નેજમાં આંચા છે, આયુધ
રાખજે ત્યાર. રા ૦ ૥ ૯ ॥ તવ શેદેવે બાણ ચઢાવ્યું, મારવા કીધી પેર;
રા ૦ દુરીયોધન કહે કેમ કરીશું, બે બાજુ મરવાનું ઠેર; રા ૦ ૥ ૧૦ ॥

એવામાં પ્રકોદર આઁયો, નેળમાં સહુને ઝડયા; રાં એક એક પર નાં
ખીને કર્યો ઢગલો, બે પગ વચ્ચે ઘાડ્યા. રા. ૧૧૧૥ ધરણુ ઢાળીને દેર
ડાં મંગાવ્યાં, બાંધ્યા સરવના પાય; રાં પછી સરવનાં વસો કાઢ્યાં, મા
યે જણ્યા જેવા થાય. રાં ૧૧૨૥ ઉંઘે મુસ્તકે ઉચક્યા ભીમે, લેધ ગ-
યો નેળ ખહાર; રાં નેળને મોઢે પ્રક્ષ આંમલીનું, તેણુ ટાંગ્યાં તેણીવા
ર. રાં ૧૧૩૥ પછી પેતાનો હાથી ને સેન્યા, ૮ કળીયા નેળ બાહાર;
રાં એવે ધરમનો રથ ખહાર આઁયો, કર્યો કૌરવે પોકાર. રાં ૧૧૪૥
ઓરે ધરમરાય અમને છોડાવો, તે સુણ્યું ધરમે કાન; રાં હોજલમાં
થી ડોકુ કરી જોયું, સતી તણે સંતાન. રાં ૧૧૫૥ નગન નીરખ્યા ને
નીચું ઘાડ્યું, બોલ્યા ભીમ પ્રત્યે એમ; રાં ઓ કુ મતીના અવળી
મતીના, આ અનરથ કીધો કેમ. રાં ૧૧૬ ॥ મુકી ગરવને છોડ સ-
રવને, પુરણુ મગટે છે શોક; રાં દિનમણીને એખ બતાવી, લાજે પી
તરે લોક રાં ૧૧૭ ॥ એમ બેઠે ભાઈ વાતો કરે છે, એવે પાછળ શું
થાય; રાં અરજુને નીકળવા રથ હંકાર્યો, બોલીયો કરણુ રાય. રાં
૧૧૮ ॥ ઉભો રહે સતી સુત યુધ માગુ છુ, કર્યો અરજુને ઉચ્ચાર, રાં
વડી વારના શીદ ઉભા રહ્યાતા, ચાલો થાવો તૈયાર. ॥ ૨૦ ॥ વળણુ.
અરજુને રથ રાખીયો, હાથ ગ્રહ્યાં અથીઆર; વક્ષલ વઢે બેઠો જણે,
કીધા ધનુશ ટંકાર.

કડવું ૧૪૨ રાગ કલ્યાણની છાયાનો દોહરો.

વૈશમપાયે એણીપેરે બોલ્યા, સુણુ જનમેજે રાયરે. વિસ્તારી તુજને
સંભળાવું, યુદ્ધ તણો મહીમાયરે. ॥ ૧ ॥ કરણે પેહેલો હાથ ઉપાડયો,
બાણ ફેંક્યું ખરે રંગરે; તેણું અરજુને સામુ મારીને, કીધું કરણનું ભંગ
રે. ॥ ૨ ॥ તવ કરણે નાગપાસ માર્યું, નાગ ત્યાં બાંધવા જાયરે; અરજુ
ને મરડાસ્તર માર્યું તે, નાગને વીણી ખાયરે, ॥ ૩ ॥ તવ કરણે પત્રા-
સ્તર માર્યું કે, ચાલ્યું પરવતનું પુરરે; અરજુનજીએ વજ્રાસ્તર મારીને,
પર્વત કર્યો ચકચુરરે. ॥ ૪ ॥ તવ કરણે અગ્રાસ્તર ફેંક્યું; અગ્રી બાળવા
જાયરે; અરજુનજીએ મેઘાસ્તર માર્યું તેણે અગ્રી બધો હોલવાયરે. ॥ ૫ ॥
પછી કરણે બાણ એક માર્યું, છેક નીશાની આપીરે; અરજુનજીના
રથ તણિ ધજા, ઝડપ નાંખી કાપીરે. ॥ ૬ ॥ તવ અરજુને ઠાળીજવર
માર્યું, પુરણુ જણાવી રીસરે; કરણુ રાજના સારથી કેરું, છેદી નાંખ્યું
શીશરે ॥ ૭ ॥ પછી સામા સામી બહુ ચઢ્યા કેપે, વરસાવે બાણ અ-
પારરે; અગણીતાં છુટે અનંત ઉઠે, થઈ ગયો અધકારરે. ॥ ૮ ॥ કરણુ

દાન એક બાણ મારેને, સાત સહસ્ર બાણ જયરે; અરજીનું પણ એક
બાણ જતાં, કરણ જેટલાં થાયરે. ॥૮૯॥ પણ કરણ પુઠે છ ક્ષોણી સેન્યા,
તેનાં આવે અથીઆરે; એકલો અરજીન કમ કરી પોહોચે, પડવા માં-
ડયો એને મારે. ॥૯૦॥ એવામાં નેળને સાંમે મોંઢે, ધરમ ભીમ જક
કરે; યુધીષ્ઠર કહે છોડ સરવને, મુજ કુળ લાજી મરે. ॥૯૧॥ ભીમ ક
હે લંપટ છો લટકતા, શીક્ષા લાયક પરમાણુરે; ધર્મ કહે મુજ જીભ દંતમાં
લેધ, કાઢીશ માહારો પ્રાણુરે. ॥૯૨॥ ભીમ કહે તમે બેઠા છોડાવવા, પ-
ણ પણે ઘેરાયો બ્રાતરે, અરજીનની પખે જઈને આવું, તે પછી છોડવા
ની વાતરે. ॥૯૩॥ એમ કહીને નેળપર ચડીયો, સુરેપુરો નર કાહાવ્યો-
રે; મદા લેઈને અવળો ફરીને એ, કર્ણની સેન્યમાં આવ્યોરે. ॥૯૪॥
નીચું ઘાલીને ઝુડવા લાગ્યો, બાવડું બન્યું શેન્ય લોકરે; એરે કરણ રાય
ઘાણવાળી નાંખ્યો, પાડી પોકાપોકરે. ॥૯૫॥ તવ કરણે જાણ્યું ઢહેર કી
ધો ભીમે, કાહાડુ એનો પ્રાણુરે; એમ જાણી મારવાને પુઠ ફેરવી, અર-
જીને લીધું બાણુરે. ॥ ૯૬ ॥ એમ જાણ્યું ઢ મારા ભાઈને મારશે, તેથી
નાગનો મંત્ર સાધ્યોરે; ભીમને મારતાં પેહેલો કરણને ત્યાં, અવળે હાથે
બાંધ્યોરે. ॥૯૭॥ કર્ણ બંધાયો કે શેન્ય ગભરાયુ તે, નાશી ગયું ચોપાસરે;
ભીમે બાંધેલા કરણને ઝાલીને, કીધો માર મારી ત્રાસરે. ॥૯૮॥ અરજી-
નને કહ્યું નેળ બાહાર નીકળો, તવ રથ ચાલતો કીધોરે. ॥ ૯૯ ॥ અડ-
ધી નેળમાં જઈ ભીમે રાખ્યો, ઢોંચણ દેઢાળ્યો ધરણુરે; પછી પેહેરે-
લાં વસ્ત્ર કાઢી લીધાં, કર્ણ કહે ભલુ મરણુરે. ॥ ૧૦૦ ॥ લાજ લીધા વણ
મારી નાંખ મુજને, એરે ભીમશેન ભાઈરે; ભીમ કહે સાંને કીધા તુજ
જેવા, તો તાહરે શી નવાઈરે. ॥૧૦૧॥ એમ કહી નજ લાગ્યો નેળ બા-
રણુ, ધરમે જોયો તતકાળરે; ભીમને કહ્યું આતે શું શીખ્યો, એરે કર-
મ ચંન્દાળરે. ॥૧૦૨॥ બળ્યો તારો ધારો છોડનેઆ ભારો, નહી તો જી-
લમ મેં ધાર્યોરે; એટલે ભીમે નજ કોરવનો, ભારો ભોમી ઉતાર્યોરે. ॥૧૦૩॥
અરણુ છોડતાં કહ્યું છાનું માનું; કરીશ કાળો કેહેરે, જે લુધડાં લેવા ઉભા
રહેશેતો, હું મારી નાંખીશ ઠેરરે. ॥૧૦૪॥ એમ કહી છોડ્યા કરણ સ-
હીતને, ભીમના ભય માહા માઠરે; જેવા જનેતાયે જણ્યાતા તેવા, વસ્ત્ર
વીના સહુ નાઠરે. ॥૧૦૫॥ ધર્મ કહે અહ્યા વસ્ત્ર લેઈ જવો, પણ ભીમનો
ભય હોયરે, જવ જશે તેથી લાજ છોને જતી, નાશી ગયા સહુ કોયરે
॥ ૧૦૬ ॥ વળણ નજ સ્વરૂપ નાશી ગયા, ઉમારગ એ જય; બ્યાસ વ-
જીભ વાણી વહે, ભલી થઈ શીક્ષાય.

કડવું ૧૪૩ રાગ સૈયયાની ચાલ.

વૈશમપાયે ઔણીપેર; બોલ્યા, સુણ જનમેજે રાય; વીસ્તારી તુજને
 સંભળાવું, આઘપરવ મહીમાય. ॥૧॥ કાળે મોઢે કૌરવ નાડા, ઉમારમે
 એ પળાય; વાજતે ગાજતે સુત સતીના, ધીરે ધીરે જાય. ॥૨॥ મારમ
 ખતા રાત્રી પડીકે, નાહાનું આવ્યું એક ગામ; તે ઠેકાણે એક રૂજની, પા
 નડવે કર્યા વીસરામ. ॥૩॥ નાઠેલા જે કૌરવ લોકો. કાઠ સ્થળે નવ રહ્યા,
 દોઢ પોહોર રાત્રી જતામાં, હસ્તીનાપુર ગયા. ॥૪॥ દરવાજા બાહાર
 જઈ જઈને ઉભા, ટોળે વળીને વીચારે; નજ સ્વરૂપે નય વીશે, જલું કેવે
 પરકારે. ॥૫॥ દરવાજા જાણે રહીયત જાણે, પાકી ફળેતી થાય; મામાયે
 કહ્યું એકે એકે, પેસો ગામની માંય. ॥૬॥ એટલે પેહેલો જેદ્રથ ગયો,
 તે પછી શું સરમાય; તે પછી ભગદત ભુરિશ્યેવા, પછી મામા પળાય.
 ॥૭॥ દરવાજાના દરવાજા લોકો, તેમને આવ્યો વીચાર; નાગા નાગા કો
 ણુ ગામમા પેસે, આ કૌતક અપાર. ॥૮॥ એવામાં તો શકુની મામા, ગુ-
 પ્તપણેથી ચાલ્યા; એટલે ઉઠ્યા દરવાજા લોકો, ઝડપ જૈને ઝાલ્યા. ॥૯॥
 મોઢે પોકારે બહુ માર મારે, પડ્યું મામા પર રોણું; મામો કહે એકલીને
 ન મારો, આ રહ્યું બધું બહાર ટોળું. ॥૧૦॥ તવ દાસોએ બુમ પાડી,
 બોલાવ્યા બેધ અપાર; જઈને ઝાલ્યું આખું ટોળું, દેવા માંડ્યો માર.
 ॥૧૧॥ દુરીયોધન કહે શીદ મારોછો, હું તમારો છત્રપતિ; તો પણ ચોર
 જાણી માર મારે, બાકી મુકતા નથી. ॥૧૨॥ એક શેવકે મશાલ કીધી, મોઢાં
 જોયાં જે વારે; શેવક લાજ્યા કૌરવ લાજ્યા, અન્યો અન્ય તે વારે. ॥૧૩॥
 દાસોએ પુછ્યું આ શું મહારાજા, દુષ્ટો કહે લીમે લુટ્યા; કુટાયામાં બાકી
 હતા તે, તમોએ અહીંયાં કુટ્યા. ॥૧૪॥ શેવકે કહે ક્ષમા કરજે, કહીને વ
 સ્ત્રો દીધાં; અંધ તણા સરવે સુતોયે, એક એક પેહેરી લીધાં. ॥૧૫॥
 પછી છાનામાના નય્રમાં ચાલ્યા. પોત પોતાને ઘેર; ધરની ધરણીયો પુછ-
 વા લાગી. મછવેદની જે પેર. ॥૧૬॥ ભાણુમતીયે છત્રપતિને, કહ્યું પી-
 ઉછ આવો; મુજને અતી આનંદ થાશે, શોકલડી બતાવો. ॥૧૭॥ દુ-
 રીયોધન કહે ચોરે તારણી, તુજ પર લીલું કેમ; ભાણુમતી કહે લાવવી
 તી પણ, ભલે મળી ગયો ભેમ. ॥૧૮॥ એમ કહીને તે ત્યાં રહ્યા છે, એવા
 માં વાહાણુ વાહાય; પાનડવે વીસરામ કર્યો તો, ત્યાંથી ઇંદ્રપસ્ત જાય. ॥૧૯॥
 પોતાનું ધર રાજ્ય સંભાળ્યું, વરતાવી ધર્મની આણુ; સુખ રૂપે ખાઈ પી
 ને રહેછે, સતીના સુત સુજાણુ. ॥૨૦॥ વળણુ ॥ રાજપાટ લે પાનડવ રહ્યા,
 સુણો સહુ કરજોડ; મછવેદ કથા પુરણુ હવી, બોલો જો શ્રી રણછોડ. ॥

કડવું ૧૪૪ રાગ સવૈયાની ચાલ.

વેસમધાયે એણી પેર બોલ્યા, સુણ જનમેજે રાય; વિસ્તારી તુજને
 સંભળાણું, આધ પર્વ મહિમાય, ॥૧૧॥ પાંચ પાંડવનિ એક પ્રેમદા, અણુઘટ
 તું ધણું લાગે; એક કરાવે ચરણ ચંપી, તો ખીજે જળમાગ. ॥૨૧॥ નાહા
 ના મોટાની ગઈ મરીયાદા, કુન્તાજી સોસાય; એવામાં વેદમ વ્યાસજી આ
 વ્યા, વૃદ્ધ ડોશી પડ્યાં પાય. ॥૩૧॥ ઓ માહારાજ પાંચ પુત્રોને, પરણા-
 વી પ્રેમદા એક; તેથી મારી માઝા દુટી, નથી રહેતો વીવેક. ॥૪૧॥ તેનો
 કાંઈક કરો ખુલાસો, તવ પાંચેને બોલાવ્યા; કુન્તા વ્યાસજી બેઠાં છે
 ત્યાં, પાંચે પાંડવ આવ્યા. ॥૫૧॥ વ્યાસજી કહે ઓરે પાંડવો, વચન
 મુજને આલો; એક રિતી તમને બતાવું, તે રીતે સહુ ચાલો. ॥૬૧॥ તવ
 પાંડવે વચન દીધાં, વ્યાસજી વધ્યા વચન; જુઓને એક વર કેરા, ત્રણ
 સેને સાઠ દન. ॥૭૧॥ પાંચને ભાગે બહોતેર બોહોતર, દીવસનો થાય વારો;
 જેનો વારો તેની નારી, ધ્રુપતીને ધારો. ॥૮૧॥ ખીજ કોઈનો હક ન ચાલે,
 ના કરે ખીજનું કામ; જ્યાં હોય વારો ધ્રુપતીનો, ન જાય કોઈ તે કામ. ॥૯૧॥
 તે ઘરમાં કોઈ ભુલે ચુકે, ચણ મુકે જે તન; હડી વરસ લગી જોગી વેશે, વા-
 શો વસે જઈ વન. ॥૧૦૧॥ તવ પાંડવે કબુલ કીધું, માહારાજ પાળવો
 ધારો; વ્યાસજી કહે ધરમને ત્યાં, પ્રથમ પેહેલો વારો. ॥૧૧૧॥ એમ કહી
 અંતરધ્યાન થયા, પોતે વેદમ વ્યાસ; ધ્રુપતિ રાહ ધર્મને ધામે, ટળી
 ગયો વીનાસ. ॥૧૨॥ એવે થોડા દીવસ વીત્યા, દ્વારીકાંથી પ્રભુ આ
 વ્યા; ગરૂડે બેસાડી પોતાની ત્યાં, સઉ પ્રેમદાને લાવ્યા. ॥૧૩॥ કુન્તા
 પાંડવ આનંદ ણામ્યા, તવ બોલ્યા પ્રભુ મુખ; ઓ માતાજી ખાવા
 કરાવો, લાગી છે મુજને ભુખ. ॥૧૪॥ કુન્તાયે રસોઈ કરવા માંડી,
 પુરણ ઉલટ વ્યાપી, પ્રથમ પ્રભુને આરોગવાને, ચાકુને શેરડો આપી.
 ॥૧૫॥ પ્રભુ શેરડી છોલવા લાગ્યા, છોલતાં ચાકુ વાગ્યું; આંગળી-
 માંથી રૂધિર વહ્યું, સહુને માઠું લાગ્યું. ॥૧૬॥ અરેરે કરવા લાગી સૌ
 નારી, ધ્રુપતીયે ભાવ કીધો; અમુદય પેહેરેલું ચીર ફાડી, પાટો બાંધી
 દીધો. ॥૧૭॥ ભગવાન કહે ભગની મારિ, નકામુ ફાડ્યું ચીર; ધ્રુપ-
 તિ કહે ચીર તમોથી, વધારે નથી વિર. ॥૧૮॥ પાડ પ્રભુએ મ-
 નમાં માન્યો, ત્યાર થયું ભોજન; સરવેને સાથે લેધને જમ્યા, પોતે
 ભુખજીવન. ॥૧૯॥ મુખવાસ ખાઈ લીમને કહ્યું, ચાલો તતપર

થઈએ; હુંને તમે આપણ બેડિ, એકલા બાગમાં જઈએ. ॥ ૨૦ ॥ તવ
 ભીમ ઉઠ્યો પ્રભુને તેડી, ગયા બાગમાં બેસુ; જતાં પ્રભુએ મન વીચાર્યું,
 બેહેનનું થયું દેવું. ॥ ૨૧ ॥ આંગળીએથી પાટો છોડી, ગણ્યા સુતરના
 તાર; નવસેને નવાણુ થયા, વીચાર્યું જુગદાધાર. ॥ ૨૨ ॥ આજથી માહારે
 રે એનું દેવું, ધૂપતીએ ધાર્યો વીર; એક એક તારે એક એક માહારે,
 આપણું બેહેનને ચીર. ॥ ૨૨ ॥ એવો મનમાં સંકલ્પ કીધો, પછી ગયા
 બાગ માંય; ભીમનિ જોડે એકાન્ત બેશી, વાત ઉપાડી ત્યાંય. ॥ ૨૪ ॥
 ઓ પ્રકાદર વાત કહુ તે, વીચારો અંતસકરણ; થોડે દહાડે માહાર ત
 માફ, છયેનું આગ્યું મરણ, ॥ ૨૫ ॥ ભીમ કહે કે કોણ છે શત્રુ, ખતા
 વો પેહેલેથી હણીયે; ગોવીંદ કહે ધરમાંને ધરમાં, તેને શું શત્રુ ગણીયે.
 ॥ ૨૬ ॥ વાત કોઇને કહિ નવ કેહેશો, રાખી રેહેજે શુભ મતી; આપણ
 છને લેશે ખપ્પરમાં, તમારી જે ધૂપતી. ॥ ૨૭ ॥ ભીમ કહે શો ઉપાય
 કરવો, ઓરે સુંદીર શામ; પ્રભુ કહે તમને ખતાવું, તેટલું કરજે કામ.
 ॥ ૨૮ ॥ વળણ ॥ કામ ખતાવું તેટલું, કરજે વાયુ તન; તો તો ઉગરીયે
 આપણે, બોલ્યા જુગજીવન.

કડવું ૧૪૫ રાગ ચોપાઇની ચાલ.

બોલ્યા વૈશમપાયે વચન, સુણ પરીક્ષત કેરા તન; બોલ્યા અંતરયા
 મી એમ, ભીમ સાંભળો રાખી પ્રેમ. ॥ ૧ ॥ જોઈ ધર્મને ઘેર છે વારો, બદ-
 લાઈ થશે તમારો; તે રાત્રીએ કરશે કવું, સૌને ધારણ આવે એવું. ॥ ૨ ॥
 તામશી મંત્ર ભણી ધૂપતી, સૌને ધારણ નાંખશે અતી; તમ શીશ હાથ
 માહારો આવાર, નહી આવે નીદ્રા લગાર. ॥ ૩ ॥ તમે ધરમાંથી જોઈર
 હેજે, મધ્યનો સમો સાચવી લેજે; નારિ નીકળશે ધર બાહાર, કટી કશે-
 લી તે વાર. ॥ ૪ ॥ ચોળી ચણીયાથી બાળે વેશે, બાહાર જશે છુટ કેશે;
 ધણી હડીયા દોટ ચડશે, કોટ કહિ નવ બાહાર પડશે. ॥ ૫ ॥ ગામથી એક
 ગાઉ દુર, સરોવર દુધક ભરપુર; તમે છાના પુંડળ જાળે, જઈ સરોવર-
 માં સંતાળે. ॥ ૬ ॥ તેવા તે સરોવરની કીનારે, ચીતા ખડકેલી હશે તેવા
 રે; હશે ધૂપતીના દુત ત્યાંય, બધો પુજપો ગ્રહી કરમાંય. ॥ ૭ ॥ તેવી તે
 ચીતામાં તમ નારી, બેસસે ધૂપતી સુખકારી; એના દુત ત્યાં આરતી
 કરશે, પછી અગ્નીમાંથી ઓચરશે. ॥ ૮ ॥ હારે કોઈ છે વીરનો તન,

માગે તેવું આપું વચન; તે વેળા સમો સમજ લેજે, ઉંડા જાળમાં ત-
 રતા રહેજે ॥૯૫॥ ત્યાંથી માગી લેજે કેવું, તેની સમજીત નમને દેવું; એ-
 વું કેહેજે કુંતી સંતાન, કહીયે પાંડવને ભગવાન. ॥ ૧૦ ॥ તારા ખ-
 પરમાં તે નહી, કહી પેશી જજે જાળમહી; છેક બેશી જજે જાળ તળખે,
 નબ્બ રહેશે પાસવે પડખે. ॥ ૧૧ ॥ વચ વેગળે જ રહિ જશે, તોનો ભ-
 રમ બળીને થાશે; એમ સમજવી સહુ પેર, પછી બેઉ જણ આબ્યા ઘે
 ર. ॥ ૧૨ ॥ પછી પ્રભુ વીઠાય થયા, દારા લેઈ દ્વારીકા ગયા; ભીમને ની-
 ત્ય ચીંતા ભરાઈ, કરે વીચાર બહુ મનમાંઈ. ॥ ૧૩ ॥ એવે ધર્મનો પુરણ
 વારો, પડી રૂજની ભીમ ચેતનારો; બેઠો પોતાના ઘરમાં સાર, અદખોલું
 રાખીને દ્વાર. ॥ ૧૪ ॥ ડોટું રાખી જુએ ચરચાય; એવે સમે રાત્રી મધ્ય
 બચ, તવ ધૃપતી મંત્ર ભણી, મુકી નગ્રમા નીંદ્રા વણી. ॥ ૧૫ ॥ વા-
 પ્યું સૌને ઘેન ધમધાર, ઉંઘ્યાં સ્વાન ચતુળને ચોર; આખા નગ્રમાં ન
 જગે ઢાય, એક ભીમને નીંદ્રા ન હોય. ॥ ૧૬ ॥ એવે નીકળી ધૃપતી બ-
 હાર, કેહેડે ચીર બાંધ્યું તેણીવાર; ચાલી રમજીમ રમજીમ કરતી, મોઢે
 તામશી મંત્ર ઓચરતી. ॥ ૧૭ ॥ પુટે નીકળ્યો વાયુનો તન, છાનો મા-
 નો ન જાણે કો જન; સતી કોટ કુદી પડી બાહાર. છાનો કુદા કુંતી કું-
 વાર. ॥ ૧૮ ॥ ગયાં દુધક સરોવર બેવું, ભીમે દીડું પ્રભુ કહ્યું તેવું; ગયો
 ચીતાની સામી કીનાર, પેઠો જાળમાં જોયો સુમાર. ॥ ૧૯ ॥ બાવી વાંસ
 છે પાણી ભરેલું, નીરમળ જાળ થંભ્યું ડરેલું; તેમાં તરતો રહ્યો સતી ત-
 ન, જુવે ચરચા પોતાને લોચન. ॥ ૨૦ ॥ પડી ધૃપતિ ચીતામાંય, કરી દુ-
 તોએ પુજ ત્યાંય; કરી આરતી પ્રેમે અનુપ; થઈ ધૃપતી અગ્ની રૂપ. ॥ ૨૧ ॥
 ॥ થઈ ચીતામાંથી વાણી, બોલી ખપર જોગણી રાણી; હાંરે છે કોઈ વી-
 પ્રનો તન, માગ્ય માગ્ય આપું વચન. ॥ ૨૨ ॥ બોલ્યો વ્રકોદર જાળ મહી,
 તારા ખપરમાં છ નહી; પાંચ પાંડવને ભગવાન, માગી તળખે ગયો
 મસ્તાન. ॥ ૨૩ ॥ થઈ વાણી ચીતામાંથી એમ, છ તથાસ્તુ કુશળ ક્ષેમ;
 એવું કેહેતામાં નીકળી જવાળ, અગની ભડકો વોકરાળ. ॥ ૨૪ ॥ પડ્યો
 જાળમાં અગ્ની ચોપાસ, જાળ બળી ગયું બાર વાંસ; થોડીવારે ભીમ ની-
 કળીયો, જાળ જોઈને ભય ભર્યો બળીયો. ॥ ૨૫ ॥ હોત અધ વચતો જ-
 ત પ્રાણ, આતો નારી અતિ બહુવાન; એને માહારે કાંઈ નવ કેહેવું, એ-
 ને કાંઈ કામ ન દેવું. ॥ ૨૬ ॥ એમ વિચારતો ગયો બાહાર, કોટ કુદીને
 નગ્રમાં સાર; જઈ સુતો પોતાને ભોવન, નથી મીયાતાં લોચન. ॥ ૨૭ ॥
 એવે ચીતામાં ધૃપતી નાર, રૂપ ધરીને નીકળી બાહાર; કોટ કુદીને ગા-

મમાં પેડી, ભીમના ઘરમાં જઈ બેઠી. ॥૨૮॥ સૌનું ધારણ તાણી લીધું,
 ઉંઘતું લોક જગત કીધું, ગઈ ભીમ પતીને સરણ; લાગી પ્રેમે આંખવા
 ચરણ ॥૨૯॥ બોલ્યો પ્રકોદર સુણ નારી, તારે શેવા ન કરવી મ્હારી;
 બેશી રહેવાની આશા તુને, તારું કામ બતાવજે મુને. ॥૩૦॥ મળી ના-
 ગણી કન્યા જેવી, મળી વનમાં હેડંબા તેવી, તેનાથી તું જબરી દેવી,
 મ્હારે તારી શેવા નવ લેવી. ॥ ૩૧ ॥ બોલી ધૃપતી સતી એમ, પતી
 આમ બોલોછો કેમ; પછી ભીમ ન બોલ્યો કાંઈ, ધુનવાઈ સતી મનમાં
 ઈ. ॥૩૨॥ એવે વીતી ગયા ચાર દન, ભુલ્યો ભ્રમણા કુંતી તન; લાગ્યો
 મોહ નારીની સાથ, ખાઈ પીને કરે સુખ વાત. ॥૩૩॥ રહે આનંદથી ન
 રનાર, એવામાં શું બન્યું એકવાર; અરજુનને ભીમ બે ભાઈ, ગયા રમ
 વા વનની માંઈ. ॥૩૪॥ સાંજ પડે રમી પાછા વળીયા, વાતો કરતા આ
 દ્યા બેઠી બળીયા; લાગી અરજુનને તરશાય, આપ્યાં આયુધ ભીમ કર
 માંય. ॥૩૫॥ ભીમ ભાઈ જવો ઘેર તમો, સરોવર જળ પી આવું અમો;
 એમ કહી કર્યો વીદાય, ભીમ આવ્યો નગની માંય. ॥૩૬॥ અરજુનનાં
 હથોઆર જેહ, પોતાને ઘેર મુક્યાં તેહ; જળ પી આવ્યો ઇંદ્રનો તંન,
 ચાલ્યો ગયો પોતાને ભાવન. ॥૩૭॥ ભુલી ગયો લેવાં હથોઆર, કર્યું
 સહન સર્વ તે વાર; એવે થવા કાળ શું થાય; ઉઠ્યો દુષ્ટ દુરીયોધન રાય.
 ॥૩૮॥ પોતાના હસ્તીના પુરમાંઈ, જગી મામાને તેડાવ્યા ત્યાંઈ; વળી
 કર્ણને દુશ્યાસન, મળ્યા રાય તણ ભાવન. ॥૩૯॥ બોલ્યો દુરીયોધન
 ત્યાર થયે, આજ રાત્રીએ રમવા જઈયે; કહી ઘોડે થયા સ્વાર, લીધાં ભુ
 જ વીશે હથોઆર. ॥૪૦॥ એતો નીકળ્યા નગની બહાર, ચાલ્યા ઇંદ્ર પસ્તે
 તે વાર; બોલ્યો શકુની સુણો વાત, કરો પાન્ડવને ઉતપાત. ॥૪૧॥ એ-
 ના ગામુનિ ચારે દીશાય, જઈ અમી મુકીયે માંય; ચાર દિશાયે ચાર
 જવો, બાણ મારી નગ સળગાવો. ॥૪૨॥ તવ ચારે જણા ત્યા પળીયા,
 ઇંદ્રપસ્તને આંતરી વળીયા; કોટ બાહારથી ખેલ મચાવ્યો, બાણ મુકી
 વહની સળગાવ્યો. ॥૪૩॥ ગામ સળગી ઉઠ્યું પુરપાટ, થયો અગની
 ભડભડાટ; તવ જગ્યું ગામનું લોક, પડી કારમી પોકાપોક. ॥૪૪॥ ત-
 વ ચારે ચોરો ગયા નાશી, જગ્યા ધર્મ થઈ ઉદાશી; કુંતા અરજુનને શે-
 દેવ, જગ્યા નીકુળ સુદ્ધાં એવ. ॥૪૫॥ એક જગ્યો નહી વાયુ તન, એ-
 વે કુંતાજી વધાં વચન; બેટા અરજુન દૈવત દાખો, થયો અમી તે હો-
 લવિ નાંખો. ॥૪૬॥ બોલ્યો અરજુનજી તે વાર, ભીમના ઘરમાં હથો-
 આર; મારી ભુલમાં ગયાં છે રહી, માટે અગની હોલવાય નહી. ॥૪૭॥

કહે કુન્તા ભીમ ધર જવો, અવળે પગે જૈલે આવો;તવ અરજીન વધો
વચન, માતા માહારે જવું પડે વન. ॥૪૮॥ કહ્યું કુન્તાયે સાંભળ તન,
કોણ મોકલનારું છે વન; માહારી આગ્રાથી જઈ લાવો, બહની હોલવી
ગામ બચાવો. ॥૪૯॥ તવ અરજીન અવળે પાય,મયો ભીમ તણા ધર
માય; લીધાં પોતાનાં હથીઆર, આંચો બાણ ચઢાવી બહાર. ॥૫૦॥
મેઘ મંત્રથી માર્યું બાણ,તવ અગની પડ્યો હોલવાણ; એવે થયો પ્રાત
સકાળ, તવ જગ્યો વાયુનો બાળ. ॥૫૧॥ મેઠો લેઇને દાતણ પાણી,ત-
વ કુન્તાજી વદ્યાં વાણી;અલ્યા અધોરી તુતો ન જગ્યો, ઓજ ગામમાં
અગની લાગ્યો. ॥૫૨॥ તવ બોલ્યો પ્રકાદર પ્રીતે,તમે હોલવીયો શી રી-
તે;કહે કુન્તા અરજીનજાએ, હોલવ્યો અગની ખુબીયે. ॥ ૫૩ ॥ બો-
લ્યો પ્રકાદર તે વાર,એના મુજ ધરમાં હથીઆર;એ લેઈ ગયો કેમ ક
રિ,કહે કુન્તાજી એવળો ફરિ. ॥૫૪॥ મુજ કેહેવાથી આયુધ લાવ્યો,કહે
ભીમ કેમ મુજ ઘેર આવ્યો;હવે પાળે દીધેલું વચન, જય હઠી વરસ
લગી વન. ॥૫૫॥ વળી ધરે જોગીનો વેશ,મોઠે માંથે વધારે કેશ;તહે તુ-
મડું વાળે લંગોટી,નહિતો વાત થાશે ખોટી. ॥૫૬॥ કહે કુન્તાજી સાંભ
ળ તન, મોકલ્યો મેં તુજ ભોવન; માટે એ વનમાં નહીં જાય; બોલ્યો
ભીમ તમે સુણો માય. ॥૫૭॥ ભલે ન જવું હોય તો ન જાય,થયો વચ
ન બ્રહ્મ એ રાય;હવે તુટ્યો ધરનો ધારો,હવે હશે જેને ઘેર વારો. ॥૫૮॥
તેને ઘેર અમે નીત્ય જઈશું,રાત દીવસ બેશી રહીશું;સુણી નરને મા
હું લાગે,ભાઈનાં વેણ કાળજ વાગે. ॥૫૯॥ બોલ્યો અરજીનજી મુખ વા-
ણી,કેમ કરું વચન ધુળધાણી; સતી માતા હુંતો વન જવું, અઠી વર્ષ
લગી રહિ આવું. ॥૬૦॥ વળણ ॥ અઠી વરસ વન સંચરું, ઓરે મા-
હારી માય; વહ્નભ વદે અરજીનજી, માગે છે આગનાય.

કડવું ૧૪૬ રાગ સૈયાની આલ.

વૈશમપાયે એણીપેર બોલ્યા,સુણ જનમેજે રાય;વીસ્તારી તુજને
સંભળાવું,આવ પરવ મહિમાય. ॥૧॥ અરજીનજી કહે આગના આપો,
વન જવા છે ઇચ્છાય;મારા સોગન દેઉછું સૌને,કોઈ ન કહેશેા નાય. ॥
૨ ॥ કુન્તાજી કહે કુંવર માહારા,કેમ જશે મુજ દન;એક ઘડી સુનો ન
થી મુક્યો,ઓરે મહારાં તન. ॥૩॥ એમ કહીને રડવા લાગ્યાં,અરજીને

સોગન દીધા; એટલે શરવે આગના આપી, અરજીનને ત્યાર કીધા. ॥૪૪॥
 નર નીકળીયો દરવાજે પળીયો, વળાવવા ગયાં માત; ધરમરાજ તે પણ
 આલ્યો, શેરેવ નીકળ બ્રાત. ॥૪૫॥ નગની બારણે જઈ સહુ ઉભાં, એવે
 પ્રકોદર આઠ્યો. બગલમા સંતાડી જોગીના, વેશના સામાન લાઠ્યો.
 ॥૪૬॥ વઘો પ્રકોદર અરજીન ત્રિશ, જતનાં જતન કરજો; રાત્રી સમે વી
 શ્રામ કરિને, દીવશે કે પરવરજો. ॥૪૭॥ અરજીનજી કહે વારૂ વીરા, અ-
 ઠી વરસ જવું વન; હવે ખુશી જવ થયો તમારો, ભીમ વઘો વચન.
 ॥૪૮॥ હજી માહારો જવ ખુશી નથી, વચન શું પાળ્યું લેશ; વસને શણ-
 ગાર ઉતારો હેઠાં, લ્યો ધરો યોગી વેશ. ॥૪૯॥ એમ કહીને બગલમાંથી,
 પોટલી કાઢાડી બહાર; લંગોટીવાળો ભભુતી ચોળો, લ્યો તું મહું તૈ-
 આર. ॥ ૧૦ ॥ લ્યો આ ઝોળી લ્યો આ સોટો, દુભાયો અરજીન ભુપ;
 વસ્ત્ર આભુશણ ઉતારીને, ધર્યું યોગીનું રૂપ. ॥ ૧૧ ॥ ભસ્મજ યોળી
 લીધી ઝોળી, હાથમાં તું મહું સોટો; વ્રક્ષ વેલાનો અડબંગ કીધો, વાળી
 લીધો લંગોટો. ॥૧૨॥ માત ભાઈને નમીને આલ્યો, તવ સહુ પાછાં વ
 ળીયાં; વન વીશે સંચરીયો પોતે, ગોવીંદયાં મન ગળીયાં. ॥૧૩॥ મારગ
 જતાં નીચમ કીધો, સુર્યનો ઉદય થાય; તે પેહેલાં ખાધાનો પદારથ, મ-
 જો તો તે ખવાય. ॥ ૧૪ ॥ ભાણુનાં દરશણ થયાં પછી, જળવણ કાંઈ
 ન લેવું; સુર્યનાં દરશણ થયાં પેહેલાં, જે મજો તે ભેર રેહેવું. ॥૧૫॥ એવો
 મનમાં નીશ્ચય કીધો, ધરતા હરીનું ધ્યાન; તીરથ કરતો યાત્રાએ ફરતા,
 જ્ઞાનીકને લે જ્ઞાન. ॥૧૬॥ રીતિ પાળે નીતિ ચાલે, ઊતમ સ્થળે જાય;
 પ્રભાતમાં અન રૂળ ન મજો, તો પત્ર વીણી ખાય. ॥૧૭॥ નવ્ય મજો
 તો આખો દાહાડો, પોતે કરે એપવાસ; એવી રીતે બહુ દાહાડા વીત્યા,
 બાકી રહ્યો એક માસ. ॥ ૧૮ ॥ એટલે આલ્યો દ્વારીકાં ભણી, કુન્તા
 સતીનો બાળ; અઘોર રણમાં જાય છે આલ્યો, થયો છે મધ્યાંન કાળ.
 ॥૧૯॥ એવે એને તરશ્યા લાગી, જળ વીના જવ જાય; એવામાં કોઈ
 સંત પુરૂશો, મળીયા મારગમાંય. ॥૨૦॥ તેને પુછ્યું અરજીનજીયે, મા-
 હારાજ કયાં મજો પાણી; અરજીનના તવ વચન સુણી, સંત જનો વધા
 વાણી. ॥૨૧॥ નજીકમાં એક સરોવર છે, પણ પીવું ન જોઈએ; સરપ
 એમાં વાસ વસેછે, જવતું ન જાય કોઈએ. ॥૨૨॥ માટે તમે જળ નવ
 પીશો, કહી થયા વીદાય; અરજીનજી દોટ મુકીને આલ્યો; પંપાસરોવર
 જાય. ॥ ૨૩ ॥ જણ્યું કે જળ વીના મરજું, તે કરતાં મર પીને; એવું
 સમજી જળમાં પેઠો, મરવાતું આદરીને. ॥ ૨૪ ॥ એટલે બે સરપણો

આવી,જ્યાંછે અરજીન ભુપ;તેને ચરણે ડંશ કરતા,થઈ અપછરા રૂપ.
 ॥૨૫॥અરજીનને કરજેડી ઊભી,દિડી સતી સુત નાર;જળનું તુમકું ભરીને
 પોતે,તરત નીકળ્યો બહાર. ॥ ૨૬ ॥ કીનારે જળ પીવા બેઠો, શાન્તી
 સ્વભાવનિ ખુબી; બેઠ અપછરા સનમુખ આવી, હાથ જોડીને ઊભી.
 ॥૨૭॥ અરજીનજીએ પાણી પીધું, પછી નારિ પડી પાય; ઓળખ્યા
 અરજીન ઇંદ્રના નંદન, અમપર કીધી કપાય. ॥ ૨૮ ॥ અપછરા છી-
 એ સ્વર્ગ કેરી' તે સાંભળો વીસ્તાર; દેવ સભામાં નૃત્ય કરતીતી,આ-
 નંદથી એક વાર. ॥૨૯॥ ઉદ્ધવી નામ છે માલ્યગ્ને, ચીત્રકળા આનું
 નામ;અમારા નૃત્યની વેળાયે આવ્યા,દુરવાસા તે ડામ. ॥૩૦॥ એટલે
 અમેને દેવોએ કહ્યું,આ આવ્યા બ્રહ્મરૂશી;ખરી હોતો નૃત્ય કરીને,કરો
 રૂશીને ખુશી. ॥૩૧॥ત્યારે તો કીયા સાચી તમારી,એવો વળ ચડાવ્યો;
 એટલે અમે નાચ કરીને,બધો કીસખ લડાવ્યો. ॥૩૨॥ પણ રૂશીનું મ
 ન નવ માન્યું, તવ જીવ થયો કેવો, કોઈ ભરાઈ અમે કહ્યું કે,વિપ્રએ
 જંગલી જેવો. ॥૩૩॥ સાંભળી રૂશીને રીશ વાપી; એ શું બોલી પાપ
 લીયો; શ્રાપ દિધો સરોવરમાં પડજે,થાજે બેઠ સાપણીયો. ॥૩૪॥ એ-
 ટલે અમે થર થર ધ્રુજ,નમાવી દીધું શીશ; કાલાં વાલાં વણાક કીધાં,
 ત્યારે ઉતરી રીસ. ॥૩૫॥ શ્રાપ તણો અનુગ્રહ કીધો,ઇંદ્ર તણો સુત મ
 જશે,અરજીન પગનો સ્પર્શ થતામાં સર્પ તણો દેહ ટળશે. ॥ ૩૬ ॥ તે
 સાપથી અમે સર્પણો થઈ, પડ્યાં છીએ જળમાંઈ;અનેકને ડંશી જીવ
 લીધા, આજ આવ્યા તમે હાંઈ. ॥૩૭॥ તમારા પગને પરતાપે પામી,
 મનુશનો અવતાર;તમેને અમે વરા સુકી,માટે થાવો ભરથાર. ॥૩૮॥
 અરજીન કહે હુંતો યોગીજી, મ્હારે શું તમારું કામ; અપછરા કહે કેમ
 છોડીશું; ઓરે મારા શામ. ॥૩૯॥ એમ કહી શીશના કેશ વણી,ફાસા
 ઘાલ્યા આપ;પરણા નહિ તો આપઘાત કરીયે, તે તમ માંથે પાપ. ॥૪૦॥
 ॥ અરજીને જણ્યું સુકીત કરતાં,દુકીત થાય છ આતો; અરજીનજી ક-
 હે હમણા ન મરશો, સાંભળી લ્યો બે વાતો. ॥ ૪૧ ॥ હમણાં માહારું
 યોગી વ્રત છે, જવો તને મુજ દેશ;વર્ત પુરું થયે પરણુ આવીને,સત્ય
 વદુજી નરેશ. ॥૪૨॥ અપછરા કહે વરત હોય તો, હસ્ત લગ્ન કરી જ-
 વો,અમે તમારે દેશ જઈશું,પછી મમે ત્યારે આવો. ॥ ૪૩ ॥ અરજીન
 કહે એવી ઉતાવળ, શી છે ઓણને ઓણ;હસ્ત લગન કરું પણ વીમ
 વણુ,કરાવનારું કોણ. ॥૪૪॥ એટલે આવ્યા નારદ રૂશી, હશી બોલ્યા
 તે કામ; ધન્ય યોગીજી યોગી થઈને, કરવા માંડ્યું ડીક કામ. ॥ ૪૫ ॥

અરજુનજી કહે હું શું કરું, મારે તો નથી ખપ્પ; મીથ્યા મુને શીદ આ
રોપ મુકો, વાટમાં વળગી લખ્ખ, ॥૪૫॥ નારદ કહે આવો પરણાવું,
બેઠા પરણવા આપ; સુર્યની સાખ્યે બ્રાહ્મણ વચ્ચે, કરાવ્યો હસ્ત મેળાપ.
॥૪૬॥ પછી રૂશી અંતરધ્યાન થયા, અરજુન કહે ઓ નારી; તમે જન-
ને ઘેર મ્હારે, હું જનું જત્રા સારી. ॥૪૮॥ નારી કહે આજ રાત્રી રહી
ને, અમને દો રતુદાન; નહીતો તમોને આપીયે સ્ત્રી હત્યા, સાક્ષી શ્રી ભગ-
વાન. ॥૪૯॥ નર કહે હું ક્યાં હાંઈ આવ્યો, કીયું કરમ નડીયું; અત્યારે
વ્રત ભંગ થાશે, ઝાંખર વળગી પડીયું. ॥૫૦॥ હત્યાના ભયથી રહ્યો રૂ-
જની, દીધું રતુદાન નેટ; ઈશ્વર ઇચ્છાયે બેઠી નારીને, ગર્ભજ રહ્યો પેટ.
॥૫૧॥ એવામાં વાહાણું વાયું કે, બોલ્યો કુન્તી તન; હું મારે યાત્રાએ
જનું, તમો જન્મે ભોવન. ॥૫૨॥ અપછરા કહે હાથ ઝાલીને, હવે શું
માંડો ભવાઈ, પરણ્યાંને પાળો જણ્યાંને જવાડો, તેમાં શી કરો નવાઈ.
॥૫૩॥ તમારો અમોને ગર્ભ રહ્યો છે, જનમે તે ક્યાં જશે; તમારે ત્યાં
અમારે નથી જનું, ક્યાં છોકરાં રેહેશે ને ખાશે. ॥૫૪॥ માટે ગામ વસાવી
આપો, નહીતો મરીયે આપ; કુન્તીનંદન તમારે માંથે, સ્ત્રીહત્યાનું પાપ.
॥ ૫૫ ॥ તવ અરજુને તપ કીધું, સુર્ય તણું તે વાર; સુર્યે આવી મણી
ધરીને, નમ્ર કર્યું નીરધાર. ॥ ૫૬ ॥ નામ તેનું મણીપુર પાડ્યું, થયા
અંતરધ્યાન; પછી અપછરાની પ્રત્યે, બોલ્યો સતી સંતાન. ॥૫૭॥ હવે
હું આગ્રા માગુછું, તવ વદી બેઠી નાર; કોઈક દાહાડો કીપા કરીને, પ-
ધારજે આ ડાર. ॥૫૮॥ અરજુનજી કહે શા ભોગ હોય તે, આવું તમારી
પાસ; એમ કહી મારગે સંચરીયો, તારણીથી થયો ત્રાસ. ॥૫૯॥ વળણ,
ત્રાર્યો તારણી થકી, સાંભળને તું રાય; ંચાસ વહ્નભ મુખ ઓચરે
નર દ્વારીકાં ભણી જાય.

કડવુ ૧૪૭ રાગ અહોરાયજનો.

વૈશમપાયે એણીપેર બોલ્યા. સુણ જનમેજે રાય; વિસ્તારી તુજને સં-
ભળાવું, આધપરવ મહીમાય. અહો રાયજી સુણીયે. ॥૧॥ દ્વારીકાં ચાલ્યો
સુત સંતીનો, પુરણ હરખે ભરીયો; ગામથી બે ગાઉ માહાદેવ આધા,
ત્યાં જઈ મુકામ કરીયો. અં ॥ ૨ ॥ થોડે દાહાડે ત્યાં મેળો ભરાયો,
આવ્યા છપન કોડ; સ્ત્રી પુત્રોને બળદેવ આવ્યા, આવ્યા શ્રી રણછોડ.
અં ॥ ૩ ॥ જત્રામાં બહુ મેદનિ ભરાઈ, કરે શીવ શેવાય; યોગી વૈશ

જોઈ સહુ પ્રાણિ, પડે અરજીનને પાય. અં ૧૧૪૧ અરજીન બેઠો મધર-
 ખીમાં, આંખ્યા અસરણા સરણ; જાણી જોઈને લાંબા થઈને, પ્રભુજી પડી
 યા અરણ. અં ૧૧૪૨ અરજીને ઉંચો હાથ કીધો, હીધો પ્રભુને શીશ; પ-
 છી મર્મની મરકરિ કરવા, બેઠા પોતે જીગધીસ. અં ૧૧૪૩ કૃષ્ણ પ્રભુ
 કહે આ માહારાજ, શું છે તમારું નામ; ઠવારના તમે હાંધ આંખ્યાછો,
 મુળ કીધું તમ ગામ. અં ૧૧૪૪ જોગી કહે કયહુ નાહિ સમજતે, ત્યા-
 ગીકું કયા ધર ગામ; નહી નામ ઓર કામ હુ મારે, સદાઈ રમતે રામ.
 અં ૧૧૪૫ કૃષ્ણ પ્રભુ કહે વાર માહારાજ, હીસોછો નિરોગી, પણ સા-
 ચે સાચુ તમે કેહેજો, છો જોગી કે ભોગી. અં ૧૧૪૬ અરજીન કહે હમ
 કેસે ભોગા, ખીચારિ કરના પાત; કૃષ્ણ પ્રભુ કહે ક્ષમા કરજો, શું કરે
 કુન્તા માત. અં ૧૧૪૭ અરજીને જણ્યું પ્રભુ જાણે છે, તરત નમાન્યું
 શીશ; માહારાજ મુને વગોવશે નહી, કપાળુ શ્રી જીગદીશ. અં ૧૧૪૮
 પ્રભુ કહે કહુ સહુ જાદવને, સર્વને લાવી દેખાડું; જોગી તણો તમે વેશ કર્યો
 છે, જગતમાં કઈ ઉઘાડું. અં ૧૧૪૯ અરજીનજી કહે અપરાધ શો છે,
 ઓરે દીનાનાથ; ઇજીત માહારિ હલકી કર્યામાં, શું આવશે તમ હાથ.
 અં ૧૧૫૦ કૃષ્ણ કહે એક કામ કરોતો, વારતા શુપત રાખું; અરજી-
 ન કહે કઈ કહો તે, હવે આ વચન સત્ય ભાંખું. અં ૧૧૫૧ એમ ક-
 હીને વચન આપ્યું, બોલ્યા અસરણા સરણ; દ્વારીકાં આવી મુજ ભગ-
 નિનું, તમે કરી જવો હરણ. અં ૧૧૫૨ માહારા મોટા ભાઈ બળદેવ-
 નો, વીચાર જુદી પેર; મારી શુભદ્રા પરણાવવી છે, દુરીયોધનને ઘે-
 ર. અં ૧૧૫૩ તમારા ધર પર ચીતડુ મ્હારું, માટે હરણ કરી જવો,
 અમો હધથી ગયા પછી તમે, અશોક બાગમાં આવો. અં ૧૧૫૪ તે બા
 ગમાં પ્રજ્ઞ છે પીંપળાનું, ત્યાં તમારું આસન; અગનીનો કુંડ બનાવી-
 ને, ભજીત ભરીશ પાવને. અં ૧૧૫૫ ભજીતી તે મુકીશ મંત્રી ને, તે-
 લેથી નામના થાશે; જને નાંખશે તેનાં મનના, ને તનનાં દુખ જશે. અં.
 ૧૧૫૬ નીરંધનને ધન પ્રાપ્ત થવાનું, વંજને પુત્રની આશ, રાગીયાના
 બધા રોગ મટશે, ગણશે અવીનાશ. અં ૧૧૫૭ મમ બંધુને પુત્રજ
 નથી, તેથી આશાભેર; તમોન અરણે લોગીને, તેડશે એમને ઘેર. અં
 ૧૧૫૮ તે વેળા તમે માગી લેજો, શેવામાં કુંવારકાય; એટલે સોંપશે ભ-
 ગની અમારી, ભજીતીયે વશ થાય. અં ૧૧૫૯ લોગ જોઈ તેનું હરણ
 કરજો, સત્ય વડુ ઓપાળ; બળદેવની બીક ધરશે ન મનમાં, નહી થાય
 વાંકો વાળ. અં ૧૧૬૦ અરજીનજી કહે વાર માહારાજ, પક્ષમાં રહે-

જે જાતે,આજે બાગમાં બેઠક કરજે,હું આવી બેશીશ રાતે.અંબારદા
એટલે પ્રભુ વીદાય થયા,કરી લીધી બધી પેર;મેળામાં સહુ આવ્યા હ
તા તે,ગયા પોતાને ઘેર. અં ૧૨૫ ॥ અંતરયામી બાગમાં ગયા,પીંપ-
ળા નીચે વીવેક; જોગીને બેસવા આટલી કીધી, કુન્ડ બનાવ્યો એક.
અં ૧૨૬ ॥ ભગવાને ભરો ભભુતી તેમાં,માયાને મંત્રે મોહન;પછી પો
તે ઘેર જઈને સુતા,જુગદીશ જુગજીવનન.અં ૧૨૭ ॥ એવામાં પોહાર રા
ત્રી વીતિ, અરજુન આવ્યો ત્યાંય; પીંપળા નીચે જઈને બેઠો, અશોક
બાગની માંય. અં ૧૨૮ ॥ એ બાગમાં એક માળી રહે છે, અંધ એ-
નાં લોચન; વાણુ વાણુ તવ બાગમાં આવ્યો, એ માળીનો તન. અં
૧૨૯ ॥ તેણે દીઠા તપશી યોગી, જઈને પડીયો પાય; ભભુતી નાંખી
અરજુનજીએ, તવ એને મોહ થાય. અં ૧૩૦ ॥ પછી પોતાના અંધ
પીતાને,લોવી લગાડ્યો પાય; તેને જોગીએ ભભુત નાંખી,તવ નેત્રે દે-
ખાય. અં ૧૩૧ ॥ અંધમાળી કહે એરે દીકરા,આંખે દેખાયુ મુને;યોગે
શ્વર છે ઇશ્વર જેવા,આજ મેં દીઠો તુને.અં ૧૩૨ ॥ જોજો જોગીને જવા
ન હતો, નય વીશે હું જાણું,દેખતો થયો તે તુજ માને; સમાચાર કહી
આણું. અં ૧૩૩ ॥ વળણુ ॥ એમ કહી માળી ગયો,દ્વારીકાં કેરી માંય;
લોકને કેહેતો ચાલીયો, સાચું ભારયું ત્યાંય.

કડવું ૧૪૮ રાગ સાખાની ચાલ.

વૈશમપાયે એણીપેર બોલ્યા, સુણ જનમેજે રાય;વિસ્તારી તુજને
સંભળાણું, આધ પર્વ મહિમાય. ૧ ॥ આખા ગામમાં વારતા ચાલી.
દુખીયાને ઊમંગ થયો;માળી પોતાની પ્રેમદાને,બાગમાં તેડી ગયો. ૨ ॥
તવ ગામમાંથી દુખીયા લોકો,ચાલ્યા અપરમપાર;આવ્યા સહુજન બા
ગમાં કરે,યોગીને નમસકાર. ૩ ॥ બેસા બોખડા રાંટા ઢુંટા,લુલા લંગ-
ડા જેહ;આંધળા ખુંધા ખોડે ભરેલો,ક્ષેઆળા વૈયાળા તેહ. ૪ ॥ સને
પાતીયા પક્ષી ઘાતીયા,મુજશી મુઝારાવાળા;કાણુ કદા કુખડા પતિયા,
ગાંડા કદરૂપ કાળા. ૫ ॥ પારોગીયા દોગીયા દુખીયા પ્રાણિ,આવી આવી પડે
પાય; યોગી સહુને નાંખે ભભુતિ, રોગ નિવારણ થાય. ૬ ॥ તેને
તે વેળા વ્યાધી નાસે, થાય છે સુખ અનુપ; સર્વે લોકોને સ્વધા બેઠી,
યોગી તો વૈકુંઠ ભુપ. ૭ ॥ મહીમા ચાલ્યો દ્વારીકામાં, મોહ યોગી-

પર ચડીયા; બૈરાં છોકરાં ખાવા પીવાનું, લે આવી બાગમાં પડીયા. ૥૮૫
 ત્યાં રેહેવું સુવુ ખાવુ પીવું, અનેક આવી વશીયા; નીરધન પ્રાણી
 ધનની આશાયે, કે જીવ પુત્રના રશીયા. ૥૮૬ આખી દારીકાં થઈગઈ
 ખાલી, ઉજડ નગ્ર દેખાય; એવે સમે રાજ્ય સભામાં, યોગી તણી વાત
 થાય. ૥૮૭ બળદેવ કહે ઉજડ જેવું, નગ્ર દીસે છે કેમ; એવું સાંભ-
 લી એક યાદવ, બોલ્યો સભામાં એમ. ૥ ૧૧ ॥ આવ્યા છે કેઈ અ-
 બધુત યોગી, જાણે છે સાધના યોગ; સહુ પ્રાણીને ભણુત નાંખી, ટાળ્યા
 સર્વના રોગ. ૥૧૨ ॥ નર્ધનને કરી ધનની પ્રાપ્તી, વંજને પુત્રની આ-
 શા; મન કામના સહુની કરે પુરી, પોતે રહે છે નીરાશા. ૥૧૩ ॥ સહુ દુ-
 ખીયાનાં દુખ નીવાર્યો. ઉપડી ગયું બધું ગામ; બાળ બચ્ચાં લેઈ સર-
 વ લોકે, ત્યાં જઈ કર્યો વીસરામ. ૥ ૧૪ ॥ બળદેવ જનું મન લલચાયુ,
 વધે મહાઈં ધરસુત; એવા યોગીની શેવા કરૂંતો, મુજને આપે પુત્ર. ૥૧૫ ॥
 એવું વિચારી બળદેવ બોલ્યા, સાંભળો કૃષ્ણ જી વાત; ચાલો યોગીને
 લાવીએ તેડી, એરે મહારા ભ્રાત. ૥૧૬ ॥ ટળે માઈં વંજ મેહેણું, જે મ-
 જો ફળ શેવાનું; નગ્ર બધું પાવન થઈ જશે, પગલુ પડે એવાનું. ૥૧૭ ॥
 એવું સાંભળી સામળો બોલ્યાં, ઓ ભાઈ એ વેશ ધારી; ધુતવા માટે
 ઢાંગ કરેલો, પ્રપંચીને વીકારી. ૥૧૮ ॥ હોયે યોગી યોગાભ્યાસી; તો કરે
 વન વીસરામ, કરે કલ્યાણ પોતાના જીવનું. હાઈં આવ્યાનું શું કામ.
 ૥૧૯ ॥ તવ બળદેવને માઈં લાગ્યું, દુશ્મન સરખો ભાઈ; માહારો વંશ
 વધે તે માટે, કૃષ્ણ કરે અદેખાઈ. ૥૨૦ ॥ પ્રભુ પ્રત્યે કહ્યું બળદેવે, મન-
 માં પડ્યો મને ડાઘ; તમોને એવું કે વંશ વધેતો, રાજમાં માગે ભાગ.
 ૥૨૧ ॥ કૃષ્ણ કહે ભાઈ એમ ન કહેશો, હું શાને ક્વેશ લાવું; જે તમારો
 વંશ રહેતો હોયતો, ચાલો હું તેડવા આવું. ૥૨૨ ॥ એમ કહીને કૃષ્ણ
 જી ઉડ્યા, ઉડ્યા મોટા બળદેવ; પચાસ જદવ સાથે લેઈને, બાગમાં આ-
 વ્યા એવ. ૥૨૩ ॥ યોગેશ્વરના દરસન કીધાં, બળદેવે કહ્યું એમ; કૃષ્ણ
 વીરા તમે કહો યોગીને, મુજથી કહેવાય કેમ. ૥૨૪ ॥ એટલે યોગીને પા-
 શે ગયા, જોડ્યા પ્રભુએ હાથ; પ્રેમ ધરીને પુછવા લાગ્યા. પોતે દીનાના-
 થ. ૥૨૫ ॥ ઓ માહારાજ રાજ ધીરાજ, છો પરમેશ્વર જેવા; અમારા
 મોહોટા ભાઈને, કરવી છે તમ શેવા. ૥૨૬ ॥ માટે જે ગામમાં પધારો,
 તો મોહોટી કરૂણાય; અમો ગામના રાજઆ છીયે, શી દોછો આપાય.
 ૥ ૨૭ ॥ એવી રીતે નમી નમીને, પુછ્યું શ્રી ધનશામ; અરબુનજી ક
 હે હમતો ત્યાગી, કયા કરના ઘર ગામ. ૥૨૮ ॥ કૃષ્ણ કહે સેવાના સા-

રૂ, તમોને તેડી જઇએ; અરજીન કહે શેવામાં વાં, એક કુંવારીકા ચેચે. ॥૩૦॥
 જોવું સાંભળી કૃષ્ણજી ઉડ્યા, ગયા બળદેવની પાસ; એ ભાઈ કુંવારકા
 માગેછે, એવું વધા અવીનાશ. ॥૩૧॥ બળદેવજી કહે કબુલ કરો, વાત
 બતાવું વગની; યોગીની શેવામાં સોંપીશું, સુભદ્રા આપણિ ભગની. ॥૩૨॥
 પ્રભુ કહે ભાઈ તે નહી ફાવે, કરી દયો મનમાં કયાસ; કુળમાં લાન્છન
 લાગી બેસે, મુડયાનો શો વીશવાસ. ॥૩૩॥ બળદેવજી કહે બોલો વી-
 ચારી, ત્યાગીને સમજેછો કેવા; સાક્ષાત ઇશ્વર રૂપ સમજે, નહી સરવે
 તમ જેવા. ॥૩૪॥ પ્રભુ કહે ભાઈ ખુશી તમારી, કહી લાગ્યા જોગીને
 પાય; ચાલો માહારાજ નવ વિશે, અમ બેન કરશે શેવાય. ॥૩૫॥ અર-
 જીનજી તવ ઉભા થયા, ભભુતી જોળીમાં લાધી; બાકીની કુન્ડમાં રહી તે,
 વ્યર્થ પ્રભુએ કીધી. ॥૩૬॥ યોગી ઉડ્યા તવ સહુ લોક ઉડ્યા, બાગમાં રે
 હેવા વાળા; ચાલો રે ઘેર ગંગા પધારે, ઉપાડ્યા ગિર્યાળા. ॥૩૭॥ વાજતે
 ગાજતે લીધા યોગીને, સહુ પ્રાણીને પ્રેમ વાપ્યો. એકાન્ત મુકામ યોગી-
 ને માટે, બળદેવજીએ આપ્યો. ॥ ૩૮ ॥ સીંહાસન પર પધરાવ્યા યોગી
 જય જય શબ્દો થાય; શેશે સુભદ્રાને લાવીને, પાડી યોગીને પાય. ॥૩૯॥
 ॥ જોળીમાંથી ભભુતી કાઢી, નાંખી અરજીન ભુપ; એટલે શુભદ્રા યોગી
 ને, દેખી થઈ તદ્દૃષ. ॥૪૦॥ બળદેવ કહે બેહેની મહારી, રહેવું તમા
 રે હાંધ; એક ઘડી અળગાં નવ થાવું, સદાયે શેવા માધ. ॥ ૪૧ ॥ સુભ-
 દ્રા કહે વારૂ વીરા, પછા કહે યોગી રાય; સવારમાં સવા પોહોર મુઘી,
 આવે જોને ગ્રન્થાય. ॥૪૨॥ પછી પાછલે પોહોર દાહાડે, આવવું હોય
 તે આવે. આખો દાહાડો અમારી પાસે, સૌ રહે તે નહી ફાવે. ॥૪૩॥ સ-
 હુ પ્રાણી કહે વારૂ વીરા, કહીને થયા વીદાય; હળધારીની નારી રવં-
 તી, આવીને પડોયાં પાય. ॥૪૪॥ યોગીયે તેને ભસ્મ છાંટી જળ છાંટ્યું
 બોળી દર્ભ; ઇશ્વરી ચમત્કારને લીધે, રહ્યો રવંતીને ગર્ભ. ॥ ૪૫ ॥ તે-
 થી મહીમા વીશેશ વધ્યો, બળદેવ બહુ ગયા મોહી; સ્વર્ગ મત્યુને પાતો
 વીશે, આવા યોગી નહી કોઈ. ॥૪૬॥ ગામમાં કોઈ કોઈ પ્રાણીયે, નીચમ
 કીધા એવા; અન જળ મુખમાં મુકવું કયારે, કરીને યોગીની શેવા. ॥૪૭॥
 ॥ કંઈ જન જળ લે દરસણ કરી, માને મહીમા મુખ; કેં ઉઠે પેરોડે
 આંખો મીચી, જુએ જોગીનું મુખ. ॥૪૮॥ તે પછી જુએ મુખ બાજ-
 નું, એવી વધી માનતાયો; સુભદ્રા હરનીશ શેવામાં, મોહ અતી ઉલ-
 રાયો. ॥૪૯॥ એવામાં એક દિન મધ્યાને, આવીયા સુંદરશામ; એકા-
 ન્ત બોલાવી સુભદ્રાને, પુછી બીના તમામ. ॥ ૫૦ ॥ એ બેહેની એ

યોગીકેવા, ખરૂં રદય શું તાહારું; સુભદ્રા કહે યોગીની સાથે, પરણવા મન
મહારું. ॥૫૧॥ પ્રભુ કહે બેન એવું ન બોલો, બે બળે બળદેવ; તો તમા
રીને મહારી ભુલાવે, વાતો ક્યાંનિ દેવ. ॥૫૨॥ એમ મન જોયું સુભદ્રા
નું, પછી ગયા યોગી પાસ; હવે સુભદ્રાનું હરણ કરો, એમ કહ્યું અવિ
નાસ. ॥૫૩॥ આવતી કાલે એકાદશી છે, ગોમતી સૌ ન્હાવા જશે; બ-
ળદેવ બળીયા તેડવા માટે, આવશે તમારી પાસે. ॥ ૫૪ ॥ તમે ન્હાવા
જવાની ના કેહેજો, કરી આવશે સહુ સ્નાન; પછી તમે કેહેજો ન્હાવા
જવું છે, થતે ખરે મધ્યાન. ॥ ૫૫ ॥ તે વેળા ત્યાં નહી હોય કોઈ, હ-
રણ કરી લેઈ જાશે; અરજીન કહે પકડાઈએતો, અમારી વાહારે ધાજો.
॥૫૬॥ પ્રભુ કહે કાંઈ ચીંતા ન કરશો, કહિ ઉડ્યા અવિનાસ; સુભદ્રા
કાંઈ કામ કરતીતી, પ્રભુ ગયા તેની પાસ. ॥૫૭॥ કૃષ્ણે કહ્યું આ ભગ
ની મહારી, બે કાલે જવો ન્હાવાય; તો માહારો રથ મંગાવિ જાશે, બે-
ગીને બેસાડી માંય. ॥૫૮॥ વળણ ॥ મોહોટો રથ મંગાવજો, જાશે ક-
રવા સ્નાન; વદે વલ્લભ એવું કહિ, ત્યાંથી ગયા ભગવાન.

કડવું ૧૪૯ રાગ સૈયાની ચાલ.

વૈશમપાયે એણિપેર બોલ્યા, સુણ જનમેજે રાય; વિસ્તારી તુજને
સંભળાવું, આઘ પરવ મહીમાય. ॥૧॥ સહુ સમજવી સામજો ગયા,
વીત્યો દશમનો દન; એકાદશીને પ્રભાતે આંબ્યા, બળદેવ યોગી ભોવન.
॥૨॥ આ માહારાજ, રાજ ધીરાજ, વિશ્વપતી ભગવાન; આજ એકા-
દશીયે ગોમતીમાં, કરવા જઈએ સ્નાન. ॥૩॥ નહીને આવતા રહીશું વે-
હેલા, શેવક સંત સમોણા; અરજીનજી કહે અમ નાહી આવે, કયા ન્હાણા
કયા ધોણા. ॥૪॥ બળદેવજી કહે ઇચ્છા તમારી, કહી કરવા ગયા સ્ના-
ન નગ્ર તણું લોક નહીને આંબ્યું, કીધું અતી પુન્યદાન. ॥૫॥ યોગી-
નું દરસણ પુજન કરિ, ગયા સૌ સૌને ઘેર; એવે મધ્યાન થવા આંબ્યો,
બોલ્યા યોગી મુખ ભેર. ॥ ૬ ॥ સુભદ્રા ન્હાણેકુ જણાહે, તવ સુભદ્રા
ચાલી; આ ભાઈ યોગીને ન્હાવા જવું છે, બળદેવને લાવી ઝાલી. ॥૭॥
બળદેવ આંબ્યા યોગીની પાસે, ઊભા નમી પડી પાય; અરજીન કહે ગો-
મતીજીમે, ન્હાણેકી હુઈ ઇચ્છાય. ॥ ૮ ॥ બળદેવ કહે બેહેની માહારી,
ઉઠો તતપર થાવો; રથ બેડી આપુ તેમાં બેસાડી, ન્હાવાને લેઈ જવો.

॥૬૧॥ સુભદ્રા કહે મ્હોટા બંધુ, કહ્યુ તો તતપર થાવું; કૃષ્ણનો મોહોટો
 રથ મંગાવો, તો નહાવા લેઈ જાવું. ॥૬૨॥ બળદેવજીએ મોકલ્યા ચોક્કા,
 ગયા પ્રભુને દ્વાર, બળદેવજી રથ મંગાવે છે, એરે જુગદાધાર. ॥૬૩॥ ને
 ગીજીને ને સુભદ્રાને, જાવું ગામતી ઘાટ; તમ રથ સુભદ્રાએ માગ્યો, નહા
 વા જવા માટ. ॥૬૪॥ એટલે બોલ્યા અંતરયામી, બળદેવની મધ ગ-
 તી; મોકલો બીજે રથ આપીને, આ રથ આપવો નથી. ॥૬૫॥ સાંભળી
 જદવ પાછા વળીયા, તવ શું કર્યું ધનશામ; મુક્યો પોતાના હરણી-
 યા રથમાં, લગ્ન સામાન તમામ. ॥૬૬॥ ચુડો પાનેતર કન્યા જોડી, મી-
 ઢળ નાડાછડી; જદવ કંચુકી કન્યા મોઢીયો, કાંકણ કંકુ પડી. ॥૬૭॥
 જે જોઈએ તે ભંડારીયામાં, ભર્યું શ્રી ગોપાળ; એ રીતે રથ ત્યાર કરીને,
 બેઠા દિનદયાળ. ॥૬૮॥ બળદેવ પાસે પાછા ગયેલા, જદવ જોઈ જોઈ; ક
 હું કે પ્રભુએ નવ આપ્યો, માગ્યો તો રથ તેહ. ॥૬૯॥ એવું સાંભળી હ
 ળધર ચાલ્યા, ક્રોધ ભરેલા એમ; જઈને કહ્યુ જુગજીવનને, રથ ન આ
 પ્યો કેમ. ॥૭૦॥ દસ વીસ જદવ પાસે ઉભેલા વાતની ચરચા ચાલી;
 પ્રભુ કહે એ મ્હોટા બંધુ, આ મતી ઢાણે ચાલી. ॥૭૧॥ આ રથ મા-
 હારો હરણીયો છે, વીચારો અંતસકણ; સોળ સહસ્ર એકસો અષ્ટનું,
 હાંમાં કરેલું હરણ. ॥૭૨॥ એવો આ રથ ઊપાદી વાળો, બેસે જોગીન
 બેઠેન; એમની પ્રતી ફરી જઈને, થાય માયાવી ચેન. ॥૭૩॥ બળદેવજી
 કહે બોલ્ય વીચારી, જોગી તો દેવાધી દેવા; તારા નેત્રમાં વીકારછે તે, દે
 ખે સૌ તાર. જેવા. ॥૭૪॥ જેવા પોતે તેવા બીજ, જાણે સરવે પ્રાણી,
 પોતાની ગત સહુમાં સમજે, એજ મ્હોટી એધાણિ. ॥૭૫॥ વેહેવાર પ્ર
 તી મનમાં હોયે તો, શીદ તજે સંસાર; વચન શીદ્ધી થાય કયાંથી, વીચા
 રો વિશ્વાધાર. ॥૭૬॥ પોતાના આત્માનું કલ્યાણ કરવા, વ્યવહાર કીધો
 ત્યાગ; દશે ઇંદ્રી બંધ કરેલી, મનમાં ધરી વૈરાગ. ॥૭૭॥ એટલે બોલ્યા
 અંતરયામી, સાંભળો બળદેવ બોધ; ધ્યાન દેઈને ન્યાયમાં સમજે, તમે
 ને યાદવ બોધ. ॥ ૭૮ ॥ એ યોગી હશે શી જતી, કાં ઉંચકે કાં નીચ;
 નીચ હોયે ને જો નમીયે તો, તે પણ પાપનો કીચ. ॥૭૯॥ નીચની સેવા
 ઉંચ કરેતો, નીચ યોની ઉંચ જાય; પાતાજીલી રીશીયે કહ્યું, પોતાના
 શાસ્ત્રની માંચ. ॥૮૦॥ કદી કેહશે કે જત ન જોતાં, યોગી વેસને નમીયે;
 તો ક્ષત્રી વેશ અનામીક લે, શું તેની સંગ જમીયે. ॥૮૧॥ હા કેહશે તો
 બોળવા બેઠા, પોતાનો કુળધર્મ; એકારે બધુ થવા બેસે, કયાં રહ્યા વરણ
 સર્મ. ॥ ૮૨ ॥ વ્યવહાર તજે તે નહી ત્યાગી, અનીતી તજે તે ત્યાગી;

વ્યવહારમાં રહી મન વૈરાગે, રાખે તે વૈરાગી. ॥૩૦॥ અસત્યમાંથી શાં
 ન્ત પડેલો, તે જનને સંત જાણે; યોગાભ્યાસ કરે તે યોગા, નાઠાને શીદ
 પરમાણો. ॥૩૧॥ યોગીમાં યોગી માહાદેવજી છે, તે પણ રાખે છે નારી;
 પુત્ર પરીવાર રીઢી સીઢી, એવા શીવ સંસારી. ॥૩૨॥ પણ યોગ સાધ
 નથી યોગી છે, ધર તજવે નહી યોગા; વ્યવહાર તાગીને નાઠેલો, કાં કુ-
 ખીયો કાં રોગી. ॥૩૩॥ સંસારમા સરસો રહેને, મન રાખે મુજ પાસ;
 વ્યવહારને લાપે નહી ત, જાણું મ્હારો દાસ. ॥૩૪॥ આત્માનું કલ્યાણ
 કરવા, જે થયો હોય ત્યાગી; તો શીદ આવે વ્યવહારીમાં, નાઠેલો ધર
 ગામ ભાગી. ॥૩૫॥ ઉપાધી તજીતો ઉપાધીમાં, ફરી આવે શા સાર; હ-
 મતો ગુરૂ આતો ચેલા, આતો મંદીર મહાર. ॥૩૬॥ વૈદક કરવાં ટાળવા
 રોગો, એ વૈદોનું કામ; કારણ શું તેને ત કરવાનું; વળી ગામમા વી-
 સરામ. ॥૩૭॥ કાઠવાં ભુત પ્રેતોને વળગણ, આપવા લોકાને પુત્ર; નર્ધનને
 દેવી ધનની આશા, કુંવારાને ધરશુત્ર. ॥૩૮॥ એ સરવે કામ સંસારીનાં,
 ત્યાગી કરે શા સાર; તેનો વીચાર કરતા નથી, ત્યાં સુધી અંધાર. ॥૩૯॥
 ધર ગામ તજ્યો તાત માત તજ, તજ્યાં છોકરાં નારી, સગાં ંહાલાં
 પાડોશી તજ્યો, તજ્યો જગત વીકારી. ॥૪૦॥ નાત તજીને જમાત
 દીધી; માત તજી કરી માધ, ખાપ તજીને ખાવા કીધા; ખંધુ તજી ગુરૂ ભાધ
 ॥૪૧॥ ધર તજી મંદિર બનાવ્યું, શેવક રૂપ ગ્રહાકી, દીકરા તજી ચેલા
 કીધા, કહો શું મુકયું બાકી. ॥૪૨॥ કેહેશે કે દસ ઇંદ્રી તાગ્યો, તોતે બતાવું
 ભાંખી; કાંને શું દાટા માર્યા શું, આંખ્યો ફેડી નાંખી. ॥૪૩॥ શું જીભડી
 એની કાપી નાંખી, શું હાથ કીધા હુંડા, શું લધુ શંકા કે દસ્ત તજ્યો,
 શું અવયવ કર્યા જીડા. ॥૪૪॥ ત્યાગી થઈ શું ત્યાગ કીધું, વીચાર કરજો ભા
 ધ; તમે કેહેશે કામ જવર તાગ્યો, તે સમજો ચતુરાધ. ॥૪૫॥ માહાદેવ
 થી કામ નથી જીતાયો, તો કોણ જીતે કામ; માહાદેવથી શું નીકળ્યા
 મ્હોટા, ધરી કામ જીતવા હામ. ॥૪૬॥ સંસાર ઉપર વૈરાગ ધરી, તજી
 દીધો સંસાર; પછી શીદ સંસારમા આવે, વસ્તીમાં કરવા વેહેવાર. ॥૪૭॥
 સર્વ તજીને સર્વમાં પેસે, તેતો સમજવું કેવું; પેટમાંથી એકી કાઢેલું, પા
 છું ખાધા જેવું. ॥૪૮॥ ત્યાગ કર્યું તો તરછટ તજી, વાસો વસવું વન;
 તે બદલ આવે વસ્તીમાં, પુરણ પાખંડી જન. ॥૪૯॥ વ્યવહારમાં રહેલા
 પ્રાણી, વૈભોગી કોહોછો જેને; તે કરતાં વૈભોગ બમણો, ખરી ગયેલો
 તેને. ॥ ૫૦ ॥ અજ્ઞાની એને મ્હોટો સમજી. બાગ બગીચે રમોડે,
 ઘણાં ધીના ને ગળપણનાં, ભોજન કરી જમાડે. ॥ ૫૧ ॥ આપે આ-

સન ગાદી તકીયા, ચર્ચુ આંપી કરે શેવા; વાયુ ઢોળાવે પાય પડાવે, એથી
 તે વૈભોગ કેવા. ॥૫૨॥ રળતું અપતું કાંઈ ન પડે, મફત મળે ખાવા; બે
 ટા નામ કોઈએ ન ધર્યું, જેના ને તેના ખાવા. ॥ ૫૩ ॥ વેહેવાર તણ
 વેહેવારમાં વસે, તેથી તે પાખંડ કેવું; કદી કેહેશે સઉને બોધ કરવા,
 તેનો ઉત્તર દેવું. ॥૫૪॥ ઉપદેશ કરવો પંથ ચલવવો, આચાર્ય જનનું
 કામ; બીબનો અધીકારજ કયાં છે, કહે શ્રીમુખ ધનશામ. ॥૫૫॥ મનુએ
 ધર્મશાસ્ત્રમાં કહ્યું, જે ત્યાગી ગણ્યું ખાય; ધી તેલ ચીકણો આર કરે
 તો, કામની પ્રદ્ધી થાય. ॥૫૬॥ તવ મન વશ કોઈ કાળે ન રહે, વીર્ય ખ
 ખીત થઇ જાય; તેથી અત ગળપણુ જમાડે; તેને બાળ હત્યાય. ॥૫૭॥
 મોહની રૂપે માહાદેવ પતળ્યા, તો બીજે કાણુ રહેનારો; કેહેશે કે કામ
 દેવ છત્યા છે, મુરખ એમ કેહેનારો. ॥૫૮॥ એકલા પ્રાણણુ છે અધીકા
 રી, સન્યસ્ત લઈ થવું ત્યાગી; તે પણ પાંચમી દ્વાદશીમાં, કુટુંબની રજ
 માગી. ॥૫૯॥ તેને પણ રહેવું નયથી છેટે, અડધો આરજ કરવો; ગ-
 ણ્યું ચી કણુકાંઈ ન ખાતું, એવો ધર્મ આદરવો. ॥૬૦॥ હાથ ન જેવો
 વૈદુ ન કરવું, સુવુ નહીં સેજ્યાય; પ્રેમદાનો પરછાયો ન લેવો, લ-
 ખ્યું સમરતી માંય. ॥૬૧॥ ન જાણો ત્યાગી છે સોહાગી, વૈભોગ લેવા
 આન્યા; બળદેવ વીરા તેવા પ્રાણીને, ઇશ્વર તમે ઠરાવ્યા. ॥ ૬૨ ॥
 વસ્તીમાં આવી રોગ મટાડી, દેખાડે ચમત્કાર; એવી જરૂર એમને શી
 છે, કાંઈ કરો વીચાર. ॥૬૩॥ પોતાનું કલ્યાણ કરવું મુકી, અવરનાં દુ
 ખ ભાજે; એ પણ એકજ ધંધો કાહાડયો, શું ત્યાગી થઇ ત્યાગે. ॥૬૪॥
 ॥ વળણુ ॥ શું ત્યાગીયે તાગીયું, બોલ્યા શામ શરીર; વહ્નલ વડે એ
 મ સાંભળી, કોપ્યા બળદેવ વીર.

કડવું ૧૫૦ રાગ ચોપાઇ.

બોલ્યા વૈશમપાયે વચન, સુણુ પરીક્ષત કરા તન; ચઢી બળદેવને
 બહુ રીસ, આતે શું કહોછો જગધીસ. ॥૧॥ તમો કરતાં શીખ્યા ની-
 હાય, ત્યારે બોલીયા વૈકુંઠરાય; ભાઇ સત્ય કહ્યું છે અમો, તેને નીંચા
 સમજ્યા તમો. ॥ ૨ ॥ તમો વિચારો બળદેવ બળીયા, કીસા ત્યાગીને
 ઇશ્વર મળીયા; મળ્યા સંસારીને મોસરી, કહો તો તે કહ્યું વિસ્તાસી.
 ॥ ૩ ॥ મોહોટા જનક વીઢી જેવા, વળી ઉદાસક રૂશી કેવા; પ્રહલેતા

યણ ધરખારી, શીવ બ્રહ્મા સરિખાને નારી. ॥૪ ॥ સુર્ય ચંદ્રને વીખણુ
 દેવ, વળી વરૂણ અમ્બી એવ; હરીશ્ચંદ્ર અને રામ રૂપ, હતા સહુ સંસા-
 નિ બુધ. ॥૫ ॥ કોહોતો વીશેશ દાખલા દેવું, આથી તે સમજવું કેવું;
 હાલ જે કહું તે નહિ ગમે, શાથી કે જીવ એમાં ભમે. ॥૬ ॥ બોલ્યા બ-
 બદેવજી મુખ એમ, રથ આપોછો કે કેમ; તવ બોલ્યા અસરણા સરણુ;
 આતો રથ કરાવશે હરણુ. ॥૭ ॥ માટે બીજે રથ લેઈ જવો, બોલ્યા બ-
 બદેવજી એજ લાવો; કહી જોડ્યો પોતાને હાથે, હજી નાના વૈકુંઠનાથે.
 ॥૮ ॥ જે જે ભાઈ નવા જુનિ થાશે, જીવ મારો તમારો જશે; તોહ્યે લેઈ
 ચાલ્યા હજધારી, કરી હરીએ તો શાહુકારિ. ॥૯ ॥ લાવ્યા રથ એ-
 તી પ્રેમ વાપ્યો, પોતે સુભદ્રાને આપ્યો; પણ બહુ કહ્યું જુગદાધાર, તે-
 થી મનમાં રહ્યો વીચાર. ॥૧૦ ॥ મને બહુ ટાક્યો જુગધિસ, તેથી જદ
 વ સોંપ્યા વીસ; જોગીને નહાવા લેઈ જવો, સ્નાન કરાવી વેહેલા આવો.
 ॥ ૧૧ ॥ એવું કહિ દીધિ આશ્રાય, આવી જોગીજી બેઠા માંય; જોગી
 તુમકુ સાથે લેઈ, વાળી પલાંડી ટેકો દઈ. ॥૧૨ ॥ તવ સુભદ્રા હરખમાં
 પેઠી, ઘોડાના અછોડા ઝાલી બેઠી; ગ્રહી ચાખક પોતાને હાથ, ચાલી
 નવરાવવા જોગી સાથ. ॥ ૧૩ ॥ ચાલી નીકળ્યાં નગ્રનિ જહાર, થયો
 મધ્યાનકાળ તે વાર; દસ જદવ આગળ થાય, દસ પુંડળ પુંડળ જય.
 ॥ ૧૪ ॥ ચોટયું છે સુભદ્રાનું ચીત, લાગી પુરણ જોગી પર પ્રીત; ન-
 થી રથ હાંક્યામાં લક્ષ, જોગી સામા ચોટાડ્યાં છે ચક્ષ. ॥૧૫ ॥ એને ઉલ
 ટ એવી જગી. બાવાના ગુણ ગાવા લાગી; નથી બાવલીયા તુલ્ય કોય,
 નીરખી નીરખી રૂપ જોય. ॥૧૬ ॥ વળણ ॥ રૂપ જુએ બાવા તણું, બહુ
 મારે નેન બાણ; કહે વલ્લભ કરે ઘણા, બાવાના વીખાણ.

કડવું ૧૫૧ રાગ બાવલીયાનો.

એ બાવલીયાને દખીરે રેરે હો, મોહ પામી પ્રેમદારે. ॥ ૧૬ ॥ બો-
 લ્યા બોલ્યા વૈશખ્યાયે વચન, સાંભળ સાંભળ જનમેજે રાજન, સુભ-
 દ્રાનું લખ્ય થયું છે રે મન. એ ॥૧ ॥ આ બાવળીયાનુ ગોરૂ ગોરૂ છેરે
 આત્ર, બાવળીયાને ચરણે અડસટ તીરથ જત્રા; બાવલીયાના જુજમાં
 શોભે છે તુંખી પાત્ર. એ ॥૨ ॥ બાવલીયાયે મોઢે ચંદન લીધું ચોળી,

બાવલીયાને અંગે ભલુત રગદોળી, બાવલીયાની ડાલી ખાંધે શોભે જો
 જી. એ૦ ॥૩॥ બાવલીયાના અંગ તણીછે સારી છટા, બાવલીયાની
 અંગે ભલુતીની ગટા, બાવલીયાની લાંબી લાંબી શોભે જટા. એ૦ ॥૪॥
 બાવલીયોતો દિસે છે પુરૂષ મોહોટા, જમણા ભુજમાં ડવો સુંદર શોભે
 સાંટો, બાવલીયોતો વાળ્યો છે વજૂ લંગોટો. એ૦ ॥૫॥ વલણ ॥ એમ
 વીખાણુ કરે અતી, વળી વળી નીરખે મુખ; વ્યાસ વક્ત્રલ વાણી વદે,
 મુખ જોયે થાય મુખ.

કડવું ૧૫૨ રાગ સાખીની ચાલ.

વૈશમપાયે એણીપેર બોલ્યા, મુણ જનમેજે રાય; વિસ્તારી તુજને
 સંભળાવું, આઘ પર્વ મહીમાય. ॥૧॥ અરજુન કહે ઓરે સુભદ્રા, પડ
 શે કોઈને વેહેમ; રથ હાંકયામાં ચીત નથી તાહાર, મુને જુએછે કેમ.
 ॥૨॥ સુભદ્રા કહે તમ ચરણની, સદા થઈ રહુ દારી; માહારી ઈચ્છા પુ
 રણ કરો, આપણ જઈએ નારી. ॥૩॥ અરજુનજી કહે ઓરે અખળા, વા-
 તોમાં પડશે વેમ; વીસ જદવ આપણી જોડે; તે જવા દે કેમ. ॥૪॥ સુ-
 ભદ્રા કહે ઓરે માહારાજ, ચરીત્ર મારું દેખાડું; એ તે રડયા શું કરતાતા,
 એમને પાછા કાહાડુ ॥૫॥ એમ કહી ઝાંઝર પોતાનું, કાહાડીને કરમાં
 લીધું; જદવના જોયામાં ન આવે, તેમ સંતાડી દીધું. ॥૬॥ પછી પોતે કહ્યું
 જદવોને, મારા રડયા કયાં આવો; પગનું ઝાંઝર પડી ગયું કે, શોધ કરી
 ને લાવો. ॥૭॥ તવ દસ જદવ સોધવા માટે, તરત પાછા વળીયા; બીજ
 દસજણ સાથે રહ્યા. ચોટી કરવા બળીયા. ॥૮॥ સુભદ્રા કહે વળો પા-
 છા, સઉ સોધવાને જવો; ઝાંઝર માહાર અમુલ્ય છે તે, ગમે ત્યાંથી લા-
 વો. ॥૯॥ તવ તે પણ સોધવા વળ્યા પાછા, સુભદ્રા પડી પાય, કોહો-
 તો હવે ઘોડા દોડાવું, દો મુજને આશાય. ॥૧૦॥ અરજુનજી કહે બેશ
 તું રથમાં, કહી રથમાં બેસાડી; ચારે ઘોડાના અછોડા ઝાલી, અરવો દી
 ધા ડિરાડી. ॥૧૧॥ વાયુ વેગે રથ દોડાવ્યો, સુભદ્રા ખુશી થાય; આ જો-
 ગી સહુ વાતે કુશળ, જણે બધી વિધાય. ॥૧૨॥ અરજુન ત્યાંથી નાહ
 નાહા, ગયા એક જોજન; મેદાનમાં એક પ્રક્ષની નીચે, રથ રાખ્યો સ-
 તી તન. ॥ ૧૩ ॥ સુભદ્રા કહે શીદ રથ રાખ્યો, જણી જશે કોઈ વાત;

તો તો જદવ લેધને આવે, નખળા છે મુજ જાત. ॥ ૧૪ ॥ એવામાં અં-
 તરયામીયે, મોઢ્યા નારદ રૂશી, જવો તમે ત્યાં જઈ પરણાવો, વરકન્યા
 થઈ ખુશી. ॥ ૧૫ ॥ રથના ભંડારીયામાં ભર્યો છે, લગ્નનો સામાન સર્વ; હ
 સ્તમેળાપક કરી આવો. ટળે બળદેવનો ગર્વ. ॥ ૧૬ ॥ એવું સાંભળી
 નારદ ગયા, જ્યાં વન વીશે યોગી; નારદ કહે આવો પરણાવું, ઇંદ્ર નં
 દન વૈભોગી. ॥ ૧૭ ॥ કહી બેઠને નીચે ઉતાર્યા, ભંડારીયું ઉઘાડયું; ભ-
 રી હતી સામગ્રી લગ્નની, જે જે હતું તે કાઢાડયું. ॥ ૧૮ ॥ સુર્યની સામે
 વીખને વચને, હસ્ત મેળાપક કીધો, જદવ કંચુકીને પાનેતર, ચુડો પેહે.
 રાષી દિધો. ॥ ૧૯ ॥ કહ્યું કે મંગળ નહી વરતાવું, કષ્ટ દેશે કન્યાદા
 ન; એવું કહીને નારદ રૂશી, થયા અંતરધ્યાન. ॥ ૨૦ ॥ વરકન્યા બે
 રથમાં બેઠાં, બોલી સુભદ્રા એમ; ઓ માહારાજ અશ્વ હંકારો, ઉભા
 રહ્યા છો કેમ. ॥ ૨૧ ॥ અરજીન કહે સુણ સુભદ્રા, તુંને તો નાઠાનું મન;
 પણ કન્યા લેધને કેમ નાસુ, છુ ક્ષત્રીનો તન. ॥ ૨૨ ॥ ઇંદ્રપસ્તનો રાજ-
 થો હું, કરનારો સંગ્રામ; કુન્તા સતીનો દિકરો છું, અરજીન માહાર ના
 મ. ॥ ૨૩ ॥ નથી હું યોગી છું વૈભોગી, સત્રુને પોચાડુ ઠેઠ; ચોરની પેઠે
 નાશી જવુંતો, લાજે જનુનીનું પેટ. ॥ ૨૪ ॥ સુભદ્રા કહે ચીંતા નથી, ઓ
 માહારા ભરથાર; માહારા ભાઈને કેહેવાની કે. નથી ગઈ નાત બાહાર
 ॥ ૨૫ ॥ અરજીન કહે આજ તેમ કેહેજે, કહી ઉભો બળવાન; પેલા જદ
 વે ઝાંઝર સોધ્યું, નિઝ લગી નીધાન. ॥ ૨૬ ॥ તોપણ તેતો હાથ ન આ-
 વ્યું, ગયા ગોમતી તીર; બેઠેન ન દિઠાં રથથ ન દીઠો, નેત્રોમાં આવ્યાં
 નીર. ॥ ૨૭ ॥ અરેરે ભાઈઓ શું કરશુ, આવ્યુ દારણ દુખ; જોગી લેધ-
 ને જતો રહેલો, શું દેખાડશું મુખ. ॥ ૨૮ ॥ એમ કહીને રડતા રડતા,
 પાછા વળીયા વીસ; બળદેવજીને ઘેર આવી, બોળામાં મુકયાં શીશ.
 ॥ ૨૯ ॥ બળદેવજી કહે કમ રડોછો, કયાં ગયાં યોગીને ભગની; જેવું
 હોય તેવું કહો મુને, અંતર ઉઠયો અગની. ॥ ૩૦ ॥ જદવ કહે ઝાંઝર
 પાડયું, મારગે સુભદ્રાય; તે સોધવાને મોઢ્યા અમને જોગી થયો વી
 દાય. ॥ ૩૧ ॥ સોધીને અમે ગોમતી ગયા, ન દીઠાં યોગી કે બેઠેની; તેથા
 તમને કેહેવા આવ્યા, જીવજી ઝાલ્યો રેની. ॥ ૩૨ ॥ બળદેવજી કહે ઘાં
 ટા ન કાઢાડો, જે જાણે પુરૂશ પુરાણ; ના કહ્યા ઉપર કામ કરયું તે,
 કાઢાડે માહારો પ્રાણ. ॥ ૩૩ ॥ એમ કહીને રડવા લાગ્યા, મનમાં ને મ

નમાં મુઝાય;એવામાં શું કૈતક કીધું, પોતે વૈધકુંઠ રાય. ॥ ૩૪ ॥ બહુ
ત મંત્રની માયા ખેંચી, પોતે દેવાધી દેવા; એટલે સૌ લોક દુખીયા થયા,
હતા તેવાને તેવા. ॥ ૩૫ ॥ બેહેરા હતા તે બેહેરા બનીયા, અંધના થ
યા અંધ; બોબડા બોલવું શીખ્યા હતા તે, બોલવું થયું બંધ. ॥ ૩૬ ॥
રોગીયા રોગી દુખીયા દુખી, મર્લવંતી થઈ ખાલી; જોગી ધુતારો જોગી
ધુતારો, એવીજ અફવા ચાલી. ॥ ૩૭ ॥ ચાલો જઘયે જોગીની ખાસે, ઉં-
ચુ નીચું લોક થાય; જોવા ગયાતો ન મળે જોગી, હાહાકાર વરતાય.
॥ ૩૮ ॥ બળદેવ ઘરમાં છાંના રડે છે, ઉઘાડું નવ્ય રડાય; કષ્ટ પ્રભુનો
ભય છે ભારે, કોઈને વાત ન થાય. ॥ ૩૯ ॥ એટલે જણી જોઈને આવ્યા,
પ્રભુ ભાઈને ઘેર; બહારથી બોલાવતા ગયા ઘરમાં, આપતો આનંદ
ભેર. ॥ ૪૦ ॥ વળણ. ॥ પ્રભુ આનંદથી આવીયા, કરતા મુખ પોકાર;
કહે વલ્લભ બળદેવ રડે. નીચું જોઈતે વાર.

—o—

કડવું ૧૫૩ રાગ વૈદરભીનો.

હવે બળદેવજી નૈણાં ભરે, કરે બહુ આંસુ પાત; પ્રભુ આવી લાગ્યા
પુછવા, કેમ રડોછો ભ્રાત. બં ॥ ૧ ॥ પુછે તોહો બળદેવ બોલે નહી,
રડે રૂદીયા ફાટ; અરેરે હવે શું થશે, કહી કુટે લેલાટ. બં ॥ ૨ ॥ તવ ક-
ષ્ટ કહે કહો. ભુજને, કેવું થયું વાંધન; શી આયકત પડી આપને. કાં શું
લાગ્યું લાન્છન. બં ॥ ૩ ॥ ત્યારે બળદેવ બોલ્યા એ બંધવા, વાંકુ ભ-
વીશ કાહાવ્યું; તમોએ જે કહ્યું ભુજને, તેતો આગળ આવ્યું. બં ॥
૪ ॥ જો જો ભાઈ શાન્તી રાખજો, વાત કહુ મુખ કથી; ભય તમારો ભા-
રે મને, જીભ ઉપડતિ નથી. બં ॥ ૫ ॥ તવ પ્રભુ કહે કહી દો તમે, જી-
વ નથી રહેતો હાથ; મ્હોટાયે ભુજ બે ઝાલીયા, સાંભળો જહુનાથ. બં
॥ ૬ ॥ મને શીખ દીધી તમોએ ઘણી, ઘણો બાંધતા બંધ; પણ સાચો સ્વા-
રથ લાગીયો, થયો લોભમાં અંધ. બં ॥ ૭ ॥ મેતો જોગીને ઇશ્વર જ-
ણીયો, નમતો રહ્યો ચર્ણ; એણેતો લાન્છન આપીયું, કર્યું બેહેનનું હ-
ર્ણ. બં ॥ ૮ ॥ તવ પ્રભુએ લેલાટ કુટીયું, કર્યું કર્મ આ કેવું; ચોરને
ઘેર ચોર ફાવીયો, જીવ આપુ કે લેવું. બં ॥ ૯ ॥ એમ કહીને પ્રભુ
પ્રથવી પડયા, લાગે બળદેવ પાય; ભુલ થઈ બહુ માલ્યરી, કરો કાંક સ-
માય. બં ॥ ૧૦ ॥ પ્રભુ કહે હવે માંનું નહી, એમ માંડીયાં મેન; જો

જીવી જીવાડવો હોયતો, લાવો સુલદ્રા બેહેન. ૫૦ ॥ ૧૧ ॥ વળાયુ ॥
લાવો ભગની માલરિ,તો મટશે કલપાન્ત; નહીતો નવા જુની થશે, પા
ડો ઝટપટ શાન્ત.

—(૦)—

કડવું ૧૫૪ રાગ સુલણાનો.

વૈશમપાયે એણીપેર બોલ્યો, સુણ જનમેજે રાય; વિસ્તારી તુજને
સંભળાયું, આધ પર્વ મહીમાય. ॥૧॥ કૃષ્ણ કહે મારી ભગની લાવો, ન
હી તો છાંડુ દેહ; તમોને જોગીયે દિકરો આપ્યો, લાવો રમાડુ તેહ. ॥૨॥
બળદેવજી કહે દીકરો મુઓ, એવે આબુ ગામ લોક; રોગીયા સૌ હતા
તેવા થયા, એમ પાડે છે પોક. ॥૩॥ જોગી ધુતારો જદુવાળો, કેવો મ્હો-
ટો સીદ્ધ થયો; જદુકુળમાં લાન્છન દીધું, ભગનિને લેઈ ગયો. ॥૪॥ બ
ળદેવજી કહે જદવ મહારા, અષ્ટ દીશાયે જવો; એક પોહોરની રજા આ
પુછું, આદ્ય ત્યાંથી શોધ લાવો. ॥૫॥ એટલે છુટયા છપ્પન કોટી, હાથ
ગ્રહી હથીઆર; કેં ચાલ્યા ચરણ કેં ઉંટ ઉપર, કેં બેઠા તોખાર. ॥ ૬ ॥
બળદેવજી ઘર આગળ બેશી, ઘનશામને સમજાવે; આ વીરા તમે કલે-
શ ન કરશો, હમણાં સોધજ આવે. ॥૭॥ તમારું કહ્યું અમે ન માન્યું,
ઘેર કર્યો કિતારો; અમે તો ત્યાગી માન્યો તો, તમે માન્યો તો ધુતારો.
॥ ૮ ॥ પ્રભુ કહે શીખામણ દૈ તે, સદાયે રાખજો યાદ; ત્યાગ કરી વ્યવ
હારમાં વસે, તે ઢાંગી નીરવાદ. ॥ ૯ ॥ વળી જાતિ કજાતિ જોયા વણ,
શેવા કરે જન જોહ; સુકીત તેનું ધોવાઈ જઈને, નર્કવાશી થાય તેહ. ॥૧૦॥
વિપ્રનો સુત સંન્યાશી હોયે, પુક્ત ઉમ્મરનો જ્યારે; શાસ્ત્રમાં કહ્યા પ્રમા-
ણે તેને, અન વસ્ત્ર દેવું ત્યારે. ॥૧૧॥ તે વણ વીશેશ શેવા ન કરવી,
નારીયે ન જવું પાસ; તેથી મન તેનું વીલજ થાયે, વ્રત કરયું તેણે ના
શ. ॥૧૨॥ તે દેશ લાગે તારૂણીને. નયમાં ન દેવો વાસ; વીપ્ર વીના
અન્ય વરણથી તો, કરવો નહી અભ્યાસ. ॥ ૧૩ ॥ બહેવાર તજ્યો તે
બહેવારે છુટ્યો, પછી તેને શી લાજ; મ્હોટાઈ દેખાડે અજ્ઞાનીયોને; મુરખ
માને માહાશય. ॥૧૪॥ નાતના જાતના માતના તાતના, ખોટાં કરિનિ-
સરે; તેતો પ્રાણી જીજ કોઈનું, કેમ ખોટું નવ કરે. ॥ ૧૫ ॥ બહાલાનું
ખોટું કરી વહે વાટે, તે કોનું મુકે બાકો; મોક્ષને અરથે નીકળ્યો હોયતો,
વનમાં વસે સુખ તાકી. ॥૧૬॥ સંસાર તજ સંસારમાં આવે, તેને આ-

રથ કોઈ રીતે; તે વણ શા સાર તે આવે, સમજે ન્યાયને પ્રીત. ॥ ૧૭ ॥
 વેહેવાર પર થઈ અરૂચી તેથી, વહેવાર દીધો ત્યાગી; તો પછી બેહેવારમાં
 શીદ આવે, આવેતો મતલબ લાગી. ॥ ૧૮ ॥ મતલબ વીના કદી ન આ
 વે, બેહેવાર હત વેહેવારી; વનમાં વનફળ જળ ખાવા પીવા, સહુ દેછે
 ગીરધારી. ॥ ૧૯ ॥ વસ્તી તજ વસ્તીમાં આવે, કાં મહતાને સાર; મનમાં
 હોય કે દેવલ બાંધિ, રાખું સદા નામ મહાર. ॥ ૨૦ ॥ કંઈ ભંડારાને બ્રહ્મ
 ભોજન, તેથી નામના વધે; મહાનંત થઈ ગાદીયે ખીરાણુ, ગુરૂ ગણાવું
 બધે. ॥ ૨૧ ॥ વળી કેવરાવું ચમતકારિ, વળી પુંબવું ચરણ; શેવા કર
 શે શેવક લોકો, બહુ પ્રાણી આવશે સરણ. ॥ ૨૨ ॥ વીવિધના ભોજન મ
 જવાનાં, એવું ઢોંગીના મનમાં; એવું ન હોય તો બેહેવાર તજ, કેમ વ
 શ્યો નહી વનમાં. ॥ ૨૩ ॥ ઓ બળદેવજી માનજે સાચું, એમ કયો ઉપ
 દેશ; હળધારી કહે ધન્ય છે વીરા, શંકા રહિ નહી લેશ. ॥ ૨૪ ॥ એવા-
 માં યાદવ સોધે ગયેલા, ફરી ફરી પાછા આવે; કૃષ્ણ ન ચેતે તેવી રીતે,
 શેશને સાન બતાવે. ॥ ૨૫ ॥ એવામાં બે જદવ ગયા, અરજીનનો રથ
 ન્યાંય, તેમણે જોયું આધા રહીને, બંડિને દીઠા ત્યાંય. ॥ ૨૬ ॥ જણ્યું કે
 જો જઈને ઝાલીયે તો, જોગી છે જદુવાળો; પશુ બનાવે ઠ અંધ બના
 વે, જોયો છે વીધાનો ટાળો. ॥ ૨૭ ॥ જોગીના જેવા જદુવાળા, આપણા
 જુગજીવન; તેમને જઈને લાવીયે તેડી, એમ વીચાર્યું મન, ॥ ૨૮ ॥ તે
 બેઉ ચાલ્યા નગ્રમાં આવ્યા, લાવ્યા છેએ સોધ; પણ ભગનીને પરણ્યો
 છે જોગી, બળદેવને થયો ક્રોધ. ॥ ૨૯ ॥ ઉઠો મહારા વીઠલ વીરા, કરીયે
 કાળો કેહેર; પ્રપંચ કરી પરણ્યો કન્યા, મારી નાંખીયે ઠેર. ॥ ૩૦ ॥ એ-
 ટલે ઉડ્યા અંતરયામી, જદવ છપ્પન કોડ; એક લાખ શાઠ શહસ્ર
 એકાશી, પ્રભુના પુત્રને જોડ. ॥ ૩૧ ॥ હળધારી હથીઆર લેધને, બેઠા
 રથની માંય; સહુ દોટા દોટ કરતા આવ્યા, જોગી ઉભા છે ત્યાંય. ॥ ૩૨ ॥
 આગળ પાછળ ઘેરો ઘાલી, કોટ વળી સહુ ઉભા; સુભદ્રાને પરણેલી દે
 ખી, ક્રોધે ભરાણા સુખા. ॥ ૩૩ ॥ કૃષ્ણ કહે મોહોટા ભાઈ સુણો, આપણ
 અજગા રહીયે; જદવને પુત્રો હણે એને, નહિ તો પક્ષે થઈએ. ॥ ૩૪ ॥
 એમ કહી બેઉ અજગા ઉભા, પ્રભુ વધા વચન, બવો જઈ રથને ફાઈ
 લાવો, ઓરે પ્રદુમાન તન. ॥ ૩૫ ॥ તવ પ્રદુમાને ફરશી લીધી, રથમાંથી
 ઉતરીયો; રક્ત લાચને સુર ભરેલો, યોગી કને પરવરીયો. ॥ ૩૬ ॥ જોને
 અડીયો રથે ચડીયો, ક્રોધ છે અંતસકરણ; ઘોડાના અછોડા ઝાલી, જોગી
 ને નાંખ્યો ધરણ. ॥ ૩૭ ॥ સુભદ્રા સહીત રથ લાવ્યો, કૃષ્ણ પ્રભુની

પાસ;એટલે બીજા રથમાંથી એમાં, બેઠા શ્રી અવિનાસ. ॥ ૩૮ ॥ જઈ
 મદુમાન પોતાને રથે, બેઠો ગ્રહી હથીઆર; સુભદ્રાનિ પ્રત્યે બોલ્યા,હ-
 જધારી તે વાર. ॥ ૩૯ ॥ સત્ય બોલ ભગનિ ઉઠયો છે અગ્રી, જોગી ઉ
 ભો તને લાવી; કે તું તારી ખરી ખુશીથી,જોગીનિ જોડે આવી. ॥૪૦॥
 સુભદ્રા કહે મારશો નહી,જોગી બીચારો રાંક;એને શીખવીને હું નાહી,
 નથી ત્યાગીનો વાંક. ॥૪૧॥ બળદેવજી કહે ધીક્કાર ભગની,નીચું ઘ-
 લાવ્યું અપાર;સુભદ્રા કહે નથી નીચું, નથી મધ નાત બાહાર. ॥૪૨॥
 છે જોગી સુત ક્ષત્રી કેરા, કુન્તાજીના તન; પાન્ડવ કુળમાં હું પરણીછું,
 અરજુન નામ પાવન. ॥૪૩ ॥ એટલે બોલ્યા બળભદ્રજી, કૃષ્ણ વીરા
 વીચારો;બહાલામાં વીકટ કામ કીધું,પાન્ડવને ઠેર મારો. ॥૪૪॥સગાયે
 દગા દિધા આપણને, લાજ જરા નવ ધરીયે; પાંચે મારી ન પાન્ડવી પ્ર
 થવી, જગતમાંથી કરીયે. ॥૪૫ ॥ કૃષ્ણે કહ્યું કે કેના એ સગા, કીધો
 કપટથી કેહેર; શું જુઓ છો જાદવ મહારા,મારી નાંખો ઠેર. ॥૪૬॥ ત-
 વ સુભદ્રા છાનીમાનો,કૃષ્ણજીને કરગરતી;હેવાતણુ માહારું શીદ જુઓ
 છો,દિનય વચન ઓચરતિ. ॥૪૭॥ વીરા તમે મુજને પુછ્યુંતું, તવ મેં
 કહ્યું તું એમ; જોગી પરણવાનું બોલી,માયો તમાયો ન કેમ. ॥ ૪૮ ॥
 ધારયું કરવા દે કનડો છો, ઓરે શ્રી ગોપાળ;કૃષ્ણ કહે તારા જોગીનો,
 નહી કઈ વાંકો વાળ. ॥૪૯॥ સુભદ્રા કહે વાર વીરા, તુજ વંશ પ્રજ્ઞી
 થાજે; બળદેવ માહારું ઘર ભાગે છે, તેથી જડામુળ જાજે. ॥ ૫૦ ॥
 એવામાં હોકારો કરીને, બોલ્યા દીનાનાથ;શું જુઓછો જોગીને મારો,
 હંમે કીધો હાથ. ॥૫૧॥ સુભદ્રા કહે આ શું બોલો છો, દાખ્યો પ્રભુ-
 એ ચરણ;બળદેવ કહે કૃષ્ણ વીરા.કરીશ બેહેનનું મરણ. ॥૫૨॥ પ્રભુ
 કહે બેનને નવ કેહેશો,શું ભગનીનો વાંક;બાવાને લાવી ભુરકી નખા
 વી, તેથી વશ થઈરાંક. ॥ ૫૩ ॥ જોગીને લાવ્યા ભગની સોંપી, વાંક
 તમારો માનો;ભુરકી નાંખેથી વશ થઈએ, તેમાં એનો વાંક શાનો. ॥૫૪॥
 એમ કહી બળદેવને વાર્યા, ઉરકેર્યા જાદવ જોગ; અરજુનજીને ઓછું
 આવ્યું.કોણ લેશે મુજ સોધ. ॥ ૫૫ ॥ વળણ. ॥ એમ જાણી રડતો ઘ
 ણું, દગા ભરેલ દયાળ; વક્ષલ વદે અરજુનને, પડી પેટમાં ફાળ.

કડવું ૧૫૫ રાગ મધુવનનો.

મારા મહાધરણુ ગુણવાનરે, ભાઈ આવો; માહારી જતી રહી છે સુધ
ને સાનરે, ભાઈ આવો. ટેક. ચોખી કરી તમે વન વીશે કાઢ્યો, તિરથ
યાત્રા કરી સારીરે; પંપાસરોવરે પુર્વના લેખે, પરણ્યો અપછરા બે નારી
રે. ભાઈ. ॥૧॥ ત્યાંથી હું આવ્યો દ્વારીકાં નગરી, મળ્યા અસરણાસરણ
રે; વચને બાંધી મને લે ગયા ગામમાં, કરાવ્યું ભગનીનું હરણુરે. ભા. ૦
॥૨॥ હવે સાંભા સત્રુ થઈ ઉભા છે, જદવ પાસે મરાવેરે; સૌને ઉસ્કરી
એણું જલાવ્યાં, ક્ષય મારો કરાવેરે. ભા. ॥૩॥ સ્ત્રીડ વેળાના ભીમસેન ભા
ઈ, મુજ નેત્રે આંસુની હેલીરે; અનેક વચમા એક ઘેરાયો, મહારૂ નથી
કાઈ બેલીરે. ભા. ૦ ॥ ૪ ॥ આજ જમ જેવા જદવ ભાસે છે, ભય મુ-
જ મનમાં થાયછેરે; સમજી સીયાણા કારમા બોલે, મને ધરતી તો
ખાવાને ધાય છેરે. ભા. ૦ ॥ ૫ ॥ બંધવ હોય તે દુખડાના બેલી, વીધન
તમે નીવાર્યારે; લાખાભોવનની લાલ્યમાં લાગ્યા, ત્યાંથી તમે ઉગાર્યારે.
ભા. ૦ ॥ ૬ ॥ વનમાં રહ્યા ત્યાંથી દહિતોયે ચોર્યા, ત્યાંથી પણ તમે છોડા-
વ્યારે; એક ચક્ષુમા વીપ્ર ઉગાર્યો, નીત્યના છ જીવ બચાવ્યારે. ભા. ૦ ॥ ૭ ॥
મુઘ કરૂ પણ એકલો હુછું, નથી માહારે રથનો આધારરે; પાછો પડુ ન
હી પણ મુજ પાસે, એક નથી હથીઆરરે, ભા. ૦ ॥ ૮ ॥ હથીઆર વણુ ત
મે બકરાસને, બાહુ બળથી હણીયારે; ત્યાંથી નીકળી આગળ જ-
તાં મળ્યો ગાન્ધર્વ રણીયારે. ભા. ૦ ॥ ૯ ॥ એમ સંભારતાં સાંભરી આ-
વ્યાં, અલંગ રથ હથીઆરરે; મને વચન અંગારકે આપ્યું છે, ભય
નબંધ ધરૂં લગારરે. ભા. ૦ ॥ ૧૦ ॥ વળણુ ॥ હથીઆર સાંભર્યા એટલે, ધરૂં
અંગારકનું ક્યાન; વ્યાસ વલ્લભ મુખ ઓચરે, કરતો હરતો ભગવાન,

કડવું ૧૫૬ રાગ સર્વૈયાની ચાલ.

વૈશમપાયે એણીપેર બોલ્યા, મુણ જનમેજે રાય; વિસ્તારી તુજને
સંભળાવું, આધ પરવ મહીમાય. ॥૧॥ સમરણ કીધું અંગારકનું, વચની
પુરશ નવ મુક્યો; અક્ષે ભાથો ગાંજેવ નામાં, ધનુષ સૈત રથ મુક્યો. ॥૨॥
તેવોજ અરજુન રથ પર ચઢીયો. જોળી તુમડું ફેંકી દીધું; ઘોડાના અ-
છોડા ઝાલ્યા, ધનુશ હાથમાં લીધુ. ॥૩॥ બાણનો ભાથો ભેરવ્યો ખાંધે,
ધનંજય થયો ત્યાર; ગાંજેવ નામાં ધનુશ ચઢાવી, બળમાં કર્યો ટંકાર.

॥૪૪॥ તેનો શબ્દ ત્રીલોકમાં પોહોચ્યો,ડોલ્યા દસે દીગપાળ;ધરણ લા-
ખી ધ્રુજવાને, ખળભળ્યું પાતાળ. ॥૫॥ પછી મુછે હાથ નાંખ્યો, બો-
લ્યો મુખ વચન; હવે કરવું હોય તે કરો,ઓરે ભુગજવન. ॥૬॥ એટલે
કોપ્યો પુત્ર પ્રહુમન,પેહેલો ઉપાડ્યો હાથ; એટલે આયુધ લઈને તુટ્યો,
જાવનો સહુ સાથ. ॥૭॥ માર માર કરતા પાછા ન ફરતા,કોંઠાતુર થઈ
દ્રષ્ટી; મેઘ જળ વરસે તેવી ક્રીધિ, આયુધ કેરી પ્રષ્ટી. ॥૮॥ અરજીનજી
ચે બાણ માર્યા, અગણીતાં અપરમપાર; પણ જાવો બહુ બળ કરતા,
ફેંકે અતી હથીઆર. ॥ ૯ ॥ અરજીન પડે એકલો તે, કયાં કયાં દ્રષ્ટી
રાખે; એક તરફ એ યુદ્ધ કરે તો, બીજા વીંધી નાંખે. ॥ ૧૦ ॥ તેથી
અરજીન કાઢ્યો થયો, કામજ ઠરું ક્રીધું, અગણીતો મંત્ર લણીને, બા-
ણ મોહાસ્તર લીધું. ॥૧૧॥ ફેરકુંદડી ફરિને ફેંક્યું, બહુ બળમાં બા-
ણ એક;અગણીત મંત્ર વડે તે, બાણ થયાં અનેક. ॥ ૧૨ ॥ તેણે સહુ-
નિ રૂદીયા ભેદી, પ્રાણજ ઊંચા ચડીયા; યુદ્ધમાં જેટલા ઊભા રહેલા,
તેટલા સરવે પડીયા. ॥૧૩॥ મુરછાંગદ બે ભાનમાં પોહોડ્યા, જ્યેષ્ઠ કા-
રીકાં નાથ; બે ભાઈ સામે અરજીનજીએ, મુછે નાંખ્યો હાથ. ॥ ૧૪ ॥
આવો યુધ કરવું હોયે તો,થઈજાવો તઈઆર;તે સાંભળીને બળભદ્રજી,
કોપ્યા અપરમપાર. ॥૧૬॥ હજ મુશળ લેઈને હલાવ્યું,ચઠ લીધું જી-
મધીસ;હજધર કહે હજમુશળયા, જોગીનું છેદુ શીશ. ॥૧૭॥ ચઠ રેહે-
વાદો ચત્રજીજી,પ્રભુ બોલ્યા કોધ ભેર; તમે મારો જોગીજીને, હું મા-
ર જાવ ઠેર. ॥૧૮॥ બળદેવ કહે આમ કેમ બોલો,વાંક વીના જદુરાંક;પ્રભુ
વધા વણ વાંકે મારોછો,જોગી તણો શો વાંક. ॥૧૯॥ બળદેવ કહે બો-
લો વીચારિ, ઓરે અસરણા સરણ; આપણા કુળમાં લાંછન આપ્યું,
ક્રીધું બેહેનનું હરણ. ॥ ૨૦ ॥ કૃષ્ણ કહે તમે સાંભળો વીરા, આપણી
લીધી કન્યાય, પણ પુરણ વીચાર કરીને, હું કરે મહારો ન્યાય. ॥૨૧॥
ધણીક પ્રેમદા હું લાવ્યો તે, કોણે મને પરણાવ્યો; જ્યાં મોહ લાવ્યો-
ને સારી દીઠી, ત્યાંથી હરણ કરી લાવ્યો. ॥ ૨૨ ॥ કોઈને ત્યાં કરીયે
જેવું તેવું, આપણે ઘેર કોઈ કરે; જહેવાર એવો વિશ્વ તણો છે, માટે
મહારં મન ડરે. ॥ ૨૩ ॥ સર્વના ધરમાં ચોરીયો ક્રીધો, હું શ્રી નંદકી-
શોર; તો તેનું ફળ તેવું લેયે, હોય ચોરને ઘેર ચોર. ॥૨૪॥ બળદેવ ક-
હે તું છે સલામાં, તેજ કરાવ્યું હરણ; તવ કહ્યું જવો મેં કરાવ્યું,બો-
લ્યા અસરણા સરણ. ॥૨૫॥ બળદેવજી આયુધ પછાડી, રીસાઈને ગયા

ઘેર;અરબુનને જઈ ચરણે લાગ્યા,ભુદરજી ભાવ ભેર. ॥૨૬॥ અરબુન-
 જી કહે જવો મહારાજ,દગાખોર જદુરાય; ખરેખરા મારા હાથ દીઠ,
 ત્યારે આવી પડયા પાય. ॥૨૭॥ પ્રભુ કહે તમે એમ માનો, બોલી સુ-
 ભદ્રા વચન; કૃષ્ણ પેહેલેથી હતા સલામાં, ઓ સાસુના તન. ॥૨૮॥
 અરબુન કહે બોલો પ્રભુજી, ટળે માલ્યો વેમ;સલામાહતા તો આટલું
 બધું, યુદ્ધ કરાવ્યું કેમ. ॥૨૯॥ કૃષ્ણ કહે હથીઆર તમારાં, હતાં મા-
 ન્ધર્વની પાસ; તે મંગાવવા તમપર કીધો,આટલો બધો ત્રાસ. ॥ ૩૦ ॥
 પારથ કહે વાર મહારાજ, એવે જદવ ઉભા થાય; પ્રભુને પાયે પડતા
 જોઈ,સરવે આવી પડયા પાય. ॥૩૧॥બુગધીશે જોગી વેશ ઉતસવો, ઉ-
 તરાવી નાંખ્યા કેશ; વસુને આલુપણ પેહેરાવી, ધરાવ્યો ક્ષત્રી વેશ.
 ॥૩૨॥ વાજતે ગાજતે ગામમાં લીધાં ઊતાર્યા ઘેર હરી;અરબુનને ક-
 હું ઇંદ્રપસ્તમાં, લખો કંઠાતરી. ॥૩૩॥ અરબુને કંઠાતરી લખી, મોક-
 લી પોતાના ઘેર;સૌ સાંભળતાં સેદેવે વાંગી,જાણી પુરણ પેર. ॥૪૪॥હ-
 સ્તીનાપુર કાઢાવ્યો સંદેસો, લીશ્મ વીદુરને સાર; તેથી સતીયા જન-
 માં જવા, ઓળ્યા તેણીવાર. ॥૩૬॥ દ્રોણ કૃપાચાર અશ્વસ્થામા, આ-
 ળ્યા ઇંદ્રપસ્ત ગામ;કૌરવોએ ખખર જાણી,દાઢે બાળ્યા તમામ. ॥૩૬॥
 પાન્ડવ નીકળ્યા જન લઈને,દ્વારીકામાં પરવરીયા;કૃષ્ણ પ્રભુએ આપ્યો
 ઉતારો, જનૈયા ત્યાં ઉતરીયા. ॥ ૩૭ ॥ માત શ્રાત અરબુનને મળીયાં,
 બોલ્યા શ્રી ભગવાન;ભગનો દીવસ ઉત્તમ આજે,દેહશું કન્યાદાન. ॥૩૮॥
 એમ કહિ જઈ મંડપ માંડ્યો,વરવા ઓળ્યો ઇંદ્ર તન;સુભદ્રા લાવી પ
 ધરાવી, પરણાવે જુગજીવન. ॥૩૯॥ જોર મરમાચાર જદવ કેરા,પાન્ડ
 વના કૃપાચાર; વીધી પ્રમાણે લગ્ન કરાવે, દે દાન જુગદાધાર. ॥ ૪૦ ॥
 ॥ વલણ ॥ કન્યાદાન દે કૃષ્ણજી, સાંભળે સૌ શ્રોતાય; દાન દીધે વલ્લભ
 વદે, તેને તે ફળ થાય.

કડવું ૧૫૭ રાગ રોહણીનો.

ત્યાંતો સમે વરતે સાવધાન, સોભા ધણેરીરે; ત્યાંતો કૃષ્ણ
 જી દેછે કન્યાદાન. સોભા ધણેરીરે ॥ ૧ ॥ ચોરી પેહેલું મં-
 ગળ વરતાય. સો. તેમાં ગાયેનાં દાન અપાય. સો. ॥ ૨ ॥ ચોરી બીજું
 મંગળ વરતાય સો. તેમાં દાસીનાં દાન અપાય. સો. ॥૩॥ પછી ત્રીજું

મંગળ વરતાય. સો. તેમાં પ્રથવીનાં દાન અપાય. સો. ॥ ૪ ॥ ચોરી ચો
થુ મંગળ વરતાય. સો. તેમાં ભંડાર સહીત અપાય. સો. ॥ ૫ ॥ પછી
વરકન્યા જમ્યાંરે કંસાર. સો. આપ્યો છેડો સહામણુ હાર. સો. ॥ ૬ ॥
પછી રૂપેયા વીંટીચો રમાય. સો. લાગ્યાં વરકન્યા ગોત્રજને પાય. સો.
॥ ૭ ॥ વળણુ ॥ કન્યાદાન દીધુ પ્રભુ. કરાવીયાં ભોજન; પછી વહેચે
પેહેરામણી, પોતે ભુગણવન.

કડવું ૧૫૮ રાગ સામેરી.

વૈશમપાયે એણીપેર બોલ્યા, સુણ જનમેજરાય; વીસ્તારી તુજને
સંભળાવું, આથ પરવ મહીમાય. ॥ ૧ ॥ બે રથ આપ્યા ધનના ભ-
રીને, ઉપર કર્યો સરપાવ; પછી કહ્યું કુન્તાજને, માગો જે હોય ભા-
વ. ॥ ૨ ॥ કુન્તાજ કહે જણજે સદા, ભક્ત ભાવે મને દાસ; એટલે ધ-
ર્મને પુછવા લાગ્યા, પોતે શ્રી અવીનાશ. ॥ ૩ ॥ તમ જોગે મુજથી ન
થી અપાયું, માટે માગી લો આજ; ધર્મ કહે કાંઈ માગવું નથી, મેહેર
રાખો માહારાજ. ॥ ૪ ॥ એટલે પુછ્યું અરજુનજને, માગો જે મન તમ
તણું; અરજુનજ કહે મેદાન વીશે, મને આપ્યું છે ધણું. ॥ ૫ ॥ એટ-
લે પુછ્યું શેદેવજને, માગી લ્યો સપુત સભાગી; શેદેવ કહે કશ્ણા રા-
ખો, માગનારો લેશે માગી. ॥ ૬ ॥ એટલે પુછ્યું નીકુળજને પોતે અંત
રજમી; નીકુળ કહે ઓરે માહારાજ, કાંઈ નથી રહિ ખામી. ॥ ૭ ॥ તવ
લીમસેન બડબડવા લાગ્યો, શું જસ લેશે મોરાર; નવ્ય જમે તેવા
જનને, દે નહોતરૂં નવ વાર. ॥ ૮ ॥ કેમ મને કાંઈ પુછતા નથી, એવે
આન્યા જગપતી; મકોદર તમે કાંઈ માગી લ્યો, તમ જોસુ અપાયું ન-
થી. ॥ ૯ ॥ લીમ કહે ખરૂં છે માહારાજ, હમણું કર્યો ધર ત્રાપો; ગાયો
આરતાં ધર ગામ વાસ્ત્યું, ગરીબ તે શું આપો. ॥ ૧૦ ॥ પ્રભુ કહે તમે
શું માગોછો, ઓરે વાયુ કુવાર; પવન પુત્ર કહે જરા બેસો, કરવા દો
વીઆર. ॥ ૧૧ ॥ એટલે ધરમે પગ દખાવ્યો, કુન્તાએ કરી સાન; જોજો
ગાંડા બેલતો કાંઈ, તોલ કરે ભમવાન. ॥ ૧૨ ॥ લીમે કહ્યું પ્રભુ મા-
ગવું નથી, ઓરે અસરણુ સરણુ; માહારી માયે આંખ્યો કાહાડી; ધરમે
દખાવ્યો ચરણ. ॥ ૧૩ ॥ પ્રભુએ કહ્યું કોઈ ન વારો, વારે તેને માહારી
આથ; એટલે સરવે રજા આપી, તવ વધો લીમ વાણ. ॥ ૧૪ ॥ આ

માહારાજ હું માગુ તે, આપો જલદવાય, આજથી મહારા કુળ કુટુંબમાં
 દીકરી કેને ન થાય. ॥૧૫॥ તથાસ્તુ કહ્યું ત્રીલોક નાથે, બોલીયા ધર-
 મરાય; અરે મુઠ તેં આશુ માગ્યું, કુળમાં નહી કન્યાય. ॥૧૬॥ એક
 કન્યાનું દાન દેતો, સપ્ત યજ્ઞ ફળ થાય; શું સમજીને એવું માગ્યું, ભીમ
 વદ્યો તવ ત્યાંય. ॥૧૭॥ આવા મ્હોટા દ્વારીકાં પતી, તેં પણ પડીયા પા-
 ય; તેમ મ્હારે પાયે પડવું પડે, જો હોય પેટ કન્યાય. ॥૧૮॥ ધરમ કહે ગતિ
 વીન; નો; હવે નહી ઉપાય, પછી માગી પ્રભુની પાસે, પાન્ડવોએ વીદાય
 ॥૧૯॥ તવ જુગેધીસે જન વળાવી, સુભદ્રા સહીત સાર; ચાર દહાડા
 સાસરે રહીને, ગઈ દ્વારીકાં નીરધાર. ॥૨૦॥ વરશ દીવશ એને વીત્યો,
 કુન્તા કહે કોઈ જવો; સુભદ્રાને આણુ કરીને, આપણે ઘેર તેડી આવો.
 ॥૨૧॥ ધર્મ કહે મ્હારું નામ ન દેશો, તવ કુન્તા કહે એમ; જોઈ હોય તે
 તેડવા જાએ, કાં તું કે કાં ભેમ ॥૨૨॥ તવ ભીમ કહે લ્યો હું જવું,
 અરજીનથી છું વરો, કુન્તાજી કહે ન મળે તુને, ખાધા બોલ્યાનો ધડો.
 ॥૨૩॥ ભીમ કહે વેર્વાશાળમાં તો, સહુ કરીયે વીચાર; સુભદ્રાને પુછી
 જોજો, ઇખડો નાવે લગાંર. ॥૨૪॥ તવ કુન્તા કહે જવો બેટા, શુભ સુરા-
 ના સાથી; વસ્ત્ર પેહેરીને ગદા લીધી, બેઠો મ્હોટાદર હાથી. ॥૨૫॥ દ્વારી-
 કાં ગયો ગજશાળામાં, ગજ મુક્યો તે વાર; પછી પ્રભુના ધર ભણી આ-
 લ્યો, જાણ્યું જુગદાધાર. ॥૨૬॥ મરકરી કરવા મોહનજાએ, ઉઠાડયા છડી
 દાર; જાણાંને બંધ કરાવ્યાં પોતે, પોતાના દરબાર. ॥૨૭॥ રક્ષમણીની
 પાસે માગ્યું, કરવાને ભોજન; માળ ઉપર થાળ લેઈને બેઠા, જમવા જી
 ગજવન. ॥૨૮॥ અંવે આવ્યો પ્રભુને ત્યાં, વાયુ નંદન ભેમ; બંધ છે દ-
 રબાર માન્ય વીનાતો, ધરમાં જઈએ કેમ. ॥૨૯॥ એવું જાણી આટા મા-
 રે, પ્રભુ સખડકા બોલાવે; મરકરી કરવા સખડકેથી, ભીમનું મન લક્ષ્યા
 વે. ॥૩૦॥ ભીમે જાણ્યું જમવા બેઠા છે, પોતે પુરશ પુરાણી; સખડકા
 સાંભળી ભીમસેનના, મ્હોમાં ભરાયું પાણી. ॥૩૧॥ લલચાચો તે ધીર
 રહીને. કેલ્યું પ્રભુનું દાર; એટલે કોણ છે કોણ છે કેહેવા, લોગ્યા જીમ
 દાધાર ॥૩૨॥ અજઠે હાથે બારીએ જોયું, ભીમને કહ્યું પધારો; એટલે
 માળ ઉપર ભીમ ગયો, આઉકાર દીધો સારો. ॥૩૩॥ હાથ ધાઈને હ-
 રજી ઉઠયા, પ્રેમે દીધું આસન; કુશળતા સરવેની પુછી, પોતે જીગજીવ-
 ન. ॥૩૪॥ કીંકર પાસે કરાવી પથારી, ઉઠા કુન્તી તન; હશે થાકયા
 પાકયા તમે તો, સુખે કરો સહન. ॥૩૫॥ ભીમે જાણ્યું જીખે મુખ્યો, ક

જાકળી બોલ્યો વચન; હરી ફરિ ગાયો ચારી જાણો, એરે દેવકી તન.
 ॥૩૬॥ મેમાનગતિ તમે શું જાણો, ગાયો તણા ગોવાળ; પ્રભુ કહે એમ
 કેમ બોલોછો, તવ વદો સતિ બાળ. ॥૩૭॥ ખાધા પીધાનો ભાવ ન પુ
 છો, એ નહીં રૂડાની રીત; માગ્યા વિના તો માય ન પીરસે, બોલ્યા પ્ર
 ભુ પુરી પ્રીત. ॥૩૮॥ પછી ગોવીંદ ઘરમાં ગયા, બોલાવી સઘળી નારી;
 જાણ્યું કે લાગજ આવ્યો, વીચાર્યું ગીરધારી. ॥ ૩૯॥ થોડું ખાધાથી
 પ્રેમદાઓએ, પાડ્યું પાશેરીઓ નામ; ભીમ ભેગો જમીઓ ભુલાવું,
 એમ ધાર્યું ધનશામ. ॥૪૦॥ સૌ સુંદરીને આજ્ઞા આપી, ખાલી ન ર-
 હેશા કોઇ; જેને જેવી હોયે ઇચ્છા, તેવી કરો રસોઈ. ॥૪૧॥ રૂક્ષમણી
 કહે એરે પીઉંજી, મેમાન આવ્યા છે એક; તે ખાઈ ખાઈને કેટલું ખા
 શે, તમે પાશેરીયા છેક. ॥૪૨॥ પ્રભુ કહે દેવ ભુલાવુ સહુની, પાશેરી-
 ઓ નવ કહો; સૌ સુંદરી કહે વારૂ મહારાજ, તેને તે નામે ન રહો. ॥
 ૪૩ ॥ રસોઈ કરશુ ને વધશે તો, ખાંધશું તમારી કોટે; પ્રભુ કહે પા-
 શેરીઓ એવું, લાવવા ન દેઉ હોટે. ॥૪૪॥ એમ કહિને આજ્ઞા આપી, ર
 સોઈ કરતી નારી; જુદાં જુદાં જમણુ કીધા, ભોજનની થૈ ત્યારી. ॥૪૫॥
 એટલે બોલ્યા અંતર યામી, ઉઠો સતી સંતાન; નીચે નાવણમાં જળછે
 તે, કરો લેઈને સ્નાન. ॥૪૬॥ ભીમે જાણ્યું કે ખવરાવવું છે, સુદ્ધબુદ્ધી
 ગીરધારી; પણ જાણી જોઈ કકળાવવાને, મશ્કરી કીધી મ્હારી. ॥૪૭॥
 માટે એમની મશ્કરી કરૂં, ભીમ વદો વચન; થાકેલો છું તે નીચે આ
 વી, જળ દો જુગજીવન. ॥૪૮॥ શરીર ચોળીને નવરાવો, તોતો ઉતરે
 થાક; હશીને કૃષ્ણે કહ્યું ચાલો, એમાં નહીં જય નાક. ॥૪૯॥ વળણા
 તવ વ્રકોદર બોલીયો, રાખો કપા ભગવાન, વણલ વદે નીચે જઈ, ભીમે
 કીધું સ્નાન. ॥ ૫૦ ॥

કડવું ૧૫૯ રાગ ચૌપાઈ.

બોલ્યા વૈશમપાયે વચન. સુણ જનમેજે રાજન; ભીમ સ્નાન કરી
 ગયો. માળ, બેસવા સોઈ કીધી ગોપાળ. ॥ ૧ ॥ સામા સામી બે બાજઠ
 ઢાળી, બેઠા એક સ્થળે વનમાળી; બેઉ બાજઠ બે જળ ઝારી, વાડકા વા
 ટકી મીનાકારી. ॥૨॥ મુક્યો ખાવન ગજનો થાળ, બીજે બાજઠ કુંતી
 નો બાળ; ભીમ કહે ઓ જુગજીવન, તમે કયાં કરશે ભોજન. ॥ ૩ ॥

પ્રભુ કહે મને પ્રેમ એવો, ભેગા ભોજન કરીએ તેવો; બોલ્યો પ્રકોદર
 મુખ એમ, ભેગું જમવું કહે કમ. ॥૪૮॥ ઠાઠ ચોખું કે કોઈ ગંદુ, માટે
 જુદા બેસો દીનબંધુ; પ્રભુ કહે હું હોઉં ગંદો, કરું જુદા બેસવા કંદો.
 ॥૫૦॥ ભીમ કહે કહુ પાપ બોલી, હું તો અવળી બોલ્યો બોલી; તમે સુ
 વડ છો ભગુ ભાવે, પણ તમને ખાતું નહીં કાવે. ॥૬૧॥ સત્ય વડુછું દીના
 નાથ, એકાં થશે નહીં તમ હાથ; રહેશે ભુખ્યા એમને એમ, માટે કરો
 કાવે તેમ. ॥૭૦॥ બોલ્યા કષ્ણ જમ્યો પુર પાટે, હું તો બેસુછું તમ માટે;
 જેમ જમાય તેમ તમે જમજો, મારી સરવે દારાને દમજો. ॥૮૮॥ તવ પ્ર
 કોદર કહે વાર, હવે ખાવાનું જોજો માર; પછી પ્રભુએ કીધો પોકાર, હવે
 લાવો પીરસણુ નાર. ॥૯૮॥ તવ સકળ નારી આવી, જુદી જુદી રસોઈ-
 એ લાવી; જુદે જુદુ પીરશી ગઈ, પોત પોતાના ધામ મહિ ॥ ૧૦ ॥ ક-
 હે કષ્ણજી ઉલટ મરો, હવે ભીમ પ્રહાર્પણુ કરો; કહી જળ લીધું મોરા
 રી, તવ ભીમે લીધી ઝળ ઝારી. ॥ ૧૧ ॥ અનમાં રેડી રઘડો કીધો, થા
 ળ લેઈ મોઢે માંડી દીધો. ॥૧૨॥ બધું પી જઈ મુક્યો થાળ, બુમ પા-
 ડી શ્રી ગોપાળ; લાવો પ્રેમદા કયાં છે રસોઈ, બધું લઈ આવી સહુ કો-
 ઈ. ॥૧૩॥ હતું તેટલું પીરશી દીધું, પાછું રાંધણું ચાલતુ કીધું; ચુલા
 સળગાવી ઓરું અન, ભીમ કરી ગયો ભોજન. ॥૧૪॥ પ્રભુ કહે પ્રેમ-
 દા લાવો, ઝટપટ પીરસવા આવો; લાવો લાવો પ્રભુ ભાંખે, કાચુ કાઠ
 લાવી નારી નાંખે. ॥૧૫॥ જેવું હોય તેવું ભીમ જમે, તેતો ગોવીંદજી-
 ને ગમે; રાંધી રાંધીને રામા થાકી, આંખ્યો પુલ્યામાં ન રહી બાકી ॥૧૬॥
 ધુણી બુકતાં બહાણું વાહાય, છાની પડી પ્રભુને પાય; કરી છાની
 પ્રભુને સાન, હવે ક્ષમા કરો ભગવાન. ॥૧૭॥ કદી પાશેરીઆ નહીં ક-
 હીએ, વારતા સત્ય ધરજો હઈએ; ત્યારે ખુશી થયા દીનાનાથ, એક
 વાટકામાં ધોયા હાથ. ॥૧૮॥ ભીમ જમવું હોય તેમ જમો, હવે જમી
 રહ્યા છીએ અમે; ભીમ કહે જોવું છું વાટ, બેસી રહો છું તમ માટે, ॥૧૯॥
 હાથ ધોઈ ઉઠ્યો શીવદાસ, બેઉ જણ લીધા મુખવાસ; પછી પ્રભુએ ઉ
 લટ લાવી, પોતાની ભગનીને વળાવી. ॥૨૦॥ ભીમ તેડી ગયો આપ
 ઘેર, નમી કુન્તાને વહુ બહુ પેર; દીધી આશીશ કુન્તા માત, પછી પુછી
 ભીમની વાત. ॥૨૧॥ ભીમ કહે પુછી જુઓ માડી, નથી આવ્યો નવું
 નામ કહાડી; તવ કુન્તાએ પુછીયુ એમ, કવી રિતે ત્યાં વરત્યો એમ. ॥૨૨॥
 કહે મુલદા સારી રીતે. રહ્યા હતા પ્રભુ ઘેર પ્રીતે; બેઠા જમવા

જાણી પરાણું, સંઘાકાળથી વહાણું વાયુ. ॥૨૩॥ સુણિ કુન્તાને ચડીયો
 કોધ.૨૬યા તુને ન લાગ્યો બોધ; વધો પ્રકોદર વેમ ખુઓ. કોણ ભેગા
 જમ્યા પુછી બુઓ. ॥૨૪॥ હુંને કૃષ્ણ જમ્યા એક યાળે, ધણુ ભોજન
 કીધું જોયાળે; આવે જેટલું તેટલું ખાય, મુજથી કેમ મુકી ઉઠાય. ॥૨૫
 ॥ માટે બેશી રહ્યો હું જોડે, આખી રાત ખાધું રણુછોડે; બોલ્યાં કુન્તા
 તું સાચો ને શાણો, નથી પ્રભુ મ્હારો અજાણ્યો. ॥ ૨૬ ॥ આખી રૂજ
 ની ખાધું તેંતો, તારી કીધી પરીક્ષા મેંતો; લીમ કહે ખાધુંને ખેંચે,
 પેટ મુકીને શું ત્યાં રહિએ. ॥ ૨૭ ॥ એમ કહી રહ્યા એ ત્યાંય, એવે શું
 બન્યુ હરી ઇચ્છાય; રહ્યો ગર્ભ સુભદ્રા રાણિ, આવ્યા શ્રીમંતે પુરુષ
 પુરાણી. ॥ ૨૮ ॥ કરી ગયા બહેવાર રિતિ. એવિ પાંડવ ઉપર પ્રીતી;
 પછી તેડાવી બેનને ઘેર; દ્વારીકામાં આનંદ ભેર. ॥ ૨૯ ॥ રહી સુભદ્રા
 દ્વારકાં મતી, એના ગર્ભની શું થઈ ગતી; એના ગર્ભમાં કોનો અંશ,
 મુળ દહિતના કુળનો અંશ. ॥૩૦॥ તેનિ કહુ તને કથાય, ચીત્ત રાખી-
 ને સાંભળ રાય; મુળ ચંદ્ર તણો અવતાર, પછી અસુરનો પરીવાર.
 ॥ ૩૧ ॥ વળણુ ॥ પરિવાર એ અસુરનો તેની કહુ કથાય; બ્યાસ વ-
 દ્વજ વાણી વદે, સાંભળજે શ્રોતાય. ॥ ૩૨ ॥

કડવું ૧૬૦ રાગ ધનાસરી.

વેશમપાયે એણી પેરે બોલ્યા, સુણુ જનમેજ રાય; વીસ્તારી તુ-
 જને સંભળાણું, આધપરવ મહીમાય. ॥૧॥ હેદાનવ મેદાનવ નામે, બ
 બવંત બે અસુર; તેમાં હે દાનવ મહા બળીયો, દુષ્ટમતી ભરપુર. ॥૨॥
 તે બેઉને મારેલા પ્રભુએ, ગર્ભવંતી એની નારી; અસુરગામમાં જઈને
 વસેલી, પુત્ર થયો બળે ભારી. ॥૩॥ હેલોચન નામ એનું પાડયું, પંચ
 વરસનો થયો; એટલે વીધા ભણુવા ગુરૂ ઘેર, પાટી લેઈને ગયો. ॥૪॥ એ-
 વે આરમમાં મળી ડોશી, ડેશ વાગી ઢળી ધણું; ૨૬યો નખાપો કયાંથી
 અગ્યો, આંખે એનું મણું. ॥ ૫ ॥ હેલોચન કહે આરે ડોશી, મને પુછ્યા
 નો પ્રેમ; આળ દેવી હોયતો વળીદેજે, કહ્યો નખાપો કેમ. ॥૬॥ એટલે દહી-
 તણુ એણું બોલી, ક્યાં છે તારે ખાપ; ખાપના મારનારને નવ મારે, તો તું
 હીકરી આપ. ॥૭॥ જ જઈ પુછી જો તુજ માને, તે તને કહેશે પેર; હેલો
 ચન એણું સાંભળીને, મને પેતાને ઘેર. ॥ ૮ ॥ જઈ જનેતાને પુછવા

લાગ્યો;સોગન દધને આપ;ઓરે જનેતા તુતો ખરી પણ,ખતાવ્ય મ્હારો
 ખાપ. ॥૯૮॥ તવ તે રાક્ષણી રડી પડી, મોઢેથી શબ્દ ઉચ્ચાર્યો, બળ-
 વતો ખાપ તુજ તણે તે, દ્વારીકાંધીસે માર્યો. ॥૧૦૧॥ તવ હૈલોચન એ
 વું બોલ્યો,જવું એ કૃષ્ણને ઘેર;ગમે તેમ કરીને મારૂ, તાત તણું લેઉ
 બ્હર. ॥૧૧૧॥ એવો આકળો થઇને ઉઠ્યો,માતાએ જાલ્યો હાથ; ઓ દી
 કરા તુ ધીરજ રાખી,સાંભળ મ્હારી વાત. ॥૧૧૨॥ બળીયા સાથે ખાથ
 ન દીજે, સમજ બેસો ઘેર; આપણ દાનવ એ છે દેવો, ચાલે અનાદી
 બ્હર. ॥૧૧૩॥ વળણ ॥ બ્હર અનાદી આપણે;કેટલીક બ્હરી જાત;તે સ-
 મજવું તુજને, એમ વદે છે માત,

કડવું ૧૬૧ રાગ ઊછળતી ચોપાદ.

વૈશમપાયે બોલ્યા વચન, સાંભળ જનમેજે રાજન. ॥૧॥ સાંભળ
 બેટા સાચું સમજવું, અનાદીના બ્હર તુને ખતાવું. ॥૨॥ આઘ બ્હર
 સલાટને સહ્યા, આઘ બ્હર ઉંદરને બલ્યા. ॥ ૩ ॥ આઘ વેહેર દરજ
 કાપડુ, આઘ વેહેર સુથાર લાકડું. ॥ ૪ ॥ આઘ વેહેર જોગીને જતી,
 આઘ વેહેર શુણકાને સતી. ॥ ૫ ॥ આઘ વેહેર અંધારને તેજ, આઘ
 વેહેર મામો ભાણેજ. ॥ ૬ ॥ આઘ વેહેર વીંછુને વંદો, આઘ વેહેર રા
 હુને અંદો. ॥૭॥ લોહુ લુવાર તે વેહેર બહુ, આઘ વેહેર સાસુને વહુ.
 ॥ ૮ ॥ આઘ વેહેર કૌરવ પાન્ડવા, આઘ વેહેર દેવને દાનવા. ॥ ૯ ॥
 આઘ વેહેર તીમીરને પ્રકાશ, આઘ વેહેર દિનતાને ત્રાસ. ॥૧૦ ॥ એ-
 વાંતો આઘ વેહેર છે બહુ, ઓરે કુંવર તુજને શું કહું. ॥ ૧૧ ॥ માટે
 વઢવા જવું નથી, ગોવીંદની છે અકળ ગતી. ॥૧૨॥ અનેક રિતે એ
 ધરે રૂપ, છેતરશે તને વૈકુંઠ ભુપ. ॥ ૧૩ ॥ કુંવર કહે સાંભળ માડી,ન
 હી બેશી રહુ થઇને અનાડી. ॥ ૧૪ ॥ એમ કહીને એ નીકળીઓ, મા
 હાદેવનું તપ કરવા પળીઓ. ॥૧૫॥ શીવાલય એક દીકું સહી, આસ
 ન વાળી બેઠો તહી. ॥ ૧૬ ॥ થોડે દહાડે રીજ્યા ભોળાનાથ,પ્રગટ થઇ
 શીશ મેલીયો હાથ. ॥૧૭॥ માગ્ય માગ્ય માગે તેહ આપુ, બાળક તા-
 રૂં કષ્ટજ કાપુ. ॥૧૮॥ તવ હૃદયોચન મુખ ઓચરે, દ્વારીકાંધીશ મ્હા
 રાથી મરે. ॥ ૧૯ ॥ એટલે શંભુ એમ ઓચરે,કૃષ્ણને હાથે જ તું મરે
 ॥ ૨૦ ॥ હૃદયોચન તવ બોલીઓ એમ, અવળુ વરદાન આપીયું કેમ.

૥૨૧૥ તપ કરી કંઈલાશ ડોલાવું, તમારી પાસે સવળુ બોવાવું. ૥૨૨૥
 શીવ કહે બતાવું વીવેક, મજબુત પેટી લઈ આવ્ય એક. ૥૨૩૥ તવ
 હૃદયોચન વનમાં ગયો, કાષ્ટ શોધવા અળગો વહ્યો. ૥૨૪૥ બોરસલી
 એક પ્રક્ષ છે સાર, ઓત્રાનો છો અવતાર. ૥૨૫૥ તે બોરસળી નાંખી
 જ કાપી, વિશ્વકર્માને ઘડવાજ આપી. ૥૨૬ ॥ તે પેટી મજબુત થી,
 સવાસો મણુ લોઢે જડી. ૥૨૭૥ બાવન કુંચી છપ્પન ભેર, પેટી બના-
 વી મેર સમેર. ૥૨૮૥ તે લેઈને હૃદયોચન ગયો, માહાદેવ પાસે ઉભો
 રહ્યો. ૥૨૯ ॥ તે પર શીવ સરનામુ કરે, પેહેલો પેટીમાં પેસે તે મરે.
 ૥૩૦૥ તવ હૃદયોચન રાજ થયો, પેટી લેઈને પંથે ગયો. ૥૩૧૥ દ્વારી-
 કાં ભણી આલ્યો અસુર, ક્રોધે ભરાયો છે ભરપુર. ૥૩૨૥ તવ તે જ-
 ણી પ્રભુએ વાત, સામા જણું ધાર્યું સાક્ષાત. ૥ ૩૩ ॥ વળેણુ ॥ સામા
 જણું ધારીયું, વિશ્વ તણુ જે ભુપ; વહેવલ્લભ એ મારગે, આવ્યા વિપ્રને ૩૫.

કડવું ૧૬૨ રાગ ઊપરનો.

મારગે આવી ઉભા જગ ભુપ, ભગવાને ધર્યું બ્રાહ્મણ ૩૫. ૥૧૥ માં
 થે બાંધી ધોળી પાવડી, ડાભે કર ઝાલી લાકડી. ૥૨૥ આર છેડે પેહેરા
 છે ધોતી, બગલમાં મારી છે પોથી. ૥૩૥ પાવડીમાં દિધુ ટીપણું ખોશી;
 જુગજીવન બનીયા છે બેશી. ૥ ૪ ॥ લેલાટે તો ભસ્મજ યોળી, ડાભી
 ખાંધે ભરાવી છે ઝોળી. ૥૫૥ જમણા હાથમાં તુંબીનું પાત્ર, ગોવીંદે
 ધરીયું વરકું ગાત્ર. ૥૬૥ વૃદ્ધ માટે આંખે નવ સુજે, ચામડી લટકેને થ
 રથર ધુજે. ૥૭૥ દંત પડ્યાને ડાયાં મળીયાં, મોઢે ને માથે હગ્યાં છે પ
 જીયાં. ૥૮૥ કમ્બરમાંથી બેવડ વળ્યા, મારગમાં અસુરને મળ્યા. ૥૯૥
 ગાજ બોલ્યા પુન્ય શ્લોક, ઓ જજમાન કહી મેલા પોક. ૥૧૦૥ ઓ
 મારા હેદાનવ જજમાન, એ શબ્દ સાંભળ્યો કુંવરે કાન. ૥૧૧૥ પાસે
 જઈને પુછીયું એમ, મારાજ રડોછો કેને ને કેમ. ૥૧૨૥ એટલે બોલી
 યા મુંદીર શામ, જ ભાઈ તારે શું પુછવાનું કામ. ૥૧૩૥ હેદાનવ હ
 તો મુજ જજમાન, તેને મારી ગયો છે ભગવાન. ૥ ૧૪ ॥ કળ્પ કાળા-
 એ મારીચો ઠેર, ન લેઈ શકાયું મુજથી વેર. ૥૧૫૥ હેદાનવની ભાર-

જાજેહ, ગર્ભવંતી નાશી ગઈ તેહ. ॥ ૧૬ ॥ એનું કેવું વધ્યું ધરસુત્ર,
 ન જાણુ આવી પુત્રી કે પુત્ર. ॥ ૧૭ ॥ હૈલોચને વિચાર્યું તે ઠોર, સાચે
 સાચા છે મુજ ગોર. ॥ ૧૮ ॥ એવું સમજી વધો વચન, હું તમારા જજ-
 માનના તન. ॥ ૧૯ ॥ એટલે હશી બોલ્યા દિનાનાથ, આપ્યો કુંવરને રૂ-
 દિયા સાથ. ॥ ૨૦ ॥ બેટા તુ મ્હોટો થા હવે, વેહેરે વેહેર લેવું આ લવે.
 ॥ ૨૧ ॥ કુંવર કહે એ માહારાજ, વેહેર લેવાને જાણું આજ. ॥ ૨૨ ॥
 જુઓ પેટી પર અક્ષર જેહ, માહાદેવજીએ લખીયા તેહ. ॥ ૨૩ ॥ માટે
 પેટી લેઈને જાણું તહીં, કાળાને ઉચકી ધાલીશ મહી. ॥ ૨૪ ॥ તવ મોહ
 મરડ્યું જુગધીશ, નહીં નહીં કહીને ધુણાવ્યું શીશ. ॥ ૨૫ ॥ બેટા ન જ
 ઇશ દ્વારીકાં મતી, આ પેટીમાં એ માવાનો નથી. ॥ ૨૬ ॥ કુંવર કહે એ
 કેવડો, પ્રભુ કહે તારા જેવડો. ॥ ૨૭ ॥ હૈલોચન કહે હું માઉ એવી, ગો
 ર તમેને લાગે છે કેવી. ॥ ૨૮ ॥ પ્રભુ કહે કામ કરીયે જેહ, પેહેલેથી ટા
 ખીયે સદેહ. ॥ ૨૯ ॥ પેટીમાં તું પેશી જો તન, હું અડકાવી જોવું પાવન
 ॥ ૩૦ ॥ પછી આપણ બે જણ જઈએ, કૃષ્ણને ઉચકી ધાલી દઈયે. ॥ ૩૧ ॥
 કુંવરનું માન્યું અંતસકરણ, પેટી મુકી માંથેથી ધરણ. ॥ ૩૨ ॥ ઉઘેડીને
 મહી મુકીયો ચરણ, ટગટગ જુએ અસરણા સરણ. ॥ ૩૩ ॥ એવે કુંવરને
 આવ્યો વિચાર, મારી માયે મુને ટોક્યો અપાર. ॥ ૩૪ ॥ કહ્યું હતું કે ક
 પટી એ ભુપ, ધરે છે જુદા જુદાંજ રૂપ. ॥ ૩૫ ॥ માટે કહી કપટીજ હોય,
 હાલ હેતેશ્વી ન જાણવો કોય. ॥ ૩૬ ॥ એમ જાણી પગ કાઢ્યો બાહાર,
 પેટી શીસે લીધી તે વાર. ॥ ૩૭ ॥ નહી બોલ્યોને પંથે પાસે, કૃષ્ણ
 બોલ્યા કોઈ કપટી મળ્યો. ॥ ૩૮ ॥ ઓરે હે દાનવ જજમાન, તમ-
 વીના હું થયો હેરાન. ॥ ૩૯ ॥ નાહાના છોકરાં મરકહી કરે, તમેને મા-
 રનારો મરે. ॥ ૪૦ ॥ એમ કહી તુમડુ નાખ્યું ફોડી, પોથી પાવડી નાંખી
 છોડી. ॥ ૪૧ ॥ ધરણ ઢળીને ચરણ ધસે, મોઢે રડેને મનમાં હસે,
 ॥ ૪૨ ॥ પોકાપોક કરીને રડે, તવ કુંવરને વિશ્વાસ પડે. ॥ ૪૩ ॥ પાછો
 વળીને આવ્યો તે વાર, પેટી મુકી કયો નમસ્કાર. ॥ ૪૪ ॥ મેં જાણ્યું
 કાળા કપટી તમે, તેથી મારગ જાલ્યો અમો. ॥ ૪૫ ॥ લ્યો પેટીમાં પે-
 સું મહારાજ, નીચે કરીને જઈએ આજ. ॥ ૪૬ ॥ વળણ ॥ એમ કહીને
 પેટીમાં, પેઠો દૈતનો બાળ; વણલ વઢે તવ બંધ કરી, પેટી શ્રી ગોપાળ

કડવું ૧૬૩ રાગ ઊપરનો.

બોલ્યા વૈશમપાય વચન, સાંભળ પરીક્ષત રાયના તન. ॥૧॥ પે-
ટી અડકાવી ગોપાળ,અકળાયો અસુરનો બાળ. ॥૨॥ આધા જઘ ઉભા
ધનશામ, હૈલોચન મુખ બોલ્યો તે ઠામ. ॥૩॥ ગોર માહારાજ હસો ન
તમો, પેટીમાં અકળાઇએ અમો. ॥૪॥ તવ બોલ્યા દેવકી સંતાન,સાં-
ભળી લેજે કુંવર કાન. ॥ ૫ ॥ કોણુ ગોરને કોણુ જજમાન, કાળીયો
કપટી હું ભગવાન. ॥૬॥ સાંભળી કુંવરને ચઢી રીસ, શાનુ નામ ધ-
ર્યું જુગધીસ. ॥ ૭ ॥ કપટ કેરું કર્યુ તેં નામ, મીથ્યા ધર્યું છે દયા
જુ નામ. ॥ ૮ ॥ કયારે જાણું તને જુગદાધાર, એકવાર મુને કાઢી જો
બાહાર. ॥૯॥ કયારે જાણું દ્વારીકાં નાથ, એકવાર વઢીયે બાથો બા-
થ. ॥૧૦॥ કયારે જાણું સાળગ પ્રાણ, એક વાર વઢીયે ધનુશને બાણ.
॥ ૧૧ ॥ કયારે જાણું ત્રીલોકનો ધણિ, એકવાર વઢીયે ભાલાનિ અણી
॥૧૨॥ કયારે જાણું દેવ મોરાર,એકવાર વઢીયે ઢાલ તરવાર. ॥ ૧૩ ॥
એવું સુણિ બોલ્યા જુગદિસ, મીથ્યા શીદ પાડેછે ચીસ. ॥ ૧૪ ॥ જીતી
બાજ કેમ હારીયે,ગોળે મરે વીખે શીદ મારીયે ॥૧૫॥ માટે છાનામા-
ના મહી મરો,હોય જોરતો પેટીમાં કરો. ॥૧૬॥ તવ હૈલોચન કોપીયો
છેક,પેટીમાં મારી લાત એક. ॥૧૭॥ એટલે પેટી ગગન ચડી, આકાશ
જઘને હેઠી પડી. ॥૧૮॥ ફરી લાત મારી તે તન, પાછી પેટી ચઢી ગ-
ગન. ॥ ૧૯ ॥ પાછી આવી હેઠળ પડી, ત્રીજી લાતે ત્રીજી વાર ચડી.
॥૨૦॥ તે પાછી આવી પડી ધરણ, ઉપર બેઠા અસરણા સરણ. ॥૨૧॥
તોહ પેટી ઉછળી ગજ ચાર,તવ મુકયો ચૈદ બ્રહ્માડ ભાર. ॥૨૨॥ એ-
ટલે થઇ અસુરની હાણ,હૈલોચનનો નીકળ્યો પ્રાણ. ॥૨૩॥ ખોળીયેથી
જીવ જુદો થાયો, પણ પેટીમાં ભમતો રહ્યો. ॥ ૨૪ ॥ સપટાઇ ગઇ છે
પેટી,અતી, તેથી જીવ બહાર જતો નથી. ॥૨૫॥ પછી ઉભા થયા દ્વા-
રીકાં ભુપ,હતુ તેવુ ધર્યું કૃષ્ણનું રૂપ. ॥૨૬॥ ઉપરણાનું ઉઢાણું કરી,
પોતે પેટી લેઇ મુસ્તક ધરી. ॥૨૭॥ ઉચકીને ગયા દ્વારીકાં માંચ, ગયા
પોતાના મ્હેલ છે ત્યાંચ. ॥૨૮॥ નારીઓયે દીઝ જગધીસ, કાંક ઉપાડી

લાવ્યા છે શીશ. ॥૨૬॥ અમુલ્ય વસ્તુ લાવેલા આજ, માટે ઉચકી પો-
તે માહારાજ. ॥૩૦॥ એમ જાણી દેતી આઉકાર, આવો આવો કહેછે
સઉ નાર. ॥૩૧॥ પણ કોઈને ત્યાં ઉભા ન રહ્યા, ચાલી સુભદ્રાને ઘેર
ગયા. ॥ ૩૨ ॥ વળણુ ॥ ગયા ભોવન ભગની તણે, પોતે શ્રી ગોપાળ;
કૃષ્ણ કહે એ બેનડી, આ મુકુ તુજ માળ.

—o—

કડવું ૧૬૪ રાગ સાખીની ચાલ.

વૈશમપાયે એણીપેર બોલ્યા, સુણ જનમેજે રાય; વિસ્તારી તુજને
સંભળાવું, આવપરવ મહીમાય. ॥૧॥ સુભદ્રાને સાતમે માળે, મુકી જુ
ગદાધાર; કુંચીયો તેનિ બેહેનને સોંપી, દીધી શીખ અપાર. ॥૨॥ સાંભ
ળ ભગની વારતા વગની, ખપ પડયે આવશું અમો; પેટી મુકી છે તેઢા
ઈકાળે, ઉઘેડશે નહી તમો. ॥૩॥ ઉઘેડશેતો ઉતપાત થાશે, જતે પા-
મશે દુખ; સુભદ્રા કહે નહી ઉઘેડું, એમ કહ્યું શ્રી મુખ. ॥ ૪ ॥ પ્રભુ
પોતાને ઘેર પધાર્યા, વિત્યા દન દસ બાર; અષ્ટ પટરાણી પ્રભુ કેરી, મળી
કર્યો વીચાર. ॥૫॥ તે દાડે પ્રભુ શું લાવ્યા છે, પેટીમાં સંતાડી; ચાલો
બેહેનને ઘેર જઈને, આવીયે ખખર કાઢાડી. ॥૬॥ એમ વીચારી ઉઠી
આઠે, ગઈ નણું દને ઘેર; સુભદ્રા કહે આવો ભાભી, કીધી અમપર મે-
હેર. ॥૭॥ રૂક્ષમણી કહે મેહેર તમારી, અમપર જોઈએ બેહેન; એમ
કહીને પાસે બેઠી, તે પછી માંડ્યાં ચેન. ॥૮॥ રૂક્ષમણીયે દિધી કુંચુકી,
જપ્તું વંતિએ વાળી, સતભામાએ સાળુ આપ્યો, દીધી જણુશે રૂપાળી.
॥૯॥ પોત પોતાને ફાવે તેવું, આપ્યું આઠે નારી; સુભદ્રા કહે શું છે
આજે, કહો મને વાત વીસ્તારી. ॥૧૦॥ રૂક્ષમણી કહે સેજ સ્વભાવે,
આપ્યું છે શું ઘણું; તમથી અમારે કોણ છે બીજું, તમે માનો જુદા પ
ણુ. ॥૧૧॥ બેહેન કહે જુદાપણુ હું, રાખતિ નથી લગાર; રૂક્ષમણી કહે
ખર હોયેતો, સાંભળો એક વિચાર. ॥૧૨॥ તમારા ભાઈ પેટી લાવ્યા
છે, તે દેખાડો અમને; સુભદ્રા કહે કહી ન દસો, ચાલો દેખાડુ તમને.
॥૧૩॥ એમ કહી કુંચીઓ લેઈ ચાલી, સહુ સંગ સાતમે માળ; આવ-

ન કુચી છપ્પન ભેરો, ફેરવી છે ત્રત્ર કાળ. ॥૧૫॥ એવે બગાસુ બેહેન
 ને આબુ, પેટી ઉઘેડી જે વાર; માણ પેટીમાં લમતો હતો તે, માંહેમાં
 પેઠા નીરધાર. ॥૧૬॥ સુલદ્રાના પેટમાં પેશી, ગર્ભમાં કીધો વાસ; મ-
 છી બરોબર પેટી ઉઘેડી, તેમાં કીધો તપાસ. ॥૧૭॥ બેયુંતો મહી મ-
 ડકુ દીકું, સકળ અબળા મૃજ; રક્ષમણી કહે ઢાંઠી રાખો, તમારા ભાઈ-
 ની પુલ. ॥૧૮॥ સુલદ્રાએ અડકાવી દીધી, નારીઓ ગઈ નીજ ધામ;
 માંહેમાંહી કહે મડકુ નઠાર, લાંબા હશે શું કામ. ॥૧૯॥ જનમારાના
 છે ખટપટીયા, આપણા માણુ લવન; અરેરે નકામી ખોઈ જણુરો, જેમ
 તેમ વાળ્યું મેન. ॥૨૦॥ સુલદ્રાના ગર્ભ વીરો. અસુરનો થયો વાસ;
 તેથી ગર્ભ તે તોફાન કરે, એવે થયા દસમાસ. ॥૨૧॥ પણ પુત્ર પ્રશવ-
 તો નથી, દેછે દુખ અપાર; આડો ફરકે અવળો ફરકે, કરે પાટુ માહાર.
 ॥૨૨॥ એમ કરતાં અગીઆર થયા, થયા છે માસ બાર; તેર થયાને ચૌદ
 થયા પણ, જનમે નહી કુંવાર. ॥૨૩॥ પંદર સોળને સત્તર થયા, બેઠો
 અરાઢમો માસ; સુલદ્રાતો ગર્ભને દુખે, બણો પામી ત્રાસ, ॥૨૪॥ હરાય
 નહી ફરાય નહી, બેઠાં નવ રેહેવાય; હાથ પગ દોરડી પેટ ગાગરડી, રા-
 ત્રીયે નીંદ્રા ન થાય. ॥૨૫॥ ખાવું ન ભાવે ઉંઘ ન આવે, થઈ મધ બે
 હાલ; જીવ્યાની કાઠને નથી આશા, મરે આજ કે કાલ. ॥૨૬॥ સગાં
 વાહાલાં સહુ જોવા આવે, દુખદાયક છે અતી; જણી જોઈને કષ્ટ મણુ
 જોવા આવતા નથી. ॥૨૭॥ અષ્ટાદસ માસ થવા પુરણુ આવ્યા, જો-
 ણીવાર, ત્યારે ખબર જોવા આવ્યા, પોતે જુગદાધાર. ॥૨૮॥ સુલદ્રા
 કહે સાખારા વીરા, જોવા ન આવ્યા ધરમે; કષ્ટ કહે કે દુખ મામોઢો,
 તમે તમારે કરમે. ॥૨૯॥ શા સાડ પેલી પેટી ઉઘેડી, ના કહ્યા છતાં ત-
 મો, તે ઉઘેડ્યાનું ફળ મળ્યું છે, તેમાં શું કરીયે અમો. ॥૩૦॥ દુખ
 નીવારણ કર તમારું, કહુ તે સાંભળી લેજે, સાત કોઠાની વીંધા લણુ-
 છું, તેમાં હુંકારો દેજે. ॥૩૧॥ તે સાંભળીને મરણે જણ્યું, લણવા જો-
 વી વીંધાય; તોફાન મુકી શીખી લેવું, એમ ધારી સ્થીર થાય. ॥૩૨॥
 કષ્ટ પ્રભુએ પોથી છોડી, સાંભળે સુલદ્રાય; ગરબ પેટમાં સ્થીર રહ્યો,
 તેથી અતિ સુખ થાય. ॥૩૩॥ કાઠ વીંધા વાંચવા લાંબા, મરણ શી-
 ખી લે છે; દુખ નીવારણું સમજ સુલદ્રા, મુખે હુંકારો દેછે. ॥૩૪॥ બણા

દાહાડાના ઉજમરા છે, મીચાયાં લોચન; છ કોઠા લમી વીધા વાંચી, પો
 તે જુમજીવન. ॥૩૫॥ ભગનીને તો ઉંઘતાં દેખી, બોલ્યા કરીને ધંધ;
 આ ભગની તમે ઉંઘવા માંડ્યું, પોથી કરજી બંધ. ॥૩૬॥ ઉંદરમાં-
 થી ગરભ બોલ્યો, પુર કરો હીત તાકી, છ કોઠાની વીધા ભણ્યો પણ, એ
 કજ રહેછે બાકી. ॥૩૭॥ મોહન કહે મળ મુત્રમાં, રહી શું ભણે વી
 ધાય; આવ્ય બારણે ભણાવુ તને, તે બહુ સફળ થાય. ॥૩૮॥ ગર્ભ ક-
 હે એક વરદાન આપો, તો તો બારણે આવું; ગર્ભમાં વીધાનું જ્ઞાન થયું
 તે, આવીને ભુલી ન જવું. ॥૩૯॥ જીવને ગર્ભમાં જ્ઞાન રહેછે, બાર-
 ãણે ભુલી જાય; માટે ભુલુ નહી તેવું વરદાન, આપો જદવ રાય. ॥૪૦॥
 પ્રભુ કહે જ છ કોઠાની, નહી ભુલે વીધાય; ગર્ભે કહ્યું મોકલો દારીને,
 પ્રસવ મ્હારો થાય. ॥૪૧॥ એટલે ઉઠીને ગયા પ્રભુ, મોકલી દારી આ
 ર; નક્ષત્ર અલીજીત વેળા, અવતરીયો કુંવાર. ॥૪૨॥ તવ થઈ જન્મત
 સુમદ્રા, વરત્યો જેજેકાર; ઇંદ્રપસ્તમાં પત્ર લખીયા, માહાશુભ સમાચાર.
 ॥૪૩॥ પુન્ય દાન પાન્ડવે કીધાં, આનંદ આચ્છવ થાય; બંધી જ-
 નોની બંધી છોડી, હરખ્યા ધર્મ કુંતાય. ॥૪૪॥ વૈશમપાયે બોલીયા તુ,
 સુધુ પરીક્ષિત તન, આધપરવ સંભળાવ્યું તુને, મન્ડાળ પર્મ પાવન.
 ॥૪૫॥ વીધી પ્રમાણે દાન દેતું, તે પછી બીજુ પર્વ; કરો પ્રમારથ પર્મ
 અરથે, તજીને મનનો ગર્વ. ॥૪૬॥ બ્રહ્મ ભોજન સવા લક્ષ કરાવ્યું, જ
 નમેજે રાજન; સવાસો વીમને ઉપવીત દીધાં, સવાસો કન્યા દાન. ॥૪૭॥
 સવાસો બ્રહ્મપુરીયો આપી, અન ધન પુર્ણ ભરીને; સવાસો ગઉદાન દી
 ધાં, કૃષ્ણારપણે કરીને. ॥૪૮॥ જનમેજેને લાગી હતા, હરાઠ બ્રહ્મ હ-
 ત્યાય; તવ એક પરવે એક ઊતરી, તેનુ પ્રમાણ દેખાય. ॥૪૯॥ હરાડ
 કાળા પડદા બાંધ્યાતા, હરાડ કાળી ગાય; હરાડ ઢગલા કાળા તલના,
 તેમાં એક સ્વેત થાય. ॥૫૦॥ કાળા તલના ઘોળા થયાને, કાળી ઘોળી
 થઈ ગાય; કાળો પડદો ઘોળો થયો, પ્રત્યક્ષ તે દેખાય. ॥૫૧॥ એવો મ
 હીમા એ કથાનો, સાંભળો સ્ત્રોતા જન; જાણે અજાણે પાપ થયું હોય,
 તે ટળી થાય પાવન. ॥૫૨॥ કથા સાંભળી પરવે પરવે, કરવું બ્રહ્મ
 પુન્ય; મહસ્થ હોયે તો તે પરમાણુ, ગરીબને કાંઈ નુન્ય. ॥૫૩॥ વીશેશ
 નહીતો એક પરવે, એકજ બ્રહ્મ ભોજન; તેમ ન કહેતો પોશણ જેદ

હું, આપી દેવું એન. ॥૫૪॥ ઉપવીત જોટો, એક સોપારી, વીપ્રને અ-
રપણું કરવી; જનોઈને કન્યાદાન દીધાની, ઊરમી ઊર આદરવી. ॥૫૫॥
સદ્ગા વડે સવણું કરી, ધરણું હરીનું ધ્યાન; આસ્તીક જનને તે કૃણ મ-
ળે, રીઝે શ્રી ભગવાન. ॥૫૬॥ શ્રોતા વક્તા સહુ થાય સુખી, આવે ની-
તિને જ્ઞાન; બીજી ત્રીજી કાંઈ ન ખોળે, તે ભક્ત વીહુર સમાન. ॥ ૫૭॥
॥ વળણું ॥ આધ પર્વ પુરણું હવું પોહોઝ્યા મનના ડોડ; વક્ષભ વદે
શ્રોતા સહુ, બોલો જે જે શ્રી રણછોડ. ॥ રણછોડ રાયકી જે.

આધ પર્વ સમાપ્ત.

શાભા પર્વ.

કડવું ૧ રાગ સામેરી.

॥ રાગ સામેરી ॥ વૈશમપાયે એણીપેરે બોલ્યા, સુણુ જનમેજે
શાય; વીસ્તારી તુજન સંભળાવું, શાભા પરવ મહીમાય. ॥ ૧ ॥ યજ્ઞ
કથા છે આ પરવમાં, સાંભળશે જન જેહ; સદ્ધા પ્રમાણે દાન કરેતો,
યજ્ઞનું લે ફળ તેહ. ॥ ૨ ॥ નાસ્તીકને આસ્તા નવ બેસે, સુણી સોધે
સંદેહ; દધિ તકનું તત્વ કીયું છે, ખરૂં ન ખોળે એહ. ॥ ૩ ॥ તકના કુ-
ચા તળે પડેને, ઉપર માખણ હોય; ડિંડો હાથ ધાલી લે કુચા, માખણ
લે જન કોય. ॥ ૪ ॥ કથા રૂપીતો કુચા જાણો, માખણ મોહન લીલા;
તે નહિ લેતા કુચા કાઢે, દુષ્ટ અજ્ઞાની બહીલા. ॥ ૫ ॥ વીદ્યાન પણ
દેખાડવાને, નિરાર્થી પ્રણુ પુછે; ફલાણા રાજના તાતનું, સસરાનું
નામ શું છે. ॥ ૬ ॥ પોતે ન જાણે પોતાની દસમી, પહેડીના તાતનું
નામ; તો વક્તાપરનું ક્યાં જાણે, દો પુછનારને ડામ. ॥ ૭ ॥ નામ પ-
રાયાના જાણવાથી, શું એનું કહ્યાણુ; જય કારક જગધીશ સોધવા,
વક્તા વહે સત્ય વાણુ. ॥ ૮ ॥ હાશ્યવીનોદી વચન નાંખ્યાં, સાકર ગ્ર-
તનો લાડુ; કળયુગે કૃષ્ણનું નામ કડવું, લાડુમાં ધાલી ખવાડુ. ॥ ૯ ॥
માટે સંદેહ ધર્યા વિના, સાંભળવી કથાય; કૌરવ કેરો પાન્ડવ કેરો,
જેવો ન્યાય અન્યાય. ॥ ૧૦ ॥ કોની છે નીતિ કોની અનીતિ, કોને કે-
વા ફળ મળીયાં; તે સાંભળી શુભ મારગ સ્હારો, તે જનનાં ભાગ્ય
ભળીયાં. ॥ ૧૧ ॥ વૈશમ પાયે બોલીયા તું, સાંભળ કૃષ્ણ ચરીત્ર; ભ-
ક્ત તણી ધણી લીડ ભાગી, પાન્ડવ પર્મ પવીત્ર. ॥ ૧૨ ॥ સુભદ્રાને સુત
આવ્યો, રૂપ રૂપનો ધામ; અલી જીતમાં અવતર્યો તે, અભિમાન પાડ્યુ
નામ. ॥ ૧૩ ॥ નવરાવે ધવરાવેને ઉછેરે, તણુ માસનો એ થાય, એક દન
પ્રભુનિ પાસે સુવાડી, સુભદ્રા બીજે જય. ॥ ૧૪ ॥ પ્રભુએ લેલાટ ભા-
ણેજનું જેઠ, જ્ઞાન ગ્રહ્યું મન સાથ; અરાઠ વરસનો થાયતો મ્હારું,
અત્યું આને હાથ. ॥ ૧૫ ॥ દ્વારીકાં મ્હારિ ઉજડ કરે, લેશ ધરે નહિ
લાજ, સ્વર્ગ અત્યુ પાતાળનું કરે, સત વરસ લગી રાજ. ॥ ૧૬ ॥ એવું
જાણીને સામળીઆએ, સર્પ મુકયો સોડમાંય; અલીમન્યુએ હાથમા
ગાલી, કટકા કીધા ત્યાંય. ॥ ૧૭ ॥ સાપની વલે તે આપની વલે, ની-
એ કર્યું ભગવાન; ઠીક છે આગળ જેઠ લેઈશું, વારતા રાખી ધ્યાન
॥ ૧૮ ॥ પછી ઘણા દન વહી ગયા છે, એવે લખ્યો એક પત્ર; ઇંદ્ર

પસ્તમાં મોકલ્યો તમે, તેડવા આવજો અત્ર. ॥ ૧૯ ॥ પ્રભુ પ્રતાપે પુત્ર
 થયો છે, મોકલીયા સમાચાર; પાન્ડવોને પત્ર પહોંચ્યો, વરત્યો જ્ય
 જ્ય કાર. ॥ ૨૨ ॥ કુન્તાજી કહે ભીમ બેટા, દ્વારીકાં નવ્ર જવો; ભોજન
 ને ને ભત્રીજને, તમે જઈ તેડી આવો. ॥ ૨૧ ॥ એટલે ઉઠ્યો વાયુનો નં-
 દન, શુભ સુરાનો સાથી, તેઆરી કીધી ગદા લીધી, બેઠો જે મંગળ હા-
 થી. ॥ ૨૨ ॥ દ્વારીકાં આવ્યો ધામ પ્રભુને દીધો પ્રભુ આઉકાર; સુત સુ-
 ભદ્રાએ ઉછંગ મુક્યો, હરખ્યો ભીમ અપાર ॥ ૨૩ ॥ છખી જોઈને આ
 નંદ પામ્યો, દીધો આશીર્વાદ કેવો; મુસ્તકે હાથ ફેરવી કહ્યું, થાજે તું
 મહારા જેવો. ॥ ૨૪ ॥ શુભદ્રા કહે એમ ન કેહેશો, જો તમ જેવો થાય;
 તો તો મહારા ભોગ મળ્યા, તોફાન કેમ વેડાય. ॥ ૨૫ ॥ પછી પ્રભુએ
 કયું જાણ્યું, બેનને કીધાં વીદાય; તેડીને ભીમ ઘેર આવ્યો, ખુશી
 થયાં કુન્તાય. ॥ ૨૬ ॥ આનંદ ખુશીથી સહુ રહ્યાં, વાઘ્યું ભલુ વર
 શુત્ર; એમ કરતાં થયો પાંચ વરસનો, અભેમન્યુ જે પુત્ર. ॥ ૨૭ ॥
 એવામાં એક દિવસ આવ્યો, વેદમ વ્યાસજી જેહ; કુન્તાજીએ માન્ય
 દીધું, આનંદ પામ્યા એહ. ॥ ૨૮ ॥ વ્યાસજી બોલ્યા કુન્તા પ્રતે, તુને
 પ્રસન વનમાળી, છત ને છોકરાં સઘળું ત્હારે, તું બહુ ભાયગ શાળી.
 ॥ ૨૯ ॥ ધરમ ધ્યાન છે પુન્ય ને દાન છે, નથી નિતિમાં ખામી; પણ
 પામ્યો છે અવગતીને, પાન્ડુ રાજ તુજ સ્વામી. ॥ ૩૦ ॥ પ્રેત રૂપે
 ફરે પ્રથ્વી વીશે, તે તુજને ધીક્કાર; સપુત તાતની સુત હોયેતો, કર
 કંથનો ઓદ્ધાર. ॥ ૩૧ ॥ એટલે કુન્તાને આંસુ આવ્યાં, એ દુખ શી
 રીત વામે; આપ બતાવો તે કારજ કરું, સ્વામી સગતીને પામે. ॥ ૩૨ ॥
 વ્યાસજી કહે સાંભળ બાઈ, થાય તારું મન મન; સ્વામીને સ્વ-
 ર્ગની પ્રાપ્તી થાવા, કર રાજ સોઈ ઇજ. ॥ ૩૩ ॥ કુન્તાજી કહે શું શું
 કરવું, એ યજ્ઞમાં કામ; શી શી વિધી શી શી રિતી, બતાવો તે તં-
 મામ. ॥ ૩૪ ॥ વ્યાસ કહે છે કામ મ્હોટાં, તે કરવાને ધારો; પછી પ્ર-
 ભુ બતાવશે બધું, પાન્ડુનું પાપ નીવારો. ॥ ૩૫ ॥ પ્રથમ પહેલું
 કામ બતાવું, કૃષ્ણને લાવવા તેડી; તે સઘળું કાજ કરવા લાગે,
 દુખડાં દેશે ફેડી. ॥ ૩૬ ॥ ઘડ લંકાથી લાવવું સોનું. બીજું કામ
 એ સાર; ત્રીજું કામ છે કઠીણ ઘણું, પણ કરશે મોરાર. ॥ ૩૭ ॥
 પાતાળ જે કાળી નાગ કનેથી, સવરાટ મંડપ લાવો, ચોથું કામ છે
 સ્વર્ગ વીશેથી, કામધેનું મંગાવો. ॥ ૩૮ ॥ પાંચમા કામમાં બ્રાહ્મણ
 લાવો, વિદ્વાન વીસ હજાર; છઠ્ઠું કામ છે સર્વથી ભારે, વિધન વંત

અપાર. ॥ ૩૬ ॥ સરવ જીવોના બંધ છોડાવો, જ્યાં જ્યાં ક્ષત્રીનો દેશ;
 મનુશ કે પશુ પક્ષીને, બંધન ન રહે લેશ. ॥ ૪૦ ॥ પોપટ ન રહે પાંજરા
 વીશે, ગાય ગળે નહી ગાળો; જે જે પ્રાણીને બંધન હોયે, તે તે બંધન
 ટાળો. ॥ ૪૧ ॥ કહ્યા છતાં કોઈ છોડે નહી તો, યુદ્ધ કરવું તે સાથ;
 કાં મરવું કે કાં મારવો પણ, ધારેલી કરવી વાત ॥ ૪૨ ॥ એટલા કામો
 કરવામાં કાંઈ, પુછવું પડે પ્રશ્ન; તો તો તે પુછજે પ્રસુને, બતાવશે
 શ્રી કૃષ્ણ. ॥ ૪૩ ॥ એમ કહી અંતર ધ્યાન થયા, પોતે વેદમ વ્યાસ;
 કુન્તાજીએ રડવા માંડ્યું, મન એતી ઉદાસ ॥ ૪૪ ॥ તે વાત જાણી
 પાંચે પુત્રે, આવીને પુછ્યું એમ; એરે જનેતા વિવન વિના, કલ્યાનત
 કરો કેમ. ॥ ૪૫ ॥ કુન્તાજી કહે શુ પુછોછો, ઓ મહારા કુવાર; તમ તાત
 સ ગતી પામ્યા નથી, મમ જીવતર ધીક્કાર. ॥ ૪૬ ॥ તેવો ધીક્કાર ત-
 મોને સઉને, એરે મહારા તન; સ ગતિ પમાડવા કરો યત્ન, તો
 મહારે લેવું અન. ॥ ૪૭ ॥ રાજ સોઈ યજ્ઞ કરીએ તો, મોક્ષ ગતીને
 પામે; પ્રેત થઈ પ્રથવીમાં ફરે છે, તે પ્રેત ચોની વામે ॥ ૪૮ ॥ ય-
 જ્ઞના છ કામ વ્યાસજીએ જે, કહ્યાં તે કહી બતાવ્યાં; તે કામ કરવા
 ધારો તમે, કહી આંસુડા લાવ્યાં. ॥ ૪૯ ॥ ॥ વળણ ॥ કુન્તા
 આંસુ લાવીયાં, માઠું લાગ્યું મન; વ્યાસ વક્ષણ એમ ઓચરે, સુણજે
 શ્રોતા જન.

કડવું ર રાગ ધવળ ધનાશરી.

બોલ્યા વૈશંપાયે વચનજી, સાંભળ જનમેજે રાજનજી; જે-
 યાં કુન્તાને રડતાં જ્યારેજી, ધર્મે વિચાર કીધો ત્યારેજી. ॥ ૧ ॥ ધર-
 મરાયે વીચાર કીધો, યજ્ઞ કરવો ઘેર; પ્રથમ હું કામ માંધે લેઉતો
 બીજું લેશે ભલી પેર. ॥ ૨ ॥ એવું જાણીને ધરમ બોલ્યા, માતા રાખો
 મન ધીર; સાંભળજે સહુ વારતા મહારી, એરે મહારા વીર. ॥ ૩ ॥
 અવગતીમાં તાતજી રહે, એ તો લાનછન મહોટું; સ ગતીને પમાડે
 નહીં, તેતો ફરજન ખોટું. ॥ ૪ ॥ ધીક્કાર આપણું જીવવું ને, ધિક્કાર
 આપણુ પુત્ર; કુળ કદી સુખી નવ થાયે, ન થાયે ઘર સુત્ર. ॥ ૫ ॥ મારે
 આપણે યજ્ઞ કરવો, છાનાં રહો મુજ માય; એક કારજ મહારે માથે,
 લાવું કામદુરધાય. ॥ ૬ ॥ પ્રથમ મહારે લેવું તે લીધું, મહોટ પ-
 ણીને વટે; બીમે જાણ્યું ધરમ પછી માથરે લેવું વટે. ॥ ૭ ॥ એમ જાણી

પ્રકોદર બોલ્યો, માતાજી તતપર થાવું; વિસ શહસ્ત્ર પ્રાહ્મણોને, હું
 જઈ તે લાવું. ॥ ૭ ॥ અરજીન કહે કનક લેવા, ઘડ લંકાં હું જાવું,
 શેદેવ કહે દ્વારકામાંથી, કૃષ્ણને તેડી આવું ॥ ૮ ॥ ભીમ કહે એ કામ
 માં નહી, આવશ દ્વારીકાંવાળા, પત્ર લખેથી કેમ ન આવે, છે અરજી-
 નના શાળા. ॥ ૯ ॥ શેદેવ કહે વ્યાસજીએ, ગણાવેલું કામ; માટે તે
 કામ હું કરવાનો, નહી ખીજ મુજ હામ. ॥ ૧૦ ॥ ધરમ કહે તેમ રા-
 ખો, નીકુળજી કહે જાવું; સવરાટ મંડપ પાતાળમાંજે, કાળી કનેથી
 લાવું. ॥ ૧૧ ॥ ધર્મ કહે છડું કામ મ્હોટું, કેદી છોડાવવા સર્વ; પણ
 છોડાવે છોડશે નહી, છે જરાસનને ગર્વ ॥ ૧૨ ॥ મધજ દેશનો માલીક
 એતો, બે જનેતાનો કુંવાર; એણે ભોંયરામાં ઠેઠ કર્યા છે, ક્ષત્રી વીસ
 હજાર. ॥ ૧૩ ॥ તેતો છોડાવ્યે છોડશે નહી, વિપ્રીત એની બુધ;
 તે સાર જરાસન સાથે, કરવું પડે બુધ. ॥ ૧૪ ॥ તે કામ કપરૂ દાણ લે
 છે, વીચાર કરો વીર; એટલે તો એક એકના સામુ, જીએ ગુણ ગં-
 લીર. ॥ ૧૫ ॥ કોઈનિ કાંઈ હાંમ ન આલી, કોણ કરે કામ એવું; ભીમે
 જણ્યું થાશે તો કરશું, લાવ્ય પહેલો જશ લેવું. ॥ ૧૬ ॥ એવું
 સમજ બોલ્યો પ્રકોદર, માતા નમું બેઠિ હાથે, તમારા ચારે નીચું
 ઘાલ્યું, એ કામ મ્હારે માંથે. ॥ ૧૭ ॥ કુન્તાજી કહે સાખાશ બેટા, તુજ
 વડે થાય યજ્ઞ; માતાએ ખહુ દિધિ સાખાશી, ભીમ થયો મન મગ્ન.
 ॥ ૧૮ ॥ પછી પ્રકોદર બોલીયો કે, પેહેલું કીયું કામ; ધરમ કહે દ્વારી
 કાંથી, લાવવા સુંદીરશામ. ॥ ૧૯ ॥ ભીમ કહે તમે ઉઠો જોશી, ધરમમાં
 શી હીલ; દીપણુ કાહાડી શેદેવે જોયું, હાંમલીયો અશીલ. ॥ ૨૦ ॥
 શેદેવ કહે વીરા મારા, જોગણીનું વર સામું; એ દીશાએ ખપ્પર
 ભરશે, હું જાઉંતો દુખ પામું. ॥ ૨૧ ॥ ભીમ કહે ભવીશ પોતાનું, હ-
 લકું તે ભારે થાય; શેદેવ કહે જૈશ સવારે, ચારે કુન્તામાંય. ॥ ૨૨ ॥
 કુન્તાજી કહે કાલ જશે, ઓજ ગયે પસ્તાશું; ભીમ કહે અમે પ્રાહ્મણ
 લેવા બે ત્રણ વરશે જશું. ॥ ૨૩ ॥ પાંચે વરશે જરાસનને, મારવા લેશું
 માગી; કુન્તાએ જણ્યું આઠો ફાટયો, યજ્ઞ પડશે ભાગી. ॥ ૨૪ ॥ એમ
 કહિને મોહું ઉતાર્યું, ઉદાશ થયાં ડોશી; એટલે આઠજો થઈને ઉડ્યો,
 પેતે શેદેવ જોશી. ॥ ૨૫ ॥ ભાગી ન પાડશે હાલ જાવું છું, થનારૂ હશે
 તે થાશે; એમ કહીને રથ જોડાવ્યો, પોતાના સારથી પાસે. ॥ ૨૬ ॥ ઓ
 બુધ લીધાં રથે ખીરાજ્યો, સુરજ બેઠો મેર; સારથીએ તવ રથ હંકા-
 ર્યો, આડ્યા બેઠિ સમશેર. ॥ ૨૭ ॥ નગનિ બારણે નિકળીયાં ને, થયું

અધાર ઘેર; મારગે થાય છે પગ પશ્ચીના, બીકામણા બહુ શેર. ॥૨૮॥
 એવામાં એક મેદાન આગ્યું, ત્યાં થઈ લીલા કેવી; બાળે વેશે છુટે
 કેશે, રમે છે ચોસડ દેવી. ॥ ૨૯ ॥ ચીર કશી કેહેડે બાંધેલાં, પેહેરેલાં
 ચણીઆ ચોળી; ખપવા ખંજર સાંજ્યો ગ્રહેલી, શીશ તેલે રગદોળી.
 ॥ ૩૦ ॥ ચોસડ જોગણિ ભક્ષનિ ભોગણી, રથ જોડ થઈ પરસન; ભક્ષ
 ભક્ષે મળ્યું આપણને, સારા થયા શુકન. ॥ ૩૧ ॥ શેદેવજી ખમચા-
 થો નહીને, સુસવાટાભેર ચાલ્યો; એટલે ચોસડે ભેગી થઈને, સન-
 મુખ ઘેરો બાલ્યો. ॥ ૩૨ ॥ શેદેવનો રથ રોકી રાખ્યો, બોલ્યો સતિ
 સુત એમ; ઓ મુજ માતા વિશ્વનિ દાતા, રસ્તો રોકો છો કેમ.
 ॥ ૩૩ ॥ જોગણી કહે આજે આ દીશા, ખપ્પરનો છે વારો; તેમ છતાં
 તું આ દેશ આગ્યો, ભોગ લેઈશું તારો. ॥ ૩૪ ॥ શેદેવ કહે ધન
 ભાગ્ય મહાર્, પણ બગડે એક કામ; દ્વારીકાંથી લાવવા છે તેડી,
 કૃષ્ણજી સુંદીરશામ. ॥ ૩૪ ॥ તે વીના મુજ ઘેર યજ્ઞ અટકે, માટે ત્યાં
 લાગ્યું ભક્ષ; તેડીને પાછો કાલે આવું; કરજો માર્ ભક્ષ. ॥ ૩૫ ॥ દેવી
 કહે કાલે આ દીશાએ હક નથી અમારો; તે માટે આજ જવા ન દેએ,
 લેઈ ભોગ તમારા. ॥ ૩૬ ॥ શેદેવ કહે સાંભળો માતા, આજે તો ન-
 હિ લેવાશે; તેમ છતાં રોકી રાખશે તો, જોયા જેવું થાસે ॥ ૩૭ ॥
 દેવી કહે કરો જોયા જેવું, હંચા કર્યો હથીયાર; ગ્રાળે મળીને શેદેવ
 ઉપર, દેવા માંડ્યો માર. ॥ ૩૮ ॥ વળણ. ॥ માર દેવા માંડીયો, વી-
 પ્રીત થઈ છે બુધ; વ્યાસ વજ્રભ મુખ ઓચરે, આરંભ કીધુ બુધ. ॥

કડવું ૩ રાગ કલ્યાણની છાંયાનો દોહરો.

વૈશમ પાયેને એણીપેરે બોલ્યા, સુણ જનમેજે રાયરે; વિસ્તા-
 રિ તુજને સંભળાવું, સભા પરવ મહીમાયરે. ॥ ૧ ॥ દેવીયો કોપા
 મરજદા લોપી, દેવા માંડ્યો બહુ મારરે; ખપવા ખંજર ને ત્રીશુળ
 ફેકે, સાંજ્ય ભાલાને તરવારરે. ॥ ૨ ॥ તવ શેદેવે ધનુશ લીધું ને તર-
 ત કર્યો ટંકારરે; બાણ લેઈ ને બળ આદરિયું. કુન્તાજીનો કુંવારરે.
 ॥ ૩ ॥ અંગણીતા મંત્ર ભણીને ફેકે, દેવીનો મત મુકાવેરે; ચોસડ
 જોગણી થાય આડી અવળી, આવતાં બાણ ચુકાવેરે. ॥ ૪ ॥ એ-
 વામાં શેદેવે બાણજ માર્યું, વાગ્યું દેવીને શરીરરે; ભાલોડુ ભોંકાયુ
 લોહ વજ્રજરનું, તેથી નિકળીયું રૂધિરરે. ॥ ૫ ॥ તેજ રૂધીરનાં છાંટા

છંદાયા પ્રથમ પડયા જોડા જોડરે; એટલે ચોસટ દેવી હતી તેનિ, યે મ-
 ઇ ચોસટ કોડરે. ॥ ૬ ॥ જ્યાં જુએ ત્યાં જોગણીયો છે, રૂપાળી છુટે
 કેશરે; મગયાનેણી નહીં કાંઈ કેહેણી, સરવ બાળે વેશરે. ॥ ૭ ॥ સક-
 બ બાહાજને ગાજી ઝાજી, થઈ બહુ કોપ દ્રષ્ટીરે; આડી અવળી ને
 ઉંચી કુદે, કરે આયુધની વૃષ્ટીરે. ॥ ૮ ॥ પછી શેદેવ બહુ ગભરાયો,
 નીચે આંખું મણ્ડરે; હવે જીવ્યાની આશા શી રાખવી; થર થર ધ્રુ-
 જ્યા ચરણરે. ॥ ૯ ॥ એવામાં દેવીયે જીવમ કીધો ને, સારથી માર્યો
 ઠેરરે; તે પછી ભાગ્યો રથ શેદેવનો, અશ્વ હણ્યા બળભેરરે. ॥ ૧૦ ॥
 એકલો શેદેવ પગપાળ થયો, સવળે ક્યાં દ્રષ્ટી રાખેરે, એક તરફ એ
 યુધ્ધ કરે તો, આશપાશની વીધિ નાખેરે. ॥ ૧૧ ॥ શેદેવજી ઘણો કા-
 દ્યર થયો તે, કામજ કેવું કીધુરે; દેવીયોને બાળી ભરમજ કરવા, અ-
 મીનું બાણ લીધુરે. ॥ ૧૨ ॥ મંત્ર ભણીને તે બાણ મુક્યું અંગતી પે-
 દા થાયરે, જવાળા રૂપે જોગણીયોમાં, બાળવા માટે જાયરે. ॥ ૧૩ ॥
 જઈને બાળ્યાં આભુશણ અંગનાં, બાળ્યાં વસ્ત્ર ને કેશરે; સુતરનો તા-
 ર ન રહ્યો પાસે, સૌ થઈ નમ્ર વેશરે. ॥ ૧૪ ॥ તેવું જોઈ શેદેવે
 વાંચાર્યું, નમ્ર સ્વરૂપ થઈ દેવીરે; એની એબ કેમ નજરે નીરખું,
 માહારી જનેતા જેવીરે. ॥ ૧૫ ॥ કુન્તાની જેવીને જોગણીની જે-
 વી, બેઉ બરોબર થાયરે; એમ જાણાને નીચું ઘાલ્યું, ઉભો એ
 શેદેવરાયરે. ॥ ૧૬ ॥ તવ જોગણીયોએ એમ વીચાર્યું, છે કોઈ સતી
 કુંવારરે; છીયે જેમ નવંતીને રૂપવંતી, કને નથી શુભ તારરે, ॥ ૧૭ ॥
 તોપણ સ્થાવર મન કેવું છે એનું, ચાલ્યો એ સત્યને વાટેરે; જનેતા
 જેવો જણી સરવને, હવે ન મારવો ઘટેરે. ॥ ૧૮ ॥ એમ નીશ્ચે કરી
 આવી સૌ દેવી, ટાળે મળી બોલી એમરે; ઉંચું જો સુરા બળવંત
 પુરા, શેદેવ કહે જોવું કેમરે ॥ ૧૯ ॥ જોગણી કહે મારીશું ન દીકરા,
 તુજ તણા ગુણ લેએરે; તુજ પર રીજી હવે નથી ખીજી; માગો તે
 વરદાન દેએરે. ॥ ૨૦ ॥ સતીનો સુત નીચું ઘાલીને બોલ્યો, માતા-
 જી ચરણે લાગુરે; તમો સરવ એકવાર વસ્ત્ર પહેરો, તે પછી વરદાન
 માગુરે. ॥ ૨૧ ॥ તવ મંમાયાયે માયા કરીને, હતા તવા કર્યા કેશરે; હ-
 તાં તેવાં વસ્ત્રાભુષણ પેહેર્યા; હતો તેવો પેહેરવેશરે. ॥ ૨૨ ॥ એટલે શેદેવે
 સામુજ જોયું, ભાગ્યો સૌ દેવીને પાયરે; પછી દેવીયો કહે વરદાન
 માગો, તેં ન નીરખી અમ કાયરે. ॥ ૨૩ ॥ શેદેવજી કહે શું માગુ
 માતા, તમો તમારે માપ માપોરે; ખીજું તો આપવાનું તમારી ખુ-

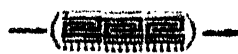

શીનું; પણ રથ અશ્વ મારા આપોરે. ॥ ૨૪ ॥ તવ દેવીયોયે અશ્વને
સારથી, સજ્જન કરિ દીધારે; રથ હતો તેવો સાજો કરી આપ્યોને,
શેદેવ મન ખુશી કીધારે. ॥ ૨૫ ॥ પછી કહ્યું કે બેટા બીજુ માગો,
જેશી કહે જ્યાં ઇછા લાવુરે; તમે અનેક જેમ થયા તેમ હું, એકનો
અનેક થાવુરે. ॥ ૨૬ ॥ તવ તથાસ્તુ કહ્યું દેવીયોયે, જવો બેટા ભાગી
બ્રાન્તરે; આટલી કથાનું દ્રષ્ટાન્ત સુણીને. કેટલું લેવું સીધાન્તરે.
॥ ૨૭ ॥ જોમણીયો હતી જોખનવંતિને, રૂપવંતી અપારરે; નજ થઇતી
પણ શેદેવજનું, મન ન પામ્યું વિકારરે. ॥ ૨૮ ॥ સત્યથી વરત્યે સત્ય
રહ્યું ને વળી, પામ્યો શુભ વરદાનરે; તેવું વરતવાથી ફળ મળે તેવું,
દેવું શ્રીતાજન ધ્યાનરે. ॥ ૨૯ ॥ વળણ ॥ દેવું ધ્યાનસ્થતાજને, સત્ય
વરતવો સાર; વ્યાસ વદ્ધભ મુખ ઓચરે, જે જે જીમદાધાર. ॥

કડવું ૪ રાગ ચૌપાઇની ચાલ.

બોલ્યા વૈશમ પાચે વચન, સાંભળ ઝનમેજે રાજન; ચાલ્યો
શેદેવ લઇ વરદાન, ગયો દ્વારીકાં સતી સંતાન. ॥ ૧ ॥ વાહાણુ બહાતે
ભાગોળે આબ્યો, ત્યાં ઉભા રહી સંદેસો કાહાબ્યો; એક જાદવને સં-
ગ કાઢાવે, કેહેજે પ્રભુને દરવાજે આવે. ॥ ૨ ॥ ગયો જાદવ કેહેવા-
ને વાત; બેઠા કરન બળદેવ બે બ્રાત; કહ્યું જાદવે જીગજીવન, તેડે
ગામ બહાર કુન્તાના તંન. ॥ ૩ ॥ ઉભા છે રથ રાખીને એવ, પન્ડે
આબ્યા છે જેશી શેદેવ; સુણી બળદેવ બોલ્યા એમ, ત્યાં ઉભા હાંઈ
આબ્યા ન કેમ. ॥ ૪ ॥ કૃષ્ણ વીરા શી છે છાની વાતો, તારો કાંઈ ભે-
દ નથી જણાતો; જાણી જેઈ કૃષ્ણ કહે ન ફાવે, એ છે નવરાતે નાઠા
આવે. ॥ ૫ ॥ જાદવ જાદવ કહીયે કહ્યું શામ, નથી આવતા તમારે
શુ કામ; જઈજાદવે કહ્યો સમાચાર, સુણી શેદેવ કોપ્યા અપાર. ॥ ૬ ॥
આતે શું બોલ્યા સુંદર શામ; એમને કરાવવું છે યજ્ઞ કામ; હણવો
છે જરાસંધ ભીમ હાથે, તોયે પોતે નથી રાખતા માથે. ॥ ૭ ॥ એમ
કેધે ભરાઈને કહેછે, કહીયે શેદેવ યુધ માગે છે; કહીયે યુધ
કરવું ન હોય શામ, તો તો લખી આપો ધરને ગામ. ॥ ૮ ॥
સુણી જાદવ થયો વીઢાય, આવી પ્રભુને પડીયો પાય; સુણો
શેદેવે માગ્યો સંગ્રામ; નહી તો લખી આપો ધર ગામ ઠા-

મ. ॥ ૬ ॥ એવું વચન સુણી બળદેવ, થયા ક્રોધાતુર તતખેવ; જોતું
 કૃષ્ણવીર સગા એતો, દીન દીન મહે ભરાયા તેતો ॥ ૧૦ ॥ પેઢા પાડ્યા
 તેં કુન્તાના તન, ત્યારે આઁયા લેવા રાજ્યાસન; પેલો અરજીન આ-
 ઁયો થૈ જોગી, હરી ભગની થયો ભારે ભોગી. ॥ ૧૧ ॥ તેને લેઈ જવા
 દીધી બેન, ત્યારે દીન દીન માંડ્યાં એન; કૃષ્ણ કહે સાચી વાત વિરા,
 રહેવું પાન્ડવનાથી અધીરા. ॥ ૧૨ ॥ રાજ્ય લેવા આઁયો આ ઠામ,
 એની સાથે કરવો સંગ્રામ; એમ ક્રોધે બોલ્યા રણછોડ, થાવો તથ્યાર
 છપન કોડ. ॥ ૧૩ ॥ તવ જદવે ક્રીધી ત્યારી, થયા ત્યાર મ્હોટા હજ
 ધારિ; એક લક્ષ સાઠ શહસ્ર એકાશી, પુત્ર પ્રભુના ઉઠ્યા મુખ વાસી
 ॥ ૧૪ ॥ લીધાં હથીઆર સરવ કો ગાજ્યા, ચક્ર લૈ પ્રભુ રથે બીરા
 જ્યાં; વાજતે ગાજતે નીકળીયા, ડંકા દેતા આઁયા બહુ બ-
 ળીયા. ॥ ૧૫ ॥ જણ્યું શેદેવે ન રહ્યું કાચું, હાંશી કરતામાં થૈ પ-
 ડ્યું સાચું, હોય થાવાકાળ તે થાશે, છે પ્રદાન દેવીનું મુજ પાસે
 ॥ ૧૬ ॥ એના કરી લીધા મન સુખા, આવી યાદવ સનમુખ ઉભા;
 બોલ્યા બળદેવજી મુખ એમ, પુછો કૃષ્ણજી આઁયા એ કેમ. ॥ ૧૭ ॥
 તવ પ્રભુજી વધા વચન, કેમ આઁયા છો કુન્તીના તન; બોલ્યા શે-
 દેવ લેવાને રાજ્ય, અમો આઁયા છીએ માહારાજ. ॥ ૧૮ ॥ સુણી
 કૃષ્ણજીને થયો ક્રોધ, ઘણો વધ્યો વાહાણમાં વીરોધ; ચઢ્યો હમતાને
 મમતાનો નાદ, કરવા લાગ્યા એ મુખ વીવાદ. ॥ ૧૯ ॥ વળણ ॥
 વીવાદ માંડ્યો મુખથી, બોલે શવે એમ; ઁયાસ વક્ષલ વાણી વદે, સુ-
 ણો રાખી પ્રેમ. ॥

કડવું ૫ મનહર છંદો.

શેદેવ કે' સુણો શામ, સેજમાં બોળાશે નામ, છોડશે દ્વારીકાં
 ગામ, દલ માંહિ દાજીને; રણ ચઢ્યા રણછોડ, જદવ છપનકોડ, અતિ
 દીકરાની જોડ, લાઁયા ઘણા ગાજીને; ભાગશે ભલોજ ભાર, સરમ
 ન રે લગાર, કાઢશું લાન્છન જહાર; ત્યારે જશે લાજીને; માટે ખે-
 લા પડો પાય, સમજે જદવ રાય, બહાલામાં તો બહેર થાય. હારી જ-
 શે જહાજીને ॥ ૧ ॥ કૃષ્ણ કહે કુન્તી સુત, મદ ભર્યા થયા ભુત,
 આ વેલા અમારા હુત, જય જીવ લેઈને; મુલદ્રા ભગનીજેહ, પા-
 રથને દીધી તેહ, ત્યારે થયા ક્ષત્રીદેહ, નહીતો વરે કેઈને; જોશી જોરે

આવ્યો એક, તોડ્યો બોલવાનો નેક, હવેતો ટળશે ટેક. ન જીતો આ
તેઈને; રણમાં છોડી શું બાણ, આખરની થશે હાણ; પલકમાં લેઈ
પ્રાણ, જશું ડંકા દેઈને. ॥ ૨ ॥ શેદેવ કે' કુળ તાર. નથી અજાણ્યું
મ્હાર, ખાર તારે બોલવાનું, ન મળે દયા કાળીયા; ગોકુળમાં મ્હોટા
થયો, તે દાડા શું ભુલી ગયો, કેડ કાંબળી ને માંથે, બાંધતો તો કા-
ળીયાં; નામ ધરાવ્યું કીશોર, કવાયો માખણ ચોર, ઢોર ઝાલી ઝાલીને
તું, ઘાલતો તો ગાળીયાં; ગોપીકાથી રંગ રમ્યો, મરકટ સંગ ભમ્યો;
દમ્યો તું આહીરને ઓ, ગાયના ગોવાળીયા. ॥ ૩ ॥ કહે સામ શુણો
વેણુ, કહુ કહ્યા કેડે કેણુ; નેણુના ગરભ થકી, પાન્દુરાય આવીયા, તે-
ના પ્રથ માંછીનાર; વરી રહ્યા નાત બહાર, બીજી અંધ કાકા કંન્યા.
આખલાની લાવીયા, કૌરવોનો કાળો કેર; તમ પર ઝાઝુ ઝેર, મ્હેર
અમો રાખી બહુ. તમોને બચાવીયા, તેમ છાક છેક ચડ્યો; અમ શીં
ગ સામો અડ્યો, ઘડ્યો હવે ઘાટ, જે જે પલમાં ઉડાવીયા. ॥ ૪ ॥
શેદેવ કે ગીરધારિ, બોલજે જરા વાચારી; મારિ મારી ઉછર્યો તું, આ
હીરની જાતમાં; ક્ષત્રીપણું જેયું બાહું, બ્રાહ્મણોનું અન બાધું. છેક
છેલ ભ્રષ્ટ થયો, ભરવાડી ભાતમાં; પરાઈ તું લાવ્યો નારી, કો પરણી
કો કુંવારિ; નથી હાથ ઝાલ્યો બધું, જાણું તારી વાતમાં; ઘેર ઘેર
જયનાર, નહોતો વર્ણમાં લગાર; તારિ બેન અમે લીધી, ત્યારે આવ્યો
નાતમાં. ॥ ૫ ॥ બોલ્યા કૃષ્ણ કરિ ક્રોધ, જીએરે જદવ જોધ, બકે વ-
ણુ વિચાર્યું તે, માટે મારો ઠેરથી; ટકાવ્યો આટલી વાર, દયા ધરીને
અપાર, ઉભો રેવા દીધો તમે, અમારીજ મ્હેરથી; સરવ સરમ તોડો,
મન મુકી બાણ છોડો, કરો નામ નાશ એનું, મારો બહુ પેરથી; કહે
વક્ષલનો નાથ, આપે ઉંચો કરી હાથ. આવ્યો એ શેદેવ જોશી, મ્હોત
લેઈ ઘેરથા. ॥ ૬ ॥

કડવું ૬ રાગ રાજન રાચેજી.

વૈશમ પાયે એણીપેરે બોલ્યા, સુણ જનમેજે રાય; બળવંત
બાજેજી; વીસ્તારી તુજને સંભળાવું, સભા પરવ મહિમાય, બળવંત
બાજેજી. ॥ ૧ ॥ કૃષ્ણ પ્રભુએ દાપ કરીને, ક્રીધો ઉચો હાથ; બળં
શુરે જીએછો જદવ જોધા, દુટી પડો સહ સાથ, બળં ॥ ૨ ॥ એટલે
ઉપડ્યા આયુધ લેઈને, જદવ છપન કોડ; બળં એક લક્ષ સઃટ શસ્ત્ર

એકાશી, બળદેવને રણછોડ. બળ૦ ॥ ૩ ॥ અથીઆર લેતા બહુ મા
ર દેતા, છુટે અતી હથીઆર; બળ૦ જળનાં ફેરાં પડે તેમ પડતાં, જ
ણે વરસે મેઘ ખાર. બળ૦ ॥ ૪ ॥ દેવાને કષ્ટી એવી કરી ત્રષ્ટી, ધ્રષ્ટી
યે નવ જોવાય; બળ૦ શેદેવજીએ ખાણુજ લીધાં, થનાર હોય તે થાય.
બળ૦ ॥ ૫ ॥ જદવ સામે એકલો જહાજ્યો, પણ શું ચાલે જોર; બ
ળ૦ મધમાખ્યો પેઠે ખાણુ ભમે છે, થયું અંધાર ધોર. બળ૦ ॥ ૬ ॥
અનેકનિ સાથે એકલો ક્યાં પોહોયે, કાદ્યર થયો અપાર; બળ૦ ઘણો
ગભરાયો અતી અકળાયો; કુન્તા સતીનો કુંવાર. બળ૦ ॥ ૭ ॥ રક્ત
લાયન કરી શેદેવજીયે, શક્તી સમરી કરજોડ; બળ૦ ઈચ્છા કરી તવ
શેદેવો બનીયા, બીજ સતાવન કોડ. બળ૦ ॥ ૮ ॥ અઠક શેદેવ અઠક જ-
દવ, જહાજ પડ્યાં તે વાર; બળ૦ બહુ બળીયાને બેબે બાજ્યા, કો-
ઈને બાજ્યા ચાર. બળ૦ ॥ ૯ ॥ લડતા વઢતા પાછા ન પડતા, નાં-
ખે કારમી ચીસ; બળ૦ બળદેવજીને ખાર જણુ બાજ્યા, વળગ્યા વી-
હૂલને વીસ. બળ૦ ॥ ૧૦ ॥ કોઈ કેશ ઝાલે કોઈ કાન ઝાલે, કોઈ કોઈ
ઝાલે ચણું; બળ૦ એવામાં હળધારીને અકળાવ્યા; ખેંચોટી નાંખ્યા
ધણું. બળ૦ ॥ ૧૧ ॥ મુગટ કુન્ડળ નીકળી પડીયાં, વસ્ત્ર વપુથી વી-
ખરાય, બળ૦ શેદેવ શેદેવ જ્યાં જ્યાં જુએ ત્યાં, જદવ જોધ ગભ-
રાય. બળ૦ ॥ ૧૨ ॥ બળદેવજી બહુ પડ્યા વીચારમાં, આ કેવી વિધા
ભણીયા; બળ૦ એકજ શેદેવ કુન્તાજીનો, આ બધા કોણે જણીયા.
બળ૦ ॥ ૧૩ ॥ એવામાં બળદેવે જુમ પાડી, ંહારે ચઢે જુગદીશ;
બળ૦ પ્રભુ કહે ખાર બાહાજ્યા છે તમને, અમને વળગ્યા છે વીસ.
બળ૦ ॥ ૧૪ ॥ સહુનાં લાગ્યાં સહુ ભોગવિ લો, નથી મ્હારો ઉપાય,
બળ૦ એવે શેદેવજી બળ કરી વળગ્યા, બોલ્યા શ્રી જદવરાય. બળ.
॥ ૧૫ ॥ ંહાલામાં શો વીરોધ માંડ્યો છે, રાખો કાંક વિવેક; બળ૦
વઢનારા વડશે ચડશે તે પડશે, આપણતો એકના એક. બળ૦ ॥ ૧૬ ॥
બેસો બેસો બાજવાનું મુકી, કરીએ દુખ સુખ વાત; બળ૦ તવ એક
શેદેવ વાતોમાં વળગ્યાં, પ્રભુ સાથે સાક્ષાત. બળ૦ ॥ ૧૭ ॥ કષ્ટ કહે
સુણો શેદેવ જોશી, માગું તે આપો વચન; બળ શેદેવજી કહે આ-
પણું ને લેવું, ંહેવારે જુગજીવન. બળ૦ ॥ ૧૮ ॥ ભગવાન કહે ભલે
તમે માગો, પ્રથમ હું માગું એક; બળ૦ આજ પછી કોઈ દાહાડો ત-
મારે, થાવું નહીં અનેક. બળ૦ ॥ ૧૯ ॥ શેદેવજી કહે કપુલ મ્હારે,
ઓરે શ્રી ભગવાન; બળ૦ પછી પ્રભુ બોલ્યા હવે તમે માગો, કુન્તા

સતીના સંતાન. બળ ॥ ૨૦ ॥ શેદેવ બોલ્યા સુણો સામળીયાં, હું
તમ પ્રતાપ પાકો; બળ ॥ તમ પાસે હું મોગ્યું એટલું, અરજીનો
રથ હાંકો. બળ ॥ ૨૧ ॥ પ્રભુ કહે તમે આશું માગ્યું, મુને બનાવ્યો
દાસ; બળ ॥ શેદેવ કહે અમે દાસ તમારા, પણ એક આંટી અવીના-
શ. બળ ॥ ૨૨ ॥ અમારે તમારે કોઈક દાહાડો, થઈ પડે વિરોધ; બ.
તે દન તમે રથ હાંકોકે, સામા થઈ કરો ક્રોધ. બળ ॥ ૨૩ ॥ સામા
થાવો તો રથ કોણ હાંકે, તે વેળા જય વચન; બળ ॥ એટલે હું થાવું
અનેક એકનો, એરે જીગજીવન, બળ ॥ ૨૪ ॥ એવા પેચથી એમ
માગ્યું છે, હું કેમ ખાવું ભુજી; બળ ॥ કૃષ્ણ કહે કદી નહીં થાયે ટંટો,
મારે તમારે કબુલ. બળ ॥ ૨૫ ॥ એમ એક એકને વચન દીધાં, પ-
છી ધાર્યો વિવેક; બળ ॥ શક્તીનું સમરણ શેદેવે કીધું, થયા સ્વરૂપે
એક. બળ ॥ ૨૬ ॥ એટલે જદવ બળદેવ સરવે, વિરમે થયા અપા-
ર; બળ ॥ ૨૭ ॥ શેદેવ સામળીયો વાતો કરે છે, હજીધરને પડ્યો બે
મ; બળ ॥ મને નીચે નાંખી રોજ્યો શત્રુએ; કૃષ્ણ બેસાડ્યો કને કેમ.
બળ ॥ ૨૮ ॥ બોલ્યા બળદેવ પ્રભુની પ્રત્યે, શત્રુ સાથે શો સ્નેહ;
બળ ॥ મને નીચે નાંખીને રોજ્યો, વિઝોજ્યો મહારો દેહ. બળ ॥ ૨૯ ॥
બાર શેદેવે બાજી મને માર્યો, બોલ્યા જીગજીવન. બળ ॥ જુઠું શું બો-
લો એક શેદેવજી, થયું તમાને સ્વપન. બળ ॥ ૩૦ ॥ બળદેવ કહે
બનાવ્યો મુજને, રીસાઈને ગયા ઘેર; બળ ॥ પછી પ્રભુએ કહ્યું જવો
જદવો, પુછી શેદેવને પેર. બળ ॥ ૩૧ ॥ કહો કેમ આવ્યા, શું કામ
લાવ્યા, સાંભળી હું થાવું મજા; બળ ॥ શેદેવ કહે શું છે અજાણ્યું, આ-
પણે ઘેર છે યજ્ઞ. બળ ॥ ૩૨ ॥ એટલે પ્રભુજીનેડે ચાલ્યા, આવ્યા ઇંદ્ર
પ્રસ્તમાંય; બળ ॥ ધરમ અરજીન આનંદ પામ્યા, કુન્તાએ તેડ્યા ત્યાંય.
બળ ॥ ૩૩ ॥ વળણ ॥ કુન્તાજીએ તેડીયા, પોતાને ભોવન, વ્યાસ વજ્ર-
ભ મુખ ઓચરે, રીજ્યા જીગજીવન.

કડવું ૭ રાગ સાખી

વૈશમપાયે એણિપેરે બોલ્યા, સુણ જનમેજે રાય; વીસ્તારી તુ-
જને સંભળાવું, સભા પરવ મહીમાય. ॥ ૧ ॥ કુન્તાજી કહે રાજ
સોઈનો, યજ્ઞજ કરવો ઘેર; વ્યાસજીએ શટ કામ બતાવ્યા, કહિ માં-
ડીને પેર. ॥ ૨ ॥ તમોને શેદેવ તેડી લાવ્યો, તે થયું એક કામ; હવે

ધ્રીયું કારજ કરવું, ખતાવો સુહિરશામ. ॥ ૩ ॥ પ્રભુ કહે કે ગડ લંકા
 ધી, કનક લાવવું સાર; અરજીન કહે એ કામ મહારં, થઈ જવું તૈઆ
 ર. ॥ ૪ ॥ એમ કહીને અરજીન ઉડ્યો, અંગ ધર્યા શણગાર; વસો
 પહેર્યા પ્રેમથી ને, હાથ લીધાં અથીઆર. ॥ ૫ ॥ તવ એનો રથ ત્યાર
 કરવા, આલ્યા સુંદીરશામ; અલંગ રથે અશ્વ જોડ્યા, ધ્રીયું કીંકર કા
 મ. ॥ ૬ ॥ તે જોઈ કુન્તા ધરમ બોલ્યા, આમ કરો પ્રભુ કેમ; કૃષ્ણ કહે
 મને કોઈ ન કેહેશો, સારથી થવાનો પ્રેમ. ॥ ૭ ॥ ધર્મ કહે અણુધટતું
 એતો, કહી છોડાવવા ધસે; મુકો અછોડા કહીને બાજ્યા, શેદેવ મન-
 માં હસે. ॥ ૮ ॥ એટલે બોલ્યો મુત વાયુનો ધર્મ કરો આમ કેમ; બ-
 નેવિનો રથ સાળક હાંકે, છો કરે ગમે તેમ ॥ ૯ ॥ એટલામાં ત્યાં અ-
 ર્જુન આવ્યો, આ શું કરોછો નાથ; સારથી છે રથનો હાંકનારો, આપ
 ભુ બેશીએ સાથ. ॥ ૧૦ ॥ પ્રભુ કહે કે ઇચ્છા થઈ છે, કોઈ મુને નવ બા
 જો; એ વાતની શી પરડ તમારે, રથમાં આપ ખીરાજો. ॥ ૧૧ ॥ એટલે
 અરજીન રથે ખીરાજ્યો, પ્રભુએ પ્રહા અછોડા; આજક લીધી હાથમાં
 ને, બેશો હકાર્યા ઘોડા. ॥ ૧૨ ॥ એટલે ભીમે મન વિચાર્યું, મહારે માંથે
 બે કામ; તેમાં વીકટ જરાસનની, સાથે ઘણો સંગ્રામ. ॥ ૧૩ ॥ આપણે
 કાઈનું કયું હશે તો, કોઈ આપણુ કરે; માટે જવું અરજીન સાથે, પાડ
 એને મન ધરે. ॥ ૧૪ ॥ એમ જણી વસ્ત્રજ પેહેર્યા, કટી કશીને ખાંધે;
 દસ સહસ્ર મણની ગદા, પોતેજ લીધી ખાંધે. ॥ ૧૫ ॥ રથની આગળ
 આવી ઉભો, અરજીન બોલ્યા એમ; ઓ મહોટા ભાઈ કયાં પધારો,
 આગળ ઉભા કેમ. ॥ ૧૬ ॥ ભીમ કહે તમારી જોડે, આવું રક્ષણ ક-
 રવા; અર્જુન કહે કાંઈ કામ નથો, શાને આવો પાડ ધરવા. ॥ ૧૭ ॥
 સમજ્યો હું મનસુબો તમારો, તે વાત મુને ન શવે; તમે જણો જોડે
 જવુંતો, એ મહારી જોડે આવે. ॥ ૧૮ ॥ પણ હું નહીં આવું તમ જો-
 ડે, માની લેજો સત્ય સાર; ભીમ કહે કરવુંને કરાવવું, વિશ્વ તણાં બે
 વાર. ॥ ૧૯ ॥ અરજીન કહે હું નથી કેહેતો, માટે નહી પાડ વાળું; ભીમ
 કહે બેઠવાર પોતાનો, કાહાડે ઘણા દેવાળું. ॥ ૨૦ ॥ તવ પ્રભુ કહે
 મ હવા દો, આવશે એમને ચરણ; એમ કહીને ભીમની પ્રત્યે, બોલ્યા
 નરાજી સરણ. ॥ ૨૧ ॥ અશ્વ મહારા ઉતાવળા ચાલે, ભીમશેન ક-
 રશે કેમ; ભીમ કહે અમે આગળ રેહેશું, હાંકજો શવે તેમ ॥ ૨૨ ॥
 એમ કહીને ચાલ્યો પ્રકોદર, પુડળ રથ હંકાર્યો; અર્જુન નર ને

કૃષ્ણ નારાયણ; લંકાનો પંથ ધાર્યો. ॥ ૨૩ ॥ નર નારાયણની મળી
 જોડી, દરસણે દેવ ઉતરીયા, એત્રીક્ષથી નમસ્કાર કરિ, દેવો પાછા પ-
 રવરીયા. ॥ ૨૪ ॥ એવામાં દીડા નારદે, હવે કહું ચડાઈ; જોવાની મ-
 જે મારે પડશે, કરાવું કાંક લડાઈ. ॥ ૨૫ ॥ એમ જાણીને નારદ ગયા,
 અગ્નીદેવની પાસ, થયું છે અજરણ અગ્નીને, ઉપાદીનો બહુ ત્રાસ. ॥
 ૨૬ ॥ નારદજી કહે ઓરે અગ્ની, દુખી દીસે છે કેમ; ન હોય અજરણ
 અગ્નીને, મુને પડ્યો બહુ વેમ. ॥ ૨૭ ॥ અગ્ની કહે કે મર્યુતરાયે, યજ્ઞ
 કરી ધી હોમાવ્યું; પંનાળે ને પંનાળે રેડ્યું, તે ચરવામાં આવ્યું. ॥ ૨૮
 ॥ તે દનતું અજરણ થયું છે, ઓરે રૂશી રાય; અતિ ઘણિ પીડા પા-
 મુછું, બતાવો કાંઈ ઉપાય. ॥ ૨૯ ॥ એવાં વચન સાંભળીને, નારદ
 બોલ્યા મુખ; નર નારાયણ જય છે લંકા તે તારું ભાગે દુખ. ॥ ૩૦ ॥
 જ જઈને પડ મારગ વીશે, કહી ગયા તે દીશ; એટલે અગ્ની ઉઠીને
 ચાલ્યો, છે જને ત્રણ શીશ. ॥ ૩૧ ॥ જઈને મારગમાં પડ્યો આડો,
 એવે આવ્યો વાયુ તન; મારગમાં સુતો દેખીને, ભીમ વઘો વચન. ॥
 ૩૨ ॥ કેમ સુતો ત્રણ મુસ્તકવાળા, પંથ રોકીને અમારો; અગ્ની કહે
 યાચવા આવ્યો છું, અજરણ દુખ નીવારો. ॥ ૩૩ ॥ ભીમે જાણ્યું છે
 કાંઈ દુખી, એમ દયા મન લાવે; સુધરહે દયા મારી પુઠે, નરનારાયણ
 આવે. ॥ ૩૪ ॥ એમ કહીને આઘો ઉભો, એવે આવ્યો રથથ; ઉભો
 થઈને હાથ જોડ્યા, અગ્ની દેવે ત્રત. ॥ ૩૫ ॥ નર નારાયણ દુખ નીવા-
 રણ, કારણ રૂપ અવીનાશી; પતીત પાવનછો જુગજીવન; અખંડ અ-
 ચળ વાશી. ॥ ૩૬ ॥ ત્રીગુણાતીત છો તુરીયાતીત, માયાતીત મહારા
 જ; અચળધામી ગરૂડા ગોમી, સગુણ ભક્તને કાજ. ॥ ૩૭ ॥ હું દુખી
 યાતું દુખ નીવારો આવ્યો આપને જાણી; મરીયુતના યજ્ઞમાં ગ્રત ચર્યો,
 ઓરે પુરૂષ પુરાણી. ॥ ૩૮ ॥ તે દનથી અજર્ણ થયું છે, વીકટ વળગ્યો
 વ્યાધી; ત્રીલોક વીશે આપ વીના એ, કોણ મટાડે ઉપાધી. ॥ ૩૯ ॥ એ-
 વાં અગ્નીનાં વચન સુણી, નરને થયો અહંકાર; દેવ સરીખા મહારી
 આગળ, કરગરે અપાર. ॥ ૪૦ ॥ એ વાત જાણી જુગજીવને, બોલ્યા
 મુખ મોરારી; આ બેઠા મુરખી મહારા, એ કાપે કપ્ટી તારિ. ॥ ૪૧ ॥
 એટલે અગની નરને નમ્યો, કષ્ટ મહારું નીવારો; અરજુન કહે ઓરે
 મોરારિ, આની વાત વીચારો. ॥ ૪૨ ॥ કૃષ્ણ કહે તમે છો મહોટા,
 દેવ સરખા નમે તમને; એવો અહંકાર મનમાં ધર્યો તો, શીદ પુછોછો

અમને. ॥ ૪૪ ॥ અરજીન કહે અંતરજમી, જણિ અંતરનિ વાત;
મહારો અહંકાર મુરખતાનો, ક્ષમા કરો દીન નાથ. ॥ ૪૫ ॥ તમે
ખતાવો તે કારજ કહું, પ્રભુ કહે કેમ સુકો; આ ખાન્ડેવ વન વીશે
અગની. મંત્ર ભણિને સુકો. ॥ ૪૬ ॥ અષ્ટાદસ ભાર વનસ્પતી છે.
અગની તે ચરશે ચારો; એટલે મટશે અજરણ એનું, એ રીતે કષ્ટ
નીવારો. ॥ ૪૭ ॥ સાંભળી અરજીનનું મન ફરીયું, આમાં શું ખ-
તાવ્યું ભારે; એમ કહી અગનાસ્તર માર્યું, ખાન્ડેવ વનમાં ત્યારે, ॥
૪૮ ॥ તવ ચારે દિશા અગની લાગ્યો, નારદે જોયું ત્યાંય; જણ્યું
હવે કહું લેડાઈ ઉભી, ગયા ઇંદ્રપુરી માંય. ॥ ૪૯ ॥ સુરપતી કહે કે-
મ પધાર્યા, નારદ વદ્યા વચન; તમારૂં ઇંદ્રાસન લેવાને, કોપ્યો ત-
મારો તન. ॥ ૫૦ ॥ તેણે તમારા ખાન્ડેવ વનમાં, અગની અતી સ-
ળગાવ્યો; તમે ત્યાં જવો તો જુધ કરવાના; વિચારથી એ આ-
વ્યો. ॥ ૫૧ ॥ તમને મારીને લેવું ઇંદ્રાસન, એવો એનો વીચાર; દી-
કરો છે તો ભલે છે પણ, યુધે થાવો તૈયાર. ॥ ૫૨ ॥ વળણ ॥ યુધે
ચઢો લઈ દેવને, એમ વદ્યા વચન; વ્યાસ વક્ત્રભ મુખ ઓચરે, સુણો
સોતા જન. ॥

—(૦)—

કડવું ૮ રાગ ઓપાઇની ચાલ.

બોલ્યા વૈશમપાયે વચન, સુણુ જનમેજે રાજન; સુણી નારદ-
જનો બોલ, કર્યો ઇંદ્રરાયે મન તોલ. ॥ ૧ ॥ આતો નારદ રૂપી ચ-
ડાવે, બેઉ બાપ બેટાને લડાવે; એમ સમજી બોલ્યો સુર રાય, મા-
હારાજ થાવો વીદાય. ॥ ૧ ॥ મુક્યો અગની એણે આજ દંન,
એના બાપનું બાળ્યું વન; તેમાં શાના કરો છે ચડાવા; તમોએ તો
ધાર્યા છે લડાવા. ॥ ૩ ॥ કોઈ બાપનું ધન સંભાળે, કોઈ તાત તણું
ધન ટાળે; તમાં બીજને શા બળાપા, તમો કાંઈ ન કરશે કડાપા.
॥ ૪ ॥ સુણી નારદ થયા વીદાય, આજ કાંઈ ન ચાલ્યો ઉપાય; એ-
વે ઇંદ્રે કયો વિચાર, પોતે બોલાવ્યા મેઘ ખાર. ॥ ૫ ॥ તમો ખાન્ડેવ
વનમાં જવો, જળ મુશળધાર વરસાવો; તવ ખારે મેઘ ગરગડીયા જ
ધ ખાન્ડેવ વનમાં પડીયા. ॥ ૬ ॥ જળ વરસાવ્યું મુશળધાર, કર્યો
અગનીએ તવ પોકાર; નર નારાયણ પડું પાય, મને મેઘ તણું દુઃખ
થાય. ॥ ૭ ॥ જળધારાનું દુખ નીવારો, પ્રભુ બોલ્યા નર ઉમારો;

તવ અરજુન બોલ્યો એમ, કહો પ્રભુ હવે કર કેમ. ॥ ૮ ॥ બોલ્યા અં
તરયામી તેવારે, મેં શું બતાવ્યું હતું ભારે; તમે ઉપાય ભારે કરો,
વાગ્યો અરજુનને બોલ ખરો. ॥ ૯ ॥ બોલ્યો અરજુન ઓ મહારાજ,
મહાર્ મન લમી રહ્યું આજ; પ્રભુ કહે તેમાં શો વાંધો, તમે બાણનું
છાપડ ખાંધો. ॥ ૧૦ ॥ વાયુ મંત્રે વાયુના થંભ, ચાર મુકીને કરો આ
રંભ; તવ અરજુનજી કેમ ચુકે, મંત્રથી વાયુના થંભ મુકે. ॥ ૧૧ ॥ પ
છી પ્રાક્રમ કેવું કીધું, એક બાણ અગણીત લીધું; માર્યું મંત્ર લણીને
જ્યારે. થયું બાણનું છાપડ ત્યારે. ॥ ૧૨ ॥ વરસે જળ તે ઢળી જય,
નીચે અગનીને કાંઈ નવ થાય; તવ થાકીને મેઘ ગયો, અગની દેવ અ
રતો રહ્યો. ॥ ૧૩ ॥ બોલ્યા કૃષ્ણ સુણો સતી તન, આપણે બે જઈએ
વન; હું તો દક્ષીણ દીશાયે જવું, જે મળે તેને ઝાલી લાવું. ॥ ૧૪ ॥
તમે ઉત્તર દીશા જવો, જે મળે તેને ઝાલી લાવો; ભીમ પાસે લાવી
એ આપ, મુકે મળેલો તેને બે બાપ. ॥ ૧૫ ॥ ચરે અગની એટલી વા
ર; હેર કરી આવીએ લગાર; ભીમ સાચવરો રથ હાંધ, જૈએ આપણ
વનની માંધ. ॥ ૧૬ ॥ ભીમે કહ્યું કે આવજો બહેલા, જે જે અરજુન
જી થતા ઘેલા; મળેલો મુકવે મહેણુ દેશે, નીત્ય બે બાપનો આ કેહેરો.
॥ ૧૭ ॥ એમ કહીને રજ આપી ચાલ્યા બેઉ નીચે મન થાપી; ગયા
પ્રભુ દક્ષીણ દીશાય, સપ્ત ક્ષણનો નાગ ત્યાં જય. ॥ ૧૮ ॥ દેખી લા-
ત મારી વિશ્વ ભુપ, તવ નાગ થયો વિપ્ર રૂપ; તેવો પ્રભુએ ઝાલ્યો હા
થ, ભીમ કને ચાલ્યો બોલ્યા નાથ. ॥ ૧૯ ॥ કહ્યું બ્રાહ્મણે છો પ્રભુ આ-
પ, તમે નીવાર્યો મહારો સ્નાપ; મુળ હતો હું વીપ્રનો તન; થયો સ્નાપ-
થી સર્પ આ વન. ॥ ૨૦ ॥ તમ ચર્ણનો પ્રતાપ એહ, પાછો પામ્યો
બ્રાહ્મણ દેહ; લાગ્યા પુછવા કૃષ્ણજી આપ, તને શાથી મળ્યો
આ સ્નાપ. ॥ ૨૧ ॥ કહે બ્રાહ્મણ હું બહેરીલો, હતો જનમનનો ઝે-
રીલો; કરતો શેઠાઈ વીપ્રમાં આપ, પામ્યો તેવાં પાપથી સ્નાપ. ॥ ૨૨
॥ પ્રભુ કહે અમારો છે નીમ, તને તેડી જવો જ્યાં ભીમ; કર્યો છે ભી
મે નીમ એવો, જેને લાવો તેને મારી દેવો. ॥ ૨૩ ॥ બોલ્યો વીપ્ર પડી
ને પાય, મને મુકીદા જગરાય; કાંઈ સહીત કરી લેવું. મને મુકેતો મુગ
ટ દેવું, ॥ ૨૪ ॥ બત્રી દેરડીનો સોભે ધામ, એનું કીરટ મુગટ નામ;
તવ પ્રભુએ મુગટ લીધો, તન બ્રાહ્મણનો મુકી દિધો. ॥ ૨૫ ॥ ધા-
લ્યો મુગટ બગલ માંચ, હોડ્યો ઉપરણો ઉપર ત્યાંચ; અરજુન ઉત્ત-

રમાં પળીયો, એને મેનામાં દહીત મળીયો, ॥ ૨૬ ॥ તેના જઘને ઝા-
 દ્યા દશ, બોલ્યો અરજીનજી ધરી દવેશ; ચાલ ભીમકને લેઈ જણું.
 તને જીવતો ઠેર મરાણું, ॥ ૨૭ ॥ બોલ્યો મેનામાં મુખ એમ, કાને સાં
 ભળ્યો છે મેં ભેમ; એણે મ્હારો વિધારથી માર્યો, પુલોચન નામનો
 સંહાર્યો; ॥ ૨૮ ॥ લાખાભોવનમાં બાળી દીધો; એની કને કયાં મુજને
 લીધો, મુકો મુને તો ગુણ સ્હાણું, એક અવળ મંત્ર ભણાણું. ॥ ૨૯ ॥
 મંત્ર ભણી છાંટો જળ જરા, બને સોભીત સભા તે ધરા; હોય ભીંત
 ત્યાં દ્વાર દેખાય, હોય દ્વાર ત્યાં ભીંત જણાય, ॥ ૩૦ ॥ બને દશ ગજ
 લાંબી સભાય. પેસે માણસ મહોટી થાય; તેમાં ગજ ગજનું હોય સ્થળ,
 સ્થળને સ્થળ દેખાય જળ. ॥ ૩૧ ॥ હોય જળ ત્યાં સ્થળ દેખાય, એ
 વી અવળ સભા રચાય; તવ અરજીને જણ્યું મન, શું જાણસે જુગજી
 વન. ॥ ૩૨ ॥ પેટમાં પેઢેલા વિધાય, કોઈના જાણવામાં ન જાય, એવું
 સમજીને મંત્રજ લીધો, એણે મેનામાને મુકી દિધો. ॥ ૩૩ ॥ પછી પોતા
 નો રથ ભણી જાય, એવે પ્રભુજી ભેગા થાય; આવ્યા રથની લગભગ
 જયારે. બોલ્યા શ્રી કૃષ્ણજી મુખ ત્યારે. ॥ ૩૪ ॥ સુણો પ્રકાદર તમે આપ,
 તમારા ભાઈને બે બાપ; એમણે એક મંત્રજ લીધો. મેનામાં દૈતને મુકી
 દિધો. ॥ ૩૫ ॥ તવ અરજીન બોલ્યો વાણી. પ્રભુ તમે લીધી વાત જણી;
 ભીમે જણ્યું મ્હેણાં દેસે મીઠો, એવે બગલમાં ચળકાટ દીઠો. ॥ ૩૬ ॥
 ઝાલ્યું ભીમે પાંગોઠું, કહાડ્યું ઉપરણાનું ઓઠું; દીઠો મુગટ બોલ્યો
 વચન, કયાંથી લાવ્યાં દેવકી તન. ॥ ૩૭ ॥ બોલ્યા કૃષ્ણ પ્રભુ મુખ
 આપ, ભીમ મ્હારે પણ બે બાપ; જેવા બબે બાપ અમારે, તેવા બે
 બાપ ભીમ તમારે. ॥ ૩૮ ॥ ભીમે કહ્યું મને કહો કેમ, નથી કર્યું તમે ક
 ર્યું તેમ; બોલ્યા કૃષ્ણ સમાણું તાપ, આપણે છે બબે બાપ. ॥ ૩૯ ॥ તમા
 રે વાયુ ને પાન્ડુરાય, અરજીનને ઇંદ્ર પીતાપ; બીજી પાન્ડુ રાજ તાત,
 હવે કહું તમને મ્હારી વાત. ॥ ૪૦ ॥ મ્હારે વસુદેવ ને નંદરાય, જુઓ
 એ બેઉ પીતા ગણાય; ભીમ કહે સાખાશ છોગાળા, આપણે ત્રણે બે
 બાપ વાળા. ॥ ૪૧ ॥ એવે અશ્વી ચરી રહ્યો સાર, આવી કીધો નમસ્કાર;
 મને અજીવું દુર થયું, તમ પ્રતાપે એ કષ્ટ ગયું. ॥ ૪૨ ॥ તેથી અ-
 તિસે આનંદ વાપ્યો, એમ કહીને જમો આપ્યો; સોલ્યો અરજીન અં
 ગ અપાર, તવ રીજયા શ્રી જુગદાધાર. ॥ ૪૩ ॥ લાવ્યા હત

જે મુગટ જગધીશ, પેહેરાવ્યો એરજીનને શીશ; શોભી કાન્તી બો-
 લ્યા તવ શામ, હવે કીરટધર તમ નામ. ॥ ૪૪ ॥ પછી ત્યાંથી થયા
 વીદાય, અગની આપને સ્થળ જાય; ગડ લંકાને પંથ પળીયા, પોતે
 પ્રભુને બે ભાઈ બળીયા. ॥ ૪૫ ॥ ભીમ બે ગાઉ આગળ જાય, એવે
 સમુદ્ર લગભગ થાય, ત્યાંતો સમુદ્ર ઢરે કીનારે, સુતા અંજનિ સુત તે
 વારે. ॥ ૪૬ ॥ આવ્યો વ્રકોદર વાયુ તન, દેખી વાંતર વેદ્યો વચન;
 અલ્યા મુક મારગ વાંદરા, જવું ગડ લંકા સુંસરા. ॥ ૪૭ ॥ લાગ્યું
 હનુમાનને દલ દુખ, ઉંચી ડોકી કરી જોયું મુખ; બોલ્યા રક્તલોચન
 કપીરાય, અમે પડી રેહેવાના હાંય. ॥ ૪૮ ॥ ભીમ કહે હું દૈવત દા-
 ખી, પુંછ ઝાલીને દૈશ નાંખી; કપી કહે ન બોલીશ જીહ્વ, મને ફેંકી
 દે ત્યારેજ ઊઠુ. ॥ ૪૯ ॥ ભીમ કહે તુ બોલે છે બળમાં, પણ નાંખી દે
 વાનો જળમાં; એમ કહિને મરડી મુછ, ભીમે ગ્રહ્યું કપીનું પુંછ. ॥
 ૫૦ ॥ પછી ઊંચું કરવા જાય, તલ પુર ઊંચું નવ થાય; પડી ભીમના
 પેટમાં ફાળ; આતો વાંદરો છે વીકરાળ. ॥ ૫૧ ॥ એણે જણ્યો મરક-
 ટ માઠો, પુંછ મુકી ગદા લેઈ નાઠો; ગયો રથ સામે સતી તન, વળો
 પાછા જીગજીવન. ॥ ૫૨ ॥ એક વાંદરો છે બળવાન, પ્રભુ કહે એતો
 હનુમાન; જોજો વાંતર કેહેતા એને, કેહેવો રામજનો ભક્ત તેને. ॥ ૫૩ ॥
 ભીમ કહે ઉઠાડ્યો ન ઉઠે, થાવો આગળ હું રહુ પુઠે; એમ કહિ રથ
 પુઠે જાય, આવ્યા કપી સુતા છે ત્યાંય. ॥ ૫૪ ॥ બોલ્યા કૃષ્ણ ઉઠો હ
 નુમાન, પંથ દો અંજની સંતાન; બોલ્યા કપી સુણો બોલ મ્હારો,
 ક્યાં ગયો મને ફેંકી દેનારો. ॥ ૫૫ ॥ તવ બોલ્યા શામ સરીર, એતો
 થાય તમારો વીર; એતો છે વાયુ દેવનો તન, તેવા તમારા તાત પવન.
 ॥ ૫૬ ॥ બેઉ બંધવ થૈ શું બોલો, એક એકની આંત્રીયો બોલો;
 તવ હનુમાન રાજ થયા, ભલે નહાંના ભાઈ બોલી ગયા. ॥ ૫૭ ॥ તવ
 ભીમ રથ પુઠેથી આવ્યો, હનુમાને એને બોલાવ્યો; પછી કૃષ્ણે પુછી
 વાત, તમારે ક્યાંજવું સાક્ષાત. ॥ ૫૮ ॥ કહે કૃષ્ણ સુણો કપી બંકા,
 અમારે તો જવું ઘડ લંકા; તવ કપીયે કીધો વીચાર કેવી રીતે એ ઉ
 તરે પાર. ॥ ૫૯ ॥ તાર્યા પારાણુ મ્હારા રામે, ત્યારે જવાયું લંકા મુ-
 કામે; જોવું જો આ શી રીતે જાય, એમ ધારી કુલા કપીરાય. ॥ ૬૦ ॥
 વળણું રામ તણુ નામ લેઈને, કુલા હનુમંત વીર; વ્યાસ વલ્લભ કહે
 જે પડયા, પોતે સાચી તિર.

કડવું ૯ રાગ સા ખાની ચાલ.

વૈશમપાયે એણીપેરે બોલ્યા, સુણ જનમેજે રાય; વીસ્તારી તુ
 જને સંભળાવું, સભા પરવ મહીમાય. ॥ ૧ ॥ સામી તીરે કુદી ગયા
 કપી, વીચાર્યું મન એમ; જોવું જો એ દાસ કષ્ણનો, આવે કરીને કે-
 મ. ॥ ૨ ॥ એવામાં અરજુનજી બોલ્યા, કેમ કરું મહારાજ, કૃષ્ણ કહે
 અગણીતા બાણે, બાંધો બાણની પાજ. ॥ ૩ ॥ તવ અરજુને બાણજ
 લીધું, છે વીઘાવંત આંધી; સો જોજનની અગણીત મંત્રે, બાણ તણી
 પાજ બાંધી. ॥ ૪ ॥ તવ અરજુનને હંકાર આવ્યો, નથી કોઈ મુજ
 જોવો; ભક્ત હું કષ્ણનો રામથી જખરો, પંથ બાંધી જાઉં કેવો. ॥ ૫ ॥
 એટલે કપીને આવી ઇરીશ્યા, આ એમને ઠીક ફાવે; મારા રામજી ક-
 રતાં શું જખરા, રસ્તે હસ્તે આવે. ॥ ૬ ॥ મહારા રામની ઘટે પ્રતિષ્ઠા,
 અરજુનનું નામ વધે; કેહશે કે રામે પથ્થર તાર્યા, નર પાજ બાંધી
 બધે. ॥ ૭ ॥ એમ જાણી રામ નામ દઈને, હનુમાન ઉંચા ચઢીયા, અ-
 રજુનના બાણની પાજ પેર એ, ક્રોધ કરી કપી પડીયા. ॥ ૮ ॥ તે પ-
 ડવાથી પાજ ભાગી, પડ્યા લંકા તિર; ભીમ કહે એ વાંદરો ભુડો, મે
 હેત મુકો વિર. ॥ ૯ ॥ પ્રભુ કહે બીજી વાર બાંધો, થનાઈ હશે તે
 થાશે; તવ નરે બીજી વાર બાંધી, ભાગી કપી ચોપાસે. ॥ ૧૦ ॥ અ-
 રજુનનો અભીમાન ઉતરીયો, હું થઈ ગયો અશક્ત; હું કષ્ણનો ભ-
 કત પાછો પડીયો, જીત્યો રામનો ભક્ત. ॥ ૧૧ ॥ પછી અરજુનજી
 એમ બોલ્યા, ફેગટ મરીયે મથી; મુમતમાં કપીરાજ ચઢયાછે, રહેવા
 દેવાના નથી. ॥ ૧૨ ॥ પ્રભુ કહે તેમે ધીરજ રાખો, ગભરાશે નહીં બા-
 પુ; હું કહું તે હાથે હા ઠહેજો, તો કપી વશ કરી આપુ ॥ ૧૩ ॥ પ્રભુ
 એ જાણ્યું કષ્ણ ભક્તનો, ઉતરીયો અહંકાર; હવે ઉતાડી રામ ભક્તનો,
 વીચાર્યું જુગદાર. ॥ ૧૪ ॥ એમ જાણીને અંતરયામી, કૃષ્ણે શું
 ખેલ કીધો; પંચ જન શંખ પોતા તણે તે, વગાડવા હાથ લીધો. ॥
 ૧૫ ॥ તે શંખમાં એમ શબ્દ કીધો, બોલ્યા વિકૃલ વર વાણ; હનુમા-
 ન આ તીર આવો નહીં તો, છે રામચંદ્રની આણ. ॥ ૧૬ ॥ તે શંખ
 શબ્દ સુણ્યો કપીયે, કુદીને ગગન ચડીયા; ચારસેં ગાઉનો સીંધુ એ
 બાંગી, કૃષ્ણ હતા ત્યાં પડીયા. ॥ ૧૭ ॥ કપી કહે કહોઠમ બોલાવ્યો વી-
 કૃલ વધા વચન; શા સાડ તમે પાજ ભાગોછો, ઓરે અંજની તન.
 ॥ ૧૭ ॥ કપી કહે એ કીંકર કશણનો, શું પાજ બાંધી આવે; રામને પા

શાણુ તારવા પડયા, તેમને શું એ લખવે. ॥ ૧૯ ॥ હું રામનો કીંકર દે-
 ખતાંએ, કૃષ્ણ કીંકર જીતી જાય; તો તો મુજને લજ્યા મ્હોટી, કેમ એ
 પાજ રખાય. ॥ ૨૦ ॥ પ્રભુ કહે તમે ભક્ત રામના, કૃષ્ણ ભક્ત અરજુ
 ન; બે જણને ઠીક મુખત પડ્યો, અમે જોશું રહી મુન્ય. ॥ ૨૧ ॥ પણ
 તમે કાંઈ સરત કરો, તો મુજને ઠીક લાગો; અરજુન ત્રીજી પાજ બાંધે,
 તમે ત્રીજવાર લાગો. ॥ ૨૨ ॥ જો તમે પાજ લાંગો નહીં તો, તમારે શું
 કરવું; એ અરજુન કપી પાજ લાગેતો, તમારે શું આદરવું, ॥ ૨૩ ॥
 તવ કપી કીરટધર બોલ્યા, તમે કહે તે કરીયે; દયો બાપ દાદાના વેણ
 અમારાં, બોલેલું નહીં ફરીયે. ॥ ૨૪ ॥ પ્રભુ કહે હું ત્રાહીત પ્રાણી, મ્હો
 રે નહીં લેવા દેવા; જે હારે તે ગુલામ ચૈને. કરે જીતેલાની શેવા. ॥ ૨૫ ॥
 આ વેળા એ અરજુન પાજ બાંધે, તે તમે ભાગી નાંખો; તો તો અર-
 જુન દાસ તમારો, તમારી શેવામાં રાખો. ॥ ૨૬ ॥ તમ થકી પાજ ભા-
 ગે નહીંતો, તમારે થાવું દાસ; અરજુનજીની શેવામાં રહેવું, એમ વચા
 અવીનાશ. ॥ ૨૭ ॥ કપીને કીરટધર બે દયા, કબુલ છે મ્હારાજ; પ્રભુ
 કહે કપી તમે પધારો, અરજુન બાંધો પાજ. ॥ ૨૮ ॥ તવ કપી કુદીને
 ગયા, ઘડ લંકાની તીર; એટલે ભીમ કહે બાંધ રાખો, એરે અરજુન
 વીર. ॥ ૨૯ ॥ સરત કરી સામળીઆયે, બનાવવા ગુલામ; જરૂર વાંદ-
 રો નાંખશે ભાગી, રહેવા દો એ કામ. ॥ ૩૦ ॥ કૃષ્ણ કહે નહીં ભાગી
 શકે, કામ કરીશું તેવું; તમે તમારે ધીરજ રાખો, દાસપણુ નહિ
 દેવું. ॥ ૩૧ ॥ ભીમ કહે મુજ જાત હારે તો, તમારો શત્રુ થાવું, સો-
 ગન તમારા દરિયામાં તમને, ડુબાવી દેઈને જવું. ॥ ૩૨ ॥ ભગવત
 કહે ભલે એમ કરો, બહેવારમાં શો વાંધો, શું જીએ છો ઇંદ્રના નં-
 દન, પાજ ફરીથી બાંધો. ॥ ૩૩ ॥ તવ અરજુને બાણ ચડાવ્યું,
 અમણીત મંત્ર આરાધ્યો; ચારસેં ગાઉના સમુદ્ર ઉપર, બાણ તણો
 પંથ બાંધ્યો. ॥ ૩૪ ॥ પાજ બરોબર બાંધાણીકે, કપટ કૃષ્ણે કીધું;
 સુદરશણ ચઠ પોતાનું, જળમાં મુકી દીધું. ॥ ૩૫ ॥ ને જઈ પેહું પા-
 જની નીચે, પંથ દીઠો હનુમાન; રામ તણુ નામ દેઈને કુદયા, અં
 જનીના સંતાન. ॥ ૩૬ ॥ ગગન ચઢી ઉપર પડયા, રાખવા પોતાનો
 ટેક; નીચેથી ચઢે ભાર ઝીલ્યો, બાણ ખસ્યું નહિ એક. ॥ ૩૭ ॥
 એટલે મનમાં માહું લાગ્યું, બળ કર્યું અપાર; કુદયા ઉપર ને ઉપર
 અં, પોતે અગીઆર વાર. ॥ ૩૮ ॥ તો પણ એક રાખી નવ ખશી, જોઈ

રહ્યા જગધીશ; ઉતર્યો અહંકાર રામ ભક્તનો, આવી નમાવ્યું શીશ.
 ॥ ૩૯ ॥ મહારાજ રામચંદ્રે મુક્યો તો, કરવા રાવણની ચોકી, છ મા-
 સે ચીતામાંથી ઉઠે છે, દાણુછુ મારી ઠોકી. ॥ ૪૦ ॥ રાવણને રોકી રા-
 ખુછું, નીકળી ન શકે બહાર; તે કામ હવે મુઠો દેઘને, તમ સેવા કરે
 સાર. ॥ ૪૧ ॥ મને હતો અહંકાર એવો, હું રામ ભક્ત સવાયો કૃષ્ણ
 નો ભક્ત કોણ લેખામાં તે ધારતો તે ધરાયો. ॥ ૪૨ ॥ એટલે બોલ્યા
 અંતરયામી, તમે પામ્યા મન ખેદ; તેનું કારણ રામ કૃષ્ણમાં;
 બેઉએ જાણ્યો ભેદ. ॥ ૪૩ ॥ જે રામજી તે હુંજ કૃષ્ણજી, કારણ
 રૂપે એક; તે તમથી સમજાયું નથી, ત્યાં લગી વણ વીવેક. ॥ ૪૪ ॥
 એટલે બોલ્યા કપી કીરટધર, ટાળો મહારાજ વેમ; એ દેહ જુદો આ દે
 હ જુદો, એકજ માનીયે કેમ. ॥ ૪૫ ॥ કૃષ્ણ કહે તમને સમજવું, જ્ઞા-
 ન થવાને માટ; કારણમાં તો સુવર્ણ સાચુ, કાર્યમાં જુજવા ઘાટ. ॥ ૪૬ ॥
 ॥ ભવાઈમાં એક નરવેશ ધરે, થાય મીયા કે હરાયો; જુજવાં નામ પ
 ડે પણ, મુજ તેનો તે ભવાયો. ॥ ૪૭ ॥ એ રીતે દેહ અનંત ધરું, પણ
 હું તેનો તેજ; જુદા દેહથી જુદા માને, અજ્ઞાની જન એજ. ॥ ૪૮ ॥
 કો કહે ત્રી કૃષ્ણ મહારા, કો કહે મહારા રામ; શીવ શક્તી પણ જુદાં
 માને, તે મુંઢ પ્રાણી તમામ. ॥ ૪૯ ॥ આંધળે હાથીના અવયવ જુદા,
 જાલીને જુજવો જાણ્યો; દેખતા પ્રાણી એ સૌ અવયવો, મળીને હાથો
 માન્યો. ॥ ૫૦ ॥ પગવાળે થંભ જેવો જાણ્યો, દંત વાળે પાયા જેવો,
 મુંઢવાળે મુશળ સરખો. કાન વાળે શુપ તેવો. ॥ ૫૧ ॥ જુદા જુદા
 ઘાટ જોઈને, આંધળે કરી લડાઈ; દેખતાએ સૌ મળી એક જાણ્યો, તેને
 શાની બડાઈ. ॥ ૫૨ ॥ અંધ જેવા અજ્ઞાની પ્રાણી, જુજવું જુજવું
 જાણે; જ્ઞાનીના જ્ઞાનમાં ગમ પડે નહીં, મુમત મીથ્યા તાણે. ॥ ૫૩ ॥
 કેં કહેશે ટેકની ભક્તી, ટકથી માનીએ એક; પણ અનેકનો એક જા-
 ણી, ભક્તીનો ધરવો ટેક. ॥ ૫૪ ॥ કેંક કહે બાજીએ બધાને, તેમાં કી-
 યો કરે કામ; જે એકને વળગ્યા હોઈએ તો, તે કરે કાર્ય તમામ. ॥ ૫૫ ॥
 ॥ એ બોલવું અજ્ઞાની જનનું, સર્વ મળી છે એક; તેમાંથી એકને મા-
 ન્યાને, એકને છાંડ્યો છેક. ॥ ૫૬ ॥ તેને કવા ફળ મળે છે, સાંભળજે
 દ્રષ્ટાન્ત; ચિત્ત દેને ઓતાજન સરવે, સાંભળી વળશે શાન્ત. ॥ ૫૭ ॥
 હતિ એક નરને બે નારી, વીવેકી ભરતાર; બેઝિને બેઉ ચરણ ચાં-
 પવા, દીવો અધીકાર. ॥ ૫૮ ॥ જુનીને જમણે નવીને ડાબો, અ-

રણુ સોંપ્યા સાર; પોતાને સોંપેલા ચરણુ ચાંપે, ત્યાં શું બન્યું એક
 વાર. ॥ ૫૬ ॥ નવી નારી ગઈ પીઠર પોતે, છે ઘેર જુની નાર; પો-
 તાના ભાગનો ચરણુ ચાંપતાં, આઠ્યો એક વીચાર. ॥ ૬૭ ॥ આ
 વેળા મ્હારી શોકય નથી, લાગ લલો બળ દાખું, એના ભાગનો ચર-
 ણુ એનો, તરવારે કાપી નાંખુ. ॥ ૬૧ ॥ એમ જાણીને ખડગ લીધું,
 બોલ્યો પતિ તવ એમ; ઓ અબળો તું શું કરે છે, તરવાર લીધી
 કેમ. ॥ ૬૨ ॥ નારી કહે નાથ બોલશોમાં, દગ્ધ છે અંતસકર્ણ; શોક
 સાંભી નીત્ય બેસે છે એનો, ચાંપવાનો છેદુ ચર્ણ. ॥ ૬૩ ॥ કંથે કહ્યું
 એ તો ચરણુ મ્હારો, સ્ત્રી કહે તમારો શેનો; તમે તો તેને સોંપી દીધો
 છે, માટે તે ચરણુ તેનો. ॥ ૬૪ ॥ પતીએ જાણ્યું નવી નારીને ચાંપવા
 સોંપીયે શીશ; નારી તેનું શીશ સમજ, છેદી દે કે દીશ. ॥ ૬૫ ॥
 સરવ અંગ મ્હાડું નવ જાણ્યું, આ છે અતી અજ્ઞાની; શીક્ષા કરીને
 કાઢી મુઠ્ઠી, ઉંધિ મતી એની જાણી. ॥ ૬૬ ॥ આ દ્રષ્ટાંતનું શીધાન્ત
 એ છે, એક સ્વરૂપ અંગ ઘણાં, એ અંગોમાં ભેદ ગણે તે, લક્ષણ
 અજ્ઞાની તણાં. ॥ ૬૭ ॥ માટે એકજ માની લેજે, રામ કબળ શીવ
 શક્તિ; જે જુજવા ભેદ જાણશે તો, નિષ્કળ થાશે, ભકતી. ॥ ૬૮ ॥
 ॥ વળણ. ॥ નિષ્કળ સૌ ભકિત થશે, ધરવો નહીં ભેદ ટેક; વલ્લભ વડે
 ઓતા સહુ, જાણજે ઈશ્વર એક.

કડવું ૧૦ રાગ ધન્યાશરીની ચાલ.

વૈશમ પાયે એણીપેરે બોલ્યા, સુણ જનમેજે રાય; વીસ્તારી તુ-
 જને સંભળાવું, સભા પરવ મહિ માય. ॥ ૧ ॥ જુઓ અરજુન તમે
 એ પેહેલો, મનમાં ધર્યો અહંકાર; કૃશ્ણ ભકત હું રામથી જબરો,
 પંથ બાંધી જણું સાર. ॥ ૨ ॥ તેથી કપીયે બે પાજ ભાગી, ગર્વ તમા
 રો ઉતરીયો; અંજની સુતે રામ ભકતનો; અહંકાર મનમાં ધરીયો. ॥
 ૩ ॥ તો ત્રીજી વાર પાજ ન ભાગી, થયા દાસનો દાસ; જુદા જાણી અહં-
 કાર ધરે, તેને થશે વિનાશ. ॥ ૪ ॥ જેમ નરે નારી તરછોડી, જમણા
 ચરણુ વાળી; તેરી તે ભેદી ભકતોને, તરછોડું વનમાળી. ॥ ૫ ॥ જુઓ
 જુદા જાણતા હોતો, શું કર્યું વૈકુંઠ ભુપ; કૃશ્ણ સ્વરૂપની કાયા બદ-
 લી, આપે ધર્યું રામરૂપ. ॥ ૬ ॥ તવ કપીવર પાયે પડીયા, મુકયો નરે
 પણ ટેક; બેઉ જણાયે સ્તુતી કીધી, કૃશ્ણને રામછો એક. ॥ ૭ ॥ ૫-

છી કપી કહે કયાં જવું છે, કહો મુને વારતાય; કશુ કહે કે કનક
 લેવા જવું છે લંકા માંય. ॥ ૮ ॥ કપી કહે સીદ તસ્દી હ્યોછો; આ-
 જ ઈદિપસ્ત આવું; જોઈએ કનક કેટલું ત્યાંતો, કહો તેટલુ લાવું. ॥ ૯ ॥
 પ્રભુએ કહ્યું સો મણ સોનું; લે આવજો કપી રાજ; કપી કહે તમો
 વજો પાછા, લાવિશ કનક આજ. ॥ ૧૦ ॥ કશુ કહે લંકા જોવી છે,
 તવ બોલ્યા હનુમાન; મનોવરીની આજ્ઞા નથી, ઓરે શ્રી ભગવાન.
 ॥ ૧૧ ॥ રામને લક્ષમણ એ બેઝિ વિના, નહી અન્યને આગ્રાય; રામ
 રૂપે તમો સુખે પધારો, આ બેઢથી ન અવાય. ॥ ૧૨ ॥ એટલે બેઢને
 તેડી જવાને, શું કરયું વઢકુંડ ભુપ; કુંતી કુંવર અરજીનજીને, આ-
 પ્યું લક્ષમણ રૂપ. ॥ ૧૩ ॥ કપી કહે હવે પ્રેમે પધારો, પણ રહિ જશે
 ભેમ; પ્રભુ કહે મનોવરીને, જવો જઈ કહો એમ. ॥ ૧૪ ॥ કહીએ
 લંકામાં હાથી પડયાતા, આંચો છે તે નાંખનારો; તવ કપીએ કહ્યું
 જઈને, શુણ સમાચાર સારો. ॥ ૧૫ ॥ મનોવરાંએ કહ્યું આવવાદો,
 તવ કપી રાજ ગયા; મનોવરીએ હા કહ્યું છ; સર્વ સમાચાર કહ્યાં.
 ॥ ૧૬ ॥ ભીમને જોવાની ઈચ્છા રાણીની, તેથી કરી આગનાય; એવું
 સાંભળી વ્રકોદરને, અતી અહંકાર થાય. ॥ ૧૭ ॥ હું બળીયો બધે
 કીરતી મહારી, મને જોવા સૌ ઈચ્છે; જોવા તેવા જનમે પ્રાણી, તેને
 કોઈ નવ પીછે. ॥ ૧૮ ॥ એવા વિચારે વ્રકોદર આલ્યે, પાજ ઊપર
 પરવરીયા; રામ લક્ષમણે રથ દોડાંચો. આગળ એ સંચરીયા. ॥ ૧૯ ॥
 રામરૂપ દેખી મનોવરીએ, તેડી આપ્યું આસન; પુછ્યું કે હાથીનો
 ઉછાળનારો, કયાં ગયો જીગજીવંન. ॥ ૨૦ ॥ પ્રભુ કહે એ આવે પું-
 કે, તવ જોવા ગઈ આધી; એવામાં ભીમશેન આવે છે, તેને તો તર-
 શા લાગી. ॥ ૨૧ ॥ સમુદ્રનું જળ ઘણુજ ખાઈ, તેતો કેમ પીવાય;
 મીઠું જળ એ સોધવા લાગ્યો, તળાવ દીઠું ત્યાંય. ॥ ૨૨ ॥ કુંભકરણ
 ના માંથાની ખોપરી, પડી રહિ છે સાર; વરસાદનું તેમાં જળ ભરેલું, ત
 ળાવ તુલ્ય અપાર. ॥ ૨૩ ॥ તેતો ભીમે તળાવ જણ્યું, પીવા કીનારે
 ચડીઓ; કીનારા ઉપર લીલ વગેલી, ત્યાં ભીમ લપશી પડીયો. ॥ ૨૪ ॥
 જોવા પડ્યો તેવો ગયો જળમાં, માંથે પાણી ફરી વળીયું; મનોવરી
 તવ હસવા લાગી, સામ્રથ એનું કળીયું. ॥ ૨૫ ॥ એવામાં ભીમ જ-
 ળમાં તરીને, તરત નીકળ્યો બહાર; મનોવરી કહે જવો કપીવર,
 અંજનીના કુંવાર. ॥ ૨૬ ॥ જઈને પેલાંને પાછો વાળો, જોર જોઈ લી-
 ધુ એનું; મારા દીયરના માંથામાં બુડ્યો, સામ્રથ એમા શેનું. ॥ ૨૭ ॥

તવ રામ લક્ષ્મણ એમ બોલ્યા, હવે અમે પણ જશું; મનોવરી કહે લલે પધારો, સદાય કીંકર થાશું. ॥૨૮॥ એટલે ચાલ્યા રામને લક્ષ્મણ, રથે બેશીને પળીયા; કપી સહીત ત્રણે આબ્યા, પ્રકોદરને મળીયા. ॥૨૯॥ કપી કહે ભીમ પાછા વળો, ના કહ્યું સતી નાર; પ્રભુએ કહ્યું તમેને નડ્યો, તમારો અહંકાર. ॥ ૩૦ ॥ તમેએ જણ્યું મુજને જોવા, ઇચ્છેછે સહુ સદી; કુંભકરણની બોપરીમાં તમે. બુડીને પામ્યા કદી. ॥ ૩૧ ॥ ભીમ કહે હોય ઇશ્વર ઇચ્છા, કહીને પાછા વળીયા; પાજ પર ગયા રથ ચલાવી, સીંધુની બહાર નિકળીયા. ॥ ૩૨ ॥ તવ કપી કહે કહો કેમ કરું, છું અરજીનનો દાસ; હતાં તેવાં તવ રૂપ ધરીને, બોલ્યા શ્રી અવિનાશ. ॥ ૩૩ ॥ તમે તમારે સાચવો ચીતા, ચાકરી દેવું બતાવી; ઠંકાર સાંભળો અરજીન કેરો, ધન્યે બેસવું આવી. ॥૩૪॥ એટલી તમારે ચાકરી કરવી, બીજી ત્રીજી નહીં કામ; એટલે હનુમાન પાછા વળીયા, સહુને કર્યો પ્રણામ. ॥ ૩૫ ॥ તવ ત્રણ જણ ત્યાંથી ચાલ્યા, ગયા ઇંદ્રિપસ્ત માંય; કુન્તાને જઈ ચરણે લાગ્યો, આવશે સોમણ હાંય. ॥ ૩૬ ॥ એટલે સરવ આનંદ પામ્યાં, રાત્રીયે સુઈ રહ્યા; તે સમે કપી સોમણ સોનું, આવીને મુકી ગયા. ॥ ૩૭ ॥ સવારે તેના કટકા કરાવી, ભરાવી પરસાળ; તાણું દેઈ કુંચી કરી કબજે, પોતે શ્રી ગોપાળ. ॥ ૩૮ ॥ તે પછી પુછ્યું કુન્તાજીએ, એરે સુંદીર શામ; કારજ આ બે સીદ્ધજ થયા, હવે શું કરવું કામ. ॥ ૩૯ ॥ પ્રભુ કહે કે કામદુરવા, લાવવી જોઈએ ગાય; તવ ઇંદ્રિય આરાધન માંડ્યું, પોતે ધરમ રાય. ॥ ૪૦ ॥ મંત્રને આધિન દેવતા તે, દેવ ન જાયે ચુકી; ધર્મના સત્યથી સરવ બીહી, અંત્રીક્ષથી ગાય મુકી. ॥ ૪૧ ॥ તે ગાય આવી પાન્ડવ ધામે, ટાળ્યો સંતાપ શોક; રાજના જેવી રહીયત સરવે, દરશણે આબ્યું લોક. ॥ ૪૨ ॥ આણુંદ ઓચ્છવ નગ્રમાં થયો, વરત્યો જય જયકાર; કામધેનુંની ઓગળ બાળે, ચતના દીપક ચાર. ॥ ૪૩ ॥ પછી પુછ્યું કુન્તાજીએ, ત્રીજી થયું આ કામ; હવે કીયું કામ જ કરવું, એરે સુંદીર શામ. ॥ ૪૪ ॥ વળણ. ॥ શામ કામ કરવું કયું, બતાવો મોરાર; બ્યાસ વક્ત્ર કહે બોલીયા. પોતે જુગદાધાર.

કડવું ૧૧ રાગ સોહાગની ચોપાદ.

બોલ્યા વૈશમપાથે વચનરે, સુણ જનમેજે રાજનરે; બોલ્યા અં
 તરયામી એમરે, લાવો વીમને બળીયા ભેમરે, ॥ ૧ ॥ તવ થયો પ્ર-
 કેદર ત્યારરે, ગદા લે આલ્યો વાયુ કુંવારરે; ગયો પ્રથમ ધ્રુમને મઠરે;
 ભણે અયુત વીમોની ઠઠરે. ॥ ૨ ॥ ત્યાં જઈ પડ્યો રૂશીને પાયરે, મુજ
 ઘેર યજ્ઞ રાજ સોઈ થાયરે; વિપ્ર જોઈએ વીશ હજરરે, તમારે હાંઈ
 કેટલા ત્યારરે. ॥ ૩ ॥ ધ્રુમ બોલ્યા કે દશ હજરરે, જતુ ગૌતમને મઠ
 સારરે, તવ આલ્યો વાયુનો તનરે, ગયો ગૌતમ મઠ રાજનરે. ॥ ૪ ॥ પુ
 છયું વીમ છે કેટલા હાંઈરે, જોઈએ છીએ યજ્ઞની માંઈરે; બોલ્યા ગૌ-
 તમ તેણી વારરે, હાંઈ વીમ છે ત્રણ હજરરે. ॥ ૫ ॥ જતુ અગસ્ત રૂ-
 શીને મઠરે; ત્યાં છે વિદ્યારથીની ઠઠરે; સર્વ યજ્ઞ કરાવે એવારે, માટે
 ત્યાં તું જાને લેવારે. ॥ ૬ ॥ ગયો અગસ્તને મઠ આપરે, લાગ્યો ચરણ
 ઓ મા આપરે; મુજ ઘેર પધારો આજરે, કરવો રાજ સોઈ મહારાજ-
 રે. ॥ ૭ ॥ બોલ્યા અગસ્ત સાંભળ વાતરે; હાંઈ વીમ છે હજર
 સાતરે; ભીમ કહે તે લેઈને જાયેરે, બીજા ગૌતમને ત્યાંથી લેયેરે.
 ॥ ૮ ॥ તવ અગસ્ત ઉઠ્યા સારરે, લીધા વિપ્રે સપ્ત હજરરે; ગયા
 ગૌતમને મઠ જ્યારેરે, થયા ગૌતમ તૈઆર ત્યારેરે. ॥ ૯ ॥ લીધા
 વીપ્રો ત્રણ હજરરે, આવ્યા ધ્રુમ રૂશીને ત્યાં સારરે; ભીમે કહયું
 મહારાજ આવ્યોરે, દસ હજર પ્રાહ્ણણ લાવ્યોરે. ॥ ૧૦ ॥ આ-
 વ્યા ગૌતમ અગસ્ત રૂશીરે, તવ ધ્રુમ થયા બહુ ખુશીરે; તેડ્યા
 આદરથી મઠ માંયરે, બેઠા રૂશીયે રૂશીયો ત્યાંયરે. ॥ ૧૧ ॥ બોલ્યા
 ધ્રુમ સુણો ભુદેવરે, ભીમને હસવાની ટેવરે; રખે મશ્કરી કરે એતો
 રે, બોલ્યા અગસ્ત સત્ય કરો તેતોરે. ॥ ૧૨ ॥ તવ ધ્રુમ કહે વાયુ
 તનરે, તારું સાચુ નથી વચનરે; નહીં આવીયે તારે તેડેરે, આવશું
 કાંઈ બીજા કેડેરે. ॥ ૧૩ ॥ જતુ મોકલ કાંઈ તારો વીરરે, તવ આ-
 વીશું પાધરા તીરરે; તવ ભીમે કયો પરણામરે, આતો મારે માંથે છે
 કામરે. ॥ ૧૪ ॥ માટે ચાલો હું આગળ થાણુરે, નહીં આવો તો
 ઉંચકી જણુરે; કહું વીમ તેણી મશ્કરીરે, મુજ જેવો પછી કાણુ
 અરીરે, ॥ ૧૫ ॥ થાઉં નર્ક તણા અધીકારીરે, માટે સત્ય માનો વા-
 ત મહારીરે; તવ પ્રાહ્ણણને સત્ય ભાસ્યુરે, ચાલો ભીમની સાથે જ-
 મ્યુરે. ॥ ૧૬ ॥ પછી ઉઠ્યા સરવ ભુદેવોરે, મળ્યો મેળો એ જેવા જે-

વોરે; સહુ નચની લગલગ થાયરે, તેતો ખખર ગામમાં જાયરે. ॥ ૧૭ ॥
લાગ્યા પાન્ડવ સામા જવારે, સાથે લીધાં પુરુષ વધાવારે; આદ્યું
નચ તણું સહુ લોકરે, લીડ ભરાઈ છે અથોકરે. ॥ ૧૮ ॥ બ્રહ્મરૂપ-
ના દરશન કરવારે, ઉભા પાતક સહુ નીસ્તરવારે; એવે વીપ્ર તણુ
વ્રંદ આવેરે, લોક મોતિ ને પુષ્પે વધાવેરે. ॥ ૧૯ ॥ પેઠા નચમાં પ્રા-
હ્મણુ લોકરે, સહુનો ટળ્યો સંતાપ શોકરે, એક બાંધ્યો હતો મુકામરે,
ત્યાંતો આપ્યો વીપ્રોને ઠામરે. ॥ ૨૦ ॥ મુકયા બબે સેવક પાસરે, કરે
પુરણ શેવા દાસરે; આવે પ્રજા દરશણુ કરવારે, પુછે પ્રશ્નો સંસાર
તરવારે. ॥ ૨૧ ॥ તેના ઉતરથી જ્ઞાન થાયરે, ઘણો જેજેકાર વરતા-
યરે; પછી કુન્તાજી વધાં વચનરે, હવે શું કામ જુગલવનરે. ॥ ૨૨ ॥
બોલ્યા પ્રભુ નીકુળ ત્યાર થાવોરે, તમો મંન્ડપ જઈ લઈ આવોરે;
તવ કુન્તાજી કહે તનરે, ઉઠો કરી દ્યો બેઠા ભોજનરે. ॥ ૨૩ ॥ તવ
આલ્યો માદરિ તનરે, કરવા બેઠો ભોજનરે; તવ શેદેવજીને શામરે,
મળીયા એકાન્ત મુકામરે. ॥ ૨૪ ॥ બોલ્યા શેદેવ મુણો ગોપાળરે,
જય છે નહાના ભાઈ પાતાળરે; કાળી નાગ છે કાળનો કાળરે, તેની
કાણુ લેશે સંભાળરે. ॥ ૨૫ ॥ કહ્યું કષ્ણે કરો વિવેકરે, લખો પા-
તાળ પત્ર એકરે, ત્યાં છે લીમ તણો સંતાનરે, નાગ કન્યા સુત બળ-
વાનરે. ॥ ૨૬ ॥ લેશે નિકુળની સંભાળરે, અપાવે મંન્ડપ એ બાળરે.

ઝડપના દોહરાનો રાગ.

તવ શેદેવ પત્ર લખીયો, સાંભળને તું રાય; નીકુળજીના જમા
કેરી, કસે બાંધ્યો માંય. ॥ ૨૭ ॥ તે કોની નજરે નવ પડે, તેવો બાંધ્યો
સાર; એવે નીકુળ જમી ઉઠ્યા, પેહેર્યારે શેણુગાર, ॥ ૨૮ ॥ શુરવા-
ળ કવચ બેક્તર જમો, પેહેરી લીધો ઝટ; કટીયે સૌ આયુધ બાંધ્યાં
માથાપર મુગટ. ॥ ૨૯ ॥ ત્યાર થઈ પોતે નીકળીયો, આપુ ઉપર
જય, પાતાળ જવા દ્વાર ત્યાં છે, ઉતરિયો તે માંય. ॥ ૩૦ ॥ પરવ-
રીયો પાતાળ વીશે, કાળી નાગને ધામ; બારણે જઈને ઉભો રહ્યો,
લીધું કાળીનું નામ. ॥ ૩૧ ॥ તે વેળા કાળી નાગસુતો, જેનાથી
સહુ કાંપે; એ કાળી નાગની નાગણીયો, તે બેઠી અંગ આંપે. ॥ ૩૨ ॥
તેમણે ઘાંટો સાંભળ્યો કે, તરત આવી જહાર; મહા રૂપવંતો
પુરુષ દેખી, કીધો નમસ્કાર. ॥ ૩૩ ॥ એ રૂપવંતા કેમ પધાર્યા, કાળી
છે કાળનો કાળ; ઘાંટા ન કાઢશે જાઓ પાછા, અમને તમારી ફાળ.
॥ ૩૪ ॥ ધન્ય તમારિ જનેતાને, કેવું કઠીણ હૈયું, આણું રૂપાણુ મરવા

માટે, બારણે કાઢ્યું છેયું. ॥ ૩૫ ॥ તમારી કામનીનું કાળનું,
 કઠોર અપરંખપાર; આવો રૂપાળો ઘર બહાર કાઢાડ્યો, અલબેલો
 ભરતાર. ॥ ૩૬ ॥ સુંદીર કાન્તી મનહર છબી, નંદ કુંવર જેમ કાળા,
 તેવી સુંદીર છબીના તમે, ગૈર વરણ રૂપાળા, ॥ ૩૭ ॥ કૃષ્ણે કાળી
 નાગ નાથ્યો, બહુ પરશેવો વળીયો; તો તમારૂં કેટલું ગળું, છે કાળી
 નાગ બળીયો. ॥ ૩૮ ॥ નિકુળ બોલ્યો એ શું કરશે, ઘાંટા કાઢીને
 રૂઠ્યો; એના હોકારા સાંભળીને, કાળી જગી ઉઠ્યો. ॥ ૩૯ ॥ રક્ત
 લોચને રાતો તાતો, થયો કાળનો કાળ; ક્રોધ ધરીને નિકુળ ઉપર,
 નાંખી વીશની જ્વાળ. ॥ ૪૦ ॥ તવ નીકુળને દહેર ચઢી, પ્રાણજ
 ઉઠ્યો ચડીયો; સુઢી સુઢી વિનાનો થૈને, મારગમાં જઈ પડીયો.
 ॥ ૪૧ ॥ નાગણીયો તવ ઘરમાં નાઠી, બહુ ચીંતામાં પેઠી; કાળી ના-
 ગનો ક્રોધ દેખી, શરિર ચાંપવા બેઠી, ॥ ૪૨ ॥ બેભાન થઈને નીકુળ
 પડીયો, એવામાં શું થાય; ત્રીસ કે ચાળીસ બાળક કેરું, ટોળું
 આવ્યું ત્યાંય. ॥ ૪૩ ॥ તેમાં સરદાર બબરીક સૈનો, પ્રકોદરનો તન;
 તેણે નિકુળ પડ્યો દેખીને, વીચાર કીધો મન. ॥ ૪૪ ॥ છે કોઈ પ્રા-
 ણી પૃથ્વી કેરો, લેહેરમાં પડ્યો છે સાર; કાહાડી લેવા લાયક એને,
 અંગે છે સણગાર. ॥ ૪૫ ॥ એમ જાણી સહુ ઓકરાંને, કાઢી મુકયાં
 મારી; પછી નીકુળ અંગેથી લીધાં, આભુશણ ઉતારી. ॥ ૪૬ ॥
 કવચ બેક્તર મુગટ જમો, તે પણ કાઢી લીધો; શુદ્ધી વીનાનો નિ-
 કુળજ છે, સુરવાળ રહેવા દીધો. ॥ ૪૭ ॥ પછી પોતાને ઘેર ગયોને,
 માતાને કહ્યું આવ્યો; પૃથ્વીનો પ્રાણી પડ્યો છે તેનાં, વસ્ત્ર આભુષણ
 લાવ્યો. ॥ ૪૮ ॥ એમ કહી મુકયાં માત પાસે, નાગ કન્યા તે જો-
 ય; આવા રૂપાળા દાગીના પેહેરે; તે કેવો રૂપાળો હોય. ॥ ૪૯ ॥ દા-
 ગીના જોઈને મુગટ જોયો, તેની શોભા બહુ દીડી; એવામાં જમો જો-
 તામા કસે, જોવામાં આવી ચીડી. ॥ ૫૦ ॥ તે છોડીને વાંચી જોઈ,
 જાણ્યો સમાચાર સારો; એ દિકરા એતો તુજ કાકા, નિકુળ દીયર
 મ્હારો, ॥ ૫૧ ॥ જ દોડતો તું એમનિ પાસે, ઉતરી હશે દહેર; મં-
 નડપ લેવા આવ્યા છે એતો, તેડી લીઆવો ઘેર. ॥ ૫૨ ॥ એટલે બ-
 બરીક કાકાની પાસે, આવીયો તેણી વાર; તવ નીકુળને સુદ્ધી આ-
 વી. ઉઠ્યો કુન્તી કુંવાર. ॥ ૫૩ ॥ અરેરે લુધડાં થયાં મોઢા, પડીયું
 દારૂણ દુખ; કામ કર્યા વણ ઘેર જઈને, શું દેખડાવું મુખ. ॥ ૫૪ ॥
 એવામાં બબરીક બોલ્યો, કાકા સુણો વચન; વસ્ત્ર ને સણગાર લે-

ઈ ગયો છું, હું ભીમશેનનો તન. ॥ ૫૫ ॥ વીશ ખાઈ પાતાળ પડ્યા
તા, વર્યા હતો મુજ માત; તે નાગ કન્યા નો દીકરો હું, જાણતા હ-
શે વાત. ॥ ૫૬ ॥ નીકુળને તવ હીમ્મત આવી, જાણી સાચી પેર;
બખરીક કાકાનો હાથ ઝાલી, તેડી લાવ્યો ઘેર. ॥ ૫૭ ॥ નાગ ક-
ન્યાએ આઉકાર દીધો, દિધાં વસ્ત્ર શણુગાર; રસોઈ કરીને જમા-
ડ્યાં, દાળ ભાતને કનસાર. ॥ ૫૮ ॥ પછી ખાધાં પાન સોપારી, બખ-
રીક બોલ્યો એમ; સર્વની ખબર પુછીને કહ્યું; તમે પધાર્યા કેમ.
॥ ૫૯ ॥ વળણુ. ॥ કાકા કેમ પધારીયા, તે સવળી કહો પેર; તવ ત્યાં
નીકુળ બોલીયા, યજ્ઞ આપણે ઘેર.

કડવું ૧૨ રાગ કલ્યાણની છાયાની ચોપાઈ.

બોલ્યા વૈશંપાયે વચન, સુણુ જનમેજે રાજન: બોલ્યો નીકુળ
થઈને મજા, આપણે ઘેર રાજસોઈ યજ્ઞ. ॥ ૧ ॥ તે યજ્ઞમાં પડ્યો છે
ખખ, જોઈએ સવરાટ મંડપ; મારે કાળી કને લેવા આવ્યો, મને
કુંક મારીને ઉડાવ્યો. ॥ ૨ ॥ તેથી પડ્યો થઈ બે ભાન, મને તેં લુટ્યો
સંતાન; બોલ્યો બખરીક લાગા પાય, કાળી નાગ મ્હારો મામો થાય.
॥ ૩ ॥ પછી કહ્યું તું સાંભળ માત, કેવો ફાટ્યો છે તારો બ્રાત;
મુજ કાકાની લજ્યા લીધી, મ્હારી ઇજ્જત હલકી કીધી. ॥ ૪ ॥
માટે કરી નાંખુ કાળો કેહેર, તારા ભાઈને મારું ઠેર; કહું ઉજડ
બધું મોસાળ, આણું કાળી નાગનો કાળ. ॥ ૫ ॥ કેમ નાંખી વી-
શની જવાળ, શું એ બહુ જખરો પાતાળ. કીધો ક્રોધ અતિ મન
સાથ, નાગ કન્યાએ ઝાલ્યો હાથ; ॥ ૬ ॥ બેટા ચાલો વહેવાર વટે,
મામાને મારવો નવ ઘટે; એણે ઓળખ્યો નહીં તુજ કાઢા, તેથી ક્રોધ
કરેલો પાકો. ॥ ૭ ॥ કરે મોસાળ ઉજડ જેહ, ખરો નીરદય ભાણેજ
તેહ; ટાળે માત તણા વીસરામ, ઠેર જનેતા કીયે ડામ. ॥ ૮ ॥ બોલ્યો
બખરીક સમજ્યો ઓજ, કેમ બોલું કુટુંબની લાજ; ખુએ તાત ત-
ણિ શોભાય, તેતો કપુત સુત કેહેવાય. ॥ ૯ ॥ પેહેલુ કુટુંબ પછી મો-
સાળ, એવું સમજે સપુત બાળ; નાગ કન્યા કહે સુણુ તન, જાતું
મામાને ભોવન. ॥ ૧૦ ॥ જઈ માગી લે મંડપ; આપે તો ટંટાનો શો
ખપ; નવ્ય આપે તો લડાઈ થાય, પછી મ્હારો નહિ ઉપાય. ॥ ૧૦ ॥
બોલ્યો બખરીક વાર માત, કહિ કાકાનો ઝાલ્યો હાથ, ચાલો મા-

માની મળ બતાવું, નહીં આપે તો મારીને લાવું. ॥૧૧॥ એમ કહી-
 ને તતપર થયો, કાળીનાગ તણે ઘેર ગયો; પેઠા ઘાંટા કાઢતો ઘરમાં,
 કેમ મામા ભર્યો છે છરમાં. ॥ ૧૨ ॥ મારા કાકા ઉપર ધર્યો કાળ,
 કેમ નાંખી તેં વીશની જવાળ; હુંગમાંથી કાળીનાગ જાગ્યો, બબરી-
 કને કેહેવા લાગ્યો. ॥ ૧૩ ॥ હું શું જાણું તારો કાકો થાય, અજાણ્યાનો
 ન દાશ ગણાય. બોલ્યો બબરીક સદેહ ખોઈએ, લાવો સવરાટ મંડપ
 જોઈએ. ॥ ૧૪ ॥ કહ્યું કાળીનાગે મ્હારો નથી, એના માલીક છે સુર
 પતી; દેવલોકનો મન્ડપ એહ, સોંપ્યો ઇંદ્રરાજએ તેહ. ॥ ૧૫ ॥ માટે
 મુજથી કેમ દેવાય, સુણે બહારથી નીકુળ રાય; બોલ્યો બબરીક લૈ
 જવો મ્હારે, કહે શું કરવું છે તારે. ॥ ૧૬ ॥ કહ્યું કાળીયે મરશોમાં
 મથી, એતો મન્ડપ મળવાનો નથી; સુણી બબરીકને ચઢી રીસ, ગે-
 ડી મારી મામાને શીશ. ॥ ૧૭ ॥ કહ્યું કાળીનાગે માર્યો મુને, હવે
 ન ગણુ ભાણેજ તુને; કહી સામો થયો તે વાર, ચાલી બેઠને મારા
 માર. ॥ ૧૮ ॥ મારે પુછે કણનો માર; કાપ્યો બબરીક અપરમપાર;
 એતો દારણુ દૈવત દાખે, કાળીનું અંગ કચરી નાંખે. ॥ ૧૯ ॥ કરે
 ગેડી તણો બહુ પ્રહાર, ખેંચી લાવ્યો ભોવન બહાર; કાળીને અંગ
 રૂધિર છુટે, જોઈ નીકુળ કાખલી કુટે. ॥ ૨૦ ॥ ઠીક વળે છે મ્હારું બહેર,
 મુને નાંખાતિ વિશની હહેર; મારે બબરીક ગેડીનો માર, તેથી વહે
 રૂધીરની ધાર. ॥ ૨૧ ॥ આવી કાળીનાગની નારી, તમે શાને નાખો
 છો મારી, અહો ભાણેજજી કહ કાપો, અમને હેવાતલુ આપો. ॥ ૨૨ ॥
 તવ બબરીકને દયા આવી, દીધો નાગણીઓએ છોડાવી, તેથી મા-
 માને મુઠી દીધો, ઘરમાં જઈ મન્ડપ લીધો. ॥ ૨૩ ॥ કાળીનાગ રહ્યો
 નવ જોઈ, એને રોકી શક્યું નહીં કોઈ; તેડી ગયો કાકાને ઘેર, કહિ
 જનેતાને બધિ પેર. ॥ ૨૪ ॥ માતા આગના આપો મને, મારે જવું
 છે તાતજી કને, બોલી નાગ કન્યા મુખ એમ, તુજ વિના મુને ગમે
 કેમ. ॥ ૨૫ ॥ રાત્રીએ નીંદ્રા નવ આવે, દીવશે રાંધી ખાવું ન લાવે;
 બોલ્યો નીકુળ ક્યાંથી હું આવું, આવ્યો છું ત્યારે તેડી જવું. ॥ ૨૬ ॥
 એમ મ્હોઢા ઉપરનું કહ્યું, પણ મનમાં તો કેવું થયું, જો આ છો-
 કરા સાથે આવે, તોતો જસ લેવાનો ન શવે. ॥ ૨૭ ॥ મેંતો ઇજ્જત
 ખોઈ પાતાળ, તે બધી વાત કહી દે બાળ; દીધો મન્ડપ આ છોકરે,
 કામ કરેલું એનું ઠરે. ॥ ૨૮ ॥ માટે આવે નહીંતો સાર, જોઈએ શું
 થાય છે વાર; નાગ કન્યાયે કર્યું રૂદન, તવ બોલ્યો બબરીક તન. ॥ ૨૯ ॥

કાકા હ્યો મન્ડપ તમે જવો, મ્હારે કલેશ થાયછે હાવો; કહયું નિકુળે
 રહો તન; ભાલી કરશે નહીં રૂદન. ॥ ૩૦ ॥ નથી આવતો બખરીક
 બાળ, કન્યા છાની રહી ત્રતકાળ; દિધી દીયરજીને વીદાય, લેઇ મ-
 ન્ડપ નીકુળ જાય. ॥ ૩૧ ॥ નીકળ્યો આયુગડને દ્વાર, ત્યાંથી નગ્રમા
 ગયો તે વાર; જઇ કુન્તાને પડીયો પાય, હ્યો હું મન્ડપ લાવ્યો
 માય. ॥ ૩૨ ॥ ત્યાંતો બેઠા છે ચારે ભ્રાત, વળી કૃષ્ણ પ્રભુ સાક્ષાત;
 બોલ્યાં કુન્તાજી મુખ વચન, કેમ કરિને લાવ્યો તુ તન. ॥ ૩૩ ॥ કા
 જીનાગ છે કાળનો કાળ, ભલી ન નાંખી વિખ જવાળ; એને કૃષ્ણજી
 એ વશ કરીયો, ત્યારે પરશેવો ઉતરિયો. ॥ ૩૪ ॥ એવો બહુ બળીયો
 પ્રખ્યાત, કેમ હત્યો ત કહે વાત; બોલ્યો નીકુળજી તતાકળ, માતા
 હુંતો ગયો પાતાળ. ॥ ૩૫ ॥ કાળી નાગનું પુછ્યું ધામ; જઇ ઉભો
 એને મુકામ; મેંતો વાંટા કાઢ્યા બે ચાર, તેવી આવી બધી એની નાર.
 ॥ ૩૬ ॥ મને લાગી તે સરવે કેહેવા, તમે રૂપાળા કૃષ્ણજી જેવા; એ-
 વામાં કાળી જગી ઉડ્યો, મુને દેખીને રોશમાં રૂડ્યો. ॥ ૩૭ ॥ એણે
 નાખી વીશની જવાળ, મને રીસ ચઢી તતકાળ; માર મારીને બે ભાન
 કીધો, એને મારગમાં ફેંકી દીધો. ॥ ૩૮ ॥ જઇ ઘરમાંને મન્ડપ લા-
 વ્યો, એવિ રીતે જીતીને આવ્યો; જણ્યું શેદેવે થયો અહંકાર, કહ્યું
 કેટલો જમ્યા કંસાર. ॥ ૩૯ ॥ ભીમ ચેતી ગયો બધી પેર, કહ્યું ગયો
 હશે મુજ ઘેર; તવ નિકુળે એમ જણ્યું, કદી કપટ ન રહે છાનું
 ॥ ૪૦ ॥ એમ સમજીને બોલ્યો વાણી, હવે સાંભળો સાચુ જણી;
 ભીમભાઈની જય જય થાજે, એનાં દુખને દળદર જશે. ॥ ૪૧ ॥ હું
 તો ગયો હતો પાતાળ, મુને કાળીયે નાંખી જવાળ. પડ્યો પંથમાં થઈ
 બેભાન; આવ્યો ભીમ તણો સંતાન. ॥ ૪૨ ॥ મારાં હર્યા વસ્ત્ર સ-
 ભુગાર, તેમાંથી જણ્યા સમાચાર; પછી કળવળી મને જ્યારે, એને
 ઘેર તેડી ગયો ત્યારે. ॥ ૪૩ ॥ દીધો ભોજનઐ આઉકાર, મને જમા-
 ડ્યો કંસાર; ભીમનો સુત બખરીક નામ. બહુ પ્રાક્રમી રૂપનો ધામ.
 ॥ ૪૪ ॥ કાળીનાગ એનો થાય મામો, પણ તે થયો તેના સામો,
 કીધો કુંવરે કાળો કેહેર, માર મારી લીધું મુજ વહેર. ॥ ૪૫ ॥
 ઘણી કરગરી કાળીની નારી, નહિતો ઠેર નાખત મારી; સરજેરી-
 થી મન્ડપ લીધો, મુને આપીને વીદાય કીધો. ॥ ૪૬ ॥ શીવ પ્ર-
 હમા એનાથી હારે, ભાઈ ભીમ એવો સુત તારે; ભીમ કહે સુણો
 દીનાનાથ, કહિ મુછે નાંખ્યો હાથ. ॥ ૪૭ ॥ પ્રભુ સુત તમારે અ-

નેક, પણ પ્રાક્રમી ન મળે એક; મારે બબરીક દિકરો કેવો, જુવો પ્રા-
ક્રમી પુરુશ એવો, ॥ ૪૮ ॥ એનાથી શીવ સરખા રે છેટા, જેવા
બાપજ તેવા બેટા, મુજ પુત્રે મન્ડપ કાજ સરીયું; તેથી એ કામ મેં
કર્યું કરીયું. ॥ ૪૯ ॥ વળણ. ॥ સુણી સામળીયો, બોલીયા, સત્યવદા
છો આપ; વક્ષભ વદે કૃષ્ણે કહ્યું, યજ્ઞ તમો પરતાપ. ॥

કડવું ૧૩ રાગ સાખીની ચાલ.

વૈશમ પાયે એણીપેરે બોલ્યા, સુણ જનમેજે રાય; વિસ્તારી તુ-
જને સંભળાવું, સભા પરવ મહીમાય. ॥ ૧ ॥ લીમને ભગવાને પુલા
બો, પછી બોલ્યાં કુન્તાય; હવે કીયું કામ કરવું; એરે જલ્દવ રાય.
॥ ૨ ॥ પ્રભુએ કહ્યું દેશ દેશાન્તર, પત્રની ભુક્તી જોડાવો; મનુશ
પશુ પક્ષી કેરાં, સહુ બંધન છોડાવો. ॥ ૩ ॥ તવ દેશે દેશ પત્રો લખી
યા, સહિ કરી ધર્મ ભુપાળ; તે પત્રો રાજઓએ વાંચ્યા, બંધ છોડ્યા
તંતકાળ. ॥ ૪ ॥ પશુ પક્ષી મનુશ માત્રો, છોડી મુક્યા તે વાર; જરાસ
ને એક ન છોડ્યો, કેદી વીસ હજાર. ॥ ૫ ॥ પાન્ડવને પત્ર લખી જ-
ણાવ્યો, આપણે નથી નેક; રાજ લોક મ્હારે ઘેર કેદી, નહી છોડુ કોઇ
એક. ॥ ૬ ॥ પાન્ડવને તે પત્ર પોહોવ્યો, વાંચી કર્યો વિચાર; પ્રભુએ
કહ્યું પ્રકોદર બળીયા, થાવો યુધે તઈઆર. ॥ ૭ ॥ એતો છે કામ
તમારે માથે, માટે ઉઠો રણધીર; તવ લીમ કહે વસ્ત્ર પહેરો, એરે અ-
રજુન વીર. ॥ ૮ ॥ તમારે કામે હું આવ્યોતો, તમે ચાલો મુજ કામ;
અરજુન કહે સાટુ નહોતું, સાંભળો સુંદીર શામ. ॥ ૯ ॥ પ્રભુ કહે કે
જોડે જવું, તેમાં શું આવે જોર; અરજુનજી કહે ખુશી તમારી, રથ
જોડો કીશોર. ॥ ૧૦ ॥ એમ કહી જઈ વસ્ત્રો પેહેર્યા, હાથ લીધાં હથી
આર; રથ જોડીને આગળ ઉભા, પોતે ભુગદાધાર. ॥ ૧૧ ॥ પ્રકોદરે
વસ્ત્રો પેહેર્યા; કટી કશીને બાંધે; ધ્રુપતનાં ધરની ગદા તે, તરત લીધી
બાંધે. ॥ ૧૨ ॥ પારથ આવી રથ બીરાજ્યો, હાંક્યો શ્રી રણછોડ; વાયુ
નંદન આગળ ચાલ્યો, જય છ જોડા જોડ. ॥ ૧૩ ॥ મગજ દેસે આવી
પોહોવ્યા, નય રહ્યું ગાઉ આર; એટલે લીમની પ્રત્યે બોલ્યા, પોતે
વિશ્વાધાર. ॥ ૧૪ ॥ આપણ ચાલ્યા જૈયે છેયે, સુર ભર્યા સરવથી; ન
અમાં રાયના હુકમ વીના, પેસવા દેનાર નથી. ॥ ૧૫ ॥ દરવાજે રો-
ક્ષીને લખે છે, કોણ ગાંમને જાણ નામ, તે ચીઠી દરવાન લેઈને, બતાવે

રાયને ઠામ. ॥ ૧૬ ॥ જરાસન તે વાંચી જોઈને, હુકમ કરે જોવો; તેનો
 જવાબ દરવાજે આવે, ત્યારે બને ખેલ તેવો. ॥ ૧૭ ॥ એવિ ઘણી
 પરડ થાયે, એમાંથી વધશે દ્વેશ; બ્રાહ્મણને જવાની રજા છે, દ્યો
 વિપ્રનો વેશ. ॥ ૧૮ ॥ આયુધને રથ આ જંગલમાં, મુકીને આપણ
 જૈયે; બ્રાહ્મણ વેશે જરાસનના, ઘરમાં ભેગા થૈયે ॥ ૧૯ ॥ ભીમ કહે
 ખરી વાત માહારાજ, કહી જંગલમાં ગયા; રથ ઘોડા ગફમાં મુક્યા, વિ
 પ્રને વેશે થયા. ॥ ૨૦ ॥ આયુધ સૌનાં રથમાં મુક્યાં, અરબુને શું
 કીધું; તીછક નાગનો મંત્ર ભણીને, એક બાણ કરમાં લીધું. ॥ ૨૧ ॥
 તે બાણ માર્યું કે નાગ પ્રગટયો, રથને વીંટાઈ વળીયો, ફણ માંડીને
 ચોકી કરવા, બેઠો તે નાગ બળીયો. ॥ ૨૨ ॥ અરબુને કહ્યું સાચવજે
 સૌ, નહીં તો કાઠીશ મુજ; જો કાંઈ મહારી વસ્તુ જશેતો, ભસ્મ કર
 તુજ કુળ. ॥ ૨૩ ॥ એમ કહીને વિપ્રને વેશે, આદ્યા તેણીવાર; તે
 સમે શીવ શેવા કરવા ગયો, બે માતાનો કુંવાર. ॥ ૨૪ ॥ બે માતાનો
 સુત જરાસન છે, સદે ધરે આતોજન; તે સદે સહુ સાંભળી લેજે, બે
 માતાનો કેમ તન ॥ ૨૫ ॥ જરા રાણીને જરા રાક્ષણી, તે બેઠી એની
 માય; પેટે ફરજન નહોતું માટે. કરતી શીવ શેવાય. ॥ ૨૬ ॥ એ
 વામાં શીવ પ્રસન થયા, રાણીને એકવાર; પ્રગટ થઈ કહ્યું માગ્ય
 નારી, તવ માગ્યો કુંવાર. ॥ ૨૭ ॥ એટલે માહાદેવે કેરી આપી,
 જ વધશે ઘર સુત્ર; આ ફળ આપું ખાઈ જજેકે, તુજને થાયે પુત્ર.
 ॥ ૨૮ ॥ તે ફળ લે જરા રાણી આવી, મનમાં આનંદ પામી; તેવે
 સમે જરા રાક્ષણા, શોકને મળી સામી. ॥ ૨૯ ॥ તેણે હાથમાં
 કેરી દિઠી, રાણીને રોકી રાખી; પુછ્યું કે ક્યાંથી કેરી લાવી,
 એટલે રાણી ભાંખી. ॥ ૩૦ ॥ એ બાઈ માહાદેવ પ્રસન થયા, મુજ
 પર ઉલટ બ્યાપી; ભક્ષ કરેથી પુત્ર થવાનો, આ કેરી મુજને
 આપી. ॥ ૩૧ ॥ રાક્ષણી કહે આપ અડધી, આપણ બેઉ જૈયે; બે
 જણને બે દિકરા થાશે, કોઈ વંશ ન કેહેવૈયે ॥ ૩૨ ॥ રાણી કહે હું
 તો નહીં આપુ, રાક્ષણી બોલી એમ; ઝુંટાવીને બધી જૈશ ખાઈ, ત્યારે
 તું કરીશ કેમ. ॥ ૩૩ ॥ એટલે રાણી થર થર ધ્રુજ; કેરીની ચીરાડી
 કીધી; ઉભી ચીરી એક એને આપી, બીજીતો પોતે લીધી. ॥ ૩૪ ॥
 બેઉ જણીયે ભક્ષ કીધું, સુખની વ્રતી નેટ; અડધો અડધો ઘર્ભજ
 રહ્યો, બે પ્રેમદાને પેટ. ॥ ૩૫ ॥ રાણી કરતાં રાક્ષણીયે તો, ફળ ભ-
 ક્ષ પેહેલું કરીયું; તેથી પેહેલું રાક્ષણીને, અડધું અંગ અવતરીયું,

॥ ૩૬ ॥ માંથુ અડધું નાક અડધું, એક ચક્ષુ એકે કર્ણ; એક પાસુ
 ને ભુજ એક છે, એક જંગા એક ચર્ણ. ॥ ૩૭ ॥ તે જોઈ રાક્ષણી ક-
 જ કળી ઉઠી, અડધો કુંવર લીધો; ડેરામાં જઈ શીવના ઉપર, પુત્ર-
 ને મુકી દીધો. ॥ ૩૮ ॥ લેરે રડયા મહાદેવડા તું, અડધો તારો તન;
 નીચ જાતિ તે નીચું બોલી; ગેં આપને ભોવન ॥ ૩૯ ॥ એવામાં અ-
 વતર્યું રાણીને, પુત્રનું અડધું અંગ; તે જોઈને એ રડવા લાગી, ભા-
 ગી ગયો ઉમંગ. ॥ ૪૦ ॥ આ મહારે શા કામનું છે, જે પાછું આપી
 આવું; જો મહાદેવજી આખો પુત્ર; આપેતો પાછો લાવું. ॥ ૪૧ ॥ એમ
 કહીને ગઈ ડેરામાં, શીવ તણું ધ્યાન ધરતી; ઉત્તમ જાતીની દીકરી
 છે, બીજું નથી ઓચરતી. ॥ ૪૨ ॥ ડેરામાં આવી દીકરો લાવી, ઊ-
 મંગ થયો છે ભંગ; એવે જળાધારી ઉપર દીઠું, પુત્રનું અડધું અંગ
 ॥ ૪૩ ॥ તે બેઉ ચીતાળીયાં લીધાં ખોળે, રડવા લાગી થઈ રાંક; ઓરે
 શંભુ ભવીશ મારું, નથી તમારો વાંક. ॥ ૪૪ ॥ શોકે કેરી ચીરાવી
 ખાધી, ચીરી ચીરી થયું અંગ; પણ કૃપા કરીને કરે આખો. પુત્ર
 મહારે ઉછંગ. ॥ ૪૫ ॥ પ્રગટ થૈ એટલું કરી આખો, તો શેવ્યા પરમા
 ભુ; કામ નહી કરોતો છેવટ, કાહાડીશ મહારો પ્રાણ. ॥ ૪૬ ॥ એવાં
 દીનતાના વચન બોલી, પ્રગટીયા માહાદેવ; રાણીના ઉછંગમાંથી લી-
 ધાં, ચીતાળીયાં તતખેવ. ॥ ૪૭ ॥ ભેગાં કરીને ભોળા શંભુએ, ફરતો
 ફેરવ્યો હાથ; એટલે પુત્ર સજવન થયો, બોલ્યા ઉમીયા નાથ. ॥ ૪૮ ॥
 લે બાઈ તારો દીકરો તું, એ બહુ પ્રાકમ કરે, નહીં લોઢેથી નહીં લા-
 કડેથી નહીં પાશાણથી મરે. ॥ ૪૯ ॥ નહીં હાડકેથી નહીં ચાંમડેથી,
 કોઈ રીતે નહીં મરણ; એટલે રાણી પુછવા લાગી, માહાદેવને નમી
 ચરણ. ॥ ૫૦ ॥ આ દીકરો શું અમ્મર આપ્યો, ઓરે ત્રીપુરારી, શી-
 વજી કહે સાંભળ નારી, ધ્યાનમાં લે વાત મહારી, ॥ ૫૧ ॥ કોઈ એને
 ઉભો ચીરે, ચીતાળીયાં કરી નાંખે; તોપણ ગબડીને મળે ભેગાં, પા-
 છો થઈ જાય આખો. ॥ ૫૨ ॥ પણ કોઈ ચીરીને ચીતાળાં કરી, વચમાં
 કરે શીવ બાણ; તવ ચીતાળીયાં ભેળાં ન થાયે, નીકળી જશે પ્રાણ.
 ॥ ૫૩ ॥ એમ કહીને પુત્ર આપ્યો, નારી ગઈ નીજ ધામ. આનંદથી
 ઉછેરે એને, ધર્યું જરાસન નામ. ॥ ૫૪ ॥ તે જરાસન મહોટા થયો,
 ફરતો રાજ્યાસન, ગઉ પ્રાણણ પર પ્રીતી સારી; કરે સીવ પુજન.
 ॥ ૫૫ ॥ એ રીતે બે માનો જણેલો શીવ શેવા કેવી કરે; વાહાણમાં

હઠી નાહી ઘોઈને, માહાદેવમાં સંચરે. ॥ ૫૫ ॥ અંદન પુરપથી પુજ-
ન કરે, ધરે સુવ્રણનું છત્ર; ધુપ દિપ નૈવેદ્ય ધરાવે, ચઢાવે ખીલી પત્ર.
॥ ૫૬ ॥ સવાસોમણની આરતી લે, શીવને સારૂ લગાડે; સોમણનો
ઘંટ કાંને બાંધે, શીશ ધુણવી વગાડે. ॥ ૫૭ ॥ એ રીતે શીવ શેવા
કરીને, ઘેર પોતાને જાય; દરવાજે દરવાજ સોધાવી, વીંપ મંગાવે ત્યાં
ય. ॥ ૫૮ ॥ તેમને આસન આપી બેસાડે, કરાવે ભોજન; પછી મુખ-
વાસ દક્ષણા આપે, લે સ્વસ્તી વચન. ॥ ૫૯ ॥ તે પછી વિપ્રને વિદ્યા
ય કરે. જમવા ધરે હુણ્ણસ; વિપ્રના આસનમાંથી અનના, પ્રથમ ભરે
પાંચ ગ્રાસ. ॥ ૬૦ ॥ તે પછી અન ખીજી જમે, એવો છે ધર્મનો ધા-
મી; પણ શીવ સાચાને વિષ્ણુ જીઠા, એ ભેદની છે ખામી. ॥ ૬૧ ॥
॥ વળણ ॥ ખામી એમાં એટલી વળી બળ તણે અહંકાર; વદે વ-
લ્લભ બેઉ ગુણથી, અધર્મનો સરદાર. ॥ ૬૨ ॥

કડવું ૧૪ રાગ આશાવરીની ચાલ.

વૈશમ પાયે એણિપેરે બોલ્યા, સુણ જનમેરાય; વિસ્તારી તુ-
જને સંભળાવું, સભા પરવ મહિ માય. ॥ ૧ ॥ જરાસનમાં એટલી
ખામી, ખીજી નહી લગાર; ક્ષત્રી નંદન કેદ કર્યો છે, પોતે વીસ હ-
જર. ॥ ૨ ॥ ભોંયરામાં ગોંધી મુકેલા, બેડી જડીને રળાવે; કદી કરેલું
નહી તેવાની, પાસે દૈણુ દળાવે. ॥ ૩ ॥ એવો જરાસન જોરાવર છે, જણે
છે જીમદાધાર; કૃષ્ણ પ્રભુને નસાડેલા, યુધથી સત્તર વાર. ॥ ૪ ॥ તેને
ત્યાં તે ત્રૈણે આબ્યા, દરવાજ લગ લગ થાય; એવે જરાસન શીવ
શેવા કરી, આબ્યો છે મહેલની માંય. ॥ ૫ ॥ પોતે મોકલ્યા છડીદા-
રોને, નગ્રને દરવાજે જવો; જેટલા બ્રાહ્મણ મળે તેને, જમવા તેડી
લાવો. ॥ ૬ ॥ એટલે એના શેવક ચાલ્યા, દરવાજે દરવાજે જાય; ભી-
મ લગવાનને અરજીન જ્યાં છે, ત્યાં આવી પડયા પાય. ॥ ૭ ॥ આ-
લો મહારાજ ભોજન સારૂ. તેડે છે રાજન; એટલે તેની પુઠે ચાલ્યા,
બે ભ્રાત જીગજીવન. ॥ ૮ ॥ વિપ્રને વેશે મોહોલમાં ગયા, પાય પડ્યો
જરાસન; પધારો કહી માન્ય દીધું, બેસવા દીધાં આસન. ॥ ૯ ॥ સ્વ-
અછ પણે થાળ ભરીને લાબ્યો, સાંમગ્રી માંહી અતુપ; આગળ ત્રતના
દીપક મુક્યાં, અગરબત્તીના ધુપ, ॥ ૧૦ ॥ પછી જમવા આમ્રા દી-
ધી, પોતે જરાસન; નિયું ધાલીને ત્રૈણે જણાયે, કરી લીધું ભોજન.

॥ ૧૧ ॥ હાથ ઘોઘને મુખ પખાળ્યાં, એટલે મુખવાસ દીધા, બ્રાહ્મણ-
 ની રીતી પરમાણે, અળગે હાથે લીધાં. ॥ ૧૨ ॥ પછી જરાસન દક્ષ-
 ãા લાગ્યો, માહારાજ દાન દ્યોને; તમારા અધીકાર પ્રમાણે, સ્વસ્તી
 વચન કોહોને. ॥ ૧૩ ॥ ત્રેણે જણાયે વિચાર કીધો, આપે તેતો કદી
 લેધયે; પણ ક્ષત્રીની જતી થઇને, સ્વસ્તિ વચન કેમ કહીયે. ॥ ૧૪ ॥
 વિપ્ર વીના સ્વસ્તી વેણ બોલે, તે નર્કનો અધીકારી; સફળ સુકીત
 નીરફળ થાયે; વિવેક વાત વિચારિ. ॥ ૧૫ ॥ એમ જાણી કાંઈ શેજ
 ન બોલ્યા, બે ભાઈને દિનાનાથ; નીચું જોઈને બેસી રહ્યા છે, ઉંચા
 કરી રહ્યા હાથ. ॥ ૧૬ ॥ બીજી વેળા જરાસન બોલ્યો; કે વારનો મ
 ર મથી; હાથ ધર્યા પણ સ્વસ્તી વચન, કોહો કેમ કેહેતા નથી. ॥ ૧૭ ॥
 તોપણ કોઈ કાંઈ ન બોલ્યા, સ્વસ્તી કેહેવાય કેમ; એટલે માલીક મ-
 ગજ દેશનો, તેને પડ્યો ખડુ વેમ. ॥ ૧૮ ॥ કે વારના સ્વસ્તી નથી કેહે
 તા, છે કપટી જન કાય; વિપ્રને કેહેતાં વાર ન લાગે, માટે આ બ્રા-
 હ્મણ નહોય. ॥ ૧૯ ॥ એમ જાણીને ખડગ લીધું, માહારાજ દક્ષણ દ્યોને;
 શા સાડ તમે બોલતા નથી, સ્વસ્તી વચન કોહોને. ॥ ૨૦ ॥ તોયે પણ
 કાંઈ નવ બોલ્યા, તમે છો કોણ જાત, એમ જરાસન પુછવા લાગ્યો,
 સાચી કહી દો વાત. ॥ ૨૧ ॥ તોપણ ઉત્તર જરા ન દીધો, પ્રગટી
 રાયને રીસ, બોલો નહીતો ખડગ વતી, છેદુ તમારા શીશ. ॥ ૨૨ ॥
 એટલે આકુળ બ્યાકુળ થૈને, બોલી ઉઠ્યો ભેમ; એરે જરાસન આ-
 વડા બધા, સપડાવે છે કેમ. ॥ ૨૩ ॥ ક્ષત્રી કેરા નંદન અમે, ઇંદ્રપ-
 સ્ત છે ગામ; કુન્તાજનો દીકરો હું, ભીમશેન મહાર્જ નામ. ॥ ૨૪ ॥
 તવ જરાસન હશીને બોલ્યો, ધન્ય સતિના તન, ગૌ બ્રાહ્મણ પ્રતિપા-
 ણ તમે છો, મુને કર્યો પાવન. ॥ ૨૫ ॥ વણ તેડયા મુજ ઘેર પધાર્યા,
 ઉગ્ર દીવસ મહારો હોણ; તમારી જોડે જમણે હાથે, બેઠું છે તે કોણ.
 ॥ ૨૬ ॥ ભીમશેન બોલ્યો સાંભલ રાજ, સત્ય વદુછું વાત; મછા-
 વેધન કરનારો એ, અરજુન મારો ભ્રાત. ॥ ૨૭ ॥ જરાસન કહે ભલે
 પધાર્યા, જેના શુર દ્રોણ; તમારી જોડે હાથે હાથે, બેઠું છે તે કો-
 ã. ॥ ૨૮ ॥ એટલે પ્રભુએ પણ દાખ્યો, સાન કરી શ્રી શામ; જરાસ-
 ન પુછે પણ તમે, ન દેશો મહાર્જ નામ. ॥ ૨૯ ॥ તોપણ ભીમશેન બો-
 લી ઉઠ્યો, અરજુનના એ સાળા; દેવકીજની દિકરાએ, કૃષ્ણજ દ્વા-
 રીકાં વાળા. ॥ ૩૦ ॥ એવું વચન સાંભળીને, ક્રોધમાં બોલ્યો એમ;
 એ ભરવાડો એ પેંડારો, મુજ ઘેર આવ્યો કેમ. ॥ ૩૧ ॥ ઘર બધું

અભડાવિ માર્યું, ગાય તણે ગોવાળે; ભીમ કહે જરા બોલ વીચારિ
 રહે કાંઈ ઢંગ ઢાળે. ॥ ૩૨ ॥ અમારિ સાથે આવ્યા છે માટે, તુજથી નવ
 બોલાય; જરાસન કહે ઠીક ત્યારેતો, હવે કેમ કેહેવાય. ॥ ૩૩ ॥ વારૂ ભીમ
 શેન ભલે પધાર્યા, કેમ આવ્યા મુજ ઘેર; ભીમ કહે ભાઈ તુજનેતો, મા-
 રવા આવ્યા ઠેર. ॥ ૩૪ ॥ કેદી લોકાને તે નવ છોડ્યા, તેથી તુજને હણવો
 બોલ્યો જરાસન બહુજ સાર, મને હડીલો ગણવો. ॥ ૩૫ ॥ કહો કેવી
 રીતે મારવો છે, વારતા કરજે સુદ્ધ; ભીમ કહે ક્ષત્રીની રીતે, હણવો
 કરીને યુદ્ધ. ॥ ૩૬ ॥ જરાસન કહે બહુ સાર, ક્ષત્રી તણો એજ ધારો;
 તમારા ત્રણમાં મારી સાથે, છે કોણ યુધ કરનારો. ॥ ૩૭ ॥ ભીમ કહે
 તારી નજરમાં, આવે તેને લે માગી; બોલ્યો જરાસન અરબુનજ
 તો, સુવાળા શુભ સભાગી. ॥ ૩૮ ॥ હરી ફરી બાણ વીધા જાણે,
 બીજી તીજી નહીં જોર; ભીમ કહે એ ગમે નહીં તો, આ રહ્યા નંદ
 ક્રીશોર, ॥ ૩૯ ॥ કહે જરાસન અભડાઉ હુતો, લાન્છન વાળો નડા-
 રો; તે કરતા કદી યુદ્ધ કરૂં પણ, મારી મુકેલો છે મ્હારો. ॥ ૪૦ ॥
 ભીમ કહે ત્યારે મ્હારી જોડે, જો રહેતું હોય મન માની; રાય કહે
 આવો છો નજરમાં, ભીમ તમે બે આની. ॥ ૪૧ ॥ ભીમ કહે તુ અ-
 ડધી આની, મ્હારી નજરમાં આવે; જરાસન કહે મશ્કરી નથી, બો-
 લો તમે જેમ કાવે. ॥ ૪૨ ॥ પણ એક વચન મ્હારું માનો, મુજ ઘેર
 ખોરાક ખાવો; બરોબર એક માસ રહીને, ઘણા જોરાવર થાવો. ॥
 ૪૩ ॥ ભીમે જાણ્યું કે ભાગ્ય ભળીયું, ખાધાની થઈ પેર; જરાસન
 કહે એકલા તમે, મહીનો રહો મુજ ઘેર. ॥ ૪૪ ॥ તમારા ભાઈને
 ઘેર રાખુ પણ, સાથે દેવકી તન; માટે બાગમાં મુકામ આપુ, નહી
 મારે ભોવન. ॥ ૪૫ ॥ ભીમે કહ્યું કબુલ મ્હારે, બોલ્યો જરાસન
 સાર; સાચુ કેહેજો સરમાશો નહીં, કેટલો તમારે આર. ॥ ૪૬ ॥ ભીમ
 કહે હું નહીં સરમાવું, મશ્કરી કરશો માં કોઈએ, ખોરાકીનો લાડ
 એક વેળા, ટંકે સોમણ જોઈએ. ॥ ૪૭ ॥ બે વેળાએ બસે મણ ખા-
 વું, પીવું પચીસ મણ દુધ; પછી જરાસન જોજો અપાટો, કરૂં તું સા-
 થે યુદ્ધ. ॥ ૪૮ ॥ જરાસન કહે ખાવો ખોરાકી, હીમ્મત મનમાં ધરો;
 સો મલ તમને સોંપો મુકુ, તેનાથી કસરત કરો. ॥ ૪૯ ॥ એકજ માસ
 માં ત્યાર થાશે, તે પછી યુધ કરીયે; કોણ જીતે છે કોણ હારે છે, કાં
 મારીયે કાં મરીયે. ॥ ૫૦ ॥ એમ કહીને ભીમને રાખ્યો, નરને કહ્યું
 ડિબા થાવો; ઓરે છડીદાર આપણા બાગમાં, આમને તેડી જવો. ॥

૫૧ ॥ સૌ શેવક શેવામાં રહેજે, શેવા કરજે શુધ્ધ; જે જોઈએ તે
લાવી દેજે, જળ માગતામાં દુધ. ॥ ૫૨ ॥ એ રીતે વીવેક બતાવિ,
બેઠને ક્રીધા વીદાય; મેહેલમાંથી નીકળી નર બોલ્યો, ઓરે જલવરા-
ય. ॥ ૫૩ ॥ ભીમશેન તો ભોળવાઇને બેઠો, થાશે કાળો ઢહેર; જરા-
સન કાંઈ કપટ કરિ, ખોરાકમાં દે ઝેર. ॥ ૫૪ ॥ કૃષ્ણ કહે અરજુ-
નજી સુણો, રવી પરચીમમાં ફરે; પણ જરાસન કોઈ કાળે, કપટ એ-
ણું ન કરે. ॥ ૫૫ ॥ એતો મ્હારો શત્રુ છે પણ, હું એની સાખ ધાલું;
તવ અરજુનને વિશ્વાસ આવ્યો, હવે બોલું તે ઠાલું. ॥ ૫૬ ॥ એમ
ધારિને બેઠો જણુ આલ્યા, જે બાગમાં ઉતરિયા; સૌ શેવક સેવામાં
રહ્યા, શીધાં સામાન ભરીયા. ॥ ૫૭ ॥ અરજુન જૈને રથ લે આવ્યા,
લાવ્યા ચાર તોખાર, બાગમાં રહ્યા છે સુખ રૂપે, અરજુનને મોરાર.
॥ ૫૮ ॥ ભીમને માટે જરાસને, સોઈ કરાવી સાર; ચાર ચાર દનની ક
રાવી મુકે, ખોરાકી તઈઆર. ॥ ૫૯ ॥ અખાડો એક એને સોંપ્યો,
સૌ મલ્લ કસરત કરવા; કસરત કરિને દુધ પીયે; શરિરે શક્તી ભ-
રવા. ॥ ૬૦ ॥ ખાય ખોરાકી ન રહે બાકી, કૌવત કાયામાં આવે;
પંદર દિવસ ભોજન ક્રીધું, યુધ્ધની ઉલટ લાવે. ॥ ૬૧ ॥ વળણુ. ॥
યુધ્ધનિ ઉલટ ઉરમાં થઈ, ગયો જરાસન પાસ; મોઢા મોઢ યુધ્ધ માગી
યું, કહે છે વલ્લભ બ્યાસ. ॥

કડવું ૧૫ રાગ ભેરવીની છાયાનો દોહરો.

વૈશમપાયે એણીપેરે બોલ્યા, સુણ જનમેજે રાય; વિસ્તારી તુ-
જને સંભળાવું, સભા પરવ મહિમાય. ॥ ૧ ॥ ભીમ કહે કે યુધ્ધ આ-
પો, ઓરે જરાસન; હવે બહુ બળ મુજમાં આવ્યું, લડવાનું છે મન.
॥ ૨ ॥ બોલ્યો જરાસન શાન્તી રાખો, પંદર દીવસ ખાવો; હજી આઠ
આની છે નજરમાં, સોળ આની તમે થાવો. ॥ ૩ ॥ એમ કહી સ-
મજવીને રાખ્યો, બીજ થયા દશ દન; ભીમે જઈને યુધ્ધ માગ્યું,
હા કહ્યું જરાસને. ॥ ૪ ॥ કાલે આપણુ યુધ્ધ કરીશું, ભીમને ભ-
રસો આવ્યો; નગ્નની ખારણે જરાસને, અખાડો એક કરાવ્યો. ॥ ૫ ॥
આળીને ઝીણી રેત નંખાવી, રખે મેમાનને વાગે; ડંડેશ પીટાવ્યો
ગામ માંહી, સહુનો સંદેહ ભાગે. ॥ ૬ ॥ ઢબરાવ્યું કાલે આવજો-
વા, દરવાજની ખહાર, ભીમને જરાસંધ લડે છે, સુરાના સરદાર.

૥ ૭ ૥ ભોંયરા વીશે કેદિ લોકે, જાણ્યા સમાચાર; અમારે પુન્યે જરાસ
 ન મરજે, એરે જુગદાધાર. ૥ ૮ ૥ સહીદેવ સુત છે જરાસનનો,
 ભકત પ્રભુનો આપ; તેણે કહ્યું પુન્ય મારું આવજે, મરજે મારો
 બાપ. ૥ ૯ ૥ વીશ શહસ્ત્ર ને કેદ કર્યા છે, તે દુખે એમ ધારે; સરવ
 લોકે વીચાર ઝીઘો, જોવા જાણું સવારે. ૥ ૧૦ ૥ એમ કરતાં રાત્રી
 વીતિ, એવે બહાણું બહાય; ભીમ ભાઈને મળવા ગયો, પોતે બાગ-
 નિ માંય. ૥ ૧૧ ૥ અરજુનને ને હરજીને મળીયો, કહ્યું સુણો મહા-
 રાજ; યુધ્ધ અમે કરવાના છેયે, જોવા આવજો આજ. ૥ ૧૨ ૥ ગામની
 બારણે છે અખાડો, એમ કહિ સ્થળ ગયો; જરાસન એની વાટ જુ-
 એ છે, તેને ભેગો થયો. ૥ ૧૩ ૥ એવામાં લોક નય દેરું, જોવા ગયું
 અપાર; કોઈ ટેકરે ને કોઈ ઝાડે, જોવા ચઢ્યું તે વાર. ૥ ૧૪ ૥ કે
 જન બેઠા કે જન ઉભા, સહીદેવ કુંવર જોહ; અશ્વે બેશી આવીને
 ઉભો, યુધ્ધજ જોવા તેહ. ૥ ૧૫ ૥ રથ જોડીને નર નારાયણ, જવા
 કર્યા મનસુબા; અખાડા પાસે પીપળા નીચે, રથ સહિત એ ઉભા.
 ૥ ૧૬ ૥ એવામાં તો નય મધ્યે, થયો જરાસન સ્વચ્છ; જંગાથી તે
 કટી સુધી. લીડાવી દીધો કચ્છ. ૥ ૧૭ ૥ એટલે ભીમે પણ કછ ભી-
 ડ્યો, કટી કશીને બાંધે; ગદા દસ હજાર મણની, લીધી પ્રહોદર બાંધે.
 ૥ ૧૮ ૥ જરાસને સવા સો મણની, લીધી ગદા તે વાર; બેઠ જણા
 આંગળીયે વળગી, તરત નીકળ્યા બહાર. ૥ ૧૯ ૥ રાતા તાતા છે મ-
 દ માતા, દેખાતા પેહેલવાન; ડોલતા ડોખતા જાય જોડે, દીસે હસ્તી
 સમાન. ૥ ૨૦ ૥ અખાડે આવ્યા ઉલટ લાવ્યા, અતિ ઉમંગે ભરી-
 યા; ગદાઓ ઝીનારે મુકી, બેઠ મહી ઉતરીયા. ૥ ૨૧ ૥ છાના માના
 લોક વાતો કરતા, બે બળીયા યુધ્ધ કરશે; તેમાંથી કીયો જીવશે ને,
 કીયો યોધ્યો મરશે. ૥ ૨૨ ૥ કેંક કહે જરાસન જખરો, કેંક કહે કે
 ભીમ; કેંક કહે કે ધારણા મીથ્યા, ઈશ્વરનો સત્ય નીમ. ૥ ૨૩ ૥ કેંક
 કહે જરાસન મધ્ધર, ભીમશેન જાણે મચ્છ; કેંક કહે જરાસન પાડો,
 ભીમશેન જાણે વચ્છ. ૥ ૨૪ ૥ કેંક કહે ભીમશીંગ સરીખો, જરાસન
 શીઆળ; સીંધુ સરીખો ભીમ દિસે છે, તળાવ બેનો બાળ. ૥ ૨૫ ૥
 જે જેને જેવી ફાવે તેવી, વાત કરે છે લોક; અરજુન ટગટગ જોઈ ર-
 હ્યો છે, જુએ પુણ્ય શ્લોક. ૥ ૨૬ ૥ એવામાં જરાસન બોલ્યો, સાં-
 ભણો કુન્તી તન; કેવી રીતનું યુધ્ધ કરવું, કેવું તમારું મન. ૥ ૨૭ ૥
 ફાહો તો ધનુશ બાણ લેયે, કરીયે તે સંગ્રામ; ભીમ કહે યુધ્ધ બાણ

તણું તે, બૈરોયોનું કામ. ॥ ૨૮ ॥ પોતાને એ યુધ આવડે નહી, તે-
થી બોલ્યો એમ; જરાસન કહે ગદા લેયે, કહોતો કુસ્તાઇનો પ્રેમ.
॥ ૨૯ ॥ ભીમ કહે બધુએ જવાદો, ઉઠો ઊલટ ધરીયે; સામા થઇને
પેહેલ વેહેલી, આવો કુસ્તાઇ કરીયે. ॥ ૩૦ ॥ એમ કહીને બે જણ
ઊઠ્યા, શોભીતા નર સુખા, ઊત્તર દક્ષીણ સામા સામી, ખંભ ઠોકી
ને ઊભા. ॥ ૩૧ ॥ વળણ. ॥ ઊભા બેઠો ખંભ ઠોકીને, સાંભળને તું
રાય; વ્યાસ વહ્નલ મુખ ઓચરે, યુદ્ધ તણો મહીમાય. ॥

કડવું ૧૬ રાગ ઓપાઇનો.

બોલ્યા વૈશમપાયે વચન, સુણુ પરીક્ષત કેરા તન; બેઠો બળીયા
અખાડામાં ઉભા, કર્યા મલ કુસ્તિ મન સુખા. ॥ ૧ ॥ બેઠીને યુધ ક-
રવું આરંભ, સામા સામી ઠોકે છે ખંભ; કેવા શોભે બે જણના જો-
ડા, જણે ગડ લંકાના તોડા. ॥ ૨ ॥ બેઠો બળીયા મુરના સાથી, જણે
ઇંદ્રના ધરના હાથી; જેવા વગડાના કેશરી વાઘ, જણે પાતાળના
કાળા નાગ. ॥ ૩ ॥ રાતા તાતા છે મદના ભરેલા, જણે આખલા ચો-
માસું ચરેલા; થઈ ગયાં છે રાતાં લોચન, કોધી છે ભીમને જરાસન.
॥ ૪ ॥ એક એક પર ખુન્નસ કરતા, દાવ જોઇ જોઇ ડગલાં ભરતા;
પછી મેઘ ગરજનાએ ગાજ્યા, દોટ મુકી લથા બથ ખહાજ્યા. ॥ ૫ ॥
આંટી ધુંટીથી ખેલતા દાવ. બેઠીને જીતવા પર ભાવ; નાંખે કારમી
ચીસે ચીસ, લડાવે ખભા શીશે શીશ. ॥ ૬ ॥ મારે ગડદાને હાડકાં
ભાગે, ખરોખર શત્રુ થઈ ભાગે; બેઠીને પરશેવા ઊતરે દીલે, ભીમ ગ
ડદા વજ્જર પાસે ઝીલે. ॥ ૭ ॥ ભીમ મારે તેમાં નહી ભુલ, જ-
રાસનને મન અડયું પુલ; લડતાં ચેતિ ગયો જરાસન, અડધો વ છે
કુન્તીનો તન. ॥ ૮ ॥ તેથી દગલ બાજી દાવ ધારે, ભીમને જમણે અં
ગ મારે; લડતાં ભીમે ઝાલ્યો ચર્ણુ, તેવો જરાસને ઢાળ્યો ધર્ણુ. ॥ ૯ ॥
ભીમ પડ્યો ચતાપાટ હેઠો; તેની રૂઢિયે જરાસન બેઠો; ઉપર બેશી
અતી કોધ ધારે, મ્હોમાં રેણુ ભરીને મારે. ॥ ૧૦ ॥ જોરે ભીમશેન ખ
વરાવ્યા લાડુ, તારી ખાધેલી ખોરાક કાડુ; એમ કહી ગળે દીધો નક્ષ,
ભીમનાં ઉંચાં ચઢીયાં ચક્ષ. ॥ ૧૧ ॥ એની ખેંચાઈ નસોને નાડી, મુ
તો ચતાપાટ મોઢું ફાડી; તવ પ્રભુએ જાણ્યું. શું કરવું, ભીમ મરેતો
પડશ મરવું. ॥ ૧૨ ॥

રાગ ઝડપનો દોહરો.

પ્રભુએ મનમાં વિચચાર્યું, વેણુ શેઠવનું નડશે; રખે ને જો ભીમ
મરેતો, મહારે મરવું પડશે. ॥ ૧ ॥ એવું જાણી પુરૂશ પુરાણી, પ્રભુ
કેમ જાય ચુકી; ભગવાને ભીમશેનને અંગે, બળનિ કળા મુકી. ॥૧૪॥
તવ ભીમશેનને સામ્રથ આવ્યું, મારો મારો મુખ ભાંખ્યો; પગની
આંટી દેઈ જરાસનને, ગગને ઊછાળી નાંખ્યો. ॥ ૧૫॥ ઉછાળીને ભી
મ ઉઠ્યો, જાણ્યો જરાસન માઠો; ગદા ત્યાંની ત્યાં રેવા દઈને, જીવ લે
ઈને નાઠો. ॥ ૧૬ ॥ તવ પ્રભુએ એમ વિચાર્યું, ભીમની ભાગી હામ;
સમજવીને પાછો લોવું, રથથી ઉતર્યા શામ. ॥ ૧૭ ॥ ભીમની પુઠે
ભગવાન નાઠા, દોડતા વઘા વાણ; એ ભીમ ઉભા રહો નહીતો, ધ-
રમરાયનિ આણ. ॥ ૧૮ ॥ સ્વાશ ભર્યો ભીમ ઉભો રહ્યો, શું કોહો-
છો મહારાજ; પ્રભુ કહે બધું કામ કરેલું, વ્યર્થ કરોછો આજ. ॥૧૯॥
જગતમાં હાર્યો કેહેવાશે, થાશે જરાસન મજ. ॥ ૨૦ ॥ તમ વડે તાત
સ્વર્ગ પામે, તમો વડે છે યજ્ઞ. ॥ ૨૦ ॥ ભીમ કહે યજ્ઞ નથી કરવો,
જુઓ જરા મુજ સામુ; પીતાજીને સ્વર્ગ મોકલતા, પેહેલો હું સ્વર્ગ
જ પામું. ॥ ૨૧ ॥ શરીરનાં હાડે હાડ મહારાં, થઈ ગયાં ચકચુર; માટે
માહારે વઢવું નથી, હાર્યો હું ભરપુર. ॥ ૨૨ ॥ પ્રભુ કહે આમ શું
બોલોછો, નામને લાન્છન હોય; તમ વીના જરાસનને તો, જીતનારૂં
નથી કોય. ॥ ૨૩ ॥ એમ કહીને હાથ ફેરવિયો, અંગ ઉપર તે વાર;
એ દુખાવો નીવારણ થયો, પીડા રહી ને લગાર. ॥ ૨૪ ॥ તવ
ભીમે કહ્યું એ માહારાજ; દુખ મટી ગયું કેમ; પ્રભુ કહે દુખ તમને
ન દાખે, મીથ્યા ધરોછો બહેમ. ॥ ૨૫ ॥ ભીમ કહે કોહોતો જાણું વ-
ઢવા, બોલ્યા સુંદીર શામ; એરે વ્રકોદર ગયા વીના, કેમ થશે બધું
કામ. ॥ ૨૬ ॥ એમ કહીને એને ચડાવ્યો, તેડી લાવ્યા ધનશામ; ઉ
છળેલો અખાડામાં પડ્યો છે, જરાસન તે ઠામ. ॥ ૨૭ ॥ ત્યાં બન્ને
જણ ચાલી આવ્યા, રથ બેઠા મોરારી; અખાડામાં ભીમશેન આ-
વ્યો, બળવંતો ખુખારી. ॥ ૨૮ ॥ જરાસન તવ એવું બોલ્યો, ના-
શી ગયો શું કામ; ક્ષત્રાણીનું દુધ લજવ્યું, લજવ્યું પાપનું નામ.
॥ ૨૯ ॥ ભીમ કહે કે વણ વીચાર્યું, શું લાગ્યો ઓચરવા; નહોતા-
નાઠને ગયાતા, લેધુ શંકા કરવા. ॥ ૩૦ ॥ તવ જરાસન એમ બો-
લ્યો, થઈ જાતું તૈઆર; ભીમ કહે મલકુસ્તાઈ તુને, આવડે નહી લ-
ગાર. ॥ ૩૧ ॥ માટે કુસ્તાઈ નથી કરવી, પુરણ દાખીયે અદા; તું

લે તારી હું લઉં મ્હારી, લડાવીયે બેઉ ગદા. ॥ ૩૨ ॥ વળણુ ॥ ગદા
યુધ આરંભીયે, જુએ સઘળો સાથ; વલ્લભ વદે જરાસને, ગદા
લીધી તવ હાથ. ॥ ૩૩ ॥

કડવું ૧૭ રાગ ખીલાવરી દોહરો.

વૈશમ પાયે એણી પેરે બોલ્યા, સુણુ જનમેજે રાય; વિસ્તારી
તુજને સંભળાવું, સભા પરવ મહિમાય. ॥ ૧ ॥ જરાસને ગદા લી-
ધી, સવા સો મણુ ભાર; વરકોદરે લીધી પોતાની, બોજ મણુ દસ
હજાર. ॥ ૨ ॥ પણુ ભીમ પાસે મંત્ર નથા, એટલી ભુલ છે સાર; જે
મંત્ર હોય તો સ્વર્ગ અત્યુ, સૌ કરે એકાકાર. ॥ ૩ ॥ પણુ પ્રભુએ રા-
ખી છે ખાંમી, જણિ જેઠને તેહ; જરાસન કને મંત્ર ગદાનો, તેથી બ
ખવંત એહ. ॥ ૪ ॥ મંત્ર ભણી મણુનીં મારે તો, સૌ મણુનો બોજ
વાગે; તેણે લીધી સવાસો મણુનીં, વજૂ વસ્તુ પણુ ભાગે. ॥ ૫ ॥ એ
રીતે બેઉજણુ બળીયા, કોપ્યા અપરમપાર; દોટ મુકીને ચોટ કરીને,
દેવા માંડ્યો માર. ॥ ૬ ॥ મંત્ર ભણિને મારે જરાસન, વરકોદર બહુ
ત્રાસે; શરીર બચાવવાને ગદા, ઝીલે વજ્જર પાસે. ॥ ૭ ॥ ભીમ ઉ-
પાડીને ગદા મારે; જરાસનને ટીલે; પણુ કળ વાળો ગદા ઉપર, આ-
વતિ ગદા ઝીલે. ॥ ૮ ॥ ડાહ્ય પાસુ વજ્જરનું છે, વરકોદરનું જેહ;
જરાસન સમજી ગયો છે, મારે મુકીદે તેહ. ॥ ૯ ॥ ભીમને જમણે
લમણે મારે, દાણુ દેવત દાખે; ડાહ્ય પાસુ ને પગનો નળો, ગદાથી
ભાગી નાંખે. ॥ ૧૦ ॥ ત્રાહ્ય ત્રાહ્ય ત્યાં ભીમ કરે છે, ભાગી ગયું શરી-
ર; જમણુ લમણુ પુટી ગયું, ઘણું વહયું રૂધીર. ॥ ૧૧ ॥ વસ્ત્ર ને વાઘા
રૂધીર વરણા, થયા છે રાતા ચોળ; ભીમે જણ્યું મરણુ આવ્યું, વ-
ળી જવાનો રોળ. ॥ ૧૨ ॥ એવામાં તો જરાસને, રીસ ઘણેરી ધારી;
ભીમના જમણા પોંચા ઉપર, ગદા બળમાં મારી. ॥ ૧૩ ॥ એટલે
આંગળાં ચે ગયાં પોહોળાં, માર પડ્યો મ્હા માઠો; કર તરછોડતો
સુત સતીનો, જીવ લેઠને નાઠો. ॥ ૧૪ ॥ તવ પ્રભુ રથથી ઉતરીયા,
કરતા દોડા દોડ; ભીમની પુંઠે પોકાર કરતા, દોડયા શ્રી રણુછોડ.
॥ ૧૫ ॥ ભીમ ઉભારો ભીમ ઉભારો, સાંભળો મ્હારી-વાણુ; સાંભળ્યા
વીના જે બોલો; કુન્તા માની આણુ. ॥ ૧૬ ॥ ભીમ કહે હું નહી
રહુ ઉભો, સોગનની દાજ ધારું, શું મને મરાવી નાંખવો છે, આવો

તમનેજ મારૂ. ॥ ૧૭ ॥ એમ કહી પ્રકોદર ઊભો, આઘા આવો આ-
પ; કૃષ્ણ કહે મને કાંઈ કરો તો, બ્રહ્મ હત્યાનું પાપ. ॥ ૧૮ ॥ એમ
કહીને પાસે આવ્યા, પોતે શામ શરીર; ભીમને એંગે ભુજ ફેરવી-
યો, ઉઠી ગયું રાધર. ॥ ૧૯ ॥ હાડ ન દુખે ધાવ ન દીસે, મટી ગયું
સહુ દુખ; હતું તેણું શરીર થયું, હશે બોલ્યો ભીમ મુખ. ॥ ૨૦ ॥
ઓ માહારાજ બહુ વાગ્યું, નાંખ્યોતો મને કુટી, તમારો હાથ ફર્ય
દુખ ગયું, છે કાંક જડી બુટી. ॥ ૨૧ ॥ કૃષ્ણ કહે ક્યાં છે જડી બુટી,
તમોને કાંઈ ન વાગે; શરીર તમારૂં એવું છે કે, વાગે પણ નવ લાગે
॥ ૨૨ ॥ ભીમ કહે એવું પણ ખરૂં, ઓરે સુંદીર શામ; પ્રભુ કહે ત-
મે ચાલો પાછા, અધુરૂં રહે છે કામ. ॥ ૨૩ ॥ ભીમે કહ્યું કે ક્ષમા રા-
ખો, હવે ન હાડ ભગાવું; ઉપર રહીને મરાવી નાંખો, પણ ફરી કેમ
આવું. ॥ ૨૪ ॥ કૃષ્ણ કહે આ શું બોલોછો, શું મ્હારે તમ સંગ બેર;
આરંભેલો યજ્ઞ અધુરો, રેહેશે આપણે ઘેર ॥ ૨૫ ॥ આટલી આ ફેરો
લડવા ચાલો, કુસ્તાઈમાં જીવ પ્રાણે; તે કરતાં લડતાં હારોતો, મ્હારા
સામું જોજો. ॥ ૨૬ ॥ એટલે સાન બતાવીશ તમને, ઓ વાયુના તન;
ભીમ કહે ત્યારે હૈથીજ કહી દો, ઓરે જુગજીવન. ॥ ૨૭ ॥ પ્રભુ કહે
શી રીતે કહીદો, જે વેળા જે દાવ આવે; તેવો તમને દૈશ બતાવિ,
ઇશ્વર છેવટ લાવે. ॥ ૨૮ ॥ ભીમ કહે વારૂ મ્હારાજ, ત્રિડાવવે લડીશ;
સામું જોયે સાન નહિ કરોતો, તમને જહાંજી પડીશ. ॥ ૨૯ ॥ કૃષ્ણ પ્ર-
ભુ કહે કબુલ મ્હારે, ચાલો કુન્તી તન; એમ કહીને તેડી લાવ્યા,
પોતે જુગજીવન. ॥ ૩૦ ॥ આપે જઈને રથમાં બેઠા, જરાસન ક્રોધ બ-
રીયો, એવામાં વાયુ સુત આવ્યો, અખાડે ઊતરીયો. ॥ ૩૧ ॥ જણ્યું
જરાસને મન વીશે, કાળીયો લાવ્યો તેડી; એક વાર પ્રકોદરને મારી,
કૃષ્ણને નાખુ ફેડી. ॥ ૩૩ ॥ પછી ગરજના કરીને બોલ્યો, ધિક્કાર કુ-
ન્તિ તન; ખીજ વારનો નાશી ગયો, એ મ્હોટું લાન્છન. ॥ ૩૩ ॥ ભી-
મ કહે હું નહોતો નાઠો, જૈ આવ્યો દોટ કાહાડી; વનમાં જડી બુટી
સુંગી આવ્યો, જો દુઃખ નાંખ્યું મટાડી. ॥ ૩૪ ॥ તવ જરાસનને સત્ય
ભાસ્યું, આ વેળા જવા ન દેવું; જવા દેવું તો જડી સુંગી આવે,
માટે હાંધ જીવ લેવું. ॥ ૩૫ ॥ ભીમ કહે જીવ જવાનો તારો, નીશ્યે
જાણજે મનને; જે કેહેવું હોય તે તું કહિ લે, ઓ ઊભો તુજ તનને.
॥ ૩૬ ॥ આવ્યો તારો છેવટ છેડો, મરવાનો એક પળમાં; ગદા આ-
પણિ આધી મુઠી, કુસ્તાઈ કરીયે બળમાં. ॥ ૩૭ ॥ એટલે મુઠી દીધી

ગદાયો, સાંભળને તું રાય; કુસ્તાઈ કરવા તતખર થયા, તેનો કહુ મ-
હી માય. ॥ ૩૮ ॥ વળણ. ॥ મહીમા કહુ એ યુદ્ધનો, સુણને સ્નાતા
જન; વ્યાસ વદ્ધભ વાણી વદે, કોપ્યા જુગજીવન. ॥ ૩૯ ॥

કડવું ૧૮ રાગ સાખીની ચાલ.

વૈશમપાયે એણી પેરે બોલ્યા, સુણ જનમેજે રાય; વિસ્તારી તુ-
જને સંભળાવું, સભા પરવ મહીમાય. ॥ ૧ ॥ બેઉ જણાએ ગદાયો
મુકી, ઉભા કુસ્તાઈ કરવા; ભોંયરા વીશે બંધીજનો, લોગ્યા હરી ક્યા-
ન ધરવા. ॥ ૨ ॥ એરે પ્રભુ ભીમને બળ દેજે, દયા અમારી ધરજે;
સર્વ તણુ પુન્ય આવજે આડે, દુષ્ટ જરાસન મરજે. ॥ ૩ ॥ સહીદેવ
મનમાં સમરણ કરતો, મરજે મારો તાત; ખીચારા બંધનથી છુટે,
ક્ષત્રી અમારી જાત. ॥ ૪ ॥ એવામાં ભીમને જરાસન, મેઘનાદે ગડમ-
ડીયા; સામા સામી દોટ મુકી, લથબથ ખહાજી પડીયા. ॥ ૫ ॥ ખંભે
ખંભ લડાવે ચડાવે, એક એકને શીશ; દીચણુ મારે દયા ન ધારે, નાં
ખે કારમી ચીસ. ॥ ૬ ॥ મ્હોતની ધાંટી ભીડાવે આંટી, ઊંચા ને ની-
ચા થાય; પગ પાહાંનીથી પૃથ્વી વીશે, ખાડા પડી જાય. ॥ ૭ ॥
નીચે પડે ઉપર ચડે, ગડબડતા બેઉ જાય; ખહાજે ગાજે જરા ન
લાજે, વછુટી ઉભા થાય. ॥ ૮ ॥ એક એકના કાન ઝાલે,
આંટી દેઘ ગ્રહે કેશ; હાથ હાથ જીભ્યા ખહાર નીકળે, દાખવે ઘણો
દવેશ. ॥ ૯ ॥ જરાસને પ્રકોદરને, ઘણોક દીધો માર; થયું તેટલું
જેરજ કીધું, પછી કર્યો વિચાર. ॥ ૧૦ ॥ પ્રભુએ મુને કહયું છે છતાં,
શા સારુ દુખ પામુ; એવું જણી ભીમે જોયું, સામળીયાના સામુ. ॥
૧૧ ॥ તવ પ્રભુએ એમ વિચાર્યું, ગાંડીયો મુને નડશે, જો એને સાન
નહી કરું તો, મુજને વળગી પડશે. ॥ ૧૨ ॥ એવું જણી પુરૂષપુરાણી,
કારજ કેવું કીધું; ઊંચે હાથે પીંપળાનું, એકજ પાંતર લીધું. ॥ ૧૩ ॥
ભીમશેનને તો સાન કરીને, બે ભુજમાં ગ્રહી રાખ્યું, પીંપળા કર
પાંતર તે, ઉભુ ચીરી નાંખ્યું. ॥ ૧૪ ॥ એટલે ભીમશેન ચેતી ગયો,
તરત બેડો ધરણ; બળ કરીને જરાસનના; એણે ઝાલ્યા ચરણ. ॥ ૧૫ ॥
ઊભો થઇને ધરણ ઢાળ્યો. દારણ દૈવત દાખ્યો, જેવી રીતે વાંસડો
ચીરે, તેવો ચીરી નાંખ્યો. ॥ ૧૬ ॥ પુર્વ પરચીમ ચીતાળાં ફેંક્યાં,
હરખાયો છે મન સાથ; અતિ અહંકાર મનમાં આળ્યો, મુછે નાંખ્યો

હાથ. ॥ ૧૭ ॥ કૃષ્ણ સરીખા એનાથી નાઠા, આ કોઠથી નવ હારે;
આવા બળવંતા જોધ્યાને, મુજ વીના કોણ મારે. ॥ ૧૮ ॥ એવું બોલે
નહી મુજ તોલે. એમ કરે મનસુબો; ચીતાળીયાં ગડબડતાં આવી,
ભેગાં થઈ થયો ઊભો. ॥ ૧૯ ॥ જેવો હતો તેવો થયો આખો, શીવ
વરદાને સાર; રાતો તાતો થઈ પ્રકોદરને, દેવા માંડ્યો માર. ॥ ૨૦ ॥
જોધને ભીમશેન વીરમય પામ્યો, આ કવી વીધા ભણીયો, અરેરે મી
થ્યા પુલી થયો હું, ગર્વજ મારો હણીયો. ॥ ૨૧ ॥ બહુ માર પડીયો
જરાસન નડીયો, શરીર ધ્રુજ્યું માર મોયું; દીનતા દેખાડી અહંકાર
મુકી, પ્રભુના સામુ જોયું. ॥ ૨૨ ॥ ગોવીંદે જાણ્યું ગર્વ ઉતરીયો, તે
પછી શું કામ કીધું; બીજી વેળા પીંપળા કેરૂં, પત્ર પ્રભુએ લીધું. ॥
૨૩ ॥ હાથમાં રાખ્યું ચીરી નાંખ્યું; પોતે ॥ ભગવાન; આશપાસ
ચીતાળાયાં મુકાને, બીજી બતાવી સાન. ॥ ૨૪ ॥ ચીતાળીયા વચ મુ
કી મુકી, સાન કરી નંદલાલ-સમજાવ્યો કે શીવલીંગ જોધએ, વગા-
ડ્યા ગોપાળે ગાલ. ॥ ૨૫ ॥ તે દેખીને ભીમશેન સમજ્યો, ધારણ પ-
કડી ધીરી; ધરણ બેશી ચરણ ઝાલી, ફરીથી નાખ્યો ચીરી. ॥ ૨૬ ॥
ઉત્તર દક્ષીણ નાંખ્યાં ચીતાળાં, બળવંતે તતખેવ; વચમાં ધુળની ઢગ-
લી કીધી, બનાવ્યા મહાદેવ. ॥ ૨૭ ॥ જળા ધારીનો આકાર કીધો, મે
ળવીયો ઠીક તાલે; હર હર શંભુ જે જે ભોળા, કહિને વગાડે ગાલ.
॥ ૨૮ ॥ એવે ચીતાળાં આવ્યાં ગડબડતાં, જ્યાં વચમાં શીવ બાણ;
ત્યાંથી રોકાઈ થઈ પડ્યાં પોહોળા, નીકળી ગયો પ્રાણ. ॥ ૨૯ ॥ એટલે
જય જય કાર વરત્યો, ખુશી થયા જગદિશ; સહીદેવે આવી ત્રૈલો
જણાને, તરત નમાવ્યું શીશ. ॥ ૩૦ ॥ ભલુ કર્યું મમ પીતા માર્યો; દુ
ષ્ટ હતો દુરમતી; આ ધર ગામને દામ તમારા; મહારે જોધતું નથી,
॥ ૩૧ ॥ ભીમ કહે સઘળું પછી કેહેજો, કાહાડો કેદી લોક ખહાર; એ
ટલે ભોંયરામાંથી કાહાડ્યા, તોડી બેડી તે વાર. ॥ ૩૨ ॥ વીસ શહ-
સ ક્ષત્રી નંદન, પ્રભુને પડીયા પાય; ભીમે જાણ્યું મેહેનત મેં કીધી,
જસ કૃષ્ણ લેઈ જય ॥ ૩૩ ॥ એમ જાણી ડાપ કરીને બોલ્યો, પાછા
પુરો માંય; મુને કોઈ કેમ ન નમ્યા, તવ બોલ્યા જદુરાય. ॥ ૩૪ ॥
જવો જઈ સહુ ભીમને નમો, તવ સહુ લાગ્યા પાય; ભીમ કહે પુઠ-
ળથી નમ્યા, અણુ ઘટતું એ થાય. ॥ ૩૫ ॥ પ્રભુ કહે તમે અવળું બો-
લો, તે મુજને નેવ ગમે; પ્રથમ છડીદારને નમી, પછી રાયને નમે.
॥ ૩૬ ॥ તે રીતિ પરમાણે નમીયા; તેમાં શું ગયા લાજ; એવું વચ-

ન સાંભળીને, થયો પ્રકોદર રાજ. ॥ ૩૭ ॥ છુટેલા સહુ રાજ બો-
 લ્યા, અમ પર કીધી મેહેર; યજ્ઞમાં મેહેનત કરવા હાંથી, આવીયે ત-
 મારે ઘેર. ॥ ૩૮ ॥ ભીમ કહે કે નારે બાપુ, ઘેર તમારે પળો; પોતાના
 કુટુંબ પરીવાર, બાળ બચ્ચાંને મળો. ॥ ૩૯ ॥ અમારા પત્રો આવે
 ત્યારે, આવળે અમારે ઘેર; એમ કહીને વીદાય કીધા, સૌ ગયા આ-
 નંદ ભેર. ॥ ૪૦ ॥ સહીદેવે કહ્યું પ્રકોદરને, મીલકત સરવ તમારી;
 ભીમે સામો દસ્તાવેજ લખીયો, નહી ખંડણી અમારી ॥ ૪૧ ॥ સ્વ-
 તંત્ર પણે રાજ્ય તારું, કરજે સહીદેવ તન; પત્ર અમારો આવે ત્યારે,
 આવળે અમ ભોવન. ॥ ૪૨ ॥ એમ કહીને અરજીન પ્રભુ, ભીમ થ-
 યા વિદાય; આવ્યા ઇંદ્રપસ્ત વીરો, માને પડ્યો ભીમ પાય. ॥ ૪૩ ॥
 કૃન્તાજી કહે સાખાશ બેટા, તુને જોઈ થઈ મજ; પ્રૌઢ પ્રાક્રમ તેતો કી-
 ધું, હવે થવાનો યજ્ઞ. ॥ ૪૩ ॥ ધર્મને કહ્યું જવો બેટા, તમે હસ્તીના
 પુર; તેડી લાવો ભીસ્મ પીતાને, બીજા ભક્ત વીદુર. ॥ ૪૪ ॥ દ્રોણે કૃપા
 ચારને તેડી આવો, એરે માહારા તન; ગમે તેમ કરી તેડી લાવો, રાજ
 દુરીયોધન. ॥ ૪૫ ॥ ધર્મને અરજીન બેઉ જણ આલ્યા, ગયા હસ્તાના
 પુર; રાજ્ય સભામાં આવીયા ત્યાં, બેઠા ભીસ્મ વીદુર. ॥ ૪૬ ॥ ત્યાં
 આવી કહ્યું સત્ય પુરૂષોત્તમ, યજ્ઞની કરી છે પેર; સર્વ પ્રાણીને તેડાવ્યા
 છે, પધારો આપણે ઘેર. ॥ ૪૭ ॥ એમ કહી કહ્યું દુરીયોધનને, પધા-
 રી દો જસ અમને; આપણે ત્યાં આવી યજ્ઞ કરાવો, તે સહુ શોભા
 તમને. ॥ ૪૮ ॥ આપણ કોઈ નથી છુટવાના, એ દુરીયોધનરાય; કદી
 કાળે ડાંગે મારું, જળ જીવુ નહી થાય. ॥ ૪૯ ॥ દુરીયોધને છાનું માનું,
 મામાને કહ્યું એમ; એ મામા આ તેડવા આવ્યા, કહો કરીશું
 કેમ. ॥ ૫૦ ॥ પાન્ડવોએ યજ્ઞ માંડ્યો, તે હું સમજ્યો ઘાટ; પોતે જસ
 લેધને આપણને, જાંખા પાડવા માટે. ॥ ૫૧ ॥ મામો કહે એક ખેલ
 બતાવું, તે ચુકતી ઉઠાવો; ત્યાં જધને કારભારી થઈને, પૈશો પુંજ
 છુટાવો. ॥ ૫૨ ॥ છુટાડો ખુટાડો ખેલ કરીને, પાકી ફળેતિ થાય; ફ-
 રીથી આવા યસ લેવાના, ખેલજ ભુલી જાય. ॥ ૫૩ ॥ છત્રપતી કહે
 સાખાશ મામા, બુદ્ધીની બલીહારી; નીચે કરીને ધર્મની પ્રત્યે, બો-
 લીયો દુરાચારી. ॥ ૫૪ ॥ આવશું અમે પધારો તમે, નહોતરું ચલાવ્યું
 માથે; ધર્મરાજ કહે આવળે સરવે, પુત્ર પરીવાર સાથે. ॥ ૫૫ ॥ દુરી-
 યોધન કહે વાશ વીરા, કહી કર્યા વિદાય; એટલે સાન કરી કહ્યું જ-
 વો, પોતે ભીસ્મ પાતાય. ॥ ૫૬ ॥ એટલે ધરમ અરજીન બેઉ, ગયા

પોતાને ઘેર; પછી દેશે દેશ પત્રો લખવો, કીધી પુરણ પેર. ॥ ૫૭ ॥
 સકળ દેશમાં પત્રો લખીયા, લખ્યો દ્વારીકા માંય; બળદેવને લખ્યું
 કુટુંબ લેઈ, બહેલા આવળે હાંય. ॥ ૫૮ ॥ સર્વ રૂશીના મહોયે લખી-
 યા, પધારી કરો પાવન; પછી યજ્ઞનો આરંભ કીધો, પાન્ડવને ભોવન
 ॥ ૫૯ ॥ ગણીત પ્રમાણે કુંડ બનાવ્યો, ભોમી કરીને પવિત્ર; બ્રાહ્મ-
 જ્ઞાના વરણ કીધા, ઓવીયા વિશ્વામીત્ર. ॥ ૬૦ ॥ વશીષ્ઠ ભારદ્વાજ
 આવ્યા, ગાંધીને ઐત્રી રૂશી; જે બાલીને સાન્ડીલ આવ્યા, સરવ થયા
 ખુશી. ॥ ૬૧ ॥ મારકંડને મેઘાવી આવ્યા, વચ્છસ રૂશી સંગ; નાશી
 કેતને એકલશ્રીંગી, મુર્છંગને માતંગ. ॥ ૬૨ ॥ કપીલ કદાર મરીચ્ય
 આવ્યા, બાપી રૂશી બળ ધાતા; બકદાહવને માંધ્યવી આવ્યા, શટ
 મૈત્રી વીરભાતા. ॥ ૬૩ ॥ બ્રહ્મરૂશીને ભાર્ગવ આવ્યા, માન્ધાતા પણ
 જોડે; ઈંદ્રપસ્તને બહુ શોભાવ્યું, પધારયા લોડે કોડે. ॥ ૬૪ ॥ વળણ.
 લોડે કોડે પધારીયા, રૂશી બ્રહ્મ કુંવાર; વલ્લભ વદે વરણવ કર્યે, કેમે
 ન આવે પાર. ॥

—(૦)—

કડવું ૧૯ રાગ ઓપાદનો.

બોલ્યા વૈશમ પાયે વચન, સુણ પરીક્ષત કેરા તન; આવ્યા રૂશી
 સહુ બ્રહ્મ વેતા, બધી પ્રજા દર્શણ લેતા. ॥ ૧ ॥ વરતી રહ્યો જ
 ય જયકાર, પછી આવ્યા ક્ષત્રી કુંવાર; આવ્યા યાદવ છપ્પન કોડ,
 પ્રભુની કામની સહ જોડ. ॥ ૨ ॥ વળી પુત્ર પ્રભુના આવ્યા, માન્ય
 દઈ સરવને બોલાવ્યા; આપ્યા પાન્ડવે રહેવા મુકામ, રાજ રૂશી
 જલદવના ઠામ. ॥ ૩ ॥ પછી આવ્યા કૈરવ લોક, તેને બોલાવ્યા પુન્ય
 શ્લોક; આવ્યું યજ્ઞ તણું ત્યાં કામ, વાગે વાજાંત ઠામો ઠામ. ॥ ૪ ॥
 કરે કારભાર શુંદીર શામ, વેંચી આપવા માંડ્યાં કામ; બેસો પાંચ
 ભાઈને ધ્રુપતી, આવો બીરાજો છત્ર પતિ. ॥ ૫ ॥ તવ બેઠા સહુ જન
 પાસ, એટલે બોલ્યા અવીનાશ; રાખી દુષ્ટની પદવી ઊંચી, સોંપી દુ
 રીયોધનને કુંચી. ॥ ૬ ॥ યજ્ઞ પુરણ થઈ રહે જ્યારે, તમે ઓરડો ઉ
 ઘેડજો ત્યારે; અમે સોમણ કટકા કરીયા, એક સો મણના મહી લ-
 રીયા. ॥ ૭ ॥ આવે વીમ લેવાને દાન, તેને આપજો રાખી સમાન;
 હાથ લોભીયા તેતો હુટ, હાથ રાખી દેજો નવ ખુટે. ॥ ૮ ॥ એવું ક-
 હીને કુંચી આપી, તવ હરખાને ગયો પાપી; મામા કુંચી કનકની

લાવ્યો, હવે જોને ફોજો લુટાવ્યો. ॥ ૯ ॥ એવે ધરમાં બોલ્યો બેમ,
 પ્રભુ આમ કર્યું તમે કેમ; તમે રાત્રુને કુંચી આપી, બધું લુટાવી રશે
 પાપી. ॥ ૧૦ ॥ પ્રભુ કહે તમારે શી બીક, મેંતો જે કર્યું છે તે ઠીક;
 પછી ધર્મથી લાગ્યા ઓચરવા, તમે બેસને યજ્ઞ કરવા. ॥ ૧૧ ॥ તમે
 ધ્રુપતી બેસને સંગ, મનમાંહી ધરીને ઉમંગ; એવી આગના દીધી શા
 મ, બેસો જોશી બતાવું કામ. ॥ ૧૨ ॥ રાખવી દાન દક્ષણ હાથ, રહે
 વું ધર્મરાજની સાથ, એ જે માગે તે તમારે દેવું, તેનો હીસાબ છે-
 વટ લેવું. ॥ ૧૩ ॥ પછી નિકુળને કહ્યું શામ, તમારે કરવું એ કામ;
 શીધાં સામાન શેવક આપે, દેવરાવવું ગણીત માપે. ॥ ૧૪ ॥ તેનો
 હિસાબ રાખને તમે, પછી પુછી લેઈશું અમે; પછી અરજીનને
 કહ્યું કામ, તમે રચો સભા એક કામ. ॥ ૧૫ ॥ શીખ્યા મેનામાં પા-
 સે જેહ, અજમાશ કરી દ્યો તેહ; વળી સહુને દેવો આઉકાર, ન-
 વ્ય આવે કેહેણી લગાર. ॥ ૧૬ ॥ યજ્ઞ પુરણ થૈ રહે જ્યારે, કામ
 કરવું શેદેવ તમારે; રચે અરજીનજી સભાય, તેમાં જળ થળના ખં-
 ડ થાય. ॥ ૧૭ ॥ હોય જળ ત્યાં સ્થળ દેખાય, તેથી વસ્ત્ર કોઈનાં
 લીજય; માટે બેસવું સભાને દ્વારે, સભા ભરાવા માંડે ત્યારે. ॥ ૧૮ ॥
 પેસે સભામાં જોજે રાય, તેને અંગુઠી દોકર માંય; તેતો બાંધેલી સો-
 પ્રણ તારે, સહુ પછાડતા મહિ પધારે. ॥ ૧૯ ॥ એવું સોંપીને બોલ્યા
 શામ, લીમ બેસો બતાવું કામ; બોલ્યો લીમ શું કહો ગીરધારી,
 તમે અમ ધરના કારભારિ. ॥ ૨૦ ॥ ત્યારે બોલ્યા શ્રી જીગધિસ, રે-
 હેવાદો ચઢતી હોય રીસ; લીમ કહે બતાવો શામ, કહ્યું કૃષ્ણે ત-
 મોને બે કામ. ॥ ૨૧ ॥ આખા નગ્ર તણી બીક હરવી, રાતે તમારે
 ચોક્કી કરવિ; બીજું કરી શકે નહી કોઈ, દાહાડે કરવી તમારે રસોઈ.
 ॥ ૨૨ ॥ લીમ બોલીયો તેણીવાર, ઠીક કાંમ દિધાં મોરાર; કર્યો રાતે
 પેરા ભરનારો, બતાવ્યો દીવશે ભડીઆરો. ॥ ૨૩ ॥ સારિ ઉપમાનું
 કામ દીધું, વાર તમે એ શું કામ લીધું; બોલ્યાં કુન્તાજી મુખ એમ,
 રડયા એમને કેહેવાય કેમ. ॥ ૨૪ ॥ લીમ કહે શું નવરા ફરશે,
 કરે કામ કોને પાડ કરશે; ગમે તેટલા એ છોગાળા, પણ આપણા
 નરના સાળા. ॥ ૨૫ ॥ બોલ્યા પ્રભુ વધારે શું કોહોછો, બતાવો કા-
 મ મુને શું દોછો; લીમ કહે માનીશું પાડ, તમે ઉપાડને એઠવાડ.
 ॥ ૨૬ ॥ જઈ ઉકરડે નાંખી આવો, એટલે મુજ સરખ થાવો; પ્રભુ
 કહે કબુલ છે મ્હારે, એક માફી માગું અત્યારે. ॥ ૨૭ ॥ બીજી વરણ

નો નહી કાઢાડું, એકલા વીમ્રાનો ઉપાડું; ભીમે કહ્યું ભલે માહારા
જ, કરજો વીમ્રનું પણ કાજ. ॥ તવ કળે કર્યું કબુલ, મહારે આબ્યું
કામ અમુલ્ય; પછી યજ્ઞ આલ્યો રૂડી રીતે, કરે કામ સોંપેલાં પ્રીતે.
॥ ૨૯ ॥ વળણ. ॥ પ્રીતે કામ કરે સહુ, સાંભળજે શ્રોતાય; વક્ષલ વદે
સહ્યા થકી, યજ્ઞ તણુ ફળ થાય. ॥

કડવું ૨૦ રાગ ધોળનો.

બોલ્યા બોલ્યા, વૈશમ પાયે વચનરે; સાંભળજે તું, પરીક્ષત રા-
યનાં તનરે. ॥ ૧ ॥ બ્રાહ્મણોયે, યજ્ઞ કર્યો છે આરંભરે; આરે પાસે, રા-
ખ્યા છે કદળી સ્થંભરે. ॥ ૨ ॥ આસો પાલવ, તોરણીયાં ઘેર ઘેરરે;
આનંદ આછવ, થયા કરે ઠેર ઠેરરે. ॥ ૩ ॥ વાગે વળ, વાજંત્રો અ-
પરંભપારરે; ગુણીયલ ગીતાં, ગાય છે સકળ નારરે. ॥ ૪ ॥ યજ્ઞ કર-
વા, બેઠા ધરમને ધ્રુપતીરે; જોઈ જોઈ હરખે છે કુન્તા સતીરે. ॥ ૫ ॥
કામધેનુનું, થાય છે શુભ પુજનરે; સૌ કાર્યમાં, અધીષ્ઠાતા જુગજીવન
રે. ॥ ૬ ॥ બ્રાહ્મણો તો, વદે છે વેદ ઉચ્ચારરે; તે વાણીનો પામર ન
પામે પારરે. ॥ ૭ ॥ જ્યાં જ્યાં ઘટે, ત્યાં વેદ મંત્ર ભણાયરે; જવ તલ-
ને ધી, અગ્ની વીશે હોમાયરે. ॥ ૮ ॥ શરવા ભરી, ભરીને કરતા હોમ-
રે, તે યજ્ઞની, ધુમ્ર ચઢે છે બ્યોમરે. ॥ ૯ ॥ તેને વડે, શહુ દેવ ત્રપ્તી થા
યરે; છેલ્લો હોમ તે, સૌ વીમ્ર મંત્રે હોમાયરે. ॥ ૧૦ ॥ હોમ કર્યો ને, વરત્યો
જય જયકારરે; જે જે રણછોડ, બોલે શહુ નર નારરે. ॥ ૧૧ ॥ યજ્ઞ કરી,
હઠ્યાં ધરમને ધ્રુપતિરે; જેને નમ્યા જ્યાં પ્રથમ કુન્તા શતીરે. ॥ ૧૨ ॥ પુર્ણ
શભામાં, બેઠા છે ભીસ્મ પીતાયરે; તેને જોને, ધરમ પડીયા પાયરે. ॥
૧૩ ॥ ખીજ બેઠા, વીહુરને દ્રોણાચારરે; તે શરવેને, કીધો છે નમસ્કાર
રે. ॥ ૧૪ ॥ શરવે જને, દીધો છે આશીરવાદરે; જય જય કેરા, થૈ ર-
હ્યા વાજંત્ર નાદરે. ॥ ૧૫ ॥ પછી પોતે, બોલીયાં કુન્તા માયરે; પતી ગતી,
પામ્યા તે શાસ્ત્રી જણાયરે. ॥ ૧૬ ॥ એવું સુણી, બોલ્યા જુગજીવનરે;
હજીતો સૌ, પ્રાણી કરે ભોજનરે. ॥ ૧૭ ॥ પસુ પક્ષી, મનુશ વીગેરે
પ્રાણીરે; ભુજ્યું રહેવું, જોઈએ નહિ કોઈ જણીરે. ॥ ૧૮ ॥ નમ્ર કરતું,
પા જોજન લગી કોયરે; સૌ થાય ત્રપ્તી, તો યજ્ઞ પુરણ હોયરે. ॥ ૧૯ ॥
તવ પ્રકોદર, નમ્ર વિશે કહિ વળીયોરે; પછી ગામની, બારણે કેહેવા
પણીયોરે. ॥ ૨૦ ॥ ઘાંટો કાઢાડી, બધે વધો ભીમ વાણરે; જમવા

નાવે. તેને ધરમની આણુરે. ॥ ૨૧ ॥ રસોઈ કરીને, ઢાંકી મુકી છે
ભેમરે; તે જમવાને, થયો સૌ પ્રાણીને પ્રેમરે. ॥ ૨૧ ॥ નાહિ ઘોઘને,
સ્વછ થઈ ભીમ ફરતોરે; શરવે જનને, જમાડવા પેર કરેતો. ॥ ૨૨ ॥
એક લક્ષ યોદ્ધા, રાખ્યા પીરશવા માટરે; જતીયે જતી, બેઠા જુજવે
ઘાટરે. ॥ ૨૩ ॥ રાજ રૂશી, રહીયત વરણ પ્રમાણુરે; મુળ કુળ ધર્મ,
શાચવી બેઠા તે ટાણુરે. ॥ ૨૪ ॥ પીરશણીયાને, પાન્ડવ વળી રણુછો-
ડરે; તે વીના સૌ, બેઠા ધરી મન કોડરે. ॥ ૨૫ ॥ આપી આગના, પી-
રશવાની તે વારરે. જળ ભરાવ્યાં, કૃષ્ણની કૌરવોનિ નારરે. ॥ ૨૬ ॥
વળણ ॥ જળ ભરાવ્યા નારીએ, પીરશણ ત્યારી થાય. વ્યાશ વલ્લભ
વાણી વદે, ભોજન તણી ઉપમાય.

કડવું ૨૧ રાગ સાખીની ચાલ.

વૈશમ પાયે એણીપેરે બોલ્યા, સુણ જનમેજે રાય; વીસ્તારી તુ-
જને શંભળાણું, શભા પરવ મહીમાય. ॥ ૧ ॥ પુરણ પ્રેમે કાઢ્યાં
પીરશણાં શાક ભાજીને અથાણું; અનેક પ્રકારે પકવાન કીધાં, થોડુ
થોડુ વખાણું. ॥ ૨ ॥ બરફી પેડાને જલેખી, ઘારી ઘેબર તાજ; શા-
કરીયા અણા સુતરફેણી, લાકડશીને ખાજાં. ॥ ૩ ॥ મોતીચુરને મગજ
મગદળ, મરફી આડો આંક; તુકતીને વલીયારી દાણા, હલવો કોપ-
રા પાક, ॥ ૪ ॥ કણસી શાલમ ગુદરપાક છે, બદામપાક પશાર; મ-
સુરપાક માવો મુરખ્ખો, પરસુરી કંશાર. ॥ ૫ ॥ માલપુડા શીરોને શે
વો, દધથરાંથી વળે ઠંડ; ચુરમુ ખારી પુરી દુધપાક, બાસુદી શીખંડ.
॥ ૬ ॥ વેડમી મલાઈ શેવ ગાંઠીયા, સંજેરી દાઢમ પાક; કોણુ રવૈયાં
મુળા મોઘરી, વાલોળ ને વંતાક. ॥ ૭ ॥ તાંજરને મેથીનિ ભાજ, પું
વાડ ને પુરણ; લુણી કોથમી પુદનો વરીડાં, શવાને સુરણ. ॥ ૮ ॥ પં-
ચામ્રત પપનશ ચીલ અણીયાં, જળધાર દુધેલી; ખાંડણી ગળજીમી પ
તુ ફટાળાં, વરશા દોડી મેહેલી. ॥ ૯ ॥ કંજરી કુખી રતાણુ અજવી,
કાકડીને કંકોડાં; કારેલાં બેટાટા તુરીયાં, ગવારફળી ગીલોડાં. ॥ ૧૦ ॥
તડબુચાંને ટેટી પાપડી. પરવરને પડોણુ; વાડ કારેલાં ગવાર વાંકડી-
યો, ભીંડા ભુરૂ કાણુ. ॥ ૧૧ ॥ દુધિ મગફળી કોઠમડાં, સાંગરી શારી
શીંગ; ચોળા ફળીને ચીમડાં તે, વધાર મધ્ધે હીંગ. ॥ ૧૨ ॥ મીઠાં લીં
બુ ખાટાં લીંબુ, વાલ વટાણા અણા, ગલકાં કુશમાન્ડ લીલવા મહી,

મરી મશાલા ઘણા. ॥ ૧૩ ॥ ખીરાં વડીયોને કાળંગડા, ટીમરૂ ગાજ-
ર ગળીયા; શકરીયાં સુનેરી કેળાં, કાંચા તેલમાં તળીયાં. ॥ ૧૪ ॥ લી
લી ખારેકને ચારોળી, કરમડાં કનસ; અંજીર અનુસ રામફળ છે, ખોર
ફાલસાં ફનસ. ॥ ૧૫ ॥ પાપડને પરદેશી શીંગો, અખોડને અનાર;
ગોળ ગલેફાં ગુદાં રેવડી, સાત જાત વધાર. ॥ ૧૬ ॥ જમરૂખ જમફળ
પારસ જાંબુ, મઠીયાં માખણ ખીલી; આરિયા આમલી અંજીર આ-
દુ, કદળી કેરી ઢીલી. ॥ ૧૭ ॥ રાજેરિ કેળાં પુટ ખીજેરા, ફાફડા વ-
ડાં કચોળી; લેંચી લાવશી બદામ બપાયા, પસ્તાં પુરણપોળી. ॥ ૧૮ ॥
લીલાં શીફળ લવીંગ લીમચાં, ખીર ખાંડ પુલવડી; ખજુર ખરસવાં
ખુમચાં આળુ, છુટી દાળને કઢી. ॥ ૧૯ ॥ પોઇનાં પાનાંને પતાસાં, ગ
ળ કરી ગળમાણું; રાઇતી કેરીને રાજગરી, હોડવાનું અથાણું.
॥ ૨૦ ॥ સંકરપારા શેતુર કિમૈડાં, નારંગી રાણ સીંગોડાં; કુંકણી
કેળાં કાબુકળીયા, કમરખ થોડાં થોડાં. ॥ ૨૧ ॥ ચોટીયા લાડુ ચીકણ
મીઠાં, દ્રાખ ચણીખોર મીરી; સફરજન દાઢમ દહિ વડાં, ભજ્યાં મરચાં
ચીરી. ॥ ૨૨ ॥ નિકલાં જયફળ કાયફળ ઠાપરાં, સરપાં સેરડી સારી; ફી
લાવર કોખીસ આબુવા, ખશ ખશ ધીની ધારી. ॥ ૨૩ ॥ દુધ કઢેલું
ગુંદવડાં આળુ, સુખડી ગલપાપડી, ખારી ભાજ ખમણ ઢોકળાં, ચુ-
ર્માનિ થાપડી. ॥ ૨૪ ॥ રોટલી રાઇતા રાઇતી કેરી, પીપર કેળા કાત-
રી; જીરા કેરી ગોળચી મોળી, આંબળાં ચીર પાતળી. ॥ ૨૫ ॥ કૈ-
ડાનાં પુલ કેરાં કાયલી, કણસાઇ કેરી કળી; ખારીયાં મરીયાં ખીર-
જ તેમાં, તજ જવંત્રી ભળી. ॥ ૨૬ ॥ દોડકાં ટીંડોળા કીલ કટોળાં,
મોઘરા મોરસ ભાજ; આદામુળી અંજીર મુળી, વાંસની ગાંઠયો તા-
જ. ॥ ૨૭ ॥ પત્તરવેલીયાં મીઠા ધુવરા, ઢોકળાં ઘોળી જાત; સેકટા
શીંગો ચોરમુઠદડાં ઘેંશ કમોદનો ભાત. ॥ ૨૮ ॥ મીઠો મઠો મીઠો
લીમડો, ડોડી ડોડાં ચોર; મેથીયા કેરી ઠારી કસ્તુરી, કોહિ રોટલી
ઠોર. ॥ ૨૯ ॥ રોટલા ઢેખરાં ભાત કેસરી, એવું રહયું બહું બાકી; ઝા
ઝા વીસ્તાર જો કહીયેતો, વખત વીતે આખી. ॥ ૩૦ ॥ વળણ. ॥
વેળા વહિ જયે ઘણી, માટે જુજ વીસ્તાર; વ્યાસ વલ્લભ વાણી વહે;
થોડો થોડો સાર. ॥ ૩૧ ॥

કડવું ૨૨ રાગ ધનાસરી.

વૈશમ પાયે એણીપેરે બોલ્યા, સુણ જનમેજે રાય; વીસ્તારી તુ-

જને સંભળાવું, સભા પરવ મહીમાય. ॥ ૧ ॥ સુંદિર સામગ્રી પીર-
 સાણી, જમવા આગના દીધી; જેમ જેમ માગ્યું તેમ તેમ પીરશ્યું,
 સૌની ત્રપ્તી કીધી. ॥૨॥ જય જયકાર કરી સહુ ઉઠ્યા તવ દીધા મુ
 ખવાસ; પછી ઘરનાંયે ભોજન કીધું, પીરસણિયા જમ્યાં દાસ. ॥ ૩ ॥
 કોઈ પ્રાણી ભુખ્યુ નવ રહ્યું, કૃષ્ણ પ્રભુ કામ કાહાડ્યું; બ્રાહ્મણનું
 જે એકું પડેલું, તે પ્રભુએ ઉપાડ્યું. ॥ ૪ ॥ ઉપરણામાં ગાંસડી બાં-
 ધી, ઉકરડે નાંખી આવે; ભીમશેન જેઠ મુછયો મરડે, હશીને ડોકુ
 ધુણાવે. ॥ ૫ ॥ પ્રભુ કહે શું હાંશી કરોછો, કામ ભલુ તમે કહ્યું;
 એઠવાડના રેલા ઉતરીયા, પાતક ઉતરી ગયું. ॥ ૬ ॥ લક્ષ ચોરાશી
 જય છે નાશી, કારજ આ અમુલ્ય; ત્રકોદર તમે રૂદે લખજે, કો
 નહી બ્રાહ્મણ તુલ્ય. ॥ ૭ ॥ એમ અતી ઉપદેશ કરીને, સ્નાન કર્યું ભ
 ગવાન; વસ્ત્ર પેહેરીને સહુને કહ્યું, થાવો સહુ સાવધાન. ॥ ૮ ॥ કુ-
 ન્તાજી કહે કેમ મહારાજ, સંશય મહારો સમાવો; મુજ પતિ શુભ
 ગતી પામ્યા, તે સીદ્ધતા ખતાવો. ॥ ૯ ॥ તવ પ્રભુ કહે નરનારી સૌ,
 ઘરનાં તતપર થૈયે; વાજતે ગાજતે પારખુ જેવા, બ્યાલે ઉકરડે જૈયે.
 ॥ ૧૦ ॥ ત્યાં જઈને એક બાજઠ ઢાળો, યત દિપક ત્યાં કરવો, વિ-
 બ્ધુ દેવને મુકવાને, પંચ જન શંખજ ધરવો. ॥ ૧૧ ॥ ઊભાં ઊભાં
 હરી ભજન કરવું, પાન્ડુતુ પાપનીસ્તરશે; નજરે જેઠશું ને આકા-
 શમાંથી, નોળીયો એક ઉતરશે. ॥ ૧૨ ॥ તે આવી એઠામાં આળોટે,
 તે નજરે દેખાશે, એડધી કાયા કનકનિને, એડધી રૂપાની થાશે. ॥ ૧૩ ॥
 એટલે પંચજન શંખ એને, આપે શબ્દજ કરશે; જય જય જય
 જય ઉચ્ચાર થાશે, તવ પાન્ડુરાય તરશે. ॥ ૧૪ ॥ એ સીદ્ધતા જેવા-
 નિ તમારે, એવું કહ્યું ઘનશામ; સૌ સામગ્રી લેને ચાલ્યા, ઉકરડે
 તમામ. ॥ ૧૫ ॥ આવી ઊભાં બાજઠ મુક્યો, દીપક કીધો એવ; પ્રભુ
 એ પંચજન શંખ મુક્યો, પંચતોન્યા વિબ્ધુ દેવ. ॥ ૧૬ ॥ સર્વ ઊભાં
 રહી ભજન કરતાં, ઘરતાં હરીનું ધ્યાન; એકાગ્રહ ચીત્ત ઈશ્વર જપે,
 સમીપ શ્રી ભગવાન. ॥ ૧૭ ॥ એવે આકાશ મારગે આવ્યો, નોળીયો
 એઠા માંય; આળોટયો પણ સૌના રૂપાની, કાયા એનિ નવ થાય.
 ॥ ૧૮ ॥ કુન્તાયે કહ્યું કેમ પ્રભુજી, કનક કાયા નવ હોય; કૃષ્ણે ક-
 હ્યું ઢાહોના ઢાહો પણ, ભુખ્યું રહ્યું છે ઢાય. ॥ ૧૯ ॥ તવ કુન્તા-
 યે કહ્યું શેવકને, સૌ સ્થળ વદો વાણ; ભુખ્યું હોયે ને જમવા ન

આવે, તેને પ્રભુનિ આણુ. ॥ ૨૦ ॥ એટલે શેવક દો દશ છુટયા, ગાં-
મમાં ને ગામ ખહાર; સોગન દેછે ફરી ફરીને, મુખ કરે પોકાર. ॥ ૨૧ ॥
તે સમે નચ્ચનિ ખહાર બેઠો છે. નિચ્ચ જતી અનામીક; આંખે આંધળો.
તેથી એને, અડી પડયાની ખીક. ॥ ૨૨ ॥ વળી ચોકી પ્રકોદરનિ, તે
ગઈ છે ખીક પેશી; તે માટે એકાન્ત ખેતરમાં, ભુખ્યો રહ્યો છે બેશી
॥ ૨૩ ॥ એકતારો તંબુરો લેઈને, કર્યા કરે ભજન, તે જોઈને શેવ-
કો આવ્યા, મુખ વવા વચન. ॥ ૨૪ ॥ ભુખ્યો કે જમીને બેઠો, સાચુ
કહે સુરદાસ; ભક્ત અનામીક એવું બોલ્યો, ત્રણ દનનો અ-
પવાસ. ॥ ૨૫ ॥ લીમના ભયથી બેશી રહ્યો છું, હુતો છું નિચ્ચ જ-
ત; એટલે અભડાઈને એક દાસે, ઝાલ્યો એનો હાથ. ॥ ૨૬ ॥ દોરીને
ઝિકરડે લાવ્યા, બોલ્યા શ્રી ભગવાન; ધ્રુપતી સતી અભડાઈ પંરસો,
પછી કરંજે સ્નાન. ॥ ૨૭ ॥ સીપચને તેવ ધ્રુપતીયે, બાજઠ પર બે-
સાડ્યો; થાળ લાવી મોહો આગળ મુકી, ત્રપ્ત કરી જમાડ્યો. ॥ ૨૮ ॥
ત્રણ દીવશનો ભુખ્યો માટે, પી ગયો ભેગુ ચોળી; જુદા જુદા સ્વા-
દ ન જોયા, વીચાર્યું ધ્રુપતી ભોળી. ॥ ૨૯ ॥ આ નિચ્ચ જતી શું
જમી જણે, સંખ્યા મનમા લાવી; પછી સ્નાન કરાને પોતે, જોવાને
સાર આવો. ॥ ૩૦ ॥ એવે કાયા થૈ સોના રૂપાની, નોળીઆની તે
વાર; પણ શંખે શખ્દ નવ કીધો, બોલ્યા જુગદાધાર ॥ ૩૧ ॥ હવે
સૌ જીવ ત્રપ્તી થયા, ભુખ્યું નથી જન કોય; તેને લીધે નોળીઆની,
કાયા બેરંગી હોય. ॥ ૩૨ ॥ કોઈ ભુખ્યું રહેવું નવ જોઈએ, આ
યજ્ઞની એ રીત; પણ શંખ શખ્દ થયો નહી તે, કોઈનું મન ઊચીત
॥ ૩૩ ॥ જેવું હોય તેવું સૌ કહેજે, ભગવતનો ભય લાવી, ધ્રુપતિ
કહે માહારા મનમાં, એટલી સંખ્યા આવી. ॥ ૩૪ ॥ આ અનામીકે
ભેગું ચોળ્યું, જમ્યો મુંઠ પ્રમાણે; તેથી મુજ મનમાં એન આવ્યું,
નીચ જમી શું જણે. ॥ ૩૫ ॥ પ્રભુએ કહ્યું એ પાપ મ્હોટું, જમ્યા-
થી જણ્યો નીચ; પણ મુજ ભક્તી કરે તે ઉંચો, બાકી નીચનો કીચ.
॥ ૩૬ ॥ બાજઠ ઊપર વિષ્ણુજીને, નમી કરે પરીતાપ; ભુલી ચુકો તે
સંખ્યા આણી, કાન ગ્રહી માગો માફ. ॥ ૩૭ ॥ ઉંચ થઈ મુજને ન-
વ ભજે; ચાન્ડાળ સરખો તેહ; નીચ થઈ મુજને ભજે તે; જણું મ્હા-
રો દેહ. ॥ ૩૮ ॥ એવાં પ્રભુનાં વચન સુણી, બોલીયા ધરમ રાય; એ
માહારાજ સંદે પડીયો, પ્રણુ પુછુ પડી પાય. ॥ ૩૯ ॥ તમે કહ્યું
નીચ મુજને ભજે, તે તો મ્હારી દેહી, તો એને અડતાં બાધ શાનો,

જમીયે જોડે લેઇ. ॥ ૪૦ ॥ કૃષ્ણે કહ્યું સમજ્યા વીના, સદેહ ધરીયો
 છેક; અહયે જમ્યે વરણાસ્રમ દુટે, એતો અવીવેક. ॥ ૪૧ ॥ વીવેક
 વડો વિશ્વ વિશે, વીવેકથી વેહેવાર, વિવેકને કોઇ માને નહીં તો, સૌ
 થાય એકાકાર. ॥ ૪૨ ॥ એક થયું તો કાંઇ ન રહ્યું, પ્રેમદા ને મા
 સરખી; સરખા માને તો ત પ્રાણી, પશુ લેવો પરખી. ॥ ૪૩ ॥ કુતરાં
 બીલાડાંને ગધેડાં, માથી માટે સંસાર; વીવેક કયાં છે એ જાતીમાં,
 તેવા મનુશ અવતાર. ॥ ૪૪ ॥ અવીવેકી એકજ માન, ત જીવ પશુ
 તુલ્ય, હરામખોરો જાણી જોઇને, વીવેકમાં ધરે ભુલ. ॥ ૪૫ ॥ ઓરે
 યુધીસ્ઠર માહારા કેહેવાનો, સમજી દ્યો ભાવાર્થ; તે સમજ્યા વણ
 શેષદ્ જાણ્યો, તો બધું ડાહ્યાપણ વ્યર્થ. ॥ ૪૬ ॥ મેં કહ્યું મુજને
 જે ભજે તે, જાણું મારો દેહ; તો મુજને ભજનારો કીયો, પ્રથમ સમ-
 જો તેહ. ॥ ૪૭ ॥ માયાના પંચ ભુત છે ને, તે પંચભુતનિ કાય; મા-
 યા તેતો ચૈતન્ય નથી; જડવસ્તુ કેહેવાય. ॥ ૪૮ ॥ તે જડ કેમ કરી
 ને ભજે; તેનો કરો વિચાર; ચૈતન્ય આત્મા મુને ભજે છે, ઓ કુન્તી
 કુંવાર. ॥ ૪૯ ॥ ભજે તે આત્મા દેહ મહારો, તેને અડો સુખ રૂપે; તે
 નથી અડવા જેવી સસ્તુ, કહ્યું વધકુંડ ભુપે. ॥ ૫૦ ॥ કાયા તો માયા
 ની બનેલી, તે જડ મુને ન ભજે, ડાહ્યો જન આત્માને માને, મા-
 યાની કાયા તજે. ॥ ૫૧ ॥ માટે એ અનામીકની કાયા, તેને અડે અ-
 તિ દોશ; ગમે તેવો ભક્ત હોયે પણ, પાળવો એટલો છોશ. ॥ ૫૨ ॥
 અનામીકના ચુલાનો અગની, લેઇને રસોઈ થાય; ચુલો ધોયો ધાયો
 હોયે પણ, તે પર નવ રંધાય. ॥ ૫૩ ॥ અગની રૂપી આત્મા જાણો,
 ચુલા રૂપી દેહ; નીચ ચોનીથી પ્રગટ થયેલી, અસુધ માનવી એહ.
 ॥ ૫૪ ॥ કહિ કહેશે કે આત્માને સમજી, કારયે તેનો સંગ, તેવી ત-
 મારી શંકા હોયે તો, તે પણ કરૂ ભંગ. ॥ ૫૫ ॥ ચુલામાં અગની દેખાને
 રાંધવા કરો ઈચ્છાય; પણ તે ચુલો નીચનો માટે, તે પર નવ રંધાય.
 ॥ ૫૬ ॥ ચુલાથી અગની જુદો પડે, તે અગ્ની આવે કામ; ચુલા સ-
 હીત અગ્ની નહીં પાવન, બોલીયા સુંદીર શામ. ॥ ૫૭ ॥ ભજે તે
 દેહ મહારો કહ્યો, પણ તે મુજ દેહ કયારે; કાયા રૂપી ચુલો તજે,
 અગ્ની આવે ખપ ત્યારે. ॥ ૫૮ ॥ એ રિતે કાયા તજ્યા પછી, આત્મા
 મારો દેહ, ખોળીયું બદલાયા વણ માને, પાપી પ્રાણી તેહ. ॥ ૫૯ ॥
 ઉંચ જને નીચને નવ નમરું, નમે નીચો દેહ થાય, નીચ ચોની-
 નો નીચને નમાવે, સત વર્ષ નર્કમાં જાય. ॥ ૬૦ ॥ નીચ ગધેડી નાહ

ગંગામાં ભરમમાં બોળે કાય, ઓખર ન કરે રહે ચોખ્ખી, પણ તે
નવ પુંજય, ॥ ૬૧ ॥ ગંદી રહે ને ચાટયો ચાટે, ઓખર કરે ગાય;
પણ તે ચોની ઉત્તમ માટે, તેનું પુજન થાય. ॥ ૬૨ ॥ આ દ્રષ્ટાન્તનું
સીધ્ધાન્ત એ છે, સાંભળો ધરમ રાય; નીચ દેહીની ઉંચ કતીથી, ક-
દી ન પડવું પાય. ॥ ૬૩ ॥ ઉંચ દેહીનાં કરમ નીચાં, ગુપ્ત પણે કદી
હોય; ત્યાં લગી તેને નમવું ઘટે, સત્ય ગણો સહુ કોય. ॥ ૬૪ ॥ આકડા-
નું દુધ ઉજ્જવળ દિસે, પણ પીધે પ્રાણુ જાય, ધેનુનું દુધ સામણુ હોયે,
પણ પીધે સુખ થાય, ॥ ૬૫ ॥ આ દ્રષ્ટાન્તનું સીધ્ધાન્ત સુણો, વીમ્ર
વીના અન્ય કોય; આચાર પાળે ઉંચ તણો પણ, તે દેહ ઉંચો ન
હોય. ॥ ૬૬ ॥ વળી આગળ ઉપદેશ કરશું, એરે ધરમ રાય; ધ્રુપતી
વીશળુને નમી, માગી બહુ ક્ષમાય. ॥ ૬૭ ॥ વળણ. ॥ ક્ષમા માગી
ધ્રુપતી, તવ થયો શંખ નાદ; પાન્કુરાય વલ્લભ વદે, સ્વર્ગ ગયો
નીરવાદ. ॥

કડવું ૨૩ રાગ સામેરીનો દોહરો.

વૈશમ પાયે એણી પેરે બોલ્યા સુણ જનમેજે રાય, વીસ્તારી તુ-
જને સાંભળાવું, સભા પરવ મહીમાય. ॥ ૧ ॥ જય જય રાખદ શં-
ખનો થયો, પાન્કુ થયા સુરવાસી; વાજતે ગાજતે ઘેર આવી, બો-
લ્યા શ્રી અવીનાશી. ॥ ૨ ॥ ઓ દુરીયોધન એરડે જવો, આવે વિમ્ર
સંતાન; તેઓને વીવેક પ્રમાણે, કરો કનકનું દાન. ॥ ૩ ॥ તવ દુ-
રિયોધન એરડે ગયો, મામાને રાખ્યા સાથ; ચાલો મામા લુટાવી
દૈયે, કુંચી આવી છે હાથ. ॥ ૪ ॥ એમ કહી બેઠો એરડે ગયા, વીમ્ર
સ્થળે ભીમ બળીયો, માહારાજે દાન લેવા જવો, સરવેને કહીને વ-
ળીયો. ॥ ૫ ॥ એટલે ગયા દાન લેવા, સઘળા બ્રાહ્મણ લોક; દુરી-
યોધને એરડો ઉઘેડયો, ત્યાં થઈ ભીડ અથોક. ॥ ૬ ॥ લુટાડવાને
ખુટાડવા ત્યાં, પ્રેમ પાપીને વ્યાપે; શેર સોનું જે બ્રાહ્મણ માગે,
તેને બે મણ આપે. ॥ ૭ ॥ તાંબાની કુંડીયો ભરીને નાંખે, વિમ્રથી
ન ઊંચકાય; એ રીતે આપે છે પાપી, ખુટાડવા ઇચ્છાય. ॥ ૮ ॥ પ-
ણ એને હાથે પદમ છે તે, આપ્યેથી બમણું વધે, એરડામાં એક
ખુણે હતું, તે વધી ફેલાયું બધે. ॥ ૯ ॥ જેમ જેમ આપે તેમ તેમ
વધે, જુએ અંધ કુંવાર; એરડા માંહીથી ઉભરાઈને, સુવર્ણ આબુ

બહાર. ॥ ૯ ॥ દુરીયોધન કહે આશું મામા, વિસ્મય થયો પાપી, મામો
 અપાવે ચોધણું ચોધણું, દે વિપ્રોને આપી ॥ ૧૦ ॥ તેમ તેમ પાપીને
 તાન ભરાયું, દયો રે દયો એમ ભાંખે, બ્રાહ્મણથી લેઈ શકાય નહીં, કું-
 ડીયો ભરીને નાંખે. ॥ ૧૧ ॥ જેમજ આપે તેમજ વધે, પદમ તણો પર
 તાપ; છેવટ બ્રાહ્મણ લેઈને થાકયા, આપીને થાક્યો આપ. ॥ ૧૨ ॥ કું-
 રીયોધન કહે મામા હવે, કોઈ નથી લેનાર; ઘટયું નહીંને વધ્યું તેનો,
 શો કરીએ વીચાર. ॥ ૧૩ ॥ મામો કહે હું તો સમજ્યો, મેહેનત પડી
 છુટી, કહો ના કહો પણ કષ્ણ કાળીયે, ઘાલેલી જડી બુઢી. ॥ ૧૪ ॥
 એવામાં ત્યાં ભીમ આવ્યો, બોલ્યો અંધ કુંવાર; તમે તમારૂં સંભાળો
 હવે, વીપ્ર નથી લેનાર. ॥ ૧૫ ॥ એમ કહીને ઓરડો સોંપ્યો, ભીમ-
 શેન વીસ્મે થાય; આટલું બધું સોમણ વધ્યું, આ તે શું કેહેવાય. ॥
 ૧૬ ॥ એવામાં શ્રી કષ્ણ આવ્યો, ભીમ વદ્યો વચન; થોડું આપતાં
 ઘણું વધ્યું, ઓરે ભુગજવન. ॥ ૧૭ ॥ સમજીને તમે પાપીને સોંપ્યું,
 ઓરે દીનાનાથ; પ્રભુ કહે દુરીયોધનને પદમજ જમણે હાથ. ॥ ૧૮ ॥
 હાથેળીમાં પદમ છે ને, ઉપર જમનો વાસ; પદમની વાત તે જાણતો
 નથી, બોલ્યા શ્રી અવિનાશ. ॥ ૧૯ ॥ જો વારતા એ જાણતો હોયતો;
 દે ધરમાંથી દાન; આપે તેથી બમણું વધે, વળી રીઝે ભગવાન. ॥ ૨૦ ॥
 પણ ભુજ ઉપર જમ બેઠા છે, તેથી ન શકે આપી; પર ઘેર ખુટાડવા-
 ને આપ્યું, પોતે તો પાપીનો પાપી. ॥ ૨૧ ॥ ભીમ કહે શાબાશ પ્રભુજ,
 સહુ ભેદ જાણો તમો, કુંચી સોંપી તમે તે વેળા, હતા અધીરા એમો. ॥
 ૨૨ ॥ એમ કહી ઓરડો અંડકાવ્યો, વરત્યો જય જયકાર; અતી આશી
 રવાદ વિપ્રનો મળીયો, કુન્તીસુતને સાર. ॥ ૨૩ ॥ પછી પ્રભુએ આગ્રા કી
 ધિ, ઓરે અરજીન ભુપ, જવો જઈને સભા રચો, થાય સહુ તદરૂપ. ॥ ૨૪ ॥
 તવ અરજીને બોહોળી જગોમાં, બનાવિ મંત્રજ ભણી, જળ ત્યાં સ્થળ
 ને સ્થળ ત્યાં જળ છે, કીધિ કારીગરી ઘણી. ॥ ૨૫ ॥ બારણું ત્યાં સ્થળ
 ત ભીંત ત્યાં બારણું, અવળ અતિ દેખાય; સભા કને એક મહેલ છે
 ભાંખો, નારીયો બેસે ત્યાંય. ॥ ૨૬ ॥ શુભ શોભાની સભા બનાવી, મયો
 પ્રભુની પાસ; એટલે પ્રભુએ ખખર દેવા, મોકલાયા ચાર દાસ. ॥ ૨૭ ॥ સૌ
 ક્ષત્રીને ખખર આપી, પધારો સભા માંય; એટલે સરવે ક્ષત્રી લોકો,
 સભામાં આવ્યા ત્યાંય. ॥ ૨૮ ॥ શેદેવ બેઠા સભાને દ્વારે, અંગુઠી સ-
 હુને દેછે; જય પછાડતાં જ્યાં જળ આવે, વસ્ત્ર ત્યાં ડિયાં લેછે. ॥ ૨૯ ॥

જે જેને આસન પર બેસે, જેમ જેમ આવે રાય; તેમ સભા મ્હોટી
બને છે, સહુ જોઈ ખુશી થાય. ॥ ૩૦ ॥ સરવે રાજ આવીને બેઠા
મ્હેલ ઝરખો જ્યાંય; પ્રભુ કેરી કઠરવ કેરી, નારીયો બેઠી ત્યાંય. ॥ ૩૧ ॥
વચમાં બેઠી ધરપતી સતી, ભાણુમતી હાબે હાથ; જમણે પાસે રક્ષમ-
ણીજી, વળી બીજી સહુ સાથ. ॥ ૩૨ ॥ બેઠી જુએ સભાનિ શોભા,
સાંભળને રાજન, સર્વેના પછી આવવા લાગ્યા, કઠરવ દુરયોધન.
॥ ૩૩ ॥ મારગ આવતાં ઉંચી કીધી, દ્રષ્ટી દુરીયોધન; બેઠેલી ધરપતી
ને જોઈ, બોલ્યો મુખ વચન. ॥ ૩૪ ॥ જુઓ મામા ધરપતી સોભે, વિ-
જળી ચમકે તેવી; એનિ જોડે મ્હારી રાણી, દિશે ભુતડી જેવી. ॥ ૩૫ ॥
એવી વાતો કરતા ચાલ્યા, નજરે જોતા જય; જોશીયે જાણ્યું કામી
આવ્યો, ઉઠી ગયા તવ ત્યાંય. ॥ ૩૬ ॥ અંગુઠીયો લેઈ ચાલ્યા ગયા,
આવ્યો દુરીયોધન; સભાના દરવાજામાં પેઠો, ઝરખામાં લોચન. ॥ ૩૭ ॥
સભામ. પહેલો ખંડ આવ્યો, સ્થળનો જળ દેખાય; દુષ્ટે લુધડાં ઉ-
ચાં લીધાં, મનમાં હરયા સૌ રાય. ॥ ૩૮ ॥ એવે સ્થળ જળ કેરૂં આ-
વ્યું, તેમાં પોતે વળીયા; સ્થળ જાણીને વસ્ત્રો મુક્યાં, પાણીમાં પત્ત-
ળીયાં. ॥ ૩૯ ॥ એટલે હશી શકળ સભા, નજરે જોયું ભાળી; ધરપ-
તિ કહે રક્ષમણીજી, લ્યો તમે મારી તાળી. ॥ ૪૦ ॥ છત્રપતીની શી
હોશીઆરી, ચાતુર નર છે કેવા; હું જાણતીતી ચકોર છે પણ, અંધ
તણા અંધ જેવા. ॥ ૪૧ ॥ દુષ્ટે કાને સાંભળ્યું ને, પાછો નિકળ્યો ખહાર;
રૂપાળી છાકમાં છકી છ, ચોદું તમાચા ચાર. ॥ ૪૨ ॥ મામો કહે મુકી-
શ નહી બાકી, થનાઈ હોય ત થાય, એટલે બમણું તાન ભરાયું મેહે-
લમાં પેસવા જય. ॥ ૪૩ ॥ એવામાં ફરતો ફરતો ત્યાં, આવી ચડીયો
ભેમ; મામે કહ્યું પ્રકોદર આવ્યો, ચાલો આવ્યાતા એમ. ॥ ૪૪ ॥ તવ
દુરીયોધન પાછો વળીયો, સમજી સભામાં પેઠો; ક્રોધમાં રાતો તાતો થ-
યેલો, જે આસન પર બેઠો. ॥ ૪૫ ॥ સકળ સભા ભરાઈ ચુકી, આવીયા
ધરમરાય; પુજપાની થાળ છે કરમાં, જુએ સર્વ સભાય. ॥ ૪૬ ॥ યુધી
૪૨ કહે સરવે રાજ બોલજો સત્ય વચન; આપણી સભામાં પ્રથમ પેહેલું,
કોનું કરૂં પુજન. ॥ ૪૭ ॥ સૌ સભા કહે કષ્ણજી કેરૂં, તવ બોલ્યો શી-
શુપાળ; એનું પુજન નહી થાય પેહેલું, આહીરનો એ બાળ. ॥ ૪૮ ॥ એ
ભરવાડો એ પેંડારો, ગાયો તણા ચારનારો મામા માશીને મારનારો,
પરનારી હરનારો, ॥ ૪૯ ॥ પ્રભુએ ગાળોના લીટા તાણ્યા, સૌ ગાળો
થઈ સાર; એટલે પડેલું સંપુટ લીધું પોતે જુગદાધાર ॥ ૫૦ ॥ સૌ મા-

જોનો ગુનો કીધો, ત્યારે જણાવી રીસ, સંપુટ મારી છેદી નાખ્યું, શી-
શુપાળનું શીશ. ॥ ૫૧ ॥ સકળ સભા રાજ થઇને; હરયા સહુ રાજન
એટલે કીધું ધરમરાયે, પ્રભુ તણુ પુજન ॥ ૫૨ ॥ પછી પુજન સર્વનું
કીધું, અંતરમાં અતી ભાવ; જવો રાજ તેવો તેવો, વેહેચ્યો ત્યા સ-
રપાવ. ॥ ૫૩ ॥ તવ બળદેવે કંકુ કેરો, કંકાવટો કર લીધો; ઊભા થઇને
અભીમન્યુને, લેલાટ આંલેલો કીધો. ॥ ૫૪ ॥ કહ્યું ઠમારે પાળક પુત્રી,
સુખેનની સુરેખા; તેનિ સાથે વિવા કીધો; અકભાયા અદેખા. ॥ ૫૫ ॥
બીજ સહુ જન રાજ થયા, બળદેવે કર્યું બેશ; પાન્ડવને પણ શોભા
મળી, હરખ્યા સઉ નરેશ. ॥ ૫૬ ॥ પછી સરવે વીદાય માગી, ક્ષત્રી
થયા વીદાય; કૈરવ વીનો સરવે ગયા, તવ બોલ્યા કુન્તાય. ॥ ૫૭ ॥
આલો કઉરવ પાન્ડવ બેટા, નીરવરતીથી જમો; મેહેનત મનુરિમાં
પડેલા, ખાધુ પીધુ નથી તમો. ॥ ૫૮ ॥ વળણ ॥ ખાધુ પીધુ છે નહી,
ઓરે મહારા તન; સહુ ભાઇઓ ભેગા થઇ, કરિ લોને ભોજન.

કડવું ૨૪ રાગ ચૌપાઇનો.

બોલ્યો વૈશમપાયે વચન. સુણ પરિક્ષત દરા તન; કહ્યું કુન્તાય
જે વાર; બોલ્યા અંધ તણે કુંવાર; સુણે કુન્તા કાકી સતી, અમારે
કાંઇ જમવું નથી, ॥ ૧ ॥ અમે જસના ભુખ્યા હતા માત, તેથી જસ
લીધો ભાગી જત, અમે આવ્યાતા આવીને જવા, બીજું નહીં પણ
મ્હેણાં ખાવા. ॥ ૨ ॥ કહે કુન્તા શું મેહેણું દીધું, કાણે કટુ વચન
તને કીધું; તવ બોલીયો દુરિયોધન, ઘણાં રકત થયાં લોચન. ॥ ૩ ॥
આજ કાલની છે આવેલી, બહુ છરવાળી ને છકેલી. ॥ ૪ ॥ ભાગી
પડે છે રૂપે રૂપાળી, બોલતાં ન જુએ પાછું વાળી; એનું રૂપ એને
ગંધાય મારે મેહેણું બીજે ઢાણ ખાય. ॥ ૫ ॥ બેહેકી ગઇ પંચાળની
બેટી, હવે શું કાંઇ છે એ હલેતિ, સુણી કુન્તાને ક્રોધ ચડીયો, ખરા રં-
ગમાં ભંગ પડીયો, ॥ ૬ ॥ એતો કયાં ગઇ મ્હોટા કુળવાળી, નહીં હોય
કાંઇ એવી રૂપાળી; તવ દરૂપતી રડતી આવિ, એતો આંખોમાં આસુ લા-
વી. ॥ ૭ ॥ તવ કુન્તાજી વદીયાં વાણી, તારી જીભડી નાખીસ તાણી; શી
ખી બોલતા કેવું કેવું. મારા ધરમાં નહીં ફાવે એવું ॥ ૮ ॥ સારી રીતે

રહેવાય તો રહેજો. નહીં તો પીયરનો પંથ લેજો; તવ ધરપતી આમું
બરતી. ભુલી ચુકી કહી કરગરતી. ॥ ૯ ॥ છત્રપતી પીતા તુલ્ય મ્હારે, બો
લી પોતાના જણ્યા ત્યારે; હું તો છોકરૂં તમે તો બાપ. કરો અપરાધ મ્હારો
માફ. ॥ ૧૦ ॥ કહી દુષ્ટને ખોળા પાથરતિ, તાત તાત મોઢે આચરતી ચ-
ઢે રાયને રીસ અતોલે, બાપ બાપ કહી કેમ બોલે. ॥ ૧૧ ॥ એવો
બળાપો પેટમાં થાય, તવ લીમસેન બોલ્યો ત્યાંય; શીદ આંધળે બે
હેર કુટાવો, જણ્યા વીનાની રાઠ ઉઠાવો. ॥ ૧૨ ॥ કોણ જાણે કેવું કદ
કીધું, બોલ ભાઈ શું મેહેણું દિધું; તવ બોલીયો દુરીયોધન, મુને
કહ્યો અંધનો તને. ॥ ૧૩ ॥ લીમે કહ્યું સુણો મુજ માત, એમાં
શી ખોટી કહી વાત, એમાં શું લાગ્યું દુખ મ્હોટું. કહ્યું ધ્રુપતીયે
શું ખોટું. ॥ ૧૪ ॥ અંધ સુત કહ્યો તે સ્હેવાય, દેખતાનો કેમ કેહે-
વાય; ખોટું કહ્યું નથી તેં નાર, હવે રડીશ નહીં લગાર. ॥ ૧૫ ॥
અંધનો સુત સત્તરવાર, ખોટું કહ્યું નથી તલભાર; એવા લીમ
તણાં વચન, સુણી ઉઠ્યો દુરીયોધન. ॥ ૧૬ ॥ જોઈ લીમ તણી મેં
ઠમાઈ. હવે રાખવી નથી સગાઈ; એમ કહીને રીસાઈ ગયો. પાછો
સંપમાં કુસંપ થયો. ॥ ૧૭ ॥ રહ્યા પોત પોતાને સ્થળે, દુષ્ટથી હેત
ભાવ ન મળે; એટલેથી રહી એ કથાય, તું તો સુણ જનમેજે રાય.
॥ ૧૭ ॥ વળણ. જનમેજય સાંભળ કથા, દાન્ગવનું આખ્યાન; વ્યાસ
વક્ત્ર ભવાણી વદે, દા સોતાજન ધ્યાન.

—(■■■■)—

દાન્ગવાખ્યાન.

કડવું ૨૫ રાગ ધસરી.

જનમેજેને વધશમ પાયે, શ્રવણ કરાવિ કથાય, તે કથા કહું શ્રી
તા જનને, પશુ જનમ વહિ જાય. ॥ ૧ ॥ સાંભળે શીખેને સંભળાવે,,
ટળે ત્રિવિધ તાપ; દેહ પશુનો પ્રાપ્ત ન થાયે, છુટે મોટાનો શ્રાપ ॥ ૨ ॥
એક વેળા ઈદ્રપુરિમાં, ખીરાજ્યા દેવ લોક; વાદ વિવાદ વિનોદ ન
આલ્યો, વડી વારે થયો શોક. ॥ ૩ ॥ એટલામાં આવી એક અપછરા
ઉરવંશી જેનું નામ; કામળ કાયા કનક સરખી, રૂપ રૂપની ધામ.
॥ ૪ ॥ કાંઈ ન કેણી છે અગા નેણી, વેણી કેસની વાળી; વરણન ક-
રતાં ફણીધર થાકે, એવી અંતીસે રૂપાળી. ॥ ૫ ॥ તે તારણી જોઈ દેવ

બોલ્યા આનંદ ઉપજે સત્ય; મનહર ચીત ચોર આતુર તું, માંડય સ-
 ભામાં ત્રત્ય. ॥ ૬ ॥ એવિ આપી આગના તવ, નૃત્ય કર્યો આરંભ; પા-
 મ્મર પ્રાણીની નજરે પડે, તો થાય સ્થંભીત સ્થંભ. ॥ ૭ ॥ વાજ્ર
 વાગે મીઠાશ લાગે, સરોદાને સરણાઈ; જળત્રંગ મોરચંગ મદંગ નસંગ,
 પખવાજને અવાઈ. ॥ ૮ ॥ ધમ ધમ ધમ ધમ ધુવરૂ બોલે, દેખી થયા
 દેવ ખુશી; તેવે સમે ત્યાં આવી પહોંચ્યા, જે દુરવાસા રૂશી. ॥ ૯ ॥ એ-
 ટલે સભાના સૌ સુર ઉઠ્યા, ભલે દિધાં દરસન; પધારો પધારો કહિ પધ
 રાવ્યાં, આપીને આસન. ॥ ૧૦ ॥ વળતુ વાણી વધા સુરપતિ, અપછરાને
 એમ; નૃત્ય કરી તુ રૂશીવરને, ઉપજવ્ય પુરણ પ્રેમ. ॥ ૧૧ ॥ મોહિત
 મન થાય માહા મુનીનું, ત્યારે કીયા તુજ સાચી; માન્યની માન્ય મળે
 સહુ સુરનું, રીઝવ રૂશીને નાચી. ॥ ૧૨ ॥ અપછરા કહે મોહિત કીધા,
 શાણાને સુપાત્ર; તેત્રીસ ઢાટીને લખ્ય કર્યા તો, બ્રાહ્મણ તે કોણ માત્ર. ॥
 ૧૩ ॥ એમ કહિને ત્રત્ય આરંભ્યો, મન ધરી અભીમાન; હતી જેટલી
 કીયા તેટલી, કરિ વળી દઈ ધ્યાન. ॥ ૧૪ ॥ તોપણ રૂશી રાજ્યા નહીને,
 જરા ન લાગી લત્ય; મન કેમ માને મહાદેવજનો, જેણે જેયેલો નૃત્ય. ॥
 ૧૫ ॥ માટે રૂશીવર ખુશિ ન થયા, ક્રોધ કર્યો ઉરવંશી; કોપ કરીને એમ
 બોલી, વિપ્ર ઝેરીલો ધ્વંશી. ॥ ૧૬ ॥ મન માન્યુ પણ મોઢેના બોલે, અંતર
 ઉલટ આણે; નવ્ય આણે તો જંગલી સરખો, શું નૃત્યનિ વાત જાણે. ॥ ૧૭ ॥
 એવાં એવાં જ્યાં વેણુ કહ્યાં ત્યાં, લાગ્યો રૂશિ તન તાપ; શું કહ્યું રંડા
 પાપણી તેં, દુરવાસે દીધો શ્રાપ. ॥ ૧૮ ॥ નીશાયે નારો દીવશે ઘોડી, થઈ તુ
 પૃથવિ પડજે; તણુંને જળથી ઉદર ભરી, રણ વિશે રખડજે. ॥ ૧૯ ॥
 એમ શ્રાપ દીધો રૂશીએ, અપછરા અકળાય; ત્રાસજ પામી રડવા લાગી,
 થર થર કંપિ કાય. ॥ ૨૦ ॥ દેવતા સહુ કરગરવા લાગ્યા, વરત્યો આ-
 હાકાર, આ નારિ વણુ સ્વર્ગ વીષે, રેહેવાય નહી લગાર. ॥ ૨૧ ॥ એમ
 કહિ દેવતા કરગરીયા, કરગરી છે નારિ; દયા ઉપનિ દુરવાસાને, શ્રાપ
 હું નાંખુ નિવારી. ॥ ૨૨ ॥ કંઈના કરિ કહે રૂશિજી, સુંદરિ સુષ્ય વ-
 ચન; મળે સાડાત્રણ વજજર ત્યારે, આવજે સ્વર્ગ સુદન. ॥ ૨૩ ॥
 વળણુ ॥ શ્રાપ એમ નિવારીને, રૂશિ થયા વિદાય; આજ્ઞા માગે દેવનિ,
 પડી અપછરા પાય.

કડવું ૨૬ નાટકની સ્તુતિનો રાગ.

આગના દો માહારાજ, સભા સહુ આગના દો માહારાજ, ટેક
પુર્વના પાપથી. શ્રાપજ પામીરે, રૂશીને દલ થઈ દાજ ॥ સભા. ૧ ॥
દોશ કાને દઉ વાંક ભવીશનોરે; કાંઈ રહ્યો ન ઇલાજ ॥ સભા. ૨ ॥
વેડીશું વનમાં વપુ પશુનુરે; છોડવા કરજો કાજ ॥ સભા. ૩ ॥ આ-
પનું હેત અતી સાંભરી આવશેરે રડીને દઈશું અવાજ ॥ સભા. ૪ ॥
પશુના વર્ગમાં પડી રહિશુરે, તે બધી તમને છે લાજ ॥ સભા. ૫ ॥
વળણ. એમ કહી લીધી આગના, જુએ સ્વર્ગના ભુપ; અવની આ-
વિ અપછરા, ધરીયુ ઘોડી રૂપ. ॥

કડવું ૨૭ વૈદ્યભા વનમા વલવલે ઓ રાગ.

અંત્રીક્ષથી ઘોડિ ઉતરી, પચરંગી સ્વરૂપ; શામ ચરણ સોહામ-
ણા, કેશ વાળી અનુપ. ॥ અ. ૧ ॥ સ્વેત શરિર સાફ શોભતું રક્ત રં-
ગના કરણ; સુંદીર સોત્રણ મુખની, પુંછ છે પીત વરણ, ॥ અં. ૨ ॥
એતો ટુંકી ચાલે ઘણું ચાલતી, આવી યુમનાને તીર; ચારો ચરે છે
એ ઘાસનો, પીયે નીરમળ નીર ॥ અં. ૩ ॥ એમ આખો દીવસ ફરે
રાન્યમાં, પડે નીશા જે વાર; અસ્ત રવી થાય એટલે, બને સુંદીર
નાર ॥ અં. ૪ ॥ એતો નારી વેશે વ્રક્ષે ચઢી; રૂજની રહે બેઠી; સુર્ય
ઉદયના યોગમાં, ઉતરે આપ હેડી. ॥ અ. ૫ ॥ પછી દરસન દે સુર્ય
દેવતા, તવ સ્વરૂપે ફરતી; અસ્વણી અંગ ધારણ કરી, જળ ત્રક
ચારો ચરતિ. ॥ અં. ૬ ॥ હવે તે ત્રકની સામી તીર છે, એક સુંદાર
દેશ; વસે છે ત્યાં રૂડો રાજ્યો, દાંગવ નામ નરેશ. ॥ અં. ૭ ॥ તેવા
તે રાજને સપ્ત ઘોડલા, પુષ્ટીવાન છે કાય; મધ્યાને અનુચર લેઝને, જ
ળ પાવાને જય. ॥ અં. ૮ ॥ તેવા તે ઘોડાએ દીડી ઘોડલી, રહ્યા નહિ
દાસ પાસ; છટકી સામી તીર સંચર્યા, તણ ગયા જળ ઘાસ. ॥ અં. ૯ ॥
એતો આખો દાહાડો ભુખ્યા ભમ્યા, સાંજે થઈ ઘોડી નાર;
મનુષ રૂપે વ્રક્ષે ચડી, પાછા વળીયા તોખાર. ॥ અં. ૧૦ ॥ એમ ઘો-
ડાને લેહ લાગી નીત્યની, તેથી શરીરે સોસાય; રાજાએ પુછીયુ દાસને,
કેમ અશ્વ સુકાય. ॥ અં. ૧૧ ॥ ત્યારે દાસ કહે સુણે! રાયજ, જ-
ળ પાવાને લેતા; સામી તીરે ઘોડી કોકનિ, દેખી હાય ન રહેતા.
॥ અં. ૧૨ ॥ તવ રાજા કહે કોની ઘોડલી, બાંધિને ઘેર લાવુ; આજ

અશ્વ પર બેશીને, જળ પાવા હું જવું. ॥ અં. ૧૩ ॥ એવું કહિ રા-
જ અશ્વ બીરાજ્યો, ગયો યુમનાંને ઘાટે; ઘોડાએ ઘોડી નીરખી, દો-
ડયા સુર સપાટે. ॥ અં. ૧૪ ॥ રાય જોવાને ઘોડે બેઠો રહ્યો, આ-
ખો દીવસ ભમીયો; એવે સમે થઈ રૂજની; દીન મણિ આથમીયો.
॥ અં. ૧૫ ॥ ત્યારે ઘોડી ટળીને નારી થઈ, વ્રક્ષે ચડવાને ચાલી; ઘો-
ડથી દાંગવ ઉતર્યો, ઉભો જઈ કર ઝાલી. ॥ અં. ૧૬ ॥ કહે રાજ તુ
કોણ છે સુંદરી, ભુત પ્રેત કે દેવી; ટાણુ નાત જાત ધર ગામ છે, ના-
મે નારી તું કેવી. ॥ અં. ૧૭ ॥ તવ ઉરવંશી કહે સુણો રાયજી, ત-
મારે શો સંતાપ; અપહરણ છું હું સ્વર્ગની, પામી રૂશીનો શ્રાપ. ॥ અં. ૧૮ ॥
તેવા શ્રાપથી દીન દેહ બે ધર, વસુછુ વાસો વનમાં; મધુરી
વાણી સુણિ રાયને, લાગી ચટકી ત્યાં તનમાં. ॥ અં. ૧૯ ॥ તદરૂપ
સ્વરૂપ દેખીને થયો, નમીને વદ્યો વાણિ; ઘેર પધારો માહરે, થાપ-
શું પટરાણી. ॥ અં. ૨૦ ॥ સહુ ખાન પાનનું સુખ આપશું, મુને પ્રગ-
ટ્યો પ્રેમ; ઉરવંશી કહે આવીયે, જો ચાલો કહું તેમ. ॥ અં. ૨૧ ॥
તવ રાજ કહે કોહો તે કર, બોલી નારી વીવેક; શીવ વિષ્ણુ માગે
મુજને, દેવી નહીં ઘડી એક. ॥ અં. ૨૨ ॥ ત્યારે રાજ કહે એ પ્રમાણ
છે, પણ પુછુછુ પેર; બળીયો હોયે કોઈ મુજથી, તે ધણી માગે ઘેર.
॥ અં. ૨૩ ॥ તેહેવાને માગે હું ન દેડિંતો, માગે રણ સંગ્રામ; તે વારે
શું કર સુંદરી, મ્હારી ચાલે ન હામ. ॥ અં. ૨૪ ॥ ત્યારે નારી કહે સુ-
ણો ભુપતી, રહેવું અન્ય શરણ; સરણ ન રાખે તો મુજને, લીધ પામ-
વું મરણ. ॥ અં. ૨૫ ॥ ત્યારે રાજ કહે તે કબુલ છે, દિધુ વચન હાથ;
ઘોડે બેસાડીને સુંદરી, લાવ્યો પોતાની સાથ. ॥ અં. ૨૬ ॥ રામારૂપ
રહી રૂજની વીષે, દીવસે ઘોડી થાય; ઘાસ ચારો નાંખી ચાકરી, કર્યા
કરે છે રાય. ॥ અં. ૨૭ ॥ વળણ. ॥ એમ કેટલા દન વીતીયા. એવે સ્વ-
રગ સુર લોક; નારદને બોલાવિયા, દેખાડ્યો બહુ શોક.

કડવું ૨૮ રાગ આશાવરી.

શોક દેખી સુર લોકનો ને નારદજી એમ પુછે; સ્વર્ગ સુખમાં
ઉદાશી આવી, તેનું તે કારણ શું છે. ॥ ૧ ॥ શે કુખે દુહ્યા આનંદ
ભુલ્યા, તે વાત જણવા માગુ, જે હોય તે કહેા મુજને હું, લીડ ત-
મારી ભાગુ. ॥ ૨ ॥ તે સાંભળી સહુ સુર બોલ્યા, આનંદ નાહો સ્વા-

મી; ઊરવંશી હતિ અપછરા તે, આપ રૂપીને પામી. ॥૩॥ દીવશે ઘોડી
રાત્રીએ રામા, થઇ ભોમીમાં પડી, એના વીના છે સ્વરગ સુનું, મ-
મતું નથી ઘડી. ॥ ૪ ॥ વજૂ સાઠા ત્રણ ભેગા કરાવો, આપ નીવારણ
થાય; આવે અપછરા સ્વરગ વિષે, એમ કરો ઊપાય. ॥ ૫ ॥ નારદજી
તવ બોલીયા છે, પૃથવિમાં પરવર; વજૂ સાડા ત્રણ ભેગા કરાવિ, સા-
પ નિવારણ કર. ॥ ૬ ॥ યુદ્ધ થયા વણ વજૂ સાડા ત્રણ, કોકાળ ભેગાં
ન થાય; ટંટાની ત્રણા છે મુજ મનમાં, જોવાનિ આતુરતાય. ॥ ૭ ॥
એમ કહીને સંચરીયા છે, ભોમી દારોકા ગામ; શોભે શોયામણું નમ્ર
રશીલુ, વાસો વસે ધનશામ. ॥ ૮ ॥ શોળ સહસ્ત્ર સતે અષ્ટ ધામ
છે, પ્રભુનાં શોભાયમાન; એક લક્ષ સાઠ સહસ્ત્ર એકાશી, હરી તણા
સંતાન. ॥ ૯ ॥ તે સહુના મેહેલ જુજવા છે, પુત્ર પ્રદુમાન જોષ્ટ;
બળવાન રૂપવાન ગુણવાન ઘણો, સુરો પુરો નર શ્રેષ્ઠ. ॥ ૧૦ ॥ ના-
રદજી તેને ધામ પધાર્યા, માન્ય દિધુ પ્રદુમાન; આસન આપીને બેસા-
ડયા, નારદે કર્યા વિખાણ. ॥ ૧૧ ॥ ભાઈ તુ ભાગ્યશાળી ભારે, વૈ-
ભોગ શા કહું સુખ; ત્રૈણ લોકમાં તારા સરિણું, કો જનને નથી સુ-
ખ. ॥ ૧૨ ॥ માત ભ્રાત વળી પુત્ર ને પીતા, રૂડી છે રિદ્ધી ને સીદ્ધી;
નવે ગ્રહ તુજ મંચક પાચે, ઘેર વસે નવ નંદી. ॥ ૧૩ ॥ સંસારનો
સહુ દહાવો છે તારે, હું રહ્યો આનંદ પામી; સઘળી વાતનું સુખ
લીધું પણ, છે એક વાતમા ખામી. ॥ ૧૪ ॥ કહે પ્રદુમાન ખામી હો-
યે તો, ખતાવિ દો માહારાજ; વિલમ નથી તે સુખ લેતાં, સીધ કર
કાજ આજ. ॥ ૧૫ ॥ નારદ વદે બોલેલું પાળજે, તું તાલર તન તોડી;
મંગાવ્યા દાન્ગવને ઘેરથી તું, અમુલ્ય એક છે ઘોડી. ॥ ૧૬ ॥ ત્રૈણ
લોકમાં એહ ઘોડીનિ, જોડી નથી કોઈ ઠામ; ઘણું નહીતો ચાર ઘટીકા,
લાવિ રાખ્ય તુજ ધામ. ॥ ૧૭ ॥ ત્યારે હું જણું પુત્ર પ્રભુનો, ધન્ય તા-
રિ માનું પેટ; મંગાવે નહીં તો છોકરિ સરખો, ઉઠયો તું દૈવનિ વેડ.
॥ ૧૮ ॥ વલણુ. એમ ઉશ્કેર્યો નારદે, કરજે ધાર્યું કામ; કલાવિ પુછે
કોઈ તો, ન લૈરા ગાર નામ.

કડવું ૨૮ રાગ મા૩.

એવું કહી થયા નારદ વિદાય, લાગી ચટકી કુંવર મનમાંય;
તેણે દીન બળદેવજીને ઘેર, સાથ ભોજન છે ભલી પેર. ॥ ૧ ॥ સગાં સ

હોદ્દર પુત્ર પરીવાર, આળ્યાં જમવા હજદરને દ્વાર; આળ્યો નથી પડે
 પ્રદુમાન, બાકી આળ્યા છે સહુ સંતાન. ॥ ૨ ॥ ત્યારે બળદેવ પુછે એ
 મ; હજી ન આળ્યો પ્રદુમાન કેમ; તવ રક્ષમણી કહે જવો, શાથી ન
 આળ્યો તમે બોલાવો. ॥ ૩ ॥ એવું સુણીને બળદેવ જય, આળ્યા પ્ર
 દુમાનના ધામ માંય; ઉઠો બેટા કરાળ્યો ઉચાટ, સહુ જમનારા જુવે
 છે વાટ. ॥ ૪ ॥ એવું સુણી કહે પ્રદુમાન, મારે કરવું નથી અવદાન;
 ત્યારે બળદેવજી એમ પુછે, નથી જમવું તે કારણ શું છે. ॥ ૫ ॥ શુ-
 ચિ વદે પ્રદુમાન વાણિ, મારૂ જીવતર છે ધુળધાણિ; એક ઘોડી દાન્ગ-
 વ ધરમાંય, તેને જોવાની મુજ ઇચ્છાય. ॥ ૬ ॥ સુણિ બળીભદ્ર વચ્ચે
 મુખ, બેટા એમાં શું ધર્યું દલ દુખ; એતો ઘોડી મંગાવું આજ, ઉઠો
 ભોજન કરવા કાજ. ॥ ૭ ॥ સુણિ કહે કુંવર એ તો કાચુ, માગા જ-
 વાબ તો લાગે સાચુ; સુણિ પત્ર લખ્યો હજધારી, દેજે દાન્ગવ ઘોડી
 તારી. ॥ ૮ ॥ આવે પત્ર લઈને જોધ જોહ, તેને દેજે તું ઘોડલી તેહ;
 રાખી બે દિન પાછી દઈશું, નહીં તો પરાણે પણ લઈશું. ॥ ૯ ॥
 આપી પત્ર જદવ મોકલીયા, તેતો દાન્ગવ પુરીમાં પળીયા; આળ્યો પ-
 ત્ર દાન્ગવ સેન હાથ, વાંચી દલગીર થયો દલ સાથ. ॥ ૧૦ ॥ લખ્યો
 જવાબ એ જદુપતિ, ઘોડી પા પળ મળવાની નથી; લાળ્યા જવાબ
 જદવ જોધ, સુણિ હજધારીને ચડ્યો ક્રોધ. ॥ ૧૧ ॥ એવે વાર થઈ
 મટી ચાર, આળ્યા તેડવા દેવ મોરાર; કહ્યું બેઠ જણા રહ્યા બેશી
 વાતો શી કરો ખુણે પેશી. ॥ ૧૨ ॥ ત્યારે બોલ્યા બળીભદ્ર એમ,
 એક પ્રદુમાનને થયો પ્રેમ; છે દાંગવ ઘેર ઘોડી રૂપાળી, તમ સુતને
 જોવી છે ન્યાળી. ॥ ૧૩ ॥ તે મગાવવા મેં લખ્યો પત્ર, તેણે જવાબ
 મોકલ્યો અત્ર; નથી દેવાની ઘોડી ઘડી એક, તેવું સુણિ લાગ્યો મને
 ટેક. ॥ ૧૪ ॥ ત્યારે વધા વીઠલ વર વાણિ, આ શો લઈ બેઠા મત
 તાણિ; તમો મ્હોટા તે છોટા થયા, ખોટી હઠ ઝાલીને બેશી રહ્યા.
 ॥ ૧૫ ॥ કહ્યું કરી બાળક તણુ જેમ, થાયે હઠીલું છોકરું તેમ; ઇછા પુરી
 કર્યેથી લેહે લાગે, કાલે ચંદ્ર ચાંદરણિ માગે. ॥ ૧૬ ॥ તેવું પુરૂ ન પડે
 સદાય, ઉઠો જમવા સમય થઈ જય; તેવું સુણિ વદ્યા હજપતિ, ત-
 મ સુત ઉઠવાનો નથી. ॥ ૧૭ ॥ તારે બોલ્યા હરીવર હુંશી, ભલે
 નબ્બ ઉઠે એની ખુશી; નહીં ઉઠે શું આપણું જશે, થાશે ક્ષુધા
 મોઢે માગી ખાશે. ॥ ૧૮ ॥ એવાં વચન તાતના જણી, લાળ્યાં ને-
 ત્રમાં પ્રદુમન પાણી, એમ વેળા વીતી ઘટી ચાર, આળ્યાં રક્ષમણી-

જ તે વાર ॥ ૧૯ ॥ દિઠો રડતો કુંવર કાયા કાંપે, શું છે બેટડા કહી
 રૂદે આંપે; શાને સાર આંસુ ભરે તન, એવું કહી લુછે મા લોચન.
 ॥ ૨૦ ॥ બેટા કેણે વાળ્યો દુખ ડાટ, રડે તેમ તેમ સુત હૈયા ફાટ; કે
 ણે દુહ્યો દીકરા તને ફાંસુ, આંખ્યાં રૂક્ષમણિને આંસુ. ॥ ૨૧ ॥ તેણું
 બેધ વધા હળધારી, વઢયા કુંવરને શ્રી મોરારિ; એક ઘોડી દાંગવને
 ઘેર આવી, તારા પુત્રને લેવી મંગાવી. ॥ ૨૨ ॥ હઠ લેધ બેઠો તનતા-
 રો, તેથી પત્ર મોકલીયો મે મારો; પણ માન્યુ નહિ દાંગવરાય, વાગે
 માથામાં તેવી કહિ નાય. ॥ ૨૩ ॥ માટે રીસ રૂદે મને લાગી, જાણે એ
 કને લેઉ યુદ્ધ માગી; પણ પીઉજી તારો વઢે છે, મને છીકારી ઠપકો દે
 છે. ॥ ૨૪ ॥ વળણુ. ॥ એવાં વચન સાંભળી, રાણી વહિયાં વાણુ; શીદ
 સંતાપો સુતને, આરે પુરૂષ પુરાણુ.

કડવું ૩૦ રાગ સિંધુ.

સામળીયા સ્વામી સુત સપડાવો છો શાને; ધ્યાન તમારી બેસે
 નહીતો, જરા ન ધરશે કાનેરે. ॥ સામ. ટેક. ॥ કદી નહિ ને આજ કું
 વરને, ઉલટ આવી એવી; કાંક કહ્યું છે કાકા પ્રત્યે, તો તમને રીસ
 કેવીરે. ॥ સામ. ૧ ॥ ઇછા ઉપની આપના ઉરમાં. તો કુંતલપુર આ-
 વ્યા; મમ વીર સાથે વૈર કરીને, કેમ મને હરી લાવ્યારે. ॥ સાં ૨ ॥
 કેહેર કરીને વેર વધાર્યો, ઘેર ઘેર ગીરધારી; સોળ શહસ્ત્ર કામનિ લા-
 વ્યા, નરકાસુરને મારીરે. ॥ સાં ૩ ॥ પુત્રની ઇચ્છા પુરણ કરશું;
 આપ ખુણામાં પેશો; દયો આપુ કંચુકી મારી; પહેરી પાતળીયા બે-
 સોરે. ॥ સામં ૪ ॥ યુધે ચડશુ લડશુ વઢશું, તોડીશુ તન તાપો;
 મમ ચીર ચણીયા ધારણ કરી, આયુધ અમને આપોરે. ॥ સાંમ. ૫ ॥
 જગત જાણે શુણુ વીખાણે, થાય ભલે ભવાઈ; નહાનપણમાં પહેરિ
 નાચ્યાતા, તો શી આજ નવાઈરે. ॥ સામં ૬ ॥ બળદેવનું બોલ્યું
 પડ્યું પાછું, તે પણ મનમાં નાવ્યું; ટેક ન લાગ્યો ક્ષત્રી ધરમનો, શી
 દ નર નામ ધરાવ્યુંરે. ॥ સામં ૭ ॥ ઘોડી લેશુ છો જગ કેહેતું, ભા-
 મનીયો છે ભુંડી; ચક્ર ઘો અમને ચત્રુભુજજી, દયો કર પહેરો ચુડીરે.
 ॥ સામ. ૮ ॥ આગળ પ્રાક્રમ બહુ કરેલાં, તે પ્રાક્રમ ડબોવ્યું; શીતળ
 થઈ શું સુણો સ્વામી; જદવ કુળ વગોવ્યુંરે. સામં ૪ ॥ હીમત તો
 ક્યાંથી આપો. પણ, ઠપકો દેવા આવ્યા; કાઠરપણું કરી મોહોટા.
 હળધારી લાવ્યારે. ॥ સાં ૧૦ ॥ વળણુ. એવાં વાયક સાંભળી બો-

લ્યા સી જહુનાથ; કાહાવો દાંગવરાયને, યુદ્ધ કરજે અમ સાથ.

કડવું ૩૧ રાગ ધન્યાશરી.

સુર ભરાયું શામળીયાને, પત્ર આપ્યો હળધારી; દાંગવ રાજ
 ઘોડી ન આપી, વિપ્રીત છે ગત તારી. ॥ ૧ ॥ ભલે ન આપી તો રીસ
 વ્યાપી, હું પદ શું મન આણે; યુદ્ધ માગીએ તારી પાસે, ક્ષત્રી ધર્મ પ્ર
 માણે. ॥ ૨ ॥ એમ લખીને જલ્દવ સાથે, પત્ર પોચાડી દીધો; ઉઠ્યો પ્ર-
 દુમાન ભોજન કરવા, લહાવ કુંટળી લીધો. ॥ ૩ ॥ દાંગવ રાજને પ
 ત્રજ પહોચ્યો, વાંચી પડી પેટ ફાળ; જલ્દવ જોઈને હું ક્યાં પહોચું, વિ
 પ્ર પડયુ વીકરાળ. ॥ ૪ ॥ ક્યાં સીંહના સામુ સસલુ ક્યાં, મધ્વર ને
 ક્યાં મછ; ક્યાં નેદી ક્યાં ખાખડું ક્યાં, પાડો ને ન્હાનું વછ. ॥ ૫ ॥
 ક્યાં શેશને ક્યાં અળશીયું, ક્યાં કનકને કથીર; ક્યાં કેળને ક્યાં કા-
 ચકી ક્યાં, કાલ્હરને ક્યાં ધીર. ॥ ૬ ॥ એમ વિચારી થર થર ધ્રુજ્યો,
 દાજયું અતઃકર્ણ; અપહરાયે કહ્યું છે મુને, રહુ કોઈ મોટાને સર્ણ. ॥ ૭ ॥
 એવું ધારીને કરી ત્યારી, નીકળીયો ઘર બાહાર; મન ગમતી ઘોડી
 ને છોડી, આપ થયો છે સ્વાર. ॥ ૮ ॥ જલ્દયું કે જલ્દવ સામા બાહા-
 જે એવો છે કૌરવ સાથ; બીજ બાહાજે સુત સતીના, પ્રાંડવ પં-
 આળી નાથ. ॥ ૯ ॥ એમ વીચારી નીકળ્યો તે, પળીયો હસ્તીનાપુર;
 દુરિયોધનનિ સભામાં આવ્યો, બેઠા લીખ્મ વિદુર. ॥ ૧૦ ॥ દ્રોણ કૃપા
 આર્ય અશ્વસ્થામા, જેદ્રથ ભગદત કરણ; શકુની દમનીક દુશ્યાસન,
 ત્યાં, આવી લાગ્યો ચરણ. ॥ ૧૧ ॥ આવ ગાહિ સત્યવાહિ સુરાની, અ
 રજ કર કરજોડી; જહુપતી અતિ મતી માઠી કરી, માગે છે મારી
 ઘોડી. ॥ ૧૨ ॥ સીર સાટે મારે ઘોડી ન દેવિ, તેથી કરે છે ચડાઈ; હું
 નીરબળમાં બળ નહીં મહારી, પાસે માગી લડાઈ. ॥ ૧૩ ॥ એટલે
 ઈક્ષાજ ન રહ્યો મહારો, લાગી ગયા છે ચરણ; મ્હોટા જાણીને અદ્ય
 પ્રાણી હું, આવ્યો તમારે શરણ. ॥ ૧૩ ॥ સરણ રાખી ઘોડી બચાવો,
 થાવો જહુ કુળ સામા; તે સાંભળી દુરીયોધન સામું, શીશ ધુણાવ્યું
 મામા. ॥ ૧૫ ॥ એટલે ઉત્તર દે દુરીયોધન, એ કામ નહીં અમારું;
 ઘોડલી બે દીન માગી દેતાં, શું ઘટી બય છે તારું. ॥ ૧૬ ॥ પરાઈ
 લડાઈ લીજીએ શાને, બહેર વધારવા શીશ; જખરા જોડા છે જથાવા-
 જા, જલ્દવને જમદીશ. ॥ ૧૭ ॥ આપજે ઘોડલી તું મત શુકી, નહીં તો

પામીશ દુઃખ; એમ કહીને કાઢી મુકયો, ઊતરી ગયું મુખ. ॥ ૧૮ ॥
આંસુડાં ભરતો આકંઠ કરતો, ગોડલીને લઈ જાય; સોસાઈ સભામાં
પોંચ્યા કરડયા, વીદુર ભીષ્મપીતાય. ॥ ૧૯ ॥ સરણ આબ્યાને પાછો
કાઢવો; ક્ષત્રીનું તે નહીં કામ; કાલ્યર કુંવર દુષ્ટ દુરીયોધન, બોળ્યુ
ગાદીનું નામ. ॥ ૨૦ ॥ સંતાપ કરતા રહ્યા સભામાં, દાંગવે વિચાર્યું
મન; પાંડવને સરણે જઈને રહું. એ શુભ સતિના તન. ॥ ૨૧ ॥ એવું
ધારિને પરવરીયો, ગયો ઈંદ્રપ્રસ્ત માંય; અભીમન્યુને સુભદ્રાજી, ગયાં
નદિ નાહાવાય. ॥ ૨૨ ॥ મહેલમાં બેઠા સુત સતીના, હળી મળી પાંચ
વિર; કુન્તાજી બેઠાં પુત્રની પાસે, જ્ઞાન ગુણે ગંભીર. ॥ ૨૩ ॥ વળણ
॥ તે સમે દાંગવ રાજ્યો, આવ્યો છે શુભ ધામ; વ્યાસ વલ્લભ મુખ
ઓચરે, ત્યાં શું કીધું કામ.

કડવું ૩૨ રાગ કાફી હોળીની ચાલ.

આવ્યો દાંગવરાય આંસુ ભરતો, પેઠા મેહેલ માંહી કરગરતો; લ-
ટી પડીયો ધરમને ચરણ, સ્વામી આવ્યો તમારે શરણ. ॥ ૧ ॥ બાંધિ
કેહડ મેં બળીયાના સામી, મુજ પર રૂઠ્યો અંતરયામી; બોલ્યે બંધા
યો માટે ન ચાલ્યું, મેંતો આભ જાંડળમાં ધાલ્યું. ॥ ૨ ॥ વણ વેહેરે
લડાઈ લાગી, જદુપતિએ આ ગોડી માગી; માહારે દેવી નહીં ઘડી
એક, રાખી ત્યારથી તે મારો ટેક. ॥ ૩ ॥ માગી ન દીધી માટે કળક-
ળીયા, બુધ માગે છે જદવ બળીયા, કાપ્યા બળીભદ્રને કીશોર, સામા
થયાનું શું મ્હાડું જોર. ॥ ૪ ॥ નથી ઉભા રહ્યાનિ ધરણ, ત્યારે આ-
વ્યો તમારે શરણ; સુણી ધરમે કર્યો વિચાર, અરબુનના સાળક છે
મોરાર. ॥ ૫ ॥ સરણે આબ્યાને કાહાડુ તો દોશ; રાખુ તો આવે ન-
રને દોશ; માટે મારે ન બોલેવું ઘટે, આપો ઉત્તર નર રાજ વટે. ॥ ૬ ॥
સુણી અરબુનજી એમ કહે છે, સગાને શત્રુ કયાં કરાવે છે, અમ સ-
ર્વ ન રાખવો જોઈએ, અન્ય સ્થળે જ રાખશે કોઈયે. ॥ ૭ ॥ દીધી
દાંગવને આગનાય, તવ દાંગવ થયો વીદાય; જાણ્યું નથી ઈર્યાનો કા-
મ, મુરાતણ વણ છે ક્ષત્રી નામ. ॥ ૮ ॥ નથી કો બેલી તે શું કરવું,
કાષ્ટ ચીતા કરી બળી મરવું; ધારી ગયો તે નગ્નનિ બાહાર, આવ્યો
નદી તટે તેજ વાર. ॥ ૯ ॥ ઘોડીથી ઊતરિ કાષ્ટ લાવ્યો, ચીતા ખ-
ડકીને વેરાગ્ય આવ્યો; ઘોડી લઈને મરવું આદરીયું, મુકયો અગની

હરી ધ્યાન ધરીયું. ॥ ૧૦ ॥ તેહ નદી ત્રહે અભેમાન, કરે છે અરજીન
 સુત સ્નાન; તેણે નાહાતાં જોયું જાણી વાત, કોઈ પ્રાણી કરે આપ-
 વાત. ॥ ૧૧ ॥ એવું સમજી દયા મન લાવ્યો, રાજ દાંગવની કને
 આવ્યો; વઘો નર સુત મુખથી વાંણી, શાંતે બળી મરે રાજ પ્રાણી.
 ॥ ૧૨ ॥ કોણ નાત જતને કોણ દેશ; કોણ નામ ગામ કયાંનો નરેશ,
 એવા શા કામમાં દુલી પડીયો, આપવાત કરવા ને ચડીયો. ॥ ૧૩ ॥
 સુણિ દાંગવ વઘો વચન, સુણે અરજીનજના તન; તમ મામાએ
 આ ઘોડી માગી, મે ન દીધી તે લડત લાગી. ॥ ૧૪ ॥ મારે વચન
 ઘોડીની સાથ, સોંપવી ન વડી કોઈ હાથ; મારે ન દીધી તે ખોટું લા-
 ગ્યું, પત્ર દ્વારાએ યુધ્ધજ માગ્યું. ॥ ૧૫ ॥ મુજ બળ વણ ધુજ્યા ચરણ,
 ગયો તમારી ગાદીને શરણ; જણિ સગા જહુકુળ વાડી, તમ તાતજીએ
 મુક્યો કાહાડી. ॥ ૧૬ ॥ નવ્ય રાખ્યો શરણ તે શું કરવું, આવ્યો
 જળ ત્રઠ ધારીને મરવું; સુણી સુતને મન વ્યાપી રીશ, છેક છકી
 ગયા જગમીશ. ॥ ૧૭ ॥ રાજ હવે ન પામીશ મરણ, તુને રાખ્યો મેં
 મારે શરણ; સુણી વેણ વહે છે રાય, તમ બાળકથી શું રખાય. ॥ ૧૮ ॥
 રાખ્યો શરણે જણે એમ વાત, અતી કપકો દ તમેને તાત; તવ ત-
 માઈ બોલેલું જયે, જગમાં મુજ હાંશી થાયે, ॥ ૧૯ ॥ સુણી અભેમા
 ન વઘો વાણિ, નવ્ય દરીશ બાળક જાણી; આલ્ય શરણે જોજો મુજ મા
 પ, સરમાયો શાળકથી બાપ. ॥ ૨૦ ॥ તેણે ક્ષત્રીની રીત ન બજવી,
 પ્રધ પીતાની ગાદી લખવી; ગોડી આપવા ન દેઉં આપ; મુને પ્રહલ-
 ત્યાદીક પાપ. ॥ ૨૧ ॥ વલણ. ॥ એમ કહી શરણે રાખીયો, આવ્યો
 પોતાને ગેર; બાંધિ ગોડી ધામમાં, બેઉ બેઠા સુખ ભેર.

—(૦)—

કડવું ૩૩ રાગ આશાવરી.

બે જણ બેઠા ધામ વીધે, સાંભળો સ્નાતાજન, રસોડે રસોઈ ત્યાર
 થઈ છે, જમ્યા સમે પાવન. ॥ ૧ ॥ કુંતા સુલદ્રા ધ્રુપતિ ધર્મ, લીમ
 અને અરજીન; શેદેવ નિકુળ સરવ આવ્યા, નથી આવ્યો અભેમુન.
 ॥ ૨ ॥ તે જોઈને પ્રધ માતા બોલ્યાં, કુંવરને ધામ જવો; વાટે સંચરો
 સુત પ્રકોદર, અલીમન્યુને લાવા. ॥ ૩ ॥ કેમ ન આવ્યો શું રીસાયો
 ક્યાં લગી ખોટી થઈએ; ક્રુધા લાગી સમય થયો, હવે ન બેસી ર-
 હીયે. ॥ ૪ ॥ એવાં વચન પ્રધનાં સુણી, વહયો વાયુ સુત ભેમ; કું-

વરને ધામ આવી બોલ્યો, બેટા બેશી રહ્યો કેમ. ॥ ૫ ॥ અલીમન્યુ
 કહે પાછા પધારો, શું છે કુંવરનું કામ; દાંગવસેનને પાછો કાઢાડ્યો
 ગાદીનું બોલ્યું નામ. ॥ ૬ ॥ ક્ષત્રીના ધર્મનો ધારો તોડ્યો, સત્ય ના-
 ખ્યું સહુ ફેડી, સરણ આગ્યાને શાંત ન પાડ્યો, લજવી શાતે પ્હેડી.
 ॥ ૭ ॥ આછી હોરણી હોડીને નાચો, આંખમાં આંજે મેશ; ખાઇ ખા
 ઇ દિવ વધારી થયા, ભાદરવાની ભેંશ. ॥ ૮ ॥ દાંગવને હું શરણ લા
 વ્યો, યુધે જશું ચઢ્યે ઘોડે; ભીમ કહે ભાઇ ભલું કર્યું લે, હું પણ તા
 રી જોડે. ॥ ૯ ॥ ઉલટ હતી ઉરમાં મુને, પાળવા ક્ષત્રી ધર્મ; તુજ તા
 તે તરછોડ્યો અને, ગ્રહિ રાજકની શર્મ. ॥ ૧૦ ॥ એમ કહી ભીમ
 મહેલમાં પેઠો, બેઠો કુંવર કને; એવે ઘટી ચાર વાર થઇ છે, કુંતા કો
 ધાતુર ખને. ॥ ૧૧ ॥ જ જઘને જે સુત સેદેવજી, કયાં લગી થાશું ખો
 ટી; ભીમ રડ્યાને તેડવા મોકલ્યો, તે પણ ત્યાં રહ્યો ચોટી. ॥ ૧૨ ॥
 એવું સાંભળી સેદેવ ચાલ્યા, અલીમન્યુને ધામ; કળકળતા કહ્યું કાકા
 ભત્રીજ, બેશી રહ્યા શા કામ. ॥ ૧૩ ॥ અલીમન્યુ કહે ધિક્કાર કાકા.
 ભસ્મ શરીરે ચોળો; વીધા તમારિ નાશજ પામી, પોયાં ચાણીમાં બો
 જો. ॥ ૧૪ ॥ દાંગવને સરણે નવ રાખ્યો, હું લાવ્યો તોડે મંડોડે; તે
 સાંભળીને શેદેવ બોલ્યા, હું પણ તમારી જોડે. ॥ ૧૫ ॥ એમ કહિને
 ધામમાં ખીરાજ્યા, બે ઘટીકા થઇ વાર; એટલે કુંતાએ ક્રોધ કરિ ક
 ર્યો; નાકુળને તઈયાર. ॥ ૧૬ ॥ જનુ તેડવા બેટડા મહારા, ગયા શેદેવ
 ને ભેમ; કુંવર સહીત તેડીને લાવજે, બેશી રહ્યા સૌ કેમ. ॥ ૧૭ ॥ તે
 કરતાં કાંઈ કારણ હોયતો; આગ્ય તું ખખર લેઇ; તું ત્યાં રહેતું ચોગ્ય
 ધારેતો, જજે ઉત્તર દેઇ. ॥ ૧૮ ॥ એમ કહિને મોકલીયા તે, આગ્યા
 કુંવરને ઘેર; ક્રોધ કરી કહ્યું બેશી રહ્યા છો, શી છે તમારી પેર. ॥ ૧૯ ॥
 મુણી અભેમાન એવું બોલ્યો, પેર અમારી મોટી, ટંટાનું ઘર લેઇને
 બેઠા, મતિ ખરી કે ખોટી. ॥ ૨૦ ॥ દાંગવને મેં શરણ રાખ્યો, જદવે
 જે ઘોડી માગી; તે રાયને તમે કાઢાડી મુક્યો, છુટી પડી વરણાગી. ॥
 ૨૧ ॥ વાટજ ઉડી વરણાગીમાં, મેં રાખ્યો ખરી હોડે; નીકુળ કહે રા
 ખ્યો ભાઈ ભલે; હું એ તમારી જોડે. ॥ ૨૨ ॥ એમ કહી નીકુળ ખિરાજ્યા;
 કુંતા કહે આ કવું, જેને ગયા તે ત્યાં ને ત્યાં ચોંટયા, છે કાંઈ આશ્ચર્ય
 જેવું. ॥ ૨૩ ॥ ઉઠો અરજીનજી જઈ જુઓ, કાંક થયું વિવન; ચિ તા-
 તુર થઇ ચાલ્યા પારથ, જ્યાં પોતાનો તંન. ॥ ૨૪ ॥ તાતન દેખીને

તન બોલ્યો, કાકા તમારો વારો; માહયરે બોલવું ઘટે નહિ તમે, પા-
રથને ધીકકારો. ॥ ૨૫ ॥ એટલે વેણુ વદે પ્રકોદર; શું કરવા તું આ-
વ્યો; દાંગવને તેં તગેડી મેલ્યો, આ સુત સરણ લાવ્યો. ॥ ૨૬ ॥ ગા
દીનું નામ રાખ્યું માટે, હું એને પંથ પેઠો; સાળાની સરમ રાખીને
તું, ધરમ બોળી બેઠો. ॥ ૨૭ ॥ ત્રધણે બ્રાતને ચોથો ભત્રીજો, કરીશું
રાયની રક્ષ; સાસરીનું સાડું તાકતું હોય તો; તાણજે તું તેની પક્ષ.
॥ ૨૮ ॥ ચડીને આવજે અમારા સામે, દાખવજે તારું જોર; સત્ય સા
ડું નહીં પડીએ પાછા, શું કરશે કીશોર. ॥ ૨૯ ॥ જ જઈને માતને
વાત કહે, કરવું ન ॥ ભોજન; નહીં આવીએ ધામ તમારે, બેસશું
ઓ ભોવન. ॥ ૩૦ ॥ વચન વિરનાં સાંભળી વળીયા, અરબુનજી ર-
ણધિર; આતો વાહાલામાં વિરોધ પેઠો, સોસાયું શરીર. ॥ ૩૧ ॥ સંતાપ
કરતો આવિયો જ્યાં, કુન્તા ધરમ બ્રાત; ત્યાં ટંટાની મુળથી માંડી,
કહી બતાવી વાત. ॥ ૩૨ ॥ આપણો સુતને સુભદ્રાજી, નાહાવા ગયાં
તાં સરીત, ચીતા ત્યાં ખડકી દાંગવે, આદરીયું વીપ્રીત. ॥ ૩૩ ॥ ઘોડી
સહીત બહનીમાં પડી, આણવું ધાર્યું મરણ; દેખીને દયા આવી કુંવરને,
લાવ્યો પોતાને સર્ણ. ॥ ૩૪ ॥ સુતને તેડવા ત્રેણુ ગયા તે, તેની પક્ષ-
માં પેઠા; સ્નેહ સગાનો તોડવા માટે, કલેશ લેઈ સહુ બેઠા. ॥ ૩૫ ॥
વળણ. ॥ સુણી ધરમરાય બોલીયા, સાંભળ અરબુન વીર; સીદ નર
નામ ધરાવિયું, કાલ્યર થયો રણ ધીર.

કડવું ૩૩ ઓખાહરણમાં જાગ્યારે જાદવરાય ઓરા

કુંતાજી તવ બોલે, તું થયો નર નારિ તોલેરે; સાસરીયાની સર-
મમાં, લેવાઈ ગયોરે. ॥ ૧ ॥ ક્ષત્રીપણું તેં બોયુ, મુળે કુળ સામુ નવ
જોયુરે; સરણે આવેલાને પાછો કાહાડીયોરે. ॥ ૨ ॥ કુખ વગોવી મ્હા-
રિ. કાલ્યર કુંવર દેહ ચારીરે; અનાદીની ગાદીને લાંન્છન આપીયુરે.
॥ ૩ ॥ લજબો પાંડુ રાજ, જેનિ સકળ દેશમાં માઝારે; તેવા તાતને
માંથે પાણી ફેરવ્યુરે. ॥ ૪ ॥ તું અજ્ઞાની જેવો, ક્ષત્રી ધરમ છે કેવો-
રે; તે નથી સમજ્યો ત્યાં સુધિ ભ્રષ્ટ છેરે. ॥ ૫ ॥ જે જન સરણે
આવે, તેને માન્ય દઈએ લાવેરે; સીડ ભંજન થાવું એ રીતિ રાય-
નિરે. ॥ ૬ ॥ તે રીતી તેં છોડી, દાંગવ ગયો કર બેડીરે; ઘોડી લેઈ
મરવું એણે ધારીયુરે. ॥ ૭ ॥ ધન્ય કુંવરની નિતી. લાવ્યો સરણે એ

રીતીરે; બલે પક્ષે પેઠા મારા દિકરાંરે. ॥ ૮ ॥ યુધ કરવાને જાશે, ક્ષત્રી
 નો ધરમ સચવાશેરે; તારે હોય સરમ તો ધરમાં બેસજેરે. ॥ ૯ ॥ ભી
 મ નિકુળને જોશી, હું ચોથી ચહું ડાશીરે; ટેક કુંવરનો ત્યાં જઈને
 રાખશુરે. ॥ ૧૦ ॥ ધરમ રાજ કહે છે, અરજીનજીને શીખ દેછેરે; ઠ-
 પકો નથી તુજને; સાસરીયા તણેરે. ॥ ૧૧ ॥ કરજે સાચી વાત, યુધ
 માં સામળીયા સાથરે; કહિયે દાંગવરાજ સરણે આવિયોરે. ॥ ૧૨ ॥ જ
 હ્યું તમ સંગ જોર, ત્યારે રાખ્યો નહીં અમ ઘેરરે; કાહાડી મુકેલો
 અભેમાન લાવીયોરે. ॥ ૧૩ ॥ તે ભાણેજ તમારો, નથી કાંઈ વાંક હ-
 મારોરે; છોરાં પુઠે રણમાં આવતું પડેરે. ॥ ૧૪ ॥ અમને ન ઘો દો-
 શ, રાખો ભાણેજ પર રોશરે; પણ કુંવરને કનડયે કનડશું આપનેરે.
 ॥ ૧૫ ॥ એવું કેહેજો ભાઈ, કસુર ન નીકળે કાંઈરે; જવો જઈને લા
 વો સહુ સાથનેરે. ॥ ૧૬ ॥ ધર્મ આજ્ઞા કીધી, અરજીને શીખ ગ્રહી
 લીધિરે; ચાલ્યો ચાલ્યો આંચો સુતના ધામમાંરે. ॥ ૧૭ ॥ જઈ કુંવ-
 રશુ ભાંખ્યો, દાંગવ મેં સરણે રાખ્યોરે; પીન્ડમાં પ્રાણ લગી ઘોડી દ
 વિ નહીંરે. ॥ ૧૮ ॥ ઉઠો રણધીર વીર, શું કરશે શામ શરીરરે; ઉઠ
 જમવા દાંગવરાય તું છે માલ્યોરે. ॥ ૧૯ ॥ વળણ. ॥ એમ કહી ઉઠા
 ડીયા, તેડી લાંચો ઘેર; ધર્મ કહે ઓ રાજ્યા, રહેજે આનંદ ભેર.

— ૦ —

કડવું ૩૪ ઓખા કહેછે તુ સુણરે સાહલી એ રાગ

એમ કહી ગ્રહ્યો છે હાથ, બેઠા જમવા લેઈ સહુ સાથ; કરી ભો-
 જન મુખવાસ લીધા, પછી સંગ્રામ વીચાર કીધા. ॥ ૧ ॥ બોલ્યા અ
 રજીન પ્રત્યે ધર્મ, લખો પ્રભુને જણે મર્મ; બેઠો લખવાને અરજીન ભુ-
 પ, જણુજે તમે શામ સ્વરૂપ. ॥ ૨ ॥ માગી દાંગવની તમે ગોડી, એ
 વી અનીતિ ક્યારથી જોડી; પામતો હતો તે રાય મરણ, રાખ્યો તમા
 રા ભાણેજ સરણ; ॥ ૩ ॥ તેની પક્ષે આવિશું અમો, કરજે યુધની ત્યા
 રી તમો; એમ પત્ર લખીને ખેંચાડ્યો, બળીભદ્રે તે વાંચવા માં-
 ડ્યો. ॥ ૪ ॥ કહી હરીને યથાસ્થીતિ, જુઓ પાંડવ સગાંનિ પ્રીતી;
 જ્યારે ત્યારે એ ચઢીને આવે, સુણી સામળીયા રીસ લાવે. ॥ ૫ ॥
 ઠાના સગાને ડાના એ જાલા, ભલા વાળ્યા ભલાઈના ભાલા; હવે
 સગાઈ આધી મેલી, કરવું યુદ્ધ ન થાવું બેલી. ॥ ૫ ॥ સામે પત્ર લ-
 ખ્યો ત્રી મોશર, સુખે આવજે કુંતી કુંવાર; લખી મોકલી બોલ્યા

એમ; જેટ બંધુ કરીશુ કેમ. ॥ ૬ ॥ સુણી હજધર વધા વાણી, લ-
ખો સહુ દેશ સારંગ પ્રાણો; ક્ષત્રી માત્ર સગા સ્નેહી 'કાઠાવે, આપણા
ઓપણી પખે આવે. ॥ ૭ ॥ સુણી સામળીયોજ લખે, આવજો આ વે
ળા સહુ પખે; એમ પત્ર દીધા સહુ દેશ, જાણ્યું ધરમરાય નરેશ. ॥ ૮ ॥
કહિ બ્રાતને વાત જે જાણી, માગી પક્ષ શ્રી કૃષ્ણ કલ્યાણિ; સહુ ભુ-
પતિ પક્ષમાં જાય, તવ આપણી શી ગત થાય. ॥ ૯ ॥ કહે સાંભળીને
ચારે વીર, લેખો આપણ પણ રણ ધીર; પછી જેની જ્યાં નસ તણા-
શે, હેત જેનું જેશુ તે ત્યાં જશે. ॥ ૧૦ ॥ એવું ધારીને લખ્યા કા-
ગળીયા, દેવાને સહુ શેવક પળીયા; પછી પુત્ર પ્રત્યે વધાં માય, બેટા
ખીજે બતાવું ડિપાય. ॥ ૧૧ ॥ જવો હસ્તીનાપુર પુત્ર, છે ત્યાં સયુ
વાહાલુ ધરસુત્ર; કુળ વ્રજને દુરીયોધન, તેને દો યુદ્ધ નોહોતેર તન.
॥ ૧૨ ॥ એવિ માત તણિ વાત જણિ, ડિઝ્યા ધરમને નર પ્રાણી; આ
વ્યા સભામાં હસ્તીનાપુર, બેઠા ભીસ્મજી દ્રોણ વીહુર. ॥ ૧૩ ॥ કૃપા
ચાર્યને અસ્વસ્થામા, કારભારી છે શકુની મામા; ભુરીખ્યેવાને ભગ-
દત્ત જેહ, બેઠા સુસરમા સૈત તેહ. ॥ ૧૪ ॥ ખીજ ધણા ચોધ્યા સ્થ-
ધીર, અંધ સુત બેઠા સત વીર; ગાદી પતી છે દુરીયોધન, દંતુ દમની
ક દુશ્યાસન. ॥ ૧૫ ॥ દુરદમન દેવક બ્રાત, દ્રાક્ષા દુમપતી દ્રગ નાથ;
દેહેણું સેન્યને દુરવા સુર; દંભુ દુશણ દગ્યાતુર. ॥ ૧૬ ॥ એવા એ-
વા બેઠા સહુ ભાઈ, આવ્યા ધર્મ સભાની મ્હાઈ; કહ્યું સહુ વૃ-
ધને નમી ચરણ; અમે દાંગવ રાખ્યો છે સરણ. ॥ ૧૭ ॥ પક્ષે આ-
વવું મ્હોટા બ્રાત, યુધ્ધ ધાર્યું યદુકુળ સાથ; એવું સુણીને ભીસ્મજી
બોલે, નહી નહી સુત ઢા તમ તોલે. ॥ ૧૮ ॥ નામ દુરીયોધને બોળી
નાંખ્યું, તમે બરદ ગાદીનુ રાખ્યું; અમો આવશું પક્ષમાં બાળ, કરી
નાખશે શું ગોપાળ. ॥ ૧૯ ॥ રાખવી નહી સગાંની સર્મ, દેવુ યુધ્ધ એ
ક્ષત્રીનો ધરમ, એવુ વદી વધા વૃધ એમ કરશે. દુરીયોધન કેમ. ॥ ૨૦ ॥
તવ બોલ્યો છે અંધ કુમાર, કહીએ છીએ કરી વીચાર; એમ કહી
ગયો મ્હેલ માંચ, તેડ્યા શકુની મામાને ત્યાંચ. ॥ ૨૧ ॥ કહે મામા જ
વું કે ન જવું, બોલ્યો મામો ડિપાય બતાવું; જવું પક્ષમાં પુરણ પેર,
ભલ્યુ લેવાશે વેહેરે વ્હેર. ॥ ૨૨ ॥ યુધ્ધ આરંભ થાય જે વારે, આ-
પણે પાછા પડવું તે વારે; મારે આગળથી જદુરાય, કરશું પુઠેથી આ-
પણે ધાય. ॥ ૨૩ ॥ બેઠ બાબુથી મારવો માર, પામે મરણ કુંતી કુ-
વાર; સાંભળીને વધ્યો વીલીયારી, મામા છે બુધ્ધીની બલહારી. ॥ ૨૪ ॥

બેઉ દુષ્ટે સત્તા એવિ કીધી, હરી હરીને તાળીઓ લીધી; પછી આ-
વ્યા સભાની માંય, બોલ્યો ધરમ પ્રત્યે એ ત્યાંય. ॥ ૨૫ ॥ ભાઈ ભલું
કર્યું તમે કામ, આવશું કરવા સંગરામ; એવું સુણી યુધીષ્ઠર રાય, બહે
લા પધારજો કહી જાય. ॥ ૨૬ ॥ બીજે દીવસ લૈ સન્યાય, ચાલ્યો પાં-
ન્ડવ પક્ષમાં રાય; લીધિ અગીઆર ક્ષોણિ સૌ સાથ, બેઠો હસ્તી આ-
યુધ્ધ ગ્રહી હાથ; ભીષ્મ વીદુરને કપાચાર, દ્રોણ ગુરૂને અમર કુંવાર;
કારભારી સહીત સહુ પ્રાણી, ઇંદ્રિ પસ્ત આવ્યા હેત આણી. ॥ ૨૮ ॥
વળણ. ॥ માન્ય શતિ સુત દેધને, ઉતાર્યા નિજ ઘેર; વ્યાસ વાણી મુ-
ખ ઓગરે, પછી શું થઈ પેર.

કડવું ૨૨ રાગ ઢાળ ધનાસરી.

પત્ર બેઉના પ્હોગ્યા સહુ દેશજી, કરે વીચાર સર્વ નરેશજી; લા-
ગી સગાં સગામાં લડાઈજી, કરીએ કોની પક્ષ ચડાઈજી. ॥ ઢાળ. ॥ સ
કળ દેશના ક્ષત્રી લોકે, કરી લીધો વીચાર; કોઈનિ પક્ષે જતું ઘટે ન-
હીં, ગયામાં દુખ અપાર. ॥ ૧ ॥ બહાલે બહાલાના વીરોધમાં જૈ, કોની
કરીએ પક્ષ; આજ લેટેને આવતી કાલે, ભેગા થઈ કરે ભક્ષ. ॥ ૨ ॥ સા
ળ દાળ થાય એકઠાંને, તરીયો તેડે રહી જાય; ઉણુ જળે કદિ ધર ન
સળગે, એમ ધારયું સહુ રાય. ॥ ૩ ॥ પક્ષ ન કરવિ સરમ ન હરવી,
જેવો ન ન્યાય અન્યાય; જે જેને શરમ જેટલી તેટલી, મોકલી છે સ-
ન્યાય. ॥ ૪ ॥ જદવ પક્ષમાં ચાળીસ ક્ષોણી, સર્વ મળીને આવી; બે-
તાળી ક્ષોણી, પાંન્ડવ પક્ષે, સર્વ રાયે મોકલાવી. ॥ ૫ ॥ સાત ક્ષોણી
હતું સતીના સુતનું, કૌરવનું અગીઆર; તે સહુ મળીને સાડજ ક્ષો-
ણી, આવી થયું તૈયાર. ॥ ૬ ॥ એટલે બોલ્યા ભીષ્મ પીતાજી, સાંભ-
ળો કુંતી-કુમાર; જદુપતિ જોરાવર પાસે, સાચાં છે એથીઆર. ॥ ૭ ॥
હળ મુશળને ચક્ર સુદરસન, જ્યાં મોકલે ત્યાં જાય; પ્રાણ લીધા વણ
પાછાં ન પડે, તે મુજને ચીંતાય. ॥ ૮ ॥ તેના આયુદ્ધને બાજે તેવું, જોઈએ
આપણી પાસ; ત્રીશુળ લાવો ત્રીપુરારીનું, તો ભય પામે નાશ. ॥ ૯ ॥ લાશેવ
ક હોયે શંભુ તણો તે, લાવવાની ધરે હામ; વાત સુણી વ્રકોદર વદ્યો,
દાદાએ મહાર કામ. ॥ ૧૦ ॥ હું સંચરૂ શીવજીની પાસે, સમજવીનેલાવું, તેમ
ન આપેતો જોર કરીને, જટાઝાલી ધુણાવું. ॥ ૧૧ ॥ એમ કહી વ્રકોદર વાટે,
સંચરીયો સુભ મન, શીવાલયમાં આવી ઉભો, પ્રેમે કર્યું પુજન. ॥ ૧૨ ॥ જળ

ચડાવી ચંદન ચરચુ, પહેરાવ્યા પુષ્પના હાર; આક ધંતુરો વીજ્યા વા-
 ટી, પ્રેમે કરી પય ધાર. ॥ ૧૩ ॥ ઘુપ દીપને નૈવેદ્ય મુકી, ઉર આવ્યું અતી
 બહાલ; નૃત્ય કરીને હરહર શંભુ, કહી વગાડ્યા ગાલ. ॥ ૧૪ ॥ તોપણ દ
 રશન દીધાં ન ત્યારે, રીસ વ્યાપી ગઈ હાડ; બાહાર નિકળી ઉપાડી લા
 વ્યો, બીલી પત્રનું ઝાડ. ॥ ૧૫ ॥ તે લેઈને પોરવ્યું ડેરામાં, ધૃજ ગ-
 યાં ઉમીઆય; જુઓ ભોળો ભક્ત તમારો, વીઘ કરે ધામમાંય. ॥ ૧૬ ॥
 તે જોઈ પ્રગટીઆ જટા ધારી, દરશન દીધાં નાથ; હાંહાંગાંડીયા આશુ
 કરે કહી, મુસ્તક મુકયો હાથ. ॥ ૧૭ ॥ માગ્ય માગ્ય કહે શું માગે બે
 ટા, ભીમ કહે કષ્ટ કાપો; સામળીયા શું સંગ્રામ કરાવો, ત્રીશુળ તમારૂ
 આપો. ॥ ૧૮ ॥ ત્રીપુરારી કહે ત્રીશુળ ન મળે, બીજુ દુખ છોડાવું;
 ભીમ કહે ત્રીશુળ ન દયોતો, દાઢી ગ્રહી દોડાવું. ॥ ૧૯ ॥ ભોળો ભીમ
 ના ભાશણે હર્યા, દ્યો બેટા લેઈ જવો; સંગ્રામ શામળીયા સંગ જ
 તી, પાછુ દેવાને આવો. ॥ ૨૦ ॥ સતીના સુતે શીશ નમાવ્યું, ત્રીશુળ
 લઈગેર આવ્યો; સભામાં આવી લીધી શાખાશી, દ્યો દાદા હું લા-
 વ્યો. ॥ ૨૧ ॥ ભીશ્મ કહે રાખ્ય તાલ્હરી પાસે, તું તજજે સંગ્રામ; ચક્ર
 કે હળ છુટે ત્યારે છોડવું, એટલું તાલ્હરે કામ. એમ સહુ સંતલસ વી-
 ચારી, થઈ ગયા સાવધાન; લડાઈની ચડાઈ કરીને, ફરકાવ્યાં નિશાન.
 ॥ ૨૩ ॥ વાજતે ગોજતે છત્ર છાજતે, રથે ખીરાજ્યા રાય; ડંકા દેતા
 બંકા ચાલ્યા, મેંદાન ભોમી માંય. ॥ ૨૪ ॥ ગોડલા જોડલા એળ ઉં
 ટોનિ, ચર્ણ ચાલે સુભ સાથી; પ્રકોદર નંદન વાયુનો, બેઠો જે મંગળ
 હાથી. ॥ ૨૫ ॥ સકળ સન્યા આગળ ચાલે, પુંકળ પન્ડે વાધે; મુઠ્ઠી
 વાળીને ત્રીશુળ ઝાલ્યુ, ગદા ધરી છે ખાંધે. ॥ ૨૬ ॥ ઘોડીએ બેશી દાં
 ગવરાજ, જુદ્ધ જોવાને જય; આવી ઊભા સહુ મીર ખાંધી, જણ્યું શ્રી
 જદવરાય. ॥ ૨૭ ॥ ચાદવના ચોદ્ધ યુદ્ધે ચડીયા, દેવકીનું ધર મુત્ર. એ-
 ક લાખને સાઠ સહસ્ર, એકાશી પ્રભુના પુત્ર. ॥ ૨૮ ॥ છપન કોટીને આ-
 જીસ ક્ષોણી, બળદેવજ બળવાન. આયુધ ગદ્યા હાથમાંને, યુધે થયા
 સાવધાન. ॥ ૨૯ ॥ રાતા તાતા મદના માતા, થાતા જતા મેદાન; આ-
 વી ઉભા સહોદર સાથે, ચક્રધારી ભગવાન. ॥ ૩૦ ॥ સામા પડીયા મુ
 મતે ચડીયા, સામળને સતી સુત; પાંડવ પ્રત્યે પ્રભુજ બોલ્યા, બની
 આકળા ભુત. ॥ ૩૧ ॥ વલણ ॥ બળદેવને કહે બોલીયા, રીસમાં રણ
 છોડરાય; પ્રીતી દુટી પાંડવો, લાગી સગઈમાં દહાય.

કડવું ૩૬ રાગ આશાવરીનો છાયો.

અંતરયામી ઉકળી બોલ્યા, સાંભળો સતીના તનજ; સગા જ-
ણી સદા સ્થાય કરી ત્યારે, આવ્યો અમારે આદંનજ. ॥ ૧ ॥ વચન
સાંભળ્યાં વીઠલ વરનાં, બોલી ઉઠ્યો અરજુનજ; સગા જણી શરણે
ન રાખ્યો, રાખી લાવ્યો અભેમુનજ. ॥ ૨ ॥ તેરે કુંવરનું રક્ષણ કર-
વા, પક્ષમાં આવ્યા નાથજ; માટે અમોને કાંઈ ન કેહેશો, કરો ભાણે-
જ સંગ વાતજ. ॥ ૩ ॥ એવા પાંડવો છુટી પડ્યા ત્યારે, બોલ્યા શ્રી
ભગવાનજ; ધન્ય ભાણેજ ધન્ય ભાણેજ, ધન્ય તુને અભેમાનજ. ॥ ૪ ॥
ઘેર રાખીને ઉછેર્યો તુને, તેનું મળ્યું આ દહાણજ; શત્રુનો અરથ સ-
ગો સારે, ત્યારે સગો પરમાણજ; ॥ ૫ ॥ જગતની રીતી છે બહાણું તે
બહેરી, તમાં શો ધરીએ રોશજ; કયાં કસુર કાઢાડુ તાલરી હું, છે ગુણે
નો ભાઈ દોશજ; ॥ ૬ ॥ નહી તમારા અમે નહિ અમારા તમે, આ-
જથી સગપણ છુટ્યુંજ; બહેર વધાર્યું જદવ સાથે, ભવીશ તમારૂં પુ-
ટ્યુંજ; ॥ ૭ ॥ એવું સાંભળી અલીમન્યુને, હળહળ રીસજ;
જેઠ વીચારી બોલેજે મામા, શું ધરાવોછો બે શીશજ. ॥ ૮ ॥ તમારા
છોકરા છાંદે છકેલા, પરાઈ માગે ઘોડીજ; આજતો એ છેને આવતી
કાલે, માગશે કોકનિ છોડીજ. ॥ ૯ ॥ સત્યને સારૂં સગાંના સામા, થાવું
તેમાં નહી બહેશજ; તમે તમારો મામો માર્યો, તેવિ કરૂં હું પેરજ. ૧૦
મામાનું દેખી ભાણેજ શીખ્યો, તેમાં શું ઠપકો દેતાજ; મુજ ક્ષત્રીના
ધર્મ પ્રમાણ, યુદ્ધ અમે માગી લેતાજ. ॥ ૧૧ ॥ બળદેવ કેહેછે વીરલા
મહારા, શું બોલો બાળેક સાથજ; ત્રીકાળ જ્ઞાનિ શેદેવ જોશી, ઉભા
આયુધ ગ્રહી હાથજ. ॥ ૧૨ ॥ તેના સામુ જોઈ શીશ ધુણાવ્યું, પછી
બોલ્યા ભગવાનજ; શુરે જુઓછો જદવ મારા, સર્વ રહો સાવધાન-
જ. ॥ ૧૩ ॥ પછી પાંડવમાં ભીષ્મપીતાએ, કેવો કર્યો વીચારજ; શે
જ ભેળ રાખી યુદ્ધ કરિશું તો, ખામી પામીશું અપારજ. ॥ ૧૪ ॥
કૌરવ કપટી છે કુકરમી, વખત પર દે દગોજ; મળતો રહીને મારી
નાંખે, નથી સુજાતિ સગોજ. ॥ ૧૫ ॥ એમ જણીને ભીષ્મ પીતાએ;
પેરવિ કીધા પાકીજ; ઓળ કરીને એક એક સામી, શેન્ય પોતાની
રાખીજ; ૧૬ બળદેવ સામા આપ થયાને, અરજુનને જગદીશજ; પ્રદ
માનને દ્રોણગુરૂ બે, સામા થયા ધરી રીસજ. ॥ ૧૭ ॥ કમળ લોચન
સામો કરણને, રાખ્યો ભીષ્મ પીતાયજ; શાંભલા સામો રાખ્યો શકુનિ

ભાણુને ભુરિ શેવાયજી; ॥૧૮॥ સુંદત સામે સુસુરમાને, રાખ્યો કરવા
 યુદ્ધજી; ભાણુવંત સામે ભગદત રાખ્યો, અભિમાનને અણીરૂધજી.
 ॥ ૧૯ ॥ એવા અન્યો અન્ય ગોઠવીયા, પછી વધા વ્રદ્ધ એમજી; પવ
 ન પુત્ર તુ સહુ પુઠે રેહેજે, ગદા ત્રીશુળ લેઈ ભેમજી; ॥ ૨૦ ॥ હાથી
 ઉપર રહિ ચરયા તું જોજે, શેન્યની ચતુરસુખણજી; આ ઓળમાંથી
 જે પડે પાડો, તેના લેજે પ્રાણજી. ॥ ૨૧ ॥ કહ્યું ગરજના કરી દાદા-
 એ, ભાગી પડ્યો ધાર્યો ઘાટજી; દુરીયોધન કહે જીઓ મામા, ડોસાયે
 વાળ્યો દાટજી; ॥૨૨॥ હોંશ હૈયાની હૈયામાં પેઠી, ધાર્યો વીચાર છુટી પ
 ડીયોજી; ઘાટ ઘડત આ કુંતા નંદનનો, નઠારો ડોસો નડીયોજી; ॥૨૩
 ॥ મામો કહે હવે મનસુખા મેલો, કાંઈ ન વદશે વાણજી; પાછા પડ-
 શોતો પુત્ર પવનનો, ગદાથી લેશે પ્રાણજી. ॥ ૨૪ ॥ કબજ પડીયા
 ઓળમા અડીઆં, હવે નથી ઉપાયજી, સામાના સામે સંગ્રામ કરવો,
 થનાર હોય તે થાયજી. ॥ ૨૫ ॥ વળણુ. એતો હોંશ રહી ઉરમાં, ફરી
 ગયો વીચાર; પાન્ડુ તનને જદવે, હાથ ગ્રહ્યાં હથીઆર.

—(૦)—

કડવું ૩૭ રાગ સામેરી.

સામાસામી સરવ જોધે, હાથ ગ્રહ્યાં હથીઆર; બાણા વળીયે બા-
 ણુ લીધાં, કીધા ધનુશ ટંકાર, ॥ ૧ ॥ અરજીનજીયે ગાંડેવનામા, ધ-
 નુશ ધારણ કીધું; વાકુ વાળ્યુ ટંકાર થયો ત્યાં, ચાંપે ચડાવી દિધુ.
 ॥ ૨ ॥ તેનો શબ્દ ત્રીલોકમાં પહોંચ્યો, ડોલ્યા દસે દીધપાળ; ધરણ
 લાગી ધ્રુજવાને, ખળભળ્યું પાતાળ. ॥ ૩ ॥ શબ્દ સુણીને પુત્ર પવ-
 નનો, કપીવર જેનુ નામ; ઉછળીને આકાશ ચડ્યો. આંચો રણ ભો-
 મી ઠામ. ॥ ૪ ॥ સ્વરૂપ કારમુ અનુપ સોભા, પાન્ડવ દળમાં પેઠા;
 પારથના રથની ધજયે, પુંછ વિઠાળી બેઠા. ॥ ૫ ॥ તવ સોભા થઈ સો
 હ્યામણીને, ગરગડીયાં નીશાન; રણ વીશે રણુશીંગાં વાગ્યાં, સુરાયે સાં-
 ભળ્યાં કાન. ॥ ૬ ॥ શબ્દ સુણી સુણી સુર ભરાયાં, ગાજ્યા ગાજે જેમ
 મેઘ; સામ સામી દળમાં દોટ મુકી, કીધા ભારે વેધ. ॥ ૭ ॥ જરા ન
 લાજ્યા ગાજ્યા બાજ્યા, ઉછળીયાં આયુદ્ધ; દે માર દે માર મારજ
 દેતા, ન રહે સાનકે સુદ્ધ. ॥ ૮ ॥ સત્રુ તુલ્ય સુરા સહુ બાજે, ક્રોધ ર-
 હ્યા છે વરશી; ભેરી માળને ગોળા છુટે, ભાલા બાણુને ફરશી. ॥ ૯ ॥
 ગુપ્તી ગેડીન ગદાયો ઉછળે; તર્કસ તિર પુરવાર; ખપવા ખંજર સાં-

ગ્યને ત્રીસુળ, જમઘઆને કટાર. ॥ ૧૦ ॥ કર્વત કોવાડા ડાંગને આ-
ડાં, બંધુકને પીસ્તોલ; આડીયાં કાતરિયાંને ઢાળીયાં, ગોફણની ગતો-
લ. ॥ ૧૧ ॥ બાણુ વછુટે ઉતપાત ઉઠે, પડે કાયાને કપ્ટો; માહા માર
મારે ચોદ્ધ પોકારે, કરે આહાકાર શ્રષ્ટી. ॥ ૧૨ ॥ અગણીતા મંત્ર ભ-
ણી ભણીને, નાંખે બાણાવળી બાણુ; કાલ્યરની કાયાને અડેતો પત્તક-
માં જય પ્રાણુ. ॥ ૧૩ ॥ બળીભદ્ર અગણીતુ નાંખે, સાઠ શસ્ત્ર બાણુ
જય; ભીશમપીતા પણ તેવું મારે છે, જતા લક્ષ એક થાય; ॥ ૧૪ ॥
સાઠ શહસ્ત્ર ચાલે અરજીનનાં, પ્રભુજનાં પણ તેવાં; બાણુ તણી ઘણી
ઝડી પડે છે, અનંત છુટે એવાં. ॥ ૧૫ ॥ સુરા પુરાના સુર ભરાયાં, જ
ણાવે ઝાઝુ જોર; મદ મક્ષીકાશમ શર છુટે, થાય ઘણુ ધમધોર. ॥ ૧૬ ॥
ગાજતા બાજતા ન લાજતા કો, થાય છે સોર બકોર, મરણ આદરિ
જદવ રૂઝ્યા, કોધે થયા કીશોર. ॥ ૧૭ ॥ રીશે ચડીયા શત્રુમાં પડી-
યા, વાળવા માંડ્યો ઘાણુ; ખડગે ખોડો કાઢવા માંડ્યો, વાળી નાંખે
હથરાણુ. ॥ ૧૮ ॥ ત્રાહ્ય ત્રાહ્ય પોકાર પાડે છે, પાંડવ કેરા જોધ; તે
દેખી શેદેવ જોશીને, પ્રગટ્યો પુરણ કોધ; ॥ ૧૯ ॥ વળણુ પ્રગ-
ટ્યો કોધ શેદેવને, સુણુ જનમેજે રાય; વ્યાસ વલ્લભ વાણી વદે,
વક્તા વૈશમ પાય.

કડવું ૩૮ રાગ ધામસીંગ.

બોલ્યા વૈશમ પાયે વચન; સુણુ પરિક્ષત કેરા તન; હટું શેદેવ-
ન પ્રદાન, ધર્યુ તે જોગણી તણુ ધ્યાન; કીધું સમરણ શેદેવ ભુપ, ધર્યો
પંચાણુ કોટી સ્વરૂપ; ॥ ૧ ॥ જ્યાં જુએ ત્યાં સેદેવ જોશી, રણમાં રૂપ
પ્રકાશ્યું રોશી; કરો ગરજના તતખેવ, એક જોધને એક શેદેવ ॥ ૨ ॥
યુધ કરવાને આપ અડીયા, જદુ જુથને બાળ પડીયા; જણે બળવા-
ન જોધો જોને, બાહાજો બળે ચચાર તેને. ॥ ૩ ॥ બળ બતાવ્યું અપ-
રમ પાર, જહાજ્યા બળદેવજીને ખાર; પડી સેન્યમાં ચીસા ચીસ, વ-
ળગ્યા વિકૂલ વરને વીસ. ॥ ૪ ॥ ત્રાહ્ય ત્રાહ્ય કરે જદુ કુળ, પેટ ચો-
ળી ક્યાં કીધુ સુળ; બળીભદ્રજી બાવરા બેનિયા, કેઈ કુંતાયે આવ-
ડા જણીયા. ॥ ૫ ॥ સુણી સેદેવે ઝાલ્યા ચરણ, હળધારીને ઢાળ્યા ધ
રણ; તવ બળદેવ મુખ પોકારે, ચડો વનમાળી વીર મમ વારે. ॥ ૬ ॥
સુણી શબ્દ વધ્યા જગદિસ, જુઓ મુજને વળગ્યા વીસ; સૌનાં લા-

ગ્યાં સૌ ભોગવો ભાઈ, આમ લેવાય ઘોડી પરાઈ, ॥૭॥ એમ કહિન
 શેદેવ સાથે, કરી વારતા વૈકુંઠ નાથે; મેંતો વચન લીધુંતું જોઈ; ચુ-
 ક્યા શેદેવજી વેણુ તેહ; ॥ ૮ ॥ કદી એકના અનેક ન થાવું, દેઈ વચ
 ન શું કર્યું હાવું; સુણિ સતી સુતે કહ્યુ એમ, તમે તમારૂં ચુક્યાછો કમ.
 ॥ ૯ ॥ મને વેણુ લીધુંતું પાકુ, સદા રથ અરજીનનો હાંકુ, નથી હાંકતા
 તે ચુક્યા ટેક, માટે એકનો થયો અનેક. ॥ ૧૦ ॥ સુણી શામળીયો આ
 લ્યા છટકી, લાગી વચનની ચીત ચટકી; દોટ મુકી અસરણાસરણ, નર
 નો સારથી ઢાળ્યો ધરણ. ॥ ૧૧ ॥ રથે ચડી બેઠા વનમાળી, કરમાં રાશ
 પરાણો ઝાલી; એવું શેદેવજીયે ત્યાં ભાળ્યું, જાણ્યું વેણુ વહેણું પાળ્યું.
 ॥ ૧૨ ॥ માહારૂં વચન જશે વ્યર્થ, થયા અનેકના એક તરત; જોઈ પ્રભુ
 જી હરખ ભરીયા, નરને રથથી ઉતરીયા. ॥ ૧૩ ॥ જઈ પોતાના જીથ
 થમાં પેઠા, ગ્રહી આયુધ રથ પર બેઠા; રીશે ભરેલા આડો આંક, લેઈ
 ચક્ર ચડાવ્યું ચાક. ॥ ૧૪ ॥ માહા રક્ત કીધાં લોચન, ઘણું કોપ્યા જી
 ગજવન; જોઈ ભીસ્મ પીતા વધ્યા એમ, જોજો ચોટતું ચુકતો ભેમ.
 ॥ ૧૫ ॥ ચુકવે ચુકવાના ન સ્વામા, શેન્ય સહીત જશું અત પામી;
 સુણી પવન પુત્રે એમ વાણિ, લીધું ત્રીશુળ મહા ક્રોધ આણિ. ॥ ૧૬ ॥
 ॥ વળણુ. ॥ ત્રીશુળ લીધું હાથમાં. લોચન કીધાં રક્ત; હરહરીનાં અ
 થીઆરથી, બહાજ્યા ભુધરને ભક્ત.

કડવું ૩૯ રાગ ધવળ ધન્યાસરી.

સામા સામી લીધાં હથીઆરજી, થયાં ક્રોધ કરી તક્રિઆરજી; ધા-
 ર્યું વિપ્રીત અપરમપારજી, કરૂં તે યુધનો વિસ્તારજી. ઢાળ. વિસ્તાર
 કરૂં યુદ્ધજ તણો, સુણો આતાજન સર્વ; ખરાં ખડગ સામા સામી,
 લીધાં ધરી મન ગર્વ. ॥ ૧ ॥ પ્રથમ ચક્ર પ્રભુએ મુક્યું, કાહાડવા પાંડવ
 કુળ; તે દેખીને પવન પુત્રે, તર્ત મેલ્યું ત્રીશુળ. ॥ ૨ ॥ હર હરીનાં
 આયુધ છુટયાં, વાયુને વેગે જાય; ધ્રુવવાટે સુસવાટે જતાં, સનમુખ
 ભેગાં થાય. ॥ ૩ ॥ ગર્જના કરતાં પાછાં ન કરતાં, બેઉ મુમતે ચડીયાં;
 એક એકને ટક્કર મારે, બહુ બળે બાઝી પડીયાં. ॥ ૪ ॥ થાય કડાકા
 બારે ભડાકા, ટીચાય ધારે ધાર; ધાવ વાગે તેથી ઝરે છે, ધિખધિખતા
 અંગાર. ॥ ૫ ॥ દોદશ વૃટ્ટી વહાંનિ કરો, અગ્રી ઉઠયો અપાર; વ-
 હવું મેલ્યું વેગણું ને, સૌ શેન્ય કરે પોકાર. ॥ ૬ ॥ સુર સુરા જનના

ઉતરીયાં, ત્રાહ્ય ત્રાહ્ય મુખથી ભાંખે; અંગારા અંગ ઉપર, તે સહુ ખાંખેરી નાંખે. ॥ ૭ ॥ કેંકની દગ્ધ થઈ આંમડીને, કેંકના સળગ્યા કેશ; કેંકના વસ્ત્ર આલુષણ સળગ્યાં, કેં થયા નગન વેશ. ॥ ૮ ॥ ઘણાક પ્રાણી પ્રલેય થયા. ત્રાસ પામી સહુ શ્રદ્ધી; ભોમી લાગી કંપવા એવી, થે અ-મ્મીની પ્રદી. ॥ ૯ ॥ કષ્ટી પડે દ્રષ્ટી ન જોવાયે, શૈન્યમાં સહુને શોક; આયુધ લડતાં આકાશ આલ્યાં, ત્રાશી ગયા સુર લોક. ॥ ૧૦ ॥ તાપ ન ખમાયો અગનિ કેરો, વરસે મ્હોટા લાળા; સ્વર્ગમાંથી દેવ લોકે, દેખી ભર્યા ઉચાળા. ॥ ૧૧ ॥ આહાકાર થયો અવનીમાં જાણુ' જુગદા ધાર; નીશ્વય થાશે આ અમ્મીથી, પ્રથ્વી પ્રલેકાર. ॥ ૧૨ ॥ મ્હોટાને મ્હોટમ હોય નહિને, વડાને શી વડાઈ; નીચા નમ્યાથી ઉંચ જણાશું, હોલવિ નાંખુ લડાઈ. ॥ ૧૩ ॥ દુનીયાને દુખે નવ દાનુ, તો કોણ કેહે-શે દયાળુ; એમ જાણી રથેથી ઉતરીયા, પોતે કષ્ણ કપાળુ. ॥ ૧૪ ॥ આહીને આઠ્યા પાંડવ દળમાં, જીવ જીવાડવા ધાર્યા, ભાણેજને આ-વિ શીશ નમાવ્યું, તમે જીત્યા અમે હાર્યા. ॥ ૧૫ ॥ શ્રદ્ધીની કષ્ટી કરો નિરવાણ, હું કહું છું કરજોડી; ટેક તોરો તમ આગળ મેલ્યો, નથી જો ઇતી ઘોડી. ॥ ૧૬ ॥ અમ્મીથી અવનિ બળી જશે, થાશે પાતક પુર; તે સાંભળી નમસ્કાર કીધો, ભીશ્મજીને વિદુર. ॥ ૧૭ ॥ સાખાશ છે મ્હોટા, ખોટા નહી કોકાળ; જ્યાં ત્યાં કરિને જગત જીવાડો, વિશ્વ ત-ણા પ્રતિપાળ. ॥ ૧૮ ॥ એવું સુણિ શ્રી કૃષ્ણ અંદ્ર ત્યાં, વાણી વહેછે એ મ; ત્રીશુળ તમે તમારૂં બોલાવો, એ બળવંતા ભેમ. ॥ ૧૯ ॥ સુણીને ભીમે પોકાર કીધો, ત્રીશુળને બોલાવે; પ્રભુએ કહ્યું હડ ભરેલાં, આયુધ અમ ન આવે. ॥ ૨૦ ॥ કૃપા કરો કપીવર તમે, ઉછળી આકાશ જવો; એ બે વજ્રર તેવા તમેછો, બે ભુજ બે ગ્રહી લાવો. ॥ ૨૧ ॥ અંજની નં દન એવું બોલ્યા, હું જાણું આકાશ; બે વજ્રરને ત્રીજા હું તેવો, કયાં પડીએ અવીનાશ. ॥ ૨૨ ॥ પ્રથ્વીમાં પડું પ્રથ્વી ફોટે, ઉતરિ જાણું પા-તાળ; પડવા વસ્તુ વજ્રની હોયે, તો તેમ કરૂં કૃપાળ. ॥ ૨૩ ॥ આખુ વજ્ર અક તમારૂં આખુ વજ્ર ત્રીશુળ; ત્રીજો વજ્ર હું છું આખો, કેમ આવે એનુકુળ. ॥ ૨૪ ॥ ત્રણે વજ્રનો બોજ પડે તે, પૃથ્વી ઝીલે કેમ; પ્રભુ ક હે અધા છો વજ્ર. એ વાયુ સુત ભેમ. ॥ ૨૫ ॥ અવની ઉપર ઉંઘા સુઓ, વજ્રર ડાહ્ય અંગ; તે પર પડે ભક્ત રામનો, ન થાય ભોમી ભંગ. ॥ ૨૬ ॥ તે સાંભળી પ્રકોદર બોલ્યો, સું થાઓ છો અજાણ;

મુજથી પુંછ જિંચુ નતું થયું, તે પડે તો જય પ્રાણ. ॥ ૨૭ ॥ કપી કહે
 પડશું જાળવીને, જીવ જીવાડવા ધારો; ભગવાન ભીસ્મને વીહુર બો-
 લ્યા, શ્રદ્ધાને ઉગારો. ॥ ૨૮ ॥ એવાં વીવેકનાં વચન સુણિ, કપોળ મે
 લ્યો હાથ; અનેક માટે ભલે એક મરૂ, ઊગારે દીનો નાથ. ॥ ૨૯ ॥ એ-
 મ કહિ અવનિપર સુતો, કુન્તા સતીનો તન; અરજીના રથપરથી ગા-
 જ્યા, કપી ગયા ગગન. ॥ ૩૦ ॥ ઝડપ જઈ ઝાલ્યાં અથીઆરો, બળ-
 થી બે ભુજમાંય; તો પણ આયુધ બાઝવા દોડે, કર કપીના તણા-
 ય. ॥ ૩૧ ॥ બળ થકી કપી ઝહી રહ્યાછે, જરા નહી લડથડીઆ;
 પાંન્ડુપુત્રના ડાભા પાસા પર, આવી કપીવર પડીઆ. ॥ ૩૨ ॥ તવ
 સાડા ત્રણ વજ્જર મળ્યાં, દાંગવે જે ઝહી ઘોડી; તે ઘોડી થઈ અવ
 છરા ગૈ, દાંગવને તરછોડા. ॥ ૩૩ ॥ સ્વરગે ચાલી ન રહી ઝાલી, બળુ સે
 ન્યને લોક; દાંગવનું મુખ ઉતરી ગયું. થયો અતિ મન શોક. ॥ ૩૩ ॥
 પાપણી માટે વીરોધ બહાલામાં, કરાવ્યો મેં અજાણુ; મુખડુ મહાર શું
 દેખાડુ, કાહાડુ પાપી પ્રાણ. ॥ ૩૪ ॥ એમ કહી દેહ પાડવા બેઠો, ઝ-
 હિ કટારી ઘણી; પાંન્ડવ જાદવ હળીયા મળીયા, પળીયા દાંગવભણી
 ॥ ૩૫ ॥ હાંહાં કરીને હાથ મેલ્યા, દાંગવ કેરે શીશી; જાદવ પાંડવ સ-
 રવ બોલ્યા, આ વાતમાં નથી રીસ ॥ ૩૬ ॥ થવા કાળ થયે જય તેમાં.
 શો છે તમારો વાંક; એમ કહિ એને ઉગર્યો, નમી પડ્યો તવ રાંક.
 ॥ ૩૭ ॥ અમી દ્રષ્ટી અલબેલાયે કીધી, શેન્યા મહિ અઝોધ; મરણ પા-
 મેલાં સહુ ઉડ્યા, જીવતા થયા જાદવ. ॥ ૩૮ ॥ સહુ સહુનું શેન્ય વિ-
 દાય કીધું, દાંગવ દૈ સરપાવ; લડત વડત બહેર ન મળે, હતા તેવા
 થયા ભાવ. ૩૯ ॥ પાંન્ડવ પળ્યા ઈંદ્રપ્રસ્તમાં, જાદવ દ્વારીકાં માંય
 કૌરવ વિદુર ભિષ્મ આદે, હસ્તીનાપુર જાય. ॥ ૪૦ ॥ અપછરા અ-
 શ્વણી મટીને, રહિ સ્વર્ગસુદન; ત્રિશુળ ભીમ જઈ આપી આબ્યો,
 જ્યાં કઈલાશ ભોવન. ॥ ૪૧ ॥ પશુ તણો દેહ નાશ પામ્યો, અપ-
 છરાનો જેમ; એક ચીતે સાંભળે કથા તેનો, ટળે પશુ દેહ તેમ. ॥
 ૪૨ ॥ સાંભળે શીખે ને સંભળાવે, પહેાચે મનના કોડ, બ્યાસ વલ્લભ
 વહે સહુ બોલો. જય જય શ્રી રણછોડ. ॥ ૪૩ ॥

ડું ૪૦ રાગ ઓપાઈ.

બોલ્યા વૈશમપાયે વચન, શુણ જનમેજે રાજન; સહુ સહુને સ્થ-

જે સહુ રહ્યા, એવે દિવસ બહુ વિતી ગયા. ॥ ૧ ॥ એવે દુરીયોધન
એક વાર; બેઠો એકાન્ત અંધ કુંવાર; એવે સાંભળીએ ધ્રુપતિ, થયો
આકુળ વ્યાકુળ અતી. ॥ ૩ ॥ એણે મામાને બોલાવ્યો પાસ, થઈ
બેઠો અતિ ઊદાસ; મામે પુછ્યું ભાઈ આમ કેમ, થયો બાવરો કુ-
શળખેમ. ॥ ૨ ॥ નથી તન દુખ તુને કાંઈ, પણ છે મન દુખ મન
માંઈ; બોલ્યો દુરીયોધન દુર મતિ, મને ખટકે છે ધ્રુપતી. ॥ ૩ ॥ એ-
નું સ્વરૂપ સાંભળે જ્યારે; હૈયે હોળી ઉઠેછે ત્યારે; માટે એલાવી આ-
પો તો જીવું; નહીં તો વાશ ઘોળીને પીવું. ॥ ૪ ॥ બોલ્યો શકુની
મામા એમ, મને કેહેતો નથી તું કેમ; જોજે કષ્ટ હું તારૂં કપાવું, રા-
જ્ય પાઠ રૂપાળી અપાવું ॥ ૫ ॥ કર્યો પાંડવે યજ્ઞ જે વારે, એક
થકા છીયે તેવારે; ગયા દ્વારીકાં એમની પખે, વળો થયો બહેવાર તે
તકે. ॥ ૬ ॥ માટે કરો કહું તે પેર, ગોત્ર યાગ માંડો આપ ઘેર; તે-
ડો પાંડવ કુટુંબ સાથ, આવે વહુવો પુત્રોને માંત. ॥ ૭ ॥ અતિ હેત
દેખાડજે ભાઈ, જમીને જાજે સભા માંઈ; સાથે ધર્મને લેઈ રાજન,
બેસજે તું સિંહાસન. ॥ ૮ ॥ એટલે હું ત્યાં આવીશ, બાજ બગલ-
માં લાવાશ; તેમાં સોગટાં છે સોળ, કાળાં પીળાં લીલાં રતાં ચોળ. ॥ ૯ ॥
તેમાં પાસા ત્રણ રૂપાળા, મહારી મરજી સાચવવા વાળા; મારા કાકાના
હાડના એતો, પાસા કરાવી રાખ્યા છે મેં તો. ॥ ૧૦ ॥ માહારૂં ધારેલું
કામ તે કરે, ફેરવું ડોળો તમ ફરે; ધારૂં તેટલા દાણા પડે, સામો રમ-
નારો હોય તે રડે. ॥ ૧૧ ॥ તેતો બાજ રમવા કાહાડુ; પછી તમોને
બેને રમાડુ; તારૂં ધસાતુ બોલીશ આડું, કરી સરત તુને ઝીતાડું. ॥
૧૨ ॥ અપાવું રાજ રૂપાળા રાણી, સાચો મામો લેજે જાણી; થયો
ખુશી દુરીયોધન, ગોત્રયાગ આરંભ્યો ભોવન. ॥ ૧૩ ॥ ઈંદ્રપસ્ત મો-
ક્લીયો દાસ, પાંચ પાંડવોની પાસ; તેણે કહી કુન્તાને પેર, ગો-
ત્રયાગ છે આપણે ઘેર. ॥ ૧૪ ॥ દુરીયોધને કહ્યું છે અતિ, આવે પાં-
ન્ડવ કુન્તા ધ્રુપતિ; વળી શુભદ્રા અભેમાન, તેડ્યા છે સહુને રાજન.
॥ ૧૫ ॥ માટે ચાલો હસ્તીનાપુર, નહીં આવ્યે આંટી પડે ઊર; સુણી
કુન્તાજી બોલ્યા એમ, તેડ્યાં છતાં ના આવીયે કેમ. ॥ ૧૬ ॥ ભાઈ
સર્વ આવીશું અમો. જઈ કહો સમાચાર તમો; કહિ દાસ કર્યો વિ-
દાય, પછી પુત્રોને પુછ્યું માય. ॥ ૧૭ ॥ કહો જાણુ કે નવ જાણું. બો-
લ્યા ધર્મ હું સત્ય બતાવું; થયા છીયે એકાકાર, નવ જાયે દુટે
વેહેવાર. ॥ ૧૮ ॥ ભીમ કહે જાણું ભલીપેર, કરવો ઉતારો વિદુર ઘેર;

થયો સર્વનો સત્ય વિચાર, પેહેરી હોડી ચાલ્યાં તે વાર. ॥ ૧૯ ॥ રથ
 બેશીને નિકળીયાં, એતોહસ્તીનાપુરપળીયાં; આબ્યાંમહાલવાઆનંદ
 ભેર, રાખ્યો ઉતારો વિદુર ઘેર ॥ ૨૦ ॥ પછી દુરીયોધન ઘેર ગયાં,
 સગાં બહાલાં સે ભેગા થયાં; કરિ દુષ્ણ સુષ્ણ કેરી વાત; મળ્યા એક-
 સોને પાંચ બ્રાત. ॥ ૨૧ ॥ હળી મળીને હરે ફરે, હેત ઉપજે એવું ક-
 રે; તેતો વ્રદ્ધ જનોને ગમીયા, ગોત્ર યાગ કરી સહુ જમીયાં. ॥ ૨૨ ॥
 લીધાં મુખવાસ પાન સોપારી, હળી મળી જમ્યાં નર નારી; જમ્યા
 જન્મમાં તે તે દન સંગ, વસ્ત્ર પેહેરી લીધા સહુ અંગ. ॥ ૨૩ ॥ પછી હ-
 સ્તીનાપુરને નાથ; ઝાલ્યો ધરમરાયનો હાથ, ચાલો જઈએ સભામાં
 સાથ, આપણે એકસો પાંચ બ્રાત. ॥ ૨૪ ॥ તવ ખુશી થઈ સહુ ચા-
 લ્યા, એક એક તણા હાથ ઝાલ્યા; ગયા રાજ્યસભા રાજન, દુષ્ટ
 બેઠો સીંહાસન. ॥ ૨૫ ॥ રાજ ધર્મને સાથે લેઈ, જાણે બેઠો
 સાચો સનેહી; બીજ સર્વ સભાનિ માંય, ઓળખાંધ બેઠો
 છે ત્યાંય. ॥ ૨૬ ॥ એવે આબ્યો શકુની મામો, ઉભો રાજ ગાદીના
 સામો; બોલ્યો મુખથી વચન એવું, દીસે રૂઢ આ વેળાકેવું. ॥ ૨૭ ॥
 શોભી બે ભાઈની જોડ કેવી, જાણે રામને લક્ષ્મણ જેવિ; હાવો સંપ
 સદા કાળ હાય, તોતો તમથી નહિ ડાહ્યું કોય. ॥ ૨૮ ॥ બોલ્યો દુ-
 રીયોધન મુખ એમ, મામા સંપ ન રાખીયે કેમ; બીજનિ હાય સહ-
 સ્ર સગાઈ, પણ કયાંથી કુટુંબી ભાઈ. ॥ ૨૯ ॥ સરવેનિ છોદર વાદી,
 કરી તે વારે અતી ઉપાંધી; હવે શમજ્યા ત્યારે શીદ લડીયે, શું છે વે-
 હેચવાનું તે નડીયે. ॥ ૩૦ ॥ બોલ્યો શકુની બહુ સાડ, જોડે પારખું
 બેનું હું વાડ; કોણ મુઠને કોણ ચાતુર. મને જોવાનિ ઇચ્છા ઉર. ॥ ૩૧ ॥
 આવો નીચે બેસો બે ભાઈ, રમો બાજી જોવું ચતુરાઈ; બાજી રમવી
 તે બહુ હોશીઆરી, પલમાં પરખાય નર નારી. ॥ ૩૨ ॥ કહી બાજી
 બગલમાંથી કાઢાડી. નીચે ઢાળી સોગટડાં માંડી; નથી અવર કોઈ તે
 વેળા, બધા કૌરવ પાન્ડવ ભેળા. ॥ ૩૩ ॥ વળી જોદ્રથ ભગદત ત્યાંય
 ભુરી શેવાને સુસરમાય; વળી શકુનિ કરણ રાય. એટલાજ સભાની
 માય. ॥ ૩૪ ॥ નથી ભીશમ વીદુરકે દ્રોણ, તેથી કપટ જાણે કોણ; મા-
 મે બાજી માંડી જે વારે, બોલ્યો દુરીયોધન તે વારે. ॥ ૩૫ ॥ ઉઠો ર-
 મીયે ધરમ ભાઈ, બેઠની જણાશે ચતુરાઈ; તવ બોલીયા ધરમ રા-
 ય, નથી રમવા મુને ઇચ્છાય. ॥ ૩૬ ॥ ભાઈ બાજીતો વીશનું મુળ,
 હેત તુટેને ઉડે ધુળ; બોલ્યો છત્ર પતી મુખ એમ, હોય સરત તો

ચાય તેમ. ॥ ૩૭ ॥ હોડ કરિને રમતા નથી, તેમાં શીદ ખેચો મત
અતિ; તવ ધરમ ઉતર્યા હેઠા, સામા સામી બે રમવા બેઠા. ॥ ૩૮ ॥
જેવા લાગ્યો કૌરવનો સાથ, વળી જીવે ધરમનો ભ્રાત; લીધા પાસા
પાપીએ હાથ, લાગ્યો નાંખવા એ નર નાથ. ॥ ૩૯ ॥ એના ઓછા પ-
ડીયા દાણા, પછી નાંખ સતી સુત શાણા; પડે ધર્મ તણા પોખાર, વ-
ળી હરાડને અગીઆર. ॥ ૪૦ ॥ મામો ફેરવે ચક્ષુ જેમ, તણ પાસા ફેરે
છે તેમ; એણે યુક્તીનો ખેલ લડાવ્યો, રાજ ધર્મનો પાસો ચડાવ્યો.
॥ ૪૧ ॥ પેહેલો દુરીયોધનને હરાવ્યો, રાજ ધર્મને મોહ કરાવ્યો; પ-
છી શકુનિ બોલ્યો વાણી, છત્રપતિ બુદ્ધી તારી જાણી. ॥ ૪૨ ॥ બો-
લ્યો દુરિયોધન સભા માંધ, ઠાલી રમવામાં શી ચતુરાઈ; કરી હોય સર
ત જે વારે, ચતુરાઈ જોવાનિ તે વારે. ॥ ૪૩ ॥ બોલ્યો શકુની વળતું
એમ, કહો ધરમ રાજ કેમ; તવ ધરમનું મન મોહ્યું, પોતે લીમશેન
સામું જોયું. ॥ ૪૪ ॥ ત્યારે લીમે કરી એમ સાન, કરો સરત સતી સં-
તાન; પછી ધરમ બોલ્યા વચન, કરવી શું સરત રાજન. ॥ ૪૫ ॥ શ-
કુનિ કહે હું કહું તેમ, બેઉ બોલ્યા કબુલ છે એમ: કહે શકુની સાંભ-
ળો સાર, રમવી બાજ તણ વાર. ॥ ૪૬ ॥ પેહેલી બાજમાં સરત એ-
વી, કરો કબુલ હું કહું તેવી; તવ કબુલ કર્યું બેઉ જન, મામો કહે
ઓ દુરીયોધન. ॥ ૪૭ ॥ પેહેલી બાજ તુ હારે નરેશ, આપે બેતાળી
હજાર દેશ; હારે ધર્મ તો બોલેલું થાપે, એમના દેશ તુને આપે. ॥ ૪૮ ॥
બીજી બાજ જો તું હારે, દેવું સસરાનું રાજ્ય તાહારે; મળ્યું સસરાનું
રાજ જેહ, આપી દેવું પાન્ડવને તેહ. ॥ ૪૯ ॥ હારે પાન્ડવ બીજી વા-
ર, તને આપે ધ્રુપતી નાર; ત્રીજી બાજ તું હારે રાજન, વસે દ્વાદશ વ-
રસ વન. ॥ ૫૦ ॥ ત્રીજી હારે જો ધરમરાય, તો તે બાર વરસ વન જ-
ય; હારીને વનમાં જય જેહ, રહે તેરમું વરસ છાના તેહ. ॥ ૫૧ ॥ છા-
ના રહેને જો તે ઝલાય, ફરી બાર વરસ તે જય; એવી સરત કરિ રમો
બાજ, કરો દસ્તાવેજ થઇ રાજ. ॥ ૫૨ ॥ પુછી ધરમે ભાધ્યોને વાત,
કેમ કરિશું કહો ભ્રાત; બોલ્યા નીકુળ શેદેવ વાણી, રમો વિરા ઉલટ
આણી. ॥ ૫૩ ॥ બોલ્યો એરજીન કહું મત મ્હારો, સારો પાસો પડે
છે તમારો; પછી લીમ વદ્યો વચન, સુખે રમો ધરમ રાજન. ॥ ૫૪ ॥
॥ વળણ. ॥ લીમ કહે સુખે રમો, સરસ પડે છે દાવ; વ્યાસ વહ્નબ
વાણી વદે, થયો રમવાનો ભાવ.

કડવું ૪૧ રાગ સાખી.

ધૈર્યમ પાયે એણિપેર બોલ્યા, સુણ જનમેજે રાય; વિસ્તારી તુ-
 જને સંભળાવું, સભા પરવ મહીમાય. ॥ ૧ ॥ ભીમ કહે ભાઈ રમવા
 બેસો, થનાર વસ્તુ થાશે; પાસો તમારો સારો પડે છે, છત્રપતીને જ-
 તાશે. ॥ ૨ ॥ તે કરતાં હારી બેઠાતો, ન કરવો ઉચ્ચાટ; ઘોલ ભારીને
 લેધશ પાછું, ઘડીશ દુષ્ટનો ઘાટ. ॥ ૩ ॥ ધરમ કહે એ શું બોલ્યો,
 ધારી તેં કુમતી; બોલ્યું અબોલ્યું કરવું હોયતો, માહારે રમવું નથી.
 ॥ ૪ ॥ ચંદ્ર ચળે રવી પરમીમ પ્રગટે, પાવક શીતળ થાય; શીંધુ ક-
 દા મારયાદ લાપ પણ, ધર્મ વચન કેમ જાય. ॥ ૫ ॥ મહારા હાથના
 એક્ષર પડે, તે તું કરે ભંગાણ, તો જીવ્યા દંતુમાં લઈને, કાહાડુ મારો
 પ્રાણ. ॥ ૬ ॥ ભીમ કહે કાંઈ નહિ કરૂં વિરા, બાજી રમો સુખ રૂપે; થ-
 નાર વસ્તુ હશે તે થાશે, જે ધાર્યું વીશ્વને ભુપે. ॥ ૭ ॥ એમ ચારે ભા-
 ઇ કબુલ થયા, ધરમે હા કહી તત્ર; કપટ ભરેલો શકુની મામો, લા-
 બ્યો તાંબાનાં પત્ર. ॥ ૮ ॥ દુરીયોધનની પાસે લખાવ્યું, પેહેલી બા-
 જી જો હરાય; તોતો બેતાળી હજાર દેશો, પાન્ડવને ઘેર જાય. ॥ ૯ ॥
 બીજી બાજી હારેતો આપે, સસરાનું રાજ્યાસન; ત્રીજી હારેતો જાય
 પોતે, દ્વાદસ વરસ વન. ॥ ૧૦ ॥ તેરમું વરસ છાનો રહે, પાન્ડવ કા-
 હાડે સોધિ; તો બાર વરસ બીજી જાણ, તેમાં ન થાવું વીરોધિ. ॥ ૧૧ ॥
 એવો દસ્તાવેજ દુષ્ટે લખીયો, સાક્ષી કરિ સહુ સાથ; પછી ધરમે લીધુ
 લખવા, પત્ર પોતાને હાથ. ॥ ૧૨ ॥ તવ સમળી સીયાણા આવી, અં-
 ત્રીક્ષ મારે આંટા; માઠા શુકન લાગ્યા દેખાવા, થયા રૂધીરનાં છાંટા.
 ॥ ૧૩ ॥ પાન્ડવના સમજ્યામાં નાવ્યું, વીનાશે વિપ્રીત બુદ્ધી; શેઠેવ-
 જી સમજે છે તોહો, તે કેમ આપે સુદ્ધી. ॥ ૧૪ ॥ ધરમરાયે લખવા માં-
 ડ્યું, પેહેલી બાજી હરાય; તોતો બેતાળી હજાર દેશો, સઘળા અમારા
 જાય. ॥ ૧૫ ॥ બીજી બાજી હારીયેતો, ધ્રુપતી દેઈ દઈયે; ત્રીજી બાજી
 હારીયેતો, બાર વરસ વન જઈએ. ॥ ૧૬ ॥ તેરમું વરસ છાના રહીયે,
 સોધિ કાઢે રાજન; તો પાછા બાર વરસ સુધિ, અમો વેઠીયે વન. ॥ ૧૭ ॥
 એ રીતે દસ્તાવેજ લખીયા, મામાયે લીધા કને; પછી પોતે બાજી ઢા-
 ળી આપી, તે રમતાં ઢવું બને. ॥ ૧૮ ॥ દુરિયોધન પાસા નાંખેતો,
 પાંચ દાણા પડી જાય, શકુની મામો ફેરવે ડોળો, હરાડ દાણા થાય.
 ॥ ૧૯ ॥ કાચા બાર પોબાર પડે છે, દુરીયોધનના દાવ; ગણતરી ગ-

છીને સોગટી મારે, કપટ બાજનો ભાવ. ॥ ૨૦ ॥ ધરમ રાજ પાસા
નાંખે, હરાડ કે પોખાર; મામાનો ડોળો ફેરવે ફેરે, પાસા તેણીવાર.
॥ ૨૧ ॥ પાંચ પડે કે સાત પડે છે. તેથી વિશેષ ન હોય; ખેલ્યાંમાં પ-
ણ પાછા પડીયાં, વિસ્મે થયા સહુ કોય. ॥ ૨૨ ॥ પેહેલી બાજ ધરમ
હાર્યા, ખોયું રાજ્યાસન; એટલે હશીને કુદવા લાગ્યો, રાજ દુરીયોધ
ન. ॥ ૨૩ ॥ મામો કહે શું થાય છે ખુશી, હજી રમતુ બે વાર; એટ-
લામાં એ જીતશેતો, મોઢું થાશે લગાર. ॥ ૨૪ ॥ એમ કહી રમવા બે
સાડયો, તવ બેઠો દુરમતી, તે બાજ પણ ધરમ હાર્યા, ખોઈ બેઠા ધ્રુપ-
તિ. ॥ ૨૫ ॥ હાથ હાથ ઉંચો પાપી કુદ્યો. ભવીશ રેખા ભાવી,
ઘણાક દાહાડથી તલસતોતો, આજ રૂપાળી આવી. ॥ ૨૬ ॥ મામા
યે કહ્યું શું પુલે છે. ત્રીજી બાજ છે બાકી; આ વેળા પાન્ડવ જી-
તશેતો, મરકરી તાહારી પાકી. ॥ ૨૭ ॥ એમ કહિ રમવા બેસાડયો,
બેઠા ત્રીજી વાર; બાવરા બનિને રમવા લાગ્યા, કુન્તી તણા કુંવાર.
॥ ૨૮ ॥ ધરમ રાજ જીતવા માટે, યત્ન ધણેરાં કરે; પણ મામો પ્રેમો
ફેરવે જોવો, તેવો પાસો ફેરે. ॥ ૨૯ ॥ ઢોળામાં દેવતા મેલાયો, હરાબ્યા
ત્રીજીવાર; બાર વરસ વનજવાનું ઠરિયું, વરત્યો આહાકાર. ॥ ૩૦ ॥
કુન્તી નંદન પાંચે ભાઈના, પ્રાણજ ઉંચા ચડીયા; સરીરનિ સુદ્ધી નવ
રહી, મુરછામાં ઢળી પડીયા. ॥ ૩૧ ॥ તવ દુરીયોધન ઉભો થઈને, ખુ-
શી થયો ખુખારી; એ મામા તારા ચરણ ધોવું, બુદ્ધીની બલીહારિ.
॥ ૩૨ ॥ ઉઠોરે દુશ્યાસન વીરા, વીંદુરને ઘેર જવો, મેહેણું દેનારિ
કામણગાળી, રૂપાળીને લાવો. ॥ ૩૩ ॥ છાકે છકેલી બહુ બકેલી ધ્રુપ-
તરાયનિ બાળી; નજ કરી નચાવુ સભામાં, નાંખું બધું બહેર વાળી.
॥ ૩૪ ॥ જતુ જપાટે લાબ્ય સપાટે, ગ્રહી ગોરીના કેશ; હરીશ નહિ
દીલમાં લગારે, હક નથી કોઈનો લેશ. ॥ ૩૫ ॥ દંત પીશીને આગના
દાધી, દુષ્ટ દુરીયોધન; કમ્મર કશીન ઉભો થયો, પોતે દુશ્યાસન. ॥ ૩૬ ॥
ચાલ્યો બળમાં એકજ પળમાં. બુદ્ધી થઈ છે રાહી; વીંદુર ઘેર જઈ કુ-
ન્તાને પુછ્યું, ક્યાં છે ધ્રુપતી ભાલી. ॥ ૩૭ ॥ કુન્તા ભોળીયે કહ્યું
પુછ્યા વણ, છે હાઈથી તો ગયેલી; બહુ વારથી ભુતાવળ વાળી, જો-
વા જુની હવેલી. ॥ ૩૮ ॥ તવ ત્યાંથી દુશ્યાસન દોડયો, કુકરમી કોષ
લાબ્યો; એકલી ધ્રુપતી જુએ હવેલી, ત્યાં દુરમતી આબ્યો. ॥ ૩૯ ॥
ક્યાં ગે રૂપાળી કામણગાળી ધ્રુપતરાયની બાળી; શબ્દ સુણને આ-
વી છળમાં, કંપી કોધાતુર ભાળી. ॥ ૪૦ ॥ દુલજ્યા તાણીને ધ્રુપતી

બાલી, શું કહો જોઈ જ મહારા; દુશ્યાસન કહે ઉતર હેઠી, અમેતો દી-
યર તારા. ॥ ૪૧ ॥ મહારો મોટો ભાઈ છત્રપતી છે, તેની તું થઈ ના-
રી; સરતથી તુંજ સ્વામી રમીયા, જુગટામાં ગયા હારિ. ॥ ૪૨ ॥ ધ્રુ-
પતી કહે વીચારીને બોલો, જીભડીયે દો ડાંમ, બાપને ઠેકાણે જોઈ
શોભો, શું બકો બુદ્ધી હરામ. ॥ ૪૩ ॥ દુષ્ટ કહે હું દીયર તારો, તું
છત્રપતીની નારી; સતી કહે નારી કરવી હોયતો, કરજે જનેતા તા-
રી. ॥ ૪૪ ॥ વળણુ. ॥ નારી તારી માવડી, એમ વહી વચન; વ્યાસ
વલ્લભ વાણી વદે, કોપ્યો દુશ્યાસન.

કડવું ૪૨ રાગ વૈરાગી ખીલાવરી.

દુશ્યાસન ધાયો હો, કટી કરી મેહેલમાં ચાલ્યો; ધ્રુપતી ધ્રુજ હો,
દુષ્ટ જઈ ચોટલો ઝાલ્યો. ॥ ૧ ॥ કીધો કોઈ કારમો હો, અબજાને ઉ-
ચકી લીધિ; છેકા છેક છાકે છક્યો હો, છજમાંથી નાંખી દિધિ. ॥ ૨ ॥
બની બાળા બાવરી હો, બે સુદ્ધી થઈને પડી; પાપી ઉતર્યો હેઠો હો,
જઈને ઝાલી તેજ ધડી. ॥ ૩ ॥ કેશ ગ્રહિ તાણી હો, ધ્રુપતીને ભાન આ-
વ્યું; લોગી કરગરવા હો, કઠોર કરમ કાહાવ્યું. ॥ ૪ ॥ મુકો જોઈ બા-
પજી હો, ક્યાં ભોગવશે પાપ પોટલો; માંથુ મહારૂં દૂખે હો, તાણો ન-
હી ચોટલો. ॥ ૫ ॥ કહિ બોળા પાથરે હો, પાયે પડુ દો મેલી; આવેજા
નથી મહારૂં હો, સગુ વહાલું કોઈ બેલી. ॥ ૬ ॥ એમ વલ વલતી હો, ટી-
ટોડી તળવળે જેવિ; દુષ્ટ કહે કેમ મુકુ હો, તનેતો સભામાં લેવિ. ॥ ૭ ॥
એમ કહી મારે હો, ગડદાને પાટુ અતિ, છાતીમાં દે ઢોંચણ હો, બેવડી
વળે છે સતી. ॥ ૮ ॥ કહેર કરે કોહોણીથી હો, કોથે ગજ તુલ્ય ત્રાડે,
ઉંચી કરી કરીને હો, પાપી પ્રથવી પછાડે. ॥ ૯ ॥ કેશ ગ્રહી વીંઝોળે
હો, શરીર ગયું છોલાઈ; કુંજમાં લે ચોંટીયો હો, મારે માર ધાઈ ધાઈ.
॥ ૧૦ ॥ મારે ઇંટ ઢેપા હો, પથ્થરને લાકડી; વામા વળે બેવડા હો, રૂ-
એ બાળા બાપડી. ॥ ૧૧ ॥ શરીર છોલાણું હો, રૂધીરની ધાર ઝરે; બળ
શું બાળા તણુ હો, કારમા પોકાર કરે. ॥ ૧૨ ॥ અંગે ઉઠ્યાં ઢોંમડા હો,
શીશ કેશ જય નીસરી; વાગે પેટ પાટુ હો, સુધ બુધ વીસરિ. ॥ ૧૩ ॥
લોક ગામ કેશ હો, ત્રાસ જોઈ બેળું થયું; ત્યાં તે કોનું ચાલે હો, ટોળાં
વળી ઉભુ રહ્યું. ॥ ૧૪ ॥ પુરૂશોને પ્રેમદા હો, જોઈ જોઈ ટળવળે; આ-
લ્યો દુષ્ટ ખેંચીને હો, સહુનો જીવ કળકળે. ॥ ૧૫ ॥ ચીર ગયું મદી

હો, ફાટયાં ચણીયાં ચોળી; ચુડીયો નંદાણી હો, રંક રામા નાંખી રો-
ળી. ॥ ૧૬ ॥ એના પગનિ પાનિ હો, કોઈ જને દિડી નતી, શરીર તેનું
ઉઘડયું હો, ઘસડાતિ જાય છે સતિ. ॥ ૧૭ ॥ ચીરના ગાભાથી હો, એ
ખ પોતે ઢાંકતી; કંપે કાયા કોમળ હો, ત્રાણત્રાણ ભાંખતી. ॥ ૧૮ ॥ ચર-
ણ નોહોતો મુકયો હો, ભોમી પર ભામનિ કદી; તેની એવી વેળા હો,
આંસુડાની વેહે છે નદી. ॥ ૧૯ ॥ હૈયા ફાટ રડતી હો, દુખે દુખી ભામ
ની; ધ્રુપતીને રોતિ જોઈ હો, રૂએ પ્રજા ગામના. ॥ ૨૦ ॥ રડે પ્રથ જોખન
હો, રૂવે બાળક બાળુવાં; રૂવે પશુ પક્ષી હો, રૂવે નય્ર ઝાડુવાં. ॥ ૨૧ ॥
રૂવે સ્વાન ગામનાં હો, સ્વરગે રૂવે સ્વર્ગ પતી; પણ દુષ્ટ જનને હો,
દયા જરી આવતી નથી. ॥ ૨૨ ॥ ગગને છાયાં વાદળાં હો, જીમના-
જીનું જળ થંભ્યું; કોણ એનું બેલી હો, અતી આકંઠ આરંભ્યું.
॥ ૨૩ ॥ આલ્યો દુષ્ટ તાણતો હો, સભા કને ઉચકી ક્ષીધી; દુશ્યાસને
ઉચકી હો, સભા વીશે ફેંકી દિધી. ॥ ૨૪ ॥ વળણ. ॥ ફેંકી સભામાં
સુંદરી; સહુને પ્રગટયો શોક; વલ્લભ વદે ખારણે રહ્યું, રડતું રહીયત લોક.

—(૦)—

કડવું ૪૩ રાગ સાખીની ચાલ.

વૈશમ પાયે એણીપેરે બોલ્યા, સુણ જનમેજે રાય; વીસ્તારિ તુ-
જને સંભળાવું, સભા પરવ મહીમાય. ॥ ૧ ॥ લોચો વળીને પડી સ-
ભામાં, બોલ્યો દુરીયોધન; ચો રૂપાળી નથી ગયો ભુલી, કહ્યાતા
અંધના તન. ॥ ૨ ॥ ઉઠ ઉભી થા પાખંડ મુકી, પાય પડી મને જયો,
જો જીવવાનો અપ કરોતો, નય્ર સભામાં નાયો. ॥ ૩ ॥ તોપણ ધ્રુપતી
ઉઠી નહિ ને, બોલી નહી મુખ કાંઈ, દુષ્ટ કહે કે લાત મારીને, ઉભી
કરો એને ભાઈ. ॥ ૪ ॥ તવ દુશ્યાસને લાત મારી, કપુત જન જીએ
ખુબી, પાંગોઢુઢાલી પ્રેમદાને, કરી સભામાં ઉભી. ॥ ૫ ॥ એટલે આં
ખ્યો કાઠીને બોલ્યો, સભા વીશે શકુનિ; નાર ખાઈને મરી જવાની,
માન કહ્યું માનુની. ॥ ૬ ॥ નિચું જોઈ ઉભી છે અખળા, દુરીજન
થયા મય્ર; દુરીયોધન કહે વસો કાઠી, થા સુજ આગળ નય્ર. ॥ ૭ ॥
ધ્રુપતી કહે આ શું બોલો, ધશ્વરથી નથી ખીલીતા; હું તો તમારી દિ-
કરીને, તમે મારા પીતા. ॥ ૮ ॥ જોઈ તમે તાતને ઠેકાણે, વીચારી દ્યો
મહારાજ; તમેને જરા શોભતું નથી, બેટીની લેવી લાજ. ॥ ૯ ॥ ફ-

રીયોધન કહે સુણો મામા, પ્રહાર ખાઈ પકડાઈ; તોપણ તાતલ તા-
 તલ કહે છે, મુકે નાહ અકડાઈ. ॥ ૧૦ ॥ એમ કહી કહ્યું કંરપતિને
 સીક્ષા હજી નથી પામી; માર ખાઈને માનશે કહ્યું, કેહેવો પડશે
 સ્વામી. ॥ ૧૧ ॥ આંમડી તારી ઉતરી જશે, મુમત મુકી દે નારી; પા-
 ય પડી મને કહે સભામાં, હું તો નારી તમારી. ॥ ૧૨ ॥ એવું સાંભ-
 લી અખળા બોલી, મેં માન્યા મમ ગાતા; તેમ છતાં તમે એવું બો-
 લો, નારી તમારી માતા. ॥ ૧૩ ॥ આ મુંઠ બુદ્ધા ક્યા ગઈ સુદ્ધી, જે
 મ કાવે તેમ બોલે; કાયાના કટકા ભલે થાતા, હું તારી દીકરી તોલે.
 ॥ ૧૪ ॥ દુરીયોધન કહે શું બુઝો છો, યો દુર્યાસન વીર; હાથેથી
 નમ્ર નથી થવાની, ખેંચી કાઢાડો ચીર. ॥ ૧૫ ॥ એટલે ઉઠ્યો દુષ્ટ
 દુર્યાસન, ઉછળી મારી લાત; છંપીલીનો છેડો ઝાલ્યો, ગામમાં ફેલા
 ઈવાત. ॥ ૧૬ ॥ ભીરમ વીહુરને દ્રોણ કપાચાર, તેમણે જાણી પેર;
 ત્રાસ પામીને સતીયા દોડ્યા, થાય છે કાળો કેહેર. ॥ ૧૭ ॥ રાતા તા-
 તા થાતા ધાતા, આવ્યા રાજ્ય સભાય; બે ભાન થઈ પોઢેલા દીઠા,
 પાંન્વેને ત્યાંય. ॥ ૧૮ ॥ સતિના શરીરે માર દિઠો, દીઠું ગ્રહેલું ચીર;
 રૂંવાટે રૂંવાટાં ઉભા થયાં, નેત્રોમાં આવ્યું નિર. ॥ ૧૯ ॥ મોઢામા આ
 ગળીયો ઘાલી, ધુણાવા લાગ્યા શીશ; ગંગા નંદન ભીસ્મ પીતાને, હ
 જ હજ પ્રગટી રીસ. ॥ ૨૦ ॥ દુરીયોધનની પ્રત્યે બોલ્યા, એરે કરમ
 ચંડાળ; આ તેં કરમ શું કયું છે, જવા બેઠું રસાતાળ, ॥ ૨૧ ॥ છો-
 ઠ સતીને કંરપતિને, નહીતો માઠુ થારો; જરૂર માનજે જીલમી બેટા,
 જીવ અમારા જશે, ॥ ૨૨ ॥ ધમરોળ થારો મરશું મરાશ, જરા કેંના
 પ્રાણ; શું તું બે માયાં ધરાવે, એરે મુંઠ અજણ. ॥ ૨૩ ॥ મારીયે મ
 રીયે જીત કરીયે, ધરીયે ઢહેરજ કાળો; કાણ મુઝો છે શુભ સતી-
 નો, લજ્યા લેવા વાળો. ॥ ૨૪ ॥ દુરીયોધન કહે સાંભળો દાદા, પા-
 ન્ડવ બેઠા હારી; તે માટે કઈ ચાલ તેવું, થઈ છે નારી મહારી. ॥ ૨૫ ॥
 નથી પરનારી નાંખીશ મારી, મુજ ધર માંડશે એજ; બીજનો શો હ-
 ક બોલેવાનો, જુઓ દસ્તાવેજ, ॥ ૨૬ ॥ એમ કહીને પત્ર બતા-
 વ્યું, પ્રદ્ધના મુમત મરડ્યા; તે વાંચીને સત્યવાદિયે, તરત પોંચ્યા ક-
 રડ્યા. ॥ ૨૭ ॥ નીચું ઘાલ્યું કાંઈ ન ચાલ્યું; હવે શો ઉપાય; લેખ
 ઉપર મેખ આપણાથી, કેમ કરી દેવાય. ॥ ૨૮ ॥ ધર્મના અક્ષર, ઓ-
 જંગીયેતો, આપણુ સહુ સત્ય જય; સતિને છોડેતો છોડાવવાને, પા-
 પીને પડીયે પાય. ॥ ૨૯ ॥ તે વીના નથી ઉપાય બીજો, સાક્ષ કરે જી-

ગધિશ; પછી ચારે સત પુરૂશોયે, પાપીને નમાવ્યાં શીશ. ॥ ૩૦ ॥
 ઓ દિકરા દુરીયોધન સુણો, ડાહ્યા છે કુંવાર; પાન્ડવનો દ્યો પૈશો
 પુંજ, દ્યો સઘળું ધર ખાર. ॥ ૩૧ ॥ ફાવેતો લૈ દ્યો પ્રાણ પાન્ડવનો,
 કોઈ વાતે નવ ચુકો; પણ અમારી દયા લાવી, ધરપતિ સતિને મુકા.
 ॥ ૩૨ ॥ દુરીયોધન કહ મીથ્યા બોલો, ચાલ્ય તેવું મરો મથી; પ્રાણ
 પ્યારી મળી છે મુને, હું મુકવાનો નથી. ॥ ૩૩ ॥ એટલે બોલ્યા સૌ
 સત્યવાદિ, સાચી તું માનજે વાણ; ફાંસા ખાઈને દેહ તજીશું, તારે મા
 ટે રામખાણ. ॥ ૩૪ ॥ દુરીયોધન કહે ફાવે તે કરો, કેમ છોડુ મદ
 માતી; એવું સાંભળી સત્ય પુરૂશોયે, કુટી ભાગી છાતી. ॥ ૩૫ ॥ શી-
 શ પછાડે આંસુડાં પાડે, શ્રાણિત વહયું લેજાટ; કરમ ચંડાળ કર
 કાળું તારું, રડતા હૈયા ફાટ. ॥ ૩૬ ॥ ધમરોળ કરતા પાછા વળીયા,
 પ્રેમદા પોકે રડી; ઓ દાદાજી મુને છોડાવો, ભીસ્મને બાહાજી પડી.
 ॥ ૩૭ ॥ વળણ. ॥ બાહાજી બાળા ભીસ્મને, રડતી રૂદિયા ફાટ; દાદા
 ને ખભે મુકીયું, પોતાનું લેજાટ.

— ૦ —

કડવું ૪૪ વૈદ્રમીનો રાગ નાટકની છાંયા.

ધરપતી ધરજે સભા મહિ, કરે અતીશે વીલ્લાપ; દાદા મુકીને જ
 શો નહિ, મને છોડવો માખાપ. ધર. ॥ ૧ ॥ ટેક. રાંકડી તનયા હું તમ
 તણી, મારે તમારો આધાર; જુઓ શરીર તમે માલ્યું, નથી જરવા-
 તો માર. ધર. ॥ ૨ ॥ નથી બેલી બાપકે બંધવો, નથી પીયેરીયું કાય;
 સાસરીમાં સસરા નથી, પડયા ભરથાર ભોંય. ધર. ॥ ૩ ॥ દાદા જવો
 જવું હોયતો, મુને મારીને ઠેર; ગરીબ ગાવડી નવ મુકસો, કુડા કસે
 ને ઘેર. ધર. ॥ ૪ ॥ અરેરે રડયા રીશે રોળશે, લેશે લંપટ લાજ; સ-
 તિનું સત્ય છોડાવશે, કઈ તન મ્હાઈ તાજ. ધર. ॥ ૫ ॥ જોણે દિડી
 નતિ પાહાનિ પગ તણી, તેતો નીરખે અંગ; બાળ્યું એ જીવવું માલ્ય-
 ણું, બાહાર કાઢો તમ સંગ. ધર. ॥ ૬ ॥ કંથ કપટમાં લેવે ગયા, મ્હા-
 રા ભવીશની ભુલ; ભાસે મોહોઢાં કોરવ તણાં, મને જમડાનિ તુલ્ય.
 ધર. ॥ ૭ ॥ યોધારે આંસુ ચમુ ભરે. રડે સતી હૈયા ફાટ; દાદાએ દાખી
 રૂદિયે, હું મરીશ તુજ માટ. ધર. ॥ ૮ ॥ દીકરી ઉપાય નથી માલ્યશે,
 તારા ભવીશનો લેખ; તારા સ્વામીના અક્ષરો, તે પર કેમ માઈ મેખ.
 ધર. ॥ ૯ ॥ એમ કહીને શીશ કુટીયું, ચવા લાગ્યા વીદાય; તારૂણી ત્રા

શીને નાસતી, છેડા વૃધના સ્થાય. ઢં. ॥ ૯ ॥ તવ દુસ્થાસને કર અ-
હયો, ખેંચોટી લીધી પાસ; ઢોળા કાઢ્યા દુરીયોધને, પડ્યો ત્રીયાને ત્રા-
સ. ઢં. ॥ ૧૦ ॥ વળણુ ॥ ત્રાસ પડ્યો અતી ઘણો, જમડા જુએ જે-
મ; વલ્લભ વદે એ ફડફડે, પાંદડું ફડકે તેમ.

કડવું ૪૫ રાગ ધન્યાસરી.

વૈશમ પાયે એણી પેરે બોલ્યા સુણુ જનમેજે રાય; વિસ્તારી તુજ
ને સંભળાવું, સભા પરવ મહિમાય. ॥ ૧ ॥ ઢંપતીને ખેંચોટી રાખી,
વૃદ્ધ થયા વિદાય; સભાના સામું ધામ હતું, દોરડાં બાંધ્યાં ત્યાંય.
॥ ૨ ॥ ગાળા કરીને ઘાલ્યા ગળામાં, ચારે જણે તે વાર; હવે એની લા-
જ જશે તો, મરણુ જુગદાધાર. ॥ ૩ ॥ તે દોશ પ્રભુ તમારે માથે,
એમ કહિ ધાર્યું મરણુ; સતિનિ લજ્યા લેવાશે તો, ઢળીને પડવું ધર-
ણુ. ॥ ૪ ॥ એ રીતે ધારીને ઉભા, રૂવે રૂઢીયા ફાટ, નથ તણુ ઘણુ લો-
ક ભરાયું, સતીના દુખને માટ. ॥ ૫ ॥ પેસાય નહી સભામાં કોથી,
બારણે આંસુ ભરતાં; પ્રેમદા પુરૂષ બાળક સુદ્ધાં, બારણે આકંઠ કર-
તા. ॥ ૬ ॥ સપુત માતાના જણેલા, નિકળી ગયા બાહાર; કપુત મા-
ના જણેલા જોવા, ગયા સભામાં સાર. ॥ ૭ ॥ સપુતે જણ્યું ઢંપતિ
છે, ખપ્પર જોગણી દેવી; કેમ એની એખ નજરે નિરખીયે, એતો જ-
નુની જોવી. ॥ ૮ ॥ કપુતે જણ્યું અંગ જોઈશું, રૂપાળીનું રૂપ; એમ
જણી કપુત ભરાયા, નેત્ર મીન્યાં કર્ણુ ભુપ. ॥ ૯ ॥ એવામાં દુરીયોધન
બોલ્યો, ઓ દુસ્થાસને વીર; શું જુઓછો રૂપાળીનું, ખેંચી કાઢાડો
ચીર. ॥ ૧૦ ॥ તવ દુસ્થાસને ઉઠીને ધાયો, સ્થાયો છેડો હાથ; ઢંપતી
કહો ધીરજ રાખો, સાંભળા મહારિ વાત. ॥ ૧૧ ॥ હું મહારે હાથે આ-
પીશ છેડો, એક ઘડી ધરો ધીર; પછી તમે તાણી લેજો, પેહેરેલું મ-
હારું ચીર. ॥ ૧૨ ॥ દુરીયોધન કહે ધીરજ ખમો, વારું એ શું કરે છે;
જોવા દો મને ચરીત્ર એનું, એમ પાપી આચરે છે. ॥ ૧૩ ॥ તવ દુ-
સ્થાસને મુક્યો છેડો, સહુ સભા જુએ ખુબી; ઢંપતિ સતિ ભરિ સ-
ભામાં, એકજ ચરણે ઉભો. ॥ ૧૪ ॥ ઉંચુ જોઈને બે કર જોડ્યા,
બોલ્યો દુરીયોધન આપ; ઓ મામા એ બોલાવે કોને, કીયો છે એ-
નો આપ. ॥ ૧૫ ॥ મામો કહે ભય બતાવે છે, ઇશ્વરનો અપાર; તું
વીના ઇશ્વર છે બીજો કીયો, ચરીત્ર જો આવાર. ॥ ૧૬ ॥ વળણુ. ॥

ચરિત્ર જુઓઆતુરતણુ, કરે કેટલી વાર; વલ્લભ વહેલભીલજે,
પંચાળી જુગદાધાર.

કડવું ૪૬ રાગ આવલીયાની દેશી.

પંચાળી પોકારે રેરેરે હો, વિઠ્ઠલ વીરા આવજેરે: ॥૮૬॥ બોલ્યા
બોલ્યા વૈશમ પાથે વચન, સાંભળ સાંભળ પરીક્ષત રાયના તન, દર-
પતીતો કરે છે પ્રભુનું સ્તવન. પંચાળી ॥ ૧ ॥ પ્રભુ તમે વિપત
વેળાના વિર, સાચા બેલી સત્યના શામ સરીર, સૌ ચંડાળો ખેંચી કા-
ઢેછે માફ ચીર. ॥ પંચા ॥ ૨ ॥ લંપટ લજ્યા લેવા રહ્યાછે ઢુંકી, પ્રભુ
હું શું તમારી શેવામાં ચુકી, પાંચ પતીયે પરણીને જુગટામાં મુકી.
॥ પં ॥ ૩ ॥ પ્રભુ નથી છકીનેશાદેશે છણાઈ. પ્રભુ હુંતો અતી હરખમાં
હણાઈ, પાંચ પતીને પરણીને ગુણકા ગણાઈ. ॥ પં. ॥ ૪ ॥ પ્રભુ પામે
સુખ એક નરનીજ નારી, પણ પાંચ પરણી કોઈ એ પોતાન નવ
ધારી, જુગટુ રમી મુકી જણિને મજાઆરી. ॥ પં. ॥ ૫ ॥ પ્રભુ મેં શુ
ત્યામીને વળગાડી જંબળ, પ્રભુ મેં શું અલડાવાં બ્રાહ્મણની થાળ,
પ્રભુ મેં શું ભાગી સરોવરની માળ. ॥ પં. ॥ ૬ ॥ પ્રભુ મેં શું ઘોયાં
જંગામા મળ મુત્ર, મેં શું કોઈનું ચાલતું ભાગ્યું ધર મુત્ર, બે ભાન
થઈને પોહોડયા સાસુડીના પુત્ર. ॥ પં. ૭ ॥ પ્રભુ મેં શું છેદી પીંપળા
કેરિ ડાળ, પ્રભુ મેં શું ધાવતાં વહોડયાં નાહના બાળ, પ્રભુ મેં
શું મળતાં ભાગ્યાં વેવિશાળ. ॥ પં. ॥ ૮ ॥ પ્રભુ મેં શું પરને દુખ દૈને
ધર્યો મર્વ, પ્રભુ મેં શું હુનાળે ઉઘાડી પર્વ, તેવે પાપે આજે ખોવાયું
સુખ સર્વ. ॥ પં. ૯ ॥ પ્રભુ મેં શું પુન્ય કરતાં કોઈનું ખજાવ્યું, ત્યા
ગીને શું પર્શ કરિ મન ચજાવ્યું, અવળું કહી શું નીરધનનું ધન ટ-
ળાવ્યું. ॥ પં. ૧૦ ॥ પ્રભુ મારા પીઉએ પર ઘેર મેલી, હવે નથી ત-
થ વીના બીજુ મ્હાર બેલી; વેહેલા આવો નહીતો કાઢુંછું પ્રાણ ઠેલી.
॥ પં. ૧૧ ॥ વળણ. એ રિતે સ્તુતી કરી, જણ્યું જુગદાધાર; અદ-
ર્શ થઈને આવિયા, પોતે દેવ મોરાર. ॥

કડવું ૪૭ રાગ સવર્ધયાનો.

વૈશમ પાથે આણીયેર બોલ્યા, સુણ જનમેજે રાય; વિસ્તારી તુ-
જને સંભળાવું. સભા પરંવ મહિમાય. ॥ ૧ ॥ સ્તુતિ કરિ તવ ધન્યર

આઠ્યા, વીશ્વ તણા જે ભુપ; ધ્રુપતીને પરછાયો બનાવિ, પોતે ધર્યું તે
 ૬૩૫. ॥ ૨ ॥ તેવુંજ ચીરને ચણીયા ચોળી, તેવો પડેલો માર; જેવી
 ધ્રુપતિ તેવા બનીયા, પોતે જુગદાધાર. ॥ ૩ ॥ લોચન રાતાં કોધે ભરે
 લાં, વીચાર્યું મન એવું; ભગનિનાં નવસેં નવાણું, ચીર તણું છે દેવું.
 ॥ ૪ ॥ તે ચીર બેઠેન તણા આપવાનો, આઠ્યા છે ધારે ધાર; ભકતને
 આધિન ભુધરો વળી, સતીના સત્યને માટ. ॥ ૫ ॥ દ્વી ચરણે ઉભા ર-
 હીને, દુષ્ટના સામુ જોયું; દુરીયોધન કહે ચરીત્ર વાળી, કોણે આવી દુ-
 ખ ખોયું. ॥ ૬ ॥ હંચુ જોઈને એક ચરણે, ઉભી રહી તું આપ; હાથ
 જોડીને અરજ કરી તે, કીયો આઠ્યા તુજ આપ. ॥ ૭ ॥ ધ્રુપતી રૂપે ભ-
 ગવાન બોલ્યા, કુબુદ્ધી મુકય કંડો; નજ નચાવવા પ્રતી હોયેતો, લે આ-
 પું ચીરનો છેડો. ॥ ૮ ॥ દુરીયોધન કહે દુશ્યાસનને, ઉઠો મહારા વીર;
 બોલ છે જોર ઝપાટે માટે, કાહોડો સપાટે ચીર. ॥ ૯ ॥ તવ દુશ્યાસને
 છેડો સ્હાયો, ખેંચવા માંડયું ચીર; ફરવા લાગ્યા ફેર પુંદડી, પોતે શામ
 સરીર. ॥ ૧૦ ॥ એવામાં એક ચીરની સાથે, સંધાઈ આઠ્યું બીજું;
 બીજું તાણું તેની જોડે, સંધાઈ આઠ્યું ત્રીજું. ॥ ૧૧ ॥ સકળ સભા
 વિશ્મય પામી, આશી કારોગરી કાહાવિ; દુરીયોધન કહે જુઓ મામા,
 બે ચાર પેહેરી લાવિ. ॥ ૧૨ ॥ મામો કહે ઠ ખેચી કાઢો, કેટલાં પેહેર્યા
 હશે; નમ્ર થયા વીના નથી રેહેવાની, હાથ આવેલા કયાં જશે. ॥ ૧૩ ॥
 ત્રીજા પુટે ચોથું આઠ્યું, પછી પાંચમું ચીર; પ્રજપતનો ચાક પ્રમા-
 ણે, ફેરે શામ શરીર. ॥ ૧૪ ॥ નવાં નવાઈનાં નિકળે વસ્ત્રો, જુજવી જુ-
 જવી જત; લીલાં પીળાં લાલ ગુલોખી, કેશરી ભુરી ભાત. ॥ ૧૫ ॥ પો-
 મચા પટાળાં ડંડીયાં છીદરી, ગાળા બંગાળાં રાતાં, અમ્મર મગીયાં
 મુગા સાડી, શુભ સુંદીર દેખાતાં. ॥ ૧૬ ॥ એક એકથી અદકાં નીક-
 ળે છે, નગદ જરી ભરેલાં; મુલ ન થાયે અમુલ્ય એવાં; મોતીની કોર્યો
 કરેલાં. ॥ ૧૭ ॥ ફર ફર ફર ફર પુંદડી ફરે, પોતે નંદ કીશોર; ખર ખર
 ખર ખર ખેચે પાપી, જેમ પતંગની દોર. ॥ ૧૮ ॥ છુટે કેશે કારમે વેશે,
 ફેર ફેરે વનમાળી; સ્વાસ ન ખાતા છે જગ ત્રાતા, ત્રીકમ દેતા તાળી.
 ॥ ૧૯ ॥ દુશ્યાસને તાંણી કાઢ્યાં, પુરણ પાંચસો ચીર; એટલે એના ઉપર
 કાપ્યા, પોતે શામ શરીર. ॥ ૨૦ ॥ કોપ દ્રષ્ટીયે સામું જોયું, પોતે દિનાનાથ;
 તતડાવીને તાવ મુકયો, રાખી દીધા હાથ. ॥ ૨૧ ॥ સણકા નાંખ્યા શરીર
 વીશે, પાપીયે પાડી ચીસ; અરેરે કાંઈ જાદુ દીધો, કુટવા લાગ્યો શીશ

॥ ૨૨ ॥ એટલે ઉઠ્યો શકુનિ મામો, ચાલી નહીં તુજ હામ; ખુમો પા
કતો બેશ આધો, હવે એ માહારં કામ. ॥ ૨૩ ॥ એમ કહિ શકનિયે
સાહાયો, લાજ લેવા મન આણે; પુરણ પાપી રીસજ વાપી, ચપ ચપ
ચીરજ તાણે. ॥ ૨૪ ॥ થયો સભામાં મ્હોટા ઢગલો, એક એકથી ચડી
આતાં; તે દેખીને કૈરવ કેરાં, દલડાં બહુ દુખાતાં. ॥ ૨૫ ॥ ચારશેં ન-
વાણુ ચીર કાહાડયાં, શકુની મામાયે જ્યારે; અંતરયામી ગરડા ગામી,
કળે કર્યો કોપ ત્યારે. ॥ ૨૬ ॥ તતડાવીને તાવ મેલ્યો, રાખી દીધા ભુ
જ, રૂંવાડે રૂંવાડાં ઉભાં થયા, છુટી શરીરે ધ્રુજ. ॥ ૨૭ ॥ તરકટીયોને
ટુંટીયું આંબુ બોલ્યો શકુની એમ; હેનાં ચીર જે તાણશે તે, નહીં ર
હે કુશળ એમ. ॥ ૨૮ ॥ કહો ના કહો પણ કાંઈ જાહુ, છે પંચાળી પા
સ; પાપી લોકે પોંચ્યા કરડયા, ઘણો પડ્યો મન ત્રાસ. ॥ ૨૯ ॥ ગરજના
કરી ગોવીંદ બોલ્યા, ધ્રુપતીને રૂપ; લે તાણ તાણવા હોયતો વસ્ત્રો, હસ્તી
નાપુરના ભુપ. ॥ ૩૦ ॥ તે વાત જાણી સત્યવાદીઓયે; કાઢ્યા ગળામાંથી
ગાળા; રાતા તાતા થાતા આંબ્યા, સભામાં નીતી વાળા. ॥ ૩૧ ॥ બા
હાર બેઠેલા લોકો આંબ્યા, ધ્રુપતીને પડ્યા પાય; એટલે મનથી
સંકલ્પ કીધો, પોતે શ્રી જગરાય. ॥ ૩૨ ॥ માહારી બેનની કથા સુણિ, આ-
પે વસ્ત્રનું દાન; તેના કુળની લજ્યા રાખુ, નિશ્ચે કર્યું ભગવાન. ॥ ૩૩ ॥
એમ કહી અંતર ધ્યાન થયા, એજ પ્રભુનિ ખુખી; હતી તેવા વસ્ત્રને
વેશે, ધ્રુપતિને કરી ઉભી. ॥ ૩૪ ॥ સભામાં રાતી તાતી થઇને, ઉભી રહી
છે સતી; ટગ ટગ શામું જોઈ રહ્યો છે, છકેલો છત્રપતી. ॥ ૩૫ ॥ ભીશમ
કહે શું જુઓ સામું, થતા હતા મન મજ; હવે તમારી માને બોલાવી,
કરો સભામાં નમ્ર. ॥ ૩૬ ॥ ધીક્કાર તારા જીવતરને છે, ધીક્કાર તારી માને;
ધિક્કાર તારા બંધુઓને, ભોમીમાં સમાઈ જાને. ॥ ૩૭ ॥ ધીક્કાર તારા
મામાને છે. તુજને શીખ દેનારો; શુભ સતી ધ્રુપતીની લજ્યા, કોણ મુ
ઓ છે લેનારો. ॥ ૩૮ ॥ કાળે મોઢે શું રહ્યો બેશી, ફરી તોફાન મચા
વો; લાવો પાપણી ગાંધારીને, સભામાં નાચ નચાવો. ॥ ૩૯ ॥ દુરીયોધ
ન કહે થોડુ બોલો, પાન્ડવ બેઠા હારી; મને મન ફાવે તેમ કરું, થઈ
મહારી નારી. ॥ ૪૦ ॥ ઓ રૂપાળી કામણુગાળી, કર અરપણુ મને અંમ;
લજ્યા લેવાઈ નહીંતો ભલે. બેશ મહારે ઉછંગ. ॥ ૪૧ ॥ છેવટ સતી-
ને ક્રોધ વાપ્યો, સાંભળ મુખ અજણુ; બોળે બેશશે ભીમનિ ગદા,
જશે તારો પ્રાણ. ॥ ૪૨ ॥ ભીશમ પીતા કહે લ્યો બેટાજી, લાભનિ ગાં

સડી બાંધે; દુરીયોધન કહે જ મુજ ધરમાં, પછી નથી કાંઈ વાંધો. ॥૪૩॥
 ભીશ્મે જાણ્યું નહિ મુંઠે નારી, પાપીને સમજવું અવળું; તે વીના કાં-
 ઈ શુભ સતીનું, નથી થવાનું સવળું. ॥ ૪૪ ॥ એમ જાણીને દાદા બો-
 લ્યા, ધરમાં ધરનાં મરશે; ચીરનો ઢગલો કીધો તેવો, મડદાંનો ઢગલો
 કરશે. ॥ ૪૫ ॥ હુતો દેવારનો કકળું છું, તેતો તારે માટ; છે રૂપાળી જ
 દુવાળી, ઘડશે સહુનો ઘાટ. ॥ ૪૬ ॥ તવ દુરીયોધન મન બંધ પામ્યો,
 દાદા કહી સત્ય વાત; એકામ્યનિ કાંઈ કામની નથી, જાદુગરી કમજત.
 ॥ ૪૭ ॥ ભીશ્મપીતા કહે રોશણ વાળે તારૂં જી બહુ ટકી; એના સખં
 વિ લખેલું હોયે, તે સવળું નાંખ્ય છેકી. ॥ ૪૮ ॥ દુરીયોધને છેકી નાં-
 ખ્યું, હરખ્યા ભીશ્મપીતાય; ઠીક થયું તે સર્તી છુટી, કસાઈ ઘેરથી મા-
 ય. ॥ ૪૯ ॥ દુરીયોધન કહે જુઓ દાદા, હું હાવો છત્રપતિ; એણે ચીર
 કાઢ્યાં તેવું ચીર, સમ ખાવા મુજ ઘેર નથી. ॥ ૫૦ ॥ શેવક ઉઠો ગે
 ડયો કરિને, ગાંસડીયો બંધાવો; ઘણાક ધનનો લાભ થયો છે, ચીર ધર
 માં લેઈ જવો. ॥ ૫૧ ॥ ભીશ્મે જાણ્યું લેછે મુક્તનું, તે લેવા દેઉં કેમ;
 એવું વીચારી ભીશ્મપીતાયે, પાપીને બાલ્યો વેમ. ॥ ૫૨ ॥ જોજો જે
 જન વસ્ત્રને અડશે, તેનું ભાગે ધરખાર; નારી અંટે તો નર મરેને, નર
 અડયે મરે નાર. ॥ ૫૩ ॥ નરની નારી મરે તે ભણ, પણ જો નારીને આપો;
 તો તે નારીનો નાથજ મરે, આવે એને રંડાપો. ॥ ૫૪ ॥ દુરીયોધન કહે
 કેમ કરીશું, એરે ભીશ્મપીતાય; ભીશ્મપીતા કહે હું અડુ છું, મ્હારે કો-
 ણ મરી જાય. ॥ ૫૫ ॥ એમ કહીને કામધેનુને, ધ્યાન ધરી બોલાવી; અં-
 ત્રીક્ષ મારગે રાજ્યસભામાં, કામધેનુ ત્યાં આવી. ॥ ૫૬ ॥ તેને દાદાએ ચીર
 હોરાડ્યાં, પછી વીદાય આણી; એટલે આવેલી કામધેનું, અંત્રીક્ષ
 મારગે આણી. ॥ ૫૭ ॥ એટલે આકાશ વાયુ ંહાયો, તવ પવને ચીર
 ચડીયાં; નવસેં નવાણું નદીમાં, નવસેં નવાણું પડીયાં. ॥ ૫૮ ॥ સભા
 માં જોજો કાર વરત્યો, પ્રભુ તણી ઘણી દયા; એવામાં મુરછા વળીને,
 પાંડવ બેઠા થયા. ॥ ૫૯ ॥ દિડી ભીમે ભામનીને, ઢિઢા મારેલો માર;
 ભીમ કહે એ ધરમ વિરા, વરતાવું આહાકાર. ॥ ૬૦ ॥ જુઓ માર
 મારીને કરી છે; મરણ તુલ્યજ નારી; ધરમ કહે હારી બેઠા, નારી એ-
 ની કે તાહારી. ॥ ૬૧ ॥ એનો અંબળાને ચાલ તે કરે, કેમ થયો અંબ-
 લુ; મ્હારા લખ્યા છતાં કાંઈ કરે તે; કાડું મ્હારો પ્રાણ. ॥ ૬૨ ॥ એમ
 કહીને દાખી રાખ્યો, બોલ્યો દુરીયોધન; વસ્ત્ર ઉતારી ખાદિ પહેશે, પા

નહવ જાઓ વન. ॥ ૬૩ ॥ એટલે ધરમે વસો બદલ્યાં, સત્યથી બહેન
વાતે; તેમને દુખી પડ્યાં બદલવાં, બદલ્યાં ચારે બ્રાતે. ॥ ૬૪ ॥ તવ વીકુ-
ર ઘેર વાત પહોંચી, પાંડવ જય છે વન; દુત રમીને નારી હાર્યા, હા-
ર્યા રાજ્યાસન. ॥ ૬૫ ॥ કુન્તા સુલકા અભિમાને, સુદ્યા સમાચાર મા-
હા, રડતાં પડતાં આંસુ ભરતાં, સભામાં ગયાં નાહાં ॥ ૬૬ ॥ વળખુ. ॥
નાહાં સભામાં આવિયાં, રડતાં અપરમપાર; વ્યાસ વલ્લભ વાણી વડે
સુણો સ્ત્રોતા સાર.

કડવું ૪૮ રાગ કાફી

હારે બોલ્યા વૈશમપાયે વચન, સાંભળ જનમેજે રાજન; હારે
આવ્યો કુંવર સ્વાસે ચડીયો, જઈ અરજીનને બહાજ પડીયો
॥ ૧ ॥ હારે તાતજી તમે આશું કીધું, દીકરાને દારણુ દુખ દીધું; હા-
રે બોલું રાજ પાઠને ઘર ગામ, મને ક્યાં મળશે વીસરામ. ॥ ૨ ॥ હારે
નવ રાખ્યો ઠર્યાનો ઠામ; મહારી ભાગી હીમતને હામ. ॥ ૩ ॥ હારે
તાત તમે ન જશો વન, કેને આધાર રહું હું તન; હારે મહારી સા;
અવળના કરનારા, કેમ તરછોડો પીતા પ્યારા. ॥ ૪ ॥ હારે મહારી મા
હી મુને દે ગાળ, તવ તમને પ્રગટતી જવાળ; કહી હોયે મહારી કસુર
તોહયે તમે ન ધરતા ઉર, ॥ ૫ ॥ મને રડાવતી મારી માત, તમે આં
પતાં રૂદીયા સાથ; નોહોતા દેતા કેં એકલો જવા, બોળે બેસાડી આ
પતા ખાવા. ॥ ૬ ॥ મોઢે માગ્યું દેતાતા મને, હવે માગીશ કોની કને;
હારે પડશે ખાધા પીધાના ટોટા, થઇશું ઓશીઆળા મોટા. ॥ ૭ ॥
મોઢે માગી મોજડી ક્યાં મળશે, ઉણુ રતુએ અરણુ બળશે; વેડીશું
શીત રતુએ ટાઢ્યો, આવી ધરમીને ઘેર ધાડ્યો. ॥ ૮ ॥ હારે મહારું ક
રમ કઠોરું કેવું, તાત વનમાં જવા નહી દેવું; મને કોણુ દે મીઠાઈ
મેવા; તાત ક્યાંથી હોયે તમ જેવા. ॥ ૯ ॥ હારે મહારું પુટી ખચુરે લે
લાટ, કહી કહી રડે રૂદીયા ફાટ; પીતાની કટીયે દેઘ શીશ, મુકે પ્રસ-
કાને પાડે ચીસ. ॥ ૧૦ ॥ હારે મને કીધો રઝળતો હો રામ, રડે અર-
જીન ઉભો તે ઠામ; હારે દીકરા દુખ તણા દન આવ્યા ભુંડા ભવીશે
અમને ભુલાવ્યા. ॥ ૧૧ ॥ હારે બેટા નીરભામી તાતને પેટ, આપિ મુ
ખ ન ખામ્યા નેટ; બેઠી દુરબળ દશા અમારી, તેથી તેવી ગતી વે
તમારી ॥ ૧૨ ॥ હારે રહેજો વીકુર દાદાને ઘેર, દાદા સાચવશે રૂડી

પેર; હારે થયા ઓશીઆળા મારા તન, એમ કહીને કરે ચુંબન. ॥ ૨૩ ॥
 હારે તેડી તેડીને રૂઢીયા શું ચાંપે, પીતા પુત્ર તણી કાયા કાંપે; સામા
 સામુ જોઈ રોવા ચડીયા, મહા ગાંઠ પડી ઢળી પડીયા, ॥ ૧૪ ॥ હારે
 જોઈ રૂઢે હરીજન લોક, આખા નગ્રમાં પ્રગટયો શોક; બાહાજ પ-
 ડયાં કુન્તામા તનને, તમને કબુદ્દી કેમ સજી મનને. ॥ ૧૫ ॥ બેટા
 બાપનું રોળું બોલોયું, દુત રમીને ઘર ગાન બોયું; હાર્યા બેહેતા-
 ણી હજ્જર દેશ, તેટલા દાખી એઠા છે નરેશ. ॥ ૧૬ ॥ માટે વન જ-
 વા નહિ દેવું, દાખી પડયો છે તે રાજ લેવું; તવ બોલીયા ધરમરાય
 તમે સાંભળો માહારી માય. ॥ ૧૭ ॥ નથી બોલવું દોઢું કે આડું, પા-
 ડો વાંધાતો હું પ્રાણ કાઢાડું; હારે માત એક વચનને કાજ, નળ રાજ
 ચે મુકીયું રાજ. ॥ ૧૮ ॥ હારે માડી પાળવા પોતાનું વચન, રામચંદ્ર
 વશ્યા જઈ વન; હારે એક વચન પાળવા પેર, હરિશ્ચંદ્ર રહ્યો નીચ ઘેર.
 ॥ ૧૯ ॥ હારે બોલ્યું વચન પાળ્યું નહી જોણે, મનુશ દેહ ધર્યો શીદ
 તેણે; હાડ ચામ્ર પશુનું કામ લાગે, કોઈ મનુશ તણુ નવ માગે. ॥ ૨૦ ॥
 પક્ષીના નળ પીંછ કામ આવે, કરો મનુશનું કોણ બતાવે; માટે મા-
 તાજી મુમત મેલો, મહારે હાથેથી લેખ લખેલો. ॥ ૨૧ ॥ તેતો કરું ન-
 હી ભંગાણ, કોઈ ભાગોતો કાઢાડું પ્રાણ; માતા વચન ઓળંગુ ઠેક;
 તવ વગોવાય તારું પેટ. ॥ ૨૨ ॥ બાર વરસ રેહેશું સુખ ભેર, દાલે
 પાછા આવીશું ઘેર; હારે માટે આગનો આપો માડી, શું કરશે આંસુ
 ડાં પાડી. ॥ ૨૩ ॥ વળણ. આંસુ પાડી શું કરો, ઓરે માહારી માત;
 કહે વક્ત્રલ વૈરાગથી, ચાલ્યા પાંચે બ્રાત.

કડવું ૪૯ રાગ સામેરી.

વૈશમપાયે એણીપેર બોલ્યા, સુણ જનમેજે રાય; વીસ્તારી તુ-
 જને સંભળાવું, સભા પરવ મહીમાય. ॥ ૧ ॥ હલા થયા પાંચે બં-
 ધુ, આવી ધ્રુપતિ નારી; ધર્મ કહે કેમ આવે પુઠે, નથી તું નારી અ-
 મારી. ॥ ૨ ॥ દુરીયોધન કહે લે જવો સાથે, ઘરમાં ન ઘાલુ વેહેરી;
 એના નિમીત્તનો લેખ હતો તે, મેં નાંખ્યો છે ચેહેરી. ॥ ૩ ॥ છે જાદુ
 બાળી એ રૂપાળી, મુજ ઘરમાં નહી કામ; ધર્મ કહે હવે દોશ નહી હ-
 મને, ફરીથી ન લૈશ નામ. ॥ ૪ ॥ લીમે જાણ્યું ડીક વેહેમ પડયો છે, એવું
 જાણી બોલ્યો એમ; ચાર દાહાડા તુજ ઘેર રાખીને, કરજે ફાવે તેમ. ॥ ૫ ॥

દુરિયોધન કહે સૌ સમજીયું, તેં રાખવાની ઠરાવી; ચાર દાહડા ઘરમાં
રખાવી, નાંખ્ય ઘરનાંને મરાવી. ॥ ૬ ॥ તમે તમારી લે જાવો નારી, બો
લ્યો દુરિયોધન; એટલે બોલ્યા ધ્રુપતિ પ્રત્યે, રાજ ધર્મ વચન. ॥ ૭ ॥
ઓરે નારી વીદુરને ઘેર, વાસો તમારો કરજે; પીછરથી તેડવા આવે
તો, પંચાળમાં પરવરજે. ॥ ૮ ॥ વીદુરકાકા તાત ઠેકાણે, છો તમે અ
મારે શીશ; કુન્તા સુભદ્રા ધ્રુપતીને, રાખો હરનિશ. ॥ ૯ ॥ અલીમન્યું
પણ તમને સોંપ્યો, વીદુર વદા વચન; બેટા એમનિ ચીંતા ન ધરશો,
કહીને ભર્યા લોચન. ॥ ૧૦ ॥ એટલે ધ્રુપતી ધર્મને કહે છે, ઓરે મ્હા-
રા નાથ; પતી વિના રતિ ન રહુ અળગી, હુતો આતુ તમ સાથ.
॥ ૧૧ ॥ જ્યાં તમે ત્યાં હું આવવાની, કાયાને છાયા વળગી, તે રીતે
તાણી તમારિ, ઘડી ન થાવું અળગી. ॥ ૧૨ ॥ ધર્મ કહે તું સાંભળ
નારિ, કરમાઈ જશે મુખ; ટાઢ તઢકા વરસાદ વરસે, વેડવાનું વન દુ
ખ. ॥ ૧૩ ॥ ભરાશે જટીયાં જાળામાં, ઉણુ રૂતુ બળે ચરણ, મળે ન
હિ હોઢવા પેહેરવાનું, સુઈ રેહેવાનું ધરણ. ॥ ૧૪ ॥ માટે માનુની મુ-
મત મુકી, દલ ધારી થાઓ ડાહ્યાં; વન આવિને દગ્ધ કરશો, તમારી ઠા
મળ કાયા. ॥ ૧૫ ॥ વન વીશે ભય પશુ પક્ષીનો, વળી રાક્ષસ લોક;
સપનામાં પણ સુખ ન મળે, એતી ઉપાધિયે શોક. ॥ ૧૬ ॥ ધ્રુપતી ક
હે તમે કષ્ટ પામો, તો મારે શાનું મુખ; તમ સાથે વેઠવું છે મ્હારે, વ
ન વમડાનું દુખ. ॥ ૧૭ ॥ ધર્મ કહે ત્યારે ખુશીત્હારી, પેહેરિલે વન
કુળ; તવ ખાદિનાં વસ્ત્ર પેહેર્યા, ઉતારી મુકયાં મુળ. ॥ ૧૮ ॥ પાંચ
પતિને છડી સતી, નિકળ્યાં સભાની જહાર; ધર્મે મ્હોટા ભાઈ જણી
કર્યો, દુષ્ટને નમસ્કાર. ॥ ૧૯ ॥ એટલે બોલ્યો દુષ્ટ બુદ્ધી, ઓરે કુન્તી કું
માર; રાજ્ય સભામાં મુકી જાવો, તમારાં એથીઆર. ॥ ૨૦ ॥ એટલે સ
ભામાં સતીયા બોલ્યા, ભીસ્મ પીતાને દ્રોણ; વિપ્રનું જનોઈ ખડમ ક્ષ
ત્રીનાં મુકાવનારૂં ઢાણ. ॥ ૨૧ ॥ તવ પાપી કહે જાવો રસ્તે, પાપીને મન
નહી શોક; પાન્ડવ પુઠે રડતું ચાલ્યું, આખા નમ્રનું લોક. ॥ ૨૨ ॥ સર્વ
પ્રાણીને એમજ આવ્યું, જયછે સતી તન; તો આપણે જાવું એમનિ પુ
ઠે, વાસો વશીશુ વન. ॥ ૨૩ ॥ એમ ધારી સહુ પુઠે ચાલ્યા, કરતાં આંસુ
પાત; દ્રોણ કપાચાર વીદુર ભીસ્મ, કુન્તાજી પ્રથ માત. ॥ ૨૪ ॥ વળી
અલીમન્યુને સુભદ્રા, સરવે રડતાં જય; દુરિયોધનને ગાળો દેછે, નમ્ર
તણી પરજય. ॥ ૨૫ ॥ અનેકની આંતરડી કકળે, નીસાસા નાંખે એ-

ધરમરાજ આનંદમાં છે, નહીં દીલગીર લગાર, ॥ ૨૬ ॥ દરજા
 જે આવી ધરમ ઉભા, લીડ થઈ છે અથોક; તેમને કહ્યું યુધીષ્ઠરે,
 પાછા વળો સહુ લોક. ॥ ૨૭ ॥ હાથ જોડીને રહીયત સરવે, એમ બો-
 લી વચન; બેઠું દુષ્ટના રાજ્યમાં રહેવું; અમો આવીશું વન. ॥ ૨૮ ॥
 ધરમે સહુ જનને સમજાવ્યા, પાછા વળો હરિજન; જેવું જેવું જે કર-
 રશે તે ભોગવશે, કરજો હરી ભજન. ॥ ૨૯ ॥ ૨૬શે નહિને કળકળ-
 શો નહીં, સપુત જન સહુ સારા; રજ આપીને વળો પાછા, સહુને સો-
 ગત મહારા. ॥ ૩૦ ॥ એટલે સરવે આંસુ લુછ્યાં, પડ્યા ધરમને ચરણ;
 ધ્રુવતિ સતીને પાય લાગ્યા, રૂએ અષ્ટાદસ વરણ. ॥ ૩૧ ॥ કુન્તાજીયે
 પાંચે પુત્રો, આંખ્યા દુહીયાં સાથ; છયે જણા પ્રજ્ઞ માતાને નમીયાં, મા-
 તાયે મુકયો હાથ. ॥ ૩૨ ॥ દુષીયા દીકરા સુખીયા થાજે, સ્હાય પ્ર-
 ભુની લેજે; અમારી ચીંતા ધરશે ન મનમાં, ભગવતનું નામ દેજે.
 ॥ ૩૩ ॥ અલીમન્યુ અરજીનને વળગ્યો, વેહેલા આવજો તાત; અમ મા-
 ટે ઉદાશ ન રહેશે, જાળવજો તમ જાત. ॥ ૩૪ ॥ અરજીને ચુંબન ક-
 રીને, મુસ્ત મુકયો હાથ; બેટા દાદાની શેવા કરજો, ખુશી રહેજો મન
 સાથ. ॥ ૩૫ ॥ એમ કહિ અળગો કરીને, નીકળ્યા નમની ખહાર; શ-
 ભા પરમ ત્યાં પુરણ હવું, સાંભળ રાજ કુંવાર. ૩૬ ॥ જનમેજે બ્રહ્મ
 ભોજન કીધાં, દીધાં વિધિસર દાન; ઉપવિત વિમને દાન કન્યાનાં, બ્રહ્મ
 પુરિયો નીધાન. ॥ ૩૭ ॥ ગૌદાન આખ્યાં પાતક કાપ્યાં, ઉપજ અતી
 હેતુ; શામ પડદા શામ ગાયો, શામ તલ થયા સ્વેત. ॥ ૩૮ ॥ પ્રત્યક્ષ
 પરમાણુ દિઠું રાયે, આનંદ મન ઉભરાય; પાછો આસન વાળી બેઠો,
 સાંભળવાને કથાય. ॥ ૩૯ ॥ વળણુ કથા સાંભળવા કારણે બેઠો ધરી
 મન કોઈ; વક્ષભ વહે આતા સહુ, બોલો જેજે શ્રી રણછોડ. ॥
 રણછોડ રાયકી જે. ॥

સભા પર્વ સમાપ્ત.

વન પર્વ.

કડવું ૧ રાગ ધન્યાશ્રી.

વૈશમપાયે એણીપેર બોલ્યા, સુણ જનમેજે રાય, વીસ્તારી તુઝને
સંભળાવું, વન પરવ મહીમાય. ॥ ૧ ॥ પાંચ ભાઈને છઠી ધ્રુપતી, નીક
જ્યાં નગ્રની બહાર; રહીઅત સઘળી પુઠે આવી, વન જવા તૈયાર. ॥૨॥
ધર્મ કહે સહુ કેમ આવોછો, ઓરે હેતેશ્વી જન; સર્વ પ્રાણી કહે તમા
રી સાથે, અમે આવીશું વન. ॥ ૩ ॥ નગ્રમાં અમારે નથી રહેલું, એમ
વદા સહુ વાણ; ધર્મ કહે પાછા ન વળોતો, સર્વ ને મહારી આણ. ॥૪॥
એટલે સહુ પ્રાણી ખમચાયા, કુન્તા ભીસ્મ વીદુર; દ્રોણ કપાચાર સર
વે અચકયા, દગ્ધ થયેલાં ઉર. ॥૫॥ સુભદ્રા ઉભી ટળવળે, અતી કરે
ઉચાટ; અભીમન્યુ બાળક નહાનો, રડે હૈયા ફાટ. ॥ ૬ ॥ અરેરે પાતા
ક્યારે મળશો, કાયા થર થર કાંપે; અરજુનને પણ આંસુ છુટે, રૂદીયા સ
રસો આંધ. ॥ ૭ ॥ ધર્મે સૌને શીખામણ હીધી, સમજાવી પાછા વાળ્યા;
પછી પંથ ઝાલ્યો વન કેરો, ધર્મે ભાન્ડુને ભાળ્યાં. ॥૮॥ આરે ભાઈને
પાંચમી નારી, કરે અતી રૂદન; ધરમ કહે તમે તમારે, જવો ફાવેતે વન.
॥૯॥ અમે અમારે ફાવે ત્યાં જશું, તમે નહી મુજ કને; આનંદ મહારે
કલેશ તમારે, માટે ભેગું નહી બને. ॥૧૦॥ તવ પાંચેજણ રડતા રહ્યા,
બોલ્યાં જોડીને હાથ; હવે કલેશ કરીશું નહી, આવીશું તમ સાથ. ॥૧૧॥
એમ કહીને ઠડે ચાલ્યા; તપી ગયેલી ધર્ણ; અગ્ની જેવી ઉકળે રેણું; તે-
માં બળે છે ચર્ણ. ॥ ૧૨ ॥ લેવાયલાછા બહુ પડે પાછા, છાંયો દેખી
જાય દોડી; આંમડુ દાણ ફાલ્યા ઉઠે, ન મળે પગમાં જોડી. ॥ ૧૩ ॥ વ્રક્ષ
ગટામાં પેસવા જાયે; વસ્ત્ર કાંટામાં શરાય; કામળ કામની ધ્રુપતીનાં, જ
ટીયાં બળે ભરાય. ॥૧૪॥ કદી ન દીઠેલું દીઠામાં આવ્યું, રડું રડું મન
થાય; પણ મનમાં મુજવાઈ રહે છે, ઉઘાડું નવ્ય રડાય. ॥૧૫॥ સુખે દુખે
જેમ તેમ ચાલ્યાં, રાત્રી પડે ત્યાં રહ્યાં; જતાં જતાં થોડે દાહાડે, ધ્રુમ ત-
ણે મઠ ગયાં. ॥૧૬॥ જઈ રૂશીને ચરણે લાગ્યાં, સુભ સતીના તન; દેદાર
દેખા ધ્રુમ રૂશીને, આંસુ વહ્યાં લોચન. ॥૧૭॥ ઓરે દીકરા દુખીયા ક્યાં
થી, કચરે ભરેલા કેશ; વસ્ત્ર આભુપણ ક્યાં ઉતાર્યા, ક્યાં થયા દુરબળ
વેશ. ॥ ૧૮ ॥ ભીમશેન કહે ઓરે માહારાજ, કૌરવે કપટ કીધું; બાણ
રમોડી દુરીયાધને, ધર ગામને રાજ્ય લીધું. ॥ ૧૯ ॥ વનકુળ પેહેરાવી

વનમાં કહાડયા, આળ્યા તમારે સરણ; ધ્રુમ કહે કૌરવ કુળ કેરૂં, થાને
 થોડે દન મરણ. ॥ ૨૦ ॥ ધર્મ કહે આ શું બોલોછો, સાંભળો માહારી
 વાત; સખળો નખળો ગમે તેવો, તોપણ મહારો બ્રાત. ॥ ૨૧ ॥ એ ભાધએ
 નથી કર્યું ખાટું, હુતો થયો પરસન; વન આજ કહાડયા હોત નહીતો,
 કયાંથી તમ દરસન. ॥ ૨૨ ॥ ઉપાદીથી અળગા કીધા, કીક થયું છે કામ;
 સુખમાં સાંભરે સુંદરી સોનું, દુખમાં સાંભરે રામ. ॥ ૨૩ ॥ રૂશી બોલ્યા
 કીક કહ્યું તે, અર્થ તું સવળો લેછે; પણ પાપીના કૃત્ય જોઈ, મુજ આત્મા
 ગાળ દેછે. ॥ ૨૪ ॥ ગુણ કેટલે અવગુણ કરેતે, સો પાપીની પ્રીત; અવગુણ
 કેડે ગુણ કરેતે, સો રૂડાની રીત. ॥ ૨૫ ॥ એમ કહી પાન્ડવને રાખ્યા,
 પોતાના મહ માંય; વનફળ લોવી આર કરેછે, વિપ્રનું કાંઈ ન ખાય. ॥ ૨૬ ॥
 ખાયછ મેવા કરેછ શેવા, બ્રાહ્મણની હરનીશ; સત્ય સમાગમ આલે નીત્યે
 રીતેછે જુગદીસ. ॥ ૨૭ ॥ એ રીતે ખટ માસ રહ્યા ત્યાં, પછી માગી વી-
 દાય; નીરમળ મનથી ખરા તનથી, અડસટ તિરથ જાય. ॥ ૨૮ ॥ તીરથે
 તીરથે જ્ઞાન કરેછે, ધરેછે હરિ પ્યાન; નીશકપટી પણે યાત્રા કરતા, ગ્રહણ
 કરે મુળ જ્ઞાન. ॥ ૨૯ ॥ વન પર્વમાં વિશેષ વાતો, બહુ લાંબો વિસ્તાર;
 પણ સમજવા સોતાજનને, ટુંકામાં કહ્યો સાર. ॥ ૩૦ ॥ સોતાજને સમ
 જવાનો, ટુંકામાં છે સાર; નીતી અનીતિ શીજતા અશીજતા, તે કરવા
 નો વીચાર. ॥ ૩૧ ॥ સર્વ ગયું પણ મનમાં ન આણ્યું, છે કોનું ને કયાં
 જાય; નથી જતું કાંઈ જગતમાંથી, આધું પાછું થાય. ॥ ૩૨ ॥ જેને મળ્યું
 તે જાણ આળ્યું, ખસ્યું તે જાણે ગયું; આળ્યું તેણે સાથે ન લીધું, ત્યાંનું
 ત્યાં પડી રહ્યું. ॥ ૩૩ ॥ ગયું તેણે નહોતું જોડે આણેલું, મીથ્યા છે વિશ્વ
 જહેવાર; જીવતાં સુધી મહારૂ તારૂં, મીથ્યા એ અહંકાર. ॥ ૩૪ ॥ એવું
 સમેજ ધરમ રાજ, ધરતા નથી મન શોક; તે રીતે સમજવું સારૂં, સરવે
 સોતા લોક. ॥ ૩૫ ॥ દુખ પડે દલમાં નવ ધણે, સુખ થયે નહી રાજ; ન
 થી આપવું નથી લેવું, કોગટ સંસાર બાજ. ॥ ૩૬ ॥ ધર્મની રીતે જે
 જન સમજે, તેન નહિ કહિ દુખ; વાદીગરનો ખેલ સમજે, તે જનને સ
 દા સુખ. ॥ ૩૭ ॥ એટલું તત્ત્વ લેવું સોતાયે, બીજે ન લેવો સાર; પાંચ
 પ્રકારે ભારથ કથા, તેનો કયાં આવે પાર. ॥ ૩૮ ॥ પાન્ડવે સહુ તીર-
 થ કીધાં, ગઉતમ ને મહ ગયા; રૂશીયે જોઈ પોંચો દગડયો, કેમ તમે
 આમ થયા. ॥ ૩૯ ॥ લીમશેન બોલ્યો ઓરે માહારાજ, કૌરવ થયા રાજ;
 કપટ કરિ વર ગામ લીધું; રમાડયા દગલબાજ. ॥ ૪૦ ॥ ગૌતમ બોલ્યા
 હશે બેટા, તમારૂં સારૂં થાશે; થોડે દહાડે કૌરવ કેરૂં, સૌ સત્યાનાશ જ

શે. ॥ ૪૧ ॥ ધરમે ભીમને બહુ ધીક્કાર્યો છે તુજ પેટમાં પાપ; જ્યાં ને
 ત્યાં તું આગળ બોલી, દેવરાવે છે સ્થાપ. ॥ ૪૨ ॥ ગમે તેવા તોહો આપ
 છા ભાઈ, તેની તું કરે ભવાઈ; ભામ કહે હશે તેવા ગવાશે, તેમાં શી છે
 નવાઈ. ॥ ૪૪ ॥ ગૌતમને મઠ પાન્ડવ રહ્યા, શેવા કરી છ માસ; ત્યાંથી
 આત્મા લેઈને ગયા, અગસ્ત્યન અવાસ. ॥ ૪૪ ॥ ત્યાં પણ રૂશી એવું
 બોલ્યા, તમારું સારૂ થાજે; દુષ્ટ બુદ્ધિ દુરિયોધન કેરું, મુળ સમુળું જાજે.
 ॥ ૪૫ ॥ ધર્મરાજએ સ્તુતી કીધી, આશું કર્યું આ બાપ; ગમે તેવા પણ
 બંધવ મ્હારો, તેને દિધો તમે સ્થાપ. ॥ ૪૬ ॥ અમારૂં એવું નથી કર્યું
 ભુંડું, જંજળ છીનવી લીધી; વન કાઢાડ્યા માં એડસટ તીર્થો, ફરીને ચા
 ત્રા કીધી. ॥ ૪૭ ॥ તમ સરીખાના દર્શણ પડ્યાં, તે એનો પ્રતાપ; તેવા
 મ્હારા સપુત બધું, તેને ન ઘટે સ્થાપ. ॥ ૪૮ ॥ સાંભળી અગસ્ત્ય એવું
 બોલ્યા, સપુત સવળું માને; પણ એ પાપીનાં પાપ ઘણાં છે, મેં બહું
 સાંભળ્યું કાને. ॥ ૪૯ ॥ પછી પાન્ડવ ત્યાં રહ્યા છે, બરોબર છ માસ;
 તે પછી રૂશીની આગના માગી, રૂશી થયા ઉદાશ. ॥ ૫૦ ॥ તમ વીના
 અમને નહિ ગમે, ક્યાં તમે તતપર થાવો; જો તમારે જવું હોયેતો, ઈં-
 દ્રને માહાદેવ જવો. ॥ ૫૧ ॥ ત્યાં શીવરાત્રીનો છે મેળો, દરસને પરસ-
 ન થાશે; પણ કદી કોઈ વગટે જશે, રણભોમીમાં શું ખાશે. ॥ ૫૨ ॥
 તે તમારે પીડા કાપુ, આપુ મંત્રજ એક; સુર્યનું અક્ષેપાત્ર મળશે, ની
 વ્રત થાશે છેક. ॥ ૫૩ ॥ એમ કહીને ધ્રુપતીને, એકાન્તમાં બોલાવી;
 સુર્ય તણે ત્યાં મંત્ર દિધો, રૂશીને દયા આવી ॥ ૫૪ ॥ મંત્ર જપીને
 માગી લેજે, દીનમણિની કને, અક્ષેપાત્ર આપશે પણ, બધો આવકાર
 તને. ॥ ૫૫ ॥ તારે હાથે તુંજે ધારે, તે અન પેદા થાય; તારા જમ્યા પ
 છી કાંઈ ન નીકળે, તવ પ્રેમદા પડી પાય. ॥ ૫૬ ॥ માહારાજ કદિ ચાર
 દાહાડા, રજસ્વળા હોય જ્યારે; મુજ વીના અનન નીપજે તો, શું ભુ-
 જ્યા રહેવું ત વારે. ॥ ૫૭ ॥ એવું સાંભળી અગસ્ત્ય બોલ્યા, તમ તણું
 દુઃખ જશે; ચાર દાહાડા અરબુન હાથે, સાંમગ્રી ઉમત્ર થાશે. ॥ ૫૮ ॥
 એવું સાંભળી આનંદ પામી, પતીની પાસે જય; પછી રૂશીની આત્મા
 લેઈ, ત્યાંથી થયાં વિદાય. ॥ ૫૯ ॥ દુરિયોધને દાસ મુકેલા, તે ફરે વિ-
 પ્રને વેશ; પાન્ડવની નિત્ય ખબર રાખે, દુષ્ટને કહે હંમેશ. ॥ ૬૦ ॥ પા-
 ન્ડવ ગયા યાત્રા વીશે, ઈંદ્ર તણે માહાદેવ; શીવાલયથી છેટ જઈ ન, કુ-
 પડી બાંધે એવ. ॥ ૬૧ ॥ વળણ. ॥ કુંપડી બાંધીને રહ્યા, યાત્રાની છે
 વાર; વદે વહ્નલ ત્યાં દુષ્ટને, પોહોઆ સમાચાર. ॥

કડવું ૨ રાગ ઓપાઈનો.

બોલ્યા વૈશમ પાગે વચન, સુણ પરીક્ષત કેરા તન; ગયો દુષ્ટને સૌ
 સમાચાર, આઠ્યા યાત્રામાં કુન્તી કુંવાર. ॥ ૧ ॥ સાથે આવીછે ધ્રુપતી
 નારી, સુણી ચમક્યો વડો વિભીચારી. ॥ ૨ ॥ બોલ્યો મામા પ્રત્યે દુર
 મતી, મામા આવી છે ધ્રુપતી; માહારે કરમે ભુલવણી કીધી, હાથ આ
 વેલી મુકી દીધી. ॥ ૩ ॥ ખોઈ નાંખ્યું રમકડું રૂપાણું; હવે સંભારીને
 જીવ બાણું; તમે તો મુને અપાવી હતી, પણ ફરી ગઈ મુજ મતી. ॥ ૪ ॥
 હવે શંકાં મારું મથી, ઘડીવાર વિસરતી નથી, એનું બોલેલું કાલું
 કાલું, મને ઘણું લાગે છે વહાલું. ॥ ૫ ॥ એતો માનુની ઘ્રીયા નેણી,
 જેના સ્વરૂપમાં નહી કહેણી, મને રૂંવે રૂંવે તે સાલે, એના વિના મ-
 હારે નહિ ચાલે. ॥ ૬ ॥ રૂપાણી વીના કેમ રહેવાય, મારું કાળજડું
 ખરી જાય; પેહેલો ભુલ્યો હવે કષ્ટ કાપો. મને જે રૂપાણી લાવી આ
 પો, ॥ ૭ ॥ તવ શકુની વઘો વચન, ધર ધીરજ દુરીયોધન; એતો વ-
 નવગડે કુટાઈ, હવે પુર્ણ હશે ધરાઈ. ॥ ૮ ॥ ભુખ દુઃખ વેઠ્યુ હશે ધ-
 ણું, ધ્યાન ધરતી હશે તુજ તણું; બહુ પસ્તાતી હશે મન, મેં કયાં મુ-
 ક્યો દુરીયોધન. ॥ ૯ ॥ એતો યાત્રામાં આવી છે નારી, માટે આપણ ક
 રો ત્યારી; ચાલો ઇંદ્રને માહાદેવ જૈયે, એનો મનસુખો બધો લૈયે. ॥ ૧૦ ॥
 મુજને તો લાગે છે એમ, થયો હશે તારા પર પ્રેમ; તને દેખીને હરખા
 શે રાણી, જેવું તરશાને મળે પાણી. ॥ ૧૧ ॥ તને દેખીને પડશે વળ-
 ગી, તરછોડે નહી થાય અળગી; બળતી હશે હૈયામાં હોળી, દેખીને
 ભોળવાશે ભોળી. ॥ ૧૨ ॥ સુખ મુકીને દુખ કોણ વેડે, નહિ થાય તુ-
 જથી જરા છોટે; સુણી હશીયો દુરીયોધન; મારું કરતી હશે ભજન.
 ॥ ૧૩ ॥ ચાલો મામા કરો તૈયારી, ટળવળતી હશે બોચારી; બધું શે-
 ન્ય ન લેશે સાર, જોઈયા રાખજો દશ હજાર. ॥ ૧૪ ॥ કાલે સવારે ત્યા
 ર થાવું, જોજો રૂપાણો બનીને આવું; હોડી લેઈશ પામરી પકુ, મને દે
 ખતામાં થાય લકુ. ॥ ૧૫ ॥ આઠ્યા યાત્રાના લગભગ દન, ગયા મહાદે
 વ બહુ શુભજન; નીરમળ મતીના પ્રેમ ભરીયા, કેક તંબુ તાણી ઉતરી
 યા. ॥ ૧૬ ॥ લોક ભરાયું જત્રાવાશી; શીવ ઇંદ્રતણા અરીનાશી; ધ-
 ણા આઠ્યા છે સદ્ગાણ પ્રાણી, યાત્રા દસ દન પેહેલી ભરાણી. ॥ ૧૭ ॥
 એવે દુરીયોધન જે રાય, બહાણું વાતામાં તતપર થાય; લીધા હાથી ઘોડા
 સુખપાલ, છડી ચમ્મર છતરી મશાલે. ॥ ૧૮ ॥ ૧૨૫૦ સો ભાઈ છમ

રહારી. વાજતે ગાજતે એહંકારી; એવે સ્વર્ગ વીસે સુરપતી, રાજદંદ્ર છે
 ચાતુર અતી. ॥ ૧૯ ॥ એણે વીચાર કીધો મન, મહારે મહાદેવ યાત્રાનો
 દન; રખે આંબુનું હશે નીચ કાય, ચોર ડગારા દુરગુણી હોય. ॥ ૨૦ ॥
 હોય હંકારી ઠ વીલીચારી, બધી જાત્રા વગોવે મહારી; એણું જાણીને
 કીધો વીવેક, એણે બોલાવ્યો ગાંધર્વ એક. ॥ ૨૧ ॥ તેને ઓગના જવાને
 કીધી, એક સાંજ જ હાથમાં દીધી; કહ્યું જ જાત્રાને ઠામ, જઈ ત્યાં કરજે
 વિસરામ. ॥ ૨૨ ॥ રેહેજ ઓટલે આસન કરી, રાખજે ચોકી ત્યાં ખરિ;
 ચોર ધુતારો ડાંડીયો કોય, વીલીચારિ આવેલો હોય ॥ ૨૩ ॥ કરજે તે-
 વાપર ત્રાસ, લાવજે ખાંધીને મુજ પાસ; એમ કહી કર્યો વિદાય, આંબો
 ઇંદ્ર ને મહાદેવ ત્યાંય. ॥ ૨૪ ॥ નાંખ્યા દેહેરાને ઓટલે ધામા, વશ
 રાખવા પુરૂશ વામા, એવે આવીયો છત્રપતી, એની શોભામાં ખાંભી ન-
 થી. ॥ ૨૫ ॥ એતો અતી અલીમાન ભરિયો, ડેહેરા તંબુતાણી ઉતરીયો;
 એવે થયો પાછલો પોહોર, બોલ્યો દુરિયોધન તે ઠોર. ॥ ૨૬ ॥ મામા
 કયાં રેહેછે રૂપાળી, એનું સ્થળ જોઈએ નીહાળી, ચાલો હું તમેને દુસ્થા-
 સન, ચોથો આવે કરણ રાજન. ॥ ૨૭ ॥ કહીને થયા ઘોડે સવાર, નીક-
 ળ્યા કુકતી જન ચાર; હવા ખાવાની મશે નીકળીયા, વસ્યા પાન્ડવ તેણી
 પા પળીયા. ॥ ૨૮ ॥ દીડી ઝુપડી સૌ દુરમતી, બેડી બારણામાં ધ્રુપતી;
 કરી બેડી છે લાંબાચરણ, ત્યાં તો આવ્યા ત્રીદુષ્ટને કરણ. ॥ ૨૯ ॥ હ-
 રખ્યો અતી અધ કુંવાર, થઈ હરખ ચમક અપાર; દોડાવ્યો ઘોડોદુષ્ટે
 ધણું, નંખાવ્યો ધ્રુપતીપર ચણું. ॥ ૩૦ ॥ તેવી ઉંડી મુખ મરોડી. કંથ ક-
 ને ગઈ કરજેડી; પાંચ પતી બેઠાછે માંચ, આવી ચરણ બતાવ્યો ત્યાંચ.
 ॥ ૩૧ ॥ જુઓ દુષ્ટ દુર્યોધન આંબો, એણુ અશ્વના પગ નંખાવ્યો;
 બોલ્યા ધરમ રાજ વાણી, કેમ ત્યાં તું બેડીતી રાણી. ॥ ૩૨ ॥ લાંબા
 ચરણે બેસે જે નારી, તેતો પાપ તણી અધીકારી; બેસજે નારી તુજ રી
 તે. તેને તારી પેઠે સદા વીતે. ॥ ૩૩ ॥ આજથી એવો માહરો સ્થાપ, ક-
 ર્યો ધ્રુપતીયે વિદ્વાપ; એતો દુષ્ટ જનો શું કરે, ઝુપડીની આગળ ફરે. ॥ ૩૪ ॥
 નથી મદના ભરેલા થોડા; કુદાવે ઝુપડી પર ઘોડા; તવ બોલ્યો વાંચુનો
 તન તમે જુઓ ધરમ રાજન. ॥ ૩૫ ॥ કરે ઝુપડી પાડવા જેણું કાહોતો ઉ
 ઠીને માર દેણું; બોલ્યા ધરમ રાજ વાણુ, કરે એણું તોકાહું પ્રાણુ. ॥ ૩૬ ॥
 એની ધરણધારે તે કરે, એનું મન માને ત્યાં ફરે; રેહેવાદેછે આપણને સાર,
 એટલો માનવો ઉપકાર. ॥ ૩૭ ॥ સરવે ભાઈ રહ્યા સુણી, કેણુ કપટક-
 રેછે શકુની; એતો અશ્વ ખેલાવવા ફરતો, ઝુપડીમાં ડોકાં કરતો. ॥ ૩૮ ॥

એવે સાંજ પડી જે વાર, બોલ્યો દુરિયોધન તે વાર; આલો મામા મુકા-
 મેજેયે, આલો નીરુજ કેરા એયે. ॥ ૩૯ ॥ મામો કહે કયાં છે તને બાન;
 મ્હારેને એને યેગધ સાન; મેંતો સાન કરી સમજવી, તેથી એણે સાન
 બતાવી. ॥ ૪૦ ॥ સાનમાં મને બતાવ્યું એમ, ઘણો છત્રપતી પર પ્રેમ,
 કહ્યું છે કે હું મ્હારી જાતે, ડેરા તંબુએ આવીશસતે. ॥ ૪૧ ॥ તેથી આવ-
 શે તારિ કને, એનો પુણું ભરોંસો મને; બોલ્યો દુરિયોધન ભાગ્ય ભજશે,
 આજ રમકડું મને મળશે. ॥ ૪૨ ॥ મામા ખાવો સોગન મ્હારા, બોલ્યો
 મામો લે સોગન તારા; થયો દુરિયોધન બહુ રાજ, આજ ખેલી શું રંગ
 બાજ. ॥ ૪૩ ॥ એમ કરતાં તંબુએ આવ્યા, દુરિયોધને દાસ બોલાવ્યા;
 આજ આનંદનો દન જાણો, જુદો જરીનો તંબુ તાણો. ॥ ૪૪ ॥ મ્હારા
 ડેરા તંબુની માંધ, કરોંખરેખરી રસનાધ; હાંડી તકતાને ઝુંમ્મર બાંધો,
 કોઇ વાતમાં ન રહે વાંધો. ॥ ૪૫ ॥ મુકો મેવા મીઠાઇને પાણી, થાય
 ખુશી ધ્રુપતી રાણી; એમ કહીને તંબુ તણાવ્યો, એટલે મામાયે ભણા-
 વ્યો. ॥ ૪૬ ॥ જે જે ઉંઘતો લગાર વાર, જશે આવેલી પાછી નાર; પછી
 કાઠીશ નહીં મુજ વાંક, એતો ખીકણ ખીચારી રાંક. ॥ ૪૭ ॥ બોલ્યો
 હશીને દુરિયોધન, મામા નહિ મીચુ લોચન; એને માટે તો આટલો મથુ,
 મ્હારૂં રમકડું રહે જતું. ॥ ૪૮ ॥ વળણ ॥ રમકડું જતું રહે, નહીં મીચુ
 લોચન; વલ્લભ વદે કામી થયો, અંધ તણો એ તંન. ॥

— ૪૨૨ —

કડવું ૩ રાગ સાખીની ચાલ.

વૈસમપાયે એણીપેર બોલ્યા, સુણજનમેજે રાય; વિસ્તારી તુજને સંભ
 જાણું, વન પરવ મહીમાય. ॥ ૧ ॥ ડોહેરા તંબુ ત્યાર કરાવ્યો, હરખમાં અતી
 પેઠો; તંબુની બારણે ખુરશી નાંખી, આશા ભરેલો બેઠો. ॥ ૨ ॥ સર્વને ત્યાંથી
 કાઢી મુક્યા પોતે જગણ કરતો; બેઠો બેઠો ધ્રુપતીનું, ધ્યાનજ મનમાં ધ-
 રતો. ॥ ૩ ॥ પાન્ડવને ઉંઘવા દેઇને, આવશે હમણાં નારી; ભાગ્ય ભ-
 જશે વીયોગ ટળશે, મળશે પ્રાણની પ્યારી. ॥ ૪ ॥ કેમજ કામા મુજ
 મુખ ધામા, વામા જોઇએ તેવી; વીચારમાં પોહોર રાત્રી વીતી, તણ
 પોહોર રજની લેવી. ॥ ૫ ॥ હજી ન આવી હજી ન આવી, મન ગમતી
 એ નાર; હજી ન આવી હજી ન આવી. કોટની કાવજ હાર. ॥ ૬ ॥ કેમ
 ન આવી કેમ ન આવી, વચનની નથી જુઠી; આવતી હશે આવતી

હશે, જુએ છે ઉઠી ઉઠી. ॥ ૭ ॥ કાંઈ ન દેખે નાંખેની સાસો, વળી ત. પુ-
માં પેસે; આવતી હશે આવતી હશે, કહી ખુરશીમાં બેસે ॥ ૮ ॥ વન
વગડામાં તંબુ તાણેલો, વાના સપાટા ચાલે; તેને લીધે જરીઆન કેરો,
તંબુ ફર ફર હાલે. ॥ ૯ ॥ એટલે ઉઠે છે ઝખકીને, ઓ આવી ઓ આ-
વી; તંબુની આશ પાશ ફરીને; જુએ દ્રષ્ટી દોડાવી. ॥ ૧૦ ॥ કાંઈન દેખે
નાંખેની સાસો, વીચાર ઉંડા ચાલે; વાયુ વાહ્યાથી વ્રક્ષ કેરાં, ડાળાં ડાળી
હાલે. ॥ ૧૧ ॥ તેનો દેખાય પરછાયો કે, ઉભો થઈને નાસે; મનનો
ધર્મ છે જેવું મનમાં, તેવું તેને ભાસે. ॥ ૧૨ ॥ એમ ભાસે કે અખળા
આવી, ઝડપ ઝાલવા જાય; જૈ જુએ તો પરછાયો દીસે, એટલે નીરાશ
થાય. ॥ ૧૩ ॥ અરેરે હજી કેમ ન આવી, શું થયું હશે વિધન; પાછો
વાયુથી તંબુ ખખડે, દોડે દુરીયોધન. ॥ ૧૪ ॥ આવેલાં છે આવેલાં છે.
એવું મનમાં ધારે; મારો મશ્કરી કરવા માટે, સંતાઈ દોડાવી મારે. ॥ ૧૫ ॥
ઓ પ્રાણ પ્યારી ઓ પ્રાણ પ્યારી, શીદ દોડાવી મારો; એમ કહીને સો-
ધવા લાગે, વાગે ઘણા ભણકારો. ॥ ૧૬ ॥ છેવટ થાકીને પાછો બેસે,
ચીત્ત થયું છે હરાયું; આખી રાત ઉજગરો કીધો, એવે બહાણું બહાયું.
॥ ૧૭ ॥ વીહીલ મેઢિ ગયો મામા પાશે, માર્યો જગણ કરાવી; નેત્ર જ-
રાયે મીચ્યું નહોતું, પણ પ્રેમદા નવ આવી. ॥ ૧૮ ॥ મામો કહે એ કે-
મ થયેલું, મળવા માટે જવું; એમ કહીને ઘોડે બેઠો, ખખર લેને આવું,
॥ ૧૯ ॥ એમ કહી ચાલ્યો હવા ખાવા, બહુ પડપંચી કાહાવ્યો; આ
રથડી વગડામાં ફરી, ડેહેરા તંબુએ આવ્યો. ॥ ૨૦ ॥ દુરીયોધન કહે કે-
મ મામા, શું લાવ્યા સમાચાર; મામો કહે દીશાયે ગઈતી, એકાન્ત મળી
નાર. ॥ ૨૧ ॥ મેં એને બહુ ઈબેકો દિધો, કહ્યું તેં કેવો ધાર્યો; મ્હારો કો-
મળ ભાણેજ તેને, ઉજગરે કેમ માર્યો. ॥ ૨૨ ॥ તવજીતે તારણી રડી પ-
ડી, કેહેવા લાગી એમ; લીમશેન જગતો રહ્યો હતો, એટલે આવું કેમ.
॥ ૨૩ ॥ છત્રપતીને એવું કેહેજો, મુજ કાજ જગ્યા આપ; રંકના ઉપર
રીશ ન ધરશા, ધુનો કરજો માફ. ॥ ૨૪ ॥ રીસારો નહી રાંકડી સાથે,
કહી વહી આંસુ ધારા; દુરીયોધન કહે એવુંજ કહ્યું, ખાવો સોગન
મ્હારા. ॥ ૨૫ ॥ મામો કહે સોગન તારા, વળી મને વાળ્યો વાતે; કહ્યું-
છે કે અવાસે તો, આવીશ હું આજ રાતે. ॥ ૨૬ ॥ રાત્રીએ અવાય નહી
તો, ધીરજ ધરજો ઉર; દાવ જોઈને થોડે દાહાડે, આવીશ હસ્તીના પુર.
॥ ૨૭ ॥ તવ દુરીયોધન રાજી થયો, ધીરજ વાળી મન; મામો જેવો
ભાણેજ તેવો, કુબીધી રાંજન. ॥ ૨૮ ॥ તે દન રાતે જગણ કીધું, પણ

નવ આબ્યું કોય; એવામાં રાત્રી વીતીને, જત્રાનો દીવશ હોય. ॥ ૨૯ ॥
 દુરીયોધન કહે ઓરે મામા, આલો માહાદેવ જૈયે; વાજતે ગાજતે પેહેરી
 હોઢીને, હાથી પર સ્વાર થૈયે. ॥ ૩૦ ॥ પેહેરી હોઢીને બનું રૂપાળો, મોહ
 પામે ધ્રુપતી; તે વીના રૂપાળા થવાનું, બીજું કારણ નથી. ॥ ૩૧ ॥
 એમ કહીને સ્વારી ચડાવી, વાજતે ગાજતે ચાલ્યો; દરસન કરવા જતા
 કાર્મીના, જીવ રહે નહીં ઝાલ્યો. ॥ ૩૨ ॥ રૂપાળા બની રૂપ દરસાવે, તે-
 થી સમજવો કામી; તીર્થે જઈકરે ચાળા ચટકા, એજ કુમતી હરામી.
 ॥ ૩૩ ॥ અવર ક્ષેત્રે પાપ કરેતો, તીરથ ક્ષેત્રે છુટાય; તીરથ ક્ષેત્રે પાપ
 કરે તે, વજ્ર સરોખું થાય. ॥ ૩૪ ॥ સામાનું મન ચળાવવાને, પેહેરે રૂડા
 પોશાગ, નહીતો કારણ નહીં પેહેરવાનું, ક્યાં બોલવાનો લોગ. ॥ ૩૫ ॥
 કેક કહેશે દેવ રીઝવવ, પોશાગ સારા ધરીયે; પણ દેવને રીઝવવા હોય
 તો, તીલક છાપાં કરીયે. ॥ ૩૬ ॥ માળાચો ઘાલી બેરખા ઝાલી, ભજન
 કરતાં ફરીયે; શેમાં લખ્યું છે કે પોશાક પહેરો, ક્યાં કહ્યું છે શ્રી હરીયે
 ॥ ૩૭ ॥ માટે જોતાજને શીખ લેવી, ભજન મંડળ કરવું; પણ અ-
 વર મન્ડળી નવ કરવી, ભકતનું સ્વરૂપ ધરવું. ॥ ૩૮ ॥ બીજું સ્વરૂપ
 ધારણ કરે, તે નર્કના અધીકારી; મોઢે ન કહે પણ રહે મનમાં, મોહ પા-
 મે નરનારી. ॥ ૩૯ ॥ મેલો ઘેલો ઠમ વેસ ન ધરે; શાને કરે ચતુરાઈ;
 મોઢે કહે દેવ રીઝવું છું, પણ મનમાં લુચ્ચાઈ. ॥ ૪૦ ॥ અન્ય જગોનું
 પાતક છુટે, પણ તીરથે પાપ થાય; કો કાળે છુટવા નવ પામે, વેદ પુરાણો
 ગાય. ॥ ૪૧ ॥ તીરથ યાત્રાએ જઈને, વિપ્રને દે દાસપણું; તે પ્રાણીને
 પાતક ચોટે, બીજથી સતવણું. ॥ ૪૨ ॥ સુકીત સવણુ. ધોવાઈ જશે,
 કોપે પુન્યસ્ત્રોક; કોટાણુ કોટી દાન કરે પણ, યાત્રા બને બધી ફેક. ॥ ૪૩ ॥
 દુરીયોધન કુબુધ્ધ પ્રાણી, બાનું દરસણુ કરવા; દેવના ઉપર સદ્દા ન-
 થી, ચાલ્યો પાપે પેટ ભરવા. ॥ ૪૪ ॥ અભિમાની હાથી પર બેશી;
 દાદશ જોતો જાય; ગાન્ધર્વે જાણ્યું કુબુદ્ધિનો, આવેછે કોક રાય. ॥ ૪૫ ॥
 એનો અભિમાન ઉતારી નાંખુ, એમ કયો મનસુબો; સાંજ્ય ગ્રહીને
 દુરીયોધનનો, મારગ ઘેરી ઉભો. ॥ ૪૬ ॥ પાપીના છડીદાર બોલ્યા, ઘણું
 ઉભો દુરમતી; મારગ મુકી અજગોળ હૈં, આવેછે છત્રપતી. ॥ ૪૭ ॥ તે
 પણ ગાન્ધર્વ અજગો ન ખસ્યો, પાછો વળ્યો છડીદાર; હાથા પર દુરી
 યોધન બેઠો, તેને કહ્યા સમાચાર. ॥ ૪૮ ॥ વલણુ ॥ સમાચાર જૈને કહ્યો,
 રોક્યો આપણો પંથ; વલ્લભ વહે છત્રપતી, કોધે ભર્યો અત્યંત. ॥

કડવું ૪ રાગ સાખીની ચાલ.

વૈશમપાયે એણીપેર બોલ્યા. સુણ જનમેજેરાય; વીસ્તારી તુજને
 સંભળાવું વન પરવ મહિમાય. ॥ ૧ ॥ ક્રોધ ભર્યો દુરીયોધન બોલ્યો,
 એ કાણુ છે રોકનારો; જવો છડીદાર એને જાલી, બાંધીને માર મારો.
 ॥ ૨ ॥ એવી આગના દુષ્ટ દીધી, ગાંધર્વે સાંભળ્યું કાન; એટલે અતી
 ક્રોધે ભરાયો, માહા બળીયો મસ્તાન. ॥ ૩ ॥ આવ્યો એ પાપી એમ
 રીસ વ્યાપા, કાપ ધણેરો ચડીયો; છલંગ મારી ઉછળીને. જે હાથી પર
 પડીયો. ॥ ૪ ॥ શકુનીને નીચે નાંખ્યો, પાપીને બંધન કીધો; લાંબે દો-
 રડે પોતાના એક, ચરણે ટાંગી દીધો. ॥ ૫ ॥ એવું કરીને સ્વર્ગે ચાલ્યો,
 રાય પોકારે બાપ; નીચે લખડતા ભાઈ ચાલ્યા, જેમ સમળી તળે સાપ.
 ॥ ૬ ॥ ઓ જય ઓ જય સરવે કરતા, ત્યાંકોનો ઉપાય; એવામાં ભીમ ઝું-
 પડી પાસે, બહાર બેઠો છે ત્યાંય. ॥ ૭ ॥ એણે દુષ્ટને લે જતાં જોયો, હરખ્યો
 અપરમપાર; અરજુનજીને સાને કરીને, ભીમે બોલાવ્યો બહાર. ॥ ૮ ॥
 અરજુન આવ્યો ભીમે બતાવ્યો, જે ભાઈ જય છે પાપ; અરજુને જો-
 યું ભીમને કહ્યું, બોલીશ નહીં તું આપ; ॥ ૯ ॥ ધરમ રાજ એતી જશે,
 તો તો છોડાવી દેશે; ધર્મ જોયું ઝુંપડીમાંથી, ચેત્યા વાનને વેશે. ॥ ૧૦ ॥
 ઉંચું જુએછે વાતો કરેછે, હશીને અરજુનભેમ; કહો ના કહો પણ કો-
 તક કાંઈ, પુરણ પડીયો વેમ. ॥ ૧૧ ॥ ધરમ રાજ બહાર આવ્યા, પોતે
 જોયું મગન; ગાંધર્વ ચરણે બાંધેલો ટીકો, પોતાનો દુરીયોધન. ॥ ૧૨ ॥
 ગરજના કરી પોતે બોલ્યા, મનમાં કરી પરીતાપ; ગાંધર્વ એટલેથી ઉં-
 ચો ચડેતો, બ્રહ્મહત્યાનું પાપ. ॥ ૧૩ ॥ એટલે ગાંધર્વ અચઢી ઉભો,
 ભીમશેન બોલ્યો વાણ; એટલેથી નીચે આવેતો, ધંદરાજની આણ.
 ॥ ૧૪ ॥ ધરમને તવ ક્રોધ ચઢીયો, અવળું બોલ્યો કેમ; ભીમ કહે સ-
 વણું કેહેતામાં, બોલાઈ ગયું એમ ॥ ૧૫ ॥ ધરમ કહે સૌ સમજું છું, તું
 બોલ્યો વેર ભાવે; પણ દુરીયોધન છુટે નહીંતો, કઈ ગમે તેમ કાવે.
 ॥ ૧૬ ॥ તે માટે મુજ ભાઈને ઉતારો, અરજુનજી કરો કાજ; ભોમીથી
 ગાંધર્વ પગ સુધી, બાંધો બાણની પાજ. ॥ ૧૭ ॥ અરજુન કહે વીરા
 જુહારા, વન દુખમાં પડ્યો દુલી; બાણ વિક્યા બણતો હતો પણ, હાલ
 ગયો છું ભુલી. ॥ ૧૮ ॥ ધરમ કહે જો ભીમ વીરા, પાંખડનુ પરમાણુ;
 છોડાવો નહીં તો હંતમાં જીલ્યા, દાળીને કાઢીશ પ્રાણ. ॥ ૧૯ ॥ નહીંતે
 અરજુનને સમજાવી, પાજ તમે બંધાવો, ભીમ કહે ભુલ્યા હોતો લે,

ગમે ત્યાં જૈ ભણીઆવો. ॥ ૨૦ ॥ ધરમ કહે ભણવા જાયે, તે જઈ આ-
 વે કયારે; ભીમ કહે મહીને છ મહીને, ભુલેલું આવડે ત્યારે. ॥ ૨૧ ॥
 ધરમ કહે છ માસ સુધી, દુરીયોદન રહે કયાંય; ભીમ કહે તેતો શું કરી-
 યે, રેહેશે ત્યાંનો ત્યાંય. ॥ ૨૨ ॥ ધરમ કહે તું પડપંચી, સમજી ગયો
 સૌ તેહ; પરમેશ્વરના સોગન મુજને, તજીશ મારો દેહ. ॥ ૨૩ ॥ તવ ભી-
 મે અરજી ન કર્યું, પડ્યો પ્રતીજ્ઞાનો વાંધો; આમાંથી ઉતપાત થશે, પા-
 જ હવે તો બાંધો. ॥ ૨૪ ॥ તવ અરજીને ધનુશ ચઢાવ્યું, મુમત મન-
 નો હણીયો; બાણલેઈને પાજ બાંધવા, અગણીતો મંત્ર ભણીયો. ॥ ૨૫ ॥
 ધરમ કહે ધારણ ખમો; બાંધવી પાજ નીરાળી; ભોમી પરથી સાફ કરીને
 બેઠા આસનવાળી. ॥ ૨૬ ॥ નીકુળજીને આગના ટ્રીચિ, મુજને સાર
 લાગ, હૈં પડશે મ્હોટા ભાઈ તન, કાકરો કુકરી વાગે. ॥ ૨૭ ॥ માટે મ્હો-
 રી આશપાસ વાળો, તો સાબાશી દેવું; કોમળ ભાઈને કાંઈ ન વાગે, ઉ-
 છંગ ઝીલી લેવું. ॥ ૨૮ ॥ એમ કહીને ભોમી વળાવી, કહ્યું નરને બાણ
 સાધો; મુજ ઉછંગમાં પડે એવી, રીતીથી પાજ બાંધો. ॥ ૨૯ ॥ અર-
 જીને તવ બાણ મુક્યું, વીધ્યાવંત છે આંધી; ભોમીથી કે ગાંધર્વ કેરા,
 પગલગી પાજ બાંધી. ॥ ૩૦ ॥ એ ઢાળ પડતી પાજ બધાણી, બોલી-
 યા ધરમરાય; મુજબંધુને મુકો ગમડતો, વિધન જરા નવ થાય. ॥ ૩૧ ॥
 કાંઈ ન વાગે અગે ન લાગે, મુકો એ રીતે આપ; જો ગાન્ધર્વ નહીં માનો
 તો, દેઈશ તમને સ્થાપ. ॥ ૩૨ ॥ તવ ગાન્ધર્વે સ્થાપના ભયથી, છોડ્યો
 તેણી વાર; કામી પાધરો રેહેજે કહીને, ચોઢયા તમાયા ચાર. ॥ ૩૩ ॥
 પાજ ઉપર પછી આટો સુવાડ્યો, એટલે એ ગરબડીયો; ધરમરાયના ઉ-
 છંગ વિશે, આવી કુબુદ્ધી પડીયો. ॥ ૩૪ ॥ ધરમે ખંમ્મા ખંમ્મા કહ્યું,
 તવ અવગુણી રૂઠ્યો, મનમાં ઘણો લજવાણો એ, ઉછંગમાંથી ઉઠ્યો.
 ॥ ૩૫ ॥ ઉડીને અવગુણી બોલ્યો, તમે કર્યું આ કામ; જાણો છો કે રાજ
 આપે, પણ દેવાનો હામ. ॥ ૩૬ ॥ ભીમ કહે સાંભળો મોટા ભાઈ, સર-
 પાવ આપ્યો સારો; ધરમ કહે હતો તો કહ્યું, કોણ છે બીજો કહેનારો.
 ॥ ૩૭ ॥ એમ કહીને ત્યાંથી નાઠો, કૌરવ દળમાં ગયો; આવો આવો
 સહુ કરવા લાગ્યા; આતે શો ગજબ થયો. ॥ ૩૮ ॥ કરણ કહે વીરામ્હારા,
 એક મ્હાડું વેણ થાપો; પાન્ડવને દ્યો નગ્ર વિશે, થોડું ઘણું રાજ્ય આ-
 પો. ॥ ૩૯ ॥ આ વેળા એમણે ઉગાર્યું, જાણી પોતાનો ભ્રાત; તે ગુણનો
 કાંઈ બદલા વાળો; તો આપણે માંથે જાત. ॥ ૪૦ ॥ દુરીયોદન કહે સાં-
 ભળો મામા, કરણે બતાવ્યું કામ; મામો કહે બુદ્ધીહીન એછે, શું રા-

જયને દે ડામ. ॥ ૪૧ ॥ છત્રપતી કહે સાખાશ મામા, આપણે એકાવિ-
 આશ્વ; મહાદેવ ના દરશન નથી કરવાં, પાછા વળો આવાર. ॥ ૪૨ ॥
 શાના એ મહાદેવ વિધન કીધું, એમ ધર્યો મન રોશ; પોતાને એવગુણ
 દુષ્ટ ન કાહાડે, દેવને મુકે દોશ. ॥ ૪૩ ॥ કાળે મોઢે કૌરવ લોકો, ગયા
 પોતાને ઘેર; બીજા આવેલા લોકોયે, જાત્રા કરી સુખ ભેર. ॥ ૪૪ ॥
 પાંચે દાહાડે મેળો વેરાણો, રહ્યું નહીં જન કાય; કપટી કીંકર કૌરવ કેરા,
 આવતા જતા હોય. ॥ ૪૫ ॥ એવામાં બોલ્યા ધરમરાજ, કયાં લગી હાંધ
 રહીયે; વસ્તીની ઉપાદી મુકી, ચાલો વનમાં જઈએ. ॥ ૪૬ ॥ અમ કહી
 ત્યાંથી નીકળ્યા, કુન્તા કેરા તન; ઉપાદીથી રહીત થાવા, ગયા કામીક
 વન. ॥ ૪૭ ॥ ત્યાં જઈને ઝુંપડીયો બે બાંધા, પાસે નદી કીનારે; સંસા-
 રના વ્યવહાર પ્રમાણે, ધ્રુપતીનો કર્યો વારો. ॥ ૪૮ ॥ પ્રથમ ધર્મની શે-
 વામાં આવી, એક ઝુંપડીમાં રહે છે; ચાર ભાઈ બીજા ઝુંપડીમાં, અરો-
 ત વાસ વસે છે. ॥ ૪૯ ॥ એ વનમાં છે અછત ફળની, કુધા રહે નીત્ય
 લાગી; ધ્રુપતી સુર્યનો મંત્ર જપીને, અક્ષયપાત્ર દ્યો માગી. ॥ ૫૦ ॥ એ-
 વી થઈ આગના ધરમની, નારી જપી રવી જપ; મંત્રને આધીન દેવતા
 તે. આવી આપી ગયા આપ. ॥ ૫૧ ॥ ધ્રુપતી કહે અન ઉપજવું, બોલી-
 યા ધરમજીરાય; પેહેલું પ્રગટાવી વિપ્ર જમાડો, તે પછી અન્ન ખવાય.
 ॥ ૫૨ ॥ એવામાં ઇશ્વર ઇચ્છાયે, આવ્યા વાડવ તન; મારગે જતાં બો-
 લાવી લાવી, કરાવીયું ભોજન. ॥ ૫૩ ॥ વિપ્રો જમીને વીદાય થયા;
 પછા બોલી શુભ સતી; કહો તે ભોજન પ્રગટ કરું, આગના આપો પતી
 ॥ ૫૪ ॥ ધરમ કહે પ્રગટ કરો, જેમ સરવે થાયે રાજ; મહારે માટે રોટલો
 ને, તાંજરજની ભાજ. ॥ ૫૫ ॥ તવ ભાઈ એયે વિચાર કીધો, જે માગ્યું
 ધરમ રાય તે આપણે પણ ખાવું ઘટે, બીજું નવ્ય ખવાય. ॥ ૫૬ ॥
 એમ ધારી સરવે એજ માગ્યું, ધરમ ખુશી થાય; ઇચ્છા કરી નારીયે કર
 હાંક્યો, પ્રગટ્યું પાત્રની માંય. ॥ ૫૭ ॥ પ્રેમે પોતાના પતીને પોસ્યા, એમ
 જમે નીત્ય અન છાના શેવક ખખર કહાવે, જાણ્યું દુરીયોધન. ॥ ૫૮ ॥
 દુષ્ટે કહ્યું આ મામા મહારા; પ્રેમદાપર રહ્યો પ્રેમ; તન કહેતાત કે આ-
 વશે હાંધ, હજી ન આવી કેમ. ॥ ૫૯ ॥ મામો કહે જાત્રામાં તુને; ગાંધવે
 ગાંડું કરીયું; તે જોઈને મન ધ્રુ પતીનું, તુજ પરથી ઉતરીયું. ॥ ૬૦ ॥ છ-
 ત્રપતી કહે વાત સાચી, પણ કાંઈ ખેલે કિહાવો; મમે તેમ કરીને મામા, ઇ-
 પાળી ઘેર લાવો. ॥ ૬૧ ॥ મામો કહે કે કામીક વનમાં, કામીક નામે
 અમુર; તે નહાનપણનો મીત્ર મહારા, તેણે હસ્તીના પુર. ॥ ૬૨ ॥ એની

પાસે હર્ણ કરાવી, મંગાવું ધ્રુપતી, માયાવી જખરો છે જોધો, તે લાવશે
મુજ વતી. ॥૬૩॥ વળણુઃ ॥ મુજ વતી તે લાવશે, અખળા તારે ચેર;
પાંચે કુન્તી સુતને, મારિ નાંખશે ઠેર. ॥ ૬૪ ॥

— ❦ —

કડ્ડુ પ રાગ ચોપાઇનો.

બોલ્યા, વૈશમપાયે વચન, મુણ પરિક્ષત કેરા તન; વાત સાંભળી
હરખ્યો રાય, મામા ઝટ કરો ઉપાય. ॥ ૧ ॥ મામે પત્ર લખ્યો તે વા
ર, દાસ સાથે મોકલીયો સાર; થોડે દહાડે, તે વન પળીયો, એવે રખ-
ડતો કામીક મળીયો. ॥ ૨ ॥ તેને પત્ર આપ્યો જે વાર, વાંચીને નીક
ળ્યો તે વાર; એતો હસ્તીનાપુર આવ્યો, એને શકુનીયે બોલોઁઓ. ॥ ૩ ॥
ગયો દુરિયોધન કને લેઇ, લે આ આવ્યો મ્હારો સ્નેહી; દેખી ઉડ્યો દુ-
રિયોધન, દિધું પોતાની પાસે આસન. ॥ ૪ ॥ મુજ મામાના મીત્ર છો તમે
મોટે મામા માનિશું અમે; બોલ્યો કામીક મુખથી એજ, હું તો મામે
ને તું ભાણેજ. ॥ ૫ ॥ તવ છત્રપતી બોલ્યા સામા, તમે સહુ કહેવાના
મામા; મને મીથ્યા ભાણેજ ભાંખો, સાચા હોતો સત્તુ શીદ રાખો. ॥ ૬ ॥
મુજ સત્તુ વરયા તમ વન; મ્હારા કાકા તણા પાંચ તન; બોલ્યો દુષ્ટ
મુણો છત્રપતિ, તેનિ મુજને ખખર નથી. ॥ ૭ ॥ હવે જણ્યું તો તતપર
થાવું, તારા શત્રુએને ગળીજવું; બોલ્યો દુરિયોધન તે વાર, પાંચ પુર
શેને એક નાર. ॥ ૮ ॥ જઇ પાંચને ગળી જવો, જોડે રૂપાળી છે તેને લા-
વો; ત્યારે જણિશ મામા સાચા, નહોતો ત્યાં સુધિ, કાચા. ॥ ૯ ॥ સુણી
કામીક ઉઠ્યો સાર, આવ્યો પોતાના વનમાં તેવાર; લાગ્યો સોપવાઁ દુ-
ષ્ટ જન, પાંડવોયે કર્યું છે સહન. ॥ ૧૦ ॥ થયેલો છે મધ્યાન કાળ, બો-
લ્યો મુંપડીયે વિકરાળ; બોલ્યો ગરજના કરિલે પાપી; કોણ વરયું કોણે
જગો આપી. ॥ ૧૧ ॥ સુણી જગી ઉઠ્યા પાંચ વીર; આવ્યા ખારણે
મુણ ગંભીર; આવી જેવાને ધ્રુપતિ નાર; દેખી મુજ અપરમપાર. ॥ ૧૨ ॥
એવે બોલીયો બળીયો ભેમ, અલ્યા કોણ તું આવ્યો કેમ; બધી ધરણ
ના અમે ધણી, કેમ આવ્યો તું અમારા ભણી. ॥ ૧૩ ॥ સુધિ કામીક
વધ્યો વચન, તમે સાંભળો મુરખ જન; હું તો ચોક્કી કરું આ વનની, બ-
ધી ધરતિ છે દુરિયોધનની. ॥ ૧૪ ॥ એતો થાય છે ભાણેજ મ્હારો, તેનો
સત્તુ તું કોણ રહેનારો; તારિ જોડે આ નારી આવી, મ્હારા ભાણેજે તે

મંગાવી. ૥૧૪૥ લીમ બોલ્યો સુણો ધર્મ રાય; માગી દુરીયોધને ક-
 ન્યાય; તમારા ભાઈનું કષ્ટ કાપો, મંગાવી છે ધ્રુપતી તે આપો. ૥૧૫૥
 બોલ્યા ધરમરાય મુખ એમ; સદા દુરીજન તે કરે કેમ; પછી બોલ્યો
 પ્રકોદર વાત, બોલો કેમ કરિશું ભ્રાત. ૥ ૧૬ ૥ તવ નીકુળજી એમ બો-
 લે; મારે મન દુષ્ટ તરણા તોલે; પેહેલી કરે એનાથી લડાઈ, હારું તો ત-
 મે કરજો ચડાઈ. ૥૧૭૥ એમ કહી લીધા અથીઆર, થયો કામીક સા-
 મો તૈઆર; ઉભો સુક્ષ્મ રૂપે અસુર, થયા યુધ કરવાને આતુર. ૥૧૮૥
 એવે નીકુળે કેંકયાં બાણ, દહીત ગળી ગયો પરમાણુ; ત્યારે મારીયાં બા-
 ણુ અનેક, દહીત ગળી ગયો અંકે એક. ૥૧૯૥ પછી નીકુળને ક્રોધ ચ-
 ડીયો, દોટ મુકી કોટે જહાજ પડીયો; તવ કામીકે કેલું કરીયું, એણે મા-
 યાવી સ્વરૂપ ધરીયું. ૥૨૦૥ થયો લાંબો એ બતરીસ તાડ; તણ તાડનાં
 પાછાળાં હાડ; એણે પોહોણુ સ્વરૂ કર્યું એલું, અતું મુખ દરવાજા જેલું
 ૥ ૨૧ ૥ એનાં નાક મોહોટાં વંડાળાં. દિસે કદરૂપ મ્હા ભયવાળાં; તેણે
 નીકુળજીને ઝાલ્યો, મરડી મસળી મુખમાં ઘાલ્યો. ૥૨૨૥ દાબ્યો ઘોઘ
 જામાં તેવો પેઠો, જઈ નીકુળ પેટમાં બેઠો; એવે શેદેવ કોપે ચડીયા, જાણી
 જોઈને જહાજ પડીયા. ૥૨૩૥ તેવો દહિ તે ગળ્યો પોહોળે મોહોડે, તેતો જૈ-
 બેઠો નીકુળ જોડે; તવ ઉભો થયો અરજીન; એને કોપ ચઢ્યો ધુન ધુન.
 ૥ ૨૪ ૥ રાગ ઝડપનો દોહરો. ૥ અગણીતા મંત્રથી બાણ મુકયાં, ઘણી
 ક કીધી પ્રણી; જેટલાં આવ્યાં તેટલાં ગળીયાં, અસુરને નહી કપી. ૥૨૫૥
 પછી દહીતે દોટ મુકીને, અરજીનજીને ગળીયો; શેદેવ નીકુળ બેઠા ઉ-
 દરમાં, તેને જઈને મળીયો. ૥ ૨૬ ૥ છેવટ ઉડ્યો સુત વાયુનો, બાજ્યો
 બહુ બળ કરી; વીકાળ રૂપે લીમને ઝાલ્યો, ઉતપાત કીધો અરી. ૥૨૭૥
 પ્રકોદરનું કાંઈ ન ચાલ્યું, અરણમાંથી ઝાલ્યો; લાંબે હાથે મોઢું ફાડીને,
 અસુરે ઘોચી ઘાલ્યો. ૥ ૨૮ ૥ પોળ સરીખું ગળુ પોહળું, લીમ ગયો
 ઉદરમાં; ચારે બંધુ ભેળા થયા, જાણે બીરાજ્યા ઘરમાં. ૥૨૯૥ પછી
 જઈ ઝાલ્યા ધરમને, ધ્રુજ ગઈ ધ્રુપતી; અસુરે યુધીષ્ઠર ગળીયા, આકળો
 થયો છે અતી. ૥ ૩૦ ૥ લીમ કહે પધારો ભાઈ, ઘર જાણી હૈં રહીશું; ધ-
 રમ કહે તણ પોહોર પછી, સરવે મરી જઈશું. ૥૩૧૥ એના શરીરનું
 ઝેર ચઢશે, ન ચઢેતો પણ ખોટું; આ મળ મુત્રમાં પડી રહેલું, તેથી શું
 દુખ મ્હોટું. ૥૩૨૥ સર્વ મળો પ્રભુને પોકારો, તે નાંખશે ભાડ ભાગી;
 તવ પાંચ આરાધન કીધું, ખરે ખરી લેહે લાગી, બારણે ધ્રુપતી ઉભી
 ઉભી, ધ્યાન પ્રભુજીનું ધરતી; હૈયું ફોટે અતી ઉચ્ચાટે, એલું આફંધ

કરતી. ॥ ૩૪ ॥ વળણ. ॥ કરે આઠ્ય અતી વણું, રડતી રૂઢીયા કાટ;
વણ્ણ વઢે વન વીશે, ભય ભયો દહિતનો ઘાટ.

કડવું ૬ નાટકીનો અઘોર વનમાં હે પ્રભુ. ઐ રાગ.

ઉભી ઉભી અખળા રહે, મહારી કોણજ લે સંભાળ. ॥ ૧ ॥ વ-
નીતા વીકઠ વન વીશે, ગમરૈયું ગોપાળ; કુબુઝ દારણ દુખમાં હું, દ
હિત દેખી વીકાળ. ઉભી. ॥ ૨ ॥ પાપી પતીને ગળી ગયો, શું થયું
દીન દયાળ; એકલડીની શી ગતી જોયા, સાસુડીના બાળ. ઉભી. ॥ ૨ ॥
ચીર સભામાં પુરીયાં, ન થયો વાંકો વાળ; આ વેળા જે લજ્યા જશેતો,
કરીશ મહારો કાળ. ઉભી. ॥ ૩ ॥ લજન તારૂં છુટી પડ્યું, જ્યાંને ત્યાં
જંજળ; કરી કેદાણે બેઠાં નહીં તે, તુજ ગાંધે પદ્યાળ. ઉભી. ॥ ૪ ॥ ક
લેવર અસુરનું કારમું, જેઠ પડી હે કાળ; અરેરે કહી બેશી ગઈ એણે,
કર મેલ્યો કપાળ. ઉભી. ॥ ૫ ॥ વળણ. ॥ કર કપોળે મુકીયો, રડતી
અપરમપાર. વઢે વણ્ણ તવ આવીયા, પોતે જુગદાધાર. ॥

કડવું ૭ રાગ પંજાબી સોરઠો.

વૈશમ પાયે એણીપેર બોલ્યા, સુણાનમેજે રાય; વિસ્તારી તુજને
સંભળાવું, વન પરવ મહિમાય ॥ ૧ ॥ ધ્રુપતીયે ક્યાન ધર્યું હરીનું, આબ્યા
જુગદાધાર; અસુર સામા યુધ્ધે ઉભા, શ્રી કૃષ્ણ દેવ મોરાર. ॥ ૨ ॥ તેવો
અસુરે કોપ કીધો, જુગજીવનને ઝાલ્યા, હાથ પગને અંમ ભેગુ કરિને, ક-
ષ્ણને મુખમાં ઘાલ્યા. ॥ ૩ ॥ જણી જેઠ પ્રભુ ઉતર્યા ઉદરમાં, દિઠા પાન્ડવ
બળીયા; ધર્મ કહે તમે કયાંથી આબ્યા, એ સુંદીર સામળીયા. ॥ ૪ ॥ રૂઢીર
માંઉશને મળમુત્રથી, નીકળોને જહાર કાઢો; આ દુખ હવે નથી વેઠાતું ની
રવરતો પમાડો. ॥ ૫ ॥ પ્રભુને પાપી ગળી ગયો કે, ધ્રુપતી મુરછામાં પડી;
તે સરવેની પીડા જણીને, કૃષ્ણ કોપ્યા તે ઘડી. ॥ ૬ ॥ અંતરયામો આ-
કળા થયા, વિશ્વ તણા જે ભુપ; પાપીના પેટ વીશે પ્રભુયે, ધરીયું વૈશટ
રૂપ. ॥ ૭ ॥ હાથમાં હાથને ચર્ણમાં ચર્ણા, ઘાલ્યા શ્રી જુગધીસ; પોળા
ન થયા ભકત જળવવા, ઘાલ્યું શીશમાં શીશ. ॥ ૮ ॥ એ રીતે આપ હ
આ વધી, લાંબા થતા જાય; તવ આંખ્યો તરો કાંમીક કેરી, ફૂટ લાંબો

ખેંચાય. ॥ ૯ ॥ તાળવું ફાટયું પ્રાણ નીકળીયો, પાન્ડવ નીકળ્યા બહાર;
 ભક્ત ઉગારિ અન્તરધ્યાન થયા, પોતે જુગદ્ધાધાર. ॥ ૧૦ ॥ તે પછી
 સ્વરૂપ નાહાનું થયું, અસુર કેરૂં સાર; ધ્રુપતી ધરમે બેઠી કીધી, શું કર્યું
 વાયુ કુંવાર. ॥ ૧૧ ॥ પાપીનો પગ ગ્રહી મડકુ ઉછાળ્યું, અસુર આકા
 શે ચડીયો; બહુ બળમાં બળીઆયે ફેંકયો તે, હસ્તીનાપુર પડીયો.
 ॥ ૧૨ ॥ તે વાત જાણી દુરીયોધને, થઈ ગયો નીરાશ; રૂપાળી નથી મ
 જવાની, છુટી પડી મુજ આશ. ॥ ૧૩ ॥ પાન્ડવ કામીક વનમાં રહ્યા, ની
 રભયપણે પોતે; કામીક કેરો નાશ થયો, ગયો ભય હતો તે. ॥ ૧૪ ॥
 અક્ષેપાત્રથી અન ઉપજવે, જમે રમે કાહાડે દન; દુરીયોધને તે વાત જા
 ણિ. સુખે રહ્યા સતી તન. ॥ ૧૫ ॥ એવે હસ્તીનાપુર વીશે, દુરવાસા
 રૂંધી આવ્યા, પોતાની સાથે માંચ શહસ્ત્ર, વિદ્યારથીને લાવ્યા. ॥ ૧૬ ॥
 દુરવાસાના મંત્રે થયેલા, પાન્ડવ કૌરવ સર્વ; તેથી દુરીયોધન સામો ગયો,
 તે વેળા તણ ગર્વ. ॥ ૧૭ ॥ પધારો પીતાળ પધારો પીતાળ, કહી તેડી
 લાવ્યો ઘેર; દુરવાસા કહે પાન્ડવ ક્યાં છે, તે કહે મુજને પેર. ॥ ૧૮ ॥
 દુષ્ટ કહે કહુ છું પીતાળ, પેહેલુ કરો ભોજન; એમ કહિ વિપ્રોને જમાડ્યા
 પછી બોલ્યો વચન. ॥ ૧૯ ॥ અમે ને પાન્ડવ બાળ રમીયા, સરત કરી
 સેજસાજ; તેતો રમતા પાન્ડવ હાર્યા, મુકી દિધું બધું રાજ. ॥ ૨૦ ॥ મેં
 કહ્યું કે રાજ્ય હ્યો તમારું, ન માન્યુ કુન્તી તન; કહ્યું કે વચન ભ્રષ્ટ ન થૈ
 યે, એમ કરી ગયા વન. ॥ ૨૧ ॥ પાપીયે જાણ્યું દુરવાસાને, પ્રપંચે મો
 કલું આપ; ત્યાં જઈ ખાવા પામે નહીં તો, ભુખ્યા રહિ દેસાપ. ॥ ૨૨ ॥
 મધ્યાનકાળે પાન્ડવ જમે, પછી જમે ધ્રુપતી; પ્રેમદાના જમી રહ્યા પછી,
 અન ઉપજતું નથી. ॥ ૨૩ ॥ એટલે જમાડશે ક્યાંથી લાવી, ભુખ્યે થ
 શે પરીતાપ; કળકળશે વીપ્રોની આંતરડી, એટલે દેશે સ્થાપ. ॥ ૨૪ ॥
 એવું વીચારી દુષ્ટ બોલ્યો, પાન્ડવ કાહાવે સંદેસા; દુરવાસા આવેતો મો
 કલને, કાહાવેછે હંમેશા. ॥ ૨૫ ॥ માટે તમે જવો કામીક વનમાં. જૈને
 ભેગા થાને; પણ મધ્યાન થવા દેધને, પછી ઝુંપડીયે જાને. ॥ ૨૬ ॥ દુર
 વાસા કહે વારૂ બેટા, કહિ થયા વિદાય; વીદ્યારથી લેધને સંચરીયા, કા
 મીક વનની માંચ. ॥ ૨૭ ॥ મધ્યાનકાળ થઈ જવા દિધો, તવ ઝુંપડીયે
 જાય; પાન્ડવ જમીને સુધ રહ્યા છે, ધ્રુપતી ચાંપે પાય. ॥ ૨૮ ॥ ઉલટ લા
 વ્યા વિપ્રો આવ્યા, મળવાના મનસુબા; ઝુંપડીયે આવી ભીક્ષાન દેહી,
 કરીને અળગા ઉભા. ॥ ૨૯ ॥ ધ્રુપતીયે શબ્દ સાંભળીયો, પડી પેટમાં
 ફાળ; પોતે પોતાના પતી ઉઠાડ્યા, આવ્યા છે વિપ્રના બાળ. ॥ ૩૦ ॥

પાંચે ભાઈઓ ધ્રુજતા ઉડ્યા, કયાંથી લાવીશું અન; ભુખ્યાપ્રાણણે લીક્ષા
 માગી, શું દેઈશું ભોજન. ॥ ૩૧ ॥ હસ્તે મોટે આવીને નમ્યા, આપ્યાં
 દર્ભાસન; માંહોમાંહી કેહેવા લાગ્યા વિપ્રો, હવેતો માગો અન, ॥ ૩૨ ॥
 તવ પાન્ડવો સમજી ગયા, બોલ્યો વાયુ સંતાન; માહારાજ હું રસોઈ કે
 રૂછ, કરી આવો તમે સ્નાન. ॥ ૩૩ ॥ તવ પ્રાણણો ન્હાવાને માટે, આલ્યા
 ગંગાતીર; તે વેળા વીચાર કરવા, લાગ્યા પાંચે વિર. ॥ ૩૪ ॥ ધર્મ કહે
 ધ્રુપતા જમી, અન ઉત્પત્ત નહી થાય; આશાબંધાપ્રાણણ આવ્યા, ની-
 રમુખ કેમ રખાય. ॥ ૩૫ ॥ સ્નાન કરીને આવશે ત્યારે, શું દેઈશું ભો-
 જન; શું મ્હો આપણ બતાવીશું, શાના સતીતા તન. ॥ ૩૬ ॥ લીમ
 કહે કે સુણો વીરા, અન માગેતો શું કહીએ; માટે ઉઠો તેડી લેઉ તમને
 હેથી નાશી જઈએ. ॥ ૩૭ ॥ નહી દેખે એટલે જશે પાછા, એશીઆળા
 નહી થાશા; ધર્મ કહે આશા દેઈ જઈએ, એતો પડે નીસાસો. ॥ ૩૮ ॥
 નોહોતરૂં દેઈને નાશી જવું, તે કરતાં બહુ મરવું; કાષ્ટ લાવીને ખડ
 કે ચીતા, મ્હારેતો એજ આદરવું. ॥ ૩૯ ॥ ચાર ભાઈને ધ્રુપતિ બોલ્યા,
 વીમ્મ રહે વીહીલે મોહોડે; માટે અમારે જીવવું નથી, મરશું તમારી જો
 ડે. ॥ ૪૦ ॥ એવું કેહેતામાં લીમશેન ઉડ્યો, કાષ્ટ લાવી કરી ચીતા;
 અગ્ની મુકીને સજગાવી, ગાય પ્રભુની ગીતા. ॥ ૪૧ ॥ ચીતાની પરદ-
 ક્ષણા ફરવા, લાગ્યા ધરમરાય; તેમની પુઠે લીમશેન અરજીન, શેદેવ ની
 કુળ જાય. ॥ ૪૨ ॥ સર્વથી છેલ્લી ધ્રુપતિએ, સમર્થા પુરશ પુરાણી; ભ-
 કતને વશ છે ભુધરો તે, ભગવાને વાત જણી. ॥ ૪૩ ॥ મેંને પાન્ડવોએ
 અવતાર ધરીયો, ભોમી તણો ભાર હરવા; તે કારજ કાંઈ કર્યું નથીને,
 પાન્ડવ બેઠા મરવા. ॥ ૪૪ ॥ એ મરશેકે મરવું પડશે, મ્હારે એમની
 સાથ; શેદેવ સાથે બંધાયો છું, વચ્ચે હાથો હાથ. ॥ ૪૫ ॥ એમ બાણું
 પાવડીયે ન ચઢીયાં, ન ચઢ્યા ગરૂડ પોતે; અંતરક્યાંન થઈને આવ્યા,
 વનમાં જોતે જોતે. ॥ ૪૬ ॥ જાણે રખડતા ને રડવડતા, એથડાતા કટા
 તા; ઝરડાંના ઉઝરડા થયા અરણે દેખાય, જેમ લુટાતા. ॥ ૪૭ ॥ એ-
 વે સ્વરૂપે આવે છે પ્રભુ, પાન્ડવે દીઠા દ્રષ્ટ; ધર્મ કહે શ્રી કૃષ્ણ આવે છે,
 એ મ્હોટું થયું કષ્ટ. ॥ ૪૮ ॥ અરચા જોઈ જઈને વાત કરશે, પાન્ડવ-
 તો નાશ હુઆ; પ્રાણણને ખવરાવા ન મળીયું. ચીતા કરી બળી મુઆ.
 ॥ ૪૯ ॥ તેથી ધરડાની ઇજ્જત જાય, લીમ કહે હું નહું; તમે તમારે પ
 ડવા મોડો, હું કૃષ્ણને લેઈ પડુ. ॥ ૫૦ ॥ તે પછી કોણ વારતા કહેશે,
 એટલે બોલ્યા ધર્મ; અરે મુરખ આશું ધાર્યું, પુરણ પાપનું કર્મ. ॥ ૫૧ ॥

આપણે માટે બાળન નડવું, એતો અતિ અન્યાય; નીરાંતવા થઈ બેસો હેઠા, થનાઈ હોય તે થાય. ॥ ૫૨ ॥ વળણુ. ॥ એમ ધારી બેશી મયા, સાંભળને તું રાય; બ્યાસ વલ્લભ વાણી વહે, કૃષ્ણ કરે કરણાય.

—(*)—

કડવું ૮ રાગ સોભાગ્યનો.

વૈશમપાયે એણીપેર બોલ્યા, સુણ જનમેજે રાય; વિસ્તારી તુજને સંભળાવું, અરણીક પર્વ મહીમાય. ॥ ૧ ॥ અંતરયામી ગરડા ગામી, આવ્યા કરી ઢીલું મુખ; ધ્રુપતી પ્રત્યે કેહેવા લાગ્યા, ભગની લાગી છે ભુખ. ॥ ૨ ॥ ભુલો પડ્યો ને ભુખ લાગી છે, કાંઈક ખાવા લાવો; તવ મુખ મરડી ધ્રુપતી બોલી, ભાઈ ભગનીને ખાવો. ॥ ૩ ॥ પ્રભુ કહે કેમ આમ બોલોછો, ક્ષુધાની પીડા કાપો; અક્ષે પાત્રમાં ઢાંકેલું હશે, તેમાંથી ખાવા આપો. ॥ ૪ ॥ ધ્રુપતી કહે જણતા હોતો, હાથે લેઈલો ગોપાળા; સ્ત્રીમે મનમાં એમ વીચાર્યું, ઢાંકી મુક્યા છે ઇરાળા. ॥ ૫ ॥ તવ ત્રીલો-કનો નાથ પધાર્યા, પરણકુટીકામાં પેઠા; અક્ષે પાત્ર ઘોઘને ઢાંકેલું, તે લઈ જોવા બેઠા. ॥ ૬ ॥ તેમાં દીઠો તાજરજની, ભાજી તણે એક તાર; શ-ળી લેઈને ખોતરા કાઢાડ્યો, પોતે જુગદાધાર. ॥ ૭ ॥ તે તાર સુક્યો હાથેળીમા, તેના ભેગુ જળ લીધું; ભકતની લજ્યા રાખવાને, કૃષ્ણજ્યે કેલું કીધું. ॥ ૮ ॥ જળમાં સ્થળમાં અને આકાશમાં, દેવને દાનવ જેહ; માનવ પશુપક્ષી પતંગીયા, ક્રીટ ત્રપત થાઓ તેહ. ॥ ૯ ॥ જેને જે-વી જમવાની ઇચ્છા, તેવી તેની પુર્ણ થાજે; કદપના કોઈને જરા નરહે, ક્ષુધા સરવની જાજે. ॥ ૧૦ ॥ એમ કહિને આચ્છમન કીધું, કૃષ્ણે કરી અમી દ્રષ્ટી; વિશ્વંભરે વીશ્વનાં પેટ ભરીયાં, ત્રપ્ત થઈ સહુ સ્મૃતી. ॥ ૧૧ ॥ આહણુ માટે ભકત દુભાણા, ભકત માટે ભગવાન; લીડ લાગીને ભુખ રોજી, થઈ મયા અંતર ધ્યાન. ॥ ૧૨ ॥ એવે પાન્ડવને ઓટકાર આ-બ્યા, જાણે હૃદય અતી ભરીયાં; સ્ત્રીમ કહે કેમ મને આમ લાગે, મોઢિક ભોજન જાણે કરીયાં. ॥ ૧૩ ॥ ધર્મ કહે કરી કૃષ્ણે કરણા, આવી થયા અંતરધ્યાન; વિશ્વંભરે વિશ્વનું પેટ ભરીયું, લીડ લાગી ભગવાન. ॥ ૧૪ ॥ ભવો જઈ ત્રિપેન તેડી આવો, ચીંતા ન ધરશે લગાર; તવ સ્ત્રીમ ગયો મંગાની તીરે, ચાલો માહારાજ થયું ત્યાર. ॥ ૧૫ ॥ એટલે માંહોમાંહિ કેહેવા લાગ્યા, ક્ષુધા જણાતી નથી; કેં કહે જમ્યો કેળાંને પોળી, કેં કહે મો

દિક અતી. ॥૧૭॥ એમ સરવ બેલ્યા ભાવતાં ભોજન, કહ્યું દુરવાસાને
 મુખ; માહારાજ ભીમ તેડવા આવ્યો, પણ પેટમાં નથી ભુખ. ॥૧૮॥
 તવ રૂશીયે મનમાં વીચાર્યું, સાંને ખાધાનો હતો પ્રેમ; હવે ક્ષુધા સહુની
 ક્યાં નોઠા, આમ બન્યુ આ કેમ. ॥ ૧૯ ॥ એવેં સમજી માંડી સમાધો,
 તેમાં જણિ લીધે પેર; સમજી રહિ બ્રાહ્મણોને લેઈ, ગયા પાન્ડવનો ઘે
 ર. ॥ ૨૦ ॥ આવ્યા રૂશી આસન બેઠા, હશીને વઘા વચન; એ ભી-
 મ બેટા ભુખ લોગી છે, લાવો કરાવો ભોજન. ॥૨૧॥ ઉતાવળ તું અ-
 તિ કરતોતો, હવે દે પીરસણું કાઢાડી; તવ ભીમ કહે ઓરે પીતાજી,
 થે ઝે કેવારની તાહાડી. ॥૨૨॥ બેલ્યા રૂશી થઈને ખુશી. અમે ગયાતા
 સરિતા' ત્યાં વાર લોગી તેથી થે ટાઢી, મરવાની સળગેલી ચીતા ॥૨૩॥
 પણ પુત્ર પ્રભુ સાહાય છે તમને, તેણેથી કારજ સરિયું; વીશ્વ ભરે આ
 વીને વિશ્વનું, ભરણ પોશણ કરીયું. ॥૨૪॥ દુષ્ટ મતીના દુરિયોધને,
 પેટમાં રાખ્યું પાપ; મધ્યાન પછી મોકલ્યા અમને, તમને દેવરાવા સ્થાપ.
 ॥૨૫॥ તમેને કૌરવ હત્પન થયા, મહારા મંત્રો પ્રતાપ; માટે એક રીતે
 તમે પુત્રો, એક રીતે હું બાપ. ॥ ૨૬ ॥ ધર્મ કહે સત્ય છે મહારાજ, ત-
 મ વડે છે એ અદાપી; દુરવાસા કહે મળ્યો જમ તમથા, પણ પેલા નીક
 જ્યા પાપો. ॥ ૨૭ ॥ પાપીયે પાપનું કર્મ કરીને, તમ સંગ કપટ કીધું;
 બાજી રમાડીને ઘરખાર રાજ્ય પોટ, સરવસ્ત લુટી લીધું. ॥ ૨૮ ॥ ધુ-
 પતી ઉપર કરિ કુદ્રષ્ટો, ત્રણ ત્રણ ચાર ચાર વાર; આટલું કર્યું તોયે સ્થાપ
 દેવરાવા, મોકલ્યા અંધ કુવાર. ॥૨૯॥ તેથી આસીરવાદ તગને અમા-
 રો, તમારી બહુ જય થાજે; દુષ્ટમતિ દુરિયોધન કેરૂં, મુળ સમુળ જાજે.
 ॥૩૦॥ તવ ભીમે કહ્યું તથા અસ્તુ, વચન અઢાવ્યું માંથે; દુરવાસા કહે
 પ્રથમે કહ્યું છે, એ સહુ મરે તુજ હાથે. ॥ ૩૧ ॥ એટલે બેલ્યા ઘરમ-
 રાજ, બાપજી વરતનું વટે; છોડ કછોડ થાય કદી પણ, માખાપને આ ન
 ઘટે. ॥ ૩૨ ॥ સ્થાપ દીધો તમે મુજ બંધુને, તે થાય છે પરીતાપ; તેનો
 અનુગ્રે કરો કૃપાળું, ઓરે મહારા મા બાપ. ॥ ૩૩ ॥ તમેને અમ પાસે
 મોકલીયા, તેતો કર્યો ઉપકાર; તમારાં દરશન અમે પામ્યા, તે માનીયે
 આભાર. ॥ ૩૪ ॥ રૂશી કહે ધન્ય ધરમ રાજ, ધન્ય ધરમ તારૂં નામ;
 અવગુણ બદલે ગુણ માને છે, તે તારૂં ઉત્તમ કામ. ॥૩૫॥ મુણ પછાડે
 અવગુણ કરેતે, સો પાપીના પ્રીત; અવગુણ પુઠે ગુણ માને તે, સો રૂડા
 ની રિત. ॥ ૩૬ ॥ એમ કહી રહ્યા રૂશીજી, પાન્ડવ પર પ્રેમ વાપ્યો; વ-
 નમાંથી કાઢ લાવીને ભીમે, રહેવાને મઠ બાંધી આપ્યો. ॥ ૩૭ ॥ તે

દનથી ધ્રુપતીયે ધાર્યું; વિપ્રમાટે દેહે દમલું; ઓચીતું કોઈ આવી ચડે માટે,
 સાંજ પડે નીત્ય જમલું. ॥ ૩૮ ॥ વિપ્ર રહ્યા ત્યાં આનંદ કરવા, પાન્ડ
 વો સુખ પમાડે; અક્ષેપાત્રથી અન ઉપજવી, ઇચ્છા ભોજને જમાડે.
 ॥ ૩૯ ॥ કરે નીત્ય શેવા સદ્ગુણ એવા, શુભ સતીના તન; પ્રણુ પુછી
 જ્ઞાન ગ્રહણ કરે છે, આનંદમાં કાઢે દન. ॥ ૪૦ ॥ એમ રૂપીને રાખ્યા છ
 મહીના, પછી બોલ્યા રૂપી રાય; ઓરે દીકરા આગળ મળશું, હવેતો
 કરો વીદાય. ॥ ૪૧ ॥ છ મહીના તમે વિપ્રોને શેવ્યા, મનમાં થઈને મજા;
 નિત્યાન કરાવ્યાં બ્રાહ્મણ ભોજન, તેતો થયો બ્રહ્મ યજ્ઞ. ॥ ૪૨ ॥ આ-
 શીશ અમારિ જય છે તમારી, કહીને માગી વીદાય; ઉદાસી થઈને વી
 હાય દીધી, રહ્યા પાન્ડવ ત્યાંને ત્યાંય. ॥ ૪૩ ॥ તે વનમાં વારો ચાલે છે,
 ધ્રુપતા કેરો સાર; ઇશ્વર ઇચ્છાયે ધર્મ તણો ત્યાં, ગર્ભ રહ્યો તે વાર. ॥ ૪૪ ॥
 એટલે વારા બંધ અવરના, નેક નીતી સુખ નેટ; એમ કરતાં દસ માસજ
 થયા, પુત્ર પ્રસવીયો પેટ. ॥ ૪૫ ॥ તે સુત સવા વરસનો થયો, તવ વા
 રો શરૂ થાય; એવે લીમ તણા વારાનો, પ્રગટયો પુત્ર પ્રજય. ॥ ૪૬ ॥
 એ રિતે પાંચેના વારામાં, પાંચ થયા છે તન; એવામાં એક દાહાડો બો-
 લ્યા, પોતે ધરમ રાજન. ॥ ૪૭ ॥ હવે આ વનમાં નથી ગમતું ચાલો
 બીજે સ્થળ જૈયે એટલે સરવે કબુલ કીધું, ધ્રીવિત વન જઈ રહીએ.
 ॥ ૪૮ ॥ એમ કહીને ત્યાંથી નીકળીયા, કુન્તા સતીના તન; નદી કનારે
 કુમરપર જઈ, વશાયા ધ્રુવીત વન. ॥ ૪૯ ॥ કુંગર ઉપર વ્રક્ષ પીંપળા
 તું, ઝુંપડી બાંધી તેની તળે; નીચે નીરમળ ગંગા વહે છે, જ્ઞાન કરે તેહ
 જળે. ॥ ૫૦ ॥ એ રીતે પાન્ડવો રહ્યા છે, સાંભળને તું રાય; ધ્રુપતી-
 ને પાંચ પુત્ર થયા તે, દુષ્ટને ખબર થાય. ॥ ૫૧ ॥ વલણ. ॥ દુરીયો-
 ધને તે જાણીયું, થયો મન અતિ ઉત્પાત; બ્યાસ વક્ત્રભ વાણી વદે,
 કહી મામાને વાત. ॥ ૫૨ ॥

કડવું ૯ રાગ સાખીની ચાલ.

વૈશમપાયે એણીપેર બોલ્યા, સુણજન મેજે રાય; વિસ્તારિ તુજને
 સંભળાવું, વન પરવ મહિમાય. ॥ ૧ ॥ દુરીયોધને કહ્યું મામાને ધ્રુપ
 તિ થૈ વસ્તારી; પણ મુજ આશા પુરી ન પડી, દલેડુ દુભાય ભારી. ॥ ૨ ॥
 ઓરે કરણ એને માટે, થશે મુજ જીવની હાણ; કણું વિચાર્યું ન્યારે ત્યારે

એને સારૂ જશે પ્રાણ. ॥૩૩॥ એટલે બોલ્યો મામે શકુની, જો મુજ બુ
હી ચલાવું; ચાલો સભામાં ચુકતી કરીને, એજ રૂપાળી મગાવું. ॥૩૪॥
એટલે ઉઠી ગયા સભામાં. મામાયેકબું કીધું; પાસઠ પાનનું સુરવીર બી
ડુ, સભામાં બનાવી દિધું. ॥૩૫॥ તે બીડુ ફેરવ્યું સભામાં, સુરો પુરો
કોઈ થાય; દુરીયોધનનું કામ કરવા, મુખવાસ લેને જાય. ॥૩૬॥ ધ્રીવિત
વનથી હરીને લાવે, છત્રપતીની મનમાની; તે ધણીને ભાગ એપાવું,
રાજ્ય તણો બે આના. ॥ ૩૭ ॥ સર્વ સભાએ વિચાર કીધો, આશા કરે
તે ફેક; પાન્ડવ પાસેથી હરણ કરે, તે પામે જમ લોક. ॥ ૩૮ ॥ એવા
ભયથી કોઈ ન ઉઠ્યું, જેદ્રથે મન કીધું; સાળાની ચાકરી કરવી ગટશે,
એમ જાણી બીડુ લીધું. ॥ ૩૯ ॥ જાણ્યું કે નારીને લાવીશું, તો વધશે
મુજ માઝા; ટળશે તાબેદારી સાળકની, થૈશું રાજ્યમાં રાજ. ॥ ૪૦ ॥
હરણ કરતાં મરણ થાશે, તોલે જશે તાબેદારી, બહેલા મોડા એક વાર
મરણું છે, બીડુ લીધું એમ ધારી. ॥ ૪૧ ॥ તવ દુરીયોધન એણું બો-
લ્યો, બનેવી સુરો સોહાગ; ધી ઢળશે તોલે છે ખીચડીમાં, ચાર આ-
ની દૈશ ભાગ. ॥ ૪૨ ॥ વહેલા જવો રૂપાળી લાવો, ભાયમ ભણે અ-
મારું; તેમાંથી તમે પણ સમજો, ઉઘડ્યું કર્મ તમારું. ॥ ૪૩ ॥ સૌ હ-
રખ્યા પછી કરણ બોલ્યો, સાંભળો છત્ર પતી; મીથ્યા મેહેનત શીદ ક
રોહો, સત્ય ન છોડે સતી. ॥ ૪૪ ॥ અબજાનું બળ કાંઈ ન ચાલે, પણ
પ્રભુ અંત શીશ; તે એની લજ્યા નાહ લેવાદે, ચીર પુર્યા જુગધિસ.
॥ ૪૫ ॥ યાત્રામાંથી બનીને આવ્યા, સતી તો સંગ ન આવી; કામીક
પાપો મરણ પામ્યો, તે પણ ન શક્યો લાવી. ॥ ૪૬ ॥ માટે મીથ્યા મુ
કે આશા, પુજનીક કર્મ મોકલોય; લેવા ગયો ને નાશ થયો તો, ભગ-
નીના શું ગત થાય. ॥ ૪૭ ॥ દુષ્ટ કહે શું થવાની છે ગતી, જમ જેવા
સો વીર; ખાશે પીશે મઝા કરશે, શુ દુખ એને શરીર. ॥ ૪૮ ॥ કરણે
કહ્યું મરજી તમારી, ઉઠ્યો જેદ્રથ બળીયો; સારથી પાસે રથ જડાવી,
બેસીને વન પળીયો. ॥ ૪૯ ॥ ધ્રીવીત વનમાં ચાલ્યો આવ્યો, ડુંગર
રહ્યો મઉ ચાર; ત્યાં રથ રખાવી નીચે ઉતરીયો; કહ્યો સારથીને
સાર. ॥ ૫૦ ॥ રથના ઘોડા છોડતો નહી તું, જેડી રાખજે તોખાર; એમને
એમજ પાણી પાઇને, ચરવા દેજે ચાર. ॥ ૫૧ ॥ આઠ દીવશ લગી વાટ
જેજે, આવીશ કરીને હરણ; આઠે દહાડે આવું નહિતો, જાણજે પામ્યો
મરણ. ॥ ૫૨ ॥ એટલે તુ તારે પાછો જાજે, કહી ચાલ્યો સતીને હરવા;
પાન્ડવની રીત નીત્ય છે કેવી, જને હરી ધ્યાન ધરવાં. ॥ ૫૩ ॥ નીત્ય

સરવે નાહી ઘોઘને, ભાવે ભજે ભગવાન; તેમાંથી તાગી ભોજન કરે,
 થાય તેસમે મધ્યાન. ॥ ૨૪ ॥ પાંચે ભાઘને પાંચે પુત્રો, સાથે કરે સહ્યન
 નીંદ્રા કરીને જગ્રત થાયે, ચાર ઘડી રહે દન. ॥ ૨૫ ॥ તવ ભીમ ચરણન
 શેઠેવ નીકુળ, હાથમાં લે અર્થીયાર; ધર્મની આગના લૈ જય રમવા,
 વિકટ વન ભાઘ ચાર. ॥ ૨૬ ॥ દીપડા વાઘને સીંહ સાથે, રમતમાં અધ્ય
 વાળે; એ વનમાં ભયંકર યશું, તે તણે ભયટાળે. ॥ ૨૭ ॥ એરીતે નીત્ય
 વનમાં રમે; ઝુંપડીયે શું થાય; ધર્મને છોકરાં સોંપીને સતી, તુંમડાં લૈ
 નદી જય. ॥ ૨૮ ॥ જળ ભરી આવી ભોજન કરિ, છેક સાંજે પરવારે; વન
 માંથી રમી ભાઘઆ આવ, ભજન કરી સુવે ત્યારે. ॥ ૨૯ ॥ એ રીતે રહેછે
 પાન્ડવો, આઠ્યો જ્ઞેદ્રથ જે દન; તે દન પાન્ડવે મધ્યાન કાળે, કીધુંછે સહ્ય-
 ન. ॥ ૩૦ ॥ ધ્રુપતી ધર્મના ચરણ ચાપે, પર્ણકુતીકા માંય; તેસમે જ્ઞેદ્રથ છા-
 નો આઠ્યો, ડુંગર પર ચઢ્યો ત્યાંય. ॥ ૩૧ ॥ ઝુંપડીની પુઠે પીંપળો છે
 તેને થડે ચઢી ગયો; જ્યા પત્રોની પુરણ ગફા, તેમાં સંતાઈ રહ્યો. ॥ ૩૨ ॥
 એવે ચાર ઘડી દન રહ્યો, પાન્ડવ જગ્રત થયા; ચાર ભાઘઆ આયુધ લૈને
 વનમાં રમવા ગયા. ॥ ૩૩ ॥ એટલે બોલ્યા ધરમ રાજ, ધ્રુપતી પુત્રને
 લાવો; તમારે જમવાનો સમય થયો, ગંગાજળ ભરી આવો. ॥ ૩૪ ॥
 એટલે આઠ્યા પાંચે પુત્રો, રમાડે ધરમ રાય; શુભ સતીએ તુંમડાં લીધાં.
 જળ ભરવાને જય ॥ ૩૫ ॥ ડુંગર પરથી ઉતરી નીચે, બેઠી ગંગા
 તાર; તુંમડામાં કાંકરા નાંખીને, ધુએ ધરીને, ધીર. ॥ ૩૬ ॥ જ્ઞેદ્રથે તે ન-
 જરે જોયું, મનમાં કયૈં વિચાર; ધરમના દેખતાં હરતો, ધરમનો શોભાર.
 ॥ ૩૭ ॥ ફરી ભય ચાર ભાઘનો, તેતો સંચરાયા વન; ધર્મને મોહું બતાવ
 હું મટમું, આગળ થૈ સ્ત્રીજન. ॥ ૩૮ ॥ એમ જણીને છાનો માનો; પીંપ-
 જેથી ઉતરીયો; તેપછી ડુંગર પરથી ઉતરી, છાનો માનો પરવરીયો. ॥ ૩૯ ॥
 એણીપા પુઠે પ્રેમદા કેરી, પાપી તો સુરમાં ચાલ્યો; ધ્રુપતી નથી
 જણતી એનો, એટલો ઝડપ ઝાલ્યો. ॥ ૪૦ ॥ તેવી ધ્રુપમી બાવરી બ-
 નો, દુષ્ટ કશા કેહેડ બાંધે; એક હાથ અબજાને ઉપાડી, ઉચકા લીધા બાંધે.
 ॥ ૪૧ ॥ દોટ મુકીને દુષ્ટ ચાલ્યો, અતીશે હડીયો કાહાડે; ધ્રુપતીનું અં-
 ગ ધ્રુજવા લાગ્યું, બહુ બરકા બુમ પાડે. ॥ ૪૨ ॥ જ્ઞેદ્રથે જાણ્યું જાણશે
 કાઠ, તો રંગમાં ભંગ થાશે; ચાર આની ભાગ આવી ચુકેલો, નશીબમાંથી
 જશે. ॥ ૪૩ ॥ એમ વીચારો હેડી નાંખી, દુષ્ટ કાળો કેહેર ધાર્યો
 અબજાના હાથ ચરણ બાંધ્યા, મોઢામાં ડુચ્યો માર્યો. ॥ ૪૪ ॥ પાછી ઉપા-
 ડી બાંધે લીધી, પંથે પડ્યો તેવાર; ધ્રુપતીથી બોલાય નહી ને, રૂદન ક-

રે અપાર. ॥ ૪૫ ॥ મનમાં સમરણ કરવા લી ગી, સાંભળને તું રાય; પો-
તાના પ્રભુને પોકાર, તેનો કહુ મહીમાય. ॥ ૪૬ ॥ વળણ; મહીમા તે કહુ તુ-
જને, સુણજન મેજયરાય; વ્યાસ વલ્લભ વાણી વદે, સામળીઓ કરે સહાય.

કડવું ૧૦ રાગ નક્ટ ૬૮ ૬૮ તનેરે.

કરે સતી અતી વણું કલપાન્ત, દુખીસા દુશણેરે; કોઈ દીવશે વળી નહી.
શાન્ત, પ્રભુ કેમ રૂશણેરે. ॥ ૧ ॥ મેશું કીધી કેને વીસ્વાસ ધાત, દુખી
શા દુશણેરે; વગોવાઈ જ્યાંને ત્યાં મુજ જાત, પ્ર. ॥ ૨ ॥ કરો ક્ષમા હરી
મુજ અપરાધ, દુખી; મહારા સત્યમાં શો આવ્યો બાધ. પ્ર. ॥ ૩ ॥ મા-
હારાં વીપત વેળાના છોવીર; દુખી. નોહોતાં પુરવા સભામાં ચીર. પ્ર. ॥ ૪ ॥
માયો કામીક દહીત તમે આવી, દુખી; તમે ત્યાં પણ લીધી બચાવી.
પ્રભુ. ॥ ૫ ॥ આવ્યા દુરવાસા રૂપી ખાવા માગી, દુખી; ભાજ તાર લેઈ
ક્ષુધા ગયા ભાગી. પ્રભુ. ॥ ૬ ॥ લોજરાખતા આવ્યાને આજ રાખો. દુખી;
નહીતો એક દમ પ્રાણ કહાડી નાંખો. પ્રભુ. ॥ ૭ ॥ મહારાં ટળવળી મરે
પાંચ બાળ, દુખી; કાંક દલ દયા ધરોને દયાળ, પ્રભુ. ॥ ૮ ॥ મહારે તુજ
વીના નથી કોઈ બેઠી, દુખી; થઈ તુજરાને દાસને શું મેહેલી પ્રભુ. ॥ ૯ ॥
આતો લેઈ જશે દુષ્ટ વીકારી, દુખી; વગોવાશે ભોળી ભગની તમારી
પ્રભુ. ॥ ૧૦ ॥ વલણ. ॥ એમ ઇશ્વર પોકારીયા; જણી પ્રભુએ વાત;
વલ્લભ વદે તરશા મુકી, ભીમન પ્રભુ સાક્ષાત.

કડવું ૧૧ રાગ સાખીની ચાલ.

વૈશમપાયે એણીપેર બોલ્યા, સુણજન મેજે રાય; વિસ્તારી તુજને
સંભળાવું, વન પરવ મહીમાય. ॥ ૧ ॥ વરકોદરને ત્રશા મુકી, તવ બે-
શી ગયા ધાંટા; એકાએક અતીસોસ પડીયો, કંઠે પડીયા ઠાંટા. ॥ ૨ ॥
ભીમ કહે ભાઈ ગદા જોજો, તરશે જીવડો જય; નદી જૈ પાણી પીઓવું,
કહી ચાલ્યો વનમાંય. ॥ ૩ ॥ પુરવમાંથી પરચીમ દીશા એને જવાનું
થાય; જેદ્રથ ઉત્તરમાંથી ચાલી, દક્ષીણ દીશા જાય. ॥ ૪ ॥ નદી કીનારે
એ જતોતો, પુડળ આવ્યો ભેમ; અબજા ઉચકી જતાં દીઠો, પડ્યો
પેટમાં વેમ. ॥ ૫ ॥ કોઈક પુરૂશ પ્રેમદા લેઈ, નાસે ભય હોય તેણું; એ
ની ખાંધે અબજા છે તેણું, મોહું ધ્રુપતી જેણું. ॥ ૬ ॥ તરશો ન તર-

રથો કયાં જઈ ઝાલું, હમણાંતો જવા દેવું; પેટ ભરી પાણી પીધા પછી, ખબર એનિ લેવું. ॥ ૭ ॥ એમ જણિને નદિમા પેઠો, જળ પીવા ને વીચાર; જણ્યું કે ખોલે ખોલે પીતાં, લાગશે મુજને વાર. ॥ ૮ ॥ એટલામાં જશે જવાનું, એમ જણી ખોળી કહાડ્યું; હાથે વતિ આધુ પાછું કરિને, પાણીમાં મોહોડું માંડ્યું. ॥ ૯ ॥ એટલે એનિ તરસ્યા છી-પી, મુખથી બોલ્યો હાસ; પછી નદી કીનારે બેસી, પાઘડી ખાધો સ્વાસ. ॥ ૧૦ ॥ પછી ઉઠ્યો કટી કશીને, દડબડ મુકી દોટ; જેદ્રથની પુઠે જઈ પોહોચ્યો, કરી બોચીમાં ચોટ. ॥ ૧૧ ॥ જેદ્રથે જણ્યું ભીમ આવ્યો, નાખી દીધિ નાર; પ્રકોદરના સામો થઈને, હાથ ગ્રહ્યાં હથીઆર. ॥ ૧૨ ॥ એકલાને દેખી હામ આવી, નાગ પાસ મંત્રજ સાંધ્યો; તે બાણ મારિ પ્રકોદરને, હાથેને પગે બાંધ્યો. ॥ ૧૩ ॥ કબજ થઈને ભીમ ઉભો, જેદ્રથ મળીયો માઠો; પાછી પ્રેમદા ખાંધે લીધિ, સરસપાટે નાઠો. ॥ ૧૪ ॥ એટલે ભીમે કહ્યું એને, બચ્યાજી લેઈ જાજે; એમ કહી પછી બુમ પાડી, ધાજેરે ભાઈ ધાજે. ॥ ૧૫ ॥ તે સજ્જ સાંભળ્યો શંદેવજીએ, બોલ્યા મુખ વચન; કોહો ના કોહો પણ પ્રકોદરને, વનમાં થયું વીધન. ॥ ૧૬ ॥ તવ ત્રૈણે ભાઈ તૈયાર થયા, ફાળ ભર્યા માહા માઠા; ભીમની ગદા ઉચકે કીધો, વનમાં મુકીને નાઠા. ॥ ૧૭ ॥ એટલે ભીમે આવતા દીઠા, કહ્યું કે દોડોરે દોડો; દોડ્યાનું જોર હોય નહીં તો, હાથ પગ મહારા છોડો. ॥ ૧૮ ॥ ચાલતાં અરજીને બાણ લીધું, બળવંત દૈવત દાખ્યો; ગરૂડાસ્તરનું બાણ મારી, ભીમને છોડી નાંખ્યો. ॥ ૧૯ ॥ તવ ભીમ બોલ્યો આવેજો બહેલો, કહીને દોડ્યો છેક; પાછો જો પોહોચ્યો જેદ્રથને, ગડદો માર્યો એક. ॥ ૨૦ ॥ તવ જેદ્રથે મન વીચાર્યું, વાંકો દિવશ કહાવ્યો; ગણત નહીં પ્રકોદરને પણ, હવે અરજીન આવ્યો. ॥ ૨૧ ॥ ધ્રુજ ધ્રુપતિને નાંખી દિધી, દીઠો એકલો ભેમ; એટલે બાણ ચઢાવીને માર્યું, બાંધ્યો એમનો એમ. ॥ ૨૨ ॥ પાછો નારીને લેઈને નાઠો. દાજ્યું અંતસકરણ; ભીમે ભાઈએને ધાંટા કાહાડ્યો. શું ભાગી ગયા ચરણ. ॥ ૨૩ ॥ દોડો નહીંતો છોડો મુજને, પ્રકોદર એમ ભાંખ્યો. તવ અરજીને બાણ મારી, તરત છોડી નાંખ્યો. ॥ ૨૪ ॥ ભીમ કહે સહુ આવી પોહોચ્યો, કહીને ઝપાટો કીધો; પાછો જેદ્રથને જઈ પોહોચ્યો, બોચીમાં ગડદો દીધો. ॥ ૨૫ ॥ તવ નારીને નીચે નાંખી, બાંધવા ઉલટ લાવ્યો; એવામાં અરજીન બાણાવળી, સુર સપાટે આવ્યો. ॥ ૨૬ ॥ આવતાં બાણ ચઢાવ્યું પોતે, પ્રાક મીચે ખેલ કીધો; નાગપાસના મંત્રનું મારી, અવળો બાંધી દીધો. ॥ ૨૭ ॥

એટલે લીમેદો મુકી, કીધો અતી ઉપાડ; ગડદા પાટુનો માર મારી,
 ભાગ્યાં હાડે હાડ. ॥ ૨૮ ॥ શેદેવે આવી અબળા છોડી, દુચો મુખનો
 કાહાડયો; નીરદયપણે જેદ્રથને તો, લીમે મારવા માંડયો. ॥ ૨૯ ॥ જે
 દ્રથ બુમો બરકા પાડે, અપરાધ કરો માર; ધ્રુપતી મુજ માતા સરીખી,
 મને મુકો માખાપ. ॥ ૩૦ ॥ લીમ કહે મને બે વાર બાંધ્યો, માટે માર
 ઠેર; જેદ્રથ કહે ભુલો ચુક્યો, જવાદો આ ફેર. ॥ ૩૧ ॥ અરજીનજીને દયા
 આવી, બોલ્યા મુખે વાણ; લીમ હવે એને હાથ અરોડો, તો તો ધરમ
 ની આણ. ॥ ૩૨ ॥ તવ લીમે ભુજ બંધ કીધા, મારે ચરણની લાતો;
 જેદ્રથ કહે કોઈ મુકાવો, માર નથી ખમાતો. ॥ ૩૩ ॥ એટલે અરજીનજી
 એમ બોલ્યા, મુકો ધમા ધમ; લીમમાઈ એને અંડોતો, તમન મહારા
 સમ. ॥ ૩૪ ॥ તવ વરકોદર આઘો ખર્યો, ખેલજ ખોળી કાહા-
 ડયો; વાયુ સુતે વ્રક્ષ ઉપાડી, ઝાડે ઝુડવા માંડયો. ॥ ૩૫ ॥ અરજીને
 જાણ્યું નહીં મુકે કેડો, મીથ્યા કર્યા સોગન; તમને જેમ ઘટે તેમ
 કરો, ઓ વાયુના તન, ॥ ૩૬ ॥ તવ લીમે જઈને ગ્રહી બોચી, બાં-
 ઘેલા ભાઈને જાલ્યા, ધરમને દેખાડવો જોઈએ, કહી સાથે લેઈ ચા-
 લ્યા. ॥ ૩૭ ॥ ધ્રુપતીયે તુમડાં ભરી લીધાં, ડુંગર ઉપર ચડીયા;
 ધરમે જેદ્રથ બનેવી જોયા, તવ જઈ બાહાજી પડીયા; જેદ્રથના બે
 ભુજ છોડયા, બોલ્યા મુખ વચન; બનેવી પુજનીક ભલે પધાર્યા,
 મુને કર્યો પાવન. ॥ ૩૮ ॥ લીમ કહે ભાઈ પાવન કરવા, એમણે કીધા
 ચરણ; આવી તમારી ધ્રુપતીનું, કરી જતોતો હરણ. ॥ ૪૦ ॥ ધરમ કહે
 હોયે ભાઈ, ધ્રુપતી જળ લાવો; મુજ પુજનીકને સ્નાન કરાવી, ભોજન
 ભાવે કરાવો. ॥ ૪૧ ॥ ધ્રુપતી કહે હું ન જમાડું; ઓરે ધરમ ભુપાળ;
 હણું કરી લેઈ ગયો હોતેતો, ટળવળી મરત બાળ. ॥ ૪૨ ॥ ધર્મ કહે તમે
 મુકો લવારિ, પાળો મુજ વચન; જેદ્રથ કહે જવાદો મુજને, ઠરવું ન-
 થી ભોજન. ॥ ૪૩ ॥ ધરમ કહે જમ્યા વીના. ન દેવું તમને જવા,
 એટલે જેદ્રથે સ્નાન કીધું, ધ્રુપતીયે દીધું ખાવા; ॥ ૪૪ ॥ ખાઈ ઉઠીને
 આગના માગી, ધર્મ વંચ્યા તે ઠામ; ઓરે બનેવી આવો પધારો,
 જરા કરો આરામ. ॥ ૪૫ ॥ એમ કહી સાદડીમાં સુવાડયો, ડુંગર ઉપર
 ધરણ; ધરમ રાજ પાસે બેસી, આંપવા લાગ્યા ચરણ. ॥ ૪૬ ॥ ચાર ભા-
 ઘને ધ્રુપતીના, મનમાં એ દુઃખ સાલે; ધર્મના ઉપર રિસ ચઢે છે, પણ
 કોઈનું નવ ચાલે. ॥ ૪૭ ॥ જેદ્રથ કહે આશું કરોછો, ઓરે ધરમ રાય;
 ક્ષમા કરો આંપવા નથી, રહેવા દો મુજ પાય. ॥ ૪૮ ॥ ધર્મ કહે તમે થાકી

ગયા છે, મેહેનત ઝાઝ કીધી; અમારા ચર્ણુનિ રજ ધ્રુપતી, તેને ખાંધે
લીધી. ॥ ૪૯ ॥ તમારા ચર્ણુનિ રજ અમે, અમારા ચર્ણુની એહ; તેને
ઉચ્છી દોહવું પડ્યું, તસ્દી લીધી તેહ. ॥ ૫૦ ॥ પુજન કરવું ઘટે તમારૂં,
બદલે તસ્દી દિધી; મુરખ બંધુ ભીમ અમારો, ગડદેથી પુજ કીધી. ॥ ૫૧ ॥
વારૂં બનેવિ બોલો સાચુ, કેમ કર્યું આ કર્મ; જેદ્રથ ઝર ઝરીયાં લાવી
બોલ્યો, સાંભળો રાજ ધર્મ. ॥ ૫૨ ॥ દુરીયોધને લાલચ દીધી, ચાર આ
નિ રાજ ભાગ; તેથી ધ્રુપતી હરવા આવ્યો, જોઈને મનથી લાગ. ॥ ૫૩ ॥
ધર્મ કહે ધાર્યું નવ બને, મનુષ્યનું કોઈ કાળ; પરદારાને દુખજ દિધું, મ
રત ધાવ્યા વણુ બાળ. ॥ ૫૪ ॥ તે દોશ તમને લાગત કેવો, તેનો કરો
વીચાર; તેમ છતાં મન ધાર્યું ન બને, કરતા શ્રી જુગદાધાર. ॥ ૫૫ ॥ ક
દાપી પામત કામ કરિને, ચાર આનીનું રાજ; તેથી શું ફળ મળત તમને,
વીચારી હ્યો આજ. ॥ ૫૬ ॥ રાજ્યથી ભોગવત વૈભોગ ઝાઝા, તેણે શું
વધે આયુશ; ન ભોગ્યવેથી ઘટ્યો કેનો, તો મીથ્યા બધી હુંશ. ॥ ૫૭ ॥
વૈભોમથી સરીર સચવાયુ, વૈભોગવણુ ગાસ્યો દેહ; પણ બેઉનો મા-
રમ મરવાનો, સર્વને છે તેનો તેહ. ॥ ૫૮ ॥ કદી કોઈ ધનવંતો હોય,
વૈભોગ લે વીશાળ; પાંચ પચા સો સુધી ભોગવે, પછી કયાં સદાકાળ.
॥ ૫૯ ॥ એક જનમ કદિ વૈભોગ લીધો, તેણેથી શું થાય; બીજે જનમ
કયાંથી લાવે, કેગળે દવ ન જુગય. ॥ ૬૦ ॥ માટે વૈભોગ રોગજ મ્હો-
ટો, વૈભોગ કાજ રાજ કરવું; વૈભોમ ન હોય કે કદી હોયે, તો પણ પેટજ
ભરવું. ॥ ૬૧ ॥ સ્વાદ વડે કે સ્વાદ વીનાનું, જ્યાં ત્યાં ભરવું પેટ; તેમ
છતાં મુંઢ પ્રપંચ કરે, મનથી મીથ્યા વેડ. ॥ ૬૨ ॥ વળણુ. મનની મીથ્યા
વેડ છે, ન પડે પાર વીચાર; વ્યાસ વલ્લભ વાણી વહે, બોધ કર્યો અપાર.

— ૩૩૩ + ૩૩૩ —

કડવું ૧૨ રાગ ઓપાધ.

બોલ્યા વૈશમ પાય વચન, સુણ જનમેજે રાજન; બોલ્યો જેદ્ર-
થ મુખથી, એમ, મારી મતી ફરી ગઈ તેમ. ॥ ૧ ॥ મને ઉપદેશ કીધો
કેવો, ફરી આ કલ્ય ન કર એવો; હવે આપો મુને આગનાય, થાવું જ
વતો હૈથી વીદાય. ॥ ૨ ॥ બોલ્યા ધર્મ પધારો સુખે, માફ કરજો કલ્યું મેં
મુખે; તવ જેદ્રથ ચાલ્યો સાર, ત્યારે ભીમે કર્યો વિચાર. ॥ ૩ ॥ એની
આકરી ધરમે કરિ, માટે મારી આવું હું ફરી, બેસો અરજુન ધર્મની પાસ,
નાંખો વાતોમાં દે વીસ્વાસ. ॥ ૪ ॥ હું તો જેદ્રથ પુઠ જવું એને જો બો-

ખરો કરી આતુ; એમ કહી ઉડ્યો વાયુ તન, દેખી જેદ્રથ વધો વચન ॥૫૫॥
 ધાળે ધાળે ધરમ રાય ધાળે, આવે પ્રકોદર તેને સ્હાળે; ત્યારે ઉઠીયા ધ
 રમરાય, બોલાવ્યો ભીમ કુંપડીમાંય. ॥૬૫॥ ગયો નાશીને જેદ્રથ, જઈ
 પાહોવ્યો જ્યા પોતાના રથ; બોલ્યો સારથી કાલો ભાળી, કહો કયાં
 ગઈ પેલી રૂપાળી. ॥ ૭ ॥ કહું જેદ્રથે વીદાય કીધી, હસ્તીનાપુર મોક-
 લી દીધી; કહી રથ બેઠો એ બગીચો, હસ્તીનાપુર ભણી પળીયો. ॥૮૫॥
 આવ્યો રસ્તે જતાં વીચાર, મારે હાથ આવાતી નાર; આવ્યોતો ભીમ
 તથા શું થાત, એને બાંધી મુકી લે જાત. ॥૯૫॥ પણ અરજીને આવી બ
 ગાડયું, એણે મળતું રાજ નસાડયું; માટે સાચોયે મહારો બહેરિ, એમ
 ઝેરે ભરાયો ઝેરી. ॥ ૧૦ ॥ એવે દિહું શીવાલય એક, ઉતરિ ધર્યો તપ
 નો ટેક; બેઠો તપ કરવાને જ્યારે, શીવ થયા પ્રસન્ન દન ચારે. ॥ ૧૧ ॥
 માગ્ય માગ્ય માગે તે આપુ, શાને તપ લેઈ બેઠો બાપુ; બોલ્યો જેદ્રથ
 લાગીને ચરણ, પામે અરજીન મુજથી મરણ. ॥૧૨॥ ત્યારે માહાદેવજી
 એ ચરે, અરજીનને હાથે તું મરે; પડ્યો જેદ્રથને અતી વેમ, હાતું અવ
 જું બોલ્યા કેમ. ॥ ૧૩ ॥ ત્યારે બાલીયા ત્રીપુરારી, કરી હર્ણ તેં એની
 નારી; એનો અવગુણ ગણી એમ માગે, તેથી મુજને માહુ લાગે. ॥૧૪॥
 બોલ્યો જેદ્રથ મુકું ન તપ્પ, મહારે એ વરદાનનો ખપ્પ; બોલ્યા મહાદેવ
 આપુ નં એવું, હોય ખુશીતો બીજું દેવું. ॥૧૫॥ બોલ્યો જેદ્રથ કષ્ટી
 કાપા; તમન જે કાવતે આપો; ત્યારે માહાદેવ વધા વચન, થાશે યુદ્ધ
 અષ્ટાદસ દન. ॥ ૧૬ ॥ તે વારે વેણુ મહારં કૃણશે, તારા ખાળ્યા પાન્ડ-
 વ ખળશે; એવું વરદાન લેને જાય, રથ બેશી થયો વીદાય. ॥ ૧૭ ॥
 આવ્યો હસ્તીનાપુર સાર, પોહોવ્યો દુષ્ટને સમાચાર; તેવો ઉઠીને સા-
 મો આવ્યો, મોતી પુસ્પ વધાવવા લાવ્યો. ॥૧૮॥ સાથે શકુની દુસ્યા
 સન, બેઠે આવ્યો કરણ રાજન; દુરીયોધન હરખે ભરીયો, સામો આવી
 નમસ્કાર કરીયો. ॥૧૯॥ આવો આવો બનેવી આવો, મારા મન ગમ-
 તા ગોરિ લાવો; થયો ક્રોધ જેદ્રથને અતી, મહારી ખખર પુછતો નથી.
 ॥૨૦॥ એના સ્વારથની કરે વાત, મુઓ એવો સગો પ્રખ્યાત; એમ રીસ
 કરી બોલ્યો વાણી, તુજ ઘેર મોકલા છે રાણી ॥૨૧॥ મુજ કને મંગા-
 વ નારી, તને સોંપી જનેતા તાહારી; તવશું બોલે દુરીયોધન, એનું ઉ-
 તરી ગયું વદન. ॥ ૨૨ ॥ બોલ્યો છત્રપતી મુખ એમ, તમે આમ બો
 લો છો કેમ; કહે જેદ્રથ મોકલ્યો મરવા, શુભસતીનું હરણ કરવા. ॥૨૩॥
 એતો જગત જનુની સતી, લાજ લેવા ન દે જગપતી, મુણી કણુંને બો-

લવું કાંચું, મ્હારું કહ્યું જો આગળ આવ્યું. ॥ ૨૪ ॥ તવ સમજીને સ
હુ રહ્યા, મામા ભાણેજ નીરાશ થયા; આશા મુકીને બેઠો પાપો, મન
ધાર્યું થયું ન કદાપી. ॥ ૨૫ ॥ રહ્યા પાન્ડવ દ્રીવીત વન, એવે શું થયું
એક દન; બોલ્યા અરજીન પડીને પાય, તમે સાંભળો ધરમ રાય. ॥ ૨૬ ॥
આપો આગના તૈયાર થાવું, વિદ્યા ભણવા હું સ્વરગે જાવું; મ્હારા ઈંદ્ર
પીતાની પાસ, કરી આવું કાંઈ અભ્યાસ. ॥ ૨૭ ॥ આણ્યાં આંસુ ધરમ તે
સમે, વીરા તુજ વીના કેમ ગમે; જય સ્વર્ગ તું વીદ્યા લેવા, મારી કોઈ
કરે નહિ શેવા. ॥ ૨૮ ॥ મુને વીપત સરવે પાડે, ભીમ ઉઠે સત્રા પોર
દાહાડે; કામ બતાવું તો વળ ચડે, આખો દાહાડો મને બડબડે. ॥ ૨૯ ॥
કહ્યું શેદેવ કરે ક્યારે, શેવાથી મધ્યાને પરવારે; પછી કામમાં જીવજ
પેસે, પાછો ટીપણુ જોવા બેસે. ॥ ૩૦ ॥ જોઈ વીચારીને ભરે કાળ, જાવું
દક્ષીણ સામો કાળ; જાવું ઉત્તર તો દુખ પામું, આજ જોગણિનું ધર સા
મું. ॥ ૩૧ ॥ જુએ શુભ અશુભ ચોવડીયું, એટલે સહુ કામ રખડીયું;
કામ બતાવું નિકુળજીને, ઉઠે વસ્ત્ર પોશાગ સજીને. ॥ ૩૨ ॥ લાગે પેહેર
તાં બે પોહોર વાર, એનિ છેલાઈનો નહી પાર; કરે ધ્રુપતિ કામ અનુપ,
પણ પીડા કારક એનું રૂપ. ॥ ૩૩ ॥ એનાથી અળગા ન જવાય, કોઈ
હર્ષ કરી લેઈ જાય; તુજથી કામ જોજે બને, તેવું કોણ કરનાર મુજ કને
॥ ૩૪ ॥ માટે નહી જવા દેઉ વીર, કહી નેત્રમાં ભરીયાં નીર; બોલ્યા અરજી
નજી સુણો વાત, કરો કરુણા ત્રેણે ભ્રાત. ॥ ૩૫ ॥ કરો ધર્મ તણી શે-
વાય, તોતો મુજથી ભણવા જવાય; બોલ્યો ભીમ ભણીને શું કરવું,
ભણ્યા ન ભણ્યા સર્વને મરવું. ॥ ૩૬ ॥ ભણ્યામાં તમે કાઢ્યા દાહાડા,
અમથી કેટલા થયા જડા; માટે ચલાવો ભણ્યા વણુ ભ્રાત, ત્યારે અર-
જીને જોડ્યા હાથ. ॥ ૩૭ ॥ ત્યારે કહ્યું ત્રેણે વીર, જવો ભણવાને રણ
ધિર; મ્હોટા ભાઈની શેવા કરશું, તમ કરતાં સાઈ આદરસું. ॥ ૩૮ ॥
કહ્યું ધર્મને ચીંતા ન ધરશો, કરશું જે આગના કરશો; ત્યારે બોલી-
યા ધરમ રાય, જવો વીરા થાવો વીદાય. ॥ ૩૯ ॥ સહું કરશે શેવા
અમારી, જળવજો જત તમારિ, ભાઈ થાશે નહી મન મેલા; તમે
ભણીને આવજો વેહેલો. ॥ ૪૦ ॥ વલણ. ॥ ધરમે આપી આગના, અ
રજીન પડીયો પાય; આયુધ લીધાં હાથમાં તરત થયો વીદાય. ॥ ૪૧ ॥

કડવું ૧૧ રાગ સાળી.

વૈશમપાયે એણિપેર બોલ્યા સુણ જનમેજે રાય; વિસ્તારિ તુજને
 સંભળાવું, વન પરવ મહીમાય. ॥૧॥ અરજુનજી આગ્રા લે ચાલ્યો અ
 ઘોર વન મોઝાર; એવામાં શીવાલ્લય ડીઠું, તપનો કર્યો વિચાર. ॥૨॥ શી
 વ વીના કોણ સ્વર્ગ મોકલે, ડાહ્યાપણ સોધિ કાઢાડયું; ઇંધે શીશે અર
 જુનજીએ, શંકરનું તપ માંડયું. ॥૩॥ એવામાં દીઠો નારદજીએ, જ-
 હ્યું કે એને ચડાવું; અરજુન માહાદેવને કહ્યું બેગા, બે જણને લેડાવું.
 ॥૪॥ એવું વિચારિ નારદ ઓળ્યા, અરજુનજીની કને; સુત સતીના તપ લે-
 ઈ બેઠો, કોણે બતાવ્યું તને. ॥૫॥ છ મહીના તને વિતી જશે, તોલે પ્ર
 સન નહી થાય; શંભુને પ્રસન કરવા હોયતો, બતાવું એક ઉપાય. ॥૬॥
 ઉભો થઈને આયુધ ઝાલી, લે શીવજીનું નામ; એટલે તરત પ્રસન થાશે,
 સરશે તારું કામ. ॥૭॥ અરજુનજી કહે વાર માહારાજ, મુનેતો આનંદ
 થાય; મસ્કરી કરી હશે પણ વીમનું, વચન મીથ્યા ન જાય. ॥૮॥ મુ
 જ મનનેતો પુરણ સદ્ધા, એમ કર્યો મનસુબો; માળા મુકી આયુધ ઝાલી,
 તપ કરવા ર. ૧ ઉભો. ॥૯॥ એટલે નારદજી પરવરીયા, ગયા માહાદેવ
 પાસ; જોજો વરદાન આપવા જતા, જણી તમારો દાસ. ॥૧૦॥ તપ કરે
 છે આયુધ ઝાલી, એનો છે એમ વીચાર; વરદાન આપવા આવે ત્યારે,
 મારવા ત્રીપુરાર. ॥૧૧॥ કૈલાશ લેવું મનમાં એવું, મારે તમે નવ જરો;
 અત્યારે સાચુ નહિ માનો પણ, પાછળથી પસ્તાશે. ॥૧૨॥ શંકર ક-
 હે કોણ છે એવો, સૌ વેમ મનનો ખોવું; કેવી રીતે મારે છે મુને, પાર
 મું એનું જોવું. ॥૧૩॥ ચડાવી નારદ વીદાય થયા, કોપ્યા કૈલાશ ભુ
 પ; બે મુખનો અગ બનાવિ પોતે, પારધિનું ધર્યું રૂપ. ॥૧૪॥ આગળ
 અગને પુઠળ પોતે, લીધેલાં કર અથીયાર; અરજુનજી તપ કરે તેણી પા
 આવીયા ત્રીપુરાર. ॥૧૫॥ કુંતિ પુત્રે પારધી દીઠો, આગળ દાઠો હર
 ણ; જણ્યું કે મુજ દેખતાં કરશે, પારધિ અગનું મરણ. ॥૧૬॥ એવું
 સમજી સુરો બોલ્યો, અગ મારે તું કેવું; અમ ક્ષત્રીનું રમકડું એ, થાશે
 જોયા જેવું. ॥૧૭॥ પારધો રૂપે પશુ પતી બોલ્યા, જોયા ખતરાં અનેક;
 જોયા જેવું કરનારો મેં, નથી દીઠો કોઈ એક ॥૧૮॥ અરજુન કહે લે
 દેખાડું, બાણ માર્યું મ્હાબળી; શંકર પોહોણ મ્હોડું કરીને, ત બાણ ગયા
 ગળી. ॥૧૯॥ તવ અરજુન બીજી માર્યું, ગળી ગયા વીવેક; કુંતી સુતે અમ
 જીત મંત્રે, બાણ માર્યો એનક. ॥૨૦॥ તે સહુ શીવજી ગળી ગયા, રેક્યું

ધનુશખળીયું; માહાદેવ મુખપોહોળું કરીને, ગાન્જનામાં ગળીયું. ॥૨૧॥
તવ ભાથો માર્યો તે પણ ગળીયો, અરજીનને ક્રોધ ચડીયો; દોટ મુકીને મા-
હાદેવજની, કોટે બાહાજ પડીયો ॥૨૨॥ એટલે માહાદેવ ઉંચા ખનીયા,
અરજીન વળગેલો કંઠઃ તેથી સોભ્યો કેવો જોવો, ઉંટની કોટે ઘંટ. ॥૨૩॥
અરજીનજ અતિ અકળાયો, કામજ કેવું કરીયું; છેવટ એણે માહાદેવજ
ને, ખભે બચકું ભરિયું. ॥૨૪॥ તવ શીવજને હસવું આપ્યું, પોતે થયા
પરશન; અરજીનજને અળગો ઉતારિ, દિધાં શીવ દરસન. ॥૨૫॥ ભોળો
ભોળવાયો બચકેથી, કહ્યું કે મહારો થાપું; તપ કરવાનું કારણ શું છે,
જે માગે તે આપું. ॥૨૬॥ અરજીનજ કહે આ મહારાજ, પછી બીજું
કષ્ટ કાપો; હવે તેજ ગયું છે મહાર્, આયુધ મહારાં આપો. ॥૨૭॥ તવ
શીવજએ આયુધ એનાં, આપ્યાં તેણી વાર; પછી કહ્યું તપ આમ કેમ
કીધું, હાથ ગ્રહી હથીઆર, ॥૨૮॥ અરજીને કહે નારદ મુને, એવું બ
તાવી પળીયા; વીમ્ર વચન પર મેં રાખી સદ્ધા, તો તમે તરત મળીયા.
॥૨૯॥ શીવ કહે મને મોકલ્યો એણે. કરિ ગયો ચડાવા; આયુધ તને હા-
થે ઝડાવ્યાં, આપણ બેને લડાવા. ॥૩૦॥ અરજીન કહે તે તો તે જણે,
બ્રહ્મવાચક ફળીયું; આકીન છે તે સૌથી મહોટું, ભાયગ મહાર્ ભળી-
યું. ॥૩૧॥ વિમ્ર વચન પર સદ્ધા રાખે, મુજ પેઠે જન જોહ; મન વાન્છી
ત ફળ તેને મળશે, સૌ સુખ પામે તેહ. ॥૩૨॥ એવે બોલ્યા ભોળાશં-
ભુ, શી તારી ઇચ્છાય; અરજીન કહે મહારે જલું, મોકલો સ્વર્ગની માં
ય. ॥૩૩॥ શીવ કહે જ પુર્વ દીશાયે, ઈંદ્ર તણા સંતાન; ગાંધર્વ આવશે તે
ડવા તુંને, સાથે લઈ વઈમાન. ॥૩૪॥ એમાં તેં કાંઈ નથી માગ્યું, એમ અ
તી હેત વાપ્યું; પસુ પતાકા પસુ પતિયે, બાણ પારથને આપ્યું. ॥૩૫॥
આ બાણ રાખજે તારી પાસે, જોતું મારે કોઈ દીશ; બ્રહ્મા વીજ્યુ કે
હું હોતું, તોપણ છેદે શીશ. ॥ ૩૬ ॥ એક વળા તાર્ કામ કરીને, આ
વશે મારી પાસ; માટે ખરી વેળાયે વાવરજે, કહ્યું શીવ અવીનાસ.
॥ ૩૭ ॥ બાણ આપી અંતરધ્યાન થયા, તવ અરજીનજ જય; વૈમાન
ની વાટ જોતો જોતો, આલ્યો પુર્વ દિશાય. ॥ ૩૮ ॥ શીવે પોતાના ગ-
ણ મોકલીયા, ઈંદ્રપુરિની માંય; શીવ પ્રદાને વૈમાન મોકલી; અરજીનને
લાવો હાંય. ॥ ૩૯ ॥ ઈંદ્રે કહ્યું વાર મહારાજ, ગણ થયા વિદાય; એ
ટલે ઈંદ્રે વીચાર કીધો, હવે શો કરવો ઉપાય. ॥ ૪૦ ॥ લવશ કવશ
નામના દહીતો, કેંક વેળા હાંઈ આવે; ઘણાજ નબળા ઘણાજ જખરા,

સૌ દેવતાને હરાવે. ॥ ૪૧ ॥ દેવતા અમ્મર માટે ન મરિયે, અર્જુન મ્ર-
ત્યુનો પ્રાણી; દૈતો મારેને મરણ પામેતો, મુજ ઈજ્જત ધુળધાણી. ॥ ૪૨ ॥
સ્વર્ગમાં શું જોઈ લોવું અને, મન ગભરામણ આણી; પરીક્ષા કરું કે-
વો કુંવર છે, જોવું પેહેલું એનું પાણી. ॥ ૪૩ ॥ એવું વીચારી ઇંદ્ર ની
કળીયો, સુર સ્વર્ગનો ભુપ; અરજીનતા મારગમાં આંચો, ધરી વાંદર-
નું રૂપ ॥ ૪૪ ॥ નેજા છે નીચી ઘોઘો બે ઉંચી, બે બાજુ બે ધર્યા અ-
રણ; પરીક્ષા જોવા નેજા પર રહ્યો, પારથ આંચો ધરણ. ॥ ૪૫ ॥ એણે ઉ-
પર વાનર દિઠો, બોલ્યા અપશીને દંત; ઉપરથી અળગો થા કપી, મ્હા-
રે જવું આ પંથ. ॥ ૪૬ ॥ ઇંદ્ર કહે નીચે બહુ છે રસ્તો, હું કયાં આડે
આવું; અરજીન કહે તુજ ટાંગ તળે, નીસરીને શું જવું. ॥ ૪૭ ॥ ઇંદ્ર
કહે પાલવેતો જ તું, હું નહીં ખસુ લગાર; એટલે પારથે ધનુશ લેઈ,
બાણ કર્યું તૈયાર. ॥ ૪૮ ॥ ઇંદ્રે જાણ્યું પાણી વાળો છે, થઈ ગયો અંતર
ધ્યાન; સ્વર્ગે આત્મા કરી ગાંધ્રવને, મોકલીયું વૈમાન. ॥ ૪૯ ॥ ગાંધ્રવ
આંચો નરને બોલાંચો, બેસાડ્યો વૈમાન માંચ; સ્વર્ગે ઇંદ્રપુરીમાં જ-
ઈને, પીતાને પડીયો પાય. ॥ ૫૦ ॥ તાતજી તમ કને લાણવા આંચો, ઇં-
દ્ર કહે ભલે તન; આ વસ્ત્ર ઉતારી બીજાં પેહેરો, રેહેવાને આ ભોવન.
॥ ૫૧ ॥ સ્વર્ગ તણો વૈભોગ ભોગવો, ઓરે મ્હારા બાળ; અરજીન કહે
ભણવા આંચો છું, સુરતણા પ્રતીપાળ. ॥ ૫૨ ॥ મારા ભાઈ વનમાં દુખ
વેઠે, તો સુખ શું લવું મારે; રોટલો ભાજી ખાઈ ભોંચ સુવું, વરતવું
ધરણ ધારે. ॥ ૫૩ ॥ ઇંદ્ર ઇંદ્રાણી કહે ઓ બેટા, મરજી તમારી જેમ; સુ-
ખ રૂપે રહિ વિદ્યા ભણો, વરતો ફાવે તેમ. ॥ ૫૪ ॥ એમ કહીને એને રા-
ખ્યો, સ્વાદ રહીત એ ખાય; સાદડી નાંખી નીચે સુએ, નીત્ય ભણે વિ-
દ્યાય. ॥ ૫૫ ॥ એ રહ્યો સ્વર્ગે ભાઈઓ ભોમી, જનેતા હસ્તીનાપુર;
સુભદ્રા અલીમન્યુને, પાળે છે વીદુર. ॥ ૫૬ ॥ ચાલી છે વારતા દેશપ્રદેશે,
પાન્ડવો દુરબળ થયા; રાજપોટ ધર ગામ પૈશો પુંજી, હારીને વનમાં ગયા.
॥ ૫૭ ॥ તેથી બળદેવજી ગભરાયા, મેં કયાં કર્યો વીવાય; કન્યાને કન્યા
કાળ થયો, શું કરવો ઉપાય. ॥ ૫૮ ॥ વલણ. ॥ ઉપાય હવે હું શું કરું,
હસશે દુશમન લોક; વલ્લભ વદે મનમાં થયું એ વીવા કરું ફાક. ॥ ૫૯ ॥

સુરેખા હર્ણ.

કડવું ૧ રાગ ધનાશ્રી.

પ્રથમ પેહેલો પાય પડુછું, સંકર સુત ગણેશ; સરસ્વતિ રહો રસના
 ચે, ખામી ન આવે લેશ. ॥ ૧ ॥ સુરેખા હર્ણનું વર્ણન કરું, કૃષ્ણ તણા
 છે ચરિત્ર; ભક્તના સુતને સાહ્યતા કીધી, કથાયે પર્મ પવિત્ર. ॥ ૨ ॥
 પાન્ડવ ગયેલા છે વન વિશે, કુંવર વીહુર ઘેર; કુંતા સુભદ્રા અભેમન્યું,
 રેહેછે આનંદભેર. ॥ ૩ ॥ બળદેવજીયે વીવા કરેલો, રાજસોઇ યજ્ઞમાં
 ય; પોતાની પાળક પુત્રી દેવાનું, નિસ્ચે કરેલું ત્યાંય. ॥ ૪ ॥ પાન્ડવ વ
 નમાં જવાથી એમનું, મન થયું ઉદાસ; પુરણ લાગ્યા પસ્તાવાને, સુજે
 નહી કોઇ પાસ. ॥ ૫ ॥ વીવા કર્યો મં અભીમન્યુનો, દૈવ દાહાડો થયો
 હાવો; નીરમનનો સુત આવે વરવા, મુને ન વિતે દહાવો. ॥ ૬ ॥ કન્યા
 કાળ થયો કુંવરિનો, તેડાવું અભેમાન; એકલો આવે નગ્નશું સોભે,
 નહોય જોડે જન. ॥ ૭ ॥ લીસ્મ કપાચાર દ્રોણ જેવાને, લાવે તાણી તોશી;
 સુંદરીમાં સુભદ્રા આવે, બીજી કુંતા ડોશી. ॥ ૮ ॥ વેહેવાર કરવા વિ
 હુર આવે, ભક્ત જનમના ભારે; ટીલું ત્રણ ગજનું તાણીને, છેંચા હસા-
 વી મારે. ॥ ૯ ॥ તાલને કીડતાલ મ્હોટા મંજરાં, વગાડીને કરે આળા; છ
 પન છાપા છાતિયે કરે; ડોકમાં દસ વિસ માળા. ॥ ૧૦ ॥ ગાય ગીતાં ગો
 વીંદ વરનાં, ભગવત ભગવત ભણે; હોઠ બબડાવે જીભ ફફડાવે, ભમ
 રા પેરે ગણગણે. ॥ ૧૧ ॥ દહાવો નવિતે સંસાર રીતે, હાસ્ય કરે સહુ લો
 ક; ગરીબને ઘેર ન દેઉં કન્યા, વીવા આજથી ફેક. ॥ ૧૨ ॥ છત્રપતી
 દુરીયોધન છેતે, અસ્તધણો ભુપાળ; ભાણુમતી છે ભામનીને, લખમણ
 જેનો બાળ. ॥ ૧૩ ॥ તેનો વીવા કરી દેઉં કન્યા, અન્યા કહે નહી કોય;
 જન જથો લેઇ ભુપત આવે, આનંદ મુજને હોય. ॥ ૧૪ ॥ એમ વિચા
 રી વિર મોરારી, બોલાવિ પુછુ પ્રશ્ન; દ્વારપાળને મોકલ્યો તે, તેડી લા
 વ્યો શ્રી કૃષ્ણ. ॥ ૧૫ ॥ વિકૃલ પ્રત્યે વદે વડા વિર, કલ્પના મેં એક કરી;
 હસ્તીના પુરના છત્રપતીને, લખો કંકોતરી. ॥ ૧૬ ॥ પ્રભુ કહે કંકોતરી
 શાની, સમજવો શુભ અર્થ; બળદેવ બોલ્યા અભેમન્યુનો, વીવા કી-
 ધો વ્યર્થ. ॥ ૧૭ ॥ નીરધન થયા સુત સંતીના, વન પધાર્યા પ્રીતે; એકલા

કુંવર વરવાને આવે, મુને ન દહાવો વિતે. ॥૧૮॥ માટે તે વીવા ફેક ફ
રીને, કફ હું રૂડી પેર; સુત સભાગી છત્રપતીનો, દુરીયોધનને ઘેર. ॥૧૯॥
કુર રાજના કુટુંબનો એ, લક્ષમણો છે નામ; જનજ લાવે છત્રપતીતે,
સોભી રહેં ધર ગામ. ॥૨૦॥ માટે વીવા કફ લક્ષમણનો, કંકેતરી લ
ખો વિર; એવાં વાંકા વાયક સુણી, બોલ્યા શામ સરીર. ॥૨૧॥ વડીલ
વીરા આ શું વિરૂધી વચન એજ; સુભદ્રા ભગની પોતીકી, અલીમન્યુ
ભાણેજ. ॥૨૨॥ બહાલાને માથે વિપત પડી, બહાલાના બહેરી શું થૈએ;
ઉમરો મુકી કુંગરો પુજવા, કદી કાળે નવ જૈએ. ॥૨૩॥ વિપત વેળા
સગાનો સાથી, થાય સગો તે સાચો; ધર સોભે તેવો સુત એ છે, શું
લખમણ પર રાચો. ॥૨૪॥ રાજ્ય ગયું ને દ્રવ્ય ગયું પણ, નથી ગયું
એનું કર્મ; એક મુકી બીજે કરવો તે, નહીં જદુકુળ ધર્મ. ॥૨૫॥ લ-
ક્ષ્મી હોયને જતી રહે છે. ન હોય ને ત્યાં થાય; વીવા ભંગથી ભાણે-
જ ભગની, બેઉના દલ દુભાય. ॥૨૬॥ વળણ. ॥ દલ દુભારે બેઉનાં,
દેશે દારણ દોશ; વેણુ વલ્લભના નાથના, સુણી બ્યાપ્યો રોશ. ॥ ૨૭ ॥

— ❦ —

કડવું ૨ રાગ ચૌપાદ.

બોલ્યા બળદેવજી મુખ વાણી, મેં વાત વિર તારી જાણી; તમે કીધાં
ધણાં વેવીશાળ, એક ન મળ્યો એવો ભુપાળ. ॥૧॥ તેથી દલડુ તમારુ દુભા
ય, માટે મુને કહોછો નાય; લેઉ છત્રપતિનો હું દહાવો, તેથી તમે જાંખા પ
ડી જાવો. ॥૨॥ કરે વિસ્વ બધુ વાત, સોધ્યો બળદેવે ભુનાય; કરી કબ્જ થ-
કી સરસાઈ, માટે દાજે બળોછો ભાઈ. ॥૩॥ એમ સુણીને વદે શામ, વિરા સુ
ખે કરો એ કામ; લાવો લખુ કંકેતરી, પત્ર લેઈ બેઠા શ્રી હરી. ॥૪॥ બળીભ
દ્રજ તેમાં લખાવે, છત્રપતી શીરોમણી કાઢાવે; સુભ સોભીતા દુરીયોધન,
રૂપે પુટડો તમારો તન. ॥૫॥ અમે તે વર માગી લીધો, અલીમન્યુનો ફેકજ
કીધો; માસ વૈશાખની દવા દશી, પધારો નીરભયથી ધશી. ॥૬॥ જન લા
વળે આવળે વેહેલા, પધારો દ્વાદશીએ પેહેલા; લગ્ન પુર્ણીમીને દન, પણ પ્ર
થમ આવો રાજન. ॥૭॥ આર દન રેહેળે મુજ ધામ, જન લાવો સોભે ધર
ગામ; એમ પુરણ લખી મોરારી, વદે વિર પ્રત્યે ગીરધારી. ॥૮॥ લાવો કુ-
મકુ છાટણાં કરીએ, માગી કંકાવટી શ્રી હરીએ; ગયાં બળદેવ કંકુલેવા,
છાનું લખેદેવાધી દેવા. ॥૯॥ બોલે વિચારી આવળે રાય, નબ્ય જાણીશતુજ
કંન્યાય; શીહનું ભક્ષનલે શીઆળ, સામોછે અરજીનનો બાળ. ॥૧૦॥ હંસ

લક્ષ શું પામે કાગ, કુવાશી લમરાને કયાં ખાગ; એમ લખ્યું છાનું છ
ખીલે, બળદેવ વીના એકીલે. ॥૧૧॥ આઠ્યા હળધર કુમકુમ લાઠ્યા,
પ્રભુએ છાંટણા છાંટાઠ્યા; તેડયા સેવક દીનાનાથ, આપી કકેતરી તેને
હાથ. ॥ ૧૨ ॥ જવો જદવ હસ્તીનાપુર, દુરિયોધનને ઘો જર; લેધ
ચાલ્યા અનુચર ચાર, આઠ્યા પુર સભા મોઝાર. ॥ ૧૩ ॥ બેઉ ભુજથી
જુહાર કરી, રાયને કર પત્રીકા ધરી; કુમકુમ જોઈ રાજન, વદે મામાની
પ્રત્યે વચન. ॥ ૧૪ ॥ વાંચી જુઓ શકુનિ મામા, હલા જદવના જોધ
સામા; મામા વાંચ સભાની માંચ, બેઠા વિદુર ભીરમ પીતાય. ॥૧૫॥
કહે શકુની સાંભળ રાય, થયો તુજ સુતનો વીવાય; થયા વેહેવાઈ છપન
કોડ, થયા બળદેવને રણછોડ. ॥ ૧૬ ॥ તારા ભાગ્યનો દાવસ જાગ્યો,
અભેમાનનો વિવા ભાગ્યો; એવું સાંભળતાં રાય રિજ્યો, હવે ન મળે
મુજ તુલ્ય બીજો. ॥૧૭॥ જદનાથે કારજ સુભ કરીયું, મારા કર્મનું પાં
દડુ ફરિયું; પ્રભુ પાંડવનું હેત તુટયું, હજી સગપણ એમનું છુટયું. ॥૧૮॥
આખી અવના કરું જેર, થયો ઈંદ્ર થકી સમશેર; મુજ સામુ કોઈ નવ
થાય, થાયતો આવે જદવરાય. ॥૨૦॥ એમ સુણી શકુની કેહે છે, જો
લ્યા પત્ર નીચે શું લખે છે; કહ્યું છે આવજે વીચારી, લખ્યું છે નથી
કંન્યા તહારી. ॥૨૧॥ એવું સાંભળી બોલ્યો ભુપાળ, લખીતંગ છે શ્રી
ગાપાળ; એમની લખી વાત લ્યો શીધિ, આતો મોહને મશકરી કીધી
॥૨૨॥ વેહેવાઈ જાણી દેવાધિ દેવ, હાંશી કર્યાની એમની દેવ; હોય વેહે
વાદ્ય મશકરી કરે, લહાવો વીતે મહાર મન ઠરે. ॥૨૩॥ એમ કહીને ઉઠ્યો
રાજન; ગયો ભાણુમતીને ભોવન; રાણી પ્રત્યે કહે છે રાય, થયો પુત્ર ત
ણો વીવાય. ॥૨૪॥ થયા વેહેવાઈ પુન્ય શ્લોક, કયો સત્સનો વીવા ફે-
ક; અલીમન્યુની કંન્યા જોહ, થઈ આપણી સુરેખા તેહ. ॥૨૫॥ આ-
ઠ્યા દુત હરીના ચાર, તેડી ભાવે કરો કંસાર; તેવું સુણી રાણી હરખા
ણી, સજ્યા સણગાર ઉલટ આણી. ॥૨૬॥ વસ્ત્ર વીધવીધ ધારણ કીધાં
છત દેખાડવા ખેરી લીધાં; પુલ્લી પુલાશોમાં ફરતી, તેડયા લગનીયા આ-
દરથી. ॥ ૨૭ ॥ આપી આસન ભોજન દિધાં, સુત તણા ત્યા વિખાણ
કીધાં; મારે લક્ષમણો જોહ ખાળ, ભણ્યો ગણ્યોને રૂપે રસાળ. ॥ ૨૮ ॥
બળીભદ્રનું ભાગ્ય ઉઘડીયું, છત્રપતીનું છોકરું જડીયું; એનાં આ-
ઠ્યાંતાં માગાં અનેક, પણ મેં નવ માન્યું એક. ॥૨૯॥ વીસ્વમાં સહુ-
નાથી મહોટા, અમારે શા કંન્યાના ટોટા; એમ કરી બોલાવ્યો સુત, જો
યો જદવેઠાણો ભુત. ॥૩૦॥ લાગ્યું શેવકને મન દુખ, વર દેખીને મ

રડયું મુખ; કયાં હંસ અને કયાં કાગ, સોભશે નહીં કંન્યા સોહાગ. ॥૩૧॥
હળધરને ન ખોટું કેહેવાય, ધણીનું સુજ્યું ઢાંકણિ માંય; આતો વેવણ
ગર્વજ આણે, વરને વરની મા વિખાણે. ॥૩૨॥ એતું સમજીને ઉભા થા
ય, માગી જદવ જોધે વીદાય; આશા લેઈને પરવરીયા, સહુ કઉરવ હ
રખે ભરીયા. ॥૩૩॥ સભામાં બોલ્યો દુરીયોધન, કેવો રજજ્યો છે અભે
મન; હવે ઉતર્યું પાંડવ નુર, સુણિ દલ દુભાયા વીદુર. ॥૩૪॥ સભા
વીશે ઉભા થયા, અતી કેધેગથી ઘેર ગયા; કહી કુંતા સુભદ્રાને વાત,
સુણી અખળા કરે આંસુપાત. ॥૩૫॥ અભીમન્યુ પોતાનો બાળ, ગ-
યો ભણવાને નીશાળ; તેના જણવામાં નથી પેર, થયો કલેશ વીદુરને
ગેર. ॥ ૩૬ ॥ બેઠા ચોક વિશે વીદુર, દુખે ઉભરાયું આપનું ઉર; રૂવે
પરસાળમાં કુંતાય, મેડે રડયા કરે સુભદ્રાય. ॥૩૭॥ દેવ દુખના દીવ
શ આવ્યા, પુર્વના દોશે દલડાં દુભાવ્યાં. ॥૩૮॥ વલ્લભ દલ દુભાવ્યાં દો
શથી, નેત્ર વહે જળધાર; વ્યાસ વલ્લભ એમ ઓચરે, સુણો શ્રાતા સાર.

કડવું ૩ રાગ ખાવળીયાનો.

કુંતાજી વલવલતારે રે રે હો, દેવ દહાડો રૂઠીઓરે; પ્રભુ મહારા નવે
ગ્રહો થયા વાંકા, ગ્રહસ્ત મટીને થયા રઝળતા રાંકા, ઘટી માઝા ઝાઝા
જગતમાં પડ્યા જાંખા, કુળ્યા દુનીયામાં રે રે હો; અન્યોદક ઉઠીયોરે.
॥૧॥ કીયાં પાપે સુખની ત્રતી ઉથાપી, કીયો પાપે પુત્રોથી પડપંચ પા
પી, મતી બગડી સુતે દુતમાં ગાદી આપી, કર્મ કઠોરું જગ્યું રે રે રે હો;
ધર્મ ધોરધર ભુલીયોરે. ॥૨॥ દુખીયા દીકરા ગયા છે વનકુળ પ્હેરી,
ત્યારે જાંખ્યો દુરીયોધન જનમનો ઝેરી, જદવ કુળ જે ંહાલું તે ંહા-
લા થયા ંહેરિ, વીવા સુતનો ભાગ્યોરે રે રે હો; કંન્યા વિના ઝુલીયોરે.
॥૩॥ આ દીકરે ન દિહું તાતજી તણું સુખ, જનમી સમજ્યો સુખમાં ત્યા
રે આવ્યું દુખ; ફરે કુંવર લેવાઈ ગયેલે મુખ, છે છેયો ઓશી આજોરે રે રે
હો પરધેર ભરે પેટડુરે. ॥૪॥ થયું નહીં સગુકો એને મોસાળ, ભાણેજ ભ-
મતો મેલી ભાગ્યું વેવીશાળ, કેમ વિરોધી થયા હળધરને ગોપાળ, શત્રુ
કર્યા રાજરે રે રે હો; મુક્યું છે રૂ ઝેટડુરે. ॥૫॥ વલ્લભ ॥ કુંતાજી એમ
કળકળે, વિદુર સુભદ્રાય; નિરાજેયો આવીયો, અભેમાન જે રાય.

કડવું ૪ રાગ સવૈયો.

અભીમન્યુ નીશાણેથી આવ્યો, અરજુનનો કુમાર; દાદા દાદા ક-
હી બારણેથી, પાંચ કર્યા પોકાર. ॥ ૧ ॥ નિત્યાન વીહર કુંવર માટે,
મીઠાઈ મેવો મંગાવે; નીશાણેથી આવે એટલે, હેતથી ધશી બોલાવે.
॥ ૨ ॥ આવો કહી ઉછંગ બેસાડે, રૂદ્યા સરસો આંપે; મુસ્તક ઉપર
હાથ ફેરવી, મીઠાઈ મેવો આપે. ॥ ૩ ॥ રખે કુંવરને ઓછું આવે,
સાંભળે કાકા કે બાપ; એતું જાણીને લાડ લડાવે, સાંભાળ રાખે આપ.
॥ ૪ ॥ તે દિન કુંવરે બોલાવ્યા પણ, નવ બોલ્યા વીહર; અભીમન્યુ
ને ખોટું લાગ્યું, ભરાઈ આવ્યું ઉર. ॥ ૫ ॥ અરેરે દાદા કેમ ન બો-
લ્યા પાંચ કર્યા પોકાર; બાપ કાકા વણકોણ બોલાવે, ઓશીઆળો અ-
વતાર. ॥ ૬ ॥ આંસુડાં આવ્યાં ઓંખમાં ને, ધશી ધામમાં પેઠો; દાદા
ને રડતા દિઠા, તેની પાસે પુછવા બેઠો. ॥ ૭ ॥ કેમ રડોછો કેમ રડો-
છો, શો કલેશ મનમાં વ્યાપ્યો, કરગરી પુછ્યું પણ દાદે; ઉત્તર ન
આપ્યો. ॥ ૮ ॥ એટલે મન ભભરાઈ આવ્યું, કુંવરનું તે વાર; હું ન
બાપો તે કોણ બોલાવે, આંસુ વહ્યાં ચોધાર. ॥ ૯ ॥ આઠંદ કરતો
આંસુ ભરતો કુંતાજી કને જય; શી સોચનાથી રડવા બેઠા ઓ મા-
હરી ત્રધ માય. ॥ ૧૦ ॥ બાપ કાકા મારા વન ગયા તે, તન શુ સાંભ-
રી આવ્યા; તે તણે દુખ દિલ દુભાયું અતી આંસુડાં લાવ્યાં. ॥ ૧૧ ॥
એમ કહ્યું પણ ત્રધ ન વધ્યાં, છોકરું પડ્યું છોછું; રૂદે ફરે તેમ રડવા
લાગ્યો, ઉરમાં આવ્યું ઓછું. ॥ ૧૨ ॥ માતા કહી માનું મોટું હલા-
વે, આંસુ વારંમવાર લુછે; ઢાંકેલુ મોહોડું માનું ઉગેડે, વાંદા વળીને
પુછે. ॥ ૧૩ ॥ તોપણ કુંતાએ કાંઈ ન કહ્યું આઠંદ કરતો જય; માળ
પર ચડતો રડતો રડતો, જ્યાં છે જનેતાય. ॥ ૧૪ ॥ સુભદ્રાને આવિને
પુછ્યું શું છે મારી માત; શા દુઃખમાં દુખ્યાંછો જનેતા, કરોછો આં-
સુપાત. ॥ ૧૫ ॥ ઓશીઆળાં થઈ આઠંદ માંડ્યું, લેવાઈ ગયું છે મુ-
ખ; બાપ કાકા મારા વન ગયા છે, તે શું સાંભર્યું દુખ. ॥ ૧૬ ॥ તે દુ-
ખથી તમો રડતાં હોતો, મોહન કરશે મેહર દ્વાદશ વરસ જતાં રહેશે
ને કાલે આવશે ઘેર. ॥ ૧૭ ॥ દ્રવ્ય ગયું મા, તેની સોચના હાય; તો
જનમ્યા જે જે પ્રાણી તે, સંગ લાવ્યા કાય ॥ ૧૮ ॥ નથી લાવ્યા ન-
થિ લેઈ જવાના, સત્ય ધારો મનમાંય; ન હોયને થાય, થયેલું જય, વે

૫૫ વેળાની છાંય. ॥ ૧૯ ॥ આ સઘળું સમજેછો પોતે, કેમ રડોછો
 માત; કોઈએ તમોને દુહ્યા હોયતો તે કહે તુજને વાત, ગાળ દિધિ
 હોય કોઈ પાપીએ, તો જીભ તેની કહાડુ; હાથ કોઈએ ઉપાડ્યો હોય-
 તો, કાંડાં તે તણા વહાડુ. ॥ ૨૦ ॥ તેમ છતાં તમે કેમ રડોછો, રડવે
 શું દુખ જશે; ભાગ્યશાળી છું સુત તમારો, આગળ આનંદ થાશે. ॥ ૨૧ ॥
 સુતનું સાંભળી સુભદ્રાને, ચટકી ચિતમાં લાગી; આગળ તે શું સુખ
 થવાનું, તું જનમ્યો નીરભાગિ. ॥ ૨૨ ॥ સંભાગિ સુતને દુખ ન પડે,
 ઓરે મારા તન; જનમ જ્યારે થયો તારે, પાંડવ પધાર્યા વન. ॥ ૨૩ ॥
 તારે પગલેથી પિડા પડી, દુખ પડ્યું બહુ પેર; અભીમન્યુ કહે મારે ચ
 રણે, યજ્ઞ થયો આપ ઘેર; ॥ ૨૪ ॥ વડિલ દાદા પાન્ડુ રાજ, તે પામ્યા
 સુભ ગતી; પુત્રને પગલે સારૂં થયું, હું નીરભાગી નથી. ॥ ૨ ॥ શુ-
 ભી સુભદ્રા સુતને કહે છે, હર્યા સત્ત્વ લોક; ભાગ્યશાળી હોયતો તારો,
 ન થાય વિવાહ ફેક. ॥ ૨૬ ॥ બળભદ્રનો જીવ ભમ્યો તે, વેવીશાળ
 ન રાખ્યું; સાચા સ્નેહિ સત્ત્વ થયાજી, સગપણ કહાડી નાંખ્યું. ॥ ૨૭ ॥
 કુંવર કહે પેર મેં જણી, એ વાતમાં સો દ્વેશ; કાચા વિવાહની કન્યા
 ગઈ છે, તેમાં શો આવડો કલેશ. ॥ ૨૮ ॥ કન્યા ગઈ તો ભલે ગઈ મા,
 હજી હું મ્હોટો થાવું; બાપ કાકા મારા જીવે છે તો, લક્ષ કન્યા એવિ
 લાવું. ॥ ૨૯ ॥ તેને સારૂં કલપાન્ત ન કરો, માની લ્યો મન સુખ; સુ-
 ભદ્રા કહે કન્યા ગઈ છે, તેનું નથી મને દુઃખ. ॥ ૩૦ ॥ સાચા સત્ત્વ
 હરખ પામ્યા, તે પ્રગટ્યું છે ઝેર; આ પણી કન્યાનો થયો વિવાહ; દૂરિ-
 ચોધનને ઘેર. ॥ ૩૧ ॥ લક્ષમણાનું લગ્નજ લિધું, દગ્ધ થયું મમ ઉર;
 તે વેદનાથી કુંતા રડે છે, રડે છે વ્રજ વિદુર. ॥ ૩૨ ॥ કુંવર કહે મિ-
 થ્યા રડોછો, છો ગઈ સત્ત્વને ઘેર; તેમાં શું ગયું આપણું મા, એ વાત-
 નું શું બહેર. ॥ ૩૩ ॥ એવાં વચન સુતનાં સુણી, ક્રોધે ભરાણું માત;
 જ નંદન નિરભાગી કહીને, મારી રૂદેમાં લાત. ॥ ૩૪ ॥ લાત મારીને
 માત કહે છે, ઉઠ્યો તું દૈવની વેઠ. દીકરો આવ્યો પણ તું મારે, દિકરી
 પડ્યો પેટ. ॥ ૩૫ ॥ ક્ષત્રી કન્યા ન જવાદે પોતાનિ, કરે મોટો સંગ્રામ;
 પણ તેં કુખ વગેાવી મ્હારી, બાપનું બોલ્યું નામ. ॥ ૩૬ ॥ કથર
 કુંવર ગાદી લખવી, સાને તું જનમ્યો જોધ; એવાં વાયક માતનાં સુ-
 ણી, કુંવરને થયો કોષ. ॥ ૩૭ ॥ સાંભળો માતા, વાળો શાતા, નહીં લ
 જડું માખાપ; એજ સુરેખા વરૂં નહીં તો, બ્રહ્મહત્યાદીક પાપ. ॥ ૩૮ ॥

એમ કહિને નીચે ચાલ્યો, ઉઘેડ્યો ભંડાર; પોતાની પેટી માંહીથી લીધાં, વસ્ત્ર અને શણગાર. ॥ ૩૯ ॥ શુકનમાં મુખવાસ ખાધો, મુખકુંડીધું લાલ; ઉપાન ચણુમાં ધારણુ કીધા, ખેરિ લીધો સુરવાળ. ॥ ૪૦ ॥ કવચ બક્તર કમ્બર પટો, અંગ ઘણી ઉલટ; જરીનો જમો પ્રેમે પહેર્યો મુસ્તક પર મુગટ. ॥ ૪૧ ॥ કાનમાં કુંડળ લોલક લળકે, કોટમાં એકાવળ હાર; કટી કશી પટકેથી બાંધિ, તેમાં ખોસ્યાં હથીઆર. ॥ ૪૨ ॥ ખપવા ખંજર સાંઝ્યને ત્રીસુળ, જમઘયા કટાર; ગુપ્તી ગેડી ને ગદા લીધી, તરકસ તીર તરવાર. ॥ ૪૩ ॥ કર્વત કુહા બાલો ફરશી, કમ્બર સાથે બાંધે; બાણનો ભાથો બાણે ભરેલો ઘનુષ્ય ભેરવ્યું ખાંધે. ॥ ૪૪ ॥ કારમી કીકીયે કુંવર ચાલ્યો, વીકુરને પડ્યો પાય; ઓરે દાદા દો આજ્ઞા હું, લોણું એ કંન્યાય. ॥ ૪૫ ॥ વીકુરજી જોઈને ગભરાયા, આ ખેલ કોણે લડાવ્યો; આંડાળ બુધી કોણે મળ્યું તે, કુંવરને ચડાવ્યો. ॥ ૪૬ ॥ સુણી સતી કુંતાજી આવ્યાં, ત્યારે તે દિકો તે ઠામ; કંન્યા લાવવા સુત ચડાવ્યો, સુભદ્રાનું કામ. ॥ ૪૭ ॥ ખેટા તને તારિ માયે કહ્યું, શું તે કહે માડી વાત; અભેમન્યું કહે કંન્યાને માટે કરે છે આંસુ પાત. ॥ ૪૮ ॥ સુભદ્રાને દીધી શીખામણ, રડીશમાં મુજ માત; કંન્યા ગઈતો હો ગઈ કહ્યું, ત્યારે મારિ મને લાત. ॥ ૪૯ ॥ દીકરો નથી દીકરિ છે તું, લજાવ્યો અરજીન બાપ; તે સાંભળી કંન્યા વરવાને, માંથે લીધું છે પાપ. ॥ ૫૦ ॥ દ્વારીકામાં પરવરને કરું, સુરેખા કેરૂં હરણ; જીવશું તો આવશું જીતિને નહીં તો પામશું મરણ. ॥ ૫૧ ॥ વળણ ॥ એવાં વચન સાંભળિ, કોપ્યા કુંતા માત. ઉત્તર દેડી પાપણી, ક્યાં કર્યો હતપાત. ॥ વલણ બીજું ॥ સુણી સુભદ્રા ઉતરી, થર થર કંપી કાય; વટે વલ્લભ શ્રોતાજનો, શું કહે છે કુંતાય.

કડવું પરાગ સિંધું.

વીવેક વણ વહુજ, દિકરાને દુલાવ્યો શાથી, ઘેર ગોદા ઘાલવા બેઠાવો શીખી લાવ્યા ક્યાંથીરે, વિવેક વણ વહુજ. ટેક. ॥ હરી ફરી મારે એક છોકરૂં, તેણે વેળા વળસે, ગોળિ હશે તો ગોળિ ઢાંકણાં, જોઈસે તેટલાં મળશેરે; વિવેક વણ વહુજ. ॥ ૧ ॥ હઠ ચડી અભીમન્યુને સામ્રથ કોણ રાખવવા; વહેલી વહુ જોઈએ તમારે સાસુ પણું દાખવવારે;

વિવેકણુ વહુજી. ॥ ૨ ॥ સાસુનીતો બીક હોએ શાની, સ્વામી વન
સંચરીયો, ધણી વીના ધણીઆપું માંડી, આશો ભુક્તમ કરીયોરે, વી
વેકણુ વહુજી. ॥ ૩ ॥ પુત્રને પુઠ પક્ષ મળે નહી, નહી પીતા નહીકાકા; પીછર
નાં પુરાં નહીને, માંડ્યા ડોળ હમાકારે. વિવેક વણુ વહુજી. ॥ ૪ ॥ છોકે છકી
ગઈ છેક છાંછવી, છયાને છકાવ્યો, તેં જાણ્યું મને પુછનાર કોણુ છે,
બાળકને બકાવ્યોરે. વિવેક વહુજી. ॥ ૫ ॥ આવા ગુણથી પીછેરીઆં-
ચે, તુજ સંભાળ ન લીધી; વળગણી શોધતાં વસ્યાં સાસરીયે, પરણાવા
નાંખી દીધીરે. વિવેક વણુ વહુજી; ॥ ૬ ॥ ભાઈતો શત્રુ થઈ પડ્યાને,
શા પર હું પદ આણ્યાં; કદિ નહીને આજ મેં તો, આવડાં ડાહ્યાં જાણ્યાં
રે. વિવેક વણુ વહુજી; ॥ ૭ ॥ કોથે જનુંની પણું જણાવ્યું, લાત રૂ-
દ્યમાં દીધી; ઠીક કેડ કસી પાછડી બાંધી, આખી મરદાઈ કીધીરે. વિ-
વેકવણુ વહુજી. ॥ ૮ ॥ કૈરવ જદવ જમડા જેવા, નદે કુંવરને મેતી,
એકલું અટવાય એથ વિનાનું, ત્યાં કોણુ એનું બેતીરે; વિવેકવણુ
વહુજી. ॥ ૯ ॥ શું કહું સંસારની સરમે હું, તુજ પ્રત્યે નવ આલ્યું;
આ દિકરો દુશમનમાં આલ્યો, જાલડીએ ઘર આલ્યુરે; વિવેકવણુ. ॥ ૧૦ ॥
આદ્ય તેવું કરિ રાખ્ય કુંવરને વીપ્રીત વાત ફેલાણી; વલ્લભ વદે શ્રો-
તાજન સુણો, રૂધીર રેલ રેલાણીરે. વિવેકવણુ વહુજી. ॥ વળણુ. ॥ શ
જદ સતીના સાંભળી, પડી પેટમાં ફાળ; કર આલ્યો કુંવર તણો, નહી
જવા દેઉં બાર. ॥

કડવું ૬ રાગ માડનો પરજ.

મારા જયારે, નહિ જવા દેઉં તુજને; જવુ હોયતોરે, નાશ કરી
નાંખો મુજને. ॥ ૧ ॥ પીંડ પાડુરે, કાહાડું પાપી પ્રાણુ માલરો, ભુલ
માહારીરે, વાંક નથી તન તાલરો. ॥ ૨ ॥ તાત વનમારે, મનમાં આ
કેવું લાવશે, રડ્યા કૈરવરે, કાળ રૂપ તુજપર આવશે. ॥ ૩ ॥ જમજે
વારે જદવ ઝાઝા જોરાવરો, તેના સામારે, યુદ્ધ તણી હઠ પરહરો. ॥ ૪ ॥
હોય પાપીરે, તેવા શું ર.ઠ ન કીજયે, છો બાળકરે. બગીયા શું બાથ
નદીજયે. ॥ ૫ ॥ પક્ષવીનારે, મુમત હાલો ન જાલવો કાલા કુંવરરે,
કંથેરે કર નગ્ય લાલવો. ॥ ૬ ॥ નહી પોહોયોરે, પુઠવીના લાંબી દોડ
માં; શાને લાલોરે, હાથ એ વાઘની બોડમાં. ॥ ૭ ॥ નથી જોઈતીરે, કં
ન્યાએ કાળા કલેશની, કેમ વરીયેરે, દારા છે દારણુ દેશની. ॥ ૮ ॥ હૈશ જ

વતોરે, લક્ષ નારી એવિ આવશે, બાપ કાકારે, સામ્રથ તે ઘણી લાવશે,
 ॥ ૯ ॥ સહુ ક્ષત્રીયેરે, વિવા કર્યાં જ્યાં ભાળિયા, તવ આવશેરે, મન
 ગમતા વેવીશાળીયા. ॥ ૧૦ ॥ ખોટ શી છેરે, કન્યાનો કાળ પડ્યો ન
 થી, મુકો મુમતરે, માતા હું તારી મરું મથી. ॥ ૧૧ ॥ વળણ. ॥ એ-
 મ સુભદ્રા વલવલી, પ્રગટ્યો કુંવર તન તાપ, પેહેલું ન માન્યું માવ-
 ડી, હવે બ્રહ્મ હત્યા પાપ.

કડવું ૭ રાગ ચૌપાઇ.

અભિમન્યુ કહે માત મહારિ, નિશ્ચે વરવી સુરેખા નારી, લીધું છે
 બ્રહ્મહત્યાનું પાપ, બેશી રહુતો લોજે બાપ, ॥ ૧ ॥ લાજે જનેતા તાલ
 રી કુખ, કેમ વ્યર્થ થાયે વદ્યુ મુખ; પાળે નહી તેને શું કરંવું, ભલું
 તે જીવ્યા કરતાં મરવું. ॥ ૨ ॥ તવ વિદુરે કિધો વિચાર, રોક્યો રોકા
 શે નહી કુમાર એમ જાણી વિદુરજી બોલે, ધન્ય સુત નહી કે તુ તોલે.
 ॥ ૩ ॥ ભલે જવાનું આદરો તન, એક માનીલ્યો મારું વચન; દિશે
 નિસરવું નહી બાળ; સુખે સંચરો સાયંકાળ. ॥ ૪ ॥ તેનું કારણ સાં-
 ભળે સુત, જતાં જાણે કૌરવો કપુત; પડે પુઠળ પાપી પ્રાણિ, કરે વિ-
 ધ્વ અતી દ્વેશ આણી. ॥ ૫ ॥ માટે જાજે મોડા પડે રાત, સંગ લેજે તું
 તાલરિ માત; તવ અભીમન્યુ કહે વાર, વેણ શીશ ચડાવું તમારું.
 ॥ ૬ ॥ નીશા પડે નીકળશું ગામ, પણ સુભદ્રા આવે શું કામ; ત્યારે
 વિદુર કહે મુજ તન, એને આવે થાશે લગન. ॥ ૭ ॥ તુજ સાથે સુભ-
 દ્રા આવે, એના બે બંધુને સમજાવે; કલેશ કરીને કષ્ટ કપાવે, કરગરી-
 ને કન્યા અપાવે. ॥ ૮ ॥ સુણી સુત વદે મુખ એમ, પ્રથમ થઈ ભુલોછો
 કેમ; આડા સંગ કરવો પડે અન્યા, નાવે કરગરે કરજને કન્યા. ॥ ૯ ॥
 વદે વિદુરજી સુણ બાળ, થાયે ખુશીથી જવેવિશાળ; તોતો હેત રહે
 હંમેશ, નવ માને તો છે પછી કલેશ. ॥ ૧૦ ॥ સુણિ સુત ટાઢે થઈ
 બેઠો, જવા ચીત ચીતરવટ પેઠો; એવે દીનમણિ બેઠો મેર, પહેર્યો વ-
 સ્ત્ર આભુશણ ફેર. ॥ ૧૧ ॥ લીધાં આયુધ કમર કશી, તવ સુભદ્રા શં-
 ગ ધશી; લીધી ગાંસડી વસ્ત્રની માત, તૈયાર થયાં અભેમાન સાથ.
 ॥ ૧૨ ॥ રથ કહાડ્યો કુંવરે બાહાર, તેણે જોતર્યા ચાર તોખાર; તવ
 ચઢી બેઠી સુભદ્રાય, રખે મુને મુકી સુત જાય. ॥ ૧૩ ॥ ભક્ત વિદુરે

આજ્ઞા આપી, દેછે શીખે કુન્તા રૂદે ચાંપી; બેટા ટંટાનો તંત ધરીયે,
કળે થાયતો બળ ન કરીયે. ॥ ૧૪ ॥ નથી પુઠ કે પક્ષ ઓ બાળ, લાંબી
લાંબી ન ભરીયે ફાળ; ધાર્યું થારો હરીનું ઓ તંત, પછી વિદુર વઘા
વચન. ॥ ૧૫ ॥ સુણો સુભદ્રા સુંદરી, કેહેજે તુજ વીરને કરગરી; સ-
માં સાથ સહુ ભેળાં કરજે, માને નહીં તો મરણું આદરજે. ॥ ૧૬ ॥ એ
મ કહિ દિધિ આગનાય, બેડો કુંવર રથનિ માંય; એક ભુજે ગ્રહ્યા અ-
છોડા, લીધી ચાણુક હાંક્યા ઘોડા. ॥ ૧૭ ॥ ડગ ભરવાને વાજી જાય,
તેવિ સનમુખ આવી ગાય; જોઈ માન્યું વિદુરનું મન, જાઓ ક્તેહ
થયો શુકન. ॥ ૧૮ ॥ હાંકી અશ્વને પંથ પળીયો, નયના દ્વાર જહાર
નીકળીયો; તવ શબ્દ શીઆળના થાય, માઠા શુકન ત્યાં દેખાય. ॥ ૧૯ ॥
પણ ગણુમાર્યું નહીં કુમાર, પુરપાટ હાંકાર્યો તોખાર; પગ પડધીને રથ
ઘઘડાટ, જતાં જતાં આવી બે વાટ. ॥ ૨૦ ॥ અભેમન્યુ ઉભો ખમચા
ઈ રાખ્યા ઘોડાના અછોડા સાહી; કહો માતા કેઈ દિશે વળીયે, ડાભે
કે જમણે પંથ પળીયે. ॥ ૨૧ ॥ તમે ભોમીયાં નીત્ય જનાર; કીયે રસ્તે
દ્વારામતી સાર; તવ જણ્યું અસરણા સરણ, આવે ભાણેજ કરવાને
હરણ. ॥ ૨૨ ॥ પણ પંડે એકલો આવે, એનું બળ કદી નહીં ફાવે;
મહારા ભક્તનો પુત્ર એ સાચો, એને પડવા ન દેવો પાછો. ॥ ૨૩ ॥
પેહેલું બળદેવને મેં કહ્યું, મહારૂં કહ્યું મહોટાએ ન લહ્યું; સમજાવ્યા
હતા બહુ પેર, તોયે ગયા કૌરવને ઘેર. ॥ ૨૪ ॥ એમનું ધાર્યું થવા ન
દેવું, વરે ભાણેજ હું જસ લેઉં; પણ એકલો શું ધાર્યું કરશે, નહિ મ-
નસુખો પાર ઉતરશે. ॥ ૨૫ ॥ એમ જણ્યું શ્રી રણછોડ, મેળણું એની
જોડે જોડ; કેમ જાયે પ્રભુ વર ચુકી, ભગનીને ભુલવણિ ચુકી. ॥ ૨૬ ॥
સુતે પુછ્યું સુભદ્રાને જ્યારે, કરી વીચાર બોલ્યા તે ત્યારે; બેટા માર-
ગ ડાભે ચાલો, એહ પંથ મોસાળનો ઝાલો. ॥ ૨૭ ॥ વલણ. ॥ એવાં
વાયક સાંભળ્યા માતાનાં જેવાર, કહે વલ્લભ રથ ફેરવ્યો, હાંક્યા
તવ તોખાર.

—*—

કડવું ૮ રાગ સાખી.

અશ્વ હકાર્યા ડાભે પથે, ઘણી લાંબી વહી વાટ; એટલે મારગ
આવી રહ્યો, આવ્યું વન સપાટ. ॥ ૧ ॥ દિશા ભુલ થયો તવ કુંવર, અ-
રણ્ય ચાલ્યો જાય; જેમ વળે તેમ એરણ્ય આવે, શું ચાચો ગહવર માં-

ય. ॥ ૨ ॥ પાછા વળ્યાની સુજ ન પડે, રાત અંધારી ઘોર; સણસણ
ફજની સુંસવે છે, તમરાં કરે બકોર. ॥ ૩ ॥ કુંવર રખડે વિકરાળ
વખડે બહુ બોવળનાં ઝાડ; ટેકરા ખાડા કેતર કુંગર પરવત પહાડ
ને તાડ. ॥ ૪ ॥ નદિનાં નાળાં ઝાડનાં બળાં, ઝાડી બડી પડેલી; કાંટા
કથેર કાચકીનાં, લાંબી પ્રજ્ઞાની વેલી. ॥ ૫ ॥ ખેર ખાખરને ખાજલી
છે, ખરસાણી ખારેકી; પત્ર પડે પવનેથી ખેખડે, ભયકાર ભાસે નખે-
ઝી. ॥ ૬ ॥ રાફડામાં સાપ શબ્દ કરે છે, ચીતળા પડીયા આડા; નાગ
ફણા માંડીને ફરે છે, નોળીયા વણીયર વાડાં. ॥ ૭ ॥ સાહુડી શીયાળ
સુવર સસલા હરણુ ઘ્રગને હસતી; ભુંડ રોઝાંને રિછડાં રખડે, સીંહ
ચીત્તા વાધ વસ્તી. ॥ ૮ ॥ તનછ ચંદનઘો પાટલાઘો, કરચલાં કા-
ચંડા; ધુવડ ચીબડી ઘોર કરે છે, ઉંટ અને હડગડા. ॥ ૯ ॥ એવા વ
નમાં વાટે વહે છે, ગુફામાં ગુંચવાય; ઝાડના ઝડીયાં ડાળાં પડીયાં, પીં-
ન્ડાં તેમાં ભરાય. ॥ ૧૦ ॥ રથ ન હાલે ઘોડા ન ચાલે, ધણુક પાદ
પછાડે; અંધારે સુત હેઠો ઉતરી, બળે કળે રથ કાહાડે, ॥ ૧૧ ॥ મુખ
પોકારે આખક મારે; ધરે વાજ પર રોશ, એ દુઃખ દેખી સુભદ્રાજી, થ
ધ મયાં અપશેાશ. ॥ ૧૨ ॥ અરેરે દીકરા ભુલ્યાંને દુલ્યાં, સંતાપ આ
વ્યો આવો અલીમન્યુ કહે માતા મુને, પરણાવવા લ્યો લહાવો. ॥ ૧૩ ॥
મોહોડ ધાલી લહાવ લેવોતે, આ કર્યા વીના ન ફાવે; દુખ વેઠેયા વણ
માતા મહારિ, કયાથી બેલી વહુ આવે. ॥ ૧૪ ॥ એવાં મર્મનાં વચન
સુણો, માતાએ નીચુ ધાલ્યું; પછી કુંવરે વીચાર કરિ, ધનુશ હાથમાં
ઝાલ્યું. ॥ ૧૫ ॥ શાને સારું કષ્ટી વેઠું વીધા છે મુજ પાસ; અગના-
સથી અમી મુકી, પંથ કઈ પ્રકાશ. ॥ ૧૬ ॥ તીમ્મર નાસે મારગ ભા
સે, થાશે અસ્તને સુખ; છતી વીધાયે સાને સાર વેઠું વેઠાણું દુઃખ.
॥ ૧૭ ॥ એણું બણું એક બાણુ લીધું, મંત્ર બણી તે વાર; અમાસનું
મુકીયું તે, પાવક પ્રગટયો સાર. ॥ ૧૮ ॥ બીડ સળગવા લાગ્યાં, તી
મ્મર પામ્યું નાસ; વંચ્યો બહાની વનને વીસે; ઘણો થયો પ્રકાસ. ॥ ૧૯ ॥
તે અજવાળે અરવો ચાલે, કુંવર મહાસુખ ધારે; પ્રબળ પ્રકાશ પાછ-
ળ રહે કે, આગળ બીજું મારે. ॥ ૨૦ ॥ એવી રીતે સળગાવતો ધ્યા-
લ્યો, સુભદ્રાનો તન; સુખ રૂપે જતાં જતાં ત્યાં આન્યું હેડંબા વન.
॥ ૨૧ ॥ તે વન વીશે રાક્ષસ રહે છે, માયાવી વીકરાળ; ત્રણ ત્રણ તા
ડના ઉંચા દેતો, બામ તથા રખવાળ. ॥ ૨૨ ॥ તેનું રાજ્ય કરે છે રા

ક્ષણી, રાણી હેડંબા નામ; તે પ્રેમદા પરણેલી ભીમને, વસી વાસી વ
 ન ધામ. ॥ ૨૩ ॥ પુત્ર તેનો ગંદારગછ નામે, માયાવી બળવાન; તે
 વન સળગાવ્યું સુસવાટે, અરબુનને સંતાન. ॥ ૨૪ ॥ પવન ઝપાટે સુ
 ર સપાટે, આગ અતિ ઘણી લાગી; ભબક ભબકા બહંની ના બેઠ,
 અસુર ઉડ્યા બગી. ॥ ૨૫ ॥ અરેરે આક્રંત કોણે કીધું રોશમાં વાળી
 રિસ; ધાબેરે ભાઈ ધાબે કહીને, પાપીએ પાડી ચીસ. ॥ ૨૬ ॥ તે શ-
 બ્દ સુણીને સહું જાગ્યા, તોફાની થયા ટોળે; આયુધ લીધાં હાથમાંને,
 ઉપયા ફાટે ટોળે. ॥ ૨૭ ॥ આપણી રાણીના ભય થકી, કો પ્રાણીથી ન
 વ અવાય; અંત્રીક્ષના ઉડનારાં પક્ષી, આ મારગે નવ જાય. ॥ ૨૮ ॥
 દેવ દ્રષ્ટી નવ નાંખી સકેતો, બીજનો શો ભાર; અતળીક બળીયો ન
 જાય કળીયો રાણી તણો કુમાર. ॥ ૨૯ ॥ તેવાના બાગમાં આગ મુકી,
 કોણે જણાવ્યું બેર; ચાલો ઝાલો ભક્ષા ભુજે, પકડી લાવીએ ચોર.
 ॥ ૩૦ ॥ એમ કહિને સહસ્ર સુરા, તૈયાર થયા ચડી ચોટે; ફક્ત ભર-
 તા દૈહીત ન ડરતા, દોડ્યા દડબડ દોટે. ॥ ૩૧ ॥ ત્રીતાડ ઉંચા નાકે
 બુચા, હાથ હાથ લાંબા દંત; કાન સહુના સુપડાં સરખા, બીહામણ
 બેળવંત. ॥ ૩૨ ॥ ચાલ્યા ચોટે દાણુ દોટે, ભુમી ભારે ભરપુર; રથ-
 માં બેઠા સુભદ્રાએ, આવતા દિશા અસુર ॥ ૩૩ ॥ અરેરે દૈવ દૈત ઓળ્યા,
 કાહાડસે પુત્રના પ્રાણ; હું નીરભાગણી આશું કીધું, જન ફીટી થશે
 કાણ. ॥ ૩૪ ॥ ભયંકર ભય ભાસવાથી, અતક મુરછા ચડી; સુભદ્રા-
 ની જતી રહી સુદ્ધી, રથમાં લથડી પડી. ॥ ૩૫ ॥ વલણ. ॥ પ્રાણ બ્ર-
 હ્માંડ ચડી ગયો, ન રહી સુધ બુધ સાન; કહે વલ્લભ તે બેઠને, મન ધા-
 ર્યું અભેમાન. ॥ ૩૬ ॥

કડવું ૧૦ રાગ લલીતના છાંયા.

અરર શું થયું, માત માલ્યરી; પુરણ ના પડી, હોંશ તાલ્યરી. ॥ ૧ ॥
 ધરણ તું ઢળી; રાંક માવડી; મરણ તુલ્ય શું, રથમાં પડી. ॥ ૨ ॥ લ
 ગન ધારીયું દીકરા તણું; મન ન વારીયું, વાર તેં ક્ષણું. ॥ ૩ ॥ હઠ
 કરી અતી નાર લાવવા; રથ ચડી ગયાં, સંગ આવવા. ॥ ૪ ॥ રતન
 માતરે, હાથ હું ધસું; જીભડડી લઇ, દંતમાં ડસું. ॥ ૫ ॥ અરણ્યમાં
 વરયો, તાત જે હતો; રઝળતો કર્યો, માત તેં છતો. ॥ ૬ ॥ ઉછંગ લે-

કને, કોણ પાળશે; નજર મીઠીથી, કોણ ભાળશે. ॥ ૭ ॥ અવર માત્ર
કો, માલરે નથી; -હૃદય ચાંપિને, તુ હશી જતી. ॥ ૮ ॥ રમીશ બેશી-
ને, કેઈ મા કને; અગત ઉઠારે, માત મુજને. ॥ ૯ ॥ જીવત ધીક છે, મા
લરું હવે; મળીશ માવડી તું કયે ભવે. ॥ ૧૦ ॥ નયન આંસુડાં જય
છે અંતી; વસભ ઓચરે, આવી આ ગતો. ॥ ૧૧ ॥ વલણ. ॥ રડતો
રહે ફાટતું, આંસુ ચાલ્યાં જય; દહીતો દેખી કુંવરે, વીચાર્યું મનમાં.

કડવું ૧૧ રાગ સૈવૈયા.

વૈશમ પાયન એણીપેર બોલ્યા, સુણ જનમેજે રાય; વિસ્તારિ તુ
જને સાંભળાતું મુરેખા હરણ મહીમાય. ॥ ૧ ॥ મન વિચાર્યું અભીમ
ન્યુએ ધાર્યું, રડ્યામાં રોળાઈ જશું; કઠણ કાળજી રાખું મહારું, લુછી
નાંખ્યાં આંસુ. ॥ ૨ ॥ જાણ્યું કે અસુર ઉત્પાત કરશે, મરશે મહારી
માડી; પ્રાણ બ્રહ્માંડ છે જનેતાનો, એકાંત દેઉં સુવાડી. ॥ ૩ ॥ બે ધ
ટીકાએ આવશે શુદ્ધી, રહેવા દેઉં રથ માંય; પણ પાર્પીનો પ્રહાર પ-
ડે તે, માતાનો પ્રાણ પળાય. ॥ ૪ ॥ એમ જાણી રથમાંથી ઉતરીયો,
કટી કશીને ખાંધે; જનુની પડી શુધ્ધ બુધ વીના, કુંવરે લીધી ખાંધે.
॥ ૫ ॥ લેઈને પળીયો કુંવર બળીયો, એકાંત જંગલ ઝાડી; પ્રક્ષ શુ-
દ્ધમાં વસ્ત્ર હોરાડી ભુમી માડી સુવાડી. ॥ ૬ ॥ અસુર સાથે સંગ્રામ
કરવો, ધારીને આવ્યો કુમાર; ઘોડાના અછોડા ગ્રહીને રથે, લઈ બેઠો
હથોઆર. ॥ ૭ ॥ એવામાં અસુર આવી પહોચ્યા, દુષ્ટજનો દેઈ દોડ;
કુંવરનો રથ ગેરી લેઈને, ઊભા વળીને કોટ. ॥ ૮ ॥ લોચન રાતાં કો-
ધે ન માતાં, વધા અસુરો વાણી; કાણ તું છે ને કયાથી આવ્યો, બા-
ળક મનુશ પ્રાણી. ॥ ૯ ॥ કેઈ નાતને જાતજ તારી, કીયું ધરને ગામ;
કોણ માખાપતું છોકરું છે, કોણ તારું નામ. ॥ ૧૦ ॥ અભીમન્યું કહે
શું સહુ પુછો, નાતને જાત અનુપ; લાંબુ કચ્છા કરતાં કહું થોડું, સકળ
ભુમીનો ભુપ. ॥ ૧૧ ॥ દાંતવ માનવ સર્વનો રાજ; રૈયત છો તમે મહા
રી; તે સાંભળીને કોઈ વ્યાખ્યો, દુષ્ટ જનોને ભારી. ॥ ૧૨ ॥ નહાને
મ્હોડે ન બોલ મ્હોટું, ખોટું વગર વીચાર્યું; બાગમાં આગ લગાડી મા-
ટે, મરણ તારૂં ધાર્યું. ॥ ૧૩ ॥ જેમ ફાવે તેમ બકયા કરે છે, આયુશ
કૂટે કાઢાવ્યો; જે જે અક્યા જીવતો નથી જવાનો, કાળ તારે સીર

આવ્યો. ॥ ૧૪ ॥ અલીમન્યુ' કહે કાળ કરો શું, કોણ હણે મમ કાય;
 જે તમે જીવ્યાનો ખપ કરોતો, નાશી જાયો પડી પાય. ॥ ૧૫ ॥ તે
 સાંભળીને કુમતી કોપ્યા, કહાડી નાંખો પ્રાણ; ભાલા લીધા ભુજમાંને
 કરી રહ્યા બુમરાણ. ॥ ૧૬ ॥ ઉછળીયા બળીયા મળીયા છે, માયાવી
 મ્હા વીકરાળ; ધરી ધરીને ધાય કરડવા, ફટક દેતા ફાળ. ॥ ૧૭ ॥ ઉં
 ચા નીચા અવળા આડા, ઘણી ગરજના ગાળે; લાગ આવે તેમ લાતો
 ફેંકે રથ તોખારને બાળે. ॥ ૧૮ ॥ લડત લડે લાંબા પંજે, મારો મારો
 મુખ ભાંખે; વાંસડાના ફાંસડા ઉખેડી, કુંવર ઉપર નાંખે. ॥ ૧૯ ॥
 ભેર ભુલમ જાંઘ જંગલીનો, કોપ કર્યો અભેમાન; ધનુશ ચડાવી ટં-
 કાર કીધો, ઉપર લીધાં બાણ. ॥ ૨૦ ॥ મ્હા દ્વેશ ધારે બાણજ મારે,
 મુમત દેવો મુકાવી; અસુર આડાને અવળા ખરી, આયુધ દે ચુકાવી.
 ॥ ૨૧ ॥ તાકી તાકી તન તોડીને મારે, પણ પાપીને ન વાગે; વાગે ક-
 દાચીત કાઢ કને તો, ખોડ ખાંભી નવ લાગે. ॥ ૨૨ ॥ પ્રાણ ન જાયે
 ઘાત ન થાયે અસુર એવાને એવા; કુંવર લાગ્યો વિમાસવાને, આ
 જીવ જતી કેવા. ॥ ૨૩ ॥ માતાને ઉદ્ધર્યો હતો હું, ગર્ભે અષ્ટોદસ
 માસ; તવ કોડા વીઘા વાંચીતી, મમ મામા અવિનાશ. ॥ ૨૪ ॥ તેમાં
 એવો હેતુ આવ્યો હતો કે, માયાવી હોય જેહ; ખડગ ન વાગે વાગે
 ન લાગે, પતન ન થાય દેહ. ॥ ૨૫ ॥ તેમાંના અસુર ભાસે છે આ, જે
 મ ફાવે તેમ ફાલે; તેવી જતીના ઉપર એકલું, શોવજીનું બાણ ચાલે.
 ॥ ૨૬ ॥ એવું જાણી ઉલટ આણી, કામ કુંવરે કીધું; મહાદેવજનો
 મંત્ર ભણીને, એક બાણ તવ લીધું. ॥ ૨૭ ॥ ફેરની પુ'દડી ફરીને ફેંક્યું,
 થયો કારમો કોપ; જે જે જોદ્ધાને બાણ અડ્યું તે, રાક્ષસ થયા લોપ.
 ॥ ૨૮ ॥ નવસેને નવાણું હણાયા, કુંવર મળીયો માઠો; એક બચી ગ-
 યો રાક્ષસ સહુમાં, તે જીવ લેધને નાઠો. ॥ ૨૯ ॥ જતાં જાયો અલીમ-
 ન્યુએ સખળો લીધો સાર છોને એ જય જીવેતો જૈ, કેહેશે સમાચાર.
 ॥ ૩૦ ॥ વળણ. ॥ રાક્ષસ નાશી આવીયો, હેડંબા ભોવન; જગો જ-
 ગો માવડી, શુ કરો શયન.

કડવું ૧૨ રાગ સોહાણીની ચોપાઇ

આવી અસુરે ગરજના કીધી, સાંભળી બળવંતી બીધી; ઉડી આ

વી વીગન મન જણી, શું છે શું છે પુછે છે રાણી. ॥ ૧ ॥ બેયું વન
સળગતું જ્યારે, બની બાવરી બાળા તે વારે, કોણે કરમ કરયું આ-
જ આવું, વધ્યો વન્હિ શી રીતે સમાવું. ॥ ૨ ॥ સુણી દહીત કહે
ઓ માડી, બાળી નાંખી બધિ વન વાડી; જગી ઉઠ્યા અમો સહુ દા-
સ. વીઠ કરતાનો કીધો તપાસ. ॥ ૩ ॥ કોઈ મનુશ જતીનું છે બાળ,
આવ્યું રૂજની વન વિકાળ; પડે એકલો નથી કોઈ સંગ, બોલે ની-
રભય હીમત અંગ. ॥ ૪ ॥ અમે માંડી તે સાથે લડાઈ, કરી પ્રાણ લે
વાની ચડાઈ; પણ પડી નહી કુંવરને વેઠ. એક બાણે પોંદાચ્યા સહુ
ઠેઠ. ॥ ૫ ॥ આવ્યો એકલો જીવતો માડી, નવ ચાલ્યું તે તુંને ઉઠાડી,
સુણિ દીલમાં દુભાણિ દારા, રહેજે ઉભો અનુચર મહારા. ॥ ૬ ॥ ક-
હિ ગંધ તે સાતમે માળ, આવી સુતો જ્યાં પોતાનો બાળ; કૌધે ભરિ
લોચન રકત માત; મારી તનની રૂદેમાં લાત. ॥ ૭ ॥ ઉઠ્ય સુત થયો
સંતાપ, આવ્યો બળીયો કોઈ તારો બાપ; બેને આગ લાગી અતી વ-
ન, તોએ દળીદ્રી તું કરે શયન. ॥ ૮ ॥ માર્ગ સહજ શેવક એક પલ
માં, ઘાણ કહાડ્યો ધુંટયા ખરા બળમાં, હજી હામ રાખી રહ્યો ઉભો,
એનો શો હશે મનસુબો. ॥ ૯ ॥ એવાં વચન માતનાં સુણી, ઉઠ્યો
ગટાડગછ માહા ખુની; કરી ગરજના કોપે ચડીયો, સાતમે માળથી
ભોંંય પડીયો. ॥ ૧૦ ॥ દીઠો વિકરાળ વન્હિ વનમાં, લાગી તપત વણિ
તેના તનમાં; ઉડે અંગની તણા અંગારા, થાય ભડકા ભારે ભખકા-
રા. ॥ ૧૧ ॥ સળગે વનસ્પતી સુસોટ, વળે ધુન્નના ગોટા ગોટ; દેખિ
દેખીને મ્હા રિસ વ્યાપી. કોણ આવ્યો એ હરન્ય પાપી. ॥ ૧૨ ॥ પુ-
છ્યો શેવકને સમાચાર, તેણે ક. ૧ વાત વિસ્તાર; જણીખખર ખુનસે
ભરાયો. બુધે જવા હેડંબાનો જયો. ॥ ૧૩ ॥ વળણ. ૧ ખુનસે ભરાયો
ખારીલો, બુધે જવા મન; વઢે વલ્લભ પછી શું થયું; સુણો શ્રોતાજન.

કડવું ૧૩ રાગ ધનાશ્રી.

વાયુના નંદનનો એ નંદન, નિકંદન મન ધાર્યું; ંહેર વધ્યું વિ-
શ તુલ્ય વપુએ, મહા વિપ્રત વીચાર્યું. ॥ ૧ ॥ થયો હતાવળો અતી
આકળો; દારણ દિલમાં દેશ; માયાવીએ માયા રચવાને, મુસ્તક છો
ડ્યા કેશ. ॥ ૨ ॥ રિસ કરીને શીશ ધુણાવી, પછાડ્યું પાશાણ માય,

જુજુ જેવડા શહસ્ત જતું, ખરી પડ્યા તવ ત્યાંય. ॥ ૩ ॥ પવન પ્રથવી
સ્પર્શ થયો કે, હરન્ય થયા અસુર; સરીરે પોહોળા પુષ્ટ ઘણેરા, લાંબા
ચીતાડપુર. ॥ ૪ ॥ ધ્રુજવે ધરણ મુકતા ચરણ, આવી કરે ચક્રચુર; એ
વા ચોક્કા ઉત્પત કીધા, ક્રોધ ભરેલા કૂર. ॥ ૫ ॥ દેખીને ઓનાંદ પામી
હેડંબા, હું પણ રૂપે થાવું; બેટા ગટોડગછ તારિ સાથે પુરણ પક્ષે આ-
વું. ॥ ૬ ॥ છે ઘણો સુરો પ્રસાદમે પુરો વિઘ્નનો કરનાર; તે વણ રાત્રી-
યે રણ ન નીકળે, ઓ માલ્યરા કુમાર. ॥ ૭ ॥ તું બાઝજે પણ અળ-
ગી હભી, કરિશ તારી રક્ષ; જે તે જોરાવર ઘણો હશેતો, મળે ઘાલી ક
રું ભક્ષ. ॥ ૮ ॥ સાંભળી સતીનો સુત બોલ્યો, બાણી જનેતાનિ વા-
ત; પુરશે પુરૂષ પરાક્રમ કરીયે, કામ નહી તારું માત. ॥ ૯ ॥ યુધ ક
રતાં હાર હું પામુ, તો તું આવજે ધાધ; એકલાને હણવો છે તેમાં, શી
કરવી સરસાધ. ॥ ૧૦ ॥ એવું કહ્યું તવ બોલી હેડંબા, પધારો મહારા
બાળ; બે ઘડી રહિને આવીશ જેવા, છે મુને પેટમાં ફાલે. ॥ ૧૧ ॥
॥ વળણ ॥ માયે દીધિ આજ્ઞા, ગટોડગછ બળવાન, વ્યાસ વક્ત્રભ મુખ
ઓચરે, શેન્ય કર્યું સાવધાન. ॥

કડવું ૧૪ રાગ નાટકમાં ચાલો ભૈયો ચાલો. એ રાગ

ચાલો દૈતો ચાલો ઝાલો, હાથે હથીઆર; છાકમાં છકેલો કોઈ,
બાગ બાળનાર. ॥ ૧ ॥ જોર જુલમ વાપરે, શું સર્વનો સરદાર; ફાટે-
લો તે કાણ છે એ દૈત્ય મારનાર. ॥ ૨ ॥ બાંધો કેહેડ કશી કશી, ધ-
શી ધશીને, ખીટંખીટા મારો રીંટા, ધરિ ધશિને. ॥ ૩ ॥ ઉઠો રૂઠો કુ-
ટો લુટો લાજ તેતણી; શિશ બે ધરાવી આવ્યો, આપણા ભણી. ॥ ૪ ॥
એવું સુણી સર્વ ઉઠ્યા, હારવી ન હોડ; હાથમાં ઓયુધ લેધ, જય જો-
ડાજોડ. ॥ ૫ ॥ ધમક ધમક ધરણ ધ્રુજે, ચમક ચમક ચાલ, પરડ પરડ
પગલાં પાડે, શત્રુને છે સાલ. ॥ ૬ ॥ ધબડ ધબડ કરે ધમાકા, ફાટયાં
રહ્યાં લોચન; પડધી પગની સાંભળી કાને, કીરીટધરને તન. ॥ ૭ ॥
ચેતન બનીને ચાતુર ઉભો, આપ અતા હોંશિઆર; અસુર આવ્યા
દોડતા દોડતા, સાથે છે સરદાર. ॥ ૮ ॥ રથજ દીઠો અભિમન્યુનો, પ-
ડી ગયા સુસોટ; વચમાં ઘેરીને આગળ પાછળ, ઉભા કરીને કોટ, ॥ ૯ ॥
વળણ. ॥ કોટ કરી ઊભા રહ્યા, દેવા દારણ-દુખ; દહે વક્ત્રભ સુત ભી
મનો, રહ્યો કુંબર સનમુખ,

કડવું ૧૫ રાગ સાખી.

કુંવર સામે માયાવી ઉભો, ગટોરગછ બળવાન; સધળી દીશા દ્ર
ષ્ટી કરીને, જોઈ લીધું અભિમાન. ॥ ૧ ॥ ત્રીતાડ ઉંચા સરવ દીઠા,
એક મનુશ આકાર; કુંવરે જાણ્યું સર્વ તણે છે, સનમુખ તે સરદાર.
॥ ૨ ॥ એવું જાણી અભિમાન બોલ્યો, કોણ છે શા મનસુખા; ભુપ-
તી જાણી મુજ સામી શી, અરજ કરવા ઉભા. ॥ ૩ ॥ સાંભળી સુત
હેડંબાનો બોલ્યો, બકે શું વણ વિચાર્યું; મ્હોત ભમે છે તારે માંથે; અ
ત્યુ થશે અણધાર્યું. ॥ ૪ ॥ કોની નાતને કોણ જાત તું, કેઈ દિશા
ધર ગામ; કોના કુળનો કુંવર છે તું, તાત તણું શું નામ. ॥ ૫ ॥
અભિમન્યુ કહે શું પુછે છે, માંડીને મુજ વાત; તાલ્હરી જ્ઞાતી ને જાતી
શી છે, કોણ છે તારો તાત. ॥ ૬ ॥ મુમત લેતાં નામ ન દેતા, વિખા-
ણે આપ વડાઈ; જો તાતજી તણું નામ કહેતો. થાય નહીં લડાઈ. ॥ ૭ ॥
પણ જીવાનિયા છે બાળ ચેષ્ટા, હુંપદ બહુ મન આણે; શીઆળ સીમ
માં કુતરં ગામમાં, તેત્રી રીતે મત તાણે. ॥ ૮ ॥ ગટોરગછ કહે સુણ છે
રા, વાંકા વદે છે વચન; શાથી તું આવ્યો આ ભુમીમાં, લગાડ્યું મ્હા
રં વન. ॥ ૯ ॥ અભિમન્યુ કહે ભુપતી હું છું, સકળ છે ભુમિ મ્હા-
રી, કેટલા વર્ષથી અહીં વસ્યો તું, વાત ખરી કહે તારી. ॥ ૧૦ ॥ સા-
ચે સાચું કહેજે નહીં તો, ઉપજશે દુઃખ આડું; વણ રજાએ વસ્યો છે
વનમાં, લાવ્ય ભુમીનું ભાડું. ॥ ૧૧ ॥ ભાડા વિના રહેવા નવ દિજે;
લીજે ધન માલ લુટી; પાય ન પડેને બાકરિખાંધે, આયુશ દોરી ખુ-
ટી. ॥ ૧૨ ॥ વચન સુણી ખડ ખડ હર્યો, હેડંબાનો તન; જીઓ દૈ-
તો ભાડું આ માગે, ભાડે હું વસ્યો વન. ॥ ૧૩ ॥ શું છાકમાં છક્યું
છે છોકરું, જેમ કાવે તેમ બોલે; દેવ ધરા ધરી ડરે મ્હારાથી, નમણું
તર તોલે. ॥ ૧૪ ॥ સાંભળરે રથના બેસનારા, નથી તું મુજ સમાન;
શેશનિ સામું એળશીયું જેમ, સીંગની સામુ સ્વાન. ॥ ૧૫ ॥ સાગર
આગળ ખાખડું જેવું, કનક કને કથીર, તે પરમાણે તું મુંજ સામે,
શું રહ્યો રાખી ધિર. ॥ ૧૬ ॥ તેવું સાંભળી કુંવર બોલ્યો, પારથનો
સંતાન, કીમત નથી તુજને મ્હારી, ન થૈશ કીમતવાન. ॥ ૧૭ ॥ અ-
નેક તમે એકલો હું છું, પણ જોજો હાથ મારા; માલ્હરી આગળ કેવા
તમે છો, એક અંદ્ર બહુ તારા, ॥ ૧૮ ॥ સુર્યના સામા દિપક કોટી, ગં

મ ધારા કને છાંટા, તેવા તમે છો કેવા જેવા ભાલાની આગળ કાંટા.
 ॥ ૧૯ ॥ વળણ. ॥ એમ વચન અભમન્યુનો સાંભળી કોપ્યો અપાર;
 કહે વલ્લભ તવ બોલીયો, ભીમ તણો કુમાર. ॥ ૨૦ ॥

કડવું ૧૬ રાગ ઓપાઇ.

બોલ્યો ગટોરગછ મુખ એમ, સહુ જોઈ રહ્યા છો કેમ; મારો ઠેર કેર
 કરો ઝાઝો; બહુ બોલીને શું જય સાજે. ॥ ૧ ॥ બાગમાં આગ મુકી અપાર,
 મારો મહા મને મેલીને માર; ચુંથો ચામડીને હાડ ભંગ, એનું આખું
 રહે નહીં અંગ. ॥ ૨ ॥ કોઈ બાજે ન આપ સંગ, વાળો રોસણ રીસ
 ને રંગ; એવું કહેતામાં કોપ્યા અસુર, રાતા તાતા થયા ભરપુર. ॥ ૩ ॥
 ફેંકે ફાંસડા વાંસડા કહાડી, મારે પાશાણ જંગલી ઝાડી; અહ્યાં અભી-
 મન્યુએ હથીયાર, લેઈ બાણ દેવા માંડ્યો માર. ॥ ૪ ॥ તવ પ્રકોદરનો
 તન, કરિ ગરજના ગયો ગગન; જઈ વનમાં પાછો આવે, ઝાહાડ પહાડને
 તાડજ લાવે. ॥ ૫ ॥ નાંખે અંત્રીક્ષથી ધરી સુર, ચેતી કુંવર કરે ચક્રચુર
 કરે કડકા આવી અંગ વાગે, પણ બાણોથી પરવત ભાગે. ॥ ૬ ॥ ઝાડ તાડ
 કરે છે છેદન, પાછો પડતો નથી અભેમન; એમ લડતાં બે વડતા શું
 કિધું; મંત્ર ભણી શંભુ બાણ લીધું. ॥ ૭ ॥ ફરી પુદ્ગલ ફેંક્યું જ્યારે,
 સહજ દેહીત થયા લોપ ત્યારે; દેખી વનવાશી કોધે ભરીયો; માયાવી
 નર નીચે ઉતરીયો. ॥ ૮ ॥ એણે પછાડ્યું શીશ વીસ વાર, કર્યા અસુ
 ર વિસ હજાર; ટોળે ટોળાં ને ફોટેલા ટોળા, ફેંકે ફરશીને ગોફણ ગોળા.
 ॥ ૯ ॥ ઢેપાં ઢેખાળા ધારીને મારે, પાપી પ્રચંડ પોક પોકારે, દૈતને સોં
 પી ગયો ગગન, રહ્યો અંત્રિક્ષ હેડંબા તન. ॥ ૧૦ ॥ કરે ઉંચે રહી અ
 તી જોર, ભલો હાથ આંચ્યો છે ચોર, એમ કર્યા કરે બકોર, આગ મુ-
 કી એ હરામખોર. ॥ ૧૧ ॥ કરે કુંવરને ફર કબ્જી, પડે પાશાણની મહા
 પ્રહી, ખશે ખેલાડુ જળવે અંગ, તોયે ગાત્ર ધણું થાય ભંગ. ॥ ૧૨ ॥
 ધુન્યા થર થર કુંવરના ચરણ. જાણ્યું નિસ્થે આંચ્યું આજ મરણ; ન
 હી જીવીયે જીવડો જશે, મહાઝ આત્ર રણમાં ચુંથારો. ॥ ૧૩ ॥ નીસ્થે
 મરણ તો રડવું શા માટે, બહુ બાણ છોડ્યાં સુસવાટે; એક લીધું મોહા
 સ્તર ભણી, નાંખ્યું ગગન જાણીને ધણા. ॥ ૧૪ ॥ ભોકાયું ભીમ મુતને
 જઈ, પેહું પુરણ રૂઢીયા મહી; તવ પ્રાણ પ્રહાટે ચડીયો; નવ જોજન
 જે ફર પડીયો. ॥ ૧૫ ॥ રહી નહીં એને શુદ્ધ સોન, પડ્યો ભુમીમાં ચેબે

ભાન; પછી કુંવરે શું કામ કીધું, શીવ મંત્ર ભણી બાણ લીધું ॥૧૬॥
નાંખ્યું બહુ બળથી કરી કોપ, થયા અસુર સઘળા લાપ; ઉભો એવે
થઈ ઘઠી ચાર, વળી મુરછો ભીમ કુમાર. ॥ ૧૭॥ ઉઠ્યો રૂઠ્યો ભરા-
યો ટેક, કીધા અસુર હજાર એક; ચાલા શેવક સુરપણું કરિયે, પ્રાણ
શત્રુ તણો પરહરીયે. ॥ ૧૮ ॥ લેઈ ટોળુને આઠ્યો બળીયો, દેખી દુશ
મન બહુ કળકળીયો; કરો બળે હોનારૂં હોય, ઝાડ પાહાડ ન મારશો કે
ય ॥૧૯॥ મારો ઝપાટો જણાવો જોર, કરો ધુળે અંધારૂં ધોર; નાંખો
રેણું થશે અંધકાર. તેણે ગભરાવી દેવો કુમાર. ॥૨૦॥ વળણ ॥ ગભ-
રાવોએ છોકરૂં, ઉછાળી ભુભાગ; નેત્રન સુજે એટલે, કાવે મહારો લાગ

કડવું ૧૭ મું રાગ જકારી ધુમાસ.

આજ્ઞા આપી અસુર જીવને, ખુંખાર્યા રાક્ષસ લોકજ; ઘણાક ગા-
જ્યા વડવા બાજ્યા, પાડતા પોકા પોકજ. ॥૧॥ ઉઠ્ઠે ઉછળે કળક-
ળે કારમા, મારોમારો મુખ ભાખેજ; ખોળે ખોખે ધુળ લેઈને, કુંવર ઉપર
નાખેજ. ॥૨॥ લોચન મીચી નજર નીચી, રાખીને રેણું ઉછાળેજ; વાં
કાં વળીને દાટજ વાળે, આડું અવળું નવ ભાળેજ ॥૩॥ થેકડા ભરતા
હોકારો કરતા, જખરૂં જણવે જોરજ; કાંકરા કુંકરી ઝીણી રજોટી, ઉડી
થયું ધમાધોરજ. ॥૪॥ કરી ગરજના ગગન ચડીયો, હેડંબાનો બાળજ;
અત્રીક્ષ રહીને ચરચા જોતો વ્યાકુળ થઈ વિકરાળજ ॥ ૫ ॥ અભીમ-
ન્યુ અકળાયો રૂંઘાયો, ચરણ થરથર ધ્રુજેજ; રજોટી ભરાઈ નાશીકા
માં, નેત્ર વડે નવ સુજેજ ॥ ૬ ॥ સ્વાસ લેવાય નહીને ન સુકાય, રાક્ષ-
સરેણું રોળેજ; રજતજ કાંકરી ઉડતી આવે, ઉભો ઉભો ચક્ષ યો-
ળે. ॥૭॥ વસ્ત્ર વધુ સહુ ધુળે ભરાણું, મુખ અતીકા પુરાણીજ; વઢવા
તું મેલ્યું વેગળું ને, પટકુળ ઓડયું તાણીજ. ॥૮॥ તવ ખખર પડી
ગટોરગછને, પુરણ ઉંચો ચડીયોજ, સમળી શમ ત્યાં ઝડપ મારી, આ-
વીને રથમાં પડીયોજ. ॥૯॥ કુંવર ઉપર ક્રોધ કરીને, કીધો મુઠ્ઠી મારજ
ગાભરો કીધો ગટોરગછે છીનવી લીધાં હથીઆરજ. ॥ ૧૦ ॥ અભીમ-
ન્યુને ફાળ પડીને. પટકુળ અંગથી કાઢાડયુંજ; મરણું આદર્યું મન
થકીને, હસ્ત થંકી યુદ્ધ માંડયુંજ. ॥ ૧૧ ॥ બે બળિયા ત્યાં ગાજ્યા બહા-
જ્યા, બળથી બાથો બાથજ; કુસ્તાઈ લાગી સુસ્તાઈ ભાગી, જીએ
અસુરનો સાથજ. ॥૧૨॥ લડતા કનડતારથેથી પડીયા, પૃથ્વીપર પ્રચંડ

છ; માયાવી દાવ ભેદ ધાવ કરે છે, રાક્ષસે કીધું કુલંડછ ॥૧૩॥ ગટો
રંગછની પક્ષ કરીને, મારે કુંવરને મારછ. બીજાએ રથ બધો ભાગી
નાંખ્યો, માર્યા ઘોડા ચારછ. ॥૧૪॥ બળીએ બળિયા બાઝ્યા કરેછે
એકએકનેદે હીકછ; છાતીના બંધનો સમધ તુટે, કળચડી આવે હીક
છ. ॥૧૫॥ કરણ પકડી નારીકા ભાગે, દેછે દિંચણની ઠસછ; ઘોલ
થપડને ગડદા પાટ, મારે ને જાલે કેસછ. ॥૧૬॥ કોણિએ કોણી દે કુખ
મોંટી, લડાવે શીશે શીશછ; પડતા હેઠા થાયછે બેઠા, નાંખે ચી
શેચીસછ. ॥૧૭॥ એવામાં માયાવી દાવ ભેદને, બેસી ગયોછે ધર
ણછ; મ્હા ક્રોધ ભરીયો અભિમન્યુનો અપશી જાલ્યો ચરણછ. ॥૧૮॥
ઉચકી ઉભો થયોછે સુબો, હિલોળી નાંખ્યો હેઠોછ; પડ્યો ચતાપાટ
તેની રૂદેપર, ગટોરગછ ચડી બેઠોછ. ॥૧૯॥ કુંવર નીચે તરફડે છે.
દેશ માયાવી ધારેછ; અભિમન્યુના મુખમાં રેણુ, ભરીને ગડદા મારે
છ. ॥૨૦॥ દંત પીશીને બહુ અપશીને, ગળામાં દીધો નખછ, નસો
નાડિ ત્યાં તણાઈ સુતની, ઉંચાં ચડીયાં ચક્ષછ. ॥૨૧॥ મોડેથી નીક
ળ્યા ફીણ ફિસોટા, કારમું થયું કુભાન્ડછ; શુધ ગધને સ્વાસ થયો બંધ
માણુ ચડ્યો બ્રહ્માંડછ. ॥૨૨॥ અંતરયામી વિસ્વના સ્વામી, જાણી હ
રિએ વાતછ; જાણ્યું જાણેને ભોમી પડિયો, થશે એની દેહ વાતછ
॥૨૩॥ જે એ મરશે તો ધાર્યું ફરશે, કરશે, હરણુ નહિ કાયછ; મારું બો
લ્યું રહેશે મ્હારા મુખમાં, હજધારીતું કર્યું હોયછ. ॥ ૨૪ ॥ એવું જન
થી પુરશ પુરાણી, ચાતુર કેમ જય ચુકીછ; ગટોરગછના ઘટમાં જોવિ
દે, દયાને દીનતા મુકીછ. ॥૨૫॥ તવ કોમળ રૂદે ગટોરગછનું થઈ
મધું શુભ સારૂછ; અરેરે જીવ નીકળી ગયો, હવે એને શોદ મારૂછ
॥૨૬॥ વળણા એમ કહિ ઉભો થયો, ચાલો દૈતા બાગ; વહે વક્ત્ર
સહુ સંચર્યા, હોલવવાને આગ.

કડવું ૧૮રાગ ચૌપાદ.

ચાલ્યા આગ હોલવવા અસુર, દોડ્યા દડબડ દોટ પુર; પથુ વચ્ચાં
યઈ જે વાર, ઘેર હેડબા કિધો વિચાર. ॥ ૧ ॥ પુત્ર પરવર્યા હુશબન
પાસ. યઈ વાર પડ્યો મન ત્રાસ; હજ આબ્યો નહિ સુત બળિયો, સામો
સપ્ત માથાનો મળીયો. ॥ ૨ ॥ રખે કુંવરને કાંઈ થાય; મ્હારું જીવતર
કુટી જાય; માટે ધાણું લેલાઈમાં લક્ષ, પરવરું હું પુત્રની પક્ષ. ॥ ૩ ॥

કડવું ૧૯ મું. રાગ કાશી.

બોલ્યા વૈશમ પાચન વચન, સુણ પરીક્ષતકેરા તન; એતો પુત્રનેપોકા
ર કરતી, વન વીશે આંસુડાં ભરતી. ॥ ૧ ॥ પુત્ર પુત્ર ઠહીને પોકારે,
કોઈન બોલ્યું ગભરાઈ ત્યારે; અરેરે કેમ થયું એ બાળ, લાગી શોધવા
વન વીકારાળ. ધણા મારે ફાંફાં અધારે ફરતી, ત્રાહ ત્રાહ તે મુખ એ-

ચરતી; દીઠા રથરણુમાં ભાગેલો, જડ્યો સોધતાં પુત્ર પડેલો ॥ ૩ ॥ જ્યે
 સમ સુતનું જેવારે, બેઠી ગગળી ભુમીમાં ત્યારે; દોશ કોશ ગયા એ-
 ના ઉડી, દારા દુઃખ દરીયામાં બુડી. ॥ ૪ ॥ અરેરે દૈવના આ શું થયું.
 મારું નીર્ધનનું ધન ગયું; પુટયું કરમ મહારું કઠોરું, ખોઈ બેઠી એ-
 કનું એક છોરું. ॥ ૫ ॥ દૈવ દાહાડો થયો મહારો વાંકો, પડયું દુઃખ
 રહ્યો નહીં આંકો, પુત્ર પુત્ર પોકારજ કીધો; સુત સુતેલો ઉછંગ લી-
 ધો ॥ ૬ ॥ બોલો બોલો કહીને બોલાવે; મુખઝાલીને માત હલાવે, ઉચો
 કરી કરીને જોતી, ફોટે રૂઢિયા તેવું રોતી ॥ ૭ ॥ ચાલે લોચન આંસુ
 ચોધાર, કુટે શીશને છાતી અપાર; નવેગ્રહો વાંકા થઈ પડીયા, ઠમ
 કઠોરાં કર્મનિવડીયાં ॥ ૮ ॥ ગયું ધરખાર ધનમાલે રાજ, ગયો ટકારોને
 લાજ; પડી પરધેર પેટડું ભરતાં, તોલે ફળ મળ્યાં અતી નરતાં. ॥ ૯ ॥
 સ્વામી મુકીને વન પડ્યો હુતો; લોવી રણમાં મુકી સુતસુતો; એમ
 વલવલે અત્યું આદરે, રડે રણમાં રામા ઝીણે સ્વરે. ॥ ૧૦ ॥ આવી હેડ બા
 જોવા સતાન, તેણે રૂદન સાંભળ્યું કાન; અહો કોઈ કામા કરે રૂદન,
 મને કહ્યું તું મહારે તન. ॥ ૧૧ ॥ નથી સુત સંગકો નરનાન, ત્યારે આકોણ
 કરે પોકાર; કોઈ છે અખળાની જાતી, રડે જેમ છળી જાય છાતી. ॥ ૧૨ ॥
 સુત સાથે શી સગાઈ એની, થાય સ્ત્રી માન, કે થાય બેહેની; હાલ જોવાને
 જઈ હું પાસ, નહીં બોલે પછી પામા ત્રાસ ॥ ૧૩ ॥ મોટેલાલ અહીં ઉભી
 રહેવું, એનું સગપણ સાંભળી લેવું; એવું જણી સૂક્ષ્મ દેહ ધરી, બેઠી
 પ્રક્ષ ગુફા સુંદરી. ॥ ૧૪ ॥ દીધું ધ્યાન ત્યાં કાનજ માટ્યા સુણે છબીલી
 ઉતપાત છાંડ્યા; રડે સુભદ્રા શીશ કર વરો, પાડું પીંડ મહારો કાંક કરી.
 ॥ ૧૫ ॥ ॥ વલ્લેણ ॥ એમ અતિ આકંદ કરે સુત ગ્રહિ બે હાથ; કહે વ-
 લ્લભ સંભારતી, સા સરીયાનો સાથ ॥

કડવું ૨૦ મું. ઓખાહરણમાં. ગણપત બોલો
 હો બાબા. એ રાગ.

મારા લાડકવાયા તન, અભિમન બોલોનેરે, તારી માતા હું કરું
 રૂદન. અભિમન બોલોનેરે. ॥ ૧ ॥ જન જુઓને આંખ ઉઘાડી, અભિ
 તેંતો રઝળાવી રણમાં માંડી. અભિ ॥ ૨ ॥ કીયા શત્રુએ કીધો આ કેર.
 અભિ. હોય સંગ સગુતો લે વહેર, અભિ. ॥ ૩ ॥ બેટા જનમનો તું રોશી.

અભિ. નથી વડીઆઈ કુન્તા ડોશી. અભિ. ॥ ૪ ॥ સુણી હેડંબાને
આવ્યાં આંસુ. અભિ. કુન્તા નામે છે મહારા સાસુ અભે. ॥ ૫ ॥ બેટા
તુજને નડયું મહારૂં કર્મ અભિ, નથી વડીલ કાકો તારો ધર્મ અભિ.
॥ ૬ ॥ હેડંબાને સગ પણ ભાસ્યું ઠેઠ. અભિ. રાજ ધર્મતો મહારો જોઠ.
અભિ. ॥ ૭ ॥ બેટા નરહયો કુશળ ખેમ. અભિ. નથી કાકો લીડ ભંજન
ભેમ. અભિ. ॥ ૮ ॥ સુણી ત્રાસ હેડંબા પામી. અભિ. કહ્યા લીમ તેતો
મહારા સ્વામી. અભિ. ॥ ૯ ॥ બોલો બોલો બેટા અભિમુન અભિ નથી
તાત તારો અરજુન અભિ ॥ ૧૦ ॥ આવ્યો ઉમંગે આયુધ ખોશી અભિ.
નથી કાકો તો શેઠવ જોશી અભિ. ॥ ૧૧ ॥ હોય તો તે ફકાવું ધુળ.
અભિ. નથી નાનો કાકો નીકુળ અલી ॥ ૧૨ ॥ હેડંબાએ સગાઈ સત્ય
જાણી. અલી આતો દેરાણી ને હું જોડાણી. અલી. ॥ ૧૩ ॥ વળણ
એમ સગપણ સત્ય જાણીયું, તવ મન પ્રગટયો શોક; કહે વલ્લભ
તે માનુની મુકી મોટી પોક. ॥

કડવું ૨૧ મું રાગ સાખી

પોકજાં મુકી કારમીને, આવી કુંવરની પાસ, તે દેખી સુભદ્રા ધ્રુજ, પ-
ડીયો મનમાં ત્રાસ. ॥ ૧ ॥ અરેરે આ અધોર વનમાં અખળા જાતે કેવી
ભુત પોસાય કે હાકેણ સાકેણ, વંતરી કે વનદેવી. ॥ ૨ ॥ ચુડેલ ઝાંપડી
કે મેલડી છે, શીકોતરી કે પ્રાણી; એમ અતિ મન તરંગ ઉઠયા, ગોરિ
ધણી ગભરાણી ॥ ૩ ॥ એટલે આવી બોલી હેડંબા, બાઈ તમે દેરાંણી;
હું ભીમશૈનની ભામની છું, તમ તણી જોડાણી ॥ ૪ ॥ જરા ન બીસો
જરાન દરશો, ધારણ રાખજો મન; આ સુત સાથે બુધ કર્યું છે, ગોદરમછ
મુજતંન ॥ ૫ ॥ ભાઈએ ભાઈલડયા અજાણે, નથા લડયુ અન્ય કાય;
એવું સાંભળી સુભદ્રાના, મનમાં ધારણ હોય. ॥ ૬ ॥ પછી હેડંબાએ પુત્ર
લીધો, પોતાને ઉછંગ; હવે જીવિને શું કરું હું, પાડું મારૂં અંગ ॥ ૭ ॥
પેહેલી ન જાણી મેંતો દેરાણી, કાણી કીધી કુખ; અરજુન દીયર ડા-
હો મહારો, શું દેખાડીશ મુખ. ॥ ૮ ॥ કાળાટીલી મહારે કપાળ ચોટી,
બેઠું લાંછન મહોટું; કેહેશે કે પીતરાઈપણું જણાવ્યું, ખરેખર થયું
ખોટું. ॥ ૯ ॥ એમ કરીને રડવા લાગી, પોક મુકે બે ભાન; ગોદરમછ
બાગ હાલવે છે, તેણે સાંભળ્યું કાન. ॥ ૧૦ ॥ સાંભળો દેતો સાંભળો
દેતો. માત મહારી પોકારે; સોવિશા પેલો જીવતો થયો, મહારી જનુ.

નિને મારે. ॥ ૧૧ ॥ શું જુઓછો જૈએ જપાટે સપાટ, સુસોટ; એમ
કહ્યું કે અસુર સરવે, દરખડ મુકી દોટ. ॥૧૨॥ લગભગ ઓઝ્યાદોડતા
છે, લડતના મનસુખા; જનેતા ન્યાં રૂદન કરે ત્યાં, ઘેરો ધાલીને હલા
॥૧૩॥ શું છે શું છે પુત્રજ પુછે, કેમ આ છોકરું જાલ્યું; હેડંબા કહે
અણુસમજણના, ઉધમાતમાં ધર ધાલ્યું. ॥ ૧૪ ॥ એકાએક શું વગર
બોલે, આરંભ્યો, સંગરામ; સામાસાંમીશું પુછ્યું નહિ હોય, ધરગામ
બાપનું નામ. ॥૧૫॥ ગટોરગછ કહે મુજ માતા, તે વાત ક્યાં તું પુછે
હળીમળી સુત ઉછંગ લીધો, તે તણું કારણ શું છે ॥ ૧૬ ॥ સુતના
વાયક સાંભળીને વહીયાં મા વચન; મરણ પામ્યો બંધવતારો, અર-
જુનેજનો તન. ॥૧૭॥ એવું સાંભળી પડ્યો ચરોડો, અરેરે શ્રી રણછો
ડ; ત્રીલોકમાં આવો ભાઈ ન મળે, લાગી ગઈ મહારી જોડ. ॥૧૮॥ અ-
રેરે ભાઈ બેહક બેસાડ્યો, કહી ઢળી પડ્યો ધરણ હવે જીવિને શું ક-
રું હું, આણું મારૂં મરણ. ॥ ૧૯ ॥ વલણ. ॥ મરણ આણું માલ્યરૂં, જ-
વ્યામાં શો સાર; કહે વલ્લભ રૂવે ધણો, ભીમ તણો કુમાર.

કડવું ૨૨ મું રાગ લલીતની છાયા.

અરર બંધવા, આમ શું કર્યું ધરણ પોડતાં, દીલ ના ડર્યું; વિર રી
સાળવા, રીસ શું ચડી, પ્રથમ આવીરે, વાત ના જડી. ॥૧॥ મરણ શું
પડ્યો, પુર્ણ પીડનો, સુરપણે ધણો, ભાઈ ભીડનો ॥૩॥ ખખર હોતતો
આમ ના બને; એકલડો કર્યો બંધવા મને. ॥૪॥ રઝળતો થયો, વિર
તાલરો, અમુલ્ય ભાગિયો ભુજ માલરો ॥૫॥ નજરથી તને, જોઈ ન
શકું વગર ઓથનો, ક્યાં જઈ ટકું ॥૬॥ હથળ થઈ ગયો, તુજ દુખડે,
ફરીશ તું વિના રંક મુખડે. ॥૭॥ બળ ન દાખુરે, સંગ કોઈને દિવ
સ માહરા કાઢું રોઈને ॥૮॥ મુખ દેખુરે, ક્યાંથી તું તણું; જન્મમાં ન-
તું, દુખ આ લણું ॥૯॥ વળણ. ॥ એમ ગટોરગછ વલવલે, વાગ્યો પે
હેલો ધાવ; કહે વલ્લભ દુખે કુલીયો, કીધો મરવા ભાવ.

કડવું ૨૩ મું રાગ સવૈયા.

ગટોરગછે આદર્યું મરણું હેડંબા વહી વચન; શો માલ છે સુત એ-
મ કર્યામાં, ઓરે મહારા તને ॥૧ ॥ જાત તારો નથી મરણ પામ્યો, જે
હજી બ્રહ્મોડે પ્રાણ; ત્રધોને પુન્યે જીવતો થાયે, નીરચે છે નિરમાણ
॥ ૨ ॥ કલેશ મુકીને કુંવર મહારા, આપણા ધામમાં જાઓ; ચરણપ્રતિ

અમરકુપો છે, સાતમે માળથી લાવો. ॥ ૩ ॥ સુણિ ગટારગછ સંચર્યો
 તે આવ્યો પોતાને ધામ; કુપ્યો લાવ્યો નહેલો આવ્યો; પ્રભુ કરે વિરા-
 મ. ॥૪॥ તેમાંથી અમર હાથમાં લીધું, હેડ'બાહેત આણી: ખીનું લી-
 ધું ગટારગછે, ત્રીનું સુલદ્રા રાણિ. ॥ ૫ ॥ સુલદ્રા કહે આવજો આડે.
 ધરમ જેઠનું પુન્ય; મરણ પામેલો બેઠો થાજે, કુંવર અભિમુન્ય. ॥ ૬ ॥
 ગટારગછ કહે પરમેશ્વર દુખડું મહાર સમાજે; આડેઆવજો સત્ય કું-
 ન્તાનું, બંધવ બેઠો થાજે ॥૭॥ હેડ'બા કહે અરણ્યમાં હું, નહાનેથી
 મોટી થઈ; ભીમ વીના અવરના સામું, જો મેં જોયું હોય નહીં ॥ ૮ ॥
 પતીવ્રતા વ્રત પાળ્યું હોયતો, તે પુન્ય આવજો આડે; સુત પડેલો બેઠો
 થાજે, કહિ મુખમાં જળ પાડે. ॥૯॥ ત્રણે મળી મુખમાં જળ મેલ્યું,
 પુન્ય તણું જે વાર; પ્રાણ બ્રહ્માંડે ચડિ ગયેલો, ઉતરિયો તે વાર ॥૧૦॥
 નસેનસોમાં પ્રાણ પ્રસરીયો, શુધીઆવી તવ રૂઠ્યો; મારમારકરતો ક્રોધ
 ભરેલો અભિમન્યુ ત્યાં ઉઠ્યો ॥૧૧॥ ક્યાં ગયો શત્રુ ક્યાં ગયો શત્રુ,
 હળહળ વ્યાપી રીસ; ગટારગછે અભિમન્યુના, અરણ્યમાં ધર્મ શીશ.
 ॥૧૨॥ સુલદ્રા કહે કુંવર મહારા, કેને શત્રુ કહે છે; શો સગો થાય તા-
 હરો જો, અરણ્ય કાણુ નમે છે. ॥૧૩॥ ધરમાંને ધરમાં વઢી મુઝ્યા, ન-
 થી દુસમનદાઈ; ભીમ કાકનો સૂત ગટારગછ, વડિલ તારો ભાઈ ॥૧૪॥
 તે સુણતામાં અતિ હેત આવ્યું, મુમત મોઝા વળિયા; ઉઠાડ્યો ભાઈ
 ભુજ ભરી, અન્યો અન્યે મળિયા. ॥૧૫॥ આંગળી ઝાલી નિકળ્યા આ-
 લી, ધામ ભણી સુખ જણિ, તે બેઠે પુઠે હાથ ગ્રહીને, જય જેઠાણી દે-
 શણી ॥૧૬॥ મહેલમાં આવ્યાં સ્નાન કરાવ્યા ભોજન ભેજાં કીધાં; દે-
 શણી જેઠાણીને બે બંધુ, પાન શોપારી લીધાં. ॥૧૭॥ સામાસામો બે-
 હિદોળા ખાટ્યો, તેમાં કર્યા આસન; એક બાજુ સુલદ્રા બિરાજ; સાથે
 અભિમાન તન. ॥૧૮॥ એક હિદોળે બેઠી હેડ'બા, સુત પોતાનો સાથ;
 તે બેઠે લાગ્યાં પુછવા, સુલદ્રાને સરવ વાત. ॥૧૯॥ હેડ'બા કહે ઓરે
 દેશણી, શું કરેછે સહુ ઘેર; પાંડવ અંહીથી પરવર્યા તે, પછી થઈ શીયેર
 ॥૨૦॥ સુલદ્રા કહે સુણો જેઠાણી, કહું કહેલી વાત; તમારે ધામેથી ફ-
 રતા ફરતા, ગયા જે પાંચે ભ્રાત. ॥૨૧॥ પંચાળ દેશમાં પંચાળી નારી,
 પરણ્યા પાંચે વિર; ઘેર જઈને રાજ્ય કીધું, ધર્મ ધોસીધર ધીર. ॥૨૨॥
 પછી નર દીયર તમારા, આવ્યા એ દ્વારામતી; હરણ કીધું માલ્યરને, લ-
 બ્ધ થયું ત્યાં વ્રતી. ॥૨૩॥ જન્મ થયો અભિમન્યુનો, કેહેવાઈ લીલા-

દહેર; પાંડુ રાજાને સગતી દેવા, યજ્ઞ કર્યો આપ ઘેર. ॥૨૪॥ એકારો
 કર્યો કૌરવ સાથે, કહેવાયા વિસ્વમાં દીવાં; તે યજ્ઞમાં અભિમન્યુનો, બ-
 બદેવે કીધો વિવા. ॥૨૫॥ તે પછી વાંકા દહાડા ઓળ્યા, કૌરવે કપટ
 કીધું; દુત રમાડી પાંડવ કેરું રાજ્યાસન લે લીધું. ॥ ૨૬ ॥ ધ્રુપતી સ-
 તી દુતમાં હાર્યા, કૌરવ કુમતિ કાહાળ્યા; નગ્ન નચાવવા મારદેતાં, પં-
 આળી સભામાં લાળ્યા. ॥૨૭॥ સૌ વિર મળીને ચીરતાણ્યાં, સતી સાથે
 બેળ દાખી; અનેક ચીર પ્રભુએ પુર્યો ધ્રુપદીની લાજ રાખી. ॥ ૨૮ ॥
 તે થયા પછી પ્રતી ફરી તે, પાછી સોંપી નાર; પાંચે ભાઈને પ્રેમદા તે,
 વન વહ્યાં વર્ષ બાર. ॥૨૯॥ હું અભિમન્યુને કુંતાજી, રહ્યાંવિદુરને ઘેર
 મરીબ અવસ્થા આપણી આવી, તે બાળી સરવે પેર. ॥ ૩૦ ॥ ની-
 રધન થયાં ને રાજ્ય, ગયાં તે સમજ્યા સહુ લોક; બબદેવે બાણ્યું નવી-
 તે લહાવો, માટે વિવાહ કર્યો ફેક ॥ ૩૧ ॥ ફેક કર્યોની ફીકર નહોતી
 નહોતું તેવાને ઢેર; પણ તે વિવાહભાગીને કર્યો, દુરયોધનને ઘેર ॥ ૩૨
 ॥ તેથીમને મહા કલેશ થયો, તે કુંવરને પુછી વાત; મેં દિકરી દિકરી
 કહી દુલ્હો, મારી છાતીમાં લાત ॥૩૩॥ તેથી અભિમન્યુને રીસ આવી,
 કળકળી બોલ્યો આપ; એણે કહ્યું એ કન્યા ન વરૂં તો, બ્રહ્મહત્યાનું
 પાપ. ॥૩૪॥ એમ કહીને તૈયાર થયો એ, વાર્યું ન કિધું લગાર; કૌરવના
 ભયથી રાત્રિએ, નીકળ્યા ધામની બહાર. ॥૩૫॥ મેં બાણ્યું જે કુંવર
 સાથે પીહેરીયે હું બહાર બે બધુને કરગરીને, એકન્યા પરણાવું
 ॥૩૬॥ એમ બાણ્યું હું જોડે આવિ, દારણુ દુખમા કુલ્યા; પંથ તણિ
 ફેમ રહી નહીને, દારિકાં મારગ ભુલ્યાં ॥૩૭॥ વનને વિશે વિપત વે-
 ઠી, આવિ પોહોળ્યાં હાંધ; અબાણે અબાણુ લઢાઈ લઢ્યા, નિશા સમે
 બે ભાઈ ॥૩૮॥ એરે ગટોરગછ દીકરા દાતા, ભાઈને બહુ સમજવો
 હઠ મુકી દે એ કન્યાની, ઘેર પાછો મોકલાવો ॥ ૩૯ ॥ કલેશની કન્યા
 ન જોઈએ આપણે; ઘણિક મળસે તન; કાકીનાંતેવા વેણુ સુણિ વઢે,
 ગટોરગછ વચન. ॥૪૦॥ એ કાકી ભાઈને પાછા મોકલું, લાજે મહારા
 બાપ; એ કન્યા એને ના પરણાવું, તો બ્રહ્મહત્યા પાપ. ॥ ૪૧ ॥
 સુભદ્રા કહે જુઓ હેડંબા, આશો તમારો ધારો; તમ સુત ટંટાનો તંત
 લે છે તમે, પાસેછો કેમ ન વારો. ॥૪૨॥ હેડંબા કહે ટેક ગ્રહે છે, તેમાં
 તે હું શું વારું. મરવું ન ડરવું પાછાં ન ફરવું, કામ એ ક્ષત્રીનું સા-
 રૂ ॥૪૩॥ ધારે તે કરે કુંવર મહારો, હું પણ પક્ષે ધાવું; દ્વારકા વિશ-

જે પુત્રને મારે. તો દ્વારિકાં ગણિ જાઉં. ॥૪૪॥ સુભદ્રા સુણિ વિસ્મય
પામી, સુરતણિ છે સવાઈ; માતનું જોર તેનો દિકરો કરે, ધાર્યું તેમાં શી
નવાઈ, ॥૪૫॥ પછી હેડંબાનો પુત્ર પુછેછે, કાકી ક્યારે લગ્ન થાશે; જન-
ન લેઈને કૌરવ જોધા, દ્વારીકાં ક્યારે જશે. ॥૪૬॥ સુભદ્રા કહેકાલે સ-
વારે, નીકળશે એની જન; ગદોરગછ કહેપરમ દાહાડે, હમે થશું સા-
વધાન. ॥ ૪૭ ॥ વળણા એમ કહીને એ રહ્યા, આગળ કહું મહિમાય;
કહે વલ્લભ કૌરવ ઘટે, વીવાહ સામગ્રી થાય. ॥

કડવુંર ૪ મું.

વધા વૈશમ પાયે વચન, તુતો સાંભળજે રાજન; હવે હસ્તીના
પુર શું થાય, કરે ત્યારી દુર્યોધન રાય. ॥૧॥ લીધી સેન્યા ક્ષોણી અ-
ગીયાર, કીધા વર રાજને ત્યાર; સાથે સર્વ કુટુંબ પરીવાર, લીધાલી-
રમ ધ્રોણને કૃપાચાર. ॥ ૨ ॥ ચોથા અશ્વસ્થામાં પણ સંગ. ભલો
કીધો ત્યાં જનનો રંગ; કર્યા સાબેલા સોલીતા સારા, પેહેરી પટકુળ
નીકળી દારા. ॥૩॥ વાગે કુંડુંલીડંકા અપાર, થાય ભેર ભુંગળટંહકાર;
વાગે મોરલી મૈવર સરણાઈ, તાંસાં દોલપરધમ વાગે માંહી. ॥૪॥ વાગે
છત્રીસ વાજાં તે સાથે, કાહાડયો વરઘોડો ભુનાથે; વરને સજવીયા
સણુગાર, જમા પટકા ચીરા હીરા હાર. ॥ ૫ ॥ કાને કુંડળ લીલમ લળ
કે, બાંધ્યા બાજુબંધ રત્ન ચળકે; કેડે કામનીયો ગાંજુગાય, ભાણુમતી
દીપક કરમાંય. ॥ ૬ ॥ ચાલ્યાં સુભ સોભાયે સોહાગ, થયા શુકન આડા
વહાનાગ; પુછે પાપી આ શુકન કેવા, કહે મામો રૂતે થાય હેવા. ॥ ૭ ॥
પછી ચાલ્યાસરવ સુખભેર, નરનારીબાળકલલીપેર; એણેધણીસોભાવી
છે જન, મનમાં મ્હોટાઈ એલીમાન. ॥ ૮ ॥ થયાલગભગ દ્વારકાંમતી
ત્યારે બોલ્યોછે છત્રપતી; મામા સેન્યના જોદ્ધા છે જોહ, આપોઆભુશ
ણુ સોભે તેહ. ॥ ૯ ॥ જોઈ જોઈ જાદવ વિરમે થાય, જોઈ બળદેવ બહુ
હરખાય; જોઈ જાણે હેવું વિશ્વપતી, હાવો વેહેવે મને મળ્યો નથી.
॥ ૧૦ ॥ ગાજ્યોગોરીયો ગીતાં ભાતભાત, જૈયે તેવાયૈયે પ્રખ્યાત; હેવી
આગનો દીધી ભુપાળ, કહ્યા પ્રમાણે કર્યું ત્રતકાળ. १૧ ॥ આવ્યાદ્વારી-
કાને ઝાંપે જ્યારે. દીધા કુંડલી ડંકા ત્યારે; જેના ઉંટઉપર ઘોંસાવાગે,
રસ્તે આવી માગણુ લોક માગે. ॥ ૧૨ ॥ ઘણા બંધીજનો આવી જાય,
આણતે રથ અવછરા નાયે; રસ્તે જતાં થાયે થેઈકાર, બુલે ઉંટ હાથાને

તોખાર. ॥ ૧૩ ॥ ઘણા રથ સુખપાલ ને મેના, બોલે છડીદાર જસઘણા
એના; લેછે પુરણ વીવાનો દહાવ, રસ્તે થયા અતર છંટકાવ. ॥ ૧૪ ॥
આવી દ્વારીકાંને ઝાંપે જન, સામા આંબ્યા બળદેવ ભગવાન; આંબ્યા
જદવ છપન કોટી, અહો જન આવી ઘણી મ્હોટી. ॥ ૧૫ ॥ એવાવીખા-
ણ થાય અપાર, દેખી ગાય કૌરવોની નાર; ॥ વળણ. ॥ ગીતાં ગાતી
કામની, નહી મનમાં કાંઈ શોક; વરરાજને નીરજે, આવી ગામનું લોક.

કડવું ૨૫ મું. ઝરમરીયા ઝાલા એ રાગ.

બંકા રાજના હંકા વાગીયા, જદવરાય જગો આવી કૌરવ કેરી જ-
નરે. જદવરાય જગો. છત્રપતી હૈ પધારીયા. જદવરાય જગો. જગો બળ-
દેવ ભગવાનરે. જ. ॥ ૧ ॥ ભવીશ ભલે રૂ તમાલરૂ. જ, ક્યાંથી જનૈયા
તમ ઘેરરે. જ. કે આંબ્યાને કંઈ પાછા ગયા. જ પણ તમ પર થઈ મ્હેરરે
જ. ॥ ૨ ॥ ભુપતી નરપતી નામના. જ. મલપતા દુરીયોધનરે. જ.
સેન્યા સકળ સૌદામણી. જ. કરશે આ નગરી પાવનરે. જ. ॥ ૩ ॥ આ-
ંબ્યા હલમલતા હાથીયો. જ. રથ મેનાને સુખપાલરે. જ. આંબ્યા છેવો-
ડલા ખુંખારતા. જ. વાગે મરદંગ ઢોલ તાલરે. જ. ॥ ૪ ॥ ગોકુળ ગા-
મના રેહેવાશીયો. જ. ઘણાદાહાડા ચારી ગાયરે. જ. હમે વેવીશાળ મા-
નીયું. જ. હવે આંબ્યા જ્ઞાતી માંયરે. જ. ॥ ૫ ॥ નહીં તો કે ક્ષત્રી કેહેતું
નતું. જ. સહુ કેહેતું હતું ભરવાડરે. જ. હમે મળ્યા તો દાહાડા વળ્યા.
જ. વેવૈનો માની લેજો પાડરે. જ. ॥ ૬ ॥ ગાય જદવ કેરી કામની. પુ-
લાશો મેલો. નથી અજાણ્યું તમ કુળરે. પુલાશો મેલો. થોડાં પુલીને થા-
વો ફાળકો. પુ. વીચારો વેવાણો મુળરે. પુ. ॥ ૭ ॥ બોલો વીચારી હી-
મર જતનાં, પુ. સંતનુની મછગંધા નારરે. પુ. તે બાઈ માંછીની દીકરી.
પુ. તેણે હતું ઘર નાતખારરે. પુ. ॥ ૮ ॥ ગાંધારી વેવણ વડીલ છે. પુ.
તેને, જે પુછી જુઓ વાતરે. પુ. માહાદેવજનો જે નંદીયો. પુ. તે પરણી
ગયો તેની સાથરે. પુ. ॥ ૯ ॥ આજકાલે વધી પડ્યા વીરવમાં. પુ. પેહે-
લાનો ક્યાં કહીએ અંન્યાયરે. પુ; તમને લેવા ક્ષત્રીની નાતમાં. પુ. હમે
આ દીજીયે કંન્યાયરે. પુ. ॥ ૧૦ ॥ ચંદ્ર સરીખી અમ છોડરી. પુ, વર-
રાજ ભુતડાંનો ભાધરે. પુ. ડાહી ડમરી દીકરી દીજીયે. પુ. બુધી નથી વ-
રમાં કાંઈરે. પુ. ॥ ૧૧ ॥ વાયશી સંગ હંશ બાંધીયે. પુ, જેવો મરકદને

મોતી હારરે. પુ. ભોળવાયા બળદેવ દેછે દીકરી. પુ. કહેવરાવશે નહીં
બહુ વારરે. પુ. ૧૨ ॥ વલણ, એવી રીતે વેવણો, આનંદના ગીત ગા-
ય. કહે વલ્લભ સહુ લોક ત્યાં વરને જોવા જાય.

કડવું ૨૬ મુ. રાગ સાખીની ચાલ.

વરરાજને જોઈ જોઈ લોકો, મરડે પોતાનાં મુખ; બળદેવે બીહામ-
ણો વર સોધ્યો જોઈ પૈશાનું મુખ. ॥ ૧ ॥ ચંદ્ર સરીખો સુત પારથનો,
અભીમન્યુ. જેનું નામ; કન્યા લાયક એ વરહુતો, રૂપેરૂપનોધામ. ॥ ૨ ॥
બળદેવજીએ આ વર લેવા, શું જોઈ કીધું પ્રયત્ન કાગડાનીકોટમાં બાં-
ધેછે, સુરેખા સરખુ રત્ન. ॥ ૩ ॥ એમ છાના વાતો કરે છે, ટોળેટોળાં
વળી ત્યાંય; બળદેવજી જન તેડીને લાવ્યા, દ્વારીકાં કેરી માંય. ॥ ૪ ॥
સામસામી બે મુકામ આપ્યા, જુજવાં નરને નારી; આસનાવાસના ધ-
ણી કરીને, હળવર ગયા ઉતારી. ॥ ૫ ॥ એવે આણુંદે દીવશગયો, તેવે
પડી છે રાત; રૂઝની વીતી ગટોડગય જાગ્યો. થતે મ્હોટે પરભાતા ॥ ૬ ॥
અભીમન્યુને આપે ઉઠાડ્યો, વીર હું દ્વારીકાં જાવું; અરજીન સુત કહે
મમ વીરા, હું પણ સાથે આવું. ॥ ૭ ॥ ગટોડગચ કહે મમ બંધુ, બે-
ઠા બજે શીવશીવ; હું એકલો જાવું સુભદ્રા કાઢીનો, ઘણો અધીરોછે
જીવ. ॥ ૮ ॥ સુણી સુભદ્રા એમ બોલી, બેટાએ બોલેતું ઠલો; જોવા
મ્હારો મોઘો મને તેવો, તારી માને તું બહાલો. ॥ ૯ ॥ ભત્રીજ તેં એ
કલે શાં, રણ ભાગ્યાં તે બતાવો; દીકરા હું આગનાઆપુછું, હળીમળી
બેઠે જવો. ॥ ૧૦ ॥ ગટોડગચ કહે ખુશા તમારી, ઉઠાવીરા યાવો ત્યાર;
અભીમન્યુએ વસ પેહેર્યો, હાથ લાધા અથીયાર ॥ ૧૧ ॥ ત્યાર થઈને
કુંવર બોલ્યો, એરે ગટોડગચ ભાઈ; તમારે ઘેરછે સાહેબી જાજી, તેવી-
નથી જોઈ કાઈ. ॥ ૧૨ ॥ રીક્યાસીધાનવાનાધતમારે, પ્રવ્યેહારે સુરપતી;
પણ મને એક ખામી લાગે છે, વાહન કેમ કાંઈ નથી. ॥ ૧૩ ॥ ન મળે
ઉંટ કે ન મળે હાથી, ન મળે એક તોખાર; ચરણે ચાલીને દ્વારીકામાં,
જશું કેવે પ્રકાર. ॥ ૧૪ ॥ ગટોડગચ કહે વારા મ્હારા, જે કહો ત છ
ત્યાર; એમ કહીને દહીત માયાવી, બોલાવ્યા તેણી વાર. ॥ ૧૫ ॥ આ-
ર દહીતનો રથ બનાવ્યો, ચારને કીધા ઘોડા; ચાર દહીતના પીંડાંબ
નાવ્યાં, ચારના ચાર હોડા. ॥ ૧૬ ॥ અભીમન્યુ જોઈ આણુંદ પામ્યો,
આ ગુણ કેમ કળાય; વીરના વખાણ કરતો આવી, બીરાજ્યો રથમાંય.
॥ ૧૭ ॥ આખુક ઝાલી હાંકવા બેઠો, લીમ તણો કુંવાર; બંને માતાની

આગના લીધી, હકારીયા તોખોર ॥ ૧૮ ॥ રથ ચલાવ્યો પવન વેગે,
 દારીકાં લેગલગ થાય; એક જોજન ગામ આધુ રહ્યું કે, બોલ્યો અભે-
 માન ત્યાંય. ॥ ૧૯ ॥ ઓ ભાઈ રથ રાખો હાંઈ ઉભો, આ રહ્યો અશોક
 બાગ; તેમાં છે ભોંયડું ઉતરવાનું, જાણે નહીં કેઈ કાગ. ॥ ૨૦ ॥ ગામ-
 માં ગયાનું કામ નહીં, લેવી છે પરાધણી; નથી આવ્યા કરવા શાહુકા-
 રી, છે કરવાની ચોરી. ॥ ૨૧ ॥ એવું સાંભળી ને રથ રાખ્યો, ઉતરી-
 યા બે વિર; માયાવીયે રથ લોપ કીધો, આગે ગયા રણધીર. ॥ ૨૨ ॥
 સોહામણી શોભા બાગે તણી છે, લીલાશ ભરી અપાર; શીતળ વાયું
 વાય ઘણેશ, ત્યાં વ્રક્ષ અઢારે ભાર. ॥ ૨૩ ॥ વચમાં સરોવર સુંદીર સો-
 ભે, હંસ રહે તે કીનાર; કમળ પોયણા ખુબ ખીલેલાં, ભરે ભભેવારો
 વાર. ॥ ૨૪ ॥ બપેયા બાગમાં બોલ્યા કરે છે, કોયલ કરે બકોર; પોપટ
 ઝીણી ડાળીયે હીંચે, ટોકા કરે છે મોર. ॥ ૨૫ ॥ શબ્દ પાડી પાડી મેંના
 બોલે, લોભા છે લાલ રંગ; ચર્કલી ચકચક ચકોર બોલે, કૈયા છે સ્વેત
 અંગ. ॥ ૨૬ ॥ તેતરના ટોકા થાય મીઠા, દાદુર પક્ષી અનેક; અનંત પ-
 ક્ષી બાગમાં બોલે, કેહેતાં ન આવે છેક. ॥ ૨૭ ॥ લટશે લોલી તરૂવર
 કેરી, ઘણીક લાંબી વઘેલી; ગુલબાસ ગુલછડી ગુલસખો, ચંપોનેચં-
 બેલી. ॥ ૨૮ ॥ મોઘરો મલીઆગરીને મરેડી. સુર્યવંશી પુલમોદોટા; કરેણા
 કરેણીને ગુલબાસો, ગુલદાવડી ગલગોટા. ॥ ૨૯ ॥ ખડચંપો ચંપાવતી
 ચમરી, એમ્મર પુલ સુવાસી; રેવતિ કેતકીને જાંઘ જાંઘ, બોરસલા બા-
 રમાસી. ॥ ૩૦ ॥ હારસંગોને અગથીયો છે, ફનસવંસી પુલ; જયફળ
 જવંત્રી તમાલ પત્ર, તજ ઘણી અમુલ. ॥ ૩૧ ॥ સફરજનને શીફળ ફે-
 ફળ, શીકોરાં શેતુર; શેકટો શીમળો સીતાફળી છે, લીલાં મરી મ્હા મ-
 ધુર. ॥ ૩૨ ॥ રામફળ જાંમફળ જાડ જાંબુનાં, બપેયાને બદામ; કનસફ-
 નસ પપનસ લીંબુ, દાઢમડીને જામ. ॥ ૩૩ ॥ અખોડ અંજીર અનનસ
 કાંબુ, કમરખ કેળને કમરા; કલમી આંખા બોરડી નારંગી, તેપરભમે
 ભમરા, ॥ ૩૪ ॥ દ્રાખ્યોરોણીને પસ્તાં ફાલ સાંખારેક મ્હોટિ; પીપરલવંગ
 અકલગરો, એળચીની લાંબ સોટી. ॥ ૩૫ ॥ અગરચંદન સુખટજસુદ,
 લજ્યાળું સંઘાયેલી; આશાળ વળયારી પડોપાંદડી, હેરામણી શામ વેલી.
 ॥ ૪૬ ॥ સમુદ્ર સોસને નાગર વેલ્લો, પંકજ ધરણ ઢળીયો; પોપટ વેલી
 ચાંદવેલી તે, વ્રક્ષમાં વાંકી વળીયો. ॥ ૩૭ ॥ વળણુ: ॥ એવા બાગમાં
 આવીયા, હરખ્યા જોઈ નરેશ; પછી દીઠું ભોંયડું, તેમાં કર્યો પ્રવેશ.

કડવું ૨૭ મું. ॥ રાગ સામેરી. ॥

ઉતરીયાબેભાઇ ભોંયરામાં, ભોયરૂભારેવીશાળ; ગટોરગછેતેમાંકરી
 માયા, દહીત કીધા તત કાળ ॥ ૧ ॥ બે દૈતની બે ખુરશી કીધી, બેઠા
 ભાઇ શ્વાસ વાળ્યો; હેડંબા સુતે ચાર દહીતનો, ઢોલીયો કરીને ઢાળ્યો.
 ॥ ૨ ॥ ચાર દહીતનાં પાત્ર બનાવ્યાં, લોટા લોટીને થાળા; ચાર દહીત
 મનુશ બવાવ્યા, ચાકરી કરવા વાળા. ॥ ૩ ॥ અલીમન્યું જોઈ વીખમય
 પામ્યો, ભાઇ પ્રત્યે ઓચરીયો; સામાન ઘર ખટલો જોઈએ તે, ભલો
 માંથામાં ભરીયો. ॥ ૪ ॥ એમ અતી મન આનંદ પામી, બેઠા છે બેઠ
 બ્રાત; દારિકાં દીસનું નથી અજાણ્યું. આવ્યાની જાણી વાત. ॥ ૫ ॥
 અંતરધ્યાન થઈ હરી આવ્યા, ભાંણેજ શું ભાવ ભરીયા; આવ્યો છું
 મળવા કેહેતા કેહેતા, ભોંયરામાં ઉતરીયા. ॥ ૬ ॥ ગટોરગછ કહે કોણ છે
 એ, તવ બોલ્યો અભિમાન; આવવા ઘો મારા નાહના મામા, નામ એ-
 નું ભગવાન. ॥ ૭ ॥ વીહીવા ફેકમાં એ નથી રાજ, વાત જાણુ છું તમામ;
 કન્યા દેવી ધારી દુશમનને, મોહોટા મામાનું કામ. ॥ ૮ ॥ એમ કહીને
 બેશી રહ્યા બે, ભાણેજને દલ દુખ; મામા આવ્યા કે અલીમન્યું મરડી
 બેઠા મુખ. ॥ ૯ ॥ પ્રભુ કહે કેમ આડુ જુએ છે, શો મુજથી થયો શોક;
 કસુર છે બધી હજીધરની, તેણે વીવા કર્યો ફેક. ॥ ૧૦ ॥ સુર્યની સાખ્યે
 સત્ય વદુછું, ચોખ્ખે અંતસકરણ; સુખ રૂપે બે ભાઇ મળીને, કરો ક-
 ન્યાનું હરણ. ॥ ૧૧ ॥ જેવું ધુમાય તેવું ધુમો, સલામાં છું ગોપાળ; છે-
 વટ સુધી સાહ્યતા મ્હારી, વાંકો ન થાયે વાળ. ॥ ૧૨ ॥ અભિમન્યુ કહે
 વારૂ મામા, તમે ધારી રૂડી પેર; દારણ દુખનો દહાડો આવ્યો, રહ્યાં પ-
 રાયે ઘેર. ॥ ૧૩ ॥ મુજ બાપ કાકા વન સધાર્યા, નાંખી દેધને નેટ; વીકુ-
 રને ઘેર પુત્રને માતા, પોશીયે પાપી પેટ. ॥ ૧૪ ॥ બેહેન તમારી સુભ-
 દ્રાજ, હું તમારો ભાણેજ; પરઘેર વેઠ કરી પેટ ભરીયે, લાન્છન તમન
 તેજ. ॥ ૧૫ ॥ ભાણેજ ભગની નવ્ય તેડાવ્યા, સગાઇ શું પડી છુટી; જ;
 ગતની લાજ તમેને ન આવી, શું ગયું ખાવા ખુટી. ॥ ૧૬ ॥ કબળુ કહે
 તું સુણ ભાણેજ, કહું વિશ્વનો મહીમાય; દીવશ વાંઠા આવે ત્યારે, કો-
 ઠ સગુ નવ થાય. ॥ ૧૭ ॥ ચઢતો દીવશ હોય તે વારે, રહે વશ મરદ
 મેહેરી; આયક્ત આવે એટલે ભાઇ, થાય બહાણું પણ વેહેરી. ॥ ૧૮ ॥
 સમજીને શું મારે છે મેહેણાં, વળી આ વેળા વળશે; ધાર્યું કરો હાંધ કામ
 તમારું, જરૂર કન્યા મળશે. ॥ ૧૯ ॥ ગટોરગછ સાંભળી થયો ખુશી,

બોલ્યા પ્રાણુજવન; ઓ ભીમ સુત તમારી પાસે, હું. માગુ છું વચન.
 ॥ ૨૦ ॥ માયાવી કહે માગો માહારાજ, બોલ્યા એસરણ સરણ; સોળ
 સહસ્ર મહેલ માહારામાં, તમે ન મુકો ચરણ, ॥ ૨૧ ॥ અભીમન્યુને મા-
 હા દુખ લાગ્યું. મામા એવું કહો કેમ; મહારા ભાઈને કેવો જાણ્યો, શું
 પડ્યો મનમાં વેમ. ॥ ૨૨ ॥ પ્રભુ કહે કાંઈ વેમ નથી ભૈ, ભલે બધે સ્થ-
 ણ કરે; પણ તોરો વિર છે મસ્કરો, જ્યાં જાય ત્યાં હાંશી કરે. ॥ ૨૩ ॥
 ગટારગછ કહે વીર માહારા, હરી કરી ખરી વાત; તેમાં તું દુખલાવ્ય
 ન મનમાં, સમજાવ્યો એમ જાત. ॥ ૨૪ ॥ ગટારગછે ગોવીંદજીને, વેણ
 દીધું ત્રત કાળ; જવો તમારે ધામ ન આવું, પછી ગયાગોપાળ. ॥ ૨૫ ॥
 ગટારગચ કહે મમ વિરા, હવે હું દારીકાં જાણું; કૌરવ કુળનો હું છું
 અજાણ્યો, ત્યાં જઈ ઓળખી આવું. ॥ ૨૬ ॥ એમ કહિને ભોયરામાં-
 થી, નીકળી ચાલ્યો જહાર; નગને દ્વારે આવીને ઉભો, ભીમતણા કુમા-
 ર. ॥ ૨૭ ॥ હેવે દીકો એક જદવ જતો, ગટારગચે બોલાવ્યો; કહો ભા-
 ઇ કોણ લોક તમે છો, પુછવાનો પ્રેમ આવ્યો. ॥ ૨૮ ॥ જદવ કહે જદુ-
 પતિના, હમો જદવ જતે; ગટારગચ કેહે પધારો, કાંમનથી લાંબીવાતે.
 ॥ ૨૯ ॥ એમ કહીને વીદાય કીધો, માયાવિ જે ભુપ; આકતી જોઈ જદ-
 વનીને, તેવું ધરીયું રૂપ. ॥ ૩૦ ॥ જદવ જેવો જોઈખનીને, નગનેવી
 શે પળીયો; બજારમાં બીજેજદવ દીકો, તેને જઈને મળીયો. ॥ ૩૧ ॥
 ગટારગચ કહે કેમ ભાઈ, વેવાઈ આવ્યા ક્યારે; હું નથી જાણતો વાત
 આવ્યાની, જદવ, બોલ્યો ત્યારે. ॥ ૩૨ ॥ ગૈ કાલની જનઆવેલી છે,
 જની વાસે જોવા જવો; ગટારગચ કહે ચાલો સાથે, મને સઉઓળખા
 વો, ॥ ૩૩ ॥ જદવ કહે શું નવ ઓળખે, દુરીયાધન ભુપતી; હેડંબી
 સુત કહે ઓળખાવો, ઓળખતો હું નથી. ॥ ૩૪ ॥ એમ કહી જોડે
 જદવ લીધો, આવ્યા જની વાસે; જદુ કહે જોગાદીયે રાજ, શકુની મા-
 મા પાસે. ॥ ૩૫ ॥ જેદ્રથ ભગદત ભુરીશયેવા, કરણ સુસર માય; આ
 દરોણ આ ગોરને આ અમ્મર, આ વ્રધ ભીશમ પીતાય. ॥ ૩૬ ॥ એમ
 સહુ જોદ્ધા ઓળખાવ્યા, ઓળખી નીકયો જહાર; ભીમ સુતે જાણ્યું
 ઓળખી ભૈ, કૌરવ કેરી નાર. ॥ ૩૭ ॥ એવામાં એક જદવ કેરી, કામ
 ની દીકી ભુપ; માયાચીયે માયા કરીને, તેવું લીધું સ્વરૂપ. ॥ ૩૮ ॥ જદ-
 વની બીજી જીવતીને, મળ્યો હેડંબા તંન; સાંભળ સુજની જનઆ-
 વીછે, છે તે જોવાનું મન. ॥ ૩૯ ॥ ચાલ તું સાથે સૈયરમહારી, સમજ-

વી લેઇ જાય, નારીયાને જનીવાસે આંચો, જેવા લાગ્યો શોભાય.
 ॥ ૪૦ ॥ જહવની નારીએ ઓળખાવી, ભાણુમતી જ રાણી; તેની સા-
 થે ઓળખાવી દીધી, રાણી તણી દેરાણી. ॥ ૪૧ ॥ ઓળખાવી શકુ-
 નીની નારી, ધુસ્સે ભરાયો મનમાં, વેહેરે વેહેર લેઉતોજખરો. એમજ
 તાકયું તનમાં. ॥ ૪૨ ॥ ત્યાંથી નીકળ્યો ભાણુમતીની, મુખ્ય દાસી દીઠી
 ભુપ; જહુની નારીથી જુદો પડીને, ધર્યું દાશીનું રૂપ. ॥ ૪૩ ॥ પછી
 ગયો બળદેવને ધામે, જેવાને સર્વે તપાસી; તવ રેવંતીએ એમ જા-
 હ્યું, આવી રાણીની દાસી. ॥ ૪૪ ॥ એવું સમજી આઠિકાર દીધો,
 આંચાશું સંદેહ ખોવા; ગટોરગછ કહે રાણીએ મોકલી, સુરેખા કન્યા
 જેવા. ॥ ૪૫ ॥ કન્યાદેખાડી રેવંતીએ, રૂપે શશીહોય તેવી ગટોરગછે
 મન વીચાર્યું, ભાભી તો ભાઈ જેવી. ॥ ૪૬ ॥ ખીજ સહુને ઓળખી
 આલ્યો. હેડંખાનો તન; મીઠાઈ મેવા લાગ્યો ને આંચો, ભોંયરામાં
 રાજન. ॥ ૪૭ ॥ બે ભાઈએ ભેળા ભોજન કીધું, કહીસહુ માંડીને વા-
 ત; એવે સમે દીવશ વીત્યો, પછી ગઈ પોહોર રાત. ॥ ૪૮ ॥ તે સમે
 ભીમનો નંદન બોલ્યો, વીરા અભેમાન જવું; કૌરવ કાકાનેખંખેરિને
 કાલે રાત્રીએ આવું. ॥ ૪૯ ॥ આપણું ધન એણે હર્યું તો, એનું હુંહરી
 લેવું; બાગની પાસે મેદાનમાંછું, સમીપ રહ્યા જેવું. ॥ ૫૦ ॥ એમક
 હીને જહાર નીકળીયો; બળીયો માયાવી તન; મોહોટા મેદાનમાં ઉભો
 રહીને, માંચા રચે રાજન. ॥ ૫૧ ॥ વલણ. મેદાનમાં ઉભો રહી, માયા
 રચે બળવાન; વહ્નલ વદે કામ કારમું, કરે ભીમ સંતાન.

કડવું ૨૮ મું ॥ રાગ સાખી. ॥

વૈશમ પાયે એણીપેર બોલ્યા, સુણજન મેજેરાય; વિસ્તારી તુજને
 સંભળાવું; સુરેખા હરણ મહીમાય, ॥ ૧ ॥ કેશ છોડીને શીશપછાડયું,
 માયાવિયે તે વાર; જુજુ જેવડા જીવ ખરી પડી, દહીત થયા નીરધાર.
 ॥ ૨ ॥ તેર શહસ્ત્ર અસુર ઉપન્યા, લાંબા પોહોળા સુરા સાથી; તેમાંથી
 હજ્જર દહીતને, કીધામોટા હાથી. ॥ ૩ ॥ એક હજ્જરને ઉંટ બના-
 વ્યા. ન મળે જેના જોડા; એક શહસ્ત્રને અળગા રાખી, તેના બનાવ્યા
 ઘોડા. ॥ ૪ ॥ હાથી ઘોડાને ઉંટ સુદ્ધાં, કીધા ત્રણ હજ્જર; ત્રણશહસ્ત્ર
 સુર કેરી, સાંકળો કીધી સારં, ॥ ૫ ॥ અકેકીસાંકળે અકેક પશું, બાંધી

દીધું તેવાર; જુજવી જાતની જુજવીઓળ્યો, હલી રાખી નીરધાર. ॥ ૬ ॥
 પછી ત્રણ શસ્ત્રને કીધા, મનુશ જાતી દાસ; એક એક શેવક બેશી ગચ્છ,
 એક એક જાનવર પાસ. ॥ ૭ ॥ જેથી જાનવર વશમાં રહે, માંને માવ-
 તનો ત્રાસ; ત્રણ શસ્ત્રને ખાવા કીધી, ત્રણ શસ્ત્રની ધાસ. ॥ ૮ ॥ એ
 રીતે ખાર હજાર દહીતા, વાવરીયા વીવેક; રહ્યા ત્રણ હજાર માંથી, અસુર
 હજાર એક. ॥ ૯ ॥ ત્રણ સેનો તંબુ બનાવ્યો, જરીયાનનો નહીં ભુલ; સોનાનું
 શીખખર હીરા લળકે, ફરતી મોતીની ઝુલ. ॥ ૧૦ ॥ લીલમો લળકે રત્નજ
 ચળકે, જોતાં પાંમે મોહ મન; એક સો દહીતનું તંબુ વિશે, બનાવ્યું સી-
 હાસન. ॥ ૧૧ ॥ સોના ચોપડા સો કર્યા મેહેતા, બળપણ કરી ન શકે;
 ખડીયા કલમો લેઈ લેઈને, બેઠા બેઠા લખે. ॥ ૧૨ ॥ ત્રણ સેને પેરાદાર
 બનાવ્યા, તે બાહાર પેરા ભરે; ઉઘાડાં ઓયુદ્ધ કરમાં ગ્રહીને, ચોકસ ચો-
 કી કરે. ॥ ૧૩ ॥ એક સોને અનુચર બનાવ્યા, ખંમ્મા ખંમ્મા મુખ ભાં-
 ખે; ગટોડગછની સેવામાં રહી, પંખાથી પવન નાંખે. ॥ ૧૪ ॥ કે પાન
 આપે સો પારી આપે, કે જન ચમ્મર ઢાળે; કે પગ ચાંપે માગે તે આપે
 શોભ્યો કળા જમ સોળે. ॥ ૧૫ ॥ લીલી ટોપી લીલી કફની, લીલા સુ
 રવાળે પેઠો; આંખ કપરી આકૃતી જખરી, સોદાગર થઈને બેઠો. ॥ ૧૬ ॥
 સીંહાસન પર સાંભે માયાવી, થઈ બેઠો વેહે પારી; રૂજની વીતા વહાંણું
 વાહ્યું, દેખાઈ શોભા સારી. ॥ ૧૭ ॥ ઉઘડયા દરવાજા દ્વારીકાંના, ચાલી
 ગામમાં વાત; વેહે પારી આવ્યો જાનવર લાવ્યો, જાણી રાય પ્રખ્યાત.
 ॥ ૧૮ ॥ છત્રપતી છે ગ્રહસ્થ ઘણેરો, તેથી આવ્યો વેહે પારી; એવી વા-
 રતા થઈ સભામાં, બળદેવ હરખ્યા ભારી, ॥ ૧૯ ॥ કૃષ્ણની પ્રત્યેહશી-
 ને બોલ્યા, સાંભળો શ્રી ગોપાળ; તમેને મુજ સરખું નમળીયું, એકેકે
 વેવીશાળ. ॥ ૨૦ ॥ ગ્રસ્થ વેવાઈનું નામ જાણીને, મોહોટો વેહે પારી આ-
 વ્યો; હાથી ઘોડાને ઉંટ સારા, વેચ્યા માટે લાવ્યો. ॥ ૨૧ ॥ પ્રભુએ જ
 હુયું ખરો વેહે પારી, લાવ્ય હું ખેલ લડાવું. જાનવર લેવરાવવાને માટે,
 બળદેવને ચડાવું. ॥ ૨૨ ॥ એમ વીચારી કહે ગીરધારી, કરમ હિણો
 કોઈ આવ્યો, ફેરો એનો ફેગટ પડશે, શું વેચવાને લાવ્યો. ॥ ૨૩ ॥
 જાનવર એનું નથી ખપવાનું, બળભદ્ર કરો વિચાર; હું તમ વેહેવાઈને
 ઓળખું છું, નાદારનો નાદાર. ॥ ૨૪ ॥ ચમડી તાડે પણ દમડી નછોડે
 પુરણ મખી ચુસ; મરે દોડી ખરચે ન કોડી, જીવનોં છે કંજુસ. ॥ ૨૫ ॥
 તવ બળદેવને માહું લાગ્યું, શું મુજ વેહેવાઈ એવો; મુમત પર જાનવર
 લેવરાવું. પછી તું કહીશ કેવો, ॥ ૨૬ ॥ કૃષ્ણ કહે તમે મુમત મુકો,

પન્ડે કહેવા નવ જશો, તમારું બોલ્યું રહેશે તમ પાસે, પાછા વળી
પસ્તાશો. ॥ ૨૭ ॥ બળદેવ કહે જરે અદેખા, લેવરાવું તારી હોડે;
પ્રભુ કહે આખરમાં બેસો, આવસો ઢીલ મોહોડે ॥ ૨૮ ॥ એમ અ-
તીસે વળ ચઢાવ્યો, બળદેવ ઉભા થાય; મુમતે ભરીયાને સંચરીયા
જની વાસે જાય. ॥ ૨૯ ॥ દુર્યોધને માન્ય દીધું, પુર્ણ બતાવ્યો પ્રેમ;
આસન આપી બેસાડી પુછ્યું, કહો પધાર્યા કેમ. ॥ ૩૦ ॥ બળદેવ
કહે નામ તમારું, સાંભળી ંહેપારી આંવ્યો; હાથી ઘોડાને ઉંટ સારાં
વેચવા માટે લાવ્યો. ॥ ૩૧ ॥ તેથી વખાણ થયાં તમારાં, મારી સ-
ભાની માંય; તે સાંભળીને કષ્ણું માહારો, ઝાંખો પડી ગયો ત્યાંય.
॥ ૩૨ ॥ અદેખાધથી એવું બોલ્યો, મુરખ કોઈ આવનાર; દુરીયાધન
શું જનવર લેશે, છે જીવનો નાદાર. ॥ ૩૩ ॥ એમ તમારી કરી ચેષ્ટા-
ળી, માટે ઉઠો તમે જવો; મારા તમારા ટેકને માટે, જૈ જનવર લૈ
આવો. ॥ ૩૪ ॥ રાખીને હીંમત માગે જે કીંમત, તે આપીને લાવો;
દુરીયાધન કહે લાવું ઝપાટે, હવે તમો ધર જાઓ. ॥ ૩૫ ॥ મુજ ઘે-
ર ઘણો પૈસો બળ્યો છે, ડરસો નહીં લગાર; એમ કહીને વીદાય કી-
ધા, પોતે થયો તૈયાર. ॥ ૩૬ ॥ ઉઠો મામા પહેશે જમા, ઉઠો દુસ્થાસ-
ન; કર્ણવીરા તમે પણ ઉઠો, માને વેવાઈનું મન. ॥ ૩૭ ॥ એમ કહીને
આરે ઉઠ્યા, રથમાં બેસી તે વાર; છકેલા ધનને અહંકારે, નીકળ્યા
નગ્નની બાહાર. ॥ ૩૮ ॥ બાગના મેદાનમાં જવા લાગ્યા, ટક ધર્યો છે
સ્પષ્ટ; હાથી ઘોડાને ઉંટ બાંધ્યા, તે તો પડીયાં દ્રષ્ટ. ॥ ૩૯ ॥ દુરીયા-
ધન કહે જીઓ મામા, મોહન લાગે શાથી; આપણે ઘેર સોધ્યો નવ
મળે, આવો ઘોડો કે હાથી. ॥ ૪૦ ॥ આપણા લાયક છે જનવરો,
મોહ ધણેરો ચડીયો; એવે લગ લગ જતાં જતાં, તંબુ નજરે પડીયો.
॥ ૪૧ ॥ દુરીયાધન કહે જીઓ મામા, હું છું છત્રપતી; પણ જરીઆ-
નનો આવો તંબુ, આપણા ઘરમાં નથી. ॥ ૪૨ ॥ એવી એની સાહબી
હીઠી, તંબુ કને પરવરીયા; આરે જણા રથ વીશેષા, મળવા માટે ઉ-
તરીયા. ॥ ૪૩ ॥ ડેરા તંબુમાં જવા લાગ્યા, આગળ છત્રપતી; ગટાર-
મછના શેવકે રોક્યા, તંબુમાં જવાનું નથી. ॥ ૪૪ ॥ શેઠની આ-
ગના મળ્યા વીના, આલ્યા જવો ભર્યા છરના; મામો કહે આતો
છત્રપતી છે, શેવકે કહ્યું તેના ઘરના. ॥ ૪૫ ॥ એમ કહી
ત્યાં ઉભા રાખી, એક શેવક મહી જાય; શેઠને કહ્યું મળવા

આવ્યા છે, રાજ્યકુંવર દેખાય. ॥૪૬॥ ગટોરગછ કહે આવવા દો, કહી બેઠો આડું જોઈ; છડીદારે કહ્યું છત્રપતિને, હવે જાઓ સહુ કોઈ. ॥૪૭॥ એટલે આલ્યા ચારે જણા, ડેહેરા તંબુમાં પેઠા, ભભંકા જોઈને ભય ભરેલા, આવકાર વિના બેઠા. ॥૪૮॥ પછી ગટોરગછે સામું જોયું, હ-શી દીધો આવકાર; કહ્યું કે હશે પાંડવમાંના, બોલ્યો એંધ કુંવર. ॥૪૯॥ ઓરે મામા આતો જુઓ, પાંડવ ગામો ગામ; જેને તે એમને સંભારે, મહારું ન લે કોઈ નામ. ॥૫૦॥ એટલે વેહેપારી પ્રત્યે બોલ્યો, મામો મુખ વચન; પાંડવ તો લીખારી થઈને, આલ્યા ગયાછે વન. ॥૫૧॥ અન્નવસ્ત્રના છે ઉધારા, એવી થઈ છે ગતિ; સહુના શિરોમણી છે આતો, દુર્યોધન ભુપતિ. ॥૫૨॥ વળણ ॥ નરપતિ છત્રપતિ, આ દુર્યોધનરાય; વલ્લભ વહે વખાણીયો, મામાયે મહીમાય. ॥

કડવું ૨૯ મું. રાગ. ઝડપની સામેરી.

ગટોરગછ કહે મેહેતા મહારા, પડે વહેપારમાં વાંધો; શુકન આપણને મળ્યા માઠા, ઝટપટ ચોપડા બાધો. ॥૧॥ આપણે હોંશ ભરેલા આવ્યા, જણી કુન્તા તન; રાંડીરાડ મળેલી સામી, નીકળ્યો દુર્યોધન. ॥૨॥ ફેંકટ ફેરો પડ્યો આપણે, ચાલો થાઓ તૈયાર; એ આપણો માલ શું લેતો તો, નાદારનો નાદાર. ॥ ૩ ॥ ચમડી તોડે દમડી ન છોડે, જણું એની કરણી; છે આંધળાનો છોકરો એની, મા આખલીને પરણી. ॥૪॥ મારા હાથીની કિંમત જાણે, પ્રકોદર વાયુ તન; અશ્વના ધ્રીમત અરબુન જાણે, વળી નિકુળ રાજન. ॥ ૫ ॥ ઉંટની કીંમત રાયકા જાણે, વળી જાણે સહદેવ; પરિક્ષા વિના પારખશે શું, કંભુસ જીવના એવ. ॥૬॥ વળણ ॥ માટે બાંધી ચોપડા, જઈએ આપણે ઘેર; દુર્યોધન દબઈ ગયો, ભારે ભલકા ભેર.

કડવું ૩૦ મું. રાગ સાખી.

વૈશમપાયન એણિપેર બોલ્યા, સુણ જનમેજે રાય; વિસ્તારી તુ જનેસંભળાવું, સુરેખા હરણુ મહિમાય. ॥૧॥ શકુની મામો એમ બોલ્યો, સાંભળો વાત બહુપારી, એક વેળા કામ પાડી જુઓ, ખખર પડશે અમારી. ॥ ૨ ॥ જનવરમાં કાંઈ નથી જોવાનું, બધી પરીક્ષા એમને; કિંમત કહો વ્યાજખી રીતે, માણ્યું દેઈશું તમને. ॥૩॥ ગટોરગ

છ કહે મારા હાથી, ગજથી ઉંચ ભરાય; તેની કિંમત એક એક ગ-
જે, પાંચ પાંચ હજાર થાય. ॥૪૮॥ ઉચ્ચક કીમત અશ્વ ઉટોની, એક
એકે એક અયુત; માગણી તાગણી નહી કરવાની, સમજે ક્ષત્રી સુત.
॥૪૯॥ દુર્યોધન કહે કપુલ છીએ, ગજ ભરવાનો લાવો; અસત્ય ધર્મકાં
ધ ન મળે, સાથે જોવાને આવો. ॥૫૦॥ તવ ગટારગછે ગજ દીધો, લીધો
કરણે હાથ; પાવડી ચડી ચાલ્યો માયાવી, મેહેતા મુસદ્દી સાથ. ॥૫૧॥
ચાલ્યા સેવકને છડીદારો, શેઠની શેવાં માટ; દુર્યોધન કહે મારા ક-
રતાં, રાજના રાજનો ધાટ. ॥૫૨॥ ચોપડા લે લે ઊભા ગુમાસ્તા, કરણ
હાથીને ભરે; ચોપડામાં આંકડા મુકે, ભરતર ચોકસ કરે. ॥૫૩॥ જણી
જોઈને કરણ રાજ, ઓછું ભરવા જાય; પણ માયાવી સોળ ગજનો,
હોય તે વીસ ગજ થાય. ॥૫૪॥ એ રીતે એક હજાર હાથી, ભરી ર-
હ્યા સિરદાર, ઉચ્ચક કીમત અશ્વ ઉટોની, ગણતી કરી તેવાર. ॥ ૫૫ ॥
દ્વાદશ કોટી થયા, રૂપેયા હીસાખ મેળવી દીધો; ગટારગછ કહે લાવો
નાણાં, આંકડો નિસ્ચે કીધો. ॥ ૫૬ ॥ દુર્યોધન કહે ઓરે બહેપારી,
કોણ તમારું ગામ; કીધો દેશને કયાંના રહેનાર. લખાવો તમારું નામ
॥૫૭॥ હુંડી કરીને મોકલી દેશું, અમે તમારે ઘેર; ગટારગછ રકત
લાચન કરી, બોલ્યો બહુ ક્રોધભેર. ॥૫૮॥ ઉધારાનો નથી ધંધો, હા
લ નાણાં ગણી આપો, દુષ્ટ કહે પરદેશમાં છીએ, વિવેકથી માપ માપો.
॥૫૯॥ જને આવ્યા કયાં નાણાં લાવ્યા, તે કરતાં લખી દેયે; ગટારગછ
કહે અમે શું કરીએ, રોકડ ગણી લેઈએ. ॥૬૦॥ દુર્યોધન કહે રોકડાનથી
રાખો ભરોંસો અમારો; આધર રહેતી હોય તો રે'વા દો, આ રહ્યા માલ
તમારો. ॥૬૧॥ ગટારગછ કહે નાણાં નતાં તો શીદ કર્યો વેહેપાર; ચે-
પડા અમારા બગડાવ્યા, દીધી તસ્દી અપાર. ॥૬૨॥ શું જુઓ છો શે
વક મહારા, કરો કારમો કેર; અવળા બાંધી ઉચા ટાંગી, મારી નાંખો
કેર. ॥૬૩॥ એટલે એના સેવક કોપ્યા, અવળા બાંધી દીધા; ઉઘાડી
તરવારે પેરા મુક્યા; નજર કેદી કીધા. ॥૬૪॥ દુર્યોધન કહે ઓરે મામા
દ્વારિકાં વિશે જાણો; ગ્રહસ્થાને ઘેર ખત ખાતા, લખીને નાણાં લાવો.
॥૬૫॥ તવ મામાએ અરજ કીધી, અકને છોડા સાર; નાણાં તમારાં
લાવી દેયે, નહિ લોગે કંઈ વાર. ॥ ૬૬ ॥ ગટારગછ કહે એકને
છોડો, તવ આવ્યો છડીદાર; ચારમાંથી છુટવું છે કોને એમ કર્યો ઉ-
ચ્ચાર. ॥૬૭॥ મામો કહે મુજને છુટવા દો, નાણાં લેઈ ઝટ આવું; ત

વ છોડાવ્યો શકુનીને, મામો કહે હું જાઉં. ॥૨૪॥ જે કોઈ નાણું ધી
 રે છે તો, પાછો આવું છું આ ઠામ; ધીરનારું કોઈ નહીં મળે તો મારે તારે
 રામરામ ॥૨૫॥ એમ કહીને મામો નાઠો, ગયો દ્રારીકાગામ; મો માગ્યાં
 વ્યાજ કબુલ કરી; ખત લખી લીધાદામ. ॥૨૬॥ રથ ભરાવી લાવ્યો
 ને આવ્યો; કહ્યું શોદાગર લ્યોને; રાજ ધીરાજને કેદ કર્યા છે હવે તો
 છોડીદોને. ॥૨૭॥ ગટારગછે ગણી લીધાં, નાણાં તેણીવાર; બાધેલાને
 છોડી મુક્યા, કહ્યું ખરો વેહેવાર. ॥ ૨૮ ॥ હવે ઉધારે માલ ધીરીશુ,
 માલ સુખે લેઈ જાઓ; ત્રણે હજાર માવત તમે, ગામમાં માલ મુકી
 આવો. ॥ ૨૯ ॥ દુર્યોધન દુસ્યાસન શકુની, ચોથો કરણરાય; રથમાં
 બેસી આગળ આલ્યા, પુંડે જનવર જાય. ॥ ૩૦ ॥ ગામમાં આવ્યા
 વાહન લાવ્યા, બંધાવ્યાં જનીવાસે, માયાવી સેવકો પશુ સોંપીને
 ગયા ગટારગછ પાસે. ॥૩૧॥ બળદેવજીને ખખર પોહોંચી, પાશે બેઠા
 દીનાનાથ; બળદેવજીયે પ્રભુના સામે, મુછે નાંખ્યો હાથ. ॥ ૩૨ ॥
 જે ભાઈ વેહેવાઈ નાદાર મહારો. અદેખાઈથી તું બોલે; પણ જે બધા
 જનવર લાવ્યા, કોણ છે એની તોલે. ॥ ૩૦ ॥ પ્રભુ કહે ભાઈ મોટો તે
 મોટો, વાત એની નવ થાય; દીવસ કરતાં રાતે શોભા, મર્મે વધા
 જદુરાય. ॥૩૪॥ એવામાં તો રાત પડીને, વીતી ગઈ ઘડી ચાર; લોકો
 ચે કરી તૈયારી સુવાની, દેવાયાં નયનાં દ્વાર. ॥ ૩૫ ॥ ગટારગછે માયા
 સંકેલી, પાંચસેં દૈત્ય બનાવ્યા; પાંચસેંના ટોપલા કરીને, નાણાં ભરી
 ઉપડાવ્યાં. ॥૩૬॥ અસુર તેડી ભોંયરે આવ્યો, ભાઈએ આવકાર દીધો;
 એક ખુણે ટોપલા ઠાલવીને, નાણાંનો ઢગ કીધો. ॥ ૩૭ ॥ અભિમન્યુ
 કહે કયાંથી આ લાવ્યા, ખુટાડે ન જાય ખુટયો, ગટારગછ કહે વીરા
 મહારા, દુષ્ટ કાકાને હુંટયો. ॥ ૩૮ ॥ એમ કહી બેઠો બંધુ બેઠા, બેળું
 કર્યું ભોજન; એવે સમે મધ્ય રાત્રી ગઈને, બોલ્યો ભીમનો તન. ॥૩૯॥
 ઓ વિર હવે જાઉં છું હુંતો દુઃખ દેવા મુજ જાતે; તમે તમારે નિર્ભય
 રહેજો, ઓવીશ હું કાલ રાતે. ॥૪૦॥ અભિમન્યુ કહે નિત્યાન જાઓ;
 તેતો નહીં ઠીક ધારો; ગટારગછ કહે આજનો દહાડો, છે કાઠીયોનો
 વારો. ॥૪૧॥ એમ કહીને નીકળીયો એ, ગયો બાગની બહાર; કેસ
 છોડીને ધુણવા બેઠો, હેડંબા કુમાર. ॥૪૨॥ એટલે એની માયા હાલી,
 બહુ ચડી ચોટે; ગામમાં હાથી ઘોડા ઉંટ બાંધ્યાં, તે ભોંય પડી આ-
 બોરે. ॥ ૪૨ ॥ ઉંટ ખરાડે હાથી ત્રાડે, અશ્વ પછાડે ચરણ; મે-

રવ જગ્યા જોવા લાગ્યા, જણ્યું કે પામશે મરણ. ॥ ૪૩ ॥ અરેરે કોઈ ઉપાય કરો પાડે છે પોકેપોક; થયો ઉત્પાત ને ઢોકારા, જગ્યું ગામનું લોક. ॥ ૪૪ ॥ ગોર્વીદજી તવ હસવા લાગ્યા, આલો તતપર થયે; શું છે બળદેવના વેહેવાઈને તમારો જોવા જાયે. ॥ ૪૫ ॥ એમ કહી જોવા આવ્યા, માયાવીએ ખેલ કીધા; ગટારગછે જનવરોના, જીવજ ખેંચી લીધા. ॥ ૪૬ ॥ શરીર સહિત માયાવીને, લોપ એણે નવ કીધા; બરોબર ચોખાં કરીને, ખોખાં રહેવા દીધાં. ॥ ૪૭ ॥ ત્રણશહસ્ર જનવર મુઆં, પાપીને પ્રગટયો શોક; અરેરે મારું ધર બેઠું, કહીને મુકી પોક. ॥ ૪૮ ॥ મામાયે તવ ગોદો માર્યો, કીમ્મત આપણી થારો; કહેસે કે આટલો મારે રડે છે, નિર નહી હોય પાસે. ॥ ૪૯ ॥ એમ કહીને છાનો રાખ્યો બળદેવજીયે દિઠું; દુરીયોધન કહે વેહેવાઈ લાવો, પશુને દાટવા મીઠું, ॥ ૫૦ ॥ પ્રભુ કહે જોઈએ તે આપો, ચોરે બળદેવ જાત; હળધારિ કહે તુ જ અહીંથી, મુક્ય મશ્કરીની વાત. ॥ ૫૧ ॥ એમ કહીને મીઠું દીધું, ખાડા ગોડાવ્યા ઘણા; મીઠું નાંખીને નાંખવા માંડ્યા, ખોખાં પશુ તણાં ॥ ૫૨ ॥ ખાડામાં નાંખેને લોપ થાયે, એ કામ માયાનું કહાવ્યું; હર પ્રકારે નુકશાન કીધું, મીઠું પણ બગડાવ્યું. ॥ ૫૩ ॥ પછી સહુસહુને સ્થળ ગયા, કૌરવ જનીવાસે; દુર્યોધન બહુ રડવા લાગ્યો, રાણીજી આવ્યાં પાસે. ॥ ૫૪ ॥ આવા ઉધા વહેપાર કરજે, કપડો દીધો અપાર; પછી સૌ મનવાળી સુતાં, શું કર્યું ભીમ કુમાર. ॥ ૫૫ ॥ જણ્યું કે લુંટાવી કા કીયોને જો એક કરું વહેપાર; તો વેમ ખાઈ કોઈ નહીં આવે, રચું જુદો પ્રકાર. ॥ ૫૬ ॥ વળણ ॥ જુદો પ્રકાર રચના કરું, એમ સમજ્યો બળવાન; કહે વલ્લભ એણે કરિ, ઓળખાંધ બહુ દુકાન. ॥

કડવું ૩૧ મું. રાગ સવૈયાનો.

વૈશમપાયન એણીપેર બોલ્યા, સુણજનમેજેરાય વિસ્તારી તુજને સંભળાવું; સુરેખા હરણ મહિમાય ॥ ૧ ॥ દરવાજથી બેબાજીએ, લાંબી બે ઓળો કીધી; જુજવી જાતના તંબુ તાણી, દુકાનો બનાવો દીધી. ॥ ૨ ॥ જુજવી જાતના કર્યા વહેપારિ, જુદા જુદા વહેપાર; મનુશ જુદી જુદી જાતી, મેહેનતુને માગનાર. ॥ ૩ ॥ કોઈ વેદપારી કોઈ ભીખારો, બનાવ્યા ભીમને તંબ; પુરણ કહેતાં પાર ન આવે, થોડું કરું વરણન

॥૧૪॥ વૈદ પુરાણી બ્રાહ્મણ ભૈડા, ભાઠેલીને જોશી; વીધારથી સારથી-
 યા મેહેતા, ફરતા લેખણુ ખોશી. ॥ ૫ ॥ કાયત મુસંદીને ઝવેરી, સોની
 ચોકશી જડીઆ; ચીતણીયાને શેઠ પટેલીયા, સલાટ સુથારને કડીઆ.
 ॥ ૬ ॥ ગાંધી નેસ્તીને તંબોળી, પાટીદારને વાણિયા; સરૈયાને સાળવી
 પટવા, ચપડીયાને તાણીયા. ॥૭॥ ખમાર ખાતરી શાવક શણુવી, સુ-
 ખડીયા મેવાવાળા; દક્ષણી દુખળાને મરેઠા, કાબુલી સીદ્દી કાળા. ॥૮॥
 કુંભાર હુહારને કંસારા; રજપુત ગરાસીયા કોળી; ધાંચી મોચી માળી
 દરજી, કંદોઈને પંચોળી. ॥ ૯ ॥ કાઠી લોકને ગોલા ઘોખી, છીંપાને ગ-
 ળીઆરા; કણુખી કાછીયાને મારવાડી, ચુડધરને બંધારા. ॥૧૦॥ મા-
 ર મલને મશકરા છે, ડોશી વાણીયા ઘાટીયા; પસ્તાલીયાને દલ્લાલધાં-
 યળ, વિંટનાર ને ભાટીયા. ॥૧૧॥ ખાલ પાખરવાનને ખરાદી, કાસદને
 વણુઝારા; રાવળીયાને ભોઇ ભીલડા, બગરને હલ્લકારા. ॥૧૨॥ દુધા-
 રા તલંગા વાડીયા, ગાડીવાન વેહેલવાન; દરવાન સરવાનને ભરનારા,
 મસ્તાનને પેહેલવાન. ॥૧૩॥ રંગારા ચીતારા વિંધારા, પખાલીતુનના
 રા; ચોધરીને દાતણીયા વાધરી, સાદડીયા ચુનારા. ॥ ૧૪ ॥ આશેદાર
 ચરવેદાર બહેરા, પીડારને તારકશી; પીંજરા ઇંગ્રેજ ફીરંગી, મુગલને
 પારશી. ॥૧૫॥ ચોરચાડીયાને જુગારી, મુસલમાન ભડીઆરા; આરબ
 હખશી બાહાર વાશીયા, હીંમરને ચમારા. ॥ ૧૬ ॥ બાજીગરને બળ
 છીયા છે, ભાંડ ભાટ ભવૈયા; નટવા નાચણીયાને વાદી, ગાંધર્વ ગવૈયા.
 ॥૧૭॥ કાતડા હિજડા ગુણુકા દૈયણુ, સેવડાને ઝલાલી; ઝંડાફીર જોગી
 મેવંડા, જતીને હસાલી. ॥૧૮॥ ભાવસાર ભરવાડને ભાડભુજ, બુકસેલર
 લેખડીયા; હકીમ દાક્તર મેમણુ મુમના, તાઇ ઘડવી ચોધડીયા. ॥૧૯॥
 વાંસફેડા સારસ્વત ખોળ, કાપડીને ખલાસી; ક્ષત્રી બ્રહ્મક્ષત્રીને નાગડા
 બહુરૂપીમધવાશી. ॥૨૦॥ વકીલ કાપડીને છાપતીયા, કઠીઆરાકુંદી ગરા
 વળતણીયાને વેળાવીયાછે, નાણાવટી તો નરા. ॥૨૧॥ ધર્મ હંશ અને
 ઉદાસી, સંન્યાસીને ત્યાગી; બ્રહ્મચારી ભગતને ગોંસાંઇ, તપેસ્વરીને
 વૈરાગી. ॥ ૨૨ ॥ મુની કાનફટાને પવાઈ, તેલીને બહુ ખાખી; વીશેષ
 વીસ્તાર જો કરીયે તો, વખત વિતે ઓખી. ॥ ૨૩ ॥ વળણુ; ॥ બહુ
 કીધા વેહેપારીયો, સરવે જુજવિ જત; વદે વદલભ રચના રચી, પછી
 થયો પરભાત.

કડવું ૩૨ મું. રાગ ધન્યાસરી.

વૈશમપાયે એણીપેર બોલ્યા, સુણજનમેજેરાય; વીસ્તારી તુજ
 ને સંભળાવું; સુરેખા હરણ મહીમાય ॥ ૧ ॥ વાહાણું વાહયું દરવાજ
 ઉઘડીયા, હોકારો ગામમાં પેઠો. ગટારગછ એક દુકાનમાંડી, સણગારવે
 ચવા બેઠો, ॥૨॥ સોળ સોળ સણગાર ચણીયા ચોળી ચીર અતી અ-
 મુલ્ય; એક એક નારીનાં ખીંટીયે ખીંટી, ભેરવીયાં નહીં ભુલ્ય. ॥ ૩ ॥
 મોટા વેહેપારી પોતે બનીયો; વેચે વસ્ત્ર શણગાર; દ્વારીકાં વીશેવાત આ
 લી ઉપમા અપરમ પાર. ॥૪॥ છત્રપતીનું નામ સુણી, પરદેશી લોક
 આંબ્યા, દરવાજ બહાર બેજર કીધું, માલે ઘણેરો લાંબ્યા, ॥૫॥ અં-
 તરયામીનું નથી અજણયું, બ્રાણેજ પરછે દયા; કૌરવની નારીનોઘાટ
 ઘડવા, પોતાના મેહેલમાં ગયા, ॥૬॥ એકસોને આઠ પટરાણીને બોલા
 વિ પોતાની પાસે; કહયું કે તમે પેહેરી ઓઢીને જાઓ જનીવાસે ॥૭॥
 કૌરવ કેરી કામનિયોને, ફેગટની પુલાવો; બાહારનું બજર જેવા માટે
 તેઓને તેડી જાઓ. ॥ ૮ ॥ હોરાવજે કાંઈ એમની પાસે તમારે કાંઈ ન
 લેવું; બહારની ચીજ જે લાવશે તેને, હું પેસાવા નહીં દેઉં ॥૯॥ એ
 વિ પ્રભુએ આજ્ઞા આપી, પેહેર્યું ઓઢયું સહુ નાર; આવી સ્ત્રીઓને જ
 નીવાસે, સહુએ દીધો આવકાર. ॥ ૧૦ ॥ દુરયોધનની ભાનુમતીએ,
 બોલાવ્યાં હેત આણી; રક્ષમણીને જોડે બેસાડ્યાં, પછી વદીમુખવાણા
 ॥ ૧૧ ॥ કેમ આંબ્યાં પ્રભુની પટરાણી, રક્ષમણી તવ બોલે; જગતમાં
 ભાગની ભાગ્યશાળી, નથી કોઈ તમ તોલે. ॥ ૧૨ ॥ છેધનવંતા ધણી ત
 મતણા, નામ સુણી લોક આંબ્યા; દેશ દેશાન્તરના વેહેપારી, વેચવાને
 માલ લાંબ્યા. ॥ ૧૩ ॥ નમ્રની બારણે બજર થયું, મંડાઈ બહુ દુકાન; તે
 જેવાને જવા સારું, આંબ્યાં થઈ સાવધાન. ॥ ૧૪ ॥ સાંભળીને ભાનુ
 મતી પુલી, આજ તમે વાત જણી; મારા ધણીનો નામ પ્રમાણે, નથી
 બરોબર મંડાણી. ॥ ૧૫ ॥ એમની પુઠે મનુશ મદની, ખરે ખેરી ખં-
 ડાય; સ્ત્રીમાં મહારા ધણીને નામે, જ્યાં જય ત્યાં મંડાય. ॥ ૧૬ ॥
 અમ તોલે કોણ ગહસ્થ છે જગમાં, પેસાનો નાવે પાર; એટવાય લક્ષ્મી
 ચરણ તળે, ગણીયે નહીં લેગાર. ॥ ૧૭ ॥ છત્રપતી નથી ભાગ્યશાળી,
 હું આવી એમને ઘેર મારું પગલે હસ્તીના પુરમાં થૈ છે લીલા
 લહેર. ॥ ૧૮ ॥ સૌ સુદરીને સતભામાજી, સાંભળી સમજ્યાં એ-

મ; કરમજાદી કેહેવરાવવાનો, પુરણ એમનો પ્રેમ. ॥ ૧૯ ॥ પછી રક્ષ
મણી એમ બોલ્યાં, ઉઠો તતપર થઈયે; તમારા કંથની આજ્ઞા માગો,
બળર જેવા જઈયે. ॥૨૦॥ ભાનુમતી કહે ચાલો વેવાણ્યો, શું આજ્ઞા
દે પતી; ધણીને પુછવાનો ધારી, અમારા ધરમાં નથી. ॥૨૧॥ શું કાંઈ
દાબેલ છીએ ધણીનાં, શું ધણી ઓશીઆળ; અમોને એ આવિને પુછે
બહાર જેતાં ભુપાળ. ॥ ૨૨ ॥ મને પુછયાવણુ પાણીના પીયે વશમાં
રહે રાત દહાડી; પુછયા વીના કાંઈ કામ કરેતો, હું નાંખુ ધુળ કાહાડી
॥ ૨૩ ॥ રક્ષમણી કહે વારૂ બાઈ છત્રપતી ભલા સાંખે; અમારા પ્રભુને
પુછીયે નહીતો, ચામડી કહાડી નાંખે. ॥ ૨૪ ॥ ભાનુમાત કહે
તમે ડરેલાં, શું કરી નાંખે ગોપાળ; મુજ પતી ટુંકારો કરેતો, દેઉં બેમ
ણીગાળા ॥૨૫॥ પ્રભુની નારીયો એગાંડવાળી શું બોલે મ્હોટાની ગોરિ; પ-
તીને પુછય જેવો કરી કાહાડે, એજ કપુતની છોરિ ॥૨૬॥ રક્ષમણી કહે
ભાગ્યશાળીડો ધરમા ચલેણુ ચાલે; રાણી કહે પુછો મામીજીને, પતિ
થી પત્ર ન હાલે. ॥૨૭॥ એમ કહીને વસ્ત્ર પેહેર્યાં, કૌરવની સહુ નાર; સ
ણુગાર સેજ એકસોને છ, નીકળી મુકામ બહાર. ॥ ૨૮ ॥ છ કારભારી
ની છ નારી; સોભાઈની સો સાથે; પ્રભુની પટરાણી રક્ષમણી બાઝયાં
રાણીને હાથે. ॥ ૨૯ ॥ વાતો કરતી સરવે ચાલી, નીકળી નગ્રની બા-
હાર; ત્યાં તો ઝળહળ શોભી રહ્યું છે, નવું થએલું બળર. ॥૩૦॥ ભા-
નુમતિ પુલીને બોલી, જુઓ પ્રભુની રાણી; દુકાનો મારા નાથના ના
મની, જુઓ કેવી મંડાણી. ॥ ૩૧ ॥ રક્ષમણી કહે તમારા ધણીના, ના
મની મંડાઈ સારિ; શંખણી રાણી સમજે ન કાંઈ, પુલણીયણુ અંહ-
કારી. ॥૩૨॥ બળર બંધું જેતાં ચાલ્યાં, ગયા ગંઠારગછ પાસે; વસ્ત્રને
સુંદીર સણુગાર દીઠા, માયાવીને અવાસે. ॥૩૩॥ રક્ષમણી કહે ભાનુમ
તીજી, તમ લાયક સણુગારો; તેવાંજ વસ્ત્ર લાગ્યા વેહેપારિ, મોહ્યા જીવ
અમારો ॥૩૪॥ એટલે આગળ થૈ ભાનુમતિ, ગંઠારગછને પુછે; એક એ-
ક નારીનાં સણુગાર વસ્ત્ર, તેના કીમ્મત શું છે. ॥૩૫॥ જુદી ભાશા ગ-
ંઠારગછ બોલ્યો, દુર હમારો દેશ; ત્યાંની નારિયો બહુ ધછછે, એક દેશ
નો પેહેરવેશ. ॥૩૬॥ માટે મુલ કરવાતું નથી, લેવું હોયતો આવો તમા-
રાં ઉતારિ અહીં મુકો, અમારાં પેરિ જાઓ. ॥૩૭॥ ભાનુમતી કહે રક્ષ
મણીજી, વેહેપારિ આંધળા જેવો; આપણા કરતાં ઉંચા સોનાનો ભારે
દાગીનો કેવો ॥૩૮॥ મોતી પણુછે બહુ બારે, હાવો કયાંથી મળે જોગ;

સતભામા કહે ઉઘાડો નફો, ભુલે તેના ભોગ. ॥ ૩૯ ॥ ભાનુમતી
 કહે તમોને અમો, સરવે બદલી લેયે; પ્રભુની પ્રેમદા એવું બોલી, બદ
 લીને કયાં જાયે. ॥ ૪૦ ॥ અમારા ધરમાં ધણી છે નબળો, અણ સમજી
 ભગવાન; મુમત ઝાલે જરા ન સમજે, નફો કે નુકશાન, ॥ ૪૧ ॥ ભાનુ
 મતી કહે ભોગ ભવીશના, કહી કૌરવની પેઠી; વસ્ત્રાભુશણ બદલવાને,
 દુકાનમાં જઈ બેઠી. ॥ ૪૨ ॥ ગટારગછ કહે બધું બદલજે, મુજ મનમાં
 રહે વેમ ભાનુમતી કહે નથી ગાંડાં, અમે ભુલીશું કેમ. ॥ ૪૩ ॥ એમ
 કહીને બદલી લીધાં, પટકુળને સણગાર; વાલની વીંટી ધરાધરી બદલી,
 નીકળી સરવે નાર. ॥ ૪૪ ॥ ભાનુમતી કહે જાંબુવંતીજી, હવે દેખાઉં-
 છું કેવી; સતભામા કહે શું પુછોછો, થૈ છળી લક્ષ્મી જેવી. ॥ ૪૫ ॥
 આદ્યાં એવી વાતો કરતાં, ગામમાં આનંદ ભેર; કષ્ણ પ્રભુની કામની
 ચોતે, ગઈ પોતાને ઘેર. ॥ ૪૬ ॥ પુછ્યા પ્રભુએ સૌ પ્રેમદાને, બજારના
 સમાચાર; સતભામા કહે બદલો કીધો, વસ્ત્ર અને સણગાર. ॥ ૪૭ ॥ એ
 મ કહીને એતો રહ્યાં, પેલી સહુ જની વાસે; સ્વામીયોને લાભ બતા-
 વાને, આવી દુર્યોધન પાસે. ॥ ૪૮ ॥ છત્રપતી કહે ભાનુમતીજી, મને
 પડ્યો એક વેમ; ઈંદ્રાણી સરખું રૂપ તમારું, આજ થયું છે કેમ. ॥ ૪૯ ॥
 ભાનુમતી કહે તપાશી જુઓ, અમારા શણગાર; તમારા જેવા અમે ન
 કરિયે, ઉંઘા ઉંઘા વેહેપાર. ॥ ૫૦ ॥ હાથી ઘોડા જૈ હોરી આવ્યા, શો
 લાભ લીધો લાવી; જુઓ અમે એક વેહેપારીને, કેવી છેતરી આવી.
 ॥ ૫૧ ॥ દુર્યોધન કહે જુઓ મામા, બહુ પાકી ભાનુમતી; મામો કહે
 તારી મામી, તે પણ કાચી નથી. ॥ ૫૨ ॥ નારીયોનાં એમ વખાણ કી-
 ધાં, સ્થળે મંદ સ્ત્રી જન; એવે સમે પોહોર રાત્રી વિતિ, સરવે કર્યું શ-
 ચન. ॥ ૫૩ ॥ નગ્નના દરવાજા બંધ થયા, માયાવીએ માયા મેલી; બજાર
 બધું લોપ કીધું, લીધું બધું સકેલી. ॥ ૫૪ ॥ પછી બસે દૈત્ય બનાવિ,
 સો ટોપજા કરીયા; નારીયોના ધુતિ લીધેલા, દાગીના તેમાં ભરીયા.
 ॥ ૫૫ ॥ સો દૈત્યને માંથે ઉંચકાવી, ભોંયરામાં સીધારથો; નાણાંના ઢગ
 લા સામો ખુણો, તેમાં ઢગલો માર્યો. ॥ ૫૬ ॥ અલીમન્યુ હસવા લાગ્યો
 આ પુંજ ન જાય ખુટી, ગટારગછ કહે વીરા મહારા, સૌ કાકીયોને લુટી
 ॥ ૫૭ ॥ એમ કહીને ભોજન ભેળાં, કીધાં બન્ને ભ્રાત; હશીહશીનેવા-
 તો ક્રોધિ, એવે મંદ મધરાત. ॥ ૫૮ ॥ ગટારગછ કહે વિરા મહારા બે-
 ધડી બારણે બંધ; આજ તો રાત્રી નથી રહેવાનો કાકીયો કુદાવિ આ-

સુ. ॥ ૫૯ ॥ એમ કહિને બહાર નીકળીયો, માયાવી જીલમી જાગ્યો;
સુસ્તકના કેશ છુટા મુકી, પોતે ધુણવા લાગ્યો. ॥ વળણુ ॥ લાગ્યો
મેદાનમાં ધુણવા, કર્યો માયાવી કોપ; કહેવલ્લભ અબજા તણાં, વસ્ત્રો
કીધાં લોપ.

કડવું ૩૩ મું ॥ રાગ સાંખી. ॥

વૈશમપાયન એણીપેર બોલ્યા, સુણજન મેજેરાય; વીસ્તારી તુજને
સંભળાવું, સુરેખા હરણુ મહીમાય. ॥ ૧ ॥ ચીર ચણીયા ચોળી લોપ
કરી, શણુગાર રેહેવા દીધાં; માયાવી રચના રચીને, લયંકરજંતુ કીધા
॥૨॥ ચીતાકોની ચાકરણો બનાવી, પુરણુ મેળવ્યાં પાપ, કલ્લાંનાકાળા
નાગ બનાવ્યા, સાંકળાના કર્યો સાપ ॥૩॥ દામણીના થયા કાનખજુરા
શરિર ઉપર ફરતા; મોતીના મકોડા થઈને, ચટ ચટ ચટકા ભરતા. ॥
૪ ॥ વાળીના વીંછુ પાંદડીના વંદા, જીણાં મોતીની કીડી, ચુડીયોની
થઈ અંદન ઘોયો, સૌ પ્રેમદાને પીડી. ॥૫॥ કાળીગાંડીની કાળીનાગેણો
તુસીની તનછો કાળી; સળવળાટ સરિરે થયો, જન જગી લય ભાળી.
॥૬॥ વસ્ત્ર હપ્પચુએ ન મળે કોને, પુર્ણપડીયો શોક; લયંકર જંતુ દેખી
દેખીને, પાડેપોકાપોક. ॥૭॥ નત્રતણું લોકજગી ઉઠ્યું, ઉઠ્યાં શ્રી અવિના
સ; ચાલોરે લોકો જૈયે જોવા કરીયે કાંઈ તપાસ ॥૮॥ તવ સરવે લોક જોવા
આવ્યું, આવ્યા અંધના સુત; શું થયું છે બાહારથી પુછે, શું મહિ ભ-
રાયું ભુત, ॥૯॥ આંડા અવળા વાંકા ચુંકા, ચરણે વીંટાયા સાપ; ત્રાશે
નાસે ખંખેરી નાંખે, મોઢે પોકારે બાપ. ॥૧૦ ॥ ઉચી નીચી અબજા
કુદે દુઃખ દશા થઈ કેવી; સુતરનો તાર પાશે ન મળે, સૌ માયે જણિ
એવી. ॥૧૧ ॥ બહારથાં બહુ બુમો પાડે છે, છત્રપતી રાજન; દવાર ઉ
ઘેડો દ્વાર ઉઘેડો, શું થયું છે વિધન. ॥ ૧૨ ॥ તો પણ કોઈ ઉતર નદે
પુરણુ દુખમાં પડીયો; છુટ કેશે કુદે સધળી, જવી જાણે ભુતડીયો,
॥ ૧૩ ॥ ચાર ઘડી કુદાવી મારી, એવો કારમો કોપ; ધુણુતો બંધ રહી
દેખીને જંતુ, સર્વ કરિ દીધા લોપ. ॥૧૪ ॥ એટલે વળી ધિરજ મનમાં, શ
રમમાં સહુ પેઠી; ટોળે ટોળાં ભેગાં થઈને, ખુણે ખુણે સહુ બેઠી. ॥૧૫ ॥
એક નારીયે અદખોલે દ્વારે, કહ્યું કે કષ્ટી કાપો; સુત તાર નથી
અમ પાસે, વસ્ત્રો અમને આપો. ॥૧૬ ॥ પુરશોની પાસે ઘોળાં વસ્ત્રો;
ઢિધાં તેણી વાર; ઘોળાં તો ઘોળાં પેહેરીને, બેઠી સરવે નાર, ॥ ૧૭ ॥

પછી બારણાં ઉઘેડી નાંખ્યાં, પેઠા પુરશે તમામ; બળદેવ આવ્યા
કમન આવ્યા, આવ્યું ઓખું ગામ ॥૧૮॥ સૌ સૌની નારીને પુછે, આ
ખેલ કોણે બનાવ્યો; ચુડો ન મળે ઘોળા વસ્ત્રો, જણે રંડાપો આવ્યો
॥૧૯॥ જોઈ જોઈને સર્વ હસે છે, મસ્કરી કરે ગોપાળ, રંડાપો રૂડો શો-
ભ્યો પણ, માથા ઉપર વાળ. ॥ ૨૦ ॥ બળદેવજી કળકળવા લાગ્યા,
આશુ તુજને ઝેર; કેમ કરેછે મસ્કરીયો તુ, જા ભાઈ તારે ઘેર. ॥૨૧॥
પ્રભુ કહે જોઈશું તમાસો, જગતને વેહેવારે; તમાસાનું ન હોય તેડું, રો-
જ જગાડી મારે. ॥૨૨॥ છત્રપતી તો પુછવા લાગ્યો, ભાનુમતીને એ-
મ; કયાં ગયાં આભુશણ વસ્ત્રો, કુદવાં લાંબ્યાં કેમ. ॥૨૩॥ ભાનુમતી
કહે ભરથાર મહારા, વાંકો દીવસ થયો; વસ્ત્ર આભુશણ બદલાવીને,
વેહેપારી છેતરી ગયો. ॥૨૪॥ દુર્યોધન કહે બહુ ડાપણમાં, થયો નફા-
નો પ્રેમ; રાણી કહે કાલે જનવર લાવી, છેતરાયા તમે કેમ. ॥૨૫॥ પણ
કોને છાકોટા ન કરસો, અમે તો અહાં નહીં રહીયે; પરણાવો પુત્ર તમે
તમારે; અમે અમારે જઈએ. ॥૨૬॥ દુર્યોધન કહે શું કહ્યું છે તે, આ
વડી કરો રીસ; જવાનું તો નામ ન દેતિ, તુજ ખોળે મુજ શીશ. ॥૨૭॥
એટલે પાછુ કહ્યું રાણીયે; શું કહું નફ્ટ તમને; રાખવાં હોય તો વ-
સ્ત્રાભુશણ, કૈથી લાવી દો અમને ॥ ૨૮ ॥ દુર્યોધને કહ્યું પ્રભુને, વે-
ળા અમારી માપો, ઘેર જઈ પોત્યાડી દેઈશું, નારીના પોશાક આપો.
॥૨૯॥ બળદેવજી કહે આપો વિરા, કહ્યું માન્યુ મોરાર; આપ્યા એ-
કસો છ નારીના વસ્ત્ર અને શણગાર. ॥ ૩૦ ॥ પછી સૌ સૌને સ્થળ
ગયાં, ગયો હેડંબા તન; ભોયરા વીશે અભીમન્યુની, જોડે કર્યું સય-
ન. ॥ ૩૧ ॥ રાત્રી વિતી બહાણું વાયું, ઉઠ્યો ભીમનો સુત; આ ભાઈ
ગામમાં જૈને આવુંછું, કરી આવું કાંઈ તુત, ॥૩૨॥ એમ કહી બહાર
નીકળીયો, દુષ્ટને દમવા રાજ; પચીસ દૈત્ય બનાવીને તેની બનાવી
શાક ભાજ. ॥ ૩૩ ॥ ગાંસડો બાંધિ માંથે લીધો, પોતે કાછીયો થયો;
દ્વારીકા ગામના બજાર વિશે, વેચવા માટે ગયો ॥૩૪॥ સારાં શાક જો-
ઈને લોકો, ભાવજ પુછવા આવે; તવ માયાવી બજાર કરતાં. બમણું
મુલ બતાવે. ॥૩૫॥ તેથી તેનું કોઈ ન લેતું, એવે આવ્યા ગીરધારી
જનૈયા માટે હરનીશ લાવે, શાક સામાન મોરારિ ॥૩૬॥ તેમણે દીઠા ગ-
ટારમછને, પ્રભુ જઈ તવ પુછે; સાચા કાછીયા સાચુ કહેજે, આ શાક
નો ભાવ શું છે. ॥૩૭॥ માયાવી કહે ભાવજ શાનો, લેઈ જાઓ મહારાજ;

સત્ય વાદીને ખવરાવશોમાં, લેજે લંપટની લાજા ॥૩૮॥ એમ કહીને આ
પી દીધું પોતે થયો વિદાય; સાથે સારાં શાક બીજ લીધાં, ઘેર ગયા
જદુરાય. ॥૩૯॥ કદી નહી ને તે દીન પ્રભુ, પેઠા રસોઈ કરવા; માયાવી
શાક જુદાં કીધાં, પાપી તણાં પેટ ભરવા, ॥૪૦॥ સ્ત્રીનો સ્વાદ ખેંચી મહીં
મુકયો, જનિયા જમવા આવ્યા; બાજઠ ઢાળી બીરાજ્યા સરવે, પ્રભુ
પીરસણું લાવ્યા, ॥૪૧॥ સત્યવાદીને પીરસ્યું સાચું, શોભાઈને માયા
વી; છ દારભારી સહીતને એ, નવીન સામગ્રી આવી. ॥ ૪૨ ॥ બાકી
બીજને પીરસ્યું સાચું, જમવાની આજ્ઞા દીધી; આખી જોતામાં અતી
સ્વાદ લાગ્યો, કૃષ્ણે કારીગરિ કીધી. ॥૪૩॥ કૌરવે કહ્યું લેજાઓ પાછાં,
પાંચવાની પકવાન; બીજું ત્રીજું કાંઈ ખાવું નથી, શાક મુકો ભગવાન
॥૪૪॥ પ્રભુ કહે જોઈએ જેટલું, તેટલું માગી લેજો; દુર્યોધન કહે શાક
તમારું, સઘળું મુકી દેજો. ॥ ૪૫ ॥ સ્વાદજ લાગે તેમજ માગે મુકેછે
ભગવાન; અવિવેકી શાક આરોગે, અંધ તણા સંતાન. ॥૪૬॥ જમતા
જમતા વીખાણુ કરે, આજ સુંદીર રસોઈ; એ બળદેવ બલીહારી
જૈયે, ચાતુર રાંધનાર કોઈ. ॥૪૭॥ બળદેવ કહે કૃષ્ણ અમારા, રાંધ્યું
સરમે લેવાઈ; કૃષ્ણ કહે કોનું કરવુંતું, અમારા પણ વેવાઈ. ॥૪૮॥ દુ
ર્યોધન કહે ઓરે મામા, સારી રસોઈ કરે શામ; આપણા ઘરમાં રાંધવા
જોઈએ, કૃષ્ણ સરીખો ગુલામ. ॥૪૯॥ અજ્ઞાની જીવ દુષ્ટ મતીનો, બો
લે ફાવે તેમ; માયાવી શાક ઘણું ખાધું; ગળા લંગી આવ્યું એમ. ॥૫૦॥
પછી સરવે જમી ઉઠ્યા, બળદેવે મુખવાસ આદ્યા; રસોઈનાં વખા
ણુ કરતાં, જનિવાસે આદ્યા. ॥૫૧॥ એવામાં તો રાત્રી પડી વિતી ગયો
દીન; દરવાજા નગ્નના બેંધ થયા, સરવે કર્યું શયન ॥૫૨॥ ॥ વળણુ ॥
એવે મધ્ય રાત્રી થઈ, ઉઠ્યો ભીમ કુમાર; વ્યાસ વદલભ એમ એવ
ચરે, નીકળ્યો ભોંયરા ખહાર. ॥

કડવું ૩૪ મું. રાગ ॥ અહોરાયજનો. ॥

વૈશમપાયે એણીપેર બોદ્યા; શુણજન મેજે રાય, વીસ્તારી તુજને
સંભળાવું, સુરેખાહરણ મહિમાય. અહોરાયજ સુણીયે. ॥૧॥ ગટાર
છ મેદાનમાં બેઠો, છુદા મેદ્યા કેશ; એટલે એની માયા ઉપડી, પુરણ
કર્યો પરવેશ. અં ॥૨॥ માયાવીની માયા જખરી, હલાવી હલાય;
શાક જમી સુતા છે તેના, પેટમાં ધુડધુડ થાય. એ. ॥૩॥ કેના મોઢામાં

મોળ વહુટી, નીકળ તું બહુ થુંક; કે જણાને આંકડી આવી કેને ચાલી ચુક.
 અ. ॥ ૪ ॥ અકળાઈ અકળાઈ સરવે ઉડ્યા, પુરણ દુખમાં પેડા; આં-
 તરડાં દોવાવા લાગ્યાં, કે જન ઓકવા બેડા. અ. ॥ ૫ ॥ ખરળ ખરળ
 સૌ ઓકવા લાગ્યા, પુરાં મળીયાં પાપ; મોંમાંથી નીકળે ચકલાં ઉંદરડાં,
 વંદા વીંછીને સાપ. અ. ॥ ૬ ॥ ઘરોડીએને કાન ખેજુરા, ખિશકોલાં
 નીકળી પડતાં; ચાકરણ્યેને ચાંમાચીડીયાં, બહાર પડીં તરફડતાં. અ.
 ॥ ૭ ॥ એવું એવું જોઈ ભય પાંમે, પોકારે છે બાપ; અડધા પેટમાં
 અડધા બારણે લબડે મોટા સાપ. અ. ॥ ૮ ॥ એવું જોઈને ત્રાસ પામીને પાડે
 પોકા પોક; હોંકારા થયા તે જગ્યુ, આખા ગામનુ લોક. અ. ॥ ૯ ॥
 જુગદીસ જગ્યા કેહેવા લાગ્યા, સરવે તતપર થઈયે; ચાલો લોકો વણ
 પેસાનો તમાસો જોવા જઈયે. અ. ॥ ૧૦ ॥ પ્રભુ આવ્યા લોકોને લાવ્યા
 દોડ્યા આવ્યા બળદેવ; ઓરે વેવાઈ દ્વાર ઉઘેડો તોફાનની શી ટેવ
 અ. ॥ ૧૧ ॥ પણ બારણાં ત્યાં કોણ ઉઘેડે, ઓકા ઓકજ થાય; કેંકે લો
 ટા ભરીને નાસે, ત્યાંને ત્યાં બેશી જાય. આપણાતેથી અતીશે દુરગંધ
 હો, ઓઠી મુઓ ઘડીચાર; જીવજંતુ દેખી દેખીને, ત્રાસ્યા અપરમપાર
 અ. ॥ ૧૩ ॥ આંતરડાં ઓઠીને દોવાયાં, માયાવીનો એ કોપ; ખરેખરી
 સીક્ષા કરોને માયા કીધે લોપ. અ. ॥ ૧૪ ॥ ન મળે ઓકેલું જીવજંતુ,
 ધીરજ વળી લગાર; બળદેવજની બહુ બુમો સુણી, ત્યારે ઉઘેડ્યાં દ્વાર
 અ. ॥ ૧૫ ॥ એટલે અંતરયામી બોલ્યા, લેવાનો છે લાહાવો; બારણે
 શા સારુ ઉભા છો, સઉ લોક અંદર આવો. ॥ ૧૬ ॥ તવ બળદેવજને બહુ
 રીસ વ્યાપી, બોલ્યા કણ શું એમ; ઉપર રહિ મસ્કરિ કરાવે, ભાઈ
 તું આવ્યો કેમ. અ. ॥ ૧૭ ॥ તુંતો ઘેરજ ભાઈ તુ તારે તવ બોલ્યા ભગવાન;
 શા ઉપર સપડાવોછો અમને, આશું નીત્ય તોફાન. ॥ ૧૮ ॥ સપુત વે-
 વાઈ શોધી લાવ્યા છો, જ્યાંને ત્યાં વાત ગવાઈ; રાત પડેને હો બાળો
 નીત્યે, આતે શી નાગી ભવાઈ અ. ॥ ૧૯ ॥ એકેદિન ઉંઘવા નવ દીધા,
 ફજેતી બહુ સસ્તી; આવું એહીં નીત્યે નહી ફાવે ઉજડછેકે વસ્તી અ.
 ॥ ૨૦ ॥ તમાશો થાશે સઉ જોવા જશે, જગતનો છે ધારો; તેકરતાં તો
 જ્ઞાન ન કરે, વેવાઈએને વારો આપણા બળદેવજ ખવાણ પડીયા, ગયા
 વેવાઈ પાસ; શું હતું તે આજ બુમો પાડી, શો પડ્યો તમને ત્રાસ અ.
 ॥ ૨૨ ॥ દુર્યોધન કહે ઓ વેવાઈ, પોકાર્યા અમે બાપ; અમને સહુ-
 ને થઈ ગઈ ઉલટી, નીકળ્યા મોંમાંથી સાપ અ. ॥ ૨૩ ॥ બળદેવજ
 કહે બતાવો મુને, કરોછો તમે નવાઈ; કાઈ નથા ને બુમો પાડોછો, મા

ડી મીથ્યા ભવાઈ અ. ॥૨૪॥ તમે તમારે કાલ સવારે છાબજ મોકલી
 દેજો; પછી વરઘોડો ચઢાવિ આવી કન્યા પરણાવી લેજો. અ ॥ ૨૫ ॥
 એમ કહિને પાછા વળીયા, સહિ લોક ગયું ધેર; છત્રપતી કહે ઓરે મા
 મા, ફજેતી થઈ બહુ પેર. અ. ॥ ૨૬ ॥ મામો કહે મુઈ ફજેતી, ભુખે
 હવડો જય; રાત્રીએ ખીચડી ઓરાવી, ઓકેલા સહુ ખાય આ ॥ ૨૭ ॥
 પછી સરવે શયન કીધું, થયો પ્રાતસકાળ; તવ અંતરધ્યાન થઈને ગયા
 ભોંયરે શ્વી ગોપાળ. અ ॥ ૨૮ ॥ બે ભાઈ સુતા તેને જગાડ્યા, બોલ્યા
 જુગજીવન. વીવેક હોય તો છાબ કન્યાને, આપો ભીમનાતન. અ. ॥ ૨૯ ॥
 ગટોરગછ કહે રીતી બતાવો, પ્રભુ કહે તૈયાર થાઓ ભાનુમતીનું સ્વ-
 રૂપ ધરીને, વેવાઈને ગેર જાઓ અ. ॥ ૩૦ ॥ જોડે બીજી નારીયો લેવિ,
 ગાતાં જવું સહુ સાથ વસતે આલુશણ ભરેલી છાબ લેવી તમ હાથ
 અ. ॥ ૩૧ ॥ ગાતાં ગાતાં મંડપે જવું વેહેવણે વેહેવણે ગાય; તમારે
 તો, છાબ લેઈને, બેસવું મંડપ માંય. અ ॥ ૩૨ ॥ પછી સુરેખાકન્યા
 આવી, છાબ બધી લઈ જશે; તે મુકી આવીને ખોળામાં બેસવાની
 તમ પાસે અ ॥ ૩૩ ॥ એ રીતી છે છાબ આપવાની, બોલ્યો ભીમનો
 તન; કરશું વટ વેહેવાર સવળો, ઓરે જુગજીવન. અ. ॥ ૩૪ ॥ એટલે
 પ્રભુ વીદાય થયા, ઉઠ્યો માયાવિ ભુપ; છાબદેવા જવાને ધરીયું, ભા
 નુમતીનું રૂપ. અ. ॥ ૩૫ ॥ એકસોને છ દૈત્ય બનાવ્યા, માયાવી કું-
 માર; એક દૈત્યની છાબ બનાવી, ભર્યા વસ્ત્ર સણગાર. અ. ॥ ૩૬ ॥
 એકસોને પાંચ રાક્ષસ રહ્યા, તેનિ કરી ફંદ ફેરી, નવાણું ભાઈની નારી
 નવાણું, છ કારભારી કેરી. અ. ॥ ૩૭ ॥ પોતે ભાનુમતી થયેલો, ખે-
 લજ કીધો ત્યાંય, છાબ લઈને સૌ સંગ પડીયો, દ્રારીકાં નગ્રની માંય
 અ. ॥ ૩૮ ॥ ગાતાં ગાતાં મંડપ ભણી ચાલ્યાં ઉલટ લોવી; બજાવેને
 ત્યાં ખખર પોહોચી, છાબ આપવા આવી. અ ॥ ૩૯ ॥ બજાવેની
 નારી રેવંતી તે કહે ધારો ખોટો; અત્યારમાંસૌ ઉભારો, ગાવા મોટાનો
 ચાલ મોહોટો. અ. ॥ ૪૦ ॥ વળણ; ॥ એમ કહી જદુકુળની, ભેગી
 કીધી નાર; ગીતાંગાતી આવતી, તેનો કહુ વીસ્તાર.

કડવું ૩૨ મું. ॥ રાગ ધુમાશી ધોળનો ॥

અનીહારે રૂઠો વીવા માંડીયો ટેકઃ ॥ હવે વૈશખ પાચે રૂપી બો-
 લીયા. તુતો સુણજન મેજે ભુપાળ; ર. છાબ લેઈ સામુ થઈ ચાલીયો,

એતો માયાવી ભીમનો બાળ. ૩. ॥ ૧ ॥ જતાં જોવા મળ્યું લોક
ગામનું, એને ભાનુમતી સહુ જાણે; ૩ રાણી ઝમકેને ઝમકે ચાલતી,
છેડા ખેંચીને ધુધટ તાણે ૩. ॥ ૨ ॥ ગાતી ગાતી આવી સહુ સું-
દરી, પુરા પ્રેમે મંડપમાં પેઠી; ૩. છાબ ગ્રહી ભાનુમતી ભામની, ગાદી
તકીયે મન્ડપમાં બેઠી. ૩. ॥ ૩ ॥ તવ રવંતીજી ધરમાં ગઈ, કહ્યું દીકરી
પેહેરી ઓઠી જાઓ, ૩. તારી સાસુજી છાબ આપે તુજને, તેતો લઈને
ધરમાં આવો; ૩. ॥ ૪ ॥ તવ સુરેખા કન્યા સંચરી, એને પુરણ ઉલટ
બ્યાપી; ૩૦ ગટોરગછે બોલાવી ભાવથી, કન્યાના કરમાં છાબ આપી
૩૦ ॥ ૫ ॥ તે તો લઈને ધરમાં પરવરી. માથે વધાવી ધરી ઉમંગ ૩૦
છાબ લેઈ કહ્યું બેટી સંચરો, બેસો જૈ સાસુને ઉછંગ. ૩૦ ॥ ૬ ॥ તવ
સુરેખા ત્યાંથી પાછી વળી, માને કહે મન્ડપમાં પેઠી; ૩૦ સાસુ થઈ-
ને બેઠો સુત ભીમનો, તેના ખોળામાં આવીને બેઠી. ૩૦ ॥ ૭ ॥ સુરે-
ખા કહે સાંસુજી માલ્યરાં; તમ સંગ દીવસ આવ્યો રૂડો; ૩૦ ગટોરગછે
મનમાં વીચારીયું, નથી સાસુજી હું છું સાસુડો ૩૦ ॥ ૮ ॥ પછી ગટોર-
ગછ કહે વહુસાર, ચાલો આપણે ઉભાં થૈયે; ૩૦ કેવો મહેલ તાલ્યરા
તાતનો, મને દેખાડ જોવાને જૈયે ૩૦ ॥ ૯ ॥ તવ સુરેખા કન્યા ઉભી
થઈ, જાલ્યો સાસુજી કેશ હાથ; ૩૦ વાતો કરતાં ગયાં બેઉ મેહેલમાં
પેહેલો માળ જોવા ચઢ્યાં સાથ. ૩૦ ॥ ૧૦ ॥ નીરખી જળી બાહારી
અટારીયો, જોતાં જોતાં બીજે માળ જાય; ૩૦ નીચે કરેલી માયાવી કા-
મની, તેતો જહુનારી સામી ગાય ૩૦ ॥ ૧૧ ॥ એવે બીજે ત્રીજે માળ
નીરખી, ગયાં ચોથે ને પાંચમે માળ; ૩૦ પછી છોડેને સાતમે નીરખ્યો
ગયાં ધાબામાં ધાણું વીસાળ. ૩૦ ॥ ૧૨ ॥ એતો અંગારી ગગનમાં ગા-
જતી, ત્યાં તો શીતળ વાયુ બહાય; ૩૦ દીસે નગને વન બધું ત્યાં થકી
વળી અરોઠ બાગ દેખાય ૩૦ ॥ ૧૩ ॥ તવ ગટોરગછે વીચારીયું, ન-
થી અહીં કોઈ કાળો કાગ; ૩૦ મહારિ સુરેખા ભાલીછે એકલી, ભલો
લેઈ જવાનો છે લાગ. ૩૦ ॥ ૧૪ ॥ વળણ ॥ છે લાગ લેઈ જવા તણો,
ભુલું તો મુજ ભોગ; વલ્લભ વદે વીચારિયું, ફરી બેસે નહીં જોગ.

કડવું ૩૬ મું. રાગ સવૈયો ઝડપનો.

એમ વિચારી ચિર કાઢ્યું, કટી કરીને ખાંધે; આવોરે લાડકડી
ભાલી, કહીને લીધી ખાંધે. ॥ ૧ ॥ વાયુને વટોળ કીધો, વીજળીનોચ

મકાર; ગરજના કરી ગગને ચઢિયો, લીમ તણો કુમાર. ॥૨૦॥ બાગમાં
 પડિ ભોંયરા વિશે, સુરસપાટે આવ્યો; કયાં ગયા અલીમન્યુ ભાઈ,
 ભાભી લાડકડી લાવ્યો. ॥૩૦॥ એમ કહિ જઈ પાસે બેસાડી, ગભરાઈ
 સુરેખાય; અભિમન્યુને ઓળખ્યોને, રડવા લાગી ત્યાં. ॥ ૪ ॥ મારા
 રડયા મારા પીટયા, કરમ હિણા કાઢાવ્યા; બોલાવું મહારા બાપને
 તમે, કેમ મને હરી લાવ્યા. ॥૫૦॥ ઓળખ્યો આ જુનો વર મહારો, ક-
 હીને નાંખી ચીસ; મહારા તાતને તેડાવીને, છેદાવું તમ શીશાડાગટોડ
 ગછે મન વીચાર્યું, જાણી જશે કોઈ વાત; પાર નહિ પડે ખેલ ધારેલો
 થાશે અતી ઉતપાત. ॥૬૦॥ એમ જાણી સમજવવા લાગ્યો, સુરેખાને
 એમ; આવો રૂપાળો વર મુકીને, પેલાંને મોઢાં કેમ ॥૮૦॥ કન્યા ગાળો
 દેવા લાગી, તમને પોહોઆડું ઠેક; ગટારગછ કહે ગાળો ન દેશો, હું તો
 તમારો જેઠ. ॥૯૦॥ છાનાંમાનાં આને પરણો, સંસારનું સુખ માણો; દુ-
 કારો મુજને નવ કરીયે, મારી લજ્યા તાણો. ॥ ૧૦ ॥ તેમ તેમ ગાળો
 દેવા લાગી રૂવે અપરમપાર; ઘાંટા કાઢાડે બરકા પાડે, નાહાનિ વચની
 નાર ॥૧૧॥ ગટારગછે શીશ પછોડી, કીધા રાક્ષસ ચાર; ગર્ધવ મુખા-
 કારમા કાળા, દંત લાંબા ગજ ચાર. ॥ ૧૨ ॥ ગોળ ગોળ ગોળા જેવા
 ડાળા, પોહોળાં મોં કદરૂપ; ભારે ભયંકર દેતો દેખી, કન્યા થઈ ગઈ
 ચુપ. ॥૧૩॥ રાક્ષસો કહે ખાઈ જઈશું, થનારું હોય તે થાય; સુરેખા
 કહે જેઠ મહારા તમને લાગુ પાય. ॥૧૪॥ આ રડયા મને ખાઈ જવા-
 ના રંક ભાભી ઉગારો; મુઓ પેલો વર લેખમણો, આ વર મહારો
 સારો. ॥૧૫॥ અલીમન્યુ તવ હરી પડીયો, બોલ્યો ગટારગછ એમ
 કબુલ કરેછે કન્યા વરને, પાપીયો ખાઓછો કેમ. ॥ ૧૬ ॥ ખબડદાર
 કોઈ નવ ખાશે, પાસેને પાસે કરજે, જો એ કન્યા બુમો પાડે, તો એક
 કોળીયો કરજે. ॥૧૭ પછી કહ્યું અભિમન્યુને, ઓ વિરા હું જાઉં
 કન્યાની ત્યાં બુમો પડશે, જો સુરેખા થાઉં. ॥૧૮॥ આશા ભરેલો વર
 આવ્યો છે, કન્યા વીના વળે પાછો; મહારિ તમે ચીતા ન કરશો કોઈ વા
 તે નથી કાચો ॥૧૯॥ સુરેખા કહે જેઠ મહારા, રાક્ષસ લેતા જાઓ નહી
 તો મુજને ખાઈ જવાના કાંઈક દયા લાવો. ॥૨૦॥ ગટારગછ કે નહી
 ખાય તમને, બોલ્યા વિના કોઈ વાર; સુરેખા કહે ડાહી થઈશ હું, બો
 લીશ નહિ લગાર. ॥૨૧॥ બેશીશ તમારા ભાઈકને, પછી રડયા શું
 ખાશે; માયાવી કહે એવાં ડાહ્યાં થઈ, બેસો ભરથાર પાસે. ॥૨૨॥ એ-

મ કહીને બહાર નીકળીયો, ઉડી આકાશે ચડીયો; શુદ્ધ સુરેખાનું
રૂપ ધરીને જૈ ધાખામાં પડીયો. ॥૨૩॥ પછી પોતે છાબ લોપ કીધી,
લોપ કરી બધી નાર; માયાવી ખેલે કરેલો તે, રાખ્યો નહિ લગારા ॥૨૪॥
બાવરી બની જદુકુળનારો, વહેવણો ગઈ કયાંય; છાબ આપેલીનેવા
મઈતો, તે નમળે ધરમાંય. ॥૨૫॥ તવ સહુ સુંદરી કહેવા લોગી આ-
તો કહતક કહાવ્યું. ગાંડાં જેવા ગાવા લોગ્યાં. નિષ્યે સપનું આવ્યું.
॥૨૬॥ રેવંતી કહે શાનું સપનું, ગાયું છે લાડકોડે; સુરેખા ગઈ છે
મ્હેલ જેવા, એની સાસુ જોડે. ॥૨૭॥ અરેરે તેનો તપાસ કરું, કહી મે-
હેલમાં દોડી; એરે સુરેખા એરે સુરેખા. એરે લાડકી છોડી. ॥ ૨૮ ॥
મેડા ઉપર ચઢવા લાગી. ધાંટા કાઢી બોલોવી; એમા એમા કરતી ક-
કરતા. સામી સુરેખા આવી ॥૨૯॥ ચોથે માળે ભેગાં થયાં, મા દીકરી
તે ધડી; એ માતા મુને બેઠક લાગી. કહીને બાઝી પડી. ॥ ૩૦ ॥ રેવં-
તીયે રૂદે ચાંપી, નીચે તેડી લાવિ; પ્રભુ કેરી પ્રેમદા સૌ, અખર પુછવા
આવી. ॥ ૩૧ ॥ રેવંતી કહે દીકરી મ્હારી, તારા જીવને કેમ; ગટારમછ
કહે કાળજી મ્હારું, ધડકયા કરે જમ તેમ. ॥૩૨॥ સૌ કહે તારી સાસુ
કયાં ગઈ, કેવું બની ગયું કામ; ગટારમછ કહે ઉચી ઉડીને; ચાલી ગ
એ આમ. ॥૩૩॥ એમા મ્હારા પેટમાં તો, મરવાનો ભય લાગે; જીવ
ધણો ગભરાય છે મ્હારો, જાણે કોઈ હાડ ભાગે. ॥૩૪॥ રેવંતી તવ ર-
ડવા લાગી, ચોધારે આંસુ પાડી; પથારી કરી સુરેખાને, સાચવિને સુવા
ડી. ॥૩૫॥ અરે રે જોશીને બોલાવો, જોવાવો કોઈ જોશ; દોરા કરાવો
ચીઠી કરાવો, શો દીકરીનો દોશ. ॥૩૬॥ ભુઓ બોલાવો જતી બોલા-
વો કોઈને દાણા દેખાડો; દ્રષ્ટી બાંધો નજર ઉતારો, લાડકડીને ઊઠાડો
॥૩૭॥ એટલે અતી દોડા દોડ ચાલી, કન્યા મરડે મુખ; મોંઘાઈ માટે
ખાય ગોઠમડાં શૈા કહે દારણુ દુખ. ॥ ૩૮ ॥ બળદેવજી ત્યાં ધાઈ
આવ્યા, બહુ ચીંતામાં પેઠા; ઊદાશ પામી લેલાટ કર દૈ, સુરેખા પાસે
બેઠા. ॥૩૯॥ ઉતાર ઊતારે નજર બાંધે કરાવે દોરા ચીઠી; લીમન વેળા
વીધન આવ્યાં દીકરી દુખી દીઠી. ॥૪૦॥ એવામાં શ્રી કૃષ્ણ આવ્યા,
સેજસ્વલાવે ત્યાય; કન્યાને ઓળખી પાછા વળીયા, ઉભા ન રહેવું
હાંય. ॥૪૧॥ એવામાં સુરેખા બોલી, બળદેવ પ્રત્યે વચન; કૃષ્ણ કા-
કાને પાછા બોલાવો, ખોળે બેઠાનું મન, ॥૪૨॥ બળદેવજીએ બુમ પા-
ડી, પાછા વળો મમબ્રાત; તમારે ઉછંગ બેઠી બેસાડો, ટાઢી મીઠી

કરે વાત, ॥૪૩॥ કૃષ્ણ પ્રભુ કહે કામછે મહારે, તેવ બળને રીસ વ્યાપી;
મારે બોળે મોટાં કીધાં. બાળક તારાં અદાપી. ॥૪૪॥ તે બધું મહારં
છુટી પડ્યું, દીકરિ નથી સુખી, તેથી બોળે બેસવા માગ્યું, શું જશે
બોળો કુખી, ॥૪૫॥ એવું કહ્યું તવ કૃષ્ણજી આળ્યા; બોલીવી રૂડે
રંઝ, આળ્ય સુરેખા કહીને બેસાડી, હરજીયે ઉંછંગ. ॥ ૪૬ ॥ પછી
છાનુ મનુ કહ્યું પોતે સુંદરશામ; તું તારે કર કરતો હોય તે, ન લ-
ઘશ મારૂ નામ. ॥૪૭॥ મુજ ઉપર રાખવી મેહેરબાની, જાણીતો તુજ
થી કાંપે; મટારગછ કહે તમારીનારીઓ, કેવા ચરણ શીશ્યાપે. ॥૪૮॥
કૃષ્ણ કહે કાવે તે કરજ, તારો દીવસછે ઘેર; ઉછંગથી ગટારગછ ઉઠ્યો
પછી બોલ્યો સુખ ભેર. ॥ ૪૯ ॥ પીતાજી હવે ઠીક થયું છે, જાઓ
સૌને કામ; એમ કહી પથારીમાં સુતો, લેશો નહિ મુજ નામ. ॥ ૫૦ ॥
એટલે સરવે વેરાઈ ગયું, બોલી રેવંતી એમ; ઓ દીકરી તને ખાવા
આપું શું ખાધા પર પ્રેમ. ॥ ૫૧ ॥ વળણુ ॥ ખાવા માગો દીકરી, તો
મન ખુશી થાય; કહે વલ્લભ એમ કરગરે, સુરેખાની માય.

કડવું ૩૭ મું । રાગ ચોપાઇ. ।

બોલ્યા વૈશમ પાય વચન, સુણ પરીક્ષત રાયના તન; બોલ્યો ગ
ટારગછડું ખાગિ. લાવો કુંચીયો ઓરડે જાગિ. ॥ ૧ ॥ ભર્યા પકવાન
જનૈયા કાજ, ગમેતો તેમાંથી ખાગિ આજ; તવ માતાને ઉલટ વ્યાપી,
તે ઓરડાની કુંચીયો આપી. ॥ ૨ ॥ તવ માયાવી ઓરડે ગયો, દીઠાં-
પકવાન ખુશી થયો; એણે માયા રચી તે વાર, કીધા દૈત્ય એક હજાર
॥ ૩ ॥ તેમાં પાંચશે ટોપલો કીધા, પકવાને ભરાવી દીધા; રહ્યા રાક્ષસ
પાંચશે જેહ, ઉપડાળ્યા તેને શિર તેહ. ॥ ૪ ॥ પછી ખેલ માયાવિ કિ-
ધા, કરિ અદર્શ મોકલી દીધા; તેતો પોહોચાડ્યા હેડંબા વન, દિધા
ઓરડા ભિમને તન ॥ ૫ ॥ હતું તેટલું પકવાન ટાળ્યું, એણે સાફ વા-
રિડું વાળ્યું; તાળા દેઘને કુંચીયો લીધ, જઈ રેવંતીને દિધિ. ॥ ૬ ॥
ગયા પકવાન લેઘને જેહ, આળ્યા હેડંબા વનમાં તેહ; કયો ઢગલો પ
કવાન તણો, તેનો ગંજ વાળ્યો ઘણો. ॥ ૭ ॥ બેઠી સુલદ્રા હેડંબાય.
કહ્યું શેવકે સઘણ ત્યાંય; બોલી સુલદ્રાઓ જેઠાણી, કયાંથી આણ્યા
પકવાન તાણી. ॥ ૮ ॥ કહે હેડંબા સુણો ઢેરાણી, લાળ્યા દ્વારીકાથી
દૈત્ય તાણી; એતો વેહેવાઈનું મોકલાળ્યું, તમ સાફ ઢાંક્યું આળ્યું

॥૯૮॥ કહી હસ્યાં દેરાણી જડાણી, ખેડ રહ્યાં છે ઉલટ આણી; રહ્યો
 માયાવી થઇ કન્યાય, બળીભદ્રના ભોવન માંય. ॥૧૦૮॥ તેવો થયો મધ્યા
 ન કાળ, બોલ્યો દુર્યોધન ભુપાળ; ઉઠો નારીયો સરવે જાઓ, છાબ જ
 વહુને આપી આવો. ॥૧૧૧॥ તવ ઉઠી ભાનુમતિ રાણી, પેહેર્યા પોશા
 ક ઉલટ આણી; પછી છાબ કરી તૈયાર, તેમાં ભર્યા વસ્ત્ર શણગાર. ॥
 ૧૨૧॥ લીધી ભાનુમતીયે હાથ, બીજી પ્રેમદા ચાલી સાથ; ગીત ગાતી
 સહુ આવી, તવ વેહેવાણેએ બોલાવી. ॥૧૩૧॥ સહુ સામા સામી ગીત
 ગાતી, બેઠી ભાણુમતી મદ માતી; તવ રેવંતી ધરમાં ગઇ, ત્યારે સુ-
 રજા ઉભી થઇ. ॥૧૪૧॥ રેવંતાયે કહ્યું બેઠી જાઓ, સાસુ આપે તે
 છાબ લાવો; બોલ્યો ગટારગઇ મુખ એવું, નહિ જાઉં થાય થયું તું
 તેવું. ॥૧૫૧॥ માયે કહ્યું કાળજની કાચી; આ તો એવી છે સાસુ સા-
 ચી; ત્યારે ચાલ્યો હેડબા તને, ગયો મંડપ હસ્તે વદન. ॥૧૬૧॥ જઇ
 છાબ-સાસુ-કને લીધી, પોતાની માતને સોંપી દીધી; પછી પાછો મં-
 ડપમાં પેઠો, ભાનુમતીને જોળે બેઠો. ॥૧૭૧॥ તવ ભાનુમતી હરખા-
 ણી, વહુ બહુ રૂપાળી જાણી; એણે અણ દીઠાનું દીઠું, જાણે માર મહ-
 ડાંને મીઠું. ॥૧૮૧॥ વહુતું નથી રૂપે નરસી, કહી ચાંપે રૂદ્રીયા સરસી;
 વિચાર્યું માયાવીયે એમ, બતાવું સાસુને પ્રેમ. ॥૧૯૧॥ બહાલાં લાગો
 છો કહીને દાખી, બનિ ગઇ ભાણુમતી રાણી; ભાગી ગયાં એનાં બધાં
 હાડ, બળ્યું આ કન્યાનું લાડ. ॥૨૦૧॥ તપ્યાં નેત્રને તપ્યું શીશ. નાંખી
 રાણીયે કારમો ચીસ; તવ શકુની મામાની નારી, એણે ભાનુમતિ ને
 વારી. ॥૨૧૧॥ કર્યા કન્યાયે તુજને લાડ, તેમાં શું તારાં ભાગ્યાં હાડ;
 એતો છે વહુજી હલેતી, તેમાં શી કરી તેની ફજેતી. ॥૨૨૧॥ કહી ગોદો
 મારો રીસ કીધી, પોતે વહુને જોળે લીધી; બોલ્યાં મામીજી વહુ
 શાણું, તારી સાસુમાં નથી બે દાણા ॥૨૩૧॥ કહિ ચાંપે રૂદ્રીયા સાથ,
 ત્યારે દીધી માયાવીએ બાથ; મામીજી તમે છો બહુ સારાં, મને લાગો
 છો પ્રાણથી પ્યારાં. ॥૨૪૧॥ કહિ દબાવી દાખવી રીસ, તવ માંમીયે
 પાડી ચીસ; એના લોચન તરી ગયાં, બધાં હાડજ ચકચુર થયાં. ॥૨૫૧॥
 મુકી દીધી સુરેખાએ મામી, દાખવામાં ન રાખી ખામી; પછી ભાનુમ-
 તી બોલી એમ. હવે બુમ તમે પાડી કેમ. ॥૨૬૧॥ બોલી મામીજી મુણ
 રાણી, હવે કન્યાની વાત મેં જાણી; આપણો લક્ષમણો રાંઠ, તેનો વી
 ચાર કરવો કાંઠ. ॥૨૭૧॥ બોલી મુખ મરડી ભાનુમતી, મને આ કન્યા

ગમતી નથી; કદી પરણાવ્યા વણ પાછાં જૈયે, બાળી મદ્રનાં દુશમન
થેયે. ॥૨૮॥ માટે પરણાવવો રીઝી ખીજી, ઘેર જઇને લાવીશું બીજી;
બળદેવ તનયા બળદાખે, મહારા છોકરાને મારી નાંખે ॥૨૯॥ એવી
વાતો કરતી ચાલી; ગઈ જનીવાસે કર ઝાલી; કહાવ્યું બળદેવજીએ
આવો, વાજતે ગાજંતે વર લાવો. ॥૩૦॥ તવ બોલીયો અંધ કુમાર;
મામા વરને કરો તૈયાર; એને પીઠી ચોળાવો અંગ, કહાડો વરઘોડો
ખુબ રંગ. ॥૩૧॥ વળણુ ॥ મામે આપી આગના આવો સરવે નાર;
પીઠી ચોળો પ્રેમથી, હવે ન કરશો વાર. ॥

કડવું ૩૮ મું. રાગ ધોળનો. ૧

પીઠીચોળે, પીઠીચોળે પ્રીત આણીરે; વરરાજને ચઢાવે ગંગોદક
પાણિરે. ॥૧॥ અતર પુલેલ, તેલ શરીરે લોચેરે; ગીતાં ગાતી ગાતી તે
શરીયા ઘોચેરે. ॥૨॥ વરરાજને હૈયે હરખ નવ માયરે ઝટપટ કરવા
આવ્યો દુર્યોધન રાયરે ॥૩॥ એરે મામા ટાઢો સ્વભાવ તમારોરે; બાજ
પરથી, વરને ભોંય ઉતારોરે. ॥૪॥ ઉંનું ટાઢું જળ મંગાવી દોનેરે,
વરરાજને, હવે નવરાવા લ્યોનેરે. ॥૫॥ તવ તે મામે ભોમી ઉતારી
નવરાવ્યોરે; છત્રપતી વસ્ત્ર આભુશણ લાવ્યોરે. ॥૬॥ મામા ઝટપટ
જવાનો રાખો ખટકોરે; પેરાવો જમો, વરને ચીરોને પટકોરે. ॥૭॥
તવ તે મામે પેહેરાવ્યાં વસ્ત્ર સણગારે; નાંખ્યા અછાખા, હીરા ભો-
તીના હારે. ॥૮॥ એટલે રાયના, અનુચર આંગણે આવ્યોરે, વરને
માટે ઘોડી શણગારીને લાવ્યોરે. ॥૯॥ દુર્યોધને કહ્યું વરને ઉપાડોરે;
વાર ના કરશો, વરરાયને બહાર કહાડોરે ॥૧૦॥ લાવી તમે ઘોડી ઉ-
પર બેસાડોરે, પછી સરવે જનૈયા રસ્તે પાડોરે. ॥૧૧॥ મામાયેતો, વર
રાયને ઉપાડ્યોરે; બહાર કાહાડી ઘોડી ઉપર બેસાડ્યોરે. ॥૧૨॥ વર
રાજતો થૈ બેઠો ઠીકા ઠીકરે, બેસતામાં થઈ છે દસવીસ છીંકરે ॥૧૩॥
બોલ્યા રાજ, મામાઆ શુકન કેવારે; મામો કહે, જસલેઈ આવીએ એ
વારે. ॥૧૪॥ છત્રપતી, કહે શી બુદ્ધી તમમાં ભાળુરે; કરો ટપકું વર-
રાયને મોઢે કાળુરે. ॥૧૫॥ દ્રષ્ટી ન લાગે, પરણી આવે લાડે કોડરે;
એટલે માંમે, લાવીને મેંશ ધશી મોંઢે રે. ॥૧૬॥ વરરાજને શ્રીફળ
આપ્યું હાથરે; મોહોડ ધાત્રી, પુઠે ઉભી એની માતરે. ॥૧૭॥ કહે ભુ-
પતી, વરને મુખવાસ આલોરે; સૌ જનૈયા, વરરાયને લેઈ આલોરે,

॥ ૧૮॥ વલણુ ॥ લૈ ચાલો વરરાયને, કહે છે દુર્યોધન; વઢે વલ્લભ સૌ સાંભળો. ઘોડી તણું વરણુન.

કડવું ૩૯ મું. રાગ લક્ષમણની ઘોડીનો.

આંની હાંરે લખમણુ વરની ઘોડલી. ટેક ॥ રાજયે દીધિ આજારે, ગરગડીયાં નીશાન; છત્રીસ વાજાં વાગીયારે, ચાલી કૌરવ કેરી જન. લં ॥૧॥ જનૈયા જોડે જયછેરે, સામેલા રૂપવાન; સાજન સારૂ શોભ-તુરે, બની શોભા સ્વર્ગ સમાન. લં ॥૨॥ છત્રપતી મહિ માલતોરે, અછક્લો નીચ જત; પુલી પુલી થાય ફાળકોરે, ભાનુમતી વરરાજની માત લં ॥૩॥ મોહોડ મુસ્તકપર મેલીયોરે, રામનદીવો હાથ; નવા-ણું ભાઘની નારીયોરે, ચાલે ભાનુમતી સાથ લં ॥૪॥ બાપ સરીખો બેટકોરે, લખમણુ વર નાદાન, વારે વારે હસ્યા કરેરે, બન્યો બાધો ચ કવો બેભાન લં ॥૫॥ ડાફેરો મારે ડગેડગેરે, જુએ નગનું લોક; મરડે મોઢાં વર જોઈનેરે, લીડ ભરાઈ છે અથોક. લં ॥ ૬ ॥ દેખાડે સહુને સાહ્યખીરે, રાજ દુર્યોધન, મુજ જવો ગ્રહસ્થ કો નથીરે, એવો અલી માન વસ્યો છે મન. લં ॥૭॥ શુભ શોભાથી આવીયારે, બળદેવજીને ઘેર; તોરણે વરને રાખીયોરે; પછી પોખવાની કીધી પેર લં ॥ ૮ ॥ રેવંતી આવી પોખવારે, વર પોખ્યાના કોડ, રામન દીવો હાથ મારે, માંથે બતરીશ ભમરીનો મોહોડ. લં ॥૯॥ ગરગાચાર્ય પોખાવ તારે, લેઈ સામગ્રી સાર; વરનીકને મામો રહ્યોરે, કરે બ્રાહ્મણુ મંત્ર ઉચ્ચાર લં ॥ ૧૦ ॥ ધુંસળ મુસળ રવૈયોરે, શરીયો સંપુટ ત્રાક, એંડી પેંડી ઉતારીનેરે, ટીલું તાંણી આંખળીયું નાક. લં ॥૧૧॥ વળણુ ॥ એ રીતે વર પોખીયો, લીધા મંડપ માંય; બાજડપર પધરાવીયો, બેઠા કૃપાચાર્ય ત્યાંય.

કડવું ૪૦ મું. રાગ સાખીનો.

વૈશમપાયન એણીપેર બોલ્યા સુણજનમેજે રાય; વીસ્તારી તુજ ને સંજળાવું, સુરેખાહરણુ મહીમાય, ॥૧॥ મંડપ માંડયો છે મધ્ય ભાગે પુર્વ દીશાયે સભાય; જલ્લ કૌરવ સૌ ત્યાં બેઠા, મંડપચરચાદેખાય ॥૨॥ પશ્ચીમ દીશા રચીછે સભા, તેમાં બેઠી સહુ નારિ; તે પણ સ-ખળી ચરચા દેખે, રચવાની બલહારી. ॥૩॥ ગર્ગાચાર્ય ને કૃપાચાર્ય તે

બેઠા મંડપ માંય; બાજઠ બેઠાછે વરરાજ, શકુની માંમે ત્યાંય ॥ ૪ ॥
 રવંતીયે સુરખાને, કર્યો પીઠી આચાર; કન્યા ચુડો મોજડી પાનેતર
 પેહેરાવ્યાં તે વાર. ॥ ૫ ॥ કન્યા મોઢીયો માંથે મુકયો, કન્યા રૂપ બના
 વી; પ્રદુમને હંચકી લાવી, મંડપમાં પધરાવી. ॥ ૬ ॥ કન્યા પાસે પ્રદુ-
 મન બેઠો, પ્રભુ ભય મન લાવે; પુત્ર મ્હારો પાસે હશે તો, કન્યાને નહિ
 કાવે ॥ ૭ ॥ એવું જાણી પુરૂશ પુરાણી, બોલ્યા મુખ વચન; સભામાંથી
 ઘાંટો કાઢાડી, તેડયો પોતાનો તંન. ॥ ૮ ॥ કૃષ્ણ કહે તમે બેસો સભામાં
 કન્યા કને સોભે નારી; એક દાસીને બેસાડીને અત્રે આવો વીચારી
 ॥ ૯ ॥ પ્રદુમને કબુલ કીધું, સત્ય વારતા મન વ્યાપી, દાસીને જઈપા-
 સે બેસાડી. સૌ સામગ્રી આપી. ॥ ૧૦ ॥ પોતે જઈને બેઠો સભામાં શું-
 ભ શોભા દેખાય; વરકન્યા સામસામી મંડપમાં, પટકુળ આગળ ધરાય
 ॥ ૧૧ ॥ હસ્ત મેળવવાનો સમય થયો વીમને વચને તદ્દાપ; આડો પટ
 તે લેઈ લીધો, કીધો હસ્ત મેળાપ, ॥ ૧૨ ॥ કન્યાનો કામળ કર દેખીને
 ખુશી થયો વરરાય મામાયે કહ્યું વરરાજને, કેવીછે કન્યાય. ॥ ૧૩ ॥
 એટલે હશીને વરરાય બોલ્યો, મુજ પીતા છત્રપતી; પણ મ્હારી નારી
 ના સરખી એમને નારી નથી. ॥ ૧૪ ॥ ઓ મામા હું ભાગ્યશાળી, મા
 મો કહે સુખ લેજે; છાનો માનો એ કન્યાના હાથ ઉપર નખ દેજે. ॥
 ૧૫ ॥ વરરાજ કહે બધું જાણું છું, શીખવ્યું છે મુજ મીત્ર; એમ કહી
 નખ દેવા ભાગ્યો, કરે પ્રેમ ચરિત્ર ॥ ૧૬ ॥ ગંદોરગછે મન વીચાર્યું. પતી
 ઉપર પ્રેમ ધરીયે; એ લાડ આપણને કરેછે, તો આપણ કરીયે. ॥ ૧૭ ॥
 એવું જાણીને વરનો પોંચો દખાવ્યો કરી રીસ; આંગળાં હાડ નાખ્યાં
 ભાગી, વર ઊઠ્યો પાડી ચીસ. ॥ ૧૮ ॥ વળણ ॥ ચીસ પાડી વર ઊઠીયો,
 આંસુ નિકળી જાય; વ્યાસ વલ્લભ વહે સાંભળો, શું કહેછે વરરાય.

કડવું ૪૧ મુ રાગ ॥ બીહારીની છાયા. ॥

ઓ મામા મુકાવોરે, જીવ મારો જાય છે; હું તો નહિ પરણુંરે. ક
 ન્યા મારી માય છે. ॥ ૧ ॥ મામો તવ બોલ્યોરે; એવા ગાંડા નવ થાયે;
 કન્યા કામળ અંગનીરે, તેનાથી શું ડરિ જાયે. ॥ ૨ ॥ સમજાવી બેસા-
 ડ્યોરે, સભા સહુ નજરે જુએ; હોંશ ગઈ ભાગીરે. બેઠો બેઠો વર રૂએ
 ॥ ૩ ॥ કન્યાયે વિચાર્યુંરે હાડ ભાગ્યું ખરે ખરું, રડેછે કેવારનોરે માટે
 એને ખુશી કરું ॥ ૪ ॥ ધુવટ ઉઘેડ્યોરે, દેખાડી કાંતી કેવી; માન્યની
 મુગા નેણીરે, પુરણિમીના ચંદ્ર જેવી ॥ ૫ ॥ વર હશી પડીયોરે; મામા

વહુ બહુ સારી; હવે હું તો પરણુરે, એતો મા નહી મહારી ॥ ૬ ॥ એવી
રીતે રાજીરે, વર રાયને કીધા; ગુઘંટ ગઠોરગછેરે ખુશી કરી ખેંચી લી
ધો. ॥૭॥ ગુઘંટ ઢાંકી ધાર્યુરે, વરરાયને દેવા દુઃખ; પાછો ગુઘંટ ઊઘેડયો
રે, દેખાડયું મંઝાર મુખ ॥ ૮ ॥ વર થયો ઉભોરે. કન્યા કાળી કહલો-
ડી; પીળા પીળા ડોળારે, આંતો રાંડ ખિલાડી. ॥૯॥ મામો મુખ બોલ્યો
રે, વાત તું કરેછે કેવી; કન્યાતો રૂપાળીરે, તારિ મા બીલાડી જેવી. ॥૧૦॥
ખેંચોટી બેસાડયોરે, કન્યા ધારે દેવા દુખ, ગુઘંટ ઊઘેડયોરે, દેખાડયું છે
સ્વાન મુખ ॥ ૧૧ ॥ વર થયો ઉભોરે. બાજઠથી પડયો ઊતરી; મામા
નહી પરણુરે, જુઓ કન્યા કુતરી. ॥૧૨॥ મામે કહ્યું બેશ હેઠોરે, મોઢથી
માળ ભણી; તારી માછેકુતરિરે, કહી કુંજમાં ચોંટી ખણી. ॥૧૩॥ તવ ગું
ધંટ ઢાંકયોરે, વરરાયને દેવા દુઃખ, ગુઘંટ ઊઘેડયોરે, દેખાડયું ગર્ધવ મુ-
ખ, ॥૧૪॥ વર થયો ઉભોરે, મામા હું તો જૈશ મરી; મહારે નથી વરણુરે,
આતોછે ખરની ખરી. ॥૧૫॥ મામે હાથ ખેંચ્યોરે, ખોટી વાત કરે કેવી;
માયો એક ઠોંશોરે, તારિ મા ગર્ધવ જેવિ. ॥૧૬॥ વરને બેસાડયોરે, મા-
યાવી તો દેછે દુઃખ; ગુઘંટ ઊઘેડયોરે, દેખાડયું રાક્ષસ મુખ. ॥૧૭॥ વર
થયો ઉભોરે, મામા ભારે ભુડું થશે. આતો રાંડ રાક્ષણીરે, મને તમને
ખાઈ જશે. ॥૧૮॥ ભાનુમતી આવિરે, દીકરાનું દુઃખ જુએ; બેટા ઘડી
કષ્ટ વેઠોરે. પાલવથી આંસુ લુએ. ॥૧૯॥ મને જે વિતેલું રે, મન માફ
જણેછે; મામાજીયે જોયું નથીરે, માટે પક્ષ તાણેછે. ॥૨૦॥ ત્યારે મામો
બોલ્યોરે, ગોર ઉતાવળ કરો; કહોના કહો પણુરે, છોકરો કે બીધો ખરો
॥૨૧॥ વળણુ; ॥ ગોર બેઠ વળતું બોલીયા, કહો શી કરિયે ભુલ; તોથ
ઉતાવળ હોયતો, કરીએ સરાબ્યા તુલ્ય.

કડવું ૪૨ મું રાગ સૈયોનો.

વૈશમપાયન એહીપેર બોલ્યા, સુણજન મેજે રાય; વિસ્તારિ તુજને
સંભળાવું, સુરેખા હરણ મહિમાય. ॥૧॥ ઓળો ગોળો ગોરે વાળ્યો,
ઝટપટ પુરું કરવા; વર કન્યાને ઉભાં કીધા, મંગળ ફેરા ફરવા. ॥૨॥
વરરાય રડતો ઉભો રહ્યોને, કન્યા ઉભી આંખ મીંચી; વરની કરતા દે
ખાય કન્યા, છે એક વેંતજ નીચી. ॥૩॥ પેહેલું મંગળ ફેરા ફેરવ્યાં;
ફરિ ઉભાં નારિ નર; બાજેઠ બેઠિ ઉભાં રહ્યાંતો, થયાં ખરાખર. ॥૪॥

સકળ સભા વિસ્મય પામી, કનૈડાપણું ગયું; ઉચ્ચાનિચી જરા હતું તે,
 હવે બરાબર થયું ॥૫૫॥ હેવે બિન્નું મંગળ કરતાં, કરી માયાની કુંચિ;
 વરરાય નિચો પડી ગયો ને, કન્યા થઇ હાથ ઉંચિ. ॥૬૫॥ એવે ત્રીજું મં
 ગળ વરત્યું, ફરિ ઉભાં બેઉ સાથ; વરરાજ છેક નીચો પડીયો કન્યા વ
 ચિ બે હાથ. ॥૭૫॥ જોઇ સભાસદ વિસ્મય પામ્યા, કેમ પડિ ગઇ ખોડ;
 ઓ વર કન્યા શોભે કેવાં, માદિકરાની જોડ. ॥૮૫॥ તે જોઇને બળદેવજી
 નું દાઝયું અંતઃકરણ; નોહ્ય નોહ્ય મારિ દિકરિઆ, થયું કન્યાનું હ
 રણ. ॥૯૫॥ આતો છે કાઠ કપટિ કન્યા, પુરણ પ્રગટી રિસ; હળમુશળ
 લેવા ગયા ધરમાં, છેદું એનું શીશ ॥ ૧૦ ॥ સભામાંથિ ઉઠિને નાઠ,
 ચેતીગયા ભગવાન; ગટોરગછને ગોવીંદજીયે, તરત બતાવી સાન ॥૧૧॥
 સાન કરી સમજાવિ દિધો, પોતે જાદવ રાય; હવે વીલંબ કાંઈ ને કરતો
 તું થઇજા વિદાય ॥૧૨॥ તવ માયાવિ આતુર ચેત્યો, વરરાજને ઝાલ્યો,
 આવેરે ઘણિ લાડકવાયા, કહિને બગલમાં ધાલ્યો. ॥૧૩॥ મંડપ ઉપા-
 ડિ માંથે લીધો; હેડંબાને તન; વા વંદોળ વિજળિ કરિને, ચઢિ ગ-
 ચો ગગન. ॥૧૪॥ અંત્રીક્ષ જઇને ઉભો રહ્યો, બોલ્યો મુખ વચન; સાં-
 ભળજે સુત અંધ તણા તું, રાજ દુર્યોધન. ॥૧૫॥ રાંડિરાંડના શુકન
 લેઇ, દ્વારિકામાં પેઠો; અરજીન નંદન અલીમન્યુ, સુરેખા પરણી બેઠો.
 ॥૧૬॥ ત્રણ દીવસ તમને વિતાડયું, તેતો મહાર્કામ; હું ભીમસેનનો
 દિકરો, ગટોરગછ મુજ નામ. ॥૧૭॥ કન્યાલૈ નારી નથી. જાણું છું ક્ષત્રિ
 સંતાન; વઢવું હોયતો આવજો સરવે, બાગતણે મેદાન. ॥૧૮॥ તવ
 દુર્યોધને બુમ પાડિ, શિદ ભાગે ધર સુત્ર; ઓ ભિમસેનના દિકરા તું,
 આપ મહારો પુત્ર. ॥૧૯॥ એવું સાંભળિ ગટોરગછે, વરને બગલથી લી-
 ધો; પરણજે તું તારિ માને, કહીને નાંખિ દિધો. ॥૨૦॥ શેવકોએ
 અધ્ધર ઝીલ્યો, કુંવર થરથર કાંપ્યો; દુર્યોધને ખોળામાં લેઇ, રૂદીયા
 સરસો આંખ્યો, ॥૨૧॥ ઓ બેટા શું શું દુખ પડિયું, બોલ્યો લખમણ
 એમ; વારે વારે મેં કહયું મામાને, તોહયે ન આવ્યો વેમ, ॥૨૨॥ ચાર
 પ્રકારે રૂપ બતાવ્યાં, મામાયે જુઠું જણ્યું; રડી રડિને ઘણું કહયું પણ
 મનમાં કાંઈ ન આવ્યું. ॥૨૩॥ દુર્યોધન કહે ધિકાર મામા, વરસ પડ્યાં
 સૌં છુટી; રડિ રડિને છાકરે કયું, તોહયે માની વાત જુઠી. ॥૨૪॥ મામા
 કહે શું વાંકો વળિને, જોવું કન્યાનું વાન; શા સાડ મને ઇખકો દેછે, મુ
 ઓ વર બળિ જન. ॥૨૫॥ એટલામાં બળદેવજી આવ્યા, હળમુશળ

લેઈ હાથ; કયાં ગઈરે કારમી કન્યા, તવ બોલ્યો ભુનાથ. ॥૨૬॥ ઓ
હજધારી નહોય એ કન્યા, ભીમ તણો એ તન; સુરેખાને પરણી બેઠો
નર સુત અભેમન. ॥૨૭॥ ગટોરગછ છે નામ એતું, કન્યાનું સ્વરૂપ
કીધું; હાથી ઘોડા ધરેણું આપો, અમ ધન લુટી લીધુ. ॥ ૨૮ ॥ એવું
સાંભળી બળદેવ બોલ્યા, સાંભળો કૃષ્ણ વિર; જ્યારે ને ત્યારે પાંડવ
નડે, ઓરે શામ શરી. ૨૨૬૧ પાંડવને તેં પેઢા પાડ્યા, ભગની લેવા
દૈને; ભગની તેડવા ભીમ આવ્યો, તે ગયો ખુબ ખૈને. ॥ ૩૦ ॥ વળી
પાછો સહદેવ આવ્યો, બાઝી ગયો બહુ થૈને; વળી અભિમન્યુ યુ-
ધ્ધે આવ્યો, દાંગવ શરણે લઈને. ॥૩૧॥ આજતો આવ્યો પુત્ર ભીમનો.
કર્ચું કન્યાનું હરણું; હવે તેનું કેમ કરવું, ઓરે અસરણા સરણ. ॥૩૨॥
પ્રભુ કહે કે કેમ કરવું તું, જેવી તમારી મરજ; તવ બળદેવ કહે લુધ
ડાં પહેરો, યુધ્ધે ચડવું હરજા. ॥૩૩॥ કૃષ્ણ પ્રભુ કહે દયો પેહેરી આવું,
કહીને ધરમાં ગયા; એવામાં દુર્યોધન બોલ્યો, જલદવતો ત્યાર થયા.
॥૩૪॥ ઓ ભીસ્મ દાદા ઓ દ્રોણ ગુરૂ, જુઓ વાળયો આડો આંક;
કન્યા લીધી લક્ષ્મણાની, આજ જુઓ કોનો વાંક. ॥ ૩૫ ॥ દ્રોણ ગુરૂ
કહે વાંક એમનો. કરવું હોય તે કરો; છત્રપતીયે આજ્ઞા દીધી, આયુ
ધ સરવે ધરો. ॥ ૩૬ ॥ ગોર કપાચાર્ય અંશ્વસ્થામાં દ્રોણને ભીસ્મ
પીતાય; વીચાર કરવા લાગ્યા બેશી, એકાંત સભામાંય. ॥ ૩૭ ॥ દ્રોણ
કહે કેમ કરશું દાદા, છોકરાં આડો આંક; ભીસ્મ પિતા કહે ન્યાયકરો
તો, નહી છોકરાંનો વાંક. ॥૩૮॥ પ્રથમ કન્યા એ છોકરાંની, બળદેવે
ગાંડાઈ કીધી; પણ દુર્યોધને કુંટુંબીનિ, કહો કેમ કન્યા લીધી. ॥૩૯॥
આરતીયો તો આંધળો હોયે, બળદેવજીતો તેવા; પણ કૌરવો એ કન્યા
ન, કબુલ કરનાર કેવા. ॥૪૦॥ અભિમન્યુએ અભિમન્યુની, તારણી
લીધી તાણી; શું તે લેવા દે બીજને. પોતાનું ખુએ પાણિ ॥ ૪૧ ॥ બે
છોકરે બ્યાજબી કર્યું છે, તવ કહ્યું કૃપાચાર, લોક કહેશે પરણાવ્યા
વિના, રહ્યા ગંગા કુમાર. ॥ ૪૨ ॥ જગતની રિતી પ્રમાણે, જનૈયાને
લાજ; કેહેણિ થાશે આપણે માંથે, વિચારો ભીસ્મ મહારાજ. ॥ ૪૩ ॥
ભીસ્મ પિતા કહે તમે વિચારો, ઓરે ગોર ગુરૂ આજ; આપણું રહેને
પરનું પરણે, તો જય જગતમાં લાજ. ॥૪૪॥ અભિમન્યુ પણ આપણું
છોડું, તેથી રાજ થયે; ઠાલા પાછા વળતા નથી, પરણાવીને જાયે. ॥
૪૫॥ આવી છે કન્યા ધરમાંને ધરમાં, નથી ગઈ પરધેર; દ્રોણ કહે તે

બ્યાજખી કોહોછો, હવે શી કરવી પેર. ॥ ૪૬ ॥ કૌરવ જદવ ભેગા
 થઇને; બે છોકરાને નડશે; આપણને યુદ્ધમાં સંગ લેશે. ત્યાંતો વઢવું
 પડશે. ॥ ૪૭ ॥ તે માટે આપણે કેમ કરવું, એરે ભીસ્મ પીતાય; આ-
 પણ છતાં છોકરાંને મારે, અણવટતું દેખાય. ॥ ૪૮ ॥ ભિસ્મ પિતા કહે
 આપણે સૌની, સાથે યુદ્ધમાં જવું; સામા મોરચા બાંધ્યા પછી, આપણે
 અજગા થાવું. ॥ ૪૯ ॥ આપણે ચારે સત્ય પુરૂષોએ, યુદ્ધથી કોરાણે રહે
 વા; બળદેવ કૃષ્ણને બોલાવીને, આપણી પાસે લેવા. ॥ ૫૦ ॥ કેહેવું કે
 નાનાં છોકરાં સાથે, આપણું એ નહિ કામ; જદવ કૌરવ નથી ઓછા
 કરવા દો સંગરામ. ॥ ૫૧ ॥ એમ સમજવી આપણી પાસે, રાખવા
 કબજે કરી; છોકરાં નથી હારે એવાં; વઢવાના સુર ભરી. ॥ ૫૨ ॥
 તે કરતાં બળદેવને કૃષ્ણ, ઉપડશે જે વારે; છોકરાંની પક્ષ આપણે કરવી;
 સામાં થવું તે વારે. ॥ ૫૩ ॥ એમ ચારે જણે સંતલસ કીધી, એવા
 માં દુર્યોધન; પોતાના યોદ્ધાને આજ્ઞા કીધી. તૈયાર થાઓ સહુજન.
 ॥ ૫૪ ॥ એમ કરવા માંડી તૈયારી, જદવ કૌરવ લોક; ગટોરગછ મંડ
 પ લેઇને, ગયો બાગ અશોક. ॥ ૫૫ ॥ ભોંયરાખારણે મંડપ મુક્યો, પ
 રણાવવાને સાર; ભાઇ ભોજઇને આવકાર દેઇ, બોલાવ્યાં ભોંયરા બહાર
 ॥ ૫૬ ॥ એક સહુ સ્ત્ર દૈત્ય બનાવ્યા, વિવેક વાત વિચારી; તેમાંથી પા
 ચસે નર કીધા પાંચસે કીધી નારી. ॥ ૫૭ ॥ સભા કરીને પુરૂષ બેઠા, ગાય
 છે મીતાં નારી; એવે નારદને બોલાવ્યા, ઘર વિશે ગીરધારી. ॥ ૫૮ ॥ ચુડા
 પાનેતર કંકુપડો; મીંઢળ નાડાછડી; જે બેઠાએ તે સામગ્રી આપી. નારદને
 તે ઘડી. ॥ ૫૯ ॥ પછી પ્રભુએ આજ્ઞા આપિ, અશોક બાગમાં જવો;
 મંગળે મંગળે દાન દેઉં છું, વરકન્યા પરણાવો. ॥ ૬૦ ॥ તવ નારદજી
 બાગમાં ગયા; કન્યાયે કિંધો શોર; નારદજીને નજરે દેખી, આવ્યું પગમાં
 ભેર. ॥ ૬૧ ॥ એરે મારા નારદ કાકા, જઇને કહો આ કરણી, મારા
 ભાતને એટલું કહેજો, જય જીનો વર પરણી. ॥ ૬૨ ॥ એટલે માયાવિ
 રાક્ષસ બોલ્યા, હવે કોળીયો, કરીયે; સુરેખા કહે હવે ન બોલું, આવો
 અભીમન્યુ વરીયે. ॥ ૬૩ ॥ નારદ કહે આ વર સારો, બેશ પરણાવી
 દેઉ; બેઠા નારદ પરણાવવાને, કારજ કૃષ્ણનું કેવું. ॥ ૬૪ ॥ વળણ
 ॥ કારજ સધળું કૃષ્ણનું, દે છે કન્યાદાન; વ્યાસ વલ્લભ વાણી વદે
 છે સાહાય શ્રી ભગવાન. ॥

કડવું ૪૩ મું. રાગ રહેણીનો

ત્યાં તો સમે વરતે સાવધાન, શોભા ઘણેરીરે; ત્યાં તો દાન દે છે ભગવાન. શોભા ઘણેરી. ॥ ૧ ॥ એવે રાક્ષણીયો ગીત ગાય. શો. ત્યાં તો હસ્તમેળાપક થાય, શો. ॥૨॥ ચોરી પેહેલું મંગળ વરતાય. શો. તેમાં ગાયોના દાન અપાય. શો ॥૩॥ પછી ખીન્તુ મંગળ વરતાય. શો. તેમાં દાશીના દાન અપાય. શોભા ॥૪॥ ચોરી ત્રીન્તું મંગળ વરતાય. શો. તેમાં ભુમીનાં દાન દેવાય, શો. ॥૫॥ ચોરી ચોથું મંગળ વરતાય. શો. તેમાં ભંડાર સહીત અપાય. શો. ॥૬॥ પછી રૂપેયા વિંટીયો રમાય. શો. લોગ્યાં વર કન્યા ગોત્રજને પાય. શો ॥૭॥ વળણા વર કન્યા પરણી રહ્યાં પ્રભુએ દીધું દાન; કહે વલ્લભ પછી કૃષ્ણજી, યુધ્ધેથયા સાવધાન.

કડવું ૪૪ રાગ શાખી.

વૈશમપાયન એણીપેર બોલ્યા, સુણ જનમેજ રાય; વિસ્તારીતુજને સંભળાવું, સુરેખા હરણ મહિમાય ॥ ૧ ॥ કૃષ્ણ પ્રભુ તદ્યાર થઈને. હાથ લીધાં હથીયાર, કરોલ સ્વરૂપ ધારણ કરીને, નીકળીયા ઘર બહાર ॥૨॥ એક લક્ષ સાઠ સહસ્ર એકાશી, કુંવર કેરી જોડ; હળધારી હળ લઈને આળ્યા; જલવ છપન કોડ ॥૩॥ દુર્યોધને અગીઆર ક્ષોણી, શેન્યા કીધી ત્યાર; છ કારભારી ને સો ભાઈ, હાથ ગ્રહ્યાં અથિઆર. ॥ ૪ ॥ દીધા ડંકા ઉપડ્યા બંકા. સતવાદી નર ચાર; તે પણ આયુધ લઈને ચાલ્યા, સૌ સાથે તે વાર. ॥૫॥ વર કન્યા પણે પરણી રહ્યાં, નારદ બોલ્યા વાણ, લાવો કુંવર હવે અમને, આપો દક્ષણા દાન. ॥૬॥ ગટોર ગછ કહે ભોંય વિશે, નગદ નાણું ભરીયું; નારીનાં વસ્ત્રને શણગાર શુદ્ધાં, તમને અરપણ કરીયું. ॥૭॥ નારદજીએ આશીશ દીધ, થયા અંતરધ્યાન. પછિ ઉતર્યા ભોંયરા વિશે, પાંડવના સંતાન. ॥૮॥ કન્યા ને જઈને બેસાડી, રાક્ષસ ચોકીમાં ચાર; ગટોરગછ કહે મમ વીરા, નિકળો યુધ્ધે બહાર. ॥ ૯ ॥ સુરેખા કહે એકલી હું, રહું કેવે પ્રકાર; એટલે બનાવિ માયાવિયે, નાની છોકરીયો ચાર. ॥૧૦॥ સુરેખાના જોવડી તેતો, જોઈ સુરેખાને ગમે; પાંચે જણીયો ભેગો થઈને; વીવિધ રમત રમે. ॥ ૧૧ ॥ પછિ બે ભાઈ બહાર નીકળીયા, કેવો કર્યો વિવે

ક; માયાવી સત્તર દૈત્ય તણા ત્યાં, રથ બનાવ્યો એક. ॥ ૧૨ ॥ તેમાં
 અભિમન્યુ બિરાજ્યો, સંગ્રામમાં જીવ પેઠો; ઘોડાના અછોરા બાલી,
 માયાવિ હાંકવા બેઠો. ॥ ૧૩ ॥ ખરખર ખરખર રથને હાંક્યો, ચાલી
 આવ્યા મેદાન; હિમ્મત રાખી રણમાં ઉભા, યુદ્ધ કરવા બળવાન.
 ॥૧૪॥ એટલે જદવ કૌરવ આવ્યા, યુદ્ધ તણા મનસુખા; મેદાન વિશે
 જુદે જુદે, જથ્થે જઈને ઉભા. ॥૧૫॥ ભીસ્મ કૃપાચાર્ય અશ્વસ્થામા, દ્રો
 ણગુરુ બળવાન; તે ચાર જૈને અંજગા ઉભા, માહા મોઢું મેદાન. ॥૧૬॥
 એટલે બોલ્યા અંતરયામી, ભીસ્મ પીતાશું એમ; ચાર સત્ય પુરુષો
 સંપ કરી, અંજગા ઉભાકેમ. ॥૧૭॥ ભીસ્મ પીતા કહે બાળક સાથે,
 આપણે વઢવું ન થયે; જો કદી છોકરાં જીતશે તો, તૈયાર છીએ છેવટે.
 ॥૧૮॥ જદવ કૌરવ સેન્યા સાથે, શું બેને નહિ જીતે; ચરચાજેવા રહ્યા
 ઉભા; મોટા મોટાની રીતે. ॥૧૯॥ તમારે પણ ચરચા જોવા, અંજગા
 રેહવું જોઈએ; છેવટ સરવે સામા થૈશું, વાંક કાઢે નહિ કોઈએ. ॥૨૦॥
 તવ કૃષ્ણે કહ્યું બળદેવ બંધુ, સમજણની એ વાત; ચાલો એમની
 સાથે જઈને, ઉભા રહીએ બ્રાત. ॥૨૧॥ એમ વિચારી બન્ને બંધુ, સ
 તીયા પાસે ગયા; ભીસ્મ પિતાના રથની સાથે, રથ રાખીને રહ્યા; ॥૨૨॥
 ભીસ્મની જોડે રથ પ્રભુનો, પ્રભુ જોડે બળદેવ; ભીસ્મ પિતાયે સાનકી
 ધી, રથ ભીડાવો એવ ॥૨૩॥ એટલે ગુરુ રથ હંકારી, બળદેવ પાસે આ
 વ્યા; તેમની જોડે ગોર કૃપાચાર્ય, રથ પોતાનો લાવ્યા ॥૨૪॥ ભીસ્મની જો
 ડે અશ્વસ્થામા, રથ રાખીને રહ્યા; ચારે જણની વચમાં બંને, બંધુ ક
 બજે થયા, ॥૨૫॥ ભીસ્મે દ્રોણને સાન કીધી, આપણે કોઈ ન વડવું;
 છોકરાં ઉપર આ ઉપડે તો; એપર આપણે પડવું. ॥૨૬॥ વચમાં બાલ
 નાંખવા કચરી, શું કરે બળ ગોપાળ; આપણાં બેઉ છોકરાંને,
 ન થાય વાંકો વાળ. ॥ ૨૭ ॥ એવી સંતલસ એમણે કીધી, પ્રભુના
 મનમાં કાંઈ; લડવઈ આ બે તફે ઉભા મેદાન, ભુમી માંઈ. ॥ ૨૮ ॥
 અંજગા ઉભાછે છોકરા બેઉ, બોલ્યો અભિમન્યુ એમ; જો ભાઈ જીતવા બે
 જથ્થે ઉભા, કહો કરીશું કેમ. ॥૨૯॥ મટારગછ કહે વીરા મહારા, શા સાડ
 ગભરાઓ, તમોને ન ફાવે તે દો મુને, ફાવે ત્યાં તમે જાઓ ॥ ૩૦ ॥
 લઠી વઢીને પક્ષ તમારો; કરીશ મહારા વિર; જરાએ ગભરાશો ન
 હી, રાખજો રૂઢે ધીર. ॥૩૧॥ એટલે બોલ્યો અમીમન્યુ, રથ વ્રત તત
 પર થાઉં; તમે જાઓ જદવ વીશે; કું કૌરવ માં જડ. ॥ ૩૨ ॥ મટારગછ

તવ ઉતર્યો હેઠો, રથમાંથી તેવાર;અભીમન્યુ કહે વારતા સુણો,સુરાના
 સરદાર. ॥૩૩॥ રથ તમારો માયાવિ છે,વાગેકોઈની ચોપ; તો નિરા-
 ધાર થઈનેહું બેસું; થઈ જવાનો લોપ. ॥૩૪॥ ગટોરગછ કેહે હું જા-
 ણુંછું, તેકેમ ભુલી જઈશ;લઢીશ વઢીશ પણ તમારી ખખર લેતો રહી
 શ. ॥૩૫॥ એમ કહીને પોતે ચાલ્યો,જદવ સામો થાય;અભીમન્યુરથ
 હંકારી, કૌરવ દળમાં જાય. ॥૩૬॥ જૈને ઉભો દુષ્ટો સામો, અરજુન
 જીનો તન; માયાવી ગયો જદવમાં, ત્યાં મોખરે પ્રદુમન. ॥ ૩૬ ॥ પુત્ર
 પ્રભુનો સહુથી મોટો, બોલ્યો મુખ વચન;શું આવ્યો તું અમારા સા-
 મો, એ રાક્ષસીના તન. ॥૩૭॥ ક્ષત્રીનું કુળ છે કેવારે; શોધિ જો તા-
 રાં પરીયા; નાત બહાર રહ્યા સંતનું રાજ, માછીની પુત્રી વરીયા.
 ॥ ૩૮ ॥ તારા બાપનો કાકો લાવ્યો,વરેલી નંદીની નારી;કુન્તલપુરના
 રાજ્યે દીધિ, ફક્ત ફેઈ અમારો. ॥ ૩૯ ॥ કુન્તા કુંવર પાંચે કુંવારા,
 સમજ સામોથાને,તાણીતોશી તુજ તાત વર્યો,રાક્ષસીહેડંબાનો. ॥૪૦॥
 મુજ સામો તું સોલતો નથી, એ રાક્ષસીના પુત્ર; પાંડવ વર્યાએક ના
 રીને, ત્યારેથયું ઘરસુત્ર. ॥ ૪૧ ॥ અમારિ કન્યાનું હરણ કીધું, મરણે
 આવ્યું તારું; માયાવી કહે પુત્ર પ્રભુના;સાંભળ બોલવું મ્હારું ॥૪૨॥
 તારા દાદા વાસુદેવજીને, કંસે કન્યા દીધિ; કુળવંતને કેમ છુટા ન મુ-
 ક્યા, કાળાગ્રહે કેદ કીધી. ॥૪૩॥ પુછી જો તુજ તાતને એ, કાળાગ્રહ-
 માં અવતરીયા; ગાયો ચારી છાસ પીને, ગોકુળમાં ઉછરિયા ॥ ૪૪॥
 તારા બાપને કાણે દીધિ, કન્યા સન્મુખ હાથ; અંબાવના ડેહેરામાંથી
 લાવ્યા, રક્ષમણી તુજ માત. ॥ ૪૫ ॥ નરકાસુરને મારી નારી, લાવ્યા
 સોળ હજાર; જંબુવંતી રીંછડી લાવ્યા,શરમ ન આવી લગાર ॥૪૬॥
 કુળ તારું તું રાખ્ય છાતું,યાતું બધુંમુજ હાથ; હજુ બીજું સાંભળવું
 હોયતો, ઘણી લાંબીછે વાત, ॥ ૪૭ ॥ એવાં વચન સાંભળીને, બો-
 લ્યો પ્રદુમાન; રાતો તાતો કોઘે ભરાયો, શામ તણો સંતાન ॥ ૪૮ ॥
 ॥ વળણુ; ॥ કોઘે ભરાયો અતી ઘણો, કૃષ્ણ પ્રભુના તન; કહે
 વહલલ વળી બોલીયો. વઢવાનાં વચન.

કડવું ૪૫ મું. રાગ ॥ પ્રદુમન કહે છે. મનહરછંદ.

ભીમ સુત કીયો તુત, મદમેં તું લયો ભુત,અખ હાથ આય ગયો

હામ મેં બેઠારેગો. ॥ નગ્રમેં તોફાન કીયો, પ્રપંચ લગાય ગીયો; બલીયે
 સંખાથ દીની, અબ તું બીચારેગો. ॥ જમ જૈશે જદવહે, કાલ જૈસે
 કૌરવ હે, સખ હીલ મીલ તેરા, પ્રાનકું નીકારેગો. ॥ દેખ મેરો બાન
 સાન; ભાન તો ભુલાય દઉં; દોનુંકું પકર કર, દરશે સંહારેગો ॥—
 ॥ ગટારગછ કહે છે. ॥ પાઉંપર પાઉંપર પ્રભુ કે નંદન તુંહી; ભગ જ
 નહીતો મેરા, દૈત લલકારેગો. ॥ માયાવી મયેગાજબ, જન નીકારેગા
 તબ; કબ નહીલરૂં ઐસો, તોબા તું પોકારેગો. ॥ આપો આપ બલ્લ
 કર, તબ મેં પીછો નપર; પકરપકર કર જહોત માર મારેગો. ॥ કી-
 સનકે સુત સખે, દાવમેં આચાહો અમ; કેસ ગ્રહિ ગ્રહિ લેકે, દરીયેમેં
 ડારેગો. ॥—રાગ ચોપાઇ. ॥ બોલ્યા વૈશમપાયે વચન, સુણ પરીક્ષત રા
 યના તન; એવું બોલ્યો ગટારગછ જ્યારે; કોપે ચઢીયો પ્રધુમન ત્યારે.
 ॥ ૧ ॥ એવે કૌરવમાં શું થાય, મુખ્ય લઢવૈયો કરણરાય; સાથે રાખેલા
 બે સંતાન, સામો આંબો ત્યાં અભેમાન. ॥ ૨ ॥ તેવો ગાજીને બોલ્યો
 કરણ, આંબું છોકરા તારૂં મરણ; તવ બોલ્યો અભીમન્યુ રાય, જીવ
 હું હોય તો પડ પાય. ॥ ૩ ॥ એવે કરણ તણા બે તંન, બોલ્યા પીતા પ્ર
 ત્યે વચન; તાતજી નવ બોલેશો કાંઈ, અમે લઢવાના બે ભાઈ. ॥ ૪ ॥
 જાઓ જઈ બેસો કોરાણે, એને મારવાના આ ટાણે, જાણું કરણે વઢવા
 દેવું, જોવું દીકરા કરે છે કેવું. ॥ ૫ ॥ એવું સમજીને એ ખશીયો, બેઠો
 અજગો જોવા યુધ્ધ રશીયો; એના પ્રશકેતુ ચંદ્રકેતુ, તેને થયો વઢવા
 નો હેતુ; ॥ ૬ ॥ અભીમન્યુ સામા બેઠિ ઊભા, કીધા યુધ્ધ તણા મનસુ
 બા, બોલ્યો પ્રશકેતુ વચન, જોતું ઝપાટો નરના તન. ॥ ૭ ॥ વળણ ॥
 જોજો ઝપાટો અમ તણો, કહે છે કરણ કુમાર; વહે વલ્લભ બેઠિ બોલ-
 તા, મનમાં ધરી અહંકાર ॥

કડવું ૪૬ મું. રાગ. ઝુલણા સાખી.

તડો વડ બે જણારે; ખરોખર બે જણારે. ॥ ૧૮૬ ॥ પ્રશકેતુ બોલીયો
 કન્યા દૈ પડ પાય; અભીમન્યુ કહે વર રાયને, વરે ભાનુમતી એ
 ની માય. તડો ॥ ૧ ॥ વૃશકેતુ બોલીયો, હમણાં વધ્યું ધર શુત્ર; બોલ
 વીચારી બાળકા, તું તો મંત્રના પુત્રનો. પુત્ર. તડો ॥ ૨ ॥ અભીમન્યુ
 વળતું વધો, સાંભળ મુજ વચન; મુજ સામો શોભતો નથી, તું તો દા-
 શીના તનનો તન. તડો ॥ ૩ ॥ પ્રશકેતુ બોલીયો, કપટ અમે જો કી-

ધું; તારા બાપને બાજી રમીડી, કેવું રાજપાટ ધુતી લીધું. તડોં ॥૪૥
અભીમન્યુ કહે કપટી તણું, ખરાબ થારો બાણું; મારા ભાઈએ હાથી
આપી, કેવું નગદ લીધું નાણું, તડોં ॥ ૫ ॥ પ્રશકેતુ બોલીયો, બે
એમે સમશેર કાહાંયા, દુપતી નજ નચાડવા, કેવા ભરી સભામાં લા-
વ્યા. તડોં ॥૬૥ અભીમન્યુ કહે મુજ બંધુએ; સણગાર દૈ રચના ર-
ચાવી; તારિ કાકીયોને તારી માને, આખી રાતજ નગ્ન નચાવિ. તડોં
॥૭૥ વૃશકેતુ વળતું વઘો, સુણ અરજીનના તન; દુઃખ દેવા તુજ તા-
તને, કેવા કાહાડયા છે અઘોર વન. તડોં ॥૮૥ અભીમન્યુ કહે બદલો
વાળવા, ગટારગછે દાવ ધાર્યા; શાક ભાજી ખવરાવીને, કેવા ઓકાવી
અઘાવી માર્યા. તડોં ॥૯૥ કરણ કેડેથી બોલીયો, આતો જીભ બુધ
થાય; મેહેણું મારે તુજથી સવાયું, મ્હાણું પેટ પાસુ બળી જાય. તડોં
॥૧૦૥ વળણુઃ ॥ માટે મ્હારા દીકરા, ટુંકીકરો જીવ્યાય; કહે વલ્લભ
ઉશકેરીયા, વઢવાને એ રાય. ॥

કડવું ૪૭ મું. ॥ રાગ સાખીનો. ॥

વૈશમપાયન એણી પેર બોલ્યા, સુણજનમેજે રાય; વિસ્તારી તુ-
જને સંભળાવું, યુદ્ધ તણો મહિમાય. ॥૧૥ કરણરાયે કુંવરોને, ઉશકે
ર્યા તે વાર; એટલે વૃશકેતુ ચંદ્રકેતુ, બન્ને ગ્રહાં હથીઆર. ॥૨૥ અ-
ભીમન્યુયે ટંકાર કીધો, હિમ્મત રાખી અપાર; એટલે સંઘળા કૌરવલોકે
ઉપાડ્યાં હથીઆર. ॥૩૥ જદવ બુધમાં પ્રદુમને, ઉંચો કીધો હાથ;
એટલે આયુધ લેને કોપ્યો, જદવનો સહુ સાથ ॥૪૥ શેરો રૂઠયા, અ-
ગની ઉઠયા, મનમાં અપરમપાર; ગુપતી ગેડી ગદાયો લેધ, દેવા માડ્યો
માર ॥ ૫ ॥ માયાવી એકલો જદવ ઝાઝા, કરતા શોર બકોર; કીડા
ઉપર કટક ચઢે, તેવું કિધું જોર ॥ ૬ ॥ તોફાન દેખિ માયાવિને, પુરણ
પ્રગટી રીસ; કેશ છોડીને પાશાણુ વિશે, એણે પછાડયું શીશ. ॥ ૭ ॥
મુસ્તકમાંથી જીજી જેવા, જીવ ખર્ચા હજાર; પવનને પ્રથવિ અડિકે, દૈત્ય
થયા તે વાર. ॥ ૮ ॥ તાડપુર ઉંચા નાકે બુચા, ગજ ગજ લાંબા
દંત; જદવ ઉપર જોર જણાવ્યું, લેવા માંડ્યો અંત. ॥૯૥ મારો મા-
રો મુખે ભાંખે, નાંખે કારમી ચિસ; કૌરવમાં યુધ શરૂ થયું, સાંને વ્યાપી
રીસ. ॥૧૦૥ પ્રશકેતુએ બાણ માર્યું, અભીમન્યુને અંગ; અરજીન સુતે
સામું મારી, તે બાણ કિધું ભંગ. ॥ ૧૧ ॥ ચંદ્રકેતુએ મંત્ર ભણીને,

માર્યા અગણીત બાણ; એલીમન્યુએ સોમાં મારી, સર્વ કર્યા ભંગાણ.
 ॥ ૧૨ ॥ પછી પોતે બાણ લેઇને, નાગ પાસ મંત્રો સાધ્યા; કરણના બે
 દીકરાને, એવળે હાથે બાધ્યા. ॥ ૧૩ ॥ તે દેખીને કરણ ઉઠ્યો, આવી
 ઉભો તે ઠામ; પોતાના પુત્રોને કહ્યું, બોલ્યું બાપનું નામ. ॥ ૧૪ ॥ એ
 મ કહીને હાથ છોડ્યા, મેઘનાદે ગડગડીયો; આયુધ લીધાં હાથમાંને,
 યુધ્ધે ટુટી પડાયો. ॥ ૧૫ ॥ અગણિત મંત્રથિ બાણ છોડે, સુર્ય તણો કુ-
 માર; બાણ એનું એક જતા જતામાં, થાય છે સાઠ હજાર. ॥ ૧૬ ॥ મા-
 રે અભિમન્યુ અગણીતું, વાયુ વેગે જાય; બાણ એનું એકજતાજતામાં
 આળિસ હજાર થાય. ॥ ૧૭ ॥ કરણ આગળ કેટલું ગળું, ઘણો પડે છે
 માર; વળી આસપાસના ચોદ્ધાનાં, આવે ઘણાં હથિઆર. ॥ ૧૮ ॥ તે
 પણ યુધ્ધ ટકાવી રહ્યો છે, અરબુનજનો તન; જહવમાં બહુ ભેર કરે
 છે, બળિયો પ્રદુમન. ॥ ૧૯ ॥ શીવ તણું એક બાણ લીધું, માર્યું કરી
 ને કોપ; ગંદારગછના દૈત્ય માયાવી, તેને ધીધો લોપ. ॥ ૨૦ ॥ તે
 દેખી માયાવિ કોપ્યો, જણવિ ઝાઝી રીસ; પાશાણ વીંધે પોતે પછા-
 ડ્યું, આળિસ વેળા શીશ. ॥ ૨૧ ॥ આળિસ હજાર રાક્ષસ થયા, લાંબા
 ત્રણત્રણ તાડ; બળવંતા ને બીહામણા બહુ; લાંબા પોહોળાં હાડ.
 ॥ ૨૨ ॥ પછી પાછું શીશ પછાડ્યું, ફરીથિ આળિસવાર; સાત તાડ વા
 ઉંચિ બનાવી, રાક્ષણી આળી હજાર. ॥ ૨૩ ॥ ગર્ધવમુખિ ને ભુંડમુખિ
 સ્વાનમુખિકિરમુખિ; વાયસમુખિ હરણમુખિ, કેસુવાળિ કેલુખિ ॥ ૨૪ ॥
 કે પીતવરણિ કે રક્તવરણિ, કેશામવરણીકાળિ; સાતસાત ગજના દંત
 લાંબા, કેક ટુંકા કેશવાળિ. ॥ ૨૫ ॥ કે રાક્ષણિએ ચણિયો પેહર્યો, કેયે ઢાં
 કયા કેશ; કેયે કછ કેયે લંગોટિ, કે છે નગન વેશ. ॥ ૨૬ ॥ અઝેક તાડવા
 સ્તન લાંબા, કરમિ લડાઇ ધારે; બે ભુજમાં બે સ્થાન ગ્રહિને, જહવ લો-
 કને મારે ॥ ૨૭ ॥ દસ દસ જોદ્ધા દબાય તળે, પામે છે બહુ ત્રાસ; રાક્ષ-
 સીનો ભય ભારે ભાસે, કરતા નાસાનાસ. ॥ ૨૮ ॥ કે રાક્ષસી પડે ટો-
 ળામાં. કે જહવને ઝાલે; મરડી મસળી મોંઢામાં ને, નાસ્કોરામાં ઘાલે,
 ॥ ૨૯ ॥ એ રીતે રાક્ષસિયો લેડતી, જખરૂં દૈવત દાખે; રાક્ષસ લોકો
 ખોળા ને ખોખા, ભરીને રેણું નાખે. ॥ ૩૦ ॥ જહવ ઉભા આંખો ચોળે,
 રોળે રાક્ષણી દોડી; ધુળ થકી અંધકાર કીધો, એવી ભુક્તી જોડી. ॥ ૩૧ ॥
 હેડબાનો દીકરો તે, ચડિયો છે ગગન; યુધ્ધ કરાવે ઉપર રહીને, લી-
 મસેન કરો તન. ॥ ૩૨ ॥ વનમાં જઈ ઝાડ તાડ લાવે, દારૂથુ દૈવતદાખે;

મ્હોટા મ્હોટા પાહાડ ને પરવત, અંત્રીક્ષ રહીને નાંખે. ॥૩૩॥ એ રીતે
ત્યાં યુધ ચાલે, કૌરવમાં શું થાય; અભિમન્યુ ઉપર કોપ્યો, પોતે
કરણુ રાય. ॥ ૩૪ ॥ લડતાં વઢતાં, કરણુ રાયે, કીધો કારમો કોપ,
શીવ મંત્રે બાણુ મારી કીધો, કુંવરનો રથ લોપ. ॥૩૫॥ પગપાળ થયો
અભિમન્યુ, વાગે ઘણું હથીઆર; શરીરને ઓથે નવ રહ્યો, ઘણોક
પડિયો માર. ॥ ૩૬ ॥ વસ્ત્રો ફાટ્યાં આભુશણુ તુટ્યાં, ભોંકાઈ ગયાં
તીર; રૂંવે રૂંવે ભાલોડાં ભેદ્યાં વહયું ઘણું રૂંધિર ॥ ૩૭ ॥ ચારણી
જેવું શરીર થયું, તેરી ગયાં લોચન; સંભારવા લાગ્યો ગટોરગછને,
કયાં ગયા બંધવ જન. ॥૩૮॥ લીડ વેળાના ભાધ મ્હારા, વિશ્વાસ
દેધને વહયા, અરેરે રણુમાં રઝળાવ્યો, હવાલ ભુંડા થયા. ॥૩૯॥ એ
રીતે ટળવળવા લાગ્યો, ઘણિક પામ્યો કષ્ટી; એવે સમે ગટોરગછની
ગગનથી ગછ દ્રષ્ટી. ॥૪૦॥ બહુ દુઃખીયો બંધુને દિડો, કોધ હળાહળ
ચડિયો, જ્યદ્રથ બનેવિ દુર્યોધનનો, તેના રથમાં પડિયો. ॥ ૪૧ ॥ જેદ્ર-
થને હડેસેલો માર્યો, માયાવી મ્હાબળ કાવ્યો; ઘોડાના અછોડા ઝાલી,
રથજ હાંકી લાવ્યો. ॥૪૨॥ અભિમન્યુને ઉચકીને બેસાડ્યો રથમાય
ગટોરગછ કહે કેમ વિરા, શું તારી ઇચ્છાય. ॥ ૪૩ ॥ કુંવર કહે વીરા
મ્હારા, હવે નહિ ચીંતાય; તમે તમારું પુરું કરીને પક્ષે આવો હાંચ.
॥૪૪॥ માયાવી કહે વારૂ વિરા, કહિ આકાશે ચડિયો, પ્રદુમાનના રથ-
ની નિચે, આવી અચાનક પડિયો. ॥ ૪૫ ॥ ઉપાડી રથ માંથે લીધો,
ચઢિ ગયો ગગન; અંત્રીક્ષ જૈ ગાજીને બોલ્યો, પ્રકોદરનો તેન. ॥૪૬॥
જેરે પ્રભુના દીકરા હું, જીવજ તારો લઉં; રતનાગર સાગરમાં તુને, રથ
સહીત નાંખી દેવું. ॥૪૭॥ તવ પ્રદુમાન ચેતિ ગયો, મારવા ભાલો લી-
ધો; રથ ઉપાડી ગટોરગછે, ગામમાં ફેંકી દિધો. ॥ ૪૮ ॥ પછી પડ્યો
જદવ વિશે, કરતો સોરબકોર; મોખરાનો લડવાધ્યો ગયો, ભાગ્યું
સહુનું જોર. ॥૪૯॥ એટલે રાક્ષસને રાક્ષણીયો, કોપ કર્યો માઠા; જદ
વકેરા જખરા જોધા, પણ જીવ લેધને નાઠા. ॥૫૦॥ ભંગરાણુ પડિયું,
માયાવિ નડિયું, નસાડ્યા સહુ જન; પછી રાક્ષસ રાક્ષણીયોની, પ્રત્યે
વલ્લો વચન. ॥૫૧॥ વળણુ યોદ્ધા પ્રત્યે બોલીયો, રાતાં રાખો ચક્ષ;
વદે વલ્લભ આજ્ઞા કરી, કરિયે ભાઈની પક્ષ. ॥

કડવું ૪૮ રાગ સૈયાનો.

વૈશમપાયન અણીપેર બોલ્યા. સુણજનમેજે રાય; વિસ્તારી તુ

જને સંભળાવું; યુધતણે મહિમાય. ॥૧૧॥ ગટોરગછે આજ્ઞા આપી, લા
ધની વાહારે ચડો; કૌરવ કેરી સેન્યા વિશે, નેત્ર મીચીને પડો, ॥ ૨ ॥
એમ કહી દૈત્યો લલકારી, પોતે ચઢ્યો ગગન; રાક્ષસ રાક્ષસીયોનું ટો
ણું, આવ્યું હસ્તે વદન. ॥૩॥ કૌરવે જાણ્યું કેર થવાનો, થૈ રહ્યો સો-
રખકોર; તે દેખી અભિમન્યુના. પગમાં આવ્યું જોર. ॥૪॥ હેડંબાનો
સુત માયાવી, જોયું ગગનથી ધરણ; જાણ્યું કે બહુ જોર કરે છે, કપરો
રાજ કરણ. ॥૫॥ એવું ધારી ઝડપ મારો, કર્ણની નિચે પડિયો, રથ એ
નો ઉપાડી લેઈ, પોતે આકાશ ચડિયો. ॥૬॥ ગગને જૈને કરી ગરજના
ભુંડી વાત ભંડાવું, કરણ કાકા દરીયામાં નાંખી, કાકીને રંડાવું, ॥૭॥
સાંભળિ કરણ થરથર ધરજ્યો, યુધ ભલેઈ મચીયું; ખરા રંગમાં ભંગ
પડાવ્યો, ભુંડું ગટોરગચીયું. ॥૮॥ નિચે નાંખી દેશે મુને. નીકળી જ
શે પ્રાણ; એવું જાણી હાથમાંથી, મુકયાં ધનુશને બાંણ. ॥૯॥ લાવકો વળી
ને મારવા માટે, કરણે ભાલો લીધો; માયાવિએ રથ ઉપાડી વનમાં ફેંકી
દિધો. ॥૧૦॥ હાડ કુટાયા કરણ કેરાં. ઘાટ ભલેરો ઘડીયો; ગગનથી ગ
ટોરગછ પાછો હાથી ઉપર પડીયો. ॥૧૧॥ દુર્યોધનની અંબાડીમાં, આ
વ્યો ભિમકુમાર; છત્રપતિના બે ભુજ ઝાલી, છિનેવી લિધાં હથિયાર.
॥૧૨॥ ગટોરગછે ઘોઘળો ઝાલી, પાપીને નાંખ્યો હેઠો; રાતો તાતો થઈ
માયાવી, રૂદિયા, ઉપર બેઠો, ॥ ૧૩ ॥ એટલે બધી રાક્ષસીઓએ, જુ
લમ કિધો માઠો; શકુનીસૌથી પહેલો સમજ્યો. જીવ લઈને નાઠો. ॥૧૪॥
એટલે નાઠા સકળ યોધા કીધો કારમે કેર; ગટોરગછ કહે દુષ્ટ કાકા તુજને
મારું ઠેર. ॥ ૧૫ ॥ તવ દુર્યોધને હાથ જોડયા, તુજને લાગુ પાય;
લખમણને પરણવું હશે તો પરણશે એની માય. ॥૧૬॥ એ ભા
ઈ જીવતદાન દે મુને; ઉગરું તુજ પ્રતાપ; એવો કુમતી ગરજ
વેળા ગર્ધવને કહે બાપ. ॥ ૧૭ ॥ તે અનુભવ નથી માયાવિને
એણે કર્યો વિચાર; કાકો થઈ આવું બોલે છે, મારું તે ધિક્કાર. ॥૧૮॥
એવું સમજી ઉઠી ગયો કે, નાઠો દુર્યોધન; રાક્ષસ રાક્ષસી લોપ કિધાં
વ્રકાદરને તન. ॥ ૧૯ ॥ આવી બેઠો રથને વિશે. અભિમન્યુની શાથ;
સારથી પદથી ગ્રહણ કીધા, ઘોડાના અછોડા હાથ ॥ ૨૦ ॥ દુર્યોધન
ન બહુ ખેદ પામ્યો, બોલ્યો મામા પ્રત્યે; જુઓ મામા કન્યા
લીધી, ક્ષત્રીયોનિ ગત્યે. ॥૨૧॥ એવું સાંભળી બળદેવજીએ હજમુશ
ળ ધર્યું હાથ; એટલે ચક્ર ચઢાવ્યું પોતે દીનાનાથ. ॥૨૨॥ એટલે બો

લ્યા લીસ્મપીતા વિચારી આયુદ્ધ ધરજે; અમારે તમારે લડાઇ થાશે,
સમજીને કામ કરજે. ॥૨૩॥ બળભદ્ર કહે આશું બોલો એવળો ઉમં
ગ કેમ ધારો, લીસ્મ કહે મારવા નવ દેયે છે છોકરો અમારો. ॥૨૪॥
એમ કહિને આશ્રુધ લાધાં, બળદેવ બોલ્યા એમ; કૃષ્ણ વીરા તમે આ
મને જોજો કરે કાવે જમ તેમ. ॥૨૫॥ બે છોકરાંને હું માડું છું, જણવો
તમે, અહિં રીસ, પ્રભુ કહે હું તો ચક્ર મુકું છું, છેદવા જદવ શીશ. ॥૨૬॥
હળધર કહે કેમ આડું બોલે, જદવ આપણાં રાંક; તેમને તુ શા સાડમા
રે, શો છે એમનો વાંક. ॥ ૨૭ ॥ કૃષ્ણ પ્રભુ કહે વીરા મારા ન્યાય
તણા પંથ સ્હાવો, શા સાડ છોકરાઓને મારો એમનો વાંક બતાવો.
॥૨૮॥ બળદેવજી કહે નજરે જુએ છે, એરે અસરણા સરણ, આપણે.
ઘેર ઉતપાત કરીને કરયું કન્યાનું હરણ, ॥ ૨૯ ॥ પ્રભુ કહે કે હરણ
કીધું, તેમાં અનીતી શી કીધી, પેહેલો વીવા શીદ કર્યો તો, પોતાની ક
ન્યા લીધી. ॥૩૦॥ એમની હતીને એમણે લીધી તેમાં શો એમનો વાંક
પોતાની કન્યા કેમ જવા દે; સહુને જહાલુ છે નાક. ॥૩૧॥ લીસ્મે સાન
કરી ગુરને; હવે ન ધરશો બીક; આપણે આપણુ જોયા કરો, સળગ્યું ધર
માં ઠીક. ॥૩૨॥ કૃષ્ણના શબ્દો બળદેવે સુણ્યા, બોલ્યા તું બંધવ મ્હા
રો; આ કહેવાથી થાય છે નિસ્યે આ બધું તું કરનારો ॥ ૩૩ ॥ કૃષ્ણ
કહે કે હું કરનારો નહીં મારવા દેહ બાળ. બળદેવ કહે કપટ તાર મેં
ન જણ્યું ગોપાળ ॥૩૪॥ હળમુશળ હેઠું પછાડી રથ થકી ઉતરીયા
અલીમન્યુને પુછવા લાગ્યા બળદેવજી કરોધ ભરીયા. ॥૩૫॥ બતાવ્ય
છોકરા કયાં છે કન્યા મોકલું નહીં તુજ ઘેર, અલીમન્યુ કહે જોઇતી ન
થી નીસ્યે ધારી તે પેર ॥ ૩૬ ॥ અમારે અમારી કેવરાવવાંતી, તે તો
લીધો લાહાવો; અશોક બાગના ભોંયરામાંથી, સુખે પાછી લઇ જઓ
॥ ૩૭ ॥ એટલે ત્યાંથી બળદેવ ચાલ્યા, ભોંયરામાં ભડાકે, રાક્ષ
સ માયાવી ગટોરગછના લોપ કર્યા લપડાકે. ॥ ૩૮ ॥ જઇ કન્યાને
ખાંધે લીધી, બળદેવજી બહુ બળીયા; બડ બડતાને કળકળતા એ
પોતાને ઘેર પળીયા. ॥ ૩૯ ॥ કહિરવ હારીને નાઠેલા તે, એ
ક જગાએ મળીયા, તેમણે જણ્યું બળદેવજી તો કન્યા લઇ
ઘેર પળીયા. ॥ ૪૦ ॥ દુર્યોધન કહે મામા તમે હું ત્રીજો દુશા
શન, ચોથો કરણ આત્રણ ચારે જઇએ બળ ભોવન ॥ ૪૧ ॥ સમ
જવિને કન્યા લેયે યેયે, પછી વિદાય; નારિયો માત્રને રજ આપે, તે

સહુ આગળ જાય. ॥ ૪૨ ॥ નારીયોને તવ વિદાય કીધી, કૌરવ ઉભા રહ્યા; કન્યા લેવા ચારે જણા, દ્વારામતીમાં ગયા, ॥ ૪૩ ॥ જૈ બળદેવની પાસે બેઠા, બોલ્યો દુર્યોધન; આપણું રંગમાં ભંગ કીધો, પાંડવોને તન. ॥ ૪૪ ॥ જ્યારે ને ત્યારે અમને નડે છે. વળી ગણાયછે રાંક; હજારધારી તમે નજરે જોયું. જુઓ કેનો વાંક, ॥ ૪૫ ॥ કરમ અમનાં એ ભોગવશે, કરે જે અધર્મ અન્યાય; અમે અમારે ઘેર લૈજૈયે, લાવો સુરેખા કન્યાય. ॥ ૪૬ ॥ બળદેવને તવ કરોધ વ્યાપ્યો, શું તું બોલ્યો હરામી; એ કન્યા પરણી ચુકિ છે, શું કરું બીજે સ્વામી. ॥ ૪૭ ॥ વીચાર વીના કેમ તું બોલ્યો, હજારધરને ચઢી રીસ; લાવો શેવક ખડગ મોરું, છેદું આનું શીશ. ॥ ૪૮ ॥ તવ ચારે જણ મુઠીઓ વાળી, નાઠા તેણી વાર; રથમાં બેસી નીકળી ગયા, દ્વારીકા નગની બહાર. ॥ ૪૯ ॥ મેદાનમાં પેલા સત્ય પુરૂષો છે, પાંચમા છે અવીનાશ; તે પાંચે જણે પાંડવ કેરા પુત્રોને બોલાવ્યા પાસ ॥ ૫૦ ॥ તવ ગટોરગછ અભિમન્યુ, આવીને પડીયાપાય; આરાશ દેધને હાથ મુક્યો, મુસ્તક ભીસ્મ પીતાય. ॥ ૫૧ ॥ મંદ હશીને ભીસ્મ પીતા, બોલ્યા મુખ વચન; તારી ક્રિયા જોઈ પ્રસન્ન થયો, ઓ ભિમસેનના તન. ॥ ૫૨ ॥ ધન તારી માની કુખને ને, ધન ભિમ તારો બાપ; ગટોરગછ કહે દાદા તે સૌ, તમારો પરતાપ. ॥ ૫૩ ॥ દાદા કહે કે વેહેવાર વટમાં, ધરવી ન જાઈની ધાક; એવી વધારવી શાબાશી, જવા ન દેવું નાક. ॥ ૫૪ ॥ પછી કહ્યું અભિમન્યુને, ઓરે લાડકડા તન; વનમાંથી તુજ તાત આવતા મુધી, રહેજે હેડ બાવન ॥ ૫૫ ॥ કૌરવલોકો છે બહુ કપટી, દગાથી મારે ઠેર; માટે ગટોરગછ અભિમન્યુ ને, રાખજે તારે ઘેર. ॥ ૫૬ ॥ માયાવી કહે ઓરે દાદા, માદિકરો બેરહેશે; રાખજે સંભાળ કુન્તાજની, વિદુરનું ઘેર સેહેશે. ॥ ૫૭ ॥ ભીસ્મ પીતા કહે કુન્તાજની, ચાંતા ન ધરશે મન; નિરભયપણે તમે રહેજો, ઓરે મહારા તન. ॥ ૫૮ ॥ તવ બે પુત્રો પાંચે પડિયા, રાજ થયા જુગદીશ; સત્ય પુરૂષોયેને કૃષ્ણ પ્રભુએ, હાથજ મુક્યા શીશ. ॥ ૫૯ ॥ વળણ: ॥ કર શીશ મુઠી બોજિયા, પોતે ભિસ્મ પીતાય; જાઓ તમે બેઠ દીકરા, યૈએ અમે વિદાય.

કડવું ૪૯ મું રાગ ચોપાઇ.

બોલ્યા વેશમપાય વચન, મુણ પરિક્ષત કેરા તન; સત્ય પુરૂષોયે રથ હકાર્યા, કૃષ્ણ પ્રભુ દ્વારીકા પધાર્યા. ॥ ૧ ॥ સત્યવાદી ચારેજણ પ-

ળીયા, જઈ કૌરવદળને મળીયા; એવે પાન્ડવના સુત બળીયા, હેડંબા
 વન જવા વળીયા. ॥ ૨ ॥ ગયા ઓઘા એક જોજન, બોલ્યો ગટોરગછ વ
 ચન; ભાઈ અહીં રહો થોડીવાર, રસ્તે કરી આવું ખેત લગાર ॥ ૩ ॥ એવું
 કહીને તતપર થયો, જય કૌરવ જીવતી ત્યાં મયો; એતો બળવંત માયા-
 વિ ભુપ; એણે લીધું દુર્યોધન રૂપ. ॥ ૪ ॥ બીજ બનાવ્યા નવાણું ભાઈ;
 તેતો સરવે ત્યાં આવ્યા ધાઈ; સાથે કીધા છ કારભારી, આવ્યા કૌરવ
 કેરી જ્યાં નારો. ॥ ૫ ॥ એવે ભાનુમતી પુછે એમ, કહો કન્યાનુ કર્યું કેમ
 બોલ્યો દુર્યોધન મુખવાણી, તુતો નીભાગણી છે રાણી. ॥ ૬ ॥ રાંડો
 તમારા પગને પ્રતાપ, સહુને ઉપજ્યો સંતાપ; સુણી બોલી સરવે નારી
 તમો પન્ડે નિભાગી ભારિ, ॥ ૭ ॥ સુણી પુરૂષો ક્રોધભેર ચાલ્યા, પો-
 તાની સ્ત્રીયોના કેશ ઝાલ્યા. ॥ ૮ ॥ ગાળો દેતા દેવા માંડ્યો માર; ગ-
 ડદા પાટુ હીંચણનો પ્રહાર; કીધો માયાવીએ કાળો કેર; લીધું ધ્રુપતી મા-
 તાનું વેર. ॥ ૯ ॥ સહુ નારીને હાથ બેતાવ્યા, એવે કૌરવ સરવે આ-
 વ્યા; બુમો સાંભળી પ્રગટ્યો કોપ, તવ થયો ગટોરગછ લોપ. ॥ ૧૦ ॥
 ત્યારે કૌરવો આવિને પુછે, તમો રડો તે કારણ શું છે. વળી પુછવા
 લાગ્યો ભુપાળ; કહે રાણી તમારું કપાળ. ॥ ૧૧ ॥ અમને મારીને થાઓ
 અન્નહ્યા, તમે સપુત છો તે જાણ્યા; જ્યું સત્ય પુરૂષોએ દુઃખ, લાગ્યા
 હસવા વસ્ત્ર દેશ મુખ. ॥ ૧૨ ॥ એવે બોલ્યો દુર્યોધન એમ; કહો મામા
 થયેલું આ કેમ; બોલ્યો શકુની મામો તે ઠામ, ગટોરગછીઆનું આકામ.
 ॥ ૧૩ ॥ જેવો ગટોરગછ લોપ થયો, તેવો હસ્તીનાપુરમાં ગયો;
 જ્યાં બેઠો ધત્રાષ્ટરભુપ, ત્યાં તે આવ્યો શકુનીને રૂપ. ॥ ૧૪ ॥ બોલ્યા
 અંધ તણા છડીદાર, આવ્યા શકુની લેજો જુહાર; તવ બોલ્યો આધજો
 એમ, આવો શકુની કોહો થયું કેમ. ॥ ૧૫ ॥ કેમ કેટલે રહિ છે જન,
 કહો ક્યાં ગયા સૌ સંતાન; તવ બોલ્યો માયાવિ ભુપ, શુદ્ધ શકુનીને
 સ્વરૂપ. ॥ ૧૬ ॥ આંસુ પાડી લેલાટ કર દીધા, રડી અશુભ સમાચાર
 કીધા; આવ્યા દ્વારીકાં પાંડવ તન, એક ગટોરગચ અભેમન. ॥ ૧૭ ॥
 એતો બેડિજણે વાજ્યો ધાણ, લીધા સકળ જતના પ્રાણ; બેડિ બાળકે
 વાજ્યો છેક, રાખ્યું નહીં જીવતું ઢાઢ એક. ॥ ૧૮ ॥ બાળબચ્ચાં નર
 ને નારી, એકે એકને નાંખ્યા મારી; રહ્યો જીવતો હું એક ઓપ, તેતો
 તમારે પુન્ય પ્રતાપ. ॥ ૧૯ ॥ બેડિ પાન્ડવ ઢરા તન, એવું બોલ્યા
 વચન; કરશું હસ્તિનાપુર સેલ, સોયે ભાઈના ભોગવશ મેહેલ. ॥ ૨૦ ॥

એવું સાંભળી પ્રગટી રીસ, કુટયું ધત્રાષ્ટરે શીશ; અરેરે કાઢયો મ્હારો
 વંશ, મ્હેલ ભોગવે તે મને ઢંશ ॥ ૨૧ ॥ આપી આંધળાએ અજ્ઞાય,
 લેલ શેવક થાઓ વિદાય; એક ઝપાટ દૈવત દાખો, સોયે મેહલ છે તે
 તોડી નાંખો. ॥ ૨૨ ॥ તવ કીધું શેવકોયે કેવું, એક સપાટે હાથેળી જેવું;
 શકુનિ આડો અવળો થયો, લોપ થૈ ભાઈ પાસે ગયો. ॥ ૨૩ ॥ જઈ
 અભીમન્યુને મળીયો, બેઠો રથ હાંકવાને બળીયો; વાતો કરતા ચાલ્યા
 બે વિર, હસે રમે ગુણ ગંભીર. ॥ ૨૪ ॥ એવે હસ્તીનાપુર ગઈ જન,
 તેણે દિઠું મ્હોટું મેદાન; જાણ્યું; મેહલ પાડ્યા તે શું છે, જઈ. ધત્રાષ્ટરને
 પુછે. ॥ ૨૫ ॥ પુછ્યું ધત્રાષ્ટરને એમ, તાતજી આમ કીધું કેમ, બોલ્યો
 ધત્રાષ્ટર મુખમાંથી, તમે મુએલા આવ્યા કયાંથી. ॥ ૨૬ ॥ બોલ્યો દુ-
 ર્યોધન ઓ તાત, એવી ખુરી કેણે કહી વાત; બોલ્યો આંધળો તેણી
 વાર, કહ્યાતુજ મામે સમાચાર. ॥ ૨૭ ॥ બોલ્યો શકુની નજણું વાત, હું
 તો આવ્યો જનૈયાનિ સાથ, મારા જેવું ધરીને રૂપ, કહી ગયેલો માયાવી
 ભુપ. ॥ ૨૮ ॥ લીમના નંદનનું કામ, એનું ગટોરગછ છે નામ; બોલ્યો
 દુર્યોધન તે વાર, કહ્યા તાતને સૌ સમાચાર ॥ ૨૯ ॥ હજી પાંડવ તો
 બહુ સારા, પણ પુત્રો થયા બે નગરા, તેમાં અભીમન્યુ તો ઠીક, ઘણી
 ગટોરગછની ખીક, ॥ ૩૦ ॥ એમ વાતો કરીને રહ્યા, પેલા બેઉ ભાઈ ઘેર
 ગયા; ચાલી આવ્યા હેડંબાવન, પેઠા સુવર્ણને ભોવન. ॥ ૩૧ ॥ જ્યાં મેઢી
 છે હેડંબાય, અભીમન્યુ જઈ પડ્યો પાય; પછી સુભદ્રા માતને નમીયો
 સૌની મનનો સંતાપ સમીયો. ॥ ૩૨ ॥ પુછ્યા સુભદ્રાએ સમાચાર, ક-
 હ્યા અરજીનને કુમાર; માતા કન્યાનો રેહેત અદાપ, પણ પરણ્યો ભાઈને
 પ્રતાપ ॥ ૩૩ ॥ બોલ્યો માયાવી પ્રભુ પ્રતાપે. ભાઈ પરણ્યો છે એને
 આપે; એક એકના કીધાં વખાણ રહ્યા હેડંબાવન બળવાન ॥ ૩૪ ॥
 હસ્તીના પુર વીહુર ઘેર, કહી ભીસ્મે કુન્તાને પેર; રહ્યાં સુખ રૂપ ત્યાં
 કુન્તાય, પાન્ડવો છે દ્રોવીત વનમાંય ॥ ૩૫ ॥ જીત પામ્યા પાન્ડવ ત-
 ન; કરી સહાયતા જીગજીવન; પોતાના ભક્તના સુત કાજ, કીધી ખટપટ
 શ્રી મહારાજ. ॥ ૩૬ ॥ જનાં માતપીતા સેવે હરાં, તેનો પરિવાર બેસે
 હરી; કરે ભક્તના પુત્રને સાહાય, એવો ભજન તણો મહિમાય. ॥ ૩૭ ॥
 વળણુ: ॥ મહીમા મોટો ભજનનો, પુરે મનના કોડ; કહે વલ્લભ શ્રીના
 સહુ, બોલો જે જે શ્રી રણછોડ. ॥

સુરેખા હરણ સમાપ્ત.

કડવું ૫૦ મું રાગ ॥ ધનાશ્રી ॥

વૈશમપાયન એણીપેર બોદ્યા, સુણજનમેજ્ય રાય; વિસ્તારી તુ
 જને સંભળાવું, વન પરવ મહીમાય, ॥૧॥ ચાર ભાઈને ધ્રુપતી તે,
 છે દ્રીવીત વનમાંય; અરજુન એકલા સ્વર્ગ વિશે, ભણે છે વિધાય. ॥
 ઇંદ્રની સભામાં બેઠો બેઠો, ભણે છે અરજુનરાય; એવામાં શત્રુસુર કે-
 રા, આંબ્યા સ્વર્ગની માંય. ॥ ૩ ॥ લવશ કવસ અસુર જતી, દૈત્યો
 લેઈને આંબ્યા, દેવતા લોકને ભ્રષ્ટ કરવા, મળમુત્ર રૂધિર લાંબ્યા. ॥૪॥
 લીલાં હાડને માંડિસ લેઈ, આવી કર્યા હોકારા; અશુદ્ધતાથી બહુ
 બીહો છે, દેવતા લોક બીચારા. ॥૫॥ તેમણે બુમો સાંભળી કે, ઇંદ્રને
 પડી ફાળ; મૃત્યુ લોકનો પ્રાણીસભામાં અરજુન મારો બાળાડાઅસુર
 અરજુનજીને મારશેતો કથલશે બધો ઘાટ. જગતમાં કહેણી થઈ ચોટે
 સામ ટીલક લેલાટ ॥૬॥ અમે તો અમર નહીં મરવાના, ન થાય
 દેવનો ક્ષય, પણ મૃત્યુ પ્રાણી નદન, એના મરણનો ભય. ॥ ૮ ॥ એવું
 જાણી ઉઠ્યો સભામાં, કટી કશીને બાંધે; એકએક નરને ઉપાડી,
 ઉંચકી લીધો બાંધે, ॥૯॥ અરજુન કહે આરે પીતાજી, આમ કરોછો
 કેમ; તમારા શત્રુને હું બાંધું, જરા ન ધરશે વેમ. ॥૧૦॥ તોપણ સુરપ-
 તી લેઈ ચાલ્યો, ઘેર જઈ ઘેરો કીધો; વજર તણી એક કોટડી છે, તેમાં
 પુરી દીધો. ॥૧૧॥ અરજુન મહિથી બુમો પાડે, બહાર કાઢો મને તાત;
 અસુર લોકને ઠેર મારું, જુઓ મહારા હાથ. ॥૧૨॥ તો પણ ઇંદ્રે કહ્યું
 ન માન્યું, પોતે થયો તૈયાર; ઐરાવતને રથે બેઠો, હાથ ગ્રહી હથી
 ચાર. ॥૧૩॥ તેત્રીસ કોટી દેવતાલોકો, તે સહુ સાથે નીકળીયા; યુધ ક-
 રવાને અસુર સામ, આંબ્યા દેવતા બળિયા. ॥ ૧૪ ॥ એટલે લવશક-
 વશ પાપી, કોપ્યા અપરમપાર; તેમની સાથે માયાવી દૈત્યો આંબ્યા
 છે ચઢદ હજાર. ॥૧૫॥ તેમણે સરવે દેવને દીઠા, કોપ્યો દુષ્ટનો સાથ;
 લવશ કવશે આજ્ઞા આપી; ઉંચો કરીને હાથ. ॥ ૧૬ ॥ એટલે ઉપ-
 ડ્યા અસુર લોકો, મારો મારો મુખ ભાંખે; મળ મુત્રનાં કુંડા ભરેલાં,
 દેવ લોકોપર નાંખે. ॥૧૭॥ તેથી દેવતા ત્રાસે નાસે, થાય ઘણો બકાર
 ઉંચકને નિચ વસ્તુ આવે, ત્યાં ઊંચનું શું જોર. ॥૧૮॥ એવામાં તો
 કવશ દૈત્યે, નાગપાસ મંત્ર સાધ્યો; સુરપતિ જે ઇંદ્રરાજ, તેને અવ-

જો બાંધ્યો. ॥ ૧૯ ॥ એટલે સકળ દેવ નાઠા, ધણી બંધાયો જ્યારે;
 લવશે ઇંદ્રને લીધો, પોતાના રથમાં ત્યારે. ॥ ૨૦ ॥ એવે સહુ દેવ
 ગયા નાશીને, ઇંદ્રરાજને ઘેર; સુરપતિ બંધાયો તેની, ઇંદ્રાણીને કહી
 પેર. ॥૨૧॥ ઇંદ્રાણી તવ રડવા લાગી, દીવસ મ્હારો રૂઠ્યો; અરજીન
 જી વજ્ર કોટડીમાં ગાળને બોલી ઉઠ્યો. ॥૨૨॥ ઓ માતા મુજને બહાર
 ર કાઢોડો, વરતાવું હાહાકાર; જરા જીઓ જપાટો મ્હારો, કોણ તાત
 બાંધનાર. ॥૨૩॥ ઇંદ્રાણી કહે બેશીરો બેટા, મુકો સૌર બકોર; તારા
 કરતાં દેવલોકોમાં, ધણું ભર્યું છે જોર. ॥૨૪॥ તો પણ તેમનું કાંઈ ન
 ચાલે, તો પછો તું કોણ માત્ર; એમ કહીને રડવા લાગી, વિચાર્યું નર
 સુપાત્ર. ॥૨૫॥ હું છું સ્વર્ગમાં તેમ છતાં એ, બંધાયો મ્હારો તાત;
 જગતમાં ઇજ્જત જશ મ્હારી, ઇબકો દેશે ભીમ ભ્રાત. ॥૨૬॥ એવું
 સમજી અરજીનજીને, પુરણ પ્રગટ્યું સુર; વજ્રની કોટડી બાણ મારીને,
 કરી નાંખી ચક્રચુર. ॥ ૨૭ ॥ એ માહા બળિયો બાહાર નીકળીયો,
 કોણ એને રોકી શકે; ઇંદ્રાણીને ત્રાસ પડિયો, ત્રાહ્ય ત્રાહ્ય મોઢે બકે.
 ॥૨૮॥ તોપણ અરજીન યુધ્ધે ચડિયો, દેવ તણો રથ લીધો; એટલે દેવતા
 જોડે ચાલ્યા, યુધ્ધ મનસુબો કીધો. ॥૨૯॥ અરજીન બળીયો બહુ કળકળ
 યો, બાણાવળી નર સુબો; અસુર લોકના ટોળા સામો, આવીને યુધ્ધે
 ઉભો. ॥૩૦॥ ઇંદ્રરાયે તવ શીશ; ધુણાવ્યું, ક્યાં આવ્યો મમસુત;
 મરજના કરિ કહ્યું નરને, ક્યાં થયો આ કાળો ભુત. ॥૩૧॥ ઓરે દી-
 કરાવળ તું પાછો. મનસુબો નહિ જય ઠેઠ, અરજીન કહે પાછો વળતો
 લાજે જનુનીનું પેટ, ॥૩૨॥ બંધવ લાજે બાપ લાજે લાજે ગુરૂ માહા-
 રાજ; માટે પાછો નહીં વળવાનો, મરણ આદર્યું આજ. ॥૩૩॥ એટલે
 અસુર લોકો હસ્યા, શું બોલે મત્યુંનો પ્રાણિ; શું જીઓછો દૈત્ય લોકો
 કરી નાંખો ધુળ ધાણી. ॥૩૪॥ મનુશજતી મળમુતથી, કદી પાછો ન
 હિ નાસે; માટે એને માર મારો, મરવાથી બહુ ત્રાસે, ॥૩૫॥ વળણ.
 એમ અસુરે ધારીયું, હાથ ગ્રહાં હથીઆર; કહે વલ્લભ સુત સતી ત-
 થો, તે પણ થયો તૈયાર.

કડવું ૫૧ મું ॥ રાગ રેકારી ચોપાઇનો. ॥

બોલ્યા વૈશમ પાથે વચન, સુણ પરિ ક્ષિત કેરા તન; થયો અર-

જીન તૈયાર, કીધા ધનુશ તણે ટંકાર, ॥૧૧॥ તેનો શબ્દ ગયો ત્રી-
 લોક,સ્વર્ગે અત્યુ પાતાળ એથોક; શબ્દ સાંભળ્યો કપીયે કાન, લાગ્યું
 સ્વર્ગે જવામાં ધ્યાન. ॥૧૨॥ રામ નામ દેઈને ઉછળીયા, સ્વર્ગદ્વારે થ-
 ઇ ગયા બળીયા; બેઠા અરજીનજની ધનય, જોઈ અસુર વિરમે થાય.
 ॥ ૩ ॥ આતો રામ તણે ચોધ આઠ્યો, ઇંદ્રનો સુત પરાક્રમી કહાઠ્યો;
 જેમ થનારું હશે તેમ થાશે, બેમાંથી એક હારીને જશે. ॥૪॥ કહી તુ-
 ટી પડયા છે અસુર, જોર કરવા માંડ્યું ભરપુર; રાતા તાતા થઈને પો-
 કારે, ઘણું પ્રકારે આયુધ મારે. ॥૫॥ લીધાં અર્જુને કરમાં બાણ, વા-
 જવા માંડ્યું છે હથરાણ; બાણ અસુર લોકને વાગે, પણ માયાવી તેથી
 ન લાગે. ॥ ૬ ॥ એવે એકને ભોંક્યું રે તીર, તેને નીકળ્યું જરા
 રૂધીર; છાંટો પ્રથવી પડ્યો મન મોડ, પ્રગટયા પાપી ચઉદ કોડ. ॥૭॥
 ચૌદ હજારના ચૌદ કોડ થયા, અરજીન ઉપર ધસીને ગયા; આયુધ મ-
 ણી કરી અપાર, જાણે વરશી મેઘની ધાર. ॥૮॥ એવે લવશે માર્યું એક
 બાણ, કર્યો અરજીનનો રથ ભંગાણ; કપીને કુન્તી તન પડયા ધણ, અ-
 રજીને જાણ્યું આવીયું મર્ણ. ॥ ૯ ॥ એવી રીતે મન એનું ડરે, ઇંદ્રનો
 સુત પાછો પગ ધરે; જેમ જેમ પોતે પાછો ખસે, તેમ તેમ દૈત્યો ઉપર
 ધસે. ॥ ૧૦ ॥ અરજીનજયે વીચાર્યું તે ઠામ, શીવનું બાણ આવશે શા
 કામ; આ વેળા હું બચાવું પ્રાણ, એવું સમજી કાહાડ્યું એ બાણ. ॥૧૧॥
 પસુપતાકા લીધું જોર કરિ, ધનુશ ઉપર દિધું ધરી; પછી ફેંક્યું કરીને
 રીસ, સરવે અસુરનાં છેદ્યાં શિશ. ॥ ૧૨ ॥ રહ્યો નહિ કોઈ અસુર
 આકાર, થયો સ્વરગમાં જ્યજ્યકાર; હરખ્યો સેઘળો દેવનો સાથ, અ-
 રજીને છોડયા ઇંદ્રના હાથ. ॥૧૩॥ ઇંદ્રરાજ તવ વધો વચન, સોબાશ
 તુજને છે મુજ તન; નીર્ભય કીધા સ્વર્ગના સુર, તેથી ઉલેટ આવી અ-
 તી ઉર ॥ ૧૪ ॥ વાજતે ગાજતે પાછા વળ્યા, અરજીનને લેઈ ભોવન
 પાળ્યા; અરજીન લાગ્યો ઇંદ્રાણીને પાય, તમ પ્રતાપે જીત્યો હું માય,
 ॥ ૧૫ ॥ ઇંદ્રાણીએ કર મુક્યો શીશ, હસીને દીધિ બહુ આસીશ, બે
 ઠો અરજીન માતાની પાસ, સર્વ દેવોની મટી ઉદાસ. ॥૧૬॥ દેવ ભેગા
 થઈ સભામાં ગયા, ઇંદ્ર સહીત સહુ ભેગારે થયા, હળી મળીને બેઠા સહુ
 દેવ, અરજીનજને વખાણે એવ. ॥ ૧૭ ॥ વળણ. ॥ અરજીનને વી-
 ખાણતા, દેવ કરે વીચાર; વ્યાસ વલ્લભ વાણી વદે, સાંભળજો સહુ સાર.

કડવું પર મું ॥ રાગ સૈયો. ॥

વૈશમપાયન એણિપેર બોલ્યા, સુણ જનમેજે રાય; વિસ્તારિ તુ
 જને સંભળાવું, વન પરવ મહીમાય, ॥૧॥ ઇંદ્રની પ્રત્યે દેવ બોલ્યા,
 અરજીન રત્ન છે કેવો; એ પુરશ પ્રથવીમાં ન શોભે, સ્વરગમાં શોભે
 તેવો. ॥૨॥ માટે તમ સુતને સમજવી, રાખો સ્વર્ગ સુદન; અમર પાઈ
 અમર કરો, ઓરે ઇંદ્ર રાજન. ॥ ૩ ॥ તવ ઇંદ્રે અરજીન તેડાવ્યો,
 કહ્યું સભામાં એમ; બેટા તારે ભુમી ન જવું, દેવો તણો એ પ્રેમ ॥૪॥
 એવું સાંભળી અરજીન બોલ્યો, સાંભળો મારિ વાત; તમારા સહુની
 નજર બગડિ, આજ્ઞા આપો તાત. ॥૫॥ હવે મારે આંહી રહેવું નથી,
 જોમ પડ્યો મને ભારિ; દેવ થઈને પારકી પુંજ, પચાવવાની ધારી.
 ॥ ૬ ॥ માટે હમણું ને હમણું જવું, ઓરે મારા તાત; ઇંદ્ર કહે મોક
 લીશ સવારે, અહી રહે ઓજનીરાત. ॥૭॥ અરજીન કહેવાડ પીતાજી,
 કહીને ઉઠી ગયો, એકાન્ત સ્થળ પોતાતણું છે, ત્યાં જઈને સુઈ રહ્યો
 ॥૮॥ સભામાં સરવ દેવતા લોકે, એમ કયો વિચાર; આપણો રોક્યો
 નથી રહેવાનો, રોકી શકે કોઈ નાર. ॥૯॥ નારિયિ મોહ સહુજનપામે,
 બ્રહ્મા વિષ્ણુ માહાદેવ; તો અરજીન છે મનુશજતી, શું મોહ પામે ન
 એવ. ॥ ૧૦ ॥ માટે મોકલો અપહરણે, જે ઉપજવે કામ; એવો એને
 બાંધ લેવો કે, પ્રથવીનું ન લે નામ. ॥૧૧॥ તવ ઇંદ્રે અપહરા બોલા-
 વી, રૂપવંત આવી બે નાર; સભામાં ઉભી સુંદર ખુબી, ઇંદ્રને નમ-
 સ્કાર. ॥ ૧૨ ॥ એટલે બોલ્યા ઇંદ્ર રાજ, દેવોને રીઝવ્યા નાચી; પણ
 મહારા અરજીનને રિઝવો તો, તમારી કીયા સાચી. ॥ ૧૩ ॥ આજ તો
 એનિ નારિ થાજે, લેજ્યા મુકો તમામ; પણ અરજીનને એવો કરો કે,
 નાલે ભુમીનું નામ ॥૧૪॥ અપહરા કહે ઓરે મહારાજ, સકળ કીયા
 કરીયે; પ્રથવિનું નામ દૈયે ભુલાવી, આજ તો એમને વરીયે. ॥ ૧૫ ॥
 તવ સહુ દેવો પ્રસન થયા, કરિ બેને આજ્ઞાય; અરજીનજી જ્યાં એકલો
 સુતો, ત્યાં આગળ એ જાય. ॥૧૬॥ સાદડી સુતેલો સુત સતીનો, તેણે
 દીઠી નારિ; જોઈએ પ્રેમદા શું કરે છે, જગતો રહ્યો વિચારિ. ॥ ૧૭ ॥
 અપહરાયે નૃત્ય આરંભ્યો, અરજીનને રૂડું લાગે; અરજીનજીની આગળ
 ફરતી, ધમધમ ધુમ્મસ વાગે. ॥૧૮॥ નારી રૂપાણિ અવાંધ વાણિ, અરજીન
 રિઝ્યો અપાર; મધુરે મોઢે હસવા લાગ્યો, પણ નહી મન વિકાર ॥૧૯॥

અપછરાયે મન વિચાર્યું, કીયા કીધી એતી; પડયો પડયોહસ્યા કરેપણ,
 બેઠો થાતો નથી ॥૨૦॥ ખરેખરો મોહ લાગ્યા વિના, એ બેઠો નહી થાય;
 વસ્ત્ર કાઢીને અંજામાં મુકયાં, નગ્નસ્વરૂપ કરી કાય. ॥ ૨૧ ॥ તેવ અર-
 બુને નીચું ઘાલ્યું, પડયો અપછરાને પાય; વસ્ત્રજ પેહેરો વસ્ત્રજ પેહેરો
 ઓરે મારી માય. ॥ ૨૨ ॥ એટલે અપછરા સરમાણી, વસ્ત્રજ તેમણે
 ધરીયાં; અરબુન ઉપર ક્રોધ કરીને, બન્ને જણાં ઓચરીયાં. ॥ ૨૩ ॥
 ઇંદ્રના નંદન મુરખ સરીખો, નરમાં ગણાયો કેવો; આટલું થયે મોહન
 લાગ્યો, છે તુ વ્યંડળ જેવો ॥ ૨૪ ॥ તે કરતાં પુરૂષ હોય તો આપ દેઉં
 છું આજે; સત્ય વચન કૃણજે અમારૂં, જ તું વ્યંડળ થાજે ॥ ૨૫ ॥
 અરબુન કહે ભલે માતાજી, કહી કરી વિદાય; ઇંદ્ર સભામાં આવી અ-
 પછરા, દેવોને લાગી પાય. ॥ ૨૬ ॥ સાંભળી લેજો સુર સભાના, મોહ
 ન પામ્યો એવ; નૃત્ય જોયો વણુ વિકારે, દેવ તણો એ દેવ. ॥ ૨૭ ॥
 મ્હોટા મોટા મુનીવર ચળે, પણ વશ એનું મન; વસ્ત્ર વીના થઈ તવ
 કહ્યું એણે, મુખથી માતા વચન. ॥ ૨૮ ॥ એટલે અમે અતી લજવા
 છી, મીથ્યા કરાવી ભવાઈ; મન વશવાળો દેવોને જીતે, તેમાં તે શીન
 વાઈ. ॥ ૨૯ ॥ એમ કહી થઈ વિદાય ત્યાંથી, રૂઝનિ વિતી જાય; અર-
 બુન બહાણું વાહાયું ત્યારે. ગયો સભાનિ માંય. ॥ ૩૦ ॥ ઇંદ્રને જઈને
 ચરણે લાગ્યો, સરપાવ દિધો આપ; અપછરા આજ મોકલીને, દેવરા-
 વ્યો ઠીક આપ. ॥ ૩૧ ॥ એવું સાંભળી ઇંદ્રરાયે, અપછરાયો બોલા-
 વી; એટલે આપ દેનારિ બેઠિ, ઇંદ્ર સભામાં આવી ॥ ૩૨ ॥ ઇંદ્રે કહ્યું
 કે ઓરે પાપણીયો, કેમ દીધો તમે આપ; અપછરા કહે નગ્ન થઈને, દર
 સાંચું અમે આપ ॥ ૩૩ ॥ આપ દરશાવી માપ ખોયું, આપ દીધો તે
 સાફ; તમેને રીસ ચઢતી હોય તો, દીધેલો આપ નીવાર ॥ ૩૪ ॥
 ઇંદ્રે કહ્યું કે આપ નીવારો, નહી તો તમપર ત્રાસ, અપછરા કહે વંદળ
 રહેજ, અરબુનજી ખાર માસ. ॥ ૩૫ ॥ અરબુન કહે ખપ છે મ્હારે, છા-
 ના રહેણું એક વર્ષ; આ આપ મ્હારે મન ગમતો છે, નથી શોક કે હ-
 ર્શ. ॥ ૩૬ ॥ પછી પોતે કહ્યું પીતાને, તાતજી કછી કાપો; આપ વ્યંડળનો
 પાળવા સાફ, વસ્ત્ર વ્યંડળનાં આપો. ॥ ૩૭ ॥ ઇંદ્રે આપ્યો ચુદડી ચુડો,
 ચણીયો બાસટ હાથ; પછી અશ્વનો મંત્ર ભણાવ્યો, નર હરખ્યો મન
 સાથ. ॥ ૩૮ ॥ મડદા જવા અશ્વ હોયે પણ, પવનવેગી થાય; એવો મંત્ર
 ભણાવ્યો એને, પછી દિશી વીધાય. ॥ ૩૯ ॥ મોકલ્યો વૈમાનમાં બે-
 સાદી, ધરણુ શ્રીવીત વન; પાંડવ રહે છે તે કુંગરથી, છોડે એક જોજન

॥ ૪૦ ॥ અરબુનને ઉતારી મુકી; સ્વર્ગ ગયું વૈમાન; પારથ ગયો કુંગર
 ઉપર, કુન્તી તણે સંતાન. ॥ ૪૧ ॥ ચાર ભાઈને દ્રુપતીયે, ઉઠી દીધો
 આવકાર, હર્ષનાં આંસુ ધર્મને છુટ્યાં, પુછ્યા મુખ સમાચાર. ॥ ૪૨ ॥
 વળતું અરબુન એમ બોલ્યો, વણુંક વેઠ્યું વન; દ્વાદસ વરસ પુરાં થવા
 માં, બાકી કેટલાદન. ॥ ૪૩ ॥ એટલે પુછ્યું સહદેવજીને, પોતે ધરમ રા
 ય; બેશી કહે મહારે હિસાબે, પરમ દીવસ પુરાં થાય. ॥ ૪૪ ॥ અઠી ત્રણ
 વરશે એક મહીનો, અધીક બુદ્ધ થાય; પણ તે દાહાડા કપાઈને નીકળે,
 માટે ન તે ગણાય. ॥ ૪૫ ॥ તેથી પરમ દહાડે યાશે, દ્વાદસ વરસ પુ-
 રાં; ગુપ્ત રહેવું હોય ત્યાં રહી જઈએ, નથી દીવસ અંધુરા. ॥ ૪૬ ॥
 એટલે મુખ ઉતારી બોલ્યા, પોતે ધરમ રાય; રૂપાળી નારી વળી પાંચ
 પુત્રો, શીરીતે ગુપ્ત રહેવાય. ॥ ૪૭ ॥ એવી સોચના કરવા લાગ્યા, ઉદા
 સી મનમાં લાગ્યા; એવામાં દ્રોણિક ગોર પોતે, રથમાં બેશી આગ્યા.
 ॥ ૪૮ ॥ ગોર છે દ્રુપતીના તાત કેરા, ખખર લેવા આવે; તેથી તે દાડે
 પણ આગ્યા, ધર્મને મન વાત ભાવે. ॥ ૪૯ ॥ ઉઠી યુધીષ્ઠીરે આવકાર દી
 ધો, ગોરમાહારાજ આવો; તમારાં ભાણેજ તમારી પુત્રી, તમારે ત્યાં
 લઈ જાઓ. ॥ ૫૦ ॥ દ્વાદસ માસ અમારે જવું છે, છાના રહેવા કાજ; સા-
 થે શી રીતે પાલવીયે, ઓરે ગોર માહારાજ. ॥ ૫૧ ॥ દ્રોણીક કહે
 તેડી જશું, તવ બોલી દ્રુપતી; એ કંથજી મને ક્યાં મોકલો છો, હુ તો
 જવાની નથી. ॥ ૫૨ ॥ જ્યાં તમે ત્યાં હું આવવાની, ઓરે મહારા ના-
 થ; ધર્મ કહે કામનીજો, બાળક કેમ રહે સાથ. ॥ ૫૩ ॥ તે કરતાં આ-
 વડું હોય તારે, તો ગોરને દે તંન; નાહાનાં છોકરાં સચવાશે નહી, જૈયે
 પર ભોવન. ॥ ૫૪ ॥ દ્રુપતી કહે તેમ કરજું, કહીને લીધાં પાંચ બાળ,
 રૂઢે ચાંપી રડવા લાગી, પધારે પુત્ર મોસાળ. ॥ ૫૫ ॥ વળણ; ॥ મો-
 સાળ પધારો બેટડા; દુઃખનો વળીયો દાટ, કહે વદલલ એ દ્રુપતી રડ-
 તી રૂઢીયા ફાટ.

કડવું ૫૩ મું રાગ બાવલોયા.

મોસાળે પધારો રેરેરે હો, બાળક મારાં બાળુંવારે. ॥ ૧ ॥ બોલ્યા
 બોલ્યા વૈશમપાય વચન, સાંભળ સાંભળ પરીક્ષત રાયના તન, દ્રુપ
 તીને આંસુ વહે છે લોચન. મોસાળે. ॥ ૧ ॥ ફીકરા કુખીયાં માબાપોને

પેટ આઠ્યાં, કેવું તમે કઠોર કરમ લાઠ્યાં, અમે તમને નથી પેહેરાઠ્યાં
 ઓઠાઠ્યાં. મોસાળે, ૧૨૨ ॥ બેટા વનમાં જનમીને જોયું નથી કાંઈ, તડકા
 ટાઢયો વેડી છે અરણ્યની માંઈ, શીદને જનમ્યાં દુખી માખાપોને
 હાંઈ. મોસાળે. ૧૨૩ ॥ દીકરા દીઠી નહીં દુનીયાનો વેહેવાર, સગે બહાલે
 રમાડયા નથી લગાર, ખોઈયું પારણું પામ્યા નથી ઓ કુમાર, મોસાળે.
 ૧૨૪ ॥ ભુમી પડી મોટાં થયાં છે ઓખાળ, ગોદડી ગાભો નથી મળેલો
 કો કાળ, સાદડીઓમાં છોદ્યાં છે શરીર રસાળ. મોસાળે. ૧૨૫ ॥ નથી
 મળ્યાં વેળા વેળાયે સારું ખાવા, નથી મળ્યાં ઉણુજળથી તમેન્હાવા,
 નથી મળી જનમતાં ગળથુતી પાવા. મોસાળે. ૧૨૬ ॥ નથી દીઠું માખાપ
 નું જરાસુખ, અવતરીને દીઠું છે દારણુ દુખ, સારી વસ્તુલાવીને ઘાલી
 નથી મુખ. મોસાળે. ૧૨૭ ॥ હવે તમે જઈ ઉછરજો મોસાળ, સાચવી
 રહેજો રખેને માંથે લેતા આળ, સાંખી રહેજો માંમા મામીની ગાળ.
 મોસાળે. ૧૨૮ ॥ થાજે ઠાવકા કરશેમાં ચેષ્ટાળી ચાળા, વેડી રહેજો
 શ્રુધા પીપાશા બાળા, સૌ દુખ સહન કરજોને રહેજો ઓશીઆળા.
 મોસાળે. ૧૨૯ ॥ દુખીયા દીકરા સરવેના કીંકર રૂપ થાજે, જેવા જેવું
 કહે તેવા ગુણુ ગાજે, ટાઢુંશીળું ઓપે તે ખુશી થઈ જાજે. મો-
 સાળે. ૧૩૦ ॥ મુમત કરી કાંઈ ન માગશે ખાવા, નબંધ હોયે પરધેર
 લેવાના લહાવા, છો દુખીયા તે દૈવ ઉપર શા દાવા. મોસાળે ૧૩૧ ॥
 જેનું તેનું કામકાજ કરજો જત લાગી, શીતઋતુમાં ઓઢજો ધા
 ગા કે ધાગી, ઉણુમાં લેશે માં મોજડીયો માગી. મોસાળે. ૧૩૨ ॥ દી
 કરા થયું ભવિષ્ય અમારું અનાડી, હસ્તે મોઢે મુને કેદાહાડે કેહેશે મા-
 ડી, દીકરા દેવા પડે છે કાળજકું કાહાડી. મોસાળે. ૧૩૩ ॥ ઓરે પ્રભુ
 આથી તું દે મત્યુ તો સાર, આપું દીકરા કઠોર કાળજી, મહારૂં,
 અરે પ્રભુ છેકજ વળિયું અંધારૂં. મોસાળે ૧૩૪ ॥ વળણુ ૧ ॥ ટીટાડી
 જેમ ટળવજો, તેમ ટળવતી એહ; કહે વલ્લભ કંપે ધણી, પંચાળીનીદેહ

કડવું ૫૪ મું રાગ સવૈયાનો

વૈશમપાયન એણીપેર બોલ્યા, સુણુજનમેજય રાય; વિસ્તારી
 તુજને સંભળાવું, વનપર્વ મહિમાય ॥૧॥ ધ્રુપદીએ અતિ આકંઠ કીધુ,
 માથેયા ધરમ ભુપાળ, દોષી ધ્રુપદી કનેથી, લેઈ સીધાં બાળ. ૧૨ ॥ ૧-

થમાં બેશી રસ્તે ચાલ્યા, ગોર થયા બિદાય; ધ્રુપદી સમજાવવા લાગ્યા,
 પોતે ધરમ રાય. ॥ ૩ ॥ કોનાં છોકરાં કોની માતા, કોનાં છે ધરખાર;
 જ્ઞાનવંતી થઈ કેમ ભુલે છે, મીથ્યા આ સંસાર. ॥૪॥ તેને તું પોતાનું
 માને, તે તારૂં અજ્ઞાન; તે કરતાં કાલે ભેગાં થાશે, છે જીવતાં સંતાન.
 ॥ ૫ ॥ એમ અતી ઉપદેશ કીધો, વળાવ્યું તેનું મન; એવે બે દિન
 વીત્યા પછી, ધર્મ વધા વચન. ॥૬॥ કહો ભાઈ સહદેવ કાલ સવારે, સુ-
 પ્ત રહેલું ધટે; નહિ તો છત્રપતી પકડેતો, વન જવું બેઠાએ વટે. ॥૭
 ॥ માટે ક્યાં જશું ક્યાં સુખી થાશું, બેશી બેશ બતાવો; સહદેવ કહે
 સાચંકાળે, અહિંથી ઊપડીજાઓ. ॥૮॥ પુર્વદિશાયે પરવરવું તે, રૂઝની
 રટણ કરવું; જે ઠેકાણે વાહાય વાહાણું, તે ઠેકાણે કરવું. ॥૯॥ એટલે
 બોલ્યા ધર્મરાજ; રટણ રાતે નવ થાય; ભીમભાઈ ઉચકીને લેઈ
 ચાલે, તો મન ધાર્યું જવાય. ॥૧૦॥ તવ પ્રકોદર બોલીયો છે, રાખો રૂ-
 દિયે ધીર; તૈયાર થાવો પાંચે જણા ને તેડી જવાનો વિર. ॥ ૧૧ ॥ તવ
 ધરમે આજ્ઞા દીધી, ધ્રુપતી સતીને એમ; સુર્યને અક્ષેપાત્ર આપો, જેમ
 લીધું છે તેમ. ॥ ૧૨ ॥ કંથતણિ આજ્ઞા લઈને, રવીનું સમરણ કી-
 ધુ; એટલે આવ્યા દીનમણી, પાત્રજ આપી દીધું. ॥૧૩॥ એવે દીન-
 મણી મેર બેઠો, પ્રકોદર કટી બાંધે; ધરમને ને અરજીનજીને, ઉચકી
 લીધા બાંધે. ॥૧૪॥ સહદેવ નિકુળ કેહેડે લીધા, બળવંતો નર આંધિ;
 માનુની મુસ્તક ધટે નહીં તે, સતીને જંગાયે બાંધે. ॥ ૧૫ ॥ પાંચેને
 ઉચકી પરવતપરથી, વાયુસુત ઉતરિયો, વિષ્ણુ સ્થળને ચરણે લાગી
 પુર્વદીશા સંચરીયો. ॥૧૬॥ ચાલે ઉતાવળો અરણ્ય વિશે, મન ભય ન
 હિ લગાર; વાયુ વેગે સંચરે છે, કુન્તિ તણો કુમાર. ॥૧૭॥ આખી રૂ-
 જની રટણ કીધું, પોણાબસેં ગાઉ જાય. એવેબોલતાં રવાન સુણ્યાં
 તેવે વાહાણું વહાય. ॥૧૮॥ એટલે બોલ્યા સહદેવ બેશી, ભીમભાઈ
 ઉતારો; વૈરાટનગર નજીક આવ્યું, એ સ્થળ રહેલું ધારો. ॥૧૯॥ તવ
 પાંચેને ભીમે ઉતાર્યાં, બેઠા બંધુને નાર; ધર્મ કહે સાથે ન શોભે, આ-
 પણાં આ હથીઆર. ॥ ૨૦ ॥ અરજીનજી કહે ભિમવિરા, ઉઠો ઉભા
 થૈયે; સૌના હથીઆર સાથે લાવો, એકાંત મુકી દૈયે. ॥ ૨૧ ॥ ભિમે
 પોતાની ગદા લીધી, ત્રણ ભાઈનાં હથીઆર; અરજીન પોતાના લેઈને
 ચાલ્યો. ગયા બે કુન્તિ કુમાર. ॥ ૨૨ ॥ મશાણુમાં એક પ્રજ્ઞ સમઝાનું
 તેપર મુક્યાં આયુધ; અરજીને નામ મંત્રભણીને, નામ મમટ કર્યો

શુદ્ધ ॥૧૩॥ તિક્ષ્ણ નાગ પ્રગટ થયો તે, વિશવંતો બહુ બળીયો; ગદા
ધનુશ બાણનાભાથા, તેને વિટાઇ વળિયો. ॥૨૪॥ ક્ષુભ માંડીને નાગ
બેઠો, અરબુન વઘો વચન; ખાર મહીના આયુદ્ધ મહારાં, સાચવજે શુભ
મન. ॥૨૫॥ જો એમાંથી આયુદ્ધ જશે, તો બાણ તુજ કુળ; આપવાં
અમે બે આવીએ ત્યારે, ધરજે વાતનું મુળ. ॥ ૨૬ ॥ એમ એને સોં-
પીને આજ્યા. ભાઈઓ પાસેજય; એટલે શકિતનું સમરણ કીધું, પોતે
ધરમ રાય. ॥ ૨૭ ॥ તવ મહામાયા સનમુખ આવી, કહ્યું કે કષ્ટ
ઠાયુ; માર્ગીલે માગવું હોય તે તું, જ માગે તે આપું. ॥ ૨૮ ॥ ધર્મ કહે
જગત જનુની, જુઠું ન બોલવું મારે; સાચું કહું પણ કોઈ મુને, ધર્મરાય
ન ધારે. ॥ ૨૯ ॥ દ્વાદસ માસનું વરદાન આપો, તવ સુખ પ્રતી હોય.
હું કહું કે છું ધર્મ રાજ, પણ સત્ય માને ન કોય. ॥૩૦॥ એટલું વર-
દાન આપો મુને, એરે મારી માય; જગદંબા કહે તથાસ્તુ છે, કહી
થયાં વીદાય ॥ ૩૧ ॥ ધરમ રાજ બંધુની પાસે, જઈ માંડી કહી વાત;
જગદંબાનું પ્રદાન મુને, મળી ગયું સાક્ષાત. ॥ ૩૨ ॥ હવે માહારે ચીં-
તા નથી, જ્યાં ફાવે ત્યાં જવું. અસત્ય નવ બોલું તોલે પણ, ધર્મ
નહી એળખાવું. ॥ ૩૩ ॥ વળણુ. વરકોદર તવ બોલીયો, અસત્ય
નહી વદો વાત; હાની હીન જુઠું બોલવે, શું પાતક એ બ્રાત. ॥

કડવું. ૫૫ રાગ એ. પાઠ.

બોલ્યા વૈશમ પાયે વચન, સુણ પરીક્ષત કેરા તન; લીમે ધર્મ
પ્રત્યે કહી વાંછી, પ્રણુ રૂપ તે લીધું જણી. ॥ ૧ ॥ તેથી બોલ્યા યુ-
ધીષ્ઠર એમ, ભાઈ આમ તું બોલે કેમ; જુઠું બોલ્યાનો છે દોશ, પુછો
શેદેવ જોશીને જોગ. ॥ ૨ ॥ તવ વરકોદર કહે જોશી, પુછતામાં ન થા-
શો રોશી; કહે છે ધર્મ તે ભાસે કેવું, મને ભાસ્યુ ભયાનક જેવું. ॥૩॥
કોને હાની કરવા સાર, જુઠું બોલે તે પાતક ધાર; અથવા હાની સંભ-
વ હોય, તેવું બોલવું તે પાપ જોય. ॥ ૪ ॥ એમ બે પક્ષની સુણી
વાણી, બોલ્યા શેદેવ ઉલટ આણી; હાની કરવા ને જ જુઠું બોલે, તે
તો પાતક સમુદ્ર તોલે. ॥ ૫ ॥ હાની થવાનો સંભવ હોય, જાણ્યા
છતાં વદે જુઠું કોય; તેને પાતક કાંઈક ઓછું, હાની કરે તે કરતાં ઓછું
॥ ૬ ॥ આતો વીવેકના વીચાર, તેતો સમજવા સારો ધાર; પછી ધર્મ
કહે એ વીર; તમે બધા છે જ્ઞાન ગંજીર. ॥ ૭ ॥ માટે પ્રણુ પુછ

છું તમને, તેનો ઉત્તર આપો અમને; આવી ધ્રુપતી નારી સાથ, એના
 પાંચ બાંધુ છીએનાથ ॥ ૮ ॥ એને કહ્યું તું પીઠ્ઠર જવો. તમો અમ
 સંગે નવ આવો; તોલે હક કરી પુઠ્ઠળ આવી, પતિનું વેણ મનમાં
 ન લોવી, ॥ ૯ ॥ એતે નારીનો કેવો ધર્મ, તેનો સમજવો મુજને મર્મ;
 નાથનું વેણ નાંખે ઉથાપી, તેને જાણવી કેવી પાપી. ॥ ૧૦ ॥ એને
 સતી કેહેવી કેવી રીતે, તમો ઉત્તર દો પ્રભુ પ્રીતે; તવ શેદેવજી વડે
 વાણી, વીરા સાંભળો ઉલટ આણી. ॥ ૧૧ ॥ ભાઈ નારી જતી નામ
 એક, પણ તેના કહુ વીવેક; નારી જતીમાં ત્રણ પ્રકાર, તેનો સમજ
 લેજો શુભ સાર. ॥ ૧૨ ॥ એક શંખણી ખીજ શામા, ત્રીજી સતી જાણો
 સુખ ધામા; તવ ધર્મ કહે ઓ જાત, હું તો સમજ્યો નહીં તે વાત.
 ॥ ૧૩ ॥ શંખણી શામા ને સતી, તેની કેવી કેવી હોય મતી; કેવું કા-
 ર્યને કેવી કતી, માફ સાંભળવા મન અતી. ॥ ૧૪ ॥ કેવા લક્ષણે શં-
 ખેણી નારી, તેની કથા કહો વિસ્તારી; કેવી શંખણીની હોય વાણી,
 તેના શરીરની શી એધાણી. ॥ ૧૫ ॥ તમે જોશી છો ત્રીકાળ જ્ઞાની,
 તમારું કહ્યું લઉં સત્ય માની; નહીં વિદ્વાન જ્ઞાનીની તોલે, મોહોટા
 મુનેશ્વર એમ બોલે. ॥ ૧૬ ॥ વિદ્વાવંત લખેલુ ભાષે, તેતો જોનારો
 ત્રણ આંખે; જ્ઞાની અનંત લોચનવાળો. ન્યાય વિવેકમાં રૂપાળો. ॥ ૧૭ ॥
 ભણ્યું ભાષે તે પોપટ જ્ઞાન, તેને ભલે કહો વિદ્વાન; પણ વિદ્વાન તે
 નહીં જ્ઞાની, મનુ ભગવાને તે વાત માની. ॥ ૧૮ ॥ માટે જ્ઞાની સમો
 નહીં કોય, જ્ઞાનીનું વેણ નીસ્યે હોય; તેથી મુને કહો એ વાત, પ્રજા
 પ્રેમે પુછ્યું મુજ જાત. ॥ ૧૯ ॥ પેહેત્રી શંખણીની કહો રીતી, તેની
 કેવા સદાયે સ્થિતી; તેની કેવી વાણી ગુણ કીયો, મુને જ્ઞાનથી ઉત્તર
 દીયો. ॥ ૨૦ ॥ વળણ. ॥ ઉત્તરદોને જ્ઞાનથી, મુજ શંકા ટળી જય;
 વ્યાસ વલ્લભ મુખ ઓચરે, સ્વણ કરો સોતાય.

કડવું. ૫૬ રાગ રમણીક દોહાનો.

વૈશમ પાથે એણી પેર બોલ્યા, સુણજન મેજે રાય; વિસ્તારી
 તુજને સંભળાવું, પુરણ જ્ઞાન કથાય. ॥ ૧ ॥ ધર્મ રાજના પુછવાથી,
 શેદેવ ઉતર દે છે; અર્જુન નીકુળ લીમ પંચાળી, દઢ મને સાંભળી લે
 છે. ॥ ૨ ॥ સેદેવજી કહે સાંભળો સરવે, જ્ઞાન જ્ઞાનીના ગટમાં; તે જ્ઞાન
 ન નીકળે શાબ્દમાં, નીકળે વિવેક વટમાં. ॥ ૩ ॥ ન્યાયમાં ભાસે

લાગે ખુલાસે, મન ખુદ્દી ચીત્ત ઠરે; સાંભળતાં સાંભળનારાનો, જીવા-
ત્મા કબુલ કરે. ॥ ૪ ॥ તેનું નામ તે જ્ઞાનની વાણી, ઓરે મહારા વીર;
એમ કહીને કેહેવા લાગ્યા, શેદેવ ગુણ ગંભીર. ॥ ૫ ॥ સંખણીના કહુ
ગુણને લક્ષણ, વળી શંખણીની વાણી, શંખણીના સ્વભાવ કહુ છું,
તેથી લેશે જાણી. ॥ ૬ ॥ સંખણી નારી હઠીલી આડી, વઢવાનું ખહુ
જોર; આંખ કપરી જગમાં જખરી, બોલનારી કઠોર. ॥ ૭ ॥ પીછેરમાં
ભોજનને બાજે, વાંધા સર્વના પાડે; સ્ત્રીયોનું જ્યાં પ્રદં મળે ત્યાં, ન
પંગી વાત કાઢાડે ॥ ૮ ॥ સાસરીમાં સંતાપે સાસુને, સ્વામીને સપડા-
વે; ઘાંટા કાઢે ને છણકા કરે, ધાર્યું કરે મન ફાવે. ॥ ૯ ॥ કંથને કહે
અમે અમારી, દેહનું સારતક કરશું; હાજરી અમારી તમે ન લેશો,
સંત સાધુમાં ફરશું. ॥ ૧૦ ॥ એમ કહીને ભક્તાણી થાવા, કેહેડમાં
કોથળી ઘાલે; ચંદનને વળી તીલક કરે, કરમાં માળા ઝાલે. ॥ ૧૧ ॥ જય
સ્વામીજીની શેવામાં, બ્રહ્મચારીમાં ભટકે; હસે બોલે આનંદ કરે, પ-
રણ્યો પતી ઘેર ભટકે; ॥ ૧૨ ॥ પરણ્યો પતી જય ઉદ્યોગે, હંમેશ
ને અભ્યાસે; તવ દુધ સાકર ઉકાળી લે, સંચરે સાધુની પાસે.
॥ ૧૩ ॥ માલ મશાલે તેને પોસે, સહન કરે બોલ દુકો; પરણ્યા
પતીને લુખો પાખો, મુકે રોટલો સુકો. ॥ ૧૪ ॥ પરણ્યા પતીને ચરણે
અડતાં, મનથી કાળજી કાંપે; સન્યાશી બ્રહ્મચારી સંત સાધુ, તેના
ચરણ ચાંપે. ॥ ૧૫ ॥ પરણ્યા પતીને બે ભુજ જોડી, નમે નહી કો દીશ;
વગર સ્વામીએ સ્વામીજી કહીને, મુકે ચરણમાં શીશ. ॥ ૧૬ ॥ મ્હો-
કણ ત્યાં શી મંડાતી હશે, તે જાણે જીવ ધીસ; જગમાં કહે હું ભગ્તા-
ણી, હોર કરે હરનીશ. ॥ ૧૭ ॥ પંચી કરણનો અભ્યાસ કરે, દહ
કરે મન એણું, દેહનાં કરમ દેહ કરે તેમાં, આત્માને પાતક કેણું. ॥ ૧૮ ॥
દેહ નહી માહારો હુતો નહી દેહ, પંચ ભુતનું આ સ્થળ; ભુતોમાં
ભુત મળે અંતઃકાંઈ, આત્માને અનકુળ. ॥ ૧૯ ॥ એણું સમજી કરે ફાવે
તે, વળી ધારે ગ્રંથમાંથી; પરણ્યો સ્વામી સંસારી સગો, સ્વામીજી
સ્વર્ગના સાથી. ॥ ૨૦ ॥ એણું કહી પર નરને શેવે, કંથને કળકળી
બોલે; ઓ વીરાં એવી સુંદરીને, સમજે શંખણી તોલે. ॥ ૨૧ ॥ આ
લક્ષણ સહુ સંખણી કેરાં, જગત જાણે ભક્તાણી; પતી મુકી પર નરને
શેવે, શેમાં એ વાત લખાણી. ॥ ૨૨ ॥ હવે લક્ષણ શામા કેરાં, સાંભળો
શખી ચીત, સતી નહી તેમ શંખણી નહી, મધમમાં તે નીત્ય ॥ ૨૩ ॥

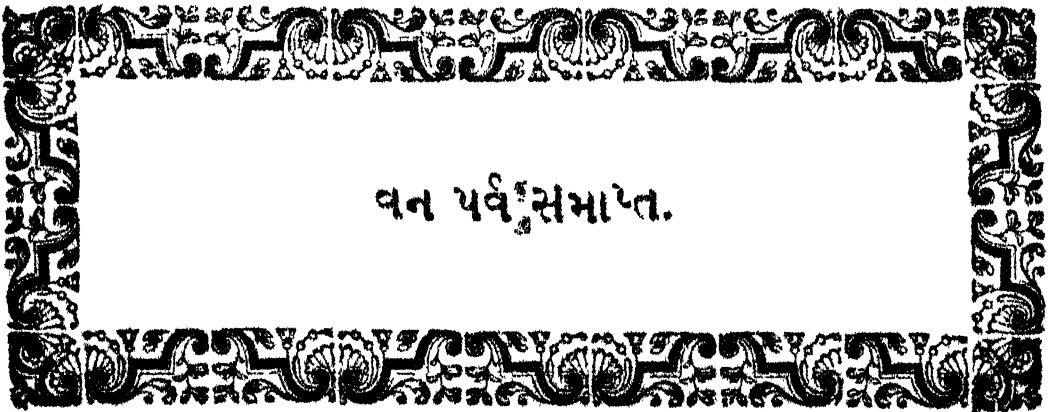
તેની વાણી તેનાં લક્ષણ, જ્ઞાનથી કહુ કથાય; પોપટીયા વિક્રાન લેકિ,
વીધાથી મુમત સાહાય. ॥૨૪॥ ગવળણ. ॥ સ્હાય મુમત વિદા ચકી,
વાંચી બોલે બોલ; વલ્લભ વદે કોઈ વાક્યનો, કરે ન મનમાં તોલ.

કડવું. ૫૭ મું. રાગ સાખીની ચાલ.

વૈશમપાયે એણી પેર બોલ્યા, સુણજનમેજે રાય, વિસ્તારી તુજ-
ને સંભળાવું, પ્રણેતર કથાય, ॥ ૧ ॥ વાક્ય તણે તોલ કરે નહિને,
બોલેલો પાછો ન વળે, હઠ યોગના એ જાણવા પ્રાણી, ભાવાયેાને નવ
કળે. ॥ ૨ ॥ પણ જ્ઞાન વડે ગમ પાડુ છું, સામા તણી કડું કથા; સાં-
ભળીને શીખામણ ના લે, તેનું સાંભળ્યું ત્રથા, ॥ ૪ ॥ સામા સ્વામી
ની ધાક રાખે, બોલે ન પતીના સાંમી; સાસુને સાધારણ બોલ આપે,
પુઠેમુકે બદલામી. ॥ ૪ ॥ સાસરીયાંથી છાના અવગુણ, બોલે ન થકે
મુખ; શું કરીએ બાધ ધર માંડવું તે, જેમ તેમ વેડવું દુખ. ॥ ૫ ॥
દુઃખ વેડીશું તો મુખ થારો, કાં વહેવો અવતાર; એક જનમનું સગ-
પણ છે તે, વેડી લેવું નીરવાર ॥ ૬ ॥ એમ બબડે પણ સામા નબોલે
મનમાં બળતી રહે; સાસરીયાંનું કે સ્વામીનું, દુખ દીધેલું સહે. ॥ ૭ ॥
સાસરીયાં જે રાખે નહીં તોપુરે પીહચેરમાં વાસ; પણ પુઠેલુડુ નવતાકે;
મનમાં રાખે ત્રાસ, ॥ ૮ ॥ આઘેથી જોઇને થાય રાજ. સુખી દેખી રહે
સુખી; દુખમાં બેસી થવા નવ જાય, પણ મનમાં રહે દુખી. ॥ ૯ ॥
સાસરી પીહચેરની મરયાદા, તેને ન દે લાંછન; ભગવત સમરણ ધરમાં
કરે, રાખે મતી પાવન. ॥ ૧૦ ॥ મધ્યમ મતિ જે રાખે તે, સ્વામી કે.
રી સામા; સંસારમાં સરસૈથી રહે તે, વીવેક વાળી વામા. ॥ ૧૧ ॥
હવે લક્ષણ કહુ સતીનાં, સાંભળો મારા વીર; પોતે પરણ્યા પતીથી,
એળગી ન રહે લગીર. ॥ ૧૨ ॥ પ્રભાતે ઉઠી પાચ પડેને, નીરખે નાથનું
મુખ; પોતાના પતીનું દુખ દેખીને, દસ ઘણુ ધરે દુખ. ॥ ૧૩ ॥ હળી
મળીને હસ્તે મોઢે, કાહોડે દીવસ રહેણિ; નમ્ર નેત્રે નીરખે સામુ, નીર-
રમણ નિકળે કેહેણી ॥ ૧૪ ॥ પતીનેમનહોય હદારી, તો તેનેશાન્ત પમાડે
સ્નાન કરાવે વસ્ત્ર ધરાવે, સમીપ રહી જમાડે. ॥ ૧૫ ॥ હરેક વાતમાં
હીમ્મત દેને, સચવા સમે પાચ આંખે; કંથનાં નેત્ર કોધાતુર દેખે, તવ
તાબેદારીમાં ટાંપે. ॥ ૧૬ ॥ વીવેકે વદિ શાન્ત પાડે; આનંદ મન ઉપજાવે;

પરણ્યા પતીથી દુખ વેડે દાહું, દયા અતી મન લાવે. ॥૧૭॥ નભાવે નીર-
ધનનો અસ્થા શ્રમ, અવર માને ન દેવ; એજ માલીક એજ રાજ; પર-
મેશ્વર પણ એવ. ॥ ૧૮ ॥ અવર ઇશ્વર નહી પોતાને, નહી કોઈ ધર્મા-
ચાર્ય; પતીનાં દર્શણ તેજ પ્રભુ રામ, નહી કો અવરનું કાર્ય. ॥ ૧૯ ॥
સ્વામીની છાયામાં સદાયે, વશબું વાસો ભોવનમાં; કંથ જઈ વનમાં
વસે તો, વામાએ વસબું વનમાં. ॥ ૨૦ ॥ બ્રહ્મચારી સંન્યાસી ત્યાગી
તેને ન પરછાયો દેવો; આવેથી તેની તાણવી લજ્યા, તો પરછાયો દેવો.
॥ ૨૧ ॥ ત્યાગીને મુખ ખતાવબું નહી, ત્યાગીને ન દેવી ભીક્ષા; ત્યા-
ગીને ભીખ દેવાથી થાયે, સીતા સતી સમ સીક્ષા. ॥ ૨૨ ॥ બીજ
સીક્ષા થઈ પ્રદાને, ત્યાગ વેશે છળી હરીએ; બોધ કરી વિસ્વાસ પા-
ડ્યો, તે વાત મનમાં ધરીયે, ॥ ૨૩ ॥ ત્યાગી વેશે અરબુનજીએ, કીધુ
સુભદ્રા હરણ, નારીનું મુખડું દેખીને, ચળે અંતકરણ. ॥ ૨૪ ॥ તે દોશ
લાગે તારણીને, રામ રામ નરકે જાય, ત્યાગીનું મન ચળીત કરે, તેને
સતી ન કેવાય. ॥ ૨૫ ॥ ત્યાગી તણુ મન ભ્રમણ કરાવે, તે રંડા મહા
પાપી; સતીયે મુખ દેખાડબું નહી, ત્યાગીને તો કદાપી. ॥ ૨૬ ॥ સતીયે
શેવવા નહી ત્યાગીને, પરછાયો નવ દેવો; તેમ ત્યાગીની વાણી ન સુણવી,
તો છાયો કેમ લેવો. ॥ ૨૭ ॥ સેદેવજીએ ધર્મ પ્રત્યે, સમ-
જાઓ ન્યાય વિવેક; એરે યુધીષ્ઠર યાદ રાખો, ન્યાયવાળાનો નેક.
॥ ૨૮ ॥ વળી કળયુગમાં સ્વામીને મુકી, સ્વામીજી પાસે જશે; રામ રામ
નરકે પડવાની નારી, સગાં પુઠે પસ્તાશે. ॥ ૨૯ ॥ સર્વ યુગમાં સતી
નારીનો, ધર્મ પતી શેવવાનો; જ્યાં સ્વામી ત્યાં સતી સાથે, સદા શેવા
કરવાનો. ॥ ૩૦ ॥ જેમ શરીરને છાંયા સાથે, તેમ નારીએ રહેલું; મુ-
ખ દેકે દુઃખ દે તે, સુંદરીએ સદા સહેલું. ॥ ૩૧ ॥ અરધંગના છે નામ
નારીનું, પુરૂષનું અડધુ અંગ; તે માટે સતી નારીએ, તજવો ન સ્વામી
નો સંગ. ॥ ૩૨ ॥ તે વણુ સતી પણું ખતાવે, ભસ્મ લે લાટે ઓળી;
ભગતાણી થઈ ફરે ત્યાગીમાં, તે કુળ નાંખે બોળી. ॥ ૩૩ ॥ સતિનો તો
સત્ય ધરમ છે, સ્વામીની કરવી શેવા; પરણ્યો પતિ તેજ સ્વામી, અવર
સ્વામીજી કેવા. ॥ ૩૪ ॥ સીધાન્ત સાચો સતી તણો એ, સાંભળો ધરમ
વીર; ધર્મ કહે મહારી ધ્યાનમાં બેઠી, વારતા શુણ ગંભીર. ॥ ૩૫ ॥ એટ-
લે અરબુનજી એમ બોલ્યા, એરે શેદેવ જ્ઞાનિ; ત્રૈણ કાળનું જ્ઞાન છે
તમને, સત્ય લેઉ વેણ માની. ॥ ૩૬ ॥ માટે તમને પ્રણુ પુછુછું, એટ-

લો સંદેહ ટાળો; દુઃકામાં દુઃકુખતાવો, આડો આંકજ વાળો ॥ ૩૭ ॥
 બીજી ત્રીજી પુછતા નથી, વ્યવહારનો નવેડો; ન્યાય નીતીને રીતી
 કેરો, કદી ન આવે છેડો. ॥ ૩૮ ॥ માટે તે તો પુછતો નથી, પુછ
 છું પ્રજા સમુદો; જગત નીચંતા જે પરમેશ્વર, તે ભેજો કે જુદો.
 ॥ ૩૯ ॥ ભેજો કે જુદો હશે તે, નીચંતા પરમેશ; એટલો ઉત્તર
 દો દુઃકામાં, શંકા રહે નહીં લેશ. ॥ ૪૦ ॥ શેદેવ કહે સુણો
 વીરા, પરમેશ્વર છે જુદો, પોતાને પરમેશ્વર માને, તે નર્ક કુળ
 સમુદો. ॥ ૪૧ ॥ એવે સુર્યના કીર્ણ પુટયા, સાંભળને તું રાય; વન પર્વ
 પુરણ થયું તારી, ઉતરી બ્રહ્મ હત્યાય. ॥ ૪૨ ॥ એવું કેહેતામાં શામ
 પડદા, સ્વેત સ્વરૂપે થાય; કાળા તલે ઘોળા થયાને, સ્વેત થઈ શામ
 ગાય. ॥ ૪૩ ॥ પરીક્ષત સુતે વિધી પ્રમાણે, વિપ્રોને દીધું દાન; ગૌ દાન
 કન્યા દાન દીધાં, જનોઈ વિપ્ર સંતાન. ॥ ૪૪ ॥ ભરીપુરી બ્રહ્મપુરીઓ
 આપી, કરાવ્યાં બ્રહ્મ ભોજન; ત્રીજી હત્યા ઉતરી એની, સાંભળો સ્ના-
 તા જન. ॥ ૪૫ ॥ વળણ. ॥ સ્નાતાજન સહુ સાંભળો, કથા કહી કર-
 નેડ; વલ્લભ વદે સહુ બોલજો, જે જે શ્રી રણછોડ.

વન પર્વ સમાપ્ત.

બુકસેલર મોતીલાલ મગનલાલ.

બુકસેલર લલુભાઈ અમુલખદાસ.

વૈરાટ પર્વ.

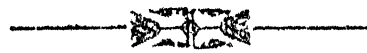
કડવું ૧ રાગ સાખીનો.

વૈશમ પાપન બોલીયા તું, સુણ જનમેજે રાય; વીસ્તારી તુજને
સંભળાવું, વૈરાટ પરવ મહીમાય ॥ ૧ ॥ વાહાણું વાયું ને કીર્ણ પુટયાં
સુર્ય તણાં જે વાર; ચાર ભાઈને દ્રુપદી પ્રત્યે, ધરમે ક્યો ઉચ્ચાર. ॥ ૨ ॥
રાજને ત્યાં વાસ પુરીશું, પણ મુજને ચીંતાય; સરવેને શી રીતે
સંધરશે, ગરિબ વૈરાટ રાય. ॥ ૩ ॥ તેમ છતાં સરવે સમાશે, પણ વ્રકોદ-
રનો વેમ; વણું બોલવું ને વણું ખાવું, પરધેર સમાય કેમ. ॥ ૪ ॥ એ-
વું સાંભળી ભીમ ઉઠ્યો, પરાક્રમી પ્રાણી કાહાવ્યો, વ્રક્ષ તણું એક થડ
પાડીને, કોતરી કડછો બનાવ્યો. ॥ ૫ ॥ બોહોતેર મણનો બોજ તેમાં,
લઈ આવી પડ્યો પાય; પછી બોલ્યો ધર્મ પ્રત્યે, સુણો યુધીષ્ઠર રાય.
॥ ૬ ॥ વૈરાટ રાયને ઘેર રહીશું, કટી કશી બાંધશું; એની સકળ સે-
ન્યા સાડ, રાધણું ત્યાં રાંધીશું ॥ ૭ ॥ વણા માણસ મળીને રાંધે, તે બ-
હુ બીગાડ થાય; એકજ હાથે બીગાડ ઓછો, માટે રાખશે રાય ॥ ૮ ॥
માટે રહીશું ખાવા ખાઈશું, રાજનું મન ડરે; વળી બીચારો ભહીચારો
તે, કદિ ભુખે નવ મરે ॥ ૯ ॥ માટે મારી ચિંતા ન ધરશે, કરશું રસોઈ-
નું કામ; હવેથી ભીમસેન ન કહેશે, વિર વાલવો મુજ નામ. ॥ ૧૦ ॥ ધર્મ
કહે સાખાશ વિરા, ટળી ગયો મુજ વેમ; બત્રીશ લક્ષણા અરજુન વીરા,
તમે કરશે કેમ ॥ ૧૧ ॥ તવ અરજુને ઉભો થઈને, અણિયો પેહેરિ લી-
ધો; ઈંદ્રની આપેત્રી ચુદડી ઓઢી, ચુડો ધારણ કીધો ॥ ૧૨ ॥ ઉદોભ-
વાની કહીને ઉભો, ધરી વ્યંડળ વેશ; જુઓ બાંધુ ઘાટ કેવો, કોઈન
ઓળખે લેશ. ॥ ૧૩ ॥ ગામના છોકરાં ભણાવીશું, કરશું ગુરૂ પદ કામ;
અરજુનજી મુજને નવ કહેશે, વ્યંડળ મેહેતા નામ ॥ ૧૪ ॥ ધર્મ કહે
મનડું માન્યું, પુરણ પ્રગટયો પ્રેમ; સહદેવ જોશી ન થાશે રોશી, તમે ક-
રશે કેમ. ॥ ૧૫ ॥ સહદેવ કહે વીરા ચહારા, સાંભળો વાતનો પાયો.
વૈરાટરાયને ઘેર રહીશું, ચારશું એની ગાયો. ॥ ૧૬ ॥ ધરમ કહે
ધ્યાન ન બેસે, ગાયો ચારે સહુ કોય; વૈરાટને ઘેર ગાયો હશે
તો, ગોવાળશું નહીં હોય. ॥ ૧૭ ॥ સહદેવ કહે વિરા મા-

રી, પાશે એક વિધાય, ટંકે શેર દુધ દેતી હોયે તો બશેર દેતી થાય. ॥ ૧૮ ॥ તેથી રાજ રાખશે મુને, કરશું જો રક્ષા કામ; સેહદેવજી કોઈ નવ કહેશો, પંછીજી મુજ નામ. ॥ ૧૯ ॥ ધર્મ કહે વારૂ વીરા, રહેજો ખુશાળ ખેમ; એ વરણાગીયા નીકુળ વીરા, તમે કરશો કેમ. ॥ ૨૦ ॥ પેહેરી ઓઢીને ફરતા ફરવું, તે ન ફાવે પરધેર; એટલે નીકુળ વધા વાણી, સાંભળો મારી પેર. ॥ ૨૧ ॥ ભણાવશુ રાજના ઘોડા, મુજ કને વિધાય; પચાસનું ટટવું ભણાવું, તે પાંચસેનું થાય. ॥ ૨૨ ॥ માટે મુજને રાખશે રાજ, ઘોડારનું કામ કરશું, મન ગમતે અશ્વે બેસીને. બાગ બગીચા ફરશું. ॥ ૨૩ ॥ અમારે મન ગમતું થાશે, કરશું અશ્વનું કામ; નીકુળજી મને કોઈ ન કહેશો; બાહાદુરજી મહારૂ નામ. ॥ ૨૪ ॥ ધર્મ કહે વારૂ વીરા, તુજપર પ્રગટાયો પ્રેમ; એ પંચાળી બહુ રૂપાળી, તમે કરશો કેમ. ॥ ૨૫ ॥ દુપદી કહે કંથ મારા, રહેશું નગ્રમાં વાશી, રાણીની શેવા કરીશું. થાશું એની દાસી. ॥ ૨૬ ॥ જ્ઞાન મારગ ઉપદેશ કરીશું, માટે રાખશે મને; વાળે વાળે પરોવવાં મોતી, તે વિદ્યા મુજ કને, ॥ ૨૭ ॥ મુઠી ભરી મોતી મુખમાં ભરૂં, કેશની લટ મુખ લેઉં, વગર જોયે જીજ્યા વતી, મોતી પરોવી દેઉં ॥ ૨૮ ॥ એ કીયા જોઈ રાખશે મુને, નહિં રહું નીરાશી, દુપદી, કોઈ કહેશો નહીંને કેહેજો સયંદ્રી દારી ॥ ૨૯ ॥ ધરમ કહે મુજ મન માન્યું. ઓરે દુપદની તન; એટલે બોલ્યો ધર્મ પ્રત્યે, પ્રકોદર વચન ॥ ૩૦ ॥ સરવેનું તો પડ્યું ઠેકાણું, સમાશે જેમ તેમ; ચાર ચાર ચાકર જોઈએ તમારે; તમે સમાશો કેમ. ॥ ૩૧ ॥ ધર્મ કહે મારી ચિંતા ન કરશો, ખાઈ પી રહીશું ખુશી; રાજ્યગાદીના ગુરૂ બનીશું, નામ કેહેજો કીંક રૂપી ॥ ૩૨ ॥ રાજ અમારી ચાકરી કરશે, ચીંતા ન ધરશો મન; પછી સરવે ભાઈએ પ્રત્યે, ભીમ બોલ્યો વચન ॥ ૩૩ ॥ આપણે સરવે એવું કહેવું, પાંડવ નીકળ્યા વન; અમે શેવક એમના ધરના, રહેતાતા કુન્તી ભોવન. ॥ ૩૪ ॥ પાંડવ સાથે નીકળ્યા અમે, દાસત્વ કરવા પુરૂં; કેહેવું કે આ કીંક રૂપી, પાંડવની ગાદીના ગુરૂ ॥ ૩૫ ॥ હું કહીશ કે ભીમનો ભીલુ. ભીમ સાથે બાથ દેતા; અરબુનજી તમે એવું કહેજો, પાંડવ ધરના મેહેતા. ॥ ૩૬ ॥ સહદેવ કહે પાંડવ ધરનો, ગાયો તણો ગોવાળ; નીકુળ કેહેજો ઇંદ્રપ્રસ્થમાં, અશ્વ તણો રખવાળ. ॥ ૩૭ ॥ સતી તુ એમ કહેજો, હું દુપતિની દાસી; પાંડવ સાથે અમે સરવે થયાં

હતાં વન વાસી, ॥ ૩૮ ॥ પાંડવ સૌને સુતા મુકીને, ગયા છાનો વા-
સ કરવા, અમે સઉ તમારે ત્યાં આવ્યાં, એક વરસ પેટ ભરવા.
॥ ૪૦ ॥ સરવે રાખવિ એક બોલી, જણાવવી સુભ જાત, હવે સાંભળ
ધ્રુપતી સતી, તુને કહું એક વાત. ॥ ૪૧ ॥ તું જય વૈરાટની સભામાં.
બેઠો હશે ત્યાં ભુપ; તુને રાખે તવ તારે કેહેવું, જે રાય મુજમાં રૂપ.
॥ ૪૨ ॥ માટે મુજ પર કોઈ પ્રાણી, કુદ્રષ્ટી કદી કરશે; તો તે પ્રાણી
નહીં જીવવાનો, વગર મહેતે મરશે. ॥ ૪૩ ॥ મારે માંથે પાંચ
ગાંધર્વો છે, તે બહુ કરશે કેર; કુદ્રષ્ટીએ જેનારાને, મારી નાંખશે ઠેર.
॥ ૪૪ ॥ પાળ એવી બાંધજે પેહેલેથી; કોણ કુદ્રષ્ટે જેનારો; કદાપી
કો કુદ્રષ્ટ કરે, તો હું ગાંધર્વ તારો ॥ ૪૫ ॥ ધ્રુપદી કહે વારૂ સ્વા-
મીજી, એમ કહિ પડી પાય; ભીમ કહે કે એકે એકે, થાઓ હવે વી-
દાય. ॥ ૪૬ ॥ મ્હોટા ભાઈ તમે પધારો, આરે યુધીષ્ઠીર રાજ હવે તો
વાહાણું વાયું છે. ઉવડેલા દરવાજા. ॥ ૪૭ ॥ વળણ ॥ દરવાજા
ઉવડયા હશે, માટે પધારો જાત; કહે વલ્લભ તવ ચાલીયા, સમરી
દીનાનાથ ॥

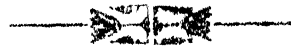
કડવું ર રાગ સોહયણીનો દોહરો.

વૈશમપાયન એણીપરે બોલ્યા, સુણ જમમેજે રાય; વિસ્તા
રી તુજને સંભળાવું, વધરાટ પર્વ મહીમાય. ॥ ૧ ॥ સુત સતીના
અતી સત્યવાળા, સમરે અસરણા સરણ; ધરમે ઉવડતે દરવાજે, ન-
ગ્રમાં મુકયો ચરણ. ॥ ૨ ॥ તવ ગામમાંથી રોગ દોગ નાઠા, વીપ્રીત
વ્યાધી જાય; અકાળ મૃત્યુનાં મડદાં પડેલાં, તેતો બેઠાં થાય ॥ ૩ ॥
ઝડપથી જમકીંકર નાઠા, નાઠાં અધરમ પાપ; કુબૂદ્ધી બધા નગ્રની ના-
ઠી, ધર્મ ચરણ પ્રતાપ ॥ ૪ ॥ મનૂશ માવનાં મનડાં ફરીયાં, ચોરે મુ-
કયું ચોર કર્મ; ગુણકાએ ગુણકાપણું મુકયું. સૌને વહાલો શુભ ધર્મ.
॥ ૫ ॥ એ રીતે ફરી સર્વની પ્રતી, જેને તે લાગે પાય; વધરાટ રાયને ઘેર
આવ્યા, પોતે ધરમરાય ॥ ૬ ॥ વધરાટે તેજશ્વી દીઠા, દોડતો આવ્યો
બાહાર; પધારો કહીને આસન આપ્યું, કીધો નમસ્કાર ॥ ૭ ॥ કહો
મહારાજ ક્યાંથી પધાર્યા, કોણહો તે કહો મરમ; તવ યુધીષ્ઠર એમ
બોલ્યા હૃંતો રાજ ધરમ ॥ ૮ ॥ પાંડવની ગાદીયે બેસનારો, સદા
રહેનારો ખુશી; તુજ ઘેર આવ્યોહું પેટ ભરવા, નામ હાલમાં કીંક

રૂશી ॥ ૯ ॥ દ્વાદશ માસ રેહેવું તુંજ ધામે; જે તારો પ્રેમ; તવ
 શક્તીના વરદાન વડે, વઘરાટ સમજ્યો એમ ॥ ૧૦ ॥ ગાદીના ગુરૂ હ-
 શે પાન્ડવના, ધરમરાજ જેવા; આ પુરૂશ મારે ઘેર ક્યાંથી, રાખીને
 કહું સેવા ॥ ૧૧ ॥ એમ ધારીને વઘરાટ બોલ્યો; આ તમારું ભોવન,
 ધર ગામ રાજ પાટ સઘળું તમારું, મુને કરો પાવન. ॥ ૧૨ ॥ વળી
 તમારી આજ્ઞા પાળું, એરે મારા નાથ; ધરમ કહે આલ્ય સભામાં
 કહીને લીધા સાથ. ॥ ૧૨ ॥ બેડિ જણા ગયા સભામાં, વઘરાટને સ-
 ત્યવાદી; ધર્મને સારૂ સ્થાપન કીધી, રાજ્ય ગુરૂની ગાદી ॥ ૧૪ ॥ તે
 પર બેઠા ધર્મરાજ, વાર થઈ ઘડી ચાર; એટલે ભીમે કહ્યું અર-
 નુનને મેહેતાજી થાઓ તૈયાર ॥ ૧૫ ॥ એટલે અરનુન ઉડી આલ્યો;
 નગ્ર વિશે જ્યાં ધસે; તવ વ્યંટળનું રૂપ દેખીને, નગ્ર તણા લોક હસે.
 ॥ ૧૬ ॥ ટોળે ટોળાં જેવા મળીયાં, વંટળનું રૂપ ભાળે; છોકરાં કેડે
 તાળીયો પાડે, રેણું ઘણી ઉછાળે ॥ ૧૭ ॥ કેડે કરે સરવે કીકીઆરી,
 અરનુન આલ્યો જય; ઉદો ભવાની કહીને પેઠો, રાજ્ય સભાની માં-
 ય. ॥ ૧૮ ॥ ધર્મને નમસ્કાર કીધો, વૈરાટને જીહાર; એટલે વૈરાટ
 રાજ્યે પુછ્યું, કોણ ક્યાંના રહેનાર. ॥ ૧૯ ॥ અરનુન કહે ઇંદ્રપ્ર-
 સ્તના, પાંડવ પાસે રહેતા, અભીમન્યુને હું ભણાવનારો, નામ છે
 વ્યંટળ મેહેતા. ॥ ૨૦ ॥ બાણ વિદ્યા હું જાણું છું સારી, ભણાવું તારો-
 તન; પાંડવ સાથે અમે નિકળ્યા, દ્વાદસ વરસ વન. ॥ ૨૧ ॥ આ
 કીંકરૂશી જોડે હતા ત્યાં ગાદીના ગુરૂ માહારાજ; અમને સુતા મુકી
 ગયા પાંડવ, છાના રહેવાને આજ. ॥ ૨૨ ॥ રૂશી માહારાજ અહીં
 પધાર્યા, હું પણ આવ્યો આંચ; નિશાળ કરી બાળ ભણાવું, તારા ન-
 ગ્રની માંચ. ॥ ૨૩ ॥ બાર મહિના ઉદર ભરવું, ગામમાં નીશાળ થા-
 પી, વૈરાટ કહે વિદ્યાશાળા, તમેને રેવા આપી. ॥ ૨૪ ॥ મેટાના
 ધરના મુજ ઘેર ક્યાંથી, કહિ કર્યા વીદ્યાય, અરનુને નિશાળમાં વાસ
 પુર્યો, એવે બે ઘડી થાય. ॥ ૨૫ ॥ ભીમ કહે કે સહદેવ જોશી, હવે
 પધારો તમે; સરવેના ગયા પછી ત્યાં, છેવટે આવશું અમે. ॥ ૨૬ ॥
 એટલે ઉડ્યા સહદેવ જોશી; વનકુળથી કટી ખાંધે; એકજ હાથમાં
 ટીપણું ઝાલ્યું જેષ્ટીકા લીધી ખાંધે, ॥ ૨૭ ॥ ગામ વિશે ગયા, રા-
 જ્ય સભામાં, ધર્મને નમસ્કાર; પછી વૈરાટની સામું જોઈ, પોતે કર્યો
 જીહાર. ॥ ૨૮ ॥ સહદેવજીને પુછવા લાગ્યો, જે વૈરાટ ભુપાળ; તેનો
 ઉત્તર જોશીયે દીધો, પાન્ડવના ગોવાળ ॥ ૨૯ ॥ હું છું સહદેવજીનો

સનેહી, ચારતો એમની ગાય; ટંકે શેર દુધ દેતી હોયતે, બે શેર દેતી થાય. ॥ ૩૦ ॥ એવી વિદ્યા છે મુજ પાસ, જોતિશનો અભ્યાસ; તમ ઘેર રહી ગાયો ચાઈ, પેટ ભરૂં ખાર માસ. ॥ ૩૧ ॥ ગાયો ચાર્યા વણ નહી કરૂં બીજું, પંછીજી મહારૂં નામ; વૈરાટે શોંખી ગૌશાળા, જાઓ કરો એજ કામ. ॥ ૩૨ ॥ શહદેવજી ગૌશાળામાં ગયા; બે ઘડી થઈ વાર; ભીમસેને મોકલ્યા નીકુળને, નથ વિશે નિરધાર. ॥ ૩૩ ॥ નીકુળજી જઈ ઉભા સભામાં, કહી હકીકત તે ઠામ; હુંતો ઘોડા ભણાવિ જણુંધું, બાહાદુરજી મારૂં નામ. ॥ ૩૪ ॥ તવ વૈરાટે હય શાળા સોંપી, જઈ રહ્યા નીકુળ શાર; એટલે ભીમે આજ્ઞા આપી, હવે જ દુપદી નાર. ॥ ૩૫ ॥ દાંતે છેડો ઘાલીને ચાલી, ગઈ સભાની માંય; વૈરાટને જીહાર કીધો, ધર્મને લાગી પાય. ॥ ૩૬ ॥ વૈરાટ રાયે હાથ જોડ્યા, ધન ભાગ્ય મહારૂં હોણુ; જગદંબા જોગણી જેવી, બોલ બાઈ તું કોણુ. ॥ ૩૭ ॥ દુપદી કહે ઓરે રાજ, હાલ હતી વન વાશી; સયંદ્રી છે નામ મહારૂં, ધ્રુપતિ સતિનિ દાસી. ॥ ૩૮ ॥ તેતો ગયાં છાનાં રહેવાને, મોટે હું અહીં આવી; વળી દીઠા કીંક રૂશીને, રેવાનિ ઊલટ લાવી. ॥ ૩૯ ॥ ખાર મહીના પેટ ભરવું છે, જો હોય રાખ્યાની પ્રીતી; રાણિને ઉપદેશ કરિને, શીખવું શેવા નીતિ. ॥ ૪૦ ॥ વૈરાટ રાજ એમ બોલ્યો, સોખ્યું તને ધરખાર; ધ્રુપતી કહે વારતા બીજી, સાંભળો રાજ કુમાર. ॥ ૪૧ ॥ મહારા શરિરનું. ૩૫ ઘણું છે, કામીને કરે કેર; મારા સામી કુદ્રષ્ટી કરશે, તો તે મરશે ઠેર. ॥ ૪૨ ॥ મારે માથે પાંચ ગાંધર્વ છે, તેમાંનો કોઈ એક મારે; તે તમને પેહેલું કહુંધું, વૈરાટ બોલ્યો ત્યારે. ॥ ૪૩ ॥ તુંતો મારી બેહેન ધર્મની, કોણુ કુદ્રષ્ટી જોશે; તે કરતાં જોશે તે મરશે, તેમાં મારે શું રોશે. ॥ ૪૪ ॥ એટલે વૈરાટ રાયનો સાળો, જેષ્ઠ કૈયો પ્રધાન; સો ભાઈની છે સુંદીર જોડી, એક માના સંતાન. ॥ ૪૫ ॥ સહુથી મોટો પ્રધાન થયેલો, કુદ્રષ્ટીનો તેહ; ધ્રુપતીના સામું જોઈ રહ્યા છે, વીકારવંતો એહ. ॥ ૪૬ ॥ તેણે સાંભળી સતીનિ બીના મનમાં વિચાર્યું એમ; શેના ગાંધર્વ શું મારતાતા, મીથ્યા ઘાતે છે વેમ. ॥ ૪૭ ॥ ઠીક છે કયા જશે આવેલી, એવિ કુબુદ્ધી થઈ, વૈરાટ રાયે મોકલી તે, ધ્રુપતી ધરમાં ગઈ. ॥ ૪૮ ॥ વૈરાટ રાયની રાણી સુદરણ્યા, ધ્રુપતીને પડી પાય; પધારો બાઈ તમારે પુન્યે, શુભ મતી મુજ થાય. ॥ ૪૯ ॥ એમ કહી માન્ય દેઈ બેસાડી, આ બધું તમારૂં ધામ; હીંચોળાખાટે, હીંચ્યા કરો, કરવું નહી કાંઈ કામ.

॥ ૫૦ ॥ એ રીતે શુભ સતિ સમાણી, એવે થઈ ઘડી ચાર; છેવટ ઉઠ્યો
સુત વાયુનો, જવા થયો તૈયાર, ॥ ૫૧ ॥ કટી ખાંધે કડછો ખાંધે. લેછને
ચાલ્યો સુખે; દરવાજની લગ ભગ આવી, વિચાર કરવા ઉભો. ॥ ૫૨ ॥
પેહેલ વેહેલો પેસું ગામ વીશે, હું રહું કુશળ ખેમ; ખંડણિ ભરનારા રા
જાનિ, કમાનમાં પેસું કેમ. ॥ ૫૩ ॥ વળણુ. ॥ કેમ પેસું કમાનમાં એમ
કર્યો વિચાર; કહે વલ્લભ કોટ, કુદવા થઈ ગયો તૈયાર. ॥

કડવું ૩ રાગ સાખીની ચાલ.

વૈશમ પાચન એણીપેર બોલ્યા, સુણ જનમેજે રાય; વિસ્તારી તુ-
જને સંભળાવું, વૈરાટ પર્વ મહિમાય. ॥ ૧ ॥ વાલવાળ એ અળગા રડીને,
દડબડ મુકી દોટ; છલંગ મારિ ઉછળ્યો તે, કુદિ પડ્યો કોટ. ॥ ૨ ॥
આભ પડે એમ અવની પડાયો, ધરણુ ધ્રુણ માડી; પાણીનિ ભરનાર
પાણી આરીયો તે, બેડાં ફેડીને નાડી. ॥ ૩ ॥ આખા ગામમાં ખુમ ચાલી,
સૌનો વાંકો દિન કહાવ્યો; ખાંધ ઉપર છે કડછો મોટો, કડછા દૈત્ય આ-
વ્યો. ॥ ૪ ॥ હવે ગામનું આવી બન્યું, બહુ લોકના જીવ જશે, સહુ પ્રાણી
ને જાણી જાલીને, કડછે ચઢાવિ ખાશે. ॥ ૫ ॥ એવો બહુ ચાલ્યો બોંબા
ટો, નાશે લોકનાં ટોળાં; પ્રકોદર ગમ્મત કરવાને, દેખાડે દાંતને ડોળા.
॥ ૬ ॥ તેમ તેમ સરવે ત્રાશેને નાસે, બોંબાટ ઠામો ઠામ; ભીમે જાણ્યું કે
ગામ શું જણે, કરવું મ્હાઈ નામ ॥ ૭ ॥ એમ જણી બજારમાં ચાલ્યો,
ધાણિ ચણા સેવો ભાળે; તેના ખોળે ખોખા ભરિને, મારગમાં ઉછાળે.
॥ ૮ ॥ કોણુજ એના સામું બોલે, કોણુ જઈ કર જાલે, મીઠાઈની દુકાન દેખે
ત્યાં; મીઠાઈમાં મુખ ઘાલે. ॥ ૯ ॥ ભાવે તે ચાવે મઝા ઉડાવે, બહુ કીકી-
આટો થયો; પછી પોતે ધુમતો ધુમતો, રાજ્ય સભામાં ગયો, ॥ ૧૦ ॥
ખંભ ઠોકી કે ધમ ધમી સમા, ધ્રુજ્યો વૈરાટ રાય; વાયુનંદન યુધીષ્ઠરને,
પ્રેમે લાગ્યો પાય. ॥ ૧૧ ॥ વૈરાટ કહે એા કીંકરશી, આ કોણુ છે બળવાન
ધર્મ કહે ભય નવ ધરતો, શુભ મતી રાજન, ॥ ૧૨ ॥ સરમાય શાને
પુછ મન માને, બોલ્યો વૈરાટ રાય; કોણુ તમે છો કયાંથી આવ્યા તવ
ભીમ બોલ્યો ત્યાય. ॥ ૩ ॥ ઈંદ્રપ્રસ્થનો હું રહેવાશી, રસોઈનો કરનારો.
ભીમસેન કેરો ભીલુ હું છું, શાખો ગામમાં મારો. ॥ ૧૪ ॥ દ્વાદશ
મહીના તુજ ઘેર આવ્યો, ભરવા પાપી પેટ; સકળ સેન્યનુ રાખણું
રાંધું એકલો કર વેઠ. ॥ ૧૫ ॥ વૈરાટ કહે ભલે પધાર્યા, કયાંથી

આવ્યા હાવા; ભીમ કહે તે તો ખરૂં પણ, કેટલું આપો ખાવા ॥ ૧૯ ॥
 વૈરાટ કહે કેટલું ખાશો, મોઢે માગી દ્યોને; તમોને તો નહીં જવા દેા;
 સુખરૂપે આંહી રોહોને. ॥ ૧૭ ॥ ભીમ કહે રાંધણું રાંધીશ પણ,
 નહીં કરૂં તારી પળશી; હંમેશાં મારે ખાવાને, અન જોઈએ સોળ
 કળશી. ॥ ૧૮ ॥ વૈરાટ રાજ્યે પોંચો કરડ્યો. એ નહી મારી હામ;
 એ રીતે ખવરાવું તો તો, વેચું વરને ગામ, ॥ ૧૯ ॥ નથી મારૂં એ-
 ટલું મળું, મોઢે હું નહીં રાખું; ભીમ કહે રાખે નહીં તો, તુજને મારી
 નાંખું ॥ ૨૦ ॥ ધર્મ રાયે સાન ખતાવી, શું ડોળા દેખાડી ખાય એવા-
 માં ધ્રુજને બોલ્યો, પોતે વૈરાટ રાય. ॥ ૨૧ ॥ ઓશીઆળ મારી
 તમે ન કરશો, કરી ન કરશો પગશી; હંમેશાં આપીશ ખાવાને, અન
 તમને ખાર કળશી. ॥ ૨૨ ॥ રસોઈમાં જે કાષ્ટ બળે તે, લાવવાં ત-
 મારે શીર; ત્રોકોદર કહે કપ્પલ મારે, શોયે નહીં જરીર. ॥ ૨૩ ॥ પણ
 રાજ ગભરાતો નહીં તું, ખુશીથી ખવરાવો અમને; તેનો બદલો બહુ
 વળવાનો, કોઈ વેળા ગુણ તમને. ॥ ૨૪ ॥ વૈરાટ કહે વારૂ વાલવાળ,
 કહીને રસોડું આપ્યું છયે જણા સમાણાં ગામમાં, હેત અતિ મન વ્યા-
 પ્યું, ॥ ૨૫ ॥ ધર્મ રાજ રહે રાજ સભામાં, ખીનું નહીં ભોવન; એક વે-
 ણા વૈરાટને ધામે, કરી આવે ભોજન. ॥ ૨૬ ॥ રાજ્ય બધું પોતે ચલાવે
 શુભ કરે છે ન્યાય; નમ્ર તણા સરવે પ્રાણીને, આનંદ ઉર ન માય.
 ॥ ૨૭ ॥ અરજીનજી નિશાળ ભણાવે, ગામનાં છોકરાં આવે; ઓત્રા
 કુંવરી ઓત્રા કુંવરને, વ્યંડળ જઈ તેડી લાવે. ॥ ૨૮ ॥ વૈરાટનાં એ
 પુત્રને પુત્રી. તે પણ ભણે વિદ્યાય; રાત દહાડો નિશાળમાં રહે છે, ઇંદ્ર;
 નો અરજીનરાય ॥ ૨૯ ॥ સહદેવ રાજની ગાયો લઈને, વન વગડામાં જાય;
 પીંપળા કેરૂં વ્રક્ષ ભલેરૂં, ગોડી ગુફા કરી ત્યાંય. ॥ ૩૦ ॥ તેની મહિ ઉતરીને
 બેસે, સહદેવ સતી સંતાન; આખો દીવસ બેઠા બેઠા, ધરે હરીનું ધ્યાન.
 ॥ ૩૧ ॥ સાંજ પડે તવ ગાયો લઈને, નમ્ર વિશે એ જાય; ગોવાળીઆ
 સહુ એમના વશમાં, પંછીજના ગુણ ગાય. ॥ ૩૨ ॥ નીકુળજી વહા-
 ણામાં ઉઠે, લે મન ગમતો તોખાર; ઉપર બેસી બાગ બગીચે. ફરી
 આવે લગાર. ॥ ૩૩ ॥ એ રીતે એ સે'લ કરે છે, પેહેર્યા ઓઢ્યાની
 મતી; સુદ્રખ્યાની પાસે રહે છે; સચંદ્રી ધ્રુપતી. ॥ ૩૪ ॥ રાણીને રીતી
 શીખવાડે, કરવા સુંદીર શેવા; ઉપદેશ કરી શ્રદ્ધા બેસાડે, સમરાવે
 દેવાધી દેવા. ॥ ૩૫ ॥ ત્રોકોદરે રસોડામાં, રાંધવાની રીત રાખી; પેહે-
 લાંનાં હતાં ચુલા ચુલ્યો, તે સહુ પુરી નાંખી. ॥ ૩૬ ॥ મોઢી મોઢી બે

તમણે ખોદી, બનાવિ લાંબી ચારી; વચમાં છુટી જગો રાખી, થાય
 પોતાની પથારી. ॥ ૩૭ ॥ ચાર ક્ષોણી સેન્ય વૈરાટનું છે, તેનું ખીચડું
 આવે; એટલે ભીમસેન લાંબી ચારીયે, સળગાવી પાત્ર ચઢાવે. ॥ ૩૮ ॥
 વચમાં સોડો તાંણીને સુએ, પણ બધે મુરતા રાખે, પીન્મળથી કાચું
 પાકું પરખી, પગવટે ઉતારી નાંખે. ॥ ૩૯ ॥ દસ વીસ દહાડે જય વ
 ગડામાં, જાડ ઉપાડી લાવે; વીસ દીન રંધાય એટલા કાળે, એકજ
 ફેરે આવે. ॥ ૪૦ ॥ વળી રસોડામાં રાત્રિએ સુએ, નાસ્કોરાંનો વા
 જય; તેથી તે છાપરાનાં નળીયાં, ઉંચાં નીચાં થાય. ॥ ૪૧ ॥ જાણે ટ-
 કોરખાનું વાગ્યું, ઘણો ભયંકર ભુપ; વાલવાનું નામ સાંભળે કે, રડતા
 બાળક રહે ચુપ. ॥ ૪૨ ॥ એ રીતે પાંચ ભાઈને નારી, રહ્યાં છે સૂખ
 રૂપે; ચાર મહીને હીસાબ ગણીયો, હસ્તીનાપુર ને ભુપ. ॥ ૪૩ ॥ વર-
 સ ત્રણસેં સાડ દીવસનું, પુરે પુરું ગણ્યું રાય; પુરૂષોત્તમ માસ જુદા
 ગણીયા; એમ કર્યો અન્યાય. ॥ ૪૪ ॥ શકુની મામાને વારતા કરી, આ
 પણ આળશે રહ્યા; કુંતી નંદનને વન ગયે, દ્વાદસવરસ થયાં. ॥ ૪૫ ॥
 ગુપ્ત રહેવા ગમે ત્યાં ગયા હસે, કર્યું હશે ફાવે તેમ; આપણે અતી ભુલ
 ખાધી, પેત્તા લાગશે કેમ. ॥ ૪૬ ॥ મામો કહે ચીંતા નવ ધરતો, તું
 સહુનો સીર છત્ર; જ્યાં હશે પ્રથવી વિશે, લખો દેશ દેશ પત્ર. ॥ ૪૭ ॥
 સૌ રાજને એવું લખવું, જ્યાં જ્યાં પોતાની ધરતી; વસ્તી વગડો કુંગર
 દરિયો. શોધ કરવિ ફરતી. ॥ ૪૮ ॥ પાન્ડવનો ખરો સોધ કરીને, અમ
 ને મોકલવું લખી; નહીતો દુરિયોધન થશે ક્રોધે, માટે કરજો નકી.
 ॥ ૪૯ ॥ તેમાં જો ફેર ફાર પડશે, તો રાજ છીંનવિ લેશું; વળી તેના
 કુટુંબ સાથે, ઘાનિયે ઘાલી દેશું. ॥ ૫૦ ॥ એ રીતે પત્રો લખીને મો-
 કલો દેસો દેશ; એટલે ખરી ખખર કહાડી, લખશે સહુ નરેશ. ॥ ૫૧ ॥
 દુરિયોધન કહે લખો ત્યારે, તે વણ નહી કામ થાય; ચોરાસી સહસ્ર પત્ર
 લખાવ્યા, મામાયે સભા માંચ. ॥ ૫૨ ॥ પછી દેશ દેશ પોહોવ્યા, કણુ
 ન લાગી વાર; સૌએ પોતપોતાની હૃદસોધી, લખીયા સમાચાર. ॥ ૫૩ ॥
 વૈરાટ નગર પત્ર આવ્યો, વંચાવ્યો, કીંક રૂશીને, પુછવા લાગ્યો,
 વૈરાટ રાજ. ગુણ ગંભીર રૂશીને. ॥ ૫૪ ॥ ઓ મહારાજ કેમ કરીશું
 પાન્ડવની ક્યાં પેર; તમે તો પાન્ડવના ધરના, પાન્ડવ નહી મુજ ઘેર. ॥
 ॥ ૫૫ ॥ તે માટે કેમ કરું મહારાજ, બોલ્યા ધર્મ રાય; તને સુજે તેવું કર
 તું; મુંને ન પુછીશ કાંચ. ॥ ૫૬ ॥ વૈરાટ રાજએ પત્ર લખીયો, જાણને
 છત્રપતી; કુંતી નંદન પાન્ડવો તે, અમારે ઘેર નથી ॥ ૫૭ ॥ એ રીતે

દેશ દેશાન્તરના, કાગળ પોહોચી ગયા; દુર્યોધન કહે જુઓ મામા, પાન્ડવ તે કયાં રહ્યા. ॥ ૫૭ ॥ વળણ ॥ વળતું મામા બોલીયો, ધિરજ ધર તું રાય; વહે વક્ષભ મામે કહ્યું, કાહાડું એક ઉપાય.

કડવું ૪ રાગ ઓપાઈની ચાલ.

બોલ્યા વૈશમ પાયન વચન, સુણ જનમેજે રાજન; કહ્યું શકુની મામે એમ, જેવું પાન્ડવ ન જડે કેમ. ॥ ૧ ॥ એણે પાન મંગાવી લીધું, ભરી સભામાં બીડું કીધું; પછી તેડાવ્યા મલ લોક, આવી ભેળા થયા અથોક. ॥ ૨ ॥ કહ્યું મામાએ બીડું ખાય, સોધ પાંડવની લેવા જાય; દરે એટલું જે કોઈ કાજ તેને એક આની દેઉં રાજ, ॥ ૩ ॥ સહુ મલ્લે વિચારયું એમ, જાય તે નાવે કુશળ ખેમ; એવે જેમલ કબીરો જે હ, મહા થઈ રહ્યો છે તેહ. ॥ ૪ ॥ ભીમે વાવ્યમાં નાંખ્યા જ્યારે, તેમાંથી તે ઉગરીયો ત્યારે; તે તો રહ્યો છે ત્યાં મલ્લ થઈ, એણે વિચાર્યું મન માંહી ॥ ૫ ॥ લાવ્ય સોધન મારે કરવું, જ્યારે ત્યારે એકવાર મરવું; જે હું શોધ લઈને આવું, તો તો રાજ્યની લેહેર ઉડાવું ॥ ૬ ॥ શોધ કરતાં જે થાશે મરવું. તો તો જશે દાસત્વ કરવું; એવું જાણીને બીડું લીધું, એણે મુખમાં મુકી દીધું. ॥ ૭ ॥ તવ મામે સાખાશા દીધો, એને મોકલવા પેર કીધી; લીધું તાંબાનું પત્ર એક, તેમાં શકતાઈ લખી છેક. ॥ ૮ ॥ આતો છત્રપતિનોં જોધ, લેવા આવ્યો પાંડવની શોધ; એને ખાવા પીવાની સાધ. રાખજે ક્ષત્રી સહુ કોઈ. ॥ ૯ ॥ કરી દેજે પાંડવનો તપાસ, પોતાની હદમાં હોય વાસ, કદી પોતાની હદમાં ન હોય, તોતો કામ કરજે સહુ કોય ॥ ૧૦ ॥ સોનાનું એક પુતળું કરી, દેજે મહાને ઉલટ ધરી; સવામણ સુવર્ણનું થાય; એવું આપજે લાગીને પાય. ॥ ૧૧ ॥ એવું લખ્યું પત્રની માંય, મહા તૈયાર થયો ત્યાંય, એતો બળવંતો છે આંધી, સોમણ લોહની સાંકળ બાંધી. ॥ ૧૨ ॥ કેહેડે બાંધીને ભાલો ઝાલ્યો, પત્ર કોટમાં બાંધીને ચાલ્યો, તવ રાય વધો વચન, પુછ્યું મામાને દુર્યોધન. ॥ ૧૩ ॥ મામા પુતળું લેવા લખ્યું કેમ, તે તો ટાળો તમે મારો વેમ; બોલ્યો શકુની મામો વાણ, તું તો સાંભળ ચતુર સુજણ, ॥ ૧૪ ॥ જેને ત્યાં હશે પાંડવ પાંચ, પુતળું દેતાં ધાલશે ધાંચ; આપવા દે પુતળું એહ, તવ ખોયું ક્ષત્રી પણું તેહ. ॥ ૧૫ ॥ માટે નહીં આપવા દે કો કાળ, તેથી સમજી શું ભુપાળ; બોલ્યો દુરીયોધન ખુંખારી, મામા તુજ બુદ્ધિની

ખલિહારી ॥ ૧૬ ॥ પછી મહાને આજ્ઞા દીધી, તવ જેમલે રટણ કીધી;
 મહા પેહેલો ગયો અંક દેશ. બેઠો સભામાં જ્યાં નરેશ ॥ ૧૭ ॥ ડોકમાં
 પત્ર જેહ લખેલું, મહલે છાતી ઉપર રાખેલું; તેતો વાંચીજેયું અંકરાય,
 દીધો આવકાર સભાની માંય. ॥ ૧૮ ॥ દીધું ખાવાનું આનંદ ભેર,
 કીધી કનક પુતળાની પેર; સવામણનું પુતળું ઘડાવી, આપ્યું મલને
 ઉલટ લાવી. ॥ ૧૯ ॥ મહા લેઈ ત્યાંથી સંચરીયો, વળી બીજે દેશ પરવ
 રીયો; જેને તે રાજ વાંચે પત્ર, આપે સુવર્ણ પુતળું તત્ર. ॥ ૨૦ ॥ એમ
 પુતળાં લેતો જાય, એમ બોતેર ભેગાં થાય; બોહોતેર સવા નેત્રું મણ સો
 નું, લીધું બોહોતેર ક્ષત્રી લોકનું ॥ ૨૧ ॥ એવે દ્વારીકાં નગરી આવી, મહા
 ગયો વિચાર લાવી; ક્રબ્ણ બળદેવ એમના સગા, માટે કાંઈ કર્યા હોય દ
 ગા ॥ ૨૨ ॥ માટે અહીં કરૂં તપાસ, પછી જવું બીજની પાસ. ॥ ૨૩ ॥
 એવો મહલે કર્યો મનસુખો, જઈ જદવ સભામાં ઉભો ॥ ૨૪ ॥ બેઠા બ-
 ણદેવ જીમદાંતાર, પત્ર વાંચ્યું સભામાં તે વાર; બોલ્યા બળદેવજી મુખ
 એમ; લખ્યો પત્ર તોયે આવ્યા કેમ ॥ ૨૫ ॥ નથી પાંડવ અમારે ઘેર,
 મોકલ્યો છે જીવાખ ભલી પેર, મહલ કહે આ લખાણ જેઠ, આપે છે
 પુતળું સહુકોઈ. ॥ ૨૬ ॥ તેથી પુતળું તમે આપો, છત્રપતિનું વચન સ્થા
 પો; બોલ્યા બળદેવ સુંણ મુંઢ મતિ. અમે ખંડણી ભરતા નથી ॥ ૨૭ ॥
 એના તાખાના નહિ અમે, આપીયે નહીં કાંઈ કે સમે; માટે પુતળું મ-
 ણવાનું નથી, મુંઢ મીથ્યા મરે છે મથી. ॥ ૨૮ ॥ તવ જેમલ મહા બો-
 લ્યો એમ, મુંઢ મુંઢ કહો છો કેમ; સોનું દેવાની હોય ન શુધ, તો
 તો મુજને આપો યુદ્ધ ॥ ૨૯ ॥ તવ બળદેવને ક્રોધ લાગે, નીચ કી-
 કર શું યુદ્ધ માગે; એનું છેદી નાંખુ શીશ, ત્યારે બોલ્યાં શ્રી જીગ
 દિશ. ॥ ૩૦ ॥ ધરો શાન્તિ અંતઃકર્ણ, એનું ભીમ હાથે છે મર્ણ; માટે
 તમે ન મારશો ઠેર; કરો નાંખી દેવાની પેર. ॥ ૩૧ ॥ તવ હજધરે ખેલ
 લડાવ્યો, મલને હજની અણીયે ચડાવ્યો; બળ કરીને ફેંક્યો ગગન, પ-
 ડ્યો વૈરાટ નગ્ર તે દિન ॥ ૩૨ ॥ પડ્યો ભાગોળે થઈ બેભાન, આવી બે
 ઘડીયે શુદ્ધ સાન; જણ્યું બોલ્યો હોત વિશેષ, તો તો જીવતો ન રેહેત
 ક્લેશ. ॥ ૩૩ ॥ હવે ગામમાં હું જઈ, લેઈ સીધુ ને રાંધી ખાઉં; પછી પુ-
 તળું લઈ જવું બીજે, એમ ઉડ્યો જવા મનરી જે. ॥ ૩૪ ॥ વૈરાટ
 નગ્રની માંય, ગયો રાજ્ય સભાએ ત્યાય; ઉભો પત્ર ધરીને જ્યારે, વાંચ્યું
 વૈરાટ રાજ્યે ત્યારે ॥ ૩૫ ॥ એવે સમે છજમાં દુપદી, તેણે પણ વાંચ્યું
 શુભ મતી; જણ્યું કે અમારી શોધ આવી, હવે તો પ્રભુ લે બચાવી.

॥ ૩૬ ॥ તેવું વાંચ્યું ધરમ રાય, તેથી ચીતમાં ચિંતા થાય; બેઠો છે કદ-
ઓ પ્રધાન, તેવું લાગ્યું દુપદીમાં ધ્યાન ॥ ૩૭ ॥ એતો ખુખારી હોઠ ખ-
ચકારે, સતી સામી આંખો મચકારે, એવે બોલીયો વૈરાટ રાય, કીંકરૂશી
ને લાગી પાય. ॥ ૩૮ ॥ આતો મલ્લને પુતળું દેણું, મોટે રજ તમારી
લેણું; બોલ્યા ધર્મરાય શુભ મતી, એને પુતળું દેણું નથી, ॥ ૩૯ ॥ ત્યારે
વૈરાટ કહે મહારાજ, છત્રપતીની ટુટે ન માઝા; હુતો એના તાબાનો પ્રા-
ણી, મહાઈં ધરખાર કરે ધુળ ધાણા. ॥ ૪૦ ॥ બોલ્યા ધરમ ભવીશ તાઈં,
પાળવું પડશે વેણ મહાઈં; તવ બોલીયો વૈરાટ રાય, થાઓ જેમલ મલ્લ
વીઠાય ॥ ૪૧ ॥ અમે પુતળું દેવાના નથી ત્યારે મલ્લ ક્રોધે થયો અતી;
બોલ્યો વિપ્રિત થઈ તુજ બુધ; કર્ય વૈરાટ મુજ સંગ યુધ. ॥ ૪૨ ॥ ત્યારે
ધ્રુવ્યો વૈરાટ રાય, કહો મહારાજ કેમ હવે થાય; બોલ્યા ધર્મ તેતો તું
જાણે, તવ રાજ ઉદારી આણે. ॥ ૪૩ ॥ નથી કૈયાનું વાતમાં ધ્યાન,
થયો દુપદીમાં ગુલતાન; કર્યો દુપદીયે વિચાર, રડયા દુષ્ટને ખવરાવું
માર. ॥ ૪૪ ॥ અમ જાણી કૈયા સામું જોયું, કૈયે જાણ્યું હવે મન મહોયું;
એતો હરખી ગયો મન સાથ, હસ્તે મોઢે મુછે ધર્યો હાથ. ॥ ૪૫ ॥ તવ
કરી દુપદીએ સાન, તમ મલ્લ જેવા મસ્તાન, ઊઠો મેઘની પેરે ગાજે,
મન મુકીને એને બાજો ॥ ૪૬ ॥ તવ કૈયાએ જાણ્યું એમ, થયો સયંદ્રીને
પ્રેમ; મલ્લને બાઝતો ખુશી થાય, ખરોખર મને વશ બની જાય. ॥ ૪૭ ॥

રાગ ઝડપનો દોહરો.

એવું સમજ કૈયાજીએ, વિપરીત કીધી બુધ; ગુલામ મલતું રાજ
સાથે, શું માગે છે યુધ, ॥ ૧ ॥ તું તારા મનમાં શું સમજે, થારો કાળો
કેર; હમણા હું ઊભો થઈને, મારી નાંખું ઠેર. ॥ ૨ ॥ મલ્લ કહે કે તું,
આવ ત્યારે, વઢીએ સભા માંય, તવ કૈયાજી ઉભો થયો, થનાર હોય
તે થાય. ॥ ૩ ॥ મનમાં મલ્લનો ભય છે ભારે; હૈયું બહુ ચોળાય; ઉંચું
નિચું ધ્રુપદી સામું, પોતે જોતો જાય. ॥ ૪ ॥ પાછી સતીયે સાન કીધી,
છો સુરા સરદાર; મીથ્યા ચાળા કેમ માંડયા, શાને કરો છોવાર. ॥ ૫ ॥
એટલે પાછું તાન ભરાયું, ઉભો થઈને ગાજ્યો; બાંહો ચઢાવી ધ્રુપદી
સામું, જોઈ મલ્લને બાહાજ્યો ॥ ૬ ॥ તેવોજ મલ્લે મહા બળ કરી,
બોચીમાંથી ઝાલ્યો; માંથા ઊપર ફેરવીને, તરત બગલમાં ઘાલ્યો
॥ ૭ ॥ બળ કરીને મલ્લે દબાવ્યો. ભાંગી ગયું શરિર; ઓ બાપ
કહીને ચીસ નાંખી, મોઢે વહ્યું રૂધીર ॥ ૮ ॥ એટલે વૈરાટ બુમ પાડી,
વચન તમાઈં થાયું; મારા પ્રધાનને મુકી દો પુતળું તમને આપું.

॥ ૯ ॥ એટલે મલ્લે નાંખ્યો સભામાં, પુરણ પડીયું દુઃખ ધ્રુપદિએ
સાન કરિને, મરડયું પોતાનું મુખ ॥ ૧૦ ॥ કૈયાયે તવ પડ્યા પડ્યા,
દ્રુપદીને કરિ સાન; અરેરે હું ચોટ ચુક્યો, માટે થયો હેરાન ॥ ૧૧ ॥
દ્રુપદી જતી રહિ ભોવનમાં, દુષ્ટને શીક્ષા કરાવિ; તોપણ દુરમતી કૈયાને
સાન કાંઈ નવ આવી. ॥ ૧૨ ॥ વળણ ॥ સાન વળી નહીં મુંઢને, પર
પ્રેમદાશું પ્રીત; કહે વલ્લભ દુઃખદિલ નહીં, ચોટયું વીરાયમાં ચીત. ॥

કડવું ૫ રાગ સાખીનો.

વૈશમ પાયન એણીપેર બોલ્યા, સુણ જનમેજે રાય; વિસ્તારી તુ-
જને સાંભળાવું, વૈરાટ પર્વ મહીમાય. ॥ ૧ ॥ દ્રુપદીનું ધ્યાન ધરતો પ-
ડ્યો છે, કૈયો સભાની માંય; વૈરાટે કહ્યું શેવકોને, ક્યાં સુધી રાખશે
હાંય. ॥ ૨ ॥ ઉચકી કૈયાને લેધ જાઓ; કૈયાજીને ઘેર; તવ ડોળી કરી ઉ-
ચકી ગયા, શેવક મહા બળ ભેર. ॥ ૩ ॥ ઘેર જઈ ખાટલે સુવાડ્યા સ-
ભામાં વૈરાટ રાય; મલ્લને કહ્યું સોનાની સવડ, નથી અમ ધરમાંય
॥ ૪ ॥ માટે મોદીખાનેથી સીધું, લેધને તમે જાઓ; એટલામાં સોનુ
કરીયે ભેગું, તમો જઈ રાંધી ખાઓ. ॥ ૫ ॥ એટલે મલ્લે સીધુ લો-
ધું, ગયો ગામની ખાહાર; પોતે રસોઈ કરવા લાગ્યો, વૈરાટ કરે વિ-
ચાર. ॥ ૬ ॥ ઓ કીંકરૂશી થાઓ ખુશી, પુતળું આપવા દોને; કાં
વડા સાથે બહેર કરાવો, કનક દેવા હા કોહોને. ॥ ૭ ॥ ધર્મ કહે સાંભળ
રાજ, પુતળુ દેવાનું નથી; પોતે જાણ્યું જય ક્ષત્રી પણું, લાગે લાન્છન
અતી. ॥ ૮ ॥ એમ જાણીને ના કહે છે, પોતે ધર્મરાય; વૈરાટ કહે મલ
યુદ્ધ માગે, તેનો શો ઉપાય. ॥ ૯ ॥ એકને મલ્લે ખાટલે નાંખ્યો, માલ
રૂં તો નહીં જોર; યુદ્ધ માગે તવ થાય કોણ સામો, આંટી એ છે અધોર.
॥ ૧૦ ॥ ધર્મ કહે ધર તું શાંતિ, બતાવું એક ઉપાય; નિત્યાન વાહાલવો
બેઠો બેઠો બાર કળશી અન ખાય. ॥ ૧૧ ॥ બોલાવ્ય એને ડરે છે શા-
ને, મલ્લ સાથે યુધ કરશે; વૈરાટ કહે એનું શું ગળું, મલનો માર ખાઈ
મરશે. ॥ ૧૨ ॥ ધર્મ કહે જોજે બપોટો, તવ વદ્યો વચન; શેવકને કહ્યું
જઈ તેડી આવો, કહીયે તેડે રાજન. ॥ ૧૩ ॥ તવ તેડવા ચાર શેવક આ-
લ્યા, ભીમને રસોડે જય; કહ્યું કે ચાલો વાલવાજી, તેડાવે વૈરાટ રાય.
॥ ૧૪ ॥ એવું ભીમે સાંભળ્યું, ક્રોધજ વ્યાખ્યો અતિ, તમે મુઆને
રાજયે મુઓ અમે આવતા નથી. ॥ ૧૫ ॥ એમ કહી કડછો ઉપાડ્યો,

તવ નાઠા છડીદારઃ રાજ સભામાં આવીને ઉભા, કહ્યા સમાચાર. ॥ ૧૬ ॥
 વાલવો કહે છે તમે મુઆને, મુઓ તમારો રાય; જાઓ અમે નથી આ-
 વતા કહી, અમને મારવા ધાય. ॥ ૧૭ ॥ વૈરાટ કહે જુઓ, મહારાજ હવે
 કરીશું કેમ; પુરૂં પડે નહિ વાલવાનું, હવે કરું કહો તેમ. ॥ ૧૮ ॥ ધર્મ ક-
 હે જાઓ ફરીથી, જઈ કહેજો થઈ ખુશી; કહીયે કે વાલવાજી તેડાવે છે,
 તમને કીંકરૂશી. ॥ ૧૯ ॥ એટલે પાછા છડીદાર ચાલ્યા, ભીમને રસોડે
 આવે; ઓ વાલવાજી ચાલો સભામાં, કીંકરૂશી બોલાવે. ॥ ૨૦ ॥ ભીમ
 કહે ઉભા રહો આવું છું; કહીને તત્પર થયો; વસ્ત્ર પેહેરીને કડછો લી-
 ઘો, રાજ સભામાં ગયો. ॥ ૨૧ ॥ ધરમને નમસ્કાર કીધો, વૈરાટને કહ્યું
 એમ; મારો માલીક તું નથી, મને તેડવા મોકલ્યો કેમ. ॥ ૨૨ ॥ વૈરાટ
 રાજ કાંઈ ન બોલ્યો, બોલ્યા ધરમ બ્રાત; ઓ વાલવા વૈરાટ કહે તે,
 સાંભળી લે બધી વાત. ॥ ૨૩ ॥ ભીમ કહે રાય શું કહેવું છે, તવ બો-
 લ્યો વૈરાટ; મારું બોલવું તમને ન ગમે, નહીં કહું તે માટ. ॥ ૨૪ ॥ ભી-
 મ કહે કીંકના કહેવાથી, ધ્યાનમાં લેઈશ વાત; વૈરાટ કહે સાંભળો ત્યારે,
 એક થયો ઉત્પાત. ॥ ૨૫ ॥ દુર્યોધનનો મહા આવ્યો છે, પાંડવની શો-
 ધ લેવા; પાંડવ આપણે ઘેર ક્યાં છે, તો શોધી આપીએ કેવા. ॥ ૨૬ ॥
 મલ્લને કહ્યું કે પાંડવ નથી, તવ કોઈ ભર્યો છેક; સવામણ સોનાનું પુ-
 તળું, એણે માગ્યું એક. ॥ ૨૭ ॥ તે પુતળું એને આપીને, કરતો હતો
 વિદાય; ત્યારે આપણા કીંક રૂશીયે, આપવાની કહી નાય. ॥ ૨૮ ॥ તે-
 થી મલ્લે યુદ્ધ માગ્યું, હુંતો લડતાં લાજ્યો; પણ આપણો પ્રધાન કૈયો,
 મલ્લ સંગાથે બાજ્યો. ॥ ૨૯ ॥ તેને મલ્લે ઝાલી દખાવ્યો, પ્રાણજ ડિ-
 ઓ ચડીયો; નાકને મોઢે રૂધીર વહ્યું, મંચકમાં એ પડીયો. ॥ ૩૦ ॥ પછી
 મલ્લને સિધું આપી, મોકલ્યો રાંધો ખાવા; કહો પુતળું દેવું કે ન દેવું,
 રૂશી તો મુમતીઆવા ॥ ૩૧ ॥ ભીમ કહે કે સાંભળ રાજ, ઉત્તર દૈ
 રાજ વટે, રૂશીનું વચન ઓળંગીને, પુતળું દેવું ન ઘટે. ॥ ૩૨ ॥ રાય
 કહે પુતળું ન દેઉં તો, માગે યુદ્ધ અધાર; એ મલ્લ સામું યુદ્ધ કરવાનું,
 નથી મુજમાં જોર. ॥ ૩૩ ॥ ભીમ કહે તેતો તારી મરજી, એ દુઃખ હું
 શું વામું; એટલે વૈરાટ રાજાએ જોયું; કીંક રૂશીના સામું. ॥ ૩૪ ॥ કીંકે
 કહ્યું વૈરાટ રાજાને, પેટ ફેડી કર વાત; એટલે વાલવા પ્રત્યે બોલ્યો,
 વૈરાટ જોડી હાથ. ॥ ૩૫ ॥ ઓ વાલવાજી મલના સામા, તમને યુદ્ધે
 ધરીયે; ભીમ કહે યુદ્ધ મલ્લના સામું, શા ખાધાપર કરીયે. ॥ ૩૬ ॥ હરી
 ફરીને ખાર કળશી, અન મળે છે ખાવા; અડધો તો ભુજ્યો રહ્યું,

જો લાગ્યો સુકાવા. ॥ ૩૬ ॥ તે કરતાં આજ મહેનું માગ્યું, ખાવા દેતો
 ખાઈએ; તે પછી જો ઝપાટો મારો, મલ્લના સામા થઈએ; ॥ ૩૭ ॥ વૈરાટ
 કહે કબુલ મારે, મુજને બહાલા લાગો, જેટલું ને જેવી હોય ઇચ્છા તેટલું
 તેવું માંગો. ॥ ૩૮ ॥ ભીમ કહે કે સોમણ આટો, સોમણ સાકરઆપો;
 સોમણ ઘી, વીસ મણ મસાલો એટલું બોલ્યું થાપો; ॥ ૩૯ ॥ પછી જુઓ
 સાચો સપાટો, ઝપાટો જખરો લેઉં; મલ પાસેથી પુતળાં છોડાવી, તમોને
 આપી દેઉં. ॥ ૪૦ ॥ વૈરાટે તવ આજ્ઞા કીધી, સેવકને કહ્યું જાઓ;
 વાલવાજીએ કહ્યું તે પ્રમાણે, જઈ શીઘાં નાંખી આવો, ॥ ૪૧ ॥
 એટલે ભીમ ગયો રસોડે, સેવકે શીઘાં ત્રીઘાં, ઘી સાકરને લોટ મસાલો;
 ભીમને સોંપી દીધાં. ॥ ૪૨ ॥ ભીમસેને તવ લાડુ બનાવ્યો, તૈયાર કરી
 કર્યું સ્નાન; પછી પોતે જમવા બેઠો, ઘર્યું સંભુનું ધ્યાન. ॥ ૪૩ ॥ પલાં-
 ઠીવાળી લાડુ નીહાળી, શીવ શીવ મુખે ભાંખે, એક એક ભુજમાં વી-
 સ વીસ લાડુ; લેઈને મુખમાં નાંખે. ॥ ૪૪ ॥ એ રીતે કરેલા લાડુ, જમી
 ગયો તે વાર; પછી ખાધાં પાન સોપારી, મનમાં કર્યો વિચાર. ॥ ૪૫ ॥
 મલ દુર્યોધનના ઘરનો તે, ઓળખવાનો મને; માટે મારો વેશ બદલી
 જાઉં એની કને. ॥ ૪૬ ॥ એવું વિચારી મેલો ઘેલો, પોશાક ધારણ
 કીધો; મોઢાપર ત્રીકા ચોળી, કડછો ખાંચે લીધો. ॥ ૪૭ ॥ પછી
 ગયો રાજ્યશાભામાં, બોલ્યો મુખ વચન; જેવા ચાલો કીંકરૂશી, ચાલો
 વૈરાટ રાજન. ॥ ૪૮ ॥ એટલે વૈરાટ ધરમ રાજ. અશ્વે બેસી પળીયા;
 વારતા જણી ગામ લોકો, જેવા સઉ નીકળીયા. ॥ ૪૯ ॥ નિશાળીયા
 લેઈ વ્યંડળ મેહેતા, જુવ જેવાને જય; ગોવાળીયા લઈ શેઢેવ જેશી,
 તે પણ તતપર થાય. ॥ ૫૦ ॥ નીકુળ ઘોડે બેસીને ચાલ્યો, જેવા નયની
 બાહાર, મારગ જતાં ભીમ બોલ્યો, કુન્તી તણે કુંમાર. ॥ ૫૧ ॥ વૈરા-
 ટને કહ્યું મલને કેહેજે, કહીએ કે હું આવ્યો; સોનાનું પુતળું મળ્યું ન-
 હી તે, આ પુતળું હું લાવ્યો. ॥ ૫૨ ॥ વૈરાટ કહે વાડ વાલવાજી, એમ
 કહી જોડે જય; એવે મલ જમીને પરવાર્યો, લોક જોઈ વિષ્ણુ થાય. ॥ ૫૩ ॥
 એવે આવ્યો વૈરાટ રાજ મલ્લ વદ્યો વચન; પુતળું સવામણ સોનાનું,
 ક્યાં છે રે રાજન. ॥ ૫૪ ॥ વૈરાટ કહે મલ મોટાના, વચન બાંધ્યો આ-
 વ્યો, સોનાનું પુતળું મળ્યું નહીં તે, આ પુતળું હું લાવ્યો. ॥ ૫૫ ॥
 તવ ભીમસેન સામો જઈ ઉભો, મલ્લ બોલ્યો બની બોહોત; આ રંધ-
 વાળા તું ક્યાં આવ્યો, માંથે ભમ્યું છે મહોત. ॥ ૫૬ ॥ ભીમ કહે કે પુત-
 ળાં તારાં, રેહેવાની આશા ફેક; મનમાં નીશ્યે જણજે તું, પોહોચી ચુ

કયો જમ લોક. ॥ ૫૭ ॥ તવ મલ્લ કહે તૈયાર થાતું, મનસુખો વઢવા
કીધો; મલે પુતળાં ભીમે કહ્યો, આધો મુકી દીધો. ॥ ૫૮ ॥ પછી બેડિ
થયા સામા સામી, જખરૂં જોર જુલાવું; મલ્લ કહે ઓરંધવાળા, રાંધણું તારું
જુલાવું. ॥ ૫૯ ॥ ભીમ કહે કે થૈજ સામો, તે પછી સરવ જણાશે; કોટ
વળી લોક જોવા ઉભા, કોણ બળવંત ગણાશે. ॥ ૬૦ ॥ વળણ ॥ એમ
સહુ લોક વિચારતા, સાંભળે વઘરાટ રાય; કહે વલ્લભ શ્રોતા સુણો,
યુદ્ધ તણો મહીમાય. ॥

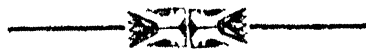
કડવું ૬ રાગ ઝુલતી ચોપાઈ

બોલ્યા વૈરામ પાયન વચન, સુણ પરીક્ષત કેરા તન; બન્ને યુદ્ધના
કર્યા મનસુખા, લાંબા પોહોળા સામા સામી ઉભા. ॥ ૧ ॥ કરવું ધાર્યું
છે યુદ્ધ આરંભ; પછી બેડિ જણુ ઠોકે ખંભ; રાતા તાતા થાતા બેડિ ગા-
જ્યા, દોટ મુકી લથાબથી બાજ્યા. ॥ ૨ ॥ ભીમે જણ્યુ હું સંદેહ ખોડિ,
એક વાર એનું બળ જોડિ; એવી રમત મનમાં ધારે, ભીમ ગડદા પોલા
પોલા મારે. ॥ ૩ ॥ બેડિને પરશેવા ઉતરે દીલે, ભીમ ગડદા વજ્જર
પાસે ઝીલે; મલ્લ મારે તેમાં નહીં જુલ, પણ ભીમને મન અડ્યું ટુલ.
॥ ૪ ॥ ભીમે ઓળખાણ રાખી છે પાકી, જણ્યું સો ભાઈમાંનો આ બા-
કી; જણી જોઈને રમત કરતો, મલ્લનો પાંડયો નીચો નથી પડતો ॥ ૫ ॥
લોક જોઈ જોઈ વિચાર કરે, વાલવો માર ખાઈ ખાઈ મરે, એતો બીચા-
રો રાંધી જણે, ક્યાંથી આવે એ મલ્લના પ્રમાણે. ॥ ૬ ॥ ભીમને રમતાં
ઘડી બે થાય, ત્યારે સમજી ગયા ધર્મ રાય; આતો રમતમાં ચઢીઓ છે
ભેમ, પણ રમતાં કોઈને પડે વેમ. ॥ ૭ ॥ એમ જણી ભીમને કરી સા-
ન, ભુંડા ક્યાં ગયું તારૂં ભાન; રમતાં જણી જશે કોઈ જન, ખાર વરસ
જવું પડે વન. ॥ ૮ ॥

રાગ ઝડપનો દોહરો.

તવ પ્રકોદર ચેતી ગયો, બહુ કોંધાતુર થાય, ઉછળી ગડદો માર્યો
જણે, બ્રહ્માંડ ભાગી જાય. ॥ ૧ ॥ મલ્લના ચક્ષુ તરી ગયાંને, વીચાર કીધો
એવો; આતો ગડદો ઓળખ્યો મેં, ભીમશેનના જેવો. ॥ ૨ ॥ એવે વાંકાં
વળી ઝાલ્યો, ભીમે મલ્લનો ચરણ; ઉચકી માંથે ફેરવીને, તરત નાંખ્યો
ધરણ. ॥ ૩ ॥ મલ્લ બન્યો બે બાકીઓને, પડ્યો ચતાપાટ હેઠો, ભીસસેન
રાતાં લોચન કરી, રૂદીઆ હિપર બેઠો. ॥ ૪ ॥ બે જુજ ઘાલ્યા બે પગ

નિચે, દવેશ ઘણેરો ધારે; મલના મ્હોમાં ધુળ ભરીને, ગાલમાં ગડદા મારે
 ॥ ૫ ॥ જેમલ મલ તરફડવા લાગ્યો, ઉંચા ચડીયાં ચખ; એવામાં કુન્તી
 કુંવરે, ગળે દીધો નખ; ॥ ૩ ॥ મલે મનમાં એમ વીચારયું; હવે હું તો
 મરું; પણ આ પન્ડે ભીમ છે તે, સઉને જાહેર કરું ॥ ૭ ॥ એવું સમજી
 મરતાં મરતાં ભીમ કહેવા જાય; મળે આગ્યો અચરકો તે, ભેં શબ્દ એ
 ક થાય ॥ ૮ ॥ વળણુ ॥ ભેં શબ્દ એકજ થયો, વદી ન શક્યો વાણુ;
 કહે વલ્લભ એ મલ તણા, નિકળી ચાલ્યા પ્રાણુ. ॥

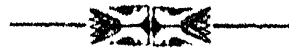
કડવું ૭ રાગ સવૈયાનો

૧

વૈશમ પાયન એણીપેર બોલ્યા, સુણ જનમેજે રાય; વિસ્તારી તુ-
 જને સંભળાવું, વૈરાટ પરવ મહીમાય. ॥ ૧ ॥ પાપીનોં પ્રાણુ નીકળી
 ગયો, ભીમે પુતળાં લીધાં; નેવું મણુ સુવર્ણનાં બોહોતેર, વૈરાટને દેધ
 દીધાં. ॥ ૨ ॥ વૈરાટ રાજ વીશમય પામ્યો, વાલવાજી તમને ધન; કાષ્ટ
 તમારે ન લાવવાંને, સોળ કળશી ખાવું અન્ન. ॥ ૩ ॥ ભીમ કહે કે
 જેટલું જેટલું, ખવરાવશે રાય અમને; તે કાયદો મુજને કાંઈ નથી,
 થવાનો કાયદો તમને. ॥ ૪ ॥ પછી સરવે લોકને કહ્યું, ગામમાં નાશી જ-
 યો; નહીંતો મલના ભેગા બાણું જેવું હોયતો આવો. ॥ ૫ ॥ તવ ભય
 ભર્યા લોકો નાઠા, એનાથી સૌ રહે બીહીતાં; કાષ્ટ લાવીને ત્રકોદરે, મલ
 કાજ કીધી ચીતા. ॥ ૬ ॥ અમ્મી મુકીને સળગાવિ, મલ તણિ લાશ લી-
 ધી; અમ્મીના સામા ઉભા રહીને, પોતે સ્તુતિ કીધી. ॥ ૭ ॥ અમ્મી કાકા
 અગ્નિ કાકા, અમને આશીશ દેજે; સોમાંનો એક બાકી હતો તે, આપું-
 છું માની લેજે ॥ ૮ ॥ તણુ માના તણસેં માન્યાતા, લાખાભોવનથી ની
 કળતાં; કાકીના એકસો જણતો હતો; બીજા નહોતા કાંઈ મળતા. ॥ ૯ ॥
 પણ તમ કરમે કબીરા મળીયા, એક રહ્યોતો અધુરો; તે પણ હાથમાં
 આજ આગ્યો, સોમો કીધો પુરો. ॥ ૧૦ ॥ અમ્મી કાકા છે ભાગ્યશાળી,
 નશીબના બહુ બળીયા; વળી તમારે નશીબે અહીં, એક માના સૌ મ-
 ળીયા. ॥ ૧૧ ॥ છે કૈયા લોકો એક માના, વાંકમાં આવે લગાર; એટલે
 એમને પુરા કરું, કાંઈ કરું નહીં વાર. ॥ ૧૨ ॥ એમ કહીને જેમલ મલ-
 ને, ચીતામાં હોમી દીધો; જેમલ કબીરો બાકી રહેલો, અગનીએ ચુ-
 શી લીધો. ॥ ૧૩ ॥ ભીમે સરોવરમાં સ્નાન કીધું પછી ગાંમમાં ગયો;

મહીમા વધ્યો વાલવાળનો, જસ ઘણેરો થયો ॥ ૧૪ ॥ સોળ કળસી
નિત્યનુ મળે ખાવા, કાષ્ટ ન લાવવાં એને; કૈયો પડ્યો ખાટલે તે, મહિ-
ને મટયું તેને ॥ ૧૫ ॥ એક મહીને માંથે પાણી વાલ્યું, થઈ રાજ સુખ-
પેર; સુદ્રણા ભગિની એનિ તે, ગઈ કઈઆને ઘેર ॥ ૧૬ ॥ જઈને કહ્યું
કઈઆજને, આંચો નવે અવતાર; માટે પહેલો બેહેનના હાથે, જમવો
ઘટે કંસાર. ॥ ૧૭ ॥ તેથી મારે ઘેર આવજો જમવા, ઓરે મહારા વીર;
કૈયાજ કહે વારૂ ભગની, આવીશ ધરિ ધીર. ॥ ૧૮ ॥ તવ સુદ્રણા ઘેર
ગઈને, કરવા માંડી રસોઈ; કૈયાજને સમરણ આલ્યું, દૂપદીન ગયો મો-
હી ॥ ૧૯ ॥ જાણ્યું કે નવે અવતાર આંચો, હરણ પડીયું દુખ; એક
મહિનાથી સૈયંદ્રીનું મેંનથી જોયું મુખ. ॥ ૨૦ ॥ ધીરે ધીરે ત્યાં જઈને
બેસું, ભગનીને ઘેર કરશું; સૈયંદ્રી પાસે બેસાડી, ગમ્મતની વાત કરશું
॥ ૨૧ ॥ એણું જાણી મોહ આણી, તરત ઊભો થયો; સૈયંદ્રીનું સમરણ
કરતો, વૈરાટને ઘેર ગયો ॥ ૨૨ ॥ સુદ્રણા કહે કેમ વિરા, તરત તું આ-
વ્યો સાર; હવે રસોઈ કરવા માંડું છું, માટે થવાનિ વાર. ॥ ૨૩ ॥ કૈયોજ
કહે ભગની મહારિ, ઘરમાં ગમતું નથી; માટે વેહેલો આવીયો હું, અક-
ળામણ છે અતી. ॥ ૨૪ ॥ સુદ્રણા કહે ભલે આંચો, ટળશે તનના તા-
વો; ક્યાં ગયાં સૈયંદ્રી સતી, ભાઈને આસન આપો ॥ ૨૫ ॥ દુપદીએ તકીયો
આપ્યો, પાથરિયું આસન; તે પર કૈયાજ બેસીને, વધા પ્રેમ વચન. ॥ ૨૬ ॥
ઓરે સૈયંદ્રી તમારા ઉપર, અમને પુરણ પ્રેમ; હું તો મરતાં ઊગર્યો તમે,
ખખર પુછો ન કેમ, ॥ ૨૭ ॥ દુપદી કહે નજરે દેખું છું, તે છતાં પુછું
કેમ; નથી આંખે આંધળી હું, દેખું છું કુશળ પ્રેમ. ॥ ૨૮ ॥ કૈયોજ
કહે કાંઈ નથી ગમતું, અખંડ દિવસ રાત; માટે બેસો મારિ પાસે, ક-
રીયે સુખ દુઃખ વાત. ॥ ૨૯ ॥ દુપદી કહે કામ ઘણું છે, નથી મારે ન
વરાઈ; સુદ્રણા સાથે વારતા કરો, ઓરે કઈઆ ભાઈ. ॥ ૩૦ ॥ એમ
કહીને ઊઠી ચાલી, કૈયોજ વધો વચન; રાંધણી નહીં સુદ્રણા ભગની,
કરણું નથી ભોજન. ॥ ૩૧ ॥ સુદ્રણા કહે શું પડ્યું વાંકું, શું દાન્યું
અંતઃકરણ; કૈયો કહે હું શીદને જીવ્યો, મુને ન આંચું મરણ. ॥ ૩૨ ॥
સુદ્રણા કહે આમ કેમ બોલો, ઓરે મહારા વીર; શા સારૂ મુખ ઉતારી
નાંખ્યું, કેમ સોસાવે શરીર. ॥ ૩૩ ॥ કઈયો કહે જવાદે મુને, હું નહીં
તારો બ્રાત; ઘેર જઈ ફાંસો ઘાલીને, કરવાનો આપવાત. ॥ ૩૪ ॥ સુદ્ર-
ણા તવ રડવા લાગી, શા દુઃખથી તું મરે, જે હોય તે કહે મુજને તું,
આપવાત શાને કરે. ॥ ૩૫ ॥ જે ભાઈ તારે ત્રણ છે નારિ, જે ભાઈ

તાડું આ રાજ; નીમીત માત્ર બનેવિ તારો, તું કરે છે રાજ કાજ. ॥૩૬॥
જે ભાઈ તારે શી ખામી છે, જે દુઃખ હોય તે કેહેને; તે કરતાં કાંઈ જોઈ-
તું હોય તો, મુજ કને માગી લેને. ॥ ૩૭ ॥ વળણ ॥ કઈયોજી કહે બે-
નડી, ઉપડે નહીં જલ્યાય; પણ તે કહુ નહીં તુજને, તો મુજ કાજ ન થાય.

કડવું ૮ રાગ સુણો કંથજરે.

કૈયોજી વાણિ બોલીયો, સુણ બેહેનીરે; મુને ઘણો લાગ્યો મોહ, મન વ
શ રહેનિરે; તુજને કહીશ વારતા, સુણું તવ તુજને લાગશે દ્રોહ, ઓ
મન વશ રહેનિરે. ॥ ૧ ॥ ખાવા પિવા સહુ માલ્યરે, સુણ. બધું રાજ પા
ટને રીધ શીધ. ઓ ત્રણ ત્રણ તારણી ધામમાં. સુણ. જોઈએ તે નવે ની
ધ. ઓ. ॥ ૨ ॥ પણ એક ચીજ તુજ ધામમાં. સુણ. તોતે જોઈએ મારે
ઘેર, ઓ. તેમાં મારો જીવ ભમ્યા કરે, સુણ. તે લેવાની બહુ કરી પે-
ર. ઓ. ॥ ૩ ॥ ત્રીલોકમાં તે ચીજ નથી, સુણ. તેને હું તો રહ્યો છું ઉપા
શી. ઓ. માગી માગી માગુ એટલુ, સુણ, મુને દોને સયંદ્રી દારી. ઓ.
॥ ૪ ॥ તવ રાણી થઈ બાહાવરી, સુણ વિરારે; તું તો આ શું વદ્યો
વચન, ઓ કુળના હીરાંરે; કાનના કીડા ખરી પડ્યા, સુણ. આજ વાંકો
થયો તુજ દિન. ઓ. ॥ ૫ ॥ આતો સયંદ્રી શુભ સતી; સુણ. એના ધો-
ધને પીજીયે ચરણ. ઓ. અવળું બોલે આભ ઉંધું વળે. સુણ. બધી
જય રસાતાળ ધરણ. ઓ. ॥ ૬ ॥ શ્રાપ દેઈ બાળી ભરમ કરે. સુણ.
તારી કુબુદ્ધી કેમ હોય. ઓ. ઘણા ઘણા નર જગતમાં સુણ. પણ તુજ
તુલ્ય દિઠો ન કોય. ઓ. ॥ ૭ ॥ વળણ. ॥ તુજ સરખો જાણ્યો નથી,
આજ લગી મેં કોય; કહે વલ્લભ ભાઈ બેહેનને, વાદ વિવાદજ હોય.

કડવું ૯ રાગ સામેરીનો દોહરો

વૈશમ પાયન એણી પેરે બોલ્યા, સુણ જનમેજે રાય; વીસ્તારિ
તુજને સંભળાવું, વૈરાટ પર્વ મહિમાય. ॥ ૧ ॥ કઈયોજી કહે ઓરે ભ-
ગની, તુજ મનને થયો દ્રોહ, મારાથી તો મોટા મોટાને, લાગ્યો છે બહુ
મોહ. ॥ ૨ ॥ માહાદેવજી મોહ્યા ભીલડીને, ગુરૂ પત્નીને ચંદ્ર, કૃષ્ણજી
મોહ્યા ગોપીકાને, અહલ્યાને મોહ્યો ઈંદ્ર. ॥ ૩ ॥ પારાસર મોહ્યા મછમ
ધાને, રાવણ શીતા સતિને; દુર્યોધન પણ મોહ પામ્યો છે. પંચાળી કુપ

દીને. ॥ ૪ ॥ શું તેં મારી દીડી નવાઇ અનાદી ચાલે એમ; એવા અનેક
દાખલા છે, મુને દખાવે કેમ. ॥ ૫ ॥ સુદ્રશ્ણા કહે વિરા મ્હારા, કહ્યા
ખારા સમાચાર; પણ મોહ પામ્યા તેના બતાવું, જે નીકળેલા સાર.
॥ ૬ ॥ શિવ વીરજીને પારાસરના દાખલા દીધા જેહ; એમનો વાદ ન
થાય કદાપી, મોટા પુરૂષ એહ. ॥ ૭ ॥ પારાસર મોહ્યા મછગંધાને, તેનો ક
રી લે ક્યાસ, વીરજીને અવતરવું પડીયું, થયા વેદમળ્યાસ. ॥ ૮ ॥ ક-
શ્ણ વીરજી મોહ્યા ગોપીકાને. સામ્રથનો ખેલ કીધો; પોતાનિ ટચલી આં
ગળી ઉપર, ગોવરધન ધરી લીધો. ॥ ૯ ॥ માહાદેવજી મોહ્યા ભીલડીને,
પણ પરાક્રમ કેવું કીધું; સમુદ્ર મથતાં વીર નોકળીયું, તે પોતે પી લીધું
॥ ૧૦ ॥ એમના વાદ ક્યાં કરીયે વીરા, આપણે મનુશ જાત; દેવના રદી-
યા આપું તુને, સાંભળ મારા ભ્રાત. ॥ ૧૧ ॥ ઈંદ્ર મોહ્યો અહલ્યાની સા
થે, લેવાને વઠભોગ; ગૌતમ રૂશીનો શ્રાપ પામ્યો, થયો ભંગદર રોગ,
॥ ૧૨ ॥ ચંદ્ર મોહ્યા ગુરૂ પત્નીને, તો તે પામ્યા શ્રાપ; ક્ષય રેગ એમને
પ્રાપ્ત થયો ક્ષીણતા પામે આપ. ॥ ૧૩ ॥ રાવણ મોહ્યો સીતા સતીને, રા
મેરોજ્યો રણમાંય; દુર્યોધન મોહ્યો દુપદીને, તેની ગતિ શું થાય. ॥ ૧૪ ॥
આગળ જાતાં જોશો નજરે, એરે મ્હારા વિર; સમજીને લક્ષ્મી મુકે, મ
નડું રાખો સ્થીર. ॥ ૧૫ ॥ એવાં વચન સાંભળીને, કંઈયેજ વલો વાણુ;
મારું બોલ્યું તને અવળું લાગ્યું, ઘેર જઈ કાડું પ્રાણુ. ॥ ૧૬ ॥ તેં સયં-
દ્રીને સતી જણી, પણ હું જાણું બધી વાત; સુદ્રશ્ણા ગભરાઈ મનમાં,
મરશે મ્હારો ભ્રાત. ॥ ૧૭ ॥ સોનો જોડમાં ખોડ પડશે, દારૂણ દશા કેવી;
કંઈયે કેહે છે તે માટે, હશે સયંદ્રી એવી. ॥ ૧૮ ॥ એમ ભોળી ભરમા
ઈને બોલી તુજ સલાહમાં રહેવાય; પણ સયંદ્રીને મોઢે મુજથી, કાંઈ ન-
વ કેહેવાય. ॥ ૧૯ ॥ કંઈયેજ કહે કાંઈ નથી કેહેવું, સાંજ પડે જે વારે; દુ-
ધ તણે આપખોરો ભરીને, આપજે એને તે વારે. ॥ ૨૦ ॥ કહિએ કે મારા
ભાઈને જઈને, આપજે હાથે હાથ; ભુમી મુકેલો કામ ન આવે, એ ભય
બહુ મન સાથ. ॥ ૨૧ ॥ એમ કહી આપખોરો આપી, મોકલજે મુજ
ભગનિ, તે વિના હું મરી જવાનો, શાન્ત પડે નહી અગની ॥ ૨૨ ॥ સુ-
દ્રશ્ણા કહે વારૂ વીરા, ઊતારો નાંખજે રોશ; તું જાણે ને સૈયંદ્રી જાણે;
મુને નહિ કાંઈ દોશ ॥ ૨૩ ॥ કૈયેજ કહે નહિ દોશ તુને, રાખજે મ્હારી
એન; હવે હું ભાઈ તાહરોને, તું તો મારી બેન ॥ ૨૪ ॥ એમ સપુત ભ-
ઈ ખુશી થયા, ભાવે કર્યું ભોજન; પછી પોતાને ઘેર ગયો, વીચાર કીધો
મન ॥ ૨૫ ॥ દેવ શેવા નીચે ચોકમાં છે, સૈયંદ્રી સાંજે આવે; દુધનો આ-

પખોરો હાથમાં આપી, નાશી જવું એને ફાવે ॥ ૨૬ ॥ માટે સાતમે મા-
 ણ ખેસું, ઊપર આવશે નાર; છેક ઊંચેથી નાશી જતાં, ફાવશે નહી
 લેગાર, ॥ ૨૭ ॥ એવું જણી કૈયા કિચક, ત્યાંથી તતપર થયો, ઠાકાર
 શેવા માળા પોથી, લે સાતમે માળ ગયો ॥ ૨૮ ॥ ચોકમાં દ્રષ્ટી પડે તે
 રીતે, બારીએ બેઠો એવ; ગૌમુખી માળા હાથ બાલી; આગળ મુકયા દેવ
 ॥ ૨૯ ॥ ચોકમાં ટગમગ બેઠ રહ્યા છે મોહાતુર સરવથી; વારે વારે ઊં-
 ચું જુએ, કેમ સાંજ પડતી નથી. ॥ ૩૦ ॥ એવે દીનમણી મેર બેઠો,
 કૈયાજી વીચાર કરતો; હવે સૈયંદ્રી આવતી હશે, દુપદીનું ધ્યાન ધરતો
 ॥ ૩૧ ॥ પાપ માળાના મણકા તે, અધરમીને હાથ ચડીયા; ઠાકાર એ-
 વા ભાગ્યશાળી તે, પાપીને પાલે પડીયા ॥ ૩૨ ॥ મોહિત કૈયા ફેરવે મા-
 ણા, શૈયંદ્રીનામ ઓચરતો, પ્રભુ તણું તો સમરણ શાનું, પાપનિ ગાંસ-
 ડી કરતો ॥ ૩૩ ॥ એટલું ધ્યાન બે ધરે હરિનું, થાય સફળ અવતાર
 પણ કામીને કાંઈ ન સુજે, કામમાં તદાકાર ॥ ૩૪ ॥ એવામાંતો સુદ્રષ્ટ્યા
 ચે, દુધ મંગાવ્યું સાર; ઉજવળ આપખોરો ભરીને કીધો છે તૈયાર.
 ॥ ૩૫ ॥ પછી બોલાવી સૈયંદ્રી, મુજ બંધુ ધર જાઓ; દેવ શેવામાં બેઠેલો
 હશે, આપખોરો આપી આવો ॥ ૩૬ ॥ ભુમી મુકેલું ખપ નહિ આવે.
 આપને હાથે હાથ; એવું સાંભળીને શૈયંદ્રી, બહુ સોસાઈ મન સાથ
 ॥ ૩૭ ॥ સપુત રાણી સાંભળો વાણી, હું ડગલું નહીં ભરું; નીચી વ-
 સ્તુ કહો ઉપાડવાની, તો પણ તે કામ કરું ॥ ૩૮ ॥ પણ આ કામ મુને
 નવ દેશો, લાગું તમને પાય; સુદ્રષ્ટ્યાને ક્રોધ વ્યાપ્યો, કેમ તું ત્યાં નહીં
 જાય ॥ ૩૯ ॥ તેં મારા ભાઈને કેવો જણ્યો, તું કોણ ની કહેનારી; કામ
 ન કરે મહારા ધરની, તુતો પેટ ભરનારી, ॥ ૪૦ ॥ નીકળ મારા ધરમાંથી
 તું રાખું નહીં મુજ ધામ; દુપદી કહે ઘાંટા ન કાહાડો, લાવો કરછું કામ
 ॥ ૪૧ ॥ એમ કહી લીધો આપખોરો, આપવા માટે ચાલી, નીચું
 બેઠને પંથે પળતી, દાંતે છેડો ઘાલી ॥ ૪૨ ॥ થર થર કંપે નીકળે આં-
 સુ, કરવી પડે નીચ વેઠ; અરેરે આ દાહાડોઆવ્યો નડે છે પાપી પેટ
 ॥ ૪૩ ॥ કામ કર્યા વણુ જઉ કંથ કને, કેહેશે કે આવો રાણી, ના કહ્યું
 તુને કેડે આવી, તું કાંઈએ ન સમાણી ॥ ૪૪ ॥ કૈયાને ઘેર નહીં જઉં
 તો, સુદ્રષ્ટ્યા મુકે કાહાડી; પછી ક્યાં જઉં એકલી હું, નીકળું ભાગ્ય અ-
 નાડી ॥ ૪૫ ॥ થવા કાળ હશે તે થાશે, એમ ધાર્યું ઉદરમાં, કઈયા ભાઈ
 કઈયા ભાઈ કહેતિ, પેઠી કઈયાના ધરમાં ॥ ૪૬ ॥ હરખ અમક ચૈ કઈયા-
 ને, માન્યની શું મન મ્હોયું; સાતમે માળથી કર્યો ખુખારો, સતીએ ઉ-

ચું જોયું. ॥૪૭॥ દુપદી કહે પય આપજોરો લૈ જાઓ નીચે આવી; ખા-
રીમાંથી હાથ બાહાર કાઢી, જામુખી કૈયે બતાવી. ॥ ૪૮ ॥ જો હું બેઠો છું
આરાધનમાં, ઉઠાય તેવું નથી; માટે તમે ઉપર આવી, આવીને જાઓ
સતિ ॥ ૪૯ ॥ ભુમી મુકો તો કામ ન લાગે, તેથી ઉપર આવો; જરાયે
ડરશો નહીં મનમાં, આપજોરો મુકી જાઓ ॥ ૫૦ ॥ તવ દુપદી ધ્રુજતિ
ધ્રુજતિ, ચાલી સાતમે માળ; દ્રુષ્ટ કને મારી રાખજો તમે, લજ્યા શ્રી
ગોપાળ ॥ ૫૧ ॥ એમ કરીને શાતમા માળે દાદરમાં ગઈ નાર; કહ્યું કે
લ્યો લાંબે હાથે, કઈયો બોલ્યો તે વારા ॥ ૫૨ ॥ આ બાજઠ પર લાવીને
મુકો, તવ દુપદિ ચડી; માળા જામુખી ફેંકો દેધને, કઈયો ઉઠ્યો તે ઘડી
॥ ૫૩ ॥ એકાએક દાદર દૈ દિધો, વાશી દીધું તાણું, દુપદી ધ્રુજવા
લાગી કૈયે ધાર્યું કાળું. ॥ ૫૪ ॥ નીસાસો નાંખી હેડી બેડી, બોલી મુખથી
એમ; એ કઈઆ ભાઈ જવું છે મારે, દાદર દીધો કેમ ॥ ૫૫ ॥ કઈયો
કે સુગે શૈયંદ્રી, મારા મનની વાત, બોલતાં તમને નથી આવડતું ?
કેમ કહો ઝા બ્રાત. ॥ ૫૬ ॥ એરે મારી પ્રાણુનિ પ્યારી દુખમાંથી લેઉં
તાણી; તણુ નારી મ્હારી દાશી તારી, તમને થાયું પટરાણી. ॥ ૫૭ ॥ દા.
સ પણું તમે શાને કરોછો, મુકીદો ધંધો નીચો; મન ગમતું તમે પેહેરો
એઠો, હીંચોળાખાટે હીંચો. ॥ ૫૮ ॥ દુપદી કહે વીરા મારા, બોલો ન
આળ પંપાળ; જાણજો મુજને ભગની જેવી, નહીતો જશે રસાતાળ
॥ ૫૯ ॥ રૂપ દેખિને શું મોહ પામે, મળ મુતનો દેહ; તોપણ તેમાંથી
વીશ નીપજે, બહુ પસ્તાય જો તેહ. ॥ ૬૦ ॥ એટલે કઈયે એમ વિચાર્યું
હોય હઠીલિ નાર; સમજાવે નથી સમજવાની, માટે મારું માર. ॥ ૬૧ ॥
એમ જણી કુદ્રુષ્ટી કીધી, માંડયા કામ જવર ચેન; ધ્રુપદી કહે જ રડયા
અળગો, હુંતો તારી બેઠેન ॥ ૬૨ ॥ એટલે કઈયે કેશ ઝાલી, દેવા માંડ્યો
માર; ગડદા પાટું ઢીંચણ કોહોણિ, જેષ્ટિકાનો પ્રાહાર. ॥ ૬૩ ॥ વળણ ॥
પ્રાહાર કરે પાપી અતિ, મારે જીલમ માર; વદે વક્ત્રમ માને નહિ, શુભ
સતી જે નાર ॥

કડવું ૧૦ રાગ કાફીની ચાલ

હારે બોલ્યા વૈશમપાયે વચન, મુણુ પરીક્ષત રાયના તન. ॥ ૧ ॥
હારે સતિ સાધવિ બહુ ટળવળતી, પણ પાપીના મતને નમળતી. ॥ ૨ ॥
હારે એને વહે છે નેત્રમાં તીર, કરગરે મુકી દો વીર. ॥ ૩ ॥ હારે મુજ

રંક ઉપર શી રિશ; મુકો ચોટલો દુખે છે શીશ. ॥ ૪ ॥ તેણે દુષ્ટ દયા
નવ આણે, કરગ્રહીને સમીપ તાણે. ॥ ૫ ॥ હારે ત્યારે સમરીયા શામ
શરીર, બહારે આવોને વાંકુલ વિર. ॥ ૬ ॥ હારે એને નૈણે વહે છે નિર,
શીદ પુર્યા સભામાં ચીર. ॥ ૭ ॥ હારે શીદ જ્યદ્રથ કરથી છોડાવી,
શીદ અસુરને લેતાં હોડાવી. ॥ ૮ ॥ હારે છેવટ જય છે લજ્યા મોરા-
રિ, ઘણું દુખ પામે ભગની તમારી. ॥ ૯ ॥ હારે એવિ સ્તુતિ કરી સ-
તિ રાણિ, તવ પ્રભુએ વારતા જણિ ॥ ૧૦ ॥

રાગ ઝડપનો દોહરો.

દુખ ભગનિનું ભગવાને જણ્યું, આળ્યા વિશ્વના ભુપ; કૈયાજીને છા-
પરે આવી, ધરીયું વાંદર રૂપ. ॥ ૧ ॥ રાતા તાતા બહુજ થાતા, ઘણાક
કોધે ભરીયા; છે ધાખાની ખારો ઉઘાડી, તેથી ત્યાં ઉતરીયા. ॥ ૨ ॥ અ-
ગાશીમાં ઉતરિને, ગયા સાતમે માળ; ઝડપ દેધને કૈયાજીને, ઝાલ્યોરે
ત્રતકાળ. ॥ ૩ ॥ આટો પાડી માર માર્યો, અદ્ધર ઉચકી લીધો; ખાચ-
કાને ખચકાં ભરિને, ખારિથી ફેંકી દીધો. ॥ ૪ ॥ પાપી જઈને પડ્યો
ચોકમાં, ન રહિ સુદ્ધ કે સાન; પછી દાદરનું તાણુ ભાગ્યું, પોતે શ્રી ભ-
ગવાન. ॥ ૫ ॥ દુપદીનો પાલવ ઝાલી, પોતે આગળ થયા; સત્ય સતિ-
નું રાખી ઉતારિ, ચોકમાં લઈ ગયા. ॥ ૬ ॥ કૈયા કને પોતે ઉભા, કેમ
જય પ્રભુ ચુકી; દુપદીને કઈયાજીના, ઘર બહાર કાઢી મુકી. ॥ ૭ ॥
મધ્ય રાત્રીએ બાહાર નિકળી, દુપદની સંતાન; બેભાની કૈયા કનેથી,
હરિ થયા અંતરધ્યાન. ॥ ૮ ॥ પાપી પાસથી પ્રેમદા છુટી, હવે હું ક્યાં
જઈ; રાણીને ઘેર જવાની પણ, હું ત્યાં નહીં સમાઈ. ॥ ૯ ॥ કઈયાને
કળ વળશે સવારે, તવ આવશે અનાડી; એની બેહેનને શીખવી મુને,
મુકાવશે એ કાહાડી. ॥ ૧૦ ॥ તેથી મોટો થાશે ફળેતો, જો વન નાશી
જઈ; કોને આશરે વાસ પુરું, રૂપથી દુખી થાઈ. ॥ ૧૧ ॥ મહારો એકે
આરો નથી, તે કરતાં વેમ ખોલું; સજાહ લીધા વણ કાંઈ ન કરવું, પી-
યુને પુછી જોવું. ॥ ૧૨ ॥ એવું સમજી પ્રથમ પેહેલી, રાજ્ય સભામાં જ-
ય; જૈને ચરણ આંપવા લાગી, સુતા ધરમરાય. ॥ ૧૩ ॥ ચરણે હાથ અ-
ડ્યો તવ ઉડ્યા, પોતે રાજ ધર્મ; કેમ કામની અહીં આવી, શો તુજ મ-
નનો મર્મ. ॥ ૧૪ ॥ વળણ. ॥ કહે મરમ તુજ મન તણો, કેમ આવિ તું
નાર; વહે વહીલ તવ દુપદી, કહે સઉ સમાચાર. ॥

કડવું ૧૧ રાગ કંથાજનો

દુપદી વાણિ બોલીયાં, સુણો કંથારે; જુઓ ઉતરયું માફં મુખ, ઓ
પીડિ ગુણવંતારે; રડ્યો કંઠયોજ મહારિ કેડે પડ્યો, સું એણે આજ દી
ધું અતી દુખ. ઓ. ॥ ૧ ॥ મોહોલમાં જમવા આવિયો. સું એણે માં-
ડ્યાં વ્યભીચારી ચેન. ઓ. પચ દેવા સાંજે મોકલી. સું એની સુદ્રણા
જે બેહેન. ઓ. ॥ ૨ ॥ કંઠયોજ સાતમે માળ હતો, સું મને ત્યાં ઘેરી
ભરથાર. ઓ. મને શમજવિ સમજ નહી. સું ત્યારે માર્યા મોહોકમ
માર. ઓ. ॥ ૩ ॥ હવે જેમ કહો તેમજ વરતું, સું કોહોતો વન વીશે
પરવર, ઓ. કોહોતો એની નારી થઈને રહું, સુ. કોહોતો કુવો હવાડો
કરં. ઓ. ॥ ૪ ॥ તવ ધરમરાય બોલીઆ સુણ સુંદરીરે; કેડે આવી મુ-
મતથી કેમ, ઘેલી કોણે કરીરે; સહુનાં લાગ્યા સહુ ભોગવો, સુ. કરો ત-
મોને ફાવે તેમ. ઘે. ॥ ૫ ॥ રાણી હવે રાખશે નહી, સુ. માટે ચાહ્યો વ
ન સંચરો. ઘે. ચાહ્યો થાઓ એની પ્રેમદા, સુ. ચાહ્યો કુવો હવાડો કરો.
ઘે. ॥ ૬ ॥ મુમતથી માંથે કષ્ટ આવ્યું. સુ. હવે શીદ કરે ડગાઈ. ઘેલી.
અલી હાલ હું રૂશી તું દાશી. સુ મારે તારે નહીં સગાઈ. ઘે. ॥ ૭ ॥ ઉઠ
ચાલી જતું અહીંથી, સુ. થાશે ફજેતો નીકળ ખાહાર. ઘે. હોય પુરૂષનો
સ્વભાવ આકળો, સુ. પેટ ભરીને ખાઈશ માર. ઘે. ॥ ૮ ॥ દુપદી કહે શાન્ત
પડો, સુણો કંથારે; નવ થશે રામા પર રોશી. ઓ પીડિ ગુણવંતારે; હું
જાણું છું ભીડ ભાગનાર નથી. સુ. છો જનમારાના ફાશી. ઓ ॥ વળણ ॥
એમ કહીને નિશાળે ગઈ, અરજીન જગત થાય; કહે વક્ષલ નરે પુછીયું,
કેમ આવી પ્રેમદાય. ॥

કડવું ૧૨ રાગ ઊપરનો

દુપદી વાણી બોલીયાં, સુણો કંથારે, મારા દુખના બેલી ભરથાર
ઓપીયુ ગુણવંતારે; જુઓ કંઠયોજ મારી કેડે પડ્યો, સુ. એણે મુમતથી
માર્યા માર. ઓ ॥ ૧ ॥ હવે સવારે રહેવાનું મારે નથી, સુ. કહો વન જઈ
પુરૂ વાસ. ઓ. કોહોતો એની નારિ થઈ રહું, સુ. કોહોતો દેહ કરં મારો
નાશ ઓ. ॥ ૨ ॥ તવ વ્યંડળ વાણી બોલીઆ સુણ સુંદરીરે; કરિ કેડે
આવવા ડગાઈ, ઘેલી કોણે કરિરે; હાલ વ્યંડળને તું દાશી, સુ. મારે તારે
શી સગાઈ. ઘે. ॥ ૩ ॥ તારે ચીરને મારે ચુંદડી. સું ચુડી ચુડો બેને કેવો.

ધે. તારે ઢાઢરો માહારે ઢાઢરો, સુ. અલો હું પણ તારો જેવો. ધે. ॥ ૪ ॥
 તારે ચોળી તેવી મ્હારે ચોળી. સુ. નથી ફેર રહેલો લગાર. ધે. આહ્ય
 તો વન જઓ આહ્યતો મરો, સુ. આહ્યતો થાઓ કૈયાનિ નાર. ધે. ॥ ૫ ॥
 તવ દુપદી ઉઠી ઉભી થઇ. સુણો કંથારે; તમે નરમાં ગણાતા કેવ
 ઓ. વેશ ધર્યો તે પ્રવેશ કર્યો સુ. હવે ખની ગયા મુજ જેવા. ઓ, ॥ ૬ ॥
 ॥ વળણ. ॥ એમ કહિ અખળા સંચરી, ગૌશાળામાં જય; જોશી જણે
 વારતા, તેથી બેઠા થાય. ॥ દુહા. ॥ સહદેવ કહે સુણ સુંદરી, જણુંધું સ-
 હુ પેર; માર પડ્યો છે તુજને, કૈયાજીને ઘેર. ॥ ૧ ॥ પણ દુખ ભાગે ન
 મુજથી, અહીં રહ્યું નિષ્ફળ હોય; પણ હિમ્મત દેડી તુજને, જ દુઃખ
 ભાગશે કોય. ॥ ૨ ॥ તવ નારિ નમી નિકળી, નીકુળ પાસે જય; લાગી
 ચરણ ચાંપવા, હયશાળાની માંય. ॥ ૩ ॥ નીકુળ તવ જગત થયા, પુછ
 વા લાગ્યા એમ; મધ્ય રાત્રીયે માનનિ, કહે તું આવી કેમ. ॥ ૪ ॥

કડવુ ૧૩ રાગ ઝિપરનો.

દુપદી વાંણી બોલીયાં, સુણો કંથારે; જુઓ કૈયાયે કીધો કેર; ઓ
 પીઠિ ગુણવંતારે; કુદ્રષ્ટીથી મુને મારી. સુ. કીધું કપટ એને ઘેર ઓ.
 ॥ ૧ ॥ પણ પ્રભુએ છોડાવિ મને. સુ. પણ સવારે મુકશે કહાડી ઓ.
 કોહોતો વન જઉ, કોહોતો મરું. સુ. કોહોતો બેસું એનું ઘર માંડી.
 ઓ. ॥ ૨ ॥ નિકુળજી તવ બોલીયા. સુણ સુંદરીરે; એતો પોત પોતા-
 નું ભવીશ. ઘેલી કોણે કરીરે; જેમ ફાવે તેમ તમે કરો, સુ. તેમાં નથી
 અમોને રીસ. ધે ॥ ૩ ॥ પક્ષ કર્યે પ્રસીધ થૈયે સુ. હવે નથી વેઠવાનું
 વન. ધે. તમારું લાગ્યું તમે ભોગવો. સુ. કાંઈ કેહેશે નહિ વચન. ધે.
 ॥ ૪ ॥ દુપદી તવ ઉભી થઇ, સુણો કંથારે; ઉઠી વરણાગીમાં વાટ. ઓ
 પીઠિ ગુણવંતારે; દુઃખ વેળા કોઈ સગુ નહી. સુ. કાંઈ કરશે નહિ
 બોખાટ. ઓ. ॥ ૫ ॥ ॥ વળણ. ॥ એમ કહી ત્યાંથી સંચરી, પીઠિ
 પર ખાતિ ચીડ; જણ્યું ભીમ ભરથાર વિના, કોઈ નહી ભાગે ભીડ.
 ॥ દુહા. ॥ એવું ધારીને ગઈ, ભીમના રશોડા માંય; શયન કર્યું શુત
 વાયુને તેના ચાંખ્યા પાય. ॥ ૧ ॥ તવ ભીમશેન જગત થયો, આ કઉ-
 તક શું હોય; અંધારે ઓળખી નહી, પુછ્યું કે તું કોણ. ॥ ૨ ॥ ધરપ-
 તિ કહે નારી તમ તણી, નથી આવી કરવા એશ; ભીમ કહે આવી
 ભલે, આવ આવ પ્રેમદા બેશ, ॥ ૩ ॥ કેહે વાર કેમ આવવું પડ્યું, આ
 વેળા મધ્ય રાત; કરવા લાગી તે સમે, ધરપદી આંસુપાત ॥ ૪ ॥

કડવું ૧૪ રાગ ઊપરનો.

દુપદી વાણી બોલીયાં, સુણો કંથારે; મ્હારા દુઃખ તણો નહી પાર ઓ
પીઉ ગુણવંતારે રડયો કંઈયોજી મ્હારિ કોડે પડયો, સુ. જુઓ આવો
માર્યો મને માર. ઓ. કપટથી મુજને કબજે કરિ સુ. એણે સમજાવી
અપરમપાર. ઓ. પણ તમ દાશીયે માન્યું નહી. સુ. તેથી આવાં કર્યા
દેદાર. ઓ. ॥ ૨ ॥

રાગ ઝડપનો દોહરો.

ભીમે જણ્યું થયું ભણેઈ, આઁયો વાંક અપાર; જોઈતું તું ને વૈદે
કીધું, ઉડયો તેણીવાર. ॥ ૧ ॥ કડછો લીધો હાથમાંને ધાર્યો કરવો કેર;
હવે ન મુકું જીવતોને મારી નાંખું દેર, ॥ ૨ ॥ અગનિ દેવનું ભાગ્ય
મોટું, એમ કહી આલ્યો; એટલે તો દુપદીએ હાથ એનો ઝાલ્યો. ॥ ૩ ॥
જાણ. ॥ દુપદી કહે કંઈજી, ગમ ખાઓ સતિ તન; સહસા કામ કરવા
થકી, જાણું પડશે વન.

કડવું ૧૫ રાગ સવૈયો

વૈશમપાયન એણીપેર બોલ્યા, સુણ જનમેજે રાય; વીસ્તારો તુજ-
ને સંભળાવું, વૈરાટ પર્વ મહીમાય. ॥ ૧ ॥ ભીમે જણ્યું વાત છે સા-
ચી, સહસા ન કરવું કામ, કળથી થશે તે બળથી ન બને, ધારિ બેઠો
તે કામ. ॥ ૨ ॥ ઓરે નારિ વારતા તારી, માંડીને કહે મુને; શી રીતે
તને ઘેર બોલાવિ, શું દુઃખ દિધું તુને. ॥ ૩ ॥ દુપદી કહે કંઈ મ્હારા,
પાપીએ કીરી પેર; રાણિયે મોકલી કંઈયાને કહ્યે, પય આપવા એને
ઘેર. ॥ ૪ ॥ પાપિ પ્રપંચનો ભરેલો, ધરમાં જાંડાણે પેઠો; દેવ શેવા લઈ
સંત્ય દરશાવા, સાતમે માળે બેઠો. ॥ ૫ ॥ મુને એણે ઉપર બોલાવી,
કપટનું કાજ કીધું; દુધ મુકતામાં દાદર દઈને, ઉપર તાણું દીધું. ॥ ૬ ॥
મુને બહુ સમજાવા માંડી, સમજી નહી તમ નાર; ત્યારે કંઈયે કોઈ ક-
રીને, માર્યો મુજને માર. ॥ ૭ ॥ પ્રભુને મેં પોકાર કીધો, આઁયા વિ-
શ્વના ભુપ; કંઈયાને બહુ રીતે માર્યો, ધરી વાંદરનું રૂપ. ॥ ૮ ॥ તાણું તોડીને
નીચે ઉતારી, કાહાડી ધરની બાહાર; ધરમ અરજીન સહદેવ નિકુળ,
કને ગઈ ભરતાર. ॥ ૯ ॥ તેમણે કહ્યું ભવિશ તાઈ, અમથી નહી થાય
કામ; સહદેવે કહ્યું કોઈ કામ કરશે, એટલી આપી હામ ॥ ૧૦ ॥ ભીમ

કહે કે કોઈએ ન રાખી, ધરમતો કદી મોટા; પણ વ્યંડળે કાઢી મુકી,
 એણે વાળ્યા કેમ ગોટા. ॥ ૧૧ ॥ હુંજ ખરો કે નિશાળમાંથી, ઉચ્ચા
 ગો એને ભરાવું, નિકુળજીનો નાનો માટે, રીસ એની ન ધરાવું. ॥ ૧૨ ॥
 સહદેવે તને હિમ્મત આપી, માટે એને ન કહેવાય; જે પ્રેમદા હવે જેમ
 કહું તેમ, તું કરી લે ઉપાય. ॥ ૧૩ ॥ જે અડધો પોહોર રાત રહી છે, ક-
 ઇયાજીને કળ વળી હશે; નર મોકલે ત્યાં નારીએ જતાં, પાપ કાંઈ નહી
 થશે. ॥ ૧૪ ॥ કળથી કામ કરવું છે માટે, જ કઈયાને ઘેર; હસ્તે મોઢે ને-
 ત્રને ચાળે, બોલાવજે સુખભેર ॥ ૧૫ ॥ તવ કઈયો બોલાવશે તુજને, કા-
 મીને ન હોય દાઝ; કામી જનને ટેક ન હોયે, કામીને નહી લાજ. ॥ ૧૬ ॥
 કહેશે કે આવો બેસો સૈયંદ્રી, તવ તું કહેજે એમ; કહીએ કે સમજણ ન-
 થી તમેમાં, મુને તો બહુ છે પ્રેમ. ॥ ૧૭ ॥ મ્હારે માથે પાંચ ગાંધર્વ છે,
 તેમાંનો ગાંધર્વ એક; વાંદર રૂપે છાપરે રહિને, જેતો હતો મારો ટેક-
 ॥ ૧૮ ॥ તમારું કહ્યું માનીને મેં કીધી હોત સુખ લેહર; તોતો તમને ગ-
 ણું ગ્રહિને. મારી નાંખત ઠેર. ॥ ૧૯ ॥ મેં તમારું કહ્યું માન્યું નહીં તો,
 જીવતા ફેંકી દીધા; તમને જીવાડવા મુમત ઝાલ્યો, માર સહન મેં કીધા
 ॥ ૨૦ ॥ હમણું ગાંધર્વ મ્હારા સ્વરગે ગયા, ત્યારે હું તમ કને આવી;
 એવું કહીશ તવ થાશે રાજ, તમને લેશે બોલાવી. ॥ ૨૧ ॥ કહેશે કે તમે
 ધરમાં આવો, ત્યારે તું કહેજે એમ; કહીએ કે આજ મળવું છે મારે, પ
 ણુ કરો કહુ તેમ. ॥ ૨૨ ॥ કહીએ કે વ્યંડળ મેહેતાજીની, ખાલી કરાવો
 નિશાળ, રાત્રીએ ત્યાં રંગ રમીશું, કરાવો ઝાક ઝમાળ. ॥ ૨૩ ॥ તમારી
 સાથે રંગ રમું તે, મુજને શું વીતે લાહાવો; સવારે છોકરાંને વેહેચવાને,
 સો મણુ મીઝાઈ ભરાવો. ॥ ૨૪ ॥ એટલે કૈયો કપ્પલ કરશે, બોલજે બી-
 જવાર; કહીએ કે મ્હારે સ્વાંગ બદલવા, આપો વસ્ત્ર સણગાર. ॥ ૨૫ ॥
 એટલે આપશે રાજ થઈને, તે લેઈ આવજે હાંધ; પછી અંધારે જતી રહે
 જે, રાણિના ઘર માંધ. ॥ ૨૬ ॥ પછી રાતે નિરાંતે સુજે, ચિંતા ન ધરીશ
 મ્હારી; કૈયોજી મ્હારો કંથ થાશે, હું થઈશ એની નારિ. ॥ ૨૭ ॥ ઉઠ હવે
 વાહાણું વહી જશે, તવ બોલી દુપતિ; તમે કહોછો તેવું કહેવા જવા,
 મુજ મન માનતું નથી. ॥ ૨૮ ॥ ભીમ કહે ભરતાર મોકલે, ત્યાં તે
 ભામની જય, તેમાં શાસ્ત્રથી દોશ નથી, જ હવે વાહાણું વાહાય. ॥ ૨૯ ॥
 એટલે ઉઠી દુપદી સતી, રસોડેથી ચાલી; મન સંકોચતી જય છે એ, દાં
 તે છેડો ધાલી. ॥ ૩૦ ॥ કઈયાજીને કળ વળી છે, ચીંતામાં જીવ પેઠો; દા
 તણ પાણી લેઈને આવી, એટલા ઉપર બેઠો. ॥ ૩૧ ॥ દાતણ કરતાં વિચા

ર કરતો; કેવારે વાહાણું વાય, બેહેનના ધરમાંથી સયંદ્રી કરી દેઉં વીદાય
 ॥૩૨॥ એવામાં તો દુપદી આવિ, લેવરાવવા મુખ લાવો; કૈયાયે દીઠી સ-
 યંદ્રી કહ્યું કે આવો આવો ॥૩૩॥ એટલે ચશ્ત્રુનો ચાળો કરીને, હશીબો
 લી દુપદી; અરેરે તમે મુમતિ છો, કળ વકળ કાંઈ નથી. ॥ ૩૪ ॥ ગાંધર્વ
 વં વાંદર રૂપે જોતો તો, છાપરા પરથી પેર; મં રંગ રમવા દીધા હોત ત
 મને, તો મારી નાંખત ઠેર. ॥ ૩૫ ॥ પણ તમને ખચાવવા માટે, ખાધો
 તમારો માર; તો તો તમે જીવતા રહ્યા, છો મારા કાવળ હાર. ॥ ૩૬ ॥
 અત્યારે ગાંધર્વ સ્વરગે ગયા, તવ તમ પાસે આવી; કંઈયોજ કહે ધન્ય
 સયંદ્રી, મુને તેં લીધો ખચાવી. ॥ ૩૭ ॥ મુજ જીવ સાડ તેં માર ખાધો,
 આ ગુણ કેમ વીસડ; જો પ્રેમદા તું કેહેતિ હોય તો, તારે માટે હું મ-
 ર. ॥ ૩૮ ॥ દુપદીને મન હસવું આવ્યું, લંપટને નહીં લાજ; મનમાં
 જાણ્યું કે મારે માટે, મરવાના છો આજ. ॥ ૩૯ ॥ કંઈયો કહે હવે ધર-
 માં આવો, દુપદી બોલી એમ; તમ બુદ્ધી રહેવા દો તમ પાસે, કરો હું
 કહું તેમ. ॥ ૪૦ ॥ ગાંધર્વ આજ રહેવાના સ્વરગે, માટે થાશે સંગ, વ્ય-
 ડળ મેહેતાનિ નીશાળ વીશે, રાતે રમીશું રંગ. ॥ ૪૧ ॥ માટે જઈને
 ખાત્રી કરાવો, વ્યંડળની નિશાળ; ઓછાના ખીછાના દીવા ખતી, કરા-
 વો ઝાક ઝમાળ. ॥ ૪૨ ॥ રાત્રીયે ત્યાં આપણ મળશું, ખીન્નું વચન મા-
 ન્ય કરજો; સવારે ખાળકોને વેહેચવાને, સોમણ મીઠાઈ ભરજો. ॥૪૩॥
 કૈયોજ કહે શું મને કોહો છો, નિશાળ બનાવું કેવી, રંગાવું ધોળાવું
 ને બનાવું. વૈકુંઠપુરી જેવી ॥ ૪૪ ॥ જળનાં બે માટલાં ભરાવું. કષ્ટી
 પડે નહીં તમને; ખસેં મણ મીઠાઈ ભરાવું, કેહેવું નહીં પડે અમને.
 ॥ ૪૫ ॥ દુપદી કહે વાડ કૈયાજ, વળી વચન એક થાપો, ઘડીયે ઘડીયે
 સ્વાંગ બદલું, વસ્ત્ર આલુષણ આપો. ॥ ૪૬ ॥ ઝડપ ઉઠ્યો ત્રીયાને ત્રુ-
 ઠ્યો, કામજ્વરે તદાકાર; જેટલા હતા તેટલા લાવી, દીધાં વસ્ત્ર શણગાર
 ॥ ૪૭ ॥ દુપદી તે લેઈને વળી, પાછી ગઈ ભીમને રસોડે; હ્યો પીઉંજ એ-
 તો થૈ ગયો ખુશી, કબુલ કર્યું બધું મોઢે ॥ ૪૮ ॥ કંઈયોજ કને માગી
 લીધાં, વસ્ત્રોને શણગાર; જેટલું હતું તેટલું લાવી, દેતાં કરી નહીં તાર
 ॥ ૪૯ ॥ ઓ કંથજ કોઈ ભીક્ષુક જઈને, કરગરે છેકાછેક; તો તે ધરમ
 સમજીને એને; આપે ન કોડી એક ॥ ૫૦ ॥ પુન્યના કામમાં પડે પાછો
 પાપનાં કર્મમાં પેહેલો; અરેરે અજ્ઞાની જીવડો, પંચ વીશયમાં ઘેલો,
 ॥ ૫૧ ॥ ભીમ કહે કે પુન્યને કામે, પૈસો ખરચતાં ધુજો; તેવા પ્રાણીને મા-
 રગ અવળા, એની મેળે મુજો ॥ ૫૨ ॥ મુનસાદેહી ધારણ કરી, ધર્મ

ના સુજે સુધે સુધુ; તેવાં કર્મથી તે પ્રાણીને, સુજે અવળું ઝિંધું ॥
 ૫૨ ॥ સુમારગે જે વાવરે નહીં, તેનુ કુમારગ જય, સુપંથ ચઢ્યો તે પ્રા-
 ણીથી, કુપંથ નવ પળાય ॥ ૫૩ ॥ કુપંથનાં ફળ માઠાં મળે છે, સુપંથ સૌ-
 થી બળીયો; જે કઈયા જેવા અધરમીને, કરમે હું આવી મળીયો
 ॥ ૫૪ ॥ બહાણું વાહારો જતું ઠેકાણે, કહીને કરિ વિદાય; કંથની આજ્ઞા
 લેધને આવી, રાણીના મેહેલમાંય ॥ ૫૫ ॥ સુદ્રણાએ મનમાં વીચાર્યું
 નહી સતી. સાક્ષાત; રહિ આવી મારા કઈયાજના, ધરમાં આખી રાત
 ॥ ૫૬ ॥ રાણીયે કહ્યું આવો સયંદ્રી, હવે નહી દાસી ઘાટ, ભાઈની માની
 તિ તે મારી માનીતી, બેસો હીંચોળા ખાટ ॥ ૫૭ ॥ દુપતીયે તવ નીચું
 ઘાડ્યું; હવે શું મારે કરવું; મીથ્યા લાન્છન માંથે બેઠું, જળ્યાથી ભલું
 મરવું ॥ ૫૮ ॥ વળી વિચાર્યું નાંડે નરવા, તો વૈદ શું કરનાર; સાચને
 આંચ કદી નવ લાગે, જણે જુગદાધાર ॥ ૫૯ ॥ એવું મન વાળીને બેઠી
 તેવે વાહાણું વાહાય, હરખે બસેં શેવક લૈને, કૈયો નિશાળે જય ॥ ૬૦ ॥
 ॥ વળણ ॥ નિશાળે એ આવિયો; હરખે ભર્યો અપાર; કહે વલ્લભ તવ
 ધ્રુજ્યો, ઈંદ્ર તણે કુમાર ॥

કડવું ૧૬ રાગ ભેરવીનો દોહરો.

વૈશમપાયન એણીપેર બોલ્યા,, સુણ જનમેજે રાય; વીસ્તારી તુ-
 જને સંભળાવું, વૈરાટ પર્વ મહીમાય. ॥ ૧ ॥ ઈંદ્રનો નંદન અરજુન-
 જના, પેટમાં પડી ફાળ; કેમ કઈયોજી કડપમાં આવે, આજ મારી નીશા
 ળ ॥ ૨ ॥ એટલે કઈયાજી આવીને બોલ્યા. ખાલી કરો આ કામ; સૌ છો-
 કરાંને છુટી આપો; આજ અમારે કામ ॥ ૩ ॥ જાઓ પેલા સામાં કોટડા-
 માં, પડી રહો આજ રાત, વળી અહીં આવજો રેહેવાને કાલે થતે પરભાત
 ॥ ૪ ॥ અરજુનજીએ મન વીચાર્યું, મુને ભરાવે ઉચાળો; આ વાત સમ-
 જાતી નથી મુને, કોણ કહાવવા વાળો ॥ ૫ ॥ એમ જણિને અરજુન બો-
 લ્યા. શા કામે કૈયાજી ચડીયા; કઈયો કહે આજ ગમ્મત છે અહીં, કહી
 ભાઈ હશી પડીયા ॥ ૬ ॥ અરજુને જણ્યું કામી કઈયાને, ભીમ રાજી
 કરવાવાળો; દુપતિનું કામ એણે ઝિપાડ્યું, મને ભરાવ્યો ઉચાળો. ॥ ૭ ॥
 ॥ આજ કઈયાનું મોત ભમ્યું છે, એમ મનસુખે કીધો; છોકરાંઓને રજા
 આપી, ગોદડી ને ઘોડા લીધો. ॥ ૮ ॥ સામું કોટડું પડેલું હતું, તેમાં કયો
 વીસરામ; કૈયાજીએ શેવકાને, સોંપ્યું નીશાળનું કામ. ॥ ૯ ॥ વાળી જુડી

ધોળી રંગીને, કામ કર્યું અમુદ્ય; ચીનાઈ ખાનું ગોઠવિદિધું, કાઠ નરાખી
 ભુલ્ય. ॥ ૧૦ ॥ સોને મઢેલો ઢાલીયો ઢાળ્યો, ઉશીકાને તળાઈ; જળનાં
 બે માટલાં ભરાવ્યાં, બસે મણુ મીઠાઈ. ॥ ૧૧ ॥ હાંડી તકતા ગદ્દાસ ઘડી
 ચાળ, ઝુમ્મરનો નડી પાર; દીવસછતાં દિવા કીધા, પછી નીકળ્યા બાહા
 ર. ॥ ૧૨ ॥ દ્વાર દેઘને તાળું દીધું કૈયાજી રાજી થયો; કુંચી પોતાની પા-
 સે લેઘને, રાણીના મેહેલમાં ગયો. ॥ ૧૩ ॥ દુપદીને સાન બતાવી, સાં-
 જે તતપર થાજે; આ ખીંટીએ કુંચી મુકુંછું, તે લેઘને તમે જાજે. ॥ ૧૪ ॥
 એમ કહી કુંચી મુકીને, સાંજે ગયો સભામાં; ધરમ રાયે કૈયાને જોઈ,
 વિચાર કીધો ત્યાંય. ॥ ૧૫ ॥ રાત્રીએ તોફાન થયું તુ તેનું કર્યું એણે કે-
 મ; એવું સમજી પુછ્યું ધરમે; જોવા પાપોનો પ્રેમ. ॥ ૧૬ ॥ કૈયાજી આ-
 જ આપો દાહાડો, દીઠા નહિ આ ઠામ; કૈયો કહે કે આજ મારે, હવે ધર-
 નું કામ. ॥ ૧૭ ॥ આનંદ છો કે ઉદાશ છો એમ, પુછી જોયું કીંક રૂશી;
 એટલે એનાથી હશી દેવાયું, માહારાજ છેયે ખુશી. ॥ ૧૮ ॥ હઘ્યાનો
 ઉમળકો દીઠો, ધરમે ધાર્યું તે ઠામ; ભીમ વીના કોઈ ખુશી ન કરે, એણે
 લીધું હાથ કામ. ॥ ૧૯ ॥ કરમ પુટ્યું કૈઘઆજીનું, પોહોચી જશે જમ
 લોક; ભીમના હાથમાં ગયો એટલે, જીવ્યાની આશા ફેક. ॥ ૨૦ ॥ અ-
 રેરે ગમે તેમ કરીને, કઘઆજીને ઊગારું; એમ ધારીને ધરમ બોલ્યા,
 વચન સાંભળો મહારું. ॥ ૨૧ ॥ રાજાને પ્રધાન સાળા બનેલી; વચન
 મહારું થાપો; એક હીસાબ બેને માંડી આપું, જુદા બેશી કરી આપો
 ॥ ૨૨ ॥ એમ કહી બે પત્ર તાંબાનાં, લીધાં ધરમરાય; તેમાં એવો
 હીસાબ માંડ્યો બે દિને પુરો થાય. ॥ ૨૩ ॥ બેઠિને બેઠિ પત્ર બે-
 સાડયા જુદા જુદા; કરિ આપશે તે ધેર જશે, નહીતો હૈ રેહેશે સમુદા.
 ॥ ૨૪ ॥ હોસાબ કરીને આપ્યા વિના, જવા દેવાના નથી; એટલે કૈયાજી
 ગભરાયો, કામાતુર મુઠમતી ॥ ૨૫ ॥ એણે જણ્યું કે કરી આપિને; ઝટપ-
 ટ નાશી જવું; શત્રુ થઈને બામણો લાગ્યો, ટીંબળ કાઢ્યું હાવું. ॥ ૨૬ ॥
 એમ ધારિને ચીત્ત પરાવ્યું પણ જીવ ભચ્યો જય; એવે સમે રાત્રી
 પડીકે, ભીમસેન તૈયાર થાય. ॥ ૨૭ ॥ રસોડાનાં દ્વાર બંધ કીધાં, દીવો
 કીધો એક; દરપણુ આગળ લૈને બેઠો, સણુગાર કાઢ્યા વિવેક ॥ ૨૮ ॥
 ચાર ચીરોને ભેગાં સાંધી, એક બનાવો દીધું; હસ્તે હસ્તે ઊભો થઈને,
 પોતે પેહેરી લીધું. ॥ ૨૯ ॥ પછી દાહાડા ઉઘેડીને સણુગાર કાઢ્યા બાહાર;
 બહુ કીમ્મતના દાગોના દેખી, કળકળ્યો અપરમપાર ॥ ૩૦ ॥ અરેરે
 આવા અજ્ઞાનિનું, કીચે કાળે કલ્યાણ; પુન્યમાં આપવું હોયતો ન આપે

આપતાં જાયે પ્રાણ ॥ ૩૧ ॥ આ કામમાં કેવું આપી દીધું છે, પાછું વાળી
 નથી જોયું; પ્રભુમાં પરોવે નહીં તેટલું, પ્રેમદામાં ચિત્ત પ્રાપ્ત ॥ ૩૨ ॥ વાર એ
 પાપીને શિક્ષા કરવી, બરબડતો એમ હોઠે; શણગાર જોઈને વિચાર્યું કે,
 પેહેર કીયે કાને કોટે. ॥ ૩૩ ॥ દોરડીના બે કટકા સાથે, શણગાર બાંધી લી
 ધાં; બે ચરણે બે વીંટાળીને, પગનાં ઝાંઝર કીધાં. ॥ ૩૪ ॥ કુમ કુમ
 આંહો કીધાં લેલાટ, નેત્રોમાં કાજળ સાર્યું; પછી દરપણમાં મુખ જોઈ,
 પ્રકોદરે એમ ધાર્યું, ॥ ૩૫ ॥ હવે મારું મુખ ડિંક દીસે છે; બની રૂપાળી ના
 ર; મોહ પામશે મુને દેખીને, કૈયાળ ભરતાર. ॥ ૩૬ ॥ હવે હું કેમ વાર
 કર્યું. કૈયાળ બેસી રહેશે; મોડી જઈશો સ્વામી મહારા, મુજને ડપકો
 દેશે. ॥ ૩૭ ॥ એમ પાપીની મશકરી કરતો, ઉઠ્યો તેણીવાર; અંધારે
 ગયો નિશાળે, વાયુ તણો કુમાર. ॥ ૩૮ ॥ અરજીન સામા કોટડામાંથી,
 કરિ રહ્યા છે ટોકું; એમને એમ કે ચરચા જોવિ, આવે તેને ટોકું. ॥ ૩૯ ॥
 એવે વાલવો ઓટલે ચઢાયો, બ્યંડળે પુછ્યું એમ; અંધારે ઓટલે ચઢે
 છે, કોણ આવ્યું ને કેમ. ॥ ૪૦ ॥ તવ ભીમસેન ધિરે રહી બોલ્યો, ત-
 મને મળી જગો સારી; બ્યંડળ મેહોતા આવીછું હું, કૈયાળની નારિ.
 ॥ ૪૧ ॥ અરજીનજી તવ રહી ગયો છાનો, ટળીયો મનનો વેમ; કધ્યા-
 જીનું આજ કાટલું થાશે, થયો સચંદ્રી ભેમ. ॥ ૪૨ ॥ ભીમે નિશાળે
 દિઠું તાળું, દેવત પોતે દાખ્યું; કુંચીનું કામ શું પડે એને, મરડીને ભા
 ગી નાંખ્યું. ॥ ૪૩ ॥ દ્વાર ઉઘેડીને અડકાવ્યા, સાંકળ દઈ મહી પેઠો; રૂ-
 ડો ઢોલીયો ઢાળેલો છે, તેમાં જઈને બેઠો. ॥ ૪૪ ॥ સુંદર શોભા જોઈને
 હશીયો, રશીયો મહારો નાથ; કેવી સારી શોભા કરી છે, રંગ રમવા મુ-
 જ સાથ. ॥ ૪૫ ॥ ધીક્ષ છે આવા અજ્ઞાનીઓને, અવળે મારગ મરે, દેવ
 મંદિરે કે હરિ કથામાં, કહેથી આવું ન કરે. ॥ ૪૬ ॥ વિષય વાંતે વીત-
 જ ખરચે, પુરણ દી ઉઠેલો; ધરમમાં કરે તરફેડા, કમરનો પુટેલો. ॥
 ૪૭ ॥ કરમનાં ફળ હમણાં મળશે, બહુ ત્યારે બે ઘડીવાર કરે ગમ્મત
 વિવેકની એ, પછી થયો તૈયાર. ॥ ૪૮ ॥ જણ્યું કે પતિના આવતાં પે-
 હેલાં, પરવારિ બેસુતો ડીક; ડપકો દેશે ડપકો દેશે, ધરવિ કંથની બીક
 ॥ ૪૯ ॥ પછી જીવ મીઠાઈમાં દોડ્યો, મન નવ રહ્યું ઝાલ્યું; ખુણામાં
 ઢગલો માર્યો છે, તેમાં મોઢું ધાલ્યું, ॥ ૫૦ ॥ પકવાન ચાવે ઘણાંજ ભાવે
 ખાધાનો નહીં નેક; આખો ખુણો ખાલી કીધો, ન રહ્યો કટકો એક. ॥
 ૫૧ ॥ પછી પોતે પાણી પીધું; મનમાં રાજી હતો; ઊદર ઉપર હાથ ફેર-
 વતો, જઈ દેત્રીયામાં સુતો. ॥ ૫૨ ॥ બે ઘડી એમાં આળોટી હિંચો, પ-

છી કેવો ખેલ કીધો; એકજ દીવો શળગાવી જુદો, એકાન્ત ઢાંકી દિધો.
 ॥ ૫૨ ॥ પાપી પર પછી ક્રોધે ભરાયો, પુરણ પ્રગટી રીસ; ઢોલીયાને
 કરી નાંખ્યો છુટે; લીંચી લાંબો ઇસ. ॥ ૫૪ ॥ ઇસ લેઈને રીસ કરીને,
 નિશાળમાં વળ્યો દોડી; હાંડી તકતા ગદ્દાસ વડીયાળ, ઝુમ્મર નાંખ્યાં
 ફેડી. ॥ ૫૫ ॥ ચીનાઈખાનું ચકચુર કીધું, ચાતુર નર નવ ચુક્યો; ત-
 ણાઈ ગોદડાં ભેગાં કરીને, તેમાં અગ્નિ મુક્યો, ॥ ૫૬ ॥ કૈયાના નામના
 હોળી કીધી, આનંદ મનમાં હુંતો; હોલાયા પછી દ્વારે, ચરણ દઈ ત્યાં
 સુતો. ॥ ૫૭ ॥ સુતાં સુતાં ગમ્મત કરે, ખડખડ કાઢે દંત; અરેરે હજી કેમ ન
 આઠ્યા. કઈયાજી મુજ કંથ. ॥ ૫૮ ॥ હજી ન આઠ્યા હજી ન આઠ્યા, કાળજી
 જાય છે ધીકી; પ્રાણના પ્યારા પતી મહારા; મારા નેત્રની કીકી. ॥ ૫૯
 ॥ ચાર વડી જ્યાં રાત ગઈ કે, કૈયાને ચટપટી થાય, સૈવંદ્રી વાટ જોતી
 હશે મહારિ, હવે શું કરું ઉપાય. ॥ ૬૦ ॥ કીંક રૂપીનું કોઈ પ્રાણીથી,
 લોપાય નહિ વચન; તો મુજથી કેમ કરી જવાશે, આનંદનો આજ દિ-
 ન. ॥ ૬૧ ॥ પેલા ભવનો શત્રુ મહારો, થઈને પ્રાણણ લાગ્યો; આ બા-
 મણાનું નહીં થાય સાઈ, મળેલો વૈભોગ ભાગ્યો. ॥ ૬૨ ॥ વળી મન
 વીચારિ બોલ્યો, અરજ સુણો રૂપી; કોહોતો કાલે હિસાબ કરિએ, આ-
 જ નથી હું ખુશી. ॥ ૬૩ ॥ હું છું દુઃખી નથી સુખી, જાણોછો માહા-
 રાજ; માટે મુજને ઘેર જવાદો, માગી લેઉં છું આજ. ॥ ૬૪ ॥ પેટમાં મુને
 ચુંક આવે છે, તેથી કહોકે જાઓ, ધરમે કહ્યું શેવકોને, લાવિ અજમો
 ફકાવો. ॥ ૬૫ ॥ તવ દાસોએ અજમો ફકાવ્યો, કઈયો કળકળ્યો અતિ,
 પછી કહ્યું માહારાજ મુજથિ, બેડા રહેવાતું નથિ. ॥ ૬૬ ॥ એટલે બો-
 લ્યા કીંક રૂપી, શેવક કષ્ટ કાપો; કઈયાને સુવાનિ પથારિ, સભામાં
 કરિ આપો. ॥ ૬૭ ॥ કઈયાયે જાણ્યું શત્રુ સાચો, જવા દેવાનો નથિ;
 હિસાબ એનો કરિને આપું. પછી ટકું નહિ રતિ. ॥ ૬૮ ॥ એવું જણિ
 ચિત્ત પરોવ્યું, ગણિત કરવા જાય; બેને ત્રણ પાંચ પાંચને ચાર નવ,
 નવથિ નિશાળ માંય. ॥ ૬૯ ॥ પેલિ ગઈ હશે વાટડિ જોશે, રોશે છેઢા
 વાળિ; હિસાબ ચાલે હિસાબમાં મ્હોટો, રિસાઈ જશે રૂપાળિ. ॥ ૭૦ ॥
 એમ જણિ આડું પત્ર ધરિને, મુખમાં આંગળિ લિધિ. યુક્તિ લડાવિ,
 સુગ ચડાવિ સભામાં ઉલટિ કિધિ. ॥ ૭૧ ॥ ધરમરાયે મન વિચાર્યું ક-
 ઈયો થયો મરનારો; આયુશ એનો આવિ રહ્યો છે, ત્યાં હું શું કરનારો.
 ॥ ૭૨ ॥ બળાતકારે ઓકવા બેઠો. એવું જણિ બોલ્યા એમ; જવો કઈ-
 યાજી ઘેર તમારે, તો રહેશે કુશળ ખેમ. ॥ ૭૩ ॥ બિજે જવાથિ આ-

યુરા દુટે, જુદું ન જાગા લગાર; કધયોજી કહે વાર મહારાજ, કહિને નિક
જિયો ખહાર. ॥ ૭૪ ॥ થેડે લગિ ધિરે ધિરે આલ્યો, પછિયિ મુકિ દોડ;
અરેરે વાટડિ જોતિ હશે, જઈ પોહોઝ્યો મુંસોટ. ॥ ૭૫ ॥ વળણુ. ॥ સું
સરો નિશાળે સંચર્યો, હૈયે હરખ ન માય. વ્યાસ વક્ત્રમ વાણિ વદે. સાં-
ભળો સહુ શ્રાતાય. ॥

કડવું ૧૭ રાગ સૈવૈયા.

વૈશમ પાયેન એણીપેર બોલ્યા મુણ જનમેજે રાય; વિસ્તારિ તુ-
જને સંભળાવું, વૈરાટ પર્વ મહિમાય ॥ ૧ ॥ નિશાળને એટલે કૈયોજી,
ચડીયો આનંદભેર, કોટડામાંથી અરજીને જોયું, સમજ્યો સઘળી પેશારા
જણ્યું કે કૈયોજી આવ્યો; કરી કામાતુર મતી; ભીમશેનને ભોગ પડ્યો
કે, એ જીવવાનો નથી ॥ ૩ ॥ એવામાં કૈયાએ સાંકળ ઠોકી, પ્યારી ઉ-
ધેડા દ્વાર; એટલે ભીમે મન વીચાર્યું આવ્યો મુજ ભરતાર ॥ ૪ ॥ બીજો
શબ્દે પ્રકોદર બોલ્યો, ઉઘડાવા મુમત મેલો; ઠાલાં બારણાં સપટાયાં છે
જેર કરીને ઠેલો ॥ ૫ ॥ કૈયે બે ભુજ હૈ બળ કીધું, ભીમે લીધો ચરણ
તવ ઓર્ચીતા દ્વાર ઉઘડીયાં, પાપા ઢળીયો ધરણ ॥ ૬ ॥ કુટાયું ડાયું
વાગ્યું સાયું ભુમીમાં ભચકાયો અતી; ભીમ કહે અરેરે આ શું થયું,
જરા જાળવતા નથી. ॥ ૭ ॥ કૈયોજી કહે જીવ ન બાળો, નથી વાગ્યું મુજ
અંગ; એમ કહીને દ્વાર દીધાં, રૂઝની રમવા રંગ ॥ ૮ ॥ ભીમ જઈ એ-
ક ખુણે બેઠો, બોલ્યો કુખુધિ એમ; ઓરે સયંદ્રી નોશાળ વીશે, અંધાર
છે કેમ. ॥ ૯ ॥ ભીમ કહે હું જ્યારની આવી. ત્યારનું છે અંધાર; મુજ-
ને કાંઈ વીતે નહો લાહાવો; ન ગમ્યું કામ તમારું. ॥ ૧૦ ॥ કધયો કહે
ઠીક ઠાક કર્યો તો, તે કર્યો કોઈએ ભંજ; સવારે તેની શોધ કરીશું; હાત
કરો મુજ સંગ ॥ ૧૧ ॥ ઓ પ્રાણ પ્યારી નેન કટારી; મારી મુને દો
લાહાવો; એટલે હશીને ભીમ બોલ્યો, આ ખુણામાં આવો ॥ ૧૨ ॥
કામમાં તફુપ કધયો દોડ્યો, ખુશીથી ખુણે પેઠો; તવ પ્રકોદર ત્યાંધિ
ઉઠિ, બિજે ખુણે જો બેઠો ॥ ૧૩ ॥ કધયોજી ખુણો ખોળવા લાગ્યો, થયો ન
હિ સમંધ; ભીમ કહે ત્યાં ક્યાં ખોળો છો, છતિ આંખે થયા અંધ. ॥ ૧૪ ॥
કધયોજી કહે આવું છું પ્યારિ, તારું બોલ્યું મિહું લાગે; કાચ ભાગેલા
ભુમિ પડેલા, પાપિના ચર્ણમાં વાગે. ॥ ૧૫ ॥ તોપણ કાંઈ ચેતતો નથી.
કામ રૂપિ અંધાપે; ભીમ ઉઠિ ગયો ત્રીજે ખુણે, કધયો બિજે ગયો આપે

॥ ૧૬ ॥ ફોગટ ફાંફાં મારિને થાકયો, ત્રીજે ખુણે પળાય; ભિમે ભમા-
 વ્યો બે ઘડિ સુધિ. કધયો અતિ અકળાય ॥ ૧૭ ॥ ઓ મ્હારિ વાહાલિ
 ખોળાવે ખાત્રિ, મળો તો માનું પાડ; જણિ જોઈ હાથ આવતાં નથિ,
 મુને કરો છો લાડ ॥ ૧૮ ॥ ભિમ કહે તમને ન કહું તો; ખિજ કોને લાડ
 થાય; કધયોજી કહે નથિ રેહેવાતું, મળો હું લાગુ પાય. ॥ ૧૯ ॥ ભિ-
 મે જણ્યું બહુ અથડાવું, તો મુજ કંઈ રિસારો; પછિ ઘર હું ગરિખડિનું
 મંડાતું ભાગા જશે. ॥ ૨૦ ॥ એવું જણી ઉલટ આણિ. ઉઠ્યો વાયુ
 સુત બળીયો; આવો કંઈજ કહીને ગયો, કધયાજીને મળીયો ॥ ૨૧ ॥
 સામા સામી બેઠિ અથડાયા, કર અન્યો અન્ય ઝાલવો; કધયાયે જણ્યું
 નોહોય શૈયંદ્રી, આતો છે વારવાલવો, ॥ ૨૨ ॥ ભીમે કહ્યું કે ભરથાર
 આવો. કહિ બોલીથી ઝાલ્યો; માથા ઉપર ફેરવીને, તરત બગલમાં ઘા
 દ્યો. ॥ ૨૩ ॥ કધયાની કાયા કંપવા લાગી, જણ્યું કે મળીયાં પાપ,
 ભુલ્યો ચુક્યો ને જળ મારિ, મુઠ્ઠી દો મા બાપ. ॥ ૨૪ ॥ ભીમે કહ્યું કે
 પરનારીના, સ્વાદ બતાવું તમને; અરે પીઉંજી અકળાશે નહી; તમ તુ-
 દ્ય કયાં મળે અમને. ॥ ૨૫ ॥ સતિ સામી કુદ્રષ્ટ કીધી, તેનું મળે છે
 લાંહાંજી; એમ કહિને બગલ દબાવી, કાઠી નાંખ્યો પ્રાણ. ॥ ૨૬ ॥ પછી
 મડદુ ભુમી નાંખ્યું, પરાક્રમી પ્રાણી કહાવ્યો; ગુપત દિપક ઢાંકી મુક્યો
 નો, તે દિવો ત્યાં લાવ્યો ॥ ૨૭ ॥ નિરખી કૈયાનું મોહું જોયું, ત્યારે વઘો
 વાયુ કુમાર; અરેરે તમો મરણ પામ્યા; ઓ મારા ભરથાર. ॥ ૨૮ ॥ હું
 ગરિખનું ઘર ભાગ્યું; હેવાતણ ઉતરીયું; લાડ હવે મને કોણ લડાવે,
 સંસારનું સુખ હરીયું. ॥ ૨૯ ॥ એવિ રીતે મશ્કરી કરતો, દુષ્ટને દીધું
 દુઃખ; દિપક ઉપર મેંશ પાડી; કાણું કીધું મુખ. ॥ ૩૦ ॥ કૈયાને મોઢે
 મેંશ ચોળી, તવ દીશ્યું મુખ વિહિલું; નાશીકાથી તાળવા સુધિ, ચુ-
 નાનું તાણ્યું દીધું. ॥ ૩૧ ॥ હોઠ ઉપર પણ ચોડ્યો ચુનો, બનાવ્યો
 ભુતનો ભાઈ; પછી કૈયાની લીધી પીછોડી, પાથરી નિશાળ માંઈ.
 ॥ ૩૨ ॥ તેમાં કધયાનું મડદું મુક્યું. બળવંતો નર આંધી; હાથ ચરણ
 અંગ ભેળું કરીને, કધયાની ગાંસડી બાંધી. ॥ ૩૩ ॥ ડોકું કધયાનું બા-
 હાર રાખી, ભીમે. ઉપાડી લીધો; બીજે હાથે નિશાળ કરો, પાટડો ઉ-
 ચો કીધો. ॥ ૩૪ ॥ ભીંત પાટડામાં પોલાણ પડીયું, તેમાં ગાંસડી વાલી;
 મડદાનું ડોકું બાહાર રાખ્યું, પાટડો મુક્યો ખાલી ॥ ૩૫ ॥ વજન પા-
 સાણના પાટડાનું, આવ્યું અપરમપાર; હાડે હાડ કચરાયાં કધયાનાં વ-
 છુટી રૂધીર ધાર. ॥ ૩૬ ॥ થાંભલે તેના ઉતર્યા રેલા, જોયું સતિને સુત;

નસે વળગેલુ ડોકું લખડે, દેખાયું કાળું ભુત. ॥ ૩૭ ॥ વળતું ત્રકોદરે વિ-
 ચાર કીધો, રાજ કોઈને નડશે; હું અપરાધીને નહીં જાણે, ગરીબને શીશ
 પડશે ॥ ૩૮ ॥ એવું જાણી વાયુ સુતે, કીધો વડો વિવેક; પાટડા નિચે
 થાલલા ઉપર, દોહરો લખ્યો એક. ॥ ૩૯ ॥ પરનારિશું રંગે રમતાં, ખેલ
 કરતાં હાર્યો; રાજનો સાળો કંઈયોજ તે, મેં માર્યો મેં માર્યો. ॥ ૪૦ ॥ એવું
 લખીને નિકળીયો; નિશાળનાં દંધ દ્વાર; ધીરે રહિ કહ્યું અરજીનજીને,
 તું નવ નિકળીશ ખહાર. ॥ ૪૧ ॥ એમ કહીને ગયો રસોડે, સીતળ જળે
 સ્નાન કીધું; અગતી સળગાવી વસ્ત્રને જરીયાન, સઘળું સળગાવિ દિ-
 ધુ. ॥ ૪૨ ॥ પછી નિવૃત્તિથી સુતો, એવે બહાણું બહાય; એટલે ગામનાં
 છોકરાં તે ભણવા નિશાળે જાય. ॥ ૪૩ ॥ દ્વાર ઉઘેડી નિશાળમાં પેઠાં,
 કાચના કટકા ભાળે, ડાહ્યાં છોકરાં સાવરણી લે. વાશીદું મહી વાળે.
 ॥ ૪૪ ॥ કે છોકરાં મહી મસ્તાઈ કરે, કે ભણે કંઈ ભણાવે, કે છોકરાં
 હીસાબ ગણે છે, કે છોકરાં ગણાવે. ॥ ૪૫ ॥ કંઈક લખેને કંઈક લખાવે
 કંઈ બેઠા પાધરા તિર; એવામાં એક છોકરાયે, થાંભલે દિહું રૂંધીર. ॥ ૪૬ ॥
 એક જણાયે દોહરો વાંચ્યો, બીજયે વેમ ધાર્યો; સૌ છોકરાં કહે આ
 શું બોલ્યો, શું તે કંઈયો માર્યો. ॥ ૪૭ ॥ એમ કરતાં જરા ઉંચું બેયું,
 ભય પામ્યા સહુ સુત; ડોકું દેખી ખહાર નાડાં, નીશાળમાં છે ભુત
 ॥ ૪૮ ॥ નય તણુ. લોક સાંભળીને, ભયભિત થયું હરાયું; વાતો કરે કે
 બાળક કુમળાં. જાણીને ખાવા ભરાયું ॥ ૪૯ ॥ કંઈ લોક કહે છે વાતજ
 ખોટી, નહીં સાચું એ તુત; બારણેથી જુએ લખડતું ડોકું, તવ સત્ય
 માને ભુત ॥ ૫૦ ॥ કંઈક અવળચડા લોકો, ગમ્મત કરવિ ધારે; બાર-
 ÷ રહીને કાંકરા લઈને, ધારિ ભુતને મારે. ॥ ૫૧ ॥ ડોકાને વાગે ડોકું
 હાલે, અર્થ લોકો કેવો લે છે; જુઓ એ ભુત ડોકું હલાવિ, મારવાની
 ના કહે છે. ॥ ૫૨ ॥ એ રીતે ત્યાં તોફાન મચ્યું, બધે થયું પ્રખ્યાત;
 એવો હોખાળો અતિ થયો, રાજ્ય સભા ગઈ વાત ॥ ૫૩ ॥ વધરાટે ક-
 હું કીંકરશીને, આ વાત સાચિ કે તુત; ધર્મ મનમાં સમજી ગયા કે,
 ભીમનું કરેલું ભુત ॥ ૫૪ ॥ ધરમ કહે જેવા જઈએ, તે પછી સુજે
 વીચાર; એમ કહી વધરાટને લેઈ ધરમ નીકળ્યા બાહાર. ॥ ૫૫ ॥ વ-
 ળણ ॥ બેઉ જણ જેવા નીકળ્યા, નિશાળે એ જાય; વક્ષલ કહે ચઢ્યા
 ચોટલે, જેવા પેઠા માંચ. ॥

કડવું ૧૮ રાગ સાખીની ચાલ.

વૈશમ પાયત એણીપેર બોલ્યા, સુણ જનમેજે રાય; વિસ્તારી તુજ
 ને સંભળાવું, વૈરાટ પર્વ મહીમાય. ॥ ૧ ॥ નિશાળમાં પેઠા રાજ રૂશી,
 બ્યાકુળ થયું છે મન; દોહરો દેખી વાંચવા લાગ્યો, જે વૈરાટ રાજન.
 ॥ ૨ ॥ પરનારીશું રંગે રમતાં, ખેલ કરંતા હાર્યો, રાજનો સાળો કૈયોજ
 તે મેં માર્યો મેં માર્યો. ॥ ૩ ॥ ધરમે જાણ્યું ભીમની યુક્તી, બોલ્યા મુ-
 જથી એમ; શું રાય તમે કૈયાને માર્યો, એવું બોલોછો કેમ ॥ ૪ ॥ વૈ-
 રાટ કહે લખ્યું છે કોકે, એમાં શી મહારી કસુર; પછી લખડતું દોકું જો-
 યું; વિચાર ઉપન્યો ઉર. ॥ ૫ ॥ ધરમ કહે ઓરે રાજ, ભુત પ્રેત નહી આ-
 તો; પુરણ મહારા વીચાર વડે, કઈયોજ દેખાતો. ॥ ૬ ॥ બોલાવો શે-
 વક મેં ધોવરાવો, એટલે એ ઓળખાય; વૈરાટ રાયે અનુચર તેડી, મુ-
 ખ ધોવરાવ્યું ત્યાંય. ॥ ૭ ॥ વસ્ત્ર વતિ લુંછાવી નાંખ્યું, ઓળખીયો
 પ્રધાન; એટલે આંખ્યા નવાણું કૈયા, ઘણું મચ્યું તોફાન. ॥ ૮ ॥ એવે સુ-
 દ્રણાયે વારતા જાણી, આંસુ આલ્યાં નેન; રડતો રાણી આવિ નીશાળે,
 કઈયાજની બેઠેન. ॥ ૯ ॥ સરવે મુખ જોઈ ઓળખી લીધો, કઈયોકિ-
 ચ્ચક એહ; ક્યાં ગયારે વંડળ મેહેતા, પુછતાં ટળે સંદેહ. ॥ ૧૦ ॥ શેવ-
 કે સામી કોટડીમાંથી, મેહેતાને ઉઠાડી આણ્યા; આંખો ચોળતા અરજીન
 આંખ્યા, જાણે અતિશે અજાણ્યા. ॥ ૧૧ ॥ વૈરાટ રાજ પુછવા લાગ્યો,
 અરજીનજને એમ; તમે તમારી નીશાળ મુકી, કોટડામાં પડ્યા કેમ.
 ॥ ૧૨ ॥ અરજીન કહે મને શું પુછો, હું તો રાખું વાત છાની; પણ આ
 નીશાળના છોકરાની, પ્રથમ લ્યો જીભાની. ॥ ૧૩ ॥ એટલે છોકરાં બો-
 લી ઉઠ્યાં, નહી કહીએ વાત જીડી; કાલે તમારા કઈયાજએ, સહુને અ-
 પાવી છુટી. ॥ ૧૪ ॥ આવી અમારા મેહેતાને કહ્યું, બીજે કરો વિસરા-
 મ; આજનો દાહાડો ને આજનિ રાત્રી, નિશાળમાં મહારે કામ. ॥ ૧૫ ॥
 એમ કહીને મેહેતાજને, કાહાડ્યા કોટડામાંય; અમને સહુને ઘેર કાહા-
 ડ્યા, એટલી બની બીનાય. ॥ ૧૬ ॥ પછી અરજીનજ એમ બોલ્યા, સાં-
 ભળી લ્યો ભુપતિ; કોટડામાં રહ્યા પછો શુ થયું, તે કાંઈ જાણતો નથી.
 ॥ ૧૭ ॥ એટલે બોલી રાણી સુદ્રણ્યા, હું સમજી છું તમામ; રૂપાળી સ-
 ચંદ્રી મારા ધરમાં, તેણે કર્યું આ કામ. ॥ ૧૮ ॥ એટલે દોડ્યા નવાણું
 કઈયા, રાણીના મેહેલમાં આંખ્યા; દુપદીનો ચોટલો બાલીને, ખેંચી બા-
 રણે લાંબ્યા. ॥ ૧૯ ॥ બહુ માર મારે દયા ન ધારે, નય તણા લોક ભાળે,

મારતા મારતા ઘસરડીને, લઈ આવ્યા નિશાળે. ॥ ૨૦ ॥ ધરમે જોયુ.
 ત્રાસ પડીયો, મુખથી બોલ્યા એમ; કહ્યો મુઆનું નિશ્ચે કર્યા વણુ;
 એને મારો કેમ. ॥ ૨૧ ॥ એકવાર મડદું બહાર કાઢી, કરી જુઓ તપા-
 સ; તે વિના તમે મારોછો તે, મુને પડે છે ત્રાસ. ॥ ૨૨ ॥ એટલે સરવે મા-
 રતી મુકી, વૈરાટ વદ્યો વચન; મડદું કાઢવા પાટડો ઉચકો, મળીને સ-
 ઉજન. ॥ ૨૩ ॥ એટલે અનેક યોદ્ધા વળગ્યા, પાટડે નીશાળ માંય; પણ
 પાશાણુનો વજન વાળો, જરા ન ઉચો થાય. ॥ ૨૪ ॥ એટલે બોલ્યો વૈ-
 રાટ રાજ, ચાર અનુચર જાઓ, રસોડેથી વીર વાલવાને, જઈને બોલા-
 વી લાવો. ॥ ૨૫ ॥ એટલે અનુચર ગયા રસોડે, વાલવા ચાલો નીશા-
 ળે; મોટા કંઈયાજી મરણુ પામ્યા, માટે તેડયા ભુપાળે. ॥ ૨૬ ॥ સાંભ-
 ળી ભીમસેન બહાર આવ્યો, બોલ્યો બતાવી તાપ, કૈયાને કોણુ મુઓ
 કેહે છે, મરે તમારો બાપ. ॥ ૨૭ ॥ એમ કહીને કોળા કાઢ્યા, નાકા અનુ-
 ચર ચાર; નિશાળે આવીને એમ કહ્યું, માન્યું ન વાલવે લગાર. ॥ ૨૮ ॥
 એ કેહે છે મરે બાપ તમારો, કૈયાને શું થાય; રાણી કેહે કોઈ માને ન
 સાચું, હું તેડવા જઉં ત્યાંય. ॥ ૨૯ ॥ એમ કહીને રાણી ચાલી, સાથે શે-
 વક લોક; રસોડે આવી સુદ્રષ્ણાએ, કારમી મુકી પોક. ॥ ૩૦ ॥ ઓ વા-
 લવાભાઈ બારણે આવો, દાઢે અંતઃકરણ; બંધવ મ્હારો મ્હોટો કૈયો;
 પામ્યો રૂપાળીથી મરણુ. ॥ ૩૧ ॥ એણું ભીમે સાંભળ્યું ને, મ્હોપર
 દરસાવ્યો શોક; મીથ્યા માયાં કુટતો નીકળ્યો; કૈયાની મુકી પોક.
 ॥ ૩૨ ॥ ઓરે મારા મીત્ર કૈયાજી, ક્યાં થયો કાળો કેર; તારિ પછાડી પી-
 નડ પાડું, ઘોળીને પીઉં જેર. ॥ ૩૩ ॥ એમ કહીને પડતું નાંખ્યું, જુવે
 શેવક સાથ; છાતિ માંથુ કુટવા લાગ્યો, રાણીયે ઝાલ્યો હાથ. ॥ ૩૪ ॥ ઓ
 વાલવા ભાઈ આમ ન કરતાં, નિશાળે તમે ચાલો; ભીમ કેહે કે એના
 જેવો, બીજો નોહોતો મને બહાલો. ॥ ૩૫ ॥ સુદ્રષ્ણા ભાઈ ભાઈ, કહી
 ફોસલાવિ લાવ્યા, વાલવો શેવક ને સુદ્રષ્ણા, નીશાળે ચાલી આવ્યાં.
 ॥ ૩૬ ॥ એટલે વૈરાટ નવાણું કૈયા, રડવા લાગ્યા અપાર; તે જોઈ ભીમ-
 ને સુર ભરાયું, પ્રેમ કરે પોકાર. ॥ ૩૭ ॥ પૃથ્વીમાં પછાડ્યો નાંખે, પાડે
 કારમી ચીસ; મનમાં હસે ચરણુ ઘસે; પાડે ચીસા ચીસ. ॥ ૩૮ ॥ અરેરે
 મારો મીત્ર મુઓ; મારે છવી શું કરવું; લાવોરે કોઈ કટારી માહારે, પેટે
 મારીને મરવું. ॥ ૩૯ ॥ વૈરાટ રાજ નવાણુ કૈયા; વાલવાજીને વારે; બ-
 હુ સમજવે શાન્તી આપે, તેમ રડે છે વધારે. ॥ ૪૦ ॥ જેને તે એના હા-
 થ ઝાલે, થઈ રહી હુકાહુક; આંસુ ન આવે વાંઝે વગીને, આંખોએ મોપ

કે થુંક. ॥ ૪૧ ॥ ધર્મ રાજા જોઈ રહ્યા છે, કુટિરા શો પડ્યા મંડી; મન
 જાણ્યું ચોર શાહુકાર થયો, એ ભીમડા પાખંડી. ॥ ૪૨ ॥ ધાંધલ જોઈ
 ધરમ રાજા, બોલ્યા તેણી વાર; એ વાતવા હવે રડવું મુકી, મડદું કા-
 હોડા બાહાર. ॥ ૪૩ ॥ એમ કહીને હાથ દબાવ્યો, મુકી દે તારાં ચરીત્ર;
 ભીમે કહ્યું કે એ કીંક રૂશી, ખરો ગયો મુજ મીત્ર. ॥ ૪૪ ॥ ચરેરે મા-
 મારો સાચો સનેહી, ખખર લેતો પ્રભાતે; ચોર્યાંતું એને શું થયું, મુને
 મળ્યોતો રાતે. ॥ ૪૫ ॥ ધર્મ કહે મળ્યો હશે ભૈ. નહીં વેણ તારું કાચું;
 ભીમ કહે મીઠાઈ ખવરાવિ, માહારાજ માનજે સાચું. ॥ ૪૬ ॥ એક એક
 ના અમે હાથ ઝાલ્યાતા, પડીતી ગમ્મત ઝાણ; ધરમે કહ્યું કાનમાં ભા-
 ઈ, તારી દગલ બાણ. ॥ ૪૭ ॥ ઉઠ હવે તું કાઠ મડદું, ભીમ વદ્યો વ-
 ચન; હાથો હાથનું કામ છે ભૈ. ચાલો સરવે જન. ॥ ૪૮ ॥ એમ કહી
 નીશાળમાં ચાલ્યો, ઝાઝા સેવક સાથ; પાટો ઉંચો કરવા સરવે. દીવા
 પાટો હાથ. ॥ ૪૯ ॥ શેવક સઘળા બળ કરે છે, મુખ કરે છે બકાર;
 એટલે ભીમે હાથ દેઢને, જરાક કીધું જોર. ॥ ૫૦ ॥ તવ તે પાટો ઉં-
 ચો થયો, મડદું કાઢ્યું બાહાર. ચોળખ્યા આભુષણ કૈયાના, પુરણ થ-
 ચો પોકાર. ॥ ૫૧ ॥ નવાણું કૈયા નિશાળમાંથી, પુરણ કોપે ચડીયા; દુ-
 પદી જ્યાં બેઠી ત્યાં જૈને, મારવા તુટી પડીયા. ॥ ૫૨ ॥ ભીમ કહે કેમ
 એને મારોછો, શો મનસુબો માર્યો; સુદ્રણા કહે વાતવા વીરા, એણે ક-
 ઇયાને માર્યો. ॥ ૫૩ ॥ ભીમ કહે નીશ્યે કરવાદો, તે પછી વાટ વડીયે;
 સાચું જાણ્યા વણ મારીયે તો, રોમ રોમ નરકે પડીએ. ॥ ૫૪ ॥ એમ ક-
 હીને ભીમ બોલ્યો, વીત્યામાં નહીં રહે કાચું; વૈરાટને કીંકના સાંભળ-
 તાં. કેહેજે સાચે સાચું. ॥ ૫૫ ॥ આ કઇયાને કોણે માર્યો, દુપદી વદી
 વચન; સાંભળજે સત્યે સત્ય કહુંછું, એ વૈરાટ રાજન. ॥ ૫૬ ॥ કઇ-
 ચોણ મુજ કોડે પડ્યો તો, રોકી હતી એક રાત; મારે માંથે માંધવો છે તે,
 તેમણે જાણી વાત. ॥ ૫૭ ॥ જ્યારે તમ ઘેર આવિ રહેવા, ત્યારે કહીતી
 પેર; તે મારા કોઈ એક ગાંધર્વે, કઇયાને મારેલો ઠેર. ॥ ૫૮ ॥ હું અ-
 બળા શું નરને મારું, એવી શું હિમ્મત ઝાલું; માર્યો માનો તોયે પાટ-
 ઇ વિશે; શી રિતે હું વાલું. ॥ ૫૯ ॥ ભીમ કહે આ સાચું કહે છે, સ-
 ત્ય અનુમાન થશે; ગાંધર્વ એનો મહારાજેવો, તેણે માર્યો હશે. ॥ ૬૦ ॥
 કીંકરૂશી કહે એ વાલવાણ, સાચું છે તારું વેણ; એ બધી વાત મુકી-
 ને, મડદાને દો દેહેણ. ॥ ૬૧ ॥ વળણ. ॥ મડદાને હવે દેણદો, ધરમે ક-
 હું મુખ એમ; કહે વલ્લભ તવ વાલવે, ઘાલ્યો રાયને વેમ.

કડવું ૧૯ રાગ સવૈયો.

વૈશમ પાયન એણી પેર બોલ્યા, સુણ જનમેજે રાય; વીસ્તારી તુજ
 ને સંભળાવું, વૈરાટ પર્વ મહીમાય. ॥ ૧ ॥ ભીમ કહે એ વૈરાટ રાજ, ખરોખ
 ર જાત થાજે; ગામ સાચવવું સ્મશાન સાચવવું, જોઈ વિચારી જાજે
 ॥ ૨ ॥ તમારે માંથે ગાંધર્વ એના, શત્રુ માનજે સત્ય; જે વા તેવા સ્મશાન
 જશે તો, ગાંધર્વ કરશે ગત. ॥ ૩ ॥ સરવ મળી સ્મશાન જશે તો, ત્યાં
 આવતાં એ ડરશે; પણ ગામ સુનું રહેશે તેથી, ગામ ઉજડ કરશે. ॥ ૪ ॥
 સાંભળી વૈરાટરાય ગભરાયો, ધર્મને પડ્યો વીચાર; ભીમે આ ગેડ ગો-
 ઠવી શાથી, સમજાયો નહીં સાર. ॥ ૫ ॥ એવે બોલ્યો વૈરાટ રાજ, કહો
 વાલવા કેમ કરિએ; પેહેલેથી ચેતીયે નહીં, તો પાછળ પસ્તાઈ મરીયે.
 ॥ ૬ ॥ ભીમ કહે કે તમારે માટે, મુજને બહુ ચીંતાય; તમે સ્મશાન જ-
 શો નહીંને, રક્ષા કરો ગામ માંય. ॥ ૭ ॥ ચાર ક્ષોણી સેન્યા લેઈને, ઉ-
 ભા રહે આ બજાર; નજર રાખજે દશે દીશા, હાથ ગ્રહિ હથીઆર. ॥ ૮ ॥
 નવાણું કૈયા મડકું ઉપાડે, હું રખવાળો થાઉં, સૈયંદ્રીને બાળવી ભેગી
 હું લેઈ જોડે જાઉં ॥ ૯ ॥ અમો નગ્નિ બાહાર નીકળીયે, તમે સાવધ
 રહેજો; નગ્નના દરવાજા બંધ કરીને, સાંકળ તાળાં દેજો ॥ ૧૦ ॥ ગાંધર્વ-
 વં કંઈયાનું રૂપ ધરીને, કદાપી દરવાજા આવે; કેહેશે કે હું કંઈયોજ છું
 એમ કહી ઉઘડાવે ॥ ૧૧ ॥ તો પણ મારા આવ્યા વીના; ઉઘેડવાં નહી
 દ્વાર; જે ગફલતમાં ઉઘેડશે તો થાશે હાહાકાર ॥ ૧૨ ॥ મશાણુમાં કદિ
 આવશે ગાંધર્વ, તો હું સામો લડીશ; અમારી ચીંતા તમે ન કરશો,
 સહુને પુરો પડીશ. ॥ ૧૩ ॥ વૈરાટ રાજ ચરણે લાગ્યો, સાબાશ વાલ-
 વીર, ગામમાં ચોકી અમે કરશું હાથમાં ઝાલી તિર. ॥ ૧૪ ॥ એટલે ધ-
 રમ રાજ સમજ્યા, ડાહ્યાપણથી વાળે દાટ; ભીમે નવાણું કંઈયાનો, ધ-
 ડવો ધાર્યો ઘાટ. ॥ ૧૫ ॥ અરેરે એ ગજબ થાશે, ભીમ જરા નહી ત્રા-
 શે, સાન કરીને કીક રૂશીયે, વાલવો બોલાવ્યો પાસે. ॥ ૧૬ ॥ કાનમાં
 કહ્યું છાનું માનું, તું ન કરે કોનું વાર્યું; હું સમજ્યો છું, સૌ કંઈયાનું,
 રોશણ વાળવું ધાર્યું. ॥ ૧૭ ॥ ભીમ કહે તેમાં તમારે શું, ધરમ બોલ્યા
 એમ; વગર વાંકે નવાણુંને, મારવા દેઉં કેમ. ॥ ૧૮ ॥ ભીમ કહે લાખા
 ભોવનમાં મેં તો સોગન બાધા; જણાઈ અગતી કાકાની. રાખેલી છે
 બાધા, ॥ ૧૯ ॥ તે બાધા મુકવી ધારી છે, માટે છાના રહો વીર; ધર્મ
 કહે એમ નથી કરવું, કંપે માફ શરીર. ॥ ૨૦ ॥ ભીમ કહે કે કીક છે
 ભાઈ, કહીને અળગો જાય; સઉને છવાડવા વૈરાટ પ્રત્યે, બોલ્યા ધરમ

રાય, ૧૨૧ ॥ ઓરે વૈરાટ કાંઈ ભય નથી, જઓ સઉ સમશાન; વાલવો
કહે છે તે સહુ ખોટું, સાચવશે ભગવાન. ॥ ૨૨ ॥ ભીમ કહે ત્યારે ખુ-
શી તમાની; સાચું છે બોલવું મારું ઓ રૂશી જેનું અન ખાઓ તેનું,
કાંઈક તાકો સાડું. ॥ ૨૩ ॥ ધર્મ રાજ મનમાં ચીડયા, આ સાડું તાકના
રો; ભીમ કહે કે વૈરાટ રાજ, વીચાર શું છે તારો. ॥ ૨૪ ॥ અગમ ખુ-
દ્ધી વાણીયોને, પાછળ ખુદ્ધી બ્રહ્મ; તેમનું કહ્યું માનવાથી, થારો ધમા-
ધમ ॥ ૨૫ ॥ એટલે વૈરાટ નવાણું કઈયા, બોલ્યા કરીને અવાજ; વાલ-
વાજ બંધું ઠીક કહે છે, બોલશે નહિ માહારાજ ॥ ૨૬ ॥ વાલવાનું
કહ્યું કરીશું, બોલ્યા વાણી કરવી; ભીમે ધર્મને સાન કરીને, છાની મુ-
છો મરવી ॥ ૨૭ ॥ એટલે ધર્મ રાજ ગયા, રાજ્યસભાનિ માંય; વૈરાટ
રાયે આયુધ લીધાં, તૈયાર કરી સેન્યાય ॥ ૨૮ ॥ નગ્નના લોકો રમશાન
જવા. આવેલા ભલી પેર; તોફાનની વારતા જણીને, જતા રહ્યા સહુ ધે-
ર. ॥ ૨૯ ॥ નવાણું કઈયાએ મડદું બાંધ્યું, ઉંચકી સૌ સાથ આલ્યો;
મોકોદરે ક્રોધ કરીને દુપટીનો કર ઝાલ્યો. ॥ ૩૦ ॥ સહુ નગ્નની બાહાર
નીકળીયા, ભીમે મચાવ્યો ધંધ; વૈરાટરાયે ચારે દીશાના દરવાજા કીધા
બંધ ॥ ૩૧ ॥ સાંકળ ભોંગળ તાળાં દીધાં, એ ભીમશેનનો બોધ; કીધા
ઉપર આયુધવાળા, ફરતા મુકયા ચોદ્ધ ॥ ૩૨ ॥ ભીમે તેમને બાહારથી
કહ્યું, સાચવજો બહુ પેર; આવશે ગાન્ધર્વ કઈયાને વેશે, દેખો તો મારજો
ઠેર ॥ ૩૩ ॥ એવી આગળથી પાળ બાંધી, પોતે ચતુર સુજાણ; આગળ
કઈયા પાછળ પોતે, આવ્યા સર્વ મશાણ ॥ ૩૪ ॥ કૈયાએ મડદુ ઉતાર્યું,
સતી ગ્રહિ બેઠો ભેમ: સરવે કઈયા પુછવા લાગ્યા, વાહાલવા કરીએ કેમ
॥ ૩૫ ॥ ભીમ કહે કે મરનાર કઈયો; શું લેઈ ગયો સાથ, અફળ ફેરો
એનો ગયો છે, ન થયું પુન્યદાન હાથ. ॥ ૩૬ ॥ મારે પોતાનો ભાઈ
જણીને, ભલાઈથી સહુ ભાળો; વનમાંથી બહુ કાષ્ટ લાવીને મ્હોટી ચી
તામાં બાળો, ॥ ૩૭ ॥ વળણ ॥ બાળો બહુ અગની થકી, કઈયા કબુલ
થાય; પચીસ પચીસનું ભુથ કરી, ચારે દીશા જાય. ॥

કડવું ૨૦ રાગ ધન્યાશ્રી

વૈશમપાયન એણીપેરબોલ્યાયા, શુભજનમેજે રાય; વીસ્તારી તુજ
ને સંભળાવું, વૈરાટ પર્વ મહીમાય ॥ ૧ ॥ પચીસ ગયા દક્ષીણ દીશા,
પચીસ પુર્વ દીશાય, પચીસ ગયા ઉત્તર દિશા; ચોવીશ પચીમ માંય

॥ ૨ ॥ એટલે બોલી દુપટી સતિ, ઓ મહારા ભરતાર; મોટી ચીતા
 ખડકાવો છો, શું છે તમારો વિચાર. ॥ ૩ ॥ ભીમ કહે તું સુણ શૈયંદ્રી,
 ધુમ્ર જવાનિ ઓમ; એકની જોડે નવાણુંનો, કરવો કાર્યો હોમ ॥ ૪ ॥
 દુપટી કહે કંઈ મહારા; બીજાએ શાં કર્યો પાપ; મુજથી દેખી ખમાશે
 નહી, મરવાના અદ્યપિ ॥ ૫ ॥ ભીમ કહે કેગમ્મત પડશે; જોવાની અપ
 રમપાર; ઉંચા નીચા કુદશેને, મુખ કરશે પોકાર ॥ ૬ ॥ સતી કહે માફ
 કાળજી ફટકે, શાને મારો સહુ કોઈ; ભીમ કહે બાધા મુકવિ છે. બેસજો
 આડુ જોઈ. ॥ ૭ ॥ એવામાં દક્ષિણ દીશાથી, પચીસ કૈયા આવ્યા; કાષ્ટ
 તણા ભારા બાંધીને, માંથે ઉચકી લાવ્યા. ॥ ૮ ॥ તેની ભીમે ચીતા ખ-
 ડકી, લાંબી પોહોળી મોટી; વળતું ત્રકોદર એમ બોલ્યો, શીદ સહુ
 થાવોછો ખોટી. ॥ ૯ ॥ કાષ્ટ વધારે જોઈતાં નથી, તો નવરા શીદ ઢુંકો;
 શબ્દ સુવાડો ચીતા વીશે, પછી અગની મુકો. ॥ ૧૦ ॥ તવ કૈયાએ મડ
 દુ મુક્યું, કયો અગની સંસકાર; ભડ ભડ અગની ચોદશ લાગ્યો, બોલ્યો
 કુન્તી કુમાર. ॥ ૧૧ ॥ તમારો કૈયો કમોતે મુઓ, માટે કરો એક કામ;
 ઓળખંધ ચીતા કને ઉભા રહી, સમરો શ્રી રામ રામ ॥ ૧૨ ॥ તવ કૈયા
 કહે સાચું કહોછો, સમરીએ શ્રીરામ; ચીતા કને ઓળખંધ ઉભા સમરે
 પ્રભુનું નામ. ॥ ૧૩ ॥ ભીમ પચીસની પુઠે ઉભો, મનમાં કર્યું સ્તવન;
 અગની કાકા બીજી માના, સો આપુંછું તન. ॥ ૧૪ ॥ તે તું તારે માનિ
 લેજો, કહી લાંબા કર્યો હાથ; પચીસ પાપીઉભા રહેલા, તેને ભીડાવી બા-
 થ. ॥ ૧૫ ॥ ઉંચા નીચા થયા કૈયા, ભીમે ઉચકી લીધા; ઉચકી ઉંચા
 કરી હીલોળ્યા; ચીતામાં ફેંડી દીધા. ॥ ૧૬ ॥ તે તાપમાં તરફડવા લાગ્યા
 આડાને અવળા ફાલ્યા; ભીમે બળતું કાષ્ટ લેઈને, અગનિમાં ગડબી
 ઘાલ્યા. ॥ ૧૭ ॥ ઉપર બીજાં કાષ્ટ નાખ્યાં. પુરવના તવ આવ્યા, તેમ-
 નાં કાષ્ટ ચીતામાં નાંખી, ભીમે પાશે બોલાવ્યા. ॥ ૧૮ ॥ છો તમે સહુ
 મુરખ જેવા, બહુ લાવો શું કરવા; દક્ષીણમાંના અગની મુકીને, ગયા લા
 કડાં ભરવા. ॥ ૧૯ ॥ માટે તમે હવે ન જશો, એક કરો શુભ કામ; ચીતા
 પાસે ઉભા રહિને, ભજો શ્રી રામ રામ. ॥ ૨૦ ॥ કૈયાએ જણ્યું ખરું
 કહે છે, વીવેકના મનસુબા; ચીતા પાસે કરજોડીને, ભજન કરવા ઉભા.
 ॥ ૨૧ ॥ પુઠેથી ભીમે બાથ દિધ, અચેત ઉચકી લીધા; અગનિ કાકા મા
 નિ લેજો, કહિને હોમી દિધા. ॥ ૨૨ ॥ ઉંચા નીચા કુદવા લાગ્યા, બહુ ત-
 રફડતા હાલે; વાયુ નંદન બળતે કાષ્ટે, ગડબીને મહી ઘાલે. ॥ ૨૩ ॥ એ
 ટલે ઉત્તર દિશાના આવ્યા. તેને પણ કર્યું એમ; પશ્ચીમમાંથી ચોવીશ

આવ્યા, એટલે બોલ્યો ભેમ. ॥ ૨૪ ॥ ભાઈ તમે કોઈ હવે ન જશો, મારું
વાર્યું કરો, ઓળખાંધ ઉભા રહીને, ધ્યાન પ્રભુનું ધરો. ॥ ૨૫ ॥ એટલે
ઉભા ઓળા કરીને, સમરે વૈકુઠ નાથ, વાયુ નંદન પ્રકોદરે, પુઠેથી દીધી
બાથ ॥ ૨૬ ॥ એક કંઈયો તવ ચેતી ગયો, વાલવો જણ્યો માઠો, પ્રકોદ-
રની બાથમાંથી, વચકળીને નાઠો ॥ ૨૭ ॥ એણે જણ્યું સૈયંદ્રીને વાલવો
છે એક; નાશીને કેટલે હું જવાનો, ગયેલો જાણશે છેક. ॥ ૨૮ ॥ એણું
જાણી દ્રુપદી પાશે આવિને જોડ્યા હાથ; ઓ બાઈ તારે શરણે હું આ-
વ્યો, જીવતદાન દે માત ॥ ૨૯ ॥ દ્રુપદીને તવ ઊપનિ દયા, ખેલ કેવો
એણે દાખ્યો; ઓઢેલું ચીર અંગણું કરીને, પુઠળ ઉભો રાખ્યો ॥ ૩૦ ॥
પછી તે ચીર ઓઢી લીધું, ખરેખરિ કરિ ખુખી; વાયું નંદન કાંઈ ન
ચેતે, એવે પ્રકારે ઉભી ॥ ૩૧ ॥ એવામાં ભીમે તે વશ જણુને, ચીતામાં
હોમી દિધા; ગડખીને અગનિમાં ઘાલ્યા, નવાણું પુરા કીધા ॥ ૩૨ ॥ પ-
છી જણ્યું કે જીવતો ગયો; કુમતિ કેયો એક; વાત મારી ઉઘાડી થવાનિ,
વન જણું પડશે છેક ॥ ૩૩ ॥ એમ જણિને કાષ્ટ સરગતું, પોતે લીધું
ચડી ચોટ; કંઈયાને શોધવા નથ્ર ભણિ, બળમાં મુકી દોટ. ॥ ૩૪ ॥ દ-
રવાજ સુધિ શોધી આવ્યો, આસપાસ સોધી વળીયો; ચીંતા કરતો ચી-
તા કને આવ્યો, આકંદ કરતો બળીયો ॥ ૩૫ ॥ આવિ પુછ્યું દ્રુપદીને,
આંસુ ભર્યા લોચન; કેઈ દીશા કંઈયો નાઠો, જણું પડશે વન. ॥ ૩૬ ॥
દ્રુપદી કહે મેં નથી દિઠો, તમ કરથી કેમ છુટ્યો; ઓ પેઊજી મારૂં કહ્યું
ન માન્યું, પાપ તણે કુંભ પુટ્યો. ॥ ૩૭ ॥ ભીમ કહે મ્હારું ભવીશ વાં-
કું, હવે જીવિ શું કરવું; મારે કરમે સૌ વન જશે, આપઘાત કરી મરવું.
॥ ૩૮ ॥ એમ કહીને રડતો રડતો, ઢળીને પડ્યો ધરણ; એવામાં નીચેથી
દીઠા, દ્રુપદીના ચાર ચરણ. ॥ ૩૯ ॥ એટલે વેમ પડ્યો પ્રકોદરને, ગડ-
ખડતો કને ચાલ્યો; ઓચીંતી પોતે જડપ મારી, પાછળનો પગ ઝાલ્યો.
॥ ૪૦ ॥ ચાર પગી તું નારિ કયાંથી, કહિ પગ ખેચ્યો આપ; એટલે કૈયે
ચીસ નાંખી, મારશે નહીં મા આપ. ॥ ૪૧ ॥ ભીમે પાપીને તાણી કાઢ્યો,
દ્રુપદી વહી વાણ, જે કંથજી એને મારો તો કાહાડું મારો પ્રાણ ॥ ૪૨ ॥
ભીમ કહે તું ઉભીરે અળગી, મારું તો સોગન તારા; તવ તારણી
આધી ઊભી, પાળજે સોગન મારા. ॥ ૪૩ ॥ પછી ભીમે કહ્યું કંઈયાને,
હવે ગયું તુજ દુઃખ; પણ મરજી હોય જીવવાની તો, પોહોળું કરી દે મુખ.
॥ ૪૪ ॥ તવ કંઈયાએ કહ્યું માન્યું, બેઠો મોઢુ ફાડી; પ્રકોદરે જીભડી
ઝાલી, ખેંચીને નાંખી કાહાડી. ॥ ૪૫ ॥ પછી આંગળાં બેઠે ભુજનાં,

ભીમે નાંખ્યાં ભાગી; તે સહુ લેઇ ચીતામાં નાંખ્યાં, ભડ ભડ અગની
 લાગી ॥ ૪૬ ॥ કૈઆજીએ ક્યાળ કુટયું, આ કરતાં ભલું મરણ; દુપદી
 કહે કંથજી મારા, દુભયું અંતકરણ. ॥ ૪૭ ॥ તમે સોગન કાંઈ ન પાળ્યા,
 શા કામના મુજ પતી; ભીમ કહે જે જીવતો છે, મારી નાંખ્યો નથી,
 ॥ ૪૮ ॥ જીભ ન કાઢાડું તો વારતા કહિ દે, તો વન જવાનું આવે, આં-
 ગળાં એનાં ભાગું નહીતો, લોકોને લખી બતાવે. ॥ ૪૯ ॥ મોટે કર્યું તે
 ઠીક કર્યું છે, ચાલો મારી સાથ; એણું કહીને ભીમે ઝાલ્યા, બે જણના
 બે હાથ. ॥ ૫૦ ॥ લેઇને એ આવ્યો દરવાજે, શેવકે ઉઘેડ્યાં દ્વાર; સુદ્ર-
 ણ્યાએ દુપદી દિઠી, તવ પુછ્યા સમાચાર. ॥ ૫૧ ॥ એટલે કૈયાને સુર
 ભરાયું, જણ્યું કહી દેઉં વાત. કૈયો બોલ્યો ઉં ઉં ઉં ઉં, દરિ બતાવિ
 બાથ. ॥ ૫૨ ॥ સુદ્રણા કહે આમ કેમ બોલે, શું થઇ છે આ ગતી; ક-
 ધ્યાએ મોં ફાટી બતાવ્યું, આમાં જીભડી નથી. ॥ ૫૩ ॥ એટલે રાણી
 પુછવા લાગી, એરે વાલવા બ્રાત; કૈયાનું કહ્યું નથી સમજતું, તું માંડી-
 ને કહે વાત, ॥ ૫૪ ॥ ભીમ કહે બાઇ ભોગ મારા, હું ગયો એમની સાથ;
 ચીતામાં સરવે પડવા માંડ્યું, આને દીધિ મેં બાથ. ॥ ૫૫ ॥ એક હાથે
 ઝાલેલી સૈયંદ્રી, બીજે હાથે કૈયો; ભાઇના મૃત્યુથી ચીતામાં પડી, મર-
 ã પામ્યા સહુ ભૈયો, ॥ ૫૬ ॥ સુદ્રણા કહે ભવીશ મહાર્, ઉજડ થયું
 પીયેર; એટલે કૈયોજી અકળાયો, બેન સમજી બહુ ફેર. ॥ ૫૭ ॥ એમ
 અકળાઇને ઘાંટા કાઢાડ્યા, બોલી ન શકાઇ વાણ; તે કારણે એણે શીશ
 પછાડ્યું, નીકળી ગયા માણ ॥ ૫૮ ॥ તવ તેનું મડદુ ભીમે ઊપાડ્યું,
 માહા યુકતીવંત કાઢાવ્યો; મશાણમાં સળગેલી ચીતા તેમાં જ નાંખી
 આવ્યો. ॥ ૫૯ ॥ તવ વૈરાટની રાણી બોલી, રૂપાળીએ કર્યો કેર; આ
 વાલવાજી આ સૈયંદ્રી, ના જોઇએ મુજ ઘેર. ॥ ૬૦ ॥ વળણ. મુજ ઘેર
 એ જોઇએ નહી, ભામ વઘો વચન; ગભરાશો નહી બેનડી, જઈ મુકી
 આવું વન. ॥

કડવું ૨૧ રાગ સાખી.

વૈશમપાયન એણીપેર બોલ્યા, મુણ જનમેજે રાય; વિસ્તારી તુ-
 જને સંભળાવું, વૈરાટ પર્વ મહીમાય ॥ ૧ ॥ ભીમે કર ઝાલ્યો સતિ
 નો. જણે આકળો થયો; જોશીનું સ્થાનક ગાયો ચાર્યાનું, ત્યાં તેડીને
 ગયો. ॥ ૨ ॥ વૃક્ષ ઉપર માળો બાંધી આપ્યો. નારી મુકી તે માંચ; સ-

હઠેવજીને સોંપણુ કીધી, રાત દીન રેહેજે આંચ ॥ ૩ ॥ આવજે રસોડે
ખાવાનું લેવા; આપીશ હું પેટ પુર; જોજેરે કાંઈ ખામી ન આવે, ધર-
જે ચીંતા ઉર. ॥ ૪ ॥ એ રિતે કહી ગામમાં ગયો, સુદ્રષ્ટા કને આ-
વ્યો. ઓ બેન પેત્રી ધોજરીને, વનનો વાવ ભળાવ્યો ॥ ૫ ॥ સુદ્રષ્ટા
કહે સાઈં થયું, ઓરે વાલવા ભ્રાત; ભીમ જઈ રસોડે રહ્યોને, દુનીયામાં
આલી વાત ॥ ૬ ॥ હસ્તીનાપુર વારતા પહોચી, જણ્યું દુર્યોધન; ઓ
મામા હવે કેમ કરીશું, નજડયા કુન્તી તન. ॥ ૭ ॥ વૈરાટ નગ્રમાં ઉત-
પાત થયો, તેથી પડે છે વેહેમ; પાન્ડવ હશે વધરાટ નગ્રે, મુને લાગે છે
એમ ॥ ૮ ॥ તવ મામા કહે ધીરજ ધરો, પાન્ડવની શોધ કહાડું; આ-
પણા ધરનો માળી બોલાવો, તેને યુકતી દેખાડું ॥ ૯ ॥ એટલે રાયે
બોલાવ્યો માળીને, શકુની વદ્યો વચન; જ ભઈ વધરાટ નગ્ર વીશે,
રેહેજે સગાને ભોવન. ॥ ૧૦ ॥ બાગ કોઈનો રાખજે ભાડે, પુશ્પની વિ-
ણજે કળીયો; જોને ને તેને મફત દેજે, કાં રંક કે કાં બળીયો ॥ ૧૧ ॥
જેના કરમાં કળીયો ખીલીને, પુષ્પજ બની જાય; તે જનને રાખજે સુર-
તામાં, જણજે ધર્મરાય. ॥ ૧૨ ॥ જણ્યા પછી તું આવજે પાછો, એમ
કહિ કર્યો વિદાય; માળી ગયો વધરાટ નગરે, ઉતર્યો સગાને ત્યાંચ.
॥ ૧૩ ॥ ખીજે દીવસે બાગ રાખ્યો, નાણાની પરઠણુ કરી; તે પછી પુશ્પ-
ની કળીયો વીણી, તેની છાબજ ભરી. ॥ ૧૪ ॥ પ્રથમ ગયો રાજ્ય સ-
ભામાં, વેહેચવા સર્વને માપે; ગાદીના ગુરૂ ધર્મ રાજ છે, તેમને પેહેલાં
આપે ॥ ૧૫ ॥ હાથજ અડતાં પુશ્પજ થયાં, માળી સમજી ગયો; પછી
સર્વને વેહેચી નાંખ્યાં, અતિ ઉતાવળો થયો. ॥ ૧૬ ॥ પછી સહુ સમાચાર
જણ્યા, હરખ ભરાયો ઉર; સરપાવ લેવા માળી ગયો, પ્રેમે હસ્તીના
પુર ॥ ૧૭ ॥ છત્રપતીને સમાચાર કહ્યા, ભરી સભાની માંચ; દુર્યોધન
કહે સુણો ગુરૂજી, સુણો ભીશ્મ પીતાય. ॥ ૧૮ ॥ પાંચે પાન્ડવ છે
વધરાટ વિશે, ચાલો તમે સત્ય જન; આવી એમના હાથ ઝાલી, ફરીથી
કાહાડો વન. ॥ ૧૯ ॥ એમ કહીને તઈયારી કીધી, ચઢીઓ નરનો ના-
થ; જોડે અગીઆર ક્ષોણી સેન્યા, સત્યવાદિ ચાર સાંથ. ॥ ૨૦ ॥ ડંકા
દેતા વૈરાટ આવ્યા, બણાક હરખે ભરીયા; ઉત્તર દીશાને દરવાજે, સ-
રવે મુકામ કરીઆ ॥ ૨૧ ॥ પછી દુર્યોધન એમ બોલ્યો, સુરો નિકળે કોય;
તે જાઓ પશ્ચીમને દરવાજે, નગ્રનો ભોમીયો હોય. ॥ ૨૨ ॥ તે જઈ
ત્યાંની ગાયો વાળો, મારો ગોવાળાને માર; એટલે ગોવાળ જઈને કેહેશે,
રાજાને સમાચાર. ॥ ૨૩ ॥ તેથી કોણ આવે છે છોડાવા, ઘેરી રાખેલી

ગાયો; પાન્ડવ આળ્યા વીના નહી રહે, જણાસે વાતનો પાયો. ॥ ૨૪ ॥
 એવું સુણી બોલ્યો સુસરમા, હું થાવું છું સાવધાન, વૈરાટ કેરો ભોમી-
 થો છું, હું હતો પરધાન, ॥ ૨૫ ॥ તવ બોલ્યો રાજ દુર્યોધન, સુખ રૂપ
 તતપર થાવો; છ ક્ષોણી સૈન્યા લેઈ જેદ્રથ ભગદત, સુસરમા તમે જવો.
 ॥ ૨૬ ॥ એવિ દીધી આજ્ઞા કે, યોદ્ધા તતપર થયા; આયુધ લેઈને સુરા
 પુરા, પશ્ચિમ દિશાએ ગયા. ॥ ૨૭ ॥ જઈ જોર માર્યું ગાયો ઘેરિ. ગોવાળને
 માર્યો માર; એટલે રડતા ગયા ગોવાળા, વધરાટ કને તે વાર. ॥ ૨૮ ॥
 કહ્યું તમારો પ્રધાન જુનો, તેણે ઘેરિ ગાયો; છ ક્ષોણી સૈન્યા જેદ્રથ જેવા,
 યોદ્ધા સાથે લાયો. ॥ ૨૯ ॥ તવ વધરાટે કીંકને કહ્યું. વઢવા સામગ્રી લા-
 વ્યો, પોતાનું પ્રધાનપણું લેવા, સરજેરીથી આવ્યો ॥ ૩૦ ॥ મોટે મા-
 હારાજ જવું છે યુધ્ધે, વીચાર્યું ધર્મરાય; વૈરાટ રાજને ઉશકેર્યો, ઘેરાઈ
 જણી ગાય. ॥ ૩૧ ॥ વધરાટ રાજ રથે બેઠો, હાથ ગ્રહ્યાં હથીઆર; ડંકા
 દેતો યુધ્ધે ચાલ્યો, સાથે ક્ષોણી ચાર ॥ ૩૨ ॥ ધર્મ જળ્યું અમારે મોટે,
 ઘેરાઈ ગઈ છે ગાય; જો એ ગાયો છુટે નહીતો, પાપ અમેને થાય. ॥ ૩૩ ॥
 વધરાટ કેરૂં ગળુ નથી, મોટે અતી પસ્તાવું; હારે છે કે જીતે છે એ
 જોવા મોટે જવું. ॥ ૩૪ ॥ એમ જણીને અસ્વે બેઠા, પોતે ધર્મરાય; પુઠે
 પુઠે જોવા ચાલ્યા, સંગ્રામ સ્થાનક જ્યાંય ॥ ૩૫ ॥ એક વૃક્ષ નીચે
 જઈને ઉભા, ચોકીત્સા જોવા રહ્યા; વૈરાટ રાજ સૈન્યા સાથે, સુસરમા
 સામા થયા. ॥ ૩૬ ॥ એટલે સુસરમા એમ બોલ્યો, કથળ્યું તારૂં કાજ;
 તુજને હવે કેદ કરીને, લેવું છે તારૂં રાજ. ॥ ૩૭ ॥ એટલે બોલ્યો વૈરાટ
 રાજ, કરો કાળો કેર; શુ જુઓ છો જોદ્ધા મહારા, મારિને મારો ઠેર.
 ॥ ૩૮ ॥ એમ કહી યુદ્ધ આરંભ કીધું; યોદ્ધા કોપે ચડીયા; સામા સામી
 આયુધ લઈને, મારવા ટુટી પડીયા. ॥ ૩૯ ॥ એવામાં જેદ્રથે બાણ લી-
 ધું, નાગાસ્ર મંત્રજ સાંધ્યો; એકજ બાણે વૈરાટ રાયને, અવળે હાંથે
 બાંધ્યો. ॥ ૪૦ ॥ તવ સુસરમાયે રથ દોડાવ્યો, યુકિતનો ખેલ કીધો;
 વૈરાટ રાયને ઉચકીને, પોતાના રથમાં લીધો. ॥ ૪૧ ॥ પછી છ ક્ષોણી
 સૈન્યાના ચોધે, સૈન્યને માર્યો માર; એટલે સઉ ત્રાસ પામી નાહા, યો-
 દ્ધા ક્ષોણી ચાર. ॥ ૪૨ ॥ વૈરાટનું સત્ય નાશી ગયું, વૈરાટ હારી ચુક્યો;
 તે દેખીને ધર્મરાયે, ઘોડા મારી મુક્યો. ॥ ૪૩ ॥ દોડતા દોડતા ગયા
 રસોડે, બોલાવ્યો ભીમને બહાર; શું જુએછે આપણે મોટે, બંધાયો
 અનદાતાર. ॥ ૪૪ ॥ એવું ભીમે સાંભળ્યું ને, ક્રોધ ધણેરો કીધો; મેલાં
 ઘેલાં પેહેરી વસ્ત્રો કડછો બાંધે લીધો ॥ ૪૫ ॥ મોટે મતીકા ચોપડીને,

આલ્યો ધર્મની સાથ; ધર્મ આવી વૈરાટ રાયને, ઉંચો દેખાડ્યો હાથ.
 ॥ ૪૬ ॥ તવ વૈરાટને ધીરજ આવી; રહીશું કુશળ ક્ષેમ; એવે સનમુખ
 આવી ઉભો, મહાબળવંતો ભેમ ॥ ૪૭ ॥ ભીમસેને કહ્યું જેદ્રથને, રાયને
 કોણ બાંધનારો; પગે લાગી પાછો આપો; અનદાતા અમારો ॥ ૪૮ ॥ જેદ્રથ
 કહે ઓળખ્યો તુને, ઓરે કુન્તી કુમાર; રાંધણું રાંધવા પરધેર રહ્યો;
 તુજ જીવતર ધિક્કાર ॥ ૪૯ ॥ એવું સાંભળી પ્રકોદરને, તનમાં લાગ્યો
 તાપ; ભીમસેન ભીમશેન કોને કહે છે, કયાં ભીમ તારો બાપ ॥ ૫૦ ॥
 એવું સાંભળી જેદ્રથ બોલ્યો, સહુ જોદ્ધા જીવ ધારો; રાંધણું રાંધવાનું
 ભુજાવો, મન મુકીને મારો. ॥ ૫૧ ॥ વળણ. ॥ એવી કીધી આજ્ઞા.
 કોપ્યા અપરમપાર; કહે વલ્લભ સરવે મળી, દેવા માંડ્યો માર.

કડવું ૨૨ રાજન રાયેજી.

વૈશમપાયન એનીપેર બોલ્યા. સુણ જનમેજે રાય; બળવંત બા-
 જેજી; વિસ્તારી તુજને સંભળાવું, યુદ્ધ તણો મહીમાય. બળ. ॥ ૧ ॥
 જેદ્રથ: ભગદત્તને ભુરીશ્રેવા, ચોથો સુસરમાય. બ. છ ક્ષોણી સન્યા ક-
 રતી અન્યા, ભીમને મારવા ધાય. બ. ॥ ૨ ॥ રાતા તાતા થાતા મદ-
 માતા, મુખ કરે પોકાર. બ. ગુપતી ગેડી ગદા લઈને, દેવા માંડ્યો માર
 બ. ॥ ૩ ॥ છુટા ગોફણના ગોળા મારે, ભીમનો મત મુકાવે. બ. આડોને
 અવળો ભીમ ખસે છે; હથીઆરને ચુકાવે. બ. ॥ ૪ ॥ કડછેયો જાળવે
 અંગ પોતાનું, જીલમ ઝગડો જાગ્યો. બ. એવામાં ભગદત્તે બાણ મા-
 રીને, ભીમનો કડછો ભાગ્યો. બ. ॥ ૫ ॥ આયુધ વીના ભીમ ગભરા-
 ચો, માર પડ્યો એને માઠો. બ. ઊભા રહેવાની હિમ્મત હાર્યો. જીવ લ-
 ઇને નાઠો. બ. ॥ ૬ ॥ એટલે સૌ જોદ્ધા પુઠે પડીયા, ભીમે કર્યો વિચાર
 બ. હું એકલો ને આતો અનેક છે, વળી નથી હથીઆર. બ. ॥ ૭ ॥
 અંતરયામી ગરૂડા ગામી, આયુધ દો તો માનું પાડ. બ. એવામાં ભીમે
 નજરે દીડાં આંબડીનાં ઝાડ. બ. ॥ ૮ ॥ તેને જઈને બાથ ભીડાવી, પ-
 રાકમ મોટાં માંડ્યાં, બ. જોર કરીને હચ હચાવી, સમુળાં તાંણી કહા-
 ડ્યાં. બ. ॥ ૯ ॥ પછી બે ભુજમાં ભુજવાં ઝાંલ્યાં, મેઘનાદે ગડગડીયો.
 બ. હડુડુ લેઈને હાકજ મારી, સેન્યમાં ઢુટી પડીયો. બ. ॥ ૧૦ ॥ દેતો
 સપાટા ઝાડના ઝપાટા; નામ રૂડે કે ભુડે; બ. નીચું જોઈને નેત્ર મીચી-
 ને, ઝાડે ઝાડે જુડે. બ. ॥ ૧૧ ॥ કંઈને દે કોહોણી; કંઈને ઢીંચણુ દે, પા-

દુર્ગી કહાડે પ્રાણ, બ. જ્યાં ભીમસેનનું ઝાડ પડે ત્યાં, બસેં ચારસેનો
 ઘાણ બ. ॥ ૧૨ ॥ એક ઘડીમાં ચડિદસેં માર્યા; હાથ દેખાડ્યા માઠા. બ.
 ત્રાસ પામીને શોશ નમાવીને, સેન્યના ચોદ્ધા નાઠા. બ. ॥ ૧૩ ॥ એટલે
 નાઠા મારથી ચારે, એમ સરવ ગયા નાશી. બ. સ્વાસ ભર્યા ગયા ઉત્ત
 ર દશાયે. રાય કને મેં વીકાશી. બ. ॥ ૧૪ ॥ એવે વૈરાટને ભીમે ઉ-
 તાર્યો, બાંધેતો રથમાં ધણું. બ. હસન છોડ્યા તવ વૈરાટ રાજ, ભીમને
 લાગ્યો ચણું. બ. ॥ ૧૫ ॥ વલણ. ॥ ભીમસેનને ચરણે નમ્યો, આબ્યા
 ધરમરાય; વહે બ્યાસ વલ્લભ તે સમે, રાણા આવી ત્યાંય. ॥

કડવું ૨૩ રાગ ચૌપાઈની ચાલ.

બોલ્યા વૈશમપાય વચન, મુણ જનમેજે રાજન; રાણીયે સાંભ-
 ળી વાત, કંચના બંચાયેલા હાથ. ॥ ૧ ॥ માટે રડતી રડતી આવી, કં-
 થ કાળે આંસુડાં લાવી; એવે કંથને છોડતાં દીઠો, એને વાલવો લાગ્યો
 મીઠો ॥ ૨ ॥ તેથી પોતે આવી પડી પાપ, એવે બોલ્યો વૈરાટ રાય; વા-
 લવા કહું છું પગે લાગી, મારી પાસે કાંઈકે દ્યો માગી. ॥ ૩ ॥ ત્યારે બો-
 લી સુદ્રણા રાણી. મુજ પાસે માગો હેત આણા; નવ ભીમ બોલ્યો
 મુખ કથો, કોથી માગ્યું અપાતું નથી. ॥ ૪ ॥ બોલો વૈરાટ માગો તે
 દૈયે, ભીમ કહે ઉજાણા જઈએ; ચાલો હનુમાનના બાગ માંચ, ત્યારે ર-
 સોધ જમવી ત્યાંય ॥ ૫ ॥ બોલ્યો વૈરાટ રાય કબુલ, હવે તેમાં નહિ
 આવેં ભુલ; પછી સુદ્રણા ચરણે લાગી, વીરા મુજ કને લે માગી. ॥ ૬ ॥
 ભીમ કહે તારું કહેવું કાચું, માનતો નથી નારીનું સાચું; એટલે રાણી
 બોલી આપ, માગ્યું ન દેઉં તો મુને પાપ. ॥ ૭ ॥ ભીમ કહે સૈયંદ્રી
 લાવો, તમારે ધેર લઈ જાઓ; પેલો પંચીજી જ્યાં ગાયો ચારે, ત્યાં મેં
 મુઠી છે એને આધારે. ॥ ૮ ॥ તવ રાણી બોલી ધરી ધીર, એને તેડી
 જઈ છું મમ વીર; કહી શેવક લીંચા ચાર, ગઈ વન વિશે નીરધાર. ॥ ૯ ॥
 જ્યાં સહદેવ ગાયો ચારે, ત્યાં રાણી આવી તે વારે; વ્રક્ષે વ્રક્ષને સૌંધતિ
 સાર, એવે દીડી દુપદી નાર. ॥ ૧૦ ॥ તેને જોડ્યા રાણિએ હાથ, બાઈ
 તું ચાલ મારી સાથ; તુજને કહું છું સત્ય ધરમે, મારા ભાઈ મુવા તેના
 કરમે ॥ ૧૧ ॥ પેલા વાલવે મુજ કામ કીધું, મારી પાસે એણે માગી
 લીધું; માટે તેડવા આવી આપ, તું ન આવે તો ગૌહત્યા પાપ; ॥ ૧૨ ॥
 તુજપર કાંઈ રાખું દ્વેષ, તોતો પાપ મુને હમેશ; એવાં વચન સાંભળ્યાં
 જ્યારે, હેઠી ઉતરી દુપદી ત્યારે ॥ ૧૩ ॥ બોલ્યો સુદ્રણાએ હાથ, લેઈ

આલો ગામમાં સાથ; લાવી ઘરખાર સોંપી દિધું, પછી રાણીએ શું
કામ કીધું ॥ ૧૪ ॥ આજ રહ્યું હેવાતણુ મ્હારું; માટે પ્રભુની પ્રાર્થના
ધારું; એમ જાણી ઓરડામાં પેડી, હરિ સમરણ કરવા બેઠી. ॥ ૧૫ ॥
એવે નયની બહાર વૈરાટ, ઉભો ઉજાણી જવા માટ; એવે શેન્ય તણું
લોક આબ્યું, રાયે સીધું બધું મંગાવ્યું ॥ ૧૬ ॥ બાહારો બાહાર તે બા-
ગમાં ગયા, ભીમપર બહુ રાજ થયા; એવે ઉત્તર દિશા શું થાય; વાત
જાણી દુર્યોધનરાય ॥ ૧૭ ॥ પછી બોલીયો છત્રપતિ, ભીશ્મદાદા જુઓ
થઈ ગતિ; જોણે વાતવો ધર્યું છે નામ, તેતો ભીમે કર્યો સંગ્રામ ॥ ૧૮ ॥
બોલ્યા ભીશ્મપિતા મુખ એમ; દીડા વિના કહુ ભીમ કેમ; ત્યારે બો-
લ્યો રાય હરાયો, ઘેરો આ દરવાજાની ગાયો. ॥ ૧૯ ॥ સુણી શેવકનો
સાથ ધાયો, પેરી ઉત્તરદિશાની ગાયો, માર્યો ગોવાળીયાને માર, તે તો
નાડા કરિ પોકાર ॥ ૨૦ ॥ જોઈ ભીશ્મજી બોલ્યા એમ, આનું થવા બે-
હું છે કેમ; દ્રોણે કહ્યું કે પુટ્યું ભાળ, એનો થયો બગડવા કાળ. ॥ ૨૧ ॥
ખોટું થવાનું તો ખોટું સુજે, જુઓ ગાયો આ કેવી ધુજે; ગયા ગોવાળ
ગામમાં સાર, કેહેવા રાયને સમાચાર ॥ ૨૨ ॥ આવીને રાજ્ય સભા જો-
ઈ, મળે નહીં સભામાં કોઈ; ઓત્રા કુંવર રાયનો તન, રમતો હતો રા-
જ્યભોવન. ॥ ૨૩ ॥ તેને પુછી ગોવાળાએ વાત, ભાઈ કયાં ગયા ત-
મારા તાત; કહ્યું કુંવરે બેઠો હું રમવા, તાત ગયા ઉજાણી જમવા. ॥ ૨૪ ॥
છજમાંથી સુણે દુપદી, બોલ્યા ગોવાળીયા દુઃખ અતી; આવ્યો હસ્તી-
નાપુરનો પતિ, ગાયો ઘેરિ લીધિ દુરમતિ, ॥ ૨૫ ॥ અમને સહુને દી-
ધો માર, નાશી આવ્યા કેહેવા સમાચાર; તે તો જાણી દુપદીએ વાત,
ગાયો ઘેરાઈ અમારે માટ. ॥ ૨૬ ॥ કેમ ખમાય તેનો અદાપ, ભુખી
તરશીનું અમને પાપ; એવું જાણી વદી દુપદી, સુત તાત તમારા
નથી. ॥ ૨૭ ॥ તેથી તમે જાઓ જુદ્ધ કરવા, બંધી ગાયો તણુ દુખ હ-
રવા; તમે જખરા જણાઓછો જાળ, તેથી આગળ કેહેવાશે રાજ. ॥ ૨૮ ॥
એવિ રીતે કુંવરને ચડાવ્યો, સતીયે શુભ ખેલ લડાવ્યો; બોલ્યો
કુંવર હું યુદ્ધ ધારું, જઈ તો છત્રપતીને માર. ॥ ૨૯ ॥ પણ રથ
હાંકનાર નથી કોઈ, માટે યુદ્ધે જઈ શું જોઈ; ત્યારે દુપદી કહે જાઓ,
પેલા વંડળ મેહેતાને લાવો. ॥ ૩૦ ॥ રથ હાંકતાં આવડે સારો, આવશે
એ ગુરૂ તમારો; સુણી સુત ગયો નિશાળ; જ્યાં બેઠો છે કુન્તી બાળ.
॥ ૩૧ ॥ આલો મેહેતાજી તતપર થાઓ, મ્હારિ સાથે યુદ્ધમાં આવો;
આવ્યો છે દુષ્ટ દુર્યોધન; ઘેરિ ગાયો કરીને વીધન. ॥ ૩૨ ॥ મારી ગોવા-

બને મુકયા કાઢાડી, તેણે આવી મુને બુમ પાડી; તેથી જવું મ્હારે યુદ્ધ
 કરવા, આજ બળીયાણું બાચકા ભરવા. ॥ ૩૩ ॥ નથી રથ હાંકનાર
 કોઈ ઘેર, તમારિ જણે સૈયંદ્રી પેર; તેણે મુને મોકલ્યો તમ કને, બોલ્યા
 વંડળ પુછું છું તને. ॥ ૩૪ ॥ સયંદ્રીને મુકીતિ કાઢાડી, એને કોણે ઘરમાં
 પેસાડી; વળી તમ તાત કેમ ઘેર નથી, મને સમજવો શુભ મતિ ॥ ૩૫ ॥
 ત્યારે કુંવર કહેઓ મેહેતા, કેમ આવા અજાણ્યારેહેતા; પેહેલા પશ્યીમને
 દરવાજે, થયું યુદ્ધ ઘણે અવાજે ॥ ૩૬ ॥ ત્યાંતો જયદ્રથે સંગ્રામ કીધો
 મારા તાતને બાંધિ લીધો; ત્યાંતો વાલવે જઈ છોડાવ્યા, શત્રુ પાસે હા-
 થ જોડાવ્યા. ॥ ૩૭ ॥ તેથી મુજ તાને માન્ય કીધું, પછી વાલવે માગી
 લીધું; બાહારો બાહાર ઉજણી ખાવા, ગયા બાગમાં લેવાને સાહવા ॥ ૩૮ ॥
 મારી માતાયે વાલવાને કહ્યું. તુજથી એવાતણ રહ્યું; માટે માગી લે કે
 મુજ કને, જેહ માગે તે આપીશ તને. ॥ ૩૯ ॥ ત્યારે વાલવે માગી લીધું,
 સૈયંદ્રીને લાવવા કીધું; તેથી મુજ માતા તેડા લાવિ, આજ સયંદ્રો ઘર-
 માં આવિ. ॥ ૪૦ ॥ એણે કહ્યું કુંવરજી જાઓ, હાંકનારા વંડળ ને લા-
 વો; માટે તેડવા આવ્યો તમને, ઉઠો ઉતાવળ છે અમને. ॥ ૪૧ ॥ સુણી
 અરજીને કીધો વિચાર, નહિ ઉઠુંતો પાપ અપાર; ગાયો ભુખીને તરશી
 રેહેશે, વળી ધરમ કપકો દેશે. ॥ ૪૨ ॥ એવું જણીને ઉભો થયો,
 એતો કુંવર સાથે ગયો, આવ્યા મેહેલ પાસે જે વાર, બોલ્યા અરજીનજી
 તે વાર. ॥ ૪૩ ॥ જાઓ પેહેરી દ્યો સુત શણુગાર, ઝટ આવો થઈ તૈ-
 યાર; તવ કુંવર ઘરમાં જય, કરી સાન દ્રુપદીએ ત્યાય. ॥ ૪૪ ॥ કંથ
 કુંવરને લેઈ જાઓ, જઈ ઘેરેલી ગાયો છોડાવો; તમે જાળવજો એ બા-
 જ, એનો વાંકો ન થાય વાળ ॥ ૪૫ ॥ તવ અરજીને કીધી સાન, એને
 સાચવશે ભગવાન; પછી રથશાળામાં જય; આખો રથ નથી એક
 ત્યાંય. ॥ ૪૬ ॥ દોરડે બાંધિ રથ કંચો તૈયાર, જેવો તેવો તે કાઢાડ્યો
 બાહાર; પછી હયશાળામાં ગયો, અશ્વ જોવાને હિભો રહ્યો. ॥ ૪૭ ॥ ન-
 થી એકે સારો તોખાર; પડ્યાં મડદાલ ટટવાં ચાર; તેના પુંછ ચડી ઉઠા-
 ડ્યાં, હડસેલીને બારણે કાડ્યાં ॥ ૪૮ ॥ રથમાં જોડ્યા બહુ બળ કરિ,
 જેમ તેમ ધરી ધાંસરી; એવે ઓત્રાકુંવર જેહ; તઈયાર થઈને આવ્યો
 એહ ॥ ૪૯ ॥ વળણ ॥ તઈયાર થઈને આવીયો, વૈરાટ કેરો બાળ; કહે
 વલ્લભ રથ દેખીને. કુંવર કાપ્યો તતકાળ.

કડવું ૨૪ રાગ સૈયાનો

વૈશમપાયન એણીપેર બોલ્યા, સુણ જનમેજે રાય; વીસ્તારી તુજને
સંભળાવું, વૈરાટ પર્વ મહીમાય. ॥ ૧ ॥ કુંવર કકળ્યો અશ્વ જોઈને, કેમ
સંગ પોહાંચે ઠેક; વંડળીયા કયાંયી જોડ્યા, ઘોડા દૈવની વેઠ. ॥ ૨ ॥ રથ
ભાગેતો અધવચ અચકે, કયાં ગઈ તારિ ગતી; વંડળ કહે જુઓ કુંવ-
રજી, રથ ઘોડા ખીજ નથી. ॥ ૩ ॥ ચીંતા ન ધરશે જેમ તેમ જશું, ન
થાશે આકળા ભુત; એટલે શાન્ત પડી રથ બેઠો, વૈરાટ રાયનો સુત
॥ ૪ ॥ અરજીન બેઠો હાંકવાને, હાથ ગ્રહા અછોડા; ચાબુક ઝાલી હાથ માંને,
તરત હંકાર્યા ઘોડા. ॥ ૫ ॥ હાંકતામાં થયા આઘા પાછા બે, ચાલેતો બે
અચકે; પથ ખરોખર કાપે નહીને, વારે વારે અચકે. ॥ ૬ ॥ દુઃખ ભ-
રેલા દુખળા છે, બે નીચા બે ઉચા; ખુધાને ખોડે ભર્યા બે, કૈડકણા બે
બુચા. ॥ ૭ ॥ ગોખર ગંદા વાળ શરિરે; ભયાનક હણહણે; ડગમગે ડો-
ળા હાડકાં દીસે, બગઈયા ગણગણે. ॥ ૮ ॥ હડશેતી હડશેલીને હાંકે,
આડાને અવળા કરે; વારે વારે ઉભા રહિને, પેશાખ ઝાઝો કરે. ॥ ૯ ॥
એક ચાલેતો એક ઉભો રે; તો એક બેસી જાય; અરજીન ઉતરિ પુંછડું
ઝાલે, ત્યારે ઉભાં ચાય. ॥ ૧૦ ॥ જેમ તેમ કરી રથ ચલાવ્યો, દરવાજે
આવ્યા વળી; એવે પુરુષાણિ છામ લેઈને, ઓત્રા કુવરિ મળી. ॥ ૧૧ ॥
ઓત્રા કુવર ખંધુ પોતાનો, તેને દેખી વદી વાણી; શીઘ્ર સીધારો વીરા
મારા, વાત કહો હેત આણી, ॥ ૧૨ ॥ ઓત્રા કુવર કહે ભગની મારી,
યુધ્ધે તતપર થાઉં; દુર્યોધને ગાયો ઘેરી છે, તેને છોડાવવા જાણું. ॥ ૧૩ ॥
ઓત્રાએ કહ્યું સીધારો વીરા, જીતીને વેહેલા આવજો; શત્રુનાં વસ્ત્ર સણગા
ર મ્હારે, ઢીંગલે રમવા લાવજો ॥ ૧૪ ॥ એવાં વચન સાંભળીને, અર-
જીને વિચાર્યું મન; પુરુષ સાથે નાહ્યેલી કુંવારી, વળી વાણીના શુકન.
॥ ૧૫ ॥ કહો ના કહો પણ જય થાશે, અરજીન હરખે ભરીયો; ઓત્રાને
ગામમાં વીદાય કરી, રથથી પોતે ઉતરીયો ॥ ૧૬ ॥ અશ્વ મંત્ર ઇંદ્રનો
આપેતો, અરજીનજી નવ ચુક્યા; તે મંત્ર ભણી ચારે ઘોડાના કાન અર-
જીને પુંક્યા. ॥ ૧૭ ॥ એટલે ઉડ્યા વાયુ વેગે, અરજીન દોડીને બેઠો;
તાણ્યા અછોડા મરડ્યા ઘોડા, મશાણુ ભુમીમાં પેઠો. ॥ ૧૮ ॥ ઓત્રા
કુંવર હસવા લાગ્યો, વંડળ વિદ્યા વાળા; ત્રણ કોડીનાં ટટવાંને, તમે
કર્યા પંખાળા. ॥ ૧૯ ॥ મશાણુમાં રથ લેઈને આવ્યો, ઇંદ્ર તણો સુત
શુભો, સમડાને ત્રણે હથીઆર છે ત્યાં, રથ રાખીને ઉભો. ॥ ૨૦ ॥ એ-

ટલે ઓત્રા કુંવર બોલ્યો, મશાણુમાં શીદ આવ્યો; અરજીન કહે આયુ-
 ધ પેલાં, લેવા માટે હાંધ લાવ્યો. ॥ ૨૧ ॥ ઉતરો કુંવરજી મોટા ભાથો,
 જોડે મોટું ધનુશ; વ્રક્ષ ઊપરથી જઈ લે આપો, મુને પણ ધણી હુંશ
 ॥ ૨૨ ॥ કુંવર કહે ઓરે વંડળજી, તારે એનું શું કામ; હરિ ફરી રથ
 હાંકવો છે, કરિશ હું સંગરામ ॥ ૨૩ ॥ લડીશ વહીશ જળવીશ તુને,
 તારે શું કરવાં આયુધ; અરજીનજી કહે લેઈ આવો, તો સ્થીર મહારી
 બુધ ॥ ૨૪ ॥ તવ કુંવર રથેથી ઉતરીયો, કીધો ઝાડે ઝપાટો; તવ ત-
 ક્ષક નાગે ફણા માંડી, કર્યો ઘણો પુંફવાટો, ॥ ૨૫ ॥ એટલે કુંવરે પડતું
 નાંખ્યું, પુરણ મળીયાં પાપ; જ વંડળીયા લે આવ્ય તું જઈ, બેઠો
 છે તારો બાપ ॥ ૨૬ ॥ અરજીનજી કહે ઝાલો અછોડા, ઘોડા ન નાશી
 જાય; એમ કહિ પોતે ઉતરીયો, વૃક્ષે ચઢીયો ત્યાંય ॥ ૨૭ ॥ નાગે ફરિ
 પુંફવાટો કીધો, અરજીને કર્યો બોધ; હું છું અરજીન નથી બીજો, કાંઈ
 ન કરશે ક્રોધ ॥ ૨૮ ॥ હથીઆરની જરૂર છે મહારે, માટે આવ્યો લે-
 વા; ચાર વડી માફં કામ કરીને, આવિશ પાછો દેવા ॥ ૨૯ ॥ વળતું
 તક્ષક નાગ બોલ્યો, મુને પડે છે વેમ; કુન્તી સુત કહે આવ્યો તો મુક-
 વા, હુંને મારો ભેમ ॥ ૩૦ ॥ તક્ષક કહે માનું ન સાચું, તે કરતાં કરો
 કામ; જનમેતરીથી જણતા હશે, કેટલાં તમારાં નામ ॥ ૩૧ ॥ અર-
 જીનજી કહે આખર સુધી, દ્વાદશ નામ ધરાશે; હમણાં આઠ નામ ધ-
 રાયાંછે, ચતુર્થ આગળ થાશે ॥ ૩૨ ॥ તક્ષક કહે કહી બતાવો, અષ્ટતમા-
 રાં નામ; તવ અરજીનજી કેહેવા લાગ્યો, તક્ષકને તે ઠામ ॥ ૩૩ ॥ કુન્તા
 નંદન પાન્ડુ નંદન ઈંદ્રનંદન નામ મહારં, નર પાર્યને નામ કીરીટધર,
 ધનંજય શુભ સાર ॥ ૩૪ ॥ આઠમું નામજ છે અરજીનજી, હવે આપો
 હથીયાર; પાછાં આપી જઉં નહીંતો, મુજને હત્યા ચાર ॥ ૩૫ ॥ તવ
 તક્ષકનાગ અળગો ખરીયો. મનનું સમાધાન કીધું; અક્ષે ભાથો ગાંડિ-
 વનામા ધનુશ નરે લીધું ॥ ૩૫ ॥ હરખે ભરીયો લેઈ ઊતરીયો,
 બેઠો રથની માંય; ઘોડાના અછોડા ઝાલ્યા, કુંવર બોલ્યો ત્યાંય.
 ॥ ૩૬ ॥ આવડું મોટું ધનુશ લાવ્યો, ચઢાવશે કોણ બાપ; અરજીન કહે
 ધનુશ હલાવી, કાયા જળવું આપ ॥ ૩૭ ॥ એમ કહીને રથ હંકાર્યો, જોર
 ઝપાટે જાય; જતાં જતાં નજરે દીડી, કૌરવની સેન્યાય ॥ ૩૮ ॥ હાથી
 ઘોડા ઉંટને રથ છે, મનુષ યોધ અથોક; કુંવરે પુછ્યું વંડળજીને, પણે
 કેમ છે લોક ॥ ૩૯ ॥ અરજીન કહે ઓરે કુંવરજી, દુર્યોધનનું સેન્ય;
 ભીસ્મ આદિ યોદ્ધા જખરા, નથી બીજું અન્ય ॥ ૪૦ ॥ કુંવર કહે ઓરે

વંડળજી, આપણે સેન્યના ટોટા; એની પાસેછે મનુષ ઝાઝાં, તે વળી
મોટા મોટા ॥ ૪૧ ॥ આપણું ગળું ત્યાં નવ પોહેચે, માટે રથને ખાળો;
ઓ વંડળજી મરણ પામીશું, ઘોડાને પાછા વાળો ॥ ૪૨ ॥ અરજીન કહે
સામા જઈને, કરવો છે સંગ્રામ; હવે જો પાછા વળીએ તો, બોળાય
બાપનું નામ. ॥ ૪૩ ॥ એમ કહિને ઘોડા દોડાવ્યા, કુંવરે નાંખી ચીશ;
ઓરે વંડળ વળ તું પાછો, નહિતો પ્રાણ તજીશ ॥ ૪૪ ॥ મારા માબાપને
એક હું છું, તે તો આઠંદ કરશે; મુજને જો કાંઈ વિધન થશે તો, ટળવ-
ળીને બેઠી મરશે. ॥ ૪૫ ॥ પાવલે લાગું જીવત માગું, એમ કહી રડી
પડીયો; તો પણ અરજીન ખમચાયો નહિં, તવ સુત ઉતરી પડીયો
॥ ૪૬ ॥ અરજીને જોયું કુંવર નાઠો, એકલો યુધ્ધે જઈ, તો મને કહેશે
તું કેમ આવ્યો, એમ ઉઘાડો થાઈ. ॥ ૪૭ ॥ ધણી વીના શું બાનું બ-
તાવું, ઓહું બતાવવા જોઈએ, નહીતો મને માની લેશે, અરજીનજી સહ
કોઈએ. ॥ ૪૮ ॥ જો એ કુંવર ઝાલવાને, રથજ પાછો વાળું; તો પુંડ
બતાવી કહેવાશે, કહેવાશે જગતમાં કાળું ॥ ૪૯ ॥ એવું જણી પાછો
પગે, રથજ પાછો પાછો લીધો; નાગ પાશથી ઓત્રા કુંવરને, અવળો
બંધન કીધો ॥ ૫૦ ॥ ગળામાં બેઠી ધનુશની નાંખી, ઉંચકી નાંખ્યો
રથમાંય; એટલે કુંવર રડી રડીને, કેહેવા લાગ્યો ત્યાંય. ॥ ૫૧ ॥ વંડળ
વારતા સુણો મારી, અમે ક્ષત્રિની જાત; તે સહુ સાંભળાવુ હું તમને,
માંડીને કહું વાત. ॥ ૫૨ ॥ વળણ ॥ વાત કહું તે સાંભળો, કહેવા
લાગ્યો સાર, કહે વ્યાસ વલ્લભ સાંભળો, સહુ વિવેકનો વિસ્તાર.

કડવું રપ રાગ કંથાજનો.

કુંવર વાણિ બોલીયો, મારા વંડળરે; કહું માંડીને અમારી વાત,
ઓ મેહેતા વંડળરે; સુરાપુરા બધા વિશ્વમાં; મારા, તે તો જાણજો ક્ષત્રિ-
ની જાત. ઓ. ॥ ૧ ॥ ચોરાશી હજાર રાજ્યા. મા. પણ ખંડણી ભરે સહુ
જન ઓ. માટે સરવનો શીરોમણી મા. છત્રપતી આ દુરીયોધન. ઓ.
એને જીતે તેવું કોઈ નથી. મા. એક જીતે કુન્તી તન. ઓ. પાન્ડવ એવા
જખરા ધણા, મા. પણ ભેતો ગયા છે વન. ઓ. ॥ ૩ ॥ ત્યારે વંડળ વા-
ણી બોલીયા, મારા કુંવરરે, તારા તનનો સમાવું તાપ. ઓ. ઓત્રા કુંવર
રે; ચાર દિન વાત તું કોઈને કરે. મા. તોતો બ્રહ્મ હત્યાનું પાપ. ઓ. ॥ ૪ ॥
પાન્ડવ તે બળવંત કહ્યા, મા. તેતો જાણે છે તું પેર. ઓ. પણ તે પાન્ડવ

પાંચે ભાઈ, મા. તેતો વસ્ત્યા છે તારે ઘેર. ઓ. ॥ ૫ ॥ તારી માદીના ગુરૂ
થઈને રહ્યા. મા. એતો સદા કરે શુભ કર્મ. ઓ. કીંક રૂશી હાલ નામ
ધર્યું, મા. તેને જાણજે રાજ ધર્મ. ઓ. ॥ ૬ ॥ વળી ગાયો ચારીને પેટ
ભરે. મા. સદા કરે છે ટીપણું ખોશી. ઓ. પંછીજી હાલ નામ ધર્યું, મા.
તેને જાણજે સહદેવ જોશી. ઓ. ॥ ૭ ॥ વળી ઘોડા ભણાવી પેટ ભરે.
મા, ધાયાં ધોયાં રાખે પટકુળ. ઓ. બહાદુરજી હાલ નામ ધર્યું. મા.
તેતો વરણાગીઓ નીકુળ. ઓ. ॥ ૮ ॥ તુજ મામા માર્યાનું આળ આળ્યું,
મા. જેહ સૈયંદ્રી સુભસતી; ઓ. પંચાળની એતો દીકરી, મા. એતો
પંચાળી દુપતી. ઓ. ॥ ૯ ॥ સોયે મામા તારા મારીયા. મા. જેને ખા-
ધાનો નહિ નેમ. ઓ. વાલવોજી હાલ નામ ધર્યું. મા. એતો વાયુ
નંદન ભેમ. ઓ. ॥ ૧૦ ॥ મેતો થઈને હું રહ્યો. મા. મારે દીકરો અભે-
મુન ઓ. મચ્છાવેધન મેં કર્યો; મા. બેટા નામ મારું અરજુન. ઓ.
॥ ૧૧ ॥ વળણ ॥ વિધારથી હું દ્રોણનો, માટે કરું સંગ્રામ; કહે વલ્લભ
સુતે સાંભળ્યું, આવી હઈએ હામ. ॥

કડવું ૨૬ રાગ ઓપાઈ

બોલ્યા વૈશમપાયે વચન, સુણ પરીક્ષત કેરા તન; આવી કુંવરને
બહુ હામ, ઘણો ગાજી બોલ્યો તે ઠામ. ॥ ૧ ॥ હવે છોડો મારા હાથ, દેઉ
બળીયાની સાથે બાથ; તમ સરીખા મારે માથે, ચાલો આવું તમારી
સાથે. ॥ ૨ ॥ હુંતો દીકરોને તમે તાત, હવે નહિ રૂંડ કોઈ વાત; હુંતો
ભાગ્યશાળી પુરો, કોઈ વાતે નહી અધુરો. ॥ ૩ ॥ મારી વાત સુણો
ધરી કોડ, તમારા સારથી રણછોડ; તેના મારથી તમે મોટા, કોઈ ન
કહે વિશ્વમાં ખોટા. ॥ ૪ ॥ પ્રભુના મારથીનો હું મારથી, તમે થયાછો
મારા સારથી; હું બહુ ભાગ્યવાન, પીતાજી મુને આપ્યું માન. ॥ ૫ ॥
મુને મોટાઈમાં ચડાવ્યો, આજ દિવસ રૂંડો આવ્યો; હવે રહીશ તમ
પગ હેઠ, ચાલો દુષ્ટોને પાહોંચાડું ઠેડ. ॥ ૬ ॥ તમે રથ ઉતાવળો હાંકો,
મને ઉમંગ થયો પાકો, કોઈ વાતે નહિ આવે કેહેણાં; દૈશ દુર્યોધનને
મેહેણાં. ॥ ૭ ॥ તવ અરજુને જાણ્યું એમ, હવે મર્યો કુંવરનો વેમ;
સત્ય વાત લાગી મન સાથ, તવ અરજુને છોડ્યા હાથ. ॥ ૮ ॥ પછી
અશ્વ દોડવ્યા દોડે, ચાલ્યો સેન્ય સામે ચડી એડે; એવે કૌરવે દિઠો
રથ, સૌને ચેતાવીયા નેદ્રથ. ॥ ૯ ॥ રથની હાંકણી નેહ ને સય; કહું

જીઓ ભીસ્મપીતાય; રાખો રથ સામી દ્રષ્ટિ તમે, સાર સમજવી દેઉં
અમે. ॥ ૧૦ ॥ વળણુ ॥ સાર સમજવું સાંભળો, કેહે છે દુર્યોધન; વક્ષ-
ભ વદે ત્યાં પાપીએ, કેવાં કહ્યાં વચન.

કડવું ૨૭ રાગ સાખીનો.

વૈશમપાયન એણીપેર બોલ્યા, સુણ જનમેજે રાય; વિસ્તારી તુ-
જને સંભળાવું, વૈરાટ પર્વ મહીમાય ॥ ૧ ॥ દુર્યોધન કહે જીઓ દાદા,
રથ પેલો ચાલ્યો આવે; તેની કેવી હાંકણી છે. જીઓ શાન્ત સ્વભાવે
॥ ૨ ॥ ચાખક ઉછળે અરજીન જેવી, તેવો કટી લચકારો; તેથી એને
અરજીન જણો, તેવો મોનો ડચકારો. ॥ ૩ ॥ ભીશમે હાંકણી જોઈને જ-
ણ્યું, અરજીનજી છે આપ, સત્યવાદી સાર ફેર બોલવું તેમાં નહીં કાંઈ
પાપ ॥ ૪ ॥ એવું વિચારી દાદા બોલ્યા; અરજીન હું કહું કેમ; શું
એવું હાંકતું નહીં હોય કોઈ, મુને નથી કાંઈ વેમ ॥ ૫ ॥ એવામાં રથ
લગભગ આવ્યો, યુદ્ધ તણો મનસુબો; કૌરવ દળના સામે લાવી, રથ-
જ રાખ્યો ઉભો ॥ ૬ ॥ એટલે દુર્યોધન એમ બોલ્યો. હવે નથી વાત
લીશી; જીઓ દાદા અરજીન જેવી, વંડળના નાકની ટીસી. ॥ ૭ ॥ ભ-
મ્મર બ્રગુટિ પારથ સરખી, વળી તેવાં લોચન; ઓ દાદા એનો કર
ઝાલીને, ફરીથી મોકલો વન ॥ ૮ ॥ ભીસ્મ પીતા કેહે દેખાડ કોઈને,
કોણ કેહે છે સહુ કોય. જેને તે વંડળ કેશે તો, મુજથી કેમ નર હોય
॥ ૯ ॥ આકર્ષિત તો એવી હોય વણાની, ન કહું કુન્તી તન; દુર્યોધન ક-
હે વળી બતાવું, પછી શું કેહેશે વચન. ॥ ૧૦ ॥ એવું કહીને અરજીન
પ્રત્યે દુષ્ટ વદ્યો વચન; ધીકાર વંડળનો વેશ લીધો. ઓરે કુન્તી તન.
॥ ૧૧ ॥ એટલે ઓત્રા કુંવર બોલ્યો, પુરણ જણવ્યો તાપ; ઓ અધ-
રમી કયાં છે હાંઈ, અરજીન તારો બાપ. ॥ ૧૨ ॥ દુષ્ટ કહે છાંનો રે છો-
કરા, તારું બોલ્યું તને નડશે; તારો બાપ મારા તાબાનો, ધર મામ લું-
ટવું પડશે. ॥ ૧૩ ॥ ઓત્રા કુંવર કહે તું શું લુંટે, મુઠ મતિ રાજન; તુ
મુજ સામે શું બોલે છે, ઓ આખલાના તન. ॥ ૧૪ ॥ કર્ણ કહે છાંનો
રે બાબકડા. હાર પામી જઈશ નાશી; કુંવર કહે તું જ નાશી, તારી
જનેતા દાશી. ॥ ૧૫ ॥ મારા વંડળ મેહેતાજીને. કોણ છે નર કેહેનાર;
લડવું હોયતો લડત માંડો, નથી અલ્યો રેહેનાર. ॥ ૧૬ ॥ ભીશમ પી-
તાને દ્રોણ હશીયા, વંડળે જોધ જણાવ્યો; કુંવરે ઠીક મેહેણાં માર્યાં,

મેહેતાયે બેશ ભણાવ્યો; ॥ ૧૭ ॥ એવામાં દુર્યોધન બોલ્યો, શું જુઓ
 સહુ સાથ; ઓત્રા કુંવરને દેર મારો, કહી ઉઘો કર્યો હાથ, ॥ ૧૮ ॥ એ-
 ટલે રથ પર અરજીન ઉઠ્યો, બળવંત ઈંદ્ર કુમાર; ગાંડિવનામાં ધનુષ
 લઇને, પહેલો કર્યો ટંકાર. ॥ ૧૯ ॥ તે શબ્દ ત્રીલોકમાં પોહોવ્યો, ડો-
 લ્યા દસે દિગયાળ; ધરતી લાગી ધ્રુજવાને, બળભળ્યું પાતાળ. ॥ ૨૦ ॥
 લંકામાંથી હનુમંત આવ્યા. નરની પક્ષમાં પેઠા; અરજીનના રથની ધ-
 જ પર, પુછ વીંટાળી બેઠા. ॥ ૨૧ ॥ એટલે બોલ્યો દુષ્ટ બુદ્ધિ, રાજ
 દુર્યોધન; ઓ દાદા હવે કર જાલો, કહો કુન્તી તન. ॥ ૨૨ ॥ કપી કી-
 રીટધરની ધજાએ, બેસે છે સદા કાળ; માટે વંડળ તે અરજીનજી, કુન્તા
 સતીનો બાળ. ॥ ૨૩ ॥ ભીશમપીતા કહે કપી બેઠાથી, અરજીન કેમ કે-
 હેવાય; કપી તો રામને રથ બેસતાતા, તેમજ બેઠા હાંચ. ॥ ૨૪ ॥ કપી
 બેઠાથી, અરજીન કહીએ, તો કેમ કહીએ ન રામ; જે સાધના કરે હનુ-
 માનજીની, તેનું કરે તે કામ. ॥ ૨૫ ॥ તેથી તું સાધના કરી જો, તો તા-
 રૂં કામ કરશે; તો બેસસે તારી ધજાએ, કાં તુજ ધરમાં ફરશે ॥ ૨૬ ॥
 દુર્યોધન કહે જુઓ મામા, જુવે છે ઉઘાડે ચક્ષ; તેમ છતાં અવળું બોલે
 છે, ડોશો કરે છે. પક્ષ ॥ ૨૭ ॥ મામો કહે જુઓ ક્યાં લગી ફરશે, હાથ
 માં લ્યો હથીઆર; તવ ભીશમ દ્રોણ અશ્વસ્થામા. ચોથા કીરપાઆર,
 ॥ ૨૭ ॥ તે સત્ય પુરૂષોએ વિચાર્યું, આપણે તો કેમ કરવું; સહુની રીતે
 ઉભા રહ્યા તે યુધ આંહી આદરવું. ॥ ૨૮ ॥ દ્રોણ કહે કે આપણ ચારે,
 વઢવા જેવું બારો; બાણ ફેકો પણ આડાં અવળાં, ઉંચાને નીચાં મારો.
 ॥ ૩૦ ॥ રથમાં આપણું બાણ ન જાયે, એટલું રહેજો જગી; બીજનું
 બાણ ત્યાં જતું હોયતો, આપણે નાંખવું ભાગી. ॥ ૩૧ ॥ એવી અરજી-
 નની ને કુંવરની, રક્ષા કરવી સાર; એવી રીતે વીચારીને, યુધમાં થયા
 તઈયાર ॥ ૩૨ ॥ એવે ઓત્રા કુંવર બોલ્યો, ઓરે અરજીન તાત, તમે
 તમારે બેસો નીરાંતે, હું વડું સહુ સાથ. ॥ ૩૩ ॥ અરજીન કહે વાર
 બેઠા, કહી કર્યો વિવેક, અક્ષય બ્રહ્મનું બાણ લીધું, રક્ષાને સાર એક
 ॥ ૩૪ ॥ તે બાણ કુંવર ઉપર મુક્યું, સુતની રક્ષા કરે; આડું અવળું
 ઉંચું નીચું, ભમરા પેઠે ફરે. ॥ ૩૫ ॥ એવું કરીને અરજીન બેઠો, સુત
 થયો તૈયાર; ધનુષ લઈ બાણ ચલાવ્યું, વૈરાટને કુમાર, ॥ ૩૬ ॥ એટ-
 લે કૌરવ કેરા ચોદ્ધા, બણાક કોધે ચડીયા; આયુધ વિધવિધનાં લેધને,
 મારવા દુટ્ટી પડીયા. ॥ ૩૭ ॥ બાણ વછોડે મુમત તોડે, દોડી દોડીને ધાતા;
 હાથી ધોડા લેઈ આગળ આવે, મુમતી છે મદમાતા. ॥ ૩૮ ॥ ચારે સ-

તીયા છે શુભ મતીયા, મારો મારો ભાંખે; કુંવરના રથથી આણં અવળાં
 ઉંચાં નીચાં બાણ નાંખે ॥ ૩૯ ॥ કૌરવમાં છે કરણ બળીયો, જણાવે
 ઝાલુ; જોર; અગણીતા બાણની ત્રણી કરીને, કરે વણું વમઘોર. ॥ ૪૦ ॥
 અનેક હથોઆર આવે રથમાં; કુંવરને તવ વાગે; રક્ષા કરનાર બાણ ભમે
 તે, આયુધ માત્રને ભાગે ॥ ૪૧ ॥ તે દેખીને ઓત્રા કુંવર, આનંદ પામ્યો
 અતિ; હું હવે મન મુકીને મારું વાગ્યાનો ભય નથી. ॥ ૪૨ ॥ એમ જા-
 ણી એક બાણ લીધું વૈરાટ રાયને તન; મુગટ કરણના માંયાનો, ઉરા-
 ડ્યો ગગન. ॥ ૪૩ ॥ તેથી કરણ બહુ કળકળીયો, મોહાસ્ત્ર બાણ લીધું;
 અરબુન બેઠો રથજ હાંકે, તેને ભાંકી દીધું. ॥ ૪૪ ॥ તે બાણ વાગ્યું રૂદિ
 યા વીશે, પ્રાણજ ઉચો ચડીયો; શુદ્ધ વીનાનો થઈ રથમાંથી, ધરણ ઢ-
 ણી પડીયો. ॥ ૪૫ ॥ કરણે બીજુ બાણ માર્યું, કોવં હળાહળ લાગ્યો;
 વજ્રહથી કુંવર કેરો રથજ સમુળો ભાગ્યો. ॥ ૪૬ ॥ કુંવરને કપી ધ-
 રણ ઢળીયા, સૂતે કર્યો મનસુબો; રખે અરબુન તાતને વાગે, આગળ
 આની ઊભો ॥ ૪૭ ॥ ઊભો ઊભો યુદ્ધ કરેકે, વૈરાટ કેરો બાળ; એવે
 નરની મુરછા વળી, ઊભો થયો તતકાળ ॥ ૪૮ ॥ કુંવરને કષ્ટીવંત દીઠો,
 તેથી વણો કોપ ચડીયો; કુંવરની ફરશી લેઈને, કૌરવમાં જઈ પડીયો.
 ॥ ૪૯ ॥ સુસરમાને રથે ચઢીયો, પરાક્રમી પુરૂષ કાહાવ્યો, સુસરમાને
 નીચે નાંખી, રથ હાંકીને લાવ્યો ॥ ૫૦ ॥ તવ કુંવર કપી રથે બેઠા કો-
 પ્યો કુન્તી કુમાર; ધનુશ ઉપર બાણ ચઢાવી, દેવા માંડ્યો માર ॥ ૫૧ ॥
 લડતો વડતો પાછો ન પડતો, બુલમ પરાક્રમ કીધું; એવાંમાં ઓત્રા કું-
 વરે, બાણ અગણીતું લીધું. ॥ ૫૨ ॥ તે મંત્ર મોહાસ્તર ભણીયો; કાંઈ
 ન રાખી નુન્ય; અરબુનજ આ સાચા હોય તે, આડે આવજો પન્ય.
 ॥ ૫૩ ॥ એમ કહી ફેર ફુંદડી ફરી, ફેંક્યુ બળમાં એક; અગણીતા મંત્ર વડે
 તે બાણ થયાં અનેક ॥ ૫૪ ॥ તે સહુની રૂદીયામાં વાગ્યાં, પ્રાણજ ઉં-
 ચા ચડીયા; હાથો ઘોડાને ઉંટ સૂધ્યાં; ઢળી ઢળીને પડીયા. ॥ ૫૫ ॥ એ-
 કલા ચાર સત્ય પુરૂષો વીના, સર્વ થયા બેભાન; અરબુનજ કહે શાખા-
 શ બેટા, ધન્ય તુને સંતાન ॥ ૫૬ ॥ સરવે તારાથી હાર્યાં પણ, જીત્યા
 એવું કેહશે; છત્રપતી હાર્યો તુજથી તે, નીશાની શું રેહશે ॥ ૫૭ ॥ એમ
 જાણી પવનાસ્તર મુકી, પોતે નીશાની આપી; સરવ ચોધની ડાભી મ-
 ગની, મુછ અકેકી કાપી. ॥ ૫૮ ॥ તે જોઈને સતીયા થયા ખુશી, ઊંચા
 કાંધા હાથ; ધન્ય દીકરા સદા જય થાજે, એમ કહ્યુ મન સાથ ॥ ૫૯ ॥
 પછી અન્યો અન્ય સતિયા બોલ્યા, ઊભા રહીયે કેમ; જો કાંઈ જાગી

જેશે આપણને, તો તેને પડશે વેહેમ ॥ ૬૦ ॥ દુરીયોધનને આડી ખાશે,
કેદેશે નહોતિ મુરછાય; પણ સતીયા યુદ્ધ નહોતા કરતા, ઊભાતા રથમાંય
॥ ૬૧ ॥ તેથી આપણી ઇચ્છા જશે, તે વે'મ પેહેલો ખુઓ, જાણી જોઈને
આરામ લેવા, રથમાં પડીને સુઓ ॥ ૬૨ ॥ વળણ, ॥ રથમાં પડીને
સુઈ રહેા, એમ કહી સુતા ચાર; વલ્લભ વહે તવ બોલીયો, વઘરાટ
નો કુમાર. ॥

કડવું ૨૮ રાગ ધવળ ધન્યાશ્રી.

બોલ્યા વૈશમપાયે વચનજી, શુણ્ન જનમેજે રાજનજી બોલ્યો અર-
જુન પ્રત્યે બાળજી; હાર્યો દુરીયોધન ભુવાળજી. ॥ ૧ ॥ દુરીયોધન
યુદ્ધ કરતાં હાર્યો, એરે અરજુન તોત, મહારી ભગનીએ શું કહ્યું તું,
તે સંભારો વાત ॥ ૨ ॥ ઢીંગલે રમવા મંગાવ્યાં છે, વસ્ત્રોને શણગાર;
અરજુનજી કહે જૈ લૈ આવો, ડરશે નહીં લમાર ॥ ૩ ॥ પેલા ચાર
રથમાં નવ જશેા, કુંવર હરખે ભરીયો; એકજ વસ્ત્રની જોળી કીધી,
રથમાંથી ઉતરીયો ॥ ૪ ॥ જઈ દુરીયોધન ઉપર બેઠો, કાઠી લીધા શ-
ણગાર; પછી કરણ રાજને લુટ્યો, કાણુ ન લાગી વાર. ॥ ૫ ॥ એ રીતે
બહુ યોદ્ધા લુટ્યા, લોભ જરા નવ માય; સારા દેખે તે જાય છે લેતો,
ખોટાં પાછાં નાંખે ત્યાંય ॥ ૬ ॥ લેતાં લેતાં બહુ લોભ લાગ્યો, બાળો
વિચાર્યું એવું; આ ચાર રથ છે સત્ય પુરૂષોના, જે સાર હોય તો લેવું.
॥ ૭ ॥ એમ જાણી ગયો ભીશ્મને રથે, લેવાની ઉલટ લાવ્યો, દાદાએ
જણ્યું છોકરો લોભી, મુજને લુટવા આવ્યો. ॥ ૮ ॥ એવું જાણી ડરા-
વવાને, ઉંચુકર્યું એક બાણ; કુંવરે કારમી ચીસ નાંખી, ડોસો લે છે
ખાણ ॥ ૯ ॥ નીચે પડીયો કરતો હડીયો; અરજુન પાસે આવ્યો, એ
તાતજી પેલો ડોસો જગે છે, આટલું લુટી લાવ્યો. ॥ ૧૦ ॥ અરજુનજી
કહે બહુ થયું બેટા, કહી લીધો રથ માંય; એવે મુરછાયો વળવા માંડી;
એકે એકે ઉભા થાય. ॥ ૧૧ ॥ કુંવરને દેખે કાળને દેખે, ભય પામ્યા
બહુ માઠા; અકેક મુછના સર્વે જોદ્ધા, જીવ લઈને નાઠા. ॥ ૧૨ ॥ સર્વ
પછી પેલા સતીયા ઉઠ્યા, જેને વહાલા ભગવાન, અરજુનજીને પુછ-
વાને, દાદાએ કીધી સાન ॥ ૧૩ ॥ એ દીકરા પ્રગટ થવાની, કેટલી છે
હજી વાર; અરજુનજીએ સાન બતાવી, બાકી છે દીવસ ચાર. ॥ ૧૪ ॥ તવ
સમજીને સતીયા ચાલ્યા, આવેસે પંથ પળાય; આગળ કૌરવ દળ જ-

તુ, તેમના ભેગા થાય ॥ ૧૫ ॥ એવે દુર્યોધન બોલ્યો, બાળકે કીધા તુ-
છ; એરે મહારા શકુની મામા, કયાં તમારી એક મુછ ॥ ૧૬ ॥ વળી ક-
રણ તેં કયા બોધ, જોઈ સરવની ધારી; મામો કહે અમારી પેઠે, એક મુ-
ગઈ છે તારી ॥ ૧૭ ॥ સર્વે જોયું તો સર્વની ગઈ છે, અકેકી કેમ શોભે;
જાણ્યું કે બોટું દેખાસે, એમ સમજી ત્યાં થોભે, ॥ ૧૮ ॥ અકેકી રહેલી
તે મુંડાવી, ક્ષેર કરાવવા માંડ્યું; સરવે કેવા શોભિયા જણે, બાપનું સુ-
તક કાઢાડ્યું. ॥ ૧૯ ॥ કાળે મોઢે હારિને ચાલ્યા, અરજીન હરખે ભરી-
યો; ગાયોનુ ટોળું છે તરશું, નર રથથી ઉતરીયો ॥ ૨૦ ॥ સરવે ગાયો
ને પંચોળી, ઉંચાં ડોકાં ઘેન કરે; કુન્તીનંદન સમજી ગયો, ગાયો તરશે
મરે ॥ ૨૧ ॥ એમ જણી એક બાણ લીધું, ઈદ્રિ તણે કુમાર; ગંગાસ્તર
ભણી ભોમીમાં મારયું, નીકળી જળની ધાર ॥ ૨૨ ॥ સહુ ગાયોએ પા-
ણી પીધું. દિધી ઘણી આશીશ; જળ પાનારાનિ જય થાજે, પ્રસન હો
જગદીસ. ॥ ૨૩ ॥ પછી અરજીને ધુર ગાયોનું, હાંકી મુકયું ગામભણી;
તે પછી જઈ બેઠો રથ વિશે, સુરોપુરો શીરોમણી. ॥ ૨૪ ॥ કુંવરને કી-
રીટધર ચાલ્યા, મશાણ ભુમી ગયા; અરજીને ઘોડા ખેંચી રાખ્યા, તવ
તે ઉભા રહ્યા ॥ ૨૫ ॥ ઘોડાના અછોડા દીધા કુંવરને, સમડી પ્રક્ષે ગ-
યો; તિછક નાગને આયુધ સોંપી, રથ બેશી તૈયાર થયો. ॥ ૨૬ ॥ ગામ
ભણી બને જણ ચાલ્યા; એવે શું નગ્રમાં થાય; ઉજળી જમી ગામમાં
આવ્યો, સૌ સંગ વૈરાટ રાય. ॥ ૨૭ ॥ રાજ્ય સભામાં આવીને બેઠો, જ-
ણ્યા વિના છે રાજ; ધર્મ સાથે બેઠો સભામાં લઈ રમવાની બાજી. ॥ ૨૮ ॥
બાજી રમે છે ઘણું ગમે છે, ગામમાં ઉતપાત; રાણી પ્રભુ સમરી બાહાર
આવી, તેને કાને ગઈ વાત. ॥ ૨૯ ॥ ઓતરા કુંવર યુધ્ધે ગયો છે, દુર્યોધન-
ના સામો; જળરા ચોદ્ધા છે લડનારા, કર્ણ શકુનિ મામો. ॥ ૩૦ ॥ એ
વાત જણિ નાઠી રાણિ, આવી સભાની માંય; મુસ્તક કુટતિ કેહેવા લાગી;
શું બેશી રહ્યા રાય. ॥ ૩૧ ॥ ઓતરા કુંવર છત્રપતિના, સામો ગયો છે
લડવા; વળી વંડળ સાથે ગયો, નબળા શુકન નડવા, ॥ ૩૨ ॥ સાંભળી
વૈરાટ રાજ ચમક્યો, કુંવર પામશે મરણ; ત્રણ પાસા હાથમાં હતા તે,
રાયે પછાડ્યા ધરણ. ॥ ૩૩ ॥ તેમાંથી પાસો ઉછળી વાગ્યો, ધરમને લે-
લાટ; મુસ્તક પુટયું તે જોઈ આવી, દ્રૌપદી પુરપાટ. ॥ ૩૪ ॥ ધરમનું રૂ-
ધીર હાથમાં ઝીલ્યું, ધાલ્યું પોતાને શીશ; છાંટો ભુમી પડવા ન દીધો; જણે
એ વાતનું વિશ. ॥ ૩૫ ॥ પછી કપાળે પાટો બાંધી, ચાલી ગઈ ભુવન;
બેસુદ્ધ થઈ પડ્યો મુરછામાં, જે વૈરાટ રાજન. ॥ ૩૬ ॥ એવે ગામમાં

ગાયો આવી, વળી આઠ્યા ગોવાળ; તેમણે જૈ વધામણી ખાધી,
 છત્યો તમારો બાળ. ॥૩૭॥ એટલે ઊઠ્યો વૈરાટ રાજ, લાગ્યો સામો
 જવા; છાપ ભરી મોતી પુષ્પોની, કુંવરને વધાવા. ॥ ૩૮ ॥ એવામાં
 દુપતીએ વીચાર્યુ, જો આવે અરજુન ઘેર; ધર્મને વાગેલું દેખીને મારે,
 વૈરાટ રાજને ઠેર. ॥ ૩૯ ॥ અરજુનજીને છે નીમ એવો, ધર્મને રૂધીર કા-
 હોડે; તેને તો ઠેર મારવો મહારે, વળી રૂધીર ભુમી પાડે ॥ ૪૦ ॥ તેનું
 આખું કુટુંબ હણવું, એવો નિમ છે માટે; રૂધીર સતીએ માંથામાં ધા-
 લ્યું, પાટો બંધાયો લેલાટે. ॥ ૪૧ ॥ અરજુનજી કુંવરની સાથે, જો અ-
 હી આવશે ઘેર; ધર્મને રૂધીર નીકળ્યું જોઈ, કરશે કાળો કેર. ॥ ૪૨ ॥
 તેથી વધરાટ રાજને કહ્યુ, મેહેતા મોકલજો નીશાળે; એ આવેતો શુ-
 કન એના, ખોટા પડે કોઈ કાળે. ॥ ૪૩ ॥ એમ કહીને મોકલ્યા સામા,
 સઉ દરવાજે જાય; આઘેથી અરજુનજીએ જોયો દરવાજે વૈરાટ રાય
 ॥ ૪૪ ॥ તવ કુંવરને બોધ કીધો, અવગુણ મારા ગાળે; ચાર દહાડા
 વાત રાખજો છાની, એટલો ડાહ્યો થાજે. ॥ ૪૫ ॥ કુંવર કહે તાતજી
 મહારા, ચીંતા ન ધરશે રતી; તમારા ચરણને પ્રતાપે, મારી થઈ શુભ
 મતી ॥ ૪૬ ॥ વાતોમાં દરવાજે આઠ્યા; ખુશી થઈ સહુ શ્રષ્ટી; વૈરાટ
 રાયને રૈયત સર્વે, કીધી પુષ્પ વૃષ્ટી, ॥ ૪૭ ॥ વંડળને કહ્યું જાઓ ની-
 શાળે, તમારા માઠા શુકન; અરજુનજી તવ ઉતરી ગયો, દ્વેશ નહી કાંઈ
 મન. ॥ ૪૮ ॥ કુંવરને સૌ લાઠ્યા સલામાં, વૈરાટે પુછી વાત; ઓ બેટા
 તેં બળીઆ સાથે, શી રીતે દીધી બાથ. ॥ ૪૯ ॥ કુંવર કહે ઉજાણી
 ખાવા, તમે તો બાગમાં ગયા; દુર્યોધને ગાયો ઘેરી, ગોવાળા દુઃખી
 થયા. ॥ ૫૦ ॥ તે વાત જાણી હું ચડ્યો યુદ્ધે, ન મળે રથ કે ઘોડા; જેવા
 તેવા જોડી વંડળને, હાથ દીધા અછોડા ॥ ૫૧ ॥ નગ્નની બારણે કૌરવ
 દળમાં, જવા લાગ્યા જ્યારે; વંડળ ભય પામીને રથથી, ઉતરી પડ્યો
 ત્યારે ॥ ૫૨ ॥ પાછો મેં એને કબજે કીધો, લીધો મારી સાથ; જઈ સૈ-
 ન્ય સામો ઉભો રહ્યો, તવ બોલ્યો નર નાથ ॥ ૫૩ ॥ ઓ છોકરા કેમ
 આઠ્યો સામો, શુણી મુને કરોધ ચડીયો; એક બાણ માર્યું એની રૂદે-
 માં, ઉધો થઈને પડીયો. ॥ ૫૪ ॥ બીજે બાણે કરણ રાયને, ઉરાડ્યો
 ગગન; એટલે ભય પામીને નાઠા, સૈન્યના સૌ જન ॥ ૫૫ ॥ ગાયો લે-
 ધને ઘેર આવ્યો, એરે મારા તાત; તવ વૈરાટ ઉભા થઈને, દીધી કુંવ-
 રને બાથ ॥ ૫૬ ॥ ઉચકીને ગાદીએ બેસાડ્યો, બેટા હું આશીશ
 દેવું; હવે તું મોટો થાય ત્યારે, ઇંદ્ર તણું રાજ લેવું ॥ ૫૭ ॥ વળણ.

બાળકનું બોલવું, સત્ય માન્યું છે રાય; કહે વહ્નલ સુત ધેર ગયો,
હરખી સુદ્રણાય. ॥

કડવું ૨૯ રાગચોપાઈ ચાલ.

બોલ્યા વૈશમપાયે વચન, સુણુ. જનમેજે રાજન; પછી રાત્રી પડી
જે વારે, ગયો કુંવર સભામાં ત્યારે, ॥ ૧ ॥ જ્યાં છે એકલા ધર્મરાય; ખોળે
શીશમુકી પડ્યો પાય; કર મુક્યો ધરમે શીશ, બેટા બહાર ન વાત પાડીશ.
॥ ૨ ॥ વારૂ પીતાજી કહીને ગયો, જઈ નીકુળને ભેગો થયો; નમીને પુ-
ત્ર ભાવ જણાવ્યો, અણ્યું મેહેતે લણાવ્યો ॥ ૩ ॥ બોલ્યા નીકુળજી
સુણુ તન, સમજી રેહેજો ચાર દન; વારૂ કહિ કુંવર જય, ગયો ગઉશા-
જાની માંય ॥ ૪ ॥ બોલ્યા સહદેવ ત્રીકાળ જ્ઞાની, બેટા વારતા રાખજો
છાની; તવ વારૂ કહી સુત ગયો; રસોડે ભીમને ભેગો થયો ॥ ૫ ॥ શીશ
નામીને પડ્યો પાય, ભામે અણ્યું લણ્યો વીધાય; બેટા મનમાં સમજી
રેહેજો, ચાર દિવસ પછી કેહેજો, ॥ ૬ ॥ કહે કુંવરજી વારૂ તાત, નહી
જય જરાયે વાત; એમ કહી ત્યાંથી નિકળીયો, છાનો માનો દુપદીને મળી
યો. ॥ ૭ ॥ ઓરે માતા તમારો હું તન, મારા મામા થયા દુશ્મન; તમને
દુઃખ દીધું અપાર, માયો મન મુકીને માર. ॥ ૮ ॥ માટે મુવા ત્યાંથી
મરજો, માતા મુજપર હેત ધરજો; તવ સતિએ દીધી આશીશ, વાત ઠ-
કાવજો ચાર દીશ ॥ ૯ ॥ એમ સરવેને સુત મળીયો પછી હરી ભજન-
માં ભળીયો; સંગનો રંજ લાગ્યો સાચો, જ્ઞાન ગુણે રહ્યો નહી કાચો
॥ ૧૦ ॥ નીત્ય પ્રભાતે ઊઠવું વેહેલા, કરે સમરણ સુર્યના પેહેલા; પછી
ધર્મના દરશન કરે, પછી નીશાળે સંચરે ॥ ૧૧ ॥ એમ નીત્ય કરે શે-
વાય, એવે ચાર દહાડા વહી જય; ચોથે દીવસ સાંજે જોશી, ગયા ર-
સોડે ટીપણું ખોશી ॥ ૧૨ ॥ ભીમને જઈ કહ્યું વચન, હવે પુણ્ય થયા
બધા દિન; કાલે સવારે પ્રગટ થાવું, હવે શા સાર સંતાવું. ॥ ૧૩ ॥ બો-
લ્યો ભીમસેન ખુશી થઈ, મધ્ય રાત્રીએ આવજો અહીં; સરવેને હું
કહિ આવું, જોશી જ તું હવે હું જઈ ॥ ૧૪ ॥ એમ કહિ હયશાળા
પળીયો, કહિ નિકુળને પાછો વળીયો; જઈ વ્યંડળને કહિ પેર, રાતે
આવજો મારે ઘેર ॥ ૧૫ ॥ જઈ કહ્યું ધરમને મોહોડે, આવજો રાત્રીએ રસો-
ડે; પછી દુપદીને કહી આવ્યો, સરવેને હરખ ઉપજાવ્યો ॥ ૧૬ ॥ મધ્યરાત્રી
એવે મઈ જ્યારે, આઠ્યા ધર્મને અરજીન ત્યારે; આઠ્યા નિકુળને દુપદી,

આળ્યા સહદેવજી શુભ મતિ ॥ ૧૭ ॥ સહુ રસોડે ભેગાં થયાં, પછી ધ-
 રમે વચન કહ્યાં; બોલો સહદેવ સવારે આજ, થાશું પ્રગટ તેમાં શી લા-
 જ ॥ ૧૮ ॥ પણ ગાદીનું મહુરત ક્યારે; બોલ્યા સહદેવ કાલે સવારે;
 બોલ્યા ધર્મ વીચારો ઉર, સત જોજન હરતીનાપુર ॥ ૧૯ ॥ આજને
 આજ કેમ જવાય, જતામાં રાજ્ય મળે ક્યાંય, ત્યારે બોલ્યા સહદેવ એ-
 લું, સેહેલો રસ્તો ખતાવિ દેવું ॥ ૨૦ ॥ આજ નિકળો નગ્નિ ખાર,
 કરો રેણું ગાદી નીરધાર; કરો તે ઉપર આસન, રાજ્ય ગાદિ માનિ લે-
 વી મન ॥ ૨૧ ॥ ત્યારે રાજી થયા રાય ધર્મ, કરવું મનસા વાચા કર્મ;
 પછી બોલ્યો વાયુ કુમાર, આજ્ઞા દો કરૂં કંસાર. ॥ ૨૨ ॥ તવ ધરમે આ-
 જ્ઞા દધી, ત્યારે રસોઈ ભીમે કીધિ; જમ્યા પાંચ ભાઈને નાર, થયાં પરો
 હમાં તૈયાર. ॥ ૨૩ ॥ ભીમ કટી કશીને ખાંધે, લીધા બેભાઈને બે ખા-
 ધે; પછી નીકુળને સહદેવ, તેને કટી લીધા તતખેવ ॥ ૨૪ ॥ ખાંધિ જ-
 ગાયે દુપતી, પછી ચાલ્યો શુરો શુભ મતિ; એતો દોટા હડીયે ચડીયો,
 કોટ કુદિને ખારણે પડીયો. ॥ ૨૫ ॥ સૌને તેડેલાં ઉતાર્યાં, પછી આયુધ્ધ
 લાવવા ધાર્યાં; ભીમને અરજીન બે બ્રાત, ગયા મશાણુ ગ્રહીને હાથ
 ॥ ૨૬ ॥ સમડાને પ્રક્ષે હથીઆર, ત્યાં ચડીયો ઇંદ્રકુમાર; ત્યાંથી નાગને
 વિદાય કીધો, પોતે ધનુશ ભાથો લીધો. ॥ ૨૭ ॥ બીજા ત્રણ ભાઈનાં
 હથીઆર, લીધાં તે પણ તેણિવાર; પછી ભીમે લીધિ ગદા, જેની સાથે
 શોભે સદા. ॥ ૨૮ ॥ ચાલ્યા બેઉ બંધુઓ જ્યાંય, પોતાના ભાઈ બેઠા ત્યાંય;
 તવ સહદેવે આજ્ઞા દોધિ, ભીમે રેતિનિ ગાદી કીધી ॥ ૨૯ ॥ એવે ની-
 કુળ ડાહ્યો કાહ્યો, લીંમડાનિ ડાળી ભાગી લાવ્યો; એવે ભળ ભાંખ-
 ણું જ્યાં થયું, તવ સહદેવજીએ કહ્યું. ॥ ૩૦ ॥ તમે ઉઠો ભાઈ સત્યવાદી
 સતીને લેઈ બેસો ગાદિ; બેઠા ધર્મ ધરિ ઉમંગ, લીધી દુપદીને ઉછંગ
 ॥ ૩૧ ॥ તવ વાયુનો નંદન સુબો, ગદા લૈ છડીદારીમાં ઉભો; ઘાંટા કા-
 ઠીને નેકી બોલે, કેડે નીકુળ ચમ્મર ઢોળે ॥ ૩૨ ॥ લીંમડા તણી ડાળી
 હલાવે, અરજીનજી અરજદાર આવે; જોશી સહદેવ વિવેકે પેઠા, એક
 શળીલૈ લખવા બેઠા, ॥ ૩૩ ॥ એવિ મન થકી ગાદિ કીધી, રાજ ધરમે માની
 લીધી; મનથી માન્યો જય જયકાર, જીભે જપે જુગદાધાર ॥ ૩૪ ॥ એવે
 તરછટ વાહાણું વાય, ઉઘડ્યાં દરવાજા ત્યાંય; તવ આવતું જાતું લોક,
 જઈ જોવા ઉભાં અધૈક ॥ ૩૫ ॥ ઘણા લોક વીચારમાં પેઠા, ગુરૂ ગો-
 આરીને લેઈ બેઠા. જુઓ વાલવો સર્વનો સુબો, છડીદાર થઈને ઉભો.
 ॥ ૩૬ ॥ પેલો ઘોડાનો ભણવનારો, ઢોળે ચમ્મર કેવે સારો; પેલો જ્યંડળ

અરજદાર, પેલો ગોવાળીયો લખનાર ॥ ૩૭ ॥ જોઈ લોકોયે વેહેમ લીધે;
રાજ્ય લેવાનો દુચકો કીધો; લેશે આપણા રાજનું રાજ્ય, જુઓ આ ક-
થલે છે કાજ ॥ ૩૮ ॥ ચાલો લોકો આપણ. જૈયે, જઈ કુંવરજીને કહીએ;
તવ કુંવર કરશે કેર, આવી મારી નાંખશે ઠેર. ॥ ૩૯ ॥ મોટા છત્રપ-
તીને હરાવ્યો, તે શું વીચાર એમને નાવ્યો, લોક ગયું જ્યાં વૈરાટ રાય,
આવી કહ્યા સમાચાર ત્યાંય ॥ ૪૦ ॥ તે વેળાયે ઓત્રા કુમાર, બેઠો છે દેવ
શેવામાં સાર; તેથી બોલ્યો વૈરાટ રાય, બધી તૈયાર થાવો સેન્યાય ॥ ૪૧ ॥
આપણે ઘેર પેટ ભરનારાં, એવો દુચકો કોણ કરનારાં; સુત જીતી આ-
વ્યો છત્રપતી, તે શું એમને ખબર નથી ॥ ૪૨ ॥ પેહેલા આપણે વઢવા
જશું, કદિ વાલવાથી હાર થાશું; તે તો કુંવર જણશે વાત, આવી ક-
રશે સૌનો નીપાત ॥ ૪૩ ॥ એમ કહી થયો તૈયાર, થયા નીશાન ડંકા
તેવાર; સુણ્યા કુંવરજીએ કાન, કેમ ગરગડીયાં નીશાન ॥ ૪૪ ॥ જ-
ણ્યુ કે કુન્તીના તન, આજ પ્રગટીયા પાવન; થયા પુરણ ચારે દિન, એ-
ને હિમંગ પ્રગટ્યો મન ॥ ૪૫ ॥ આવ્યો શેવામાંથી બહાર, દીકા તાત-
જીને તૈયાર; મુજ તાત કહો કયાં પધારો, કોની શાથે વીશ વધારો
॥ ૪૬ ॥ તવ બોલીયો વૈરાટ રાય, પેલા પેટ ભરા જે કેવાય; તેણે કર્યા
છે દુચકા એવા, આપણું રાજ્યાસન લેવા ॥ ૪૭ ॥ મોટે યુદ્ધ કરવા જ-
હિં હુતો, પરવારીને આવજે તુંતો, મ્હોટો છત્રપતિ તુંથી હાર્યો, તે
વિચાર તેઓએ ન ધાર્યો ॥ ૪૮ ॥ બોલ્યો કુંવર ધર્મ વાણીમાં, ગયાં
વર્ષ તમારાં પાણીમાં; મેં શું હરાવ્યો દુર્યોધન, એતો જીતીયા કુંન્તા
તન ॥ ૪૯ ॥ ન્હોય આપણા એ પેટ ભરા, એ તો કુંન્તા તણા દીકરા;
થયા ગુરૂ ને ભોગવી ગાદી, તે તો ધર્મ રાજ સત્યવાદી ॥ ૫૦ ॥ જેનું
નામ સૈયંદ્રી સતિ, તેતો પંચાળની દુપતી, પેલા પંછીજી સહદેવ જોશી,
સદા કરે છે ટીપણું ખોશી ॥ ૫૧ ॥ ઘોડા ભણાવે નીકુળ રાય, વાલ-
વાજી તે ભીમ કેહેવાય; કરે નીશાળનું જે કામ તેનું અરજુનજી છે ના-
મ ॥ ૫૨ ॥ તેણે કૈરવ દળ હરાવ્યું, મારું મારથી નામ ધરાવ્યું; એણું
સાંભળી વૈરાટ રાય, હવે પાડું હું મારી કાય ॥ ૫૩ ॥ હવે જીવી વસુ
કીયે કામ, કર્યા પાન્ડવને મેં ગુલામ; એમના મનમાં એ ઠેશ, મારે તા-
બામાં રહેવું હમેશ ॥ ૫૪ ॥ કહ્યું કુંવરે સાંભળો તાત, એક બતાવું
વિવેક વાત; મોટાને મન નવ હોય ઠેશ, તમે કાંઈ ન કરશો કલેશ ॥ ૫૫ ॥
તમે હાથ જોડી ત્યાં જાઓ, વીવા ઓત્રાનો કરી આવો; અહીં વાજતે
જાજતે લાવો, રાજવંશીનો વેશ ધરાવો ॥ ૫૬ ॥ વલણ. ॥ જાઓ

તેડી આવો તાતજી, દીક બતાવ્યો વેત; કહે વલ્લભ કુંવરે કહ્યું, થાશે હેતમાં હેત.

કડવું ૩૦ રાગ સાખીનો.

વૈશમપાયન એણીપેર બોલ્યા, સુણુ જનમેજે રાય; વિસ્તારી તુ-
જને સંભળાવું, વૈરાટ પરવ મહીમાય ॥ ૧ ॥ હાથ બંધાવી વૈરાટ આ-
લ્યો, નેત્રમાં ભરતો પાણી; વઘરાટ રાજની સાથે ચાલી સુદ્રશણા જે
રાણી. ॥ ૨ ॥ દરવાજા બાર આવીયાં કે, ભીમે દીકાં સાર; ધર્મને કહ્યું
વઘરાટ આવ્યો, આવી એની નાર ॥ ૩ ॥ એટલે ધર્મને દ્રુપદી દોડ્યાં,
જઈને છોડ્યા હાથ; ખમા ખમા કરી બેઝેને, ચાંખ્યાં રૂદીયા સાથ. ॥ ૪ ॥
એટલે બોલ્યો વૈરાટ રાજ, મેં અણુઘટતું કીધું; ચકલી માળે ગરૂડ આ-
વ્યા, દાસ તણું કામ દીધું, ॥ ૫ ॥ તે માટે હું નહીં જીવવાનો, પાડીશ
મ્હારી કાય; જે મુજને જીવાડવો હોયતો, વરો મ્હારી તનીયાય. ॥ ૬ ॥
એટલે ધરમે ધાલ મારી, એ શું બોલ્યો અનાડી; ઓત્રા કુંવરી મ્હારે
ખોળે, બેસાડીને રમાડી ॥ ૭ ॥ તેનું તું એવું કેમ બોલ્યો, વઘરાટ કહે
કહ્યું કરો; ગમે તેમ કરી લ્યો કન્યા, જેને ફાવે તે વરો. ॥ ૮ ॥ એટલે
ભીમે ચરણ દબાવ્યો, ધરમરાયનો સાર; કન્યા લેવાની કબુલ કરો, વ-
રવાને તૈયાર. ॥ ૯ ॥ એટલે ધરમે ધાલ મારી, એવું બોલ્યો કેમ; ઓરે
ભાઈ મેં શું કહ્યું ખોટું, ગાજીને બોલ્યો ભેમ ॥ ૧૦ ॥ વૈરાટ રાજ મરે
ખીચારો, તો કેવા કેહેવાશું દીવા; એ કન્યાનો અભેમન્યુની, સાથે કરી
લ્યો વીવા. ॥ ૧૧ ॥ ધરમ કહે ખરું કહ્યું ભાઈ, ટળી ગયો મુજ વેમ;
ભીમ કહે તમે વણ વીચાર્યો, તમારો માર્યો કેમ ॥ ૧૨ ॥ ધર્મ કહે ભા-
ઈ ભુલ છે મ્હારી, તેં શુભ વીચાર લીધો; પછી કહ્યું વઘરાટ રાજને,
મુતશું વીવા કીધો. ॥ ૧૩ ॥ એટલે વઘરાટ બહુ થયો રાજી, ઉતરા-
વ્યા પાંચેના કેશ; વનકુળ ઉતરાવી લેવરાવ્યો, રાજ્યવંશીનો વેશ.
॥ ૧૪ ॥ વાજતે ગાજતે ગામમાં લાવ્યા, વઘરાટ પત્ર લખાવે; કડોત્રી
લખો કુન્તાને, જન લેઈને આવે, ॥ ૧૫ ॥ અરજીને એક પત્ર લખીયો,
દ્વારીકાં આણુંદ ભેર; તમારા ભાણેજ ને લૈ આવો, વઘરાટ રાયને ઘેર
॥ ૧૬ ॥ હસ્તીનાપુરથી જન લઈને, આવજો જદવ સાથ; પુણું શો-
ભાયે પધારવાનું, તેતો તમારે હાથ ॥ ૧૭ ॥ પછી બીજો પત્ર લખીયો,
હસ્તીનાપુર માંય; વીકુર કાકા જન લેઈને, વેહેલા આવજો આંય ॥ ૧૮ ॥

સરવ કુટુંબને આવળે લેતા, જે આવે દુરીયોધન; તો તો અતી આ-
નંદ થાયે, માને અમારું મન ॥ ૧૯ ॥ એવી રીતે પત્ર લખીને, મોકલી
કંકેતરી, હળીમળીને આવળે સરવે, આવશે વળી શ્રી હરી. ॥ ૨૦ ॥
બે કંકેતરી બે સ્થળ પોહોંચી, દ્વારીકામાં વંચાય; પાન્ડવ પ્રગટયા
ખખર જણી, સરવે ખુશી થાય ॥ ૨૧ ॥ બળદેવજી કહે કુટુંબ સરવે,
આલો સઉ નર નારી; વાજતે ગાજતે જન લઈને, નીકળીઆ ગીરધારી
॥ ૨૨ ॥ પ્રભુ કહે બારો બાર આલો, જઈએ હેડંબાવન; ગટોરગછને
ઘેર રહ્યા છે, સુભદ્રા અભિમુન ॥ ૨૩ ॥ એમ જણીને હેડંબાવનમાં,
પ્રેમ થકી પરવરીયા; દેખી ગટોરગછ સામે આવ્યો, સઉ જદવ ઉતરીયા
॥ ૨૪ ॥ બળદેવે બેનને બોલાવી, બોલી સુભદ્રા વચન; ભાણેજ ભગની
પરઘેર રાખ્યાં, શું ખાવા ખુટયું અન્ન, ॥ ૨૫ ॥ બળદેવ કહે બોલવશે
નહિ, વાંકા દીવસ હોય, તે વારે સહુની ફરે પ્રતી, શતરૂ થાયે સહુ કોય.
॥ ૨૬ ॥ બીજી ત્રીજી વાત મુકીદો, પત્ર જોઈ થાઓ તઈયાર; અભિમન્યુ-
નું લગ્ન કરયું છે, પ્રગટયા કુન્તી કુમાર ॥ ૨૭ ॥ તવ અભિમન્યુ એટલું
બોલ્યો, આલો ગટોરગછ વીર; તુજ વિના હું નહી જવાનો, ઓ બંધુ
રણધીર, ॥ ૨૮ ॥ ગટોરગછ તવ તઈયાર થયો, જવાનો ઉમંગ ચડીયો;
મેઘ વરણ સુત ગટોરગછનો, તે તવ પુઠે પડીઓ ॥ ૨૯ ॥ તેને પણત્યાં
સાથે લીધો, હરખ ઘણેરો ઉર; વાજતે ગાજતે આવિયા સઉ; નમ્ર હ-
હસ્તીના પુર ॥ ૩૦ ॥ વિદુરજીને ઘેર આવ્યા, ત્રિયોગ સઉના ટળીઆ,
ભકતને ઘેર છે કુન્તા માતા, તેમને સરવે મળીયા ॥ ૩૧ ॥ એવે ભી-
શ્મને દ્રોણ આવ્યા, આવ્યા કૃપાચાર્ય; અશ્વસ્થામા તે પણ આવ્યા,
મળીઆ દેવ મોરાર ॥ ૩૨ ॥ પ્રભુ કહે આલો ભીષ્મ દાદા, દ્રોણને તે-
ડી જઈએ; દુરીયોધનને સમજવીને જનમાં આવવા કહીએ. ॥ ૩૩ ॥
એમ ધારીને ગયા સભામાં, જ્યાં બેઠા ભુપાળ; કહ્યું કે આ કંકેતરી
છે, વઘરાટમાં વેરીશાળ. ॥ ૩૪ ॥ દુષ્ટ કહે કે સરત તોડી, પ્રગટયા કુ-
ન્તી તન; ગામમાં પેસવા દેવા નથી, ફરીથી કહાડું વન. ॥ ૩૫ ॥
અમારે જાને આવવું નથી, કહી કરયા વિદાય; તવ પાંચ સતીઆને
સઉ જદવ, જન લેઈને જાય. ॥ ૩૬ ॥ વઘરાટ નમ્રની લગભગ આવ્યા
ગઉ છોટે વિશ્રામ કરીયા; વરઘોડો ગામમાં સાંજે લેવો, તંબુ તાણી ઉ-
તરીયા. ॥ ૩૭ ॥ એક તંબુમાં પ્રેમદા સરવે, એકમાં પુરૂષ માત્ર; એક
તંબુમાં બાળક સરવે, છે ડાહ્યા સુપાત્ર. ॥ ૩૮ ॥ એકાન્તમાં એવે પ્રભુ
બેઠેલા, જ્ઞાને કર્યો વિચાર; ભાણેજ મુને વિવન કરશે, જે વરશે આ

નાર. ॥ ૩૯ ॥ ઓત્રાનું મોઢુ દેખશેતો, યુધે પછી નહીં જાય, ભા-
 જીજ મરવાનો નથી, અત્યુ મારૂ થાય. ॥ ૪૦ ॥ મોટે આ વિવા-
 નોડાનું, ધારયુ વિશ્વને ભુપ, ભાજીજનુ મન ભમાવવાને; ધરયું
 વિપ્રનું રૂપ. ॥ ૪૧ ॥ પ્રથ ગાત્ર તુંબીપાત્ર, ટીપણું લીધું ખોરી;
 જોષીકા ગ્રહી ગયા તંબુમાં, ખનિઆ વિદ્વાન જોશી. ॥ ૪૨ ॥ તંબુમાં
 પેઠા કર જોવાને બેઠા; જદવ તનના જુવે; દાખલે દાખલા મેળવે પુરા;
 સરવના સંદેહ ખુવે ॥ ૪૩ ॥ એટલે સરવે બાળક બોલ્યા, સંદેહ ક્યારે
 ટળશે; હાથ જીઓ અભિમન્યુનો, કન્યા કેવી મળશે ॥ ૪૪ ॥ એટલે પ્ર-
 ભુએ જોઈ રેખા, પોતે શ્રી જીગદીસ; સૌ સામુ જોઈ મોઢું ઉતારી, ધુણા.
 બ્યું પોતે શીશ. ॥ ૪૫ ॥ આ કન્યા કાંઈ નથી સારિ, બેહેરી બોખડી
 કાળી, અભિમન્યુ જતું પાછો, કદરૂપ વૈરાટ બાળી. ॥ ૪૬ ॥ અભી-
 મન્યુ કહે ભુલ્યા મહારાજ, કન્યા દેખી મન ઠરે; કદરૂપ કન્યા હોયતો
 મહારો, તાત વીવા નવ કરે. ॥ ૪૭ ॥ જાઓ મહારાજ જીકા તમે છો,
 તવ ઉઠ્યા ભગવાન, જણ્યું કે હાંઈ કાંઈ ન ચાલ્યું, થયા અંતરધ્યાન
 ॥ ૪૮ ॥ નગ્રમાં સરખી સરખી સાહેલી, રમતીતી ઓત્રા સાથ; ત્યાં જો-
 શીને રૂપે આબ્યા, પોતે દીનાનાથ. ॥ ૪૯ ॥ લાવોરે બેનો હાથ જોઈ,
 બોલી છોકરીઓ સાથ; આ વર ઓત્રાને કેવો મળશે. જીઓ બેનનો
 હાથ. ॥ ૫૦ ॥ પ્રભુએ હાથ જોવા લીધો, જોઈ ધુણાબ્યું શીશ; જો બેન ખરી
 વારતા કરું, તેમાં ન ધરવી રીસ ॥ ૫૧ ॥ એમ કહીને કહ્યું પ્રભુએ,
 આ વર નથી રૂપાળો; હોઠ જડા ને દાંત લાંબા, બોખડો ને વળી કાળો
 ॥ ૫૨ ॥ જોતામાં છોકરી આવે, તેનાથી, લગ્નન કરવું, એરે ઓત્રા સ-
 ત્ય માનેતો, જીવ્યાથી ભણું મરવું. ॥ ૫૩ ॥ તવ ઓત્રા કહે જાઓ જીકા,
 અરજીન નંદન કેવા; મહારાજ તમે છો કોઈ કપટી, વર છે અરજીન જો-
 વા. ॥ ૫૪ ॥ તવ અંતરધ્યાન થયે ગયા પ્રભુ, લાગ્યું દલમાં દુખ; જણ્યું
 કે વરકન્યાનું, મારે જોવા ન દેવું મુખ. ॥ ૫૫ ॥ એમ જાણી વા વંટોળ
 કીધો, પ્રભુએ માયા દાખી; કાંકરા ઉરાડી, વર કન્યાની આંખો પુરી
 નાંખી. ॥ ૫૬ ॥ તતડાવીને તાવ મુક્યો, પોતે શ્રી ભગવાન; પેહેલું અ-
 ભિમન્યુને દુખ મુક્યું, ખળભળી ખમી જન. ॥ ૫૭ ॥ નેત્રે માતાયે પાટા
 બાંધ્યા, ઓચીંતો પડ્યો ત્રાસ; તે પછી ઓત્રા કુંવરીને, દુખ મુક્યું અ-
 વીનાશ ॥ ૫૮ ॥ ઓત્રાને પણ એમજ થયું, બંધાવ્યા અક્ષુ પાટા; પા-
 છલા પોહોરે તથ્યાર કીધા, વરધોડના ઉભરાટા. ॥ ૫૯ ॥ વાજતે ગાજ-
 તે ઘોડે બેસાડ્યો, વર રાયને તે વાર; જન લેઈને ગામમાં ગયા, પોતે જી-

મદાધાર. ॥૬૯॥ વળણુ ॥ વરધોડો લેધ આવીઆ, પોતે પુન્ય સ્ત્રોક;
કહે વક્ષભ જોવા મળ્યું, મનુષ સર્વ અથોક. ॥ ૬૧ ॥

કડવું ૩૧ રાગ સવૈયો.

વૈશમ પાચન એણીપરે બોલ્યા, સુણજનમેજે રાય; વિસ્તારી તુજને
સંભળાવું, વૈરાટ પર્વ મહીમાય. ॥ ૧ ॥ વૈરાટ રાગ સામે આબ્યો,
પ્રેમ ઘણેરો બ્યાપ્યો; જમતની રીતી પ્રમાણે, પોતે જનીવાસો આ-
પ્યો. ॥ ૨ ॥ પાન્ડવને મળ્યાં સગાં બહાણાં. સુખરૂપે સહુ રહ્યા;
લગ્ન લેવાનો દાહોડો ફેરવીયો, વર કન્યા દુખી થયાં ॥ ૩ ॥ જનધયા
મોટે મધ્યાન વેળા, થાય છે નીત્ય રસોઈ; પણ વાહાણામાં ખાવા માગે
બાળક સરવ કોઈ ॥ ૪ ॥ વૈરાટ રાયે સાત ઓરડા, પકવાનના ભરેલા;
સવારમાં છોકરાંને ખાવા, હુકમ રાયે કરેલા, ॥ ૫ ॥ કુંચી ધર્મ રાજને
દીધેલી, ધર્મે બોલાબ્યો ભીમ; સવારે છોકરાંને ખવરાવવા, તારે રા-
ખવો નિમ ॥ ૬ ॥ તુજ વીના વશ નથી રહેવાનાં, જદવનાં બધાં બાળ;
એવામાં બીજ દહાડાનો, થયો પ્રાતઃકાળ ॥ ૭ ॥ તવ ખાવાને છોકરાં
ચાહ્યાં, ભીમને તેડી જય; મીઠાઈના ઓરડા ઉઘેડ્યા, છોકરાં પેઠાં
માંય. ॥ ૮ ॥ જે જેને ભાવે તે લે આવે, ખાયછે ઉલટ આણી; તે દેખી-
ને પ્રકોદરના, મોઢામાં ભરાયુ પાણી. ॥ ૯ ॥ ઉઠીને ઓરડામાં પેઠો,
બાળક કહાડ્યાં બાહાર; દવાર; દેઘને ખાવા બેઠો, વાયુનો કુમાર.
॥ ૧૦ ॥ બાહારથી બાકામાં બાળક જુવે. કરે ઘણો ઉતપાત; ઓરે ભી-
મ ખાવડો તમે તે ધર્મને કહીશુ વાત. ॥ ૧૧ ॥ તોપણ ભીમે ભય નવ
રાખ્યો, ઊંચુ નીચું નવ ભાળ્યું; સાતે ઓરડાની મીઠાઈ ખાધી, સાફ
વાશીદું વાળ્યુ. ॥ ૧૨ ॥ પછી ઊઠીને બાહાર આબ્યો, નાહા સહુ કુમાર;
ભીમે ખારણે દધ દીધાં તાળાં, જનીવાસે ગયો સાર. ॥ ૧૩ ॥ એવે
જઘ બાળકોએ કહ્યું, ભીમશેનને નહી દયા; અમોને ખાવા નવ દીધુ,
એ પોતે ખાધ મયા, ॥ ૧૪ ॥ ભીમે કહ્યું બાળકોએ, વેર્યું ને પાથરીયુ;
તેથી બાળકોને બાહાર કાઢી, એક દેકોણે કરીયું. ॥ ૧૫ ॥ એવામાંતો
બીજે દહાડે, વૈરાટે જણી વાત; ફરિ પકવાન કરી ભરાબ્યાં, ધર્મે કુંચી
લીધી હાથ. ॥ ૧૬ ॥ એવે વૈરાટને કહ્યુ ધરમે, નકામા ખોટી થાઓ;
અમારે ઉતાવળ છે જવાની, વર કન્યા પરણાવો ॥ ૧૭ ॥ અમારે ધર
ગામનું નથી નીખ્યે, મોટે કરો વિદાય; વૈરાટે કહ્યુ પધારો આજે, પર-

ધાવું કન્યાય ॥ ૧૪ ॥ એમ કહીને વૈરાટ ગયો, મંડપ રચના કીધી;
ધર્મે વરધોડો ચઢાવ્યો, જનને જોડે લીધી ॥ ૧૬ ॥ આવીને મંડપ ઉ-
તરીયા, બાજઠે વર બેસાડ્યો; વર કન્યાના ગોર બેઠા, મંત્રનો ઉચ્ચાર
કાઢાડ્યો ॥ ૨૦ ॥ વૈરાટે કન્યા પધરાવી, દે છે કન્યા દાન; સરવે સભા
ચરચા જુવે, જુવે છે ભગવાન ॥ ૨૧ ॥ વળણ ॥ કન્યા દાન દેવાય
છે, સાંભળને તું રાય; નેત્રે પાટા રાખીને, પરણે વર કન્યાય. ॥

કડવું ૩૨ રાગ રેહેણીનો.

ત્યાંતો સમે વરતે સાવધાન, શોભા ધણેરિરે; રાજ વૈરાટ દે છે ક-
ન્યાદાન શોભા. ॥ ૧ ॥ ત્યાંતો હસ્ત મેળાવો થાય, શો. પછી માનુની
મંગળ ગાય. શોભા ॥ ૨ ॥ ચોરી પેહેલું મંગળ વરતાય. સો, તેમાં
ગાયોનાં દાન અપાય શો. ॥ ૩ ॥ ત્યાં તો ખીજુ મંગળ વરતાય શો.
તેમાં દાસીનાં દાન અપાય. શો. ॥ ૪ ॥ ચોરિ ત્રીજું મંગળ વરતાય,
શો. તેમાં ભંડાર સહીત અપાય. શો. ॥ ૫ ॥ પછી વર કન્યા જમ્યાં
કંસાર. શો. છોડો જાલ્યામાં આપ્યો મોતિ હાર. શો. ॥ ૬ ॥ પછી રૂપીયા
વીંટીયો રમાય; શો. લાગ્યા વર કન્યા ગોત્રજને પાય. શો. ॥ ૭ ॥ વળ-
ણ ॥ વર કન્યા પરણી રહ્યાં, રાયે જમાડી જન; આપી પછી પેહેરામ-
ણી, રીજ્યા સતિ સંતાન. ॥

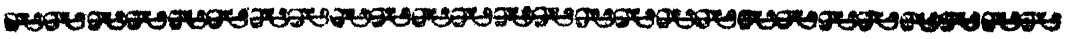
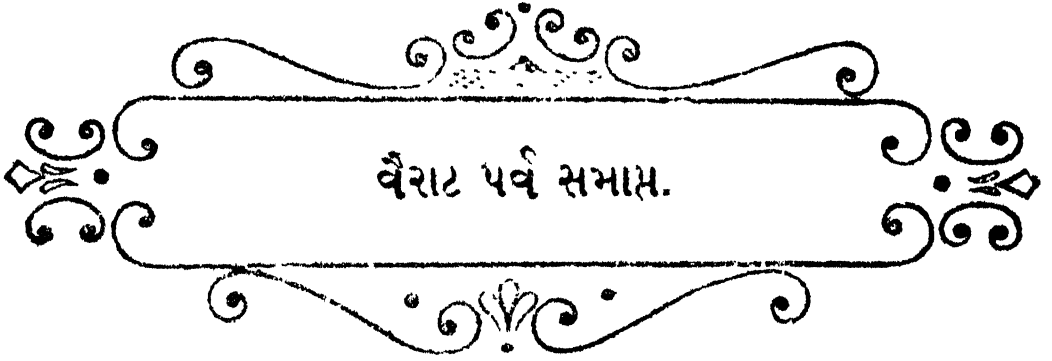

કડવું ૩૩ રાગ સોહાગી દોહરો.

વૈશમ પાયે એણીપેર બોલ્યા, સુણ જનમેજે રાય; વિસ્તારી તુજ-
ને સંભળાવું, વૈરાટ પર્વ મહીમાય. ॥ ૧ ॥ ત્રણ રથ ભરીને ધન આપ્યું
બે ક્ષોણી સેન્યાય; એટલું આપી વૈરાટ રાયે, કરી દિધા વિદાય. ॥ ૨ ॥
વર કન્યાની આંખે પાટા, કન્યાને રહેવા કીધી; હલ્યા મલ્યા હેત કીધાં,
જનને વિદાય કીધી. ॥ ૩ ॥ વૈશમપાયે એણું બોલ્યા, એ જનમેજે
રાય; વૈરાટ પરવ પુરણ હવું, ઉતરી બ્રહ્મહત્યાય. ॥ ૪ ॥ કાળા પડદા
રવેત થયાને, કાળી ઘોળી થઈ ગાય; કાળા તલ ઘોળા થયા છે, પુરણ
પરીક્ષા દેખાય. ॥ ૫ ॥ એટલે જનમેજય, રાએ, લક્ષ કર્યો ગો દાન; સ-
વાશે જનોઈ દે પરણાવ્યા, બ્રાહ્મણનાં સંતાન. ॥ ૬ ॥ સવાસો કન્યા
પરણાવી, બ્રાહ્મણ કેરી બાળ; સવાશે બ્રહ્મપુરી આપી, ધરમીષ્ટ એ
ભુપાળ. ॥ ૭ ॥ સવાલક્ષ બ્રહ્મ ભોજન કીધાં, પાતક નાંખ્યું ટાળી; મ-

છી પાછો બેઠો સંભાળવા, પોતે આશન વાળી. ॥ ૮ ॥ શ્રોતા વક્તા
સર્વના, પોહોઆ મનના કોડ; કેહે વક્ત્રમ સહુ બોલજો, જે જે શ્રી રણ-
છોડ. ॥ ૯ ॥

પારેળ. હરગોવીંદદાસ હરજીવનદાસ.

પુસ્તકો વેચનાર તથા છાપનાર.

દે. શાહપુર વનમાળી વાંકાની પોળમાં

એઓએ પોતાના ગ્રંથોદય પ્રેસમાં

આ વૈરાટ પર્વ છાપ્યું.

અમદાવાદ.

ઉઘોગ પર્વ.

કડવું ૧ લું રાગ સાખી.

વૈશંપાયન એણીપેર બોલ્યા સુણ જન્મેજય રાય, વિસ્તારી તુજ
ને સંભળાવું ઉઘોગ પર્વ મહીમાય. ॥ ૧ ॥ જન લેઇને પાન્ડવ ચાલ્યા,
હસ્તીનાપુર ભણી જય; બળદેવજી જદવ લેઇને, દ્વારીકાં થયા વિદાય,
॥ ૨ ॥ કૃષ્ણ રહ્યા પાંડવની સાથે, ભીસ્મ દ્રોણ વીદુર; કપાચાર્યને અશ્વ-
સ્થામા, આળ્યા હસ્તીનાપુર. ॥ ૩ ॥ દુરીયોધને વારતા જાણી, જખરો
મચાળ્યો ધંધ, સેવકોને આજ્ઞા આપી, દરવાજા કરો બંધ ॥ ૪ ॥ કીક્ષા
ઉપર કીંકર રાખ્યા, તેતો પેહેરા ભરે, ઉઘાડાં આયુધ હાથમાં ઝાલી,
ચોકી કરવા ફરે. ॥ ૫ ॥ તે દરવાજા બંધ દેખીને બોલીયા ધર્મ રાય,
તોફાન કોઈ કાંઈ ન કરો, ઉતરો આ બાગમાંય. ॥ ૬ ॥ એટલે સરવે
બાગમાં ગયા, બીછાનાં પાથરીયાં; એક તંબુ અળગો તાણ્યો ત્યાં, કુ-
ન્તા સુભદ્રા ઉતરીયાં. ॥ ૭ ॥ બે ક્ષોણી લેઇ પંજબમાંથી, દ્રુપદ રાજ
આળ્યા, પોતાના બે દીકરાને, પાન્ડવના પાંચ લાળ્યા. ॥ ૮ ॥ તે દ્રૌપદી
ને ઉછંગ મુક્યા, પુત્રનો વીયોગ ટળીયો; સરવે સભામાં ખીરાજ્યા પ-
છી, બોલ્યો અભેમન્યુ બળીયો. ॥ ૯ ॥ ધરમ કાકા આજ્ઞા આપો, દારણ
દૈવત દાખું; એકજ બાણે હસ્તીનાપુરના, દરવાજા ચીરી નાંખું ॥ ૧૦ ॥
ભીમ કહે ભાઈ આગના આપો, ગદા ગ્રહુ ચડી ચોટ, નગર ઠેકાણે ઝગર
કરું ને પાડું કીલ્લા કોટ. ॥ ૧૧ ॥ ગટોરગછ કહે આજ્ઞા આપો, કોટ કુદી
માંહે જાવું; અંધતાણા સોયે સુતોને, બાંધીને આંધ લાવું. ॥ ૧૨ ॥ મેઘ-
વરણ કહે દાદા ઘો આજ્ઞા, સરવે શત્રુને રોણું, હસ્તીનાપુરનું ડગળું
ઉપાડી, જૈ દરીઆમાં બોળું. ॥ ૧૩ ॥ એટલે બોલ્યા ધરમરાજ, મી-
થ્યા મરોછો મથી, નુકશાન વેઠું કુટુંબ સાથે, કલેશ કરવાનો નથી
॥ ૧૪ ॥ ભીમ કહે કલેશથી ડરશો, તો નહિ દે દુષ્ટ જન; ધરમ કહે ન-
હી આપે તો, જઈ વશીશું વન. ॥ ૧૫ ॥ એટલે આવી કુન્તા બોલ્યાં,
કોધ અતીશે પેઠો; આ દીકરા બાપનું રણેલું, બોવા માટે બેઠો. ॥ ૧૬ ॥
બાપથી કેક સંપાડે સવાયું, કંઈજન બાપનું ખુએ; આરે અરજીન દીકરા
શું, ધરમ સામું જુએ. ॥ ૧૭ ॥ એવે બોલ્યો ધ્રુવતરાજ, સાંભળો ધર્મ
જીવતી, સદા વનવાસ પુરવો હતો તો, મુજ પુત્રી વરવી નતી. ॥ ૧૮ ॥

મહારી છોકરીનાં છોકરાંને, ધરખાર રાજ્ય અપાવે, રીધ સીવને નવ-
નીધ સોંપીને, પછીથી વનમાં જવો. ॥ ૧૯ ॥ એટલે બોલ્યા ભીશ્મ
પીતા, સમજજે સત્ય મર્મ; સામા થઈને યુદ્ધ કરવું, તે ક્ષત્રીનો ધર્મ.
॥ ૨૦ ॥ માગે તે સાથે યુદ્ધ કરવું, મરવું તેથી નવ ડરવું પોતાનું મ-
સ્તક હાથમાં લે. રણભુમીમાં ફરવું. ધર્મ કહે કે નારે દાદા, એક પેટ
ભરવું પાપી; તેટલા માટે કલેશ ન કરવો, ઇશ્વર રહેશે આપી. ॥ ૨૧ ॥
તે કરતાં આ ભીશ્મ દાદા, તમો નમ્રમાં જવો; પેહેલાંની હકીકત સઘળી, એને
જઈ સમજવો. ॥ ૨૨ ॥ એટલે ભીશ્મ દ્રોણ બોલ્યા, જશું દુષ્ટ અવા-
શે; સમજવીને છત્રપતિને, મોકલશું તુજ પાસે. ॥ ૨૩ ॥ એટલે તમો
કરગરી પડજે, તવ સરમાવીસુ અમો; આપશે એની ખુશી પરમાણે,
કપ્પલ કરજે તમો. ॥ ૨૪ ॥ એમ કહી સત્યવાદી ઉઠ્યા, દરવાજે ગયા
સાર; કીજ્ઞાના સેવકોને કહ્યું, ઉઘાડો આ દ્વાર ॥ ૨૫ ॥ સેવકે કહ્યું
છત્રપતિને, તવ દુરીયોધન આવ્યો; દરવાજા પાસે ઊભો રહીને, દરવા-
જે ઉઘાડ્યો. ॥ ૨૬ ॥ એકલા પાંચ સતિયાને લીધા, પછી દીવાં દ્વાર;
છત્રપતિને સભામાં લીધો, સમજવવા બધો સાર. ॥ ૨૭ ॥ પાસે બે-
સાડીને શરમાવ્યો સમજાવ્યો બહુ પેર, રાજ્ય થોડું ઘણું દે પાન્ડવને
નહીંતો વધશે ઝેર ॥ ૨૮ ॥ દુરીયોધન કહે ઓરે દાદા, વેણ તમારૂં થા-
યું; પાન્ડવ મુને નમી પડે તો, થોડું ઘણું કાંઈ આપું. ॥ ૨૯ ॥ એટલે
બોલ્યા ભીશ્મ દાદા, નમે તો ખુશી થાજે; પાન્ડવો તુને લોટી પડશે,
મળવા પ્રાગમાં જાજે. ॥ ૩૦ ॥ છત્રપતિ કહે કાલે જઈશું, નહીં પડે ભુલ
હમાર; તવ દાદાએ પાન્ડવોને, કાહવ્યા સમાચાર. ॥ ૩૧ ॥ ધરમરાજ
બહુ હરખાયા, આવશે મ્હોટા વીર, આ ભીમભાઈ નમી પડવું, રહેજે
પાંધરા તિર. ॥ ૩૨ ॥ રાજ કરિને રાજ્ય લેવું, તેમાં ઉપજે સુખ; કલેશ
કરીને જે લેવું તે, જાણવું દારણ દુખ. ॥ ૩૩ ॥ ભીમ કહે કે વારૂંવીરા
એવે સમે પડી રાત. શયન કીધું સહુ પ્રાણીયે, જગ્યા પ્રભુ સ્થાપાત.
॥ ૩૪ ॥ મધ્ય રાત્રીએ જૈ પગ ખેંચ્યો, ભીમનો દેવ મોચર; છાના
માના સાન કરીને, બોલાવી લીધો બાહાર. ॥ ૩૫ ॥ પ્રભુએ કહ્યું આજ
પ્રભાતે, આવશે દુરીયોધન; ધરમરાજ નમી પડશે; વીચારશો છે મન.
॥ ૩૬ ॥ ભીમ કહે નમવું નવ ઘટે ઓરે અશરણાર્ણ, પ્રભુ કહે કપટ
કરીને નમાવો દુષ્ટને ચણ. ॥ ૩૭ ॥ આ બીજાનું ઉપાડી નાંખો, ખાડ
કરો ત્યાં એક; તેના ઉપર પાથરો પછી, ખાડ ઢાંકી દે છેક. ॥ ૩૮ ॥
હાથીએ બેસીને અભિમાની, બીજાના ઉપર ચડશે, ખાડા ઉપર આવ

તામાં, ખાડમાં હાથી પડશે. ॥ ૩૯ ॥ તેવોજ પાપી ગડબડવાનો, પુરણ
 મોઢે પોહોળે; સામા ધરમરાય બેઠા હશે તે, પડશેતેમને ખોળે. ॥ ૪૦ ॥
 એટલે આપણે હુશી દેવું, કરવી દોટા હડીયો; કહેવું કે દુરીયોધન આવી,
 ધરમને નમી પડીયો. ॥ ૪૧ ॥ એટલે પાપીને લાગશે ચટકી, રીસ
 ચઢાવી જશે; પછી સંપ નથી રહેવાનો, યુદ્ધ સામ્રાજી થાશે ॥ ૪૨ ॥
 સાંભળી ભીમસેન રાજ થયો, સાડું ખતાવ્યું હરજી; ધર્મને સમાધાન
 કરવું તું. પણ નહોતી મારી મરજી. ॥ ૪૩ ॥ એમ કહીને કમ્મર ખાંધી,
 ઝપાટે જોર દાખ્યો, ખીછાનું ઉપાડી પગ એકમાં ખાડો ખોદી નાંખ્યો.
 ॥ ૪૪ ॥ તેપર પાછું પાથરી દીધું, કોરપર ઢાળી ગાદી; તે ગાદીપર ખી-
 રાજવાના, ધરમરાય સત્યવાદી. ॥ ૪૫ ॥ પછી આખી રાત પેહેરો ભરી-
 થો, અવે થયો પરભાત; ધર્મ કહે કેમ ચોકી કરે છે, કહે મુને તારી વાત.
 ॥ ૪૬ ॥ ભીમ કહે ભાઈને ખુશી કરવા, હીક કરી રંગખાજી; સાડું ખી-
 છાનું જોઈને હરખે, છત્રપતી થાય રાજી. ॥ ૪૭ ॥ તે માટે ચોકી કરું
 છું, કોઈ ન મુકે ચર્ણ, ધરમ કહે સામાશ વીરા; હરખ્યું અંતઃકર્ણ ॥
 ૪૮ ॥ રાજ કરીને રાજ્ય લેઈશું, તેમાં થાશે સાડું; ભીમ કહે ભાઈ આ-
 ન રાત્રીયે, એમ કર્યું મન માડું. ॥ ૪૯ ॥ એવે સરવે નાહી ધોઈને, આનં-
 દમાં અતી પેઠા; ધરમરાજ કોરાણે થઈને, જઈ ગાદીપર બેઠા. ॥ ૫૦ ॥
 આસપાસ ખીજ સરવે બેઠા, એક પોહોર ચઢીયો દન; તે સમે ગામમાં
 તૈયાર થયો, રાજ દુરીયોધન. ॥ ૫૧ ॥ ચાલો મામા આપણું બંને, જૈયે
 બાગની માંય; એમ કહીને બેઠિ જણ બેઠા, હાથી ઉપર ત્યાંય. ॥ ૫૨ ॥
 દરવાજે ઉપાડી આવ્યા, બાગ વિષે બેઠિ પેઠા; ખીછાના ઉપર હાથી
 ચઢાવ્યો, ઉતરીયા નહિ હેઠા. ॥ ૫૩ ॥ ખાડ ઉપર પગ આવ્યા હાંથી
 ના, આગળથી ગજ પડીયો; એટલે છત્રપતિને મામો, હાથીથી ગરબડી-
 થો ॥ ૫૪ ॥ ધરમના ચર્ણ કને આવી પડીયો, જે દુરીયોધન રાય; એટ-
 લે ભીમે ઘાંટો કાઢાડ્યો, છત્રપતિ પડ્યો પાય. ॥ ૫૫ ॥ દુરીયોધન ઝટ
 ઉભો થયો, પ્રભુ હસવા ચડીયા; ધન્ય દુરીયોધન મ્હોટા તે મ્હોટા, મ્હો-
 ટા તે નમી પડીયા. ॥ ૫૬ ॥ છત્રપતિને મામો રીસાયા, કકળી બોલ્યા
 તે ઠામ; હવે રાજ્યની આશા મુકે નથી દેવાનો ઠામ. ॥ ૫૭ ॥ એમ
 કહી બેઠિ ગામમાં ગયા, દરવાજા બંધ કરીયા, ધરમ કહે સાચું કહેજો,
 આ દગા કોણે દીધા. ॥ ૫૮ ॥ આ કરમ કોણે કર્યું છે. ખાડ ખોદ્યો આ ઠા-
 મ; ભીમ કહે ભાઈ કોને ન કહેશો, કર્યું હતું મેં ઠામ. ॥ ૫૯ ॥ ધર્મ લેલાટે
 કર મુક્યો, શું ધાર્યું. કરવો કેર; સરાડે ચઢેલું ભાગી નાંખ્યું, ભીમે વ-

ધાર્યું બહેર. ॥ ૬૧ ॥ વળણ. ॥ વેહેર વધાર્યું ભીમડા, જુઓ શ્રી ભગવાન;
પંચાત લૈ જાઓ ગામમાં, કરી આવો સમાધાન. ॥

કડવું ૨ જી. રાગ સોહાગાદોહરો.

વૈશંભપાયન એણીપેર બોલ્યા, સુણ જનમેજયરાય; વિસ્તારી જુગને
સંભળાવું, ઉદ્યોગ પર્વ મહિમાય. ॥ ૧ ॥ પ્રભુને કહ્યું આપ પધારો, કરી
આવો પંચાત; શી રીતે રાજ્ય મેળવ્યું છે, તે જાણોડો વાત. ॥ ૨ ॥
અંતરયામી એવું બોલ્યા, સાંભળજે ભુપતી; તમારા બોલ્યાનો ઢંગ ન
હી તે, માટે હું જાતો નથી. ॥ ૩ ॥ દુષ્ટને ત્યાં જઈ પંચાત કરું, તેમ છતાં
નવ માને; તો પછી મારે કેમ કરવું, એમ પુછ્યું ભગવાને. ॥ ૪ ॥ ધ-
ર્મ કહે એ માને નહી તો, આવજે પાછા તમે; પ્રભુ કહે એવી પંચાત
નાગી, કરવા જતા નથી અમો. ॥ ૫ ॥ હું જાણુંને મારું માન્ય ન રાખે,
તો શું હીલે મુખ આવું, ના માને તો યુદ્ધનું કહીને, આવુંને તમને લ-
ડાવું. ॥ ૬ ॥ ધર્મ કહે કે એ માહારાજ, અમે વેડીશું ટાંચ; છત્રપતી ક-
ને છેવટ લેજે, માગીને દેશ પાંચ. ॥ ૭ ॥ પ્રભુ કહે કદી પાંચે ન આપે,
તો મહારે કેમ કરવું; ધરમ કહે પાંચ આપે નહીતો, યુદ્ધ મહારે આદરવું.
॥ ૮ ॥ કષ્ણ પ્રભુ કહે વચન આપો, ધરમે વચન દીધું; એટલે ઉઠ્યા
અંતરયામી, જવાને મન દીધું. ॥ ૯ ॥ એકાન્તમાં જઈ ભીમે કહ્યું, પ-
ધારજે પ્રભુ વેહેલા; કરી લાવજે લડત ઉભી, એ છોગાળાછેલા. ॥ ૧૦ ॥
પ્રભુ કહે કેહેવું નહી પડે, એમ કહી રથ બેઠા; ઉઘડાવ્યે દરવાજે દા-
સો પાસે, નરહરી નય્રમાં પેઠા. ॥ ૧૧ ॥ એકલા પ્રભુને ગામમાં લેઈ, દુ-
ષ્ટ દરવાજા દીધા; પ્રભુએ પ્રમાણીક લોકો, સભામાં ભેગા કીધા. ॥ ૧૨ ॥
ભીસ્મ વીદુરને દ્રોણ બોલાવ્યા, બોલાવ્યા કીરપાચાર; પછી દુરીયો
ધનના સામા, બેઠા જુગદાધાર. ॥ ૧૩ ॥ છબીલે કહ્યું છત્રપતિને, સાંભ-
ળો પુરણ વાત; પેહેલું પુરણ ચીત્ત પરોવો, પછી કરું પંચાત. ॥ ૧૪ ॥
તમે તમારે એક કુટુંબી, આપશો લેશો કાંક; પણ વાત સાંભળશો નહી
તો, બધો તમારો વાંક. ॥ ૧૫ ॥ તમે ને પાન્ડવ ભાઈઓ ભાઈ, રેહેવું
નહી હીકડીમાં; કદી અપાય ઓછું વધતું, થી ઢળ્યું તો ખીચડીમાં.
॥ ૧૬ ॥ એ ભીસ્મજી મધ્ય તમેછો જાણોડો જુનાં પેર; હું જે કહું તે
હોય જુહું તો, કેહેજે તમે સુખ ભેર. ॥ ૧૭ ॥ મુળના પુરશ સંતનું રા-
જ, બેતાળી ગામના ધણી; તે સંતનું ના દીકરા બે, પ્રયમથી દ્યો મ-

ભી. ॥ ૧૮ ॥ ભીરમપ્રીતાને વીચીત્રવિર્ય, સરખા ભાગે શોભે; ભીરમ-
પ્રીતાએ ભાગ મુકયો, નીરવરતી નિરલોભે. ॥ ૧૯ ॥ વીચીત્રવિર્યને ત્ર-
ણ પુત્રો, જાણે છે બધું જકત, ધૃતરાષ્ટ્રને પાન્ડુ રાજ, ત્રીજા વીહુર ભ-
ક્ત. ॥ ૨૦ ॥ બેતાળી ગામ તે ત્રણને ભાગે, એક એકને ચઉદ ગામ;
બાકીનું રાજ્ય જીતી લાવ્યા, પાન્ડુરાય તમામ. ॥ ૨૧ ॥ તેમાં
કંઈ હક નહીં બીજનો, સાંભળો રાય નરેશ; પાન્ડવના પાન્ડવને સોં-
પો, ચોરાશી હજાર દેશ. ॥ ૨૨ ॥ દુરીયોધન કહે સુણો પ્રભુજી, પા-
ન્ડુરાજ જીતિ આવ્યા; તે વાત કપ્યુક્ત કરીએ છંચે, ચોરાશી હજાર લા-
વ્યા. ॥ ૨૩ ॥ પણ પાન્ડુને હત્યા લાગી, બાર વરસ ગયા વન; ત્યાં
લગી તે રાજ્ય જાળવ્યું અમો વીચારો જુગજીવન. ॥ ૨૪ ॥ કૃષ્ણ કહે
છત્રપતી શુણો, રાજ્યની રક્ષા કીચી; તેટલા દીવશની આવદાની, તે ત-
મોએ લીધી. ॥ ૨૫ ॥ તેમાં તમોને નુકશાન નથી, એમનું દૈદા રાજ;
દુરીયોધન કહે ઉત્તરો ન્યાયે, ઓરે કૃષ્ણ મહારાજ. ॥ ૨૬ ॥ પાન્ડવ દુ-
ત રમતાં રાજ હાર્યા, જીત્યો હું નરેશ; પ્રભુ કહે બેતાળીસ હજાર જી-
ત્યા તે દયો દેશ. ॥ ૨૭ ॥ બાકીના બેતાળીસ હજાર, પાછા આપો રાય;
દુરીયોધન કહે જવો મહારાજ, પંચાત એ નહી થાય. ॥ ૨૮ ॥ એટલે
બોલ્યા અંતરયામી, વાતમાં કરશે ન ક્રોધ; જેમ તેમ સમાધાન થાયે
તો, ટળે બધો વીરોધ ॥ ૨૯ ॥ કુણુદ્ધી ક્રોધ કરીને બોલ્યો, સાંભળજે
જદુપતી, એ રીતે રાજ્ય માગણું હોયતો, પંચાત કરવી નથી. ॥ ૩૦ ॥
પ્રભુ કહે વાડ તેમ રહેવા દો, કોહોતો માગણી માગું, દુરીયોધન કહે
માગી જુઓ, તો હું સાંભળવા લાગું. ॥ ૩૧ ॥ વલણ. ॥ રીતસર મા-
ગો માગણું, તો હું સાંભળી રહિશ; જે ધ્યાન બેસે માલ્યરી, તો તો હું
હા કહિશ. ॥ ૩૨ ॥

કડવું ૩ રાગ બીલાવરીની દેશી.

પ્રભુજી વધા વચન, રાજજી; સાંભળો દુરિયોધન, રાજજી. ॥ ૧ ॥
પાન્ડવનું કષ્ટ કાપો, રાજજી; આળીહજાર દેશ આપો, રાજજી. ॥ ૨ ॥
એવું વચન સુણાવ્યું, રાજજી. દુષ્ટે શીશ ધુણાવ્યું. રાજજી. ॥ ૩ ॥
બોલ્યા જુગદાવાર, રાજજી; આપો ત્રીશ હજાર. રાજજી. ॥ ૪ ॥ તેથી
દો હજાર વીસ. રાજજી. દુષ્ટ ધુણાવે શિશ, રાજજી. ॥ ૫ ॥ પ્રભુ કહે
વધે જશ. રાજજી. આપો હજાર દશ રાજજી. ॥ ૬ ॥ એટલું વચન થા

પો. રાજી; પાંચ હજાર દેશ આપો, રાજી. ॥ ૭ ॥ ખેંચી ન પકડો
છેક, રાજી. આપો હજાર એક. રાજી. ॥ ૮ ॥ સૌ સભાનું માપ મા-
પો, રાજી; પાંચસેં દેશજ આપો. રાજી. ॥ ૯ ॥ કેટલું કેહેવા લાગું,
રાજી; એક સૌ દેશજ માગું. રાજી. ॥ ૧૦ ॥ પ્રભુ ઓછું ઓછું માગે,
રાજી. પાપીને સાડું લાગે, રાજી. ॥ ૧૧ ॥ પ્રભુ કહે વેણ થાપો,
રાજી, પચાસ દેશજ આપો, રાજી. ॥ ૧૨ ॥ જેમ જેમ ઓછું સુ-
ણાવે, રાજી; માંકડો માંથું ધુણાવે, રાજી. ॥ ૧૩ ॥ તવ બોલ્યા વ-
નમાળી, રાજી; દેશજ આપો આળી રાજી. ॥ ૧૪ ॥ માગ્યામાં નધરો
રીશ; રાજી; આપોને દેશ ત્રિસ. રાજી. ॥ ૧૫ ॥ હું માગુછું જુગદી-
શ, રાજી, આપોને દેશ વિશ, રાજી. ॥ ૧૬ ॥ ઝાળે ન કરશે કસ, રાજી;
આપોને દેશ દશ રાજી. ॥ ૧૭ ॥ તેમાં તે કાઢશે ભવ, રાજી; તે ક-
રતાં દો નવ, રાજી. ॥ ૧૮ ॥ મુકો મુમતનો ઠાઠ, રાજી. આપી દો
દેશ આઠ, રાજી. ॥ ૧૯ ॥ ગુણ માનશે પાંચ ભ્રાત, રાજી. છેવટ દો
દેશ સાત, રાજી. ॥ ૨૦ ॥ ટળશે સરવનો ભય, રાજી; આપોને દેશ
છય, રાજી. ॥ ૨૧ ॥ નહીં આવે ઉનિ આંચ, રાજી. છેવટ આપો
પાંચ, રાજી. ॥ ૨૨ ॥ તેમાં તો સાડું કહેવાશે, રાજી; પાંચેથી વહેં-
ચી લેવાશે. રાજી. ॥ ૨૩ ॥ તવ બોલ્યો દુરીયોધન, પ્રભુ; સાંભ-
ળો જુગજીવન. પ્રભુ. ॥ ૨૪ ॥ તમાડું વચન થાપુ, પ્રભુ; કાંઈ પા-
ન્ડવને ન આપું પ્રભુ. ॥ ૨૫ ॥ દિધે નથી કાંઈ ધરમ પ્રભુ; પણ
મને તમારી સરમ. પ્રભુ. ॥ ૨૬ ॥ તમાડું માપજ માપું. પ્રભુ; ત-
મારા મ્હોને આપું. પ્રભુ. ॥ ૨૭ ॥ વળણ. ॥ દુરીયોધને કહ્યું કર્ણ-
ને, લખી આપો પાંચ દેશ; કહે વલ્લભ લખાવતા, દ્વારીકાંધિશ નરેશ.

કડવું ૪ રાગ સાખીનો.

વૈશંપાયન ઓણીપેર બોલ્યા, સુણ જનમેજે રાય; વિસ્તારી તુજને
સંભળાવું, ઉઘોગ પર્વ મહિમાય. ॥ ૧ ॥ અંતરયામી બેઠા લખાવા, લ-
ખનારો કરણ રાય; ત્રાંખાને પત્રે લખવા માંડ્યું, કલમ અહિ કરમાંચ.
॥ ૨ ॥ બોલો પ્રભુ લખાવો તે લખું, તવ કહ્યું કષ્ણ નરેશ; આગસ
ને બંગાળા લખો, લખો કાશી દેશ. ॥ ૩ ॥ હસ્તીનાપુરને મારવાડ લખો,
કરણે લખ્યા તે વાર; પછી મુખમાં કલમ ઘાલી, પડીયો બહુ વિચાર.
॥ ૪ ॥ મુસ્તક ઉપર ખડીયો મુક્યો, મનમાં કરી મનસુબો; સભાની

વચમાં પતરૂં ધરીને; એકજ ચરણે ઉભો. ॥ ૫ ॥ દેખીને દુરીયોધન
 બોલ્યો, કેમ ઉભા થયા અત્ર; કરણ કહે વાંચી જુઓ, લખેલું તાંબા-
 નું પત્ર. ॥ ૬ ॥ ઉભા રહેવાની નથી જગીયા, કષ્ટે કપટાઈ કીધી પાંચ
 દેશ લખાવ્યા તેમાં, પૃથ્વી તાણી લીધી. ॥ ૭ ॥ તવ દુરીયોધને પત્ર
 વાંચ્યું, હળહળ વાપી રીસ; મુજ સંગ કપટ કરવા આવ્યો, લંપટ દ્વારી
 કાંધીસ. ॥ ૮ ॥ ઓ ભરવાડાઓ પીંડારા, ગાયોના ચારનારા; મુજ સાથે
 તેં પ્રપંચ કીધો, મામા માશી મારનારા. ॥ ૯ ॥ ગાયો દોનારો છાશો
 પીનારો, કયાં છે તું ક્ષત્રીની જાત; ગામડું વસાવી રાજ કહેવાયો, તું શું
 જણે પંચાત. ॥ ૧૦ ॥ એમ કહી ઉઠીને બાઝ્યો. કુમુદ્ધી નરેશ; ગડદા
 કાણી મારવા લાગ્યો, ગ્રહી પ્રભુના કેશ. ॥ ૧૧ ॥ છછુદરીનાં સરવે સ-
 રખાં, ઉઠ્યા નવાણું વાર; મારો ઝુડો હવે ન મુકો, કરો પાધરો તીર.
 ॥ ૧૨ ॥ એમ કહીને કપુત સોયે, દેવા માંડ્યો માર; સભાસદ સહુ પોં-
 ચા કરડે, વરત્યો હાહાકાર. ॥ ૧૩ ॥ અંતરયામીએ એમ જણ્યું; દુષ્ટો
 દેશે દુઃખ; એવું જણીને ભુમી પડેલા, પોહોણું કીધું મુખ ॥ ૧૪ ॥ તે
 મુખમાં એમ લીલા બતાવી, સુત પવનનો કાલાવે; ગદા ગ્રહીને ભીમ-
 સેન બળીયો, મારવા માટે આવે. ॥ ૧૫ ॥ દુરીયોધન કહે નાસો મામા,
 મારવા આવે ભિમ; એવો ભીમનો ભય પામીને, નાહા એમને એમ.
 ॥ ૧૬ ॥ તવ ઉઠી ઉભા અન્નબેલો, બોલ્યા મુખ વચન; યુદ્ધનું નોહોતરૂં
 દેઉં છું તુને, ઓરે દુરીયોધન. ॥ ૧૭ ॥ સાંભળી પાપી નાશી ગયો, પોતાના
 તાત કને; અરે પીતાજી કષ્ટ આવ્યાતા, સમજવવાને મને. ॥ ૧૮ ॥
 પંચાત કરી છેતરવો તો પ્રપંચનો ખેલ ધાર્યો; તેથી મુજને ક્રોધ વ્યા-
 પ્યો, કષ્ટણે કુટી માર્યો. ॥ ૧૯ ॥ એટલે બોલ્યો દુષ્ટનો પીતા, ધૃતરા-
 ષ્ટ્ર જે અંધ; ઓ દીકરા એને માર્યો તે તમારૂં જીવવું બંધ. ॥ ૨૦ ॥
 ચૌદ લોકનો એ છે સ્વામી, તેને સભામાં કુટ્યો; માટે નીશ્યે જણુજે તમે,
 સહુનો આવરદા ખુટ્યો. ॥ ૨૧ ॥ દુરીયોધન કહે કેમ કરૂં પીતા, અંધ
 કહે વળી જવો; આપણે ધામે ભોજન કરવા, ચરણે લાગીને લાવે. ॥ ૨૨ ॥
 તવ દુરીયોધન તેડવા આવ્યો, મુકી મુમતની હોડ; એવે સભામાંથી નીક-
 લી બેઠા, રથમાં શ્રી રણછોડ. ॥ ૨૩ ॥ એટલામાં દુરીયોધન આવ્યો પ્રભુ
 ચાલો મુજ ઘેર; મેમાન ગતીયે ભોજન કરી, પધારજે ભલ્લીપેર ॥ ૨૪ ॥
 કૃષ્ણજી કહે આવતા જમવા, તમ ધામે રાજ્યવટે; પણ મહારા પર હાથ
 ઉપાડ્યો, માટે ન આવવું ઘટે. ॥ ૨૫ ॥ જમવું હશે તો બહુ છે ઠેકાણાં,
 એમ વદ્યા ગીરધારી; દુરીયોધન કહે જમે નહિ તો, આવ્યો જા ખાસડે

મારિ. ॥ ૨૬ ॥ જો તું જમે માહારી નગરીમાં, ત્યારે તો દેવકી તન, એમ
કહિ કેડે ચોકી મુકી; પાછો વળ્યો રાજન. ॥ ૨૭ ॥ એટલે રથ હંકારીને
આદ્યા, દાસ ઉપર કરી મહેર; વીદુરજી સભામાં છે પણ, ગયા એમને
ઘેર. ॥ ૨૮ ॥ ખારણે રથ રાખીને ઉતરીયા, દયાળુએ કરિ દયા; વિદુર
પત્નીને માતા માતા, કેહેતા ઘરમાં ગયા. ॥ ૨૯ ॥ ચોક તણાં બેઠિ દ્વાર
દેઈને, વિદુર પત્ની નાહાય; નમ્ર નાહાવાનો સ્વભાવ નારીનો તેણું કરે
સ્નાન ત્યાંય. ॥ ૩૦ ॥ પ્રભુને શબ્દે જોયું જળીથી, દિઠા શ્રી ભગવાન;
દ્વાર ઉઘાડી આવી પાપ પડી, ન રહ્યું વસ્ત્રનું ભાન. ॥ ૩૧ ॥ એટલે
પ્રભુએ આડું જોયું, ભક્તને પ્રભુ શું પ્રેમ; ઉભી થઈને પુછવા લાગી,
આડું જોયું હરી કેમ. ॥ ૩૨ ॥ કષ્ણ કહે મા વસ્ત્ર પેહેરો બોલી વિદુર-
નિ નારી; આ પ્રભુ તમને દેખી ભાન ભુલી, કરજે ક્ષમા ગીરધારી.
॥ ૩૩ ॥ એમ કહી જઈ વસ્ત્ર પેહેરી, આવિ અતી પાવન; પધારો કહિ
બેસાડયા પ્રભુને, આપો એક આસન, ॥ ૩૪ ॥ કષ્ણ કહે મા ભુખ લા-
ગી, જમવાને બેઠો આવી; વિદુરનિ નારી ઘરમાં જઈને, કદળી તણાં
ફળ લાવી ॥ ૩૫ ॥ પ્રભુના સામા ફેલવા બેઠી, કષ્ણ કષ્ણ મુખ ભાં-
ખે; છોતરાં આપે છખીલાને, ગલ કાહાડી ખાહાર નાંખે. ॥ ૩૬ ॥ એ રીતે
તદાકાર થયેલી, પ્રભુ ઉપર પ્રેમ ભાવે; ભક્તને ભાવે છેલછખીલો, કે-
ળાંનાં છોતરાં આવે. ॥ ૩૭ ॥ છેવટ છોડું આવતા દિઠા, તેવારે આબ્યું
ભાન, અરેરે મેં છોડાં દીધાં. જમે મહારો ભગવાન. ॥ ૩૮ ॥ ખારણે
જોયું તવ ગલ દીઠો, પસ્તાવો બહુ કીધો; પ્રભુ કહે મા પસ્તાશો નહી,
આજજ આ સ્વાદ લીધો. ॥ ૩૯ ॥ આ સામગ્રી નોહોતી આરોગી, તે
મેં આરોગી આજ; વિદુર પત્નીએ કહ્યું બીરાજે, રાંધું છું માહારાજ.
॥ ૪૦ ॥ એમ કહી ઉઠ્યાં વાટડી જુએ, વીદુરનિ વિવેક; સન્યસ્ત પા-
ળે તે સાઈ ઘરમાં, અનનો દાણો નહિ એક. ॥ ૪૧ ॥ એટલામાં તો વિદુર
આવ્યા, દિઠા કષ્ણ મેમાન; વણ તેડયા પ્રભુ ભલે પધાર્યા, આ મહારા
ભગવાન. ॥ ૪૨ ॥ એમ કહીને ગયા ભોવનમાં, એકાન્તમાં મળી નારિ;
ઓરે પતિ ઘરમાં નથી કાંઈ, પૂછ્યા છે ગિરધારિ. ॥ ૪૩ ॥ ભક્ત કહે
ભંડારખાનેથી, લઈ આવું છું નાર; એવામાં દુરિયોધનના સેવકે, જઈ ક-
હ્યો સમાચાર. ॥ ૪૪ ॥ વિદુરને ઘેર કષ્ણ ગયા છે, વાત જણિ રાજન;
ભંડારખાનું બંધ કરાવ્યું, કાકાને ન દેવું અન. ॥ ૪૫ ॥ ગામમાં રૈયતને
કેવરાવ્યું, ભક્તને કાંઈ ન દેવું, જે કાંઈ કાંઈ દેશે તેનું, સરવસ લુટી લેવું.
॥ ૪૬ ॥ સહુ રૈયતે મન વિચાર્યું, શું ભક્તને જોઈ રહિએ; દિઠે મોઢે

માગે ત્યારે, કેમ કરિ ના કહીએ. ॥ ૪૭ ॥ એવું જણિ સરવે પ્રાણિ, ધરને ખુણે પેઠા, કામ ધંધા બધા બંધ કરિને, દ્વાર દેઈ દેઈ બેઠા. ॥ ૪૮ ॥ એવામાં વિદુરજી આહ્યા, ભંડારખાને જય; જઈ જોયું તો તાળાં દિઠાં તવ ગયા મેહેલ માંય. ॥ ૪૯ ॥ દુરિયોધન પર ક્રોધ કરીને વિદુર બોહ્યા એમ, ભંડારખાને લેવા આવ્યા, તાળાં દીધાં છે કેમ. ॥ ૫૦ ॥ એવું સાંભળી કાકા પ્રત્યે, બોહ્યો દુરિયોધન; એરે કાકા કેને માટે, તમારે જોઈએ અન્ન. ॥ ૫૧ ॥ વિદુર કહે મહારે માટે, વળી આવ્યા જદુપતિ; દુષ્ટ કહે બીજા લોકોને, ખવરાવી દેવાનું નથી. ॥ ૫૨ ॥ અનધન કાંઈ નથી આપવાનું, જણને ભલી પેર; તમે ને માહારી કાઢી બેઉ, ખાવા આવો મુજ ઘેર. ॥ ૫૩ ॥ વીદુરજીને ખોટું લાગ્યું, તરત પાછા વળીયા; અરેરે આજ ભુખ્યા રહેશે, માહારે ઘેર સામળીયા. ॥ ૫૪ ॥ એમ ઉદારી થઈ ઘેર ગયા, સહુ જણે વનમાળી; ભકતે જઈ ઓરડામાંથી લીધી, છાનીમાની એક થાળી. ॥ ૫૫ ॥ બગલમાં મારી વસ્ત્ર હોઢ્યું, વેચવા બજાર જય; ત્યાં બધું બજાર બંધ દીઠું, ગભરાયા મનમાંય. ॥ ૫૬ ॥ અરેરે દુષ્ટનાં તાળાં દેવાયાં, પ્રભુને શું જઈ ધરવું; એવામાં એક કુવો દીઠો, જણ્યું કે માહારે મરવું. ॥ ૫૭ ॥ એમ જણી કુવા પર ચઢીઆ, પરાણે જીવ જશે; સાતે જનમ દુખ પડવાનું, આત્મ હત્યા મને થાશે. ॥ ૫૮ ॥ એવું વીચારતાં ભાજ દીડી, તાંદળજની ઉગેલી; વીદુરે જણ્યું પાય પડીશું, પ્રભુને ભાજ મેલી. ॥ ૫૯ ॥ એવું સમજી ભાજ લીધી, પોટલી બગલમાં મારી; ગુપત ઘેર લાવીને આપી, જ્યાં પોતાની નારી. ॥ ૬૦ ॥ વામાને બધી વાત કીધી, તવ ભાજ સુધારી; ચુલો સળગાવી તપેલીમાં, વધાર મુકી વધારી, ॥ ૬૧ ॥ પછી વીદુર પત્ની બોલી, પ્રભુજીને શું ધરવું; એકલી ભાજ મુકયા કરતાં. વીશ ઘોળી ભણું મરવું. ॥ ૬૨ ॥ વળણ. ॥ નરનારી એમ આદરી, મરવા કીધું મન; કહે વલ્લભ તેવે સમે, આવ્યો દુરિયોધન.

કડવું ૫ રાગ ઓપાઈ.

બોહ્યા વૈશંપાયન વચન, મુણ જનમેજે રાજન; આવ્યો હસવાને દુરિયોધન, એતો ભગ્ત કાકાને ભોવન. ॥ ૧ ॥ બોહ્યો પાપી મશ્કરી ભેર, કાકા પરાણા તમારે ઘેર; માટે થાશે રસોઈ સવાઈ, અમે પરાણા ભેગા પાઈ. ॥ ૨ ॥ તવ વિદુર ક્રોધે ભરીયાં, મશ્કરીમાં મશ્કરી ઓચરીયા;

આવજે જમવા ડંકો દેઈ, તારો સર્વ પરિવાર લેઈ. ॥ ૩ ॥ તારી મા તારી નારીને પુત્ર; તેડી લાવજે સહુ ઘરસુત્ર; તવ હરી ગયો ભુપાળ, ગયા વિદુર સાતમે માળ. ॥ ૪ ॥ વળી સંગ પોતાની નારી, બેઉ બેઠાં મરણું ધારી; કર્યા વીષના પ્યાલા ત્યાર. ॥ ૫ ॥ મોઢે માંડવા ગયા જે વાર, વાત જાણી ગયા ભુગદાધાર; ચોભુજ રૂપે દોડી, તમાચે નાંખ્યા પ્યાલા ફોડી. ॥ ૬ ॥ પછી બોલીયા અંતરયામી, તારે ઘેર નથી કાંઈ ખામી; સાતે ઓરડામાં સૌ તૈયાર, વળી રસોઈ બને છે બાહાર. ॥ ૭ ॥ એમ કરી થયા અંતરધ્યાન, કરી લીલા શ્રી ભગવાન; એવે વીદુર હરખે ભરીયા, બધી ચરચા જેવાને ઉતરીયા. ॥ ૮ ॥ પેહેલા જેવા મયા ઘર બાહાર, કરે જદવો રસોઈ ત્યાર, કોઈ ચુલ ચુલ સળગાવે, કોઈ નીરમળ જળ ભરી લાવે. ॥ ૯ ॥ કોઈ બેઠા શાક સુધારે, જેઈ હસ્યા હરીજન ત્યારે, પછી ઓરડા જેવા જય, નરનારી બેઉ મેહેલમાંય. ॥ ૧૦ ॥ પેહેલે ઓરડે બહુ બાજઠ, બીજે જળ ઝારીની ઠઠ; ત્રીજે વસ્ત્ર છે નરનારીનાં, રેશમી જાતજાડાંને ઝીણાં. ॥ ૧૧ ॥ વાટકાની ચોથી પરસાળ, પાંચમામાં કનકના થાળ; ભર્યા છઠામાં રૈતાં અથાણાં, જેઈ વીદુરજીએ વખાણ્યાં. ॥ ૧૨ ॥ સાતમામાં ભર્યા પકવાન, એવી કરી કપા ભગવાન; જેઈ હરખે ભર્યા વિદુર, અતી ઉભરાઈ જય છે ઉર. ॥ ૧૩ ॥ પોહાચો પાપીને બધી પેર, થઈ રસોઈ કાકાને ઘેર; મામાને વાત પુછું જેઈ, કાકે કયાંથી કરાવી રસોઈ. ॥ ૧૪ ॥ બોલ્યો મામો એ કબજી કરે, ઘરનું લાવીને વાવરે; જે એ જમ્યા વીનાનો જય, તોતો ફજેતી એની થાય. ॥ ૧૫ ॥ એવે રસોઈ થઈ રહી ત્યાર, કાહાવ્યા વિદુરે સમાચાર; તેડે જમવાને વીદુર ભગત, આવજે લેઈને બધું જગત. ॥ ૧૬ ॥ તવ બોલ્યો દુરીયોધન એમ, કહો મામા કરીશું કેમ; કહે મામો ચાલો જમવાય, મુકીયે તેમાં એનું શું જય. ॥ ૧૭ ॥ કહી લીધું કુટુંબ પરિવાર, આવ્યાં જમવા સહુ નરનાર; લાવ્યાં શણીયાં ભુજવાં ઝાલી, તવ વિદુરે આગના ચાલી. ॥ ૧૮ ॥ પાછાં મોકલો શણીયાં ઘેર, આપશું અહીંથી ભલી પેર; તવ પાછાં મોકલી દિધાં. પછી ઉખોલકે સ્નાન કીધાં. ॥ ૧૯ ॥ દિધાં ભકતે વસ્ત્રો વીધવિધ, રાયે જણ્યું કયાંથી રિધિરીધ; પેહેર્યાં વસ્ત્રો સહુ નરનારી, દીધી વિદુરે જળની ઝારી. ॥ ૨૦ ॥ દીધા રત્ન જડીત્ર બાજઠ, બેઠી નરનારીની ઠઠ; પછી વાટકા રૂપાના દીધા, જેને જેમ જેછએ તેમ લીધા. ॥ ૨૧ ॥ પછી દીધા કનકના થાળ, તવ ઉઠ્યા શ્રી ગોપાળ; ભકતને ઘેર હરખે ભરીયા, પીતાંમ્બર પેહેરિ પ્રભુ ઉતરીયા. ॥

૨૨ ॥ એટણે બોલીયો દુરયોધન, મામા વિચારી લેજે મન કદી કષ્ણે
 કરાવી રસોઈ, પણ બીજી ચીજે દ્યો જોઈ. ॥ ૨૩ ॥ થાળીવાટકા બા-
 જઠ શણીયાં, આખ્યાં તે ન જાયે ગણે ગણીયાં; ગમે તેવો હું છત્રપતી,
 મારા ઘરમાં આવિ ચીજ નથી. ॥ ૨૪ ॥ બોલ્યો શકુની મામે સાર,
 સમજ્યો હું લગારે લગાર; તારા કાકા પાન્ડુરાય, લાગી હત્યા ગયા જ-
 ત્રાય. ॥ ૨૫ ॥ તાત તાદરો આંખ વિનાનો, તેવારે લુટ્યો ભંડાર છા-
 નો; ઘણાં અધર્મ વીદુરે કીયાં, બધું લુટીને ભોંયરાં ભરિયાં ॥ ૨૬ ॥
 તેવારે તારી ઉમ્મર કાચી, બોલ્યો દુરયોધન વાત સાચી; એવે કષ્ણે
 કરી આજ્ઞાય, દાસો પીરસો પંગત માંય. ॥ ૨૭ ॥ તવ જલ્દવ જોદ્ધા જોહ;
 સાગ્યા પીરસવાને તેહ; અથાણાં રાઈતાં શાક ભાજી, પકવાન સામગ્રી
 તાજી. ॥ ૨૮ ॥ પછી જમવા આજ્ઞા દીધી, તવ પ્રભુએ મશકરી કીધી,
 હશીને બોલ્યા જુગજીવન, કાંઈ માગજો દુરયોધન. ॥ ૨૯ ॥ તોયે ની-
 ચું જોઈ જમ્યો રાય, બતાવ્યો મામાએ ઉપાય; આપણુ સહુ જમી ર-
 હીએ, તવ વાસણો લૈ ઘેર જઈએ. ॥ ૩૦ ॥ પીતામ્બરો પેહેરેલાં લેવા,
 કાકાને પાછાં નવ દેવાં; આતો કાઢી છે આપણિ પુંજ, એમાં શું કર
 નાર પ્રભુજી. ॥ ૩૧ ॥ સત્ય છે એમ બોલ્યો ભુનાથ, અન્યો અન્ય પો-
 હોથાડી વાત; એવે જમી રહ્યા સહુજન, પેહેલો રિઠ્યો દુરયોધન. ॥ ૩૨ ॥
 લીધા વાટકા થાળી ઝારી, ઉઠ્યા બાજઠો બગલમાં મારી; જોઈ વિદુર
 બોલ્યાં એમ, ઠાઠાં વાસણો લૈ જવો કેમ. ॥ ૩૩ ॥ લેઈ જવો મહી પક-
 વાન, તવ ખમચાચો રાજન, કહો વાર મામા કેમ કરીયે, બોલ્યો મામે
 થાળીયો ધરીયે. ॥ ૩૪ ॥ આવી થાળીયો ધરવા લાગે, જણે વસવઘ-
 આં અન માગે; બોલ્યા કષ્ણજી સહુને આપો, બધા ગરીબનું કષ્ટ કા-
 પો. ॥ ૩૫ ॥ એમ કહિને પકવાન દીધાં, નીચું જોઈને નીચોએ લીધાં;
 લેઈ લેઈ ચાલ્યા ગયા ઘેર, કરી પ્રભુએ પુરણ મેહેર. ॥ ૩૬ ॥ પછી છેવટ
 લીલા દાખી, ત્રણ જમે તેવી સોઈ રાખી; બીજું બધું કીધું અદર્શ, થ-
 યો વીદુરને અતી હર્શ. ॥ ૩૭ ॥ પછી વિદુરને શુભ નારી, ગયા ઘરમાં
 ત્રીજી ગીરધારી; તવ રામા રસોડામાં પેઠી, બેઠે જણને પીરસવા બેઠી.
 ॥ ૩૮ ॥ બેઠે બાજઠ રસોડા બાહાર, સામા સામી ઢાળ્યા તે વાર; બેઠા
 વીદુર ને ગોપાળ, તવ પીરશી મુક્યા થાળ. ॥ ૩૯ ॥ ત્યારે બોલીયા
 જુગજીવન. માજી તમારું કરો આસન; બોલ્યાં વીદુરપત્ની વાણી, તમે
 જમી લો પુરશ પુરાણી. ॥ ૪૦ ॥ તમે છો નરે નરની જોડ; એકલી
 નારી હું રણજોડ; માટે મુને ભોજન નવ ભાવે, બોલ્યા કષ્ણજી જુઓ

કેણુ આવે; ॥ ૪૧ ॥ ઉડયાં જોવાને ઉલટ આણી, આઁયાં રૂક્ષમણીજી
રાણી, રૂમ જુમ કરતાં ધામમાં પેડાં, દીધું આસન તવ ત્યાં બેડાં ॥ ૪૨ ॥
એટલે બોલીયા રણછોડ, માજી મળી તમારી જોડ; હવે તમો કરો આ-
સન, એવા કયાણુ મધુસુદન. ॥ ૪૩ ॥ તવ ચીંતા થઈ ઉદરમાં, એક
જણની સામગ્રી ઘરમાં. થોડે થોડે બે પીરસ્યા થાળ, તવ કેવું કર્યું જો-
પાળ. ॥ ૪૪ ॥ પોતાની સૌ સામગ્રી લીધી, તેતો બેઉને મુકી દીધી;
પછી પોતે ઉડયા થઈ રાજી, લીધી રસોડામાંથી ભાજી. ॥ ૪૫ ॥ ઠાલવી
થાળમાં દીનાનાથ, હાંહાં કહિ ગ્રહ્યાં વિદુરે હાથ; આ તે શું કરો છો મા-
હારાજ, કહે પ્રભુ પ્રીતી મુને આજ, ॥ ૪૬ ॥ એતો સ્વાદમાં થઈ છે
જાજી, માટે આરોગવાદો ભાજી; નવ માનો તો સંદેહ ખુઓ, જરા જ-
રા ભાજી આખી જુઓ. ॥ ૪૭ ॥ ચૌદ લોક તણો સ્વાદ તાણી, મુક્યો
ભાજીમાં પુરૂષ પુરાણી, પછી થોડી થોડી વેહેંચી આપી, આખતામાં
ઉલટ બહુ ઁયા રી. ॥ ૪૮ ॥ બધી મરજદા પ્રભુની છાંડી, થાળમાંથી તે
લુટાવા માંડી; ઉડયા પ્રભુ લેઈને થાળ, ચાહ્યા ચોકમાં શ્રી જોપાળ.
॥ ૪૯ ॥ લાગ્યાં લુટવા પ્રભુનિ ભાજી, છીનવે ભુજે બાઝી બાઝી, દોડી
દોડી દોડાવે છંમીલા, ખરેખરી કરી રાશ લીલા, ॥ ૫૦ ॥ રમે ભકતને
ઘેર રણછોડ, આઁયા દર્શકને તેત્રીશઠોડ; એવે પ્રભુએ શું ખેલ કીધો,
ભાજીનો સ્વાદ તાણિ લીધો, ॥ ૫૧ ॥ પછી આગળ ધરીજે વારે, લાગી
ફીકી ફીકી તે વારે; પછી સ્તુતિ કરી વાંદુર, પ્રભુ સચરાચર ભરપુર. ॥ ૫૨ ॥
સ્વાદ બે સ્વાદ સૌ તમપાસ, મીથ્યા મોટાઈ ધરે દાસ; બધી તમારી
જગખાજી, જમો ભગવાન ભાવની ભાજી. ॥ ૫૩ ॥ થાવો ભાજી જમી-
ને રાજી, આરોગો બાજઠે બીરાજી; પછી બેશીને ભોજન કીધાં, જમી-
ને મુખવાસજ લીધાં. ॥ ૫૪ ॥ રૂક્ષમણીજી અંતરધ્યાન, કરિ રથ બેઠા
ભગવાન; પોતે નીકળ્યા નગની બાહાર, આઁયા બાગમાં જુગદાધાર.
॥ ૫૫ ॥ પુછ્યા ધરમે સમાચાર, કેહેવા લાગ્યા દેવમોરાર; જુઓ મુજ-
ને માર્યો માર, નીકળ્યો પંચાતમાં સાર. ॥ ૫૬ ॥

ઝડપનો રાગ દોહરો.

એવું સાંભળી ધરમ બોહ્યા, પ્રગટી પુરણ જવાળ, ઓ મહારાજ
ફરીચોધનનું, થયું બગડવા કાળ. ॥ ૧ ॥ શું જુઓ છો સરવે બંધું,
કરજે વીપ્રીત બુધ; ફરીચોધનને પત્ર લખીને, આરંભો એક યુધ. ॥ ૨ ॥

એનાં વચન સાંભળીને, હરખ્યો વાયુતન; પારથે પત્ર લખી મોકલીયો,
 હૃદય તણે ભોવન. ॥ ૩ ॥ યુધ તણું તો નોતરું આઠ્યું, ગભરાયો જેમ તે-
 મ; અંધ પીતાને જઈને પુછ્યું, કહો કરીએ કેમ. ॥ ૪ ॥ ધૃતરાષ્ટ્ર ક-
 હે દીકરા મહારા, સમજી જવો આજ; પાંડવોને બોલાવીને, આપો
 અડધું રાજ. ॥ ૫ ॥ ફરીયોધન કહે પીતા મહારા, બગડી છે તમ મતી;
 ખીજે કાંઈ ઊપાય બતાવો, રાજ્ય આપવું નથી. ॥ ૬ ॥ ધૃતરાષ્ટ્ર કહે
 દીકરા મહારા, સંદેહ મનના ખુઓ; દ્રોણ ગુરૂ વીદ્યાન તમારા, તેમને
 પુછી જુઓ ॥ ૭ ॥ વળણ ॥ વાત તાતની સાંભળી, ઉઠ્યો ફરીયોધન;
 વક્ષભવદે પુછવા ગયો, ગુરૂ તણે ભોવન.

કડવું ૬ રાગ સૈયાની ચાલ.

વૈશમ પાયન એણીપેર બોલ્યા, મુણ જનમેજે રાય; વિસ્તારી તુ-
 જને સંભળાવું. ઉદ્યોગ પર્વ મહીમાય. ॥ ૧ ॥ મામાને લેઈ પુછવા આ-
 ળ્યો, ગુરૂતણે ભોવન; ઓ માહારાજ પ્રણય પુછું; તમારું સત્ય વચન
 ॥ ૨ ॥ રાજ્ય સાડ પાંડવને અમે, સામાસામી યુધ કરીએ; તેમાં જીતી
 ચે કે હારીચે વળી, કાં મારીચે કે મરીચે ॥ ૩ ॥ દ્રોણ કહે કે દક્ષણા વી-
 ના, પ્રશ્ન પુછે તે ઠાલું; તે વીનાતો પ્રશ્ન ઉત્તર, કહી કાળે નહિ આલું.
 ॥ ૪ ॥ ફરીયોધન બડબડવા લાગ્યો, બ્રાહ્મણની જાત લોભી; કે વારના
 નથી ઉત્તર દેતા, રહ્યા છે લોભથી થોભી. ॥ ૫ ॥ મોતીના તોરાની લટ
 તોડી, દક્ષણામાં દેઈ દીધી; દ્રોણ ગુરૂએ ઉત્તર કરવા, પોતાના કરમાં
 લીધી ॥ ૬ ॥ તેનાં મોતિ કહાડીને ગણીયાં, બોલ્યા ગુરૂજી શાણા; જે ફરી
 યોધન ગણીત બાંધ્યું, થાય છે હરાડ દાણા. ॥ ૭ ॥ તેથી તુને ઉત્તર દો
 છું, યુધ આરંભ તું કરે; તે દનથી હરાડમે દાહાડે, કુટુંબ સાથે તું મરે ॥ ૮ ॥
 તવ ફરીયોધન અકળાઈ ઉઠ્યો, કાળજી થયું કાચું; શકુની બોલ્યો બ્રા-
 હ્મણે કહ્યું, તે નવ માનીશ સાચું. ॥ ૯ ॥ એવું વિચારતા ધેર ગયા, જ્યાં
 છે રાયનો તાત; ધૃતરાષ્ટ્રને ફરીયોધને, કહી માંડીને વાત. ॥ ૧૦ ॥
 તવ ધૃતરાષ્ટ્ર એમ બોલ્યો, નીરવે જણને મર્ણ; તે કરતાં જીવવું હો-
 ચેતો, રહી જવો ભીસ્મને સર્ણ. ॥ ૧૧ ॥ તવ ફરીયોધન ત્યાંથી નીક-
 ણીયો, જે દાદાને નમ્યો ચરણ; ઓ દાદા પાંડવ સંગ વઢવું, રાખો મુ-
 જને સરણ. ॥ ૧૨ ॥ ભીસ્મ પીતાયે મન વીચાર્યું, હવે ગતી શી થાય;
 સરણે આઠ્યાને સર્ણ ન રાખું, તો સત્ય મહારું જાય. ॥ ૧૩ ॥ એમ જા-

જીને ભીસ્મ બોલ્યા, દીનતા વચન તું ભાંખ્યો; અગીઆરમે દીન મત્યુ
 છે મહારૂં, દસદન સરણે રાખ્યો. ॥ ૧૪ ॥ દુરીયોધન કહે અષ્ટદન માટે,
 મુજને શીદ રઝાવો; ભીસ્મ પીતા કહે દ્રોણ ગુરૂ છે, તેમને સરણે
 જવો. ॥ ૧૫ ॥ તવ દુરીયોધન ગુરૂ ગ્રહે જૈ, લાગ્યો ગુરૂને ચરણ; ઓ
 ગુરૂ ભીસ્મે દસદન રાખ્યો, બાકી તમો રાખો સરણ. ॥ ૧૬ ॥ દ્રોણ
 કહે કે પાંચ દાહાડા, સરણ રાખ્યો ભુપાળ; દુરીયોધન કહે ત્રણ દન
 માટે શીદ કરાવો કાળ. ॥ ૧૭ ॥ ઓ માહારાજ મુને ઉગારો. પુરણ રા-
 ખો સરણ; દ્રોણ કહે કે રાખશે સરણે, તાહ્યરો રાજ કરણ. ॥ ૧૮ ॥ તવ
 દુરીયોધન ત્યાંથી ગયો, જ્યાં છે રાજ કરણ; ઓ ભાઈ હું તો આવીયો-
 છું, રહેવા તારે સરણ. ॥ ૧૯ ॥ કરણ કહે સરણ આગ્યો, ઓરે દુરીયો-
 ધન; તેથી તુજને સરણે રાખ્યો, મુજ માંથે બે દન. ॥ ૨૦ ॥ ક્રશ્નરામનો
 શ્રાપ છે મુને, વહું નહીં દન તરણ; બે દીન. લાગટ યુદ્ધ કર તવ, થાયે
 માહારૂં મરણ. ॥ ૨૧ ॥ તે માટે બે દીવસ રાખ્યો, વીશિશ થઈશ ન
 આડો; પાન્ડવનો શસ્ત્ર મામો આવે છે, તે રાખશે એક દાહાડો. ॥ ૨૨ ॥
 પાન્ડવની પક્ષે આવે છે, લડવધ્યો એ આંધી; કપટથી તેને સરણે ર-
 હીજ, લેજે વચનથી બાંધી. ॥ ૨૩ ॥ તવ દુરીયોધન ત્યાંથી ઉડ્યો, શ-
 લ્લને પંથે ચડીયો; મારવાડથી આવવાનો મારગ, તે મારગમાં પડીયો.
 ॥ ૨૪ ॥ એવે શલ્લરાય બે ક્ષોણી લૈ, આવે ભાણેજની પક્ષ; એવે મા-
 રગમાં પડેલો દીઠો, દુરીયોધનને ચક્ષ. ॥ ૨૫ ॥ તવ શલ્લ કહે કેમ પ-
 ડ્યો છે, ઓરે દુરીયોધન; મારગ મુકી જવા દે અમને, ભાણેજના દુ-
 શ્મન. ॥ ૨૬ ॥ એટલે ઉઠીને હાથ જોડ્યા, દુરીયોધન ભુપાળ; અમે ને
 પાન્ડવ સંપી ગયા, કાકા કાકાના બાળ. ॥ ૨૭ ॥ રાજપાટ એમનું સોં-
 પ્યું, હસ્તાં રહ્યાં છે મુખ; પાન્ડવે મુજને મોકલ્યો જ, મુજ મામા ભા-
 ગશે ડાખ. ॥ ૨૮ ॥ એવું દુઃખ પડ્યું છે મુને, વચન દો તવ બોલું; ન-
 હી તો તમને જવા ન દેઉં, મનનો મરમ ન બોલું. ॥ ૨૯ ॥ એટલે
 શલ્લે એમ વીચાર્યું, હવે ખોટો શીદ લાગું; પાન્ડવ સાથે બનાવકીધા,
 માટે કપટી ભાગું. ॥ ૩૦ ॥ એવું સમજીને શલ્લ બોલ્યો, કહે દુખ દુરીયોધન;
 તાહ્યરી કપટી હું ભાગવાનો, કહિ દીધું વચન. ॥ ૩૧ ॥ એટલે હશીને
 દુષ્ટ બોલ્યો, લાગું તમારે ચરણ; પાન્ડવ સામા યુદ્ધ કરવું છે, રાખો
 તમો મુને સરણ. ॥ ૩૨ ॥ સાંભળીને શલ્લ બહુ ગભરાયો, કપટીએ
 કપટ કીધું, દગાખોરે દગો કરીને, વચન માહારૂં લીધું. ॥ ૩૩ ॥ ધણું
 વિચારીને શલ્લ બોલ્યો, સાંભળ તું રાજન; તુંજને મેં મારા શરણે રા-

ખ્યો, જા ભાઈ અડધો દન. ॥ ૩૪ ॥ દુરીયોધન કહે અડધા દાહડા,
 માટે થાશે મુજ મરણ; મન વિચાર્યું બનનાર બનશે, દ્રઢ રાખું અંતઃ-
 કરણ. ॥ ૩૫ ॥ એમ વીચારિ પાપી બોલ્યો, ચાલો માલ્યે ઘેર; શસ્ત્ર
 કહે મુજ ભાણેજને, મળી આવું સુખભેર. ॥ ૩૬ ॥ એમ કહિને બે ક્ષોણી
 લઈ, શસ્ત્ર ગયો બાગમાંય; એટલે આડું જોઈને બેઠા, પાન્ડવ પાંચે ત્યાંય.
 ॥ ૩૭ ॥ શસ્ત્ર કહે કેમ આડું જુઓછો, ઓ ભગનીના તન; ભીમ કહે
 તમે શરણે રાખ્યો, અમારો દુશ્મન ॥ ૩૮ ॥ શસ્ત્ર કહે દગાથી બંધા-
 યો, તેનો ન કરવો ઉચ્ચાટ; હું પણ એના ભેગો રહિને, ઘડાવું એનો
 ઘાટ. ॥ ૩૯ ॥ હ્યો ભાણેજ બે ક્ષોણી સેન્યા, આપી થયો વિદાય; જઈને
 મુકામ પોતે નાંખ્યો, પાપીના ધામમાંય. ॥ ૪૦ ॥ એવે પાપીયે પત્ર લ-
 ખીયો, પાન્ડવને તે વાર; વઢવાની જગો સોધી કાહડો, વઢવા છીએ
 તૈયાર. ॥ ૪૧ ॥ એક એકને સંદેશ પોહોંચ્યા, કરવી યુદ્ધની તૈયારી;
 એટલે દ્વારીકા જવાની રજા, માગી શ્રી ગીરધારી. ॥ ૪૨ ॥ ભીમ કહે
 લડાઈ કરાવી, હવે ક્યાં જઓ ઘેર; તમારા વિના અમને ન સુજે, યુદ્ધ
 કરવાની પેર. ॥ ૪૩ ॥ પ્રભુ કહે હમણાં યુને જવાદો, બળદેવની મને બીક;
 મોકલજો તેડવા અરજીનને, તવ આવીશ કરી ઠીક. ॥ ૪૪ ॥ એમ ક-
 હીને અજ્ઞા લીધી, પોતે જુગજીવન; રથે બેસી દ્વારીકાં ચાલ્યા, જણ્યું
 દુરીયોધન. ॥ ૪૫ ॥ તેથી ગયો પ્રભુની પાસે, નોતરું દઉંછું તમને, અ-
 મારી પક્ષે આવજો યુદ્ધ, સાહ્યતા કરજો અમને. ॥ ૪૬ ॥ પ્રભુ કહે વા-
 રતા સુણો, ઓરે છત્રપતિ, મારગમાં કોઈ નોતરું દે તે, નોતરું માન-
 તો નથી. ॥ ૪૭ ॥ અરજીનજી કાલે નોતરું દેવા, આવશે મ્હારે ઘેર;
 નોતરું દેવું હોય તો તમે પધારજો સુખભેર. ॥ ૪૮ ॥ એમ કહી દ્વા-
 રીકાં ગયા, પોતે શ્રી ભગવાન; બળદેવે સમાચાર પુછ્યા. કહ્યું થયું
 સમાધાન. ॥ ૪૯ ॥ એમ કહીને કૃષ્ણ રહ્યા છે, બીજે દીવસ થાય; અ-
 રજીન અલંગ રથે બેસી, પ્રભુને તેડવા જાય. ॥ ૫૦ ॥ એવે દુષ્ટ મતિ
 દુરીયોધન, તેડવાને નિકળીયો, સંગાથ થયો અરજીનજીનો, વાતો કરતો
 પળીયો. ॥ ૫૧ ॥ તે બંને જણ દ્વારીકાં આવ્યા, અતીશે હરખે ભરીયા,
 રથશાળામાં રથ મુકીને, પ્રભુને ત્યાં સંચરીયા. ॥ ૫૨ ॥ દુરીયોધન
 તવ આગળ દોડ્યો, પેહેલું નોતરું દીધું; પછી આવી કહ્યું અરજીને,
 પ્રભુએ માની લીધું. ॥ ૫૩ ॥ કરણ કહે સાંભળો વાત મારી, પારથને
 છત્રપતી; દિવસે આવી નહોતરાં દીધાં, કોઈનું માનતો નથી. ॥ ૫૪ ॥
 મારા ધામમાંથી બેઉ જઓ, નીશા રહો અન્ય ઘેર; પરાકમાં જેનું મો-

હું દેખું, તેનું માનું ભલી પેર. ॥ ૫૫ ॥ ફરીયોધને સુણી વીચાર્યું, ક-
ષ્ણને કપટ ઉદરમાં; મુને કાઢીને બનેવીને, સંતાડી ધાલશે ઘરમાં.
॥ ૫૬ ॥ એવે કુન્તા નંદન ઉડ્યો; નીકળ્યો ધામની બાહાર; તેના પછી
નીકળ્યો પાપી, અંધ તણો કુમાર. ॥ ૫૭ ॥ એટલે પ્રભુનાં દ્વાર દોઢાં,
શેવકે તતકાજ; તવ પ્રભુને એટલે બેઠો, ફરીયોધન ભુપાજ. ॥ ૫૮ ॥
એણે મનમાં એમ વિચાર્યું; માહારે શુભ આદરવું, કષ્ણના બારણા વ-
ચમાં સુવું, જાણ માહારે કરવું. ॥ ૫૯ ॥ વળણ. ॥ એમ ધાર્યું ફરીયો
ધને, અવર સ્થળે તર જાય; કહે વલ્લભ શ્રીતા સુણો. કષ્ણ ચરિત્ર
મહીમાય. ॥

કડવું ૭ રાગ સામેરીનો દોહરો.

વૈશમ પાયન એણીપેર બોલ્યા, સુણ જનમેજે રાય; વિસ્તારીતુજને સં-
ભળાવું, ઉદયોગ પર્વ મહીમાય. ॥ ૧ ॥ અરજુન ગયો બીજે અવાસે
છત્રપતી હતો જેહ; પ્રભુના દ્વારમાં પીછોડી પાથરી, સુતો આડો થઈ
તેહ. ॥ ૨ ॥ અંતરયામીએ તે વાત જાણી, અતી ક્રોધાતુર હુવા, પાપી
ની પાસે મુક્યા પ્રભુએ, માંડણ મચ્છર ભુવા. ॥ ૩ ॥ ચાંચડીઆની ચ-
ટપટી મુકી, હાટને નીંદ્રા નાવે; વલ્લુરે વધુ બેઠો બેઠો, મનમાં અહંપદ
લાવે, ॥ ૪ ॥ અરેરે જીવાત આટલી બધી, કહિ દે ગોવિંદને ગાળો; આ
જીવાતમાં જીજગજીવન રહે, ગાયો તણો ગોવાળો. ॥ ૫ ॥ ગમે તેટલું
રાજ પામ્યો, પણ તે વૈભોગ શું જાણે; ચાતુર હોય તો કદી ન રહે, જી-
વાતને ઠેકાણે. ॥ ૬ ॥ એમ આખી રાત બડબડે ને, ગાળો ગોવીંદને દે-
તો, સર્વનું ભુંડું ને માઈ રૂડું, મનથી માની લેતો. ॥ ૭ ॥ એવું વીતતાં
ત્રણ પોહાર રાત્રી, વીતી ગઈ તે વાર; તે સમે સેવકે ઉઘાડ્યાં, પ્રભુ ત-
ણાં દરબાર. ॥ ૮ ॥ એટલે ઉડ્યો અતી અધર્મી, ઠરણના ધામમાં પેઠો
મોઢે માંથે ઓઢી મોહન સુતા, તેમને ઉશીકે બેઠો. ॥ ૯ ॥ સુતા સુતા
પ્રભુ શર્વ જાણે છે, આંચો છે છત્રપતી; કુન્તીનંદન અરજુનજી તે હજુએ
આંચો નથી. ॥ ૧૦ ॥ એવામાં અરજુનજી આંચો, ગયો પ્રભુને માળ;
ઢોલીઆમાં પોઢેલા દોઢા, સુદીર શામગોપાજ. ॥ ૧૧ ॥ તે જોઈ અરજુ-
નજીએ વીચાર્યું, હવે કઈ કોણ ગતિ; ઉશીકા વણ પ્રભુની પાંગેથે, હું બે-
સવા યોગ નથી. ॥ ૧૨ ॥ એવું જાણી પાંગથ નીચે, બીરાજ્યો કુન્તી ત
ન; એટલે મોઢે ઓઢેલે વસ્ત્રે, ઉઠ્યા જીજગજીવન. ॥ ૧૩ ॥ ઓઢેલે વસ્ત્રે બેઠો

થયા, કરવા સેવકને મુખ; પછીથી પછોડી ઉઘેડી નાંખી, જોયું પારથનું
 મુખ. ॥ ૧૪ ॥ કૃષ્ણ કહે નોતડું તમ તણું, મેં માન્યું શુભ મતી; ઓ
 અરજીન કેમ નથી આંચા, ફરીયોધન નરપતી. ॥ ૧૫ ॥ સાંભળીને ફરી
 યોધન બોલ્યો, ઓ પ્રભુ ચરીત્ર વાળા; જાણી જોઈ વસ્ત્ર ઓઢીને ઉઠ્યા,
 જણ્યા તમારા ચાળા. ॥ ૧૬ ॥ જ જ આવજો પાન્ડવ પક્ષે, જો તુજને
 બતાવું; પુરણ સ્નેહી બળદેવ મહારા, તેને પક્ષે લેઈ જવું. ॥ ૧૭ ॥ એવું
 સાંભળી કેહેવા લાગ્યા, પોતે દેવાધી દેવ; પુછો સહુને સદાયે માહારી,
 ઓઢીને ઉઠ્યાની ટેવ. ॥ ૧૮ ॥ ફરીયોધન કહે સૌ જણુંછું, કહી નીક-
 ૜્યો ઘર બાહાર; એટલે પુરણ ચીંતા પેડી, ઉઠ્યા દેવ મોરાર. ॥ ૧૯ ॥
 અદર્શ થઈ બજારમાં ગયા, પોતે અસરણા સરણ; એક વ્રધ ટેલીયો
 ઓટલે સુતો, તેને પમાડ્યો મરણ. ॥ ૨૦ ॥ ખોળીયું તેનું પડયું રહ્યુંને,
 જીવને વધકુંડ વાસ; પછી તે મડદું ખાંધે લઈને, ચાલ્યા શ્રી અવીનાશ.
 ॥ ૨૧ ॥ બળદેવજીને ઘેર પધારી, યુક્તીનું કામ કીધું; મોટા ભાઈના
 દ્વાર વીશે, મડદું ગોઠવી દીધું. ॥ ૨૨ ॥ પછી પ્રભુ ત્યાંથી પધાર્યા, પો-
 તાને ભોવન; એવે બળદેવને ત્યાં આંચ્યો, હજી ફરીયોધન. ॥ ૨૩ ॥ દ્વાર
 થી અળગા રહીને પોતે, ટુકડા કર્યા બે ચાર; શબ્દ સુણી બળદેવજી
 જગ્યા, ઉઘેડ્યાં બારીનાં દ્વાર. ॥ ૨૪ ॥ તેવોજ દીઠો ફરીયોધનને, હ-
 રખ્યા અપરમપાર; ઉભા રહો છત્રપતી કહી, જઈ ઉઘેડ્યાં દ્વાર. ॥ ૨૫ ॥
 બારણાં ઉઘડતાં પડયું મડદું, મનમાં લાગ્યું કાંખ; અરેરે આ કોણ પ-
 ડીયું, દીપકે જોયું મુખ. ॥ ૨૬ ॥ મુખ જોતામાં ટેલીયો દીઠો, અરેરે હું
 નીરભાગી; દ્વાર ઉઘેડતાં ચગદાઈ મુઓ, મુજને હત્યા લાગી. ॥ ૨૭ ॥
 એમ કહીને રડવા લાગ્યા, નેત્રોમાં વહે પાણી; એવે દાતણ લઈને આ-
 ંચ્યા, પોતે પુરૂષ પુરાણી. ॥ ૨૮ ॥ ઓ મોઢોટા ભાઈ ઓ મોઢોટા ભાઈ,
 કરતા કરતા આંચ્યા; ફરીયોધન તો ત્યાંને ત્યાં ઉભો, વાંકા દાહડા કા-
 હાંચ્યા. ॥ ૨૯ ॥ કૃષ્ણ પ્રભુ કહે કેમ રડોછો, શા ગિપજ્યા સંતાપ; બળ-
 દેવ કહે મુજને લાગ્યું, બ્રહ્મહત્યાનું પાપ. ॥ ૩૦ ॥ કૃષ્ણ કહે કે આપણા
 કુળમાં, કદી નથી થયું આવું, કામ તમારાથી બનીયું, જગતને શું
 મોં બતાવું. ॥ ૩૧ ॥ બળદેવજી કહે વીરા માહારા, અણચીતબ્યું થયું
 દુખ; પ્રભુ કહે વાહાણામાં ઉઠી; કહો કોનું જોયું મુખ. ॥ ૩૨ ॥ મોઢું
 જોયા વસમ છે આ, એમ વધા વચન; બળદેવ કહે ઓ પેલો આંચ્યો
 હજી ફરીયોધન. ॥ ૩૩ ॥ લાવો સેવક ખડગ મારું, છોડું પાપીનું શીશ;
 સાંભળીને ફરીયોધન નાઠો, જુકતી કરિ જુગદીશ. ॥ ૩૪ ॥ હસ્તીના-

પુરને પંથે ચાલ્યો, કૃષ્ણને દેતો ગાળ; તેમ તેમ કુંભ ભરાયો પાતકનો
 નજીક આળ્યો કાળ, ॥ ૩૫ ॥ હસ્તીનાપુર તે તો ગયો, એવે વાહાણું
 વાય; બળદેવ કહે કૃષ્ણ વીરા, હવે કરવો શો ઉપાય. ॥ ૩૬ ॥ તવ પ્ર-
 ભુએ વીપ્ર બોલાવ્યા, ઉપડાવ્યું મડકું સાર; ગોમતી ત્રટે તે મડદાને,
 કરાવ્યો સૌ સંસકાર. ॥ ૩૭ ॥ પછી પ્રભુએ વિદ્વાન વિપ્રો, તેડીને પુ-
 છ્યું પ્રશ્ન; ભાઈની બ્રહ્મહત્યા કેમ જાયે, એમ બોલ્યા શ્રી કૃષ્ણ. ॥ ૩૮ ॥
 વિપ્રોએ કહ્યું અચાનક હત્યા, લાગી તેનો છે ઉપાય, સવાસો વિપ્રો સ-
 વાસો ગાયો, લેઈને યાત્રા જાય. ॥ ૩૯ ॥ તે ગાયોને જવ ખવરાવે, તે
 ખાઈ ગોખર કરે; તે ગોખરમાં જવના દાણા, ખાધેલા નીસરે, ॥ ૪૦ ॥
 તે વીણી લેઈ છોલી નાંખી. દુધમાં રાંધી લેવા; તેનોજ આહાર કરિને
 રહેવું, સમરી દેવાથી દેવા. ॥ ૪૧ ॥ એ રિતે યાત્રાઓ કરવિ, અડસટ તીરથ
 કરવું; પોતાની સંપત પરમાણે, વિપ્રોને દાન કરવું. ॥ ૪૨ ॥ એ રીતે
 ખતાવી બ્રાહ્મણ ગયા, બોલ્યા બળદેવ એમ; ઓ કૃષ્ણ ભાઈ કેવારે
 જવું, જવાનું કહું કેમ. ॥ ૪૩ ॥ કૃષ્ણ પ્રભુ કહે વીચાર મુકી, હમણાં
 થઈ જવો ત્યાર; પાપ તણું તો પાપજ વધે, નીકળો નગની બાહાર; બ-
 લદેવ કહે કાલે જશું, ઓરે માહારા વીર; એટલે રક્ત લોચન કરિ
 બોલ્યા, પોતે શામ શરીર. ॥ ૪૪ ॥ ઓ ભાઈ તમે જે બોલ બોલ્યા.
 તે મુને કાળજે વાગે; જુઓ કેહેવત પાપના છાંટા, પાડોશીને લાગે,
 ॥ ૪૬ ॥ તે માટે તમે બાજજ જવો, સર્વ સમેટી લેશું; જે જે સામાન
 જોઈશે તે તે; પાછળ મોકલી દેશું. ॥ ૪૭ ॥ એવું સુણી ઉઠ્યા હજમ્મા-
 રી, રથમાં બીરાજ્યા આપ; નગની બારણે નીકળ્યા પોતે, કરવા ની-
 વારણ પાપ. ॥ ૪૮ ॥ પ્રભુએ પાછળ મોકલ્યા વીપ્રો, મોકલી દીધી ગા-
 ય; ધનના અનના રથ ભરીને. સર્વ કર્યા વીદાય. ॥ ૪૯ ॥ એ રીતે ભા-
 ઇનો ભય કાઢ્યો, અરબુન પાસે ગયા, ઓરે અરબુન ચાલો જઈએ,
 હવે તો નીરભય થયા. ॥ ૫૦ ॥ એમ કહી બેઠે રથે બીરાજ્યા, ગયા
 હસ્તીનાપુર; પાન્ડવે દીઠા કૃષ્ણ પ્રભુને, હરખ્યું અંતર ઉર ॥ ૫૧ ॥
 પોતે પ્રભુ સાથે લાગ્યાતા, પોતાના થોડા થોડા; તે મોકલ્યા દુરીથોધનને
 ત્યાં, ન રહે દુષ્ટને કોઈ, ॥ ૫૨ ॥ એવે બાગમાં પ્રભુ પ્રત્યે, બોલ્યા ધ-
 રમ રાય; કેઈ ભોમીમાં યુધ કરવું, કહો કરી કહણાય. ॥ ૫૩ ॥ કૃષ્ણે
 કહ્યું નીરદય ભોમી, કુરૂક્ષેત્ર છે જેહ; જે જમીથોમાં દયા ન આવે, લ-
 ડવા લાયક તેહ. ॥ ૫૪ ॥ ધર્મ કહે તમોને ગમે તે, ભોમી ભાડે રાખી
 આવો; તમોને એકલા ગમે નહીતો, અરબુનને લેઈ જવો. ॥ ૫૫ ॥ એટ-

લે પ્રભુએ આજ્ઞા કરી, અરજીનને તે વાર; રણછોડે રથ તૈયાર કીધો,
નરે લીધા હથીઆર. ॥ ૫૬ ॥ વસ્ત્ર આભુષણ પેહેરી નીકળીયો, ઇંદ્ર
તણો જે તન; રાશ પરોણો બાલીને બેઠા, હાંકવા જીગજીવન. ॥ ૫૭ ॥
રણ ભોમી જોવાને આહ્યા, વાતો કરતા જય; સાજો બનેવી આવિ
પોંડોઆ, નિરદય પ્રથવીમાંય. ॥ ૫૮ ॥ વળણુઃ ॥ નીરદય ભોમી
આવીયા, અરજીનને ધનશામ; કહે વદ્વલ પ્રભુએ કહ્યું, આ સ્થળ
કરો સંગ્રામ. ॥

કડવું ૮ રાગ સાખીની ચાલ.

વૈશંભપાયન એણિપેર બોહ્યા, સુણ જનમેજે રાય; વીસ્તારી તુ-
જને સંભળાવું, ઉદ્યોગ પર્વ મહીમાય. ॥ ૧ ॥ અરજીન કહે એરે પ્રભુ-
જી, આ ભોમીનો નહીં વેદેમ; આપણા જેવી આ ભોમી છે, નીરદય
માનું કેમ. ॥ ૨ ॥ કૃષ્ણ કહે કે પરીક્ષા બતાવું, જોઈ લેજો આ ટાણે;
જીઓ પેલા કુવા ઉપર, કેસ કેસીયો તાણે. ॥ ૩ ॥ ખેતરમાં પેલો પા-
ણી વાળે, તે દીકરો ને એ બાપ; એમ કહીને બીજે સ્વરૂપે, સામજો
બનીયા સાપ. સર્પ સ્વરૂપે ડંશ કીધો, કેશીઆ કેરા તનને; તેવોજ તે
ચકરી ખાઈ પડીયો, વીશંભય નરના મનને. ॥ ૪ ॥ પાણી વાળવું પડતર
રહ્યું, એવું કર્યું ગોપાળ; પાણીની પાળ ભાગી નાંખી, જળ વહ્યું તત-
કાળ. ॥ ૬ ॥ અરજીન બોહ્યા એરે પ્રભુજી, પેલાનાં મળીયાં પાપ; વા-
રતા આપણ કરીએ છીયેને, ડશી ગયો એને સાપ ॥ ૭ ॥ રથ દોડાવો
દીનદયાળ, કુવા પાસે જઈએ, કેશીઓ બીચારો જણતો નથી, તેને
સમાચાર કહિએ. ॥ ૮ ॥ એટલે રણછોડે રથ હાંક્યો, ગયા કુવા કને; એરે
કેશીઆ કેશ શું તાણે, ખબર નથી તને ॥ ૯ ॥ પાણી વાળે તે શો સગો
તારો, કેશીયો વદ્યો વચન; માહારાજ હું બાપ એનો, એછે મારો તન.
॥ ૧૦ ॥ પ્રભુ કહે તારા દીકરાને, સર્પ ડશ્યો આ વાર; પાણી તારું વહી
ગયું બધું, કામનું નથી લગાર. ॥ ૧૧ ॥ તવ કેશીઆએ કેશ છોડ્યો,
જીવ રહ્યો નહીં ઝાહ્યો; રાંડનો જરા વહેલો નવ મુઓ, ગાળો દેતો એ
આહ્યો ॥ ૧૨ ॥ જઈને જોયું તો મુએલો દીઠો, પાણી દીઠું વહી ગયું;
અરેરે કેમ વેહેલો ન મુઓ, ખેંચ્યું પાણી રદ થયું. ॥ ૧૩ ॥ એમ બર-
બડતા મડદં લેઈને, નાંખ્યું જળ કીનારે; કાદવના લયકા નાંખીને, જળ
ચાલતું કર્યું ત્યારે. ॥ ૧૪ ॥ પાછો જઈ કેસ તાણવા લાગ્યો, અરજીન

વીરમય થાય; બાપ બેટાને સગાઈ નથી, તરછટ એમ દેખાય. ॥ ૧૫ ॥
 ઓરે પ્રભુ આ કાળજીનું કેવું. કહી નથી શકાતું મુખ; જવાન દીકરો
 મરણ પામ્યો, તેનું નથી દિલ કઃખ. ॥ ૧૬ ॥ કૃષ્ણ કહે કે ચાલો આગળ,
 બીજે ખેત્ર બતાવું, એમ કરતાં પછી પંથે ચાલ્યા, બેડિને ગામમાં જ-
 વું. ॥ ૧૭ ॥ મારગમાં મળી મરનારાની, માનુની ભાથું લેઈ; તેને પુછ
 વા લાગ્યા પ્રભુજી, બાઈ તારી ભોમી કેઈ. ॥ ૧૮ ॥ તવ તે નારી એવું
 બોલી, પેલી ભોમી અમારી, કોસ તાણે તે સસરો માહારો, પાણી વાળે
 તેની નારી. ॥ ૧૯ ॥ પ્રભુ કહે બાઈ કેહેતાં કેહેતાં, ધૂજે અમારા ચરણ,
 તાહારા પતીને સર્પ કરડ્યો, તેથી તે પામ્યો મરણ. ॥ ૨૦ ॥ નારી કહે ભ
 લે કહ્યું માહારાજ, હવે વીલંબ કરી જવું; મારા સ્વામીના ભાગનું
 ભાથું, હાંધ બેસીને ખાવું. ॥ ૨૧ ॥ એમ કહીને હેઠી બેઠી, કરી લીધું
 ભોજન; ચુડો કાઢી રેણુંમાં દાટ્યો, તવ બોલ્યો કુન્તી તન. ॥ ૨૨ ॥ ઓ
 બાઈ ચુડો આમ કેમ કીધો, વળતું વદિ મુખ નારી; બાર દિવસ રંડાયો
 વેડી, થઈશ બીજી ઘરખારિ. ॥ ૨૩ ॥ બીજને નાતરે જવાનિ, વસવાનિ
 તેને કામ; તે વેળાએ રાખેલો ચુડો, આવશે પેહેરવા કામ. ॥ ૨૪ ॥ સાં
 ભળી અરજીને હાથ ધસીયા, શી છે નારીની કગાઈ, ઓ માહારાજ કેઈ
 જીવને, નહી કો કોની સગાઈ. ॥ ૨૫ ॥ પ્રભુ કહે હજી ગામમાં ચાલો,
 બતાવું બીજે ખેત્ર; એમ કહીને ગામમાં ગયા, પારથ સુંદીરછેલ. ॥ ૨૬ ॥
 કોશીયાનું ઘર પુછતા આવ્યા, કેહેવાને સમાચાર; કોશીયાની છોડી ખી
 ચડો ખાંડે બેઠેલી કોશીની નાર. ॥ ૨૭ ॥ તે બાઈ પ્રત્યે પુછવા લાગ્યા,
 પોતે જદવરાય; ઓ બાઈ કુરૂક્ષેત્રનો કોશી. તારો સગો શો થાય. ॥ ૨૮ ॥
 એટલે કોશીની નારી બોલી, માહારાજ સુણો વચન; કોસ તાણે તે કંથ
 માહારો, પાણી વાળે તે તન. ॥ ૨૯ ॥ પ્રભુ કહે બાઈ દીકરો તારો, સર્પ
 થી પામ્યો મરણ; તેથી તુજને કેહેવા આવ્યા, વધા અસરણાસરણ.
 ॥ ૩૦ ॥ એટલે એ છોકરાની માથે, દીકરીને કહ્યું એમ; ઓ દીકરી તા
 રો બંધવ મુઓ; ખીચડો ખાંડે બધો કેમ. ॥ ૩૧ ॥ તારા ભાઈના
 ભાગનો ખીચડો, એક શેરનો લે કાહાડી; એવું કહીને કહાવી લીધો, એ
 દીકરાની માડી. ॥ ૩૨ ॥ અરજીન જોઈને વિરમય પામ્યો, બની ગયો
 અચેત; ઓ પ્રભુ હાવું કાંઈ ન હોયે, મા દીકરાનું હેત. ॥ ૩૩ ॥ પછી
 ગામમાં સાદ પડાવ્યો, ભેળું કર્યું ગામ લોક; તેમની પ્રત્યે પુછવા લાગ્યા
 પોતે પુણ્ય શ્લોક. ॥ ૩૪ ॥ કહો બાઈ કુરૂક્ષેત્ર તમારું, ભાડે લેવું અ-
 મારે; રણસંગ્રામ કરવાને સારું, શું ભાડું લેવું તમારે. ॥ ૩૫ ॥ ગામનું

સહુ લોક કેહેવા લાગ્યું, વઢવામાં કેટલા પ્રાણી; તવ કહ્યું અગીઆર
 ક્ષોણી, બોલ્યા પુરૂષ પુરાણી ॥ ૩૬ ॥ લોકોએ પુછ્યું તે સહુમાંથી,
 કેટલાં મડદાં બાળો; તે પછી તમને જવાબ દઈએ, એટલો સંદેહ ટાળો.
 ॥ ૩૭ ॥ પ્રભુ કહે કે ઘણામાં ઘણાં, બાળીએ પાંચ હજાર; તવ તે લો-
 કો રાજ થયા, કીધો મુખ ઉચ્ચાર. ॥ ૩૮ ॥ જવો મહારાજ ભાડું ન લે-
 વું, આરે સુંદીર શામ; મડદાંનો કચરો પડ્યો રહેશે તે, આવે ખાતરને
 કામ ॥ ૩૯ ॥ તેથી અમારી ભોમી સુધરે, માટે ભાડું નહીં લઈયે; મા-
 ટે માહારાજ વિશેષ પ્રાણીને, બાળવાને નહીં દેયે ॥ ૪૦ ॥ કૃષ્ણ કહે
 કબુલ અમારે, કહિ થયા વીદાય; અરજીન કહે નીરદય ભોમી, જોઈ
 લીધી જહુરાય ॥ ૪૧ ॥ એવી વાતો કરતા ચાલ્યા, ધરને પંથે ચડીયા;
 નીરદય ભોમીનો પાસ લાગ્યો, કૃષ્ણને અરજીન લડીયા. ॥ ૪૨ ॥ એક
 એકને ટુંકારા હુંકારા, કીધા અપરમપાર; એવામાંતો નીકળો ગયા,
 કુરૂક્ષેત્રની બાહાર. ॥ ૪૩ ॥ તવ એક એકે માફ માગી, અરજીનને કી-
 શોર; નીરદયપણું આવે સરવમાં. એ ભોમીનું જોર. ॥ ૪૪ ॥ હસ્તી-
 નાપુરના બાગમાં આવ્યા, કહ્યા સહુ સમાચાર; ધર્મે કહ્યું લખો પત્ર પા-
 પીને, નીકળે થઈ તૈયાર; ॥ ૪૫ ॥ એટલે અરજીને પત્ર લખીયો, દુ-
 રીયોધનને એમ; પરમ દાહાડે કુરૂક્ષેત્રે, નીકળજે ધરી પ્રેમ. ॥ ૪૬ ॥
 તે પત્ર પોહોંચ્યો પાપીને, આજ્ઞા મામાને દીધી; યુધ્ધે જવાનું નીરચે
 કરીને, સેન્યને આજ્ઞા કીધી. ॥ ૪૭ ॥ ધૃતરાષ્ટ્ર કહે દીકરા માહારા,
 યુધ્ધે થયા તઈયાર; પણ ત્યાં શું શું બને છે તેના, કાણુ કેહેશે સમા-
 ચાર. ॥ ૪૮ ॥ તવ પ્રભુજીનો આપેલો ચોધો. સંજે જેનું નામ, ત્રીકાળ
 જ્ઞાનીને ત્યાં મુકયો, ખખર કેહેવાને કામ. ॥ ૪૯ ॥ પછી સોએ ભાઈઓ
 ઉઠ્યા, યુધ્ધ કરવાને બળીયા, સેન્યના ચોદ્દાને સહુ પ્રાણી, સગાં વાહા-
 લાંને મળીયા. ॥ ૫૦ ॥ જીવતા આવ્યાની નથી આશા, એવે બે દન
 વહિ ખય; એટલે કઊરવ પાંડવ સરવે, જવાને તતપર થાય. ॥ ૫૧ ॥
 સ્થળ નહી પાંડવને રહેવાનું, તેથી લેવાં સહુ સાથ, સરવેને તઈયાર
 થવાને કહ્યું, પોતે દીનાનાથ. ॥ ૫૨ ॥ એવે વૈરાટ નગ્રથી આવ્યો. પો-
 તે વઈરાટરાય; વેહેવાઈની પક્ષ કરવા સાર, લાવ્યો ક્ષોણી સેન્યાય.
 ॥ ૫૩ ॥ પ્રથમ બે ક્ષોણી આપીતિ, બે ક્ષોણી શલ્લની આવી; બે દુપ-
 દરાજની, તે સાત ક્ષોણિ ચઢાવી. ॥ ૫૪ ॥ ધૃપત વૈરાટ ધ્રુષ્ટ પ્રધુમાન,
 શીખંડી પંચાળ તન; મેધવરણ ગદોરગછ ચડીયો, બળીયો અભેમન
 ॥ ૫૫ ॥ પાંચ પાંડવને છઠા પ્રભુજી, મુલદ્રાને દુપદી; તેનાં નાહાનાં પાંચ

ખાજકણં, વળી વૃદ્ધ કુન્તાસતી. ॥૫૬॥ વાજતે ગાજતે તેતો ચઢીયા,
નીકળ્યા ખાગનો ખાહાર; એટલે અગીઆર ક્ષોણી લેઇને, ચડીઓ
અંતકુમાર. ॥ ૫૭ ॥ વળી પોતાના નવાણું ભાઇ, ચારસેં શાતેર તન;
શકુની મામો સાત સુત તેના; વળી કરણ રાજન. ॥ ૫૮ ॥ કરણના બે
દીકરા તે, યુધ્ધે જવા નીકળીયા; દ્રોણ કૃપાચાર્ય અશ્વસ્થામા, ભીસ્મ-
પીતા બહુ બળાયા. ॥૫૯॥ શલ્ય રાજને જેદ્રથ ભગદત, ભુરીશ્રવા
કારભારી; સુસરમા સહીત સૌ આડ્યા, સંગ નહિ કોઇ નારી. ॥ ૬૦ ॥
કેસરીયાં કરી ગાજતે વાજતે, ફરકાવ્યાં નીશાન; રણશીંગાં વાગ્યાં ભ-
યભીત લાગ્યાં, નગર શોભ્યું સમશાન. ॥ ૬૧ ॥ તે વેળા થયા શુકન
માઠા, આડા ઉતર્યા નાગ; પાંડવની સેન્યા ઉપર, કકળ્યા કાળા કાગ.
॥ ૬૨ ॥ એટલે વીહુર દોડતા આવ્યા, દાઝે છે અંતઃકરણ; પાંડવને
ને કૌરવને જે પોતે લાગે ચરણ. ॥ ૬૩ ॥ ઓ દીકરા શીઠ વઢી મરોછો,
શુકનમાં કાગ નાગ; શું કરવા હિજડ કરોછો, ખીલેલો લીલો ખાગ.
॥ ૬૪ ॥ તેમનું કહ્યું કોઇ ન માને, હુબુદ્ધિ દુરીયોધન, તેથી વીહુર વૈ-
રાગ ધરી, ગયા અધોર વન. ॥ ૬૫ ॥ કૌરવ પાંડવ યુધ્ધે નીકળીયા,
તરવારે તર હરીયા; નીરદય ભોમી કુરૂક્ષેત્રે, આવોને ઉતરીયા. ॥ ૬૬ ॥
દક્ષીણ તંબુ તાણ્યા દુષ્ટે, ઉતરે પાંડવ પડીયા; પુરવ પશ્ચીમ વઢવા-
નું રાખ્યું, સુરા સુરમાં ચડીયા. ॥ ૬૭ ॥ વળણ. ॥ એ રીતે આવી
વસ્યા, યુદ્ધ કરવાને કાજ; કહે વલ્લભ શ્રોતા સુણો, દુષ્ટના દીક્ષમાં દાઝ.

કડવું ૯ રાગ ચોપાઈની ચાલ.

બોલ્યા વૈશમપાય વચન, સુણ પરીક્ષત કેરા તન; તંબુ ખારણે
સાંજે સમાય, કરી બેઠો દુરીયોધન રાય. ॥ ૧ ॥ પુછ્યું ભીસ્મપિતાને
તે વારે, યુદ્ધ આરભવું કે વારે; તમો કહો તવ કરવો આરંભ, કેદાડે
રોપવા રણસ્થંભ. ॥ ૨ ॥ બોલ્યા ભીસ્મપીતા મનરોશી, ભાઇ હું નથી
ત્રીકાળ જોશી; ખરું મહુરત લેવા ચાહાવો, તો તો સેહેદેવને પુછી આવો.
॥૩॥ તવ બોલીયો દુરીયોધન, એતો છે આપણો દુશ્મન; એને સવળી
ઉલટ કેમ બ્યાપે, સારૂ મહુરત શત્રુને ના આપે. ॥૪॥ ત્યારે દાદાજી બોલ્યા
વચન, તાહારા મનને છે દુશ્મન; એને દુશ્મન દાવો નથો, સાચો સતી-
યો જનેતા સતી. ॥ ૫ ॥ કદી કાળે નહી કહે ખોટું, જ જે હોય ભાગ્ય
તારૂં મોટું; તવ દુરીયોધન ત્યાર થયો, એતો જોશીના તંબુમાં ગયો.

॥૬॥ દીધો સહદેવે આવકાર, આપ્યું આસન તેણીવાર; પછી જોશી બો-
 લ્યા એમ, કહો પધારવું પડ્યું કેમ. ॥૭॥ તવ પાપી ઉલટ લાવ્યો, તુને મ-
 હુરત પુછવા આવ્યો; તેથી વચન માઈ થાપો, સ્થંભ રોપ્યાનું મહુરત
 આપો. ॥૮॥ યુદ્ધ કરતાં જીતીએ અમો, અમારાથી હારી જાઓ તમો, અ-
 મો જીવીએને તમો મરો, એવું મહુરત નીશ્ચે કરો ॥૯॥ તવ સહદેવે વી-
 આર્યું એમ, થાઉં વીશ્વાસવાતી હું કેમ; મને વિશ્વાસે પુછવા આવ્યો, મા-
 હારો પાકો ભરૂંસો લાવ્યો. ॥૧૦॥ માટે ખોટું મહુરત દેવું, તો પાપની
 ગાંસડી લેવું; શાને સાઈ હાઈ સત્ય માઈ, અમને સાચવશે પ્રભુ વાઈ.
 ॥૧૧॥ એમ જાણીને સહદેવ કહે છે, શુભ મહુરત રોધી દે છે; કાલે સવારે
 રોપજો સ્થંભ, પછી યુદ્ધ કરજો આરંભ. ॥૧૨॥ વાગશે ખીલી શેશને શીશ,
 ભાઈ તું અમને જીતીશ; લેઈ મહુરત થયો વીદાય, જઈ કહ્યું જ્યાં ભી-
 સ્મપીતાય. ॥ ૧૩ ॥ બોલ્યા ભીસ્મપીતા વેણુ સાચું, નહીં જોશીનું
 મહુરત કાચું; સત્ય બોલ દુષ્ટે માંની લીધો, સ્થંભ રોપવાનો ત્યાર
 કીધો, ॥ ૧૪ ॥ પછી રાત્રીએ કર્યું શયન, એવે ઉગીયો ખીજો દન; પા-
 હાણું વાતામાં ખોદાવ્યો ખાડ, ભોમી પુજન કર્યું એ અનાડ. ॥ ૧૫ ॥
 એકાદસ શેવકે સ્થંભ લીધો, પૃથ્વીમાં તે રોપી દીધો; જોશીની વાણી
 સાચી લાગી, શેષને શીશ ખીલી વાગી. ॥ ૧૬ ॥ તેથી સ્થંભજ દગ-
 દગ ડોલ્યો, તવ દુરીયોધન એમ બોલ્યો; દાદા સહદેવનું વેણુ સત્ય,
 આપ્યું મહુરત નીરમળ મત્ય. ॥ ૧૭ ॥ તવ ભીસ્મજી વધા વચન,
 ભક્ષ સ્થંભને દે રાજન; ત્યાં બોલ્યો દુરીયોધન એમ; કહો મામા કરી-
 શું કેમ. ॥ ૧૮ ॥ તમે પ્રજ્ઞછો મરવા ઉઠો, મારો બોલ ન જાણશો જુઠો;
 મામો કહે માઈ નહીં કામ, તુતો ખોઈ બેસે ઘર ગામ ॥ ૧૯ ॥ માટે લ-
 ક્ષમણ તારો તન, તેને ઉઠાડ દુરીયોધન; તવ છત્રપતિ કહે જવો, કોઈ
 મારગમાંથી લાવો. ॥ ૨૦ ॥ તવ ચાલ્યા અનુચર ચાર, રોધે મનુશ
 તેણીવાર; આવ્યો નીચ જાતિ એક હાથ, બાંધી લાવ્યા જ્યાં છે નર-
 નાથ ॥ ૨૧ ॥ જોઈ બોલીયો દુરીયોધન, એનું શીશ કરો છેદન; તેવે
 સેવકે છેદી નાંખ્યું, એણે ગરીબપર જોર દાખ્યું ॥ ૨૨ ॥ છાંટ્યું સ્થં-
 ભને તે રૂધીર, સ્થંભ રહ્યો નહિ સ્થીર; કાળરૂદ્રને પ્રગટ્યો કાળ, ખ-
 રેખરી ઉતપન થઈ જવાળ. ॥ ૨૩ ॥ કાળ રૂદ્રતણિ થઈ વાણી, તાઈ સ-
 ઘણું થજો ધુળ ખાણી; નીચું ભક્ષજ દીધું મને, તેથી અવળું થજો દુઃખ
 તને ॥ ૨૪ ॥ એવું કાળ રૂદ્ર કળકળીયા, તેથી કાંકરા ધુળ ઉછળીયા;
 રહ્યુંતું મોટું ઉત્તર માંય, તેથી ઉત્તરમાં રેણું જાય. ॥ ૨૫ ॥ એતો પા-

નડવને દુઃખ થાય, તેથી બોલીયા ધરમ રાય; આતો કષ્ટી કેમ વેઠાય,
 પ્રભુ કરોને કાંઈ ઉપાય. ॥ ૨૬ ॥ કહ્યું કષ્ટે રાત્રીએ કરશું, મોઢું ફેરવી
 નીંદ્રા આદરશું; એમ કરતાં વીતી ગયો દન, ભીમને કહ્યું ભુગજવન.
 ॥ ૨૭ ॥ તમે માહાદેવ પાસે જવો, શીવજીતણું ત્રીશુળ લાવો; ત્યારે
 ભીમ ગયો તતકાળ, દીઠું શીવાલય વિશાળ. ॥ ૨૮ ॥ જઈ શીવનું
 પુજન કરી, લીધું ત્રીશુળ બહુ કરગરી; આવ્યો લેઈને પ્રભુની પાસ;
 નરને કહ્યું અનીનાશ. ॥ ૨૯ ॥ કરો ધનુશનો ટંકાર, તેડાવો અંજની
 કુંમાર; સાડાતણ વજ્ર ભેગાં થાય, ત્યારે તો થાંભલો ફેરવાય ॥ ૩૦ ॥
 તવ અરબુને ધનુશ લેઈ, કર્યો ટંકાર ચાંપણ દેઈ; પડ્યો શબ્દ કપીને
 કાન, તવ લાગ્યું જવામાં ધ્યાન. ॥ ૩૧ ॥ રામ નામ દેઈ ઉંચા ચડીયા.
 આવી નીરદય ભોમીમાં પડીયા; પછી કહ્યું પ્રભુએ વચન, બેસો સ્થં-
 ભપર અંજનિ તન ॥ ૩૨ ॥ દીધી આજ્ઞા શ્રી ગોપાળ, પોતે ચઢ મુક્યું
 પાતાળ; તેણે જઈ સ્થંભ ઉચકી લીધો, તવ કપીએ શું ખેલ કીધો.
 ॥ ૩૩ ॥ બેઠા સ્થંભ ઉપર એ ચડી, બોલ્યા ભગવંત ત્યાં તે ઘડી; ભીમ
 બળીયા હવે તમે ગાળે, ઝાલી ત્રીશુળસ્થંભને બાળે. ॥ ૩૪ ॥ ડાહ્યું
 પાસું વજર તમારું, તેથી કરોને કહ્યું અમારું; ડાભે હાથે દૈવત દાખો,
 જરા થાંભલો ફેરવી નાંખો. ॥ ૩૫ ॥ એમ આજ્ઞા દીધી મોરાર, તવ
 બાળ્યો કુન્તી કુંમાર; ડાભે હાથેથી બળ દાખ્યું, સ્થંભનું મુખ ફેરવી
 નાંખ્યું. ॥ ૩૬ ॥ કર્યું પશ્ચીમ દીશા મુખ, હોય તે દીશા તેને દુઃખ, પછી
 કષ્ટ કહે રેહેવા દોને, હવે કષ્ટી નથી જન કોને. ॥ ૩૭ ॥ કર્યા હનુમાન-
 જીને વીદાય, ચઢ લેઈ લીધું જદુરાય; તવ ભીમસેન અળગો થયો, દેવા
 ત્રીશુળ શીવ કને ગયો. ॥ ૩૮ ॥ આપી આવિને રાજી હુતો, રજની
 સમે સૌ સાથ સુતો; વિતિ રજની વાહાણું વાહાય, બેઠા પાંડવ કરી
 સભાય. ॥ ૩૯ ॥ વળણ; ॥ સભા કરી બીરાજ્યા, બોલ્યા યુધીષ્ઠિર
 રાય; સ્થંભરોપીશું આપણો, કહો ક્યારે જદુરાય.

કડવું ૧૦ રાગ સવર્ણઆનો.

વૈશંભપાયન એણીપેરે બોલ્યા, સુણ જનમેજે રાય; વીસ્તારી તુ-
 જને સંભળાવું, ઉદ્યોગ પર્વ મહીમાય. ॥ ૧ ॥ ધરમરાજએ પ્રભુને
 પુછ્યું, તેથી પ્રભુ વદા એમ, અત્યારે આપણે સ્થંભ રોપો, રેહેરો
 કુશળ ખેમ. ॥ ૨ ॥ પાંડવે સ્થંભ ત્યાર કીધો, કરાવી ભોમી ખોદાણુ

પ્રભુને વચને સ્થંભ રોપ્યો. તે મહુરત રામખાણ. ॥ ૩ ॥ પછી બોલ્યા
 કૃષ્ણ પ્રભુજી, રૂદ્રને પુજનીક થાપો; કાળ રૂદ્રને પ્રથમ પેહેલું, ભક્ષજ
 ભાવથી આપો. ॥ ૪ ॥ ઉંચ પ્રાણી વધેરવાને જોઈએ, સત્ય સમજજો
 મર્મ; એટલે ભરિ સભામાં બોલ્યા, પોતે રાજ ધર્મ. ॥ ૫ ॥ ઓ પ્રભુ
 મુજને આજ્ઞા આપો, મરવાને છું તઈઆર; સંગ્રામ મારે જોવો ન પડે
 ઓરે જીગદાધાર. ॥ ૬ ॥ એટલે બોલ્યા કૃષ્ણ પ્રભુજી, બેસી રહો સત્ય-
 વાદી; તમારા વીના કોણ ચલાવે. નિતિથી રાજ્ય ગાદી. ॥ ૭ ॥ એટલે
 બોલ્યો અરજીન બળીયો, માહારાજ ગુણ ગાવું; સર્વ મળી દો આજ્ઞા
 તો, મરવાને ઉભો થાવું. ॥ ૮ ॥ પ્રભુ કહે તમે એ શું બોલ્યા, બહુ
 બળ કરવાનું હોણ; તમારા વીના બાણાવળી ચોધો, મોખરે લડનાર
 કોણ ॥ ૯ ॥ એટલે બોલ્યા સહદેવ જોશી, ભરી સભામાં આવું; સર્વ
 મળી દો આજ્ઞા તો, મરવાને ઉભો થાવું. ॥ ૧૦ ॥ પ્રભુ કહે તમારે મર-
 વાનું, કહો પ્રયોજન શું છે; તમ વીના દુરીયોધન આવી, મહુરત કોને
 પુછે. ॥ ૧૧ ॥ તવ સહદેવે નીચું વાલ્યું, નીકુળ કહે ગુણ ગાવું; આ-
 પો મુજને આજ્ઞા તો, મરવાને ઉભો થાવું. ॥ ૧૨ ॥ દયાળુ બોલ્યા ત-
 મારા વીના, વરણાગી કોણ કરે; કુન્તા માતા કોનું પેહેર્યું, ઓઢ્યું દે-
 ખીને કરે. ॥ ૧૩ ॥ એટલે ભીમે મન વીચાર્યું, સંદેહ મનનો ખોઈએ;
 સહુની રીત પ્રમાણે મારે, પ્રભુને પુછવું જોઈએ. ॥ ૧૪ ॥ તે પુછતામાં
 જણાઈ જશે, અળખામણો કે વાહાલો; ખરેખર નથી પુછવાનું, પુછુ
 છું ઠાલો ઠાલો, ॥ ૧૫ ॥ નહી પુછું તો દેખાય ખોટું શું કહે છે જદુપતિ;
 ના કહેશે તો ઠીકજ છે હા, કહેશે તો મરવું નથી ॥ ૧૬ ॥ એમ જણી
 પ્રકોદર બોલ્યો, ગોવિંદજી ગુણ ગાઉં; આપો મુજને આજ્ઞા તો, મરવા
 ઉભો થાઉં. ॥ ૧૭ ॥ પ્રભુ કહે સાંભળો પ્રકોદર; મોટી ગદા કોણ ઝાલે,
 તમારા વીના રણસંગ્રામે, મન મુકી કોણ માહાલે. ॥ ૧૮ ॥ ભીમ કહે
 ત્યારે આપજ ઉઠો, તવ બોલ્યા રાય ધર્મ; અરે મુરખ એ શું બોલ્યો,
 વાંકું થયું તુજ કર્મ. ॥ ૧૯ ॥ ભીમ કહે હસવા બોલું છું; તવ બોલ્યા
 ભગવાન; ધારજ રાખો કહી શંખ લીધો, દેવકીને સંતાન. ॥ ૨૦ ॥ પં-
 ચજન શંખમાં શબ્દ કીધો, જે હોય ચોધો સુરો; તે કુરૂક્ષેત્રમાં જોવા
 આવે, માઠમી પ્રાણી પુરો. ॥ ૨૧ ॥ કઠિરવ પાન્ડવ યુદ્ધ કરે છે, એમ
 કહ્યું શંખનાદે; તે શબ્દ ત્રીલોકમાં પોહોંચ્યો, ચઢ્યા શુરા નીરવાદે
 ॥ ૨૨ ॥ મણીપુરમાં તન અરજીનનો બજ્રવાહન ઇલેવાન; તે બેઉ
 જણને શૂર ભરાયું, શબ્દ સુણીને કાન. ॥ ૨૩ ॥ ઇલેવાન કહે નાહાના

વીરા, તાતને પક્ષે જતું, બધુવાહન કહે મોટા બંધુ, હું પણ સાથે
આવું. ॥ ૨૪ ॥ મોટા કહે ભાઈ ધરખાર સુનું, બેઉથા કેમ જવાય;
એક જણે ઘેર રહેવું જોઈએ, તે માહારી ઇચ્છાય. ॥ ૨૫ ॥ તે માટે
ભાઈ મુને જવાદે, કહિને આજ્ઞા લીધી; બધુવાહને ખુશી થઈને, જ-
વાને હા કીધી. ॥ ૨૬ ॥ તવ ઇલેવાન રથમાં જોડા, જવાને ખરીખંત;
એને કુરૂક્ષેત્રમાં જતાં, પાંચ દિવસનો પંથ ॥ ૨૭ ॥ તે કારણે તે મારગે
આહ્યો, શબ્દજ શંખનો જેહ; પાતાળમાં સુત પ્રકોદરનો, તેણે સાંભ-
ળ્યો તેહ. ॥ ૨૮ ॥ બધીક એવું નામ કુંવરનું, નાગ કન્યાનો સુત;
કઉરવ પાન્ડવનું યુદ્ધ જણી, થયો આકળો ભુત. ॥ ૨૯ ॥ પોતાની મા-
તાને પાયે લાગ્યો, રકત થયાં છે નેત્ર; ઓ માતા મુને આજ્ઞા આપો,
જડિં છું કુરૂક્ષેત્ર. ॥ ૩૦ ॥ મારા કાકાને મારા પીતા, કરે છે રણ સંગ્રામ;
માટે તાતના પક્ષે જતું, મારૂ કાકા તમામ. ॥ ૩૧ ॥ નાગ કન્યા કહે
બેટા મારા. તું છે આકળો અતી, સવળાનું અવળું કરેતું, કોઈને ઓ-
ળખતો નથી. ॥ ૩૨ ॥ કઉરવ લોકો છે બહુ કપટી, છેતરી લે જય
તુને; માટે તુજને મોકલવામાં, વિશ્વાસ ન રહે મુને. ॥ ૩૩ ॥ તે કરતાં
મારું કહું કરે તો, તુજને દઉં આજ્ઞાય; જઈ કોરાણે ઉભા રહેવું; જુદું
જેવા રણમાંય. ॥ ૩૪ ॥ પ્રથમ પેહેલું યુદ્ધ વાશે, તારે ન દેવુંલક્ષ; છે-
વટ જે કોઈ હારે તેની, પુરણ કરવી પક્ષ. ॥ ૩૫ ॥ અબળાએ એમ
હીસાબ ગણીયા, પેલા સોને પેલા પાંચ; માટે સો જીતે પાંચ હારે, આ-
વે અતિશે આંચ. ॥ ૩૬ ॥ એવું સમજીને એમ બોલી, અબળાની બુ-
દ્ધીમાં ભુલ; બધીકે જવાને માટે, વાત કરી કબુલ. ॥ ૩૭ ॥ પછી પોતે
ધનુષ્ય લીધું. ભાથો લીધો બળવાન; તે ભાથામાં હરી ફરીને, રાખી
લીધાં ત્રણ બાણ. ॥ ૩૮ ॥ નાનુક પોશાક પેહેરી નીકળીયો, પાતાળથી
શુભ સુબો; કુરૂક્ષેત્રમાં એક કોરાણે, પ્રક્ષની નિચે ઉભો. ॥ ૩૯ ॥ એવે
સભામાં બોલ્યા સામળીયો, સૌ બેસજો હું આજી; કોઈ કાંઈ ચીંતા ન
કરશે, નજીકમાં હું જતું. ॥ ૪૦ ॥ એમ કહિ અલખેલો ઉઠ્યા, પોતે
વૈકુંઠ રાય; જે સ્થળ ઉભો ભીમનો નંદન, ત્યાં આગળ એ જાય. ॥ ૪૧ ॥
જઈ બખરીકને કેહેવા લાગ્યા, કોણ તું કોનો બાળ; આ ઠેકાણે યુદ્ધ થ-
વાનું, તેમાં થાશે તુજ કાળ. ॥ ૪૨ ॥ બખરીક કહે ત્રલોક વિશે, કોણ
મુને મારનારો; શીવ બ્રહ્મા કે વીષ્ણુ આવે, તેના મત્યુ ધારનારો. ॥ ૪૩ ॥
કબળુ કહે હવે જોયો તુજને, મીથ્યા વદે છે વાણ; હરી ફરીને તારી પા-
સે, ભાથામાં ત્રણ બાણ. ॥ ૪૪ ॥ બખરીક કહે ત્રણ બાણમાંથી, એક

તો મીથ્યા રાખ્યું; એમ કહી ભાથામાંથી કાઢાડી, એક બાણ ભામી નાંખ્યું. ॥ ૪૫ ॥ યહી કહું બે બાણ રહ્યાં છે, તે પર લડત ધાર, એક બાણે મૃત્યું તાકું ને, બીજે બાણે મારું. ॥ ૪૬ ॥ કૃષ્ણ પ્રભુ કહે શું બોલે છે, બન્યો છે બાળક બોહોત; એવો હોય તો લે હું ઉભો, તાકીને માહારું મ્હોત. ॥ ૪૭ ॥ બખરીક કહે મોત તાકું, મારી નાંખું બીજે બાણ; પ્રભુ કહે પેહેલું મૃત્યું તાકીને, દેખાડી દો એધાણ. ॥ ૪૮ ॥ બખરીક બોલ્યો હ્યો મોત તાકું, કહીને કાઢાડ્યું બાણ; તે સમે વૈરાટ રૂપ ધરીયું, પોતે પુરૂષ પુરાણ. ॥ ૪૯ ॥ સ્વરગ વીશે શીશ ધાલ્યું, ધડ બધું રાખ્યું ધરણ; બખરીક કાંઈ વરતી ન શકે, પાતાળ ધાલ્યા ચરણ. ॥ ૫૦ ॥ સુક્ષ્મ સ્વરૂપ છાંયા રૂપી, રાખ્યું બખરીક સામું; બખરીકે બાણ ચઢાવી દીધું, રખેને ખાંમી પામું. ॥ ૫૧ ॥ મૃત્યું તાકવાનું બાણ મુક્યું, તે ગયું સ્વર્ગ સુદન; વિશ્વપતીનું શીશ તપાશી, ઉતર્યું ભુ ભોવન. ॥ ૫૨ ॥ અવની વીશે અંજ તપાશી, ઉતરીયું પાતાળ, ચત્રુભુજના ચર્ણ તપાસ્યા, તળખે પદ્મમાં કાળ. ॥ ૫૩ ॥ તે સ્થળ સીંદુરની અરચા કરી બખરીકનું બાણ બળીયું, એધાણિકરી પાતાળમાંથી ભોમીમાં નીકળીયું. ॥ ૫૪ ॥ સુર સપાટે જોર ઝપાટે, પૃથવી વિશે પેકું, વણ બોલાવ્યું બખરીક કેરા, ભાથામાં જઈ બેકું. ॥ ૫૫ ॥ એટલે સુક્ષ્મ સ્વરૂપ થયા, પોતે શ્રી ધનશામ; બેશીને ચરણ જોવા લાગ્યા, શીંદુર દીકું તે ધામ. ॥ ૫૬ ॥ તવ બખરીકે બાણ બીજું, લીધું પોતાને હાથ; એટલે હાંહાં કહિ થયા ઉભા, પોતે દીનાનાથ. ॥ ૫૭ ॥ ઓ ભાઈ બાણને શું કરે છે, શું મનકું થયું તારું; બખરીક કહે મૃત્યું તાક્યું, તે ઉપર બાણ મારું. ॥ ૫૮ ॥ કૃષ્ણ પ્રભુ કહે રાખો કરૂણા ઓ ભીમસેનના તન, તારા તાત કને તેડી જઈ, સત્ય વડું છું વચન. ॥ ૫૯ ॥ જે તારા અરજુન કાકા, તેનો હું સાળક થાવું; આવ્યો છું હું તેડવા તુને, ભીમ કને લેઈ જવું. ॥ ૬૦ ॥ કપટથી કેહેતો હજિતો, સર્વ પાતક મુજ શીશ; એવિ રીતે સમજવીને સાથે, તેડી ચાલ્યા જગદીશ. ॥ ૬૧ ॥ વળમ્બુઃ ॥ સાથે લેઈને આવીયા, સ્થંભજ રોપ્યો જ્યાંય; કહે વલ્લભ બેડી સભા' લાવ્યા કુંવરને ત્યાંય.

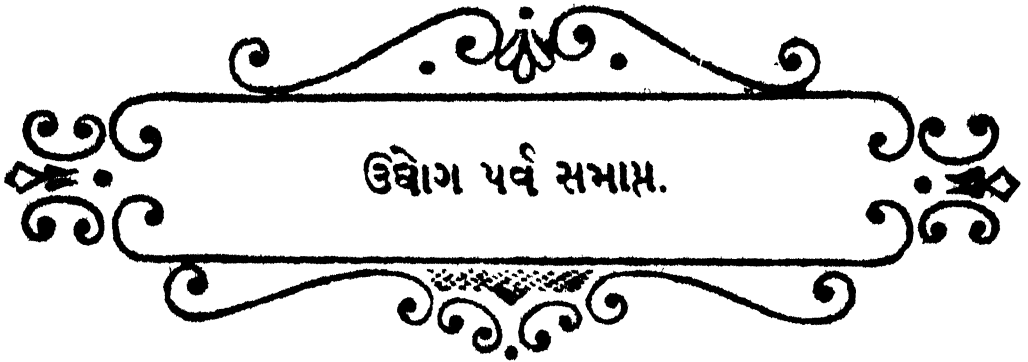
કડવું ૧૧ રાગ સાખી.

વૈશંભપાવન એણીપેર બોલ્યા, સુણજામેજે રાય; વીસ્તારીતુજ-

ને સંભળાવું, ઉદ્યોગ પર્વ મહિમાય. ॥ ૧ ॥ બબરીકને તેડી પ્રભુ આ-
વ્યા, જુએ છે સર્વે સભાય; જાણ્યું કે આ કેને લાવ્યા, તવ બોલ્યા જ-
દુરાય. ॥ ૨ ॥ એ બબરીક આ બાપ તારા, ભીમસેન એનું નામ, ભી-
મ કહે એ દીકરો કીયો, કોણ એનો મુકામ. ॥ ૩ ॥ બબરીક બોલ્યો
તાતજી મારા હું રહું છું પાતાળ; વીશ ખાઈ પરણ્યાતા મુજ માતા,
નાગ કન્યાનો હું બાળ. ॥ ૪ ॥ એટલે વ્રકોદર થયો રાજ, બેસાડ્યો
પુત્રને પાસ; તવ બબરીકના વખાણ કીધાં, પોતે શ્રી અવિનાશ.
॥ ૫ ॥ આ પુત્ર તમારા કુળમાં બળીયો, શીવ સરખા છેટા; એટ-
લે ભીમ હશીને બોલ્યો, બાપજ તેવા બેટા. ॥ ૬ ॥ એટલે રા-
જ ધરમ બોલ્યા, પ્રભુપર ધરી પ્રેમ; એ માહારાજ સ્થંભ રોપ્યો છે,
તેનું કરવું કેમ. ॥ ૭ ॥ બબરીક બોલ્યો શી ધુન્યવણ છે, તવ બો-
લ્યા જદુરાય; કાળરૂદ્રને ભક્ષ દેવું છે, તે વારતા ધુન્યવાય. ॥ ૮ ॥
ઘાંટો કાઢાડીને કહ્યું શ્રીકૃષ્ણે, મરવા ઉઠે જન જોહ; તેના શીશને અ-
મ્મર પાઈ, અમ્મર કરૂં તેહ. ॥ ૯ ॥ મુસ્તક તેનું સજવન રહે, ધડવ-
ણ સદાકાળ; એટલે ભરી સભામાં ઉઠ્યો, નાગ કન્યાનો બાળ. ॥ ૧૦ ॥
ભીમનો નંદન કરી વંદન, બોલ્યો સભામાં એમ; મુસ્તક માહારૂં અ-
મ્મર કરજો, મુજને મરવા પ્રેમ. ॥ ૧૧ ॥ સભાએ જાણ્યું બત્રીસ લક્ષ-
ણો, ઉઠ્યો ભીમનો તન, સ્વારથને લીધે વરકોદરને, માહુ ન લાગ્યું
મન. ॥ ૧૨ ॥ પ્રભુએ કુમ કુમ અરચ્યા કીધી, પેહેરાવ્યા પુષ્પના હાર;
તે પછી શીશ છેદન કરાવ્યું. ધડ ઝુઝ્યું ધડીવાર, ॥ ૧૩ ॥ કાળરૂદ્રને
રૂધીર છાંટ્યું, જયજય રાજદ થાય; બબરીકનું શીશ બોળામાં લીધું,
પોતે જાદવરાય. ॥ ૧૪ ॥ અમીદ્રષ્ટીનું અમ્મર પાચું, પોતે મહુસુદન;
એટલે મુસ્તક બબરીક કેરૂં, થયું સજવન. ॥ ૧૫ ॥ તે ઉછળી સ્થંભ
ઉપર બેઠું, યુદ્ધ બેવાને કાજ; પછી યુદ્ધની આગના આપી, પોતે કૃષ્ણ
માહારજ. ॥ ૧૬ ॥ પુરવ પશ્ચીમ થંભ રોપાયા, યુદ્ધ કરવું તે સ્થળ;
ધર્મ કહે હવે પત્ર લખો, અરજીનજ સખળ. ॥ ૧૭ ॥ અરજીને તવ પ-
ત્ર લખીયો, જાણજો દુરીયોધન; કાલે સવારે આવજો યુદ્ધે, વઢવું મુ-
કીને મન. ॥ ૧૮ ॥ એવું લખીને પત્ર મોકલીયો, દુરીયોધનની કને;
દુષ્ટે દેખાડ્યો સર્વ સભામાં, દાદા શી આગના મને. ॥ ૧૯ ॥ ભીસ્મ-
પીતા કહે કાલે સવારે, યુદ્ધે ચઢીશું અમો; અગીઆર કોણી સન્યા
લઈશું, સાથે નહી કોઈ તમો. ॥ ૨૦ ॥ દુરીયોધન કહે ઓરે દાદા, સહુ
સંગ છોને આવે; હાથોહાથનું કામ છે એ, શત્રુને મારવા ફાવે. ॥ ૨૧ ॥

ભીસ્મજી કહે યુદ્ધ અસત્યનું, માહારે તો કરતું નથી; સત્ય યુદ્ધ કરતું
 પાન્ડવ સાથે, તમે છો દુષ્ટ મતી. ॥ ૨૨ ॥ પુઠં દેખાડે તેને ન હણવો,
 બંધન હોય જન જોહ; મુરછા વાળાને નવ હણવો, સત્ય તણુ યુદ્ધ તેહ.
 ॥ ૨૩ ॥ માટે માહારી સંગે ન કોઈ, કહ્યું ભીસ્મપીતાય; તવ દુરીયો-
 ધને પત્ર લખીયો, પાન્ડવને સભામાંય. ॥ ૨૪ ॥ આવતો કાલે આવજો
 યુધ્ધે, આવશે ભીસ્મપીતાય; પત્ર તે પોહોઝ્યો પાન્ડવોને, સર્વને સુર
 ભરાય. ॥ ૨૫ ॥ એવે સમે રાત્રી વીતી, થયો પ્રાતસકાળ; નાહી ઘોઠ
 નીત્ય કર્મ તાગ્યા, ગંગાજના બાળ. ॥ ૨૬ ॥ પાન્ડવો પણ પરવારીને,
 કરી લીધાં ભોજન; તૈયાર થઈ ગઈ સકળ સેન્યા, વળી જુગજીવન.
 ॥ ૨૭ ॥ અભંગ રથે અરજુન બેઠો, યુધ્ધ કરવાનો કોડ; તે રથ હાંકવા
 માટે બેઠા, પોતે શ્રી રણછોડ. ॥ ૨૮ ॥ અભીમન્યુ જુદા રથમાં, બેઠો
 ગ્રહી અથીઆર; તેનો રથ હાંકવાને બેઠો, હેડંબા કુવાર. ॥ ૨૯ ॥ જય-
 મંગળ હાથીપર બેઠો, ગદા ગ્રહી વાયુતન; તેને ખોળે મેઘવરણ બેઠો,
 નંદનનો નંદન, ॥ ૩૦ ॥ જુજવા રથમાં બીજ બેઠા ધ્રુપત વૈરાટ રાય;
 દુષ્ટ પ્રદુમાનને શીખંડી, સૌ જુદા રથમાંય. ॥ ૩૧ ॥ શેદેવ નીકુળ
 જુદા જુદા, યુધ્ધે તતપર થાય; હરીફરી યુધ્ધે નવ ચઢીયા, પોતે ધરમ
 રાય. ॥ ૩૨ ॥ સાત ક્ષોણી સેન્યા ચઢી યુધ્ધે, ગરગડીયાં નીશાન, અ-
 શ્વના સ્વારો ને ઉંટવાળા, સર્વ થયા સાવધાન. ॥ ૩૩ ॥ હાથીવાળા
 હાથીએ બેઠા, રથવાળા રથમાંય; પગપાળા અરણેથી આલ્યા, ઉપડ્યા.
 સરવે ત્યાંય. ॥ ૩૪ ॥ ઉંટના ઉપર નોંખત વાગે, ઘોડાના ઉપર ડંકા;
 રાતાં રાતાં નીશાન ફરકે આલ્યા પાન્ડવ બંકા. ॥ ૩૫ ॥ કૌરવ લોક-
 માં ભીસ્મપીતા, પરવારી થયા ત્યાર; રૂપાનો સ્વેત રથ જોડ્યો, સ્વે-
 તજ ઘોડા ચાર. ॥ ૩૬ ॥ ઘોળી ધન શીખ્ખર ઘોળું, સારથી છે સ્વેત
 રંગ; તે વણુ બીજે રંગ ન મળે, પ્રહ્લને એજ ઉમંગ. ॥ ૩૭ ॥ પોતે
 ઘોળાં વસ્ત્ર પેહેયાં. ઘોળાં બધાં અથીઆર; સુરવાળ ઘોળો જમો ઘો-
 ળો પટ્ટા, ઘોળો કટી સાર. ॥ ૩૮ ॥ ઘોળો પટ્ટો શીશ બાંધ્યો, બાંધી
 લીધી દાઢી; પાછળ બે ગજ છેડો લટકે, સેન્યાને પાછળ કાઢી. ॥ ૩૯ ॥
 આગળ રથ પોતાનો રાખ્યો, મારથી નહી કોઈ સંગ; ઘોળી ધન્યો
 ફરફર ફરકે. સહુ શેન્ય ઘોળે રંગ. ॥ ૪૦ ॥ પશ્ચીમ દીશા સ્થંભ પો-
 તાનો, ત્યાં આવીને ઉભા; પુર્વ દીશાને સ્થંભે આવ્યા, કુન્તાના સુત
 સુખા. ॥ ૪૧ ॥ મોખરે અરજુન આગળ ઉભો, ઇંદ્ર તણો કુવાર;
 પોતે પેહેલો ભીસ્મપીતાને, કીધો નમસ્કાર. ॥ ૪૨ ॥ એવી રીતે

યુધ્ધે ઉમા, સાંભળને તું રાય; ઉદ્યોગ પરવ પુરણ હવું, ઉતરી તુજ
હત્યાય. ॥ ૪૩ ॥ શામ પડદા સ્વેતજ થયા, સ્વેત થઈ શામ ગાય; કા-
ળા તણ ધોળા થયા છે, પ્રમાણુ તે દેખાય. ॥ ૪૪ ॥ જનમેજે બહુ પુ-
ન્ય કાંધાં, દીધાં વીપ્રને દાન; વીધી પ્રમાણુ સહુ કામ કીધું, સધાળુ
રાજન. ॥ ૪૫ ॥ વળણુ: ॥ ઉદ્યોગ પરવ પુરણ હવું, સુણતાં પોહોયે
કેડ; વહે વહનભ સહુ બોલજે; જે જે શ્રી રણછોડ. ॥

પારેખ. હરગોવીંદદાસ હરજીવનદાસ.
પુસ્તકો વેચનાર તથા છાપનાર.
ટે. શાહપુર વનમાળી વાંકાની પોળમાં
એઓએ પોતાના ગ્રંથોદય પ્રેસમાં
આ ઉદ્યોગ પર્વ છાપ્યું.
અમદાવાદ.

ભીશ્મ પર્વ.

કડવું ૧ રાગ સાખી.

વૈશમપાયે એણીપેર બોલ્યા, સુણ જનમેજે રાય; વિસ્તારી તુજને
સંભળાવું, ભીશ્મ પર્વ મહીમાય. ॥ ૧ ॥ શ્રદ્ધા રાખી સાંભળ રાજ,
પાતક સઘળાં જાય; નીરૂપાપી સાંભળી જય પામે, વંશની વ્રદ્ધી થાય.
॥ ૨ ॥ સાંભળતાં કાંઈ સંદે ન ધરવો, જે શંકા મન થાશે; તો તો પા-
તક નથી જવાનું, પાછળથી પસ્તાશે. ॥ ૩ ॥ એમ કહીને કેહેવા લાગ્યા,
પોતે વૈશમપાય; અરજીન ઉપર છે બહુ રાજ, પોતે ભીશ્મ પીતાય.
॥ ૪ ॥ બોલ્યા દાદા સાંભળો બેટા, હાથ ગ્રહો હથીયાર; માહારા સામું
શું જુઓછો, વઢવું તે વહેવાર. ॥ ૫ ॥ અરજીનજીને વીચાર આવ્યો,
વીપ્રીત થઈ મુજ બુધ; એકજ પાપી પેટને સાડ, કરવું વીકટ યુદ્ધ.
॥ ૬ ॥ સાંભો કોઈ નથી પરાયો, છે મુજ વ્રદ્ધ પીતાય; તેમને મારે હાથે
હણવા, વળી ગરીબ શેન્યાય. ॥ ૭ ॥ શેન્યના લોકને કયાં છે ટટો, મી-
થ્યા કુટાઈ મરે; બાળ બચ્યાં રજીતે તેઓના, રંક જતી શું કરે. ॥ ૮ ॥
એવા એવાને હું શીદ માડ, પાતક બુદ્ધિ ગણી; એવું વીચારીને પછી
જેયું, દક્ષીણ દીશા ભણી. ॥ ૯ ॥ તે દીશા તંબુ તાણેલા, કૌરવના
નીરધાર; ત્યાં સહુ કહિશ્વ જોવા ઉભાછે, ઓળખંધ તંબુ બાહાર. ॥ ૧૦ ॥
તેમને દેખી અરજીનજીએ, મનમાં વિચાર્યું એમ; એ પણ બધું કુટુંબ
મહારં, ઉજડ કરું કેમ. ॥ ૧૧ ॥ પછી પોતાની શેન્યમાં જેયું, આ સ-
ઘળી યુદ્ધ કરશે; ટંટાનો તંત નહી મુકુંતો, ઘણાક વહીને મરસે. ॥ ૧૨ ॥
હર પરકારે નાશ થાશે, ખીલેલો લીલો બાગ; શા જીવ્યા સાડ એમ ક-
રવું, નથી લેવો રાજ ભાગ. ॥ ૧૩ ॥ એવો વૈરાગ મનમાં આવ્યો, છો-
ડી નાંખ્યાં અથીઆર; એટલે બોલ્યા અરજીન પ્રત્યે, પોતે જીગદાધાર.
॥ ૧૪ ॥ અરજીનજી કેમ અથીઆર છોડ્યાં, કેમ ફરી ગઈ મતી; કુન્તી સુત
કહે માહારાજ, મહારે તો વઢવું નથી. ॥ ૧૫ ॥ એકજ પાપી પેટને સાડ,
કરું કુટુંબનો નાશ; ગમે તે પ્રકારે પેટ ભરીશું, પુરીશું વનવાસ. ॥ ૧૬ ॥
રાજ લીધે નહી વધે આવરદા, નહી લીધે નહી ઘટે; પ્રભુ કહે રાજ કાજ
નથી વઢવું, વઢવું છે રાજવટે. ॥ ૧૭ ॥ જીવ્યો ક્ષત્રીનો ધર્મ છે કેવો, તે તમે
સમજો મર્મ; વેદ શાસ્ત્રથી ચારે વરણના, ચાર કર્યા છે ધર્મ. ॥ ૧૮ ॥ આ-

હાણુ ક્ષત્રી વૈશને શુદ્ર, ચારેનાં ચાર કર્મ; ત્રૈણે વરણને ઉપદેશ કરવો,
 તે બ્રાહ્મણનો ધર્મ. ॥ ૧૯ ॥ ત્રૈણે વરણનું રક્ષણ કરવા, ક્ષત્રીએ કરવું
 રાજ; ત્રણે વરણ માટે વેહેપાર કરવો, વૈશ તણું એકાજ. ॥ ૨૦ ॥ ત્રૈણે
 વરણની ચાકરી કરવી, શુદ્રનો એ ધર્મ, પોતે પોતાનો ધર્મ ન પાળે, તે
 જનનું વાંકું કર્મ. ॥ ૨૧ ॥ તમે તમારો ધર્મ પાળો, તેમાં નહી કાંઈ
 પાપ; આયુદ્ધ ઝાલો યુદ્ધ આરંભો, લજવો નહી માખાપ, ॥ ૨૨ ॥ અ-
 રણુન કહે ઓરે માહારાજ, શું સગાને નવ ગણવા, કીયા પરાયાને છે
 મારવાના, માહારાંને માહારે હણવા. ॥ ૨૩ ॥ કૃષ્ણ પ્રભુ કહે હું ને મા-
 હારૂં, માન્યું તે અજ્ઞાન; તમે નથી ને તમારૂં નથી, ઇંદ્રતણા સંતાન.
 ॥ ૨૪ ॥ સરવ સગાને કોહો મારાં, સમજ્યા વીનાની મતી; બીજને પ-
 છી કેહેજે પોતાનાં, દેહ તમારી નથી. ॥ ૨૫ ॥ જળ તેજ પૃથ્વી આકાશ
 વાયુ, તે પાંચભુતનો દેહ; તેનાં ચોવીસ તત્ત્વ થયાં છે; શરીર બંધાણું
 એહ. ॥ ૨૬ ॥ પાંચ ભુતો પાંચ જ્ઞાન ઇંદ્રી, કરમ ઇંદ્રી વળી પાંચ;
 પાંચવીશય ચાર અંતઃકરણ, તે સહુ સમજે ખાંચ. ॥ ૨૭ ॥ ચોવીસ
 તત્ત્વનું શરીર બનીયું, તેમાં શું છે તમારૂં; કાળે કરીને જુદું પડે છે, તે
 કેમ કહીએ અમારૂં. ॥ ૨૮ ॥ શરીર છે તે પાંચ ભુતોનું, આપણું કેમ
 કહેવાય; આપણું કેહેતાં પરાઈ પુંજ, પચાવવા તુલ્ય થાય. ॥ ૨૯ ॥
 વળી કહોછો હું મારનારો, પુછુ તે ઉત્તર દીયો; હાથ મુકી બતાવો મુ-
 જને, હું કેહે છે તે તું કીયો. ॥ ૩૦ ॥ તવ અરણુને દાઢી ગ્રહીને, કહ્યું
 કે આ હું માહારાજ; કૃષ્ણ કહે જે ગ્રહી તે દાઢી, તમે કીઆ કહો આ-
 જ. ॥ ૩૧ ॥ રૂદીયે હાથ ધરી કહ્યું નરે, આ હું સુરાનો સાથી; કૃષ્ણ
 પ્રભુ કહે એ નહી તમે, એનું નામ છે છાતી. ॥ ૩૨ ॥ જે સ્થળ હાથ
 મુકીને બતાવો; તે સહુનાં છે નામ; હું કોહોછો તે તમે કીયા; સોધી કા-
 હોડો આ ઠામ. ॥ ૩૩ ॥ એટલે અરણુનજી ગુંચવાયો, જોડ્યા પ્રભુને
 હાથ; ઓ મારાજ હું નથી સમજતો, સમજવો દીનાનાથ. ॥ ૩૪ ॥ દીન
 વચન એમ ઓચર્યો કે, કરી કપા ભગવાન; અષ્ટાદસ અધ્યાયની ગી-
 તાનું, કર્યું ગોવીંદિ જ્ઞાન. ॥ ૩૫ ॥ આ સ્થળ ગીતા ગાવી જોઈએ,
 પણ અંથ થાય લંબાણ; તે છતાં ગીતા પ્રસીદ્ધ થઈ છે, માટે ન કર્યું
 લંબાણ. ॥ ૩૬ ॥ તેથી સોતાએ સદે ન ધરવો, ન બોલવું કુભાન્ડ;
 ચારે વેદ પ્રભુએ બતાવ્યા, તે ચારના ત્રણ કાન્ડ. ॥ ૩૭ ॥ કરમ
 ઉપાસના જ્ઞાન કાન્ડ છે, તેમાં સૌ સમાયો સાર; ગીતાથી જ્ઞાન કર્યું
 અરણુનને, પોતે જુમદાધાર. ॥ ૩૮ ॥ વળી પ્રભુએ કહ્યું પારથને, તમે

બોલ્યા એમ વાણી; કે માહારે હાથે હથુવા પડે છે, મુજ માર્યો મરશે
 માણી ॥ ૩૯ ॥ પણ તમારૂં માર્યું ન મરે કોઈ, મીથ્યા માનો મુખ દુખ;
 જોજો અરબુનજી હવ રાખીને, કહી પોહોણું કર્યું મુખ. ॥ ૪૦ ॥ તેમાં
 ચોદ પ્રહાન્ડ બતાવ્યાં, ભોમી બતાવી સરવ; તેમાં કુરુક્ષેત્ર બતાવ્યું,
 છોડાવા નરનો ગર્વ. ॥ ૪૧ ॥ કુરુક્ષેત્ર કીરીટધરે જોયું, બહુ ઉપજ્યા
 મનમુખા; પાંચ પાંડવને છઠ્ઠા ક્રષ્ણ, છ જણ દીઠા ઉભા. ॥ ૪૨ ॥
 બાકી બીજ સહુ પડેલા દીઠા, અરબુને જોડ્યા હાથ; એ પ્રભુ મુખ
 બંધજ કરો, દયાણુ દીનાનાથ. ॥ ૪૩ ॥ હું શું મારૂં છે મુએલા, મારૂં
 તે નીમીત માત્ર; તવ પ્રભુ મુખ બંધ કરી બોલ્યા, સાંભળો પુજનીક
 પાત્ર. ॥ ૪૪ ॥ તમારૂં કર્યું કાંઈ ન થાયે, હલાવ્યું પત્ર ન હાલે; બન્યું
 બનાવ્યું બની રહ્યું છે, મુરખ મમતામાં માહાલે. ॥ ૪૫ ॥ હું છું મદા-
 રીને જગત છે મરકટ, સહુ દોરી મુજ પાસ; જેમ રમાડુ તેમ રમે સૌ,
 તમે ન થાશે ઉદાશ. ॥ ૪૬ ॥ એમ કહી ધણું જ્ઞાન કીધું, અરબુન
 લાગ્યો અરણ્ય; ધર્મ હું મારો સાચવું છું, એરે અસરણા સરણ. ॥ ૪૭ ॥
 એટલે બોલ્યા ભીસ્મપીતા, એરે કુન્તી કુંવાર; કેહે બેઠા તું શું સર-
 માથો, કેમ છોડ્યાં અથીઆર. ॥ ૪૮ ॥ આપણા ક્ષત્રીનો ધર્મ એછે,
 સાંભા થઈ યુદ્ધ કરવું; યુદ્ધથી કદી કાલ્ય નવ થાવું, શીશ ભુજમાં લે-
 ઇ ફરવું. ॥ ૪૯ ॥ તવ અરબુન કેહે વાર દાદા, કહી લીધાં હથીઆર;
 પછી પોતે ધનુષ ચઢાવી, પેહેલો કર્યો ઠંકાર. ॥ ૫૦ ॥ તેનો શબ્દ ત્રી-
 લોક પોહોચ્યો, ડોહ્યાં દસે દીધપાળ, ધરણુ લાગી ધુજવાને, બળભ-
 જ્યું પાતાળ. ॥ ૫૧ ॥ લંકાથી કપી કુદીને આવ્યા, પાંડવ દળમાં
 પેઠા; અરબુનજીના રથની ધજાયે, પુંછ વીંટાળી બેઠા. ॥ ૫૨ ॥ વળ-
 ણુ. કપીરાજ ધજ બીરાજ્યા, સાંભળને તું રાય; કેહે વક્ષભ ઓતા
 સુણો, યુદ્ધ તણો મહીમાય. ॥

કડવું ર રાગ ઉછંગી દોહરો.

વૈશમ પાયે એણીપેર બોલ્યા, સુણ જનમેજે રાય; વિસ્તારી તુજ-
 ને સંભળાવું, ભીસ્મ પરવ મહીમાય. ॥ ૧ ॥ ભીસ્મપીતાએ આગ-
 ના આપી, સોસાવું નહીં મન સાથ; એરે માહારા અરબુન બેઠા, ઉ-
 પાડ પેહેલો હથ. ॥ ૨ ॥ તવ અરબુને મન વીચાર્યું, પ્રેમ દાદાપર ધરું,
 મુદ્ધ આરંભવું પછી માહારે, પેહેલું પુજન કરું. ॥ ૩ ॥ એમ બોલ્યા

એક બાણ જ મુક્યું, વરણનું સખળ; તે બાણે જઈ ભીસ્મ પીતાને,
 શીશ ચઢાવ્યું જળ. ॥ ૪ ॥ તે પછી બીજું બાણ મુક્યું, દાદા પર મન
 મોહ્યું; વસ્ત્ર લેઈ બાણ સંચર્યું તે, દાદાનું મુખ લોહ્યું. ॥ ૫ ॥ ત્રીજું બા-
 ãણ મોકલ્યું તેણે, ચંદન લેપન કીધાં; પછી ચોથું મુકીયું તેણે, હાર
 આરોપી દીધા. ॥ ૬ ॥ પાંચમે બાણે અબીલ ગુલાલ, છઠ્ઠે દીવો અનુ-
 પ; સાતમે બાણે નૈવેદ્ય મુક્યું, આઠમે કીધો ધુપ. ॥ ૭ ॥ નવમું બાણ
 પ્રદક્ષણ કરીયું, દસમું લાગ્યું પાય; અગ્નીઆરમુ ભમરા પેઠે ગગણી,
 ચેતાવાને જાય. ॥ ૮ ॥ ભીસ્મ પીતા જોઈને થયા રાજ, બોલ્યા બેટા
 જય થાજે; દુરીયોધન મને લઢાવે છે, નખોદ એનું જાજે. ॥ ૯ ॥ એમ
 કહીને આયુધ લીધાં, મેઘનાદે ગડગડીયા; સામા સામી સ્થંભેથી છુ-
 ટયા, વચમાં ઢૂટી પડીયા. ॥ ૧૦ ॥ ભીસ્મને અરજી બાણાવળી તે,
 અગણીત મારે બાણ; એકમાંથી અનેક છુટે, જાણે વાળ્યું હથરાણ.
 ॥ ૧૧ ॥ સેન્યના લોકો સુરે ભરાયા, ક્રોધ ધણેરો ધારે; જે જેની પાસે
 આયુધ જે જે, તે તે આયુધ મારે. ॥ ૧૨ ॥ તરવારીએ તરવારીઆ વ-
 ઢતા, ગુપતીએ ગુપતીવાળા; સ્વારે સ્વાર વઢે છે, પગપાળે પગપાળા
 ॥ ૧૩ ॥ નીકુળ શેદેવ બાણ મારે. અગણીતાં તે જાય; જતાં જતાંમાં
 બાણ વધે છે, પાંચ પાંચ હજાર થાય. ॥ ૧૪ ॥ વૈરાટ રાજાને શીખ-
 ડી. ત્રીજો દ્રુપદ પ્રહુમાન; તેમનાં ચાર ચાર હજાર છુટે, બળ ભરેલાં
 બાણ. ॥ ૧૫ ॥ ધ્રુવત રાજા નંદરે માઝા, મારે અગણીત માર; એનું
 એક બાણ જતાજતામાં; થાય છે દસ હજાર, ॥ ૧૬ ॥ અરજીનનો સુત
 અભેમન્યુ, મારે કરીને રીસ; તેનું એકજ બાણ જતામાં, થાય છે હજ-
 ર વીસ. ॥ ૧૭ ॥ અરજીનજ એક બાણ મારે, સુસવાટા કરતું જાય;
 એનું એક બાણ જતાં જતાંમાં, ચાળીસ હજાર થાય. ॥ ૧૮ ॥ ભી-
 સ્મ પીતા અગણીતું મારે, જોઈ ન શકાય ચક્ષ; અગણીતા મંત્રથી બા-
 ã બને, દાદાનાં એક લક્ષ. ॥ ૧૯ ॥ એ રીતે બહુ બળ જણાવે, ગંગા
 તથા કુંવાર; નર એકવાર મારે તેટલામાં, ભીસ્મ મારે બે વાર. ॥ ૨૦ ॥
 તેથી બહુ બાણની થાય વ્રષ્ટી, વરતે હાહાકાર; તરકસ ત્રીશુળને તીર
 ઉછળે, જમઘ્યાને કટાર. ॥ ૨૧ ॥ ખપવા ખંજર સાંજ્ય છુટે, જેવા
 તેવાને તો હણે; જાણે મદના ભમરા છુટયા, એ રીતે ગણગણે. ॥ ૨૨ ॥
 દાદાએ બહુ ડાટ વાળ્યો, માર્યો મન મુકી માર; મારતા મારતા ક-
 હીયા છે, પાંડવને સ્થંભ બાહાર. ॥ ૨૩ ॥ જઈ પાંડવને સ્થંભે
 ઉભા, પોતે ભીસ્મ પીતાય; બાણ જોઈને ભીમ મભરાયો, જરા

ન આગળ થાય. ॥ ૨૪ ॥ એવે સમે સાંજ પડીને, સુરજ બેઠો મેર;
 વાજાં પાંડવનાં બંધ થયાં, વાગી કૌરવની ભેર. ॥ ૨૫ ॥ એ-
 ટલે દાદા જીયા કેવાયા, હારીયા કુન્તી તન; પેહેલેજ દાહાડે અરજુન-
 જનું, ઉતરીયું વદન. ॥ ૨૬ ॥ પછી પારથે ભીમને કહ્યું, સૌ સેન્ય લૈ ધેર
 જવો; હું જાણું દાદાની સેવા કરવા, તમે પંથ પળાવો. ॥ ૨૭ ॥ એમ
 કહી રથથી ઉતરીયો, ગયો દાદાની પાસ; ભીસ્મપીતા કહે આવો બેટા,
 ચાલો મુજ અવાસ. ॥ ૨૮ ॥ એમ કહીને રથમાં લીધો, તંબુએ સંચરીયા;
 આનંદ વાતો કરતા આવ્યા, રથમાંથી ઉતરીયા. ॥ ૨૯ ॥ વસ્ત્ર ઉતારી
 સ્નાન કીધાં, તવ તંબુમાં પેઠા; દુરીયોધન ત્યાં થાળ લાવ્યો, બેઠો
 જણુ જમવા બેઠા. ॥ ૩૦ ॥ અરજુન ભીસ્મજી ભેગા જમીયા, મનમાં
 અતી હુલ્લાસ; જમી રહીને હાથ ધોયા, પછી લીધાં મુખવાસ. ॥ ૩૧ ॥
 તે પછી દાદા સુધ રહ્યાને, હરખે અંતઃકરણ; અરજુનજી દાદા કને બેઠો,
 આંખના લાગ્યો ચરણ. ॥ ૩૨ ॥ ભીસ્મપીતા કહે દીકરા તુજને, સાહાય
 છે નંદ કીશોર; તેમ છતાં આજ યુદ્ધ વીશે, કાંઈ ન કીધું જોર. ॥ ૩૩ ॥
 અરજુનજી કહે દાદા માહારે, માર તમારો સાલે; વિદ્વાન અનુભવી મધ
 આગળ, શું બળ મહારૂં ચાલે. ॥ ૩૪ ॥ ભીસ્મપીતા કહે દીકરા મા-
 હારા, હીંમત રાખીએ ધણી; વઢતી વેળા આડું અવળું, ન જોઈએ
 કો ભણી. ॥ ૩૫ ॥ ઉઠો બેટા જાઓ તંબુએ, છો લઢતા થાકેલા; જવો
 જઈને સયન કરો, સવારે આવજો વેહેલા. ॥ ૩૬ ॥ એટલે અરજુન
 ઉભો થયો; ગયો પોતાને ઠામ; કુન્તાજી કહે આવો દીકરા, હાર્યો દીસે-
 છે હામ. ॥ ૩૭ ॥ અરજુન કહે શું કરું માતા, સાક્ષીછે નંદ કીશોર;
 અળગા રહી જોયા કર્યું સરવે, કોઈએ ન કર્યું જોર. ॥ ૩૮ ॥ એકલાની
 શું હીંમત પોહોએ, ડોહોળવાનો બધો દરીયો; ભીમ તમારો હાથી
 ઉપરથી, હેઠો નથી ઉતરીયો. ॥ ૩૯ ॥ ભીમ કહે તારૂં પારખું જોયું,
 જો કાલે મારો ઝપાટો; નીશાન વગડાવું આપણાં, સવારમાં સપાટો.
 ॥ ૪૦ ॥ તવ મટોડગછ માયાવી બોલ્યો, પરમદોઢ મારો; મેઘવરણ સુત
 મટોડગછનો, તેણે કર્યો ખુંખારો. ॥ ૪૧ ॥ સાંભળો મારા ભીમસેનદા-
 દા, સહુને જસ લગડાવું; ચોથે દાહાડે મારો વારો, નીશાન હું વગડાવું.
 ॥ ૪૨ ॥ અરજુન કહે બાપ બેટા, ત્રણ જણુ વધીયા વાણુ; પોતાનું
 બોલેહું પોતે, પાડી લેજો પરમાણુ. ॥ ૪૩ ॥ એમ કહીને સરવે સુતા,
 તવ રૂજની વહી જાય; સરવે જગ્યા નીંદ્રામાંથી, એવે વાહાણું વાહાય.
 ॥ ૪૪ ॥ વળણુ: ॥ વાહાણું વાહાયું જે સમે, તે સમે અગ્રત થાય; કહે
 વક્ષલ સોતા સુણો, બીજ દનનો મહીમાય.

કડવું ૩ રાગ સુરી ચોપાઇનો.

બોલ્યાવૈશ્મ પાયે વચ્ચન, સાંભળ જનમેજે રાજન; વહાણું વા-
હ્યું ને જગત થયા, ખાઈ પીને પરવારી ગયા. ॥ ૧ ॥ લીધાં સૌ સૌનાં
હથીઆર, ખેશી વાહન થયા ત્યાર; વાગ્યાં નીશાન ડુંડભી ડંકા; ચાલ્યા
યુદ્ધ કરવા સહુ બંકા. ॥૨॥ વાજતે ગાજતે ગયા સ્થંભ, કરવું છે યુદ્ધ
આરંભ; સામા આવીયા ભીશ્મપીતાય, લાગ્યો અરજીન દાદાને પાય.
॥ ૩ ॥ પછી લીધું ધનુશ હાથ, ખેંચી ચઢાવ્યું સાક્ષાત; તેનો જખરો
થયો ટંકાર, ગયો ત્રીક્ષોક શબ્દજ સાર. ॥ ૪ ॥ સાંભળ્યો અંજનીને
બાળ, આવી બેઠા ધજ તતકાળ; પછી અરજીન ઇંદ્રનો તન, કર્યું દા-
દાનું પેટેલું પુજન. ॥ ૫ ॥ દસ બાણે પુજન કરી, પછી બેઠો યુદ્ધ
આદરી; તવ દાદાએ આશીશ દીધી, એમણે યુદ્ધ ત્યારી કીધી. ॥ ૬ ॥
ડુંડભી વાજાં ગરગડીયાં, પછી યુદ્ધ કરવા મચી પડીઆ; ભીશ્મપીતાને
અરજીન, સર્વ શેન્યને અભેમુન. ॥ ૭ ॥ એક એકને દેતા કષ્ટી, ઘણી
થાય છે બાણની પ્રણી; લઢતાં વઢતાં જે ચુકે, તે તો જીવ્યાની આશા
મુકે. ॥૮॥ સહુ દાખવે દારૂણ જોર, થાય બાણથી અંધારૂં ઘોર વરતે છે
હાહાકાર, ઘણાં ઉછળે છે અથીઆર. ॥ ૯ ॥ એવે ભીશ્મપીતા બહુ
નડીઆ, નેત્ર મીચીને ઉપર પડીઆ; ધશી ધશીને દાદા વઢતા, તેથી
પાન્ડવ પાછા પડતા. ॥ ૧૦ ॥ દીધો ભીશ્મપીતાએ માર, બીજે દાહાડે
કાઢયા થંભ બહાર; કોઈનું નવ ચાલ્યું જોર, પછી બોલ્યા નંદકીશોર
॥ ૧૧ ॥ પ્રકોદર વાયુ તન, તમારૂં મયું મીથ્યા વચ્ચન; ત્યારે બોલ્યા
હતા શું કામ, લજવાણું ભીમશેન નામ. ॥ ૧૨ ॥—ઝડપની ચાલનો
દોહરો. ॥ ભીમે એવું સાંભળ્યુંને, કોપ્યો અપરમપાર; ભલે મરવું ધાર્યું
કરવું, ડરવું નહીં લગાર. ॥ ૧૩ ॥ એમ કહી ગદા લેઈને, ઉપડીયો એ
બળીયો; સહુને સામા ઉભા રાખી, અવળે પથે પળીયો. ॥ ૧૪ ॥ ફેર
ખાઈને ચાલી આવ્યો, કૌરવ દળની પુઠે; આંખો મીચી પડ્યો શેનમાં
મારે ઢીયણ મુઠે. ॥ ૧૫ ॥ રાતો તાતો માહા મદમાતો, મેઘનાદે ગડ-
ગડીયો; ઓચીંતો ગયો ભીશ્મ પાસે, જઈને બાણ પડીયો. ॥ ૧૬ ॥ દાદા
દાદા કહીને વળગ્યો, વાયુનો કુંવાર; આંચકો મારી હાથમાંથી લેઈ લી-
ધાં અથીઆર. ॥ ૧૭ ॥ ભીશ્મપીતા તો બન્યા બાવરા, પ્રકોદર કેહેડ
ખાંધે; આવો દાદા આવો દાદા, કહીને લીધા ખાંધે. ॥ ૧૮ ॥ એટલેહે-
ડખાનો નંદન, પોતે ગમને ચઢીયો; અગીઆર દોણી શેન્યા વીશે,

જઈને ઢૂટી પડીઓ. ॥ ૧૯ ॥ તવ તેનો તન મેઘવરણુ તે, દોડયો તેણી
 વાર; કૌરવ શેન્યના ચોદ્ધાઓને, દેવા માંડયો માર. ॥ ૨૦ ॥ આપને
 બેટા બેઉ મળીને, પાકી પડાવી પોક; લઢવું વઢવું વેગળું મુકી, નાહું
 શેન્યનું લોક. ॥ ૨૧ ॥ એવામાં વાયું નંદને, કેવો કર્યો મનસુબો; દા-
 દાને ખાંધે લેઈ જૈ, કૌરવ સ્થંભે ઉભો. ॥ ૨૨ ॥ તવ અરજીનને અ-
 ભેમન્યું, બીજા મારથી જોઈ, રથ દોડાવી આવી ઉભા, કૌરવ સ્થંભે
 તેહ. ॥ ૨૩ ॥ એવામાં તો સાંજ પડીને, સુરજ બેઠો મેર; કૌરવ હાર્યા
 પાન્ડવ છૂટ્યા, વાગ્યાં ભોંગળ ભેર. ॥ ૨૪ ॥ પછીથી ભીમની ખાંધે
 બોલ્યા, પોતે ભીરમપીતાય; છોડ ભીમડા દગો તેં કીધો, તે વેહેર કેમ
 ભુલાય. ॥ ૨૫ ॥ એટલે વાયુના નંદને, પ્રધને મુક્યા ધણ; ભીમ કહે
 હ્યો મારી નાંખો; કહીને લાગ્યો ચર્ણ. ॥ ૨૬ ॥ તવ દાદાની રીસ હો-
 લાણી, મુખથી બોલ્યા એમ; ઓ ગાંડા સામું થાવું હતું, કપટ કીધું
 કેમ. ॥ ૨૭ ॥ ભીમ કહે સાંભા થવાનું, જોઈએ અમમાં જોર; જ્યાં ત્યાં
 કરી વાજાં વગડાવ્યાં, બનવું પડયું ચોર. ॥ ૨૮ ॥ ભીરમપીતા કહે
 વાઈ દીકરા, હવે પડી છે રાત; કાલે યુધ્ધે આવજે ત્યાં, આગળ તારી
 વાત. ॥ ૨૯ ॥ એમ કહી જઈ રથે બેઠા, સાથે અરજીન ભુપ; તે બન્ને
 મયા તંબુએ, તે વેળા એક રૂપ ॥ ૩૦ ॥ ભેળા બેશી ભોજન કીધું,
 સુતા ભીરમપીતાય; અરજીનજીએ બેઠા બેઠા, ચાંપ્યા પ્રધના પાય.
 ॥ ૩૧ ॥ પછી ભીસ્મે આગના આપી, પારથ થયો વીદાય; પોતાના
 તંબુએ આવ્યો, જય ભીમની વરતાય. ॥ ૩૨ ॥ વળણુ; ॥ બીજો દી-
 વશ પુરો થયો. સાંભળ તુ રાજન; કહે વલ્લભ રૂજની મઈ, ઉગ્યો
 ત્રીજો દન. ॥

કડવું ૪ રાગ સાખીનો.

વૈશમપાયે એણીપેર બોલ્યા, સુણ જનમેજે રાય; વીસ્તારી તુજ-
 ને સંભળાવું, ભીરમ પરવ મહીમાય. ॥ ૧ ॥ ત્રીજો દીવશે પાન્ડવ ભીરમ
 આવીને ઉભા સ્થંભ; અરજીને ઠંકાર કરીને, કર્યું પુજન આરંભ. ॥ ૨ ॥
 દસ બાણથી પુજન કર્યું પ્રેમે, કળકળી કોષે અડીયા; આયુધ લીધાં હા-
 થમાને, મારવા ઢૂટી પડીયા. ॥ ૩ ॥ અથીઆર છૂટે બાણ વહુટે, દુટે
 તનના ટેક; તે દીવશે ભીરમપીતાએ, જોર જણાવ્યું છેક. ॥ ૪ ॥ ભીમે
 અણ્યું કે ભોમ મળીયા. વાળશે કચ્ચર ધાંણ; જો હું પડીશ ઉપાડો તો,

લેશે માહારો પ્રાણ. ॥ ૫ ॥ એવું જાણીને બળવંતો, મારો મારો મુખ
ભાંખે; મુએલાં મડદાં લેઈને, દાદા ઉપર નાંખે. ॥ ૬ ॥ અરબુનના
રથ પુઠે રહીને, કરે છે બહુ તોફાન; પણ દાદાએ જીલમ કરી, ઘણા
કર્ચા હેરાન. ॥ ૭ ॥ મારતા મારતા પાછા પાડ્યા, કાઢાડ્યા થંભની
બહાર; પાંડવનું બળ કાંઈ ન ચાલ્યું, દીવસ રહ્યો ઘડી ચાર. ॥ ૮ ॥
એટલે બોલ્યા અંતરયામી, લીધું ગટોડગછ કામ; સાંજ પડીને નહી
જીતો તો, બોળાશે બાપનું નામ. ॥ ૯ ॥ એવું વચન સાંભળીને, મે-
ઘનાદે ગડગડીયો; વા વંટોળ વીજળી કરીને, પોતે ગગને ચડીયો.
॥ ૧૦ ॥ રેણુ ઉડી સહુ ગાભરા થયા, બાવરા બનીયા ત્યાંય; ઓચીન્ટો
એ જઈને પડીયો, દાદાના રથની માંય ॥ ૧૧ ॥ દાદા દાદા કહીને બા-
હાજ્યો, હેડંબા કુમાર; ભીસ્મપીતાના હાથમાંથી, લૈ લીધાં અથીઆર.
॥ ૧૨ ॥ ઉપાડીને ખાંધે લીંચા, હરખ સહુને ચડીયો; દાદાને કબજે દે-
ખીને, વાયુ સુત ઉપડીયો. ॥ ૧૩ ॥ ગદા લેઈને કૌરવ દળમાં, પડીયો
તેણીવાર; ખીજે જઈ મેઘવરણ પડીયો, દેવા માંડ્યો માર. ॥ ૧૪ ॥
એટલે કૌરવનુ રોન્ય નાહું, માહુ વીચાર્યું મન; ભીસ્મને લેઈ કૌરવ
સ્થંભે, ઉભો હેડંબા તન. ॥ ૧૫ ॥ એટલે આંખ્યા મારથી લોકો, કૌરવ-
ને સ્થંભ સાર; જીત્યાનાં વાજાં વાગ્યાં, વરત્યો જય જય કાર. ॥ ૧૬ ॥
ભીસ્મપીતા કળકળવા લાગ્યા, કરીશ કાળો કેહેર; દગો દોછો બે દા-
હાડથી, માટે માફ ઠેર. ॥ ૧૭ ॥ ભીમ પોતે પુઠળથી આંખ્યો, કપટ કેવું
ચીંચું; વા વંટોળ કરી ઉંચેથી આંખ્યું, ગાજીને ગટોડગચીયું. ॥ ૧૮ ॥
ગટોડગચે ભીસ્મ દાદાને, ખાંધેથી મુક્યા ધરણ; ઓ દાદા શીદ ક્રોધ ક-
રોછો, કહીને લાગ્યો ચરણ. ॥ ૧૯ ॥ પ્રકોદર કહે પ્રજ્ઞ દાદા, તમોપર
હેત વાધે; આતો તમને લાહાવો વીત્યો; ચઢ્યા બાળકની ખાંધે. ॥ ૨૦ ॥
ભીસ્મપીતાને હસવું આંખ્યું, પણ મુખ બોલ્યા એમ; સુરા હોતો સા-
મા થઈને, જીતતા નથી કેમ. ॥ ૨૧ ॥ દગો કરવો તે નહીં સાફ, સાંમા
થઈ જીતધારો; મેઘવરણ કહે ચેતીને રેહેજો, કાલ છે મારો વારો. ॥ ૨૨ ॥
સનમુખ આવી જીતું તમને, વગડાવું નીશાન; ભીસ્મ કહે સનમુખ ર-
હી જીતે, તો તું ખરો સંતાન. ॥ ૨૩ ॥ એમ કહીને આગના આપી,
પાંડવ થયા વીઘાય; એક રથમાં બેસીને ચાલ્યા, અરબુનભીસ્મ પી-
તાય. ॥ ૨૪ ॥ દાદાને તંબુ જઈને જમીયો, ચરણ ચંપી કીધી; પછી
ભીસ્મે અરબુનજીને, જવા આગના દીધી. ॥ ૨૫ ॥ એટલે પારથ તં-
બુએ ગયો, રાતે કર્યું સહન; એવે સમે રૂજની વીતી, થયો ચોથો દન.

॥ ૨૬ ॥ વળણુ. ॥ ચોથે દીવસ યુધ્ધે ચડયા, પાંડવ ભીસ્મ પીતાય;
કહે વહ્નિભ શ્રોતા સુણો, યુદ્ધ તણો મહીમાય.

કડવું ૫ રાગ સુરી દોહરો.

વૈશમપાયે એણીપેર બોલ્યા; સુણુ જનમેજે રાય; વીસ્તારી તુજને
સંભળાવું, ભીસ્મ પરવ મહીમાય. ॥ ૧ ॥ ચોથે દીવશે યુધ્ધે ચઢીયા,
ગરગડીયાં નીશાન; સાંભાસાંમી સ્થંભે આઠ્યા, ભીસ્મ કુન્તી સંતાન.
॥ ૨ ॥ અરજુને તવ ટંકાર કીધો, ડોલ્યા દસે દીગપાળ; પ્રથવી ભાગી
ધુજવાને, ખળભળ્યું પાતળ. ॥ ૩ ॥ ધડ લંકાથી હનુમાન આઠ્યા, પાં-
ડવ દળમાં પેઠા; અરજુનજીના રથની ધજાપર, પુંછ વિંટાળી બેઠા. ॥ ૪ ॥
પછી પારથે બાણ લીધું, આનંદ પામી મન; પ્રથમ પેહેલું ભીસ્મપી-
તાનું, પ્રેમે કર્યું પુજન. ॥ ૫ ॥ અગીઆરમે બાણે ચેતાઠ્યા, દાદા હરખે
ભરીયા; દોડીને પછી વચમાં આઠ્યા, રણ સંગ્રામ આદરીયા. ॥ ૬ ॥
ભીરમપીતાયે મન વીચાર્યું, બે દનથી ચઢ્યો ચાક; આખો દીવસ જ-
ત્યો હતો પણ, છેવટ ખોયું નાક. ॥ ૭ ॥ તે માટે આજ જુલમ કરવો,
વગડાવવાં નીશાન; કરી છે સરત જીતવાની, ભીમ સુતને સંતાન. ॥ ૮ ॥
એમ વીચારી ભીસ્મપીતાયે, અરજુનને માર્યું બાણ; તેથી અરજુન હે-
ઠો પડીયો, ઉંચા ચઢી ગયા પ્રાણ. ॥ ૯ ॥ પછી બીજુ બાણ લીધું, અ-
ભીમન્યુને ઢાળ્યો, શેદેવ નીકુળને પણ ઢાળ્યા, દાટ ડોસાએ વાળ્યો.
॥ ૧૦ ॥ તે પછી એક બાણ ચઢાવી, નાગપાસ મંત્રો સાધ્યા; ગટોડગછને
ને ભીમશેનને, અવળે હાથે બાંધ્યા. ॥ ૧૧ ॥ પછી પાછું બાણ લીધું, ક્રો-
ધ ધણેરો વાધ્યો; મેઘવરણ સુત ગટોડગછનો, તેને અવળો બાંધ્યો. ॥ ૧૨ ॥
પછી ભીરમે કહ્યું કુવરને, વાળું દલની દાજ; એ દીકરા કાસે બોલ્યા
હતા તે, વાજાં વગાડો આજ. ॥ ૧૩ ॥ મેઘવરણ કહે વારૂ દાદા, ચીત્ત-
માં ચટકું લમાડ્યું; ભીમ કહે મેઘવરણ બેટા, કાસે બોલીને બગાડ્યું.
॥ ૧૪ ॥ આજ નથી છુટવા પામવાના, નહી વાગે નીશાન; ચેતાવીને ખેલ બ-
ગાડ્યો, નામ લજળ્યું સંતાન. ॥ ૧૫ ॥ મેઘવરણ કહે ઓરે દાદા, ધીરજ
ધરજો મન; વાજાંજે વગડાવું નહી તો, નહી તમારો તન. ॥ ૧૬ ॥ એમ કહીને
ધીરજ આપી, રહ્યો બેઘટી દન; તવ મેઘવરણ પ્રત્યે બોલ્યા, પોતે જુગજી
વન. ॥ ૧૭ ॥ ઓરે નંદન ગટોડગછના, તમે લીધું છે કામ; જો આજ નીશાન
નહી વાગે તો, બોળશો બાપનું નામ. ॥ ૧૮ ॥ એવું વચન સાંભળીને, કો-

પ્યો માયાવી ભુપ; એક સ્વરૂપે રહ્યો બાંધેલો, બીજું ધરીયું રૂપ. ॥ ૧૯ ॥ દુરીયોધનનું સ્વરૂપ લેઈ, ભીશ્મના સામે જય; દાદાએ જણ્યું આવે છે મળવા, છત્રપતી જે રાય. ॥ ૨૦ ॥ એવું સમજી ભીશ્મ બોલ્યા, આવો માહારા તન; જે આજ વલ્લે પાન્ડવોની, એરે દુરીયોધન. ॥ ૨૧ ॥ તવ તે રૂપે બોલ્યો માયાવી, દાદાજી સાબાસ; એમ કહીને હસ્તો હસ્તો, ગયો ભીશ્મની પાસ. ॥ ૨૨ ॥ રથપર ચડીયો જઈને નડીયો, લેઈ લીધાં અર્થીઆર; એકદમ દાદાને બાથ ભીડાવી. ક્ષણ ન લાગી વાર. ॥ ૨૩ ॥ ભીશ્મજી કહે આ શું કરે છે, ઓ દુરીયોધન ભુપ, એટલે ધર્યું મેઘવરણે, પોતાનું મુળ રૂપ. ॥ ૨૪ ॥ ભીશ્મપીતા જેઈ બાવરા બનીયા, નીચે દગો દીધો; એકને તો બાંધી મુક્યો છે, આ આગ્યો તે કીધો. ॥ ૨૫ ॥ એમ બેઠેને જોવા લાગ્યા, માયાવીને હેત વાધે; આવોરે દાદા, આવોરે દાદા, કહીને લીધા બાંધે. ॥ ૨૬ ॥ એવે પારથની વળી મુરછા, વળી ઉડ્યો અભેમાન; ભીમ ગટોડમછના કર છોડ્યા, છોડ્યો નાહાનો સંતાન. ॥ ૨૭ ॥ સકળ સેન્યા ત્યાર થઈને, ઉપડીયા સહુ સુખા; કૌરવનું શેન્ય નસાડીને, સ્થંભે જઈ સહુ ઉભા. ॥ ૨૮ ॥ મેઘવરણ દાદાને લેઈ, ઉભો જઈને સ્થંભ; ભીશ્મપીતા કહે છોડ મુજને, તમે તો નીકળ્યા દંભ. ॥ ૨૯ ॥ દગા ભરેલા સહુ બાપ બેટા, મારી નાંખું ઠેર; આજ તમે સહુ જણજો નીચે, નહી જવો જવતા ઘેર. ॥ ૩૦ ॥ મેઘવરણ કહે વાર દાદા, ફાવે તેવું પોકારો; શું કરવા છુટા મુકું કે, તમે અમને મારો. ॥ ૩૧ ॥ આને આ રીતે જય જનમારો, પણ તમને નવ છોડું; સોગન આવો કે નહી વેહેર રાખું, તો કાંક મતી મરોડુ. ॥ ૩૨ ॥ એટલે ભીસ્મે મન વીચાર્યું, કબજે પડ્યા શું કરશું; મુમત મીથ્યા કરવો ન ઘટે, ખોટી જક આદરશું. ॥ ૩૩ ॥ એવું સમજી ભીસ્મ બોલ્યા, મુકી દો કુંવર માહારા; ઝેર વેહેર કાંઈ રાખું તો, મુજને સોગન તારા. ॥ ૩૪ ॥ એટલે દાદાને મુકી દીધા, કુંવર લાગ્યો પાય; એટલે બોલ્યા રકત લોચને, પોતે ભીસ્મપીતાય. ॥ ૩૫ ॥ વાર દીકરા દગા ભરેલા, કાલે તમારી વાત; જેવું નીશાન કેવાં વગડાવો, જીત્યા છો આજની રાત. ॥ ૩૬ ॥ મેઘવરણ કહે દગા વીના, જીત્યો છું સનમુખ આવી; તેમ છતાં કેમ રીસ ચઢાવો, મનમાં અંટસ લાવી. ॥ ૩૭ ॥ ભીસ્મપીતા કહે જવો તંબુએ, કહી કર્યા વીદાય; અરજુનજીને રથમાં લેઈ, પોતે તંબુએ જાય. ॥ ૩૮ ॥ ત્યાં જઈ ભેળા ભોજન કીધું, વાતો કરી દહાવ લેવા; પછી અરજુન વીદાય થયો, કરીને દાદાની શેવા. ॥ ૩૯ ॥ સયન કીધું રજની

વીતી, એવે વાહાણું વાહાય; આલ્યા સહુ ખાઇ પી પરવારી, આબ્યા ભીસ્મપીતાય. ॥ ૪૦ ॥ સામાસામી સ્થંભે ઉભા, સુરાના સરદાર; અર-
જુનજીએ ધનુશ લેઇ, પેહેલો કર્યો ટંકાર, ॥ ૪૧ ॥ અંજની નંદન આ-
વી ખીરાળ્યા, પારથની ધજાય; દશ ખાણે પછી પુજન કીધું, યુદ્ધની
ત્યારી થાય. ॥ ૪૨ ॥ વળણ: ॥ કીધી ત્યારી યુદ્ધની, સાંભળને તું રા-
ય; કહે વક્ષભ શ્રોતા સુણો, પાંચમે દન શું થાય.

કડવું ૬ રાગ સાખી.

વૈશમપાયે એણીપેર બોલ્યા, સુણ જનમેજે રાય; વીસ્તારી તુજને
સંભળાવું, ભીસ્મપરવ મહીમાય. ॥ ૧ ॥ પાંચમે દાહોડે યુદ્ધે દુટયા,
કરતા ખાણુની વ્રષ્ટી; ગંગાસુતની તે દીવશે, થઇ છે માહા કોપ દ્રષ્ટી.
॥ ૨ ॥ બળ કરીને ખાણ ચઢાવ્યા, નાગપાસ મંત્રો સાધ્યા; ભીમ અભે-
માન ગટોડગછને, અવળે હાથે બાંધ્યાં. ॥ ૩ ॥ વળી અરજુનજીને બાં-
ધ્યો, શેદેવને નીકુળ; ધ્રુપત વૈરાટને શીખંડી, દ્રષ્ટ પ્રદુમાન મુળ. ॥ ૪ ॥
પછી બાંધ્યો મેઘવરણને, અવળે હાથે તાણી; ઉપર કાળજવર ખાણ
મુકયું, બે રૂપ ધરતો જણી. ॥ ૫ ॥ મેઘવરણને મા માયાવી, વળી
માયાવી ખાપ; તેથી બીજુ રૂપ ધરી શકે, માટે મુકયું ખાણ આપ. ॥ ૬ ॥
જે બીજુ રૂપ ધારણ કરે તો, તે ખાણ છેદે શીશ; પછી ભીસ્મે મન વી-
ચાર્યું; છુટા છે જીગધીસ. ॥ ૭ ॥ પ્રભુને પુછ્યું કોહો માહારાજ, તમારો
શો છે વીચાર; તમારે વઢવું કે નહી વઢવું, સત્ય કહો મોરાર. ॥ ૮ ॥
કંજુ પ્રભુ કહે એ માહારાજ, રથ હાકવાનો હું આપ; યુદ્ધ કરવા હ-
થીઆર જાણું તો, બ્રહ્મહત્યાનું પાપ. ॥ ૯ ॥ ભીસ્મપીતા કહે બેસો છુ-
ટા, નહી તો બાંધત હાથ; તમ સામું હવે નથી જોવું, ઓરે દીનાનાથ.
॥ ૧૦ ॥ એમ કહીને ભીસ્મપીતા, નીરવતીથી ઉભા; કુંતી નંદન ડં-
કા દેવાના, આજ કરો મનસુખા. ॥ ૧૧ ॥ એમ કહીને ઉભા રહ્યા છે,
આનંદ માન્યો અતી; જણ્યું નીશાન પાન્ડવોનાં, વાગવાનાં આજ ન-
થો. ॥ ૧૨ ॥ એવે છ વટી દીવસ રહ્યો, પાન્ડવનો જય કહાવ્યો; મણી-
પુરથી નરનો નંદન, ઇલેવાનજ આવ્યો. ॥ ૧૩ ॥ ત્રાહીત પ્રાણીને ખ-
બર પુછી, પાન્ડવ કૌરવ ક્યાં છે, તેણે કહ્યું કે પાંચે પાન્ડવ, પુરવ દી-
ગામાં છે. ॥ ૧૪ ॥ તવ ઇલેવાન પાન્ડવ ભણી, જઇને ઉભો સાર; બં-
ધાયેલા સરવને દીડા, કોપ્યો અપરંમ પાર. ॥ ૧૫ ॥ ભીસ્મપીતાના સન-

મુખ થયો, વઢવા લડિટ લાઁયો; ભીસ્મપીતા વીચારમાં પડાયા, આ
 છોકરો કોણુ આઁયો. ॥ ૧૬ ॥ પાન્ડવો પણ ઓળખે નહી તે, જોઈને
 વીસ્મય થાય; આપણી પક્ષે આ કોણુ આઁયું પુછે છે માંચોમાંચ. ૧૭
 એવામાં તો ભીસ્મ બોલ્યા, અલ્યા તું કેનો તન; ઇલેવાન કહે સુણ
 ડોસા, નહી કહુ તુને વચન, ॥ ૧૮ ॥ એટલે ભીસ્મે મન વીચાર્યું, કુંવ-
 ર કાફર જણી; એકદમ આને નહી બાંધુ તો, યુદ્ધ કરશે ધુળધાણી.
 ॥ ૧૯ ॥ એમ જણી નાગપાસ માર્યું, બાંધવાને નાગ જય; ઇલેવાને ગ-
 રડાસ્તર માર્યું, તે નાગ વીણી ખાય, ॥ ૨૦ ॥ એટલે કોપ્યા ભીસ્મ-
 પીતા, બાણુ કર્યો તૈયાર; અગણીતા મંત્રો લણીને, દેવા માંડ્યો માર.
 ॥ ૨૧ ॥ એક બાણુથી લક્ષ લક્ષ છુટે, કરી નાંખે ઘનધોર; એટલે અગ-
 ણીતાં બાણુ લેઈ, કર્યું કુંવરે જોર. ॥ ૨૨ ॥ અગણીતું એક બાણુ મારે,
 સુંસવાટા કરતું જય; એક બાણુ એનું જતાં જતામાં, ત્રણ ત્રણ લાખ
 બાણુ થાય. ॥ ૨૩ ॥ ભીસ્મપીતાનાં લક્ષ છુટે, ત્રીધણું સુતનાં માર;
 ભીસ્મપીતા એકવાર મારે તો, કુંવર મારે ત્રણવાર. ॥ ૨૪ ॥ દેખી ડો-
 સા બહુ ગભરાયા, નાહાંનું છોકરું નડશે; જો માહારી ઇજ્જત લેશે તો,
 ઘોળામાં ધુળ પડશે. ॥ ૨૫ ॥ એવું જણી એક બાણુ લીધું, પવના-
 સ્તરનું બળમાં; ઇલેવાનના રથ તળે મારી, રથ મોકલ્યો વાદળમાં.
 ॥ ૨૬ ॥ ઇલેવાનને રથ સુદ્ધાં, મોકલીયો ગગન; અંતરીક્ષ જૈ રથ એનો
 ઉભો, પોતે વીચાર્યું મન. ॥ ૨૭ ॥ દેખાડવા દૈવત ડોસાને, કુંવરે શું
 કામ કીધું; અવળ સવળ મંત્ર લણીને, પવનાસ્તર બાણુ લીધું. ૧૨૮
 તે બાણુ માર્યું ગગને રહીને, ભીસ્મના રથ તળે જય; રથ ઉપાડી ગગને
 આઁયું, તેમાં છે ભીસ્મપીતાય. ॥ ૨૯ ॥ ઉંચા લાવી સનમુખ રાખ્યા,
 બળવંત ઇલેવાન; એણે અંત્રીક્ષ યુદ્ધ મચાઁયું, પ્રધને કર્યા હેરાન ૧૩૦
 વાંકા વળીને ઇલેવાને, વઢતાં દૈવત દાખ્યું; પોતાના રથ નીચે બાણુ
 હતું તે, ભાલથી ભાગી નાખ્યું. ॥ ૩૧ ॥ એટલે રથ પોતાનો ઉતરીયો
 આવી ઉભો એ ધરણ; તે દેખી થયું ઉતરવાનું, ભીસ્મનું અંતઃકરણ.
 ॥ ૩૨ ॥ બાણુ પોતાના રથની નીચે, તેને કર્યું છેદન; એટલે રથ ઉત-
 રવા લાગ્યો, જોયું ઉલ્ખીને તન. ॥ ૩૩ ॥ તેવુંજ બીજુ બાણુ માર્યું,
 મંત્ર લણીને પવન; એટલે અધવચ આવેલા દાદા, પાછા ગયા ગગન.
 ॥ ૩૪ ॥ પછી ભીસ્મે મન વીચાર્યું, મીથ્યા હું મરું મથી; છે છોકરો
 બહુ છાકે છકેલો, ઉતર્વા દેનાર નથી. ॥ ૩૫ ॥ એવું સમજી ગગન ર-
 હીને, દેવા માંડ્યો માર; કુંવર ઉપર અગણીતાથી, કર્યો ઘણો અંધકાર

॥ ૩૬ ॥ ઉચેથી નીચે મારવું તે, ડોસાને માફક આવ્યું; નીચેથી ઉચું
 મારવું કુંવરને તે તો સુરા નવ ફાવ્યું. ॥ ૩૭ ॥ એમ વીચરી ઇલેવાને
 કામજ કેવાં દીધાં; પવનાસ્તરના મંત્ર ભણીને, ચાર બાણ સાથે લીધાં.
 ॥ ૩૮ ॥ દાદાના રથ નીચે માર્યા, વાળ્યો આડો આંક; રથને ચાર છેડે
 ચાર વળગ્યાં, તવ રથ ચઢાયો ચાક. ॥ ૩૯ ॥ ફેરજ પુંદડી ફરવા લા-
 ગ્યો, ભીસ્મપીતા ગભરાય; તાકીને જો બાણ ફેંકેતો, આડાંને અવળાં
 જાય. ॥ ૪૦ ॥ પછી ઇલેવાને બાણ લીધાં, હાથીની પેરે ત્રાડે; ડોસાના
 રથ તળે બાણ મારીને, અંત્રીક્ષ પાછા કાઢાડે. ॥ ૪૧ ॥ પાછો કાઢતાં
 કાઢતાં કાઢ્યા, અંત્રીક્ષ સ્થંભની બહાર; એટલે કૌરવ કેરી શેન્યા,
 નાઠી ક્ષોણી અગીયાર. ॥ ૪૨ ॥ ગયો ઇલેવાન કઊરવ સ્થંભે, હીમ્મત
 છે મન સાથ; પાંડવ દળમાં બંધાયેલા, તેમના છોડ્યા હાથ. ॥ ૪૩ ॥
 તવ પાંડવ દળ દોડ્યું આવ્યું, કઊરવ સ્થંભે ઉભા; આજે પણ વા-
 જાં વાગવાના, એમ કરે મનસુખા. ॥ ૪૪ ॥ ડોસા તો અંત્રીક્ષ રહ્યા છે,
 સુરજ બેઠો મેર; કૌરવનાં વાજાં બંધ પડીયાં, વાગી પાંડવની ભેર.
 ॥ ૪૫ ॥ દેવાયા ડંકા જીત્યા બંકા. વરત્યો જય જયકાર; પછી ભીમે
 કહ્યું કુંવરને, ઓરે સુરા સરદાર. ॥ ૪૬ ॥ અંત્રીક્ષ છે તે દાદા અમારા,
 એમને નીચે ઉતારો; સાંજ પડી તેથી જીતી ચુક્યા, એજ અમારો ધારો.
 ॥ ૪૭ ॥ તવ ઇલેવાને બાણ મુક્યાં, રૂંડો મચાવ્યો રંગ; ભીસ્મના રથ
 નીચેનાં બાણો, તે કરી નાંખ્યાં ભંગ. ॥ ૪૮ ॥ એટલે રથ નીચે ઉતરી-
 ચો, બોલ્યા ભીસ્મપીતાય; ઓ પ્રકોદર કોણજ છે આ, કીયા દેશનો
 રાય. ॥ ૪૯ ॥ ભીમ કહે હું જાણતો નથી, નીકુળ કે વેમ ખુઓ; કોનો
 દીકરો ક્યાંનો રહેવાશી, ધીરેથી પુછી જુઓ. ॥ ૫૦ ॥ તવ વાયુનો નં-
 દન બોલ્યો, ઓરે કુંવર બળવાન; અમોએ તમોને ઓળખ્યા નહી,
 છો કોના સંતાન. ॥ ૫૧ ॥ એટલે કહ્યું ઇલેવાને, હું અરજુનનો તન;
 મણીપુરનો છું રહેવાશી, એમ વઘો વચન. ॥ ૫૨ ॥ તવ ભીમે અર-
 જુનને પુછ્યું, આ કીયો તારો બાળ; અરજુનજી કહે યાદ નથી. તવ
 બોલ્યા ગોપાળ. ॥ ૫૩ ॥ પોતાના પુત્રની ખબર નથી, ધન્ય તમારું
 ભાન; તવ ઇલેવાને ડાખલો દીધો સુણો સતી સંતાન. ॥ ૫૪ ॥ થોગી
 થઈને આપ જતાતા, પંપા સરોવરે પેઠા. સાપણીયો થઈ અપછરાયો,
 જળ પીવા પછી બેઠા. ॥ ૫૫ ॥ ત્યાં આગળ બેઠે માલ્હરી માતા, પાય
 પડી થઈ મમ્મ; એવામાં નારદજી આવ્યા, તવ તમે કીધું લમ્મ. ॥ ૫૬ ॥
 ગામ મણીપુર વસાવી આપ્યું, વાળ્યું ભલું ધર શુભ; ઉલ્પીને ચીત્ર

કળાતે, બેના થયા બે પુત્ર. ॥ ૫૭ ॥ તેમાંથી હું સુત ઉલ્પીનો, ઓરે
માહારા તાત; ચીત્ર કળાનો બહુ છે બાળીયો, બાધુવાહન મુજ ભ્રાત.
॥ ૫૮ ॥ તવ અરજીને કબુલ્ય કીધું, દાખલો દીધો પાકો; એટલે ભીમ
કહે ભત્રીજ, હું થાવું તારો કાકો. ॥ ૫૯ ॥ એમ કહી કહ્યું ભીસ્મ
પીતાને, આતો પારથનો તન; જીઓ દાદા અમારા ઘરમાં, કેવાં પાત્રાં
છે રતન. ॥ ૬૦ ॥ વળણ : ॥ રતન અમારા ઘર વીશે, એક એકથી છે
શેર; તે કારણ દાદા જીઓ, વાગ્યાં ભુગળ ભેર.

કડવું ૭ રાગ ઓપાઈનો.

બોલ્યા વૈશમપાયે વચન, સુણ પરીક્ષત કેરા તન; પછી બોલીયા ગં-
ગા કુંભાર; છે આ છોકરાને અહંકાર. ॥ ૧ ॥ મને દારણ દુખ દેઈ દમીયો,
પ્રથ જાણી જરાએ ન નમીયો; માટે મને વાધ્યું બહુ ભેર, આવતી કાલે
કરવો છે કેહેર. ॥ ૨ ॥ પછી ભીમ વદ્યો વચન, તમે નમો દાદાને તન;
તવ બોલ્યો ઇલેવાન એમ, સામાં શત્રુને નમુ કેમ. ॥ ૩ ॥ લાજે માહારી
જનેતાનું પેટ, પોહોયે અપકીરતી સદા ઠેઠ; કહો તો દાદા તરીકે નમું;
પણ બીજીરીતે કેમ ભમું. ॥ ૪ ॥ ત્યારે બોલીયા ભીસ્મપીતાય, મારે નથી
લગાડવો પાપ; કાલે મારૂં નહીં એને આપ, તોતો બ્રહ્મહત્યાનું પાપ. ॥ ૫ ॥
ત્યારે બોલીયો ઇલેવાન, સુણો ગંગા તણા સંતાન; મુને મારી નાંખજો
ઠેર, મુઆ પછી કરૂં હું કેહેર. ॥ ૬ ॥ મર્ણ પામ્યા પછી ઉરાડું, સ્થંભથી
છેક આઘા પાડુ; વગડાવું મહારાં નીશાન, ત્યારે અરજીનનો સંતાન.
॥ ૭ ॥ પછી ભીમશેન વદ્યો વાણી, ચાલો તંબુએ ઉલટ આણી; પછી
સરવે પાછા વળીયા. અરજીન વણ તંબુએ પળીયા. ॥ ૮ ॥ ગયો દાદા
સાથે નર ભુપ; કરી પ્રથ્વતી શેવા અનુપ; રમીજમીને થયો વીદાય,
ગયો પોતાના તંબુ માંય. ॥ ૯ ॥ સર્વ હળીમળીને બેઠા, ઘણી વાર
વીચારમાં પેઠા, બોલ્યો વાયુ તણો સંતાન, કાલે ઘેર રેહેજો ઇલે-
વાન. ॥ ૧૦ ॥ ભીસ્મપીતાયે લીધું છે પાપ, તેથી ઉપજશે સંતાપ;
તવ બોલ્યો ઇલેવાન એમ, મરવાથી ડરૂં હું કેમ. ॥ ૧૧ ॥ કહી
રાતે કર્યું સહન; એવે થયો છઠો દન; થયા વાહાણુ વાહ્યે તૈઆર, ચઢ્યા
રણ યુદ્ધે તે વાર. ॥ ૧૨ ॥ આવ્યા પોતપોતાને સ્થંભ, કરવું છે યુધ્ધ
આરંભ; તવ ઈંદ્ર તણો જે તન, તેણે પ્રેમે કર્યું પુજન. ॥ ૧૩ ॥ પછી
બોલ્યો ઇલેવાન, હવે અજગા ખસો નીધાન; માહારે ને પ્રથને યુદ્ધ ક-

રવું; કાંતો મારણું કે કાંતો મરણું. ॥ ૧૪ ॥ મારા સંગ નહી સેન્યાય,
 એકલા વઢવા ઇચ્છાય; કહી સર્વને અજગા કીધા, દાદા સનમુખ મોરચા
 દીધા. ॥ ૧૫ ॥ પછી ભીસ્મે કર્યો વીચાર, માહારે શેન્યાન શોભે સાર;
 છોકરાએતો શેન્યા કાઢી, મારે હું તો દેખાવું અનાડી. ॥ ૧૬ ॥ એમ
 અણીને આગના દીધી, સહુ શેન્યને અજગી કીધી; પછી કુંવર વઢ્યો
 તે ઠામ, હવે માહારે તમારે કામ. ॥ ૧૭ ॥ કહી લીધાં ધનુશને બાણ,
 યુદ્ધ આરંભ્યું બળવાન; મારવા લાગ્યા ભીસ્મપીતાય, એક બાણનાં લ-
 ક્ષણ થાય. ॥ ૧૮ ॥ બાણ જાય ઇલેવાન તણું, કરે બળ પ્રથમી તણુ ધ-
 ણું; તેથી ભીસ્મપીતા ગભરાય, પોતે પાછા પડતા જાય. ॥ ૧૯ ॥ તેમ
 તેમ તે કુંવર ધશે, પ્રથ દાદા તે પાછા ખસે; ઘણા ત્રાસ્યા ગંગા કુંવાર,
 નીકળી ગયા સ્થંભ બાહાર. ॥ ૨૦ ॥ ઇલેવાને જીલ્મ કીધો, ઘણો બા-
 ણ તણો માર દીધો; રૂંવે રૂંવે ભોંકીયાં બાણ, હાડેહાડ કર્યો ભંગાણ
 ॥ ૨૧ ॥ એમ બાહાજ્યો ઉઠપીતો તન, એવે રહ્યો બે બટી દન; કર્યો
 ભીસ્મપીતાએ વીચાર, મહારૂં બોલ્યું જશે આ વાર. ॥ ૨૨ ॥ એવું
 અણીને શું કામ કીધું, એક કાળજવર બાણ લીધું; બહુ બળમાં ન
 રાખી નુન્ય, મુકયું પાંચ વરસનું પુન્ય. ॥ ૨૩ ॥ પછી ફેંકયું કરીને રી-
 સ, છેદ્યું ઇલેવાનનું શીશ; તવ ધડ તો ઝુઝવા ભળીયું, પડ્યું મુસ્તક
 તે તો ઉછળીયું. ॥ ૨૪ ॥ જઈ વાગ્યું દાદાની રૂદે, જાણે શત્રુ થયો એક
 ઉદે; દાદાને લેઈ ચઢ્યું ગગન, જઈ પડ્યું ચાર જોજન. ॥ ૨૫ ॥ તે તો
 પાન્ડવને જોઈ જોયું, નથી છોકરે નામ ડબોયું; પછી દોડી પોહોચ્યા
 સહુ બળીયા, તે તો કૌરવને સ્થંભ પળીયા. ॥ ૨૬ ॥ એવે સુરજ બેઠો
 મેર, વાગી પાન્ડવોની ભેર; જીત કેહેવાઈ પાન્ડવ કેરી, પછી સેન્યને નાં-
 ખી વીખેરી. ॥ ૨૭ ॥ તેવે અરજીન દુરીયોધન, દાદાને સોધવાનું મન;
 બેઠે રથ દોડાવીને મયા, જ્યાં પડ્યા ત્યાં ભેગા થયા. ॥ ૨૮ ॥ તવ દાદા
 સરમમાં પેઠા, પેલું માંથું બોળે લેઈ બેઠા; અરજીનજીએ બોલાવ્યા, તવ
 તેના રથમાં આવ્યા. ॥ ૨૯ ॥ પછી રથ દોડાવતા ગયા, રણસ્થંભે ઉ-
 ભા રહ્યા; ત્યાં તો કાષ્ટની ખડકી ચીતા, પેલું શીશ મુકયું ભીસ્મપીતા.
 ॥ ૩૦ ॥ મુકયો અરજીને અગની સાર, કર્યો સૌ, કીયા સંસકાર; પછી સ-
 રવે કીધું સ્નાન, ગયા ડેરા તંબુ નીધાન. ॥ ૩૧ ॥ અરજીને કરી દાદાની શે
 વા, કર્યો દાદાએ બોધ કેવા; દીકરા મેં તો અનર્થ ધાર્યો. તારા રત્ન કું-
 વરને માર્યો. ॥ ૩૨ ॥ તવ અરજીન બોલ્યો મુખ, દાદા તે વાતનું નહી
 દુખ; માહારા કુંવરે ગજબ કીધો, તમને તો અતી માર દીધો. ॥ ૩૩ ॥

વગડાવ્યાં બે દન નીશાન, વળી ઉતાર્યું તમારું માન, ભીસ્મપીતા કહે
વારૂ તન, જોવું હવે જીતો કીચે દન ॥ ૩૪ ॥ કહી નરને કર્યો વીદાય,
તેથી અરજીન તંબુએ જાય, કર્યું રાત્રીએ સહન; એવે થયો સાતમે દ-
ન. ॥ ૩૫ ॥ વાહાણું વાતે સહુ પરવાર્યા, બેશી વાહને સર્વ શીધાર્યા;
ભીસ્મપીતા અને શેન્યાય, આવ્યા રણભોમીની માંય. ॥ ૩૬ ॥ આ-
વ્યા પાન્ડવ શેન્ય લેઈ, ઉભા સ્થંભે તે ડંકા દેઈ; સામાસામી રહ્યા ક્રોધ
ભરીયા, સુરા તરવારે તરહરીયા. ॥ ૩૭ ॥ વળણ. ॥ સુરભર્યા સુરા
સહુ, યુધ્ધે ઉભા સાર; કહે વલ્લભ શ્રોતા સુણો, યુદ્ધ તણો વીસ્તાર.

કડવું ૮ રાગ સવૈયાનો.

વૈશમપાયે એણીપેર બોલ્યા, સુણ જનમેજે રાય; વિસ્તારી તુજ-
ને સંભળાવું, ભીસ્મ પરવ મહીમાય. ॥ ૧ ॥ સાતમે દહાડે યુદ્ધ આ-
રીયું, પાન્ડવ ગંગા તન; અરજીનજીએ ટંકાર કરી, કર્યું દાદાનું પ્રજન.
॥ ૨ ॥ પછી સ્થંભથો છુટયા ને ઢુટયા, ઉપાડ્યાં હથીઆર, નીચું
જોઈ મન મુકીને, દેવા માંડયો માર. ॥ ૩ ॥ ભીશ્મપીતા જે બાણ મારે,
તે બાણ રૂદ્રીયા ભેદે; જેવો તેવો વચમાં આવે તો, મુસ્તક તેનું છેદે.
॥ ૪ ॥ અરજીને એક બાણ મુક્યું, કાળજ્વર કરી રીસ; તે બાણથી
બે લક્ષ યોદ્ધાના, છેદી નાંખ્યાં શીશ. ॥ ૫ ॥ એવું જોઈને ભીશ્મપીતા-
યે, બળમાં માર્યા બે બાણ; તે બાણથી દસ લક્ષ યોદ્ધાના, કાઢાડી નાં-
ખ્યા પ્રાણ. ॥ ૬ ॥ કેટલા હાથી કેટલા ઘોડા, ઢળીને પડયા ધરણ; કઈ પ-
ડયા પડયા પાણી માગે, કઈ જીવ પામ્યા મરણ. ॥ ૭ ॥ રૂધીરની થઈ રેલ
મ છેલા, શ્રોણીત ભોમી થાય; કેના અરણને ભુજકેનાં, કેનાં ધડ અથડાય.
॥ ૮ ॥ હાડને માંસ તે પગ તણે આવે, વરત્યો હાહાકાર; સુર ભર્યો
રણશીમા વાગે, આવે સુર અપાર. ॥ ૯ ॥ સમળી સીઆણા વાયસ
પક્ષી, માઉશની ચાંચો ભરતાં; ઉડી ઉડીને આકાશ ચઢે, તે તેમ
આનંદ કરતાં. ॥ ૧૦ ॥ અરજીનના રથ પુઠે રહીને, મારો મારો ભીમ
ભાંખે; હાથી ઘોડાનાં પુછડાં ઝાલી. દાદાના ઉપર નાંખે ॥ ૧૧ ॥ ભુલે
ચુકે નાંખે સુર સપાટે, તે ઝમને ચઢી જાય; વટોળીયો વીંટાઈ વળે તે,
રહેછે આકાશ માંય. ॥ ૧૨ ॥ એ રીતે બહુ જીલમ વરત્યો, બહુ થઈ
મારા માર; છેવટ પાન્ડવને માર મારી, પાછા કાઢયા થંભ બહાર. ॥ ૧૩ ॥
પાન્ડવ સ્થંભે દાદા ઉભા, થાકયા કુન્તી તન; પારથ કહે આજ કેમ થા-

શે, ઓરે જુગજીવન. ॥ ૧૪ ॥ પ્રભુ કહે ગભરાવો છો શાને, વાગે છે
 તેનાં વાગે; અરજીન કહે જીતીએ તેવું, આજ મને નવ લાગે. ॥ ૧૫ ॥
 એવામાં તો ભીશ્મપીતાયે, માર્યું બાણ પવન; તે બાણથી રથ અરજીન
 જીતો, ચઢી ગયો ગગન. ॥ ૧૬ ॥ પછી ભીમને અવળો બાંધ્યો, બીજે
 માયાવી ભુપ; ત્રીજે બાંધ્યો મેઘવરણને, મારથી થૈ ગયા ચુપ. ॥ ૧૭ ॥
 એટલામાં અભેમાનને બાંધ્યો, દાદો કોધે ચડીયો; નીકુળને બાણ મારી
 ઉરાડ્યો, ડેરા તંબુ તે પડીયો. ॥ ૧૮ ॥ ધ્રુપત વૈરાટ શીખંડીને, નાંખ્યા
 મુરછા માંય; દ્રષ્ટપ્રદુમાન શેઠેવજીને, ઢાળ્યા ત્યાંને ત્યાંય. ॥ ૧૯ ॥ તવ
 સહુ શેન્યા સ્થંભી ઉભી, પણ દાદા સત્ય ધારે; શેન્યામાંના કોઈ પ્રાણીને,
 પોતે જરા નવ મારે. ॥ ૨૦ ॥ એમજ બળ દાખવ્યું દાદાએ, રહ્યો બે
 ઘડીદન; અરજીન કહે કેમ કરીશું, ઓરે જુગજીવન. ॥ ૨૧ ॥ તવ પ્ર-
 ભુએ ભીસ્મપીતાનું, બળ હરીને લોધું; એંશી શહસ્ત્ર બાણનું બળ
 તે, અરજીનજીને દીધું. ॥ ૨૨ ॥ પણ રથ રહ્યો છે આકાશે, શું કર્યું જુ-
 ગદાધાર; રથને ઉતારવા રથપર મેલ્યો, ચૌદ બ્રહ્માંડનો ભાર. ॥ ૨૩ ॥
 એટલે તે રથ નીચે ઉતરીયો, કરતા નંદ કીશોર; એટલે ભીસ્મે બાણ
 લેધને, દારણ દાખવ્યું જોર. ॥ ૨૪ ॥ અગણીત મંત્રનાં બાણ મારે, પણ
 વીસ હજાર જય; એક લાખ ચાળીશ હજાર બાણો, અરજીનજીનાં થાય.
 ॥ ૨૫ ॥ ભીસ્મપીતા બહુ વીશ્મય પામ્યા, પોતે પાછા પડતા; તેમ તેમ
 અરજીન બહુ બળ કરી, દાદાને કનડતા. ॥ ૨૬ ॥ પોતાના જે થોડું બાં-
 ઘેલા, તેમના છોડ્યા હાથ; એવે મુરછા વળી સરવની, ઉડી પડ્યો સહુ
 સાથ. ॥ ૨૭ ॥ દાદા ઉપર દૈવત દાખ્યું, હાથ બતાવ્યા માઠા; ભીસ્મે જ-
 હ્યું કાંઈ કપટ થયું, વઢવું મુકીને નાઠા. ॥ ૨૮ ॥ એટલે નાઠી અગ્નિ-
 આર દોણી, અરજીને હાથ બતાવ્યા; ભીશ્મપીતાને પાછા પાડી, કૈ-
 રવ સ્થંભે આઠ્યા. ॥ ૨૯ ॥ એટલે શુરજ મેર બેઠો, ગરગડીયાં નીશા-
 ન; કૈરવનાં વાજાં બંધ રહ્યાં, જીત્યા સતી સંતાન. ॥ ૩૦ ॥ પછી અ-
 રજીન રથથી ઉતરીયો, દાદાના રથમાં જય; ચાલો દાદા આવું શેવા
 કરવા, શેન્ય કર્યું વીદાય. ॥ ૩૧ ॥ ભીસ્મને પારથ તંબુએ આઠ્યા, ભે-
 ણું કર્યું ભોજન; અરજીન ચરણ ચાંપવા લાગ્યો, ભીસ્મે કર્યું સયન. ॥ ૩૨ ॥
 અરજીનજી કહે જીઓ દાદા, આજે તો મેં બળ દાખ્યું; ઘણા દાહાડાથી
 તમે કહેતાતા, માટે પાણી લેધ નાંખ્યું. ॥ ૩૩ ॥ ભીસ્મપીતા કહે અરજીન
 બેટા, આજે તો કપટ લાજ્યું; નીત્યાન દળી દળીને મુઝ્યો, છેવટ કુ-
 લડીમાં વાજ્યું. ॥ ૩૪ ॥ આખો દીવસ જીત પામુને, બે ઘડી છેવટ હા-

૩; માટે મુજને એમ લાગે છે, છે કાંઈ જાદુ તમારું. ॥ ૩૫ ॥ જવો બે-
ટા કાલ આવજો વેહેલા; કહી કર્યો વિદાય; અરજીન જૈ તંબુએ સુતો,
એવે વાહાણું વાહાય. ॥ જાત થઈ સરવે પરવાર્યા, કૌરવ પાંડવ બ-
ળીયા; પોતપોતાનું શેન્ય લેઈને; પોતાને સ્થંભે પળીયા. ॥ ૩૬ ॥ વ-
ળણ. ॥ પોતાને સ્થંભ આવીયા, પાંડવ ભીસ્મપીતાય; કહે વલ્લભ
સહુ સાંભળો, યુદ્ધ ઘણેરું થાય.

કડવું ૯ રાગ સુરી સાખીનો

વૈશમપ્રાયે એણીપેર બોલ્યા, સુણ જનમેજે રાય; વિસ્તારી તુજને
સંભળાવું, ભીસ્મપરવ મહીમાય. ॥ ૧ ॥ આઠમે દહાડે યુધે ઉભા,
હાથ ગ્રહી અથીઆર, અરજીને ગાંજેવ નામા ધનુશનો, પેહેલો કર્યો ટં-
કાર. ॥ ૨ ॥ તેનો શબ્દ ત્રીલોક પોહોચ્યો, ડોલ્યાં દસે દીગપાળ; શબ્દ
સુણીને લંકાથી આવ્યા, હનુમાન અંજની બાળ. ॥ ૩ ॥ દસબાણે પ-
છી પુજન કીધું, તવ સહુ કોપે ચડીઆ; એક દમ ઉડ્યા થંભેથી છુટ્યા,
વચમાં ટુટી પડીઆ. ॥ ૪ ॥ કરણ શકુની જેદ્રથ ભગવત, કૌરવ સોયે
ભ્રાત; પોતાના તંબુ ભણી ઉભા રહી, જીવ જીએ નીચ જત. ॥ ૫ ॥
આઠમે દહાડે અતી ઉપડીયા, ભીસ્મપીતા બળવાન; પાંડવ ઉપર જી-
લમ કીધો; ગંગાને સંતાન. ॥ ૬ ॥ પવનાસ્તર બે બાણ લેઈને દાદાએ
ખેલ લડાવ્યા; અરજીનને અભીમન્યુના, રથજ ગગને ચડાવ્યા. ॥ ૭ ॥
બે બાપ દીકરા અંત્રાક્ષ ઉભા, સાથે નંદકીશોર; ગટોરગછ પણ રહ્યો
છે ગગને, શું જણવી શકે જોર. ॥ ૮ ॥ ગંગા નંદને નાગપાસ લેઈ, બાં-
ધ્યા મારથી સર્વ; સાત કોણી સહુ શેન્યા બાંધી, ઉતારવાને ગર્વ. ॥ ૯ ॥
પછી ભીસ્મજી હરખી ઉભા, નીશાન કોણ વગાડે; જોતું જોઆજે યુક્તિ
છે સારી, બાંધણ કોણ લગાડે. ॥ ૧૦ ॥ એવું આદરી ભીસ્મ ઉભા,
ચાર ઘડી રહ્યો દન; અરજીનજી કહે કેમ થાશે, ઓરે જીગજીવન. ॥ ૧૧ ॥
અંતરયામી એવું બોલ્યા, ધીરજ ધરો મન, ખાતો ખાશે ભરતો ભરશે,
હજી ઘણો છે દન. ॥ ૧૨ ॥ એમ કહીને કળણપ્રભુએ કપટ કેવું કીધું;
ભીસ્મપીતા ઉભાછે તેનું, બળ હરીને લીધું. ॥ ૧૩ ॥ તે બળ આપ્યું
અભેમન્યુને, વળી કેવો ખેલ કરીયો, એના રથ તળેનું બાણ છેદ્યું,
તેથી રથ ઉતરીયો. ॥ ૧૪ ॥ તવ અભેમાને યુધ આરંભ્યું, સામા ભી-
સ્મપીતાય; કુંવરનાં બાણ એક લક્ષને, વીસ શહસ્ર જાય. ॥ ૧૫ ॥ ગં-

મા નંદન બાણ મારે તે, છુટે વીસ હજાર; અભીમન્યુના બહુ બળથી
 તે, નીકળીયા સ્થંભ બાહાર. ॥ ૧૬ ॥ ભીશ્મ પીતાએ મન વીચાર્યું,
 મનસુબો એમ ધાર્યો; કોહોના કોહો પણ, દ્વારીકાંધીસે, ઉંચેથી રથ
 ઉતાર્યો. ॥ ૧૭ ॥ બળ માહારૂં પણમાં જતું રહે છે, તે હશે કંણનું કા-
 મ; નીશ્ચે કર્યા વણ એકદમ માહારે, ન દેવું કોઈનું નામ. ॥ ૧૮ ॥
 એમ ધારી મનમાં રહ્યા સમજી, ખંખેરી ઉભા હાથ; અત્યારે એમાંનું
 કાંઈ ન કેહેવું, આવતી કાલે વાત. ॥ ૧૯ ॥ એવે રથ અરજુનનો ઉ-
 તરીયો, જોડે છે દીનાનાથ; પછી અરજુને સહુ સેન્યાના, છોડી નાંખ્યા
 હાથ. ॥ ૨૦ ॥ એટલે સહુ સેન્ય થંભે આઠ્યું, કંણનાં એજ ચરીત્ર;
 કૌરવનાં બંધ રહ્યાને વાગ્યાં, પાન્ડવનાં વાજંત્ર. ॥ ૨૧ ॥ આઠમે દી-
 વશે એમ જીત્યા, સહુ સહુને સ્થળ જય; અરજુન ગયો શેવા કરવા
 જ્યાં રહે ભીશ્મપીતાય. ॥ ૨૨ ॥ પછી શેવા કરીને ગયો, પોતાને વી-
 શરામ; તવ દુરીયોધન મોઢું ઉતારી, આઠ્યો ભીસ્મને ઠામ. ॥ ૨૩ ॥
 ઓ દાદા બે દાહાડા તમારા, પછી શી મુજગત થાશે; કાંઈક માહારો
 કરો જીવારો, આઠ્યો છું તમ પાસે. ॥ ૨૪ ॥ એટલે આવી ભીસ્મને
 દયા, સાંભળ દુર્યોધન; તારી નારીને તેડાવ્ય કાલે. આપું સોભાગ્ય વ-
 ચન. ॥ ૨૫ ॥ સોભાગ્યવંતીનું વરદાન આપું, પછી નહી તારૂં મરણ;
 જ માહારૂં બોલ્યું પાળણું મહારે, તું આઠ્યો મુજ સરણ. ॥ ૨૬ ॥ દુરી-
 યોધન કહે વારૂ દાદા, કહી તંબુમાં ગયો; કહ્યા સમાચાર શકુનીને, હું
 તો અમ્મર થયો. ॥ ૨૭ ॥ એમ કરતાં રૂજની વીતી, એવે વહાણું વા-
 ચ; ભીસ્મપીતાને પાન્ડવ યોદ્ધા, રણથંભ યુદ્ધે જાય. ॥ ૨૮ ॥ સાંડજ
 મોકલી દુરીયોધને, તેડવા હસ્તીનાપુર; આજજ હું અમ્મર થવાનો,
 આનંદ ઉભર્યો ઉર. ॥ ૨૯ ॥ રણસ્થંભે અરજુનજીએ, પેહેલો કર્યો
 ટંકાર; દસ બાણે દાદાનું પુજન કીધું, આશીશ લીધી અપાર. ॥ ૩૦ ॥
 વળણ; ॥ આશીશ લીધી ભીસ્મજી, પછી વીપ્રીત થઈ બુધ; કહે વ-
 સ્ત્રાભ આરંભીયું, મન મુકીને યુદ્ધ. ॥

કડવું ૧૦ રાગ સાંમેરીનો છાંયો.

વૈશમપાયે એણી પેર બોલ્યા, મુણ જનમેજે રાય; વીસ્તારી તુ-
 જને સંજાણું, ભીશ્મપરવ મહીમાય. ॥ ૧ ॥ નવમે દીવશે યુદ્ધ આરં-
 બ્યું, હજાહજ કોપે ચડીઆ; સ્થંભથી છુટયા તેવાજ તુટયા, બળ કરી

બાઝી પડીયા. ॥ ૨ ॥ લથમથીઆ તે લથમથ બાહાજ્યા, દારણુ દૈવ-
ત દાખે; નીરદયપણુ પુરણુ જણુવે, કાંઈ દયા નવ રાખે. ॥ ૩ ॥ મારે
બુડે એવા ઉડે, દાદાએ શું કામ કીધું; અગણીતો મંત્ર ભણીને, નાગ-
પાસનું બાણુ લીધું. ॥ ૪ ॥ તે ફેર પુંદડી ફરીને ફેંક્યું, બળ કરી બા-
ણુ એક; નાગના મંત્રથી અગણીત મંત્રે, નાગ થયા અનેક. ॥ ૫ ॥
તેથી સરવ સેન્યને બાંધ્યું, બાંધ્યો ઈંદ્રનો તંન; શેદેવ નીકુળ ધ્રુવદ
બાંધ્યો, વૈરાટને અભેમન. ॥ ૬ ॥ દ્રષ્ટપદુમાનને શીખંડી, વળી વાયુ
સુત બળીઓ; તે જોઈ ગટોરગચ્છ માયાવી, મેઘવરણુ કળકળીયો
॥ ૭ ॥ બે બાપ દીકરા ગગન ચડીયા, પડીયા કૌરવ દળમાં; દસ સહ-
સ્રનો ઘાંણુ વાળ્યો, બેઉ જણે એક પળમાં. ॥ ૮ ॥ તવ બોબાટો શે-
ન્યનો થયો, ભીશ્મે લીધું બાણુ; એટલે બંને છોકરા બીધા, જણ્યું કે
લેશે પ્રાણુ. ॥ ૯ ॥ ગગન ચડીયા પોતામાં પડીયા, દાદાને નવ લાધ્યા;
પછી નાગપાસ લેઈ, બાપ બેટાને બાંધ્યા. ॥ ૧૦ ॥ મેઘવરણુપર મુક્યું
કાળજ્વર, તે આડું અવળું ફરે; જોએ બીજુ રૂપ ધરે તો, મુસ્તક છે-
દન કરે. ॥ ૧૧ ॥ એ રીતે સહુ મનુશ બાંધ્યાં. પછી બાંધ્યા ગજ ઘોડા;
સારથી મારથી સર્વ બાંધ્યા, છુટા છે રણછોડા. ॥ ૧૨ ॥ છેવટ દાદાએ
બાણુ માર્યું, જ્યાં છે દીનાનાથ; નાગ પાસથી તાણી બાંધ્યા, પ્રભુના
અવળા હાથ. ॥ ૧૩ ॥ પ્રભુએ જણ્યું ભીસ્મજી ચેત્યા, મુજ ઉપર પ-
ડ્યો વેહેમ; આજ વાજાં વાગવાનાં નથી, છેવટ કરવું કેમ. ॥ ૧૪ ॥
એ રીતે ગોવીંદ ગભરાયા, દીવશ રહ્યો ઘડીચાર; અરજીનજી કહે કેમ
થાશે, ઓરે જીગદાધાર. ॥ ૧૫ ॥ પ્રભુ કહે ગભરાવો છો શાને, થતું
હશે તેમ થાશે, અરજીન કહે કોઈ નથી છુટું, કેમકરી જીતાશે. ॥ ૧૬ ॥
એવામાં અંતરયામીયે, ખેલ ખરો લડાવ્યો; પ્રેરકે પ્રેરણા કરી ગરૂડને,
એટલે ગરૂડ આવ્યો. ॥ ૧૭ ॥ નાગને સર્પ તે ભક્ષણે એનું, દેખી દળમાં
પળતો; જેને ને તેને નાગ વીંટાયા, ઝાલી ઝાલીને ગળતો. ॥ ૧૮ ॥ એ
રીતે સહુ શેન્યનું બંધન, છોડવા માડ્યું સાર; તે દેખીને કૃષ્ણના સામા,
બોલ્યા ગંગા કુંવાર. ॥ ૧૯ ॥ કૃષ્ણ પ્રભુ કપટના ભરેલા. શાખાશ નંદકીશોર;
ચાર ઘડી માટે ધ્રુવમેળવૃતા, આજ જલાયા ચોર. ॥ ૨૦ ॥ ઠીકછે પ્રભુ આ-
વતી કાલે, તમને પોહોઆડું ઠેક; આટલા દીવસ નકકામી કાઢી, કરેલી
માહારી વેક. ॥ ૨૧ ॥ તે બદલો હું વાળી આપવાનો, કહી મુક્યાં અ-
થીઆર; પોતાનો રથ પાછો હટાવી, ચાલ્યા ગયા સ્થંભ બાહાર. ॥ ૨૨ ॥
એવે પાન્ડવનું દળ છુટ્યું, છુટ્યા સતી શુત સુખા; વાજતે ગાજતે કૌ-

રવ કેરે, સ્થળે જઈને ઉભા. ॥ ૨૩ ॥ એવે સમે સાંજ પડીને, સુરજ
 બેઠા મેર; વાજીન બંધ થયાં કઠિરવનાં, વાગી પાંડવની ભેર. ॥ ૨૪ ॥
 પછો અરબુન રથથી ઉતરીયો, દાદાને રથ જય; ચાલો દાદા શેવામાં
 આવું, તવ બોલ્યા ભીસ્મપીતાય. ॥ ૨૫ ॥ આજ શેવા કરાવવી નથી,
 જતું તારે ઠામ; ક્રોધ કરીને બોલ્યા તેથી, પાછો ગયો આપ ધામ. ॥ ૨૬ ॥
 સૌ સૌને સ્થળ રાત્રીયે ગયા, કરમની કરણી કહાવી; સાંડપર બેસી હ-
 સ્તીનાપુરથી, ભાણુમતીજી આવી. ॥ ૨૭ ॥ તવ દુરીયોધનને એ રાણી,
 દાદની પાસે જય; એરે દાદા આવીછે રાણી, બોલ્યા ભીસ્મ પીતાય.
 ॥ ૨૮ ॥ નવ દન માહારે પુરા થયાછે, માટે તારૂં દુખ હરવું; આજની
 આખી રૂઝની મારે, ભગવત ભજન કરવું. ॥ ૨૯ ॥ તેથી માહારા તંબુ
 વીશે, લીંપી સ્વચ્છ કરી આપો; તમે જવો તમારે તંબુએ, અત્યારથી
 ન અદાપો. ॥ ૩૦ ॥ પાછલી રાતે પેહેલો મરગો, બોલે જોણીવાર; તે-
 વારે નાહીં ધોઈને આવે, મમપુજન તુજનાર. ॥ ૩૧ ॥ એટલે રાણીનેરા-
 જ ઉઠ્યા, અંતર ઉલટ વ્યાપા; શેવક પાસે દાદાની ભોમી, સ્વચ્છ ક-
 રાવી આપી. ॥ ૩૨ ॥ શેવા સામગ્રી સરવે મુકાવી, દાદાના તંબુ માંય;
 સૌ પોતપોતાના તંબુમાં સૂતા, શું કર્યું ભીસ્મ પીતાય. ॥ ૩૩ ॥ શીતળ
 જળે સ્નાન કરીને, બેઠા આરાધન કરવા; પરવરતી બધી પરહરીને,
 લાગ્યા હરી ધ્યાન ધરવા. ॥ ૩૪ ॥ એવે સમે જ્યાં થઈ મધ્ય રાત્રી, ચીંતા
 તુર ભગવાન; ભકતને માટે ભુધર જગ્યા, દેવકીના સંતાન. ॥ ૩૫ ॥
 છાના ગયા દ્રુપતી પાસે, ખરાજ નીંદ્રા બગાડી; આંબળ્યો ચરણનો અ-
 ગુઠો, પંચાળીને જગાડી. ॥ ૩૬ ॥ દ્રુપતી કહે કીશોર વીરા, કેમ આવ્યા
 મધ્યરાત; પ્રભુ કહે જરા બારણે આવે, તો કહું તુજને વાત. ॥ ૩૭ ॥
 તવ દ્રુપતી બારણે આવી, સાથે શામ શરીર; પંચાળી કહે શી વાત કહે-
 છો, એરે માહારા વીર. ॥ ૩૮ ॥ ભગવાન કહે સાંભળ ભગની, અગની
 અંતઃકરણ દુરીયોધન; આજ અમ્મર થાયછે, થાશે અમારું મરણ. ॥ ૩૯ ॥
 ભાણુમતીને ભીસ્મપીતા, આપે છે વરદાન; તે સાંઝ નીંદ્રા નવ આવે;
 એમ વધા ભગવાન. ॥ ૪૦ ॥ દ્રુપતી કહે કેમ કરીશું; કહે કાંઈ ઉપાય
 મને; પ્રભુ કહે આધું ઓઢીને, તું જ ભીસ્મજી કને. ॥ ૪૧ ॥ વળણ. ॥
 જ ભગની ભીસ્મ કને, લાવે શોભાગ્ય વરદાન; કહે વલ્લભ સોતા
 સુણો, કરતા હરતા ભગવાન.

કડવું ૧૧ રાગ ઢળકતા દોહરાનો ચાલ.

વૈશમપાયે એણીપેર બોલ્યા, સુણ જનમેજે રાય, વિસ્તારી તુજને
 સંભળાવું, શોભાગ્યનો મહીમાય. ॥ ૧ ॥ દ્રુપતી કહે વીરલા માહારા,
 હુંનો અખળા જાત; પારકી હદમાં ચોરી કરવી, જવાનું મધ્ય રાત.
 ॥ ૨ ॥ ચોકીદારો ને પેરાદારો, જાત સરવે હોય; જતાં જતાં મુજને
 ઝાલે, જવા દે નહીં કોય. ॥ ૩ ॥ તે માટે તમે સમજેછો વીરા, શી
 રીતે એકલી જાવું; કષ્ટ પ્રભુ કહે ચીંતા ન કરશો, હું તમ સાથે આ-
 વું. ॥ ૪ ॥ તવ પંચાળી હસીને બોલી, ઓરે જુગદાધાર; તામે
 માહરી સાથે આવો તો, કહો ત્યાં થાવું તૈયાર. ॥ ૫ ॥ એટલે બોલ્યા
 અંતરયામી, ભગની કરી દ્યો સ્નાન; એમ કહી જઈ પુષ્પ લાગ્યા,
 પોતે શ્રી ભગવાન. ॥ ૬ ॥ ચંદન ગરી તૈયાર કીધું, અખીલ ને ગુલા-
 લ; ધુપ દીપ ને નૈવેદ્ય લીધું, પોતે શ્રી નંદલાલ. ॥ ૭ ॥ પંચાળીએ
 સ્નાનજ કીધું, પેહેચી વસ્ત્ર શણગાર; રમજુમ કરતી ગઈ પ્રભુ પાસે,
 છાબ દીધી મોરાર. ॥ ૮ ॥ ભાઈને ભગની વાતો કરતાં, પાધરે પંથ પ-
 ળાય; જતાં જતાં જુક્તી કીધી, પોતે શ્રી જદુરાય. ॥ ૯ ॥ તામાશી
 વિધાનો મંત્રજ ભણીયા, પ્રભુજ ન જાય ચુકી; કૌરવ દળમાં સહુ
 પ્રાણીને, ધારણ નીંદ્રા મુકી. ॥ ૧૦ ॥ એટલે સરવે ઉંઘવા લાગ્યા,
 ઉંઘ્યા રાજ પધાન; ચોકીદાર પેરાદાર ઉંઘ્યા, ઉંઘ્યાં ચંચળ સ્વાન.
 ॥ ૧૧ ॥ તે દળમાં ભાઈ ભગની ચાલ્યાં, નીરભય પણે જાય; એકલા
 ભીસ્મજ તંબુમાં જગે, તેમની લગભગ થાય. ॥ ૧૨ ॥ પછી પ્રભુ કહે
 જવો ભગની, આ રહ્યો તંબુ ઢુંકડો; એમ કહીને કષ્ટ પ્રભુજ, આપે
 ખનીયા કુકડો. ॥ ૧૩ ॥ કુકડા રૂપે કષ્ટ પ્રભુએ, ટાઢિકા કર્યા બે ચાર;
 ભીસ્મે જણ્યું કે વાહણું વાહું, તોલ્યે ન આવી નાર. ॥ ૧૪ ॥ એવા
 માં તો રમજુમ રમજુમ, કરતી તંબુમાં પેઠી; આધુ ઓઢીને દ્રુપતી, પુ-
 જન કરવા માટે બેઠી. ॥ ૧૫ ॥ સનમુખ બેશી જળ ચઢાવ્યું, ચંદન લેપન
 કીધાં; અક્ષત અખીલ ગુલાલ ચઢાવી, હાર આરોપી દીધા. ॥ ૧૬ ॥
 ધુપદીપ નૈવેદ્ય ધરીને, પરદક્ષણા ફરી સાર; પછી દાદાના ચર્ણુ ગ્રહને,
 કીધી નમસ્કાર. ॥ ૧૭ ॥ એટલે ભીસ્મજ આનંદ પામ્યા, શેવા કરી
 ઘણી સારીરે; દુરીયોધન તો મુરખ છે પણ, ઘણી સુલક્ષણી નારી.
 ॥ ૧૮ ॥ એમ સમજ ગંગા સુત બોલ્યા; અખંડ સોભાગ્ય હજે; તા-
 રા સ્વામીનો આયુશ વધજે, સત્તુ સમુજા જજેરે. ॥ ૧૯ ॥ દ્રુપતી કહે

વાર દાદાજી, ફેડયું માહારૂ દુખ; વચન તમારૂ સફળ હજો, દયો જી-
એ માહારૂ મુખ. ॥ ૨૦ ॥ એમ કહીને વદન ખતાવ્યું, મળી માનુની
માઠીરે; ભીસ્મપીતા જોઈ ખાવરા ખનીયા, પંચાળી તવ નાડી, ૧૨૧
સાસ ભરી સુંદરી પડી પંથે, સાંમા મળ્યા વનમાળી; દુપતી કહે રૂતે
થયું ભાઈ, પ્રભુ કે લેને તાળી. ॥ ૨૨ ॥ હરખ ભર્યા ભાઈ ભગની ચા-
લ્યાં, નીરવરતી થયું મન; પોતાના તંબુએ આવી, સુખે કર્યું સહન.
॥ ૨૩ ॥ ગંગા નંદન ખહુ અકળાયા, છેતરી ગઈ મને નારી; ભાણુ-
મતીને શું વરદાન આપું, ઇજ્જત લીધી માહારી. ॥ ૨૪ ॥ એવે વી-
ચારે મુરછામાં પડીયા, ઢળીયા પોતે ધરણ; ભકતનો જીવારો કરીને
પોઢયા પોને અમરણા સરણ. ॥ ૨૫ ॥ વળણ. ॥ પ્રભુ પોઢયા પ્રેમથી,
સાંભળને તું રાય; કહે વલ્લભ સાહાય સામજો, તેનાં દુખ પળાય.

કડવું ૧૨ રાગ સોભાગ્યની દેશી.

વૈશમપાયે એણી પેર બોલ્યા, સુખ જનમેજે રાય; વીસ્તારી તુજ-
ને સંભળાવું, અભાગ્યનો મહીમાય. ॥ ૧ ॥ પેરોઢ થયુંને કુકડા બો-
લ્યા, તવ ઉઠ્યો દુરીયોધન; અરેરે વાહાણું વહી ગયું ને, રાણી કરે છે
સયન. ॥ ૨ ॥ એમ જાણી ગયો રાણીની પાસે, દાદા કેહેશે મને જીઠો;
લાગ્યો ઢંઢેળવા એ ભાગ્યશાળી, માનીતી રાણી ઉઠો. ॥ ૩ ॥ તવ
આંખો ચોગતી માંથું ખંજોળતી, ઉઠી ભાણુમતી રાણી; એટલે આ-
ગળ લાવીને મુક્યાં, રાજ્યે દાતણપાણી. ॥ ૪ ॥ વીખરેલાં પટીયાં
લખડતાં જટીયાં, આંખોમાં પાશેર પીયા; નાશકોરાં તાણે ભુંડણી જાણે
મોહોદું તો શીયાવીયા. ॥ ૫ ॥ ઉઠીને કર્યાં દાતણપાણી, દુરીયોધને
જળ દીધું; એટલે ચોટલો આળી વાળીને, ઉણ્ણોદકે સ્નાન કીધું. ॥ ૬ ॥
વસ્ત્ર આભુષણ અંગે ધરીયાં, જવાની ઉલટ વ્યાપી; શેવા સામગ્રી
ત્યાર કરીને, છત્રપતીએ છાખ આપી. ॥ ૭ ॥ તે છાખ લેને ઠમકેથી
ચાલી, ભીસ્મના તંબુમાં પેઠી; ઉઘાડે મોહોડે વાંકે અંબોડે, દાદા કને
આવી બેઠી. ॥ ૮ ॥ તે વેળા જરાજરા આવી છે સુદ્ધી, મુરછાથી ભી-
સ્મપીતાય; ભાણુમતીએ સુતેલા દેખી, વીચાર્યું મન માંચ. ॥ ૯ ॥
સુતા સુતા સમરણ કરેછે. પુજન કરું અત્યારે; શું સમજે સમરણ થા-
ય કેવું, રંડાએ જોએલું ક્યારે, ॥ ૧૦ ॥ પછી પુજન કરવા ઉઠી, દા-
દાજી દુખ ફેડયું; ઉભાં થઈ જઈ જારી લેઈને, શરીર ઉપર પાણી રેડયું.

॥ ૧૧ ॥ ઢગટગ ભીરમજી જોવાલાગ્યા, વાર શું કરેછે નારી; એમ જ-
ણીને કાંઈ ન બોલ્યા, રાણીએ મુકી જળ ઝારી, ॥ ૧૨ ॥ વસ્ત્ર લેઈને
શરીર લુછ્યું, અંગ આખું વરજોળ્યું; પછી ચંદન હાથમાંલેઈ. દાદાને
મોઢે ચોળ્યું. ॥ ૧૩ ॥ હબચી ઉપર અક્ષત મુક્યા, આંખોએ અખીલ
ગુલાલ; રૂઢીયા ઉપર પુષ્પ મુક્યાં, ઠીક મેળવીયો તાલ. ॥ ૧૪ ॥ બે લુ-
જમાં પછી નૈવેદ્ય મુક્યું, માહરો સ્વામી ઘણું જીવો; આંગળીયોમાં અ-
ગરબતા, મુક્યો દુટ્ટીપર દીવો. ॥ ૧૫ ॥ એટલે ઝબ દેઈ દાદા ઉડ્યા,
મનમાં ઘણો ક્રોધ ધરી; અવળ ચંદી અભાગણી તે, અવળી પ્રદક્ષણા
કરી. ॥ ૧૬ ॥ સનમુખ આવી પાય પડી બોલી, અખંડ સોભાગ્ય આપો;
ભીરમપીતા કહે કરક્ષા નારી, તુને હજે રંડાપો. ॥ ૧૭ ॥ -રાગ ઝડપનો દોહરો
- ॥ એવું વચન સાંભળીને, ઉભી થઈ રંડાય; માહારા રડ્યા માહારા પીટ્યા,
તારું કાળું થાય. ॥ ૧૮ ॥ ઓ નખોદીયા ઓ ઉછેદીયા, શીદ મુજને તે-
ડાવી; ઇજ્જત તારી લેવરાવું છું, છત્રપતીને લાવી. ॥ ૧૯ ॥ લાંબા લાંબા
હાથ કરીને, ગાળો દેતી જય; કળકળતી ખરખડતી આવી, જ્યાં દુરી-
યોધન રાય. ॥ ૨૦ ॥ ધીક ધીક મારા નાથ તમને, ગાળ મને ભંડાવી;
સોભાગ્ય તો સુધ ગયું ને, ડોસાએ રંડાવી. ॥ ૨૧ ॥ રંડાપાનું વરદાન
આપ્યું, નીરલજને શું કૈયે; દુરીયોધન કહે ગભરાશો નહી, ચાલો વઢ-
વા જૈએ. ॥ ૨૨ ॥ એમ કહીને શંખજો શંખણી. વઢવા માટે જય; ઉછ-
ળતાં ઉકળતાં આવ્યાં, જ્યાં ભીરમપીતાય. ॥ ૨૩ ॥ દુરીયોધન કહે ઓરે
ડોસા, અવળું વદીયા કેમ; તમારું કહ્યું કાંઈ નહી થાયે, રહીશ કુશળક્ષે-
મ. ॥ ૨૪ ॥ વીસ્વાસે વામાને તેડાવી, હું પણ મુરખ જન; સત્યવાદી શાના
થયા છો, મીથ્યા ગયું વચન. ॥ ૨૫ ॥ ઘડપણમાં ગતી ગઈને, પડી ધો
ળામાં ધુળ; વરસ સૌ ગયાં પાણીમાં, પેટચોળી કીધું સુળ. ॥ ૨૬ ॥ દાદા
કહે સાંભળ રાજ, ઓરે દર્યોધન, જોત્તણ તારીનારીનાં; કેવું કર્યું પુજન.
॥ ૨૭ ॥ આખે અંગે પાણી વેડ્યું, ચોપડ્યું ચંદન મુખ; આંખો ઉપર
અખીલ મુક્યો, એવું દીધું દુખ. ॥ ૨૮ ॥ દુટ્ટીપર દીવો સળગાવ્યો, શી
કહું બધી પેર; એણે તે ક્યારે જોએલું, સાસરે કે પીઢેર. ॥ ૨૯ ॥ પુન્ય
પુજન કાંઈ નહી થયેલું, બાપ દાદાને ઘેર; તે પ્રાણી શું કરી જણે. મી-
થ્યા જીભમાં ઝેર. ॥ ૩૦ ॥ એવાં વાયક સાંભળીને, બોલ્યો દુરીયોધન;
છો રહી માહારે એવી નારી, બળ્યું આ પુજન. ॥ ૩૧ ॥ એમ ખરખડતાં
બેઠિ જણ ચાલ્યાં, તંબુ વીશે જય; સાંડપર રાણીને બેસાડી, તર્ત કરી
વીદાય. ॥ ૩૨ ॥ એવામાં ભીરમપીતાયે, કીધો મન વીચાર; ચોકીમાં શું આવી

શકે, ધ્રુપતી જે નાર. ॥૩૩॥ અખજાનું એ તો નહીં ગળું, સાર્થી થયેલું
કેાય; એમ સમજી સમાધી કીધી, જ્ઞાન દ્રષ્ટીએ જોય. ॥ ૩૪ ॥ જોતાં
જોતાં એમ જણાયું, જોડે વૈકુંઠ ભુપ; મધ્ય રાતે મુજને ચેતાવ્યો, ધરી
કુકડાનું રૂપ. ॥ ૩૫ ॥ છેતર પીંડી કરી છપીલે, નહીં અખજાની હાં-
મ; બ્રહ્મહત્યાનું પાપ લગડાવ્યું, પોતે શ્રી ધનશામ. ॥ ૩૬ ॥ જીતેલો
મને નીત્ય હરાવે, લેઈ લેછે મુજ જોર; સમાધીમાં તે સૌ જણ્યું, કપટી
નંદકીશોર. ॥ ૩૭ ॥ કષ્ણે કર આયુદ્ધ બાલવાને, લીધા છે સોગન; તે-
થી હથીઆર હાથ બાલવું, તો હું ગંગા તંન. ॥ ૩૮ ॥ બ્રહ્મહત્યા પાપ
લાગશે એમને, તો તો મુજને લાગે; જે કદી પોતાનું ભંગ કરશે, તો મ-
હાર પણ ભાગે. ॥ ૩૯ ॥ એવો મનથી નીશ્ચય કીધો, ગંગાજીને તંન;
એવામાં તો વાહાણું વાયું, થયો દસમો દન. ॥ ૪૦ ॥ વળણ. ॥ દસમો
દીવસ ઉગીયો, સાંભળને તું રાય; કહે વલ્લભ જન્યા વીના, ચઢીયા
ભીષ્મપીતાય. ॥

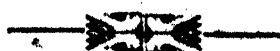
કડવું ૧૩ રાગ સાખોની ચાલ.

વૈશમપાયે એણીપેર બોલ્યા, મુણ જનમેજે રાય; વીસ્તારી તુજ-
ને સંભળાવું, ભીસ્મ પરવ મહીમાય. ॥ ૧ ॥ દસમે દીવસે દાદા ચઢી-
યા, ભય ભર્યું કુરૂક્ષેત્ર; ક્રોધ અતીશે ઉરમાં ઉપજ્યો, રક્ત થયેલાં નેત્ર.
॥ ૨ ॥ સ્વેતજ વસ્ત્રો સ્વેતજ આયુદ્ધ, આઁયા ઘોળે વેશે; પોતાને સ્થ-
ભે રહ્યા ઉભા, ઘણા ભરેલા દેશે. ॥ ૩ ॥ એવે સનમુખ પાન્ડવ આઁયા,
યુદ્ધ કરવાને સાર; અરજીને ગાંડેવ નામાનો, પેહેલો કર્યો ટંકાર. ॥ ૪ ॥
તેનો શબ્દ ત્રીલોક પોહોવ્યો ડોલ્યાં દસે દીગપાળ; ધરણ્ય લાગી ધ્રુજવાને,
ખળભળ્યું પાતાળ. ॥ ૫ ॥ ઘડ લંકાથી હનુમાન આઁયા, પાન્ડવ દળ-
માં પેઠા; અરજીનના રથની ધજાએ, પુછ વીંટાળી બેઠા. ॥ ૬ ॥ તે પછી
અરજીન બાણાવળીએ, પુજનનું મન કીધું; દસ બાણથી પુજન કર-
વાને; પ્રથમ એક બાણ લીધું ॥ ૭ ॥ એટલે બોલ્યા ભીસ્મપીતા, મી-
થ્યા મરે શીદમથી; પુંજ કરીશ નહીં આજ મહારી, કરવા દેવાનો હું
નથી. ॥ ૮ ॥ તું તાહારે હાથ ઉપાડ પેહેલો, નહીં તો હું ઉપાડું; નરે
જણ્યું નહીં કરવા દે પુંજ, મીથ્યા વખત શીદ કાહાડું. ॥ ૯ ॥ એમ જ-
ણીને બાણ મુક્યું, તેવાજ તુટી પડીયા; તે દહાડે તો ભીસ્મપીતા, ઘણા-
જ ક્રોધે ચડીયા. ॥ ૧૦ ॥ અગણીત મંત્રને મોહાસ મંત્રનાં, માર્યાં બાણ

અપાર; તેથી જેને તે મુરછામાં પડે, વરતાવ્યો હાહાકાર. ॥ ૧૧ ॥ હાથી
 ઘોડાને ઉંટ સુદ્ધાં, ઢાળી નાંખ્યાં ધરણ; સેન્યાપતીને શેન્યા ઢાળી, કૈ-
 જન પાખ્યા મરણ. ॥ ૧૨ ॥ પછી ઢાળ્યો ધ્રુપત રાજ, પંચાળદેશનો રાય;
 ત્રીજે વૈરાટ ચોથો શીખંડી, દ્રષ્ટપ્રધુમાન ત્યાંય. ॥ ૧૩ ॥ શેદેવ નીકુળ
 ભીમને ઢાળ્યો, પછી ઢાળ્યો અભેમન; નાંખ્યો ગટોરગછને મુરછામાં,
 પછી એનો તાંન. ॥ ૧૪ ॥ તે પછી મહાબળમાં બાણ લીધું, પ્રધ બહુ
 ક્રોધે ચડીયો; અરજુનજીની રૂદ્રીયા ભેદી, તવ નરઢળી પડીયો. ॥ ૧૫ ॥
 પછી એકલા કૃષ્ણજી રહ્યા, ભીસ્મે વીચાર્યું એમ; હવે એકલા હાથ આ-
 વ્યા છે, દાવ જવાદેઉ કેમ. ॥ ૧૬ ॥ એમ જાણીને રણછોડ ઉપર, રક્ત
 કર્યા લોચન; પ્રભુને દુખ દેવા બાણ લીધું, ચેત્યા જુગજીવન. ॥ ૧૭ ॥
 જણ્યું કે ઘાટ ઘડશે માહારો, ભરેલા રાતના રીસે; એમ જાણીને ચરીત્ર
 કીધું, પોતે શ્રી જુગદીસે. ॥ ૧૮ ॥ રથમાંથી ઢળી ધરણ પડીયા, અર-
 જુનજીની પાસ; માર્યા વીના એમ કીધું, પોતે શ્રી અવીનાસ. ॥ ૧૯ ॥
 ભીસ્મપીતા જોઈ વીસ્મય પાખ્યા, કપટી કૃષ્ણજી કાળા; પોતાને વઢવું
 પડે માટે, મુરછાના કર્યા ચાળા. ॥ ૨૦ ॥ આયુદ્ધ હાથમાં ઝાલવું નથી,
 લેવું નથી શીશ પાપ; રાત્રીએ મુજને પાપ લગાડી, કોરા રેહેવું છે આપ.
 ॥ ૨૧ ॥ એમણે જેવા ચાળા માડયા, તેવા કડં હું ચાળા; અરજુનને
 ઠેર મારવો ધાર્યો શું જોઈ રેહેશે છોગાળા. ॥ ૨૨ ॥ એવું સમજી ફરશી
 લેઈને, રથથી ઉતર્યા હેઠા; અરજુન જ્યાં મુરછામાં પડીયો, તેની રૂદે
 જઈ બેઠા. ॥ ૨૩ ॥ પ્રભુને સંભળાવવા બોલ્યા, આજ કડં છું કેહેર; કોકને
 માટે હણવો પડે છે, બેઠા તુજને ઠેર. ॥ ૨૪ ॥ મુજને જેણે પાપ લગાડ્યું,
 તે પણ લે શીશ પાપ; નહીતો તુજને મારી નાંખું, થાય તેને સંતાપ. ॥ ૨૫ ॥
 એમ કહી ફરશી ઉગામી, સમજ્યા સુંદરશામ; જો હું હથીઆર નહી ઝાલું
 તો, નરને હણે આ ઠામ. ॥ ૨૬ ॥ એવું જાણી પુરૂષ પુરાણી, ડાહ્યાપણ કેવું
 લડાવ્યું; સુંદરપણ ચક્ર પોતાનું, સુતાં ચાક ચડાવ્યું. ॥ ૨૭ ॥ તે જોઈ
 ભીસ્મજી હસી પડીયા, ટળીયો તનનો તાપ; ધન્ય દયાળું દેવકી નંદન,
 લાગ્યું તમોને પાપ. ॥ ૨૮ ॥ કૃષ્ણ કહે મુને પાપ ન લાગે, બોલ્યા ગં-
 ગા કુંમાર; ઓ મહારાજ પણ કરીને, કેમ મહું હથીઆર. ॥ ૨૯ ॥
 સુંદરસણ લેઈ ચાક ચડાવ્યું. તે પાપ લાગ્યું તમને; પ્રભુએ કહ્યું પાપ-
 જ નથી, કાં મને કાં તમને. ॥ ૩૦ ॥ મેં કહ્યું હતું યુદ્ધ કરવાના, હેતુથી
 લો હથીઆર; તો તો બ્રહ્મહત્યા પાપ મુને, શબ્દનો કરો વીચાર. ॥ ૩૧ ॥
 તો યુદ્ધ કરવાના હેતુથી, ચક્ર નથી કર લીધું; તમોએ મુમત ઝાલ્યો.

માટે, ભુજમાં ધારણ કીધું. ॥ ૩૨ ॥ તે હેતુ નોહોતો વઢવાનો, માટે ન
 લાગે પાપ; એટલે ભીસ્મજી અકાળઈ બોલ્યા, શું પાપ લીધું મેં આપ
 ॥ ૩૩ ॥ એટલે અંતરયામી બોલ્યા, સાંભળજો સત્ય મતી; તમોએ શો-
 ભાગ્યમાં થાપ ખાધી, તે પાપ તમને નથી. ॥ ૩૪ ॥ દ્રુપતી સતીએ
 સોભાગ્ય લીધું, આઘો ધુંવટ તાણી; તમોએ એને વરદાન આપ્યું,
 ભાણુમતીને જણી. ॥ ૩૫ ॥ તમે તમારે બોલ્યા પ્રમાણે, વરત્યાછો મા-
 હારાજ; દ્રુપતી જણીને નથી દીધું, હેતું વીચારો આજ. ॥ ૩૬ ॥ તેથી
 તમને પાતક નથી, એરે ભીસ્મપીતાય; એવું વચન સાંભળીને, પોતે
 લાગ્યા પાપ. ॥ ૩૭ ॥ પછી જઈ દાદા રથ બેઠા, ઉઠ્યા પ્રાણજીવન;
 એવે મુરછા વળીને ઉઠ્યો, ઈંદ્ર તણો જે તન. ॥ ૩૮ ॥ એવે બીજ સ-
 વની મુરછા, વળી ગઈ તે વાર; ઉભા થઈને કુદવા લાગ્યા, હાથ મૂકી
 હથીઆર. ॥ ૩૯ ॥ એટલે પોતે ભીસ્મપીતાયે, મુકીદીધાં હથીઆર;
 હવે માહારે વઢવું નથી, ધણું ઢાળો કુંવાર. ॥ ૪૦ ॥ દ્રુપતનો સુત સી-
 ખંડી છે, તેને હાથે મુજ મર્ણુ; તેની પાસે બાણ મરાવો, એટલે પોદું
 ધણું. ॥ ૪૧ ॥ એવું સાંભળી સાંભળો નાઠા, સેન્યમાં સુસરા આવ્યા;
 દ્રુપતનો વડો સુત શીખંડી, તેને શોધી લાવ્યા. ॥ ૪૨ ॥ પ્રભુએ કહ્યું
 શીખંડીને, બાણ મારો બળ કરી; તમારે હાથે એમનું મર્યું. એમ
 વધા શ્રી હરી. ॥ ૪૩ ॥ એટલે એ બોલ્યો શીખંડી, ડોસા છે કુશળ
 ક્ષેમ; એમના હાથમાં હથીઆર નથી, તો પછી મારૂ કેમ. ॥ ૪૪ ॥ હ-
 થીઆર મુકી વધ ઉભા છે, તેને મારૂ હું આપ; તો ક્ષત્રીની રીત પ્રમા-
 ãણે, મુજને લાગે પાપ. ॥ ૪૫ ॥ પ્રભુ કહે સુત દ્રુપતના, ઉતાવળ કરો
 આપ; તેથી જે પાતક લાગે તો, તે મુજ માંથે પાપ. ॥ ૪૬ ॥ એવું કહ્યું
 તવ સીખંડી, બળ કરી બાણ લીધું; સનમુખ ભીશ્મજી ઉભા તેની, રૂ-
 દેમાં ભોંકી દીધું. ॥ ૪૭ ॥ ભીશ્મપીતાએ આનંદ માન્યો. સમર્યા અ-
 સરણા સર્ણુ; રામકૃષ્ણ નામ જપતા જપતા, પોતે ઢળીઆ ધણું. ॥ ૪૮ ॥
 એટલે લીલા વાવટા ચઢીયા, બંધ થયુ યુદ્ધ સર્વ; વાગ્યાં નીશાન પા-
 નડવ કેરાં, પછી મુક્યો યુદ્ધ ગર્વ. ॥ ૪૯ ॥ વળણુ; ॥ યુદ્ધ કરવું બંધ
 પાડીયું, મુકી દીધાં હથીઆર; કહે વક્ત્રલ કલેશ ઉપડ્યો, તેનો કડ
 વીસ્તાર. ॥

કડવું ૧૪ રાગ ઝડપનો.

વૈશમપાયે એણીપેર બોલ્યા, સુણ જનમેજેરાય; વિસ્તારી તુજને
 સંભળાવું, ઉતપાતનો મહીમાય. ॥ ૧ ॥ ભીશ્મજી પડીયા પાન્ડવ જી-
 ત્યા, એટલે ભીમનો તન; બખરીકનું શીશ સ્થાંભ ઉપર છે, તેણે વી-
 ચાર્યું મન. ॥ ૨ ॥ માહારી માતાએ એમ કહ્યું છે, હારે તેની પક્ષ કરજે
 તે વેણ કેમ જવા દેઉં મીથ્યા, ચાહતો વીધન સરજે. ॥ ૩ ॥ એમ વી-
 ચારી શીશ ઉપડીયું, પડીયું પાન્ડવદળમાં; જીવ લેવા માંડ્યા જોધાના,
 વામે છે બહુ બળમાં. ॥ ૪ ॥ ત્રણ અયુત પ્રાણીને હણીયા, વરત્યો હા-
 હાકાર; તે દેખી મદા લઈ ઉપડ્યો, વાયુનો કુંમાર. ॥ ૫ ॥ એ દીકરા-
 એ દાટ વાળ્યો, માટે દૈવત દાખુ; કાંતો એને હાથે મરું, કાંતો મારી
 નાખું. ॥ ૬ ॥ એટલે ભીમનો હાથ જાલ્યો, પોતે પુન્ય શ્લોક; જે ભી-
 મ એના સામા થશે તો, જીવ્યાની આશા ફેક. ॥ ૭ ॥ ધારણ ખમોહું
 સમજવું, કહી પ્રભુ આગળ થાય; હાંહાં બખરીક આ શું કરો છો,
 અણધરતું દેખાય. ॥ ૮ ॥ ક્ષમા રાખો તાતના કુળને, સંહારવું તે ખો-
 દ; કેહેશે પોતાનું કુટુંબ માર્યું; મેહેણુ થવાનું મોહોદ. ॥ ૯ ॥ એટલે
 મુસ્તક ઉભુ રહ્યું, સામાં માડ્યાં ચક્ષ; માહારી માનું બોલેલું પાણું,
 હારે તેની કરું પક્ષ. ॥ ૧૦ ॥ કહ્યું કે વચન પળાઈ ચુક્યું, એમ વદ્યા
 ભગવાન; આટલેથી ક્ષમા કરો તો, એક આપુ વરદાન. ॥ ૧૧ ॥ બખ-
 રીક કહે વરદાન આપો, રાખુ ક્ષમા માહારાજ; એટલે વરદાન આપવા
 લાગ્યા, કરવા પોતાનું કાજ. ॥ ૧૨ ॥ એરે બખરીક વીશ્વ આખું,
 કરે તમારી શેવ; નામ તમારું જગતને વીશે, બળીયાકાકા દેવ. ॥ ૧૩ ॥
 તમે જેનાપર અમલ કરો, ત્યાં અન્યથી નવ થાય; તમોને એકલાને
 આરાધે, બીજે નહીં ઉપાય. ॥ ૧૪ ॥ એવું વરદાન આપ્યું પ્રભુએ,
 બળીયો થયો પરસન; લીંમડાના એક વક્ષ નીચે, કરી દીધું સ્થાપન.
 ॥ ૧૫ ॥ વળણુ. ॥ તવ બખરીક શાન્તજ પડ્યો, સાંભળને, તું રાય
 કહે વક્ષભ સૌ સેનને, કરી દીધુ વીદાય. ॥

કડવું ૧૫ રાગ સવૈયાનો.

વૈશમપાયે એણીપેર બોલ્યા, સુણ જનમેજેરાય; વિસ્તારી તુજને
 સંભળાવું. ભીશ્મ પરવ મહીમાય. ॥ ૧ ॥ સરવ સેન્યને વીદાય દીધું,
 પાન્ડવ રહ્યા પાસ; દાદાની કને આવીને બેઠા, બેઠા શ્રી અવીનાસ. ॥ ૨ ॥

તવ તંબુથી કઠિરવ આઠ્યા, સો ભાધને કારભારી; ભીશ્મપીતાની પાસે
બેઠા, દાદા બોલ્યા વીચારી. ॥ ૩ ॥ ઓરે મહારા દીકરા તમે, ઉઠીને
ઉભા થાવો; કોરાણે વ્રક્ષ છે પીંપળાનું, ત્યાં મુજને લેઈ જવો. ॥ ૪ ॥
દુરીયોધન કહે ઓરે દાદા, તંબુમાં લે જૈએ; ભીશ્મ કહે માયા મુકવા
બેઠા, કેમ માયામાં ભરૈએ. ॥ ૫ ॥ માટે મુજને પીંપળા નીચે, લેઈ જ-
ઓ સહુ બાળ; પાન્ડવ કૌરવ ભેગા થઈને, ઉપાડ્યા તતકાળ. ॥ ૬ ॥
પીંપળાની નીચે લેઈ ગયા, ભોમી સુવાડી દે છે; આરપાર બાણજ ની-
કળેલું તે, છાતી ઉંચી રહે છે. ॥ ૭ ॥ તેથી કરીને ભીસ્મ બોલ્યા, સાં-
ભળો સુત સુમતી; ચરણ મુસ્તક ઉંચા રહ્યાવણ, મુજને ફાવતું નથી.
॥ ૮ ॥ તવ દુરીયોધન તંબુ વીશેથી, ઉશીકાં લઈ આઠ્યો; ભીસ્મ કહે
માયાની વસ્તુ, શીદ મુજ પાસે લાઠ્યો. ॥ ૯ ॥ અરજીન બેટા આપો
ઉશીકાં, તું છે ચતુરસુખણ; તવ અરજીને ઉભા થઈ, ચઢાવીયું એક
બાણ. ॥ ૧૦ ॥ દાદાના લેલાટમાં માર્યું આરપાર નીકળ્યું બાહાર; મુ-
સ્તક દાદાનું ઉંચું થયું, બાણ લીધું બીજી વાર. ॥ ૧૧ ॥ બે બાણ બે
ખભામાં માર્યા, ઠાઠ ઉંચુ થાય, પછી બે બાણ કેહેડમાં માર્યા, બે માર્યા
ઢીચણ માંચ. ॥ ૧૨ ॥ બે માર્યા પગની પાહાનીમાં, દસ બાણની સજ્યાય;
તે બાણ સજ્યા ઉપર પોઢ્યા, પોતે ભીશ્મ પીતાય. ॥ ૧૩ ॥ એટલે
ભીશ્મજી આનંદ પામ્યા, સુતા બહુ સુખ જણી; હશીને કહ્યું દીકરા
માહારા, પાવો મુને સુક્ય પાણી ॥ ૧૪ ॥ રત્ન જડીત્ર પાત્ર ભરીને,
લાઠ્યો દુરીયોધન; ભીશ્મપીતા કહે પાત્ર માયાનું, લાઠ્યો તું મુરખજન
॥ ૧૫ ॥ અરજીન બેટા જળ પાવો તમે, અરજીને શું કામ કીધું; ગં-
ગાસ્તરનો મંત્ર ભણીને, ધનુશપર બાણ લીધું. ॥ ૧૬ ॥ મંત્ર ભણી
ભોમીમાં માર્યું, નીકળો ગંગાધાર; ગાંગેવળના મુખમાં પડી, જળ પીધું
તે વાર. ॥ ૧૭ ॥ ભીસ્મપીતા કહે સાબાશ બેટા, વચન માનો માહાર;
એક એકને રાજ્ય આપી, સંપ કરો તો સાર. ॥ ૧૮ ॥ ધરમ કહે જેમ
કહે તેમ, કપુલ કરીએ અમો; દુરીયોધન કહે આપવા લેવાની, વાત ન
કરશે તમે. ॥ ૧૯ ॥ ભીશ્મ કહે જવો સ્થળ પોતાને, જેમ ફાવે તેમ
કરજો; ઉપદેશ કરવો વ્યાજખી નથી; કાં મારજો કાં મરજો. ॥ ૨૦ ॥ એ-
મ કહીને વીદાય કીધા, રહ્યા એકલા આપ; તે સમે દેવદુત આઠ્યા,
ભીસ્મ કને તદાય. ॥ ૨૧ ॥ ભીસ્મજીને લેવા સાર, યત્ન કર્યું અનુપ, ભી-
સ્મપીતાએ તે દુતોને, ખનાવીઆ સ્નાન રૂપ. ॥ ૨૨ ॥ દુતોને કહ્યું છ
માસ પછી, મુકીશ માહારો દેહ; ત્યાં લગી સ્નાન રૂપે મુજ પાસે, રહે

સુભ સુખ તેહ. ॥ ૨૩ ॥ એમ કહીને દુતોને રાખ્યા, સાંભળનેતું રાય;
ભીમે હાથી ઉછાળેના, તે હજી આકાશ માંય. ॥ ૨૪ ॥ જનમેજય કહે
એ માહારાજ, નાંખો છો છાશમાં પાણી; ગપોડાં ગોઠવી મુકો છો, કેમ
સત્ય માનુ વાણી. ॥ ૨૫ ॥ વળતું વૈશમપાય બોલ્યા, જે તેં ધર્યો સંદેહ;
ભીસ્મ પરવની જે બ્રહ્મ હત્યા, રહી તારે શીશ તેહ. ॥ ૨૬ ॥ પરીક્ષા
જે જેવી હોય તો, કહી જળ અંજળી લીધી; એક વરસનું તપ મુકી-
ને, વાયુ ગતી બંધ કીધી. ॥ ૨૭ ॥ એટલે આકાશથી હાથીનાં, ખોખાં
પડીયાં ધરણ; તે દેખીને જનમેજયના, થરથર ધ્રુજ્યા ચરણ. ॥ ૨૮ ॥
જણ્યું કે આ વાત છે સાચી, ખોટો સંદેહ ધર્યો આપ; મેહેનત માહારી
વ્યર્થ ગઈને, મોંથે રહ્યું એક પાપ. ॥ ૨૯ ॥ એવું જણીને રડી પડીયો,
આંસુ ભર્યા લોચન; એ માહારાજ ભુલ્યો ચુક્યો, મુને કરો પાવન. ॥ ૩૦ ॥
એટલે વૈશમપાયે બોલ્યા, કરીશ નહીં અદાપ; કળાયુગમાં તારું વેહેચા-
ઈ જશે, ભીસ્મ પરવનું પાપ. ॥ ૩૧ ॥ કળાયુગમાં કથા સાંભળશે, કુ-
બુદ્ધી સંદેહ ધરશે; તેવા તેવા જે પ્રાણી તે. પાતકમાં ભાગ કરશે. ॥ ૩૨ ॥
જનમેજે કહે વાર માહારાજ, સંભળાવો ખીન્નુ પર્વ, ભુલચુક માહારી
ક્ષમા કરજો; હવે નહીં ધરૂં ગર્વ. ॥ ૩૩ ॥ શ્રદ્ધા રાખી શ્રવણ કરે, તેનાં
પાતક જાય; નાસ્તાકપણે સાંભળે તે પાતક ભોક્તા થાય. ॥ વળણ. ॥
શ્રદ્ધા રાખી સાંભળ્યું, તેના પોહોચ્યા કોડ; ભીસ્મ પરવ પુરણ હવું,
બોલો જે જે શ્રી રણછોડ.

ભીશ્મ પર્વ સમાપ્ત.

પારેખ. હરગોવીંદદાસ હરજીવનદાસ.

પુસ્તકો વેચનાર તથા છાપનાર.

ડૉ. શાહપુર વનમાળી વાંકાની પોળમાં
એઓએ પોતાના ગ્રંથોદય પ્રેસમાં
આ ભીશ્મ પર્વ છાપ્યું.

અમદાવાદ.

દ્રોણ પર્વ.

કડવું ૧ રાગ સાખી.

વૈરામપાયે એણીપેર બોલ્યા, સુણજનમેજે રાય; વીસ્તારી તુજને
સંભળાવું, દ્રોણ પરવ મહીમાય. ॥ ૧ ॥ કૈરવ પાન્ડવ તંબુએ ગયા,
સહુસહુને સ્થળ બેઠા, દુરીયોધન ને કર્ણ શકુની, વીચારમાં બહુ પેઠા.
॥ ૨ ॥ ભીસ્મપીતાએ યુધ કીધું; સત્યમાર્થી ન કાઢ્યો હાથ; પણ ગુરૂ
માહારાજ કહ્યું માનીને, દ્યો તમે અમને સાથ. ॥ ૩ ॥ દ્રોણ ગુરૂએ
કબુલ કીધું, આવળે સર્વે સવારે; દુરીયોધને પત્ર લખીયો, પાન્ડવને તે
વારે. ॥ ૪ ॥ પછી રાત્રીયે સયન કીધાં, એવે વાણુ વાય; જ્યત થઈ
જમી પરવારી, યુદ્ધ કરવાને જાય. ॥ ૫ ॥ વાજતે ગાજતે સ્થંભે આ-
વ્યા, પાન્ડવમાં ચાર બ્રાત; દુપત ધ્રુવદુમાન આવ્યા, સાથે ક્ષોણી સા-
ત. ॥ ૬ ॥ વૈરાટ રાજ અભિમન્યુ, ગેટારગછ મેઘવર્ણ; રથ હાંકવા રથે
બેઠેલા, પોતે અસરણા સર્ણ. ॥ ૭ ॥ કૈરવમાં કીરપાચાર આવ્યા, દ્રો-
ણને અશ્વસ્થામા; જેદ્રથ ભગદત ને શક્ષ આવ્યા, સાથે શકુની મામા.
॥ ૮ ॥ હુરી શ્રવાને સુસરમા, શકુનીના સાત પુત્ર; ચંદ્રકેતુ ને વર્ષકેતુ
સો ભાઈનું ધરશુત્ર. ॥ ૯ ॥ વાજતે ગાજતે સ્થંભે આવ્યા, મન માઠા
મનસુખા; અરજુનજીના સામા આવી, મોખરે ગુરૂ ઉભા. ॥ ૧૦ ॥ અ-
રજુનજી કહે ગુરૂ માહારાજ, બોલું છું રાજવટે; અસત્ય યુધનો આરં-
ભ કરવો, તે તમને નવ થટે. ॥ ૧૧ ॥ એટલે દ્રોણને બોલું લાગ્યું, દુષ્ટે
સલા દીધી ઉંધી; અણુઘટતું કામ કર્યું એ, દુરીયોધનની બુદ્ધી. ॥ ૧૨ ॥
ખોટી સલા મુને એણે આપી, નખોદ એનું જાળે; અંતરમાંથી એણુંજ
કહ્યું, તોડાવ્યો માહારો માઝો. ॥ ૧૩ ॥ એમ જણીને નીચું જોયું,
અરજુનજી થયો ત્યાર; ગાંજેવનામા ધનુષ ચઢાવી, પેહેલો કર્યો ટંકાર.
॥ ૧૪ ॥ તેનો શબ્દ ત્રીલોકમાં પોહાવ્યો, ડોહ્યાં દસે દીગપાળ; ધરણ
લાગી ધ્રુજવાને, ખળભળ્યું પાતાળ. ॥ ૧૫ ॥ ઘડલંકાંથી હનુમાન આ-
વ્યા, પાન્ડવદળમાં પેઠા; પારથના રથની ધજાએ, પુંછ વીંટાળી બેઠા.
॥ ૧૬ ॥ એટલે અરજુન સાવધ થયો, મંત્ર ભણી બાણ લીધું; તેવાંને
તેવાં દસખાણે, ગુરૂનું પુજન કીધું. ॥ ૧૭ ॥ દ્રોણગુરૂ ઘણા આનંદ પા-
મ્યા, દીધી ઘણેરી આશા; તુજ સાથે મને લડાવે તેનું, જાળે સત્યાનાશ.
॥ ૧૮ ॥ એમ કહીને આયુધ લીધાં, કળકળી કાપે ચડીયા; સામસામી

થંભેવી દોડયા, વચમાં ટુટી પડીયા. ॥ ૧૯ ॥ મારજ મારે દયા ન ધારે,
બહુ બાજ્યા કોણ કોણ; કરણને અભિમાન બાજ્યા, અરજુનજી ને દ્રોણ.
॥ ૨૦ ॥ દ્રુપતને દુસ્વાસન બાજ્યા, વૈરાટ સુસરમાય; શીખંડીને ભ-
ગદત બાજ્યા, જેદ્રથને સહ્ય રાય. ॥ ૨૧ ॥ દુરીયોધનને ભીમ બાજ્યા,
ગટોરગછને દમન; મેઘ વરણને વરશકેતું, ધ્રુપત દંતુનો તન. ॥ ૨૨ ॥ શે-
દેવને દુરદમન બાજ્યા, દેવકને નીકુળ; એ રીતે અન્યોઅન્ય ગોઠવાણા
જે જેને અનકુળ. ॥ ૨૩ ॥ તરવારીએ તરવારીયા બાજ્યા, અશ્વિના
સ્વારે સ્વાર; પગપાળે પગવાળા બાજ્યા, વરતાવે હાહાકાર. ॥ ૨૪ ॥
ગાજે બાજે કોઈ ન લાજે, આયુધથી અંગ ભેદે; કૈંના ચરણ ભુજ
કૈંના, કૈંના મુસ્તક છેદે. ॥ ૨૫ ॥ કૈંક જણા અવની અટવાણા, કૈંકની
છેદમ છેદા; રક્ત રૂપીરતી છોળ્યો ઉડે, માંડિશના ફેદમ ફેદા. ॥ ૨૬ ॥
રૂપીર માંડિશનો કીચડ થયો, સહુનાં બગડે શરીર; એ રીતે યુદ્ધ વીક-
રાળ જમ્યું, ધીર્ય ધરે રણધીર. ॥ ૨૭ ॥ ઘણા પ્રાણીનો વાણ વાળીયો,
વરત્યો હાહાકાર; લડતાં કોઈ પાછા ન પડીયા, દાહાડો રહ્યો વડી ચાર.
॥ ૨૮ ॥ એવામાં બેડે માયાવી તે, ગાજીને ગગને ચડીયા; વા વટોળ વી-
જળી કરીને, કૌરવ દળમાં પડીયા. ॥ ૨૯ ॥ જેને ને તેને જુડવા માંડ્યા,
વાળતા કચ્ચર વાંણ; એટલે કૌરવની સહુ સેન્યે, બહુ કરી બુમરાણ.
॥ ૩૦ ॥ તે દેખીને દ્રોણ ગુરૂએ, મારવા કીધો વીચાર; તવ મેઘવરણે શકુ
નીના, ઝાલ્યા સપ્ત કુંવાર. ॥ ૩૧ ॥ જોરથી ઝાલ્યા, બગલમાં ઘાલ્યા,
લેધને ગગને ચડીયો; વા વટોળ વીજળી કરી જૈ, પોતાના દળમાં પ-
ડીયો. ॥ ૩૨ ॥ ગટોરગછ જતો રહ્યો આડો, ના રહ્યો કોઈના ઝાલ્યા;
મેઘવરણે સાતે પુત્રો, વરકોદરને ઝાલ્યા. ॥ ૩૩ ॥ દ્યોરે દાદા દ્યોરે
દાદા, આપ્યા એવી વદી વાણ; ભીમે બગલમાં ઘાલી દબાવ્યા, કાહાડી
નાંખ્યા પ્રાણ. ॥ ૩૪ ॥ તવ શકુનીએ પોક મુકી, બેહક બેશી ગયો;
અરેરે માહાફ કરમ પુટયું, હુતો વાંઝીયો થયો. ॥ ૩૫ ॥ એમજ ત્યાંથી
ત્રાસતો નાઠો, મનમાં ધરીને શોક; તેને નાસતો દેખીને નાહું, શેન્યાનું
સહુ લોક. ॥ ૩૬ ॥ એટલે જોર કર્યું પાન્ડવે, ક્રોધ જણાવ્યા માઠા; તવ
દ્રોણાચાર કાલ્યર થઈને, સ્થંભની ખારણે નાઠા. ॥ ૩૭ ॥ પાન્ડવ ગયા
કૌરવ સ્થંભે, સુરજ બેઠો મેર; કૌરવનાં વાજાં બંધ પડીયાં, વાગી પા-
ન્ડવની ભેર. ॥ ૩૮ ॥ દ્રોણગુરૂ તવ તં મુએ મયા, પારથે વીચારી મતી;
અસત્ય યુદ્ધ ગુરૂએ કર્યું તે, શેવામાં જલુ નથી. ॥ ૩૯ ॥ એમ જાણી
ગયો પોતાને તંબુ, સાથે સહુજન બળીયા; ગુરૂજી પોતાને તંબુ ગયા

ત્યાં, કૌરવ સરવે મળીયા. ॥ ૪૦ ॥ દુરીયોધન કહે યોરે માહારાજ,
આજે તો હારી કેમ, એવું વચન સાંભળીને. ગુરુજી બોલ્યા એમ.
॥ ૪૧ ॥ તું અવધીનો સંગ ચઢીને, વીપ્રોત દીવી બુધ; મેં માહારં પ-
રોજણ બોધ, અસત્ય માંડયું યુદ્ધ. ॥ ૪૨ ॥ અધ્રમનાં ફળ નીકળે ક-
ડવાં, હાર્યાનું કારણ એહ; દુરીયોધન કહે હારીએ ભલે, કરવું તેહનું
તેહ. ॥ ૪૩ ॥ એમ કહીને રહ્યા રૂઝની, સાંભળજે રાજન; તેહસમે વી-
ચારે ચહીયા, પોતે જુગજીવન. ॥ ૪૪ ॥ વળણું ॥ રાત્રીએ રણછો-
ડજી, કરતા બહુ વીચાર; કહે વદનભ શ્રોતાસુણે, જપીએ જુગદાધાર.

કડવુ ૨ રાગ સામેરીનો ચાલ.

વૈશમપાયે એણીપેર બોલ્યા, સુણ જનમેજેરાય; વિસ્તારી તુજને
સંભળાવું, દ્રોણ પરવ મહીમાય. ॥ ૧ ॥ અંતરયામીએ એમ વીચાર્યું,
વીત્યા એકાદસ દન; સપ્ત દીવસનું યુધરહું છે, નહીં મરે અભિમન. ॥ ૨ ॥
અષ્ટાદશ વર્ષ પુરણ થાશે, પછી ભાણેજ નહીં મરશે; મારશે મુને સ્વર્ગ
અત્યુને, પાતાળનું રાજ્ય કરશે. ॥ ૩ ॥ માટે એને મારવો જોઈએ વી-
ચારી જગતનું હીત; આવતી કાલે સવારમાંથી, ખેલકરૂ વીપરીત. ॥ ૪ ॥
એમ વીચારતાં રાત્રી વીતી, થયા પ્રાતઃકાળ; પોતે બીજુ રૂપ વીપ્રનું
ધરીયું, પરવરીયા પાતાળ. ॥ ૫ ॥ બ્રાહ્મણની જ્યાં વસ્તી હતી ત્યાં,
ગયા દીન દયાળ; તવ સહુ બ્રાહ્મણ કેહેવા લાગ્યા, કેમ આવ્યા પાતાળ.
॥ ૬ ॥ આ પાતાળમાં તાડુકી નામે, અસુર છે મુંઠ મતી; તે અમારા
બ્રાહ્મણનાં ચીન, રાખવા દેતો નથી. ॥ ૭ ॥ ઉપવીત જો અંગે ધરીએ
તો, તે સ્વર્ગ દે છે ડામ; દેવ દેવસ્થાન ભાગી નાખ્યાં, ફેડ્યા ધર્મના
ડામ. ॥ ૮ ॥ ઉભુ તીલક આડુ તીલક, જો કરીએ લેસાટ; તો તેવે આકારે
ડામ દે છે, નથી બ્રાહ્મણનો ઘાટ. ॥ ૯ ॥ તે માટે તમે પાછા પધારો, નહીં
રહે વીપ્રનું ચીન્હ; તવ પ્રભુ કહે માહારે તમારે, વાડવમાં નહીં ભીન્હ.
॥ ૧૦ ॥ માટે તમને દેઉછું ડબકો, શું બેઠા વીપ્રના બાળ; જગતમાંથી
શું મરી ગયા છે, જો બ્રાહ્મણ પ્રતીપાળ. ॥ ૧૧ ॥ ઘણા છે બળીયા નવ
જય કળીયા, તેવાને સરણે જવો; કુન્તી સુત અરજુન દયાળું, તેને તેડી
લાવો. ॥ ૧૨ ॥ તે આવી રાક્ષસનો ક્ષય કરશે, જસે જનમનું સાક્ષ; આ-
લો હું આવું તમારી સાથે, એમ વધા નંદલાલ. ॥ ૧૩ ॥ તવ પાતા-
ળના વીપ્ર સરવે, નીકળ્યા પ્રભુની સાથ; વીપ્રોનું વંદ તેડીને ચાલ્યા,

પોતે દીનાનાથ. ॥ ૧૪ ॥ એવામાં કુરુક્ષેત્ર વાંશે, કુંડલી બહુ ગડગડી-
યાં; વાજતે ગાજતે કૈરવ પાન્ડવ, યુદ્ધ કરવાને ચઢીયા. ॥ ૧૫ ॥ પોત-
પોતાને સ્થંભે આબ્યા, સંગ્રામ કરવો તાકે; બીજે સ્વરૂપે કૃષ્ણપ્રભુજી,
પારથનોન્નરથ હાકે. ॥ ૧૬ ॥ સામા સામી આવી ઉભા. તેવે આબ્યા મુ-
કંદ; વાણીવડે આશીરવાદ દેતા, આબ્યું વિમનું પ્રંદ. ॥ ૧૭ ॥ તવ સ-
રવે બ્રાહ્મણને દીઠા, ચઢીયાં સ્વેત નીશાન; એટલે સરવે અથીઆર મુ-
કયાં, દેખી બ્રહ્મ સંતાન. ॥ ૧૮ ॥ એવે અરજુનજીની પાસે, આબ્યું વા-
મનું પ્રંદ; ઓરે જો બ્રાહ્મણના પાળક, કહી કીધું આકંદ. ॥ ૧૯ ॥ પા-
તાળમાં એક તાડુકી નામે, દહીત નડે છે અમને; પુરણ બ્રહ્મ કર્યા તે
માટે, તેડવા આબ્યા તમને. ॥ ૨૦ ॥ પાતાળ આવી પાપીને મારો, વી-
મનું વચન થાપો; ક્ષત્રીનો કુળ ધર્મ છે માટે, એટલી કષ્ટી કાપો. ॥ ૨૧ ॥
અરજુનજી કહે ઓ મહારાજ, કેહેતામાં આગળ થાવું; પણ દ્રોણની
આજ્ઞા અપાવો, તો તમ કીંકર આવું. ॥ ૨૨ ॥ તવ વીમ્રોએ દ્રોણને
કહ્યું, ઘો નરને આજ્ઞાય; અમારૂં સંકટ ભાગવા આવે, પોતે પાતાળમાંય.
॥ ૨૩ ॥ બ્રાહ્મણનું હીત બ્રાહ્મણમારે, અનાદીની રીત; વીમ્ર વીના હોય
અવર જતી, તે વરતે વીમ્રીત. ॥ ૨૪ ॥ બ્રાહ્મણીને પેટ પ્રગટ થાયે,
બ્રાહ્મણ બોજથી જેહ; બ્રાહ્મણ દેખી આનંદ પામે, મહીમા વધારે તેહ.
॥ ૨૫ ॥ અવર વીર્યથી ઉત્પન થાયે, બ્રાહ્મણીને પેટ કોય; પણ લક્ષણ
વીલક્ષણ તેનાં, બ્રહ્મદ્રેશી હોય. ॥ ૨૬ ॥ બ્રાહ્મણની ભાંખે મુખ નીંતા, વળી
સોઢ્યા કરે છીદ્ર; સુજે શોઢાઈ બ્રાહ્મણ કેરી, ભોગવે બહુ દળીદ્ર. ॥ ૨૭ ॥
વીમ્રને દેખી દંતીયાં કરે. લાતો ફેકે ફાવે તેમ; મુખ મરડી મહીમા ધ-
ટાડે, ધાલે વીમ્રોપર વેમ. ॥ ૨૮ ॥ પોતાની વિદ્રતા બતાવે, પરાયાને
વખોડે; અવરજતીનું દાસત્વ કરે, વીમ્ર ઉપર ચઢે મોહોડે. ॥ ૨૯ ॥
અવર જતીનું એંડું ઉપાડે, વેશધારીને શેવે; ભોજન માટે ભટકતો
ફરે, ખુશી નીચાં દાન લેવે. ॥ ૩૦ ॥ આર્મીત્રણ વણુ જમણું ધારે,
શુદ્રોની કરે પળશી; સૌત્રણ સરખું ત્રણ જણે, કાં પીંપણો કાં તળશી.
॥ ૩૧ ॥ સૌ પશુ સરખો ગાયને જણે, માને નહી વીવેક; સરવ
વરણુ સરખી ધારે, જતી કુજતી એક. ॥ ૩૨ ॥ અવર વરણુના ચરણુ
ચાંપે, મીઠું વહે જેમ ગમે; જતી જણ્યા વણુ વેશધારીને, આતુરતાથી
નમે. ॥ ૩૩ ॥ એવાં અતી અપલક્ષણ હોયે, તે નહી વીમ્રનું વીર્ય; તે
સહુ સમજેછે દ્રોણ ગુરૂ, મોકલો દો રણવીર્ય. ॥ ૩૪ ॥ આવી
અમારી કષ્ટી કાપે, વાડવનું દુખ જાય; એવું સાંભળી દ્રોણ બોલ્યા,

વિપ્રોને નમી પાય. ॥ ૩૫ ॥ ભલે માહારાજ તેડી જવો, અરજુનને પા-
તાળ; પરોપકારે આડી જીભ ધાલે, તેતો કરમચંડાળ. ॥ ૩૬ ॥ તે પ-
છી કહ્યું અરજુનજીને, દીકરા તતપર થાવો; પ્રતીપાળછો જો બ્રાહ્મણ-
ના, વિપ્રોની સાથે જવો. ॥ ૩૭ ॥ અરજુનજી કહે જવું માહારાજ, પ-
ણ મુકી દો બંધ; માહારા આવતા સુધી કરો, સ્થંભે આવવું બંધ.
॥ ૩૮ ॥ દ્રોણ કહે નહીં આવું સ્થંભે કરીશ, નહીં સંતાપ; રણ-
સ્થંભનું યુદ્ધ કરું તો; બ્રહ્મહત્યાનું પાપ. ॥ ૩૯ ॥ એટલે અરજુનજી
એમ બોલ્યો, એ પ્રકોદર વીર; પાતાળ વીશે જૈએ છેએ, હું ને શા-
મ શરીર. ॥ ૪૦ ॥ સેન્યને લેધ તંબુએ જવો, કરશોમાં વીપ્રીત મંતી;
ભીમ કહે શું તમારાવીના, વઢનારા અમે નથી. ॥ ૪૧ ॥ પારથ કહે
નથી વઢવું, બે દન રાખજો ધીર; હું આળ્યા પછી યુદ્ધ આદરવું; મા-
નજો માહારા વીર. ॥ ૪૨ ॥ એવું સાંભળી સુત વાયુનો, શેન્યાને લેધ
વળીયો; અરજુન વીપ્રનું પ્રંદ લેધને, પાતાળ વીશે પળીયો. ॥ ૪૩ ॥
બ્રાહ્મણોએ કહ્યું પારથને, આ સ્થળ રહો આજ; કલે સવારે દેખાડી
શું, અસુર તમને માહારાજ. ॥ ૪૪ ॥ એમ કહીને વીશ્રામ આપ્યો,
રહ્યા નર રણછોડ; પૃથવીમાં રહ્યા પાન્ડવ કૌરવ, મનમાં ધરીને કોડ.
॥ ૪૫ ॥ વળણ: ॥ પોતપોતાને સ્થળ રહ્યા, સાંભળને તું રાય; વદે વ-
હ્નભ શ્રોતા સુણો, ચક્રાવનો મહીમાય.

અભેમાનનો ચકાવો.

કડવું ૩ રાગ સાખી.

વૈશમપાયે એણીપેર બોલ્યા, સુણ જનમેજે રાય; વિસ્તારી તુજને
સંભળાવું, ચકાવાનો મહીમાય. ॥ ૧ ॥ અરજુનજી પાતાળે ગયો છે,
તાડુકી દહીતને હણવા; કૌરવ પાન્ડવ પ્રથવી વીશે, રહ્યા ઉમંગે ઉખ-
ણવા. ॥ ૨ ॥ તંબુમાં જઈ દુરીયોધને, તેડયા મારથી ચોદ્ધ; ગુરૂ સહીત
બેસાડીને, કરવા લાગ્યો બોધ. ॥ ૩ ॥ ઓરે ગુરૂજી ઓરે ગુરૂજી, આ-
પણે યુદ્ધ આદરવું; કાવશે વઢતાં નર નહી માટે, કાલે આરંભ કરવું.
॥ ૪ ॥ લાગ લલો છે શત્રુને હણવા, માટે ખેલ ખતાવું; દ્રોણ કહે તું
મરે તોહ્યે પણ, રણસ્થંભે નહી આવું. ॥ ૫ ॥ અરજુનને મેં વિશ્વાસ
દીધો, ત્યારે ગયો પાતાળ; માટે રણથંભ યુદ્ધ ન કરું, ધત્રાષ્ટરના ખાળ.
॥ ૬ ॥ તવ દુરીયોધન રડી પડીયો, આરંભો યુદ્ધ માખાપ; તમોએ પ્ર-
તીગના કરી છે, તે સહુ મુજને પાપા ॥ ૭ ॥ દ્રોણ કહે કાવે તેમ કહે પણ,
તે નહી કરૂ બુધ; તે કરતાં તારી મરજી હોયે તો, આરણુ કોઠા યુદ્ધ.
॥ ૮ ॥ દુરીયોધન કહે તે યુદ્ધ કેવું, કહો માંડીને વાત; ગુરૂ કહે કે વઢવા
માટે, રચવા કોઠા સાત. ॥ ૯ ॥ પેહેલો કોઠો પાશાણુ કેરો, લોક વજૂનો
ખીજે; મંત્રવડે છે રચવાના, ત્રાંખાનો કોઠો ત્રીજે. ॥ ૧૦ ॥ ચોથો કોઠો
રૂપાનો રચવો, પાંચમો કનકકેરો; છઠ્ઠો કરવો સપ્તધાતુનો, - સાતમો ગો-
ખર ઘેરો. ॥ ૧૧ ॥ પેહેલાને સો ખીજને બશે; ત્રીજને ત્રણસે દ્વાર; ચોથે-
આરસે પાંચમે, પાંચમે, છઠ્ઠે છ ઘણા સાર. ॥ ૧૨ ॥ સાતમો કોઠો છાંણુ મા-
ટીનો, તેને સાતસે દ્વાર; દ્વારે દ્વારે દસ દસ ચોદ્ધ, સાતમે સાત હજાર. ॥ ૧૩ ॥
તે પ્રમાણે શીખખર ધજ, ચઢતા ચઢતી હાય; મોખરે મારથી એક એ
ક શોભે, ત્યાર થાવો તે કાય, ॥ ૧૪ ॥ છત્રપતી કહે ઓ મહારાજ, બેશ
કર્યા મનસુખા; તમો જેને આગના કરો, તે રહે કોઠે ઉભા. ॥ ૧૫ ॥ દ્રોણે
કહ્યું કે પેહેલે કોઠે, મોખરે રેવું માહારે; ખીજે કોઠો લોહ વજૂનો, રહેવું
કીરપાચારે. ॥ ૧૬ ॥ એટલે બોલ્યા અસ્વસ્થામા, સાંભળો માહારા તાત;
ત્રીજે કોઠે હું રહેવાનો, કબુલ કરો વાત. ॥ ૧૭ ॥ દ્રોણ કહે તું રહેજે
બેઠા, ચોથે રહે રાય કરણ; પાંચમે દુરીયોધન તું રહેજે, આણુજે શત્રુતુ
મરણ. ॥ ૧૮ ॥ છઠ્ઠે કોઠે શશ્વરાય રહેજે; સાતમે જેદ્રથ રાય, તવ સરવે

મળી કણુલ કીધું, રેહેવાનુ કોઠા માંય. ॥ ૧૯ ॥ પછી શકુની મામો બો-
લ્યો, ગુરુએ કીધો વીવેક; ઓ દુરીયોધન પાન્ડવ દળમાં, પત્ર લખી ઘો-
એક, દુરીયોધને પત્ર લખીયો; કુવચને કુમતી; ઓરે પાન્ડવ યુદ્ધવીનાતો
અમથી રેહેવાનુ નથી. ॥ ૨૦ ॥ પણ અરબુન સાથે કોલ કીધો, વઢવું ન
હી રણથંભ; તે મોટે અમે ઉભુ દ્યુ છે, કોઠાયુદ્ધ આરંભ. ॥ ૨૧ ॥ તે
કોઠામાં આવજો કાલે, સંવારે પરવારી; એમ લખીને સાતે કોઠાની, સર્વ
ખીના ગુજરી. ॥ ૨૨ ॥ પછી નીચે એમ લખીયું. છત્રપતી રાજન; આ-
વવું ન હોય તો એમ લખજો, નહી અમે ક્ષત્રી તન. ॥ ૨૩ ॥ એવું લ-
ખજો કાંતો આવજો, ખાસો નહી ભુલથાપ; બેમાંથી એક કરો નહીતો,
બ્રહ્મહત્યાનું પાપ. ॥ ૨૪ ॥ એવો પત્ર લખી મેઢલીયો, શેવક કેરી સાથ;
પાન્ડવ સભા કરી બેઠેલા, ત્યાં દીધો ધરમને હાથ. ॥ ૨૫ ॥ ધરમે આ-
પ્યો નીકુળજીને, વાંચો મહારા વીર; તે વેળા વન રમવા ગયેલો, અભે-
મન્યુ રણ ધીર. ॥ ૨૬ ॥ ગયેલો ગટેરમછ તેની સાથે, તે નવ જણે વા-
ત; નીકુળજીએ વાંચવા માંડ્યો, સભાવીરો સાક્ષાત. ॥ ૨૮ ॥ કોઠાયુદ્ધની
ખીના વાંચી પડી પેટમાં ફાળ; વાજંત્ર વાગતાં બંધ કરાવ્યાં, યુધી-
ષ્ઠીર ભુપાળ. ॥ ૨૯ ॥ શોકમાં પડીયા સહુ સભાસદો, બોલીયા ધરમ
રાય; ઓ ભીમ વીરા આ યુદ્ધ કેરો, કોણ જણે ખીનાય. ॥ ૩૦ ॥ ભીમ
કહે હું જણતો નથી, દુષ્ટતેવું યુદ્ધ માગે; શરીરનો કોઠો કે વાવ્યનો
કોઠો, કોઠો એનો લાગે. ॥ ૩૧ ॥ એટલે બોલ્યા ધ્રુપત રાજ, સાંભળો ધ-
ર્મ સુમતી; કોઠાયુદ્ધ સાંભળ્યું છે કાને, પણ હું શીખ્યો નથી. ॥ ૩૨ ॥
ગમે તે કોઈ જણતું હશે, વાત નથી જરા બુઠી; ખાસક પાનનું ખીડું બના-
વો, લે કોઈ સભામાં ઉઠી. ॥ ૩૩ ॥ તવ શેઠેવે ખાસક પાનનું, ખીડું બનાવ્યું
એક; ભરી સભામાં ફેરવ્યું કોઈ, રાખો અમારો દેક. ॥ ૩૪ ॥ પણ કોઈએ
ખીડું નવ લીધું, મુકી દીધુ સભા માંય; તંબુ વીસે સરવે તારણી, ર-
ડવા લાગી ત્યાંય. ॥ ૩૫ ॥ ધરમને ઝર ઝરાં આં આંબ્યાં, ભીમના નેત્ર-
માં નીર; એવે વનમાંથી રમીને આવ્યો અભેમન્યુ રણધીર. ॥ ૩૬ ॥ પો-
તાનાં વાજાં સાંભળ્યાં નહી, મનમાં થયો ઉદાસ; માયાવી વીરા વીધન છે
કાંઈ, જૈ કરીયે તપાસ. ॥ ૩૭ ॥ એમ જણી સભાની પાસે. રથેથી ઉત-
રીયા; આકુળ બ્યાકુળ થઈ ગયેલા, સ્વાસ ભર્યા પરવરીયા. ॥ ૩૮ ॥
સરવેને ઉદાશમાં દેખી, માયાવી બેસી ગયો; આઉકાર લેવા અભેમ-
ન્યુ, સભામાં ઉભો રહ્યો. ॥ ૩૯ ॥ તો પણ આઉકાર એને ન દીધો,
તાણાવેલી લાગી તનમાં; એટલે ઘણું ઓછું આવ્યું, અભીમન્યુના મ-

નમાં. ॥ ૪૦ ॥ પીતા માહારો પાતાળ ગયો, તે કોણ દે આઉકાર; એવું
વીચારતાં ધરમ સમજ્યા, રીસાઈ જશે કુંવાર. ॥ ૪૧ ॥ ભીમને કહ્યું
ધરમરાયે, વીરા ઉભા થાવો; રીસાળવો પેલો રીસાઈ જશે, સમજવી
આહીં લાવો. ॥ ૪૨ ॥ આંસુ લુછતો ભીમ ઉઠ્યો, બોલ્યો મુખ વચન;
આ વેળા શું માન્ય માગે છે, પયારો માહારા તન. ॥ ૪૩ ॥ તાત તા-
રો પાતાળ ગયો છે, જોડે નંદ કીશોર; સોમણ દીવેલે દાવા વીના, છે
અંધારૂં ધોર. ॥ ૪૪ ॥ દુરીયોધને પત્ર લખ્યો છે, ચલાવી કુબુધ; હરા-
મખોરે ઉભુ કર્યું છે, વઢવાનું કોઠાયુદ્ધ. ॥ ૪૫ ॥ તે કોઠા કોઈ જણતા
નથી, તે સાઈં બીડુ કીધું; ભરી સભામાં પડ્યું રહ્યું છે, કોઈ જને ન-
વ લીધું. ॥ ૪૬ ॥ સાંભળીને અભિમાન ચાલ્યો, ખરવણ બાળ ન ચુ-
ક્યું; સભાની વચમાં બીડું પડેલું, લેઈને મુખમાં મુક્યું. ॥ ૪૭ ॥ છ
ભાગનું બીડુ પોતે ખાધું, સાતમા ભાગનું જેહ; સરવ સભાને દેખાડી-
ને, ભોમી મુક્યું તેહ. ॥ ૪૮ ॥ તે પછી પોતે એવું બોલ્યો, મુજ જને-
તાયે જણીયો; તે સમે માતાના ઉદરમાં, છ કોઠા વીધા ભણીયો. ॥ ૪૯ ॥
સાતમો કોઠો કૃષ્ણ મામાયે, ભણાવ્યો નથી મને; એટલો કોઠો રાખો
માંથે, જે કોઈનાથી બને. ॥ ૫૦ ॥ એવું સાંભળી વરકોદરે, મનમાં ક-
ર્યો વીચાર; છાણ માટીનો ભાગવો કોઠો, તેમાં શી લાગે વાર. ॥ ૫૧ ॥
એવું સમજીને ભીમ ઉઠ્યો, મનમાં ધરી બહુ રીસ; પાનનો કટકો મો-
ઢામાં મુક્યો, સાતમો માહારે શીશ. ॥ ૫૨ ॥ એટલે સર્વ સભા હરખા-
ઈ, વગડાવ્યા નીશાન; બીડુ ચાવતો તંબુમાં ગયો, અરબુનનો સંતા-
ન. ॥ ૫૩ ॥ શુભદ્રા તવ પુછવા લાગી, ઓ માહારા સંતાન; કોઠે જવા
બીડુ કોણે લીધું, ગરગડીયાં નીશાન. ॥ ૫૪ ॥ અભિમન્યુ કહે માતા
માહારી, સુરાતણ કામ કીધું; જે મુખ માહારૂં રક્ત થયું છે, યુદ્ધ બી-
ડું મેં લીધું. ॥ ૫૫ ॥ વળણુઃ ॥ બીડું લીધું મેં માવડી, યુદ્ધે જવું
કાલ; વઢે વહ્નિ તે સાંભળી, માતા બની બેહાલ.

કડવું ૪ રાગ સૈયાનો.

વૈશમપાયે એણીપેર બોલ્યા, સુણ જનમેજે રાય; વિસ્તારી તુજ-
ને સંભળાવું, ચઠાવાનો મહીમાય. ॥ ૧ ॥ અભીમન્યુએ માતાને કહ્યું,
બીડું બતાવ્યું વદન; તવ તંબુપર કાગ બોલ્યા, માઠા થયા શુકન. ॥ ૨ ॥
શુભદ્રાનું નેત્ર ફરક્યું, પડી પેટમાં ફાળ; યુદ્ધે તુજને જવાન દેવું, ઓ-

રે માહારા બાળ. ॥ ૩ ॥ ખેલ લડાવ્યો કોણે ચડાવ્યો, કરાવી મતી
 માઠી; શું માહારૂં વર વાલવા બેઠા, કેહેતી સભામાં નાઠા. ॥ ૪ ॥ રૂઢી-
 યા ફાટે તેમ રડેછે, જરાએ ન રહે છાની; શુભદ્રાની નહીં જોયેલી; કો-
 ધએ પગની પાહાની. ॥ ૫ ॥ તે નારીએ મરીયાદા મુકી, ચાલી ઉઘાડે
 શીશ; આંસુડાં છુટે છાતી ફુટે, નાંખે કારમાં ચીસ. ॥ ૬ ॥ સભામાં
 આવી કોધ ભરેલા, સર્વ થયા ઉદાશ; રક્ત લોચનની રામા દેખી, ધ-
 રમ પામ્યા ત્રાસ. ॥ ૭ ॥ એવામાં સુભદ્રા બોલી, ઠીકજ ખેલ લડાવ્યો;
 દીયરને જેઠ ભેગા થઈને, કુવર માહારો ચડાવ્યો. ॥ ૮ ॥ એકનું એક
 છે છોકરું માહારે, પીતા એનો પાતાળ; તેથી તમે મરાવી નાંખો, ક્યાં
 પેટનું છે બાળ. ॥ ૯ ॥ ધીક્કાર ધરમ જેઠ તમને, શાના તમે શત્યવા-
 દી; પારકાં છોકરાં લડાવી મારો, ભોગવો પોતે ગાદી. ॥ ૧૦ ॥ શેદેવ
 દીયર ધીક્કાર તમને, ફરોછો ટીપણું ખોસી; કોઠા વીધા શું જણતા ન-
 થી, નામ ધર્યું શીદ જોશી. ॥ ૧૧ ॥ લંગોટી વાળી વન સધારો, શરી-
 રે ભરમજ યોગો; વીધા તમારી નાશી ગઈતે, પોથાં પાણીમાં બોળો.
 ॥ ૧૨ ॥ નીકુળ દીયર ધીક્કાર તમને, છુટી પડી વરણાગી; છોકરૂં ચ-
 ડાવી પોતે બેઠા, છેલાઈમાં લાલ લાગી. ॥ ૧૩ ॥ ઓ ભીમશેન જેઠ
 હોરણી હોડો, આંખોમાં આંજે મેશ; ખાઈ ખાઈ ખાલી દીલ વંચાર્યું,
 થયા ભાદરવાની ભેશ. ॥ ૧૪ ॥ ભીમ કહે મુજને નવ કેહેતી, હું છું
 જવાનો સાથે; મેં માહારા ભાગનો લીધો છે, સાતમો કોઠો માંથે. ॥ ૧૫ ॥
 એટલે અતી આકળી થઈને, સુભદ્રા વહી વાણ; માહારા છોકરાને સ-
 મજાવો, નહીતો કાઢીશ પ્રાણ. ॥ ૧૬ ॥ સ્ત્રીહત્યા હું આપીશ તમને,
 નહીં પડવા દઉં સાંસો; એમ કહી મુસ્તકને કેશે, ઘાલ્યો ગળામાં ફાંસો.
 ॥ ૧૭ ॥ ધરમ રાજ ચરચર ધ્રુજ્યા, સાંભળ બાઈ વચનઃ ધીરજ ધર તું
 નહીં જય જુધે, રોકું છું તારો તન. ॥ ૧૮ ॥ એમ કહી અનુચરને દો-
 ડાવ્યો, તેડાવ્યો અભેમાન; સભામાં બોલાવી વરમે કહ્યું, સાંભળ તું
 સંતાન. ॥ ૧૯ ॥ તારી મા બહુ કલેશ કરેછે, વીપ્રીત થઈછે મતી; માટે
 કહ્યું યુધ્ધે જવાનું, દીકરા તારે નથી. ॥ ૨૦ ॥ અભીમન્યુ કહે વડીલ
 કાકા, બીડું લીધું મેં આપ; જે કાલ યુધ્ધે જવું નહીતો, બ્રહ્મહત્યાનું
 પાપ. ॥ ૨૧ ॥ માહારી માતાનું પેટ લાજે, લાજે અરજુન તાત; નારી-
 નો સ્વભાવ હોય એવો, છોને રડે મુજ માત. ॥ ૨૨ ॥ કોઈનું કહ્યું
 નહીં માનવાનો, માટે ન કેહેશે અતી; ભરી સભામાં પાન ચાવ્યું
 છે, કોણલા ચાગ્યા નથી. ॥ ૨૩ ॥ એમ કહીને કુવર નાઠો, પો-

તાને તંબુ જય; શુભદ્રા કહે જેઠ હમારા, હવે વલે શી થાય. ॥ ૨૪ ॥
 એટલે શેદેવ પ્રત્યે બોલ્યા, પોતે ધરમ રાય: ત્રીકાળ જ્ઞાની વિદ્વાન જે-
 શી, બતાવો કાંક ઉપાય. ॥ ૨૫ ॥ શેદેવ કહે સાંભળો વીરા, જે ભાગ-
 હું હોય દુઃખ; તો એની નારીને તેડાવો, દેખાડો ઓત્રાનું મુખ ॥ ૨૬ ॥
 ઓત્રાનું એ મોહું જોશે તો, નહીં નીકળે ઘર બહાર; માટે જેમ તેમ કરી
 તેડાવો, ઓત્રા એની નાર. ॥ ૨૭ ॥ ખાધેલું બીડું ગળી જવાનો, નહીં
 લે યુદ્ધનું નામ; તે માટે બીજું બધું મુકીને, પેહેલું કરો એકામ. ॥ ૨૮ ॥
 ધરમ કહે શેદેવ વીરા, તમે બતાવ્યું એમ; પણ સત જોજન વૈરાટ નગ-
 રી, તેથી આવી શકે કેમ. ॥ ૨૯ ॥ જતાં આવતાં આઠસેં ગાઉ, તેડાવ-
 વી કેમ ફાવે; એકજ રાતમાં જનારો જૈને, શી રીતે તેડી આવે. ॥ ૩૦ ॥
 શેદેવ કહે વડીલ વીરા, શા સાડ ગભરાવો; સાંડ સપાટે જૈને આવે, રાયકા
 લોક તેડાવો. ॥ ૩૧ ॥ એટલે આગ ૫ ધરમે કીધી, ઉઠો માહારા છડી-
 દાર; તમે જવો રાયકાને લાવો, જરા ન લાગે વાર. ॥ ૩૨ ॥ એટલે
 દશ વીસ દાસ ઉઠ્યા, રાયકા શોધવા સાર; સોધતાં સોધતાં હાથ આ-
 વ્યા, પંકાતા રાયકા ચાર. ॥ ૩૩ ॥ રાજે કાજે રૂપો રત્નો, એવાં ચા-
 રનાં નામ; તેમને તેડી શેવક આવ્યા, જ્યાંછે સભાનો ઠામ. ॥ ૩૪ ॥ ખા-
 રણે ઉભા રાખી સભામાં, ગયો છડીદાર એક; ધર્મને કહ્યું ચારજણ
 આવ્યા, લાવ્યા કરી વિવેક. ॥ ૩૫ ॥ એટલે બોલ્યા ધરમ રાજ, સાંભળો
 માહારા દાસ; વારા ફરતી અકેક જણને, મોકલો માહારી પાસ. ॥ ૩૬ ॥
 તવ છડીદાર ખારણે ગયો, રાયકા ઉભા જ્યાંય; તેમાંથી રાજ રૈકાને
 કહ્યું, જતું સભાની માંય. ॥ ૩૭ ॥ વળણ. ॥ જ તું સભામાં રાયકા,
 તેડે છે રાજન; વ્યાસ વક્ષભ વાણી વદે, સુણજે શ્રોતા જન.

કડવું ૫ રાગ થેકાવળી.

વૈશમપાયે એણીપેર બોલ્યા, મુણ જનમેજે રાયરે, વીસ્તારી તુજ-
 ને સંભળાવું, ચક્રવાનો મહીમાયરે. ॥ ૧ ॥ રાજ રૈકાને આગના આ-
 પી, જ તું સભામાં સારરે; તવ હરખીને ગયો સભામાં, કણુ ન લાગી
 વારરે. ॥ ૨ ॥ ધર્મના સનમુખ આવી ઉભો, પેહેલો કયો જુહારરે; મુજ
 હરખું કાંઈ કામ બતાવો, રાજાજી હું તૈયારરે. ॥ ૩ ॥ ધરમ કહે રાજ રાયકા,
 વૈરાટ નમે જવોરે; અભીમન્યુની નારીને તેડી, કહો ભાઈ કયારે આવોરે.
 ॥ ૪ ॥ એટલે રાજે રાયકો બોલ્યો, હું હત્યારે જતુરે; ઓત્રાને તેડીને

હું, કાલે હાંઝે આવુંરે. ॥ ૫ ॥ સુભદ્રા કહે એ નહી કામનો, કાઠી મુકે બાહારરે; એટલે છડીદારેએ કાઢ્યો, કાણુ ન લાગી વારરે. ॥ ૬ ॥ એટલે આવ્યો કાળે રૈકા, એણે કર્યો પરણામરે; હુલે રાઝાજી, હુલે રાઝાજી, હુરે પડ્યું હે કામરે. ॥ ૭ ॥ ધરમ કહે કાળ રૈકા, વૈરાટ નયે જવોરે; ઓત્રા રાણીને તેડીને લે, કહો ક્યારે તમે આવોરે. ॥ ૮ ॥ એટલે કાળે રાયકો બોલ્યો, હું હત્યારે આવુંરે; ઓત્રા વહુને તેડીને કાલ, ત્રીજે પોંહોરે આવુંરે. ॥ ૯ ॥ સુભદ્રા કહે એ નહી કામનો, કાઠાડી મુકે બાહારરે; તવ છડીદારે બોલ્યું પાંગોઠું, ધપ્પા માર્યા બે ચારરે. ॥ ૧૦ ॥ એટલે આવ્યો રૂપો રૈકા, એણે કર્યો જીહારરે; મજ હરખું કાંઈ કામ બતાવો, કરવા હું તૈયારરે. ॥ ૧૧ ॥ ધરમ કહે રૂપા રૈકા, વૈરાટ નગરી જવોરે; આપણી ઓત્રા વહુને તેડી, કહો ભાઈ ક્યારે આવોરે. ॥ ૧૨ ॥ એટલે બોલ્યો રૂપો રૈકા, હાંઠય લેઈ હું આવુંરે; તમારી ઓત્રા વહુને તેડીને, કાલે મધ્યાને આવુંરે. ॥ ૧૩ ॥ સુભદ્રા કહે મધ્યાન સુધી, કેમ રહે કુંવારરે મારા રડ્યાને ધકકે મારી, કાઠી મુકે બાહારરે. ॥ ૧૪ ॥ તવ છડીદારે બોલ્યું કાઢ્યો, જીએ સભાનો સાથરે; એટલે આવ્યો રતનો રાઈકો, હુકો ગ્રહોછે હાથરે. ॥ ૧૫ ॥ હાથમાં સોનાનાં સાંકળાં છે, મંડીલ બાંધ્યું શીશરે; આંખ તણાતી મુછ મરડતો; આવ્યો ઘોળે દીશરે. ॥ ૧૬ ॥ ધર્મના સનમુખ જૈને ઉભો, પેહેલો કર્યો પરણામરે; હુલે રાઝાજી હુલે રાઝાજી, હુરે પડ્યું હે કામરે. ॥ ૧૭ ॥ ધરમ કહે રતના રૈકા, વૈરાટ નયે જવોરે; ઓત્રા વહુને તેડીને લે, કહો તમે ક્યારે આવોરે. ॥ ૧૮ ॥ રતનો રૈકા એમજ બોલ્યો, હું હત્યારે આવુંરે; ઓત્રા વહુને તેડીને કાલે, પોહોર દીવશમાં આવુંરે. ॥ ૧૯ ॥ પવન ગમની હાંઠયસે મારે, કંઠે ધુંધર માળરે; હુલાળી આકાશ ચઢીને પાણી પીયે પાતાળ રે. ॥ ૨૦ ॥ સુભદ્રા કહે પોહોર લગીતો, કરીશ કુંવરને વાર રે; જો વીરા વાયદો જીકો ન પડે, લે મોતીનો હાર રે. ॥ ૨૧ ॥ ક્યાંછે તારી પવન ગમની, બોલ્યામાં પડશે ફેરરે; હવે દીવશ રહ્યો નથી, સુરજ બેસશે મેર રે. ॥ ૨૨ ॥ એટલે બોલ્યો રતનો રાઈકો, ઘેર જઈને લાવુંરે; પત્ર લખીને ત્યાર કરો, હું એટલી વારમાં આવુંરે. ॥ ૨૩ ॥ પોહોર દીવશનું સાઢું કર્યું છે, તેડી લાવું તમ કામ રે; સુર્યના ઉદય પેહેલો આવું, તો રતનો મુજ નામ રે. ॥ ૨૪ ॥ એવું સાંભળી સુભદ્રાને, વળીયો મન આરામ રે; સુર્યના ઉદય પેહેલો આવે તો, આપું દસવીસ ગામરે. ॥ ૨૫ ॥ એટલે બોલ્યો રતનો રૈકા, ગયો પોતાને ઘેરરે; સજેકડી સરખી સાંડ છોડી, લાવ્યો આનંદ ભેર રે. ॥ ૨૬ ॥ શરીરે લાંબીને ઉંચી, હાડકાંનો છે માળો રે; સુભદ્રા કહે આ સાંડ લેઈ, શું તું જવા વાળો રે.

॥ ૨૭ ॥ રૈકો કહે તું ધીરજ ધરજે, ઓરે માહારી બેહેન રે; એ સાંડ સ-
રખો ન મળે બીજી, નહીં જવા દેઉં એને રે. ॥ ૨૮ ॥ ધરમ રાયે પત્ર લખા
બો, બીના લખો તે માંઠરે; ઓ ઓત્રા વહુ કોગળો જળનો, આવીને
કરજે હાંધરે. ॥ ૨૯ ॥ એમ લખાવીને સહી કીધી, ધર્મને વૈરાટ રાયરે;
રત્નાને કર પત્રજ આપી, કહ્યું કે થા વીદાય રે. ॥ ૩૦ ॥ એવે દીનમણી
મેર બેઠો, સાંઢે થયો સવાર રે, આવીશ વેહેલો કહીને હંકારી, વાયુ વેધે
તે વારરે. ॥ ૩૧ ॥ સુર સપાટે જય ઝપાટે, લાંબી છલંગો ભરતી રે; પવન
ગમની પવન પેરે, ભોમીનું ગમન કરતી રે. ॥ ૩૨ ॥ વૈરાટ નયમાં
ઓત્રા કુંવરી, સુદ્રણા એની માત રે; મોહોલ વીશે સયન કર્યું છે,
પેહેલા ચોઘડીયાની રાત રે. ॥ ૩૩ ॥ તે સમે ઓત્રાને સ્વપ્ન આવ્યું,
ઝમકીને એ જગીરે; સુદ્રણાને બહાજ પડી, રડીને કેહેવા લાગીરે.
॥ ૩૪ ॥ વળણ. ॥ ઝમકી જગી કુંવરી, કરતી આંસુ પાતરે; વઢે
વક્ષમ શ્રોતા મુણો, કહે સપનાની વાતરે.

કડવું ૬ રાગ હાલાવરી.

ઓ મા પેહેલા ચોઘડીયાની રાતરે, સપનું લાગ્યું ઓ માહારી માતરે;
મને અધોર સપન આવીયાં રે, ઓ હોહોહો રે. ॥ ટેક. ॥ ઓ મા હું અને
માહારો નાથરે, બેઉ વનમાં નીકળીયાં સાથરે ॥ એવું વન નોહોતું બેયું
કદી રે, જતાં જતાં આવી એક નદી રે. ॥ અમે નદીના નીરમાં પેઠાં રે,
નરનારી નૌકામાં બેઠાં રે. ॥ અડધો નદીયે ગયાં પાપ જાગ્યુરે, ઉંડા જ-
ળમાં એ નૌકા લાગ્યુ રે. ॥ તેથી તણાયો મુજ ભરતાર રે, હું તો તરીને
નીકળો બહાર રે ॥ જળમાં બુડી મુઓ મુજ નાથ રે, માહારે હેવાતણ ન
રહ્યું હાથ રે. ॥ મુને એવાં સપન આવીયાં રે, ઓ હો હો હોરે. ॥ માયે
કહ્યું દીકરી રહે છાની રે, તારી રક્ષા કરે મા ભવાની રે. તારૂં સપનું સ-
મુદર બેટ રે, પડજો ઘોઝરી રાંડને પેટ રે. ॥ તારૂં સમણુ મુકે લાકડે રે,
ઓ હો હો હો રે. ॥ વળણ. ॥ એમ કહી સયન કરાવીયું, બીજું ચોઘ-
ડીયું થાય; વઢે વક્ષમ રડીને કહ્યું, સાંભળ તું મુજ માય. ॥

કડવું ૭ રાગ ઊપરનો.

ઓ મા બીજ ચોઘડીયાની રાત રે, સમણુ લાગ્યું ઓ માહારી મા-
તરે. ॥ મને અધોર સ્વપ્ન આવીયાં રે, ઓ હો હો હોરે. ॥ ટેક ॥ ઓ

મા હું અને માહારો કંથ રે, અમો નીકળીયાં વન પંથ રે. માહારા કંથે
મને તરછોડી રે, તોહો પુઠે પડી કર જોડી રે. એવે સળમતો દવ આંચો
રે, તેમાં સ્વામીએ દેહ જંપાવ્યો રે, તેમાં બળી ગયો મુજ નાથરે, જ-
ણે ઉતર્યું હેવાતણ હાથ રે. ॥ મુને એવાં સ્વપન આવીયાં રે, હો હો હો
હો રે, ॥ માથે કહ્યું દીકરી રહે છાની રે, તારી રક્ષા કરે મા ભવાની રે,
તાડ સમણુ જેની રૂદે ઝેર રે, પડજો બ્રહ્મ નીંદાળાને ઘેરરે. ॥ તાડ સમ-
ણું વિશ્વાસ ધાતનેરે, ઓ હો હો હો રે. ॥ વળણુ ॥ એમ સમજવી દી-
કરી, કરાવીયું સયન; ત્રીજે ચોઘડીએ જગીને, કરતી બહુ રૂદન.

કડવું ૮ રાગ ઊપરનો.

ઓ મા ત્રીજ ચોઘડીયાની રાત રે, સમણું લાગ્યું ઓ માહારી મા-
ત રે, મુને નડારાં સપન આવીયાં રે, ઓ હો હો હો રે. ॥ માતા મુજ નાથ
બનીયો કેવો રે, જણે સુતના ભાઈના જેવો રે, થયો પાડા ઉપર સ્વાર
રે, કોટે પેહર્યા કરેણાના હાર રે, અંગે લોહ તણા સણુગાર રે, માંથે શઘ-
ડીમાં ધીખે અંગાર રે. ગળે મનુશ મુસ્તકની માળા રે, મોઢે રૂખીરના
ઓઘરાળા રે, એ તો દક્ષીણ દીશામાં જાય રે, ડીબમાં ખીર રૌટલે ખા-
ય રે. આગળ સુત ને ભૈરવ નાચેરે, વળી વંતરી ચુડેલ જાયે રે, માંથે
સમળો સીચાણા ભમે રે, તે તો તારા જમાવને ગમે રે. ॥ એવાં ભયં-
કર સપન આવીયાં રે, ઓ હો હો હો રે. ॥ માથે કહ્યું દીકરી રહે છાની
રે, તારી રક્ષા કરે મા ભવાની રે, તાડ સમણુ સમુદર ઘેટ રે, પડજો
ઘોજરી રાંડને પેટ રે, ॥ તાડ સમણુ સુકે લાકડે રે ઓ હો હો હો રે.
॥ વળણુ. ॥ એમ કહી સયન કરાવીયું, ચોથું ચોઘડીયું થાય; વઢે વક્ષજ
કહ્યું જગીને, સાંભળ તું મુજ માય. ॥

કડવું ૯ રાગ ઊપરનો.

ઓ મા ચોથા ચોઘડીયાની રાત રે, સમણું લાગ્યું ઓ માહારી મા-
તરે; મને સાચાં સપન આવીયાં રે, ઓ હો હો હો રે, ॥ માહારો સસરો
ગયા પાતાળ રે, સાથે મામાજી શ્રીગોપાળરે, રડયા કૌરવ કેડે મચીયારે,
દ્રોણ ગુરૂએ કોઠા રચીયારે. માહારા કાકાજીએ ખીકુ દીધુરે, તે તો તા-
રા જમાવે લીધું રે, તેથી મુજ સાસુ આણું કાઢાવે રે, મને રાયકેજી તે-

ડવા આવે રે, મને એવાં સમ આત્રીયાં રે. ઓ હો હો હોરે. ॥ વળણુ. ॥
માત કહે સુણ દીકરી, જણે છે સહુ લોક; સમાં જુઠાં જણજે, જે દીકું
તે ફેક. ॥ દોહરો—સપ્ને દીકું સંપ જે, મન ચીતવ્યું જે થાય; જળથી
માંજણ નીકળે, તો કાણુ છુપુ ખાય ॥

કડવું ૧૦ રાગ ઢળકતા દોહરાની ચાલ.

સમણાં સાચાં નોહ રે ઓ દીકરી, સમણાં સાચાં નાહોયરે. ॥ ટેક ॥
સમણામાં એક વાંછઓ તે, પુત્ર પામ્યો રસાળ રે, ઘોડીયું બાંધ્યું ઘોખ-
રમાંને, પારણું જુલે પરસાળરે. હાલો હાલો કહીને હીંચોળે, થયો માત-
સકાળ રે; જગીને જોવા જય તો, કોનું લાવે બાળ રે. ॥ સમણાં સાચાં
નોહરે ઓ દીકરી, સમણાં સાચાં નાહોયરે. ॥ ૧ ॥ સમણામાં એક બો-
બડો તે, બહુ ભણ્યો વિધાય રે; જગીને ભણવા ગયો તો, મોહોઢે ન-
વ બોલાય રે. ॥ સમણાં સાચાં નોહ રે ઓ દીકરી, સમણાં સાચાં ના-
હોય રે. ॥ ૨ ॥ સમણામાં એક કુવારો તે, કન્યા પરણ્યો બહુ રે, જ-
ગીને વરમાં જોવા જય તો, દીઠી બાપની વહુ રે. ॥ સમણાં સાચાં નો-
હોય રે ઓ દીકરી, સમણાં સાચાં નાહોય રે. ॥ ૩ ॥ સમણામાં એક
નીરધનીયો તે, દ્રવ્ય પામ્યો અપાર રે, દેશ પ્રદેશે હુંડીયો ચાલી ઘેર,
ગુમાસ્તા એક હજાર રે; આખર ઇજ્જત ઘણી વધી ને, વધ્યો જગતમાં
ટેક રે; જગીને વરમાં જય જોવા તો, ન મળે કોડી એક રે. ॥ સમણાં
સાચાં નોહોય રે ઓ દીકરી, સમણાં સાચાં ના હોય રે. ॥ વળણુ. ॥
સપના સાચાં હોય નહી, ચોરે માહરી તન; બેશ મુજ સાથે વાતમાં,
કરતી નહી સહયન. ॥

કડવું ૧૧ રાગ ચોપાઈનો.

બોલ્યા વૈશમપાયે વચન, સુણ પરીક્ષત કેરા તન; બેડી ઓત્રાને
એની માત; કરે બીજી ત્રીજી બહુ વાત. ॥ ૧ ॥ એવે રાત મઈ દોઢ પો-
હોર, આબ્યો રાયકો નમ્રને ઠોર; ઠોક્યો દરવાજામાં ભાલો, અલ્યા દ-
રવાન ખખર આલો. ॥ ૨ ॥ આબ્યો કુરુક્ષેત્રથી હું તો, દરવાજા ઉઘેડી
દે તું તો; તવ દરવાન ઉભો થયો, કુંચી દરવાજાની લેવા ગયો. ॥ ૩ ॥
ગયો દોડતો રાખોવન, ધાંડો કાઢીને કહ્યું વચન; આપો કુંચી કાઢ

જન આઠ્યો, કુરુક્ષેત્રથી પત્રજ લાઠ્યો. ॥ ૪ ॥ ઓત્રા બેઠેનને તેડવા
સાઈ, તેથી મન ગભરાયું માહાઈ; સાંભળ્યું સુદ્રખ્યાએ એમ, દીકરીનું
ખોટું કહું કેમ. ॥ ૫ ॥ એનું બોલવું ભાસ્યું ક્યું, પણ છેવટ પડીયું
સાચું; એમ જાણીને મુરછા ચડી, એતો બે શુદ્ધ થઈને પડી. ॥ ૬ ॥
તવ ઓત્રાને ચીંતા ઓપી. દરવાજાની કુંચી આપી; જઈ દરવાજા ઉ-
ઘાડયાં દ્વાર, આઠ્યો રાયકો તેણીવાર. ॥ ૭ ॥ પોતે વૈરાટનગ્રમાં પેઠા.
રહ્યો છે સાંડય ઉપર બેઠો; પત્ર આપ્યો ઓત્રાને હાથ, બાંધ ચાલો ત-
મો મુજ સાથ, ॥ ૮ ॥ તવ ઓત્રારાણી ગઈ ઘરમાં, એને ફાળ પડી છે
ઉદરમાં; જઈ ઉઠાડી પોતાની માત, પત્ર વંચાવીને કહી વાત. ॥ ૯ ॥
તું તો સાંભળ માહારી માય, મુને કરી દે તું વીદાય; બોલી સુદ્રખ્યા
મુખ એમ, મધ્ય રાત્રીએ મોકલું કેમ. ॥ ૧૦ ॥ દીકરી રાતે આણું આ-
ઠ્યાં, એવાં કરમ કઠોરાં કાઢાઠ્યાં, એ છે અણધરતું તે તપાસો, કરું
રાતે શું સાસરવાસો. ॥ ૧૧ ॥ બોલી ઓત્રા રાણી મુખ વાણી, માતા
કેમ ભુલે છે જાણી, જો જીવશે તુજ જમાત, તો તો પુનજ પુનજીક
પાત્ર. ॥ ૧૨ ॥ જેણું હેત છે તેણું ધરજે, ઘણા દાહાડા સાસરવાસો કર-
જે; કાંઈ કરીશ નહી કલપાન્ત. તારા મનમાં તું ધર શાન્ત. ॥ ૧૩ ॥
રાખી ડાહ્યાપણ આખ્ય વીદાય. એટલું માગું છું માય; બોલી સુદ્રખ્યા
મુલમતી, રાતે મોકલવાની નથી. ॥ ૧૪ ॥ વળણ. ॥ રાતે ન મોકલું
દીકરી, થાશે થવાકાળ; કુંવરીને વલ્લભ કહે, પડી પેટમાં ફાળ.

કડવું ૧૨ રાગ સૈયાનો.

વૈશમપાયે એણીપેર બોલ્યા, સુણ જનમેજે રાય; વીસ્તારી તુજને
સંભળાવું, ચઠવાની કથાય. ॥ ૧ ॥ ઓત્રા બોલી ઓરે જનેતા, કાંઈ
કરી લે વીચાર; તારો મુમત જાલીને માહારો, બગાડે છે અવતાર. ॥ ૨ ॥
સાસરે મોકલતાં શું માહું, મુમત જાલો છે આડા; સાઈ હોય તો સાસ-
રવાસો, કરજે ઘણા છે દાહાડા. ॥ ૩ ॥ પુત્રીને સાસરે મોકલતાં, જને-
તા જણાવે લાડ; મોકલે નહીને સમીપ રાખે, તે પુત્રીનો ખીગાડ. ॥ ૪ ॥
કહેશે કે મારે પેટે સમાઈ, હાંદલે સમાશે તેહ; ધીક્કાર એવી કામનીને,
દીકરીનું ઇછે ન એહ. ॥ ૫ ॥ દીકરી સાસરે સંચરે તવ વળાવવાને જય;
મીઠું બોલી પુત્રી રડાવે, રડવા લાગે માય. ॥ ૬ ॥ રડતી જય તે જખર
મુઆની, લઈને આવે ઘેર; સપુત હોય તો કલેશ ન કરે, સમજે સંસાર

પેર. ॥ ૭ ॥ એમ કહી માને સમજવી, તવ બોલી મુખ રાણી; થાય
તેવો કહી સાસરવાસો, પ્રથમ આણું જણી. ॥ ૮ ॥ પોતાના છડીદારને
કહ્યું, વેહેપારી તેડવા જઓ; કાપડીયા સરઘઆ ચુડધર, તેને બોલાવી
લાવો. ॥ ૯ ॥ તવ છડીદાર તેડવા ગયા, વેહેપારીને બોલાવ્યા; કાપડ લે-
ધને કાપડીયા, કપુરચંદણ આવ્યા. ॥ ૧૦ ॥ સરૈયા સર ચંદ આવ્યા,
ચુડધર ચતુરચંદ; રાણીના મેહેલમાં જઈ બેઠા, મનમાં અતી આનંદ.
॥ ૧૧ ॥ સુદ્રણ્યા કહે માલ કાહાડી, કીમ્મત તેની માપો; ઓત્રા બેઠે-
નને સાસરે જવું, શુકનનું સારૂ આપો. ॥ ૧૨ ॥ તવ કાપડીયા કપુરચં-
દે, કાપડ કાઢવા માંડ્યાં; મોઢે વીખાણે માલ પોતાનો; કાળાં ગજકણ
કાહાડ્યાં. ॥ ૧૩ ॥ પ્રથમ શુકન માઠા બતાવ્યા, કીધી રાણી તીછકાર;
તવ દાસોએ ધપ્પા મારી, કાહાડી મુકયો બાહાર. ॥ ૧૪ ॥ સરૂપચંદ સરૈ-
યાએ સારૂ, કંકુ કાઢવા માંડ્યું; ઉંઘમાં ને ઉંઘમાં ડબો ઉઘેડ્યો, તેમાંથી
કાજળ કાહાડ્યું. ॥ ૧૫ ॥ શેવક તેને મારવા લાગ્યા, કાઢતાં ન ધરી
સર્મ; ઓત્રાએ વચમાં પડી છોડાવ્યો, સહુ માહારૂં કર્મ. ॥ ૧૬ ॥ મુજ
ભવીશમાં થવાનું જેવું, તેવું નીકળે બાહાર; તેમાં એ શું કરે બીચા-
રા, મીથ્યા મારો છો માર. ॥ ૧૭ ॥ તવ ચતુરચંદ ચુડધર બોલ્યા,
કાણ હતું નાહાનું છેયું; શુકનમાં સારો માલ દેવો, શું પુટી ગયું હેયું.
॥ ૧૮ ॥ એ બે વેહેપારી મુરખ જેવા, હ્યો હું શુકન માપુ. બેઠેનનું
અખંડ હેવાતણુ રે, રાતો ચુડલો આપુ. ॥ ૧૯ ॥ એમ કહીને કોથળા-
માંથી; કાહાડે ચુડા રૂપાળા; કાઢતાં પ્રથમ પેહેલાં, નીકળ્યાં બહલીયાં
કાળાં. ॥ ૨૦ ॥ તવ તેને પણ પરસાદ મળીયો, નાશી ગયો બેહાલ; ઘેર
જઈને ત્રૈણે વેહેપારી, સારો લીઆવ્યા માલ. ॥ ૨૧ ॥ તે લાવી ઓત્રાને
આપ્યો, ગાંસડી બાંધી તાંણી; ઓત્રાએ પોતાની માને કહ્યું, આગનાદો
હેત આણી. ॥ ૨૨ ॥ સુદ્રણ્યા કહે દીકરી માહારી, તુને જવાનો પ્રેમ; પ-
ણ મધ્યરાતે આણુ આવ્યું, જવો જલે કહું કેમ. ॥ ૨૩ ॥ એમ કહી
ઓત્રાને લીધી, આંખી રૂદીયા સાથ; ઓ લાડકડી કેમ જવાદો, કહી રડે
રૂદીયા ફાટ. ॥ ૨૪ ॥ ઓત્રાએ કહ્યું ઓરે જનેતા, સીદ કરે મને વાર;
માહારે ને માહારા કંથને વીયોગી, છ છ ગયા અવતાર. ॥ ૨૫ ॥ સાતમે
જનમ આ છે અમારો, ઓરે માહારી માત; રાણી કહે તને શાથી સુ-
જ્યું, તે કહે મુને વાત. ॥ ૨૬ ॥ ઓત્રા કહે આજ સુજી આવ્યું છે ઈ-
શ્વરની ઇચ્છાય; સુદ્રણ્યા કહે સંભળાવ્ય મુને, પછી કહું વીદાય.
॥ ૨૭ ॥ ઓત્રા કહે મુને વાર થાશે, તો જતાં વાહાણું વાહારો; હઠીલો

છે જમાવ તારો, જુદું કરવાને જશે. ॥ ૨૮ ॥ સુદ્રખ્યા કહે યુદ્ધે જસે
 ને, કદાપી વીવન થાશે; તો તેનો ઉપાય બતાવું, આવેલું સંકટ જશે.
 ॥ ૨૯ ॥ આપણે સાતમે માળ પેટીમાં, અમરકુપો એક; તે લેઈ જતું તારી
 સાથે, સાચવજે વીવેક. ॥ ૩૦ ॥ તુજ પતી પડ્યો હોય ભોમી, તોપણ
 અમર પાજે; મર્ગ પામેલો સજીવન થાશે, ગોવીંદના ગુણ ગાજે. ॥ ૩૧ ॥
 ઓત્રા રાણી સાતમે માળે, લેવાને મધ સાર; પેટીમાંથી કુપો લીધો,
 જણ્યું જુગદાધાર. ॥ ૩૨ ॥ પાતાળમાં પોહ્યા છે પ્રભુજી, પેટમાં પડી
 ફાળ; પથારીમાં બેઠા થયા, પોતે શ્રી ગોપાળ. ॥ ૩૩ ॥ ભાણેજને મરા-
 વવા માટે, પ્રેરક કેમ જય ચુકી; ઓત્રા અમર લેઈ ઉતરે નીચી, તેને
 તરશા મુકી. ॥ ૩૪ ॥ તેવીજ ઓત્રા જટપટ નાડી, દોડીને કામ દીધું;
 કુપો મુક્યો પાણીઆરામાં, પછી પાણી લેઈ પીધું. ॥ ૩૫ ॥ પાણી પી-
 તામાં મુકી ભુજવણી, ભુજીને ઉતરી હેડી; પોતાની સુદ્રખ્યા માતાને,
 અવતાર કહેવા બેઠી. ॥ ૩૬ ॥ એવે પાતાળમાંથી નીકળીયા, વિશ્વતણા
 જે ભુપ; અદર્શ થૈને મેહેલમાં આળ્યા, ધરી ઉંદરનું રૂપ. ॥ ૩૭ ॥ ઉંદર
 રૂપે અલબેલાયે, કપટ કેવું કીધું; કુપ્યાને વાંકો વાળીને, અમર જળ
 બધું પીધું. ॥ ૩૮ ॥ કુપ્યાને પછી ફેડી નાંખ્યો. પોતે શ્રી ગોપાળ; ક-
 ટકે કટકા ચાંચમાં ઘાલી, પરવરીયા પાતાળ ॥ ૩૯ ॥ તે વારતા કોઈ
 જણતું નથી, ન જણે પુત્રી માત; પોતાના છ અવતારોની, કહેવા માં-
 ઠી વાત. ॥ ૪૦ ॥ વળણ ॥ ઓત્રા કહે છે માતને, પોતાના અવતાર;
 વદે વહ્નલ શ્રોતાજનો, સમરો જુગદાધાર.

કડવું ૧૩ રાગ બાહાવર.

ઓ મા પેહેલેને આવતાર અવતરી મા હું, રાજની કુંવરી નીધા-
 નરે; ઓ મા અભીમન્યુતો અવતર્યો માતા, આહાણુનો સંતાનરે. ॥ ૧ ॥
 માહાની ઉમરમાં એ ભણ્યો ગણ્યો મા ઘેર ઘેર નવ જયેરે; માહારા બા-
 થની સમામાં આવીને, કથા વારતા જાંચે રે. ॥ ૨ ॥ તેથી કરી મને મોહ
 લાગ્યો મા, કહાવ્યું મેં દાસીની સાથરે; કેહેવરાવ્યું કે રાજની કુંવરી, જા-
 લવા ઇછે તુજ હાથ રે. ॥ ૩ ॥ તવ તે આહાણુ મુજને કહાવ્યું કે, ખોટાં
 ન કરીએ ચેન રે; ઓ બાઈ હું તારા ધર્મને બંધુને, તું માહારી ધર્મની
 બેન રે. ॥ ૪ ॥ ઓ મા તેથી મુને હઠ ભરાણી, જણ્યું કે ધાર્યું કરવું
 રે; એનું બોલ્યું એના મોહમાં રહેને, માહારે એની સંજ વરણુ રે. ॥ ૫ ॥

એમ જાણીને મેં માહારા પીતાને, માંડીને કહી વાત રે; કહ્યું કે બીજા
મહારે બાપને બંધવા તે, પરણાવો વીપ્રની સાથ રે. ॥ ૬ ॥ તવ મુજ
તાતે એને તેડાવ્યો ને, સમજાવ્યો અપરમ પાર રે; તોપણ બ્રાહ્મણ સ-
મજ્યો નહીં ત્યારે, પરણાવ્યો બળાતકાર રે. ॥ ૭ ॥ પછી રહેવાને મેહે-
લજ આપ્યો, રહ્યાં અમે નર નારી રે; પણ મુજ સાથે બોલે ચાલે નહીં,
વાત ન સાંભળે માહારી રે. ॥ ૮ ॥ માહારૂં આપ્યું જળ પીયે નહીં ને,
માહારૂં રાંધ્યું નવ ખાય રે; માહારાથી આઘો ને આઘો ફરે એ. મન
માહારૂં અકળાય રે. ॥ ૯ ॥ તેથી મેં વીપ્રનો કેડો લીધો ને, પડવા ન
હીધો સાંસો રે; એટલે બ્રાહ્મણે અકળાઈ ઓરડામાં, ગળે ઘાલ્યો ફાંસો
રે. ॥ ૧૦ ॥ ફાંસો ખાઈને દેહ ત્યાગ કીધો, કીધો મેં વીચાર રે; જાણ્યું
કે માહારે છવી શું કરવું. વ્યર્થ ગયો અવતાર રે. ॥ ૧૧ ॥ મેં મરતાં
માગ્યું ઇશ્વર પાસે, વીપ્ર ચાલના માહારી કરજો રે; હવેને અવતારે એ-
ના પેહેલાં, હું આપવાત કરી મરજો રે, ॥ ૧૨ ॥ એમ કહીને મેં દેહ
પાડ્યો, ત્યાગ થયો મુજ પ્રાણ રે; એ રીતે બેં મરણ પામ્યાં, થઈ બે
છવની હાણ રે. ॥ ૧૩ ॥ તું તો સાંભળ માહારી માય રે, માહારૂં પાપે
હેવાતણ જાય રે; એવાં પાપે હેવાતણ જાય રે માહારો પેહેલો અવતાર
પુરો થાય રે. ॥ ૧૪ ॥ વળણ ॥ પેહેલો અવતાર પુરણ હવો, સાંભળ
માહારી માત; વદે વક્ત્રભ કહે છે ફરી, બીજા જનમની વાત.

કડવું ૧૪ રાગ ઊપરનો.

ઓ મા બીજીને અવતાર અવતરી મા હું, માળણની કુંવાર રે;
ઓ મા અભેમન્યુ પુત્ર થઈ અવતરીયો, પોતે રાજ દરબાર રે. ॥ ૧ ॥
તેની સભામાં પુરુષ મુકવા જતો તો, હરનીશ માહારો તાત રે; તે મુજ-
તાતને તાવ આવ્યો તે, મુને મોકલી મહારી માત રે. ॥ ૨ ॥ મેં જઈ સ-
ભામાં પુરુષ મુક્યાં, નહીં કોઈ સાથે દ્રોહરે; ત્યાં મુને જોઈને રાજ્ય કુંવ-
રને, લાગ્યો મુજપર મોહ રે. ॥ ૩ ॥ શેવક સાથે કુંવરે કહાવ્યું, હું તુ-
જપરછું મગરે; તાહારા બાપની અપાત્ર આગના, કર મુજ સાથે લગરે.
॥ ૪ ॥ ઓ મા મુજને અવળું મુજ્યું તે, કહાવ્યું શેવકની સાથ રે; કે-
વરાવ્યું કે હું તુજ ભગની, અને તું માહારો બ્રાત રે. ॥ ૫ ॥ એ સંદે-
સાથી કુંવર કકળ્યો, મુને ઘેરવા મુકી ચોકી રે; એક દહાડો બાગમાં
પુરુષ લેતીતી, ત્યાં આવી કુંવરે રોકી રે. ॥ ૬ ॥ તેથી મેં જાણ્યું મા-

હારી આમર લેશે, થાશે ઇચ્છતની હાથ રે; એવું સમજીને પડી કુઆ-
માં, કહાડ્યો મેં માહારો પ્રાણ રે. ॥ ૭ ॥ તે જોઈ કુંવર થરથર ધ્રુજ્યો,
જાણ્યું જીવીને શું કરું રે; માહારે માટે મુઠ માળીની પુત્રી તે, હું પણ
સાથે મરું રે. ॥ ૮ ॥ એમ જાણીને રાજ્ય કુંવર એ, પડીયો કુઆમાંયરે;
એ રીતે બંનેનો દેહ છુટ્યો, જળમાં જંપાયાં ત્યાંય રે. ॥ ૯ ॥ તુતો સાં-
ભળ માહારી માય રે, માહારાં પાપે હેવાતણુ જાય રે; માહારા પાપે હેવા-
તણુ જાય રે, માહારો બીજો અવતાર પુરો થાય રે. ॥ ૧૦ ॥ વળણુ ॥
એમ અવતાર બીજો ગયો. સાંભળ માહારી માત; વદે વલ્લભ કહે છે ફ-
રી, ત્રીજા જનમની વાત.

કડવું ૧૫ રાગ બિરનો.

ઓ મા ત્રીજીને અવતાર અવતરીયાં અમે, મેના પોપટ અવતાર રે;
એક નદીની ઘોઘડમાં રહેતાં, પાસે ને પાસે સાર રે. ॥ ૧ ॥ માહારાં મા-
બાપને પારધીએ ઝાલ્યાંને, પછી પોપટનાંને ઝાલ્યાં રે; એટલે અમે
બેડિ ત્રાસજ પામી, ઉડીને ભેળાં ચાલ્યાં રે. ॥ ૨ ॥ વનમાં જતાં બેડિ
વખુટાં પડીયાં તે, હું એક નગ્રમાં પેઠી રે; એક ગુણકાની બાહારીને ડં-
ડે, બોલતી બોલતી બેઠી રે. ॥ ૩ ॥ ગુણકાને માહારું બોલ્યું બહું મીઠું
લાગ્યું તે; વસ્ત્ર નાંખી મુને ઝાલી રે; પાળવા પોસવા પાસેજ રાખવા,
પાંજરામાં મને ઘાલી રે. ॥ ૪ ॥ પોપટ માહારો વનમાં ભટકતો, ખાતો
પક્ષીઓનો માર રે; ઘણે દહાડે આવ્યો માહારા નગરમાં, ટાઉકો સાંભ-
ળ્યો માહારો સાર રે. ॥ ૫ ॥ મુજને સોધતો સોધતો આવ્યો એ, ગુણ-
કાના ઘરમાં પેઠો રે; બોલતો બોલતો આવીને એતો, પાંજરા ઉપર બે-
ઠો રે. ॥ ૬ ॥ તે દેખી ગુણકાને દાજજ આવી, વસ્ત્ર નાંખને ઝાલ્યો રે;
પગ પાંખો એની તોડી નાંખીને, અમીના ચુલામાં ઘાલ્યો રે. ॥ ૭ ॥
તે દેખી મુજથી ખમાયું નહી તે, કરવી ધારી જીવ હાણુ રે; પાંજરાના
શરીયામાં ડોકુ ઘાલીને મેં, માહારો કહાડ્યો પ્રાણ રે. ॥ ૮ ॥ તું તો સાં-
ભળ માહારી માય રે, માહારાં પાપે હેવાતણુ જાય રે; માહારાં પાપે હે-
વાતણુ જાય રે, માહારો ત્રીજો અવતાર પુરો થાય રે. ॥ ૯ ॥ વળણુ ॥
ત્રીજો અવતાર એવો ગયો, સાંભળ માહારી માત; વદે વલ્લભ કહે છે
ફરી, ચોથા જનમની વાત.

કડવું ૧૬ રાગ ઊપરનો.

ઓ મા ચોથને અવતાર અવતર્યા મા, હરણા હરણીનો અવતાર
રે; હરણ મહારી પુઠાળ પડીયો, વીશયવ્રતા અપાર રે. ॥ ૧ ॥ પણ મેં
હરણને માન્ય ન કીધો તે, લીધો મહારો કેટો રે; ચારો મુજને ચરવા
દે નહી ને, પુરણ લાગ્યો હેટો રે. ॥ ૨ ॥ એકવીસ આપવાસ થયા મા
મુને, તવ ગયો મારો પ્રાણ રે; એટલે હરણે પણ પાડી કાચા, કરી જીવની
હાણ રે. ॥ ૩ ॥ તું તો સાંભળ માહારી માય રે, મારાં પાપે હેવાતણ
જય રે; માહારાં પાપે હેવાતણ જય રે, માહારો ચોથો અવતાર પુરો થા-
ય રે. ॥ ૪ ॥ વળણુઃ ॥ ચોથો દેહ એવો ગયો; સાંભળ માહારી માત વદે
વક્ષમ કહે છે ફરી પાંચમા જનમની વાત.

કડવું ૧૭ રાગ ઊપરનો.

ઓ મા પાંચમે અવતાર અવતર્યા મા, હોલાહોલીનો અવતાર રે;
ઓ મા હું પડી હોલાની પુઠે, વીશયનો વીકાર રે. ॥ ૧ ॥ પણ હોલા-
ની નહી મુજપર પ્રીતી, માટે એ નાસતો ફરે રે; તોપણ જ્યાં ને ત્યાં હું
રહી વળગી, ચારો કાંઈ નવ ચરે રે. ॥ ૨ ॥ ઘણે દીવશે એ અકળાયો
સળગતા દવમાં પડીયો રે; એને આપવાત કરતાં દેખીને, કાળ ઘણો
મને ચડીયોરે. ॥ ૩ ॥ મેં જાણ્યું માહારે શું કરવું જીવીને, મુજ માટે
થઈ એની હાણ રે; એવું સમજીને હું પણ પડીને, ત્યાગ કર્યો મેં પ્રાણ
રે ॥ ૪ ॥ તું તો સાંભળ માહારી માય રે; મારું પાપે હેવાતણ જય રે;
માહારું પાપે હેવાતણ જય રે, માહારો પાંચમો જનમ પુરો થાયરે. ॥ ૫-
ળણુ ॥ પાંચમો દેહ એમ પરહર્યો, સાંભળ માહારી માત; વદે વક્ષમ
વળી ઓચરી, છઠ્ઠા જનમની વાત.

કડવું ૧૮ રાગ ઊપરનો.

ઓ મા છઠેને અવતાર અવતરી મા હું, બોરસલીનો અવતાર રે;
અમેમન્યુ તો અવતર્યો માતા, અસુરનો કુંવાર રે. ॥ ૧ ॥ હેદાનવ
મેદાનવ નામના, હતા અસુર બે ભ્રાતરે; તેનો મુત થઈ અવતરેલો, વૈર
પ્રભુની સાથ રે. ॥ ૨ ॥ તેના બાપ કાકા કબ્બે હણ્યાતા, તે વેહેર લેવા
માટે રે; માહાદેવનુ તપન કીધું ને, રીઝવ્યાશંભુ સપાટ રે. ॥ ૩ ॥ આ-

વી શીવે કહ્યું સું માગે છોકરા, તવ તે લાગ્યો ચરણ રે, કરજોડીને મા-
હાદેવ પાશે, માગ્યું પ્રભુનું મરણ રે. ॥ ૪ ॥ ત્યારે શીવે કહ્યું લાંબ એક
પેટી, એવી વ્રત્તી ચડાવી રે; પેટી કરાવા વનમાં મુજને કાપીને, સુ-
થાર પાસે ઘડાવી રે. ॥ ૫ ॥ તે પેટીમાં ઘાલ્યો હાલોચનને, કષ્ણે ક-
પટથી હણીયો રે; હું તારે ઘેર અવતરીને એને, શુભદ્રાએ જણીયો રે.
॥ ૬ ॥ એકે જનમ અમે હળીમળીને, બેઠાં નહી કોઈ વારરે; છછ જ-
નમ ગયા વીયોગનાને, આ સાતમે અવતાર રે. ॥ ૭ ॥ તું તો સાંભળ
માહારી માય રે, માહારાં પાપે હેવાતણ જાય રે; માહારાં પાપે હેવાતણ
જાય રે, માહારો છો અવતાર પુરો થાય રે. ॥ વળણ. ॥ છ અવતાર
પુરણ હવા, સાંભળ માહારી માય; વહે વલ્લભ ઓત્રા કહે, હવે કરી દે
વીદાય. ॥

કડવું ૧૯ રાગ સાખીનો.

વૈશમપાયે એણીપેર બોલ્યા, સુણજનમેજે રાય; વીસ્તારી તુજને
સંભળાવું ચકાવાનો મહીમાય. ॥ ૧ ॥ ઓત્રા કહે મા આગના આપો,
હવે ન કરશે વાર; જતાં જતાં વહાણુ વાહારો તો, યુધ્ધે જશે ભરથાર.
॥ ૨ ॥ તો પછી રોક્યો નહી રહેવાનો, હડીલો નરનો બાળ; તો મારું
જીવતર છુટી પડશે, એ મોહોટી પેટમાં કાળ. ॥ ૩ ॥ તવ માતાએ કં-
સાર રાંધ્યો, પુત્રીને બોલાવી પાસ; બોળે બેસાડી શુદ્રણ્યાએ, પાંચ
ભરાવ્યા ગ્રાસ. ॥ ૪ ॥ પછી કહ્યુ દીકરી સીંધારો, ભલુ કરશે ભગવાન;
સાસરવાસાની ગાંસડી લૈને, થઈ ગઈ સાવધાન. ॥ ૫ ॥ જૈ રઘડાની
સાંઠપર બેઠી, પોહોરવાર સાંડ ત્યાં દુકી; જાણ્યું કેદોડ પોહોર રાત રહી
છે. સાંડને હાંકી મુકી ॥ ૬ ॥ વાયુ વેધે સાંડ આત્મી, લાંબે પંથ પળાય;
અડધો પોહોર રાત જતા જતામાં, બસે ગાઉ વહી જાય. ॥ ૭ ॥ એટલે
ઓત્રાને સાંભર્યો કુપો, કંપી ગયું શરીર; હાં હાં રે સાંડ રાખ્ય હિભી ઓ-
રે રતના વીર. ॥ ૮ ॥ જનમની દુખીઆરી હું છું, કરણી માડી કાહા-
વી; અમર કુપો પાણીઆરામાં, ભુલીને હું આવી. ॥ ૯ ॥ તે માટે સાંડ
પાછી વાળો, લાવીએ કુપો જઈ; એમ કહીને હાર મોતીનો, પેહેરા-
વ્યો ગળા મહી. ॥ ૧૦ ॥ રૈકો કહે ઓ ઓત્રા બેની, સાંડ છે વાયુ વેગી;
તારો સ્વામી સુતેલો હોયને, તુને કર ત્યાં ભેગી. ॥ ૧૧ ॥ પછી તું કં-
થને રાખજે રોકી, સાગી પતીને ચરણ; તવ અટકશે યુધ્ધે જવાનું, તો

શાને પામશે મરણ. ॥ ૧૨ ॥ ઓત્રા કહે ઓ વીરા માહારા, હઠીલો હ-
ઠ કરે; રોક્યો રહે નહી ને જય જુધે, ઘડ ચક્રાવામાં મરે. ॥ ૧૩ ॥ ત્યારે
હું ગરીબ બેઠક બેસુ, રહે નહી ઉપાય; માટે સાંડને પાછી વાળો, લા-
ગુ તુજને પાય. ॥ ૧૪ ॥ રૈકો કહે ઓ ઓત્રા બેહેની, શીઠ મરોછો મથી,
સાંડ છે તે પણ જીવાત્મા છે, લોહું લાકડું નથી. ॥ ૧૫ ॥ ચારસેં ગાઉ
પેહેલી ચાલી, બસેં ગાઉ હાંધ આવી; પાછી બસેં ગાઉ ત્યાં જાયે, કે-
ટલી કપી કાઢાવી. ॥ ૧૬ ॥ પાછી બસે ગાઉ હાંધ આવે, તોહ્યે બસે
રહે બાકી; વળી બે જગુનો બેજ ઉચકે; શી રીતે રહે આખી. ॥ ૧૭ ॥
ઓત્રા કહે ઓ વીરા માહારા, એકલા તતપર થાવો; આ પ્રક્ષ ઉપર મુ-
જને મુકો, તમે તમારે જવો. ॥ ૧૮ ॥ પાણીઆરામાં કુંપો મુક્યો છે,
તે લાવવા કરો કામ; જે માહારો કંથ જવશે તો. દેઘશ દસવીસ ગામ.
॥ ૧૯ ॥ રૈકો કહે કે સાચુ છે બેહેની, તુને ન વનમાં મુકાય; મોહોટાની
દીકરી મોહોટાની રાણી, મુકીને કેમ જવાય. ॥ ૨૦ ॥ વાઘ વરૂ જીવ
જંતુ આવે, વીધન કરે અતી; ઓત્રા કહે હું દુખીઆણુને, કોઈ ખાવાનું
નથી. ॥ ૨૧ ॥ એ વાત સાચી માનજે વીરા, મુજ માઉશ કેને ન ભાવે;
સુખીઆનું મોહોત ડગલે ડગલે, દુખીઆને મોહોત નાવે. ॥ ૨૨ ॥ માટે
વીરા ચીંતા ન કરશો, મુને મુકીને જવો; પાણીઆરામાં પાણી પીતાં, મુ-
ક્યો છે તે લેઈ વેહેલા આવો. ॥ ૨૩ ॥ તવ રૈકાએ સાંડ બેસાડી, બેહે-
ની તું ન જૈશ ચુકી; હું આવું તે રાખજે સુરતા, કહીને પ્રક્ષે મુકી.
॥ ૨૪ ॥ પછી સાંડપર બેશી વળીયો, પળીયો પંથ પુરપાટે; પવન ગ-
મની પવન પેરે, ઉપડી સુરસપાટે. ॥ ૨૫ ॥ અડધા પોહોરમાં વૈરાટ ન-
એ, આવી કહ્યા સમાચાર; પાણીઆરામાંથી કુંપો આપો, જરા ન કરશો
વાર. ॥ ૨૬ ॥ સુદ્રણાએ અમ્મર કુંપો, શોધી જોયો ઠેર ઠેર; તોપણ
તેનો પતો ન લાગ્યો, કહી રાયકાને પેર. ॥ ૨૭ ॥ ઓ ભાઈ કુંપો કોઈ
સ્થળ નથી, દીવશ વાંકો કાહાવ્યો; માહારી પુત્રીને અરણ્ય મુકી, શું
સમજીને આવ્યો. ॥ ૨૮ ॥ વાઘ વરૂ એને નાંખશે મારી, જરે જ જોર
ઝપાટે; છળી મરશે છોકરી માહારી, જૈ પોહોત સુરસપાટે. ॥ ૨૯ ॥ તવ
રઘકાએ સાંડ દોડાવી, પાંચરે પંથે પળીયો; અડધે પોહોરે બસેં ગાઉગ-
યો, જૈ ઓત્રાને મળીયો. ॥ ૩૦ ॥ ઓત્રા રાણીએ ઘાંટો કાહાડ્યો, રઘ-
કાએ સાંડ રાખી; પ્રક્ષ ઉપરથી ઉતારીને, સાંડ ઉપર એને નાંખી. ॥ ૩૧ ॥
ઓત્રાએ કહ્યું કયાં છે કુંપો, હર્ષ આવે ઉર અતી; રઘકો કહે આખા
ધરમાં, અમ્મર કુંપો નથી. ॥ ૩૨ ॥ ઓત્રાએ કહ્યું વૈરાટ નએ, નથી ગ-

થો ખીજ વાર; રઘકાએ કહ્યું લેતું પાછો, તારો મોતીનો હાર. ॥ ૩૩ ॥
 તારી માત એમ કહે કે, રઘકા આવ્યો હતો; તે દાડે હાર આપજો મુને,
 નથી રહેવાનો જતો. ॥ ૩૪ ॥ ઓત્રા કહે નથી લેવો પાછો, સાંડને સા-
 રી હંકારો; વાર નથી વાહાણુ વાહ્યામાં, મન મુકી લલકારો. ॥ ૩૫ ॥
 એવે સાંડ સપાટે ચલાવી, પ્રભુ પોઢયા પાતાળ; જાણ્યું કે સાંડ જસે વે-
 હેત્રી, પડી પેટમાં ફાળ. ॥ ૩૬ ॥ તે માટે એ સાંડને રોકું, ઉઠ્યો શ્રી
 નંદલાલો; મારગમાં આવીને પડીયા, થે લોહ વજૂનો ભાલો. ॥ ૩૭ ॥
 તવ સાંડે તે ભાલો દીઠો, ઓળંગીને ચાલી; પાછો ભાલો જઈ આગળ
 પડીયો, સાંડને ભુલવણી ધાલી. ॥ ૩૮ ॥ તેવો ભાલાપર ચરણ પડીયો,
 મુંસરો પગમાં વાગ્યો; તેવો ખરાડીને ધરણ ઢળી, હેલકારો રઘકાને લા-
 ગ્યો. ॥ ૩૯ ॥ તેથી રઘકાને ઓત્રા રાણી, ઉછળી આઘાં પડીયાં; ઓ-
 ત્રાએ જાણ્યું સાંડ રઘકાને, ભવીશ માહારાં નડીયાં. ॥ ૪૦ ॥ ગભરાઈ
 રઘકા રડતો આવ્યો, સાંઢની પાસે જાય; લોહ ભાલો પગ પેઠો દીઠો, કરે
 છે ત્રાહ્ય ત્રાહ્ય. ॥ ૪૧ ॥ સાંઢને પગે બે પગ દૈને, ભાલો ખેંચી કાઢા-
 ડ્યો; પછી અમી સળગાવીને, પાથ પોતાનો ફાડ્યો. ॥ ૪૨ ॥ શોક ક-
 રીને પોટો ખાંધ્યો, રૂધીર ખંધ ન થાય; એવી ગડમથળ કરે છે, એવે
 વાહાણુ વાય. ॥ ૪૩ ॥ બળાતકારે ઉભી કીધી, સાંઢચને ધીરે ધીરે; પ-
 છી ઓત્રાને બેસાડી બેઠો, સોસના થઈ શરીરે. ॥ ૪૪ ॥ ધીરે ધીરે પંથ
 ચલાવી, ઓત્રાએ કહ્યું એમ; ઓ ભાઈ માઈ કરમ નડીયું, તેમાં તું કરે
 કેમ. ॥ ૪૫ ॥ રઘકા કહે ઓત્રા બેહેત્રી, વીવન થયું વનમાં; બોલ્યા
 પ્રમાણે કામ ન થયું, હોંશ રહી ગઈ મનમાં. ॥ ૪૬ ॥ અતવંતી સાંઢ
 ત્રેણ ચરણે, મારગે ચાલતી જાય; તે વેળા કુરૂક્ષેત્રમાં, જગી સુભદ્રાય.
 ॥ ૪૭ ॥ સર્વ પ્રાણી અમૃત થયું છે, કુંવર યુદ્ધમાં રાજ; વઢવા જવા
 ઉમંગ એને, સુભદ્રા જઈ બાહાજ. ॥ ૪૮ ॥ ઓ દીકરા યુધ્ધે નથી જ-
 હું, લાગુ તુજને પાય; અભેમન્યું કહે નીસ્યે જવાનો, ઓરે માહારી
 માય. ॥ ૪૯ ॥ ખીડુ ખાઈને બેશી રહુ તો, લાજે અરજી ન તાત; જગત-
 માં તમાઈ પેટ લાજે, ઓરે માહારી માત. ॥ ૫૦ ॥ માટે મીથ્યા કલેશ
 ન કરશો, કરશો નહીં વિલાપ; યુધ્ધે ગયા વણુ જો રહું તો, બ્રહ્મહત્યા-
 તું પાપ. ॥ ૫૧ ॥ એવી પ્રતીજ્ઞા કરી કે, થર થર મુજ કાય; અભેમન્યુ-
 નો છેડો ઝાલી, રડવા લાગી માય. ॥ ૫૨ ॥ વળણ. ॥ રડવા લાગી
 છે માવડી, પુરણ પડી છે ફાળ; વઢે વલ્લભ માયે કહ્યું, યુધ્ધે ન જશો બાળ.

કડવુ ૨૦ રાગ પરજનો.

તું તો યુધ્ધે ન જઈશ માહારા ખાજરે, ઓ હઠીલા રાજ; દીકરા ત્યાં
તો થવાનો તાહારો કાજરે, ઓ હઠીલા રાજ. ॥ ૧ ॥ બેઠા બીડુ કાલે
તેં લીધું જ્યારે ત્યારે, ફરકયુ માઈં લોચન રે; ડેરા તંબુપર કાગજ કળ-
કળ્યો, માહા માહા થયા શુકન રે, ઓ હઠીલા. ॥ ૨ ॥ ધોળે દાહાડે થયા
શબ્દ શીઆળીઆના, ફરકયું માહાઈં બધું અંગરે; તે વેળાથી તું બેઠો
દગો દેવા, હોંશે પડી ગઈ ભંગરે. ઓ. ॥ ૩ ॥ કેવી આશાથી ઉછેર્યો
દીકરા, કેવી હોંશે પરણાવ્યો રે; તે સવળી હોંશે હૈઆમાં રહી ગઈ,
દારણુ દુખ દન આવ્યો રે. ॥ ઓ. ॥ ૪ ॥ વૈરાટે દીકરી દીધી ઉમંગથી,
લાંબી આશાથી તનરે; તે બદલે તેને નીરાશ કરે છે તું, કાંઈ વીચાર્યું
નહી મનરે. ઓ. ॥ ૫ ॥ પીતા તારો પરવરીયો પાતાળે, સાથે મામો મો-
સારીરે; તુજ તાત કેહેશે કેમ યુધ્ધે મોકલીયો, તો પછી શી ગત માહારીરે.
ઓ. ॥ ૬ ॥ દીકરા દુશમન દાવો વાળેછે તું, દેછે મુજને છેહરે; માહા-
રાથી ભુધે જતો દેખી ખમાશે નહી, પાડીશ માહારો દેહરે. ઓ. ॥ ૭ ॥
વળણ. ॥ દેહ તણશ હું માહારો, નીસ્યે માનો તન, વદે વહાલ એવું
કહી, કીધું બહુ રૂદન. ॥

કડવુ ૨૧ રાગ કાફી.

હારે બોલ્યા વૈશમપાયે વચન; સાંભળ જનમેજે રાજન. ॥ ૧ ॥
હારે કરે શુભદ્રા રૂદન, યુધ્ધે નહી જવાદેઉ તન. ॥ ૨ ॥ હારે માહાઈં
નીકળ્યું કરમ કઠેરું; નહીતો નાહોય હઠીલું છોરું. ॥ ૩ ॥ હારે એવું
કેહેતી ઉઠી કહાડી હડી, ડેરા તંબુ ઉપર એ ચડી. ॥ ૪ ॥ હારે કરે અતી
ધણે ઉચાટ, ભુએ ઓત્રા વહુની વાટ. ॥ ૫ ॥ હારે હજી કરમ પુટેલી
ન આવી, રઘકા સાથે અખર ન કહાવી; હારે રડ્યારઘકાયે વીશ્વાસ દી
ધો, મારો જીવ નીરાશી કીધો. ॥ ૬ ॥ હારે ખરબડી આંસુડાં ભરતી,
પાછી જઈ મુતને કરગરતી. ॥ ૭ ॥ હારે બેઠા નહી દેઉં યુધ્ધે જવા,
છેક હઠીલા શું થાવો હાવા. ॥ ૮ ॥ હારે માહારા કુંવર કોમળ અંગી,
તુજ વીના ન કો માઈં શંગી. ॥ ૯ ॥ હારે દીકરા પુત્રવડે માનું માન્ય,
નહીતો કોઈ ન દે ધન ધાન્ય. ॥ ૧૦ ॥ હારે દીકરા પુત્ર વીનાની જે મા
ય. તેનું સગું કોઈ નવ થાય. ॥ ૧૧ ॥ હારે તેને વહુ ક્યાંથી લાગે પાય,
તેની સ્મશાને સુની ચીતાય. ॥ ૧૨ ॥ હારે તેની લક્ષ્મી પરધેર જાય,

તેનો વીશ્વમાં વંઝા કેહેવાય. ॥ ૧૩ ॥ તેનાથી દહાવો નવ લેવાય, તેને
 શોકય તણુ સાત થાય. ॥ ૧૪ ॥ હારે દીકરા તે નહી જગમાં જણીતી,
 એને કંથ ન કરે માનીતી. ॥ ૧૫ ॥ હારે દીકરા પુત્ર વીનાની જે નાર,
 તેનો છુટી પડ્યો અવતાર. ॥ ૧૬ ॥ હારે પુત્ર વીનાની નારા બાહાર
 માહાસે, પણ ધરમાં ચલણ નવ ચાલે. ॥ ૧૭ ॥ હારે પુત્ર વીના ન
 શોભે રૂપાળી, સદા રેહેવું પડે એશાઆળી. ॥ ૧૮ ॥ હારે દીકરા એ-
 વા એવા સંતાપ; મને ધીક્કારશે તુજ બાપ. ॥ ૧૯ ॥ હારે આવશે પા-
 તાળમાંથી જ્યારે, પોતાનો પુત્ર માગશે ત્યારે; હારે હુતોતે વેળાએ મ
 રાસ, કીચો દીકરો આગળ ધરીશ. ॥ ૨૦ ॥ હારે તારા મરણની જણશે
 વાત, તે વેળા કરશે ઉતપાત. ॥ ૨૧ ॥ હારે કહેશે પાપણી લાવ્ય મા-
 હારો તન, નહી તો કાયા કશું પતન. ॥ ૨૨ ॥ હારે દીકરા તે વારે
 શી ગત માહારી, મરવું પડે લેઈ કટારી. ॥ ૨૩ ॥ હારે દીકરા દયા મા-
 તાની લાવો, મને દુખ દરીયારી બચાવો. ॥ ૨૪ ॥ હારે દીકરા ગાત્ર
 થયાં માહારાં ઢીલાં, એ તો રણ લડવાનાં દોહીલાં. ॥ ૨૫ ॥ વળણ. ॥
 રણ લડવાં બહુ દોહીલાં, એરે માહારા બાળ; વહે વલ્લભ અંતર બળે,
 દાવાનળ વીકરાળ.

કડવું ૨૨ રાગ હાલાવરી ટેકીલો.

ઓ બાળુડાં રણ દોહીલાં રે. ઓ હો હો હો રે. ॥ ટેક ॥ દીકરા પે-
 હેલે કોઠે ગુરૂ દ્રોણ રે, તેને છતી શકે એવું કાણુરે, તારો કાઢશે પલ-
 કમાં પ્રાણુરે. ॥ ઓ બાળુડાં. ॥ ૧ ॥ દીકરા બીજે કોઠે કપાચારરે, તેનો
 કેમજ ખાશે ભારરે; માહારા કેમજ અંગી કુંમારરે. ॥ ઓ ॥ ૨ ॥ દી-
 કરા ત્રીજે કોઠે અશ્વસ્થામા રે, તમે કેમરે થાશે તેના સામારે, તને મો-
 હોત ભમાવે છે ભામારે. ॥ ઓ ॥ ૩ ॥ દીકરા ચોથે કોઠે કપરો કરણુરે.
 એનાથી ધુજે આખી ધરણુ રે, એ તો આણુશે તારૂં મરણુરે. ॥ ઓ ॥
 ॥ ૪ ॥ દીકરા પાંચમે દુરીયોધન પાપી રે, એને રીસ રહી છે બ્યાપીરે,
 તારૂં મુસ્તક નાંખશેરે કાપી. ॥ ઓ. ॥ ૫ ॥ દીકરા છઠ્ઠા કોઠે રાજ શ-
 હરે, રડ્યો જનમનો એ મહારે, તને ટકવા નહી દે પહારે. ॥ ઓ. ॥ ૬ ॥
 દીકરા સાતમે કોઠે જેદ્રથરે, એતો લડવાઈઓ સમ્રથ રે, તમે કેમ થાશે
 લથબથરે. ॥ ઓ. ॥ ૭ ॥ દીકરા સહુ મળી તુજને મારેરે, તેથી મુમત
 તુ શીદ ધારેરે, જોયો જનમીને વૈભોગ ક્યારેરે. ॥ ઓ. ॥ ૮ ॥ વળણ. ॥

જગ વૈભવ ભોગ્યો નથી, તુજને ભભાવે કાળ; વહે વલ્લભ માયે કહ્યું,
હજી તું નાહાનો બાળ.

કડવું ૨૩ રાગ બપરનો.

ઓ મા બાળો કહેતાં લાલચે રે, ઓ હા હા હા રે. ॥ ૧ ॥ અ-
ભેમન્યુ કહે સુણ માતરે, તને સમજવું સવળી વાત રે, બાળક કરાવે
સોને ઉતપાત રે. ઓ. ॥ ૧ ॥ ઓ મા બાળો તો વીણુ દેખાયરે, ડંખ
કરે તો બેદના થાયરે, એની પીડા કોથી ન ખમાય રે, ॥ ઓ ॥ ૨ ॥
ઓ મા જીવ લે છે બાળો ભંડેડોરે, ઓ મા બાળો કાળો મંડોડે રે,
બાળ્યો ટો પશુ એજ અકોડોરે. ॥ ઓ ॥ ૩ ॥ ઓ મા બાળો દીપક
દેખાયરે, કોપે તો મોહોટો વહની થાયરે, બાળી મુકે તે ખાખ થઈ જ-
યરે. ॥ ઓ ॥ ૪ ॥ એવા ડાખલા જો મુજ માય રે, હું કરું તે કોથી નવ
થાય રે, કાંતો રહે શીશ કે કાંતો જાય રે. ॥ ઓ ॥ ૫ ॥ વળણ. ॥ એ-
કવાર મરણું સર્વને, મીથ્યા કરે વીજાપ; વહે વલ્લભ કુંવરે કહ્યું, નહી
સજવું માખાપ.

કડવું ૨૪ રાગ કાફી.

હારે બોલ્યા વૈશમ પાયે વચન, સાંભળ પરીક્ષતરાયના તન. ॥ ૧ ॥
હારે માઠાં વચન કુંવરનાં જણી, પડી પ્રથવીમાં પછડાઈ રાણી. ॥ ૨ ॥
હારે માહારું સર્વ થયું ધુળ ધાણું, દૈવડા જીવ લે માહારો તાણી. ॥ ૩ ॥
હારે માહું રતન રમકડું જશે, ખરેખરો હીરા ખોવાશે. ॥ ૪ ॥ હારે કાળુ
મોહું લેઈને શું જીવું, હાય વીશ ઘોળી ઘોળી પીવું. ॥ ૫ ॥ હારે દીકરા
જ તુજ હાથેથી મારી, નહી તો દો મુજ કરમાં કટારી. ॥ ૬ ॥ હારે રા-
ખ્યો અરાઠ મહીના પેટ, તેનો છુટી પડી માહારી વેઠ. ॥ ૭ ॥ હારે દી-
કરા ખાધુ નહી ખાટુ ખારું, રાખ્યું ગળપણથી મુખ બંધ માહારું. ॥ ૮ ॥
હારે દીકરા જનમ્યો પછી થઈ રાજ, કરતી ચુંબન બાહાજ બાહાજ.
॥ ૯ ॥ હારે દીકરા ભીનેથી કોરે કીધો, સાચો શેવવાને સોડમાં લીધો.
॥ ૧૦ ॥ હારે બહુ કટીથી ઉછેર્યો તુને, ઘણી ઘણી આશા થઈ મુને.
॥ ૧૧ ॥ હારે મેહેતો જણ્યું ખેટા મોહોટા થાશે, મારા લવની ભાવટ
બધી જશે. ॥ ૧૨ ॥ હારે સાંખી આશાએ મેં પરણાવ્યો, તેમાંથી કુખ

દાહાડો આળ્યો. ॥ ૧૩ ॥ હારે વહુજી આવીને પાવલે ન લાગી, માહારી ચણેલી દેરડી ભાગી. ॥ ૧૪ ॥ હારે એવું કહી કહીને શીશ કુટે, એ ને આંસુ ચોધારે છુટે. ॥ ૧૫ ॥ હારે માહારે ખોળે બેશીને રમનારા, હા ય નૈ જવા દો પુત્ર પ્યારા. ॥ ૧૬ ॥ હારે એવું કહ્યાન્ત જોઈ શોક ચડીયો, કુંવર માતાને બાહાજી પડીયો. ॥ ૧૭ ॥ હારે માહારી માડી હૈયું બળે તાહારું, પણ આવી બન્યું છે માહારું. ॥ ૧૮ ॥ હારે મુને મુજી છે જ્ઞાન ગતી, જીવતો ઘેર આવવાનો નથી. ॥ ૧૯ ॥ હારે માહારે તારે એટલો સંસ્કાર, માજી ડેહા વેહા છે જુહાર. ॥ ૨૦ ॥ હારે મને ઉછેરી કર્યો મોહોટો. તારો ખરો તે થાઉ છું ખોટો. ॥ ૨૧ ॥ હારે તારો હરખ હઈયાનો ટાળ્યો, ઉછેર્યો તે બદલો નથી વાળ્યો. ॥ ૨૨ ॥ હારે માહારી માતા તુ ન રોતી, વારે વારે શું સામું જોતી. ॥ ૨૩ ॥ હારે માહારી માડી મુકીદો શોક, રાખો દીકરાની આશા ફેક. ॥ ૨૪ ॥ હારે હો ઉ વાહલો તો કામ આદરજે, માહારી પુઠે રૂડાં પુન્ય કરજે. ॥ ૨૫ ॥ હારે માહારાં વસ્ત્રને સણગાર જે જે, તે તે વાંધોને પેહેરાવી દેજે. ॥ ૨૬ ॥ હારે તુજથી થાય તે બ્રહ્મ ભોજન કરજે, હવે આશા માહારી પરદરજે. ॥ ૨૭ ॥ હારે એવું કહીને બન્યો બેભાન, રહી નહી કાંઈ પણ સુધ સાન. ॥ ૨૮ ॥ હારે ડોકું નાંખ્યું માતાને અંગે, તવ ઢળી પડ્યાં બેઉ સંગે. ॥ ૨૯ ॥ હારે તે તો કુન્તાજીએ જાણી વાત, ત્રાહ્ય ત્રાહ્ય કરતાં ગયાં માત. ॥ ૩૦ ॥ હારે કેમ કુંવરે નાંખી કાયા, હાય આશું કર્યું લાડકવાયા. ॥ ૩૧ ॥ હારે ધાઈ ધ્રુપતી વચમાં પડી, છોડવ્યાં બળાતકારે તે ધડી. ॥ ૩૨ ॥ વળણુ. ॥ મા દીકરાને છોડવ્યાં, બોલ્યાં કુન્તા માય; વહે વલ્લભ સતીએ કહ્યું, એક કર ઉપાય.

કડવું ૨૫ રાગ સાખી.

વૈશમપાયે એણીપેર બોલ્યા, મુણ જનમેજે રાય; વીસ્તારી તુજને સંભળાવું, ચઠાવાનો મહીમાય. ॥ ૧ ॥ કુન્તા ધ્રુપતીએ મળીને, છોડાવ્યાં પુત્ર ને માય; સુભદ્રાને શીખામણુ દીધી, તું શીદને ગભરાય. ॥ ૨ ॥ છોકરો તારો છે હડીલો, કહ્યું કેનું નવ માને; તેથી યુધ્ધે જવા દે એને, અધીર રાખે શાને. ॥ ૩ ॥ સુતરના સાત તાર લાવી, ભેગા કરી દે મને; પછી અભેમન્યુને બોલાવી, બેસાડ માહારી કને. ॥ ૪ ॥ રક્ષા દારો કરી બાંધુ, છો યુધ્ધે જાય બાળ; જોવું જો બ્રહ્મા વીણુ કે શં-

ભુ, કોણ કરે વાંકો વાળ. ॥ ૫ ॥ સાંજે સમે સાત કોડા જીતે, લે જે ખરી વાત માની; દોરો રાખે ને વીવન થાયે, તો તો સતી હું શાની. ॥ ૬ ॥ એટલે બોલ્યા ધરમ રાજ, મારી માતાની વાણી; કોઈ કાળે અ-
દ્વજ નહો થાયે, રામચાણ લેજે જણી. ॥ ૭ ॥ જરા ન ડરતી ચીંતા ન કરતી, ડોશીનું નહી કહેણ કાચું; વચન ઉપર રાખજે શ્રદ્ધા, માની લેજે સહુ સાચું. ॥ ૮ ॥ ધર્મના કહેવાથી શ્રદ્ધા ચોટી, કહ્યું કે લે આ-
ણું તાર; એમ કહી ગભરાતી ઉડી, આવી ન ઓત્રા નાર. ॥ ૯ ॥ એમ જાની ઓત્રાને જોવા, ચઢી તંબુ પર પોતે; લાંબી દ્રષ્ટી કરીને જોયું, ન દીડી જોને જોને. ॥ ૧૦ ॥ નીરાશ થઈને ઉતરી હેડી, પુત્રના તંબુમાં જાય; ઓ દીકરા યુધ્ધે ન જશે, કહીને થઈ વીદાય. ॥ ૧૧ ॥ ગાંડા જે-
વી ખની ગઈ છે, બાવરી બાવરી ફરતી; સુતરના સાત તાર લાવી, આંખે આંસુ ભરતી. ॥ ૧૨ ॥ તાર લાવી કુન્તાને આપ્યા, કુંવરને બો-
લાવ્યો; વૃદ્ધ માતાનુ વચન સુણી, અભેમન્યુ ત્યાં આવ્યો. ॥ ૧૩ ॥ કુન્તાએ સનમુખ બેસાડ્યો, રક્ષા કરે સુત તારી; રાખજે આ દોરો તુ-
જ હાથે, જે જે આશીશ માહારી. ॥ ૧૪ ॥ અભેમન્યુ કહે વાર માતા, જેમ ગમે તેમ કરો; જે જે કહો તે કબુલ કરું, પણ યુધ્ધે જઉં ખરો. ॥ ૧૫ ॥ એનામાં કુન્તા સતીએ, ભેગા કર્યા સાત તાર; વણીને દોરડો બતાવ્યો, કીધો મુખ ઉચ્ચાર. ॥ ૧૬ ॥ ગાંડયો વાળવી શુભ વચને, એવી મરજ કીધી; સતી સત્ય ઉપજવીને, ગાંડયો વાળવા લીધી. ॥ ૧૭ ॥ તેમાં શું શું વચન બોલ્યાં, સત્યવંતી કુન્તાય; રક્ષા સાંભળી દાન દે તેની, પ્રભુ કરે રક્ષાય. ॥ વળણ ॥ ગાંડયો વાળે શુભ સતી, શાશા બોલી બોલ; કહે વદ્ધમ શ્રોતા સુણો, સુખ થાશે અતોલ.

કડવું ૨૬ રાગ દુહા સાખી.

ગાંડ વાળતાં સતી બોલીયાં, એક બે ત્રણ ચાર; પાંચ ને છ રક્ષા કરો, દીનમાં દસ દસ વાર. ॥ ૧ ॥ ગાંડ બીજી. ॥ સાત આઠ ને નવ દસ, વળી અગીઆર ને બાર, એટલાં તુજ રક્ષા કરો, દીનમાં દસ દસ વાર. ॥ ૨ ॥ ગાંડ ત્રીજી. ॥ તેત્રી છત્રી અડતાળીસા, ઓગણપચ બાવન સાર; ચોસઠ બોહોતર અઠાશીયા, કરો રક્ષા દસવાર. ॥ ૩ ॥ ગાંડ ચોથી. ॥ સુતા બેડા ઉભલા, વળી ભીતર વળી બાહાર; તે સહુ તુજ રક્ષા કરો, દીનમાં દસ દસ વાર. ॥ ૪ ॥ ગાંડ પાંચમી. ॥ બે જળચરા બે વનચરા,

ખન્યો રાજ કુંવર; તેપણ તુજ રક્ષા કરો, દીનમાં દસ દસ વાર. ॥ ૫ ॥
 ગાંડ છડી. ॥ કાણો કટો કુખડો, વળી માંકડ ને મંઝાર; તે પણ તુજ રક્ષા
 કરો, દીનમાં દસ દસ વાર. ॥ ૬ ॥ ગાંડ સાતમી. ॥ ડોશી જોશી ફેશી ને
 ફાતડો, વળી ભાંડ ભડવાર; તે પણ તુજ રક્ષા કરો, દનમાં દસદસવાર.
 ॥ ૭ ॥ પેહેલી ગાંડનો અર્થ. ॥ એક, પરમેશ્વર. બે સુર્ય; ચંદ્ર. ત્રણ,
 ગુરુ. ચાર, વેદ. પાંચ, વીશય, છ, શાસ્ત્ર. ॥ બીજી ગાંડનો અર્થ. ॥ સાત,
 સમુદ્ર. આઠ તે, અષ્ટકુળ, પર્વત. નવ તે, નવકુળ નાગ. દસ તે, દસ અ-
 વતાર. અગીઆર તે, અગીઆર રૂદ્ર. બાર તે, બાર મેત્ર. ॥ ત્રીજી ગાંડ
 નો અર્થ. ॥ તેત્રીસ તે, તેત્રીસ કોટી દેવ. છત્રીસ તે, છત્રીસ રાગણી.
 અડતાળીસ તે, અડતાળી અગતી. ઓગણપચાસ તે, ઓગણપચાસ
 વાયુ બાવન તે, બાવન વીર. ચોસટ તે, ચોસટ જોગણી. બોહોતેર તે,
 બોહોતેર કોટી દાનવ. અઠચાશી તે, અઠચાશી શહસ્ત્ર રૂશી. ચોથી ગાંડ-
 નો અર્થ. ॥ સુતા, શેક્ષ્મ. બેકલા, પારસનાથ. ઉભલા, રણછોડરાય. ભી
 તર તે, ચૈતન્ય આત્મા, બાહાર તે, સ્વસ્વરૂપે પરમાત્મા. ॥ પાંચમી ગાં
 ડનો અર્થ. ॥ બે જળચરા તે, મચ્છા અવતાર ને કચ્છા અવતાર. બે
 વનચરા તે, નરસીંહ અવતાર ને વ્યાહરા અવતાર. બે રાજકુંવાર તે,
 રામા અવતાર ને કૃષ્ણા અવતાર. ॥ છઠી ગાંડનો અર્થ. ॥ કાણો તે,
 દહીતોના ગોર શુકાચાર્ય. કટો તે, શીવના પુત્ર ગણપતી, કુખડો તે, કુ-
 ખડા અંજીરા રૂશી. માંકડ તે, હનુમાનજી. મંઝાર તે, ઇંદ્રરાજ જૈતમના
 ધરમાંથી બીલાડા રૂપે નડો હતો. ॥ સાતમી ગાંડનો અર્થ. ॥ ડોશી તે,
 હું જોશી તે શેદેવ ફેશી તે ધર્મ, કે જેને યુધ્ધે જતાં કંટાળો આવે.
 ફાતડો તે અરજુનજી, બાર માસ સુધી વૈરાટ નયમાં વ્યંઢળ વેસેરહો.
 ભાંડ નારદજી, કે જ્યાં ત્યાં લડાઈઓ કરાવવી, ભરવાડ તે કૃષ્ણજી ગો-
 કુળમાં અગીઆર વરસ ને બાવન દીવશ રહી ગાયો ચારી. ॥ એ રીતે
 સાતે ગાંડોના અર્થ. ॥

કડવું ૨૭ રાગ સૈયાનો.

વૈશમપાયે એણીપેર બોલ્યા, મુણ જનમેજે રાય; વીસ્તારી તુજ-
 ને સંભળાણું, ચઠાવાનો મહીમાય. ॥ ૧ ॥ કુન્તાજીએ રક્ષા બાંધી, જુ-
 ધ્ધે જવો મુજ બાળ; રક્ષા સાચવી રાખશો તો, નહીં થાય વાંકો વાળ.
 ॥ ૨ ॥ શેદેવ નીકુળ ભીમ સરવે, શેન્યા લેધને જવો; જવોરે મોઢાડમજ

બેટા, શત્રુને હાથ બતાવો. ॥ ૩ ॥ એવી વધે આજ્ઞા આપી, કુંવર
 ઉભો થાય; પોતાના તંબુમાં ગયો, ત્યાં ગઈ એની માય. ॥ ૪ ॥ ઓ
 દીકરા જરાવાર થંભે, આવે છે ઓત્રા નારો; અભીમન્યુ કહે જવો પા-
 છાં, શીઠ કરો છો લવારી ॥ ૫ ॥ તવ શુભદ્રા બાહાર નીકળી, હૈયું ભરીને રો
 તી; તંબુ ઉપર ચઢીને એ ઓત્રાનો મારગ જોતી. ॥ ૬ ॥ ઓત્રાને આવ-
 તી નવ દીડી, તંબુથી ઉતરી હેડી; અભીમન્યુના પાસે જઈને, રડવા
 માટે બેડી. ॥ ૭ ॥ ઓ દીકરા તું હડલે બેઠો, કરો થોડીરોક વાર; સાંઠપર
 બેસી આવતી હશે, ઓત્રા તમારી નાર. ॥ ૮ ॥ અભીમન્યુ કહે ભલે
 આવે, એનું શું માહારે કામ; કોઈને રોકે નહીં રોકાવું, કરવા જવું સં-
 ગ્રામ. ॥ ૯ ॥ એટલે શુભદ્રા એમ બોલી, ઉતાવળા નવ થાવો; તે કરતાં
 માતાના કરનો, કંસાર જમાને જવો. ॥ ૧૦ ॥ અભીમન્યુ કહે હું સમ-
 જ્યો, કરવી છે તારે વાર, પણ તે હું માનવાનો નથી, જવા થાઉં તૈ-
 આર. ॥ ૧૧ ॥ શુભદ્રા કહે દીકરા માહારા, માનો માહારૂં વચન; અન્ન ઠેલીને
 જો જઈએ તો, બહુ માઠા શુકન. ॥ ૧૨ ॥ ભોજનનું નામ દીધું હોય
 તો, પાંચ ગ્રાસ ભોજન કરવું; તે વીના તે જય ન પામે, અન્નને નહીં
 પરહરવું. ॥ ૧૩ ॥ કુંવરે તવ કહ્યું માની, વચન ચઢાવ્યું માથે; ચુલો
 સળગાવી ન કીધો, કંસાર પોતાને હાથે. ॥ ૧૪ ॥ માતાને ખેંચીને લા-
 વ્યો, પોતે પોતાની પાસ; કંસાર કાઢી માતાને હાથે, પાંચજ ભરીયા ગ્રાસ.
 ॥ ૧૫ ॥ પછી શેન્યને આગના આપી, થાવો સહુ તૈયાર; એમ કહીને
 પેઢરવા લાગ્યો. વસ્ત્ર અને સણગાર. ॥ ૧૬ ॥ એવે શું થયું કૌરવદળ-
 માં, બેઠ્યો દુરીયોધન; ઓ ગુરૂજી કોઠા બનાવો, થાવો સાવધ સહુ
 જન. ॥ ૧૭ ॥ એટલે દ્રોણ ગુરૂ એમ બોલ્યા; મુએજાં શામ મંગાવે; પે-
 લા મેદાનમાં લાવીને, ઢગલા સાત કરાવો. ॥ ૧૮ ॥ તવ રાજાએ આ-
 ગના આપી, શેવક બહુ પરવરીયા, મનુશનાં શાખ ખોળી લાવી, તેના
 ઢગલા કરીયા. ॥ ૧૯ ॥ એટલે દ્રોણે અંજળી જળની, મંત્ર ભણીને
 લીરી; એક ઢગલાને જળ છાટીને, પાશાણ રચના કીધી. ॥ ૨૦ ॥ મંત્ર
 વડે ત્યાં કોઠો બનીયો, પાકટ પાશાણ કરો; આંટી ઘુંટો ફરવી ફાવે,
 તેટલો ઘાલ્યો ઘેરો. ॥ ૨૧ ॥ આંટી ઘુંટો ભમતાં ભુલે, ચુકતા કરી અપાર;
 સો શીખખર સો ધજા મુકી, મુક્યાં એકસો દ્વાર. ॥ ૨૨ ॥ દ્વારે દ્વારે
 દસ દસ ચોદ્ધા, લઢવધ્યા અપાર, તેવા તેવા મુકી દીધા પગપાળા
 હજાર. ॥ ૨૩ ॥ બીજી જળની અંજળી લેને, બીજે કોઠો કર્યો સાર;
 લોહવજૂનો તે બનાવ્યો, બસે મુક્યાં દ્વાર. ॥ ૨૪ ॥ બસે શીખખર બ-

સેં ધળ, ત્યાં રહે કીરપાચાર; ત્રીજો કોઠો તાંબાનો કીધો, તેને ત્રણસેં
 દ્વાર. ॥ ૨૫ ॥ ત્રણસેં શીખખર ત્રણસેં ધળ, ચોઢ્ઢા ત્રણ હજાર; ચોથો
 કોઠો કર્યો રૂપાનો, તેને ચારસેં દ્વાર. ॥ ૨૬ ॥ ચારસેં શીખખર ચારસેં
 ધળ, ચોઢ્ઢા શહસ્ર ચાર; પછી જળની અંજળી લીવી, વિધા તણે
 નહીં પાર. ॥ ૨૭ ॥ મંત્રવડે કર્યો પાંચમો કોઠો, કનક કેરો સરસ; તેને
 પાંચસેં દ્વાર મુકયાં, જોતાં ઉપજે હરસ. ॥ ૨૮ ॥ પાંચસેં શીખખર
 પાંચસેં ધળ, ફરકયા કરે નીશાન; દ્વારે દ્વારે દસ દસ ચોઢ્ઢા, લડવઈઆ મ-
 સ્તાન ॥ ૨૯ ॥ છઠ્ઠો કોઠો સપ્ત ધાતુનો, છસેં તેનાં દ્વાર; છસેં શીખખર
 છસેં ધળ, ચોઢ્ઢા છ હજાર. ॥ ૩૦ ॥ સાતમો કીધો છાણ માટીનો,
 સાતસેં દ્વારો શોભે; એક એક દ્વારે દશ દશ ચોઢ્ઢા, સપ્ત શહસ્ર થોભે.
 ॥ ૩૧ ॥ સાતસેં શીખખર સાતસેં ધળ, સાતમો કોઠો બનાવ્યો; ભણેલો
 હોય તો ભુજો ન પડે, ગુચવણી ખેત્ર રચાવ્યો. ॥ ૩૨ ॥ કોઠા વીધા
 જણે નહીં તે, જે માંહી પેશી જય; પણ નીકળવા પંથ ન મળે, આ-
 ચુશ પુરો થાય. ॥ ૩૩ ॥ એવી આંટીઓ છે ફરવાની, વીહુ રચના ભા-
 રી; એવી કોઠા રચના કરીને, કરી રહ્યા સૌ ત્યારી. ॥ ૩૪ ॥ એવામાં
 સુત અરબુનજનો, હાથે લીધા અર્ધાચાર; રાતાં નેત્રે કુરુક્ષેત્રે, નીકળ્યો
 તંબુની બાહાર. ॥ ૩૫ ॥ એટલે સૌ શેન્ય ત્યાર થયેલું, તે સહુ ઉડયા
 બંકા, રણનાં વાગ્યાં રણસીંગાં ને, કુન્ડભી વાગ્યાં ડંકા. ॥ ૩૬ ॥ પગ-
 પાળા તે પગથી ચાલ્યા, સવાર ઘોડ સવાર; રથવાળા રથમાં બીરા-
 જ્યા, હાથગ્રહી હથીઆર. ॥ ૩૭ ॥ હસ્તીવાળા હસ્તી બેઠા, ઉંટવાળા
 છે ઉંટ; મારથી સારથા ને અતીરથી, હીમ્મત કોની ન ટુટે. ॥ ૩૮ ॥
 ભીમ ગદા ગ્રહી ગજાર બેઠો, સુતનો સુત સંગ રાખે; અઢોણ બાલી
 અમીમન્યુનો, રથ ગટોડગછ હાકે. ॥ ૩૯ ॥ શેઢેવ નીકુળ વૈરાટ રાજ,
 શીખંડી ધ્રુપતરાય; દ્રષ્ટપ્રદુમાન સાથે ચાલ્યા, વાજતે ગાજતે જય.
 ॥ ૪૦ ॥ શુભ શુકન જોઈને નીકળીયા, ચાલ્યા પાંધરે પંથ; કોધ ભરે-
 લા રક્ત લોચનથી. દાજમાં પોસે દંત. ॥ ૪૧ ॥ પાતાળમાં પ્રભુએ વી-
 ચાર્યું. ડોશીએ રક્ષા બાંધી; મુજ સહીત સરવે દેવે ને, સાથે લીધા છે
 સાંધી. ॥ ૪૨ ॥ માટે ભાણેજ નહીં મરવાનો, નહીં થાય વાંકો વાળ; જે
 જઈને રક્ષા છોડાવું, તો થાય એનો કાળ. ॥ ૪૩ ॥ એવાને લાવતાં
 કુંપો ભુજાવ્યો, સાંઢનો ભાગ્યો ચરણ; તો પાછો ડોશીએ દાટ વાળ્યો
 દોરે ઉગાર્યું મરણ. ॥ ૪૪ ॥ માટે તે દોરો તોડાવું, તો તો ભાણેજ મર-
 રશે; જે નહીં મરે તો મુજને મારી, ત્રીલોકનું રાજ કરશે. ॥ ૪૫ ॥ એ-

બું જણી દોરો તોડવા, ઉડ્યા વિશ્વના ભુપ; એક સ્વરૂપે પાતાળ રહ્યા,
બીજી ધરીયું રૂપ. ॥ ૪૬ ॥ બ્રાહ્મણનું રૂપ ધારણ કરી, ભોમી આઠ્યા
ભગવાન; કુરૂક્ષેત્રમાં પોતે નીકળીયા, જ્યાં જય છે અભિમાન. ॥ ૪૭ ॥
વળણ ॥ અભિમાન જ્યાં જય છે, ત્યાં આવે ભગવાન; વદે વક્ષભ શ્રો-
તા સહુ, દેખે પુરણ ધ્યાન.

કડવું ૨૮ રાગ ઊછળતી ચોપાઈ.

ચરીત્ર વાળા વીશ્વના ભુપ; ભોમી આઠ્યા ધરી વીમનું રૂપ. ॥
ચાર છેડે પેહેરી છેરે ઘેતી, બગલમાં મારી છેરે પોથી, કંઠમાં હાર ર-
હ્યો છેરે ચોપી, મુસ્તક ઉપર રાતીરે ટોપી. ॥ કાનમાં રૂદ્રાક્ષ મણકાનો
વાળી; કાટમાં માળા શોભા રસાળી. ॥ આડું તીલક કીધું લેલાટે, પાં-
પણે પર ભસ્મ પુરપાટે. ॥ આડી ને અવળી ભસ્મજ ચોળી, ડાભી
ખાંધે ભરાવી છે ઝોળી. એકજ હાથમાં તુંખીનું પાત્ર; ગોચીદે ધર્યું
ધરડુરે ગાત્ર. ॥ જ્યેષ્ઠીકા કરમાં ઝાલેલી, શેવા સામગ્રી બગલમાં ધાલે-
લી, પ્રહ્લ છે માટે આંખે નવ સુજે, ચામડું લટકે ને થર થર ધ્રુજે, દાંત
પડ્યા ને ડાચાં રે મળીયાં, મોઢે ને માંથે ઉગેલાં પળીયાં. ॥ નેત્ર ના-
શીકાથી પાણી ચુએ છે, લેલાટ કર દેઘ પંથ જુએ છે. ॥ કેહેડયોમાંથી
ખુંધા વળેલા, જ્યાંથી ને ત્યાંથી હાડ ગળેલા, એવે રૂપે આઠ્યા ભગ-
વાન; જય છે જે પંથ અભિમાન. ॥ વળણ. ॥ અભિમાન જ્યાં જય
છે, ત્યાં આવે જગરાય; વદે વક્ષભ કળા કળણી, કોઇથી નબળ કળાય.

કડવું ૨૯ રાગ સૈયાનો.

દૈશમપાયે એણીપેર બોલ્યા, સુણ જનમેજે રાય; વિસ્તારી તુજને
સંભળાવું, ચઠાવાનો મહીમાય. ॥ ૧ ॥ અભીમન્યુના પંથમાં આઠ્યા,
શેન્યની સુંસરા પડીયા, શેન્યના લોકે હાથ ઝાલ્યા, ખાય પ્રભુ અડબ-
ડીયાં. ॥ ૨ ॥ તવ સહુ ચોદ્યા પુછવા લાગ્યા, માહારાજ ક્યાં જવું; કળણ
કહે માહારો અરજીન સ્નેહા, તેના કને હું આવું. ॥ ૩ ॥ ચોદ્યાએ કહ્યું
અરજીનજી તો, ગયા છે પાતાળ; હાંઈ અધીપતી છે અભિમન્યુ, અરજી-
નજીનો બાળ. ॥ ૪ ॥ એટલે બોલ્યા અંતરયામી, મુજને મુખ ખતાવો;
ક્યાં છે દીકરો અરજીનજીનો, એની કને લેઈ જવો. ॥ ૫ ॥ તવ શેવ-
કાએ હાથ ઝાલ્યા. વૃદ્ધ જણી કરી દયા; કુંવરનો રથ ઉભો રખાવી,

તેની કને લેઈ ગયા. ॥ ૬ ॥ કુંવર કહે આવો માહારાજ, આપ પધાર્યા
 ક્યાંથી; પ્રભુ કહે અરજીનજીને મળવા, આવ્યો અરન્યમાંથી. ॥ ૭ ॥
 પણ તે તો પાતાળ ગયો છે, મેં સાંભળ્યા સમાચાર; પણ તું અરજીન-
 નો સુત જાણી, હરખ્યો હું અપાર. ॥ ૮ ॥ માહારે તાહરું મુખ જોવું
 છે, ઉરમાં આનંદ થાય; અભીમન્યુ તવ રયમાં બેસી, વીપ્રને લાગ્યો
 પાય. ॥ ૯ ॥ બ્રાહ્મણે મુખ નીરખાં જોયું, નર ભાગ્યશાળી પુરો; જોવો
 પારથ તેવો તું નીકળ્યો, સંગ્રામ કરવા સુરો. ॥ ૧૦ ॥ કુંવર કહે ઓ
 માહારાજ, આશીરવાદ તમારો; જોવો તંબુએ આવશે કાલે, તાત ને
 મામો અમારો. ॥ ૧૧ ॥ વીપ્ર કહે તમે શીદ સીધારો, એમ પુછ્યું ધન-
 શામ; કુંવર કહે કોડા રચ્યા છે, કરવા જલ્લું સંગ્રામ. ॥ ૧૨ ॥ દૈરવોએ
 કપટ કરીને, કોડા રચાવ્યા સાત; યુદ્ધ નહીં કરીએ એમ કહીને, કાઢ્યો
 છે મારો તાત. ॥ ૧૩ ॥ અચાનક આ યુદ્ધ ઉપાડ્યું, તેમાં હું વઢવા જ-
 લું; કષ્ણ કહે સાખાશ તુને, પ્રાદ્યમ કરે છે આવું. ॥ ૧૪ ॥ તાતથી તું
 નીકળ્યો સવાયો, દેખીને પ્રગટે ભાવ; સમ ગાંદોનો દોરડો બાંધ્યો, શું
 કાંઈ આવે છે તાવ. ॥ ૧૫ ॥ અભીમન્યુ કહે નારે માહારાજ, નદી મને
 રોમ બ્યાધી; માહારા મણ્ડના ભયથી માહારી, વૃદ્ધ માથે રક્ષા બાંધી.
 ॥ ૧૬ ॥ સાંભળી પ્રભુએ મોઢું મરડ્યું, કુંવરને પડ્યો વેમ; ઓ માહારાજ
 કોડું ધુણાવી, મોઢું મરડ્યું કેમ. ॥ ૧૭ ॥ એટલે ધીરે રહીને બો-
 લ્યા, પોતે સુંદીર શામ; રક્ષા બાંધવી રાંડેલીની, નહીં સુરાતું કામ.
 ॥ ૧૮ ॥ રણમાં જતાં રાંડેલીની રક્ષા કેમ બાંધાય; પેહેલા તો એ શુકન
 ખેંટા, સમજી લે મનમાં. ॥ ૧૯ ॥ કોડાપુદ્ગમાં યુદ્ધ કરીને, જીતીશ તું
 તારે આપ; પણ લોક કેહશે કુંવર જાત્યો, ડોશાના દોરા પ્રતાપ. ॥ ૨૦ ॥
 તારી મેહેનત મીથ્યા જવાની, જસ ડોશાને મળશે; સુરાતણ તારું ઠં-
 કાઈ જશે, તાત તારો કળકળશે. ॥ ૨૧ ॥ એવું સાંભળી અભીમન્યુના,
 ક્યાનમાં બેડી વાત; મેહેનત માહારી ને જસ પામે, કુન્તાજી વૃદ્ધ માત.
 ॥ ૨૨ ॥ માહારું કરેલું ધોવાઈ જશે, બ્રાહ્મણ સાચું ભાંખ્યે, મા-
 હારાજ એવું કહીને, દોરડો તોડી નાંખ્યો. ॥ ૨૩ ॥ તેમાંથી તાર છુટા
 થઈને, પડ્યો ગટોરગછ પાસ; તેણે લેપડપંચાથે વીંટ્યો, રમતને આભા-
 સ. ॥ ૨૪ ॥ અભીમન્યુના ધનુશ કેરી પડપંચાથે વીંટાળ્યો; આખો દો-
 રડો ભોમી નાંખ્યો, ભગવાને તે ભાળ્યો. ॥ ૨૫ ॥ પ્રગવતી પ્રભુએ તા-
 થી લીધી, કહ્યું ભાઈ હવે જવો; સાખાશ તારા સુરાતણને, જીતીને વે-
 હેલા આવો. ॥ ૨૬ ॥ એમ કહીને વીદાય કીધી, કુંવરને તે વાર; સાથે

ચાલી સવળી સેન્યા, પુઠે રહ્યા મોરાર. ॥ ૨૭ ॥ ત્યાંથી સૌ શેન્ય ચા-
લ્યું ગયું કે; દોરો લીધો ભગવાન; પુરણ પોતાનું કામ સાધીને, થયા
અંતરધ્યાન. ॥ ૨૮ ॥ અરજુન નંદન વાજતે ગાજતે, ચઠાવે વઢવા
જય; ઘણાં જોરમાં નીશાન વાગે. દ્રોણને ચીંતા થાય. ॥ ૨૯ ॥ આતે
કોણ આવે છે યુધ્ધે, મોકલ્યા શેવક ચાર; ખખર લાવો કોણ આવે છે,
યુધ્ધ કરવા આ વાર. ॥ ૩૦ ॥ એટલે શેવક સંચરીઆ તે, લાવીયા સ-
માચાર; યુધ્ધ કરવા શેન્ય લે આવે છે, અરજુનનો કુંવાર. ॥ ૩૧ ॥ એ-
ટલે સરવે ખુશી થયા, ઉભા હીમ્મત ધારી; પાન્ડવ દળ જય છે એવા-
માં, આવી ઓત્રા નારી. ॥ ૩૨ ॥ સાંઠે બેશીને આવે સપાટે; દળ દીઠું
તે વાર અભેમન્યુએ સાંઠ દીઠી, મનમાં પડ્યો વીચાર. ॥ ૩૩ ॥ એવા-
માં તો ઓત્રા રાણી, મનમાં કરે વીચાર; રખેને દળ હોય પાન્ડવનું,
હોય માહારો ભરથાર. ॥ ૩૪ ॥ એવું સમજી રાયકા પ્રત્યે, પુછવા લાગી
વાત; રતના ભાઈ જે પુછુ તે, સાચી કેહેજે વાત, ॥ ૩૫ ॥ વળણ. ॥ પુ-
છવા લાગી પ્રેમદા, રતનાને તે વાર; વઢે વલ્લભ શ્રોતા સુણો, જામે જ-
યો જુગદાધાર.

કડવું ૩૦ રાગ કંથાજનો.

ઓત્રા રાણી બોલીયાં, માહારા રાયકારે; પેલુ શેન્ય તે કોનું જય,
ઓ રતના રાયકારે; તેમાં વચ્ચે લીલો રથ શોભતો; મારા રાયકારે, કો-
ઈ રૂપાળો બેઠો છે માંચ. ઓ રતના રાયકારે. ॥ ૧ ॥ એની સુર્ય સરીખી
કાન્તી દીસે, મારા રાયકારે, કેવું શોભે છે નમણુ નાક; ઓ રતના રાય-
કારે; કપરી કીકી લાગે ઘણી, મારા રાયકારે, છખી દેખતાં લાગે ધાક.
ઓ રતના રાયકારે. ॥ ૨ ॥ એની નારીએ શાં પુન્ય કર્યાં હશે, મારા
રાયકારે; ઘણાં ઘણાં કરેલાં ધર્મ, ઓ. વરત વચુલાં આદર્યાં હશે, મારા,
વળી કર્યાં હશે શુભ કર્મ. ઓ. ॥ ૩ ॥ કાશીનાં કરવત લીધાં હશે, મા,
ગાજ્યાં હશે હીમાળે હાડ; ઓ; વળી ભેરવજવ ખાધા હશે, મા, તપ
કરેલું ગીરનાર પાહાડ ઓ. ॥ ૪ ॥ તે તારૂણી એની થઈ હશે, મા, પુ-
ર્વનાં પુન્યે જાણેલો હાથ. ઓ. ધન્ય ભાગ્ય એ ભામનીતણુ, મા, હાવો
રૂડો મળ્યો ભરથાર. ઓ. ॥ ૫ ॥ રાયકોજી તવ બોલીયો, મારી બેહે-
નીરે, તમે કીધાં બહુ પુન્ય દાન, ઓ. ઓત્રા બેનરે. સવળાં શુભકૃત તમે ક-
ર્યાં, મા, તને રીઝેલા શ્રી ભગવાન. ઓ. ॥ ૬ ॥ એતો અરજુનજનો

દીકરો, મા. એતો શુભદ્રાનો કુંવાર; ઓ ઓત્રા; છે અભિમાન નામ એ-
હનું, મા. બાઈ તાલરો એ ભરથાર; ઓ. ॥ ૭ ॥ વળણ. ॥ સાંભળી
અમકી આતુરા, પતી પર ઉપજ્યું હેત; હાવો પીઉં જણુતી હોત તો, પ-
રણી પીલર નવ રેહેત.

કડવું ૩૧ રાગ દુહાશ્યદોલરો.

ઓત્રા દીકી આવતી, અરબુનને સંતાન; ગટોરગછને પુછતો પોતે
એ અભિમાન. ॥ રાગ ઉપરના કડવાનો. ॥ કુંવર વાણી બોત્રાવો, મારા
વીરારે, પેત્રી કોણુ આવે છે નાર; ઓ કુળના હીરારે; એનાજેતું રૂપ
જેયું નથી, મા, જણે વાંજળીનો અમકાર; ઓ; ॥ ૧ ॥ એના પતીએ
શાં પુન્ય કર્યાં હશે, મા, કરેત્રાં જપ તપ પુન્ય દાન; ઓ; હીમાળે હાડ
ગાળ્યાં હશે, મા. વળી રીજ્યા હશે ભગવાન ઓ. ॥ ૨ ॥ ગટોરગછ
તવ બોલીયો, મા, તમે કરેત્રાં જપતપ દાન, ઓ; હીમાળે હાડ ગાળ્યાં
તમે, મા, તમને રોજેત્રા ભગવાન. ઓ. ॥ ૩ ॥ એતો વરાટ રાજની
દીકરી, મા, જુઓ છે રૂપરૂપની ધામ. ઓ; બાઈ આવી એ નારી તમ-
તણી, મા, રાણી ઓત્રા એનું નામ. ઓ. ॥ વળણ. એવું વચન
સાંભળી, અમકયો નર કુંવાર; પેહેલી હાવી જણુતો હોત તો, ન નીક-
ળત ઘર બાહાર.

કડવું ૩૨ રાગ સાખીનો.

વૈશમપાયે એણીપેર બોલ્યા, સુણ જનમેજે રાય, વીસ્તારી તુજને
સંભળાવું, મેળાવડાનો મહીમાય. ॥ ૧ ॥ ઓત્રાએ કહ્યું રાયકાને, વીરા
ધીરજ ધારો; સાંઢ તમારી બેસાડીને, મુજને નીચે ઉતારો. ॥ ૨ ॥ હું જઈ
રોકું માહારા પતીને, તવ સાંઢને બેસાડી; વસ્ત્ર ને સણુગાર બદલી લી-
ધાં, ગવાળામાંથી કાઢાવી. ॥ ૩ ॥ બીજે ગવાળો રૈકાને આપ્યો, માહારી
સાસુને દેજે; ઓત્રા વહુ આવી છે તમારી, માહારી સાસુને કેહેજે. ॥ ૪ ॥
કહીએ કે વહુ ગઈ છે તમારી. રાખ્યો છે તમસુત ખાળી; આલશે તે-
ટલું કરીને પોને, પતીને લાવશે વાળી. ॥ ૫ ॥ પુન્ય તમારૂં આવશે
આડે, તો લાવશે સમજવી; સમજવ્યે જો નહીં સમજે તો, વાંકી કરણી
કાઢાવી. ॥ ૬ ॥ એમ કહીને આપ્યો ગવાળો, રૈકા થયો વીહાય; ઓત્રા

રાણી સુર ભરેલી, કંચન રોકવા જાય ॥ ૭ ॥ આવતો દીડી સકળ સૈ-
 ન્યે, ભામે કર્યો વધાર; ભલે આવી ભલે આવી, અભિમન્યુની નાર.
 ॥ ૮ ॥ કુંવર યુદ્ધનું બાકું લે નિ, જીવ સરવના બાળે; સાડું થાય જે
 ઓત્રા રાણી, પતાને પાડો વાળે. ॥ ૯ ॥ સરવે સેન્યા નજરે જુએ, એ
 નહીં મે.હોટાનો ધર્મ; અમને દેખી નર નારીને, આવશે મનમાં સર્મ.
 ॥ ૧૦ ॥ એવું સમજી વરકોદરે, સર્વને સાવ ખતાવા; પછી પેતે જઈ
 આવો ઉમો, શેન્ય ખસ્યું હેત તારી. ॥ ૧૧ ॥ ગટોરગછ રથનો હાંક-
 નારો, તેને પણ કરી સન; ઓત્રા આવે એટલે ખસજે તું, છો રહ્યો અ
 ભિમાન. ॥ ૧૨ ॥ એમ કરી સહુ અગગા ઉભા, ઓત્રા સપાટે ચાલી;
 હસ્તે મોઢે મોનુનાએ, ઘોડાની લગામ ઝાલી. ॥ ૧૩ ॥ એટલે નંદન
 હેડખાંતો, રથપરથી ઉતરીયો; રાશ પરોણો રથમાં મુઢી, શેન્ય વીશે
 પરવરીયો. ॥ ૧૪ ॥ એટલે અભિમન્યુ એમ બોલ્યો, છો કાયા નરનો
 નારી; કેઈ જનેતાનો જાએતી, કોણ રાયનો કુંવારી. ॥ ૧૫ ॥ એવું સાં
 ભળી મધુર બોલે, બોલી મુખ વચન; કેઈ નારીના નાથ તમે છો, કાયા
 રાયના તન. ॥ ૧૬ ॥ અભિમન્યુ કહે ઓત્રા કુંવરના, હૈએ પુજનીક
 પાત્ર, સુદ્રણા થાય સાસુ અમારી, વૈરાટના જમાત.. ॥ ૧૭ ॥ તવ ઓત્રા
 કહે સુમદ્રાજી, થાય છે સાસુ માહારી; અરજીનજી બાણાવળીના, દોક
 રાની હું નારી, ॥ ૧૮ ॥ એવું સાંભળી અભીમન્યુને, ઉઘટ આવી અ
 પાર; આવી ત્યારે શીઠ મોડી આવી, મુજ મન ગમતી નાર. ॥ ૧૯ ॥
 શૈન્ય લેઈ હું રણમાં આવ્યો, હવે નહીં ઉપાય; મીથ્યા મુજને રોડી
 ઉભાં, અણુવટતું દેખાય. ॥ ૨૦ ॥ ઓત્રા કહે અણુવટતું દીસે, તેમાં શી
 છે તવાઈ; યુધ્ધે ચઢીને હાથે કરીને, તમે માંડી છે ભવાઈ. ॥ ૨૧ ॥ જે
 સાડું દેખાડવું હોય તો, પાછા વળો મુજ કંથ; નાનપણમાં શાં લઢવાં વ-
 ઢવાં, ઝાલો તંબુનો પંથ. ॥ ૨૨ ॥ અભિમાન કહે સુણ અમળા, સમ-
 જ્યા વણ વહે એમ; બીડું લેઈ રણ યુદ્ધ ચઢેલો, ક્ષત્રી પાછો વળે કેમ.
 ॥ ૨૩ ॥ બીડુ ચાવી બેસો રહે ધરમાં, કાયરનું એ કામ; જનેતાનું ઉ-
 દર લાજે, બોળાય બાપનું નામ. ॥ ૨૪ ॥ તંબોળ ખદલે કહેવાય લાહા
 ળા, તો પછી જીવ્યું વ્યર્થ; મનુશનો દેહ ધારણ કરી, કાંઈ ન સરીયો
 અર્થ. ॥ ૨૫ ॥ જણે તો હરીજન જણજે, કાં દાતા સુર; નહીતો રંડા
 વાંઝણી સારી, ગુમાવે નહીં નુર. ॥ ૨૬ ॥ એવાં વચન છે જ્ઞાની પુરુશ-
 નાં, માટે ન ખાવી ગાળ; યુધ્ધે ચઢેલો પાછો વળુ તો, નહીં અરજીનનો
 બાળ. ॥ ૨૭ ॥ માટે મીથ્યા મેહેનત મુકો, તંબુએ પાધરાં જવો; સમા

વહાલાને શેન્ય જીએ છે, સરમ મનમાં લાવો. ॥ ૨૮ ॥ સંસાર વેહેવા-
 રની રીત કેવી, તે નથી જણતાં મર્મ; સરમ મરીયાદામાં રેહેવું, એ
 અખળાનો ધર્મ. ॥ ૨૯ ॥ એટલે બોલી ઓત્રા નારી, જણું છું સ્ત્રી ધ-
 મ્મ; ધરખાર બેઠું દુલવા ત્યાં. કેવી રાખવી સર્મ. ॥ ૩૦ ॥ સરમને શું
 પાથરવી કે, સરમ શું હોડાય; સંસાર વેહેવાર સારો ચાલે તો, સરમ
 ધરમ સચવાય. ॥ ૩૧ ॥ મરીયાદામાં રાખવી હોય તો, પાછા વળો
 મુજ નાથ; તે વીના નહીં લગામ છોડુ, કેમ જાણ્યો તો હાથ. ॥ ૩૨ ॥
 એટલે બોલ્યો અભેમન્યું, માનુની મુમત મુકો; કોઈનો પાછો વાળ્યો
 ન વળુ, મરીયાદા શીદ ચુકો. ॥ ૩૩ ॥ વળી સ્વભાવ આકળો હોયે,
 પુરૂશનો અપાર; માટે સમજ લગામ મુકો, નહીં તો ખાશો માર. ॥ ૩૪ ॥
 એટલે ઓત્રા હરીને બોલી, બોલ નીકળીયો હાવો; મારશો તો માંથા-
 ના મુગટ છો, મુજને વીતે લાહાવો. ॥ ૩૫ ॥ હાથ તમારો મુજને અડે,
 તો થાવું પાવન; એ વાતની નથી સોસના મુને, આનંદ પામે મન. ॥ ૩૬ ॥
 અભીમન્યુ કહે સાંભળ નારી, ચારહઠયો જગમાંય; રાજહઠ બાળહઠને
 જોગી હઠ, સ્ત્રી હઠ પણ કહેવાય. ॥ ૩૭ ॥ તેમાંની બે હઠ મુજ પાસે, તે
 સમજે વીવેક; માટે હઠ લેઈને નહીં જીતો, તમ પાસે હઠ એક ॥ ૩૮ ॥ હરી
 ફરીને સ્ત્રી હઠ તારી, મારી હઠ બેખતાવું; બાળક હઠ છે ને રાજહઠ છે,
 તુજને જીતી જવું. ॥ ૩૯ ॥ એટલે બોલી ઓત્રા નારી, સાંભળો મુજ વી-
 વેક; ત્રણ હઠયો છે માલ્યરામાં, તમથી વધારે એક. ॥ ૪૦ ॥ રાજની પુત્રી
 ને રાજની રાણી, તેથી રાજ હઠ માહારી; બાળક છું તે બાળ હઠ બીજી
 ત્રીજી સ્ત્રી હઠ ભારી. ॥ ૪૧ ॥ બે હઠ તમારી ત્રણ હઠ માહારી, માટે નહીં
 પડું પાછી; અરજીનની નીશાળે ભણેલી, ન જણશે મને કાચી. ॥ ૪૨ ॥
 એવું વચન સાંભળીને, કુંવરે જણી પુરી; દેખાય નાહાની પણ બોલવામાં
 દીસે બહુ બાહાદુરી. ॥ ૪૩ ॥ અભેમાન કહે એ અખળા, માહારો નથી
 ઉપાય; રણ ચઢેલો ન વળું પાછો, વળુ તો ઈજ્જત જાય. ॥ ૪૪ ॥ તુજ
 પર મુજને પ્યાર ધણો છે, પણ વીધાતાની ટાંક; હુ રણ ચઢીયો તું
 મોડી આવી, બેના ભવીશેનો વાંક. ॥ ૪૫ ॥ એવે આવ્યાં ઝરઝરી-
 યાં, હસ્ત જાણ્યો તે ફાંસુ; પીડિનાં એવાં વચન સુણી, ઓત્રાને આવ્યાં
 આંસુ. ॥ ૪૬ ॥ વળણુઃ ॥ આંસુ અતીશે આવીયાં, દેતી કંથને આણુ;
 વહે વલ્લભ એ તારણી, તજવા બેઠી પ્રાણુ.

કડવું રાગ ૩૩ પરજનો.

તમે આલો તો કાઢું માહારા પ્રાણુરે, માહારી નણદીના વીરા; રથને
હાંકો તો ધરમરાયની આણુરે, માહારી સાસુના જયા. ॥ ટેકઃ ॥ રણમાં
રજળતી શું મુકાને જવો છો, ઓ અલબેલા નાથરે; પર પુત્રીનોહોતી
નાંખવી અપાયમાંને, નોહોતો ઝાલવો મુજ હાથરે. ॥ મહારી. ॥ ૧ ॥
સોળ કળાનો જેવો ચંદ્ર ખીરાજે સ્વામી, તેવી છે કાન્તી તમારીરે; હ-
સ્તીનાપુર સરખી ગાદી બેસવાની તેવી, અરધંગના હું છું નારી રે. ॥
માહારી ॥ ૨ ॥ રાજ્ય હંસલો મેંતો જણી કરીને પીઉજી, કીધો પરણ-
તાં સંગરે; જે જણતી હોત બગલો બાપડો તો મહારૂં, કદીએ ન રાખત
અંગરે. ॥ મહારી. ॥ ૩ ॥ હૈયામાં મુજને હોશ હતી કે પીઉજી, બેસશું
જોડા જોડ રે; છ છ જનમનાં વેહેર ભોગવી રહ્યાં ને, સાતમે નડેછે રણ-
છોડરે. ॥ મહારી. ॥ ૪ ॥ નાંહાનપણમાં ગમે ખાવા પીવાનુ ને, ગમે પે-
હેરવું નવ રંગ રે; ગ્રહસ્થાશ્રમના વૈભોગ મુકી આશું, લઢવા વઢવાના
ઉમંગરે. ॥ મહારી. ॥ ૫ ॥ આશો ઉજમ તમને વઢવા તણોછે પીઉજી,
જનમથી હઠની વાતરે; ભીમ સરીખા કાકા છે વઢનારા વળી, અરજીન
સરીખા છે તાતરે. ॥ મહારી. ॥ ૬ ॥ ગટોરગચ્છ સરખા બંધુ વઢનારા
પીઉજી, સસરા વૈરાટ રાયરે; તેમ છતાં તમે આગળ પડયા તે તો, મા-
હારા ભવીશે ભુજાયરે. ॥ મહારી. ॥ ૭ ॥ શારે શુકનમાં મુને મોહ્યરે પ-
ધરાવીને, પરણાવા બેઠો માહારો બાપરે; તેરે વેળા મને કેમ નવ ડં-
શ્યો પીઉજી, કારમો કાળુડો સાપરે. ॥ મહારી ॥ ૮ ॥ નાનપણમાં મારો
રામજી રૂઝ્યો તે, પરણ્યાનું મીઠળ નથી છુટયું રે; સુખની લેહેરમાંતો
કેહેર થવા બેઠો, ભુંડું ભવીશ માહારૂં પુટયું રે. ॥ મહારી. ॥ ૯ ॥
ચઠાવો ઘડ ચોરી રચ્યો છે પીયુજી, ભાલુડે પોંખાશેરે; બાણ રૂપી ત્યાં-
તો લોહુ વછુટે તમે, રૂધીર વરણા થૈ જશેરે. ॥ મહારી. ॥ ૧૦ ॥ ચ-
ઠાવે ચઢશે ત્યાં માર ખાઈ પડશે ને, અવછરા લેઈ જશેરે; આજ પછી
મોહું નથી દેખવાની આતો, છેલું દરસણ દુર્લભ થાશેરે. ॥ મહારી. ॥ ૧૧ ॥
અગમ નીગમ મુને સુજે છે પીયુજી, નહી મુકે દુશમન લોકરે; માઠા શુ-
કન મને ઘણા થયા છે માટે, જીવતા આવ્યાની આશા ફેાકરે. ॥ મહારી.
॥ ૧૨ ॥ અરેરે જોખન માહારૂં કેમ જળવાશે પીઉજી; મેહે વેહેરી થઈ
લાગેરે; હુરે અભાગણી રડીશ રૂજની તે, તમ ભીડ ક્યાંથી ભાગેરે.
॥ મહારી ॥ ૧૩ ॥ રૂપ રંગ રૂપી માહારી પુરપની વાડી તે, દીવશે દી-

વશે કરમાયરે; માળી વીના પુરુષ વીણાય નહીં તેથી, દીનદીન કરમાઈ
જાય રે. ॥ મહારી ॥ ૧૪ ॥ પેહેરી ઓઢીને હું હરી કરી નહીં, નાજેયું
સૈવર સમાણી રે; સાસરેથી પીઘરે પીઘરથી સાસરે હું આવી નહીં ધુ-
ધટ તાળીરે. ॥ મહારી ॥ ૧૫ ॥ હાથ ઝાલીને મુને અવવય મુકો પી-
ઉછ, એ નહીં રાજની રીતરે; સદા દુખીઆણુને દગો દૈ દુખ દો ઓ
સ્વામી, તોડો ઓ પરણ્યાની પ્રીતરે. ॥ મહારી ॥ ૧૬ ॥ આ છમી ફ-
રીને હું નથી દેખવાની સ્વામી, દેખું તો પાવરા પાસા રે; રંક રામાને
શીદ રડતી મુકોછો પીઉછ, ભાગોછા બવો ભવની આશા રે; મહારી.
॥ ૧૭ ॥ તમ વીના ઠરવાનું ઠેકાણું નહીં માહારે. ના વળે શીતળ છા-
યા રે; છેવટ ખાળ્યા નહીં ખળોતો પછી, કંથ વીયોગે પાડુ કાયા રે. ॥
માહારી, ॥ ૧૮ ॥ વળણુઃ ॥ કાયા પાડુ કંથછ, આંસુ વહે ચોધાર; વ્યા-
સ વલ્લભ વાણી વદે, કહેછે નર કુવાર.

કડવું ૩૪ રાગ ઊપરનો.

ગોરી મહારી મુકો ઘોડત્રીયાની ખાગરે, કુવરી વૈરાટની રે; ઓ મા-
હારા રથને જવાનો દોને માગરે, કુવરી વૈરાટના રે. ॥ ટકઃ ॥ ઉમાંછો
સામાને રડોછો રામા તેથી, આવે નીરદયને દયાયરે; કોમળ કંઠથી કર-
ગરોછો પણ, હવે નથી ઉપાયરે. ॥ કુંવરી. ॥ ૧ ॥ રડી રડીને મને શીદ
રડાવોછો, સંગગે હૈયામાં હોળીરે; પણ વહનાંએ મને ઉભો ખાળે છે ને,
કલેશ કરેછે ચોળીચોળીરે. ॥ કુંવરી. ॥ ૨ ॥ તુજ પેઠે મુજને પણ હોંશ
હતી કે ગોરી, બેશીશું જોડા જોડરે; છ છ જનમ વીતી સાતમે જનમે પુ-
ઠે, પડયા મામો રણુછોડરે. ॥ કુંવરી. ॥ ૩ ॥ એરે મામાએ મન ગમતુ
કર્યુંને ગોરી, જુડાં વચન વરણુબ્યારે; મનની હોંશ બેના મનમાં રહાને
મામે, પાટા બાંધીને પરણુબ્યારે. ॥ કુંવરી. ॥ ૪ ॥ પણ એકવાર જો
હું આવુંછું જીવતો ગોરી, જો લાવે આપણો ઇશરે; તો તો મોસાળ પે-
હેલું ઉઝડ કરને છેલું, કળણ મામા કેર શીશરે. ॥ કુંવરી. ॥ ૫ ॥ તે
પછી તાહારી હું સંભાળ લેઉં ગોરી, પછી સકળ વેહેવારરે; ત્યાં સુગ્રી
મુજ જીવને જંપ વગે નહીં, હીત્રો ક્ષત્રી કુંવારરે. ॥ કુંવરી. ॥ ૬ ॥
એક એકના મોઢા સામું જોઈ જોઈને ગોરી, મનની સંગાથે બળવુરે;
જીવતા આબ્યાની આશા ઇષ્ટ કરાવે નહીંતો, પેલે ભવ મ્હારે તારે મ-
ળવુરે ॥ કુંવરી. ॥ ૭ ॥ તુજ તાતને માહારા કાકા દેખે છે ગોરી, સરમ

આવેછે અતા મનમાંરે; કંકાશ કરી શાને કાળજી બાળો છો માહાર, તપત ઉઠેછે બહુ તનમાંરે. ॥ કુંવરી. ॥ ૮ ॥ જગતને તમે શીદ હશા-વોછો, સામા જીએ શત્રુ લોકરે; ચાલનો તારી માહારી કાયા પડે પણ, પાછા વળ્યાના આશા ફેકરે. ॥ કુંવરી. ॥ ૯ ॥ વળણ ॥ પાછો વળવાનો નથી, હઠ મુકી દે નાર; વહે વલ્લભ તવ પ્રેમદા, કરતી હાહાકાર.

કડવું ૩૫ રાગ કાફી.

હારે બોલ્યા વૈશમપાયે વચન; સુણ પરીક્ષત રાયના તન; હારે વાંકા વચન પતીનાં સુણી; ધુસકા મુકી રડે છે તારૂણી. ॥ ૧ ॥ હારે પતી દગો દેવાનો તેં ધાર્યો; માહારો સ્વારથ કે ન વીચાર્યો; હારે મને ભર્યારે અમ્રીતમાંથી કાહાડી, ઉચા પરવતપરથી પછાડી. ॥ ૨ ॥ હારે પેટમાં પેશીને મારી પાળી, મુને દીંચણમાંથી તેં ઢાળા; હારે મને સોડ તણે ઘાવ કીધો, દાવ રાખીને દગો દીધો. ॥ ૩ ॥ એરે એતો ટળવળવા ભાગી એમ, વનમાં ટીટાડી ટળવળે તેમ; હારે એતો દુખદરીઆમાં પેડી, બાગ જાલીને ગગળી બેડી. ॥ ૪ ॥ હારે એતો પાશાણુ શીશ પછાડે, ખેંચી મુસ્તકના કેશ કાહાડે, હારે કાલાં કાલાં વચન ઓચરતો, ત્રાસ ભરેલા વીહાપ કરતી. ॥ ૫ ॥ હારે રામા રૂદે ફાટે તેમ રડતી, મુને કંથે મુકી રખડતો; હારે માહાર આ રણમાં કોણ બેલા, પરણ્યો પીડિ જયછે મુને મેલી. ॥ ૬ ॥ હારે એણું જોઈ કહે રાજ કુંવાર, હવે હઠ મુકીદો નાર; હારે એણું વચન પતીનું સુણી, ઉભી થઈને કેહેછે તારૂણી. ॥ ૭ ॥ હારે સ્વામી શીખામણ દો વીચારી, તમે જવોછો વણ મોહને મારી; હારે સ્વામી હઠીલા ન થાઓ જાજ, યુદ્ધની રઠ મુકો બાળારાજ. ॥ ૮ ॥ વળણ ॥ રઠ મુકીદો યુદ્ધ તણી, એરે બાળા રાય; વહે વલ્લભ શ્રોતા સુણો, વીહાપના મહીમાય.

કડવું ૩૬ રાગ બાળારાજોર.

મને મારીને રથદા ખેડ, બાળા રાજ રે; નહીતો યુદ્ધ જોવા સંગ તેડ, બાળા રાજ રે. ॥ ૧ ॥ રથ રખાણું તેમ રાખ, બાળા રાજ રે; નહીતો માહારી રૂદે પર હાંક. બાળા રાજ રે. ॥ ૨ ॥ મને આપ્ય તારી તરવાર, બાળા રાજ રે; કરૂ કૌરવનો સંહાર, બાળા રાજ રે. ॥ ૩ ॥ મને

આપ દળકર્તી ઢાલ, બાળા રાજ રે; મને સાથે લેઈને ચાલ, બાળા રાજ
 રે. ॥ ૪ ॥ હું તો અગણીત ગુણને ગણેલી, બાળા રાજ રે; વ્યંદળ મે-
 હતાની વિધા ભણેલી, બાળા રાજ રે. ॥ ૫ ॥ તમને એકલા જવા ન દે-
 ઉં, બા. હું તો ધનુશને બાણ લેઉ, બાળા. ॥ ૬ ॥ મુને માઠા થયા
 છે શુકન, બાળા. માટે સમજો સાસુડીના તન. ॥ બાળા ॥ ૭ ॥ માહારાં
 કીયાં જનમનાં કત, બાળા. કુએ ઉતારી વાઢયાં મત. ॥ બાળા ॥ ૮ ॥
 જેમ હરણી ટાળેથી ટાળી, બાળા. પેટમાં પેશીને મારી પાળી.
 બાળા. ॥ ૯ ॥ મને ઢીંચણીએથી ઢાળી, બા. મને વૈભોગમાંથી ખાળી.
 બાળા. ॥ ૧૦ ॥ ધરી અમ્રીતને લેઈ લીધું, બા. આપો વીશ્વાસને
 વીખ દીધું. બાળા. ॥ ૧૧ ॥ મને કીયાં કીયાં નડ્યાં પાપ, બા. કાંતો
 નડ્યો કોઈનો સાપ. બાળા. ॥ ૧૨ ॥ મેં શું ગંગામાં ધોયું મળ મુત્ર,
 બાળા. માહારાં ભાગે બધુ ધર શુત્ર, બા. ॥ ૧૩ ॥ મેં શું અભણવી વિપ્રની
 થાળ. બા. મેં શું મળતાં ભાગ્યાં વેવીશાળ. બા. ॥ ૧૪ ॥ મેં શું તોડી
 સરોવર પાળ. બાળા. મેં શું ધાવતાં વછોડ્યાં બાળ. બા. ॥ ૧૫ ॥
 કોઈને દુખ દેઈ શું ધર્યો ગર્વ, બા. મેં શું હુનાળે ઉઠાડી, પર્વ, બા.
 ॥ ૧૬ ॥ મેં શું છાણે છાણું, ભાગ્યું, બા. તેવું પાપ આવીને શું ભાગ્યું,
 બા. ॥ ૧૭ ॥ તે વીના છેક આમ ન હોય, બા. માહારાં ન મળે બેલી કો-
 ય. બા. ॥ ૧૮ ॥ મને સુજી અગમની પેર, બા. તમે આવવાના નથી ઘેર.
 બા. ॥ ૧૯ ॥ પછી દીવસ માહારા કેમ જાય, બા. માહારાં જોખન કેમ સ-
 ચવાય. બા. ॥ ૨૦ ॥ માહારાં ફરકે છે લોચન. બા. આવે રંડાપાના દન.
 બા. ॥ ૨૧ ॥ એવા દાહાડા શી રીતે જાય, બા. ખાતે પીતે શરીર સો-
 સાય. બા. ॥ ૨૨ ॥ વીધવાનું સગું કોણ થાય. બા. જેનીને તેની દેસો
 ખાય. બા. ॥ ૨૩ ॥ સ્વામીવાળી તો સોનાથી મોંઘો, બા. કંથ વીનાની
 કુશકાથી સોંગી. બા. ॥ ૨૪ ॥ વીધવાને જગત સહુ ઝેરી, બાળા.
 થાય વાડનો કાંટો વેહેરી. બા. ॥ ૨૫ ॥ વીધવા જ્યાં જ્યાં ડગભરે,
 બાળા. ત્યાં તો ધરતી ભારે મરે, બાળા. ॥ ૨૬ ॥ પાલવ અડતાં લા-
 ન્છન. ભાગે, બાળા. ઉપર આભ ભડાકે ભાગે, બાળા ॥ ૨૭ ॥ કરી
 જીએ એ સર્વ વીચાર, બાળા. માહારો છુટી પડે અવતાર. બાળા.
 ॥ ૨૮ ॥ કહી રથશું શીશ પછાડે, બાળા. એતો મુસ્તકના કેશ
 કાહાડે, બાળા. ॥ ૨૯ ॥ એવું રૂદન બહુ આરંભ્યું, બાળા. ગંગા
 જમુનાનું નીર થંભ્યું, બાળા. ॥ ૩૦ ॥ ત્યાં તો વાવલીયો નવવા-
 હાય. બા. હાથી ઘોડા તે માસ ન ખાય. બાળા. ॥ ૩૧ ॥ ચારે દીશાયે

રડતાં સ્વાન. બાળા. બધી ભોમી ભાસે સમશાન. બાળા. ॥૩૨॥ આવી
વાદળાં છાયાં ગગન, બા. લાગે ઉદાશી સર્વને મન. બાળા. ॥૩૩॥ વ-
ળણ. ॥ ઉદાશી કુરુક્ષેત્રમાં, લાગે અપરંમપાગ; વહે વહ્નભ તેણે સમે,
કેહે છે નર કુંવાર.

કડવું ૩૭ રાગ સવૈયાનો.

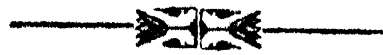
વૈશમપાયે એણીપેર બોલ્યા, સુણ જનમેજે રાય; વિસ્તારી તુજને
સંભળાવું, ચઠાવાનો મહીમાય. ॥ ૧ ॥ અતી કલ્યાંત નેધને બોલ્યો
અરબુનનો કુંવાર; જરાક વેહેણી આવી હોતતો, ન નીકળત ધર બહા-
ર. ॥ ૨ ॥ હવે નથી ઉપાય માહારો, ચાંચુછે મુખ પાન; તે તો ઠરે કો-
હ્યજ્ઞા આવેજ્ઞા, નામ શાનું અભેમાન. ॥ ૩ ॥ તે માટે તું હઠ મુકી દેમા-
હારે તારે સંસ્કાર; વૈભોગ લેવા આટલું યત્ન, કરે છે તું નાર. ॥ ૪ ॥
પણ વૈભોગ બ્યાધી, તે ઉપાધી, મીથ્યા સંસાર સુખ; જેટલું જેટલું સુ-
ખ તું માને, તેટલું જાણજે દુખ. ॥ ૫ ॥ મોહોટા મોહોટા સંસાર તજે,
તે શુભ કરણી સારું, સંસારના વૈભોગ ઇછે, તેને અતી અંધાર. ॥ ૬ ॥
એવું સાંભળી ઓત્રા બોલી, તજવો કીયો સંસાર; અનીતી જેણે તજી
તેણે, તજ્યો બધો વેહેવાર. ॥ ૭ ॥ મોહોટા મોહોટા જે કેહેવાયા, તેણે
નથી તજી નારી, ઇંદ્ર કુબેરને વરણ અગ્ની, તે સરવે સંસારી. ॥ ૮ ॥
બ્રહ્માએ બ્રહ્માણી રાખી, લક્ષ્મી વાંજી દેવે, માહાદેવજી યોગી હતા પણ-
ઉમીયા રાખી એવે. ॥ ૯ ॥ નારી વીના સંસાર કયાંથી, નારીથી થયું
જગત; નારીથી જ્ઞાની અવતરોયા, નારીથી થયા ભગત. ॥ ૧૦ ॥ નારી
વીના કોણ થયેલું, બતાવો મુજ નાથ; સ્વરગ આપવા વાળી નારી,
સાચી માનજે વાત. ॥ ૧૧ ॥ એટલે બોલ્યો અભેમન્યુ, બોલ્યામાં બા-
હાદૂર આપ; પણ જે હું પાછો વળુતો, બ્રહ્મહત્યાનું પાપ. ॥ ૧૨ ॥ પા-
નને બદલે કેહેવાય કોહ્યજ્ઞા, માટે જવું છે ઠેક; નામ લાજે મુજ તાત ત-
ણુને, લાજે જનુની પેટ. ॥ ૧૩ ॥ રણ ચડ્યો પાછો ન વળે, તેનું નામ
છે સુરો; તે સુરાતણ ખોઈને જીવું, તો જન્મ અધુરો. ॥ ૧૪ ॥ યુધ્ધે ચ-
હતાં મુજ માતાએ, બહુ કીધું કલ્યાંત; તેનો ખાજ્યો ખાજ્યો નહી હું,
સમજાવે ન થયો શાંત. ॥ ૧૫ ॥ હવે તારો ખાજ્યો ખાજ્યો, વીશ્વની
કેહેણી શાય; કેહેશે બહુ રડીને થાકી, પોતાની જનેતાય. ॥ ૧૬ ॥ તેની
જરાએ દયા ન આવી, તેનો ખાજ્યો નવ ખાજ્યો; કેહેશે કે નારીનું

મોહું દીઠું, એટલે પાછો વળીયો. ॥ ૧૭ ॥ માતા કરતાં માન્યની વધી,
 કામમાં લખાયો કામી; એવી કેહેણી લાગે મુજને, પડે ખરામાં ખા-
 મી. ॥ ૧૮ ॥ પછી જીવું તોલ્યે મુવા જેવો, તે જીવવું ધીકકાર; માટે
 નહીં ખજી પાછો નહીં વળી, હઠ મુકીદા નાર. ॥ ૧૯ ॥ એટલે ઓત્રા
 રાણી વાણી, વઢી તેણી વાર; તમે સોગન લેધને બેઠા, એ માહારા
 ભરથાર. ॥ ૨૦ ॥ હવે માહારો ઉપાય નથી, એરે માહારા નાથ; પાછા
 વળવા નહીં કહું તમને, પણ એક સાંભળો વાત. ॥ ૨૧ ॥ યુદ્ધે જીવું
 હોય તો તમે જાએ, પણ મુજ કષ્ટી કાપો; તમારી કને લેઉછું માગી, પુ-
 ત્ર મને એક આપો. ॥ ૨૨ ॥ ઇશ્વર ઇચ્છાએ પુત્ર થશે તો, સરશે સં-
 સારી કામ; મહારી તમારી કીયા તે કરશે, રેહેશે જગતમાં નામ. ॥ ૨૩ ॥
 તે માટે રતુદાન દો મુને, વાધે ભલું ઘર શુભ; મુજ મનને ભાસે છે એવું
 નીચે થવાનો પુત્ર. ॥ ૨૪ ॥ એટલે બોલ્યો અભિમન્યુ, આતે શું વઢી
 વાણ; રણ જતાં નારીને ન અડીએ, નારી તે નર્કની ખાણ. ॥ ૨૫ ॥
 ખરા નર નારીને ન ગાંઠે; નારીછે ગોખરૂ ગાત્ર; તે માટે કેમ કહ્યું કરીએ,
 નર્કજ નારી માત્ર. ॥ ૨૬ ॥ એટલે બોલી ઓત્રા નારી, સમજીને વઢો
 વાણ, અભિમન્યુ કહે સમજીને કહુછું, સૌ નારી નર્કની ખાણ. ॥ ૨૭ ॥
 ઓત્રા કહે હજી સમજીને બોલો, એરે સ્વામી સુપાત્ર; કુંવર કહે ખાણ
 મેહોટી, નર્કની નારી માત્ર. ॥ ૨૮ ॥ ઓત્રા કહે હું કહીશ ત્યારે, રીસા-
 શો ભરથાર; રણધીર બોલ્યો કેહે કેહેવું હોયતે, ખરી વાતે નહીં ખાર.
 ॥ ૨૯ ॥ એટલે બોલી ઓત્રા રાણી, સાંભળો મહારી વાત; સૌ નારીને
 નર્ક કોહોછો તો, નારી તમારી માત. ॥ ૩૦ ॥ તમારો માતા માહારી
 માતા, સર્વની માતા નારી; અભિમાને તવ નીચુ વાલ્યું, ન્યાયની વાત
 વીચારી. ॥ ૩૧ ॥ ઓત્રાએ તવ મન વીચાર્યું, સ્વામીને માહુ લાગે, એ-
 વું સમજી કેહેવા લાગી, કંઈ તણે ભેદ ભાગે. ॥ ૩૨ ॥ સાંભળો માહારા
 સુજ સ્વામી, હું અખળાની વાણ; તીછકારવી નવ ઘટે નારીને, ન રી તો
 રતનની ખાણ. ॥ ૩૩ ॥ તમારા સરખા રતન જેવા, પ્રાક્રમી પ્રગટ થાય;
 તેની જનેતા નારી છે પણ, રતનની ખાણ કેહેવાય. ॥ ૩૪ ॥ યોગાલ્યા-
 શી જ્ઞાની તપસ્વી, કૈં સુરા કૈં દાતા; કૈં જન ભકતો કંઈ દેવહંશી, ર-
 તન સરીખા થાતા. ॥ ૩૫ ॥ તે સરવે નારીના ઉદરથી, સુણે અતુર સુ-
 જાણ; તે માટે સઘળી નારીને, ન કેહેવી નર્કની ખાણ. ॥ ૩૬ ॥ સમજ-
 વી ખાણ રતન કેરી, વીચારી વઢવી વાણ; તમારું કેહેવું પણ સાચું,
 છે નારી નર્કની ખાણ. ॥ ૩૭ ॥ જે નારીને પેટે જનમે, નાસ્તીક નીર-

દય પાપી; અવળયદે અર્ધર્થા અન્યાઈ, વીવેક હીન વણ માપી. ૧૩૮૧
 મશ્કરી ખોરો તસ્કરી ચોરો, અતી અવગુણ ધાણ; તેનાં પ્રાણીની જ-
 નેતા નારી, તે નારી નર્કનાં ખાણ. ૧૩૮૨ ॥ નારીનું એવું બોલવું સુ-
 ણી, ટુટી ગયો બધો તોડ; કુંવરે જણ્યું પ્રવીણ જાણ, કરી બતાવ્યો
 ફોડ, ૧૩૮૩ ॥ એની સાથે બોલી ચાલીમાં, હું તો નહીં ખર આવું;
 એવું સમજીને કહ્યું એણે, ઓ અબળા હવે જવું, ૧૩૮૪ ॥ ઓત્રાએ
 કહ્યું સાંભળો સ્વામી, બુદ્ધી મુકી છે નેવ; એકજ વીચાર હરીફરીને,
 હઠ લીધાની દેવ. ૧૩૮૫ ॥ એકજ પ્રકારની હઠ લેવી, ખીજે નહીં વી-
 ચાર; તેવાને ચાતુર કોણ ગણશે, ઓ માહારા ભરથાર. ૧૩૮૬ ॥ આ
 ઉપરથી હું એમ સમજી, બુદ્ધી નથી વીશેશ; સઘળા રસ્તાને નવ જ-
 ણો, વીચાર શકતી લેશ. ૧૩૮૭ ॥ એટલે અભેમન્યુ બોલ્યો, જાણે છે
 સહુ કોય; પ્રેમદા કરતાં પુરૂષમાં શું, બુદ્ધી ઓછી હોય. ૧૩૮૮ ॥ ઓ-
 ત્રા કહે વીશેશ બુદ્ધી, પુરૂષમાં ક્યારે જાયું; પ્રશ્ન પુછું તેનો ઉત્તર આ-
 પો, તો બુદ્ધી પરમાણુ. ૧૩૮૯ ॥ પછી હું જણાવે કે સમજીને,
 હઠ જાલી છે નાથ; તરત તંબુએ ચાલી જવાની, નહીં આડો કર હાથ.
 ૧૩૯૦ ॥ તમથી ઉત્તર દેવાય નહીં તો, પુત્ર આપીને જવો; હું તમ
 સાથે તમે મુજ સાથે, વચનથી બંધાવો. ૧૩૯૧ ॥ એટલે બોલ્યો અભે-
 મન્યુ, તારે છે પુત્રની પ્રજા; પણ ઉત્તર થાય બુદ્ધીશાળીથી, તેવું પુ-
 છવું પ્રજા. ૧૩૯૨ ॥ માહારાથી ઉત્તર દેવાય નહીં તો, તારે દેવો પડ-
 શો; જો પછી ઉત્તર નહીં દેતો, કોઈ મને બહુ ચડશે. ૧૩૯૩ ॥ માહારા-
 થી ઉત્તર થાય નહીં તો, તુજથી ઉત્તર થાય; એવું પ્રજા પુછજે નારી,
 વેણ દીધું કરમાંય. ૧૩૯૪ ॥ ઓત્રાએ પણ વચન આપ્યું, તવ બોલ્યો
 રાજન; તારા પ્રજાનો ઉત્તર દેવો, સેહેજ છે માહારે મન. ૧૩૯૫ ॥ ઉ-
 ત્તર આપીને જૈશ બુદ્ધે, તુજથી નવ રોકાય; ઉત્તર ના દેઉ તો મુત
 દેઈ, મારે જવું વઢવાય. ૧૩૯૬ ॥ હવે પ્રેમદા પ્રજા પુછે, ઓત્રાએ
 જોડયા હાથ; ધ્યાન દેઈને સાંભળી લેજે, ઓરે મારા નાથ. ૧૩૯૭ ॥
 એકાદશી વ્રત આવીયું તે, દન પીત્રુનું શ્રાધ; તે દીન ગર્ભનો દહાડો
 નારીને, એ વ્રજનો પડયો બાધ. ૧૩૯૮ ॥ શ્રાધ સારીને જમે નહીં તો,
 પીત્રુને બાધ લાગે; શ્રાધ સારીને જો જમે તો, એકાદશી વ્રત ભાગે.
 ૧૩૯૯ ॥ તે દન નારીને રતુ આપે તો, એકાદશ પાપ થાય; નારીને રતુ
 આપે નહીં તો, લાગે બાળ હત્યાય ૧૪૦૦ ॥ ત્રૈણે વાતમાં બાધ ભાસે,
 વીચારો વીવેક; ત્રૈણે કારજ શીધ કરવાં, રહેવા ન દેવું એક. ૧૪૦૧ ॥

બે કાજ કરીએ એક પર હરીએ, તો તે નહી ચતુરાઈ, ત્રૈણે કરવાં ને
બાધ ન બેસે, તેની બુદ્ધી સવાઈ. ॥ ૫૨ ॥ અભેમાને વીચાર કરી,
ધારી જોયો વિવેક; તો પણ એને કાંઈ ન સુજ્યું, રસ્તો ન જડીયો એ-
ક. ॥ ૬૦ ॥ વળણ; ॥ રસ્તો કાંઈ જડયો નહી, કુંવર મન અકળાય;
વહે વહ્નિભ્રાતા સુણો, પ્રણેતર કથાય. ॥

કડવું ૩૮ રાગ ઓપાઈ.

બોલ્યા વૈશમપાયે વચન, સુણુ પરીક્ષત કેરા તન; બોલ્યો અભે-
મન્યુ મુખ એમ, આનો ઉત્તર થાયે કેમ. ॥ ૧ ॥ મોહોટા મોહોટા મ-
થાને મરે, પણ ઉત્તર કોઈ ન કરે; પુછ્યું પ્રણુ તેં કચ્ચું અતી, તેનો
ઉત્તર જડવાનો નથી. ॥ ૨ ॥ એક મુકી દે એકાદશી, તોતો આંટી એ-
માં નથી કરી; તવ ઓત્રા બોલી મુખ એમ, એકાદશી તે મુકાય કેમ.
॥ ૩ ॥ એક મુકીને એક શીઘ્ર રાખે, તેમાં શાની ચતુરાઈ દાખે; કરે
એક ખરું એક ખોટું, તેનું અજ્ઞાન જણવું મોહોટું. ॥ ૪ ॥ જેમ વેદમાં
ભેદ અપાર, કહે સાકાર નીરાકાર; તેમાં એક જુદું એક સાચું, કહે તે
તણું ભણતર કાચું. ॥ ૫ ॥ ભણે શટ શાસ્ત્ર ચાર વેદ, પણ તે નહી સ-
મજેલો ભેદ; તેથી એક ખરું એક ખોટું, કહે તેને તો પાતક મોહોટું. ॥ ૬ ॥
સર્વ વચનનો સમજે ભેદ. તે તો ભણ્યો છ શાસ્ત્ર ને વેદ; પુછ્યાં પ્રણુમાં
જે ત્રણ ટાંણાં, તે તો સાચવે સુજ્ઞ જ્ઞાણા. ॥ ૭ ॥ તવ અભેમન્યુ એમ
બોલે: નહી તારણી કે તુજ તોલે; આપો ઉત્તર તો મન માને, હવે વા-
ર કરો છો શાને. ॥ ૮ ॥ બોલી ઓત્રા બોલેલું થાપો, મને પુત્ર તમો
એક આપો; પછી ઉત્તર કરું સ્વામી, મુને જણશે નહી હરામી. ॥ ૯ ॥
તવ અભેમાને વીચાર્યું, કેરા તંબુ તણાવવા ધાર્યું; જોયું શેન્યના
સામુ છેક, થઈ ભાઈશું દ્રષ્ટી એક. ॥ ૧૦ ॥ કરી માયાવીને તવ
સાન, આંચો ભીમ તણો સંતાન; તવ આડુ જોઈને કહે છે, વીરા
વામા અતી હઠ લે છે. ॥ ૧૧ ॥ માટે તંબુ તણાવો જાત, આડી દ્રષ્ટીએ
કીધી વાત; સુણી ગટોડગછ સંચરીયો, પોતે શેન્ય વીશે પરવરીયો.
॥ ૧૨ ॥ કરી શેવકને આગનાય, જવો જો તંબુ તણો ત્યાંય; કાંઈ કર
તાં સુધરે કામ; રહે અભેમન્યુનું નામ. ॥ ૧૩ ॥ તવ શેવક લોક સંચ-
રીયા, કેરા તંબુ તણીત્યાર કરીયા; પછી દાસો થયા વીદાય, તવ રથેથી
ઉતર્યો રાય. ॥ ૧૪ ॥ મુકી ઓત્રાએ અશ્વ લગામ, જઈ તંબુ કર્યો વી-

શ્રામ; તવ કૃષ્ણ પ્રભુ પાતાળ, કીધો વીચાર દીનદયાળ. ॥ ૧૫ ॥ મા-
હારે કરવો ભાણેજનો દ્વંશ, પણ રાખવો ભક્તનો વંશ; કદી નરનારી
સુખ આદરશે, થોડી વેળામાં અર્થ શું સરશે. ॥ ૧૬ ॥ એવું જણ્યું શ્રી
અત્રીનાશ, ટકાવું બેઢિને છ માસ; કરો સુર્ય ઉપર આગનાય, સ્થંભી
રેહેજે ત્યાંને ત્યાંય. ॥ ૧૭ ॥ ખટ માસ લગી રવી દેવ, ખસવું નહીં અ-
વશ્ય મેવ; પછી જગપર કરૂણા કીધી, એક અંજળી જળની લીધી.
॥ ૧૮ ॥ મુખ વાણી વદાનશામ, પશુ પક્ષી પતંગ તમામ; દેવ દાનવ
માનવ કીટ, થાજે આળસ નીંદ્રા અદીક. ॥ ૧૯ ॥ ક્ષુધાપી પાસા ને દ-
સ્ત, થાજે લઘુ શંકા સૈત હસ્ત; થાશે નહીં વેળા કવેળા બ્રાન્તી, રેહેજે
નીરવરતીને શાન્તી. ॥ ૨૦ ॥ એમ કહી જળ આચમન કીધું, પછી
જળ ફરીથી લીધું; એમ જણ્યુ જદવરાય, દીવશે કદી ગર્ભ ધરાય,
॥ ૨૧ ॥ તેવા ગર્ભની પ્રજા જે થાય, તે તો વર્ણસંકર ગણાય; તેનાં અ-
વળાં હોયે લક્ષણ, કરે ખોટી વસ્તુ ભક્ષણ. ॥ ૨૨ ॥ થાય અધરમીને
અન્યાઈ, શુભ મારગ સમજે ન કાંઈ; એવી વરણસંકર પ્રજાય, દીવશે
ગર્ભ રેહેવાથી થાય. ॥ ૨૩ ॥ નહીં દીવશે મનુશ ધર્મ, પશુ પક્ષીને કી-
ટનું કર્મ; એવું સમજીને જુગદાધાર; તંબુપર વરસાવ્યો ધુમાર. ॥ ૨૪ ॥
તેથી નાવે સુર્યનો ખાધ, એવું કાર્ય કર્યું નીરવાદ; કરી કરૂણા દીનદયા-
ળ, કર્યું કામ રહી પાતાળ. ॥ ૨૫ ॥ વળણ. ॥ પાતાળ રહી કારજ કર્યું,
સાંભળને તું રાય; ભક્તને આધીન ભુધરો, વ્યાસ વક્ષભ ગુણ ગાય. ॥

કડવું ૩૯ રાગ ધોળનો.

બોલ્યા બોલ્યા વૈશમપાયે વચનરે, સાંભળ સાંભળ પરીક્ષત રાય-
ના તનરે. ॥ ૧ ॥ નરનારીને ઉપજ્યું હેત અપારરે, પ્રેમધરીને, માંડ્યો
શુભ સંસારરે. ॥ ૨ ॥ રમતાં જમતાં બહુ વેળા વીતી નેટરે, પ્રભુ કૃપાયે
ઓત્રાને ગર્ભ રહ્યો પેટરે. ॥ ૩ ॥ પરીક્ષત રાયના, ગર્ભ તણી એ કથાય
રે, શ્રદ્ધા રાખી સુણે તો વંશ વૃદ્ધી થાયરે. ॥ ૪ ॥ જણે રાખ્યો ધર્મ
પાયો એકરે, કળાયુગને તો વાપવા દીધો નહીં છોકરે. ॥ ૫ ॥ સપતા
સુણી પ્રભુ પદ પામ્યો જોહરે, શ્રોતા સુણતાં મનમાં ધરે સંદેહરે. ॥ ૬ ॥
હાશજ સમજે તે જન નરક પળાયરે, પરીવાર ખુવે અન્ન ધન નાસ્તી
થાયરે. ॥ ૭ ॥ શ્રદ્ધાળુ જન સુણી કરે પુન્ય દાનરે, તેને પ્રભુ આપે સુખ
સંતાનરે. ॥ ૮ ॥ શ્રોતા જનના પુરણ પોહોઆ કાંરે, સરવે સભા બો-

લો જેને શ્રી રણછોડરે. ॥ ૯ ॥ વળણ. ॥ સકળ સભા જય જય વદો,
વંશની પ્રદ્વી થાય; વ્યાસ વલ્લભ મુખ ઓચરે, જે જે શ્રી જગરાય. ॥

કડવું ૪૦ રાગ સાખીનો

વૈશમપાયે ઓણીપેરે બોલ્યા, સુણ જનમેજે રાય; વીસ્તારી તુજને
સંભળાવું, દ્રોણ પર્વ મહીમાય. ॥ ૧ ॥ છ માસ સુખ સંસારનું લીધું,
ગર્ભ રહ્યો રૂઢી રીતે; ઓત્રાને મન આનંદ થયો, પાવલે પડી પ્રીતે. ॥ ૨ ॥
ઓરે માહારા પ્રાણ પતીજી, વાઘ્યુ ભલુ ધર સુત્ર; તમારા પ્રધેને પુ-
ન્યે કરીને, આપશે પ્રભુ પુત્ર. ॥ ૩ ॥ જીભડી મારી કાપવી ઘટે, કઠોર
વચન કેહેતાં; રાખજે સદાએ કૃપા દ્રષ્ટી, હાથ હૈયાં નથી રેહેતાં. ॥ ૪ ॥
ઓરે પતીજી ઓરે પતીજી, દારણ આગ્યું દુઃખ; ચાર ઘડી કાળે કરી
પ્રીતી, ફરી કયાં દેખીશ મુખ. ॥ ૫ ॥ એમ કહીને રડવા લાગી, આંસુ
વહે ચોધાર; અભેમન્યુએ સમજવીને, છાની રાખી તે વાર. ॥ ૬ ॥ પ-
છી અંરજીન સુત એમ બોલ્યો, વહેલું વચન થાપો; પ્રણુ તમેએ જે
પુછ્યું છે, તેનો ઉત્તર આપો. ॥ ૭ ॥ ઓત્રા કહે એ કંઈ માહારા, સાં-
ભળજે ધ્યાન દેઈ; પ્રણુનો ઉત્તર સેજમાં છે, શાસ્ત્રનો આધાર લેઈ.
॥ ૮ ॥ એકાદશી વૃત આવીયુ તે, દન પીતુનું સાધ; સ્ત્રીને દન હોય
ગર્ભનો તે, ત્રણનો પડીઓ બાધ ॥ ૯ ॥ સાધ સારીને જમે નહીતો, પી-
તુ રહે નીરાશ; જે જમેતો એકાદશીનો, ભાગી પડે અપવાસ. ॥ ૧૦ ॥
તે દન નારીને રતુ આપોતો, એકાદસ પાપ થાય; જે કદી રતુ આપે ન-
હીતો, લાગે બાળ હત્યાય. ॥ ૧૧ ॥ એવી એમાં આંટી ઘુટી છે, તેનો
શો ઉપાય; બાધ જરાએ આવે નહીને, ત્રૈણે કારજ થાય. ॥ ૧૨ ॥ એ
વો તમને આપુ ખુલાસો, તવ કર નાંખશે મુછે; જાણ્યા પછી કોયડો
કોડીનો, કેહેશે કે એમાં શું છે. ॥ ૧૩ ॥ અભેમાન કહે સુણ નારી,
વાંકુ કેમ વદાય, જાણ્યા પછી ઓહોકરી કાઢે, તે નર ખરકેહેવાય. ॥ ૧૪ ॥
એટલે બોલી ઓત્રા રાણી, ઉત્તરમાં ચીત દેજે; ઘણોક ઉંડો વીચાર
રાખી, વચન સાંભળી લેજે. ॥ ૧૫ ॥ શ્રાધ કરીને પીન્ડ સુંધીએ, જ-
મ્યા ખરોખર થાય; મધરાત પછી દીજીએ રતુ, ત્રૈણે તીથી સચવાય.
॥ ૧૬ ॥ મુખમાં અન ઘાલે અપવાસ ભાગે; વાસનાથી નાવે બાધ; જ-
મવાની કાંઈ જરૂર નથી, પરીપુરણ થાય શ્રાધ. ॥ ૧૭ ॥ અડધી રૂજની
જતાં સુધી, એકાદશી કેહેવાય; અડધી રાત્રી ગયા પછી, દ્વાદશીમાં ગ-

ણાય. ॥ ૧૮ ॥ તેથી એકાદસ પાપ ન લાગે, લાગે ન બાળહત્યાય, એ
રીતીથી કામ કરેતો, ત્રૈણે તીથી સચવાય. ॥ ૧૯ ॥ ન્યાય ભરેલો ઉત્તર
સુગ્રી, હરખ્યો અભેમાન; સાખાશ નારી બુદ્ધીશાળી, વૈરાટની સં-
તાન ॥ ૨૦ ॥ જવો તમે તંબુએ પધારો, શીખામણ મન ધરજો, માહા-
રી માતા સંકડી છે, તેની સેવા કરજો. ॥ ૨૧ ॥ પીછેરીઆંતી સાસરી-
યાંતી, આખર રાખજો ઉભી; કંથને લાન્છન લગાડશે માં, ચાતુર ના-
રીની ખુખી. ॥ ૨૨ ॥ દાંતમાં છેઢો ઘાલીને દાહાડા, કાઢજો રૂડી રીતે; મન
મુકીને માહારી પછાડે, પુન્યજ કરજો પ્રીત. ॥ ૨૩ ॥ આશીશ વચન
દેઉછુ તુંને, ઇશ્વર કલ્યાણ કરશે; જનમો જનમ સુખની પ્રાપ્તી, ઉદર
તાર કરશે. ॥ ૨૪ ॥ રડશે કળકળશે નહી કોઈ, સૌ ગુણની જાણનાર;
હેતજ રાખજો જેવું છે તેવું, છેલા વેલા જુહાર. ॥ ૨૫ ॥ એમ કહીને
ઉભો થયો, હવે ન કાંઈ કહીશ; એટલે એત્રાયે આગળ આવી, ચર-
ણમાં મુક્યુ શીશ. ॥ ૨૬ ॥ વળણ. ॥ પાય પડી ઉભી થઈ, સનમુખ
જેડ્યા હાથ; વઢે વલ્લભ સનમુખ રહી, નીરખે પોતાનો નાથ.

કડવું ૪૧ વૈદ્રભાનો રાગ નાટકની છાયા.

કંથજ ક્યારે ભેગા થશે, ક્યારે દેખાડશે મુખ; તમવણ દીવશ
જશે નહી, નહી તમ વણ સુખ. ॥ કંથજ ॥ ૧ ॥ અધુરામાં પુરી પ્રી-
તી કરી, તે તો વીસરશે કેમ; વારે વારે આવશે સાંભરી, પતી તમારો
પ્રેમ. કંથજ. ॥ ૧ ॥ લખી લખી કાગળ ક્યાં મોકલું, ખૂડેલું તરે વાંણ;
તમારા સુખનો સંદેસડો, મુને કેહેવાનું કાંણ. ॥ કંથજ. ॥ ૨ ॥ ક્યારે
જશે ને કેના થશે, ફરી જવાનું ચીત; વીસરસો વધભોગ આજનો,
ચાર ઘડીની છે પ્રીત. કંથજ. ॥ ૩ ॥ પ્રાણપતી પ્યારા માહારા, છખી
દેખવાની ક્યાંય જાણે નજરે નીરખ્યા કરૂ, માહારી રૂદીયામાંય. ॥ કંથ-
જ. ॥ ૪ ॥ જ્યાં જવો ત્યાં મારા નાથજ, રહો માસ છ માસ, એટલે
મુને તેડાવજો, દાશીને તમ પાસ. ॥ કંથજ. ॥ ૫ ॥ જવો તો જગો ક-
રજો માહારી, સાંકડે મોકળે સમાસ; ચરણ ચાંપીશ કને આવીને, તમ
રજની હું દાસ. કંથજ. ॥ ૬ ॥ વળણ. ॥ એમ કહી પાલવ ગ્રહ્યો, ઉ-
ઠ્યો નર કુંવાર; વઢે વલ્લભ તતપર થઈ, રણધીર નીકળ્યો બાહાર.

કડવું ૪૨ રાગ સાખીનો.

વૈશમપાયે એણીપેર બોલ્યા, સુણ જનમેજે રાય; વિસ્તારી તુજ-
 ને સંભળાવું, ચક્રવાનો મહીમાય. ॥ ૧ ॥ ઓત્રાને રડતી મુકીને, ર-
 ણુધીર નીકળ્યો બાહાર; જઈ પોતાના રથમાં બેઠો, હાથે ગ્રહી હથીઆર.
 ॥ ૨ ॥ એટલે આવી સકળ સેન્યા, હળીમળી સહુ જય; કુન્ડભી ડંકા
 દેતા દેતા, યુદ્ધને પંથ પળાય. ॥ ૩ ॥ અભિમન્યુની આગનાથી, સેવક
 બે ત્યાર થયા; રણમાંથી ઓત્રા રાણીને, તંબૂએ તેડી ગયા. ॥ ૪ ॥ સુ-
 ભદ્રાની પાસે આવી, ઓત્રા લાગી પાય; હું અપરાધણ મોડી આવી,
 તે કરજે ક્ષમાય. ॥ ૫ ॥ માહારે ભવીશે ઘણી ભુલાવી, કાળ કેડે થઈ
 લાગ્યો; આવતાં સાંઠના ચરણ વીશે, મારગે ભાલો વાગ્યો. ॥ ૬ ॥ મા-
 ટે મુજથી મોટા અવાયું, પણ તમસુતને ખાળ્યા; માહારાથી થયું તેટ-
 લું કીધું, ઘણાએ પાછા વાળ્યા. ॥ ૭ ॥ તો પણ તે પાછા નવ વળીયા,
 છેવટ થાકીને આવી; પણ સાસુજી તમારે પુન્યે, પુત્ર હું એમનો લાવી.
 ॥ ૮ ॥ લેલાટ ઉપર હાથ મુક્યો, સુભદ્રાએ સાર; મોહોઢામાં આવેલો
 કોળીયો ગયો, શું અન્ય આશ લગાર. ॥ ૯ ॥ તારને માહારૂં ભવીશ
 બાઈ, થઈ બેઠાં નીરાશ; અભિમન્યુ અતી આનંદે, ચાલ્યો મન ઉદ્દાશ.
 ॥ ૧૦ ॥ એવે કોઠાની લગભગ થયા, તવ બોલ્યો અભિમાન; સાંભળો
 માહારા ભીમકાકા, વાયુ તણા સંતાન. ॥ ૧૧ ॥ કોઠામાં શેન્યા નવ શોભે,
 હોય મારથી વઢનારા; ત્યાં તો છે યુદ્ધ યુકતી ભરેલું, અન્ય શું કરેખી-
 આરા. ॥ ૧૨ ॥ માટે શેન્યને અળગી બેસાડો, પછી ચાલો ચઢે ઘોડે; છે
 એક કોઠો તમારે માથે, માટે ચાલો અમ બેડે. ॥ ૧૩ ॥ હું ને ગટોડગછ
 ત્રીજ તમે તો. જૈએ તેમાં નહી કહેણી; તવ શેન્યની પ્રત્યે ગદાધર, બો-
 લ્યો રકતજ નેણી ॥ ૧૪ ॥ જવો જઈને સરવે કરો, છાંયો બેઠ વીસરામ;
 અમે ત્રણ જણા જશું કોઠામાં, ત્યાં નહી કોઈનું કામ. ॥ ૧૫ ॥ એટલે
 નીકળ સર્વને લેઈ, અળગો ગયો તે વાર, છાંયો બેઠને વીશ્રામ કીધો,
 શાન્તી પામ્યા અપાર. ॥ ૧૬ ॥ ભીમ ગટોડગછ ને અભિમન્યુ, પ્રથમ
 કોઠે જય; ત્યાં તો ઉભા છે દ્રોણ ગુરૂ, પાશાણ કોઠા માંય. ॥ ૧૭ ॥ ત્યાં
 જઈને ત્રણે જણાએ, કીધો નમસ્કાર; એટલે બોલ્યા મધુરે મુખે, હશીને
 દ્રોણાચાર. ॥ ૧૮ ॥ આવો દીકરા ભક્ષેજ આબ્યા, યુદ્ધની મને ઇચ્છા-
 ય; અભીમન્યુ કહે ધન્ય માહારાજ, તમથી આમ ન થાય. ॥ ૧૯ ॥
 માહારા બાપને વીશ્વાસ આપી, મોકલીયા પાતાળ; કપટનું કોઠાયુદ્ધ

માંડયું, શીખવ્યું તે ચાન્ડાળ. ॥ ૨૦ ॥ ગુરૂજને કેહેવું ન ધટે, પણ
કર્યું કહ્યા જેવું; તમોએ યુદ્ધ માગી લીધું છે, તો યુદ્ધ તમને દેવું. ॥ ૨૧ ॥
તમારી સાથે હારીશ વઢતાં, તેમાં ઇજ્જત નહીં જાય; કેહેશે શું છોકરું
જીતે બીચારું, બાળકથી શું થાય. ॥ ૨૨ ॥ તમોને લોકો એવું કેહેશે,
ગુરૂ જાતે કઠોર; વીધારથીનું છોકરું માર્યું. તેમાં શું કીધું જોર. ॥ ૨૩ ॥
જસ તમને નથી મળવાનો, જીતશે તોહો લગાર; કદાપી વઢતાં હારશે
તો, ફજેતીનો નહીં પાર. ॥ ૨૪ ॥ હલકાઈ તમારો વણી ગણાશે, કેહેશે
ગુરૂ હારી પડીયા; મુજને લોકો એવું કેહેશે, ગુરૂથી ચેલા ચડીયા.
॥ ૨૫ ॥ મહીમા માહારો વીશ્વમાં વધશે, માટે ગુરૂ તંગ ગાળું; હારશે
કે જીતશે તમો પણ, નહીં મળે જસ બેઉ બાળુ. ॥ ૨૬ ॥ એવાં વચ-
ન સાંભળીને, પસ્તાયા ગુરૂ દ્રોણ; આ કામ મેં કર્યું હોત નહીં તો, દે-
નારું ઇખડો કોણ. ॥ ૨૭ ॥ દુરીયોધને બુદ્ધી ભભાવી, એને શી દેઉં
આશ; ઇખડો સાંભળ્યો પાપીને માટે, જાણે સત્યાનાશ. ॥ ૨૮ ॥ એમ
કહીને દ્રોણ બોલ્યા, સાંભળ માહારા તન; જે કામ કરવા બેઠા તે કરો,
સમજ્યો સર્વ વચન. ॥ ૨૯ ॥ કરતાં શું કર્યું તે કેમ કરીયે, હવે તો ધ-
નુષ તાણો, કુંવર કહે શું યુદ્ધ કરશે, વીંપ લાડુ ખાઈ જાણો. ॥ ૩૦ ॥
એવું સાંભળી દ્રોણ ગુરૂને, ક્રોધ ચઢ્યો અપાર; શું સહુ જેવો મુજને
જાણ્યો, લાડુનો ખાનાર. ॥ ૩૧ ॥ જો છોકરા હવે ઠેર મારૂં, ઢાળુ રથથી
હેઠ; કુંવર કહે જોજો માહારાજ, પોહાંચાડી દેઉં ઠેક. ॥ ૩૨ ॥ એમ ક-
હીને સામાસામી, હાથ ગ્રહ્યાં હથીઆર; ધનુશની પણ છ ચઢાવી બેઉએ
કર્યાં ટંકાર. ॥ ૩૩ ॥ પેહેલો કોઠો પાશાણુ કરો, પેહેલો દરવાજો એક;
રથ બેશી તે દરવાજામાં, ગુરૂ રહ્યા ધરી ટેક. ॥ ૩૪ ॥ અભીમન્યુ બા-
હાર ઉભો છે, ક્રોધજ આડે આંકે; ગટોરગછ સુત હેડંબાનો, તે રથ
એનો હાંકે. ॥ ૩૫ ॥ ગદા દસહજાર મણની, લેઈ ઉભો છે ભેમ;
પછી બાણાવળી બાણ લેઈને, ઢૂટી પડ્યા ફાવે તેમ. ॥ ૩૬ ॥ વળણ. ॥
ફાવે તેમ ઢૂટી પડ્યા, ગુરૂને અભેમાન; વઢે વલ્લભ શ્રોતા સહુ, ભજ-
ને શ્રી ભગવાન.

કડવું ૪૩ રાગ સવૈયાનો.

વૈશમ પાયે એણીપેર બોલ્યા, સુણ જનમેજે રાય; વિસ્તારી તુ-
જને સંભળાવું, પેહેલા કોઠાની કથાય. ॥ ૧ ॥ દ્રોણ ગુરૂએ બાણ લેઈ-

ને, દેવા માંડયો માર; અગણીતા મંત્ર ભણીને, મારે નર કુંવાર. ॥ ૨ ॥
 એક એક બાણે ચાળીસ હજ્જર, બાણ કુંવરનાં જાય; દ્રોણગુરુ એક
 બાણ મારેતે. એંશી હજ્જર થાય ॥ ૩ ॥ ત્યાં તે કેટલું જોર કુંવરનું,
 ગુરુ દૈવત દાખે; અભીમન્યુને રૂંચે રૂંચે, ભાલોડાં ભોંકી નાંખે.
 ॥ ૪ ॥ આમ શરીરનું ચુંથી નાંખ્યું. ચારણી જેવું થયું; થર થર કાયા
 કંપવા લાગી, રૂંધીર બહુ વહી ગયું. ॥ ૫ ॥ ડોળા બે ડગમગવા લાગ્યા,
 પ્રાણ જવાનો બાકી; એ રીતે અભીમન્યુની, માઠી દશા થઈ પાકી. ॥ ૬ ॥
 રક્ષાનો એક તાર સુતરનો, ધનુશે વીંટેલો સાર; તેને પ્રતાપ આયુશ કે-
 રો, સંવાઈ રહ્યો છે તાર. ॥ ૭ ॥ કુંવર ઘણો કાલ્યર થયો, મનમાં અ-
 તી અડબડીયો; તે જોઈને ગટોરગછ બળીયો, ગાજીને ગગને ચઢીયો.
 ॥ ૮ ॥ એટલે ગુરુએ બાણ લીધું, દારણ દૈવત દાખી; મોહાસ્તરથી
 ગટોરગછની, રૂંદીયા ભેદી નાંખી. ॥ ૯ ॥ બેભાન થઈ તંબુએ પડીયો,
 ન રહી સુધકે સાન; કુંવરને ડિડાડ્યો જણી, કોપ્યો વાયુસંતાન. ॥ ૧૦ ॥
 ગદા ગ્રહીને આગળ આવ્યો, વાણ કચ્ચર ઘાણ; એટલામાં તો દ્રોણ
 ગુરુએ, ભોંક્યું ભીમને બાણ. ॥ ૧૧ ॥ તવ ત્રકોદર અવની ઢળાયો,
 ગુરુએ કીધો કેહેર; લાડુ ખાનારો મુજને કહ્યો, માર કુંવરને ઠેર. ॥ ૧૨ ॥
 એવું સમજી અભીમન્યુને, બાણનો માર્યો માર; ભયોભય ભાલોડાં ભોં-
 ક્યાં, કંઈ નીકળે ચારપાર. ॥ ૧૩ ॥ કંઈક શરીરમાં ભરાઈ રહે, વહે
 ઘણું રૂંધીર; એવી રીતે રૂંચે રૂંચે, બહુ ભોંક્યાં છે તીર. ॥ ૧૪ ॥ આ-
 મડુ થયું ચારણી જેવું, જાણે પડશે ઢળા; એવે સમે ત્રકોદરની, તરત
 મુરછા વળી. ॥ ૧૫ ॥ ઊભા થઈને જોયું ભીમે, દાજ્યુ અંતઃકરણ;
 જણ્યુ કે કયો જીલમ વીંધે, કુંવર પામશે મર્ણ. ॥ ૧૬ ॥ એવું સમજી
 મડદાં પડેલાં, તે લેઈ દીધો માર; તેથી ગુરુ કાલ્યર થયા, પાછા પડ્યા
 તે વાર. ॥ ૧૭ ॥ એવામાં ગટોરગછ આવ્યો, હાંકવા રથપર બેઠો; ત્રૈણેનું
 જીથ મળવાથી ગુરુનો, જીવ ચીંતામાં પેઠો. ॥ ૧૮ ॥ અભીમન્યુને હી-
 મ્મત આવી, છોડવા માંડ્યાં બાણ; ગુરુ પેશી ગયા અડધે કોઠે, ગણા
 થયા ગભરાણ. ॥ ૧૯ ॥ તોપણ પાછી હામ રાખી, ટકી ઊભા ત્યાં સા-
 ર; કોઠાના દ્વારમાં કુંવર પેઠો, તેને મારેછે માર ॥ ૨૦ ॥ ત્રકોદરને માહા
 રીસ વ્યાપી, બળમાં ગયો છે બેઠકી; બે ભુજમાં ગદા ઘાલીને, દ્રોણ
 પર છુટી ફેંકી. ॥ ૨૧ ॥ તે ગદા ગુરુએ આવતી દીઠી, જણ્યું કે વીધ-
 ન થાશે; અયુત મણની મુજપર પડશે, તવ રોટલો વળી જશે. ॥ ૨૨ ॥
 રાજ ભોગવનારો ભોગવે પોતે, હુ શીદ પામુ મરણ; એવું સમજી રથ વી-

શેથી, તરત ઉતર્યા ધણ. ॥ ૨૩ ॥ લડવું વઢવું વેગળું મુકી, નાઠા
 દ્રોણાચાર; બીજે દ્વારે પેશી જઈને, નીકળી ગયા બાહાર. ॥ ૨૪ ॥ ઉછ-
 જેતી ગદા હેઠી પડી, તવ ભીમે લેઈ લીધી; અભેમન્યુને કેહેવા લા-
 ગ્યો, કેવી બાહાદુરી કીધી. ॥ ૨૫ ॥ કુંવર કહે સાબાસ કાકા, નીકળ-
 વા પંથ ઝાલો; આડા અવળા કાંઈ ન ખસશે, રથની પુંડળ ચાલો.
 ॥ ૨૬ ॥ રથ મુકીને આઘા ખસશે, તો બીજે પંથ ચડશે; જો કોઈ દ્વા-
 રમાં પેશી ગયા તો, જરૂર ભુજા પડશે. ॥ ૨૭ ॥ આખો આયુષ વહી
 જવાનો, પણ નહી નીકળો બાહાર; આંટીધુટી ભમ્યા કરશે, પણ નહી
 આવે પાર. ॥ ૨૮ ॥ ભુજ ભુજામણી ભારે કોઠાની, ભમી ભમીને થાકો;
 હું આંગળી બતાવું તે રીતે, રથ ગટારગછ હાકો. ॥ ૨૯ ॥ ઉભા રહ્યા-
 ની શક્તિ નથી, મુજને માહારા વીર; સરીર જુઓ સ્વેત થએલું, ન-
 થી જરા રૂધીર. ॥ ૩૦ ॥ માટે રથમાં બેઠો બેઠો, તમને બતાવું શાન;
 તે રસ્તે રથ હાંકે જાણે, જોજો ભુજતા ભાન. ॥ ૩૧ ॥ એમ કહી રથમાં
 બીરાજ્યો, અરજુનનો કુંવાર; આંગળી બતાવે તે પરમાણે, માયાવી
 હાંકે તોખાર. ॥ ૩૨ ॥ દ્વારે દ્વારે પેસવા લાગે, ત્યાં ચોદ્ધા યુધ્ધ ધારે; હે-
 ડંબાનો દોકરો તે, પેરોણા લેઈને મારે. ॥ ૩૩ ॥ તે મારતાં બહુ રહી
 જાય બાકી, તેને પ્રકોદર ઝાલે; માંથા ઉપર ફેરવીને, બળથી બગલમાં
 ઘાલે. ॥ ૩૪ ॥ દબાવીને પ્રાણ કાઢે, એમ કર્યા સતદ્વાર; દ્વારે દ્વારે દસ-
 દસ ચોદ્ધા, માર્યા એક હજાર. ॥ ૩૫ ॥ પ્રથમ કોઠો ફરી નીકળીયા, તવ
 કામ કેવું કીધું; અભીમન્યુએ બેઠા બેઠા, વજ્રસ્તર બાણ લીધું ॥ ૩૬ ॥
 તે બાણ બળ કરીને મુક્યું, વજ્રનો મંત્રજ નડીઓ; પહેલો કોઠો પા-
 શાણનો તે, મુળમાંથી ભાગી પડીયો. ॥ ૩૭ ॥ દ્રોણગુરુ જે નાશી ગયે-
 લા, પોહાચ્યા કઊરવ દળમાં; મોઢામાં તો સ્વાસ ઘણેરો; પણ તે આ-
 બ્યા પળમાં. ॥ ૩૮ ॥ આવી કહ્યું દુરીયોધનને, હાર્યો ભાઈ હાર્યો; ત્રૈણે
 જણાએ હળી મળીને, મન મુકી મુજને માર્યો. ॥ ૩૯ ॥ છત્રપતી કહે
 છોકરાઓથી, હારી ગયા માહારાજ; બ્રાહ્મણ તો લાડવા ખાઈ જાણો,
 ખોઈ જગતમાં લાજ. ॥ ૪૦ ॥ જવો કૃપાચાર ગોર માહારાજ, બીજે
 કોઠો તમારો; વીમના કોઠા થઈ રહે પુરા, પછી ઝપાટો અમારો ॥ ૪૧ ॥
 એટલે કીરપાચાર ચાલ્યા, બીજા કોઠામાં જાય; લોહ વજ્રજરનો કારમો
 કોઠો, જઈ ઉભા તે માંય. ॥ ૪૨ ॥ વળણ. ॥ કોઠે જઈ ઉભા રહ્યા, હાથ
 ગ્રહી હથીઆર; બારણે રથ રાખી રહ્યો, અરજુનનો કુંવાર.

કડવું ૪૪ રાગસાખીનો.

વૈશમપાયે એણીપેર બોલ્યા, સુણ જનમેજે રાય; વિસ્તારી તુજને
 સંભળાવું, બીજ કોઠાની કથાય. ॥ ૧ ॥ ભીમ અભિમાન ને માયાવી,
 ઉભા રહ્યા છે બાહાર; કુંવર કહે ભીમ કાકા, કાયાને કષ્ટ અપાર. ॥૨॥
 માહારા અંગમાં બાણ પેઠાં છે, તેની ઘણી વેદનાય; સાચવીને તે ખેં-
 ચી કાઢાડો, તો નીરવરતી થાય. ॥ ૩ ॥ ભીમ કહે બાણ કાઢીશું તો,
 પવન પરવેશ કરશે; તેથી વીશેશ પામીશ પીડા, પ્રાણ તારો નીસરશે
 ॥ ૪ ॥ કુંવર કહે ભવીશ માહારું, પણ કાઢી દ્યો બાણ; શરીર સકસ
 રહી ગયું છે, દુખી થાય છે પ્રાણ. ॥ ૫ ॥ તવ માયાવી એમ બોલ્યો.
 ધાર્ય ધરોને ભ્રાત; વસ્ત્ર તણી કરો કાકડીયો, એ પ્રકોદર તાત. ॥ ૬ ॥
 બાણ કાઢી મહી મારવા કુચા, પ્રવેશે નહીં પવન; સાચવીને બાણ ખેં-
 ચી લેઉ છું, એમ વદ્યો વચન. ॥ ૭ ॥ તવ ભીમે વસ્ત્રો ફાડીને, કાક-
 ડીયો કરી આપી; માયાવીએ બાણ કાઢવા માંડ્યાં, શરીરે કર ચાંપી.
 ॥ ૮ ॥ હાથ દેઘ બાણ ખેંચી કાઢે, છીદ્રમાં કાકડી ઘાલે; તે વેળાએ
 અભીમન્યુને, શરીરમાં બહુ સાલે. ॥ ૯ ॥ એ રીતે બહુ બાણ કાઢી,
 વસ્ત્રના કુચા દીધા; રૂધીરવાળું શરીર લુછી, વસ્ત્રો ધારણ કીધાં. ॥૧૦॥
 કુંવરના જીવને વળી શાન્તી, થઈ ગયો તઈઆર; યુજારીને ઉભો થ-
 યો, હાથ ગ્રહ્યાં અથીઆર. ॥ ૧૧ ॥ ચાલો કાકા બીજે કોઠે, બન્યો હ-
 તો જેવો તેવો; હીમ્મત હારવાનો નથી જરા, ગોરનો કોઠો લેવો. ॥૧૨॥
 ગોદારગછે રથ હંકાર્યો, બીજે કોઠે તવ જય; ગોર કપાઆર ઉભા છે તેને,
 લાગ્યો પ્રકોદર પાય. ॥ ૧૩ ॥ એ માહારાજ તમે ક્યાં ઉભા, અમને
 પાતક નડશે; પુજન કરવા યોગ્ય તમે છો, પણ માર મારવો પડશે.
 ॥ ૧૪ ॥ દ્રોણગુરૂ બનેવી તમારા, તેમને અમોએ માર્યા; ઘણા જોરાવર
 છે પણ અમથી, લઢતાં વઢતાં હાર્યા. ॥ ૧૫ ॥ એ હાર્યા તો તમે શું
 જીતો, કરજો મન વીઆર; વચન સાંભળી ગોર બોલ્યા, સાંભળ વાયું
 કુંવાર. ॥ ૧૬ ॥ પાપીએ મુને પરાણે મુક્યો, તે કેમ કેહેવાય નાય;
 આવી ફશ્યારે આવી ફસાયા, તે તણો શો ઉપાય ॥ ૧૭ ॥ ભીમ કહે
 ઉપાય બતાવું, આપણ યુદ્ધ ન ધારો; દુષ્ટને દેખાડવાને મારે, આયુદ્ધ
 ઉંચે મારો. ॥ ૧૮ ॥ બુમો પાડો બળ દેખાડો, બે ઘડી ખેલ મચાવો;
 પછી હાર્યો હાર્યો કેહેતા, કોઠેથી નાશી જવો. ॥ ૧૯ ॥ છેવટ હારશે
 માર ખાઈને, તેથી ભલું આ કામ; માર ખાધાવશુ હાર્યો કેહેવાશે, તેથી

ન બુડે નામ. ॥ ૨૦ ॥ માર ખાઈને હારણું પડે, તેથી આ શું ભુંડું;
એટલે ગોર હરીને બોલ્યા, તેં તો બતાવ્યું રૂડું. ॥ ૨૧ ॥ હાથ ઉપાડો
ને બાણ કાઢાડો, દેખાડો, દુષ્ટને જોર; કોઈ કોઈને માર ન દેવો, સાક્ષી
નંદકીશોર. ॥ ૨૨ ॥ એમ કહીને આયુધ્ધ લીધાં, મેઘનાદે ગડગડીઆ;
કુંવર ને ગોર બાણ લેઈને, ફેંકવા દટી પડીયા. ॥ ૨૩ ॥ બેજણ ઉંચાં
બાણ ફેંકે, જીલમ કરી નાંખ્યો; કોઠા ઉપર દેખાય જણે, ઉડી મદની
માંખ્યો. ॥ ૨૪ ॥ ભીમ કોઠામાં ધુમવા લાગ્યો, બરકાબુમોપાડે; બે ભુ-
જમાં ગદા ઘાલીને, પૃથવીપર પછાડે. ॥ ૨૫ ॥ કઊરવ લોડો બાહારથી
જીએ, જોયા કરે રાજન; તે જોઈ દ્રોણની પ્રત્યે બોલ્યો, દુરીયોધન વચન.
॥ ૨૬ ॥ જીઓ ગુરજ જીઓ ગુરજ, થાય છે સોરબકોર; તમારા કરતાં
ગોર મહારાજ, કેવું કરે છે જોર. ॥ ૨૭ ॥ આટલાં બાણ છે કોઠા ઉપર,
તો મહી નહી હોય પાર; ભીમને માર પડેલો તેથી, કર્યા કરે પોકાર. ॥ ૨૮ ॥
એવું સાંભળી ગુરજે ધાર્યું, માહારી થઈ નરસાઈ; આ વેળાએ મુજ સા-
ળકની, ઘણી થઈ સરસાઈ. ॥ ૨૯ ॥ પુન્ય માહાર કાંઈ આવળે આડે,
ઓરે શ્રી રણછોડ; ગોર કપાચાર હારળે ને, થાળે માહારી જોડ. ॥ ૩૦ ॥
એવામાં થઈ બે ઘટીકા, કોઠામાં વાયુનો તન; ગાજીને કપાચાર પ્રત્યે,
એમ વલ્યો વચન. ॥ ૩૧ ॥ બે ઘડી વેળા વીતી ગઈ છે, પ્રેમ કરીને
પધારો; નહી નાસો તો ઝાલ્યો ન રહે, ઉપડે હાથ અમારો. ॥ ૩૨ ॥ એવું
વચન સાંભળીને, ભય ભાસ્યા બહુ માઠા; આયુધ્ધ ફેંકી રથથી ઉતરી,
જીવ લેઈ ગોર નાઠા. ॥ ૩૩ ॥ હાર્યો હાર્યો મુજને માર્યો, મરણનો ભય
ભાસે; એવું કેહેતા આવ્યા નાઠા, કૌરવ ને દ્રોણ પાસે. ॥ ૩૪ ॥ દ્રોણ-
ગુર તવ હસવા લાગ્યા, બહુ બાંધેતી હોડ; દુરીયોધન જસ બહુ ગાતો-
તો, પધારો માહારી જોડ. ॥ ૩૫ ॥ એટલે છત્રપતી એમ બોલ્યો,
જોયો તમારો ઝપાટો; હરીફરી લાડુ ખાઈ જણો, જોળે ક્ષત્રીનો સપા-
ટો. ॥ ૩૬ ॥ એ રીતે ત્યાં વાતો ચાલે, કોઠામાં અભિમાન; તેણે કહ્યું
ભાઈ રથ હાંકરો, ચાલો કાકા બળવાન. ॥ ૩૭ ॥ એટલે માયાવીયે રથ
હાંક્યો, દ્વારે દ્વારે એ ફરતા; દસ દસ યોદ્ધા ત્યાં ઉભા છે, સંહાર તેનો
કરતા. ॥ ૩૮ ॥ એમ બસે દ્વાર ફરી વળીયા, યોદ્ધા હણ્યા બે હજાર,
લોહવજ્રનો કોઠો ફરીને, ત્રણે નીકળ્યા બાહાર. ॥ ૩૯ ॥ અભિમાને વ-
જ્રસ્તર લીધું, જીતીને ખોડો કાઢાડ્યો; તે બાણ મુકી બીજે કોઠો, લો-
હનો તોડી પાડ્યો. ॥ ૪૦ ॥ એવામાં તો ત્રીજે કોઠે, જવા કર્યા મનમુખ્ય;
તે સમે જઈ ત્રીજે કોઠે; અશ્વસ્થામાં ઉભા. ॥ ૪૧ ॥ દ્રોણના નંદન ચી-

રનજીવી, ક્રોધે ભર્યા અપાર; માહારા મામાને ન મહારા તાતને, જીત્યો
એ કુંવાર. ॥ ૪૨ ॥ માટે આંધ આવે તો માફ, લેઉં તાતનું વેહેર; અ-
રજીન સુતને જીવતો હું, જવા ન દેઉં ઘેર. ॥ ૪૩ ॥ એમ ધારીને અ-
શ્વસ્થામાં, ત્રીજ કોઠામાં રહ્યા; ભીમ ગટારગછને અભેમન્યુ, તે ત્રણ
ત્રીજે ગયા. ॥ ૪૪ ॥ વળણ ॥ ત્રીજે કોઠે ત્રણ ગયા, સુણો સૌ શ્રોતાય;
વ્યાસ વહ્નિ મુખ ઓચરે, યુદ્ધ તણો મહીમાય.

કડવું ૪૫ રાજન રાયેજીનો રાગ.

વૈશમપાયે એણીપેર બોલ્યા, સુણ જનમેજે રાય; બળવંત બાહા-
જેજી; વીસ્તારી તુજને સાંભળાવું, ત્રીજ કોઠાનો મહીમાય. બળ.
॥ ૧ ॥ અભેમાને નમસ્કાર કીધો, ગુરૂના પુત્રને સાર; બળ; તવ અશ્વ
સ્થામા એમ બોલ્યા, લે તું હાથે અથોઆર. બળ. ॥ ૨ ॥ માહારા તા-
તને જીતીને આવ્યો, કીધી પાકી ભવાઈ. બળ; એ વ્રધને તું થોબન
વચનો, જીતે તેમાં શી નવાઈ. બળ. ॥ ૩ ॥ માહારો મામો ગોરપદુ જણે,
તેને જીતે શું જસ. બળ; જેવડો હું છું તેવડો તુજું, જેઠ લે માહારો
કસ. બળ. ॥ ૪ ॥ અભેમાન બોલ્યો ઓરે મહારાજ, થોડો ગરવ મન
આણો; બળ; લડાઈનું કામ ક્ષત્રી સમજે. વીપ્ર લાડુ બાઈ જણો. બળ.
॥ ૫ ॥ ધારતો એક બાણે ઉડાડુ, જણુંજી તમાર માપ; બળ; અશ્વસ્થા-
મા કંઠે ઉરાટે મુજને, તો અરજીન તુજ બાપ. બળ. ॥ ૬ ॥ એણું સાં-
ભળી કુંવર બોલ્યો, એકજ બાણનું કામ; બળ; તે એક બાણે ઉરાડુ
નહીતો, નરકે પીત્રુ તમામ. બળ. ॥ ૭ ॥ એટલે અશ્વસ્થામા બોલ્યા,
દેખાડું રંગના ચટકા; બળ; તારા એક બાણને એક બાણ મારી, કરી
નાંખું ત્રણ કટકા. બળ. ॥ ૮ ॥ નીરચે સમજજે અરજીન તન તું, થનાર
હોય તે થાય; બળ; બાણના ત્રણ કટકા ન કરૂં તો, મુજ પીત્રુ નર્ક પળા-
ય. બળ. ॥ ૯ ॥ સામા સામી એમ સોગન લીધા, એટલે બોલ્યો ભેમ;
બળ; અભેમાન બેટા આશું કીધું, બકયા જેમ ફાવે તેમ. બળ. ॥ ૧૦ ॥
જવાને જવાનીયા મુમતે ચઢીયા, જણાવ્યો જેબનનો તાપ; બળ; તેમાં
પીત્રુને નર્ક બતાવ્યું, તેમણે શાં કર્યો પાપ. બળ. ॥ ૧૧ ॥ થોબન વ-
ચના ઉતપાત વાળા, ક્રોધ કામજ્વર રોગ; બળ; તાત માત ભગની સા-
મી દે ગાળો, તે સગીયાના ભોગ. બળ. ॥ ૧૨ ॥ કુંવર કંઠે કાકા ભુલ-
માહારી, ન રહ્યો કાંઈ વીચાર, બળ; બોલતાં શું બોલાઈ ગયું માફ,

હવે પસ્તાઉ અપાર. બળ. ॥ ૧૩ ॥ અશ્વસ્થામાને પણ પસ્તાવો લા-
ગ્યો, આ શી વહી ગયા વાણુ, બળ; સપુત નીકળ્યા તે પ્રથ પીત્રુને,
બતાવી નર્કની ખાણુ. બળ; ॥ ૧૪ ॥ અભેમાને જાણ્યું એકજ ખાણે,
નહી ઉડેતો શું કરવું; બળ. પીત્રુ માહારા નર્ક જવાના, માટે માહારે
બળી મરવું. બળ. ॥ ૧૫ ॥ અશ્વસ્થામાએ પણ એમ આદરીયું, પ-
છી કોપ્યા બળવાન, બળ; અભેમન્યુને કેહેવાને લાગ્યો, ભીમ વાયુ
સંતાન. બળ. ॥ ૧૬ ॥ અકળાતો નહી અભેમાન બેટા, તું તારો રાખ-
જે દેક, બળ; સોગન પાળવા અશ્વસ્થામાને, તું મારજે ખાણુ એક.
બળ. ॥ ૧૭ ॥ બીજીખાણુ તું તો નવ લેતો, લઢીશ હું એની સાથ, બ-
ળ; કુંવરે કહ્યું એના ઉપર તમારે, ઉંચો ન કરવો હાથ. બળ. ॥ ૧૮ ॥
એમ કહીને એક ખાણુ લીધું, ગરવ મનથી હણીયો, બળ; મંત્ર શક્તિ-
નો ને મંત્ર વાયુનો, પ્રથમ પેહેલો ભણીયો. બળ. ॥ ૧૯ ॥ ખાણુને પે-
હેલે ભાગે બ્રહ્મા મુક્યા, વચે વીખણુ તતખેવ, બળ; મંત્ર ભણીને છે-
લે ભાગે મુક્યા શ્રી માણદેવ. બળ. ॥ ૨૦ ॥ એવા મંત્રોનું ખાણુ ચ-
ઢાવ્યું; કાંઈ ન રાખી નુન્ય, બળ; વળી તેનાપર ધર્મ કાકાનું, પોતે મુ-
ક્યું પુન્ય. બળ. ॥ ૨૧ ॥ એ રીતે શર તૈઆર કીધો, પોતે ચતુરસુ-
જાણુ, બળ; એનું જોઈને અશ્વસ્થામાએ, તરત લીધું ખાણુ. બળ.
॥ ૨૨ ॥ પ્રથમ વજ્રસ્તર મંત્રજ ભણીયા, શક્તીનો મંત્રજ બીજો,
બળ; ખાણુને ત્રણ ભાગે ત્રણ દેવ મુક્યા, જુએ ભીમનો ભત્રીજો. બ-
ળ. ॥ ૨૩ ॥ તે ખાણુ ચઢાવ્યું અશ્વસ્થામાએ, જણે તોડવો મોહોટો
મેરૂ, બળ; તે ખાણુ ઉપર પુન્યજ મુક્યું, ભ્રેહસ્પતી દાદા કેરૂ. બળ.
॥ ૨૪ ॥ એવે અભેમાને ખાણુજ ફેંક્યું, સુસવાડા કરતું જય; બળ;
તે જોઈ અશ્વસ્થામાએ માર્યું, બે ખાણુ ભેગાં થાય. બળ. ॥ ૨૫ ॥ તવ
તે બાજ્યાં, ગણુગણી ગાજ્યાં, જુએ બે બળીયા તન; બળ; એક એક-
ને એ ટક્કરો મારે, લઢતાં ચઢ્યાં ગગન. બળ. ॥ ૨૬ ॥ એવે બેઉના
પ્રથ પીત્રુઓ, અંત્રીક્ષ આવી ઉભા. બળ; અરેરે આપણે નરકે જવાનું,
એમ કરે મનસુખા. બળ. ॥ ૨૭ ॥ અભેમાનના પ્રથ ઇશ્વર આરાધે,
જીતજે અમારો બાળ. બળ; અમ્મરના પીત્રુઓ અમ્મરને જીતવા, સ-
મરે શ્રી ગોપાળ. બળ. ॥ ૨૮ ॥ એવામાં બે ખાણુ બહુ ચઢ્યાં ઉંચાં.
મારતાં ઝટકે ઝટકા, બળ; એવામાં અભેમાનના ખાણુના, થઈ ગયા ત્ર-
ણ કટકા. બળ. ॥ ૨૯ ॥ તુવ તેના પીત્રુ થયા રાજી, ઘણાજ હરખે ચ-
ઢીયા. બળ; કુંવરના ખાણુના ત્રણે કટકા. આવી કોઠામાં પડીયા. બળ.

॥ ૩૦ ॥ અશ્વસ્થામાએ મુછે હાથ નાંખ્યો, હસ્ત કીધું મુખ, બળ; તેણે જોઈને અભિમન્યુના, દલમાં લાગ્યું દુઃખ. બળ. ॥ ૩૧ ॥ એવામાં વાંધળુના મંત્રનો કટકો ઉછળવાને લાગ્યો, બળ; ધર્મને પુન્યે પવન પેરે ઉડ્યો, વીપ્રના રૂદ્ધિએ વાગ્યો. બળ. ॥ ૩૨ ॥ વાગી ઉપાડી ગગને આલ્યો, અમ્મરને ડિયા લીધા, બળ; દ્રોણ કપાચાર જ્યાં બેઠા છે, ત્યાં તેને ફેંકી દીધા. બળ. ॥ ૩૩ ॥ તવ અભિમાનના પ્રહ્લ થયા રાજી, બેઠે નું રહી ગયું માપ, બળ; અભિમન્યુ પણ આનંદ પામ્યો, ટળીયો તનનો તાપ. બળ. ॥ ૩૪ ॥ ભામે કહ્યું લાજ ભગવાને રાખી, સુરા સુત સાબાશ. બળ; ચાલો કોઠો ફરી બાહાર નીકળીયે, કરી ચોદ્ધાનો નાશ. બળ. ॥ ૩૫ ॥ તવ ત્રૈણે રથ લઈને ફરતા, ફરીયા તણ સે દ્વાર, બળ; દ્વારે દ્વારે દસ દસ ચોદ્ધા, માર્યા ત્રૈણ હજાર. બળ. ॥ ૩૬ ॥ પછી બાહાર નીકળી બાણ ચઢાવ્યું, કુંવરે જણવ્યું સુર, બળ; વજ્ર-સ્તરથી તાંબાનો કોઠો, ત્રીજે કર્યો ચક્રચુર. બળ. ॥ ૩૭ ॥ એણે જોઈને છત્રપતી બોલ્યો, બોલ્યું બામણાયે નામ, બળ; ત્રૈણે કોઠેથી ત્રૈણે હાર્યા, કર્યો નહીં સંગ્રામ. બળ. ॥ ૩૮ ॥ હવે સપાટો ક્ષત્રીનો જોજો, નથી રહેવાની નુન્ય, બળ. દ્રોણ કહે સહુ મુજપેરે હારજો, આડે આવજો પુન્ય. બળ. ॥ ૩૯ ॥ વળણ. એમ ગુરૂજી કળકળે, સાંભળજો તું રાય; કહે વલ્લભ સહુ સાંભળો, ચોથાનો મહીમાય.

કડવું ૪૬ રાગ સાખી.

વૈશમપાયે એણીપેર બોલ્યા, મુણ જનમેજે રાય; વીસ્તારી તુજ-ને સંભળાવું, ચોથા કોઠાનો મહીમાય. ॥ ૧ ॥ ચોથો કોઠો રૂપાનો છે, તેને ચારસેં દ્વાર; ચારસેં શીખર ચારસેં ધજ, જોદ્ધા ચાર હજાર. ॥ ૨ ॥ કરણ રાજ ત્યાં જઈ ઉભો, સંગ પોતાના બે બાળ; વર્ષકેતુને ચંદ્રકેતુ, લડવધ્યા વીકરાળ. ॥ ૩ ॥ એવામાં અભિમાન બોલ્યો, ચાલો તતપર થઈએ, ચોથો કોઠો સમુદ્ર કાળો, તે તરવાને જોએ. ॥ ૪ ॥ એમ કહીને ત્રૈણે ચાલ્યા, ચોથે કોઠે જય; કહ્યું કે આવો રકત લોચને, બોલીયો કરણ રાય. ॥ ૫ ॥ તવ અભિમાન આવીને ઉભો, રાખીને ચુદ્ધનો હેતું; એવામાં કરણ પ્રત્યે બોલ્યો, મોહોટો વરસ કેતુ. ॥ ૬ ॥ કર્ણ પીતાજી અળગા ઉભારો, અમે બે બંધવ વડશું; આ ત્રૈણે છે તરણા સરીખા, પુરણ પુરા પડશું. ॥ ૭ ॥ એટલે કરણ રાજ બોલ્યો, લડનારા એ વી-

કરાળ; અભેમન્યુ નહી જોવો તેવો, સીંહ તણો છે બાળ. ॥૮॥ વર્ષકેતુ
કહે પીતા મહારા, એછે સીંહનું બાળ; તો અમે શું નથી એના જેવા,
અમ તાત શું શીયાળ. ॥ ૯ ॥ કરણ કહે મરજી તમારી, જેણું જો કેવા
લડોછો; મુજ નામને લાન્છન નવ લાગે, એનાથી કેવા ચડોછો. ॥ ૧૦ ॥
એમ કહી મહીં અળગો બેઠો, તવ બોલ્યો અભેમાન; કાકા તમે પણ
અળગા બેસો, વાયુ તણા સંતાન. ॥ ૧૧ ॥ બે સાથે અમે બે વઢીશું,
સંગ્રામ કરશું સારો; કરણ રાજ વઢવા ઉઠે; એટલે તમારો વારો. ॥ ૧૨ ॥
ભીમે કહ્યું કે ન્યાય ખરો છે, ખસ્યો હીમ્મત દેધ; પ્રકોદર જઈ અળ-
ગો બેઠો, પોતાની ગદા લેધ. ॥ ૧૩ ॥ એટલે બોલ્યો વરસ કેતુ, સાંભળ
પારથ તન; મુકજે આશા જીવ્યા તણી તું, દેખાડુ સ્વર્ગ ભોવન. ॥ ૧૪ ॥
અભેમન્યુ તવ કેહેવા લાગ્યો, શું વણ વીચાર્યું બોલે; તું પરિવાર છે
દાસાનો તે, નાવે ક્ષત્રીની તોલે. ॥ ૧૫ ॥ એમ કહીને હથીઆર લીધાં,
કીધા ધનુષ ટંકાર; મન મુકીને સામા સામી, દેતા બાણનો માર. ॥ ૧૬ ॥
વર્ષકેતુને ચંદ્રકેતુ એ, બે જણનાં બાણ જાય; અકેકું બાણ મારે તેનાં, દસ
દસ હજ્જર થાય. ॥ ૧૭ ॥ બે જણનાં વીસ હજ્જર છુટે, કપરા કરણ
કુંવાર; અભીમન્યુ એક બાણ મારેને, થાય ચાળીસ હજ્જર. ॥ ૧૮ ॥
ત્યાં કુંવરનું જોર શું ચાલે, બહુ બળ કરવા લાગ્યા; અભેમાને વજ્રસ્તર
મારી, બે ભાઈના રથ ભાગ્યા. ॥ ૧૯ ॥ બીજે બે બાણે બેઠિને બાંધ્યા,
જોઈને કરણ ઉડ્યો; બે દીકરાએ નામજ બોલ્યું, એમ કહીને ઉડ્યો.
॥ ૨૦ ॥ પોતાનો રથ આગળ લાગ્યો, ક્રોધાતુર મન સાથ; ગરૂડાસ્તરથી
બે તનના, છોડી નાંખ્યા હાથ. ॥ ૨૧ ॥ પછી બે પુત્રને પોતાના રથમાં,
લીધા કરણ રાય, તેને દેખીને, ગદા લેઈને ભીમશેન ઉભો થાય. ॥ ૨૨ ॥
અભીમન્યુ કહે આવો કાકા, કરજો ખરેખરું જોર; એટલે ભીમશેન કુ-
દવા લાગ્યો, કરતો શોરખકોર. ॥ ૨૩ ॥ કરણરાયે આયુધ્ધ લીધાં, ક્રોધ
ભરેલો અપાર; અગણીતા મંત્ર ભણીને, દેવા માંડ્યો માર. ॥ ૨૪ ॥
કરણે બહુ કેર કીધો, વળી બે દીકરા સંગ; બાણવડે અભીમન્યુનું, વીં-
ધી નાખ્યું અંગ. ॥ ૨૫ ॥ તે ત્રાસ દેખી માયાવી કોપ્યો, ગરજના કી-
ધો છેક; તે દેખીને કરણ રાયે, બાણજ ભોંક્યું એક. ॥ ૨૬ ॥ તે બાણે
માયાવી ઉછળીયો, હેલકારે આકાશ ચઢીયો; સુદ્ધી બુદ્ધી રહી નહીને,
ડેસ તંબુ જઈ પડીયો. ॥ ૨૭ ॥ તવ ભીમને બહુ રીસ વાપી, ઉછળી
આગળ થાય; તવ કરણે મોહાસ્તર માર્યું, ભીમની રૂદીયા માંય. ॥ ૨૮ ॥
ભીમ ઢળી ચતાપાટ પડીયો, ન રહી સુદ્ધ કે સાન; પછી બહુ માર દે

ગભરાવ્યો, અરજુનનો સંતાન. ॥ ૨૯ ॥ અંગમાં ભોંકાય છે ભાલોડાં,
કરણ બહુ માર દેછે; કેં બાણ નીકળે સુંસરાને, કેં બાણ અંગમાં રહે છે.
॥ ૩૦ ॥ તેનાપર બીજુ બાણ વાગે, તવ પેલું નીકળે પાર; રૂધીર વહે
માંડિસના લોચા નીકળી પડે બાહાર. ॥ ૩૧ ॥ ડોળા બે ડગમગવા લા-
ગ્યા, ભોંકાયાં બાણ અનેક; શરીરમાં સોધે નવ મળે, રૂધીર છાંટે એક.
॥ ૩૨ ॥ ધોવાઈને ધોળો થઈ ગયો, પણ પાસે છે ધનુષ; તેણે તાતણો
ડોશીનો છે, તેથી ટક્યો આયુષ ॥ ૩૩ ॥ એવામાંતો કરણરાયે, બે બા-
ણ માર્યા સાર; એકજ બાણે રથ ભાગ્યો, એકે ધોડા ચાર. ॥ ૩૪ ॥ એ-
ટલે કુંવર પગપાળ થયો, ન રહ્યું રક્ષણ જરા; પછી આવ્યાં અરબડીયાં
તે, ધ્રુજને ઢળીયો ધરા. ॥ ૩૫ ॥ તે દેખીને કરણ રાજ, રથમાંથી ઉત-
રીયો; ફરશી લીધી હાથમાંને, માણ લેવા પરવરીયો. ॥ ૩૬ ॥ જૈ અભે-
માનની રૂદ્રીયા ઉપર, બેઠો રાજ કરણ; જો છોકરા આજ દાવમાં આ-
વ્યો, આણુછું તારું મરણ. ॥ ૩૭ ॥ આટલો મોહોટો તું થયો પણ, કાકા
નથી કહ્યો મુને; દાશીનો દીકરો સદા કહ્યો છે, તેથી મારું તુને. ॥ ૩૮ ॥
તે બધો બદલો આજ વાળુ, જીવજ તારો લેવું; તે કરતાં જો કાકા કહેતો,
જીવતો જવા દેવું. ॥ ૩૯ ॥ અભેમાને તવ વીચાર્યું, ઉગરવું ખરે ખાંચે;
કાકા કેહેવામાં શું જવાનું, ગઈ તક વીંપ્ર ન વાંચે. ॥ ૪૦ ॥ અણી ચુ-
ક્યો સો વરષ જીવે, છો થાય ખુશી પાકા; એવું સમજી હસીને બોલ્યો,
શું કોહોછો કરણ કાકા. ॥ ૪૧ ॥ એટલે કરણ હસીને ઉઠ્યો, પોતાને
રથ પરવરીયો; વર્ષકેતુ ને ચંદ્રકેતુની, આગળ ગર્વજધરીયો. ॥ ૪૨ ॥ કેવા
મેં કેહેવરાવ્યા કાકા. ત્યારે એનાપર ત્રુઠ્યો; એવી વાત કરેછે એવામાં,
અરજુનનો સુત ઉઠ્યો. ॥ ૪૩ ॥ વળણ. ॥ ઉઠ્યો સુત અરજુનનો, કરતો
મન વીચાર; વહે વલ્લભ શ્રોતા સુણો, જપવા જુગદાંધાર.

કડવું ૪૭ રાગ સાખી.

વૈશમપાયે એણીપેર બોલ્યા સુણ જનમેજે રાય; વીસ્તારી તુજને
સંભળાવું, ચોથાનો મહીમાય. ॥ ૧ ॥ અભીમન્યુ ઉભો થયો, મનમાં
કયો વીચાર; મુજ કને કાકા કેવરાવી, એને ચઢ્યો હંકાર. ॥ ૨ ॥
સતુને ખુશી થાવા ન દેવો, મરશું તો એક વાર; એવું જાણી કુંવર બો-
લ્યો, કાકા પાંચ પ્રકાર. ॥ ૩ ॥ કાકા કેવરાવી શું થયો રાજ, દગલ બાજ
કરીને; પાંચ પ્રકારના કાકા કહ્યા, સાંભળ ચીત ધરીને. ॥ ૪ ॥ તાત ત-

ણેા સગેા ભાઈ હોયે, પ્રથમ કાકો એક; તાત તણેા કોઈ મીત્ર હોયે; તે કાકો વીવેક. ॥ ૫ ॥ પાંડોશી કોઈ વ્રધ હોય તેને, કાકા કહીએછેયે; અ-
જણેા વૃદ્ધ રસ્તે જનારો, તેને કાકા કહીએ. ॥ ૬ ॥ ધરનો ગુલામ થ
રડો હોયે, બહુ દીનનો રહેવાશી; તેને પણ કહેવાય છે કાકો, જે ન્યાય
નીતી તપાશી. ॥ ૭ ॥ એ રીતે છે પાંચ પ્રકારે, શબ્દ સમજજે પાકો;
જનમથી તુ ધરમાં રહેલો, મોટે ગુલામ કાકો. ॥ ૮ ॥ કરણે એવું સાં-
ભળ્યુંને, હળ હળ પ્રગટી રીસ; હવે ન મુક જવતો હું, છેદુ તારું શી
શ. ॥ ૯ ॥ વર્ષકેતુ કહે તાતજ માહારા, જીતી બાજ ગયા ચુકી; જન-
મારાનો જણોછો એને, મીથ્યા દીધા મુકી. ॥ ૧૦ ॥ તવ કરણને બહુ
ક્રોધ વાખ્યો, હાથ લીધાં હથીઆર; ધનુશ ઉપર બાણ ચઢાવી, દેવા
માંડ્યો માર. ॥ ૧૧ ॥ બહુ બાણ મારે દયા ન ધારે, કુંવરે વીચાર્યું મન;
હવે મને મુકવાનો નથી, સત્ સુર્યનો તન. ॥ ૧૨ ॥ એકવાર મરવું
જરા ન ડરવું, સમજને શું કીધું; ક્રોધ ભરેલો કુંવર એણે, બાણ કા-
ળજવર લીધું. ॥ ૧૩ ॥ તે બાણ બહુ બળ કરીને માર્યું, પુરણ જણ-
વી રીસ, કરણનો સુત ચંદ્રકેતુ, તેનું છેવું શીશ. ॥ ૧૪ ॥ લીધું બી-
જુ બાણ પવનનું, મહા વીકટ કામ માર્યું; મોટો પુત્રજે વર્ષકેતુ, તેની
રૂદેમાં માર્યું. ॥ ૧૫ ॥ એટલે વર્ષકેતુ ઉડ્યો, વાયુથી ગગને ચડીયો; ધ્ર-
ત્રાષ્ટરના ધામ પાસે, હસ્તીનાપુર પડીયો. ॥ ૧૬ ॥ તવ ધ્રત્રાષ્ટરના હુ-
તોએ, ઉઠાડ્યો તેણી વાર; અંધની પાસે તેડી ગયા, તવ પુછ્યા સમા-
ચાર. ॥ ૧૭ ॥ પછી આંધળે એને રોક્યો, નથી જવું યુદ્ધ કરવા; તું
તારે રહે મારી પાસે, શેવા માહારી આદરવા. ॥ ૧૮ ॥ એમ કહીને એ-
ને રાખ્યો, શું જણ્યું રાજ કરણ; એમ સમજ્યો કે પુત્ર બે માહારા, નીસ્યે
પાખ્યા મરણ. ॥ ૧૯ ॥ આ છોકરાએ જીલમ કીધો, મોટે મારૂં કે મરૂં;
અરજીનજને માહારા જેવો, હું પણ વાંજ્યો કરૂં. ॥ ૨૦ ॥ એમ વી-
ચારી માર માર્યો, કેહેતા ઉપજે ત્રાસ; ચાત્ર શરીરનું છુંદી નાંખ્યું, અ-
ભેમાનનું ચોપાસ. છેકજ કુંવર કાલ્યર થયો, દુભાયુ અંતઃકરણ; જ-
ણ્યું કે આયુશ આવી રહ્યો, નીશ્યે પામીશ મરણ. ॥ ૨૨ ॥ એવામાં
ધૃશ્વર ધૃષ્ટાએ, ભીમની મુરછા વળી; ગાજને ગદા લેઈ ઉઠ્યો, પ્રકો-
દર માહા બળી, ॥ ૨૩ ॥ એવામાં ગદોગરછ આવ્યો, ચડીને ગગન;
અંત્રીક્ષથી ભાઈની ભીડ દીડી, વીચાર કીધો મન. ॥ ૨૪ ॥ કરણ નથી
જણતો કે, માયાવી ગગને ચડીયો; એવે કરણના રથ નીચે, આવીને
એ પડીયો ॥ ૨૫ ॥ રથ ઉપાડી માંથે લીધો, ચઢી ગયો ગગન; વાયુ

વંદોળ વીજળી કીધી, પછી વઘો વચન. ॥ ૨૬ ॥ સાંભળજે તું કરણ
 રાજ, ભુંડી વાત ભંડાવું; તને નાંખું દરીઆમાં ને, કાકીને રંડાવું.
 ॥ ૨૭ ॥ એટલે કરણ રાજએ જણ્યું; કપટનું કામ રચીયું; વેહેરે વે-
 હેર લેવાયુ નહી ને, આંબ્યું ગટોરગચીયું. ॥ ૨૮ ॥ વાંકા વળીને માર-
 વાને માટે, કરણે ભાલો લીધો; ગટોરગછે રથ ઉપાડી, દ્રોણ કને ફેંકી
 દીધો. ॥ ૨૯ ॥ કરણનું તવ વપુ કુટાયુ, રથમાંથી નીકળ્યો બાહાર;
 એરે ગુરૂ હું વાંજ્યો થયો, ખોયા મેં બેઉ કુમાર. ॥ ૩૦ ॥ દ્રોણ કહે
 ભાઈ ભણે ખોયા, કરતો તો સોર બકોર; કહે દુરીયોધન કેમ છે હવે, શું
 માર્યું ક્ષત્રીએ જોર. ॥ ૩૧ ॥ એટલે દુરીયોધન એમ બોલ્યો, હાથજ
 નાંખી મુછે; પ્રધાનથી જો જોર થાયે તો, કોણ રાયનો ભાવ પુછે. ॥ ૩૨ ॥
 જો જો હવે છે માહારો કોઠો, નવું જીનું કાંઈ કર; ગાદીપતી ગાંજ્યો નવ
 જવું, પગ પાછો નવ ભર. ॥ ૩૩ ॥ એટલે કહ્યું કરણ રાયે, મુજ જેવું
 તારે હજો; માર બાઈને હારજે તું, વળી વાંજ્યો થજો. ॥ ૩૪ ॥ એવે
 ગટોરગછ ગગનેથી, પોતાની શૈન્યમાં ગયો; ભાઈને માટે રથ લેઈને,
 તરત તતપર થયો. ॥ ૩૫ ॥ ચાલીને આંબ્યો ચોથે કોઠે, કહ્યું કે આંબ્યો
 હું વીર; એમ કહીને રથમાં લીધો, કુંવરને વળી ધીર. ॥ ૩૬ ॥ પછી
 મકોદર પુછવા લાગ્યો, કહો ભત્રીજ કેમ; આ વેળા તને બહુ માર પ-
 ડીયો, માટે પડે છે વેહેમ. ॥ ૩૭ ॥ અભેમાને કહ્યું આ કાકા, માર પ-
 ડ્યો બહુ પાકો, રથમાં સુતાં સુતાં બતાવું, તે રસ્તે રથ હાકો. ॥ ૩૮ ॥
 એકવાંર કોઠો ફરીને નીકળીયે, તે પછી બીજી વાત; તવ માયાવીએ
 રથ હંકાર્યો, ભીમશેન બળીયો સાથ. ॥ ૩૯ ॥ સુતાં સુતાં સાન બતાવે,
 તે રસ્તે રથ હાકે; દ્વારે દ્વારે ચોદ્ધા રહ્યાતે, ભીમશેન મારી નાંખે. ॥ ૪૦ ॥ એ
 રીતે ચારસેં દ્વાર ફરી. માર્યા ચાર હજાર; એ કોઠો ફરી વળીને, ઝટ પટ ની-
 ળ્યા બહાર. ॥ ૪૧ ॥ અભેમન્યુએ સુતાં સુતાં, પ્રાકમનું કામ કીધું; વજ્ર-
 સ્તરનો મંત્ર ભણીને, ધનુશ પર બાણ લીધું. ॥ ૪૨ ॥ પવન મંત્ર ભણીને ફે-
 ક્યું, પુરણ જણાવ્યું સુર; ચોથો કોઠો રૂપાનો તે, કરી નાંખ્યો ચક્રચુર. ॥ ૪૩ ॥
 પછી ભીમશેન પુછવા લાગ્યો, તુજ જીવને છે કેમ, તંબુમાં લેઈ જઈએ
 તુને, આંબ્યા તા એમને એમ. ॥ ૪૪ ॥ અભીમન્યુ તવ એવું બોલ્યો,
 મુજ કને રેહેજો આપ; પણ મુજને પાછો વાળો તો બ્રહ્મ હત્યાનું પાપ.
 ॥ ૪૫ ॥ બાણ તણું દુખ છે બહુ મુને, તેથી શાન્ત પમાડો; શરીરમાં
 ભાલોડાં ભરેલાં, તે સહુ વીણી કાઢાડો. ॥ ૪૬ ॥ તવ મરકોદરને માયાવી
 ચપટીમાં ભાલોડુ બાલે; હાથ દેઈને ખેચી કાઢાડે, છીદ્રમાં ચીંથરી ધાલે.

॥ ૪૭ ॥ એ રીતે બાણ કાઢાડી નાંખ્યાં, જળથી ધોયું શરીર; વસ્ત્રવતી
તે લુછી નાંખ્યું, વહેલું જે રૂંધીર. ॥ ૪૮ ॥ પછી બીજાં વસ્ત્ર પેહેરાવ્યાં,
સણગાર પેહેરાવ્યા સાર; એક ઘડી વાર સ્વાસ ખાઈને, કુંવર થયો તૈ-
યાર. ॥ ૪૯ ॥ ભીમશેને કહ્યું કેમ છે બેટા, તવ બોલ્યો અભિમાન; હ-
તો તેનો તે છું કાકા, શું કરે તમ સંતાન. ॥ ૫૦ ॥ મુજ જેવો માર ગ-
ટારમછને, જે મારે રાજ કરણ; તો તે એક ઘડી નવ જીવે, તરત પામે
મરણ. ॥ ૫૧ ॥ એવી વાત કરે છે એવે, પ્રભુએ જાણ્યું પાતાળ; ગટાર-
ગછ જોડે હશે તો, નહીં થાય એનો કાળ. ॥ ૫૨ ॥ કરણ મરણ આણ-
ત એનું, પણ તેમાં ભંગ થયો; ગગનેથી આવી રથ ઉપાડી, ગટારગછ
લેઈ ગયો. ॥ ૫૩ ॥ માટે એ બેને પાડુ વખુટા, વીચાર્યું જુગદાધાર; લ-
ડાઈ કરાવવા બેઉ જણને, મુક્યો પ્રભુ હંકાર. ॥ ૫૪ ॥ એવામાં ગટાર-
ગછ બોલ્યો, શું તને મુક્ત કરણ; હું એને લેઈ ગયો નહોતે, તો થાત
તાર મરણ. ॥ ૫૫ ॥ હું આવ્યો તેથી તું ઉગરીયો, નહીં તો જતું રહેત
નામ; અભીમન્યુ કહે તેં શું ઉગાર્યો; તું તો મહારો ગુલામ. ॥ ૫૬ ॥ હરી
ફરી તું રથ હાંકી જણે, તુજથી ન જેરવાય તાપ; માયાવી કહે હવે રથ
હાંકુંતો, બ્રહ્મ હત્યાનું પાપ. ॥ ૫૭ ॥ એમ કહી રાશ પરાણો પછાડી,
શેન્યમાં ચાલ્યો ગયો; રીસાઈને સહુને સંગ બેઠો, સંદેશો કોને ન કહ્યો.
॥ ૫૮ ॥ એવામાં પ્રકોદર બોલ્યો, ઓ બેટા અભિમાન; માંહો માંહી બે
ભાઈ ચડભડીઆ, મદના ભર્યા જવાન. ॥ ૫૯ ॥ હવે રથ તારો કોણ
હાંકે, મુજથી નવ હંકાય; હાંકુંતો ઘોડા નવ ચાલે, રથ પણ ભાંગી જાય.
॥ ૬૦ ॥ એટલે બોલ્યો અભિમન્યુ, કાકા હું નહીં થાકું; પગ અંગુઠે
ઝાલુ હછોડા, ઘોડા રૂડી રીતે હાકું. ॥ ૬૧ ॥ એમ કહી ઘોડાના અછો-
ડા, પગ અંગુઠે લીધા; પરાણો પગ આંગળીમાં ઘાલ્યો, જવાના વાચા-
ર કીધા. ॥ ૬૨ ॥ વળણ. ॥ ત્યારી કરી જવા તણી, પ્રકોદર અભિમા-
ન; વહે વલ્લભ શ્રોતા સહુ, સમરો શ્રી ભગવાન.

કડવું ૪૮ રાગ આસાવરી.

વૈશમપાયે એણીપેર બોલ્યા, સુણ જનમેજે રાય; વીસ્તારી તુજને
સંભળાવું, પાંચઆનો મહીમાય. ॥ ૧ ॥ અભિમન્યુ કહે ચાલો કાકા,
પાંચમે તતપર થૈએ; સોનાને કોઠે છત્રપતી છે, તેના સનમુખ જૈએ;
॥ ૨ ॥ એવામાં દુરીયોધન પાપી, સાથે લખમણ સુત; બે બાપ દીકરા

પાંચમે કોઠે, ઉભા આકળા ભુત. ॥ ૩ ॥ એવામાં અભીમન્યુને, ભીમ-
 શેન બે જણ આઠ્યા; છત્રપતી કહે આવો વઢવા, એમ કહી બોલાવ્યા.
 ॥ ૪ ॥ તવ આવી બે સનમુખ ઉભા, બોલીયો દુરીયોધન; અભીમન્યુ-
 ને મારજે તું, એરે લખમણ તન. ॥ ૫ ॥ ભીમશેનને હું નાંખુ છું મારી,
 નહી લાગે મુજને વાર; એટલે ભીમે અભેમન્યુને, ગાજી કહ્યું નીરંધાર.
 ॥ ૬ ॥ લખમણને તું નાંખજે મારી, કરજે કાળો કેહેર; દુરીયોધનની
 બોચી ઝાલી, મારી નાંખુ હું ઠેર. ॥ ૭ ॥ સામા સામી એમ કહીને, ક-
 ર્યા માઠા મનસુખા; લખમણ સામે અભેમન્યુ, ભીમ દુરીયોધન ઉભા.
 ॥ ૮ ॥ એવામાંતો લખમણાએ, કીધો ધનુશ ટંકાર; તેવું જોઈને અભે-
 માને, મનમાં કર્યા વીચાર. ॥ ૯ ॥ લખમણ માહારી ગણતીમાં નથી,
 તેમાં શું ચીત્ત પરોડિ; બે કાકા કેવી રીતે લઢે છે, જીવ રાખી જીદ્ધ જો-
 ડિ. ॥ ૧૦ ॥ એમ જણીને આયુદ્ધ લીધાં, યુદ્ધ નથી આદરતો; લખમણ
 સામા બાણ ફેંકે, રમતનું યુદ્ધ કરતો. ॥ ૧૧ ॥ એવામાં ભીમને દુરીયો-
 ધન, મેઘ ગરજનાયે ગાજ્યા; સામા સામી દોટ મુકી, લથબથ બળથી
 બાજ્યા. ॥ ૧૨ ॥ મુખ પોકારે માર મારે, રાઠ ઘણેરી લાગે; મન મુકીને
 ગડદા મારે, બ્રહ્માડ જણે ભાગે. ॥ ૧૩ ॥ ઢીચણ કોહોણી ખંભ પછોડે,
 જણવે ઝાઝો દેશ; આંટી ઘુટી પગની ભરાવે, તાણે મુસ્તકના કેશ.
 ॥ ૧૪ ॥ લડયડતા પડતા આખડતા, ફરીને ઉભા થાય; ગાજે બાહાજે
 જરા ન લાજે, હાડ બહુ કુટાય. ॥ ૧૫ ॥ એવે સમે દાવ જોઈને, દુષ્ટજ
 બેઠો ધરણ; બહુ બળ કરી પ્રરકોદરનો, ઝાલ્યો જમણો ચરણ. ॥ ૧૬ ॥
 ખેંચોટીને નીચે નાંખ્યો, ભીમશેન પડીયો હેઠો; એની રૂદ્ધિયા ઉપર
 પોતે, પાપી ચઢીને બેઠો. ॥ ૧૭ ॥ મોઢામાં રેણું ભરીને, દે ગડદાનો
 માર; એ ભીમડા ભલો દાવમાં આવ્યો, કુટયો તો મુને અપાર.
 ॥ ૧૮ ॥ આજે તુજને ઠેર મારૂ, કોણછે તારી પક્ષ; એમ કહી ગળે
 નખ દીધો, તરી ગયાં તવ ચક્ષ. ॥ ૧૯ ॥ હાથની નસો ખેંચાવા
 લાગી, ખેંચાવા લાગ્યા ચરણ; ભીમે બ્રુમ પાડી ભત્રીજ, તુજ કાકો પા-
 મે મરણ. ॥ ૨૦ ॥ એટલે અભીમન્યુએ જણ્યું, કાકાનું મરણ થારો;
 એવું સમજી એક બાણ લીધું, કાળજવરનું પાસે. ॥ ૨૧ ॥ ધનુષ ઉપર
 ચઢાત્રીને, ફેંક્યું કરીને રોસ; લખમણ દીકરો દુરીયોધનનો, તેનું છેદ્યું
 શીશ. ॥ ૨૨ ॥ દુરીયોધને તે દેખીને, મનમાં કર્યો વીચાર; લઢીને હવે
 નવરો થયો, અરજીનનો કુંવાર. ॥ ૨૩ ॥ એના કાકાની પક્ષ કરીને, મુ-
 જને મારશે બાણ; કદાપી મરણ માહારૂ થશે તો, ગાદી ભોગવશે કોણ.

॥ ૨૪ ॥ માહારો પૈસો માહારી પુંજ, ઘરખાર લુટાઈ જશે; હું પન્ડે
જીવતો હઈશ તો, દીકરા ઘણા થાશે. ॥ ૨૫ ॥ પુત્ર મુઓ તો ધુળ નાં-
ખી, મનસુઓ કર્યો માઠો; ભીમની રૂઢીયાપરથી ઉઠી, જીવ લેઈને ના-
ઠો. ॥ ૨૬ ॥ માર માર કરતો ભીમશેન ઉઠ્યો, છત્રપતી બહુ નાસે; ગુ-
પત ખારણેથી નીકળીને, ગયો દ્રોણની પાસે. ॥ ૨૭ ॥ ઓરે ગુરૂજી
ઓરે ગુરૂજી, હું પણ વાંજ્યો થયો; ગુરૂ કહે ભાઈ ભલે થયો ને, તું
કેમ જીવતો રહ્યો. ॥ ૨૮ ॥ કરણ કહે રાજ થઈને, હારી ગયો તું કેમ;
છત્રપતી કહે ગાદી ભોગવવા, આવ્યો હું કુશળ ક્ષેમ. ॥ ૨૯ ॥ એમ
કહીને હેઠો બેઠો, પાંચમે કોઠે શું થાય; ભીમ પાપીને ખોળવા જાગ્યો,
કનક કોઠા માંચ. ॥ ૩૦ ॥ અભીમન્યુ તવ કેહેવા લાગ્યો, કાકા ફાંફાં
નવ મારો; પાંચમે કોઠો ફરી વળીને, બાહાર નિકળતું ધારો. ॥ ૩૧ ॥
એમ કહીને રથ હંકાર્યો, ભીમશેન પુઠે પળીયો; દ્વારે દ્વારે ચોદ્યા મારે,
વ્રકોદર માહા બળીયો. ॥ ૩૨ ॥ પાંચ શહસ્ત્ર ચોદ્યા હણીયા, ત્યાંથી
નીકળ્યા બાહાર; વજ્રસ્તરનું બાણ લીધું, અરજીનને કુંવાર. ॥ ૩૩ ॥
બહુ બળથી તે બાણ માર્યું, જણવ્યું જાહે સુર; પાંચમે કોઠો કનક કે-
રો, તેને કીધો ચક્રચુર. ॥ ૩૪ ॥ છઠો કોઠો સપ્ત ધાતુનો, ત્યાં ઉભો શ-
હરાય; માલીક મારવાડ દેશનો તે, મામો પાન્ડવાનો થાય. ॥ ૩૫ ॥
વળણ. ॥ મામો એ પાન્ડવ તણો, મારવાડનો માલીક; યુદ્ધ કરવા ઉ-
ભો રહ્યો, નહી કો જનની બીક.

કડવું ૪૯ રાગ ધન્યાશ્રી.

વૈશમપાયે એણીપેર બોલ્યા, સુણ જનમેજે રાય; વીસ્તારી તુજ-
ને સાંભળાવું, છઠા કોઠાની કથાય ॥ ૧ ॥ છઠે કોઠે છે શહ રાજ, ત્રણ
યુદ્ધનો જણનારો; ભીમને અભીમન્યુ ગયા ત્યાં, સંગ્રામ કરવા સારો.
॥ ૨ ॥ શહસ્રે કહ્યું આવો ભાણેજ, યુદ્ધ કરવાને આપ; ભીમ કહે ભા-
ણેજને મારો, તેમાં ઘણું છે પાપ. ॥ ૩ ॥ બ્રાહ્મણ હણવો ને ભાણેજ
હણવો, તે બેઉ સરખા સરખી; જ્ઞાની જનને પુછી જુઓ, ધર્મ તણો
ન્યાય પરખી. ॥ ૪ ॥ એવું સાંભળીને સહ બોલ્યો, આ કોઠો મુજ
શીશ; યુદ્ધ કર્યા વીના કેમ ચાલે, વેહેવારમાં શી રીશ. ॥ ૫ ॥ તે ક-
રતાં યુદ્ધ બંધ રાખું, તેમાં ઇજ્જત જાય; ભીમ કહે ઇજ્જત નવ ઘટે,
એવો કહુ ઉપાય. ॥ ૬ ॥ કરો કીરપાચારના જેવું, તવ શહ પુછે એમ;

સાચું કહેજે કીરપાચાર, કર્યું કોઠામાં કેમ. ॥ ૭ ॥ ભીમ કહે અમે ને
 ગોરે, ન કરી કોઈની હાણ; બુમો બરકા મીથ્યા પાડી, ઉંચાં ફેંક્યાં
 બાણ. ॥ ૮ ॥ બે ઘડી બકોર કરીને એ, નાઠા કીરપાચાર; પેટમાં ટાઢું
 ને મોહોડેથી કહ્યું, હું પણ પામ્યો હાર્ય. ॥ ૯ ॥ એ રીતે કર્યું કીરપા-
 ચારે, મામા તમે કરો તેમ; શસ્ત્ર કહે મુજ ધ્યાનમાં બેઠું, સાબાશ ભા-
 ણેજ ભેમ. ॥ ૧૦ ॥ કોઠામાં આવો બેસ મચાવો, બતાવો સૌને સપાટો;
 બાહારના બધા એમ જણે કે, કીધો જોર ઝપાટો. ॥ ૧૧ ॥ તવ અભેમા-
 નને પ્રકાશર, છઠ્ઠા કોઠામાં જય; ધનુશના ટંકાર કરીને, બાણ લીધાં
 કરમાંય. ॥ ૧૨ ॥ જણે જબર જુદ્ધ મચાવું, મારો મારો મુખ ભાંખે;
 અગણીતા મંત્ર ભણીને, બાણજ ઉંચાં નાંખે. ॥ ૧૩ ॥ દુરીયોધને બા-
 હારથી જોયું, બહુ બાણ દેખી ગમે; છઠ્ઠે કોઠે મધની માંખ્યો, પેરે બહુ
 બાણ ભમે. ॥ ૧૪ ॥ ગુરૂને કહ્યું જુઓ માહારાજ, આ યુદ્ધ થાય છે કે-
 લું; તવ કીરપાચાર સમજ ગયા, આ યુદ્ધ માહારાજેલું, ॥ ૧૫ ॥ છઠ્ઠે કોઠે
 શસ્ત્ર ને અભેમાન, કરે બહુ બાણ પ્રણી; દ્વારે દ્વારે ચોઢ્યા છે તેને, ભીમ
 કરે બહુ કપી, ॥ ૧૬ ॥ એવું વઢતાં બે ઘડી થઈ, થઈ વખત વધારો;
 એટલે ભીમે મામાને કહ્યું, હવે તો તમે સધારો. ॥ ૧૭ ॥ તવ શસ્ત્ર આયુદ્ધ
 ફેંકી નાઠો, હાર્યોરે હું હાર્યો; દ્રોણની જોડે જૈને બેઠો, ગુરૂજ મુજને મા-
 ર્યો. ॥ ૧૮ ॥ દ્રોણ કહે બેસો અમ સાથે, લઢીઆ લાડે કોડે; કીરપાચાર
 કહે આંધ આવો, તમે તો મારી જોડે. ॥ ૧૯ ॥ શક્તિરાયે કહ્યું વાત છે
 સાચી, કહીને બેઠો પાસ; સપ્તધાતુના કોઠામાં તો, ભીમે પડાવ્યો ત્રાસ.
 ॥ ૨૦ ॥ કાકો ને ભત્રીજે બેઉ, ફરીયા દ્વારે દ્વાર; દસ દસ ચોઢ્યા મારી
 નાંખ્યા, હણ્યા ખટ હજ્જર. ॥ ૨૧ ॥ પછી બે બારણે નીકળીયા, શ-
 રીરમાં બહુ સુર; વજ્રરાસ્તરનું બાણ મારી, કોઠો કર્યો ચકચુર. ॥ ૨૨ ॥
 પછી સાતમે કોઠે આવી, ઉભો જેદ્રથ બળીયો; અભેમાન મેદાનમાં ઉ-
 ભો ભીમશેન સાથે બળીયો ॥ ૨૩ ॥ એવામાં શ્રી કૃષ્ણ પ્રભુએ, વાત
 બાણી પાતાળ; ભાણેજ સંગે ભીમ હશે તો, નહી થાય એનો કાળ. ॥ ૨૪ ॥
 માટે ભાણેજને એકલો રાખું, ભીમને અળગો કાહાડું; તોતો અભેમાન
 નીરથે મરશે, માટે વખુટો પાડું. ॥ ૨૫ ॥ એવામાં તો અરજુન પ્રભુ,
 નાહી જમી પરવાર્યા; તાડુકી દહીતને મારવા જવા, મનસુખા મન ધા-
 ર્યા. ॥ ૨૬ ॥ અભંગ રથ અરજુનજનો, પ્રભુએ જોતરીયો; તવ અર-
 જુનજ રથમાં બેઠો, કૃષ્ણે પરાણો ધરીયો. ॥ ૨૭ ॥ ઘોડાના અછોડા પ્ર-
 હીને, હાંકે રણછોડરાય; તાડુકી દહીતના રહેવાની જગા, બતાવા આ-

હાણુ જય. ॥ ૨૮ ॥ એક ગફામાં દુષ્ટ રહે છે, તે સ્થળજે દેખાડયું; પછી
અરબુને વીમ્ર કેરું, પ્રદંજ પાણુ કાઢાડયું. ॥ ૨૯ ॥ એવામાંતો અરબુ-
નજીએ, ધનુષ ગ્રહ્યું તેવાર; તેની પડપંચા ચઢાવી, પેહેલો કર્યો ટંકાર.
॥ ૩૦ ॥ તે ટંકારનો શબ્દ સુણી, તાડુકી આવ્યો બાહાર; ગફાની બા-
રણે આવી ઉભો, કોધે ભર્યો અપાર. ॥ ૩૧ ॥ અસુર કહે કોણુ છે તું,
કેમ આવ્યો પાતાળ; રથમાં બેસી ટંકાર કીધો, તું છે કોનો બાળ.
॥ ૩૨ ॥ એવું સાંભળી અરબુન બોલ્યો, એરે કરમ ચાંડાળ; અધરમી
તું વીમ્રને નડે, આવ્યો છું તારો કાળ. ॥ ૩૩ ॥ એટલે તાડુકી ત્રાડીને
બોલ્યો, જો કરું કાળો કેહેર; બ્રાહ્મણનો દયાળું આવ્યો, નહીં જય જી-
વતો ઘેર. ॥ ૩૪ ॥ એમ કહીને પાહાડ પરવત, લીધા વઢવા માટ; કળ્ણ
પ્રભુએ એમ જણ્યું, કથલશે આ ઘાટ. ॥ ૩૫ ॥ એક બાણે અરબુન-
જી હણશે, તવ જશે ભોમીમાં લક્ષ; ભાણેજ હજી જીવતો છે, તેની ક-
રશે પક્ષ. ॥ ૩૬ ॥ પછી ભાણેજ નહીં મરવાનો, ધાર્યું અસરણા સરણુ;
પછી થોડે દાહાડે મહારું, ભાણેજ કરશે મરણુ. ॥ ૩૭ ॥ માટે અસુર
યુદ્ધ ટકાવે, એવો કરવો ઉપાય; એમ સમજીને એક કળાનું, બળ દીધું
જદવરાય. ॥ ૩૮ ॥ તવ તાડુકીમાં બળ આવ્યું, કોપ્યો અપરંમપાર;
ઝાડ તાડને પાહાડ તણા ત્યાં, દેવા માંડ્યો માર. ॥ ૩૯ ॥ અરબુનજીએ
બાણ લેઈને, કરવા માંડ્યો પ્રાહાર; એ બેનું એવું યુદ્ધ જમાવ્યું, પોતે
બુગદાધાર. ॥ ૪૦ ॥ સાતમે કોઠે અભિમાન ઉભો, સાથે બળીયો ભેમ;
ભગવાને જણ્યું ભીમ છે સાથે, તેનું કરવું કેમ. ॥ ૪૧ ॥ આહા તે રીતે
વરકોદરને, વખુટો પાડી દેવો; એવું વીચારી કશણુ પ્રભુએ, ખેલજ કી-
ધો કેવો. ॥ ૪૨ ॥ કોઠાથી શેન્ય અળગું બેઠેલું, પાન્ડવ કેરું જ્યાંય
ભીમશેનનો જયમંગળ હાથી, તે પણ છુટો ત્યાંય. ॥ ૪૩ ॥ તેને ગો-
વીંદે માંડછા મુકી, ચમક્યો હાથી અપાર, સુંડમાં શેન્યના લોકોને ઘાલી
દેવા માંડ્યો માર. ॥ ૪૪ ॥ કૈંકને ઝાલી ગગને ઉછાળે કૈંક ઉપર દે
અરણુ; કૈંકને દંતુસરથી દાબે, પલમાં આંણે મરણુ. ॥ ૪૫ ॥ એમ એ
તોફાન કરવા લાગ્યો, જોઈ જોઈ બળીયા રૂક્યા; લાંબા ભાલા લાંબા ફ-
રશી, લૈ લૈ મારવા ઉક્યા. ॥ ૪૬ ॥ તોપણુ તે કોઈને નવ ગાંઠે, થાક્યું
શેન્યનું લોક; ભીમશેન ધાજે ભીમશેન ધાજે, કારમી પડી પોક. ॥ ૪૭ ॥
ભીમે તે શબ્દ સાંભળીયો, બોલ્યો અભિમાન પ્રત્યે; જો ભાઈ શેન્યમાં
બુમ પડી છે, માટે હું જવું અગત્યે. ॥ ૪૮ ॥ તવ અભિમાનનું લોચન
ફરક્યું, ભોમી ભયંકર ભાશી; ના કાકા મુજ પાસે રહેજો, તમે ન જશો

નાશી. ॥ ૪૮ ॥ અત્યારે મુજને ભય લાસે છે, ભાગી ગયા મુજ ચરણ; હવે મુને લાગે છે એવું, જણે આંચું મુજ મરણ. ॥ ૪૯ ॥ તે મરવાનો ભય નથી પણ, મુજ ચાંમડું ચુંથાસે; અગની સંસ્કાર હું નહીં પામું, હાડ મારાં પીંખાશે. ॥ ૫૦ ॥ તે વેળા પ્રભુએ મુમત મુક્યો, ભીમશેનને માહા માઠો; જવું સપાટે, આવું ઝપાટે એમ કહીને નાઠો. ॥ ૫૧ ॥ ભત્રીજાનો ભય ન લાંચ્યો, આંચ્યો શેન્યમાં પોતે; ઘણું તોફાન કરતો જોયો, હાથી પોતાનો હતો તે. ॥ ૫૨ ॥ હાંહાં કહી ભીમ પાસે ગયો, હાથીનો સ્વભાવ ખરીયો; ભીમ તણો ભય મનમાં ન રાખ્યો, મારવા માટે ધર્શીયો. ॥ ૫૩ ॥ એટલે ભીમને ક્રોધ ચઢીયો, હવે જણવું જોર; તવ પાતાળમાં વીચાર કીધો, પોતે નંદકીશોર. ॥ ૫૪ ॥ ભીમશેન હાથીને નાંખશે મારી, નહીં લાગે કાંઈ વાર; પછી અભીમન્યુની પક્ષે, જશે વાયુ કુંવાર. ॥ ૫૫ ॥ તો પછી ભાણેજ નહીં મરવાનો, મનમાં એવું વાપ્યું; ભીમના સામો ગજને લઢાવા, એક કળા બળ આપ્યું. ॥ ૫૬ ॥ એટલે હાથીને ભીમ બાહાજ્યા, પારથ દહીત પાતાળ; સાતમે કોઠે એકલો ઉભો, અરજુનજનો બાળ. ॥ ૫૭ ॥ ભય ભરેલી ભોમી ભારી, હૈયું ભરાઈ આંચું; એકલો રણમાં રડવા લાગ્યો, કાકાયે કામ કથલાંચું. ॥ ૫૮ ॥ વળણ. એમ મનમાં સોસાય છે, અરજુનજનો બાળ; વઢે વક્ષભ તેણે સમે, શું કામ કર્યું ચંડાળ.

કડવું ૫૦ રાગ ચૌપાઈ.

બોલ્યા વૈશમપાયે વચન, મુણ પરીક્ષત કેરા તન; ઉભો જેદ્રથ સાતમે કોઠે, સંગ બે ચોદ્ધ રાખેલા ઓઠે. ॥ ૧ ॥ જુએ જેદ્રથ સુતનું મુખ, જણ્યું ઉપજ્યું છે દલમાં દુખ; આ વેળા ગભરાયો છે એહ, હાર્યો હીમમત નહીં શંદેહ. ॥ ૨ ॥ માટે મરવાના આ ઠામ, તેથી હાથો હાથનું કામ; એકલો માટે અહીં નહીં આવે, મુને સામા જવું નહીં ફાવે. ॥ ૩ ॥ હું તો એકલો સામો જવું, તેના કરતાં સહુને બોલાવું; એમ સમજી શેવકને સાર, મોકલી કાળ્યા સમાચાર. ॥ ૪ ॥ તેણે જઈ કહ્યું છત્રપતીને, સુર ભરાયું દુષ્ટ મતીને; લાગ્યો દ્રોણગુરને પાય, ચાલો સાતમા કોઠા માંચ. ॥ ૫ ॥ તવ દ્રોણાચારે કહ્યું એમ, દગો કરવામાં હરખે કેમ, તારો દગો તે તુજને નડશે, ઘણું વીધન માંથે પડશે. ॥ ૬ ॥ રાય બોલ્યો ગમે તેમ થાય, પણ જવું છે કોઠા માંચ; કહી લીધા દ્રોણાચાર, વળી કીર-

પાચાર નીરધાર ॥ ૭ ॥ વળી અશ્વસ્થામાં સહ્ય રાય, શકુનીને કરણ
કેહેવાય; વળી કૌરવ સોએ બ્રાત, લીધાં આયુદ્ધ સહુને હાથ. ॥ ૮ ॥
પુત્ર સો ભાઈના સમશેર, ચાલ્યા ચારશે ઇગણોનેર; તેતો સરવ સાત-
મે કેઠે, જઈ સંતાઈ રહ્યા ઓઠે. ॥ ૯ ॥ ડોકાં કરી કરી બાહાર જીએ,
અભીમન્યુ મેદાનમાં રૂએ; તેણે કાઠમાં કૌરવ લોક, દીકાને ઉપજ્યો
મન શોક. ॥ ૧૦ ॥ એનું હૈયું ઘણું ગભરાયું, ધુંશકા મુકી રોઈ દેવા-
યું; એતો ભીમ કાકાને સંભારે, છુટે આંસુડાં ચોધારે. ॥ ૧૧ ॥ વળણ. ॥
ચોધારે આંસુ વહે, કાકાને કરે પોકાર; વ્યાસ વલ્લભ મુખ ઓચરે,
મુણજે શ્રોતા સાર.

કડવું ૫૧ મધુબનમાં એ રાગ.

માહારા ગદા ધરણ ગુણવાનરે, કાકા આવો; માહારી જતી રહી છે
મુધને સાનરે, કાકા આવો. ટેક. ॥ રણમાં મુકીને નાશી ગયા તે, મુજ-
ને કર્યો નીસવાસરે; માહારી માયે મને પહેલું કહ્યુંતું, કાકાનો નહી વી-
સવાસરે. કાકા. ॥ ૧ ॥ તેમ છતાં મેં વીશ્વાસ રાખ્યો, સંગ્રામ આરંભ
દીધારે; દરીયો તરીને કીનારામાં આવ્યા, તે વેળા દગો દીધારે. કાકા.
॥ ૨ ॥ સૌ શત્રુ સાતમે કેઠે સંતાયા, મારવા રહ્યા છે ઢુંકીરે; તમારે લીધે મુ
મત કરી આવ્યો, મારી માતાને રડતી મુકીરે. કાકા. ॥ ૩ ॥ સતજેજ-
નથી ઓત્રા આવેલી, આંખોમાં આંસુની હેલીરે; ઘણું કરગરી પણ કહ્યું
ન માન્યુ, રણમાં રડતી મેલીરે. કાકા. ॥ ૪ ॥ તે અબજા કોને આધારે
રેહેશે, કંથ વીયોગી વામારે; બાળક વય કેમ કરીને કાહાડે, રડી રડી
મરશે શામારે. કાકા. ॥ ૫ ॥ માહારો પીતા પાતાળ પડ્યો છે, તે ન જ-
ણે આરોગરે; નથી હજ્યા મજ્યા બાપને બેઠા, રહી જશે વીયોગરે. કા-
કા. ॥ ૬ ॥ પાતાળથી જ્યારે આવશે ત્યારે, સાંભળશે ધર શુત્રરે; માહા-
રી માતાને એ આવીને કેહેશે, લાવો ક્યાંછે મુજ પુત્રરે. કાકા. ॥ ૭ ॥ તવ
માહારી મા કીયો દીકરો દેશે, તે સમે થાસે કેહેરે; મુજ માતાનું એ
મરણ કરશે, પોતે પણ મરશે ઠેરરે. કાકા. ॥ ૮ ॥ મુજ મૃત્યું મુણતાં મુ-
જ તાત મરશે, એવો હું વાહલો અપારરે; રાંકડી મુજ માતાને એ દ-
મશે, વરતાશે હાહાકારરે. કાકા. ॥ ૯ ॥ જમ જેવા કૌરવ ભાસે છે
મુજને, જરૂર જીવડો જશેરે; મરવે નહીં ડરું પણ અગતી નહીં પામું,
આમડું માહારું ચુંથાશેરે. કાકા. ॥ ૧૦ ॥ એક કીડીપર કટક ચઢ્યું છે,

કરશે જીલમ મુજ સાથરે; ઓથ વીના બધી લોથ વળવાની, મુજ હાડ નહી આવે હાથરે. કાકા. ॥ ૧૨ ॥ મુએ મોહું માહારી મા નહી દેખે, નહી દેખે ઓત્રા નારીરે; એક ઉપર અનેક આબ્યા છે, શી ગતી થાશે માહારીરે. કાકા. ॥ ૧૨ ॥ ડાહું અંગ ને લોચન ફરકે, માઠા શુકન મને થાય રે; ઘોળે દાહાડે થાય શબ્દ શીયાળના, ધરતી તો ખાવા ધાય રે. કાકા. ॥ ૧૩ ॥ એમ ટળવળીને ધ્રુશકા મુકે, ગભરાયો રાજકુમારરે; થરથર કાયા કંપવા લાગી, આંસુ વહે યોધારરે. કાકા. ॥ ૧૪ ॥ વળણ. ॥ યોધારે આંસુ વહે, હૈયું બહુ ઉભરાય; વદે વલ્લ તેવે સમે, કૌરવ અતી હરખાય.

કડવું પર રાગ સાખી.

વૈશમપાયે એણીપેર બોલ્યા, સુણ જનમેજે રાય; વીસ્તારી તુજને સાંભળાવુ, યુદ્ધ તણો મહીમાય. ॥ ૧ ॥ અભીમન્યુ અતી અકળાયો, જોયું જેદ્રથે દ્રષ્ટ; છત્રપતીને સમાચાર કહ્યો, કુંવરને મન કષ્ટ. ॥ ૨ ॥ આ વેળા ઘણો ગભરાયો છે, ગભરાટે ગભરાટ કરીયે; છોકરું હું નથી આવવાનું, આપણ ત્યાં સંચરીયે. ॥ ૩ ॥ દુરીયોધન કહે એકે એકે, નીકળો સરવે બાહાર; મરી રહેલો સેજમાં મરશે. અરજીનનો કુંવાર. ॥ ૪ ॥ એટલે પેહેલો જેદ્રથ નીકળ્યો, તેની પુઠે સો બ્રાત; દ્વારે દ્વારના દસ દસ યોદ્ધા, નીકળ્યા હજ્જર સાત. ॥ ૫ ॥ દ્રોણ કપાચાર અશ્વ-સ્થામાં, શક્તિને રાજ કરણ; ચારસે ઇંગણોતર સુત નીકળ્યા, કરવા કુંવરનું મરણ. ॥ ૬ ॥ નવાણુ ભાઈના દીકરા તેતો, સર્વ આબ્યા ચડી-ચોટ; અભેમાનનો રથ વચમાં ઘેરી, ઉભા કરીને કોટ. ॥ ૭ ॥ પછી છત્ર-પતી એમ બોલ્યો, સાંભળ અરજીન તન; હવે તાહારું આવી પોહોચ્યું, માનજે સત્ય વચન. ॥ ૮ ॥ તવ અભેમાને મન વીચારું, હવે રડીને શું કરવું; ઘેરથી નીકળ્યા મરવું ધારી, તો પછી શીદ ડરવું. ॥ ૯ ॥ રડવા-થી શત્રુ લોકોના, પગમાં આવશે જોર; દુષ્ટોને દયા નહી આવે, કાળજડાં કઠોર. ॥ ૧૦ ॥ રડવાથી નથી લાભ થવાનો, ઉલટી થાશે હાની; હીમત રાખીને યુદ્ધ કરવું, કરવી ન પાછી પાની. ॥ ૧૧ ॥ એવું સમજી આંસુ લુછ્યાં, વળી સાંભરી માત; પોતાની તારણી સાંભરી આવી, સાંભર્યો અરજીન તાત. ॥ ૧૨ ॥ અરેરે માહારો રણધીર પીતા, માહારા વીના શું કરશે; માહારી માતા માહારી નારી, માહારો પીતાજી મરશે. ॥ ૧૩ ॥

એવું સાંભરી આવીયું કે, આંસુ વહ્યાં ચોધાર; તેમ તેમ શત્રુ હસવા લાગ્યા, હરખે અપરંખપાર. ॥ ૧૪ ॥ પાછો અભેમન્યુ મન વાળે, આંસુ લુછતો જાય; વળી સગાં સાંભરેને, નેત્ર જળે ભરાય. ॥ ૧૫ ॥ એવામાં દુરીયોધન બોલ્યો, જે તારો જીવ લેવું; રાધ રાધ જેટલા કટકા કરાવું, અગની ન પામવા દેવું. ॥ ૧૬ ॥ તવ અભેમાને મનથી આદરીયું, કેના માતને તાત; કેની નારી કેનાં સગાં, કોઈ ન આવે સાથ. ॥ ૧૭ ॥ જીવડા જંજળ મુકી દે, ધારણા ધારી મન; પછી હીન્મત રાખીને બોલ્યો, દુષ્ટ સામો વચન. ॥ ૧૮ ॥ ઓ આખલાના દીકરા તું, જે જે માહારા હાથ, મરવું તેમાં ડરવું નથી, યુદ્ધ કરું તુજ સાથ. ॥ ૧૯ ॥ ધીક્કાર છેરે દ્રોણગુરુજી, હારેલા પાછા આવ્યા; મોટમ પણું છુટી પડીયું, કેમ મનમાં નવ લાવ્યા. ॥ ૨૦ ॥ ધીક્કાર છેરે કરણ રાજ, કરમહીણો કાહાવ્યો; છતે છોકરે વાંજીએ થયો, શું મોઢું લેઈ આવ્યો ॥ ૨૧ ॥ તવ દ્રોણે કરણે નીચું ઘાલ્યું, તવ કોપ્યો નર નાથ; શું જીવ્યોછો જેઠ્ઠા માહારા, કહી ઉપાડ્યો હાથ. ॥ ૨૨ ॥ આયુદ્ધ લેઈને મારવા માંડ્યો, અભેમન્યુને માર; ગુપ્તી ગેડી ગદાયો ફેંકે, તરકસ તીર તરવાર. ॥ ૨૩ ॥ બાણ વછોડે મુમત તોડે, કુંવરને દે કપ્પી; બારે મેઘની ધારા છુટે, તેમ કરી બાણ વ્રષ્ટી. ॥ ૨૪ ॥ અભીમન્યુએ બાણ લેઈને, દેવા માંડ્યો માર; પાછો ન પડતો વઢતો ને નડતો, સુરાનો સરદાર. ॥ ૨૫ ॥ તે સમે શેન્યાને વીશે, ભીમનો હાથી જેહ; મન મુકીને વઢવા લાગ્યા, ક્રોધ ભરેલા તેહ. ॥ ૨૬ ॥ હાથી ધરીને મારવા દોડે, વરકોદર જય ખશી; પુઠે જઈને પુછડું પકડે, માહા બળમાં દંત ડશી. ॥ ૨૭ ॥ બળ કરી ગજ પુછ છોડાવે, ભીમપર કરે હડા; પગ વચેથી નીકળી જાયે, ભીમશેન નીચો પડી. ॥ ૨૮ ॥ એવી રીતે લઢતા વઢતા, મેદાનમાં બેઉ ગયા; ખરે ખર એ યુદ્ધ જમ્યું, પરશેવા પુષ્કળ થયા. ॥ ૨૯ ॥ તેજ સમે પાતાળ વીશે, તાડુકીને અરજીન; સામા સામી એ યુદ્ધ કરતા, કોપેલા ધુન ધુન ॥ ૩૦ ॥ તાડપુર ઉચોં છે તાડુકી, દ્વેશ ધણેરો ધારે; મોહોટા મોહોટા પરવત લેઈ, અરજીનજીને મારે. ॥ ૩૧ ॥ અરજીનજી પણ બાણ ગ્રહીને, જોર કરે ભરપુર; વજરાસ્તરનું બાણ મારીને, પાહાડ કરે ચકચુર. ॥ ૩૨ ॥ એવું વજ્રસ્તર મારવાથી, પરવત મોટા ભાગે; તેના કટકે કટકા પડે, કષ્ણ પ્રભુને વાગે. ॥ ૩૩ ॥ ભાણેજને મરાવવા માટે, પોતે ખાયછે માર; પારથ કેરાં બાણ તાડુકી, ગણે નહી લમાર. ॥ ૩૪ ॥ એવી રીતે ત્રૈણ ઠેકાણે, યુદ્ધ મમ્યું અપાર; કુરુક્ષેત્રમાં સરવે થોદ્ધા, દે

છે કુંવરપર માર. ॥ ૩૫ ॥ અભીમન્યુ એકલો તે, ક્યાં ક્યાં દ્રષ્ટી રાખે;
 એક તરફ એ યુદ્ધ કરેતો, બીજા વીંધી નાંખે. ॥ ૩૬ ॥ કુંવરને બહુ-
 બાણ વાગે, તે નીસરે આરપાર; પછી કુંવર કાઢ્યર થયો, મનમાં કયો
 વીચાર. ॥ ૩૭ ॥ મોહાસ્તરનો મંત્ર લણીને, બાણ અગણીતું લીધું;
 તેના ઉપર ધર્મ કાકાનું, પુન્યજ મુકી દીધું. ॥ ૩૮ ॥ ફેર પુદ્ડી ફરીને
 ફેંક્યું, બહુ બળમાં બાણ એક; અગણીતા મંત્રને લીધે, બાણ થયાં
 અનેક. ॥ ૩૯ ॥ તે બાણ સૌની રૂદ્રીયામાં વાગ્યાં, પ્રાણજ ઉંચા ચડીયા;
 પ્રથમ જોખનને બાલ્યાવયના, ઢળી ઢળીને પડીયા ॥ ૪૦ ॥ તવ અભે-
 માને એમ ધાર્યું, ઘડી કેડે શું થાય; દેહ માહારો હોય કે નવહોયે, તે વાત
 કેમ કળાય. ॥ ૪૧ ॥ અત્યારે હાર્યા મુજથી પણ, જીત્યા એવું કેહેશે;
 પણ છેવટ હોછવા પડ્યા તે, નીશાની શી રહેશે. ॥ ૪૨ ॥ એમ ધારી
 પવનાસ્તર મુક્યું, સૌને નીશાની આપી; સરવે જનની ડાભી મગની,
 મુછ અકેદી કાપી, ॥ ૪૩ ॥ પછી પોતે ઉભો રહ્યો છે, એવે બે ઘડી થાય,
 જે જેની મુરછા વળે તે, જીવ લેઈ નાશી જાય. ॥ ૪૪ ॥ જૈ જૈને કોઠામાં
 પેસે, એમ ઉઠી ગયા સર્વ; તે દેખીને અભેમન્યુના, મનમાં આવ્યો ગર્વ
 ॥ ૪૫ ॥ કેવા સૌ હાર્યા માહારાથી, એમ થયો મનસુબો; રથપર ધનુશ
 ઉભુ રાખી, છેડે મુઠી દેઈ ઉભો. ॥ ૪૬ ॥ ધનુશના છેડાપર મુઠી, મુઠી-
 પર ધર્યું ડાચું; વાંકો વળી હબચી દેઈ ઉભો, કાળજડુ નહીં ડાચુ. ॥ ૪૭ ॥
 કૃષ્ણ પ્રભુએ પાતાળ જાણ્યું, દાન્યું અંતઃકરણ; શા કારણથી ભાણેજ મા-
 હારો, પામતો નથી મરણ. ॥ ૪૮ ॥ એમ કહી જોયું જ્ઞાન દ્રષ્ટી, પોતે
 જીંગદાધાર; તવ સમજણું રક્ષા કરેછે, કુંતા સતીનો તાર. ॥ ૪૯ ॥ વ-
 જણ. ॥ રક્ષાનો જે તાર છે, તેકરે છે રક્ષાય; વદે વલ્લભ શ્રોતા સુણો,
 શું કર્યું જાદવરાય.

કડવું ૫૩ રાગ સૈવેઆનો.

વૈશમપાયે એણીપેર બોલ્યા, સુણ જનમેજે રાય; વીસ્તારી તુજને
 સંજભાવું, કુંવર મરણ મહીમાય. ॥ ૧ ॥ કૃષ્ણ પ્રભુએ એમ ધાર્યું, આ-
 હ તે મરે મથી; પણ રક્ષાનો તાર છે તેથી, એ મરવાનો નથી. ॥ ૨ ॥
 ગટારગછે ધનુષ સરસો, વીંટી મુક્યો છે તાર; તે તાર માહારે તોડવો
 પડશે, એમ કયો વીચાર. ॥ ૩ ॥ આણું જગત જનમે મરે, તેસહુ મા-
 હારી મતી; નાહાનું મોહાટું મરે તે હું, નીમીત લેતો નથી. ॥ ૪ ॥ કોઈ

કોગળીયે, કોઈ ત્રાદોશે, કોઈ ક્ષઈકોઈ તાવે; એવું નીમીત રોગને મા-
થે, પણ મુજને નવ આવે. ॥ ૫ ॥ આજ તો માહારે લેવું પડશે, વીચાર્યું
વીશ્વને ભુપ; એક સ્વરૂપે રથ હાંકે છે, બીજું ઉંદરનું રૂપ. ॥ ૬ ॥ ઉં-
દરનું રૂપ લેધને પોતે, પૃથ્વીમાં પરવરીયા; અભિમન્યુના રથ નીચે, આ
વીને ચાળા કરીયા. ॥ ૭ ॥ આડા અવળા ઉચા નીચા, કુદે છે ભગવાન;
તેની રમત જોવા લાગ્યો, અરજીનનો. સંતાન. ॥ ૮ ॥ તેમ તેમ પ્રભુ ગ-
મ્મત કરતા, રથે ચઢવા લાગે; અભીમન્યુ તવ સ્થીર ઉભો, રખેને ર-
મત ભાગે. ॥ ૯ ॥ એવે એના ચરણ વચમાં આઠ્યા વીશ્વના ભુપ; કુ-
વરે જણ્યું શું કરે છે, જોવા થયો તદ્દરૂપ. ॥ ૧૦ ॥ તેમ તેમ વીશેષ ગ-
મ્મત કરે, પોતે નંદ કાશીર; આડી અવળી ખાય ગુંલાંટો, ચઢે ધનુષ-
ની દોર. ॥ ૧૧ ॥ નીચે ઉતરે ઉપર ચઢે, ભાણેજના એ દંભી; અભિમા-
નનો કાળ આઠ્યો તે, પોતે રહ્યો છે થંભી. ॥ ૧૨ ॥ દોરપર ચઢતા ઉપર
ચાલ્યા, જ્યાં રક્ષાનો તાર, ટગટગ કુંવર જોયા કરેછે, અરજીનનો કુંવાર
ર. ॥ ૧૩ ॥ તે તાર દેખી કંજણ પ્રભુને, રીસ ઘણેરી વ્યાપી; ચંચા દા-
બીને પડપંચા, તાંતણા સહીત કાપી. ॥ ૧૪ ॥ એટલે ધનુશ તરછોડ્યું,
છટકીને શીઘ્રું થયું, અભિમાનની હબચીમાંથી તાળવે પેશી ગયું ॥ ૧૫ ॥
માંથાપર એક હાથ નીકળીયું, તાળવું ફેડી બાહાર; એ હેલકારાથી ઉ-
છળીયો, ઉંચો માંથોડાં ચાર. ॥ ૧૬ ॥ આંખોના ડોળા લખડી પડીયા,
પ્રાણજ ઉંચો ચડાયો; હાથ પગોની નસો ખેચાણી, તરફડી ભોમી પ-
ડીયો. ॥ ૧૭ ॥ તેણે દેખી જેદ્રથ બોલ્યો, છત્રપતી તમે જુઓ; આપણા
માર્યા વીના એતો, અભીમન્યુ મુઓ. ॥ ૧૮ ॥ દુરીયોધને ડોકું કાઢી, કુંવર
જોયો ભાળી; ગુરૂ પ્રત્યે કેહેવા લાગ્યો, હું તો છું ભાગ્યશાળી. ॥ ૧૯ ॥
પછી ઘાંટો કાઢી બોલ્યો, ક્યાં ગયા સૌ કુંવાર; આપણા ચારસેને ઇગ-
ણોતેર, ઝટપટ નીકળો બાહાર. ॥ ૨૦ ॥ જવો જધને એ છોકરાને, ત-
રનારના દો ઝટકા; અંગ એનું અગના નવ પામે, તેવા કરી દો કટકા
॥ ૨૧ ॥ એવી આપી આગના કે, ઉપડીયા કુંવાર; નવાણું ભાઈના દી-
કરાએ, હાથ લીધાં હથીઆર. ॥ ૨૨ ॥ એટલે ગુરૂ દ્રોણ બોલ્યા, આ
શું કરે નીચ કર્મ; મરતાને શીદ માર મરાવે, અતી થશે અધર્મ. ॥ ૨૩ ॥
આ જગોએ, આપણે કોઈ, ઉભા રેહેવું નવ ધટે; નાહાનામાં નાહાનું છો-
કરું મુઉં, ચાલો મોહોટાને વટે. ॥ ૨૪ ॥ દુરીયોધન કહે નહીં માહારા-
જ, દાવ ખરા આદરવા; નીશાની એની હાથ ન આવે, તેવા કટકા કર-
વા. ॥ ૨૫ ॥ દ્રોણ કહે એ છોકરું એના, બાપને લાકડે બળશે; તેમ છ-

તાં અધર્મ કરે છે, તે ક્ષણ તુજ્જને મળશે. ॥ ૨૬ ॥ દુષ્ટ કહે કે ભોગવી
 લૈશું, દીકરા તતપર થાવો; સાતે હજ્જર આ કોઠાના, યોદ્ધા સાથે જવો.
 ॥ ૨૭ ॥ તવ ચારસેં અગણોતેર પુત્રો, નવાણુ ભાઈના જેહ; સાતમા
 કોઠામાંથી નીકળીયા, માહા બળીયા સુત તેહ. ॥ ૨૮ ॥ કરવત કોઠો-
 વાડા તરવારો, કાપવા માટે લાવ્યા; તેમની સાથે સાતે સહસ્ર; યોદ્ધાઓ
 ચાલી આવ્યા. ॥ ૨૯ ॥ ગભરાએલો કુંવર પડ્યો છે, મોઢેથી નવ બો-
 લાય; ડોળા બે નીકળી પડેલા, નેત્રે નવ દેખાય. ॥ ૩૦ ॥ તેને આવી
 દેવા માંડ્યા. તરવારોના ઝટકા; કુંવરના લાંબા કર કરી, કુહાડાથી કરે
 કટકા. ॥ ૩૧ ॥ અભિમન્યુ લાગ્યો તરફડવા, વેદના નવ વેઠાય; બોલાય નહી
 કે દેખાય નહી, મનમાં બહુ મુઝાય. ॥ ૩૨ ॥ અરેરે મુને મરતાને મારે,
 દુષ્ટને દયા શાની; વગર માર્યે ઘડીએ બે ઘડીએ, થવાની જીવની હા-
 ની. ॥ ૩૩ ॥ એ રીતે મનમાં કલેશ કરતો, પરાણે આણેછે મરણ; સુ-
 તાં સુતાં સુરે ભરાયો, ફેરવ્યો આઘો ચરણ. ॥ ૩૪ ॥ એવામાં એક
 રથનું પીંન્ડુ, પડેલું અંગુઠે આવ્યું; અંગુઠાપર જોર કરીને, તેને ચાક
 ચઢાવ્યું. ॥ ૩૫ ॥ પછી બહુ બળ કરીને નાંખ્યું, હોલવવા બધી રીસ.
 તે પીંન્ડુ ચાક ચઢેલું ફરીયું, છેદ્યાં સહુનાં શીશ. ॥ ૩૬ ॥ ચારસેંને
 ઇગણોતેર પુત્રો, કૌરવ કેરાજેહ; ધડ મસ્તકો જુદાં થઈ થઈ, મરણ પામ્યા
 તેહ. ॥ ૩૭ ॥ તેમની સાથે સાત હજ્જર, જોદ્ધાઓ પામ્યા મરણ; તેદે-
 ખીને ખુશી થયું, દ્રોણનું અંતઃકરણ. ॥ ૩૮ ॥ જો દુરીયોધન અધ્રમ
 કેરાં, ક્ષણ નીકળીયાં ભારી; દુષ્ટ કહે તેમાંશું થયું, મુઆતો ખાસડે મા-
 રી. ॥ ૩૯ ॥ નવાણું ભાઈ રડવા લાગ્યા, ગુરૂ માહારાજ જુઓ; સરવે-
 ને મરાવવા રાજ, આ ભાઈ કેમ ન મુઓ. ॥ ૪૦ ॥ દુષ્ટ કહે મારો પ-
 ણ મુઓ, તેમાં શું વંશ જશે; આપણું જો જીવતા હોઈશું તો, ઘણાએ
 દીકરા થાશે. ॥ ૪૧ ॥ એવે અપહરણ સ્વર્ગની, વૈમાન લૈને આવી; અભી-
 મન્યુનો જીવ કાહાડી, પોપટ દીધો બનાવી. ॥ ૪૨ ॥ તેને લૈને સ્વરગે ચાલી,
 ખોળીયું રહ્યું ધરણ; હાલતો કુંવર બંધ થયો, દુષ્ટોએ જણ્યું મરણ.
 ॥ ૪૩ ॥ પછી છત્રપતી એમ બોલ્યો, આયુદ્ધ ઝાલો હાથે; જેદ્રથ બને-
 વી માહિરા આ. કોઠો તમારે માંથે. ॥ ૪૪ ॥ માટે તમે એકલા જવો,
 હીમ્મત મનમાં રાખો; એ છોકરાના ખોળીયાના, કટકા કરી નાંખો.
 ॥ ૪૫ ॥ એટલે જેદ્રથ ખડગ લૈને, તરત નીકળીયો બાહાર; અભીમન્યુ-
 ના મડદાને જો, દેવા માંડ્યો માર. ॥ ૪૬ ॥ પ્રભુએ જણ્યું ભાણેજ મુ-
 ઓ, પછી કેવું કામ કીધું; હાથીનું દહીતનું ત્યાં, બળ હરીને લીધું.

॥ ૪૭ ॥ એવામાં નંદન વાયુનો, દારૂણ દૈવત દાખ્યો; હાથીના બે ચ-
રણ ઝાલી, તરત ચીરી નાંખ્યો. ॥ ૪૮ ॥ એવે પાતાળમાં અરબુને ફે-
ક્યું કાળજ્વર બાણ; તે બાણે તાડુકી કેરો, નીકળી ગયો પ્રાણ. ॥ ૪૯ ॥
હાથીને મારી ભીમ નાઠો, એકલો કુંવર જાણી; ભત્રીજની સંભાળ કા-
ઢુ, એ વાત મનમાં આણી. ॥ ૫૦ ॥ જય છે નાઠો મનસુબો માઠો, છ-
લંગ મોહોટી ભરતો; સાતમા કોઠાની આગળ જોયો, જેદ્રથને ઘા કરતો.
॥ ૫૧ ॥ કુંવરને રથમાં નવ દીઠો, મનમાં પ્રગટયો શોક; ઓરે અભે-
માન દીકરા કહી, મુકી કારમી પોક. ॥ ૫૨ ॥ જેદ્રથે તે પોક સુણી, મન ભ-
ય થયા માઠા; પોતે ને સાતમા કોઠામાં, જે જે હતા તે નાઠા. ॥ ૫૩ ॥
પડી રહ્યું અભીમન્યુનું, મડદું ત્યાંને ત્યાંય; ભીમશેન દોડતો પાસે આ-
વ્યો, જોઈ કરે ત્રાહ્ય ત્રાહ્ય. ॥ ૫૪ ॥ પાન્ડવ દળમાં રાખ્દ ગયો તે, આ-
વ્યું સઘળું લોક; મરણ જાણી સર્વના મનમાં, ઉપજ્યો બહુ શોક.
॥ ૫૫ ॥ દેહેરા તંબુએ ખખર પોહોયી, તર નાઠાં સૌ રડતાં; ઓત્રા સુભદ્રા
કુન્તાજી, પૃથવી નાંખે પડતાં ॥ ૫૬ ॥ ધરમને ધ્રુપતી સરવે, એકજ સ્વાસે
જય; અભીમન્યુ જ્યાં પડ્યો છે, જ્યાં રડે શેન્યાય. ॥ ૫૭ ॥ ત્યાં આ-
વીને મડદું દીઠું પડતું નાંખ્યું માય; સુત સુભદ્રાએ ખોળે લીધો, રૂ-
દીયા ફાટી જય. ॥ ૫૮ ॥ જે ને તે ઘણું રડવા લાગ્યું, સર્વના તનમાં
તાપ; હૈયું કુટે તેમ સુભદ્રા, કરે બહુ વીક્ષાપ. ॥ ૫૯ ॥ વળણ. ॥ સુ-
ભદ્રા બહુ વલ્લવલે, પાસે ઓત્રા નાર, કહે વલ્લભ શ્રોતા સુણો; વિલા-
પનો વિસ્તાર.

કડવું ૫૪ રાગ પંજાબની કાફીનો.

મારા જયારે, જીલમ હાવો નવ કીજીએ, લાડકવાયારે, જનેતાને
દગો નવ દીજીએ. ॥ ૧ ॥ માહારા જયારે, રઝળાવી રણમાં તેં મુજને;
લાડકવાયારે, દયા ન આવી તુજને. ॥ ૨ ॥ મુકી ઓત્રારે, હૈઆ ઉપર
તેલ તાવડી, કોણ કેહેશેરે, હવેથી મુજને માવડી. ॥ ૩ ॥ નથી મુકયો-
રે, નિશાળે પુરો તુજને, ખોળે બેશીનેરે, કોણ કરશે લાડ મુજને. ॥ ૪ ॥
રડી રડીનેરે, ખાત્રા પીત્રા કોણ માગશે, માતા કેહેતોરે, હુંગમાંથી કીચા
સુત જાગશે. ॥ ૫ ॥ તુજ વીનારે, શું કરે ઓત્રા લાડકી; તુજ વીનારે,
વધારે પડી માહારી વાડકી. ॥ ૬ ॥ ઓ સુવાળારે, આછાં અમ્મર કયાં
હોડશે, સેજે સુનારારે, કાષ્ટમાં કેમ કરી પોઢશે. ॥ ૭ ॥ હવે આવશેરે,

પાતાળથી તાત તાહરો, તવ માગશેરે, કેહેશે લાવો સુત માહરો. ॥ ૮ ॥
 તે વેળાએરે, આગળ કરૂ કીયો દીકરો, તુંતો પોઢયોરે રણમાં થઈને
 બે ફીકરો. ॥ ૯ ॥ તાત તાહરોરે, દેશે મને ઘણુ દુખડુ; કેહેશે વંઝારે,
 નહી જુએ માહારૂં મુખડુ. ॥ ૧૦ ॥ હાય બેટારે, રઝળાવી માતા રાંક-
 ડી; ક્યાં દેખીશરે, પુત્ર છબી તારી ફાંકડી. ॥ ૧૧ ॥ એ દૈવડારે, કર-
 મ માહારૂં કઠોરૂં થયું; દીકરા રૂપારે, રત્ન રણમાં રોળે ગયું. ॥ ૧૨ ॥
 પુટયું ભવીશરે, ચકલું ચુંથાયું માહારૂં, ખોયું રમકડુરે, પ્રભુ શું બી-
 ગાડયું મેં તાહરૂં. ॥ ૧૩ ॥ બેટા બોલોરે, કહી મુખ ઝાલી હલાવતી;
 લાડકવાયારે, કેમ દયા નથી આવતી. ॥ ૧૪ ॥ હાય શું થયુરે, કહી ક-
 હી રૂઢીઆયે ચાંપતી; કરે ચુંબનરે, થરથર કાયા કાંપતી. ॥ ૧૫ ॥ બેઉ
 નેત્રનારે, ચોધારી ધારા છુટતી; કેશ કાઢતીરે, છાતી ને શીશ કુટતી.
 ॥ ૧૬ ॥ છુટે રૂંધીરે, ચચરી ચીરાતી ચાંમડી; કુન્તા ધ્રુપતીરે, ધર્મ રડે
 ઘણું તે ઘડી. ॥ ૧૭ ॥ ગટોરગછ રડેરે, જોડયોમાં ખોડયો પડી ગઈ;
 માહારી બુદ્ધીરે, ચોથે કોઠે કઠોરી થઈ. ॥ ૧૮ ॥ વીરા માહારારે, તારૂં
 બોલ્યું મેં મન ધર્યું; હું રીસાયોરે, એટલુ ભુડું મેહેતો કર્યું. ॥ ૧૯ ॥
 બંધુ બોલણોરે, તોપણ પોતાની બાંચ છે; સોધું સઘળેરે, પણ હવે વીરો
 ક્યાંય છે. ॥ ૨૦ ॥ એમ રડતોરે, પડતો ભોમીમાં દુખથી; ભીમ ગભ-
 રાયોરે, બોલી શક્યો નહી મુખથી. ॥ ૨૧ ॥ આવશે અરજીનરે, તેને
 શું મોહું દેખાડીયે. તેના કરતાંરે, પેહેલેથી કાયા પાડીયે. ॥ ૨૨ ॥ વ-
 ળણ ॥ એમ સરવ જન ટળવળે, થાય ઘણો પરીતાપ; વહે વહ્નલ તેવે
 સમે, ઓત્રા કરે વીક્ષાપ. ॥

કડવું પપ રાગ ચાંદલીયાનો ગડીને ગાવો.

મુજ સાંમુ જરા જુઓ માહારા કંથજી, સુનમુન થૈને કેમ પડ્યાછો
 નાથજે; નથી હાલતા ચાલતા કે નથી બોલતા, શું કાંઈ આંટી તમને
 પડી દલ સાથજે, મુજ ॥ ટેક. ॥ જો રીસાયા હો તો મનાવું નાવલા,
 પણ આ વેળા શો માહારો ઉપાયજે; દુખદરીઆમાં દુખાડી તેં પીઉજી,
 તાહારા પેહેલી કેમ ન પડી મુજ કાયજે. મુજ. ॥ ૧ ॥ હાય હૈયામાં ઉઠે
 છે બહુ હોળીયો, બે ઘડી માટે શીદ કર્યો મેળાપ જો; કરમ માહારૂં પુટી
 ગયુરે અત્યારથી, હાય રડયો મને કેમ ન ડંડયો સાપ જો. મુજ. ॥ ૨ ॥
 નીરદય થઈને પોઢ્યા મુજને મુકીને. કાળજડામાં કાંઈ નઆવી દયાય જો;

નીરાધાર હું નારી તમારી નાવલા, કેવી રીતે દીવશ માહારા જય જો. મુજ. ॥ ૩ ॥ હોઉં ભુખી તરશા તે ખખર કોણ પુછશે, જોઈતું મુજને લાવી ને આપશે કોણ જો, હઠ કરી માગવાનું માહારે ના રહ્યું, હૈયા ધારણ ભાગી ગઈ ખધી હોણ જો. મુજ. ॥ ૪ ॥ કોની આગળ કહીશ રડીને દુખડું, તમવીના માહારે દુખે ન દાજો હોય જો; હાયરે પાપી પ્રાણતું કેમ જતો નથી, કહી ઢળી પડી બેભાન અબળા હોય જો. મુજ. ॥ ૫ ॥ વળણ. ॥ બેભાન થૈ ધરણી ઢળી, સર્વ કરે ત્રાહ્ય ત્રાહ્ય; વ્યાસ વલ્લભ વાણી વદે, પાતાળમાં શું થાય.

કડવું ૫૬ રાગસાખી.

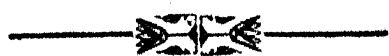
વૈશમપાયે એણીપેર બોલ્યા, સુણ જનમેજે રાય; વીસ્તારી તુજને સાંભળાવું, દ્રોણ પરવ મહીમાય ॥ ૧ ॥ પાતાળમાં પાપીને માર્યો, અરજીને જે વાર; તે સમે સૌ બ્રાહ્મણ આઠ્યા કરતા જેજેકાર. ॥ ૨ ॥ વીપ્રોને પારથ પાય પડીયો, પછી માગી વીદ્યાય; બ્રાહ્મણોએ આશીશ દેઈ, દીધી છે આશ્રાય. ॥ ૩ ॥ તવ પૃથવીની પ્રાર્થના કીધી, અરજીનને સાંભળીયા; બ્રાહ્મણોનું કષ્ટ કાપી, ભોમીમાં નીકળીયા. ॥ ૪ ॥ જેવો રથ ભોમીમાં નીકળીયો, તેવા શુકન થયા કુડા; ધજ ઉપર કાગ બેઠો, ભય ભારયા બહુ ભુંડા. ॥ ૫ ॥ અરજીન કહે આમ કેમ થાયે, એરે જીગજીવન; મને તો એવું ભાસે છે કાંઈ, કુંવરને વીધન. ॥ ૬ ॥ કૃષ્ણ કહે મુજને પણ ભાસે, શા થશે માહારા ગતી; દયો પારથ રથ તમે હાકો, હું હાકવાનો નથી. ॥ ૭ ॥ એમ કહી પ્રભુ રથમાં સુતા, અરજીને અછોડા બોલ્યા, આખક મારી અશ્વ હંકાર્યા, વાયુ વેધે તવ આલ્યા. ॥ ૮ ॥ કુરૂક્ષેત્રની લગભગ આઠ્યા, જણ્યું શેન્યને લોક; કોઈ ન રડશે! અરજીન આઠ્યા આઠ્યા પુનઃ સ્લોક. ॥ ૯ ॥ ધર્મ કહે ઘાંટાકાઠી રડસો, પારથને થશે જણ; તો તો તે આપઘાત કરવાનો, કાઢશે પોતાનો પ્રાણ. ॥ ૧૦ ॥ ડાહ્યા ડાહ્યા દસવીસ યોદ્ધા, અરજીન સામા જવો; એકા એક ચમકે નહીં તેવી રીતે સમજવી લાવો. ॥ ૧૧ ॥ તવ દસવીસ જણ સામા આલ્યા, સમજવવા કામ કીધું; તે વેળા શેન્યમાં કુંવરને, વસ્ત્ર હોરાડી દીધું. ॥ ૧૨ ॥ વાયુ વેધે દોડતા આઠ્યા. રથના ઘોડા બળીયા; સમજવવા સામા ગયેલા, તે જઈ તેને મળીયા. ॥ ૧૩ ॥ હાંહાં પારથ ધીરા આવો, નર કહે ધરમાં કેમ; યોદ્ધા કહે કાંઈ ના ગભરાશો, સરવે કુશળ ખેમ.

॥ ૧૪ ॥ એમ કહીને રથજ રોકયો, અરજુન વેમે ભરીયો; માટે રાસ
પરોણો મુકી, રથ પરથી ઉતરીયો. ॥ ૧૫ ॥ કોઇનો રોકયો એ નરોકાયો
દડખડ મુકી દોટ; પોતાનું જ્યાં શેન્યજ બેઠું, ત્યાં તે આવ્યો ચડીયોટ,
॥ ૧૬ ॥ હાંહાં કહીને ધીરજ દેવા, લાગ્યા શેન્યના લોક; સુભદ્રાથી રહે-
વાયું નહીં, કારમી મુકી પોક. ॥ ૧૭ ॥ અરજુને બધું શેન્ય જોયું, આંસુ
વહ્યાં લોચન; પછી કહ્યું કે ઓ ઘોઝરી; લાગ્ય માહારો તન. ॥ ૧૮ ॥
એમ કહીને પાસે ગયો, ભાગ્યું માહારું વરસુત્ર; વસ્ત્ર ઉઘેડી સખ જો-
યુંતો, દીઠો પોતાનો પુત્ર. ॥ ૧૯ ॥ વળણ. ॥ પુત્ર દીઠો પોતા તણો, લા-
ડવાયો અભેમાન; કહે વલ્લભ તે જોઇને, બની ગયો બેભાન.

કડવું ૫૭ રાગ કાફી.

હારે બોલ્યા વૈશમપાયે વચન, તુતો સુણ જનમેજે રાજન; હારે દી-
ઠો દીકરો ને ગભરાટ ચડીયો, હાય કહી પૃથ્વીપર પડીયો. ॥ ૧ ॥ હારે
માહારું કરમ ગયું આજ પુટી, બધા ભવની આશાયો ટુટી; હારે હું તો
જણુતો હતો મન એવું, હાલ જેમ તેમ નભાવી લેવું. ॥ ૨ ॥ હારે મા-
હારો આજ કાલમાં મોહોટો થાશે, તવ ઉપાદી માહારી જશે; હારે હતી
આશા કે ભાગ્ય ભજશે; માહારો પુત્ર મને આવી મજશે. ॥ ૩ ॥ હારે
પછી બેલ થવાની માહારે, ચીતની ચીંત્તા સૌ ટળશે તે વારે; હારે એવી
આશાયે કાહાડયા મેં દાહાડા, તેમાં નવે ગ્રહો પડયા આડા. ॥ ૪ ॥ હારે
કોઇ વીખ દોતો પીને પોદું, ભાઇ ભાઇ કેહેતાં સુકાતું મોદું; હારે મા-
હારો કાલું કાલું બોલનારો, હાય ઉડી ગયો પુત્ર પ્યારો. ॥ ૫ ॥ હારે
મને ધીરજનો દેનારો, સુરવીર સુત જસ લેનારો; હારે જોળે બેશીને
મીઠું આચરતો, ડાહી ડાહી વાતો બહુ કરતો. ॥ ૬ ॥ હારે હતો નાહાનો
ને ડાહાપણ મોહોટું, મહારું જીવતર કરી ગયો મોટું; હારે દીકરા
બહુ લાડવાયો તુતો, મને દગો દેધને શું સુતો. ॥ ૭ ॥ હારે બેટા જનમ
તણો તું નીરોગી, કેમ બાપને રાખ્યો ત્રીયોગી; હારે દીકરા મોકલ્યો
મને પાતાળ, હવે આશું કરી બેઠો બાળ. ॥ ૮ ॥ હારે માહારે વાત ત-
ણો વીસરામ, કેમ સુતા છો દીકરા આમ; હારે એમ કહી કહીને ઢંઢોળે,
ખેંચી ખેંચીને લે જોળે. ॥ ૯ ॥ હારે તવ સુભદ્રા ગ્રહી રાખે, નર ની-
સાસા બહુ નાંખે; હારે એતો ચોધારે આંસુ ભરતો, સુભદ્રાપર બહુ રી-
સ કરતો. ॥ ૧૦ ॥ હારે માહારો કુવર ક્યાં કાળજારી, માહારું ધર ધા-

હું ઘોઝારી; હારે મને ધુટણીએથી બેસાડ્યો આપ બેઠાનો વીયોગ પા-
ડ્યો. ॥ ૧૧ ॥ હારે તારૂં કરમ થયુરે કઠોરૂં, સાદ યુદ્ધે જવા દીધું છોરૂં;
હારે તારૂં કાળુ મોઢું શું લે બેડી, નેશ પગલાંની ઘરમાં પેડી. ॥ ૧૨ ॥
હારે મને કાઠી નાંખ્યો તણુ બાહાર, બળ્યું ઘરબાર ને સંસાર; હારે હવે
પ્રાણ હું માહારો તણશ, કહી પાશાણ પછાડ્યું શીશ. ॥ ૧૩ ॥ હારે બે-
ઉ ભુજે છાતી નાંખી બુડી, બહુ રૂધીર છોળ્યો ઉડી; હારે પોતે મરવાની
ધમ્મકા કીધી, એણે જીભડી દાંતમાં લીધી. ॥ ૧૪ ॥ હારે તવ સૌ લોક
ત્રાસે ચડીયા, ઝાલો ઝાલો કહી બાહાજ પડીયા; હારે હાય હાય સરવે શે-
ન્ય ભાંખે, છાતી મુસ્તક કુટી નાંખે. ॥ ૧૫ ॥ વળણ. ॥ ત્રાસ ઘણો વ-
રતઈ ગયો, થઈ રહી કુટા કુટ; કહે વલ્લભ તેવે સમે, ત્રાસની લુટા લુટ.

કડવું ૫૮ રાગ ચૌપાઈ.

બોલ્યા વૈશમપાયે વચન, સુણ પરીક્ષિત કેસ તન, નરે મરવાની
ધારણ કીધી, પોતે જીભડી દાંતમાં લીધી. ॥ ૧ ॥ તવ કુન્તાને ધરમરાય,
બધ બાળ્યાં કરી હાય હાય; અરબુન તણુ મુખ ઝાલી, રાજધરમે આં-
ગળીયો ઘાલી. ॥ ૨ ॥ એવે કૃષ્ણ પ્રભુએ વીચાર્યું, આતો અરબુને મર-
વું ધાર્યું; એતો આપવાત કરીને મરશે, કોણ ભુ ભાર હલકો કરશે.
॥ ૩ ॥ મને શેદેવનું વેણ નડશે, માહારે પણ જોડે મરવું પડશે; એમ
જણીને ચરીત્ર કીધું, એક ભાલોડું બાણનું લીધું. ॥ ૪ ॥

કડવું ૫૯ રાગ ઝડપનો દોહરો.

ભાલોડું ભગવાને લીધું, મારે જીવી શું કરવું; ભાણેજ મારો મર-
ણ પામ્યો, માટે માહારે મરવું. ॥ ૧ ॥ એમ કહીને પડતું નાંખ્યું, હૈ-
આમાં આનંદ; રડવા લાગ્યા, કુટવા લાગ્યા, કીધો ફેકટ ફંદ. ॥ ૨ ॥
કુદીને કટારી લીધી, જીવીને શું કરૂં, આચારોરે, આચારોરે, પેટે મારી
મરૂં. ॥ ૩ ॥ પુત્ર કરતાં પ્રભુ વહાલા, અરબુનને અપાર; એણે જાણ્યું
મોહન મરશે, માહારા પ્રાણધાર. ॥ ૪ ॥ દીકરાને ભુલી ગયોને, ચીંતા
થઈ મન સાથ; હાં હાં તમને સોગન માહારા, કહી જૈ ઝાલ્યા હાય.
॥ ૫ ॥ થવા કાળ હતું તે થયું, આપણ તે શું કરીયે; નથી ઉપાય
આપણે શું, મુઆ પુઠે મરીયે. ॥ ૬ ॥ ઓ માહારાજ ક્ષમા રાખો,

લાગુ તમને પાય; એટલે અરજીન પ્રત્યે, બોલ્યા જદવરાય. ॥ ૭ ॥
 માહારા મનમાં લાગત ઓછું, લાગત નહીં મુજ અરણ; પણ તમે મર-
 વું ધાર્યું તે, આદર માહારં મરણ. ॥ ૮ ॥ જેમ જેમ તમે કલેશ કીધો,
 તેમ તેમ લાગ્યું માહું; અરજીન કહે કાંઈ નહીં કરું, તમો ન કરશો કાહું.
 ॥ ૯ ॥ થવા કાળ હતું તે થયું, ઓરે જીગજીવન; ભગવાનના મરણના
 ભયથી, પોતે વાળ્યું મન. ॥ ૧૦ ॥ સાબાસ એની પ્રેમ ભક્તિને, પુત્રથી
 પ્રભુ વાહાલો; એ રીતે કેમ વશ નવ થાયે, પોતે શ્રી નંદલાલો. ॥ ૧૧ ॥
 પછી સરવે શાન્તી રાખી, છાના રહ્યા લગાર; ત્યાં ચીતા ખડકીને સખ-
 ને, કર્યો અગની સંસકાર. ॥ ૧૨ ॥ અસ્ત સરીતામાં વેહેરાવ્યાં, સરવે
 કીધું સ્નાન; લોકીક કરતાં તંબુએ આગ્યા, અરજીન ભીમ ભગવાન.
 ॥ ૧૩ ॥ વળણ. ॥ ડેરા તંબુ સૌ આવીયું, મનમાં કલેશ અપાર; સુન-
 મુન સૌ ખીરાજ્યા, વલ્લભ કરે વીસ્તાર.

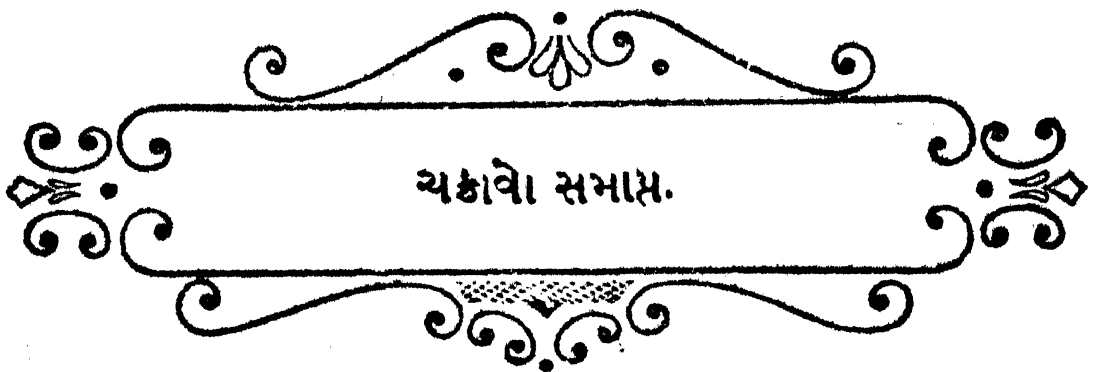
કડવં ૬૦ રાગ સવૈયાનો.

વૈશમપાયે એણીપેર બોલ્યા, સુણ જનમેજે રાય; વીસ્તારી તુજને
 સંભળાવુ, દ્રોણ પરવ મહીમાય. ॥ ૧ ॥ સુનમુન થઈ સહુ તંબુએ બે
 ઠા, શોક ભર્યા સહુ કોઈ; અનુયરે છાનામાના, કીધી ક્ષીપ્રા રસોઈ. ॥ ૨ ॥
 પછી બે ચાર હાથા સેવક, ગયા પાંડવની પાસ; ઉઠો ખાવા કડવે મો-
 હોઢે, ભરીલો બપો આસ. ॥ ૩ ॥ તવ પ્રભુ કહે અરજીન ઉઠો, ઉઠો સવ-
 ણા વીર; કુન્તા ચાર ભાઈ દુપતી ઉઠી, ઉઠ્યા શામસરીર. ॥ ૪ ॥ એ-
 કલો અરજીન ઉઠતો નથી, તવ બોલ્યા ભગવાન; અરજીનજી તમે મુ-
 મત મુકો, વીચારો ગટમાં જ્ઞાન. ॥ ૫ ॥ કોનાં છોકરાં કોની નારી, કોના
 માને બાપ; કોનાં સગાં કોનાં વહાલાં, મીથ્યા સૌ સંતાપ. ॥ ૬ ॥ જે હો-
 ય તમારો દીકરો તો, મુકીને કેમ જાય; કો કોનું કોઈ નથી સગું, ભગની
 બ્રાત કે માય. ॥ ૭ ॥ મીથ્યા માહારો મહારો કરોછો, ખોટા મરોછો
 મથી; રડશો કે કળકળશો તોહો; તે મળવાનો નથી. ॥ ૮ ॥ જે જે ગયું
 તે પાછું ન આવ્યું, પુઠે સગાં બહુ રોતાં; સપને દુર્લભ જે જાય છે તે,
 પાછું વાળી નથી જોતાં. ॥ ૯ ॥ રડી રડીને નેત્ર ખોશો, પણ પાછો
 નહીં આવે; આજ ખાવા નહીં ઉઠો એવું, કેટલા દાહાડા ફાવે.
 ॥ ૧૦ ॥ તમે ઉઠો તો સહુ ખાયે, ન થાવો એકલ મતે; જીવતું હોય તે
 જીવતા ગતે, મુઉ મુઆ ગતે. ॥ ૧૧ ॥ તવ અરજીન કરજોડી બોલ્યો,

સદે માહારો નીસ્તરે; પ્રણુ પુછુછું આત્મા ચૈતન, મરે કે નવ મરે. ॥ ૧૨ ॥
 એટલે બોલ્યા અંતરયામી, સાંભળો શાસ્ત્ર ને વેદ; આત્મા છે તે અ-
 ખડ અમ્મર, અદ્યંત ને અછેદ. ॥ ૧૩ ॥ એટલે અરજુને હાથ ઝાલ્યો,
 પ્રભુ દયા કાંઈ લાવો; અભિમન્યુનો આત્મા કયાં છે, તે મુજને બતાવો.
 ॥ ૧૪ ॥ ક્રણુ પ્રભુ કહે શું જોવું છે, જે દેઈ ગયો દગો; કેહેશે તો બ-
 તાવીશ પણ તે, નહી થાય તમારો સગો. ॥ ૧૫ ॥ જે જ્યાં જાયે તે ત્યાં-
 નો થાયે, એ છે અનાદીનો ચાલ; અરજુન કહે તે પણ જોશું, બતાવો
 નંદલાલ. ॥ ૧૬ ॥ તે વીના તો અન જળ માહારે, લેવું નથી માહારા-
 જ; અન જળ જે લેવરાવવું હોય તો, દેખાડો આજ ને આજ. ॥ ૧૭ ॥
 મોહને જાણ્યું મુમત ઝાલ્યો, જોવો છે સંતાન; એવું સમજ પ્રેરણા ક-
 રીને, મંજાવ્યું વૈમાન. ॥ ૧૮ ॥ તવ સ્વરગેથી વૈમાન આવ્યું, બેઠા
 ગરુડગામી; અરજુનજીને સાથે લીધા, પોતે અંતરયામી. ॥ ૧૯ ॥ એ-
 ટલે વૈમાન ઉઠી ચાલ્યું, સ્વર્ગ સુદન પરવરીયા; અપહરાના મેહેલની
 પાસે, વૈમાનથી ઉતરીયા. ॥ ૨૦ ॥ પછી પ્રભુએ કહ્યું પારથને. સામા
 ભોવનમાં જવો; પાંજરામાં પોપટ રૂપે છે, તેને જઈ બોલાવો. ॥ ૨૧ ॥
 તવ તે ધામમાં અરજુન ચાલ્યો, બોલતો મુખ વચન; ઓરે અભિમાન
 ઓરે અભિમાન, ઓરે અભિમાન તન. ॥ ૨૨ ॥ કેહેતો કેહેતો ધાંમમાં
 આવ્યો, પોપટ જોયો સાર; અરજુન તેને કેહેવા લાગ્યો, ઓ માહારા
 કુંવાર. ॥ ૨૩ ॥ તવ પાંજરેથી પોપટ બોલ્યો, મુરખના સરદાર; જેમ
 ફાવે તેમ કેમ બોલે છે, નીકળ અહીંથી બાહાર. ॥ ૨૪ ॥ પોપટનો એ-
 વો બોલ સુણી, અરજુન વદ્યો વાણ; અભિમાન તું ખરો કે નહી, પ-
 રમેશ્વરની આણ. ॥ ૨૫ ॥ એટલે પોપટ એમ બોલ્યો, સુણ સતી સં-
 તાન; મનુશ જોળીયે હતો ત્યારે, હું નામ અભોમાન. ॥ ૨૬ ॥ પ્રથમ
 અભિમાન હતો હું, ત્યારે હતો તુજ તન; તારા વીર્યથી દેહ માહારો, થ-
 યો હતો રાજન. ॥ ૨૭ ॥ તે તારૂં જોળીયું ત્યાં ને ત્યાં મુક્યું, પંચભુ-
 તોની સાખ; તેને તેં અગની મુકીને, બાળી કીધું ખાખ. ॥ ૨૮ ॥ હવે
 દીકરા કેહેતો આવ્યો તેતો તારી ઠગાઈ; આત્મા તુજથી નહી ઉપજેલો,
 જોળીયાની સગાઈ. ॥ ૨૯ ॥ જે તારાથી ઉપજ્યું તે, કેહેવાય સગું તા-
 રૂં; તુજથી ઉપજ્યું તે ત્યાં મુક્યું, હવે નહી તે માહારૂં. ॥ ૩૦ ॥ તે
 નહી માહારૂં તો હું નહી તારો, સગપણ ગયું છુટી, સગાઈ મનાય શરી-
 રની તે, શરીર ગયું છુટી. ॥ ૩૧ ॥ સગપણ નહી હવે માહારે તારે, કે-
 ણ બેટા કોણ બાપ; હવે બેટા કહીશ મને તો, નહી રહે તારૂં માપ.

॥ ૩૨ ॥ નર બોલ્યો આ શું કેહ છે બેટા, કેમ બદલાયો આપ; પોપટ
 રૂપે અભિમાન બોલ્યો, તું બેટા ને હું બાપ. ॥ ૩૩ ॥ મેં ને તેં બહુ દેહ
 ધરેલા, પશુ પક્ષી કેરા; કીટ પતંગ કે વનસ્પતી, મનુશ કેટલી કેરા.
 ॥ ૩૪ ॥ કેટલી વેળા બાપ થયેલો, હું તારો ને તું માહારો. અનાદીથી
 રેંટ એવો, વારાફરતી વારો. ॥ ૩૫ ॥ મીથ્યા માયા તું સત્ય માને, કો-
 ઈ ન જાણીશ તારું; આગળ દીસે અજવાળું ને, દીવા પુટે અંધારું.
 ॥ ૩૬ ॥ જગતરૂપી જેલખાનું, ઘરરૂપી ઓરડીયો; ધુનેગાર રૂપી જીવ
 છે તે, દેહરૂપી બેડીમાં પડીયો. ॥ ૩૭ ॥ બબે ચાર ચાર કેદીને રેહેવા,
 ઓરડી દે અકકેક; તેમ એક ઘરમાં બબે ચાર ચાર, સગાં વસે વીવેક.
 ॥ ૩૮ ॥ એક ઓરડીમાં ભેગા કેદી, દુખ સુખની કરે વાતો; એક એ-
 કને દુખે દાજે ને, એક એકનો સ્નેહી થાતો. ॥ ૩૯ ॥ એક એકની એ
 પક્ષ તાણે, એક એકપર હેત વાપે; એક એકનું માંથું દુખે તો, એક
 એકનું એ ચાંપે. ॥ ૪૦ ॥ એવી રીતે સગાં વાહાલાં, એક એકને દુખે
 દાજે; એક એકની કરે ચાકરી શેવા. ઘડી હશે હસે ઘડી બાહાજે.
 ॥ ૪૧ ॥ જે કેદીને જેટલા દનની, થઈ હોયે સજાય; તેની મુદત પુરી
 થયે, બેડીથી છુટી જાય. ॥ ૪૨ ॥ બેડી તુટી તવ જેલમાંથી, નીકળે
 છે સરવથી; સ્નેહી કેદી જેલમાં રહ્યા તેની, ખખર લેતો નથી. ॥ ૪૩ ॥
 તે રીતે જીવ દેહથી છુટી, નીકળ્યો જગત બાહાર; પાછળનાં સગાં વા-
 હાલાંને, સંભારે નહીં લગાર. ॥ ૪૪ ॥ પાછુ વાળીને તે નવ જીવે,
 સંભારે નહીં કોઈ દન; કેદીમાં આવવા બેડી પેહેરવા, ધારે નહીં કોઈ
 જન. ॥ ૪૫ ॥ તેમ છતાં જય ખીજ બેડીમાં, તેમાં નહીં ઉપાય, જ્યાં-
 થી ત્યાંથી છુટી નાસે, જવું ન ધારે ત્યાંય. ॥ ૪૬ ॥ એ રીત છે આ
 જગત કેરી, માટે સગપણ કાચું; અજ્ઞાની જીવ જ્ઞાન વીનાનો, તેને લા-
 ગે સાચું. ॥ ૪૭ ॥ તું નહીં કોનો કે નહીં તારું, જ ભાઈ નીકળ બા-
 હાર; આજથી સત્ય માનતો નહીં, જુદો આ સંસાર ॥ ૪૮ ॥ અરજીન
 કહે બોળે રમાડ્યો, ખવરાવ્યું પીવરાવ્યું તને; બદલો વળાવણી આ-
 સાયે, મોહ ચઢ્યો તો મને. ॥ ૪૯ ॥ એટલે પોપટરૂપે બોલ્યો, ફરીથી
 અભિમાન; પુત્ર પાસે બદલો વળાવા, ઇછે કોઈ નાદાન. ॥ ૫૦ ॥ ચકલા
 ચકલી જેવાં પક્ષી, પુત્રને પુછી આલે; જીવની પેઠે જાળવે ને, ચંચામાં
 લાવી ઘાલે. ॥ ૫૧ ॥ આશા રાખ્યા વણ ઉછેરે છે, રક્ષણમાં નવ ચુકે;
 હરતાં ફરતાં કરી, પછીથી છુટાં મુકે. ॥ ૫૨ ॥ તે બચ્યાં તેની સંભાળ
 ન લે, તેનો નહીં કાંઈ દેશ; તેથી નાદાન મનુશ જતી, હક રાખે હમેશ.

॥ ૫૩ ॥ પરણ્યાંને પાળે જણ્યાં જીવાડે. તેમાં સારી નવાઈ; માખાપને
માખાપના માખાપે, ઉછેર્યો કર સાહી. ॥ ૫૪ ॥ માટે એમાં બદલો શા-
નો, બદલો લેવા ધારે જેહ; જીવ ઉછેર્યાનું કળ નહી તેને, વાસના બં-
ધન તેહ. ॥ ૫૫ ॥ એવો બોધ અભેમાને કીધો, અરજીનને હેત આણી,
તેથી પારથ સમજી ગયો, માયા મીથ્યા જાણી. ॥ ૫૬ ॥ પછી મેહેલ-
માંથી વળ્યો પાછો, ફોગટ સંસાર લાહાવો; કષ્ટ પ્રભુ કહે ઓરે બ-
નેવી, વૈમાનમાં તમે આવો. ॥ ૫૭ ॥ અરજીન કહે કોનો બનેવી, કોના
સાળક તમે; બનેલી બનેવી કહી પુલાવ્યા, તેથી પુલી ગયા અમો.
॥ ૫૮ ॥ સગાંવહાલાં સાચાં માન્યાં, સદમારગ નવ સુજ્યો, અભેમા-
નનો ઉપદેશ સુણ્યો, તે થકી આત્મા ધુજ્યો. ॥ ૫૯ ॥ અવરથા આટ-
લા દન કાઢ્યા, સત્ય માનીતી સગાઈ; સગાં મળી સંસારમાં રાખ્યો,
તે હવે જાણી ઠગાઈ. ॥ ૬૦ ॥ એમ કહી ઉદાશ થઈને, ઉભો ત્યાંને
ત્યાંય; આ સ્થળ ચઢાવો થયો પુરો, જે જે વૈકુઠરાય. ॥ ૬૧ ॥ વળણુ. ॥
ચઢાવો પુરણુ હવો, સુણતાં પોહોયે કોડ; કહે વલ્લભ શ્રોતા સહુ, બોલો
જે જે શ્રી રણછોડ.

પારેખ. હરગોવીંદદાસ હરજીવનદાસ.

પુસ્તકો વેચનાર તથા છાપનાર.

ડે. શાહપુર વનમાળી વાંકાની પોળમાં

એઓએ પોતાના ગ્રંથોદય પ્રેસમાં

આ ચઢાવો છાપ્યો.

અમદાવાદ.

દ્રોણ પર્વ.

કડવું ૬૧ રાગ સાખીનો.

વૈશમપાયે એણીપેર બોલ્યા, મુણ જનમેજે રાય; વીસ્તારી તુજને
 સંભળાવું, દ્રોણ પરવ મહિમાય. ॥ ૧ ॥ અરજીનજી ત્યાંને ત્યાં યંહ્યો,
 ભગવાને જાલ્યો હાથ; વૈમાનમાં બેસાડીને આઠ્યા, ભોમીમાં ભુનાય.
 ॥ ૨ ॥ કુરક્ષેત્રમાં તંબુએ આઠ્યા, વૈમાનથી ઉતરીયા; એટલે સૌ સગાં
 વહાલાંએ, ભાઈ ભાઈ ભાઈ ભાઈ કરીયા. ॥ ૩ ॥ એટલે અરજીન એ-
 મ બોલ્યો; ભાઈ ભાઈ કહી ચડાવ્યો; ખરી કમાણી કરવા ન દીધી,
 મોહ માયામાં અથડાવ્યો. ॥ ૪ ॥ નહી તમે માહારા નહી હું તમારો,
 એટલે બોલ્યો ભેમ; એરે માહારા કષ્ણ પ્રભુજી, નર આમ બોલે કેમ.
 ॥ ૫ ॥ પ્રભુએ સહુને સમજાવ્યા, નરને થયા વૈરાગ; માટે એને વળગી
 પડો, નહી તો કરે બધુ ત્યાગ. ॥ ૬ ॥ તવ વરકોદર કુન્તા ધ્રુપતી, બા-
 હાજી લાગ્યાં કરગરવા; એ અરજીન તમે આમ કેમ બોલો, આવા ખ-
 સો શું કરવા. ॥ ૭ ॥ પણ કોઈનું કહ્યું મનમાં ન આવે, રદ્ય થયું
 પવીત્ર; છેવટ માયામાં નાંખવાને, કષ્ણે કર્યું ચરીત્ર. ॥ ૮ ॥ અરે અર-
 જીન ખાવા ઉઠો, ક્યાં લગી ભુજ્યા રહીશું; અભીમન્યુના ગુણ ધણા
 તે સંભારીને શું કહીશું. ॥ ૯ ॥ એ ૧ જવો સુરો પુરો, કોઈ નહી રણધીર;
 દાંગવને શરણે રાખેલો, ખડું બળવેલ તીર. ॥ ૧૦ ॥ દ્વારીકાં આવી
 સુરેખાનું, શનમુખ કીધું હરણ; જદવ હરાવ્યા કૌરવ હરાવ્યા, હરાવ્યા
 રાજ કરણ. ॥ ૧૧ ॥ આપણ ગયા પાતાળ વીશે, કોઠાનો સંગ્રામ લીધો;
 કરણના બે પુત્ર મારી, એને વાંછ્યો કીધો. ॥ ૧૨ ॥ દુરીયોધનનો લ-
 ખમણ માર્યો, જોદ્ધાને કીધો જેર; છેવટ માર્યા નવાણુ ભાઈના, ચારસેં
 ધગિણોતેર. ॥ ૧૩ ॥ સાત શહસ્ર યોદ્ધાને માર્યા, ધણુ ઢલ્યો પછી પોતે;
 સર્વનો બદલો વાળી મુઓ છે, સુરો પુરો હતો તે. ॥ ૧૪ ॥ અનેકને
 મારી એક મુઓ, તોપણ પોતાને આપે; એના મુઆનુ દુખ નથી દલ-
 માં, પણ એક રીસ બહુ વ્યાપે. ॥ ૧૫ ॥ મુએલાને કોણ મારતુ તુ, તે
 માહરે જાણવું જોઈએ; શરીરપર બહુ ધા પડયાતા, દીઠા હશે હરકોઈએ.
 ॥ ૧૬ ॥ ભીમશેન કહે મેં દીઠો તો, જેદ્રથને યા કરતાં; તે દ્વેશ છે બહુ

મારા મનમાં, હણી આવું હરતાં ફરતાં. ॥ ૧૭ ॥ તે સાંભળીને અરબુ-
નજના, મનમાં ભરાયો દેશ; જેદ્રથે બહુ જીલમ કીધો, તે કેમ મટે કલે-
શ. ॥ ૧૮ ॥ વેહેરે વેહેર એ લેવું ઘટે છે, કાલે કરું હું કેર; સુર્ય ઉદ-
યથી સુર્યના હસ્તમાં, મારવો માહારે ઠેર. ॥ ૧૯ ॥ એટલામાં કાલ માર
નહીતો, બળી મરું હું આપ; બેમાંથી એક કામ કર નહીતો બ્રહ્મહત્યા-
નું પાત. ॥ ૨૦ ॥ એવા પોતે સોગન ખાધા, ખાવા ઉઠ્યો સહુ સાથ;
પણ લીધું તે કૈરવ દળમાં, જેદ્રથને ગઈ વાત. ॥ ૨૧ ॥ જેદ્રથ દુરીયો-
ધનની પાસે, ઉઠી ગયો તે વાર; આવતી કાલે હું મરવાનો, કહ્યા સૌ-
સમાચાર. ॥ ૨૨ ॥ કોઈ પ્રકારે ઉગાર મુને, નહીં તો દેહ છંડાશે; સો
ભાઈ વચ્ચે એક બેન તારે, તે તો હવે રંડાશે. ॥ ૨૩ ॥ મુએલા કુંવરને
મારવાને, તેં મને મોકલ્યો પાપી; અરબુને તે વાત જાણી, તેની એને
રીસ વ્યાપી. ॥ ૨૪ ॥ કપુત તેં કુપ્તુદ્ધી આપી, બેનની દયા ન ધારી;
દુરીયોધન કહે થોડું બોલો, મરશો તો ખાશો મારી. ॥ ૨૫ ॥ સર્વ મરો
તેની નહીં ચીંતા, હું હૈશ તો સૌ થાશે; જેદ્રથ કહે કાંઈ વીચારો; હું
આવ્યો તમ પાસે. ॥ ૨૬ ॥ દુર્યોધન કહે એવું બોલો, તે વાત વહા-
લી અમને; જરાએ મન ભય નવ ધરશો, ગુપ્ત કરી દઉં તમને. ॥ ૨૭ ॥
સાતમે પાતાળ સંતાડું તે, જાણી શકે નહીં કોય; અરબુનને હાથ નહી
આવો તો, મરવાનું એને હોય. ॥ ૨૮ ॥ તવ વણ માર્યે શત્રુ મરશે, વ-
ળી તમો ઉગરશો; બેઉ બાબુનો લાભ છે મહારે, તેથી તમો નવ ડર-
શો. ॥ ૨૯ ॥ એમ કહી દ્રોણને તેડાવ્યા, બીજ કીરપાચાર; અશ્વસ્થા-
માને કરણ રાજ, વળી તેડ્યો સહસ્રાર. ॥ ૩૦ ॥ સાત કોડાના સાતે મ-
ળીયા, તવ બોલ્યો ભુપાળ; જેદ્રથનું રક્ષણ કરવાને, ચાલો સહુ પાતા-
ળ. ॥ ૩૧ ॥ સાત કોઠે જેમ સાત રહ્યાતા, તેમ સહુ પાતાળ; તે વાત
કોઈ જાણશે નહીં, ક્યાં જશે કુન્તા બાળ. ॥ ૩૨ ॥ માટે ઉઠો ઝટપટ
ચાલો, જે જે જીતી લાવું; શક્ષ કહે માહારા તંબુમાં, જઈને હમણાં
આવું. ॥ ૩૩ ॥ એમ કહીને પાંડવનો મામો, પોતાના તંબુમાં જય; છ-
ડીદારને એમ કહ્યું કે, જજે પાંડવને ત્યાંય, ॥ ૩૪ ॥ અરબુનને તું
ગુપ્ત રીતે, કેહેજે સમાચાર; બીજે સોધ્યા વણ પાતાળ જવો, જેદ્રથ
ત્યાં નીરધાર. ॥ ૩૫ ॥ કહીએ તમારા મામે કહ્યું છે, તમે તમારે જાણે;
એમ કહીને આવજે તંબુ, રાખજે વાતનો માજો. ॥ ૩૬ ॥ શેવક કહે
સાર માહારાજ, ચીંતા ન ધરશો મન; અરબુનને જઈ કહી આવવાનો
સાક્ષી જીગજીવન. ॥ ૩૭ ॥ તવ શક્ષ રાજ આયુદ્ધ લેને, છત્રપતી કને

જય; ચાલો પાતાળમાં પરવરીયે, થનારું હોય તે થાય. ॥ ૩૮ ॥ તવ
 દુરીયોધન દ્રોણને કરણ, ગોરને અશ્વસ્થામા; જેદ્રથને સક્ષ સાતે ચાલ્યા
 થાણું છે અરબ્જુન સામા. ॥ ૩૯ ॥ પાતાળની પોરા વીધાનો, ભણેલો
 ભુપાળ; પૃથ્વીનું સ્તવન કરીને, પરવરીયો પાતાળ. ॥ ૪૦ ॥ પ્રથમ પે.
 હેલે પાતાળ ગયા, ત્યાં મુકયા દ્રોણાચાર; કહ્યું કે અરબ્જુન અહી આવે
 તો, કરજે યુદ્ધ અપાર. ॥ ૪૧ ॥ લઢી વઢીને કાઢજે દાહાડો, કહીને મુ-
 કયા ત્યાંય; બાકીના છએ જણ ચાલ્યા, બીજા પાતાળ માંય. ॥ ૪૨ ॥
 ત્યાં કીરપાચાર ગોરને મુક્યો, કહ્યું કે યુદ્ધ કરજે; દ્રોણને જીતીને આવેતો,
 ક્રોધ ધણો આદરજે. ॥ ૪૩ ॥ જેમ તેમ કરીને વાર કરવી, દીવશ નાં-
 ખવો કાહાડી; ત્યાંથી ત્રીજે પાતાળ ગયા, પાંચ જણા સુજ પાડી.
 ॥ ૪૪ ॥ ત્યાં મુકયા અશ્વસ્થામાને, દ્રોણ તણા જે બાળ; પછી રહ્યા ચાર
 જણા તે, ચાલ્યા ચોથે પાતાળ. ॥ ૪૫ ॥ કરણ રાજને ત્યાં મુક્યો, વીરા
 ટકાવજે યુદ્ધ, પાંચમે પાતાળ ત્રણ જણ ગયા, કપટની બહુ બુધ. ॥ ૪૬ ॥
 તેણું તે પાતાળ ખાલી રાખ્યું, છઠ્ઠે પાતાળ જય; ત્યાં આગળ યુદ્ધ ક-
 રવા મુક્યો, મારવાડનો શક્ષ રાય. ॥ ૪૭ ॥ પછી જેદ્રથને લેઈ ગયો,
 સાતમા પાતાળ વીશે; ત્યાં મહા મોહોટું સરોવર જળનું, ભય ભરેલું
 દીસે. ॥ ૪૮ ॥ તેની કીનારે પોતે બેઠો, મનસુબો મન કીધો; સરોવરનું
 કમળ લેઈ, ઋતીકાનો કુંભ લીધો. ॥ ૪૯ ॥ તે કુંભમાં જરા જળ ભરી-
 યું, કમળ ડાંડી મહીં ઘાલી; કુંભ કેરા મોઢાપર મેલ્યું, કમળ કમળ
 ઝાલી. ॥ ૫૦ ॥ તેને બત્રીશ પાંખડી છે, તેપર શું કામ કરીયું; મંત્ર
 ભણી જળ અંજળી લેઈ, પાંખડીયો પર ધરીયું. ॥ ૫૧ ॥ તેથી દસ
 દસ ચોક્કા બનીયા, જુ જુ જેવડા સાર; જળવે કમળનો વચલો વે,
 આવતાં ભાગે અથીઆર. ॥ ૫૨ ॥ તેથી ત્રણસેને વીશ ચોક્કા, મુકયા
 રક્ષણ કરવા; પછી જેદ્રથ બનેવાનો, બેઠો ખેડ આદરવા. ॥ ૫૩ ॥ પો-
 તાની ડાલી હાથેળીમાં, જેદ્રથ ઉભો કીધો; મંત્ર ભણી જળ અંજળી
 છાંટી, પોરો બનાવી દીધો. ॥ ૫૪ ॥ તવ તે જણો તંતુ બનીયો, તર-
 ફડતો કર માંય; તેને જળવી મુકી દીધો. કમળ વચમાં ત્યાંય. ॥ ૫૫ ॥
 એવી વીધાથી કરી યુક્તી, કુંભ પછી કર લીધો; મંત્ર વડે સરોવર કેરે,
 મધ્ય ભાગ મુકી દીધો. ॥ ૫૬ ॥ તે પછી પોતે નીકળ્યો ત્યાંથી, પાં-
 ચમે પાતાળ જય; કહી જે અરબ્જુન આવે તો, યુદ્ધ તણા ઇચ્છાય
 ॥ ૫૭ ॥ એમ કરીને રૂજની રહ્યા, થયો પ્રાતઃકાળ; જાત તથા શ-
 ત્રુને હણવા, અરબ્જુનજ ને ગોપાળ. ॥ ૫૮ ॥ એવે સક્ષનો છડીદાર

આવે, છાના કહ્યા સમાચાર; પાતાળ જાને શત્રુ મળશે, કહી પાછો વળ્યો સાર. ॥ ૫૮ ॥ એવામાં સહુ જાત થયા, શેન્યાને રાજન્; કુન્તા-જીએ રસોઈ કીધી, વેહેલું કર્યું ભોજન. ॥ ૫૯ ॥ વળણ. ॥ ભોજન કરી પરવારીયા, પેહેયાં વસ્ત્ર સણગાર; આયુદ્ધ લીધાં હાથમાં, જવા થયા તૈયાર.

કડવું ૬૨ રાગ આશાવરી.

વૈશમપાચે એણીપેર બોલ્યા, સુણ જનમેજે રાય; વીસ્તારીતુજને સંભળાવું, દ્રોણ પરવ મહીમાય. ॥ ૧ ॥ રણછોડરાયે રથ જોતરીયા, મહી બેઠો નર ભુપ; અછોડા ઝાલી હાંકવા બેઠા, પોતે શામ સ્વરૂપ. ॥ ૨ ॥ તવ વ્રકોદરે વસ્ત્ર પેહેયાં, કટી કરીને ખાંધે, ખંધુ સાથે જવા નીકળ્યો, ગ્રહી ગદા ધરી ખાંધે. ॥ ૩ ॥ તંબુથી અળગા જઈને, ભોમીનું કીધું સ્તવન; તવ પૃથ્વીએ મારગ મુક્યો, તવ આલ્યો રાજન, ॥ ૪ ॥ પેહેલે પાતાળ પરવર્યા કે, દીઠા દ્રોણાચાર; અરજુનજીએ રક્ત નેત્રે, કીધો નમસ્કાર. ॥ ૫ ॥ ધન્ય ગુરૂજી ધન્ય ગુરૂજી, તમે કર્યું કાળુ ગોરૂ; કોઈ નહીં ને વીદ્યારથીનું, માર્યું નાહાનું છોરૂ. ॥ ૬ ॥ નાદાન સાથે નાદાન થયા, તોપણ નકસ્યાપા; નાહાને છોકરે તમારા સહુની મુછ અકેકી કાપી. ॥ ૭ ॥ એવા એવા અરજુનજીએ. બોલ કહ્યા બહુ કાઠા; નાહાનું છોકરૂં મારેલું માટે, આશીળા થઈ નાઠા. ॥ ૮ ॥ જણ્યુ કે એક ટોટા મટીયા, પછી ત્યાંથી પરવરીયા; પૃથ્વી સ્તવન કરીને બીજે, પાતાળે ઉતરીયા. ॥ ૯ ॥ ત્યાં કીરપાચાર ગોર ઉભા, તવ ભીમે કર્યો બોધ; ગોર હતા આપણી સલામાં, નહોતા જરા વીરોધ. ॥ ૧૦ ॥ માટે એમને કાંઈ ન કેહેશો, તવ નમ્યો ઈંદ્રનો બાળ; કીરપાચારે સાન કીધી, જાળે સાત પાતાળ. ॥ ૧૧ ॥ એમ કહીને વીદ્યાય થયા, અવનીમાં સંચરીયા; અરજુન ભીમ ને ભગવાન પોતે, ત્યાંથી નીચે ઉતરીયા. ॥ ૧૨ ॥ ત્રીજા પાતાળમાં ગયા એ, અશ્વસ્થામા ત્યાં માઠા; ત્રૈણે જણ્યુનું જુથ જોઈને, જીવ લેઈને નાઠા. ॥ ૧૩ ॥ એટલે ચોથે પાતાળ આલ્યા, ઉભો રાજ કરણ; નર કહે શું મુખલેઈ ઉભો, બેસુત પામ્યા મરણ. ॥ ૧૪ ॥ એટલે કરણ સરમાઈ ગયો, નાશી ગયો ભુમાંય; તવ પાંચમે પાતાળ ઉતરીયા, છત્રપતી છે ત્યાંય. ॥ ૧૫ ॥ તેણે દીઠા ત્રૈણે જણ્યુને, જણ્યુ કે હાર્યા દ્રોણ; જો મુજને મારી નાંખશે તો, રાજ ભોગવશે કાણ. ॥ ૧૬ ॥

એવો ભય ભાસવાથી નાઠો, દુરીયોધન ભુપાળ; તેથી ત્રૈણે ત્યાંથી ચા-
 દ્યા, ગયા છડે પાતાળ. ॥ ૧૭ ॥ ત્યાં સહ્ય મામા ઉભા રહ્યા છે, તેણે
 કહ્યું કે આવો; શત્રુ તમારો હાથમાં આવે, સાતમે પાતાળ જવો. ॥૧૮॥
 એમ કહી એ વીદાય થયા, ભગવાન હરખે ભરીયા; ત્યાંથી રથ લેઈ
 ત્રૈણે ચાદ્યા, સાતમે જૈ ઉતરીયા. ॥ ૧૯ ॥ અરજુનને મન ગર્વજ થયો,
 માહારા ભય માહા માઠા; કપરી માઝા મારી પડી તે, જીવ લઈ સૌ નાઠા.
 ॥ ૨૦ ॥ મુજ જેવી કોઈની નહીં માઝા, થયો અતી અહંકાર; અહંકા-
 રથી હરી ઘણોજ આવો, જાણ્યું જીગદાધાર. ॥ ૨૧ ॥ એવામાં અરજુ-
 નજી બોલ્યા, પ્રભુ કરું હું કેહેર; બતાવો શત્રુ એકજ બાણે, મારી નાં-
 ખું ઠેર. ॥ ૨૨ ॥ અહંકાર ઉતારવાનો ધાર્યો, પોતે જદવરાય; કૃષ્ણે ક-
 હ્યું સરોવર વચ્ચે, શત્રુ પેલા કુંભ માંય. ॥ ૨૩ ॥ તવ અરજુને બાણ.
 ચઢાવ્યું, કહ્યું કે દૈવત દાખું; એક બાણે એ કુંભમાંથી, શત્રુને મારી
 નાંખું. ॥ ૨૪ ॥ એમ કહીને બાણ ફેંક્યું, કુંભની લગભગ થાય; પાં-
 ખડીના જોધની કીચાથી, બાણજ આડુ જાય. ॥ ૨૫ ॥ તવ અરજુને
 બીજી માર્યું, તે પણ ગયું આડુ; તેમ તેમ નરે બહુ બાણ માર્યો, ધાર્યું
 કે કમળ કાડું. ॥૨૬॥ પછી બાણ અગણીતાં મુક્યાં, મનમાં ધરીને ટેક; તે
 પણ બહુ મારીને થાક્યો, બાણ વાગ્યું નહીં એક. ॥ ૨૭ ॥ એવે છ
 ઘડી દીવશ રહ્યો, પ્રભુએ શું ખેલ કીધો; પોતાનું સુદરશન મુકી સુ-
 ર્યને ઢાંકી દીધો. ॥ ૨૮ ॥ તવ અરજુને બાણ બંધ કીધાં, હવે જીવી
 શું કરવું; ચાલો પ્રભુ હવે સાંજ પડી છે, ભોમી જઈ બળા મરવું. ॥૨૯॥
 કૃષ્ણ પ્રભુ કહે આશો ભાઈ, કહીને પાછા વળીયા; ત્રૈણે જણા સ્તવન
 કરીને, પૃથ્વીમાં નીકળીયા. ॥ ૩૦ ॥ પોતાના રણસ્થળ પાસે, રથથી
 આપ ઉતરીયો, કાષ્ટ લાવી ત્યાં ચીતા ખડકી, મનસુબો મરવા કરીયો.
 ॥ ૩૧ ॥ તે વાત જાણી સગાચાહાલાએ, તંબુથી દોડી આવ્યા; કુન્તાજી
 સુભદ્રા ધ્રુપતી, આંખે આંસુ લાવ્યાં. ॥ ૩૨ ॥ ધ્રુવ શેદેવ નીકળ રૂએ,
 રડવા લાગ્યો ભેમ; એ અરજુનજી મરવું ધારો, પણ મરવા દઉં કેમ.
 ॥ ૩૩ ॥ એમ કહી ભીમ આડો ઉભો, અરજુન બોલ્યો આપ; જે મુને
 મરતાં રોકે તેને, બ્રહ્મહત્યાનું પાપ. ॥ ૩૪ ॥ પાપના ભયથી ભીમ ખ-
 શીયો, એ મરે તો મારે મરવું; કૃષ્ણ પ્રભુ કેમ બોલતા નથી, કહેા હવે
 કેમ કરવું. ॥ ૩૫ ॥ કૃષ્ણ કહે વાત રાખજો મનમાં, હું મરવા નહીં દે-
 વું; એવે સાંજ પડી જાણીને, કૌરવે કર્યું કેવું. ॥ ૩૬ ॥ સાતમે પાતાળ
 પાપી ગયો, કાઢ્યો બનેવીને બાહાર; હતો તેવો બનાવીને, લૈ ચાલ્યો

અધ કુંવાર. ॥ ૩૭ ॥ પૃથ્વીમાં તંબુએ આવ્યો, સકટવીહુ કર્યું
એક; તેને આકારે ચોદ્ધાગોઠરીયા, છ લક્ષ છેકા છેક. ॥ ૩૮ ॥ વચમાં
કાષ્ટ તણું એક ગાડું, તેમાં કાષ્ટની પેટી; તેમાં જેદ્રથને બેસાડ્યો, ઉઘ્યો
થી બાંધી છેડી. ॥ ૩૯ ॥ તે પેટાને બે બાકાં છે, જેદ્રથને જેવા કાજ; એ
બું સકટ વીહુ રચીયું, દુરીયોધન માહારાજ. ॥ ૪૦ ॥ પછી કહ્યું અર-
જુન મરે છે, ત્યાં જેવાને જૈયે; સુરજ નથી તે એ નહીં મારે, ધીરજ
ધરજે હૈયે. ॥ ૪૧ ॥ એમ કહી સરવેને લાવ્યો, હસવાના મનસુબા; પો-
તાને સ્થાંભે આવીને, અરયા જેવા ઉભા. ॥ ૪૨ ॥ એટલે છાના બોદ્યા
છબીશો, ભીમશેન હાલો હજાવો; ગમે તે જીતીથી નરને, હાથે બાણ
ઝલાવો. ॥ ૪૩ ॥ તે ઉપર ત્રણ મંત્ર ભણાવો, કાળજ્વર વીવેક; વા-
યુનો મંત્રને શીવનો મંત્ર, ભણાવો અકેક. ॥ ૪૪ ॥ એટલે સુરજ બ-
તાવુંછું, દીવસ છે બે વડી; સનમુખ શત્રુ આવ્યો છે તેને, તેવું તે બા-
ણ દે જડી. ॥ ૪૫ ॥ મરવાને માટે ઉશ્કેરો, અરજુનજીને સાર; ગમે
તે બાનું કાઢીને, ઝલાવો હથીઆર. ॥ ૪૬ ॥ ભીમ કહે સૌઘાટ કરૂંછું,
વાર નહીં કાંઈ અમને; સુર્ય નહીં હોય નર બળશે તો, જોડે હું બા-
ળીશ તમને. ॥ ૪૭ ॥ કબ્બુ કહે કે કબુલ માહારે, તવ અરજુન નવ
ચુક્યો; કાષ્ટ તણી ચીતા ખડેલી, તેમાં અમી મુક્યો. ॥ ૪૮ ॥ પછી
ધરમને અરણ લાગ્યો, આગના દો શુભ મતી; ધરમ કહે મને ન પુછો,
કાંઈ કેહેવાનો નથી. ॥ ૪૯ ॥ એટલે ભીમને મોહોટો જણી, પારથ
લાગ્યો પાય; એ ભાઈ અગ્નીમાં બળવાની, આપો તમે અગ્નાય.
॥ ૫૦ ॥ ભીમ કહે હું આગના આપું, ખરી વાતે કેમ ડરવું; પણ ત-
મારાં હથીઆર દેખી, દેખીને દાણ મરવું. ॥ ૫૧ ॥ પણ હાથમાં હથી-
આર દ્યોતો, આપું પછી આગ્નાય; તવ અરજુને ધનુષ ભાથો, લેઈ
લીધો કરમાંય. ॥ ૫૨ ॥ ભીમ કહે કે છેલી વારનો, ખુશી થાયે અમ
બ્રાણ; તમારી લટક જેવાની ઇચ્છા, એક ચઢાવો બાણ. ॥ ૫૩ ॥ તવ
અરજુને બાણ ચઢાવ્યું, હવે દો આગ્નાય; ભીમ કહે કાળજ્વર ભણો,
કાળ તમારો થાય. ॥ ૫૪ ॥ એટલે નર કાળજ્વર ભણીયો તવ ભીમ
બોદ્યો એમ; વાયુનો ને શીવજીનો, મંત્ર ભણો ધરી પ્રેમ. ॥ ૫૫ ॥ અ-
રજુને તે મંત્ર ભણીયા, મરવામાં મન મોહ્યું; એટલે બળવંત પ્રકોદરે,
જીગદીશ સામું જોયું. ॥ ૫૬ ॥ એટલે સમજ્યા સામળીયોજી, કાળી-
ગરી કામ કીધું; સુદરસણ ચક્ર પોતાનું, તેને બોલાવી લીધું. ॥ ૫૭ ॥
તવ બે વડી દાહાડો દેખાયો, થયાં રવી દરશન; તે દેખીને કૌરવ ના-

ઠા, નાઠો દુરીયોધન. ॥ ૫૮ ॥ સકટના આસપાસ ચોદ્ધા, તે પણ નાશી
 જાય; માડુ ત્યાંનું ત્યાં રહ્યું ને, જેદ્રથ પેટીમાંય. ॥ ૫૯ ॥ એણે જાણ્યું
 એકલો રહ્યો, નાસવા કર્યો વીચાર; માંથુ મારી દ્વાર પેટીનું ભાગ્યું,
 ડોકું કાઢ્યું બાહાર. ॥ ૬૦ ॥ તે દેખીને અરજુનજીએ, મનમાં કર્યો
 વીચાર; સુર્યને શત્રુ સનમુખ છે વળી, શર કરમાં તૈયાર. ॥ ૬૧ ॥
 એણું જાણી બાણ માર્યું, જુએ છે જુગદીસ; તે બાણે જઈ જેદ્રથ કેરું,
 છેદી નાંખ્યું શીશ. ॥ ૬૨ ॥ પવનાસ્તર મંત્ર વડે તે, શીશ ચઢ્યું ગ-
 ગન; જેદ્રથનો બાપ વૈદ્રથ નામે, તપ કરે છે વન. ॥ ૬૩ ॥ તેને એણું
 વરદાન છે કે, પુત્રનું જાણે મરણ; તે વેળા શીવ મંત્ર હોયેતો, પડે તે-
 નું શીશ ધરણ ॥ ૬૪ ॥ તેની પાસે જઈને મુસ્તક, પડ્યું તેણી વાર;
 નેત્ર ઉઘેડી વૈદ્રથે જોયું, તવ દીઠો કુમાર. ॥ ૬૫ ॥ શીવનો મંત્ર તે
 વેળાએ, બાણ ઉપર છે તેહ; વૈદ્રથનું તેણે શીશ છેલું, મરણ પામ્યો
 તેહ. ॥ ૬૬ ॥ અરજુનજીનું બોલ્યું પળીયું, ગયો પોતાને ઠામ; સેન્ય
 સહીત તંબુએ આવ્યા, પોતે શ્રી ધનશામ. ॥ ૬૭ ॥ વળણ. ॥ સૌ તંબુ
 બીરાજ્યા, સાંભળને રાજન; વઢે વહ્નલ શભા કરી, બેઠો દુરીયોધન.

કડવું ૬૩ રાગ ઓપાઈ.

બોલ્યા વૈશમપાય વચન, સુણ પરીક્ષત કેરા તન; બેઠો તંબુએ
 દુરીયોધન; રૂડી સભા કરીને રાજન. ॥ ૧ ॥ બોલ્યો દ્રોણની પ્રત્યે વચ-
 ન, તમારા રહ્યા કેટલા દન; બોલ્યા દ્રોણગુરુ તે વાર, માહારા વીત્યા દી
 વશ ચાર. ॥ ૨ ॥ હવે રહ્યો છે દીવશ એક, થંભે વઢવા જવું વીવેક;
 તે તું સમજને રાજન, તારું અત્યું અરાડમે દન. ॥ ૩ ॥ માટે દીવશ સ
 ઘળા ગણાય, તે તું વીચારી લેને રાય; દસ દીવસ ભીસ્મપીતાય; યુદ્ધ
 કર્યું હતું રણ માંય. ॥ ૪ ॥ પછી એક દન વઢીયો હુંતો, માહારી સાથે
 આવેલો તું તો; બીજો દીવશ થંભે ગયા, સામા સામી આયુદ્ધ લેઈ થ-
 યા. ॥ ૫ ॥ તે વેળા આવ્યું વીપ્રનું ટોણું, યુદ્ધ થવામાં પડીયું રોણું;
 ગયો અરજુનજી પાતાળ; કોઠા વઢવા ધાર્યા તત્કાળ. ॥ ૬ ॥ તારા કહે-
 વાથી ઉભુ કીધું, અભેમન્યુએ બીડુ લીધું; ત્રીજો દહાડો કોઠામાં થયો,
 ચોથો દન જેદ્રથમાં ગયો, ॥ ૭ ॥ પાંચમો દન કાલે થારો, માટે એકજ દન
 લડારો; લખો પત્ર પાન્ડવને રાજન, ગુરુ વઢતાના કાલનો દન. ॥ ૮ ॥
 માટે આવજો પાન્ડવ તમો, સ્થંભે આવીશું વઢવા અમો; એમ પ-

ત્ર લખાવી મોકલીયો, દાસ લેઈને શેવક પળીયો. ॥ ૯ ॥ જઈ આ-
પ્યો પાન્ડવને હાથ, કાલે વઢવું છે ગુરૂ સાથ; કહી શેવક થયો વીદાય,
રાતે સુતાને વાહાણું વાય. ॥ ૯ ॥ તવ પાન્વ યુધ્ધે ચડીયા, કુન્ડભી ડં-
કા ગડગડીયા; ચાર ભાઈને પાંચમા નાથ, વધરાટ શીખંડી સાથ. ॥ ૧૦ ॥
રાય ધ્રુપત ધ્રુષ્ટ પ્રદુમાન, વળી માયાવી બે સંતાન; સાથે સાત ક્ષોણી સ-
ન્યાય, વાજતે ગાજતે સ્થંભ જય. ॥ ૧૧ ॥ તવ આવીયા કૌરવ લોક, સા-
થે સેન્યના ચોદ્ધ અથોક; વળી સેન્યા ક્ષોણી અગીઆર, શસ્ત્ર કરણ કી-
રપાઆર. ॥ ૧૨ ॥ વળી અશ્વસ્થામાને શકુની, એવા એવા આઠ્યા સહુ
ખુની; કીધા યુદ્ધ તણા મનસુખા, આવી સામા સામી ઉભા. ॥ ૧૩ ॥
તે દહાડે બેઠો ખપ્પર યોગ; આવી જોગણી લેવા ભોગ; સૌને યુદ્ધ કરવા
ની હુંશ, લીધું અરજીનજીએ ધનુશ. ॥ ૧૪ ॥ ખેંચી દોર ચઢાવી સાર,
પેહેલ વેહેલો કર્યો ટંકાર; તેનો શબ્દ ત્રીલોકમાં જય, સ્વર્ગ પ્રત્યુને
પાતાળ માંચ. ॥ ૧૫ ॥ બધાં ડોહ્યાં દસે દીગપાળ, ધરા ધ્રુજ ખળભળ્યું
પાતાળ; ઘડ લંકામાં હનુમાન, તેણે શબ્દ સાંભળીયો કાન. ॥ ૧૬ ॥
હુક કરીને ગડગડીયા, રામ નામ લેઈ ગમને ચડીયા; કપી કુરૂક્ષેત્રમાં પ-
ડીયા, દોટ મુકીને જઈ ચડીયા. ॥ ૧૭ ॥ એતો પાન્ડવ દળમાં પેઠા,
અરજીનની ધજા પર બેઠા; ગ્રહ્યાં બાણ કુન્તાને તન, દસ બાણે કર્યું પુ-
જન. ॥ ૧૮ ॥ વળણ. ॥ દસ બાણે પુજન કર્યું, સાંભળને તું રાય; વદે
વક્ત્રભ શ્રોતા સુણો, યુદ્ધ તણો મહીમાય.

કડવું ૬૪ રાગ સાખી.

વૈશમપાયે એણીપેર બોલ્યા. સુણ જનમેજે રાય; વીસ્તારી તુજને
સંભળાવું, દ્રોણ પરવ મહીમાય. ॥ ૧ ॥ અરજીનજીએ પુજન કીધું,
તે પછી ક્રોધે ચડીયા; રણ તણા રણુર્શીંગા વાગ્યાં, તેવાજ દુટી પડીયા.
॥ ૨ ॥ અરજીને કાળજવર ફેડ્યું, જખરી જણવી રીસ; તે બાણેથી ભ
મદત કેરું, છેદી નાંખ્યું શીશ. ॥ ૩ ॥ તે જોઈ ગુરૂએ તેવું લીધું, દારૂણ
દેવત દાખ્યું; ધ્રુપતના સુત શીખંડીનું, મુસ્તક છેદી નાંખ્યું. ॥ ૪ ॥
ખપ્પર યોગનો દીવસ છે તે, વામતામાં જય પ્રાણ; ખપ્પર ભરવા આવે
હી દેવી, તેથી લેછે પ્રાણ બાણ. ॥ ૫ ॥ શીખંડી મુઝો જણીને, અ-
રજીનને સુર વાપ્યું; કાળજવરથી ભુરીસ્યેવાનું, મુસ્તક એણે કાપ્યું.

॥ ૬ ॥ એટલે દ્રોણે સામુ માર્યું. વાળવા કચ્ચરવાણ; જખરો જોધો
 ધ્રુપત રાજ, તેનો કાહાડયો પ્રાણ. ॥ ૭ ॥ ચડશીલો સુત ઈંદ્ર તણે! તે,
 જણવી ઝાજી રીશ; બાણ મારીને સુસરમાનું, છેદી નાખ્યું રીશ. ॥ ૮ ॥
 તવ કાળજ્વર લેઈને ફેંક્યું, પોતે રાજ કરણ; વૈરાટ રાજની રૂદીયા
 ભેદી, તરત પમાડ્યો મરણ. ॥ ૯ ॥ અરજીને અગણીતા મંત્રનું, માર્યું
 કાળજ્વર બાણ; કૌરવ કેરી ત્રણ ક્ષોણીનો, વાળી નાખ્યો ઘાણ. ॥ ૧૦ ॥
 એટલે દ્રોણે બાણ માર્યું, દાવે દાવો ધારી; તે બાણથી પાંચ પાન્ડવોની,
 બે ક્ષોણીને મારી. ॥ ૧૧ ॥ એવે ગટારગછ માયાવી, ગાજીને ગગને
 ચડીયો; ગુરૂ ન જણે ને ગુરૂની પુઠે, જૈ શેન્યામાં પડીયો. ॥ ૧૨ ॥ જેને
 તેને મારવા માંડ્યા, લેવા માંડ્યો પ્રાણ; એક ઘડીમાં એક ક્ષોણીનું, ક-
 રી નાંખ્યું હથરાણ. ॥ ૧૩ ॥ જખખા જખી સરવે થઈ ગયા, એક એક-
 ને માર મારે; જેને તે ધરણીમાં ઢળતા, હાહાકાર પોકારે. ॥ ૧૪ ॥ રૂંધી
 રનો બહુ છોળ્યો ઉડી, એમ બન્યું નહોતું કદી; હાડને માંડિશનો કી-
 ચડ થયો, વહી રૂંધીરની નદી. ॥ ૧૫ ॥ કૈનાં ધડને કૈનાં મુસ્તક, કૈ-
 નાં રઝળે ચરણ; કૈંક પડ્યા તરફડે છે, કૈં જન પાખ્યા મરણ. ॥ ૧૬ ॥
 ભમે ભુત ભૈરવ પીસાયો, જોગણી ખખ્ખર ભરતી; એવું થયું પણ દયા
 ન આવે, એવી નીરદય ધરતી. ॥ ૧૭ ॥ નીચેથી રૂંધીર છાંટા ઉડે, વચ્ચ
 તેથી છાંટાય; આકાશથી સમળી સીંચાણ, માંડિશ લોચા લેઈ જાય.
 ॥ ૧૮ ॥ હાથી ઘોડા ઉંટના મડદાં, ચરણ તળે પીલાય; કૈં અદકચરાં
 જીવતાં હોયે, તે પણ પુરાં થાય. ॥ ૧૯ ॥ પછી દ્રોણે ઘણું જોર કીધું.
 દીધો બાણનો માર; મારતા મારતા પાન્ડવોને, કાઢી દીધા થંભ બહાર.
 ॥ ૨૦ ॥ જીલમ કીધો કરણ દ્રોણે, ભોંક્યાં નરને તીર; રંએ રંએ અર-
 જીનજીનું, વીંધી નાંખ્યું શરીર. ॥ ૨૧ ॥ તવ ત્રાસ પાખ્યો પારથ પો-
 તે, જીએ અસરણા સરણ; હવે હું નથી જીવવાનો, થાશે મહારૂં મરણ.
 ॥ ૨૨ ॥ નરના રથ પુઠે ભીમ ઉભો, તેને કહ્યું કીશોર; વાયુ નંદન
 શું સંતાયા, કાંઈક મારો જોર. ॥ ૨૩ ॥ ભીમ કહે શું જોર મારૂં, બહુ
 છુટે છે બાણ; રંએ વાગે પેટમાં તો, નીકળી જાયે પ્રાણ. ॥ ૨૪ ॥ એવું
 વચન સાંભળીને, બોલ્યા જહવરાય; આગળ ન થાઓતો એક બીજો,
 બતાવું ઉપાય. ॥ ૨૫ ॥ તેટલું કારજ તમે કરજો, રાખી રૂદીયે
 હામ; તમે ઉભા રહોને નર તમે, પેહેલું કરો એક કામ. ॥ ૨૬ ॥
 પવનાસ્તરનો મંત્ર ભણીને, બળ કરી બાણ કાહાડો; દ્રોણના દીકરા

અશ્વસ્થામા, તેને હૈથી ઉરોડો. ॥ ૨૭ ॥ તવ અરજુન બાણ લીધું,
ભણીયો મંત્ર પવન; અશ્વસ્થામાની રૂદ્રેમાં મારી, ઉડાડ્યા ગગન.
॥ ૨૮ ॥ વાયુ મંત્રે ચીરનજીવી, ઘણાજ ઉંચા ચડીયા; સાન
ભાન વીના થઈને એ, કુંકણ કાંઠે પડીયા. ॥ ૨૯ ॥ પછી
પ્રભુએ ભીમને કહ્યું દ્રોણને તંબુ જવો; અશ્વસ્થામા નામનો હાથી, ગુ-
રૂ તણે મારી આવો. ॥ ૩૦ ॥ તવ ગદા લેઈને ભીમ ચાલ્યો, અવળે
પથે જાય; દ્રોણ તણે તંબુએ ગયો, ગજ બાંધેલો ત્યાંય. ॥ ૩૧ ॥ ભી-
મે તેના ચરણ ઝાલી, ચીરી ચીતાળીયાં કીધાં; સોધતાં કાઢીને હાથ ન
આવે, એવાં ફેંકી દીધાં. ॥ ૩૨ ॥ પછી આવ્યો પ્રભુની પાસે, તવ પુ-
છ્યું ધનશામ; ભીમે તેનો જવાબ દીધો, સીદ્ધ કર્યું મેં કામ. ॥ ૩૩ ॥
કૃષ્ણે કહ્યું કે બુધ પાડો, ગુરૂને કહીએ જુઓ; તમારો દીકરો અશ્વસ્થા-
મા, મેં માર્યો ને મુઓ. ॥ ૩૪ ॥ દ્રોણને નીમ છે પુત્ર મુઆની, જાણ્યા-
માં જો આવે વાત; તો કોઈ સાથે યુદ્ધ ન કરવું, ધરવું ન આયુદ્ધ હાથ.
॥ ૩૫ ॥ એવામાં ભીમે બુધ પાડી, ગુરૂ માહારાજ જુઓ, તમારો દીકરો
અશ્વસ્થામા, મેં માર્યો ને મુઓ. ॥ ૩૬ ॥ તવ દ્રોણે યુદ્ધ બંધ કીધું,
નાંખી દીધાં હૈથીઆર; શું જુઓછો યોદ્ધા માહારા, સોધી કાઢો કુમા-
ર. ॥ ૩૭ ॥ તવ સરવે શેન્યામાં સોડ્યા, ત્યાં નહી અશ્વસ્થામા, દ્રોણ
કહે ભીમ બોલજો સાચુ, શીદ્ધ ભમાવે ભામા. ॥ ૩૮ ॥ ભીમ કહે મેં
મારી નાંખ્યો, હોયતો સોધી લાવો; દ્રોણ કહે જો માર્યો હોયતો, બોળી-
યું એનું બતાવો. ॥ ૩૯ ॥ ભીમે કહ્યું કે ગદા વડે મેં, રૂજે રૂજ કીધા; તે
રૂજ કાઢીને હાથ ન આવે; એવા મેં ફેંકી દીધા. ॥ ૪૦ ॥ ગુરૂ કહે તારા
બોલ્યાનો, મુને નહી વિશ્વાસ; અરજુન કહેતો સાચુ લાગે, કાંતો કહે
અવીનાશ. ॥ ૪૧ ॥ ઘણા મારથી કાલ્પર થૈને, બોલ્યો અરજુન મીઠો;
અશ્વસ્થામા ભીમે માર્યો, તેતો મેં નજરે દીઠો. ॥ ૪૨ ॥ દ્રોણ કહે કાલ્પર
થઈ બોલ્યો, માટે એ વચન કાચું, દેવકીનંદન ઓ જુગજીવન, તમે
કહેજો સાચું. ॥ ૪૩ ॥ એટલે બોલ્યા અંતરયામી, કૃષ્ણ પ્રભુ સાક્ષાત;
અશ્વસ્થામાનું મરણ થયું, સાચે સાચી છે વાત. ॥ ૪૪ ॥ ગુરૂ કહે આપ
ફાવે તે બોલો, તમારે કોની બીક; સાક્ષી પુરો તમે સરવે, પણ નવ લા-
ગે ઠીક. ॥ ૪૫ ॥ હુંતો માહારે યુદ્ધ કરવા, આયુદ્ધ ઝાલું હાથ; ધરમ જો
આવીને કહેતો, માનું સાચી વાત. ॥ ૪૬ ॥ તવ પ્રભુએ ભીમને કહ્યું,
એક ઝપાટે જવો; ધરમને સમજવી સામા, લાવીને કેવરાવો. ॥ ૪૭ ॥

ભીમશેન તવ તંબુએ દોડ્યો, જ્યાં છે ધરમરાય; ઉઠો વીરા રથમાં
બેસો, આવી દુરદશાય. ॥ ૪૮ ॥ આજ અમે ચારે ભાઈ મરશું, જાણે
છે જાદવરાય; ઉગરવા પ્રભુના કેહેવાથી, કીધો છે એક ઉપાય ॥ ૪૯ ॥
ગુરૂના પુત્રને અરજીનજીએ, ઉરાડી નાંખ્યો વન, તેનાજ નામનો ગુરૂનો
હાથી; મેં જો કર્યો પતન. ॥ ૫૦ ॥ પછી અમે એમ ઠરાવ્યું, ગુરૂ ભાગ્યું
ધર સુત્ર; નીમ છે માટે હથીઆર મુકો, મુઓ તમારો પુત્ર. ॥ ૫૧ ॥
તેથી હમણાં મારતા મુક્યા, કરતા રહ્યા છે કેહેર; સુત મુઆનું સાચું
ઠરાવ્યા, વીના એ મારે ઠેર. ॥ ૫૨ ॥ કોઈના કેહેવાથી માનતા નથી, પુ-
ત્ર મુઆની વાત; તમારું કેહેવું માનસે સાચું, માટે ચાલો મુજ સાથ.
॥ ૫૩ ॥ ધરમ કહે જરે ખાંડા, આ કામ તેં શું આણ્યું; હાથી મુઓને
પુત્ર જીવે છે, તે સંધળું મેં જાણ્યું. ॥ ૫૪ ॥ તે માટે તમે ફાવે તે કરો,
મીથ્યા ન મરશો મથી; ભાઈ મરો કે પંડે મરતો, જીહું કેહેવાનો નથી,
॥ ૫૫ ॥ વળણ. ॥ જીહુંતો કદી નહી કહું, ચોરે માહારા વીર; કહે વ-
લ્લભ જરા વાર થઈ, આવ્યા શામ શરીર.

કડવું ૬૫ રાગ સૈય્યાનો.

વૈશમપાયે એણીપેર બોલ્યા, સુણ જનમેજે રાય; વીસ્તારી તુજને
સંભળાવું, દ્રોણ પરવ મહીમાય. ॥ ૧ ॥ અંતરયામી દોડતા આવ્યા,
બોલ્યા મુખ વચન, શું બેઠા છો નીરભયપણે, ઉઠો ધરમ રાજન. ॥ ૨ ॥
નહીતો તમારા બંધુ ખોશ્યો, દ્રોણ કોપ્યો છે અતી; ધરમ કહે આવીને
હું, જીહું કેહેવાનો નથી. ॥ ૩ ॥ ધરમ માહારું નામ ધરેલું, જીહું બોલું
શાથી; કોહોતો ગુરૂને કહું આવીને, મુઓ તમારો હાથી. ॥ ૪ ॥ તવ કુ-
ન્તા કરગરવા લાગ્યાં; ઉઠો માહારા તન; નહીતો ચારે બ્રાત મરશે, વી-
ચારી હ્યો મન. ॥ ૫ ॥ જીવ ઉગારવા બોલવું જીહું; તેમાં નહી કાંઈ
દોશ; તોપણ ધરમે શીશ ધુણાવ્યું, કુન્તા થયાં અપશોસ. ॥ ૬ ॥ વળ-
ણ: ॥ અપસોશી થઈને ઉકળ્યાં, જીએ જીગજીવન; વદે વલ્લભ ત્યાં શું
કહું, કુન્તાએ વચન.

કડવું ૬૬ જાગ્યરે જાદવરાય. એ રાગ.

કુન્તા ભરીયાં કોધે, તું કેમ નથી ઉઠ્યો બોધિરે; સત્યવાદીતુજ સ-

રખા શું હશે નહીરે. ॥ ૧ ॥ સંગ્રામ ચાર ભાઈ કરતા, એ વઢી વઢીને
છે। મરતારે, તારા મનમાં મરશે તો જશે ભાગીયારે. ॥ ૨ ॥ તને જોયો
જોયો સત્યવાદીરે, કોઈ મરે તું ભોજવે આદીરે; ખરા વાદી હોય તે એવું
કરે નહીરે. ॥ ૩ ॥ ઝાલી તેં સત્યની ધજા, અન્ય રણેને તારે મઝારે, સામા
જઘને કેહેવું તેમાં જોર પડેરે. ॥ ૪ ॥ પેહેર કાંછળી બેશ વરમાં, માહારે
આગ લાગી ઉદરમાંરે, અરેરે ચુટી નાંખુ માહારી ચાંમડીરે. ॥ ૫ ॥ જ
ણી જોઈ ભાઈ મરાવે, તું સત્યવાદી શાનો કાહાવેરે, આપવાત કરે તુ-
જ ઉપર હું બેટડારે. ॥ ૬ ॥ હવે ન ખાવું સાંસો, ગળે વાલું ગળા
ફાંસોરે, દેહ તજી તેતો સ્ત્રીહત્યા તુજનેરે. ॥ ૭ ॥ કહી લીધું દોરડું હા-
થરે, કર્યો ધરમે વીચાર દલ સાથરે, માતા મરશે તો પાતક મુજને લા
ગશેરે. ॥ ૮ ॥ વળણ. ॥ હત્યા મુજને લાગશે, સ્ત્રીહત્યાનું પાપ; વદે
વલ્લભ રાય ધર્મને, બે બાણુ સંતાપ.

કડવું ૬૭ રાગ સુરી સવૈયો.

વૈશમપાયે એણીપેર બોલ્યા, મુણ જનમેજે રાય; વીસ્તારી તુજને
સંભળાવું, દ્રોણ પરવ મહીમાય ॥ ૧ ॥ ધરમે જણ્યું માતા મરશે, તો
પણ લાગશે પાપ; જૈને જુહું બોલીશ તોહો, પાપમાં પડીશ આપ. ॥ ૨ ॥
એ બે પાપનો વીચાર કરતાં, શું હલકું શું ભારે; હલકુ હોય તે માથે
લેઉ, છુટકો નથી ત્યારે. ॥ ૩ ॥ સ્ત્રી હત્યાનું પાપ મોહોટું, વળી માત
વણ થાવું; હવે નથી ઉપાય માહારો, જુહું બોલવા જવું. ॥ ૪ ॥ એવું
સમજી ધરમ ઉઠ્યા, તવ સારથી રથ સ્ત્રાવ્યો; તેમાં જઈ યુધીષ્ઠર બેઠા,
મોઠો દીવસ આવ્યો. ॥ ૫ ॥ એ સત્યવાદીનું સત્ય કેવું, રથમાં બેઠો
જો વાર; એટલે પ્રશ્નીથી રથ ઉંચો, થયો છે ગજ ચાર. ॥ ૬ ॥ એટલે
રથ સારથીએ હાક્યો, સાથે ભીમ ભગવાન; દ્રોણ સામો રથ લાવી રાખ્યો,
તેમાં સતી સંતાન. ॥ ૭ ॥ ધર્મ રાજને દ્રષ્ટીએ દેખી, બોલ્યા ગુરુ દ્રોણ;
ઓ સત્યવાદી માહારા ધરમાં, આજ મુઉ છે કોણ. ॥ ૮ ॥ ધર્મરાયે વીચા
ર કીધો, જુહું તો બોલવું હાંધ; તે દેશ લાગવાનો તેમાંથી, બચાવ ક-
રું કાંઈ. ॥ ૯ ॥ એવું ધારી કાને હાથ દીધા, બોલ્યા કરી વીવેક; કાં
નરો વા કે કુંજો વા, બેમાંથી મુઉ એક. ॥ ૧૦ ॥ જણ્યા છતાં બેદ રા-
ખીને, ધરમે ઉચ્ચાર કરીયો; તે કાચુથી બે ગજ નીચો, રથ એમનો ઉ

તરીયો. ॥ ૧૧ ॥ એટલે પોતે છાતી કુટી, કુટયું પોતાનું શીશ; અરેરે આ
 ટલું સત્ય ખોયું તે, કે વારે ભેગું કરીશ. ॥ ૧૨ ॥ એવું આકંઠ કરતા ક-
 રતા, તંબુએ આલ્યા જાય; દ્રોણે જાણ્યું ખુલાસા સાથે, ન કહ્યું ધરમરા-
 ય. ॥ ૧૩ ॥ કુંજર કેહેતાં હાથી મુઓ, કાં મુઓ મુજ સુત; તેનું સાચુ
 સોધન કરું, થયા આકળા ભુત. ॥ ૧૪ ॥ રથમાં પક્ષાસન કરી બેઠા,
 મુકી યુદ્ધ ઉપાધી; સ્વાસો સ્વાસને ઘેરી લીધો, ચઢાવી છે સમાધી.
 ॥ ૧૫ ॥ સ્વાસે સંધાઈ ખોળીયું રથમાં, રહ્યું છે રાજન; જ્ઞાન સ્વરૂપે દ્રોણ
 ગુરૂ, ગયા સ્વર્ગ સુદન. ॥ ૧૬ ॥ પુત્રની ખમર પુછવા માટે, ઈંદ્રપુરીમાં જ
 ય; તવ પ્રથવીમાં શું કામ કીધું; પોતે જહવરાય. ॥ ૧૭ ॥ ધ્રુપતનો સુ-
 ત ધૃષ્ટદ્યુમન, તેને લાગ્યા સોધી; જો તુજ તાતને દ્રોણે માર્યા, એવો એ
 વીપ્ર વીરોધી. ॥ ૧૮ ॥ આ વેળાયે લાગ છે તારો, લે હાથમાં તું બા-
 ણ; જો દ્રોણનું ખોળીયું છે રથમાં, તે તું કર ભંગાણ. ॥ ૧૯ ॥ ધૃષ્ટદ્યુ-
 મન એમ બોલ્યો, શું સમજવો આપ; એ આયુદ્ધ વણ સમાધીમાં,
 મારું તો લાગે પાપ. ॥ ૨૦ ॥ કૃષ્ણજી કહે કાંઈ નહીં લાગે, ઝટપટ લે
 બાણ હાથે; જો પાપનો ભય હોય તને તો, તે પાપ માહારે માંથે. ॥ ૨૧ ॥
 તારે હાથે એમનું મ્રત્યુ, માટે તું દે બાણ; પછીથી એ ખોળીયાને, ભી-
 મ કરશે ભંગાણ. ॥ ૨૨ ॥ એવું સાંભળી ધ્રુપત સુતે, મહા બળથી બા-
 ણ લીધું; દ્રોણનું ખોળીયું છે રથ વીશે, તેને ભોંકી દીધું. ॥ ૨૩ ॥
 એટલે ખોળીયું ધરણ ઢળીયું તવ ભય ભાગ્યો છેક; એટલે કૌરવ લો
 કે નાંઠા, મુકી પોતાનો ટેક. ॥ ૨૪ ॥ એટલે ભીમે દોટ મુકી, દારણ દૈ-
 વત દાખ્યું; દ્રોણ ગુરૂના ખોળીયાને, ચકચુર કરી નાંખ્યું. ॥ ૨૫ ॥ ઈં-
 દ્રપુરીમાં ગયા ગુરૂજી, જ્યાં બેઠો સુરનાથ; ત્યાં જઈ પોતે પુછવા લા-
 ગ્યા, પોતાના ઘરની વાત. ॥ ૨૬ ॥ ઓ સુરપતી માહારા ધરનું, કોહો
 કોણ છે આવેલું; ઈંદ્ર કહે કોઈ પણ નથી આવ્યું, કોહોતો ગણતરી મે-
 લું. ॥ ૨૭ ॥ એટલે ગુરૂ ત્યાંથી આલ્યા, વૈકુંઠ કીધો તપાસ, ત્યાંથી પ-
 ણ પતો નવ લાગ્યો, ગયા જમપુરી વાસ. ॥ ૨૮ ॥ યમરાજ કહે આવો
 માહારાજ, આવવું પડ્યું શાથી; તમ ધરથી આજ નથી બીજી, આવ્યો
 છે એકલો હાથી. ॥ ૨૯ ॥ એટલે દ્રોણગુરૂ વળ્યા પાછા, પ્રથવી વીશે
 જાય; જો પોતાનું ખોળીયું સોધ્યું, તે નવ દીઠું ત્યાંય. ॥ ૩૦ ॥ તવ ગુ-
 રૂને બહુ ક્રોધ વાપ્યો, પાંડવે કપટ કીધું; ખોળીયું માહારૂ નાશ પમા-
 ડ્યું, ભંગજ કરી દીધું. ॥ ૩૧ ॥ એવામાં એક અશ્વ જતી, ટકુ પડેલું

ધરણ; ગડીયે બે ઘડીયે મરે એવું, કપાયલો એક ચરણ. ॥ ૩૨ ॥ તેના
 શરીરમાં પ્રવેશ કીધો, ગુરૂએ તેણીવાર; તે ત્રણ ટાંગાનું ટટુ કુદ્યું, દેવા
 માંડ્યો માર. ॥ ૩૩ ॥ પાંડવની શેન્યના ચોદ્ધાનો, મારી મારી ક્ષય ક
 રતા; કૈને પુંછડું કૈને લાતો, કૈને બચકાં ભરતા. ॥ ૩૪ ॥ એ રીતે બહુ
 જીલમ કીધો, દીધો મોહાકમ માર; એક ઘડીમાં મારી નાંખ્યા, ચોદ્ધા
 સાત હજાર. ॥ ૩૫ ॥ પાંડવના ચોદ્ધા ત્રાસ પામ્યા, અશ્વ હાવો કેમ રૂ
 ડ્યો; ક્રોધ ભરેલો વાયુ નંદન, ગદા ગ્રહીને ઉડ્યો. ॥ ૩૬ ॥ કૃષ્ણ પ્રભુ-
 એ ભીમને રોક્યો, અશ્વને જાણાણો કોણ; એ ત્રણ ટાંગાના ટટુમાં, પેઠા
 છે ગુરૂ દ્રોણ. ॥ ૩૭ ॥ તેમના સામા જો જશે તો, કાઠી નાંખશે પ્રાણ;
 એને વારીને આગળ થયા, પોતે પુરૂષ પુરાણ. ॥ ૩૮ ॥ વાવા ગુરૂજી
 વાવા ગુરૂજી, આતો મરીયાદ મટે; જ્ઞાનવાન વાદવાન ગુરૂ તમોને, અશ્વ
 વપુ નવ ઘટે. ॥ ૩૯ ॥ એવું કહી પ્રભુએ સરમાવ્યા, તવ લાજ ગુરૂએ
 આણી; અશ્વના દેહમાં રહ્યા થકા, દ્રોણ વધા મુખ વાંણી. ॥ ૪૦ ॥ એરે
 કીરટધર કપટ કીધું, તે મુજને બહુ રીસ; શ્રાપ છે મહારો દીકરો તારો,
 છેદજો તારૂં શીશ. ॥ ૪૧ ॥ એમ કહીને તોખાર કેરૂં, ખોળીયું નાંખી
 દીધું; સંચરીયા સુધામ ગુરૂજી, પ્રાકમ પ્રોહજ કીધું. ॥ ૪૨ ॥ પછે પાં-
 ન્ડવ રણ થંભેથી, ગયા છે તંબુ વીશે; ભક્તને સાહ્યતા બહુ વાર કીધી,
 પોતે શ્રી જીગમ્ધીસે. ॥ ૪૩ ॥ દ્રોણ પરવ હાંધ પુરણ હવું, સુણ જનમે-
 જે રાય; પુરણ પ્રીત્યે સાંભળી કથા, ઉતરી તુજ હત્યાય. ॥ ૪૪ ॥ કાળા
 પડદા ધોળા થયા, કાળી ધોળી થઈ ગાય; કાળા તલ તે ધોળા થયા, પ્ર-
 માણ એ દેખાય. ॥ ૪૫ ॥ સવાલક્ષ બ્રાહ્મણો કેરૂં, રાયે દીધું ભોજન;
 સવાશેને ઉપવોત દીધા, વીપ્રના હતા તન. ॥ ૪૬ ॥ બ્રાહ્મણ કેરી પુત્રી-
 ઓનાં, સવાસો કન્યાદાન; સવાસો બ્રહ્મપુરીઓ આપી, જનમેજય
 રાજન. ॥ ૪૭ ॥ સવાસો ગઉદાન દીધાં, વીધોથી સંકલ્પ કરી; સદ્ગાથી
 આસન વાળી બેઠો, સાંભળવાને ફરી. ॥ ૪૮ ॥ તે રીતે સહુ શ્રોતા વ-
 કતા, સદ્ગા રાખવી મન; શક્તી પુર્વક પુન્ય કરવું, જપવા જીગજીવન.
 ॥ ૪૯ ॥ સાંભળે પણ તત્ત્વ નવ સમજે, તો સાંભળીયું નારાય; શક્તી
 પુર્વક પુન્ય ન કરે, તો તેનું બધું વ્યર્થ. ॥ ૫૦ ॥ તાલ વાજીત્રને રાગ-
 ણી માટે, કથા સાંભળે જેહ; તાન બાજીની વાણી સુણે, તો ફળ અફળ
 તેહ. ॥ ૫૧ ॥ જ્ઞાન મારગનો નહી ભાગ જેમાં, તે નહી હરી કથાય; અ-
 જ્ઞાની જીવ યશુ સરીખો, સાંભળવાને જાય. ॥ ૫૨ ॥ સત્ય વસ્તુ સમ-

જવા સારૂ, સંભળાવું કરજેડ; શ્રોતા વક્તા બોલજે સૌ, જે જે શ્રી રણ-
છોડ. ॥ ૫૩ ॥ વળણ. ॥ જય જય શ્રી રણછોડજી, પુરણ થયું દ્રોણ
પર્વ; કરણ પરવની કહુ કથા, સાંભળી લેજે સર્વ.

પારેખ. હરગોવીંદદાસ હરજીવનદાસ.

પુસ્તકો વેચનાર તથા છાપનાર.

ઠે. શાહપુર વનમાળી વાંકાની પોળમાં

એઓએ પોતાના ગ્રંથોદય પ્રેસમાં

આ દ્રોણ પર્વ છાપ્યું.

અમદાવાદ.

કર્ણ પર્વ.

કડવું ૧ રાગ સાખી.

વૈશમપાયે એણીપેર બોલ્યા, મુણ જનમેજે રાય; વીસ્તારી તુજને
 સંભળાવું, કર્ણ પરવ મહીમાય. ॥ ૧ ॥ દ્રોણના દીવસ પુરા થયા,
 એવે થઈ મધ્ય રાત; અંતરયામી ચીંતામાં પડીયા, એવે થયો પરભાત.
 ॥ ૨ ॥ મોહોટા પરોઢમાં મરગડા બોલ્યા, તે સમે ડિભા થયા; કુન્તા
 માતા સહન કરે છે, તેમની પાસે ગયા. ॥ ૩ ॥ જઈ આંબળ્યો પગનો
 અંગુઠો, ઉઠીયા કુન્તા માય; કહો વાઝ મને કેમ ઉઠાડી, ઓરે જદવ
 રાય. ॥ ૪ ॥ કૃષ્ણ પ્રભુ કહે બારણે આવો, ઓરે માહારિ માત; ખરે
 ખરિ ભીડ પડી છે, તે કહુ તમને વાત. ॥ ૫ ॥ શુભ સતી તવ બારણે
 ગયાં, બોલ્યા અસરણા સરણ; કાલે કરણ યુધ્ધે ચઢશે, કરશે અમારાં
 મરણ. ॥ ૬ ॥ એક બાણે અરજુનને હણશે, બીજા બાણથી મને; કુન્તા-
 જી કહે ઉપાય તેનો, શો છે માહ્યરી કને. ॥ ૭ ॥ તવ કુન્તાજીને સમ-
 જવે, પોતે દીનાનાથ; ઓ માતા જીવવાનું અમારું, તેતો છે તમ હાથ.
 ॥ ૮ ॥ અત્યારે કરણ જગત થઈને, બેઠો છે શેવા કરવા; તેના તંબુમાં
 તમે જવો, જનેતા એની ઠરવા. ॥ ૯ ॥ માતા થાતાં કરણ કને, જઈ
 વદજે મુખ વાણ; કેહશે કે મા કેમ પધાર્યા, તો માગજે બે બાણ. ॥ ૧૦ ॥
 ફરશુરામનાં આપેલાં છે, બે બાણ એની પાસ; તે એક બાણે અરજુન
 મરે, બીજે હું અવીનાશ. ॥ ૧૧ ॥ માગી લેશો બે બાણ તમે, એટલે
 પડશે વેમ; એને હાથે એ નહીં આપે, તમને કેહશે એમ. ॥ ૧૨ ॥ દ્યો
 મા પેલા માથામાંથી, તમને ગમે તે બાણ; માતા તેમાંથી કાઢી લેવાં,
 તો અમારા બચે પ્રાણ. ॥ ૧૩ ॥ કર્ણ પોતે ખોટાં બાણ આપે, તો
 સત્ય એનું પળાય; જો ગુરૂનાં આપેલાં આપેતો, હીંમત એની જાય
 ॥ ૧૪ ॥ માટે તમને લેવાનાં કેહશે, તેથી લેજે પ્રીતે; કુન્તાજી કહે તેતો
 ખરૂં પણ, હું ઓળખું શી રીતે. ॥ ૧૫ ॥ પ્રભુ કહે બધાં બાણ કાઢી-
 ને, ધરણ પર પાથરજો. લેજો લેજાં રાખશો નહીં, છુટાં છુટાં કરજો.
 ॥ ૧૬ ॥ એટલે હું અદર્શ થઈને, તંબુમાં પેશીશ; મોહોટી લીલી માં-
 ખ થઈને, બાણ ઉપર બેશીશ. ॥ ૧૭ ॥ જો પર બેસુ તે લેઈ લેજો, તરત

આવજો નાશી; કરણ રાજ નહી રોકવાનો, રેહેશે મુખ વિકાશી.
 ॥ ૧૮ ॥ એવું સાંભળી કુન્તા ઉઠ્યાં, કૌરવ દળમાં જય; નાહી ઘોઘ
 શેવા કરે છે, તંબુમાં કરણ રાય. ॥ ૧૯ ॥ તે તંબુમાં કુન્તાજી પેઠાં,
 બોલે મુખ વચન; હું છું માતા હું છું માતા, કરણ તું મુજ તન. ॥ ૨૦ ॥
 કરણ કહે ભલે પધાર્યો, મુને કર્યો પાવન; એમ જણીને ઉભો થયો,
 બેસવા હીધું આસન. ॥ ૨૧ ॥ તે આસન પર કુન્તા ખીરાજ્યાં, કરણે
 દાભડી કાઢાડી; સુર્યની આપેલી ચુંદડી તે, કુન્તાજીને હોરાડી. ॥ ૨૨ ॥
 તવ સતીના સ્થાન વિશેથી, છુટી પયની ધાર; કરણ કેરા મુખમાં પડી,
 હરખ્યો સુર્ય કુંવાર. ॥ ૨૩ ॥ ઓરે જનેતા ઓરે જનેતા, આજજ વિ-
 ત્યો લાહાવો; જનમ આપી મુક્યો રખડતો, તરછોડ્યો તરછટ હાવો.
 ॥ ૨૪ ॥ કુન્તાજી કહે હતી કુંવારિ, તે વારે માગી લીધેલો; સુર્યના મં-
 ત્રનો જપ જપવાથી, દીન મણીયે હીધેલો. ॥ ૨૫ ॥ તે વારે રખાય
 નહી માહારાથી, જુમનામાં મુક્યો તને; અજગેથી જોઈ રાજ થતીતિ,
 ઉછર્યો છે આંખ કને. ॥ ૨૬ ॥ કરણ કહે આગના આપો, આવી વસુ
 તમ ઘેર; પાંડવ બંધુની પક્ષ કરિને, કૌરવ માફ ઠેર. ॥ ૨૭ ॥
 કુન્તાજી કહે દિકરા માહારા, એવું ન કરિએ કામ; એનું અન
 ખાઈને ઉછર્યો છે, થૈયે ન લુણ હરામ. ॥ ૨૮ ॥ એમ કરવાથી જગત
 વિશે, કુંખ વગોવાય માહારિ. ત્યારે કરણ કહે જનેતા હું, શી શેવા
 કરું તારી. ॥ ૨૯ ॥ તમે મુજને અવતાર આપ્યો, નીરયે જનેતા લા-
 ગો; તે બદલો વાળવો છે માટે, માહારી કને કાંઈ માગો. ॥ ૩૦ ॥
 કુન્તાજી કહે દીકરા માહારા, માતાની કષ્ટી કાપો; ખીજુ ત્રીજું કાંઈ
 જોઈતું નથી, બે બાણ મુજને આપો. ॥ ૩૧ ॥ એટલે કરણે મન વીચા-
 રું, પેલા બે કેમ અપાય; સારાં રાખીને ખોટાં આપું તો. સત્યજ મ્હારું
 જય. ॥ ૩૨ ॥ એવું સમજી કરણ બોલ્યો, નાહ્યેલો ન અડુ ભાથે;
 આ રહ્યો ખીંટીએ ભરવેલો, લૈ દ્યો તમારે હાથે. ॥ ૩૩ ॥ તવ
 કુન્તાએ ભાથો લીધો, જોયા કરે છે કરણ; બાણ બધાં બારણે કાઢીને,
 પોહોળાં પાથરીયાં ધરણ. ॥ ૩૪ ॥ અદર્શ રૂપે અતરયામી, આવી
 તંબુમાં પેઠા; લીલી મક્ષીકા થઈ અરજીનતા, ઋત્યુને બાણે બેઠા.
 ॥ ૩૫ ॥ કુન્તાએ તે બાણ ઉપાડ્યું, જોઈને લીધું જણે; ત્યાંથી
 ઉડીને મક્ષીકા રૂપે, બેઠા પોતાને બાણે. ॥ ૩૬ ॥ એટલે કુન્તાએ તે
 બાણ લીધું. તરત ઉભાં થયાં, જો બેટા આ બે લઈ જઉં, કહી
 બાહાર નિકળી ગયાં ॥ ૩૭ ॥ કરણ રાજ બાવરો બનીયો,

આ શું થયું એ રામ; હવે જ્ય પામવાનો નથા; ભાગી ગઈ બધી હા-
મ. ॥ ૩૮ ॥ એ રીતે હામલીને બેઠો, કુન્તા થયાં વિદાય; હતું તે સ્વ-
રૂપ ધારણ કરી, મળીયા જદવ રાય. ॥ ૩૯ ॥ લાવોરે માતા બાણ બેઠિ,
કહીને માગી લીધાં; તવ કુન્તાએ કંણ પ્રભુને, બે બાણ સોંપી દીધાં.
॥ ૪૦ ॥ તે લેઈ ભગવાને ભાગી નાંખી; આઘાં ફેંકી દીધાં; તે બે બા-
ણનાં ભાલોડાં તે, પારધીએ લેઈ લીધાં. ॥ ૪૧ ॥ તેના સુદિર શર બ-
નાવ્યા, લેઈને પંથે પળીયો; તેમાંનો એક શર અરજુન નંદન બબરૂ-
વાહનને મળીયો. ॥ ૪૨ ॥ કુરૂક્ષેત્રમાં વાહાણું વાયું, કૌરવ થયા ત્યાર;
સેન્યા સહુ સાવધાન થઈને, હાથે લીધાં હથીઆર. ॥ ૪૩ ॥ તોપણ ક-
રણ નવ દેખાયો, દુષ્ટને પડીયો વેહેમ; તંબુમાં જઈ કર્ણને પુછ્યું, બેસી
રહ્યા ભાઈ કેમ. ॥ ૪૪ ॥ કરણ કહે પાન્ડવ સાથે, કરવો નથી સંગરામ;
અમુલ્ય વસ્તુ જતિ રહી માહારી, માટે ભાગી ગઈ હામ. ॥ ૪૫ ॥ દુરી-
યોધન કહે આ શું કહોછો, ઓરે વીરા કરણ; બે દિવશનું યુદ્ધ તમારું,
મુને રાખ્યો છે સરણ. ॥ ૪૬ ॥ કરણ કહે વાત ખરિ છે, પણ શી રિતે
જવું; તે કરતાં શક્ષિ રથ મારો હાંકે, તોતો યુધ્ધે આવું. ॥ ૪૭ ॥ માર-
વાડનો ધણી સારથી બને, તો યુદ્ધ કરવા હામ; શક્ષિ કહે તું બોલ વી-
ચારી, શું તારો હું ગુલામ. ॥ ૪૮ ॥ કરણ કહે છત્રજ માહારા, ગુલામ
હું છું તમારો; પણ મુજ મનમાં પ્રેમ એવો, હાંકો રથ અમારો. ॥ ૪૯ ॥
તવ શક્ષિરાયે કબુલ કીધું, રથ કયો તૈયાર; કરણે વસ્ત્ર આભુશણ પેહે-
યો, હાથ લીધા હથીઆર. ॥ ૫૦ ॥ હિમ્મત રાખી રથે બેઠો, ગરગડીયાં
નીશાન; આઠજ ક્ષોણી રોન્યા સાથે, વળી અંધ કુંવાર. ॥ ૫૧ ॥ વા-
જતે ગાજતે સ્થંભે ગયા, ઊભા સુર ભરેલા; એટલે સામા પાન્ડવ આ-
વ્યા, યુદ્ધ કરવું આદરેલા. ॥ ૫૨ ॥ રહી છે પોતાને ચાર ક્ષોણી, તે
લાવેલા સાથ; અરજુન મારથી મોખરે ઊભો, સારથી દીનાનાથ. ॥ ૫૩ ॥
વળણ. ॥ સામા સામી આવીયા, પોત પોતાને સ્થંભ; કહે વલ્લભ
તવ આદર્યું, યુદ્ધ કરવું ચારંભ.

કડવું ૨ રાજન રાયે.

વૈશમપાયે એણીપેર બોલ્યા, સુણ જનમેજે રાય; બળવંત બા-
જે, વીસ્તારી તુજને સંભળાવું, કરણ પરવ મહીમાય. બળવંત
બાજે. ॥ ૧ ॥ હવે અરજુનજીએ ધનુશ લીધું, ચઢાવ્યું તેણીવાર.

બળં જોર કરી પડપંચા ચઢાવી, પેહેલો કર્યો ટંકાર. બળં ॥૨૧॥ શબ્દ
 તેનો ત્રણ લોકમાં પોહોચ્યો, ડોહ્યાં દસે દીધપાળ, બળં ધમ ધમ ધ-
 મ ધમ ધરતિ ધૂણ, બળભળ્યું પાતાળ. બળં ॥ ૩ ॥ તે સાંભળી લં
 કાથી આઠ્યા, હનુમંત અંજનિ બાળ. બળં અભંગ રથ ઉપર
 એ ચડીયા, કાન્તી મહા વીકાળ. બળં ॥ ૪ ॥ અરજુનની ધ-
 ન્ન ઉપર ખીરાજ્યા, પછી કાષે સહુ ચડીયા. બળં સ્થંભેથી છુટ્યા
 એકદમ ઉઠ્યા, મારવા તુટી પડીયા. બળં ॥૫॥ અરજુને એક અગણીતું
 માર્યું, સાઠ સહસ્ર થયાં બાણ. બળં જય ઝપાટે સુર સપાટે, વાળે ક-
 ચ્ચરધાણ. બળં ॥ ૬ ॥ કરણ રાયે પણ માર્યું અગણીતું. તે સુર ભ-
 રીયું જય. બળં એનું એક બાણ જતા જતામાં, એંશી હજાર બાણ
 થાય. બળં ॥ ૭ ॥ મરણ વેળા બળ કરણનું ઝાણું, વરતે હાહાકાર.
 બળં બહુ બાણ આગળ બળ નવ ચાલે, શું કરે માયાવી કુવાર.
 બળં ॥ ૮ ॥ એવામાં અરજુને એક બાણ લીધું, કીધો કાળો કેહર.
 બળં કરણ કેરી સેન્યામાં માર્યું, બે ક્ષોણી હણી ઠેર. બળં ॥ ૯ ॥ તે
 જોઈ કરણે કાળજવર લીધું, ફેંક્યું કરીને રીશ. બળં દ્રષ્ટપ્રદુમાન પુ-
 ત્ર ધ્રુપતનો, તેનું છેદ્યું શીશ. બળં ॥૧૦॥ બીજે બાણે કાળો કેહેર
 કીધો, લીધા પ્રાણીના પ્રાણ. બળં પાન્ડવ કેરી ત્રણ ક્ષોણીનો, વાળ્યો
 કચ્ચર ધાણ. બળં ॥ ૧૧ ॥ પછી અરજુનને રૂવે રૂવે ભેદ્યો, નીકળે
 બહુ રૂધીર. બળં વાગેતાં ઉપર વીશેશ વાગે, ભોંકાઈ રહેલાં તીર.
 બળં ॥ ૧૨ ॥ શેદેવ નીકુળને તેવાજ ભોંક્યા, ચક્ષુ ડગમગ થાય. બ-
 નં ભીમ રહે અરજુનના રથ પુઠે. એનો ન ચાલે હિપાય. બળં
 ॥ ૧૩ ॥ એમ કરતાં ત્રણ વટી દન રહ્યો, બોલ્યા શ્રી ભગવાન. બળં
 ઓરે પ્રકોદર જીવવું હોયતો, કરો સદસને સાન. બળં ॥ ૧૪ ॥ ત-
 મારા એ મામા જોશે કાંઈ સામા, એમ કહ્યું મોરાર. બળં તવ ભી-
 મે પારથનિ પુઠેથી, ડોકુ કાહાડ્યું બાહાર. બળ. ॥ ૧૫ ॥ સહ્ય મામા-
 ને સાન બતાવી, ભાણેજ ખાય છે માર. બળં દયા કાંક લાવો અમ-
 ને બચાવો, ચેત્યો સદસ તે વાર. બળં ॥ ૧૬ ॥ ભાણેજનું દુખ
 જોઈ દુભાયો, પોતે પીશ્યા દંત. બળં ખેંચ્યા એણે ઘોડાના અછોડા,
 હાંક્યા અવળે પંથ. બળં ॥ ૧૭ ॥ એટલે માયાવી બે બાપ બે-
 ટા, માણને ગગને ચડીયા. બળં છ ક્ષોણી શેન્ય રહ્યું છે કઊરવ-
 નું, તેમાં ઉછળી પડીયા. બળં ॥ ૧૮ ॥ ત્રીજે ગદા લેધને ભીમ
 પડીયો, પારથ પડ્યો લેધ બાણ. બળં કૌરવ કેરી પાંચ ક્ષોણીનું, વા-
 ની નાંખ્યું હથરાણ. બળં ॥ ૧૯ ॥ હરી હરી રહી એક ક્ષોણી શે-

ન્યા, ભય ભર્યા સહુ માઠા. બળં એક ક્ષોણી સો ભાઈને શકુની, જીવ લેઈને નાઠા. બળં ॥ ૨૦ ॥ સક્ષિ રાજ રથ લે ગયા આડો. બોલ્યો કરણ મુખ એમ. બળં એ શક્ષિ રાય રંઝમાં ભંગ પાડ્યો, આડા ઉતરીયા કેમ. બળં ॥ ૨૧ ॥ શક્ષિ રાજ કહે મરજી અમારી, તુ કેમ પુછે દંભ. બળં એવે પાન્ડવ એક ક્ષોણી લેઈને, ગયા કૌરવને સ્થંભ. બળં ॥ ૨૨ ॥ એવે સમેતો સાંજળ પડી, સુરજ બેઠો મેર. બળં કૌરવ નાં વાજં બંધ પડીયાં, વાગી પાન્ડવની ભેર. બળં ॥ ૨૩ ॥ એક એક ક્ષોણી રહી બેઉ બાજુ, પોત પોતાને સ્થળ જાય. બળં નીરદય ભો-મીમાં ભાર ઉતરીયો, એવું બન્યું રણ માંય. બળં ॥ ૨૪ ॥ વળણ ॥ દન પેહેલો પુરણ થયો, કરણ કેરો સાર; કહે વક્ષભ શ્રોતા સુણો, રા-ત્રીનો વીસ્તાર. ॥

કડવું ૩ રાગ સાખી.

વૈશમપાયે એણીપેર બોલ્યા, સુણ જનમેજે રાય; વીસ્તારી તુજને સંભળાવું કરણ પરવ મહીમાય. ॥ ૧ ॥ સૌ સૌને સ્થળ રાત્રીએ ગયા, પાન્ડવ જુગજીવનઃ જમાં કરિને સરવે પ્રાણિ, કરી દીધું સહન. ॥ ૨ ॥ કૌરવ દળ સહુ સુધ રહ્યું છે, દુષ્ટ વીચારમાં પેઠો; કર્ણ શકુની દુસ્થા-સનને, બોલાવો વાતોમાં બેઠો. ॥ ૩ ॥ દુરીયોધન કહે કરણ વિરા, પાન્ડવો બહુ બળવાન; આજે તો અતી જીલમ કીધો, વાળી નાખ્યું હથરાણ. ॥ ૪ ॥ આપણી બરોબર પાન્ડવ થયા, ન રહ્યો આપણા ટેક; એમના જેવા આપણે બનિયા, ક્ષોણી રહી અકેક. ॥ ૫ ॥ તેથી આપણ અત્યારે ઉઠો, સાચા શત્રુવટે થૈએ; પાન્ડવનું શેન્ય સુતેલું હણવા, ઉઠો ચારે જૈએ. ॥ ૬ ॥ કરણ કેરી બુદ્ધિ કરી તે, કબુલ કીધું સાર; દુષ્ટ કરમ કરવાને ઉઠ્યા, હાથ ગ્રહિ હથીઆર. ॥ ૭ ॥ છાનામાના સંતાઈ આલ્યા, જણ્યું નંદકીશોર; જણિ જોઈને સહુ સેન્યાને. નીંદ્રા મુકો અધોર. ॥ ૮ ॥ તવ સહુ પ્રાણિ નીંદ્રાએ ભરિયા, જગત નહી પેરાદાર; ચારે જણાએ ખડમ ખેંચી, કરવા માંડ્યો સહાર. ॥ ૯ ॥ મારતા મારતા મુંસરા આલ્યા, કીધો કારમો કહેર; એક ક્ષોણી બધુ સુધ રહ્યું, તે સહુ માર્યું ઠેર. ॥ ૧૦ ॥ એવે તંબુમાં પેસવા ગયા, રણછોડરાયજી રૂઠ્યો; માયાવિને નીંદ્રા ન હોયે, તેથી ગટારગછ ઉઠ્યો. ॥ ૧૧ ॥ બીજો એનો નંદન ઉઠ્યો,

કીધો ખરો ખુખારો; તવ ચારેજણુ જીવ લેઈ નાહા. મેઘવરણુ કહે
 મારો. ॥ ૨૨ ॥ શકુની દુરીયોધન દુશાશન, તે ત્રણ એક પા જાય; તેમ-
 નાથી જુદી દીશાએ નાહો, પોતે કરણરાય. ॥ ૨૩ ॥ તેની પુઠેગટોરગછ
 પડીયો, એવે જલાયો કરણ, હેડંબા સુતે કેશ ઝાલી, તરત ઢાળ્યો
 ધરણ. ॥ ૨૪ ॥ સુર્યનો નંદન કરે વંદન, પડ્યો ચતાપાટ હેઠો;
 ગટોરગછ ઘણી ગાળો દેતો, રૂદેપર ચઢી બેઠો. ॥ ૨૫ ॥ માહા રીસ
 ધારે બહુ માર મારે, તરફે રાજ કરણ; જણ્યું કે રહુ વિચારમાં તો,
 આણશે માહારૂં મરણ. ॥ ૨૬ ॥ ઇંદ્રનિ આપેલી સાંઘ્ય કાહાડી, કટી-
 માંથી કરિ રિસ; પડ્યા પડ્યા મારી ગટોરગછને, તરત છેલ્યું શીશ.
 ॥ ૨૭ ॥ શીશ છેદીને સાંઘ્ય જતી રહિ, ઇંદ્ર રાજનિ પાસ; પછી
 કરણ ઉભો થયો, જણ્યું થશે જીવ નાસ. ॥ ૨૮ ॥ ઘડ મુસ્તક ત્યાં
 પડ્યાં રહ્યાં ને, પોતે તંબુમાં પળીયો; મેઘવરણ પેલા ત્રણે જણને,
 નસાડી પાછો વળીયો. ॥ ૨૯ ॥ તાતજી તાતજી કેહેતો આવ્યો,
 ક્યાં હોય એનો તાત; એટલે વિશેષ બુમો પાડી, નીંદ્રા ખેંચી જગ
 નાથ. ॥ ૩૦ ॥ એટલે સરવે પાન્ડવ જગ્યા, ગભરાઈ આવ્યા બાહાર;
 જ્યુતો બધું શેન્ય મારેલું, વળી માયારી કુંવાર. ॥ ૩૧ ॥ ઘડ મુ-
 સ્તક જડ્યુ ગટોરગછનું. ભીમશેને મુકી પોક; રડવા લાગ્યા સહિ
 ત્રાશી ત્રાશીને, પુરણ પ્રગટ્યો શોક. ॥ ૩૨ ॥ કલેશમાં નુન્ય રહી નહી
 કાંઈ, મન વળાવે રણછોડ; અરેરે માહારાજ રત્ન સરિખી, બે ભાઈની
 ગઈ જોડ. ॥ ૩૩ ॥ એમજ કરતાં કાષ્ટ લાગ્યા, ચીતા ખડકી સાર;
 મેઘવરણે વીધી પ્રમાણે, કર્યો સહુ સંસકાર. ॥ ૩૪ ॥ પછી નાહી ધો-
 ઇને મન વાળ્યાં. દુષ્ટોએ કીધો દગો; તો આવતિ કાલે દગાખોરોને,
 દગો દેઈને ઠગો, ॥ ૩૫ ॥ એમ ધારીને રાત્રીએ સુતા, એવામાં વાહા-
 ણુ વાય; કૌરવ સાં ભાઈ તૈયાર થયા, એક ક્ષોણી સન્યાય. ॥ ૩૬ ॥
 સદ્ગ શકુનિ કરણ રાજ, યુદ્ધ કરવા સ્થંભ જાય. ગોર કપાચાર તેમ-
 ની સાથે, આવિ ઉભા રણ માંય. ॥ ૩૭ ॥ એટલે આવ્યા પાન્ડવ
 પાંચે, છઠ્ઠા અસરણા સરણ; બીજે શેવક ન મળે સાથે, સાતમો
 છે મેઘવરણ ॥ ૩૮ ॥ તે આવ્યા પોતાને સ્થંભે, કરણ ઉપર
 બહુ ક્રોધ; શાનો સતીયો દગા ભરેલો, કરણ કપટી ચોદ્ધ. ॥ ૩૯ ॥
 ભીમ કહે સુત સુર્ય કેરા, તુજને છે ધીકકાર; દગો કરીને મારી નાંખ્યો,
 માહારો જેષ્ટ કુંવાર ॥ ૪૦ ॥ તે કળ ઇશ્વર તુને દેશે, કહી ગાળ્યો
 અપાર; ગાંજેવધરે ગાંજેવ નામાનો, તર્ત કર્યો ટંકાર. ॥ ૪૧ ॥

॥ વળણ. ॥ ટંકાર કીધો પારથે, ડાહ્યાં દસે દીગપાળ; ધરણ લાગી
ઢંજવા, ખળભળીયું પાતાળ.

કડવું ૪ રાગ સવર્યાનો.

વૈશમપાયે એણીપેર બોલ્યા, સુણ જનમેજે રાય; વિસ્તારી તુ
જને સંભળાવું, કર્ણ પરવ મહીમાય. ॥ ૧ ॥ બીજે દીવશે યુદ્ધ આ
રંભ્યું, અરજુને માર્યું બાણ; તે બાણથી અડધિ ક્ષોણિના, કાહાડી ના
ખ્યા પ્રાણ. ॥ ૨ ॥ તેણું કરણે વાયુનું માર્યું, જ્યાં છે માયાવી તંન;
તે બાણ મેઘવરણને લેને, ચઢી ગયું ગગન. ॥ ૩ ॥ એણું જણાયું
કે એ સુત મુઓ, એવો ગગને ચડીયો; સાન ભાન વીનાનો થઈને,
હોડંબા વન પડીયો. ॥ ૪ ॥ તે દેખી અરજુનજીએ, જોર કર્યું અપાર;
એક બાણ મારીને ઉરાડ્યા, ગોર કીપાચાર. ॥ ૫ ॥ તે જોઈ કરણે
ભાલોડાં ભાંક્યા, અરજુન પામ્યો ત્રાસ; રથ પુઠે ભીમ કરે હોકારા, તેને
કહ્યું અવિનાસ. ॥ ૬ ॥ એરે વ્રકોદર જીલમ થયો, અરજુનનું ગયું
ભાન; જો જીવવાનિ આશા કરો તો, કરો મામાને સાન. ॥ ૭ ॥ તવ
ભીમે રથ પુઠે રહીને, સહને બતાવિ સાન; એરે મામા દયા કાંઈ લા-
વો, ઘણા થયા હેરાન. ॥ ૮ ॥ સહ રાજને ઉપની દયા, ભાણેજ મા-
હારા થાક્યા; ઘોડાના અછોડા ખેંચી, અવળે પંથે હાક્યા. ॥ ૯ ॥
રૂઢીર માંડેશનો કીચ્ચડ જાળે, તેમાં રથ લેઈ જાય; એટલે સો ભાઈ
શકુની નાહા, સેન્ય રહી ગયું ત્યાંય. ॥ ૧૦ ॥ ગદા ગ્રહી ભીમ સેન્યમાં
પડી, ક્રોધાતુર થઈ ઉડે; આંખો મીચી નાંખે ટીચી, ઉંધુ ઘાતીને જુડે
॥ ૧૧ ॥ અડવી ક્ષોણીનો ઘાણ વાળ્યો, પુરણ પાન્ડવ નડીયા; રણ-
છોડરાયે રથ દોડાવ્યો, કરણ કેડે પડીયા. ॥ ૧૨ ॥ રથ કરણનો જાય
સપાટે, ફરશુનું વચન ફળીયું; જતાં જતાં રથનું પરડું, પ્રથવી મા-
તાએ ગળીયું. ॥ ૧૩ ॥ એટલે એનો રથ અચક્યો, શહ રાજ પોકારે;
ચાલો તમારો ઘણી મરે કહી અશ્વને આબક મારે. ॥ ૧૪ ॥ એટલે
બોલ્યો કરણ રાજ, શીદને બરકા પાડો; પીંડુ કાંક ભરાયું છે માટે,
નીચે ઉતરી કાહોડો. ॥ ૧૫ ॥ શહ કહે તારો નોકર નથી, શો દર
માયો આલ્યો; એમ કહીને અછોડા પછાડ્યા, રથથી ઉતરી આલ્યો
॥ ૧૬ ॥ એટલે લગભગ પાન્ડવ આવ્યા, તવ બોલ્યો રાય કરણ;
એટલે રથ રાખીને રેહેજો, એરે અસરણા સરણ. ॥ ૧૭ ॥ રથ મા-

હારો ભોમીમાં ભરાયો, તે કાઢવા દો બાહાર; તવ ત્યાં રથ રાખીને
ઉભા, પોતે જુગદાધાર. ॥ ૧૮ ॥ પાંચ ભાઈને છઠ્ઠા પ્રભુજી, અળગાર-
હ્યા છે ઉભા; કરણે ઉતરી રથ કાઢવાના, મનમાં કર્યા મનશુબા.
॥ ૧૯ ॥ ગભરાટે ભરીયો નીચે ઉતરીયો, જુએ નંદ કીશોર; પીંડાને
બેઉ ભુજથી ઝાલી, વણું કરે છે જોર. ॥ ૨૦ ॥ તોપણ રથ નીકળતો
નથી, ધાર્યું અસરણા સરણ; તણ વસ્તુ એની. પાસે હશે ત્યાં, સુધી
નહી મરે કરણ. ॥ ૨૧ ॥ કલ્વક નામનો રથ એનો. કુંડળ પેહેરેલાં
કાન; ત્રીજી કવચ હોય ત્યાં સુધી, ન મરે સુર્ય સંતાન. ॥ ૨૨ ॥ એવું
સમજી સામજો બોલ્યા, ઓરે કરણ રાય; રૂધીરના છાંટા ઉડશે તો,
કુંડળ કોડીનાં થાય. ॥ ૨૩ ॥ અમુલ્ય કુંડળ છે તમ પાસે, ત્રીજોક-
માં નહી ખીજે; માટે માહારૂં કહ્યું માનીને; રથમાં મુકી દીજે. ॥ ૨૪ ॥
આયુશ આવી રહ્યો કરણનો, તવ માની સત્ય વાત; કુંડળ કાઢી
રથમાં મુક્યાં, બોલ્યા પ્રભુ સાક્ષાત. ॥ ૨૫ ॥ કવચ તમારૂં શીદ
બગાડો, તે પણ નાંખો કાહાડી; તેથી તે પણ કાહાડી મુક્યું ભવીશ,
રેખા આડી. ॥ ૨૬ ॥ પછી પ્રભુ કહે જોર કરીને, શીદ પેઢના નળ
ટાળો; એક વાર પેત્રી ટેકરીએ જઈ, ઠીક કહોટો વાળો. ॥ ૨૭ ॥ એ-
ટલે કરણ અળગો ખશીયો, રથથી જેણી વાર; અરજીન પ્રત્યે કેહેવા
લાગ્યા, પોતે જુગદાધાર. ॥ ૨૮ ॥ આ વેળા તમે બાણ મારો, છે ખરા
લાગમાં કરણ; તે વીના મથી મરશે પણ, એ નહિ પામે મરણ.
॥ ૨૯ ॥ અરજીને કહ્યું પાતક લાગે, ઓરે શ્રી જુગધીશ; કૃષ્ણ પ્રભુ
કહે પાતક લાગે, તે સહુ મારે સીશ. ॥ ૩૦ ॥ તવ અરજીને બાણ ચ-
ઢાવ્યું; માર્યું કરી મનસુબો; કરણે આવતું બાણ દીઠું. રૂદ્રીયા ધરીને
ઉભો. ॥ ૩૧ ॥ તેવું બાણ ભોંકાયું રૂદ્રમાં, પ્રાણજ ઉંચો ચડીયો; રા-
મ કૃષ્ણજી રામ કૃષ્ણજી, કરતો કરતો પડીયો. ॥ ૩૨ ॥ તેવાજ પ્રભુ પા-
છા વર્ણીયા, પાન્ડવને લેઈ સાથ; તંબુ મધ્યે પાન્ડવને મુકીને, આલ્યા
દીનાનાથ. ॥ ૩૩ ॥ કરણને વરદાન દિધું છે, મરતાં દરસણ દેવા; મા-
ટે ભક્તને મળવા આલ્યા, ખનીયા આહણ જેવા. ॥ ૩૪ ॥ વૃદ્ધ વ-
પુ ધારણ કર્યું છે, પોતે જદવ રાય; કર્ણના રથના દાગીના તે, તસ્કરો
લેઈ જાય. ॥ ૩૫ ॥ એવામાં આવ્યા વીમ રૂપે, પોતે અસરણા સ-
રણ; પોકાર કીધો કૃષ્ણ પ્રભુએ, ક્યાં છે રાજ કરણ. ॥ ૩૬ ॥ પડ્યો
પડ્યો તવ કરણ બોલ્યો, આવો વીમ માહારાજ; એમ કહોને પાસે
બોલાવ્યા, પધારો ગરીબ નીવાજ. ॥ ૩૭ ॥ એટલે બોલ્યા અંતરયા-

મી, પ્રસન્ન હજે ભગવાન; યાચના કરવાને આવ્યોછું, દેવું છે કન્યા
દાન. ॥ ૩૮ ॥ એક અયુત રૂપેઆ જોઈએ, તવ બોલ્યો કરણ રાય;
જુઓ માહારાજ ધન પડ્યું હશે, માહારા રથની માંય. ॥ ૩૯ ॥ પ્રભુ
કહે રથમાં નથી કાંઈ, કહે કેમ કરીએ બાપુ; કર્ણ કહે મુજ દંતમાં
રેખો, હીરાની છે તે આપુ. ॥ ૪૦ ॥ પેલો પડેલો પાશાણુ આપો, દં-
ત પાડુ ધરી હામ; પ્રભુ કહે શાનુ દાન કરે છે, વીપ્રને દેછે કામ. ॥ ૪૧ ॥
તવ કરણ ગરબડતો જઈને, પાશાણુ લાવ્યો પાસ; દંત પાડી રેખો
કાઢીને ધરી, તવ વધા અવિનાશ. ॥ ૪૨ ॥ તારા મુખનિ અજીઠી થયે-
લી, તે કેમ હું લેઉં દાન; બ્રષ્ટ દાન તું વીપ્રને આપે, તેથી કેપે ભગ-
વાન. ॥ ૪૩ ॥ એટલે કરણ રાજ બોલ્યો, સત્ય કહી તમે વાણી; ઓ
માહારાજ તુંમડીમાંથી, ધોવાને આપો પાણી. ॥ ૪૪ ॥ કરણ પ્રભુ
કહે મુજ કને પાણિ, લેઈને રેખો દેછે; તો પાણીને બદલે આપ્યું, એ
મ માહારૂં મન કેહે છે, ॥ ૪૫ ॥ એવું સાંભળી કરણ રાજ, ટેકરીથી
ગરબડીયો; ચાલી આવ્યો રથની પાસે, પયડે બાહાજીને ચડીયો. ॥ ૪૬ ॥
પોતાનુ ધનુશ બાણ લીધું, પાછો પડીયો ધરણ; ગડબડતો ટેકરી પર
આવ્યો, દાનેશ્વરી રાય કરણ. ॥ ૪૭ ॥ સુતાં સુતાં ધનુશ ઉપર; બા-
ણ ચઢાવ્યું સાર; ગંગા મંત્ર ભણિ માર્યું ભોમી, તવ નીકળી જળ
ધાર. ॥ ૪૮ ॥ તે જળમાં રેખો ધોઈ નાંખી, પોતે કરણ રાય; પછી
પ્રભુને કહ્યું લ્યો માહારાજ, કહીને લાગ્યો પાય. ॥ ૪૯ ॥ વળણ. ॥
પાય પડી રેખો ધરી, એજ કરણ દાતાર; કહે વહ્નિભ્રમ શ્રોતા સુણો, હ-
રખ્યા જુગદાધાર.

કડવું ૫ રાગ ધન્યાસરી.

વૈશમપાયે એણીપેર બોલ્યા, મુણ જનમેજે રાય; વીસ્તારી તુજને
સંભળાવું કર્ણ પરવ મહીમાય. ॥ ૧ ॥ રેખો ધોઈને સામી ધરી કે,
હરખ્યા વીશ્વનાં ભુપ; વિપ્રનું સ્વરૂપ ત્યાગ કરીને, ધર્યું ચતુર્ભુજ
રૂપ. ॥ ૨ ॥ મોર મુગટ પીતાંબર શોભે, કર શંખ ચક્ર ધરેલા; શ્રીમુ-
ખ બોલ્યા શાખાશ તુજને, તેં બહુ પુન્ય કરેલા. ॥ ૩ ॥ તુજ જેવો
કોઈ દાતા ન દીઠો, માટે તારૂં કષ્ટ કાપું; માગવું હોય તો માગ્ય મુજ
પાસે, જે માગે તે આપુ. ॥ ૪ ॥ કરણ કહે પાંચ વસ્તુ, માગવાની ઇ-
ચ્છાય; તવ કહ્યું મુખ રૂપે માગી લે, રીજ્યા વૈકુંઠ રાય. ॥ ૫ ॥

એટલે કરણ માગવા લાગ્યો, સાંભળજો જગતપતી; માગું તેમાં ધ્યાન
 દે જો, માયા માગવિ નથી. ॥ ૬ ॥ તીલક વીપ્રના હાથનું પામું, મા-
 તાને હાથ ભોજન; પુત્રના હાથનો પીન્ડ મળે, દેહીમાં મદુસુદન
 ॥ ૭ ॥ એ રીતે ચાર વરદાન માગ્યાં, તથાસ્તુ પ્રભુએ કહ્યાં; તે ચારમા-
 થી ત્રણ વચન, કળીયુગે અવળાં થયાં. ॥ ૮ ॥ તીલક ગમે પોતાના
 કરનું, સ્ત્રી કરનું ભોજન; પીન્ડજ પ્રીય પુત્ર તણા છે, મંદિરે મધુ
 સુદન ॥ ૯ ॥ પાંચમું વરદાન કરણે માગ્યું, સાંભળો દેવ મોરાર. કું-
 વારિ જગોમાં તમ હાથે, કરો વહનિ સંસકાર. ॥ ૧૦ ॥ કૃષ્ણ પ્રભુએ
 કમ્બુલ કીધું, કરણે જે કહ્યું તેહ; એટલે ભાણુના નંદને, તરત મુ-
 ક્યો દેહ. ॥ ૧૧ ॥ એટલે બન્યા કૃષ્ણ સ્વરૂપે, પોતે દીનાનાથ; ઉપર
 ભેગી કટી બાંધી, પેરોણો ઝાલેલો હાથ. ॥ ૧૨ ॥ ભકતોને વશ ભુધ-
 રજી છે, વચન માટે વાધે; કરણનું શબ્દ ઉપાડીને, પોતે લીધું બાંધે,
 ॥ ૧૩ ॥ કુંવારી જગો જોતા જોતા, નર્મદા ત્રે જાય; તલપુર ત્યાં જોઈ
 કુંવારી જગ્યો, હરખ્યા જદવરાય. ॥ ૧૪ ॥ નર્મદા જળમાં સખ નવ
 ડાબ્યું, મુકી દીધું કીનાર; જઈ વનમાંથી કાષ્ટ લાવ્યા, દેવકીના કુંવા
 ર. ॥ ૧૫ ॥ તલપુર જગોમાં ચીતા ખડકવી, તે શી રીતે ખડકાય; બુ-
 ઝ્કી ચલાવી પેરોણાની, આરજ મુકી ત્યાંય. ॥ ૧૬ ॥ પેરોણો તો ઉભો
 રાખ્યો, પોતે દીનાનાથ; તેના ઉપર મુક્યો પ્રભુએ, ડાભો કુંવારો હા
 થ. ॥ ૧૭ ॥ હાથેળીમાં ચીતા ખડકી, શબ્દ મુક્યું મોરાર; પછી પ્રભુ
 એ કર્ણના શબ્દને, કર્યો અગ્નિ સંસકાર. ॥ ૧૮ ॥ પુરણ એનો દેહ
 પ્રજાળ્યો, અશ્વ દીધાં વેવરાવી; સ્નાન કરીને શામળીયોજી, તંબુમાં
 બેઠા આવી ॥ ૧૯ ॥ કરણનો એવો ઓદ્ધાર કીધો, ભકતને વશ ભ-
 ગવાન; સદાય પ્રભુ ભકતના તારણ, સમજે તે ધરે ધ્યાન. ॥ ૨૦ ॥ કર
 ણ પરવ પુરણ થયું, જનમેજે કર્યું દાન; વીધી પ્રમાણે સૌ પુન્ય કી
 ધું, પરિક્ષતને સંતાન. ॥ ૨૧ ॥ વળણ. ॥ બ્રહ્મહત્યા તવ ઉતરી, પોહો-
 ત્યા સૌના કોડ; કહે વલ્લભ સૌ બોલજો, જેજે શ્રી રણછોડ.

કર્ણ પર્વ સમાપ્ત.

અમદાવાદ-ગ્રંથોદય પ્રેસ.

શક્તિ પર્વ.

કડવું ૧ રાગ સાખી.

વૈશમપાયે એણીપેર બોલ્યા, સુણ જનમેજે રાય, વિસ્તારી તુજ-
 ને સંભળાવું, શક્તિ પર્વ મહીમાય. ॥ ૧ ॥ રાત્રીએ પોત પોતાને સ્થ-
 બે, કૌરવ પાંડવ રહ્યા, તે સમે રાજ દુરીયોધનને, વીચાર વીશેષ થ-
 યા. ॥ ૨ ॥ પીંપળા નિચે ભીશમ પોઢ્યા છે, બાણ તણી સજ્યાયે;
 ત્યાં આવીને દાદાને પુછ્યું, પોતે દુરિયોધન રાયે. ॥ ૩ ॥ એરે દાદા
 કેમ કહું હું, સરવ કો પામ્યા મરણ; એક સો બે જણ જીવતા રહ્યા,
 આજ પડ્યો રાય કરણ. ॥ ૪ ॥ ભીશમપીતા કહે પેહેલું ન માન્યું,
 તે માટે કથલ્યું કાજ. હજી જો તારે જીવવું હોય તો, દધ દે પાંડવને
 રાજ ॥ ૫ ॥ દુરીયોધન કહે એરે દાદા, મીથ્યા ન મરશો મધી,
 મુજ શરીરના છો થાય કટકા, પણ રાજ્ય દેવાનો નથી. ॥ ૬ ॥ માટે
 તે વીશે વાત ન કરશો, વઢવું છે કાલનો દન; સર્વ મરે પણ હું નવ
 મરું, એવું કૈં કાઠો વચન, ॥ ૭ ॥ ભીશમપીતા કહે હું નવ જાણું,
 શેદેવને પુછી આવો; અવળું કદી કાળ નહીં બતાવે, કેહેજે કે સત્ય-
 બતાવો. ॥ ૮ ॥ તવ દુરીયોધન પુછવા ચાલ્યો, વીચાર કરતો મન; શેદે-
 વના તંબુમાં આંચો, દીધુ જોશીયે આસન. ॥ ૯ ॥ કહ્યું મોટા ભાઈ
 કેમ પધાર્યા, તવ બોલ્યો મુંઢ રાય, સર્વ મરે પણ હું નવ મરું,
 બતાવો એવો ઉપાય. ॥ ૧૦ ॥ શેદેવજીએ મન વિચાર્યું, વિસ્વાસે
 આંચો આપ; તેને જો સત્ય નહીં બતાવું, તો મુજને અતિ પાપ.
 ॥ ૧૧ ॥ એ નહીં મરે ને મારે અમને, તોપણ શું થઈ જશે; સાચવના-
 રો છે સામળીયો, કેમજ મરવા દેવાશે. ॥ ૧૨ ॥ એવું જણિ જોશીએ
 કહ્યું, અત્યારે તતપર થાવો; ગાન્ધારી સતિ માત તમારી, નજ તેની
 કને જવો. ॥ ૧૩ ॥ સુતરનો તાર રાખવો નહિ ને, જાણું ધરી ઉમંગ;
 તે તમારી મા નિરખશે કે, વજ્રનું થાશે અંગ ॥ ૧૪ ॥ પછી ભય
 નહિ મરવાનો તમને, પધારોમોહોટા વિર; તવ દુરીયોધન ઉઠી ચાલ્યો,
 નરહિ મનમાં ધિર: ॥ ૧૫ ॥ ભિશમપીતાને જઈને કહ્યું, દાદા
 એ શત્રુ સાચો; નગન મોકલે મુજ માતા પાસે, એ ખેલ નહિ કાંઈ

કાચો. ॥ ૧૬ ॥ ભીરમપીતા કહે મુરખ પ્રાણિ, મોહોટાનું વચન
 મોહોટું; એના પીન્ડનો ભરોસો મુને, કદિ કહે નહીં ખોટું. ॥ ૧૭ ॥
 દુરીયોધનને શ્રદ્ધા ચોટી, તંબુમાં ગયો ભુખ, વસ્ત્ર વપુ પર એક ન
 રાખ્યું, થયો નજ સ્વરૂપ. ॥ ૧૮ ॥ મનસુખો મોઠો સુર ભયો નાઠો,
 હસ્તિનાપુર ભણી જાય; નિંદ્રામાંથિ જગી ઉઠ્યા, જાણ્યું જદવરાય.
 ॥ ૧૯ ॥ જાણ્યું કે જ્ઞેશિએ જુલમ કીધો, પાપી વજૂનો થાશે; એટલે
 પાન્ડવોને હણશે, મુજથી શું સચવાશે. ॥ ૨૦ ॥ આગળથિ ઉપાય
 કર્શતો, કાંઈક ખચાવ થાય; એમ જણિ અંતરધ્યાન થઈને, ગયાશ્રીજ
 દવરાય ॥ ૨૧ ॥ હસ્તિનાપુરના દરવાજા પાસે, સોહ્યામણિ છે વાડી; તે-
 માંથી પુરુષ વીણ્યાં, દિનોનાથ ખેલાડી. ॥ ૨૨ ॥ તે પુલનો તંગીયો ખ-
 નાવ્યો, કટીથી જંગા મુધી; પછી વાડીને મોઢે ઉભા, વીચારિ વાત
 વીરૂપિ. ॥ ૨૩ ॥ એવામાં દુરીયોધન આવ્યો, વાડી કને થઈ આલ્યો;
 છખીલે છાખ નીચે મુકી, ઝડપ જઈને ઝાલ્યો. ॥ ૨૪ ॥ નાગો નાગો
 આવ્યો ક્યાંથી, એરે હરામખોર; ચોરાયછે પુલ વાડીમાંથી, આજ
 ઝલાયો ચોર. ॥ ૨૫ ॥ એમ કહીને મારવા માંડ્યો, ઢીંચણ ગડદાને
 પાટું; પોતાને દોડાવ્યા તેનું, વાળી નાંખ્યું સાટું. ॥ ૨૬ ॥ છત્રપતી
 કહે શીદ મારો છે, વીચારિને કરો જોર; હસ્તિનાપુરનો રાજ્યો હુ, ન-
 થી વાડીનો ચોર. ॥ ૨૭ ॥ પેહેલું જોઈ લે મોહું મદારું, તે પછી દેજો
 દુખ; તવ વાડીમાંથી અગની લાવિ, જોયું રાયનું મુખ. ॥ ૨૮ ॥ મા-
 ણી રૂપે મોહન બોલ્યા, નગ્ન રૂપે છો કેમ; હાલો દુચકો કોણે ખતા-
 વ્યો, કોણે બાલ્યો વેમ. ॥ ૨૯ ॥ દુરીયોધન કહે શેદેવજીએ, ખતા-
 વીયો ઉપાય; જનેતા કને નજ જવું તો, વજૂનિ કાયા થાય ॥ ૩૦ ॥
 પ્રભુ કહે તે તમે સત્ય માન્યું, વિચાર્યું નહિ પાપ; નગ્ન દેખીને ગા-
 ન્ધારી સતી, તમોને દે શ્રાપ. ॥ ૩૧ ॥ શ્રાપજ દેવરાવવાને ઈરાદે, ત-
 મને ખતાવ્યું એવું; દુરીયોધન કહે ભીરમ પીતાયે; કબુલ કીધું તે-
 વું. ॥ ૩૨ ॥ તે કારણથી સાચું લાગ્યું, થઈ ગઈ મનની શુદ્ધી; મોહન
 કહે મરણ વેળા, વ્રજની બગડી બુદ્ધી ॥ ૩૩ ॥ તે કરતાં સત્ય લાગતું
 હોય તો, નહીં મટે લેખ ટાંક્યા; તંગીયો આપુ નજના નજ, વળી
 ઢાંક્યાના ઢાંક્યા. ॥ ૩૪ ॥ પુષ્પનો પેહેરવો નહીં બાધ તેમાં, જંગા-
 થી કટી લગી; એવાં માળીનાં વેણ સુણ્યાં, એટલે મન ગયું ડગી,
 ॥ ૩૫ ॥ છાખડીમાંથી પુષ્પ કેરો, તંગીયો રાયને દિધો, જંગાથી કટી
 લગી પોતે, રાજએ પેહેરી લીધો. ॥ ૩૬ ॥ પછી પ્રભુ કહે પધારો પ્રી-

તે, આ યોગ સારો થયો; તવ કુબુદ્ધી નમ્રમાં પેડો, માતાના મોહોલ-
માં ગયો. ॥ ૩૭ ॥ ગાન્ધારિ સતી બેસી રહી છે, ચક્ષુએ પાટાખાંધી;
પુત્ર થયા પછી અંધાપો વેઠે, તણ વેહેવાર ઉપાધી. ॥ ૩૮ ॥ પોતાને
પતી અંધ છે માટે, ભોગવેછે અંધાપો; દુરિયોધન કહે પાટો છોડીને,
મુજને વરદાન આપો. ॥ ૩૯ ॥ શરીર માહારૂં નીરખો નજરે, હૃદયે
ધરી ઉમંગ; તવ ગાન્ધારીએ પાટો છોડી, જોયુ પુત્રનું અંગ. ॥ ૪૦ ॥
નખ શીખ શુધી નરખીને કહયું, વજ્રનુ વપુ થારો, જળવળે કટીને
જંગા, ત્યાંથી જીવડો જશે. ॥ ૪૧ ॥ આખા નગન આવતુંતું, ડા-
હાપણુ કોણે કરાવ્યું; સુતરના તારનો તંગીયો તે, વસ્ત્રજ અંગ ધ-
રાવ્યું. ॥ ૪૨ ॥ ઓ માતા ખાગના માળીએ, પેહેરાવ્યો નગન ભાળી;
ગાન્ધારી કહે માળી નહોતો, એતો હતો વનમાળી. ॥ ૪૩ ॥ દુરિયોધ-
ન કહે વનમાળી કીયો, એરે માહારી માય; ગાન્ધારી કહે દ્વારીકાં વા-
ળા, કંખજી જદવરાય. ॥ ૪૪ ॥ તવ દંત પીશી વસ્ત્ર પેહેર્યો, પ્રભુપર
ક્રોધ માઠો; વૈકુંઠવાશીને ગાળો દેતો, નમ્ર વીશેથી નાઠો. ॥ ૪૫ ॥ કુરૂ-
ક્ષેત્રે તંબુમાં ગયો, રૂજની કર્યું સહન; રાત્રી વિતી વાહાણું વાયું, ઉ-
ઠ્યો દુરીયોધન. ॥ ૪૬ ॥ દુરીયોધન જગૃત થયો, શક્તિની પાસે જય,
ઉઠો યુદ્ધ કરવા ચઢો, રણભોમીની માંય.

કડવું ૨ રાગચોપાઇનો.

બોલ્યા વૈશમપાયે વચન; સુણ પરીક્ષિત કેરા તન; થયો જગત
તવ શક્તિ રાય, તુતો સુણ દુરીયોધન રાય. ॥ ૧ ॥ જરા રહીને તતપર
થાવું, પેહેલોં પાન્ડવને મળવા જબું; એતો ભાણેજ છે મહારા, તને
વશ જેમ મામા તારા. ॥ ૨ ॥ એમ કહી ઉઠ્યા શક્તિ રાય, એતો પા-
ન્ડવ તંબુએ જય. જ્યાં બેઠા પાન્ડવ બળીયા, ત્યાં આવીને મામા મ-
ળીયા. ॥ ૩ ॥ આજ અડધો દન મારો વારો, તમે વઢવાનું શું ધારો;
બોલ્યો ત્રરકોદર મુખ આપ, મારો ભાણેજને તે પાપ. ॥ ૪ ॥ પુછો જ-
ણે છે દીનાનાથ, કેમ ઉપાડી શકાય હાથ; ભાણેજને બ્રાહ્મણ મણવા,
કેમ વઢાય અમને હણવા. ॥ ૫ ॥ બોલ્યો શક્તિરાજ મુખ એમ, કહો ભાઈ
ત્યારે કંઈ કેમ; રહુ સ્થંભે આવિને ઉભો, પણ તમે કરો મનસુબો. ॥ ૬ ॥
મારો કૌરવને તમે માર, ત્યારે જેવાય નહી લગાર; એને રાખેલો છે
સરણ, તમે વિચારો અંતઃકરણ. ॥ ૭ ॥ પાસે રહીને મારવા દેવું,

તે તો સરણે રાખ્યો તે કેવું; બરોબર થાય મધ્યાનકાળ પછી માહારે
 માંથે નહિ આળ. ॥ ૮ ॥ બોલ્યો ભીમ આવિશુ સ્થંભ, નહિ કરીયે
 યુદ્ધ આરંભ; ઉભા રહીશું મધ્યાન સુધી, પછી વિપ્રીત કરશું બુદ્ધી.
 ॥ ૯ ॥ ત્યારે બોલીયો સદ્ગુરુ મુખ, પછી મારો તેનું નહીં દુખ;
 ભીમ સારો છે તારો વીચાર, સુણો ધરમ કુન્તી કુંવાર. ॥ ૧૦ ॥ કહ્યું
 તે સાંભળજે વાત, માહાર મૃત્યુ તમારે હાથ; માટે તમે રહેજે તૈયાર,
 સમજાવિ દેવું સહુ સાર. ॥ ૧૧ ॥ પેહેલા સો મંત્ર શીવના ભણજે,
 પછી કાળજ્વરથી હણજે; વળી પવન મંત્ર ભણીને, મારજે એકસો
 બે ગણિને. ॥ ૧૨ ॥ તેમાં કાળજ્વર હશે જોહ, મહાર મુસ્તક છેદશે
 તેહ; પછી વાયુના મંત્રે શું થાશે. મહાર મુસ્તક લઈ બાણ જશે.
 ॥ ૧૩ ॥ તેતો ઉતરશે પાતાળ, તેની વાત કહ્યું ભુપાળ; માહારા સો
 મામા છે ત્યાંય. તપ કરે છે પાતાળ માંય. ॥ ૧૪ ॥ તેની આગળ મુ-
 સ્તક પડશે, પછી બાણ સોયેને નડશે; શીવના સો મંત્રો જોહ, શી
 શ છેદશે સોએનાં તેહ. ॥ ૧૫ ॥ એટલું થાયતો તમે છોતો, નહીતો
 તે થાય પડીતો; મારા મામા જણે મુજ મર્ણ, આવે પાતાળમાંથી
 ધર્ણ. ॥ ૧૬ ॥ તેતો તમેને મારે ઠેર, બહુ બળીયા કરે કાળો કેહેર;
 માટે એતીને રહેજે ધર્મ, મેંતો સમજાવ્યો બધો મર્મ. ॥ ૧૭ ॥ તવ
 બોલ્યા યુધાઈર રાય, મામા તમ તુલણ નહીં થાય; પછી શદ્ધ યયો
 વીદાય, પોતે કૌરવ દળમાં જાય. ॥ ૧૮ ॥ જઈ કરિ લીધું ભોજન,
 થયા તૈયાર અંધના તન; વળી શકુની મામા સાથ, બેઠો રથ માર-
 વાડનો નાથ. ॥ ૧૯ ॥ આલ્યા એકસોને બે ભેધ, આવી સ્થંભે ઉ-
 ભા અક્રોધ; એવે આવી પાન્ડવની જોડ, સાથે છઠ્ઠા શ્રી રણછોડ ॥૨૦॥
 આવી ઉભા પોતાને સ્થંભ, તવ બોલ્યો દુરીયોધન દંભ; શદ્ધ રાજ
 યુદ્ધ આરંભો, હવે નકામા શીદ થંભો. ॥ ૨૧ ॥ તવ બોલીયો શદ્ધ
 રાય ડાહ્યો, યુદ્ધ કરવા નથી બંધાયો; તને સર્વ રાખ્યો છે ભુપાળ,
 તારો ન થવા દો વાંકો વાળ. ॥ ૨૨ ॥ બોલ્યો દુરીયોધન અમે જોએ,
 નકામા શીદ ઉભા રૈયે; કહ્યું શદ્ધ રાયે જવો તમે, તેતો પેહેલા
 નાશીએ અમે. ॥ ૨૩ ॥ તવ પાન્ડવ દોડીને મારે, તેનો અવજસ ન-
 હી અમારે; એવું સાંભળીને દુષ્ટ રાય, એણે વીચાર્યું મનમાંય. ॥૨૪॥
 નાસશું તો નાસે શદ્ધરાય, તોતો મરણ આપણુ થાય; એમ જણીને
 રહ્યા ઉભા, મુક્યા વઢવાના મનમુખા. ॥ ૨૫ ॥ વળણુ. લઢવું વઢવું
 મુકીને, ઉભા રહ્યા ભુપાળ; કહે વદ્ધલ એવે સમે. થયો મધ્યાન કાળ.

કડવું ૩ રાગ સવર્ધમાનો.

વૈશમપાયે એણીપેર બોલ્યા, શુભ જનમેજે રાય; વીરતારી તુજ-
 ને સંભળાવું, શક્તિ પરવ મહીમાય. ॥ ૧ ॥ મધ્યાનકાળે ધરમરાયે,
 બાણ કર્યું તઈઆર; શક્તિરાયે શાન કરી કે, કેંકયું તેણીવાર. ॥ ૨ ॥
 સુસંવાટા કરતું તે આલ્યું, જોયા કરે જુગધીશ; કાળજ્વર મંત્રે શલ્લ
 કેરું, છેદી નાંખ્યું શીશ. ॥ ૩ ॥ વાયુ મંત્રથી મુસ્તક લૈને, બાણ ગયું
 પાતાળ; શલ્લના સો મામાનિ પાસે, નાંખ્યું તે તતકાળ. ॥ ૪ ॥ તપ
 કરતાં સોએ ભાધઓએ, મુસ્તક જોયું તે દીસ; એટલે શીવના સો
 મંત્રોથી, સોનાં છેદાયાં શીશ. ॥ ૫ ॥ પાન્ડવને બધિ મટી ઉપાદી,
 ટળી ગયો ભય શોક; શક્તિ તણું મુસ્તક છેદ્યું કે, નાઠા કૌરવ લોક.
 ॥ ૬ ॥ નવાણું ભાઈ સોમો શકુનિ, તે નાઠા એક પાસ; દુરીયોધન તો
 આડો નાઠો. મનમાં પામીને ત્રાસ. ॥ ૭ ॥ એવામાં ભીમ તાકી રહેલો,
 તે વાયુ વેગે ચડીયો, સો જણનું સામઢુંટાણું છે, તેમાં ગદા લેઈ પડીયો.
 ॥ ૮ ॥ કરે સપાટો દેછે ઝપાટો, ગદા જે જનને અડે, તે દિવશનો યોગ
 એવો કે, તરફડી હેઠા પડે. ॥ ૯ ॥ પડતામાં પ્રાણ નિકળી જાયે, આ-
 યુશ ખુટયો સાથે, નવાણું ભાઈ મરણ પામ્યા વરકોદરને હાથે. ॥ ૧૦ ॥
 પછી શકુનિ ભોમી પડીયો, સુતો લાંબો થઈ હેઠો, ભીમસેન એનિ રૂ-
 દીયા ઉપર, ગદા લેઈને બેઠો. ॥ ૧૧ ॥ શકુની કહે શીદ મારે છે, ન્યાય
 કરિ જે આપ; પાસે રહિ ભાણેજ મરાવી, કાઢ્યું તમારું પાપ. ॥ ૧૨ ॥
 ભીમ કહે શું સમજવે અવળું, કૌરવ ભાણેજ તારા, શા કારણે તું મ-
 રાવે તેને, ટાળી દે સંદેહ મારા. ॥ ૧૩ ॥ શકુનિ કહે સાચું કહ્યું, વાંકી
 કરમની કરણિ; માહારી ભગની ગાન્ધારિ ને, આખતો ગયો પરણી.
 ॥ ૧૪ ॥ તે મેહેણું મોટું થયું મુને, જગતનિ કેહેણી લીધી, મરતી
 વેળા મારા કાકાએ, મુને શીખામણ દીધી. ॥ ૧૫ ॥ કહ્યું કે હોય ભ-
 ત્રીજે મારો, રાખજે રૂદે દ્વંસ; બેનના પક્ષમાં પેશીને તું, કાઢજે બેનનો
 વંશ. ॥ ૧૬ ॥ જે તુજ ભગનિનો વંશ રહેશે, તો નહીં મેહેણું જાય;
 આખલાનો પરિવાર કહેવાશે, મોશાળ પણ વંચાય. ॥ ૧૭ ॥ તે માટે
 મેં મરાવી નાંખ્યા, ભાણેજ ઉપર રહીને; તમારી સાથે વેહેર કરાવ્યું,
 અવળી શીખામણ દધને. ॥ ૧૮ ॥ ખરી વારતા માનજે માહારી, વાળી
 છે પેટનિ દાજ; હવે તમે નિરવરતી પામ્યા, એકલા ભોગવો રાજ.
 ॥ ૧૯ ॥ મેંતો તમારું દુખ નીવાર્યું; માટે દ્યો ઉગારી; તમારે ઘેર શુ-

લામ પણુ, કરીશ થઇ કારભારી. ॥ ૨૦ ॥ ભીમ કહે તું ઉંઘી મતીનો,
 તારૂં નહિ મારે કામ; મેહેણું હતું પણુ વીશવને વીશે, કાકાનું હતું નામ
 ॥ ૨૧ ॥ તે નામનો તેં નાશ કરાવ્યો, તે તુજ ઉપર રીશ; એમ કહિને
 પ્રકોદરે માર્યું શીશમાં શીશ. ॥ ૨૨ ॥ શકુનીનું શીશ પુટયું, વળીયો
 કચ્ચર ઘાણુ; ખોપરીનો રોટલો વળી ગયો, નીકળી ગયા પ્રાણુ. ॥ ૨૩ ॥
 એટલે પ્રકોદર થયો ઉભો, પવન કેરો તન; સરવે મડદાં તપાશ્યાં તે-
 માં, ન દીઠો દુરીયોધન. ॥ ૨૪ ॥ એટલે ભીમ વીમાશી ઉભો, સાંભ-
 જળે તું રાય; શક્તિપરવ પુરણુ હતું, ઉતરી તુજ હત્યાય. ॥ ૨૫ ॥ તવ
 શામ પડદા સ્વેત થયાને, સ્વેત થઇ શામ ગાય; કાળા તલ ધોળા થયા,
 એ, પુરુષપરીક્ષા દેખાય. ॥ ૨૬ ॥ રાજ્યે બ્રહ્મભોજનદીધાં, દીધાં ભર્યા
 ભંડાર; વિપ્રોના પુત્રને ઉપવીત દીધાં, આપ્યા બહુ અલંકાર. ॥ ૨૭ ॥
 વીપ્ર તણી પુત્રીયો કેરાં, દિધાં કન્યાદાન; પાછો સાંભજવાને બેઠો,
 જનમેજય રાજન. ॥ ૨૮ ॥ વળણુ, ॥ શક્તિપરવ પુરણુ હતું, વદ્ધભ
 વદે કરજોડ; શ્રોતા વક્તા બોલજો, જે જે શ્રી રણછોડ. ॥

પારેખ. હરગોવીંદદાસ હરજીવનદાસ.

પુસ્તકો વેચનાર તથા છાપનાર.

ઠે. શાહપુર વનમાળી વાંકાની પોળમાં

એઓએ પોતાના ગ્રંથોદય પ્રેસમાં

આ શક્તિ પર્વ છાપ્યું.

અમદાવાદ.

મદા પર્વ.

કડવું ૧ રાગ સૈયાનો.

વૈશમપાયે એણીપેર બોલ્યા, સુણ જનમેજે રાય; વિસ્તારી તું-
જને સાંભળાવું, મદા પર્વ મહીમાય. ॥ ૧ ॥ પ્રકોદર વીચારમાં પ
દીયો, આ શું થયું વીચન; આખું ટોળું અમણું રોળ્યું, ક્યાં ગયો
દુરીયોધન. ॥ ૨ ॥ કષ્ણજી કહે કેમ ગભરાયા, પંચાળી સતીના પતી;
ભીમે કહ્યું નવાણું પડ્યાં છે, દુષ્ટ દેખાતો નથી. ॥ ૩ ॥ એક માટે
રહી જય છે શત્રુ, એરે જીમજીવન; તે માટે કહે કેમ કરીશું, ક્યાં
નાહો દુરીયોધન ॥ ૪ ॥ છત્રપતી નાશી ગયેલો, કીયા કરીને અનુપ;
સરોવરમાં સંતાયેલો, ધરીને પોયરા રૂપ. ॥ ૫ ॥ તે સહુ જણે છે શા-
મળીયો, બોલ્યા મુખ વચન; પેલા સરોવરમાં પેઠો છે, અંધ તણો એ
તન. ॥ ૬ ॥ ભીમ કહે કે ન હાથ આવે, એરે શ્રી ગોપાળ; પાપીને શો
ધિ કાઢવાને, કોહોતો નંખાવું જળ. ॥ ૭ ॥ પ્રભુ કહે પોયરા રૂપ ધરીને,
પેશી રહ્યો છે જળમાં, માટે મીથ્યા મેહેનત મુકી, કાઢવાનો કહુ કળ-
માં. ॥ ૮ ॥ કટ્ટ વચન કહી મેહેણાં મારો, ફરો જળ કીનાર, એટલે એ
સાંભળી નહી રહે, ડોકું કાઢશે બાહાર. ॥ ૯ ॥ જનમનો એ છે અહં-
કારા, તે કેમ સાંભળી રહેશે; કદાપી બહાર નહિ આવે તો, ડોકુ કાઢી
કાંઈ કહેશે. ॥ ૧૦ ॥ ભીમ કહે ચાલો મહારાજ, આપણ સરવે સાથ;
એટલે ભીમની સાથે ચાલ્યા, ચાર ભાઈ દીનાનાથ. ॥ ૧૧ ॥ આવ્યા
સરોવરની કીનારે, નીશચે કરી મનસુખા; ચાર ભાઈને પાંચમા પ્રભુ,
એક કોરાણે ઉભા. ॥ ૧૨ ॥ પ્રકોદર ખાંધે મદા લેધને, કીનારે લાગ્યો
ફરવા; ફરતા ફરતા કટ્ટ વચનથી, કેવું લાગ્યો ઓચરવા. ॥ ૧૩ ॥
વળણ. ॥ કેવું કેવું ઓચરે, સાંભળજે તું રાય; કહે વલ્લભ શ્રોતા સુણો,
મેહેણાનો મહિમાય.

કડવું ૨ રાગ ઝુલણાની ચાલ.

અરે તું સુણ દુરીયોધન રાય, તારૂં હસ્તીનાપુર જય; તારૂં હસ્તી

નાપુર જાય, તારી મા કરે ત્રાહ્ય ત્રાય ॥ ટેક. ॥ અહ્યા કુદુંખ કખીલો
 મરાવી નાંખી, સરોવરમાં શું પેઠો; ધીક્કાર તારા જીવવામાં, એકલો
 કાગડો બેઠો. અરે તું સુણ દુરીયોધન રાય, તારું હસ્તીનાપુર જાય;
 અરે તારું હસ્તીનાપુર જાય, હવે રાજ પાન્ડવનું થાય. ॥ ૧ ॥ તારા
 માલ ખજાના લેઉ લુટાવિ, ધોળે દાહાડે ઘાલું ધાડ્યો; ગામના કોટ
 કાંગરા પાડીને, કાંટાનિ કરું વાડ્યો. અરે તું સુણ દુરીયોધનરાય,
 તારું હસ્તીનાપુર જાય; અરે તારું હસ્તીનાપુર જાય, તારું રણેલું
 ભીમ ભાઈ ખાય. ॥ ૨ ॥ તારા સોનાના મોલ ઉજડ પડાવું, ભીંતે
 ચડાવું લુણા; હીંચોળે હીંચનારી સુંદરી શો ભાઈનિ, તેને ભોગવાવું
 ખુણા, અરે તું સુણ દુરીયોધન રાય, તારું હસ્તીનાપુર જાય; અરે
 તારું હસ્તીનાપુર જાય, હવે આણ અમારી વરતાય ॥ ૩ ॥ તુજ માતાને
 દાશી બનાવિ, વાશીદાં વળાવું; તારો બાપ છે આંધળો તેના,
 પાસે દૈણાં દળાવું; અરે તું સુણ દુરીયોધન રાય, તારું હસ્તીનાપુર
 જાય; અરે તારું હસ્તીનાપુર જાય, જો હવે ભીમશેન ભાઈ મક-
 લાય. ॥ ૪ ॥ છત્રપતીથી સાંખી ન રહેવાયું, જણ્યું કે બોલતા રોકું;
 મુજ સ્વરૂપ પોતે ધારણ કરીને, કાહાડ્યું જળમાં ડોકું, અરે તું
 સુણ દુરીયોધન રાય, તારું હસ્તીનાપુર જાય; અરે તારું હસ્તિ
 નાપુર જાય, તારો પૈશો પુંજી લુટાય. ॥ ૫ ॥ વળણ. ॥ ભીમશેન
 ભાઈ મકલાય છે, સાંભળ દુરિયોધન, કહે વલ્લભ શ્રોતા શુણો, કુટ
 તણાં વચન.

કડવું ૩ રાગ સાખીનો.

વૈશમપાયે એણીપિર બોલ્યા, સુણ જનમેજે રાય; વીસ્તારિ તુજ-
 ને સંભળાવું, ગદા પરવ મહિમાય. ॥ ૧ ॥ દુરીયોધન ડોકું કાહાડી
 બોલ્યો, સાંભળ કુન્તી તન; માહાલી લેજે તું મન મુકીને, સુખ લેજે
 ચાર દન. ॥ ૨ ॥ હું પન્ડે છું જીવતો તો, લેધશ વેહેરે વેહેર; એમ ન
 સમજીશ તુજ ઉપરથી, મહારું જવાનું ઝેર. ॥ ૩ ॥ એકલો રહી
 ઉતપાત કરવાનો, વાળીશ દલનિ દાજ; મહારો પરિવાર મારિને
 જોઉં, ભોમવે કેવું રાજ. ॥ ૪ ॥ એવાં કુટનાં વચન સુણિ, બોલીયા
 ધરમ રાય; એ ભાઈ તમે બાહાર આવો, સમજાવું સત્ય ન્યાય ॥ ૫ ॥
 કુટ કહે કે બાહાર આવું તો, દગો કરી ભીમ મારે; તમે સરવે વ-

જગો મુજને, પછી શું કરવું માહારે ॥ ૬ ॥ એવું પાપીનું વચન
 મુણિ, ધરમ વદિયા વાણુ; અન્યાયી કોઇને બાહાજવા દઉંતો, પર-
 મેશ્વરની આણુ. ॥ ૭ ॥ એટલે પાપી દુરિયોધનને, બેઠો દ્રઢ વીશ્વાસ;
 જળનિ બારણે નિકળીયો એ, જુએ છે અવીનાશ. ॥ ૮ ॥ પછી ધ-
 રમ રાજ બોલ્યા, બીજે ન ધરશે વેમ; કહો મોહોટા ભાઈ અમારિ
 સાથે, તમારે કરવું કેમ. ॥ ૯ ॥ કાંતો તમે અમને મારો, કાંતો
 મરો તમે આપ; પછી એક બીજના મનના, ટળે શોક સંતાપ. ॥ ૧૦ ॥
 તવ દુરીયોધન એમ બોલ્યો, ખરી કહી તેં ખાંચ; પણ હું પન્ડે
 એકલોને, તમે તો છો પાંચ. ॥ ૧૧ ॥ માટે હું તમ સાથે લડતાં, છતું
 નહિ લગાર; માટે યુદ્ધ માગીને શું કરું, ઓરે કુન્તી કુંવાર. ॥ ૧૨ ॥
 તમેને મારવાની મુને ઇચ્છા, પણ નથી કાંઈ ઉપાય; મરવું તોપણ
 લડી વહીને, એમને એમ ન મરાય. ॥ ૧૩ ॥ ધરમ કહે વિરા મહા-
 રા, સાંભળો માહારી અરણ; તમે તમારે યુદ્ધ માગીલ્યો, કહો કોની
 સાથે મરણ. ॥ ૧૪ ॥ એક જણ પાસે યુદ્ધ લ્યો માગી, બીજે કોઈ ન-
 બાહાજે, બીજને પક્ષ કરવા દોતો, ધરમ રાજ નામ લાજે. ॥ ૧૫ ॥
 એટલે દુરીયોધન એમ બોલ્યો, હવે હું લઢવા રાણ; બોલ્યા પ્ર-
 માણે પળજે તમે, કરશે ન દગલખાણ. ॥ ૧૬ ॥ ધર્મ કહે વિશ્વાસ
 ધરજે, ઓરે દુરીયોધન; છ જણ અમે ઉભા તેમાં, કોનાથી યુધનું
 મન. ॥ ૧૭ ॥ કોહો તો હું યુદ્ધ આપુ તમને, વાત માંનો નીરદોશી,
 દુરિયોધન કહે તું શું લહે, જનમનો છે ફેશી. ॥ ૧૮ ॥ એટલે અર-
 જુન વાણી વદીયો, જે મુજ પર મન માને; દુરિયોધન કહે હરી ફરીને
 તું બાણનું યુદ્ધ જણે. ॥ ૧૯ ॥ શેદેવ કહે હું ત્યાર થાવું, જે માને
 અંતઃકરણ; દુરિયોધન કહે ત્રીકાળજ્ઞાનિ, તું જણે મુજ મરણ. ॥ ૨૦ ॥
 નિકુળ કહે ઓ દુરિયોધન, આપણ બે યુદ્ધ કરીએ; દુરિયોધન કહે
 તુજ સંગ લઢતાં, અમે તો લાણ મરીએ. ॥ ૨૧ ॥ એક કુટુંબના એક-
 સોને પાંચ, તેમાં હું શહુથી મોહોટો; સૌથી તું નાહાનો જે હું લઢું તો
 દેખાઉં વીસ્વમાં ખોટો. ॥ ૨૨ ॥ એટલે ધીરે રહીને બોલ્યા પોતે પ્ર-
 ભુવર હરણ; ઓ દુરીયોધન માહારિ સાથે, જે હોય તમારિ મરણ.
 ॥ ૨૩ ॥ એવું સાંભળી દુષ્ટ બોલ્યો, તુજ વાત કાને ન ધર; હું ક્ષત્રીને
 તું ભરવાડો, લઢતાં લાણ મર. ॥ ૨૪ ॥ વળતું વાયુ નંદન બોલ્યો,
 મુજ સંગ છે ઇચ્છાય; દંત પીશી દુરિયોધન કહે છે, આવી જ મેદાન
 ખાંચ. ॥ ૨૫ ॥ એટલે ભીમશેન સનમુખ થયો, બોલીયો દુરિયોધન;

બોલજે સાચું યુદ્ધ કેવું, કરવાનું છે મન. ॥ ૨૫ ॥ જે તું કેહેતો ગદા
 યુદ્ધ કરીયે, કેહે તો મલકુસ્તાઈ; કેહેતો ધનુશ બાણ લઈયે, શી ઇચ્છા
 મનમાંઈ. ॥ ૨૬ ॥ ભીમ કહે કે યુદ્ધ બાણ કેરું, બૈરીયોનું કામ; આપણ
 પેહેલી કુસ્તાઈ કરીયે, રાખી રૂદિયે હામ. ॥ ૨૭ ॥ એમ કહી બેઉએ
 કછ ભીડયા, કરી માઠા મનસુબા; રાતા તાતા મદના માતા, ખંભઠોડીને
 ઉભા. ॥ ૨૮ ॥ ક્રોધ ભરેલા મુમત ધરેલા, કરતા મુખ બકાર; મરતી
 વેળા દુરીયોધનમાં, ધણું વધ્યું છે જોર. ॥ ૨૯ ॥ સામા સામી દાવ જોઈને, દડ
 બડ મુકી દોટ; બહુજ ગાજ્યા બળમાં બાજ્યા, એક એકનિ ગ્રહી કોટ.
 ॥ ૩૦ ॥ ગડદા પાટુ ઢીંચણ મારે, ધારે મારવું મરવું; લાવે ઘાંટી ભી-
 ડાવે આંટી, મરવામાં નથી ડરવું. ॥ ૩૧ ॥ ધીકા મારે હીકા આવે, એક
 એકના ગ્રહે કેશ; કાન ઝાલીને કોહોણી મારે, મારે પગની ઠેશ. ॥ ૩૨ ॥
 લડતા વડતા પડતા ગબડતા, ધણું ઢળે ને ઉઠે; એવું વાગે કે હાડ ભાગે
 રોશ ભર્યા બેઉ રૂઠે. ॥ ૩૩ ॥ સ્વાસ ન માયે આંફી જાયે, પરશેવા વળે
 દીલે; પ્રકોદર માર દુરીયોધનનો, વજ્જર પાસે ઝીલે. ॥ ૩૪ ॥ બહુ
 બળ કરી ભીમ મારે, કાંઈ ન રાખે ભુલ; દુરીયોધન વજ્જરનો થયેલો,
 એને મન અડ્યું પુલ. ॥ ૩૫ ॥ એવી રીતે લઢતાં વઢતાં, દુષ્ટ બેઠો ધ-
 રણ; વાયુ મુતનો વાયુ વેગે, ઝાલ્યો જમણો ચરણ. ॥ ૩૬ ॥ એક દમે
 ઉચકી થયો ઉભો, બળ કરી નાંખ્યો હેઠો; ચતાપાટ ભીમ પડ્યો એની,
 રૂદે ઉપર એ બેઠો. ॥ ૩૭ ॥ પ્રકોદર નીચે તરફડતો દુષ્ટ દયા નવ ધારે,
 ભીમના મોહોમાં ધુળ ભરીને, ગાલમાં ગડદા મારે. ॥ ૩૮ ॥ ચોરે ભી
 મડા ધણાએ દાહાડા, માર્યો છે મુને આઘેર; ભીમે જણ્યું દુરીયોધનનું,
 કયાંથી વધ્યું આ જોર. ॥ ૩૯ ॥ બહુ દાહાડાનો વાળશે બદલો, મેં
 હાવું જણ્યું નોહોતું; મુમતે ચઢી હું થયો સામો, માહારૂં આવિ પોહો-
 ત્યું. ॥ ૪૦ ॥ એવામાં તો દુરીયોધને, દીધો ગળામાં નક્ષ, તવ તણાઈ
 નસો નાડી, ઉચાં ચઢીયાં ચક્ષ. ॥ ૪૧ ॥ એટલે પ્રભુએ મન વિચાર્યું.
 નીચે ભીમસેન મરશે; છું વચને હું બંધાયેલો, માહારે મરવું પડશે.
 ॥ ૪૨ ॥ એવું જણિ પુરૂષપુરાણી, તેતો કેમ જય ચુકી; પોતાના સા-
 મરથની એક કળા, ભીમને અંગે મુકી. ॥ ૪૩ ॥ તવ ભીમશેનમાં બહુ
 બળ આવ્યું, મારો મારો મુખ ભાંખ્યો; ઉંચો પગ લેઈ દુષ્ટનિ રૂદે દેઈ ઉ
 છાળી નાંખ્યો. ॥ ૪૪ ॥ ઉછાળેથી ઉચો ચઢીયો, ભીમને ભય ભાર્યો
 માઠો; એકાએક ઉભો થઈને, જીવ લેઈને નાઠો. ॥ ૪૫ ॥ પ્રભુએ જણ્યું
 પુત્ર પવનનો, નાઠો તે માઠુ થાશે; જે પાપીનું મન ભમશે તો, ગમે ત્યાં

નાશી જશે. ॥ ૪૬ ॥ એમ જાણી રથથી ઉતરીયા, પોતે પુરૂષ પુરાણ;
ઉભા રો ભીમ ઉભા ન રોહો તો, ધરમ રાયની આણ. ॥ ૪૭ ॥ સોગ-
નથી ભીમ અચકી ઉભો, શું કહોછો માહારાજ; પ્રભુ કહે કે નાશી જ-
વાથી, જશે તમારી લાજ. ॥ ૪૮ ॥ એક શત્રુ માટે શત્રુ રહેછે, નીવરતી ન
હિ પામે, શત્રુને મારી રાજ લેશો, રહેશે નહિ ઉધામે. ॥ ૪૯ ॥ તે સાડ
તમે વળો પાછા, બહુ બાહાદુરી કરશે; જવો જઈ ગદા બુદ્ધ મોડો, તેથી
પાપી મરશે. ॥ ૫૦ ॥ ભીમ કહે માહારા હાડ ભામે, શરીર દુખ પામું;
પ્રભુ કહે લઠતાં હારો તો, જે જે માહારા સામું. ॥ ૫૧ ॥ એટલે તમને
સાન બતાવું, તેવું કારજ કરજે; પાણુ લઠતા પાછા નવ પડશે. યુદ્ધ
ખરૂ આદરજે. ॥ ૫૨ ॥ સાંભળી વાયુ નંદન બોલ્યો, લડાશે તેવું લડી
શ; સામું જે ચે સાન નહિ કરોતો, તમને બાહાજી પડીશ. ॥ ૫૩ ॥ ક-
ષ્ણ કહે કે કબુલ માહારે, એમ કહિ પાછો વાળ્યો, ઉછળેલો રાયભોમી
પડીયો, આવતો ભીમને ભાળ્યો. ॥ ૫૪ ॥ તેવોજ ટટાર ઉભો રહ્યો છે
આવ્યો વાયુ તન; તેનિ પ્રત્યે કેહેવા લાગ્યો, કુબુદ્ધિ રાજન. ॥ ૫૫ ॥
ધિક્કાર ભીમડા લડતા નાંઠો, સુરાતન લજવાણુ; ભીમે કહ્યું કે આ
વેળાયે, મૃત્યુ તારૂ આણું. ॥ ૫૬ ॥ વળણ ॥ મૃત્યુ આણુ તાલ્યરૂ, પો-
હોચાડુ જમલોક, વદે વલ્લભ ભીમે કહ્યું, હવે તુજ આશા ફેક.

કડવું ૪ રાગ માર.

વૈશમપાયે એણિપેર બોલ્યા, સુણ જનમેજે રાય, વિસ્તારી તુ
જને સંભળાવું, ગદાપરવ મહિમાય. ॥ ૧ ॥ ભીમનાં એવાં વચન સુ
ણિ. બોલ્યો દુરીયોધન; તારેજ માંથે મૃત્યુ આવ્યું, ઓ વાયુના તન.
॥ ૨ ॥ ધરમરાયે ધિરે રહીને, પુછ્યું પ્રભુને પ્રશ્ન; કોણ મરશે કો-
ણ જીવશે, સાચું કહો શ્રીકૃષ્ણ. ॥ ૩ ॥ એટલે અંતરયામી બોલ્યા
ગદા તણું યુદ્ધ કરશે; તેથી તમારો મોહોટો બંધુ, છત્રપતી રાય મર
શે. ॥ ૪ ॥ ધરમને તવ ત્રાસ પડીયો, બોલ્યા ગુણગંભીર; અરજ મા
હારી એક શુણો, ઓ દુરીયોધન વીર. ॥ ૫ ॥ આયુશ તમારો આવ
રહ્યો છે, મરવાના આવાર; માટે કે' કેહેવું હોય તો કહો, મરકરી
નથી લગાર. ॥ ૬ ॥ ધરમને ધ્યાન પુન્ય અને દાન, જે જે કહો તે
કરું; દ્રવ્ય તમારું હું નહીં લેવું, કે તે રીતે વાવરૂ. ॥ ૭ ॥ દુષ્ટ કહે
પુછ તારા ભાઈને, છે ભીમશેન મરવાનો; આયુશ માહારો નથી ખુ-

દયો, રાજધાનિ કરવાનો. ॥ ૮ ॥ ધરમ કહે રાજ કરજો, હું નથી
 કેહેતો કે મરજો; પણ પ્રભુ જાણે કેમ થાશે, માટે મુખ ઓચરજો. ॥ ૯ ॥
 દુરીયોધન કહે જ જ મુરખા, મરવો ધારે મને કેવો; પુન્ય નથિ
 કરવું પૈસો મેળવતા, ઉતર્યો છે પરશેવો. ॥ ૧૦ ॥ એવાં પાપીનાં વ-
 ચન મુણિ, બોલ્યા જીમદાધાર; ધરમરાજ બોલવું મુકો, મીથ્યા કરો
 પોકાર. ॥ ૧૧ ॥ અર્ધવને શી શીખ દેવિ, મુરખને શું જ્ઞાન; વાયશને
 શું વાણી દેવી, કુપાત્રોને દાન. ॥ ૧૨ ॥ પાપીને શું પુન્ય બતાવો,
 બતાવવે કખ લાગે; મનમાં મત્યુનો ભય નહિ તેનો, દેહ અચાનક
 ભાગે. ॥ ૧૩ ॥ પુન્ય ન થાયે, દાન ન થાયે; ન થાય પ્રભુનિ શેવા;
 સમરણ ન થાય સામળીયાનું, જય જેવા જયા તેવા. ॥ ૧૪ ॥ પાશા
 છ ઉપર પાણી રેડયે; ભીજે નહી પાશાણુ; કોટીક વરશ ભણાવે તો
 હો, વાયશ ન વદે વાણુ. ॥ ૧૫ ॥ તેથી સાધુએ શ્રમ ન કરવો, સ-
 ત્યવાદિ રહો શાન્તી; સત્ય અસત્યને સમજે નહી એ, માયામાં ભુલ્યો
 બ્રાન્તિ. ॥ ૧૬ ॥ એવામાં દુરીયોધન બોલ્યો, ભીમ જવા નહી દેઉ,
 થઈ જ માહારા સનમુખ વઢવા, યુદ્ધ કરવું છે કેવું ॥ ૧૭ ॥ તવ ભી-
 મ કહે ગદા ગ્રહી, યુદ્ધ કરીએ આવાર; એટલે ઉઠે ગદા લીધિ; નવાણું
 મણુનિ સાર. ॥ ૧૮ ॥ એનિ કને છે મંત્ર ગદાનો, તેથી બહુ બળ
 લાગે, મણુનિ મારે તો હજ્જર મણુનો, બોજ ખરોખર વાગે. ॥ ૧૯ ॥
 ભીમ કને નથી મંત્ર ગદાનો, એટલી છે બહુ ખામી; તે બે બળીયા
 ગદયો ગ્રહીને, થયા સામા સામી. ॥ ૨૦ ॥ અયુતમણુની ભીમની ગ-
 દા, તે લેઈ મુકી ડોટ; ધરીને એક એક પર આબ્યા, કરતા કારમી
 ચોટ. ॥ ૨૧ ॥ ભીતર ભાગે એવી વાગે. ભારે થાય ભડાકો, જાણે આ-
 ભા મન્ડળ તુટયુ, મેવનો જેમ કડાકો. ॥ ૨૨ ॥ જે દેખે તે ત્રાસ પા-
 મે, રૂંવાટાં ઉભા થાય; ચીતળી ચઢે માર પડે, કંપે કાહ્યરની કાય.
 ॥ ૨૩ ॥ બાહાજે ગાજે હાડ ભાજે, પરશેવા વળે દિલે, દુરીયોધન
 પોતાની ગદાપર, ભીમની ગદા ઝીલે. ॥ ૨૪ ॥ ઊછળીને ભીમ ગદા
 મારે, તેમાં ન રાખે ભુલ; પણ દુરીયોધન વજૂ શરીરે, એને મન અ-
 ડયુ પુલ. ॥ ૨૫ ॥ ભીમ માર જરવે ડાભે પાસે, તવ દુષ્ટ વજૂનું ધા-
 રે; તેથી ડાણુ પાસુ મુકી, જમણે પાશે મારે. ॥ ૨૬ ॥ બહુ દાજ આ-
 ણી મારે તાણિ, દારૂથ દૈવત દાખે, પગનો નજોને જમણું લમણું,
 ભીમનું ભાગી નાંખે. ॥ ૨૭ ॥ શોણિત કેરી છાંખો છુટી, બહુ રૂમિર

વહી ગયું; એકાએક એ ફેગાઈ ગયો, રૂ તુલ્ય ધોળું થયું. ॥ ૨૮ ॥
 ડાળા બે ડગમગવા લાગ્યા, અંધારા આંખે આવે; ભીમે જણ્યુ હું મ-
 રવાનો, મુજને કોણ ખચાવે. ॥ ૨૯ ॥ યાદ આંચું મને કહ્યુ છે ક-
 ખણે, શા સારુ દુખ પામું; એવું સમજી વઢતાં વઢતાં, જોયું સામળી-
 યા સામું. ॥ ૩૦ ॥ તવ ભિમની ભિડ સમજી ગયા, પોતે દિનાનાથ,
 વ્રકોદરન સાન કરીને, જંગાએ મુક્યો હાથ. ॥ ૩૧ ॥ એટલે ભીમ-
 શેન સમજી ગયો, રીશ ઘણેરી ધારી; બેલુજમાં ગદા ધાલીને, ફુ-
 ણની જંગાએ મારી. ॥ ૩૨ ॥ તે સમે સતીનો શ્રાપ આવ્યો પ્રાણજ
 ઉંચો ચડીયો; હાય માહારો પૈશો હાય માહારો પત્ની, હાય રાજ્ય ક-
 હેતો પડીયો. ॥ ૩૩ ॥ હાય માહારા ભંડાર હાય ખજાના, સહુ જશે હું
 ટાઈ; હાય વૈભોગો હાય સુખસજ્યા, કોણ સુશે તે માંઈ. ॥ ૩૪ ॥
 એવું એવું બોલતો પડીયો, ન જય જીવ નીસરી; બેઠિ જંગા પર વ્ર-
 કોદરે, ગદાએ માર માર કરી. ॥ ૩૫ ॥ સુતરને તારે વળગી રહે એ-
 વા, વળગી રહ્યા બે ચરણ; પણ ભ્રમણમાં જીવ એનો, પામતો ન-
 થિ મરણ. ॥ ૩૬ ॥ પ્રભુ કહે ભીમ બંધ રાખો, ચાલો આપણે ઘેર;
 દુરીયોધન કહે મરતાં મરતાં, લેધશ વેહેરે વેહેર. ॥ ૩૭ ॥ એમ કહી
 પડી રહ્યો પાપી, પાંડવ તંબુએ જય; એવે સાંજ પડી તવ, આંચ્યા
 જે અશ્વસ્થામાય. ॥ ૩૮ ॥ કુંડળ કાંઠે પડ્યા હતા તે, છેવટ દી-
 વસે આવે; હારે કૌરવ એ દ્રોણ પીતા, કહી રાત્રે બોલાવે. ॥ ૩૯ ॥
 દુરીયોધને શબ્દ શુણ્યો, બોલ્યો કરીને અવાજ; હાંધ પધારો હાંધ
 પધારો, એ ગુરુ સુત માહારાજ. ॥ ૪૦ ॥ એટલે અશ્વસ્થામા ગયા,
 દુરીયોધનની પાસ; સર્વ સમાચાર પુછી જોયા, મનમાં થયા ઉદા-
 સ. ॥ ૪૧ ॥ તે પછી કહ્યું દુરીયોધનને, ઉજડ થયું હતું તેહ; અલ્યા
 તારો જીવ છે શામાં, મુકી દે તુજ દેહ. ॥ ૪૨ ॥ દુરીયોધન કહે એ
 માહારાજ, લાગુ તમારે ચરણ; જે વેહેરે વેહેર લૈ આપોતો, તરત
 પામુ મરણ. ॥ ૪૩ ॥ જીવજ માહારો જતો નથી, દુખી થાઉં અપાર;
 પાંડવનાં શીશ લાવી બતાવો, મરતાં ન લાગે વાર. ॥ ૪૪ ॥ પાંડ-
 વે બહુ દગો કરીને, માર્યા તાત તમારા; બાપ બેટાને વિચોગ રાખ્યો,
 સત્ય વીચાર અમારા. ॥ ૪૫ ॥ તે માટે તમે મુરા હોતો, કપટ કરવા
 જવો, હજી મળી પાંડવને ત્યાં રહીને, મુસ્તક છેદી લાવો. ॥ ૪૬ ॥
 અશ્વસ્થામાનું મન ભમ્યું, કહ્યું કે હું જવું; ભર નીંદ્રામાં હશે તે
 વેળા, મુસ્તક છેદી લાવું. ॥ ૪૭ ॥ એમ કહી પાંડવની પાસે, ગયા

તેણીવાર; સતી સુતે વીમ્ર જાણી, દીધો બહુ આઉકાર. ॥ ૪૮ ॥ આ-
સન આપી ભોજન દીધું, પાથરો એક પથારી; પાંચ ભાઈની પથારી
પાસે, કરી આપી સુવા સારા. ॥ ૪૯ ॥ પછી કહ્યું પોઠો માહારાજ,
કહી ગુરુ સુત સુવાડ્યા; પાસે પથારીમાં પાન્ડવ સૂતા, પ્રભુને જુદા કા-
હાડ્યા. ॥ ૫૦ ॥ વળણ. ॥ એમ રાત્રે સહુ સુઈ રહ્યા, કષ્ણે કર્યો વિ-
ચાર; વદે વદનભ શ્રોતા સૂણો. વીધન તણો વિસ્તાર.

કડવું ૫ રાગ સામેરી.

વૈશમપાયે એણીપેર બેઠ્યા, સુણ જનમેજે રાય; વીસ્તારી તુ-
જને સંભળાવું, ગદા પરવ મહીમાય. ॥ ૧ ॥ કષ્ણ પ્રભુએ મન વી-
ચાર્યું, વીમ્ર એ વીધન કરશે; આટલા દાહાડા બચાવ્યા પણ, આજ
તો નીસ્યે મરશે. ॥ ૨ ॥ એવું જણી પુરૂંશ પુરાણી. ચાતુર નવ જય
ચુકી; તામશી વીધાનો મંત્ર ભણીને, સર્વને નીંદ્રા મુકી. ॥ ૩ ॥ એક-
લા પોતે ઉભા થયા, પુણે ચરીત્રી કાહાવ્યા; દ્રુપતી પાસે પાંચ પુત્રો,
તેને ઉચકી લાવ્યા. ॥ ૪ ॥ જે સ્થળ પાન્ડવ સુઈ રહેલા, પુત્રો સુવા-
ડ્યા ત્યાંય; પાન્ડવને લેઈ જઈ સુવાડ્યા, પુત્રોની પથારી માય. ॥ ૫ ॥
પછી સર્વનું ધારણ ખેંચ્યું, ગઈ હતી તે નીંદ્રાય; એવામાં તો અશ્વ-
સ્થામા, ઝબકી જમત થાય. ॥ ૬ ॥ જણ્યું કે મેં દુરીયોધનને, દીધો
છે વીશ્વાસ; જે એટલુ કામ નહી કરતો, રાય થશે નીરાશ. ॥ ૭ ॥
એમ સમજીને છાના ઉઠ્યા, જણે છે જગમીસ; પાન્ડવની જગે પાંચ
પુત્રો, તેનાં છેઘાં શીશ. ॥ ૮ ॥ મુસ્તકની ચોટલીયો ઝાલી, દડબડ
દોડ્યા જય; દ્રુપતી તવ જગી ઉઠી, પગ પડધી સંભળાય. ॥ ૯ ॥ પ-
છી પથારીમાં કર નાંખ્યો, પુત્રનો કરવા તપાસ; શરીર મોહોટાં માલ
મ પડીયાં, ઉપન્યો તનમાં તાસ. ॥ ૧૦ ॥ વધુ વરતી કંથ જણ્યા,
એવામાં જગ્યો ભેમ; દ્રુપતી કહે મારી પાસે, કંથ સુતાછો કેમ,
॥ ૧૧ ॥ એટલામાં પાંચે ભાઈ જગ્યા, દીપક પ્રગટ કીધો; અદલ બદલ
ભોમી જણી, પુત્રનો તપાસ લીધો. ॥ ૧૨ ॥ જે પોતાની પથારીમાં
જેયું, પુત્ર તથા ધડ જેવાં, દ્રુપતી કહે કપટ થયું, મુસ્તક કાણે ખો-
યાં. ॥ ૧૩ ॥ અશ્વસ્થામાને નવ દીકા, એટલે બેઠ્યા ધર્મ; વગર ક-
હે વીમ્ર ગયો, એણે કર્યું આ કામ. ॥ ૧૪ ॥ એવામાંતો અશ્વસ્થામા,
દુષ્ટની પાસે જય; પાંચેનાં મુસ્તક લાવ્યોહુ, આ દુરીયોધન રાય.

૥૧૫૥ એવું આગેથી વચન સુણી, પાપી વણે હરખાય; એવે મુસ્તક
 આગળ ધરીયાં, જે અશ્વસ્થામાય. ॥ ૧૬ ॥ તે ઓળખ્યાં મુસ્તક પા
 પીએ, એટલે ઉપજ્યો શોક, દેહમાંથી પ્રાણ નીકળી ગયો, જઈ પોહો
 ચ્યો જમ લોક. ॥ ૧૭ ॥ દુરીયોધનને વરદાન હતું, હરખને શોક
 થાય; એટલે એનો પ્રાણ છુટે, તેથી બન્યું એમ ત્યાંય. ॥ ૧૮ ॥ એવી
 હકીકત ત્યાં બનિ છે, તંબુમાં બન્યુ કેમ; અશ્વસ્થામાએ પુત્રો માર્યા,
 સર્વને પડીયો વેમ. ॥ ૧૯ ॥ દ્રુપતી કહે કંથ મહારા, શત્રુના શીશપર
 નાહાવું; તે વિના બ્રહ્મહત્યા મુને, અન્ન માહારે નવ ખાવું. ॥ ૨૦ ॥
 એવું સાંભળી અરજુન બોલ્યો, ઓરે રણછોડરાય; રથ જોડો જે આ-
 લીએ શત્રુ, નહીતો નાશી જય. ॥ ૨૧ ॥ તવ પ્રભુએ રથ ત્યાર કીધો,
 હાંકવા બેઠા પોતે; અથીઆર લઈને માંહી બીરાજ્યો, અરજુન સુરો
 હતો તે. ॥ ૨૨ ॥ એટલે અશ્વ દોડાવ્યા પ્રભુએ, થયો તેનો વધડાટ;
 અશ્વસ્થામાએ અવાજ સુણ્યો, તેથી નાઠા પુરપાટ. ॥ ૨૩ ॥ તેવે રથ
 પુંઠે જઈ પોહોચ્યો, નાગપાસ પારથે સાધ્યા; તે બાણ મુકી ગુરૂ નંદના,
 બે ભુજ અવળા બાંધ્યા. ॥ ૨૪ ॥ અશ્વસ્થામા થર થર ઢંરૂજ્યા, વાંકા
 દિવસ કાઢાવ્યા; રથ સરસા અરજુને બાંધ્યા, તેડી તંબુએ લાવ્યા.
 ॥ ૨૫ ॥ ઢંરૂપતી રાણી રડયા કરે છે, વીંમ ઉપર ધરી દ્વેશ; એવે અશ્વ
 સ્થામાને દોઢા, ઝડપીને ઝાલ્યા કેશ. ॥ ૨૬ ॥ એવે સમે અલબેલો
 બોલ્યા, ભગની સમાવો તાપ; જે હણુશે ઠેર બ્રાહ્મણને તો, લાગશે તમ
 ને પાપ. ॥ ૨૭ ॥ માટે વિપ્રનો જીવ ન લેવો, બોલીયા દીનાનાથ; ઓરે
 પારથ અશ્વસ્થામાના, છોડી નાંખો બે હાથ. ॥ ૨૮ ॥ અરજુને તવ
 હાથ છોડ્યા, અમ્મર નાસવા જય; માંથાનિ ખોપરિ નિકળી આવી,
 ઢંરૂપતીના કર માંય. ॥ ૨૯ ॥ ખોપરી સાથે મુસ્તક કેરો, મણિ આવ્યો
 નીધાન; સોગન પાળવા તે પર બેશી, સતિયે કીધુ સ્નાન. ॥ ૩૦ ॥ ખો
 પરી વિના જીવલેઈ નાઠા, દ્રોણ તણા સંતાન; આગ્રે જઈને ધનુશ ઉપર,
 એક ચઢાવ્યું બાણ. ॥ ૩૧ ॥ જણ્યું કે માહારી ખોપરી કાઢી, માટે પ્રાક્રમ
 માંડું; પાન્ડવનો વંશ કાઢવા માટે, ઓત્રાનો ગરભ પાડુ. ॥ ૩૨ ॥ એવું
 સમજી બાણ માર્યું, તે તંબુમાં જય; ઓત્રા ઉપર તે બાણ આવ્યું, સ-
 મજ્યા જાદવરાય. ॥ ૩૩ ॥ પોતાનું સુદરસણ મુક્યું, ગર્ભનિ રક્ષા કે-
 રવા; તે સુદરસણ ઓત્રા ઉપર, આવિને લાવ્યું ફરવા. ॥ ૩૪ ॥ એવે
 પેલું બાણ આવ્યું, ભેદવાં ઓત્રાનું અંગ; પણ પ્રભુના સુદરસણે, તે
 બાણ કીધું ભંગ. ॥ ૩૫ ॥ ઓત્રાનો એમ ગર્ભ ઉગાર્યો, ભકતનો વધવા

વંશ; એવો વશ ભુધરો ભક્તોને, દુષ્ટોથી કરે દ્વંશ. ॥ ૩૬ ॥ સત્યવા-
દીનું પાળણું કરે, ભક્તની વાહારે ધાય; એ જનમેજય એવી રીતે, ઉ-
મર્યો તુજ પીતાય. ॥ ૩૭ ॥ ગદાપરવ હાંઈ પુરણ થયુ, ઉતરી તુજ હ-
ત્યાય; કાળા પડદા ધોળા થયા, કાળી ધોળી થઈ ગાય. ॥ ૩૮ ॥ કાળા
તલ તે ધોળા થયા, પ્રત્યક્ષ એ પ્રમાણ; કથા સાંભળીને જનમેજે, કીધાં
ધણાં ગૌદાન. ॥ ૩૯ ॥ સવાસો વિપ્રને ઉપવિત દીધા, ઉત્તટ મનમાં
બ્યાપી; સવાસો કન્યાદાન દીધાં, બ્રહ્મપુરીયો પણ આપી. ॥ ૪૦ ॥
બ્રાહ્મણોને ભોજન દિધાં, શ્રદ્ધા પુર્વક સાર; ગદાપરવ પુરણ હવુ, જય
જય ભુગદાધાર. ॥ ૪૧ ॥ ગદાપરવ પુરણ હવુ, સુણતા પોહોયે
કોડ; વદે વક્ષભ સહુ બોલજે, જે જે શ્રી રણછોડ.

ગદા પર્વ સમાપ્ત.

પારેખ. હરગોવીંદદાસ હરજીવનદાસ.

પુસ્તકો વેચનાર તથા છાપનાર.

ડૉ. શાહપુર વનમાળી વાંકાની પોળમાં
એઓએ પોતાના ગ્રંથોદય પ્રેસમાં
આ ગદા પર્વ છાપ્યું.
અમદાવાદ.

સ્ત્રી પર્વ.

કડવું ૧ રાગ સાખી.

વૈશમપાયે એણીપેર બોલ્યા, સુણ જનમેજે રાય, વિસ્તારી તુજને
 સાંભળાવું, સ્ત્રીયાપરવ મહીમાય. ॥ ૧ ॥ ખોપરિ વીના અશ્વસ્થામા,
 નાકા થઇ ઉદાશ; નર્મદા ત્રહે સુરપાણુ કેરી, ઝાડીમાં પુર્યો વાસ. ॥ ૨ ॥
 એવે સમે સુર્ય ઉગ્યો, થયો છે પરભાત; સંજેશાનિએ હસ્તીનાપુરમાં,
 ગાન્ધારીને કહી વાત; તે સાંભળી ગાન્ધારી નાહી, કલેશ ધણે મન
 લાવી; રડતી પડતી ઉઠતી કુટતિ, નીરદય ભોમીમાં આવી. ॥ ૪ ॥
 ત્રાસ ભરેલી રડે તારણી, કારમો કરે પોકાર; રૂદન એનું સાંભળીને, ર-
 ડીયા કુન્તી કુંવાર. ॥ ૫ ॥ કુંતાજી તવ રડવા લાગ્યાં, સો પુત્રોની એ
 માડી; અરેરે પેટ બળે એનું કેવું, ભવીશ રેખા આડી. ॥ ૬ ॥ ઓ
 બાપ કોઈનો પુત્ર ન મરશે, મરજે પેહેલાં મા બાપ; એવું એવું મનમાં
 લાવી, કરે ધણે વિલાપ. ॥ ૭ ॥ સાંભળીયે સમજવવા માંડ્યાં, પણ
 નવ સમજે માત; અરેર બધું ઉજડ થયું, કહી કરે આંસુપાત. ॥ ૮ ॥
 પ્રભુએ જણ્યું દાખલા દાખા, વીના નહી રહે રોતાં; ગાન્ધારીની લીલા
 બતાવું, છાના રહે તે જોતાં ॥ ૯ ॥ એવું સમજી ગાન્ધારીને, મુકી છુધા
 અપાર, તે વેળાએ રડવું ભુલી, ખાવા ખોળે તે વાર. ॥ ૧૦ ॥ એવામાં
 એક આંખો બનાવ્યો, માહોટા ફળની કેરી; તવ જણ્યું કે તે લેઈ ખાવું
 છુધા થઈ છે વેહેરી. ॥ ૧૧ ॥ એમ જણિને રડવું મુકી, ફળ લેવાને
 જાય; તે સમે કુંતા પ્રત્યે બોલ્યા, પોતે શ્રી જદવરાય. ॥ ૧૨ ॥ શાને
 રડો છો શાને રડોછો, મીથ્યા ધરો છો દુખ; જુઓ રડતાં ગાન્ધારીને,
 વાહાલામાં વાહાલી ભુખ. ॥ ૧૩ ॥ એવું કહિને દેખાડવાને, ઉભાં કર્યે
 એકાન્ત; ગાન્ધારીનિ ચરયા જુએ છે, તેની રહી નહીં જ્ઞાન્ત. ॥ ૧૪ ॥
 ચાલીને ગઈ આંખા નીચે, ખાવા પર છે રૂચી; લાંબે ભુજે ગઈ લેવા
 તો, એક વેહેંત કેરી ઉંચી. ॥ ૧૫ ॥ પોતાના સો પુત્રો પડેલાં, તેમાંથી
 લાવી એક; તેના પર ચઢીને ગઈ લેવા, તોપણ ઉંચી છેક. ॥ ૧૬ ॥
 ખીજે દીકરો લાવિ અડક્યો, જેમ જેમ ઉંચી થાય; તેમ તેમ કેરી પ્રભુ
 લીલાથી, ઉંચી ને ઉંચી જાય. ॥ ૧૭ ॥ એટલે ત્રીજે ચોથો ખડકો,

ચઢી લેવા આશ રાખે; તોપણ કેરી હાથ ન આવે, તેમ તેમ પુત્રો નાંખે
 ॥૧૮॥ સોએ પુત્રાને ઉપરા ઉપરી, નાંખી ઢગલો કરીયો; તેના ઉપર ચ-
 ઢીને ઉભી, કેરીને બાચકો ભરીયો. ॥ ૧૯ ॥ તવ તંબુમાં મોહન બો-
 લ્યા, જુઓ બ્રાતને માતં; જનેતા પણ બાધાની સંગી. તમે કર્યું કલ્યાં-
 ત. ॥ ૨૦ ॥ તે જોઈ કુન્તા વીસ્મય પામ્યાં, ગાજીને બોલ્યાં વાણી;
 અરેરે તમે આ શું કરો છો, ગાન્ધારી જોડાણી. ॥ ૨૧ ॥ તવ ગાન્ધા-
 રીએ સાંભળ્યુ કાને, સરમાઈ મતીની માઠી; પુત્રોપરથી પડતુ મુકી, જી-
 વ લેઈને નાઠી. ॥ ૨૨ ॥ કુન્તાજી કહે વાહાલામાં વાહાલું, પ્રાણી માત્રને
 પેટ; તે પછી બીજી બધુ બહાલું, પણ પેટથી સૌ હેઠ. ॥ ૨૩ ॥ જને-
 તાને દાજ ન લાગી, તો પછી બીજને શાની; એા માહારાજ સંસાર
 લીલા, સ્વારથની મેંમાની. ॥ ૨૪ ॥ એમ કહી સરવે મન વાળ્યું, તં-
 બુમાંથી નીસરીયા; જ્યાં કૌરવનાં શબ પડ્યાં છે, ત્યાં આગળ પરવ-
 રીયાં. ॥ ૨૫ ॥ બહુ કાષ્ટ લાવિ ચીતા ખડકી, શબ મહી મુક્યાં સાર;
 વિધિ પ્રમાણે નીકુળ પાસે, કરાવ્યો સૌ સંસ્કાર. ॥ ૨૬ ॥ અગ્નીથી
 દહન કરીને, શુભ સરોવરે જાય; સ્નાન કરીને લોકીક કરતાં, આ-
 વીયાં તંબુ માંય. ॥ ૨૭ ॥ પછી પાન્ડવ છઠ્ઠા શ્રી કૃષ્ણ, ભીશમજી
 પાસે જાય; બાણ સજ્યા પર પોઢેલા છે, પોતે ભીસ્મપીતાય. ॥ ૨૮ ॥
 ત્યાં આવીને ચરણે લાગ્યા, કરવા બેઠા મનસુખ્યા; એા દાદા નીરદય
 ભોમીમાં, છ જણ છીએ ઉભા. ॥ ૨૯ ॥ બાજ બધાનો નાશ થયો,
 કહો હવે કેમ કરીયે, ભીશમપીતા કહે ચાલો સરવે, હસ્તીનાપુર પરવ-
 રીયે. ॥ ૩૦ ॥ થવાકાળ હતું તે થયું, બનવાનું બન્યું કાજ; ધત્રા-
 ણ પાસે અપાવું, તે તમે ભોગવો રાજ. ॥ ૩૧ ॥ કુટુંબ મર્ણની
 કીયા કરવી, હઈં રેહેવું કેમ ફાવે; તવ પાન્ડવ રથ પોતાનો જોડી,
 ભીશમને તંબુએ લાવે. ॥ ૩૨ ॥ રથમાં દાદાને સુતા રાખ્યા, સરવે
 થયા તઈઆર; કુન્તા દ્રુપતીને સુભદ્રા, એાત્રા આવિ બાહાર. ॥ ૩૩ ॥
 ચારે અબળા એક રથ બેઠી, જુજવા રથે સહુ સાથ; અરજીનનો રથ
 હાંકવા બેસી, સંગ ચાલ્યા શ્રી નાથ. ॥ ૩૪ ॥ એવે બળદેવ યાત્રા ક-
 રીને, આગ્યા કુરૂક્ષેત્ર; કૌરવ મરણની વાત સુણી, ફરો ગયાં છે નેત્ર.
 ॥ ૩૫ ॥ શામળીયો તવ સંતાયા રથમાં, નરને શીખામણ દેઈ; બળ
 ભદ્રને નમી પડજો, દુષ્ટના એ છે સ્નેહી. ॥ ૩૬ ॥ એવે હજધર પાન્ડ-
 વ પાસે, આવીને પુછી પેર; અરજીન કહે કુર્મસંયોગે, થયો કારમો
 કેહેર. ॥ ૩૭ ॥ રાજ અમારું અમને ન આપ્યું, સમજાવ્યા સમજ્યા ન

કોય; પુછા જુઓ ભીષ્મપીતાને, તવ મન સાન્તી હોય. ॥ ૩૯ ॥ એ-
વાં દીનતાનાં વચન કહ્યાં, બળદેવ પાછા વળીયા; એટલે પાછા રથ
હાંકવાને, બેસી ગયા શામળીયા. ॥ ૪૦ ॥ પાંચ પાંડવને છઠ્ઠા પ્રભુજી
સાતમા ભીષ્મપીતાય; કુન્તા સહોત ચાર નારી, કુરૂક્ષેત્રથી જાય. ॥ ૪૧ ॥
નીરદય ભોમીની બહાર નીકળીયા, આવ્યો દયા ભોમી ભાગ; એટલે
પાંડવને હાય લાગી, ઉજડ થયો લીલો બાગ. ॥ ૪૨ ॥ ચાર નારીને
પાંચ પાંડવ, પ્રથવી નાંખ્યાં પડતાં, રૂદ્રીયા કુટે આંસુ છુટે, ત્રાસ ભરે-
લાં રડતાં. ॥ ૪૩ ॥ વળણ. ॥ ત્રાસ ભર્યાં રડતાં, બહુ પ્રગટયો તનમાં
તાપ; વહે વહ્નિ બહુ બાકળાં, થઈને કરે વીલાપ.

કહવું ર રાગ કાફીનો.

હારે બોલ્યા વૈશમપાયે વચન, સુણ પરીક્ષિત કેરા તન, હારે રડે
કુન્તા કરીને પોકાર; હાય નાશ થયો પરીવાર, હારે કીધો ધનને સાડ
મેં દ્વંશ; કાઢ્યો જેઠ તણો બધો વંશ. હારે પુત્ર પરીવારથી વાહાણી
પુંજ; એવું કરવાની કરણી સુજ, હારે હુતો જીવતો રહી ઘોઝરી,
આવી સગાને ગરદન મારી, હારે લીલી વાડી નાંખી સુકાવી, મને
કાંઈ દયા નવ આવી; હારે હવે નય સામુ શું ભાળું, હુતો કરી આ-
વી માહાર કાળું; હારે માહાર મોહુ શું જગમાં બતાવું; હવે હસ્તીના-
પુર કેમ જવું. હારે મારે જોઈતું નથીરે વતન, કઈં કાયા હું માહારી
પતન. હારે રાજ ધર્મ રડે છે અપાર, હાય આ શું થયું કીરતાર, હાં-
રે માહારી કેમ કરી ગઈ મતિ, નામ પ્રમાણે ગુણ ગ્રહ્યો નથી; હારે
લાગ્યુ લાન્છન મુજને મોહોટું, બધા વીશ્વમાં કહેવાયું ખોટું; હારે મ
હારો રામજી મુજપર રૂઝ્યો, કુળ ક્ષય કરવા પ્રેમ છુટ્યો; હારે એમ
રડતા પાંચે વીર, વહે ચોધારે નેત્રોમાં નીર, હારે ઘણું સમજવે ભી-
શ્મપીતાય, વળી સમજવે જદવરાય; હારે ઘણા યત્નથી પંથ ચલા-
વ્યાં, સરવે હસ્તીનાપુર આવ્યાં. હારે તવ સો ભાઈની સો નારી,
આવી રડતી સાથે ગાન્ધારી; હારે એક એકને આંસુ છુટે; કૈરવ કે-
રી કર્માનયો કુટે; હારે ભાણુમતી ઘણી વલવલતી; એતો કાંઈની ખા-
ળી નથી બળતી. હારે કરે પ્રથવી પડીને પોકાર, હાય ક્યાં ગયો રા-
જ કરનાર; હારે જગમાં કહેવાયા છત્રપતી, માહારું વેણ ઉથાપ્યું ન-
થિ, હારે મુને સુખ સાગરનું દીધું, શત્રુ પાંડવે છીનવી લીધું. હારે

મુને ભર્યારે અમરતમાંથી કાઢાડી, બધું જીવતર નાંખ્યું બગાડી, હાં-
રે પછી સરવે વળાવ્યું મન, એવે આઠ્યા કીયાના દન; હાંરે તેડ્યા
ધરમે સૌ દેશના રાય, કરી દશા એકાદશા ત્યાંય; હાંરે કરી દ્વાદશાની
કીયા, ત્રયોદશા સહીત સારીયાં. ॥ વળણ. ॥ પરીપુરણ કીયા કરી, બે
હીવસ વહી જાય; વ્યાસ વલ્લભ વાણી વદે, તોપણ રહ્યા સહુ રાય.

કડવું ૩ રાગ મારની છાયા.

વૈશમપાયે એણીપેર બોલ્યા, સુણ જનમેજે રાય; વીસ્તારી તુજ-
ને સાંભળાવું, સ્ત્રીયા પરવ મહોમાય. ॥ ૧ ॥ ચોરાશી હજ્જર દેશના
રાજ, લોકાકે આઠ્યા હતા; પાન્ડવ ગાદીએ બેઠા વીના, ઘેર કોઈ
નથી જતા. ॥ ૨ ॥ નજર બાગ છે મોહોલ પાસે, પીંપળાનું વૃક્ષ માં-
ય; બાણ સજ્યાયે ભીસ્મપીતાને, રાખી મુક્યા છે ત્યાંય. ॥ ૩ ॥ તે-
મનિ પાસે સારા સારા, ક્ષત્રીના સુત જાય; જઈ કહ્યું રાજ દો પાન્ડ-
વને, એરે ભિસ્મપીતાય. ॥ ૪ ॥ એટલે ધત્રાષ્ટરને બોલાવ્યો, બાગ-
માં ગંગા તન; સરવના સાંભળતાં પુછ્યું, વત્તા વૃદ્ધ વચન. ॥ ૫ ॥
રાજ્યાસન સુતુ નવ શોભે, સુની રહે નહી ગાદી; તારા કહ્યા વણુ ગા-
દી ન બેસે, ધર્મ રાજ સત્યવાદી. ॥ ૬ ॥ માટે શી છે મરજી તાહારી,
ક્ષત્રીયો પુછવા આઠ્યા; એવે અનુચર મોકલીને, પાન્ડવ કૃષ્ણ બો-
લાવ્યા. ॥ ૭ ॥ એવામાં ધત્રાષ્ટર બોલ્યો, છે દલમાં બહુ દાજ; શો સો
દીકરે વાંછ્યો કીધો, માટે ન આપું રાજ. ॥ ૮ ॥ ભીશ્મપીતા કહે જે
કહુ તુને, હાથે કરીને દેવું; નહિતો સરજેરીથી લેશે, તો માન્ય તારું
કેવું. ॥ ૯ ॥ હૈયાનાં હેત તુટી જશે, ફરીથી નહી રહે ભાવ; તે કરતાં
દે તું તારે હાથે, લે જગમાં જસ લાહાવ. ॥ ૧૦ ॥ એવું સાંભળી અં-
ધ બોલ્યો, સરજેરીથી છો લેતા, જેવું જે રાજ્ય ભોગવે કેવું, કેવાક
સુખમાં રહેતા. ॥ ૧૧ ॥ એટલે બોલ્યા ધરમ રાજ, સાંભળજે મુજ
તાત; તમારી સાથે કોઈ કાળે, કરવો નથી ઉતપાત. ॥ ૧૨ ॥ રાજ દે-
વાની મરજી તમારી, હશે નહી કદાપી; તો વનમાં વાસો વશીશું, સ-
ધણું તમને આપી. ॥ ૧૩ ॥ તમારું મન દુલરીને, જે લેઈએ આ રા-
જ; તો તેમાં સુખી નવ થીયે, કાંઈ ન સુધરે કાજ. ॥ ૧૪ ॥ જીવ દુ-
ભાવીને કોઈ લે કાંઈ, તે નવ થાયે સુખી; ચાર ઘડી સુખડુ દેખે પણ,
છેવટ દુખીનો દુખી. ॥ ૧૫ ॥ એટલે બોલ્યા ભિસ્મપીતા, સુણ ધત્રા-

૫૮ રાય; કેવી નિરમળ વાણી ધરમનિ, શત્રુને આવે દયાય. ॥ ૧૬ ॥
 વચન વહેછે દીનતાનાં, વચન સર્વનું થાપો; એ ધત્રાષ્ટર અમારે
 કહ્યે, રાજ્યાસન તમે આપો. ॥ ૧૭ ॥ ધત્રાષ્ટર તવ રડી પડિયો, મા-
 રું ભાગ્યું ધરસુત્ર; ભીસ્મપીતા કહે કેં નથી ભાગ્યું, આ પાંચ તારા
 પુત્ર. ॥ ૧૮ ॥ તારાથી વિપ્રીત નહિ વરતે, પાળશે તુજ આશ્રાય;
 નથી અધર્મી ધર્મરાજ, કરશે તુજ શેવાય. ॥ ૧૯ ॥ એવી રીતે બહુ
 સમજાવ્યો, પુરણ વળાવ્યું મન; એટલે છેવટ અંધ બોલ્યો, દાદા
 સુણો વચન. ॥ ૨૦ ॥ રાજ થઈને રાજ આપુ; જો દ્વેશ બુદ્ધી ટળે; તો
 પાંચે ભાઈ પાવલે લાગે, એકે એકે મને મળે. ॥ ૨૧ ॥ હું જાણું માહા-
 રા મેહેલ વીશે, ત્યાં મળવાને આવે; તે પછી કાંઈ વેહેર ન રાખું, પ્ર-
 પંચ મનમાં લાવે. ॥ ૨૨ ॥ એમ કહિને મેહેલમાં ગયો, સાંભળજે રા-
 જન; પાન્ડવને લેઈ મેહેલમાં ગયા, પોતે જુગલવન. ॥ ૨૩ ॥ ધત્રા-
 ષ્ટરે એમ વિચાર્યું, સહુપર રાખુ મેહેર; એકલા ભીમને બાથમાં ઘાલી,
 મારી નાંખુ ઠેર. ॥ ૨૪ ॥ એટલે મહારૂં વેહેર વળીયું, મનમાં ન રા-
 ખવું ઝેર; એવા વિચાર એના મનના, જાણી પ્રભુએ પેર. ॥ ૨૫ ॥
 ધત્રાષ્ટર ઉભો એક જગે; કહ્યું કે વીતે લાહાવો; ઓરે દીકરા એકે
 એકે, મળવા મુજને આવો. ॥ ૨૬ ॥ એટલે પેહેલા ધરમ આલ્યા, જ-
 ધને જોડ્યા હાથ; ધરમરાયને પાસે બોલાવી, ચાંપ્યો રૂદીયા સાથ.
 ॥ ૨૭ ॥ મુસ્તક ઉપર હાથ મુક્યો, ઘણું જીવો મુજ તન; કુશળ રહેજો
 ધરમ બેટા, ભોગવો રાજ્યાસન. ॥ ૨૮ ॥ એવું કહીને ધરમને મુક્યા,
 એટલે અરજીન જાય; દો આશીરવાદ મુને પીતાજી, કહીને લાગ્યો પા-
 ચ. ॥ ૨૯ ॥ તવ તેને રૂદે ચાંપીને, દીધો બહુ આશીશ; શેદેવ નિકુળ
 તે પણ મળીયા, પછી ચેત્યા જુગધીસ. ॥ ૩૦ ॥ લોહ વજ્જરનો ભીમ
 બનાવ્યો, સમજાવ્યો વાયુના તનને; ધત્રાષ્ટરે ભીમને બોલાવ્યો,
 કપટ ધારી મનને. ॥ ૩૧ ॥ એટલે બોલ્યો સુત વાયુનો, તાતજી
 લેયે લાહાવો; હું જાણું જડો તે નથી ચલાતું, તમો આગળ આવો.
 ॥ ૩૨ ॥ લોહ તણા ભિમની કનેથી, કાકાને ભિમે બોલાવ્યો; એટલે
 આંધળો મીઠું મીઠું, બોલતો લગભગ આવ્યો. ॥ ૩૩ ॥ તવ વ્રકોદર
 આધો ખર્શીયો, જોયા કરે સહુ સાથ; આંધળો આવી લોહના ભીમને,
 બળમાં ભીડાવી બાથ. ॥ ૩૪ ॥ આંધળો બોલ્યો સો સુત માર્યા, તે
 બહુ કીધો કેર; તેથી એકલા તુને મારૂં, લેઉં વેહેરે વેહેર. ॥ ૩૫ ॥
 એમ કહીને બહુ બળ કીધું, જણાવ્યું સાચુ મુર; લોહના ભીમને દ-

ખાત્રીને કરી નાંખ્યો ચક્રચુર. ॥ ૩૬ ॥ તવ અરજીને પાખંડ કીધું,
 આ શું કર્યું મુજ તાત; દગો કરી મુજ બંધુ માર્યો, કીધી વિશ્વાસઘાત.
 ॥ ૩૭ ॥ ધત્રાષ્ટર કહે કોઈ ન રડશે; સમજવો દિનાનાથ; હવે હું કો-
 ઇપર નહીં વેહેર રાખુ, ચારે ઉપર ચાર હાથ. ॥ ૩૮ ॥ માહારા પુત્રે
 પ્રથમ પેહેલું, ભિમને દીધું ઝેર; તોપણ મુએલો જીવતો થૈને, આત્રી
 આવ્યો ઘેર. ॥ ૩૯ ॥ લાખાભોવનમાં મરણ પામેલો, ફરીથી જીવતો
 થયો; પણ આ વેળા એવો માર્યો, જીવ સમુજો ગયો. ॥ ૪૦ ॥ અર-
 જીનજી કહે નારે કાકા, એતો જીવતો થાશે; અંત કહે તું મિથ્યા બોલે,
 વાત સાચી નવ ભાસે. ॥ ૪૧ ॥ તે કરતાં જે જીવતો થાયે, તો સત્ય
 માનુ આપ; તે પછી કદી વેહેર રાખુંતો બ્રહ્મહત્યાનું પાપ. ॥ ૪૨ ॥ એ
 ટલે અરજીનજી એમ બોલ્યો, બોલાવો ભીમ કહીને; એટલે તમને
 જવાબ દેશે, મુએલો જીવતો થૈને. ॥ ૪૩ ॥ આંધળાએ તવ વાંટે કા-
 હાડ્યો, બેટા હું તુજપર ત્રુડ્યો; એવું વચન સાંભળીને, ભીમશેન બો-
 લી ઉઠ્યો. ॥ ૪૪ ॥ કેમ છે કાકા કેમ છે કાકા, જીવ્યો તમ પરતાપ;
 ધત્રાષ્ટર કહે મળી જ મુને, દગો કરી તો પાપ. ॥ ૪૫ ॥ એટલે ભીમ-
 શેન ગયો મળવા, જતાં જરા નવ કાંપ્યો; ધત્રાષ્ટરે હેત કરીને, રૂઢીયા
 સરસો આંખ્યો. ॥ ૪૬ ॥ જવો બેટા જીવતા રહેજ્યો, મુખ રૂપ ભોગવો
 રાજ; હવે ભય રાખીશ નહીં માહારો, ના રહી તુજપર દાજ. ॥ ૪૭ ॥
 એવી રીતે આશીશ દીધી, મુણ જનમેજે રાય; સ્ત્રી પરવ લાંઈ પુરણ
 થયું, ઉતરી તુજ હત્યાય. ॥ ૪૮ ॥ તવ શામ પડદા સ્વેત થયાને,
 સ્વેત થઈ કાળી ગાય; કાળો પડદો ઘોળો થયો, તર્ત પ્રમાણ દેખાય.
 ॥ ૪૯ ॥ રાજાએ બ્રહ્મ ભોજન કરાવ્યાં, વીમ્ર ઉપર બહુ હીત; સવાસો
 કન્યાદાન દીધાં સાવાસો ઉપવીત. ॥ ૫૦ ॥ સવાસો બ્રહ્મપુરીઓ આ-
 પી, વળી દીધાં ગૌદાન; શ્રદ્ધા રાખી મુણવા બેઠો, જે જનમેજે રાય.
 ॥ ૫૧ ॥ વળણ. ॥ શ્રોતાજન સહુ સાંભળો, પોહાએ મનના કોડ; વદે
 વલ્લભ સહુ બોલજે, જે જે શ્રી રણછોડ. ॥

સ્ત્રી પર્વ સમાપ્ત.

અનુશાસન પર્વ.

કડવું ૧ રાગ સાખીનો.

વૈશમપાયે એણીપેર બોલ્યા, સુણુ જનમેજે રાય; વીસ્તારી તુજ-
ને સંભળાવું, અનુસાસન પર્વ કથાય. ॥ ૧ ॥ કાકાને મળી પાન્ડવ ની-
કળ્યા, નજર બાગમાં જાય; ધત્રાષ્ટર પણ પુઠે આવ્યો, જ્યાં છે ભી-
સ્મપીતાય. ॥ ૨ ॥ ત્યાં આવીને અંધ બોલ્યો, સુણુ છે સહુ રાજન;
ઓ દાદા હવે વેર ઝેર મુકી, આપીયું રાજ્યાસન. ॥ ૩ ॥ પૈસો પુ-
જીને રાજધાની, સધળી પાન્ડવ કેરી; સર્વ મળી ગાદીએ બેસાડો,
લે દેશ સધળા ઘેરી. ॥ ૪ ॥ એમ કહીને મેહેલમાં ગયો, બોલ્યા ભી-
સ્મપીતાય; સરવ રાજને જગદીસ મળી, બેસાડો ધરમરાય. ॥ ૫ ॥
ધરમને ગાદીએ બેસાડો, તે પછી થાવો વીદાય; એટલે સરવે રાજ
થઈને, સ્થીતી કરી સહુ રાય. ॥ ૬ ॥ અડયાશી શસ્ત્ર રૂશી તેડાવ્યા,
કર્યો પદ્મા અભીશેક; નગ્નને ફરતી ધારાવાડી, પયની કરી વીવેક. ॥ ૭ ॥
બ્રાહ્મણના કેહેવા પરમાણુ, કીધી સરવે વીધી; પ્રથમ ગાદીનું પુજન
કીધું, દુપતી સાથે લીધી. ॥ ૮ ॥ નગ્નમાં ડુંડભી ડંકા વાગે, આનંદ
ઘેરે ઘેર; આસોપાલવ તોરણ બાંધ્યાં, રહીઅત ઉપર મેહેર. ॥ ૯ ॥
ઢોલક ભુંગળ છત્રીસ વાજાં, મરદંગ ઝાંજને તાલ; ઘેરે ઘેર નીશાન
ફરકે, ઉડે અખાલ ગુલાલ. ॥ ૧૦ ॥ વસ્ત્ર આભુશણ પેહેરીને ફરે, રા-
જને રહીઅત લોક; આનંદ ઉરમાં ઉભરાય સહુને, ન મળે સંતાપ
શોક. ॥ ૧૧ ॥ ગાયને ગળે ગાળો ન મળે, કોઈ નહીં દુષ્ણ દરીયે;
પશુ પક્ષી કે નહીં બંધન, પોપટ નહીં પીંજરીએ. ॥ ૧૨ ॥ બંધીજનો-
ની બંધી તોડી, વરત્યો જય જયકાર; યાચક લોકો યાચવા આવ્યા,
જે જેનો અધીકાર. ॥ ૧૩ ॥ પરદેશી લોકોને ઉતરવા, બંધાવ્યા છે
વીસરામ; પરાયાને જમવા અન ક્ષેત્રો, જળ થળ ઠામો ઠામ. ॥ ૧૪ ॥
આખા ગામમાં રોશનાઈ રાતે, ચાલ્યા કરે ધામધુમ; કોઈ સ્થળે ચોરી
ચખારીની, કાંઈ ન પડે બુમ. ॥ ૧૫ ॥ એવામાં શુભ મહુરત આવ્યું,
ચાર ઘડી દન ચડતે; તે વેળા ગાદીએ બેસવાનું, ડુંડભી ડંકા પડતે.
॥ ૧૬ ॥ વળણુ. ॥ ડુંડભી પર ડંકા પડે, ગરગડે બહુ નીશાન; વદે
વક્ત્રલ તેવે સમે, ધર્મ રહ્યા સાવધાન. ॥

કડવું ૨ રાગ ધોળનો.

બોલ્યા બોલ્યા વૈશમપાયે વચનરે, સાંભળ સાંભળ જનમેજે
રાજનરે. ॥ ૧ ॥ નાહી ધોધ સ્વચ્છ થયા ધર્મરાયરે; પંચાળી પણ
આવી ઉભી છે ત્યાંયરે; ॥ ૨ ॥ ધરમરાયે અંગ ધર્યા હથીઆરે; દુપ-
તીએ પેહેર્યા છે સોળ સણગારે. ॥ ૩ ॥ નમ્ર કેરી નારીયો ગીતા ગા-
યરે; બ્રાહ્મણ મુખથી આશીશ વચન થાયરે. ॥ ૪ ॥ રણછોડરાયને ભ-
ક્ત ઉપર પ્રીત વ્યાપીરે; સરવે ધરમનો કર ગ્રહી ગાદી આપીરે. ॥ ૫ ॥
ધરમરાજ બેઠા ધરીને ઉમંગરે, દુપતીને પોતે લીધી અરધંગરે. ॥ ૬ ॥
તે વેળાએ જય જય બોલી સૌ શ્રદ્ધીરે, રહીયત રાયે કરી બહુ પુરપ-
ની વૃદ્ધીરે. ॥ ૭ ॥ કુમકુમ કેશર અંદન છાંટયા છે તાંયરે; દેખી દેખી
સહુજન ખુશી થાયરે. ॥ ૮ ॥ કનક મોહોરો રૂપા મોહોરો ઉછાળીરે;
નીરધન લોકો તે લે છે વાળી વાળીરે. ॥ ૯ ॥ ગાદી બેશી વીવીધના
કર્યા પુન્યરે, દાન દેવામાં કાંઈ ન રાખી નુન્યરે. ॥ ૧૦ ॥ જ્યક જ્યે
મન રાયે તેવું આપેરે; બ્રાહ્મણોને દે છે, બ્રાહ્મણના માપેરે. ॥ ૧૧ ॥
પછી દીધી આગના ધર્મ રાજનરે; હવે સરવે પ્રાણીને કરાવો ભોજનરે.
॥ ૧૨ ॥ એટલે દીધી આગના જુગજીવનરે; સરવ સરવના વિવેક કરો
આસનરે. ॥ ૧૩ ॥ એટલે આસન કીધાં વરણ પ્રમાણેરે; સહુને ભોજન
પીરસાવીયાં તે ટાણેરે. ॥ ૧૪ ॥ બહુ પરકારે સામગરીને સોધરે, ત્રપ્ત
થયા જમનારા સહુ કોધરે. ॥ ૧૫ ॥ પછી સહુને અપાવીયાં મુખવાસરે;
કોઈ જીવને રાખ્યો નહી નીરાશરે. ॥ ૧૬ ॥ વળણ ॥ સહુ પ્રાણી ત્રપ્તી
કર્યા, પછી કરી સભાય, વહે વહ્નલ મુખ બોલીયા, પોતે ધરમરાય.

કડવું ૩ રાગ સૈયનો.

વૈશમપાયે એણીપેર બોલ્યા, શુણ જનમેજે રાય; વીસ્તારી તુ-
જને સંભળાવું, અનુશાસન પર્વ કથાય. ॥ ૧ ॥ સભા કરીને ધરમ
બેઠા, દીધો મુખ ઉચ્ચાર; ભીમશેનભાઈ તોડી નાંખીને, લુટાવી દો
ભંડાર. ॥ ૨ ॥ અધર્મનું અતી ધન મેળેવેલું, આપણે નહી ઉપીચોમી;
દુરીચોધનનું દ્રવ્ય છે એવું, તેના ન થાવું ભોમી. ॥ ૩ ॥ એવી આજ્ઞા
ભીમને આપી, આલેખ વાયુ કુંવાર; ખરેખરા ખજાના ભરેલો, તે તો-
ડ્યા ભંડાર ॥ ૪ ॥ લોકોને બોલાવી લુટાવી દીધો; એક ન રાખી

કેડી, ખાલી કરીને આવ્યો સભામાં, ખખર કહી કરજોડી ॥ ૫ ॥ ઓ
ભાઈ ભંડાર દિધો લુટાવિ, તવ બોલ્યા ભગવાન; ક્ષત્રિઓને સરપાવ
દેવા, ઓ કુન્તિ સંતાન. ॥ ૬ ॥ તમે તો ધન ઉડાવિ બેઠા વિચાર્યો
નહિ દાવ; ખખના ખાલિ કર્યો તે, કયાંથી દેશો સરપાવ. ॥ ૭ ॥ એટલે
ધરમે ગામના ગ્રહસ્થો, બોલાવ્યા પોતાની પાસ, દેવું કરીને નાણું
લીધાં, પ્રસન થયા અવિનાશ. ॥ ૮ ॥ જેવો જેવો રાજ તેવો, આપે છે
સરપાવ; તે દેખીને સર્વનો થયો, પાંડવ ઉપર ભાવ. ॥ ૯ ॥ એકે એકે
જઈ જુહાર કીધા, ધર્મ કને જઈ ઠેક; સઉ સઉનિ સંપત પરમાણે, પાં-
ડવને કરી ભેડ. ॥ ૧૦ ॥ પછી સરવે વિદાય માગિ, થયા વાજંતના
નાદ; બ્રાહ્મણોએ ઉભા થઈને, દીધા આશીરવાદ. ॥ ૧૧ ॥ જય જય
કહેતાં સરવે પ્રાણિ; થઈ ગયાં વીદાય, અનુશાસન પર્વની કથા, આ
સ્થળ પુરણ થાય. ॥ ૧૨ ॥ જનમેજય તારી ઉતરી હત્યા, પાપથી થયો
મુક્ત; પ્રેમ થકી બહુ પુન્ય કીધાં, રાજ્યે વિધિ યુક્ત. ॥ ૧૩ ॥ કાળા
પડદા ધોળા થયા, ધોળી થઈ ગઈ ગાય; કાળા તલ તે ધોળા થયા,
પ્રમાણ એ દેખાય. ॥ ૧૪ ॥ બ્રાહ્મણોને ભોજન કરાવ્યાં, લજિ લજિ
લાગ્યો પાય; પુરણ મનથી શ્રદ્ધા રાખી, તવ ઉતરી હત્યાય. ॥ ૧૫ ॥
વળણ. ॥ હત્યા એની ઉતરી, શ્રોતા સુણો કરજોડ; કહે વક્ત્ર ભ સહુ
બોલજો, જે જે શ્રી રણછોડ.

પારેખ. હરગોવીંદદાસ હરજીવનદાસ.

પુસ્તકો વેચનાર તથા છાપનાર.

ડૉ. શાહપુર વનમાળી વાંકાની પોળમાં
એઓએ પોતાના ગ્રંથોદય પ્રેસમાં
આ અનુશાસન પર્વ છાપ્યું.

અમદાવાદ.

શાન્તી પર્વ.

કડવું ૧ રાગ સાખીની ચાલ.

વૈશમપાયે એણીપેર બોલ્યા, સુણ જનમેજે રાય; વિસ્તારી તુજ
 ને સંભળાવું, શાન્તિ પરવ મહિમાય. ॥ ૧ ॥ ધરમરાજ ભોગવે ગાદી,
 દીવશ વીત્યા સાત; પોતાનું કુટુંબ હણ્યું તે, સાંભરી આવી વાત.
 ॥ ૨ ॥ એટલે ગયા ભીસ્મની પાસે, પોતે ધરમરાય; પાસે બેસી રડવા
 લાગ્યા, પુછ્યું ભીસ્મપીતાય. ॥ ૩ ॥ ઓ દિકરા તું કેમ રડે છે. તવ
 બોલ્યા રાય ધર્મ; કુટુંબનો મેં નાશ કીધો, માહા માહુ થયું કર્મ. ॥ ૪ ॥
 મુજ માંથે થઈ જગતનિ કેહેણી, મુજ મન પણ એમ કેહે છે; દાદા મુ-
 જને એ શું સુજ્યું, માટે આંસુડાં વેહે છે. ॥ ૫ ॥ રાજ્યાસન નોહોતું
 જે વારે, તે વારે પેટ ભરતો; રાજ્યાશન હાલ પામ્યો તોલે, તેટલું
 ભોજન કરતો. ॥ ૬ ॥ તે દાહોડે શુ હાનિ હતી, અત્યારે શો લાભ; ન-
 કામી ઉપાધી લીધિ, ઘાલ્યું ઉંડળમાં આભ. ॥ ૭ ॥ કુળ નિકંદન
 કરીને બેઠા; પડી ગઈ ભુલ જાનિત; કંકાસ ચાલે છે મુજ મનમાં, વ-
 જાતી નથી કાંઈ શાન્તી. ॥ ૮ ॥ માટે ગાદિ શોંપો કોઈને, મુજને વન-
 માં કાહોડો; સંસારમાં રાખવો હોય મુને, તો તો શાન્ત પમાડો. ॥ ૯ ॥
 એવું સાંભળી ભિસ્મ બોલ્યા, મનથી મીઠ્યા લે માનિ; કરો સમાગમ
 સામળીયાનો, માહા જ્ઞાનીના જ્ઞાનિ. ॥ ૧૦ ॥ જગતપતિ છે મોક્ષના દાતા,
 તે તુને કરશે જ્ઞાન; કોણે માર્યા ને કોણ મુઆ, ભુલી ગયો તું ભાન.
 ॥ ૧૧ ॥ કોઈનો માર્યો નથી મરતો, આત્મા ચૈતન્ય જેહ; અછેદ અભેદ
 અમ્મર સદા, અખંડ જણવો તેહ. ॥ ૧૨ ॥ પરમાત્મા પુરણ પ્રલ જે
 છે, ચૈતન્ય સદાકાળ; તેની ગતિના આત્મા સરવે, ચોરે ધર્મ ભુપાળ.
 ॥ ૧૩ ॥ જેવો સુર્યને સુર્યનો પ્રકાશ; સમજવું તે ભેદ; ઘણું કઠીણ
 સમજવાનું, મર્મમાં વહે છે વેદ. ॥ ૧૪ ॥ સુર્ય ઠેકાણે પર્માત્મા જણો,
 પ્રકાશ સ્થળ આત્માય; વળી બીજો હાખલો દેવું, ચોરે ધરમરાય.
 ॥ ૧૫ ॥ દિપક જેવો પ્રકાશ તેવો, પણ તેમાં પ્રહુ ફેર; તે રીતે આત્મા
 પરમાત્મા, સમજતાં થાય ઝેર. ॥ ૧૬ ॥ પરમાત્મા દીપક ઠેકાણે,

જીવાત્મા પ્રકાશ; રૂપે સરખા પણ શક્તીમાં, જુદો જુદો તપાસ. ॥ ૧૭ ॥
 દીપક કશી વસ્તુ માંહી, પ્રવેશ નબંધ કરાય; જો કદી પ્રવેશ થાયે તો,
 તે વસ્તુ બળી જાય. ॥ ૧૮ ॥ પ્રકાશનો પ્રવેશ સવળે, થાય તો પણ
 નવ બળે; દીપકમાંને પ્રકાશમાં બહુ, જોતાં ફેર નીકળે. ॥ ૧૯ ॥ જડ-
 બુદ્ધીવાળો એક માને, એરે ધરમરાય; જોનારને જોવાની વસ્તુ, બેડિ
 જુદાં જણાય. ॥ ૨૦ ॥ દીપક સદાકાળ હોયેતો, પ્રકાસ સદાકાળ; પ્ર-
 કાશ રૂપી પરત્માનિ, ગતી સમજ ભુપાળ. ॥ ૨૧ ॥ તે ગતીના
 સૌ જીવાત્મા, દીપક પુરણ બ્રહ્મ; સંસ્કારો હોય પુર્વ જનમનો, તે જ-
 નને પડે ગમ. ॥ ૨૨ ॥ ખસખસના દાણાનો અંકુર, તેના અણુનો
 અણુ; વાસના લીંગે બંધાઈ રહ્યો, પ્રકાશમાં શું ગણુ. ॥ ૨૩ ॥
 બ્રહ્મને બ્રહ્મની ગતી બીજી, ત્રીજી છે જડ માયા; તે માયા ચૈતન્યથી
 ચૈતન્ય, થૈ બંધાણી કાયા. ॥ ૨૪ ॥ એ મુળ માયા છે ત્રીગુણી, રજો
 તમોને સત્ત્વ; તે ત્રણ ગુણોથી ઉત્પન્ન થયાં, કાયાનાં ચોવીશ તત્ત્વ.
 ॥ ૨૫ ॥ પચીસમો આત્મા ગણ્યો છે, કોઈ ગણે વીશેશ; જ્યાં ત્યાં એ-
 નુ એ સમજવાનું, તેથી મુક્તી નહીં લેશ. ॥ ૨૬ ॥ સમજીને સમજવું
 કહું તે, સાંભળ ધરમરાય; પ્રથમ મુખ્યાત્મા થઈને, જણવા પરમાત્મા-
 ય ॥ ૨૭ ॥ પુરણ તેનું જ્ઞાન લેઈ, તેમાં દેવું લક્ષ; પુરણ યોગાભ્યાસ
 કરતાં, ઉઘડે છે જ્ઞાન ચક્ષુ. ॥ ૨૮ ॥ જ્ઞાન વડે મુક્તી પામીને, મોક્ષ
 તણુ પદ પામે; આવાગમન ટળે તેનો, લક્ષ ચોરાશી વામે. ॥ ૨૯ ॥
 એટલે બોલ્યા ધરમરાજ, એરે ભીસ્મપીતાય; મનુશ કેરો દેહ પામી,
 પ્રથમ શો ઉપાય. ॥ ૩૦ ॥ વળણુ. ॥ પ્રથમ ઉપાય શો મનુશને, સમજ
 વો કરી કરણાય; વ્યાસ વક્ષભ એમ ઓચરે, કેહે છે ભીસ્મપીતાય.

કડવું ૨ રાગ સામેરી.

વૈશમપાયે એણીપેર બોલ્યા, મુણ જનમેજે રાય; વીસ્તારી તુ-
 જને સાંભળાવું, શાન્તી પર્વ મહીમાય. ॥ ૧ ॥ મનુશ કેરો દેહ ધરી
 ને, પેહેલ વેલું શું કરવું; આત્માની રીતી સમજવું, તેમાં લક્ષજ ધ-
 રવું. ॥ ૨ ॥ જાડ પાહાડ જેવા જે જીવો, જડાત્મા કેહેવાય; તેને કાંઈ
 જ્ઞાન ન મળે, એરે ધરમરાય. ॥ ૩ ॥ વ્યવહારનું કે પરમારથનું, જ-
 ડાત્માને નહિ જ્ઞાન; તેથી તે જીવ જડાત્મા છે, એરે ધરમ રાજન.
 ॥ ૪ ॥ કીટ પતંગ કે પશુ પક્ષી, જીવાત્મા છે તેહ; વ્યવહારનું એકલું

જ્ઞાન એને, સર્વની ભૌતિક દેહ. ॥ ૫ ॥ એને નહી જ્ઞાન પરમારથનું,
 માટે જીવ કેવાયા, મનુશ દેહીને બે જ્ઞાન થાયે, તેથી આત્મા ગણાયા.
 ॥ ૬ ॥ વ્યવહારનું ને પરમારથનું, બેઉ થઈ શકે જ્ઞાન; તે સાડ તે
 આત્મા ગણાયે, સુણ સતિ સંતાન ॥ ૭ ॥ મનુશ જતી વ્યવહાર સ
 મજે, પરમારથ નવ જણે; તે તે આત્મા જીવ દશાનો, પશુ પક્ષી પર-
 માણે. ॥ ૮ ॥ બે જ્ઞાન થવાની શક્તી છતાં, ગ્રહણ કરે એક જ્ઞાન; પ-
 રમ વસ્તુને નવ સમજ્યો, તે જીવાત્મા સમાન. ॥ ૯ ॥ પરમ પદનું જ્ઞા
 ન તને છે, હવે શું માગે શાન્તી; મેં માર્યા માહારે મારવે મુઆ, એ
 તુજમાં ભુલ બ્રાન્તી. ॥ ૧૦ ॥ તેંતો તારો ધર્મ બજાવ્યો, તેમાં નહી ત
 ને દોશ; જગતનિ થઈ મિથ્યા કેહેણી, તેમાં શું અપસોશ. ॥ ૧૧ ॥
 ધર્મે કહ્યું કે ભીસ્મ દાદા, બતાવો સર્વના ધર્મ; કોણ પ્રણિએ કોણ
 પ્રકારે, કરવાં દેહિક કર્મ. ॥ ૧૨ ॥ બ્રાહ્મણ ક્ષત્રી વૈશને શુદ્રો; વરણા
 શ્રમ છે ચાર; તે ચારનો શું ધર્મ પીતાજી, કેમ વરતે વેહેવાર. ॥ ૧૩ ॥
 એટલે બોલ્યા ભિરમ દાદા, સાંભળો દિકરા જેષ્ઠ; ચારે વરણમાં બ્રા-
 હ્મણ જતી, ત્રૈણે વરણથી શ્રેષ્ઠ. ॥ ૧૪ ॥ આનાદિથી ઉત્તમ દેહી, વાડ
 વ કેરી જણો; ત્રૈણે વરણના તેતો ગુરૂ, શ્રદ્ધા ઉરમાં આણો. ॥ ૧૫ ॥
 શટ કર્મો દ્વીજેએ કરવાં, સ્નાન સંધ્યાને હોમ; ગાયત્રી જપ પીત્રુ ત
 રપણ, સ્વાધ્યાયમ શુભ ભોમ. ॥ ૧૬ ॥ ત્રૈણ વરણને ઉપદેશ કરવો,
 ભણાવવી વીધાય; પાતક મુક્તનાં કર્મ કરાવે, વળી દાન લેવાય.
 ॥ ૧૭ ॥ એ દેહિ ધરમ બ્રાહ્મણ કેરો, કેહે છે ભિસ્મ પીતાય; દેહીક ધર્મ
 કહુ ક્ષત્રીનો, સાંભળો ધરમરાય. ॥ ૧૮ ॥ ક્ષત્રીએ બહુ પાળવી નીતી,
 હાથે આયુદ્ધ ધરવું; ત્રૈણે વરણને ન્યાય દેવો, રાજ ભોમીપર કરવું
 ॥ ૧૯ ॥ ત્રૈણે વરણની રક્ષા કરવી, ગૌ બ્રાહ્મણની રક્ષા; નિતિ પાળી પ-
 ણાવવી સહુને; સદા રેહેવું અપક્ષા. ॥ ૨૦ ॥ હવે વૈશનો ધર્મ કહુ તે,
 ધ્યાનમાં લેજો ધર્મ; અન ઉપજાવવા ખેતી કરવી, કરવાં વેહેપાર કર્મ.
 ॥ ૨૧ ॥ વસ્ત્ર આભુશણને પરચુરણ, વેચવું નફા ખાઈ; નિતીથી કર
 વી સત્તર આની, કરવી નહિ સવાઈ. ॥ ૨૨ ॥ દેહીક ધર્મ વૈશ તણો
 એ, સુણો યુધીષ્ઠર રાય; શુદ્રનો દેહીક ધર્મ બતાવું, શાસ્ત્રમાં જે વિ
 બણાય. ॥ ૨૩ ॥ ત્રૈણે વરણનિ ચાકરી કરવિ, શુદ્રનો એ અધીકા-
 ર; અવર ઉદ્યોગ હાથ ન લેવો, સાંભળો કુન્તી કુંવાર. ॥ ૨૪ ॥
 એટલે બોલ્યા ધરમ રાજ; એતો સમજ્યો મરમ; પણ માહારાજ રા-
 જને રહીઅત, તે બેનો શો ધર્મ. ॥ ૨૫ ॥ એટલે બોલ્યા ભીસ્મ પી-

તા; રહીઅતનો કહુ ધર્મ; માત પીતા તુલ્ય રાજને ગણવો, માનવો
 ઉત્કૃષ્ટ ધર્મ. ॥ ૨૫ ॥ સોગન પાળવા રાજગાદીના, આમન્યા નવ
 પરહરવી; રાયને માંથે કપ્પી પડે તો, રહીઅતે મદદ કરવી. ॥ ૨૬ ॥
 રહીઅત કેરો ધર્મજ એ છે, સાંભળો કુન્તી તન; ધર્મ કહું હવે રાજ
 કેરો, દ્રઢતા રાખવી મન. ॥ ૨૭ ॥ અવનીમાંથી ઉપજ લેવી, બીજુ
 ન કરવું ફંડ; હરામખોરોને શીક્ષા દેવી, વળી દેવો ડંડ. ॥ ૨૮ ॥ જો
 વો અપરાધ તેવી શીક્ષા; તેથી નહી વીશેશ; અપરાધી અજ્ઞાની ફાવે
 તે બોલે, તેનો ન રાખવો દ્વેશ. ॥ ૨૯ ॥ પક્ષ વીનાનો ન્યાય કરવો;
 કાં હોય છોટો કે મોહોટો; લાંચ ન લેવી લેવા ન કેહેવી, ન દેવો ધ-
 નસાફ ખોટો. ॥ ૩૦ ॥ ન્યાયાધીશ થઈને બેસે, પછી કરે અન્યાય; ગ-
 રીબોને ગરદન મારે, અસ્થની સરમે લેવાય. ॥ ૩૧ ॥ રાતા ચક્ષે ધાંટા
 કાઢાડી; બહુ બોલે ન્યાય કરતાં; ધમકી આપે બીક બતાવે, તેથી ધ-
 ન્યાં જન ડરતાં. ॥ ૩૨ ॥ અપરાધી બધુ કહી ન શકે, મનમાં તે મુંઝા-
 ચ; અરજદાર શી અરજ કરે, કોયનો નહી ઉપાય. ॥ ૩૩ ॥ ન્યાઈ થ-
 ઈને ધ્યાન દેઈને, બેઉ ન સાંભળે વાત; તે જન શો ન્યાય આપી શ-
 કે, આજ તેની કરે વાત. ॥ ૩૪ ॥ એવો ન્યાઈ લક્ષ ચોરાશી, જનમ
 નર્ક પળાય; તે પ્રાણીનું ન થાય સારું, જડામુળથી જાય. ॥ ૩૫ ॥ ન-
 વ્ય રહે ખાવાની ખોરાકી, નવ્ય રહે પરીવાર; લીલે લીલું તે વારે
 દેખે, અજવાળુ ઘડી ચાર. ॥ ૩૬ ॥ રાજને અંતે નરક પામે, અન્યા-
 ય કરે માટે; વળી વીશવની ખાય ગાળો, લાન્છન લે લેલાટે. ॥ ૩૭ ॥
 ખરૂ ખોટુ કાઢવું ખોળી, એ રાજની ચતુરાઈ; શત્રુ સુતનો ન્યાય
 સરખો, કરે તે જન ન્યાઈ. ॥ ૩૮ ॥ રહીઅત જાણવી બેટા બેટી, ડં-
 ડી ધન નવ હરવું; દુનીયાને દુખ પડે તેવું, કામ નહી આદરવું.
 ॥ ૩૯ ॥ રહીઅત છે દુખી કે સુખી, તે કરવું સોધન; ગરીબને પુછી
 પ્રવીણ થાવું, વીચાર લેવો મન. ॥ ૪૦ ॥ ધનવંતને પુછી નવ જોવું, છે
 કાંઈ દુખ કે સુખ; કષ્ટ કંગાલનું એ શું જણે, સુખ કહે હરી મુખ.
 ॥ ૪૧ ॥ વેઠને વેરો વણ વિવેકે, દેવો નહી કે કાળ; સાસ્ત્રમાં શ્રદ્ધા રા-
 ખી થાવું, જો બ્રાહ્મણ પ્રતીપાળ ॥ ૪૨ ॥ વીના અપરાધિને શીક્ષા,
 કરવી તે બહુ પાપ; અપરાધીને શીક્ષા ન આપે, તેને નડે ત્રીતાપ.
 ॥ ૪૩ ॥ પક્ષ કરે તો પતનો બ્યાધી, નિકળે તેને અંગ, રૂધીર પર વહે
 શરીરે, કોઈ ન બેસે સંગ. ॥ ૪૪ ॥ લાંચો લેતો લખવો થાયે, રહી
 જાય અડધુ પાસુ, શરીર જીવ્યા વાળી ન વળે, નેત્રે સદા ચોમાસુ

॥ ૪૫ ॥ અનેક રીતે બ્યાધી પામે, થાય પ્રભુનો ચોર; આલોક પર-
લોક સુખ ન પામે, વેઠે નરક અધોર. ॥ ૪૬ ॥ રઘ્યતને રાખવી રા-
જમાં, દુખ પડે તો હરવું; જે કોઈ અધર્મ કરે તેના, સામું યુદ્ધ આ-
દરવું. ॥ ૪૭ ॥ ધર્મ એવો છે રાજ કરો, સાંભળો ધર્મ ભુખાળ; એ-
ટલે યુધીષ્ઠર એમ બોલ્યા, એરે સંતનું બાળ. ॥ ૪૮ ॥ પુરૂષ કરો
પ્રેમદા કરો, ધર્મ બતાવો આજ; ભીરમપીતા કહે પુરૂષ કેરું, કીયું
કીયું છે કાજ, ॥ ૪૯ ॥ રીતીમાં રહી નીતી પુરૂષક, અન ધન પેંદા
કરવું; માતા પીતા પુત્ર પત્ની, તેનું ઉદર ભરવું. ॥ ૫૦ ॥ નીતીમાં
અબળા રહેતો, તેને ન દેવું દુખ; પાળણ પોશણ સારી રીતે, કરીને
આપવું સુખ. ॥ ૫૧ ॥ રૂપ વીશયથી પોતાની છોડી, પરદા-નશુ હજો;
તેવા વીભીચારી પ્રાણીને, રગદ્ગોડ નિકજો. ॥ ૫૨ ॥ પત્નીને પાળવી
ધર્મ પતિનો, સાંભળો ધરમ રાય; નારી કરા ધર્મ તણી હું, કહું તુને
કથાય. ॥ ૫૩ ॥ પતીને પરમેશ્વર ગણવો, નેત્ર કીદી પરમાણે, કંથના
દુખે દુખી થાવું, કાં સુખ માણે ન માણે. ॥ ૫૪ ॥ પતીની મરજ
પરમાણે રહેવું, જે કહે તે શીશ ધરવું; કષ્ટી પડે તે વેડી લેવી, જે
કહે તે આદરવું. ॥ ૫૫ ॥ પર નરશું નજર નવ કરવી, કુદ્રષ્ટી રાખીને;
પાશે પતી નવ હોય તો સુવું, દર્ભાસન નાંખીને. ॥ ૫૬ ॥ પતી પેહે-
લું ભોજન નવ કરવું, પતી ન હોયે ઘેર; તો સારા શણગાર ન સ-
જવા, માણવી નહીં સુખ લેહેર. ॥ ૫૭ ॥ કંથ પોતાને ઘેર હોયે તો,
સજવા સહુ શણગાર; સ્વામીને જમાડીને જમવું, શેવામાં રહેવું
ત્યાર. ॥ ૫૮ ॥ શરીર સેવા ચરણ ચંપી, કરવી પ્રભુ તુલ્ય જણી,
બોલાવે તવ આધીન થાવું, વદવી દીનતા વાણી. ॥ ૫૯ ॥ વળણ. ॥
એવા ધરમ બહુ નારના, લાંબો છે વીસ્તાર; થોડામાં ઘણું જણવું આ
કુન્તી કુંવાર.

કડવું ૩ રાગ ધન્યાસરી.

વૈશમપાયે એણીપેર બોલ્યા શુણ જનમેજે રાય; વીસ્તારી તુ-
જને સંભળાવું, શાન્તી પરવ મહીમાય. ॥ ૧ ॥ એટલે યુધીષ્ઠર એમ
બોલ્યા, મુજ પર પ્રસન થાવો; જ્ઞાનિને અજ્ઞાની કરા, ધર્મ મને બતા-
વો. ॥ ૨ ॥ જ્ઞાન ન હોયે પરમ પદનું, તે જનને શું કરવું; ભીરમ પી-
તા કહે તેવા જનને, પ્રથમ કર્મ આદરવું. ॥ ૩ ॥ નાહાવું ધોવું વરત

વચ્ચુલાં, કરવા વળી અપવાસ; દેવ સેવાને દેવનાં દરશણ, કરવા ધરી હુક્ષાસ. ॥ ૪ ॥ તીલક છાપાં માળા સમરણ, હરી કથા કીરતન; સત્ય સમાગમ યજ્ઞ યાગાદીક, કરવું ગુરુ પુજન. ॥ ૫ ॥ જ્ઞાનીનિ સેવા જ્ઞાનજ લેવા, દેવાં અનંધન દાન; અજ્ઞાનિનો ધર્મજ એ છે, તેમાંથી થાય જ્ઞાન. ॥ ૬ ॥ સાંભળજે યુધોષ્ટર હવે, જ્ઞાનિનો ધર્મજ કેહેવું જ્ઞાનિ જનને નહિ કાંઈ કરમો, સમજી આનંદમાં રહેવું. ॥ ૭ ॥ માન્ય કે અપમાન કાં સુખ કે દુખ; નહિ દિલગીર નહિ રાજ; સમજે સારી રીતે જ્ઞાની, છે જુદી જગ બાજ. ॥ ૮ ॥ પરમ પદમાં લક્ષ સદાયે, મનમાં દ્રઢતા કરી; આત્મરૂપે પરમાત્મા દેખે, માયા ન માને ખરી. ॥ ૯ ॥ સત્ય અસત્યને સારી રીતે, સમજી આનંદ રહે છે; જગત કેહેણીથી નવ બીહે, નીરભય પદ પામે છે. ॥ ૧૦ ॥ દેહીક કરમ કાંઈ ન કરે, સમજવે જ્ઞાન મર્મ; પરમપદનો ઉપદેશ કરે, એ જ્ઞાનિનો ધર્મ. ॥ ૧૧ ॥ એટલે પુછ્યું યુધિષ્ઠરે, બતાવો એક મરમ, કોણ ત્યાગીને કોણ અસ્થી, તેમના શાં શાં ધર્મ. ॥ ૧૨ ॥ એટલે બોલ્યા ભીશ્મપીતા, સાંભળજે કુંવાર, સંસાર તજી સન્યસ્ત લેવું, બ્રાહ્મણનો અધીકાર. ॥ ૧૩ ॥ બાર વરસ લગી બાલ્યાવસ્તા; તે પછી વરસ બાર; બ્રહ્મચર્ય વૃત્ત પાળવું વિપ્રે, કરવું પછી ધરબાર. ॥ ૧૪ ॥ દ્વાદશ વરસ તે કાજ કરવું, તે પછી વાનપ્રસ્થ; દ્વાદશ વરસ તે ભોખવીને, પછી લેવું સન્યસ્ત. ॥ ૧૫ ॥ તેની પછી પરમંશ દીક્ષા, તેના જુદા નેક; એ રીતે જે રીતી બતાવી, તેના કહું વીવેક. ॥ ૧૬ ॥ બ્રહ્મચર્યમાંથી ઇચ્છા હોયે, સન્યસ્ત લેવા જેને, ઉપર બતાવ્યા તે પ્રમાણે, કારજ કરવાં તેને. ॥ ૧૭ ॥ તે વણ નાહાની ઉમ્મરમાંથી, સન્યસ્ત ધારણ કરતા; કામદેવે તેને નવ મુક્યા, તદરૂપ થઈ મહિ દરતા. ॥ ૧૮ ॥ પાંચમી દ્વાદશીમાં શન્યાશી, થવાનું શુભ સાર, તે વિના જે થાય છે, તેને વળગે છે વેહેવાર. ॥ ૧૯ ॥ બ્રાહ્મણ વણ ત્રણ વરણમાંથી, જે કાંઈ ત્યાગી થાય; તેને પણ પાંચમી દ્વાદશીએ, કરવો એ ઉપાય. ॥ ૨૦ ॥ પાંચમી દ્વાદશીએ થઈ ત્યાગી, પાળવો કેવો ધર્મ; પા જોજન વસ્તીથી અળગા, રહિ કરવાં શુભ કર્મ. ॥ ૨૧ ॥ કો જનનું જોતિશ ન જોવું, કોઈનિ ન કરવી દવા; કોઈને કાંઈ બોધ ન કરવો, ગુરુ પદવી થવા. ॥ ૨૨ ॥ નારીનું દરસણ નવ કરવું, દરસન કદી કરાય; પણ પરછા થો તેનો ન લેવો, લીધાથી પુન્ય પળાય. ॥ ૨૩ ॥ પોતાને સ્થળે બેસી રહેવું. ત્યાં ન મળે કૃણ અમ્મ; તો ભીક્ષા કરવાને જવું, વસ્તીમાં

બીજે દન. ॥ ૨૪ ॥ સ્વાદ વીનાનિ ભીક્ષા લેવી, ન લેવું ઘતકે ગળ્યુ;
 ખાટું તિખું ખાવા ચાહે, ત્યાગી પણુ તે ખળ્યુ. ॥ ૨૫ ॥ દર્ભાસને ચર્મા
 સને, બેસવું નિત્ય વિચારી, ખાટે પાટે બીરાજવું નહી, પૃથ્વીપર પથ્થા
 રી. ॥ ૨૬ ॥ ધાતુ પાત્ર પાશે નવ લેવું, વિશેષ નહિ પટકુળ, ઉણ્ણો
 દકથી સ્નાન ન કરવું, કરેતો મળે ધુળ. ॥ ૨૭ ॥ એવા ધર્મ છે ત્યાગી ત
 ણા, મનુ સમ્રતી વિચારી; વસ્તીમાં વસી મીષ્ટાન મારે, તે જણવા
 વેશ ધારિ. ॥ ૨૮ ॥ ઠઠ શેવકની મઠ રેહેવાનો, વામાતણા ઉતારા; જ-
 મણુ જમે પુંજ કરાવે, તે જણવા ધુતારા. ॥ ૨૯ ॥ હવે ધર્મ કહુ અ-
 સ્થીનો, સાંભળજે ચીત દેઇ; વ્યવહારમાં વીવેકે વરતવું, ધરીને મનુશા
 દેહી. ॥ ૩૦ ॥ ગૌબ્રાહ્મણનું પોશણુ કરવું, શુભ જનને દેવું અન્ન; અહ-
 સ્થી બ્રાહ્મણુ વીના કોઇ, ત્યાગીને ન દેવું ધન. ॥ ૩૧ ॥ બ્રાહ્મણુ ભીક્ષુક
 બારણે આવે, કાઢવો નહિ નીર મુખ; ચપટી ચાંગણુ મળે તે દેવું
 વચને ન કરવું દુખ. ॥ ૩૨ ॥ બ્રાહ્મણે બ્રાહ્મણો ચાહ્ય તે બોલે, એક
 એકને તીછકારે; માંહે માંહિ શીખામણુ દે, ગમે તે મેહેણું મારે.
 ॥ ૩૩ ॥ તેમના છીદ્રો જોવાનો નથી, ત્રીવર્ણનો અધિકાર; તેમ છતાં
 કોઇ છીદ્ર જુએ તો, નર્ક વેઠે જુગ ચાર. ॥ ૩૪ ॥ બ્રાહ્મણો; જે કહે તે
 કરવું, કરે તે કરવું ન કહી; વળી વીપ્રના સામા ન થાવું, ખોટા ખોટા
 વાદ વદી. ॥ ૩૫ ॥ ઉપદેશકપણુ ધારણુ કરિ, કહે કથા વારતાય; તેનિ
 વાણિ શ્રવણુ કરવિ, જ્ઞાન લેવું ગટમાંચ. ॥ ૩૬ ॥ પુરાણિ બનિ પુરા-
 ણુ વાંચે, વળી કહે કથાય; ચાળા ચટકા લેહેકા લટકા, કરે તો જવું
 ન ત્યાંચ. ॥ ૩૭ ॥ તેવાને અન્ન ધન નવ દેવું, પુજવું નહી પાખંડ;
 તેમ છતાં તેની વાણિ સુણે, તેને પ્રભુ દે દંડ. ॥ ૩૮ ॥ ઠરે કીર-
 તી કિમીયો જહુ, તેનો તજવો સંગ; ખરૂં કહેને ખોટું લગાડે, ત્યાં ધ-
 રવો ઉમંગ. ॥ ૩૯ ॥ સ્વાન વાયસ ગૌ ગ્રાસ કાઢી, કરવું નીત્ય ભો-
 જન; ખરોખર ત્યાગી ભાસે તો, દેવું એકલું અન્ન. ॥ ૪૦ ॥ શ્રાધ
 સંવચ્છરી પીતરૂનો દાહાડો, સાચવવો ધરી પ્રેમ; બ્રાહ્મણોને ભોજન
 દેવું, શક્તી હોયે તેમ. ॥ ૪૧ ॥ પેંદાશમાંથી પુન્યને પંથે, કાઢવું
 દસમે ભાગે; તેતો વીવેકે વાવરવું, જ્યાં જ્યાં શુભ કામ લાગે. ॥ ૪૨ ॥
 જસ લેવાને પુન્ય ન કરવું, કરેતો તે નહિ પુન્ય; નખળા વિપ્રને છાં-
 ચે ન રેહેવું, સમજીને થાવું મુન્ય. ॥ ૪૩ ॥ પોતાથી નિચી વરણુ
 કરો, શુણવો નહી ઉપદેશ; સાંભળીયે પણુ છૂટી પટે, ગુણુ ન લાગે
 લેશ. ॥ ૪૪ ॥ પોતાના કરતાં નીચી વરણુનો, ગમે તેવો હોય જ્ઞાની;

પણ તેનું પુજન નવ કરવું, નમવું નહિ મોટા માનિ. ॥ ૪૫ ॥ જે
 આહ્વાણથી સ્વારથ હોયે, તેને જમાડે પ્રીત્યે; પણ તેતો પુન્યમાં ન ગ-
 ણાયે, જમાડયો વેહેવાર રીતે. ॥ ૪૬ ॥ સ્વારથ ન હોયે ને જણિતો,
 જમાડે તો નહિ બાધ; પુન્યમાં ગણાય પ્રભુ પ્રીત્યે, નહી સ્વારથ
 સાધ્ય. ॥ ૪૭ ॥ નોહોતરા વીના જમવા પડતું, નાંખે આહ્વાણ કોય;
 તેવા વીપ્રને જમાડયાનું, પુન્ય જરા નવ હોય. ॥ ૪૮ ॥ તેવાને એક
 વાર જમાડે, એટલે લાલચ લાગે; પછી જ્યાં ત્યાં પડતાં મુકે, મહતા
 વામોની ભાગે. ॥ ૪૯ ॥ તેનું દેખી બીજ શીખે, નીતીથી થાય નષ્ટ;
 પછી તે નીચ ઉંચ ન જુએ, થૈ જય આહ્વાણ બ્રષ્ટ. ॥ ૫૦ ॥ બ્રષ્ટ
 થયો સૌને બ્રષ્ટ કરે, ભરવા અનમય કોશ; તેથી બ્રષ્ટ કર્યાનો ભાગે,
 જમાડનારને દોશ. ॥ ૫૧ ॥ જેમ પાપી પક્ષી પકડેને, ધનથી ધરમી
 છોડાયે; તેથી પાપીને લાલચ લાગે, બીજાં ઝાલી લાવે. ॥ ૫૨ ॥ અનેક
 જીવને હેરાન કરે, ધન લેવાની હેંશ; માટે પ્રથમ લલચાવે ધનથી,
 તેને ભાગે દોશ. ॥ ૫૩ ॥ બોધિક કથાનું નામ દેધને, બોલે વીશઘ
 આળા; નર નારી સહુ વીશઘ બને, જેહ સાંભળવા વાળા. ॥ ૫૪ ॥
 હરિ કથામાં ઉપદેશ વીના, ગાયન કળા બતાવે; કાવ્ય કળાથી શ્રોતા-
 જનને, પ્રેમ ઘણા ઉપજવે. ॥ ૫૫ ॥ એમ કરાને પંચ વીશયના
 સ્વાદમાં નાંખે જેહ; તેની વાણી શ્રવણ કરેતો, કુંભીપાકે પડે તેહ.
 ॥ ૫૬ ॥ વળી તેવાને માન્ય આપે, આપે વીવીધ દાન; બોધ મુકી
 વીશઘ વાણી, વદવામાં મસ્તાન. ॥ ૫૭ ॥ એ રીતે તે વીપ્ર વઢે,
 તવ કોણ રહે ઉપદેશી, માટે તેવાને વીખાણવો નહી, વાણી ન સુણ-
 વી બેશી. ॥ ૫૮ ॥ પ્રપંચથી દાન કોનું ન લેવું, વીશ્વાસઘાત ન ક-
 રવી; શ્રદ્ધા પુરવક દાન દેવું, દીનની દયા ધરવી. ॥ ૫૯ ॥ એવા
 બહુ ધરમો ગ્રસ્થીના, તેમાં વડો વીવેક; સંસારમાં સરસા રેહેવું ને,
 નીતીનો ધરવો ટેક. ॥ ૬૦ ॥ બત્રીસ દંતુમાં જીજ્યા રહે છે, રેહેવું તે-
 વી રીતે; મોક્ષનો મારગ ઝાલવા માટે, એક પોહોર કાઢવો નીત્યે
 ॥ ૬૧ ॥ વળણુ. નિત્યે એક પોહોર કાઢવો, મોક્ષ પદ પામવા કાજ;
 વહે વહ્નભ શ્રોતા સુણો, મોક્ષનો મારગ આજ.

કડવું ૪ રાગ સાખી.

વૈશમપાયે એણીપેર બોલ્યા, સુણ જનમેજે રાય; વીસ્તારિ તુજ-

ને સંભળાવું, શાન્તી પરવ મહીમાય. ॥ ૧ ॥ ભીશમપીતાએ કહ્યું
 ધરમને, મોક્ષનો મારગ કહિયે; જાણિતાને નથી કેહેવાનું, તોપણ ધ-
 રને હધયે. ॥ ૨ ॥ જ્ઞાન વિના મુક્તી નવ થાયે, માટે લેવું જ્ઞાન; સી-
 ધાન્ત છે વેદનિ સ્મૃતિનો, સુણ કુન્તી સંતાન. ॥ ૩ ॥ વ્યવહારમાં
 નીતી જ્ઞાન લેવું, લેવું ધરવા ધ્યાન; સ્વજાતીનો ધર્મ સમજવો, સમ-
 જવું પુન્યને દાન. ॥ ૪ ॥ વ્યવહારનાં કામ મીથ્યા કે સાચાં, તે જ્ઞાન
 ગ્રહણ કરવું, આપણ ચૈતન્ય તે કેઈ વસ્તુ, તે જાણવા આદરવું ॥ ૫ ॥
 પોતાનું સ્વરૂપ નીસ્યે સમજ, તે રૂપનું મુળ કાણ; તે સમજને તેમાં
 વૃત્તી, ધાત્રી પોરવવો પ્રાણ. ॥ ૬ ॥ પોતાના ચૈતન્યનું મુળ ચૈતન્ય,
 જાણી લેવું અનુપ; નીરાકાર કે સાકાર તે છે, નીરગુણ સગુણ રૂપ.
 ॥ ૭ ॥ જ્ઞાની પાસે તે જ્ઞાન લેઈ, તપ તેનું આદરવું, એ પદને
 પામવાને ખાટે, સમાધી લક્ષ કરવું. ॥ ૮ ॥ તથ તે સ્વરૂપ જ્ઞાન દ્રષ્ટી-
 એ, જ્ઞાન થકી દેખાય, દેહનો નિમીત્ત પુરણ થાયે, તે પદ પ્રાપ્તી થાય
 ॥ ૯ ॥ હોમકાર મંત્રે આવા ગમનનો, સૌ ફેરો ટળી જાય; અખંડ
 નંદ નીરભય પદથી, પછી છુટો નવ થાય. ॥ ૧૦ ॥ એટલે બોલ્યા
 ધરમ રાજ, ક્યાં જવું જ્ઞાત લેવા; નીરાકાર કે સાકાર મુળ પદ, પર-
 મેશ્વર તે કેવા. ॥ ૧૧ ॥ ભીશમપીતા કહે ધરમ રાજ, વરણવે છે જે
 વેદ; મોહોટા મોહોટા વીદ્વાન તેનો; જાણતા નથી ભેદ. ॥ ૧૨ ॥ તે
 ભેદ હું સમજવું તુને, સમજે નહિ વિદ્વાન; વેદ મહી જે ભેદ ભર્યો
 છે, તે ભેદનું નામ જ્ઞાન. ॥ ૧૩ ॥ પરમેશ્વરના સ્વરૂપ કેરો, જે સમ-
 જવું સાર; પંચ ભુતોથી નીરાકારિ, જ્ઞાન સ્વરૂપ સાકાર. ॥ ૧૪ ॥
 ત્રીગુણે નિરગુણ સદા છે, જ્ઞાન ગુણે છે ગુણિ; ગતિથી કરતા રૂપે
 અકરતા, વેદનો ભેદ હ્યો સુણી. ॥ ૧૫ ॥ ગતિથી વ્યાપક સ્વરૂપેન્યા-
 રા. અકરતા કહેવાય; એમની શક્તિથી સહુ બને, માટે કરતા ગણાય.
 ॥ ૧૬ ॥ ત્રૈણ અવસ્થાથી તુરીઆતીત. જાણી લેવા મુળ નાથ; એવું
 સમજ ધ્યાનમાં લેવું, દૃઢ કરી મન સાથ. ॥ ૧૭ ॥ લક્ષ લગાડી લક્ષણ
 ભક્તી, કર્ય કરો હરનીશ; તેવી મતીથી ત્યાં થાય ગતી, પ્રાપ્ત થાયે
 જગદીશ. ॥ ૧૮ ॥ અનાદીનો ધર્મજ એ છે, કોથી નવ છુટાય; જ્ઞાન
 વીનાના અજ્ઞાની તે, પાખંડ પંથે કુટાય. ॥ ૧૯ ॥ એટલે યુધીષ્ઠર એમ
 બોલ્યા, એરે ગાંજેવ ભુપ; પાખંડ ધરમ જાણીએ શાથી, તેનાં બતા-
 વો રૂપ. ॥ ૨૦ ॥ એટલે પોતે ભીશમપીતા, લક્ષણ રૂપ બતાવે; પેહેલો
 પાખંડ ધર્મ એજે, પરસાદથી લલચાવે. ॥ ૨૧ ॥ બીજે પાખંડ ધર્મ

એજે, પૈશો મેળવવા પ્રીતી; સ્થાવર જંગમ મીલકત સાંચે, દેખાડેત્યાગી
ની રીતી, ॥ ૨૨ ॥ ત્રીજે પાખંડ ધર્મ એજે, ગાયન બહુ સંભળાવે;
શબ્દ વિસયનો મોહ લગાડી, ભક્તને હેત ઉપજાવે. ॥ ૨૩ ॥ ચોથો
પાખંડ ધર્મ એજે, રૂપને રંગ બતાવે; કેવા રૂપાળા તેજસ્વી છે, એ
રિતે કેહેવરાવે. ॥ ૨૪ ॥ પાંચમો પાખંડ ધર્મ એજે, ચમત્કાર દેખાડે;
છઠ્ઠો પાખંડ ધર્મ એજે. ઘોડા ગાડી દોડાવે. ॥ ૨૫ ॥ સાતમો પાખંડ
ધર્મ એજે, મસ્તાન થઈને ફરતા, નહી કાંઈ રીતી નહી કાંઈ નીતી,
મીષ્ટાન ભોજન કરતા. ॥ ૨૬ ॥ સાતમો પાખંડ ધર્મ એજે, દેવ નામે
ધન લેતા; ગુરૂ ગુરૂ સમરણ કરાવે, તું બ્રહ્મ છે બોધ દેતા. ॥ ૨૭ ॥
એવા છે બહુ પંથ પાખંડી, સાંભળો ધરમ રાય; તેવા ધર્મને માન્ય
કરે તે, લક્ષ ચારાશી જાય. ॥ ૨૮ ॥ અસત્ય વસ્તુને ખરી ખોટી, નક્કી
કરી બતાવી; સત્ય તણુ સોધન નવ કરે, જેમ તેમ લે ચલાવિ. ॥ ૨૯ ॥
ખળ ભક્ત છે નામ તેનું, ઓરે ધરમ રાય; ખરા મર્મનો ધર્મ બતાવ્યો,
તે સમજે સૂખ થાય. ॥ ૩૦ ॥ સમાજમ જ્ઞાનિનો કરવો, જ્ઞાની બોલે જે
બોલ; દ્રષ્ટાન્ત સીધાન્ત સઘણુ જોઈ, તેનો કરવો તોલ. ॥ ૩૧ ॥ મુમુક્ષુની
છે ચતુરાઈ, ન્યાય તણિ વાત જોવિ; ખરૂંબ્રહ્મા વણુ ખોટું ગ્રહીને, એજે
ઉમર નવ ખોવી. ॥ ૩૨ ॥ વળણુ. ॥ એજે ઉમર ખોવી નહી, જ્ઞાન
વણુ કાઢો નવ્યર્થ; મનુશ દેહથી મોક્ષને, પામવા છવ સમર્થ.

કડવું ૫ રાગ ચૌપાઈની ચાલ.

બોલ્યા વૈસમપાયે વચન, સુણ પરીક્ષત કેરા તન; ધર્મ ભીરમ ત-
ણો સંવાદ, સુણતાં ટળે માયાને નાદ. ॥ ૧ ॥ સુણતાં વાંચતાં જનજેહ,
સમજીને મન ન કરે તેહ; જ્ઞાન પામીને મોક્ષ પળાય, માયા ઘંટીમાં
નવ્ય દળાય. ॥ ૨ ॥ કણુકો વચ્ચા ખીલે વળગે, પછી તે નવ પડે અ-
ળગે; ઘંટીના પડમાં ન પીલાય, રહે મુળ રૂપ લોટ ન થાય. ॥ ૩ ॥
ખીલડેથી ખસે કણુ જોહ, પડની વચ્ચે પીલાય તેહ; લોટ થઈને પડે
બાહાર, પછી અમીના સંસ્કાર. ॥ ૪ ॥ કણુ મટી થયો લોટ દેહ, લોટ-
થી થયો રોટલો તેહ; પછી બત્રીસ દંતે દબાય, લોચા રૂપ થયું કેહેવાય.
॥ ૫ ॥ પડે પેટમાં જ્યાં મળ મુત્ર, બને મળ દેહ સળંગ શુત્ર; પછી
ગુદા દ્વારે પડે બાહાર, થાય વીષ્ટાનો અવતાર. ॥ ૬ ॥ પછી વીષ્ટાથી
થાય ભોમ રૂપ, ભોમથી કણુ અંશ અનુપ; એવા અનંત સ્વરૂપ ધરી,

કણુ સ્વરૂપ પામે કરો, ॥ ૭ ॥ તેમાંથી ખીલાને પડે વળગી, તવ ઉપા-
દીયો થાય અળગી; એવી રીતે મનુશ દેહ જેહ; મુળ રૂપ ન વળગે તેહ.
॥ ૮ ॥ આવાગમનથી ટળી જાય, ઉપાદી અંશ ન રહે ત્યાંય; જે કણુ
રૂપ બદલાયાં જેમ, જીવ ચોરાશી ભોગવે તેમ. ॥ ૯ ॥ પાછો મનુશની
દેહ પામે, ચઢે જ્ઞાને તો અવતારો વામે; તવ દુઃખ તણી નીવરતી, ચો-
રાશી નવ આવે કરતી. ॥ ૧૦ ॥ જીવ માત્રે સમજવું એ જ્ઞાન, ચાહ્ય
અભણુ કે વિદ્વાન; સમજ્યા વણુ સરવે સરખા, જેવા શંભુ તેવા સર-
ખા. ॥ ૧૧ ॥ વળણુ. ॥ સરખા સરવે થઈ જશે, સમજ્યા વણુ જીવ
માત્ર; વ્યાસ વક્ત્રમ એમ ઓચરે, સમજે કોઈ સુપાત્ર. ॥

કડવું ૬ રાગ સાખીની ચાલ.

એવી રીતે જ્ઞાન ચરયા ચલવે, ભીશમપીતાને ધર્મ; તે પછી
યુધીષ્ઠરે પુછ્યું, પીતાજીને પ્રણુ પર્મ. ॥ ૧ ॥ પ્રાણી માત્રને શી
હશે ઇચ્છા, તે કહો મુજને મર્મ; શા સુખને સાર સહુ પ્રાણી,
કરે શુભા શુભ કર્મ. ॥ ૨ ॥ એટલે બોલ્યા ભીશમપીતા, સાંભળ ધર્મ
નરેશ; પ્રાણી માત્રો માયા તણુ, સુખ ઇછે છે હંમેશ. ॥ ૩ ॥ પ્રાણીમાં
બે પ્રકાર છે તે, જે સમજવું અનુપ; મનુશ દેહ વીના પશુ પક્ષી, સદા
છે જીવ રૂપ. ॥ ૪ ॥ મનુશ દેહીના જે પ્રાણી, તેમાં બે પ્રકાર; જીવ
દશાને આત્મ દશા, મનુશને અવતાર. ॥ ૫ ॥ મનુશને જ્ઞાન છે બે ત-
રફનું, તે સમજવું સાર; આ લોકનું ને પરલોકનું તે, સમજ બે પ્રકાર.
॥ ૬ ॥ પરલોકનું જેને જ્ઞાન નથી તે, જીવ દશાના પ્રાણી; હરી ફરી જ્ઞા-
ન માઈક લોકનું, એજ મોહોટી એપ્રાણી. ॥ ૭ ॥ આ લોકનું ને પર-
લોકનું જેહ, પ્રાણીને હોયે જ્ઞાન; એતો આત્મદશાનો પ્રાણી, સુણ કુન્તી
સંતાન. ॥ ૮ ॥ આત્મદશાનો આત્મા સમજવો, જીવ દશાનો જીવ; આ-
ત્મા પરત્તાને પામે, જીવ ન થાયે શીવ. ॥ ૯ ॥ મનુશ દેહના પ્રાણી
કરો, બતાવો પ્રકાર; જીવને આત્મા એ બેઉને, શી ઇચ્છા છે સાર.
॥ ૧૦ ॥ તે તુજને સમજવું જ્ઞાને, પરાવ પુરણ ચીત્ત; જીવ છે તેને હરી
ફરીને, માઈક ઉપર પ્રીત. ॥ ૧૧ ॥ આશા ત્રણા લોભ લલુતા, મોહ
મદ મછર ભારે; હમતા મમતા કામ અને ક્રોધ, વીંટાયલો અહંકારે.
॥ ૧૨ ॥ હુંધમાં ભુખમાં રૂપમાં રંગમાં, મોહોટાઈમાં મસ્તાનો; કીર-
તીમાં કપટમાં કાલીરામાં, પર ડાહ્યાણુમાં દાનો. ॥ ૧૩ ॥ માન્યમાં જ

સમાં પંચ વિશયમાં, વસ્તી વાડીમાં ધ્યાની; વૈભોગને ધનાઘ યત્નામાં,
માઈક વિધાનો જ્ઞાની. ॥ ૧૪ ॥ જીવ દશાના જીવ હોયે, તે માઈક સુ-
ખ ઇછે; માઈક દુખની નીવરતી માગે, અ માઈકને ન પીછે. ॥ ૧૫ ॥
આત્મદશાના પ્રાણી હોયે તે, માઈક પદમાં જાગે; માઈક સુખની નીવ-
રતીને, અમાઈક સુખ માગે. ॥ ૧૬ ॥ માઈક છે તે ચળીત છેને, અચ-
ળીત અમાઈક; માઈક છે તે નાશ વસ્તુ, અચળીતને નહી ખોડ. ॥ ૧૭ ॥ ન
હી ક્ષુધાને નહી પીપાશા, નહી લોભ મોહને ક્રોધ; નહી આળસ કે નહી ભય
નીંદ્રા, નહી વીશય નહી બોધ. ॥ ૧૮ ॥ સદા અખંડ આનંદ પદમાં, સર્વ
સુખનું સત્ય; તે વણુ આનંદ નામ ન પડે, માટે તે તત્ત્વનું તત્ત્વ. ॥ ૧૯ ॥
નાશ ન પામે ચળીત ન થાયે, આવાગમન નહી કદા; આત્મા છે તે એ
સુખ ઇછે, સ્થીરને સ્થંભીત સદા. ॥ ૨૦ ॥ વળણુ. ॥ સ્થીર સ્થંભીત
સુખ જે સદા, તે ઇછે આત્માય; માયા સુખ જીવ ઇછતો, વલ્લભ
કહે કથાય. ॥

કડવું ૭ રાગ ચોપાઈની ચાલ.

બોલ્યા વૈશમપાયે વચન, સુણુ પરીક્ષત કેરા તન; સમાગમ કરે
ભીશમને ધર્મ, તેમાં અચળ સુખ પદ ધર્મ. ॥ ૧ ॥ એવે ધર્મ પીતાને
પુછે, માયા તત્ત્વ આગેવાન શું છે; બોલ્યા ભીશમપીતા તવ વાણી;
સુણુ યુધીષ્ઠર હેત આણી. ॥ ૨ ॥ માયાનું તત્ત્વ કનક દીસે, જીવ ચા-
હ્ય તેને જગ વીશે; તે માયાનું લક્ષ્મી નામ; તેતો વસે છે ઠામો ઠામ.
॥ ૩ ॥ સર્વ સ્થળે તે બાધ જાય, બને બેટી સ્ત્રી કે માય; જેવી જેવી
જે પ્રાણીની મરજી; તેવે તેવે રૂપે ત્યાં સરજી. ॥ ૪ ॥ બેટીની રીતે વા-
પરે જેહ, પામે પરમ પદને તેહ; માત રૂપ જે લક્ષ્મી જાણે, તેતો મન-
શુ દેહનું સુખ માણે. ॥ ૫ ॥ જાણે લક્ષ્મીને સ્ત્રી રૂપ, તેતો પડયો નર-
કને કુપ; તવ બોલ્યા યુધીષ્ઠર એમ, ત્રણ પ્રકારે વવરાય કેમ. ॥ ૬ ॥
તેનું સ્વરૂપ મને સમજવો, મુને બોધ મળે કયાંથી આવો; તવ ભી-
શમજી બોલ્યા વણી, ત્રણ પ્રકારે મનુશ પ્રાણી. ॥ ૭ ॥ વળણુ. ॥ ત્રણ
પ્રકારના પ્રાણીયો; તે સમજવું સાર; ત્રણ રીતે ત્રૈણે સ્થળે, લક્ષ્મી-
નો વ્યવહાર. ॥

કડવું ૮ રાગ દુહા દેશી.

ભીશમજી કેહે છે યુધીષ્ઠરને, શ્રોતા સું વ્યાસજી વદે; સાંભળજે
આ વારતા ઝીણી, દઢ કરવી તે રહે. ॥ ૧ ॥ ત્રણ પ્રકારના પ્રાણી છે
ત્યાં, લક્ષ્મી ત્રણ રૂપ થાય; ઉત્તમ મધ્યમ કનીષ્ઠ પ્રાણી, ગુણ તેવા તે
માંય. ॥ ૨ ॥ ઉત્તમ ને ઘેર બેટી બને છે, મધ્યમને ઘેર માત; કનીષ્ઠને
ઘેર કામની રૂપે, વૈભોગ દે દીન રાત. ॥ ૩ ॥ ઉત્તમ પ્રાણી બેટી સ-
મજી, કરે વિવેક વિચાર; લક્ષ્મીના કંથ કષ્ણુ વિષ્ણુ, નહી અન્યનો
અધીકાર. ॥ ૪ ॥ તે તેને ઘેર વળાવી દેવી, અન્યથી કેમ વવરાય; એમ
સમજીને ઉત્તમ વાવરે, જ્યાં કષ્ણુાર્પણ થાય. ॥ ૫ ॥ વિષ્ણુની વામા
વિષ્ણુને દુવારે, વળાવે તે તાત તુલ્ય; કોઈ કાળે પાતક નવ લાગે, જગત
માં યસ અમુલ્ય. ॥ ૬ ॥ જેની છે તેની તેને દેવી, તેથી વધે વેહેવાર;
જ્યાં વવરાય ત્યાં ધર્મ કામે, કીરતીનો નહી વિકાર. ॥ ૭ ॥ મધ્યમને
ત્યાં માતા ભાવે, લક્ષ્મી વાસ વસે છે; જીવત સુધી રહે ત્યાંની ત્યાં,
ગત થયે ખસે છે. ॥ ૮ ॥ મધ્યમથી પેટ પોશણ કરે, નહી બીજે ઉપી-
યોગ; સાસરે વળાવાય નહી માને, નવ્ય લેવાય વૈભોગ. ॥ ૯ ॥ કનીષ્ઠ-
ને ત્યાં ભામની ભાવે, લક્ષ્મી પુરે વાસ, તેને કનીષ્ઠ પંચ વિશયમાં,
વાવરે ધરી હુક્તિસ. ॥ ૧૦ ॥ લક્ષ્મીથી લાવે સુખ સજ્યા, લક્ષ્મીથી લા-
વે સલના, લક્ષ્મીથી નાત જાત જમાંડે, લે વૈભોગ પળ પલના. ॥ ૧૧ ॥
કર્ણ દ્વારે શબ્દ વિશય સુખ લે, વાજીંત્રને ગાન તાન, નાશીકા દ્વારે ગં-
ધ વિશય લે, અત્તર પુશ્પને પાન. ॥ ૧૨ ॥ નેત્ર દ્વારે રૂપ વિશય બહા-
લો, જીએ નવે નવા રંગ; વપુ દ્વારે સ્પર્શ વિશય વાહાલો, ગોષ્ઠી કરે
અંગે અંગ. ॥ ૧૩ ॥ જીભ દ્વારે ભોગવે રસ વિશય, ગળ્યું તીખુ
ખાટુ ખાડ; વીશય વૈભોગ લે લક્ષ્મીથી, છેક વાળે અંધાર. ॥ ૧૪ ॥
એટલે બોલ્યા ધરમરાજ, પુછુછું પુરણ પ્રીતે; માતા બેટી સ્ત્રી ભાવ
વાળા, વાવરે કૈ કૈ રીતે. ॥ ૧૫ ॥ તે સમજવો સમજણ પડે, કીયો કેઈ
રીત ખરચે; વવરાતુ બેઈ વાવરતાની, તું તુલના મનકુ ચરચે. ॥ ૧૬ ॥
ઉત્તમ મધ્યમ કનીષ્ઠ પ્રાણી, વાવરતાં વરતાય; લક્ષ્મીને કીયા ભાવે
માને છે, તે સંવળું સમજાય. ॥ ૧૭ ॥ ઉત્તમ પ્રણયથી પ્રસન્ન થયા, પોતે
ભીશમ પીતાય; વવરાતીને ન વવરાતી લક્ષ્મી, વાવરતો વરતાય. ॥ ૧૮ ॥
વારસા પુંજ આવે તે લક્ષ્મી, માતા સ્વરૂપે સાર; કુમારગે કે સુમાર-
ગે તે, વવરાય નહી તલ ભાર. ॥ ૧૯ ॥ માતા ભાવે લક્ષ્મીમળે, તે પ્રા-

ણી કપણ થાય; સુમારગ સાસરે લક્ષ્મીનું, પુત્રથી ના વળાવાય.
 ॥ ૨૦ ॥ દીકરો સાસરે મોકલે માને, તે ન બને કોઈ કાળ; કુમારગે
 મોકલે માતાને, તો સુતને પડે ગાળ. ॥ ૨૧ ॥ માટે માતાને રાખી મુ-
 કે, ન વાવરે કોઈ પંથે; તે લક્ષ્મી સંચરે સ્થળ બીજે, પેહેલા પુત્રની
 અંતે. ॥ ૨૨ ॥ લક્ષ્મીને માતા જણનારો, હોય સ્વભાવે કેવો; પંડ પો-
 સેને પરને ન પોસે, દીસે કંભુસ જેવો. ॥ ૨૩ ॥ પોતે પોતાની પત્નીને
 પુત્રો, પોશીને થાય સુખી; કુમારગે સુમારગે ન કાહાડે, પોતે ન થાય
 દુખી. ॥ ૨૪ ॥ માતાનું પય પાન કરવું, તેમાં નહી કાંઈ દોશ; માતા
 રૂપે લક્ષ્મી તેને, પોતાને નહી અપસોશ. ॥ ૨૫ ॥ વળણ. ॥ અપસોશ
 નહી તે પ્રાણીને શાન્તીવાન દેખાય; ઉપદેશ વક્ષલ વ્યાસનો, સમજ
 હોય શ્રોતાવ. ॥

કડવું ૯ રાગ ધનાશ્રીની ચાલ.

વૈશમપાયે એણીપેર બોલ્યા, સુણ જનમેજે રાય; વિસ્તારી તુજ-
 ને સંલજાવું, શાન્તી પરવ મહીમાય. ॥ ૧ ॥ ભીરમપીતા કહે છે ધ-
 રમને, શ્રોતાને વક્તા જન; ધ્યાન દેઈ જ્ઞાન સવણ કરે, તે પ્રાણી પર્મ
 પાવન. ॥ ૨ ॥ માતા ભાવે લક્ષ્મી હોયે, તેનો કહ્યો રૂપ રંગ; મધ્યમ
 પ્રાણીના ગુણને લક્ષણ, કહ્યાં ધરી ઉમંગ. ॥ ૩ ॥ માતા ભાવમાં રૂપ છે
 બીજું, તે સમજવું સાર; વડીઆઈ દાદી તે પણ માતા, તેનો જે તુ પ્રકાર.
 ॥ ૪ ॥ મધ્યમમાં પ્રાણી બે રૂપે મધ્યમને ચન્ડાળ; મધ્યમને ત્યાં
 માતા રૂપે, લક્ષ્મી સદાકાળ. ॥ ૫ ॥ મધ્યમમાં ચન્ડાળને ત્યાં, લક્ષ્મી
 વડીઆઈ દાદી; ધવાય નહી વડઆઈ દાદીને, સાચવવા ઉપાદી. ॥ ૬ ॥
 કુમારગે કે સુમારગે પણ, વાવરની નવ વટે; ધવાય નહી તેમ ધાવણ નાવે,
 જુઓ દુનિયાને વટે. ॥ ૭ ॥ પીન્ડ ન પોસે પુત્ર ન પોસે, ન પોસે પરી વાર;
 પેહેરે હોટે નહી દળીદ્રી સદા, ચન્ડાળનો અવતાર. ॥ ૮ ॥ બળેલા મોહોનો
 ઉદાશ મનનો જેરી જીવનું આડ; જે કોઈ ઉપદેશ કરવા જાયે તો, કોઈ ચડે
 હાડો હાડ. ॥ ૯ ॥ વપુ પર વસ્ત્ર ન હોડે, ચરણે નહી ઉપાન; માહા દુખીનો
 દુખી સદાયે, સ્વારથમાં સાવધાન. ॥ ૧૦ ॥ હવે કહું કનીષ્ઠના લક્ષણ,
 સ્ત્રી ભાવ લક્ષ્મી તેને; તે કેવી વવરાય કેવે કામે, જાણે જણવું જેને.
 ॥ ૧૧ ॥ સ્ત્રીથી સધળો ત્રિભોગ ભોગવે, પંચ વિશય સુખ માણે; તે
 વણ વિશઈ સુખ ન હોયે, વિવેકી જન જાણે. ॥ ૧૨ ॥ લક્ષ્મીથી વિ-

શય ભોગ ભોગવે, ગણાય લક્ષ્મી સંગ; લક્ષ્મી વણ ભોગ ભોગવે ક-
યાંથી, ક્યાંથી બને નાટારંગ. ॥ ૧૩ ॥ લક્ષ્મીથી વૈભોગ ભોગવે, બને
લક્ષ્મીપતી; તેથી વૈકુંઠ વાશી કકળે, પાપ થવા દે અતી ॥ ૧૪ ॥ ભોગ
ભોગવવાદે લક્ષ્મીના, પુરણ પાપે ભરાવા; તે પછી તેની ખખર લેછે,
કાદીન ન દે જવા. ॥ ૧૫ ॥ સ્ત્રી ભાવ જણે તેને લક્ષ્મી, અવળું ધણું
સુઝડે, કેવું કનીષ્ઠને સુજે અવળું, તે ભીસ્મપીતા દેખાડે. ॥ ૧૬ ॥
કનીષ્ઠ પ્રાણીને સ્ત્રી ભાવ લક્ષ્મી, તે વિશયમાં દોરે; વિશયમાં કનીષ્ઠ
તદાકાર, રંગ ભોગે ધણો ધોરે. ॥ ૧૭ ॥ ઘોડા દોડાવે ગાડી દોડાવે, ચઢે
પ્રેમી પલંગે; તજી ઉશીકાં ગાલ મસુરીયાં, સુવાળાં હોઢણ અંગે. ॥ ૧૮ ॥
અત્તર પુલેલ પુરુષ ગજરા, એળચી પાન સોપરી; ધર્મના ધામેમાં પર-
સાદ લેવા, થાય મોહોટા કારભારી. ॥ ૧૯ ॥ કેહેવરાવે ધરમ પર નેષ્ટા
ધર્મ નાણું જમે માંડે; જે સ્થળ લક્ષ્મી લાભ ન દેખે, તે સ્થળ પોતે
છાંડે. ॥ ૨૦ ॥ સૌકારી બતાવે વિશ્વાસ પાડે, લાભ કહી ધન તાણે; જેમ
પરનારીને ફેસલાવી, જર કરમી જન આણે. ॥ ૨૧ ॥ તે લક્ષ્મી આવે
સ્ત્રી રૂપે, તો તે મોજ કરાવે; માંડવા બંધાવે નાચ પડાવે, મીજલશી
સભા ભરાવે. ॥ ૨૨ ॥ ધામ સોહાવે, રોષણાઈ કરાવે, ગ્રહસ્તાઈ દેખાડે જ-
ગમાં; લક્ષ્મીપતી કેવરાવવાને, ફરે પુત્રાશોની વગમાં. ॥ ૨૩ ॥ વ્યસન
વ્યભીચારને વાસના, મોહોટાઈને મધરૂખી; દયા દીનતાને દાનવાળા,
તેનાથી બુદ્ધી ખુબી. ॥ ૨૪ ॥ હું કરતાનો અંહકાર મનમાં ગરીબ ઉપર
ગાજે, નીર્ધન નાહાનો ને કદુપો, તે સંગ બોલતાં લાજે. ॥ ૨૫ ॥ મા-
ન્ય લોભીને જસ લોભી, ધન કેફ રૂંચે રૂંચે; વળી અંતર આશા એવી
વીખણાઈ શું બહુ મુંચે. ॥ ૨૬ ॥ ભાગ્યશાળી બુદ્ધી શાળી, હીમત
વાન ગણે શું; પાછળ કીરતી કેહેવાશે માહારી, જીવતા મુઆ જણે શું
॥ ૨૭ ॥ કનીષ્ઠનાં કુકર્મને લક્ષણ, કહેતાં ન આવે નીવેડો; સાક્ષાત કળી
તું લક્ષણ કનીષ્ઠ, એટલે આઠ્યોછેડો. ॥ ૨૮ ॥ વળણ. ॥ એટલે છેડો આ
વિથો, કનીષ્ઠ કળબુઝ રૂપ; વ્યાસ વક્ષભ એમ ઓચરે, પડે નરકને કુપ.

કડવું ૧૦ રાગ દુહા દેશી.

ભીસ્મપીતા કહે યુધીષ્ઠરને, સાંભળ કુન્તી તન, બેટી તુલ્ય લક્ષ્મી
ઉત્તમ, તે ઉત્તમ પ્રાણીનું વરણન. ॥ ૧ ॥ પુત્રી ભાવે લક્ષ્મી જાયે, ઉ-
ત્તમ પ્રાણીને ધામ; ત્યાં લક્ષ્મી વવરાય ક્યાં ક્યાં, ઉત્તમ શું કરે કામ.

॥ ૨ ॥ ઉત્તમ પ્રાણીને લક્ષ્મી આવે, ઉત્તમ જાણે એમ; આ પર ગોત્રીનો
 પર માલીક, આપણી માનીએ કેમ. ॥ ૩ ॥ લક્ષ્મીપતા કષ્ટ વિષ્ણુ,
 લક્ષ્મી તેની નારી; રોમ રોમે થાઉં નર્ક નિવાસો, જે કહું લક્ષ્મી મા-
 હારી. ॥ ૪ ॥ પીતા તુલ્ય મને જાણ્યોને, પીઠાર તુલ્ય મુજ ધામ; તેને
 સાસરે દેઉં વળાવી, હું રાખું શું કામ. ॥ ૫ ॥ એમ જાણી કરે કષ્ટ
 પેણ, હતી ત્યાંની ત્યાં કાઢાડે; ગોર રૂપી આહવા હસ્તક, સાસરીયે પોહો
 આડે. ॥ ૬ ॥ બેટી રૂપે આવી જાણવી ક્યારે, સુમારગે વવરાય; જ્યાં
 વાવરે ત્યાં વિપ્રદારાયે, પ્રભુને ધામ પળાય. ॥ ૭ ॥ તે બેટી ભાવ આ
 વેલી જણો, ઓ યુધીષ્ઠર રાય; સુમારગે વાવરનાર પ્રાણી, સરવોત્તમ
 જણાય. ॥ ૮ ॥ ઉત્તમ પ્રાણીનાં લક્ષણ કેવાં, તે સમજવું સાર; દીનતા
 દયાને દાનસ્તાઈ, નહીં મોટાઈ હંકાર. ॥ ૯ ॥ બાળક સાથે બાળક
 જેવો, મદ્દ સાથે મદ્દ રૂપ; ગરીબ સાથે ગરીબ જેવો, અજ્ઞાની સાથે
 ચુપ. ॥ ૧૦ ॥ કીરતીની નહીં ઇચ્છા મનમાં, નહીં પુલણનો ફંદ; નહીં
 કળેશ કંકાસ કશે, સર્વ રીતે આનંદ. ॥ ૧૧ ॥ રાય રચીલું કે વસ્તવાનું
 હોય પોતાને ઘેર; માગ્યું આપે પડોશીને, બહારે ચઢે બહુ પેર. ॥ ૧૨ ॥
 પરને દુષ્ટે દુષ્ટ માને, પરને સુષ્ટે સુષ્ટી; જ્ઞાન નિતીને વૈરાગ વાળો,
 નહીં હરી વિમુખી. ॥ ૧૩ ॥ જગત રીતીની નહીં પ્રીતી, નિતીની રીતી
 રહે; નાશ વસ્તુનું અજ્ઞાન અતી, અવિનાશી જ્ઞાન ઉદે. ॥ ૧૪ ॥ સદ-
 ગુણ શીળતા સંતોશ શાન્તી, ખરા ખોટાની પરીક્ષા; સત્ય સમાગમ
 જ્ઞાની સાથે, અજ્ઞાનની નહીં દીક્ષા. ॥ ૧૫ ॥ એવાં અનંત લક્ષણ
 જેમાં, તે જન ઉત્તમ પ્રાણી, લક્ષ્મી બેટી ભાવ તેને ત્યાં, એજ
 મોહોટી એધાણી. ॥ ૧૬ ॥ માઈકને ને અમાઈકને, જ્ઞાન વડે સમજાય;
 અવિવેકને વિવેક રીતી, વણ વિચારે જણાય. ॥ ૧૭ ॥ ન્યાયને અન્યાય
 ખરૂંને ખોટું, સાચને નરતું જેહ; સમાગમથી સમજાય સવળું, નહીંતો
 તેનું તેહ. ॥ ૧૮ ॥ આ લોકનીને પરલોકની જે, રીતી તે જુદે જુદી; પ-
 રલોકની અતી ઉલટી લાગે, નહીં જાણેલી સમુદી. ॥ ૧૯ ॥ તે કોઈ
 જ્ઞાની સમજાવે ત્યારે, સમજાય પરલોક કેરી; નહીંતો આ લોકની રી-
 તીમાં, કરે ડેરાને ડેરી. ॥ ૨૦ ॥ પરલોકનું જ્ઞાન ગુપ્ત ધણું છે, જાણે જ-
 વલ્લા કોઈ; તે જાણનારાની આલોકના જીવ, કર્યા કરે બગદોઈ. ॥ ૨૧ ॥
 અતડુ લાગે ને રહે અતડા, મહીં જઈ જુએ ન સાર; જેઈને કરવું કે
 ન કરવું, તે કરવો વિચાર. ॥ ૨૨ ॥ તેવી રીતીનો હોય પ્રાણી, તો કાંક
 સમજ્યામાં આવે; અંજો રહે તે અંજોને અંજો, લક્ષ મોરારી

ધાવે. ॥૨૩॥ ધાવણુ ધાવ્યો લક્ષ ચોરાશી, રહે સદા અમોક્ષ; વેદ વદે છે જ્ઞાન વિના. કદી ન હોયે મોક્ષ. ॥ ૨૪ ॥ વળણુ. ॥ મોક્ષ ન પામે કે કદી, જ્ઞાન વીનાના કોય; વ્યાસ વક્ષલ વાણી વદે. કર્મ ચ્હાય તે હોય.

કડવું ૧૧ રાગ ઓપાદ્ય.

જયમુની વદેમુખ વાણી, સુણુ યુધીષ્ઠર હેત આણી; મોક્ષ મારગ દોહલો ભારે; તે રસ્તે ચડે જીવ ક્યારે. ॥ ૧ ॥ કરે ભાવાર્થી જ્ઞાનીનો સંગ; તવ પુણ્ય પડે ઉમંગ; ભાવાર્થીવણુ અર્થીક જેહ; જ્ઞાની જન જણવો નહી તેહ. ॥ ૨ ॥ વેદ શાસ્ત્ર તણા જે અર્થ, હેતુ જણ્યા વીનાના વ્યર્થ; ભાવ સમજીને અર્થજ કરે, તેતો તત્ત્વ દર્શી નીસરે. ॥ ૩ ॥ એમ કહેછે ભીસ્મપીતાય; તેતો સુણે યુધીષ્ઠર રાય; સુણી શંકા થઇ અપાર, બોલ્યા કુન્તી તણા કુંઆર. ॥ ૪ ॥ મહ પીતા બોલ્યા તમે જેહ, તેમાં મુને થયા સંદેહ; અર્થને ભાવાર્થ બે જુદા, કે તે બેઉ એક સમુદા. ॥ ૫ ॥ તવ બોલીયા ભીસ્મપીતાય, અર્થ ભાવાર્થ જુદા કેહેવાય; એકલા અર્થથી અનર્થ થાય, અને ભાવાર્થ સત્ય ગણાય. ॥ ૬ ॥ તવ ધર્મ બોલ્યા કરજોડી, મ્હારો સંશય નાંખો તોડી; જેમ વેદના મ્હા વાક્ય બેધ, બ્રહ્મ છે એમ કહે સહુ કોઇ. ॥ ૭ ॥ સાંખ્ય શાસ્ત્ર તણે આધારે, આત્મા પરમા એક ધારે; તેતો ખરું હશે કે ખોટું, તેની બ્રમણમાં હું ભોટું. ॥ ૮ ॥ તવ ભીસ્મજી બોલ્યા એમ, વાર તને ભાસે છે કેમ; તાહરી મ્હારે સાંભળવી વાણી, કહે તું શું બોલો છે જણી. ॥ ૯ ॥ તવ ધર્મ કહે સુણે તાત, વેદ વિશ્વ વીશે પ્રખ્યાત; વદે વેદ તે ન હોય ખોટું, ભાસે સાંખ્ય તણુ જ્ઞાન મ્હોટું. ॥ ૧૦ ॥ માટે હુંતો જણું છું એમ; બ્રહ્મ સચરાચર છે તેમ; નથી હું તું અવર કોઈ, મીથ્યા જ્ઞાન્તી જીવોને હોઈ. ॥ ૧૧ ॥ નથી જીવ સરવ છે બ્રહ્મ, વેદ વાક્યોથી તે પડી ગમ; પુન્ય પાપ ન મોક્ષ અમોક્ષ, નથી પરમાત્મા પરાક્ષ, ॥ ૧૨ ॥ છે આત્મા ચૈતન્ય જેહ, છે અજર અમર તેહ; તેતો ત્રૈણે અવસ્થા જણે, સત્ય સદાયે આનંદ માણે. ॥ ૧૩ ॥ સ્થુળ સુક્ષ્મ કારણ દેહ, તેને પણ જણનારો તેહ; સત્ય આત્મા તે ઉપદેશ, નથી કોઈ બીજો પરમેશ. ॥ ૧૪ ॥ મને બોલો છે એ સીધાન્ત, ધણાં સવણુ કર્યા વેદાન્ત; અહં બ્રહ્માસ્મી હું બ્રહ્મ, સત્ય જ્ઞાનજ એ ઉત્તમ. ॥ ૧૫ ॥ તવ ભીસ્મપીતા બોલ્યા હશે, તેતો યુક્તી

ન વીચારા કરી; જે તું બ્રહ્મ બને આપો આપ, તો નથી ટાળવા ત્રી
તાપ. ॥ ૧૬ ॥ જપ તપ કરવાનાં વ્યર્થ, કીક ગ્રહણ કર્યો છે અર્થ; જે
દયા બ્રહ્મ સદા સર્વજ્ઞ, પણ તુંતો દીશે અદ્યજ્ઞ. ॥ ૧૭ ॥ વળણ. ॥ અ-
દ્યજ્ઞ તું દીસે અતી, ઓ યુધીષ્ઠર રાય; સાક્ષાત બ્રહ્મ તું હોયતો, સં-
ભવે સહુ સતાય. ॥

કડવું ૧૨ રાગ દુહા સાખી.

ભીશમપીતા યુધીષ્ઠર પ્રત્યે, બોલ્યા એમ વચન; શંકા ઉપને તારી
વાણીમાં, ઓરે કુંતી તન. ॥ ૧ ॥ ત્રીદેહનો હું જાણુવા વાળો, એમ
કહે છે તું કથી; પણ તારું વ્યર્થ છે બોલ્યું, તુ કાંઈ જાણુતો નથી ॥ ૨ ॥
તારા સ્થળને તું જાણે છે, તો દે ઉતર મુને; તારા શરીરે કેશજ કેટલા,
કેટલા તલ છે તુને. ॥ ૩ ॥ જે વળી અદ્યજ્ઞ છે તું તો, સર્વજ્ઞ નથી
જરા; સર્વજ્ઞ હોતો સર્વને જાણો, ત્યારે તો કહીએ ખરા. ॥ ૪ ॥ મ્હારા
મનના જે મનસુબા, તે તો તું નવ જાણે; તો સર્વરી તે બ્રહ્મ તું શાનો,
મીથ્યા બ્રહ્મ છું તાણે. ॥ ૫ ॥ ત્રૈણે અવસ્થા તું જાણે તો, સ્વમ ન જાણે
ભુક્તો, ખોટું એતું જ્ઞાન ગ્રહીને, આ દેહ જશે દુક્તી. ॥ ૬ ॥ નહી મળે
ભગવત ભજવાનો, અમુદ્ય મનુશ દેહ; કળયુગી કયાં વેણ વદોછો,
કાંક ધરો સંદેહ. ॥ ૭ ॥ સર્વ શક્તીમાન પરમેશ્વર છે, આપણી તે કયાં
શક્તી, નારોપાધો પરમાત્મા છે, ઉતમ એની ભક્તી ॥ ૮ ॥ ત્રીગુણ
માયામાં રહેલો, તે પરમાત્મા ન હોય; મત તાણી પરમાત્મા કહે,
કેવળ મુરખ કોય. ॥ ૯ ॥ ભાંગ પીને જેમ ગાંડો બોલે, હું સપ્તીનો ભુપ,
સીંહને અજનો સંગ કયાંથી, સમજીને રહો ચુપ. ॥ ૧૦ ॥ જ્ઞાનમાં અ-
જ્ઞાન કદી ન આવે, સુર્યમાં નહી અંધકાર; અગનીમાં શીતળતા ન હોયે,
પુર્ણ લેવો વીચાર. ॥ ૧૧ ॥ બ્રહ્મમાં બ્રાન્તી કદી ન થાયે, કેહેનારો
જખ મારે; વેદ વચનનો હેતુ ન સમજ્યા, કુટાઈ મુઆ અંધારે. ॥ ૧૨ ॥
એક બ્રહ્મ વણુ બીજે બ્રહ્મ નથી, વળી સદા અવીનાશી, અચળ ઇ-
શ્વર વેદ વદે છે, તે સર્વ લેજે તપાશી. ॥ ૧૩ ॥ જે આ દેહ વીશે આ-
વેલો, તે અન્ય દેહે ન જાય, જે દેહ બદલે તે વસ્તુને, ચળીત વસ્તુ
કેવાય. ॥ ૧૪ ॥ વળણ. ॥ ચળીત બ્રહ્મ હોયે નહી, સુણ કુંતી કુંવાર,
વ્યાસ વક્ષમ વાણી વદે, સુણો શ્રોતા સાર. ॥

કડવું ૧૩ રાગ ચોપાઇ.

બોધ્યા ભીસ્મ પીતા મુખ વાણી, રાય સાંભળ ઉલટ આણી; પર
 મેશ્વર સહુથી ન્યારો, એતો જ્ઞાની જનોને પ્યારો. ॥ ૧ ॥ પરમેશ્વર છે
 તે અનુપ, સત્ય માનજે ધરમ ભુપ; પરમેશ્વર માયા-તીત, સદા સર્વદા
 તે અચળીત. ॥ ૨ ॥ તુરીયા તીત છે અવી નાશી, ત્રીગુણાતીત અલગ
 વાસી; જ્ઞાન સ્વરૂપ જ્ઞાનાકાર, મોક્ષ રૂપે અ કીરતાર. ॥ ૩ ॥ એને કોઈક
 વીરજા જણે, મીથ્યા ગર્વ વેદાન્તી આણે; જેનો વેદ ન પામ્યા પાર,
 તેથી વઢી મરે વેદ ચાર. ॥ ૪ ॥ થોગી તપશ્વી નવ જણે, તેનો ભેદ
 ભગ્તો ન પ્રમાણે; ન લે પરમેશ્વર અવતાર, છે અજન્મ પરમેશ્વર સાર
 ॥ ૫ ॥ અશંક વદે છે વેદ, જેમાં નહી શંકા નહી ભેદ; એવા અનંત
 ગુણ અવીનાશી, આજસુ સુણતાં જય ત્રાસી. ॥ ૬ ॥ જણે પરમેશ્વરને
 જ્ઞાની, બાકી કેહેવાની સર્વની કાહાણી; જ્ઞાની જન જે જણે છે વાત, તેજ
 કરી શકે પ્રખ્યાત. ॥ ૭ ॥ પણ માયા મોહ તજે પ્રાણી, તેને સત્ય ન
 લાગે વાણી, વળી વીદ્વાન શાસ્ત્રી વેદાન્તી, તેની વળે વીદ્યામાંજ શાન્તી
 ॥ ૮ ॥ જેનો અવતારીમાં લક્ષ, તેના ત્યાં ને ત્યાં રહે ચક્ષ; જેની કર્મ
 કન્ડ પર પ્રીતી, તેને રૂચક નહી અન્ય રીતી. ॥ ૯ ॥ જેને ઉપાસના
 પર પ્યાર, તેને જ્ઞાનન રૂચે લગાર; ગયા જન્મોનું સ્હેજ સ્હેજ જ્ઞાન,
 છવે કર્યું હોય સંપાદાન. ॥ ૧૦ ॥ તેથી છેવટ આઠ્યો હોય છે-
 ડો, તવ તે લે જ્ઞાનીનો કેડો; તવ પુરણ જ્ઞાનજ પામે, જન્મો જન્મ
 નું અજ્ઞાન વામે. ॥ ૧૧ ॥ અક્ષર ઓળખતો હોય પેહેલો, તોજ વાંચકમાં
 થાય વેહેલો; નવ્ય ઓળખે અક્ષર જેહ, કદી વાંચી શકે નહી તેહ.
 ॥ ૧૨ ॥ તેમ કેટલાક જનમોની શીખ, હોય તો જ્ઞાન ગ્રહે ઠીક; પહેલાનું
 શીક્ષણ નવ હોયે, તેવો જ્ઞાન ન પામે કોય. ॥ ૧૩ ॥ કદી જ્ઞાન તો સુણે
 કાન, પણ તેમાં ન લાગે ધ્યાન; કદી ધ્યાન લાગે તે વેળાય, તેને તે
 દ્રઢ ન થાય. ॥ ૧૪ ॥ કદી દ્રઢ થાય તો કો સમે, તેનું ચૈત્વન જરૂર ભ
 મે; કદી ન ભમે ને રહે સ્થીર, તેવોતો જાગે કો વીર. ॥ ૧૫ ॥ વળણ.
 કોકજ જાગે વીરલા, અયુતમાં તો એક; વ્યાસ વદે શ્રોતા સહુ, જેને
 વાત વીવેક. ॥

કડવું ૧૪ રાગ ચોપાઈ.

વદે વળતા ભીસ્મ પીતાય, તુતો મુણ મુખીદર રાય; સર્વ બ્રહ્મ

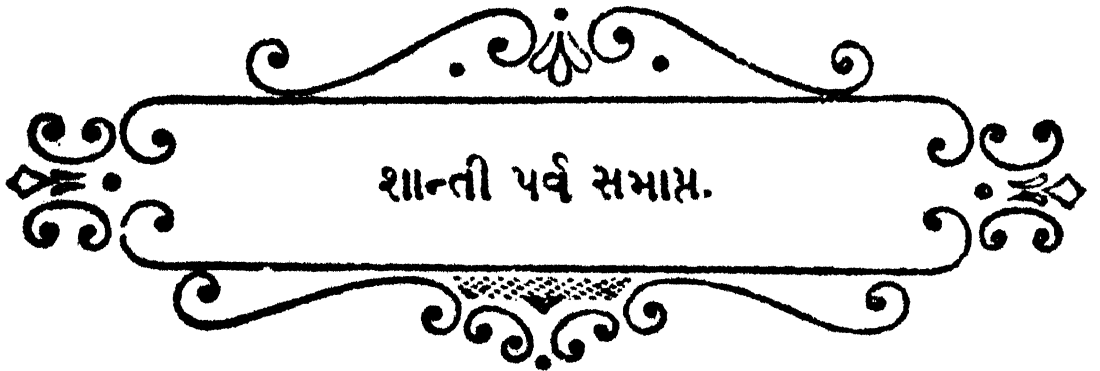
માને છે જેહ, ફક્ત વીધા જ્ઞાની જન તેહ. ॥ ૧ ॥ સર્વ જીવને માને
પરમેશ, ત્યારે કેને કરે ઉપદેશ; નહી વક્તાને નહી શ્રોતા, નહી જોવાનું
ને નહી જોતા. ॥ ૨ ॥ નહી જ્ઞાની નહી અજ્ઞાની, જે સહુ બ્રહ્મ લેખએ
માની; નહી કોઈ દુખી કોઈ સુખી, નહી તાબેદારો નહી મુખી. ॥ ૩ ॥
સર્વ સરખા જોઈએ અનુપ, નહી કો જન માયાને કુપ; નહી કોઈ
અસ્થો નહી ત્યાગી, નહી રાગી કો નહી વેરાગી. ॥ ૪ ॥ નહી
કો નીચકે કો ઉંચ, સમજી લેવાની ખરી ખુંચ, નહી નારીકે નહી માતા,
નહી પુત્રકે નહીકો તાતા. ॥ ૫ ॥ નહી કેહેવું કે નહી સાંભળવું, પછી શા સાઝ
પુછ આંખળવું; એ સ્ત્રીમાં પરમેશ્વર સર્વ, હું જ્ઞાનીના ધરે શીદ ગર્વ
॥ ૬ ॥ પોતે જ્ઞાનીને અન્ય અજ્ઞાની, એવું એકમાં શાથી લે માની, કે-
હેશે અવરમાં ઉપાદી, તવદ્વૈત થયાં જે વીવાદી. ॥ ૭ ॥ કેહેશે કો દુખી
કરમે કરીને, તેતો બોલોછો કેમ કરીને; દુખી કીયો કરમ કરનારો, કોઈ
અકર્મી તે બીજે ધારો. ॥ ૮ ॥ વાઝ સર્વ ઇશ્વર છે માનો, તવ મોક્ષ
અમોક્ષજ શાનો; કહે પાપ કરનારો કરે, ત્યારે નર્ક કીયો સંચરે; કેહેશે
નર્ક એનો એ જાય, ધીક જીભ્યાયે કેમ કેહેવાય. ॥ ૧૦ ॥ કહેતો તે ન-
રક વાશી, તેનું મ્હો જોતાં થાય ઉદાસી; વળી અચળ ઇશ્વર કહીયે
તો બીજા ગર્ભે કયાંથી જઈએ. ॥ ૧૧ ॥ જઈએ માટે ચળીત થયા જ-
ણો, તો અચળ ઇશ્વર કયા પ્રમાણો; એવી અનંત શંકા જાગે, બ્રહ્મ અ-
શંક વેદને લાગે. ॥ ૧૨ ॥ વદે ભીસ્મપીતા એમ બોધ, જ્ઞાની જન સંગ
કરો સોધ; તવ યુધીષ્ઠર લાગ્યા ચર્ણ, મહાપીતા થાવું જ્ઞાની સર્ણ. ॥ ૧૩ ॥
વળણ. ॥ જ્ઞાનીના સતસંગથી, થાય યથારથ જ્ઞાન, વ્યાસ વક્ષલ વાણી
વદે, જ્ઞાને વશ ભગવાન.

કડવું ૧૫ રાગ સરળ સાખી.

ભીસ્મપીતા વાણી વદીયા, મુણ સતી સંતાન; વેદ શાસ્ત્ર કે ઇ-
તીહાસ પુરાણ, તેથી જુદુ બ્રહ્મ જ્ઞાન. ॥ ૧ ॥ બ્રહ્મ ગતીને બ્રહ્મ કેહેવાય,
બ્રહ્મ સ્વરૂપને બ્રહ્મ; એ સવળું સવળું સમજવું, તે જ્ઞાનીથી પડે ગમ
॥ ૨ ॥ સવળ જ્ઞાની અનુભવ જ્ઞાની, અનુમાની પણ જ્ઞાની; વંચક જ્ઞા-
ની કર્મ જ્ઞાની, તેમાં કીયો લેવો માની. ॥ ૩ ॥ જે સતી સુત સત્ય સ-
મજવું, જ્ઞાની જાણવો શાને; વંચક જ્ઞાની વાંચી જોયેલું, શ્રવણી તે
સુણેલું કાને. ॥ ૪ ॥ અનુમાની ત્રીજુ પદ છે, ચોથો જ્ઞાની અનુભવી;

તે ચાર પ્રકારે જ્ઞાન મળેલું, તેજ જ્ઞાની મ્હા કવી. ॥ ૫ ॥ તેવા જ્ઞાનીનું
જ્ઞાન સાંભળતાં, જ્ઞાન યથારથ થાય; તે જ્ઞાન વડે મુક્તી મળે, મોક્ષ પદે
પળાય. ॥ ૬ ॥ મોક્ષ વીના અવર ઇચ્છાથી, આ ચાર અતીશે પાળે; કળ
લેવાની વાનછના રાખે, તે ન તરે કોઈ કાળે. ॥ ૭ ॥ શાન્તી પરવ હાંઈ પુરણ
થયું, કેહે છે વૈશમપાય; ઓરે પુત્ર પરિક્ષત કેરા, ઉતરી તુજ હત્યાય ॥ ૮ ॥
એટલે પરીક્ષતના પુત્રે, આખ્યાં છે ગૌદાન; બ્રાહ્મણને ભોજન કરાવ્યાં,
ભાવે ભજ્યો ભગવાન. ॥ ૯ ॥ સવાસો વિપ્રને ઉપવીત દિધાં, સવા-
સો કન્યાદાન, સવાસો બ્રહ્મ પુરીયો આપી, પરિક્ષતને સંતાન. ॥ ૧૦ ॥
શામ પડદા સ્વેત થયાને, સ્વેત થઈ શામ ગાય; કાળા તલ ધોળા થયા
એ, પ્રમાણે તર્ત દેખાય. ॥ ૧૧ ॥ વળણ. ॥ પ્રત્યક્ષ પ્રમાણે દરસે ગયું,
સુણતાં પોહોઆ કોડ; વહે વહ્નિ આતા સહુ, બોલો જે જે શ્રી રણછોડ.

પારેખ. હરગોવીંદદાસ હરજીવનદાસ.

પુસ્તકો વેચનાર તથા છાપનાર.

દે. શાહપુર વનમાળી વાંકાની પોળમાં
એઓએ પોતાના ગ્રંથોદય પ્રેસમાં

આ શાન્તી પર્વ છાપ્યું.

અમદાવાદ.

શ્રી અશ્વમેધ પ્રારંભ.

અશ્વમેધ પર્વ. કડવુ ૧ રાગ સાખી.

ગીરજનંદન ગણપતીને, પ્રથમ સાગુ પાય; સરસ્વતી માતાને નમું,
માણ વશે લજ્યાય. ॥ ૧ ॥ વૈશમપાયે તેર પરવની, સાંભળાવી કથા-
ય; પછી જનમેજયની પાસે, પોતે માગી વીદાય. ॥ ૨ ॥ પુરણ કથાહું
નહી સાંભળાવું, એક સ્થળે હરનીશ; સાંભળજે જયમુનીના મુખથી,
પાતક તું નીસ્તરીશ. ॥ ૩ ॥ એકના મુખથી એક જગોથે, ભારથ પુ-
ણે કેહેવાય; કાં શ્રોતાને કાં વકતાને, વીકટ વીધન થાય. ॥ ૪ ॥ શ્રોતા
યે વકતાનું ઇછવું સારું, વકતાએ શ્રોતા જનનું; માટે પુરણ કેહેવી કે
સુણવી, પરીણામ એ વીધનનું. ॥ ૫ ॥ માટે છ માસ જવા દેઈને, સાં-
ભળજે તું કથાય; તે વારે આવશે જયમુની, એ જનમેજય રાય. ॥ ૬ ॥
એમ કહીને વીદાય થયા, એવે વીત્યા ખટ માસ; તેવામાં જયમુની આ-
વ્યા, જનમેજયની પાસ. ॥ ૭ ॥ તવ જનમેજય ચરણે લાગ્યો; પધારો
રૂશીરાય; અધુરી કથા શ્રવણ કરાવી, રૂશી વૈશમ પાય. ॥ ૮ ॥ તેતો
મુજને કહી ગયા છે, જયમુની આવે જ્યારે, પાંચ પરવની કથા રહી તે,
સાંભળી લેજે ત્યારે. ॥ ૯ ॥ પરવ અષ્ટાદસ ભારથનાં, પુરણ તે સાંભ-
ળાય; બ્રહ્મહત્યા મુજને લાગી છે, પાતક તે પળાય. ॥ ૧૦ ॥ જયમુની
સાંભળાવવા બેઠા, વાળી પદમાસન; સનસુખ આસન વાળી બેઠો, સાં-
ભળવા રાજન. ॥ ૧૧ ॥ સાંભળ રાજ છે હરી ચર્યા, સાંભળ રાખીને
પ્રીતી; કથામાં બીજી કાંઈ ન જોવું; જોવું સત્યને નિતા. ॥ ૧૨ ॥ બીજ
વીશયમાં પ્રત્તી રાખી, જે જન સુણે કથાય; તે જનનું પુન્ય ધોવાઈ
જાય, ઉત્તર પાતક થાય. ॥ ૧૩ ॥ રાગ વીશયમાં હાસ્ય વીશયમાં, પ્ર-
ત્તી ધરી સુણે જેહ; પ્રભુ તણા પદને નવ પામે, પામે અગનો દેહ. ॥ ૧૪ ॥
હાસ્ય વીશય વાહાણો હોયે તો, ભવાયો થૈ અવતરે; વાન્નર કેરો દેહ પા-
મે, કામ વીશય ચીત ધરે. ॥ ૧૫ ॥ માટે ચીત હરી ચર્યામાં, રાખી
સાંભળજે રાય; અશ્વમેધનું પર્વ કહું છું, પાપ તાર પળાય. ॥ ૧૬ ॥ વ-
હ્ન વદે સાંભળો શ્રોતા, દુઃકામાં સાં સમજવું; આ ગ્રંથ છપાઈ ગયો
છે માટે, સક્ષેપમાં હું ગાવું. ॥ ૧૭ ॥ ત્રૈણ કવીની છે રચેલી, અશ્વ-

મેવ કથાય; તેથી દુઠ્ઠાણમાં રચુછું, સંદે ન ધરશેા કાંચ. ॥ ૧૮ ॥ પાન્ડ
વ ગાદી બેઠા ત્યાં સુધી, સારી રીતે રચી કથા; અશ્વમેધ છે બાહાર પ-
ડેલો મેહેનત લેઉ તે ત્રથા. ॥ ૧૯ ॥ વળણ. ॥ ત્રથા મેહેનત લેતો
નથી, દુઠ્ઠો દુઠ્ઠો કહુ સાર; ના કહુતો અધુરો કહે; ભારત ગ્રંથ નીર-
વાર. ॥ ૨૦ ॥

કડવું ૨ રાગ સૈવેયો.

જયમુની ડૂંધી એણીપેર બોલ્યા, સુણ જનમેજે રાય; વિસ્તારી તુ
જને સંભળાવું અશ્વમેધ મહીમાય. ॥ ૧ ॥ હસ્તીના પુરની ભોગવે
ગાદી, કુન્તીના તન ધર્મ; નીતી પુર્વક રાજ ચલાવે, નિત્ય કરે શુભ ક-
ર્મ. ॥ ૨ ॥ છ માસ સુધી ભોગવી ગાદી, સમરે શ્રી અવીનાશ; એવા-
માં અણચીતબ્યા આવ્યા, વીણુ વેદમવ્યાસ. ॥ ૩ ॥ પાન્ડવ ઉડીને
પાયે પડીયા, પ્રેમે આપ્યું આસન; પધારો પધારો કહી બેસાડયા, અમ
ને કર્યા પાવન. ॥ ૪ ॥ એમ કહીને ધરમરાજ, ચાંપવા બેઠા પાય;
કપાનીધી એક પ્રશ્ન પુછુંછું, સંકલ્પ વીકલ્પ થાય. ॥ ૫ ॥ કુળ
નીકંદન અમે કીધું, રાજ્ય લેવાને આપ; તે મુજને મનમાં ખટકે છે,
જણુંછું બેઠુ પાય. ॥ ૬ ॥ એટલે વ્યાસજી એવું બોલ્યા, સુણ યુધી-
ષ્ઠીર રાય; ક્ષત્રી ધરમ તેં સાચવ્યો તારો, તેમાં શું પાપ કહેવાય. ॥ ૭ ॥
પણ લોકીક અપવાદ બેઠો, કીન્ચીત એનો દોષ; દોશ તણું નામ સાંભ-
ળ્યું કે, ધર્મ થયા અફસોસ. ॥ ૮ ॥ એ માહારાજ અપવાદ બેઠો, એ
મુજને પસ્તાવો; તે પણ નીરવાણ થાય તેવું, કાર્ય મુને ખતાવો. ॥ ૯ ॥
એટલે વેદમવ્યાસ બોલ્યા, સાંભળી થાજે મગ; જેવો કર્યો હતો રામચંદ્રે
તેવો કરો તમે યજ. ॥ ૧૦ ॥ અશ્વમેધનો યજ કરવો, તેથી બહુ જય થા-
શે, લોકીક અપવાદ જકતમાં બેઠો, તે તમારો જશે. ॥ ૧૧ ॥ એમ સુણી
યુધીષ્ઠર બોલ્યા, માહારાજ પડુ પાય; અશ્વમેધ એ યજ મોહોટો, દ્રવ્ય
વીના કેમ થાય. ॥ ૧૨ ॥ છ માસથી રાજગાદી પામ્યા, ધનનથી સંચીત
કીધું; દુરીયોધનનું મેળવેલું, તેતો લુટાવી દીધું. ॥ ૧૩ ॥ માટે નીર-
ધન છેએ હમણાં, કેમ કરીએ માહારાજ; મન મોકળું મુકીને વાવરવું,
તે કેમ કરીયે કાજ. ॥ ૧૪ ॥ વ્યાસજી બોલ્યા સાંભળ રાજ, ખતાવું,
એક ઉપાય; આગળ મોહોટો યજ કર્યો તો, થઈ ગયો મરીયુત રાયા. ॥ ૧૫ ॥
તેણે વીમોને દાન કર્યો ત્યાં, નરદમ કનક કેરાં; દળીદ્રીનાં દળદર કાપ્યાં,
કીધાં મેરસમેરાં. ॥ ૧૬ ॥ વીમોએ જે કનક લીધાં, તે દુર્ગેમાં દાટ્યાં;

ઘણાં વરસનાં અકળાયેલાં, લક્ષ્માણ ઉભ રાટયાં. ॥ ૧૭ ॥ તે ધન જઈ
 તમે લઈ આવો, તવ બોલ્યા ધરમરાય; કષ્ટાર્પણ થયેલું ધન એ, મુ-
 જથી કેમ લવાય. ॥ ૧૮ ॥ એટલે વ્યાસજી એવું બોલ્યા, સાંભળજે
 સુમતી; ભોમીમાંથી ધન તું લાવે, તો તું છે ભુપતી. ॥ ૧૯ ॥ એ ધન-
 ના માલીક વીપ્રો, તેમાંનું નથી કોય; ધરતીના ધન કેરો ધણી, ધરણુ-
 નો ધણી હોય. ॥ ૨૦ ॥ માટે તે ધન તું લે આવે, તેમાં નથી તને દોશ;
 તે લાવીને યજ્ઞ આરંભો, થાશે નહીં અપશોશ. ॥ ૨૧ ॥ ધરમ કહે
 વાડ માહારાજ, હવે તો આવી હામ; કપા કરીને બતાવો તમે, શાંશાં
 બીજાં કામ. ॥ ૨૨ ॥ એટલે વેદમ વ્યાસ બોલ્યા, સાંભળરાજ કુંવાર;
 વરણ કરવા લાવવા તેડી, વીપ્રો વીસ હજાર. ॥ ૨૩ ॥ તે સરવેના વર-
 ણ કરવા, ત્રણસેને સાડ દન; આનંદમાં જીવ રાખવો સૌએ, દેવું ઇ-
 ચ્છા ભોજન. ॥ ૨૪ ॥ યજ્ઞની પુરણાહુતી થાય ત્યારે, ધેનું દેવી ધરમાં-
 થી; અકેકેક રથ બેસવાને દેવો, અકેકેક દેવો હાથી. ॥ ૨૫ ॥ બે બે જો-
 ટી વસ્ત્ર દેવાં, વળી દેવા સણગાર; વીસ મણુ શોત્રણ પ્રેમે દેવું, સાંભળ
 રાજ કુંવાર. ॥ ૨૬ ॥ એક એક બોબો મોતી દેવાં, વીપ્રોને પ્રેમ ધરી;
 હરનીશ ઈશ્વર સમરણ કરવું, સત્ય સદ્ધા આદરી. ॥ ૨૭ ॥ યજ્ઞ આરં-
 ભથી ધરમ રાજ, હું કહું તે આદરવું; તમારે ને ધ્રુપતીને, ધારા વ્રત
 શુભ કરવું. ॥ ૨૮ ॥ તમારે ને ધ્રુપતીને, સુવું એક સજ્યાય; ઉઘાડું
 ખડગ મુકવું વયમાં, મનવ્રતી સ્થીર થાય. ॥ ૨૯ ॥ વળી તમારેને
 ધ્રુપતીને, ખાવું એકજ અન્ન; બીજો પદારથ કાંઈ ન ખાવો, વળી સાં-
 ભળ રાજન. ॥ ૩૦ ॥ યજ્ઞને સાર અશ્વ લાવો, જોઈએ પંચ કલ્યાણી;
 ખવરાવવું પીવરાવવું તેને, પુજવો દૈવી જાણી. ॥ ૩૧ ॥ તે અશ્વનાં
 ચીન બતાવું, સુણ યુધીષ્ઠર રાય; પુંછડુ પીળુ કાન કાળા, સ્વેતજ એની
 કાય. ॥ ૩૨ ॥ લીલા રંગના ચરણ હોયે, એવો એનો રંગ; તેનાં જે
 દરસણ કરે તેને, યમ દુતનો ભય ભંગ. ॥ ૩૩ ॥ તે તોખારને લાવી
 રાખો, થોડા દીવસ ધેર; ચૈતર સુદી પુરણમીએ, છોડવો આનંદ ભેર.
 ॥ ૩૪ ॥ તેને લેલાટે કનક કેરૂં, પત્રજ બાંધવું એક; તે પત્ર પર લખવું
 કેવું, તે સાંભળ વીવેક. ॥ ૩૫ ॥ ક્ષત્રી કેરો પુત્ર હોય તે, આ ઘોડાને
 બાંધે; એટલું લખીને મુકવો કરવા, ખુશી આવે ત્યાં વાધે. ॥ ૩૬ ॥
 તેની પુંઠે બળીઆ બાણાવી, શેન્ય લઈને જાય; હરનીશ એની ચોકી
 કરવી, કે કબજે નવ થાય. ॥ ૩૭ ॥ પંચકલ્યાણી ફરતાં ફરતાં, લાદકરે
 જે ઠામ; ધરમશાળા તે સ્થળ કરવી, કાં કરવો વીસરામ. ॥ ૩૮ ॥ જે

સ્થળ કરે લઘુશંકા, ત્યાં કુઓ કે વાવ; ખરચમાં ખામી નવ કરવી,
 પુરણ લેવો લાહાવ. ॥ ૩૯ ॥ એ અશ્વને ક્ષત્રી નંદન, બંધન કરે જેહ,
 તેની સાથે યુદ્ધ કરીને, અશ્વ લેવો તેહ. ॥ ૪૦ ॥ એ રીતે ત્રણસેં આઠ
 દાહાડા, ફેરવવો હામ ધરી; એટલે ધરમ પુછવા લાગ્યા, વ્યાસજીને કર.
 ગરી. ॥ ૪૧ ॥ ઓ મહારાજ ઠીક બતાવ્યું, વાત પુછુવાતમાંથી; એવો
 અશ્વ પંચ કહ્યાણી, કહો લાવીએ ક્યાંથી. ॥ ૪૨ ॥ એટલે વેદમંત્ર વ્યાસ
 બોલ્યા, બતાવું વીવેક; ભદ્રાવતી નામની છે નગરી, ઉત્તર દીશા એક.
 ॥ ૪૩ ॥ યુમનેશ્વ નામનો રાજા તેનો, સુવેધ નામનો તન; દસક્ષોણી સે-
 ન્યાનો ધણી છે, અશ્વ તેને ભોવન. ॥ ૪૪ ॥ એ અશ્વની ચોકી કરેછે,
 દસ ક્ષોણી સેન્યાય; તેની સાથે યુદ્ધ કરીને, અશ્વ લાવવો હાંચ. ॥ ૪૫ ॥
 તે ઘોડો છે દેવ લોકનો, સાચવવા દીધો છે; શેવા કરવા દરમણ કરવા,
 યમુનાશ્વે લીધો છે. ॥ ૪૬ ॥ આઠે દીવશે આદીતવારે, તે ઘોડો છોડાય;
 ક્ષીપ્રા નામની નદીમાં તેને, નવરાવવા લેઈ જાય. ॥ ૪૭ ॥ તે દન બહુ
 લોક પુજા કરે છે, સેવે છે પુરણ પ્રીતે; તે ઘોડાને જઈ લઈ આવો,
 ક્ષત્રીવટની રીતે. ॥ ૪૮ ॥ લાવવો નહીં તે છાનોમાનો, ન લાવવો મા-
 ગીને; લાવવો નહીં રાય મર્ણુ પમાડી, લાવવો હઠ ભાગીને. ॥ ૪૯ ॥ લાવવો
 યુદ્ધ કરી જીતીને, ઓ કુન્તી સંતાન; એમ કહી આજ્ઞા માગીને, થયા અં-
 તરધ્યાન. ॥ ૫૦ ॥ પછી પોતે ધરમ રાચે, ભાઈ ભાન્ડુ તેડાવ્યા; ભીમસેનને
 વળી શેદેવ જોશી, નીકુળ સહીત આવ્યા. ॥ ૫૧ ॥ હેડંબા વનથી આવી-
 ઓ છે, ગટારગછનો તન; વરસકેતુ સુત કરણનો રેહે છે ધર્મ ભોવન. ॥ ૫૨ ॥
 તે સરવે ત્યાં ભેગા થઈને, બેઠા ધરમની પાસ; તવ ધરમે કહ્યું યજ્ઞ ક-
 રવા, કહી ગયા વેદમંત્ર વ્યાસ, ॥ ૫૩ ॥ તે કામ કરવું મન આદરવું; લે-
 વાનો છે લાહાવો; માટે માહારા પ્રકોદર વીરા, કૃષ્ણજીને તેડી લાવો.
 ॥ ૫૪ ॥ ગદા લેઈ તવ ભીમ ઉઠ્યો, દ્વારીકાંનગરી જાય; આવો આવો
 કહી ભીમને તેડ્યો, ધરમાં જહવરાય. ॥ ૫૫ ॥ કહો પ્રકોદર કેમ પધા-
 ર્યો, ભીમ બોલ્યો સુખ ભેર; હસ્તીનાપુરમાં પધારો, યજ્ઞ ધાર્યો અમ
 ઘેર. ॥ ૫૬ ॥ કૃષ્ણપ્રભુ તવ તૈયાર થયા, ઉમંગ ઉપજ્યો ઉર; ત્રરકો-
 દરની સાથે આવ્યા, પોતે હસ્તીનાપુર. ॥ ૫૭ ॥ ધરમરાચે કહી સહુ
 બીના, રાજ થયા દીનાનાથ; પછી સહુને તેડાવીને, બેઠા સરવે સાથ.
 ॥ ૫૮ ॥ એટલે બોલ્યા ધરમ રાજા; પ્રથમ અશ્વને લાવો; આપણામાં-
 થી સુરો પુરો, લેવાને કોણ જાણો. ॥ ૫૯ ॥ ભીમે કહ્યું કે હું જઈ છું,
 લાવવાને મુજ હેતુ; મેધવરણ કહે હું જવું, તવ બોલ્યો વરસકેતુ.

॥ ૫૯ ॥ ઓરે પીતાજી હું જાણું છું, કઈ જાંતે ચડાવો; ધરમ કહે તણ જણ બોલ્યા, તેથી ત્રૈણે જાઓ. ॥ ૬૦ ॥ વળણુઃ ॥ ધરમે આપી આગના, તણ જણ તતપર થાય; વઢે વક્ષભ શ્રોતા સુણો, ભદ્રાવતીમાં જાય.

કડવું ૩ રાગ ઓપાઈ.

બોલ્યા જય મુનીજી વચન, સુણ પરીક્ષત કેરા તન; દીધી ધરમે જ્યાં આગનાય; તવ ત્રૈણે પંચ પળાય. ॥૧॥ જતાં જતાં દીવશબહુ થયા, એક માસે ભદ્રાવતી ગયા; એતો પુરણ હરખે ભરીયા, જઈ ગીરી ગફામાં ઉતરીયા. ॥ ૨ ॥ રાગ દોહરાનો ॥ પછી મેઘવરણ એમ બોલ્યો, કહોતો તતપર થાવું; ભદ્રાવતીમાં પંચ કલ્યાણી, ઘોડાને જોઈ આવું. ॥૩॥ એમ કહીને આગના લીધી; સર્વ સમાચાર લાગ્યો; ચોળખ્યો રાયને અશ્વ દીઠો, પછી ગફામાં આવ્યો. ॥૪॥ ઓરે દાદા અશ્વ દેખી, આનંદ ઉપજ્યો મન; નવરાવવા લાવશે ક્ષીપ્રાચે, આદીતવારને દન. ॥૫॥ એવામાં રવીવાર આવ્યો, તવ સવળી સન્યાય; પંચ કલ્યાણી અશ્વને લેઈ, ક્ષીપ્રાનદીએ જાય. ॥ ૬ ॥ તવ મેઘવરણ એવું બોલ્યો, કહોતો દાદા જાણું; અશ્વને નવરાવવા લાગ્યા છે, કહોતો જૈ લૈ આવું. ॥૭॥ એટલે ભીમે આગના આપી, મેઘનાદે ગડગડીયો; વા વટોળ વીજળી કરીને, તોખાર પાસે પડીયો. ॥૮॥ વાયુથી રેણુ ઉરાડી, ગટોરગછને તન; સેન્યાના સરવે ચોદ્ધાનાં, પુરી દીધાં લોચન. ॥ ૯ ॥ તે સહુ આંખો ચોળવા લાગ્યા, માયાવી એવો નડીયો; અશ્વને ઉચકી ખાંધે લેઈને, જઈ ગફામાં પડીયો. ॥૧૦॥ તે પછી શેન્યાને વળી શાન્તી, ઉઘડીયાં લોચન; જોયું તો અશ્વ નવ દીઠો, ઉદાશ થયું મન. ॥૧૧॥ અરેરે આપણો અશ્વ ક્યાં ગયો, કોઈક શત્રુ જગ્યા; દસ ક્ષોણીના સકળ ચોદ્ધા, જ્યાં ત્યાં સોધવા લાગ્યા. ॥ ૧૨ ॥ એવામાં એક બે શેવકે, ગફામાં દીઠો તોખાર; તેણે જઈ યમુનાશ્વરાજને, કહ્યો છે સમાચાર. ॥ ૧૩ ॥ ઓ માહારાજ રાજવીરાજ, ચાલો જણવીએ જોર; આપણા અશ્વને લેઈ ગફામાં, બેઠા છે તણ ચોર. ॥ ૧૪ ॥ એવું સાંભળી રાજ કોપ્યો, હાથ મૂક્યાં અર્થીઆર; દસ ક્ષોણી શેન્યાને લીધી, વળી લીધો કુંવાર. ॥૧૫॥ સુવેદ્ય મુતને સાથે લઈને, રાજાએ કીધી ચડાઈ; કુંવરની ગફાએ આવ્યા, કરવી ધારી લઠાઈ. ॥ ૧૬ ॥ તવ મકોદર વરસ કેતુ, મેઘવરણ માયાવી; અશ્વને ગફામાં ખાંધી નીકળીયા, યુધ્ધે ઉભાએ આવી. ॥૧૭॥

યુમનાશ્વ સામે વરસકેતુ, સુવેધ સામે ભીમ; મેધવરણ સૌ શેન્યના સામે, લીધો લડવાનો નીમ. ॥ ૧૮ ॥ ભદ્રાવતીનો રાજ બોલ્યો, શું બુઝ્યો સૌ સાથ; દયા ન ધારો ઠેર મારો, કહી ઉંચો કર્યો હાથ. ॥ ૧૯ ॥ પછી પોતે આયુધ્ધ લીધાં, ક્રોધ ધણેરો ચડીયો; કરણ નંદન તેના સામે, મન મુકી ઢુટી પડીયો. ॥ ૨૦ ॥ બાણ વછોડે માહા તનતોડે, સામ સામો કરે કષ્ટી; દ્વાદશ મેગની ધારા છુટે, એવી કરે બાણ પ્રષ્ટી. ॥ ૨૧ ॥ સામા સામી શરીર ભેદે, વહે શ્રેણીત ધાર; દેખીને માહા ત્રાસ પડે, વરતે હાહાકાર. ॥ ૨૨ ॥ ભીમને સુવેગ ગદા ગ્રહીને, ગદા તણુ યુદ્ધ કરતા; થાય જપાટા મારે સપાટા નહો પાછો પગ ભરતા. ॥ ૨૩ ॥ એવામાં મેધવણ માયાવી, શેન્યમાં પડીયો સાર; એક ઘડીમાં મારી નાંખ્યા, ચોદ્ધા ચાળીસ હજાર. ॥ ૨૪ ॥ એટલે વરસકેતુએ ત્યાં, પ્રાક્રમ કેવું કીધું; મોહાસ્તરનો મંત્ર ભણીને, માહા બળમાં બાણ લીધું. ॥ ૨૫ ॥ યુમનાશ્વ રાજને માર્યું, પ્રાણજ ઉંચો ચડીયો; સાન સુદ્ધી પુદ્ધી વીનાનો, થઈને પ્રથવા પડીયો. ॥ ૨૬ ॥ તવ પોતે પસ્તાવા લાગ્યો, વીપ્રીત થયું આ કામ; જો રાજ મરણ પામેતો, અશ્વ ન આવે કામ. ॥ ૨૭ ॥ વેદમંત્રાસે એમ કહ્યું છે, વરતણું તે રીતાને; વાજી લાવવો માર્યા વીના, રાજને જીતીને. ॥ ૨૮ ॥ તેમ છતાં મેં આશું કીધું, મનમાં અતી શોક ભરીયો; યુમનાશ્વ રાજની પાસે, જવાને ઉતરીયો. ॥ ૨૯ ॥ સૌ શેન્યે રાયને પડ્યો જણ્યો, યુદ્ધ બંધ કર્યું સાર; સૌ આવ્યા યુમનાશ્વની પાસે, કરતા હાહાકાર. ॥ ૩૦ ॥ તે વારતા ગઈ ગામ વીશે, રાયનું કષ્ટ પ્રમાણ્યું; યુમનાશ્વની જનેતા જડદંબા તેણે વીધન જણ્યું. ॥ ૩૧ ॥ વળણ; ॥ જડદંબાએ જણીયું, રક્ત થયાં તવ ચક્ષ; કહે વક્ષભ ઉભી થઈ, ચાલી પુત્રને પક્ષ.

કડવું ૪ રાગ કુશમનીછાયા.

ઉઠી યુમનાશ્વની માય, જડદંબા ચાલીયારે, એતો દીકરાની પક્ષે જાય, જડદંબા ચાલીયારે. ॥ ૧ ॥ એની રાક્ષસ વર્ગની કાય ૦ જડ ૦ દોઢ જોજન ઉંચી દેખાય ૦ જડ ૦ ॥ ૨ ॥ એનું દરવાજા જેવડું મુખ, જડ ૦ એની સરોવર જેવડી કુંખ ૦ જડ ૦ ॥ ૩ ॥ એનું અદગાઉ પોહોણું કાઠું ૦ જડ ૦ એનું ડુગર જેવડું માથું. જડ. ॥ ૪ ॥ એના છાછર જેવડા કાન ૦ જડ ૦ એનાં નેત્ર ધનુશ કમાન ૦ જડ ૦ ॥ ૫ ॥ એના ઘંઠાળા પુલ નાસ્કોરાં ૦ જડ ૦

આંખે પોપચાં પુરણ કઠોરાં ૦ જડ ૦ ॥ ૬ ॥ એના સાત તાડ ઉંચા ચરણ,
જ ૦ એના આદ્યાર્થી ધ્રુજે ધરણ ૦ જડ ૦ ॥ ૭ ॥ માંથે કેશ છે વાંસની
જાળ, જડ ૦ એના કરણ મોહોટા વીકરાળ ૦ જડ ૦ ॥ ૮ ॥ એનાં વાંસ
પુર લાંબા સ્થાન ૦ જડ; માહા ભય ભરેલું વાન ૦ જડ ૦ ॥ ૯ ॥ વળણ. ॥
વરણન કરતાં થાકીયે, ભય ભરેલું વાન; તવ શેન્યમાં મુરછા થકી, ઉ-
ઠ્યો છે રાજન.

કડવું ૫ રાગ ધન્યાસરી.

જયમુની રૂશી એળીપેર બોલ્યા, મુણ જનમેજે રાય; વિસ્તારી તુ
જને સંભળાવું, અશ્વમેવ મહીમાય. ॥ ૧ ॥ યુમનાશ્વ રાજની મુરછા
વળી, ઉડીને શરીર લુછે; વર્ષકેતુને ને વ્રકોદરને, ખખર પોતે પુછે.
॥ ૨ ॥ કોણ છે તમે ક્યાંના રેહેવાશી, કેમ આઠ્યા મુજ કામ; ભીમ
કહે અમે કુન્તી નંદન, હસ્તીનાપુર ગામ. ॥ ૩ ॥ પાન્ડવમાં વ્રકોદર હું
છું, યજ્ઞ અમારે ઘેર; માટે અશ્વ લેવાને આઠ્યા, કહી તુજને ખરી પેર.
॥ ૪ ॥ સાંભળી રાજ આનંદ પામ્યો, તમને આજણે જકત; પરબ્રહ્મ
પ્રભુ કશ્મજના, તમે લાડીલા ભકત. ॥ ૫ ॥ ચાલો અમે આવીએ તમ
સાથે, વાજને જોડે લેઈ; દીન બંધુના દરસણ થાશે, કામ કરશું તન
દેઈ. ॥ ૬ ॥ પુરણ યજ્ઞ થતાં સુધી, કામમાં મેહેનત કરશું; તમારે લીધે
અમે પાપી, દુસ્તર સંસાર તરશું. ॥ ૭ ॥ ભીમે કહ્યું ભલે ચાલો જોડે,
કહીને સરવે મળીયા; પેરોણાગતે સાથે લેઈને, યુમનાશ્વ ગામમાં પળી-
યા. ॥ ૮ ॥ એવે રાયની મળી જડદંબા, યુમનાશ્વ લાગ્યો પાય; ક્યાં
જઓછો ક્રોધ ભરેલાં, ઓરે માહારી માય. ॥ ૯ ॥ જડદંબા કહે ઓરે
બેટા, જો માહારાં રાતાં ચક્ષ; યુદ્ધ કરતાં મેં સાંભળ્યો તુને, કરવા આવું
છું પક્ષ. ॥ ૧૦ ॥ રાય કહે પાછાં વળો માતા, આપણે ભોવન જૈએ; હ-
સ્તીનાપુરમાં કંણુ પ્રભુ છે, દરસણે ત્યાર થૈએ. ॥ ૧૧ ॥ જડદંબા કહે
એ શું બોલ્યો, ક્યાં પ્રભુ કરે દુખ; મોવાળીયાનાં દરસણ કેવાં, કાળાનું
કાળુ મુખ. ॥ ૧૨ ॥ એ વ્યભીચારી છળનારો નારી, મામા માશી માર-
નારો; કામણ ગાળો જદુ વાળો, ઝેરીલોને નઠારો. ॥ ૧૩ ॥ યુમનાશ્વે
મનમાં વીચાર્યું, રાક્ષસ ગુણ મુજ માય; સમજવીને લૈ જઈએ નેલગાડુ
પ્રભુને પાય. ॥ ૧૪ ॥ એવું ધારીને એમ બોલ્યો, માતાજી ચાલો ઘેર;
જવાની વાત જૈયું તે વારે, રહોને આનંદ ભેર. ॥ ૧૫ ॥ એમ કહી

માને ઘેર લીધી, સાથે કુન્તી તન; આદરભાવે પરોણાગતે, કરાવીયાં ભો-
 જન. ॥ ૧૬ ॥ પછી નગ્રમાં સાદ પડાવ્યો, ભદ્રાવતીનો નાથ; દરસણુ-
 ની ઇચ્છા હોયે તે, સૌ આવજો અમ સાથ. ॥ ૧૭ ॥ તવ નગરીના હ-
 રીજનો તે, જવા થયા તૈયાર; રાજ પુત્ર પરીવાર લેઈ, નીકળ્યો તેણી
 વાર. ॥ ૧૮ ॥ પોતાની જનેતા જડદંબાને, સમજવી અવળી પેર; આ-
 લો જનેતા હસ્તીનાપુરમાં, પાંડવોને ઘેર ॥ ૧૯ ॥ જડદંબા કહે હું
 નહીં આવું, કાળીયો ત્યાં કારભારી; મુજ ભાણેજ સકટાસુર હતો, તેને
 એણે નાંખ્યો મારી. ॥ ૨૦ ॥ યુમનાશ્વ કહે જણુંછું માતા, ત્યાં જઈ
 કરવો કેહેર; છળ કરી હણશું પ્રભુને, લેવું છે વેહેર વેહેર. ॥ ૨૧ ॥
 સાંભળી જડદંબા થઈ રાજ, ચાલ તું મારી સંગ; વીચારતેં બહુ સારો
 કીધો, થયો મુને ઉમંગ. ॥ ૨૨ ॥ અવળું સમજવું તવ ઉડી, પુત્રની
 જોડે જાય; વાજતે ગાજતે નીકળ્યો રાજ, સાથે સૌ સંન્યાય. ॥ ૨૩ ॥
 મેઘવરણ જઈ ગફામાંથી, લાવ્યો પંચ કલ્યાણી; હળી મળી હસ્તીના-
 પુર, આવ્યા ઉલટ આણી. ॥ ૨૪ ॥ આવો આવો કહી સનમુખ ઉભા,
 પોતે અસરણા સરણ; જુમનાશ્વે જખરધથી માને, લગાડી પ્રભુને ચરણ.
 ॥ ૨૫ ॥ પ્રભુએ મુસ્તક હાથ મુક્યો, કુકરણી દુર કાઢાવી; કુબુદ્ધી ટ-
 ળી જડદંબાની, તરત સુબુદ્ધી આવી. ॥ ૨૬ ॥ પ્રભુની પરદક્ષણા ફરી,
 પ્રેમે લાગી પાય; માહારાજ હું કાંઈ બોલી હોઉં તો, તે કરજો ક્ષમાય.
 ॥ ૨૭ ॥ કંણુ ચરણથી સુમતી પામી, સહુ જન રાજ થાય; ભોમે પં-
 ચકલ્યાણી આપ્યો, સૌ જન લાગ્યા પાય. ॥ ૨૮ ॥ પછી એ વાળને ચો-
 કીમાં રાખ્યો, ધર્મ કરે શેવાય; આવેજાં સૌ રહ્યાં હસ્તીનાપુરમાં, પછી
 બોલ્યા જદુરાય. ॥ ૨૯ ॥ પાંડવો હું દ્વારીકાં જવુંછું, આવે ચઈતર
 માસ, તવ ભીમ મુને તેડવા આવે, દ્વારીકાં મુજ વાસ. ॥ ૩૦ ॥ એમ
 કહીને પોતે પધાર્યા, દ્વારામતી અવીનાશ; એવે થોડા દીવશ ગયા, આ-
 વ્યો ચૈતર માસ. ॥ ૩૧ ॥ તવ ધરમે કહ્યું ભીમ વીરા; કંણુને તેડવા
 જવો; કુટુંબ કબીલા સાથે પ્રભુને, હસ્તીનાપુર લાવો. ॥ ૩૨ ॥ એટલે
 ભીમ ગયો દ્વારીકામાં, જૈ કહ્યા સમાચાર; સઘળી નગરી સાથે લેઈ, પ્રભુ
 થયા તૈયાર. ॥ ૩૩ ॥ ઉગ્રસેનને, વસુદેવને, દ્વારીકાં રેહેવા દીધા; નગ્ર
 સાચવવા બે વરધ મુકી, સરવને સાથે લીધા. ॥ ૩૪ ॥ હસ્તીપુર જ-
 વા સહુ પ્રાણી, પ્રભુની સાથે પળીયા; મારગમાં જુમનાજી આવ્યાં, ગોપ
 ગોપી ત્યાં મળીયાં. ॥ ૩૫ ॥ નંદ જસોદા સરવે મળીયાં, મળ્યા મો-
 હવના મીત્ર; કંણુને સરવે કહેવા લાગ્યા, બાળપણનાં ચરીત્ર. ॥ ૩૬ ॥

પ્રભુ કહે સરવે ગોપ ગોપી, પંથ હમારો જાલો; પાંડવ મોહોટો યજ્ઞ કરે છે, તે માહાલવાને આલો. ॥ ૩૭ ॥ કૃષ્ણના કેહેવાથી ગોપ ગોપી, નંદ જસોદા સર્વ; હસ્તીનાપુર આવીયાં છે, મુકી સ્વારથ ગર્વ. ॥ ૩૮ ॥ વળણ. ॥ ગર્વ મુકી સર્વકો, રહ્યાં હસ્તીનાપુર; વહ્નિમ વટે સહુ નારી-ને, ઇચ્છા ઉપની ઉર.

કડવું ૬ રાગ સાખી.

જયમુની રૂપી એણીપેર બોલ્યા, સુણ જનમેજે રાય; વિસ્તારી તુજને સંભળાવું, અશ્વમેધ કથાય. ॥ ૧ ॥ એક દાહાડો સરવે નારીને, ઇચ્છા ઉપની એમ; પંચકલ્યાણીનું પુજન કરીયે, પુણ્ય ધરીને પ્રેમ. ॥ ૨ ॥ દ્રુપતીને સુભદ્રા વળી, પ્રભુ તણી પટરાણી; બીજી નારીયો કૌ-રવ કેરી, બેડી નીરચય જાણી. ॥ ૩ ॥ મંગાવો આગના ધર્મરાજની, અ-શ્વનું પુજન કરવા; તેથી ધરમે આગના આપી, પુજે પાપ નીસ્તરવા. ॥ ૪ ॥ તવ નારીઓયે વાજી મંગાવ્યો, ધરના ચોકની માંચ; સરવે પ્રે-મદા નાહી ધોઈને, પુજવા ચાલી ત્યાંચ. ॥ ૫ ॥ એવામાં અનુસાક્ષવ નામે, આવ્યો માયાવી અસુર; માયા કરી વા વંચાળ કીધો, ઉરાડી રજ ભરપુર. ॥ ૬ ॥ સૌ નારીનાં નેત્ર મીચાયાં, ત્રાસ ધણેરો થયો; પં-ચકલ્યાણીનું હણું કરીને, અનુસાક્ષવ લેઈ ગયો. ॥ ૭ ॥ તે પછી સહુનાં નેત્ર ઉઘડીયાં, તવ નવ જોયો વાજી; એટલે હાહાકાર વરતાયો, થઈ કાંઈ દગલખાજી. ॥ ૮ ॥ તે વાત જાણી પાંડવોયે, જઈ જોયું પડ્યો ત્રાસ; ઉદાશ પામી પુછવા મયા, કૃષ્ણ પ્રભુની પાસ. ॥ ૯ ॥ પાય પડીને કેહેવા લાગ્યા, સુણો અસરણાસરણ; પ્રેમદા પુજન કરતીતી ત્યાંથી, અશ્વનું થયું હરણ. ॥ ૧૦ ॥ એટલે બોલ્યા અંતરયામી, હું સમજ્યો પુરપાટે; રહદાક્ષવ રાજના ભાઈએ, અશ્વ હર્યો મુજ માટે. ॥ ૧૧ ॥ ચીંતા ન ધરશેા મંગાવું છું, કહી એક બીડુ કીધું; કહ્યું કે સુરો હોય તે લે બીડુ, તવ પ્રદુમાને લીધું. ॥ ૧૨ ॥ ઘોડાને લાવવા જીતીને આવવા, લીધા જાદવ સર્વ; વાજતે ગાજતે યુદ્ધે ચઢીયો, મનમાં ધરીને ગર્વ. ॥ ૧૩ ॥ નગ્નની બારણે અશ્વ ગ્રહીને, અસુર ઉભો સાર; એની સાથે ઉભા રહ્યા છે, અસુર ચૌદ હજાર. ॥ ૧૪ ॥ તેના સામે પ્રદુમાન આવ્યો, વાજી લાગ્યો કેમ દંભ; એમ કહી આયુદ્ધ ગ્રહીને, યુદ્ધ કર્યું આરંભ. ॥ ૧૫ ॥ પ્રદુમાનને જાદવ દળ સહુ, મારે ધણાં હથીઆર; માયાવી અસુરને

નવ વાગે, મણે નહીં લગાર. ॥ ૧૩ ॥ એવામાં અનુસાક્ષવે, બાણ લેઈ
 બળ માર્યું; પ્રહુમાનની રૂઢીયા વીશે, પવનાસ્તર એક માર્યું. ॥ ૧૭ ॥
 પવન મંત્રે પ્રહુમાન ઉડ્યો, તેતો ગગને ચડીયો; હસ્તીનાપુરની રાજ્ય-
 સભામાં. પ્રભુનો પાસે પડીયો. ॥ ૧૮ ॥ તેને દેખી કોપે ભરાયા, પોતે
 શ્રી ધનશામ; ઉઠી પુત્રને લાત મારી, તેં બોલ્યું મુજ નામ. ॥ ૧૯ ॥
 એવામાં ભીમ વરસકેતુ, બે જણ જુલ્હે ચડીયા; જલ્દવ દળની પક્ષે આવી,
 વઢવા ટુટી પડીયા. ॥ ૨૦ ॥ તેજ સમે અનુસાક્ષવે, દૈવતનો ખેલ દા-
 ખ્યો; વાયુ મંત્રે વ્રકોદરને, ઉરાડી સભામાં નાંખ્યો. ॥ ૨૧ ॥ તવ એ
 કલો વર્ષકેતુ લડે છે, માટે ચઢયા ધનશામ; અનુસાક્ષવના સામા આવી,
 કરવા માંડ્યો સંગ્રામ. ॥ ૨૨ ॥ કોપની દ્રષ્ટી કરે બાણ વ્રષ્ટી, બળથી
 ઝપાટા લીધા; અનુસાક્ષવે કંણુ પ્રભુને, સભામાં ફેંકી દીધા. ॥ ૨૩ ॥
 એટલે રક્ષમણી રાણી આવી; કટુ વચન બહુ કીધાં; પુત્ર પડ્યો પણ
 આપ કેમ પડીયા, બહુ બહુ મેહેણાં દીધાં, ॥ ૨૪ ॥ અસુર સામો વર-
 સકેતુ, કર્યા કરે છે યુદ્ધ; લડતાં લડતાં કરણ પુત્રે, શીવ બાણ લીધું સુદ્ધ.
 ॥ ૨૫ ॥ માહા બળ કરીને બાણ ફેંક્યું, થયો કારમો કોપ; અનુસાક્ષવ-
 ના માયાવી દુતને, શીવ બાણે કર્યા લોપ. ॥ ૨૬ ॥ પછી બાણ અનુ-
 સાક્ષવને, ભોંક્યામાં ન રહી ભુલ; શરીરે બહુ છીદ્ર પાડ્યાં, ખનાવ્યો
 ચારણી તુલ્ય. ॥ ૨૭ ॥ એટલે અસુર હીમ્મત હાર્યો, મનમાં બહુ ભય
 વાળ્યો; વર્ષકેતુએ નાગપાસ મારી, અવળે હાથે બાંધ્યો. ॥ ૨૮ ॥ તવ પા-
 પીએ શીશ નમાવ્યું, લ્યો આ તમારો વાણ; વર્ષકેતુ તવ કોપે ભરેલો,
 ચોટલીએ પડ્યો બાહાણ. ॥ ૨૯ ॥ ઝાલીને લાવ્યો હસ્તીનાપુરમાં,
 રાજ્યસભાની માંય; અનુસાક્ષવ નીચો તમીને, લાગ્યો પ્રભુને પાય.
 ॥ ૩૦ ॥ અપરાધ મારો ક્ષમા કરજો, જણ્યા મેં વીશવના નાથ; તવ પ્ર-
 ભુએ ઉભા થઈને, છોડી નાંખ્યા હાથ. ॥ ૩૧ ॥ પછી કહ્યું પાન્ડવોને,
 સાંભળો માહારી વાત; તમે જેવા પાંચ બંધુ, તેવો આ છઠ્ઠો ભ્રાત. ॥ ૩૨ ॥
 સ્વરમ બોલ્યા વાર મહારાજ, બોલ મુસ્તક ધરી દીધો; તેને રેહેવા ધામ
 આપ્યું, પંચકલ્યાણી લીધો. ॥ ૩૩ ॥ યુધીષ્ઠર કહે વરસકેતુ, સાખાશ
 માહારા તન; મન કામના તેં પુરણ કીધી, છે તુજને ધન્ય ધન્ય. ॥ ૩૪ ॥
 એમ કરી સરવે રહ્યા છે, બોલ્યા કંણુ વચન; વીશ શહસ્ર વરણ કર-
 વા, લાવો વીમના તન. ॥ ૩૫ ॥ તવ ભીમ જઈ વીમો લે આવ્યો, સાર
 સારા વીદ્વાન; તેમને રેહેવા મઠ બાંધી આપ્યો, સતી તણે સંતાન.
 ॥ ૩૬ ॥ એવે ચૈતર માસ આવ્યો, પુરણમીનો દન; તે દીન વીમોના

વરુણ કીધાં, પ્રેમે કરી પુજન. ॥ ૩૭ ॥ ગણીત પ્રમાણે કુંડ બનાવ્યો,
 ઉપર મન્ડપ કીધો; અમુક્ય શોભા એમાં બનાવી, લાહાવ ઘણેરો લીધો.
 ॥ ૩૮ ॥ કનક આસન પર બેસાડયા, બ્રાહ્મણો બ્રહ્મ રૂપ; એવી રીતે યજ્ઞ
 આરંભ્યો, પોતે યુધીષ્ઠર ભુવ. ॥ ૩૯ ॥ પછી પંચકલ્યાણી ઘોડો, છો-
 ડીને કાહાડ્યો બાહાર; વીધી પ્રમાણે તેનું પુજન, કીધું કુંતી કુંવાર.
 ॥ ૪૦ ॥ સોનાનું એક પત્ર લીધું, તેમાં લખીયું કેવું; વાંચીને ક્ષત્રી
 નંદનને, સુરાતણ થાય તેવું. ॥ ૪૧ ॥ લખ્યું કે પાન્ડવનો વાજ, પરભારે
 પંથ વાધે; ક્ષત્રીનો ખરો સુત હોયે તે, આ ઘોડાને બાંધે. ॥ ૪૨ ॥ એમ
 લખી અશ્વને લેલાટે, બાંધ્યું રેશમ દોરે; પછી છુટો મુકવાની, આગના
 કરી કીશોરે. ॥ ૪૩ ॥ તેની કેડે જખરા બેઢ્યા, ફરવાને નીકળીયા; અ-
 રબુન યુમનાશ્વ વરસકેતુ, સુવેચ સહીત બળીયા. ॥ ૪૪ ॥ સાથે દસક્ષોણી
 શેન્ય લીધું, અશ્વની પુઠે ફરવા; વ્રકોદરને ઘેર રાખ્યો, યજ્ઞની રક્ષા
 કરવા. ॥ ૪૫ ॥ અશ્વ ત્યાંથી નીકળ્યો તે, ગયો નર્મદા તીર; માહેશ્વરી
 નગરી એક ત્યાં છે, તેનો રાજ રણધીર. ॥ ૪૬ ॥ નીલધ્વજ છે નામ
 તેનું, બહુ બળીયો રાજન; પોતે પુરણ ભાગ્યશાળી, પાંચ છે તેને તન.
 ॥ ૪૭ ॥ તેમાં મોહોટો પુત્ર એનો, પરવીર એવું નામ; એક શહઅ
 નારી લેઈને, ગયો છે કીડાને કામ. ॥ ૪૮ ॥ નગ્રની બારણે બાગ વીશે,
 કીડા રમે છે જ્યાંય; ફરતો ફરતો તે બાગ વીશે, ઘોડો આવ્યો છે ત્યાંય.
 ॥ ૪૯ ॥ એક નારીયે અશ્વ દીઠો, તેણે બંધન કીધો; પોતાને પતી પ-
 રવીર તેને, જઈને સોંપી દીધો; ॥ ૫૦ ॥ પરવીરે તે કબજે કીધો, અર-
 બુને જણી વાત; સેન્યા સહીત ત્યાં વઢવા ચાલ્યા, પરવીર કેરી સાથ.
 ॥ ૫૧ ॥ વળણ. ॥ યુદ્ધ કરવાને સંચર્યા, સાંભળજે તું રાય; વઢે વલ્લભ
 શ્રોતા સુણો, યુદ્ધ તણો મહીમાય.

કડવું ૭ રાગ ચૌપાદ.

બોલ્યા જયમુની રૂશી વચન, સુણ પરીક્ષત કેરા તન; ગયા બાગક-
 ને જે વાર, અરબુને કર્યો ટંકાર. ॥ ૧ ॥ તવ સામે આવ્યો પરવીર, યુદ્ધ
 કરવાને રણધીર; સામા સામી તે ક્રોધે ચડીયા, એક એક પર ટૂટી પડીયા.
 ॥ ૨ ॥ કરે ઘણી ઘણી બાણ વ્રષ્ટી, થઈછે સહુની કોપ ધ્રષ્ટી; પરીવારે માર્યું
 એક બાણ, દસ શહઅને બાળ્યો ધાણ. ॥ ૩ ॥ તવ પારથને ચઢી રીસ,
 છેદ્યું પરવીર કેરૂ શીશ; તવ સરવે નારીયો નાઠી, આજ કરણી થઈ

માહા માહી. ॥ ૪ ॥ નીલદ્વજને કહ્યો સમાચાર; મુણી ક્રોધ ચઢ્યો છે
 અપાર; એના જમાત્ર અગની દેવ, તેને તેડાવ્યો તતખેવ. ॥ ૫ ॥ જ્વા-
 ના નામની રાયની નારી, સ્વાહા નામે એક કુંવારી; તે કુંવારીએ કરેલું
 તપ; અગની વરવાને ખપ. ॥ ૬ ॥ સાત દીવસે અગની ફરીયો, વીપ્ર
 વેશે કન્યાને મળીયો; કન્યા તેડીને લે ગયો ઘેર, નીલદ્વજે પુછો તવ પે-
 ર. ॥ ૭ ॥ તમો છો કોણ વીપ્રના રૂપ, તવ બોલ્યો અગની અનુપ, સર્વ
 જક્ત કરે મુજ શેત્ર, ઓળખી લે હું અગની દેવ. ॥ ૮ ॥ બોલ્યો રાય તણો
 પરધાન, તમારૂં તો વીપ્રનું વાન; માટે અગની માનું કેમ, આપો પરી-
 ક્ષા તો ટળે વેહેમ. ॥ ૯ ॥ ત્યારે અગનીને ચઢ્યો કાળ, ધુંક મારીને કા-
 હાડી જ્વાળ; દીધું પુરણ પારખું દેખાડી, બાળી પ્રધાનની મુછ દાઢી.
 ॥ ૧૦ ॥ ત્યારે રાયની માશી વદ્ધ ડોશી, થઈ અગની ઉપર બહુ રોશી;
 એતો જલ્દથી આળા ખતાવે, એવા ઘણા ધુતારા આવે. ॥ ૧૧ ॥ નથી
 કાળજી માહારૂં કાચું, મને પારખું દેતો કહુ સાચું, તવ અગની રોશે
 ભરીયો, ડોશી સામે ઉત્તર કરીયો. ॥ ૧૨ ॥ મુને તેડી જવો તમ ઘેર,
 પછી ખતાવું માહારી પેર; તવ ડોશી તેડી ઘેર ચાલી, એક માંચી બેસ-
 વા ચાલી. ॥ ૧૩ ॥ તવ બેઠા અગની દેવ, બોલી ડોશી મુખ તતખેવ;
 ખતાવો કાંઈ પારખું અમને, તવ પુત્રી પરણાવીએ તમને. ॥ ૧૪ ॥
 તવ કોપીયો અગની ભુપ, પોતે ધરીયું જ્વાળા રૂપ; થઈ ડોશીની દ-
 શા માહી; અગની જોઈ જીવ લેઈ નાહી. ॥ ૧૫ ॥ બધું બળી ગયું ભો-
 વન, વસ્ત્ર રાય રચીયું ને અન્ન; પછી પોતે અગની ભુપ, પાછું લીધું
 વીપ્રનું રૂપ. ॥ ૧૬ ॥ પછી ડોશીએ અગનીને જાચ્યા, હવે માંચ્યા મેં
 તમને સાચ્યા; પછી નીલદ્વજ કને લાવી, હવે દીકરી દો પરણાવી. ॥ ૧૭ ॥
 તવ રાજ થયો રાજન, પોતે દીધું કન્યાદાન; પછી બોલ્યો થઈ રાજ,
 કાંઈ માગો તમે સસરાજ. ॥ ૧૮ ॥ બોલ્યો નીલદ્વજ પડી પાય, તમ પાસે
 કાંઈ ન મગાય; તેમ કરતાં હું માગું એક, તમો રાખજો માહારો ટેક.
 ॥ ૧૯ ॥ બોલ્યો અગની કહોતે દુખ કાપું, તમો જે માગો તે આપુ;
 ત્યારે એમ બોલ્યો રાજન, મને થાય હરો દરસન. ॥ ૨૦ ॥ ત્યાં લગી
 રહો માહારે ઘેર, એટલી કરો મુજ પર મેહેર; તેથી અગની રહ્યો છે ત્યાંય,
 તેને તેડ્યા છે સભા માંચ. ॥ ૨૧ ॥ નીલદ્વજે કહ્યું જમાત્ર, જવો જુલ્મ પુ-
 જનીક પાત્ર; માહારા પુત્રને માર્યો જેણે, ઘણો જુલમ કીધો તેણે. ॥ ૨૨ ॥
 તેના સામું કરો યુદ્ધ તમો; ત્યારે રાજ થઈએ અમો; તવ કોપ્યો અગની
 ભુપ, મયો પાન્ડવમાં જ્વાળ રૂપ. ॥ ૨૩ ॥ બાળવા માંડી સૌ સેન્યાય,

બધા કરવા લાગ્યા ત્રાહ્ય ત્રાહ્ય; પરવીરની નારીયો જેહ, ઘોડાને લેઈ ગ
ઈ છે તેહ. ॥ ૨૪ ॥ નીલદ્વજને આપ્યો વાજ, ઘોડો કબજે રાખ્યો થઈ
રાજ; પણ અગની કરે છે તોફાન, જ્વાળ છુટે છે મહા મસ્તાન. ॥ ૨૫ ॥
સૌનાં બળે છે વસ્ત્ર ને કેશ, વણા થાય છે નગન વેશ; જાણ્યું અરજીને
જશે પ્રાણ, એણે લીધાં મેઘાસ્તર બાણ. ॥ ૨૬ ॥ તેથી મેઘની ધારા
છુટે, તેમ અગનીના ભડકા ઉઠે; જેવું અગનીમાં ધી હોમાય, તેવો અ-
ગની પ્રબળ થાય. ॥ ૨૭ ॥ ત્યારે થાક્યો અરજીન બળીયો, તેથી સમર્થ
શ્રી સામળીયો; તવ આવીયા જુગદાધાર, બેડા રથ હાંકવા મોરાર. ॥ ૨૮ ॥
પછી અરજીન બોલ્યો નામી, હવે શું કરવું શ્રી સ્વામી; તવ બોલ્યા પુ-
રૂશ પુરાણ, મારો નારાયણાસ્તર બાણ. ॥ ૨૯ ॥ માર્યું અરજીને તે બાણ
ત્યારે, અગની બળવા લાગ્યો તે વારે; ઉડી અગનીના અંગમાં લાહા-
ય, જઈ અરજીને પડ્યો પાય. ॥ ૩૦ ॥ વળી કશણને બે કરજોડી,
વીનવે વઢવાનું છોડી; મેંતો ઓળખીયા આજ તમને, મટાડ્યું તું અ-
જરણ અમને. ॥ ૩૧ ॥ પેલું ખાન્ડેવ વન બધું બાળી, માહારી અજ
રણ પીડા ટાળી; નરનાનયણ છો તમે, આજ ઓળખી લીધા અમે.
॥ ૩૨ ॥ જરા રેહેજો કશણ કરી, તમે દીનમંદુ શ્રી હરી; કહી ગયા
ગામની માંય, બેઠો નીલદ્વજ રાય ત્યાંય. ॥ ૩૩ ॥ કહ્યા સસરાને સમા-
ચાર, ચાલો આગ્યા છે જુગદાધાર; તેનાં કરાણું દરસન, તેથી તમે થા-
શે પરશન. ॥ ૩૪ ॥ તવ નીલદ્વજ ગયો સાથ, તેને દેખાડ્યા દીનાનાથ;
કરી દરસણ ને પડ્યો પાય, પછી અગની બોલ્યો થઈ સાહાય. ॥ ૩૫ ॥
હવે વચન માહારૂ થાપો, એમનો અશ્વ લાવીને આપો, તમે નીરખ્યા
શ્રી ધનશામ, હવે જવું માહારે મુકામ. ॥ ૩૬ ॥ કહી અગની થયો વી-
દાય, રાજ અશ્વને લેવા જય; એતો ગયો પોતાને ઘેર, કહી પ્રેમદાને
બધી પેર. ॥ ૩૭ ॥ તવ એની નારીની નીચ મતી, બોલી કોધાતુર થઈ
અતી; શત્રુને વાજ દેવાનો નધી, દોતો ફાંસો ખાણું સરવથી. ॥ ૩૮ ॥
માહારા લડશે દીકરા ચાર, વેહેરે વેહેર લઈશ આ વાર; કહી તેડ્યા છે
ચાર તન, રાણીયે પોતાને ભોવન. ॥ ૩૯ ॥ માહારા પુત્ર હોતો વેહેર
ધારો, તમે શત્રુને જઈ મારો; તવ ચારે પુત્રો ચડીયા, જઈ અરજીન
સામા ચડીયા. ॥ ૪૦ ॥ વળણ. ॥ અરજીન સામા જઈ અડ્યા, યુદ્ધ ક-
રવાને માટ; કહે વક્ષભ શ્રોતા સુણો, કેહેર થયો પુરવાટ.

કડવું ૮ રાગ સવૈયાનો.

જયમુની રૂશી એણીપેર બોલ્યા, સુણ જનમેજે રાય; વીસ્તારી
તુજને સંભળાવું, અશ્વમેધ કથાય. ॥ ૧ ॥ નીલદ્વજના ચાર પુત્રો, હાથ
ગ્રહાં હથીઆર, અરજુન સામું યુદ્ધ મચાવ્યું, દેવા માંડ્યો માર. ॥૨॥
અરજુને અગણીતા મંત્રે, ભોંકી દીધાં તીર; નીલદ્વજના ચાર પુત્રોનાં,
વીંધી નાંખ્યા શરીર. ॥ ૩ ॥ એવામાં વરસકેતુએ, છોડ્યાં કાળજ્વર
બાણ; તે બાણથી ચારે ભાઇઓના, કાહાડી નાંખ્યા પ્રાણ; તે ખખર ગઈ
નીલદ્વજને, પોતે આઠ્યો યુદ્ધ કરવા; સ્ત્રીના કેહેવાથી બુદ્ધી ભમીતે,
મનથી ધાર્યું મરવા. ॥ ૫ ॥ આવીને એણે સંગ્રામ માંડ્યો, બહુ બળવં
તો રાજ; પાંડવ દળને કાઢ્યર કીધું, રાખી નહી કાંઈ માઝા. ॥ ૬ ॥ મા-
રતા મારતા અરજુન દળને, પાછા પાડ્યા પા જોજન; અરજુન કાઢ્યર
થઈને બોલ્યો, શું કરું જુગલવન. ॥ ૭ ॥ નીલદ્વજ માર્યો નથી મરતો,
તેની સમજણ પાડો; પ્રભુ કહે પવનાસ્તર મારી, એને અહીંથી ઉડાડો.
॥૮॥ તવ પારથે પવનાસ્તર માર્યું, તેથી ગગને ચડીયો; પોતાનો જમાત્ર
જ્યાં છે અગ્રી, તેની કને જઈ પડીયો. ॥ ૯ ॥ હાથ ઝાલી અગ્રીએ ઉઠા-
ડ્યા, પુછ્યું કુશળક્ષેમ; કોણે તમને મુજ કને નાંખ્યા, કહો બન્યું છે કે-
મ. ॥ ૧૦ ॥ નીલદ્વજ કહે તમ સાસુએ, સંગ્રામ પાછા કરાવ્યા; મારા
ચાર બાળક જીવતાતા, તેને પાછા મરાવ્યા. ॥ ૧૧ ॥ તે પછી મુજને
મોકલ્યો લડવા, મેં જઈ સંગ્રામ કીધો; છેવટ અરજુને બાણ મારી, મુ-
જને ફેંકી દીધો. ॥ ૧૨ ॥ એટલે અગની દેવ બોલ્યો, નર નારાયણ
એવ; અરજુનજી નથી હારવાના, સાહાય છે શ્રી જગદેવ. ॥ ૧૩ ॥ તેથી
અરજુન નહી હારવાનો, મીથ્યા કેમ કુટાય; નારીનું કહ્યું માનશે નહી
ને, અશ્વ આપી પડો પાય. ॥ ૧૪ ॥ તવ નીલદ્વજ ઘેર આઠ્યો, અશ્વને
સાથે લીધો; નર નારાયણને નમીને, અશ્વ આપી દીધો. ॥ ૧૫ ॥ પો-
તાનું ધરખાર મુકી, ચાલ્યો અરજુન સાથ; પોતાનું સવળું શેન્ય લેને,
આયુદ્ધ ગ્રહીને હાથ. ॥ ૧૬ ॥ એટલે એની જવાબારાણી, ગઈ પોતાને
પોહેર; દુલમુખ નામે ખાત એનો, જખરો કરનાર જેર. ॥ ૧૭ ॥ તેની
કને જઈને રડી પડી, એરે માહારા વીર; માહારા પાંચે દીકરા માર્યા,
કુન્તી સુત રણધીર. ॥ ૧૮ ॥ તેને મારી વેહેર દ્યો તો, તમે માહારા
ખાત; દુલમુખ બોલ્યો એ હાંઈ આવે, તે વારે એની વાત. ॥ ૧૯ ॥
માંડી ધરીને નહી લેઉં ટંટો, મીથ્યા મુમત ઝાલી; એનું વચન સાંભ-

જીને, જવાળા રોસાઈ ચાલી. ॥ ૨૦ ॥ જતાં જતાં ગંગાસ્થળ આગ્યું.
તેના જળમાં પેડી, પગ અંગુઠા જળમાં બોળીને, નડિકા વીશે બેઠી. ॥ ૨૧ ॥
એટલે એક જણે કહ્યું એને, તું છે મુરખ કેવી; ગંગાજળથી અતડી
રેહ છે, છે કોઈ મલીયંત જેવી. ॥ ૨૨ ॥ જવાળા કહે છે ગંગા છે વંજ,
તેમાં ન બોળું વાન; તવ ગંગાજી સ્વરૂપ લૈને, પ્રગટ થયાં નીદાન.
॥ ૨૩ ॥ જવાળાને કહ્યું નથી હું વંજ, મેં માંડ્યું છે ધરસુત્ર; કુરૂ કુ-
ળમાં હું પરણેલી, ભીસ્મજી માહારે પુત્ર. ॥ ૨૪ ॥ જવાળા કહે તુજ
પુત્ર સામું, યુદ્ધ કર્યું અપાર; તેનું તું વેહેર લે નહી તે, તુજને છે ધીક્કાર.
॥ ૨૫ ॥ તવ ગંગાને ક્રોધ વાપ્યો, બોલ્યાં કરીને રીસ; છ માસમાં અ-
રજુન કેરું, છેદાઈ જળે શીશ. ॥ ૨૬ ॥ સ્નાપ દેઈને ગુપ્ત થયાં, બદલી
નાંખ્યું શરીર; જવાળા રાણી સ્નાપ દેવરાવી, ઉતરી સામી તીર. ॥ ૨૭ ॥
ચીતા ખડકીને બળી મુઠ, એવી અદેખી જાત; નીલદ્વજને ત્યાંથી ઘોડો,
ફરે છે દીવશ રાત. ॥ ૨૮ ॥ કૃષ્ણ હસ્તીનાપુર ગયા છે, એવામાં શું
થાય; પંચકલ્યાણી ફરતો ફરતો, મોહોદા અરન્યમાં જાય, ॥ ૨૯ ॥
ચાર ગાઉની એક લાંબી સલ્યા, રસ્તે પડેલી ધરણ; પંચકલ્યાણીએ
તેના ઉપર, મુકી દીધો એક ચરણ. ॥ ૩૦ ॥ વજ્ર ખરાખર તે ગયો ચો-
ટી, તવ સહુ શોકે ભરીયા; ચણું ઉખેડવા વરસકેતુ, અરજુનજી ઉતરી-
યા. ॥ ૩૧ ॥ અશ્વના ચરણને ગ્રહી જોર કીધું, પણ નવ છુટ્યો તેહ;
અરજુન કહે આયુદ્ધ વડે, સલ્યા ભાગો એહ. ॥ ૩૨ ॥ પ્રદુમાનને ની-
લદ્વજ વળી, યુમનાશ્વ જે રાય; બાણ મારી મારીને થાક્યા, શલ્યા નવ
છેદાય. ॥ ૩૩ ॥ એવામાં એક રૂશી ફીકા, તપ કરતાતા ત્યાંય; શોભી
રૂશી માહા તપસ્વી, તેને જઈ પડ્યા પાય. ॥ ૩૪ ॥ ચરણે લાગી પુ-
છવા લાગ્યા, માહારાજ ટાળો વેહેમ; શલ્યાપર પગ અશ્વનો ચોટ્યો,
તે નચ્ય ઉખેડે કેમ. ॥ ૩૫ ॥ એટલે સોભી રૂશી બોલ્યા, કોણ તમે
રાજન; અરજુન કહે દાસ તમારા, પાન્ડવ કુન્તી તન. ॥ ૩૬ ॥ શોભી
રૂશી તવ રાજ થયા, ભલે આગ્યા હાંઈ હોણ; અરજુન કહે આ રૂશી-
જી, સલ્યારૂપ છે કોણ. ॥ ૩૭ ॥ વળણ. ॥ આ સલ્યા તે કોણ છે, તે
કહેા મુને કથાય; શાથી પગ છોડે નહી, તે સાંભળ મહીમાય.

કડવું ૯ રાગ આશાવરીની છાયાનો.

જયમુની રૂશી એણીપેર બોલ્યા, સુણ જનમેજે રાય; વિસ્તારી તુજને

સંભળાવું, અશ્વમેધ મહીમાય. ॥ ૧ ॥ શોભીરૂશી અરજુન પ્રત્યે, શ-
 દ્યાની કહે કથાય; ગરૂડ પુરાણમાં એરે પારથ કહ્યો છે મહીમાય. ॥ ૨ ॥
 તે કથા તુજને સંભળાવું, સાંભળજે દધ ખુશી; વનને વીશે તપ કર-
 તાતા, એક ઉદાલક રૂશી. ॥ ૩ ॥ તેમણે ભોમાંનું પડ ઉખેડ્યું, સેહેજ
 સ્વભાવે છેક; તેની નીચે કુન્ડ નરકનો, તેમાં જવ અનેક. ॥ ૪ ॥ તેજવોએ
 ઉદાલકને, કરગરવા માંડ્યું ઘણું; ખડુ દીવશથી આ દુખ સહીએ, તે
 નીવારો અમ તણું, ॥ ૫ ॥ હાથ ઝાલીને બહાર કાઢો, વાલેશરી છો અ-
 મારા; ઉદાલક કહે કોણ તમે છો, તવ કહ્યું પીતૃ તમારા. ॥ ૬ ॥ એટ-
 લે રૂશીએ હાથ ગ્રહીને, કાઢ્યા કુન્ડની બહાર; પછી સહુ જવ કહેવા લા-
 ગ્યા, મોક્ષ પમાડો સાર. ॥ ૭ ॥ એટલે પુછ્યું ઉદાલકે, મોક્ષ પામે શી-
 રોતે; તવ જવોએ કહ્યું સુત તારો, સાધ કરેજો પ્રીતે. ॥ ૮ ॥ તો તો
 પામીએ મોક્ષ ગતી, કહી ભોમી ભમતા રહ્યા; તેમને મોક્ષ પમાડવાની,
 આવી રૂશીને દયા. ॥ ૯ ॥ જણ્યું કે દીકરો ઉત્પત્ત કર, તો પીતૃ દુખ-
 વામે; તે દીકરો પછી સાધ કરેતો, મોક્ષ ગતી સહુ પામે. ॥ ૧૦ ॥ એણું
 સમજી કામ ઉપજાવ્યો, મનથી ગમત માંડ્યું; વીર્યને ઉંચું ચઢાવીને,
 નાશીકા દ્વારે કાઢ્યું. ॥ ૧૧ ॥ સરોવરમાંથી એક કમળ, ખેંચીને પોતે
 લીધું; સાચવીને તે કમળ વચ્ચે, વીર્યજ મુકી દીધું. ॥ ૧૨ ॥ તે કમળ
 મુક્યું સરોવરમાં, સરોવરને કહ્યું એમ; ફરજન થાય તવ સોંપજો મુને,
 દીકરો કુશળ ક્ષેમ. ॥ ૧૩ ॥ એમ કહી મહી મુકીને ગયા, પોતે રૂશીરાય;
 એવામાં એક અયોદ્ધાનો, રઘુ રાજ કહેવાય. ॥ ૧૪ ॥ તેની પુત્રી સખી
 થોને લે, સરોવરમાં ગઈ નાહાવા; જળમાં ઝીલે ઉઘાડે દીલે, જય કમ-
 લ પુલ્લ સાહાવા. ॥ ૧૫ ॥ એવે રૂશીના વીર્ય વાળુ, કમળ કુંવરીએ
 લીધું; તેમાં રમતાં જળ ભરીને, અજ્ઞાનતાથી પીધું. ॥ ૧૬ ॥ તેથી કું-
 વરીને ગર્ભજ રહ્યો, તેને થયા ચાર માસ; તે વાત તેના તાતે જણી, કું-
 વરી પર કયો ત્રાસ. ॥ ૧૭ ॥ અનુચરને આગના આપી, આ પુત્રી લેઈ
 જવો; માહારે એનું મુખ નથી જોવું, અરન્યમાં મુકી આવો. ॥ ૧૮ ॥
 એટલે શેવક પુત્રીને તેડી, લેઈ ગયા અરન્ય; જૈને રણમાં રડતી મુકી,
 મહા વીકટ જ્યાં વન. ॥ ૧૯ ॥ એવે ગર્ભને દસ માસ થયા, જન્મનો
 સમય છેક; મુલ યોગદીયે રાય તનીયાને, પુત્ર પ્રસવીયો એક. ॥ ૨૦ ॥
 મહા રૂપવંતો માહા તેજસ્વી, પુત્ર થયો નીરધાર; કુંવરીએ જણ્યું કું-
 વારકા છું, ગંગામાં મુકુ કુંવાર. ॥ ૨૧ ॥ એમ જણીને ગંગાજીમાં, નાંખ-
 વાને ગઈ જ્યારે; હાં હાં કહીને એને રોડી, ગંગાજીએ ત્યારે. ॥ ૨૨ ॥

ઓરે બાઈ આ દાકરાની, તું છે ધરમના માત; ઉદાલક રૂશીનો તન છે,
 આપીઆવ એમને હાથ. ॥ ૨૩ ॥ પુત્ર લેઈને ફરજે વનમાં, મળશે તુ-
 જને રૂશી; તેને તેનો સોંપી દેજે, તવ કુંવરી થઈ ખુશી. ॥ ૨૪ ॥ રા-
 જની પુત્રી પુત્ર લેઈને, વનમાં લાગી ફરવા; એવામાં ઉદાલકરૂશી, આ-
 બ્યા સંધ્યા કરવા. ॥ ૨૫ ॥ એવામાં પેલા પુત્રીયે, કાષ્ટનું ખોખુ કીધું;
 ગંગામાં તર્તુ મુકી તેમાં, છોકરૂ મુકી દાધું. ॥ ૨૬ ॥ એવે સમે સ્નાન
 કરીને, રૂશીયે સમાધા કાઢી, એવામાં પેટી આવી તણાતી, ઉદાલકે તે
 લીધી. ॥ ૨૭ ॥ જ્ઞાન દ્રષ્ટીથી રૂશીજીને, જણાયો મતલબ સારો; તણા-
 તી પેટીમાં પુત્ર આવ્યો, તે દીકરો છે માહારો. ॥ ૨૮ ॥ એમ જણાયું
 કે પેટી લાંબી, તેમાંથી લીધો તન; તે જોયું પેલી કુંવરીએ, આવી વ-
 દી વચન. ॥ ૨૯ ॥ ઓ રૂશી આ છોકરૂ કોનું; રૂશી કહે કે મહારૂં, કું-
 વરી કહે તમારે માટે, માહારે વળ્યું અંધારૂં. ॥ ૩૦ ॥ તમ સંગ વીશય
 વીના મુજને, ગર્ભ રહેલો શાથી; રૂશી કહે તેં વીર્ય પીધેલું, સરોવર ક
 મળમાંથી. ॥ ૩૧ ॥ તેથી તુજને ગર્ભ રહેલો, કુંવરીએ કહ્યું ભલે; વ-
 ણુ દોશે દોશ મુકી કાડી તાતે, માહારાજ શી મુજ વલે. ॥ ૩૨ ॥ રૂશી
 કહે આજ તુજ તાત પાસે, હું તુજને મુકીઆવું; કુંવરી કહે આલો મા-
 હારાજ, કાંઈક સુખી થાવું. ॥ ૩૩ ॥ એમ કહીને કુંવરી આલી, પુત્ર
 રૂશીની પાસ, રધુ રાજની સભામાં ગયા કે, રાજને પડ્યો ત્રાસ. ॥ ૩૪ ॥
 ઉદાલક કહે ભય નવ ધરતો, સાંભળ જે કહુ પેર, પવીત્ર પુત્રી છે આ
 તાહારી, રહેવાદે તુજ ઘેર. ॥ ૩૫ ॥ નથી એણે વીશય કીધો, આજ
 આવ્યું પગ હેઠ; કમળમાં મુજ વીર્ય હતું તે, પીધાથી ગર્ભજ પેટ,
 ॥ ૩૬ ॥ રધુરાજ કહે વારૂ માહારાજ, તમથી થયો સંતાન, માટે તમે
 પરણો એ કન્યા, કહી દીધું કન્યાદાન. ॥ ૩૭ ॥ પોતાના ગાંમમાં ધામ
 આપી, રાખ્યા રૂશી રાય; પુત્રનું નામ નાશીકેત પાડ્યું, પુત્ર ભણ્યો
 વીધાય. ॥ ૩૮ ॥ નાશીકાના વીર્યથી થયેલા, તેથી નાશીકેત નામ; એ-
 વામાં પીત્રુ સ્નાધ આવ્યું, ઉદાલકને ધામ. ॥ ૩૯ ॥ નાશીકેતને કહ્યું
 રૂશીએ, દર્ભ જઈ લઈ આવ્ય, વાર ન કરતો ખીજે ન ફરતો, ઝટપટ
 વહેલો લાવ્ય. ॥ ૪૦ ॥ તવ નાશીકેત દર્ભ લેવા, ગામ ભાગોળે ગયા;
 ત્યાં શીવજીનું શીવાલય છે, તે શીવ ભેગા થયા. ॥ ૪૧ ॥ શંભુ સાથે
 વાતો કરવા; ખીરાજ્યા રૂશી રાય; દર્ભ લેવાને; ને સ્નાધની વારતા, વા-
 તોમાં ભુલો જાય. ॥ ૪૨ ॥ ઉદાલકે વાટ જોઈને, સ્નાધ કર્યું આપ ઘેર;
 પછી પુત્રને સોધવા આદ્યા, ભાગોળે ઉદાસ ભેર. ॥ ૪૩ ॥ એવે નાશી-

કેતને સાંભર્યું, પોતાને ઘેર સ્નાધ; અરેરે હું ભુલી ગયો, દર્ભવીના બહુ
 બાધ. ॥ ૪૪ ॥ એમ જાણીને દર્ભ લીધો, ઘેર જવાને પળીયા; એવામાં
 ઉદાસક રૂંથી, સામા મારગમાં મળીયા. ॥ ૪૫ ॥ એટલે નાશીકેત બો-
 લ્યો, ક્ષમા કરજો તાત; શીવ સાથે સમાગમ કીધો, ભુલ્યો સ્નાધની
 વાત. ॥ ૪૬ ॥ ઉદાસકે તેને સ્નાપ દીધો, જા પદ નર્કને કુન્ડ; હવે તું નહી
 કામનો માહારે, નરખ મતી મુન્દ. ॥ ૪૭ ॥ તાતનું વચન શીશ ચઢાવી,
 સમાધી નીષ્ઠ થયા; યોગ્યાભ્યાસે યોગ્ય સાધનથી, જમપુરીમાં ગયા.
 ॥ ૪૮ ॥ ત્યાં યમરાજ ખીરાજેલા. યમ લોકોના નાથ; નાશીકેત નીરખ-
 વા લાગ્યા, યમ ડંડ જેને હાથ. ॥ ૪૯ ॥ તે બહુ જીવના ન્યાય કરે છે,
 લેછે પુણ્ય પરીક્ષા; પુનવંતાને ક્ષણ આપે છે, પાપીને દેછે શીક્ષા. ॥ ૫૦ ॥
 કેં પાપીને ઉંચા ટાંગેલા, કેં જન લોહને સ્થાંભ; કેં જનને ચીમટાથી તા-
 ભે, દુખી થાયછે દંભ. ॥ ૫૧ ॥ કેંકને ખાણીયામાં ખાંડે છે, કેંની ચામ-
 ડી ચીરે; કેંના હાથ પગ બાંધી બાંધીને, વળગાડ્યા વીધુ શરીરે. ॥ ૫૨ ॥
 કારમા બરાડા પાડે પાપી, પડેછે દારૂણ દુઃખ; પુન્યવંતા બેઠેલા સભામાં,
 લેછે માન્યને સુખ. ॥ ૫૩ ॥ ત્યાં આવી નાશીકેત ઉભા, યમે દીધુ આ-
 સન; યમ પતીયે ચરણે લાગી; પ્રેમે કર્યું પુજન. ॥ ૫૪ ॥ પછી કહ્યું ત-
 મે દક્ષણા મારો, ઇચ્છા હોયતો ભાંખો; નાશીકેત કહે દક્ષણામાં મુને ન-
 રકમાં નાંખો. ॥ ૫૫ ॥ માહારા તાતનો સ્નાપછે મુને, માટે એજ ઇચ્છા
 ય; તવ યમરાયે પાલખી આણી, બેસાડ્યા તેની માંચ. ॥ ૫૬ ॥ નર્કના
 કુન્ડ દેખાડવા માટે, તેડી ગયા યમરાય; સત્યાવીસ કુન્ડ નર્ક કેરા, બહુ
 જીવ તરફડે ત્યાંચ. ॥ ૫૭ ॥ કેં જીવ ઉંધા કેં જીવ ચતા, કેં ડોકાં કાઢેલાં
 બાહાર; કેં જીવને કાગડા કોચે છે, ગડધલો અપાર. ॥ ૫૮ ॥ તે સરવે
 કુન્ડ રૂંથીયે દીઠા, પામ્યા મનમાં ત્રાસ; અરેરે બહુ જીવછે દુખી, કીધો
 મનમાં ક્યાસ. ॥ ૫૯ ॥ યમરાયને કહ્યું નાશીકેતે, સૌ જીવને બાહાર
 કાઢાડો; એમના વતી મુજને નાંખો, એઓને શાન્તી પમાડો. ॥ ૬૦ ॥
 યમરાજ કહે ન થાય એવું, તે કરતાં કરો કામ; તમારો સ્નાપ ટળેને આ
 જીવો, તે પણ છુટે તમામ. ॥ ૬૧ ॥ જવો તમો તમારા તાત પાસે, કહ્યું
 તે કામ આદરજે, તમારા તાત આદરમાન દેશે, જઈ ત્રણ યજ્ઞ કરજો.
 ॥ ૬૨ ॥ સ્નાપ તીવારણ થાશે તમારો, વળી આ સૌ જીવ તરશે; એમ
 કહીને વીઢાય કીધા, ભોમી પધાર્યા હરશે. ॥ ૬૩ ॥ તાતને ત્યાં જઈ
 ત્રણ યજ્ઞો, કીધા પોતાને હાથ; સ્નાપ ટળ્યો તર્થ નર્કના જીવો, ઓધાર
 પમાડી માત. ॥ ૬૪ ॥ પછી પોતે વનને વીશે, તપ કરવાને ગયા; એ-

કલા ઉદાલક રૂશીજી, ઘર ગામ વાશે રહ્યા. ૬૫ ॥ વળણુ. ॥ એકલા ઉદાલક રહ્યા, કોણુ કરે શેવાય; વઢે વદ્ધભ એ રૂશીને થઈ વરવા ઇચ્છાય.

કડવું ૧૦ રાગ ધન્યાસરી.

જયમુની રૂશી એણીપેર બેઢ્યા, સુણ જનમેજે રાય; વીસ્તારી તુજ ને સંભળાવું, અશ્વમેધ કથાય. ॥ ૧ ॥ ઉદાલકે એમ વીચાર્યું, વ્રદ્ધાવસ્થા થઈ માહારી; મારી ચાકરી કરનાર માણસ જોઈએ, માટે પરણુ નારી. ॥ ૨ ॥ અકલ રૂશીની દીકરી હતી, અવળચંદી નામ; તેની સાથે પોતે પરણ્યા, કરાવવા ઘરકામ. ॥ ૩ ॥ પરણી પોતાને ઘેર રાખી, કરાવવાને શેવા, જે બતાવે તે કરે કામ અવળું, નામ જેવું ગુણુ તેવા. ॥ ૪ ॥ રૂશી કહેશે ચરણુ ચાંપો, તવ તે મુસ્તક ચાંપે; રૂશી કહેશે લાડુ કરજે, તો ખીચડી કરી આપે. ॥ ૫ ॥ પાણી માગે તો તેલ આપે, તેલ માગે તો પાણી; નાહાવાનું કહે તો જાજરૂ જાયે, અવળી સૌ એધાણી. ॥ ૬ ॥ તેથી રૂશી બહુ થયા દુખી, જ્યાં ત્યાં પડે બહુ બાધ; એવામાં ઉદાલક કેરા, તાતનું આવ્યું સ્વાધ. ॥ ૭ ॥ તવ રૂશી સાસવા લાગ્યા, હવે કરૂ શી પેર; એવામાં કૌડંડ રૂશી, આવ્યા એમને ઘેર. ॥ ૮ ॥ તન ઉદાલક કહેવા લાગ્યા, ગાંડી નારી મુજ ધામ; જે જે સવળુ બતાવું તે તે, અવળુ કરે છે કામ. ॥ ૯ ॥ એટલે કૌડંડ એમ બોલ્યા, કામ બતાવજે અવળુ; તેથી તમારી અવળચંદી, કારજ કરશે સવળુ. ॥ ૧૦ ॥ તવ ઉદાલકે અવળચંદી, બોલાવી પોતાની કને; જે શ્રાધ કાલે મુજ તાત કેરૂ, કરવા ઉલટ નહીં મને. ॥ ૧૧ ॥ એટલે અવળચંદી બોલી, શ્રાધ તો કાલે કરવું; રૂશી કહે આપણા બે વીના, બીજુ નવ નોતરવું. ॥ ૧૨ ॥ એટલે અવળચંદી બોલી, હું તો માહારે નોહાતરીશ; રૂશી કહે એક જણુને કહેજે, નારી કહે કે વીસ. ॥ ૧૩ ॥ રૂશી કહે કે રોટલા કરજે, જેમ તેમ જમાડી કાઢાડું; અવલચંદી એવું બોલી, કરવાના છે લાડુ. ॥ ૧૪ ॥ રૂશી કહે કે ઉઠજે મોડી, કામ કર છે દીન જાતે; નારી કહે કે ઉઠીશ વેહેલી, કરીશ મધ્યાન થાતે. ॥ ૧૫ ॥ એમ કહી નરનારી સુતાં, એવે વાહાણું વાહાય; અવળચંદી વેહેલી ઉડી, ઠીક કર્યું ઘરમાંય. ॥ ૧૬ ॥ વીસ વામોને નોહાતરી આવી, સ્વાધ સામગ્રી કરી; ગોમયે લીંપી દર્ભ ત્રભાણું, આછમની ત્યાં ધરી. ॥ ૧૭ ॥ રૂડે પ્રકારે રસોઈ કીની, અળગુ ઢાંકી દીધું; ઉદાલકે તાતજી કેરૂ, પરી પુરણુ સ્વાધ કીધું. ॥ ૧૮ ॥ બોજન

કરી રહ્યાં સરવે, ભુલી બોલ્યા રૂશીરાય; સાધના પીન્ડને સાધની વસ્તુ,
નાંખી દો ગંગામાં. ॥ ૧૯ ॥ એટલે અવળચંદીએ તો, શ્રાધ તણા
પીન્ડ લીધા; મળમુત્રનું સ્થાનક જ્યાં છે, ત્યાં જઈ નાંખી દીધા. ॥ ૨૦ ॥
તેણું બેઠને ઉદાલકને, તનમાં પ્રગટયો તાપ; અતી આકુળ બ્યાકુળ થૈને,
નારીને દીધો સાપ. ॥ ૨૧ ॥ અવળચંદી અવળુ કરે છે, તે પાપ પુરણ
નડો; સાપ છે મહારો રણભોમીમાં, સદ્યા થઈને પડો. ॥ ૨૨ ॥
એટલે અબળા થરથર ધ્રુજ, અવગુણ કરો માફ; ભુલી ચુકીને જખ
મારી, નીવારો માહારો શ્રાપ. ॥ ૨૩ ॥ એટલે રૂશીને દયા આવી, સાપ
નાંખું છું નીવારી; અરબુનનો ચરણ અડશે કે, શદ્યા ટળી થૈશ નારી.
॥ ૨૪ ॥ માટે શદ્યા થઈ પડી છે, અવળચંદી ધરણ; એવાં વચન સુ-
ણીને સૌ, રૂશીને લાગ્યા ચરણ. ॥ ૨૫ ॥ રૂશીનાં વચન સાંભળીને,
અરબુને અરાડ્યો પાય; શદ્યા ટળીને નારી થઈ ગૈ, અશ્વ છુટી ગયો
ત્યાં. ॥ ૨૬ ॥ અવળચંદી ઓઢાર પામી, સાપ નીવારણ થયો; પછી
ઘોડો ફરતો ફરતો, ચંપાવતીમાં ગયો. ॥ ૨૭ ॥ વળણ. ॥ ચંપાવતી ઘો-
ડો ગયો, સુણ જનમેજે રાય; બ્યાસ વલ્લભ વાણી વદે, સુધન્વાની કથાય. ॥

સુધન્વા ખ્યાન.

કડવું ૧૧ રાગ સાખી.

પ્રથમ પેહેલા પાર્વતી નંદન, વંદન કડું વીશેશ; પછી નમુશંભુ જે
નો, ધારણ ચોખી વેશ. ॥ ૧ ॥ રૂંઠ માળાને મુંઠ માળા, સર્પ તણા સ-
ણગાર; શીશ જટામાં ગંગા બીરાજે, સદા વહે જળ ધાર. ॥ ૨ ॥ ઉ-
મીયાજ અરધંગ બીરાજે, તેહ તણા જે બાળ; સુધ બુધ નારી સુંદીર
શોભે, ગણેશ દીન દઆળ. ॥ ૩ ॥ પેહેલા કરમાં જળ કંમડળ, બીજે
મોદીક આર; ત્રીજ કરમાં ફરશો શોભે, ચોથે માળા નીરધાર. ॥ ૪ ॥
શીંદુર લેપન અંગે ઓપે, નંદન લાલને લક્ષ; મુખક કેરૂ વાહન જેને,
વીશાળ જેનાં ચક્ષ. ॥ ૫ ॥ સર્વ ભુદેવમાં પ્રથમ પેહેલું, પુજન એનું
થાય; મંગળીક ટાણે સર્વ ઠેકાણે, ગણેશ ગુણ ગવાય. ॥ ૬ ॥ પંથી સ-
મરે પંથ પળતાં, તવ તેને આવે લાલ; પ્રથમ ગણેશનું નામ લેઈ, ખેડે
નીરમાં ન્હાવ. ॥ ૭ ॥ વેહેપાર કરતાં વેહેપારી સમરે, તે જય પામે અ-

પાર; સાસરવાશણી સુંદરી સમરે, સમરી સજે સણુગાર. ॥ ૮ ॥ પુર્ણ
 પ્રતાપી દે કષ્ટ કાપી, એવા ગણી ગણેશ; તેથી પેહેલા આરાધુ તેને, દે
 બુદ્ધી પરમેશ. ॥ ૯ ॥ બીજુ સમરણ સરસ્વતાનું, કરી કરી પરણામ;
 જીજ્યાયે વસો જગ માતા, વિશ્વમાં તારું નામ. ॥ ૧૦ ॥ જ્ઞાન શક્તી-
 ની તું આપનારી, તુજ વડે વહુ વાણી; પછી સરવ દેવને સમર, સ્હાય
 કરો રૂદ્રાણી. ॥ ૧૧ ॥ ભારથ કથા પાતક હણે, એવી પર્મ પવીત્ર; જેમાં
 ન્યાય નીતીને પ્રાક્રમ, સ્વામી શેવકનાં ચરીત્ર. ॥ ૧૨ ॥ સાંભ-
 જ્યાથી જ્ઞાન પ્રાપ્ત થાયે, લક્ષ ચોરાશી વામે; સંસારનું સુખ કમળવત
 લે, છેવટ મોક્ષજ પામે. ॥ ૧૩ ॥ એવી પાવન કથાવાશે, સુધન્વા આ-
 ખ્યાન; તે સુધન્વાનું સંકટ ટાળી, સ્હાય કરી ભગવાન. ॥ ૧૪ ॥ તેવી
 સ્હાય કરે શ્રોતાને, સદ્ગુણ જન જેહ; દ્રઢતા રાખી રટણુ કરે, મ્હા સુ-
 ખ પામે તેહ. ॥ ૧૫ ॥ અશ્વ છુટી ફરતો ફરતો, લાંબે પંથ પળાય;
 સુંદીર સોભાવંતી નગરી, અંપાવતીમાં જાય. ॥ ૧૬ ॥ તે નગરીમાં રા-
 જ્ય કરે છે, હંસદ્વજ એક રાય; બહુ બળવંતો બાણાવળી છે, બાહુ
 બળીયો ગણાય. ॥ ૧૭ ॥ ગદા યુદ્ધનો પ્રવીણ પોતે, ચલવે ભલુ બર
 શુત્ર; ખરે ખરો છે ભાગ્યશાળી, પોતાને પાંચ પુત્ર. ॥ ૧૮ ॥ સુધન્વા
 નામતો સુત મ્હોટો, છે હરીજન જ્ઞાન વાન; પરમારથને સ્વારથ સમ-
 જે, નીતી વાળો નોધાન. ॥ ૧૯ ॥ પ્રાતઃકાળે ઉઠવું વેહેલા, કરવું સં-
 ક્યા સ્નાન; નીત્ય નીયમ પોતે પરવારી, પ્રભુ શેવા સાવધાન. ॥ ૨૦ ॥
 પછી જવું દેવ દરસન, માત પીતાને નમવું; પરમારથ પાંચ વિપ્ર લા-
 વી, જમાડીને જમવું, ॥ ૨૧ ॥ વિપ્રનું ઉચીષ્ઠ અન્ન લેઈ, ભરી લેવા
 પાંચ ગ્રાસ; તે પછી બીજુ ભોજન કરવું, રટવા શ્રી અવીનાશ. ॥ ૨૨ ॥
 ગૌ બ્રાહ્મણના ગુલામ થઈને, કરવી સદા શેવાય; અસત્ય ભાશણ મુખ
 ન ભાંખે, સમરે દેવાધી દેવાય. ॥ ૨૩ ॥ એવો ઉત્તમ ભગ્ત હરીનો, જ
 હે સૌ સંસાર; અંસદ્વજનો એ સુત મ્હોટો, કર્ણ સમો દાતાર. ॥ ૨૪ ॥
 બીજે નંદન સુરથ નામે, તે પણ પ્રાક્રમી પુરો; સુનળ નામે પુત્ર ત્રીજે,
 નહી કોઈ ગુણે અધુરો. ॥ ૨૫ ॥ ચોથો સુંદીર શેન્ય નામે, પાંચમો સુ-
 ખેન બાળ; કોવળીકા નામે એક પુત્રી, ઘણું તપોવંત ભાળ. ॥ ૨૬ ॥
 સુખવતી નામની છે નારી, હંસદ્વજની જેહ; પુરણ પ્રેમદા ભાગ્યશા-
 લી, સુખમાં નહી સંદેહ. ॥ ૨૭ ॥ તેવા રાજની નગરીમાં આવ્યો, પા-
 ન્ડવ કેરો વાણ; હંસદ્વજે નજરે જોયો, અંતર થયો રાણ. ॥ ૨૮ ॥
 વળણ. ॥ અશ્વ જોઈ રાણ થયો, હંસદ્વજ રાજન; વ્યાસ વક્ષભ વાણી
 વદે, શ્રોતા દેજે મન. ॥

કડવું ૧૨ રાગ ચૌપાઈનો.

બોલ્યા જયમુની મુખવાણી, સુણ જનમેજય હેત આણી; બળવંતા
 એ નીરખ્યો વાજી, રૂપાળો જોઈને થયો રાજી. ॥૧॥ એની કાંતિ ઘણી રૂ-
 પાળી શોભે કનકરામ કેશવાળી; એના કરણ ચરણનો દેખાવ; જોઈ રાજ-
 ને ઉપજ્યો ભાવ. ॥૨॥ કપોળે છે કનકનું પત્ર, લખેલું વાંચી જોઈ તત્ર,
 કીધો રાજએ મન વિચાર, આતો પાન્ડવનો તોખાર. ॥૩॥ એને નહી બાં-
 ધું તો કેવો, થૈશ દાશી નંદન જેવો; મારું ક્ષત્રીપણું બધું જશે, આખા વિશ્વ-
 માં કેહેણી થાશે. ॥૪॥ કોઈ કરપ માહારો નહી માને, જશે પ્રાક્રમ પાછ-
 બ પાને; લાજી મરશે સરોદર સર્વ, કેહેશે મીથ્યા કરતો તો ગર્વ. ॥૫॥
 ભોમોમાં ફરતો તો થૈ મોહોટો, પણ આજ જણાયો ખોટો; કેહેશે અસલ
 ગાદી લખવી, એણે પોતાનો દેહ બચાવી. ॥૬॥ એને જીવતું વાહાલું
 લાગ્યું, માટે વઢવામાં મન ભાગ્યું; એવી કેહેણી જગતની થાશે, વળી
 પાન્ડવ બહુ પોમાશે. ॥૭॥ માટે અશ્વ બાંધી યુદ્ધ કરવું, ક્ષત્રી સુતે
 કદી નવ ડરવું; જ્યારે ત્યારે છે એકવાર મરવું, શીશ હાથમાં લેઈને
 ફરવું. ॥૮॥ એવો ક્ષત્રી તણે વેહેવાર, માટે બાંધવો આ તોખાર;
 છોને કોપે કુન્તી કુંવાર; એમને વશ દેવ મોરાર. ॥૯॥ તેથી સામળી-
 થો સહાય કરશે, માટે પાન્ડવ હીમ્મત ધરશે; મને હરાવશે યુદ્ધ કરી,
 પણ દેખીયું શ્રીહરી. ॥૧૦॥ માહારો નગરી પાવન થાશે, યમકીંકરનો
 ભય જશે; કરવા પાન્ડવની વાહાર. આવશે આંધ વિશ્વાધાર. ॥૧૧॥
 અશ્વ રોક્યા વીના નવ આવે, મળે પ્રભુ ભાવે અભાવે; એમ જણી
 ઉડ્યો રાજન; ઘોડાને કરવા બંધન. ॥૧૨॥ તવ સાથે ઉડ્યા ખાસદાર,
 વળી શેવક પણ દસ ખાર; લાગ્યા દોર સાંકળ બાંધવાને, લાગ્યા અ-
 શ્વભણી વાઘવાને ॥૧૩॥ જઈ અનુચરે ઘેરી લીધો, તવ રાજએ બં-
 ધન કીધો; લેઈ ગયા એકાન્ત ભોવન, ચોકી મુક્યા શેવક જન. ॥૧૪॥
 તેતો ઉઘાડાં ખડગે ફરે; વારા ફરતો તે પેરા ભરે, રખે ચોરી ચખારી
 થાય, રખે મેહેનત મીથ્યા જાય. ॥૧૫॥ એમ ચોકસ રાખ્યો વાજી;
 આજ ઠીક આવી રંગખાજી; એમ હરખે ભરેલો રાય, જઈ બેઠો સલા-
 ની માંચ. ॥૧૬॥ એવે પાન્ડવનું દળ જોઈ; આગ્યું નમ્ર ભાગોળે તેહ;
 તેને બખર આવી એવી, હવે અશ્વની આશા કેવી. ॥૧૭॥ મહા બળવં-
 તાએ બાંધ્યો, હવે વાજી મળ્યાનો વાંધો; એમ શેત્યા છાની વાત કરે,
 કૈંક મુમત વાત ઓચરે. ॥૧૮॥ કૈંક કહે હંસદ્વજ બળીયો, એતા માં-

થાનો કોઈ નથી મળીયો; એતો અરબુનને પણ જીતે, સાંભો બાજે તેને બહુ વીતે. ॥ ૧૯ ॥ સશી સરખો હંસદ્વજ રાય, તારા તુલ્ય પાન્ડવો દેખાય; કૈંક કહે તમે શું પરખો, અરબુનજી છે શેશ સરખો. ॥ ૨૦ ॥ બાકી સર્વ અળશીયા જેવા, જેને કષ્ણ પ્રભુની શેવા; આપો આપ મોહન-વર માંથે, આપ્યું છે બળ વૈકુંઠ નાથે. ॥ ૨૧ ॥ માટે પાન્ડવની જીત થાશે, વાજી બાંધીને રાય પસ્તાશે; એમ માંહો માંહી વાત કરતા, એવે અનુચર આવ્યા કરતા. ॥ ૨૨ ॥ જોડયા અરબુનજીને હાથ, તમે સુણો અમારી વાત; બાંધ્યો આપણો અશ્વ આ રાયે, હવે કહો માહારાજ શું થાયે. ॥ ૨૩ ॥ તવ અરબુન બોલ્યો એમ; થાઓછો ઓશીઆળા કેમ; એને જીતીને તોખાર લેવો, મન મુકીને ડંડ દેવો. ॥ ૨૪ ॥ એતો હંસદ્વજ કોણ તોલે, એવાં અભીમાનનાં વેણ બોલે; તવ પ્રકોદર એમ કહે છે, ભાઈ ગર્વ શું મીથ્યા ધરેછે ॥ ૨૫ ॥ એતો પુરણ છે ભાગ્યશાળી, એનો વૈભોગ જુઓ નીહાળી, એક પુત્રીને પાંચ પુત્ર, ઘણુ શોધ્યામણુ ધર સૂત્ર. ॥ ૨૬ ॥ પતીવર્તા એને ઘેર નારી, જેને વાહાલા દેવ મોરારી; રાજા ત્રદણે જુધ જણનારો, ઘણા દેશ જીતી આણનારો. ॥ ૨૭ ॥ એનો સુવંન્વા જે બાળ, તેને વશ છે શ્રીગોપાળ; એતો કહેવાય છે બહુ બળીયો, તમથી જાદે સાહ્ય સાંમળીયો. ॥ ૨૮ ॥ એને મહાસતી સાધ-વી નારી, જેનું પુન્ય તપો બળ ભારી; એના સત્યથી સામ્રથ સ્વામી, માટે વાત કરો શીશ નામી. ॥ ૨૯ ॥ તવ અરબુન હંકારે ભરીયો, ઘણા ગર્વ વચન ઓચરીયો; પ્રકોદર વીરા શું જાણો, મુજ આગળ શીદ વીખાણો. ॥ ૩૦ ॥ વળણ. ॥ વીખાણો શીદ મુજ કને, જોયા બહુ નરેશ; વાજી લેઉં તે નવૈ નહી, પણ લેઉં એનો દેશ.

કડવું ૧૩ રાગ સાખીનો.

જયમુની રૂશી એણીપેરે બોલ્યા, સુણ જનમેજે રાય; વીસ્તારીતુ-જને સંભળાવું, સુધનવા મહીમાય. ॥ ૧ ॥ અરબુનજી એમ કહેવા લાગ્યો, બંધુ બુદ્ધી નરસાઈ; પોતાના પક્ષની હીમ્મત ભાગી, શત્રુની કહી સરસાઈ. ॥ ૨ ॥ સામા વાળાની બાહાદુરી ગાઈ, પોતાનો પક્ષ દરાવો; હીમ્મત તો ક્યાંથી આપો ને, અરણ હીલા કરાવો. ॥ ૩ ॥ હોંશ હોય તે નાંખો ભાગી, તે કેમ ચઢે સરાડે; કેવળ મુરખાઈનું એ કારણ, વણ સમજ્યું બરાડે. ॥ ૪ ॥ હેતસ્વી જન કોને કહેવો, ખરી વાતે ખંભ ઠોકે; હીત શત્રુ

સમજ્યાં કેને, શત્રુ સામે થતાં રોકે. ॥૫॥ તેથી શત્રુનો દાવ ફાવે, જય
 પામીને જય; શીઆળાનું જઈ સીંહને છોડે, નવાઈ શી દેખાય. ॥ ૬ ॥
 પોતે પોતાના પગ ભાગોછો, શત્રુના વીખાણ કરી; હાથું બોલવું થટે ન
 તમને, હવે ન બોલશે ફરી. ॥ ૭ ॥ તવ ભીમે મન એમ વિચાર્યું, સામે
 ગમે તેમ હોય; પણ તેના વીખાણ કરવાથી, હામલે સન્ય સહુ કોય.
 ॥ ૮ ॥ સરવેનું મન ડર ખાઈ જાયે, તો ન ભરાયે સુર; કાયર થાય તે
 પેહેલો મરે, રાખવી હીમત ઉર. ॥ ૯ ॥ એમ સમજી પ્રકોદર બોલ્યા,
 એરે મહારા વીર; તમારું મન જોવા હું બોલ્યો, સાખાશ છે રણધીર.
 ॥ ૧૦ ॥ પાછા ન પડવું યુધ્ધે ચડવું, લેવો અશ્વ હરાવી; કાલ્પર પણું
 કાંઈ નવ કરશે, નરનું નામ ધરાવી. ॥ ૧૧ ॥ એમ કહી ઉસ્કેર્યો વીર-
 ને, ઉપજ્યો ઉર આનંદ; અરજુન કહે વાજી લેવા, હવે કરવો ફંદ.
 ॥ ૧૨ ॥ કરણ નંદન વરશકેતુને, નરે કરી આગ્રાય; સાવચેતીથી સંચ-
 રો તમે, હંસદ્વજને ત્યાંય. ॥ ૧૩ ॥ જઈ કહો કે અશ્વ આપો,
 નહીં તો વીપ્રીત થાશે; પાન્ડવને આવી પાવલે સાગો, ચાલો અરજુન
 પાસે. ॥ ૧૪ ॥ એટલે રવીના સુત તણો સુત, ઉઠ્યો આનંદ પામી,
 વસ્ત્ર આભુષણ ધારણ કીધાં, ખડગ લીધાં શીશ નામી ॥ ૧૫ ॥ પછી
 પોતાના બે દાસ લીધા, ચાલ્યો સુર સપાટે; મોટી આંખડી મુછ વાંકડી,
 આંચો જોર જપાટે. ॥ ૧૬ ॥ સભાને દરવાજે જઈને ઉભો, કાહાંચું
 છડીદાર સાથ; કહીએ કે પાન્ડવની તરફથી, કરવા આંચા છે વાત.
 ॥ ૧૭ ॥ કરણ નંદન વરશકેતુ, વારતા કરવા માગે; કહેજો કે પ્રતીજ્ઞા
 સાથે, તવ મનનો ભય ભાગે. ॥ ૧૮ ॥ એટલે છડીદારે જઈને, કર્યો સ-
 ભામાં જુહાર; કહ્યું કે પાન્ડવના કેહેવાથી, આંચા કર્ણ કુંવાર. ॥ ૧૯ ॥
 તમ સંગ વારતા કરવા ઇછે, શી આગના મહારાજ; હંસદ્વજ કહે આવ-
 વાવો, વાતે શું બગડે કાજ. ॥ ૨૦ ॥ એટલે છડીદારે જઈ કહ્યું, પંચારો
 સભા વીશે; તવ વરશકેતુ સભામાં ચાલ્યો, ઉમંગ ઉર અતિશ. ॥ ૨૧ ॥
 હંસદ્વજે આસન આપી, સનમુખ બેસાડી દીધો; ક્ષત્રીની રીતી પ્રમાણે,
 આદરભાવજ કીધો. ॥ ૨૨ ॥ પછી કહ્યું કે કેમ પધાર્યા, વધો વરશકેત
 વાણી; તમે અમારો કેમ લીધો છે, વાજી પંચ કલ્યાણી. ॥ ૨૩ ॥ હં-
 સદ્વજે કહ્યું અશ્વ લેલાટે, પત્ર લખેલું એવું; ક્ષત્રી હોય તે આ વાજી
 બાંધે, તો કેમ બાંધી ન લેવું. ॥ ૨૪ ॥ શું સહુ ક્ષત્રી નાશ પામ્યા, શું
 ગયું ક્ષત્રી બીજ; શું એક પાન્ડવ ક્ષત્રી નંદન, કેમ ન આવે બીજ.
 ॥ ૨૫ ॥ શું એ એકલા ખડગ ધારી, બીજાએ શું પેહેરી ચુડી; શું એ

સુરા બીજ અસુરા, માટે હું પડયો ઉડો. ॥ ૨૬ ॥ જો વાજ જોઈતો
 હોયે તો, આપીશું નહીં તમને; અરજીન આવી પત્ર વાજનું, છોડી
 મુકે ભેઠ અમને. ॥ ૨૭ ॥ વર્ષકેતુ કહે આ શું બોલોછો, અહંકાર
 રાખો થોડો; કુર કુળના પાંડવ એછે, સમજીને આપો ઘોડો. ॥ ૨૮ ॥
 જગતમાં જેની જય વરતે છે, પોતે લાવ્યા પંચાળી; અવનીમાંથી અ-
 સુર કાઢ્યા; સાહાય જેને વનમાળી. ॥ ૨૯ ॥ બળીયા સાથે બાથ ન
 દીજે, વીવેકની એ વાત; સલાહ સંપત્તી નીપજે સારૂ, નહીતો થાશે ઉ-
 ત્પાત. ॥ ૩૦ ॥ એટલે ક્રોધ કરી રાય બોલ્યો, સાંભળો વરસકેતુ; બોલવા ઉ-
 પરથી હું સમજ્યો, તમારા મનનો હેતુ. ॥ ૩૧ ॥ તો ખાર લેવો ભય બ-
 તાવી, હું સમજું છું ધણું; પણ અશ્વ આપુ તો મેં બોયું, પોતાનું
 ક્ષત્રી પણું. ॥ ૩૨ ॥ હું હાર ને પાંડવ જીતે, તો તેમાં શું થાશે; કુન્તી
 સુત અમ સામા બાહાજ, પાછળથી પસ્તાશે. ॥ ૩૩ ॥ પત્રમાં એમણે
 એમ લખ્યું છે, ક્ષત્રી હોય તે બાંધે; તે માટે મેં અશ્વ બાંધ્યો, આપુ ન-
 હી એ વાંધે. ॥ ૩૪ ॥ શું એકલા એ ક્ષત્રીની જતી, બીજા શું કોળી
 નાળી; લઢવું વઢવું પાછાશું પડવું, મરવું નહીં પુઠ વાળી. ॥ ૩૫ ॥ શું
 એમની માએ દીકરા જણીયા, બીજાએ શું પાશાણુ; શું એકલા એ મ-
 નુશ જનમ્યા, બીજા શું જનમ્યા સ્વાન. ॥ ૩૬ ॥ પાંડવ શું બેશીશ
 ધરાવે, બીજાને શું એક; અશ્વ અમારે આપવો નથી, ક્ષત્રી તણો એ
 ટેક. ॥ ૩૭ ॥ ઉઠો તમે મારી સભામાંથી, હું છું આકળો ભુત; તું શું
 પંચાત કરવા આવ્યો, દાશીના સુતનો સુત. ॥ ૩૮ ॥ એમ કહીને ચ-
 લ્યું પછાડ્યો, વર્ષકેતુ તવ ઉડ્યો; હંસદ્વજનો મીજજ દેખી, રોશ ભરેલો
 રૂડ્યો. ॥ ૩૯ ॥ વર્ષકેતુ કહે તતપર થાજે, કરવા રણ સંગ્રામ; બળીયા
 સાથે બાથ ભીડાવી, ખોવાના ઘર ગામ. ॥ ૪૦ ॥ કળ્પ પ્રભુથી કો નથી
 બળીયા, તે પણ રહે છે પાસ; ભગની દીત્રીને રથ સદા હાંકે, થઈ રક્ષા
 છે દાસ. ॥ ૪૧ ॥ પંચાળ દેશના સ્વયંવરમાં, જરાશન શીશુપાળ; સ-
 હ સરીખા કર્ણ સરીખા, સુર્ય તણા જે બાળ. ॥ ૪૨ ॥ તેવા તેવા મછ-
 વેધ કરવા, ઉઠ્યા સભાની માંય; ચોરાશી શહજ દેશનો રાજ, દુરીયોધન
 કેહેવાય. ॥ ૪૩ ॥ મછવેધ સ્થંભે ચઢ્યાને, પડ્યા સભાની માંય; તે મ-
 છવેધ અરજીને કીધો, પરણ્યા સતી કન્યાય. ॥ ૪૪ ॥ તેની તુલના તમે
 ક્યાં આવો, ઉમંગ પુરણ કરજો; એક ખુણામાં પડી રહેનારા, યુદ્ધ કરવું
 આદરજો. ॥ ૪૫ ॥ હંસદ્વજ કહે યુદ્ધ કરવાનું, ના પાડીયે છોએ ક્યારે; તૈ-
 આર થાજે તૈઆર થાંશું; આવતે કાલ સવારે. ॥ ૪૬ ॥ એમ કહીને વી-

દાય કીધી, વરશકેતુ તવ વળીયો; ક્રોધ ભરેલો રક્ત લાગ્યને, જઈ અર-
જુનને મળીયો. ॥ ૪૭ ॥ ઓરે પીતાળ ઓરે પીતાળ, જઈ રાયને સ-
મજાવ્યો; પણ મુમત મુકતો નથી માટે, યુદ્ધ નોહોતરૂં દે આવ્યો. ॥ ૪૮ ॥
ધણોછે સુરોપડે પુરો, નથી અધુરો એહ; બહુ છે બળીયો વાળ્યો
ન વળીયો, વઢવાને ટાંપ્યો તેહ. ॥ ૪૯ ॥ વળણ. ॥ વઢવા માટે ટાંપીયો,
જણાયું બહુજેર; વક્ષલ વઢે એમ સાંભળી; કર્યો અરજુને સોર.

કડવું ૧૪ રાગ ધન્યાસરીની ચાલ.

જયમુની રૂશી એણીપેર બોલ્યા, સુણ જનમેજે રાય; વીસ્તારી તુ-
જને સાંભળાવું સુધન્વાની કથાય. ॥ ૧ ॥ અરજુનજીએ સોર કીધો, સૌ
શેન્ય તતપર રહેજે; કાલે સવારે હંસદ્વજને; મન મુકી યુદ્ધ દેજે. ॥ ૨ ॥
એવી પોતે આગના આપી, નમ્ર વીશે શું થાય; હંસદ્વજે પ્રધાન તેડયા,
રાજ્ય સભાની માંય. ॥ ૩ ॥ શંખને લેખ પ્રધાન પોતાના; બ્રાહ્મણના છે બા-
ળ; પણ કુબુદ્ધી અતી અદેખા, સ્વભાવના ચાન્ડાળ. ॥ ૪ ॥ કલેશ વહાલો
ટટો ઠાલો, કરવા જ્યાં ત્યાં ચાહાય; આસ્તીક નહીંને નાસ્તીક પુરા, ખટ
પટીયા કેહેવાય. ॥ ૫ ॥ છે બ્રહ્મદેશી કુથલી કલેશી, ધર્મમાં ફાંશીયા બેઠી;
પણ તેની આંખે રાય દેખે, લેણદેણ પુર્વનું એવું. ॥ ૬ ॥ તે બેઠીને દાસ મો-
કલી તેડયા, રાજ્ય સભાની માંય; પોતાને આસન આવી બીરાજ્યા, સ-
ભા સોભી રહી ત્યાંય. ॥ ૭ ॥ પછી પ્રધાન પુછવા લાગ્યા, માહારાજ
તેડયા કેમ; હંસદ્વજ તવ પુછવા લાગ્યો, પ્રધાનોને એમ. ॥ ૮ ॥ કુન્તી-
નંદન પાન્ડવ કેરો, અશ્વ આવ્યો છે હાંધ; તેને લેલાટે પત્ર બાંધ્યો છે,
લખ્યું છે તે માંધ. ॥ ૯ ॥ ક્ષત્રીનો જે સુત હોયે તે, અશ્વ અમારો બાં-
ધે; એવું વાંચીને મેં બાંધ્યો. ક્ષત્રીપણાને વાંધે. ॥ ૧૦ ॥ તેથી વરશકેત
વિષ્ટી કરવા, આવ્યો અમારી પાસ; અહંકારનાં વચન બોલવાથી, ઉપ-
જ્યો મન વિનાસ ॥ ૧૧ ॥ અશ્વ દેવાનું ના કહ્યું મે, માટે માગ્યું રણ
યુદ્ધ; કહો એ કામ ઠીક કર્યું કે, કીધી વિપરીત બુધ. ॥ ૧૨ ॥ તવ શં-
ખને લેખ એમ બોલ્યા; રાય તમોને ધન્ય; તમ સરખાને છતે તેવો,
દેખાતો નથી અન્ય. ॥ ૧૩ ॥ પછી છાની ગોષ્ટી કીધી, મળીને બેઠી
પરધાન; આપણે પડે લડવું નથીને, નથી થાવું હેરાન. ॥ ૧૪ ॥ વઢ-
નાર વઢશે મરનાર મરશે, આપણે જોવો તમાસો; તો શાને સાડ ના ક-
હીએ, જોવાનો ખેલ ખાસો. ॥ ૧૫ ॥ એમ વીચારીને બેઠી બોલ્યા, કરો

ખરો સંગ્રામ; ક્ષત્રીનંદન શું નથી તમે, શું બોળવું છે નામ. ॥ ૧૬ ॥
 ગાદીને શું લગવવી છે, વળી લાજે પરધાન, કુટુંબ કબીલો લગવવો
 શું, ઉડી પડો મેંદાન. ॥ ૧૭ ॥ ભાઈ સાથમાંને સહુ સેન્યામાં, ઢઢેરો
 પીટાવો રાય, કાલે સવારે પોહોર દહાડામાં, દરવાજે ભેગા થાય. ॥ ૧૮ ॥
 વખત નીમ્યાથી વેહેલો આવે, તેને સરપાવ મળવો; વખત વીત્યે તેને,
 તેલ કઢામાં તળાવો. ॥ ૧૯ ॥ વળી દવે દેવરાવો તમારી, તો સહુ વેહેલા
 આવે, મોટો આવે તેને તળવો, નીશ્યે કરોતો ફાવે. ॥ ૨૦ ॥ રાજ કહે
 કબુલ છે માહારે, ચાર છડીદાર જવો; કુટુંબમાંને શેન્ય સકળમાં, સં-
 દેસો સંભળાવો. ॥ ૨૧ ॥ એટલે ઉઠાડી આગના લૈને, ચાર જણા છડી-
 દાર; પડો વગાડી પોકાર કર્યો, કહેતા સમાચાર. ॥ ૨૨ ॥ કાલ સવારે પો-
 હોર દહાડામાં; સરવે થાજે સાવધાન; આયુધ્ધ બંધા આવી મળજો; નહીં
 તો થાશે હેરાન. ॥ ૨૩ ॥ વેહેલો આવીને ઉભો રહેશે, તેને સરપાવ મ-
 ળશે; મોટો આવે તેને રાજ, તેલ કઢામાં તળશે. ॥ ૨૪ ॥ પક્ષપાતકો-
 ધની નહીં ચાલે, રાય તણી છે દવાઈ; નહીં તો અકાળ મૃત્યું થાશે, જ-
 ણુશો નહીં નવાઈ. ॥ ૨૫ ॥ એ રીતે સેન્યમાં સંભળાવી, ત્યાંથી થયા
 વીદાય; રાય તણા કુટુંબમાં કહ્યું, જણ સરવને થાય. ॥ ૨૬ ॥ સુધ-
 ન્વા બેઠો છે સદનમાં, પોતાની પ્રેમદા પાસ; તેને કહ્યું કાલ યુધ્ધે જ-
 શું, સામા હશે અવીનાશ. ॥ ૨૭ ॥ એવું કહેતામાં સુધન્વાનું, ફરક્યું
 ડાહ્યુ લોચન; અખળાનું પણ અંગ ફરક્યું, ભાસ્યું ભારે વિવન. ॥ ૨૮ ॥
 મેહેલમાં દીપક રાણા થયા, કરમાયો નજર બાગ; સુધન્વાની ખારીએ
 બેશી, કકળ્યા કાળા કામ. ॥ ૨૯ ॥ સમળી સીચાણા ભોવન ઉપર, ભ-
 મવા લાગ્યા અપાર; તેવું જોઈને ત્રાસ પામી, સુધન્વાની નાર. ॥ ૩૦ ॥
 પાછું મનમાં એમ ભાસ્યું; કાંઈક વીવન થાશે; માઠા શુકન કેમ થયા,
 બુદ્ધિથી બાળા વિમાશે. ॥ ૩૧ ॥ એમ કરતાં દીવસ વીત્યો, રૂજની થઈ તે
 વાર; અચાનક એને નિંદ્રા આવી, સહન કર્યું તવ નાર. ॥ ૩૨ ॥ તેમાં
 ભયંકર સ્વપ્ન ભાસ્યું; જણે ગયો ભરથાર; અંમતણું હેવાતણુ ગયું,
 ઉતર્યો સોળ સણુગાર. ॥ ૩૩ ॥ જણે મુખકે કેશ કરડયા, શીશના એકે
 એક; સાણુ ઉતરી શીંધુરી અંગે, પેહેરી દીઠી અનેક. ॥ ૩૪ ॥ તવ ભ-
 ચની ભરી ભામની જમી, રડવા લાગી અપાર; અરેરે આમ કેમ લાગ્યું,
 શું થાશે મોરાર ॥ ૩૫ ॥ સુખ સન્યામાં સુધન્વાયે, કીધું છે સહન;
 ત્યાં જઈને પીછોડી ઉઘેડી, જોયું પતીનું વદન. ॥ ૩૬ ॥ ઢઢોળીને જમા-
 ડવા સાગી, જગો જંગો મમનાથ; અરેરે માહારે વીયોગ પડીયો, કહી

ઝાલ્યા બેઉ હાથ. ॥ ૩૭ ॥ તવ સ્વપ્ન થયું સુધન્વાને, પડશે મારો દેહ; અખળા માહારી અટવાઈ મરશે, માહા દુખી થઈ એહ. ॥ ૩૮ ॥ એવામાં જીવતીને જગાડે, જગ્યો સુધન્વા સુર; જમત થઈ જોઈ અખળાને, રડતી દીડી ભરપુર. ॥ ૩૯ ॥ તવ સુધન્વા પુછવા લાગ્યો, શું દુખ દરીયે દુખી, એટલે અખળા કહેવા લાગી, ભયભરી સ્વપ્નની ખુખી. ॥ ૪૦ ॥ ભયંકર મને સ્વપ્ન ભાશ્યું, તે નવ જણે કોઈએ; આગળ કેહેતાં માહારી, જીભ કપાવી જોઈએ. ॥ ૪૧ ॥ સુધન્વા કહે સ્વપ્ન કેવું સાચી વદને વાણી; તુજને દવાઈ દેવું છું માહારી, સત્ય કહે સતીરાણી. ॥ ૪૨ ॥ તવ હૈયા ફાટ રડવા લાગી, નેત્રે વહે બહુ પાણી; અરેરે એમ કહેતિ વેળા, કેમ ન જીભ વઢાણી. ॥ ૪૩ ॥ કહ્યા વિના હવે છુટકો નથિ, કંથે દિધિ છે દવાઈ; રડી રડિને કહેવા લાગિ, અગનિ ઉડ્યો ઉરમાં. ॥ ૪૪ ॥ વળણ. ॥ અમનિ ઉડ્યો ઉરમાં, રડતિ હૈયા ફાટ; કેહેવા લાગિ કામનિ, સોગન દિધા માટ. ॥ ૪૫ ॥

કડવું ૧૫ રાગ હલાવરી.

માહારા કંથજી શું કેહેવરાવોરે, ઓ હો હો હોરે. ટેક ॥ મુજને સ્વપ્ન ભયંકર લાગ્યુરે, જણે પેલા ભવનું પાપ જગ્યુરે, માહારાં ચાલતું ધર સુતર લાગ્યુરે. માહારા. ॥ ૧ ॥ જણે રણયુદ્ધમાં તમે ચડિયારે, એક વિધને જીવિ બિજે પડિયારે, પેહેલા સસરા શત્રુ થઈ નડિયારે. ॥ માહારા ॥ ૨ ॥ જણે સસરાએ તેલમાં તળિયારે; તમો તાતના વચને પળિયારે, તમને સહાય કરિ સામળિયારે. ॥ માહારા ॥ ૩ ॥ પછી શત્રુએ સંહાર કિધોરે, મન મુકિને માર દિધોરે, મારો સણુમાર ઉતારિ લિધોરે. ॥ માહારા ॥ ૪ ॥ હું તો અભાગણિ રહિ રઝળતીરે, મારિ કારમિ કાયા તથિ ગળતિરે, સપનાનિ વાત લાગે છે મળતિરે. ॥ માહારા ॥ ૫ ॥ તમ તાતે દવૈ દેવરાવિરે, કાલે વઢવાનિ વાત કેવરાવિરે; વળિ તળવાનિ બિના આવિરે. ॥ માહારા ॥ ૬ ॥ એવું સ્વપ્નનું સીધાન્ત મળીયુરે, માહારાં પ્રારબ્ધ પાછું વળીયુરે, જણે સંસારનું સુખ ટળીયુરે. ॥ માહારા ॥ ૭ ॥ મુજને માઠા થયાતા શુકનરે, કાગ કકળી આ ભોવનરે, અવળું ફરક્યું છે અંગ લોચનરે. ॥ માહારા ॥ ૮ ॥ માહારા દીપક થયા રાણુરે, તમો પણ નહી હો અજણુરે, સહુ સમજે છે સ્વામી શાણુરે. ॥ માહારા ॥ ૯ ॥ માટે કાલ યુધ્ધે નવ જશેરે, તમો જઈને પુરણ પસ્તાશેરે, જણી જોઈને દુખીયા

થાશેરે. ॥ માહારા ॥૧૨॥ વળણુ. ॥ દુખી થાશે નાથજી, ઉપજશે વિ-
ધન; કરો પ્રતીજ્ઞા નહીં જવા, તો માને મુજ મન. ॥

કડવું ૧૬ રાગ સાખી.

જયમુની રૂશી એણીપેર બોલ્યા, સુણ જનમેજેરાય; વીસ્તારી તુ-
જને સંભળાવું, સુધન્વા મહીમાય. ॥૧॥ સુંદરી કહે સ્વામી માહારા,
પ્રતીગના કરો કાંઈ; તો મુજ જીવને શાન્તી વળે, ઉચાટ છે મનમાંઈ.
॥૨॥ એટલે સુધન્વા એમ બોલ્યો, સાંભળ સાધવી સતી, સુરા નરની
નારી થઈને, ક્યાં દે કાહ્યર મતી. ॥૩॥ મુજ તાતે દેવરાવી દવાઈ, તે કેમ
લોપુ વેણુ; જગત કીરતી થાય માંથે, થાવું સુરાતન હેણુ. ॥૪॥ જગત-
માં કીરતી કરાવી, જીવણું તે જીવ કેવો; ગમે તેટલો ઉભો ફરે પણ,
જીવતો મુઆ જેવો ॥ ૫ ॥ સુત સાચો હોય ક્ષત્રીનોતો, મરવાથી નવ
ડરે; રણ સંગ્રામે ન પડે પાછો, મુસ્તક કર લેઈ ફરે. ॥૬॥ મરણું માને
તો અજ્ઞાની, આત્મા મરતો નથી; ખોળીયું છે તે પંચભુતોનું, જીવન્યા-
રો સરવથી. ॥૭॥ જેવાં વસ્ત્રો ઉતારવાનાં, તેવી ઉતારવી કાયા; મીયા
માહાદેવના બનાવ જેવી, ચૈતન્યને આ માયા. ॥૮॥ વસ્ત્ર વપુ ઉતાર-
વાં સરખાં, તેમાં ન જાણવો ફેર; કષ્ટ કાયાને નહીં આત્માને, માટે કર
જગ જેર. ॥૯॥ રણમાં મરીએ તો ભવ તરીયે, મોક્ષની પદવી લેયે; ક્ષ-
ત્રી જતીનો ધર્મેજ એ છે, માટે બેશી કેમ રહીએ. ॥ ૧૦ ॥ કુળ લાજે
જ્ઞાતી લાજે, લાજે પોતાનો ધર્મ; મનુનાં વચન શાસ્ત્ર વીસે, અખળા
શું સમજે મર્મ. ॥ ૧૧ ॥ જીવણું મરણું મીથ્યા કહેણી, તે કેમ માનીયે
સાચું; અસત્યને સત્ય માને તેનું, ઇશ્વરી જ્ઞાન કાચું. ॥ ૧૨ ॥ આ દેહ
તજી બીજે દેહ લેવો, જ્યારે ત્યારે એક વાર; નિશ્ચે છતાં કેમ ડરણું,
સુંદરવતી નાર. ॥ ૧૩ ॥ એટલે સુંદરવતી બોલી, તમે તો મરણું ધા-
ર્યું; તેથી તમને નહીં દેવું જવા, કરો માહારૂં વાર્યું. ॥ ૧૪ ॥ પીઉંજી
પાવલે લાગું તમને, કાણ પછી માહારૂં બેલી; એમ કહેતામાં બેઉ ચ-
મુએ, ચાલી આંસુની હેલી. ॥ ૧૫ ॥ એવે સમે મધ્ય રાત્રી થઈ છે,
અખળા કરે વિલાપ; ભાઈ ભગની વીનાની ભામની, વળી નથી મા-
બાપ. ॥ ૧૬ ॥ એટલો આશરો પરણ્યા પતીનો, બીજે વિશ્વંભર કરો,
તે વણ સગુ ન મળે એનું, કલેશનો ઘટમાં ઘેરો. ॥ ૧૭ ॥ દુખે ઘેરાણી
નેત્રમાં પાણી, વાણી વીમળ કાઢે; પોતાના પતીનો પાત્રવ ઝાલી, રડ-

વા લાગી રાઠે. ॥ ૧૮ ॥ આકંઠ કરતી બહુ વલવલતી, કળકળતી કા-
મની; તે વેળાએ ભયંકર ભાસે, ઝમ ઝમતી જમની. ॥ ૧૯ ॥ કોમળ
કાયા મહા રૂપવંતી, જોખન બાળે વેશ; મગયાનેણી નહી કાંઈ કેહેણી,
મુસ્તક સુંદાર કેશ. ॥ ૨૦ ॥ દંતજેના દાઢમની કળીયો, આંગળી ચં
પક કળી; હાથેળી જેની કમળ સરખી, હોઠ રેખાયો મળી. ॥ ૨૧ ॥
જંઘા કદળી સ્થંભા સરખી, કુમકુમ પગની પાની; બોલવું કાલું લાગે
વાહાલુ, બુદ્ધી મોહોટી વય નાહાની ॥ ૨૨ ॥ સુઘડતા ચંચળાઈ ચોખા-
ઈ, કોઈ વાતે નહી ખામી; વાણી મધુરી શુભ ગુણ પુરી, અકકલે નહી
અધુરી. ॥ ૨૩ ॥ વિવેકી વિદ્વાન વડી છે, જાણે પતીવ્રત ધર્મ; આચરણ
એનાં ઉત્તમ અતી, મતી સદા શુભ કર્મ. ॥ ૨૪ ॥ આલુશણ વણ અંગ
ઓપે, લોપે નહી મરીયાદ; તેવી અખળા રડવા લાગી, કંઠ વેણાનો
નાદ ॥ ૨૫ ॥ વળણ. ॥ વેણા નાદે રામા રડે, મધ્ય રાત્રીનો યોગ; વ-
લ્લભ વદે સુણો સહુ, અતી ઉપજ્યો હીત રોગ. ॥

કડવું ૧૭ મને ભુલી ગયો મારો છેલડોરે.

હુંતો જુધ્ધે ન જાવા દેઉં નાવલારે, માહારે તમ વીના નથી આધાર,
માહારારાજ, જુધ્ધે ન જાવા દેઉં નાવલારે, ટેક મેહેતો જનમીને જોયા
છે આપનેરે, નથી બીજા ત્રીજની વાહાર, ॥ માહારારાજ ॥ તમને આશો
ઉજમ વઢવા તણેરે, હજી શું જોઈ થાક્યા સંસાર. ॥ માહારારાજ ॥ ૧ ॥
માહારે પીયર પનોતુ થવાનું નથીરે, નથી ભાઈ ભોજાઈની મોઢાઈ.
॥ માહારારાજ. ॥ નથી તાત માતકે મોસાળીયુરે, નથી સૈયણી
જૈયણી બાઈ. માહારારાજ. ॥ ૨ ॥ તમે રણ ચઢી મુને રઝળા
વશોરે; પુરણ પડી છે પેટદામાં ફાળ; ॥ માહારારાજ ॥ આબ્યું
વિધન વાળ્યું વળશે નહીરે, માટે પેહેલો આણુ માહારો કાળ. ॥
માહારારાજ. ॥ ૩ ॥ હળી મળી પુરણ બેઠાં નથીરે, નથી કરી દુખ
સુખ તણી વાત; ॥ માહારારાજ ॥ નથી હશી રમીને બોલીયાંરે, મી-
થ્યા વટલાવી છે મેં માહારી જાત. ॥ માહારારાજ. ॥ ૪ ॥ પુરણ પર-
ણાનો લાહાવો લીધો નથીરે, નથી પીરશીને જમાડ્યા મેં નાથ, ॥ મા-
હારારાજ. ॥ નથી ધુંવટ તાણ્યો કુટુંબમાંરે, મધ આવી નથી સૈયર
સાથ. ॥ માહારારાજ. ॥ ૫ ॥ વળણ. ॥ એમ અતીશે વલવલે, કરે અ-
તી આકંઠ; સુધન્વા કહે સુંદરી, રડવું રાખો બંધ. ॥

કડવું ૧૮ રાગ સામગ્રીની ચાલ.

જયમુની રૂશી એણીપેર બોલ્યા, સુણ જનમેજે રાય; વિસ્તારીતુજને
 સંભળાવું પર્મ પવિત્ર કથાય. ॥૧॥ સુધન્વા કહે સુંદરી સુણો, રડવું રા-
 ખો ખંધ; થવા કાળ હશે તે થાશે, સીદ કરો આકંધ. ॥૨॥ માહારે તમારે
 સખંધ જેટલો, તેટલો લીધો દહાવો; રણ સખંધ પુરણ થયો તો, દૈવ ઉ-
 પર શો દાવો. ॥ ૩ ॥ મુને પણ એવું સ્વપ્ન આવ્યું, પડશે માહારી કાય;
 છેછેલ્લુ વેહેલુ આપણે મળવું, કાલે થાશું વીદાય. ॥૪॥ ધણીનું ધારેલું
 બને છે; આપણી ધારણા ખોટી; રડેથી નથી રોકાવાનું, નીકર આશા
 તો મોહોટી. ॥ ૫ ॥ તું કહે છે માહારી નથી બેલી, કોઈ અવની માંય; વી-
 શ્વંભર વીના નથી બેલી, કોઈનું હાંચ કે ત્યાંચ. ॥૬॥ જેમ બને તેમ મા-
 નવો આનંદ, શા સાડ કરવો શોક; શોક ધરેથી શોક ન નાસે, આનંદથી
 શોક ફેક. ॥૭॥ અંધારે અંધાર ન નાસે, નાસે જે થાય પ્રકાશ; તેમજ આ-
 નંદ માની લેવાથી, કલેશ પામે નાશ. ॥૮॥ આનંદનું ધર ઉત્તમ સહુથી,
 આનંદે આનંદ; થયું ગયું મીથ્યા માનવાનું, માયાનો ફાગટ ફંદ. ॥૯॥
 હું નતો તાહારો તું નતી માહારી, કોણ કોને સંગ લાવ્યું; જે જેને જેમ ફા-
 વ્યું તેવું, પોતાને કરમે આવ્યું. ॥ ૧૦ ॥ એકજ જનમે ભેળાં થયાં, તેમાં
 શું તાહારું માહારું; સંવાત છુટયો કે પુઠ વાળી, કોણ જુએ છે વાર. ॥૧૧॥
 દેહ છતી પડી હોય ધરમાં, તોપણ ભાવ ન પુછે; જીવ સામુ જેઠ કોઈ ન
 રડે, તો પછી સગાઈ શું છે. ॥૧૨॥ ખોળીયાની સગાઈ હોયેતો, ખોળીયું
 કોઈના બાળે; જે જીવની સગાઈ હોયતો, ફરી જીવ સામુ ન ભાળે. ॥૧૩॥
 થાય કદાપી પ્રેત રૂપે, આવી ધુણીને બોલે; તો તે જાજ કરી કાઢે, માર મારે
 ખર તોલે. ॥૧૪॥ જે સુંદરી સગાઈ છે શાની, સમજીને કાઢય સોધી; જે
 ખોળીયાને બાળે છે માટે, ખોળીયાનાં વીરોધી. ॥૧૫॥ જીવનાં વીરોધી
 હોય નહીતો, જીવને હાંકી ન કાઢે; કોઈ કોઈનું સગુ નથી, મીથ્યા મુંઢ બ-
 રાઢે. ॥ ૧૬ ॥ તું નથી માહારી હું નથી તારો, સમાવત સંસાર, માટે કાંઈ
 કલેશ ન કરતી, ઓ સતી સાધવી નાર. ॥૧૭॥ યુદ્ધ વીના હું નથી રહે
 વાનો, પડશે વેઠશું દુખ; રણમાં ન જીવું ને બેશી રહુતો, લાજે જનુની
 કુંખ. ॥૧૮॥ વળી માહારા બંધુ લાજે, લાજે હંસદ્વજ બાપ; યુદ્ધે ગયા
 વણુ હું રહુતો, બ્રહ્મહત્યાનું પાપ. ॥ ૧૯ ॥ ખાલી ખોટો કરે ભવારો, જ-
 ગતને જણવે નારી; એમાં કહેવાશે નહીં સાડ, ફજેતી માહારી ને તારી.
 ॥૨૦॥ માહારાં સાથ સહોદર જાણે, જાણે સધળુ જગત; કહેશે કે વશ છે
 નારીને, શાનો સુધન્વા ભક્ત. ॥ ૨૧ ॥ માટે મનવાળો માનુની, સીદ ક-

સાવો દંત; અત્યારથી એમ જાણુને કે, ગત થયો મુજ કંથ. ॥ ૨૨ ॥ કંથ
 રડે કામનીને શા સાડ, તે સમજવું સાર; કામની જે જીવતી હોતેતો, થાત
 માહારો પરીવાર. ॥ ૨૩ ॥ વળી કરત શેવા માહારી; રાંધી પીરસત મુને;
 બીજી મળશે કેવી નીકળશે; એમ પીડા સહુને. ॥ ૨૪ ॥ પ્રેમદા રડે પતીને
 તે, પોતાના સુખ માટ; અરેરે માહારો વૈભોગ ગયો, પ્રથમ એ ઉચાટ.
 ॥ ૨૫ ॥ માંચા ઉપર હોય દેવુંતો, અખખા રડે એમ; જીવતા હોતતો કરત
 નીવારણ, હવે આ વળશે કેમ. ॥ ૨૬ ॥ નોરધન હોયતો એમ રડે; મર્ણ કી
 યા કડ ક્યાંથી; છૈયાં છોકરાં પેટ પડ્યાં તે, ખવરાવીશ શામાંથી. ॥ ૨૭ ॥
 કદાપી ધન મેળવી મરે, તો તેને રડે એમ; જાનુ જીવીને રળત જાનું,
 ભોગવત ફાવે તેમ. ॥ ૨૮ ॥ એવાં ગમે તે કારણ વીના, રડતું નથી
 જનકોય; વીવેકથી વિચારમા આવે, સ્વાસ્થ સગવણ હોય. ॥ ૨૯ ॥ હું નહી
 તારો તું નહી માહારી, કોઈનું કોઈ ન થાય; જે કોઈ કોઈનું થતું હોય
 તો, કેમ જોડે નવ જાય. ॥ ૩૦ ॥ જે કદી જોડે જવાય નહી તો, આનંદ
 તજવો જોઈએ; વરસ બે વરશે આણંદ માણે, રમે જમે સહુ કોઈએ ૧૩
 મુએલુ જન મુઆ ગતે, જીવતું જીવતા ગતે; આનાદીથી રેંટ એવો, સ-
 મજો શાસ્ત્રને મતે. ॥ ૩૨ ॥ એ સુંદરી સમજવી, એવેરહી પોહોર રાત
 મુધન્વાયે દંત ધાવન, કીધું કામની સાથ. ॥ ૩૩ ॥ પછી ઉષ્ણોદકે
 સ્નાન કીધું, લીધુ પછી નીત્ય કર્મ; સંધ્યા ગાયત્રી સમાધી, લેઈ સાય-
 વ્યો ધર્મ. ॥ ૩૪ ॥ પરવારતાં પા પોહોર દાહાડો, ચઢી ગયો પાવન;
 મુધનવાયે વીમ જમાડી, પોતે કર્યું ભોજન. ॥ ૩૫ ॥ એવે સમે સાથ
 સહોદર, વળી સહુ સેન્યાય; જમી પરવારી આયુદ્ધ બાંધી, નગ્નની
 બારણે જાય. ॥ ૩૬ ॥ તે સમે હંસદ્વજ રાજ, સહુથી પરવાર્યો પેહેલો;
 દરવાજા બહાર ખુરશી નાંખી, જઈને બેઠો વેહેલો. ॥ ૩૭ ॥ રાતાં નિ-
 શાન રોપાવ્યાં છે, પથરાવ્યાં છે બીછાના; શાંખને લેખ બે પ્રધાન આ-
 વી, બેઠા છે મસ્તાના. ॥ ૩૮ ॥ એકજ મોટા ચુલો કરાવી, તેમાં કરા-
 વ્યો તાપ; તે ઉપર કઢા તેલ તણી, ઉકળતી કરી આપ. ॥ ૩૯ ॥ જેજન
 આવે તે જન જીવે, થરથર કંપે કાય; અરેરે આ તેલમાં તળાતાં, વેદના
 કેમ વેઠાય. ॥ ૪૦ ॥ એ રીતે જોઈને સહુ ત્રાસે, કે વેહેલા આવેલા, તે
 પાછા જઈ હેતશ્વીને, તેડી લાવે વેહેલા. ॥ ૪૧ ॥ એ રીતે અડધા પો-
 હોર દનમાં, આવી રહ્યું સહુ કોઈ, મુધન્વા આવ્યો નથી તે, પ્રધાન
 રહ્યા છે જોઈ. ॥ ૪૨ ॥ તે સમે અડધો પોહોર થયો, તવ ઉઠ્યો હરીદા-
 સ; ભોજન કરી મુખ પખાળી, લેઈ લીધો મુખવાસ. ॥ ૪૩ ॥ પછી

પોને યુધ્ધે જવા, થાવા લાગ્યો તૈયાર; ઉભા થઈને પેહેરી લીધા, પો-
તાના સણુગાર. ॥૪૪॥ રૂપે ગોરો કહેડે કંદોરો, નોરો મોતીનો માથે; કડાં
સાંકળાં વેઠ વીંટી, બાંધ્યા બાબુ બાંધ હાથે. ॥ ૪૫ ॥ નાહાનો ને નાબુગ
ધણેરો, અપળ જેની ચાલ; પ્રથમ પેહેલી કચ્છી ભીડી, પછી પેહેર્યો
સુરવાલ. ॥ ૪૬ ॥ કમર પટો કવચ બખતર. અંગ ઘણી ઉલટ; કાનમાં
કુન્ડળ હાર મોતીના, જરી જમો મુગટ. ॥ ૪૭ ॥ ચરણમાં ઉપાન ચે-
હેર્યો, પટકેથી કટી બાંધે; બાણનો ભાથો ને ધનુશ તે, ભેરબ્યાં ડાભી
બાંધે ॥ ૪૮ ॥ અપવા ખંજર ત્રીશુળ લીધું, જમૈયોને કટાર; ફરશી
ભાલો કવંત કુહા, તર્કસ તીર તરવાર. ॥ ૪૯ ॥ બાંધી બોકાની ઉમ્મર
નાહાની, આંખડી મ્હોટી મ્હોટી; અશ્તુ રાતાં ચોળ ચળકે, ન મળે બાંપણ
ખોટી. ॥ ૫૦ ॥ ભમ્મર ખુબજ ખેંચાયેલી, લાગે અતિ વિકરાળ; ત-
તપર થઈ કહ્યું તારણીને, ઓ સતી જે ગોપાળ. ॥૫૧॥ વલણ ॥ જે ગો-
પાળ છે માહરા, જવંછું રણસંગ્રામ; એમ કહેતાં વલ્લભ વદે, ગગળો
થયો તે ઠામ. ॥

કડવું ૧૯ રાગ સાખીનો.

જયમુની રૂશી એમ બોલ્યા, સુણ જનમેજે રાય; વિસ્તારી તુજને
સંભળાવું; સુધન્વાની કથાય. ॥ ૧ ॥ સુધન્વા ગગળો થઈને, કહ્યા જે
ગોપાળ; એટલે સુંદરવતી નારીને, પડી પેટમાં ફાળ. ॥ ૨ ॥ જણ્યું કે
જીવશે નહીં સ્વામી, ઉદાશ પામી નારી; પતીનો જઈ પાલવ ગાલ્યો,
અરજ સાંભળો માહારી. ॥ ૩ ॥ મમત શું માન્યનીનો ચાલે, યુધ્ધે જ-
વા થયા ત્યાર; તો મુજને મળીને પધારો, ઓ માહારા ભરથાર. ॥ ૪ ॥
છેવટનો આ પ્રેમ પ્રગટ્યો, આટલું વચન પાળો; થનારું હશે તે થારો,
પ્રેમની પીડા ટાળો. ॥ ૫ ॥ માગી માગી માગુ તમ પાસે, સાસુડીના
સંતાન; પુરણ વિકાર વપુમાં વાપ્યો, માટે દો રતુદાન. ॥ ૬ ॥ સુધન્વા
કહે એ શું બોલી, રણ યુદ્ધ જતાં નારી; સમય વણ વદીએ તે, છુટી
પડે નીરધારી. ॥ ૭ ॥ સમા વિના બોલે તે હારે, સમા વિના સહુ ખોટું;
રોકાઉને વેળા વીતે તો, થઈ પડે દુખ મોહોટું. ॥ ૮ ॥ સ્વામીને જીવવો
તાકો તો, મુમત મુકી દેવો; તારણી મમ પીતાને તું, જણે છે મુમતી
દેવો. ॥ ૯ ॥ તેલ તણી કઠાઉ કળાવી, બેઠા છે દરવાજે; વેળા વીતીને
ત્યાં જવુંતો, તેલમાં તળે આજે. ॥૧૦॥ માનની જણ નથી એવું, જીવતો

હશેતો મળશે; જાણે છે કે મોડા જશેતો, તેલ કઢામાં તળશે. ॥૧૧॥ જાણી
 જોઈ પતી તણો તું, જીવ લેવો કેમ ધારે; ઉશ્કેરી મોકલવો જોઈએ,
 વીધનથી ઉગારે. ॥૧૨॥ વેળા વીતે છે વેળા વીતે છે, કર્મ કંઠોડું જગ્યું;
 રજની રામા બોલી નહીને, આ વેળા શું માગ્યું. ॥૧૩॥ મેલ પાલવડો
 મુમત આવડો, કદી કાળે નવ કરીયે; તારણી કહે કેમ મુકું, બેઠીછું
 ભર દરીયે. ॥ ૧૪ ॥ વેહેલા જશેતો તેલથી બચી, શત્રુને હાથે મરશેા;
 મોડા જશેતો તાતને હાથે, પણ નહી ઉગરશેા. ॥ ૧૫ ॥ નીશ્યે મુજને
 એમ થયું છે, ઉતરશે શણગાર; માઠા શુકન માહારા સાચા, નહી કાંઈ ફેર-
 ફાર, ॥ ૧૬ ॥ આમે મરવુંને આમે મરવું, મરવાનું મુજ કંથ; હર પ્રકારે
 પીઉંજ માહારા, આવી રહ્યો છે અંત. ॥૧૭॥ તો શા સાડું ડરવું સ્વા-
 મી, અખળાનું ઉર ઠારો; નહીતો લાગશે બાળ હત્યા, સમજી પાપ ની-
 વારો. ॥ ૧૮ ॥ મુજ મન ઇચ્છા પુરણ કરો, પામશેા વૈકુંઠ વાસ; સા-
 ન્તી રાખાને બેસો જરા, ન દ્યો ત્રીયાનો ત્રાસ. ॥ ૧૯ ॥ વળી માહારો
 દેહ તજીને, આપીશ હું હત્યાય; કાયા માહારી પાડું નહીતો, સુકીત સૌ
 ફેક થાય. ॥૨૦॥ એટલે સુધન્વા એમ બોલ્યો, આ નહી મનુશ ધર્મ;
 દીવશે રતુદાન દેવું, પશુ પક્ષીનું કર્મ. ॥૨૧॥ સુંદરવતી સતી એમ બો-
 લી, ઓ માહારા ભરથાર; એક વરસનું મમ તપ મુકી, વરસાવું ધુમાર.
 ॥ ૨૨ ॥ પછી બાધ નહી દીવશનો, એરે માહારા નાથ; કહ્યું માહાર ક-
 બુલ કરો, જોડુ તમને હાથ. ॥૨૩॥ સુધન્વા કહે કામની મુને; રૂચે નહી
 તુજ વાત; તાહારું બોલ્યું પાળવા રહુંતો, ક્રોધ કરે મુજ તાત. ॥ ૨૪ ॥
 તવ અખળાયે જીવ્યા કાહાડી, દંતુમાં દબાવી; સુધન્વા કહે રતુદેઉછું,
 વીપ્રીત વેળા આવી. ॥ ૨૫ ॥ એમ કહીને વસ્ત્ર ઉતાર્યા, અખળાયે
 જીભ મેલી; ધુમાર વરસાવી નર નારી, પ્રેમે રમ્યા રંગરેલી ॥ ૨૬ ॥
 પોહોર દીવશ પુરણ થયો, સંકટ આવ્યું ભારી; સુધન્વાએ વસ્ત્ર પહેર્યા,
 ચાલ્યો આયુધ્ધ ધારી. ॥ ૨૭ ॥ છડીદારને આગના આપી, રથ અમારો
 લાવો, તવ સારથી રથ જોડી આવ્યો, શુકન માઠો કહાવ્યો. ॥૨૮॥ જો-
 વો સુધન્વા બારણે નીકળ્યો, તેવોજ કકળ્યો કાગ, દ્વારને ઉમરે ચરણ
 દેતા, આડો ઉતર્યો નાગ. ॥ ૩૯ ॥ તવ સુધન્વાએ વીચાર્યું, નીશ્યે થ-
 વાનો કાળ; જાણ્યું કે જનેતાને મળી આવું, ધારી ચાલ્યો ભુપાળ;
 ॥ ૩૦ ॥ પોતાની માતાના મેહેલમાં ચાલ્યો; જઈને લાગ્યો ચરણ; તે
 વેળા માતાને ભાશ્યું, આ સુત પામે મરણ. ॥ ૩૧ ॥ માયે કર ઝાલ્યો
 દીકરાનો, એવે આવી ભગની; સહુના મનમાં મરણ ભાશ્યું, અંતર ઉ-

હયો અગની. ॥૩૨॥ માતા કહે ઓ દીકરા મહારા, મુજને લાગ્યું એમ;
 આજે જો જુઠ્ઠા જશે તો, નહી રહે કુશળ ક્ષેમ. ॥ ૩૩ ॥ માટે તુજને
 નહી દેઉં જવા; ધરમાં બેસો તન; લોચન માહારું લાગ્યું ફરકવા, માઠા
 થયા શુકન. ॥ ૩૪ ॥ ભગની કહે અગની ઉડયો, મુજ ઉરમાં અતિશે;
 ઓરે વીરા મડા સરખું, મુખડું તારું દીશે. ॥ ૩૫ ॥ માટે બેશી રહે
 ભોવનમાં, હું જવા નહી દેવું; તાત તણો ઠપકો આવે તે, શીશ ચઢા-
 વી લેવું. ॥ ૩૬ ॥ માતા કહે હું તાત તારાને; જવાખની દેનારી; તારે
 માટે ક્રોધ કરીને, છો મને નાંખે મારી. ॥ ૩૭ ॥ અમે મા દીકરી બે
 મરશું, તે પછી બીજું થાય; ચીંતા તુ કાંઈ નવ ધરતો, જો જાયતો પાડુ
 કાય. ॥ ૩૮ ॥ સુધન્વા કહે માતા માહારી, રણ ચઢ્યો કેમ રહેવું; મા-
 રા તાતે દવાઈ દીધી, તેમને શું સામુ કેહેવું. ॥ ૩૯ ॥ ચાર ભાઈ ચડી-
 યા જે પેહેલા, તેમણે શી કરી ચોરી; તેને ન રોક્યાને મુને રોકોછો, મુ-
 કી દો સરજેરી. ॥૪૦॥ તાત તણું શું વચન લોપું, લોપે તે સુત કેવો,
 નાસ્તિક પ્રાણી જણવો એને, વળી દીકરી જેવો. ॥ ૪૧ ॥ નર થઈને
 નારી સરખો, જગતમાં હું મથાવું; માટે મરવું તેમાં ન ડરવું, રણ યુદ્ધ
 વીશે જવું. ॥૪૨॥ માતાજી હું નહિ કરૂં વાર્યું, ધાર્યું યુધ્ધે જવા; ના જવું
 તો તાતજી કકળે, પાછળ થાય પસ્તાવા. ॥ ૪૩ ॥ માત પિતાનું વચન
 લોપે, તે જન પાપી પ્રાણી; એવાં પુત્રનાં વચન સુણી, સુખવંતી વદી
 વાણી. ॥૪૪॥ માખાપનું બોલ્યું બોલંગે, તે પર ઇશ્વર કોપે; તો દીકરા
 જવાનું ના કહુ છું, તે વચન કેમ લોપે. ॥ ૪૫ ॥ સુધન્વા કહે સુણો
 માંતા, ન્યાય નિતિ સમજવું; માત પિતાનું વચન વિરોધી, તેમાં કોને વશ
 થાવું ॥ ૪૬ ॥ માતા કહે એમ બને તો, તેનું કરવું કેમ; સુધન્વા કહે
 સમજવું તમને, સાચુ માનજો એમ. ॥ ૪૭ ॥ ઘણું કરીને માતાનું બો-
 લ્યું, પુત્રીએ પાળવું વટે; પુત્રે પાળવું પિતાજીનું, કહું છું શાસ્ત્રને વટે.
 ॥૪૮॥ તવ માતા બોલતી બંધ પડી, સુતે સમજવું કેવું; ઓ દિકરા
 તારો નાસ થવાનો, જુઠ્ઠા જવા નહીં દેવું. ॥૪૯॥ વળણુ. ॥ જુઠ્ઠા જવા
 દઉં નહીં, ઓરે મારા બાળ; વક્ષભ વહે એવું કહી, રડતી એ તતકાળ. ॥

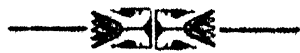

કડવું ૨૦ રાગ ઓપાઈ.

બોલ્યા જયમુની મુખ વાણી, તુતો સાંભળ પુન્યવંત પ્રાણી. સુખ-
 વંતી રડવા લાગી, માહારે રાહની દશા જગી. ॥ ૧ ॥ એવે શું થયું

નમ્રની ખાહાર; સહુ શેન્ય મળ્યું તે વાર; શંખ લેખે કર્યો તપાસ, દળ-
 માં ફરી જોયું ચોપાસ. ॥૨૧॥ દીઠું સર્વ સગું સંન્યાય, એક ન દીઠો સુધ-
 ન્વાય; નથી રાયનો મોહોટો સુત; થયા પ્રધાન આકળા ભુત. ॥૨૨॥ શંખ
 લેખે કર્યો વીચાર, ઠીક લાગ આવ્યો છે આવાર; એ રહેતો તો મધરૂપી
 રાખી, આજ કસુર આવી છે આખી. ॥૨૩॥ આપણી સંગ રહેતો તો રો-
 શે, આવેતો લાગ તે કોણ ખોશે; એમ કહીને બેઠે પરધાન, ગયારાય કને
 મસ્તાન. ॥૨૪॥ પુછ્યું હંસદ્વજે સુભમતી, કહો કીયો આવ્યો નથી, તવ
 પ્રધાન કોધે ભરીયા, મોહોટે ઘાંટે બેઠે ઓચરીયા. ॥ ૬ ॥ અમે તપાસ
 કીધો રાય, થયો તમ ઘરમાં અન્યાય; નથી આવ્યો સુધનવાય, એનો
 ઇનસાફ કેવો થાય. ॥ ૭ ॥ પેહલો દીકરાનો ન્યાય કરો; જોયું થા-
 ય છે ખોટોકે ખરો; એવા મર્મનાં વચન સુણી, ખુનસે ભરાણો ખુની.
 ॥ ૮ ॥ બોલ્યો હંસદ્વજ કોધ કરી, શું હું બોલેલું જવાનો ફરી; જવો
 ન્યાય કરો તમે બેઠે, વચમાં વાંધો નહીં લેવું. ॥ ૯ ॥ તવ સંખને
 લેખ પ્રધાન, રક્ત લોચન વદીયા વાણ; જવો એક સત જોધ્યા સપાટે,
 લાવો બાંધી જોર ઝપાટે. ॥ ૧૦ ॥ સાથે ઉઘાડાં ખડગ રાખો, કરે તોફાન
 તો મારી નાંખો; કહીએ તેડે ચંપાવતી નાથ, કહી બંધન કરજો હાથ.
 ॥૧૧॥ લાવો મારી મુશકે હાંધ, કાઠ ડરશો નહીં મનમાં; શુંએ રાજનો
 સુત તે સાર, બોલવું વેણ લેખે અમાર. ॥૧૨॥ એમ કહેતા શેવક સત
 ઉડ્યા; વણા રોશ ભરેલા ઉડ્યા; લીધાં ઉઘાડાં ખડગ હાથ, રક્ત નેત્રે આ-
 લ્યા સહુ સાથ. ॥૧૩॥ ગયા સુધન્વાને ધામે, કર્યો પોકાર મ્હોટે નામે, ત-
 વ સુધન્વાની નારી, આવી રડતી પોતાની ખાહારી. ॥ ૧૪ ॥ કહ્યું ન-
 થી સ્વામી મુજ વાસ, એતો ગયા જનુની પાસ; તવ સાંભળી શેવક
 વળીયા, સુખવંતીના મેહેલમાં પળીયા. ॥ ૧૫ ॥ ત્યાં તો દીઠો સુધ-
 ન્વા ભક્ત, કીધાં દાસોએ લોચન રક્ત; કેમ ઉભા રહ્યા છે હાંધ, તાત
 તેડે છે શેન્યા માંધ. ॥ ૧૬ ॥ કહ્યું છે તમે તેડવા જવો, એને બંધન
 કરીને લાવો; માટે બાંધીએ હાથ તમારા, નહીતો મળે ભોગ અમારા.
 ॥ ૧૭ ॥ માટે બાંધવા દો રૂડી રીતે, નહીતો બાંધીશું વોપરીતે; સુણી
 ચઢ્યો સુધન્વાને કોધ, આ શું બોલે છે ગુલામ ચોદ્ધ. ॥ ૧૮ ॥ એમ
 ધારી તાણી તરવાર, કર્યો દશ વિશનો સંહાર; તવ ત્રાશીને બીજ ના-
 ઠા, જણ્યા રાજકુંવરને માઠા. ॥ ૧૯ ॥ ગયા શેન્ય વીશે ખુમ કરતા,
 માઠા તાસ ભર્યા ઓચરતા; માહારાજ કરી કુંવરે રીસ, મારી નાંખ્યા
 ચોધ્યા વીસ. ॥ ૨૦ ॥ અમે જણી જોઈ પાછા વળીયા, તમ સુત જણી

ને પળીયા; તવ ચીડી લખી એમ, તાતનું વેણ લોપો કેમ. ॥ ૨૧ ॥
 આવો બંધન થઈને બેઠા, નહીતો થઈ જશો છેઠા; એમ કહી મોકલ્યા
 ચોધ્યા એંશી, ગયા રાણીના મેલમાં પેશી. ॥ ૨૨ ॥ આપી સુધનવાને
 ચીડી, તે વાંચી નજર કરી મીડી; કહ્યું તાત વચન કેમ લોપુ, કરો
 બંધન હવે નહી કોપુ. ॥ ૨૩ ॥ તવ સુખવંતી માતા કેહે છે, શીદ બં-
 ધન માગા લેછે, આવનારાનો કર સંહાર, નહીતો દે મુને તરવાર.
 ॥ ૨૪ ॥ તવ સુધનવા બોલ્યો આપે. સર્વને હણું તમ પરતાપે; પણ
 તાત વચન લોપાય, એતો અનરથ મોહોટો થાય. ॥ ૨૫ ॥ એમ કહીને
 બે કર દીધા, તવ શેવકે બંધન કીધા; જરા કબજે થયો જે વારે, કોપ્યા
 અનુચરો તે વારે. ॥ ૨૬ ॥ પેહેલા વીસ મારેલા તે કાળે, એતો ભરાયા
 પુરણ દાળે; કશા કશીને બંધન કીધો, ચાલ કહીને અચરકો દીધો.
 ॥ ૨૭ ॥ તવ સુધનવા ગભરાયો, હુંતો શીદ થવા ગયો ડાહ્યો; ચાલો
 આવુંછું તમ સાથ, પણ નરમ કરો મુજ હાથ. ॥ ૨૮ ॥ માહારી ચાંમડી
 બહુ ચુસાય, તેથી નસોને નાડી તણાય; એતો વેદના નવ વેડાય, જણે
 જીવડો મારો જાય. ॥ ૨૯ ॥ એવાં દીનતાનાં વચન બોલે, પણ જોધ્યા
 બાહાજ્યા જમ તોલે; દાજ આણીને ઠોંસા મારે, કેમ સામો થયો તો તે
 વારે. ॥ ૩૦ ॥ અલ્યા પેહેલું શું જણ્યું નહોતું, હવે તાદ્ય૩ આવી
 પોત્યું; એમ કહી ખેંચી લીધો જ્યારે, સુખવંતી ગભરાઈ ત્યારે. ॥ ૩૧ ॥
 એની આંતરડી બહુ દાજ, ઉડી સુધનવાને બાજ; અરેરે બેઠા આ દ-
 શા આવી, તેંતો બીગાડ્યું કર બંધાવી. ॥ ૩૨ ॥ હવે કબજે પડેલો
 શું કરે; સુત મરવાને સંચરે; માહારે જોઈને જીવવું ધીક, મુકવી મર-
 જદાને બીક. ॥ ૩૩ ॥ વળણ. ॥ એમ ધારી ગઈ તન કને, વીપ્રીત
 થઈ ગઈ વાત; વ્યાસ વહ્નિલ વાણી વહે, રડવા લાગી માત.

કડવું ૨૧ રાગ વૈદ્રભીનો નાટકની રાહ.

માતા રડે રહે ફાટતી, નહી જવા દૌ બાળ; માઠા શુકન મુજને થયા,
 માંથે ભમે છે કાળ. માતા રડે રહે ફાટતી. ॥ ટેક. ॥ તુ સપગલા-
 નો સભાગીયો, તાહરે જનમ્યે થૈ લેહર; કોમળ કાયાના દીકરા, આશો
 તુજપર કેહેર. ॥ માતા. ॥ ૧ ॥ ચક્ષુએ ચોમાસું ચાલતું, દીધી દીકરાને
 બાથ; લાડકવાયા જશો નહી, ચાંપે રૂદીયા સાથ. ॥ માતા. ॥ ૨ ॥ મો-
 હો જોયા માહારા બેઠા, મરવા મોકલું કેમ; દેશવટો દેશે રાજ્યો, તે

વેડીશું તેમ. ॥ માતા. ॥ ૩ ॥ તેલ કઢા તુજ કારણે, કરી છે તાતે ત્યાર;
 સગો શત્રુ થઈ લાગીયો, તેમાં કોણ કરે વાહાર. ॥ માતા. ॥ ૪ ॥ તુજ
 પછી બીજા બેટડા, પણ મોભી કુંવાર; તું ગયો પછી શું રહ્યું; ગા-
 દીના બેસનાર. ॥ માતા. ॥ ૫ ॥ મેં તુને સુનો મુકરો નથી, બહુ
 લડાવ્યાં લાડ; બાધાનો બાંધેલો બેટડો, ઉછર્યો પ્રભુને પાડ. ॥ મા-
 તા. ॥ ૬ ॥ સુવાવડમાં ઘણો સાચવ્યો, રાખી વશ જીવ્યાય, ખાટું તી-
 ખું ખાધું નહી, કષ્ટી ભોગવો કાય. ॥ માતા. ॥ ૭ ॥ સપુત સુત આશું
 થયું, આવ્યો કારમો કોપ; દેહ તજવા વેણ તાતનું, કેમ કરીયે ન લોપ.
 ॥ માતા. ॥ ૮ ॥ કારમી કાન્તી તાહારી જનમની, નોહોતી મુજને આશ;
 છેવટ પણ એનું એ થયું. થૈ નીરભામી નીરાશ. ॥ માતા. ॥ ૯ ॥ તારા
 બંધવ તારી બેનડી, સતી સાવધી નાર; હું રાંકડી તારી માવડી, રહીશ
 કોને આધાર. ॥ માતા. ॥ ૧૦ ॥ આ છબી દેખશું ક્યાં હવે, હવે પડશે
 પાપી વિયોગ; અરેરેરે હાય હાય શું થયું, આવ્યા ભુંડા ભવ ભોગ. ॥
 માતા. ॥ ૧૧ ॥ વળણ. ॥ એમ કહી મુરછામાં પડી, મીચાયાં છે નેન;
 તવ બંધુને ઘેરીયો, સુધન્વાની બેહેન. ॥

કડવું ૨૨ રાગ કાફી.

હારે બોલ્યા જયયુની મુખ વાણી, ઝાડ ઉગે તો રહે એધાણી; કાંઈ કલે-
 શમાં બાકી રેની, બંધુને બાહાજ કોવલીકા બેની. ॥ ૧ ॥ હારે વીરા માહા
 રે જીવીને શું કરવું; તાહારું મરણ થતાં પેહેલાં મરવું, મારે વિર વિના
 પીયર શાનું, કેમ દેવે ન ખોળ્યું પાનું. ॥ ૨ ॥ હું તો પીહરમાં છું પનોતી,
 કહી ધુંસકા મુકીને રોતી; બાહાજ શેવક કેરી સાથ, છોડો મમ બંધુના
 હાથ. ॥ ૩ ॥ હારે નહિ તો આપીશ મુજ હત્યાય, હું તો પાડીશ મારી
 કાય; મારો તાત વેચાયો વણ ધને, શંખ લેખ પ્રધાનોની કને. ॥ ૪ ॥
 હારે થયા સાચા શત્રુ પ્રધાનો, વેહેર વાળે છે મુંઢ મસ્તાનો; કિયા જનમ
 તણી દાજ વાળે, બધો હરખ હૈયાનો ટાળે. ॥ ૫ ॥ હારે અમને રાંકડી-
 ચોને રોવરાવે, આખા જનમની ઓથ ખોવરાવે; એનું કીયે કાળ ભલું
 થાશે, કરેલી કરણી ભોગવાશે. ॥ ૬ ॥ હારે અલ્યા શેવકો કષ્ટ કાપુ,
 છોડો બંધુને તો કાંઈ આપુ; કાહાડું દળદર કહો તે આપી, કેમ જીવ
 લેવા બેઠા પાપી. ॥ ૭ ॥ રાગ ઝડપનો. ॥ શેવકોયે સાંભળીને, બળમાં
 અચરકો દીધો; સુધનવા તો ધરણ ઢળીયો, પાછો ઉભો કીધો. ॥ ૮ ॥

સુધનવા કહે શું બળ દાખો, બંધાયો હું આપે; નહીં તો કેવો બતા-
 વ્યો તો, હાથ તમારા આપે. ॥૯૮॥ વાસ ચોધાના પ્રાણ લીધા, કેમ નાકા
 તે વેળા; મુજ તાતના ચીડી લે આઠ્યા, ત્યારે થયા ભેળા. ॥ ૧૦ ॥
 નહીં તો રાજપુતને શું બાંધો, વાંધો લીધો એહ; છેવટ શું ગત થાશે
 તમારી, વીચારી લો તેહ. ॥ ૧૧ ॥ એમ કહીને પંથે પળીયો, બળીયો
 બાહુ બંધાવી; ચાલ્યો ચાલ્યો ડિભો રહ્યો, નગ્રની બારણે આવી. ॥૧૨॥
 જ્યાં પોતાના પીતા બીરાજ્યા, ત્યાં જઈ નામ્યું શીશ; તવ હંસદ્વજના
 મન વાશે, પુરણ પ્રગટી રીસ. ॥ ૧૩ ॥ નોહોય તું માહારો દીકરો, તે
 વચન લોપ્યું માહારૂં; છે હંકારીને અભીમાની, આવી બન્યું તાહારૂં.
 ॥ ૧૪ ॥ દૈવ દેવરાવી માહારી પણ, તુજને મનમાં નાવ્યું; અન્યા કર-
 વાથી તારાપર, જોર સરવનું ફાવ્યું. ॥ ૧૫ ॥ શત્રુ સામા વાટ જુએ છે,
 કાલ્પરપણું તેં કીધું; માહારે પેટ પેંદા થઈ તેં, નામ લજવી દીધું.
 ॥ ૧૬ ॥ ન્યાય તારો માહારે શું કરવો, નથી પડતી મુજ; પડો વગડા-
 વ્યો તેની તેં; કાંઈ ન કીધી બુજ. ॥ ૧૭ ॥ તાત તણો તને ડર નવ
 લાગ્યો, શું ધરીયાં બે શીશ; પ્રધાનને ઇનસાફ સોંપ્યો; કયાંથી
 તું બચીશ. ॥ ૧૮ ॥ સુધનવા કહે ક્ષમા કરો, એરે મહારા તાત;
 કાં થોડો કામનીયે રોક્યો, કાં થોડો મુજ માત. ॥ ૧૯ ॥ કાં થો-
 ડો હરી સેવામાં, રોકાયો હું તાત; તમ પાસે જુહુ નથી કહેતો,
 શત્રુ વધુ વાત. ॥ ૨૦ ॥ છોડતો કછોડ થાયે, તાત તણી નહીં રીત;
 ભારે ભયંકર શબ્દ સુણી, થયો છું ભયભીત. ॥ ૨૧ ॥ હશીને મુને
 આંગના આપો, યુદ્ધે તતપર થાવું; તમ પરતાપે અરજીનજીને, જીતા
 નગ્રમાં આવું. ॥ ૨૨ ॥ હંસદ્વજ કહે જીત્યો ખેટા, બોલ્યું તેં માહારૂં
 નામ; તમે શીક્ષાને પાત્ર થયા છો, કરશું અમે સંગ્રામ. ॥ ૨૩ ॥
 તાતજી અપરાધ ક્ષમા કરો, બહુ ભુલ થઈ છે માહારી, તમે ન છોડો તો
 કોણ છોડે, પુત્રની દયા ધારી. ॥ ૨૪ ॥ તોપણ શીશ ધુણાવે પીતા,
 એકનો બે નવ થાય; તેલ કઢામાં તળાશે તમે, માહારો નથી ઉપાય.
 ॥ ૨૫ ॥ એટલે વારતા નગ્રમાં ચાલી, બોળાવા બેઠું જગત; અરેરે તેલમાં
 તળાશે, સુધનવા હરી ભક્ત. ॥ ૨૬ ॥ આખા ગામમાં ત્રાસ પડીઓ
 જણ્યું સુધનવાની નારી; તેલમાં તળાવા હુકમ થયો, મુજ કંથને દુખ
 ભારી. ॥ ૨૭ ॥ ત્રાસ ભરી નીકળી તારણી, વીપ્રીત આંખડી કાઢાવી;
 સુખવંતી સુધનવાની માને, મુરછાથી મુઢી આવી. ॥ ૨૮ ॥ કોવળીકા
 કહે માતા માહારી, દૈવે તો દગો દીધો; તેલમાં તળવા મુજ બંધોને,

મમતાતે હુકમ કીધો. ॥ ૨૬ ॥ તે સાંભળી સુખવંતી ચમકી, ઉઠ્યો
 ઉરમાં અગની; રડતી રડતી સુધનવાની, નીકળી માતાને ભગની.
 ॥ ૩૦ ॥ ત્રૈણે અખળા ત્રાસ ભરેલી, રડતી કુટતી ચાલી; સાથે દાશીયો
 દસ વીસ દોડી, તે કર રેહે છે ઝાલી. ॥ ૩૧ ॥ નેત્ર વિશે નોર માતુ
 નથી, આંશુ વહે ચોધાર; પ્રથવીમાં પછાડ્યો ખાતી, વરત્યો હાહાકાર.
 ॥ ૩૨ ॥ વલણના હાહાકાર વરત્યો ઘણો, પુરણ પ્રગટ્યો શોક; વલ્લભ
 વદે શ્રોતા સુણો. ખળ ભળીયું બહુ લોકના.

કડવું ૨૩ રાગ સાખીનો.

જયમુની રૂશી એણી પેર બોલ્યા, સુણ જનમેજે રાય; વીસ્તારી તુ
 જને સંભળાવું, સુધનવાની કથાય ॥ ૧ ॥ હાહાકાર ત્યાં થઈ રહ્યો છે, રડે
 છે ભગનીને નારી; જનુની બુલભ રડે છે, નેત્ર નાહાનું આંસુ ભારી ॥ ૨ ॥
 રૂદીઆયો કુટે શ્રોણીત છુટે, પશુની પેરે બરાડે; અવનો ઉપર પડતાં નાં
 ખે, મુસ્તકના કેશ કાહાડે ॥ ૩ ॥ રોળાય શરીર રેણું વિશે. મુકી મરીયાદ
 લાજ; ભાન રહ્યું નહીં વેહેવાર વટનું, રડે મોહોટે અવાજ ॥ ૪ ॥ વસ્ત્ર તણી
 તો શુધી નથી, અંગ ઉઘાડુ થાય; પગપાની કોઠ્યે ન દીઠેલી, તેની ઉઘા
 ડી કાય ॥ ૫ ॥ તવ મામનું લોક ભેળું થયું, રહીયત રડવા લાગી; નરનારી
 ને છોકરાં નાંહાનાં, સર્વને પીડા જગી ॥ ૬ ॥ રાધ્યાં ધાન રહ્યાં લોકોનાં;
 ખાણું પીણું કેમ ભાવે; ઘરનાં કામકાજ મુકીને સહુ, રડતુ રડતુ આવે ॥ ૭ ॥
 ઘણાં મનુશની. મેદની મળી, રડે છે હૈયા ફાટ; સુખવંતીની સાથે ચાલ્યુ, ક-
 રતાં અતી ઉચ્ચાટ ॥ ૮ ॥ શેમમાં મોર બપૈયા રોતા; નય્રમાં રોતાં સ્વાન;
 મેહલે ચઢીને દાશીયો રડતી, ભોમી ભાસે સમશાન ॥ ૯ ॥ હયને હસ્તી ઘા
 સ ન ખાયે, પોપટ પાંજરે રડતાં; અરેરે આ બેઠું બગડવા, હરીજનને ક-
 નડતાં. ॥ ૧૦ ॥ સુધનવાનું શંકટ જણી, નરને નારી ત્રાસે; ધાવતાં
 બાળક નાંખે મારગમાં, ભગતને મળવા નાસે. ॥ ૧૧ ॥ મનુશ મેદની
 ઘણી થઈ છે, અંટે વાળીયે વળે; જવાનીયાં જન જોરમાં ચાલે, ઘરડાં
 ધરણુ ઢળે. ॥ ૧૨ ॥ કૈંક પ્રાણી કહે શું કરીએ, થાય છે કાળો કેહેર; કૈંક
 કહે મને લાગ મળે તો, રાજને માફ ઠેર. ॥ ૧૩ ॥ મુઓ એ રાજ મરતો
 નથી, દીકરાને દુખ દેછે; પ્રધાનના કેવા પ્રમાણે, હાએહા એ કેહેછે. ॥ ૧૪ ॥
 કૈંક કહે કે સુધરે નવાના, ક્યાં ગયા ચાર ભ્રાત; બાંધવની એ પક્ષ કરે
 તો, શું કરે એકલો તાત. ॥ ૧૫ ॥ ભરથાર ભામની ભગનીને માતા. તે

તો છે એક રૂપ; તે સાથે ચાર ભાઈ હોય ભેળા, શું કરે એકલો ભુપ. ॥ ૧૬ ॥
 સુધન્વાની પક્ષમાં આપણ, સરવે રહીયત થાવું; સુધન્વાને દેશવટો
 દે, તો તેની સંગ જાવું ॥ ૧૭ ॥ કદી જીવનો નાશ કરે તો, આપણે જી-
 વી શું કરવું; ખરેખર તોફાન કરીને, ગમે તે ઉપાયે મરવું. ॥ ૧૮ ॥
 એવા એવા વિચાર ચાલે, લોકના ઉઠે તરંગ; સુખવંતી દીકરાને દુખે,
 ભાગી નાંખે છે અંગ. ॥ ૧૯ ॥ કાવળીકા કલાપાન્ત કરે છે પીછર જા-
 વા બેઠું; આનંદ આખો વરસી રહ્યો તો, તેમાં વીચન પેઠું. ॥ ૨૦ ॥
 બીજા બંધવ વળું જીવો, મોલીના તુલના ક્યાંથી; પાંચ બંધુની જુગ-
 લ જોડી, ખોડ પડે તેમાંથી. ॥ ૨૧ ॥ સુંદરવંતી સુંદરી છે, સુધન્વાની
 જોડ; બાળકી બેભાન થઈ છે, ધુન્યમાં ચાલે તેહ. ॥ ૨૨ ॥ દરવાજાની
 લગભગ આવ્યું, શેન્યાયે જોયું સાર; હંસદ્વજને પ્રધાન બેઠા, ત્યાં ગયા
 સમાચાર. ॥ ૨૩ ॥ સુખવંતી કાવળીકાને સુંદર, વળી રહીયત આવે,
 તોફાન થાશે એમ ભાસે છે, તવ રાય વિચાર લાવે. ॥ ૨૪ ॥ રહીયતને
 તો રોકી શકુ પણ, અખળા આવે માહારી; કાવળીકા દીકરી સંગ આ-
 વે, આવે પુત્રની નારી. ॥ ૨૫ ॥ કહો ના કહો પણ કળેશ મોટો, દુર
 દશા કાંઈ કાઢાવી; એવામાં તો રહીયત સાથે, ત્રેણે અખળા આવી.
 ॥ ૨૬ ॥ સુખવંતીયે દીઠો સુધન્વા, સભાની વચ્ચે પડી; કામળ દીકરા
 કાણે બાંધ્યો, વળગીને બહુ રડી. ॥ ૨૭ ॥ બીજા કાવળીકા બેઠેન
 બાજી, ત્રીજા પેમદા પેડી; ફાટી આંખે ક્રોધી શરીરે, કંથ કને જઈ બેડી,
 ॥ ૨૮ ॥ છુટે કેશે કારમે વેશે, દંત દાખીને ડસ્તી; આડી અવળી
 ડોક નાંખે, ભુજ ભેગા કરી ઘસ્તી. ॥ ૨૯ ॥ અરેરે આ શો ઉતપાત
 થયો, સસરા શત્રુ જગ્યા; પોતે મુને પરણાવીને, શોભાગ્ય લેવા લાગ્યા.
 ॥ ૩૦ ॥ એવામાં હંસદ્વજ બોલ્યો, ઓ સુખવંતી નારી; મરીયાદ મુકી
 સભામાં આવી, એ નહિ શોભા માહારી. ॥ ૩૧ ॥ જેવો એ દીકરો છે
 તારો, તેવો માહારો એહ; તુને ને મુને સરખો વાહાલો, તેમાં નહિ સંદે-
 હ. ॥ ૩૨ ॥ પણ પુત્રે પીતાની દવાઈ, ધારીને કીધી લોપ; તે કારણથી
 એના ઉપર, પુરણ ચઢીયો કોપ. ॥ ૩૩ ॥ જે પુત્રે પીતાને લજાગ્યો,
 તે સુતને શું કરીયે; બળાત્કારે નાંખવો મારી, ખરી વાતે નવ ડરીયે.
 ॥ ૩૪ ॥ ॥ વળણ. ॥ ડરવાના નહિ તારણી, સત્ય વદુછું વાણ; તેલ ક-
 હામાં નાંખીને, લેશું એના પ્રાણ.

કડવું ૨૪ રાગ શંધિધુ.

કેહે છે સુખવંતી, કોણ મમ સુત મારનાર; જગતમાં શું તમેજ
જખરા, વળી ગયું અંધારે. કેહે છે સુખવંતી, કોણ મમ સુત માર-
નાર. ॥ ૧૬૬ ॥ પુત્ર પોતાનો માનતા હોતો, જીવન ન કરવો ધારો; તે-
લમાં તળવા નીચે કર્યો, તેથી નહિ તમારોરે. કેહે છે. ॥ ૧ ॥ આણ
દાણ વરતે શેન્યા ઉપર, ઘરમાં તે નવ ચાલે; નથી ચલણ ચલાવવાનું,
કુમત કીચો આલેરે. કેહે છે. ॥૨૧॥ એ દીકરાના પગલે તમે, સુખ પામ્યા
છો પતી; કાંક બગડવા કાળ થયું તે, સુજ માઠી મતીરે કહે છે. ॥૩૧॥
વાંજયા મેહેણું માંથે હતું, તે આ દીકરે ટળીયું; તેને તમે મારવા બે-
ઠા, આભજ ઉંધું વળિયુરે. કેહે છે. ॥૪૧॥ નથી કાલ્પ જનેતાનો, જનમે
લો સુત માહારો; હું જીવતી બેઠેલી છુંતો, કોણજ છે મારનારોરે. કેહે છે.
॥૫૧॥ ઘર ના જોઈએ ગામ ન જોઈએ, ન જોઈએ રાજગાદી; મને માહારો દીક
રો આપો, જશું વન વિવાદીરે. કેહે છે ॥૬૧॥ જીવ જોઈને જર ભોગવવું,
એ ન્યાય કોના ધરનો; આશરો નથી જોઈતો તમારો, જોઈએ વિહ્વલ વ-
રનોરે. કેહે છે ॥ ૭ ॥ પુત્રની પીડા નરિ પિતાને, મીથ્યા ડોળ ખતા-
વે; વસ્તીવંત વામા મરેને, તર્તજ ખીજી લાવેરે. કેહે છે ॥ ૮ ॥ પુરૂષ
સગા વૈભોગના છે, ફીકર નહિ ફરજનની; ખીજી લાવી થાય ખીજના,
આશા તેના તનનીરે. કેહે છે ॥ ૯ ॥ તાત તણી ઘોડા ગાડીમાં, પુત્રો
નવ પસવાયે; રીંટીયાની કાતનારી માડી, તેમાં સુત સમાયેરે. કેહે છે
॥ ૧૦ ॥ ॥ વળણ ॥ સુત સમાય નહિ તાતમાં, માતમાં સુત સમાય.
કહે વલ્લભ તવ રાજ્યો, કોધે બોલ્યો ત્યાંય. ॥

કડવું ૨૫ રાગ ઊપરનો.

હંસદ્વજ કેહે છે, વિચારીને વદો વાણી; મરજદ મુકી બહુ બોલશે-
તો, ચૈ જશે ધુળધાણીરે ॥ હંસદ્વજ કેહે છે, વિચારીને વદો વાણી, ॥ ૧૬૭ ॥
માહારા ધરની રીતી છોડી, દોડી આવી હાંધ; કુળ લજગ્યું કુટુંબ લજ
ગ્યું, શરમ નહી મનમાંધરે. ॥ હંસદ્વજ કેહે છે. ॥ ૧ ॥ બાપ તણી બહુ
સાખ વચારી, પધારી તું પંથે, વણ વિચાર્યું સાંભળશે, હારીને જશે
અંતેરે. ॥ હંસદ્વજ. ॥ ૨ ॥ પિતા વિના પુત્રો ક્યાંથી, પુત્રો પુરૂષ કેરા;
અમારા મન ધાર્યું કરશું, મીથ્યા મારો ફેરા. ॥ હંસદ્વજ. ॥ ૩ ॥ શું
માહારું બોલ્યું પડે પાછું, શું મીથ્યા દવાઈ; તમારું ધાર્યું નહી થાયે,

મુકી દો ભવાઈરે. ॥ હંસદ્વજ. ॥ ૪ ॥ પીતાજીનું વચન લોપે, તોતો
છોકરું હેણું; એક જશે પણ ચાર બીજને, નહી થાય વંઝા મેંણુરે.
હંસદ્વજ. ॥ ૫ ॥ નરનો સ્વભાવ હોય માહા માઠો, માટે તમે પસ્તાશો;
ક્રોધાતુર થઈ માર દેશું, ત્યારે નાહાં જશોરે. ॥ હંસદ્વજ. ॥ ૬ ॥ માટે
સમજી મેહેલ પધારો, પુત્રની આશા મુકો; એક ઘડીમાં ધરબાર તારું,
ભાંગી કરૂં ભુકોરે. ॥ હંસદ્વજ. ॥ ૭ ॥ દીકરીને દરવાજે લાવી, શું તેં
મનમાં ધાર્યું; પોતાનો જીવ જાળવી જવો, કરો માહારૂં વાર્યુરે. ॥ હંસ.
॥ ૮ ॥ આજો વળ ચડવાનો મુજને, જેમ જેમ મુમત કરશો; તેમ તેમ
હું થવાનો હડીતો. ભારખોજથી ઉતરશોરે. હંસ. ॥ ૯ ॥ પ્રેમદાનું
કહ્યું પતિ સાંભળશે, ભુતળ રસાતળ જશે; કેહેવાઉં વશ વામાને રા-
જ, હાહાકાર વરતાશેરે. ॥ હંસ. ॥ ૧૦ ॥ રાજ રીતીથી રામા તમે,
આપણે ઘેર પધારો; નહી તો નવા જુની થાશે, શાને વીષ વધારોરે.
॥ હંસ. ॥ ૧૧ ॥ વળણ. ॥ માઠો સ્વભાવ મરદ તણો, સત્ય સમજજો
નાર; આંખડી ફાટે અમ તણી, તો તમે ખાશો માર. ॥

કડવું રફ જાગ્યારે જાદવરાય એ રાગ.

સુખવંતી તવ બોલે, નેત્રોમાં નીર મેધ તોલેરે, ધીક્કાર ધીક્કાર
ધીક્કાર તમને નાથજીરે. ॥ ૧ ॥ અખજાની દયા નાવી, કઠીણુ રૂદીયા
કાહાવીરે; હવે મેં પણ મરવું નિશ્ચે ધારીયુરે. ॥ ૨ ॥ મારો મોભી દી-
કરો જશે, તો મુજ જીવે શું થાશેરે; નથી નથી નથી માહારે જીવવુરે.
॥ ૩ ॥ કેહી રીસ કરી મન સાથે, એણે ખડગ લીધું હાથેરે; સુધન્વાનાં
બંધન કાપી નાંખીયારે. ॥ ૪ ॥ તવ કોવળીકા ભગની, જેના ઉરમાં
ઉઠ્યો અગનીરે; રક્ત લોચનથી પીતા પ્રત્યે ઓચરીરે. ॥ ૫ ॥ તાત
તમે શું જણો, કાંઈ ગર્વ ધણેરો આણેરે; માણોછો જે સુખ તે સૈના સં-
પથીરે. ॥ ૬ ॥ જેમ જેમ શાન્તી રાખી, તેમ હકુમત ચલવી આખીરે;
તમ પાખી હજારો દાહાડા ચાલશેરે. ॥ ૭ ॥ શું છો તમો કરનારા, અ-
મે છેયે ત્યાં મરનારા; જે ફાવે તે કરજો, દરશો નહીં જરારે. ॥ ૮ ॥
કાયા કામની કેરી, પણ આત્મામાં શી ફેરીરે; જે જેને ઉમંગ હોય તે
પુરો કરોરે. ॥ ૯ ॥ ભાઈ વળુદી બેહેની, પીછેર પનોતી તેનીરે; નહિ
તો શેની મોંઘી સાસરી સાથમારે. ॥ ૧૦ ॥ દીકરો હણવા ધારી, કેહે-
વાઈ વિપીરીત મત ભારીરે, થયેલા વરસ તે પાણીમાં ગયારે. ॥ ૧૧ ॥

પોતાના કેશની ગઠે, એણે ફાંસો નાંખ્યો કંઠે; રાયે જાણ્યું વઢે વાત
વિપરીતનીરે. ॥ ૧૨ ॥ વળણ. ॥ રાય સમજ્યો વિપરીત છે, સહુને
મગટ્યો દેશ, હાંહાં કહી કુંવરી તણા, છુટા કીધા કેશ. ॥

કડવું ૨૭ રાગ સાખીનો.

જયમુની રૂશી એણીપેર બોલ્યા, શુણ જનમેજે રાય; વિસ્તારી
તુજને સંભળાણું, સુધન્વાની કથાય. ॥ ૧ ॥ રાયે કુંવરીના કેશ છોડ્યા,
આમ ન કરીશ બેહેની; ગમે તે કાંઈ મારગ કાઢું, જરાક ધારણ રેની.
॥ ૨ ॥ એમ કહીને શાન્તી પાડી, જોયું પ્રધાનોના સામું; કહો ભાઈ
હવે કેમ કરવું, અપકીરતી હું પામું. ॥ ૩ ॥ માહારા ધરમાં કંકાસ આ-
લ્યો, માટે નથી ઉપાય; જો તમે બેઠે કેહેતા હોતો, હું કરું નિતીનો
ન્યાય. ॥ ૪ ॥ શંખને લેખ બે આવા જઈને, કરવા લાગ્યા વિચાર;
આપણો દેશી શુધન્વા છે, નડે છે ઘણીકવાર. ॥ ૫ ॥ રાજમાં આપણી
ખટખટ આલે, તેમાં પડે છે આડો; માટે ભલેરો લાગ આવ્યો. ફરી ન
આવે આ દાહાડો. ॥ ૬ ॥ ગમે તે કરી શુધન્વાનો, કરાવી નાંખવો ના-
શ; પછી આપણ નીરભય થાણું, નહી રહે કોનો ત્રાસ. ॥ ૭ ॥ એવી
ધારણા ધારીને ઉઠ્યા, આઠ્યા રાયની પાસ; દીકરાનો ન્યાય કરો તમે,
અમે કરીશું તપાસ. ॥ ૮ ॥ તવ હંસદ્વજ ન્યાય કરવા, બેઠો સ્વ આ-
સન; ઇનસાફ હું તારો કરું છું, સુણો સુધન્વા તન. ॥ ૯ ॥ તવ સુધનવા
બે ભુજ જોડી, બોલ્યો તાતની પ્રત્યે; છુટો છું ને ઉભો રહ્યો છું, તેતો
હું માહારે સત્યે. ॥ ૧૦ ॥ પિતાનું વેણ પાળવા સાડ, બંધન થયો તો
આપે; સુધો ચાલીને હું આઠ્યો, તમારી દૈવ પાપે. ॥ ૧૧ ॥ જે કેહેશે
તે કબુલ માહારે, લોપણું નથી વેણ; પીતાનુ વેણ પુત્ર લેપે, તે થાય
સુકીત હેણ. ॥ ૧૨ ॥ નહી તો તમ પરતાપે મુને, સામર્થ્ય છે અપાર;
એટલે પ્રધાન પ્રત્યે રાજ, કેહેવા લાગ્યો વીચાર. ॥ ૧૩ ॥ આ દીકરાને
દો દેશવટો. કેવો કેહેવાશે ન્યાય; તેજમાં તળવા હુકમ કરવે, દીકરો
માહારો જય. ॥ ૧૪ ॥ વળી ધરમાં ઉતપાત પેસે, નારી માહારી દેહ
છાડે; પુત્રની નારી નાંખે નિસાસો, દીકરી મરવા માંડે. ॥ ૧૫ ॥ સુધ-
ન્વાના ચાર બંધુ, ટગટગ રહ્યા જોઈ; ન બોલ્યાં પણ લોચન રાતાં, કરી
રહ્યા સૌ કોઈ. ॥ ૧૬ ॥ વળી નગની રહીઅત સરવે, આઠ્યાં સુધન્વા
પુઠે; સુધન્વાને મારો કેહેતાં, નરનારી સૌ રૂઠે. ॥ ૧૭ ॥ તેમાંથી થાયે

મોહોટો દંગો, ત્યારે કરીયે કેમ; તમે મુને આપો ખુલાસો, બહુ વાતે છે વેમ. ॥ ૧૮ ॥ એટલે શાન્તી રાખીને બોલ્યા, શંખને લેખ પ્રધાન; અરે રાયજી આશું કહોછો, ક્યાં ગયું અભીમાન. ॥ ૧૯ ॥ પોતાની પ્રે-મદાથી બીધા, દીકરીનો ડર લાગ્યો; મરદ જાણી પ્રધાન થયા, કરમે વ-ઢળ લાગ્યો. ॥ ૨૦ ॥ શું કરશે દીકરાને દારા, રહીઅત શું કરનારી; હુકમ કરો તો આપણા ચોક્કા, કાહાડી મુકે ડાંગ મારી. ॥ ૨૧ ॥ જોર ન જાણવું કોઈ બીજનું, હીંમત જોઈએ તમારી; બીજનું કારણ કાંઈ ન કેહેશે, એજ સદહા છે અમારી. ॥ ૨૨ ॥ એટલે હંસદ્વજ એમ બોલ્યો, ઇનસાફ રહેવા દઈએ; એક વેળા તો અરજીન સામા, યુદ્ધ કરવાને જઈએ. ॥ ૨૩ ॥ ॥ વળણ. રાયે કીધી આગના, યુદ્ધે ચઢો સૌ ચોક્ક; ન્યાય કર-શું પાછા વળી, ચઢ્યો પ્રધાનને ક્રોધ. ॥

કડવું ૨૮ રાગ શંગેરી.

પ્રધાન બેઉ ઉઠી બોલ્યા, કરીને પોકાર; ધીક ધીક ધીક તુને, ક્ષત્રી-ના કુવાર. ટેક ॥ જોયો તારો નેક ટેક, એક સ્વારથી; પક્ષપાત પુરી રાખે, ન્યાય તો નથી, જોઈ જોઈ જોયો તુને, ગરવી ગુમાર; ધીક. ॥ ૧ ॥ સોનું જાણી સંગ કર્યો, નીકળ્યો કથીર; નકકી કાહર કુળનો તું, નોહ રણધી-ર. ॥ બોલેલું મોઢામાં પેઠું, થુ પડી બોલનાર, ધીક. ॥ ૨ ॥ જમો જરી-ને ઉતારી, ચુડો પેહેરો હાથ; હોડો ચીર ચુંદડી, ચંપાવતીના નાથ, અ-ક્ષુમાં કાજળ સારી, મુકો દે હથીઆર. ॥ ધીક. ॥ ૩ ॥ કુન્તી સુત પારથ સામો, શું કરે સંગ્રામ; ગાદીએ બેસી લજબયું, તાત તણુ નામ; નારી લોભે લત્તયાયો, ભય પામ્યો અપાર. ॥ ધીક. ॥ ૪ ॥ તારા નએ નથી ર-હેવું, જશું વનવાસ; કરમ પુટ્યો હોય તે થાયે, અન્યાડીનો દાસ; પો-તાના ચાહાણા પાકાં ખોટા, કેમ રીજે કીરતાર. ॥ ધીક. ॥ ૫ ॥ અમે તારે ઘેર રહીને, ખાધુ અન્ન ઉચીષ્ટ; તે છાંટા અમોને લાગે, ગણાશું પાપીષ્ટ. આટલેથી સમજ ગયા. છેત્રા છે જુહાર. ॥ ધીક. ॥ ૬ ॥ વળણ. ॥ એમ કહી ચાલવા માંડીયું, જુએ શૈન્યનો સાથ; તવ રાયે ઉભા થઈ, આલ્યા બેઉના હાથ. ॥

કડવું ૨૯ રાગ આશાવરી.

જયમુતી રૂશી એમ બોલ્યા, સુણ જનમેજે રાય; વિસ્તારી તુજને

સંભળાવું, સુધન્વાની કથાય. ॥ ૧ ॥ રાયે પ્રધાનોના હાથ ઝાલ્યા, ક્રોધા-
 તુર કેમ થાવો; રીતીસર કેહેવું હોય તે કહો, રીસાઈને શું જવો ॥ ૨ ॥
 એટલે પ્રધાન ગાળને બોલ્યા, અન્યાયનો તું સ્વામી; વગડાવતી વેળા,
 કાંઈ ન રાખી ખામી. ॥ ૩ ॥ તેલ તણી કઢા ઉકળાવી, તેનો કોને માટે;
 બીજને તળવા ધાર્યાતા, દીકરો તે સીર સાટે. ॥ ૪ ॥ પોતાનો બાળક
 બચાવી લેવો, પારકાને શું હણવો; ન્યાય વાળા સુત શત્રુને, સરખે
 ભાગે ગણવો. ॥ ૫ ॥ ગ્રહસ્થના જેટલાં હોય વાહાણાં, તેટલાં ગરીબ જ-
 નને; ગ્રહસ્થે પ્રાણી ગરીબે પ્રાણી, વિચાર કરજો મનને. ॥ ૬ ॥ કોઈક
 આવ્યું હોત મોડું તો, તેને નાંખત તળી; પોતાના પુત્રનો પક્ષ કરો છો,
 કેવળ બુદ્ધિ બળી. ॥ ૭ ॥ અરેરે રસાતાળ જશે, વરસસે નહી મેલ;
 આ ગાદી પર પુન્ય હતું તે, થયો પાપનો ભેગ. ॥ ૮ ॥ પોતાના પાળી
 અવર હણવા, એ નહી ઉત્તમ ન્યાય; વચન બ્રહ્મ થાવું તે ભુંડું. જવા-
 નર્કની માંય. ॥ ૯ ॥ ઇનસાફ કરવો શોંખ્યો અમને, બોલીને સીદ કરો;
 વેણ ગયું તેનું સરવસ્ત ગયું, જીવતાં મુઓ ખરો. ॥ ૧૦ ॥ પોતાનું બો-
 લેતું પાળવા માટે, રામસંધ્યા વન; વચન પાળવા રાજ મુકી, નિકળ્યો
 નાળ રાજન. ॥ ૧૧ ॥ વચન પાળવા હરીચંદ્રે, વેચ્યા પુત્રને નારી; મ-
 શાણની નોકરી કીધી, કષ્ટજ વેડ્યું ભારી. ॥ ૧૨ ॥ તેવા પ્રાણી માહા
 સત્યવાદી; ગાદી ભોગવવા યોગ; ધન્ય છે તેનું જીવવું ને, ધન્ય તેનો
 વધભોગ. ॥ ૧૩ ॥ પોતાનું બોલ્યું પોતે ન પાળે, તે વાળે શો દન; વ-
 ચન બ્રહ્મીને છાંયે ન રહેવું, મુખેન મુકવું અમ્મ. ॥ ૧૪ ॥ વાહાણામાં વ-
 દન નવ જોવું, જોવે સુકીત નાસે; તમારી સંગત કરવામાં અમને, પાતક
 ઝાળું ભાસે ॥ ૧૫ ॥ માટે અમપર કૃપા રાખી, જવા દો આગનાય;
 રૂંચે રૂંચે પાપ ચઢે છે, અમારું પુન્ય બધું ધોવાય. ॥ ૧૬ ॥ ચાન્ડાળનો
 ચાન્ડાળ કેહેવો, જેની જીભડી જુડી; એરે પ્રભુ જુઠા જીવડા, જગમાં-
 થી જાળે ઉડી. ॥ ૧૭ ॥ એવાં એવાં વચન કહ્યાં, રાજને દ્રઢતા બેડી;
 માહારૂં બોલ્યું હું કેમ લોપુ છું, પાપ મતી કાંક પેડી, ॥ ૧૮ ॥ મમ
 અબળાયે મમ કુવરીયે, બોલી મુને દખાવ્યો; વચન બ્રહ્મ થવા મનસુ-
 બો, માહારા મનમાં આવ્યો. ॥ ૧૯ ॥ આટલી વય માહારી થઈ પણ,
 બ્રહ્મ નોહોતો થયો કદી; આજ મુને આ મતી સુજી, ફરવું ધાર્યું વદી.
 ॥ ૨૦ ॥ પુત્ર જાયે પરીવાર જાયે, જાયે રીધ રીધ ધન; કટકા થાયે
 દેહ તણાતો, લોપીયે નહી વચન. ॥ ૨૧ ॥ એવું મનનાં નીરચે કરીને,
 ખુરશીયે બેઠો સય; સાંભળજો તમે સરવે સભા, સુધન્વાનો ન્યાય.

॥ ૨૨ ॥ સુનંદવા જે સપુત હોય તો, બાપ તણે બોલ પાળવો; હુકમ માહારો થાય છે એવો, તેલ કઢામાં તળવો. ॥ ૨૩ ॥ એવો હુકમ થયો રાજનો, થરથર ધ્રુજ્યું લોક; હરીજનોયે ત્રાસ પામી, મુકી કારમી પોક. ॥ ૨૪ ॥ નરનારીને બાળક ધરડાં, રડવા લાગ્યાં અપાર; પોંચા કરડી હાથ ધસે છે, નેત્રે વેહે જળધાર. ॥ ૨૫ ॥ સરવેના મનને એમ આબ્યું, રાજને થૈતી દયાય; પણ પરધાનો કુબુદ્દીના, તેણે ચઢાવ્યો રાય ॥ ૨૬ ॥ અરેરે એમનું ભુંડું થાજે, જાજે સત્યાનાશ, સાતે જનમ એ બે જણને, પડજે ત્રાસે ત્રાસ. ॥ ૨૭ ॥ બ્રાહ્મણનો એ દેહ પામ્યા છે, પણ જાતી આન્ડાળ; એ બેઉ જણને હણવા ઘટે, ફેડવાં જોઈએ કપાળ. ॥ ૨૮ ॥ ચોટત્રીયો ગ્રહી ચીરી નાખતાં, કાંઈ ન લાગે પાપ; એમની માને પેટ જનમતાં, કેમ ન ડરયા સાપ. ॥ ૨૯ ॥ કુકરમીને કુરબુદ્દી, કપટના કરનારા; છરે ભરેલા છાકે છકેલા, ક્યારે થશે મરનારા. ॥ ૩૦ ॥ વળણ. ॥ એ પાપી ક્યારે મરે, મરેતો ડરે સૌ લોક; વલ્લભ વઢે સહુ જીવને, પુરણ પ્રગટયો શોક. ॥

કડવું ૩૦ રાગ ઓપાઈ.

જયમુની રૂશી વધા વાણી, રાજ સાંભળ ઉલટ આણી; સરવે લોક દેતું સ્વાય, ઘણા ભક્ત કરે વિલાપ. ॥ ૧ ॥ કાયા કાળજની જે નારી, તેતો ધ્રુજવા લાગી ભારી; છૈયાં છોકરાં નાંખી દેઈ, લાગી રડવા ડસકાં લેઈ ॥ ૨ ॥ કૈંક ભક્તોને થયું એમ, અરેરે કરી નાંખીયે કેમ; બળીયા સાથે શું બાથ દીજે, ભાઈ ટંટો કરતાં બીજે. ॥ ૩ ॥ કાં સસલોને સીંગ સરખો, ક્યાં બીલાડો વાઘ નરખો, ક્યાં બાબડુંને ક્યાં દધી, ક્યાં કુપ અને ક્યાં નદી ॥ ૪ ॥ ક્યાં આગીયોને ક્યાં ચંદ્ર, ક્યાં ગ્રાસીયોને ક્યાં ઇંદ્ર; ક્યાં અજશાયું ક્યાં સર્પ, ક્યાં રહીયતને ક્યાં નર્પ. ॥ ૫ ॥ એમ વીચારતાને ડરતા, સહુ રડી રડીને મરતા; થઈ રહી છે કુટાકુટ, ઘણા કલેશની લુટાલુટ. ॥ ૬ ॥ કૈંક પ્રભુને પોકારે, બચશે સુધનવા ક્યારે; કૈંકે રોટલા નથી ખાધા, તેણે રાખી અતની ખાધા. ॥ ૭ ॥ નહી સુનંદવા સરખુ કોઈ, થાય આણુંદ મુખડું જોઈ; જેના દરસણથી પાપ નાસે, હરનીશ પ્રભુ એ ની પાસે. ॥ ૮ ॥ એના પુન્યથી નગરી સુખી, કોઈ ગામમાં નોહાતું દુખી; એમ કહી કહી વિચાર કરતાં, કેમ જોઈશું

ભક્તને મરતાં. ॥ ૯ ॥ કેંક કહે જીવી શું કરવું, મરે ભક્તનો આપણે
 મરવું; ગળે ફાંસા ધાલી દેહ તજવા. છેલા વેલા ભગવત ભજવા.
 ॥ ૧૦ ॥ આપવાં પરધાનો ને પાપ: દેવા કળકળીને શ્રાપ; એમ જ-
 ગતની ઉપાધી ચાલી, દુરમતી પ્રધાનોએ ચાલી. ॥ ૧૧ ॥ બેઉ પ્રધાન
 તે સાંભળે છે, એક એકના કાનમાં કહે છે; ઠીક રાય આપણાથી કરી-
 થો, એણે હુકમ સારો કરીયો. ॥ ૧૨ ॥ આપણા મન ગમતું થયું, બ-
 ધુ સાલ જનમનુ ગયું, આપણે જેજે કામ કરતા, રાજ હાથે હા ઓચ-
 રતા. ॥ ૧૩ ॥ પણ તેમાં આ અવળો પડતો, જેમાંને તેમાં આવી નડ-
 તો, એના વીના એના ચાર ભાઈ, તેમાં અક્કલ નથી કાંઈ. ॥ ૧૪ ॥ પછી
 રાજના ધણી થાશું, લુટાશે તેમ લુટી જશું; એમ હશીને તાળીયો
 લેતા, છોને સૌ લોક ગાળો દેતા. ॥ ૧૫ ॥ એમાં ગાળે શું ગુમડાં થાશે;
 બોલનારાનાં મોઢો ગંધાશે; જે બોલે તેને ઓળખી લેવા, દાવ આવે
 ત્યારે ડંડ દેવા. ॥ ૧૬ ॥ કોક દીવસ નાંખવા પીલી, ફરી વાત કરે નહી
 બહીલી; એકવાર આનો નાશ કરીયે, પછી મુછો ઉપર કર ધરીયે. ॥ ૧૭ ॥
 એમ હરખીને કર્યો ઉચ્ચાર. રાયજી કેમ કરોછો વાર; કર્યો હુકમ તેવું
 પાળો, સુતને તેલ કઢામાં બાળો. ॥ ૧૮ ॥ પછી કરવા જવો સંગ્રામ,
 જુઓ શત્રુનો સાંમે મુકામ; તમો વિલમ કરશે જેમ; ફાવશે શત્રુને તે-
 મ. ॥ ૧૯ ॥ કોક પરાયું મનુસ હોય, તેને વિલમ કરે ન કોય; સહુ ગ-
 રીબોને ગર્દન મારે, હોય ગ્રહસ્થ તેને ઉગારે. ॥ ૨૦ ॥ સહુ અજ ઇદ
 કરનારા, વાઘ ઇદે પાછા ફરનારા; સહુ પોતાનું પાળે ને પોસે, અન્ય
 જનનું વાડમાં પોસે. ॥ ૨૧ ॥ બોલ્યો લેખ સુણો શંખભાઈ, ત્યારે શું
 થાશે કળીયુગ માંઈ; જુઓ આ જુગમાં છે આવું, ત્યારે કળીયુગમાં
 કેવું થાવું. ॥ ૨૨ ॥ ત્યારે શંખ બોલ્યો શંખ જેવું, કળીયુગમાં થાશે
 કેવું; તને સાંભળાવું વરતાન્ત, તે સાંભળીને થૈશ શાન્ત. ॥ ૨૩ ॥ તે સાં-
 ભળી ભાગશે બ્રાન્ત; કહુ ઉઘાડુ કે એકાન્ત; તવ લેખ બોલ્યો મુખ
 એમ, કહો સરવે સાંભળે તેમ. ॥ ૨૪ ॥ ત્યારે શંખભાઈ એમ વદે, સહુ
 સાંભળી ધરજે રદે; કળીયુગમાં રાજની રીતી, બતાવું રાય પ્રજની
 પ્રીતી. ॥ ૨૫ ॥ પ્રજ જણે ક્યારે રાય મરશે, વેઠ વેરેથી સૌ ઉગરશે;
 ક્યારે આપણ નીરભય ફરશું, નહી કરવાનાં કામ કરશું. ॥ ૨૬ ॥ ક્યારે
 આવે બીજે રાય ચડી, લુટ પાડે ભંડારમાં પડી; તેના ભેળા આપણ પ-
 ડીયે, માલ લુટી લેવાય તે ધડીયે. ॥ ૨૭ ॥ એવું રાખે પ્રજ જન હીત, રા-
 યથી રમ્યત વિપરીત; કરી અન્યાયને ન્યાય માગે, થાય વિરૂધ તો દુખ

લાગે. ॥૨૮॥ પોતાનો સ્વારથ નવ સરે, તવ વાંકાં વેણુ ઓચરે; એવા રી-
તી રહીયતની થાશે, વળી ચાડી ચુગલી ખાશે. ॥૨૯॥ હશે રાજ તણા કા
રભારી, તેતો થવાના કામ વીકારી; આંખડી કપરી કરી ફરે, વાત કરતાં
ક્રોધજ કરે. ॥૩૦॥ સહુને સેહેમાં દાખી મારે, જેમાંને તેમાં સ્વારથ ધારે; પે
હેલો આવે ફરીઆદ કાય, તેના ઉપર આકળો હોય. ॥૩૧॥ તારી ફરીઆદ
લાગે છે ભુડી, સામાવાળો જવાનો છુટી; તારી ફરીઆદ ભુડી ઠરશે; તુજ-
ને રાજ કેદ કરશે. ॥૩૨॥ ઉલટો તું જવાનો માર્યો, વળી કે વૈશ લલતાં હા-
ર્યો; એમ ખરૂં ખોટું જોયા વિનાં, બોલે બીવરાવવાની બીના. ॥૩૩॥ તવ
ફરીઆદી જન ડરે, બગે કાળજીને થરથરે; હવે ફરીઆદી પાછી લેવું, તવ
કારભારી કેહેશે કેવું. ॥૩૪॥ તાહારી ભુડી તે પાછી લીધી, કેમ ફરીઆદ
ખોટી કીધી; મહારા બેઉ બાળુ ભોગ મળશે, હવે શી રીતે વેળા વળ-
શે. ॥૩૫॥ જે ફરીઆદ કરવા નાવું, તો તો શત્રુ તણો માર ખાવું; માર
ખાતો રહુ ક્યાં લગી, નથી રહેવાતુ એકકે વગી. ॥૩૬॥ એમ ગભરાઈ પ
ળશી કરે, નમી નમીને અરજ ઓચરે; તવ કારભારીના હાથ નીચે, પાસે
બોલાવવા આંખ મીચે. ॥૩૭॥ આઘો બોલાવીને કહે એમ, કરો સમજણ
બતાવું તેમ; કાંઈ પાન સોપારી દે મુને, તો તો અક્કલ આપું તુને. ॥૩૮॥
એમ કહીને લે લાંચ કાહાડી, પછી કેવું એ બોલે અનાડી; કોક કારભારી
ને સમજવું, ભેઠ મુકીને તુને છતાવું. ॥૩૯॥ એતો નથી લેતા કોઈ લાં
ચ, પણ ખોળી કાઢી છે ખાંચ; ઘેર જઈ તારી વાત ભુંકુ, એમના બા-
ળના હાથમાં મુકુ. ॥૪૦॥ તવ રીજ જશે કારભારી, તારી ફરીઆદ નહી
જાંચ મારી; કેહેશે અમલદારને કાંઈ, શત્રુને ખોસસે કેદ માંઈ. ॥૪૧॥ તવ
કાલર થયેલો શું કરે, જેનું તેનું લાવીને ત્યાં ભરે; કાલો થઈને કોશ ના
ખાય, એનો બાંજો શો ઉપાય. ॥૪૨॥ પછી ફરીઆદનું કામ ચલવે, એતો
આરોપીને હલવે; તેની થર થર ધ્રુજે કાય, મેંતો નથી કર્યો અન્યાય. ॥૪૩॥
તવ કારભારી દખાવા મારે, રડે આરોપી ચોધારે; તવ કારકુનને કામદાર
અળગો લેઈ સમજવે સાર. ॥૪૪॥ અલ્યા ગધેડા જવાનો મરી, તારી
ખરાબી થાશે ખરી; બધું ધરખાર છુટાઈ જશે, તને કેદની સીક્ષા થાશે.
॥૪૫॥ આવસે તારૂં ધન શા કામ, કાંક વાવરી દે આ કામ; એમ તેમ ક
રી લે લાંચો, કરે પૈસા પુંછથી ટાંચો. ॥૪૬॥ બેઉ જણનું બે હાથે ખાય,
પછી મોકલે થવા ન્યાય; આવ્યા નીરધન કે ધનવાન, પેહેલ વેહેલુ તેમાં
દે ધ્યાન. ॥૪૭॥ પછી દેખે તેવો વાટ ઘડે, મળે ધન તે બાળુ પર પડે; હોય
ખરો તે બીચારો રડે, પેલો ખોટો અભીમાને ચડે. ॥૪૮॥ એમ રહીયત

નો મરો થાશે, સુખી દુખી સહુ અટવાશે; રાજ નાંખશે વેરાને વેડ્યો,
વાહાલી લાગશે લેવાની ભેઠ્યો. ॥૪૯॥ ન્યાય કરનારા સમજશે એવું,
ગાદી છું ત્યાં સુધી લાંચ લેવું; પછી નથી કોઈ આપનારૂં, માટે ધરભરી
લેઉં માહારૂં. ॥ ૫૦ ॥ જે વેહેપારને વેહેરી કાઢાવે, ફરી ફરીને હાથ ન
આવે; એમ જાણીને લે લુટી, નાંખે ગરીબ ગરબાંને કુટી. ॥૫૧॥ વળી-
કળયુગના ન્યાય કેવા, ઇચ્છે પ્રેમદા પૈસા લેવા; બધો ન્યાય રહેશે એ બેમાં,
રાજ્ય પાઠ પૈસો પુંજ એમાં. ॥૫૨॥ એવી કળીની રીતી થાશે. ઊભે ગળે
લુટી ખાશે; એવાં કળીયુગકેરાં રાજ, તેવું બનવું ન જોઈએ આજ. ॥૫૩॥
તવ રાયને ભરાયુ સુર, હું શું કળીયુગી રાજ અસુર; એમ કહી સુધનવા
ને કેહે છે, કદામાં નાંખવો નિશ્ચે છે. ॥ ૫૪ ॥ કદી નહીં હોય મરજી તા-
હારી, પણ નાંખવા મરજી માહારી; શું તું સુત તે માથું લાવ્યો, મેં તો
કાલે પડો વગડાવ્યો. ॥૫૫॥ વલણ. ॥ કાલે પડો વગડાવીયો, શું પુટયાતા
કાન; જાણી જોઈ મોડો થયો, માટે થાવો હેરાન.

કડવું ૩૧ રાગ ધનાસરી.

જયમુની રૂશી એમ બોલ્યા, સુન જનમેજે રાય; વિસ્તારી તુજને
સંભળાવું, સુધનવાની કથાય. ॥ ૧ ॥ હંસદ્વજ કેહે ગયે કાલે, પડો મેં વ-
ગડાવ્યો; વળી માહારી દૈવ દેવરાવી, તોપણ મોડો આવ્યો. ॥ ૨ ॥ મા-
હારૂં બોલ્યું માહારા મોઢામાં, ધાલવા તેં આમ કીધું; જાણી જોઈને મો-
ડો આવ્યો, વચન ઘોળી પીધું. ॥૩॥ હવે જો તને મુકી દેઉં તો, અન્યાય
હું કેહેવાવું; નહીં મુકું તો તુજ માતાનો, સાચો શત્રુ થાવું. ॥ ૪ ॥ તુજ માત
બ્રાતનો થાઈશ શત્રુ, પણ મુજ બોલ્યું રેહેશે; હું માહારૂં ધાર્યું કરવાનો, જે કે
હેવું હશે તે કેહેશે ॥૫॥ બાપનું વચન પાળવા વિશે, શું છે તમારી મ-
રજી; મરજી હોય તો બીજી ત્રીજી, કાંઈ ન કરશે અરજી. ॥૬॥ કદી મન
નહીં હોય પાળવાનું, પણ અમે અમારૂં પળશું; અવળા હાથને ચરણ બાંધી
તેલમાં નાંખી તળશું. ॥ ૭ ॥ પરાણે અમે પ્રાણ લેઈશું, સાચુ સમજજો
સાર; જેમ ખુશી હોય તેમ કહી દો, ઓ મહારા કુંવાર ॥૮॥ તવ સુધ-
નવા બે કર જોડી, મુખથી બોલ્યો એમ; ભક્ત થઈને તાત તણું હું, વચ
ન લોપુ કેમ. ॥ ૯ ॥ તમથી આ દેહ બંધાયો છે, માટે આદેહ તમારી, તે
કરતાં છે પંચલુતોની, નથી લગારે અમારી. ॥૧૦॥ તમારી દેહ તમારા
કેહેવાથી, તેલમાં તળી દેવી; હું તો આત્મા અમ્મર ચૈતન્ય, તેને ચીંતા

કેવી. ॥ ૧૧ ॥ નથી અવતરતો નથી મરતો, નથી ડરતો લગાર; આવાં
 તો બહુ બોળીયાં પેહેર્યાં, ગણતાં ન આવે પાર. ॥ ૧૨ ॥ મરવું અવ-
 તરવું તમે માનો, હું તો માનતો નથી; દુખ સુખ મુને નથી મનમાં, હ-
 રખ કે શોક રતી. ॥ ૧૩ ॥ હરી ફરી એક કલ્પના મુને, થયા કરે છે એ તા-
 ત; તેટલી પુરણ થૈ હોતે તો, સહુ મન ગમતી વાત. ॥ ૧૪ ॥ એટલે હં-
 સદ્ગજ એમ બોલ્યો, સાબાશ માહારા તન; શા ઇચ્છા રહો જય છે તા-
 હારી, કેહેજે સત્ય વચન. ॥ ૧૫ ॥ સુધન્વા કહે કેહેવું તેમાં, શો દન
 માહારો વળે, બોલીને પાછું ધાલવું મોહોમાં, જગત બધું સાંભળે. ॥ ૧૬ ॥
 તે કરતાં મનની વારતાતે, મનમાં રાખવો ઘટે, મીથ્યા લવારી કરીયે
 તેમાં, માન્ય મરીયાદા મટે. ॥ ૧૭ ॥ તવ હંસદ્ગજ એમ બોલ્યો, ચોરે
 મારા તન; ઇચ્છા માહારે પુરણ કરાવી, શું છે તાહારું મન. ॥ ૧૮ ॥
 તાતજી તમારા હાથમાં નથી, પરવશ પડેલા તમે; પાછી તમોને થાય
 ઉપાદી, ઘડી ઘડી મન ભમે. ॥ ૧૯ ॥ રાય કહે તને તેજમાં તળવો, તે-
 તો નિશ્ચય માહારો; તે વિના ગમે તે માગો, કોણ છે ભમાવનારો. ॥ ૨૦ ॥
 સુધન્વા કહે સુણો પીતાજી, સાચા વચને ચડવું; આભને અવન એક
 થશે પણ, મારે તો તેલમાં પડવું. ॥ ૨૧ ॥ તેમાં ફેરફાર કાંઈ ન કરવો,
 નહીં લગવું માખાપ; નીશ્ચેનું વચન પાળું નહીં તો, બ્રહ્મહત્યાનું પા-
 પ. ॥ ૨૨ ॥ પીતાજી તમે જાણો છો મેં, શેઠ્યા છે પુન્ય શ્લોક; તે-
 લમાં પડવા ખુશી ન હઉં તો, સુકીત માહારૂં ફોક. ॥ ૨૩ ॥ વેણ તમારું
 લોપવું નથી, લોપું તો કેટલીવાર; અત્યારે ઉછળી આઘો પડું, કોણ મને
 બ્રહ્મનાર. ॥ ૨૪ ॥ બ્રહ્મવાને જે જન આવે તે, પોત્તી ચુક્યો ઠેક; આ-
 વનારો તો અવતરયો નોહોતો, એની માને પેટ. ॥ ૨૫ ॥ પ્રધાન તમારા
 શું જય બોલી, મારી નાખું એક પળમા; પણ તમારે વચને બાંધેલો,
 આવી ઉભો છું દળમાં. ॥ ૨૬ ॥ અમે કપુત પુત્રો નથી, નહીં તો કેટલી-
 વાર; હોકારે માહારી પક્ષ કરતાં, હિંદે બંધવ ચાર. ॥ ૨૭ ॥ વાત થ-
 તામાં ઉઠી ઉભા, સુરથ સુનળ વીર; સુંદર સુખન ચારે ઉઠ્યા રક્ત
 નેત્રે રણધીર. ॥ ૨૮ ॥ ચારભાઈ કહે મોટા બંધુ, આગના આપો અમ-
 ને; જોઈએ જે અમારી દ્રષ્ટે, કોણ અડે છે તમને. ॥ ૨૯ ॥ એક તરફ
 સરવે શેન્ય આવે, એક તરફ અમે ચાર; ક્ષત્રાણીના જે હઠશું તો, ક-
 રીશું સંહાર. ॥ ૩૦ ॥ બોલી કોવળીકા ભગની, અગની ઉઠ્યો અંગ;
 ખડગ આપો મુજને તો, બતાવી દો રંગ. ॥ ૩૧ ॥ પેહેલા બે પ્રધાનને
 મારૂં, પછી મારૂં તમને; તે પછી શેન્યાને મારૂં, કોઈ શું કરે અમને.

॥ ૩૨ ॥ તવ સુખવંતી માતા બોલી, સાખાશ માહારી કુખ, સાખાશ
 માહારા બેટા બેટી; પ્રમાણુ વેઠયું મેં દુખ. ॥ ૩૩ ॥ એટલે સુધન્વાએમ
 બોલ્યો, શાન્તી રાખે! સર્વ, આપણું એવું કરવું નથી, માટે ન ધરવો
 ગર્વ. ॥ ૩૪ ॥ બાપનું બોલ્યું પાળવું માહારે, ખામી નહીં લગાર; એ
 વાતે કોઈ આડા પડોતો, તમને હત્યા ચાર. ॥ ૩૫ ॥ નર્કમાં નાખવો
 હોય મને તો, કરજો અવળું આડું; તેમ કરો પણ હું નહીં જીવું, જીવ્યા
 ડશી જીવ કાઢાડું. ॥ ૩૬ ॥ ચંદ્ર ચળે રવિ પરચીમ પ્રગટે, પાવક શી-
 તળ થાય; કદી દધી મરીયાદા લોપે, પણ મમ વેણુ ન જાય. ॥ ૩૭ ॥
 માટે કોઈ કાંઈ ન કરશે, કરશે તો છુટી પડશે; જે જન વચન લોપશે
 માહારું, તેને પાપ કનડશે. ॥ ૩૮ ॥ અંમ કહીને શાન્ત પમાડ્યા, પો-
 તાના ચાર ભાઈ; કોવળીકાને સમજવીને, બેસાડી ત્યાંની ત્યાંઈ. ॥ ૩૯ ॥
 પછી સુધન્વા પ્રેમે પડીયો, પોતાના પીતાને પાય; કહો પિતાજી કહો
 પિતાજી, હવે શી આગનાય. ॥ ૪૦ ॥ હંસદ્વજ કહે સુત સુણો, આગ-
 ના થઈ છે તે સાચી; તેલમાં તમને છે તળવાના, તે ત્રતી નહીં કાચી.
 ॥ ૪૧ ॥ ઉભો રહે દીકરા માહારા, તારી શી ઇચ્છાય; તે ઇચ્છા હું
 પુરણ કરૂં, તણુ તેલની માંચ. ॥ ૪૨ ॥ સુધન્વા કહે તાતજી મહારા, ચરચા
 જોશે લોક; મુમત કરો પણ તમારું, બોલેલું થાશે ફેક. ॥ ૪૩ ॥ કેમકે
 જે પર સ્વાધીન પ્રાણી, તેનું કહેવું કાચુ; અજ્ઞાની હોય તે જન માને,
 પરવશ પ્રાણીનું સાચુ. ॥ ૪૪ ॥ વ્યસનને વશ જે હોય તેને, વ્યસન
 વીના નવ સુજે; વ્યસન વીના મારે બગાસાં, વ્યસન વીના ધુજે. ॥ ૪૫ ॥
 ચોંમાસામાં ચરણ ખસે, તેવી વ્યસનીની વાણી; તેની તુલના આવી
 બેસે, પરવશનો જે પ્રાણી. ॥ ૪૬ ॥ માટે પરવશ જણુ છું તમને,
 તમારું બોલેલું વ્યર્થ; ગાદીપતી પરવશ રહે તે, જણવો બહુ અ-
 નર્થ. ॥ ૪૭ ॥ પોતાની પાસે પેટ ભરનારા; તેની બુદ્ધીએ ચાલે; તેના
 કહેવા પ્રમાણુ કરીને, કોકને ગરદન ધાલે. ॥ ૪૮ ॥ કરતો હરતો જણુ-
 વો તેને, ગાદીપતી એક ઓંડું; એવા ગાદીપતીએ પોતાનું, દાટવું જો-
 ઇએ મોહોડું. ॥ ૪૯ ॥ એટલે હંસદ્વજ એમ બોલ્યો, હું વશ કોઈને નથી,
 કોઈને વશ હોઉં ત્યારે, શાનો હું ગાદીપતી. ॥ ૫૦ ॥ સુધન્વા કહે ઇચ્છા
 માહારી, પુરણ કરવી ધારો; તો તે ઇચ્છા કહી બતાવું, વિશ્વાસ નથી
 તમારો. ॥ ૫૧ ॥ એટલે હંતુદ્વજ એમ બોલ્યો, સત્ય વદુ છું આપ;
 ઇચ્છા પુરણ કરું નહીંતો, બ્રહ્મહત્યાનું પાપ. ॥ ૫૨ ॥ તેલમાં તળાવા
 માફી મારે, તોપણ તે નહીં આપું; તે વણુ ઇચ્છા પુરણ કરશું; મોઢે

માગી લે બાપુ. ॥ ૫૩ ॥ વળણ. ॥ મોઢે માગો બેટડા, કરશું પુર્ણ ઇ-
ચ્છાય; બ્યાસ વહ્નલ વાણી વઢે, હેવે સમે શું થાય.

કડવું ૩૨ રાગ સાખીની ચાલ.

જયમુની રૂશી એણીપેર બોલ્યા, સુણ જનમેજે રાય; વિસ્તારી
તુજને સંભળાવું, સુધનવાની કથાય. ॥ ૧ ॥ હંસદ્વજ વચને બંધાયો,
સુણે સર્વ સભાય; જોઈએ જે હવે શું માગે છે, સત્યવંત સુધનવાય.
॥ ૨ ॥ એમ જાણી સહુ ચીત દેઈને, સાંભળવા કર્યું મન; કોઈ ન બોલે કોઈ
ન ચાલે, માંડ્યાં શ્રવણ લોચન. ॥ ૨ ॥ પછી પીતાજીને કરજોડી, સુ-
ધનવા મુખ કેહે છે; પોતાના મનની ઇચ્છા તે, મોઢે માગી લે છે. ॥ ૪ ॥
ઓ તાતજી તેલમાં પડીને, મરણુ મ્હારે સત્ય; પક્ષ કરીને ઉગારો તો,
જય તમારૂં પત્ય. ॥ ૫ ॥ હું જાણુ અધર્મી તમને, વળી ઘણા ધીક્કારૂં
બોલ્યું વચનં પજો છે તે, છે ખુશી મન મ્હારૂં. ॥ ૬ ॥ કાં પોતાનું પ-
રાયુ, પોતાનું સનસ નબ્ય રખાય; દોકરા કેરો, દુશમન કેરો, સરખો કરવો
ન્યાય. ॥ ૭ ॥ તેમાં ઇશ્વર રાજી રહે છે, સુખ મળે ચોપાસ; પક્ષ રાખી
ન્યાય કરેતો, થાય નર્ક નીવાસ ॥ ૮ ॥ પક્ષ તમે કાંઈ નથી રાખી. તે
મુજને ગમી વાત; દ્વેશ બુદ્ધીથી મુજને તમે, તળતા નથી તાત. ॥ ૯ ॥
પ્રાણ પ્રીય છું પુત્ર તમને, અમને તો એમ સુજે; પણ પોતાનું વચન
પળવા, ન્યાય કર્યો રમુજે. ॥ ૧૦ ॥ તે વાતનું નથી દુખ મુજને, કહું
છું ઇશ્વર સાખે; જાણું છું કે સદા તમે. જોતાતા મુજ આંખે. ॥ ૧૧ ॥
તે તમે કેમ હણવા ઇછો, કેમ હું માનુ દ્વેશ; હવે જે માગુ તે સુણો,
લવરી ન કરશો લેશ. ॥ ૧૨ ॥ આપણી નગરા પાન્ડવ આબ્યા, પુર્ણ
પ્રભુના દાસ; એવા ભક્તતો કોકજ થાશે, વશ જેને અવિનાશ. ॥ ૧૩ ॥
એ પાન્ડવ બહુ બળીયા નથી, જ્યાં ત્યાં પામે હાર; પણ તે વેળા ક-
ષ્ણ પ્રભુજી, આવી કરે છે વાહાર, ॥ ૧૪ ॥ આપો આપ પધારે પ્રભુ,
તવ થાય છે દરશન; પાન્ડવ સાથે વઢનારાને, પુર્ણ નફા પાવન. ॥ ૧૫ ॥
મોઢે મુને કષ્ણ પ્રભુનાં, દરસણની છે મરજી; અરજીનને જઈ હરાવું
તો, પધારે પોતે હરજી. ॥ ૧૬ ॥ એટલે એમનાં દરસણ પામુ, તો થાય
મુએ મુક્તી; પુત્રનું પુરણ ભલું કરવું, તે તાત તણી ચુક્તી. ॥ ૧૭ ॥
સગાં વાહાલાનો ધર્મ શું છે, તે સમજવું સાર; પાછળનાં એ સુકીત

કરી, કરવો કુળ ઓઢાર. ॥ ૧૮ ॥ તીરથ કરવાં યાત્રા કરવી, કરવાં
 પુન્યને દાન; શ્રાધ કરવાં તરપણ કરવાં. પ્રાપ્ત થવા ભગવાન. ॥ ૧૯ ॥
 પાતકમાંથી છોડાવવો તે, કુટુંબાનું કામ; પરીવારનું ભલું કરે, ધન્ય
 તેણે થયું નામ. ॥ ૨૦ ॥ તેટલા માટે તાતજી માહારા, કરાવો હરી દર-
 સન; તમારે પેટે અવતરીને, એટલો થાવું પાવન. ॥ ૨૧ ॥ છખી નીર-
 ખું નર હરીની, ત્રીતાપો ટળી જાય; માગીને એટલું માગુછું, પુર્ણ કરો
 ઇચ્છાય. ॥ ૨૨ ॥ હંસદ્વજ વીચારમાં પડીયો, હરી દરસણ કેમ થાય;
 ક્યાં છે રણછોડ રખડતા તે, પુરણ કરૂં ઇચ્છાય. ॥ ૨૩ ॥ કેમ કરીને
 પ્રભુની જાંખી, પુત્રને કરાવી દેવું; ઇચ્છા પુરણ કરવાને હું, બંધાઈ
 ગયો કેવું. ॥ ૨૪ ॥ કૃષ્ણની કરાવું નહીં જાંખી, તો સુતનો સંતાપ;
 ક'યુત્ત કરેલું કરૂં નહીં તો, બેસે સોગન પાપ. ॥ ૨૫ ॥ એમ રાજ ધ-
 ભો ગુચવાયો, હવે શી થાશે ગતી; અરજીનજના શેન્યની સાથે, અ-
 લખેતો આઠ્યા નથી. ॥ ૨૬ ॥ તો દરસણ ક્યાંથી કરાવું, અકળાયો
 અતી રાય; સુધનવા કહે શું ધુચવાયા, કહો મને મમ પીતાય. ॥ ૨૭ ॥
 હંસદ્વજ કહે કૃષ્ણ કેરાં, દરસણ ક્યાંથી કરાવું; દ્વારીકાંધીશ નથી હાંધ
 આઠ્યા, તો ક્યાંથી લે આવું. ॥ ૨૮ ॥ સુધનવા કહે સામળીયાને, કો-
 ણજ શકે લાવી; ભક્તને આધીન ભુધરો તે, તર્ત ઉભો રહે આવી.
 ॥ ૨૯ ॥ બ્રહ્મા સરખા મથી મરે પણ, સેહેજ નથી દરસન; તપશ્વી ત-
 પ કરીને થાકે, મુશ્કળ જીગજીવન. ॥ ૩૦ ॥ ધરમીષ્ટ ધરમ કરીને હારે,
 તોહ મળે નહીં નાથ; ભાવોક ભક્તના પ્રેમ ભાવે, ક'મજ એમને હાથ.
 ॥ ૩૧ ॥ ભગવાન ભક્તના ભાવનો ભુખ્યો, અરજીનને વશ એહ; અ-
 રજીનને જરા દુખ પડેતો, આવી ઉભા રહે તેહ, ॥ ૩૨ ॥ માટે મુજને
 આગતા આપો, રણ યુદ્ધ કરવા જવું; મારમારી પાનડવ દળને, શે-
 ન્ય સહીત હરાવું. ॥ ૩૩ ॥ એટલે ભક્તની ભીડ જણી, આવશે શ્રી
 ભગવાન; તેમનાં દરસણ કરીને હું, આદ્યો આવું સંતાન. ॥ ૩૪ ॥
 તમારો ઉકાળેતો કઢામાં, આવીને પડતું નાંખું; સુત હઈશ સતી તણો
 તો, માપનું બોલેલું રાખું. ॥ ૩૫ ॥ તમારે નથી કાંઈ કરવાનું, કરીશ હું
 બ'ગ દાખી; અરજીનના હારવાથી આવે, કરીશ પ્રભુની જાંખી. ॥ ૩૬ ॥
 વળણ. ॥ જાંખી કરીશ હું આપથી, નહીં આવે તમને જોર; કષ્ટી દેશ
 અરજીનને, તવ આવશે કીશોર.

કડવું ૩૦ રાગ ચૌપાઇની ચાલ.

બોલ્યા જયમુની રૂશી વાણી, રાજ સાંભળ ઉલટ આણી; કહી સુ
 ધનવાચે વાત, તવ વિચાર કરતો તાત. ॥ ૧ ॥ એણે વિચારમાં ચીત્ત
 પ્રાપ્તું, પછી પ્રધાન સામુ જોયું; પુત્રયું પ્રધાને ને એમ, આવ તનું કરવું કેમ.
 ॥૨॥ કહે પ્રધાન એમાં શું કરવું, પોતાનું બોલ્યું નવ કરવું; પેહેલું બો-
 લેલા હોઈએ જોડ; કરવું કામ પેહેલું તેહ. ॥૩॥ પછીનું બોલ્યું પછા પ-
 ણવું, પેહેલું કરો તેજમાં તળવું; તવ રાજ વીચારે ચડાયો, આતો મોહો-
 ટો વાંધો પડીયો ॥૪॥ પહેલો તેજમાં પડીને મરે, પછી દરસણ કયાંથી કરે;
 ત્યારે બોલેલું માહારું જય, મુને લાગે બ્રહ્મહત્યાય. ॥ ૫ ॥ પહેલાનું બો-
 લ્યું પાછળ થાય; તોહ્યે કહે કર્યો અન્યાય; પેહેલું પાછળનું કરાય, તોહ્યે પણ
 થયો નહી ન્યાય. ॥૬॥ આતો આવી ખરેખરી વાંટી, બેઉ બાજુએ ઉપની
 આંટી; હવે આ ધુંચવણ કાણ કાહોડે, સુરલલ સુજ કીયો પાડે. ॥ ૭ ॥
 એમ રાજ અતિ અકળાયો, એતો મનમાં મહા મુઝાયો; નથી સુજતો
 એકે પંથ, હોઈ કરડે દેઘને દંત. ॥૮॥ સુદ્ધી બુદ્ધી પડી ગઈ બંધ, છતે લો
 ચને જાણે અંધ; પડ્યો બેઉ બાજુનો વિચાર, એમ કરતાં થઈ બહુવાર.
 ॥૯॥ તવ પ્રધાન લેખને શંખ, ઘણો સુધનવા પર ડંખ; કાનમાં પેશીને કરી
 વાતો, જુઓ રાજ હવે અકળાતો. ॥૧૦॥ એને સુજતું નથી કાંઈ, આ-
 પણે શું કરવું હાંઈ; હાવો નહી આવે ફરી લાગ, લાગ લેતાં થશે બે ભાગ.
 ॥ ૧૧ ॥ આપણે બે મુમત લેશું, એને કઠામાં નાંખવા કેહેશું; તવ રાજ
 પ્રડશે આડો, કદી કેહેશે પ્રધાનોને કાહોડો. ॥૧૨॥ ત્યારે આપણે કરવું કે-
 મ, પેહેલો ટાળવો ઘટે વેહેમ; એમધારી બેઉએ વિચાર્યું, રાજ્ય મુકી
 નીકળવું ધારયું. ॥૧૩॥ ચાલતો વેડવો વનવાસ, ચાલતો દેહ કરવો નાશ;
 પણ મુમત મુકવો નહી, એમ નીશ્યે કર્યો મન મહી. ॥૧૪॥ એમ વિચાર
 માં થઈ વાર, બોલવાને ઉઠ્યા થઈ ત્યાર; કહો રાય તમારે શું કરવું; બો-
 લેલું પાળવું કે કરવું. ॥ ૧૫ ॥ કેમ ડગુ મગુ જીવ કીધો, તમે વિચાર શો
 કરી લીધો; ક્યારના નથી બોલતા તમે, વાર જોઈ રહ્યા છીએ અમે.
 ॥૧૬॥ તેમ પાંડવ કુંતી સુત, વાટ જુએ આકળા ભુત; તેતો કયાં લગા
 જોશે વાટ, ચઢીને આવશે પુરપાટ. ॥ ૧૭ ॥ ચાલશે એકા એક ઘેરો, તેનો
 નહી થાય નીરુજી ફેરો; એમનો ઘોડો લેઈ લેશે, વળી શોક્ષા તમેને દેશે.
 ॥૧૮॥ પેહેલો મારે તે કંદી ન હારે, કરસો શું ઉપાય તે વારે, રહે વિચાર-
 માંજે જન, તેને મારી જાયે દુશમન. ॥૧૯॥ પછી પાછળથી વીમાસે, પણ
 ઉપાય નહી તે પાસે; રાજ કબજ મુલક ટેં ટેં, પડ્યો બંધન તે થયો ઠેં.

॥૨૦॥ પછી શું મારવાનું જોર, વળી ગયું અંધારૂં ધોર; એવું વિચારના
 રાને થાય, સુજે નહીં કાંઈ ઉપાય. ॥ ૨૧ ॥ માટે સમજી દ્યો રાજન, ચઢી
 આવશે કુંતી તન; તે વેળા નહીં ઉપાય ચાલે, પેલા પાંડવો ગરદન ઘાલે.
 ॥૨૨॥ માટે ઉતાવળા થાવો સ્વામી, કાંતો નજર દીસે હરામી, દીકરાને
 ઉગારવા સાડ, મન ભમ્યા કરે છે તમારૂં. ॥૨૩॥ અમને તો લાગે છે એવું;
 કહો મનમાં ધાર્યું છે કેવું; તોહો રાજ કાંઈ નવ બોલે, થયા પ્રધાન ક્રોધી
 અતોલે. ॥૨૪॥ કેમ બોલતા નથી રાય, શું પાછી પેડી જીજ્યાય; શું મુગા
 થયા માહારાજ, શું મુન્ય મન લીધું આજ. ॥૨૫॥ શું પુત્ર જવાડવા માટે
 લેઈ બેઠા હાવો ઘાટ; શું રાણી તણી બીક લાગી, તેથી બોલતા નથી
 સભામી. ॥ ૨૬ ॥ આવી રઘવત સરવ કોઈ, ભય પામ્યા શું તેમને
 જોઈ; બીજા ચાર પુત્રોને ક્રોધે, ડરો ગયા ઘર વિરોધે; શું કુંવરીથી ક-
 રમાયા, સુતની સ્ત્રીથી શું સરમાયા, જેવું હોય તેવું કહો અમને, ન-
 હીતો કાંક કેહેશું તમને. ॥ ૨૮ ॥ એવાં કટુ વચન સુણી રાય, પાય
 પડી કહે સભામાંય; માહારાજ ક્રોધે શીદ થાવો, મને મારગ કાંક બ-
 તાવો. ॥ ૨૯ ॥ કહામાં સુત નાંખવો સાચો, તેતો મનસુબો નથી કાચો;
 તેતો પાળીશ માહારૂ વચન, પણ કરવા દેવાં દરશન. ॥ ૩૦ ॥ એની
 પ્રજા સાથે છે પ્રીતી. મુજ કને માગ્યું શુભ રીતી; તેતો કબુલ કર્યું છે
 આપ, હવે ફરતો લાગે પાપ. ॥ ૩૧ ॥ માટે તે પણ બોલ્યું ન ફરીયે,
 વળી તળવાનો પણ આદરીયે; મારાં બેડિ વચન સચવાશે, નહીતો બે-
 માંથી એક જશે. ॥ ૩૨ ॥ જુઓ હઠ કરશે માહારાજ, તો તો નહીં રહે
 તમારી માજા; મત તાણી કોપાવોતો કોપુ, એકે વેણ માહારૂં નહીં લો-
 પુ. ॥ ૩૩ ॥ જવાદો જુદું કરવા એને, તેમાં કષ્ટી પડવાની કેને, એતો
 મરશે કે મારશે આપે, નરને જીતે ભક્તી પ્રતાપે. ॥ ૩૪ ॥ તવ નરની
 વાહારે આવે નાથ, થાશે દરસણ તેની સાથ; એની કલ્પના પુરી થાશે,
 પછી બીજું શું બોલાશે. ॥ ૩૫ ॥ માહારૂ બોલવું વચન પળશે, પછી
 તેલ કડામાં બળશે; તવ બેડિનાં વેણ સચવાશે, માટે કબુલ કરો ખુલા-
 સે. ॥ ૩૬ ॥ એવાં વચન રાયનાં સુણી, ખુનસે ભરાયા ખુની; ક્રોધથી
 બેડિ બોલ્યા પરધાન; રાજ વચને વિલો નાદાન. ॥ ૩૭ ॥ હાલ બોલી-
 ને હાલ ફરવું, એવું જીવ્યાથી ભલું મરવું; જેહ વચનનો વિહીલો પ્રા-
 થી, તેનું જીવતર છે ધુળધાણી. ॥ ૩૮ ॥ એવાં જુઠા જીવ શીદ જીવે,
 કાંક દાહડો વળે વિખ પીવે; જુઠા જનમતા શીદ હશે, આતો ભોમી
 રહાતાજ જશે. ॥ ૩૯ ॥ જુઠા જનમે જનુનીને પેટ, મીથ્યા માતાને કરાવે

વેઠ; ફરે વિશ્વમાં કાળે મુખ, વગોવે જનુનીની કુંખ ॥૪૦॥ વળી લજવે
ખાપનું નામ, એવા જનમે છે શું કામ; રાજ કહે તમે કેને કોહો છો,
બોલો સાચું કેને ગાળ દો છો. ॥ ૪૧ ॥ બોલ્યા પ્રધાન આણીને કા-
ળ, દેઈશું જુઠા જનને ગાળ; તમને દુખ લાગે શા સાડ, તમે જુઠા કે
સાચા છો વાડ. ॥ ૪૨ ॥ હશે સાચા તો પુત્રને તળશે, પેહેલું બોલેલા
પેહેલું પળશે; જુઠા હશેતો ગાળ તમને, વાડું શું કરવાના છો અમને.
॥ ૪૩ ॥ ખરા છીએ તે કહી શું ખરું; આહતો દુનીયાં પરહર, રોપો ફાં-
શી તો અમે મરીએ, ખરી વાતે જરા નવ ડરીએ. ॥ ૪૪ ॥ તમે તમારા
મુખ વદો વાચા, તમે છો જુઠા કે સાચા; સાચા હોતો સાચુ વેણ રા-
ખો, તમ સુતને કઢામાં નાંખો. ॥ ૪૫ ॥ નહીતો જુઠા જનમ્યા તમે,
હંસદ્વજ જુઠો કહીશું અમે; ત્યારે કોઈ ભર્યો કહે રાય, તોયે એક વચન
માહારૂં જાય. ॥ ૪૬ ॥ સુધન્વાને કહ્યું છે જોઈ, નથી પળાતું વચન
તેહ; તોયે જુઠો ગણાવાનો હુંતો, માહારા પ્રધાન સમજ તુંતો. ॥ ૪૭ ॥
એને દરસણ કરવા દેયે, યહી તેલમાં પડવાનું કૈહીયે; તવ તેલમાં પડીને
મરશે, બેડિ વચન સાચાં ઠરશે. ॥ ૪૮ ॥ માટે કબુલ કરો આ વાત,
તમને જોડુ બેડે હાથ; તવ પ્રધાન બોલ્યા એમ, અમને તું પુછે છે કેમ.
॥ ૫૦ ॥ અમે અમારો કહ્યો વિચાર, તેતો ફરવાનો નથી લગાર; આભ
અવની એકાકાર થાય, પણ બોલ્યું અફળ કેમ જાય. ॥ ૫૧ ॥ વળણ.
॥ બોલ્યું અફળ જરો નહી, સત્ય વદીએ છીએ વાણ; નહીતો એમાંથી
જશે, અમારા બેડિના પ્રાણ. ॥ —

કડવું ૩૪ રાગ રૂપાવળીની છાયા.

વાણી વધા જયમુની રૂશી, સુણ પરીક્ષત તન; સુધન્વાનું આખ્યા
ન સુણતા, પાપી થાય પાવન. ॥ ૧ ॥ પુણું હઠીલા પ્રધાન બેડે, ન મુકે
મુમત ગર્વ, તે જોઈ નમ્રની પ્રજા, કોપે ભરાણી સર્વ. ॥ ૨ ॥ સુધનવાની
સુંદરવંતી, પ્રભાવતી બીજુ નામ; સઘળી લાજ મરજદા મુકી, ઉભી
થઈ તે કામ ॥૩॥ સાંભળો શંખને લેખ તમે છો, બ્રાહ્મણના બાળ; પણ હું
સતી સત્ય કહુ તમને, છો કોઈ કર્મ ચંડાળ. ॥ ૪ ॥ ગાય જીવાડી રતન
કાહોડે, એનું નામ પ્રધાન; રાય તણું વચન લોપણું ને, વળી હણવો
સંતાન. ॥ ૫ ॥ જે જનનું અન્ન ખાવું તેનું, ભલુ ન વાંચો લગાર; એ-
વા તમે દુષ્ટ બુદ્ધી, નહો વાડવ કુંવાર. ॥ ૬ ॥ જે તેલમાં નહી પડે પ-

તીજી, તુજ થકી શું થાશે; તવ રહીઅત કહે મારો મારો, પ્રધાનનું મો-
 હોત ભાસે. ॥ ૭ ॥ તવ હંસદ્વજ ઉભો થયો, રહીઅતને પડ્યો પાય;
 તમારે કાંઈને કાંઈ ન કેહેવું, રાખો સર્વ ક્ષમાય. ॥ ૮ ॥ એમ કહીને પ્રધાન
 પ્રત્યે નમી પડ્યો રાજન; સુધનવાને પેહેલો મારૂં તો, ખીન્નુ જય વચન.
 ॥ ૯ ॥ દરસણ કરવાને રાખું તો, તમો કરો વિધન; બેઉ બાન્નુ હું ગભ-
 રાથો, ભ્રમીત થયું મન. ॥ ૧૦ ॥ તમો મરવું આદરી બેઠા, તે કેમ હા
 કહેવાય; આપઘાત કરી તમો મરો તો, લાગે મુને હત્યાય. ॥ ૧૧ ॥ તે
 માટે કાંઈ દયા કરીને, ગમે તે કાઢો બાહારી; જેથી કરીને ઇજ્જત રહે,
 માહારીને તમારી. ॥ ૧૨ ॥ એટલે પ્રધાન એવું બોલ્યા, ઠીક કરીશું
 રાય; પણ અમો કરીએ તે કબુલ, વચન દો કરમાંય. ॥ ૧૩ ॥ એટલે
 મનમાં નીશ્યે ધાર્યું, પ્રધાનો કહે તેમ કરવું; ગમે તે તરફનું પાતક બે-
 સે, પણ માહારે નવ ફરવું. ॥ ૧૪ ॥ એવું ધારીને એ બોલ્યો, હંસદ્વ-
 જ રાજન; તમોને ઘટે તેવું કરજો, દયો માહારૂં વચન. ॥ ૧૫ ॥ હું તો
 હવે કાંઈ નહીં બોલું, મનને ગમે તે કરો; પ્રધાન કહે પુત્ર તમારો; ન મા-
 ને કે માને ખરો. ॥ ૧૬ ॥ તમે ન બોલોને પુત્ર તમારો, કહ્યું ન કરે કદાપી;
 ત્યારે શું કામ કહાએ અમે, ગણેએ પુરણ પાવી. ॥ ૧૭ ॥ માટે પુત્ર વ-
 ચને બાંધો, તેપછી અમને કાંઈ; શું કાંઈ તરછટ ખોટું કરશું, નહીં કાંઈ
 વિચાર આવે. ॥ ૧૮ ॥ બોલીને એવો આપ્યો ભરસો, રાયે વિચાર્યું એમ;
 મોઢેથી ગમે તેમ બોલે, પણ પુત્રને મારે કેમ. ॥ ૧૯ ॥ એમ ધારી સુધનવા
 વા પ્રત્યે, તાતજી વહીઓ વાણી; દીકરા જે પ્રધાન કહે તે, કબુલ કરો મન
 આણી. ॥ ૨૦ ॥ થવાકાળ હશે તે થાશે, વચન દો કુંવાર; જે આપણું
 અન્ન ખાય છે તેને, નહીં કેમ હોય વિચાર. ॥ ૨૧ ॥ વિશ્વાસ રાખી ક-
 બુલ કરો, એ કેમ દેશે છેહ; તાતનું કહ્યું માન્ય કરો, બુદ્ધિવંત છે એ-
 હ. ॥ ૨૨ ॥ ખાય તેનું ખોટું નવ વાંચે, નીશ્યે જાણજો પુત્ર; માહારૂં
 અન્ન ખાઈને શું માહારૂં, ધુળ કરશે ઘર સુત્ર. ॥ ૨૩ ॥ હું કહું કદામાં
 પડો પેહેલા, તો તારૂં માગેલું જેહ; કબુલ મેં જીજ્યાયે કરેલું, મીઠ્યા
 જય છે તેહ. ॥ ૨૪ ॥ દરસણ કરવાનું કહું પહેલું, તો મરે પ્રધાન આપ;
 છે બેઉ બ્રાહ્મણની જાતી, તેનું લાગે પાપ. ॥ ૨૫ ॥ માહારે તો નથી
 મારગ એકકે, વીચારીને જુઓ; આ બાન્નુ છે વાળ્ય મોહોટી, આ બા-
 ન્નુ છે કુઓ. ॥ ૨૬ ॥ માટે પ્રધાનોને હાથે, કરવા દે તું ન્યાય; ભરી સ-
 ભામાં કરજોડીને, બોલ્યો સુધનવાય. ॥ ૨૭ ॥ તાત તમારી મરજીએ
 મરજી, વચને બાંધેલો આપ; સુખ સુખ હું કાંઈ માનતો નથી, સુરના

જ્ઞાન પ્રતાપ. ॥૨૮॥ એવું પોતે કબુલ કીધું, તે જાણી સરવે વાત; એટલે ભરી સભામાં ઉઠ્યા, સુધનવાના બ્રાત. ॥૨૯॥ ગરજના કરીને તે બોલ્યા, પુરણ કરીને રીસ; નહી સોંપવા દધ્યે બંધુને, શત્રુને ખોળે શીશ. ॥૩૦॥ અમારા ઘરનો પેટ ભરો શું, કરે અમારો ન્યાય; જો કદી એવું બનેતો; ઉતપાત મોહોટો થાય. ॥ ૩૧ ॥ મરશું મારશું ધારશું માઠું, સૌ જાણવીશું જોર; એટલે રહીઅત ગામ તણી તે, કરતી સોરબકોર. ॥ ૩૨ ॥ મારો મારો પ્રધાનોને મારો, કહી ઉછાળી રેણુ; શું સમજ એને ન્યાય સોંપે, હેંણો તે કરશે હેંણુ, ॥ ૩૩ ॥ ભલો તે ભલાઈ ન મુકે, ભુટો ન મુકે ભુંડાઈ; બ્રાહ્મણને પેટ અવતર્યા તે, તેમાં શી થઈ નવાઈ. ॥ ૩૪ ॥ વીંપ્ર તણાં તો લક્ષણ નથી. અવર વિર્યના એહ, તે વણ વિપ્રીત કોઈ ન ધારે, સમજવાનું તેહ. ॥ ૩૫ ॥ એટલે સુધનવા ઘણો ગાજ્યો, બોલ્યો બળમાં વાણ; વચન મહારૂં સુણે ન તેને, પોતાના ધર્મની આણ. ॥૩૬॥ તવ સરવે લોક છાના રહ્યા, બોલ્યો સુધનવા મુખ; એ ન્યાય કરે તે કબુલ માહારે, તો અન્યને શુદ્ધ. ॥૩૭॥ હું માહારે વચને બંધાયો, તે કોણ છે છોડનાર, મુજ માટે ઉતપાત કરો તો, તમને હત્યા ચાર. ॥૩૮॥ તવ સહુ લોકે હાથ ધરીયા, હવે નહી ઉપાય; મોઢેથી મોહોત માગી લેછે; પોતે સુધનવાય. ॥ ૩૯ ॥ આયુશ એનો આવી રહ્યોછે, માટે આ મતી સુજ; શત્રુની પાસે શીખ-માગે, અન્ય કરે શું ઝુજ. ॥ ૪૦ ॥ એમ ધારો સહુ મુન્ય બનીયા, બોલ્યો સુધનવા ભક્ત; કહો પ્રધાનો હુકમ શું છે, લોચન રહ્યાં છે રક્ત. ॥ ૪૧ ॥ પ્રધાને. બે ઉભા થયા, હુકમ કરવા માટ, લોકોયે જાણ્યું બહુ થઈ કેહેણી, માટે ફરવશે વાટ. ॥ ૪૨ ॥ તેલમાં તળવાનું નહી બોલે, શું કંઈ નહી હોય લાજ; એવે બેઉ પ્રધાનો બોલ્યા, કાઢોને મોહોટો અવાજ. ॥૪૩॥ સુધનવા જો હુકમ અમારો, તે હુકમ માન્ય કરો, તેલ કઢા કકળાવી છે તેમાં, પડીને તમે મરો. ॥૪૪॥ એવી પાપીએ આગના દીપ્તી, વરત્યો હાહાકાર; અરેરે આ વેણ નીકળીયું, તેતો નથી ફરનાર. ॥ ૪૫ ॥ મુમત ભરેલા પ્રધાનો છે, સુધનવા બળવાનો; એણે કબુલ કર્યું છે માટે, બોલેલું પળવાનો. ॥ ૪૬ ॥ વળણ. ॥ બોલ્યું પળશે ભક્ત એ; હંસદ્વજનો તન, કહે વલ્લભ એમ લોકનાં, નીકળીયાં વચન. ॥

કડવું ઉપ રાગ કાફી.

હારે બોલ્યા જયમુની મુખ વાણી, પછી રહીયત સૌ ગભરાણી;
હારે સહુ આસુડાં પાડીને રડતું, મુરછાવંત થઈથઈ પડતું. ॥ ૧ ॥ હારે
નાંખે બાળક કારમી ચીસ, કૈંક કકળીને કુટે શીશ; હારે કૈંક લમણે
કર દધ ડોલે, નીસાસા નાંખી હાય હાય બોલે. ॥ ૨ ॥ હારે દૈવ કોપ
થયો આ તારો, મરવા બેઠો સૌને તારનારો; હારે કૈંક ઉઠી ઉઠી કરે
જાંખી, પાછા બેસે નીસાસા નાખી. ॥ ૩ ॥ હારે બાળ્યું જીવતર જીવી
શું કરવું, મરે ભક્ત તો આપણે મરવું; હારે નજરે દેખી દાજવું દલમાં,
તે કરતાં રૂડું મરવું આ પ્રલમાં. ॥ ૪ ॥ હારે કૈંક કહે ન કરવો તંત,
પરણ્યા પેહેલું તે શાનું શ્રીમંત, હારે પાણી પેહેલાં શું મોજડાં ઉતારો,
મુરખાઈથી મરવું ધારો. ॥ ૫ ॥ હારે એમ એક એકને સૌવારે. જરા જાંખ્યું
જગત લોક ત્યારે; હારે પછી પ્રેમદા જે પ્રભાવતી, તમને મરવા નહીં દે
ઉં પતી. ॥ ૬ ॥ હારે પડુ કઢામાં તમ વતી, પીંડિ સંગ બળે તે સતી;
હારે જીવવા આશા ન રાખું રતી, તેથી થાશે માહારી મોક્ષ ગતી. ॥ ૭ ॥
હારે એવું કહી કહી વારણું લેતી, સ્વામીને અતી આશીશ દેતી; હારે
માહા કંથ સુખાળા સ્વામી; પેલા ભવના પાપે પડી ખામી. ॥ ૮ ॥ હારે
માહારી લીલી વાડીના રમનારા, ચોખન બાગ વિશે ભમનારા; હારે
માહારો સાચવ્યો બાગ કરમાસે, માળી વીના પાણી કોણ પાશે. ॥ ૯ ॥
હારે માહારી પુરુષ સેજે પોઢનારા, પીંડિ આછાં અમર આઢનારા; હારે
પોઢતાં સુવાળી સેજમાં પ્રીતે, સુશે તેલ કઢામાં શી રીતે. ॥ ૧૦ ॥
હારે તમે તાપે અકળાતા ભારી, પડુ તેલમાં પવન ઢોળનારી; હારે એ-
વું કહી કહી આઠંધ કરતી, બેડિ આંખે આંસુડાં ભરતી. ॥ ૧૧ ॥ હારે
પૃથ્વી પડીને પછાડાયો ખાતી, કાળ ભરો કુટે શીશ છાતી; હારે એમ
પ્રભાવતી વલવલતી; એની આંખડી અતીશે ગળતી. ॥ ૧૨ ॥ તવ કોવ-
ળીકા કારમી ચીશે, માંડ્યું આઠંધ એણે અતીશે; હારે એની સુખવં-
તી જે માડી, નાંખે પાશાણુ શીશ પછાડી. ॥ ૧૩ ॥ હારે તેથી છુટે શ્રો-
ણિત ધારા, હારે દેખી રડે છે લોક બીચારા; હારે એમ અર્તી વલોપાત
આલ્યો, માથે પુત્ર તણો કર ઝાલ્યો. ॥ ૧૪ ॥ હારે તમે શી રીતે મરશે
વાહલા, કાલું બોલોને કુંવર કાલા; હારે માહારે બોળે બેશીને રમતો,
મોઢે માગી માગીને જમતો. ॥ ૧૫ ॥ હારે માહારા પુત્ર પુરણુ ભાગ્ય-
શાળી, આજ માતાને ઉભીજ બાળી; હારે મરતાં ચક્ષુથી કેમ જોવું,

તારા પેહેલો મારો પ્રાણ ખોવું. ॥ ૧૬ ॥ વળણ. ॥ પ્રાણજ ખોવું મા-
હરો, એવું ધાર્યું માય; વદે વહ્નલ સમજવતો, જનુની સુધનવાય. ॥—

કડવું ૩૬

સૌને ચોરાશીનો ફેરો ટળ્યો છે એ રાગ.

માતાજી શું કરશેા મરીને, છાનામાંના સમરો હરીને; માતાજી શું
ટેક. ॥ આપને મરવું તે પાપ કરવું, નહી આવે આદેહ ફરીને ॥ માતા-
જી શું ॥ ૧ ॥ તાતને વચ્ચે તેજમાં તળાવું, શું લાહાવો લેવો છે ઉગરી-
ને ॥ માતાજીશું ॥ ૨ ॥ હજી તો થાશે ધાર્યું ધણીનું, કેમ જાણ્યો મરવો
નીશ્યે કરીને ॥ માતાજીશું. ॥ ૩ ॥ માહારે તારે સંસ્કાર હશે તો, જીવી
શકાયા કઢામાં ધરીને, ॥ માતાજી શું ॥ ૪ ॥ રણ સખંધ પુરો થયો હશે તો, ઉ-
ગારશેા તમે કેમ કરીને, માતાજી ॥ ૫ ॥ જે શેવક હૈશ હરીનો, તો આવીશ
તેલમાંથી નીસરીને. માતાજી શું ॥ ૬ ॥ નાથવહ્નલનો છેવશ માહારે, તો પછી
શું કરવું કરીને, માતાજી શું, ॥ ૭ ॥ વળણ. ॥ એમ સમજવી માતને,
સાહ્ય કરશે ભગવાન; જે હેતશ્વી માહરાં, તે ધરજે હરી ધ્યાન. ॥

કડવું ૩૭ રાગ આશાવરીની ચાલ.

જયમુની રૂશી એણીપેર બોલ્યા, સુણ જનમેજે રાય; વિસ્તારી તુજ
ને સંભળાવું, સુધનવાની કથાય. ॥ ૧ ॥ સર્વ સજનને સુચના આપી, કોઈ
ન કરશેા કલેશ; વચ્ચે પળવું તેલમાં બળવું, વેહેવારમાં નહી દ્વેશ. ॥ ૨ ॥
પ્રધાનને અમલ સોંપી, બેઠો માહારો બાપ; તે વારતા કબુલ કરી છે, મેં
પણ માહારે આપ. ॥ ૩ ॥ મને ગમ્યું મેં કબુલ કીધું, કોઈને શા સંતાપ;
હવે ગરબડ કરે તેને, ગૌહત્યાનું પાપ. ॥ ૪ ॥ એટલે સરવે સ્તબ્ધ થઈને,
અળગા રહ્યા છેક; સુધન્વાને ઈશ્વર સાથે, સાચે સાચે ટેક. ॥ ૫ ॥ ગોવિંદને
ગમતું હશે તો; ગોવિંદ કરશે એવું; જે નહી ગમતું હોય હરીને, તો પછી
વિચન કેવું. ॥ ૬ ॥ ધારણા ધણીની ધારી થાશે, અવરનું શું જોર; આ વેળા
શું મારી માહારે, નહી ચઢે કીશોર. ॥ ૭ ॥ સત્યે ચડવું તેજમાં પડવું, રડ
વું નહી લગાર; આંખમાંથી આંસુ નીકળે તો, જગત ગણે ગુમાર. ॥ ૮ ॥

તે કરતાં દહન થાશું તો, શું ગયુંને શું આવ્યું; કૃષ્ણ દરસણુની ઇચ્છા
 રહે છે, એટલું મને ન ફાવ્યું. ॥૯૧॥ હરી કરાને સગાં બહાલાનું, દુખડું ઉ
 પજે મનમાં; પણ તે મનથી નાંખવું કાઢાડી, રહેવું આનંદ ભોવનમાં.
 ॥૧૦૧॥ કેના સગાંને કેના વાહલાં, કેનાં ભાઈને ભગની, કેનાં માતપી-
 તાને નારી, વારતા વેહેવાર વગની. ॥૧૧૧॥ શાને માટે માનું માહાઈ, સા
 ચી નથી સગાઈ; માયાનો વેહેવાર વિપ્રીત, ખોટી ઠાક ડગાઈ. ॥ ૧૨ ॥
 એવું ધારી કલ્પના કાઢાડી, મરવા થયો તૈયાર; સભા વિશે ઉભા રહીને,
 ઉતાર્યા સણગાર. ॥૧૩૧॥ મુગટ જામા કવચ બક્તર, પટકોને સુરવાલ; ક-
 મરપટો ઉતારી મુકયો, ચરણ મોજડી લાલ. ॥૧૪૧॥ કટી લગી કછ ભીડી
 લીધી, સમરતો શ્રીહરી; પછી પીતાને પાથે પડીયો, આજ્ઞા આપો ફરી.
 ॥૧૫૧॥ એટલે હંસદ્વજ એમ બોલ્યો, ફરી શું માગે વિચારી, પ્રધાનોએ
 આગના દીધી, તે માની લેજે માહારી. ॥૧૬૧॥ તવ સહુ લોકે હાથ ધરીયા,
 રાય નથી જરા ડાહ્યો; પ્રધાન આગળ કાંઈ ન ચાલ્યું, શા કારણ વેચાયો.
 ॥૧૭૧॥ એવે તાતનું વચન સુણી, આનંદ રૂપમાં માહાલ્યો, હસ્તો રમતો
 રાજ પ્રુશીથી, તેલમાં પડવા ચાલ્યો. ॥૧૮૧॥ તવ પ્રધાને ઉઘાડાં ખડગે,
 ત્યાર કર્યા બહુ ચોદ્ધ; અયુત શેવક સુધન્વાની, સાથે રહો ધરી કોધ. ॥૧૯૧॥
 આડો અવળો ન જાય નાશી, કુડીલો કરશે કેહેર; આડુ અવળુ પગલું
 ભરેતો, મારી નાંખજે ઠેર. ॥૨૦૧॥ સુધન્વાની પુંઠળ કોઈ, આવે નહી નર-
 નારી; જે આવે તો રાખજે રોકી, બંધન કરજે ભારી. ॥૨૧૧॥ હુમલો કો
 ઇ કરી નવ શકે, તેવા ચેતન રહેવું; આખો હુકમ આપુછું તમને, તો
 પછી ડરવું કેવું. ॥૨૨૧॥ પુરણ સત્તા સૌ વાપરજે, કરજે અમારું ધાર્યું;
 રાજનું કે પ્રધાનોનું, હવે ન કરશે વાર્યું. ॥૨૩૧॥ એટલે બક્તરીયા બહુ
 બળીયા, ઉપડયા ચડી ચોટ; સુધનવાને વચમાં ઘેરી, વળીયો મોટો કોટ.
 ॥૨૪૧॥ ઉઘાડાં ખડગે ઉંચા પોહાળા, ચોધાએ ઘાલ્યો ઘેરો; પારજ પા-
 ડવો ગમે તે કરી, મનસુખો પ્રધાન કેરો. ॥૨૫૧॥ એવે સમે સુધનવા સતી
 થો, મતીયો અપરંમપાર; રાય બેઠો છે તેના સાંમી, તેલ કઢા તૈયાર. ॥૨૬૧॥
 તે રાજથી દેખાય નજરે, તેમ ઉભુ છે લોક; દુષ્ટોને મન આનંદ અતિ,
 હરીજનેને શોક. ॥૨૭૧॥ અસુર પુદ્ગોના એમ ધારે, તેલના ઉભરા ચડશે;
 તેમાં બળતાં કુદકારા કરશે, જેવાની મજ પડશે. ॥૨૮૧॥ હિમત રાખીને હ
 વણાંતો પડશે, પણ પછી પોકાર કરશે; એકાએકએ શોકાઈ જશે, તરફડતો
 એ મરશે. ॥૨૯૧॥ એ ગમ્મત આવશે જેવાની, પાપે વહી પેટ ભરતા; કે
 મળ જીવનાને દયાળું, કેવું કેવું ઓચરતા. ॥૩૦૧॥ અરેરે એ જીવને કેવું

થાશે, જગ્યો છે શત્રુ બાપ; કોમળ કાયાનો સુધનવા, ક્યાં દીઠેલો તાપ.
 ॥૩૧॥ ત્રૈણે રત્યોની રાખે બેઠકો, જુદા જુદા વગની; ઉષ્ણ રતુએ તડકો
 ન ખમે, તે કેમ ખમશે અગ્ની. ॥૩૨॥ તન નવ તપે મન નવ તપે, સદા
 રહે સુખ રીતે; ઉકળતું તેલ તે કેમ ખમશે, પ્રાણ જશે વિપરીતે. ॥૩૩॥
 પડતું નાંખનાં તેલ કકડશે, ચરચર આંમડી બળસે; ફેણા ઉકશે ઉઠીને પુ
 ઠસે, ભજ્યાંની તુલ્ય તળસે. ॥૩૪॥ આપણાથી દેખી કેમ ખમાસે, દે-
 ખીને દાજવું દલમાં; કૈંક કહે જલડી કરડીને, હું પ્રાણ કાઢીશ પલમાં.
 ॥૩૫॥ કૈંકના મનમાં એવું આવ્યું, ચાલો પેલે પ્રશ્ન જૈયે, ભક્તને મર-
 તો નજરે દેખી, વસ્ત્રના ફાંસા ખૈયે. ॥૩૬॥ કૈંક કહે નજરે જોવાને, કઠા
 ની કને અડવું; સુધનવાની સાથે સરવે, ઉછળી તેલમાં પડવું. ॥૩૭॥ કૈંક
 જનોએ બાધા રાખી, જો ઉગરે હરીજન; તો તો ઘેર તેડીને જમાડુ, સત
 બ્રાહ્મણના તન. ॥ ૩૮ ॥ કૈંક કહે દસ ગૌદાન આપું, એ મ કરે સૌ કોઈ;
 પ્રથમ મનને દઢતા રાખી, લોક રહ્યું છે જોઈ ॥ ૩૯ ॥ એવે સમે હંસદ્વજ
 બોલ્યો, ચરીત્ર શુ કરે બાળ; તલપીનં પડ તેલ કઠામાં, તવ સમે માહરો
 કાળ. ॥ ૪૦ ॥ વળણ. ॥ કાળ સમે માહરો, કોપે વઘો એમ તાત; બ્યા-
 સ વલ્લભ કહે તે સમે, ગઈ પાન્ડવમાં વાત ॥

કડવું ૩૮ રાગ સાખીની ચાલ.

જયમુની રૂપી એણીપેર બોલ્યા, સુણ જનમેજે રાય; વિસ્તારી
 તુજને સંભળાવું, સુધનવાની કથાય. ॥ ૧ ॥ એ વારતા ગઈ પાન્ડવ દ-
 ણમાં, અરજુને કર્યો વિચાર; અરેરે વણ મોહોતે મરે છે, રાય તણો
 કુંવાર. ॥ ૨ ॥ ચાલો ચાર પાંચ મારથી જૈયે, જોવા મળ્યું હશે જગત;
 કહેવાય છે પવિત્ર સુધનવા, પ્રભુ તણો છે ભક્ત. ॥ ૩ ॥ એટલે વર્ષ-
 કેતુ એમ બોલ્યો, સુધનવા છે જ્ઞાની; સાક્ષાત પ્રભુને મળી ચુકેલો, હ-
 રનીશ હરનો ધ્યાની. ॥ ૪ ॥ અરજુનજી કહે હોય એવો તો, તેલમાં ન-
 બ્ય તળાય; કોહો ના કોહો પણ સામળીયોજી, કરશે એની સાહાય.
 ॥ ૫ ॥ ચાલો ત્યાં જઈએ જોવાને, જણાશે જુદું કે સાચું; તેલમાં જો
 કાયા બળશે તો, ભક્તપણું એનું કાચું ॥ ૬ ॥ વર્ષકેતુ કહે ભક્તપણા-
 માં, કાચાને સાચા કેવા; અરજુન કહે લે સમજવું, સાચાને જોયા જોવા
 ॥ ૭ ॥ સાચો શેવક હોય. તેનો, ન હોય આજે ઠાઠ; જગતમાં ભક્તપણુ
 ન ખતાવે, સાદો સાદો હોય ઘાટ. ॥ ૮ ॥ આજ ટીલા આજ ટપકાં,

જાજ કોટમાં માળા; ઝાજ ડોળ ડમાક કરે તે, જગત ધુત્યાના ચાળા.
 ॥ ૯ ॥ ભગવાનનો એ ભક્ત ન કેહેવો, જગતનો ભક્તજ સાચો; છેવટ
 હરીને ચરણે જતાં, જરૂર પડે કાચો. ॥ ૧૦ ॥ ખોટા ભક્તની ધારણ
 કેવી, તે સમજવું તુને; શ્રીકૃષ્ણે કુરૂ ક્ષેત્રમાં, સમજાવ્યો તો મુને. ॥ ૧૧ ॥
 પાખંડી મનમાં એમ જણે, ઓળખશે બધું જગત; ફાઇનું પાડેલું નામ
 ફેરવશું, કેહેવાઈશું હરીભક્ત. ॥ ૧૨ ॥ પધારો કહીને બોલાવશે સૌ,
 વળી કરે નમસ્કાર; પુજાઈશું આખી દુનીયામાં, ચઢશે પુરપના હાર
 ॥ ૧૨ ॥ વીધવીધનાં વળી ભોજન મળશે, ટળશે, છુટા પીપાશા; શે-
 વાના કરનારા મળશે; રાખી હરીપદ આશા. ॥ ૪ ॥ કૈંક પ્રાણી મને
 ઢોળશે વાયુ, કૈં જન આંપશે ચરણ; પ્રાણી માગતાં દુધ દેશે, કૈં જન રેહે
 સે સરણ. ॥ ૧૫ ॥ ભગવાન મળવાના હસે તો મળસે, પણ સેવા ચાકરી
 થાસે; મોઢે બરબડી માળાચો લેવી, તેમાં શું આપણુ જસે. ॥ ૧૬ ॥
 તાળીયો પાડી પડાવવી સૌને, ગમ્મત બે વડીવાર; નાચીને નચાવીશું,
 તમાસો થાસે અપાર. ॥ ૧૭ ॥ અખળાઓ આવસે સેવામાં, આ-
 પણુ વેણ ન ચુકે; ગમે તે કરશું પણ ભક્ત જણી, જગત નહી આળ
 મુકે. ॥ ૧૮ ॥ કેહેસે કે એ સંત પ્રાણી, કુબુદ્ધી નહી હોય; દેખસે નજ-
 રે ને વાત કરસે, પણ નહી માને કોય. ॥ ૧૯ ॥ રાજ દરબારે માન્ય
 પામીશું, જેને તે રાખસે શ્રદ્ધા; બોલીશું જુડું મનાસે સાચુ, વશ રહે
 ચોખન પ્રજ્ઞા. ॥ ૨૦ ॥ કોઈ વાતે નથી કષ્ટી હામાં, માટે આ ધંધો કર-
 વો; જેમ જેમ દુનીયા વિષેશ માને, તેમ તેમ વેશજ ધરવો ॥ ૨૧ ॥
 રીધ સીધને વધભોગ મળસે, ટળસે વેહેવાર બ્યાધી; દેવું લેહેણું ને નાત
 જાત કરવી; તે સહુ જસે ઉપાધી. ॥ ૨૨ ॥ નાહી ધોઈને સ્વચ્છ રેહેવાસે,
 કેહેવાસે જગમાં સાફ; આગળનું ક્યાં જણીયે છીએ, અજવાણુ કે અં-
 ધાફ. ॥ ૨૩ ॥ પ્રભુ મળવાનો ક્યાં છે મારગમાં, પણ તેને નામે પોસા-
 શું; સગાંને છોકરાં ન ખવરાવે, તેવા પદારથ ખાશું. ॥ ૨૪ ॥ પ્રભુની
 પ્રતમા સ્થાપન કરશું; પેટ ભરશું તેને બાને; ઠાકોરજનો રાજભોગ ક-
 હીને, જમશું જેવું મન માને. ॥ ૨૫ ॥ પાયસાન પુરીને માલપુડા, સા-
 મગ્રી જુદી જુદી; આજ ધરાવવા જોઈએ લાડુ, જોઈએ આજ બાસુદી.
 ॥ ૨૬ ॥ એમ કહીને ભોજન કરશું, મન ગમતું વારોવાર; એવું ધારી
 વણા ભક્ત બને છે, ઓરે કર્ણ કુંવાર. ॥ ૨૭ ॥ પણ તેના સંગીને તે
 ભક્તો, પડસે પ્રભુ કને કાચા; વર્ષકેતુ કહે ઓરે પીતાજી, કીયા સમ-
 જવા સાચા. ॥ ૨૮ ॥ અરજીનજી કહે સાંભળ બેટા, સમજવું સાચાનો

સાર; નહીં ટીલાં ટપકાં નહીં માળા મણકા, નહીં તજેલો વહેવાર.
 ॥૨૯॥ પુત્ર પરિવાર સંસાર વિસે, સત્ય સેવક રહે કેવો; જગત જંજ-
 ળી જાણે પણ, જળમાં કમળવત જેવો. ॥ ૩૦ ॥ વ્યવહાર વરતે સારે
 ને નરતે, ઉદ્યોગમાં બહુ પ્રીત; બાળ બચ્ચાં દેખી લાડ લડાવે, પણ
 પ્રભુ સાથે ચીત. ॥ ૩૧ ॥ જગતમાં જીવ નિંદ્રા કરે, પણ તે મનમાં ન
 લાવે; રટણ રૂદેમાં રામજી કેરું, હોઠને નવ ફફડાવે. ॥ ૩૨ ॥ જગતમાં
 ભક્ત કેહેવરાવવાની, જરા નહીં ઇચ્છાય; દાનત નહીં દેખાડવા-
 ની, જીભ જપે જગરાય. ॥ ૩૩ ॥ માળા ગ્રહ્યા વણુ હોઠ ફફડયા વણુ,
 શું નહીં સમરાતા હોય; સાચા ભક્તો ભજે છે મનથી, જ્ઞાન વારતા
 કરી જોય. ॥ ૩૪ ॥ જ્ઞાનની વારતા થતી હોયે ત્યાં, જ્ઞાન કથન કરી
 જાણે; વેહેવાર જ્યાં વરતાતો હોય ત્યાં, વ્યવહારનો પક્ષ તાણે. ॥૩૫॥
 જગત જાણે જંજળી છે, પણ ન્યારોને ન્યારો; દુનીયાં દેખે દુષ્ટ સરી-
 ખો, મનથી સત્ય બોધ પ્યારો. ॥ ૩૬ ॥ ન્યાય નીતીની રીતી સમજે,
 પેહેરે ઓઢે ને ફરે; સાચા ભક્તો તેવા રહે છે, કોક પરીક્ષા કરે. ॥૩૭॥
 એવાના પરીક્ષક હોય થોડા, સાચાને શું જાણે જુઠા; જુઠે જુઠાનો મેળ
 બેસે, કર્યા કરે કડાકુટા. ॥ ૩૮ ॥ બેઉની રીતી બતાવી તુને, ઓરે
 માહારા બાળ; ચાલો આપણુ જોવા જઈયે, શું સાહાય કરે ગો-
 પાળ. ॥ ૩૯ ॥ એમ ધારીને દસ વીસ ચોદ્ધા, રથપર બેસી
 ગયા; સુધનવાનું સંકટ જોવા, એકાન્ત ઉભા રહ્યા. ॥ ૪૦ ॥ વળણુ ॥
 એક સ્થળ ઉભા રહ્યા, સુણુ પરીક્ષતના તન; વક્ષભ વાણી ઓચરે
 સાંભળજો હરીજન. ॥

કડવું ૩૯ રાગ ચૌપાઈનો.

બોલ્યા જયમુની મુખ વાણી, રાજ સાંભળ ઉલટ આણી; બોલ્યોં
 હંસદ્વજ મુખ એમ. પુત્ર વાર કરે તુ કેમ. ॥ ૧ ॥ તવ સુધનવા કહે તાત,
 તમે સાંભળો માહારી વાત; તેજમાં પડવા છું ત્યાર, મને સાહાય છે જી-
 ગદાધાર. ॥ ૨ ॥ જેને સાંભળીયો હોય સાહ્ય. તેને શત્રુથી શુ થાય; માહા-
 રી ભક્તી જો સાચી હશે, તોતો પ્રભુના દરસણુ થસે. ॥ ૩ ॥ કહું દરસ-
 ણુ તે પછી મરૂ, તેલ કંઠા થકી ઉગરૂ; નથી તેજમાં હું બળવાનો, છે
 સખંધ હરી મળવાનો. ॥ ૪ ॥ મુને સાહ્ય છે પુરૂશ પુરાણી, તમારૂ
 તેલ દેખુ છું પાણી; તમે દેખો છો ઉજ્ય અતીશે, પણ મુને શીતળતા

દીસે. ॥ ૫ ॥ તમે ચુલામાં પાવક નરખો, હુંતો દેખુંછું ખરફ સરખો;
 માટે અગની ધીક ધીકાવો; કાષ્ટ નાંખી ઘણો સળગાવો. ॥ ૬ ॥ તાપ
 કરી કકડાવો તેલ, પછો જે જે પ્રભુનો ખેલ, હશે દરસણુની સાચી મ-
 રણ; તોતો સાંભળશે માહારી અરણ. ॥ ૭ ॥ હશે ઘણીની સાથેસાચું;
 કદી કહેલુ નહીં પડે કાચું; જેને સાચો સામળીયાનો સ્નેહ; કદી
 કષ્ટ ન ભોગવે તેહ. ॥ ૮ ॥ જેને વશ હશે વનમાળી, તેને કોણ સકે છે
 બાળી; જેને માંથે ખીરાજે મોરારી, તેને કાળ ન નાંખે મારી. ॥ ૯ ॥
 જેનો સ્નેહી ગોવર્ધન ધારી, તેતો ન જાય કોઈથી હારી; જેને માંથે મો-
 હોટા મુકંદ, તેને સદાકાળ આનંદ. ॥ ૧૦ ॥ જેને માંથે દેવાધી દેવા,
 તેને શત્રુતો તરણા જેવા; જેને દયા કરેલી દયાળો, તેને પાવક સુર્ય ન
 બાળો. ॥ ૧૧ ॥ જેને માંથે વિશ્વંભર ઘણી, તેને ન અડે ખડગની અણી;
 જેનો કર જાલ્યો મોરારે, તેતો ન મરે તરવાર ધારે. ॥ ૧૨ ॥ જેણે સા-
 ઘેલો પોતાનો ઈશ, તેને શું કરે સોમલ વિશ; વળી વાઘ ને નાગ શું
 કરે, ભક્ત પાશાણુ મારે ન મરે. ॥ ૧૩ ॥ કોટી શત્રુમાં છતીને આવે,
 હરી વિમુખને નવ ફાવે; માહારા હૈયાને હીમ્મત જાણ, હવે જોઈ લેજો
 રંગ બાણ. ॥ ૧૪ ॥ એવે હંસદ્વજ જે રાય, તેને સંકલ્પ વિકલ્પ થાય;
 પુત્ર કેહે છે તે જુદુ કે સાચુ, મને બોલેલું લાગે કાચુ. ॥ ૧૫ ॥ જેયું
 બેઉ પ્રધાનોના સામું, હુંતો સાંભળી વિસ્મય પામું; તવ પ્રધાન સાંભ-
 લી રૂઝ્યા, કરી ગર્જના બોલી ઉઠ્યા. ॥ ૧૬ ॥ અલ્યા જેયા ઘણા તુજ
 જેવા, તેં શી કરી છે હરીની શેવા; ઘણા મુની તપશ્વી ત્યાગી, તેને પ્ર-
 ભુની શોધ ન લાગી. ॥ ૧૭ ॥ ઘણા ધ્યાની વિવેકી વેરાગી, તેતો ભ-
 ટકીને ખાય છે માર્ગી; તુતો ધરખારીને સંસારી, તારે સગું બહાલું ને
 નારી. ॥ ૧૮ ॥ ખાનપાનવાળો વ્યભીચારી, ક્યાંથી રીઝે તુને મોરા-
 રી; ભક્તપણું દેખાડી ડરાવે, તેતો અમારી ધ્યાનમાં નાવે. ॥ ૧૯ ॥
 અમે ટુંકારો કરશું ફરીથી, નથી ડરતા તારા હરીથી; ખરો સેવક ક્યારે
 ભાસે, કેહેવરાવ હરીની પાસે. ॥ ૨૦ ॥ તવ આકાશથી થઈ વાણી, થવા
 બેઠું તારું ધુળધાણી; સાચો હરીતણો એ ભક્ત, એને વશ જગધીશને
 જગત. ॥ ૨૧ ॥ નથી તેલ થકી બળવાનો, મુકો મનસુબો તળવાનો;
 એવો શબ્દ થયો આકાશ, પડ્યો હરીજનને વિશ્વીસ. ॥ ૨૨ ॥ રાજ
 કહે પ્રધાનો કેમ, મુજ મનમાં પડ્યો બહુ વેમ; 'માહાર' કે તારું ધુળધા-
 ણી, કરશે શ્રીપુરૂષ પુરાણી. ॥ ૨૩ ॥ પછી પ્રધાન બોલ્યા જાણ,
 તારા પુત્રની પડપંચ બાણ, તે હું સર્વ જણુછું રાય, એવા શબ્દ થકી

શું થાય. ॥ ૨૪ ॥ થઈ વાણી તેતો છે તુત, એનું સાધેલું બોલ્યું
ભુત; તેવું થવાથી શું અમે ડરીયે, કદી પગ પાછો નવ ભરીયે. ॥ ૨૫ ॥
અમારું ધુળધાણી હો થાતું, અલ્યા સુધન્વા પડ જ તું; તારા મુકી દે
ચટકાને ચાળા, મહારા પેટમાં લાગે છે લાહાળા. ॥ ૨૬ ॥ ઉબ્બુ તેલમાં
જે પડ આપે, દુખ નીવાર્યું શું તુજ આપે; તારો ઇશ્વર શું નિવારે, તેલ-
માં તળવો છે અમારે. ॥ ૨૭ ॥ આલ્યો જઈને નાંખ પડતું, તને દેખી
મને ઝેર ચડતું; વળી લકતનો ડોળ બતાવે, સહુ દુનીયાંને સમજાવે.
॥ ૨૮ ॥ પણ અમેને માનીયે જરા, તને બાળીયે ત્યારેજ ખરા; તુજ જે-
વા ધુતારા જોયા, અમે કૈકના જીવજ ખોયા. ॥ ૨૯ ॥ અલ્યા પડપંચી
પાખંડી, હણીયે તુજ પુંડળ મંડી; પોતાને આપે પડસો તો સારું, નહી
તો મન ભમસે અમારું. ॥ ૩૦ ॥ પછી પડપંચમાં અમે ફરશું, તને બાં-
ધવા હુકમ કરશું; કરશું કબજે બાળ કરી, દુખ પામીને જસો મરી.
॥ ૩૧ ॥ તવ સુધન્વા એમ કહેછે, તમ જેવા વણા વસે છે; અલ્યા
ઇશ્વર જેનો સાચો, તેતો કદી પડે નહી પાછો. ॥ ૩૨ ॥ વળણ. ॥ સાચો
પાછો પડે નહી, સાહાય મુને ભગવાન; જે જે તાહારાં ચક્ષથી, તેલમા
કરશું સ્નાન. —

કડવું ૪૦ રાગ સાખીનો.

જયમુની રૂશી એણીપેર બોલ્યા, સુણજનમેજે રાય; વિસ્તારી તુ-
જને સંભળાવું, હરીજનનો મહીમાય. ॥ ૧ ॥ સુધન્વા સેવક હરીનો,
મરવા થયો તૈયાર; કચ્છ ભીડિલો તાવડા ભણી, આલ્યો તેણીવાર.
॥ ૨ ॥ પ્રભુ સમરતો ધ્યાનજ ધરતો, મરવું છે મનમાં લાવ્યો; ઇશ્વર
ઉગારે તો ઉગરવું, તાવડા પાસે આવ્યો. ॥ ૩ ॥ ટગટગ સરવે લોક
જીએ છે, વળી જીએ માખાપ; સંખ લેખે કહ્યું દાસોને, ચુલામાં ઘાલો
તાપ. ॥ ૪ ॥ બહુ બાળ દાખો કાષ્ટજ નાંખો, ન નાંખસો જીવ ચોળી;
તાવડાની આશપાસ દીસે, જણે સળગી હોળી. ॥ ૫ ॥ નીકળે જવાળા
ઉછળે લાહાળા, તતડીને તનખા છુટે; એવો વીકરાળ વહની કરો, દે-
ખીને ત્રાસ છુટે. ॥ ૬ ॥ એવી જ્યાં આગના આપી કે, સેવક ઉડ્યા
સાત; કાષ્ટનાંખી ચુલો ભરીયો, અગની થયો પુરપાટ. ॥ ૭ ॥ તાવડામાં
અતી તેલ-નાંખ્યું, ખળખળ ઉભરો ચડીયો; સેવકો સળગાવે અગની,
કરતા દોટા હડીયો. ॥ ૮ ॥ અગનીનો ઉતપાત અતીસે, નીકળે લાંબી

જવાળા. તનખા ઉડે તતડી તતડી, તેલને આવે ઉકાળા. ॥ ૯ ॥
 તાપ થકી લોક ખસે આધું. કે' રહે અવળા આડા; બળીબળી તેલ બ-
 ળવા લાગ્યું, નીકળે તે ધુમાડા. ॥ ૧૦ ॥ તે તેલમાંથી નીકળે ભડકા.
 જોઈ જોઈ પ્રગટયો ત્રાસ; સુધન્વા જીવે આમાંથી, તે ન પડે વિસવાસ.
 ॥ ૧૧ ॥ હાથ ગસે છે હોઠ ડસે છે, બહુ ભય પામ્યું લોક; સુધન્વાને
 જીવવા કેરી, આશા સમજવી ફેક. ॥ ૧૨ ॥ અરેરે કારમો કોપ થયો
 છે, એવો ચાલે મનસુખો; તેલ તણા તાવડા પાસે જૈ, સુધન્વા તો ઉ-
 ભો. ॥ ૧૩ ॥ એટલે સુંદર પ્રભાવતી, સુધનવાની નારી; ચીર બરોબ-
 ર અંગ લપેટ્યું, મરવું મન વીચારી. ॥ ૧૪ ॥ સ્વામી પડે તવ માહા-
 રે પડવું, જીવવું નથી જરાયે; મુજ કંથનું કોઈ નથી સગું; શું જોર
 માર્યું માયે. ॥ ૧૫ ॥ રડીરડીને સૌ રહ્યું આધું, કાં બ્રાત કે કાં ભગની;
 સૌ જીવતાં રહીને જોઈ રહેસે, સળગ્યો દાવાનળ અગની. ॥ ૧૬ ॥ પ-
 તીની સંગ સતી થાવું, તારણીનો તે ધર્મ; નવે ગ્રહો માહારા થયાવાંકા,
 પુટી ગયું આજ કર્મ. ॥ ૧૭ ॥ એ રીતિ અબળાએ ધારી, સુધન્વા હ-
 રિજન; તાવડા પાસે ઉભો રહીને, કરે પ્રભુનું સ્તવન. ॥ ૧૮ ॥ વળણુ.
 ॥ સ્તવન કરવા લાગીયો, ઉભો રહ્યો એક ચર્ણ; વદ્ધમ વાણી ઓચરે,
 સમરે અસરણા સર્ણ.

કડવું ૪૧

મને કેહેર કાંટો વાગ્યો એ રાગ.

ઓ રામરે; રામ રામરામા, તમે છો ધનશામા, કરો પુરણ મન કા-
 મા, હો રામ રામ રામા. ॥ ૧ ॥ ઓ રામરે; તમે સાચા સ્વામી, ગોવિંદ
 ગરૂડા ગામી, વિનવું છું નામી નામી. ઓરામ રામ રામા. ॥ ૨ ॥ ઓ રા-
 મરે; ભકતને વશ વનમાળી, પાન્ડવની પીડા ટાળી, કરી કુબ્જને રૂ-
 પાળી. ઓરામ રામ રામા. ॥ ૩ ॥ ઓ રામરે; શવરીનાં બોર લીધાં,
 અચળ સુખ દીધાં, પાપીને પાવન કીધાં. ઓરામ રામ રામા. ॥ ૪ ॥
 ઓ રામરે; ધ્રુપતી જે રાણી, દુષ્ટે ચીર લીધાં તાણી, તે પુર્યા દાશી જ-
 ણી. ઓરામ રામ રામા. ॥ ૫ ॥ ઓ રામરે, મુકંદ વર મોરારી, ગો-
 કુલ વરશયો મેઘ ભારી, કરી સાહાય ગોવરધનધારી. ઓરામ રામ
 રામા. ॥ ૬ ॥ ઓ રામરે, બાળકને હણનારી, પાતકને ન અણનારી, તે
 પુતના માશી મારી. ઓરામ રામ રામા. ॥ ૭ ॥ ઓ રામરે, પીડિતું

વેણુ ઉથલાવી, રૂશી પત્નીયો આવી, તે વૈકુંઠમાં વસાવી. ઓરામ રા-
મ રામા. ॥ ૮ ॥ ઓ રામરે, દશાનનને હણીયો, ત્રિભીક્ષણુ સેવક ગણી-
યો, પામ્યો ગાદી નામ ભણીયો. ઓ રામ રામ રામા. ॥ ૯ ॥ ઓરા-
મરે, હું સેવક અપરાધી, મેં ભજતાં ચું ભુલ ખાધી, તેથી થૈ ઉપાધી.
ઓરામ રામ રામા. ॥ ૧૦ ॥ ઓ રામરે, રાંકડો જણી રાચો, હું તો છું
સેવક કાચો, પણ ભરૂસો તમારો સાચો. ઓ રામ રામ રામા. ॥ ૧૧ ॥
ઓ રામરે, હું પાખંડી પુરો, નહીં પાતકમાં અધુરો, વળી કુડ કપટમાં
સુરો. ઓ રામ રામ રામા. ॥ ૧૨ ॥ ઓ રામરે, અવગુણીયો શીશ ના-
મુ, જરા જો જો માહારા સામું, અત્યારે કષ્ટી પામુ ઓ રામ રામ રામા.
॥ ૧૨ ॥ ઓ રામરે, નથી ઉગર્યાનો આરો, પણ ભરૂસો તમારો, તમે
મારો કે ઉમારો. ઓ રામ રામ રામા. ॥ ૪ ॥ વળણુ. ॥ મારજો કે ઉગા-
રજો સેવક છે હેરાન; વદ્વલ વદે એમ ઓચરે, ભીડ ભાગો ભગવાન. ॥

કડવું ૪૨ રાગ ખાવલીયાનો.

ભુધર ભીડ વેળાના રેરેરે હો, રડે સેવક રાંકડોરે. ॥ ૧ ॥ બોલ્યા
બોલ્યા જયમુની મુખ વચન, સાંભળ સાંભળ પરીક્ષત રાયના તન;
સુધન્વા તો કરે છે પ્રભુનું સ્તવન. ॥ વાહારે ચઢજો વાહાલા રેરેરે હો. રડે.
॥ ૧ ॥ ભક્ત જનોની ભીડે ધાયેલા ગોપાળ, પ્રજાપતની સ્તુતીથી દોડ્યાતા
દયાળ, નીલામાથી ઉમાર્યા મંજરીના બાળ. તે રીતે ઉમારો રેરેરે હો. રડે.
॥ ૨ ॥ પ્રલાદજીને દુખડું દેવા માંડ્યું દંભે, કીધું સમરણ તમારું કષ્ટીને આ
રંભે, કીડી રૂપે વશ્યા જઈને ઉજ્જણ સ્થંભે. તેવા હૈં પધારો રેરેરે હો. રડે.
॥ ૩ ॥ પ્રભુ ગજને હણવા મદ્દરે જળમાં ધાર્યો, તવ તે હાથી ત્રાડી ત-
મોને પોકાર્યો; ગોવિંદજી ગરૂડે જઈ ઉમાર્યો, તેમજ વાહારે ધાજેરેરેરે
હો. રડે. ॥ ૪ ॥ પુતના માસી મારીને બાળકો બચાવ્યાં, તેવાં સંકટ
તારા સેવકને સીર આવ્યાં; શંખ લીખે સગાં બહાલાંને ગભરાવ્યાં, દુ-
ખ નથી મરવાનુરેરેરે હો. ॥ રડે. ॥ ૫ ॥ પણ તમ દાસે સભામાં મુમ-
ત કીધો, પ્રધાનોની સાથે વિવાદ ધણો લીધો, તમ આશાએ સૌને ભ-
રોસો મેં દીધો. હું નથી મરવાનો રેરેરે હો. રડે. ॥ ૬ ॥ તમ હીમ્મત-
થી અભીમાનનું બોલ્યો સ્વામી, જોજો પ્રભુ લજ્યામાં લાવતા ખામી;
તેથી તમારી શોભા જશે અંતરયામી, નહીં માહારે લેવા દેવારેરેરે હો.

રડે. ॥ ૭ ॥ વળણ. ॥ લેવા દેવા માહરે, ન મળે દેવ મોરાર; શોભા
લજ્યા તમ તણી, ખાનાના આધાર. ॥

કડવું ૪૩ રાગ ધનાસરી.

જયમુની રૂશી એણીપેર બોલ્યા, સુણ જનમેજે રાય; વિસ્તારી
તુજને સંભળાવું, તેલ કઢા મહીમાય. ॥ ૧ ॥ સુધનવાયે સમરણ કરી,
રાખ્યો દ્રઢ વિસવાસ; પડવું ધાર્યું પુરણ પ્રેમે, મનમાં ન રાખ્યો ત્રાસ.
॥ ૨ ॥ પછી પોતાના સામુ જોઈ, કીધો નમસ્કાર; માત તાત ભગનીને
નમીયો, છેલ્લા વેલ્લા જુહાર. ॥ ૩ ॥ બોલ્યું આલ્યું માફ કરજો, એક જ
નમનો સ્નેહ; અવગુણને અપરાધો કરેલા, ક્ષમા કરજો તેહ. ॥ ૪ ॥ ત-
મારા ઘરમાં દેહ ધરાને, સુખ નથી દીધું તમને; ભાઈઓ મહાર કહ્યું
કરીને, પાડ ચઢાવ્યો છે અમને. ॥ ૫ ॥ ઓ મુજ માડી આંસુડાં પા-
ડી, રડશો નહીં યાદ લાવી; રણ સખંધ થયો હવે પુરો, આયુશ રહ્યો
છે આવી. ॥ ૬ ॥ નવ માસ મુજને ઉદર રાખ્યો, ન ખાધું ખાટું તી-
ખું; મમ શરીરને સાચવવાને, આરોગ્યાં મોળું ને ફીકું. ॥ ૭ ॥ ગંદા
ભીનામાં પોતે પોઢ્યાં, સ્વચ્છમાં મુને સુવાડ્યો; પડવા ન દીધો રડ-
વા ન દીધો, ટાઢ તાપ ન દેખાડ્યો. ॥ ૮ ॥ પ્રાણની પેટે પાળ્યો મુને,
તે બદલો નથી વળીયો; તે સૌ અપરાધ ક્ષમા કરજો, કહી મુખ ફેરવી
વળીયો. ॥ ૯ ॥ જે જે હરીજન લોક આવેલા, તે સામુ લાગ્યો જોવા;
સરવેને કહ્યા જુહાર છેલ્લા, તવ લોક લાગ્યું રોવા. ॥ ૧૦ ॥ કૈં ધુંશકા
મુકીને રડે છે, કૈંક લુછ્યા કરે આંસુ; અરેરે આપણ કકળીયે પણ, બ-
ળ વીના બધું ફાંસુ. ॥ ૧૧ ॥ પછી ભકતે તેલ કઢાના, સામું નમાવ્યું
શીશ; ઉગારજો અગની દેવતા તું, પેરણા કરે જમધીશ. ॥ ૧૨ ॥ એ-
ટલે શંખને લેખ બોલ્યા, કેમ માંડ્યા છે ચાળા; જાણ્યો તુને ભગત-
ડાને, પાખંડ કરવા વાળા. ॥ ૧૩ ॥ ઉંચું જોઈને શું બરબડીયો, જ-
ણ્યુંતું મનનું પાપ; ઉચેથી ઉગારવા તુને, કોઈ ન આવ્યો બાપ. ॥ ૧૪ ॥
સુધનવા કહે આવશે હમણાં, જનમો જનમનો બાપ; જે રાંડે જણ્યા
તમારા બેના, પુરણ મળીયાં પાપ. ॥ ૧૫ ॥ નથી બળવાનો
નથી બળવાનો, હુતો નથી બળવાનો, અદેખાઈ કરે છે તેમાં,
શો તારો દન વળવાનો, ॥ ૧૬ ॥ તેલમાં સ્નાન કરી નીકળું છું,
બચાવનાર દયાળું; ઉજવળ મોહું નહીં રહે તારું, જેજે શરો મુખ

કાળું. ॥ ૧૭ ॥ કાળા મોંઢાના કર્મ પુટેલા, નજર રાખી રહેજે; વીરોષ અગની સળગાવવાનું, કહેવું હોયતો કેહેજે. ॥ ૧૮ ॥ એમ કહીને પડવા માટે, તલપીને કરી ત્યારી; એટલે દોટ મુકીને આવી, વળગી એ ની નારી. ॥ ૧૯ ॥ નાથજી હું પણ પડુ તમ સાથે, સતી તણો એ ધર્મ; સુધનવા કહે સૌ લોક દેખે; કેમ ના લાગે સર્મ. ॥ ૨૦ ॥ મુમત મુકોને રહો અળગાં, મીથ્યા મરોછો મથી; તમારા મનમાં રાખજો નીશ્ચે, હું બળવાનો નથી. ॥ ૨૧ ॥ ઇશ્વર ઉપર આકીન રાખી, અળગાં બેસો નારી; રક્ષણ માહારૂં કરવાના છે, ગોવીંદ વર ગીરધારી. ॥ ૨૨ ॥ આઘાં ખસો જોડે ન ધસો, દેખે છે મુજ માત; ભગની દેખે કુટુંબ દેખે, દેખે માહારો તાત. ॥ ૨૩ ॥ પ્રભાવતી કહે પીડિજી મારા, મરજદા શું કરવી; ધરખાર ભાગે તવ લજ્યાને, હોદવીકે પાથરવી. ॥ ૨૪ ॥ સુખસાતા હોય તવ શોભે લજ્યા, સૌ ગયે લજ્યા શાની; તમારી સાથે હું પડવાની, નહી કંઈ પાછી પાની. ॥ ૨૫ ॥ સુધનવા કહે ક્યાં બળવું છે, ટંગ ટંગ જોજો નારી; ન જીવુંતો પડજો કઢામાં એટલી આગના માહારી. ॥ ૨૬ ॥ તોપણ કામની છોડતી નથી, તવ બોલ્યા પ્રધાન; શું જીવ્યોછો શેવક માહારા, ઉઠી કરો હેરાન. ॥ ૨૭ ॥ બેઉ જણાંને પોડો વખુટાં જણવો પુરણ રીસ; સુધનવા કહે અબજારે આવી, જો શું કરે જીવધીસ. ॥ ૨૮ ॥ ટકા ટકાના ગુલામ જતી, તે તારો કર બાલે; સમજી જાને અળગી થાને, લાન્છન તું કેમ આલે. ॥ ૨૯ ॥ એમ કહી આંખ વિપ્રીત કીધી, તવ અળગી થઈ નારી; પછી પોતે પરકંબા કરીને, પડવા કીધી ત્યારી. ॥ ૩૦ ॥ વળણ. ॥ પડવાની ત્યારી કરી, મનમાં નહી ભય શોક; હરી ભજન કરતા સહુ જોવા મળેલા લોક.

કડવું ૪૪ રાગ સાખાનો.

જયમુની રૂશી એણીપેર બોલ્યા, સુણ જનમેજે રાય; વિસ્તારી તુજને સંભળાવું, સુધનવાની કથાય. ॥ ૧ ॥ રણછોડ રાયની જય જય બોલ્યો, કીધી દોટા હડીયો; રામકૃષ્ણનું નામ લેઈને, ઉછળી કઢામાં પડીયો. ॥ ૨ ॥ પડતામાંતો કૃષ્ણ પ્રભુએ, વાયુને આગના દીધી; પવન દેવ પ્રવેશો તેમાં, કઢા સીતળ કીધી. ॥ ૩ ॥ હીમની તુલ્ય તે તેલજ ટાકું, પણ નીકળે ધુમાડા; તે તેલમાં પડી નહાવા લાગ્યો, અગનીના ભડકા ટાહાડા. ॥ ૪ ॥ કોઈ જગે હુંનું નવ લાગે, હરે હરે મહી માહાલે; તેલનાં-

ખો બે ખોખા ભરીને, મુસ્તક કેશમાં ઘાલે. ॥૫॥ જગત જોઈને વિરમય
 પામ્યું, પ્રધાન નજરે ભાળે; સુધનવા તાવડામાં બેઠેલો, ખોબે તેલ
 ઉછાળે. ॥ ૬ ॥ સરીરે છાંટે મોહોટે ઘાંટે, રણછોડ રણછોડ રટે; કુબકી
 મારે ડોકું કહાડે, નાહાય વચનને વટે. ॥ ૭ ॥ ઉંચો નીચો ઉછળે હસે,
 સાહાય ઘણા ગોપાળ; શરીરને શીતળતા વળે છે, દગ્ધ ન થાયે વાળ.
 ॥ ૮ ॥ એટલે પ્રભાવતી સતીને; હળ હળ પ્રગટયો કાળ; દયો બાળ-
 વા હોય તેટલા બાળો, પ્રધાનો કર્મ ચંડાળ. ॥ ૯ ॥ કાળાં મોઢાં લેઈ-
 શું બેઠા છે, ભાળવું હોયતો ભાળો; કાષ્ટ નાંખાવો અગની વીશે, તેલ
 ઘણું ઉકાળો. ॥ ૧૦ ॥ મુજ સ્વામી શેવક સામળાનો, કેવા કરે છે
 સ્નાન; જે કરવું હોય તે કરી નાંખો, નહી થાય ભક્ત હેરાન. ॥ ૧૧ ॥
 પાપી જનો તમે પુરણુ ધાર્યું તું, દેવાને દારણુ દુખ; હવે શું નીચું જોઈ
 બેઠા, લેઈને કાળાં મુખ. ॥ ૧૨ ॥ દઈવત હોયે તેટલું દાખો, કરશોમાં
 પાછી પાહાના; બાકી ન રાખશો કોઈ પ્રકારે, એક રતી એક આની.
 ॥ ૧૪ ॥ ધિક્કાર છે તારા મનખાને, નથી જરાયે લાજ; મનુશ જતી
 શું કરવાનું, જેને માંથે માહારાજ. ॥ ૧૪ ॥ તવ શંખે જોયું લેખના
 સામું, કીરતી ચાલી કોડે; વગોણુ ચાલ્યું વિશ્વ વીશે, બેઉ ચડ્યાગધે-
 ડે. ॥ ૧૫ ॥ લેખ કહે મુજને એમ લાગે, કાંઈક કપટ સાચું; ધુમાડા
 બળતણના નીકળે, પણ તેલ નરદમ કાચુ. ॥ ૧૬ ॥ કારણ કે તાવડા
 લોહનો છે, જડું દળ અપાર, હજી તો તપ્યો નહી હોયે, તો તેલ ત-
 પ્યાની વાર. ॥ ૧૭ ॥ માટે આપણુ ઉઠો ઉઘાડા, પુરણુ દઈવત દાખો;
 જડાંને મોહોટાં કાષ્ટ લાવીને, તાવડા તળે નાંખો. ॥ ૧૮ ॥ એમ ધારી
 બેઉ દુષ્ટ ઉડ્યા; ખરી વાતે નવ ખાંખે; કટી કશીને દંત ડશીને. સરપ
 ણુ ઉપાડી નાંખે. ॥ ૧૯ ॥ અતી કાષ્ટથી અતી પ્રકાર્યો, જવાળા થઈ ચો
 પાસ; તનખા તતડી ઉડે અતીશે, ધુમ્ર ચાલે આકાશ. ॥ ૨૦ ॥ ગગને ઉડતાં
 પક્ષીયોને, ધુમ્રની જવાળા અડે; આંખોથી અંજઈ જઈને, તરફડી તેલમાં
 પડે. ॥ ૨૧ ॥ જેમ જેમ અગની સળગે અતીશે, તેમ તેમ ટળે વેહેમ; તાવડા
 જરા તપે નહીને, તેલતો ટાડું હેમ. ॥ ૨૨ ॥ સળગાવી શંખ લેખ થાક્યા,
 લાગે ઉષ્ણ હવાય; હાથ ઘાલીને ટાડુ હુતું, જેવા નવ્ય જવાય. ॥ ૨૩ ॥
 અગનીનો ભય લાગે અતીશે, તપાસ કેમ કરાય; કોહો ના કોહો પણ
 સુધનવાની, કને જડુ વીધાય. ॥ ૨૪ ॥ દુષ્ટજનો એમ જાણતા નથી, જેને
 સામળીયો સાહાય; મીથ્યા મેહેનત કરીયે તેથી, હરીજનને શું થાય.
 ॥ ૨૫ ॥ તેડું સમજ્યામાં આવતું નથી, નાસ્તીકજન શું ચેખે; કપટ

જેના કાળજ વિશે, કપટ વિદ્યા તે દેખે. ॥૨૬॥ હરીજનોએ જોઈ જોઈ
ને, સમર્યા શ્રી વનમાળી; જે જે રણછોડ જે જે રણછોડ, કહીને દેતા તા-
ળી ॥૨૭॥ તેજમાં તેમ તેમ સુધનવાને, સાઈં લાગે અપરમપાર; ઉઠે બેસે
નાયે કુદે, તેજમાં તેણીવાર. ॥૨૮॥ જોઈ પ્રધાનોનાં પેટ બળીયાં, આપણ
સદેહ ખોઈએ; મંગાવો શ્રીફળ ગામમાંથી, તેજમાં નાંખી જોઈએ. ॥૨૯॥
છડીદારને આગના આપી, એટલે દોડયો સ્વાર; નગ્રમાંથી જઈ શ્રીફળ
લાવી, આપ્યું સભામાં તે વાર. ॥ ૩૦ ॥ પ્રધાનોએ આવા રહીને, ઉં-
ચો કીધો હાથ; તાકીને તાવડા ભણી ફેંક્યું, જુએ શેન્યનો નાથ. ॥૩૧॥
પડ્યું તે શ્રીફળ તાવડામાં, લાગી તેલની જ્વાળા; અચણી તતડીને
એક દમે; થયાં બે ચીતાળાં. ॥ ૩૨ ॥ શ્રીફળની શીખતી બને છે, સૌ-
જન જોવા મળીયાં; ચીતાળાં ચૈ તાવડામાંથી, એક દમે ઉછળીયાં.
॥ ૩૩ ॥ બેઉ પ્રધાનો ઉભા ઉભા, જોયા કરે છે ઘાટ; ચીતાળીયાં બેઉ
આવીને વાગ્યાં, બે જણને લેલાટ. ॥ ૩૪ ॥ કપાળ ફુટયાં રૂધીરછુટયાં,
કરણી નડી કાળી; સૌ લોક જોઈને ખડખડ હશીયા, બેલુજ દેતા તાળી.
॥૩૫॥ હંસદ્વજ જોઈ વિસ્મય પામ્યો, મુજ સુત નહી દાસ કાચો; તેજમાં
એને આંચન આવી, શેવક હરીનો સાચો. ॥૩૬॥ એણું સમજી આપે ઉ-
ઠ્યો, કીધો મુખ પોકાર; સાખાશ સતીયા પુત્ર તુજને, નીકળો કઢાની
બાહાર. ॥ ૩૭ ॥ તું સતવાદી તું સત્ય ધર્મી, તું ભગવાનનો ભક્ત;
તાહારે પુન્યે હું રાજ્ય કરૂં છું, તુંજને વશ છે જગત. ॥ ૩૮ ॥ આખા
ધરમાં એકજ હોયે, પુન્યેસ્વરી ભાગ્યશાળી; તેથી આખા કુટુંબ કેરૂં,
ભંજી કરે વનમાળી. ॥ ૩૯ ॥ ઢાંક્યું રતન તું ફરજન માહારે, તારે વડે
સહુ સુખી; એરે માહારા લાડકવાયા, તને કર્યો મેં દુખી. ॥ ૪૦ ॥
અપરાધ માહારો ક્ષમા કરજે, નમી નમીને માગું; તાવડામાંથી બારણે
આવો, પુત્ર હું પાચે લાગું; ॥ ૪૧ ॥ પ્રધાનના કેહેવા પરમાણે, વર-
ત્યો છું માહારા તન; પણ તાહારા સત્ય આગળ થયું, કાણું માહારૂં
વદન. ॥૪૨॥ પ્રધાનોએ પાસે રહીને, કાણુ કરાવ્યું મુને; તેજમાંથી બાહાર
ન નીકળે તો, ઇશ્વરની આણુ તુને. ॥૪૩॥ તાવડામાં તવ ઉભો થયો,
ક્ષણુ ન લાગીવાર; ઉછળીને કુદકારા મારી, કુદી પડીયો બાહાર. ॥૪૪॥
આકાશમાં તવ ડુંડભી વાગ્યાં, સાંભળે સરવે સ્પટી; અંદનના વરસાદ
વરસ્યા, પુરુષ તણી થઈ પ્રણી. ॥ ૪૫ ॥ સરવે જણ્યું ઇશ્વર કપા,
તેમા નહી મીનમેશ; અગ્ની ભરેલા તેજમાં નાલો, રવાડું ન બળ્યું લેશ.
॥ ૪૬ ॥ સર્વના મનને શ્રદ્ધા બેઠી, કરતા નમસ્કાર; જળ મંગાવી ઉ-

જ્યુ કરાવ્યું, નાહવા આપ્યું તે વાર. ॥ ૪૭ ॥ સુધનવાયે સ્નાન કીધું,
વસ્ત્રથી લુછ્યું અંગ; પછી પોશાક પોતા તણે તે, ધારણ કર્યો નવરંગ.
॥ ૪૮ ॥ હતા તેવા ધારણ કીધા, પોતાના સણગાર; કટી કશીને ખોરી
લીધાં, યુદ્ધ તણાં હથીઆર. ॥ ૪૯ ॥ પછી સરવે હરીજન લોકો, નમી
નમી પડ્યા પાય; રૂંધીર વરણા પ્રધાન બેઠે, તેની શીગત થાય. ॥ ૫૦ ॥
એ પાપીની પાસે રહેનારા, શેવકને છડીદાર; રૂંધીર લુછી પાટા બાં-
ધ્યા, પીડા ખામ્યા અપાર. ॥ ૫૧ ॥ કાળું મોઢું લેઈ ઉભા થયા, દાંજે
છે અંતઃકરણ; સુધનવા જ્યાં ઉભો ત્યાં આવી, બેઠે જણ લાગ્યા ચર-
ણ. ॥ ૫૨ ॥ અવગુણી અપરાધિ અમે, દીધુ તમને દુખ; હશીને અમ
સાથે બોલો તો, ઉજવળ થાયે મુખ. ॥ ૫૩ ॥ વલણ. ઉજવળ થાયે મુખ
ડાં, ક્ષમા કરો અપરાધ; સચા શેવક જણ્યા વિના, મીથ્યા કર્યો વિવાદ,

કડવું ૪૫ રાગ ચોપાદ.

બોલ્યા જયમુની મુખ વાણી, રાજ સાંભળ ઉલટ આણી; કરગરતા
બેઠે પ્રધાન, તમોને છે પ્રસન ભગવાન ॥ ૧ ॥ અમે મુમત મીથ્યા બોલ્યો,
તમને તો અતી શ્રમ આલ્યો; ધાર્યા મર્ણુ પમાડવા અમે, પાળ્યું તાતનું
વચન તમે ॥ ૨ ॥ અમે ન જાણી તમારી રીતી, હવે જાણી પ્રભુસંગ પ્રીતી,
એમ કાલાં વાલાં બહુ કરે, તવ હંસદ્વજ ઓચરે ॥ ૩ ॥ ધીક ધીક તમોને
પ્રધાન, મમ સુતને કીધો હેરાન; દીધી મને કુમતી અતી, નથી અક્કલ તો
એક રતી. ૧૪ ॥ જેનો બુદ્ધીહીન કારભારી, તેની રાજનિતી નહી સારી; જે
નો કારભારી બુદ્ધીનો મંદ, તેની આવક સઘળી બંધ. ૧૫ ॥ જેનો કાર-
ભારી સ્વારથી, તેનું કાંઈ સુધરતું નથી; જેનો કારભારી પક્ષપાતી, તેની
લક્ષ્મી જય વેરાતી ૧૬ ॥ જેનો કારભારી હોય દ્વેશી, તેનો માલીક સદા કલે
શી; જેનો કારભારી હોય કપટી, તેનો માલીક પડે લપટી. ૧૭ ॥ જેનો કાર-
ભારી જરકરમી, તેનો માલીક થાય અધરમી; જેનો કારભારી લપટ
લોભી, તેની મીલકત ન રહે થોભી. ૧૮ ॥ જેના કારભારી અવિદ્વાન, તેનો
માલીક મુર્ખ નાદાન; જેનો કારભારી કાઠાસુનો, તેનો લુટાય ભંડાર જુનો
॥ ૧૯ ॥ જેનો અવળી મતી કારભારી, તેનો માલીક થાય ભીખારી; જેનો
કારભારી કારમો કેહેરી, તેનો માલીક બહુનો વેહેરી. ૨૦ ॥ જેનો કારભારી
ગરીબનું બાળ, તેનો ભીખ માગે ભુપાળ; જેનો કારભારી નીચ જતી
તેનો માલીક નીચજે ધાતી ॥ ૨૧ ॥ જેનો કારભારી હત્યારો, તેનો માલીક

થાય ગોઝારો; તેવો કારભારી તું મને મળીયો, હુંતો સુબુદ્ધીથી ટળીયો
 ૧૧૨૧ મહારા પુત્રને મારવો તેં તાક્યો, મને સમ સોગનમાં નાંખ્યો; મહારે
 હાથે પુત્ર તળાવ્યો, બહુ બળ કરીને બળાવ્યો. ૧૧૩૧ તમારૂં શામ મોંહો
 શાંતાડો, કોઈ આ દુષ્ટોને કાઢાડો; મહારા ઘરમાં કલેશ કરાવ્યો, મને મુ-
 મતથી ભરમાવ્યો. ૧૧૪૧ મહારી નારી રડીને થાકી, કાંઈ કલેશમાં ન
 રહ્યું બાકી; મહારી કુંવરી રડી પુરપાટ, એતો પોતાના બંધુને માટે. ૧૧૫૧
 મહારા દીકરા જે ચાર નહાના, તેતો રડીને થાક્યા છે છાના; પુત્રની પ્રે-
 મદા પ્રભાવતી, રડી રડી થાકી શુભશતી ૧૧૬૧ બધુ ઘર હલાવી માર્યું,
 તમે વિપ્રીત કરવું ધાર્યું; પણ પ્રભુએ પુત્ર બચાવ્યો, તમે તો ખરો ખેલ
 મચાવ્યો. ૧૧૭૧ દુષ્ટ દેવામાં ન રાખી નુન્ય, આડે, આવ્યું એનું ખરૂં
 પુન્ય; એની નારીના પુન્યે ઉગરીયો, તમારે કેહેવે મેં પરહરીયો. ૧૧૮૧
 હુંતો જણતો હતો પવિત્ર, હવે જોયાં તમારાં ચરિત્ર; ભલે પામ્યા વિપ્ર
 શરીર, પણ અવર વિર્ય રૂધિર. ૧૧૯૧ જેનું ખાધું તેનું ભુંડુ તાક્યું,
 કાંઈ પરોજણ નવ રાખ્યું; મહારા નગ્રવિશે નહીં તમો, જવો જંગલ વિ-
 શે ભમો. ૧૨૦૧ નથી જોવાં તમારાં મુખ, મમ સુતને દીધું દુષ્ટ; કરે કા-
 રભારીના વિશ્વાસ, તેને નિપજે આવો વિનાશ. ૧૨૧૧ મુજપેઠે જે વિ-
 શ્વાસ કરશે, તેતો પાછળ પસ્તાઈ મરશે; રાયે રજ દાસોને આપી, અહીં
 થી લેઈ જાઓ આ પાપી. ૧૨૨૧ તવ સુધનવા એમ કેહેછે, પોતાના તાત
 ને શીખ દેછે; શીદ કાઢાડો પરાયો વાંક, આપની ભુલ આડો આંક ૧૨૩૧
 આપ કેહેવાઈએ રાજધણી, તેને જોઈએ ચાલાખી ધણી; પોતે પોતાનું
 જાળવી રહીએ, અને દોશ અવરને ન દઈએ ૧૨૪૧ ધણી હોઈ અને ધણી
 ના કરીએ, કરીએ તો ચગદાઈ મરીયે; સોંપીએ કોઈને કારભાર, ફક્ત લેઈએ
 તેનો વિચાર. ૧૨૫૧ સામાના મનનો પાર લેઈ, બેશીએ ફાવતુ કરી દેઈ;
 ધણા જનના સાંભળીએ બોલ, પછી તેનો કરીએ તોલ. ૧૨૬૧ બીજનું
 કહ્યું માને જેહ, નારી તુલ્ય પ્રમાણીક તેહ; કેહેનારાનું કહ્યું લીધુ મા-
 ની, તેમાં કરનારની અક્કલ શાની. ૧૨૭૧ કોક તો ગમે તેવી દે શી-
 ખ, પણ માનનારો માગે ભીખ; કેહેનારાનું કહ્યામાં શું જાય, પણ કર-
 નારો ગોદા ખાય. ૧૨૮૧ કેહેનારાનું છે ખરૂં કે ખોટું, નાખવું વિચારે
 મન મોહાટું; ખરૂં ખોટું સમજ્યા વણુ જેહ, કહ્યું કરે તો મુરખ તેહ. ૧૨૯૧
 જેમ મરનારો કરે ત્રપ્તી, તેનાં પાછલાં પામે કષ્ટી; છતે જીવતે કોઈ કાર-
 ભારી હુસો, તેને જીવતો જણવો મુશ્કેલી. ૧૩૦૧ પોતે જીવતે સોંપે પ-
 રને, તેતો બીજાડે આખા ધરને; તેતો સાચુ સમજજો તાત, હૈયે ધરજો

આટલી વાત. ॥ ૩૨ ॥ સુત થઈને દેઉછું શીખ, વળી રાખવી પ્રભુની
 બીક; નવ કરવો નાસ્તીકનો સંગ, કરવે થાય સુકીત ભંગ. ॥ ૩૨ ॥
 નીચ સંગે થાય નીચ બુદ્ધી, ઉંચને સંગ રહે શુભ સુદ્ધી; જેવો સંગ
 તેવો રંગ લાગે, કોક દીવસ પીડા જાગે. ॥ ૩૩ ॥ તવ હંસદ્વજ એમ બો
 લે, કોણ ઉંચ છે બ્રાહ્મણ તોલે; બોલ્યો સુધનવા તવ એમ, તમે બ્રા-
 હ્મણ સમજે કેમ. ॥ ૩૪ ॥ હોય ઉંચનું ખોળીયું કદી; ભર્યું સરોવર પ-
 ણુ નહીં નદી; જેને છે ઉંચ જ્ઞાનની ગતી, તેની સદાયે નીરમળ મતી.
 ॥ ૩૫ ॥ તેને ઉંચજ માનવો તાત, નીચ બુદ્ધી વાળો નીચ જાત; ની-
 ચાં કર્મ તે જાણવો નીચ, કરે સદાધ પાપનો કીચ. ॥ ૩૬ ॥ હોય ઉંચ
 અને નીચ મતી, તેને નીચો જાણવો અતી, હોય નીચ અને ઉંચ ગતી,
 તેને ઉંચો સમજવો અતી. ॥ ૩૭ ॥ માહારી સહુ શીખ રાખજે રૂઢે,
 તેથી પુન્ય થવાનું ઉઢે; હુતો છેલ્લો વેલો શીખ દેવું, માહારું જીવ્યા-
 નું જાણો છો કેવું. ॥ ૩૮ ॥ જેને બુદ્ધે જાણું પીતા, ખડકી મુકજે
 કાષ્ટ ચીતા; હુતો જીવતો નહીં ઘેર આવું, સાચી વાત તમોને સમજ-
 વું. ॥ ૩૯ ॥ તવ રાજ્યે ધરીયા હાથ, બેટા સાંભળ માહારી વાત; તને
 બુદ્ધે જાણ નહીં દેવું, પછી મૃત્યુ થવાનું કેવું. ॥ ૪૦ ॥ બોલ્યો સુધ-
 નવા સુણો વાત, કેમ લજવું ક્ષત્રીની જાત; માહારે કરવા જવો સંગ્રા-
 મ, કેમ ખોળીયે બાપનું નામ. ॥ ૪૧ ॥ લડવા વઢવા જાણું ઠેક, નહીં
 તો લાજે માતાનું પેટ; લાજે કુળ કુટુંબ પરિવાર, મારું જીવતર થાય
 ધિક્કાર. ॥ ૪૨ ॥ બુદ્ધે ના જાણું તો હું કેવો, છતો જીવતો મુઆ જેવો;
 શું મોહું લેઈ ભોમી ફરવું, એવું જીવ્યાથી ભલુ મરવું. ॥ ૪૩ ॥ આ-
 વી ખોટી શીખામણુ દો છો, તમે ક્ષત્રી ધરમ શાને કોહો છો; કરે રણ
 ચઢતાં પાછી પાહાની, તેની જનેતા નહીં ક્ષત્રાણી. ॥ ૪૪ ॥ પડે પાછો
 દાશીનો જયો, વઢવું ક્ષત્રી ધર્મનો પાયો; માટે એવી ન બોલશે વાત,
 પછી હું નહીં કહુ મમ તાત. ॥ ૪૫ ॥ તવ હંસદ્વજ એમ બોલે, થોડા
 સુત થશે તુજ તોલે; એમ કહી જોયું પ્રધાનો સામુ, જવો તમને દેખી
 ખેદ પામુ. ॥ ૪૬ ॥ તવ પ્રધાનો આલ્યા ઉડી, પુટે લોકની મેદની છુટી;
 હાડ હાડ કહી તાળી પાડે. કૈંક પુઠંજ રેણુ ઉરાડે, ॥ ૪૭ ॥ કૈંક મોઢે
 ચઢી ગાળ ભાડે, કૈંક કાંકરા મારવા માંડે; એવી સંકટ દશા આવી, કર્યા
 કર્મની રેખા કાઢાવી. ॥ ૪૮ ॥ જેનું ખાઈને ખેદે જેહ, એવી કરણીને
 પોહોયે તેહ; જેનું ખોદવું જે કોઈ ધારે, તેને યમકીંકર માર મારે. ॥ ૪૯ ॥
 થાય છેવટ નર્કનીવાસી, મુખ જીએ નહિ અવિનાશી; ગયા ભુટે હવા-

લે પ્રધાનો, થઈ ગયાતા બહુ મસ્તાનો. ॥ ૫૦ ॥ વળણુ. ॥ મસ્તાન બહુ થયા હતા, થઈ માહા દુરદશાય; વ્યાસ વક્ષલ વાણી વહે, શ્રોતા મુશ્કેલી કથાય. ॥

કડવું ૪૬ રાગ સાખીની ચાલ.

જયમુની રૂશી એણી પેર બોલ્યા, સુણ જનમેજે રાય; વિસ્તારી તુજને સંભળાવું, સુધન્વાની કથાય. ॥ ૧ ॥ ભુટે હવાલે પ્રધાન ગયા, વરત્યો જેજેકાર; હવે થવાનું હશે તે થાશે, યુદ્ધ વીશે નીરધાર. ॥ ૨ ॥ સુરો જન યુદ્ધ વિશે મરે, તેમાં નહી કાંઈ લાજ; તેલમાં તળાઈને નવ મુઓ, એ શુભ થયું આજ. ॥ ૩ ॥ રહીયત સઘળી નગ્રમાં ચાલી, વળી રાજની રાણી, કુંવરી ચાલી કામની ચાલી. મનમાં ઉમંગ આણી. ॥ ૪ ॥ એટલે પાન્ડવ દળના ચોદ્ધા, અરજુન સહીત જેહ; પોતે પોતાની શેન્યમાં ગયા, તતપર થઈ રહ્યા તેહ. ॥ ૫ ॥ ત્યાં રહ્યું શેન્ય હંસદ્વજનું, બોલ્યો સુધનવા સુરો; પહેલો મુને જવા દો બુદ્ધ્યે, મોરચો કરી આવું પુરો. ॥ ૬ ॥ અરજુનજીને હાર પમાડુ, શું જાણે સતી સંતાન; કષ્ટી દેઈશ તવ એમની વાહારે, આવશે શ્રી ભગવાન. ॥ ૭ ॥ તેમના મુને દરસણ થાશે, મરણ સમે મમ તાત; મનુશ દેહ સફળ થયો માહારો, આ વેળા ન આવે હાથ. ॥ ૮ ॥ તે માટે હવે ત્યારી કરીને, વગડાવો નીશાન; દુન્ડભીના ડંકા દેવરાવો, શેન્યા થાયે સાવધાન. ॥ ૯ ॥ રાત્રી ધજયો દો રોપાવી, પછી દો આગના અમને; માહારી પક્ષે આવવા સાર, ના પાડું છું તમને. ॥ ૧૦ ॥ હસંદ્વજે તવ ખુશી થઈને, રોપાવ્યા રક્ત નીશાન; દુન્ડભીના ડંકા વગડાવ્યા, શેન્ય થયું સાવધાન. ॥ ૧૧ ॥ રણના વાગ્યાં રણસીંગાં તે, સુરાને પ્રગટયું સુર; મારીએ મરીયે જરા ન ડરીયે, ઉભરાટ આવ્યો ઉર. ॥ ૧૨ ॥ ચાલો ચાલો આયુદ્ધ જાલો, એમ થયો પોકાર; એટલે ઝડપો ઝડપ સરવે, હાથ ગ્રહ્યાં હથીઆર. ॥ ૧૩ ॥ વાજંત વાગ્યા વીધ વીધનાને, ઉભા થયા પગ પાળા; હાથીવાળા હાથીએ બેઠા, અશ્વે અશ્વજ વાળા. ॥ ૧૪ ॥ ઉંટ વાળા ઉંટ ઉપર બેઠા, રથ વાળા રથ માંધ; સુધનવા હથીઆર લેઈને, રથે બીરાજ્યો ત્યાંધ. ॥ ૧૫ ॥ કપરી આંખડી મુછજ વાંકડી, બોકાની કશીને બાંધી; હેદળ મેદળ શેન્ય ઉપડીયું, જેવિ પવનની આંધિ. ॥ ૧૬ ॥ હલમલ હલમંલ હાથી ચાલે, થન થન કરે તોખાર; અતિ ઉ-

છળતાં ઉંટ ચાલે, ઉંટે રેણું અપાર. ॥ ૧૭ ॥ પાન્ડવ દળમાં તે વાત
 પોહોચી, એકલો સુધનવા આવે; મદદ નથી લીધી બીજની, શેન્યાને
 સાથે લાવે. ॥ ૧૮ ॥ અરજુનજી કહે ગમે તે આવે, મને છે કોની બિક;
 જે આવે તેને એક ઘડીમાં કરીશ ઠીકા ઠીક. ॥ ૧૯ ॥ એવો અતી અ-
 ભિમાન કરીને, ઉભો છે કુન્તી તન; ભીમ કહે માહારા અરજુન વીરા,
 ન બોલો ગર્વ વચન. ॥ ૨૦ ॥ ગર્વથી ગોવીંદ છે ઘણો આઘો, કરી લો
 મનમાં ક્યાસ; અરજુન કહે ગોવીંદજીને, રાખુ છું સદા પાસ. ॥ ૨૧ ॥
 રણછોડ સરખા રથ હાંકનારા; માહારા સમીપ છે હરી; માટે કોટીક બ-
 બીયા આવે, પણ કેમ જવું ડરી. ॥ ૨૨ ॥ ભીમ કહે એ હીમંત તમને,
 પ્રભુ પ્રસન્ન છે જાળ; તેવા સુધનવાને પ્રસન્ન છે, તે સાડ ખોશો માળ.
 ॥ ૨૪ ॥ તમ કરતાં એને વશ વનમાળી, તે ચર્યા જોઈ લીધી; સાક્ષા-
 ત હરીએ કૃષ્ણા કરી, કઢાને શીતળ કીધી. ॥ ૨૪ ॥ એવાતો તમે ભ-
 ક્તજ નથી, વીચાર કરજો મનમાં; કોણ લેખામાં આપણુ છૈયે, એવું
 હોયે હરીજનમાં. ॥ ૨૫ ॥ અરજુનજી કહે જુઓ બતાવું, પ્રભુ છે એ-
 નો કે માહારો; એક સપાટે શેન્ય નસાડું. જોયા છે એવા હજારો. ॥ ૨૬ ॥
 તવ ભીમે મન એમ વીચાર્યું, અભીમાનનો આ ભારો; કહો ના કહો
 પણ આજ મમ બંધુ, નીરવે છે હારનારો. ॥ ૨૭ ॥ હશે એમાં આપ-
 ણે શું છે, જોઈએ જો શું થાય; એવે સનમુખ સુધનવાનું, શેન્યજ
 આંચું ત્યાંય. ॥ ૨૮ ॥ તવ સામાં સામી મોરચા બાંધ્યા, કીધી યુદ્ધ-
 ની ત્યારી; રક્ત લોચને રાતા તાતા, મદના ભરેલા ભારી. ॥ ૨૯ ॥
 પછી અરજુનજી એમ બોલ્યો. સુધનવા હરી ભક્ત; પણ તમથી હું
 શ્રેષ્ઠ શેવક છું, મુને જણે સહુ જગત. ॥ ૩૦ ॥ ઉગરીયા તમે તેલ ક-
 ડાથી, તેથી હશે અભીમાન; પણ મુજ સમાન્ય નથી કોઈ, વશ સદા
 ભગવાન. ॥ ૩૧ ॥ અવર ભક્ત હજારો હશે. પણ શું રીજે નંદલાલો;
 હું ભક્તને પુજનીક પ્રભુનો, માટે સર્વથી વાહાલો. ॥ ૩૨ ॥ મુજ સમાન
 નથી કોઈ બીજો, એમ કહ્યો અભીમાન; સુધનવા કહે તમારો છે ને,
 શું મારો નહી ભગવાન. ॥ ૩૩ ॥ તમને ફાવે તેવું જોર કરજો, ચઢેલાં રા-
 ખજો ચક્ષ; જોવું જો વિશ્વંભર સ્વામી, કરે છે કોની પક્ષ. ॥ ૩૪ ॥ પ-
 ક્ષવાદી પ્રભુ ન હોય કદી, એને તો સરખા સર્વ; ગમે તેમ તમે તો બો-
 લો, નથી કરતો હું ગર્વ. ॥ ૩૫ ॥ સાચામાં સાચા શેવક તમે, બીજો
 નહી તમ જેવો; કેહેવા માત્રજ કીંકર હુ છું, ગુલામ જેવો તેવો. ॥ ૩૬ ॥
 છું પાપી પાખંડી પુરો, કરનારો કુરકામ; લાલચ લંબ્ય માયામાં સ્ત-

બંધ, ન જપુ પ્રભુનું નામ. ॥ ૩૭ ॥ નીરાભીમાની વેણુ વદે છે, હંસદ્વ-
જનો તન; સામ સામી પછી તતપર થયા, સાંભળને રાજન. ॥ ૩૮ ॥
શતાં નીશાન રોપી દીધાં, હૃદ બાંધી બેઉ બાહુ; નોખત ઉપર ડંકા
પડીયા, વાગ્યું સુરી વાહું. ॥ ૩૯ ॥ સુરા જનોને સુર ભરાયાં, જોર
ભરેલા જુજે; જનમના કે કાલર પ્રાણી, તેના તો ચરણ ધ્રુજે. ॥ ૪૦ ॥
પાન્ડવનું દળ મહા બળ વાળુ, સારથી મારથી ઘણા; અતી રથી ન-
થી ખામી જરાયે, સ્વાધીન અરજીન તણા. ॥ ૪૧ ॥ તે સરવે ચોક્કા
સાથે ઉભા, સામો સુધનવા એક; બાકી બીજી શેન્યા જોડે, વઢવું છે
વિવેક. ॥ ૪૨ ॥ વળણ. ॥ વઢવું છે વિવેકથી, સહુ સુરા સરદાર; વ્યા
સ વહ્નિ વાણી વદે, સુણજે શ્રોતા સાર. ॥

કડવું ૪૭ રાગ આશાવરીનો દોહરો.

જયમુની રૂશી એણી પેર બોલ્યા, સુણ જનમેજે રાય; વિસ્તારી તું
જને સંભળાવું, સુધનવાની કથાય. ॥ ૧ ॥ વીવેકથી વઢવું આદરીયું.
બાણાવળી બેઉ સુખા; અરજીનજીને સુધનવા તે, સામા સામી ઉભા.
॥ ૨ ॥ બરાબર બળીયા બેઉ તેજસ્વી, ન મળે જીગમાં જોડા; કપરી
કાન્તીના સુંદીર શોભે, વડ લંકાના તેડા. ॥ ૩ ॥ મુકોના આંકડા વ-
ળેલ વાંકડા, ફાંકડા સુરાના સાથી; લોચન રકતો છે બેઉ ભક્તો, બ-
ળવંત ઇંદ્રના હાથી. ॥ ૪ ॥ કારમા કપરા જોરાવર જખરા, જેવા વ-
નના વાવ; સરખે સરખા બેઉ દીસે છે, મણીધર ફણીધર નાગ. ॥ ૫ ॥
પછી સુધનવા મુખથી બોલ્યો, ઉપાડો અરજીન હાથ; પ્રથમ તમે માગી
લીધુ છે, યુદ્ધ અમારી સાથ. ॥ ૬ ॥ માટે તમારો હક્ક છે પેહેલો, આ-
રે કુન્તીના તન; તવ અરજીને કરી તઇયારી, સમર્યા જીગજીવન. ॥ ૭ ॥
ગાંજેવનામા ધનુશ લીધુ, ક્ષણ ન લાગી વાર; ખેંચીને પડપંચા ચડા-
વી, તર્ત થયે ટંકાર. ॥ ૮ ॥ તેનો શબ્દ ત્રીલોકમાં પોહોચ્યો, ડોલ્યા
દસે દીવપાળ, થર થર થર થર ધરણ ધ્રુજ; બળભયું પાતાળ. ॥ ૯ ॥
અવતીથી તરૂવર ઉખડીયાં, ભોમીમાં પડી ચીર; આકાશનાં વાદળાં
વેરાયાં, કુપમાં સોસાયાં નીર. ॥ ૧૦ ॥ અવાજથી ઘણાં પશુને પક્ષી, વૃ-
ક્ષોથી પડીયાં ધણું; તરવનાં જનમેલા જીવો, વણાંક પામ્યા મર્ણુ. ॥ ૧૧ ॥
ગર્ભવંતીના ગર્ભ વછુટ્યા, ટંકાર બહુ બળવાન; લંકામાં કપીવર છે તેને,
શબ્દ પડીએ કાન. ॥ ૧૨ ॥ તવ રામનું નામ દૈને ઉઠ્યાં, ગાજીને ગમન અ

ડીયા; વાયુ વેગે ઉછળી આઘ્યા, ચંપાવતીએ પડીયા. ॥૧૩॥ રણમાં પાન્ડ-
વનું દળ દેખી, પાન્ડવ દળમાં પેઠા; નરના અભંગ રથની ધજાયે, પુંછ વી-
ટાળી બેઠા. ॥૧૪॥ કપીવરથી થઇ શોભા કેવી, જણે પધાર્યા રામ; પછી
કહ્યું સુધન્વાને, આરંભો સંગ્રામ. ॥૧૫॥ તવ સુધન્વા ભક્ત હરીનો, તેને
મગટી હું શ; ડાભી ખાંધેથી જમણે ભુજે; તરત લીધું ધનુશ. ॥૧૬॥ પડપં
આ ખેંચીને ચઢાવી, તવ થયો ટંકાર; પછી બીજ મારથીઓએ, ધનુષ કી
ધાં ત્યાર ॥૧૭॥ પછી અરજીને બાણ લેઇને, માર્યું ઢાંગવા ધણું; સુધન-
વાયે સામુ મારીને, કીધા કડકા તર્ણ. ॥૧૮॥ અરજીને નાગપાસ માર્યું,
સરપ બાંધવા જય; સુધનવે ગરડાસ્તર માર્યું, નાગને વેણી ખાય. ॥૧૯॥
અરજીને પત્રાસ્તર માર્યું, ચાલ્યુ પર્વત પુર; સુધનવે વજરાસ્તર મારી;
પર્વત કર્યા ચક્રચુર. ॥૨૦॥ અરજીને અગનાસ્તર માર્યું, અગની બાળ-
વા જય; સુધનવે મેઘાસ્તર માર્યું, અગની બધો હોલવાય. ॥૨૧॥ અ-
રજીને વટોળાસ્તર માર્યું, વટોળીયા તવ ચડીયા; સુધનવે શીતળાસ્ત-
ર માર્યું, વટોળીયા ભોમ પડીયો ॥૨૨॥ એટલે અરજીન અતી અકળા-
યો, એકે ન સરીયો અર્થ; જેટલાં બાણ મર્યાં તેટલાંને, સુધનવે કર્યાં
વ્યર્થ. ॥૨૩॥ ધનજય નામ ધરાયું મહાર્, તે સહુ છુટી પડીયું; આખ-
રને અતી લાગે હાની, એમ ધારી સુર ચડીયું. ॥૨૪॥ અગણીતાં મં-
ત્રો ભણીને, ફેંકવા માંડ્યા બાણ; કાચો પાચો વચમાં આવે તો, નિસ-
રી જાયે પ્રાણ. ॥૨૫॥ અગણીતું એક બાણ મારે તે, સુંસવાડા કરતું
જય; તે બાણ સામું જતા જતામાં, અષ્ટ અયુત બાણ થાય. ॥૨૬॥
તવ સુધનવે અગણીત ફેંક્યાં, જેમ મધમાંખી ઉઠે; તેવિ રીતે એક બા-
ણમાંથી, બાણ સવાલક્ષ છુટે. ॥૨૭॥ અરજીનજી તવ વિસ્મય પામ્યા,
વાળે છે આંડો આંક; આજ કાલનું આ છોકરું તે, લે છે માહારું નાક.
॥૨૮॥ સાખ માહારી હું ખોવા બેઠો, ઉંચો કીધો હાથ; સરવે જોદ્ધા
શું જીવ્યો છો, ઉપડો માહારી સાથ. ॥૨૯॥ સરવે સુરા ઉપડી પડી-
યા, આયુઢ્ઢ ફેંકે અતી; એકલો સુધનવા પડે પુરો, પાછો ચડતો નથી.
॥૩૦॥ અરજીનજી બહુ ઝડપ કરીને, નાંખે બાણ અપાર; પારથ એ-
ક વેળા ફેંકે તો, સુધનવા બે વાર. ॥૩૧॥ એક ફેરે સવા લક્ષ છુટે,
ત્યાં કોનું ચાલે જોર; અંત્રીક્ષ બહુ બહુ બાણ ભમ્યાથી, થયું અંધારૂ
ધાર. ॥૩૨॥ ધમ ધમ ધમ ધમ ધમણાટ ચાલે, સમ સમ થાય સૂંસ-
વાટા; ઢાલ્યો ઉપર ખડગ બીલે, વાગે જોર ઝપાટા. ॥૩૩॥ જોર ઝપા
ટે સૂર સપાટે, કહ્યું ન કરે દ્રષ્ટી; બાણ ધારા છુટે છે જેવી, દ્વાદશ મેઘ-

ની ત્રષ્ટી. ॥ ૩૪ ॥ ઉછળે ગુપતી ગેડી ને ગદા, તરકસ તીર તરવાર;
કર્વત કુહા ગોફણ ગોળા, જમઘઘ્યાને કટાર. ॥ ૩૫ ॥ જોષ્ટીકા હાંમે
દાંતી કૈંકે, છરા રહે બહુ વરશી; ખપવા ખંજર સાંજ્યને ત્રીસુળ, ભાત્રા
બાણ ને ફરશી. ॥ ૩૬ ॥ એ રીતે અતી ઉતપાત આદ્યો, નિકળે કૈંના
પ્રાણ; મેદનીમાં માલમ નવ પડે, પણ વળે કચ્ચર ધાણ. ॥ ૩૭ ॥
અશ્વના સ્વારે સ્વાર લડે છે, રથ વાળે રથવાળા; હસ્તીપર હસ્તીના
ચોદ્દા, પગપાળે પગપાળા. ॥ ૩૮ ॥ કૈંક મારે ને કૈંક મરે છે, કૈંક ઢળે છે
હોઠે; કૈંક જણાતો જનમ્યા નોહોતા, પોતાની જનેતા પેટે. ॥ ૩૯ ॥ કૈંક
પડ્યા રણમાં રીખે છે, કૈંક ભોમી ઘસે ચરણ; કૈંક પડ્યા પાણી
માગે છે. કૈં જન પામેલા મરણ. ॥ ૪૦ ॥ વલણ ॥ પામે મરણ અતી
ધણ, વરતે હાહાકાર; વ્યાસ વલ્લભ વાણી વદે, સુણો શ્રોતા સાર. ॥

કડવું ૪૮ રાગ રેકારી ચોપાઈનો.

બોલ્યારે જ્યમુની મુખ વચન, સાંભળ પરીક્ષત રાયનારે તન; મ-
રણ પડ્યા તે પુરણ થયા, કૈં જન ભોમીમાં અટવાઈ ગયા. ॥ ૧ ॥ કૈં
જનનાં રખડે ઘડ શીશ; કૈં અદ કચરા પાડે છે ચીસ; કૈંકનાં કપાયેલાં
નાશીકા કર્ણ, કોકના ભુજને કોકના ચર્ણ. ॥ ૨ ॥ કૈંકનાં આંધ્ર ઉતરડી
ગયાં, કૈંકનાં હાડ માંસ જુદાંરે થયાં; સમળી શીયાણા ચંચ ભરી જય,
વાયશ કેરાં ઉદર ભરાય. ॥ ૩ ॥ સેન્યાના લોકો લડતારે એમ; મારથી
ચોદ્દ બહુ બાળે તેમ તેમ; એવામાં અરજીને માર્યું એક બાણ; અયુત
ચોદ્દના લીધારે પ્રાણ. ॥ ૪ ॥ તવ સુધનવા કોપીયા છેક, અગણીતું કાળ
જવર લીધુરે એક; ફેર પુંદડી ફરી માર્યું કરી રીસ, સેન્યાના ચોદ્દ માર્યા
શસ્ત્ર વીસ. ॥ ૫ ॥ તવ એક બાણ માર્યું કુન્તીને તન, સુધનવાની કરી
ધમ છેદન; તે જોઈ સુધનવે માર્યું બાણ, અરજીનના સારથીના લીધારે
પ્રાણ. ॥ ૬ ॥ બીજે બાણે વર્ષકેતનો સારથી; હાંકનાર વીના થયા મા-
રથી; ત્રીજે બાણે એણે જમાવ્યો રંગ; વર્ષકેતુનો રથ કીધો ભંગ. ॥ ૭ ॥
પછી અરજીન પર ટુટીરે પડ્યો, હંસદ્વજનો સુત કોપેરે ચડ્યો; મારે
અરજીનને બાણ તણો માર, ફાડ્યાં વસ્ત્રને તોડ્યા સણગાર. ॥ ૮ ॥
તે પછી માર્યા તીર પર તીર, વીધી નાંખ્યું પારથનું શરીર; કૈં બાણ
ભોંકાઈ રહ્યાં અંગમાંય, કૈં વાગીને આરપાર સરી જાય. ॥ ૯ ॥ તેની
સાથે નિકળેરે સોણીત, અરજીનજી બનીયો ભય ભીત; રૂધીર વધુમાં

થી વહી ગયું, શરીર આરણી જેવું થયું. ॥ ૧૦ ॥ કૈંક ભાલોડાં ભોં-
કાઈ રહ્યાં, કૈંક કાયામાં સુંસરાં ગયાં; થઈ ગઈ કાયા રૂની સમાન,
અરજીનજી થયો અતી હેરાન. ॥ ૧૧ ॥ તવ એણે કીધો કારમો પોકાર,
બેટા વરસકેત કરો માહારી વાહાર; તેવો વરસકેત આગળ થયો, સુધન
વા સામો વઢવાને ગયો. ॥ ૧૨ ॥ તવ સુધનવાયે લીધું બાણ એક,
પવન મંત્રનું માર્યું વિવેક; તે વાગ્યું વર્ષકેતની રૂદે મહી, ઉછળી પડીયો
બે જોજન જઈ. ॥ ૧૩ ॥ પછી પ્રભુનો પુત્ર પ્રદુમાન, નિકળ્યો આગળ લે
છનેરે બાણ; તવ સુધનવે કર્યો વિચાર, ભલે આવ્યો ભગવાનનો કુંવાર.
॥ ૧૪ ॥ જેના તાત છે નંદકીશોર, એકવાર એનું જોઈ લઉં જોર; એમ
ધારીને ધીમો પડ્યો, તવ પ્રદુમાન બળમારે ચડ્યો. ॥ ૧૫ ॥ જેટલાં
બાણ પ્રદુમાન તણાં જાય, તેટલાં ભાગે છે સુધનવાય; એકે બાણ એનું
વાગવાદે નહી, ત્યારે પ્રદુમાન થાક્યોરે તહીં. ॥ ૧૬ ॥ પછી સુધનવા-
એ લીધું નાગપાસ, પ્રદુમાનને બાંધી કર્યો નિરાસ; તવ પ્રદુમાન વદ્યોરે
વચન, કૈં જોર મારો વાયુના તન. ॥ ૧૭ ॥ એટલે બોલ્યો અરજીન એમ,
પ્રકોદર વિરા ગભરાયા કેમ; આજ તમે નથી કરતારે જોર, નહીતો કર-
તાતા સોરબકોર. ॥ ૧૮ ॥ કેહેતા હતા હુંજી બળવંત અતી, તેમાંનું
જોર જણાતુરે નથી; મીથ્યા મનમાં ધરતાતા ગર્વ, આજ તો બળ બોઈ
બેઠારે સર્વ. ॥ ૧૯ ॥ તવ ભીમ બોલ્યો લોચન કરી રક્ત, સુધનવાથી
તમે વડા ભક્ત; કેહેતાતા કે મારે વશ છે શ્રીનાથ, કર્યો તો ગર્વ ધણો
મન સાથ. ॥ ૨૦ ॥ બોલો હવે સાચો છે કીયો ભગત, તમ સરખાતો
ધુતનારા જગત, હવે તમારું જણવોરે જોર, હંકારથી ગયા અળગા કી-
શોર. ॥ ૨૧ ॥ તવ અરજીનને સત્ય લાગી વાત, મેંતો અભીમાન કીધો
મારી જાત; તે ગર્વ મુજને નડીયોરે આજ, માટે મુને હરબો શ્રી માહા-
રાજ. ॥ ૨૨ ॥ વળણ ॥ હાર્યો હું હંકારથી, કયાં ગયું માહાર જોર; કહે
વક્ત્રલ કગરે ધણો, આવો આવો કીશોર.

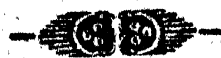
કડવું ૪૯

મને ભુલી ગયો મારો છેવડોરે એ રાગ.

આવો આવોને ભીડ વેળા ભુધરારે; તારા ભક્ત તણુ પત જાય;
પ્રજરાજ, આવોને ભીડ વેળા ભુધરારે; હુંતો હંકાર કરીને હારીયોરે,

માહાઈ આમ આ રણમાં સુઠાય. પ્રજરાજ. ॥ ૧ ॥ માહાઈ ભકતપણુ
ધણુ ધારીયુરે, તેથી જીતી બેઠો છે સુધનવાય; પ્રજરાજ. ॥ આતો લ-
જ્યા જતી નથી માહરીરે, પ્રણુ તારી ફજેતી લુટાય; પ્રજરાજ. ॥ ૨ ॥
હુતો જગમાં કેહેવાયો વાહાલો તાહરીરે, તેથી હલકાઈ તારી દેખાય;
પ્રજરાજ. ॥ વળી કેહેતું તું લોક નર નાથનારે, તેતો છુટી પડ્યું જહરાય;
પ્રજરાજ. ॥ ૩ ॥ તમે વિપત વેળાના વાલમારે, કરી વીશમાં પ્રકોદરને
સાહાય; પ્રજરાજ. ॥ અમને લાખાભોવનથી ઉગારીયારે, બધી લાગીતી
દશે દીશા લાહાય; પ્રજરાજ. ॥ ૪ ॥ અમને હેડંબાસુર તો હરી ગયોરે,
આપ્યું સામ્રથ ભીમની કાય; પ્રજરાજ. ॥ પછી હેડંબાસુર ચોરી ગયોરે,
લેઈ જઈ પુર્યા વજૂકોટ માંય; પ્રજરાજ. ॥ ૫ ॥ યોગી વેશ લેવા કરી
તમે પ્રેરણારે, ભીમ યોગી બનીને આંચો ત્યાંય, પ્રજરાજ. ॥ એણે
શોયે બંધુ નાંખ્યા વાંચમારે, ત્યાંથી છુટીયાં તારી કંપાય; પ્રજરાજ.
॥ ૬ ॥ ત્યાંથી બકરાક્ષસને મરાવીયોરે, કરી નગ્રીમાં સૌને સાયતાય;
પ્રજરાજ. ॥ હુતો યોગી થઈ આંચો દ્વારીકારે, મને પરણાવી પોતે ક-
ન્યાય; પ્રજરાજ. ॥ ૭ ॥ અમે જુગદુ રમીને રાણી હારીયારે, દુષ્ટે લેવી
ધારી નારીની લજ્યાય; પ્રજરાજ. ॥ તેનાં ચીર તમે પુર્યા ચત્રુભુજજીરે,
કરી દાશી જણીને ક્ષમાય, પ્રજરાજ. ॥ ૮ ॥ પછી દ્વાદસ વરસ વનમાં
વહારે, આંચા ધ્રુમ જમવાની ઇચ્છાય. પ્રજરાજ. ॥ તવ અનનો દાણો
ધરમાં નતોરે, ભાજીતાર જમી ભાગી ક્ષુધાય; પ્રજરાજ. ॥ ૯ ॥ પછી
જેદ્રથ લેઈ ગયો પ્રેમદારે, તવ ભીમને મુકી તમે ત્રશાય; પ્રજરાજ. ॥
જેમ તેમ કરી છોડાવી સાધવીરે; રાખ્યું સતીનું સત્ય સદાય; પ્રજરાજ. ॥
૧૦ ॥ વળી કૈયાથી ઉગારી કામનીરે, તારા કરેલા ગુણ ના ભુલાય; પ્ર-
જરાજ. ॥ તમ તુલ્ય તાત માત કરે નહીરે, આજ વાહારે ચઢો હું પડુ
પાય, પ્રજરાજ. ॥ ૧૧ ॥ વળણ. ॥ જ્યાંને ત્યાં વાહારે ચઢ્યા, તેવા
ચઢો તમે આજ; વ્યાસ વહ્નમના નાથજી, દાસ તણી ધરો દાજ. ॥

કડવું ૫૦ રાગ સાખીની ચાલ.

જયમુની રૂપી એણીપેર બોલ્યા, સુણજન મેજે રાય; વિસ્તારી
તુજને સંભળાવું, સુધનવાનીકથાય. ॥ ૧ ॥ અરજુનજીએ સ્તુતી કીધી,
કરીને આંસુપાત; અંતરયામી ગરૂડા ગામી, પ્રણુએ જણી વાત. ॥ ૨ ॥
ભક્તની ભીડે ભગવાન ઉઠ્યા, દાસની દયા લાંબ્યા; અદર્શ રૂપે પાન્ડવ.

દળમાં, કૃષ્ણ પ્રભુ આવ્યા. ॥ ૩ ॥ પછી પ્રતક્ષ રૂપ ધરીને, પાન્ડવ
 દળમાં પેઠા; રાશ ખેરોણો કરમાં ઝાલી, પારથને રથ બેઠા. ॥ ૪ ॥ સુ-
 ધનવાયે શ્રીહરી દીઠા, નીચો પડીલાગ્યો પાય; હવે વઢ્યું માહારું સ-
 રૂળ થયું, કૃપા કરી જહુરાય. ॥ ૫ ॥ હું પાપીને પાવન કીધો, મળીયા
 અસરણા સરણ; મોક્ષની પદવિ હું પામવાનો, હવે કયારે થાય મરણ.
 ॥ ૬ ॥ અત્યુની ઇછા ઉપની મુજને, હવે નથી કાંઈ કષ્ટી; મર્ણુ સમે પ્રભુ
 તમ સામી, સ્થીર રહે મુજ દ્રષ્ટી. ॥ ૭ ॥ એટલું મુજને વરદાન આપો,
 એરે વિશ્વાધાર; એવી સ્તુતિ સાંભળીને, રીજ્યા દેવ મોરાર. ॥ ૮ ॥
 સુધનવાને શેવક જાણી, દયા કરી જગભુપ; કોઈ ન દેખે એવી રીતે,
 ધર્યું ચત્રભુજ રૂપ. ॥ ૯ ॥ દરસણ દીધાં સુધનવાને, ભક્તજને જોડ્યા
 હાથ; કીંકર ઉપર કરી કરૂણા; ધનધન વિશ્વના નાથ. ॥ ૧૦ ॥ પછી
 કૃષ્ણનું રૂપ ધરીને, બોલ્યા નંદકિશોર; અરબુનજી શું હામલી ગયા;
 જણવો તમારું જોર. ॥ ૧૧ ॥ અરબુનજી કહે માહારાજ, કે વારનો મ-
 ર મથી; પણ સુધન્વા છે બહુ બળીયો, જીતી શકાતો નથી. ॥ ૧૨ ॥
 એટલે બોલ્યા અંતરયામી, તમને અભીમાન ચડીયો; તમે કહ્યું કે હું
 ભક્ત વાહાલો, તે ગર્વ તમને નડીયો. ॥ ૧૩ ॥ તમ કરતા તો આ સુ-
 ધનવા, શ્રેષ્ઠ શેવક છે સાચો; જ્ઞાની ધ્યાની ને વળીદાની, કોઈ કામે નહી
 કાચો. ॥ ૧૪ ॥ વળી મનમાં એમજ આવ્યું, પુજનીક હું પ્રભુ કેરો; એ-
 વો એવો ગર્વ ધાર્યાથી; આવી ગયો આએરો. ॥ ૧૫ ॥ તવ અરબુને
 બે કર જોડ્યા, ભુત્ર થઈ માહારાજ, આખી ઉમ્મરમાં માર હાવો, મેં-
 તો દીઠો આજ. ॥ ૧૬ ॥ ઘણાની સાથે યુદ્ધ કર્યું પણ, હાવો ન દીઠો
 બળીયો; અહંકાર સવળો ઉતરી ગયો, માહારા માથાનો મળીયો. ॥ ૧૭ ॥
 કૃષ્ણ કહે તમે ઘણીક વેળા, જાણોછો મનમાં એવું; મુજ સમાન નથી
 કોઈ બળીયો, પ્રાકૃમ માહારું કેવું. ॥ ૧૮ ॥ એવો એવો હંકાર તણો,
 ઉભરો ચઢે છે તમને; છેવટ કષ્ટી પામીને પાછા, દોડાવો છો અમને.
 ॥ ૧૯ ॥ અરબુનજી કહે કૃષ્ણ કૃપાળુ, મમ મન જાય છે ભમી; તમારા
 બોધથી ગર્વ તણી જે, ઉરમો હતી તે સમી. ॥ ૨૦ ॥ તવ પ્રભુ કહે
 આયુદ્ધ ઝાલો, મન મુકી કરો જોર; હવે તમારી પક્ષમાં હું છું, એમ
 કહ્યું કીસોર. ॥ ૨૧ ॥ તવ અરબુને આયુદ્ધ લીધાં, મેઘનાદે ગડગડી-
 યો; સુધનવાપર રીસ ચઢાવી, મન મુકી દુટી પડીયો. ॥ ૨૨ ॥ બાણ
 મારે બહુ બળ કરીને, અગણીત મંત્ર ગણીને; સુધનવાયે કર્યો સપાટો,

ભગવત નામ ભણીને. ॥ ૨૩ ॥ ફરી પાછો ફેંદ્યો પારથને, પોતે ચતુ-
રસુખણુ; અરજીનજીને રૂંએ રૂંએ, ભોંકી દીધાં બહુ બાણુ. ॥ ૨૪ ॥
રૂંએ રૂંએ છીદ્ર પાડયાં, અરજીન પાખ્યો ત્રાસ; હવે માર નથી જેરવા-
તો, સાદ્ય કરો અવિનાશ. ॥ ૨૫ ॥ એટલે અંતરયામી બોલ્યા, ધર્મ ત-
ણું પુન્ય ધારો; કાળજ્વરને વિષ્ણુ કેરો, મંત્ર ભણી બાણુ મારો. ॥ ૨૬ ॥
તે વણુ સુધનવા નહી મરે, બતાવ્યું કારજ સીધું; તવ અરજીને કાળ
જ્વરના, મંત્ર તણુ બાણુ લીધું. ॥ ૨૭ ॥ તે પર વિષ્ણુનો મંત્ર ભણીયો,
કાંઈ ન રાખી નુન્ય; તે બાણુ ઉપર ધર્મરાજનું, પોતે મેલ્યું પુન્ય ॥ ૨૮ ॥
પછી બહુ બળ કરીને માર્યું, સુંસવાટા કરતું જય; આવતું દેખી સ્થં-
ભી ઉભો, પોતે સુધનવાય. ॥ ૨૯ ॥ સામી છાતી રાખી રહ્યો, જીએ
સરવે સ્ત્રી; અંદર વાસના બંધ કરીને, રાખી પ્રભુપર દ્રષ્ટી. ॥ ૩૦ ॥
એવામાં બાણુ લગભગ પોહોચ્યું, જીએ છે જગમીસ; તે બાણુ જઈ
સુધનવાનું, છેદા નાખ્યું શીશ. ॥ ૩૧ ॥ ઘડને મુસ્તક જુદાં થયાં, ત-
વ શીશ ઉંચું ચડીયું; કૃષ્ણ પ્રભુ રથ હાંકવા બેઠા; જઈ બોળામાં પ-
ડીયું. ॥ ૩૨ ॥ અંતરયામી રિજ્યા અતિશે, જમણે કર શીશ લીધું;
ભક્તનું ભલું કરવા બળથી, મુસ્તક ફેંકી દીધું. ॥ ૩૩ ॥ તે જઈને
ગત્રકીમાં પડીયું, કપા કરી જગભુપ; વિષ્ણુ સરણે શીશ શેવકનું, બ-
નીયું વિષ્ણુરૂપ. ॥ ૩૪ ॥ ઘડ રથમાંથી ધરણ પડીયું, વરત્યો હાહાકાર;
તેવાંજ લીલાં નીશાન ચડીયા, યુદ્ધ બંધ થયું તેવાર. ॥ ૩૫ ॥ સુધન-
વા પડ્યો તે વારતા, હંસદ્વજને જય; ખમર સાંભળીને એ હબક્યો,
ગંજબ થયો ધરમાંય. ॥ ૩૬ ॥ શીશને છાતી કુટતો ઉઠ્યો, માહારે જી-
વીને શું કરવું; ભક્ત દીકરો મરણ પાખ્યો, જીવ્યા કરડી મરણ ॥ ૩૭ ॥
સુધનવાના ચાર બંધુ, મુરછા ખૈ ખૈ પડીયા; બીજ ત્રીજ હરીજનો
હતા તે, ધુંશકા મુકીને રડીયા. ॥ ૩૮ ॥ નગ્રને વિશે વારતા પોહોચી,
જણ્યું ભારજ ભગની; સુધનવાની માતાયે જણ્યું, અંતર ઉઠ્યો અગ-
ની. ॥ ૩૯ ॥ સહુ રડતું કળકળતું ચાલ્યું, સગું સહોદર સાથ; નગ્રની
બારણે ચાલી આવ્યું, બહુ થાય આંસુપાત. ॥ ૪૦ ॥ તવ પાન્ડવે
સેન્ય લેઈને, અળગો કર્યો મુકામ; કલેશ મટ્યા પછી આવતી કાલે,
આરંભશું સંગ્રામ. ॥ ૪૧ ॥ એમ કહી જઈ પાલ તણાવ્યા, સરવે કર્યો
વિસરામ; સુધનવાનું સેન્ય સંવળું, બેઠું હારી હામ. ॥ ૪૨ ॥ એવે સા-
થ સહોદર આવ્યું, આવી સુધનવાની માડી; ઘડ દીઠું સુખવંતીએ
સુતનું, ઉછંગ લીધું ઉપાડી. ॥ ૪૩ ॥ વળણુ. ॥ ઘડ લીધું ઉછંગમાં.

પુરણ પ્રગટયો શોક; વહ્નિ વદે એ માવડી, મુકે કારમી પોક. ॥

કડવું ૫૧

અભેમાન બોલોનેરે એ રાગ.

માહારા બાધાના બાંધેના બાળ, સુધનવા બોલોનેરે; તાહારો અણ
ચીંતવ્યો થયો કાળ, સુધનવા બોલોનેરે. ॥ ૧ ॥ આજ દીવશ ઉગીયો કેવો
સુધનવા; જગ્યાં ત્યાંથી જોયો કાળ જોવો. સુધનવા બોલોનેરે. ॥ ૨ ॥
માંથે ભમતાતા સમજી સીચાણા, સુધનવા; થયા અખંડ દીપક રાણા.
સુધનવા બોલોનેરે. ॥ ૩ ॥ દ્વારે કકળીયા કાળા કાગ, સુધનવા; આં-
ગણે આડા ઉતરીયા નાગ. સુધનવા ॥ ૪ ॥ માહારા ફરકયાંતાં અંગ લો-
ચન, સુધનવા; ખોઈ બેઠી લાડકડોતન. સુધનવા. ॥ ૫ ॥ માહારા ભાગ્ય-
શાળી સંતાન, સુધનવા; તુજ વિના હું થઈશ હેરાન સુધનવા. ॥ ૬ ॥
અણસમજે તાતે દીધું દુખ, સુધનવા; તેથી સંતાડી દીધું શું મુખ. સુ-
ધનવા. ॥ ૭ ॥ માહારો સાચો શત્રુ સ્વામી કહાવ્યો, સુધનવા; તારા મન
માં ગુસ્સો ઊપજાવ્યો, સુધનવા. ॥ ૮ ॥ મરતાં સુધી તે રહી તને રીસ,
સુધનવા; તેથી સંતાડ્યું મુખને શીશ. સુધનવા. ॥ ૯ ॥ મને વિયોગ
પડાવ્યો પાકો, સુધનવા. માહારો કીયો ગ્રહ થયો વાંકો. સુધનવા.
॥ ૧૦ ॥ માહારું કીયા જનમનું આ કર્મ, સુધનવા. કેમ આડે ન આવ્યું
ધર્મ. સુધનવા. ॥ ૧૧ ॥ મેં શું ધોયું ગંગામાં મળમુત્ર, સુધનવા. તેથી
દગો દેઈ ગયો પુત્ર. સુધનવા. ॥ ૧૨ ॥ મેં શું ભાંગો સરોવરની પાળ,
સુધનવા. મેં શું અભડાવી વિપ્રની થાળ. સુધનવા. ॥ ૧૩ ॥ મેં શું
ધાવતાં વહોડયાં બાળ, સુધનવા. મેં શું મળતું ભાગ્યું વેચીશાળ સુ-
ધનવા. ॥ ૧૪ ॥ મેં શું પરને દુખ દેઈ ધર્યો ગર્વ, સુધનવા; મેં શું
ઉનાળે ઉઠાડી પર્વ. સુધનવા. ॥ ૧૫ ॥ મેં શું કરેલી વિશ્વાસવાત્યો,
સુધનવા; મેં શું નોહોતરીને ન કરી નાત્યો. સુધનવા. ॥ ૧૬ ॥ મેં શું
ભાણા અંતર કરેલાં, સુધનવા; મેં શું પ્રપંચે દ્રવ્ય હરેલાં સુધનવા.
॥ ૧૭ ॥ કેવી કેવી મેં કરણી કરેલી, સુધનવા; આજ ઉભી બળું છું
હરેલી. સુધનવા. ॥ ૧૮ ॥ એમ કહી શીશના કેશ કાઢાડે, સુધનવા; હ-
સ્તચરણ પ્રથ્વી પછાડે, સુધનવા. ॥ ૧૯ ॥ વહે 'બોધારે નેત્રોમાં નીર,
સુધનવા; કંપી જાય છે અખું શરીર. સુધનવા. ॥ ૨૦ ॥ એવો વરત્યો
છે હાહાકાર, સુધનવા; તાસ પડીયો છે અપરમપાર સુધનવા. ॥ ૨૧ ॥

ધણું કલપાન્ત સરવે આરંભ્યું, સુધનવા; ગંગા જમુનાનું નીરથંભ્યુ.
સુધનવા. ॥ ૨૨ ॥ વલ્લણુ ॥ ત્રાહ્ય ત્રાહ્ય કરતાં સર્વકો, રોધ રોધ પુણ્યાં
નેન; વલ્લભ વદે વિજ્ઞાપથી, રડે કોવળીકા બેન. ॥

કડવું પર રાગ પંજાબી કાફોનો.

મારા ચીરારે, ભગનીને અગની ઉઠાડીયો; કુળના હીરારે, આનં-
દમાં ધ્રાશકો પાડીયો. ॥ ૧ ॥ માહારા વિરારે, પીહર પનોતી હું હતી,
બંધુ જીવોરે, ૧૭ તુજ તુલ્ય થનારૂં નથી. ॥ ૨ ॥ હેત તહારૂંરે, વિશરે
નહી મુજને ઘડી; કેઇ કરણીરે, આ વેળાયે વીપત પડી. ॥ ૩ ॥ તુજ
મહોલમારે, જોર કરીને પેસતી; મન ગમતુરે, હઠ કરી લેવા બેસતી.
॥ ૪ ॥ મુને પુછીનેરે, વિરાતું કરતોતો વારતા; જેજે બોલુરે, તે તમે
મન વિચારતા. ॥ ૫ ॥ ઉંચે સાદેરે, કાંઇ કહ્યું નથી મુજને; ઘણી વા-
હાલીરે, વિરા હતી હું તુજને. ॥ ૬ ॥ મુને દેખીનેરે, અઘો અઘો
થે જો; કોઇ દાહાડોરે, મુજ પર રીસાયો નતો ॥ ૭ ॥ ખેંચી તાણીનેરે,
મન ગમતું હું માગતી; તુજ પ્રીયાનેરે, પ્રાણુથી બહાલી લાગતી. ॥ ૮ ॥
તારી દ્રષ્ટીથીરે, ભોજઇ લેતી ઉવારણાં; હવે અમારેરે, તજવાં પડશે બા-
રણાં. ॥ ૯ ॥ ભાઇ વીનારે, ભાવ કોઇ પુછે નહી; પીયર બંધુથીરે, સુખ
સંપત શોભે સહી. ॥ ૧૦ ॥ બંધુ વીનારે, ભગનીતો ઓશાઆળી
અતી; વાર ક્યાં ગયોરે, વિયોગ જેરવાતો નથી. ॥ ૧૧ ॥ ઓ દૈવડારે,
મુજપર તું રૂશણે થયો; દુખ વેળાનોરે, વિરો હીરો હડતે ગયો. ॥ ૧૨ ॥
ક્યાં ખોવાયોરે, ખોળી આપો બંધવો; ભાઇ ભીડનોરે, દુર્લભ છે ભેગો
થવો. ॥ ૧૩ ॥ એમ વલવલેરે, ધણું પડેને ઉઠતી; ઘણું રડીનેરે, છાતીને
માંથા કુટતી. ॥ ૧૪ ॥ છુટે છોળ્યો રે, રૂધીરની અતી અંગથી; દીસે
વીકરાળરે શ્રોણીતના રાતા રંગથી. ॥ ૧૫ ॥ વળગેશ બનેરે, હાથ આ-
લીને હલાવતી; ક્યાં છે મુખડુરે, બોલો બોલો કહી બોલાવતી. ॥ ૧૬ ॥
વળણુ. ॥ એવી ગાંડી થઇ ગઇ, કોવળીકા જે બેન; પછી પ્રભાવતી રડે,
નીર ભરેલાં નેન. ॥

કડવું ૫૩

સૌને ચોરાશીનો ફેરો ટળ્યો છે એ રાગ.

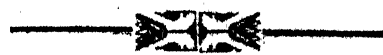
જુરી જુરી મરૂં માનની તમારી, હવે શી ગત થાશે અમારી; જુરી

જુરી મરૂ. ॥ ટેકઃ પ્રથમ વિચનથી પ્રભુએ ઉગાર્યા, સાચો સેવક પોતા-
નોજ ધારી; ॥ જુરી ॥ ૧ ॥ કારમો કાળ તે પાછો ન પડીયો, વાહાત્રાં જ-
નશું રાખે વારીં ॥ જુરી ॥ ૨ ॥ અતી ઉમંગ હતો રણ વઢવાનો,
લડી વઢીને કીધી ખુવારી ॥ જુરી ॥ ૩ ॥ નીર વરતીથી પોઢયા તમેતો,
રાખી રઝળતી રણવિશે નારી ॥ જુરી ॥ ૪ ॥ દગો દેઢને મુન્ય થયા છો,
થઈ નહી વાત સારી કે નકારી ॥ જુરી ॥ ૫ ॥ હળીમળીનેમેળાપ ન કીધો,
લીધો નહી લાવો સંસારી ॥ જુરી ॥ ૬ ॥ અરેરે હવે આ દન કેમ જશે,
દુખ આવીને પડ્યું ઘણું ભારી ॥ જુરી ॥ ૭ ॥ હાયહાયરે આ કાયા શું
કરવી, જતો રહ્યો ભરથાર ભોગદારી ॥ જુરી ॥ ૮ ॥ આરે જોખનીયું કેમ
જળવાશે, કનડશે કામદેવ વીકારી ॥ જુરી ॥ ૯ ॥ કંથજી મુખડું ક્યાં
સંતાડ્યું, વાત કરત સહુ દુખડું વિસારી ॥ જુરી ॥ ૧૦ ॥ વળણ ॥ એમ
વામા બહુ વલ વલે, કરતી આંસુપાત; વ્યાસ વલ્લભ વાણી વઢે, નીચું
જોઈ રડે તાત. ॥

કડવું ૫૪ કોઈલ્યોરે કોઈલ્યો એ રાગ.

ક્યાં ગયોરે ક્યાં ગયો માહારો લાડકવાયો તન. ટેક ॥ રમકડું જો-
વાઈ ગયું, રોળાયું રતન; અરેરે મુજથી એહનું કાંઈ થયું નહી જતન.
ક્યાં ॥ ૧ ॥ પ્રધાનોના કેહેવાથકી, કલેશ કર્યો ઉતપન; તેલમાં તળવા
નાંખીયો, હું શું દેખાડું વદન. ॥ ક્યાં ૨ ॥ એ દીકરાએ માહરું, પા-
ળ્યું મરવા લગી વચન; પણ એની સાચી ભક્તીથી, વાહારે ચડીયા
જુગજીવન. ॥ ક્યાં ૩ ॥ મેંતો થયું તેટલું કર્યું, નીર્દેથયો તદન; હલમલી-
યા બેટા વીના સૌ, સુનાપડ્યાં સદન. ॥ ક્યાં ૪ ॥ અરેરે એની પ્રેમદા,
કકળી કરે છે રદન; મોહોલમાં રડે દારીયોને. ભયંકર ભાસે ભોવન.
॥ ક્યાં ૫ ॥ ધરખાર માહારે શા કામનું, જઈ વસુ અરન; ક્ષુધા પી-
પાશા છો પીડે, મહારે નહી લેતું જાળ અન. ॥ ક્યાં ૬ ॥ વળણ. ॥
એમ કલપાંત કરે ઘણું, ભુ ભાસે ભયંકાર; વ્યાસ વલ્લભ એમ આ-
ચરે, વરત્યો હાહાકાર. ॥

કડવું ૫૫ રાગ ધન્યાસરીની ચાલ.

જયમુની રૂશી એણીપેર બોલ્યા, સુણ જનમેજે રાય; વિસ્તારી

તુજને સંભળાવું, સુધનવાની કથાય. ॥ ૧ ॥ તાત રડે છે માત રડે છે,
 બ્રાત રડે છે ચાર; ભગની રડે છે ભાર્જ રડે છે, વરત્યો હાહાકાર. ॥૨॥
 બહુ બહુ રોતાં પૃથ્વી પડતાં, કુટી નાંખે કાયા; સૌને હરધડી સાંભળી
 આવે, સુધનવાની માયા. ॥ ૩ ॥ સ્વભાવ સારો તેથી પ્યારો, ધડને
 વારંવાર જુએ; અકેકા ગુણ સંભારી, ચોધાર આંસુએ રૂએ. ॥ ૪ ॥
 તેવે સમે શેન્યાપતી સારો, જ્ઞાની ગુણ ગંભીર; સરવેને બોધ કરવા લા-
 ગ્યો, રડતાં રહી જઓ સ્થીર. ॥ ૫ ॥ સુધનવાને સીદ રડાછો. એ ગ-
 થો એને કામે; જ્યાંથી આવ્યો ત્યાં જઈ બેઠો, વળગ્યો પોતાને કામે.
 ॥ ૬ ॥ તમારે આંહી આવ્યો હતો, કરવાને ગુમાસ્તી; અંજળ હતું ત્યાં
 લગીકરી, કાં થોડી કાં જસ્તી. ॥ ૭ ॥ વળી જે સ્થળ પડ્યો હશે ત્યાં,
 તેની એને જંજળ; જેની દુકાનેથી ઉઠ્યો તેની, ફરી ન લે સંભાળ.
 ॥ ૮ ॥ જેને ત્યાં ગયો તેનું સંભાળે, કેસંભાળે તમારૂં; માહારો માહારો
 કરોછો તેતો, જ્ઞાન વીના અંધારૂં. ॥ ૯ ॥ નહી તમારો તમે નહી એના, જ્ઞાની
 ગતી વીચારો; જેનો સંગ થયો તેને સૌ, માની લે છે માહારો. ॥ ૧૦ ॥
 પુત્ર હતો માટે પોતાનો માન્યો, પણ એ મીથ્યા ગર્વ; પોપટ પાળ્યો
 તે પોપટને, માહારો કહે છે સર્વ. ॥ ૧૧ ॥ હય હસ્તી કે બળદ બાંધે,
 તેને પણ કહે માહારો; નથી જ્ઞાતી નથી જતી, પણ દુનીયાનો ધારો.
 ॥ ૧૨ ॥ તેવોજ તમે માહારો કોહોછો, પણ તે નહી તમારો; તેના તમે
 તેના નથી, વિવેક વાત વિચારો. ॥ ૧૩ ॥ તેના તમે ને તે તમારો,
 સત્ય રીતે જો હોય; તો અન્યો અન્ય તરછોડીને, આદ્યું ન જાયે કોય.
 ॥ ૧૪ ॥ ચૈતન્યની માયા નથી ને, માયાનું નહી ચૈતન્ય; તેના તમે અ-
 ન્યના નથી, નથી તમારૂં અન્ય. ॥ ૧૫ ॥ એક ખોળીએથી જીવ છુટી,
 બીજે ખોળીએ જાય; જે જે ખોળીએ જીવ પ્રવેશે, તે ખોળીયાનો તે
 થાય. ॥ ૧૬ ॥ એક જીવ અનેક જનમો લે છે, તજે છે પુર્વ સગાઈ;
 સામા શત્રુને ઘેર જનમે, તવ ક્યાં ભગની ભાઈ. ॥ ૧૭ ॥ આપણા
 સામી કટી કશીને, તે જીવ વઢવા આવે; પેહેજાનું સગપણ ભુલી જ-
 ધને, ગાળ ખોટી ખવરાવે. ॥ ૧૮ ॥ પ્રથમના જનમનું લાન્છન, પો-
 તાનું હોય જેહ; સામો થઈને મારે મેહેણુ, જે કત્ય કરેણું તેહ. ॥ ૧૯ ॥
 તેતો મેહેણુ નહી પોતાને, જુઓ જગતની બાજી; મીથ્યા વસ્તુએ સા-
 ચી માની, અજ્ઞાનથી થાય રાજી. ॥ ૨૦ ॥ તેવું અજ્ઞાન છે તમોને,
 માટે માનોછો માહારૂં; પણ નથી કો કોનું કોઈ, દીપક કેડે અંધારૂં.
 ॥ ૨૧ ॥ કોના સગાંને કોનાં વાણાં, કોના પીતાને પુત્ર; કોના બંધવ

કોની બેઠેની, કોનું છે ધર શુભ્ર. ॥ ૨૨ ॥ ભામની કોની ભરથાર કો-
નો, કોનાં ધરને ખાર; કોની રીધસીધ કોની નવનીધ; કોના વસ્ત્ર સથુ-
માર. ॥ ૨૩ ॥ રળી રળીને ભંડાર ભરીને, છેવટ મુકી જય; બીજે
જનમે આવે લેવા, તવ તે ખાસડાં ખાય. ॥ ૨૪ ॥ એક કોડી માંહીથી
નવ પામે, ત્યારે તે રળેલો કેવું; વિવેકથી વારતા લ્યો વિચારી, ઝાંઝ-
વાના જળ જેવું. ॥ ૨૫ ॥ ના ખાધું ને ના ખવરાવ્યું, ના દેખાડ્યું ને
ન જોયું; એવા પ્રાણીએ મેહેનત કરી, કહો રળ્યો કે ખોયું. ॥ ૨૬ ॥
રળેલું ખોયું જીવતર ખોયું, માહારૂં માહારૂં કરી મુઓ; પોતાનું પોતાને
કામ ન લાગ્યું, કેહેણીમાં નાદાન હુઓ. ॥ ૨૭ ॥ અજ્ઞાની અથડાય છે અ-
વળો, સવળો ન ઝાલ્યો પંથ, કાકા બાપાં કેહેવરાવવાને, લીધો લક્ષ્મી
તંત ॥ ૨૮ ॥ મામા માસા પુઆ મોટા ભાઈ, કેવરાવવા કરે એવું, સૌને
આપે સારા કેવસવવા, પોતાને લેવાનું નેવું. ॥ ૨૯ ॥ ઠાલો આવ્યો
ને ઠાલો ગયો, ન ખવરાવ્યું ન ખાધું; ન લાહાલવીધો ન લાહાવ દીધો,
નહી મુખીયો નહી સાધુ. ॥ ૩૦ ॥ સ્વારથ પોતાનો સયો નહીને, પ-
રમારથ નવ થયું; જસની આસાયે સગાં સંતોસ્યાં, એનુંતો એળે મયું.
॥ ૩૧ ॥ કરમ ચંડાળ કરમ પુટેલો; પોતાનો જીવ ન પોસ્યો; તો પછી
પરનો ક્યાંથી પોસે, સગામાં ખજનો ખોસ્યો. ॥ ૩૨ ॥ તે પણ હાથે કરીને
ન આપે, મરતાં મુધી મુઝી; સાસ હોયે ત્યાં મુધી સમજે, છે તે બધી માહારી
પુંજી ॥ ૩૩ ॥ એવું સમજી દીવસ કહોડે, તવ ત્યાંનું ત્યારહે; માટે અભા-
ગીયો અજ્ઞાની, માહારૂં માહારૂં મુખ કહે ॥ ૩૪ ॥ ઘણાંક પ્રાણી એવું
સમજે, લેએ હરીનું નામ; તેથી કલ્યાણ થઈ જવાનું, કેમ ખરચીએ
દામ ॥ ૩૫ ॥ વારૂં એમ સમજીને સાંચે, ન કરે ઉંચો હાથ; પણ છેવટ
ત્યાંનું ત્યાં રહે છે, કીયો લેઈ ગયો સાથ ॥ ૩૬ ॥ વળણ ॥ સાથે લેઈ
ગયો નહી, માહારૂં કહે મીથ્યાય; બ્યાસ વલ્લભ વાણી વદે, બોધ કર્યો
બહુ ત્યાંય ॥

કડવું પદ રાગ ચોપાઇની ચાલની.

બોલ્યા જયમુની મુખ વાણી, રાજ સાંભળ ઉલટ આણી; શેન્યા
પતીયે બોધજ કરીયો; સર્વના મનમાં ઉતરીયો. ॥ ૧ ॥ કોનાં સગાં ને
કોનાં બહાલાં, માહારાં માહારાં કહીએ તે ઢાલાં; નથી કોઇનું સગું કોઇ,
હવે શું રહીએછીએ જોઇ. ॥ ૨ ॥ ઉઠે અગની સંસકાર કરીયે, થયું

ધારેલું જે ધી હરીએ; કહીને ઘડ ભોમ શુવાડયુ, પછી કીયા કારજ માંડયુ. ॥ ૩ ॥ લાંબા કાષ્ટને ખડકી ચીતા, વહે જ્યાંનીરમળ સરીતા; પછી ચીતામાં શબ દીધું મુકી, પ્રગટાવ્યા વહની કુંડી. ॥ ૪ ॥ શબને કરયું સાડ દહન, જળમાં વેહેવરાવ્યું પાવન; પછી સરવે કીધું સ્નાન, વળ્યા પાછા ભણ ભગવાન. ॥ ૫ ॥ એવે દીવસ વીતી ગયો, તવ રાયને વિચાર થયો; કાહાવ્યો શેવક શું સમાચાર, જ્યાં કુન્તી તણા કુંવાર. ॥ ૬ ॥ અમો કાલે યુદ્ધે આવવાના, સર્વ શેન્ય સાથે લાવવાના; તમે તમારે તથ્યાર રહેજો, કાલે મન મુકી યુદ્ધ દેજો. ॥ ૭ ॥ એમ કરીને કીધું સહન, થયા નીર્વર્ત કુન્તી તન; એવે સમે રેણો ગઈ વીતી, ઉઠ્યા પ્રભાતે ધરી ભયભીતી. ॥ ૮ ॥ નાહી ઘોઘને ભોજન કીધાં, પછી સરવે આયુદ્ધ લીધાં; વળી કવચીયા બકતરીયા, સહુ યોધે હથીઆર. ધરીયાં. ॥ ૯ ॥ થયા મારથી સારથી ત્યાર, કરો સ્વારી ઘોડાને સ્વાર; હાથીવાળા તે બેઠા હાથી, ઉંટ ઉપર સુરના સાથી. ॥ ૧૦ ॥ પગ પાળા જખર જસી, ગ્રહ્યાં ઉઘાડાં ખડગો હસી; જેના શરીરમાં જોર જુસ્સો; તેને વ્યાપી રહ્યો છે ધુસ્સો. ॥ ૧૧ ॥ રાતા તાતા ને મદ માતા; વઢવાને ઉતાવળા થાતા; પગ પાહાનીની પડવી પછાડે; અતી આંખના ડોળા કહાડે. ॥ ૧૨ ॥ એવે અરજુનજી થયો ત્યાર, એણે હાથ ગ્રહ્યાં હથીઆર; પોતે કટી કસીને બાંધે, બાંધ્યો બાણનો ભાથો બાંધે. ॥ ૧૩ ॥ લીધું ગાંજેવનામા ધનુશ, રણ સંગ્રામ જવાની હુંશ; બેઠો અભંગ રથ પર ચઢી; ઉઠ્યા કૃષ્ણ પ્રભુ તે ધડી. ॥ ૧૪ ॥ રાશ પરોણો ઝાલ્યો હાથ; બેઠા હાંકવા દીનાનાથ; તવ રણશીંગાં રણનાં વાગ્યાં, સુરા પુરાને સારાં લાગ્યાં. ॥ ૧૫ ॥ ઘણાં ગડગડીયાં નીશાન, ચઢ્યો સતી તણો સંતાન, જેણે જુગમાં નર ધર્યું નામ; કીધો મેદાનમાં મુકામ. ॥ ૧૬ ॥ એવે હંસદ્વજ જે રાય, તેની તતપર થઈ શેન્યાય; સુરા પુરાને પરચંડ, યમ જેવા ગ્રહ્યા યમડંડ. ॥ ૧૭ ॥ લીધાં ખડગ ખુશી થઈને, ઉભા રાજની પાસે જઈને; તવ હંસદ્વજ જેવો વાઘ. એણે સ્વેત ધર્યો પોશાગ. ॥ ૧૮ ॥ બાંધી બોકાની સ્વેત પટકે, એને પુત્ર મુએલો ખટકે; એને હસ્ત ગ્રહ્યાં હથીઆર; મનમાં વેહેર લેવા વિચાર. ॥ ૧૯ ॥ એના સુખે ન મુંદર સુત, તેનો સર્વ છે આકાળા ભુત; સૌને પારથ પર છે રીસ; અમ બંધુનું છેદ્યું છે શીશ; એવા રીસ જારેલા સર્વ, બળ તણો વણો છે ગર્વ; સહુ વાજતે ગાજતે પળીયા, ચાલ્યા યુદ્ધ કરવા મહા બળીયા. ॥ ૨૧ ॥ તવ હંસદ્વજની નારી, સુખવંતી સતી શુભ સારી, આવી પતીની પ્રત્યે કેહે.

છે, મનમાં એક ઇચ્છા મને છે. ॥ ૨૨ ॥ તેટલી પુરણ કરો નાથ. હું તો
 માગુ છું બેડી હાથ; તવ હંસદ્વજ એમ પુછે, પ્રેમદાતુજ ઇચ્છા શું છે. ॥ ૨૩ ॥
 તવ સુખવંતી કહે સ્વામી, તમ ઘેર અતી સુખ પામી; સહુ સ્વારથ
 પ્રતી થૈ પુરી, પરમારથ છે અધુરી. ॥ ૨૪ ॥ તવ હંસદ્વજ એમ કહે છે,
 માગ્ય માગ્ય શું માગી લે છે; તાહારે કરવું હોય કાંઈ પુન્ય, નથી ઘર-
 માં દ્રવ્યની નુન્ય. ॥ ૨૫ ॥ આપો હય હસ્તી ગૌદાન, આપો ધર ગામ
 ભંડારવાન; તવ સુખવંતી સતી બોલી, સદા મુષ્ટી મુકી છે પોલી.
 ॥ ૨૬ ॥ પુન્ય કીધાં છે તમ પ્રતાપે, નથી ભગવાન મળીયા આપે; આ-
 જ ઘેર બેઠે આવી ગંગા, પંચાર્યા છે પ્રભુ સર્વ રંગા. ॥ ૨૭ ॥ રાશ પરોણો
 બાલી હાથ, રથ હાંકે છે દીનોનાથ; અરબુનની સંગે સામળીયો, આજ
 દીવસ આપણો વળીયો. ॥ ૨૮ ॥ તેને નમ્રમાં તેડી લાવો, મુજને દરસન
 કરાવો; વળી રહીઅત દરસન કરશે, હશે પાપીષ્ઠ તે પણ તરશે. ॥ ૨૯ ॥
 તેથી તમને થાશે બહુ પુન્ય, પછી નહી રહે કાંઈ નુન્ય; એવા સાંભળી-
 યા નારીના બોલ, રાચે કીધો મનમાં તોલ. ॥ ૩૦ ॥ નારીએ ઠીક મા-
 ગ્યું આજ, પણ કેમ થશે તે કાજ; નમીને ઘેર લાવું તેડી, તોતો લાજે
 ઇકિતેર પેહોડી. ॥ ૩૧ ॥ કેહશે યુદ્ધનું નોહોતું જોર, તેથી સમજાવ્યા
 નંદકીશોર; પરણીપતથી તેડ્યા ઘેર, તેથી અરબુને રાખી મેહેર. ॥ ૩૨ ॥
 એવી જગત કીરતી થાશે, માહારું ક્ષત્રી પણ બધું જશે; માટે એમ ક
 રવું નવ ઘટે, હું તો તેડી લાવું રાજવટે. ॥ ૩૩ ॥ યુદ્ધ કરીને હું હરાવું,
 મારતા મારતા હાંઈ લાવું; આખા નમ્રમાં ફેરવું જોરે, અરબુનની સંગ
 કિશોરે. ॥ ૩૪ ॥ એમ સમજીને બોલ્યો રાય, નારી બેસી રહો ધરમાં-
 ય; લાવું નર નારાયણ બેઠે, દરસન રહીઅતને દેવું. ॥ ૩૫ ॥ સર્વ પ્ર-
 જાને લેવરાવું લાહાવો, સહુ કેહશે મળ્યો રાય હાવો; એમ નીશ્યે કરી
 નીકળીયો, લેઈ આયુદ્ધ ઉપડ્યો બળીયો. ॥ ૩૬ ॥ સાથે પુત્રને વળી
 સન્યા, યુદ્ધ કરવું તેમાં નહી અન્યા; મહા બળીયા પુત્રો ચાર, સર્વના
 હાથમાં હથીઆર. ॥ ૩૭ ॥ સહુ આબ્યા નમ્રની બાહાર, વાગે વાજંત્ર
 અપરમપાર; ફરકે છે ધજા નીશાન, રક્ત લોચને બહુ બળવાન. ॥ ૩૮ ॥
 ધાર્યા જય પામવા મનસુખા, આવી પાન્ડવ સામા ઉભા; સામાસામી
 મોરચા રાખ્યા, પછિ ક્રોધ ધણેરા દાખ્યા. ॥ ૩૯ ॥ કર્યો અરબુને ટંકાર
 આબ્યા અંજનીના કુંવાર; બેઠા ધજા ઉપર અઢિ, સારિ શોભા થઈ
 તે ઘડિ. ॥ ૪૦ ॥ પછી સુરથ સુત છે બેઠ, બોલ્યો પિતા પ્રત્યે તેહ; તા-
 તજી તમે સૌ રહો દુર, હું તો યુદ્ધ કરું ભરપુર. ॥ ૪૧ ॥ મારા બંધુને

માર્યો ઠેર, માટે લેણું છે વેહેરે વેહેર; કાંતો જીવતો નાણું ઘેર, કાંતો કરું
કાળો કેહેર. ॥ ૪૨ ॥ તવ હંસદ્વજ જે રાય, થયો અળગો લઈ સન્યાય;
તવ સુરથ કોપે ચડીયો, લેઈ ધનુશ દુટી પડીયો. ॥ ૪૩ ॥ વળણ ॥
દુટી પડીયો ટેકથી, ધાર્યું છે વીપરીત; વક્ષલ વઢે સુરથ તણું, કળણ
સમીપે ચીત ॥

કડવું ૫૭ રાગ સાખીની ચાલ.

જયમુની રૂશી એણીપેર બોલ્યા, સુણ જનમેજે રાય; વિસ્તારી
તુજને સંભળાણું, કહું યુદ્ધ તણો મહીમાય. ॥ ૧ ॥ સુરથ છે માહા
સુર ભરેલો, મન મુકી વઢવું ધારે; અગણીત મંત્ર ભણીને, બાણ ધ-
ણેરાં મારે. ॥ ૨ ॥ અરજુનજી એક બાણ મારે, એંશી હજાર બાણ થાય;
સુરથ એક બાણ મારે, તેના બાણ સવાલક્ષ થાય. ॥ ૩ ॥ અરજુન એક
વાર મારે તેમાં, સુરથ ત્રણવાર મારે; જેને વાગે તેને લાગે, ત્રાહ્ય ધણી
પોકારે. ॥ ૪ ॥ પાન્ડવ કેરી સૌ સૈનામાં, બાણ સુરથના દમે; જેવા કો-
ટીક મધપુડા ઉડયા, મક્ષીકા પેરે ભમે. ॥ ૫ ॥ વળી સૌ સૈન હથીઆર
ફેંકે, થાય છે સોરખકોર; દીવશે દીનમણી ન દીશે, થાય અંધારું ધોર.
॥ ૬ ॥ સણસણ સુસવાટે સર ચાલે, વાગે તેને પડે કષ્ટી; ઉપરા ઉપરી
આયુદ્ધ આવે, જેવી મેઘની પ્રજ્ઞી. ॥ ૭ ॥ રાતા તાતા મનના માતા,
થાતા બળીયા યોદ્ધ; શાન્તી ન મળે કોઈ જીવને, વ્યાપી રહ્યો છે ક્રોધ.
॥ ૮ ॥ મારવું મરવું પાછા ન ફરવું, એનું એ લાગેલું ધ્યાન; ધા વાગે
તેની ગણતરી નથી, સુરમાં સુરા બેભાન. ॥ ૯ ॥ કૈંક મારેછે કૈંક મરેછે,
કૈંક કપાયને કાપે; કૈંક જાણા જીવ લે સામાના, કૈંક જાણા જીવ આપે.
॥ ૧૦ ॥ કૈંક પડેલા પાડે અવરને, રઝળે રણમાં શીશ; કૈંક પડયા પાણી
માગે, નાંખે છે કારમી ચીસ. ॥ ૧૧ ॥ ઘણો સમર્થ સુરથ બળીયો, દારૂ
જી દૈવત દાખ્યો; અરજુનજીને રૂંચે રૂંચે, બાણથી વીંધી નાંખ્યો.
॥ ૧૨ ॥ વજ્ર વધુનાં ફાડી નાંખ્યાં, વાગ્યાં, બહુ હથીઆર; શરીર
છીદ્રથી ચારણી જેવું, વહે રૂધિરની ધાર. ॥ ૧૩ ॥ કુન્તાનો કુન્-
વર કાલ્ય થયો, ગયો શરીરનો રંગ; પરોણાથી પુરશ પુરાણી, પોતાનું
જળવે અંગ. ॥ ૧૪ ॥ એવે અરજુન કહેવા લાગ્યો, કેમ કરું ધનશામ;
સુધનવાથી આ બહુ બાળીયો, હાર્યો માહારી હામ. ॥ ૧૫ ॥ પ્રભુ કહે
પાછા પડો છો, કરો જરાએક જોર; મારીએ મરીયે પણ યુદ્ધ કરીયે, એમ

કહ્યું કીશે. ॥ ૧૬ ॥ તવ અરબુનને સુર ભરાયું, મુકી મરવાની બીક; અગણીતા મંત્રો ભણીને, દીધી આણની બીક. ॥ ૧૭ ॥ પછી કાળજ્વર બાણ લીધું, જુએછે જગધીસ; સુરથના સારથીનું તે બાણે, છેદી નાંખ્યું શીસ. ॥ ૧૮ ॥ બીજુ કાળજ્વર અગણીત મંત્રનું, બળ કરીને માર્યું; તે બાણેથી સુરથ તણુ, એક ક્ષોણી શેન્ય સંહાર્યું. ॥ ૧૯ ॥ તવ સુરથને મહા રીસ વ્યાપી, વીપ્રીત ખેલ લડાવ્યો, પવનાસ્તર મારી પારથનો, આકાશ રથ ચડાવ્યો. ॥ ૨૦ ॥ તે રથ અંત્રીક્ષ જઈને સ્થંભ્યો, સુરથે શું કામ કીધું; કાળજ્વરનો મંત્ર ભણીને, અગણીતું બાણ લીધું. ॥ ૨૧ ॥ તે પાન્ડવની શેન્યમાં માર્યું. તેનાં થતાં બહુ બાણ, જેને વાગ્યું. તેને લાગ્યું બે ક્ષોણીનો ઘાણ. ॥ ૨૨ ॥ ઘાણ વળી હથરાણ થયું ને, બીજ પામ્યા ત્રાસ; તેવું સુરથે ભાથામાંથી, બાણ લીધું નાગપાસ. ॥ ૨૩ ॥ પ્રદુમાન છે પુત્ર પ્રભુનો, તેને બંધન કીધો; કરણ નંદન વર્ષકેતુને અવળો બાંધી લીધો. ॥ ૨૪ ॥ એટલે ભીમે મન વિચાર્યું, વળીયો આડો આંક; આતો નાહાના છોકરાયે, ધશીને વાઢ્યું નાક. ॥ ૨૫ ॥ એકવાર મરવું પણ યુદ્ધ કરવું, કહીને કટી કશી બાંધે; હસ્તીની પેરે કરી ગરજના; બળમાં મદા ધરી બાંધે. ॥ ૨૬ ॥ હડુડુ લઈને હાક મારી, ક્રોધ ધણેરો ચડીયો; મરવું આદરી નેત્ર મીચી, સનમુખ ટુટી પડીયો. ॥ ૨૭ ॥ આવ્યો સપાટે સુરથ સામે, ક્રોધ હળાહળ લાગ્યો; બે ભુજે ગ્રહી ગદા મારી, અશ્વ સહીત રથ ભાગ્યો. ॥ ૨૮ ॥ રથ વણ થયો ને ગભરાયો, હંસદ્વજનો તન; ઘાંટો કાઢી શેન્યમાં કહ્યું, રથ લાવો કાઠ જન. ॥ ૨૯ ॥ એટલામાં ભીમ ધશીને આવ્યો, કાઢું સુરથનો પ્રાણ; તેવો કુંવર ચેતી ગયો તે, ઝડપ ચડાવ્યું બાણ. ॥ ૩૦ ॥ મોહાસ્તરનો મંત્ર ભણીને, ભીમના સામું માર્યું; વ્રકોદરના આવતા પેહેલા, રૂદેમાં ભોંકી માર્યું. ॥ ૩૧ ॥ તેથી ભીમની રૂદે ભેદાણી, પ્રાણજ ઉંચો ચડીયો; શરીરની સુદ્ધી ગઈ ને, હળી ધરણ પડીયો. ॥ ૩૨ ॥ તવ ત્રાસ પામ્યા શેવક સવળા, આજ જવાના પ્રાણ; ઘણા ઘણા અજમાવ્યા પણ; આતો બહુ બળવાન. ॥ ૩૩ ॥ અરબુનનો રથ આકાશ વીશે, ત્યાં હરીને કરગરતો; ઓ મહારાજ હવે શું કરવું, જીવ માહારો તથી દરતો. ॥ ૩૪ ॥ શેન્ય વિશે સથરાણ વાગ્યું, જુઓ વ્રકોદર પડીયો, મુજને અંત્રીક્ષ ટાંગી દીધો, સુરથ સર્વને નડીયો. ॥ ૩૫ ॥ તવ પ્રભુ કહે પ્રથમ પેહેલાં, દીશી કરીતી નાગી; વાંકા વળીને રથ નીચેનું, બાણજ નાંખો ભાગી. ॥ ૩૬ ॥ એટલે અરબુને બાણ લીધું, દૈવત પોતાનું દાખ્યું; વાંકા વળીને રથ નીચેનું, બા-

ણ મારી બાણ ભાગ્યું. ॥ ૩૭ ॥ એટલે રથ ઉતરવા લાગ્યો, સમજ્યો
 અરજુનરાય; આકાશથી ઉતરવાનો માહારે, હાથ હતો ઉપાય. ॥ ૩૮ ॥
 કેટલો કરગર્યો ત્યારે કષ્ણે, આટલો બતાવ્યો ઘાટ, તે વિદ્યા છે મોરારી
 પાસે, ઓશીઆળા શા માટ. ॥ ૩૯ ॥ એવો મનમાં અભીમાન આવ્યો,
 જાણ્યું નંદકીશોર; એટલામાં રથ દીઠો સુરથે, તરત કીધું જોર. ॥ ૪૦ ॥
 બીજું પવનનું બાણ લીધું, રથમાં માર્યું મુકી મન; તેથી અભંગ રથ
 અરજુનનો, ફરી ચઢ્યો ગગન. ॥ ૪૧ ॥ તવ અરજુને અરજ કીધી,
 ઓરે જુગદાધાર; સુરથ રથ નહીં દે ઉતરવા, વરત્યો હાહાકાર. ॥ ૪૨ ॥
 માટે ઉપાય કાંક બતાવો, મેંતો મારું બળ નાણું; પ્રભુ કહેવિદ્વાન ત-
 મેછો, શું છે તમારું અજાણ્યું. ॥ ૪૩ ॥ અંતરયામી જેવા તમેછો, વ-
 જી ધણા વિદ્વાન; રથ હાંકનારાની કેટલી બુદ્ધી, ક્યાંથી તમે સમાન.
 ॥ ૪૪ ॥ એટલે અરજુન એમ સમજ્યો, મેં કર્યોતો હંકાર; માટે મોહન
 મહડ બોલ્યા, રીસાયા યુગદાધાર. ॥ ૪૫ ॥ એવો પુર્ણ પસ્તાવો કીધો,
 પછી પ્રાર્થના કીધી, તવ પ્રભુને ઉપની દયા, સત્તા સુરથની લીધી.
 ॥ ૪૬ ॥ એટલે સુરથ નીરબળ થયો. ખરી ગયું બધું જોર; પછી પા-
 રથને ઉતારવાને, કામ કર્યું કીશોર. ॥ ૪૭ ॥ ચંદ્ર બ્રાહ્માન્ડનો ભાર મુ-
 ક્યો, બળ તણો ખેલ કરીયો, એટલે અભંગ રથ ગગનેથી, પૃથ્વીપર
 ઉતરીયો, ॥ ૪૮ ॥ વળણ. ॥ રથ પૃથ્વી પર ઉતર્યો, ઉભો સુરથ સન-
 મુખ; વ્યાસ વક્ષલ વાણી વહે, દળમાં દારણુ દુખ. ॥

કડવું ૫૮ રાગ સામેરીનો દોહરો.

જયમુની રૂશી એણીપેર બોલ્યા, મુણ પરીક્ષિત સંતાન; વિસ્તારી
 તુજને સંભળાવું, સુધનવા આખ્યાન. ॥ ૧ ॥ દળમાં દારણુ દુખ દી-
 દ, અરજુનજીએ દ્રષ્ટ, અરેરે માહારી રોન્યાને, પુરણ પાડ્યું કષ્ટ. ॥ ૨ ॥
 હવે વિશ્વંભર મુજપર રાજ, થયા એવું મને લાગે; નહીં તો રથ ક્યાં-
 થી ઉતરે હેઠો, ઉતરતાં બાણ વાગે. ॥ ૩ ॥ બહુ બાણ સુરથ મારી ચુ-
 ક્યો, પણ નવ વાગ્યું એક; એટલી સાહાય કરી સામળીયે, રહેશે મારો
 ટેક. ॥ ૪ ॥ એવી રતે સદ્ગુણો યોટી, હાથમાં લીધા બાણ; સુરથ સુર
 જ્યાવજે તારું, હવે વાણું છું ધાણ. ॥ ૫ ॥ એમ કહીને સુત સતીનો,
 મેધવાદે મડગડીયો, અગણીતા મંત્રો લણીને, મારવા દટી પડીયો.
 ॥ ૬ ॥ અરજુનજી એક બાણ છુટે, અનેક તેનાં થાય; જેને વાગે તે ધ-

રણુ હજે, ચોદ્ધા કરે ત્રાય ત્રાય. ॥ ૭ ॥ જેને વાગ્યું તે જન ભાગ્યું,
 હજાને પડે ધરણુ; કેંક થડી વાર તરફડે કંઈ, તરત પામે મરણુ. ॥ ૮ ॥
 કેં જીવ સ્વરગે કેં જીવ નરકે, કેં પામ્યો વૈકુંઠ વાસ; ફૂળ પામે કર્યાં
 કર્મ પ્રમાણે, દાતા શ્રી અવિનાશ. ॥ ૯ ॥ એવો સપાટો નરનો જોઈ,
 સુરથે હીધું જોર, તવ બળ આકરશણુ કર્યું એનું, પોતે નંદકીશોર.
 ॥ ૧૦ ॥ તેથી કરી સુરથ બાણુ ફેંકે, ઘણું નીરબળ જાય; પેહેલાં તણુ
 લક્ષ છુટતાંતાં તે, અષ્ટ અયુત બાણુ થાય. ॥ ૧૧ ॥ તવ સુરથ મન
 વિસ્મય પામ્યો, કોણે કરી બળ ચોરી; કહો ના કહો પણ સામ્રથ ગયું,
 પારથ ગણાયો ધોરી. ॥ ૧૨ ॥ ઇશ્વર વિના કો નહીં સામ્રથ, હરણુ બ-
 બ કરવાને; નકામી શીદ તસ્દી લેઉં, ત્યારી થઈ મરવાને. ॥ ૧૩ ॥
 એવું સમજી ખડગ પોતાનાં, નાંખી દીધાં ધરણુ; એટલે સુરથ પ્રત્યે
 બોલ્યા, પોતે અસરણુ સરણુ. ॥ ૧૪ ॥ કેમ આયુદ્ધ તમે ફેંકી દીધાં,
 શુદ્ધ કરી જીતો અમને, સુરથ કહે સામળીયાજી; હાલું ઘટે નહીં તમને.
 ॥ ૧૫ ॥ શમ વિશમ પણુ તમે કરો છો, ઘણીને તે નવ ઘટે; અરજુ-
 નને વઢવા દો તમે, મુજ સંગે રાજવટે. ॥ ૧૬ ॥ ક્ષત્રી પણું એનું
 બતાવું, ઓરે દીનાનાથ; મન મુકી મેં નથી બતાવ્યા, નરને
 મારા હાથ. ॥ ૧૭ ॥ મેં શું અપરાધ કીધો તમારો, ઓરે નંદકીશોર;
 હતું તેવું પાછું આપો, મુજને માહાશં જોર. ॥ ૧૮ ॥ મોહનજીએ
 મન વિચાર્યું, સુરથે જાણી વાત; લોક જાણે તે એવું કહેશે, પ્રભુએ
 કરી પક્ષપાત. ॥ ૧૯ ॥ અન્યાઈ આરોપ આવશે મુને, એમ વિચારી
 લીધું; આકરશણુ બળ કરેલું તે, સુરથને દેઈ દીધું, ॥ ૨૦ ॥
 તવ સુરથને સામર્થ આગ્યું, હાથ ગ્રહ્યાં હથીઆર; અરજુનના સામે
 રહીને, દેવા માંડ્યો માર. ॥ ૨૧ ॥ હતું તેવું બળ દાખવ્યું એણે, બહુ
 બળથી દીધા બાણુ; આવી અરજુનની આખર વેળા, બાકી રહ્યો જ-
 વો પ્રાણ. ॥ ૨૨ ॥ તવ પારથે પ્રાર્થના કીધી, કૃષ્ણ પ્રભુની જ્યારે, દયા
 ડિપની રણુછોડીને, રસ્તો બતાવ્યો ત્યારે. ॥ ૨૩ ॥ પુન્ય મુકીને મા-
 રોતો મરશે, તે વણુ નહીં થાય કાંઈ; એટલે અરજુન સમજી ગયો, પો-
 તાને મનમાં. ॥ ૨૪ ॥ કાળજ્વરનું બાણુ લીધું, તેમાં ન રાખી નુન્ય;
 તે બાણુ ઉપર ધર્મ રાજનું; પારથે મુક્યું પુન્ય. ॥ ૨૫ ॥ પછી વાંકા
 વળીને ફેંક્યું, બેહેક્યું બાણુ અપાર; તે આવતું જોઈ સુરથે, મનમાં કર્યો
 વિચાર. ॥ ૨૬ ॥ આ બાણુ આવે તે મારે મુને, તેમાં નહીં ફેર જરા;
 મતી રાખુ વિકલ વરમાં, હળવાનું છે ધરા. ॥ ૨૭ ॥ એમ જાણીને મન

વિશેથી, દુર કરી માયાવી શ્રષ્ટી; સકળ વાસના બંધ કરીને, કષ્ણમાં દીધી દ્રષ્ટી. ॥ ૨૮ ॥ એવે કાળજ્વર બાણ આબ્યું, હણવા ઘોળે દીશ; પ્રભુ સામુ જોઈ સુરથ ઉભો; તેનું છેદ્યું શીશ. ॥ ૨૯ ॥ તેવું ધડ ઢળી ધરણ પડીયું, મુસ્તક ઉઝળ્યું ત્યાંય; સુર સપાટે જૈને પડીયું, કષ્ણના ખોળા માંય. ॥ ૩૦ ॥ તેવું પ્રભુએ મુસ્તક લેઈ, આંખ્યું રૂદીયા સાથ; ભગતને આધીન ભુધરો છે, પોતે દીનાનાથ, ॥ ૩૧ ॥ પછી પ્રેરણા કરી પ્રભુએ, ગરૂડના ગટ માંય; તેવો ગરૂડ કર જોડીને, આવી ઉભો ત્યાંય ॥ ૩૨ ॥ કેમ મહારાજ મુને બોલાવ્યો, મુજ સરખું કહો કામ; એટલે ગરૂડ પ્રત્યે બોલ્યા, પોતે શ્રીચંનશામ. ॥ ૩૩ ॥ હ્યો આ મુસ્તક મમ ભકતનું, આકાશ મારગે જવો; આજ્ઞા માહારી એટલી છે, પ્રાગ વિશે નાંખી આવો. ॥ ૩૪ ॥ એમ કહીને ગોવિદજીએ, શીશ ગરૂડને દીધું; પ્રભુનું વચન માંથે ચઢાવી, ઝડપી મુસ્તક લીધું. ॥ ૩૫ ॥ તે લઈને આકાશે ચડીયો, નારદે નજરે જોયું; જણ્યું કે ઠીક વઢવાડ થાશે, લડાઈમાં ચીત્ત પ્રોયું. ॥ ૩૬ ॥ મહાદેવજીની પાસે જઈને, કરૂં ઉપાશનસાચું; ગરૂડ નંદીનું યુદ્ધ કરાવું, કાંઈ ન રાખું કાચું. ॥ ૩૭ ॥ એમ જણી અંતરક્યાન થઈને, પોતે ગયા કૈલાશ; ઉમીયાને શંકર ખીરાજ્યા છે, આંખ્યા તેમની પાસ. ॥ ૩૮ ॥ શંકર કહે આવો નારદજી, કેમ કરી કરૂંણાય; નારદ કહે શેજ સ્વભાવે, આંખ્યો છું કૈલાશ માંય. ॥ ૩૯ ॥ તવ માહાદેવે આસન આપ્યું, બેઠા નારદ રૂશી; પછી કહ્યું તમારી રૂંઢ માળા, જોઈ થયો હું ખુશી. ॥ ૪૦ ॥ આ માળા અતી સુંદર દેખી, દેવતણુ મન લોભે; ભેગું સુરથનું શીશ હોય તો, સર્વથી સારું શોભે ॥ ૪૧ ॥ માહાદેવજી કહે બતાવો મુજને, એ મુસ્તક છે ક્યાંય; નારદ કહે અંત્રીક્ષ પંથે, જુઓ ગરૂડ લેઈ જય. ॥ ૪૨ ॥ લક્ષ્મીએ માંખ્યું છે પ્રભુ કને, સુરથ કેરું શીશ; માટે મુસ્તક ગરૂડ સાથે, મોકલે છે જુગધીશ. ॥ ૪૩ ॥ પ્રભુનુ વાહન જય છે લઈ, મોકલો તમ વાહન; તમે જસો તો ખોટું દેખાશે, વિચાર કરજો મન. ॥ ૪૪ ॥ તવ માહાદેવે ઉંચું જોયું, લંઠો ગરૂડને શીશ; તે સમે નંદીને બોલાવવાને, માહાદેવે પાડી ચીસ ॥ ૪૫ ॥ ઘાંટો કાઢી નંદીને બોલાવ્યો, આંખ્યો તે ત્રતકાળ; કહો મહારાજ શુ આગતા છે, ત્યાર તમારો બાળ ॥ ૪૬ ॥ એટલે માહાદેવજી એમ બોલ્યા, હીન્મત નવ તજીશ, પેલો ગરૂડ લઈ જય છે, તે લઈ આવો શીશ. ॥ ૪૭ ॥ નંદીએ નમસ્કાર કીધો, મહારાજ હું જાણું; તમ પ્રતાપે ભગને જઈને, એ મુસ્તક લે આવું. ॥ ૪૮ ॥ વળણુ.

॥ એમ કહીને નંદીયો, અભિમાને થયો ત્યાર; વ્યાસ વક્ષભ વદે શાં-
ભજો, વાહનનો વિસ્તાર. ॥

કડવું ૫૯ રાગ ઓપાઈનો.

બોલ્યા જયમુની મુખ વાણી, રાજ સાંભળ ઉલટ આણી, નંદીએ
લીધી આગના જ્યારે, શીશ લાવવું ધાર્યું ત્યારે. ॥ ૧ ॥ એતો તાડુંકી ગ-
ગને ચડીયો, જઈ મુસ્તકને બાહાજ પડીયો; તવ ગરૂડ બોલ્યો એમ,
મુંઠ મુને તું વળગે કેમ. ॥ ૨ ॥ તવ નંદી વધો મુખ વાણી, કેમ કરે
ટુંકરો જણી; હું તો શીવ તણુ વાહન, મુને ઓળખે જગતના જન.
॥ ૩ ॥ શીવ સરીખો તમો ગુણી, માહારી કીરતી તેં નથી સુણી, એમ
કહીને ધડુકી બાહાજ્યો, તવ ગરૂડ ઘણેરો ગાજ્યો. ॥ ૪ ॥ મારે પાંખ
તણે ઝપાટે, વળી અંત્રીક્ષ જય સપાટે; લઢે વઢેને પંથ પળાય, તેમ
નંદી વળગતો જય. ॥ ૫ ॥ એવે ફાટી ગરૂડની આંખ, બહુ બળમાં
મારી એક પાંખ; તેથી નંદી ઘણો ગબડીયો, જઈ માહાદેવ પાસે પડીયો.
॥ ૬ ॥ તવ હશ્યાં પાર્વતી રાણી, લીધું નંદી તણુ જોર જણી; એતો
આખલીયું ચાર પગુ, આવી પડ્યું કૈલાશ લગુ. ॥ ૭ ॥ એનું કેટલું
આલે જોર, પેલાને ઘણી નંદકીશોર, કરે ગગન ગમન ગરૂડ, મહા બળ
વંતો છે અરૂડ. ॥ ૮ ॥ એવે નંદીની મુરછા વળી, શીવને નમ્યો ધરણ
ઢળી; માહારાજ હું તમ વાહન, પેલાને માથે જુગજીવન. ॥ ૯ ॥ માટે
જોર ગરૂડે કીધું, મુજને મુસ્તક નવ દીધું; મુને માર માર્યો બહુ ભારી,
એતો ઈજત લીધી તમારી. ॥ ૧૦ ॥ કોહોતો આખરૂ ખોઈ રહું બેશી,
મુછો મરડુ ખુણામાં પેશી; તવ શીવને લાગ્યું ખોટું, આતો આખરૂનું
કામ મોહોટું. ॥ ૧૧ ॥ એમ જણીને ભસ્મજ લીધી, નંદીઆને ઓળી
દીધી; કહ્યું શીવે તારૂં હખ ગયું, હવે શરીરવ જૂનું થયું. ॥ ૧૨ ॥ તુ
જ અંગે કાંઈ નહી વાગે, વાગે તોપણ તુને ન લાગે; જાં મેં આપ્યું
તુને વરદાન, હવે રહેજે માહામસ્તાન. ॥ ૧૩ ॥ એમ કહીને આગના
દીધી, તવ નંદીએ ત્યારી કીધી; ઘણો ધડુકી ગગને ચડીયો, જઈ ગરૂ-
ડને બાહાજ પડીયો. ॥ ૧૪ ॥ બેઉ લડવા લાગ્યા આકાશ, ઘણો ધાર્યો
વિપ્રીત વિનાશ; કરે ગરૂડ પાંખનો પ્રાહાર, વળી હસ્ત ચરણથી દેમા-
ર. ॥ ૧૫ ॥ પણ નંદીઆને નવ વાગે, કદી વાગે તોહો નવ લાગે; પોતે
ગરૂડ સામો ગાજે, કુદી કુદીને એ બાહાજે. ॥ ૧૬ ॥ મારે શીંગ તણો

બહુ માર, વળી પુછ પછાડે અપાર; વળી ફેંકે છે ચરણની ખરી, રોકે
ગરૂડને ફરી ફરી. ॥ ૧૭ ॥ એક એકનો મુકે ન તંત, લઠે વઢેને કાપે
પંથ; એમ કરતાં પોહોઆ પ્રાગ, આવ્યો મુસ્તક ફેંક્યાનો લાગ. ॥ ૧૮ ॥
ગરૂડે શીશ નાંખી હીધું, તેણું નંદીયે ઝીલી લીધું; આલ્યો સુરથનું
શીશ લેઇ, ગયો ગરૂડને ધાપ દેઇ. ॥ ૧૯ ॥ આવ્યો મહાદેવજીની પાસ,
લ્યો હું લાવ્યો તમારો દાસ; કહી મહાદેવને શીશ આલ્યું, શીવે રૂંઠ
માળા ઘાલ્યું. ॥ ૨૦ ॥ પણે યુદ્ધ વિશે શું થાય, હવે તેની કહુ કથાય; જેવે
સુરથ પામ્યો મરણ, દાજ્યું રાજનું અંતઃકરણ. ॥ ૨૧ ॥ એતો નર સા-
મો કોપે ચડીયો, માર મારવા ટુટી પડીયો; એનું અગણીતું એક જય,
તેનાં ત્રણ લક્ષ બાણજ થાય. ॥ ૨૨ ॥ એકલા ચરજીનને ઝાલ્યો, મા-
રી મારીને ગરદન ઘાલ્યો; રૂંચે રૂંચે પાડ્યાં છીદ્ર, જણે ભગંદ્ર પામ્યો
ઈંદ્ર. ॥ ૨૩ ॥ નામ્યું ચરજીને પ્રભુને શીશ, આજ કેમ થાશે જીવધી-
સ; આતો રાયને છે બહુ રીસ, હું તે હારીશ કે જીતીશ. ॥ ૨૪ ॥ મા-
હારે તમારો છે આધાર, તમ વિના કોણ કરે બહાર; ગાજી બાજીને કરે જે
ર, માંથે સમજી નંદકિશોર. ॥ ૨૫ ॥ કરે હંકારને અભીમાન, માંથે સમજીને
ભગવાન; છકું છાકમાં ગર્વજ ધરી, જણીને મુજ માંથે શ્રીહરી. ॥ ૨૬ ॥
ફરે નીરભયપણે જગમાં, મનથી જણી પ્રભુની વગમાં; જ્યાં ત્યાં રહુછુ
આખી અણી, માંથે સમજી વિશ્વંભર ધણી. ॥ ૨૭ ॥ એવાં દીનતાનાં
કાઠ્યાં વચન, તવ રીજ્યા જીવજીવન; બોલ્યા યશોમતીના તન, તમે
સાંભળો ભક્ત પાવન. ॥ ૨૮ ॥ જીતવાના નથી સંગ્રામ, પણ જય પા-
મશે આ ઠામ; એવું વચન કહ્યું જે વારે, આવી નરને હીંમત ત્યારે.
॥ ૨૯ ॥ પછી હસ્તમાં લે હથીયાર, યુદ્ધ આરંભ્યું કુન્તીકુંવાર; તેવો હંસ-
દ્વજ મહા બળીયો, માર મારવા અઢળક ઢળીયો. ॥ ૩૦ ॥ એનાં બા-
ણ તણી થાય વૃષ્ટી, જેઠને ત્રાસ પામે સૃષ્ટી; દેખીને સ્થીર ન રહે દ્ર-
ષ્ટી, એવી ચરજીનને કરી કષ્ટી. ॥ ૩૧ ॥ સર્વ શૈન્ય કાલ્પર થઇ જય,
ધણા થોડું કરે ત્રાહ્ય ત્રાહ્ય; પણ કેવા મારે છે બાણ, કોઈનો નવ જાયે
પ્રાણ. ॥ ૩૨ ॥ કરે કાલ્પરને હેરાન, કોઈની ન રહે સુધ્ય સાન; એવો
યુદ્ધનો મયાવ્યો રંગ, પ્રભુ જળવે પોતાનું અંગ. ॥ ૩૩ ॥ હલાવે પ-
રોણે દ્રષ્ટ રાખે, આવતાં ખડકો ભાગી નાંખે; પછી હંસદ્વજે વિચાર્યું,
એક શુભ કામ કરવા ધાર્યું. ॥ ૩૪ ॥ માહારી નારીને પરીવાર, તેને
નીરખવા છે મોરાર; માહારી નગરીને ધણુ મન, કરવાં છે હરી દરસન.
॥ ૩૫ ॥ માટે યુક્તિના બાણ દેઉં, નરનો રથ નયમાં લેઉં; તેની સાથે

નારાયણ હોય, કરશે દરસન સહુ કોય. ॥ ૩૬ ॥ તેથી નગરી પાવન થા-
શે, સૌનાં ભવો ભવનાં પાપ જશે; તેમાંથી મને પુન્યનો ભાગ, ફરી ન-
હી આવે હવો ભાગ. ॥ ૩૭ ॥ એમ જાણી કેવાં કામ કીધાં, પોતે પવ-
નાસ્તર બાણ લીધાં, અરજીનનો અભંગ રથ જેહ, કોઈ પ્રકારે ભાગે ન
તેહ. ॥ ૩૮ ॥ એવું સહુ સમજ્યો છે રાય, કરી સાવધ સૌ સેન્યાય; ક-
હું થોડા તમે સર્વ, ઘરજો મન પુરણુ ગર્વ. ॥ ૩૯ ॥ હોય પાન્ડવ દળનો
જેહ, કોઈ અળગો ખસે નહી તેહ; રાખજો પાકી હોશીઆરી, તેમ કો-
ઈને ન નાંખશે મારી. ॥ ૪૦ ॥ રોકી ઘેરીને ગામમાં ઘાલો; એટલો
મુમત મન ઝાલો; તવ શેન્યા થઈ સહુ રાજ, આતો ઠીક થઈ રંગ બા-
જ. ॥ ૪૧ ॥ રાજ્યે મનમાં સારૂ ધાર્યું, બંધી પ્રજાનું પાપ નીવાર્યું; શે-
ન્યાપતી કહે માહારાજ, તમે ઉત્તમ ધાર્યું કાજ. ॥ ૪૨ ॥ કહી ઉંચો કી-
ધો હાથ, સુરાતન આદરો મન સાથ; નરનારાયણની જોડે, શેન્ય નગ્ર-
માં લેવું હોડે. ॥ ૪૩ ॥ સાવચેત કર્યો એમ કહી, રાયે યુક્તા કરી તવ
તહીં; ॥ ૪૪ ॥ વળણુ. રાયે યુક્તી શી કરી, સુણો સહુ શ્રોતાય; વ્યાસ
વક્ત્રલ વાણી વહે, સુણતાં પાપ પળાય.

કડવું ૬૦ રાગ ધવળ ધન્યાસરીનો.

બોલ્યા જયમુની મુખ વચનજી, તુંતો સાંભળ પરિણત તનજી; કેવી
યુક્તિ કરે રાજનજી, સાંભળાવું કથા પાવનજી. ॥ ૧ ॥ પાવન કથા સં-
ભળાવું તુને; જેથી જયજય થાય; હંસદ્વજે આદરીને, બાણ લીધાં કરમાં-
ય. ॥ ૨ ॥ પવનાસ્તરના મંત્ર ભણાંને, અભંગ રથમાં મારે, વીશ ધનુશ
પાછો ખસે, અશ્વ સહિત રથ ત્યારે. ॥ ૩ ॥ સાથે શેન્યા પડે પાછી, પાછે
પગે સહુ ખસે; તેમ તેમ હંસદ્વજ શેન્ય સાથે, આગળ આગળ ધસે. ॥ ૪ ॥
પાન્ડવનું દળ ફેરવ્યું અવળ, અરજીનનું નવ ચાલ્યું; સર્વ સ્થળેથી કબજે
રાખી, નગ્ર વિશે શેન્ય ધાલ્યું. ॥ ૫ ॥ અવળે ચરણે રથ અરજીનનો, અવ-
ળે ચરણે સન્ય; અવળે ચરણ વાહન સ્વારો, હંસદ્વજને ધન્ય. ॥ ૬ ॥ પો-
તે પોતાનું શેન્ય સંઘળું, સવળે ચરણ જાય; અરજીનનું ને પોતાનું સૌ,
આવી રહ્યું ગાંમ માય. ॥ ૭ ॥ તવ હંસદ્વજે આગના કીધી, થોડો મથા-
વો ધંધ; નગ્ર તણા દરવાજા સંઘળા, ઝડપથી કરો બંધ. ॥ ૮ ॥ તવ
શેવકોએ બંધ કીધા, નગ્ર તણા દરવાજા; પોતાના ગામમાં જાય કરા-
વ્યું, હંસદ્વજ જે રાજ. ॥ ૯ ॥ તવ સહુ રહીયતે વાત અણી, મનમાં
થયા પરસન; ઘેર બેઠાં મંઝા પધાર્યા, થાશે ફરી દરસન. ॥ ૧૦ ॥ નરના

રાયણ નગ્રમાં આઠ્યા પાપી થશે પાવન; ભવોભવના પાતકજશે. ની-
રમણ હશે મન. ॥૧૦॥ એમ આનંદ થયો સૌ જીવને, નાહી ધોધને સ્વચ્છ
થાય, પવિત્ર પણે ઓટલે આંગણે, આવિને ઉભા રહ્યા. ॥૧૧॥ કૈં લોક ઉભા
પુષ્પ લેધને, વધાવવાને માટ; કૈંલોક કેસર ચંદન લધને, ઉભા રહ્યા
પુરપાટ. ॥ ૧૨ ॥ કૈં જન મોતી કૈં જન રત્ને, વધાવવાને ઉભા; ગરીબ
જન અક્ષત લધને, કરે રૂડા મનસુખા. ॥ ૧૩ ॥ કૈં જન અખીલ ગુલાલ
લેધ જોધ રહ્યા છે વાટ; આજનો દાહોડો સફળ થાશે, દરશણ દેશે માટ.
॥ ૧૪ ॥ આપણા રાજની જય થાજે, સરવેનું કલ્યાણ કરસે; એરડો
જળ પીયે કેળ વળુદો, ભવસાગર સૌ તરસે. ॥ ૧૫ ॥ દરબારમાં પણ
સરવે જણ્યું, પધારે પુરૂષ પુરાણી; પુંજપાની થાળ ભરીને, ઉભી
રહી છે રાણી. ॥ ૧૬ ॥ કુટુંબ કખીલો સાથે લેધને. ઉભાં રહ્યાં છે સર્વ;
નીશકામનાથી જ્ઞાનવાન ઉભાં, તજ અભિમાન ગર્વ. ॥ ૧૭ ॥ હેદળ
મેદળ નગ્રમાં આઠ્યું, અરજીન બોલ્યો એમ; એરે ધનશામ ઘેરાઈ
ગયા, હવે કરીશું કેમ. ॥ ૧૮ ॥ પ્રભુ કહે હવે કાંઈ ન કરશો, જે કરે
તે દો કરવા; નહીં તો કોકને નાંખશે મારી, છો લે ગામમાં ફરવા. ॥૧૯॥
આયુધ ઝાલીને રહો ઉભા, તેમાં પામશો સુખ; સાંમી બાખરી બાંધ-
વામાં, દેશે દારણ દુખ. ॥ ૨૦ ॥ એ રીતે નરને સમજાવ્યો, સૌ જન
સમજ્યું સાર; હંસદ્વજ ફેરવે તેમ ફેરે, ફેકે નહીં હથીઆર. ॥ ૨૧ ॥
હંસદ્વજ તવ શાન્ત પામ્યો, મુછ રહી હવે ઊચી; માર માર્યા વણ રથ
હઠાવી, ફેરવેછે ગલી કુંચી. ॥ ૨૨ ॥ પોળ શેરીને બજાર ચડિટ, દરસાવે
બધુ ગામ; રણછોડરાયની જય જય બોલે, રહીયત જે તમામ ॥ ૨૩ ॥
હરીજન લોકો દરસણ કરે, ઊલટ પુરણ લાવે; મોતી પુરુષને અખીલ
અક્ષત, ગુલાલથી વધાવે. ॥ ૨૪ ॥ એ રીતે ગામમાં ફેરવીને જાવ્યો
રાણાને મેહેલ; તવ સુખવંતી બારણે આવી, જોવા છોગાળો છેલ.
॥ ૨૫ ॥ પુજન કરવાની છાબ કરમાં, આવી પ્રભુ સનમુખ; નર ના-
રાયણની કરી જાંખી, લાગી ભવની ભુખ. ॥ ૨૬ ॥ પુરણ પ્રેમે પુજન
કીધું, સાષ્ટાંગ લાગી ચરણ; વિશ્વપતિ વિશ્વંભર સ્વામી, છેવટ લેજો
સરણ. ॥ ૨૭ ॥ એટલે અંતરયામી રીજ્યા, પુરણ થયા પ્રસન્ન, કોમળ
દ્રષ્ટીએ કૃષ્ણે દીધાં, ચતુભુજ દરસન. ॥ ૨૮ ॥ તવ હંસદ્વજ રથથી
ઊતરીયો, મન કરી કોમળ સુધ; કર જોડી શ્રીકૃષ્ણનું કહ્યું, કહો તો
આરંભુ યુદ્ધ. ॥ ૨૯ ॥ જે યુદ્ધ કરવા મતી ન હોયે, તો સાંભળો ભગ-
વાન; નરને લેઈ મારે મેહેલે, પધારો મેમાન. ॥ ૩૦ ॥ પ્રભુએ જોયું પા

રથ સામું, શી મરજી અરજીન; પારથ કહે તમે જાણો, હુતો રહેવાનો
 મુન. ॥ ૩૨ ॥ એટલે હંસદ્વજની પ્રત્યે, બોલ્યા અલખેલા હરજી; શાખા-
 શ ભક્ત ભાવીક રાજ, જેવી તમારી મરજી. ॥ ૩૨ ॥ તવ રાયે અથી-
 આર પોતાનાં, નાંખી દીધાં દુર; લાંબો થઈને ચરણે લાગ્યો, ઉલટ આવી
 ઉર. ॥ ૩૩ ॥ એટલે ઘોળાં નીશાન ચઢીયાં, યુદ્ધ થયું બંધ; પારથને
 હંસદ્વજ મળીયા, કીધો સ્નેહ સમંધ. ॥ ૩૪ ॥ શેન્ય ગયાં શેન્યને ઠે-
 કાણે, સરવે હરખે ભરીયા; કુન્તી કુંવરને શ્રીકૃષ્ણ, રથમાંથી ઉતરીયા
 ॥ ૩૫ ॥ રાયતણા મેઢેલમાં પધાર્યા, મુખવંતી રહી જોઈ; ભાવથી ભોજ
 ન કરાવવાને, કરાવી રસોઈ, ॥ ૩૬ ॥ પછી સર્વને જમવા તેડયા, છે ભા-
 વતાં ભોજન; વીવેકથી પીરસાવી જમાડયા, રીજ્યા જુગજીવન. ॥ ૩૭ ॥
 અરજીનજી કહે ઓ મહારાજ, તમ લીધે આ પેર; નહીં તો બહુ બળીયો
 રાજ છે, મારી નાંખત ઠેર. ॥ ૩૮ ॥ પ્રભુ કહે હવે સમજ્યા સાચુ ન
 રાખત કાંઈ; આને જીતીને નહોતા જવાના, રહત હાંઈને હાંઈ. ॥ ૩૯ ॥
 પછી જમી મુખવાસ લઈ, સભા કરી બીરાજ્યા; માન્ય આપવા હંસદ્વ-
 જના, વાજીત્રો બહુ વાજ્યાં. ॥ ૪૦ ॥ પછી રાયે પ્રેમધરીને, દરસાવ્યો
 પુરણ ભાવ; નરનારાયણની આગના લૈ, સારા કર્યા સરપાવ. ॥ ૪૧ ॥
 તે પછી પ્રભુને પાયે પડીયો, તમો છો વિશ્વપતિ; મુજ થકી તમારા
 સરખુ, કાંઈ અપાયુ નથી. ॥ ૪૨ ॥ માટે કૃણા કરી કાંઈ માગો, વચન
 ચઢાવું માંથે; કૃષ્ણ કહે આયુદ્ધ ગ્રહીને, નીકળો નરની સાથે. ॥ ૪૩ ॥
 અશ્વ ફેરવી હસ્તીનાપુર, યજ્ઞ વિશે તમે આવો; એટલું માગુછું તમ
 પાસે; લેવાનો છે લાહાવો. ॥ ૪૪ ॥ રાયે વચન માંથે ચઢાવ્યું નીકળવા
 મન કીધું, રાજપાટ ધર ગામ સરવે, પુત્રોને સોંપી દીધું. ॥ ૪૫ ॥ પં-
 ચકલ્યાણી અશ્વ પાન્ડવનો, લાવી પારથને દીધો; એટલે સરવે આ-
 નંદ પામી, વાજીને આગળ કીધો. ॥ ૪૬ ॥ પાન્ડવનું દળ પુઠે ચાલ્યું,
 સુરા તોડે મંકોડે; હંસદ્વજ શેન્ય પોતાનું લઈ, નીકળ્યો અરજીન જોડે
 ॥ ૪૭ ॥ હસ્તીનાપુર પ્રભુ પધાર્યા, અશ્વતો ફરવા જય; શ્રોતા વક્તા સાં
 ભળો આ, પુરણ થઈ કથાય. ॥ ૪૭ ॥ ભક્તનો ને ભગવાનનો મહીમા,
 શ્રવણ કર્યો જે જન; પાતક તેનાં નાશ પામી, પુરણ થયો પાવન. ॥ ૪૮ ॥
 મનવાન્છીત ફળ પ્રાપ્ત થાશે, પોહોઆ મનના કોડ; વક્ષમ વદે શ્રોતા
 બોલો જે જે શ્રી રણછોડ. ૫૦ ॥

સુધન્વાખ્યાન સમાપ્ત.

અમદાવાદ-અથોદય પ્રેસ.

કડવં ૬૧ રાગ સાખી.

જયમુની રૂશી એણીપેર બોલ્યા, સુણજનમેજે રાય; વીસ્તારી તુજને ક
હુ હવે તેનો મહીમાય. ॥ ૧ ॥ સુંદર એક સરોવર આઠ્યું, ત્યાં અશ્વે શું
કીધું; પીપાશા બહુ લાગેલી તે, પેશીને પાણી કીધું. ॥ ૨ ॥ એટલે ઘોડો
ટળી જઈને, બનીયો ઘોડો રૂપ; તે જોઈને વીચારમાં પડીયો, પોતે અર-
જુન ભુપ. ॥ ૩ ॥ ઘોડો વેશે ઘોડો ચાલ્યો, વનમાં આગળ જાય એવે
બીજું સરોવર આઠ્યું, હય પેઠો તે માંય. ॥ ૪ ॥ તવ ઘોડીનું રૂપ બ-
દલાયું, થયું વાઘનું રૂપ; તે જોઈ બહુ પસ્તાવા લાગ્યો, પોતે અરજુન
ભુપ. ॥ ૫ ॥ આયુદ્ધથી તે વાઘ હકાર્યો, ગયા એક જોજન; તવ વાઘ
ટળી અશ્વ બનીયો, હરખ્યો નર રાજન. ॥ ૬ ॥ એવામાં એક રૂશી
દીઠા, તેને પુછ્યો સંદેહ; રૂશીયે તે નીવારણ કીધો, ત્યાંથી ચાલ્યા તેહ.
॥ ૭ ॥ અશ્વને લેઈને આગળ ગયો, કુન્તી સુત નરેશ; એવે આગળ
જતાં જતાં, આઠ્યો સ્ત્રીયાદેશ. ॥ ૮ ॥ તે દેશમાં પુરૂશ નહીં કોઈ,
એકલી અબળા જતી; પ્રમેલા નામની રાજ્ય કરે છે, બળવંતી
મદ માતી. ॥ ૯ ॥ ચંદ્રાણી નામની પ્રધાન એની, સૌ જાણે જાદુ
વીધાય; પુરૂશને પ્રેમદા બનાવી, રાખે નગ્રની માંય. ॥ ૧૦ ॥ વળી
બનાવે પશુ પક્ષી, એવી જાદુ વાળી, તે નગ્રમાં ઘોડો પેઠો, સ્ત્રીઓએ
જેયો નીહાળી. ॥ ૧૧ ॥ પત્ર સોનાનું વાંચી જોઈને, તાંણી બાંધ્યો તો-
ખાર; અરજુન સામા યુદ્ધે જવા, સર્વ થઈ તઈયાર. ॥ ૧૨ ॥ નાનાં
પ્રકારનાં આયુદ્ધ લીધાં, માનુંનીયો મદ માતી; કેટલી નારીના અશ્વ
બનાવ્યા, કેટલીના કર્યા હાથી. ॥ ૧૩ ॥ ઉંટ આકારે હય આકારે, ગજ
આકારે બનાવી; તેવા હાથીપર રાણી બેઠી, યુદ્ધ કરવાને આવી. ॥ ૧૪ ॥
સેન્યા સૌ સુંદરીની ચાલી, જોયા જેવી ખુખી; અરજુન સૌ શેન્ય સા-
થે ઉભો, તેના સનમુખ ઉભી. ॥ ૧૫ ॥ એટલે અરજુન એમ બોલ્યો,
કેમ આવી સરવે નાર; પ્રથમ અમને પાય પડીને, આપી દો તોખાર.
॥ ૧૬ ॥ પ્રમેલા કહે સાંભળ નૃપ તું, ઘોડો લેવો અમ હાથ; માટે અમા-
રું કહ્યું કરીને, પરણો અમારી સાથ. ॥ ૧૭ ॥ અરજુન કહે જરે કુજતી
વીપ્રીત ક્યાં કરે બુધ; પરણીને અશ્વ નથી લેવો, આવો કરીયે યુદ્ધ.
॥ ૧૮ ॥ એમ કહીને અરજુન જાય, હાથ લીધાં અથીઆર; સકળ શે-
ન્યા ઉમડી સાથે, દેવાં માંડવો માર. ॥ ૧૯ ॥ એટલે સઘળી અબળા
કોપી, પાઉવાને ભગંરણ; સર્વ પુરૂશના સાંમુ જોઈને, મારે છે નેન બા-

ણ. ॥ ૨૦ ॥ નેન બાણ વાગે ને મોહ લાગે, વાગે નેન કટારી; ગબડી-
 ને મુરછામાં પડતા, જીતમ કરે છે નારી. ॥ ૨૧ ॥ જે જન પડીયો તે
 રડવડીયો, ન રહે મુઠ કે સાન; એ રીતે સરવે થોડ પડીયા, નથી કો-
 ઇને ભાન. ॥ ૨૨ ॥ એકલો અરજીન આખો નર છે, તેને મોહ નવ
 લાગે; બાણ વડે બાહાજ્યો છે બળમાં, મન પાછુ નવ ભાગે. ॥ ૨૩ ॥
 તવ સહુ તારૂણીયે એમ જાણ્યું, આ નર મોહી ન ધારો; સર્વ કીયા મુ-
 કીને એને, આયુદ્ધ લેઈને મારો. ॥ ૨૪ ॥ એવું સમજીને સુંદરી સરવે
 હાથ ગ્રહ્યાં અથીઆર; ગુપતી ગેડી ગદાયો લેઈ, દેવા માંડ્યો માર.
 ॥ ૨૫ ॥ અરજીનજીને પાછો હરાવ્યો, જીતી પ્રમેલા રાણી; ઇંદ્રતણો
 સુત કાઢ્યર થયો, તવ થઈ આકશ વાણી. ॥ ૨૬ ॥ એ અબળા નહી
 જીતાય કોથી, ઓરે કુન્તી તન; મુમત તારો મુકી દેઈને, મનાવ્ય સર્વ-
 નું મન. ॥ ૨૭ ॥ અસુરોને, હણવા જોગણીયે, જીતમ કરેલો જોવો;
 અરજીન ઉપર કામનીઓએ; કેર કર્યો છે તેવો. ॥ ૨૮ ॥ તેથી નર હી-
 મ્મત હારેલો, વળી સાંભળી વાણી; તેથી અરજીન પુછવા લાગ્યો, ક-
 હો શું કોહોછો રાણી. ॥ ૨૯ ॥ નારીયો કહે એકવાર કહ્યું, વીશેશ શું
 કેવરાવો; અરજીન કહે કબુલ માહારે, હસ્તીનાપુર જવો. ॥ ૩૦ ॥
 અશ્વને ફેરવી આવું ત્યારે, પરણું તમારી સાથ; તવ અબળાએ સાચુ
 માન્યું, વચન લીધું હાથ. ॥ ૩૧ ॥ પછી પ્રેમદા સર્વને રીજી, શેન્ય નાં-
 ખ્યું તું ઢાળી; જહુ વીધાથી સરવેની, મુરછા નાખી વાળી. ॥ ૩૨ ॥
 એટલે સકળ શેન્ય ઉઠ્યું, સાજી તાજી રૂડી પેર; પ્રમેલા પરોણાગત ક-
 રવા, લેઈ ગઈ પોતાને ઘેર. ॥ ૩૩ ॥ બે દીન રાખી ભોજન દીધાં, પછી
 કર્યા વીધાય; ઘોડો દીધો, છુટો કીધો, તેતો આગળ થાય. ॥ ૩૪ ॥ પુંડ-
 ળ નરનું શેન્ય આલ્યું, આનંદ ઉપજે ઉર; સ્ત્રી આદેશની સ્ત્રીયો સરવે
 ગઈ હસ્તીનાપુર. ॥ ૩૫ ॥ પંચકલ્યાણી પંથે પળે છે, પુંડળ નર નરેશ;
 એવે આગળ જતાં જતાં, આગ્યો ભીશણ દેશ. ॥ ૩૬ ॥ તે દેશનો છે
 ભીશણ રાજ, અસુર જતી જન; ભીમે બકરાક્ષસ માર્યો તો, તે રાક્ષ-
 સનો તન. ॥ ૩૭ ॥ તેને જઈ નારદે ચઢાવ્યો, લડાવવાને સાડ; તારા
 બાપનું વેહેર લે તું, ઉઠ કહ્યું કર માહાર. ॥ ૩૮ ॥ એટલે ભીશણ
 યુધ્ધે ચડીયો, રાક્ષસ રાક્ષણી જોડે; મેદાનમાં આવી અશ્વ બાંધ્યો, ઉભો
 હઠની હોડે. ॥ ૩૯ ॥ અરજીન સામું યુદ્ધ આરંભ્યું, હાથ ગ્રહી હથીઆર;
 ઇંદ્રનો નંદન અગણીતા મંત્રે, બાણનો મારે માર. ॥ ૪૦ ॥ હંસદ્વજ-
 નીલદ્વજ સરવે, કરતા આજી જોર; ભીશણના રાક્ષસ રાક્ષણીયો, કરતી

સોર બકોર. ॥ ૪૧ ॥ ચાર ચાર ગાડિનાં શરીર લાંબા, વીકટ વઢવું
ધારે; એવા અસુરો તાડ પાહાડ લાવી, પાન્ડવ દળને મારે. ॥૪૨॥ રા-
ક્ષણીઓયે રોળ વાળ્યો, આડીને અવળી ઉડે; ગાડિ ગાડિ લાંબા સ્થાન
પોતાના, તેણે વતી બહુ જુડે. ॥૪૩ ॥ કૈંકને ઝાલી કાનમાં ઘાલે, કૈં જ-
નને ગળી જાય; કૈંને ઘાલે નાસ્કોરામાં, ઘણા જીવ અટવાય. ॥ ૪૪ ॥
કૈંને કેશમાં કૈંને બગલમાં, કરતી સોર બકોર; ખોખે ખોખે રેણુ ઉછા-
ળી, કરે અંધારૂ ઘોર. ॥ ૪૫ ॥ પાન્ડવનું દળ ત્રાસ પામ્યું, સર્વનું થા-
શે મરણ; અરજીન અતીશે ગભરાયો, ધ્રુજવા લાગ્યા ચરણ. ॥ ૪૬ ॥
વળણ. ॥ ચરણ લાગ્યા ધ્રુજવા, અરજીનના જે વાર, વદે વક્ષભ શું
નીપત્યું સુણજે શ્રોતા સાર.

કડવું ૬૨ રાગ ચોપાદ.

બોલ્યા જયમુની મુખ વાણી, રાજ સાંભળ ઉલટ આણી; ધ્રુજ્યા
અરજીનજના પાય; હવે યુદ્ધમાં શી ગત થાય. ॥૧॥ જોયું હનુમાનજના
સામું; જુઓ કપીવર દુખ પામું; માટે કરો અમોને સાહાય; કેમ
બેશી રહ્યા છો ધન્ય. ॥ ૨ ॥ તવ અંજની કેરા સુત, એ તો થયા
આકળા ભુત, જોયું અસુરો સામું જ્યારે, ડરી રાક્ષણીયો સહુ ત્યારે.
॥ ૩ ॥ આ તો લંકા તણા બાળનારો, રાજ રાવણને મારનારો; એની
આંખો થઈ મહા માઠી, ભય પામો સૌ રાક્ષણી નાઠી. ॥ ૪ ॥ તેવા હનુ-
મંત કેપે ચડીયા, હુક કરો અસુરમાં પડીયા; લેવા માંડ્યા રાક્ષસના
પ્રાણ, પુંછ પછાડી વાળે ધાંણ. ॥ ૫ ॥ એવે અરજીનને ચઢી રીસ, છે-
દ્યું ભીશણ કેરું શીશ; હનુમાને વાળી નાંખ્યો છેક, જીવતો નવ મુક્યો
એક. ॥ ૬ ॥ પછી પરવત મોહોટો લીધો, દુષ્ટના ગામપર મુકી દીધો;
તેથી કચરાયા સહુ પાપી, પછી પરવત નાંખ્યો ઉથાપી. ॥ ૭ ॥ બધુભી
શણનું ધન લીધું, હસ્તીનાપુર પોહોઆડી દીધું, ત્યાંથી પાન્ડવ ચોદ્ધ
પરવાર્યા, વાજ લેઈને સૌ સીધાર્યા. ॥ ૮ ॥ ઘોડો જેમ ફાવે તેમ જાય,
એને ફાવે ત્યાં વીશ્રામ ખાય; જ્યાં વીસામો કરે તોખાર, ત્યાં વીસામો
બંધાવે સાર. ॥ ૯ ॥ જ્યાં પેશાખ અશ્વનો હુઓ, ત્યાં તો બંધાવે
વાળ્ય કે કુઓ; એ અશ્વ કરે લાદ જ્યાંય; ધર્મશાળા બંધાવે ત્યાંય.
॥ ૧૦ ॥ એવી રીતે વાંવરે ધન, જતાં આવીયું વ્રતક વન; તે વનના
પ્રાણી જેહ, એક દીવસમાં મરે તેહ. ॥ ૧૧ ॥ હરી હરી જીવે પોહોર

ચાર, તેમાં માંડી લે સંસાર; એવી ભોમીથી નીકળીયા, અશ્વ પુઠે મ-
 થીપુર પળીયા. ॥ ૧૨ ॥ ઘણું સુંદીર છે એ ગામ, મોઢોટાં મોઢોટાં
 બાંધેલાં ધામ; રાજ કરે અરજુનનો તન; એનું નામ છે બજ્રવાહન.
 ॥ ૧૩ ॥ એતો ઇલેવાનનો બ્રાત, ચીત્રકળા છે એની માત; જ્યારે
 અરજુન જોગી થયો તો, પંપા સરોવરે ગયોતો. ॥ ૧૪ ॥ તેમાં સર્પણીયો
 બે હતી, મુળ અવછરાની ગતી; તેને દુરવાસાનો હતો સ્થાપ, તેથી સ-
 ર્પણો થઈતી આપ. ॥ ૧૫ ॥ અરજુનના ચરણ પરતાપે, હતો તે દેહ
 પામીતી આપે; વરીતી અરજુનની સાથ, નારદે ઝલાવ્યો તો હાથ
 ॥ ૧૬ ॥ એતો કથા આગળ આવી ગઈ, માટે વીસ્તારતા નથી અહીં;
 તે ઉલ્લપીનો સુત ઇલેવાન, ભીસ્મ સામે લઢયોતો નીધાન. ॥ ૧૭ ॥
 ત્યાં પામ્યો હતો એ મરણ, તે તો જાણે છે બધી ધરણ, એના ગામમાં
 ગયો તોખાર, કેડે આવ્યો કુન્તી કુમાર. ॥ ૧૮ ॥ તેવા કળકળવા મ-
 ચ્યા કાગ, રસ્તે આડા ઉતરીયા નાગ; એવા માઠા થયા શુકન, તોલે
 નાવ્યું અરજુનને મન. ॥ ૧૯ ॥ એવે ઘોડો ગામમાં જય, એક શેવકે
 દીઠો ત્યાંય; તેને દોરડે બંધન કીધો, બજ્રવાહનને જઈ દીધો. ॥ ૨૦ ॥
 અશ્વને બાંધ્યું પત્ર જેહ, બજ્રવાને વાંચી જોયું તેહ; જણ્યું મુજ
 તાતનો તોખાર, કેમ રાખી શકું લગાર. ॥ ૨૧ ॥ એનો સુબ્રહ્મી નામે
 પ્રધાન, તેને પુછ્યું નર સંતાન; આતો મુજ તાતનો તોખાર, તેનો શો
 કરવો વીચાર. ॥ ૨૨ ॥ તવ પ્રધાન બોલ્યો એમ; બાપના સામા બાહા
 છએ કેમ; ચાલો હ્યો મોતી પુષ્પની થાળ, સહુ સામા જૈએ પગપાળ.
 ॥ ૨૩ ॥ લેઈ જઈએ સાકરનાં પાણી, પીતાને પાછએ પ્રેમ આણી; એવું
 કહ્યું પ્રધાને જ્યારે, ઉઠ્યો બજ્રવાહન ત્યારે. ॥ ૨૪ ॥ ગયો ધરમાં પુ-
 છવા વાત, જ્યાં બેઠી પોતાની બે માત; તેને જઈ કહ્યો સમાચાર, આ
 વીયા છે કુન્તી કુંવાર. ॥ ૨૫ ॥ તવ બેઠી માતા કહે એમ, બેટા અશ્વ
 તેં બાંધ્યો કેમ; વાજ લેઈને સામા જવો, પાચે પડીને ગામમાં લાવો.
 ॥ ૨૬ ॥ એવું કહ્યું એની બે માત, મળી પ્રધાનની વાતે વાત; એતો
 ઘણોકે હરખે ભરીયો, આગના લેઈ હેઠો ઉતરીયો. ॥ ૨૭ ॥ લીધો પ્ર-
 ધાન શેન્યા સાથ, પોતે બાંધાવ્યા અવળા હાથ; જોડે લીધો પંચકલ્યાણી,
 જય વદતો દીનતા વાણી. ॥ ૨૮ ॥ ગામ બારણે અરજુન ઉભો, એનો મનમાં
 કરે મનસુબો; પુછ્યું હંસદ્વજને તે ઠામ, આતો કોણ રાજનું ગામ. ॥ ૨૯ ॥
 બોલ્યો હંસદ્વજ વચન. અહીં રાજ છે બજ્રવાહન; એનાથી સહુ ડરેહું
 ડર, માહારી ખંડણી એને ભર. ॥ ૩૦ ॥ સાત ગાડાં સોમણનાં સાર,

હુતો ભરૂં કુન્તી કુંવાર; ઘણું સુંદીર છે આ મામ, મણીપુર છે નમનું
 નામ. ॥ ૩૧ ॥ એવી વાત કરે છે જ્યાંય, આઠ્યો બજવાહન ત્યાંય; પે-
 ઠા પાન્ડવના શેન્ય માંહી, પુછી જોયું શેવકને ત્યાંહી. ॥ ૩૨ ॥ કીયો અ-
 રજુન કુન્તી તન, ત્યારે શેવક વદ્યો વચન; પેન્ના રથ પર છે હનુમાન, તે
 માં અરજુન સતી સંતાન. ॥ ૩૩ ॥ તવ પુત્રને હરખ ચડીયો, જઈ અ-
 રજુનને પાય પડીયો; છોડી બંધન જોડ્યા હાથ, ભલે પધાર્યા મુજ તા-
 ત. ॥ ૩૪ ॥ અશ્વ બાંધ્યો હતો મેં આપ, તેતો અપરાધ કરજો માફ;
 મને જનમ્યે થયા બહુ દન, પણ આજ થયાં દરસન. ॥ ૩૫ ॥ મને નો-
 હોતો રમાડ્યો બાપ, પણ આજ થયો મેળાપ; લાહાવો વીત્યો મુને અ-
 પાર, માહારો સફળ થયો અવતાર. ॥ ૩૬ ॥ વળણુઃ ॥ સફળ જનમ
 થયો માહરો, રહી નહી ખામી લમાર; વ્યાસ વક્ષમ મુખ ઓચરે,
 વીપ્રીત થયું તે વાર.

કડવું ૬૩ રાગ સવૈયાનો.

જયમુની રશી એણીપેર બોલ્યા, મુણ જનમેજે રાય; વીસ્તારો
 તુજને સંભળાવું, અશ્વમેધ મહીમાય. ॥ ૧ ॥ બજવાહન એવાં વચન
 બોલ્યો, નરને પડ્યો વીચાર; આ દેશમાં હું ક્યારે આવેલો. ક્યાંથી
 માહારો કુંવાર. ॥ ૨ ॥ એવામાં વરસકેતુ બોલ્યો, પારથ પ્રત્યે વચન;
 ઓરે માહરા અરજુન પીતા, આ કીયો તમ તન. ॥ ૩ ॥ એટલે કીરટધર
 એમ બોલ્યો, મુને નથી કાંઈ યાદ, તવ બજવાહન વદ્યો વાણી, કરશે ન
 હી વીવાદ. ॥ ૪ ॥ તમારો સહુ સંદેહ ટાળું, સાંભળજો વચન; હઠી વ-
 રસ જોગી થઈને, નીકળ્યાતા તમે વન. ॥ ૫ ॥ તવ પંપા સરોવરે અ-
 વહરા, બે પરણ્યા તમે તાત; તેનો હું છું દીકરો એ, થાય છે માહારી
 માત. ॥ ૬ ॥ ઉલ્ખીનો ઇલેવાન હતો તે, આઠ્યોતો તમ સરણ; ભીસ્મ-
 ના સામુ યુદ્ધ કરીને, તે પામ્યોતો મરણ. ॥ ૭ ॥ ચીત્રકળાનો દીકરો
 હું, ઓરે માહરા તાત; હવે મુજને ઓળખી લેજો, કરી માંડીને વાત.
 ॥ ૮ ॥ વીનાશકળે વીપ્રીત બુદ્ધી, થઈ અરજુનની સાર; તેથી બજ-
 વાહન સામે, અવળો કર્યો ઉચ્ચાર. ॥ ૯ ॥ તારી માતા વેસ્યા સરી-
 ખી, અનેક એને સ્વામી; માહારો દીકરો કહું તને તો, લાગે કુળમાં
 ખામી. ॥ ૧૦ ॥ એટલે બજવાહન બોલ્યો, તાતજી બોલો વીચારી,
 હું છું તમારો દીકરોને, સતી જનેતા માહારી. ॥ ૧૧ ॥ એટલે અરજુન

એમ બોલ્યો, શું મુજને સમજાવે; માહારો દીકરો હોય તો ઘોડો, લઈ-
 ને આપવા નાવે. ॥ ૧૨ ॥ જ જરે નંદન વેસ્યાના, હું નહી તારો તાત;
 એમ કહી બબરવાહનની, છાતીમાં મારી લાત. ॥ ૧૩ ॥ એટલે બબ-
 રવાહન કોપ્યો, બોલ્યો મુખ વચન; હવે ઘોડો લેઈને જાજે, ઓ
 કુન્તીના તન. ॥ ૧૪ ॥ જો હૈશ સર્તીનો દીકરો ને, હૈશ તમારો
 બાળ; તો તો પાછી પાની ન કાઢું, આણું તમારો કાળ. ॥ ૧૫ ॥ એ-
 વું કહીને ઘોડો લેઈને, પાછો વળ્યો મહા બળીયો; રાતો તાતો થઈ
 ગયેલો, અરબુન પર કકળીયો. ॥ ૧૬ ॥ ગામમાં જઈને અશ્વ બાંધ્યો,
 પોતે થયો તૈયાર; વસ્ત્ર આભુશણ ધારણ કીધાં, હાથ લીધાં હથીઆર.
 ॥ ૧૭ ॥ સત્તર ક્ષોણી શેન્ય પોતાનું, લીધું લડવા સંગ; પ્રધાન સહીત સરવે
 ચાલ્યા, યુદ્ધ તણો ઉમંગ. ॥ ૧૮ ॥ વાજતે ગાજતે આવ્યો ભાગોળે, પુરણ કી-
 ધી ચડાઈ; અરબુનજી પણ તતપર થયો, આદરી મોહોટી લડાઈ. ॥ ૧૯ ॥
 ઉંચો કરકર્યો કીરટધરે, મરવું તો એકવાર; પાછી પાની કોઈ ના કરશે,
 વરતાવો હાહાકાર. ॥ ૨૦ ॥ એમ કહી ગાંગેવના માધનુશ લીધું હાથ; ટંકાર
 કીધો કીરટધરે, હામ ધરી મન સાથ. ॥ ૨૧ ॥ તે શબ્દ ત્રીલોકમાં પોહો.
 ચ્યો, ડોલ્યા દસે દીવપાળ; ધરણ લાગી ધ્રુજવાને, બળભળ્યું પાતાળ.
 ॥ ૨૨ ॥ વરસકેતુ ને મેઘવરણ, અનુસાક્ષિવ જોહ; પ્રદુમાન અણીરૂધ બ-
 ણીયો, યુમનાશ્વ બળ દેહ. ॥ ૨૩ ॥ સુવેધ ને નીલદ્વજ રાજ, વળી
 હંસદ્વજ રાય; એવા એવા અતીરથી છે, મારથી બહુ કેહેવાય. ॥ ૨૪ ॥
 તેમણે સરવે બાણ ચઢાવ્યાં, દેવા માંડ્યો માર; રોશમાં રૂઠે બાણ છુટે,
 જેમ વરસે મેઘ બાર. ॥ ૨૫ ॥ અરબુનજી એક બાણ ફેંકે, સુંસવાડો
 કરતું જાય; એક બાણ એનું જતાં જતાંમાં, એંશી શહસ્ત્ર થાય. ॥ ૨૬ ॥
 યુમનાશ્વના સાઠ શહસ્ત્ર, સુવેધનાં સવાયાં, નેવું શહસ્ત્ર નીલદ્વજનાં,
 જાણે બાણ વીહાયાં. ॥ ૨૭ ॥ હંસદ્વજનાં બે લક્ષ છુટે, વરતે હાહાકાર;
 વરસકેતુનાં એક શરથી, છુટે ચાળીસ હજાર. ॥ ૨૮ ॥ પ્રદુમાનનાં પ-
 ચીસ શહસ્ત્ર, અણીરૂધનાં અઠાવી; બીજ જોદ્ધાનાં બહુ બહુ છુટે, કોણ
 શકે ગણાવી. ॥ ૨૯ ॥ અરબુન તરફથી એવાં છુટે, જોઈ ન શકાય
 ચક્ષ; બબરવાહનનું એક છુટે, તેના થાયે દસ લક્ષ. ॥ ૩૦ ॥ હંસદ્વજ
 નીલદ્વજ અરબુન, બાણ મારે એક વાર; એટલામાં બબરવાહનને, મા-
 રી વળે બે વાર. ॥ ૩૧ ॥ જીતમ કરતો જરા ન કરતો, ભરતો નહી પગ
 પાછો; અરબુન મનમાં જાણી ગયો, નથી છોકરો કાચો. ॥ ૩૨ ॥ એ
 વામાં અરબુનજીએ, પુરણ જણવી રીસ; બબરવાહનના સારથીનું, છે-

દી નાંખ્યું શીશ. ॥ ૩૩ ॥ એટલે બબરવાહન કોપ્યો, લીધું કાળજ્વર
 બાણ; અરજીનજીની ત્રણ ક્ષોણીનો, વાળી નાંખ્યો ધાણ. ॥ ૩૪ ॥ એટલે
 વરશકેતુ કકળ્યો, દીધું દૈવત દાખી; બબરવાહનના રથની ધજા, તરત છેદી
 નાંખી. ॥ ૩૫ ॥ તવ બબરવાહને બાણ માર્યું, જ્યાં છે અંજની તન; વજ્ર
 દેહી હનુમંત છે પણ, ઉરાડ્યા ગગન. ॥ ૩૬ ॥ તે જઈને ઘડલંકાં પડ્યા,
 અરજીન પામ્યો ત્રાસ; અરેરે આ બળીયા સાથે, મેં ક્યાં કર્યો વીનાસ.
 ॥ ૩૭ ॥ એવે બબરવાહને બીજી, બાણ માર્યું કરી રીસ; કરણ કુંવર
 વરશકેતુનું. છેદી નાંખ્યું શીશ. ॥ ૩૮ ॥ ત્રીજે બાણે પ્રદુમાનને, મારી
 નાંખ્યો ઠેર; પારથ થરથર ધ્રુજવા લાગ્યો, થઈ ગયો કાળો કેહેર. ॥ ૩૯ ॥
 આંખોમાંથી આંસુ છુટ્યાં, ભાગી ગયું ધરસુત્ર; અભેમન્યુને વીસાર્યો
 તો, દેખીને આ પુત્ર. ॥ ૪૦ ॥ અરેરે આટલા દીકરાથી, હતું કરણનું નામ;
 મહારી ભીડનો ભાગીયો ગયો. કથલ્યું સઘળું કામ. ॥ ૪૧ ॥ એની જનેતાને
 જઈને, દેઈશ શો જવાબ; અરેરે કરમ થયું કઠોર, ઢૂટી પડીયો આભ. ॥ ૪૨ ॥
 એવી રીતે રડવા લાગ્યો, કુન્તા સતીનો તન; તે જોઈને બબરવાહન, બો
 લ્યો મુખ વચન. ॥ ૪૩ ॥ એરે નંદન કુન્તાજીના, હવે સુ રડવા બેઠો; પેહેલું
 કહ્યું ત્યારે નવમાન્યું, ગર્વ ઘણેરો પેઠો. ॥ ૪૪ ॥ ખરો પુરૂષ નથી તુતો, કા
 ળજડાનો કાચો; વંદળનો વેશ ધર્યો હતો તે, વંડળ સાથે સાચો. ॥ ૪૫ ॥
 જનુંનીનું પેટ લખવું, બોલ્યું બાપનું નામ; કાળજડુ કાચું હતું તો,
 શીદ માંડ્યો સંગ્રામ. ॥ ૪૬ ॥ એવાં કટુ વચન સુણી, કોપ્યો ઈંદ્રકુંવાર;
 બબરવાહનના સાંભો બાળ્યો, દેવા માંડ્યો માર. ॥ ૪૭ ॥ તે મારને કું-
 વર નથી ગણતો, વછોડે બાણ જળ ધારા; ભાલોડાં ચળકે જાણે ગગન-
 થી, ખર ખર ખરે તારા. ॥ ૪૮ ॥ દીનમણી જાણે દબાઈ ગયો, મંત્ર પડ્યો
 પરકાસ; જેવો જીવન રામે કીધો, તેવો પાડ્યો ત્રાસ. ॥ ૪૯ ॥ એવામાં
 બબરવાહને, કામજ કેવું કીધું; મોહાસ્તરનો મંત્ર લણીને, બાણ અગ-
 ણીતું લીધું. ॥ ૫૦ ॥ તે ફેંક્યું ફેરકુંદડી ફરીને, બહુ બળમાં બાણ એક;
 અગણીતા મત્રે કરીને, બાણ થયાં અનેક. ॥ ૫૧ ॥ તેણે સૌની રૂદ્રીયા-
 ભેદી, પ્રાણજ ઉંચા ચડીયા; હાથી ઘોડા ઉંટ સુદ્ધાં, ઢળી ઢળીને પડી-
 યા. ॥ ૫૨ ॥ પછી એકલો અરજીન રહ્યો, તેને માર્યો બહુ માર; રૂંધે
 રૂંધે છીદ્ર પાડ્યાં, તોડ્યાં વસ્ત્ર સણગાર. ॥ ૫૩ ॥ એવે ફરશુરામજી-
 ના, બાણનું ભાલોડું જોઈ; પારધીના પાસેથી આવેલું, બાણજ કાહાડ-
 ડ્યું તેહ. ॥ ૫૪ ॥ તે બાણ અરજીનના મ્રત્યુંનું, બબરુએ લીધું આપ;
 તે વેળા કુન્તીનંદનને, આંચો દ્રોણનો સાપ. ॥ ૫૫ ॥ એવો જોગે જોગ.

મળીયો; બાણુ ફેંક્યું તે દીશ; ઈંદ્રનો નંદન અરજુનજીનું, છેદી નાંખ્યુ
શીશ. ॥ ૫૬ ॥ સરવેને પૃથ્વી પોરાઢયા, શેવકને કહ્યું છુટો; સરવેને
માહારી આગના છે, પાન્ડવદળને હુટો. ॥ ૫૭ ॥ એવી આપી આગના
કે, શેવક છુટયા સાર; પાન્ડવની સરવે શેન્યાના, હુટી લીધા સણુગાર.
॥ ૫૮ ॥ પછી પાન્ડવનો અશ્વ લેઈને, સૌ સંગ ગામમાં જય; ઉદયી
ચીત્રકળા બે માતા, તેને જઈ પડયો પાય. ॥ ૫૯ ॥ એ માતા પાન્ડવ-
દળ માયું, માયો અરજુન તાત; વેશ્યાનો સુત કહ્યો માટે, શીશ છેદ્યું
મુજ તાત. ॥ ૬૦ ॥ વળણ. ॥ તાતનું મુસ્તક છેદીયું, ઓરે માહારી
માત; વહ્નલ વહે તવ બેઉજણી, કરતી આંસુપાત.

કડવું ૬૪ રાગ સીંધુ.

લાડકડા દીકરા, માતાને દીધા રંડાપો; સગપણ જણ્યાં છતા માયો
શું, આબ્યોતો અંધપોરે. લાડકડા. ॥ ૧ ॥ તાતને તેડવા મોકલ્યો
તેમાં, તેતો રણ યુદ્ધ ખાયું; ક્યાંથી આનંદતો ઉપજવે, હેવાતણ ઉતા-
યુંરે. લાડકડા. ॥ ૨ ॥ દીકરા થાને સોસો વરસના, મરને વીધવા માડી;
માંથે કંથ હોયે ત્યાં સુધી, હાથીની અંબાડીરે. લાડકડા. ॥ ૩ ॥ જોર
જવાનીનું જણવ્યું ધરમાં, જનમ અમારો બાળ્યો; પેટ કોહ્યું પાટો ક્યાં
કરીયે, દાવ દુશમનનો વાળ્યોરે. ॥ લાડકડા. ॥ ૪ ॥ ઠીંકે ઠીંચણમાંથી
ઢાળી, એથી સુત શું હુટો; ખાંખત કરી ખોવરાવી નાંખ્યો, ચોટલો
આંદલો ચુડોરે. લાડકડા. ॥ ૫ ॥ તાતને કેહેવે તમોગુણ વાળ્યો, તરછટ
ઉતર્યો આડો; હરતાં હરતાં બંધ કરી આણ્યો, ખુણા ખોળવા દાહોડોરે.
॥ લાડકડા. ॥ ૬ ॥ શરારની સંસાર સોભા ટાળી, ગોરણી ગણાતી કા-
હાડી; ચીર ઉતરાવીને પેહેરાવી, સ્વેત સીંધુરી સાડીરે. ॥ લાડકડા
॥ ૭ ॥ કાળાટીલી કપોત ચોટી, કંથ મરાબ્યો નારી; તે જીવવું ધીક્કાર
અમારું, બાલું પેટ કટારીરે. ॥ લાડકડા. ॥ ૮ ॥ ભોમવે છે પીતાની પુંજ,
તે કાંઈ મનમાં નાબ્યું; છોકરવાદી છેકજ કીધી, ફાટયો ફર્યો જોમ ફા-
વ્યુંરે. ॥ લાડકડા. ॥ ૯ ॥ વળણ. ॥ માનાં મેહેણાં સાંભળી, અતી થ-
યો ઉચ્ચાટ; કહે વહ્નલ રડવા મર્યો, કુંવર હૈયાફાટ.

કડવું ૬૫ રાગ કાશી.

હારે બોલ્યા જયમુની મુખ વાણી, સૌનાં નેત્રે ભરાયું પાણી; હારે

બેઉ અબળાઓ નીકળી રડતી, કેશ કાઢાડીને પૃથ્વી પડતી ॥ ૧ ॥
હારે ત્રાહ્ય ત્રાહ્ય કરતી બાહાર આવી, લીધું કંથનું શીશ સોધાવી; હારે
ઉલ્લપી ઉછંગમાં લઇ રોતી, નાહાની ચીત્રકળા ધડ બેતી. ॥ ૨ ॥ હારે
ખોળીને ખોળામાં ધડ લીધું, પછી કલ્પાન્તકારમું કીધું; હારે ત્યાંતો
બબરૂનાહન આવ્યો રડતો, બેઉ માતાને પાવલે પડતો. ॥ ૩ ॥ હારે
માહારી જનુની કહો તે કરું; કહો તો આપઘાત કરીને મરું; હારે મેં
તો છોકરવાદી છર ધાર્યો, ભુલ્યો ચુક્યો પીતાળને માર્યો. ॥ ૪ ॥ હારે
મને કહ્યો ક્ષારીનો સુત, તેથી થઇ ગયો આકળો ભુત; હારે માહારી
થઈ ગઈ વાંકી કરણી, કહી કટાર લેઈ લગ્યો ધરણી. ॥ ૫ ॥ હારે તવ
ઉલ્લપી બોલી મુખ એમ; બેટા મરણ કરે તું કેમ; હારે તુને બતાવું એક
ઉપાય, તેવું કરે તો સજીવન થાય. ॥ ૬ ॥ હારે તેથી કાળાટીત્રી બધી
જશે, પુન્ય હશે તો સજીવન થશે; હારે તેથી લાજ જગતમાં રહેશે,
આખું વીશ્વ સાબાશી દેશે. ॥ ૭ ॥ રાગ સાખી. ॥ એટલે બબરૂનાહન
બોલ્યો, માતાજી લાગું પાય; ઝટપટ મુને ઇલાજ બતાવો, એરે
માહારી માય. ॥ ૮ ॥ તવ બેઉ માતાએ ઉતારી આપ્યા, પોતાના
સણગાર; લે આ લેઈને જ પાતાળે, એ માહારા કુંવાર. ॥ ૯ ॥ શેશ-
નાગ છે તાત અમારો, ત્યાં જઈને એમ કેહેજે, થઈ પુત્રીયો વીધવા ત
મારી, એમ કહી સણગાર દેજે. ॥ ૧૦ ॥ જમાત તમારો મરણ પામ્યો,
પણ ધડ શીશ છે પાસ; બેઉ બેહેનો બહુ રડે છે, પડી રહ્યો છે ત્રાસ;
જમાત તમારા જીવતા થાયે, એવો આપો ઉપાય; નહીતો તમારી પુત્રીયો
મરશે, થાય બેઉ મુજ માય. ॥ ૧૨ ॥ એટલે જીવાડવાની બુટી, આપ-
સે બેટા તુને; તેથી સહુ જીવતા થશે, આનંદ ઉપજે મુને. ॥ ૧૩ ॥
એવાં વચન માતાનાં સુણી, તરત થયો તૈયાર; પાતાળ જવા જનુનીના,
લીધા થોડા સણગાર. ॥ ૧૪ ॥ પ્રથવી પ્રારથનાથી પાતાળ ગયો, જ્યાં
આગળ શેશનાગ; પાસે જઈને સણગાર મુકવા, દરસાવ્યો વૈરાગ. ॥ ૧૫ ॥
જુઓ તમારી પુત્રીયોના, સણગાર સૌ ઉતરીયા, વીધવાપણું એમને
આવ્યું, સુખના દાવશ ફરીયા. ॥ ૧૬ ॥ તમારી પુત્રીનો પુત્ર હું થાવું,
મેં વીપ્રીત કરી વાત; સેજ સ્વભાવે યુદ્ધ થવાથી, મેં માર્યો મુજ તાત
॥ ૧૭ ॥ ધડ મુસ્તક મેં જુદાં કીધાં, કળકળી મુજ માય; માટે અરજીન
જીવે તેવો, આપો કાંઈ ઉપાય. ॥ ૧૮ ॥ તવ શેશનાગે પાતાળ કેરા, તે
ડાવ્યા સહુ નાગ; બેસાંડીને પુછે પોતે, દેખાડે વઈરાગ. ॥ ૧૯ ॥ મુજ
પુત્રી વીધવા થઈ છે, આવી ગયો સુખ અંત; સજીવન કરવા આપુ

મણીતો, જીવે એનો કંથ. ॥ ૨૦ ॥ એટલે સરવે નાગ બોલ્યા, પુત્રીનું
 કષ્ટ કાપો; ઝટપટ આપી જય પાછો તો, સુખ રૂપે મણી આપો. ॥ ૨૧ ॥
 એ મણી આપણો પ્રાણ જીવન છે, નાગોને ગરડનો ભય; હીડતા આત્રતાં
 આપણા વંશનો, કરી જય છે ક્ષય. ॥ ૨૨ ॥ માટે મણી આપણે રાખ્યો
 છે, તે જાણો વાત; આપણુ જીવન બગડે નહી, એમ કરજે જતોજત
 ॥ ૨૩ ॥ એટલામાં ધુત્રાષ્ટર નામે, દુરીયોધનનો સ્નેહી; તેણે કહ્યું કે
 આપવો નથી, પાછો ન પોહોચાડે લેખ. ॥ ૨૪ ॥ તે એકલાનું કહ્યું ન
 માન્યું, બળેને મણી આપ્યો; તેથી ધુત્રાષ્ટર નાગ બહાજ્યો, બળેને
 કોંધ વાપ્યો. ॥ ૨૫ ॥ સામા સામી બેઉજણ થયા, વીખીત થઈ છે બુધ;
 મન મુકીને પાતાળ વીશે, આરંભ કીધુ યુદ્ધ. ॥ ૨૬ ॥ ધુત્રાષ્ટરનાં સામો
 થયો, બળેવાહન લેઈ બાણ; કીડીયાસ્તરથી કીડીયો કેરું, વાળ્યું બહુ
 હથરાણ. ॥ ૨૭ ॥ તે કીડીયો નાગને પડી બાહજ, નાગને કાલર કીધો;
 તેથી દુત્રાસ્ટર ગયો નાશી, બળેએ જવા દીધો. ॥ ૨૮ ॥ પણ ધુત્રા-
 ષ્ટરના બે પુત્રો, હુંપદ ને હંકાર; રીસ ભરેલા ભોમીમાં ગયા, વૈર લેવા
 તે વાર. ॥ ૨૯ ॥ બેઉ અવધરાના ખોળામાં, ધડ ને મુસ્તક જેહ; અ-
 ચાનક લેઈ નાશી ગયા, રમણ દીપમાં તેહ. ॥ ૩૦ ॥ તે સમે કુન્તાને
 એમ ભાસ્યું, અરજીન પામ્યો મરણ; વર્ષકેતુ પણ મરણ પામ્યો, જેનો
 ખીતા કરણ. ॥ ૩૧ ॥ એવા એવા બહુ જન આ, એવું ભાસ્યું જ્યારે;
 કુન્તાજીએ જાત્ર તથાને, પુછ્યું પ્રભુને ત્યારે. ॥ ૩૨ ॥ ઓ પ્રભુ મને
 એમ ભાસ્યું, તેમાં કરવું કેમ; સતીનું એવું વચન સુણી, પડ્યો પ્રભુને
 વેમ. ॥ ૩૩ ॥ અપર જોગણી ધ્રુપતીને, જઈને પુછી વાત; એરે ભગની
 સાચું કહેજો, જણી મને તુજ ભ્રાત. ॥ ૩૪ ॥ અશ્વ લેઈને જે જે ગયા
 છે, તેઓની શી છે ગતી; તવ પ્રભુ આગળ ધરી હથેળી, પોતે ધ્રુપતી
 સતી. ॥ ૩૫ ॥ તે હથેળીમાં જીગધીશે જોયું, દાજ્યું અંતસકરણ; પારથ
 વરસકેતુ પ્રદુમાન, સરવ પામેલા મરણ. ॥ ૩૬ ॥ સરવ શેન્ય પડેલું
 દીકું, પોતે જીમદાધાર; ઉદાશ પામી ઉભા થયા, વળી બોલ્યા મોરાર.
 ॥ ૩૭ ॥ ઓ ભગની તેં અપર ભરીયું, ઉતર્યા તુજ શણગાર; પણ હા-
 લમાં મુકી દે સરવને, જીવવા દે લગાર. ॥ ૩૮ ॥ એટલે અપર જોગણી
 બોલી, આ જીગ થાય છે પુરો; થોડે દીવસે કળયુગ બેસે, મુજ ભક્ષ
 રહે અધુરો. ॥ ૩૯ ॥ કળીયુગના જીવોનું ભક્ષણ, માહારે કરવું નથી;
 તે માટે મેં ભક્ષ લીધું, તવ બોલ્યા જીવતી. ॥ ૪૦ ॥ હમણા તું મુકી
 દે સરવને, વેણ વહેલું થાયું; છપનકોટી યાદવ માહારા, થોડે દીવસે

આપુ. ॥ ૪૨ ॥ એ એ ધ્રુપતી સતી બોલી, વચન પાળી લેજો; જવો
સરવેને મુકી દીધા, જદવ મુજને દેજો. ॥ ૪૩ ॥ એમ કહ્યું તવ ઇશ્વર
આલ્યા, બહુ ચીંતામાં પેઠા; ભીમ કુન્તાને સાથે લેઈને, ગોવીંદ ગરડે
બેઠા. ॥ ૪૪ ॥ આકાશ મારગે ઉડી આલ્યો, ગરડે તેણી વાર; મણીપુરમાં
પ્રેમે પધાર્યા, પોતે દેવ મોરાર. ॥ ૪૫ ॥ ગરડે ઉપરથી ઉતરીયા, પ્રભુ
કુન્તા ભીમ બળીયો; તે સમે મણી લેને આવ્યો, તે બખરવાહન મળી
યો. ॥ ૪૬ ॥ તેને પ્રભુએ ઇબકો દીધો, તુજને આવું ન ઘટે, બખર કહે
મેં યુદ્ધ કર્યું છે, તાત સામુ રાજવટે. ॥ ૪૭ ॥ મુને વેશ્યાનો નંદન કહ્યો
માટે ચઢી બહુ રીસ; યુદ્ધ કરીને તાત તણું મેં, છેદી નાંખ્યું શીશ. ॥ ૪૮ ॥ પાછળથી પસ્તાયો ઘણું, મુજ માનો ઇબકો આવે; માટે
સર્વને જીવાડવાને, પાતાળથી મણી લાવ્યો. ॥ ૪૯ ॥ એમ કહીને હજી
મળીને, શેન્ય પડ્યું ત્યાં જય; બખરએ માતાને પુછ્યું, ધડ મુસ્તક છે
ક્યાંય. ॥ ૫૦ ॥ તવ અવછરા બેઠે બેલી, એક થયું વીધન; કોઈક ના
ગના પાતાળમાંથી, આવ્યાતા બે તન. ॥ ૫૧ ॥ તે ધડ મુસ્તક લેઈને
નાઠા, ચોરે માહારા બાળ, એટલે ભીમશેન ગાળને બોલ્યો, સાંભળો
શ્રી ગોપાળ. ॥ ૫૨ ॥ કેવા કનીષ્ઠ માણસ તમે, પગલાં તમારાં થયાં;
એટલે ધડ ને મુસ્તક બેઠે, મુજ બંધુનાં ગયાં. ॥ ૫૩ ॥ એવું સાંભળી
કષ્ણ પ્રભુને, પુરાણ પ્રગટી રીસ; પોતાના સુદરસણ ચક્રને, આગનાકરી
જીગધીસ. ॥ ૫૪ ॥ જ જઈ ધડ મુસ્તક લાવી દે, કહી મુક્યું મોરાર;
રમણદીપમાં સમુદ્ર વીશે, પોહોચ્યું તેણીવાર. ॥ ૫૫ ॥ હંકાર હું પદ
બે ભાઈના, મુસ્તક નાંખ્યાં કાપી; અરજીનનું ધડ મુસ્તક લાવી, દીધાં
પ્રભુને આપી. ॥ ૫૬ ॥ તે ધડ મુસ્તક ભેગાં કીધાં, પછી મણી ચળકા-
વ્યો; એટલે અરજીનના વપુમાં, એક પક્કે પ્રાણ આવ્યો. ॥ ૫૭ ॥ મા-
રમાર કરતો ઉભો થયો, ખડગ લીધું હાથ; તવ ભીમશેને બળ કરીને,
ભીડવી દીધી બાય. ॥ ૫૮ ॥ એ ભાઈ મારવા જવોછો કેને, મીથ્યા
કરો શું સોર; કેવારના કેમ મરી પડયાતા, ક્યારે ગયું તું જોર. ॥ ૫૯ ॥
મુમત મુકો બહુ ના બોલો, વીચારી વદીયે વચન; બખરવાહન સુત તમા-
રો, શુભ સતીનો તન. ॥ ૬૦ ॥ અરજીન કહે સત્ય છે વીરા, જનેતા એની
સતી; તવ બખર પીતાને નમીયો, નીરમળ થઈ ગઈ મતી. ॥ ૬૧ ॥ પ-
છી શેન્યમાં મણી ચળકાવ્યો, સર્વ થયા સજીવન; કષ્ણ કુન્તાની ને ભીમ-
ની પ્રત્યે, બોલ્યા એમ વચન. ॥ ૬૨ ॥ હસ્તીનાપુર તમે પધારો, હું
રહીશ અરજીન સાથે; આગળ વીકટ દેશ આવે જે, બહુ બહુ વીધન

માંથે. ॥ ૬૩ ॥ એમ કહીને વીંદાય કીધાં, રહ્યા શ્રી રણુછોડ; ગામને
વીશે લે ગયો સૌને, બબડ ધરી મન કોડ. ॥ ૬૪ ॥ પાંચ દાદાડા પરોણા
ગત કીધી, પ્રેમ ઘણેરો વાપ્યો; પંચકલ્યાણી વાજી પીતાનો, પ્રેમ કરીને
આપ્યો. ॥ ૬૫ ॥ પોતે પોતાનું સૈન્ય લેઈને, તાતની જોડે જાય; અશ્વની
ચોકી કરતા ચાલ્યા, આનંદ ઉર ન માય. ॥ ૬૬ ॥ વળણ. ॥ આનંદ
ઉર માનો નથી, આગળ ચાલ્યા છેક; વલ્લભ વદે અળગા જતાં, આવી
નગરી એક. ॥

કડવું ૬૬ રાગ સામેરીનો દોહરો.

જયમુની રૂશી એણીપેર બોલ્યા, સુણ જનમેજે રાય; વીસ્તારી
તુજને સંભળાવું, અશ્વમેધ મહીમાય. ॥ ૧ ॥ આગળ જતાં નગરી આ-
વી, ત્રંબાવતી છે નામ; તેનો રાજ મોરદ્વજ છે, પુન્ય તણો વીસરામ.
॥ ૨ ॥ તાંમ્રધજ છે દીકરો નેનો, સદા રહે છે મજ; પાન્ડવ જેવો મોરદ્વ-
જને, ધૈર થાય છે યજ. ॥ ૩ ॥ મોરદ્વજે પણ ઘોડો છોડ્યો તંને કાડ્યો
કરવા; તેનો પુત્ર તાંમ્રધજ તે, નીકળ્યો રક્ષા કરવા. ॥ ૪ ॥ ભાગો-
ળે એ અશ્વ આંચ્યો, પુઠે આંચ્યા બળીયા, એવામાં બે સામા સામી
યજના ઘોડા મળીયા. ॥ ૫ ॥ તે એક એકનું મોઢું સુંગી, બાહાજ્યા
અપરમપાર, બચકે લાતે લડવા લાગ્યા, મસ્તાન બે તોખાર. ॥ ૬ ॥
તાંમ્રધજે પાન્ડવના વાજનું, પત્ર વાંચી જોયું સાર; જણ્યું કે લાંબ્ય ઘોડો
બાંધું, હું છું ક્ષત્રી કુંવાર. ॥ ૭ ॥ એવું સમજી ઘોડો બાંધ્યો, કબજે કીધો
પોતે; પોતાનો પણ કબજે કીધો, ઘોડો છોડ્યો હતો તે. ॥ ૮ ॥ એવે
દળ પાન્ડવનું આંચ્યું, તેણે માગ્યો તોખાર; તાંમ્રધજ કહે હું નહી
આપુ, વઢવાણું તૈયાર. ॥ ૯ ॥ એમ અન્યો અન્ય કહી સાંભળીને, ઘ-
ણાજ કોપે ચડીયા; આયુદ્ધ લીધાં હાથમાં ને, વઢવા ટુટી પડીયા. ॥ ૧૦ ॥
તાંમ્રધજ છે જમરો ઝાઝો, એને ન જીતે કોય; બાણ તણો બહુ માર મા-
ચ્યો, પાન્ડવ કાલર હોય. ॥ ૧૧ ॥ એવામાં એક બાણ લીધું, મોહાસ્તરનું
સાર; અગણીતો મંત્ર ભણી, કેંકયું તેણીવાર. ॥ ૧૨ ॥ તેથી સહુની
રૂદીયા ભેદી, પ્રાણજ ઉંચા ચડીયા; હાથો ઘોડા ઉંટ સુદ્ધા, મુરછામાં
સૌ પડીયા. ॥ ૧૩ ॥ પછી બેઉ અશ્વ લેને, ગામમાં ગયો આપ; યજ
કરે ત્યાં ચાલી આંચ્યો; જ્યાં પોતાનો બાપ. ॥ ૧૪ ॥ તેને આવી અ-
શ્વ આપ્યો, પીતાજી જીતીને આંચ્યો; અરજીન કબજાને હરાવીને, એમ-

નો ઘોડો લાવ્યો ॥ ૧૫ ॥ એટલે મોરદ્વજ એમ બોલ્યો, એ શું કર્યું
 મુજ બાળ; યજ્ઞ માંડ્યો પ્રભુ પ્રાપ્ત થાવા, શીદ ચીઢવ્યા ગોપાળ.
 ॥ ૧૬ ॥ એમ અતી સોસના કરે છે, એવામાં શું થાય; પાન્ડવ ચોદ્ધની
 મુરછા વળી, ઉઠ્યા જદ વરાય. ॥ ૧૭ ॥ એટલે પારથ પુછવા લાગ્યો,
 કેમ કરવું મહારાજ; પ્રભુ કહે લડવાથી તમારી, નથી રહેવાની લાજ.
 ॥ ૧૮ ॥ માટે મુમત મુકી દેઈને, બીજી કરીએ પેર; તમે માહારી સાથે
 ચાલો જઈએ એને ઘેર. ॥ ૧૯ ॥ એમ કહી બબરવાહનને, સોપી સૌ
 સેન્યાય; અરબુનને શ્રી કૃષ્ણ પ્રભુ, ત્રંબાવતી ભણી જય ॥૨૦॥ પો-
 તે વ્રત વીપ્ર રૂપ બનીયા, ભુક્તીવંત ભુગધીશ; અરબુનજીને વીપ્ર વેશે,
 બનાવીયો છે શીશ્ય. ॥૨૧॥ ગુરૂ શીશ્ય બે બનીને ચાલ્યા, ગયા મો-
 રદ્વજ ધામ; એટલે રાજ્યે ઉઠીને, કીધો પ્રેમે પરણામ. ॥૨૨॥ પધારો
 માહારાજ રાજધીરાજ, મુને કર્યો પાવન; એમ કહીને ઉભા થઈને, બેસવા
 દીધું આસન. ॥ ૨૩ ॥ પછી પોતે પુછવા લાગ્યો, વીપ્રીની પ્રત્યે એમ;
 કહો મહારાજ કીયા કરીને, હાંધ પધાર્યા કેમ. ॥ ૨૪ ॥ એટલે બોલ્યા
 અંતરયામી, માહારે હતો એક તન; તેને તેડી જત્રા જતાતા, મારગે
 આવ્યું વન. ॥ ૨૫ ॥ ત્યાં અમને અધોરી મળ્યો, લઈ ગયો મુજ પુત્ર;
 તેને અમે કરગરી પડીયા, કહ્યું ભાગે ધર શુત્ર. ॥૨૬॥ માહારાજ માહારા
 પુત્રને મુકો, બીજું ભાગો તે આપુ; એટલે અધોરી એમ બોલ્યા, જ
 તારૂં કષ્ટ કાપું. ॥ ૨૭ ॥ મોરદ્વજ રાજનું મને, આપે અડધું અંગ; જ-
 મણું પાસુ ભક્ષ કરવા, છે મુજને ઉમંગ. ॥ ૨૮ ॥ તે અંગનું હું ભક્ષ
 કરીને, પાછો આપુ તુજ તન; એવું સાંભળી તારી પાસે, હું આવ્યો
 રાજન. ॥ ૨૯ ॥ બ્રાહ્મણનો દીકરો ઉગરે છે, શરીર તારૂં દેતો; તને પુરો
 ધરમીષ્ટ જણી, યાયના કીધી મેંતો. ॥ ૩૦ ॥ એટલે મોરદ્વજ એમ
 બોલ્યો, માહારાજ ધરજો હામ; બહુ પુન્યશાળી શરીર માહારૂં, આવે
 વીપ્રને કામ. ॥ ૩૧ ॥ કહો કેવી રીતે આપું, તવ કહ્યું ભુગજવન; એક
 બાજઠ પર બેસા તુતો, બોલાવ તારો તન. ॥૩૨॥ કરવત લાવે ને હાંધ
 આવે, બીજી આવે તુજ નારી; બેઠિ મળી કરવત મુકે, તુજ શોશ અડધે
 ધારી. ॥ ૩૩ ॥ કાષ્ટ વહેરે તેમ વહેરે તુજને, ધરીને ધર્મનો ટેક; કોઈના
 મનમાં દુષ્ણ ન ઉપજે, આંસુ ન આવે એક. ॥૩૪॥ તેમજ તું પણ દુષ્ણ
 નવ ધરે, ચોરવે નહી જરા અંગ; તને પણ આંસુ નવ આવે, ટેક ન ક-
 રવો ભંગ. ॥૩૫॥ એટલે મોરદ્વજ એમ બોલ્યો, માહારાજ વચન થાપું;
 તમારા કહેવા પરંભણે, શરીર માહારૂં આપુ. ॥ ૩૬ ॥ એમ કહી પોતા-

ની નારી, બોજાવી પોતાની કને; માતા પુત્રને ભેગાં કરી કહ્યું, કરવત મુકે મને. ॥૩૭॥ માહારા મર્ણુનું દુખ ન ધરશે, વીપ્ર તણું કષ્ટ કાપો; કરવતથી વહેરી નાંખીને, શરીર જમણું આપો. ॥૩૮॥ માહારી આગના લોપશોમાં, કરશે નહીં સંતાપ; અંગ એ વીપ્રને આપો નહીં તો, અહ્મહત્યાનું પાપ. ॥૩૯॥ એમ કહી બાજકપર બેઠો, સમરણ હરીનું કીધું; તામ્રધજે ને એની માથે, કરવત કરમાં લીધું. ॥૪૦॥ સામા સામી બેઠે જણ ઉભા, બેયા કરે જુગદીશ; રામ રામ રામ રામ કેહેતાં કેહેતાં, કરવત મુક્યું શીશ. ॥૪૧॥ કાષ્ટ વેહેરે તેમ વેહેરવા લાગ્યાં, કડીણ કારજ કરીયું; વેહેરતાં વેહેરતાં છાતી સુધી, તે કરવત ઉતરીયું. ॥૪૨॥ વેહેરાવનારો કે વેરનારાં, મનમાં તવ સોસાય; આનંદથી તે કામ કરે છે, એવામાં શું થાય. ॥૪૩॥ મોરદ્વજનું અંગ ડાલું, દુખ ધરીને રડીયું; ડાભા લોચનને વીશેથી, ગરગર આંસુ પડીયું. ॥૪૪॥ એટલે અંતરયામી બોલ્યા, વેહેરી ન નાંખો ફાંસુ; એ અંગ કામમાં નહીં આવવાનું નીકળ્યું નેત્રનું આંસુ. ॥૪૫॥ એમ કહીને રીસાઈ ચાલ્યા, પોતે દીનાનાથ; તવ મોરદ્વજની નારીયે, જાલ્યો પ્રભુનો હાથ. ॥૪૬॥ માહારાજ રીસાઈ જવો છો શાને, આંસુનો સંદે ખુઓ; શાથી રડ્યું તે સજવન કરી, પોતે પુછી જુઓ. ॥૪૭॥ તવ પ્રભુએ આપો કીધો, મોરદ્વજને સાર; પછી પ્રેમે પુછવા લાગ્યા, પોતે જુગદાધાર. ॥૪૮॥ કહે ભાઈ કેમ રડી પડીયું, તારું ડાભુ લોચન; મોરદ્વજ કહે સાચુ કહું છું, સાંભળજે વચન. ॥૪૯॥ માહારા ડાભા અંગના મનમાં, ઉપજ્યું દરણુ દુખ; એમ થયું કે અરેરે માહારૂં, કોઈ ન ઇછે મુખ. ॥૫૦॥ ડાભે પાસે શાં પાપ કરેલાં, ડાભાનું કંઈ શું કહાવ્યું; મોહોટા પુરશે માગ્યું નહીંને, શુભ કામે નવ આવ્યું. ॥૫૧॥ એવું મનમાં ઓછું આવ્યું, તેથી નીકળીયું આંસુ; બીજુ દુખ મનમાં ન લાગ્યું, તેમાં રીસાયા ફાંસુ. ॥૫૨॥ એવાં દીનતાનાં વચન સુણી, હરખ્યા વીશ્વના ભુપ; ઉભા થઈને દરસન દીધાં, ધર્યું ચત્રભુજ રૂપ. ॥૫૩॥ મોરદ્વજ પરદક્ષણા ફરીયો, પ્રેમે લાગ્યો પાય; માહારાજ મુજને પાવન કીધો, જય જયરે જગરાય. ॥૫૪॥ એવામાં રોન્યા લેઈને, બખરવાહન આવ્યો, મોરદ્વજે અરજીનું સુતને, માન્ય દેઈ બોજાવ્યો. ॥૫૫॥ તે સહુને પાંચ દીવશ રાખ્યા, મેમાન રીતે ઘેર; પોતાનો ઘોડો દીધો પાન્ડવને, ધન દીધું બહુ પેર. ॥૫૬॥ પછી પોતે પાન્ડવ દળમાં, જવાં થયો તૈયાર, યજ્ઞનો સામાન મોકલી દીધો, હસ્તાપુર નીરધાર. ॥૫૭॥ તામ્રધજને બેસાડ્યો મા-

દી, પોને ચાહ્યો શેન્ય સાથ; અતી આનંદ ઉપજ્યો ઉરમાં, સાથે દીના-
નાથ. ॥ ૫૮ ॥ એવે જતાં જતાં આઠ્યું, સારસ્વતપુર ગામ; તેનો રાજ
વીરવરમા છે, પુશ્યક પુત્રનું નામ. ॥ ૫૦ ॥ રાજનો જમાત્ર જમરાજ
છે, રહે છે રાજને ધામ; તેના નગ્રમાં અશ્વ પેઠા, પુશ્યકે જોયા તે ઠામ.
॥ ૬૦ ॥ તેવાજ તેણે ખાંધી લીધા, યુદ્ધ કરવા ઇચ્છાય; આયુદ્ધ લીધાં
હાથમાંને, ત્યાર કરી શેન્યાય. ॥ ૬૧ ॥ વળણ. ॥ તૈયાર કીધું શેન્યને,
યુદ્ધ કરવાને જય; કહે વક્ષભ્રાતા સુણો, જપતાં શ્રી જગરાય.

કડવું ૬૭ રાગ ધવળ ધન્યાસરી.

બોહ્યા જયમુની વચનજી, સુણ પરીક્ષત કેરા તનજી; ચઢ્યો યુદ્ધ
પુશ્યક માહા બળીયોજી, એતો કોઈનો ન જય કળીયોજી. ટેક; કોઈનો
કળીયો નવ જયે, વીર વરમાનો તન; તેની પક્ષે વીરવરમા, આઠ્યો
છે રાજન. ॥ ૧ ॥ જમાત્ર એનો છે જમરાજ, યમડંડ સાથે લાઠ્યો; એ-
કસોને આડરોગ તાબામાં, તેને લેઈને આઠ્યો. ॥ ૨ ॥ પાન્ડવ સામા
આવી ઉભા, કરવાને સંગરામ; સામા સામી વેહેચણ કીધી. રાખી રૂ-
દીયે હામ. ॥ ૩ ॥ અરજુન સામો વીરવરમા, ઉભો રહ્યો યુદ્ધ કરવા; પુ-
શ્યકને વરસકેતુ ઉભા, સંગ્રામ બહુ આદરવા. ॥ ૪ ॥ બબરૂવાહનને
યમ રાજ, સામા સામી થયા ત્યાર; બાણાવળીયે ધનુષ લૈને, બળમાં
કર્યા ટંકાર. ॥ ૫ ॥ પછી એકાએક હાથ ઉપાડ્યા, મેવનાદે ગડગડીયા,
રાતા તાતા મદના માતા, મારવા દુટી પડીયા. ॥ ૬ ॥ ઉંચા નીચા ઉ-
છળે ચોક્કા, બાણ બહુ રહે વરશી; ભેરી માળને ગોળા ચાલે, ભાલા
કટારીને ફરશી. ॥ ૭ ॥ ભાલોડાં ભેદે શરીર છેદે, પડે છે પુરણ ત્રાસ;
આણીત કેરી છોળો ઉડે, હુથીઆરો ચોપાસ. ॥ ૮ ॥ યમરાજના રોગ
ઉપડીયા, પાન્ડવ દળમાં પેઠા; કે' જનને જઈને ખસ વળગી, તેતો
વલુરવા બેઠા. ॥ ૯ ॥ કે' જનને ખાંશી રોગ વળગ્યો, તેતો ખુંખું કર-
તા; કે' જનને ખંજવાળ વળગી, તે ખંજોળી મરતા. ॥ ૧૦ ॥ એવા
બહુ રીતે રોગ વળગ્યા, શેન્યા થઈ બહુ રોગી; યમરાયને બબરૂવાહનને
બાણ માર્યાં ઉપયોગી. ॥ ૧૧ ॥ તેથી યમરાજ ગભરાયો, પણ બહુ
બળમાં ચઢીયો; યમડંડ લીધો હાથમાંને, શેન્યામાં દુટી પડીયો. ॥ ૧૨ ॥
તવ બબરૂએ બાણ લીધું, દારણ દૈવત દાખ્યો; યમરાજની રૂદીયા ભેદી
ધરણ હાળી નાંખ્યો. ॥ ૧૩ ॥ એણું જોઈને વીરવરમા, ઉછળી ઉંચો ચ

ડાંચો; અરજુનજીના રથની નીચે, અણચીતવ્યો જઈ પડીયો. ॥ ૧૪ ॥
 પારથનો રથ ઉપાડીને, ચઢી ગયો ગગન; વાંકા વળીને બહુ બાણ મા
 ચીં, કુન્તાજીને તન. ॥ ૧૫ ॥ તેનું એકે બાણ ન ગણીયું, એવો કડીણ
 જાત; છેવટ પ્રભુએ પોતાના પગની, મારી છાતીમાં લાત. ॥ ૧૬ ॥ તવ
 અરજુનનો રથ લેઈને, ઉતરી પડીયો ધરણ; રથની નીચેથી નીકળીને,
 લાગ્યો હરીને ચરણ. ॥ ૧૭ ॥ અરે પ્રભુ મારૂં કડીણ રહે, હવેથી કેમજ
 થશે; તમોએ મુજને લાત મારી તે, ચરણમાં વાગ્યું હશે. ॥ ૧૮ ॥ એ
 મ કહી પ્રભુનો પાય લેઈ, ચાંપ્યો રૂદ્રીયા સાથ; તવ ચતુષ્જ દરસણ
 દીધાં, પોતે દીનાનાથ. ॥ ૧૯ ॥ એવે યમરાજની વળી મુરછા, તવ વી
 રવરમા રાય; સરવેને ચરણે લાગીને, તેડી ગયો ગામ માંચ. ॥ ૨૦ ॥
 પરોણાગને બે દન રાખ્યા, સનમાન સારૂં કીધું; પછી પોતાના દીકરાને,
 રાજપાટ સોંપી દીધું. ॥ ૨૧ ॥ પોતે નીકળ્યો પાંડવ સાથે, અશ્વની
 પુઠે જાય; જતાં જતાં કુંદનપુર આવ્યું, ત્યાં કુંદન શેન્ય રાય. ॥ ૨૨ ॥
 ચંદ્રહાસ છે જમાત્ર તેનો, તેને છે બે તન; ચીત્રશેન્યને મકરદ્વજ તે, બહુ
 બળીયા પાવન. ॥ ૨૩ ॥ તેના દેશમાં અશ્વ ગયા, તેને બંધન કીધા; યુદ્ધ
 તણી હીમ્મત ધરીને, પોતાના નગ્રમાં લીધા. ॥ ૨૪ ॥ ગામ ભાગોળે
 શેન્ય ઉભું, પાંડવ કેરૂં સાર; એવે અરજુન પાસે આવ્યા, નારદજી તે
 વાર. ॥ ૨૫ ॥ એટલે અરજુનજીએ પુછ્યું, ઓરે નારદ રૂશી; આ રાજ
 કેવો છે બળીયો, તે કહો થીને ખુશી. ॥ ૨૬ ॥ એટલે બોલ્યા નારદ રૂ-
 શી, કુંદનશેન્ય છે રાય; તેતો નીરબળ છે જનમનો; તુને જીતી નવ
 જાય. ॥ ૨૭ ॥ પણ એનો જમાત્ર જે છે, તે છે બહુ બળવાન; પારથ
 કહે ક્યાંનો રહેવાશી, કેનો એ સંતાન. ॥ ૨૮ ॥ એની કથા મુજને સં
 ભળાવો, લાગું તમને પાય; કેમ પરણ્યો કુંદનની પુત્રી, ઓરે રૂશી રાય.
 ॥ ૨૯ ॥ વળણ. ॥ એ હડીક્ત કહે મુજને, લાગું તમને પાય; વલ્લભ
 વદે નારદ રૂશી, કેહે છે તે મહીમાય.

કડવું ૬૮ રાગ સવૈયાનો.

જયમુની રૂશી એણીપેર બોલ્યા, સુણ જનમેજે રાય; ચંદ્રહાસની
 વીસ્તારીને, તુજને કહું કથાય. ॥ ૧ ॥ નારદ કહે છે અરજુનજીને, સાં-
 ભળી લે નરેશ; ઉત્તર દીશાએ કેકલ નામે, હતો મુંદીર દેશ. ॥ ૨ ॥ તે
 દેશનો કેકલ સેન્ય રાજ, ચલવે ભલુ ધરમુત્ર; તેની સણીને મર્લ રહેલો,

એને થયો એક પુત્ર ॥ ૩ ॥ નામ તેનું ચંદ્રહાસ પાડ્યું, છ માસનો થ
 યો તન; એવામાં એ રાજને માંથે, દહીત થયો દુશમન. ॥ ૪ ॥ તે દ-
 હીતોએ કૈકલને ને, કૈકલની નારીને; ભંડાર સહીત લુટી લીધા, બે-
 ડિ જણને મારીને. ॥ ૫ ॥ કૈકલના એક ધરતી દાશી, તેને લાગી બીક
 માઠી; છ માસના છોકરાને ઉચકી, જીવ લેઈને નાઠી. ॥ ૬ ॥ ચંદ્રહાસને
 લેઈને આવી, કુંદન શેન્યને ગામ; બ્રાહ્મણ લોકોના ફળીયામાં, જઈ ક-
 ર્યો વીસરામ. ॥ ૭ ॥ એક વીપ્રના ઓટાલા ઉપર, બેઠી છોકરૂં લેઈ; કને
 કાંઈ નહી ખાવા પીવા, પણ રહી ધારણ દેઈ. ॥ ૮ ॥ બાળકને બહુ ભુ-
 ખ લાગી, રડી આંસુડાં લાવ્યું; ઇશ્વર ઇચ્છાયે પાળક દાશી, તેને ધા-
 વણ આપ્યું. ॥ ૯ ॥ તવ ચંદ્રહાસને ધવરાવ્યો, પણ પોતે ભુખી સાર;
 બેઠી બેઠી રડવા લાગી, નહી અનનો આધાર. ॥ ૧૦ ॥ એવે ફળીયા-
 ની બ્રાહ્મણીયો, ટોળે મળી ગઈ જેવા; દાસીને સહુ પુછવા લાગી, કેમ
 બાઈ બેઠી રોવા. ॥ ૧૧ ॥ તું કોણ છે ને ક્યાંની રહેવાશી, તવ દાશી
 બોલી વચન; વખાનો મારા નાશી આવીછું. આછે માહારો તન. ॥ ૧૨ ॥
 ખાવા પીવા પહેરવા નથી, નથી માહારે વીસરામ; માટે મને કોઈ ભાડુ
 લેઈને, રહેવા આપો ઠામ. ॥ ૧૩ ॥ પછી કોકની મનુરી કરી, ભરીશ
 માહારૂં પેટ; જેમ તેમ ઉછેરીશ છોકરાને, તમ જેવાની કરૂં વેઠ. ॥ ૧૪ ॥
 એટલે સર્વને ઉપની દયા, ઓરડી આપી એક; તેમાં જઈને બેઠી પોતે,
 ક્ષુધાતુર છે છેક. ॥ ૧૫ ॥ એવામાં એક બ્રાહ્મણે તો, લાવીને આપ્યું
 અન્ન; કોઈએ લાવીને પાણી આપ્યું, તેણે કર્યું ભોજન. ॥ ૧૬ ॥ કોઈએ
 આપ્યો ગોદડી ઘડો, કોઈએ કાષ્ટ તપેલી; કોઈએ થાળી વાટકી કોઈએ,
 કોઈએ કાંઈ ચીજ મેલી. ॥ ૧૭ ॥ જેમ તેમ કરી ધર મંડાવ્યું, પોતાનું
 પોષણ કરતી; ઘેર ઘેર આખા ફળીયામાં, મનુરી કરવા ફરતી. ॥ ૧૮ ॥
 કોઈનું ખાંડે કોઈનું ઝાટકે, કોઈનો એકવાડ કાહોડે; કોઈનાં લાવીને દૈ-
 ણ્યાં દળે, પેટનું પુરૂં પાડે. ॥ ૧૯ ॥ એમ કરીને ઉછરે છે, પોતાનો ચં-
 દ્રહાસ; એ રીતે ત્યાં રહેતાં રહેતાં, વીતી ગયા બાર માસ. ॥ ૨૦ ॥ એ-
 વામાં એક દીવસ રાત્રે, સુતાં માતા સુત ધરણ; ત્યાં દાસીને સરપ કર-
 ડ્યો, તેતો પામી મરણ. ॥ ૨૧ ॥ એટલામાં પરભાત થયો, જગીયો
 ચંદ્રહાસ; રડતો રડતો બેઠો થઈને, બેઠો માની પાસ. ॥ ૨૨ ॥ તવ તે
 મહદું ક્યાંથી બોલે, માતાનું મોહું હલાવે; શરીર ઉપર આડો પડીને
 સ્થાન ગ્રહીને ધાવે. ॥ ૨૩ ॥ ધાવે પણ ધાવણ નવ આવે, તેમ તેમ વી-
 શેશ રડે; આડાશી પાડાશી થૈ ગયાં ભેગાં, સરવેને વેંમ પડે. ॥ ૨૩ ॥

ક્યાં ગઈ હશે રડતો મુકીને, કરીએ એનો તપાસ; દ્વાર ઢેલ્યાં તો સાંકળ
 દીઠી, રડે મહીચ હાસ. ॥ ૨૪ ॥ જાણ્યું કે મહી ઉંઘી ગયેલી, સમજી
 બચકા પાડે; બારણું ઠોકે સાંકળ ઠોકે, પણ કોણ દ્વાર ઉઘાડે. ॥ ૨૫ ॥
 એટલે લોકોએ દ્વાર ઉતાર્યા, જોયું તો મરણ પામેલી; છોકરાને તવ ઉ-
 પાડી લીધો, એનો તો ઇશ્વર બેલી. ॥ ૨૬ ॥ શબ ઉપડાવી દહન કરા-
 વ્યું, મા વીના રઝાવ્યો બાળ; ફળીઆમાં એક બ્રાહ્મણ બ્રાહ્મણી, હતાં
 બેઉ દયાળ. ॥ ૨૭ ॥ તેને પેટે પ્રજા નોહોતા, તેણે સુત કરી લીધો;
 નવરાવે ધવરાવે ઉછેરે, ધણોજ આશરો દીધો. ॥ ૨૮ ॥ પેટના પુત્ર
 સરીખો ગણે છે, તાકે છે એનું હીત; રમતાં જમતાં બોલતાં શીખ્યો,
 સૌને એના પર પ્રીત. ॥ ૨૯ ॥ બોલે છે બહુ કાલુ કાલુ, વાહાલુ સરવને
 લાગે; જેને ત્યાં જાય ત્યાં યાય ડાહ્યો, ધીરે રહી ખાવા માગે. ॥ ૩૦ ॥
 જેને તે એને આપે ખાવા, ખોળે લેઈ રમોડે; જ્યાં કાંઈ જણવાર
 હોય ત્યાં, બોલાવી જમોડે. ॥ ૩૧ ॥ એવી રીતે એ ઉછેરે છે,
 પ્રેમ રાખે સહુ કોઈ; રાખનાર વાંધે પાંચ વરશે, દીધી એને જનોઈ.
 ॥ ૩૨ ॥ ત્યારથી તે ખટ કર્મ શીખ્યો, ગલકી નાહાવા નીત જાય;
 નાહાના નાહાના છોકરાં સાથે, જઈ ગલકીમાં નાહાય. ॥ ૩૩ ॥ ના-
 હાતાં નહાતાં ગલકીમાંથી, જડીયા સારંગરામ; ચંદ્રહાસે તેનું પુજન કી-
 ધું, શખો પાડ્યું નામ. ॥ ૩૪ ॥ બીજા છોકરાવોને બતાવ્યો, જુવો મને
 શખો જડીયો; એટલે જુટાવી લેવાને બીજો, છોકરો બાહ્ય પડીયા.
 ॥ ૩૫ ॥ લાવ્ય મને દે લાવ્ય મને દે, કહાને જુલમ કીધો; તવ ચંદ્રહા-
 સ રડવા લાગ્યો, મુખમાં ઘાલી દીધો. ॥ ૩૬ ॥ જુઓ પાડી જુઓરે લો-
 કે, મુજ પર જુલમ થાય; ગલકીમાંથી મુજને જડ્યો શખો, આ છોકરાં
 લેઈ જાય. ॥ ૩૭ ॥ એટલે મોહોટા મોહોટા ભરાયા, છીનવવા નવ દેવો;
 લોકે કહ્યું દેખાડ અમને, શખો છે તારો કેવો. ॥ ૩૮ ॥ ચંદ્રહાસે મુખમાં-
 થી કાઢી, સરવેને દેખાડ્યો; માહારો છે હું કેમ આપુ, કહી મુખમાં સં-
 તાડ્યો. ॥ ૩૯ ॥ સારંગરામના પ્રતાપ વડે, લોકોનાં મન ફરીયાં; દયા
 આવી ચંદ્રહાસ કેરી, બાળકો આધાં કરીયાં. ॥ ૪૦ ॥ પછી ચંદ્રહાસ ઘેર
 ગયો, શખાને મુખમાં રાખે; જે જોવા ઇછે તેને દેખાડે, પાછો મુખમાં
 નાખે. ॥ ૪૧ ॥ નીત્ય સવારે વેહેલો હિંદી, ગલકીમાં કરે સ્નાન; સારંગ-
 રામની કરે પુજા, રીઝે શ્રી ભગવાન. ॥ ૪૨ ॥ પુરુષ ચઢાવે ચંદન ચઢા-
 વે, વળી નાંખે મુખમાંય; દરસણ કરવા ઇછે તેને, દેખાડે છે ત્યાંય.
 ॥ ૪૩ ॥ જે દેખે તે થાય ખુશી, વાહલો લાગે ચંદ્રહાસ; પ્રભુ સર્વને મો-

હ લગાડે, રીજ્યા છે અરીનાસ. ॥ ૪૪ ॥ જેને ને તેને પ્રેમ ઉપજે, વી-
 ખ્યુ દેવ પરતાપ; સૌ લોક ફરે છોકરા પુઠે, શું કરી શકે માખ્યાપ. ॥ ૪૫ ॥
 ગામમાં છોકરાં લખોટ રમે, તેના ભેગો ભમે; મુખમાંથી શખો કાઢીને,
 લખોટા રીતે રમે. ॥ ૪૬ ॥ લોકનાં ટોળાં ઉભાં રે જોવા, બાળ રમે ખરી
 રીતે; શખાના પરતાપ વડે એ, ચંદ્રહાસ તો જીતે. ॥ ૪૭ ॥ જેને ને તેને
 હરાવે, સાળંગરામને વડે; ગમે તેવા હોંશીઆર સાથે, રમતાં પાછો ન
 પડે. ॥ ૪૮ ॥ તેથી સરવે બાળકોને, પડીયો પેટમાં વેમ; શખાથી ચં-
 દ્રહાસ જીતે છે, તે લેવો જેમ તેમ. ॥ ૪૯ ॥ અનેક પડપંચ કરે બાળકો,
 પણ હાથમાં નવ આવે; બદલે બીજી આપવા જાયે, પૈસાથી લલચાવે.
 ॥ ૫૦ ॥ પણ કોઈનો છેતર્યો નવ જાયે, વળી કોઈથી નવ હારે; વળી
 વીશેશ બુદ્ધી વધે, કલેશ ન થાયે કો વારે. ॥ ૫૧ ॥ વળી શરીરનું તેજ
 વધે છે, થઈ મનોહર કાન્તી; જેને ને તેને મોહ લાગે, દેખે તો વળે
 શાન્તી. ॥ ૫૨ ॥ જેને તે ચંદ્રહાસને તો, માન્ય દેઈ બોલાવે; ડાહી ડાહી
 વાતો કેવરાવે. સાડ સાડ ખચરાવે. ॥ ૫૩ ॥ આખા ગામમાં લાડકવાયો,
 શું બનીયું એક દન; કુબુદ્ધી પ્રધાનરાજનો, કરાવે બ્રહ્મ ભોજન. ॥ ૫૪ ॥
 ત્યાં વીપ્રો બેઠાતા જમવા, પીરસણાં નીકળીયાં; તે ઘરની બાહાર ચોક-
 ઠામાં, દસ વીસ છોકરાં મળીયાં. ॥ ૫૫ ॥ ચંદ્રહાસ છે તેના ભેગો, લ-
 ખોટથી રમે; બ્રાહ્મણ પેલા જમે તેનું, ચંદ્રાહસમાં ચીત ભમે. ॥ ૫૬ ॥
 જમવામાં જીવ રહેતો નથી, ચંદ્રહાસને નરખે; એનું બોલવું એનું ર-
 મવું, જોઈ જોઈ વીપ્રો હરખે. ॥ ૫૭ ॥ તવ કુબુદ્ધી પ્રધાન બોલ્યો,
 ભોજનપર નથી પ્રેમ; માહારાજે પેલા છોકરા સાંમું, જોઈ રહ્યા છો કેમ.
 ॥ ૫૮ ॥ મુરખ જેવું છોકરું રમે, તેને નીરખોકવા; ભોજન કરવા ભાન
 ભુલ્યા, બ્રાહ્મણ મુરખ જેવા. ॥ ૫૯ ॥ એનામાં એવું શું દીઠું તે, ની-
 રખો એનું ગાત્ર; તવ વીપ્રો ક્રોધ કરીને બોલ્યા, એ છે તુજ જમાત.
 ॥ ૬૦ ॥ એવું સાંભળી ક્રોધે ચડીયો, કહ્યાં કહું વચન; વીપ્રો કહે તું
 શીદ કકળે છે, કરશે એ રાજ્યાસન. ॥ ૬૧ ॥ ધનમાલ તારો એ ભોગવશે,
 વીપ્રોનું વચન સાચું; પ્રધાન કહે તમારૂં બોલેલું, કરી આપવાનો કાચું.
 ॥ ૬૨ ॥ વળણ. ॥ કાચું વચન કરું તમ તણું, જોઈ લેજો માહારાજ;
 વહન વહે પ્રધાનને, ઉપજી દલમાં દાજ.

કડવું ૬૯ રાગ સામેરીનો દોહરો.

જયંમુની રૂશી એણીપેર બોલ્યા, સુણ જનમેજે રાય; વીસ્તારી તુ-

જને સંભળાવું, ચંદ્રહાસનો મહીમાય. ॥ ૧ ॥ દુષ્ટ બુદ્ધી પરધાનને આ
 બ્યું, કુંવર ઉપર ઝેર; વીમનું બોલ્યું જુહું પાડું, કંઈ કુંવર પર કેહેરા ॥ ૨ ॥
 એવે વીમો ભોજન કરી, ગયા પોતાને કામ; તે પછી પાપી પરધાને, કેવું
 કીધું કામ. ॥ ૩ ॥ બોલાવ્યા ચાર ચંડાળોને, લેઈ ગયા એકાન્ત; ચંડા
 ળો કહે કામ બતાવો, કરી ન રાખશે. આન્ત. ॥ ૪ ॥ એટલે પ્રધાન
 એમ બોલ્યો, વારતા રાખજો મનમાં, પેલો ચંદ્રહાસ છોકરો છે, તેને તેડી
 જાઓ વનમાં. ॥ ૫ ॥ કોઈ ન જાણે એવી રીતે, મારી નાંખીને આવો;
 નીશાની માટે કોરી કાઢીને, આંખ્યો એની લાવો. ॥ ૬ ॥ જમણે ભુજે
 છ આંગળી છે, તે છઠ્ઠી લાવજો કાપી; એટલું કામ કરો તો તમને, ખુ-
 શી કંઈ ધન આપી. ॥ ૭ ॥ એટલે ચારે ચંડાળ બોલ્યા, એમાં શું છે
 કામ ભારે; ગમે તે વેળા મારી નાંખીને, દેશું નીશાની સવારે. ॥ ૮ ॥
 એમ કહીને દુષ્ટ ઉઠ્યા, મનસુખા મન કરતા; ન માખાપુ જાણીને એને,
 લેવાને સારૂ કરતા. ॥ ૯ ॥ એવે સમે સાંજ પડી ને, મળીયો ચંદ્રહાસ;
 ફાસલાવી અળગો બોલાવી, લાંધો પોતાની પાસ. ॥ ૧૦ ॥ પછી એકા
 એક ઉચકીને, નાઠા ચંડાળ ચારે; ઘાંટા કાઢી ચંદ્રહાસ રડે છે, કોણ ચઢે
 એની વારે. ॥ ૧૧ ॥ નઅથી ચાર ગાઉ છેટે જઈને, પૃથ્વીપર ઉતાર્યો;
 રાત અજવાળી જય ઝગારે, મનસુખો મારવા ધાર્યો. ॥ ૧૨ ॥ એટલે
 ચંદ્રહાસ બોલ્યો, મરો ગમે તેમ મથી; ચાલ તો મારી નાંખો તોલ્યે,
 શખો દેવાનો નથી. ॥ ૧૩ ॥ એટલે ચારે ચંડાળ બોલ્યા, તારો શખો
 નથી લેવો; વારું તું દેખાડ અમને, જોઈએ શખો છે કેવો. ॥ ૧૪ ॥ એ-
 ટલે ચંદ્રહાસ બોલ્યો, મોઢોમાંથી નહી કાઢાડું; ચારે જણ આવા ઉભા
 રો, તો તમને દેખાડું. ॥ ૧૫ ॥ તવ ચંડાળો અળગા ખશીયા, શખો
 જોવાને કામ; ચંદ્રહાસે મુખમાંથી કાઢી, દેખાડયા સાળંગરામ. ॥ ૧૬ ॥
 તે દેખીને ચંડાળોનું, ફરી ગયું છે મન; પ્રેરક પ્રભુએ પ્રેરણા કીધી,
 જવાડવા તે તન. ॥ ૧૭ ॥ ચંડાળોને ઉપની દયા, મનમાં આબ્યું એમ;
 અરેરે આ ગરીબડાને, આપણુ મારીએ કેમ, ॥ ૧૮ ॥ એટલે બીજે ચં-
 ડાળ બોલ્યો, મુકી દો દયા આણી; પણ પ્રધાનની પાસે જઈને, શું
 દેશું નીશાની. ॥ ૧૯ ॥ માટે એના જમણા ભુજની, છેલ્લી દયો આં-
 ગળી કાપી; પછી જીવતો મુકી દો એને, એવી દયા મન વ્યાપી. ॥ ૨૦ ॥
 પછી ચંદ્રહાસને વળગી, સમજાવીને છરી દીધી; જમણા ભુજની આં-
 ગળી છઠ્ઠી, તે તો કાપી લીધી. ॥ ૨૧ ॥ ચંદ્રહાસે કારમી ચીસ પાડી, કં-
 પી ગયું શરીર; કળ ચડી તે ધરણ બેઠો, બહુ નીકળ્યું રૂધીર. ॥ ૨૨ ॥

ચારે ચંડાળ વનમાં મુકી, ચાલ્યા તેણાવાર; લોચન લીધા વાના જઈ-
 એ, તે તો ભુત્ર અપાર. ॥ ૨૩ ॥ એવામાં એક ઝગને માર્યો, તેનાં લીધાં
 લોચન; પછી ચારે નગ્રમાં ગયા, ચંદ્રહાસ રહ્યો વન. ॥૨૪॥ રાત્રી બહુ
 ભયંકર ભાસે, ચાલે આંસુ હેલી; થર થર એનું કાળજી કંપે, અરન્યમાં
 કાણ બેલી. ॥૨૫॥ એવે ચંદ્રમા અસ્ત પામ્યો; થયું અંધારું ઘોર; વાઘ
 વડ કરે ધુત્રવાટા, થાય શીયાળોના સોર. ॥૨૬॥ એવા વનમાં બાળક
 રડે, મોઢું રહ્યું છે પોહાણું; એવામાં ત્યાં ફરતું ફરતું, આબ્યું હરણનું
 ટોણું. ॥૨૭॥ સુતુ સુતુ છોકરું રડે, પશુને આવી દયાય; કાપેલી આં-
 ગળી ચાટવા લાગ્યાં, તેણે શીતળતા થાય. ॥ ૨૮ ॥ શીતળતા વળ-
 વાથી એનાં, મીચાયાં લોચન; નીંદ્રાવશ બાળક થઈ ગયો, મુકી
 દીધું રૂદન. ॥૨૯॥ પશુમાં પ્રેરણા કરી પ્રભુએ; બાળક કરવા સુખી;
 શખો મુખમાં રાખીને ઉંઘ્યો; ન થયો વીશેશ દુખી. ॥ ૩૦ ॥ એવામાં
 તો વાહાણું વાયું, તવ જગ્યો ચંદ્રહાસ; તોપણ હરણનું ટોણું તે, બેઠું
 એની પાસ. ॥ ૩૧ ॥ બાળકથી ઉઠાતું નથી, પાડાથી રહ્યો પડી; હર-
 ãાંએ વનમાંથી લાવી, ફળ દીધાં તે ઘડી. ॥ ૩૨ ॥ ચંદ્રહાસને જે મીઠાં
 લાગે, તે ફળ લેને ખાય; એટલે જીવને શાન્તી વળી, બેઠો થયો વન-
 માંય. ॥૩૩॥ એવે સુર્યનો તાપ આવ્યો, તડકો લાગ્યો તે સમે; આ-
 કાશ ઉડતી સમજીયો તે, ચંદ્રહાસ ઉપર ભમે. ॥૩૪॥ તેથી પુત્રને થયો
 છાંયો, પ્રભુ તણી મેહેરખાની, શખાને અળગો નવ મુકે, પ્રાણ પોતાનો
 જાણી. ॥૩૫॥ એ રીતે વનમાં ને વનમાં, વીતી ગયા દસ દન; એવા-
 માં કાળંદર નામનો, ત્યાં આવ્યો રાજન. ॥ ૩૬ ॥ ઘેરથી ઘોડે બેશી
 આવેલો, ધૂર્ગીયા રમવા વન; જ્યાં છે ચંદ્રહાસ ત્યાં તે આવ્યો, દીઠો
 નાહાનો તન. ॥૩૭॥ એ રાજને ફરજન નથી, તેણે કર્યો વીચાર, આ
 છોકરું કોઈ માખાપ વીના, વનમાં નીરાધાર. ॥ ૩૮ ॥ પુત્ર નથી કાંઈ
 માહારે પેટે, માટે એને લેઈ જવું; દીકરો કરી મુજઘેર રાખું, સારૂ સારૂ
 ખવરાવું. ॥ ૩૯ ॥ એવું સમજી કાળંદરે, પુત્રને આઉકાર દીધો; પાં-
 ગોઠું ઝાલી ઉપાડીને, અશ્વ ઉપર લીધો. ॥૪૦॥ સાથે લેઈને ઘેર ગયો,
 હરખ્યું ગામનું લોક; ચંદ્રહાસનું મોઢું જુએ, તેનો ટળે સૌ શોક. ॥૪૧॥
 કાળંદરે મુક્યો નીશાળે, ભણે નહી વીધાય; કકો કેહેતાં કળણ બોલે,
 બીજું ન ભણે ક્યાંય. ॥૪૨॥ હરી ફરી શાળંગરામ શેવે, રાખે પો-
 તાની પાશ; એક ઘડી અળંગા નવ મુકે, તેથી રીજ્યા અવીનાશ. ॥૪૩॥
 એમ કરતાં સોળજ્વરસનો થયો, તાતને જોડ્યા હાથ; પીતાજી દેશ જ-

તવા જલુ; શેન્યા દો મુજ સાથ. ॥ ૪૪ ॥ તેથી તાતે શેન્ય આપ્યું, જ-
તવા ચાલ્યો દેશ; મોહોટા સામી બાથ ન દીધી, જલ્યો નાહાના નરેશ.
॥ ૪૫ ॥ ઘણું ઘણું ધન પોતે લાવ્યો, પીતા અતી રાજ થાય; કોળંધર
કને ખંડણી લે છે, કુન્દન પુરનો રાય. ॥ ૪૬ ॥ તેને ત્યાં મોકલ્યો નજ-
રાણો, સો ગાડાં ભરી ધન, કહાવ્યું કે બહુ દેશ જલ્યો, વગડેથી લાવે-
લો તન. ॥ ૪૭ ॥ કુન્દન રાજને ધ્રોવ પોહોવ્યું, ઉડતી જણી વાત;
કોળંધરનો પાળક પુત્ર, થઈ ગયો પ્રખ્યાત. ॥ ૪૮ ॥ છે ચંદ્રહાસ નામ
તેનું, રૂપે ગુલાખનો ગોટો; માહા ગુણવંતો માહા બળવંતો, પ્રાક્રમમાં
બહુ મોહોટો. ॥ ૪૯ ॥ કુદન રાજ આનંદ પામ્યો, પ્રધાનને પડ્યો ત્રાસ;
મેં મરાવવા મોકલ્યોતો તે તો, નહી હોય ચંદ્રહાસ. ॥ ૫૦ ॥ એવામાં
કુદનરાય બોલ્યો, પ્રધાન તમે જવો; કોળંધરનો દીકરો કેવો, તેના સ-
માચાર લાવો. ॥ ૫૧ ॥ તવ કુબુદ્ધી પ્રધાન ચાલ્યો, કોળંધરને ઘેર;
માન્ય દેઈને ઉતારો આપ્યો, કોળંધરે ભલીપેર. ॥ ૫૨ ॥ પછી કુબુદ્ધી
પુછવા લાગ્યો, ક્યાં છે તમારો તન; તેને જોવા માટે મુજને, મોકલીયો
રાજન. ॥ ૫૩ ॥ તવ ચંદ્રહાસને બોલાવ્યો, તે આવ્યો પ્રધાન પાસ; ન-
જરે દેખી ઓળખ્યો ને, મનમાં લાગ્યો ત્રાસ. ॥ ૫૪ ॥ જણ્યું મરાવવા
મોકલ્યોતો, તેવો તે ચંદ્રહાસ; પ્રાહણનું બોલ્યું સત્ય થારો, હું તો થ-
ઈશ નીરાશ. ॥ ૫૫ ॥ એવું જણી કુબુદ્ધીયે કપટનો ખેલ કીધો; છાનો-
માનો એક પત્ર લખીને, ચંદ્રહાસને કર દીધો. ॥ ૫૬ ॥ દીકરો પોતાનો
મદન નામે, તેને લખ્યું પત્ર લેજે; આ કાગળના લાવનારાને તુરતા તુ-
રત વીખ દેજે. ॥ ૫૭ ॥ વીલમ ન કરશે કોને ન કેહેશે, કાંઈ ન ક-
રશે વાર; આવેલી બાજ હાથથી જશે, ઓરે મદન કુંવાર. ॥ ૫૮ ॥
એવો પત્ર લખીને આપ્યો, ચંદ્રહાસ કેરા કરમાં; જવો જઈ પત્ર આપી
આવો, અમ સુતને અમ ધરમાં. ॥ ૫૯ ॥ જોજો પત્રને ઉકેલવોમાં, ઝટ-
પટ ચાલ્યા જવો; મારા પુત્રને પત્ર આપી, પછી વીસામો ખાવો. ॥ ૬૦ ॥
વળણ. ॥ વીસામો ખાજે પછી, જવો ચંદ્રહાસ; ઓતા જન સહુ સાંભ-
ળો, કહે છે વક્ષણ બ્યાસ.

કડવું ૭૦ રાગ ઓપાદ.

બોલ્યા જયમુનીજ વચન, મુણ પરીક્ષત કેરા તન; ચંદ્રહાસને કા-
મળ દીધો, એણે જવાનો વીચાર કીધો. ॥ ૧ ॥ એતો અશ્વ ઉપર થયો

સ્વાર, પેહેરી લીધાં વસ્ત્ર સણગાર; સાથે રાખ્યા સહુ હથીયાર, સાથે
 સેવક લીધા ચાર. ॥ ૨ ॥ તેવા તે પણ અશ્વે સ્વાર, આલ્યા પત્ર દેવા
 તેણી વાર; મન મુકીને ઘોડા દોડાવ્યા, થોડી વારે કુંદનપુર આવ્યા.
 ॥ ૩ ॥ ગલકી ગંગાની કોનાર, એક બાગ શોભીત અપાર; તેમાં રૂડાં
 પ્રક્ષની છાયા, તેના શીતળ વાયુ વાયા. ॥ ૪ ॥ તેથી ચંદ્રહાસ બોલ્યો
 વચન, આવો છાયામાં કરીયે સયન; થોડી થોડી નીદ્રા લેશું, પછી પત્ર
 જઈને દેશું. ॥ ૫ ॥ એમ કહીને બાગમાં પેડા, દીઠો છાંયો ત્યાં જઈને
 બેડા; વસ્ત્ર પાથરી બાગમાં સુતા, આવ્યો વાયુ નીંદ્રા વશ હુતા ॥ ૬ ॥
 બાગ સરસુ ગલકી તીર, ત્યાં તો નીરમળ વેહે છે નીર; ત્યાં તો નાહવા
 આવો છે કુંવારી; પુત્રી કુંદનરાયની સારી. ॥ ૭ ॥ એતો છે રૂપ રૂપની
 ધામ, એનું ચંપક માલ્યની નાંમ; તેની સાથે પ્રધાનની બાળ, વીખ્યા
 નામે રૂપે રશાળ. ॥ ૮ ॥ બેઉ બાળીયે કર્યું સ્નાન, ઘેર જવા થઈ સાવ-
 ધાન; તવ વીખ્યા બોલી બેઠેન જવો, મુજ માયે કહ્યું પુરુષ લાવો.
 ॥ ૯ ॥ માટે હું પુરુષ લેવા જવું, બાગમાંથી વીણીને આવું; એમ કહી
 કરી કુંવારી વીદાય, પોતે બાગને વીશે જાય. ॥ ૧૦ ॥ પુરુષ વીણવા લાગી
 પોતે, દીઠો ચંદ્રહાસ સુતો તે; એનાં દરસણથી જય દુખ, જઈ વીખો-
 ચાયે જોયું મુખ. ॥ ૧૧ ॥ દીઠો પુરુષ બહુ અલભેલો, હાલ આ નર છે
 ઉઘેલો; એવે પત્ર જમાની કસે, તે તો વાંચવાને મન વસ. ॥ ૧૨ ॥ ધીરે
 રહીને છોડ્યો સાર; વાંચી જણ્યા સમાચાર; મુજ તાતે ધાર્યો છે કેહેર,
 મોકલ્યો કપટે મુજ ઘેર. ॥ ૧૩ ॥ વીખ દેવા લખ્યું મુજ તાત, દેશે ક-
 મટથી વીખ બ્રાત; પછી કુંવારીએ શું કીધું, પોતે નેત્રનું કાજળ લીધું.
 ॥ ૧૪ ॥ વીખ શબ્દ લખ્યો છે જ્યાંય; ખની જોડે લખ્યો ય ત્યાંય; તવ
 વીખીયા એમ વંચાય, છાનું માનું લખ્યું કન્યાય. ॥ ૧૫ ॥ એનું નામ
 છે વીખીયા માટ; એણે સમજી બેસાડ્યો ઘાટ; પછી હતો તેમજ બાંધી
 દીધો, પછી પંથ પોતાનો લીધો. ॥ ૧૬ ॥ ચાલી ચાલી ગઈ આપ ઘેર,
 કાઢને કહી નહી તે પેર; એમ કરતાં થઈ ઘડી ચાર, ચંદ્રહાસ જાગ્યો તેણી
 વાર. ॥ ૧૭ ॥ એતો જગત થઈને ગયો, કુબુદ્ધીને ત્યાં જૈ ઉભો રહ્યો,
 પત્ર મદન કુંવરને દીધો, એણે ઉકેલી વાંચી લીધો. ॥ ૧૮ ॥ મુજ તાતે
 મોકલીયો હાંને, રૂડા જમાતથી મન માને; એણે જણ્યું જણે કાઠવાત,
 હાવો જમાત નાવે હાથ. ॥ ૧૯ ॥ એમ સમજીને વીખ બોલાવ્યો, પોતાના
 ઘરનો ગોર આવ્યો; કીધું સંમે વરતે સાવધાન, દીધું મદને કન્યા દાન,
 ॥ ૨૦ ॥ વીખ્યા લગની પોતાની જોઈ, પરણાવી દીધી પ્રેમે તેહ; એવે આવ્યો

કુબુદ્ધી તાત, એણે લગ્નની જાણી વાત. ॥ ૨૧ ॥ દીઠો ચુડો પુત્રીને હાથ,
 શત્રુ પરણ્યો દીકરી સાથ; વીમોનું વેણ ના પડ્યું કાચું, માહારું જુઠુંને
 એમનું સાચું. ॥ ૨૨ ॥ પણ હું ક્યારે ખરો ખેલાડુ, બોલ્યું બ્રાહ્મણનું
 ખોટું પાડું, એકવાર હું સદે ખોલું, આમ કેમ થયું પુછી જોવું. ॥ ૨૩ ॥
 પછી પોતાનો મદન તન, તેને તેડ્યો એકાન્ત ભોવન; બેઠા તેં શીખ
 કોની લીધી, વીખ્યા બેઠેન પરણાવી દીધી. ॥ ૨૪ ॥ ત્યારે મદન બોલ્યો
 એમ, પત્ર લખીને પુછો છો કેમ; જુઓ પત્ર તમારો લખેલો, મીથ્યા
 આરોપ મુજને મેલો. ॥ ૨૫ ॥ તવ પ્રધાને પત્ર લીધો, શબ્દ વાંચીને
 વીચાર કીધો; માહારી લખવામાં થઈ ભુલ, હાથેથી બન્યો મુરખ તુલ.
 ॥ ૨૬ ॥ હવે વીધવા વેઠું કુંવારી, પણ જમાત્ર નાંખું મારી; એમ મ-
 નમાં રાખી એ વાત, ઘેર બેસી રહ્યો છે તાત. ॥ ૨૭ ॥ એવે મદન શ-
 ભામાં ગયો, જઈ રાજને સંદેસો કહ્યો; સુણા કુંદનશેન્ય વાત વગની,
 મેંતો પરણાવી માહારી ભગની. ॥ ૨૮ ॥ કોળંદરનો સુત ચંદ્રહાસ,
 તેની સાથે ધરીને હુલ્લાસ; સુણી કુંદનશેન્ય એમ બોલે, કામ કીધું રૂકું
 અનોલે. ॥ ૨૯ ॥ જાતું જ્યાં હોય ચંદ્રહાસ, ત્યાંથી મોકલ મારી પાસ;
 એને પુત્રી માહારી પરણાવું, સદા હાંધ રહેવાને ઠરાવું. ॥ ૩૦ ॥
 એવાં વચન સુણીને મદન, ચાલ્યો દુષ્ટ બુદ્ધીનો તન; એવે કુબુદ્ધ શું
 ખેત્ર લાવ્યો, એણે જમાત્રને બોલાવ્યો. ॥ ૩૧ ॥ કહ્યું ચંદ્રહાસને કામ,
 તમે સ્નાન કરો આ ઠામ; પછી પુંજપો હાથમાં સાહવો, ચામુન્ડાના પુ-
 જન સાડે જવો. ॥ ૩૨ ॥ અમારા કુળમાં રીત એવી, જઈ જમાત્ર પુંજે
 દેવી; નવ્ય પુંજેતો વીધન થાય, દીકરીનું હેવાતણુ જાય. ॥ ૩૩ ॥ તવ
 બોલ્યો ચંદ્રહાસ એમ, વેણ લોપુ તમારું કેમ; કહીને કરવા ગયો સ્નાન,
 તવ કપટ કર્યું પરધાન. ॥ ૩૪ ॥ એણે બોલાવ્યા બે ચંડાળ, દીધી કુ-
 બુદ્ધી ત્રતકાળ; તમે ચામુન્ડા માતાએ જવો, ડેરામાં પેસીને સંતાવો.
 ॥ ૩૫ ॥ રહેજો ઉઘાડી તરવારે, ગફલત નવ ખાશો લગારે; કોઈ આવે
 ત્યાં પુજન કરવા, તેને જાણીએ આવ્યો મરવા. ॥ ૩૬ ॥ ભય ધરશે
 નહીં ધોળે દીશ, આવનારનું છેદજો શીશ; એવું કહી મોકલ્યા ચંડાળ,
 જઈ સંતાયા તે ત્રતકાળ. ॥ ૩૭ ॥ હાથમાં ઉઘાડી તરવાર, રહ્યા માર-
 વાને તૈયાર; એવે ચંદ્રહાસે કર્યું સ્નાન, સ્વચ્છ વસ્ત્રે થયો સાવધાન.
 ॥ ૩૮ ॥ લીધી પુંજયાની છાબ હાથ, જતાં સમરે ચામુન્ડા માતા; ઘેર
 થી નીકળી પંથ પળીયા, એવે સુત પ્રધાનનો મળીયો. ॥ ૩૯ ॥ પોતા
 નો બનેવી ચંદ્રહાસ, આવ્યો મદન તેની પાસ; કહ્યો પાડું ક્યાં જવો છો

તમે, તમને તેડરા આવ્યા અમે ॥ ૪૦ ॥ તવ બોલીયો ચંદ્રહાસ, જનુ
આમુન્ડાને અવાસ; તમ તાતે ખતાવ્યું છે કામ, દેવી પુજવા જનુ તે
કામ. ॥ ૪૧ ॥ તવ મદન વધો વચન, તમને તેડે છે રાજન; શેવા સામગ્રી
મુજ કને લાવો, તમે રાજ્ય સભામાં જવો. ॥ ૪૨ ॥ તમ વતી માતાયે
હું જનુ, પુજ કરી સભામાં આવું, એવું કહીને સામગ્રી લીધી, ચંદ્ર-
હાસે તે આપી દીધી. ॥ ૪૩ ॥ પોતે બોલ્યો રાજ્ય સભાય, પેલો મદન
ડેરામાં જય; જેવો પેઠો ડેરાની માંય, તેવા ચંડાળ ઉભેલા ત્યાંય. ॥ ૪૪ ॥
ઉવાડાં ખડકે કરી રીસ, મારી છેદ્યું મદનનું શીરા; ધડ મુસ્તક પડીયાં
ધરણ; પામ્યો પાપી તણે સુત મરણ. ॥ ૪૫ ॥ ચંદ્રહાસ ગયો સભા-
માંય; રાયે માન્ય દીધું ઘણું ત્યાંય; બધી વાત કહી વરણાવી, પોતાની
પુત્રી પરણાવી. ॥ ૪૬ ॥ જેનું ચંપક માલ્યની નામ, ઘણી ગુણવંત
રૂપની ધામ; તેનું કન્યાદાનજ દીધું. સહુ રાજ્યજ અરપણ કાંધું.
॥ ૪૭ ॥ તેતો વાત પ્રધાને જણી, આવ્યો સભામાં વીચાર આણી;
જેયું તે પરણ્યો ચંદ્રહાસ, જઈ બેઠો રાજની પાસ. ॥ ૪૮ ॥ લગ્નની રી
તભાત જણી, એની મતી ઘણી ગભરાણી; પુછ્યું ચંદ્રહાસને એમ,
દેવી પુજવા ન ગયા કેમ. ॥ ૪૯ ॥ બોલ્યો ચંદ્રહાસ વચન, ગયો પુજ-
વા તમારો તન; મને સભામાં મોકલી દીધો, પુજપો એમણે હાથ લીધો.
॥ ૫૦ ॥ ગયા પુજન કરવાને એહ, પડ્યો પ્રધાનને સંદેહ; દોટ મુકીને
પ્રધાન, પોતે જવા ગયો સંતાન. ॥ ૫૧ ॥ વળણ. ॥ સંતાન જેવા સંચ
ર્યો, જ્યાં છે દેવસ્થાન; વ્યાસ વક્ષલ વદે, સમરો સહુ ભગવાન.

કડવું ૭૧ રાગ સૈયાનો.

જયમુની રૂશી એણીપેર બોલ્યા, સુણ જનમેજે રાય; વીસ્તારી તુ-
જને સંભળાવું, અશ્વમેધ કથાય. ॥ ૧ ॥ પ્રધાન સંચર્યો દેવીને દેરે,
જેયું ઘાળે દીશ, ડેરામાં પડેલું દીઠું, પુત્રનું ધડ ને શીશ. ॥ ૨ ॥ પ્ર-
ધાને જણ્યું બ્રાહ્મણોનું, વચન સાચું પડાયું; જે જે કપટ મેં કર્યું તે, મ-
હાર મુજને નડીયું. ॥ ૩ ॥ હવે હું શું કરું જીવાંને, દીકરાની થઈ હાણ; એમ
કહીને શીશ પછાડ્યું, નીકળી ગયો પ્રાણ. ॥ ૪ ॥ એ વારતા સહુ લોકે
જાણી, જેવા ગયો રાજન; તેની સાથે ચંદ્રહાસ ગયો, આ શુ થયું વી-
ધન. ॥ ૫ ॥ ચંદ્રહાસનું મોઢું ઉતરી ગયું, પગલાંનો હું કાળો; જગતની
કેહેણી થઈ મુને, મુજ સાંસરો ને સાળો. ॥ ૬ ॥ એવું સમજ આમુન્ડા

નો, હવન પોતે કીધો; તેથી દેવી પ્રસન્ન થયાં, હશાને ઉત્તર દીધો. ॥૭॥
 શું માગે છે શું માગે છે, જે માગે તે આપું; ચંદ્રહાસ તું ચીંતા નધરતો,
 તું કહે તે કષ્ટ કાપું. ॥ ૮ ॥ સાંભળી ચંદ્રહાસ બોલ્યો, માતાજી કષ્ટી
 કાપો; માહારો સસરો મહારો સાગો, સજીવન કરી આપો. ॥ ૯ ॥ મા-
 તાએ અમી દ્રષ્ટી કીધી, તવ થયા સજીવન; ચંદ્રહાસને ચરણે લાગ્યો,
 કુમુદ્ધી ને મદન. ॥ ૧૦ ॥ દુષ્ટ બુદ્ધી જઈ જમાત્રને, પડીયો પ્રેમે પાય;
 માહારું કંત મુજને નડ્યું છે, તમે તો કીધી સાહાય. ॥ ૧૧ ॥ પોતાનું
 કર્યું પોતાને નડે, તેમાં નહીં મીન મેશ; કપટ તેનું ચપટ થાયે, સંદે નહીં
 કાંઈ લેશ. ॥ ૧૨ ॥ વીપ્રનું વચન સત્ય ન માને, મુજ જેવો નાસ્તીક;
 પાછળથી તે પસ્તાય પાપી, પેહેલી ન ધરે બીક. ॥ ૧૩ ॥ મુંમત બાંધે
 વીપ્રની સાથે, તે નવ પોહોએ ઠેક; એમ કહી ધરખાર પોતાનું, જમાત્રને
 કર્યું ભેડ. ॥ ૧૪ ॥ પોતાનો મદન દોકરો તે, ચંદ્રહાસને દીધો; વૈરાગ આ-
 છીં તપ કરવાને, જવા વીચાર કીધો. ॥ ૧૫ ॥ એટલે કુંદનશેન્ય રા-
 જ્યે, જોડે જવા ધાર્યું; રાજ પ્રધાન નીકળ્યા બેઠે, ઉતપાત સર્વ નીચાર્યું
 ॥ ૧૬ ॥ તેમણે વનમાં વાસ પુર્યો, રાજ્ય કરે ચંદ્રહાસ; મદનને પ્રધાન
 કરીને, પોતે રાજ્યો પાસ. ॥ ૧૭ ॥ રૂડી રીતે રાજ ચલાવે, ધર્મધોરીન્ધર
 રાય; ગૌ બ્રાહ્મણને વીશેશ માને, તેમ તેમ જય વરતાય. ॥ ૧૮ ॥ તે
 ચંદ્રહાસને બે દીકરા છે, બાણવાળી બળવાન; એ બીના કહી નાન્દજીએ,
 જાણ્યું સતી સંતાન. ॥ ૧૯ ॥ નારદે કહ્યું અરજીનજીને, મુકીદો સોરા-
 સોર; એની જોડે જુદા કર્યામાં, નહીં ચાલે તુજ જોર. ॥ ૨૦ ॥ માટે સદ્દા
 કરી દ્યો ઘોડો, કહી થયા અંતરક્યાન; અરજીનજીએ વખત વીચારી,
 શું કર્યું સતી સંતાન. ॥ ૨૧ ॥ હંસદ્વજને ને નીલદ્વજને, મોકલી સંદેશ
 કહાવ્યા; કહીએ કે અરજીન ને પ્રભુ; પરોણાગતે આવ્યા. ॥ ૨૨ ॥ એવું
 કહાવ્યું તે વાત પોહોચી, જ્યાં ચંદ્રહાસ રાય; સારા સમાચાર સાં-
 ભળીને, સામે તેડવા જય. ॥ ૨૩ ॥ સામા આવી માન્ય દીધું, લેઈ
 ગયો આપ ઘેર; પાંચ દીવશ પરોણાગતે, રાખ્યા આનંદ ભેર. ॥ ૨૪ ॥
 પછી પોતાના પુત્રોને, સોંપી દીધું રાજ; અશ્વ લેઈને પાન્ડવ સાથે,
 નીકળ્યો ફરવા કાજ. ॥ ૨૫ ॥ યજ્ઞના અશ્વ બે આગળ ચાલે, પુઠે સહુ
 શેન્યાય; સર્વના જીવને આનંદ ધણો, હૈયે હર્ષ ના માય. ॥ ૨૬ ॥ જ-
 તાં જતાં આઘા, લાંબે પંથે ચડીયા; એવામાં સમુદ્ર આવ્યો, તેના
 જળમાં પડીયા. ॥ ૨૭ ॥ વળણ. ॥ પડીયા તેના જળ વીશે, સાંભળતું
 રાજન; આખ્યાન કહ્યું ચંદ્રહાસનું, સમરજે જીગજીવન.

કડવું ૭૨ રાગ સાખી.

જયમુની રૂશી એણીપેર બોલ્યા, સુણ જનમેજે રાય; વીસ્તારી તુ-
 જને સાંભળાવું, અશ્વમેધ કથાય. ॥ ૧ ॥ બેઉ અશ્વ શીંધુમાં પડીયા,
 તરતા જળમાં જય; જળ વીશે એક ટેકરી છે, તે જઈ પોહોમ્યા ત્યાંય.
 ॥ ૨ ॥ શીંધુ કીનારે સૌ શેન્ય ઉભું, અશ્વ ગયા કેમ કરીયે; પ્રભુ કહે
 જળ તરણવાજી, લેઈ પુઠે પરવરીયે. ॥ ૩ ॥ એમ કહી અરજીનને પ્રભુ,
 બેઉ થયા તઈયાર; જળ તરણવાજીપર બેઠા, આલ્યા તેણી વાર. ॥ ૪ ॥
 ટેકરી ઉપર તે પણ ગયા, અશ્વ લેવાને કામ; જણા કાળથી તપ કરે છે,
 બકદાસવ તે કામ. ॥ ૫ ॥ તેમની પાસે અરજીન ગયો, ગયા અસરણાસ
 રણ; માહા તપસ્વી મુની દેખી, પ્રેમે લાગ્યા અરણ. ॥ ૬ ॥ અરજીન કહે
 ઓ મહારાજ, એક વાત પુછી લેવું; તડકો વરસાદ નડતો હશે, ઝુંપડી
 કરો તો કેવું. ॥ ૭ ॥ એટલે બકદાસવ કહે બેટા, સાંભળજે વેણ માહા-
 રં; ઝૂંડાં લાવી ઝુંપડી બાંધું, કેટલું જીવવા સાર. ॥ ૮ ॥ એવું સાંભળી
 પારથે પુછ્યું, મનમાં ધરીને હર્સ; ઓ મહારાજ તમ કાયાને, કેટલાં થ-
 યેલાં વર્સ. ॥ ૯ ॥ બકદાસવ કહે ખમર નયી, પણ કહું વીવેક; જન્મ
 થી મહારા મુસ્તક ઉપર, પત્ર મુક્યું છે એક. ॥ ૧૦ ॥ મોહોટાં મોહોટાં
 છીદ્ર પડેલાં, હશે તેની માંય; છીદ્રો જેટલા માહારી આગળ, થઈ ગયા
 બ્રહ્માય. ॥ ૧૧ ॥ તવ અરજીને છીદ્ર ગણીયાં, ગણીયાં શ્રી જીગદીશ;
 ગણતી કરતાં વીસ છીદ્રોના બ્રહ્મા થયેલા વીસ. ॥ ૧૨ ॥ અરજીનજી
 મન વીસ્મય પામ્યો, આ કેવી વ્રતી ટુંકી; કહે છે કે ઝુંપડી બાંધીને,
 છેવટ જવું મુકી. ॥ ૧૩ ॥ આપણો આયુષ છે બહુ ટુંકો, પણ આશા
 બહુ મોહોટી; અજ્ઞાનતાના આપણ જીવો, આશા કરીએ ખોટી. ॥ ૧૪ ॥
 એમ કહીને ઉભા થયા, યજ્ઞના અશ્વ હકાર્યા; પુઠળ પોતાના અરવો
 મુક્યા, શેન્ય હતું ત્યાં ઉતાર્યા. ॥ ૧૫ ॥ ભોમી ભાગમાં અશ્વ ચલાવ્યા
 જતાં જતાં જય; ચારો ચરતા મારગે ફરતા, ગયા શીંધું દેશમાંય.
 ॥ ૧૬ ॥ ત્યાં રાજ્ય કરે સુત જેદ્રથનો, દુર્યોધનનો ભાણેજ; જીગમ
 એવું નામ એનું, મોહોપર ઝાણુ તેજ. ॥ ૧૭ ॥ તેના ગામમાં ઘોડા
 ગયા, જીગમે જણી વાત; અશ્વ લેલાટનું પત્ર વાંચી, જણ્યા પાન્ડવ
 પ્રખ્યાત. ॥ ૧૮ ॥ તેજોજ તે મુરછામાં પડીયો, થઈ ગયો બેભાન; તે
 વાત જણી દુશાલીએ, મહારાજો સંતાન. ॥ ૧૯ ॥ એવું જણી ધર બા
 હાર આલી, લેડી ગઈ ભાગોળે; તાસ ભરેલી રડવા લાગી, અબળા મોઢે

પોળે. ॥ ૨૦ ॥ ઓ મુજ બંધુ ઓ મુજ બંધુ, કરતી કરતી આવી;
 કુન્તી નંદન અરજુનજીયે, ભગની કહી બોલાવી. ॥ ૨૧ ॥ આવ મારી
 ભગની શો લાગ્યો અગતી, વગની કહે મને વાત; હું તારો ભાઈ બેઠો
 હું ને, કેમ કરે આંસુપાત. ॥ ૨૨ ॥ એટલે દુશાલી એમ બોલો, દુર-
 દશા માહારી જગી; તને આવ્યો સાંભળા તારા, ભાણેજને બીક લાગી.
 ॥ ૨૩ ॥ એના મનને એ ભય લાગ્યો, લેઈ લેશે મુજ રાજ; દુરીયાધન-
 ના વતીની માહારા, ઉપર કાઢશે દાજ. ॥ ૨૪ ॥ એવો ભય તુજ ભાણે
 જ પામ્યો, મુરછામાં ઢળી પડીયો; એવાં બેનનાં વચન સુણી, પારથને
 દ્રેમ ચડીયો. ॥ ૨૫ ॥ સેન્ય સહીત એ ગામમાં ગયો, ભાણેજ પડીયો
 જ્યાંય; ભાઈ ભાઈ કેહેતો કેહેતો, આવીને ઉભો ત્યાંય. ॥ ૨૬ ॥ હાથ
 ગ્રહી જુગમને ઉઠાડ્યો, કેમ તું મન ભય લાગ્યો, આપણે ઘેર યજ્ઞ થાય
 છે તે, તુજને તેડવા આવ્યો. ॥ ૨૭ ॥ ચાલો ભાણેજ ચાલો ભગની,
 ચાલો આપણે ઘેર; એટલે જુગમ રાજ થયો, ઉપડ્યા આનંદભેર.
 ॥ ૨૮ ॥ વાજતે ગાજતે ચાલ્યા સરવે, હસ્તીનાપુર ભણી; વરશકેતુ
 આગળ ગયો, કેહેવા વધામણી. ॥ ૨૯ ॥ ધરમને સમાચાર કહ્યા, તવ
 ઉડ્યા સામા જવા; મોતી પુરષોની થાળો ભરી, બેઉ અશ્વ વધાવા.
 ॥ ૩૦ ॥ કુન્તા ધ્રુપતી સુભદ્રા, ભીમશેન આદે જય; હરખીને સૌ સામા
 આવી, અશ્વને લાગ્યા પાય. ॥ ૩૧ ॥ મોતી પુરષે વધાવ્યા સૌને, તેડ્યા
 ગામની માંય; રૂપાળા ઉતારા આપ્યા, સૌ જન ઉતર્યું ત્યાંય. ॥ ૩૨ ॥
 આનંદ ઓચ્છવ ગામમાં થાયે, હરીજન લોકો માહાલે; અનીતીનો ન
 મળે કોઈ, રૂડી રીતી સહુ ચાલે. ॥ ૩૩ ॥ યજ્ઞના મંડપની બહુ શોભા,
 કાંઈ ન રાખી ભુલ; સ્ફટીક મણીના સ્થંભ રોપેલા, ફરતી મોતીની
 જુવ. ॥ ૩૪ ॥ હીરા ચળકે લીલમો લળકે, મલકે જોતાં મુખ; બ્રાહ્મણો
 નાં દરસણ કરતાં, ટળે દળદર કુખ. ॥ ૩૫ ॥ વેદ શ્રુતીના સુર ચાલે,
 નીકળે વાણી પવીત્ર; લોકોના જય જય શબ્દ થાયે, વાગે રૂડાં વાજંત્ર
 ॥ ૩૬ ॥ ઉછળે અખીલ ગુલાલ પુરષો, ભજનોની થાય ધુન્ય; આપણું
 મેત્રત્વ ને સહુ કરે, માહાબળીઓ અરજુન. ॥ ૩૭ ॥ દેશ દેશાન્તર પત્ર
 જાનીન, તેડ્યા સહુ રાજન; અઠાસી શહસ્ર રૂશી તેડ્યા, નગ્ર થયું પાવ-
 ન. ॥ ૩૮ ॥ રાજ રહીઅતને વળી રૂશી, જદવ છપત્ર કરોડ; યજ્ઞને
 વીશે કારભાર કરે, પોતે શ્રીરણુઓડ. ॥ ૩૯ ॥ સરવને સાડ લાગે છે,
 ભાગે છે ભવનાં પાપ; ખાન પાન પાન્ડવ પુર કરે, નહી કોઈને સંતાપ.
 ॥ ૪૦ ॥ ચોરી ચખારી જરા ન થાયે, વરકોદરની ચોકી; નીચ વરણ

ભેગા નવ આવે, ભીમશેન રાખે રોકી. ॥ ૪૨ ॥ બેસવાની સભા અર-
જુને રચી, સર્વ ક્ષત્રીઓએ જાણ્યું; મેઘવરણ સાથે શેવક મોકલી, પર-
વતનું ધન આણ્યું. ॥ ૪૩ ॥ કનક કેરા ઓરડા ભરીયા, સૌ સેન્ય કીધી
ત્યાર; ચૈત્ર સુદી પુર્ણિમીને દન, પુરણાઉતી વીચાર. ॥ ૪૪ ॥ વળણ ॥
પુરણમીનો દન થયો, સુણ જનમેજે રાય; વક્ષભ વાણી ઓચરે, યજ્ઞ
તણી કથાય.

કડવું ૭૩ રાગ ધોળ

બોલ્યા બોલ્યા જ્યમુની મુખ વચનરે; સાંભળ સાંભળ, પરીક્ષત
કેરા તનરે. ॥ ૧ ॥ યજ્ઞ કરવા બેઠા ધરમને ધ્રુપતીરે; જગતનો જસ લે છે
કુન્તા સતીરે. ॥ ૨ ॥ વેદોક્ત મંત્રે, બ્રાહ્મણો કાર્ય કરાવેરે; જવ તલત્રતને,
શીફળ સરવે હોમાવેરે. ॥ ૩ ॥ તે યજ્ઞની, ધુર્મ આકાશે જાયરે; તેથી
તેત્રી, કોટી દેવતા ત્રપ્ત થાયરે. ॥ ૪ ॥ વાગે છે ત્યાં ભેર ભુંગળને ઢોલરે;
જ્ય જ્ય શબ્દ, થાયને ઉપજે કલોલરે. ॥ ૫ ॥ હરીજનો, જુએ છે રૂ-
ડેરી ચરચારે; સૌને કીધી, કપાળે કુમ કુમ ચરચારે. ॥ ૬ ॥ અશ્વ પુજન
કરી અવયવ ભાગ લીધીરે; પુરણ પ્રેમે, તેવો અશ્વ હોમ કીધીરે. ॥ ૭ ॥
અશ્વને તો સજીવન કીધા વીદાયરે; પરી પુરણ યજ્ઞ થયો છે ત્યાંચરે
॥ ૮ ॥ પછી ધરમે, આગના કરી તે વારરે; સહુને ભોજન કરાવો જુગદા
ધારરે. ॥ ૯ ॥ તવ પ્રભુએ, સર્વને આગના દીધીરે; જમવા માટે, વાંવેક
પંગત કીધીરે. ॥ ૧૦ ॥ પીરસવાને, જલદ છંપન કોડરે; દેખ રેખ રાખે
સઘળે શ્રી રણછોડરે. ॥ ૧૧ ॥ કરાવી છે જમવા સામગ્રી અપારરે; વર-
ણન કરતાં, ઘણીક લાગે વારરે. ॥ ૧૨ ॥ પછી સરવે, ભાવતાં ભોજન
કીધારે; સૌ પ્રાર્થીને, સોપારી મુખવાસ દીધારે. ॥ ૧૩ ॥ પછી પંગત, ઉ-
ઠીને ઉલટ વ્યાપેરે; ધરમ રાજ, કનકનું દાન આપેરે. ॥ ૧૪ ॥ ધ્રુપતી-
તો, કરે મોતીનું દાનરે, પાસે રહીને, અપાવે શ્રી ભગવાનરે. ॥ ૧૫ ॥ બ્રાહ્મ-
ણોને, ભરેલી બ્રહ્મપુરી આપેરે; અવર જતો, ચાચકના કષ્ટ કાપેરે. ॥ ૧૬ ॥
આખ્યા પોતે ગૌદાનને વસ્ત્ર દાનરે; આખ્યાં પાત્રો, કુન્તા સતીને સંતા-
નરે. ॥ ૧૭ ॥ પછી કીધી, પુરણ પ્રેમે સભાયરે; તેમાં બેઠા, ક્ષત્રીનંદન
સહુ રાયરે. ॥ ૧૮ ॥ યુધીષ્ઠરને, વાવરવાનો ભાવરે; જેવો રાજ, તેવો
કીધો સરંપાવરે. ॥ ૧૯ ॥ ધનમાલ આપી, સર્વને દીધી વીદાયરે; પછી

સહુજન, પોત પોતાને સ્થળ જાયરે. ॥ ૨૦ ॥ તે પછી સૌ, યજ્ઞસ્થળે
ભેમા થાયરે; પાંચ પાન્ડવન, છઠ્ઠા શ્રી જદવરાયરે. ॥ ૨૧ ॥ યજ્ઞ કેરો કચ
રો નાંખ્યો છે જ્યાંયરે; સ્વર્ગ વીસેથી, નોળીથો આઠ્યો ત્યાંયરે. ॥ ૨૨ ॥
તે કચરામાં, આળોટે ધરી ઉમંગરે; પણ ન થયું સોના રૂપાનું અંગરે.
॥ ૨૩ ॥ ત્યારે ધરમે, પ્રભુને પુછ્યું પ્રજ્ઞુરે; કાયા હાની, કેમ બદલાઈ
નહી કષ્ટુરે. ॥ ૨૪ ॥ એટલે બોલ્યા, અંતરયામી એમરે; દ્વાપર ઉ-
તર્યો, તેથી કાયા બદલે કેમરે. ॥ ૨૫ ॥ એટલે ટળીયો, ધરમનો સંદે-
હરે; સરીતા સ્નાન, કરી સ્થળે ગયા તેહરે. ॥ ૨૬ ॥ નગ્રમાંથી, રાજ
રૂશી સહુ જાયરે; બીજી ત્રીજી, રહીયત થઈ વીદાયરે. ॥ ૨૭ ॥ બળદેવ
ગયા, લઈને છપનકોડરે; હસ્તીના પુર, રહ્યા શ્રી રણછોડરે. ॥ ૨૮ ॥ ય-
જ્ઞ કથા પુરણ હવી આ કામરે; શ્રોતાજનને. સુણતાં રીજે શ્રી રામરે. ॥ ૨૯ ॥
યજ્ઞ કથા, સુણીને દાન અપાયરે; તે પ્રાણીને, યજ્ઞ તણુકળ થાયરે. ॥ ૩૦ ॥
સવા રાખી, શ્રવણ કરે જે જનરે; તેને પ્રભુ, આપે અન ધન તનરે. ॥ ૩૧ ॥
શ્રોતા વક્તા, સૌ બેસજો કરજોડરે; વક્ષભ વદે, બોલો જે જે શ્રી રણ-
છોડરે. ॥ ૩૨ ॥ વળણ... ॥ જ્ય બોલો રણછોડની, તો રણ છોડે નાથ;
વક્ષભ વાણી ઓયરે, નીરમળ રહો મન સાથ.

કડવું ૭૪ રાગ સૈયાનો.

જયમુની રૂશી એણીપેર બોલ્યા, સુણજનમેજે રાય; વિસ્તારી તુ-
જને સંભળાવું સાંભળજે કથાય. ॥ ૧ ॥ પરી પુરણ યજ્ઞ કીધો, રહ્યા
સુખી થઈ જ્યારે; એવામાં એક કણુખીને બ્રાહ્મણ, વઢતા આઠ્યા ત્યારે.
॥ ૨ ॥ ધરમ રાજની સભામાં, આવીને ઉભા બેઉ; ધરમ કહે ટંટો શો-
છે, જુખાની તમારી લેઉ. ॥ ૩ ॥ તે વેળા શ્રી કષ્ટુ બેઠાં છે, પોતે જુ-
ગજીવન; તે સમે પાટીદાર બોલ્યો, મુખથકી વચન. ॥ ૪ ॥ માહારાજ
મેં ખેતર માહારૂ, વીમને અરપણ કીધું; માહારા બાપ પછાડે મેં આ,
વીમને આપી દીધું. ॥ ૫ ॥ આકાશથી કે પાતળ સુધી, આપ્યું હતું
રાજન; પણ તે ખેતરમાંથી નીકળ્યું, ચાર ચરૂ ભર્યું ધન. ॥ ૬ ॥ તે ધન
એ બ્રાહ્મણ લેઈ ગયો, તે મુજને અપાવો; તે કરતાં મુને પાપ છો થાતું,
ખેતર પાછું લાવો. ॥ ૭ ॥ બ્રાહ્મણ કહે પાછું ન આપુ, ખેતર કણુખી
કેરૂ; માહારા બે પુત્રો લે જીને, ખેતરમાં વધેર. ॥ ૮ ॥ કણુખી કહે વધે-

રેતો, તેમાં માહાર શું જશે; મારીશતો મરશે સુત તારા, નીરવતી મને
થાશે. ॥ ૯ ॥ તું મારીશ તે પાપ તુને, મુને ન લાગે રતી; બ્રાહ્મણ કહે
એવાં પાપો, હું કાંઈ ગણુનો નથી. ॥ ૧૦ ॥ બેઉની વીમીત વાત સુણી,
ગભરાયા ધરમ રાય; પ્રભુને પુછ્યું ઓ માહારાજ, આતે શું કહેવાય.
॥ ૧૧ ॥ એટલે અંતરયામી બોલ્યા, બંને કાળ સમાવો; છ માશ પછી
ન્યાય કરીશું, અત્યારે ઘેર જવો. ॥ ૧૨ ॥ એમ કહી બ્રાહ્મણ કણુખીને,
પાછા કાઢ્યા ઘનશામ; પછી ધરમ પ્રત્યે બોલ્યા, કૃષ્ણ પ્રભુ તે કામ.
॥ ૧૩ ॥ ઓ યુધીષ્ઠર હવે ન કરશો, કોઈ જનનો ન્યાય; દ્વાપર ઉતરી
કળીયુગ બેઠો, ઓરે ધરમ રાય. ॥ ૧૪ ॥ એવું સાંભળી ધરમ બોલ્યા,
ઓરે દેવાધી દેવા; મુને ગુણ લક્ષણ બતાવો, કળીયુગના જીવ કેવા. ॥ ૧૫ ॥
કૃષ્ણ પ્રભુ તવ કહેવા લાગ્યા, સાંભળો ધરમરાય; વ્યાસજી તમને તે
સહુ કેહેશે, ઉપદેશની કથાય. ॥ ૧૬ ॥ મુજને તમે આગના આપો, દ-
વારકાં હું જતું; થોડે દીવશે વળી પાછો. મળવા માટે આવું. ॥ ૧૭ ॥
વળણ. ॥ મળવા માટે આવશું, એમ કરે છે વાત; એવામાં ત્યાં આ-
વીયા, વઢતા પુરૂશ સાત. ॥

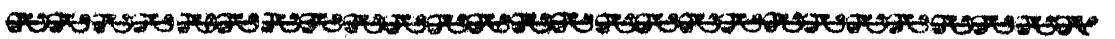
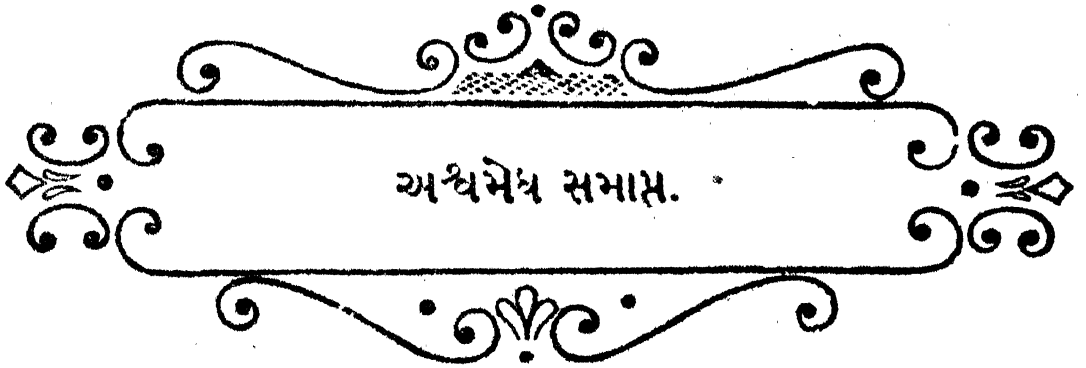

કડવું ૭૫ રાગ દુરધા સાખીનો.

જયમુની રૂશી એણીપેર બોલ્યા, સુણ જનમેજે રાય; વીસ્તારી તુજને
સંભળાવું, અશ્વમેધ કથાય. ॥ ૧ ॥ કૃષ્ણ જવાની ત્યારી કરે છે, સમ
પુરૂશ ત્યાં આવ્યા; ખટ વીમો એક અતી શુદ્રને, તાડન કરતા લાગ્યા.
॥ ૨ ॥ યુધીષ્ઠરને કૃષ્ણ ખીરાજ્યા, ત્યાં આવી વીમો બોલે; આ અતી
શુદ્ર આચાર્ય થયો છે, વીમ આચાર્યની તોલે. ॥ ૩ ॥ ઉપવીત અંગે
ધારણ કર્યું છે, વધાર્યા છે પંચ કેશ, દર્ભાસનને જળ કમંડળ, ધર્યો છે મા-
હાત્માનો વેશ. ॥ ૪ ॥ વેશ ધરી ઉપદેશ કરે છે, વાંચે છે કથા પુરાણ;
તે ઉંચ જતી સવણ કરે છે, નીચના મુખની વાણ. ॥ ૫ ॥ નેવનુ પાણી
મોભ ચઢ્યું ને, અવની ગઈ આકાશ; અવળી ગંગા બહેવા માંડી, વા-
ઘને અમનો ત્રાસ. ॥ ૬ ॥ મંજારથી સ્નાન સંતાવા લાગ્યાં, કાગથી
સંતાયા હંસ; નીચ જાતીનો ઉંચ જાતી પર, ઉપન્યો અતી દ્વંશ. ॥ ૭ ॥
આતે કારણ શું છે કપાણુ, કેમ બને વીચીત્ર; કાળ બળ કેમ કર્યો ભા-
સે છે, વળી દીસે અપવીત્ર. ॥ ૮ ॥ એવું સાંભળી ધરમ રાયે, બેયું

જુમધીશ સામુ, ઓ કપાનીધી હુતો આ વાતો સાંભળી વીરમય પામુ.
 ॥ ૯ ॥ કષ્ટ પ્રભુ કહે ઓરે યુધીષ્ઠર, કળયુગના એ કર્મ; હજીતો આ-
 ગળ જતાં થાશે, અતી ઉપાદીના ધર્મ. ॥ ૧૦ ॥ શુદ્ર લોકો આચાર્ય
 થઈને, રોમ રોમ નરકે પડશે; વૈસ્ય ક્ષત્રીને વીપ્ર લોકો, તેને પંથે ચડ-
 શો. ॥ ૧૧ ॥ તેથી તે પણ નરક પજાશે, તવ લય પામશે શ્રદ્ધી; ધર્મ
 વોશે અધર્મ થવાનો, સૌ જીવ ભોગવે કષ્ટી. ॥ ૧૨ ॥ શ્રોતા નરકે વ-
 ક્તા નરકે, નરકે ઉંચને નીચ; ભક્તાણીયો ભારજ થવાની, પાતકના
 થશે કીચ. ॥ ૧૩ ॥ ધર્મને નામે ઢોંગ થવાના, આગળ અખળા બહેશે;
 હું મ્હાર સાર્તક કરું, કામની કંથને કેહેશે. ॥ ૧૪ ॥ મીઠાઈ મેવા દુધ
 કહેલાં, ઢોંગીને જઈ દેશે; પતી તેની પુઠ ન જુએ, મુખ વીકાશી રહેશે.
 ॥ ૧૫ ॥ પરણ્યા પતીનું પોશણ કરતાં, કંજુસાઈ દેખાડે; ઢોંગી ધુતા-
 રાને ધરવીને, પ્રેમપુર્વક જમાડે. ॥ ૧૬ ॥ કંથ તણી નહી સાચવે વેળા,
 ઢોંગીની તક નહી ચુકે; ઢળતી વસ્તુ ઢળવા દેશે, બાળક રડતાં મુકે.
 ॥ ૧૭ ॥ ઢોંગીની છબી નીરખ્યા કરશે, ઢોંગીના ગુણુ ગાશે; ચરણ
 ચાંપશે કાંમે ટાંપશે, પતીથી મુખ મરડાશે. ॥ ૧૮ ॥ ધર્મના નામનો ધંધો
 ગ્રહીને, ધન મેળવશે ભારી; ભારે વૈભોગ ભોગવશે ને, દુનીયાની કરસે
 ખુવારી. ॥ ૧૯ ॥ પણ ઉંધ કરમી કળયુગી અખળા, ધણીનું ધન વેફ-
 રસે, કળીયુગના આચાર્યોને પોશી, મોહીત કંદમાં ફરશે. ॥ ૨૦ ॥ તે
 સહુ લક્ષણ કળયુગ કેરાં, આ બધી તેની લડાઈ; તેમાં આપણે ચીત
 ન દેવું, જ્ઞાનમાં રાખો ચડાઈ. ॥ ૨૧ ॥ હાવાતો અનેક ઉતપાત થાશે,
 તેમાં ન દેશે ધ્યાન; કળયુગ બેઠો નીશ્યે માનો, એમ વદે ભગવાન.
 ॥ ૨૨ ॥ યુધીષ્ઠરને ચાલી ચીંતા, આતો આબુ દુખ મ્હોટું; ધર્મના
 કામમાં ધાડ પાડે, એ દુખ સહુથી ખોટું. ॥ ૨૩ ॥ અરેરે ધર્મનું ધરબોળ
 જશે, અવળી મતી જગ ઝાલે; દેખાશે સવળુ હશે અવળુ, પણ તે પંથે
 ચાલે. ॥ ૨૪ ॥ એવો અતી ઉદ્દેમ ધરીને, થઈ બેઠા નીરાશ; અરેરે એ
 યુગ ભુટો, સાંભળી પામ્યા ત્રાસ. ॥ ૨૫ ॥ પ્રભુ કહે તમે ત્રાસ ન ખા-
 શો, બચાસજીને તમે મળજો; હવે હું આગના માગું છું, ધર્મ કહે વળી
 વળજો. ॥ ૨૬ ॥ એવું સાંભળી કષ્ટ પ્રભુજી, પોતે થયા વીદાય; એ-
 ટલે અતી ઉદાશી રહે છે, પોતે ધરમ રાય. ॥ ૨૭ ॥ એમ કહીને કષ્ટ
 પ્રભુજી, પોતે થયા વીદાય; એટલે અતી ઉદાશી રહે છે, પોતે ધરમ
 રાય. ॥ ૨૮ ॥ એટલેથી અશ્વમેધ પર્વ, પુર્ણ થઈ કથાય, ઓ જનમેજે
 રાજ તારી, ઉતરી અલહત્યાય. ॥ ૨૯ ॥ કાળા પ્રકાશોળા થયા, સ્વે-

ત થઈ શામ ગાય; કાળા તલ ધોળા થયા એ, પરીક્ષા દેખાય. ॥ ૨૯ ॥
પરીક્ષત સુતે વીધી પ્રમાણે, પુરણ કીધાં દાન; યજ્ઞની કથા સ્તવણ કી-
ધી; ફળતે યજ્ઞ સંમાન. ॥ ૩૦ ॥ ઓતા વક્તા સરવે જનના, મનના પો-
હોએ કોડ; વક્ષભ વદે બોલજે સૌ, જે જે શ્રી રણછોડ. ॥ ૩૧ ॥ વળ-
ણ. ॥ જય જય રણછોડ રાયની, બોલો ઓતા જન; અશ્વમેધ પર્વ કહું,
પાપી થાય પાવન.

પારેખ. હરગોવીંદદાસ હરજીવનદાસ.

પુસ્તકો વેચનાર તથા છાપનાર.

ડૉ. શાહપુર વનમાળી વાંકાની પોળમાં

એઓએ પોતાના ગ્રંથોદય પ્રેસમાં

આ અશ્વમેધ પર્વ છાપ્યું.

અમદાવાદ.

વ્યાસશ્રમ પર્વ.

કડવું ૧ રાગ સાખીનો.

જયમુની રૂશી એણીપેર બોલ્યા, સુણ જનમેજે રાય; વીસ્તારી
તુજને સંભળાવું, વ્યાસશ્રમ કથાય. ॥ ૧ ॥ ધરમરાજ ને રહે ઉદાશી,
ગમતું નથી લગાર; ખાવું પીવું કાંઈ ન ગમે, ગમે નહીં વ્યવહાર. ॥૨॥
ઉદવેગ ધરીને નીકળીયા, ઘેરથી ધરમ રાય; વેદમ વ્યાસનો આશ્રમ જ્યાં
છે, ત્યાં ગયા મન મકલાય. ॥૩॥ વ્યાસજીને જઈ ચરણે લાગ્યા, મા-
હારાજ ટાળો વેમ; સંસારમાં હવે નથી ગમતું, ઉદાશ રહું છું કેમ.
॥ ૪ ॥ એટલે વ્યાસજી એમ બોલ્યા, નહીં ગમે આસમે; કળયુગ બેઠો
તે કારણથી, મનહું તમારું ભમે. ॥ ૫ ॥ સતીયાને સારૂં નવ લાગે,
કળીયુગ વીશે રહેવું; ધરમ કહે કળયુગ કેવો, વ્રતાંત મુજને કહેવું ॥૬॥
કહેવું વટે છે વ્યાસ માહારાજ, લાગુ તમને પાય; કળયુગના ગુણલક્ષણ
કેરી, કહે મુને કથાય. ॥૭॥ વ્યાસજી બોલ્યા ધરમ સુણો, કળીમાં
કમ આયુશ; થોડા દીવશ જીવવું તેમાં, હૈયામાં ઘણી હુંશ. ॥૮॥ અને-
ક પ્રકારના રોગની વ્યાધી, ન થાય નાહી પરીક્ષા; બ્રાહ્મણ વીના અવર
જતી, માગે ઘેર ઘેર ભીક્ષા. ॥૯॥ દુરાચરણ દુર વ્યસન વધશે, દુરબુ-
દ્ધીને દુકાળ; ઉંચ વરણ રાખશે નીચ વ્રતી, ઉંચ વ્રતી ચંડાળ. ॥૧૦॥
નાસ્તીકને સૌ આસ્તીક કેહેશે, આસ્તીક ને નાસ્તીક; સ્વારથ સરસે
તેમ સહુ વળશે, નહીં પ્રભુની બીક. ॥૧૧॥ ખરા બોલાને પાડશે ખો-
ટો, ખોટો ખરો કેહેવાશે; વેદના અર્થના અનર્થ થાશે; પાખંડી પુજશે.
॥ ૧૨ ॥ શીવાર્પણનું ખાવા ઇચ્છે, વીખને તીછકાર થાશે; ગુરૂ પદવીનો
ડાળ કરીને, મહતાથી મદીરા પાસે. ॥૧૩॥ ધર્મની જગોના ઘણી થાશે,
પ્રપંચ પગલાં ભરશે; કન્યા વીક્રય વધશે જાળે, જીવતી જરમાં ફરશે.
॥૧૪॥ રાજ્યનીતીમાં ન્યાય થાશે, સ્વારથ સરે તેવા; લાંચો લેવાશે
ડંડ દેવાશે, ઉંચ નીચની કરે સેવા. ॥ ૧૫ ॥ સરવ વરણ એક આરે
થાશે, ખાશે પુત્રીની કમાણી; ખાપની બેટી પર કુદ્રષ્ટી, ખાત ભગની
મેહ આણી. ॥૧૬॥ વાહાલામાં બહુ વેર વધશે, નાત જાતમાં નહીં જંપ;
કલેશ કંકાશ નીત્યે ધરમાં, ખાડોશમાં નહીં સંપ. ॥૧૭॥ ગરીબને સહુ
ઘાલશે ગોદા, ગ્રહસ્થની પક્ષ તણાશે; બે મુખી દુનીયા બોલવાની, સત્ય

ત્યાં અસત્ય જણાશે. ॥ ૧૮ ॥ સાચી વારતા સંતાઈ જશે, જુઠી વાત
 વણાશે; ધરમીષ્ટ તે અધર્મી કેહેવાશે, અધર્મી ધર્મી ગણાશે. ॥ ૧૯ ॥
 ધરમનું દ્રવ્ય ખાવા ચાહાશે, નહીં માને પુન્ય પાપ; ખાપ નહીં ગણે દી-
 કરાને, દીકરો નહીં ગણે ખાપ. ॥ ૨૦ ॥ સાસુ ને વહુ નહીં સંપવાનાં,
 ટંટામાં સહું રાજ; નીતીનો ઉદયોગ નહીં જાણે, ચાલશે દગલખાજ.
 ॥૨૧॥ બેહેની બારણે સાળી ઘરમાં, કુંટુંબમાં કલેશ કરશે; પત્નીયો
 પીત્રાધર્થી વેહેરી, પીછેરમાં ધન ભરશે. ॥૨૨॥ જમાત્રોનું ખાવા ચા-
 હાશે, વઢશે વાંકી વાટે; ન્યાય નીતીથી કોઈ ન બોલે, ચાટે તેનું દોટે.
 ॥૨૩॥ ખાશે ત્યાં સુધી ગુણ ગાશે, નહીં ખાપ તો ગાય ખોટું; પરના
 સુખે દુખ દલમાં, ઝેર વેહેર મનમાં મોહોટું. ॥૨૪॥ વણ દીકી વાતો
 વધવાની. નીંદાનો સહુને ધંધો; કળીયુગનો જીવ કામે કોધે, રહે રાત
 દીન અંધો. ॥૨૫॥ ગાંઠનું ખાઈને ખોદણી પરની, બીજો નહીં ઉદ-
 યોગ; છળ પડપંચ ને પાપ ઘણેરાં, વીવેક વણ વૈભોગ. ॥ ૨૬ ॥ ઉત્ત-
 મમાં અવતરીને પાળે, નીચ વરણનો ધર્મ; મુળ જતીનો મારગ મુકી,
 અન્યનાં ગ્રહે કર્મ. ॥૨૭॥ હીંદુ કુળમાં અવતરીને, ચવનનો પંથ જાણે;
 મુપાત્રને ગ્રહસ્થ ગણીને, કુપાત્રોને આલે. ॥ ૨૮ ॥ દુરબળ દેખી ગધે-
 ડીને નીરે; તાજ દેખે ગાય; ધરાયેલી કહી હાંકી મુકે, દેખાડે અવળો
 ન્યાય. ॥૨૯॥ ચૈતન્ય મુકી પુજશે જડને, વેદ મુકી સુણે વાતો; ગાય-
 નું ગોથું ખમશે નહીં ને, ખમશે ખરની લાતો. ॥ ૩૦ ॥ સારાને નરતો
 ઠેરવવા, સૌને રહે ઇચ્છાય; કુથલી કરે હલકો કરવા, કેહેસે સૌ હાચેહાય.
 ॥૩૧॥ કુજતીની કથા સુણે, સુજતીને નંદે; ઉંચની સાથે બાકસી
 બાંધે, નીચ જતીને વંદે. ॥૩૨॥ વીંપ વીના વેદ વીંધા ભણીને, અ-
 લાવશે બહુ પંથ; તેવાની સેવા સહુ કરશે, અજ્ઞાની કેહેવાસે સંત.
 ॥ ૩૩ ॥ એકારે સર્વે વરણ થાશે, એવો ઉપદેશ કરશે; ત્યાગીપણું દે-
 ખાડીને, ખુબ ખજના ભરશે. ॥ ૩૪ ॥ હું બ્રહ્મજીવે તે કેહેશે, થઈ
 કરશે બ્રહ્મરૂપ; આપ વિના અન્ય ઇશ્વર નથી, ક્યાં છે માયાનો કુપ.
 ॥ ૩૫ ॥ ત્રૈણે કાળમાં નથી માયા, જેમાં ને તેમાં છે બ્રહ્મ; બ્રહ્મે બ્રહ્મને
 હળેમળે, કરે ક્ષવે તેમ. ॥૩૬॥ પાપજ ક્યાં છે પુન્યજ ક્યાં છે, ક્યાં
 છે મોક્ષ અમોક્ષ; જુદો ઠરાવે તો ભજવો પડે, ઠરવે તેથી અમોક્ષ.
 ॥૩૭॥ સાકાર કેહેતો શેવવો પડે, માટે કહે નીરાકાર; સગુણ કેહે તો
 ગુણ ગાવા પડે, નીર્ગુણનો શો વીસ્તાર. ॥ ૩૮ ॥ એવાં વીંમીત્ર કામ
 કળીનાં, એરે ધરમરાય; બ્રહ્મ બ્રહ્મ થવાની જાણ, જીવ્યાયે કહી નશ-

કાય. ॥ ૩૯ ॥ વળણ. ॥ કેહેતાં થાકે જીભડી, સુગંધુધીપર રાય; વ્યાસ વક્ષભ વાણી વદે, કળીયુગનો મહીમાય.

કડવું ૨ રાગ ઓપાઘ.

બોલ્યા જયમુની મુખ વચન, સુણ પરીક્ષિત કેરા તન; કેહે છે ધર્મને
વેદમ વ્યાસ, વળી મનમાં ધરીને હુક્લાસ. ॥ ૧ ॥ પુછ્યું ધરમ રાજ્યે
એમ, ચારે વરણ ચાત્રસે કેમ; બોલ્યા વ્યાસજી મુખથી વાણી, તમે
સાંભળો ઉલટ આણી. ॥ ૨ ॥ ચારે વરણમાં બ્રાહ્મણ શ્રેષ્ઠ, તેને કળી-
યુગ કરશે નેષ્ઠ; એવા એવા વીપ્રો અવતરશે, તણ વરણની શેવા કરશે.
॥ ૩ ॥ ગોર થઈ યજ્ઞમાનોમાં ફરશે, ફાંફાં મારીને પેટ ભરશે; પૈસા માટે
કાસદાં કરશે, નીચવરણ આગળ હાથ ધરશે. ॥ ૪ ॥ ગાળ દેઈને કાઢે
રડતાં, તોલિ બ્રાહ્મણો નાંખશે પડતાં, તણ નોતરે જમવા જશે, છાંડ્યું છુ-
ડ્યું મુકેલું ખાશે. ॥ ૫ ॥ નીચવરણના હશે ખાવા, બેસશે તેના ગુણ
ગાવા; જ્યાં ત્યાં લાડવા લુટી ખાવા, મોકલે ત્યાં જાયે અથડાવા. ॥ ૬ ॥
શુદ્રોનાં છોકરાં તેડી ફરશે, વણી ગાંડ ગુલામી ફરશે, પૈસા માટે નચાવે
તો નાચે, માન્ય બ્રહ્મ થઈને યાચે. ॥ ૭ ॥ શુદ્રોનું અન્ન આપશે રાંધી,
લેશે પાપોની પોટલી બાંધી; ખાવા માટે ઘેરે ઘેર ભમશે, શુદ્રના સોળ
દનમાં જમશે. ॥ ૮ ॥ શુદ્રના નીમીત્ત જે અન્ન, તેનું બ્રાહ્મણ કરસે ભો-
જન; શુદ્રના એંડવાડમાં ફરશે, એવું ગોરપણું આદરશે. ॥ ૯ ॥ બીજી
વરણ મુખમાં ઘાલે, પછો વીપ્રોને આગના ચાલે; જમે પાછળથી નહી
છોશ, પેટ માટે નહી ગણે દોશ. ॥ ૧૦ ॥ એકને પૈસો મળવાનો જ્યાં-
ય, બીજા પાછ માટે પડે ત્યાંય; એવી રીતે થશે માન્ય બ્રહ્મ; કળીયુગ-
માં બ્રાહ્મણ બ્રહ્મ. ॥ ૧૧ ॥ વળી વીપ્રની પત્નીયો જેહ, કરશે શુદ્રની
સુવાવડ તેહ; ચાંપશે શુદ્ર નારીનું અંગ, ધોઈ લાવે વસ્ત્રો નવરંગ.
॥ ૧૨ ॥ ખરો બ્રાહ્મણ માન્યમાં રહેશે, તેને હંકારી સહુ કેહેશે; પણ તે
કીરતી નહી ગણે, એક ભગવતનું નામ ભણે. ॥ ૧૩ ॥ નહી રાખે કોની
ઓશીઆળ, તે તો સાચો વીપ્રનો બાળ; પણ કળીયુગમાં એવો ટેક,
રાખનારો હજારમાં એક. ॥ ૧૪ ॥ એવા વીપ્ર કળીયુગના સાર, કહુ ક્ષ-
ત્રી તણે વીસ્તાર; જશે સુરપણુ ક્ષત્રીમાંથી, રાજ્ય ગાદી તે ભોગવે
ક્યાંથી. ॥ ૧૫ ॥ નીચી વરણની નોહોકરી કરશે, મરવાનો ઘણો ભય
ધરશે; નહી રહે ધરમાં અનાવાસ, થાશે દાસ તણા તે દાસ. ॥ ૧૬ ॥

વળી દુર વ્યસન બહુ કરશે, રળી રળીને દેવાં મરશે; ખોઈ બેસશે ઘરને
 ગામ, બોળશે ક્ષત્રીઓનું નામ. ॥ ૧૭ ॥ થઈ જશે ઘણા ગેરાડી, નહી
 જીએ નેત્ર ઉઘાડી; ઉતારી મુકશે ઉપવીત, હંશા કરવામાં પડેવે ચીત.
 ॥ ૧૮ ॥ જ્યાં ત્યાં કાઢશે દોહલા દન, કરે અભક્ષા ભક્ષ ભોજન; આદરે
 અન્ય વરણની શેવા, કળીયુગના ક્ષત્રી એવા. ॥ ૧૯ ॥ હવે વંશ તણે
 વીસ્તાર, તમે સાંભળો કુન્તી કુંવાર, કરશે અવીવેકી બેહેપાર, નહી
 નેકને દયા લગાર. ॥ ૨૦ ॥ આપવા લેવાના જુદા ભાવ, ધાપ મારે
 જેવો જેવો દાવ; નહી જમતાને જમાડે, નહી રમતાને રમાડે. ॥ ૨૧ ॥
 નહી જમે તેને નોહોતરશે, જમશે તેને તીછકાર કરશે; વળી નૈવેદ્યનું
 લેઈ નામ, કરસે કાયા પોશણ કામ. ॥ ૨૨ ॥ માગસે તેને નહી આપે,
 નહી લે તેને દેવા ટાંપે; ખરાને માનવાના ખોટા, ખોટાને માનવાના મો-
 હોટા. ॥ ૨૩ ॥ નાંખસે ઉપવીત ઉતારી, સદા રેહેસે વૃત્તી ધુતારી; ના-
 તો જતો રૂડી આદરશે, વળી વીપ્રોમાં કો સર કરશે. ॥ ૨૪ ॥ મોહો-
 ટાં ટીલાં તાણીને ફરશે, છાપાં છપ્પન માળાયો ધરશે; લેવું દેવું તે
 ગાંડાનું કામ, ધારસે ભક્ત ધરવું નામ. ॥ ૨૫ ॥ પરસાદોના પડીયા મ-
 જસે, તેવા પંથમાં ભેગા ભજસે; એવા કળીયુગના વંશ જતી, વેહેવા-
 રમાં વીશ્વાસવાતી. ॥ ૨૬ ॥ હવે શુદ્ર તણી કહુ રીતી, તુનો સાંભળ
 કળીયુગ નીતી; શુદ્ર જતી થસે માહા ઘાતી, ગણા જીવ તણા નીપાતી.
 ॥ ૨૭ ॥ એવા શુદ્રોથી શુદ્રો નીકળસે, અતી શુદ્રનાં નામમાં ભજસે;
 અને શુદ્ર જતી થસે સારા, પળસે મુળ ધર્મના ધારા. ॥ ૨૮ ॥ ગાય
 વીપ્રો ઉપર પ્રેમ ધરસે, પુન્યને દાન પ્રેમે કરસે; રાખસે સદ્ધા ધર્મને
 કામે, વેચ્યા વેચાસે ભગવતના નામે. ॥ ૨૯ ॥ પાપી વીપ્રને ગણસે
 મોહોટો, કદી નહી કહે જીજ્યાયે ખોટો; નહી છીદ્ર વીપ્રનાં સોધે, ચાત્રસે
 બ્રાહ્મણને બોધે. ॥ ૩૦ ॥ ચાલસે બ્રાહ્મણ કહે જેમ, નહી કરે બ્રાહ્મણ કરે
 તેમ; એવો મું પંથ નીચમાં જસે, ઉંચ વરણ તે નીચ થાસે. ॥ ૩૧ ॥
 એવો ઘણો લાંબો વીસ્તાર, કેહેતાં કેહેતાં ન આવે પાર; વળી ગ્રંથ લં-
 બાણે જાય, તેથી ટુંકામાં કહી કથાય. ॥ ૩૨ ॥ ત્યારે ધરમ બોલ્યા વ-
 ચન, મુણો પારાશ્વરના તન; મુને એક છે શંકા અપાર, બ્રહ્માના મુખ-
 ના વેદ ચાર. ॥ ૩૩ ॥ તેમાં સત્ય માનું કીયો વેદ, એમાં જુદા જુદા છે
 ભેદ; ત્યારે વ્યાસજી વદીયા એમ, વેદને જુદા કહીએ કેમ. ॥ ૩૪ ॥ પ-
 ચ દમ્ભી માંખણ તઠ જેમ, વેદ જુજ્યા દીસે તેમ; લાગે ખાટું મોળું ને
 મીઠું, પણ તેમાં શું તત્તવ દીઠું. ॥ ૩૫ ॥ કરે યુક્તીથી મથન જે વારે,

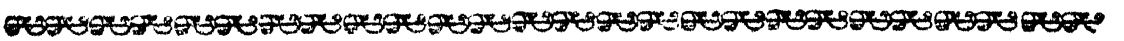
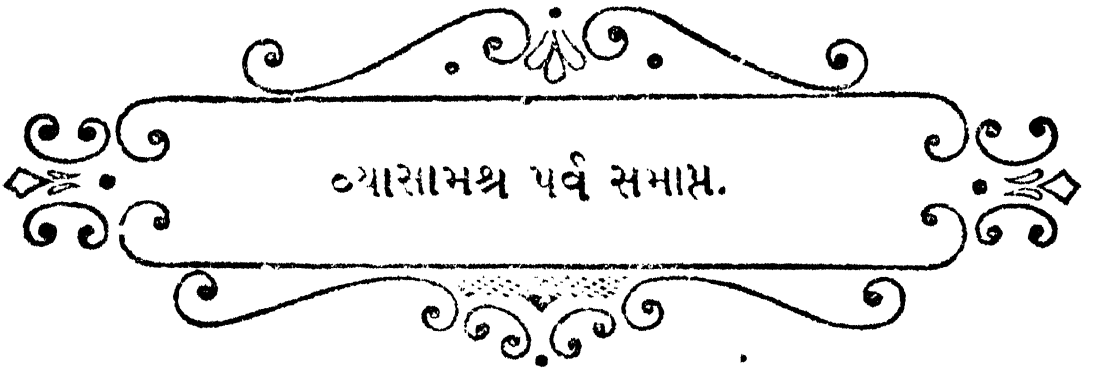
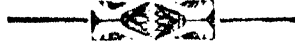
આવે ધ્રુવ તત્ત્વ તે વારે; તેમ વેદ વીચેક વીચારે, જ્ઞાન તત્ત્વ નીકળે
ત્યારે. ॥ ૩૬ ॥ તેણું તે જ્ઞાન વેદથી ન્યાડ, લાગે મુમુક્ષુને પ્યાડ; તેમાં
નીશ્ચય વ્રત્તી કરે, તેનું આવાગમન નીસ્તરે. ॥ ૩૭ ॥ તવ બોલીયા ધ-
રમ રાય, એક બીજી પુછુ શંકાય; તેણું જ્ઞાન લેઈને શું કરણું, એમાં
શું શું કામ આદરણું. ॥ ૩૮ ॥ તવ બોલીયા વેદમ વ્યાસ, સાંભળી ક-
રજે કાંઈ ક્યાસ; જ્ઞાન થયા પછી નહી કર્મ, જેણે સત્ય વસ્તુ જાણી પર્મ.
॥ ૩૯ ॥ તેણે લક્ષણા ભક્તી કરવી; અતી ઉપાસના આદરવી; નથી દે-
હાદી કર્મનું કામ, ચઈતન્યનું ચૈતન્ય સુખધામ. ॥ ૪૦ ॥ નથી જ્ઞાનીને
કર્મ બંધન, કરે સત્યતણુ વંદન; કહ્યું મનુસમરતી માંય, તેમાં શંસાય
નથી કાંય. ॥ ૪૧ ॥ સર્વ માયામાં ચૈતન્ય જેહ, મળે ચૈતન્યે ચૈતન્ય તેહ;
એતો ચૈતન્ય ગ્રહે જ્ઞાન, તેનું તેને તે ધરે ધ્યાન. ॥ ૪૨ ॥ રહે મુળ ચૈ-
તન્યમાં મતી, તેથી તેની ત્યાં થાયે ગતી; મળે ચૈતન્યે ચૈતન્ય રૂપ, તવ
ટળે માયાનો કુપ. ॥ ૪૩ ॥ ટુટે માઈક વાસના જ્યારે, પામે અભય પદ
તે વારે; રહે માયામાં વાસના જરા, તવ અવતરે તે ધરા. ॥ ૪૪ ॥ મા-
યામાં રહીને એમ બોલે, અંહાપ્રહાસમી પ્રહા તોલે; એણું કેહેનારો નહી
પ્રહા, એનું પોગળ પોણુ ભમ. ॥ ૪૫ ॥ પ્રહાનું જ્ઞાન થયેલું જેને, દેહ
છુટે મળે પદ તેને; તેથી ચૈત્વન ચૈતન્યતણુ, હોય જ્ઞાનીના લક્ષમાં ઘણુ.
॥ ૪૬ ॥ તેતો છુટેલો શુભ કર્મ કરવા, હોય ખુશી તો બેસે આદરવા;
તેથી તેને નહી કાંઈ બાધ; જ્ઞાની ન ગણે જગ અપવાદ. ॥ ૪૭ ॥ જ્ઞાન
લેવાનો સર્વનો ધર્મ, જાણી રહે અજ્ઞાની કર્મ; જેહ આગળ ડગ નવ ભ-
રે, તેમાંને તેમાં અવતરે મરે. ॥ ૪૮ ॥ જ્ઞાન વીના મુક્તી નવ થાય, ક-
હ્યું વેદ શ્રુતીની માંય; તવ બોલીયા ધર્મ ભુપાળ, આતો દીસે છે મા-
યાની જાળ. ॥ ૪૯ ॥ એતો માયા તેતો અજ્ઞાન; તેથી જ્ઞાન કીયું ભગ-
વાન; જ્ઞાન અજ્ઞાન ક્યાંથી ને ક્યારે, કરો બોધ શંકા ટળે ત્યારે. ॥ ૫૦ ॥
વળણુ. ॥ બોધ કરો શંકા ટળે, લાગું તમને પાય; વ્યાસ વક્ષમ વાણી
વદે, સાંભળો જ્ઞાન કથાય.

કડવું ૭૧ રાગ સૈયાનો.

જયમુની રૂશી એણીપેર બોલ્યા, મુણ જનમેજે રાય; વ્યાસાશ્રમ
પર્વ તણી હું, સ્વચ્છ કરાણું કથાય. ॥ ૧ ॥ વેદમ વ્યાસજી કેહે છે ધર-
મને, વક્ષમ શ્રોતાજનને; અજ્ઞાની જન સાંભળે તેહ, ડાવ ન લાગે

મનને. ॥ ૨ ॥ આ વીશ્વ ઉપજે લય પામે, અનાદીનો નેક; વીશ્વ હાયે
 તવ દ્વૈત ગણવાં, લય પામે તવ એક. ॥૩॥ માયા રૂપે હોય માયા તવ,
 માયાને બ્રહ્મ બેય; માયા બ્રહ્મ રૂપ થાય તવ એકજ, પણ મુળમાં દ્વૈત
 હોય. ॥૪॥ પયમાં જળને ઘ્રત બે વસ્તુ, પણ દીસે છે એક; જે વેળાયે
 જુદાં પડે, તે વેળા બે વીવેક. ॥૫॥ તે રીતે મુળ બ્રહ્મ વીશે; માયા હતી
 બ્રહ્મ રૂપ; કાળે કરોને જુદી પડે, તવ બે જુદાં સ્વરૂપ. ॥૬॥ માયાનું
 સ્વરૂપ ફરવાને, અનાદીનો સ્વભાવ; જેવું દુધ દધી રૂપ થાયે, તેવો તેનો
 ઉત્પલાવ. ॥ ૭ ॥ તે રીતે માયા રૂપે, ચૈતન્ય શક્તીથી થાય; ચૈતન્ય
 શક્તી બ્રહ્મ કેરી, સુણો યુધીષ્ઠર રાય. ॥૮॥ જડ માયામાં શક્તીચૈત-
 ન્ય, તેથી ચૈતન્ય માયા; માયાની વસ્તી દ્રષ્ટીયે દીસે, માયાની ભૌતી
 ક કાયા. ॥૯॥ ત્રીગુણી માયાથી ત્રણ મુણ થયા, ત્રણ ગુણના પંચ ભુ-
 ત; તે પંચ ભુતનાં ચોવીસ તત્ત્વો, સાંભળ કુન્તી સુત. ॥૧૦॥ છે શાં-
 ખ્ય શાસ્ત્રમાં વીવેચન એ, જ્ઞાસા સહુ જન; મંથ લંબાણનાભય થકી
 એ, કરતા નથી વરણન. ॥૧૧॥ માયાની કાયામાં ચૈતન્ય બ્રહ્મનું, તેને
 કહે છે જીવ; તે જીવ જ્ઞાન લે ચૈતન્ય બ્રહ્મનું, તવ જીવ થાયે શીવ.
 ॥ ૧૨ ॥ માયાર્થી વાસના છુટીને, જે બ્રહ્મને રહે વળગી; દેહથી છુટી
 બ્રહ્મ પદ પામે, તવ થાય વાસના અળગી. ॥ ૧૩ ॥ વાસના નવ રહે
 માયા નવ રહે, ન રહે હું ને અન્ય; એવા પુરુષાર્થી જ્ઞાની, તે પુરુષોને
 ધન્ય. ॥૧૪॥ એટલે બોલ્યા ધરમ રાજ, એક પુછું વીચાર; મુળ બ્ર-
 હ્મને ચૈતન્ય કહે છે, તેનો કેવો આકાર. ॥ ૧૫ ॥ એટલે વેદમ વ્યાસ
 બોલ્યા, આત્માનો આકાર જેવો; ચંદ્ર શમ બીંબ બીંબ શમ ચંદ્ર, પન-
 રમાત્માનો તેવો. ॥૧૬॥ જેવો આત્મા તેવો પરમાત્મા, આકારમાં નહી
 ફેર; પણ શક્તીમાં અધીકને નુન્ય, ગુણ ફેર મેર સમેર. ॥ ૧૭ ॥ એમ
 અતીશય જ્ઞાન કીધું, ત્રણ થયા રાય ધર્મ; શ્રોતાજનથી આટલું કહેતાં,
 સમજઈ ન શકે મર્મ. ॥ ૧૮ ॥ તો નીમીત માત્ર મુજ દેહે, રચેલો છે
 ગ્રન્થ એક; ભાવાર્થ પ્રકાશ ને ન્યાય વલ્લભ, તેમાં સર્વ વીવેક. ॥૧૯॥
 છપાઈ તે ગ્રન્થ બાહાર પડ્યા છે, તે જેતાં થાશે જ્ઞાન; વલ્લભ વદે સ-
 રવે શ્રોતા, સમરો શ્રી ભગવાન. ॥ ૨૦ ॥ વ્યાસાશ્રમ પર્વ થયું પુરણ,
 ઉતરી ગઈ હત્યાય, જનમેજયે પરણાવી આપી, સવાસો કન્યાય. ॥૨૧॥
 સવાસો વીપ્રને ઉપવીત દીધાં, ઉત્તર મનમાં વ્યાપ્તી; સવાસો બ્રહ્મ પુરી-
 થો તે તો, બ્રાહ્મણને આપી. ॥૨૨॥ સવાસો ગૃહિણ દીધાં, પુન્યવંત
 પરીક્ષત તન; સવા લક્ષ બ્રાહ્મણોને, કરાવીયું ભોજન. ॥૨૩॥ તેણે એ-

ની ઉતરી હત્યા, સ્વેત થઈ શામ ગાય; કાળા પડદા ધોળા થયા, શામ તલ ધોળા થાય. ॥ ૨૪ ॥ ત્રોતા વક્તા સરવે સુણી, પોહોચ્યા મનના કોડ; વલ્લભવાણી વહે સહુ બોલો, જે જે શ્રી રણુછોડ. ॥ ૨૫ ॥ વળણુ. ॥ જય જય રણુછોડ બોલન, રણુ છોડે જગરાય; ચાત્ત રાખીને સાંભળો, મુશળ પરવની કથાવ.

પારેળ. હરગોવીંદદાસ હરજીવનદાસ.
પુસ્તકો વેચનાર તથા છાપનાર.
ઠે. શાહપુર વનમાળી વાંકાની પોળમાં
એઓએ પોતાના ગ્રંથોદય પ્રેસમાં
આ વ્યાસાશ્રમ પર્વ છાપ્યું.
અમદાવાદ.

મુશળ પર્વ.

કડવું ૧ રાગ ધન્યાસરી

જયમુની રૂશી એણીપેર બોલ્યા, મુણ જનમેજે રાય; વિસ્તારીતુ-
જને સંભળાવું, મુશળ પર્વ મહીમાય. ॥ ૧ ॥ વ્યાસાસ્રમથી ઉપદેશ
લેઈ, ધરમ આઠ્યા ઘેર; દ્વારીકાંથી શ્રી કૃષ્ણ આઠ્યા, મળવા આનંદ
ભેર. ॥ ૨ ॥ સાત દીવસ શ્રી કૃષ્ણ રહ્યા ત્યાં, પછી માગી વીદાય; એ-
ટલે અરજીન પ્રત્યે બોલ્યા, પોતે ધરમ રાય. ॥ ૩ ॥ અરજીન વીરા પ્ર-
ભુની સાથે, મુકવા દ્વારીકાં જવો; શુભ સમાચાર સર્વના લેઈ, પાછા વે-
હેલા ઘેર આવો. ॥ ૪ ॥ તવ પારથ વસ્ત્ર આભુષણ, પેહેરીને નીકળી-
યા; રથે બેસી વાતો કરતા, જય નરને સામળીયા. ॥ ૫ ॥ મારગમાં
એક ગામ આઠ્યું, ત્યાં બન્યું કેવું કામ; બ્રાહ્મણ બ્રાહ્મણી બે જણ
આવી, ઉભાં રહ્યાં તે કામ. ॥ ૬ ॥ નરનારાયણનો રથ ઘેરી, કેહેવા
લાગ્યાં એમ; આ યુગમાં માખાપ પહેલાં, છોકરાં મુઝાં કેમ. ॥ ૭ ॥ સુત
સાત મહારા મરણ પામ્યા, તેનું કારણ બતાવો; સંદેહ મહારો ભાગો
નહીં તો, પુત્ર મહારા લઈ આવો. ॥ ૮ ॥ કૃષ્ણ પ્રભુ કહે પુત્ર મુઝા,
માખાપ પહેલા આ કામ; કળાયુગ બેઠો તે કારણથી, કાળ બળે થયું
કામ. ॥ ૯ ॥ અરજીન બોલ્યો પ્રભુની પ્રત્યે, વીચારવું રાજવટે; આપ-
ણને આવી ચાચના કીધી, પુત્રો લાવવા ઘટે. ॥ ૧૦ ॥ કૃષ્ણ કહે કે
ચાલો જઈએ, કહીને રથ હંકાર્યો; દ્વારિકાંથી ડાભી બાબુએ, જવા વિ-
ચાર ધાર્યો. ॥ ૧૧ ॥ વાતો કરતા પથે પળીયા, જુદી ભોમી આવી; ત્યાં
તો નરો અંધકાર દીસે, નેત્ર નાંખે અંજલી. ॥ ૧૨ ॥ પ્રભુએ સુદરસણ
મુક્યું, તવ થયો પ્રકાશ; ચક્ર તણે અજવાળે ચાલ્યા, અરજીનને અવી-
નાશ. ॥ ૧૩ ॥ આગળ જતાં પ્રકાશ આઠ્યો, તીવ્રથી ટળીયો શોક;
આગળ જતાં વસ્તી આવી, ત્યાં ચત્રભુજ લોક. ॥ ૧૪ ॥ તેને હળી
મળી આગળ ગયા, શહસ્રભુજ લોક ત્યાંય; તેમને સહુને હળીમળીને,
વિશેષ આગળ જાય. ॥ ૧૫ ॥ ત્યાં તેજનો ખીંખકાર દીઠો ઉજવળતા
અનુષ; મહા તેજનો એક હગલો ત્યાં છે, ભોમા નારાયણ રૂપ. ॥ ૧૬ ॥
વાલપુર ખંડીત તે જોત દીસે, અરજીન પડીયો પાથ; કૃષ્ણ પ્રભુજ આ-
રૂપ કોનું, સંશય મુજને થાય. ॥ ૧૭ ॥ એટલે અર્વાનાશી એમ બો-

હ્યા, ટાણું તમ સંદેહ; પુરણ બ્રહ્મ ભોમાનારાયણ, જોતી સ્વરૂપ એહ.
 ॥ ૧૮ ॥ એટલે અરજુનજી એમ બોલ્યો, મુને પડે છે વેમ; પુરણ બ્રહ્મ
 કહો છો ત્યારે, ખંડીત જરા કેમ. ॥ ૧૯ ॥ એવું નરનુ વચન સુણી,
 બોલ્યા જુગદ્ધાર; ખંડીત ભાગ છે તેટલો હું, નીકળેલો છું બહાર.
 ॥ ૨૦ ॥ તેથી તે ભાગ ખંડીત હીસે, કાંઈ ન ધરશે વેમ; અરજુન કહે
 એમાંથી તક્ષ, નીકળ્યા માંનું કેમ. ॥ ૨૧ ॥ તવ પ્રભુ કહે જોયા કરજે,
 કહી ઉક્યા સામળીયા; પંચભુતી દેહી અળગી મુકી, ભગવત તેમાં ભ-
 ગીયા. ॥ ૨૨ ॥ એટલે પુરણ જોત હવી, અરજુન પડીયો પાય; પરકંબા
 કરી કીધી પ્રારથના, નીકળો જદવરાય. ॥ ૨૩ ॥ કૃષ્ણ અંશ તવ બહાર
 નીકળીયો, બોળીયું પેહેરી લીધું; અરજુન જોડે રથે ખીરાજ્યા, ચમ-
 તકારી કામ કીધું. ॥ ૨૪ ॥ તવ જોત પાછી ખંડીત હીશી, નીકળ્યા દેવ
 મોસાર; પછી અરજુનના સાંભળતાં, કૃષ્ણે કર્યો ઉચ્ચાર ॥ ૨૫ ॥ ઓ
 મહારાજ વીપ્ર કેરા, કેમજ લીધા બાળ; તવ જોતમાંથી નીકળી વાણી,
 સાંભળો શ્રી ગોપાળ. ॥ ૨૬ ॥ કળીયુગ બેઠો ને ક્યાં સુધી, ભોમીમાં
 રાજ કરશે; મુળ અર્ધીષ્ઠાનમાં પધારો, ભુભાર ક્યારે હરશે. ॥ ૨૭ ॥
 એટલે કૃષ્ણજી એમ બોલ્યા, થોડા દીનમાં આવું; વાયદો વીપ્રને કર્યો
 છે, દીકરા તારા લાવું. ॥ ૨૮ ॥ એમ કહી સાત પુત્રો લીધા, જુગધીસે
 સત્ય વાટે; માખાપ પેહેલા પુત્ર લીધાતા, કૃષ્ણને લેવા માટે. ॥ ૨૯ ॥
 વીપ્રના પુત્રો લેઈને વળીયા, અરજુનને ભગવાન; બ્રાહ્મણને ઘેર જઈને
 આપ્યા, બ્રાહ્મણના સંતાન. ॥ ૩૦ ॥ પછી ચાલ્યા દ્વારિકાં ભણી, વાતો
 કરતા જય; એવામાં દ્વારિકાંપુરીમાં, વીવન કેવું થાય. ॥ ૩૧ ॥ દુરવા-
 સા રૂપી પધાર્યા, દ્વારિકાં નગરી માંય; પ્રભુના પુત્રોએ મશ્કરી કરવા, વી-
 ચાર કીધો ત્યાંય. ॥ ૩૨ ॥ વિનાશકાળે વીપ્રીત બુદ્ધી, જદુકુળમાં આવી;
 સાંભ નામના છોકરાને, કન્યારૂપ બનાવી. ॥ ૩૩ ॥ ચીર ચણીયો ચોળી
 પેહેરાવી, તાંસણું બાંધ્યું પેટ; નારી બનાવી દુરવાસા પાસે, તેડી ગયા
 ઠેક. ॥ ૩૪ ॥ લજ્યા તણાવી ઉભી રાખી, ખીજ બોલ્યા વચન; કહો
 મહારાજ આવી આ વહુને, આવશે તનીયા કે તન. ॥ ૩૫ ॥ તવ દુર-
 વાસાએ સમાધી માંડી, સૌવાત સમજી લીધી; રૂપીને એમ કોષ વાધ્યો,
 મશ્કરી મહારી કીધી. ॥ ૩૬ ॥ સમાધી ઉતારી દુરવાસા બોલ્યા, કક-
 ળાવી અંતઃકરણ; જવો એને પેટ અવતરવાનું, જદવ કુળનું મરણ.
 ॥ ૩૭ ॥ સૌ છોકરા તવ ધ્રુજવા લાગ્યા, તવ પ્રદ્ધ બોલ્યા વચન; બગ-
 ટવા કળે બ્રાહ્મણ કેરી, મશ્કરીનું થયું મન. ॥ ૩૮ ॥ પછી બહુ પ-

સ્તાવા લાગ્યા, રૂપી થયા વીદાય; શામ્ભે વેશ ઉતારી નાંખ્યો, ભરી
સભાની માંય. ॥ ૩૯ ॥ પોટે તાંસણું બાંધેલું તે, છોડતાં શું નીવડીયું;
એક હાથ લાંબું મુઠ પોહોણું, મુશળ ભોમી પડીયું. ॥ ૪૦ ॥ તવ
સરવેને ચીંતા ચાલી, દેખીને બનીયા બોહોત; અચાનક આ મુશળ
નીકળ્યું, એજ જઠુનું મોહોત. ॥ ૪૧ ॥ વચ્ચે એ શીખામણ દીધી,
મુશળ પર બળ દાખો; દરિયા કિનારે પાપાણ ઉપર, જઠને ઘસી નાંખો.
॥ ૪૨ ॥ તવ સહુ બાળક મુશળ લેઈ, ગયા સીંધુ કીનાર; પાપાણ પર
જઠને ઘસી નાંખ્યું, કરચ વધી લગાર. ॥ ૪૩ ॥ તે દરિયામાં નાંખી દી-
ધી, તવ માંછલી ગઈ ગળી; હીંમરે તેમાં જળ નાંખેલી, તેને તે મચ્છા
મળી. ॥ ૪૪ ॥ તે મચ્છમાંથી મુશળ કેરી, કરચ હાથમાં આવી; તેણે
એક પારધીને આપી, તે બાણમાં ખોસાવી. ॥ ૪૫ ॥ મુશળ ઘસી નાં-
ખીને ગયા, ગામમાં સહુ સંતાન; મુશળનો જે ઘસારો વેરાયો, તેની
ઉગી પાન. ॥ ૪૬ ॥ તે પછી બે દીવસ ગયા, મેળાનો આવ્યો દન; સ-
મુદ્ર કીનારે જઠવ ગયા, વળી પ્રભુના તન. ॥ ૪૭ ॥ બાળબચ્ચાં નર-
નારી સરવે, નયની બારણે જય; સીંધુ કીનારે શીવનું ડેરું, ત્યાં મોહોટો
મેળો ભરાય. ॥ ૪૮ ॥ વેહેપારી મીઠાઈમેવા વેચે, રમકડાં નવરંગી; દુધ
કઢેલા ચાહ ઉની ઉની, લાંગ વેચે છે ભંગી. ॥ ૪૯ ॥ ત્યાં કુબુદ્ધી થઈ
જઠવની, ન કરવાનું કીધું; નાહાના મોહોટાચે આનંદ જાણી, મદીરા
લેઈને પીધું. ॥ ૫૦ ॥ વળણ ॥ મદીરાપાન કર્યું સહુ, થઈ ગયા બેચીત;
વલ્લભ વહે આવી બન્યું, તવ સુજ્યુ વીપ્રીત.

કડવું ૨ રાગ સાખી.

જ્યમુની રૂપી એણીપેર બોહ્યા, મુણ જનમેજે રાય; વીસ્તારી
તુજને તંભળાણું, જઠવ સ્થળી મહીમાય. ॥ ૧ ॥ મઘપાન કીધું નર-
નારીયે, નાહાના મોહોટાંએ સર્વ; પછી પુરણ નીસો વાખ્યો, ઉપજ્યો
ગાંડો ગર્વ. ॥ ૨ ॥ એક એકનો તીછકાર કરતા, પોતાની કરતા વડાઈ;
ખાય અડબડીયાં આવે લથડીયાં, તેમાંથી થઈ લડાઈ. ॥ ૩ ॥ સીંધુ કી-
નારે પાન ઉગેલી, તે માંડી ખેંચી લેવા; એક એકના પર ક્રોધ કરીને,
બહુ માર માંડ્યો દેવા. ॥ ૪ ॥ દુરવાસાનો શ્રાપ નડીયો, વાગે તે ઢળે
ધરણ; જેને ઝપાટો પાન્યનો વાગે, તે જન પામે મરણ. ॥ ૫ ॥ એમ અ-
ન્યો અન્ય મારા મારી, કીધી અપરંમપાર; લોથે લોથ્યો પડવા માંડી,

વરત્યો હાહાકાર. ॥ ૬ ॥ બીજ ત્રીજ લોક નાશી ગયા, જદવ કુળ પ-
રવાયું; અપ્પર જોગણીયે ભક્ત લીધું, માંહે માંહી સંહાર્યું. ॥ ૭ ॥ એવે
અરજુન કૃષ્ણ આઠ્યા, દ્વારીકાં લગભગ થાય; કુટુંબ કબીલો પડેલો
દીઠો, પોતે જદવરાય. ॥ ૮ ॥ પોંચે કરડી શીશ મરડી, રથથી ઉતરીયા
ધરણ; અરેરે શો જીલમ થયો, સરવે પામ્યું મરણ. ॥ ૯ ॥ પીંપળા ની-
ચે જૈ પ્રભુ બેઠા, કરૂં કોના પર દાવો; થાંટો કાઢી અરજુનને કહ્યું, તમ
ઘેર તમે જવો. ॥ ૧૦ ॥ કળયુગ પાપી પુરણ બેઠો, અરજુનજી દલ
દાજે; હવે રેહેવામાં માલ નથી, સરવ હીમાળે જાજે. ॥ ૧૧ ॥ અમારી
બીના નજરે દીડી, ધર્મને તે જઈ કેહેજે; અરજુનજી બહુ રડવા લાગ્યા,
દાસને સરણે લેજે. ॥ ૧૨ ॥ પ્રભુ કહે ટુંકામાં કહુ છું, થાવો તમે વીદા
ય; એટલે અરજુન રડતો રડતો, રથે બેસીને જાય. ॥ ૧૩ ॥ એવે પ્રભુનો
દારૂક નામે, સારથી બોલ્યો એમ; ઓરે પ્રભુ હું દાસ તમારો, માહારે ક
રવું કેમ. ॥ ૧૪ ॥ મોક્ષનો મારગ મુજને આપો, તવ બોલ્યા જદુરાય;
હસ્તીનાપુર વીદુર કને, જૈ ને પાડજે કાય. ॥ ૧૫ ॥ તેથી તારો મોક્ષ
થાશે, કહી કર્યો વીદાય; એવામાં ઉધવજી આઠ્યા, લાગ્યા પ્રભુને પાય.
॥ ૧૬ ॥ ઓ મહારાજ નયમાં ચાલો, કેમ બેઠા છો આમ, કૃષ્ણ પ્રભુ
કહે ભૌતીક દેહી, મુઝી ને જવું સધામ. ॥ ૧૭ ॥ ઉધવ કહે ભલે માહા
રાજ, મુને સો વીત્યો લાહાવો; જન્મ મરણનો ફેરો છુટે, મોક્ષ મારગ બ
તાવો. ॥ ૧૮ ॥ તવ ત્રીલોકના નાથ બોલ્યા, હું ક્ષત્રી અવતાર; બ્રાહ્મણ વીના
ઉપદેશ કરવો, નહી અન્યનો અગ્રીકર. ॥ ૧૯ ॥ અન્ય વરણના મુખથી
સુણે, જ્ઞાન મારગ ઉપદેશ; સાંભળનારાને ફળ તેનું, લાગે નહી લવલે-
શ. ॥ ૨૦ ॥ ગુરૂ પદવી ધારણ કરે, વીપ્ર વીના અન્ય જાત; સવાસો
જન્મ સ્વાનના વેઠે, સુદીત થય નીપાત. ॥ ૨૧ ॥ અન્ય વરણનો ઉપ
દેશ લે તે, કથીરા થઈ અવતરે; સ્વાનને વળગી સ્વાનનું રૂંધાર, પીપી
ને પેટ ભરે. ॥ ૨૨ ॥ વીપ્ર વીના કેહેનારોને, સાંભળનારો પાપી; મનથી
માને મોક્ષ થાશે, નહી કલ્યાણ કદાપી. ॥ ૨૩ ॥ માટે ઉપદેશ હું નહી
કરૂં, ભલે તમે મુજ દાસ; મોક્ષ થવાને માટે જાજે, મૈત્રી રૂપી પાસ.
॥ ૨૪ ॥ તેમને જ્ઞાને મોક્ષ મળશે, કહી કર્યો વીદાય; એવે સુરજ મેર
બેઠો, તવ અંધારૂ થાય. ॥ ૨૫ ॥ પીંપળાને થડે ટેકો દેઈને, બેઠા અસ-
રણાસરણ; તે સમે પોતે ચઢાવ્યો, ચરણ ઉપર ચરણ. ॥ ૨૬ ॥ રામા
અવતારે વાળી વાનર, રામે માર્યો તો જોહ; કૃષ્ણા અવતારે પારથી થ-
ઈને, અવતર્યો છે તેહ. ॥ ૨૭ ॥ તે પારથીને હાથ આઠ્યુંતું, કૃષ્ણ ના

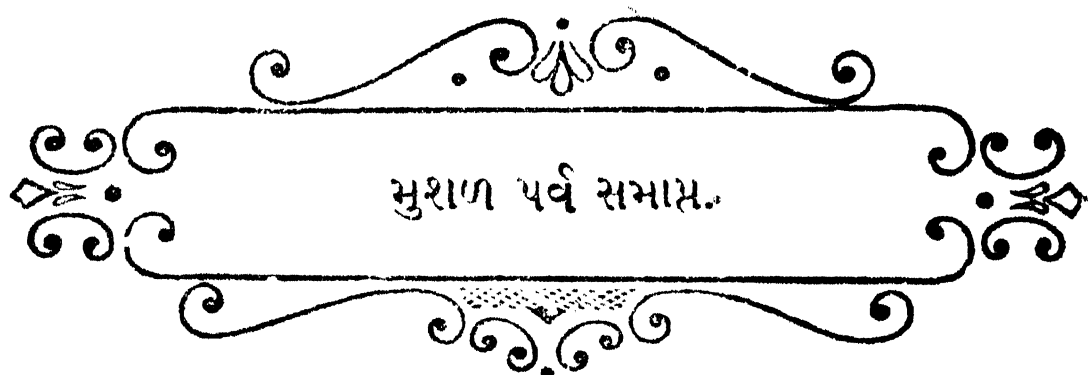
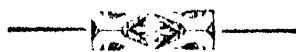
મરણનું બાણ; કશું રામે કરણને આપેલું, કરણકને નીરવાણ. ॥ ૨૮ ॥
 કુન્તાયે માતા થઈ કર્ણ કને, તે બાણ લીધેલું ભાગી; કુન્તા કનેથી કષ્ટે
 લેઈને, તે નાંખેલું ભાગી. ॥ ૨૯ ॥ તે ભાલોડું પારધીને મળેલું, તેનું
 કરેલું બાણ; તે બાણમાં મુશળની કટકી, ઘાલેલી પરમાણ. ॥ ૩૦ ॥ તે
 બાણ લેને પારધી આવ્યો, યદુ સ્થળી થઈ જ્યાંય; પીંપળા નીચે પ્ર-
 ભુને પગે, પદ્મજ ચળક્યું ત્યાંય. ॥ ૩૧ ॥ તે ચળકાટો જોઈ પારધીએ,
 વીચાર કીધો મન; કોહો ન કોહો પણ મગ બેઠો છે, ચળકે તેનું લોચ-
 ન. ॥ ૩૨ ॥ એવું સમજી બાણ ચઢાવ્યું ભોંકી દીધું તે ડામ; ભગવાને
 ભૌતીક કાયા મુકી, ગયા પોતે સધામ. ॥ ૩૩ ॥ એવે અરબુન હસ્તી-
 નાપુર, પોહોવ્યો તેણી વાર; ચોધારે આંસુ છોડીને, કહ્યા સમાચાર.
 ॥ ૩૪ ॥ તેથી સહુ બહુ રડવા લાર્યાં, કીધું વણું કલ્યાન્ત; વીદુરજી-
 એ સાચું ન માન્યું, રહી ગઈ મનમાં બ્રાન્ત. ॥ ૩૫ ॥ વળણ. ॥
 બ્રાન્ત રહી ગઈ મન વિશે, ગુચવણ બહુ મનમાંય; વક્ષભ વહે પ્રભુ-
 તણો, સારથી આવ્યો ત્યાંય.

કડવું ૩ રાગ મા૩.

બોલ્યા જ્યમુનીજી વચન, સુણ પરોક્ષત કેરા તન; આવ્યો દારૂક
 હસ્તીનાપુર, જઈ મળ્યો જ્યાં વીદુર. ॥ ૧ ॥ કહી દ્વારિકાંની બધી
 વાત, તવ તાત માંની સાક્ષાત; એને વીદુરજીએ બેસાડ્યો, દેઈ શી-
 ખામણ શાન્ત પાડ્યો. ॥ ૨ ॥ પોતે ગયા ધ્રુવાષ્ટર પાસ, કહી બતાવ્યો
 સર્વ વીનાસ; તવ આંધળે કહ્યું એમ, કહો વીરા કરીશું કેમ. ॥ ૩ ॥
 બોલ્યા વીદુર મુખ વચન, હવે તજો ધનને ભોવન; ચાલો વનમાં જઈ
 તપ કરીયે, પ્રભુ પદ પામવા સંચરીયે. ॥ ૪ ॥ તવ ધ્રુવાષ્ટર ગાન્ધારી,
 વળી ભક્ત વીદુરની નારી; પોતે વીદુર તતપર થાય, સાથે દારૂકને લેઈ
 જાય. ॥ ૫ ॥ જઈ બેઠાં અઘોર વન, ચોગ્યાભ્યાસ કરી પાડ્યાં તન;
 તે તો પાન્ડવે જણી વાત, થયો ધર્મને મન ઉતપાત. ॥ ૬ ॥ ભાઈ આ-
 પણ કેમ બેસી રહીયે, ચાલો હીમાળે ગળવા જઈએ; તવ સરવે જવા
 મન કીધું, રાજ પરોક્ષતને દેઈ દીધું. ॥ ૭ ॥ પછી બોલીયા ધરમ
 રાય; કેરે ત્યારે વેળા વહી જાય; તે વાત સૌને બેઠી ધ્યાન, ધર-
 મ રાયની સત્ય છે વાણ. ॥ ૮ ॥ આતો મુશળ પરવની કથાય, સાં-
 ભળી જનમેજય રાય; તારી ઉતરી શ્રદ્ધ હત્યાય, તેની પરોક્ષા તવ

દેખાય. ॥ ૯ ॥ શામ પડદા થયા સ્વેત, તલ ઘોળા થયા અચેત;
કાળી ઘેનું ઘોળી થઈ જાય, એવાં રૂડાં પ્રમાણે દેખાય. ॥ ૧૦ ॥ તવ
જનમેજે પડ્યો પાય, મારી ઉતરી ગઈ હત્યાય; પછી પુન્યદાન પ્રેમે
હીંચાં, સવાસોને ઉપવીત દીધાં. ॥ ૧૧ ॥ હીંચાં સવાસો કન્યાદાન,
બ્રહ્મપુરીયો આપી નીધાન; પછી કરાવ્યું બ્રહ્મ ભોજન ગઉદાન
હીંચાં રાજન. ॥ ૧૨ ॥ સાંભળી શ્રોતાજન કથા, શ્રદ્ધા વાળાને ન જાય
ત્રથા; થયું પુરણ મુશળ પર્વ, આસપાશનું સીધાર્યું સર્વ. ॥ ૧૫ ॥
વળણ. ॥ આસપાશનું સીધારીયું, પાન્ડવ તતપર થાય; કહે વક્ષભ જે
ધુપતી, પીઉં પુઠે પળાય.

પારેળ. હરગોવીંદદાસ હરજીવનદાસ.

પુસ્તકો વેચનાર તથા છાપનાર.

દે. શાહપુર વનમાળી વાંકાની પોળમાં

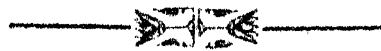
એઓએ પોતાના ગ્રંથોદય પ્રેસમાં

આ મુશળ પર્વ છાપ્યું.

અમદાવાદ.

યાન પર્વ.

કડવું ૧ ધનાસરીની ચાલ.

પ્રથમ પેહેલા પાયે નમીયે, ઉમીયા પુત્ર ગણેશ; શંકર કેરા નંદન
એ છે, કૃપાળું હમેશ. ॥૧॥ બીજ સમરૂં સરસ્વતીને, જીવ્યાયે વસો મા
ત; ત્રીજ સકળદેવને નમું, પરમેશ્વર પ્રખ્યાત. ॥૨॥ ભારથ વિશે મોક્ષ ક
થા, સ્વર્ગારોહણી પર્વ; સુણતાં પાપી પાપથી છુટે, ટળે અભીમાન ગર્વ.
॥૩॥ હીમાળે પાન્ડવ પરવરીયા, એજ કથા પવીત્ર; ભક્તજનોને સાંભળ
વાનું, દાસ દાતાનું ચરીત્ર. ॥૪॥ કૌરવ સાથે કુન્તી સુતે, યુદ્ધ કરી રાજ
લીધું; ઘણાક જીવેનો ક્ષય થયોને, કુળ નીકંદન કીધું. ॥૫॥ એવો લોકીક
અપરાદ બેઠો, પાન્ડવોને શીશ; તેથી અશ્વમેધ કીધો, સાથે શ્રી યુગધીશ.
॥૬॥ તે પછી પ્રભુ દ્વારીકાં ગયા, ત્યાં થઈ જાદવાસ્થળી, પછી પ્રભુ વૈકુંઠ
પધાર્યા, અરજીન આઠ્યા મળી. ॥૭॥ ઊદ્વેગથી હસ્તીના પુરમાં, આઠ્યા
ધરમની પાસ; દ્વારીકાના સમાચાર કહ્યા, સર્વ થયા ઉદાશ. ॥૮॥ ધર્મ કહે
શ્રી કૃષ્ણ પ્રભુએ, શું કહ્યું છે તમને; ખરી ખબર આપી દો વીરા, શા
ન્તી થારો અમને. ॥૯॥ અરજીન જી કહે કહેવા માટે, નથી રહી સુદ્ધ સા
ન; અરેરે મુજને મુકીને, ગયા શ્રી ભગવાન. ॥૧૦॥ એમ કહી પડ્યો મુ-
રછામાં, દેખો ધરમ ઢળીયા; અરેરે વીચોગ રાખીને, સીધાર્યા સામળીયા
॥૧૧॥ એમ અતી કલપાન્ત કીધું, પોતે યુગીષ્ઠર રાય; સેદેવ નીકુળ ભીં
મ ઢળીયા, ઢળીયાં કુન્તામાય. ॥૧૨॥ ધૃપતી બહુ બની બાવરી, ઊઠી
ગયા ધનશામ; હવે આપણું અવની ઉપર, રેહેવાનું શું કામ. ॥૧૩॥ એ
મ અતીસે સોસના કરે, ધૃપતી ધરમ ભુપ; તવ એકાએક પ્રગટ થયું, ધા
મમાં કૃષ્ણ સ્વરૂપ. ॥૧૪॥ વઈકુંઠ વાશાં પોતે પધાર્યા, દુખના દીવસ ગ
યા; મુરછામાં જે ઢળ્યા હતા તે, તરત બેઠા થયા. ॥૧૫॥ આંધળાને જેમ
આંખ આવે, પાંગળાને જેમ પાય; મુગાને જેમ જીવ્યા આવે, તેવું પાન્ડ
વને થાય. ॥૧૬॥ પ્રભુને દેખી પ્રેમ પ્રગટયો, લળી લળી લાગ્યા પાય;
વીઠલ વૈકુંઠ વિશે પધાર્યા, અમારી શી ગત ગાય. ॥૧૭॥ એટલે બોલ્યા
અંતરયામી, સાંભળો ધરમભુપ; હવે કળીયુગનું રાજ બેઠું, અતી અધ
ર્મ રૂપ. ॥૧૮॥ એના વારામાં સુતસતીના, નહીં થાય તમંથી રાજ; જે રા

જ કરવા ઇચ્છા કરશે,તો તમે ખોશેા લાજ. ॥૧૯॥ ભાર તમારો ભાગી
જવાનો, સત્યનો થાશે નાશ;સુકીત સવળું ધોવાઇ જશે,પુરણ પામશે
ત્રાસ. ॥૨૦॥ યુગ પ્રમાણે બુદ્ધી થાશે,ડહાપણ જાશે કુખી;તમોને એ અ
નુભવ નથી; કળીયુગ કેરી ખુખી. ॥૨૧॥ સત્યવાદીનું સત્ય છોડાવે, અ
સત્ય પંથ ચડાવે; વાહાલામાં વીખવાદ થાયે, ખોટી લડત લડાવે.
॥ ૨૨ ॥ જ્ઞાનીને નાંખે ગખડાવી, ડાહ્યાનું ડહાપણ છુટે; પીતા પુત્રને
સાસુ વહુને, માન મરીયાદા ટુટે. ॥ ૨૩ ॥ એવાં અનેક અપલક્ષણો,
કળી તણાં કેહેવાય; એવા યુગમાં સત્યવાદીથી,શી રીતે રહેવાય. ॥૨૪॥
માટે તમોએ રહેવું ન ઘટે, ઓરે કુન્તી તન; રહેસો તો કુબુદ્ધી થાશે,
પડસે વણાં વીચન. ॥ ૨૫ ॥ સુકીત સવળું ધોવાઇ જાશે; થાશે પાપનો
પાહાડ; તે પાપને લીધે ભોગવસો; નરક કુન્ડનો ખાડ. ॥૨૬ ॥ વલણા
ભોગવસો કુન્ડ નર્કના, તેમાં નહો મીન મેશ; વલ્લભ વદે એણી રીતે,
કીધો હરી ઉપદેશ.

કડવું ૨ રાગ સામેરીની ચોપાઇ.

બોલ્યા જયમુની મુખ વાણી, રાજ સાંભળ ઉલટ આણી;કીધો ઉ-
પદેશ હરીયે જ્યારે, થયા ઉદાશ પાન્ડવ ત્યારે. ॥૧॥ બોલ્યા યુધીષ્ઠર મુ
ખવાણી,તમે સાંભળો પુરૂશ પુરાણી;હવે અમારે કહો કેમ કરવું, આ યુ
ગથી કેમ નીસરવું. ॥૨॥ આ પંચભુતોની દેહ, કેમ કરીને તજીએ તેહ;
વિશથી કાયા તજીએ આપ, લાગે આત્મહત્યાનું પાપ. ॥૩॥ માટે શી રી
તે દેહ તજવો, સ્ત્રી છાંડવા સમો સજવો; તેનો ખતાવો કાંઈ ઉપાય, દે
હ તજતાં પાતક નવ થાય. ॥૪॥ ત્યારે બોલીયા અંતરયામી, મનમાં અ
તી આનંદ પામી; તમો સાંભળો કુન્તોના તન, બહુ બુદ્ધી તમારી પાવન
॥૫॥ માટે આ યુગ વિસે તમારે, રહેવું ઘટે નહી લગારે; વિશ વડે તજે
તમો દેહ,વણું પાતક લાગે તેહ. ॥૬॥ પણ શાસ્ત્ર તણે આધાર,દેહ ત્યાગ
કરો આ વાર; તેનું પાતક કદી ન લાગે,કહું તેથી સંદેહ ભાગે. ॥૭॥ કા-
શીમાં કરવત મુકાવે,તેને આત્મહત્યા નવ આવે;વળી ભેરવજવ જે ખા
ય, તેને પણ પાતક નવ થાય. ॥૮॥ સતી નારી સ્વામીની સંગ,કરે દહન
પોતાનું અંગ,તેને આત્મહત્યા નવ લાગે,ભવોભવનાં પાતક ભાગે. ॥૯॥
વળી કે જન જય હેમાળે,જઈ શરીર પોતાનું ગાળે,નહી તે જીવને જરા
પાપ, શાસ્ત્ર આધારે સમજે આપ. ॥૧૦॥ માટે હીમાળે તમે જવો, હવે

સ્વર્ગ નીવાશી થાવો; નથી હવે આ અવનીમાં મઝા, તેથી તમને આપું છું
 રજ. ॥૧૧॥ આતો કળીયુગનું થયું રાજ, નહીં રહે કોઈની લાજ; તવ
 યુધીષ્ઠીર વદ્યા એમ, કરતો હશે કળયુગ કેમ. ॥ ૧૨ ॥ એના ગુણ લક્ષ-
 ણ કહો અમને, એટલો શ્રમ દદે તમને, તવ શ્રીમુખ બોલ્યા વાણી,
 તમે સાંભળો ઉલટ આણી. ॥૧૩॥ દીન દીન કળી કેવો થાશે, એનું જોર
 ઘણું વધી જશે; તે વારે ચાર વરણ બોળાશે, ચારે આશ્રમ ધુળ થઈ જશે
 ॥૧૪॥ બંધી વરણવાને કહું બીના, સુણો લક્ષણ કળી પાપીના તન મન
 ધન અનમાં કળી, કરશે કલેશ ભેગો મળી. ॥૧૫॥ સુણો ચારે વરણની
 રીતી, તમે પામો જશે ભયભીતી; તવ ધર્મરાજ એમ બોલે, થાશે વિપ્ર
 વરણ શા તોલે. ॥૧૬॥ તવ કૃષ્ણજી વદ્યા વચન, સુણો યુધીષ્ઠર રાજ-
 ન; થાશે વિપ્ર ઘણા અદેખા, નહીં જોઈ શકે કરરેખા. ॥૧૭॥ નહીં જાણે
 જોતીશ વિદ્યાય, કરશે માંહોમાંહી નિંદાય; નહીં જાણે શાસ્ત્ર કે વેદ; ભ-
 ણશે તો રહેસે ભેદ. ॥૧૮॥ નહીં સમજે તત્ત્વજ્ઞાન, એવા નીકળસે વીદ્વાન;
 મોહોટાં ટીલાં ટપકાં કરસે, કોટે માળાઓ ઘાતી કરસે. ॥૧૯॥ વળી ભ-
 સ્મને રાખસે ભમકો, લોકને ધુતવાનો હમકો; જ્યાંથી ત્યાંથી લક્ષ્મી
 લેવી, પાછાં માટે આશીશ દેવી. ॥ ૨૦ ॥ એક કોડીનું મળે દાન, તેથી
 કહેસે હજો ધનવાન; પુત્રવાન ને આયુશવાન, ઘણા પ્રસન્ન હજો ભગવાન.
 ॥ ૨૧ ॥ જુજ દીંમતે મોહોગું આપે, તેવું બોલ્યું ઇશ્વર નવ થાપે;
 તેથી જુહું પડસે વેણ; થોડું લેઈ ઘણું કહે કેણ ॥ ૨૨ ॥ વળી ગોર થ-
 ઇ ઘેરઘેર, વરતે દાસપણની પેર; યજમાનોના બાળ હીચોળે, અઘાવે
 મુતરાંવે બોળે. ॥ ૨૩ ॥ વળી તેડી તેડીને ફેરે, સેવા ચાકરી સારી કરે;
 વળી કાકા બાપા ઓચરે, એમ દાસપણે પેટ ભરે. ॥ ૨૪ ॥ જુનાં ઉ-
 તરેલાં વસ્ત્રો માગે, ટેકીલાની વતીઓ ભાગે; નાંખે ઉપરા ઉપરી પડતું,
 બોલે યજમાન આગળ રડતું. ॥ ૨૫ ॥ નિંદા અવર વિપ્રની કરે, પો-
 તાનું સાડ ઓચરે; હોય યજમાનને ઘેર ટાણું, ગોર જાણે હું વૈભોગ
 માણું. ॥ ૨૬ ॥ જાણે પોતાના ઘરનું વરે, એવી રીતે કારભાર કરે;
 પોતાનાં સગાંને નોહોતરે, બીજા જમે તો સોસના ધરે. ॥ ૨૭ ॥ પેટ ને
 પાસુ બળી જાય, હાથહાથ બીજા કેમ ખાય; કરાવે રસોઈ રહી પાસ,
 જાહે વરે તો પડે ત્રાસ. ॥ ૨૮ ॥ એમ યજમાનનું ઉગારે, વાહાલા થ-
 વાને મન ધારે; કરે તેવડ ખરેખરી, બ્રાહ્મણોને રાજો દે છરી. ॥ ૨૯ ॥
 કરે દંતૈયા વિપ્રને દેખી, પેટ પાત્રાં નાંખે સેકી; વળી મારવા માટે ઉઠે,
 બબડાટ કરીને રૂઠે. ॥૩૦॥ આવાને જમાડે શું થાય, એમ યજમાનને

કેહેતો જય; જોજો વધારે લેજો વિચારી, છાંડસો તો ટટો ભારી. ॥૩૧॥
કહી શાક ઓછું મુકાવે, શાક ભાજી થોડી પીરસાવે; કોઈ ભોજનમાં લે
ભાત, તવ કરે ટંટાની વાત. ॥ ૩૨ ॥ પુઠે છે જજમાન જમનાર, માટે
મુકો લગાર લગાર; કહી યજમાનનું ભણું તાકે, બ્રાહ્મણોને ભુખ્યા રા-
ખે. ॥૩૩॥ વધારે શાક ભાજી ને ભાત, પછી જય નીચ વરણને હાથ; પ
ણુ વિપ્રોને નવ દે ખાવા, યજમાનોને વાહાલો થાવા. ॥ ૩૪ ॥ એવો
કરમચંડાળ થાસે, વણુ નોહોતરે જમવા જસે; પેટ માટે પડતાં નાંખે,
રાજ ધીરાજ મુખ ભાંખે. ॥ ૩૫ ॥ કેહેસે નાદાર ને દાતાર, હાથ ધરશે
વારોવાર; ભીખ માગસે ઘેર ઘેર; કરસે મેહેનત બહુ પેર. ॥ ૩૬ ॥ બે
સશે લોકને ઘેર અડી, સ્વાસ ખાશે નહીં એક ઘડી; મોહોઢામાં જીભડી
નહીં થાલે, ધરધણી કળકળી આલે. ॥ ૩૭ ॥ સાંભળે નીચના ઢુંકારા,
ખાશે ગાળને ઢુંકારા, લોક ધક્કા મારીને કહાડે, તોહો આપો આપો ખરાડે.
॥૩૮॥ નહીં ચાલે ધર્મને જોઈ, કરે નીચ તણી રસોઈ; થાય બ્રહ્મબ્રહ્મકદાપી,
તોહો બોલે નહીં મુખ પાપી. ॥૩૯॥ બોલે યજમાનની હાથે હાથ, શુદ્રનું
અડચું ઢાંકવા જય; ગણે નહીં એંઠા જીડાનો બાધ, ન ગણે જગતનો અપવા
દ. ॥૪૦॥ જ્યાં ત્યાં જજમાન કરવો રાજી, પાઈ માટે પડે બાહાજી; વાહ્ય
વિપ્રને વાહાણું જેવારે, ઉઠે પરાઈ આશાયે તારે. ॥ ૪૧ ॥ રાખે નોહો-
તરા તણી આશા, નવ હોય તો નાંખે નીશાશા; ભાળ કાઢવાને કેહેડ
બાંધે; ન હોયે તો મધ્યાને રાંધે. ॥ ૪૨ ॥ નીસાસા નાંખી ધરમાં ખાય,
એવી વિપ્રોની બુદ્ધી થાય; હોય વિપ્રની રસોઈ જ્યાંય, આવે યજમા-
નનું બાળ ત્યાંય. ॥ ૪૩ ॥ કદી ખાવાને માગે બાળ, વિપ્ર આપવા ઉઠે
તે કાળ, ન થયું હોય બ્રહ્મ ભોજન, આપે તે પેહેલાં રાંધેલું અન્ન. ॥૪૪॥
નહીં બાળકની ચીંતાય, એમ બોલીને વહાલા થાય; રાખે જમાડનારની
શરમ, ખુએ પોતાનો કુળ ધરમ. ॥ ૪૫ ॥ વલણ ॥ ધરમ ખુએ પોતા
તણો, પાપ ન ગણે લવલેશ; વક્ષભ વદે શ્રોતા સુણો, વિપ્ર ચ-
રચા વિસેશ.

કડવું ૩ રાગ સામેરીનો દોહરો.

જયમુના રૂશી એણી પેર બોલ્યા, સુણ જનમેજે રાય; વિસ્તારી તુ-
જને સંભળાવું, યાન પર્વ મહીમાય. ॥ ૧ ॥ વિસેશ ચરચા વિપ્ર તણી
તને, સંભળાવું રાંજન; એ બધાં લક્ષણ કળીયુગ કેરાં, વિભળ કરે મન.

॥ ૨ ॥ શુકલ થઇને શુદ્રનું જમે, લેસરવેનું દાન; ઇશ્વરે ઉંચ પદવી આ-
 લેત્રી, તેનું નહીં અભીમાન. ॥ ૩ ॥ વિપ્રો વિપ્ર પણ દરશાવા, નિત્ય કરે
 શટ્ કર્મ; પણ પોતાની જાતી તણે, ધરબોળ ધાલે ધર્મ. ॥ ૪ ॥ ભસ્મ ચો
 જે ટીલાં તાણે, પણ જાતી ધર્મ ન પાળે; લક્ષ્મી માટે લપોડ જેવા, પોતા
 નો અવતાર બાળે. ॥ ૫ ॥ દસ શુદ્રનું રાંધીને પોતે, એક કરે ભોજન;
 પૈ દક્ષણા માટે બ્રાહ્મણ બને, કુટીલ કપુત તન. ॥ ૬ ॥ યજમાન જણે
 વિપ્ર જમાડયો, એમજ વાડવ જમે; યજ્ઞ યાગાદીક હોમ હવન, સોધવા
 સારૂ ભમે. ॥ ૭ ॥ પાઠ પુજ કરવાનું મળે; એવી આશા ધારે; જે કોઈ
 બેસાડે પાઠ કરવા, તો ત્યાં ગપાટા મારે. ॥ ૮ ॥ હોઠ ફફડાવે પાઠ બ-
 તાવે, જીવ ભમે દો દીશ; યજમાનને અવળું સમજવે, પ્રપંચથી અહર-
 નીશ. ॥ ૯ ॥ હોમ હવનમાં પોતાના પક્ષના, વિપ્રોને લેઈ જાય, ન આ-
 વડયાની નહીં કંઈ ચીંતા, વરૂણમાં ગણાય. ॥ ૧૦ ॥ અભણ સગાને
 વરૂણમાં લે, તેને બતાવે કેવું; ગૌમુખીમાં હાથ ધાલી રેહેજે, ચાલશે
 પોગળ એવું. ॥ ૧૧ ॥ એમ હાથે કરી કરસે ઉંધુ, બ્રાહ્મણ કળીયુગ
 કેરા; અતી અરીશ્યા લાલચુ લોભી, લંપટ મારે કેરા. ॥ ૧૨ ॥ પાઈ મ-
 જે તો સોમ જનોને, કરણરાજ કહી બોલે; યજમાન આગળ યાચના
 કરે, છો તમે માખાપ તોલે. ॥ ૧૩ ॥ અમારે આશરો છે તમારો, ભી-
 ખારીના બોલ કાઢે; જીવારો અમારો છે તમ થકી, કરજેડી શીશ નમાડે.
 ॥ ૧૪ ॥ નીચાં નીચાં દાનજ લેને, કરે પ્રેત ભોજન; શુદ્રનું સુતક ગયા
 પેહેલાં, રાંધી જમે તેનું અન. ॥ ૧૫ ॥ નીચ જાતી સાધુમાં મુડાઈ,
 આવે નમ્રની પાસ; તેનો મહીમા વીપ્ર વધારે, પોતે થાયે દાસ. ॥ ૧૬ ॥
 સાધુ જમે તેની જોડે જમવા, પુરણ આશા રાખે; ટેલ ટકોરો ઘેર ઘેર
 કરે, માત્ર છે એમ ભાંખે. ॥ ૧૭ ॥ જ્યાં ત્યાં મહીમા વધારીને, જોડે
 જમવા જાય; સારી રીતે સેવામાં રહી; વધારે મહીમાય. ॥ ૧૮ ॥ પેહે-
 લું પીરસવાનું બ્રાહ્મણને, સાધુને પીરસાવે; વિપ્રોને પેહેલું જમવા ન દે,
 સાધુને ખવરાવે. ॥ ૧૯ ॥ ચંદન ચરચાવે સાધુને, આરોપાવે હાર; ની-
 ચને પાસે રહી નમાવે, વાડવના કુંવાર. ॥ ૨૦ ॥ પોતાનું ભુશણ પોતે
 ખોઈને, પરને ઉપમા આપે; ધાંચળ ગોલાની સેવા કરાવે, જાતે જાતનું
 કાપે. ॥ ૨૧ ॥ જાતે જાતનું પોત ઉઘેડે, અન્યને છીદ્ર બતાવે; પોતે પ-
 લુ દેખાય એવા, હાથે કરીને જણાવે. ॥ ૨૨ ॥ જાતે જાતીની જાત જણા-
 વે, આંખમાં અદેખાઈ; પડપંચ ને જુડ ડગલે ડગલે, કપટ કાળજ માંઈ.
 ॥ ૨૩ ॥ એમ અતી અવગુણ ભરેલા, નીપજે વાડવસુત; બ્યસની બ્યભી-

ચારી ને વાંકા; વળી આકળા ભુત. ॥ ૨૪ ॥ બ્રાહ્મણ કેરી ભામનીઓ
તે, ભમસે ઘેર ઘેર; ખભે ખડીયા નાંખીને ફરસે, પુરૂષ કેરી પેર. ॥ ૨૫ ॥
સુદ્રોની સુવાવડ કરસે, કૈંકના કાછડા ઘોસે; શુદ્રના એકાં વાસણ ઉટકે,
ધનકાજ વાંકુ જોસે. ॥ ૨૬ ॥ ઘેર ઘેર જઈ રાંધણું રાંધે, નહી ગણે સુ-
તક છોશ; હશી રમી જજમાનો રીજવે, ધારે ન દલમાં દોશ. ॥ ૨૭ ॥
ઉંધાં ચતાં વેવીશાળ કરાવે, કૈંકતણા છંડાવે; કૈંકતણા ધર ભગાવે ને,
કૈંના ધર મંડાવે. ॥ ૨૮ ॥ એવી અતી ઉતપાત વાળી, વિપ્રની વામા
થાસે; બ્રાહ્મણોનાં બાળક તેતો, દુરીજન સંઘે જસે. ॥ ૨૯ ॥ બેડે છેડે
પીતાંબર પેહેરે, વિચીત્ર રાખશે કેસ; લેજાટ લુખાં લેને ફરશે, ધરશે
યવનનો વેશ. ॥ ૩૦ ॥ રાજદુતો થઈને રહેવાના, વિચીત્ર વેશ કરશે;
વરણમાં નહી ધરમમાં નહી, એવા થઈને ફરસે. ॥ ૩૧ ॥ માહારાજ કે-
હેતો માહું લાગે, રખે કે બીજુક ભાળે; ઉપવિત દેખાય નહી માટે, કોટે
કે કેહેડે વિંટાળે. ॥ ૩૨ ॥ એવી રીતી વિપ્રની થાશે, ઓરે કુન્તી તન;
કળીયુગ કુબુદ્ધી દેવાનો, કેહે છે જુગજીવન. ॥ ૩૩ ॥ હવે ક્ષત્રી નંદન
કેરી, બુદ્ધીખતાવું તમને; કળીયુગમાં કેવા થાશે તે, કેહેવા ઇચ્છા અમને.
॥ ૩૪ ॥ વળણ. ॥ ઇચ્છા છે કેહેવા તણી, સુણો યુધીષ્ઠર રાય; વ્યાસ
વક્ત્રલ વાણી વદે, સવણ કરો શ્રોતાય. ॥

કડવું ૪ રાગ ધન્યાસરીનો.

જયમુનિ રૂશી એણીપેર બોલ્યા, સુણ જનમેજય રાય; વિસ્તારી
તુજને સાંભળાવું, યાન પર્વ મહીમાય. ॥ ૧ ॥ કળીયુગના કેવા ક્ષત્રી
થાશે; સાંભળો કુન્તી તન; એમ કહીને કેહેવા લાગ્યા, પોતે જુગજીવ-
ન. ॥ ૨ ॥ ક્ષત્રીપણુ ખોઈ બેસવાના, થાશે બહુ બળહીન; બાણ વીધા નિ-
શ્ફળ થવાની, અતીમાં ભેદ ભીન. ॥ ૩ ॥ કાયરપણું પુરણ થાશે, વ્યસન-
માં તદરૂપ; સત્તા સઘળી બેશરો ખોઈ, મીથ્યા કેહેવાશે ભુપ. ॥ ૪ ॥ રંગ
ભોગમાં રાત દીવસ રહેશે, નહી રાજપાઠનું ભાન; નોકરી કરી પેટ ભ-
રશે, છોડશે કુળ અભિમાન. ॥ ૫ ॥ ટંટાથી નાસશે ત્રાશીને; પરાણે
પેટ ભરશે; અત કમત કાંઈ નહી જુવે, રૂપ જોઈ નાર વરશે. ॥ ૬ ॥ તેમાં
વર્ણ શંકર પ્રજા, ઉત્પન્ન થાસે અતી; ધર્મ વ્યાનમાં પુન્ય દાનમાં, પાછી
પડસે મૃતી. ॥ ૭ ॥ માંત્રસે ભાટ ચારણ ઘડવીને, બ્રાહ્મણને દુખ દેસે;
વેદ શાસ્ત્રને માનસે જુડાં, નાસ્તીકનો પંથ લેસે. ॥ ૮ ॥ યજ્ઞ યાગાદીક

ઉંચા મુકી, નાયકાથી લે લાહાવો; દેવદેવસ્થાન માનસે જુડાં, કળીયુ-
 ગ આવસે હાવો. ॥ ૯ ॥ દેવ વિપ્રનાં વરણસનો, મુળમાં નાંખસે તો-
 ડી; લડવૈયો સાંભે હસે તો, તેને રહેસે કરજેડી. ॥ ૧૦ ॥ વિપ્રની
 વિદ્યાની લેસે પરીક્ષા, સદ્ધા નહી રહે મનમાં, લક્ષમી લલનાનો
 લાવો લેવા, ચટપટી રાખસે તનમાં. ॥ ૧૧ ॥ આકીન વિપ્રોનાં
 વચ્ચનો પર, રહેસે નહી લગાર, ગૌ બ્રાહ્મણોને તીછકાર કરસે; થાસે
 ગરવી ગુમાર. ॥ ૧૨ ॥ ન્યાય વિદ્યા તો નાશજ થાસે, પક્ષપાત
 કામ કરશે; યવન કેરા ધર્મ ઉપર, પ્રેમ અતીઆદરશે. ॥ ૧૩ ॥ એવા અ-
 તી અવગુણુ બાળા, કળીયુગ પાપી કરશે; હથીઆર વિના કાલે હાથે, દા-
 સ પણ પેટ ભરશે. ॥ ૧૪ ॥ એવી રીતી ક્ષત્રી કેરી, ઓરે ધરમ રાજન; હ-
 વે વૈશ્યની રીતી ખતાવું, કેહે છે જુગજીવન. ॥ ૧૫ ॥ વૈશ્યની વિપ્રીત
 બુદ્ધી ખનશે, છોડી દેશે મુળ ધર્મ; નારીની ખોટે નાદાર થઈને, ઉપજવ
 સે નીચ કર્મ. ॥ ૧૬ ॥ નાતરાંનો રીવાજ કરસે, સ્વારથી બ્રહ્મ ભોજન;
 ભીક્ષુક જનને કાઢશે પાછો, નહી દે મુઠ્ઠી અન. ॥ ૧૭ ॥ બ્રાહ્મણોનાં છી-
 દ્ર જોસે, કરશે અતીશે નીંધા; ધુતારાનો માંડશે ધંધો. નહી શીખે ગણીત
 વિદ્યા. ॥ ૧૮ ॥ નોહોકરી કરવાની થાશે મરજી, રાજી પરને નડ્યામાં; વે-
 હેવાર છોડી વેહેપાર કરશે, ગાળાગાળી લડ્યામાં. ॥ ૧૯ ॥ અનાદીના જે
 નહી ગુરૂ, તેને ગુરૂ થાપે; જગત ગુરૂ વિપ્ર છે તેને, એક ચપટી નવ આપે.
 ॥ ૨૦ ॥ જમણુ વેહેવાર બ્રાહ્મણુ સાથે, બાંધશે ઉલટ આણી; કારભાર ક-
 રશે ધરમાં પેશી, પણ મન લેવાનું તાણી. ॥ ૨૧ ॥ દલાલી ખાશે દગો
 કરીને, મીઠું મીઠું મુખ બોલી; નહી જીએ બ્રાહ્મણુ નહી જીએ ભગની, ધુ-
 તશે ફેલી ફેલી. ॥ ૨૨ ॥ લોકોનું નાણું માંડશે જમે, દેખાશે પુરણ કપા-
 ણુ; પેટ ટાકું રાખીને પાપી, કાઢી દેશે દેવાણુ. ॥ ૨૩ ॥ ધર્મને નામે ધન
 મેળવીને, તેમાંથી પેટ ભરશે; ધર્મ તણું ધન જમે માંડીને, બ્યાજનો વેહે-
 પાર કરશે. ॥ ૨૪ ॥ જગતમાં દેખાડવાને સાડ, બ્યાજમાંથી થોડું ખરચે; પ-
 છી ચોખાઈ પણું દર્શાવા, વારતા વિશ્વમાં ચરચે. ॥ ૨૫ ॥ અમે તો ધરમા
 દા કામ કરીએ, જ્યાંને ત્યાં એવું ભુંકે; જણેકે લોક પ્રમાણીક જણી, થા-
 પણ મુજ ઘેર મુંકે. ॥ ૨૬ ॥ એવા ડોળથી ઓળવે નાણું, કુમારગ પર ચ-
 ડશે; ધર્મના ગામનું કારભાર કરી, પોતે પચાવી પડશે. ॥ ૨૭ ॥ જ્ઞાતી
 ભોજન ભારે કરશે, બ્રહ્મ ભોજનમાં ટાંચું; અજીવવાડમાં વિપ્રો બેસાડે, એ-
 કથની ક્યાં વાંચું. ॥ ૨૮ ॥ જગત ભયથી ભોજન કરાવે, દુનીયાના ડરથી
 દે દાન; પ્રભુ પ્રીત્યથે કાંઈ કરે નહી, કરે મેળવવા માન. ॥ ૨૯ ॥ ખોટાં તી

લક તાણી ફરશે, ફરશે છાપાં અંગ; મીઠ્યા માળાથો કોટમાં પેહેરે, દેખા
ડે ભકતીનો રંગ. ॥૩૦॥ વેસધારીને વિસેશ માંને, ચમતકારીને શોધે;
એવા કુમારજે ચઢી જવાના, નહીં ચઢે સત્ય બોધે. ॥૩૧॥ અતી અનર્થ
આદરવાના, દીનતા દયા નહીં લેશ; અતી અવગુણ કળીયુગ વિશે, વર્ણ
વી ન શકે શેશ. ॥ ૩૨ ॥ ચારે વરણની એવી રીતી, કળીયુગે કુપંથ થ
તા; ચારે આશ્રમ કેવા થાસે, તેની કહુ હવે કથા. ॥ ૩૩ ॥ બ્રહ્મચારીને મ
હસ્થાસરમી, વાનપ્રસ્થ સંન્યાસી; તે તણી કેવી રીતી થાશે, જે તે તારણ
તપાશી. ॥૩૪॥ બ્રહ્મચારી એવું નામ ધરીને, વધારશે પંચ કેશ; ધન
ના લોભી ધાનના લોભી, મીઠ્યા રાખવો વેશ. ॥૩૫॥ ધામ બાંધીને ધ
ધા કરસે, હરશે પરાયાં વિત; જેતીશ જેશે વૈદાં કરશે, ઠરશે દારાપર ચી
ત. ॥ ૩૬ ॥ તીલક માળાના કરી ઝાળા, ગાળા ગર્થના લેવા; કળીયુ-
ગ કેરા બ્રહ્મચારી તે, થાશે ગુણના એવા. ॥૩૭॥ મહસ્તી લોકો કેવા ની
પજશે, સાંભળો ધરમરાય; ભગતનું કે બ્રહ્મચારીનું, ધન ફાસલાવી ખાય.
॥૩૮॥ પ્રસાદની નીત રાખે આશા, એવા લંપટ થાશે; જગતને જણાવ
વા માટે, તીરથ યાત્રા જસે ॥૩૯॥ નહીં કરે ધરમ બાંધસે કરમ, કઠીણ
કાળજી કરસે; પછી પોતાના દેશમાં આવી, યાત્રાવાશી થઈ ફરશે. ॥૪૦॥
ગંગાપુજન કરવું ધારી, સગા સહોદર તેડે; નાત સગાંનાં સીધાં ગણે, બ્રા
હ્મણો તે કેડે. ॥૪૧॥ લોકીક લાજે ગંગાપુજનની, વિપ્રોથી વિધી કરાવે;
તેમાં પોતાના સ્વાસ્થ્યવાળા, વિપ્રોને નોહોતરાવે. ॥૪૨॥ એકતો નોહોત
રો મેહેતાછ, નેકે છોકરાને ભણાવે; બીજ નોહોતરો જેશીને કે, વરસફળ
ઉપજવે. ॥૪૩॥ ત્રીજ નોહોતરો વૈદ ધરના, વખતે ઔષધ આપે; ચોથા
નોહોતરો ગોર ધરના, છોકરાના વીવા થાપે. ॥૪૪॥ પાંચમા નોહોતરો
પાંડોશીને, કામકાજે કેહેડ બાંધે; બીજ આજખીતા કાહોડો સોધો, આ
વી રાંધણુ રાંધે. ॥ ૪૫ ॥ વળણ. ॥ વિષેશ વારતા એયરૂ, સુણજે શ્રો
તાજન; બ્યાસ વહ્નિ વાણી વહે, કળીયુગના કુદન.

કડવું ૫ રાગ ચૌપાઇની ચાલ.

બોલ્યા જયમુની મુખવાણી, તમે; સાંભળો ઉલટ આણી; થાશે મ
હસ્તીજન વળી કેવા, ફરાવે વિપ્રો કને શેવા. ॥૧॥ વળી ઘેર આવે વીવા
ટાણુ, તવ કાઢે વાવરવાનાંણું; તેમાંથી નહીં કાંઈ પુન્યદાન, બને મલપતા
મસ્તાન. ॥૨॥ વગડાવે શાહજો નીશાન, ધરે ધનવતનો અભીમાન; ઘેર માંડ

વડા બંધાવે, વળી ખાનપાન બહુ રંધાવે. ॥ ૩૩ ॥ અતી શાહખીના ઢોંગ મ
 આવે, વળી નાયકા લાવી નચાવે; વળી ફટાણું ગીત ગવરાવે, કાંઈ ધર્મ તો
 ધ્યાનમાં નાવે. ॥ ૩૪ ॥ કદી પ્રદ્ધનું અત્યું થાય, તેની પુરે રૂડી સજ્યાય; તેતો
 કહેવાય સજ્યાદાન, આપે ભગનીને દધ માન્ય. ॥ ૩૫ ॥ સગાં વાહાલાને રા
 જ કરે, વિપ્ર સાથે વાંકુ ઓચરે; વળી પરઠે સજ્યાના દામ, એવી બુધી
 થાશે હરામ. ॥ ૩૬ ॥ વળી જગતમાં સોભા લેવા, વિપ્રના દામ વિપ્રને દેવા;
 એવિ અહસ્તીની થાશે દ્રષ્ટી, તેથી નહીં થાય મેઘની પ્રષ્ટી. ॥ ૩૭ ॥ કુડાંક
 રમોથી વેડસે કષ્ટી, એમ દુભાસે આખી શ્રષ્ટી; હવે વાનપ્રસ્તની રીત,
 તુંતો સાંભળજે દધ ચીત. ॥ ૩૮ ॥ વાનપ્રસ્ત છું જગતમાં કહેસે, પણ
 નવ સમીપે રહેશે; રાખશે અસ્તીની રીતી, નહીં ધારે ભગવત ભીતી.
 ॥ ૩૯ ॥ કળીમાં વાનપ્રસ્તી કોય, કોટી જનમમાં એકજ હોય; હવે સંન્યા
 શીની પેર, ભટકે કળીમાં ઘેર ઘેર. ॥ ૪૦ ॥ દેવાદાર કે મુખનોવાશી,
 કાંઈ કષ્ટે થસે સંન્યાશી; નાહાની વયમાં નહીં અધીકાર, તોહ્યે થાશે
 સંન્યાશી સાર. ॥ ૪૧ ॥ હરી ફરીને ભગવો વેશ, મનમાં સદ્ધા નહીં લે-
 શ; રાખશે બ્રાહ્મણ પર દ્વેશ, વળી પર મુખથી અતી કલેશ. ॥ ૪૨ ॥ થો-
 ડાદીન અડસે દંડ, પછી પ્રપંચના પાખંડ; પર્મ હંશની દીક્ષા લેશે, ઉ-
 ચ નીચને ઉપદેશ દેશે. ॥ ૪૩ ॥ વળી શેવક મુડસે ઝાઝ, ખાઈપીને
 રહેસે તાઝ; જેનું ને તેનું ભોજન જમશે, વળી રામા સંગાથે રમશે.
 ॥ ૪૪ ॥ કરસે કામનીને બોધ, વળી રૂંચે રૂંચે રમે કોધ, રહેવાનાં
 રૂંડાં બાંધસે ધામ, લેશે ઢોલીયામાં આરામ. ॥ ૪૫ ॥ વળી પંખાને પ-
 વન ચક્કી, બધી વાતે રહેવાના નક્કી; થાશે જગત સાથે જક્કી, રાખશે
 બુદ્ધી બહુ પક્કી. ॥ ૪૬ ॥ બહાણાં પુરપ અને ચંદન, વળી પ્રીય પો-
 તાનું વદન; અતી માન્યને મોટાઈ ગમે, ભોગવે નહીં કષ્ટ કો સમે.
 ॥ ૪૭ ॥ એવા અતી વિકારી થાશે, નહીં જવાને સ્થળ જશે; કોઈ
 ઉવેષે તેને બાહાજે, લઢતાં વઢતાં નહીં લાજે. ॥ ૪૮ ॥ પોતાનું બો-
 લ્યું કરસે શાચું, અન્ય જનનું પાડશે કાચું; પોતાના જે જન્મ ચરીત્ર,
 જણે દેશ જ્ઞાનીને મીત્ર. ॥ ૪૯ ॥ માટે જન્મભોમી છોડી દેઘ, બીજે
 દેશ જશે વેશ લેઘ; જઈ સાધ્ય પણું બતાવે, મુંઢ જનોના મનને ભા-
 વે. ॥ ૫૦ ॥ અમતાનીને માને દેવ, નવ જણે મુજની ટેવ; તેથી પડે
 પાપીને પાય, તેની જોડે નકં પજાય. ॥ ૫૧ ॥ વળી કળીમાં સાધુ વેશ;
 ધરી ફરશે દેશ વિદેશ; જંગી ભંગી પણુ ઘણુ સખે, નારી વિના નીશા-
 સા નાંખે. ॥ ૫૨ ॥ પણુ જગત આંધળું થઈ, કરશે સેવા સમીપ જઈ;

નહી જુએ તેની કરણી, કરે વિખાણ વાતો વરણા. ॥ ૨૩ ॥ એણું કર-
શે કળીયુગ પાપી, સત્યની વાત નાંખે ઉથાપી; વળી અસત્ય પંથ જ્યાં હ
શે, સત્ય સરીખો કળીમાં થશે; ॥ ૨૪ ॥ એતો કળીયુગનાં પાખંડ, સા-
ચા જનને દેસે ડંડ, કળી અવળું અવળું સુજડે, સત્ય વાદીને જુઠો પાડે.
॥ ૨૫ ॥ હસે ધરખારી કાઠ સાચો, પણ તેને કેસે સહુ કાચો; હશે વેશ ધ્રા-
રી પાખંડી, તેને નમસે દુનીયાં ગંડી. ॥ ૨૬ ॥ એવી કળીયુગ કેરી રી-
તી, ઘણી થાવાની અનીતી; ઘણો કરતા નથી વિસ્તાર, કરીએ તો ન
આવે પાર. ॥ ૨૭ ॥ વળણ. ॥ પાર ન આવે કળી તણો, સુણો શ્રોતા-
જન; વ્યાસ વક્ષભ વાણી વદે, પરમ કથા પાવન.

કડવું ૬ રાગ સાખીની ચાલ.

જયમુની રૂશી એણીપેર બોલ્યા, સુણ જનમેજે રાય; વિસ્તારી તુ-
જને સંભળાણું, યાન પર્વ કથાય. ॥ ૧ ॥ કળીયુગ કેરા ભુપતી તે,
રહીઅતને દુઃખ દેસે; હરામની નજર રાખીને, સર્વેનું ધન લેસે. ॥ ૨ ॥
પ્રજની નારી પુત્રી સરીખી, તે શું કરે કુદ્રષ્ટી; મેઘરાજ દેખા દેસે પણ,
નહી કરે જળ વ્રષ્ટી ॥ ૩ ॥ અવનીમાંથી રસકસ જસે, અન પાકસે
નહી પુર; અન તણો પાક દેખાસે તો, ઉતરસે અધુર ॥ ૪ ॥ પીતા પુત્રી-
શું જર રમસે, રમસે ભગની ભ્રાત; પુત્ર પત્નીને વશ થઈને, તરછોડસે
માત તાત. ॥ ૫ ॥ કુટુંબ સાથે કલેશ કરસે, સાસરીયાં શું સ્નેહ; ચારે
વરણ એક ચારે, ભ્રષ્ટ કરસે દેહ ॥ ૬ ॥ ધનવંત લોકો જમે માંડીને, ગુદા
કરસે ટાઢી; પુરણ લક્ષ્મી સમેટીને, બેસસે દેવાળું કાઢી. ॥ ૭ ॥ કપટના
કાગળો કરસે, કરસે કપટનાં કાંધાં; શ્રીમંત લોકો જમે માંડીને, કાઢસે વાંધે
વાંધા. ॥ ૮ ॥ પીરસનારા વગીયાં કરસે, ભરસે પોતાનું પેટ; લઢી વઢીને જા
તી જતીમાં, થૈ પડવાના સેઠ ॥ ૯ ॥ પંગતીમાં એકજણો જમેને, એકજણો
જોઈ રહેસે; ધતના ભેગું તેલ ભેળવી, ભોજન નૈવેદ્ય દેસે. ॥ ૧૦ ॥ બ્રા-
હ્મણને ભીખારી ગણશે, દેવસ્થાન દુકાનો; હોમ હવનને પાખંડ માની,
રહેશે માહામસ્તાનો. ॥ ૧૧ ॥ ગરીબ જનને મારવા ઉઠે, જખરાથી જય
નાશી; વૈશ વરણ ભીખ માગી ખાસે, થૈને તિરથ વાશી. ॥ ૧૨ ॥ અ-
નેક પ્રપંચ અનેક પાખંડ, અનેક કપટખાણ; સામા જનનું દુખ દેખી-
ને, થાસે પુરણ રાણ, ॥ ૧૩ ॥ સામાને સુખે દુઃખી દલમાં, ડગલે ડગલે
ઝેર; પરંના ઉપર રાખસે પ્રીતી, બહાલાં ઉપર વેહેર ॥ ૧૪ ॥ જર કર-

મને પરની નિંદા, વધશે ચોરીને ચાહી; અનેક રીતે ઉણટી બુદ્ધી, સ-
 ત્ય પંથ નાંખસે કાઢાડી. ॥ ૧૫ ॥ ગુરૂ દ્રોહી મીત્ર દ્રોહી, વિસેશ વિશ્વા-
 સવાનો; પાપના કામમા પેહેલો થાસે, ધર્મમાં મારસે લાતો. ॥ ૧૬ ॥
 બાધાયો રાખી બંધન રહેસે, કેહેસે આગળ કરશું; કરવું ધારે તવ જીવ
 ચોળીને, દેવ બંધન નીસ્તરવું ॥ ૧૭ ॥ બળાતકાળે બરબડીને, દેવના
 બંધને છુટે; તેવા જનને રાજ્યા ખપ્યામાં, સાત સાંધે તેર ટુટે. ॥ ૧૮ ॥
 તોપણ તેને જ્ઞાન ન આવે, એવા થસે અજ્ઞાની; જગતમાં કીરતીને સાડ,
 બનસે દાનીને ધ્યાની. ॥ ૧૯ ॥ શુદ્ધ જતી બહુ આચાર પાળે, સદ્ધા રાખસે
 પાકી; ધર્મ ધ્યાનમાં કુશળ રહેસે, ઉત્તમથી નહીં બાકી ॥ ૨૦ ॥ ઇશ્વરનો
 ભય રાખશે ભારે, માનસે મનમાં કેવું; આ અવતાર ભોગવીએ આવો,
 તો પાતક કયાં લેવું. ॥ ૨૧ ॥ અનેક જાતના રોગ વધશે, વૈદક શાસ્ત્ર ન જા
 ભે; જોતીશ શાસ્ત્રો પડશે જુઠાં, તર્કને સર્વ વીખાળે. ॥ ૨૨ ॥ થોડું કહ્યામાં
 સમજે ઝાલુ, એરે ધરમરાય; એવાં વચન સાંભળીને, પ્રેમે પડીયા પાય.
 ॥ ૨૩ ॥ યુધીષ્ઠર કહે એરે માહારાજ, મુને પડે છે વહેમ; આટલું બધું અ-
 વળું થાશે, તે સત્ય માનુ કેમ ॥ ૨૪ ॥ ઉંચવરણ શું નીચ થાસે, પીતાશુ
 પુત્ર પર હરશે; ઉત્તમ બ્રાહ્મણ નીચ વરણની, સેવા તે શું કરસે. ॥ ૨૫ ॥
 અસત્ય વારતા લાગે છે મુને, એરે અંતરયામી; એટલે ધરમ પ્રત્યે બો-
 દ્યા, પોતે કમળા સ્વામી. ॥ ૨૬ ॥ નયની બારણે પાંચે બંધુ. જવો એક ચોજ
 ન; ત્યાં જઈ તમે બેશી રહેજો, ધર્મ પુરણ પાવન ॥ ૨૭ ॥ પછી તમારા ચાર
 બંધુને, મોકલજો ચાર દીસે; જે દેખે તે જોઈને આવે, વાર ન કરે અ-
 તીસે ॥ ૨૮ ॥ એમ કહીને પાંચ બંધુને, મોકલ્યા નયની બાહાર; એક થો
 જન જઈ ધરમ બેઠા, કુન્તીના કુંવાર ॥ ૨૯ ॥ વરકોદર ગયો પુર્વદીશા,
 ઉત્તરમાં અર્જુન, સેદેવ ચાલ્યા દક્ષીણ દીશા, પસ્ચીમ માદરી તન. ॥ ૩૦ ॥
 ભીમ ગયો ત્યાં નય આબુ, તે એક દીઠી લગાઈ; બંધુથે બંધુના ઉપર,
 સંપૂર્ણ કરી ચડાઈ. ॥ ૩૧ ॥ ફરીઆદી કરી રાજ પાસે, સાંભળો અરજ મા
 હારી; મમ પુત્રી સામાને આપીને, સાટે પરણ્યો નારી. ॥ ૩૨ ॥ તે પછી મા
 હારી નારી ગત થઈ, હું થાઉં દુખી છોક; મમ બંધુની પ્રેમદાને, પુત્રી થઈ છે
 એક ॥ ૩૩ ॥ માહારે પરણવા તેની પુત્રી, સાટામાં આપતો નથી; શું હું
 માહારો અવતાર બાળુ, અરજ સુણો ભુપતી. ॥ ૩૪ ॥ ભીમસેન એવું સાં
 ભળીને, ત્યાંથી પાછો વળીયો; ઉત્તર દીશામાં ગયો છે, અરજુનજી માહા
 બળીયો. ॥ ૩૫ ॥ ત્યાં જતાં એક નગરી આવી, ચાલ્યો સુસરો છોક; ધરબાર
 બજાર સોદામણા પણ, મનુશ ન મળે એક. ॥ ૩૬ ॥ એવું જોતો ગયો

રાજ મેહેત્રે, ત્યાં એક હીંચોળાખાટ; તેના ઉપર બે કાગ બેશી, રમે છે
ચોપાટ. ॥ ૩૭ ॥ હંસપક્ષી નાંખે હીંચોળો, પોપટ પવન ઢાળે; ઉંચ-
જતી નીચંતી કરે શેવા, દીકું દીવશ ઘોળે. ॥ ૩૮ ॥ વિશ્વમય પામી પા-
રથ આલ્યો, શેદેવનું શું થાય; દક્ષીણ દોશા પર વરેત્રો, જોયો ચમત્કાર
ત્યાંય. ॥ ૩૯ ॥ બ્રાહ્મણો બેઠા બાવળ પાસે, ચંદન ચોખાથી પુજે; મે-
લડી ઝાંપડીના કરે સાધન, અવર દેવ ન સુજે. ॥ ૪૦ ॥ તે જોઈ શેદેવજી
વજ્યા પાછા, નીકુળનું શું થાય; એક ગામમાં પવીત્ર પતિ, અખળાનો
માર ખાય. ॥ ૪૧ ॥ તે જોઈ નીકુળ પાછા વળીયા, જ્યાં છે ધરમરાય;
યુધીષ્ઠર બેઠા તે સ્થળે, આઠ કુવા ઉભરાય. ॥ ૪૨ ॥ તે ઉભરાઈ નવમા
કુવામાં, પાણી ભેળું થાય; પણ તે પ્રથવી જળ લે ચુશી, કુઓ નબ્બ
ભરાય. ॥ ૪૩ ॥ ધરમે જોઈને વીચાર કીધો, વરસશે મેઘખાર; પણ પ્ર-
થવી જળ ચુશી લેશે, નહી રહે ભેજ લગાર. ॥ ૪૪ ॥ એવામાં ચાર
બંધુ આવ્યા, પાંચે ભેળા થાય; પોતપોતાની હકીકત લેને, પુરવીસે પ-
ળાય. ॥ ૪૫ ॥ જે સ્થળ બેઠા અંતરયામી, ત્યાં આવી પડ્યા પાય;
સર્વે સમાચાર કહ્યા પ્રભુને, ધર્મ કરે ત્રાહ્ય ત્રાહ્ય. ॥ ૪૬ ॥ ઓરે પ્રભુ હવે
આ અવનીમાં, રહેવું નથી એક દન; અમને તમારી સાથે તેડો, ઓરે જી
ગજવન. ॥ ૪૭ ॥ કષ્ણ પ્રભુ કહે હેમ ગીરીપર, સ્થીર મન રાખી જવો;
સીખખર પાસે સ્થળ છે માહાર, ત્યાં થઈને તમે આવો. ॥ ૪૮ ॥ એમ
કહીને અંતરયામી, થયા અંતર ધ્યાન; ધર્મરાજને ચૈત્વન આલ્યુ, શુભ
સતી સંતાન. ॥ ૪૯ ॥ વળણ ॥ ચૈત્વન કરે સુત સતી તણા, નથી ક-
રવું રાજપાહ; હીમાલય માહારે જવું, પ્રભુપદ પામવા માટ. ॥

કડવું ૭ રાગ મા૩.

બોલ્યા જયમુની મુખ વાણી, રાજ સાંભળ ઉલટ આણી; આખી
નીશા ચૈત્વન આલ્યુ, ધર્મનુ મન નરહે ઝાલ્યું મારા એવે થયો પ્રાતઃકા
ળ, થયા જ્યત સૌ સતીબાળ; તર ધર્મે તેડ્યા ચાર વીર, બોલ્યા બંધુ
પ્રત્યે ધરી ધીર. ॥૨॥ સુણો ભીમશેન વીરા વાત, કરશે કળીયુગ ઉતપાત;
માટે માહારે હીમાલય જવું, તેથી તમને કામ બતાવું. ॥૩॥ સુખરૂપે ક
રજો રાજ, તમે ગાદી પ્હીરાજો આજ; પ્રજા પુત્રની પેરે પાળો, કુળ ધર્મને
સત્ય સંભાળો. ॥૪॥ કરજો ગૌ વિપ્રની શેવા, રહેજો આજ સુધી રહ્યા એ
વા; પ્રથ્વ માતાને પાંજળે પ્રીતે, રાખજો સર્વ બંધુને રીતે. ॥૫॥ ન્યાય મુકી

અન્યાય નવ કરશે, પ્રજાનું ધન કદી ન હરશે, થોડું કહ્યે સમજાવે બધું,
 પાપમાં પેસશે નહીં કાણું. ॥૬૯॥ એવાં વચન વીરના સુણી, બોલ્યો વર
 કોદર મહા ગુણી; મોહોટા બંધુ તમે શીખ દીધી, મેં તો માંથે ચઢાવી લીધી
 ॥૭૦॥ પણ અરજ માહારી એક, મુજ મન તણા વિવેક; કોને પ્રભુ પદ વાહ
 હું ન લાગે, કીયો નીરભાગી માયા માગે. ॥૭૧॥ જેવું પ્રભુ પદ તમને વાહ
 હું, તેવું પામવા હું પણ ચાહું; તમ સંગ આવીશું અમો, સાથે લઈને ચાલો
 તમો. ॥૭૨॥ નથી રાજકાજની મમ ખુશી, હીમાલય આવવાને હું શી; એવાં
 મકોદરના વેણ, સુણી પારથને કહ્યું કેહેણ. ॥ ૭૩ ॥ તમે સાંભળો અરજીન
 વિર, રૂડું રાજ કરો રણધીર; ધ્રુપતીને અરધંગ લેઈ, રાજ કાજ કરો ચીત
 દેઈ. ॥૭૪॥ વળતા વધા પારથ વાણી, રાજ કરવું નથી હેત આણી; આ-
 તો વ્યવહારની માહા વ્યાધી, મુને ગમતી નથી ઉપાધી. ॥૭૫॥ વણા દીવશ
 કીધાં કામ, જરા ઠરી ન બેઠા કામ; માયા મીથ્યાને માની સાચી, રહી જ્ઞા-
 ન ગતી વણી કાચી. ॥૭૬॥ માહારે આવવું છે તમ સાથ, કોને નહીં વા-
 હાલા વૈકુંઠનાથ; એવો પારથનો ભેદ જાણી, વધા શેઠેવ પ્રત્યે વાણી.
 ॥૭૭॥ મમ વીરા તમે જ્ઞાનવાન, માટે રાજ કરો નીધાન; તમે ત્રીકાળ જ્ઞાની
 જોશી, માટે સદા રહેશો નીરદોશી. ॥૭૮॥ તવ સેઠેવજી એમ કેહે છે, મા-
 યામાં જ્ઞાની અજ્ઞાની રહે છે; કદી જોઈ વિચારી ચાલે, તોહ્યે માયા કુમ-
 તી ચાલે. ॥૭૯॥ માટે મહારેતો રહેવું નથી, માયાની ઉપાદી અતી; હી-
 મગીરી આવવું માહારે, બોલ્યા ધરમરાજ ત્યારે. ॥ ૮૦ ॥ કરો નીકુળ-
 વીરા કામ, રાખો રાજગાદીનું નામ; તમો કનીષ્ઠ બંધુ છેક, જોઈએ ગા-
 દીપર એક. ॥ ૮૧ ॥ તવ નીકુળ લાગ્યા પાય, હવે મુને નથી ઇચ્છાય;
 હું તો આવીશ તમારી સંગ, પ્રભુ પદનો અતી ઉમંગ. ॥ ૮૨ ॥ પછી ધ-
 રમ બોલ્યા વાણી, તમો સુણો ધ્રુપતી રાણી; તુજ સરખી સતી નથી કોય,
 મુજ મનને નીવરતિ હોય. ॥ ૮૩ ॥ આપણા અભેમાનનો તન, નામ પ-
 રીક્ષત પાવન; એને બેસારજો રાજગાદી, ખીજી કરસો નહીં ઉપાદી.
 ॥૮૪॥ તમથી ઉછરેલો એ બાળ, માટે રાખજો શુભ સંભાળ; તવ ધ્રુપ-
 તી બોલી વાણી, સુણો સ્વામીજી ઉલટ આણી. ॥ ૮૫ ॥ કંઈ વિના રહે
 જે નારી, તેતો કહેવાય જગમાં વિકારી; વળી આબો છે કળીયુગ પાપી,
 નાંખે સતીનું સત્ય ઉઘાપી. ॥ ૮૬ ॥ તેથી લાંછન લાગસે તમને, માટે
 સમજીને સંગ્રહ્યો અમને; તેમ છતાં નહીં દ્યો સાથ, તેતો પ્રાણ તજી હું
 નાથ. ॥ ૮૭ ॥ તેતો સ્ત્રી હત્યા લાગે તમને, માટે હીમાલય દ્યો અમને;
 નારીનો કેવો છે ધર્મ, તેતો તમે જાણોઝો મર્મ. ॥ ૮૮ ॥ પ્રેમદાને પતી

પ્રભુ તુલ્ય, એથી અવર નહીં અમુલ્ય; પતી તજ પ્રભુને ઝાલે, તેને મુક્તિ
 મોહન નવ આલે. ॥ ૨૬ ॥ જમકીંકર ગરદન ધાલે, પાપ તણો ફેલાવો
 ફાલે; માટે ઇશ્વર પેહેલા કંથ, કામનીનો એછે પંથ. ॥ ૨૭ ॥ કંથ કક-
 ળાવી મંદીર જાય, તેને બેસે કીટ હત્યાય; કંથના ન કરે કાંઈ સેવા,
 સોધતી ફરે દેવાધી દેવા. ॥ ૨૮ ॥ વઢે કંથને માહારીસ આણી, એના ગુણકા
 તુલ્ય ભગતાણી; જેમ ગુણકા પરને ઇછે, પોતાના પતીને નવ પ્રીછે.
 ॥ ૨૯ ॥ તેવી સુંદરી સમજવી સ્વામી, કંથ વીના કેઈ મોક્ષ પામી;
 માટે હંતો તમો સંગ આવું, તમ સેવાથી પ્રભુપદ જાવું. ॥ ૩૦ ॥ તવ
 જાણીયુ ધરમરાય, આતો રેહેવાની નથી હાંય; પછી ધરમે કહ્યું સુણ
 નારી, તુંતો આવજે સંગ અમારી. ॥ ૩૧ ॥ એમ કહીને ધરમ રાય,
 લાગ્યા કુન્તાજીને પાય; માતા હેમગીરી અમે જશું, તમ પ્રતાપે સુખી-
 યા થાશું. ॥ ૩૨ ॥ તવ કુન્તાને આવ્યાં આંસુ, પ્રધાવસ્થાયે હું જીવી
 ફાસું; આવતું નથી મુજને મરણ, દુભાયા કરે અંતઃકરણ. ॥ ૩૩ ॥
 મુજથી ચરણે ન ચલાય; હેમગીરી કેમ જવાય; વળી આપવાત કેમ ક-
 રાય, કહું તો બેસે હત્યાય. ॥ ૩૪ ॥ દીકરા મુકાને મરવા જાય, મુજથી
 તે કેમ ખમાય; કહી રડવા લાગ્યાં માત, તવ ધરમે જોડયા હાથ. ॥ ૩૫ ॥
 જનુની કંકાસ ન કરસો, અમને પાપમાં નવ ભરસો; આપો આગના
 રાજી થૈને, પ્રભુ પદ પામશું ત્યાં જૈને. ॥ ૩૬ ॥ માટે આશીશ વચન
 બોલો, સ્થીર દલડુ રાખી નવ ડોલો; આપણો છે પરીક્ષવ બાળ, તેહને
 થાપીયે ભુપાળ. ॥ ૩૭ ॥ રાજગાદી બેસારીએ એને, પછી અકળામણ
 રંહી કેને; માટે કલેશ મુકા થાઓ રાજી, તમને શું દેઉં શીખ ઝાજી.
 ॥ ૩૮ ॥ એમ માતાને સમજવી, ધાર્યું કારજ વિપ્ર બોલાવી; કરાવ્યો
 પક્ષ અભિસેક, રાજનિતીનો વિવેક. ॥ ૩૯ ॥ આશીરવાદ વિપ્રોના
 લેછ, આપી ગાદિ આશીશ દેછ; વરતી પરિક્ષતની આણ, વધા વિપ્રો
 સૌ વેદવાણ. ॥ ૪૦ ॥ વરતી થયો જયજયકાર, પુન્યદાન કીધાં અપા-
 ર; બધી પ્રજા જોવાને આવે, પરિક્ષતને પુષ્પે વધાવે. ॥ ૪૧ ॥ એમ થઈ
 રહ્યો આનંદ અતી, થયાં રાજી ધરમ ધ્રુપતી; રીજ્યા સંરવે પ્રાણી માત્ર,
 પરીક્ષત છે ઘણો સુપાત્ર. ॥ ૪૨ ॥ એની કારતી ચાલી એવી, સોભે
 કાન્તી શશીના જેવી, જેવી સોભા યુધિષ્ઠર કેરી, તેવી થઈ તેમાં નહી
 ફેરી. ॥ ૪૩ ॥ વળણ, ॥ ફેર નહીં કાંઈ સોભામાં, વરત્યો જયજયકાર;
 બ્યાસ વૃક્ષલ વાણી વદે, સુણજે શ્રીતા સાર.

કડવું ૮ આશાવરીની ચાલ.

જયમુની રૂશી એણીપેર બોલ્યા, સુણ જનમેજે રાય; વિસ્તારી તુ-
 જને સાંભળાવું, યાન પર્વ કથાય. ॥ ૧ ॥ વડા પ્રધાનને સોંપણ કિધી,
 ચલાવજે તમે રાજ, અધર્મ અન્યાનું કોઈ પ્રાણી, કદી ન કરશે કાજ.
 ॥ ૨ ॥ પુરણ રીતે પરીક્ષતને, જણજે તારો બાળ; અનાદીની એ રી-
 તિ છે, પ્રધાનથી ભુપાળ. ॥ ૩ ॥ કળી બેઠો તે દેશે કુબુદ્ધી, પણ મન
 રાખજે સ્થીર; તેથી ભવોભવ જય પામસોને, રીઝસે શામ શરીર. ॥ ૪ ॥
 એમ પ્રધાનને શીખ દેઢને, માતાની પાસે જય; એરે જનુની હીમાલય
 જવા, દો અમને આગનાય. ॥ ૫ ॥ સુ ગતી થાસે અમ તણીતે, માતા
 તમારૂં પુન્ય; સગપણ એક અવતાર તણુ છે, તેમાં રહી છે નુન્ય. ॥ ૬ ॥ સેવા
 તમારી કેં નથી કિધી, જ્યાં ત્યાં કાઢ્યો અવતાર, અમારે દુખે દુખી થયાં
 છો, એ કેમ ભુલુ આભાર. ॥ ૭ ॥ કષ્ટી વેડી સ્ત્રીમાં રાખ્યા, ભોગવીયાં
 વનવાસ; નીરવરતીથી પાંચે પુત્રો, નથી બેઠા તમ પાસ. ॥ ૮ ॥ અતિ
 ઉપકાર તમતણે મા, અમથી ભુક્ષાતો નથી; પણ હવે કળયુગ બેઠો માટે,
 આગના આપો સતી. ॥ ૯ ॥ આ અવનીમાં રહેવું ન વટે, પાપ થકી પેટ
 ભરવા; તમ પ્રતાપે સધામ જશું, સ્ત્રી સીંધુ નીસરવા. ॥ ૧૦ ॥ એવાં પુ-
 ત્રોનાં વચન સુણી, મહા દુખ પામ્યાં માત; આશું બોલો દેવ આશું બો-
 લો છો કહી માંડયું આંસુ પાત. ॥ ૧૧ ॥ અરેરે બળ્યુ આ જીવવાનું,
 માતા પેહેલા મરે પુત્ર; મહારી દ્રષ્ટીએ કેટલી વેળા, ભોગવા બેઠું ઘર-
 સુત્ર. ॥ ૧૨ ॥ એરે ઇશ્વર મરણુ આપો, માગુ છું કરજેડી; નથી તાં-
 તણે સુતરનો કે, તાણીને નાંખું તોડી. ॥ ૧૩ ॥ પુત્ર પધારે મરવા માટે,
 તે કેમ નજરે જોવાય; એમ ધારીને કુન્તા માતા, બહુ કરે ત્રાહ્ય ત્રાહ્ય.
 ॥ ૧૪ ॥ પંડે પછાંડે આંસુડાં કાઢાંડે; બળી આ કારમી કાય; સર્વ ગયું-
 ને અભાગણી હું, રહી છું અવની માંચ. ॥ ૧૫ ॥ તવ રાય ધરમ એવું
 બોલ્યા, જ્ઞાનની ગોઠડી કરીયે; સાંભળો માતા મિથ્યા માયા, મુકી છે
 શ્રી હરીયે. ॥ ૧૬ ॥ કોની માતા કોના પીતા, કોનાં પરિવાર પુત્ર; કોનાં
 બંધુ કોની બેહેતી, કોનાં સગાં ઘરસુત્ર. ॥ ૧૭ ॥ કોની પ્રેમદા કોના પ-
 તિ, કોના છે ધનમાલ; સરવ જય છે મુકી મુકીને, કોઈ આજ કોઈ કાલ
 મહારૂં માને મુર્ખમતીના, નથી કોઈનો કોઈ, એરે માતા જણી ગયો
 છું, જ્ઞાન દ્રષ્ટીએ જોઈ. ॥ ૧૮ ॥ સરપ કાંચળી ઉતારે છે, પણ પોતે
 તેનો તેજ; તેમ સહુ જીવ દેહ ઉતારે, આત્મા એનો એજ. ॥ ૧૯ ॥ ન-

થી મરતો નથી અવતરતો, અખંડ આત્મા જાણો; વસ્ત્ર પ્રમાણે વધુ ઉ-
તારે, તેમાં શું શોક આણો. ॥ ૨૦ ॥ તમેને અમે હીમગીરીએ, લે જાન
અમારી સંગ; પણ ચરણે તમે ચાલી ન શકો, વદ્ધ તમારું અંગ. ॥ ૨૧ ॥
શરીર અશક્ત થાય તેવારે, જીવ માત્રે શું કરવું; પોતાના સ્થળમાં બે-
ઠા બેઠા, હરી ભજન આદરવું. ॥ ૨૨ ॥ સંપત પ્રમાણે પુન્ય કરવું,
માયાનો તજવો સ્નેહ; સાથ સહોદર માનવા મીથ્યા, મીથ્યા માનવો
દેહ. ॥ ૨૩ ॥ જે જીવ કહે છે હું ને મહારૂં, તે મોક્ષપદ નવ પામે; મા-
યામાં બંધન રહીને, ભટકાય કામો કામે. ॥ ૨૪ ॥ માટે માતા અહંતા
મમતા, મુકીને આગના આપો; તમે રડોછો તે અમ થકી, જોવાય નહી
અદાપો. ॥ ૨૫ ॥ તવ માતાની મતી ફરીને, મનમાં લાગ્યું સાચું; નહી
કોઈ માહારૂં હું નહી કોની, સગપણ સંવળું કાચું. ॥ ૨૬ ॥ એવો નિ-
સ્વયં મનમાં આણી, બોલીયાં કુન્તા માત; જવો બેઠા પ્રભુને પદ જ-
ને, મુસ્તક મુક્યો હાથ. ॥ ૨૭ ॥ માહારાપણું જ્યાં જતું રહ્યું ત્યાં, નહીં હ-
રણ કે શોક; આનંદ પામી આગના આપી, જોઈ રહ્યું અન્ય લોક.
॥ ૨૮ ॥ પછી પાંચે પંથ જાણ્યો સાથે છઠી નારી; દુનીયાને દંડવત ક-
રીને, નીકળ્યા શુભ સંસ્કારી. ॥ ૨૯ ॥ મારગ જતા હરીગુણ ગાતા,
પોતે ધરમરાય; અરજીન લીમને શેહેદેવ નીકુળ, મનમાં ઘણા મુઝાય.
॥ ૩૦ ॥ સાંભળે માતા સાંભળે નગરી, સાંભળે સુખ વધભોગ; અનેક
વાસ્તા યાદી આવે, દલમાં નડે વિયોગ. ॥ ૩૧ ॥ એ રીતે ટળવળતા
મનમાં; કુન્તાના ચાર તન; તે સાથે ધ્રુપતી ટળવળતી, ગયા એક ચો-
જન. ॥ ૩૨ ॥ ધરમરાજ ત્યાં ખમચાયા, બોલ્યા બંધવ પ્રત્યે; માહારે
તમારે ન બને સાથે, ક્યાં સત્યે ક્યાં અસત્યે. ॥ ૩૩ ॥ તમે પધારો અ-
વર પંથે, અમે ગમે તેમ જશું; જુદે પંથે હેમગીરીમાં, સરવે ભેગા થા-
શું. ॥ ૩૪ ॥ તવ અરજીને હાથ જોડ્યા, અમારો શો અપરાધ; ધર્મ ક-
હે માયા ચૈત્વન કરવી, એ ઘણો આવે બાધ. ॥ ૩૫ ॥ અરજીન કહે
મોહોટા બંધુ, કરીએ તમ કહે તેમ; પણ તમને મુકીને અમેથી, અ-
ળગા ખસાય કેમ. ॥ ૩૬ ॥ જે તમે અમેને તરછોડો તો, કાહાડીએ
અમારા પ્રાણ; તમે કહે તે રીતે વરતીયે, સત્યજ વદીએ વાણ. ॥ ૩૭ ॥
એવાં દીનતાનાં વચન મુણી, બોલીયા ધરમરાય; મનમાં રામનું રટણ
કરવું, મુખથી ન બોલાય. ॥ ૩૮ ॥ મુન્ય ગ્રહી મમ સાથે ચાલો, ચાર
બંધુને નારી; એથી આનંદ પામીશ હું તો, વ્રતી થસે શુભ સારી. ॥ ૩૯ ॥
મોહ માયા બંધી મુકવી પુઠે, આગળનું આરાધન; અખંડ સુખને વિ-

શે જવું, મળશે જુગજીવન. ॥ ૪૦ ॥ તવ સર્વ ભાઈએ નીશ્ચય કીધો,
હવે ન ધરવું દુખ; હીમાલય જવું તે ઉત્તમ, માનવું સાચું સુખ ॥ ૪૧ ॥
એમ મન વાળી મુન્ય ગ્રહીને; આલ્યા પાધરે પંથ; મનને વિશે દ્રઢ પ્ર-
તીતી, સમરે કમળા કંથ. ॥ ૪૨ ॥ તાપ તડકે વાયુ વેઠે, ચરણમાં કાં-
ટા વાગે; પણ મન એવાં વશ કિધાં કે, દુખ જરા નવ લાગે. ॥ ૪૩ ॥
ક્ષુધા લાગે તો વનફળ તોડી, રૂચી પ્રમાણે ખાય; વન વિષે સરોવર
આવે, ત્યાં છીપે તરવાય. ॥ ૪૪ ॥ થાક લાગે તવ ટોળે મળિને, વ્રક્ષ-
નિ નિચે બેસે; આરામ લેઈને થાય ઉભાં, પાછાં પંથ પ્રવેશે. ॥ ૪૫ ॥
॥ વળણ ॥ વન પ્રવેશે પ્રેમથી, પુરણ ભક્તી ભાવ; વ્યાસ વૃક્ષભ વાણી
વહે, ગ્રહું તરવા નામ નાવ.

કડવું ૯ રાગ યોપાઇની ચાલ.

બોલ્યા જયમુની મુખ એમ, સુણો જનમેજયધરી પ્રેમ; ચાલ્યા અ-
રન્ય સતીના સુત, જેનાથી નાસે યમદુત. ॥ ૧ ॥ એવી ભજનની ધુન્ય
ચાલે, માયામાં ચીત વ્રતી ન ધાલે; માન્યુ જીહું સંસાર મુખ, માન્યું જી-
હું દેહતું દુખ. ॥ ૨ ॥ નથી આત્માને સુખદુખ જરા, છેવે ચૈતન્ય દેહથી
પરા; આપણ દેહ સગાઈ શાની, અજ્ઞાનથી લે સહુ માની. ॥ ૩ ॥ તે
તો માયામાં રહે સદા, મોક્ષમારગ ન મળે કદા; એવું સમજીને વન વહે,
પડે રૂજના ત્યાં પડી રહે. ॥ ૪ ॥ થાય પ્રભાતને પંથ કાપે, એવી કાયાને
કષ્ટી આપે; વાગે ચરણમાં કાંટા ઘણા, તેની વેદનામાં નહિ મણા. ॥ ૫ ॥
પણ તે દુઃખ મનમાં ન ગણે, મુખ ભગવત ભગવત ભણે; રટે રામ તણુ
એક નામ, સમાવી દીધો દોષ કામ. ॥ ૬ ॥ નિરમળ મતી અતી રાખે,
રૂંચે રૂંચે રામરસ ચાખે; આવે વીકટ વનની વાટ, તેનો મનમાં નહીં
ઉચાટ. ॥ ૭ ॥ વાંકી વાટ ને ટેકરા ટૈયા, ધોધો ખોયો ને ખાડા ખૈયા;
પાહાડ પરવત ગફાને ગોરી, બીડ બીહામણાં ને બધીરી. ॥ ૮ ॥ વ્રક્ષ વે-
લી વનસ્પતી ઝાણ, પશુ પક્ષિ રહે ઘણાં ઝાણ; એવું બહુ બિહામણુ વ-
ન, તેમાં પર રહે કુંતી તન. ॥ ૯ ॥ એના સત્વ પણે ચાલ્યા જય, એનો
મહીમા નચ કહેવાય; તેથી સ્વર્ગ તણા સહુ સુર, થયા દરસને આતુર.
॥ ૧૦ ॥ તવ ઈંદ્રરાયે કહ્યું એમ, સર્વ આફળા આવો છો કેમ, એકવાર
પરીક્ષા લઈયે, પછિ દર્શને આતુર થઈએ. ॥ ૧૧ ॥ એમ કહિ દિધા ખ-
મચાવિ, યોતે અપહરાને બોલાવિ; જવો જઈ કરો નાટારંગ, કરો પાંડ-

વનું સત્ય ભંગ. ॥ ૧૨ ॥ ત્યારે તમોને જાણુ સાચી, નહિતો નૃત્ય કર-
નાર કાચિ; એવી આગના ઘડે દિધી, તવ નારીએ ત્યારી કિધી. ॥ ૧૩ ॥
જેહ પંથે પાંડવ પળાય, આવી આગળ અપછરાય; બહુ કોમળ અંગની
કામા, રૂપ રમણીક બહુ સુખ ધામા. ॥ ૧૪ ॥ કરિ રહી છે થેઇ થેઇકાર,
થાય ઝાંઝરનો ઝમકાર; અતી નખરાં કરોને નાચે, જેઇ તપસ્વીનું મન
રાચે. ॥ ૧૫ ॥ નજરો નજર પાંડવ દેખે, પણ મનથી ગણે તુછ લેખે; નૃ-
ત્ય કરિ અપછરા થાકી, એણે કાંઈ ન રાખ્યું બાકી. ॥ ૧૬ ॥ પછિ મા-
ન્યની થઈ મસ્તાન, કીધું વસ્ત્ર વિનાનું વાન; એમ માઠા ધાર્યા મનસુબા,
તવ પાંડવ ખમચાઈ ઉભા. ॥ ૧૭ ॥ નેત્રો મિચિને નિચું જોયું, અરે મા-
તા શું આ સત્ય જોયું; તવ વારાંગના સરમાણી, માહારિ મેહેનત થઈ ધુ-
ળધાણી. ॥ ૧૮ ॥ બંધ રાખ્યો નાટારંગ, કર્યો વસ્ત્રો ધારણ અંગ; પછી
ગઈ સ્વર્ગ સુદન, જ્યાં સ્વર્ગવાશી રાજન. ॥ ૧૯ ॥ ત્યાં આવિને લાગી
ચરણ, સ્વામી નીરખી નવ ખંડ ધરણ; સત્ય વાદી ને તપશી લોક, તેનાં
પ્રત કર્યો મેં ફોક. ॥ ૨૦ ॥ પણ આવા દ્રઢ મનવાળા, આજ સુધી
નથી નિહાળ્યા; સતીના સુત સત્યવંત સાચા, એથિ અવર નર સહુ
કાચા. ॥ ૨૧ ॥ એને ચરણે લાગે જન જેહ, પામે મોક્ષ મારગને તેહ; એવું અ-
પછરા બોલિ જ્યારે, દેવ વઈમાન બેઠા ત્યારે. ॥ ૨૨ ॥ કરયાં અંતરીક્ષ
રહી દરસન, સતિ સુત વહિ જાયે વન; એમ ઘણા દીવશ પંથ પળીયા,
સત્યવાદી મન વશ બળિયા. ॥ ૨૩ ॥ એવે એક દીવશ શું થાય,
પંથ પળતાં લાગિ તરશાય; ધર્મ વિના બંધુ ચાર, થયા તરશયા અપ-
રંમપાર. ॥ ૨૪ ॥ એવે આબુ સરોવર એક, ત્યાં છે વડનું વ્રક્ષ વી-
વેક; તેના નીચે બેઠાં નર નાર, જળ પીવા ઉડયા વીર ચાર. ॥ ૨૫ ॥
જઈ બેઠા સરોવર તિર, જળ પીવા લાગ્યા સુરીવર; પીધું અડધું
જળ નિરવાણ, તવ થઈ ગયા પાશાણ. ॥ ૨૬ ॥ ભિમ અરજુનને
શેદેવ, થયો નીકુળજી તતખેવ; બળવંતા ચારે ભુપ, થઈ પડયા પાશાણ
રૂપ. ॥ ૨૭ ॥ જેઈ ધરમ વિસ્મય થાય, મમ બંધુ ચારે કયાં જાય; તવ
ધ્રુપતી ભય પામી, આવે શું થઈ ગયું સ્વામી. ॥ ૨૮ ॥ એમ બેઠિને પ્રમ-
ટ્યું કુખ ઉતરી ગયાં કોમળ મુખ; આબુ ધર્મના દિલમાં એમ, હવે
ગિરી જવાશે કેમ. ॥ ૨૯ ॥ અતી થઈ ગયા ઉદાસ, પાંચો પેટમાં પુરણ
ત્રાસ; છુટયાં નેત્રોમાંથી પાણી, સામી ગદામાંથી થઈ વાણિ. ॥ ૩૦ ॥ એક
આંધર્વનો ત્યાં વાસ, બોલ્યો મનમાં ધરી હુલાસ; શીદ સોશ ધરોછો રા-
ય, બંધુની થઈ આશાણ કાસ. ॥ ૩૧ ॥ ચાર પ્રણ પુછું તમને, તેના

ઊત્તર આપો અમને; તોતો ચારે તમારા વિર, હતાં તેવાં પામે શરીર
 ॥ ૩૨ ॥ સુણી બોલીયા ધરમરાય, પુછો પ્રણુનો ઊત્તર થાય; બોલ્યો
 ગાંધર્વ આણી પ્રીત, સુણો ધર્મ દેધને ચીત. ॥ ૩૩ ॥ વળણુ ॥ ચીત દેધને
 સાંભળો એ યુવોષ્ટર રાય; બ્યાસ વક્ષમ વાણિ વદે, પ્રણુ ચાર પુઝાય

કડવું ૧૦ રાગ સામેરીનો દુહો.

જયમુતી રૂશી એણીપેર બોલ્યા, સુણ જનમેજે રાય; વિસ્તારી
 તુજને સંભળાવું, પર્મ પવિત્ર કથાય. ॥ ૧ ॥ ધરમ રાજ સાંભળેને,
 હભે જપે રામ કૃષ્ણ; ગુફામાંથી ગાંધર્વે ત્યાં પુછવા માંડ્યાં પ્રણુ;
 ॥ ૨ ॥ આહણુ શાથી જણાયેને, શાથી જણું સંન્યાશી; શાથી તપસી
 સમજ લેવો, ગ્રહસ્થી ખતાવો તપાસી. ॥ ૩ ॥ એ રીતે ચારે પશ્ચ પુ-
 છવા, સાંભળવું ધરમરાય; પછી પોતે કહેવા લાગ્યા, આહણુનો મદી-
 માય. ॥ ૪ ॥ આહણુ શાથી જણવો તે, સમજવું યુગ સાર; અગ્ર યો-
 નીથી ઉત્પન્ન થયો, આહણુ નહિ નિરધાર. ॥ ૫ ॥ અગ્ર યોનીથી ઉપ-
 જ્યા માટે, મુદ્ધ સમજવો દેહ; ઉપવિતનો સંસ્કાર થવાથી, દ્વીજ જ-
 ણવો તેહ. ॥ ૬ ॥ વેદાભ્યાસે વિપ્ર સમજવો, પણ આહણુ નવ ભણવો,
 યથાર્થ રીતે અગ્રને જણે, તેને આહણુ ગણવો. ॥ ૭ ॥ પ્રથમ પ્રણુનો
 ઉત્તર એ છે, એમ કહ્યું જે વાર; હતો તેવો પ્રકોદર થયો, વાયુ તણો
 કુંભાર. ॥ ૮ ॥ બીજું પ્રશ્ન છે સંન્યાસીનું, તેનો ઉત્તર દેવું; ચોથી
 સ્થીતિ વચ થાય ત્યારે, આહણુ સન્યસ્ત લેવું. ॥ ૯ ॥ તે પાણુ રેહેવું
 નગ્રથી અજગા, નારીનો નહીં પરછાયો, સ્વાદ રહીત અન ભોજન કર-
 વું, ન કરવો વિતમાયો. ॥ ૧૦ ॥ ઉપદેશકપણું કદી ન કરવું, નહિ વા-
 ત બીજી ત્રીજી; દર્ભાસને શયન કરવું, રેહેવું જ્ઞાનમાં રીજી. ॥ ૧૧ ॥
 ઇશ્વર આપે તે આહાર કરવો. જમવું ન ભોજન મીઠું; મોહોટમ મમતા
 ત્યાગ કરવી, રેહેવું સૌથી કનીષ્ઠ. ॥ ૧૨ ॥ એવી અનેક નીતી પાળી,
 રહેતે જન સંન્યાશી; વેશ ધરેથી નહીં સંન્યાશી, જુઓ જ્ઞાન તપાસી.
 ॥ ૧૩ ॥ એવો બીજો ઉત્તર આપ્યો, અરજીન પામ્યો દેહ; ત્રીજો ઉત્ત-
 ર તપસ્વીનો, કદી ટાણું સંદેહ. ॥ ૧૪ ॥ ત્રીજો પ્રશ્ન છે તપસ્વીનો, તે
 સમજવું સાર; કામ ક્રોધ લોભ તણને, કંદમુળનો કરે આહાર. ॥ ૧૫ ॥
 ઓછામાં ઓછી અડધી ઉન્નમર, તપ કરે તન દેહ; જગતનો જસ ન
 ધારે મનમાં, અનેક બંધન લેઈ. ॥ ૧૬ ॥ તેને તપસ્વી જણવો પુરો,

એમ કહ્યું જે વારે; પાશાણ મટી મનુષદેહી, પામ્યા શેદેવ ત્યારે.
 ॥ ૧૭ ॥ મ્રકસ્થી કોને કેહેવાં એવો, પ્રણયનો ઉત્તર દે છે; ગાંધર્વ પ્રત્યે
 ધરમરાજ; નિરમળ મનથી કેહે છે. ॥ ૧૮ ॥ નિતીમાં રહી રોજગાર
 કરેને, કુટુંબ કબોલો પોસે; સર્વને સુખે થાય સુખો, કો પર ન રહે રો-
 શો. ॥ ૧૯ ॥ સગાં સહોદરને પાળેને, કરે જો વિપ્રતી શેવા; આંગણે આ-
 વ્યાને અન્ન આપે, એકાદશી ફળ મેવા. ॥ ૨૦ ॥ એવા એવા વ્યવહાર
 વરતે, તેને જાણવો મ્રકસ્થી; પાડોશી પોતાનું જાણી, ઇચ્છે શુભ સ્વ-
 સ્તી. ॥ ૨૧ ॥ એવો ચોથો ઉત્તર આપ્યો, નીકુળ પામ્યો દેહ; ગાંધર્વ-
 ના પ્રશ્નના ઉત્તર, દે દાખ્યા સંદેહ. ॥ ૨૨ ॥ હતા તેવા ચારે બંધુ, બ-
 ન્યા જેણીવાર; પાછા પંથે પળવા લાગ્યાં, પાંચ પુરૂષને નાર. ॥ ૨૩ ॥
 મારગ જતાં હરિ ગુણ ગાતા, લાગી ભજનની ધુન્ય; રામ નામ રટે રૂ-
 દેમાં, મુખ મ્રહ્યું છે મુન્ય. ॥ ૨૪ ॥ એવી રીતે પંથે પળતાં, રહેતાં મ-
 નમાં ખુસી; એવામાં અંત્રીક્ષ મારગથી, જોયું નારદ રૂપી. ॥ ૨૫ ॥ તે
 નારદે મન વિચાર્યું, આજ મને ડોક ફાવે; આ ઠેકાણે લડાઇ થાય તો,
 મજા જોવાની આવે. ॥ ૨૬ ॥ એવું સગજ નારદ રૂપી, ત્યાંથી થયા
 નિદાય, એ વનમાં એક દુગર મોહોટો; ત્યાં ગયા રૂપી રાય. ॥ ૨૭ ॥
 તે દુગરમાં નમ્ર અલોડીક, વસે રાક્ષસ લોક; ભયંકર દેશ બિહામણો
 છે, સુરને ઉપજે સોક. ॥ ૨૮ ॥ મેઘનાદ નામે રાક્ષસ રાજ, બળવતો
 અપાર; લાંબો પોહોળોને પોચતો છે, ક્રોધ ઘણો ગુમાર. ॥ ૨૯ ॥ તેના
 મેહેલમાં નારદ આવ્યા, મેઘનાદ લાગ્યો પાય; આજ માહારાજ મુજ
 ઘેર આવ્યા, શી થઇ ઇચ્છાય. ॥ ૩૦ ॥ કરૂણા કરીને દરસણ દિધાં, મુ-
 ને કર્ષા પાવન; એટલે નારદ જાણી જોઈને, જોવા લાગ્યા ભોવન. ॥ ૩૧ ॥
 ધન તારા સુખને ધન તુજ શોભા, ધન તારો વૈભોગ; દંપતી સંપતી
 સાચી તાહારે, નગરી પણ નિરોગ. ॥ ૩૨ ॥ આ વૈભવને આ સુખ
 સોભા, શું કહું કથી કયા; પણ તુજ વરમાં તારા લાયક, અમળા એકે
 નથી. ॥ ૩૩ ॥ તવ દાનવને માહું લાગ્યું, વાણી વદ્યો મુખ એમ; ઓ મ-
 હારાજ એટલી ખામી, તે સારું કરું કેમ. ॥ ૩૪ ॥ મુજ લાયક અબળા
 બતાવો. તો આપું સરપાવ; એ વારતાનો માહારા મનમાં, ઘણા દિવ-
 સથી ભાવ. ॥ ૩૫ ॥ પણ ભાળ લાગતી નથી કાંઈ, તમો સોધી લાવો;
 નહીં તો હું પંડે લઇ આવું, જ્યાં હોય ત્યાંથી બતાવો. ॥ ૩૬ ॥ વળ-
 ણ. ॥ બતાવો અબળા મુને, ઓરે નારદ મુન્ય; પ્રેમદા કાજ વહ્નભ
 વદે, દાનવ થઈ ગયો મુન્ય.

કડવું ૧૧ રાગ દુહા દેશી.

જયમુની રૂશી એણી પેર બોલ્યા, સુણ જનમેજય રાય; વિસ્તારી
 તુજને સંભળાવું દુપતી હરણ કથાય. ॥ ૧ ॥ મેઘેનાદ અપસોશ થઈ બે
 ઠે, તારૂણીમાં તદાકાર; નારદજી કહે કલેશ ન કરતો, બતાવું અમુલ્ય
 નાર. ॥૨॥ તુજ જેવો કે નહી ભાગ્યશાળી, કર્મ રેખા સારી કાઢાવી; ત્રી-
 લોક મોહની તુજ નચની, સમીપ ચાલી આવી. ॥૩॥ જેને સાડ શીવ સ
 રીખા, ભસ્મ ચોળીને બેઠા. વિષ્ણુ વંદકુંડ મુકી વહ્યા, પાતાળ વિશે પેઠા
 ॥ ૪ ॥ તેની અબળા એ હેમગીરી, ગળવા આલ્યો છે પંથ; પણ તેની
 સાથે જય છે ગળવા, પાંચે એના કંથ. ॥ ૫ ॥ કામની માટે કંથ એના,
 ગળવા સાડ જય; એતો નારી દુર્લભ સપને, દર્શન કયાંથી થાય. ॥ ૬ ॥
 કપીરજે કુટુંબ તારું, તેને વાગ્યમાં માર્યા, તે મારનારા સ્વામી એના,
 કોથી નવ જય હાર્યા. ॥૭॥ જે સામ્રથ હોય તુજમાં તે, જ જઈને લાગ્ય
 નારી; જે એ નારી આવે તો તો, સફળ કરણી તારી. ॥૮॥ એવું કહીને નારદ
 રૂશી, થયા અંતરધ્યાન; ભામની ભાગોળે આવેલી જણી, ઉઠ્યો અસુર
 મસ્તાન. ॥ ૯ ॥ મનડું ચીડાવી કચ્છ લીડાવી, ભુજમાં ભાલો આલ્યો;
 રકત લોચનને રાતો તાતો, થાતો પોતે આલ્યો. ॥ ૧૦ ॥ કુંજર ઉપર
 ચઢીને જોયું, દીડાં નરને નાર, ધુપતીનું સ્વરૂપ દેખીને, બનીયો તદા-
 કાર. ॥ ૧૧ ॥ અહો આજે માહારું ભાગ્ય ભળીયું, ટળીયું જનમનું દુખ;
 જન્મ ધરીને આજથી મુને, મળસે સંસાર સુખ. ॥ ૧૨ ॥ હરખ્યું રૂદે
 ભાગ્યજ ઉદે, આજથી થયું માહારું; નાર લેઈ જઈ નારદજીને, સરપાવ
 દેવો ધારું. ॥ ૧૩ ॥ કામનીના કંથ મને શું કરસે, કરું કાળો કેહેર; રામા
 લેતાં રોકે મુજને, તો તો મારું ઠેર. ॥ ૧૪ ॥ એમ સમજી નિચે ઉતરીયો,
 કર્યો વઢવાનો આળો; પાંડવની આશપાસ ફરેને, દે છે કવડમી ગાળો.
 ॥ ૧૫ ॥ ફાવે તેમ બોલે મુઠની તોલે, રીસ ચઢાવા સારું, પણ પાંડવ
 મનમાં એમ સમજે, શું લે છે અમારું. ॥ ૧૬ ॥ બોલે છે તે એને મોઢે,
 કયાં અડકે છે ગાળો; જેની વાણી તેવો પ્રાણી, છે વઢવાનો આળો. ॥ ૧૭ ॥
 પરાણે બોલાવવા ધારે, પણ મુખ બોલવું નથી; શ્વાનની માફક ભસ્મ
 કરે છે, છોને મરતો મથી. ॥ ૧૮ ॥ એવી મનમાં શાન્તી રાખી, સુત
 સતીના જય; છેવટ અસુર બોલી થાક્યો, આલ્યો નહિ ઉપાય. ॥ ૧૯ ॥
 ત્યારે રેણુનાખોખા ભરીને, મારગમાં ઉછાળે; નેત્ર મીચી ત્રણ પાંડવ
 આસે, ઉંચું જરા ન ભાળે. ॥ ૨૦ ॥ એટલે અસુરે ઉતપાત માંડ્યો, કટી

કશીને બાંધે; પુઠેથી પ્રેમદાને ઉપાડી, પોતે લીધી બાંધે. ॥ ૨૧ ॥
તવ ધ્રુવતીએ બુમ પાડી, વારે ચઢો મમ નાથ; સત્યવંતાની સુંદરી હું,
પડી પાપીને હાથ. ॥ ૨૨ ॥ મુને મુકીને જલુ' ન વટે, છોડાવો મમ કંથ;
તે પછી સૌ હળી મળીને, ઝાડીયે પુન્યનો પંથ. ॥ ૨૩ ॥ રાંકડી રામા
સદ નાંખે, સાંભળીને પડે ત્રાસ; એટલે ધરમે વિચાર કીધો, નારી થઈ
નિરાશ. ॥ ૨૪ ॥ એને છોડાવવા ચીત ચોટાડું, તો ચુકું મમ ધ્યાન; મુ
શકેત્રે મારગ કો ન મુકાવે, સ ચો સગો ભગવાન. ॥ ૨૫ ॥ એ ઉપાધીમાં
આપણુ કયાં પડીએ, સહુનાં લાગ્યા સહુ વેઠે; સુમારગે ચડતાં આતુર, સ
ર્વને નાંખે હેઠે. ॥ ૨૬ ॥ એવું સમજી ધરમરાયે, જીવતી સામુ ન જોયું;
અરજીનજીએ પોકાર સુણી, પ્રેમદામાં મન પ્રોયું. ॥ ૨૭ ॥ પશુ મનમાં એવું
આદરીયું, માનુનીનો મોહ સદા; જ્યાંને ત્યાં અખળાને માટે, થાય છે
આપણે અદા. ॥ ૨૮ ॥ જંજાળ છોડવા સમો, આળ્યો, તેમ છતાં શીદ વ
ળગું; આ વેળા અખળાનું સગપણ, માહારે મુકું અળગુ. ॥ ૨૯ ॥ એવું
સમજી મુન્ય ગ્રહીને, ધર્મની પુઠે જાય; તવ સેદેવજી જ્ઞાનદ્રષ્ટીએ, સમજી
રહ્યા મનમાં. ॥ ૩૦ ॥ નીકુળના મનને એમ લાગ્યું; મન માહારે કયાં ધ
રવું; મોહોટા બંધવેને મરજી નથી તો, માહારે બોલી શું કરવું. ॥ ૩૧ ॥
એમ સમજી શાન્તી ગ્રહીને, નીકુળજી વહે તાટ; વાયુ નંદન પ્રકોદરને,
અતી થયો ઉચાટ. ॥ ૩૨ ॥ અરેરે નિરાધાર અખળા, એનું નહિ કોઈ સં
ગી; માહારે તો પક્ષ કરવી એની, છો થાતા પ્રત ભંગી. ॥ ૩૩ ॥ વળણ ॥
પ્રત ભંગ છો થાય માહરં, વટે છોડાવવી નાર; વ્યાસવલ્લભ વાણી વદે,
થયો પ્રકોદર તૈયાર.

કડવું ૧૨ રાગ ઝુલતી ચોપાદ.

બોલ્યા જય મુનિ મુખવાણી, રાય સાંભળો ઉલટ આણી, ચડી પ્ર
કોદરને રીસ; માર અસુર ધોળે દીશ. ॥ ૧ ॥ આર ભાઈમાં નથી વિવેક,
એતો જાળની બેઠા ટેક; પણ પાપી સતીને હરે, સતીનું સત્ય સૌ ભંગ
કરે. ॥ ૨ ॥ તેથી પાતક મોહોટું થાય, આપણું કુળ નર્ક પળાય, એતો
પેહેલું બેસે પાપ, બીજ અખળાતણા અદાપ. ॥ ૩ ॥ સમા રઝગતી મુકી
ને જલુ', એતો વિશ્વાસવાતી થાવું; પડે બ્રહ્માન્દનો નિસાસો, કદી ન મ
ળે વધકુંડાવાસો. ॥ ૪ ॥ તે તો સમજતા નથી મમ વીર, એમ વિચાર્યું ગુ
ણ મંલીર, રંએ રંએ વાપ્યું સુર; થયો કોખાતુર ભરપુર. ॥ ૫ ॥ રક્ત થઈ

ગયા લોચન, ઉછળ્યો કુન્તીનો તન; મૂઢી વાળોને મુકી દોટ, જઈ પાપી
 ને કીધી ચોટ. ॥ ૬ ॥ ગાજ્યો પાપી મહાખળ દાખી, પેહેલી અખળાને
 ધરણ નાખી; પછી કચ્છ ભીંડાવી દીધો. ખરેખરો ખુંખારો કીધો. ॥ ૭ ॥
 માહાદુષ્ટ બુદ્ધિનો દંભ, ભીમ સામી ઠોકી ખંભ; તવ ભીમસેન સામે
 થયો, પેહેલો પાપી ખાજવા ગયો. ॥ ૮ ॥ તવ બે ખળવંતા ગાજ્યા,
 જાણે ઐરાવત ગજ ખાહાજ્યા, તવ નગરીના અસુર લોક, આઠ્યા જો-
 વાને થોકા થોક. ॥ ૯ ॥ સૌ ડુંગર ઉપર ઉભા, સૌને જોવાના મનસુખા;
 ખાજ્યા ખાળીયા બેઉ અપાર, એક એકને મારે માર. ॥ ૧૦ ॥ મારે ગ-
 ડદા પાટુને કુણી, તેથી શરીર જાયે સુણી; વળી મારે છે ધીકા ધીક;
 તેથી ઉપડે હૈયામાં હીક. ॥ ૧૧ ॥ હાડે હાડ આવાં થઈ જાય, વાલે ગાં-
 ઠ્યો અંગની માંય; કાળાં લાલ ચકામાં પડે, દાંત પિશી પિશીને વડે.
 ॥ ૧૨ ॥ નાંખે કારમી ચીસે ચીસ, વળી લડાવે શીશે શીશ; વળી
 ખભે ખમા પગડે, પગની આંટી ઘુંટી પાડે. ॥ ૧૩ ॥ જેમ જેમ જોનો
 દાવ આવે, લડે છે જેમ જેને ફાવે; કોઈ પાછો ન પડે લેશ, એક એકના
 તાંણે કેશ. ॥ ૧૪ ॥ ડોક નિચી કરીને નમાવે, એક એકના દાવમાં નાવે;
 મારે ગાલમાં ગડદા તાણી, તેથી રૂધિર રેલ રેલાણી. ॥ ૧૫ ॥ નિયાન-
 મી નમી ગ્રહે ચરણ, એક બીજને દાખવા ધરણ; પણ દાવ કોઈ નવ
 ચુકે, જોઈ જોઈને પગલાં મુકે. ॥ ૧૬ ॥ એક એકના આંમળે કાન, બેઉ
 થાય અતી હેરાન; એવે ત્રકોદર જોઈ લાગ, બેશી ઝાલ્યો પાપીનો પા-
 ગ. ॥ ૧૭ ॥ ઝાલી ચરણ ઉભો થયો, તેવો અસુર ઢળી ગયો; તેવો દાવ
 ત્રકોદરે કીધો, એનો ચર્ણ ચરણ તળે લીધો. ॥ ૧૮ ॥ બિજો ચરણ છે
 એના કરમાં, વણું સુર આઠ્યું વરકોદરમાં; એનો દાણું દૈવત દાખ્યો,
 પોહોળા પાય કરી ચીરી નાખ્યો. ॥ ૧૯ ॥ થયાં ચિતાળીયા બે જ્યારે,
 ગયો મેઘનાદનો જીવ ત્યારે; જાણ્યા ભીમ તણા ભુજ માઠા, તવ જોના-
 રા અસુર નાઠા. ॥ ૨૦ ॥ સહુ નગરીમાં ગયા નાશી, ભીમે મનમાં જોયું
 તપાસી; આતો પાપી તણું છે ગામ, તેનું રહેવા ન દેવું નામ. ॥ ૨૧ ॥
 એમ સમજીને ડુંગર લીધા, એના નગમાં ફેંકી દિધા; તેથી કચરાણા
 સહુ પાપી, ભીમે સર્વને જમપુરી આપી. ॥ ૨૨ ॥ એવો અસુર નિકં-
 દત બળિયો, પછી પ્રેમદા લેઈને વળીયો; જઈ પોતે આંતોને મળીયો,
 શહુની સાથે પથે પળીયો. ॥ ૨૩ ॥ આલ્યા જઈ હરિગુણ આતાં, મન-
 થી અતી આનંદ થાતાં; એવે મારગમાં શું થાય; જો મેઘનાદનો પિતા-
 ય. ॥ ૨૪ ॥ તે તો થયો છે પ્રેતની જાત, તેવા તેના તણુ જાત; તેવા તેમણે

જાણી વાત, કરી મેવનાદની પ્રાણ વાત. ॥ ૨૫ ॥ માટે આપણુ જઈ
વેહેર લઈએ, પેતા પાંડવને દુઃખ દેએ; એમ ધારીને ચારે ભુત, ગયાં
જ્યાં છે સતીના સુત. ॥ ૨૬ ॥ જઈ પ્રકોદરને નડીયા, ભીમને પગે
બાહાજ પડીયા; તવ ભડક્યો ભીમ ભરપુર, મને બાજ્યો કીચો બાહા-
દુર. ॥ ૨૭ ॥ એમ ત્રાસીને અળગો પડીચો, કરી પ્રેને દોટા હડિચો;
ભીમે ઓળખીયાં તે પ્રેત, પછી થઈ ગયો સાવચેત. ॥ ૨૮ ॥ લાંબા
ભુજ કરીને ઝાલ્યાં, બંધે બેઠે બગલમાં ઘાલ્યાં; પછી દાખીને નરમ
કિધાં, તવ ચારે પ્રેતો બાંધ્યાં. ॥ ૩૦ ॥ ક્ષમા કરો લાગીયે ચરણ, શિદ
કરો અમારાં મરણ; ત્યારે ભીમ બોલ્યો તે કામ, કરો હું કહું તેટલું
કામ. ॥ ૩૧ ॥ તો તો જીવતા તમને મુકુ, નહિ તો આ વેળા કેમ ચુકુ;
તવ પ્રેત બોલ્યા બેઠે પાસ, અમો છૂએ તમારા દાસ. ॥ ૩૨ ॥ તમો જે
કહો તે કામ કરિએ, તમારું વેણ મુસ્તક ધરિયે; ભિમ કહે છુટાં કર
તમને, પણ વિશ્વાસ શું આવે અમને. ॥ ૩૩ ॥ પ્રેત કહે લ્યો આ વ-
ચન, રમ લેઈને જશું સદન; તવ ભીમે બગલમાંથી કાઢાડ્યાં, પેહેલાં
પોતાને પાય લગાડ્યાં. ॥ ૩૪ ॥ વળણ. ॥ પાયે લગાડ્યાં પ્રેતને, સુણ
જનમેજય રાય; વ્યાસ વક્ત્રલ વાણી વદે, સુણજે સહું શ્રોતાય. ॥

કડવું ૧૩ રાગ આશાવરી.

જયમુની રૂશી એણીપેર બોલ્યા, સુણ જનમેજે રાય; વિસ્તારી
તુજને સંભળાણું, પર્મ પવિત્ર કથાય. ॥ ૧ ॥ ચારે પ્રેતને પાય પડાવી,
બોલ્યો પ્રકોદર એમ; કોણ તમે છો ક્યાંથી આવ્યા, મુજને વળગ્યા
કેમ. ॥ ૨ ॥ તવ પ્રેત ભુજ જોડીને બોલ્યા, સુણો અમારી વાત; જે
મેવનાદને તમે માર્યો, તેના હું થાણું તાત. ॥ ૩ ॥ આ ત્રણ જણ છે
મારા બંધુ, અમો અતી અધર્મી, પાતકથી પ્રેત યોની પામ્યા, ધણા હતા
કુકર્મી. ॥ ૪ ॥ જનમીને જોઈ નથી નિતિ, અનીતીનો ભારો; ડગલે
ડગલે જીવો હણીયે, સત્ય તણો ઉધારો. ॥ ૫ ॥ જીવતા જીવોને માહા-
દુખ દેયે, રીખાવાંયે મન મુકી; ઉંચી વરણ વટલાવી દેયે, મોઢામાં
થુંકી થુંકી. ॥ ૬ ॥ પ્રાણજીને તો ભક્ષજ કરીયે, મેનુને ઢાળીયે ધરણ;
ધર્મ સ્થાપનમાં માંધલ કરીયે, પુન્યમાં દહયે ચરણ. ॥ ૭ ॥ કુંવારકાથી
જર રમીયે, મદ્રપાન દીવસ રહેણી; ગરોબોના મર્થ હરીયે, ન-
ગણીયે જગ'કેહેણી. ॥ ૮ ॥ ઢોંગ ધતુરાને ધુત વિદ્યા, પાખંડને

પરપંચ; જ્યાંથી ત્યાંથી વિત હરીને, સાંચીએ અમારા સંચ. ॥ ૯ ॥
 સુરની સાથે દેશ કરીએ, આખો દીવસ નીંદાય; રીખાવીને પશુ પક્ષી હ-
 લીએ, ગણીએ નહી હત્યાય. ॥ ૧૦ ॥ વળી પશુને કુકર્મ કરીએ, તેડીએ ગંગા
 તીર; સરોવરમાં તરસ્યા જીવને, પીવા ન દીજીએ નીર. ॥ ૧૧ ॥ સજી-
 વન જીવને આખા ગળીએ, ધરીએ ન મનમાં ત્રાસ; તે જીવ ત્રાસે તે દે-
 ખીને, થઈએ મન હુક્તિસ. ॥ ૧૨ ॥ અવર જીવનું સુખ દેખીને, થઈએ
 દલમાં દુખી; અવર જીવને દુખી દેખી; અત્યંત રહીએ સુખી. ॥ ૧૩ ॥
 ભ્રષ્ટ વેડામાં ભારે રાજ; અનીતીનાં અતી; આ ચાર વિચાર દેખી બ-
 ણીએ, નીતીપર અપ્રીતી. ॥ ૧૪ ॥ સર્વથી શ્રેષ્ઠ થવાની ઇચ્છા; શ્રેષ્ઠ
 દેખી હુભૈય; ભગની દીકરી દોહીતાનું, ધન અન ખુશીથી ખેંચે. ॥ ૧૫ ॥
 રૂસવત લાંચેમાં નહી ટાંચે. હસી હસી તે હરીએ, પક્ષપાતો રાખી રાખી
 ને, રાજ્ય તણા ન્યાય કરીએ. ॥ ૧૬ ॥ અવર જીવની ખોળીએ ખેડયો,
 પોતાનું રાખીએ ઢાંકી; લેવામાં સુધાં વેણ વહીએ, દેવામાં વાતવાંકી.
 ॥ ૧૭ ॥ જથાવાળાની જોડમાં મળીએ, એકલ વાયાના સામા; અધ-
 મિનો ઉગારો કરીએ, ધર્મિને ઘેર ધામા. ॥ ૧૮ ॥ પાપી જમને પુષ્ટીદૈને,
 પુન્ય શાળીને પીડુ; અધર્મ કરવા ઉસ્કેડે સૌને, ધરમીષ્ટ ઉપર ચીડુ.
 ॥ ૧૯ ॥ ગુણી જનને ગોદા ધાતુ, અવગુણીયાનો સંગી; નાસ્તીક જ-
 નપર આસ્તીક હુતો, તપવ્રત નીમનો ભંગી. ॥ ૨૦ ॥ સકળ વરણ
 એકે આરે, ચાલે તેમાં રાજ; અમારેતો ડગલે ડગલે, વાહાલી દગલ
 બાજ. ॥ ૨૧ ॥ એવા અતી અવગુણ અમારા, કહેતાં ન આવે પાર;
 એવાં અતીશે પાપ કરીને; પાખ્યા પ્રેત અવતાર. ॥ ૨૨ ॥ વરકોદરે
 એવી વારતા-સુણી, મનમાં ધાર્યું એમ; આવા જીવમી જીવને મુજથી,
 જીવતા મુકાય કેમ. ॥ ૨૩ ॥ ડીક છે વાર, પછી વેત ત્રાડ; માહાડ કાઢી
 લેઉ કામ; એવું સમજીને ભીમ બોલ્યો, ચારે થાઓ ગુલામ. ॥ ૨૪ ॥ તવ
 પ્રેત બોલ્યા દાસ તમારા, જે કહેલે કામ કરીએ; ભીમ કહે લાવો ફળમે
 વા, સુધાતુર પેટ ભરીએ. ॥ ૨૫ ॥ પ્રેત કહે લેવાને જઈએ, લાવતાં લાગે
 ન વાર; ભીમ કહે નહી આવો તો, કકળીસ અપરમપાર. ॥ ૨૬ ॥ જ્યાં
 હશે ત્યાંથી સોધી કાઢીને, કરીશ કાળો કેર; બણા દન રીખાવી, રં
 જડી મારીશ તમને કેર. ॥ ૨૭ ॥ પ્રેત કહે પુરાં પાપ હાય તો, તમકને
 જુઠા પડીએ; અમે સૌ સમજીએ છીએ, જંખી ન બેસીએ પડીએ. ॥ ૨૮ ॥
 એમ કહીને આગતા ભીમી પરવર્ધા પ્રેત ચાર; ચીનીયનાં સોધી સોધીને,
 લાખ્યા ફળ અમાર. ॥ ૨૯ ॥ ચાન્ડવ આગળ લાવી મુક્યાં, ભીમ થયો

ખહુ રાજી; તવ અરજીન કહે જવા દો જવતા, ન કરો દગલ ખાજી.
 ॥ ૩૦ ॥ તે વાત ધ્યાનમાં ન લીધી ભીમે, હજીવે રહીને ઉઠ્યો; ચારે
 પ્રેતને પકડ્યા પાળમાં, રોશ ભરેલો રૂઝ્યો. ॥ ૩૧ ॥ એટલે પ્રેત તરફડવા
 લાગ્યા, આ તમને નવ ઘટે; પોતાનું બોલ્યું પોતે ન પાળો, કાંક
 ચાલો સત્ય વટે. ॥ ૩૨ ॥ ભીમ કહે તમે અનંત જીવને, છો દુખના
 દેનારા, સંપરમીના સાચા શત્રુ; ખહુ જીવના લેનારા. ॥ ૩૩ ॥ દોશ નથી
 કાંઈ તમને હણનાં કહી બગતમાં ઘાલ્યા; બગ કરીને દુખાવ્યાં કે પ્રા-
 ણજ નીકળી ચાલ્યા. ॥ ૩૪ ॥ પછી શરોવરમાં સ્નાન કીધું, પ્રેમે કર્યો
 ફળ હાર; પુરણ રીતે તપ્તજ થયાં, પાંચભાઈને નાર. ॥ ૩૫ ॥ પછી અ-
 રજીનજ એમ બોલ્યા, ચોરે ભીમસેન બ્રાત; વિસ્વાસ આપો પ્રેતોને
 માર્યા, કીચી વિશ્વાસ ઘાત. ॥ ૩૬ ॥ એનો પુરણ પાતક બાંધ્યું, વિચારો
 મમ્મવિર; તવ વરકોદર અરજીન પ્રત્યે, બોલી ઉઠ્યો રણવીર. ॥ ૩૭ ॥
 પારથ વિરા વિવેક વિના, તમારી પાસે જ્ઞાન; એકજ જીવ અનેક જી-
 વોને, કરતો હોય હેરાન. ॥ ૩૮ ॥ તેવા જીવનો ગમે તે રીતે, પરાજય ક-
 રવો બ્રાત; તેથી કાંઈ દોશ ન લાગે, ન થાય વિશ્વાસઘાત. ॥ ૩૯ ॥
 જેવા અધર્મી તેવા અધર્મી, ઘેને તેને હણીએ; એ હણવાથી પુન્ય અતી
 છે, પાતક ત્યાં નવ ગણીયે. ॥ ૪૦ ॥ વળણ. ॥ પાતક ત્યાં ગણીએ નહી,
 ચોરે માહારા વીર; વ્યાસ વહ્નમ વાણી વહે, શું કહે છે રણવીર.

કડવું ૧૪ રાગ ચૌપાઈના ચાલ.

બોલ્યા જયમુની મુખ એમ, રાજ સાંભળ રાખી પ્રેમ; બોલ્યો વર-
 કોદર વાયુ તન, સુણો અરજીન વીરા વચન. ॥ ૧ ॥ જજ્ઞાશા નિતીને દ-
 યા, પરાક્રમ પુરશારથ કહ્યા; રાખે ચારે પુરશારથ જેહ; વિવેકી જ્ઞાનીજ-
 ન તેહ. ॥ ૨ ॥ વણુ વિવેકના જે જ્ઞાની, તેતો એક જતના અભીમાની;
 રામચંદ્રે પુરશારથ ચાર, રાખીને ભોગગ્યો સંસાર. ॥ ૩ ॥ પુરશારથ ચાર
 જેહ, તેનો ભાગી આપુ સંદેહ; પેહેવું જજ્ઞાશા તેજણી લેવું, કાંઈ વાતે
 અજણા ન રહેવું. ॥ ૪ ॥ જ્યારે જણવું ત્યારે શું બાકી, નિતી સાથે અ-
 નિતી પાકી; પણ વચનનો લેવો વિવેક, જણવું અનિતી તજી નેક.
 ॥ ૫ ॥ ખીજી પુરશારથ તે નિતી, માટે જણતાં રાખવિ ભીતી; માટે
 જણવાનું જણી લેવું, નિતી રહીત છોડી દેવું. ॥ ૬ ॥ ત્રીજી પુરશારથ
 છે દયા, તેના મારગ કયા કયા; રહીએ દયા સૌખર રાખી, તો તો થાય
 અનિતી આખી. ॥ ૭ ॥ જેમ તરફર ધરમાં આવે, ખુન કરવા ઇરાદો લાવે;
 તે વેળા મન લાવીએ એમ, અરેરે ખુમ પાડુ કેમ. ॥ ૮ ॥ જે પાડીશ

કારમી પોક, તો તો થરમાં ભરાશે લોક; ખીયારા તસ્કરને ઝાલે, મા-
ર મારે ને ગરદન ધાલે. ॥ ૯ ॥ એવું સમજીને દયા રાખે, તવ તસ્કર
ખુન કરી નાખે; પુત્ર પુત્રી પરીવાર ભરે, એવીતો દયા અજ્ઞાની કરે.
॥ ૧૦ ॥ આ સ્થળે દયા રાખવી કેવી, રાખેતો મતી મુરખ જેવી; ચો-
થુ પુરુષાર્થ પ્રાકટ જોડ, દાખવવું જોઈએ તેહ. ॥ ૧૧ ॥ ખુની તસ્કરને
દેવો માર, જીવ જતાં ત્રી નીરધાર; દયા લાવવા નહીં લગાર, કરવો
પુરનો પોકાર. ॥ ૧૨ ॥ બને ત્યાં સુધી રાક્ષા દેવી, કરી અનીતિ ન
કરે તેવી; જેથી અનેક જીવો ખચે, ખોટું કલ્પ કરવા નવ મચે. ॥ ૧૩ ॥
રામે પાપી શું દયા છોડી; નાંખ્યા અસુરનાં શીશ તોડી; શું રામ હ-
તા અજ્ઞાની, થયા રાવણ સંગ તોડાની. ॥ ૧૪ ॥ ના ના નહિ અજ્ઞાની
રામ, કર્યું વિવેકનું એ કામ; એક અનેક જીવને પીડે, તેના સામે મુરો
જન ભીડે. ॥ ૧૫ ॥ અતી અધર્મીને દે દુખ. કરે અનેક જીવને સુખ;
તો તે જનમ્યો જનુનીને પેટ, નહિતો ઉઠ્યો દૈવનાં વેડ. ॥ ૧૬ ॥ પર દુ-
એ ન દાઝ્યો દલમાં, તેણે જીવનર ખેયું પલમાં; જ્ઞાતાનું જ્ઞાન વિવેક
સાથે, તોડ કરી દેવો તમારે હાથે. ॥ ૧૭ ॥ વણ વિવેકે જ્ઞાન જાવી,
એનો અંધકાર જેઠીકા આવી; જેઠીકાવડે પંથ પળાય, કીધે મારગે
ચઢી જાય. ॥ ૧૮ ॥ તેની ગમ તેને નવ પડે, અંધ એકજ મારગે ચડે;
તેવું વિવેક વીના જ્ઞાન, કદી રીજે નહીં લગવાન. ॥ ૧૯ ॥ એવી ભીમે
કહી જ્ઞાન વાત, કહે શેદેવ ધન મમ ભ્રાત; તુજ પાસે જ્ઞાન વિવેક, ન-
થી અંધ રૂપિ જ્ઞાન એક. ॥ ૨૦ ॥ સર્વ સાચવે તે જ્ઞાનવાન, એક દેશી
કહેવો અભાન; એમ જોશીએ દીધા ટેકો, જ્ઞાન સાથે જોઈએ વિવેકો.
॥ ૨૧ ॥ એમ વાત કરી બહુ વાર, પછી જવા થયા તઈયાર; એક કા-
મનીને પાંચ કંથ, ઝાલ્યો હિમાળાનો પંથ. ॥ ૨૨ ॥ રામ રામનું રટણ
કરતાં, પૃથ્વી પર ડગલાં ભરતાં; શીતળતાથી આલ્યાં જાય, યાન પરવ
આંહી પુરણ થાય. ॥ ૨૩ ॥ તવ રાયની ઉતરી હત્યાય, કાળા પડદા ધો-
ળા દેખાય; શામ હતી તે થઈ સ્વેત ગાય, પ્રતક્ષ પારખું તે દેખાય. ॥ ૨૪ ॥
રાખએ દીધાં ગાયોના દાન, પરણાવ્યા વીખોના સંતાન; ઉપવીત દી-
ધાં પ્રેમજ ધરી, અનાજ ભરી આપી પ્રહાપરી. ॥ ૨૫ ॥ કરાવ્યાં બહુ
પ્રહ ભોજન, આનંદ અતી પામ્યો રાજન; યાન પરવ આંહી પુરણ હવુ,
જ્ઞાની જનને બહુ અનુભવુ. ॥ ૨૬ ॥ વળણ. ॥ અનુભવુ જ્ઞાની લોકને,
પોહોઆ મનના કોડ; વદે વહ્નલ સહુ બોલજે, જે જે શ્રી રણુઓડ. ॥

સ્વર્ગારોહીણી પર્વ.

કડવું ૧ રાગ ચૌપાદ.

બોલ્યા જયમુની મુખ એમ, સુણ રાજ રાખીને પ્રેમ; કહુ સ્વર્ગારોહીણી કથાય, સુણતાં પાપી પંથ પળાય. ॥ ૧ ॥ હીમાલયને પંથે જતાં, એતો ગુણ ગોવીંદનાં ગાતાં; પાંચ પાન્ડવ છઠી નારી, સમર્યા કરે દેવ મોરારી. ॥ ૨ ॥ રામ નામનું રટણ કરતાં, જયે આનંદે પગલાં ભરતાં; જતાં જતાં આઠ્યુ એક વન, લાંબુ પોહોણું વિશ યોજન. ॥ ૩ ॥ મળે નહી વૃક્ષકે વાડી, મોહોટુ મેદાન રેતી જાડી; ત્યાંછે બોડીયા ડુંગર એક, તેમાં ઉંડી ગુફા છે છેક. ॥ ૪ ॥ તે ગુફામાં તપસ્વી રહે છે, કોહી કોકને દર્શન દેછે; તે ડુંગરપર પાન્ડવ જાય, જઈ ઉતર્યા ગુફામાંય. ॥ ૫ ॥ ત્યાંતો દીઠો બહુ પ્રકાશ, ભીમ બોલ્યો ધરી હુક્લાસ; ભાઈ દેવ જગો આ ભાસે, કહી જળ પીવાનું તપાસે. ॥ ૬ ॥ એમ આગળ ગયા જ્યારે, દીઠા તપસ્વી પુરૂષ ત્યારે; તેને જઈને લાગ્યા ચરણે, સ્વામી આઠ્યા તમારે શરણે. ॥ ૭ ॥ અમને મોક્ષ મારગ આપો, ભવોભવ તણાં કષ્ટ કાપો; તવ તપશીએ જોયું સામુ, આ તમને દેખી કષ્ટ પામુ. ॥ ૮ ॥ તમે દીસો છો જ્ઞાનવાન, કોક સતી તણા સંતાન; કેમ નીકળ્યા છો વનવાસ, કેમ કરો તીરથ નીરાશ. ॥ ૯ ॥ તવ ધરમ પડીયા પાય, જુડી જાળમાં કેમ રહેવાય; પાપી પેટની વેડ છે ઝાજી, તેથી કરવી પડે ઠગ બાજી. ॥ ૧૦ ॥ વળાં છૈયાં છોકરને નારી, છે જંજળ જુલમ ભારી; નથી મળતી નીકળવા બારી, ક્યારે જીવતર લેશું સુધારી. ॥ ૧૧ ॥ તમે રહ્યા એકલા આંહી, તેથી નથી ઉપાધી કાંઈ; તત્ત તપશી કહે બેશે ભક્ત, તમે જુઠું જણ્યું છે જગત. ॥ ૧૨ ॥ માહારે થઈ છે ભોજન વેળા, તમે પણ કરો ભોજન ભેળા; તમે સરમાશે નહી કોઈ, આંહી આવશે ત્યાર રસોઈ. ॥ ૧૩ ॥ વળણ. ॥ એમ કહી બેસાડીયા, સુણ જનમેજે રાય; વ્યાસ વક્ષભ વાણી વહે, તે સમે શું થાય. ॥

કડવું ૨ રાગ ધન્યાસર.

જયમુની રૂશી એણીપેર બોલ્યા, સુણ પરીક્ષત તન; વિસ્તારી તુજને સંભળાવું, પર્મ કથા પાવન. ॥ ૧ ॥ પાન્ડવોને બેસાડીયા તવ, જોયા

જોયું થાય; ગુફા માર્ગ નેમાંથી નારી, રસોઇ લાવી ત્યાંય. ॥ ૨ ॥ રૂમ-
 બ્રુમ કરતી અતી રૂપાળી, શોભાગ્યવંતી આવી; એક ભુજમાં થાળ
 બીજ ભુજમાં, જાળની ઝારી લાવી. ॥ ૩ ॥ તપ તપસ્વી એમ બોલ્યા
 બીજ છ થાળ લાવે; હરીજન મેમાન આજ પધાર્યા, ભોજન ભાવે
 કરાવે. ॥ ૪ ॥ તપ તારણી તપશીની પાસે, તે થાળ મુકી ચાલી, અ-
 વર ગુફામાં ગઈ અબળા, પાત્ર કર્યાં બધાં ખાલી. ॥ ૫ ॥ છ થાળ
 પીરસી લાવી અબળા, છયેને મુકી દીધી; વિવિધની તે રસોઇ કરેલી,
 પાન્ડવે વહેંચી લીધી. ॥ ૬ ॥ અહો આને વૈભોગશું છે, આપણે જ-
 બ્જાતા તપશી; પાત્ર કામ ક્રોધને મોહ લોભમાં, પડેલા છે લપશી.
 ॥ ૭ ॥ પછી તપશ્વીએ આચમન કરી, કરવા માંડયું ભોજન, પાન્ડવને
 કહ્યું તમે આરોગો, ધર્મ વદ્યા વચન. ॥ ૮ ॥ આ માધરાજ સંદેહ પુછુ,
 તે ટાળો તવ તાપ; તપશ્વી કહે ભોજન કરો, નહીંતો દેવશ થાપ. ॥ ૯ ॥
 એટલે પાન્ડવ ભય પામીને, કરતા હતા ભોજન; પ્રેમ પુર્વક જમી ર-
 હીને, કીધાં જળ આચમન. ॥ ૧૦ ॥ પછી તપશીની તારણી આવી,
 લાવી રૂઠાં મુખવાસ; ખુશીથી તે સરવેને આપ્યાં, પામ્યા મન હુક્લાસ.
 ॥ ૧૧ ॥ પછી તપશ્વી એમ બોલ્યા, કાહોડો કાંઈ જ્ઞાન વાત; એટલે વ-
 રમ સનમુખ બેસી, જોડો દીધા બે હાથ. ॥ ૧૨ ॥ એરે માધરાજ વણા
 છે પ્રશ્નો, પુછવાની ઇચ્છા આખી, તમોને ક્રોધ ચડે માટે, પુછુ મરી-
 ચાદ રાખી. ॥ ૧૩ ॥ એવું વચન સાંભળીને, તપશી વદ્યા વાણ, મ-
 રીચાદ રાખીને પુછો તો, પરમેશ્વરની આણ. ॥ ૧૪ ॥ મરજદ મુકી
 પ્રબળ પુછો, મુને નહિ થાય શોક; જો હું કાંઈ ક્રોધ કરૂંતો, તપ થાય
 માહાદ્ કેદ. ॥ ૧૫ ॥ એટલે યુધિષ્ઠર એમ બોલ્યા, તમે તપશ્વી ભારી;
 તેમ છતાં શા સ્વાદને વૈભોગ, ચોવન વચની નારી. ॥ ૧૬ ॥ આ ઉપા-
 થી દેખીને હું, વિમાસુ છું સ્વામી; અગાધ તપ મેં જોયું તમારું, પણ
 આ દીર્ઘ ખામી. ॥ ૧૭ ॥ રામા સાથે રંગ ભોગ રમવો, સુખ સન્યા
 સદન; પાથરવાં પેઢેરવા ઓઢવાને, મોહો ભાવતાં ભોજન. ॥ ૧૮ ॥
 તપશ્વી જન હોય ત્યાગી પણ, તમે ગ્રહસ્થી પુરા; કામ ક્રોધને મોહ
 લોભમાં, નથી જણાતા અધુરા. ॥ ૧૯ ॥ તપ બધું જાય છે ધોવાઈ, અ-
 મને તો લાગ્યું એમ; ન્યાય નિતીથી ઉત્તર આપો, ટળે અમારો વહેમ.
 ॥ ૨૦ ॥ તપશ્વી કહે ઠીક પુછ્યું, સાંભળો સતી સુત; હું પણ કાંઈ, કહું
 તમને તો, તથશો આકળા ભુત. ॥ ૨૧ ॥ એમ કહીને તપશ્વી બોલ્યા, કા
 યાને કેમ દેવી કષ્ટી, કષ્ટી દેવાથી કાયા ભાગે, તેથી ભાગે સપ્ટી. ॥ ૨૨ ॥

ખાધે પીધે કાયા રહે તો, થાયે જપ તપ ધ્યાન; જ્ઞાન મેળવે કાયા હોય
તો, રીઝવે શ્રી ભગવાન. ॥ ૨૩ ॥ ઇચ્છા ભોજન કરવા થકી,
સાવધ રહે શરીર; તે રહેવાથી ભકતી કરીને, જીવ ઉતરે ભવ તીર.
॥ ૨૪ ॥ શરીર ભાગ્યું તો શક્તી નાહી, જપ તપ ધ્યાનશું ધારે; ક્ષુધા
થી પીડા પડે તેથી, જીવડો ભટકાં મારે. ॥ ૨૫ ॥ ધ્યાન ન સુજે જ્ઞાન
ન સુજે, મોક્ષ પછી ક્યાં પામે; શરીરથી સુકીત કરીને, પાતક સવળાં
વામે. ॥ ૨૬ ॥ માટે સ્વાદીષ્ટ ભોજન કરી, શરીરે સાવધ રહેવું; સાવ-
ધ રહીને સુકીત કરવા, કષ્ટ શા સાડું સેહેવું. ॥ ૨૭ ॥ જ્ઞાનધ્યાનવણ
કષ્ટી કરેથી, મુકતી લખીછે શેમાં; ખરો બોધ છે તમને માહારો, ધુંચ-
વાશે નહી તેમાં. ॥ ૨૮ ॥ વળી તમોએ અખળા દેખી, મુને માન્યો ત
પશી; જાણ્યું કે આ કામ જ્વરમાં, તપશી પડ્યા લપસી. ॥ ૨૯ ॥ પણ
તે વાતનો સંદેહ ભાગુ, સાંભળજે ચીત ધાતી; જીવને કામ જ્વર જાગે
તવ, બુદ્ધિ રહે નહી ઝાતી. ॥ ૩૦ ॥ જ્ઞાનમાં ધ્યાનમાં ભંગ પડેને, દો
દેશ મનડું ભટકે; સ્થીર મન વિના ભકિત ન થાયે, જ્ઞાનનં ધ્યાનજ અ-
ટકે. ॥ ૩૧ ॥ માટે સુંદરિ સમીપ રાખી, કામથી નિવ્રત થાવું; તો શુ-
ભ પ્રતીમાં ભંગન પડે, જે દ્રષ્ટાન્ત બતાવું. ॥ ૩૨ ॥ બ્રહ્માએ રાખી
વિષ્ણુએ રાખી, શીવે રાખી નારી; શું તે અજ્ઞાની હતા કે, શું અક્લ
ગઈ મારી. ॥ ૩૩ ॥ મોટા મોટા રૂશીએ રાખી, જનક વિદેહી જહ; ધણુ
જ્ઞાની પણ અખળાઓ, રાખી રહ્યાતા તેડ. ॥ ૩૪ ॥ ઇશ્વરે અખળા ઉ
પખવી, તેને જે જન ત્યાગે; તો સ્પષ્ટી ભાગ્યાનું પાતક, પુરણ તેને લાગે
॥ ૩૫ ॥ કામજ્વર શાન્તી પામે તવ, અખળા કરવી ત્યાગ; તે વણ ત્યાગે
તો સ્પષ્ટી ભાગે, લાગે પાપ અથાગ. ॥ ૩૬ ॥ કેંક કહેશે કામવસ કીધે,
શુ કામ નથી ટળીયા; પણ તે કેહેનારા જખ મારે છે, શું શીવથી તે
ખળીયા. ॥ ૩૭ ॥ માહાદેવથી નથી જીતાયો, કામજ્વર વિકારી; તો
ખીજે કોણ જીતવા વાળો, હ્યો વારતા વિચારી. ॥ ૩૮ ॥ મોઢોટાઈ રા
ખવા મુમત તાણે, જાણે મનમાં સર્વ; કબુલ કરેતો ગાગ્રાય કામી, માટે
ન મુકે ગર્વ. ॥ ૩૯ ॥ વળણ ॥ ગર્વ ન મુકે જણીને; સમજે મનમાં સ-
ત્ય; બ્યાસ વહ્નમ વાણી વહે, હા કહે તો જય પત્ય. ॥

કડવું ૩ રાગ સાખીની ચાલ.

જયમુની રૂશી એણીપર બોલ્યા, મુણ પરીક્ષતના બાળ; વિસ્તારી

તુજને સંભળાવું, ધ્યાન દેજે ભુખાળ. ॥ ૧ ॥ મહંતા વાળો એમ કહેકે;
 કામદેવ નવ જતાય; તો તેને કેહશે તમે પણ કામી, તે દુખ કેમ ખમાય
 ॥ ૨ ॥ પાછી પોતાની હલકાઈ પડે, મોહોટા ન માને કોઈ; માટે કામવશ છે અ
 મારો, જુઠ બોલે જણી જોઈ. ॥ ૩ ॥ મન જણે પાપમા જણે બાપ, અવર-
 જવ શું જણે; હૈયાના ભોળાને ભોટ સરીખા, તે મનવશ પરમાણે. ॥ ૪ ॥
 એ વાતનું મનવશ ન ગણવું, એરે યુધીષ્ઠર રાય; ન પુશક પુરૂષ કામવશ
 કહે, તેતો વાત મનાય. ॥ ૫ ॥ કામી દ્રષ્ટી મુળથી મુએલી, તે જન શું
 કામ જાણે; નહીતો કામ વશ કહેનાર કપટી, છાંનાં કરે વિપરીતો.
 ॥ ૬ ॥ કાંતો વય વધ થાય વપુની, તવ કામ તાગ્યો ગણવો; તે વણ મો-
 હોટાઈ બતાવે તે, ભોળવનારો ભણવો. ॥ ૭ ॥ ચોખન વયમાં ઘરબાર
 મુકી, થાય ચોગી શન્યાશી; તેને તારણી ન મળે તેથી, ન જાણવો અ-
 પવાશી. ॥ ૮ ॥ માનુનો મળે નહીં તોપણ, વીર્ય તો ખસીત થાય;
 ભોમી ભીજવે તેથી તેને, બેસે બાળ હત્યાય. ॥ ૯ ॥ મનુસમૃતીમાં
 એમ કહ્યું છે, એરે કુન્તી તન; ત્યાગી જનને ચોપડવાળું, મીષ્ટ ન દેવું
 ભોજન. ॥ ૧૦ ॥ લુખો આહાર કરાવવો તે પણ, પેટ ભરીને નહીં; પેટ
 ભરીને જો દઈએ તો, વીકાર પ્રગટે મહી. ॥ ૧૧ ॥ તેવાને ખાનપાન દે
 તે, પાતક ભોક્તા થાય; તે કરતા નારી ન તજે તો, કાંઈ ન લાગે લાય.
 ॥ ૧૨ ॥ તપસી મુની કે યોગ સાધક, સુંદરીને તજે; કામજ્વર નીવર્ત
 પમાડી, સુખરૂપ કાર્ય સજે. ॥ ૧૩ ॥ માટે કદી કાળ નારી ન તજવી,
 તજવે ન મળે મુક્તી; શીવ બ્રહ્મા વિશ્ણુ સરખાયે, કેવી ગ્રહી છે યુક્તી.
 ॥ ૧૪ ॥ ખરીવારતા કહી ખોળીને, ભગવત લીલા ભજવી; પડપંચનું
 ધનને પરદારા, અનીતી ને તજવી. ॥ ૧૫ ॥ તે વેવારને નવ તજ-
 વો, તજવે ત્રણા ચોટે; સત્ય રાખીને સાચપણેથી, ધુમ્મસું સુંસરે સોટે.
 ॥ ૧૬ ॥ મોહ જળનું આ જગત બનેલું, તેમાં રેહેવું કેમ; કડીણ બ-
 ત્રીસ દંતુ વિશે, જીવ્યા રહે છે જેમ. ॥ ૧૭ ॥ દંતની સાથે રમણ કરે
 છે, જીભલડી સુંવાળી; પણ પોતે નથી ચગદાતી, રહે છે બહુ સંભા-
 ળી. ॥ ૧૮ ॥ તેવી યુક્તીથી જ્ઞાની રહે છે, અજ્ઞાની છંટો છટકે; પછી
 પુરણ પસ્તાય પોતે મરકટ રૂપ મન ભટકે. ॥ ૧૯ ॥ તેથી વિશેષ પા-
 પમાં પડે, તે પાપ કદી ન છુટે; તેવાનો સંગ કરે તેનું, લેલાટ જોડે પુટે.
 ॥ ૨૦ ॥ મનુસમૃતીમાં એજ કહ્યું છે, ત્યાગી થયો જન જેહ; પ્રેમદાનો
 પરછાયો ન લેવો, તો ઠીકમાં કાંક તેહ. ॥ ૨૧ ॥ ત્યાગી ને સંન્યાશીની
 શેના, કરવા કામની જાય; તેને પુરણ પાતક બેસે, યમપુરીમાં પળાય.

॥૨૨॥ ભુખ્યાની પાસે રસોઈ આવે તો, દાઢ કેમ ન ટળકે; મોહોટા મો-
હોટા માહાનંત મુની, તેમનાં ચીત ચળકે. ॥ ૨૩ ॥ મનુસમર્તીમાં એ-
કહું છે, તે કેમ જુહું મનાય; તેમ છતાં જુહું માને તે, જાતે જુહો કહેવા-
ય. ॥ ૨૪ ॥ નિતી વીવેકમાં રહીને, લેવું સંસાર મુખ; તે વાતનું કાંઈ
પાતક નથી, સત્ય વદુછુ મુખ. ॥ ૨૫ ॥ આથી વિશેષ શું જાણવું છે,
શુભ સતીના બાળ, વિવેકથી વ્યવહાર વૈભોગ, લેતાં નહી કાંઈ ગાળ.
॥ ૨૬ ॥ ધર્મ રાજની ધ્યાનમાં બેઠું, પુરણ ચીતડું પ્રોયુ; મોહુ મલકા-
વીને, ધરમ સામુ જોયુ. ॥ ૨૭ ॥ દુપતીનું જ્યારે હર્ણ થયું ત્યારે, મે કહી
વિવેક વાત; પણ તે ધ્યાનમાં નોહોતું આવ્યું, ઓરે માહારા જાત.
॥ ૨૮ ॥ ધર્મ કહે સત્ય વાત છે તારી, ઓરે માહારા વીર; પછી તપસ્વી
એમ બોલ્યા, પધારો ગુણ ગંભીર. ॥ ૨૯ ॥ એમ કહીને આગના આ-
પી, ઉઠ્યા પાંચે જાત; છઠ્ઠા દુપતી સતી તે, ચાલી કંથની સાથ. ॥ ૩૦ ॥
હરી ગુણ ગાતાં મારગ જતાં, રૂઝની પડે ત્યાં રહે; દીવશ ઉગે એટલે
પાછા, પાધરે પંથે વહે. ॥ ૩૧ ॥ વન ફળ કેરો આર કરેને, સરોવરમાં
પીયે પાણી; બને તેટલું રટન કરે, દુખાન થાયે રાણી. ॥ ૩૨ ॥ વળણ.
॥ એવી રીતે જાય છે. પાંચ પુરૂષ એક નાર; વ્યાસ વક્ષભ વાણી વહે,
આગળ કરૂ વિસ્તાર.

કડવું ૪ રાગ રગતાવળીની ચોપાઈ.

બોલ્યા જયમુની મુખ વાણી, રાજ સાંભળ ઉલટ આણી; કળીયુગ
બેઠો જે વારે, ધરમે રાજ છોડ્યું તે વારે. ॥ ૧ ॥ કળીના મનને થયું એમ,
હીમાળે ગયા પાન્ડવ કેમ; મને જાણ્યો નબળોને નીચ, એમને ન ગમ્યો
મારો કીચ. ॥ ૨ ॥ પણ માહારા કીચમાં રોળું, એતો સતીયાનું સત્ય બોળું;
ત્યારે કળી કહાવુ નામ, સત્ય છોડવું જઈ તે ઠામ ॥ ૩ ॥ માહારા ઝપાટામાંથી
જાય, હું તો હારય પામ્યો ગણાય; એતો કહેવાય સતીના છોરા, માહારા
વારામાં શું જાય કોરા. ॥ ૪ ॥ નળરાય સરીખા બળીયા, તેવા મોહોટાને
પણ મેં છળીયા; દયમંતી સરીખી સતી, જેણે એકજ કીધી પતી. ॥ ૫ ॥
તેને દુખ દીધું મેં અતી, કરી નાંખી માહા માઠી ગતી; તેના કરતાં શું
દુપતી સતી, જેણે કીધા છે પ્રાંચ પતી. ॥ ૬ ॥ એને જાણ કરી કષ્ટ દેવું,
થકવી મુજ પંથમાં લેવું; નળ સખળ ગણાતો જગમાં, પણ ઠગાયો હું
ઠગમાં. ॥ ૭ ॥ પછી પાન્ડવ તો શા લેખે, જેને ધણા પ્રાણી ઉલેખે;

માહારા વારામાં આવેલા જશે, તે તો વગોણું માહારું થાશે. ॥૮॥ હ-
 વે કરતુ છે માહારે રાજ, કોણ કરવા દેશે ધાર્યું કાજ; હજી ઘણા દાહાડા
 મારે લેવા, કેમ પાન્ડવ જવા દેવા. ॥૯॥ એમ જાણીને કળીયુગ કોપ્યો,
 સત્યવાદીની મરીયાદ લોપ્યો; જય છે પાન્ડવ જે પંથ, પાપી આપ્યો કરીને
 ખંત. ॥ ૧૦ ॥ એક નગ્ર બનાવ્યું વનમાં, બેઠને મોહ પ્રગટે મનમાં;
 ફરતો કોટ કાંગરા જાળ, કર્યો ફરતા દસ દરવાજા. ॥ ૧૧ ॥ ત્યાં બેઠા
 દશ દરવાજા. ઉંચાણે ખડગે મસ્તાન; કળી થઈ બેઠો ગામ રાજ,
 એના તા'મામાં શેવક જાળ. ॥ ૧૨ ॥ વળી રહી મનમાં ઘણી માજા,
 વાગે ફુડલી ડંકા ને વાજાં; એણું નગ્ર દીકું સતી તન; તવ ધર્મ વધા વ-
 ચન. ॥ ૧૩ ॥ ચાલો ભાઈ આ ગામમાં જઈએ, અન લેઈને રાંધી ખઈ-
 એ; ઘણા દહાડા અન વણ ગયા, માટે અનના આતુર થયા. ॥ ૧૪ ॥
 એમ વિચારી નગ્રમાં જય, કળીનું કર્યું ક્યાર્થી કળાગ; મામધુમને શોભા
 બેઠ, સ્તબ્ધ થઈ ગયા સહુ કોઈ. ॥ ૧૫ ॥ રૂપ રંગમાં રહીયત સર્વ,
 ધ્રુપતી શું ધરી શકે ગર્વ; એના સરખી સમા રૂપાળી, થયા ત્રપત નગ્ર
 નિહાળી. ॥ ૧૬ ॥ તવ પ્રરકોદર વઘો વાણી, તુચ્છ હીસે ધ્રુપતી રાણી;
 તવ કળીએ કર્યો બે દુત, તે ગયા જ્યાં સતીના સુત. ॥ ૧૭ ॥ ભીમની
 વાત સુણી તે બોલે, નથી રૂપ કોનું રાયતોલે; રાજને નારખ્યો હોય તમે,
 તવ જીવ તમારો બમે. ॥ ૧૮ ॥ ઈંદ્ર ચંદ્ર તારાને ભાણ, તેનો થાક્યાંક
 રીને વિખાણ; વિષ્ણુ સરખા વિચારમાં પડીયા, આવા રૂપાળા કોણે ઘડી
 યા. ॥ ૧૯ ॥ ગૌર વરણ તેજ રૂપ મામ, દેખી બીષ્ણુ થઈ ગયા શામ; આ
 વી વારતા થાય છે જ્યારે, કળી અશ્વે બેસી આપ્યો ત્યારે ॥ ૨૦ ॥ અ-
 તી રૂપ રૂપનો અંખાર, બેવા લાગ્યા કુન્તીકુંવાર; એવે ધ્રુપતીએ જોયો
 દ્રષ્ટ, સતી સમજી ગઈ સપષ્ટ. ॥ ૨૧ ॥ નોંધ મનુશ દહીત કે દેવ; કોઈ
 કપટી અશ્વ મેવ; મને મોહ લગાડવા આપ્યો, એણે રૂપાળો ચેરો
 બતાવ્યો. ॥ ૨૨ ॥ પતી વિના અવર જન જ્ઞાત; તેનો દુષ્ટ શું જાણે વા-
 ત; એનું રૂપ શું કરતું માહારે, ખાલી પ્રીતી ખોટો મોહ ધાર. ॥ ૨૩ ॥
 એમ ખાલીને નીચું ઘાલ્યું, તવ કળીનું કાંઈ ન આલ્યું; કર્યો કળીએ મ-
 ન વિચાર, મન અમક્યું નહી લગાર. ॥ ૨૪ ॥ જો જરા મન વિભાજ થા-
 ય, તો પ્રવેશુ ભુલ્લી માંધ; પછી કું મંથ દેવું ચડાવી, એના કંથની સાથે
 લડાવી. ॥ ૨૫ ॥ એમ ધાર્યું ને થયો નીરાશ. એણે અખજાની મુકી આ-
 શ; પછી પાન્ડવ સુધાતુર, ઉતર્યો છે મોહાના મુર. ॥ ૨૬ ॥ એક વિઠી
 અરબુનની પાસ, વેચી નાંખી અનની આશ; તે વાતે મનનું અન લીધું,

સાંધી જમવાનું મન કીધું. ॥ ૨૭ ॥ ગયા વાડવની ફળા માંય, એક બ્રા-
હ્મણ દીઠા ત્યાંય; તેને કહ્યુંકે એ મહારાજ, અમારે સાંધા ખાતું આજ.
॥ ૨૮ ॥ તમારી માંડવી સ્વચ્છ જોઈ, તેમાં કરવાદોરસોઈ; બોલ્યો વિપ્ર
અરે એ ખાપુ; લાવો મુજ ઘરમાં સાંધી આપુ. ॥ ૨૯ ॥ તવ પાન્ડવેશી
ધાં દીધાં, તેતો વિપ્રે ઉપાડી લીધાં; અન મુકી દીધું ઘરમાંય, અજમા-
ઉશજ સાંધ્યું ત્યાંય. ॥ ૩૦ ॥ પછી છયે જણાને જોડે, માંડવામાં બેસા-
ડયા કોડે; પછી ઘરમાં પીરશી થાળ, બહાર લાવી મુકયા તતકાળ ॥ ૩૧ ॥
તવ પાન્ડવ વિશ્વમય થાય, આ શું વિપ્રને ત્યાં કહેવાય; ઉડી ઉભા થયા
સતી તન, કરવું નથી ભાઈ ભોજન. ॥ ૩૨ ॥ તવ વિપ્રે જઈ કર ઝાલ્યા,
નાણું આપ્યા વિના કયાં ચાલ્યા; કહે પાન્ડવ શીધા દીધાં, તોલે
કપટનાં કામ કીધાં. ॥ ૩૩ ॥ અમે આપ્યું છે પહેલું અન, તોયે શાનું
માગેછો ધન; અમને અમક્ષા ભક્ષ મેલી, ભાણ બેસાડી કાઢયા ઠેલી.
॥ ૩૪ ॥ તોયે ગળે પડયા મહારાજ, કેહેતાં અમને આવે છે લાજ; તમે
સમજીને રહો અજગા, તવ ખીજ લોકે આવી વળગ્યા. ॥ ૩૫ ॥ કરેલું
આપો નહીં તો શું થાસે, વારતા રાજ દરબાર જશે; એમ લોકે કયો બો
બાટ, ભીમ જોઈ રહ્યો એ ઘાટ. ॥ ૩૬ ॥ આતો વિપ્ર જાતીને શું કરીએ,
કાંઈ શીક્ષા દેતાં ડરીએ; એવે કળીરાય જાણી જોઈ, આબ્યો લાબ્યો દુતો
સહુ કોઈ. ॥ ૩૭ ॥ વેચ્યો પાન્ડવને એકાએક, કર્યા હુંકારા ટુંકારા ઇંક;
આબ્યા ગામમાં કરવા તોફાન, માર ખાશોને થાશે હિરાન. ॥ ૩૮ ॥ તવ
પાન્ડવ બોલ્યા એમ, રાય અન્યા કરોછો કેમ; વેચાતું અન લાવી દીધું,
પછી બ્રાહ્મણે કપટ કીધું. ॥ ૩૯ ॥ માઉશ આર લાવી મુકયો અમને, કહી
શું દેખાડીએ તમને; તેથી કર્યું નહીં ભોજન, મુકીને જઈએ છીએ અન.
॥ ૪૦ ॥ વળણ. ॥ અન મુકી જઈએ અમે, ચોરે નમ્રતા રાય; વ્યાસ વક્ત્રમ
વાણી વદે, રાય કરે છે ન્યાય. ॥

કડવું ૫ રાગ ધનાસરીની ચાલ.

જયમુની રૂશી એણીપેર બોલ્યા, મુણ જનમેજે રાય; વિસ્તારી તુજ
ને સંભળાવું, કળીયુગ કેરો કથાય. ॥ ૧ ॥ કળી રાજ ન્યાય કરવા, વિપ્ર
ને પુછ્યું એમ; તુને અન આપ્યું છે છતાં, વિશેષ વળગે કેમ. ॥ ૨ ॥
એટલે વાડવ એમ બોલ્યો, મુણો હકીકત રાય; મહારી ખીના સાંભળીને
પછી કરજે ન્યાય. ॥ ૩ ॥ અનનું અજમાઉશ ખનાવી, રસોઈ સારી

કીધી; ન ખાધુ તો નશીબ એમનુ, મેહેનત નથી દીધી. ॥ ૪ ॥ રશોધની
હું મેહેનત માગુ, વળી વાસણનું ભાડુ; વિશ્રામ કીધો તેનું પણ માગુ.
હામાં શું છે માફ આડુ. ॥ ૫ ॥ તવ કળી રાજ એમ બોલ્યો, વિપ્ર તણી
ન્યાય વાત; માગે ને આપો નહી તો તમારા, બંધન કરશું હાથ. ॥ ૬ ॥
પ્રકોદર કહે ઓરે રાજ, વિપ્ર મરે છે મથી; વપુને વચ્ચ વીના બીજુ, અ-
મારી પાસે નથી. ॥ ૭ ॥ રાંધેલું રહેવા દીધુ એને ત્યાં, તે ભાડુ માનીલે
ભારી; કળી કહે કાંઈ હોય નહીતો, આપો તમારી નારી. ॥ ૮ ॥ ભીમ
કહે એ દુષ્ટ મતીના, એ શું બોલ્યો વાણી; તારી સાથે વારતા કીધી,
ન્યાય ભરેલો જણી. ॥ ૯ ॥ જેવો રાજ તેવી પ્રજા, અધરમી દીસે ગામ;
કળી કહે સત્ય ધરમી છોતો, કાંઈ આળ્યા શું કામ. ॥ ૧૦ ॥ કોના કો પણ
કોકની નારી, લાળ્યા છો વેચી ખાવા; ચાલોરે દુતો કેદ કરી દે, અબજાને
છોડાવા; ॥ ૧૧ ॥ એટલે ઉછળ્યા દુત કળીના, કર બાંધવા કરી ત્યારી;
એટલે કળી કર ઝાલીને, ખેચોટવા ગયો નારી. ॥ ૧૨ ॥ તેવી પ્રકોદરની
આંખ ફાટી, પુરણ પ્રગટ્યો કોપ; તેવીજ કળીએ માયા કરેલી, તે કરી
નાંખી લોપ. ॥ ૧૩ ॥ જોઈને પાન્ડવ વિશ્વમય પામ્યા, કાંક માયાવી કામ;
આ ભોમી ક્યાં આપણુ આળ્યા, જઈએ બીજે ઠામ. ॥ ૧૪ ॥ એવું ધા-
રીને ધરી ચાલ્યો, અવર પંથે જય; આગળ મારગમાં ગયો કળી, તેણે
કર્યો ઉપાય. ॥ ૧૫ ॥ વન વિશે એક ઝુંપડી કીધી, પાણીની પર-
વ કહાડી; આવતા જતા મુસાફર માટે, બેઠો સદાવ્રત માંડી. ॥ ૧૬ ॥
પાન્ડવ વનમાં વાટે વહે છે, ક્ષુધાને તરશા પીડે; શરીરમાં શકિત વિના-
ના, ડોલતા ડોલતા હીંડે. ॥ ૧૭ ॥ એવામાં ત્યાં કુપ દીઠો, પરણકુટીકા પાસ;
ધર્માદાનું અન મળે ત્યાં, ભીશ્મકને એ આશ. ॥ ૧૮ ॥ પાન્ડવ ત્યાં જ-
ઈને બીરાજ્યા, કળી બેઠો જળ પાવા; આવો મુસાફર અનજળ મળશે, ન
લાગશે ગમરાવા. ॥ ૧૯ ॥ ધર્મ કહે છે ધરમાદાનુ, અમે ન પીયે પાણી;
કુપમાંથી જળ કાઢીને પીશુ, પાત્ર દો દયા આણી. ॥ ૨૦ ॥ કળીએ કહ્યું
એ કુપ વિશે, ઉતરોતો ઉતરશે; પણ નર નારી સાથે ન જવું, જશે તો
વિવન થશે. ॥ ૨૧ ॥ પ્રથમ પુરશે પાણી પીયો, પછીથી જશે નારી;
તવ ભીમ મનમાં એમ સમજ્યો, છે કોઈ પાપી વિકારી. ॥ ૨૨ ॥ વિકારી
જણી પ્રકોદરે કહ્યું, નારી પીયે જળ પહેલું; અમથી શરીર અબજા
કેરું, કષ્ટીથી કથલ્યું વેહેલું. ॥ ૨૩ ॥ માટે જ જુરતી જળ પીવા, કુ-
પતી ઉઠી ત્યારે; કુપ વિશે ઉતરવા લાગી, ગદ્ય અડધે સુમારે. ॥ ૨૪ ॥
કળીએ કુપમાં ગફા બનાવી, સુંદીર શોભા સારી; બ્રહ્મા વિષ્ણુ શીવ

સરીખા, માહા મોહ પામે ભારી. ॥ ૨૫ ॥ હીંચોળા ખાટયો ઢાળી ચો-
ખાટયો, અત્તર પુલેલ સોડે; સતી નારી થાય વિકારી, કામ કરેલું કોડે.
॥ ૨૬ ॥ દેવ રૂપે થઈ કળી બેઠેલો, ધ્રુપતીએ દીઠો દ્રષ્ટ; જાણ્યું કે છે
કોઈ દેવનો વાસો, એવું સમજી સ્પષ્ટ. ॥ ૨૭ ॥ દરસન કરીયે પાપ
નિસ્તરીએ, અખળાએ ધાર્યું મનમાં; શાસ્ત્ર રીતીથી ન્યાય નિતીનો, તો-
લ કર્યો વળા તનમાં. ॥ ૨૮ ॥ જે હોય કપટ તો થાઉં દુખી, માટે જવું
નહી સાડ; એમ સમજી ઉભી રહી અખળા, કળીયે કર્યું અંધાર. ॥ ૨૯ ॥
ભયંકર કુપ ભાસવા માંડ્યો, ગોરી ઘણી ગભરાણી; તે સમે ગુફામાં
કપટી કળીએ, તારણી લીધી તાણી. ॥ ૩૦ ॥ ગુફામાં પ્રકાશ કુપમાં
તીમર, કપટ કીધું પાપી; એકાએક અખળા ગભરાણી, નોહોતું દીકું
કદાપી. ॥ ૩૧ ॥ જાણ્યું સ્થાનક દેવનું નોહોયે, કપટી કળી કોઈ પુરો;
અરે આ વેળા ક્યાં ગયો, ભીમશેન સ્વામી સુરો. ॥ ૩૨ ॥ આ કુકરમી
ઘેરી બેઠો, સતીને પ્રગટયો કોપ; કળીએ જાણ્યું સાપ દેશે, પોતે થયો
અત્રોપ. ॥ ૩૩ ॥ પાન્ડવ કુપની બાહાર બેઠા છે, ત્યાં કળીયે ખેત્ર કીધો;
એકજ અખળાને એક રાક્ષસ, પોતે બનાવી દીધો. ॥ ૩૪ ॥ તે રાક્ષસ-
ની ખાંધે અખળા, ધ્રુપતી સરખું રૂપ; તેને લેને બહાર નીકળીયો, જ્યાં-
થી બનાવટ કુપ. ॥ ૩૫ ॥ તે કુપમાંથી નીકળી નાહો. કરત્રીમ રાક્ષસ
જેહ; તવ પાન્ડવે નજરે જોયો, રાક્ષસ જતો તેહ. ॥ ૩૬ ॥ એવામાં ધ્રુ-
પતિ સ્વરૂપે, બોલી કરત્રીમ નારી; ભીમશેન સ્વામી વાહારે ધાળે, ભુડી
ગતી થઈ માહારી. ॥ ૩૭ ॥ ધરમ પ્રત્યે ભિમ બોલ્યો, કુપમાં ગઈતી નારી;
જુઓ તેને હરીને ચાલ્યો, રાક્ષસ બ્યભીચારી. ॥ ૩૮ ॥ એટલે ધરમ
રાજ બોલ્યા, ઉઠો માહારા ભ્રાત; અખળાને છોડાવી લાવો, અતી થયો
ઉતપાત. ॥ ૩૯ ॥ ॥ વળણ ॥ ઉતપાત આતો બહુ થયો, દોડો મારા
વિર; બ્યાસ વલ્લભ વાણી વદે, તવ ઉડ્યો રણધીર. ॥

કડવું ૬ રાગ સાખીની ઢખનો.

જયમુની રૂશી એણી પેર બોલ્યા, સુણ જનમેજે રાય; વિસ્તારી તુ-
જને સંભળાણું. કળીની કષ્ટ કથાય. ॥ ૧ ॥ વિર પ્રકોદર ગિડીને નાહો,
રાક્ષસ પુઠે જય; તેમ. તેમ રાક્ષસ આગળ નાસે, ભીમને ભેગો ન થાય.
॥ ૨ ॥ એવી રીતે દોડ્યો દોડ્યો, ગયો એક જોજન; એવે સમે લગભમ
થયો; વાયુ કેરો સન. ॥ ૩ ॥ કોટમાં ચોટ કરી ભીમશેને, દુષ્ટે કાળીમ

રી કીધી, કરત્રીમ કામની ખાંધ ઉપર તે, અવની નાંખી દીધી. ॥ ૫ ॥
 પછી ભીમના સામે થઈને, કોપ કળી એ કીધો; વ્રક્ષ સાથે વ્રકોદરને,
 બાળથી ખાંધી લીધો. ॥ ૬ ॥ પછી પોતે અદર્શ થયાને, અદર્શ કીધી
 નારી; ભીમ વડા વિચારમાં પડીયો, આ કોઈ માયાવી ભારી. ॥ ૬ ॥
 નહી પંચાળી નહી કો રાક્ષસ, નહી કોઈ મનુષ્ય દેવ; ખરેખરો માયાવી
 મોહોટો, અકોપ થયો એવ. ॥ ૭ ॥ એમ વડા વિચારમાં પડીયો, થયો
 અતી ઉદાશ; અરેરે મમ બંધુ એ કયાં, કરશે માહારો તપાસ. ॥ ૮ ॥
 એમ એનો ટળવળ્યા કરેછે, જ્યાં બેઠા ચાર ભ્રાત; ત્યાં કળી આગ્યો
 વિપ્ર રૂપે, કહી અરજીનને વાત. ॥ ૯ ॥ એ ભાઈ હું આ પંથથી આગ્યો
 ત્યાં મેં જોયું તોફાન; એક અબળાને લેઈને કોઈ, વહી આલ્યો મસ્તાન.
 ॥ ૧૦ ॥ તેની પુઠે કોઈ હલમસ્ત પ્રાણી, જતો તો દોટા દોટે; અબળા
 હરનાર વળગી પડીયો, પુઠે પડેલાની કોટે. ॥ ૧૧ ॥ અબળા ભુજે વ્રક્ષ
 ની સાથે, બંધન કીધો બળીયો; અબળા હરનાર પાપી પ્રાણી, નારી લે
 ઇ પંથ પળીયો. ॥ ૧૨ ॥ બાંધ્યો છે બળમાં કેવી કળમાં, કેનો છોડયો
 નવ છુટે; પોતાને બળે છુટાતુ નાથ, વ્રક્ષમાં માંથુ કુટે. ॥ ૧૩ ॥ રાઢ્યો નાં-
 ખી રડે છે, કેહુ છે નીસાશા મેલી; અરેરે આવી વિપત વેળા, બંધવ ન
 થયા બેલી. ॥ ૧૪ ॥ સર્વની સહીઆરિ અબળા છે, પણ પક્ષ ન કરી કો
 ઇ; અનજળ વણુ સુકાઈ જવાનો, બાંધેલો રોઈ રોઈ. ॥ ૧૫ ॥ એવાં
 ત્રાસનાં વેણુ વટે છે, ઉપજી મુજને દયા; મને પણ એવું લાગ્યું કે, બંધુ
 એ નગણા થયા. ॥ ૧૬ ॥ જોએ તમારો બંધુ હોય તો, અઢો એની વા-
 હારે; ભુખ્યો ને તરશો બંધાએલો, રડી રડીને પોકારે. ॥ ૧૭ ॥ એવાં ત્રા-
 સ ભર્યાં વેણુ સુણી; ઉઠ્યા ચારે વીર, બૈરીને બંધુ બે થયાં દુખી, આ-
 લ્યા પાંશરા તિર. ॥ ૧૮ ॥ વનને વિશે દોડતા ભુજે, કરે ભાઈને પો-
 કાર; કયાં છે બંધુ કયાં છે બંધુ, વાયુ તણા કુમાર. ॥ ૧૯ ॥ એવી રી
 તે ટળવળેને, કરે સોર બકાર; તવ કળીએ વા વટોળ કીધો, થયું અંધા
 રૂ ધોર. ॥ ૨૦ ॥ રેણુ ઉરાડી તોફાન માંડી; ગભરાવ્યા સતી સુત, દીશા
 ન સુજે કાયા ધુજે, બનીયા આકળા ભુત. ॥ ૨૧ ॥ ભાઈ તણું દુખ ભુલી
 ગયાને, પોતાને દુખે દુલ્યા; જે દિશાએ ભીમ ગયેલો, તે દિશા એ ભુ-
 લ્યા. ॥ ૨૨ ॥ અવળ પંથે ચારે પડીયા, મોહોટા અધોર વનમાં; નારી-
 નો વિયોગ સાલે, તનખા ઉડ્યા તનમાં. ॥ ૨૩ ॥ એવે સમે અરજીનજી
 બેઠ્યો, એકજ પંથ ન જાલો; ભીમને ભેગા થાવું હોયે તો, છુટા છુટા
 ચાલો. ॥ ૨૪ ॥ પા પા જોજનને છોટે રહીએ, તો તો ભાળજ લાગે; એ

વારતા સહુને સત્ય લાગી; ચાલ્યા આઘે આઘે. ॥ ૨૫ ॥ એમજ છુટાં
છએ પડિયાં, કનડે કળયુગ પાપી; ધ્રુપતી છે કુપ વિશે, એને વેદના
વ્યાપી. ॥ ૨૬ ॥ કુપ વિશે ગુફામાં ઉભેલી, જડે નહિ કોઈ પંથ, વેદના
જગિ રડવા લાગી; ક્યારે ગયા મુજ કંથ. ॥ ૨૭ ॥ વળણ. ॥ ક્યારે
ગયા કંથ માલ્યરા. કપટીનો છે કેહેર; વ્યાસ વલ્લભ વાણી વટે, રડે અ-
ખળા દુખ ભેર. ॥

કડવું ૭ રાગ કાફીના ચાલનો.

હારે બોલ્યા જ્યમુનિ મુખવાણી, રડે કુપ ધ્રુપતી રાણી; હારે હુતો
આવી પીવાને પાણી, તવ તરકટીએ લીધી તાણિ. ॥ ૧ ॥ હારે મુકી ગુફા
માં ગયો નાશી, કરી કપટીએ આ ફંદ ફાંસી; હરી હવે નિકળવાનો જે
પંથ, નથી જડતો એ માહારા કંથ. ॥ ૨ ॥ હારે જુઓ છે અંધારૂં ઘોર,
સુણો હું પ્રેમદાનો સોર; હારે સ્વામી સુણિને વાહારે ધાવો, દુખી દારાને
દુખથી બચાવો. ॥ ૩ ॥ હારે શીદ શત્રુ થયા જગભ્રુપ, કષ્ટ દેવા દિધું
મને રૂપ; હારે જ્યાં જ્યાં જવું ત્યાં દુખી થાવું; જડે પરણ્યા પતિને પિ
ડાવું. ॥ ૪ ॥ હારે મહારે માટે થયા કંથ દુખિ, કદિ બેડા નહીં થઈ સુખિ;
હારે રહ્યા નહિ દુખમાંથી થોભિ, કેમકે કામિ રૂપના લોભિ. ॥ ૫ ॥ હારે
કામિ જન મુજને જ્યાં ત્યાં નડિયા, મમ સ્વામિને દુખ દન પડિયા; હારે
ઘણું કષ્ટ વેઠ્યું મુજ માટે, માહારૂં સત્ય રાખ્યું શીર સાટે. ॥ ૬ ॥ હારે
આખો ભવ મને ઉગારી, છેવટ એનું એ થયું મોરારી; હારે પ્રભુ તમ
વિના નથી બેલી, છેવટ દુખ દરીઆમાં મેલી. ॥ ૭ ॥ હારે વારમ વા-
ર ચઢ્યા છે વાહારે, દારીને દુભી છે તમે ક્યારે; હારે આજ લાજજવા
ની સ્વામી, તારી સેવામાં શું આવી ખામી. ॥ ૮ ॥ હારે પ્રભુ શું સમર
ણ તારૂં ચુકી, મને દુખ દરીઆમાં મુકી; હારે મેલ્યો વૈભોગ તુજને મળ
વા, છેવટ નીકળ્યાં હીમાળે ગળવા. ॥ ૯ ॥ હારે જ્યાં ત્યાં થાય બધી ઉપાધી,
પ્રગટે વણુ વ્યાધીએ વ્યાધી; હારે જીવતાં સુધી આવ્યો નહીં છેડો, કામી લોકો
એ મુક્યો ન કેડો. ॥ ૧૦ ॥ હારે પ્રભુ તેનો ઉપાય શું કરીએ, હવે દુખી ગયાં
દુખ દરીએ, હારે પ્રભુ બુડતાંની બાંહ ઝાલો, વણુ ગુન્હે ગરદન શીદ
ધાલો. ॥ ૧૧ ॥ હારે કદી થયો હોય અપરાધ માહારો, તોએ દાસોનાં
દુખ નીવારો; હારે સુંણો અરજ ગરીબની ગોવિંદા, કહોડો કોટમાંથી
ફાંસી ફંદા. ॥ ૧૨ ॥ હારે પ્રભુ તમ વણુ સમરથ કીયો, આ વેળા મુને

આધાર દીધો; હારે એમ તારણી ટળવળતી, ખરી આંતરડી કળકળતી.
 ॥ ૧૩ ॥ વળણ. ॥ આંતરડી કકળી ઘણી, આંસુ વહે ચોધાર, બ્યાસ
 વલ્લભ વાણી વદે, એકલી ગુફામાં નાર. ॥ ૨૦ ॥

કડવું ૮ રાગ સામગ્રીનો દોહરો.

જયમુની રૂશી એણીપેર બોલ્યા, સુણ જનમેજે રાયજ; વિસ્તારી
 તુજને સંભળાવું, પરમ પવિત્ર કથાયજ. ॥ ૧ ॥ ધ્રુપતી એકલી રડેચો-
 ધારે, દીઠો છે કષ્ટનો કુપજ; એવે ગુફામાં પ્રગટ થયો, કળયુગ રાજ
 સ્વરૂપજ. ॥ ૨ ॥ આવી હીંચોળા ખાટે બેઠો, જોયું નારીના સામુંજ;
 એરે અખળા શીઠ રડે છે, અહીં નહીં દુખ તું પામુંજ. ॥ ૩ ॥ બેસો
 હીંચોળે દાશી વા ઢોળે, મોને પુછીને જમોજ, પેહેરો ઓઢોને વૈભોગ
 ભોગવો, અમ સાથે રંગ રમોજ. ॥ ૪ ॥ પાંચ પતીની પંચાળી તું,
 નહીં કાંઈ ઘણી એકજ; જે તારે રણમાં પડે રખડવું, દુખનો દરીયો
 છેકજ. ॥ ૫ ॥ જે પાંચ પતી નથી બેલી તારા, મુકીને ગયા ચાલીજ;
 નહી ખાવા પીવા પેહેરવા ઓઢવા, ભટકી મરે છે ખાલીજ. ॥ ૬ ॥
 એમને પાલે પડી શું સુખ દીઠું, બાર વરસ વન વેડયુંજ; તેરમે વરસે
 વૈરાટ નયમાં, દુખનું વસ્ત્ર લપેટયુજ. ॥ ૭ ॥ તે દુખમાંથી નીકળી આ-
 લ્યાં, તોપણ રાજ ન મળીયુંજ; કુટુંબ કબીલોને પોતાના પુત્રો, તેવિ-
 ગેરે દળ દળીયુંજ. ॥ ૮ ॥ જે તારા પાંચ પુત્રો મુઆ, કેવાણી વંઝા
 નારીજ, નીરભાગી પતિના સંગે કરીને; કષ્ટ પામી માહા ભારીજ.
 ॥ ૯ ॥ વળી જંપીને બેસવા વેળા, આવી પહોંચી જ્યારેજ; નહી સુ-
 ખ લીધુંને હીમાળે ગળવા, નીકળી પડીયા ત્યારેજ. ॥ ૧૦ ॥ એવા ક-
 રમ હીન કંથોના સંગે, તું કષ્ટ વેઠે શાનેજ; હું વશ રહીને વધભવ
 આપુ, જેમ તારૂં મન માનેજ. ॥ ૧૧ ॥ મનુષ દેહ નહી આવે ફરીને,
 લેવા સંસારીક લાહાવોજ; પશુ પક્ષીમાં ક્યાં છે લાહાવો, સમજ હીંદોળે
 આવોજ. ॥ ૧૨ ॥ માહારે તમારા વશમાં રહેવું, જેમ કહો તેમ ચાલુ-
 જ; બોલ્યું અબોલ્યું ન કરું તમારું, જે માગો તે ચાલુજ. ॥ ૧૩ ॥ બેશ
 કહો તો બેશી રહુને, ઉઠ કહો તો ઉઠુજ; નાચ નચાવો તો થેઈ થેઈ ના-
 ચું, જરા ન જણશે જુઠુજ. ॥ ૧૪ ॥ સેવક સમ સદા રહુ તાબામાં,
 બેસોને સુખડું પામીજ; જુઓ જેખન મુજ રંગને રૂપમાં, ખતાવો મુ-
 જમાં ખામીજ. ॥ ૫ ॥ તવ ધ્રુપતી રોતી રહીને, આંસુ લુછ્યાં લોચન-

જી; તવ કળીએ અણ્યું રોતી રહી તે, કાંઈક માન્યું મનજી. ॥ ૧૬ ॥
 એવું અર્થીને કર ઝાલવાને, ઉડ્યો તેણી વારજી; પંચાળીએ કહું બેશ
 ઠેકાણે, મુરખના સરદારજી. ॥ ૧૭ ॥ કળી કહે છે જે કેહેસો તે, સાકર
 સમ વેણ લાગેજી; ગાળ દેશેતે ગોળ સરખી, કાળજી નહી વાગેજી.
 ॥ ૧૮ ॥ તમે બોલોછો તે પુરુષ ગરે છે, ધન્ય વડી આજ માહારેજી;
 કામીને કાંઈ લાજ ન હોયે, બોલી સતી મુખ ત્યારેજી. ॥ ૧૯ ॥ ઓરે
 મુરખ જન એ શું બોલ્યો, ઓળખતો નથો અખળાજી; ઉંચી દ્રષ્ટીથી
 જોનારા પુડ્યા, પુરૂષ સખળા સખળાજી. ॥ ૨૦ ॥ પરદારા છે કુંગર
 દુખનો, સુખનો સાગર જે ધારેજી; તેટલા પ્રાણી રવડીને મુઆ, કથા
 પુરાણ પોકારેજી. ॥ ૨૧ ॥ સમજ સમજરે અજ્ઞાની જીવણ, શું રૂપ રં-
 ગને મોહયોજી; રાવણ સરખા ખવાર યયાને, ઘરખાર પરીવાર ખોયો-
 જી. ॥ ૨૨ ॥ વધરાટમાં જોને કૈયા કચકે, કુ દષ્ટ કરી જ્યારેજી; નિશા-
 ણ વિશે પાશાણ નીચે, કચરાઈ મુઓ ત્યારેજી ॥ ૨૩ ॥ જેણે એ કૃત્ય
 કીધાં તેણે, સ્વપને ન દીકું સુખજી; પરાણે પરદારા લેતાં, થઈ ગયા શા-
 મ મુખજી. ॥ ૨૪ ॥ પતિને કષ્ટે કષ્ટજ ભોગવે, તેને અણવી નારીજી;
 પ્રેમદા પોતાનું સુખ આહે તો, નરક ભોગવે ભારીજી. ॥ ૨૫ ॥ મુનશા
 દેહનો લાહવો મુજને, લેવરાવ્યો છે મુજ કંથજી; મીથ્યા માયામાંથી
 મનકુ ઉઠાડી, દેખાડ્યો મોક્ષનો પંથજી. ॥ ૨૬ ॥ જેથી તરતું ન અવ-
 તરતું, કરતું એવું કામજી; એ સ્વામી સમાન અવર નથી, જોને પ્રસ-
 નશ્રી રામજી. ॥ ૨૭ ॥ દરખાર રાજપાઠ રીધી તેમાં, સર્વનું મન ભમેજી;
 તેવી મોહમાયા છોડી છટકતું, શ્રષ્ટીમાં કોને ન ગમેજી. ॥ ૨૮ ॥ જ્ઞાન
 વીનાના અજ્ઞાની જીવને, વાહાલો લાગે સંસારજી; તેવા જીવ સદા સ-
 ણીમાં ભમે, ન ઉતરે ભવ પારજી. ॥ ૨૯ ॥ રૂપાળી કાયાનો મોહ કરી-
 ને, વશ થાય છે જન જેહજી; જેવું અનનું નર્ક બને છે, તેવો જીવ બને
 તેહજી. ॥ ૩૦ ॥ ખાવાના પદારથો કેવાં સારાં, કેવી સારી તેની ખાશજી;
 તેવું અમુલ્ય અન જય ઉદરમાં, થાય છે મળસંગ વાસજી. ॥ ૩૧ ॥
 એટલે એનું સ્વરૂપ બદલાઈ, દુરમંથ વાળું થાયજી; એ રીતે કાયાનો
 મોહ રાખે છે, તેનું સ્વરૂપ બદલાયજી. ॥ ૩૨ ॥ માટે મોહ માહરો મુકી
 દેધને, લે નર હરીનું નામજી; એવણ શ્રીમાં કષ્ટી સમજને, કર પરમા-
 રથ કામજી. ॥ ૩૩ ॥ તવ કળીએ રક્ત લોચનથી, કીધો મુખ અવાજ-
 જી; સમજી જ નહીતો બખાતકારથી, લેઈશ તારી લાજજી. ॥ ૩૪ ॥ એ-
 મ કહી કર ઝાલવાં ઉડ્યો, જણાવ્યો તારણીપર તાપજી; સતી કહે રડયા

આધો રહેજે, નહીતો દેધશ આપજી. ॥ ૩૫ ॥ વળણુ. ॥ શ્રાપ દેધ-
શ હું તુંજને, એવું બોલી નાર, વ્યાસ વહ્નમ વાણી વદે, આગળ
કરું વિસ્તાર. ॥

કડવું ૯ રાગ સાખીની ચાલ.

જયમુની રૂશી એણીપેર બોલ્યા, મુણ જનમેજે રાય; વિસ્તારી
તુજને સંભળાણું, કળીની કથાય. ॥ ૧ ॥ જણ્યું કે મુજને શ્રાપજ
દેશે, કામનીને થયો કોપ; એવું સમજી કપટી કળી, ત્યાંથી થયો અલોપ.
॥ ૨ ॥ પાછો ખારણે જઈને બેઠો, સદાવરત દેવા; ભીમસેનને સોધવા
ચાર બંધુ, ખાવરા બનીયા કેવા. ॥ ૩ ॥ ઓ ભાઈ ઓ ભાઈ કરતા કરતા,
છુટે છુટા જય; એવામાં ધરમને શેદેવ, વનમાં ભેગા થાય. ॥ ૪ ॥ યુધિ-
ષ્ઠર કહે ઓરે વિરા, ભીમ દુખ દરીએ દુલ્યો; મને લાગે છે મારી નાં-
ખેલો, જરૂર રણમાં ઝુલ્યો. ॥ ૫ ॥ અરેરે અખળા ક્યાં રહી, ક્યાં પ્ર-
કોદર વિર; પારથ નીકુળ ક્યાં રખડશે, કેમ કરીરહે ધીર. ॥ ૬ ॥ અરેરે
રાંકડી અખળાને, અસુરશું દુખ દેશે; માહા સત્ય વાળી સતી છે તે,
દંતુમાં જીવ્યા લેશે. ॥ ૭ ॥ નીસ્યે એ આપઘાત કરશે, મરશે પરાણે પો-
તે; ગમે તેમ ઘેરાઈ ગયેલો, ભીડનો ભીમ હતો તે. ॥ ૮ ॥ નહીતો નારી
લેઈને પોતે, આવી મળ્યો હોય હાંઈ. આપણા દુખે થાય દુખી, એવો
ખીજો કોણ ભાઈ. ॥ ૯ ॥ એવામાં નીકુળને ધનંજે આદિ પોહોચ્યા
ત્યાંય; ઓરે બંધુ વિર પ્રકોદર, દેખાતા નથી ક્યાંય. ॥ ૧૦ ॥ અરેરે
હવે જીવી શુ કરીએ, મરીએ તો બહુ સાઈ; સતી સુંદરીની શું ગતી,
છોક વળ્યુ અંધાર. ॥ ૧૧ ॥ એમ કહી અરજુન નીકુળ, રડવા લાગ્યા
અપાર, ઓ ભીમ ભાઈ ઓ ભીમ ભાઈ, કરે ઘણા પોકાર. ॥ ૧૨ ॥ માખા-
પે વનમાં જન્મ દીધો, નગરમાં એ ભાઈ લાવ્યો. પ્રેત તણી હવેલીમાંથી.
સહુનો જીવ ખચાવ્યો. ॥ ૧૩ ॥ અરજુન આંખલી પીંપળી રમવા કઉ-
રવ સંઘ સધાર્યો; નારાં પડ્યાં તેવો માર પડતો, ત્યાંથી ભીમે ઉગાર્યો.
॥ ૧૪ ॥ લાખા ભુવનથી સહુને ઉગાર્યાં, હેડંબા સુર હરી ગયો; ત્યાં
આવીને એણે ખચાવ્યાં, ઘણો દુખી થયો. ॥ ૧૫ ॥ તે પછી લઈ ગ-
યા કખીરા, આપણને મધરાતે; તે પાપીને વાવમાં નાખી, ઉગાર્યો એ
ખાંતે. ॥ ૧૬ ॥ અવર જીવો ઘણા ઉગાર્યા, કહેતાં ન આવે પાર; ભીડ
બેળાનો ભાઈ એતો, મુરનો સરદાર. ॥ ૧૭ ॥ એમ કહીને આકંદ કર-

તા, ભરતા આંસુ અતીશે; અરેરે આ કેમ થવાનું, શું ધાયું જગદીશે.
 ॥ ૧૮ ॥ એવું એવું સંભાળીને, રહે હૈયાફાટ; તે વેળાએ ધરમ રાએ,
 મુક્યો કર લેલાટ. ॥ ૧૯ ॥ પછી અતીશે અકળાઈને, મરવું આદ્યું પોતે;
 શેદેવ પ્રત્યે કહેવા લાગ્યા, ધરમ રોતે રોતે. ॥ ૨૦ ॥ એ વીરા તું ત્રી-
 કાળ જ્ઞાની, તુને રહે કેમ ધીર; સાચુ કહેજે ક્યાં આગળ છે, બહાલો
 વ્રકોદર વિર. ॥ ૨૧ ॥ ખતાવો બંધુ કપા સીધું, સોધન કરવા જૈએ,
 તવ જોશી કહે ચાલો ખતાવું; પુર્વ દીશાએ વહીએ. ॥ ૨૨ ॥ એમ ક-
 હું તવ સરવે ઉડ્યા, પુર્વ દીશાએ જાય; વ્રજ સાથે વ્રકોદરતો, બંધન
 છે માહાકાય. ॥ ૨૩ ॥ ઉમો ઉમો એ રડ્યા કરે છે, બંધવને સંભારી;
 કેવી રીતે આકંઠ કરતો, દુખેલો દુખમાં ભારી. ॥ ૨૪ ॥ વળણ. ॥
 ભારે દુખમાં દુલીયો, વાયુ કેરો વ્રન; વ્યાસ વહે ભીમશેનતો, કેવાં કા-
 દે વચન. ॥

કડવું ૧૦ ગદાધરણુનો રાગ.

માહારા બાણાવળી નર વિરરે, બહારે ધાવો; મને ચાલે છે નેત્રમાં
 નીરરે, બહારે ધાવો. નથી રહેતી રૂઢેમાં ધીરરે, બહારે ધાવો. બણું શોસા-
 ચ છે શરીરરે. બહારે ધાવો. દ્રોણના શીશ્ય ગુણ ગંભીરરે, બહારે ધાવો.
 ॥ ૧ ॥ દુપતી સતી સાડ ધાઈને દોડ્યો, બંધન થયો બળવાનરે; આજ
 અસુર માહારા માંધાનો મળીયો; કરી ગયો હેરાનરે. બહારે. ॥ ૨ ॥ કસી
 કશીને માહારી ક્યારે બાંધી, નાઠો નારીન લેધરે; પંચાળી પોતાનો
 પ્રાણ તજવાની, જીવ્યા ઉપર દંત દેધરે ॥ બહારે ॥ ૨ ॥ પંપા સરોવર
 ગાનવર્વ મળીયો, જળ ભરતાં ડરાવ્યો મુનેરે; ધશી દોડીને હું ના-
 શી આવ્યો, બનેલી બીના કહી તુનેરે. બહારે. ॥ ૩ ॥ તવ તમે
 આવી અંગારક બાંધ્યો, ધનુશ ધનંજય લીધુરે; અક્ષે ભાષ્ટ્રાને અ-
 ભંગ રથ મળીયો; પ્રથમ પ્રાક્રમ એ કીધુરે. ॥ બહારે. ॥ ૪ ॥
 દ્રવીત વનમાં જે દ્રથ આવ્યો, કીધું સતી તણુ હરણુરે; તેને છોડવવા
 હું પુઠે પડીયો, તવ બંધાયા ભુજ ચરણુરે; ॥ બહારે. ॥ ૫ ॥ તે તકે તમે
 અતી બળ દાખ્યું, મુજ ભુજ છોડ્યા બે વારરે; પાછો જેદ્રથને બંધન
 કીધો, ત્યારે છુટી એ નારરે ॥ બહારે ॥ ૬ ॥ એવા તમે ભીડ વેળાના ભાઈ
 બંધન બંધુ છોડવોરે; અબળા અસુરને હાથ ગયેલી, તેમાં તમે જીવ
 જોડવોરે. ॥ બહારે ॥ ૭ ॥ કર અપશેલા સુસાય માહારા, ક્રુધા અતીસે

પીડરે; અટવાઈ અમુખઈ રહુ ચોધારે, જટ આવો ભાઈની ભીડરે. ॥ ૭૬ ॥
 ॥ ૮ ॥ થાઉ છું દુખી નથી જરા સુખી, ડોક દુખી વાટ જોઈરે; હવે હીમત
 હૈયાતણી ભાગી, નેત્ર પુલ્યાં રોઈ રોઈરે. ॥ ૯ ॥ અધોર વનમાં હું છું એક
 લડો, નથી વાતનો વિસરામરે; રૂઝની પડશે તવ કેમ થાશે, ઊભા કેમ
 જશે જમરે. ॥ ૧૦ ॥ વળણુ. ॥ કેમ જવાની જમની, રડશું હૈયા
 ફાટ; વ્યાસ વલ્લભ વાણી વદે, જુએ બંધુની વાટ. ॥

કડવું ૧૧ રાગ સાખીની ચાલ.

જયમુની રૂશીએણીપેર બોલ્યા, સુણ જનમેજેરાય; વિસ્તારી તુજને
 સંભળાવું, પર્મપત્ર કથાય. ॥ ૧ ॥ ભીમશેન એકલો ટળવળે છે, બંધુ
 બંધુ ઓચરતો; અધોર વનમાં ગભરાએલો, આઠંદ ઝાઝુ કરતો. ॥ ૨ ॥
 એવે સમે ચારે ભાઈ, ભીમને સોધતા જય; શેદેવજીના કેહેવા પ્રમાણે,
 વનને પંથ પળાય. ॥ ૩ ॥ ભીમશેન ભીમશેન કેહેતા કેહેતા, જય સતી
 સંતાન; ભીમશેન પોકારે ભાઈઓને, તે સ્વાલ પડ્યો કાન. ॥ ૪ ॥ તવ
 ચારે જણ દોડી આવ્યા, બોલતા બોલતા આપ; વરકોદરે દુરથી દીઠા, ટ
 ણીયો તનનો તાપ. ॥ ૫ ॥ અરજીનજી કહે ગભરાશોમાં, ધારણ રહી મન
 સાય; ત્રક્ષના સરશો બાંધેલો તે, છોડી નાંખ્યા હાથ. ॥ ૬ ॥ વળતો વાયુ
 નંદન વદ્યો, અખળાની વાહારે ધૈયે; શેદેવ જોશી ક્યાં હશે જીવતી, બ
 તાવો ત્યાં જૈયે. ॥ ૭ ॥ આ કામ કરનારો કોણ હશે, સર્વ કહો વિસ્તારી;
 ત્રીકાળ જ્ઞાની છો માહાજેશી, કોણે પીડા કરી ભારી. ॥ ૮ ॥ એટલે
 શેદેવજી એમ બોલ્યા, ચારે માહારા ભ્રાત; તમે મને પુછ્યું ત્યારે, હું કહું
 માંડીને વાત. ॥ ૯ ॥ નથી રાક્ષસ નથી જમડા, કોઈ નથી પડ્યું લપટી;
 અસુરી નગરી હણ્યા પછી, કોડે પડ્યો કળી કપટી. ॥ ૧૦ ॥ તેણે વિચીત્ર
 લીલા બતાવી; લૈ નારી કુપમાં પેઠો; પાણીની પર્વને અનનુ સદામત, કા
 હાડીને પોતોજ બેઠો. ॥ ૧૧ ॥ અખળાને ઉચકી નાઠો તો, તે નહીં અખ
 ળા સાચી; ધ્રુપતી અતી રહે છે કુવામાં, કાળજડાની કાચી. ॥ ૧૨ ॥ આ
 લો સદામત આપે છે ત્યાં, પીડાથી નીરવત થાશુ; કળીને સીક્ષા મળશે તો
 હીમાલયમાં જશું. ॥ ૧૩ ॥ નામને નડીયો તે પુઠે પડીયો, જોર બપોટે ચા
 લો; અનેક ઉપાધીનો કરનારો, એને ખરેખર બોલો. ॥ ૧૪ ॥ એવી
 વારતા કરીને ઉડ્યા, વડા વિચારે વિર; શેદેવના બતાવ્યા પ્રમાણે, ચાલ્યા
 પાંશરા તિર. ॥ ૧૫ ॥ જ્યાં કળી પાપી બેઠો છે તે, પોતે દાંતાર થૈ અનદેવા;

તેવો ઝડપીને આલ્યો ભીમે, આજ કર તુજ સેવા. ॥ ૧૬ ॥ કહી પાંગોઠુ
 ઝાલી ઉઠાડ્યો, ચોઢ્યો તમારો એક; કાન ઝાલી બીજે ચોઢ્યો, તાડણ
 કીધું છેક. ॥ ૧૭ ॥ કળી કહે કેમ મારો છો મુને, ધર્મનો પંથ શું ભાગો,
 મુસાફરોને ખાનપાન આપુ, ધરમી જોઈ પાંચ લાગો. ॥ ૧૮ ॥ આ રણમાં
 અન જળ કોણ આપે, કરણી જુઓ માહારી; ઉલ્ટો ઉપકાર માનવો વટે,
 શું કરણી નહારી. ॥ ૧૯ ॥ તવ ભીમ કહે ઓળખ્યો તુને, નગરાયને નડ
 નારો; સતી સાધવી જે દમયંતિ, તેનિ પુઠે પડનારો; ॥ ૨૦ ॥ ભલુ થયું
 તે તું હાથ આવ્યો, લાવ્ય અમારી નારી; ઝટપટ મુને દે દેખાડી, નહી
 તો નાંખુ મારી. ॥ ૨૧ ॥ તવ કળીએ સંકેલિ માયા, કુપમાં પ્રકાશ કીધો,
 તવ શતીને મારગ સુજ્યો, તે મારગ ગ્રહી ત્રિધો. ॥ ૨૨ ॥ બાળા બારણે
 નીકળી આવી, વરકોદરે જોઈ દ્રષ્ટી; ભીમે કળીને માર માર્યો, તેં કરી પુરણ
 કષ્ટી. ॥ ૨૩ ॥ જોરે આ અવનીમાં અસુરો, થયા હતા અતીશે; તે સરવે
 નો નાશ કીધો, પક્ષ કરી જગદીશે. ॥ ૨૪ ॥ કુખુંનીના સૌ હાથ આવ્યા,
 તું હાથ આવ્યો નહોતો; હિમાળે જતાં હરકોટ ચઢીયો, હવે ન મુકુ જતો
 ॥ ૨૫ ॥ વણાને ગરદન બાલનારો, હવે તને કેમ છોડુ; કળી કહે મુને મા
 રશોમાં, તમને બે કર જોડુ. ॥ ૨૬ ॥ ભીમ કહે મને રણમાં બાંધ્યો, ના
 રીને કુપમાં પુરી; બીજને અવળે પંથ લીધા, બહુ કરી બાહાદુરી ॥ ૨૭ ॥
 તારો વારો બેઠો તેથી, અમે છોડ્યો સંસાર; હિમાળે ગળવા નીકળિયાં,
 મુકીને ધરબાર. ॥ ૨૮ ॥ તુ પાપી જન પાપને પંથે, સહુ જીવને ચડાવે;
 મેક્ષનો મારગ ન દે મળવા, ચમદુત હાથ પડાવે. ॥ ૨૯ ॥ તારો વારો વિ
 શ્વમાં બેઠો, લાગ્યા પરીણામ માઠા; પુત્ર પરીવાર સરવે છોડી, નરમાશ
 રાખી નાઠા. ॥ ૩૦ ॥ તો પણ તેં કીધી ઉપાધી, દુખ વણેર દિધું; અમા
 રે તારે વેહેર નોહોતું ને, આ કલ્પ શું કામ કીધું. ॥ ૩૧ ॥ કળી કહે મા
 રો વારો બેઠો, તવ આવ્યું મુજ મનમાં; શું મુજને નબળો સમજીને, પા
 નડવ આલ્યા વનમાં ॥ ૩૨ ॥ જવા દેઉ કેમ સુખે, એવું મનમાં આવ્યું; પણ
 સત્યવંતા સુત સતીના, માહારું કાંઈ ન ફાવ્યું. ॥ ૩૩ ॥ હાંચી થાક્યો
 ને હું પાક્યો, મુકીદો માહારાજ; તમે તમારે જવો હિમાળે, પ્રભુએ રાખી
 માઠા. ॥ ૩૪ ॥ ભીમ કહે તારા વારામાં, સર્વને નાસવું પડે; જે નવ ના
 સે તો સુકીત છોડી, પાપને પંથે ચડે. ॥ ૩૫ ॥ ત્યારે તું જ પવાદે કોને,
 અવગુણનો તું ભારો; તેથી તુને ઠેર કરતો, તારો ન આવે વારો. ॥ ૩૬ ॥
 અતી તું અવગુણ ભરેલો, જીવતો મુકુ કેમ; એવું કહી ને મારવા લા
 ગ્યો, કોઈ ભરેલો ભેમ. ॥ ૩૭ ॥ પાદનો બહુ પ્રાહાર કરેને, મારે ધીકે

(ધિક; કળિ કારમિ ચીસનાળે, આવે હેથે હીક. ॥ ૩૮ ॥ ખરખડીને પડે
 હેઠો, મુખમાં રેણું ભરાય; થુથુ કરતો થિર ઉભો, માર વણેરો ખાય ॥ ૩૯ ॥
 ઉચકીને ભીમ હેઠો પછાડે, ઉપર પાટુ પ્રહાર, કેશ ઝાલી રેતમાં
 રમદોળે, મારે કાણીનો માર. ॥ ૪૦ ॥ તેથી પાપી વળી જાય વાંકો, ત્રા
 સથી નાસવું ધારે; વાયુ સુતના કરથી કયાં જાયે, બાપરે બાપ પો-
 કારે ॥ ૪૧ ॥ અંગે ઉઠે દીંમડા ને, ઉઠે સોળે સોળ; નખને ઉઝરડે રૂધી
 ર છુટે, થયું દુખીયાનું કોળ. ॥ ૪૨ ॥ મુખમાં રેણુ નાકમાં રેણુ, નેત્રમાં
 રેણુ ભરેલી; કરણુ વિશે રેણુના દાટા, ભુંડી કરણી કરેલી. ॥ ૪૩ ॥ પા-
 પીને મોઢે સ્વાસ ન માયે, જીભ નીકળે બહાર; નાસ્કોરાં તો જાય પુત્તી,
 ત્રાસ્યો અપરંપાર. ॥ ૪૪ ॥ એરે દયાળુ માતા પિતા, છોડવો ધરમરા
 ય; થોડી મહારી વારતા સુણો, કહું છું લાગી પાય. ॥ ૪૫ ॥ પછી મારી
 નાંખજો મને, એવું કહું જ્યારે; કુન્તી નંદન યુધીષ્ઠરને, ઉપની દયા ત્યા
 રે. ॥ ૪૬ ॥ વાંટો કાઢિને ધરમ રાજ, મુખથી વદિયા વાણુ; ધીર્ય ન
 કરેતો ભીમ તુને, પરમેશ્વરની આણ. ॥ ૪૭ ॥ તવ વરકોદર ખમચાઈ
 ઊભો, કળીને ઝાલી રાખ્યો; કળીયે પોતાને ઉગરવા, વાણીમાં ખેત દા
 ખ્યો. ॥ ૪૮ ॥ વળણ. ॥ ઉગરવા ખેત દાખીયો, ઉભો જોડી હાથ; વલ્લભ
 વદે યુધીષ્ઠરે, પુછવા માંડી વાત.

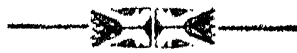
કડવું ૧૨ રાગ ધન્યાશ્રીની છાયા.

જયમુની રૂશી એણીપેર બોલ્યા, સુણ જનમેજે રાય; વિસ્તારી તુ-
 જને સંભળાવું, કળીની કરણી કથાય. ॥ ૧ ॥ કળી કહે મહારી વારતા
 સુણો, હું તણુ જુગથી સારો; જે જ્ઞાન દ્રષ્ટીએ જોશે તો, બહુ રૂડો મમ
 વારો ॥ ૨ ॥ સત્ય ત્રેતાને દ્વાપર યુગનો, આયુશ લાંબો હોય; આ માયા-
 માંથી નીકળીને, ઝટ તાગ્યો નહી કોય. ॥ ૩ ॥ જપ તપ દયાન દાન ક-
 રીને થાકે, પણ પ્રભુ મળવા માઠા; મન વાન્છીત રૂળ કોઈ ન પામ્યા,
 થાકીને મુકી નાઠા. ॥ ૪ ॥ એ યુગમાં નહીં પાપને પ્રપંચ, નહીં અધર્મને
 અન્યા; નહીં જુલમ જુકુંને જુગાર, નહીં જરકરમી કન્યા. ॥ ૫ ॥ નહીં
 ઝેર વેહેરને નહીં માઠી દ્રષ્ટી, નહીં રાજ કાજમાં લાંચો; એવિ અનેક નિતી
 દેખીને, એ જુગની જય વાંચો. ॥ ૬ ॥ પણ મારા વારાનો મહીમા, સાં-
 ભળી દ્યો ખરી રીતે; અવગુણ દેખાડું ગુણ દેખાડું, પૂછી થાજે વિપરી
 તે. ॥ ૭ ॥ કહો પેહેલો અવગુણ ગાવું, કે ગુણ ગાવું મહારાજ; ભીમ

બોલ્યો કહે અવગુણ તારા, ઉપડે દલમાં દાઝ. ॥ ૮ ॥ એટલે તુજને ઠેર
 મારૂં, પાપ જગતનું જય; કળી કહે અવગુણ કહુ પહેલા, સુણો યુધીષ્ઠર
 રાય. ॥ ૯ ॥ પણ પછી માહારા ગુણ સુણ્યા વણ, મુને ન શીક્ષા કરવી; એ
 ટલું વચન આપો મુને, તે પછી વાત ઓચરવી. ॥ ૧૦ ॥ ધર્મ કહે પ્રકો
 દર વિરા, સાંભળ માહારી વાણ; અવગુણ ગુણ સુણ્યા વણ સીક્ષા, કરેતો
 માહારી આજ. ॥ ૧૧ ॥ ભીમ કહે વેણ શીશ ચઢાવું, ઓરે માહારા વિ
 ર; પછી ભીમે કહ્યુ કળીને, બોલ ધરીને ધીર. ॥ ૧૨ ॥ કળી કહે કે ખ
 ર કેહેતાં, નહીં કર પાછી પાની; અવગુણ કેટે ગુણ સાંભળતાં, ખુશી થ
 શો મન માની. ॥ ૧૩ ॥ મુજને જીવતો જવા દેશો, તમે તમારે આપે; તે
 થી પ્રથમ અવગુણ કહ્યું, ભરાશો નહીં કડાપે. ॥ ૧૪ ॥ જીએ મહારા
 જ વિશ્વ વિશે, બેસે માહારો વારો; એટલે આવરદા થાય ટુંકો, શ્રષ્ટીનો
 અવળો ધારો. ॥ ૧૫ ॥ પીતા પેહેલો પુત્ર મરેને, માતા પેહેલી બેટી;
 ચલણ ચત્રવી વહુ સાસુને, રાખે ચરણ હેડી. ॥ ૧૬ ॥ પુરૂષ દે પ્રેમદાને
 પુંજ, નારીને પુત્રી વાહાલી, દીકરાને દેવું બતાવે, દીકરીને ધન આલી
 ॥ ૧૭ ॥ પુત્રની પત્નીને શતરૂ દેખે, કરે જમાતને વાહાલો, પુત્રના પુત્રો
 પ્યારાં ન લાગે; ભાણેજ ન જય ડાલો. ॥ ૧૮ ॥ રીસાએ જા જમાત મનાવે, પુત્ર
 નો ભાવ ન પુછે; માતાના વશમાં રહે પીતા, પુત્રને લાન્છન લુછે. ॥ ૧૯ ॥
 સાસુ બેઠી છોખલા પાડે, વહુનાં વારમવાર; સુતને શીખવી રાઠ કરાવી,
 મરાવે મોહકમ માર. ॥ ૨૦ ॥ પુત્ર કદી તેમ કરે નહીં તો, બાપ બેટાને
 લડાવે; કુસંપ કરી ભેળાં ન રાખે, જવડે જીદાં કડાવે. ॥ ૨૧ ॥ પછી
 પુત્રની કુચલી કરે, વામાને વશ થયો; કામનાં કહે તેટલું કરે, બાહાવ
 રો બની ગયો. ॥ ૨૨ ॥ પુત્રીને દેખી દોડે માતા, ન જીએ પુત્રના સામુ;
 જમાત જોવા જીવ તત્તસે, દેખુતો આનંદ પામુ. ॥ ૨૩ ॥ પુત્રીથી પર ધર
 ઉવાડુ, પુત્રથી પોતા તણુ; તન મન ધન જમાતેને અરપે, જે દુખ હોય
 તે હણુ. ॥ ૨૪ ॥ પણ શાંખણી મનમાં ન ધારે, હું વહુ હતી પેહેલી; તે
 પછી માતા થઈ બેઠી, એટલે બની પેહેલી. ॥ ૨૫ ॥ પુત્રને પરણાવી વ
 હુ લાવી, તે વેળા રાજ રાજ; પછી સાસુ છોખલા ઝાલે, સોંધે અવગુણ
 બાજ. ॥ ૨૬ ॥ પ્રથમ વહુના તાત જાતને, માને સગા સપુત; પછી
 વહુના ભાઈ બાપ ભાંડે, કેહેશે કુળ કપુત. ॥ ૨૭ ॥ વઢે ખીજ લાવું છું
 ખીજ, કલેશ ધરમાં ધાલે; માહારા વારામાં નહીં કોઈ સુખી, જ્યાં ને
 ત્યાં ટટો ચાલે. ॥ ૨૮ ॥ રળે સુખે તો ખાય દુખે, ધરમાં લોહી ઉકાળો
 તો પણ જીવને જ્ઞાન ન આવે, માયામાં મોહ ચાળો. ॥ ૨૯ ॥ સુખે ન

એસે ધણી ધણી આણી, ન એસે તન તાત; સુખે ન એસે સાસુને વહું,
 ન એસે પુત્ર ને માત. ॥ ૩૦ ॥ સુખે ન એસે નણુંદ ભોજઈ, નહી સુખે
 બ્રાત ભગની; ન મળે ટાઢક કોઈ જીવને, સહુને અંતર અગની. ॥ ૩૧ ॥
 કે તનદુખી કે મન દુખી, કે ધન દુખી પ્રાર્થી; કે અન દુખી કે જનદુખી,
 દુખી દુનોયાસમાણી. ॥ ૩૨ ॥ બાપથી બેટો બાપ છાનુ, બેટાથી છાનું બા-
 પ; ભાઈથી ભગની ભગનીથી ભાઈ, પેટજ પોસે આપ. ॥ ૩૩ ॥ સા-
 સુથી વહુ વહુથી છાનુ, સાસુ આરોગી એસે; નારીથી નર નરથી નારી,
 પેટ પોશાણમાં પેસે. ॥ ૩૪ ॥ તેન કરે તે તો કાંઈ સાર, પણ વિપ્રીત બતા-
 વું; એક ચુલે રસોઈ કર્યામાં, ફેરફાર રાંધે ખાવું. ॥ ૩૫ ॥ ભાણું અં-
 તર કરતાં ન બીલે, ન જણે પાપ કે પુન્ય; પીરસે પીરસણુ પીરસ્યામાં,
 કેને અધીક કે નુન્ય. ॥ ૩૬ ॥ વાહાલામાં વાહાલું પેટ સહુને, તે પછી વા-
 હાલું બીજું; પ્રેમદાને પીયરીયું બહાલું; ફરજન વાહાલું ત્રીજું. ॥ ૩૭ ॥
 પુરૂષને બહાલું સાસરીયું, કુટુંબીથી વેહેર; કરે સાળા સસરાની સેવા,
 રેહેલું ગમે તેને ઘેર. ॥ ૩૮ ॥ માબાપને દુશમન સરીખાં, નજરે ભાળે
 નેટ; ભાઈને ગ્રહસ્થ થયો જણે તો, બાળે પાસુ પેટ. ॥ ૩૯ ॥ સાસરીયાં
 ની સાલબી દેખી, માહા મત્રપતો માહાલે; કુટુંબ કેરી સાલબી દેખી,
 બળતોને બળતો ચાલે. ॥ ૪૦ ॥ વળણ. ॥ ચાલે બળતો બાવરો, એ
 અવળી મમ રીત; બ્યાસ વલ્લભ વાણી વહે, કહે છે કળી વીપરીત.

કડવું ૧૩ રાગ સાખીની ચાલ.

જયમુનિ રૂપી એણીપેર બોલ્યા, સુણ પરીક્ષત તન; વિસ્તારી તુ-
 જને સંભળાવું, કળીતણાં વચન. ॥ ૧ ॥ કળી કહે યુધીષ્ઠર સુણો, મા-
 હારી ચરિત્ર કથાય; સાંભળી સાંભળી વિસ્મય થાશે, મહીમા કહો
 નવ જય. ॥ ૨ ॥ પાડા પાડોશીમાં વેહેર કરાવું; એક એકને અદેખા-
 ઈ; પડોશીના સુખનું દુખ મનમાં; દાઝે વૈભોગ જોઈ. ॥ ૩ ॥ ગ્રહસ્થ પડો-
 શીને દેખીને, ગરીબ પડોશી બળે; આને આશું મહારે આમકેમ, રાત
 દાહાડો કળકળે. ॥ ૪ ॥ પડોશીનો વસ્તાર દેખી, હાય હાય આશું હોય;
 માહારે પેટ નથી કેમ કાંઈ, અદેખાઈથી જોય. ॥ ૫ ॥ એમ ગરીબો ગ્ર-
 હસ્થને દેખી, દીનગીરદીવસ રેણી; ગ્રહસ્થ પડોશીની રીત કેવી, કહી બ-
 તાવું કેહેણી. ॥ ૬ ॥ ગરીબ પડોશી ઉપર ગ્રહસ્થો, ગ્રહસ્થ પણું દેખા-
 ડે; વાત કરતાં વાતેને વાતે, ગરીબને છોછો પાડે. ॥ ૭ ॥ ગરીબ જનને

ડગલે ડગલે, દાખી મારે ગ્રહસ્થ; ગરીબને ગણે ગુલામ સરખા, પોતે થ-
 ઇ કરે મસ્ત. ॥ ૮ ॥ મોટાઇ વધારે વાતેને વાતે, બોલે અભીમાન બો-
 લ, આ બાધુને આમે પીધું, ગરીબ ક્યાં અમ તોલ. ॥ ૯ ॥ સોનુ રૂપ
 તે શા લેખામાં, અમારે તરણા લેખે; તમારા છોકરાં છૈયાં તે; સપને
 પણ નવ દેખે. ॥ ૧૦ ॥ અમારૂં દાસ પણું કરે તો, કોક દાહાડો કાંક પા-
 મે; અમારી તાબેદારી ન કરે તો, રહી ન શકે આ ઠામે. ॥ ૧૧ ॥ લક્ષ્મીનું
 નહીં લેખુ અમારે, પૈસો તો જાણે લુંડી; અમારા સામી બાકરી બાંધે, તે
 જય પગમાં ઉડી. ॥ ૧૨ ॥ અમારાં છોકરાં તે તમારાં, છોકરાંને મારી આવે;
 તેથી તમો લડવા આવો તો, તમારૂં કાંઈ ન ફાવે. ॥ ૧૩ ॥ અમારે ચાકર
 નફર નોકર, તે તમને નાંખે કુટી; દરબાર લડવા કહાડીએ નાણું, ક્યાં
 પુછ જય ખુટી. ॥ ૧૪ ॥ અમારી સાથે બાકરી બાંધી, તેથી જાઓ
 હારી; કોઈ તમારૂં સંગી ન થાયે, મહુ સાક્ષી અમારિ. ॥ ૧૫ ॥ પૈસેથી
 હારો માણસે હારો, આરો તમારો ન મળે; અમારા તાબેદાર રહેવાથી,
 કો દન વેળા વળે. ॥ ૧૬ ॥ એવા એવા અભીમાનના શબ્દો, ગ્રહસ્થ
 બોલે બહુ માણ; ગરીબ ગ્રહસ્થોમાં આવે તો, ગ્રહસ્થ ન થાયે રાણ.
 ॥ ૧૭ ॥ માહારા વારામાં ગ્રહસ્થ લોકોની; બુદ્ધિ કેવી થાય; તે વારતા
 સંભળાવું તમને, ઓ યુષ્ઠિષ્ટરરાય ॥ ૧૮ ॥ જેમ જેમ ગ્રહસ્થને મળસે
 પૈશો, તેમ તેમ કંજુસ થાશે; રાત દાહાડો મેળ મેળવ્યા કરે, ગણી ગણીને
 ખાશે. ॥ ૧૯ ॥ આટલું થયું ને આટલું થાયે, તો તો વળે નીરાંત; તે-
 ટલું થયું તો વિશેષ ધારે, જરા ન વળે શાન્ત. ॥ ૨૦ ॥ જેમ જેમ લક્ષ્મી
 વૃદ્ધી પામે, તેમ તેમ હાય પટીરા; પુન્યને દાનમાં ટાંચુ કરે, ધરમ કામે
 અધીરા. ॥ ૨૧ ॥ આટલું છે ને આટલું થાશે, ત્યારે વાળીશું શાન્તી; એ-
 મને એમ લલુતા કરે, માયા ભુલાવે બ્રાન્તી. ॥ ૨૨ ॥ ધરો ધરેણા વેહેપાર
 વડા, સોધી શોધી સંતાડે; છોકરૂં છૈયું પાછું ખુએ તો, ત્રાસ ધણેરો પમા-
 ડે. ॥ ૨૩ ॥ પેટ ન ખાયે પોસે ન પુત્રો, તો પુન્ય કરે શાનુ; રાતને દાહાડો
 ફેરવ્યા કરે, મળે હીસાખનું પાનું. ॥ ૨૪ ॥ પેહેરવા હોડવા ન દે કોને,
 તેમ કરતાં ધન વધે; તો પછી દોડાવે ઘોડા ગાડી, ધરમને નવ બદે. ॥ ૨૫ ॥
 પુન્યની વાતમાં પાછળ જુએ; ઘેર આવે જવ ટાણુ; ગ્રહસ્તાઈ દેખાડવા
 માટે, ખુશીથી ખરચે નાણુ. ॥ ૨૬ ॥ કીરતી થવાને કરે ઉકાંદો, જમણુ
 જખરાં કરે; દશે દીશાયે નજર રાખે, રખે બીજુ પેટ ભરે. ॥ ૨૭ ॥
 એંઠવાડો આપે વૈયાથી, કરે કસર કસાઈ; લોકમાં સાડ દેખાડવામાં,
 ખરચે પડે ફસાઈ. ॥ ૨૮ ॥ સોહાવે ધામ બાગ બગીચા, મનમાં મોટાઈ

ધરે; પાન સોપારી ચાવતા ચાવતા, ધીરે ધીરે ખગ ભરે. ॥૨૯॥ આશુ' કરા
 વ્યુ' આશુ' કરાવ્યુ', આશુ' સોઈ બનાવી; આ મંડપ કેમ હાવો બાંધ્યો,
 બરોબર શોભા નાવી. ॥૩૦॥ તેડાવો નાયકા થઈ જય વાયકા, નાચ ભ-
 લેરા પડાવો; કોઈ કવી કને કાવ્ય કરાવો, કાગળીયે ચડાવો. ॥૩૧॥ નોહોક
 રને સરપાવ બંધાવો, જ્યાં ને ત્યાં કીરતી ચાલે; બ્રહ્મણુ સરવણુને દે-
 ખીને, ઉપાન હાથમાં ઝાલે. ॥૩૨॥ ગરીબ ગુરખાંને ધક્કા મારે, કરે ટંટાને
 ટીશી; રાજ્ય દુનોના સુણે ઢંકારા, એ સ્થળ પોતાની ફીશી. ॥ ૩૩ ॥
 નહી દયા દલમાં રંકપર પક્ષમાં, હિંદી પડે હંકારી; છત દેખી છકી ગયેલો,
 કીરતીનો લોભ ભારી. ॥ ૩૪ ॥ મોહોટાઈમાં મરડાઈને ચાલે, બોલવું
 મોહોટાઈ ભેર, ગરીબને પશુશમ દેખે, છે લક્ષ્મી મુજબેર. ॥ ૩૫ ॥
 ફાટેલો ફરે કપરી આંખે, જવાબ ઉછળતા ચાલે; જેને ને તેને તુચ્છ
 ગણે, ગરીબ સંગ ન ચાલે. ॥ ૩૬ ॥ રંક સગાંથી સરમાઈ જાયે, કહે નહી
 મમ સગો; રૂંચે રૂંચે અભીમાન ચઢેલો, ચાલ્યા કરે એક વગો. ॥ ૩૭ ॥
 ગરીબનું બોલ્યું કાને ન ધરે, ગ્રહસ્થની સાથે ચારિ; ન રહે આસ્તિક,
 બને નાસ્તિક, ગર્વમાં ધુમે ભારિ. ॥ ૩૮ ॥ અવનિ ઉપર અદ્ધર ચાલે,
 જાણે નહિ મરવું છે; આજ તો આને કાલે તો બિનું, પર્મ પેલું કરવું
 છે. ॥ ૩૯ ॥ આશા અતિશે ઉમર રાખે, મરણુ સમેશું થાસે; તે વારતાની
 ગમ નહિ તેને, હાઈઆમાં અતિ જવાશે. ॥ ૪૦ ॥ વળણુ. ॥ અતિ જ-
 વાશે મુજથી, મરવાનું કોઈ કાળ; વ્યાસ વટે એમ જાણીને, ગ્રહસ્થ
 બને અંડાળ. ॥

કડવું ૧૪ રાગ માહની ચોપાઈ.

બોલ્યા જયમુની મુખવાણી, રાજ સાંભળ ઉલટ આણિ; કહુ કળી
 તણિ કથાય; જેણે ત્રાસ પડે તન માય. ॥ ૧ ॥ કળિ કરાવે વાહાલામાં
 વેહેર; સોખ પોડોશી સાથે ઝેર; એમાં જેર માહારૂં બણું ચાલે, તેમાં કો
 ઇ ચરણુ નન ચાલે. ॥ ૨ ॥ માહારો જીવમ જાણવો અતી, જેને ને તેની
 બગાડુ મતિ; જ્ઞાન મારગ સુજે નરતિ, કોઈ પામે નહિ મોક્ષ મતિ. ॥૩॥
 આજના જ્ઞાના જન જેહ, અટ બુદ્ધિને પામે તેહ; ઘણો ચેતિ ચેતિને ચાલે,
 પણુ મુજ માયામાં ફાલે. ॥ ૪ ॥ શાન્ત પામેલો સંત બોધિ, તેનો
 સ્વભાવ કહ કોધી; હોય કો જન ત્યાગીને તપશિ, માહારિ માયામાં પડે
 લપશિ. ॥ ૫ ॥ હોય જ્ઞાન પામેલો જ્ઞાનિ, તેને કરી મુકુ મસ્તાની, હોય

હરિજન મક્તિ વાળો, તેનિ પાશે કપટનો આળો. ॥૬૫॥ મોહ માયા તણો
 વૈરાગિ, તેનું વ્રત નાંખાવું ભાગિ; મારા વારામાં જ્ઞાન ક્ષિણ થાશે, વ-
 ણિ ધર્મને નામે ધુતાશે. ॥ ૭ ॥ બિજ યુગમાં ધરમ એક, પણ માહારા
 વારામાં અનેક; જુદિ જુદિ પંનાળિ કાં બાંધે, ધન હરવાનો સ્વારથ સા
 ધે. ॥ ૮ ॥ ધર્માચાર્ય ગુરુ થઈ ફરસે, ભોળા માણસનાં ધન હરશે; ગુરુ
 ગાદિ બેઠા સેલ કરસે, પોતે પ્રેમદાને સંગ ફરશે. ॥ ૯ ॥ બિજ ત્રિજને
 કરસે બાવા, પોતા માટે કાઢે અથડાવા; સેવકોને મ્હો માયા છોડાવે,
 પોતાનામાં જીવ જોડાવે. ॥ ૧૦ ॥ તારે પૈસો પુંજ શા અપની, હરી ફરી
 જરૂર તારે તપની; કહી ધરખાર ધન હરી લેશે, અજ્ઞાની જીવ સૌ દેધ
 દેશે. ॥ ૧૧ ॥ પર પૈસે ગુરુ સુખ લેશે, રંગ મોહોલ કરીને રેહેશે; ઠા-
 ણે દોલીયા હાંડીને તકતા, સર્વ શ્રોતાને પોતે વકતા. ॥ ૧૨ ॥ કરે શેવક
 ને ઉપદેશ, માયાને તજવી વિશેશ; કાયાને કાંઈ સુખ ન દેવું, નામના-
 રાયજીવું લેવું. ॥ ૧૩ ॥ શબ્દ સ્પર્શ રસ રૂપ ગંધ, પંચ વિશય કરવા
 બંધ; પોતે બંધ કર્યું રાખોડી, શબ્દમાં સદા જીવડો જોડી. ॥ ૧૪ ॥ સ્પર્શ
 વાહાલો અંતઃકર્ણ, સુતાં બેઠા અંપાવે ચર્ણ; રસના વિષય બહુ વાહાલો,
 બીજને બંધ કરો કહે ઠાલો. ॥ ૧૫ ॥ પોતે રસનાથી મીઠું બોલે, વા-
 હાલા લાગવા સાકર તોલે; રાંધે સાકરની સોઈ મીઠ, પોતે પ્રસાદ લે
 પાપીઠ. ॥ ૧૬ ॥ સારૂ શરીર ચોળાને નહાય, રૂપે રૂપાળા બહુ થાય;
 હોય રૂપાળુ તે લાગે વાહાલુ, મોઢે બોલવાનુ ઠાલે ઠાલુ. ॥ ૧૭ ॥ રૂપા-
 ણા પાસે અંપાવે પાય, કદુપ મેલાને ન અડે કાય; જે જે પરિક્ષા સહુ
 જન, ફાટાં મેલાં વસ્ત્રો ધરો તન. ॥ ૧૮ ॥ શરીરે ડાઘા કુચી પાડી, કા-
 યાનો મંદવાડ દેખાડી; જઈ આંગવા લાગજો પાય, તવ કેવી ફજેતી થા-
 ય. ॥ ૧૯ ॥ જ જ દુરગંધી બહુ આવે, કહી નાશીકા પોતે દખાવે; એ-
 વાનો ન થવા દે સ્પર્શ, રૂપાળુ દેખી આવે હર્શ. ॥ ૨૦ ॥ ત્યારે રૂપ વી-
 શય શું તાળ્યો, લોકને જુદુ કેહેવા લાગ્યો; ખોટો બાશથી નાક દખાવે,
 પુરુષ અંદન મનને ભાવે. ॥ ૨૧ ॥ ત્યારે કીચો વિશય ત્યાગ કીધો,
 લોકને બોધ મીથ્યા દીધો; ભોળા ભરમાઈ ભરમાઈ પડીયા, જે કહ્યું તે
 મારગે ચડીયા. ॥ ૨૨ ॥ પણ વિચાર્યું નહીં એમ, તું તો વૈભોગ લે છે
 કેમ; લોકના વૈભોગ દેખાડાવે, તો તો પોતાના અપમાં આવે. ॥ ૨૩ ॥
 હોય વધભોગ વસ્તુ જુદ, લાવી અર્પણ કરીદે તેહ; તેનું સુખ પોતે બે-
 ઠો માણે, કંઈક પાંખાની દોરીઓ તાણે. ॥ ૨૪ ॥ કંઈક ચરણ આંપે આ-
 વી, આંપે ઉત્તમ ભોજન લાવી; પથારી પાથરે સુંવાળી, તળે ઉશીકાં

દોલીઆ ઢાળી. ॥ ૨૫ ॥ આવી જને તે લાગે પાય, પછી એથી શું
 વિશેષ આહાય; કંઈક મોટી દુકાનો વાળા, તેને કેવાક સુજે ચાળા.
 ॥ ૨૬ ॥ મોટાં મંદારો સોવરાવે, સોને રૂપે જડાવે મડાવે; કરે કાચ
 મહોલ બેઠકો બાગ, ઘોડા ગાડી તણે નહી તાગ. ॥ ૨૭ ॥ ઉંટ હાથી
 બંગલા બગીચા, વળી પાથરવાને ગત્રીયા; એવા સુખના વધભોગ મા-
 ણે, તોણે અજ્ઞાની મનમાં ન આણે. ॥ ૨૮ ॥ કરે સામગ્રી ઠાકોર નામે,
 પછી લગાડે પોતાને કામે; પહેરે ભારે દાગીના અંગ, વિધ વિધ વાવા
 નવરંગ. ॥ ૨૯ ॥ ગરીબોનું હુંટી ભેગુ કરે, પોતે પોતાનો ભંડાર ભરે;
 ભોળા જનને ભોળવ્યા વિના, ક્યાંથી વધભોગની બને બીના. ॥ ૩૦ ॥
 બધા ભોળા ભક્ત હુટાય, આંધળા સમ સદા કુટાય; એવા કહાડીશ
 પાખંડી પંથ, લોકને તો લગાડીશ તંત. ॥ ૩૧ ॥ તેથી તેમાંનો તેમાં કુ-
 ટાશે, સદા કાળ લાત્રચે હુંટાશે; અંતે નહી પામે ખરૂ જ્ઞાન, અવગતી
 થાશે નીધાન, ॥ ૩૨ ॥ મોક્ષનો મારગ નહી જાણે, આંધળો જેથીકાચે
 ચાલે; એવા હૈયા પુટા અજ્ઞાની, ઠાઠ પાઠને લે સત્ય માની. ॥ ૩૩ ॥ મ-
 જે પરસાદીનો પડીયો, કરે ત્યાં અજ્ઞાની હડીયો; જરા માન્ય દેધને બો-
 લાવે, તવ અજ્ઞાનીને પ્રેમ આવે. ॥ ૩૪ ॥ એતો અછકલો કુટાય, માન્ય-
 ના લોભમાં હુંટાય; રણેલી સમરધી જેહ, કરે અરપણુ જધને તેહ. ॥ ૩૫ ॥
 પોતે પઈસાથી થાય ખાલી, લોભી ગુરૂનો પાલવ જાલી; પોતે પામે પુ-
 રણુ દુખ, ગુરૂ થયેલો લે છે સુખ. ॥ ૩૬ ॥ તેમાં પહોંચેલા શેવક જે-
 હ, કારભારિ થૈ બેસે તેહ; મોહોટો ભક્ત થઈ ટિલું તાણે, એમાંથિ ર-
 ણિને ઘેર આણે. ॥ ૩૭ ॥ બિજા લોકોને ઉપદેશ કરે, લાવિ ગુરૂ તણુ
 ઘર ભરે; તેમાંથિ ખાય પોતે પગાર, ઘરમાંથિ ન દેવું લગાર. ॥ ૩૮ ॥
 નિત્ય પડિયા પ્રસાદોના ચાટે, તેથિ ગુરૂનાં છિદ્રો દાટે; ભોળા જનોને
 કરે ઉપદેશ, પણ પોતાને મન નહિ લેશ. ॥ ૩૯ ॥ જ્યાં ને ત્યાં મહિમા
 વધારે, ક્યાંથિ ગુરૂ ઘેર વધારે; ગુરૂનાં પગલાં ઘેર થાય, તવ પાતક
 બળિ જાય. ॥ ૪૦ ॥ એમ રણાવિને પોતે રણે, નિત્ય ભોજન ગુરૂનાં
 મળે; તેથિ મહિમા વધારે અતિશે, શ્રદ્ધા નહિ પોતાના મન વિશે.
 ॥ ૪૧ ॥ પણ ભોજિયા જન ભોજનાય, એતો અજ્ઞાનિ છવ ગણાય;
 તેવા અજ્ઞાનિ તરે ક્યાંથિ, મળે નહિ મોક્ષ ગુરૂમાંથિ. ॥ ૪૨ ॥ ઘણા ગુરૂ
 શેવિ મોક્ષ માગે, તેનો પતો કદિ નવ લાગે; મોક્ષ મારગ ગુરૂથિ ન્યારો,
 ગુરૂ મારગ ખતાવનારો. ॥ ૪૩ ॥ તેનો માની લેવો લિપકાર, પણ રાખવો
 પ્રભુ શું પ્યારુ તેવી ખરી વારતા જેહ, નવ્ય સમજવા દેઉ તેહ. ॥ ૪૪ ॥

ખર જ્ઞાન કથે જન કોઇ, તેની કરાવું બદખોઇ; ખરી વાતને નાંખું મારી,
ખોટી વાત દીપાવું સારી. ॥ ૪૫ ॥ સાચા જનને અવજસ મળે, ખોટા
જનની વેળા વળે; એવી અવળી રીતી માહારી, વેદ પુરાણ કહે છે પો
કારી. ॥ ૪૬ ॥ તોયે જગતના સમજ્યામાં નાવે, ખોટી વાત ખરી સોવ-
રાવે; એવી સરવેની કર બુદ્ધી, આવવા ન દેવું સુદ્ધ સુદ્ધી. ॥ ૪૭ ॥
ચઠાવું અવળે પંથ પ્રેમે, સવળામાં નાંખું વેહેમે; ખોટું નાણું નવ ખો-
વાય, સાચું નાણું નવ સચવાય ॥ ૪૮ ॥ મારા રાજમાં ખોટું ખલવું,
વળી ખોટાનું ચલાણું ચલવું; ત્રણું ખોટું તે ખરું મનાશે, ખરું હશે તે માર્યું
જશે. ॥ ૪૯ ॥ વળણું. ॥ ખરું ખરું માર્યું જશે, ખોટું ખરું મનાય; બ્યા-
સ વહાલ વાણી વહે, કળી તણી સત્તાય ॥

કડવું ૧૫ રાગ સાખીની ચાલ.

જયમુની રૂશી એણીપેર ખોલ્યા, સુણ જનમેજે રાય; વિસ્તારી તુ-
જને સંભળાવું, કળીની કરણિ કથાય. ॥ ૧ ॥ કળી કહે યુધીષ્ઠર સુણો,
સત્ય મારગને છેદુ; પણ કોઇ ખરો જ્ઞાની હોય તે, થઇ જય માહારો ભે-
દુ. ॥ ૨ ॥ ધુતારાનો ધર્મ વધાર, સાચાનો નાંખુ ભાગી; પાખંડીનું પુજ-
ન કરાવું; સત્ય દેવરાવું ત્યાગી. ॥ ૩ ॥ એવી અવળી રીતી માહારી,
અવળું સૌ સવળું માને, ખરાની ખરી વાત હોયે તે, ધરવાન દેઉ કાને.
॥ ૪ ॥ કલપીત સંકૃસ્ત ઉભુ કરીને, જગતમાં સાચા મનાવું; પુરાણ
પુસ્તકના અરથો, તે ઉલટા ઠરાવું. ॥ ૫ ॥ સતીને શીશ લાન્છન લા-
વું, શાહુકારને કર ચોર; સધરમાંને પાછો પાડુ, અધરમીનું કરું જોર.
॥ ૬ ॥ સાચા જનને જુઠો ઠરાવું, જુઠાને ઠરણું સાચો; કાયરને સુરો કેવ-
રાવું, સુરાને પાડુ પાછો. ॥ ૭ ॥ જોતીશ વિદ્યા જુઠી પાડુ, જગતની
શ્રદ્ધા ઉઘાડુ; વધદોને અજણું ઠરાવા, નવા નવા રોગ કહાડુ. ॥ ૮ ॥
વધદ લોકો રોગ કળી ન શકે, ન જાણે રોગનું નામ; એવા. એવા ઉતપા-
ત કરવા, એતો માહાર કામ. ॥ ૯ ॥ સર્વની સ્વારથ બુદ્ધી બનાવું, પર
મારથ કયાં વસે; કીરતી દાનનો રીવાજ કહાડુ, જ્ઞાનીજનો જોઈ હસે. ॥ ૧૦ ॥
બ્રહ્મ ભોજન કરાવે કોઇ, તે ધરે બહુ હંકાર; જસ લેવા તે વેળા પુછે,
કેવો છે સ્વાદ વધાર. ॥ ૧૧ ॥ અધરમી બ્રાહ્મણ વખાણ કરે; દાળ તો
દુધપાક તોલે; ખારી હોયેને કહે મીઠી, અનપર જુદું બોલે. ॥ ૧૨ ॥
તવ પુછીએ શીદ ખોલ્યાં ખોટું, દાળમાં નથી સ્વાદ; મોદીકથી મરડાય

છે મોહુ, જે એમ લઈયે વાદ. ॥ ૧૩ ॥ તવ કહેશેકે અન દેવતાને, ખોટું
 કેમ કહેવાય; માટે સારૂ કહેવું પડે, એમ વદે તદાય. ॥ ૧૪ ॥ અન ખોટું
 કહેતાં પાતક લાગે, વાત વિચારો આપ; પણ અનપર બેશી બોલવું
 જુદું, એથી તે કીયું પાપ. ॥ ૧૫ ॥ તવ વિપ્ર કહેશે જેમ હોય તેમ, ધ-
 ર્ણીને ખોટું ન કહીએ; ખોટું કહિએ તો નોહોતરૂ ન દે, તેથી તેના ગુણ
 ગમ્યે ॥ ૧૬ ॥ જ્ઞપ્તિ જેમને અનપર બેશિ, જુદું બોલે અજ્ઞાની; જુદું
 બોલાવે માત્રધણિ તે, કીરતીનો અભિમાની. ॥ ૧૭ ॥ એવા અતિશે ઉ-
 તપાત માંડુ, માહારા વારામાં હુંતો; પ્રેમદાઓ એવી થવાની, સ્વામિને
 વેચે સુનો. ॥ ૧૮ ॥ પર પુરૂષ બહુ પ્રીય લાગે, મુખડાં દેખી મોહોશે;
 આખરૂ ઇચ્છત આવી મુકી, ધન લોભે પેહેરવેશ જોશે. ॥ ૧૯ ॥ સારાં
 નરતાં સ્વરૂપ જોશે, સાચા નરતા પોશાગ; પેહેરવેશ દેખિ પ્રેમદા પત્રજશે,
 રીધ સિધ બગીચા બાગ. ॥ ૨૦ ॥ વ્રધ યોવનની કરશે પરીક્ષા, લંપટ
 લલના થાશે; સ્વામિ જ્યાં જવાનું ના કહેશે, ત્યાં તે બમણી જશે.
 ॥ ૨૧ ॥ બાંધશે મુમત કંથની સાથે, કરશે કોટીક કલેરા, વ્રધાવસ્થાનિ
 થાશે તેહો, કરશે યોબન વેશ. ॥ ૨૨ ॥ અયુત સ્વામિ કરશે તે નારી,
 કહેવાશે કપુત, સત સ્વામિ કરશે તે નારી, ગણાશે સપુત. ॥ ૨૩ ॥ પ-
 શુનું મધ્યથુન દેખિ, વામાને પ્રેહ અડશે; શુભ શિખામણ દેશે તેને, ગળે
 અવળી પડશે. ॥ ૨૪ ॥ માંથે કુટું કસંક મુકી, કંથને સામો લડાવે; સ્વા-
 મિનો સ્નેહિ હોય તેની, સાથે રાંટ પડાવે. ॥ ૨૫ ॥ પછી છીંદ્રો સોધ
 નહિ ને, ન દે શિખામણ કહિ; સતિયાને જરકરમિ કરાવે, નિરમળ
 વાણિ વદિ. ॥ ૨૬ ॥ મુરખ પુરૂષ માનશે સાચું, અબજાનાં ચીન ન
 હિ વરતે; ધારે જેટલું કરે તેટલું, માનુની એક સરતે. ॥ ૨૭ ॥ માહારા વારા
 માં વામા કેરૂ, ચલણ વરમાં ચાલે; બોલ્યુ અબોલ્યુ નરને કરાવે, હલાવ્યું
 પાંદડું હાલે. ॥ ૨૮ ॥ માતા તજવે પીતા તજવે, તજવે જ્ઞાતને ભગની;
 પુરૂષ જે તેમ તજે નહિતો, કલેશનો ઉઠે અગનિ. ॥ ૨૯ ॥ નારી ન જંપે
 ન જંપવા દે, નરના પુરણ પાપ; માહારા રજમાં કામની કેરો, કોઈ ન
 જોરવે તાપ. ॥ ૩૦ ॥ પુરૂષનું પુરશાતન ઘટશે વધશે પ્રેહ વામાને;
 પોતે કુડાં કંથ કરીને, મુકે આળ સામાને. ॥ ૩૧ ॥ પોતાની સરસાઈ
 બતાવા, કરે સામાની વાતો; નવરી બેઠી વગોવે પરને, કરે વિશ્વાસઘાતો
 ॥ ૩૨ ॥ વાદજ જાલે સ્વામિ કેરા, કેમ પરણ્યા બે નારી; અમારે પણ
 બે નર જોઈએ, થાશુ બ્યભિચારી. ॥ ૩૩ ॥ અબજા પોતાનો ધર્મ ન
 સમજે, નરનો ધર્મ ન જાણે; એક નારીને ન હોય નર બે, નર લક્ષ નારી

આણે. ॥૩૪॥ ધરમ શાસ્ત્રે આપી છે છુટી, સ્વતંત્ર પુરૂશ સર્વ; પરતંત્ર
જણવી પ્રેમદા સવળી, તેમ છતાં કરે ગર્વ. ॥ ૩૫ ॥ વાદ કરાવું ગર્વ
ધરાવું, તે મમ રાજ્યની રીતી; નર થાકશે પશુ નારી જતી, પરાણે
કરશે પ્રીતી. ॥ ૩૬ ॥ એક નર પુઠે નવ નવ નારી, ફરશે દીવસરેણી;
વામાનો વ્રહે નહી સમવાનો, નજર સદા હેણી. ॥ ૩૭ ॥ પશુ સમ-
વ્યવહાર વરતશે, કાં તન્યા કાં બેટી; કાં ભગની કાં કાકી માશી, સરમ
મુકશે છેટી. ॥ ૩૮ ॥ નર નારી એક વાહન બેસી, ફરશે સુખદુ લેવા;
નર સરીખા પોશાગ પેહેરે, પુરણ વૈભોગ દેશ. ॥ ૩૯ ॥ અબળા ઉપા-
ન પેહેરશે ચરણે, ખડા ચઢાવી ચાલે; જણી વિદ્યા વિદ્વાન બ-
નીને, છત્તર રૂમાલ ઝાલે. ॥ ૪૦ ॥ પતીનો કર ગ્રહી પંથે પળશે, નહી
બ્રાત નાતની સર્મ; કહેશે ક્યાં કર પરનો ગ્રહ્યો છે, કરતી નથી અધર્મ.
॥ ૪૧ ॥ એવા એવા ઉત્તર દેશે, બોલ્યામાં બહાદુરી; ભણી ગણીને
પ્રવિણ થાશે; સકળ ગુણે સુરી. ॥ ૪૨ ॥ પુત્રીના માત તાત દેખીને,
થાશે ખુશી ખુશી; કેહશે કે દીકરી છે બહુશુખી, જમાત જખરોહુશી.
॥ ૪૩ ॥ સાસરેથી દીકરી આવે તવ, દે માન્યને આવકાર; આવો બેની
બેસો બેની, શું જમશે આવાર. ॥ ૪૪ ॥ એવાં એવાં લાડ કરીને,
પીતા પુત્રી બગાડે; માતા કેરી વાણી મીઠી, દીકરીનો મોહ લગાડે.
॥ ૪૫ ॥ વળણ. ॥ મોહ ચઢાવે માવડી, કરી તનયાનાં વખાણ; વ્યાસ
વલ્લભ વાણી વદે, કળીનું એ પરમાણ. ॥

કડવું ૧૬ રાગ મારના ચોપાઈ.

બોલ્યા જમુની એમ વાણી, રાજ સાંભળ ઉલટ આણી; કળી કહે
સુણો રાય ધર્મ, મારા ગુણ ચરીતના મર્મ. ॥ ૧ ॥ મારા વારામાં જે જે
થાય, તે તે માહાર કરાવ્યું કરાય; મારા વારામાં સુમતી નાસે, રમે કુમ-
તી ચારે પાસે. ॥ ૨ ॥ મારા વારામાં વાહાલામાં વેહેર, જેની ને તેની
આંખમાં ઝેર; વળી કંગાલ ઉપર કેર; સહુ જખરાની માગે મેર.
॥ ૩ ॥ વળી સગાં સહોદર જેહ, સાચુ શત્રુપણુ કરે તેહ; વળી પાસે-
નો પાડોશી બળે; જ્ઞાતી ભાઈ વણા કળકળે. ॥ ૪ ॥ જતી ટળીને જ્ઞા-
તી થાસે, એક એકનું ધસાતું ગાસે; તેમાં બનશે શેઠ પટેલ, કરશે ચા-
ન્ડાળના ખેલ. ॥ ૫ ॥ મમા જેને ને તેને કનડવા ધારે, વણા ગરીબોને ગરદન
મારે; વળી લાંચો લેવાની ધારે, કાંઈ મળે તો તેને ઉગારે. ॥ ૬ ॥ હોય

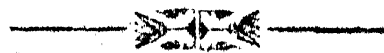
ચંડાળ જાતો જેહ, પણ તેવું ન કરે તેહ; શેઠ પટેલ જે કેહેવાશે, તેતો
કરમ ચંડાળ થાશે. ॥ ૭ ॥ હોયે વણીક વિમ્બ ઉંચ, પણ નીચપણાની
ખુંચ; દેખાશે ભક્તી ભાવમાં પુરો, તેતો પ્રપંચે નહીં અધુરો. ॥ ૮ ॥
અને સાદે સ્વરૂપે જે ફરે, તેતો પ્રભુથી કાંઈક હરે; નારી નર તણા વેશ
ધરશે, માત પીતાને મારગ કરશે. ॥ ૯ ॥ બાળકી અવતરે જ્યારે, પે-
હેરાવે પુત્રનો વેશ ત્યારે; તેથી પુત્ર રૂપે પુત્રી ફરે; મોહોટપણું તે આળે
કરે. ॥ ૧૦ ॥ પછી ગુણ કેવા નીસરે, કેમ નાનપણનું વિસરે; પછીતેમાં
કેવા ગુણ આવે, બોલે ચાલે જેવું તેને ફાવે. ॥ ૧૧ ॥ તેથી કેહેવાય
જગમાં એવું, માત પીતા બગાડે છે તેવું; પણ માતા પીતા શું કરે,
માહારી છાયાથી બુદ્ધી ફરે. ॥ ૧૨ ॥ જેવો કરતા હરતા ભગવાન, તેવો
હું કરતો મસ્તાન, નર નારી તણા વેશ લેશે, વામા રૂપે આલીંવન દે-
શે. ॥ ૧૩ ॥ નરને નારી થવા મન થાસે, દેવને નામે વેશ લેવાશે; નહી
આવે લંપટને લાજ, એમ ઉંચે ઉંધુ માહાર રાજ. ॥ ૧૪ ॥ ત્રણે યુગમાં
સવળા ચરણ, માહારે અવળી અષ્ટાદશ વરણ; માહારા વારામાં મેવ
આછો, ચઢી આવી જતો રહે પાછો. ॥ ૧૫ ॥ આવ્યો આવ્યો સહુને
દેખાડે, પણ એક ફેર નવ પાડે; જગત જે દન આવવો ધારે, વાદળુ ન
દીસે તે વારે. ॥ ૧૬ ॥ કદી વરસે તો અન બોળે જય, નવ જય તો
જંતુ થાય; તે તો વીણી વીણી ને ખાય, કાંતો ખાનારાં ખોનાય. ॥ ૧૭ ॥
દેખાડુ નવા નવા રંગ, પણ તે રંગમાં નહી ઢંગ; કરે જે જે આશાને
ઉમંગ, તેની માહારે કરવી ભંગ. ॥ ૧૮ ॥ ધર્મ ધ્યાન જે કરવું ધારે,
તેને નાંખુ વિવન નકારે; પરીપુરણ કરવ ન દેવું, થાય પુરણ તો કર
કેવું. ॥ ૧૯ ॥ મન ફેરવી અભીમાન લાવું, એનું કર્યું કારવ્યું ધોવરાવું;
ધણી પુલાશોમાં પુલાવું, કરેલું સુકીત ફુલાવું. ॥ ૨૦ ॥ માહારા વારામાં
ભુજવા પંથ, વાળ કરાવું કલપીત ગ્રંથ; કોઈ પ્રતમાને પ્રભુ માને, કો-
ઈ પ્રતમાં પાશાણ જાણે. ॥ ૨૧ ॥ કોઈ કેહેસે પ્રભુ નીરાકાર, કોઈ કેહેસે
પ્રભુ સાકાર; કોઈ કેહેસે પ્રભુ અકરતા, કોઈ કેહેસે કરતા હરતા. ॥ ૨૨ ॥
કોઈ કેહેસે સગુણ સ્વામી, કોઈ નીરગુણ માને નામી; કોઈ કેહેસે ન્યા-
રો રામ, કોઈ પુરણ વ્યાપક કહે શામ. ॥ ૨૩ ॥ કોઈ સુતાને માનસે પ્રી-
તે. કોઈ બેઠાને રૂઢી રીતે; કોઈ ઉભાને માલીક માને, કોઈ નહી કાંઈ
એવું જાણે. ॥ ૨૪ ॥ કોઈ છખીને પીતળ પુજે, કોઈ ને તે અવળ
સુજે; કોઈ કાષ્ટ પ્રતીકા સંવે, કોઈ એ વાત મુકે નેવે. ॥ ૨૫ ॥
સહુ ભુજવા પંથે પગે, પણ સાર તેનો નવ કળે; કોઈ તીલક

ઉભાં તાણે, કોઈ આડાં તીલક વિખાણે. ॥ ૨૬ ॥ કોઈ ઉભામાં બીનમી
 કાળી, કોઈ કપાળે ભસ્મજ ભાળી; કોને ઉભામાં ચાંદલો એક, કોઈને
 બે ત્રણનો નેક. ॥ ૨૭ ॥ કોઈ કરે ઉભી બે શળીયો, કોઈ જેવો બદામ-
 નો કળીયો; કોઈ ધનુશ બાણાકાર, કોઈ કેશર સુખડ સાર. ॥ ૨૮ ॥
 કોઈ રૂદ્રાક્ષ તુલશી વાળા, કોઈ સ્ફટીક મણીની માળા; એવા જુજવા
 જુજવા મત, તેમાં કીયો સત્ય અસત્ય. ॥ ૨૯ ॥ સહુ કેહેસે સત્ય અ-
 મારા, બાકી બીજા બધા ધુતારા; નીરાકાર વાળા એમ બોલે, અમારો
 વેદ પંથ સત્ય તોલે. ॥ ૩૦ ॥ ચાલે સાકારનું જુઠાણું, મુંઢ સત્ય માને
 સાંજ વાણું; બોલે સાકારવાળા એમ, નીરાકારમાં કુટાઓ કેમ. ॥ ૩૧ ॥
 નીરાકારનો પંથજ ખોટો, કાઢનારે વાળ્યોછે ગોટો; એમ અપખોડે સાકાર
 વાળા, દેખાડે પોત પોતાના ચાળા. ॥ ૩૨ ॥ પેલો પેલાને જુઠો પાડે,
 પેલો પેલાની ખોડ્યો કાડે; ત્યારે જણવો કીયો સાચો, માહારા વારામાં
 સૌ પંથ કાચો. ॥ ૩૩ ॥ જુઓ સૌ પંથ સાચા હોય, તો તો જુજવા ન
 પડે કાચ; સાચો સર્વ સ્થળે પરખાય, કોઈ કોઈને ટોટો ન થાય. ॥ ૩૪ ॥
 બધા વિશ્વનો છે ધણી એક, તેના ન હોય પંથ અનેક; ઉપજે પંથ અ-
 નેક જેહ, જુઠે જુઠા જણવા તેહ. ॥ ૩૫ ॥ જે જે વસ્તુ જે જે ખાય, તેને તે-
 નો સ્વાદ જણાય; તેથી તેને તે માને મીઠું, શાચીકે બીજું નથી દીઠું.
 ॥ ૩૬ ॥ માહારા વારામાં કાચે કાચું, કોઈનું નવ્ય જણવું સાચું; તે હું કળી
 કુટાવી મારું, કોઈનું ન થવા દઉં સારું. ॥ ૩૭ ॥ કોઈને હાથ સાચી વાત,
 આવે તે ન કરે પ્રખ્યાત; પ્રસીધ કરવાની બુદ્ધી ન આપુ, કરે પ્રસીધ
 તો મત કાપુ. ॥ ૩૮ ॥ કોઈના મનમાં ઠરવા ન દેવું, માહારું પ્રખળ જ-
 ણવું એવું; જગતની મતી ફેરવું એવી, ધુતારો ગણી કહાડે તેવી.
 ॥ ૩૯ ॥ જેનામાં હું ન શકું પેશી, તેના મનમાં સત્ય જાય બેશી; સાચું
 જ્ઞાન થઈ ગયું જેને, મુકુ આજસ સુસ્તી તેને. ॥ ૪૦ ॥ તેથી હાથ આ-
 વેલું ખુએ, પછી નવા નવા રંગ જુએ; દેખાડું રંગ ભારે ભારે, તેથી
 ખરો વસ્તુ વિસારે. ॥ ૪૧ ॥ એટલે અવળે પંથ લેઉં, પછી છુટો થવા
 ન દેઉં; ખરો હીરો નાંખુ ખોવરાવી, જુજવા ભપકા જેવરાવી. ॥ ૪૨ ॥
 પુરણ પ્રારબ્ધી પ્રાણી હોય. તેતો ખરી વસ્તુ નવ ખોય; તેની પાસે
 માહારું નવ ચાલે, એતો મન માને તેમ માહાલે. ॥ ૪૩ ॥ વળણ. ॥
 મન માને તેમ મહાલુવા, જ્ઞાની જનને છુટ; પણ માહારા વારા વિશે,
 જગત જાણે જુઠું. ॥

કડવું ૧૭ રાગ ધન્યાસરીની ચાલ

જયમુની રૂપી એણીપેર બોલ્યા, સુણ જનમેજે રાય; વિસ્તારી તુ-
જને સંભળાવું, કળીની કરમ કથાય. ॥૧૧॥ કળી કહે છે યુધીટરને, સાંભ-
ળો માહારી કરણી; એકા એક કોંપી નવ થાશે, બધી કહુ વાત વરણી.
॥૨૧॥ ખરી બીના કહુ છું તમને, ચાલ રીજે કે રૂઠો; મમ રાજમાં જુઠો
તે સાચો, સાચો તે જયવું જુઠો. ॥૩૧॥ સાચાની રીતી સવળી તે, અવળી
સહુને ભાસે; કરતા હોઈએ તેજ કરીએ, એમ કહીને નાસે. ॥૪૧॥
ખરામાં કોને ન દેડે ટકતા, બકવા કર્યા કેવરાવું; ન્યાયમાં વારતા દીસે
તોલે, યુક્તીથી ફેવરાવું. ॥૫૧॥ ખરૂં લાગે પણ એમ મન ફેરવું, અવર
પંથ છે મોહોટા; તે સરવે કેમ વળગ્યા હસે, કેમ કહી શકીયે ખોટા.
॥૬૧॥ એવું સમજી રચ્યો પચ્યો, રાત દીવસ રહે તેમાં; સુજવા ન દે-
ઉં ખરો રસ્તો, કાંતો બોળાવું બેમાં. ॥૭૧॥ ખરામાં મન દ્રઢ નવ રાખું,
એવું પરીખળ માહારૂ; અનેક અવગુણનો હું ભરેલો, કોઈનું નકરૂં સારૂ.
॥૮૧॥ ખોતાનું સારૂ કરવા માટે, કે જન થાયે ત્યાગી; તેને વિસેશ પા-
પમાં નાંખું, બહુ કરૂં બેરાગી. ॥૯૧॥ સંસારી કરતાં ત્યાગી જનમાં, અપ
લક્ષણો હજાર; અતી પાપમાં એને નાંખું; ખેલાવું નથ બજાર. ॥૧૦૧॥
બનાવું કામીને કોંપી, લોભી લંપટ લાલ; ઉપરથી દેખાય રૂઠોને, અંતર
ખોટી ચાલ. ॥૧૧૧॥ તે કોઈના વરત્યામાં નાવે, તે કરતાં કહી આવે;
પણ પાપ થાવા મેં મતી આપેલી, મનમાં કાંઈ નવ લાવે. ॥૧૨૧॥
લંપટ સંગે રહે લપટાઈ, પર પાસે ગુણ ગાય; એવો મેં અંધાપો આ-
પેલો, પાતકમાં લપટાય. ॥૧૩૧॥ માહારા વારામાં વેરાગી, સંન્યાસી
બ્રહ્મચારી; તેમની શેવા પુરૂશ કરતાં, વિશેષ કરસે નારી. ॥૧૪૧॥ નારી-
નું હલન નારીનું ચલન, નારી કરે તે થાય; વિસેશ વિધવા વામા વળગે,
કેહેસે કરૂં સેવાય. ॥૧૫૧॥ ચોખ્ખન વયની વિધવા વામા, વિદ્યા અભ્યાસ
કરસે; માહારા છે ગુરૂ માહારા છે ગુરૂ, કહી કહી પુઠે ફરશે. ॥૧૬૧॥ મહતા
વધારે મીષ્ટાન મારે, સેવા કરે બહુ સારી; ખોતાને પતી નહીને, ત્યા-
ગીને નહી નારી. ॥૧૭૧॥ એકેને આડ નહી કશી વચમાં, શું છે તે
જગતીસ જાણે; અજ્ઞાની જીવ એવું કેહેશે, ત્યાગી તે તાત પ્રમાણે. ॥૧૮૧॥
ત્યાગી કેહેશે શેવક અમારી, ગંગા રૂપ છે બાધ; હરનીસ એને જ્ઞાન વાહાણું,
શેવા કરે ધાઈ ધાઈ. ॥૧૯૧॥ વિધવા કેહેસે કંથ ગયો તો, શું કરવો વ્યવહાર;
આ સ્વામિની સેવા કરીને, ઉતરીયે ભવ પાર. ॥૨૦૧॥ એવું કહિ સે

વામાં રહિને, મન ગમે તેમ ચાલે, જગત નિંદા ન કરે માટે, હરનિશ
માળા ઝાલે. ॥ ૨૧ ॥ ભોળીયા કેહેસે ભક્ત છે બાઈ, સંસારની લત
નથી; ગુરૂની શેવા કર્યા કરે છે, વિદ્યા ભણિ છે અતિ. ॥ ૨૨ ॥ ભણિ
ભણિને શું જ્ઞાન ભણે, પ્રથમ સમજે કેવું; પંચ ભુતોનિ આ છે કાયા,
માહારે શું લેવું દેવું. ॥ ૨૩ ॥ દેહ તે હું નહિ, દેહ માહારો નહિ હું દેહ
નાથી ન્યારી; માટે દેહયિ કર્મ બને છે, તેની હું નહિ ભોગદારી. ॥ ૨૪ ॥
દેહનાં કરમ દેહ કરે છે, તેથી મુને નહિ દોશ; એવું ગુરૂનું જ્ઞાન મળ્યાથી
કોઈ વાતનો નહિ છોશ. ॥ ૨૫ ॥ ગુરૂ કહિને ગોદમાં બેસે, ચેતિ થઈ
ચાંપે ચરણ; ન રહે વ્યભિચાર થયા વણ, ભિન્નય અંતઃકરણ. ॥ ૨૬ ॥
કામદેવને શિવ સરખા ન જાણ્યા, તો કોણ મનુશ જાત; અચળપણ
બતાવે મીઠ્યા, દુનિયા ભોળી છેતરાતી. ॥ ૨૭ ॥ ક્રિયા ગ્રંથમાં કહ્યું છે
કે, ત્યાળી કને જય નારી; નારીનો પરછાયો ન લે, સન્યાસા કે બ્રહ્મચારી
॥ ૨૮ ॥ તેમ છતાં શેવામાં ગણે, એ બધો માહારો જોરો; કાળજની કો-
ટડિમાં પેલો, કોઈ રહે નહિ કોરો. ॥ ૨૯ ॥ નાહાતિવેળા પેશાબ કરે,
પાણી ભેગું જય પાણિ; ગુરૂ સંવકમાં એ રિતે, કોણ વારતા જય જાણિ.
॥ ૩૦ ॥ એના અતિ અચગુણ માહારા, કેહેતાં ન આવે પાર; મારા
રાજમાં ડગસે ડગલે, વધસે વિનિચાર. ॥ ૩૧ ॥ રાજ્ય વંશી રઝળતા
થાસે, ગુલામ કરસે રાજ; સગા સહોદર કોઈ કોઈની, ન ગણે લગાર
લાજ. ॥ ૩૨ ॥ રાજ રઘયતને દુખ દેઈ, ધન હરીને લેશે; ન્યાય તજી
અન્યાય કરીને, દુનિયાને ડંડ દેસે. ॥ ૩૩ ॥ રઘયત રાજનુ વાંચશે
ભુંદુ. રાજ રઘયતને રંગડે; દુખડુ પડશે વસ્તી ત્રિશે, આનંદ થાશે વ-
ગડે. ॥ ૩૪ ॥ વળણ. ॥ વગડે આનંદ ભોગવે, સુણા યુગ્મીષ્ટર રાય;
વ્યાસ વલ્લભ વાણી વદે, કળિનિ કરમ કથાય ॥

કડવું ૧૮ રાગ સુલણાની ચોપાઈ.

બોલ્યા જયમુની મુખવાણિ, રાજ સાંભળ ઉત્તર આણિ; કહે કળી
ધરમરાય પ્રત્યે, દુનિયાને ચલાવું અસત્યે. ॥ ૧ ॥ ઓછા આયુશની સહુ
શ્રષ્ટી, નવિ નવિ ભોગવશે કષ્ટી; સપ્ત વર્ષની સ્ત્રી થઈ ફરશે, નવ વર્ષ
ની ગરલ ધરસે. ॥ ૨ ॥ નીચજે નીરખળ પ્રજાય; મંદ બુદ્ધિ સરવનિ
થાય; ટુંકો આયુશ ટુંકી બુદ્ધિ, તેથી નાવે પ્રભુની સુદ્ધિ. ॥ ૩ ॥ ઓડા આયુ-
સમાં સુખ સર્વ, લોભ લાંબય ગમ્મત ગર્વ; કામ ક્રોધ માહાર ને તાર,

લપટાય કરી લેના સાર. ॥ ૪ ॥ વહુ સોળ વરસની થાસે, તવ સાસુનાં
 મેહેણાં ખાસે; કહેસે વાંઝણી વરમાં આવી, બાધ છંદગાની ડુબાવી
 ॥ ૫ ॥ નાહાની વયમાં વસ્તાર માગે, કાચો કચીઆરો ખપ લાગે; એતો
 ટુંકા આયુશનું જોર, સહુનો મોહ માયાનો સોર. ॥ ૬ ॥ નાહાની નાહાની
 વયનાં બાળ, મોહ મૈથુનનો મમ કાળ; અતી અપલક્ષણ અવગુણ
 કાંટે, તોળાસે જળ ત્રુણ. ॥ ૭ ॥ હવે કહોતો કહું વિસેશ, સુણતામાં ઉપ
 જસે કલેશ; તવ ધરમ ભરાયા ક્રોધે, થાય બ્રહ્મ બુદ્ધિ તુજ બોધે ॥ ૮ ॥
 તું કરાવે વાલામાં વેહેર, તારી કરણી કાળો કેર; મુણિ આઠ્યું આંખમાં
 જોર, પાપ નહી તુને મારતાં ઠેર. ॥ ૯ ॥ માટે વાયુ મુત મમ વિર, મહા
 બળવંત ગુણ ગંભીર; તેને આપ આગતા આજ, કાઢે આખા વિશ્વની
 દાઝ. ॥ ૧૦ ॥ તવ કળીએ કર જોડયા, તમારા સહુ સદેહ તોડયા; બધા
 અવગુણ કહ્યા મારા, હવે સાંભળી દ્યો ગુણ સારા. ॥ ૧૧ ॥ પછીથી
 મારજો મુખ રૂપે, તવ ધીર્ય ધરી ધર્મ ભુપે; વિરા વરકોદર ધરો ધીર,
 જોઈએ કેટલું છે નીર. ॥ ૧૨ ॥ એમ કહીને રોકાણ કીધું, ગુણ સાંભ-
 લવા લક્ષ દીધું; બોલ્યા યુધીષ્ઠર મુખ વાણી, સુણ કુકરમાં હેત આણી
 ॥ ૧૩ ॥ ગુણ સાચાં હોયતો કહેજે, નહીતો સમજી ચુપ રહેજે; જો જુઠી
 અડાવિશ વાતો, તો તો ખાઈશ ભીમની લાતો. ॥ ૧૪ ॥ દુખી થઈ થઈ
 થાશે મરણ, ઘણું દુભાશે અંતઃકરણ; માટે બોલજો સાચે સાચુ, જુઠી
 વાતે હું નહિ રાચુ. ॥ ૧૫ ॥ તારાં કહીણ કુડાં કરમ, ધણો દીઠો
 અમે અધરમ; તવ કળી કહે સુણો રાય, પન્ડે નહીં બોલુ જુઠું જરાય.
 ॥ ૧૬ ॥ જુઠું બોલુંતો જગદીશ પુછે, બોલું કહેવાનું કારણ શું છે;
 બોલું અસત્ય માહારે આપ, મને કોટી જોડત્યા પાપ. ॥ ૧૭ ॥ પ્રલહિત્યા-
 નું પાપ અનંત, આ જગે તથી ખોટી ખંત; તવ ધરમ કહે ગુણ તોરા,
 જોઈએ જો કેવા છે સારા. ॥ ૧૮ ॥ ત્યારે કળી કહે સુણો રાય, સત્યદ્વા
 પર ત્રેતા ગણાય; તેવા તે ત્રણ યુગો કાઠા, માહારા કરતાં જાણવા માઠા
 ॥ ૧૯ ॥ તેવા વાતે યુગમાં સહુ કોઈ, ચાલે સત્ય પથે જોઈ જોઈ; જુઠું બોલે
 નહી મુખ જરા, ચાલે ખડગ ધારાએ ખરા. ॥ ૨૦ ॥ કરે પુન્યને ન કરે પાપ,
 ટાળવાને ત્રીવીધી તાપ; કરે જપ તપ કાયાને કષ્ટી, રાખે સદાય નિરમ
 બ દ્રષ્ટી. ॥ ૨૧ ॥ તેણું કરતાં કાઢે બહુ દન, તોયે ન મળે જુગલવન;
 મારા વારામાં ખટમાસ, કરે સત્ય કરમ અભ્યાસ. ॥ ૨૨ ॥ તેને તરત મળે
 મોહન, થાય પુરવનો પાપી પાવન; જપ તપથી તપુએ આયુશ, થોડામાં
 કરે પુરણ હું શ. ॥ ૨૩ ॥ એવું પરિબળ માહારામાં એક, જુઓ ધરમ

રાય વિવેક; બીજે ગુણ બતાવું નાથ, કહું છું જોડીને હાથ. ॥૨૪॥ ત્રણ
યુગમાં કરે પુન્ય, કરે અદકું ને રહે નુન્ય; તેથી દુભાય જીવ ગરીબ, જે
ના ઘરમાં ન હોય ડીબ. ॥૨૫॥ તેને ક્યાંથી અતી ધન મળે, પુન્ય કરવા
ની વેળા વળે; ત્રણ યુગમાં એ અવગુણ, આપે કુંગરને મળે ત્રુણ. ॥ ૨૬ ॥
મારા વારામાં એક દાન તણું; કળ મળવાનું હજાર ઘણું; એક જનાવાદી
પુન્ય રળે, તેને સહસ્ર જનાવાદી મળે. ॥ ૨૭ ॥ મને એવું હરીનું વ્રદાન,
તમે સાંભળ્યું હશે કાન; વળી ત્રીજે ગુણ બતાવું, ત્યાર પછીથી માર
ખાવું. ॥ ૨૮ ॥ ત્રણ યુગમાં ઘણું વરશ, ધ્યાનધરે ધરીને હર્શ; તે ગણાય
તરણા શમ ધ્યાન, મુજમાં ઘડી મેરૂ સમાન. ॥ ૨૯ ॥ ત્રણ યુગમાં સરવે
નારી, શેવે સ્વામી અને મોરારી; તવ સગતી પામે અખળા; એવા ત્રઈ
ણે યુગો છે નખળા. ॥ ૩૦ ॥ માહારા વારામાં શેઠ્યો સ્વામી, તે તો પ્રભુ
તણું પદ પામી; પોતાના પતીનાં શેવા કરે, આહતો હરી ધ્યાન ન ધરે
॥ ૩૧ ॥ તેને રીજે ત્રીલોકના નાથ, એવિ સ્વતંત્રા તેને હાથ; મારામાં
ગુણ એવા ચાર, કરો તોલ સતીના કુંવાર. ॥ ૩૨ ॥ તવ ધરમ વિશ્વમય થ
યા, બંધા અવગુણ હંકાઈ ગયા; તુંતો દેખાયો સપાત્ર, તારા અવગુણ
તરણા માત્ર. ॥ ૩૩ ॥ કોટી દીવા આગળ એક રંવી, એવી તુલના મુજને
હવી; કોટી અવગુણ દિપક તુલ્ય, પણ ગુણ આદીત અમુલ્ય. ॥ ૩૪ ॥ સુણે
સુણે પ્રકોદર વિરા, કળીની કને ગુણના હોરા; એવાને કેમ શકીયે મારી,
જે જે કુમતી કરતો તારી. ॥ ૩૫ ॥ એને મુકોદો મારા ભ્રાત, તવ કહી
પ્રકોદરે વાત; એણે આપણને દુખ દીધું, કળી કહે મેં પારખું લીધું.
॥ ૩૬ ॥ તાવી જોઈ ધ્રુપતી સતીને, પડુ પાય એની સુમતીને; જોઈ તમા
રી ન્યાય નિતી, તેથી ઉપજી પુરણ પ્રીતી. ॥ ૩૭ ॥ ધન્ય ધન્ય સતી સં
તાન, તમને પ્રસન શ્રી ભગવાન; જવો જય તમારો થાસે, વિદ્ય આવે
નહી કોઈ પાસે. ॥ ૩૮ ॥ વળણ. ॥ વિદ્ય તમેને આવે નહિ, સીધારો
સતી સંતાન; વ્યાસ વક્ષભ વાણી વદે, કળીયે દીધું માન. ॥

કડવું ૧૯ રાગ સાખીની ચાલ.

જયમુની રૂશી એણીપેર બોલ્યા, સુણજનમેજે રાય; વિસ્તારી તુજ
ને સંભળાવું, હીમાળય મહીમાય. ॥ ૧ ॥ કળીએ માન્ય અતીશે આપ્યું
બોલ્યા યુગ્રીષ્ટર એમ, હવે એને છુટો મુકો, ઓરે બળીયા ભેમ. ॥ ૨ ॥
આપણને શું લાગે વળગે, જે એના મતમા જશે; કુબુદ્ધી એવા પ્રાણી

ની, જશે ત્યારે થાશે. ॥ ૩ ॥ નહીં ડગે ને સ્થીર મન રાખે, તેને નહિ ડા
ગ લાગે; લંપટ પ્રતી કરે તેનું, સત્ય સમુળ લાગે. ॥ ૪ ॥ આપણે એ શી
કરવી ઉપાધી, પંથે પળો મમવિર; તવ વરકોદરે મુકી દીધો, આલ્યા પાં-
શરા તીર. ॥ ૫ ॥ હરી સમરણ કરતા કરતા, પાંધરે પંથ પળાય; પાંચ
પુરૂશને છડી નારી, હીમાળા લગભગ થાય. ॥ ૬ ॥ એવામાં એક સરોવ
ર આવ્યું, નીરમળ જળ લે લેહેરી, પાણી પીવા પાન્ડવ બેઠાં, ઉંચા વન
કુળ પેહેરી. ॥ ૭ ॥ એવામાં થઈ વાઘ ગરજના, જોખ ગાજો બાર મેઘ; તે
વો ગાજતો દોડ્યો આવ્યો, વાઘ વાયુ વેગ. ॥ ૮ ॥ દેખી ભય પામ્યા ભુ
પતી, હવે આયુશ ખુટ્યો; તવ પ્રકોદરે હીમ્મત આપી, કોધ ભરેલો ઉઠ્યો.
॥ ૯ ॥ કચ્છ ભીડાવી મનડુ ચીડાવી. વાઘના સનમુખ આવ્યો; જરા
ન ડરીયો હોકારો કરીયો, ઝડપી વાઘને ઝાલ્યો. ॥ ૧૦ ॥ ઝડપી ઝાલ્યો
બગતમાં વાલ્યો, પછી પુછ પકડી કાઢાડ્યો; મુસ્તક ઉપર ફેરવીને, પા
શાણમાં પછાડ્યો. ॥ ૧૧ ॥ તેવો વાઘનો દેહ તણને, થયો ગાંધર્વ રૂપ;
તે દેખીને વિસ્મય પામ્યા, કુન્તી નંદન ભુપ. ॥ ૧૨ ॥ બે કરજોડી ગાંધર્વ
ર્વ ઉભો પુછી પ્રકોદર વાત; વાઘ ટળીને આ દેહ પામ્યો, કોણ તારી મુ
ળ જત. ॥ ૧૩ ॥ ગાંધર્વ કહે સુત સતીના, હું તો સ્વરગનો વાશી; એક
વેળા આવ્યો અવનીમાં, મમ બુદ્ધી થઈ રાશી. ॥ ૧૪ ॥ દુરવાસા રૂશી ત
પ કરતાતા, તેની કને હું આવ્યો; રૂશીને બીવરાવવા માટે, મમ દેહ વા
ધ બનાવ્યો. ॥ ૧૫ ॥ રૂશીજી તવ ઓળખી ગયા, કોધે ભરાણા આપ;
નેત્ર ઉઘાડી કળકળાને, મુજને દીધો આપ. ॥ ૧૬ ॥ કહ્યું જ વાઘને
વાંધ રહેજો, તવ હું નર્મી પડીયો; ઓ રૂશી આપ શીદ દીધો, શું વાઘ ર
પે નડીયો. ॥ ૧૭ ॥ આપ માહારો અનુગ્રે કરો, ઓ માહારા મા બાપ;
ભુલ્યો ચુક્યો ને જખમારી, ટાળો ગરીબનો આપ. ॥ ૧૮ ॥ એટલે આવી
રૂશીને દયા; હાલતો આ દેહ મળશે; પણ વાયુ સુત ભીમને હાથે, વાઘ
તણો દેહ ટળશે. ॥ ૧૯ ॥ એટલે ગાંધર્વ એમ બોલ્યો મળે વાયુ સુત
ક્યારે; રૂશી કહે હીમાળે જશે, પાન્ડવ મળશે ત્યારે. ॥ ૨૦ ॥ એવી વા
ણી કહીતી રૂશીયે, માટે રહ્યો છું આંધ; વટેમારગુ જળ પીએ છે, આ
સરોવરની માંધ. ॥ ૨૧ ॥ હું જાણુ કે ભીમ મળે તો, પામુ પુર્વનો દેહ;
તેથી જોને ને તેને મહુછુ, કાર્ય કરું છું એહ. ॥ ૨૨ ॥ વણે દીવશે તમે
પધાર્યા, ત્યારે આ દેહ આવી; અતી ઉપકાર માન્યો તમારો. અંતર ઉ-
લટ લાવી. ॥ ૨૨ ॥ ઇન્ધિર જય કરશે તમારી, પ્રાંમશે પ્રભુના ચરણ;
પાતક ટળી પુન્ય વધજો, થાજો હરીને સરણ. ॥ ૨૩ ॥ એમ કહી અં-

તરધ્યાન થયો, ગયો સ્વર્ગ સુદન; ઇંદ્રને જઈને ચરણે લાગ્યો, ઇંદ્રનું
હરખ્યુ મન. ॥ ૨૪ ॥ આવ્ય ભાઈ ભણે તું આવ્યો, આ દેહ સાથો મ-
ળીયો; ગાન્ધર્વ કહે હીમાળે જતાં, ભેગો થયો ભીમ બળીયો. ॥ ૨૫ ॥
એ અડવાથી આ દેહ પામ્યો, નહીતો હતો સુન્ય મુન્ય; તેની સાથે વ-
ન ફળ પહેરી, જાય છે તમ અરજીન. ॥ ૨૬ ॥ છે મહા દુર્ખી નથી સુ-
ખી, પામે છે ધણી કષ્ટી; માહારા દલમાં ઉપની દયા, દેખી ન શકાયું
દ્રષ્ટી. ॥ ૨૭ ॥ એટલે બોલ્યો ઇંદ્ર રાજ, ચાલોને સરવે દેવ; અરજીનને
આંધ લાવીએ તેડી, જરૂર આવશે એવ. ॥ ૨૮ ॥ એવી આપી આશા
કે, ઉડયા તેત્રીશ કોડ; પુષ્પ તણાં વૈમાન બેશી, ચાલ્યા જોડા જોડ. ॥ ૨૯ ॥
ઉતરી આવ્યા અવની વીશે, જ્યાં હીમાળય પંથ; પાન્ડવને જતા ત્યાં
દીડા, મારગ રોક્યો અત્યંત. ॥ ૩૦ ॥ પાન્ડવો કરજોડી ઉભા, ઉભો અ-
રજીન ભુપ; એટલે નરને ઇંદ્રે પુછ્યું, કેમ ધર્યું આ રૂપ. ॥ ૩૧ ॥ શા દુ-
ખમાં તું દુલી ગયોછું, ઓરે મારા બાળ; શરીરે નથી વસ્ત્ર વાધા, એવું
શું આવ્યું આળ. ॥ ૩૨ ॥ કોણે ઘરબાર છીનવી લીધું. કોણે લીધું રા-
જપાઠ; રાજ્યવંશીનો વેશ મુકીને, કેમ કર્યો આ ડાઠ. ॥ ૩૩ ॥ અરજી-
નજી કહે પીતા મારા, કોઈએ કાંઈ નથી લીધું; કુડો કળીયુગ બેસવા-
થી, જણી જોઈ ત્યાગ કીધું. ॥ ૩૪ ॥ અવની વીશે રાજ કળીનું, બેઠું
જાણ્યું મમ તાત; એના રાજ્યમાં રહેલું ન ઘટે, માટે મુકી સહુ વાત.
॥ ૩૫ ॥ એટલે બોલ્યો ઇંદ્ર રાજ; અવનામાં કળીયુગ આવ્યો; તો તા-
હરે આવવુંતું સ્વર્ગ, કોણે આ પંથ બતાવ્યો. ॥ ૩૬ ॥ વળણ. ॥ આ
પંથ કોણે બતાવીયો, ઓર માહારા તન; વ્યાસ વક્ષલ વાણી વદે, સુ-
ભુજે શ્રોતા જન.

કડવું ૨૦ રાગ ધન્યાશ્રીની ચાલ.

જયમુની રશી એણીપેર બોલ્યા, સુણ જનમેજે રાય; વિસ્તારી તુ-
જને સંભળાવું, ધર્મ પવિત્ર કથાય. ॥ ૧ ॥ ઇંદ્ર કહે આ પંથ તુને, કો-
ણે બતાવ્યો આળ; આ કરવે શું સુખ માનોછો; ભુલ ખાધી ભુપાળ.
॥ ૨ ॥ ઇંદ્રે મુનશા દેહ સાડ, કીધા છે સહુ વધભોગ; તે તજીને કીયા
પ્રાણીએ, માગી લીધા રોગ દોષ. ॥ ૩ ॥ સુખ સંપત કોણ તજી બેઠો,
તજવે શું વધકુંડ પામ્યો; કીયો પ્રાણી મોક્ષ મળીયો, લક્ષ ચોરાશી વા-
મ્યો. ॥ ૪ ॥ એટલે અરજીન હાથ જોડીને, બોલ્યો નીરમળ બોલ્યો-

રે પીતાજી ઉતર આપું, તેનો કરજે તોલ. ॥ ૫ ॥ પંચભુતોની આ ક-
 યા છે, આપણી નથી જરા; તેને શા કારણ સુખ દેવું, આપણુ દેહથી
 પરા. ॥ ૬ ॥ ઇંદ્ર કહે ઓ દીકરા માદારા, વપુ સાથે શું વેહેર; વેહેર
 વિના વપુને દુખ દેવું, એ ઝેરીલાનું ઝેર. ॥ ૭ ॥ પંચભુતોના વેહેરી ન-
 થીને, ઝેર કરવું શા માટ; એ દેહ વડે જ્ઞાન ધ્યાન થાયે, મળે મોક્ષની
 વાટ. ॥ ૮ ॥ તેના પર કાળો કેર કરીને, દેવું દારણુ દુઃખ; તે પાતક આ-
 પણને લાગે, ન મળે મોક્ષનું સુખ. ॥ ૯ ॥ લેહેણુ લેવાને દેણુ દેવા, લે-
 વા પડે અવતાર; વેહેરે વેહેર પડે લેવું દેવું, મોક્ષ ન મળે લગાર. ॥ ૧૦ ॥
 એટલે અરજીન એમ બોલ્યો, દેહ તો જડ છે સાર; ત્યારે તેને શું સુખ દુખ
 દેવું, અનુભવ નહીં લગાર. ॥ ૧૧ ॥ ઇંદ્ર કહે દેહ જડ જણાઈએ, તો તેને
 શીદ દુખ દેવું; જડ પર આટલું ઝેર કરો તો, ચૈત્યન ઉપર કેવું. ॥ ૧૨ ॥
 જડને સુખ દેવું સાડ નથી તો, દુખ દેવાનું કેમ સાડ; જડને અનુભવ થા
 તો નથી તો, શીદ દુખ દેવા સાડ. ॥ ૧૩ ॥ એટલે અરજીનજી ખમચાવો,
 વિચારીને વધો વાણ; સુણો પીતાજી ઉતર આપુ, સમજી લેજો રામ-
 બાણ. ॥ ૧૪ ॥ તમારા પ્રજાનો ઉત્તર મારે, દેવાની નથી ગતી; અમે
 અમારે એવું સમજ્યા, દેહમાં રહેવું નથી. ॥ ૧૫ ॥ ઇંદ્ર કહે એક મુમ
 ત ઝાલી, સમજ્યા વિના જઓ ચાલ્યા; શાથી મોક્ષ મળે તે ન જાણ્યું,
 કોણે ખોટા વેહેમ વાલ્યા. ॥ ૧૬ ॥ ચાલો જઈએ સ્વર્ગ સુદનમાં, અર-
 જીન બોલ્યો વાણ; તાતજી મુજને કાંઈ કહોતો, પરમેશ્વરનાં ચાણ ॥ ૧૭ ॥
 ઇંદ્રે જાણ્યું સંવાદ કર્યો વણ, કયાંથી આવે જ્ઞાન; ભગવત પદને પા-
 મવાના, નહીં મોક્ષનો અભીમાન. ॥ ૧૮ ॥ એવું સમજી વૈમાન બેસી,
 સ્વર્ગ ગયા સહુ દેવ; હીમાલયને પંથે ચાલ્યા, પાન્ડવો અશ્વમેવ. ॥ ૧૯ ॥
 હરી ગુણ ગાતા મારગ જતા, હવે શું આગળ થાય; તે કથા સંભળાવું
 તુને, ઓ જનમેજે રાય. ॥ ૨૦ ॥ હીમાળાની લગલગ થયા, આવી સરી
 તા એક, પાન્ડવે ત્યાં સ્નાન કીધું, રાખી હરી જન નેક. ॥ ૨૧ ॥ પંચ
 દેવોનું સ્થાનક દીધું, તેનું કર્યું પુજન; પછી હીમાલય અઢવા લાગ્યા,
 પવિત્ર પુરણ મન. ॥ ૨૨ ॥ હેમગીરી પંથ જતાં જતાં, લય સરેવર આ
 બધું; સ્નાન કરવા તતપર થયા. ભગવત પદમન લાબ્યુ. ॥ ૨૩ ॥ કીનારા
 પર જતાં જતાં, નીકુળ લાગ્યા જાળવા; શીતળતા અહીંને ધ્રુજ વાપી,
 શરીર લાગ્યું ડળવા. ॥ ૨૪ ॥ જેવી રીછે સખરસ ગળે, તે રીતે ગળ-
 વા લાગ્યો; રામ રામ રામ રામ સહુ ભાઈ બોલે, જોતાં જોતાં દેહ લાગ્યો
 ॥ ૨૫ ॥ અરજીન શેદેવને ધ્રુપતી, થયા શોકાતુર; ધર્મની ખીકે આંસુ ન

લાવે, મહા દુખ થયું ઉર. ॥૨૬॥ ધરમ પ્રત્યે પુછવા લાગ્યો, વાયુ નંદન
ભેમ, ઓ મોહોટા વિરા સુજ સધીરા, પ્રથમ નીકુળ કેમ. ॥ ૨૭ ॥
મોહોટા રહ્યાને નાહાનો ગળીયો, તેનું કારણ શું છે; તે માહારા મનનો
સંદેહ ભાગો, કરજોડીને ભીમ પુછે. ॥ ૨૮ ॥ ધરમ કહે વિરા માહારા,
એ નાહાનો લાડક વાચો; જેને ને તેને કરતો ટુંકારા, થઈ કરતો હરાયો.
॥ ૨૯ ॥ માતને તાતને તીછકાર કરતો, એ પાપ એને નડીયું; તે કારણ
થી આપણા પેહેલાં, શરીર એનું પડીયું. ॥૩૦॥ વરકોદર નીર સંશય
થયો, પાણુ મન થયું ઉદાશ; સરવે સરોવરમાં સ્નાન કીધું, સમર્યા શ્રી
અવીનાશ. ॥ ૩૧ ॥ દેહો તજવાના વિચાર વડે, ઝાળે નધરીયો શોક;
માયામાં વિશેષ લક્ષન રાખે, સમરે પુન્ય શ્લોક. ॥૩૨॥ ધર્મને અતી આ
તુરતા છે. પ્રભુને ભેળા થાવા; હરખ ઉરમાં માતો નથી, આગળ લાગ્યા
જવા. ॥ ૩૩ ॥ જતાં જતાં શેદેવંછનો, દેહજ ગળવા લાગ્યો; ખીજખ
ધુ જોઈ રહ્યા છે, પંચ ભુતી પીન્ડ લાગ્યો. ॥ ૩૪ ॥ ભીમ કહે ઓ મો-
હોટા ખંધુ, મને પડ્યો ખડુ વેમ; શેદેવ આપણો ત્રીકાળ જ્ઞાની, વેહેલો
ગળીયો કેમ. ॥ ૩૫ ॥ ઓણું શો અપરાધ કરેલો, તે સમજવો સાર; ધરમ
કહે સુણો વિરા, વાયુના કુંવાર. ॥ ૩૬ ॥ હસ્તીનાપુરમાં દુત રમ્યાતા,
દુરીયોધન સંગ જ્યારે; પુછ્યા છતાં રમવા કહ્યુંતું; જણી જોઈને ત્યારે
॥ ૩૭ ॥ સમજ્યા છતાં અસત બોલ્યો, તેથી પેહેલો ગળીયો; ભીમ ક-
હે છે વાવા વિરા, સધળો સંદે ટળીયો. ॥૩૮॥ પછી પાછુ સ્નાન કરીને,
આગળ ચાલ્યા એહ; એવે સમે અરબુનજની, ગળવા લાગી દેહ.
॥ ૩૯ ॥ વળણુ. ॥ દેહ ગળવા લાગી તહા, અરબુનજની સાર; વ્યાસ
વલ્લભ વાણી વડે, હિમાલય વિસ્તાર. ॥

કડવું ૨૧ રાગ ઓપાઈનો.

બોલ્યા જ્ય મુની મુખ વાણી, રાજ સાંભળ ઉલટ આંણી; ધનંજે
જેણે ધરીયું નામ, પોતે ગળવા લાગ્યો તે ડામ. ॥ ૧ ॥ ધીરે ધીરે ગળી
ગયો દેહ ભીમ પુછવા લાગ્યો તેહ; આતો અરબુન ગળીયો શાથી, મા
હા ખળવંત રણનો હાથી. ॥ ૨ ॥ ત્યારે બોલ્યા યુધીષ્ઠર રાય, એની
મોહોટી ભુલ કેહેવાય; બધા વિશ્વ તણા જે ધણી, બુજ નરને નોહોતી
તે તણી. ॥ ૩ ॥ પ્રભુ પ્રાપ્તિ રથ હડાવ્યો, એના મનમાં વિચાર નાવ્યો;
નવ જણ્યા વિશ્વનાંતેતી, એણે બનાવ્યા સારથી. ॥ ૪ ॥ દીધુ દાસ

તવનું કામ, તેથી વેહેલો ગળ્યો આઠામ; એમ સંદેહ નાંખ્યો ભાગી,
 પછી સ્નાન તણી ચઢ લાગી. ॥ ૫ ॥ સ્નાન કરી આગળ ડગ ભરીયું
 એવે શરીર ભીમનું કરીયું; જણ્યું પ્રકોદરે મન એમ, હવે નહિ રહુ કુ-
 શળ ક્ષેમ. ॥ ૬ ॥ હવે શાથી હું ગળવા બેઠો, પ્રણય પુછવામાં જીવ પેઠો;
 ગળતાં ગળતાં બોલ્યો મુખ ભેમ, ભાઈ ગળવા લાગ્યો હું કેમ. ॥ ૭ ॥
 ટાળો સંદેહ ઝટપટ વિર, જાત બેઠું માહાર શરીર; તવ બોલ્યા યુધીષ્ઠર
 રાય, તુંતો ભોળો ભક્ત ગણાય. ॥ ૮ ॥ પણ કોઈ વેળા ચઢે તાન, ત્યારે
 ન રહેતુ બોલ્યાનું ભાન; હોય શીવ વિષ્ણુ બ્રહ્માય; હોય યોગીમુની
 રૂશીરાય. ॥ ૯ ॥ તેનું અપમાન કરતો મુખ, કોપ ચઢે તો દેતો દુખ;
 પછી મનમાં તો દયા ખરી, પણ તે વેળા કરીદે પરી. ॥ ૧૦ ॥ માટે
 વેહેલો ગળેછું વિર, હવે સમરો શામ સરીર; એમ કેહેતામાં ભીમ બળી
 ચો, જોતા જોતામાં ઓમળીયો. ॥ ૧૧ ॥ બોલી ધ્રુવતી સતી વિચારી,
 હવે દેહ ગળવાના માહારી; શાથી ગળીશ પુછી જોઉં, માહારા મનનો
 સંદેહ જોઉં. ॥ ૧૨ ॥ કહો સ્વામી હું ગળીશ કેમ, મારા મનનો ટાળો
 વેહેમ; બોલ્યા ધરમ સાંભળ નારી ઘણી પ્રીતી પારથમાં તારી. ॥ ૧૩ ॥
 પાંચ પતીમાં વાહલો એહ; શમ વિશમનો દોશ તેહ; માટે તુ ગુર-
 ની નારી, ટળ્યો સંદેહ ધ્રુવતીનો ભારી. ॥ ૧૪ ॥ ત્યાંથી ખટ ડગ આગળ
 જાય, ગળવા લાગી સતીની કાય; ગળી ગઈ સખરસની તોલે, ધરમ રાજ
 રામ રામ બોલે. ॥ ૧૫ ॥ પેઠા ધર્મ સરોવર માંચ, ગળવા લાગી આંગ-
 ળી ત્યાંચ; ટચત્રીનું ટેરવું ગળાયું, બીજું શરીર રૂપમાં વળીયું. ॥ ૧૬ ॥
 સારી સ્વચ્છ થઈ ગઈ દેહ, પોતે વાત વિચારી તેહ; ગળ્યું ટેરવું તે મેં
 જણ્યું, દ્રોણ સામુ જીઠાણુ તાણ્યું. ॥ ૧૭ ॥ ગુરના સુત અશ્વસ્થામા,
 મુઆ ત્યારે ગયા અમે સામા; મને દ્રોણે પુછી વાત, કોણ મરણ પામ્યું સા
 ક્ષાત. ॥ ૧૮ ॥ હુંતો જણનો હતો મનમાં, હાથી મુઆ તે માહારા તનમાં;
 તોયે નરોવા કુંજવા બોલ્યો, જણ્યા છતાં ન પડદો બોલ્યો. ॥ ૧૯ ॥
 એટલું રાખ્યું પેટમાં પાપ, આવી પડ્યો તો સૌનો સંતાપ; તેનું ફળ
 મળ્યું મને આજ, ગળ્યું ટોચડું સમજ્યા માહારાજ. ॥ ૨૦ ॥ એવી ધા
 રણા ધારી ધરમે, ગળ્યું ટોચડું માહારે કરમે; પછી સરોવરમાં કર્યું સ્નાન,
 ભાવે ભજ્યા શ્રી ભગવાન. ॥ ૨૧ ॥ પછી ગયા સામી તીર, ગભરાયા
 ગુણ ગંભીર; હવે પરવત પર ચઢવાનું, ત્યાંથી ક્યાં ઉતરી પડવાનું.
 ॥ ૨૨ ॥ એમ વિભાસે છે અપાર, કોઈ પંથ નો સુરે લગાર; પછી મન-
 માં ધાર્યું એમ, જણ્યું જોમ જવાશે તેમ. ॥ ૨૩ ॥ એમ ધારીને પથે

પળીયા, સમરે સુંદીર સામળીયા; જતાં જતાં આઠ્યા તણુ પંથ, તવ ગ
ભરાયા અત્યંત. ॥૨૪॥ માહારે કીચે મારગ જવું, ભગવાનના ભેગા થાવું;
એક મારગ કૈલાશ જય, બીજે બ્રહ્મપુરીમાં પળાય. ॥૨૫॥ ત્રીજે મારગ
વૈકુંઠ કેરો, જેને જમ નવ થાલે ઘેરો; તણુમાંથી કયે પંથ પળવું, મારે
વિશ્વપતીને મળવું. ॥ ૨૬ ॥ એવે કૈલાશથી શીવ દુત, આઠ્યા તેડવા
સતી સુત; કહ્યું ધર્મને જોડી હાથ, ચાલો તેડાવે ભોળાનાથ. ॥૨૭॥ બો-
લ્યા યુધીષ્ઠર વાત સુણી, શીવ છે સદા તમોગુણી, માટે હું નહીં આવું ત્યાં
ય, માહારે જવું છે વૈકુંઠ માંય. ॥ ૨૮ ॥ કહી શીવ દુત પાછા વાળ્યા, તવ
બ્રહ્મા તણા દુત ભાળ્યા, કહ્યું બ્રહ્માના દુતે આવી, ચાલો બ્રહ્મા લે છે તે
ડાવી. ॥ ૨૯ ॥ તવ બોલ્યા ધર્મ ભુપાળ, એતો રજોગુણી સદાકાળ, મા-
ટે બ્રહ્મપુરી નહીં આવું, માહારે વૈકુંઠ વિશે જવું. ॥ ૩૦ ॥ એમ કહી
પાછા વાળ્યા જ્યારે, આઠ્યા વિષ્ણુ તણા દુત ત્યારે; જોડ્યા ધર્મ રાજ-
ને હાથ, ચાલો તેડે છે વૈકુંઠનાથ. ॥ ૩૧ ॥ એવે યમપુરીથી રાય ધર્મ,
આઠ્યા તેડવા આનંદ પર્મ; ચાલો યુધીષ્ઠર મમ બાળ, પેહેલા તાતની
લ્યો સંભાળ. ॥ ૩૨ ॥ પછી વધકુંઠ જશુ લેઈ, કાઢો આ દુતને શીખ
દેઈ; બોલ્યા યુધીષ્ઠર જોડી હાથ, પેહેલા નીરખું વધકુંઠ નાથ. ॥ ૩૩ ॥
તે પછી બીજી બધી વાત, ત્યાં હું જરૂર આવીશ તાત; એવું કહીને
પાછા વાળ્યા, વીષ્ણુ દુતને પ્રેમે ભાળ્યા. ॥ ૩૪ ॥ પછી બીરાજ્યા વ-
ધમાન, ગયા વધકુંઠ જ્યાં ભગવાન; માહા શોભીતું સુંદીર ધામ, તેમાં
બીરાજેલા ધનશામ. ॥ ૩૫ ॥ મુક્યું ચરણમાં જઈ શીરા. તવ ઉમા થ-
યા જગદીશ; આવો આવેરે રાજ ધર્મ, તમો ભક્ત અમારા પર્મ. ॥૩૬॥
કહી આત્મીવન દીધુ સ્વામી, તણુ રીજ્યા ગરૂડા ગામી; તવ વધકુંઠવા
શી સર્વ, બધા ભક્તના ઉતર્યા ગર્વ. ॥ ૩૭ ॥ આપણથી શ્રેષ્ઠ આ ભ-
ગત, જીતો આઠ્યા માયાવી જગત; પછી બોલ્યા અંતરયામી, રહો ચ-
તુભુજ રૂપ પામી. ॥ ૩૮ ॥ તવ કહી યુધીષ્ઠરે વાત, ક્યાં છે ધ્રુપતીને
મમ ભ્રાત; તવ રીજેલા શામ શરીર, બોલાવી ધ્રુપતી ચાર વિર.
॥ ૩૯ ॥ વળણુ. ॥ ચાર બંધુને પ્રેમદા, તેડ્યાં ધરમની પાસ; ચતુર-
ભુજ રૂપ તેહ છે, વદતા વલ્લભ બ્યાસ.

કહ્યું રૂંદ રાગ સાખીની ચાલ.

જયમુની રૂંદી એકાદશી બોલ્યા, મુણ જનમેજે રાય, વિસ્તારી તુજને

સંભળાવું, મોક્ષ મારગ કથાય. ॥ ૧ ॥ ચાર બંધુને પ્રેમદા દીડી, ખુશી
 થયા રાય ધર્મ; એરે પ્રભુ આપને સરણે, સહુ જીવને સુખ ધર્મ. ॥ ૨ ॥
 મમ તાત સાથે બંધાયોહું, ધર્મ પુરીમાં જવું; પ્રભુ કહે ભક્તને વશ હું
 છું, યાત્રો તમ સંગ આવું. ॥ ૩ ॥ એમ કહીને તતપર થયાં, પાંચ બંધુ
 એક નાર; છએ સેવકોના સાથે, નીકળ્યા યુગદાપાર. ॥ ૪ ॥ ધર્મ પુરી-
 માં પ્રેમે પધાર્યા, ધરમે દીધા આસન, મમ સુત તુજ સંગ પ્રભુજી આવ્યા,
 મુને કર્યો પાવન. ॥ ૫ ॥ ધન્ય તારી કરણી પાર ઉતરણી, વરણી ન જાયે
 વાતો, યુધિષ્ઠર કહે પીતાજી માહારા, ક્યાં કહિરવ મમ બ્રાતો. ॥ ૬ ॥ ધ
 ર્મ કહે તું આ શું બોલે, કહિરવ બ્રાતો કેના; કોટાણુ કોટી દુખ દીધેલું,
 એતે સમંધી શેના. ॥ ૭ ॥ હણવાના કીધા હુલામા, તમને એણે બહુ વાર;
 રીધ સીધને રાજ પાડ લીધું, લેવા ધારી સતા નાર. ॥ ૮ ॥ તમ દેહ પર
 દારણુ દુખ દીધું, તેની સાથે શી સગાઈ; રત્ન સરીખા પુત્રો માર્યા, મર
 તા કરી ડગાઈ. ॥ ૯ ॥ એવા અસુરીનું મુખ ન જોવું, એરે યુધિષ્ઠર રા
 ય; ધર્મ તણાં એવાં વેણુ સુણી, બોલ્યા પડોને પાય. ॥ ૧૦ ॥ યુધિષ્ઠર
 કહે સમજ્યો હું તો તમે કહિ ખરિ વાત; ગમેતો ગમે તેવા પણ, એતો
 માહારા બ્રાત. ॥ ૧૧ ॥ સારો નરતો પણ મમ બંધુ, દેખાડો એમના મુખ;
 એ વાતનું માહારા મન વિશે, રમિ રહ્યું છે દુખ. ॥ ૧૨ ॥ સુખજ દે તે
 સાચો શત્રુ, દુખ દેતે મમવિર; સુખમાં સાંભરે સુંદરી શોની, દુખમાં શામ
 શરીર. ॥ ૧૩ ॥ પ્રભુ સંભારે ભવ જગ તરીયે, નારીથી લક્ષ ચોરાશી;
 દુખ તણા દેહ પડે ભોગવવા, માયાની માઠી ફાંશી. ॥ ૧૪ ॥ માટે એ બ્રા
 તોએ વન કાઢાડ્યાતો, વાહાલા લાગ્યા વનમાળી; જ્ઞાની બ્રહ્મરૂપ ભોગા
 થયા તો, લક્ષ ચોરાશી ટાળી. ॥ ૧૫ ॥ માટે એ બંધુઓ તોલે, નાવે
 બીજું કોઈ; આપણે દુખે દાખ છે તે, સવળાં લીધાં જોઈ. ॥ ૧૬ ॥ દુખે
 દાજીને સુખ આપે તે સુખમાં સહુ ફુલે, પંચ વિશયના ભોગવે ભોગો,
 ભગવત ભજન ભુલે. ॥ ૧૭ ॥ વૈ ભોગમાં ભગવત ભુલાવે, સગાંને વાહા
 લાં સર્વ; જ્યારે સગાં સુખ આપે ત્યારે, પેસે ઘરમાંનો ગર્વ. ॥ ૧૮ ॥
 આ માહારાં સગાં આ માહારા ધરના, જીવને ચઢે અભીમાન; એ અભી
 માને મરે માયામાં, સાંભરે નહી ભગવાન. ॥ ૧૯ ॥ તેથી તે જીવ મોક્ષન
 પામે, ભોગવે લક્ષ ચોરાશી; જો દુખ દેનારા હોય સગાં તો, સાંભરે શ્રી
 અવિનાશી. ॥ ૨૦ ॥ તેથી પાપ નીવારણુ થાયે, જાયે ચોરાશીનો ફેરો; છે
 વટ પામે પ્રભુના પદને, ન ઘાલે યમ દુત ધેરો. ॥ ૨૧ ॥ આવા ગમનનું
 જે સુખ દુખ તે, સગાં બંધાવે છોડાવે; કહિરવ પ્રભુ મુને દુખ દેઈ, પ્રભુ

માં જીવ જોડાવે. ॥ ૨૨ ॥ હું એમનો ઉપકાર માનું છું, ઝટઝટ ભેગા
કરો; તવ પ્રભુ કહે એમના બંધુ, દેખાડી દુખ પરહરો. ॥ ૨૩ ॥ તવ
યુધીષ્ઠરને તેડાને, ચાલ્યા ધરમરાય; નર્ક તણા કુન્ડો છે જે સ્થળે; પા-
પી જીવ બહુ ત્યાંય. ॥ ૨૪ ॥ છે એક કુન્ડમાં કઊરવ લોકો, જોડે એવા
દુરાચારી; તે કુન્ડ પાસે તેડી લાવ્યા, યમપુરીના ભોગદારો. ॥ ૨૫ ॥
યમરાજ કહે આ કુન્ડ વિશે, કઊરવ કેરો સાથ; શેન્યા કારભારીને મી-
ત્રો, શકુનીને સો ભ્રાત. ॥ ૨૬ ॥ ધરમ ધરીને મયા જેવા, મનસુખા
મનમાં કરતા; કીનારા પર જઈ જેવા લાગ્યા, બહુ દુખી જીવ ફરતા.
॥ ૨૭ ॥ અનંત તરેની પીડાયો પામે, મળ મુત્રોમાં રહીને; કર્યા કર્મ-
નાં ફળ ભોગવે છે, ક્યાં દુખ રહે જઈને. ॥ ૨૮ ॥ તે કુન્ડમાં એક તરે
તરખટું, વળગ્યા તેને જીવ ઘણા; તેના ભેગો દુરીયોધન છે, નહી તેને
કષ્ટીમાં મણા. ॥ ૨૯ ॥ યમરાજ કહે આ યુધીષ્ઠર, પેલુ તરખટુ તરે;
તેને બહુ જીવ ખાજ્યા તેમાં, જુઓ એક જીવ ફરે. ॥ ૩૦ ॥ તેજ તમા-
રો મોહોટો બંધુ, હસ્તીનાપુરનો રાય; તવ તે જીવે સાંભળ્યું કાને, દો-
ડા ધરમને ત્યાંય. ॥ ૩૧ ॥ તેથી તે સરમાઈ ગયોને, કુન્ડમાં ડુબકી
મારી; તવ યમરાયે ઉપર બોલાવ્યો, તે આવ્યો દેહ ધારી. ॥ ૩૨ ॥
દેહ ધરી દુરીયોધન ઉભો, બોલ્યા યુધીષ્ઠર રાય; આવ અલ્યા ભાઈ
બાહાર કાઢાડુ, નર્ક નિવારણ થાય. ॥ ૩૩ ॥ શું કરવા કષ્ટી ભોગવે છે,
ક્યાં લગી દુખ વેડારો; આવ્ય હું જાલુ હાથ તારો, તવ તુજ પાતક જ-
શે. ॥ ૩૪ ॥ તે મુજને ઘણા અવગુણ કીધા, પણ મુજ મનને નથી, ભું-
કુ તુ કરે ને હું ભટ્ટુ તાકુ, જેમ મતી તેમ ગતી. ॥ ૩૫ ॥ એટલે દુરી-
યોધન એમ બોલ્યો, ઓરે ધરમ રાય; તમારે હાથે બહાર ન આવું,
કોટી યુગ વહી જાય. ॥ ૩૬ ॥ નાના વીધના નરક વેહું, કોટીક દુખી
થાઉ; પણ શત્રુનો હાથ ઝાલી, કુન્ડની બાહાર ન આવું. ॥ ૩૭ ॥ ધરમ
કહે કહ્યું માની, નીકળ વિરા બાહાર; દુરીયોધન કહે જ તુજ સાથે,
બોલીશ નહી લગાર. ॥ ૩૮ ॥ આધેથી સાંભળ્યું પ્રભુએ, હસવા લા-
ગ્યા છેક; કોટાણુ કોટી દુખી થયો પણ, મુકતો નથી ટેક. ॥ ૩૯ ॥ સા-
બાશ છે ખરો ટેક એનો, હુ જઈ નર્ક નીકાડ; એની સાથે સહુ જીવ ત-
રશે, એ વળશે અંધાર. ॥ ૪૦ ॥ પણ એનો ટેક જોઈને હું તો, ખુશી
થયો અપાર; ભણે સરવે વર્ષકુન્ડ આવે, જાણ્યું જુગદાધાર. ॥ ૪૧ ॥
આતુરભુજ ભગવાન, આગ્યા કુન્ડ કીનારે; ખડ ખડ ખડ ખડ હ-

સવા લાગ્યા, ધરમ બોલ્યા ત્યારે. ॥ ૪૨ ॥ એા માહારાજ આપ શું હ-
શીયા, તવ સામળીયો બોલે; આખા વિશ્વમાં ટેક ન જોયો, દુરીયોધ-
નની તોલે. ॥ ૪૩ ॥ એના ટેકથી હું રીજ્યો છુ, કોહોતો નર્ક નીવાર;
યુધીષ્ઠર કહે ભલે માહારાજ, હરખે હૈયું માહાર. ॥ ૪૪ ॥ કુન્ડ ઉપર
શ્રી કૃષ્ણ આગ્યા, બોલ્યા હસ્તે વદન; સાખાશરે ભાઈ ટેક તારો,
ગાન્ધારીના તન. ॥ ૪૫ ॥ વળણુ. ॥ ધન્ય છે તારા ટેકને, ગાન્ધારીના
તન; વ્યાસ વલ્લભ વાણી વદે, રીજ્યા જુગજીવન.

કડવુ ૨૩ રાગ ધન્યાશ્રી.

જયમુની રૂપી એણીપેર બોલ્યાં, સુણ જનમેજે રાય; વિસ્તારી
તુજને સંભળાવું, પાપીનો પાવન કથાય. ॥ ૧ ॥ અંતસ્થામી ગરડા
ગામી, રીજ્યા અપરંખપાર; દુરીયોધનની પ્રત્યે બોલ્યા, પોતે યુગદા-
ધાર. ॥ ૨ ॥ ધન્ય ટેક તારો જીવ અમારો, હરખ પામ્યો આ દીશે; ટે-
કમાં ટેક મેં તારો જોયો, આખા વિશ્વને વિશે; ॥ ૩ ॥ ટેક જોઈ તસ-
માન થયો છું હવે ન બોલીશ આડું; જે મન માનતું હોય તારૂં તો, હું મારે
હાથે કાઢાડું. ॥ ૪ ॥ દુરીયોધન કહે હા માહારાજ. તમથી હું આવું
બાહાર; પણ માહારો હાથ ઝાલીને કાહોડો, એરે દેવ મોરાર. ॥ ૫ ॥
તવ પ્રભુ લાંબો કર કીધો, હરખ્યો કહિરવનો નાથ; પોતે ખુશી થઈને
બાંજીએ, ગ્રહો પ્રભુનો હાથ. ॥ ૬ ॥ હાથ ઝાલી દુરીયોધન બોલ્યો, કુ-
ન્ડના જીવોને કાજ; નર્ક નીરવારણ થાય સહુનું; મુજ પગ પકડો આજ.
॥ ૭ ॥ એટલે નરકના સહુ જીવો, વળગ્યા દુષ્ટને ચરણ; પ્રભુ પ્રતાપે
બાહાર આગ્યા, થયા હરીને સરણ. ॥ ૮ ॥ પાપ તણાં રણ ચઢેલાં તે,
રણઝોડે રણ ઝોડયાં; પ્રભુ સ્પર્શથી અનેક જન્મનાં, બંધન હરીએ તો-
ડયાં. ॥ ૯ ॥ પછી પોતાથી અજગાં રાખી, કીધી ટેકની બુજ; નર્ક
જીવોનું નર્ક નીવારી, બનાવ્યા અનુભુજ. ॥ ૧૦ ॥ સાલોક્ય મુકતી
આપી એઓને, પુરણ કપા કામ કીધું; તે પછી રાજ યુધીષ્ઠરને, હરીએ
આલી ધન દીધું. ॥ ૧૧ ॥ તવ અનુભુજ સ્વરૂપ પામ્યા; પોતે યુધીષ્ઠર
રાય; સમીપ મુકતી એમને આપી, સદા રહે શેવા માંચ. ॥ ૧૨ ॥ એણું
સંવેને સુખ કરીને, ચાલ્યા વકુન્ઠ લેઈ; આનો જે અનુવ થાય અતીસે
સર્વ પ્રભુના સનેહી. ॥ ૧૩ ॥ જેને ને તેને મિલે સહિતા, વરતે જય

જય કાર; કમળા પતીને વૈકુન્ઠ વાશી, નીરખે વારંવાર. ॥ ૧૪ ॥
 વૈકુન્ઠના જીવ વધભોગ લેછે, દરસણનો અપાર; અવર વધભોગ
 કોઈ ન આલે, દેખે દુસ્તર સંસાર. ॥ ૧૫ ॥ ત્રીતાપ નહી કોઈના
 તન વિશે, નહિ કામ કોઈ કે લોભ; આનંદ આનંદ અતીશે આ-
 નંદ, કોઈને નહી કાંઈ ક્ષોભ. ॥ ૧૬ ॥ ક્ષુધા પી ॥ શા નિદ્રા ન પીડે, ભય
 મૈથુન કોણ માત્ર; પ્રભુ ચરણનો પ્રતાપ એવો, સુજ્ઞાનીને સપાત્ર. ॥ ૧૭ ॥
 સમા સમાના ભોગ થાયે, ગાયે વૈષ્ણવ ગીત; અવર વસ્તુ પ્રીય ન લાગે,
 હરીના ચરણમાં ચીત. ॥ ૧૮ ॥ અખીલ ગુણાલ ચંદન પુસ્પો, ઉછળે
 છે હરનીશ; કીરતન ઓચ્છત્ર આલ્યા કરે છે. રીઝવે સૌ જગદીસ. ॥ ૧૯ ॥
 સ્વરગનુ સુખ તુછ સરખું, વૈકુન્ઠ વૈભોગ સામે; અવર આનંદ કાંઈ ન ગમે,
 પુણ્ય પદારથ પામે. ॥ ૨૦ ॥ નીરખવાથી પાપ નાશ પામે, પાપ પડે
 પુન્ય થાય; સમરણથી સરવે ભે ભાગે, આત્માગમન વહી જાય. ॥ ૨૧ ॥
 એવો અમુલ્ય અવસર સહુને, વધકુન્ઠ વિશે સદા; પાપ ન સાંભરે સપના
 વિશે, કુબુધ્ય ન થાય કદા. ॥ ૨૨ ॥ વૈકુન્ઠ સુખ સદા કાળ એવું, ભક્ત
 જનો તે જાણે; નાસ્તીક જન અજ્ઞાને ભરેલો, ઉરમાં સત્ય ન આણે. ॥ ૨૩ ॥
 સ્વર્ગારોહણીની કહી કથા, સુણજનમેજેરાય; સાંભળીને જે સદ્ધા રાખે,
 તેજનને ફળ થાય. ॥ ૨૪ ॥ દુરીયોધનનું નર્ક નીવાર્યું, નારાયણે કરી
 દયા; તે સાથે અજ્ઞાની જીવો, તે પણ વધકુન્ઠ ગયા. ॥ ૨૫ ॥ એ રીતે
 અધરમી જીવો, સધરમી થઈ જાય; કથા સુણીને સમરણ કરે, તે ફળ
 પુરણ થાય. ॥ ૨૬ ॥ હરી સમરણ શ્રેષ્ઠ સરવથી, સમરે તે સુખ પામે;
 સાચા દલથી સદ્ધા રાખે. લક્ષ ચોરાશીવામે. ॥ ૨૭ ॥ એટલું નીરભય
 વૈકુન્ઠ વિશે, પણ રેહેવાનું મોક્ષ; પણ જ્ઞાન વિના અમોક્ષ ન થાય, તે
 નવ પામ્યો મોક્ષ. ॥ ૨૮ ॥ મોક્ષ વિના અખંડા નંદ નહી, સમજજો
 શ્રોતાય; તે વારતા ઘણી છે ઝીણી, વિરલાથી સમજાય. ॥ ૨૯ ॥ વલણ ॥
 સમજે કોઈક વીરલા, તે પામે પદ મોક્ષ; કહે વલ્લભ શ્રોતા સુણે,
 જાણે પ્રભુ પરોક્ષ.

કડવું ૨૪ રાગ ઓપાઈ.

બોલ્યા જયમુની મુખ એમ, રાજ સાંભળ રાખી મેમ; મોક્ષ મા-
 રગની કથાય, સુણતો સહુ પાતક જાય. ॥ ૧ ॥ મુમુક્ષુ જન પામે જ્ઞાન;
 તવ પરોક્ષમાં, રોલક્ષ લાગે પરોક્ષની સંગ, તવ તેનો ફરે અં-

ગ રંગ. ॥ ૨ ॥ હરે કરે પણ નહી ખીજે, આદ્ય કોઇ રીજે કે ખીજે;
 દ્રઢ લાગેલો જોનો લક્ષ, તેનો ન થાય ખીજો પક્ષ. ॥ ૩ ॥ આવે અનંત
 જાતના બોધી, પણ પોતે ન થાય વીરોધી; સમજે જેનું જે જે કરેલું,
 તેમાં તે તે જ્ઞાન હરેલું. ॥ ૪ ॥ જ્ઞાની જન હોય બહુ વિવેકી,
 કોઇ પંથને ન નાંખે છેકી; છે વિવેક દસમો નીધી, એતો વાણી જ્ઞા-
 નીયે કીધી. ॥ ૫ ॥ હોય વિવેક વણ વિદ્વાનો, અંધ જેષ્ટીકાથી મ-
 સ્તાનો; દેખતાને નહી જેષ્ટીકાય, ચોખી દ્રષ્ટીએ આદ્યો જાય. ॥ ૬ ॥
 તેમ વિદ્વાનને જેષ્ટીકાય, કર ગ્રહીને પંથ પળાય; તેની પુઠ્ઠળ વળગે-
 લા જન, નહી જેષ્ટીકા નહી લોચન. ॥ ૭ ॥ તેતો દોરે તેમ દોરાય,
 તેથી દેખતો તે નવ થાય; અનુભવ નવ પાંખે કાંઈ, રહે સદાએ જ-
 જળ માંહી. ॥ ૮ ॥ વિદ્વાનને જ્ઞાની બે જુદા, તેને સમજવું સમુદા; તવ
 ટળી જશે સંદેહ, સહુને સમજવું ઘટે એહ. ॥ ૯ ॥ વિદ્વાનો લખ્યું
 વાંચી જાણે, ખુશીમાં આવે તે અર્થ આણે; વળી વિભક્તીયો વળગાડે,
 વળી વ્યાકલ્પથી દોરા કાઢાડે. ॥ ૧૦ ॥ શ્રોતા અજ્ઞાની અંધ જેવા, કેહશે
 આતો બોલે છે કેવા; પણ મુદ્દો ન સમજે કાંઈ, તેથી લપટાય છે જ્યાં-
 ઇ ત્યાંઈ. ॥ ૧૧ ॥ મોક્ષના ઇછનારા જેહ, વિદ્વાતાને ન જુએ તેહ; મુળ
 વસ્તુનું સોધન કરવું, બાકી બીજું ન કરણે ધરવું. ॥ ૧૨ ॥ મુળ વસ્તુ
 પરમેશ્વર જાણે, મુમુક્ષુ તેનું તારણ આણે; તેતો સમજાવી સખશે
 જ્ઞાની, ભભાવી મારશે વિદ્વાની. ॥ ૧૩ ॥ ધરે મોક્ષ ઇચ્છા જે જન, તે-
 ને સોધવાં નહી વચન; નહી વિદ્વાનનું ફેદણું કરવું, સત્ય સમજીને વ્યા-
 ન ધરવું. ॥ ૧૪ ॥ મુળ ધર્મ મારગ છે જેહ, કર્યા વીમીત વિદ્વાને તેહ;
 એક શબ્દના અનેક અર્થ, કરી સત્ય મારગ કર્યો વ્યર્થ. ॥ ૧૫ ॥ ધા-
 દ્યું ધરમમાં ધરખોળ, ચઢાવી દુનીયાં ચગડોળ; કર્યું સર્વ જીવોનું અ-
 હીત, તેનો નર્કના વાશી ખચીત. ॥ ૧૬ ॥ કરે શાસ્ત્રાર્ય લડાઈ, અજ્ઞાની
 જન જાણે વડાઈ; મુ ક્ષુને તે કામમાં નાવે, જ્ઞાની જન જ્ઞાન વાત બ-
 તાવે. ॥ ૧૭ ॥ વેદ જાણે તે જાણે વેદાન્તી, તેને જ્ઞાન વીના નહી શાન્તી;
 જાણે શાસ્ત્ર તે શાસ્ત્રી ગણાયે, જાણે પુરાણો પુરાણી થાયે. ॥ ૧૮ ॥ જ્ઞાનીને
 નહી ગ્રંથોનું કામ, જ્ઞાન પ્રતીયે જ્ઞાન તમામ; કોઈ જ્ઞાન કથે મુખજ્ઞાની,
 તવ દેશ ધરે વિદ્વાની. ॥ ૧૯ ॥ જ્ઞાની પાસે માગે પરમાણુ, એવા જ્ઞાની થકી
 અંજણ; જુઓ જ્ઞાનીનું બતાવું રૂપ, તેતો વારતા બતી અનુપ. ॥ ૨૦ ॥
 જ્ઞાની જન વદે વચન જેહ, હોય વિવેકમાં તેહ; આત્માને યથૂર્થ

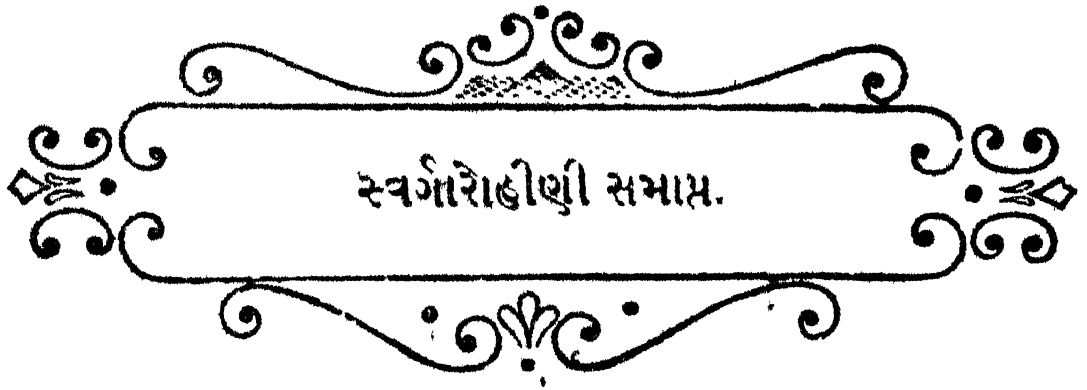
ભાસે, બાધ દીસે નહી ચોપાસે. ॥ ૨૧ ॥ માગે આધાર તે વિદ્વાન, તેને કદી ન જાણવું જ્ઞાન; જ્ઞાન જ્ઞાનીના ઘટ માંય, બહુ શ્રુત વિવેકને ન્યાય. ॥ ૨૨ ॥ વિદ્વાનોને વિદ્યા અભીમાન, તેથી તેને ન જાણવું જ્ઞાન; થયા આગળ જ્ઞાની જેહ, નોહોતા આધાર લેતા તેહ. ॥ ૨૩ ॥ વળણ. ॥ આધાર તે લેતા નતા, જ્ઞાનીની તે ગમ; કહે વલ્લભ વિદ્વાનને, જેટીકાથી સમ. ॥

કડવું ૨૫ રાગ સાખી.

જયમુની રૂશી એણીપેર બોલ્યા, સુણ જનમેજે રાય; વીસ્તારી તુજને સંભળાવું, જ્ઞાની તણે મહીમાય. ॥ ૧ ॥ જ્ઞાની જન વાલમીક રૂશી, જ્ઞાની વેદમંચાસ; જ્ઞાની જન પાતાંજળી રૂશી, તેનો કરવો ક્યાસ. ॥ ૨ ॥ જ્ઞાનતો શ્રી કૃષ્ણ પ્રભુ, જ્ઞાની મનુ ભગવાન; તે સરવે વેદ શાસ્ત્ર બાંધ્યાં, ક્યાં લીધુતુ પરમાણ. ॥ ૩ ॥ વ્યાસજીએ કીયાં પુરાણ જેઠ, પુરાણ ગ્રંથ બનાવ્યા; વાલમીકે કેઈ રામાયણ જેઠ, રામજીને ગવરાવ્યા. ॥ ૪ ॥ પાતાંજળી કીયું શાસ્ત્ર જેઠ, શાસ્ત્ર રચના કીધી; મનુ ભગવાને કેઈ સમર્તી, જેઠને મનમાં લીધી. ॥ ૫ ॥ ઉપનીશદના કરવા વાળાએ, પ્રથમ કીયું જોયું; કીયાં પ્રમાણ કરતાએ આપ્યાં, કીયે ગ્રંથે મન પ્રોયું. ॥ ૬ ॥ જ્ઞાનીના જ્ઞાનમાં ન હોય પ્રમાણ, જ્ઞાની જે ભાંખે-તે સત્ય; જ્ઞાની જન જે વદે તે વેદ, બાકીનાં સહુ ગત્ય. ॥ ૭ ॥ જ્ઞાની જન છે ચાર અક્ષુનો, વીદ્વાન ત્રીલોચન; દ્વીલોચન છે સર્વને, તેજે વિચારો સહુ જન. ॥ ૮ ॥ જ્ઞાની તુલ્ય નથી કોઈ પ્રાણી, જ્ઞાની ઇશ્વરી અંશ; ચાર અક્ષુવાળાના સામો, ત્રીલોચની કરે દ્વંશ. ॥ ૯ ॥ વીવેક વાળો ને ન્યાય વાળો, જ્ઞાની હોયે કોઈ જન; વળી પુરણ અનુભવી હોયે, તેને અનંત લોચન. ॥ ૧૦ ॥ શાસ્ત્રાર્યના વીવાદ માંડે, તે વિદ્વાનોનું કાજ; મોક્ષ મારગ તેતે નવ જાણે, મીથ્યા કરે અવાજ. ॥ ૧૧ ॥ પરમેશ્વરનું જ્ઞાન જેને, તેને કેહેવો જ્ઞાની; વિદ્યા કેરૂ જ્ઞાન જેને, તેને કેહેવો વીદ્વાની. ॥ ૧૨ ॥ કર્મ કાન્ડનું જ્ઞાન જેને, તે જન કરમ કાન્ડી; વણ ભુત પીશાચના સાધક, તેતો સદા કુભાન્ડી. ॥ ૧૩ ॥ પ્રભુને ચરણે સદા સરણે, રહ્યા સતીના સુત વદન વિશે સપને ન આવે. યમપુરીના દુત. ॥ ૧૪ ॥ શ્રીના વક્તા સાંભળ, પુરણ હવા મન કોડ; શ્રદ્ધા રાખીને સહુ

બોલો, જય જય શ્રી રણછોડ. ॥ ૧૫ ॥ વળણ. જય જય રણછોડરાયની,
બોલો સહુ હરીજન, બ્યાસ વદ્ધલ વાણી વદે, જય જય ભુગણવન. ॥

પારેખ. હરગોવીંદદાસ હરજીવનદાસ.

પુસ્તકો વેચનાર તથા, છાપનાર.

દે. શાહપુર વનમાળી વાંકાની પોળમાં

એએએ પોતાના ગ્રંથોદય પ્રેસમાં

આ સ્વર્ગારોહીણી પર્વ છાપ્યું.

અમદાવાદ.

ભારત કથા અષ્ટાદશ પર્વ સમાપ્ત.

૫૬.

નાટકની સ્તુતીનો રાગ.

સહુને અમારા રામ રામ, ઓ હરી જનો; સહુને અમારા રામ રામ. ॥ ૧ ॥
હુરે બ્રાહ્મણ છું સકળ સભાનોરે, કયા રાખજો બધું ગામ. ઓ. ॥ ૨ ॥
વૈષ્ણવ જનને છે જ શ્રી કૃષ્ણરે; વિપ્રોને દંડવત પ્રણામ ઓ. ॥ ૩ ॥
જેવી આવડી તેવી કરી હરીચરચારે, જ્યાં ત્યાં ગાયા છે વનશામ ઓ. ॥ ૪ ॥
કદું વચન મ્હારું માફજ કરજોરે, મેહેરખાની રાખજો તમામ. ઓ. ॥ ૫ ॥
જેવો આ પ્રેમ છે તેવો સૌ રાખજોરે, મ્હારે તમ સંગે સદા કામ ઓ. ॥ ૬ ॥
અંતરની આશીશ દેઉ છું સર્વનેરે, વૈકુંઠે થાજો શુભ કામ ઓ. ॥ ૭ ॥
અમદાવાદનો હું છઉં મેવાડોરે, બ્યાસ વલ્લભ નીજ નામ. ઓ. ॥ ૮ ॥

છપ્પો.

ગુણી દેશ ગુજરાત; જાત બ્રાહ્મણની માહારી;
અમદાવાદ મુકામ, શેહેરની શોભા સારી.
રાયપુર જિલ્લા માંય, પખાલીની પોળ મધ્યે;
કહું કથા પુરાણ, રણું છું રૂડી અધ્યે;
ત્રવાડી મેવાડો વિપ્ર છું, શેવક અક્ષર ધામનો;
બ્યાસ વલ્લભનીજ નામ છે, સુતજ સુરજરામનો.

સંપૂર્ણ.

જાહેર ખખર.

મુમુક્ષુઓએ એટલે મોક્ષની ઇચ્છા વાળાએ ભાવાર્થ પ્રકાશ, ન્યાય વક્ત્રલ, વક્ત્રલ પદમાળા, ધર્મચાનક, જ્ઞાનગોષ્ઠી, વીગેરે જ્ઞાન મારગનાં પુસ્તકો વ્યાસજી વક્ત્રભરામ સુરજરામના રચેલા તેમને ત્યાંથી મંગાવી વીચારવા યોગ્ય છે.

આ ભારત વૈરાટ પર્વથી તે આ સંપૂર્ણ થતા સુધી અમારા ગ્રંથોદય પ્રેસમાં છાપ્યું.

છપાવનારાઓ વહેપારીઓને ખાસ ભલામણ કરવામાં આવેછે કે જે તમારે સંસ્કૃત ગુજરાતી તેમજ હિંદી તથા મરાઠી પુસ્તકો તથા જાહેર ખખરો તથા જોખકામ તેમજ હેન્ડખીલો અને ટીકીટો વીગેરે વાચદાસર તેમજ ઘણું સુંદર અને સફાઈદાર છપાવવા ઇચ્છા રાખતા હો તો ખાસ ગ્રંથોદય પ્રેસના મેનેજરની અવશ્ય મુલાકાત લેવાથી ઘણો ફાયદો થશે.

મુલાકાત લેવાનું ઠેકાણું

બુકસેલર. હરગોવીંદદાસ હરજીવનદાસ પારેખ.

ઠે. ત્રણ દરવાજાના મેદાનમાં. પુસ્તકાલય.
તથા શાહપુર વનમાળી વાંકાની યોળમાં મળશે.

મુ. અમદાવાદ,

